

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació

**Programa de Doctorat en Llengües, Literatures i Cultures,
i les seues aplicacions**

**VNIVERSITAT
DE VALÈNCIA**

**ELS MALNOMS DE L'HORTA SUD :
ESTUDI MOTIVACIONAL I LINGÜÍSTIC**

TESI DOCTORAL

Presentada per Francesc Hernández Flor
Dirigida per Emili Casanova Herrero

Curs: 2022-2023

València, Febrer de 2023

*A la memòria del meu pare,
a ma mare i a la meua germana.*

Resum

Aquest estudi presenta un aplec de malnoms d'una comarca sencera com la de l'Horta Sud, i una metodologia per a classificar-los i estudiar-los. Així mateix, un dels objectius principals ha estat la recollida de cabal lèxic de tipus malnonímic, és a dir, procedent de malnoms, abans que es trenquen els mecanismes de transmissió entre les darreres generacions, més globalitzades i menys arrelades a les tradicions dels pobles.

El treball comprén dos grans blocs. Un que aporta un assaig de classificació general partint de models ja emprats entre la bibliografia onomàstica, i que aplega un corpus del voltant de 12.000 mots, i un altre que presenta, en forma de diccionari, l'estudi d'una bona part dels malnoms recollits (10%) seguint un model de fitxa, que pot incloure, entre altres dades, una definició, un possible origen quant a motivació, una documentació actual i històrica, una etimologia i uns reflexos en la toponímia de la comarca.

Creiem que és necessari un estudi com el que es presenta, el qual comprén mostres lèxiques pertanyents al dialecte del valencià central, ja que posa a l'abast dels investigadors un material que pot ajudar a eixamplar coneixement, no sols dins del camp de l'onomàstica, sinó també de la dialectologia i de la història de la llengua catalana en conjunt. Aquest estudi de malnoms és també una mirada a la manera de nomenar-se i relacionar-se els valencians fins ara i una forma de salvar aquest patrimoni cultural immaterial de la humanitat de tipus oral.

Paraules clau: onomàstica, antroponímia, malnoms, toponímia, valencià central, català, català occidental, dialectologia.

Abstract

This study presents a collection of nicknames from an entire Valencian region like the one called *l'Horta Sud*, and a methodology for classifying and studying them. Likewise, one of the main objectives has been the compilation of lexical data belonging to the field of bynames or nicknames, before the mechanisms of transmission to younger generations, more globalized and less rooted in local traditions, fail.

The essay includes two large blocks. The first of which provides a general classification based on models already used in the bibliography related to onomastics, which encompasses a corpus of around 12,000 words. The second one presents, in the form of a dictionary, a study of a large proportion of the collected nicknames (10%) following an entry model, which may include, among other data: a definition, a possible origin in terms of motivation, current and historical documentation, an etymology and reflections on the toponymy of the region.

We believe that a dissertation like the one that we have presented here is necessary, as it includes lexical samples belonging to the Central Valencian dialect, and it makes linguistic material available to researchers that can help broaden knowledge, not only within the field of onomastics, but also with regard to dialectology and the history of the Catalan language as a whole. This study of nicknames is also a look at the way Valencian people have named and related to each other up to now and an attempt to save this oral intangible cultural heritage.

Keywords: onomastics, anthroponomastics, bynames, nicknames, central Valencian, Catalan language, Western Catalan, dialectology, toponymy.

Agraïments

Als meus pares Maruja Flor Bastante *la de Santa* i Paco Hernández Serrador *Serrano*, i la meua germana Maria, per tot el que m'han ensenyat i estimat.

Al meu tutor Emili Casanova, per acceptar dirigir-me un treball com aquest, tan heterogeni quant a informació, i sobretot, pels seus savis consells i correccions, sempre comprensives. No puc estar-li més agraït per confiar que podria arribar a enllestir un treball d'un volum d'informació com el que es presenta en aquesta tesi.

A l'amic Antoni Garcia Osuna, per tot els sabers "onomàstics" que tan bé divulga i que m'esperonaren a què encetara un treball com aquest.

A l'amiga Miquela Segarra Alfonso *Maolleta*, per tot el suport i tot el saber popular que m'ha transmés al llarg de l'elaboració de la tesi. Honestament, ha estat una sort conèixer-la i que m'haja permés exercir de cadena de transmissió o d'altaveu de tantes històries i anècdotes d'una Catarroja d'un temps passat que ella coneix tan bé, i que inexorablement s'encaminen cap a l'oblit. Les seues coneixences no s'han limitat únicament al poble de Catarroja, sinó que també ens han aclarit dubtes quant a malnoms de municipis adjacents com Albal, Massanassa o Paiporta.

Als Catarrogins Vicent Sargues Raga *Sargues* i Amparo Carrascosa *Corneta* per cedir-me les seues llistes de malnoms de Catarroja.

Als grup d'amics Donna Hallissey, Begoña Martí Moreno, Juan Torres Moya, Jan Dakin i John Dakin, per tants dinars i sopars de germanor i d'amistat on han hagut d'escoltar pacientment com s'anava gestant el present treball.

A Manuel Febrer Romaguera *Lino* i Toni Simó Rosaleny *Cartero*, de l'Agrupació d'Estudis Locals *El Castell* d'Alcàsser, pels seus comentaris i suggeriments lligats a persones i fets del seu poble, que és el meu.

Tampoc no puc deixar de donar-li les gràcies als meus veïns i amics Eduardo Hernández Mari *Maicalles* i Mari Loli Gil Simó *Campana*, els quals, a banda de tot el que m'han contat moltes nits d'estiu sobre un Alcàsser que no he arribat a conèixer, m'han animat contínuament perquè finalitzara satisfactòriament aquest treball.

Moltes gràcies també a tots els amics i paisans alcassers que d'alguna manera han contribuït puntualment a facilitar-me dades sobre la motivació d'alguns malnoms dels nostres avantpassats: Paco Marí Espuig *Conole*, Carmelo Romaguera Ramírez *Candel*, Eduardo Torres *Picolo*, Conxín Toledo *Majorala*, Martí Doria *el de l'Aigua*, José Simó *Simonet*, Salvador Hernández Espuig *Gari*, Rosa Romaguera Navarro *Redéu*, Pepita Simó *Flor Flor*, Carlos Martínez Martínez *Ratolí*, Francesc Martínez Francés *Malva*, Aurelio Furió *Carnisser*, Francesc Llàcer Blasco *Metxeta*, Francesc Navarro Martínez *Tícol* i Vicente Sangermán *Valencià*.

Guarde un record especial de l'albalenc Francesc Delhom (†), que es va prestar amablement a contar-me tot allò d'Albal que recordava en relació amb alguns malnoms del seu poble, de manera que si no ho sabia, em demanava un temps per a aclarir-ho entre el seu cercle d'amistats o familiars, per a més tard explicar-m'ho. Continuant amb Albal, també he d'agrair les contribucions del company Ricard Comes *Caio* i del periodista Vicent Chilet *Favara*, que amablement em contaren d'on provenia el seu malnom familiar.

Als alaquasers i alaquaseres Josep Barberan Madrigal, Presentació Sena i Xus Escrivà, per dedicar part del seu temps a relatar-me d'on venien alguns malnoms de l'Alaquàs del segle XX. I a totes les persones que col·laboren en els *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs* per plasmar per escrit les vivències i experiències de tantes persones que vivien en un Alaquàs on encara es coneixia tothom.

Tampoc no me'n puc oblidar dels comentaris i treballs del cronista d'Aldaia José Ramón Sanchis, que tant hem aprofitat.

També li estic agraït als alfafarencs Josep Maria Tarazona i Óscar Ortiz per transmetre'm tot el que sabien sobre alguns malnoms del seu poble.

A la benetussera i alcassera d'adopció Teresa Payà *Motata*, per contar-me com era el Benetússer de la seua infantesa i recordar algunes de les cançons populars que reflectien la rivalitat entre Benetússer i Alfafar.

Als benivolguts Antoni Costa Pons i Vicent Pons Polit que em “repassaren” tot el veïnat de Beniparrell en una mena de pluja d’idees, i on em feren arribar alguns dels motius dels malnoms que recordaven, que no varen ser pocs, i en especial, a Paco Asunción Costa *Gauchobeni*, que amablement em va cedir el seu propi recull de malnoms de Beniparrell de 2018 perquè l’utilitzara en aquest treball. Gràcies també a Dolors Reig, per les seues aportacions.

A Francis Boix, per contar-me afablement algunes històries del Manises de la seua adolescència. També li estaré sempre agraït als companys Maria Luisa Bartual i Abel Gallego Sánchez, que em van proporcionar moltes motivacions d’alguns dels manisers més coneguts del passat. Gràcies també a la bibliotecària Carme Botet, que amablement em va ajudar a trobar bibliografia sobre Manises, la qual finalment esdevingué fonamental a l’hora d’enllestir una substanciosa base de dades relativa als malnoms del poble.

També he d’agrair les sucoses contribucions a la xarxa de l’escriptor maniser Rafael Escobar Martínez, el qual amablement també m’ha aclarit algun dubte sobre l’origen d’alguns malnoms que coneixia.

A Vicent Moncholí Baixauli *el Mut*, per revelar-me alguns dels motius d’alguns dels malnoms més populars de Massanassa aquella vesprada prepandèmica, i per les seues contribucions periòdiques a la revista de *la Terreta*, de les quals tant ha poat aquest estudi.

A la mislatera Pilar Gómez Sanmartín, per comunicar-me l’origen d’alguns malnoms que recordava i confirmar-me els que ja tenia. També voldria manifestar el meu agraïment a l’exjugador de pilota Rafa Ortí Gimeno *l’Hortelano*, per compartir tot el que sap d’una Mislata d’altre segle, i que tan pocs recorden.

Als paiportins Emi Marín, Manuel Soler *Nerete*, Manuel Martínez *Puntero*, Jordi Mocholí, Juan Oliver i Esther *la del Museu de la Rajoleria*, per comunicar-me tot el que sabien sobre els malnoms del seu poble, i que tant he pogut aprofitar a l’hora de realitzar aquest treball.

A la família del picanyer José Moreno Pellicer, alcasser d’adopció, per aquella vesprada d’estiu on repassarem “fil per randa”, juntament amb sa mare Josefa Pellicer Ramon, gran part dels malnoms de Picanya i Vistavella.

A la gent de Picassent, sobretot a Salvador González *Gatxapos*, per aquella agradable vesprada que conversàrem sobre un Picassent de mitjans del segle XX que tan bé recorda. També m'agradaria donar un agraïment especial a l'amiga i companya Empar Lerma Sanchis *Molinera*, pels seus savis consells durant la confecció del corpus, i als picassentins Carmen Aguado, Inma Sanchis, Marcos Sevilla Torres, Enric Romaguera Belenguer, Amparo Martorell i Nativitat Blasco, per totes les seues petites aportacions al treball, que per a mi han estat molt grans.

Al quarter Onofre Espinós *Barraca*, pels seus aclariments al voltant d'algun malnom del seu poble, i per donar-me els ànims suficients perquè aconseguira tancar amb èxit aquest treball.

A la torrentina Conxa Climent Company, per totes aquelles motivacions desconegudes que m'ha desvelat, i que ja poca gent de Torrent recorda o sap, i al seu fill i amic Héctor López Climent, per fer possible l'aportació de sa mare. Tampoc puc deixar de mencionar altres torrentins que han contribuït puntualment amb alguns comentaris o "averiguacions" com Teresa Torres (alauasera de naixement però torrentina d'adopció), Consuelo Santamaria *Guindano*, Vicent i Pablo Cervera *Pistoles* (pare i fill), Josep Royo Martínez i David Serrano.

Al benvolgut siller William Alba, per aquelles vesprades al llar dels jubilats de Silla, on em comunicà tantes motivacions "malnomíniques" com recordava. Tampoc no em puc oblidar del cronista de Silla Josep Antich Brocal, per tot allò que escriu i publica, que és un pou de saviesa inesgotable, i que investigadors del camp de l'onomàstica tant agraïm i aprofitem. També m'agradaria donar-li les gràcies al siller d'adopció Lázaro San Miguel Bravo *Farruco*.

Als amics Salvador Alba Villegas *Collonet* i Ricard Llàcer Sanz *de la Miss Catadau*, per compartir els seus coneixements informàtics que m'han ajudat a enllestir aquest projecte tan llarg. Tampoc puc deixar d'agraïr Peter Heskett per ensenyar-me de forma desinteressada a dissenyar una base de dades. També li estic agraït als companys de passeig Salvador Palau *Canellero* i Francho Cabanes *Roget*.

Al matrimoni format per Gabriel Berenguer Such *el del Rifle* (†) i Ángeles Suay Oliver, ell xiriveller i ella mislatera, per acceptar passar algunes vesprades amb mi i contar-me fets o anècdotes de les persones més conegudes de la Xirivella de mitjans del segle XX. També he de donar les gràcies al personal de la biblioteca d'aquest poble, que em va donar accés a la còpia d'un llibre-tresor anomenat *Xirivella, Ensayo histórico* (1989), de Miguel Sorribes Santa Maria, i del que aquesta tesi ha "begut" tant.

També li estic molt agraït a Don Eduardo Boscà Sanchis, el qual em va donar l'empenta mental necessària en els moments més difícils de la redacció del treball.

Moltes gràcies a totes les persones de la comarca que no he mencionat, però que indirectament també han contribuït al fet que aquest treball fora possible.

Francesc Hernández Flor *Serrano, de Santa, Masero i Reganyat*

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	21
1.1. <i>Justificació</i>	21
1.2. <i>Estat de la qüestió</i>	22
1.3. <i>Objectius</i>	37
1.4. <i>Comarca estudiada</i>	39
1.5. <i>Metodologia</i>	41
1.5.1. Inici.....	41
1.5.2. Etapes de la recerca	41
1.5.3. Abreviatures, sigles	49
2. ESTUDI DELS MALNOMS	53
2.1. <i>Què entenem per malnom al nostre treball</i>	53
2.2. <i>Nombre de malnoms</i>	55
2.3. <i>La interpretació dels malnoms</i>	58
2.4. <i>Els motejadors</i>	63
2.5. <i>Fonètica</i>	65
2.5.1. Vocalisme	65
2.5.2. Consonantisme.....	73
2.5.3. Cacolàlies.....	86
2.5.4. D'altres cacolàlies.....	88
2.6. <i>Morfosintaxi</i>	89
2.6.1. Introdutors.....	89
2.6.2. Feminitzacions.....	91
2.6.3. Masculinitzacions	94
2.6.4. Els plurals	98
2.6.5. Estructures verbals.....	99
2.6.6. Sufixació.....	107
2.7. <i>Lèxic</i>	143
2.7.1. Lèxic del valencià central	143
2.7.2. Lèxic del valencià central / altres dialectes catalans	147
2.7.3. Castellanismes	148
2.7.4. Coexistència doblats valencians/ castellans	153
2.8. <i>Figures retòriques</i>	155
2.8.1. Metàfora.....	155
2.8.2. Metonímia.....	156

2.8.3. Antonomàsia	158
2.8.4. Hipèrbole	160
2.8.5. Ironia.....	161
2.8.6. Antífrasi.....	162
2.8.7. Antítesi.....	165
2.8.8. Mimologia/ Mimologisme.....	166
2.8.9. Comparació.....	168
2.8.10. Al·literació.....	169
2.8.11. Homonimitzacions.....	170
2.9. <i>Classificació lògico-semàntica</i>	175
2.9.1. Malnoms procedents de prenomes	175
2.9.2. Malnoms procedents de cognoms.....	213
2.9.3. Característiques físiques	262
2.9.4. Singularitats del caràcter	300
2.9.5. Fets episòdics, activitats no constants	337
2.9.6. Fets de parla.....	363
2.9.7. Malnoms nascuts d'expressions, fraseologia general.....	396
2.9.8. Fraseologia específica de l'Horta Sud amb referències malnonímiques locals	403
2.9.9. Relacions familiars	415
2.9.10. Oficis i activitats professionals.....	423
2.9.11. Medicaments/ Remeis terapèutics	515
2.9.12. Animals.....	517
2.9.13. Arbres, fruita, vegetals i fongs.....	539
2.9.14. Menjars i begudes.....	546
2.9.15. Indumentària, roba, calcer	551
2.9.16. Marques comercials, noms d'empreses	555
2.9.17. Personatges	559
2.9.18. Malnoms toponímics	585
2.9.19. Malnoms col·lectius o gentilicis de l'Horta Sud	651
2.9.20. Malnoms d'origen desconegut.....	673
3. DICCIONARI DE MALNOMS DE L'HORTA SUD (DMHS) (LLETRES A-Z).....	685
3.1. <i>Descripció dels elements de les fitxes del DMHS</i>	685
3.2. <i>Relació de mots del Diccionari de Malnoms de l'Horta Sud (DMHS)</i>	693
3.2.1. Lletra A (DMHS).....	693

3.2.2. Lletra B (DMHS).....	715
3.2.3. Lletra C (DMHS).....	811
3.2.4. Lletra D (DMHS).....	983
3.2.5. Lletra E (DMHS).....	1001
3.2.6. Lletra F (DMHS).....	1015
3.2.7. Lletra G (DMHS).....	1061
3.2.8. Lletra H (DMHS).....	1123
3.2.9. Lletra I (DMHS).....	1131
3.2.10. Lletra J (DMHS).....	1133
3.2.11. Lletra K (DMHS).....	1143
3.2.12. Lletra L (DMHS).....	1145
3.2.13. Lletra M (DMHS).....	1179
3.2.14. Lletra N (DMHS).....	1319
3.2.15. Lletra O (DMHS).....	1335
3.2.16. Lletra P (DMHS).....	1339
3.2.17. Lletra Q (DMHS).....	1489
3.2.18. Lletra R (DMHS).....	1497
3.2.19. Lletra S (DMHS).....	1573
3.2.20. Lletra T (DMHS).....	1645
3.2.21. Lletra U (DMHS).....	1737
3.2.22. Lletra V (DMHS).....	1743
3.2.23. Lletra X (DMHS).....	1759
3.2.24. Lletra Z (DMHS).....	1783
4. CONCLUSIONS.....	1786
5. BIBLIOGRAFIA.....	1797
5.1. <i>Fonts documentals</i>	1797
5.2. <i>Diccionaris, enciclopèdies</i>	1802
5.3. <i>Llibres, articles, blocs, tesis, publicacions diverses sobre malnoms</i>	1808
5.4. <i>Sèries de televisió</i>	1836
5.5. <i>Bibliografia d'Alaquàs</i>	1837
5.5.1. Enquestes, entrevistes d'Alaquàs.....	1837
5.5.2. Xarxes socials d'Alaquàs.....	1837
5.5.3. Llibres, articles, blocs d'Alaquàs.....	1838
5.6. <i>Bibliografia d'Albal</i>	1853
5.6.1. Enquestes, entrevistes d'Albal.....	1853

5.6.2. Xarxes socials d'Albal.....	1854
5.6.3. Llibres, articles, blocs d'Albal.....	1858
5.7. <i>Bibliografia d'Alcàsser</i>	1861
5.7.1. Enquestes, entrevistes d'Alcàsser.....	1861
5.7.2. Llibres, articles, blocs d'Alcàsser.....	1863
5.8. <i>Bibliografia d'Aldaia</i>	1867
5.8.1. Enquestes, entrevistes d'Aldaia.....	1867
5.8.2. Xarxes socials d'Aldaia.....	1867
5.8.3. Llibres, articles, blocs d'Aldaia.....	1867
5.9. <i>Bibliografia d'Alfàfar</i>	1871
5.9.1. Enquestes, entrevistes d'Alfàfar	1871
5.9.2. Xarxes socials d'Alfàfar	1871
5.9.3. Llibres, articles, blocs d'Alfàfar	1872
5.10. <i>Bibliografia de Benetússer</i>	1873
5.10.1. Enquestes, entrevistes de Benetússer.....	1873
5.11. <i>Bibliografia de Beniparrell</i>	1876
5.11.1. Enquestes, entrevistes de Beniparrell	1876
5.11.2. Llibres, articles, blocs de Beniparrell	1876
5.12. <i>Bibliografia de Catarroja</i>	1877
5.12.1. Enquestes, entrevistes de Catarroja	1877
5.12.2. Xarxes socials de Catarroja	1878
5.12.3. Llibres, articles, blocs de Catarroja	1883
5.13. <i>Bibliografia de Llocnou de la Corona</i>	1892
5.14. <i>Bibliografia de Manises</i>	1892
5.14.1. Enquestes, entrevistes de Manises.....	1892
5.14.2. Xarxes socials de Manises.....	1893
5.14.3. Llibres, articles, blocs de Manises.....	1907
5.15. <i>Bibliografia de Massanassa</i>	1913
5.15.1. Enquestes, entrevistes de Massanassa	1913
5.15.2. Xarxes socials de Massanassa	1913
5.15.3. Llibres, articles, blocs de Massanassa	1917
5.16. <i>Bibliografia de Mislata</i>	1925
5.16.1. Enquestes entrevistes de Mislata	1925
5.16.2. Xarxes socials de Mislata	1925
5.16.3. Llibres, articles, blocs de Mislata	1931

5.17. <i>Bibliografia de Paiporta</i>	1933
5.17.1. Enquestes entrevistes de Paiporta	1933
5.17.2. Xarxes socials de Paiporta	1933
5.17.3. Llibres, articles, blocs de Paiporta	1941
5.18. <i>Bibliografia de Picanya</i>	1945
5.18.1. Enquestes, entrevistes de Picanya	1945
5.18.2. Xarxes socials de Picanya	1945
5.18.3. Llibres, articles, blocs de Picanya	1947
5.19. <i>Bibliografia de Picassent</i>	1949
5.19.1. Enquestes, entrevistes de Picassent	1949
5.19.2. Llibres, articles, blocs de Picassent	1950
5.20. <i>Bibliografia de Quart de Poblet</i>	1958
5.20.1. Enquestes, entrevistes de Quart de Poblet	1958
5.20.2. Xarxes socials de Quart de Poblet	1958
5.20.3. Llibres, articles, blocs de Quart de Poblet	1959
5.21. <i>Bibliografia de Sedaví</i>	1963
5.21.1. Enquestes, entrevistes de Sedaví	1963
5.21.2. Llibres, articles, blocs de Sedaví	1963
5.22. <i>Bibliografia de Silla</i>	1965
5.22.1. Enquestes, entrevistes de Silla	1965
5.22.2. Xarxes socials de Silla	1966
5.22.3. Llibres, articles, blocs de Silla	1967
5.23. <i>Bibliografia de Torrent</i>	1973
5.23.1. Enquestes, entrevistes de Torrent	1973
5.23.2. Xarxes socials de Torrent	1974
5.23.3. Llibres, articles, blocs de Torrent	1981
5.24. <i>Bibliografia de Xirivella</i>	1991
5.24.1. Enquestes, entrevistes de Xirivella	1991
5.24.2. Llibres, articles, blocs de Xirivella	1991

1. INTRODUCCIÓ

1.1. *Justificació*

Per què un treball sobre malnoms? Amb aquest estudi el que hom bàsicament pretén és fer un aplec d'un tipus de cabal lèxic popular de gran varietat tipològica en una determinada comarca com la de l'Horta Sud per tal de veure com funcionen els mecanismes de creació i atribució d'apel·latius que actuen com a nom no oficial de les persones.

Paral·lelament, donada la perdurabilitat i el fet que aquests mots són heretats dins d'una mateixa família al llarg de diverses generacions, creiem pertinent estudiar aquestes paraules amb la intenció d'esbrinar què signifiquen en el moment de la seua atribució, ja que en alguns casos ens trobem davant d'autèntics fòssils lingüístics.

Com veurem més endavant, el concepte de malnom o renom no és clar ni uniforme entre gran part de les persones que l'empren. Hi ha persones que ens podrien dir: «Sí, però *Velert* (Alc, Beni) o *Chazarra* (Alc) no són malnoms, són cognoms!!», o «Ja, però *Àfrica* (Alc), *Elòdia* (Cat, Man) o *Eulògio* (Sil) són noms propis no malnoms!!!», i en certa manera és comprensible aquesta forma “coherent” d'interpretar popularment les distintes unitats que conformen el que hom coneix com a ciència onomàstica, o l'estudi científic dels noms. El que tractarem d'aclarir ací és quina funció tenen aquests noms propis o cognoms primigenis, els quals, pel que fa al nostre estudi, funcionarien com a malnoms.

La qüestió fonamental que ens porta a incloure els noms anteriors en un estudi com el nostre va lligada a criteris funcionals. Estem d'acord que tothom entén que *Velert* és un cognom i que *Elòdia* és un prenom, però això, en termes onomàstics, no sempre és així, cal posar aquests mots en context. *Romaguera* a Alcàsser, *Saragossà* a Silla o *Raga* a Catarroja també són dels cognoms més prolífics i més comuns presents als respectius pobles.

De veritat que algun veí d'aquests pobles seria reconegut entre els nombrosos conveïns que comparteixen aquests cognoms als seus pobles? La resposta és òbviament que no. *Romaguera*, tot i ser un cognom, sí que funciona a Quart de Poblet o a Xirivella com a malnom perquè és escàs i permet distingir la família portadora, que potser siga l'única que el tinga, i per tant aquest mot la diferenciaria de la resta de veïns, però a Alcàsser no, ja que en són portadores una gran quantitat de famílies al poble. Amb *els Raga* o *Ragueta* de Paiporta o Picanya ocurreria el mateix. A Catarroja hi ha un percentatge molt alt de persones portadores d'aquest cognom, o d'altres com *Asins*, *Guillem* o *Chirivella*, però posats en un altre context (municipi/ comunitat), potser el percentatge de portadors ja no en seria tan freqüent, sinó més bé anecdòtic, diferent dels habituals *Tarazona* (Pai) o *Ciscar* (Picn) dels respectius pobles. Aleshores, què ocorre? Igual que a l'exemple anterior, s'enceta el mecanisme de la idoneïtat o recursivitat a fer-ne ús per tal de distingir individus. Dins del context onomàstic de, posem per cas, Picanya, si a una persona a la que anomenem *Raga* la identifiquen tot d'una, a pesar que el mot siga el seu mateix cognom, aleshores podríem convenir que, independent de la categoria onomàstica d'on provinga el mot, el llinatge funcionaria com un veritable malnom.

1.2. Estat de la qüestió

Aquest treball s'emmarca dins del que anomenarien estudis antroponímics, tot i que veritablement, un recull de malnoms d'aquestes característiques, el qual abasta una comarca sencera, s'ha de considerar més bé un treball pertanyent al camp de l'onomàstica en general, ja que tant s'hi relacionen topònims com antropònims. Hem de considerar que tots els topònims estudiats en aquest treball s'han inclòs pel fet d'incorporar un referent antroponímic concret, sovint el propietari del lloc en qüestió.

Pel que fa als cognoms que funcionen com a malnoms, aquests han estat incorporats perquè als pobles on apareixen són el suficientment distintius i escassos com per a permetre diferenciar les persones que en són portadores d'unes altres a causa de la peculiaritat o estranyesa que suposen dins de la col·lectivitat d'individus on es fan servir. És a dir, el cognom emprat com a malnom es circumscriu sovint a una única família o a unes poques branques d'aquesta, la menció del cognom de la qual és diferenciador i identificador per si mateix.

Quant als prenomes, ocorre el mateix que amb els cognoms. Sovint un nom propi o el seu hipocorístic ha estat usat com a malnom perquè la persona referida era de les poques que el tenia. Alguns prenomes com *Amèrica* (Alc), *Àlida* (Alc), *Benigna* (Alf), *Remígio*, (Man, Sil) o *Remualdo* (<*Romualdo*) (Sil), etc. són aliens a la tradició onomàstica d'un poble determinat i automàticament, com només hi ha una persona que el té i en permet la seua fàcil identificació, poden funcionar com a malnoms, i no només per referir als mateixos portadors, sinó també per fer al·lusió als seus familiars o descendents.

El fet de decidir-nos a tractar d'elaborar un treball com aquest no hauria estat possible sense saber abans de l'existència o del coneixement de treballs precedents similars, els quals generalment no han anat més enllà de l'estudi monogràfic d'un únic municipi, sovint realitzat per algun estudiós local amb un coneixement bastant profund del conjunt dels seus veïns. De fet, les persones que enceten una tasca com aquesta, només pel fet de ser del poble o residir-hi, disposen d'un major grau d'accés a dades i contactes que els permet compilar amb més facilitat motivacions sobre malnoms que de vegades han estat considerades tabú, o que hom tracta d'ocultar i evitar fer públiques a estudis d'àmbit local sobre municipis com els de l'objecte d'anàlisi d'aquesta tesi. Tot i això, treballs d'aquesta mena, pel motiu que siga, tal vegada pel fet de no voler ferir sensibilitats, no s'han fet a tots els pobles de la nostra comarca, per la qual cosa creiem que calia omplir-ne el buit.

En primer lloc cal mencionar un estudi pioner d'aquestes característiques, el qual abastava, amb major o menor nombre de fonts, tots els territoris de parla catalana, i que va ser confeccionat pel filòleg Enric Moreu-Rey l'any 1981. Aquest treball, anomenat *Renoms, motius, malnoms i noms de casa*, és al meu parer una referència indispensable per a tota aquella persona que vulga encetar un recull de malnoms com el que ací presentem.

Una vegada tancat el meu propi recull, centrat només en una comarca valenciana com l'Horta Sud, i considerant el fet que Internet permet actualment accedir a moltíssima documentació escrita, disponible en línia a webs d'ajuntaments, blocs, o xarxes socials de grups o col·lectius dels pobles a estudiar, u se n'adona de la magnitud o dimensió d'aquell recull de principis dels anys 80 del segle XX, on, una única persona va ser capaç d'aplegar un ingent volum de malnoms de tot el domini lingüístic sense haver pogut recórrer als recursos digitals i informàtics que tots els investigadors actuals tenen al seu abast. Tot i això, la seua consulta ha estat un ajut considerable davant de la feixuga tasca d'esbrinar que pot haver estat la motivació de molts dels malnoms estudiats, ja que les explicacions de Moreu-Rey han estat orientadores o confirmaven algunes sospites del que nosaltres no albiràvem a copsar que podia haver-ne estat l'origen, ja que, de vegades a simple vista, i sense context ni fonts orals que ens aclariren el motiu, alguns d'ells han estat indesxifrables. Per exemple, alguns noms de personatges reals o de ficció del segle XIX o de principis del segle XX, que Moreu-Rey també citava localitzats en alguns pobles catalans, han aparegut també al nostre corpus i hem pogut comprovar que la motivació havia de ser a grans trets la mateixa. Són casos com els del *Cacasseno* (Sed), un personatge literari de ficció (cf. Moreu-Rey 1981: 92), que pot haver estat atribuït amb el sentit de pillastre com el de *Rocamboles* (Alc), o *el Negus* (Alb), un antic emperador d'Etiòpia (cf. Moreu-Rey 1981: 43-44, 91) que sembla era sovint referit a persones de pell fosca.

Pel que fa a llibres de malnoms d'aquestes característiques existents a la comarca estudiada, i que han estat presentats de forma ordenada i amb la intenció d'aportar quines podien haver-ne estat les motivacions, se n'han publicat sis¹, tot i que s'ha de dir que quatre d'aquests treballs els han efectuat els mateixos investigadors², els quals, de forma encomiable, partint primerament d'un primer model d'anàlisi emprat per al recull del seu poble, Picassent (2004), s'han atrevit, tot i la dificultat que això els podria suposar, a publicar-ne tres més: Picanya (2005), Aldaia (2006) i Alaquàs (2016). Els altres dos llibres restants d'aquest perfil més metodològic han estat el de Soledat Herreros Moreno (2000) sobre Torrent, i el d'Antoni Simó Rosaleny i Francesc Hernández Flor (2012) sobre Alcàsser.

---

¹ Sis d'un total de 20 pobles.

² Eloïna Hernández Doria i Héctor Tronchoni Albert.

Tot i que no esdevingueren llibres, cal destacar dos articles ‘seriosos’ sobre pobles de la comarca dedicats als malnoms, publicats a les actes dels col·loquis organitzats per la Societat d’Onomàstica, i que són els realitzats per Puchades Pastor (1991), sobre Alfafar, i Marina Saragossà Pérez, sobre Silla (1991). Aquests dos treballs presentaven una classificació lògico-semàntica seguint els models establits abans esmentats, però, dels dos, ens ha resultat més profitós el d’Alfatar, ja que no sols els aplegava de forma ordenada, sinó que també tractava d’assajar propostes de motivació de molts dels malnoms aportats, la qual cosa és un dels objectius del nostre treball. Per contra, el de Silla, tot i la utilitat de proporcionar-nos una abundant relació ordenada de malnoms, només els presentava per camps semàntics, i contenia molt poques propostes de motivació.

Pel que respecta als malnoms d’Alaquàs, se n’han publicat tres reculls als *Quaderns d’Investigació* d’aquest poble. Els dos primers van ser confeccionats per Marià Planells Segura, tot i que caldria aclarir que el segon seria una extensió del primer, el qual va ser publicat dos anys després. Les dos llistes d’aquest autor no contenen cap explicació etiològica, és a dir, són simples relacions de malnoms presentades de forma alfabètica. Els articles on apareixen s’anomenen: «Els malnoms d’Alaquàs (I)» (1991: 127-130) i «23. malnoms» (1993: 166-167). El tercer treball que se n’ha fet és l’aplec i estudi, ja referit anteriorment, realitzat pels picassentins Eloïna Hernández Doria i Héctor Tronchoni Albert (2016: 65-148), el qual porta per nom: «La tradició oral d’un poble de l’Horta-Sud: els malnoms d’Alaquàs».

A Albal no s’ha elaborat fins ara cap treball específic que tracte els malnoms del poble des d’una perspectiva filològica, encara que sí que s’ha publicat una relació alfabètica sense explicacions quant a motivació. Aquesta relació de malnoms s’anomena “Los apodos de Albal (mal-noms)”, i apareix dins d’un llibre de l’escriptor local Ricardo Verdeguer Escribà (1991: 145-161), el qual porta per nom: *Albal: personas y recuerdos II*. La llista va precedida d’una introducció sobre onomàstica general on l’autor reflexiona sobre les tradicions onomàstiques de diferents civilitzacions al llarg de la història. Un dels aspectes que també destaca és el fet que els malnoms s’han mantingut als pobles com una forma pràctica i efectiva de reconeixement d’individus que transcorre paral·lelament a la dels noms oficials, els quals sovint eren ignorats.

Existeix també una altra relació de malnoms d'Albal inèdita elaborada per Jesús Emili Hernández Sanchis (2007: 1-3), i que consta de tres fulls, la qual hem pogut consultar gràcies a l'amabilitat de l'investigador Antoni Garcia Osuna, que disposava d'una còpia. És una llista de malnoms organitzada per camps semàntics anomenada "Malnoms d'Albal", la qual no conté cap explicació quant a motivacions.

Quant a Alcàsser, s'han publicat dos treballs que arrepleguen i estudien els malnoms a partir dels models de classificació més habituals a treballs de tipus onomàstic. Els dos han estat realitzats per la persona que escriu aquestes línies, tant com a autor com a coautor. El primer dels dos va ser el llibre que compilava tots els malnoms coneguts d'Alcàsser, i s'anomenava *Els malnoms d'Alcàsser: Xiquet i tu de qui eres?*, coescrit amb Antoni Simó Rosaleny l'any 2012. Aquest estudi els classificava per camps semàntics: noms propis, cognoms, topònims, oficis, càrrecs, trets físics, etc. i seguia el model d'ordenació i anàlisi ja encetat per altres treballs realitzats a la comarca com els d'Eloïna Hernández Doria i Héctor Tronchoni Albert, que ja havien publicat els aplecs de Picassent (2004), Picanya (2005) i Aldaia (2006). L'altre treball versava sobre una classificació de malnoms apareguts en una llista de tipus fiscal de 1895-1986, el qual va ser presentat en una jornada d'onomàstica organitzada per l'AVL l'any 2015. Aquest article portava per títol: «Els malnoms d'Alcàsser del segle XIX» (Hernández Flor 2016: 81-98).

En referència a Aldaia, a banda del buidatge de l'estudi d'Eloïna Hernández Doria i Héctor Tronchoni Albert de 2006 anomenat *Els Malnoms d'Aldaia: un fet de la parla popular*, hem tingut en compte una relació de malnoms aldaiers publicada en un llibre de Festes de l'any 1979 denominada «Els apodos d'Aldaya». L'escrit on apareixen els malnoms correspon a una poesia de caire popular amb intenció satírica o jocosa, d'on no hem pogut extraure cap dada etiològica.

Quant a Alfafar, a part del modèlic treball d'Empar Puchades Pastor (1991) ja esmentat anteriorment, també se'n publicà una relació alfabètica en un llibre de festes anomenada «Mal noms o sobrenoms d'Alfatar» (Pastor 2016), la qual no aportava cap comentari etiològic.

A Benetússer, hem consultat els anuaris de Vicent Ricart Bonillo, especialment aquells que descriuen els personatges populars del poble i d'altres que contenen mapes toponímics detallats del terme, els quals presenten nombrosos malnoms. Aquests anuaris abasten un període que va des dels anys 50 fins als 80 del segle XX. No s'ha publicat cap treball que haja estudiat els malnoms del poble. Per tant, aquests anuaris, juntament amb alguns comentaris sobre gent de Benetússer de part de Vicent Ruiz Monrabal als seus llibres sobre Sedaví, han estat la nostra font principal d'informació quant a Benetússer.

A Beniparrell no s'ha publicat cap estudi que tracte els malnoms del poble, però sí que hem pogut accedir a un treball inèdit de Paco Asunción Costa, el qual ens l'ha cedit amablement. Aquesta compilació de malnoms l'hem anomenada *Corpus de malnoms de Beniparrell* (CMB), i conté una relació alfabètica de tots els malnoms del poble, amb comentaris relatius als cognoms o als vincles familiars dels portadors per tal de facilitar-ne una identificació, encara que no s'hi adjunta cap comentari etiològic. Els motius coneguts de gran part dels renoms d'aquest poble ens els han comunicat dos persones enquestades de la localitat com Antoni Costa Pons i Vicent Pons Polit.

A Catarroja cal notar que s'han publicat dos llistes de malnoms, però, fins ara, encara no s'ha abordat cap estudi des d'una metodologia lingüística que els analitze i classifiqui. La primera llista apareix en un llibre anomenat *Oficis i Malnoms tradicionals de Catarroja* (1999), el qual aplega tot un seguit de col·laboracions de diferents veïns del poble, entre ells Salvador Raga Ramón, Amparo Orellano i Maria Victòria Selma. Aquest llibre no conté cap índex ni tampoc ha estat paginat, la qual cosa dificulta la localització de dades o la consulta del que ha aportat cada col·laborador en particular. El llibre es troba dividit en dos seccions, una anomenada "oficis tradicionals de Catarroja", i l'altra "malnoms tradicionals de Catarroja".

La primera part d'aquest llibre relaciona els oficis a partir dels testimonis dels diferents col·laboradors. Els oficis es troben agrupats sota criteris d'autoria, és a dir, es troben repartits segons la persona que s'haja encarregat d'explicar-los. Els textos aplegats són una bona font de dades etnològiques i del coneixement del funcionament d'alguns oficis ja desapareguts com el del matalafer, el paraigüer o el veler, i de quines eren les famílies que els exercien.

De la segona part, la dedicada als malnoms, podríem destacar el capítol dedicat a l'agrupament per camps semàntics amb intenció satírica o jocosa de Sebastián Garcia Romero, que data de 1948; la secció de Salvador Raga Ramón, que proporciona la motivació d'alguns malnoms; i l'aplec final ordenat alfabèticament, que no va signat per cap dels autors.

L'altre llibre publicat de Catarroja que conté una relació de malnoms és un de Manfredo Monforte Soler, i s'anomena *Catarroja, pasado y contexto* (1999). Consta de dos volums, i el primer dels dos és el que presenta un llistat de malnoms ordenat alfabèticament, sense cap comentari etiològic. Aquesta relació de malnoms es troba en un capítol anomenat "apodos", p. 164-199.

Pel que fa a Manises, hem tingut en compte una llista de l'erudit local i ceramista Jesús Escobar Folgado (09-08-1903 - 07-01-1971), present en un escrit d'un llibre de festes de l'any 1959 anomenat «Rics hast'en això», i on l'autor fa una relació de tot un seguit de malnoms del poble en forma de vers. També hem consultat una llista annexa d'un treball mecanoscrit inèdit de Josep Maria Català Gimeno de 1992, que porta per títol *Fets i gent del meu poble*, i que amplia l'anterior. A banda d'aquests treballs, també han estat unes fonts estimables, quant o motius o citacions de personatges, alguns articles o llibres del cronista local Moreno Royo, i un llibre autoeditat de José María Marticorena Ruiz anomenat *Manises. Retazos de su historia a través de la prensa escrita. El periodismo: una droga*, de 2004, que també ens ha proporcionat algun motiu.

Quant a Massanassa, hem partit d'una petita classificació semàntica d'un article que porta per títol *els Malsnoms* (1983: s/n), publicat per l'erudit local Vicent Moncholí Baixauli en una revista local denominada *la Terreta*, i que hem anat ampliant a partir de buidatges d'altres articles d'aquesta mateixa persona o d'altres massanassers que han anat col·laborant al llarg del temps en aquesta mateixa revista, la qual es troba disponible en línia³.

---

³ Cf. <<https://issuu.com/bibliotecamassanassa/stacks/738ca720a9ee43e486a0312fde5b2a56>>. [Consulta 8-10-2022].

De Llocnou de la Corona no s'ha publicat cap treball fins ara que estudie els seus malnoms, tot i que alguns d'ells són mencionats en altres estudis dels pobles d'Alfàfar o Sedaví, que és d'on n'hem localitzat alguns.

En referència a Mislata, ens comunicaren que hi havia una llista amb una relació de malnoms del poble publicada en una revista o llibre de festes de la Clavaria del Crist de la Fe, però no ens ha estat possible aconseguir-la, tot i els esforços de les bibliotecàries municipals per ajudar-nos a localitzar-la. No obstant això, la base fonamental d'informació quant a malnoms d'aquest poble han estat els diversos articles i llibres de l'historiador local Luis Mañas Borrás, que hem buidat extensament, les nostres pròpies enquestes, les xarxes socials i l'expedient dedicat a Mislata del temps de la Guerra Civil, consultable al *Portal de Archivos Españoles* (PARES).

Pel que fa a Paiporta, no s'ha fet cap estudi monogràfic sobre malnoms fins ara, però sí que s'han publicat dos relacions de malnoms. La primera la va publicar Javier Marí Yago (2004: 178-181), i consta d'un aplec que els classifica per camps semàntics, sense comentaris etiològics: "En función del oficio"; "Procedencia u origen"; "que proceden de l'Horta", etc. Pel que respecta al recull de José Mirabet Pastor (2004: 47-49), es tractaria d'una llista alfabètica simple integrada dins del seu llibre *Paiporta, nostre poble, les seues anècdotes*, que tampoc presentaria cap explicació quant a motivacions. Tot i que breus, sí que ens han estat d'utilitat algunes aportacions del BIM de Paiporta, que dedicà dos publicacions a la divulgació de l'origen d'alguns dels malnoms del poble entre l'any 2015 i 2016.

Quant a Picanya, a part de l'estudi de malnoms realitzat l'any 2005 per Eloïna Hernández Doria i Héctor Tronchoni Albert anomenat *I tu, de qui eres?: ús i provocació dels malnoms de Picanya*, hem fet buidatges d'articles o llibres d'autors diversos com els de Josep Royo Martínez (1993), *Picanya, el nostre poble i la nostra gent*; de Ramón Tarín i López (2000), *Drets i regadius de l'horta de Picanya*; i de Joaquín Vila-Belda Martí (2020), *Les alqueries de Picanya, des de l'inici del senyoriu fins al Nou Règim*.

Respecte a Quart de Poblet, tampoc no s'ha fet cap estudi dedicat específicament als malnoms del poble. Sí que existeix un recull toponímic en forma de diccionari, disponible en línia, denominat «Toponímia de Quart de Poblet»⁴. L'únic aplec sobre malnoms que ha estat publicat en relació a Quart és el que es troba dins d'un llibre anomenat *Contes per als néts* (1998: 160-167), els autors del qual són Pep Sancho i Cento Sancho. Aquest recull apareix en una secció del llibre denominada «Malnoms o renoms de gent del poble», on se'n fa una relació alfabètica amb alguna transcripció fonètica puntual, però sense presentar cap aportació etiològica. Aquests autors sí que n'ofereixen algunes motivacions en un capítol on descriuen alguns dels comerciants més populars del poble, el qual anomenen *La venda ambulat: estampes d'antany* (p. 50-54).

Quant a Picassent, l'únic estudi dedicat exclusivament als malnoms que ha estat publicat és el d'Eloïna Hernández Doria i Héctor Tronchoni Albert de 2004, i que s'anomena *I tu de qui eres? La tradició oral dels malnoms de Picassent*. Tot i això, hem eixamplat o completat algunes dades exposades en aquest llibre quant a motivacions a partir de les nostres pròpies enquestes, o la consulta de diferents articles o llibres realitzats per altres investigadors locals com Amadeu Lerma Serra, Enric Romaguera Belenguer, Joan Cristòfor Mayans Martorell o Santiago Sánchez Serra.

---

⁴ Cf. <http://www.sanchosanmartin.es/wikiquart/doku.php?id=toponimia_de_quart_de_poblet> [consulta 8-10-2022].

En relació amb treballs relatius als malnoms de Sedaví, no existeix cap publicació específica que els tracte filològicament com a Alfafar, però sí que han estat objecte d'estudi, almenys quant al fet de recollir-los de forma organitzada i aportar informació sobre què se'n sap quant a motivació. La persona que en dedicà capítols als seus llibres va ser l'advocat i polític Vicente Ruiz Monrabal, el qual els té en compte des d'una perspectiva genealogista, és a dir, els classifica tractant d'especificar qui en són els portadors i com es distribueixen entre les famílies del poble. El primer llibre on l'autor els exposa aborda fonamentalment temes d'història local, i s'anomena *Sedaví, poble de l'Horta* (1985: 185-217). Nosaltres hem fet un buidatge dels malnoms i les seues motivacions corresponents a partir d'un capítol anomenat *Genealogía y Apodos*. Posteriorment, augmentant-ne les dades, aquest autor repetirà la manera de presentar-los en un altre llibre que porta per títol *Els nostres avantpassats: malnoms de la bona gent y asociaciones de Sedaví* (2008). El que podem destacar d'aquests dos llibres per al nostre propòsit és la rica aportació de motivacions de gran part dels malnoms que s'hi relacionen. Hem de tenir en compte que en aquestes dos publicacions l'autor no sols eludeix escometre cap anàlisi filològica, sinó que només té en compte la informació etiològica o motivacional com a nota anecdòtica que completaria una relació de persones que conformen cada "clan" familiar del poble.

Pel que respecta als malnoms de Silla, la professora Marina Zaragoza (1991: 252-256) va publicar-ne un recull anomenat «Aproximació als malnoms de Silla», que conté una classificació semàntica modèlica que per si mateix ajuda a entendre alguns dels motius dels malnoms que presenta, però que resulta insuficient si volem fer-ne un estudi més aprofundit. Per exemple, l'autora considerava que *Farruco* era un malnom relatiu a una característica moral negativa (1991: 252-256), tot i que en veritat tenia a veure amb l'afecció per part del motejat a ballar una dansa anomenada *la farruca* (San Miguel Bravo 2020). El mateix cas ocorria amb malnoms com *el Guerrero* o *Cabalote*, que l'autora incloïa en un apartat denominat "altres malnoms" (1991: 256), però que en realitat provenien respectivament del fet de tenir un caràcter discutidor i d'un cognom d'un militar del segle XIX.

A banda d'aquest article sobre els malnoms de Silla abans referit, tenim coneixement que Josep Antich i Brocal, cronista d'aquest poble, té enllestit un llibre sobre malnoms, però que en el moment de la redacció d'aquesta tesi encara restava inèdit. Això no obstant, gran part dels llibres publicats per aquest investigador presenten multitud de comentaris etiològics de les persones que esmenta. Per la qual cosa, podem dir que ja han estat explicats els orígens d'una bona part dels malnoms tradicionals de Silla, el que cal fer és un estudi global que els integre. Potser això és el que Josep Antich ja té fet, però que a hores d'ara continua en un "calaix". Cal destacar dos treballs d'aquest investigador on hom pot trobar abundants comentaris etiològics: *Retrospectiva urbana de Silla* (2007) i els dos volums anomenats *Toponímia popular de Silla, zona urbana* (2021a); *Toponímia popular de Silla, zona rural* (2021b).

En relació a Torrent, cal destacar el llibre de Soledat Herreros Moreno (2000), *Els malnoms de Torrent*, el qual constitueix un estudi amb una veritable metodologia científica, i on l'autora presenta els malnoms alfabèticament a través d'unes fitxes que els ordena sota uns apartats denominats *malnom*⁵ (en majúscules i en negreta), *transcripció* (fonètica), *font* (oral/ escrita), *ètim* i *comentari*. A les pàgines finals del treball s'afigen uns annexos amb una classificació semàntica i una altra d'alfabètica, els quals inclouen tots els malnoms relacionats al llibre. Com a novetat respecte a altres treballs publicats de la comarca, cal destacar la introducció de la 1a documentació o tall temporal dels malnoms derivats de cognoms, extreta principalment d'un estudi de Climent Sanfèlix (1996: 63-136) anomenat *Los Linajes de Torrent (1568-1950): Estudio de su evolución i arraigo*, i que aplega buidatges de tots els cognoms torrentins dels darrers quatre segles (2.452 cognoms).

---

⁵ En realitat és l'únic apartat de les fitxes que no especifica el tipus d'informació que conté, però seria l'equivalent a "entrada" o "lema".

Del mateix Torrent, tampoc no ens podem oblidar del treball de Vicente Beguer Esteve (2003a: 218-221), anomenat «Algunos apodos torrentinos», de l'any 1966, el qual presenta una classificació semàntica, però sense aportar cap comentari etiològic. Cal afegir també una relació de malnoms torrentins de 1943, publicada en un BIM del poble per Ángel Martínez Oria (2005c: 18-19), i que s'anomena «Un curioso juicio de 1943 (con apodos torrentinos)». Aquesta relació de malnoms ens ha estat de molta utilitat pel que fa a l'establiment de connexions o vincles entre les formes d'alguns renoms i els cognoms o noms de pila d'on provindrien, com podria ser el cas de *Borra*, que era una afèresi del cognom *Iborra*, o de *Notxe*⁶, que segurament seria un hipocorístic amb afèresi del nom *Ramonoche (<*Ramon*). Un altre llibre de Torrent que ens ha estat molt profitós, i que ens ha proporcionat algunes motivacions d'alguns malnoms d'origen desconegut ha estat un relacionat amb l'agricultura, la ramaderia i el comerç tradicional del municipi, que va ser realitzat per José Lluís Fresquet Gozalvo l'any 2011, i que s'anomena *Estudi de l'evolució del sector agrari a Torrent al llarg del segle XX*.

En darrer lloc, quant a treballs específics de cada poble, hem de ressenyar que a Xirivella no s'ha publicat cap treball independent dedicat exclusivament als malnoms del poble, però a diferència d'altres pobles, el capítol que els tracta, present en un llibre d'història de l'advocat Miguel Sorribes Santa Maria (1989: 360-370), *Xirivella, Ensayo histórico*, sí que podria considerar-se una publicació bastant profitosa quant a font d'on poar possibles explicacions etiològiques, comparable a la de treballs com els de Puchades Pastor d'Alfagar o de Ruiz Monrabal de Sedaví. El capítol en qüestió d'aquest llibre és el núm. 16, i s'anomena "Apodos". Tot i que sembla recórrer sovint a les definicions dels diccionaris castellans, els quals potser foren els únics que tindria al seu abast a l'hora de realitzar l'estudi quan en desconeixia els motius, és encomiable l'esforç de l'autor per tractar d'explicar-los tots.

---

⁶ Cf. «30. Ramón Fenoll Puig *Noche*» (Martínez Oria 2005c: 18).

Un altre treball important i innovador que també hem tingut molt en compte ha estat la tesi doctoral de Pasqual Tirach Albentosa sobre els malnoms de la Catalunya Nord, la qual s'anomena: *Malnominació a Catalunya Nord: estudi sincrònic dels sobrenoms nord-catalans, testimoniatges lingüístics i culturals*. Aquesta tesi es troba disponible en línia, i va ser dirigida pel professor Jordi Costa i defensada l'any 1997. Compta amb una versió divulgativa abreujada que va ser publicada l'any 2001 sota el títol: *Les surnoms catalans*. A banda de tota la tesi en conjunt, l'obra és un mostra exemplar molt exhaustiva de com es pot estudiar un corpus comarcal de malnoms, encara que des del nostre punt de vista, quant a treball, es podria titllar de monumental pel simple fet d'haver estat enllestida per una única persona, la qual cosa pot haver suposat una dècada de treball entre l'elaboració del corpus i la posterior classificació, anàlisi, estudi i redacció. Aspectes d'aquest treball, i que a nosaltres ens ha servit com a model, han estat el tractament del renom des del punt de vista de la retòrica, el coneixement d'alguns conceptes manlevats d'altres autors com la delocutivitat (Swiggers 1989), i altres qüestions com les homonimitzacions formals o la mimologia (Veny 1991).

Pel que fa a reculls de malnoms que abasten diversos municipis o àrees que s'hagen fet al País Valencià, podem destacar dos articles que també estudien un corpus de tipus comarcal com el nostre, i que han estat presentats a congressos d'onomàstica. D'una banda, tenim un estudi dedicat a la comarca de la Costera, el qual va ser realitzat pel professor Vicent-Ferran Garcia Perales l'any 1997. Aquest treball portava per títol: «Aproximació contrastiva als malnoms de la Costera». De l'altra, l'article que van publicar l'any 2014 Neus Domínguez Vicente i Joan Domínguez Benlloc, i que s'anomenava «Els malnoms del Camp de Túria. Classificació semàntica».

Continuant amb el País Valencià, cal mencionar que també ens ha estat de molta utilitat un article de Joaquim Martí Mestre (1994) anomenat «Malnoms valencians del segle XIX», on, tot i centrar-se en un aplec i classificació de malnoms procedents de la literatura popular com sainets o col·loquis, s’hi reflecteixen personatges reals o inventats als quals se’ls atribueixen renoms, la motivació dels quals coincidia amb alguns dels atrobats al nostre corpus, sobretot la referida als trets físics o de caràcter dels al·ludits. Les propostes de classificació semàntica d’aquest treball també ens han ajudat a etiquetar i agrupar amb més precisió els malnoms de determinats camps que en alguns casos podien arribar a completar els models d’ordenació ja introduïts per Moreu-Rey al llibre anteriorment referit denominat *Renoms, motius, malnoms i noms de casa*.

Quant a la classificació de cognoms esdevinguts malnoms del nostre corpus, hem seguit la tipologia del llibre de Francesc de Borja Moll de 1982, *Els llinatges Catalans*. Pensem que, tot i que algunes de les propostes etimològiques proposades per aquest investigador són discutibles o han estat refutades, corregides o ampliades per Carme Barceló, Colon, Coromines o Veny o d’altres, és un model que ens ha permès un marc bastant complet i aclaridor davant la gran varietat i complexitat de cognoms del nostre corpus que funcionen com a malnoms. Hem utilitzat el mateix model classificatori també per als cognoms d’origen castellà.

Quant a diccionaris o publicacions de cognoms esdevinguts malnoms que provenen d’altres llengües com el castellà, el basc, el francès o l’italià també ens han estat molt profitoses les consultes als diversos llibres de prenom i cognoms publicats per Josep Maria Albaigès i Olivart (noms de pila i cognoms de qualsevol llengua peninsular), el *Diccionario de apellidos españoles* de Faure, Ribes & Garcia; *Apellidos Vascos* de Luis Michelena; el *Dictionnaire étymologique des noms de famille* de Marie-Thérèse Morlet i el *Dizionario dei cognomi italiani* d’Emidio De Felice.

Creiem que el més difícil ha estat la identificació del malnom com a procedent d'un cognom. De vegades, l'opacitat que suposa trobar-los en una llista "freda", sense context, complica qualsevol assaig d'etiquetatge o assignació a un camp concret (cognoms, caràcter, animals, etc.), i aquest fet el veurem en el següent exemple. Sabem que *Bou* és un mot que ens remet al nom d'un animal. Automàticament, podríem pensar que l'ètim podria haver estat atribuït metafòricament a una persona en qualitat de persona corpulenta o de caràcter com a Alcàsser: «geni fort» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 95). En canvi, també podem comprovar que a altres pobles no és així, ja que *Bou* o *Bouet* sí que provenien d'un cognom, i això ho podem deduir gràcies a la informació que ens aporta la documentació, com en el cas de Massanassa: «JOAQUIN BOU VICENTE; Bouet.» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 6, Massanassa (1941), f. 294).

Quant a la llengua d'origen o la procedència d'alguns cognoms també ens han ajudat els treballs d'Emili Casanova «Influència històrica del aragonés sobre el valencià», de 2011, on l'autor relaciona una sèrie bastant completa de cognoms valencians d'origen toponímic (p. 209-210), i «The adaptation of names of Romance origin (Aragonese, Spanish, French and Italian) to the Catalan/Valencian language» de 2012, on aquest investigador dona compte de la possible llengua d'origen i les adaptacions al castellà o al català de molts dels cognoms que nosaltres també hem arplegat al nostre corpus, i que també podrien funcionar com a malnoms. Podrien ser els casos de *Grima* (Tor), cognom maltès, o la *Paiana*⁷ (*Paià* <*Pallach*) (Sed), de procedència occitana, encara que Casanova (2012: 68) ja adverteix de la dificultat que suposa en alguns casos resseguir les seues traces lingüístiques «since Occitan is a twin language of Catalan, with many similar names».

---

⁷ Pel cognom de Carmen Payà Martínez, originària del Ràfol (La Vall d'Albaida) (cf. Ruiz Monrabal 2008: 220).

1.3. *Objectius*

Amb la meua recerca m'interessaria contribuir a:

1) Estudiar la llengua catalana, en concret, aspectes dialectològics i sociolingüístics del valencià central, especialment, les motivacions i els noms amb què han estat batejats els habitants de la meua comarca a través dels temps.

2) Estudiar, mitjançant la compilació del lèxic present en els malnoms d'una àrea comarcal específica (l'Horta Sud), la semàntica del nom (sobretot la motivació), aspectes fonètics, morfològics (la sufixació), fraseològics o sociolingüístics de la llengua catalana contemporània, i com, en algunes ocasions, els mots estudiats afecten la nominació dels espais públics del territori estudiat, és a dir, com han passat al camp de la toponímia.

3) Assajar una metodologia que es puga exportar a la resta de comarques valencianes que possibilite un corpus complet de malnoms valencians, abans que se'n perden els mecanismes tradicionals de creació.

1.4. Comarca estudiada

Rosselló Verger (1969: 72) defineix l'Horta de València com «l'espai cobert per les vuit séquies del [riu] Túria: des de Puçol [que fita amb la comarca del Camp de Morvedre, fins] a Silla [al sud]». L'Horta Sud seria un dels tres territoris que formen aquest espai que es coneix com a comarca de l'Horta de València. Els altres dos són l'Horta Nord i la mateixa ciutat de València. Aquesta divisió tripartida correspon a una classificació feta pel professor Eugenio Burriel⁸ l'any 1971, en la qual el riu Túria marcaria una “hipotètica” partició entre el nord i el sud d'aquestes terres. Més endavant, l'any 1982, «aquesta divisió va adquirir una dimensió administrativa i cultural de la mà dels ajuntaments i de la societat civil» (Martínez Sanchis 2005a: 11), que és la forma amb què definitivament ha quedat distribuïda.

Segons Martínez Sanchis (2005a: 11), l'Horta Sud comença a configurar-se a partir dels anys 1960. Des d'aleshores, s'ha transformat d'una forma tan accelerada que, partint d'una societat fonamentalment agrícola, s'ha convertit en un territori on predominen la indústria i els serveis. Els vint pobles que la integren, i que han estat l'àmbit físic de l'anàlisi del nostre treball, han experimentat un «espectacular creixement urbà, industrial i demogràfic», amb una important immigració procedent principalment d'Andalusia, Castella-la Manxa i Extremadura, la qual cosa ha provocat com a contrapartida un retrocés de l'agricultura⁹ com a fonament de la seua economia (Martínez Sanchis 2005a: 11).

A finals del segle XX l'Horta Sud ja concentrava «una important indústria del metall i del moble» (cf. Col·lectiu Cama-roja 1988: 9). Tradicionalment, la majoria d'empreses de la comarca han estat de tipus mitjà o petit, de menys d'uns cinquanta treballadors (cf. Col·lectiu Cama-roja 1988: 104). Segons Martínez Sanchis (2005a: 11), la població activa agrícola en passà d'un 45% en 1960 a un 3% a principis del segle XXI.

---

⁸ Burriel de Orueta, Eugenio (1971), *La huerta de Valencia: zona sur: estudio de geografía agraria*, València, Institució Alfons el Magnànim (cit. per Martínez Sanchis 2005a: 11).

⁹ De fet, municipis com Picassent (85,78 km²) o Torrent (69,32 km²), que compten amb els dos tèmens més grans de la comarca, posseeixen grans extensions de terres dedicades a cultius de secà que han anat minvant per a ser transformades en camps de tarongers (regadiu) i modernes urbanitzacions (cf. Col·lectiu Cama-roja 1988: 9).

A hores d'ara, Torrent, amb més de 80.000 habitants és la capital administrativa comarcal i la ciutat més destacable. Les activitats econòmiques tradicionals n'han estat l'elaboració de xocolata, i la fabricació de graneres i calçat (Rosselló Verger 1984: 229). Catarroja, per altra banda, seria la capital *de facto* dels pobles que fiten amb l'Albufera: «Albal, Beniparrell i Silla al sud i Massanassa, Alfafar i Sedaví al nord [del referit municipi]» formarien el que Sorribes anomena «un mateix ecosistema» (Sorribes 2015, octubre 31). Sanchis Guarner (1968: 99) ja considerava aquests pobles, tot i incloent-hi Alcàsser i Picassent, part de l'espai físic del que ell denominava “Subcomarca de Catarroja”, i que altres investigadors han anomenat l'Horta-Albufera. És en aquesta part de la comarca on encara s'ha mantingut una «extensa zona dedicada al conreu de l'arròs (marjal), sobretot en terme de Catarroja, Alfafar, Massanassa i Silla» (cf. Col·lectiu Camarroja 1988: 92).

Dels vint pobles que comprenen l'Horta Sud, cinc (Alaquàs, Aldaia, Manises, Quart de Poblet i Torrent) confronten amb la comarca castellanoparlant de la Foia de Bunyol. Aquests pobles, juntament amb Vilamarxant i Riba-roja (que pertanyen a la comarca del Camp de Túria), constitueixen el que es coneix com al Pla de Quart. Per contra, els dos més meridionals com Picassent i Silla (i part del de Torrent) fiten pel sud amb la comarca de la Ribera del Xúquer.

Des del punt de vista geomorfològic, l'Horta Sud es divideix en dos grans àrees: d'una banda, la zona de l'Albufera, «més plana i formada a partir dels sediments aportats pels barrancs dels seus voltants i pels dos grans rius valencians, el Xúquer i el Túria», i de l'altra, una zona de muntanya que envolta el mateix llac, on es poden trobar «serres d'escassa entitat», però que aporten certa «diversitat paisatgística» (Tortosa i Pastor 2000: 27).

1.5. Metodologia

1.5.1. Inici

Primerament confeccionàrem un corpus del màxim nombre de malnoms possible de cada poble de la comarca a partir de buidatges exhaustius de treballs realitzats per investigadors locals, o per estudiosos que havien publicat diversos llibres d'aquesta temàtica sobre la comarca, llibres d'història local, revistes culturals, llibrets de festes, butlletins d'informació municipal, grups específics de cada poble sobre història o cultura local presents a xarxes socials com *Facebook*, o d'altres fonts com la documentació arxivística. També aconseguírem realitzar entrevistes a diferents persones dels vint pobles estudiats, que de vegades ens facilitaren per escrit algunes llistes dels renoms que recordaven.

1.5.2. Etapes de la recerca

Decidírem emprar un full de càlcul (*Excel*) per tal d'introduir el màxim de malnoms possibles de tots els llibres publicats a la comarca de part d'autors que els havien estudiat amb una metodologia més 'científica', o que almenys els havien inventariat tenint en compte les classificacions lògico-semàntiques encetades per Moreu-Rey (1981), les quals, amb variacions, són les que han seguit molts dels investigadors que han elaborat monografies dels seus respectius pobles des dels anys 80 del segle XX, i que, des d'aleshores, han anat eixint publicades en les successives actes dels col·loquis o jornades celebrades per la Societat d'Onomàstica o per l'AVL.

Cal parar atenció a la diversitat tipològica dels mots que hom va compilant, és a dir, s'ha de tenir en compte que un corpus de malnoms és un camp molt obert on poden aplegar-se tota classe de paraules, ja siga cognoms d'origen toponímic molt divers com (*Rocafull*, -a (Silla) <*Ròcafuèlh*, Occitània; *Caruana/ Carruana* (Catarroja) <*Caruana*, Malta), ja siga suposats prenomes que en realitat eren llinatges històricament documentats als pobles on apareixien (p. ex. *Arnau*, Mislata). També podríem trobar-nos davant del cas contrari, on un presumible cognom com *Nadal*¹⁰ (> *Nadalo*) procediria veritablement d'un prenom al poble de Silla.

És molt important la consulta de diccionaris històrics o etimològics com els de Martí Mestre (2006), l'OnCat, el DECat i el DCVB, perquè de vegades els malnoms atrobats són autèntics fòssils lingüístics, paraules poc usades en la parla diària, desconegudes pels mateixos parlants que les fan servir: *Buc*, -a (Alb, Sil), *Galdufari* (Alaq), *Galima* (Alc, Cat), *Garxa* (Alaq), *Llonguero* (Alb), *Paltrot* (Tor), *Ronsa* (Man), *Samuga* (Alc), *Tandera* (Alc), *Taranena* (Alaq), *Tossoló* (Qua), etc.

També hem de ser coneixedors de les possibles alteracions fonètiques que han patit els malnoms del nostre corpus per fenòmens com les dissimilacions (*Xemín* <*Ximín* <*Ximo*) (Alb), assimilacions (*Menyinyaque* <*Mirinyac*) (Cat), etc. Per aquest motiu, cal tenir en compte les característiques fonètiques més habituals de l'àrea objecte d'estudi, en el nostre cas, les del valencià central. A tall d'exemple, un mot aparentment difícil o dubtós quant a interpretació com *Languerino* el podem identificar en comprendre que ens trobem davant d'un altre cas d'obriment de la [e] inicial en [a] amb presència d'un article determinat aglutinat com a *l'Escolà* [laskolá] (Alc, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Sil, Tor, Xir), *l'Esporgador* (Alaq, Alb, Qua), etc. Per tant, poguérem deduir que es tractava del gentilici en llengua castellana equivalent a *Enguerí*, és a dir, de persona natural o procedent d'Énguera (la Canal de Navarrés).

Quant al disseny d'un full de càlcul que s'ajustara al nostre propòsit de magatzematge dels malnoms, primerament crearem tants fulls com nombre de pobles integraven la comarca objecte d'estudi, que sumava un total de vint. A continuació decidírem establir tres columnes (A, B, C), que anirien d'esquerra a dreta a cada un dels fulls dedicats a cada poble:

---

¹⁰ La persona motejada s'anomenava Nadal Carbonell Benavent (1816- ??) (cf. Antich Brocal 2021b: 145).

a) Columna A: va encapçalada pel nom del poble del full corresponent. Inclou tota la relació de malnoms que s'hi anaren introduint al llarg del procés de compilació. En primer lloc, apareix el nucli o mot clau del malnom seguit d'una coma; després, figuraran els morfemes flexius que indicarien gènere (-o/ -a) o nombre (-os/ -es), i, finalment, una altra coma seguida dels articles determinats si n'hi hagueren. En cas que un mateix malnom presentara formes que, depenent de les fonts, contingueren l'article determinat i d'altres que no, s'hi adjuntarien els articles separats per barres obliqües, més un símbol de conjunt buit ($\emptyset$), el qual designaria un morfema flexiu zero. La informació d'aquesta columna quedaria de la següent manera: *Capdell, -a, el/ la/ $\emptyset$* .

Cal tenir en compte que en el cas d'un malnom com el precedent, el qual ha estat documentat a Alaquàs, les fonts indicarien variants formals amb article i sense: 1) «Capdell/a» (Planells Segura 1991: 128); 2) «Tomaset Ferrer (el Capdell)» (Esteve Llàcer 1993: 159); 3) «CONSUELO GIL MONTMENEU la Capdella» (Laborda Ferriols 1999: 244).

b) Columna B: decidírem anomenar-la “Tipus”, és a dir, ací indicàvem quina era la tipologia del malnom aplegat. Basant-nos en les etiquetes emprades als treballs d'altres investigadors, escollírem les següents denominacions: 1) prenom (nom de pila); 2) cognom; 3) ofici; 4) caràcter; 5) tret físic; 6) toponímia; 7) arbres/ plantes/ vegetals; 8) menjar; 9) beguda; 10) animal; 11) família; 12) condició social; 13) roba; 14) objecte/ eina; 15) religió; 16) numèric; 17) mesura; 18) música; 19) color; 20) joc; 21) fet de parla (delocutius), i 22) indeterminat.

Cal notar que a mesura que traslladàvem la informació de cada grup semàntic al seu apartat dins de l'estudi del corpus, ens adonàvem que calia haver introduït, des de bon començament, unes etiquetes més específiques. Per exemple, pel que fa als cognoms, calia haver anotat a quina llengua hi pertanyien (castellà, català, francès, etc.), ja que després calia inserir-los en subapartats distribuïts per llengües, i com aquesta dada no la teníem especificada a l'hora de l'enregistrament, finalment la tasca de classificació resultà ser més feixuga del que teníem previst.

Un altre aspecte que cal tenir en compte a l'hora d'atribuir-li una tipologia específica a un malnom és que, en un principi, aquesta no ha de considerar-se definitiva o tancada, i que cal deixar-la oberta, ja que, mentre la investigació va avançant, la documentació o els informants poden contradir o desmentir el que aparentment devia ser-ne el camp semàntic més raonable o assumit com a molt probable. Per exemple, en aplegar un malnom com *Festes*, documentat a Catarroja, com no en sabíem el motiu, havíem pensat considerar-lo relatiu al camp del "caràcter" (en relació amb una manera de ser festera, alegre), però en el moment de la redacció de la tesi, una informant ens va dir que els motejats eren persones que sabien quedar bé, que eren afalagadores, la qual cosa no s'ajustava amb exactitud, tot i que hi havia una vaga similitud, amb el sentit de la nostra intuïció inicial. No obstant la nostra valoració, en veritat, ens adonàrem que calia filar més prim, i que contràriament al que nosaltres creiem en un primer moment, l'expressió procedia, més bé, del camp de la fraseologia. "Fer festes", té un sentit d'afalagar o guanyar-se l'afecte d'algú (cf. accepció 10, DNV), i, en conseqüència, el malnom no significava simplement "persona amiga de la diversió, de la festa", sinó que procedia d'una expressió popular que també apareixia recollida als diccionaris, i que els motejadors en serien coneixedors i tindrien en compte a l'hora de traslladar-la metafòricament com a malnom a una persona en el seu moment.

c) Columna C: en el moment de començar la recerca, pensàrem a incloure una columna on encabir les motivacions dels malnoms que anàvem recollint juntament amb la documentació o els textos on apareixen, o la transcripció literal de les declaracions dels informants que en feien menció. Aquest apartat l'anomenàrem *Motiu*.

Un entrebanc que va sorgir, a mesura que avançàvem en la recollida de dades, va ser que aquesta columna arribà a acumular massa heterogeneïtat d'informació que després caldria reordenar d'acord amb el model de fitxa que anàvem a presentar al treball de la tesi, per la qual cosa, creiem que seria convenient, des del començament de la recerca, introduir ací només les dades que tinguen a veure estrictament amb la motivació, i crear-ne d'altres diferents que puguin integrar altres dades com la documentació actual o històrica on se'n fa referència, l'etimologia, la toponímia o la etnografia.

Taula 1. Fragment original del full del programari *Excel* corresponent a la base de dades dels malnoms de Sedaví

Sedaví	Tipus	Motiu
<i>Abanderado</i>	música	Afició a la bandera i banda de música (Ruiz Monrabal 2008: 95); «Els Cleme
Alacreu	cognom català	Segons Ruiz Monrabal (2008: 27), cognom procedent de Natzaret. El besavi
Alamar	cognom català	«Els Alamar» (Ruiz Monrabal 2008: 30).
Albiach, -a	cognom català	Ruiz Monrabal (2008: 33) família que s'instal·là a l'horta de Sedaví a mitjans s
<i>Afilaor</i> , l'	ofici	«Eduardo Pons Casañ, nacido en 1909, conocido por "el afilaor"» (Ruiz Monr
<i>Alleros</i> , els	ofici	«"els Alleros"» (Ruiz Monrabal 2008: 293).
Amarguet, els	caràcter	«María y era nacida en el barrio del "Poblet" cerca de Castellar, familia "dels
Arce / Manseguera	cognom castellà	«Els Arce» (Ruiz Monrabal 1985: 206); Ruiz Monrabal (2008: 38). El abuelo l
<i>Apostita</i>	fet de parla	Josefa Baixauli tenia aquest malnom per un defecte de parla provocat per un

Taula 2. Fragment original del full del programari *Excel* corresponent a la base de dades dels malnoms de Xirivella

Xirivella	Tipus	Motiu
Adelina, la Tia	prenom	«la tia Adelina» (Blasco & Giménez 1997: 59).
Aigües	topònim	«- <i>Aigües</i> , relacionado con el agua.» (Sorribes Santa Maria 1989: 366)
Aldaier [aldajéro]	topònim	«- <i>Aldaiero</i> , (por <i>Aldaier</i>), vecino de Xirivella, nacido en Aldaya.» (Sorri
<i>Agustinet</i> [ayostinét]	prenom	«- <i>Agostinet</i> , diminutivo de Agustín.» (Sorribes Santa Maria 1989: 366)
Alguatzila, el de l'	ofici	«Tomàs <i>el de l'Alguatzila</i> » (Blasco, Giménez. & Aguilar 1999: 77).
Algutzir, el Tio Alberto l'	ofici	«- Alberto el <i>Alguacil</i> .» (Sorribes Santa Maria 1989: 366); «el tio Gual
Alós	cognom català	«la [alquería] de Alós (una de las más antiguas).» (Bataller Martín; O
Alqueria, -eta, de l' /alkriéta	topònim	«- Enrique el de la <i>Alquería</i> , referiéndose a la alquería de Dolores.» (S
Andalús, l'	topònim	«l'Andalús» (Giménez Pascual 1997: 32).

Taula 3. Proposta de model de plantilla del programari *Excel* per tal de fer un recull de malnoms comarcal. Les columnes *Documentació*, *Toponímia*, *Etimologia* i *Etnologia* s’anirien afegint successivament a la dreta

Torrent	Tipus	Motiu
Americà, -ana, l'	Topònim	«El senyor Vicente Planells Veguer, “l’Americà”, [...] va tindre diversos anys en funcionament un celler, els vins del qual els comprava un client americà, d'on li va vindre el malnom.» (Fresquet Gozalvo 2011: 176).

Torrent	Tipus	Documentació
Americà, -ana, l'	Topònim	«Americà, -ana, l'» (Herreros Moreno 2000: 29); «[...] casó con doña Josefa Planells, “La Americana”, en Torrente, [...]» (Beguer Esteve 1997b: I, 261).

Torrent	Tipus	Toponímia
Americà, -ana, l'	Topònim	«Entre les almàsseres particulars [...], podríem esmentar [...] en les cases [...], Vicente Planells “l’Americà”, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 183).

Torrent	Tipus	Etimologia
Americà, -ana, l'	Topònim	<i>Amerighi</i> o <i>Amerigo</i> són mots d’origen germànic formats pels ètims <i>*haimi-</i> “pàtria”, i <i>*riki-</i> “poderós, senyor”, amb el sentit originari de “poderós, senyor al seu territori o al seu propi país” (De Felice 1978: 55).

En acabar de completar el corpus, per tal d'agrupar cadascun dels mots etiquetats amb la seua corresponent tipologia, el programari *Excel* permet fer “filtres” on es relacionen tot un seguit de mots que pertanyen a un mateix camp semàntic. A partir d'aquests filtres, extréiem les llistes de malnoms que anaven a completar de cada apartat de l'estudi. Així és com quedava el filtre relatiu a la “roba” d'un poble com Silla:

Taula 4. Filtre relatiu al camp semàntic de la “roba” de Silla

Silla	Tipus
Calces, de (les)	roba
Calcetí, mestre	roba
<i>Gorres</i>	roba
<i>Mocaorets</i> [mokawréf]	roba
<i>Pantaló</i>	roba
<i>Pedaços, la</i>	roba
<i>Roba, el de la</i>	roba
<i>Ropa</i>	roba
<i>Sinagüel</i>	roba

Taula 5. Fragment de llista de malnoms global, és a dir, de tots els pobles del corpus amb el nombre de repeticions de cada mot

<p>(x?)= núm. pobles Llista malnoms   Abaetxera, -es, Ø/les (x2)   Abanderado/ Abanderao/ Abanderao, l' (x3)   Abasteçao, l'   Abdon (Alc)   Abel, el Tio/ Abel (x2)   Abelardet de Mònica/ Abelardet, el Tio (x2)   Abogadesa, l'/ Abogaet/ Abogat, -des l'/ les/ Advocat, l' / Avogat (x4)   Abuelita/ Abuelo /awélo/ /Abuelo, -a; Abueleta: 88 / Abuelota (x5)   Abusante   Acabe, -s, l'/ els /Acabe, l' (x2)   Acòlic / Acòlic, l' (x2)   Acòlit, l'   Acordeón, el de l'   Adel: 14 /Adela, -es, Ø/ les/ Adell (x3)   Adelina, d': 14 / Adelina, la Tia (x2)</p>

Val a dir també que, pel que fa a la distribució final de la informació de tot el corpus, aquesta quedarà dividida bàsicament en tres grans blocs:

a) L'estudi-tesi, amb introducció, objectius, estat de la qüestió, capítols objecte d'anàlisi i descripció i conclusions.

b) La presentació del Diccionari de Malnoms de l'Horta Sud (DMHS). Pel que respecta al model de fitxa o entrada del diccionari, vegeu la introducció al diccionari, capítol 3 de la tesi.

c) Bibliografia, que constarà d'una part global, amb fonts d'àmbit general, és a dir, que afectarien tot el treball, i fonts específiques de cada poble, que al seu torn es subdividiran en tres subapartats: 1) Enquestes, entrevistes; 2) Xarxes socials (si s'han consultat en el poble en qüestió); 3) Llibres, articles, blocs específics.

1.5.3. Abreviatures, sigles

1.5.3.1. Abreviatures dels pobles estudiats (20 municipis)

Faré servir les abreviatures següents per a cadascun dels vint pobles de la comarca estudiada:

Poble	Abreviació		Poble	Abreviació
1) Alaquàs	Alaq		11) Massanassa	Mas
2) Albal	Alb		12) Mislata	Mis
3) Alcàsser	Alc		13) Paiporta	Pai
4) Aldaia	Ald		14) Picanya	Picn
5) Alfafar	Alf		15) Picassent	Pics
6) Benetússer	Bene		16) Quart de Poblet	Qua
7) Beniparrell	Beni		17) Sedaví	Sed
8) Catarroja	Cat		18) Silla	Sil
9) Llocnou de la Corona	Lloc		19) Torrent	Tor
10) Manises	Man		20) Xirivella	Xir

1.5.3.2. Abreviatures diverses

1a doc.	primera documentació
1a ed.	primera edició
1a pers.	primera persona
2a pers.	segona persona
3a pers.	tercera persona
adj.	adjectiu
ang.	anglès
àr.	àrab
arag.	aragonés
art.	article
cast.	castellà
cat.	català (no confondre amb Cat. “Catarroja”)
celt.	celta
Cf. / cf.	confer, compareu
cit.	citat
coord.	coordinador/a
deriv.	derivat
dim.	diminutiu
dir.	director
ed.	Editor/ edició

eiv.	eivissenc
esp.	espanyol
f.	foli
fig.	figurat (sentit)
fr.	francés
fr. ant.	francés antic
germ.	germànic
íd.	ídem, 'igual, la mateixa cosa'
it.	italià
ll. / lat.	llatí
ll. cl.	llatí clàssic
ll. vg./ lat. vulg.	llatí vulgar
mall.	mallorquí
mat. sign.	mateix significat
men.	Menorquí
NP	nom de persona
p.	pàgina
p. ex.	per exemple
pl.	plural
prep.	preposició
r.	recto

s.	segle
s/d	sense data
s/n	sense número
sing.	singular
subst.	substantiu
v.	verso
val.	valencià
veg.	vegeu
vol.	volum

1.5.3.3. Sigles de fonts, materials

[QIA] *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*

[CF] *Camí Fondo* (revista de Xirivella)

[LT] *La Terreta* (publicació de Massanassa)

2. ESTUDI DELS MALNOMS

2.1. *Què entenem per malnom al nostre treball*

La paraula malnom presenta multitud de sinònims. Miralles i Montserrat (1980: 29) assenyala que altres mots com “renom”, “sobrenom”, “àlies” o “motiu” són tot la mateixa cosa, i proposa de definir aquesta classe d’antropònims com a «nom popular aplicat a una persona, i per extensió a tota una família, o grup de gent més o menys nombrós, que sol tenir com a origen una referència local, personal, és a dir, un nom de persona, laboral, una simple qualitat, física o moral, o bé una anècdota de caire ironico-humorístic».

Col·loquialment la paraula malnom, bastant arrelada a terres valencianes, arrossega una connotació negativa pel fet de contenir el lexema “mal”. Per la qual cosa, algunes persones consideren que aquests mots són ofensius i es relacionarien amb temes de gent ociosa, que no haurien de transcendir més enllà dels estrets àmbits personals, familiars o amicals. Pense que aquesta visió desfavorable del mot també la recullen i l’emfatitzen diccionaris com el DCVB: «nom que es posa a algú, prenent-lo d’algun seu defecte, vici, qualitat, etc.»; el DNV: «nom que es posa a algú, prenent-lo dels seus defectes corporals o d’alguna altra circumstància.»; o el DIEC2: «sobrenom, a vegades de caràcter pejoratiu, que es posa a algú, pres d’alguna qualitat, d’algun defecte, d’algun vici, etc.».

A diferència de la definició de Miralles i Montserrat indicada anteriorment (cf. 1980: 29), la qual podríem considerar com a comprensiva o integradora, sovint trobem investigadors o obres de referència que matisen i especifiquen diferents conceptes lligats a aquest tipus d'antropònims. Van Langendonck (2007: 192) adverteix de la dificultat de tractar de definir i classificar els malnoms, i distingeix entre *Bynames*, que són noms de persona afegits, no oficials i populars, i *Nicknames*, que són usats per a expressar alguna característica del portador. Al contrari de Van Langendonck, la investigadora Eva Brylla (2016: 237) considera que els *Nicknames* només caracteritzen individus, per la qual cosa serien una subcategoria dels *Bynames*, terme general per a referir a qualsevol nom no oficial, que pot ser positiu, pejoratiu o neutral. Aleshores, *els Nicknames* s'acostarien a les definicions dels diccionaris relacionats anteriorment, que se centren en les qualitats personals, mentre que els *Bynames* serien el que nosaltres entenem per la idea general de malnom que farem servir. Nosaltres defugim les especificitats assenyalades per Van Langendonck (2007: 192), i coincidim amb les visions integradores o més comprensives del concepte de malnom de Miralles i Montserrat o Brylla.

Per tant, al nostre treball entendrem per malnom qualsevol antropònim no oficial que serveix per a distingir unes persones d'unes altres en un lloc determinat, sovint un poble, on solen repetir-se els cognoms. Aquest nom extraoficial podria ser el mateix nom propi o el cognom familiar del motejat (a causa de la seua singularitat), un ofici, un lloc de procedència, o un mot del lèxic comú tret «a partir de les característiques físiques o morals més destacables lligades a la persona designada» (Casanova Herrero 1985: 361). També es possible que aquest nom extraoficial simplement s'origini a partir d'un fet anecdòtic relacionable amb la persona en qüestió, la qual cosa, de vegades, és senzillament un fet de parla enunciat pel mateix motejat, o per altra persona amb qui aquest interacciona, el qual finalment, per qualsevol circumstància atzarosa, n'esdevé l'apel·latiu. Aquest acte de parla esdevingut malnom es coneix per delocutiu (cf. Van Langendonck 2007: 282).

Enzo Caffarelli (2020: 138) també defineix els malnoms delocutius com un tipus de «soprannome che riprende uno o più elementi della parla di una persona». És a dir, és un malnom que pren o recull un o més elements de la parla d'una persona. Un altre lingüista com Swiggers¹¹ (1989: 159), d'entre les diverses subcategoritzacions que relaciona, els anomena “noms propres locutifs”, i funcionen com quan «un fragment discursif déterminé est employé comme dénomination typique d'une personne déterminée», la qual cosa podríem traduir com que són un tipus de mot imitatiu o reproductiu que s'ha originat a partir d'un fragment discursiu determinat, i que finalment n'ha esdevingut l'apel·latiu (“dénomination”) típic d'una persona.

2.2. Nombre de malnoms

Hem recollit del voltant de 12.000 malnoms (la suma total en seria de 12.075). Creiem que hem de parlar d'una xifra aproximada pel motiu següent: les formes plurals, els diminutius o les formes feminitzades poden haver-ne estat usades com a variants formals d'un mateix renom o lema. Per exemple, una persona de Picassent anomenada Cristòfol apareix en un document motejada com a *Vallivaneta*, però en un altre *Vallivanet*. Aleshores, com ho comptem? Un malnom o dos? En altres casos un mateix malnom o lema pot haver estat atribuït a famílies o individus diferents en un mateix poble (a Alcàsser hi ha dos famílies diferents motejades *Formiga*, amb motius distints). Els diferents tractants de poltres o haques com *Nardo el Potrero* (Sil), *David el Potrero* (Sil) o *els Potreros* de Benetússer compten com a un únic malnom o en serien tres?

---

¹¹ Swiggers, Pierre (1989), «Une classe de noms propres: les “rétrocolutifs”», dins *Nouvelle revue d'onomastique*, n°13-14, 1989, *Onomastique et révolution : tradition et changement. Nom de rues, noms de lieux, prénoms*, p. 157-164. Disponible en línia a: <https://www.persee.fr/doc/onoma_0755-7752_1989_num_13_1_1026> [Consulta: 10-04-2021].

Una altra dificultat és el fet de comptabilitzar un mateix malnom referit a un mateix personatge com actors, cantants, toreros o ciclistes que apareixen a diversos pobles. Què fem amb *Xarlot* (Alc, Man, Qua, Tor) en fer un recompte total? En seria un o quatre? *Granero* era el cognom d'un torero, el qual va esdevenir motiu a Alfafar perquè el motejat n'era seguidor, però a Torrent el motiu té a veure amb el lloc on s'hostatjaven els carreters d'un hostel de Torrent, és a dir, la motivació torrentina corresponia a la d'un corònim. A l'hora de fer-ne un compte, ens trobem davant d'homònims que dificulten la comptabilització exacta del nombre total de l'inventari. Per aquesta raó, independentment de si es repeteixen o no, hem decidit proporcionar-ne un nombre aproximat a partir de l'inventari recollit de cada poble, que seria la xifra total resultant de la suma dels malnoms que s'havien anat introduint a la nostra base de dades, és a dir, als "fulls" específics de cada municipi del programari *Excel*.

A continuació oferirem una relació del nombre de malnoms per poble juntament al dels seus respectius habitants (d'acord amb el padró d'habitants de l'1 de gener de 2021 de l'INE¹²):

Taula 6.

A) Nombre d'habitants per poble (padró 01/01/2021)	Nombre malnoms	B) Nombre d'habitants per poble (padró 01/01/2021)	Nombre malnoms
Alaquàs (29.649 h.)	790	Massanassa (9.845 h.)	477
Albal (16.646 h.)	576	Mislata (44.320 h.)	151
Alcàsser (10.266 h.)	1.199	Païporta (26.401 h.)	518
Aldaia (32.313 h.)	647	Picanya (11.692 h.)	326
Alfàfar (21.415 h.)	685	Picassent (21.487 h.)	894
Benetússer (15.430 h.)	144	Quart de Poblet (25.035 h.)	576
Beniparrell (2.024 h.)	476	Sedaví (10.344 h.)	307
Catarroja (28.509 h.)	1.172	Silla (19.211 h.)	890
Llocnou de la Corona (124 h.)	22	Torrent (84.025 h.)	961
Manises (31.287 h.)	774	Xirivella (30.208 h.)	490
Col. A, total: 187.663 h	6.485	Col. B, total: 282.568 h	5.589
Col. A + B, total habitants de la comarca: 470.231 h. / total malnoms: 12.075			

¹² INE = Instituto Nacional de Estadística (cf.: <<https://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=2903>>. [Consulta 08-10-2022]).

2.3. La interpretació dels malnoms

Davant un context de llibertat creativa com el dels malnoms, Moreu-Rey (1981: 28) desaconsella posar-se a interpretar-los a posteriori basant-nos «només sobre llur aparença actual», ja que són mots mancats de fixesa, mudadissos. Nosaltres hem trobat al nostre corpus multitud d'exemples que corroboren la idoneïtat d'aquest suggeriment, ja que les fonts on apareixen els renoms (llistes simples, textos on van acompanyats del nom i cognom de l'al·ludit, etc.) manquen d'un context que podria ser aclaridor, o bé suggereixen, pel seu aspecte formal, una identificació automàtica amb un significat que suposem que podria tenir el mot, però que a l'hora de la veritat no seria l'encertat quant a interpretació. Per exemple, un malnom relatiu a un ofici desaparegut com el de *Tandera* (Alc), ens conduiria intuïtivament a relacionar-lo amb el fet de donar *tandes*, 'torns', sentit que sí que té el malnom de Sedaví del *Matanda* (amb pronom aglutinat). No obstant això, donat el tarannà fossilitzant dels renoms, una informant alcassera va revelar-nos que, en aquest poble, una avantpassada es dedicava a la venda de budells i vísceres, la qual cosa ens va resoldre el dubte, el qual el mateix DNV també aclareix amb l'accepció 8 de l'entrada de *Tanda*: «[...] conjunt dels budells, lleu, fetge, cap i peus d'un animal».

De vegades, com ja hem assenyalat abans, la intuïció del que sembla una interpretació més lògica acaba sent desmentida per la informació dels informants, i en alguns casos la solució a l'enigma de la motivació es trobaria en la connexió amb mots que formen part d'una expressió pertanyent a la fraseologia popular, o a altres motius menys deduïbles com que siguin antropònims, deformats o no, que hagen estat històricament documentats o que hi hagen arrelat o siguin freqüents entre les famílies de la zona estudiada i, en conseqüència, que funcionen com a renoms. Un cas com *la de Tronc* (Alc) podria ser associat instintivament amb el que el DCVB (cf. accepció 8) cita com a «persona molt curta d'enteniment [...]», o amb el mateix cognom *Tronch*, però finalment, pel que respecta a Alcàsser, un membre de la família motejada ens va fer saber que se li va atribuir a una avantpassada que “s'adormia amb molta facilitat”, és a dir, que solia “dormir com un tronc”.

Això no lleva que a altres pobles com Torrent o Picanya *el Tronc* o *el de Tronc* sí que puga ser un cognom esdevingut malnom, ja que en aquests municipis sí que hi ha famílies que són portadores del cognom¹³ (Climent Sanfèlix 1996: 133; Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 157).

Un altre exemple de la importància del fet de conèixer el context antroponímic comarcal que s'estudia ens ha permès entendre que *la Carpintera* de Manises no corresponia a una castellanització feminitzada de l'ofici de fuster, sinó que venia d'un cognom bastant arrelat en aquest poble; i el mateix podríem dir dels *de Cubes* a Picanya, que no té res a veure amb cap mena de bota gran, que podria haver estat atribuït per metonímia d'una persona que posseïra aquesta mena de dipòsits, tal vegada pel fet que es dedicara a la venda de vi, sinó que en realitat, tenint en compte unes dades censatàries d'aquest poble, no era més que l'ús com a malnom d'un cognom castellà d'origen toponímic escampat per la comarca, arribat a Torrent a mitjans del s. XVIII, i que va ser catalanitzat a partir d'una forma *Cubas*, la qual desapareix dels registres posteriorment en esdevenir dominant la forma alterada (catalanitzada).

Tal i com assenyala Casanova (2007b: 62), els malnoms «són una font de maldecaps per als etimòlegs sense una documentació i una coneixença de la microhistòria [...]» dels llocs a estudiar. De fet, com aquest mateix investigador observa, grans autoritats en lexicografia i onomàstica com el mateix Coromines tracten d'assajar “interpretacions agosarades” de topònims que no encerten per no tenir al seu abast materials com el que aportem al nostre treball.

---

¹³ De fet, a Torrent trobem la forma feminitzada *la Tronca*, que era el primer cognom de la portadora, una dona anomenada Filomena Tronch Rubio, mare dels fundadors de la marca de xocolates *la Zebra* (cf. Vilanova Moncholí 2014, juliol 15).

Sobre aquesta mateixa qüestió, Casanova (2008: 20) incideix en la importància d'estudiar fonts antroponímiques com les dels malnoms a l'hora de proposar orígens etimològics de topònims d'una determinada zona objecte d'investigació:

«[...], si Coromines haguera tingut present la gran creació de topònims de serra i altres durant el segle XIX a causa de la roturació del terreny erm per a alimentar les famílies, i haguera tingut present el costum de nomenar els veïns no pels cognoms sinó pels malnoms i noms d'ofici, no haguera fet elucubracions sobre l'origen de molts topònims sense documentació antiga, com per exemple *Porrones*, el *Torrater*, *Cutetes*, *Güenso*, *Mona*, *Rabiós*, *Salido*, *Faixero*, *Iborra*, *Vallcanera*, etc., tractats erradament en l'*Onomasticon Cataloniae*, tots provinents de malnoms i cognoms».

En alguns casos, la nostra enciclopèdia cultural no arribava a albirar què podria haver-hi darrere d'un malnom isolat, descontextualitzat, llevat que férem un recerca documental de personatges o referents culturals de finals o principis del segle XX amb els quals podríem trobar-hi certa connexió. Per a nosaltres, en un primer moment, *Fleta* (Bene, Cat, Pai) no significava res, tret que a Benetússer el renom anava acompanyat de l'epítet orientador *del Cantador*. Amb consultes bibliogràfiques a enciclopèdies o a altres treballs com el de Buades i Ripoll (2007) de l'Horta d'Alacant o el d'Alonso Durà (2015) de Benaguasil¹⁴ al Camp de Túria, ens assabentàrem que era un afamat tenor que funcionava antigament com a referent de cantant bo o dolent, segons la intenció dels motejadors. Un altre renom com *Traca* (Pai), aparentment relacionable metafòricament amb un comportament "inquiet" o "sorollós", o simplement atribuïble com a metonímia de *coeter*¹⁵, procedia a Paiporta realment de l'afició de l'al·ludit a comprar-se una revista satírica de finals del s. XIX i de principis del XX anomenada així, dirigida pel periodista Vicent Miguel Carceller (1890-1940).

---

¹⁴ Al motejat d'aquest poble del Camp de Túria se li va atribuir per tenir afició a cantar (cf. Alonso Durà (2015: 52).

¹⁵ A Bétera (Camp de Túria) Moreu-Rey (1981: 137) documenta *el Traques* «[...] venda de petards i traques per a les falles».

Sobre la qüestió de les motivacions i interpretacions, Tirach Albentosa (2014: 637) assenyala de forma admonitòria que:

«l'investigador no té el dret d'inventar-se les relacions que uneixen el malnom amb un origen. Malgrat l'experiència, els exemples recurrents o encara la intuïció, no s'hi valen les interpretacions a posteriori». Nosaltres estem d'acord amb la postura de no recórrer a les interpretacions a posteriori suggerides per Moreu-Rey o Tirach Albentosa, però hem cregut convenient al nostre treball donar possibles motius com a hipòtesi, fent ús d'adverbis com “tal vegada”, “possiblement”, “és possible”, etc., amb la intenció d'obrir camins, encara que no taxatius, que puguin aportar alguna dada a tenir en compte per a posteriors estudis onomàstics o lexicogràfics de la comarca. De cap de les maneres hem tractat de donar un tractament definitiu de l'origen dels motius adduïts quan no l'hem aconseguida, ja que, en la mesura del que ens ha estat possible, ens hem remés a les explicacions que ens han proporcionat les nostres fonts, tant escrites com orals, quan les teníem, encara que davant el buit o l'opacitat quant al que poden significar alguns renoms, nosaltres creiem que sí que és legítim tractar d'assajar, de forma raonada o plausible, una proposta de motivació.

S'ha de tenir en compte que treballem amb un material (mots) que els mateixos motejats o informants desconeixen què signifiquen o què els va originar. Fins i tot, els al·ludits poden arribar a fingir que no els coneixen si són “lletjos”¹⁶, ja que els pot fer projectar una imatge “dolenta” de la seua persona de cara als altres¹⁷. A més a més, molts d'aquests mateixos renoms aplegats mostren una opacitat quant a significat que, de vegades, ni els mateixos diccionaris consultats on s'hi documenten¹⁸ arriben a proporcionar-nos pistes certament significatives¹⁹ sobre motivacions, potser per la seua mateixa naturalesa inconstant i mudadissa, susceptible d'una gran varietat formal.

---

¹⁶ Sobre aquest fet podríem contar una anècdota de la meua família. El meu avi Francesc tenia dos germans i una germana. A tots ells se'ls coneixia pels malnoms de *Reganyats* (pel defecte en un ull del seu pare) o de *Molineros*, que era el malnom familiar. El germà del meu avi, Salvador, a part de gran percussionista (formà part de l'orquestra de València dirigida per José Iturbi), era molt negociant i, entre altres coses, es dedicava a la compravenda d'haques i rossins. Un dia un home anà a sa casa a buscar-lo, i, en obrir-li la porta, demanà per *Salvorito el Reganyat*. Aleshores la seua germana Júlia, que va ser qui va rebre l'home, va replicar que no sabia qui era aquella persona, que allí no vivia cap *Reganyat*. Resignat, l'home se n'anà, encara que va fer un altre intent de trobar-lo en aquell mateix domicili un vegada més, amb la mateixa resposta per part

De fet, el mateix Tirach Albentonsa (2014: 637) reconeix la dificultat d'oferir una motivació, ja que només un 20% dels sobrenoms aplegats al seu corpus de malnoms del Rosselló s'acompanya de l'etimologia, de l'episodi que motivà el bateig, a banda de la dubtosa fiabilitat que implica donar un 100% de veracitat als fets anecdòtics adduïts pels informants, que poden ser reals o no.

---

de *la Tia Júlia*, germana de Salvador. Finalment, un tercer dia aquell home tornà i, en replantejar la pregunta amb un «¿Ací no viu *Salvorito el Molinero?*», de sobte, *la Tia Júlia* va respondre: «Clar que sí, passe avant!!!».

¹⁷ Cf. Concepte d'*imatge* (*ang.* "face") (Sopeña Balordi 2002: 155-156).

¹⁸ Cf. DNV, DCVB, DIEC2, DECat, OnCat, Martí Mestre (2006), etc.

¹⁹ Per exemple, d'un malnom de Catarroja com *Burec*, vigent actualment i que es documenta des de principis del segle XIX, només tenim la informació del DCVB que diu que és una mena de fem com la palla i que s'empra a la comarca del Pla del Bages.

2.4. Els motejadors

Tirach Albentosa (2014: 632) adverteix que no podem «cometre l'errada de presumir que el sobrenom només serveix per a distingir dues persones que porten el mateix nom». És veritat que hi ha malnoms la gènesi dels quals és simple perquè provenen d'un mateix cognom no massa comú al poble o just perquè reflecteixen un ofici de tradició familiar. Hem d'assenir que en aquests casos l'origen n'és clar, i el "bateig" malnominador no anirà lligat necessàriament a l'ocurrència d'un genitor. Però en moltes situacions, sobretot pel que fa als casos de malnoms relatius als aspectes físics o de caràcter de les persones, atribuïts sovint mitjançant metàfores burlaneres, ha d'haver un 'acord' social que consensue, accepte i pose "en joc" les propostes criticohumorístiques ideades pels motejadors o genitors.

En conseqüència, ¿qui té el poder per a generar un malnom i que aquest 'qualle' en un determinat context, ja siga poble, escola, treball, etc.? Tirach Albentosa (2014: 633) parla d'alguns entorns on els malnoms es generen fàcilment als pobles. Per exemple, als bars, als camps de rugbi (al nostre entorn en serien de futbol), a la plaça, al mercat. També parla dels moments més propicis: actes socials com festes majors, carnestoltes, etc. Tot i que sabem l'on i el quan, ens quedem sense donar resposta a la qüestió plantejada, i ací tractarem de donar-ne una partint d'un punt de vista sociològic.

En una anàlisi centrada en un entorn escolar, però que seria extrapolable a qualsevol altre context social com el de comissions falleres, comparses de moros i cristians o d'equips esportius, els investigadors britànics Morgan, O'Neill & Harré (1979: 119) sostenen que existeixen una mena d'individus concrets que són capaços d'ostentar el paper de motejadors en virtut d'una posició de superioritat dins d'una determinada jerarquia de grup²⁰. Així, els malnoms atribuïts als altres tendeixen a reflectir les normes d'una suposada camarilla (*clique*) que dirigeix qualsevol grup, de tal manera que, els motejadors, des d'un posició de certa autoritat²¹, esdevenen els "àrbitres" del gust i de la moralitat a seguir-hi.²²

---

²⁰ La traducció és nostra. Literalment: «particular individuals are able to act as name-givers to the group because of their place high in the group's hierarchy, [...]» (cf. Morgan, O'Neill & Harré (1979: 119).

²¹ Creiem que és el que ara mateix fan els anomenats "influencers" de les xarxes socials.

Podríem afegir també que no tothom té el poder “delegat” de part d’un grup per tal d’imposar les pròpies ocurrències sobre la manera extraoficial de com anomenar els altres. Els individus genitors gaudeixen d’un cert “lideratge”, ja siga formal (mestres, entrenadors, caps de colla, etc.), ja siga pel fet de dirigir o esdevenir els iniciadors de les modes (*trendsetters*) d’un determinat grup d’iguals²³, i aquest paper dominant els permet fer efectives, quant a difusió, les seues ocurrències o iniciatives, i que les altres persones de la comunitat les empren i les posen “en circulació”.

En conclusió, aquest lideratge que habilita la possibilitat de “dictar” i “encunyar” malnoms de forma efectiva només podrà ser assolit per aquells que posseeixen una posició d’influència social manifesta o de veritable poder entre els seus conciutadans (Morgan, O’Neill & Harré 1979: 115). Per contra, deduïm que aquells que ocupen una posició més secundària o gregària dins d’un determinat grup no seran capaços de fer arribar les seues propostes de malnominació.

---

²² La traducció és nostra. Literalment: «[...], the names which are given tend to reflect the norms of the dominant clique in the group [...], the name-givers become the arbiters of taste and morals». (cf. Morgan, O’Neill & Harré (1979: 119).

²³ Aquests “iguals” podrien ser-ne el millor esportista de la colla, el gracioset a qui tots li riuen qualsevol comentari burleta, el fill d’un ‘ricot’ o de l’empresari més reeixit del poble, els “boquetes” de bar, etc.

2.5. Fonètica

2.5.1. Vocalisme

2.5.1.1. Vocalisme àton

2.5.1.1.1. Alternança [e] / [a] en posició inicial

Obertura en [a] de les [e] inicials: *Arménio* (<*Hermínio*) (Sil), *Empolsegat, l'* (Alc), *Escaleta, de l'* (Alc, Beni, Pics), *Enganxat, l'* (Tor), *Enguerino, el Moreno l'* [laŋgeríno] (Alaq), *Escolà, l'* (Alc, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Xir), *Escoltafinestres* [askóltafinéstres] (Alb), *Esgarrat, -ada, l'* (Alb, Cat, Tor), *Estanquer, -a, l'* [lastaŋkér] (Alaq, Alb, Ald, Alf, Bene, Lloc, Mas, Pics, Qua, Sed, Sil, Tor, Xir), *Estellador, l'* (Sil), *Esporgador, l'* (Alaq, Alb, Qua), etc. No obstant els exemples anteriors, en alguns casos com el nom propi d'*Escolàstica* (Alb, Alc, Beni, Cat) no es produeix aquesta obertura, tal vegada perquè hom en tracta d'imitar una suposada pronunciació castellana, potser més etimològica, en ser un nom propi. A Catarroja i a Albal també se'n fa una afèresi: *Colàstica*.

2.5.1.1.2. Alternança [e] / [a] en posició pretònica

Pel que fa a aquesta vacil·lació, es corrobora la tendència cap a la pronunciació de la [a] del valencià general en aquesta posició en detriment de la [e] en la majoria dels mots recollits al nostre corpus (cf. Beltran Calvo & Segura-Llopes 2017: 152-153), els quals es distancien de les variants formals més normatives:

a) En contacte amb laterals:

- Alveolars: *Calendari* [kalandári] (Alb, Tor), per assimilació; *Pelila, -o, la/ el* [palíla] (Ald, Picn, Sil, Tor).

• Palatals: *Gegant* [ʝaɣánt] (Mas), amb assimilació de la *-e* àtona a la *-a* tònica: e...à > a...à (cf. Casanova 2007b: 57); *Geperut* [tʃaperút] (Cat), *Gerra, el* [ʝára] (Cat), *Lleugero* [ʎawtʃéro] (Cat), *Frare del Lleugeret, el* [ʎawtʃerét] (Pics), *Llençol* [ʎansól] (Man), *Llencero, el* [ʎanséro] (Man, Sil), *Pellorfa* [paʎórfa] (Pics), en aquest darrer cas també ajudat per l'atracció paronímica de mots com *palla*.

b) En contacte amb consonants vibrants:

• Simple [r]: *Bresquilles* [braskíʎes] (Alb), tot i que també es documenta una forma del malnom escrita amb *-e*, *Bresquilla*, a Catarroja (desconeixem si ha estat així per una ultracorrecció normalitzadora del redactor del document d'on l'hem recollida).

• Múltiple [r]: *Barrugo* (<*Barruco*, “neci, ignorant” <*Verrugo*) (Sil) (cf. Martí Mestre 2006: 75-76), malnom col·lectiu referit als alcassers per part de la gent de Silla; *Tarròs* (<*Terròs*) (Alc, Pai, Xir).

c) Dissimilació de “ee”: *Pestell* [pastéʎ] (Ald, Man, Qua), “e...é ” > “a...é” (cf. Casanova 2007a: 48).

D'altra banda, també hem trobat alguns tancaments en [e] de la vocal [a]: *Xaruga*²⁴ [ʃerúɣa] (Mas); *Gesinto* [ʝesínto] (<*Jacinto*) (Pics, Sil), *Parrantó* [parentó] (<*Parra*) (Sil), *Sentaner, -a* [sentanér] / [sentanéra] (Alc, Alb), estatger resident a l'ermita de Santa Anna d'Albal. En aquest darrer cas, la síl·laba inicial correspondria, segons observa Martí Mestre (1997: 81), a una variant popular “sen”, emprada davant de noms de sant i documentada des d'època medieval, la qual s'hauria produït per contacte amb una nasal seguida de gutural més consonant (SANCTU > *sent*).

---

²⁴ «32. El Roch de la Cheruga, vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 32).

2.5.1.1.3. Alternança [e] / [i] en posició pretònica

Es produeix un tancament de /e/ àtona en /i/ per l'efecte d'un so palatal veí (vg. Colomina Castanyer 1991: 18): *Lligó* (<*Llegó*) (Alc), *Menjamerdes* [minʃamérðes]²⁵ (Alf), *Gilaga* (<*Argelaga*) (Beni), *Llicsó* (<*lletsó*) (Alc), forma reconeguda pel DNV; *Queixalet* [kiʃalét] (<*Queixal*) (Alb, Alc). En alguns casos, aquest tancament és vacil·lant: *Sinyora* (Alb), *Sinyoret*, -a (Cat, Sil), *Senyoret*, -a, -es (Alaq, Alc, Ald, Beni, Cat, Tor, Xir); *Minxora* [minʃóra] (<*Menxora* <*Melxora*) (Sil), però *Menxora* [menʃóra] (Alc, Ald, Pics, Xir). També hem trobat ocurrencies d'aquest tancament en posició posttònica final: *Pabordi*²⁶ (<*Paborde*) (Tor), aquesta forma també es documenta a diccionaris de principis del segle XX: cf. “El pavòrdi” (Martí Gadea 1909: 62).

Apreciem vacil·lació en l'ús d'aquestes vocals a mots com *Ordinari*, «persona que tramet encàrrecs, comandes», amb una forma on encara es mantindria la -i etimològica del llatí ORDINARIUS (cf. Bruguera i Talleda 1996: 659), i que seria la més comuna: *Ordinari*, l' (Alc, Cat, Pai, Sil), *el Tio Roig l'Ordinari* (Alb), *el Tio Mingo Ordinari Port* (Cat), *Ordinari Lamberto* (Cat). D'altra banda, també hem pogut documentar la forma *Ordenari*, l' (Alaq, Alc, Alf, Cat, Pics, Tor), la qual segurament es pronuncia amb -e (<-i) per etimologia popular a partir d'un mot relacionable com “ordenar”.

També en el cas de derivats de prenomns com *Ximín* (<*Ximo*) (Alb) (cf. «El tío Chimín», Verdeguer Escribà (1987: 213)), la vacil·lació es produeix de vegades per dissimilació de les “ii”, “i...i” > “e...i”: *Xemín*, -s, Ø/ els (<*Ximín* <*Ximo*) (Alb) cf. «Chemín», Verdeguer Escribà (1991: 156); cf. «Joaquín Gimeno Zacarés de “Els Chemins” de Albal», cf. Ruiz Monrabal (2008: 169). Aquest tipus de dissimilació d’“i...i” > “e...i” també ha pogut haver ocorregut a casos com: *Civil*, -a, -s [sebíl/ sebíla] (Beni, Cat, Qua), *Civiler*, -a, *el/la* [sebilér] (Beni), *Cipriano*, -a, Ø/ la/ els [sepriáno] (Picn), *Querrín* (<*Paquirrín* <*Paco*) (Alf).

²⁵ Aquesta pronunciació també es documenta a Carlet (la Ribera Alta): «Minjamerdes, el» (Hervàs 1986: 376).

²⁶ A Torrent hom també referia als porxos que envoltaven la Torre de la ciutat amb la variant formal de “porxis”.

D'altres ocurrencies vacil·lants amb possibles assimilacions o dissimilacions de vocals podrien ser: *Mig Ull, -a, el/ la* [metʃúʎ] (Picn), *Tequerill/ Tiquirill* (Alf), *Senquineri/ Sinquineri* (<*Sanguinari* ?) (Cat).

2.5.1.1.4. Alternança [o] / [u] en posició pretònica

- a) Pronunciació amb [u]: *Cagapolidos*²⁷ [kaɣapuliðos] (Alaq), *Corruca, -o, -os* [kurúko] (Qua), *Cossiolo*²⁸ [kusiolóro] (Man), *Polimentador, el* [pulimentaór] (Bene, Sed).
- b) Pronunciació amb [o]: *Joliana/ Juliana* [ʃoliána] (Sil), *Jopí* (<*Jupetí*) (Alf).
- c) Vacil·lants: *Potxitxi/ Putxitxi* [poʃʃiʃi]/ [puʃʃiʃi] (Tor), *Xolits/ Xulits, el de* [ʃfolíts]/ [ʃfulíts] (<*Xiulits*) (Man).

2.5.1.1.5. Diftongació de /o/ inicial en /aw/

En consonància amb la tendència del valencià general (cf. Beltran Calvo & Segura-Llopes 2017: 160), en tenim casos relacionats amb el verb *ofegar* com: *Ofegaabueles* [awfeɣawéles] (Tor), *Ofegagats* [awfeɣagáts] (Cat), *Ofegapatos* [awfeɣapátos] (Pics), *Ofegapobres* [awfeɣapóbres] (Pics). Gulsoy (1993: 162) observa que aquesta diftongació és antiga (s. XV), i que es coneix a tots els dialectes catalans. A més a més, aquest mateix lingüista afegeix que és possible que començara «primerament davant labials, com en *obrir* i *ofegar*».

També podem confirmar un fenomen contrari, com és la monoftongació de /aw/ inicial en /a/ per contacte amb consonant velar: *Agusto*²⁹ (<*Augusto*) (Alc, Sil).

²⁷ Cf. «[...] paller de Francisco Palop *Cagapulidos*» (Tarín i López 2012: 132).

²⁸ Català Gimeno & Ferris Soler (1987: 15) esmenten que a Manises «cossiol es pronuncia *Cussiol*».

²⁹ «l'era del tio Augusto (Augusto Riera Burguet, 1890)» (cf. Antich Brocal 2021b: 247).

2.5.1.1.6. Diftongs i triftongs

2.5.1.1.6.1. Diftongs /ui/ i /iu/

El verb xiular presenta una forma monoftongada en substantivar-se: *el de Xolits/Xulits* [ʃolíts]/ [ʃulíts] (<*Xiulits*) (Man). Nosaltres hem pogut escoltar a pobles de la comarca com Alcàsser o Catarroja que la pronúncia del mateix infinitiu, tal vegada per influència d'aquest substantiu, també ha esdevingut monoftongada: *xiular* [ʃulár], la qual cosa suposaria una diferència respecte al que Beltran Calvo & Segura-Llopes (2017: 108) assenyalen sobre el diftong decreixent [iu], del qual observen que es manté ben viu a gran part de l'Horta de València. No obstant aquesta afirmació, una ocurrència del nostre corpus com *Xulits* (Man) no conservaria la referida diftongació decreixent.

2.5.1.1.6.2. Diftong /ie/

Es produeix la reducció del grup /ie/ a /e/: *Pacència, -es* [pasénsia] (<*Paciència*) (Cat). Recasens (1996: 299) observa que, en casos així, l'elisió de la [j] s'explica per «dissimilació anticipatòria en relació amb un altre diftong creixent del mateix mot», que seria el que es troba en la síl·laba final *-cia*.

Per contra, se'n fa una falsa diftongació en /ie/ del fonema /e/ a prenomes castellans o valencians on no hi ha diftong, per suposada analogia amb d'altres on sí que n'hi hauria (*Daniel, Gabriel, Javier, etc.*), segurament per tal de cercar un efecte humorístic, de burla o ridiculitzador. Martí Mestre (2000: 221-222) ja detecta la recurrència a l'ús d'aquesta mena d'ultracorreccions per part d'autors valencians de sainets del segle XIX, i assenjala que l'adaptació al castellà dels noms propis valencians en aquestes obres de literatura popular era un fenomen resultant més del contacte lingüístic entre el valencià i el castellà, el qual feia palés un «deficient coneixement del castellà entre el poble valencià al segle XIX, alguns topònims i antropònims castellans apareixen sota formes errònies en boca de catalanoparlants quan intenten expressar-se en castellà» (cf. Martí Mestre 2000: 222).

Quant al nostre corpus, podríem relacionar exemples com: *Rafiel*,³⁰ -a (<*Rafel*) (Alb), *Rubierto*³¹ (<*Roberto*) (Man, Sil), *Feluvierta*³² (<*Filiberta*) (Tor), *Voriel*³³ (<*Voro*) (Alb), *Visiente* (<*Vicente*) (Xir) (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 368).

Aquest tret fonètic podria relacionar-se també amb el de parlars fronterers com el de la Canyada (l'Alt Vinalopó), on hom pronuncia de forma diftongada la [ɛ] tònica: *siat* (<*set*), *mial* (<*mel*), *cotompial* (<*cotompel*), o *diviandres* (<*divendres*) (Beltran Calvo & Segura-Llopes 2017: 60).

2.5.1.1.6.3. Triftongs

Beltran Calvo & Segura-Llopes (2017: 160) observen que la reducció de la combinació *-oue* > *-oe*, present a mots com *bouet* > *boet* o *pouet* > *poet*, es troba a diverses comarques, especialment les que pertanyen dialectològicament al valencià mallorquí o al tortosí. Nosaltres també hem pogut documentar alguns malnoms del nostre corpus que palesen aquest tret: *Pouero*, *a*, *-s*, *el/ la/ els* [poéro]³⁴ (Alb, Alc, Tor). Aquest fenomen es podria explicar pel fet que, en una etapa anterior intermèdia, la vocal /u/ del triftong *-oue* es consonantitzaria en /v/, i després cauria per trobar-se entre vocals, amb el resultat de *poet* (<*povet <*pouet*). Tal vegada, pel que fa a Massanassa i Paiporta, amb un mot semblant com *Bouet* [boét] (Mas, Pai), el triftong *-oue* potser encara es manté.

Es produeix també una epèntesi d'una «g» antihiàtica en la forma diminutiva de malnoms com *Maniua* [maníywa] (Cat), o d'altres com *Colaua* [koláywa] (Xir), *Graueres* [graywéres] (Man), *Piua* [píywa] (Pics), *Quico de la Niuada* [niywá] (Bene), *la Suaua* [suywáywa] (Alaq), per tal de facilitar la pronunciació dels triftongs *-iua/ -aua*. Martí Mestre (1997: 88) considera que aquest fenomen és un reforçament velar de la semiconsonant /w/, bastant freqüent en valencià, i posa com a exemples altres mots ja documentats a col·loquis o sainets del segle XIX com: *digüen*, *megua*, *güit*, etc. Per tant, es produiria una consonantització d'aquesta semiconsonant /w/.

2.5.1.1.6.4. Altres processos antihiàtics

Es constata la presència d'un «so antihiàtic que genera un nou diftong» (cf. Beltran Calvo & Segura-Llopes 2017: 160), en el nostre cas les vocals /i/ o /e/, a malnoms derivats de prenomes com *Diuardet* (*Diuardet* <*Duardet* <*Eduardet*) (Sil), *Lleüiset* (<*Lluïset*) (Sed), *Lleüisot* (<*Lluïset*) (Man), *Llouís de Quartet* (Sil), *Maria Lleüisa* (Tor).

2.5.1.1.7. Síncope vocàlica: [CVr medial], *Alcra Nova, el de l'* (<*alqueria*) (Alf), *Alcra del Xato, l'* (Alaq), *Alcriero, l'* (<*alqueriero*) (Alaq), *Dretxos*³⁵ [dréʃos] (<*Derecho*) (Cat).

2.5.1.1.8. D'altres síncopes: *Golletano* (<*Godelletano*) (Tor).

2.5.1.1.9. Assimilació de vocals

El renom *Palaco* (Sil) podria ser una assimilació a distància de *Polaco* (Guirau 1995: II, 1179): “o...à> a...à”, tal vegada emprat amb el sentit de persona embabucadora, xarlatana (<“arrancaqueixals”) (cf. Martí Mestre 2006: 438-439).

També existeix la variant formal *Sonson* (Alc), esdevinguda a partir d'una assimilació a distància de *Sanson*: «a...ó> o...ó».

---

³⁰ Cf. «Rafiel» (Hernández Sanchis 2007: 1); «Rafiel» (Verdeguer Escrivà 1991: 158).

³¹ A Manises, «Rubierto, el» (Català Gimeno 1992: 265). A Silla, Zaragoza Pérez (1991: 255) el considera un cognom: “Rubierto”.

³² Cf. «Feluvierta» (Herreros Moreno 2000: 79); «Filuvierta» (Herreros Moreno 2000: 79).

³³ Cf. «Al terme d'Albal, fitant amb Silla, es troben els motors següents: - De la Casa de Voriel.» (Zaragoza Pérez 1982: 109).

³⁴ A Albal, el cronista Hernández Sanchis (1978: 41) menciona una persona motejada com a «Paco el Poero». Fresquet Gozalvo (2011: 150) també el documenta a Torrent, encara que sense reducció: «53 Pedro Puig González *Pere el Pouero* [...]».

³⁵ Cf. «Drechos» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Derecho» (Monforte Soler 1999: I, 166).

2.5.1.1.10. Dissimilació de vocals

El prenom *Cristòfol* esdevé a Alcàsser l'hipocorístic *Tàfol* o *Tafolet* (<*Tòfol*) (Alc) per dissimilació de la vocal tònica oberta [ɔ]: (ó...o > a...o), que Veny (1999: 242) també documenta a mots com *alicorn* (*olicorn* < *oricorn* < *unicorn*), o expressions com *a altra hora* (<*a oltra hora*).

2.5.1.1.11. Canvis d'accentuació

Es produeix un desplaçament accentual en malnoms de cognoms formats a partir de gentilicis de topònims com *Daroquí* (Daroca) > *Daroqui* [daróki] (Man), *Requení* > *Requeni* [rekéni] (Alc, Xir), tal vegada ajudat també per la desemantització del sufix -í com a indicador de procedència o origen. Aquest sufix procedeix d'un antic sufix gentilici llatí (-ĪNU/ -ĪNA), que en català esdevingué -í, i que actualment es fa -és.

2.5.1.1.12. D'altres canvis del vocalisme àton

2.5.1.1.12.1. Anaptixi (cf. Colomina Castanyer 1991: 22): *Buloc* (<*Bloc*) (Tor), a Torrent un *buloquet* és una «pilota salada feta a una carnisseria» (Benavent 2010).

2.5.1.1.12.2. Haplologia: es produiria per fonètica sintàctica i falsa desaglutinació, en contacte amb l'article, a gentilicis com *Aquassero*, *l'* [lakwazéro] (<*Alaquasero*, *l'* [lalakwazéro]) (Tor), *Fafarenc* [fafarénk] (<*Alfafarenc*, *l'* [elalfafarénk]) (Alb), *Mussafero* [musaféro] (<*Almussafero*, *l'* [elalmusaféro]) (Alb).

2.5.2. Consonantisme

2.5.2.1. Fonemes oclusius /p/, /t/, /k/, i /b/ /d/, /g/

2.5.2.1.1. Caiguda de /g/ i /d/

L'oclusiva velar sonora /g/, convertida en fricativa [ɣ], desapareix davant una [u] tònica (cf. PALDC 2007: I, 25): *Agulleta, l'* [awléta] (Picn), *Guardaülla, -es, la* [warðáuɫa] (Pics). També es produeix aquest mateix fenomen, però amb metàtesi posterior, a *Aigua, el de l'* [áwia] (<[áiwa]) (Alc, Pics, Qua, Sil, Tor) (cf. Martines Peres 2000: 164).

També, com a la resta del valencià, es produeix la caiguda de la /d/ intervocàlica en els sufixos:

- *ada*: *Cansada, la* [kansá] (Picn), *Cansalada* [kansalá] (Alb, Alf, Cat, Man, Pics, Sed, Tor), *Descostralada* [deskostalá] (Sil), *Desmaiada, la* [desmajá] (Alaq), *Estacada, el de l'* [astaká] (Alc), *Fugada, la* [fuyá] (Beni), *Gelada, la* [ʎelá] (Cat), *Librada, de* [librá] (Pics).

- *ado* [ao] (derivat de verbal castellà): *Abanderao, l'* (Alc, Alf), *Atravesao, l'* (Tor), *Bocaos, ca* (Alaq), *Canyao* (Alaq, Tor), *Colorao* (Tor), *Ferrao* (Man), *Ganao* (Sil), *Gravao, el* (Cat), *Guisaos* (Ald), *Licenciao* (Pics), *Malograo* (Man), *Manao, el* (Mas), *Mandao* (Alc, Pics), *Picao* (Alc), *Pintao* (Man), *Quemao* (Man), *Soldao, el* (Sed), *Venao, el* (Man, Tor), *Xinao*,³⁶ *el* (<cast. *Achinado* ?) (Xir). També s'aplica sobre lexemes catalans: *Sucrao*,³⁷ *-s, el/ els* (<*Sucre*) (Tor), que seria un castellanisme parcial, ja que s'hauria d'haver afegit al mot castellà *azúcar*, del qual en resultaria *azucarao* (<*azucarado*).

---

³⁶ Tal vegada és una afèresi del mot castellà "achinado".

³⁷ Probablement té a veure amb l'empresa de xocolates torrentina "Productos Sucrao S. L.". Suposem que el nom de la marca provindria del malnom dels propietaris, o tal vegada el fenomen contrari.

• *ador* (<ATÖRE): *Enterrador*, *l'* [anteraór] (Alc, Alf, Xir), *Esporgador*, *l'* [asporyaór] (Alaq, Alb, Alf, Qua), *Esquilador*, *-a*, *l'* [askilaór] (Alb, Alc, Man, Pai, Pics, Sil, Tor, Xir), *Estellador*, *-a*, *l'* [asteñaór] (Alb, Sil), *Pesador*, *-a* [pesaór] (Alb, Alc, Beni, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Xir), *Picador*, *el* [pikaór] (Alaq, Alf, Xir), *Regador*, *el* [reyaór] (Alc, Ald, Xir), *Repuntadora*, *el de la* [repuntaóra] (Alaq, Ald), etc.

• *ura*: *Ferraüra* (<*Ferradura*) (Pai), *Serraüra* (<*Serradura*) (Alb), *Gaietà el de Serraüra* (Cat), *Terraüra* (<*Terradura*) (Beni, Sil).

També podem documentar altres exemples de caiguda de la /d/ intervocàlica a mots com: *Caena* (<*Cadena*) (Alb, Cat), *Caenera* (<*Cadenera*) (Qua), *Maera* (<*Madera*) (Sil) o *Panquemaera* (<*Panquemadera*) (Alf).

2.5.2.1.2. Vacil·lació entre /k/ i /g/

Beguina/ Bequina (Pics), “Caseta de Beguina” (Sánchez Serra 1984: 21), però “ca Bequina” (Romaguera Belenguer 1989: 44), que és la forma més comunament estesa a Picassent, tot i no ser l’etimològica; *Gatxapos* (<*Catxap*) (Pics), “conill jove”.

2.5.2.1.3. Alternança /d/ i /t/

Es produeix una alternança entre la sonoritat [d] o l’ensordiment [t] del derivat d’aigua: *Aiguader*,³⁸ *l'* (Mas) / *Aiguater*, *l'* (Pics). Moreu-Rey (1981: 125) documenta les formes *Aiguader* i *Aigader*. També entre *Vinader*, *-a* (Picn) i *Vinater*, *el* (Sil), encara que, tot i l’alternança, aquestes dos darreres formes són acceptades pel DNV.

---

³⁸ A Vinalesa (l’Horta Nord), Biosca Postius & Garcia Navarro (1992: 483) també documenten “l’Aiguadera” amb el sentit de persona que venia aigua.

2.5.2.1.4. Adaptació fonema de la castellana /x/ a /k/

El fonema /x/ és alié al sistema lingüístic català. Segons Veny (2006: 36), els catalanoparlants comencen a sentir aquest so desconegut en el seu sistema fonètic a partir del segle XVIII, arran de la implantació de l'administració borbònica. D'acord amb aquest mateix dialectòleg, en castellà prové d'una velarització de la palatal fricativa sorda /ʃ/ de *dixo*, “dijo”, i de la /z/ ensordida en /ʃ/ de *mu[ʒ]er*, *conse[ʒ]o*, etc., i, almanco, existeix en aquesta llengua des del segle XVII.

Fins que el procés de bilingüïtzació castellà-català no esdevingué pràcticament efectiu a tots els estrats socials fins a mitjans del segle XX, en gran mesura, gràcies a un major grau d'alfabetització de la població i de l'aparició dels mitjans de comunicació de masses com la ràdio, i més tard la televisió, aquest so havia estat percebut fins aleshores com quelcom estrany pels catalanoparlants, els quals el substituïen sistemàticament pel fonema oclusiu /k/. Tot i que ara el fonema /x/ ha arribat a ser plenament assumit com a un fonema més pels catalanoparlants quan parlen castellà, alguns malnoms encara mostren aquesta forma d'adaptar aquest fonema alié. Al cap i a la fi, el fet que aquest procediment de conversió /x/ > /k/ s'haja mantingut actualment fossilitzat a certs malnoms, alguns d'ells conservats des de finals del segle XIX o d'abans, és una mostra il·lustrativa del comportament resistent i conservador dels renoms a l'hora de reflectir certes romanalles fonològiques del passat.

Martí Mestre (2000: 221) també se'n fa ressò de l'ús que la literatura popular del segle XIX ha fet de mots amb /k/ (< /x/) amb una intenció humorística, i observa que ha estat un recurs emprat per a ridiculitzar la parla d'alguns personatges que parlaven un castellà maldestre.

Un exemple d'aquest fenomen es pot trobar al nostre corpus, algunes ocurrències del qual ja havien estat documentades des del segle XVIII: *Querinel·da*,³⁹ *la* (<*Gerinelda*) (Alb), «Quirineldo», Galiana, *Rondalla de Rondalles*, 1767 (Veny 2006: 55); *Maco*, *-a*, *el/ de la* (< cast. *Majo*, 1a doc. Alcàsser, any 1895, cf. Hernández Flor 2016: 92, 94) (Alc, Alf, Pai), cf. «maquetes» (<*Maco*), Galiana, *Rondalla de Rondalles*, 1767 (Veny 2006: 49).

---

³⁹ Cf. «[...] ma mare Rosa la Querinelda» (Lopez 2020, agost 14).

D'altres, tot i que també poden haver-se introduït a segles anteriors, no sabem amb exactitud des de quan foren introduïts: *Bucarró*, *-na* (<cast. *Bujarrón*⁴⁰) (Alb), *Camaica* (<cast. *Jamaica*) (Sil), *Caque*,⁴¹ *el* (<cast. *Jaque* ?) (Alb), *Cunco*, *el* [kúŋko] (<cast. *Junco* ?) (Man), *Duvisquis* (<cast. *Eduvigis*) (Alc), *Quitano* (<cast. *Gitano* ?) (Alf), *Requí*, *-na*, *el/la* (<cast. *Regina*) (Alc), *Sérquia*, *la* (<cast. *Sergio*) (Alc).

No obstant els exemples anteriors, el fonema /x/ és sovint pronunciat actualment amb naturalitat a nombrosos malnoms procedents de mots d'origen castellà o aragonés: *Gericó* [xerikó] (Alc), *Gitanilla* [xitaníla] (Alc), *Jota* [xóta] (Alc), *Jumillano*, *el* [xumiláno] (Mas), *Leja*,⁴² *el Tio* [léxa] (Qua), *Perejil*, *el* [perexíl] (Qua), *Trajino*, *-s*, *el Tio/els* [traxíno] (Qua), *Viejo*, *el* [bjéxo] (Qua).

2.5.2.1.5. Canvi de /b/ a /m/

Com ocorre en altres subdialectes valencians (vg. Colomina Castanyer 1991: 27), la bilabial oclusiva esdevé nasal bilabial: *Mandúrria* (<*Bandúrria*) (Sil), tal vegada per assimilació a la nasal.

2.5.2.1.6. Caiguda de /t/ en posició final

A Manises es reproduïx la pronúncia que és fa actualment de topònims de l'Alt Palància amb *-t* final muda com *Sacanyet* [sakané] (Man) (cf. GNV 2006: 386).

2.5.2.1.7. Presència /t/ adventícia

Galant el (Tor), possiblement del cognom esdevingut malnom (<*Galan*) (cf. Herreros Moreno 2000: 84; Climent Sanfèlix 1996: 106), potser per influència de l'adjectiu *Galant*, o altres mots acabats en *-ant*.

2.5.2.1.8. Reducció del grup consonàntic *-ct > -t*:

Col·letor (<*Col·lector*) (Lloc), *Dotora, de la* (Mas), s. XIX; *Retor, el Tio Nofre* (<*Rector*) (Picn), *Retoret, el* (Alc, Cat, Man, Sed, Sil).

2.5.2.1.9. Vacil·lació entre consonants finals /t/ o /k/

Acòlit, l'(Ald), però també *Acòlic, l'* (Cat, Qua).

---

⁴⁰ També n' existeix una forma feminitzada: *la Tia Bucarrona* (Verdeguer Escribà 1991: 68). En castellà té el sentit, segons Celdran Gomáriz (1995: 41), de «[...] homosexual activo». Aquest mateix investigador observa que el castellà *bujarrón* el pren de la veu catalana *bujarró*, al·lusiva «al gentilici “búlgaro”, pueblo hereje afín a los turcos y al Islam, y en parte a la ortodoxia griega».

⁴¹ Cf. «Pere el Caque» (Verdeguer Escribà 1991: 68). En el cas que *Caque* provinguera de *Jaque*, podria haver estat emprat amb el sentit de “molt valent”, com la 4a accepció del DLE de la RAE, “Valentón, perdonavides”, que és el sentit que Gargallo Gregori (2015) documenta a la Vall d'Uixó (la Plana Baixa): “Pepe el Cajé ve de jaque (Molt valent)”.

⁴² Podria ser una variant formal del cognom *Letxa* o *Lecha*, que també es documenta a l'APA (QL, llibre 6é, batejos, 1805-1824, f. 58r). Era el nom d'un metge de Culla (l'Alt Maestrat) anomenat Joseph Francisco Lecha, que va exercir en Alcàsser entre finals del segle XVIII i principis del XIX.

2.5.2.1.10. Altres fenòmens d'oclusives sonores

Pel que fa al malnom *Cagarnera* (Alf, Sed), en primer lloc es produeix una dissimilació de la vocal /e/ pretònica respecte a la /e/ de la síl·laba tònica (*cadarnera* <*cadarnera*), i després hi hauria una contaminació per etimologia popular del verb “cagar”: *Cagarnera* <*Cadarnera* <*Cadarnera*. El PALDC (2019: VII, 1046) anomena aquest fenomen “atracció paronímica”.

2.5.2.2. Fonemes fricatius /f/, /v/, /s/ i /ʃ/

2.5.2.2.1. Fonema /f/

Es produeix la caiguda de la consonant /f/ en posició final, i se n'efectua una pronunciació plana divergent de la que es considera normativa, que és aguda: *Xerif* [ʃé̞ri] (Picn).

2.5.2.2.2. Fonemes /s/ i /ʃ/

Trobem casos de palatalització de l'alveolar fricativa sorda /s/ (/s/ > /ʃ/): *Buixquera*, -es [bujkéra] (<*Busquera*) (Alaq, Alb, Ald, Man), *Maixquereta* [majkeréta] (<*Masquereta*) (Alc), tot i que no ocorre a tots els pobles, *Buixquereta* [buskeréta] (Qua), o es produeixen vacil·lacions com a Alaquàs [bujkéra]/ [buskéra]. També en antropònims com *Robisco*, *la de* [robíko] (<*Robisco*) (Xir), tal vegada per influència de mots com *Vixco*, “estràbic”.

També es registren alguns casos de despalatització de /ʃ/: *Greixera* [grejséra] (Pai), *Greixoneres* [grejsonéres] (Cat), (pronunciació d'Amparo Carrascosa, de *Corneta* (Cat)).

2.5.2.3. Fonemes africats [ts], [tʃ]

2.5.2.3.1. Africació /s/ > /tʃ/ en combinacions: *vocal tònica* + /t/ + /s/, o /rt/ + /s/

El grup de *vocal tònica* + /t/ en posició de coda, quan va seguit del morfema plural -s, es pronuncia amb el fonema palatal africacat sord [tʃ]: *Maties de Pilots* [pilóʃ] (Alb). També el grup -rt + s: *Enganyamorts* [aŋgáɲamóʃ] (Sil), *Monforts* [monfóʃ] (Mas).

2.5.2.3.2. Absència d'africació en les combinacions /nt/ o /lt/ + /s/

Per contra, en les combinacions de consonant /nt/ o /lt/ + /s/, no hi ha africació del so /s/, i es produeix un emmudiment de la interdental oclusiva /t/: *Fonts, el de les* [fóns] (Sed), *Roba-sants* [róba sáns] (Alb).

2.5.2.4. Fonemes laterals [l] / [ʎ]

2.5.2.4.1. Palatalització de cultismes en posició inicial ([l] > [ʎ])

Llapidiste, el (<*Lapidiste, “marbrista”) (Cat).

2.5.2.4.2. Ieisme

Conversió de [ʎ] en semivocal [j]: *Monsai/ Monsei, -a, el/ la* (<*Monsell*)⁴³ (Tor), és un cognom esdevingut malnom. 1a doc. Torrent, any 1801 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 117); *Cagai* (<*Caga all*) (Cat).

Es produeix també la vacil·lació entre [ɲ] / [ʎ] en posició final i posterior conversió en semivocal [j]: *Marenyera* (“la Marillera”)⁴⁴ [marijéra] (< [maréj] < [maréɲ]) (Mas), *Marenyeros* (Mas), *Marellero* (<*Marenyer*) (Cat).

---

⁴³ Cap la possibilitat que el cognom *Monsell* que es documenta a Torrent siga una variant formal del mot *Monsei/ Moncey* (cf. OnCat: V, 294), el qual, segons Coromines, vindria de *musāi*, adjectiu qualificatiu del nom de persona aràbic *Musà*, amb propagació nasal. N’era portador el professor de música torrentí Emilio Puig Monsell, *el Colominero* (Beguer Esteve 1997: I, 317).

⁴⁴ Cf. «María (la marillera)» (Muñoz Codoñer 1996: 39).

2.5.2.4.3. Caiguda de /l/ davant nasal

Samorra, la (<*Salmorra*) (Alaq).

2.5.2.4.4. Nasalització de [l]

De vegades, en posició de coda sil·làbica i en contacte amb un altre so palatal, [l] esdevé [ɲ]: *Melxora* > *Menxora* (Ald, Pics, Xir). Tot i això, en alguns pobles, les ocurrències atrobades no mostren aquest tret fonètic: *Melxor* (Bene, Tor). A Alcàsser, les ocurrències recollides referides a una mateixa família n'indiquen una pronunciació vacil·lant: *Menxor, -a* (Alc), *Melxor, -a* (Alc).

2.5.2.4.5. Nasalització de [ʎ]

Trobem casos d'assimilació de l'aproximant lateral palatal sonora [ʎ] a la nasal palatal final /ɲ/: *Cagallenya* [kagaɲéɲa] (Tor), *Llaganya, -es* [ɲaɲáɲa] (Alc, Cat, Mas).

2.5.2.5. Fonemes ròtics /r/ i /r̄/

2.5.2.5.1. Conversió de la vibrant simple /r̄/ a múltiple /r/ o viceversa

El cognom maltés esdevingut malnom *Caruana* [karuána] és pronunciat per alguns informants amb vibrant múltiple *Carruana*⁴⁵ [karuána] (Cat), possiblement per contaminació de mots com *carro*.

El malnom *Monsorrino*, *-a*, *-s*, *el /la/ els* (Alaq, Picn) presenta una vibrant múltiple /r̄/ respecte al cognom d'on procedeix, que conté una /r̄/ simple etimològica, *Montsoriu*. Tal vegada, aquesta conversió /r̄/ > /r/ ha estat influïda per associació a mots com “riu”. També s'ha produït una castellanització amb la terminació *-ino*.

Troben altres vacil·lacions de malnoms que presenten una vibrant simple /r̄/ o múltiple /r/, segons les fonts consultades: *Ruro/ Rurro* (Mas), *Tororos/ Torroros* (Cat). La representació ortogràfica del malnom procedent del cognom *Carrillo* també és vacil·lant:

- /r̄/: «Carrillo» (Puchades Pastor 1991: 216); “l'alqueria de Carrillo [...] hui es troba el “Banco Popular” (Gómez Alba 2003: 142).

- /r̄/: «Carillo» (Pastor 2016: s/n).

2.5.2.5.2. Epèntesi de consonant vibrant

Tenint en compte un suposat lexema “costa” des d'on ha pogut derivar el nom que presenta el malnom, potser s'ha desenvolupat una epèntesi de consonant vibrant: *Descostrada* [deskostrálá] (<descostalada* < acostalada) (Sil). No obstant això, el lexema *Costralada* també podria procedir, per etimologia popular, del mot *Costra*, “marca de ferida”.

---

⁴⁵ Forcadell Saport (1992: 503) també documenta a Castelló de la Plana un «*Carruana* (cognom)» que en reflecteix aquesta pronunciació amb vibrant múltiple /r̄/.

2.5.2.5.3. Canvi de líquides /r/ per /l/, o /l/ per /r/ [o /r/]

2.5.2.5.3.1. /r/ per /l/: *Camiseta Arteta* (<*Alteta*) (Pics).

2.5.2.5.3.2. /l/ per /r/: *Fumagueta*, *Ø/ els* (<*Fumaguera*) (Sed); *Galula* (Tor) potser ha estat una assimilació /r/ > /l/, a partir del mot castellà *garrulo*, -a (cf. Herreros Moreno 2000: 85); *Melengue*⁴⁶ (<*Merengue*) (Alc, Sil, Xir).

2.5.2.5.3.3. /l/ per /r/: *Pelica* (<*Perrica*) (Pai).

2.5.2.5.3.4. Dissimilació de líquides vibrants /r/... /r/ > /l/... /r/: *Flare* (Alaq, Alb, Alc, Alf, Beni, Man, Mas, Mis, Pai, Pic, Pics, Qua, Sed, Sil, Tor, Xir) (<*Frare*) (cf. Casanova 2007b: 57).

2.5.2.6. Fonemes nasals /m/, /n/ i /ɲ/

2.5.2.6.1. /m/ en posició final

Tot i el manteniment ortogràfic de la /m/ etimològica en posició final del mot *Benigànim*, els malnoms atrobats en presenten la pronunciació més habitual de totes les comarques valencianes, que és muda: *Benigani*, -a (<*Benigànim*) (Alc, Man, Sil). Fins i tot, la forma feminitzada aplegada a Silla, *Benigània*, es realitza a partir d'una síl·laba final oberta acabada en /i/, i no es té en compte la -m etimològica de l'ètim àrab d'on prové: *bani-ganim*, "fills de Ganim" (cf. Celdrán 2009: 137; Barceló Torres 2010: 99).

---

⁴⁶ Vegeu, a Alc, *Martí Melengue*; a Sil, *el Tio Melengue* (Antich Brocal 2007: 98); a Xir, *Melengue* (Sorribes Santa Maria 1989: 365).

2.5.2.6.2. Dilació de /n/

Per dilació s'entén que és l'«assimilació entre dos sons no contigus» (Cercaterm 2022). Hem pogut detectar dos ocurrencies relatives a aquest fenomen:

a) *Mangraneta* (<*Magrana*) (Man), el PALDC (2016: V, 629) s'inclina per considerar-ho una dilació de nasals com en *mançana* (<*maçana*). Aquesta forma *Mangrana* no és predominant a la nostra comarca, però sí que ho seria a pobles que fiten amb la ciutat de València (cf. PALDC 2016: V, 629), la qual cosa explicaria la seua presència a Manises, el terme del qual confronta amb els de Paterna o Quart de Poblet, just tocant el del Cap i Casal. De fet, a pobles com Albal o Xirivella només trobem documentades les formes *Magraneta* (Alb) i *Magranero* (Xir), que no presenten aquest tret.

b) *Sangrantana, la Tia* (Cat)/ *Gat Sangrantaner, el* (Qua). Representen una de les variants formals més esteses de *Sargantana* del País Valencià: «de la Plana Alta [...] cap al sud fins al Baix Vinalopó» (Beltran Calvo & Segura-Llopes 2017: 315).

2.5.2.6.3. Reducció del grup /nv/ a /m/

Moll (2006: 127) observa que en la llengua antiga es produïa freqüentment la reducció de NV a V en mots que comencen amb el prefix CON-: *covinença*.

En el nostre corpus, potser per la pronunciació de totes les VV com a BB, s'efectua una conversió de /nv/ en /m/ semblant a la del grup MB>M, segurament perquè els parlants tendeixen a eliminar o assimilar dos consonants juntes: *Cominències* (<*Conveniències*) (Qua). La meua persona ha sentit de part de gent gran l'ús del mot "cominenciero", en el sentit de persona egoïsta, que presta una atenció desmesurada als assumptes propis.

2.5.2.6.4. Assimilació de nasals

Es produeix una assimilació regressiva per anticipació de la nasalitat al prenom *Andon*, -a, el d'/l' (<*Abdon*) (Alc, Cat, Picn).

La ròtica simple /r/ també s'assimila a la nasal africada /ɲ/: *Menyinyaque* (<*Merinyaque/ *mirinyaque*, forma castellanitzada de *mirinyac* [miripák]) (Cat).

2.5.2.6.5. Dissimilació de nasals

Tonyinera, la [toɫinéra] (*tollina* <*tonyina*) (Alc).

2.5.2.6.6. Confusió de nasals /n/ > /m/

Ximarro (<*Xinarro*) (Pics).

2.5.3. Cacolàlies

Algunes cacolàlies ocorren fonamentalment en etapes molt primerenques de la vida. De fet, una gran part d'elles es produeixen quan els al·ludits són infants i encara no dominen la pronunciació d'algun fonema o pateixen algun tipus de trastorn de parla que crida l'atenció o causa estranyesa en la gent que els envolta, motiu pel qual aquesta mena de “desviació” verbal accidental esdevé la causa de multitud de motivacions. Sobretot, destaquen aquelles relatives als prenom, les quals solen presentar moltes variacions formals motivades per una pronunciació discordant respecte a la forma “model” del nom propi o hipocorístic de l'infant en qüestió. Moreu-Rey (1981: 162) observa també que les pronúncies defectuoses dels infants serveixen el renom per la gràcia que feren quan els motejats eren petits.

Un dels renoms que correspondria a aquest apartat podria ser el de *Caio* (<*Ricardo*), d'Albal, que ha esdevingut topònim menor: *Motor de Caio* (Comes Muñoz 2017). És possible que el malnom *Taio* de Massanassa també siga una deformació semblant per cacolàlia de *Ricardo*, ja que el motejat també s'anomenava així⁴⁷. Aparentment opacs i indesxifrables en un primer moment quant a motivació, aquests malnoms poden ser aclarits en el moment que algun informant conta l'anècdota que finalment va desencadenar-ne l'origen.

La major part dels exemples relatius a cacolàlies, sempre que hagen estat pronunciats per la mateixa persona motejada, podrien entrar dins del que hom entén com a malnom “delocutiu” (cf. Van Langendonck 2007: 282).

---

⁴⁷ «RICARDO SANCHIS Tayo.» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 6, Massanassa (1941), f. 133).

Creiem que els canvis dels sons dels mots produïts per cacolàlies no poden encabir-se dins de l'anàlisi fonètica formal que a continuació s'estudia perquè, al nostre parer, tot i haver-ne des del punt de vista clínic o psicològic, té uns condicionants molt particulars i personals, que impedeixen extraure deduccions regulars sobre el tractament de la parla específica d'un poble. De la mateixa manera, Albaigès i Olivart (1995: 66) ja reconeixia, en parlar de noms hipocorístics com *Tuta* derivats d'una suposada *Assumpció*, que «resulta impossible pretender una sistematización [...]».

2.5.3.1. Cacolàlies en adjectius

Popelo (<*Sopero*) (Alc), *Titoteta* (<*Xicoteta*) (Pics).

2.5.3.2. Cacolàlies en prenom

Caïco (<*Carlos?*) (Man), *Caïto*⁴⁸ (<*Ricardo*) (Alc), *Caio* (<*Ricardo*) (Alb), *Catxu* (<*Pascu* <*Pasqual*) (Alc), *Coté*⁴⁹ (<*Juan José*) (Alc), *Màmel* (<*Manuel*) (Alc), *Manano* (<*Mariano* ?) (Alb, Sil, Tor), cf. Galan i Castañ (1994: 72); *Maniguel*⁵⁰ (<*Manuel*) (Sed); *Risco*⁵¹ (<*Francisco*) (Alc); *Talalo* (*Calo* <*Pasqual*) (Alc), *Taio* (<*Ricardo* ?) (Mas), *Teite*⁵² (<*Vicente*) (Tor), *Telleta* (<*Eleuterieta*) (Alc), *Toe*⁵³ (<*Josep*) (Sil), *Minento* (<*Vicent*) (Alb), l'al·ludit, de nom Vicent, era referit per un company de treball de forma defectuosa amb la pronunciació de *Minento* (<*Vicento* <*Vicent*), i, com aquesta forma resultava graciosa a la gent, se li va quedar de malnom (Delhom 2020). Un cas semblant el trobem a Alfafar, *Minta* (<*Mintet* <*Vicentet*) (Alf), (cf. Puchades Pastor 1991: 211 [nota 5]).

---

⁴⁸ A Agullent (la Vall d'Albaida) trobem el mateix tipus de cacolàlia: «*Caitos* (s'anomenava Ricardito)» Casanova (1986: 364). Per contra, a Atzeneta d'Albaida (la Vall d'Albaida) *Caïto* és una cacolàlia de "Juanito" (cf. Jiménez Martínez 1990: 128). A Bocairent (la Vall d'Albaida) es documenta un cas semblant, però derivat d'un altre nom propi: «*Païto* (de Paco; no sabia pronunciar "Paquito")» (cf. Satorres Calabuig 1991: 219).

⁴⁹ S'anomenava «Juan José Simó Navarro (Coté)» (Gericó Trilla 2003: 233).

⁵⁰ El seu nom era «Manuel Baixauli Blanch» (cf. Ruiz Monrabal 2008: 114).

2.5.3.3. Cacolàlies d'animals

*Boieio*⁵⁴ (<*Borrego*) (Sil), *Marra* (<*Marreta* <*Mareta*)⁵⁵ (Cat).

2.5.3.4. Cacolàlies d'objectes

Calilo (<*Cadira*) (Sed), *Jopí* (<*Jupetí*) (Alf), *Pelica* (<*Perrica*) (Pai).

2.5.4. D'altres cacolàlies

Maiüques (Alc), no sabia pronunciar “majúscules” [maɟúskules] a l'escola (Simó Rosaleny 2020), *Serengue, el* (Pics) era un venedor ambulat que deia “serengue” en comptes de “se vende” (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 129); també és possible que tinga relació, per afinitat fonètica, amb el seu propi cognom, que era *Belenguer* (cf. «Vicent Belenguer “Serengue”» (Romaguera Belenguer 2003: 187), que podria ser un cas semblant al de *Merengue* (<*Berenguer*) (Man) (cf. Morató Enguïdanos 2008: 41); *Tagarí, -ns* (<*Tararí*) (Sed), *Titet*⁵⁶ (<*Xiquet*) (Alc).

---

⁵¹ Ja es documenta a finals del segle XIX. Segurament de *Francisco* (Hernández Flor 2016: 84 [nota 84]): «221 Romaguera Francisco *Risco*» (Hernández Flor 2016: 96).

⁵² Probablement prové d'una deformació de *Vicente*, ja que el seu nom era «Vicente Silla Aguado *Teite*» (cf. Martínez Oria 2005c: 18).

⁵³ Deu ser una deformació de *José* o *Josep*, ja que el seu nom era «Josep Alcocer Navarro *Toe*» (cf. Antich Brocal 2021a: 174).

⁵⁴ El motejat pronunciava així el mot “borrego” quan era menut (cf. Revert Beneito 2017).

⁵⁵ Segons Segarra (2021), un avantpassat dels motejats no pronunciava bé el nom d'un tipus d'ocell que ell anomenava *marreta*, i d'ací derivà en *Marra* (Carmin Ferrer 2022, febrer 25). D'acord amb el DNV, una *mareta* és l'au femella mentre cria, especialment la femella del teuladí.

⁵⁶ A Montitxelvo (la Vall d'Albaida) es documenta un malnom amb un motiu semblant: «La Titona: *De menuda deia “Titona” en lloc de xicona*» (Pou 1993: 32).

2.6. Morfosintaxi

2.6.1. Introdutors

Generalment els malnoms van introduïts pels articles determinats *el, la, els* o *les*, i pel que hem pogut deduir a partir del nostre corpus, quan algunes fonts d'on els recollim apareixen en un llistat com en els casos d'Albal (cf. Verdeguer Escribà 1991: 205-214), Alfafar (cf. Pastor 2016), Paiporta (cf. Marí Yago 2004: 178-181) o Xirivella (Sorribes Santa Maria 1989: 359-371), els autors interpreten d'una manera bastant "personal" quan el malnom els porta o no, ja que de vegades, tot i no aparèixer en les seues respectives llistes, sí que són emprats en altres textos o fonts documentals on hom els menciona, o a l'inrevés. De fet, també pot passar que algun informant contradiga la informació recollida per aquests autors, i no mencione cap introductor tot i que als aplecs consultats sí que hi apareixia. Per aquest motiu, nosaltres creiem que molts dels malnoms aplegats en aquest estudi són de difícil categorització quant a l'anàlisi dels introductors, donada la manca d'arbitrarietat de les fonts, materials o dels informants consultats.

Moreu-Rey (1981: 31), en parlar dels introductors, observa que els renoms individuals s'usen normalment introduïts o actualitzats per un article determinat «(El, lo, la, es, sa)» o un "article personal" «(En, na)». Quant als malnoms col·lectius o noms de casa, aquest mateix investigador assenyala que són precedits «pels proclítics: *can, cal, ca, ca na, ca's, ca'ts, casa*, etc.».

Pel que fa al nostre corpus, nosaltres creiem que proclítics "toponímics" com *ca* i *cal* no funcionen generalment com a noms de casa, sinó que simplement reflecteixen el lloc, habitatge, negoci, establiment, etc. de la persona motejada. És a dir, a diferència de Mallorca, o tal vegada a d'altres indrets catalanoparlants, on un nom de casa com *Can Costella* (Pòrtol, terme de Marratxí) el pot heretar la persona que hi viu amb independència de l'origen familiar del motejat (que en podria tenir un altre) tot i formant una única unitat "lèxica", aquests proclítics locatius, tot i emprar-se sovint, no acostumen a formar part del malnom.

Això no obstant, investigadors locals com l'albalenc resident a Mataró Ricardo Verdeguer Escribà observen que en alguns malnoms d'Albal, els quals podrien portar afegit el referit clíctic o no⁵⁷, es fa servir aquest procediment de transferència de renoms basat en l'adjudicació personal del malnom del lloc en qüestió pel fet d'adquirir-ne la propietat:

«[...] si un labrador vende su casa, rodeada de la tierra de labor a otro, el nuevo dueño toma el apodo de la casa que ha comprado.» (Verdeguer Escribà 1991: 152).

Creiem que, pel que fa a la comarca objecte de la nostra anàlisi, el tipus de renom amb proclíctic afegit només es produiria amb més habitud en alguns pobles del Pla de Quart com Alaquàs o Aldaia, d'on podríem relacionar alguns exemples que contenen aquesta mena d'introductors que sí que formarien part del mateix malnom. En altres paraules, quan hom fa referència a una persona motejada o a la seua família en aquests pobles, de vegades sí que s'introduiria el proclíctic, el qual sovint s'explicaria pel fet que els motejats eren els amos o propietaris dels tallers artesanals (perolereries) o fabriquetes que funcionarien com a referents d'aquests tipus d'introductors: *ca Bocaos* (Alaq) (Planells Segura 1991: 128), *ca Bolà* (Planells Segura 1991: 128), *ca Morimos* (Planells Segura 1993: 166), *ca Parra* (Ald) (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129), etc. De fet, poden donar-se casos com el d'una veïna d'Aldaia on els parlants efectuen una aglutinació d'aquest referit clíctic locatiu al malnom, i no són conscients que estan fent referència a un mot compost resultat d'aquest procediment, el qual ells entenen com a una única unitat lèxica. En un reportatge sobre els malnoms d'Aldaia de *Levante TV* (24-05-2013), una informant anomenada Pilar Bordes, en preguntar-li si recorda el seu malnom familiar, diu: «Mi familia tiene dos, por parte de mi padre de *Carrata*⁵⁸ [*de ca Rata*], y de mi madre *Calvo*».

---

⁵⁷ Investigadors com Moreu-Rey (1981: 17) interpreten "noms de casa" com aquells que «designen un grup familiar o assimilat».

⁵⁸ Al reportatge, la transcripció del nom de l'entrevistada que es troba a la part inferior de la pantalla diu: «"Pilar Bordes 'Carrata', vecina de Aldaia» (Levante TV 2013). «Aldaia conserva "malnoms" tras muchas generaciones». Disponible en línia a: <<https://www.levante-emv.com/videos/levante-tv/2013/05/24/aldaia-conserva-malnoms-generaciones-11708683.html>> [Consulta 30-10-2021].

2.6.2. Feminitzacions

Segons el DNV, és l'«acció de donar gènere femení a un substantiu originàriament masculí o neutre», en el nostre cas aquest fenomen s'aplica obertament a qualsevol tipus de malnom, tot i que podem destacar-ne com a més habituals els següents casos:

2.6.2.1. Feminitzacions de prenomes esdevinguts malnoms

Davita, la (<*David*) (Ald), cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 72); *Fabiana*,⁵⁹ *la* (<*Fabià*) (Alaq), *Gaspara, la* (<*Gaspar*) (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 72) (Ald); *Jacoba, de la* (<*Jacobo*) (Ald) (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 72); *Jauma, la* (<*Jaume*) (Tor), cf. Herreros Moreno (2000: 91); *Lluca, la* (<*Lluc*) (Ald) (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 73); *Melxora/ Menxora, la* (Alc, Pics, Xir), a Alc, era la filla del *Tio Melxor*;⁶⁰ a Xir, era la dona d'una persona anomenada *Melxor* (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 368); *Nofra, Salud la* (Xir), prové del prenom *Onofre* (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 368); *Quintina*,⁶¹ *la* (<*Quintí*) (Sil), *Roca, el de la* (<*Roc/ Roque*) (Alb), *Tòfola, la* (<*Tòfol* < *Cristòfol*) (Picn), etc.

---

⁵⁹ A son pare li deien *Fabià* (Soriano Bessó 1998: 153).

⁶⁰ *El Tio Melxor* va ser un conegut alguatxil d'Alcàsser de mitjans del segle XX (cf. Gericó Trilla 2004: 51).

⁶¹ S'anomenava Amparo, i era una de les cinc nétes de Quintí Ximeno, un jutge municipal de Silla de mitjans del segle XIX (cf. Antich Brocal 2007: 206; Antich Brocal 2021a: 68).

2.6.2.2. Feminitzacions de cognoms esdevinguts malnoms

Albiaca (<*Albiach*) (Sed), *Belloca* (<*Belloch*) (Sil) cf. Zaragoza Pérez (1991: 255); *Borrassa, la* (<*Borràs*) (Pai), *Borrulla, la* (<*Borrull*) (Cat, Xir), *Calabuja, la* (<*Calabuig*) (Ald, Sed), *Cassanya, la* (<*Cassany*) (Sed), *Clavera, la* (<*Claver*) (Alc), *Cosma, la* (<*Cosme*)⁶² (Alaq), *Crespa, la* (<*Crespo*) (Alc, Alf), *Diesa, la* (<*Díez*) (Alc), *Durana, la* (<*Durà*) (Xir), *Estornella, l'*⁶³ (<*Estornell*) (Sil), *Farinosa, la*⁶⁴ (<*Farinós*) (Sil), *Fortunya, la* (<*Fortuny*) (Alc), *Forriola, la* (<*Forriol*) (Qua), *Furiona, la* (<*Furió*) (Alc), *Garcesa, la*⁶⁵ (<*Garcés*) (Picn), *Gascona, la Tia* (<*Gascó*) (Sil), *Gileta*⁶⁶ (<*Gil*) (Alf), *Ginera, la* ([*finéra*]) (<*Giner*) (Alc), *Godioia* (<*Godoy*) (Cat), *Guillema, la* (<*Guillem*) (Alf), *Jardina, la* (<*Jardí*) (Picn), *Llàcera, la*⁶⁷ (<*Llàcer*) (Alaq), *Llorença, la* (<*Llorenç*) (Alc, Pics), *Mascarella* (<*Mascarell*) (Alf), *Mascarosa* (<*Mascarós*) (Sil), *Masiana, la* (<*Masià*) (Mas), *Millana, la* (<*Millà*) (Mas), *Molinsa, la* (<*Molins*) (Qua), *Molesa, la* (<*Molés*) (Tor), *Momponeta, la* (<*Mompó*) (Sil), *Monrabala, la Tia* (<*Monrabal*) (Man), *Montora, la* (<*Montoro*) (Mas), *Moratona, la* (<*Morató*) (Pics), *Munyosa, la* (<*Muñoz*) (Ald, Man, Mas, Pai), *Olma, de l'* (<*Olmos*) (Cat), *Palaua, la* (<*Palau*) (Alc), *Pallardona, la* (<*Pallardó*) (Picn), *Pallaresa*⁶⁸/*Pallesera*⁶⁹ (*la*) (<*Pallarés*) (Alaq), *Parrenya* (<*Parreño*) (Ald), *Planella*⁷⁰ (<*Planells*) (Sil); *Ponsa, la*⁷¹ (<*Pons*) (Mas, Sil), *Pujaleta, la*⁷² (<*Pujalt*) (Alaq), *Reinala, la* (<*Reinal*) (Alc), *Requènia, la* (<*Requeni*) (Xir), *Ripolla* (<*Ripoll*) (Alf), *Romeua, Everilda la* (<*Romeu*) (Mas), *Ruana, la* (<*Ruà*) (Alc), *Ruixa* (<*Ruiz*) (Alf), *Sacaresa, la* (<*Sacarés/ Zacarés*) (Mas), *Sanxa, la* (<*Sancho*) (Qua), *Seguina, la* (<*Seguí*) (Ald), *Simona, la* (<*Simó*) (Alc, Tor), *Veguera, la* (<*Veguer*) (Qua), *Verdeta, la* (<*Verdet*) (Tor), etc.

⁶² Cf. «Rosa Cosme Boscà, *la Cosma*» (Tarín López 2006: 152).

⁶³ Cf. «[...] Amparito *l'Estornella*» (Antich Brocal 2022: 170).

⁶⁴ Era descendent d'una persona anomenada Lluís Farinós que donà nom a una barraca (cf. Antich Brocal 2021a: 239).

⁶⁵ Cf. Royo Martínez (1993: 60).

⁶⁶ Cf. «Anita Gil Pascual “de Gils” o “Gileta”, de Alfafar» (Ruiz Monrabal 2008: 121).

⁶⁷ Cf. «Teresa Llàcer Segura, *la Llàcera*» ([QIA] Anònim 2003: 152).

⁶⁸ Cf. «Carmen *la Pallaresa*» (Tarín López & Roselló Jaunzarás 2011: 179); «Carmen *la Pallaresa*» ([QIA] Anònim 2007: 362).

⁶⁹ Deu ser una forma deformada de *Pallaresa*, feminització del cognom *Pallarés*: «Carmen “la Pallesera”» ([QIA] Anònim 1994: 148).

2.6.2.3. D'altres feminitzacions

Benaguasila, la (<*Benaguasil*) (Ald), *Benigània*,⁷³ *la* (<*Benigani*) (Sil), *Botona, la* (<*Botó*) (Alaq), *Caba*,⁷⁴ *la* (<*Cabo*) (Cat), s'anomenava Amparo Felipe i el seu home va ser caporal de la Guàrdia Civil (cf. Monforte Soler 2000: 43); *Cafisa*,⁷⁵ *la* (<*Cafis*) (Alaq), *Carinya, la* (<*Carinyo*) (Mas), cf. Alcoy Comes (1998: 30); *Cèntima*,⁷⁶ *la* (<*Cèntim*) (Sed); *Fandatxa*,⁷⁷ *la* (<*Fandatxo*) (Sil); *Gineta, Antonia la* (<*Alginet*) [ʃinéta] (Cat), *Mocadoreta* (Ald), *Petata, la* (<*Petate*) (Man), *Ponenta, Vicentica la* (<*Ponent*) (Cat), *Rellampa*⁷⁸ (Sed), *Requetena*,⁷⁹ *la* (<*Requeté*) (Sil), *Teuladina*,⁸⁰ *la* (<*Teuladí*) (Xir), cf. [CF] Anònim (1993: 58); *Tova, la* (Qua), era la dona del *Tio Tou* (cf. Sancho & Sancho 1998: 166), etc.

En alguns casos, hom feminitza l'introduïdor i manté el mot nucli amb la forma masculina sense concertar amb l'article: *Manill*,⁸¹ *la* (Cat); *Reig*,⁸² *la* (Alaq).

---

⁷⁰ Segons Antich Brocal (2019: 264) existia l'*era de la Planella*. Entenem que és una feminització del cognom Planells, ja que també es coneixia una era a Silla anomenada l'*era de Planells*, tal vegada perquè al marge d'una séquia situada pel lloc on es trobava hi havia una làpida que recordava un alcalde de Silla, de nom Josep Planells Chirivella (1791), que va ser assassinat en aquell lloc d'una trabucada mentre assecava arròs l'any 1842 (Antich Brocal 2021b: 260).

⁷¹ A Silla era la propietària d'una taverna, la qual s'anomenava Conxa Folch Pons (cf. Antich Brocal 2021a: 195). A Massanassa es documenta *la Tia Ponsa*, que era l'àvia materna de «Concepción Moreno Ferrer "Concheta la Ponsa"» (Alcoy Comes 1997: 94).

⁷² Cf. «Matilde Soriano *la Pujaleta*, germana del *tio Pujal* el de l'Estanc [<*Pujalt*]>». ([QIA] Anònim 1999: 260).

⁷³ Cf. «[...] Angelita la Benigània» (Antich Brocal 2022: 170).

⁷⁴ Moreu-Rey (1981: 131) també documenta *na Cabo* a Santa Maria del Camí (Mallorca) amb el sentit de dona «casada amb un "cabo" de la guàrdia civil».

⁷⁵ Cf. «Lola "la cafisa"» ([QIA] Anònim 2000: 214).

⁷⁶ Cf. «[...] María Salavert, la "Séntima"» (Ruiz Monrabal 2008: 175).

⁷⁷ Cf. «[...] Carmen *la Fandatxa*, la mare dels Llopis» (Antich Brocal 2022: 167).

⁷⁸ Cf. «[...] apodada "Rellampa"» (Ruiz Monrabal 2008: 67).

⁷⁹ Cf. «[...] Carmen *la Requetena*» (Antich Brocal 2022: 170).

⁸⁰ Cf. «Pepica "la Teuladina"» ([CF] Anònim 1993: 58).

⁸¹ Cf. S'anomena Amparo *la Manill*, o també *la Grilla*, per ser dona del Grill (Guerrero 2020, 8 de gener, min. 21).

⁸² Cf. «Francisqueta la Reig» (Esteve Llácer 2001: 184).

2.6.3. Masculinitzacions

La masculinització és el fenomen invers a la feminització. Podríem explicar-lo com el procés mitjançant el qual un malnom adopta elements morfològics suposadament masculins partint de mots considerats gramaticalment femenins o atribuïbles a dones. Moreu-Rey (1981: 36) observa que les masculinitzacions resulten sovint xocants i adverteix que poden induir a errors d'interpretació. Tal i com la majoria de reculls de malnoms consultats conclou i demostra (cf. Baldoví i Pujades 1997: 60; cf. Garcia Osuna 1999: 172), nosaltres també hem apreciat que aquestes són menys quantioses que les feminitzacions.

2.6.3.1. Masculinitzacions de prenom esdevinguts malnoms

Alguns malnoms presenten només la masculinització del nucli, que en alguns casos es realitza afegint el sufix *-o*: *Amapolo*,⁸³ *l'* (Pics); *Auroro*, *l'* (<*Aurora*) (Man), *Còrdul*,⁸⁴ *el Tio* (<*Còrdula*) (Man), *Macareno*,⁸⁵ *el* (<*Macarena*) (Sil), *Malaeno*, *el* (<*Malaena*)⁸⁶ (<*Magdalena*) (Man, Sil, Tor), *Pilarico* (<*Pilar*) (Tor), *Rebeco*, *el* (<*Rebeca*) (Alf, Mas), *Regino*, *el* (<*Regina*) (Pics), *Requí*, *el* (<*Requina* < *Regina*) (Alc), *Rosaleo* (<*Rosalea*) (Mas), *Susano*, *el* (<*Susana*) (Man), *Vallivano/ Vallivanet*,⁸⁷ *-s, Ø/ Ø/ els* (Pics, Tor). Tal i com observa Moreu-Rey (1981: 37), hom ha d'aclarir el dubte de si són veritables masculinitzacions o no a través de les fonts que els informants ens proporcionen. En el nostre cas, pel que ens han contat o ens ha demostrat la documentació analitzada, sabem que aquests prenom esdevinguts malnoms eren femenins en origen.

D'altres malnoms que s'encabirien en aquest subapartat romandrien invariables, és a dir, mantenen la seua forma femenina tot i referir a persones de sexe masculí, o bé s'han masculinitzat mitjançant un introductor.

---

⁸³ «possiblement parentiu d'aquest nom [...] masculinització d'Amapola» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 78); «Miquel "l'amapolo", [...]» (Romaguera Belenguer 1994: 25).

⁸⁴ Entenem que se l'anomena així pel prenom de la seua dona: «Y en ésta, vivía el tío Cordul, casado con la tía Cordula.» (cf. Marticorena Ruiz 2004: 143).

Garcia Perales (1997: 476-477) indica que, pel que fa al fenomen de la masculinització, l'adició d'un "fals" sufix femení com *-a* per a referir a persones de sexe masculí pot trobar-se tan fossilitzada en el mot que els mateixos parlants no arriben a tenir-ne consciència en fer-ne ús: *Ginera* (<*Giner*) (Alc), s'aplica a qualsevol dels membres de la família motejada, independentment del sexe; *Malena* (Alc), esdevingué el malnom dels fills pel nom de la mare (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 27); *Quiqueta* (Alc), és atribuït tant als hòmens com a les dones d'una mateixa família (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 32), *Joanota* (Tor), s'anomenava Paco Planells i tenia una fàbrica de xocolata (Xust Marcilla 2017: 123).

Altres casos de masculinitzacions amb introductor masculí, però on el mot nucli mantindria la forma feminitzada podrien ser: *Blanqueta, el* (Ald), (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 58); *Meta, el Tio* (<*Ameta*) (Alc), una avantpassada del motejat va exercir d'ama del rector del poble; *Padra*,⁸⁸ *el* (<cast. *Padre?*) (Cat), *Catalina, Paco el de* (Xir), era el nom de sa mare (Sorribes Santa Maria 1989: 368); *Colassa, el de la* (Qua), *Dominga, el de* (Pics), *Felícia, el de la* (Qua), *Fernanda, el de la* (Qua), *Flora, Paco el* (Alaq) (cf. Esteve Llàcer 1993: 159); *Quicota, el de la* (Xir), *Rosita, el de la* (Alaq), *Soleres*,⁸⁹ *els* (Qua), *Simona*,⁹⁰ *el de la* (Man).

---

⁸⁵ Segons l'investigador Antich Brocal (2021b: 257), a Silla és el malnom de totes les persones portadores del cognom *Vedrenyo*: «La primera localització d'aquest malnom [a Silla] correspon a Pascual Vedreño Zaragoza, nascut el 1816, encara que literalment escriviren "Magareno"».

⁸⁶ A Silla el renom parteix del nom d'una avantpassada anomenada Magdalena Brocal, nascuda en aquest poble l'any 1780 (Antich 2020, maig 5).

⁸⁷ És el nom de la patrona de Picassent, la Verge de Vallivana, portada al poble el segle XVIII per un capellà originari de Morella (Mossén Carbó) per tal que "ajudara" a que un episodi de pesta que afectava el municipi remetera. En aquest mateix poble la masculinització del prenom és vacil·lant. De vegades trobem referències on es manté la forma femenina d'on prové el prenom, segurament d'una avantpassada: «[...] Cristobal "Vallivaneta"» (cf. Lerma Serra 1982b: 41). En altres casos el prenom sí que es troba masculinitzat mitjançant un diminutiu masculí *-et*: «Cristòfol Silla Pérez (Vallivanet)» (cf. Albert Martorell 1989: 15). A Torrent hem pogut documentar una forma amb el sufix *-o*: «Vallivano» (cf. Beguer Esteve 2003a: V, 220). Els de Torrent deuen tenir algun tipus de vincle amb Picassent, lloc des d'on s'introdueix el prenom a la comarca.

⁸⁸ Garcia Osuna (2000: 150) també documenta el malnom *la Padra* a l'Horta Nord com a forma feminitzada de *Padre*, que va ser atribuït a una germana del portador, el qual s'anomenava *Ramon el Padre*.

⁸⁹ Cf. «Soleres, els» (Sancho & Sancho 1998: 166).

⁹⁰ Cf. Català Gimeno (1992: 265).

2.6.3.2. Masculinitzacions de cognoms esdevinguts malnoms

Són bastant escasses: *Cassanyo* (<*Cassany*) (Pai), *Cucalo /Cucal*,⁹¹ *el/ la* (<*Cucala*) (Sed), *Nadalo, -s, el/ els* (<*Nadal*) (Ald, Tor), *Roviro, el Tio* (<*Rovira*) (Sil), *Serreto* (<*Serreta* <*Serra*) (Cat), *Solero, el* (<*Soler*) (Alb), *Vilo*,⁹² *el* (<*Vila* ?) (Mas).

---

⁹¹ Cf. «“Cucalo”» (Ruiz Monrabal 2008: 294); «Simona “la Cucal”» (Ruiz Monrabal 1985: 200).

⁹² Cf. «También recuerdo [...] al tío “Rafel el Vilo”, [...]» (Morellà Garcia 1976: s/n); «Vicente Bou “Vilo”» (Raga 1993: 67).

2.6.3.3. D'altres masculinitzacions

Pel que hem observat al nostre corpus, estem d'acord amb Moreu-Rey (1981: 37) que altres tipus de masculinitzacions són menys corrents que les anteriors, encara que «no pas rares»: *Belleso, el* (<*Bellesa*) (Man); *Canano, el* (<*Canana*, “cartutxera”) (Alc), *Carloto* (<*Carlota*,⁹³ “safanòria”) (Alf); *Caseto* (<*Caseta* <*Casa*) (Tor), cf. Herreros Moreno (2000: 60); *Catalunyo, el Tio* (<*Catalunya*) (Cat), *Cello*⁹⁴ [séʎo] (<*Cella?*) (Beni), *Cófiu* (<*Còfia*) (Cat), *Collo, el* (<*Colla*, “treballador de la colla”) (Cat), *Filasso, el* (<*Filassa*)⁹⁵ (Qua), *Gambos, els* (<*Gamba*) (Beni), cf. CMB (2018: 6); *Gango*,⁹⁶ *el* (<*Ganga*) (Qua); *Mallorc* (<*Mallorca*) (Sil), *Palilo, el* (<*Pelila* ?) (Tor), *Paello, el* (<*Paella*) (Picn, Qua, Tor), a Tor, cf. Herreros Moreno (2000: 116); *Panollo, el* (<*Panolla*) (Qua), *Pataco* (<*Pataca*) (Pai), *Patacos, els* (Qua), *Picanyo* (<*Picanya*) (Beni); *Pomo, -s, el/ els* (<*Poma*) (Sed), *Rano, el* (<*Rana*) (Ald, Sil, Tor), *Reio* (Alf), forma masculinitzada a partir de *Reineta* (cf. Puchades Pastor 1991: 215 [nota 79]); *Rello* (<*Rella*) (Mas), cf. Moncholí (1983: s/n); *Samaritano, el* (<*Samaritana*) (Alf), cf. Puchades Pastor (1991: 215 [nota 82]); *Sangueto, el* (<*Sangueta*) (Tor), cf. Herreros Moreno (2000: 147); *Tomato*,⁹⁷ *el* (<*Tomata*) (Alaq), *Traqueto*⁹⁸ (<*Traqueta*) (Alc), *Xullo, el* (<*Xulla*) (Pai).

---

⁹³ «10. Derivats d'objectes inanimats [...], d: menjars» (Puchades Pastor (1991: 214); «Carlota» (Puchades Pastor (1991: 215). Pensem que si el malnom *Carlota* d'Alfagar deriva de menjars, *Carloto* (Pastor 2016: s/n) deu ser-ne una masculinització.

⁹⁴ Cf. «*Sello* Jesús "el melonero, fill"» (CMB 2018: 13).

⁹⁵ Segons el DNV, és un «Fil de cànem, de lli o de jute, filat a un cap i destinat a ser teixit o retorçut». A Benaguasil (Camp de Túria), segons Alonso Durà (2015: 52), aquest malnom es troba relacionat amb «la profesión de tejedor».

⁹⁶ Cf. Sancho & Sancho (1998: 162).

⁹⁷ Trobem persones d'Alaquàs motejades així com *El Tio Pepe el Tomato* (Tarín López 2017: 100) o Miguel Aguilar "el Tomato" ([QIA] Anònim 1994: 147).

⁹⁸ Cf. «Llácer Fort, Ricardo *Traqueto*» (Simó Rosaleny 2010: 393).

2.6.4. Els plurals

Coincidim amb Garcia Osuna (1999: 172) en què generalment els plurals «designen el conjunt bé de fills, filles, bé la totalitat dels membres d'una família»: *Barbericos, els* (Sed), *Benites, les* (Alaq), *Bèrnies, les* (<Bèrnia) (Mas), *Bienvenides, les* (Xir), *Borres, els* (<Iborra) (Tor) (cf. Martínez Oria 2005c: 18), *Botifarros,*⁹⁹ *els* (Bene), *Cadireres, les* [kajrères] (Alc, Tor), *Canutos, els* (<Canuto) (Tor), *Capellanos, els* (Sed), *Creuans* (<Crehuà) (Mas), *Cubanes, les* (Man), *Dolorettes, les* (Alaq), *Ermitanyes, les* (Pics), *Faltes, els* (Tor), *Filibertes*¹⁰⁰ (Sed), *Fusteres, les* (Tor), *Jaumes, les* (Beni), *Llenes, els* (<Llena) (Beni), *Lliberates* (Alc), *Macàries,*¹⁰¹ *les* (<Macàrio) (Alaq); *Macians* (<Macià) (Mas), *Macianos, els* (<Macià) (Xir), *Malaganes, els* (Mas), *Marenyerros, els* (<Mareny) (Mas), *Marrites, els* (Sed), *Martes, els* (<Marta) (Sil), *Moneres, els* (Tor), *Morellans* (<Morellà) (Mas), *Mulets, els* (<Mulet) (Sed, Sil), *Monforts* (Mas), *Monfortes* (<Monforte) (Cat), *Nadaletes, les* (<Nadal) (Man), *Nadalos, els* (<Nadal) (Tor), *Palopes, les* (<Palop) (Tor), *Patraixos, els* (<Patraix) (Picn), *Penelles* (<Penella) (Mas), *Pilares*¹⁰² (Xir), *Punxones, les* (Beni), *Rafoleres, les* (<el Ràfol) (Picn), *Ratats, els* (Beni), *Reganyats, els* (Alc), *Rinconeros, els* (Sed), *Romagueres,*¹⁰³ *les* (<Romaguera) (Qua, Xir), *Romeus* (Mas), *Rosendes, les* (Picn), *Sandemetríos* (Cat), *Santiagues, les* (Picn), *Semes, els* (<Sema) (Picn), *Senes, els* (<Sena) (Xir), *Serranes, les* (Alc), *Simeonos, els* (Tor), *Soleres, els* (<Soler) (Qua), *Soleretes, les* (<Soler) (Ald), *Tomatos, els* (Alaq), *Venàncies,*¹⁰⁴ *les* (Sil), *Vicentes, les* (Picn), *Vinagres, els* (Pai), *Vorotes, les* (Picn), *Xavees, els* (<Xavea) (Alaq), etc.

---

⁹⁹ Eren uns tartaners de Benetússer anomenats Faustino i Francisco (cf. Ricart Bonillo 1973: 80).

¹⁰⁰ Són les descendents de Filiberto Paredes Soria (cf. Ruiz Monrabal 2008: 41).

¹⁰¹ Cf. «El tio Macario, el iaio de les Macaries» (Martí Cànoves 2002: 176).

¹⁰² Cf. «-Pilares, los descendientes de Pilar;» (Sorribes Santa Maria 1989: 368); «JOSE NAVARRO SORIANO (a) Pilares,» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp.3, Xirivella (1942), f. 58).

¹⁰³ *Les Romagueres* de Quart de Poblet tenien una tenda de roba al carrer Major d'aquest poble. A Xirivella hi havia una casa que hom coneixia pel nom de *la casona de les Romagueres* (Giménez Pasqual 1995: 32).

¹⁰⁴ Eren les besnetes d'una persona de Silla anomenada Venanci Serra: «Resultant curiós que, a hores d'ara, [...] encara mantinguen el sobrenom de les Venansies» (Antich Brocal 2007: 189-190).

De la mateixa manera que es fa al valencià general, es conserven els plurals etimològics dels antics proparoxítons llatins: *Milhòmens* (Alaq, Alb, Ald, Cat, Pics), *Cascamàrgens* (Cat). Així mateix, també documentem plurals no admesos normativament com *Tonet el dels Dillunsos*¹⁰⁵ (Alc).

2.6.5. Estructures verbals

Pel que fa a aquest apartat, tot i tenint en compte la gran riquesa estructural que poden oferir els malnoms compostos (Martí Mestre 1994: 203), relacionarem aquells renoms que continguem alguna forma verbal conjugada, ja siga simple o composta. No avançarem cap dada estadística, però podem advertir que Pasqual Tirach (1997) ja assenyalava a la seua tesi que el nombre de recurrències d'aquest tipus de malnoms només suposava poc més del 5% del total del seu corpus. Tot i això, com aquest mateix investigador assenyalava, «el poc nombre no en limita l'interès».

---

¹⁰⁵ La GNV (2006: 105) indica que és una forma de plural analògica no acceptada normativament com: «[...] *els dimartsos* i *els dijousos*».

2.6.5.1. Verb simple

De vegades la forma verbal apareix tota sola, sovint a partir de delocutius. En alguns casos aquests malnoms adopten una forma en imperatiu del verb en qüestió, encara que també són freqüents els presents d'indicatiu, i en menor mesura els futurs.

- Imperatiu: *Cavil·les*¹⁰⁶ (Alf, Mas), *Llena* (Alb, Beni), *Norrasques* (Xir), *Poquina* (<*Apoquina*) (Sed), *Raoneu*¹⁰⁷ (Beni), *Tingam* (Alc, Tor).
- Present d'indicatiu: *Acabe, -s, l' els* (Picn), *Besa*¹⁰⁸ (Xir), *Eriçona* [arisóna] (Xir), *Cagues* (Alc), *Debo, el Tio* (Xir), *Mangues* (Alc), “furtar” (cf. DNV); *Morimos* (?) (Alaq), *Patim* (Cat), *Pixem, -es* (Mas), *Quiero* (Alb), *Raona*¹⁰⁹ (Alb), *Traigo* (Pics), *Trajino*¹¹⁰, *el Tio* (Qua), *Voi* (<cast. *Voy*) (Ald, Cat), *Xames* (Tor), *Xorra, la* (Pics).
- Futur simple: *Deberà* (Man), *Noïra* (<cast. *No irá*) (Cat, Mas), *Patiràs* (Tor).

2.6.5.2. Verb + substantiu (o infinitiu)

És la combinació verbal més recurrent al nostre corpus. Moreu-Rey (1981: 119-120) l'anomena “mots-clau”, i destaca com a verbs més emprats del seu corpus general de malnoms catalans: “matar” (121 ocurrences) i “cagar” (120 ocurrences), seguits amb bastant distància (la mitat, o menys que les anteriors) d'altres verbs com *pixar, bufar, pelar, xafar, menjar, tallar* i *buscar*. Al nostre corpus podem veure una tendència semblant a la de Moreu-Rey (1981: 120), i coincidim en la recurrència a l'ús de verbs com *matar* i *cagar*, als quals podríem afegir també l'alta freqüència d'aparició d'altres com *furtar, ofegar, pixar* o *trencar*.

---

¹⁰⁶ Aquesta forma gràfica correspondria a formes verbals derivades del verb *cavil·lar*, segons els motius adduïts per Puchades Pastor (1991: 210): «-Perquè cavil·lava a la Marjal; -Tenia la intenció de tallar-li el coll al que havia pujat la contribució i un amic li va dir: «No cavil·les, el que posen ja no ho lleven».

¹⁰⁷ Podria ser també una forma en imperatiu de segona persona del plural.

¹⁰⁸ «[...] quien besa.» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364).

¹⁰⁹ Podria ser també una forma en imperatiu de segona persona del singular.

¹¹⁰ Potser algun avantpassat exerciria d'ordinari i es dedicaria a «transportar (mercaderies) d'un lloc a un altre» (cf. DNV, “traginar”).

Alguns malnoms com *Cabacases* (<*Acabacases*¹¹¹) (“malgastador”), *Cagandanes*, *Cagaestagues* (ocell?), *Caganius*¹¹² (adjectiu referit a persona menuda?), *Escuradents* (“furgadents”), *Guardaagulles* (professió), *Trencacors* (adjectiu de persona atractiva, però propensa a provocar desenganys amorosos), *Xuplaciris* (persona exageradament devota¹¹³?), o els castellanismes *Busca-ruidos*, *Casca-ràbies*, *Correcaminos* (ocell/professió¹¹⁴?), *Pisapapeles* han estat lexicalitzats en els cabals de les seues respectives llengües comuns, per tant, és difícil saber si en alguns casos són composicions espontànies, o bé responen al recurs de fer servir un mot compost general de la llengua per tal d'al·ludir metafòricament a alguna persona per algun tipus de semblança o associació (animal, ofici, etc.) amb el que significa el renom en qüestió. També és possible que aquesta combinació de “verb + substantiu” sorgisca a partir d'un delocutiü (*Botafocs*, *Corta-cuellos*). Marcarem amb un asterisc aquelles combinacions suposadament ja lexicalitzades, i que segurament no han estat creades pels motejadors, sinó que han estat manllevades del cabal lèxic comú.

---

¹¹¹ A Llombai (Ribera Alta), Juanes i Peris (2017: 96) documenta una variant castellana del malnom, sovint usada a Aragó, *Pierdecasas*. A Alcàsser s'empra una variant formal amb el verb *arrematar*, ‘acabar completament una cosa’ (cf. DNV): “arrematacases”, encara que no n’ha quedat constància com a malnom. Per aprofundir més sobre el mot *acabacases*, consulteu Martí Mestre (2019: 619-620).

¹¹² Casanova (2011: 226) el considera un aragonesisme adaptat al valencià a partir del mot “caganido”: «es el *caganido* de la casa ‘benjamín’».

¹¹³ Cf. «Xuplaciris m. i f. ‘beat’ [...]» (Martí Mestre 2006: 563).

¹¹⁴ A Alcàsser té el sentit de persona que supervisa i organitza la disposició i l’orde de collida de taronja dels camps durant les campanyes de recol·lecció de fruita, generalment de taronja o mandarina.

2.6.5.2.1. Lletra A: *Afaitamones* (Man), *Aguaitaportes* (Tor), *Amarrabarcos* (Alc), *Apagaluces, l'* (Ald).

2.6.5.2.2. Lletra B: *Bolcacarros* (Beni, Cat, Sed), *Botacadires* (Cat), *Botafocs* (Pai, Tor), *Buidaolles*¹¹⁵ (Cat), *Bufabous* (Tor), *Bufaperros, la Tia* (Man), **Busca-ruidos el Ratat* (Alaq).

2.6.5.2.3. Lletra C: **Cabacases*¹¹⁶ (<*Acabacases*) (Qua), *Cagabous* (Sil), **Cagandanes* (Cat, Tor), *Cagadimonis* (Xir), *Cagaduros* (Sil), **Cagaestaques* (Sil), *Cagai* (<*Caga all*) (Cat), *Cagallana* (Sil), *Cagafils* (Tor), *Cagagerres* (Pai), *Cagallenya* (Tor), *Cagamierda* (Ald), **Caganius* (Pai), *Cagapolidos* (Alaq), *Cagataronges* (Alb), *Caga-sang* (Alc, Cat), *Caga-sorres* (Picn), *Cantamisses* (Alc), *Capagrills* (Man), *Capa-raboses* (Alc), *Caparates* (Cat, Mis, Qua), **Casca-ràbies* (Cat), *Cascamàrgens* (Cat), *Comptamossos* (Cat), **Correcaminos* (Pics), *Corta-cuellos* (Alc), *Cremapallers* (Pics).

2.6.5.2.4. Lletra D: *Despullamorts* (Man).

2.6.5.2.5. Lletra E: *Enganyacuras, el Tio* (Alaq), *Enganyagendres* (Alb), *Enganyamorts* (Sil), *Escoltafinestres* (Alb), **Escuradents* (Pai), *Espantacornetes* (Pics).

2.6.5.2.6. Lletra F: **Fregapanxes* (Sil), *Furtacristos* (Man), *Furtafaena, -es* (Alc, Alb, Beni, Cat), *Furtagats* (Pai), *Furtamantes* (Cat), *Furtamatxos* (Alf), *Furtafem* (Man), *Furtaperilles* (Cat), *Furta-saquets* (Alc).

2.6.5.2.7. Lletra G: **Guardaagulles* (Cat), **Guardabarrera* (Sil), **Guardacotxes* (Beni).

2.6.5.2.8. Lletra L: *Llepamuscles* (Alc, Cat).

---

¹¹⁵ El DCVB recull que a Menorca *Buidaolles* és «el toc de les dotze de migdia amb la campana de l'Església».

¹¹⁶ «Cava-cases» (cf. Sancho & Sancho 1998: 161).

2.6.5.2.9. Lletra M: *Mataburros* (Man, Qua, Xir), *Matacaballos* (Alf, Pics), *Quiquet de Matacaballos* (Cat), *Matagats* (Mis), *Matapares* (Cat), *Matapatos* (Cat), *Mata-serenos* (Cat), *Mataabueles* (Pai), *Mataties* (Beni), *Matxapuros* (<*Xamapuros*) (Pics), *Menjamerdes* (Alf), *Menjamocs* (Qua).

2.6.5.2.10. Lletra N: *Nosebailar* (<*No sé bailar*) (Sil).

2.6.5.2.11. Lletra O: *Ofegaabueles* [awfeyawéles] (Tor), *Ofegagats* (Cat), *Ofegapatos* (Pics), *Ofegapobres* (Pics).

2.6.5.2.12. Lletra P: *Papa-roscos* (Xir), *Passapapers* (Cat), *Pelaburros* (Xir), *Pelacanyes* (Mas); **Pelagatos* (Cat); *Pelanaps* (Cat), *Pelaputes* (Alc), **Pisapapeles* (Cat), *Pixaaltars* (Alf), *Pixafocs* (Cat), *Pixa-sang* (Tor), *Punxa-culs*¹¹⁷ (Alc).

2.6.5.2.13. Lletra Q: *Quitapèls, els* (Man), *Quitapelos, el Tio* (Qua), *Furta-ranxos/ Quita-ranxos* (Alc).

2.6.5.2.14. Lletra R: *Rabiacebes* (Alb), *Rascapedres* (Sil), *Rodaperols* (Sil), *Roda-soles* (Pai), *Rosa-soques* (Pai), Moreu-Rey (1981: 153) documenta *lo Roda-Soques*¹¹⁸ a Tortosa, que li va ser atribuït a una persona que passejava «donant tombs al voltant dels arbres».

2.6.5.2.15. Lletra S: *Serracristos* (Ald).

---

¹¹⁷ Moreu-Rey (1981: 140) menciona un malnom relacionable com *el Culot*, que també exercia de practicant.

¹¹⁸ A Ulldecona (Montsià): «Roda-soques, lo/la; (Voltava els arbres fugint del sol)» (Itarte i Vericat 2002: 87). També a l'Olleria (la Vall d'Albaida): «Roda-soques» (Garcia Perales 1996: 20). Segons el DNV, un roda-soques és un ocell que també s'anomena raspinell.

2.6.5.2.16. Lletra T: *Tallacordes*¹¹⁹ (Beni), *Talla-rabos*¹²⁰ (Ald, Alf, Mis, Picn), **Tiraarenes*¹²¹, *el* (Tor), *Tirana* (<cast. *No Tira Nada*) (Alf), *Tomba-rotllos*¹²² (Alaq, Beni, Picn, Tor), *Tombabarcos* (Ald, Alf, Beni), *Tragaburres, les* (Tor), *Traga-sables* (Man), *Trencabarcos* (Cat), **Trencacampanes*¹²³ (Alaq), **Trencacors* (Pai), *Trencafustes* (Man), *Trencaferros* (Alc), *Trenca-raios* (Alf).

2.6.5.2.17. Lletra X: *Xafa-rates*¹²⁴ (Pics, Sed), *Xafa-ratlles* (Alc), **Xuplaciris* (Pics), *Xuplapipes* (Qua).

---

¹¹⁹ Podria fer referència al fet que es dedicara a tallar les cordes dels bous embolats quan aquests ixen del camió i són estirats per un grup de gent cap a un piló d'una plaça de bous o d'un carrer per tal de posar-los els ferratges on es troben les boles de foc. Un *tallacordes* seria la persona que allibera el bou del piló en darrer lloc tallant la corda amb un ganivet quan a aquest ja li han encés les referides boles. És una tasca molt perillosa perquè la persona es queda sola davant del bou i només la presència del piló la separa d'aquest animal. A l'Alcúdia (la Ribera Alta) significa persona "molt roïn" (Bou Clemente & Cucó Oliver 1986: 357 [nota 31]). Existeix l'expressió "més lladre que Tallacordes".

¹²⁰ També es documenta a Castelló de la Plana: «*Talla-rabos* (de gossos);» (cf. Forcadell Saport 1992: 506).

¹²¹ Persona encarregada de tirar l'arena per a les falles (Morote 1927, cit. per Martí Mestre 2020: 219).

¹²² Cf. A Alaquàs es documenta «"Tomarrollos"» ([QIA] Anònim 1995: 185).

¹²³ Podria ser en referència a un dels nombrosos noms populars d'un insecte anomenat *tocacampanes* o *pregadeu*: «insectes com el *trencacampanes* (Mantis religiosa)» (Herrero Cabanyes 2021). Com a malnom apareix citat dos vegades a Alaquàs: «Trenca-Campanes» (Planells Segura 1991: 130); «[...] en ca Trencacampanes... entrà quasi metro i mig d'aigua.» (Soriano Bessó 2007: 243).

¹²⁴ A la Vall d'Uixó, Gargallo Gregori (2015) indica que una persona motejada com a *Xafa-rates* «tenia [el] costum d'increpar als seus interlocutors d'aquesta manera», és a dir, tenia el seu origen en un delocutiú o fet de parla.

2.6.5.3. Prenom + verb: *Cento Mama* (Alb, Alc), *Saro Plora* (Ald).

2.6.5.4. Adverbi + verb: *Maicalles* (Alc, Cat, Pies, Sil).

2.6.5.5. Verb + adverbi/locució adverbial: *Caga al vol* (Cat); *Sopa Tard* (Man), *Tirapacasa* (<*Tira cap a casa*) (Cat), *Tira't Ara* (Cat), *Voipallà* (<cast. *Voy para allá*) (Alc).

2.6.5.6. Verb + pronom (imperatiu): *Mirame* (cast.) (Alb, Beni), *Perdóname* (cast.) (Beni), *Tiraló* (<*Tira-lo*) (Cat).

2.6.5.7. (Subjecte el·líptic) + pronom (clític) + verb: *Matanda* (<*M'atanda*) (Sed), del verb *atandar*, 'donar torns per al reg'; *M'has mort* (Qua).

2.6.5.8. Prenom + pronom + verb: *Tothosaps* (<*Tot-ho-saps*) (Xir).

2.6.5.9. Verb + adjectiu: *Cagadur* (Alc), *Tallacurt*, *el Tio Paco* (Tor).

2.6.6. Sufixació

Creiem pertinent incloure un capítol dedicat a la sufixació fonamentalment per a mostrar la capacitat que tenen els sufixos d'expressar valors o qualitats afegides als malnoms, sovint cercant «el contrast, les connotacions, l'exotisme» (Garcia Osuna 2003: 327). En alguns casos, l'ús d'alguns sufixos no difereix massa del que es fa amb mots del lèxic comú. Per exemple, sufixos com *-et* (diminutiu) o *-ador* (formador d'oficis) són regularment usats pels parlants en el seu dia a dia per tal d'assignar als mots comuns els valors més generals que aquests mateixos sufixos posseeixen. Per contra, d'altres com *-ús/-ussa*, o *-arro/-arra*, no tan freqüents, i que ofereixen un cert matis pejoratiu en fer-ne ús, sí que poden haver estat emprats pels parlants per tal de crear nous mots (p. ex. *Blancusset* (Pics), *Quicarra* (Alaq)). Els malnoms resultants d'aquests noms 'inventats' són el que nosaltres tractarem de posar a l'abast dels investigadors, ja que la naturalesa lliure i sense constriccions dels malnoms permet la reintroducció de forma espontània d'alguns d'aquests sufixos, de vegades fossilitzats, que són d'ús limitat en la parla actual.

El nostre propòsit no anirà més enllà que classificar els mots del nostre corpus que s'ajusten als valors o matisos que els lingüistes n'han destacat com a més rellevants, i mostrar com els motejadors de la comarca estudiada n'han fet ús.

2.6.6.1. Derivat (+ -ACĚU/ -ACEA): -às, -assa

Moll (2006: 240) indica que aquest sufix llatí indica pertinença o matèria. Ja es troba present «en algunes veus ja derivades en llatí [**FILACEA*>]»: *Filassa* (Alaq, Alc, Pics, Qua, Tor), *Llepassa* (<LAPPACĚA) (Cat).

Moll observa també que és molt freqüent arreu del domini lingüístic amb un valor augmentatiu. Del nostre corpus podríem donar com a exemple, tot i que amb un valor afegit pejoratiu, un derivat de cara: *Carassa* (Alb, Alc, Alf, Pics), *Carasses* (Tor), *Moreno de Carasses, el* (Tor); també un derivat de *Coll*: *Collasses* (Man), segurament una forma plural del cognom *Coll*, molt recurrent a Manises. A més a més, aquest investigador (2006: 240) també assenyala que la forma femenina d'aquest sufix «s'usa per formar derivats pejoratius de matèria»: *Bollassa, la* (Lloc, Sed).

2.6.6.2. Derivat (+ -ANS/ ANTIS): *-ante* (castellà)

Creiem que l'ús d'aquest sufix castellà *-ante* en un entorn catalanoparlant tindria una finalitat expressiva, de contrast, en contraposició al seu equivalent català *-ant*. Per expressiva entenem que, pel fet d'usar formes castellanques en *-ante*, hom tractaria de transferir al mot, amb certa intencionalitat irònica, un suposat sentit de distinció o modernitat, encara que en alguns casos podríem parlar d'un simple intent de ridiculització.

Des d'un punt estrictament gramatical Pharies (2002: 84) indica que la seua funció principal és derivar adjectius a partir de verbs. Duarte & Alsina (1986: III, 124) també assenyalen que «la funció expressada per aquesta terminació [*-ant*] és d'agent, és a dir, 'que fa o aconsegueix l'acció o l'estat que el verb al qual s'uneix expressa'». Podem dividir les nostres ocurrences en dos subapartats. Malnoms purament castellanques, i d'altres convertibles en catalans si hi afegirem la terminació corresponent catalana:

- a) Mots castellanques: *Trabajante* (Tor), *Viajante*,¹²⁵ *el* (Alaq), potser irònicament atribuït a una persona per reflectir el seu treball itinerant, que es mou per terres castellanques o foranes, i que contrastaria amb la forma genuïna d'*ordinari*.
- b) Mots 'convertibles': *Abusante* (Pai), *Amante*, *l'* (Alb, Tor), *Arrogante*, *l'* (Mas), *Brillante*, *el/ la* (Beni, Sil, Tor), *Brillantes*, *la de los* (Cat), *Rabiante*, *-a*, *el/ la* (Picn), *Tibante*, *-a* (Beni, Cat, Pai, Sil), *Tragante*, *-a* (Tor), *Xarrante*, *el* (Alaq).

2.6.6.3. Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): *-er(o)*, *-era*

Pel que fa al nostre corpus de malnoms, dels principals usos del sufix *-er/ -era* que Moll menciona (2006: 245), en podríem destacar dos:

2.6.6.3.1. Professional o treballador de l'objecte indicat pel primitiu

Cacauero, *el* (Alaq), *Cordellera*, *-es*, *la/ les* (Sil), *Fideuero* (Cat), *Pallero*, *el* (Alaq, Alc, Ald, Cat, Pics, Qua), *Panyero*, *el* (Sed), *Taiüter*, *-a*, *el/ la* (Alb, Alf, Cat, Man, Pai, Qua, Sil, Tor), etc.

2.6.6.3.2. Gentilicis derivats de topònims la vocal tònica dels quals és altra que *e*

Cal indicar que la recurrència a emprar aquest sufix *-er* com a gentilici provoca, per analogia, que en alguns pobles es produïska un desplaçament d'altres sufixos genuïns que també expressen una idea de procedència, com *-í/ -ina* o *-à/ -ana*, la qual cosa podria ser un símptoma de la pèrdua d'ús d'algunes formes de sufixació més tradicionals. Per exemple, *Paiportí* (Alb, Alc, Cat, Mas, Sil, Tor), persona de Paiporta, és referit a Alaquàs o Aldaia mitjançant el sufix *-er*, *Paiporter*, *-a*; d'altra banda, *Suecà* (Alc, Ald, Cat, Pai, Sil), persona procedent de Sueca, es diu *Suequero* a Albal.

---

¹²⁵ Es documenta a Atzeneta d'Albaida (la Vall d'Albaida): «*El tío Viajante*», una forma castellana que contrastaria amb *ordinari*, mot tradicional valencià que hom empraria per a referir al mateix menester (cf. Jiménez Martínez 1990: 129).

2.6.6.4. Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): -ari, -ària

Segons Moll (2006: 245), la «forma culta de -ARIU és en català -ari, i s'usa en molts mots presos ja del llatí (*armari, breviar*, [...])». Quant al nostre corpus, només hem trobat una ocurrència que podria exemplificar aquest sufix: *Jovenari, -a* (Tor).

2.6.6.5. Derivat (+ -ARRU, -ARRA): -arro, -arra

Duarte & Alsina (1986: III, 57) pensen que aquest sufix té un clar origen preromà, autòcton tant a la Península Ibèrica com al Sud d'Itàlia. Segons Moll (2006: 245), en català, castellà i portugués posseeix un valor «augmentatiu amb cert matís pejoratiu a causa de l'excés que suposa en l'objecte».

2.6.6.5.1. Creacions malnonímiques pròpies:

a) Prenoms/ cognoms: *Quicarra*,¹²⁶ -es, la/ els (<*Quico* <*Francisco*) (Alaq); *Minyarra* (<*Minyana*) (Alf).

b) Escatologia: *Piuarra* (<*piu*) (Pai).

2.6.6.5.2. Lèxic comú:

Catxarro,¹²⁷ -et, -s, el/ els (Sed) “molt baixet” (Ruiz Monrabal 2008: 71); *Mocarra*,¹²⁸ la (Sil), *Panarra*¹²⁹ (Cat, Pai), a Cat, té el seu origen en un acte delocutiu, i correspon a una forma meridional castellana sinònima de “tenca”; *Tintamarro*, el (Cat), «home grandot» (Segarra 2021); *Xaparro*, -a¹³⁰ (Alc, Cat) “baixet”.

---

¹²⁶ Era el malnom de Francisco Gil Soriano *Quicarra*, nascut en 1823 (Tarín López 2016: 190).

¹²⁷ Coromines (2008: 95) assenyala que 'cacharro, cazo' són derivats castellans de *cacho*, amb el significat de 'tiesto, vasija rota', 'pedazo de cualquier cosa'; Vg. també Pharies (2002: 109), «*cacharro* 'vasija de loza ordinaria'».

¹²⁸ Segons el DNV, té el significat de “mocós”.

¹²⁹ En altres pobles com Paiporta podria ser un derivat de “pa”, amb el sentit de aficionat a menjar molt de pa (cf. DNV).

¹³⁰ Coromines (2008: 170) defineix el mot castellà *chaparro* com a: «mata de encina o roble, de muchas ramas y poca altura».

2.6.6.6. Derivat (+ -ĀNU / -ĀNA): -à, -ana

Moll (2006: 243) assenyala que aquest sufix «indica pertinença i serveix principalment per a formar noms gentilicis de topònims la vocal tònica dels quals és altra que *a*». Casanova (2001b: 32) observa que, pel que fa al sufix llatí -ANU:

«formava gentilicis ja en llatí, [i va evolucionar] en català a -à des de l'Horta de València cap al Nord (Borriana), i *én*, en el Sud en passar per boca aràbiga (Agullent). Sembla que va ser el sufix més general i actiu, almenys fins al segle XIV. [...] A partir del XVI, entra per via culta el seu doblet llatí -ano (*Clariano, contestano, lliriano*)».

Aquest mateix investigador remarca que «una part dels gentilicis actuals en -à són adaptacions de gentilicis cultes o castellans formats a partir dels XVI: *llirià* < *lliriano*; *gandiano* > *gandià*.»

Alguns exemples d'aquest sufix gentilici al nostre corpus podrien ser: *Beterano*, -a, *el/ la* (<*Bétera*) (Alc, Sil), *Golletano* [goletá] (<*Godelletà*) (Tor), *Lliriano*, -a, -et, *el/ la* (Man, Pai, Pics, Qua, Tor), *Poblano*, -a, -es (<*la Pobla de Vallbona* ?) (Man), *Xestano*, -a, *el/ la* (Alaq, Alc, Alf, Pics, Qua, Sil, Xir), *Xelvana*, *la* (Ald), *Xericana*, *la* (Cat, Man), *Xivano*, *el* (<*Xiva*) (Alc), etc.

2.6.6.7. Derivat (+ -ĀTA): -ada

Segons Moll (2006: 246), aquest sufix forma «abstractes indicadors de l'acció i l'efecte del verb al radical del qual s'aplica». Una ocurrència del nostre corpus que exemplificaria el sentit que aquest sufix posseeix podria ser: *Pesada*, *de la*¹³¹ [pesà] (Pics). També podríem afegir una altra ocurrència on s'apreciaria un sentit intensiu, «de gran intensitat o volum»: *Descostralada*¹³² (Sil).

---

¹³¹ Era la persona que «s'encarregava de pesar les taronges després de la collita per a vendre-les posteriorment als compradors de taronja o als magatzems» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 20024: 91).

¹³² «[...] fets de parla habitual: [...] *Descostralà*» (Zaragozà Pérez 1991: 256).

2.6.6.8. Derivat (+ -ĀTU): *-at*

És la desinència del participi passat dels verbs de la primera conjugació. Creiem que alguns casos documentats al nostre corpus com *Confitat* (Man) o *Confitat de Sucre* (Cat), presos del lèxic comú, correspondrien al nom de l'objecte que posseeix «la qualitat significada pel primitiu» (Moll 2006: 248), en aquest cas “una llepolia elaborada a base de sucre endurit» (DNV).

2.6.6.9. Derivat (+ -ĀTOR): *-aire*

El sufix -ĀTOR, d'on deriva *-aire*, servia «en llatí per formar generalment substantius a partir de radicals verbals indicant agent o actor: *inventor, expulsor*» (Duarte & Alsina 1986: III, 79). La variant *-aire* penetra en català a través de l'occità, i s'estén pel Principat de Catalunya, tot mantenint bastant vitalitat a la Catalunya del Nord (Duarte & Alsina 1986: III, 80).

Segons Saragossà Alba (2010: 160), en valencià i en balear aquest sufix presenta una incidència poca cosa més que anecdòtica, i el nostre corpus evidencia aquest fet, ja que només hem pogut registrar-ne formes com *Colombaire* (Ald, Beni, Mas, Pai, Pics) o *Peraire* (Cat), tot podent ser-ne aquesta darrera forma un cognom esdevingut malnom.

Pel que fa al mot *Colombaire*, Duarte & Alsina (1986: III, 80-81; cf. Veny 2002: 111) creuen que, quant a aquest mot, el sufix *-aire* provindria del llatí *-ariu* a través del mossàrab, amb ocurrencies en toponímia, i aquest fet hauria pogut intervenir en la seua expansió pel País Valencià. Per contra, Casanova (2011: 218), pensa que, sense denegar una procedència occitana del sufix, aquest entraria a València «vía Aragón para crear palabras de sentido popular, ya modernamente, como *colombaire* (siglo XVIII, Carles Ros) o *manxaire* (s. XVIII)».

La poca incidència d'aquest sufix en valencià pot veure's exemplificada en contrast amb la gran quantitat d'ocurrències que sí que el porten a l'exhaustiu inventari de malnoms aplegat per Moreu-Rey (1981: 125-131), de manera que en molts casos podem sovint relacionar diversos malnoms valencians oposats a un geosinònim principatí equivalent: *Angulaire* (L'Escala)/ *Anguilero*, -a, l' (Alaq, Cat, Pai); *Cadiraire* (Caldes de Montbui)/ *Cadirer*, -a (Alb, Alc, Alf, Pics, Sil); *Cigronaire*/ *Cigronero* (Beni, Sil); *Cotillaire*/ *Corsetera*, -o, la/ el (Cat, Pics); *Culleraire*/ *Cullerer*, -a, el/ la (Alaq, Man); *Fargaire*/ *Farguero* (Ald, Qua); *Gallinaire*/ *Gallinero*, -a (Alc, Alb, Cat, Mas, Sil, Tor), etc.

2.6.6.10. -atxo, -atxa/ -utxo -utxa

Garcia Osuna (2003: 336) creu que aquests sufixos són «augmentatius i/o despectius». Com a exemple de possible creació malnonímica a partir d'un d'aquests sufixos podríem aportar *el Moratxo* (Xir), el qual Sorribes Santa Maria (1989: 364) considera atribuïble a bevedors en excés¹³³. Altres exemples del camp dels hipocorístics podrien ser *Perutxa* (Alf), *Perutxo* (Beni); i com a mots del lèxic comú: *Catxutxa* (“gorra”) (Pai) i *Carrutxa* (“corriola”/ “carret” ?) (Qua).

---

¹³³ Cf. «- Moraxo, quien le gusta el vino en demasía.» (Sorribes Santa Maria 1989: 364); «[...] Salvador Lis “el Moracho”.» (Camps i Paricio; Blasco i Ortí 1992: 195).

2.6.6.11. Derivat (+ -i): -i (àton)

Garcia Osuna (2003: 334) el considera «una formació expressiva que s'avé perfectament amb el caràcter afectiu i diminutiu propi del llenguatge infantil». Seguint la classificació que proposa aquest investigador, podem dividir les ocurrències atrobades al nostre corpus en els següents apartats (Garcia Osuna 2003: 334-335):

2.6.6.11.1. Eufemismes: *Colloni, el Tio* (Qua).

2.6.6.11.2. Noms propis (antropònims): *Caliti* (<Miquelet/ Pasqualet ?) (Man), *Dori* (<Adoración) (Alc), *Gosti* (<Agustí ?) (Alf), *Guri* (<Gregori) (Xir), *Joqui* (<Joaquim?) (Tor), *Lluïtini* (<Lluís ?) (Man), *Miqui* (<Miguel) (Mas), *Peperrí* (Alb), *Pesoti, -s, Ø/ els* (<Pezzoti, cognom italià?) (Bene), *Rosi, la* (<Rosa), (Alc), *Salvi* (<Salvador) (Alc), *Toneti* (<Antoni) (Alc), *Voriti* (<Salvador) (Alaq, Ald, Beni, Tor).

2.6.6.11.3. Lèxic comú (+ -i): -i (àton)

En aquest subapartat és difícil discernir si veritablement ens trobem davant d'un mot comú apocopat, o d'un sufix afegit -i (àton). Per exemple, sabem que són apòcopes transparents: *Angui* (Cat), que ho ha de ser del mot *Anguila*, o *el Viti*, que prové de la reducció del topònim castellà *Vitigudino*, i que se li va atribuir a una persona per assemblar-se a un torero que era d'un poble de Salamanca anomenat així. Un altre exemple d'apòcope toponímic semblant a l'anterior seria *el Jumi* (<Jumillano) (Mas).

En canvi, alguns poden ser més dubtosos com el cas de *Rumbi* (Mas), que podria ser un apòcope de *Rumbero*, que és un malnom existent també a Massanassa; i d'altres són clarament descartables com a mots apocopats: *Baiarri* (Cat, Pai), és un mot que s'empra en alguns pobles de la comarca de l'Horta com Catarroja o Alcàsser amb un sentit despectiu, com a de cosa de rebuig, desagradable¹³⁴, tal vegada sorgit a partir d'una anècdota relacionada amb un portador del cognom d'origen toponímic *Baiarri*¹³⁵.

---

¹³⁴ Antich Brocal (2014: 68) el considera «un insult molt valencià: *Bayarri pudent !!* (Sinònim d'animal mort).»

¹³⁵ Biosca Postius & Garcia Navarro (1992: 483) també documenten "els Bayarri" a Vinalesa (l'Horta Nord) amb el sentit de cognom funcionant com a malnom.

Altres mots del lèxic comú on nosaltres creiem que s'ha fet servir aquest sufix *-i* (àton) amb intenció afectiva podrien ser: *Balandingui* (Sed), *Berari* (Man), *Caniqui* (Man), *Catxutxi* (<*Catxutxa*, “gorra” ?) (Alaq), *Colili* (Xir), *Conini, -s* (<*Xiconino*, “menut”) (Tor), *Coqui* (<*Coc/ Coca* ?) (Ald, Pai, Pics, Sil), *Cuni* (Tor), *Flani* (Tor), *Gongui, -s* (Cat), *Gorri, el* (Qua), *Guerri* (Picn), *Malili, el* (Alaq), *Mami, la* (Xir), *Monini* (Alb), *Moniti* (Alaq), *Nani, el* (Beni), *Nini* (Alb), *Papi, el* (Alf, Mas), *Pirri*¹³⁶ (Beni, Sil), *Pitxurri, el Tio* (Alb), *Pixurri* (Beni), *Plomi* (<*Plom*, “persona pesada”) (Alf), *Poqui* (Cat), *Porriti, -s, el/ els* (Alaq), *Potiti, la* (<*Pot* ?) (Beni), *Purivi* (Alaq), *Rini* (Alb), *Riti, el del* (Xir), *Santirri, el* (<*Sant* ?) (Man), *Tirri, el* (Alaq), *Toti* (Cat), *Xori, el* (Beni).

2.6.6.11.4. De caire onomatopèic: podrien ser *Birri/ Biri, el* (Man), *Patxurrangui* (Sil), cf. Zaragoza Pérez (1991: 256); *Peteniqui* [patiníki] (Sil), *Pitxi* (Xir), *Pitxirri* (Sil), *Rirri* (Alb), *Tiri*¹³⁷, *el* (Alc).

---

¹³⁶ A Torrent correspon al mot “pirri”, que el DNV defineix com «conjunt de cabells que es porta lligat damunt del cap», perquè la persona motejada sovint en portava un al cap un molt mal fet que cridava l'atenció d'altres persones (Climent Company 2019).

¹³⁷ Un company d'escola li va traure al motejat, sense cap motivació aparent, el malnom de *Tiririfo*, el qual va quedar després reduït a *Tiri* (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 119).

2.6.6.12. Derivat (+ -ĔLLU/ -CĔLLU/): -ell / (cast. -illo/ -illa)

Són sufixos amb valor diminutiu (cf. Moll 2006: 249; García de Diego 1970: 260-261): *Negrella, la* (Qua), *Putella* (Alc), *Torrella* (Ald). També trobem casos on hom afig un altre sufix diminutiu com -o: *Negrelló Bonico, el* (Beni), *Putelló, el* (Mas).

Pel que fa al sufix d'origen castellà -illo, sovint el trobem afegit a noms propis: *Angelillo* (Bene), *Calillo* (<*Micalillo* ?) (Cat, Tor), *Enriquillo* (Alb), *Gasparillo* (Qua), *Joselillo, -a, Ø/ la* (Mis), *Lillo, el* (<*Miguelillo/ Pascualillo/ Ismaelillo, etc.* ?) (Beni), *Micalillo* (Pai), *Miguelillo* (Alc), *Pacalilla* (Pai), *Paquillo, el* (Ald) és el “nom d'una partida” del terme d'Aldaia; *Pepelillo* (Man), *Periquillo, -a, el/ la* (Tor), *Tonilla* (Pai).

Aquest sufix també es troba present a mots com *Andalillo, -a, l'* (Alaq), *Blanquillo, -a, el/ la* (Alf, Picn, Tor, Xir), *Catarrillo, -s, el/ els* (Cat), *Currillo, -a, el/ la* (Alb, Alc), *Fundillo* (Ald), *Gorrillo, el* (Man), *Malillo, -a, el/ la* (Alb), podria ser derivat del topònim del barri de Malilla de València; *Maestrillo, el* (Pics), *Marillo, el* (Alaq), *Marrillo* (Tor), *Morrillo, -a, el/ la* (Ald, Picn), *Pajarillo* (Ald), *Palaquillo, -a, el/ la* (<*Palaco*) (Sil), *Sabaquillo* (Man), *Sardinilla* (Sil), *Sargentillo*¹³⁸, *el* (Sil), en aquest darrer cas, possiblement ha estat emprat amb to despectiu, irreverent, en ser un nou representant de l'autoritat acabat d'arribar al poble (cf. Antich Brocal 2007: 74-75); *Solillo* (<*Soler*, cognom català) (Alc), *Xiquillo, el* (Sil), *Xiquilla, la* (Cat), cf. Valls Bonet (2018: 51).

Creiem que aquest sufix es troba desemantitzat, i ha perdut el seu valor diminutiu a mots com: *Banderilla* (Qua), *Mascarilla, -es Ø/ les* (Alaq, Ald, Picn, Tor) o *Sequillo* (Alc).

---

¹³⁸ Era el malnom d'un nou caporal de la Guàrdia Civil de l'any 1910, el cognom del qual era Ferreres (cf. Antich Brocal 2007: 74-75).

2.6.6.13. Derivat (+ -EUS): -eo (sufix castellà)

Garcia de Diego (1970: 264) observa que, en llengua castellana, l'abundància de formes en -or derivades de verbs en -ear, «IDIARE (*batear*)», ha servit per a crear un sufix com -eo, que també s'aplicaria a verbs en -ar, com *esquileo* (<*esquilar*). Altres exemples castellans podrien ser-ne: *formateo* (<*formatear*); *toreo* (<*torear*).

Pel que fa al nostre corpus, podem relacionar alguns malnoms que presenten aquest sufix. D'una banda, els que procedirien d'un suposat verb castellà acabat en -ear serien: *Meneos* (<cast. *Menear*) (Alf), *Patorreos* (<cast. *Patorrear**) (Pics); i de l'altra, en -ar podria ser: *Cavil·leo* (<cast. *Cavilar*, “pensar amb profunditat en alguna cosa”) (Tor).

2.6.6.14. Derivat (+ -ĪCCU): -ic(o)/ -ica

Segons Moll (2006: 251), és un «sufix diminutiu que sembla tenir vitalitat a la Península Ibèrica, sobretot a Aragó». Segurament ha arrelat a la nostra comarca pel degoteig constant d'immigració de persones procedents dels Serrans o d'Aragó. Com observa Casanova (2011: 205), «la única emigración significativa que llega a la capital [València], aparte de la de los pueblos valencianos, hasta el siglo XVII, es aragonesa. Y esta continúa hasta los años setenta de este siglo».

Aquest sufix es troba present a nombrosos hipocorístics com: *Carlico* (<*Carlos*) (Tor), cf. Herreros Moreno (2000: 58); *Clarica*, -ques la/ les (<*Clara*) (Tor), cf. Herreros Moreno (2000: 64); *Laïca* (<*Lao* <*Ladislao*, feminitzat per matrimoni) (Alc), *Marianico*, -a (Alaq, Alf, Mas), *Pepico* (Alc, Man, Mis, Pics), *Perico*, -a (Alaq, Alb, Alc, Beni, Man, Qua, Sed, Tor), *Nelico*, *el Tio* (<*Manuel*) (Bene), *Pilarico* (<*Pilar*) (Tor), cf. Herreros Moreno (2000: 129-130); *Ramoniques*, les (Qua), *Rosica*, la (<*Rosa*) (Alaq, Tor), *Teresica* (Alaq, Alf), *Tico* (<*Vicentico*) (Pai, Pics), *Tonico* (Alc, Pai, Qua), *Vaorico* [bawríko] (<*Vadorico* < *Salvador*) (Alc, Cat), *Vorica*, la (Pai), etc. Casos com els de *Caïco* (Man) o *Caico* (Sed) podrien ser hipocorístics del prenom *Carlos*, tal vegada per cacolàlia infantil (cf. Esotelo 2016, «Alianza Lima: ‘Caico’ y el origen de su inolvidable apelativo»).

Afegit a adjectius, aporta un matís de caràcter afectiu: *Bonico, el* (Alc, Beni, Cat), *Boniqueta, la* (Cat), *Malico, -ques, el/ les* (Ald, Qua), *Mimaico* (Man).

També apareix en alguns substantius com *Carica* (Alaq, Beni), *Borricos, de los* (Alaq), *Favica* (Alc).

Cal destacar l'ús bastant recurrent que se'n fa amb mots relatius al camp dels oficis o les professions: *Barbericos, els* (Sed), *Maestrico, el* (Man), *Mestrico, -a, el/ la* (Alaq, Man), *Pasterica, el Tio* (Cat), metonímia d'obrer de vila (Segarra 2021); *Sastrico* (Tor). També l'hem pogut documentar en un gentilici referit a persones de parla castellana com *el Tio Xurrico* (Alc).

Pel que fa al malnom *el Mantico* (Xir), sembla que ha estat afegit al mot que correspondria a la interjecció “mante” (Sorribes Santa Maria 1989: 365), que s'usa de manera afectiva per a interpel·lar a alguna persona (cf. DNV) i és bastant popular a la comarca veïna de la Ribera del Xúquer. Nebot Calpe (1984: 501) indica que “mante”, com a mot afectiu, procedeix de l'aragonés “amante”¹³⁹, i el fan servir les mares quan s'adrecen als seus fills petits.

2.6.6.15. Derivat (+ -ÏCIA): *-issa*

És una «forma femenina d'adjectiu de pertinença» (Moll 2006: 251). Els mots pertanyents al lèxic comú del nostre corpus on aquesta forma apareix substantivada coincideixen amb els més representatius d'aquesta terminació (cf. Moll 2006: 251): *Bardissa* (Pics), *Pallissa* (Picn), *Pallisses* (Cat).

---

¹³⁹ Nebot Calpe (1984: 501 [nota 1009]) assenyala que a Saragossa la forma usada d'aquest vocatiu afectiu és “amante”, en lloc de “mante”.

2.6.6.16. Derivat (+ -ĪMEN): *-im*

Al nostre corpus hem trobat un exemple d'aquest sufix, el qual en representaria un valor intensiu (cf. Moll 2006: 253): *Ratatxim* (Pics).

D'altra banda, hi documentem un malnom que pertanyeria al lèxic comú, i que indicaria un valor d'«acció o efecte petit i persistent o nombrós» aplicat a radicals verbals (cf. Moll 2006: 253): *Socarrim*,¹⁴⁰ *-a, -s, el/ la/ els* (Man).

2.6.6.17. Derivat (+ -ĪNEUS): *-enyo*

En català ha estat «pres del sufix castellà *-eño*, molt productiu en el Sud de la Península Ibèrica: (*cacereño, malagueño*)» (Casanova 2001b: 33; Pharies 2002: 220).

El trobem fonamentalment a malnoms que funcionen com a gentilicis: *Limenyo, el Tio* (Sil), *Madrilenyo, el* (Alc, Cat, Mas, Mis, Tor), *Macastrenyo, -a, el/ la* (Pics, Xir), *Malaguenyo, -a, el/ la* (Alc, Beni, Cat, Man, Sil), *Montenyo*,¹⁴¹ *el* (<*Mondeño* < *Monda*) (Cat). *El Basarenyo* d'Alcàsser era l'amo d'un basar.

Lèxic comú o cognoms: *Barrenyo* (<cast. *Barreño*¹⁴²) (Sil), *Carrenyo, el* (Ald, Tor), *Parrenyo, el* (Alc, Cat, Man), *Pediguenyo, el* (<cast. *Pedigüeño*¹⁴³) (Alc).

---

¹⁴⁰ Segons el DNV, “cosa socarrimada”, cosa cremada superficialment. El motejat es cremà el braç en un accident en una fàbrica de ceràmica (Gallego Sánchez 2023). També es documenta al poble de Riba-roja (Camp de Túria), limítrof amb Manises: «Socarrim» (cf. Domínguez Vicente & Domínguez Benlloc 2014: 2956).

¹⁴¹ Tot i que Garcia Romero (1999 [1948]: s/n), esmenta que «En toreros, tenía [...], al Monteño, [...]», devia voler dir *el Mondeño*, gentilici del poble de Monda (Màlaga).

¹⁴² Abreviació castellana de *jarro* o *lebrillo barreño*, i anomenat així per la matèria amb què es fa (Coromines 2008: 67).

¹⁴³ Derivat del castellà *pedigón*. Significa que demana amb freqüència o de forma inoportuna (DLE de la RAE).

2.6.6.18. Derivat (+ -ING): *-enc* (Moll 2006: 253)/ *-anca*, *-anga*, *-engo*, *-onga* (García de Diego 1970: 268); Vegeu Pharies (1990: 81-86), el qual estudia els sufixos *-nc/-ng* de les llengües romàniques de la Península Ibèrica. Pel que fa al nostre corpus, els malnoms atrobats pertanyen generalment al lèxic comú:

- Sufix *-enc*: n’hem trobat ocurrencies relatives al lloc de procedència (Moll 2006: 253; Casanova 2001b: 31): *Albalenc, l’* (Alc, Beni, Cat, Mas, Pai, Sil), *Alfafarenc/ Fafarenc* (Cat).
- Sufix *-anca*: *Fallanca, la* (Ald).
- Sufix *-anga/ -ango*: *Patxanga* (Qua), *Xaranga, el Tio* (Mis), *Xarango, el* (Sil).
- Sufix *-inga*: *Potingos* (Cat).
- Sufix *-ongo/ -onga*: *Candong, la* (Xir), *Mondongo* (Sil), *Morrongo* (Cat, Sil), *Tongorrongo* (Xir), potser tinga alguna relació amb la cançó “Tongorrongo, no dudes más”, que era el nom d’una composició musical de Leopoldo Magentí (Ferrero 2014).

2.6.6.19. Derivat (+ -ĪNU/ -ĪNA): -í, -ina

Aquest sufix pot formar derivats adjectius de matèria, espècie o procedència. D'aquest darrer tipus, que s'aplicaria a gentilicis, ja es trobava present en valencià antic. De fet, Casanova (2001b: 32) observa que «en les primeres èpoques medievals del català comença a usar-s'hi (*mallorquí*)». Abunda pel Sud del domini lingüístic (*agullentí, albaidí, otosí*, etc.). Pel que fa a exemples del nostre corpus amb què s'indica procedència o origen, podem mencionar: *Paiportí, -na, el/ la* (Alb, Alc, Cat, Mas, Sil, Tor), *Rentina, -es* (<*Torrentina*) (Alc), *Torrentí, -na* (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Beni, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Sed, Sil).

Aquest sufix també pot formar substantius amb valor diminutiu (Moll 2006: 254): *Cantorrines* (<*Cantorrina*) (Pai), *Colí, el* (Alaq, Tor), *Colomí, el* (Picn, Xir), *Cornetí, Calo* (Alc), *Garrofi, -na* (Alaq, Alc, Cat, Pics, Xir), *Garrotí* (Cat, Xir), *Guatlí* (Alb), *Ojerín* (Beni), *Pesolí* (Xir), *Polvorí* (Xir), *Tafarri* (Pics), *Jopí* (<*Jupetí*) (Alf). Desconeixem què podria ser *Niní* (Tor) (cf. Martínez Oria 2005c: 19).

Sovint també s'empra en hipocorístics a partir de prenom, encara que predominen amb la forma castellana *-ín/ -ino, -ina*, (cf. Garcia Osuna 2003: 334), la qual ha esdevingut molt productiva a la nostra comarca:

2.6.6.19.1. Prenoms catalans: *-í/ -ina*: *Micaletí, el Tio* (Man), *Folina*¹⁴⁴ (<*Cristofolina* ?) (Alf).

---

¹⁴⁴ Cf. «Folina» (Puchades Pastor 1991: 216).

2.6.6.19.2. Prenoms castellans: *-ín/ -ina*: *Albertín* (Ald), *Amalín* (Alb), *Amparín la Parra* (Xir), cf. Blasco & Giménez (1997: 56); *Amparín la Picanyera* (Tor); *Antolín, el Tio* (Beni), *Catxulín* (<*Pasqualín*) (Alc), *Calín* (<*Pasqual*) (Sil), *Castorina, la Tia* (Qua), *Dorín* (<*Salvador*) (Alc), *Elvirín la del Mestre* (Beni), (Alf), *Guriguín* (<*Gregori*) (Xir), *Lolín la de Frutos* (Xir), *Lolín la Suaua* (Alaq), *Manín* (<*Manolín* ?) (Qua), *Manolín (del) Rajolar* (Alc), *Pasqualín, -s, -es* (Man), *Pepín* (<*Pepe*) (Xir), *Querrín* (<*Paquirrín*) (Alf), *Quiquín* (<*Enrique* ?) (Pai), *Rafelín* (Mis), *Rosarín la del Motor* (Mas), *Salvorín* (Alaq), *Suncionín* [*sunsionín*] (<*Assumpció*) (Beni), *Teresín la Xurrita* (Cat), *Tonín el de la Pescadora* (Mas), *Vicentiquín* (Tor), *Vorín, -a* (Beni, Cat, Picn, Tor), *Xonín*¹⁴⁵ (<*Assumpció/ Visitación*) (Beni, Pai), *Xonín la de Pijetes* (Xir).

2.6.6.19.3. D'altres: *Guatlín, el Tio* (Alb), *Panxolín*¹⁴⁶ (Cat), *Polín* (Qua), *Rabí* (Xir), *Talí* (Alb).

2.6.6.19.4. Forma *-ol* (-ÖLU / -ÖLA) + *i*

També hem documentat malnoms amb la terminació *-olí*, formada en combinació amb el sufix *-ol*, i que té un valor diminutiu intensificador (cf. Moll 2006: 254): *Garrolí* (Xir), *Picolí* (Alb), *Ratolí* (Alc, Cat, Qua, Sil).

2.6.6.20. Derivat (+ *-ISTA*): *-iste/ -ista*

La GNV (2006: 342) observa que el sufix *-ista* era originàriament invariable, i que va ser a partir del segle XV quan la llengua va desenvolupar formes diferents per al masculí i el femení en els parlars on es diferenciaven les *ee* i les *aa* àtones: *-iste / -ista*. Casanova (1984: 260) assenyala que el sufix *-iste* creix als segles XVI, XVII i XVIII, i que es fa realment productiu als XIX i XX. Aquest mateix autor (1984: 262) indica que una de les raons principals del seu arrelament va ser que el parlant català trobava «l'existència de mots acabats en *-a*, (morfema de femení) amb mots masculins» «com un element estrany al seu sistema lingüístic», la qual cosa feia que volguera i intentara «dotar d'una terminació pròpia el masculí, la qual és *o* o *e*».

¹⁴⁵ Cf. Fernandez Gomez (2020, agost 11).

¹⁴⁶ Cf. «Pancholín» (Monforte Soler 1999: I, 166). Reig (2015: 571-572) indica que *Panxolí* és un diminutiu de *panxa* que s'empra en to humorístic. Sembla usar-se amb sentit eufemístic.

Garcia Osuna (2003: 339) nota que la tendència de formar la moció de gènere mitjançant *-iste* «ha perdut la força que tenia al segle XIX» per les següents raons: «[...] una per la formació de creacions de noms per a activitats del món cultural i religiós amb el recolzament de la formació castellana amb *-ista*: *Pianista, Retratista* [...]; i l'altra, per la concurrència amb les formes en *-ero*: *Florero, Maquinero*, [...].»

En general, creiem que, per a les formes masculines singulars del nostre corpus, predominen les formes en *-iste*. És possible que algunes de les ocurrències masculines singulars, en ser recollides a partir de formes escrites, reflecteixen o bé un zel normatiu que no correspon amb la parla del poble on han estat documentades, o bé una versió castellanitzada. Aquests podrien ser els casos del *Fubolista* (Ald), *Pardalista* (Alf) o *el Tallista* (Alf).

2.6.6.20.1. *-iste*: *Bicicliste, el* (Mas), *Carliste, el* (Man, Qua), *Ebeniste, l'* (Alc), *Electriciste* (Alc), *Floriste*¹⁴⁷, *-a, el/ la* (Alaq), *Llapidiste*¹⁴⁸, *el* (Cat), *Maquiniste*¹⁴⁹, *el* (Man), *Marmoliste, -a, el* (Alaq, Alc, Pics), *Mig Carliste*¹⁵⁰ (Man), *Organiste, l'* (Man), *Pardaliste, el* (Tor), *Palmariste, -a, el/ la* (Sil), *Periodiste, el* (Alc), *Planteriste, el* (Alb), *Taxiste, el* (Alc, Xir), *Telegrafiste*,¹⁵¹ *el* (Alaq).

2.6.6.20.2. *-ista*: *Comunista, la* (Bene), *Evangelista, l'* (Bene, Man), *Futbolista, el* (Ald), *Modelista, el* (Alf), *Organista* (Alf), *Pardalista* (Alf), *Socialista, el* (Bene), *Tallista, el* (Alf).

---

¹⁴⁷ Cf. «Floriste el» (Planells Segura 1991: 128); «Tomás Ferrer el Floriste» ([QIA] Anònim 2007: 376).

¹⁴⁸ Fabricant de làpides.

¹⁴⁹ Cf. «Maquiniste, el» (Català Gimeno 1992: 263).

¹⁵⁰ Domínguez Vicente & Domínguez Benlloc (2014: 2957) documenten un «Mal Carliste» a la Pobla de Vallbona (Camp de Túria).

¹⁵¹ Cf. «Alfonso, coneguts com a Tirri, el Telegrafiste» (Ferrer Guzman; Guasp Garcia & Soriano Bessó 2010: 152).

2.6.6.21. Derivat (+ -ĪTIA): *-esa, -ea*

Serveix per a formar substantius derivats d'adjectius (Moll 2006: 225). Trobem la forma en *-ea*, ja existent en català antic, i que encara és ben viva en valencià (cf. Moll 2006: 225). Al nostre corpus tenim un exemple clar com *Vellea* (Sil). Quant a *Nanea* (<*Nanesa**) (Alc), el fet que haja tingut el seu origen en ser el motejat una “persona baixeta”, ens fa pensar que, per analogia, podria derivar d'una hipotètica forma com *nanesa**, ‘petitesa’.

2.6.6.22. Derivat (-ἴτις): *-itis*

Segons Pharies (2004: 158; 2002: 364), era un sufix pertinença o de noms de pedres en grec que després s'estengué a noms de malalties (*arthritis, pleuritis*). Creiem que, pel que fa als renoms atrobats al nostre corpus que el porten, se'n fa un ús irònic i lúdic com en castellà: *Morritis*¹⁵² (<*Morros* ?) (Alaq), *Peritis* (<*Peris*) (Sil), *Potitis* (<*Pota* ?) (Pics).

2.6.6.23. Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): *-et, -eta*

Segons Moll (2006: 256), és un dels formadors «de diminutius més prolífic tant en català com en les altres llengües romàniques [...]. S'aplica a radicals de noms propis». En relació amb les característiques físiques d'una persona, aquest sufix té en la majoria d'ocurrències un valor fonamentalment commiseratiu o de sentiment de llàstima davant el problema patit per la persona motejada. Sovint també s'empra per a referir als fills o germans més menuts dels motejats. Per exemple, el *Picanyet* de Beniparrell era el fill del *Tio Picanyo* (CMB 2018: 11).

De vegades, també trobem casos de “doble diminutiu”: *Cossetet*¹⁵³ (<*Cosset* <*Cos*) (Man), *Secalletet*¹⁵⁴ (<*Secallet* <*Secall*) (Cat).

---

¹⁵² Cf. «Estanislaio “el Morritis”» ([QIA] Anònim 1986: 112).

¹⁵³ Cf. «Cossetet» (Català Gimeno 1992: 262).

¹⁵⁴ Cf. «Secalletet» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

2.6.6.23.1. Noms propis/ hipocorístics en -et:

Albertet, la d' (Mas), *Alvaret, d'* (Ald), *Auroreta* (Ald), *Baldometa* (Cat), *Barbereta* (<Bàrbara) (Alc), *Barbereta la Perola* (Picn), *Carlets*¹⁵⁵ (Sed, Sil), *Carmelet*¹⁵⁶, *el Tio* (Alaq), *Clareta, -es* (Alb, Pics, Sil, Tor), *Dolorettes, (la Tia)/ les* (Alaq, Alc, Mis, Sed, Sil), *Gasparet* (Alc), *Goret, -a, -s* (Alf, Bene, Mas), *Gregoriet* (Tor).

Guedeta, la (Tia) (<Àgueda) (Alc, Mas), *Guereta, el Tio/ la* (Picn), *Minxoret* (Sil), *Nerete*¹⁵⁷ (*Nelete* <Manuel) (Pai), *Noreta* (Pai), *Patriciet* (Tor), *Paulinet* (Alaq, Alf), *Peret, -a, Ø/ la* (Alaq, Alc, Ald, Alf, Beni, Cat, Man, Pai, Pics, Sil, Tor), *Quiqueta* (Alc), *Quiquereta* (Ald), *Pepillets* (Pics), *Salvoret* (Xir), *Sareta* (Cat), *Sidoret* (Alb, Beni, Cat), *Tasieta* (<Anastàsia) (Alc), *Teodoret* (Sil), *Voret* (Alc), *Xoret, -s, Ø/ els* (<Melxor) (Tor), cf. Herreros Moreno (2000: 167).

---

¹⁵⁵ El nom de la persona de Sedaví era «Carlos de la Asunción, [...] el "tio Carlets"» (Baixauli Ferrer 2014: 68). A Silla, «- Noms modificats: [...] *Carlets*» (Zaragozà Pérez 1991: 255). Moreu-Rey (1974: 88) assenyala que el prenom *Carlets* manté la s del terme originari. També es documenta a Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*Carlets* (perquè el seu nom era Carlos);» (Sanchis Carbonell 1988: 173), i al Perelló (Baix Ebre): «*Carlets*: Renom que podria provenir del nom Carles». (Martí Mulet 2020: 26).

¹⁵⁶ Natural de Massanassa, era el propietari de la primera trilladora que va començar a trillar blat a Alaquàs per l'any 1932 (Tarín i López 2012: 109).

¹⁵⁷ A Paiporta és el malnom de "Manuel Juan Soler". Segons el testimoni d'aquesta mateixa persona: «Manuel és Nelo, Nelo, Nelete, al final ho deixaren per "Nerete".» (cf. AMHP).

2.6.6.23.2. Cognoms (-et): *Cirereta* (Tor), *Civereta* (Qua), *Cotinet* (Xir), *Montoret*¹⁵⁸ (Alaq), *Ribereta* (Alb, Sil), *Puget*¹⁵⁹ (Tor), *Soleretes, les* (Ald), *Talleretes*¹⁶⁰ (<Estarelles) (Beni), *Valeret* (Sil), *Vilaret* (Man).

2.6.6.23.3. Parts del cos: *Caboteta* (Sil, Tor), *Cameta, -es, la (de)/ Ø* (Alc, Mas, Mis, Sil), *Maneta* (Ald, Tor), *Orelleta, -es* (Alaq, Alc, Mas, Tor), *Mitja Orelleta* (Alc, Pai, Sil), *Panxeta, Ø/ la/ el Tio* (Alc, Qua, Sil, Tor).

2.6.6.23.4. Trets físics: *Ceguet, -a el/ la* (Alc, Mas, Pai), *Curret, -a, -s, el/ la/ els* (Alc, Alf, Beni, Cat, Man, Pai, Pics, Sil), *Llunareta* (Alc), *Peladet, el* (Alaq, Alc), *Rullet, -a* (Alaq, Alc, Man, Tor), *Sordet, -a, el/ la* (Beni, Pics, Sed), *Sordeta de l'Huarco, la* (Man), *Tortet, -a, el/ la* (Cat), *Tortet de Panete, el Tio* (Picn), *Tortet de Barrino, el* (Pics), *Tortet de Galan, el* (Pics), *Tortet de Morera, el* (Pics).

2.6.6.23.5. Qualitats: *Lleugeret, el* (Alc, Pics), *Lleugeret, el Frare* (Pics), *Runeret, el* (Pics), *Senyoret, -a, -es (el/ la/ les)* (Alaq, Alc, Ald, Beni, Cat, Sil, Tor, Xir), *Xorrollet* (<xorroll) (Tor).

2.6.6.23.6. Oficis/ Càrrecs: *Barberet, el* (Xir), *Barqueret* (Alf), *Cabrereta* (Mas), *Carnisseret* (Mas), *Corredoret* (Alc), *Estanqueret, l'* (Alaq, Sed), *Ferreret, -s* (Alc, Cat, Qua, Sil), *Flaret* (Alb, Man, Sed, Sil), *Formeret, el* (Beni, Pai), *Fusteret*¹⁶¹ (Alc, Sil), *Figueret, -a, el/ la* (Alc, Mas, Qua), *Figuereta, el Tort de la* (Qua), *Merderet, el* (Pics), *Obispet, l'* (Alc), *Obreret* (Sil), *Panyeret, el* (Beni), *Pastoret, -a, el/ la* (Alaq, Man), *Percaleret* (Cat), *Pintoret, -s, el/ els* (Alc, Beni, Sil), *Retoret, el* (Alc, Cat, Man, Sed, Sil), *Sabateret, el* (Alb, Sil), *Toreret* (Alaq), *Vaqueret, -a, el/ la* (Alc, Cat, Picn).

---

¹⁵⁸ S'anomenava Salvador Montoro Forriols (Tarín López 1997: 98).

¹⁵⁹ Cf. «121. *Vicente Puig Bartual Puchet hijo.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «51 Caseta de Puiget [...] Covatelles.» (Fresquet Gozalvo 2011: 59).

¹⁶⁰ Cf. «[...] Estarelles "Talleretes"» (CMB 2018: 3).

¹⁶¹ El motejat de Silla tenia un taller que hom coneixia com a *Cal Fusteret* (Antich Brocal 2021a: 134).

2.6.6.23.7. Animals: *Gallineta* (Man), *Pollastre*, *la* (Alc, Pics).

2.6.6.23.8. Topònims: *Alcasseret*, *l'* (Sil), *Boqueretes*, *Toni el de les* (Pai), *Gavatxet*, *el* (Man), *Motoret*, *el/ la del* (Alc, Alf, Cat, Pai), *Mussafereta* (<*Almussafes*) (Sil), *Picanyet*, *el* (<*Picanyo*) (Beni).

2.6.6.23.9. D'altres: *Botifarreta*, *la* [butifaré] (Xir), *Bunyolet* (Alb), *Dinerets* (Bene), *Floretes* (Man), *Maret*, *-a*, *-s*, *-es*, *el/ la/ Ø/ el de la/ els/ les* (Alf, Cat, Mas, Pics, Sed), *Mocadoret*, *-a*, *-s* (Ald, Alf, Cat, Sil), *Pandereta* (Tor), *Panereta* (Ald), *Pildoreta* (Sil), *Quinqueretes* (Alf), *Riuadeta* [riwaé] (<*Riuada*) (Man), *Ulleretes*, *el de les/ Pepet l'* (Alf, Beni).

2.6.6.24. Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): *-ito*, *-ita* (castellà)

Moll (2006: 256) observa que el sufix *-it* té un valor diminutiu. La forma castellana anàloga *-ito* prové del diminutiu llatí hispànic -ĪTTU. Garcia Osuna (2003: 332) observa que, amb aquest sufix castellà, «es busca una nota de contrast i es té prou consciència de la transgressió amb el seu ús», tot i això, nosaltres creiem també que el seu ús dins del domini de la malnominació cerca fonamentalment un efecte burlaner, irònic.

2.6.6.24.1. Hipocorístics: *Blasito* (Qua), *Calito*, *-a*, *-s*, *Ø/ la/ els* (Alaq, Alb), *Carlitos*, (*de*) (Ald, Qua), *Enriquito* (Alc), *Fernandito* (Bene), *Guardito* (<*Eduardo*) (Alc), *Joselito* (Sil), *Josenito* (Alc), *Pasqualito* (Xir), *Paquito* (Tor), *Rafelito* (Alb), *Susito* (<*Jesús*) (Pai), *Teresito* (Alc), *Xelito*, *la* (Alc), *Xita*, *-o*, *la/ el* (<*Conxita* ?) (Man).

2.6.6.24.2. Cognoms: *Casitas*¹⁶² (<*Casas*), *Castillito*¹⁶³ (<*Castillo*) (Beni), *Larita* (<*Lara*) (Alf), *Penellita* (<*Penella*) (Cat), *Velita* (<*Sobrevela*) (Pics).

2.6.6.24.3. Consideració social: *Marquesito*, *-a*, *el/ la* (Alc, Ald), *Senyorito*, *el* (Alc), *Jornalero Senyorito*, *el* (Alf),

2.6.6.24.4. Característiques físiques: *Boniquito* (Man), *Cosito*, *-s* (Cat), *Fresquito* (Cat), *Gordito* (Alf), *Modelitos*, *la* (Alc), *Panxito* (<*Panxa*) (Qua, Tor), *Patitas* (Cat), *Xiquito* (Alc).

2.6.6.24.5. Animals: *Bitxito* (Mas), *Pajarito* (Pics), *Patitos* (Cat).

2.6.6.24.6. D'altres: *Bengalito* (<*Bengala*) (Alb), *Cresito* (Alaq), *Frasquito* (Alaq), *Platanito* (Pics), *Soldadito de Cartón* (Alf), *Perlito*, *el* (Alc, Xir), *Perolito*, *-s*, *el/ els* (Alf), *Rabanito* (Alf, Pics), *Salerito* (Man), *Un-regalito* (Qua).

2.6.6.25. Derivat (+ -ĪTU/ -ĪTA): *-it*, *-ida*

Els exemples del nostre corpus que presenten aquest sufix pertanyen al lèxic comú. Els hem dividit en dos categories:

2.6.6.25.1. Acció del verb radical: *Xiulits*, *el de* [ʃulíts]/ [ʃolíts] (Man).

2.6.6.25.2. Efecte de l'acció del verb: *Confit*, *-s* (Ald, Man, Sed, Tor), *Pansit*, *-ida*, *el/ la* (Alaq, Man, Pics, Qua), etc.

---

¹⁶² Cf. «Casitas... Manolo Casas Giménez “del mataero”» (CMB 2018: 3).

¹⁶³ Cf. «Castillito... Paco Castillo» (CMB 2018: 4).

2.6.6.26. Derivat (+ -ĪVU/ -ĪVA): -iu, -iva

Duarte i Alsina (1986: III, 66-67) observen que aquest sufix posseeix un valor diminutiu que no existia en llatí i que té una gran vitalitat al País Valencià, la qual cosa es fa palesa a través de les nombroses ocurrencies¹⁶⁴ que se'n poden trobar al nostre corpus, sobretot en l'àmbit dels hipocorístics (cf. Casanova 1997: 259).

- a) Prenoms: *Caliu* (<*Micaliu* <*Miquel* ?/ *Calo* <*Pasqual*) (Alf, Man, Tor), *Miliues* (<*Emília*) (Pics), *Paquiu* (<*Paco*/ *Francesc*) (Sil), *Quiquiu*¹⁶⁵ (<*Pepiquiu* <*Pepe*) (Pai), s'anomenava *Pepe*¹⁶⁶; *Rosiues*¹⁶⁷ (<*Rosa*) (Alb), *Quiues* (<*Pepiquiues*) (Alc), *Xeliua, la* (Lloc). Sembla que *Mariua*¹⁶⁸ (<*Maria*), tot i no documentar-se al nostre corpus, és bastant recurrent a la Vall d'Albaida: "Mariu", "Mariua" (Sanchis Carbonell 2011: 123).
- b) Lèxic comú: *Faviua*¹⁶⁹ (Cat), *Maniua* (Bene, Cat), *Pitiua, la* (Alc), *Xiquiu* (Cat, Mas).

---

¹⁶⁴ Casanova (1997: 259) documenta altres ocurrencies a la Vall d'Albaida com *Carmiues*, *Petiuet*, *Enriquiues*.

¹⁶⁵ També es documenta a Almussafes (la Ribera Baixa): "Quiquiu -a (el/ la)" (Llopis Aranda 2013: 258).

¹⁶⁶ Cf. «JOSÉ MONTORO TAMARIT. (QUIQUIU) (1926). BAILE» cf. Mirabet Pastor (2004: 97).

¹⁶⁷ Era el nom d'una modista d'Albal (Flor Bastante 2020).

¹⁶⁸ L'actriu valenciana Maria Juan (Ontinyent 1980) també es coneguda amb el malnom de *Mariues*.

¹⁶⁹ Cf. «Comisión...JOSÉ JORGE REQUENA *Fabiua*», cf. El web de la Banda Cómica el Empastre de Catarroja. Disponible en línia a: <<https://sites.google.com/site/bandaelempastredcatarroja/musics-de-la-banda>>. [Consulta 14-6-2020].

2.6.6.27. Derivat (+ -ōCCU): *-oc*

Duarte i Alsina (1986: III, 67-68) observen que és un «sufix afectiu i sense productivitat i pràcticament sense vitalitat, provinent d'una forma *-okko* pertanyent a la sèrie cèltica de *-ekko*, *-ikko*, *-okko* i *ukko*». Moll (2006: 257) no ho té clar, i pensa que, quant a l'origen, el sufix podria ser ibèric. Podem oferir mostres de dos tipus de mots on ha estat aplicat o apareix:

2.6.6.27.1. Mots de probable creació malnonímica: *Bellanoc* (<*Abellanoc*) (Alc), *Mandoc*, *-s*, *de/ els* (Alaq), *Patoco*¹⁷⁰, *-a*, *el/ la* (<*Pato*) (Bene, Cat).

2.6.6.27.2. Lèxic comú: *Corroca*, *-ques*, *la/ les* (Alaq), *Verinoca*¹⁷¹, *-ques* (Tor).

---

¹⁷⁰ També es documenta a Bétera (Camp de Túria).

¹⁷¹ Cf. «Berinoca -oques» (Herreros Moreno 2000: 37); «75. Francisco Puig Aguilar Berinoca.» (Martínez Oria 2005c: 18).

2.6.6.28. Derivat (+ -ÖLU/ ÖLA, clàssic -ĚÖLU): *-ol, -ola* (tònic)

Duarte i Alsina (1986: III, 69) assenyalen que aquest sufix manté «la seva vitalitat com a diminutiu, encara que sense la productivitat en català d'altres diminutius (com ara *-et*)». Tot i que Garcia Osuna (200: 333) considera que «actua com a adjectivador de substantius indicant procedència, aplicació professional o afecció», nosaltres pensem que, pel que fa al nostre corpus, també posseiria un matís pejoratiu.

2.6.6.28.1. Prenoms: *Juliola, la* (Tor), *Mingola, el Tio* (<*Domingo* ?) (Tor), *Quicolo* (<*Quico*¹⁷²) (Sil) (cf. Zaragoza Pérez 1991: 255); *Vicentoles* (Mas).

2.6.6.28.2. Caràcter: *Mentirola* (Alf, Beni, Man, Sil).

2.6.6.28.3. Parts del cos: *Bocola*¹⁷³ (Alb), *Dentol* (Alb), *Dentoles* (Alf, Cat).

2.6.6.28.4. Roba: *Brusola* (Alb), derivat de brusa, 'peça de vestir' (Zacarés Fort 2020, agost 14); *Camisola* (Mas, Tor).

2.6.6.28.5. Oficis: *Porquerol*¹⁷⁴, *el* (Tor), «pastor de porcs» (Herreros Moreno 2000: 133).

2.6.6.28.6. Vegetals: *Parrandol* (Alf, Cat, Mas).

---

¹⁷² Cf. El seu nom era *Francisco*, per tant, és molt probable que siga una variant formal de *Quico*: «el motoret de Quicolo (Francisco Giner Martínez)» (Antich Brocal 2021b: 92).

¹⁷³ Cf. «Bocola» (Verdeguer Escribà 1991: 154); «Bocola» (Hernández Sanchis 2007: 1).

¹⁷⁴ Garcia Osuna (2003: 333) recull a altres comarques «*Porquerol* (Beniarbeig), *la Porquerola* (Dénia)».

2.6.6.28.7. Indeterminat: *Catxol* (Cat, Qua), *Copola* (<*Copa* ?) (Beni), *Mandol*,¹⁷⁵ *la* (Cat), *Marol* (Alaq, Ald, Man), *Pausola*¹⁷⁶ (Qua), *Senquinol* (Xir), *Xamola* (Sed).

2.6.6.28.8. Lèxic comú: *Cagueroles* (Cat), “diarrea” (cf. DNV); *Llanderola*¹⁷⁷ [ʎenderóla] (Cat); *Mitjolet*¹⁷⁸ (<*Mitjol*) (Qua), *Palloles*, *els* (Man), *Panderola*¹⁷⁹ (Xir), *Sequiola* (Man), feminització de “sequiol”¹⁸⁰; *Titola*¹⁸¹, (*la*) (Alaq, Mas).

2.6.6.29. Derivat (+ -ōNE): -ó / -ón (forma castellana)

Moll (2006: 258) assenyala que, pel que respecta a la forma -ó, a les llengües de les penínsules Itàlica i Ibèrica n’ha arrelat un sentit augmentatiu i pejoratiu, a diferència de les llengües de les Gàl·lies, amb les quals el català coincideix pel que fa a l’ús com a diminutiu.

Quant a la forma de llengua castellana -on, García de Diego (1970: 260) la considera de tipus augmentatiu, i aquest sentit és el que sembla que ara pren força en català per influència d’aquesta llengua.

2.6.6.29.1. Sufix -ó (català)

Garcia Osuna (2003) adverteix que, «al marge del que diuen les gramàtiques, el sufix incideix en expressar un matis despectiu i en alguns casos augmentatiu i on es posa en joc la ironia»:

- Menudesa: *Barracó*, *la del* (Sil), *Calaixons* (<*Calaixó*) (Xir), *Catxapó*¹⁸² (Man), *Carreró*, *el/ la del* (Alaq, Alc, Ald, Mas), *Corbelló*, *el* (Mas), *Favó* (Man), *Guitarro*, *-ona*, *el/ la* (Alf, Beni, Cat, Sed), *Parró* (Alb), *Piteró* (Pics), *Rosegó*, *el* (Alb, Alf, Sil), *Telló*, *el* (Ald), etc.

¹⁷⁵ Podria ser una masculinització de *mandolina*, ‘instrument de la família del llaüt’ (cf. DNV).

¹⁷⁶ Podria procedir del prenom *Pau*.

¹⁷⁷ «Llanderola» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). Podria referir a un “tros de llanda xicotet i redó” o a un tipus de moneda, entre altres significats (cf. DNV).

¹⁷⁸ Segons el DNV, un *mitjolet* és una «mesura de vi que equival a la quarta part de 2,016 litres».

- Matis despectiu: *Aldaió, l'* (Qua), *Bucarró, -na* (<*Bujarrón* ?) (Alb), *Camastró* (<cast. *Camastrón*) (Tor), *Granerona, la* (Tor), *Grillona, la* (Sil), *Mamó, -ns, -net* (Alc, Alf, Pics, Sed), *Negrelló Bonico* (Beni), *Parrentó, el* [parantó] / [parentó] (Sil), *Pepetó* (Xir), tot i que Sorribes Santa Maria (1989: 368) el considera un augmentatiu de *Pepet*, creiem que, a banda d'aquest tret, també tindria un matis despectiu, ja que indica que ha estat atribuït a un home simple; *Putelló, el* (Mas, Sed).

2.6.6.29.2. Sufix *-ón* (castellà)

- Augmentatiu: predomina a prenomes com *Conxon, -a* (Alaq, Cat), *Felipon, -a, -s, Ø/ la/ Ø* (Pics), *Micalon, -a, Ø/ la* (Alaq, Ald, Pai), *Pasqualon* (Pics), *Pedron* (Alf).
- D'altres mots: *Capoton* (Cat), *Caparron* (Alc), *Forçon* (Beni).
- Lèxic comú: *Maton* (Alf, Cat), *Porrón, -s* (Sil).

¹⁷⁹ Podria referir a l'insecte *Blatta orientalis* (cf. DNV).

¹⁸⁰ Segons el DNV, significa «canal secundari, en un sistema de reg».

¹⁸¹ Segons el DNV, també significa 'penis'. Garcia Osuna (200: 333) recull «*Titoles* (Dénia), *el Tio Titola* (Alboraia)».

¹⁸² Tindríem un doble diminutiu, l'expressat pel sufix *-ó*, i el del mateix lexema del mot (*catxap*), que ja indica que és un conill petit o jove.

2.6.6.30. Derivat (+ -ORRU, -ORRA): *-orro*, *-orra*

Segons Garcia de Diego (1970: 264), és un sufix d'origen ibèric. D'altra banda Pharies (2002: 445) creu que la forma *-orra* «refleja probablement la terminació vasca *-(k)or* seguida del article definitiu *-a*, mentre que *-orro* representa, [...] la adaptació de *-orra* al sistema morfològic nominal espanyol».

Seguint Pharies (2002: 445), aquest sufix s'empraria en castellà per a derivar adjectius i substantius a partir de bases nominals tot i afegint «una connotació diminutivo-despectiva», la qual, sobretot la despectiva, pensem que es trobaria present en les ocurrences del nostre corpus, en particular en malnoms relatius al camp dels noms propis, dels hipocorístics o de l'escatologia, en aquest darrer cas substantius manllevats del lèxic comú:

2.6.6.30.1. Noms propis/ Hipocorístics: *Pacorro*¹⁸³ (Alb, Pai), *Peporro*, *-a* (Alc, Sil), *Peporreta* (Alc), *Quicorro*, *-a*, *el/ la* (Cat), *Ximorra*, *-eta*, *-es* (Mas).

2.6.6.30.2. D'altres: *Ceborra*¹⁸⁴ (<*Ceba*) (Cat), *Pandorro*,¹⁸⁵ *-a*, *el/ la* (<*Pando* ?) (Alaq), *Parrorro*, *el* (<*Parra* ?) (Alaq).

2.6.6.30.3. Lèxic comú:

2.6.6.30.3.1. Escatologia: *Petorro*¹⁸⁶ (Man, Tor), *Pitxorro/ Pixorro*¹⁸⁷ (Mis), *Pixorro* (Man).

2.6.6.30.3.2. D'altres: *Catxorro* (Alb, Cat), *Coixo de la Catxorra*, *el* (Pai), *Matxorra*¹⁸⁸ (Beni), *Xicorro*¹⁸⁹ (Cat), *Xicorrora* (Man).

---

¹⁸³ A Paiporta, Jesús *Pacorro* (cf Sanz (2007: 71).

¹⁸⁴ cf. «En verdures i fruits de la terra, teniu [...] a Ceborra, a Codoñ, [...]». (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n).

¹⁸⁵ Podria ser una variant formal de *pandorgo*, "persona molt grossa, pesada i lenta" (cf. DNV).

¹⁸⁶ Segons el DNV, pot significar 'pet fort' o 'embriac'.

¹⁸⁷ Segons el DNV, pot significar 'penis' o 'babau, estúpid'.

¹⁸⁸ El DCVB diu que una *matxorra* és una femella que no cria. Es documenta a Torís, entre altres pobles valencians.

¹⁸⁹ El DCVB recull *xicorrotet* amb el sentit de *molt petit* (Tortosa i País Valencià).

2.6.6.31. Derivat (+ -ORUM): -òrum

Moll (2006: 259) observa que el poble balear ha pres aquest sufix de frases litúrgiques i l'ha aplicat «per a formar noms col·lectius i una mica pejoratiu, [...]». Duarte & Alsina (1986: III, 69) també assenyalen que «es fa servir [...] amb caràcter irònic, despectiu i pintoresc». En un malnom com *Santòrum* (Pics) també podem veure reflectit aquest sentit irònic burlaner, en ser-li atribuït a «una família molt devota» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 50).

2.6.6.32. Derivat (+ -ŌSU/ -ŌSA): -ós, -osa

Duarte i Alsina (1986: III, 69) indiquen que aquest sufix «actua en la formació d'adjectius a partir de substantius» (els quals, pel que fa al nostre corpus, podrien ser *Botillós* <*Botilla*, *Bavós* <*Bava*), i de verbs (*esgarrifós*). També «[...] actua com a important aspectiu aproximatiu d'adjectius [...]: *blavós*, *verdós*, [...]».

Moll (2006: 259) considera succintament que «forma adjectius indicadors del posseïdor de la qualitat expressada pel primitiu». Pel que fa a les ocurrences del nostre corpus on apareix (totes manllevades del lèxic comú llevat de *Petós*), podem relacionar-ne de tres tipus i un d'indeterminat:

2.6.6.32.1. Caràcter: *Bascós*, -a, *el/ la* (Alaq), «que bosqueja, frisós, impacient» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 81); *Manyós*, *el* (Beni), *Melindrós*¹⁹⁰ (?) (Tor), *Tarròs/ Terròs* [tarós] / [terós] (Alc, Pai, Xir).

---

¹⁹⁰ Cf. «Melindros» (Herreros Moreno 2000: 104).

2.6.6.32.2. Malalties i defectes: *Botillós*¹⁹¹ (Cat), *Farfallós, -a el/ la (Tia)* (Alaq, Tor), a Tor, “que s’enganxa parlant”¹⁹² (cf. Herreros Moreno 2000: 78); *Pelosa*¹⁹³ (Beni, Sil); *Petós, -a, el/ la* (Alc) “embriac”; *Tinyós, el* (Alaq, Alf, Cat, Man),

2.6.6.32.3. Secrecions: *Bavós, el (Tio)* (Man, Picn).

2.6.6.32.4. Indeterminat: *Callós*¹⁹⁴, *-a, els/ la* (Sed), *Fullós* (Cat).

2.6.6.33. Derivat (+ -ÖTTU/ -ÖTTA): *-ot -ota*

Segons Moll (2006: 259), aquest sufix té en català nord-oriental un sentit diminutiu¹⁹⁵ pejoratiu, «(*casota* hi vol dir ‘casa petita i dolenta’); [i] a la resta del territori català té [un] valor augmentatiu amb algú matís pejoratiu (*casota* és ‘casa gran i amb quelcom de desagradable’)». Els malnoms atrobats al nostre corpus que el porten reflecteixen aquest valor augmentatiu-pejoratiu adduït per Moll. Els hem dividit per camps semàntics:

- Prenoms: *Amparotes, la Tia* (Alf), *Angelota, -es, l’/ les* (Ald), *Anicota* (<Anna/Aniceta) (Xir), *Blaiot* (Alf), *Carlots/ Carloto* (Alb), *Gasparoto* (Picn), *Goriot, el Tio* (<Gori <Gregori) (Mas), *Joanota* [ʃwanóta] (Tor), *Joaquinot* (Pai), *Lleuïсот* (Man), *Martinot* (Alc), *Miliot*¹⁹⁶, *el Tio* (<Milio <Emilio) (Picn), *Nelot* (<Nelo <Manuel) (Alf), *Nissot, -a* (<Dionís) (Alc), *Pacalot* (Sil), *Pacota* (Alb), *Pasqualot* (Beni, Cat, Mas, Xir), *Pedrot* (Sil), *Pedrots* (Cat), *Pepot, -es* (Beni, Pai, Mas, Picn), *Pepote* (Alc), *Pericot* (Sil), *Perota, -es* (Tor), *Perote* (Alaq), *Peroto, el* (Qua), *Quicot, -a* (Alaq, Alb, Ald, Cat, Man, Xir), *Quicote* (Bene), *Rafelot* (Alaq, Alb, Tor), *Vaorot* (Bene, Xir), *Vorot, -es, Ø/ les* (Pics, Picn), *Vicentot* [bisantót] (Man), *Ximot* (Pai, Xir).
- Cognoms: *Gilote* (<Gil) (Alaq), *Navarrot* (<Navarro) (Xir), *Pastorot* (<Pastor) (Pics), *Ramonotes, les* (<Ramon) (Beni).

---

¹⁹¹ A Xiva, poble castellanoparlant de la Foia de Bunyol, s’empra l’expressió “es botijoso” per referir a persones que pateixen tartamudesa (López Igual 2007: 158).

---

¹⁹² També es documenta a Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*el Farfallós* (feia farfalles en parlar);» (Sanchis Carbonell 1988: 174).

¹⁹³ També existeix una planta anomenada així (cf. DNV).

¹⁹⁴ A Sedaví, «Els Callós» (Ruiz Monrabal 1985: 189); «Concepción Baixauli Olmos "la Callosa"» (Ruiz Monrabal 1985: 200). Desconeixem l'origen del malnom a Sedaví. A Picassent aquest mateix malnom és una masculinització del nom del municipi de *Callosa* (la Marina Baixa), per procedir-ne (Sevilla Torres 2018).

¹⁹⁵ Portet (1983: 80) conta que a Pesillà de la Ribera (el Rosselló) el sufix *-ot* manté un sentit diminutiu: «Joan el PONSOT, [...], per a diferenciar aquell Joan del seu germà gran que es deia també Joan».

¹⁹⁶ Cf. «president [del Tribunal de les Aigües], el picanyero Emilio Casaban "Milot", durant la celebració d'un judici de l'any 1971» (Tarín i López 1994: 98).

- Caràcter: *Xarrot* (Beni), *Xarrota, la* (Beni).
- Característiques físiques: *Altota, l'* (Sil), *Grandot* (Beni), *Llargota* (Beni), *Morenot, -a* (Pai), *Orot, l'* (Alc), metàfora de cap prominent, és la forma popular amb què hom refereix a l'as d'oros de la baralla espanyola.
- Parts del cos: *Cabota* (Alb, Alc, Alf, Beni, Cat, Man, Pics, Sil, Tor), *Camot*¹⁹⁷, -*o, -a* (Alf, Pics, Sed, Tor), *Manota, la* (Ald), “mà molt gran” (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 115); *Manotes* (Alc, Alf, Mas, Sil), *Ullot, -s* (Alf, Beni, Pics, Sed).
- Animals: *Caparrota* (<*Caparra* ?) (Pics), *Monota, la* (Alc), *Pardalot* (Cat), *Pollot, el* (Alf, Pics).
- Oficis/ càrrecs reals o imaginaris: *Carnisserot, -a, -s, el/ la/ els* (Alc, Sed), *Carreterot* (Cat), *Marquesot* (Pics), *Retorot, el* (Qua).
- Plantes, vegetals: *Cebollota, la* (Qua).
- Indumentària, roba: *Barretot* (Cat), *Bastonot* (Alf), *Botitots* (Alc), *Capot, -s* (Alf, Pics, Sed), *Manegotes* (Cat), *Sacot* (Beni).
- Topònims: *Corralot* (Sil, Tor), *Sillerotha, la* (Beni), *Xinot, -a, -es, el/ la/ les* (Beni, Mas, Pai).
- Altres: *Barralots* (Qua), *Carretot* (Cat), *Cascarot* (Pics), *Catxota* (Tor), *Petot* (Cat), *Pixarroth, -s, Ø/ els* (Sed), *Poliot* (Alb), *Tiota* (Beni).
- Lèxic comú: *Caberot* (Tor), *Cabronot* (Cat), *Canyot, -a* (Pai, Picn, Sed, Xir), *Cocota*¹⁹⁸, -*es, Ø/ les* (Tor), *Corbellot, el* (Sil), *Guixot* (Sil), *Mascot* (Tor), potser que siga una masculinització de mascota (?); *Parot, -a, -s, el/ la/ els* (Alf, Qua), “libèl·lula”, a Alf, ve de “pare”¹⁹⁹; *Rabosota, la* (Tor), forma feminitzada de *rabosot*, mascle de la rabosa, i que pertanyeria al lèxic comú; *Tarota, la* (Ald); *Titot, -a* (Alaq, Cat, Pics), aquesta darrera forma ja ha quedat lexicalitzada i que pertanyeria al lèxic comú; *Tricot*²⁰⁰ (Sil); *Xicots, els* (Alc).

2.6.6.34. Derivat (+ -TÖRE): *-ador, -adora*.

Segons Duarte i Alsina (1986: III, 102), s'uneix a verbs amb subjecte humà per formar noms indicadors d'agent, és a dir, bàsicament oficis o professions.

- a) Oficis: *Afilador* [afilaór] (Pics, Sed), *Aposentador* [aposentaór] (Man), *Atandador* [atandaór] (Mas), *Bordadora* [borðaóra] (Alf), *Carregadors* [careyaórs] (Cat), *Empallador, l'* [ampaλαóρ] (Man), *Empenyadora* [ampepaóra] (Man), *Enterrador* [anteraór] (Alc, Alf, Xir), *Entoldador* [antoldaór] (Cat), *Envasador* [ambasaór] (Alf), *Esporgador* [asporyaór] (Alaq, Alb, Alf, Qua), *Esquilador, -a* [askilaór] (Alc, Cat, Man, Sil, Tor, Xir), *Estellador* [asteλαóρ] (Sil, Xir), *Ferrador* [feraór] (Alaq, Alb, Alc, Bene, Cat, Man, Pai, Sed, Sil, Tor), *Llaurador, -a* [lawraór] (Alc, Cat, Man), *Pentinadora* [pentinaóra] (Sil), *Peixcadora* [pej]kaóra] (Cat), *Pesador, -a, el/ la (del)* [pesaór] (Alb, Alc, Beni, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Xir), *Picador, el* [pikaór] (Alaq, Alf, Xir), *Planxador, -a, el/ la* [plantʃaór] (Alc, Alf, Pics), *Procurador* [prokuraór] (Cat), *Polimentador/ Pulimentador, -a, el/ la* [pulimentaór] (Bene, Pai), *Regador, el* [reyaór] (Alc, Alf, Pai, Pics, Tor, Xir), *Repostadora, la* [repostaóra] (Alaq), *Repuntadora, el de la* [repuntaóra] (Alaq), *Segador* [seyaór] (Cat), *Serrador, el* [seraór] (Alc, Alf, Cat, Sed, Sil), *Soterrador* [soteraór] (Tor), *Triturador* [trituraór] (Picn), *Voladora, la* [bolaóra] (Man).
- b) Activitats no constants: *Ballador, -a, el/ la* (Alaq, Alc), *Cantador, -a, el/ la* (Alc, Xir), *Fleta el Cantador* (Bene).
- c) Anècdotes: *Mossegador* (Alf), *Pixadores, de les* (Sil).

---

¹⁹⁷ També podria haver partir de l'expressió "quedar com Camot", quedar una cosa malament.

¹⁹⁸ Podria referir a una mena de cassola o un tipus de coca.

¹⁹⁹ Puchades Pastor (1991: 215 [nota 94]) recull que «sovint deia: -Tinc ganes de ser pare per menjar-me una sardina i un ou sencer-».

²⁰⁰ Entenem que és un tipus de teixit (cf. DNV).

2.6.6.35. Derivat (+ -TÖRIU): *-ador, -adora*.

Duarte i Alsina (1986: III, 102) sostenen que aquest sufix exerceix de subjecte nominalitzador combinant-se amb verbs d'acció per a expressar objectes o llocs, els quals es troben vinculats a la funció de ser de l'objecte o el lloc que ha de complir l'acció expressada pel verb. Exemples del nostre corpus podrien ser-ne:

Topònims menors: *Abasteçador, l'* (Tor), creiem que l'al·ludit residiria en un antic de carrer de Torrent anomenat "abastecedores" (1a doc. 1861, AMT, padró de veïns, cf. Beneyto Tasso 1996: 215) o hi tindria relació; Beguer Esteve (2003a: V, 219) el transcriu com "Abasteixidor (abastesador)", que normativament s'escriuria "abastidor", persona que abasteix (cf. DNV); *Banyaor, el* (Alaq), segurament resident dels voltants d'una séquia d'Alaquàs anomenada així; *Botaors, la dels* (Alaq), resident d'un lloc on hi havia una mena de llamborda anomenada així; *Coladora, la* (Ald), habitant del lloc on es colava vi; *Llavaor, la del* (Pics), rentador municipal; *Peladora, els de la* (Sed).

2.6.6.36. Derivat (+ -ŪCEU/ -ŪCEA): *-ús -ussa*.

Moll (2006: 261) assenyala que aquest sufix té un valor pejoratiu. Pel que fa al nostre corpus només n'hem trobat dos ocurrencies relatives al camp dels colors: *Blancusset, el* (Pics), *Pardussa* (Alf). Quant a malnoms on apareix que han estat manllevats del lèxic comú o que ens han resultat inclassificables, podríem relacionar:

- Lèxic comú: *Pallús, -sa, el/ la* (Alb, Alc, Ald, Beni, Cat, Mis, Picn, Pics, Qua, Tor), *Parrussa*²⁰¹ (Sil), *Pelussa*²⁰² (Mis).
- Inclassificables: *Marús, el* (Alaq, Picn), *Roig del Marús, el* (Tor).

---

²⁰¹ Segons el DNV, té el sentit de "vulva".

²⁰² Era el malnom del poeta i dramaturg mislater Matías Ruiz (Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 126).

2.6.6.37. Derivat (*-USC/*USCA): *-usc, -usca*

Pharies (2002: 539) indica que *-usco/-uzco* és un sufix castellà i dialectal que s'empra per a derivar adjectius i substantius a partir de «bases casi siempre nominales». En aquesta llengua el seu ús és escàs (una vintena de paraules). Segons aquest mateix investigador, en llatí s'aplicava quasi exclusivament a plantes i els seus fruits, com l'exemple del nostre corpus, que sembla un derivat de *parra*: *Parrusca* (Cat). S'empra també en alguns noms de color, per a expressar-ne atenuació: *pardusco* 'de color que tira a pardo', *negruzco* 'de color moreno algo negro', etc.

2.6.6.38. Derivat (+ -ŪTU/ -ŪTA): -ut, -uda

És un sufix habitual en mots referits a qualitats físiques (Garcia Osuna 2003: 341). Moll (2006: 363) matisa que «s'aplica a radicals de substantius per a formar adjectius que expressen possessió abundant de la quantitat indicada pel radical»:

Barbut, el (<barba) (Sil), Puchades Pastor 1991: 214 [nota 59]); *Bocut de Perança* (<boca) (Alf), Puchades Pastor 1991: 214 [nota 59]); *Calet el Morrut* (<morro) Tor), *Cellut, -a, el/ la* (<cella) (Alc, Ald, Picn), *Cellut d'Aldaia, el* (Alaq), *Dentut, -uda, el/la* (<dent) (Sil), *Forçut* (<força) (Alb, Pics), *Garrut, el* (<garró) (Man), *Geperut, el* (<gepa) (Alaq, Alf, Cat), *Geperut dels Cotxes, el* (Pics), *Mamelluda, la* (<mamella) (Mis), *Morrut, -uda, el/ la* (Alc, Beni, Cat, Man, Pai, Picn, Sed, Sil, Tor, Xir), *Morrut de Canalla, el* (Mas), *Morrut de Guerra, el* (Tor), *Nassut* (<nas) (Alf, Man), *Panxut* (<panxa) (Alb, Mas), *Orellut, l'* (<orella) (Alc, Cat), *Palancut, -uda, el/ la* (<palanca) (Alaq, Ald), *Pelut, -s, el/ els* (<pèl) (Alb, Alc, Cat, Man, Pics, Sil), *Porrut* (<porra) (Man).

A més a més, és emprat en alguns malnoms col·lectius de caràcter, o indeterminats com *Garramut, -s* (Alc, Pics), *Sabuts, els* (Mas). Casanova (2001b: 33) observa que -ut és un sufix d'origen popular que pot arribar a formar paragentilicis com *benicassut* (<Benicàssim) o *iberut* (<Ibi).

2.7. Lèxic

2.7.1. Lèxic del valencià central

Les ocurrencies de malnoms atrobades al nostre corpus confirmen l'ús de lèxic representatiu del valencià central, que contrasta amb altres geosinònims més habituals d'altres comarques valencianes:

- *Abadegera*, *-es* [abaetféra] (Cat, Picn). Derivat d'*abadejo* [abaéjfo], contrasta amb les variants *baejo* (val. meridional) o *bacallar* (val. meridional, val. alacantí).

- *Dacsa* (Alaq, Alb, Beni, Xir). No s'hi documenta "panís" (val. septentrional, val. tortosí, val. meridional, val. alacantí) (cf. Beltran Calvo & Segura-Llopes 2017: 391).

- *Fardatxo* (Alc, Man, Tor). A Silla es documenta la variant formal *Fandatxo*. Es desconeix *Sarvatxo* (val. meridional).

- *Palmiter*, *-a*, *el/ la* (Alaq, Ald, Sed, Tor, Xir). Derivat de *Palmito*, "ventall", que contrasta amb les variants documentades al valencià meridional com *ventall* o *abanico* (parts del val. meridional i val. alacantí) (cf. Beltran Calvo & Segura-Llopes 2017: 378).

- *Teuladí* [tewlai] [tawlai] (Alc, Man, Pai, Pics, Tor, Xir). És un ocell que també es coneix en altres contrades com a *viler*.

D'entre els diversos geosinònims o variants formals d'un mateix mot que es poden trobar presents al subdialecte del valencià central, podem destacar que predominen o només es documenten ocurrencies com les següents:

- *Creïlla* (Alaq, Ald, Tor), *Creilletes* (Pics). És la forma més estesa al nostre corpus del mot "patata", i coincideix amb la més comuna i general del valencià central ("creïlla") (cf. Beltran Calvo & Segura-Llopes 2017: 355). Així i tot, també es documenten unes altres variants formals com *Quereguilla* (Pai) (cf. Marí Yago (2004: 180), el seu derivat *Quereguillero* (Cat) (cf. Oficis i Malnoms 1999: s/n) o *Quereïlla*²⁰³ (Alb).
- *Grill*, *-a*, *el/ la* (Alaq, Alc, Cat, Pics, Qua, Tor). Desconeixem en quins casos algun *grill* també es pugua entendre específicament per "llagostí".

- *Pebrera* (Pai), cf. Mari Yago (2004: 180). És l'única denominació com a malnom que es troba per al “pebre coent”, que també es coneix com a *cirereta* a Torrent (cf. Beltran Calvo & Segura-Llopes 2017: 285), o *vitet* (pobles de la Ribera del Xúquer). Garcia Osuna (2000: 152) també documenta el malnom *Pebrera* amb aquesta accepció de vitet a l'Horta Nord: «*Pebrera* ‘vitet’». Existeix el malnom de *Cirereta* a Torrent, però creiem que podria ser una variant afectiva en diminutiu de *Cirera*, segurament atribuït a partir d'un cognom (cf. cognom «*Sirera*», Climent Sanfèlix 1996: 130).
- *Tomata* (Alb, Ald, Mis, Qua, Sil), *Tomateta* (Picn, Qua). No es documenta la variant *Tomaca*, present en alguns pobles de la Ribera del Xúquer (cf. Beltran Calvo & Segura-Llopes 2017: 389).

Els malnoms atrobats al nostre corpus també reflecteixen diversos parells sinonímics que es poden documentar als territoris que comprenen el subdialecte del valencià central (cf. Beltran Calvo & Segura-Llopes 2017: 112):

- *Catxirula* (Alf) / *Milotxa* (Man).
- *Encisam* (Alc), *Encisamero* (Alc, Pics) / *Lletuga* (Ald).
- *Enterrador*, *l'* [anteraór] (Alc, Alf, Xir) / *Soterrador* [soteraór] (Tor).
- *Escolà*, *l'* (Alc, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Sil, Tor, Xir), és la forma predominant / *Acòlic*, *l'* (Cat) o *Acòlit*, *l'* (Ald).
- *Ribassero*, *el* (<*Ribàs*) (Tor) / *Cascamàrgens* (<*Marge*) (Cat). Pel que fa a la nostra comarca, Beltran Calvo & Segura-Llopes (2017: 268-269) confirmen l'ús del mot *marge* a Picassent i del de *ribàs* a Torrent.

---

²⁰³ Cf. «*Quereilla*» (Hernández Sanchis 2007: 1).

De vegades, es documenten malnoms que procedeixen de mots que comparteixen una mateixa etimologia, però que presenten divergències, que poden ser:

a) Fonètiques:

Pellorfa [pałórfɑ] (Pics), respecte a la pronunciació que en farien altres pobles de la comarca [pełórfɑ] (Alaq, Cat, Mas, Tor) (cf. Beltran Calvo & Segura-Llopes 2017: 268).

b) Morfològiques:

- *Herbasser, l'* (Alf, Beni, Cat, Mis, Picn, Qua, Xir).
- *Herbero, l'* (Alaq, Alc, Ald, Beni, Man, Pics).

Tant *herbero* com *herbasser* s'empren indistintament com a dos variants formals d'un mateix ofici, el de collidor o repartidor d'alfals. L'alfals s'emprava antigament per a nodrir els animals utilitzats en tasques agrícoles o que hi havia a les pallisses de les cases, com els conills: «en todas las casas se criaban animales y de ahí la importancia de este mercado» (Mirabet Pastor 2004: 63). Sanchis Alfonso & Sánchez Chulià (2018: II, 738) mencionen un venedor ambulat conegut com a *l'Herbero* que anava amb un carro ple de garbes d'alfals recorrent els carrers d'Aldaia. A Picassent, Garcia Ferrer (2005: 142) també recorda que aquests comerciants deixaven aquestes garbes a la porta de les cases. Per tant, pel que fa al nostre corpus, la definició d'*herbasser* que el DNV dona com a equivalent de “ferratjador” quedaria ampliada i equiparada a la d'un altre mot com *herber*, el qual aquest mateix diccionari només defineix com a «aiguardent o anís aromatitzat amb herbes». Garcia Osuna (1999: 173) també recull *l'Herbasser* a Tavernes Blanques (l'Horta Nord) amb l'accepció de «venedor ambulat d'alfals», la qual no es troba documentada tampoc al DCVB.

A Beniparrell hem pogut documentar l'existència de les dos variants: «Herbasser(l')» i «Herberos/ Els» (cf. CMB 2018: 6). A Alfara del Patriarca (l'Horta Nord) també ocorre el mateix cas: «Herbero / Herbaser (arreplegava herbes dels camps per a l'alimentació dels animals de corral)» (Cuñat 2021).

El sentit d'*herber(o)* relacionat amb el conreu o venda d'herba no recollit pels diccionaris (DNV, DCVB o DIEC2) també es pot sentir a altres indrets com Algemés, poble pertanyent a la comarca veïna de la Ribera Alta on Baldoví i Pujades (1997: 78) també documenta un *Herbero* amb l'accepció de venedor d'herba per als animals. A Elx (Baix Vinalopó) aquest sentit també es documenta des de mitjans del segle XIX: «“Herbero” - [...] es dedicava a vendre per les cases l'herba que ell mateix cultivava en un tros de terra prop del poble» (cf. Castaño i Garcia 1984: 58). A Castelló de la Plana Forcadell Saport (1992: 504) n'arregla el mateix ús: «*l'Herbero* (venedors d'alfals o herba tendra)».

També podem documentar alguns malnoms procedents de mots o variants formals de paraules que només es troben en alguns pobles de la comarca:

- *Boliró/ Buleró, el Tio* (Cat), “llombrígol”, “cuc” (*buderó*), era baixet i prim. Beltran Calvo & Segura-Llopes (2017: 295) donen testimoni d'aquest mot a Massanassa. La 1a doc. de Catarroja n'és de 1800: «Franco. Ramon Vulero» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 77r).

- *Bolixxo, el* [bolífo] (Sed), “art de pesca”, amb desplaçament accentual (cf. Reig 2008: 63). El DNV recull “bolig”.

- *Burec, -s* (Alb, Beni, Cat), no es troba enregistrat al DNV, però sí que apareix al DCVB amb el significat de «restoll, palla, fullaca, buscalls», i encara que se'n diu que Mossén Alcover el documenta al Pla de Bages, no s'esmenta cap ocurrència referida al País Valencià. La 1a doc. de Catarroja és de 1800: «Vicente Raga de Vict. Burec» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, 1800, juliol 18, Catarroja, f. 75r).

- *Paltrot* (Tor), és un tipus d'embotit. El DNV enregistra *Paltrota*. Martí Mestre (2006: 68-69) n'aporta altres variants formals com *paltruc, poltruc, poltrú*.

2.7.2. Lèxic del valencià central / altres dialectes catalans

Coexisteixen malnoms procedents de geosinònims típicament valencians amb d'altres procedents d'altres àrees del domini lingüístic com el català oriental. Un exemple en seria el doblat *Xiquet* (Alaq, Alc, Ald, Mas, Mis, Qua) / *Noi* (Alaq, Alc, Ald, Alf, Man, Mas, Pics). L'ús de la variant geosinònima oriental "Noi" es podria explicar com a recurs identificador i diferenciador que destacaria la qualitat de l'individu portador a pertànyer o procedir de Catalunya, és a dir, actuaria com a gentilici, encara que també podrien contribuir-hi factors com el fet d'emprar aquest mot com a delocutiú (cf. Van Langendonck 2007: 282; cf. Caffarelli 2020: 138), en fer-ne ús l'emissor sovint per tenir alguna relació amb el Principat o ser-ne natural²⁰⁴. De vegades, també seria una manera de referir a emigrants valencians a Catalunya que n'han tornat²⁰⁵. De fet, a Picassent, un altre malnom relacionable com el del *Català* se li va atribuir a una persona d'aquest poble en tornar d'un viatge a Catalunya (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 113). Tot i ser un mot clarament identificable amb alguna persona procedent del Principat a terres valencianes, el malnom pot haver estat transmés al llarg de diverses generacions, i potser, tal i com Garcia Osuna (1999: 178) assenyala en relació amb una persona motejada així a Tavernes Blanques (l'Horta Nord), la persona al·ludida «no en tenia consciència de l'origen».

---

²⁰⁴ A Atzeneta d'Albaida (la Vall d'Albaida) «*El tio Noi* (era català)» (cf. Jiménez Martínez 1990: 130). Moreu-Rey (1981: 163) indica que persones motejades amb el malnom de *Noi* a Castelló de la Plana o a Bétera (Camp de Túria) eren «catalans del Principat que han anat a viure en (sic) País Valencià».

²⁰⁵ Exemples d'aquest fet són extrapolables a qualsevol poble valencià. A Bocairent (la Vall d'Albaida): «*el Noi* (va viure a Barcelona)» (cf. Satorres Calabuig 1991: 218). Guardiola i Savall (2000: 187) també observa que una persona motejada com a *Noi* a Bolulla (la Marina Baixa) «va anar a Catalunya i quan va tornar [hom deia] que parlava *en català*». A Alfarrasí (la Vall d'Albaida): «El Noi: havia estat relacionat amb Catalunya» (Garcia Perales 1998: 133).

2.7.3. Castellanismes

Després de la guerra de Successió a la corona espanyola l'any 1707, les vies més importants de penetració de castellanismes al valencià han estat, l'escola, l'administració i l'església, juntament amb diversos aspectes de la vida moderna (Beltran Calvo & Segura-Llopes 2017: 72), els quals s'han introduït culturalment a través d'aquesta llengua.

A banda del fet sociohistòric abans adduït, el recurs a l'ús del malnom d'origen castellà en una comarca valencianoparlant com l'Horta Sud, limítrofa a l'oest amb pobles castellanoparlants de la Foia de Bunyol i al nord amb la mateixa ciutat de València²⁰⁶, és una eina més "assumida" i a disposició dels valencianoparlants de la comarca, els quals entenem que sovint l'empren com a marca de distinció, ja siga per referir-ne amb to de burla, o, de vegades, simplement perquè els mots castellans es troben més fàcilment al seu abast, i, en alguns casos, han substituït de les seues consciències lingüístiques els seus equivalents en llengua pròpia potser per desconeixement del mot genuí català.

Tot i això, alguns investigadors locals com Raga Ramon (1999j: s/n) assenyalen que gran part dels malnoms tradicionals dels pobles de la nostra comarca com a Catarroja han estat posats en valencià: «Deixant de costat rares excepcions, tots els malnoms que es coneixen són en valencià, alguns són castellans com el "Niño de la hierba", la "Paisana", "Muñeca", i pocs mes».

---

²⁰⁶ El castellà s'ha consolidat al llarg del segle XX a la ciutat de València com la primera llengua de la major part dels seus habitants.

2.7.3.1. Castellanismes del valencià general presents al nostre corpus

Alguns castellanismes del valencià general mencionats per Beltran Calvo & Segura-Llopes (2017: 72-73), o d'altres que han arrelat pels fets sociohistòrics abans mencionats que, fins i tot, es troben documentats des d'abans, han estat emprats com a malnoms en algun dels pobles del nostre inventari, encara que la forma general s'haja pogut conservar en qualsevol altra part del territori lingüístic.

2.7.3.1.1. Prenoms: *Jorge, el Tio* (Sil), *José, Don* (Bene), *Paquillo el* (Ald, Mis), *Pedro, el Tio/ la de* (Pics, Xir).

2.7.3.1.2. Animals: *Burro, el* (Alaq, Ald, Man, Mas, Sed, Xir), *Matxo, la* (Alaq), *Pava*²⁰⁷, *la* (Ald), *Rabot (<Rabo)* (Alf).

2.7.3.1.3. Fruita, verdura, vegetals: *Ciruelo* (Alb), *Corxo* (Alf, Man), *Pepino, -a, el/ la* (Alc).

2.7.3.1.4. Menjar: *Panquemaos, la dels* (Sil), cf. Antich Brocal (2021a: 90). A pobles de la Ribera Alta com Real de Montroi o Torís hom encara fa servir la forma genuïna de “pa socarrat” (Beltran Calvo & Segura-Llopes 2017: 262).

2.7.3.1.5. Institucions públiques, administració: *Cabo, el/ la del* (Alc, Xir), *Sargentillo, el* (Sil), *Sargento de Laza, el* (Pics).

2.7.3.1.6. Indumentària, roba: *Calçoncillos Avall* (Beni), *Mascarilla, -es, Ø/ les* (Alaq, Ald), *Mascarilla, el Tio* (Picn, Tor), *Xaleco* (Cat, Qua), ‘armilla’.

2.7.3.1.7. Defectes físics: *Cego, -a, el/ la* (Alaq, Man, Pai, Picn, Pics, Qua, Tor, Xir), *Coixo, -a, el/ la* (Alb, Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Picn, Tor), *Curro, -a, el/ la* (<cast. *Mancurro*) (Alaq, Alb, Ald, Beni, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Picn, Qua, Tor), *Currillo, -a, el/ la* (Alb, Alc), *Manco, el* (Alf, Man), *Surdo de Gepa, el* (Qua).

---

²⁰⁷ Casanova (2007b: 61) observa que *Pavo* és un «mot col·loquial que conviu amb titot i gall d'indi».

2.7.3.1.8. Calaix de sastre: *Cepillera, la* (<*Cepillo*²⁰⁸) (Alaq), *Monago*²⁰⁹ (Alc, Beni), *Xistes, el dels* (Cat).

2.7.3.2. Castellanismes específics del valencià central

Del llistat de mots que Beltran Calvo & Segura-Llopes (2017: 74) addueixen com a castellanismes típics del valencià central, que és el que correspondria dialectològicament a la comarca estudiada, podríem relacionar alguns malnoms que hem inventariat al nostre corpus: *Barato, -a, -s, el/ la/ els* (Alc, Cat, Mas, Pics), *Bassura*²¹⁰/*Bassurero, -a* (Alc, Pics), *Caixonero*²¹¹, *-a, el/ la* (<*Caixó*) (Sed), *Madera* (Alb, Sil), a Sil, pronunciat [maéra], *Palmitero, -a* (<*Palmito*²¹², “ventall”) (Alaq, Ald, Sed, Tor, Xir), *Peca* (Cat), *Rincona, la* (<cast. *Rincón*) (Alaq), *Rinconet, del/ el* (Cat, Pics), *Rinconeros, -a, els/ Ø* (Sed).

Tot i existir i evidenciar el recurs a emprar alguns dels mots castellans abans esmentats, també podem aportar alguns contraexemples dels renoms castellans anteriors on sí que se'n fa ús dels seus equivalents valencians: *Femater, el* (Alf, Bene, Cat, Mis, Pics), *Racó, el del* (Pics), *Raconero, -a, -s, el/ la/ els* (Man). Pel que fa al mot d'una matèria prima com *madera*, podem constatar que l'ofici de la persona que la treballa manté amb vitalitat la forma genuïna catalana pràcticament a tots els llocs on es troba documentada: *Fuster, -a, el/ la* (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Bene, Cat, Man, Mas, Pai, Picn, Pics, Sil, Tor, Xir).

Garcia Osuna (1999: 175) observa al seu estudi de malnoms d'un poble de l'Horta Nord com Tavernes Blanques que, a propòsit d'aquesta qüestió, «els oficis més tradicionals mantenen el sufix *-er* lexicalitzat, com una mena de fossilització». Per la qual cosa, ocupacions com *l'Espardenyer, el Forner, el Fuster* o *el Matalafer* sonarien estranyes si hi afegírem una vocal de suport com *-o*.

---

²⁰⁸ Tot i que el DCVB l'enregistra, el considera un castellanisme inadmissible.

²⁰⁹ És un malnom que es documenta a Alcàsser. Té el seu origen en què un avantpassat dels motejats va ser escolanet (Simó Rosaleny & Hernández Flor: 2012: 89). Els de Beniparrell procedien d'Alcàsser i hi traslladaren el malnom (Costa Pons 2018).

²¹⁰ El DCVB recull el castellanisme *bassura*, tot i que el considera no acceptable en català. A més a més, remarca que cal fer servir el mot genuí *fems*.

Per contra, serien més freqüents les creacions o implantacions més recents les que sí que la portarien com, per exemple, *el Maquinero*, *el Tabaquero* o *el Llimonero*. La forma *Carpintero*, *-a*, que nosaltres localitzem a Manises, correspondria a un cognom castellà bastant arrelat en aquest poble de tradició ceramista, i que va donar nom a un antic molí emprat per a refinar vernissos i fabricar pastes. Aquest molí era popularment conegut com a *molí de la Carpintera* o *de Mitjablanca*.

---

²¹¹ Podria ser també que fera referència a la persona que, durant les cordades, proporcionava coets als participants. Antigament a Alcàsser, segons Gómez Valle (1953: 289), el proveïdor de coets o "caixonero" era la persona que «[...] lleva un cajón de madera, tapado, lleno de cohetes. También el "caixonero" lleva su correspondiente mecha y va tirando cohetes».

²¹² Segons el DCVB, «pres del cast. *palmito*, 'bargalló'.»

Un altre mot com *Rúbio*, *-a* (Alaq, Alc, Ald, Beni, Mas, Pai, Pics, Xir), molt emprat també com a malnom equivalent de *ros* o *roig*, és considerat per Beltran Calvo & Segura-Llopes (2017) com a forma recurrent no sols a àrees del valencià central sinó també del meridional.

2.7.3.3. Castellanismes només presents en alguns pobles de l’Horta Sud

En alguns pobles de la comarca el malnom podria reflectir un castellanisme que és específic dels pobles on apareix, propi de municipis limítrofs o fronterers amb zones castellanoparlants, i que no s’empraria a altres pobles de la comarca (cf. Beltran Calvo & Segura-Llopes (2017: 11). Un cas així podria ser el renom *Unya*²¹³ (Xir), l’ètim del qual també es troba present en una expressió local xirivellera com «Si no estàs d’acord, *uña*», i que, a més a més, s’emprava en aquest municipi per a replicar a algú quan malparlava del poble (cf. Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 77). Un altre exemple de castellanisme específic d’un poble o pobles, que també ha esdevingut malnom, podria ser *Vispa*, *la* (<cast. *Avispa*, “vespa”) (Alaq, Tor).

El malnom com a element de creació sense restriccions recorre al castellà sense limitacions, encara que sovint es produeixen naturalitzacions i adaptacions a la fonètica catalana:

2.7.3.3.1. Cognoms: *Fajardet* (<*Fajardo*) [faxarðét] (Tor), mitjançant un sufix diminutiu català *-et*; *Manyes*, *casa* (<*Mañas*) (Pai), el cognom del propietari d’aquest establiment era *Mañas*, però es naturalitzà al valencià baratant-lo pel sufix plural *-es* (<*-as*).

2.7.3.3.2. Idees: *Ganàncies* (<*Ganancias*, “guanys”) (Cat), s’adopta una forma plural del mot catalanitzada en *-es* en comptes del manteniment de la forma castellana en *-as*.

2.7.3.3.3. Menjar: *Biscotxo* (<*Bizcocho*, “bescuit”) (Tor), *Bollo*, *la* (<*Bollo*, “brioix, pastís”) (Alc), *Palillo de Menta* (Alc), el DCVB també recull el castellanisme *palillo* com a sinònim de *mondadientes*, “furgadents”.

2.7.3.3.4. Parts del cos: *Dientes* (Sil), *Muela* (Alb) *Muelas* (Alc), *Ojitos* (Cat, Qua), *Oreja* (Alaq, Alb, Alc, Beni, Man, Mas, Qua, Xir), etc.

2.7.3.3.5. Llocs: *Muella, la* (<*Muelle*²¹⁴, “moll”) (Cat), el pare treballava en el moll de València. Es manté el castellanisme, però se’n fa una feminització.

2.7.3.3.6. Objectes: *Gos en Gafes* (<*Gafas*) (Pics). Se’n fa una castellanització parcial fent ús del sufix *-es*. Tot i això, a altres pobles, els malnoms mostren la preservació del mot valencià genuí: *Ulleretes, el de les* (Alf, Beni).

2.7.4. Coexistència dobles valencians/ castellans

De vegades un mateix referent motivador és expressat mitjançant mots verbalitzats en les dos llengües, castellà i valencià, i aquesta dualitat lingüística permetrà, en els pobles on es manifesta, la seua atribució a individus diferents, la versió del mot en valencià a una persona i la versió castellana a una altra. Als exemples següents apareixerà la versió valenciana en primer lloc, i després de la barra obliqua la castellana:

2.7.4.1. Animals: *Caragolet/ Caracoles* (Cat); *Conilla/ Conejo, -a, el/ la* (Alc); *Conill, el/ Conejito* (Qua); *Fandatxo* (<*Fardatxo*)/ *Lagarto* (Sil).

2.7.4.2. Parts del cos: *Dentol/ Muela* (Alb), *Dentut, el Tio/ Dientes* (Sil), *Orelleta, -es/ Oreja* (Alaq, Alc, Mas), *Garrut/ Pantorrilla* (Man).

2.7.4.3. Malalties: *Ratat, el/ Picao, el* (Alc).

---

²¹³ *Unya*, ‘ungla’ també s’empra a la localitat de Torís (la Ribera Alta) (Beltran Calvo & Segura-Llopes (2017: 111). A Xirivella era el malnom d’una persona anomenada *el Tio Unya*. Sorribes Santa Maria (1989: 365) li atribueix dos possibles motius: 1) «el que va a pie, el que trajina»; 2) «cobrar más de lo debido». També podria procedir del cognom *Uña*, que també és el nom d’un municipi de Conca.

²¹⁴ Segons una comunicació oral de Miquela Segarra (2021), aquest malnom ja es documenta a Catarroja a finals del segle XIX: «Manuel Bellver y Martí apodado Muelle».

2.8. Figures retòriques

2.8.1. Metàfora

Lázaro Carreter (1974: 275) observa que la metàfora és un trop mitjançant el qual es presenten com a idèntics dos tèrmens distints. Aquest mateix lingüista exposa com a exemple que la forma més senzilla n'és: *A és B (les dents són perles)*, i la més complexa o metàfora pura respondria a l'esquema *B* en lloc d'*A*: *les seues perles* (en lloc de *les seues dents*).

Pel que fa a exemples il·lustratius de metàfora presents al nostre corpus, podríem referir el malnom de *Pepet el de la Fosca* (Sil), mot que reflectiria una idea relacionable amb el poder de proporcionar llum o no, ja que l'al·ludit era un operari que s'encarregava del manteniment d'un generador d'electricitat, i, per tant, era la persona responsable que la gent tinguera llum o es quedara a les fosques (cf. Antich Brocal 2021b: 89).

Segons Fresquet Fayos & Villafranca Giner (2000: 222), un dels recursos més emprats per a la formació de malnoms és el de la metaforització. Per metaforitzar s'entén que és el procés de transposar característiques d'un element metafòric *M* a un element metaforitzat *M'*. Segons aquests mateixos autors (2000: 222), el més habitual és que «l'element metafòric siga un referent real conegut per tothom i que pertany a l'enciclopèdia cultural dels parlants.»

2.8.1.1. Les metàfores i l'enciclopèdia cultural

El concepte d'enciclopèdia cultural és, segons Eco (1990: 133), com un arxiu global de tota la informació verbal i no verbal registrada que canvia sobre la base d'experiències progressives dels individus, i que és posseïda de diferents maneres pels distints usuaris de la llengua (cit. Fresquet Fayos & Villafranca Giner 2000: 222).

Aquesta idea de conjunt d'experiències col·lectiva que representa el concepte d'enciclopèdia cultural és clau a l'hora d'entendre la causa de canvi en el procés de malnominació, ja que aquesta mena d'«arxiu» compartit entre els parlants varia a mesura que l'entorn sociocultural dels individus evoluciona (Fresquet Fayos & Villafranca Giner 2000: 222).

Avui en dia ja no és tan habitual, per tal de motejar una persona, que hom empre metàfores de persones valentes o amb algun altre tret físic destacable, i que faça servir noms de toreros o boxejadors en la mesura que es feia durant els anys 40 o 50 del segle XX, ja que la societat actual no els té com a referents “disponibles”. A més a més, podríem dir que, més bé, aquestes “estrelles” esportives del passat són ignorades per la major part de les generacions nascudes a partir dels anys 90 del segle anterior. En l'època present, els parlants en creen d'altres a partir d'uns altres referents que s'emmarquen dins del seu context vital, els quals podrien ser personatges del món dels videojocs, *Youtube*, o sèries de televisió de finals del segle XX i principis del XXI com *Nobita*²¹⁵ o *Bart Simpson*²¹⁶, atribuïts respectivament a un expresident del FC Barcelona i a un jugador de l'Athletic de Bilbao en relació amb una suposada semblança física amb uns personatges del món dels dibuixos animats anomenats així.

2.8.2. Metonímia

La metonímia és un recurs a l'abast dels motejadors tan habitualment emprat com la metàfora. Aritzeta (1997: 123) defineix la metonímia com:

«La figura retòrica segons la qual un concepte és designat per un terme que expressa un altre concepte amb el qual està connectat per una relació necessària. El vincle entre els dos termes reunits per metonímia pot ser molt variat».

Ullmann (1976: 246-247) considera la metonímia “menys interessant” que la metàfora i assenyala que la primera: «no descubre relaciones nuevas, sino que surge entre palabras ya relacionadas entre sí».

---

²¹⁵ És un personatge de la sèrie de dibuixos animats japonesa *Doraemon* anomenat *Nobita Nobita*.

²¹⁶ És un personatge de la sèrie de dibuixos animats nord-americana anomenada *els Simpson*.

Algunes transferències metonímiques es basen en relacions espacials, i d'altres es basen en relacions temporals. Lázaro Carreter (1974: 277) observa que, com a trop, la metonímia respon a la lògica PARS PRO PARTE. Aquest recurs consisteix a:

«designar una cosa con el nombre de otra, que está con ella en una de las siguientes relaciones: a) *causa a efecto*: vive de su trabajo; b) *continente a contenido*: tomaron unas copas; c) *lugar de procedencia a cosa que de allí procede*: el jerez; d) *materia a objeto*: una bella *porcelana*; e) *signo a cosa significada*: traicionó a su *bandera*; f) *abstracto a concreto, genérico a específico*: burló la *vigilância*, etc.».

Com es podrà veure al nostre treball, el fet de recórrer a l'ús de la metonímia sembla, al nostre parer, un tret relacionable amb l'economia del llenguatge, ja que hom destaca aquell tret o part de l'individu que millor pot captar allò que volem fixar-ne com a més característic. Sol abundar el seu ús en el camp dels trets físics o dels oficis (constants o no).

Pel que fa als trets físics o parts específiques del cos, el seu ús com a malnom constitueix un clar exemple del que abans hem referit com a metonímia amb el sentit de PARS PRO PARTE. Un malnom tal com el de *Cap de Plata* (Man) faria referència a la pròtesi que el motejat portava al cap pel fet d'haver patit un tret al cap en temps de la Guerra Civil (Botet 2018, desembre 7). En aquest cas, ens trobaríem davant de la substitució del nom d'una persona pel d'una part del seu cos (cap) i del material de l'aparell cranial (plata) que la mantindria en vida, la qual cosa la faria destacar visualment com a individu. Un cas semblant a l'anterior seria el dels *Llúpios* de Torrent, els quals eren designats per la mena de quist subcutani que algun membre de la família tindria, i que n'era l'element visual més sobreixent i reconeixible (Climent Company 2019).

D'altra banda, pel que fa al camp dels oficis, són nombroses les metonímies on s'empra el nom del producte del conreu o de la venda a què es dedica la persona motejada. Per exemple, *els Ratolins* d'Alcàsser o *la tia Rata* de Catarroja no s'anomenaven així pel fet de ser persones menudes o agarrades, sinó perquè es dedicaven a vendre rates d'aigua o de marjal (*Arvicola sapidus*), ja que aquests animals s'utilitzaven en alguns arrossos com un equivalent o substitut de la carn de conill.

Algunes persones eren motejades amb el nom dels vegetals que conreaven, com per exemple: *Cacau* (Alb, Cat), *Ceba* (Sil) o *Pataca* (Alc); també amb el nom de l'objecte o producte amb què comerciaven: *Almendritas, el Tio* (Sil), era un venedor ambulat de porrat.

Altres metonímies poden fer referència, d'una banda, al nom de l'objecte o producte que les persones motejades fabricaven: vg. *Canon* (Alf), feien canons d'escopeta, o *els del Dòmino* (Xir), que tenien una fàbrica de dòminos; i de l'altra, poden reflectir l'utensili que empraven com a instrument de treball: vg. *Paleta* (Sil), n'utilitzava una per a netejar la brutícia de l'interior de les vies dels tramvies; o *Pinzell* (Alb), era pintor.

Podríem afegir un altre tipus de metonímia relacionable amb el que Lázaro Carreter (1974: 277) definia com de «*c*) *lugar de procedencia a cosa que de allí procede: el jerez*», que nosaltres podríem adaptar a malnoms que al·ludeixen a persones que procedeixen o tenen algun tipus de vincle amb el poble o lloc amb què són referides. No parlem de gentilicis, sinó del nom del mateix poble o lloc d'origen. Serien casos com:

- a) Pobles: *Catarroja* (Sil), cf. Antich Brocal (2007: 58-59); *Llibera, la* (<*Llíber*) (Pics), cf. Romaguera Belenguer (2017: II, 27); *Picanya* (Alaq), cf. Tarín López (2017: 92); *el Tio Picanyo* (Beni), cf. CMB (2018: 11).
- b) Partides/ paratges: *Espioca* (Sil), cf. Zaragoza Pérez (1991: 254); *Rabisanxo* (Alf), malnom de l'última família que va viure en aquesta partida del terme d'Alfagar (cf. Català Vila 2002: 28).

2.8.3. Antonomàsia

Segons Aritzeta (1997: 29), és una figura retòrica «de tipus semàntic que consisteix a substituir un apel·latiu per un nom propi o, a la inversa, utilitzar un apel·latiu, un epítet, un títol oficial, en lloc d'un nom propi». Lázaro Carreter (1974: 49) en diu que és la «substitución de un nombre por el de una cualidad que le corresponde de manera inconfundible».

Podem referir alguns exemples d'antonomàsia presents al nostre corpus. Tal i com assenyala Tirach Albentosa (2001: 142), la selecció de malnoms d'aquesta mena per part dels motejadors, lluny de limitar-se a un entorn més local o proper, beu de «la littérature, la politique et bien sûr la television». Nosaltres afegiríem també que, pel que fa al nostre àmbit, altres camps com els esports, la música, la religió i la tauromàquia també serien bastant recurrents:

- a) Cinema/ Literatura: *Carpanta* (Beni), cf. CMB (2018: 15), exemplifica la figura de l'home famolenc; *Tarsan*²¹⁷ (Alc, Ald), representa la força; *Xarlot* (Alc, Man, Qua), representa un caràcter graciós, còmic.
- b) Cantants: *Fleta*²¹⁸ (Bene, Cat, Pai), representa el virtuosisme del cant dels grans tenors. A Benetússer va ser referit de forma irònica per fer befa d'un cantant aficionat de poc nivell (Ricart Bonillo 1976: 83-84).
- c) Esportistes: *Coppi* (Cat, Man, Pai), era el cognom d'un campió italià de ciclisme que va assolir gran renom cap a mitjans del s. XX. A Catarroja, atribuït a una persona que era aficionada a passejar en bicicleta (cf. Raga Ramon 1999: s/n).
- d) Política: *Trosqui* (Alc, Man), representa la figura del pensador o ideòleg comunista. Atribuït a persones d'ideologia esquerrana.
- e) Religió: *Barrabàs* (Xir), persona dolenta, «de malos instintos» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365); *Rasputín* (Xir), malnom d'un rector amb ínfules polítiques (Sorribes Santa Maria 1989: 366), és a dir, representava un caràcter intrigant, manifasser; *Sanson* (Alc), representa la força, el motejat era tan fort i guaixat com aquest personatge bíblic (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 106).
- f) Toreros: *Pericàs* (Alf), el motejat era comparat, quan torejava, amb l'estil d'un torero portador d'aquest cognom (cf. Puchades Pastor 1991: 213 [nota 57]).

---

²¹⁷ A Banyuls dels Aspres (el Rosselló) el malnom d'*en Tarzan* és molt sarcàstic: «fit un chut spectaculaire d'un arbre» [pegà un bac molt fort en caure d'un arbre] (Tirach Albentosa 2001: 142).

²¹⁸ S'anomenava Miguel Burro Fleta (1897 -1938).

2.8.4. Hipèrbole

Segons el DNV, és la «figura retòrica que consisteix a exagerar allò de què es parla». Podem parlar-ne de dos tipus: numèriques i de combinació de paraules corresponents a camps lèxics distants:

2.8.4.1. Hipèrboles numèriques

Destaca el set²¹⁹ com a nombre sovint emprat per a referir a la grandària d'una cosa, en aquest cas una part del cos humà: *Set Esquenes* (Alaq, Alf, Ald), *Set Orelles* (Alc, Pics). A Catarroja s'anomena “set figues” a una dona valenta, amb coratge, que pot amb tot: «Eixa té set figues» (Segarra 2021).

Una altra xifra emprada per tal de referir a un major volum d'alguna cosa podria ser-ne el tres: *Tres Panxes* (Pics), *Tres Peus* (Tor), *Tres Fignes* (Pics).

També resulta curiosa l'existència del malnom *Quatre Ous*²²⁰ a dos pobles diferents com Alfafar i Xirivella, que tal vegada haja estat referit irònicament, o bé a la grandària dels òrgans sexuals, o bé al caràcter calmos, lent dels al·ludits. Pel que fa al dos, tenim *Dos Forats*²²¹ (Man), *Dostrons* (<*Dos Trons*) (Tor), «Compost de dos i de tro» (cf. Herreros Moreno 2000: 75), i *Dostrets* (<*Dos Trets*), «Compost de dos i de tret» (cf. Herreros Moreno 2000: 75).

---

²¹⁹ Alonso i Berzosa (2021) documenta a Bétera (Camp de Túria) tres malnoms que presenten aquesta xifra: «Set-Herencies, Siete Jornales, Siete-Perras». També a l'Olleria (la Vall d'Albaida): «Setous» (<Set Ous) (Garcia Perales 1996: 20).

²²⁰ Garcia Perales (1997: 454) documenta el malnom de *Quatreous* a Lloc Nou d'en Fenollet (la Costera), a partir d'un delocuti, ja que el motejat solia dir: “Tinc quatre ous ben posats”, és a dir, que sembla que era una persona arrogant, fatxenda. A Pego (la Marina Alta) trobem una anècdota semblant, tot i que la xifra no era de quatre sinó de tres: per lliurar-se de la mili deia que tenia tres ous, però en comprovar que això no era cert, deia que «en tenia dos, però [que] valien per tres» (Sendra Pérez & Comendador Duran 1991: 228 [nota 17]).

²²¹ En desconeixem el motiu, però podria ser un cas semblant al d'Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*Forats* (anava mal vestit);» (Sanchis Carbonell 1988: 174), és a dir, és possible que el motejat portara roba foradada.

2.8.4.2. Combinació de paraules pertanyents a camps lèxics distants (cos humà + metalls)

Boca de Ferro (Man), *Cabeza de Oro* (Mas), *Cap de Plata* (Man), *Costelletes de Plata* (Alc), *Cap de Ferro* (Pics), *Figa de Ferro* (Alf), etc.

2.8.5. Ironia

Segons el DNV, és la «figura retòrica que consisteix a dir el contrari d'allò que es vol donar a entendre, com a reprotxe o burla». Martí Mestre (1994: 211) documenta un renom en la literatura popular del segle XIX que exemplificaria diàfanament com funcionaria aquest recurs: fent ús d'un renom com el del «profeta Cudol [...] s'aconsegueix un efecte irònic [que lligaria] [...] un genèric amb el sema [+ savi] [...] [amb] un sobrenom que significa tot el contrari».

Quant al nostre corpus, trobem renoms semblants a l'anterior com: *Mestre Xaranga, el* (Mis), que va ser un director de la banda municipal de Mislata, el qual, tot i els esforços, no aconseguia arribar al nivell musical d'excel·lència esperat, per la qual cosa hom el comparava amb la persona responsable de la conducció d'una agrupació musical de carrer poc seriosa i més festiva (cf. Mañas Borrás 2008: 76); o *l'Amo de l'Albufera* (Sil), que òbviament no era el propietari de res, sinó que simplement era un concessionari o encarregat de fer la subhasta dels llocs o punts de cacera a les partides del llac que corresponien al terme de Silla (cf. Antich Brocal 2021b: 184).

De vegades, l'efecte irònic també pot aconseguir-se a través de l'atribució d'un fals títol polític, nobiliari o de professions amb prestigi. El contrast entre la pretesa honorabilitat del càrrec i la simplicitat del lloc o la cosa que suposadament representa fa evident de forma paròdica la pretensió o desig de ridiculització de la persona al·ludida: *Alcalde de l'Om, l'* (Pics), *Alcalde del Raval, l'* (Alc), *Rei de la Junça, el* (Alc), en aquest darrer cas, l'al·ludit va arribar a ser un segon alcalde de temps de la postguerra que era criticat de forma subreptícia i irònica perquè, als seus camps, deixava créixer, per deixadesa, massa males herbes com la ravenissa, verdolaga o d'altres (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 93); *Rei de la Madera, el* (Pics), *Reina de les Coves, la* (Pics), *Reina de los Pájaros, la* (Pics). També podríem afegir-hi alguna altra ocurrència relacionable procedent d'altres comarques veïnes com la de l'«Avogat dels pardalets», documentada a Cullera (la Ribera Baixa) (cf. Fresquet Fayos & Villafranca Giner 2000: 217). Al poble del Verger (la Marina Alta), *l'Abogat dels pardalets* era «un advocat de poca monta» (Anna Bertomeu & Salort Carpi 1986: 335 [nota 12]).

2.8.6. Antífrasi

Segons el DNV, és la figura que permet expressar alguna cosa amb paraules que signifiquen el contrari del que s'ha donat a entendre. És un recurs molt usual dins la malnominació. Barquero Genovés (2019: 18) ens proporciona alguns exemples d'aquesta figura retòrica al seu estudi sobre els malnoms de Patraix (València): «Farina [:] Era molt negre de pell.»; «Gordo, el [:] Era molt prim.»; «Menut, Tio [:] Era molt gran d'estatura.».

Pel que fa al nostre corpus, els hem dividit en tres seccions, una, amb exemples que fan referència a aspectes físics, una altra, que dona compte de qualitats o formes de ser de les persones, i una tercera, que és una forma irònica de referir a les professions dels al·ludits, de manera que hom en fa menció mitjançant l'ús de verbs 'inadequats' (*inappropriée*) amb intenció ridiculitzadora (Tirach Albentosa 2001: 140).

2.8.6.1. Per aparença física

Bello, el (Alc), tret irònicament perquè el motejat no era massa guapo (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75); *Blanco* (Pai), l'al·ludit era molt moreno de pell (Brull Ciscar 2020, agost 11).

Guapa, la (Alc), atribuït de forma irònica a una persona que no era massa afavorida de cara (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 77); *Milhòmens* (Alaq), era baixet ([QIA] Anònim 2006: 317); *Mírame*²²² (val. *Mira'm*) (Beni), també l'anomenaven *Llosco*, 'curt de vista'; *Potente, el* (Pics), tret amb ironia perquè era menudet (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 123).

2.8.6.2. De caràcter

Bovo, -s, el/ els (Sed), era gent espavilada, llesta i múrria (cf. Baixauli Ferrer 2014: 68); *Faena*²²³ (Alc), era una persona no massa treballadora (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 83); *Fiera*²²⁴, *el* (Tor), tret irònicament perquè potser tenia un caràcter que era el contrari de persona cruel o irritable (cf. Herreros Moreno 2000: 81); *Matinades*²²⁵ (Alc, Pics), s'alçava tard (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 35); *Mut, el* (Mas), era un jutge de pau que tenia molta facilitat de paraula²²⁶ (Moncholí Baixauli 2020, setembre 7), entenem que era una persona que no callava mai.

---

²²² «Miramé/ Llosco/ Mena .... Vicent (del tio Jesús)» (CMB 2018: 9). Sembla un cas semblant al de *l'En Ja T'he Vist* de Cervera de la Marenda (el Rosselló), que era miop (Tirach Albentosa 2001: 140).

²²³ Podria ser una variant formal amb el·lipsi de l'adjectiu *Faena-fuig*, "Malfeiner", documentat a la Vall d'Albaida (Casanova Herrero 1992: 94).

²²⁴ A Almussafes (la Ribera Baixa) se li va aplicar a una persona amb el sentit literal: «Tenia un geni molt fort i s'enfadava fàcilment» (Llopis Aranda 2013: 253).

²²⁵ La persona motejada d'Alcàsser procedia de Picassent i hi va mantenir el malnom. Fins i tot, en regentar un bar a Alcàsser, aquest també era conegut popularment com a "Bar Matinaes". Actualment aquest bar ja no existeix.

²²⁶ Moreu-Rey (1981: 118) també documenta el mateix motiu a Roses (l'Alt Empordà): «no callava mai».

*Pobret*²²⁷, *el* (Sil), era un dels hòmens més rics de Silla del segle XVIII; la gent li demanava diners a crèdit (cf. Antich Brocal 2021a: 150); *Quetet*, *el* (Pics), era una persona viva, espavilada (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 36); *Ràpid*, *-a*, *el/ la* (Pics), eren persones poc lleugeres a l'hora de treballar (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 36); *Ric*, *el* (Tor), possiblement ha estat aplicat amb ironia a «qui fa ostentació d'una riquesa inexistent» (cf. Herreros Moreno 2000: 140); *Santa*, *la* (Man), tot i que hui en dia es consideraria masculista, se li va aplicar a una dona sexualment bastant activa (Bartual 2019, octubre 21); *Til·la* (Tor), era una persona amb molt de geni i nervi (Martínez Adrian 2015, gener 20).

2.8.6.3. Professions

Botacadires (Cat), era un corredor de curses amb tanques²²⁸; *Pelaputes* (Alc), era el perruquer d'un bordell (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 68); *Pelacanyes* (Mas), era llenyater (Moreno 2018: 57), *Talla-rabos* (Mis), era carnisser²²⁹.

---

²²⁷ S'anomenava Gaspar Carbonell i se'l documenta l'any 1721. Era el propietari d'una casa coneguda com a *Casa del Pobret*, on la gent anava a demanar-li els diners a crèdit (cf. Antich Brocal 2021a: 150).

²²⁸ Entrenava amb cadires per manca de recursos.

²²⁹ Cf. Era un descendent d'una nissaga de carnisseres portadors del cognom *Requeni*, la qual es remunta a Mislata fins a mitjans del segle XIX: «José [Pepico], estableció la carniceria "Requeni" en la plaza de la Moreria [...]» (Mañas Borrás 2009: 15).

2.8.7. Antítesi

De vegades, el malnom és un compost format per dos mots que contenen idees que s'oposen de forma contradictòria l'una a l'altra, tot i que l'aparent falta de lògica en unir-los, pren sentit de vegades quan ens assabentem de la seua motivació:

- a) *Els Pobre-rico* (Alc), eren una família de condició humil que va rebre una herència inesperada d'una tia casada amb un home ric, el matrimoni dels quals no havia tingut descendència. Aleshores els nebots d'aquesta dona passaren de pobres a rics.
- b) *La Tia Blanca-negra* (Ald).
- c) *Cap i Cul* (Man), potser tinga el sentit de voler estar a tots els llocs, de fer tots els "papers". Alonso Durà (2015: 34) documenta el mateix malnom a Benaguasil, i observa que podria referir metafòricament a «una persona con el tronco del cuerpo muy corto».
- d) *El Mut Parlador*²³⁰ (Beni).

---

²³⁰ Segons el CMB (2018: 8), era *el Tio Jesús*, conegut també amb el malnom del *Melonero*.

2.8.8. Mimologia/ Mimologisme

Seguint Veny (1991: 82), entenem que és la verbalització, amb mots propis²³¹ de la llengua del parlant, a partir de la interpretació lingüística d'un "llenguatge no articulat" procedent d'animals. Segons aquest lingüista, difereix de l'onomatopeia en el fet que el material fònic a imitar no es reproduceix fent-ne un trasllat de forma literal, sinó que aquest s'interpreta i es reproduceix amb expressions o paraules pròpies de la llengua del parlant que guarden certa semblança amb el so que hom tracta de plasmar mitjançant aquest nou mot o expressió.

Veny (1991: 82) posa com exemples de mimologia mots que reflecteixen el cant de ritme ternari d'una guatla com: «*set per vuit!, pit i plet!, blat barat!, [...]*», etc. Alguns lingüistes com Lázaro Carreter (1974: 279) no el consideren diferent de l'onomatopeia, i l'entenen com un terme equivalent: «Término con que alguna vez se designa la onomatopeya*. Correlativamente, a las palabras onomatopéyicas se les llama también palabras mimológicas».

El DNV anomena aquest fenomen "mimologisme", i el defineix senzillament com: la «interpretació dels sons intel·ligibles del cant dels ocells per mitjà de paraules conegudes. 'Set per huit' és el mimologisme del cant de la guatla.». Casos de mimologia o mimologisme d'origen animal presents al nostre corpus podrien ser: *Parapapí, el Tio* (Alaq), uns xiquets li cantaven al motejat uns sons semblants als de "pipiripipí", que ell mateix associava als d'un pardalet: «[...] No sé per què, de menut, els xiquets començaren a fer-me pipiripipí, xe, com si fóra un pardalet! I la broma acabà en Paco *el Parapapí*.» (cf. Tarín i López 1999c: 239); *Piua, la* (Pics), tenia una lloca que feia "Piu-piu" (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 128); *Cuc Cuc*²³² (Sil) (cf. Antich Brocal 2007: 220).

D'altra banda, si tenim en compte la definició de mimologisme d'un altre autor com Genette (1976: 165), la visió d'aquest concepte respecte a l'onomatopeia és distinta, ja que aquesta darrera només es restringiria a la imitació de sorolls exteriors, entre ells els dels animals, mentre que el concepte de mimologia o mimologisme solament comprendria paraules adaptades per imitació de crits, generalment de sorolls vocals humans:

« [...] l'onomatopée est donc un mot forgé par imitation d'un bruit extérieur (y compris les cris d'animaux), le mimologisme un mot forgé par imitation d'un cri, ou plus généralement d'un "bruit vocal" humain.» (Genette 1976: 165).

Tenint en compte aquesta darrera definició de Genette, que adaptaria formalment un mot a partir de la imitació d'un crit o d'un “soroll vocal” humà, podríem afegir uns altres exemples presents al nostre corpus com: *Aletes* (Alc), l'al·ludit solia animar els companys del camp amb l'expressió: «Ale, ale!» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 109); *Motate*, -a (Bene), sempre que parlava, ho acabava tot amb el sufix “tate” (Payà Torres 2017); *Tirolina*, *el Tio* (Alc), a partir del so “tiroriro”, que el mateix al·ludit emetia quan simulava adobar menjar amb un setrill d'oli (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 113); *Quinqueretes* (Alf), repetia sovint “qui, qui”²³³ (cf. Puchades Pastor 1991: 212 [nota 31]); *Triquitró* (Alf), el motejat, de camí a la Marjal, «mentre pensava semblava que deia: “triqui-triqui-trac...”» (Puchades Pastor 1991: 215 [nota 99]).

---

²³¹ Amb els quals comparteixen un grau de similitud fònica (homonimització).

²³² Tal vegada té un motiu semblant al del Perelló (Baix Ebre), on se li va atribuir a una persona perquè «solia cantar la cançó: “cuc-cuc, cantava la rana”» (Martí Mulet 2020: 27). El motejat era el germà de Benvinguda Nàcher, *la tia Venida* (Antich Brocal 2007: 220).

²³³ Tal vegada per associació o homonimització formal amb el mot “quiquereta”, un tipus de tassa menuda (cf. DNV).

2.8.9. Comparació

Segons Aritzeta (1997: 55), és «la figura retòrica per la qual un element es compara a un altre de més conegut per tal de remarcar una qualitat d'aquell». Tirach Albentosa (2001: 141) la considera una de les figures més freqüents que s'empren, i observa que, dins l'àmbit de la malnominació, a diferència de les comparacions més habituals que s'efectuen generalment mitjançant la preposició *com*, hom sol juxtaposar un element humà relatiu al físic de les persones amb un element d'un altre camp lèxic, animal o vegetal, i el lligam o connexió entre aquestes dos parts es realitza amb l'ajuda de la preposició “de”.

Quant al nostre corpus, cal destacar la comparació dels motejats amb elements tals com animals (*burro, porc*), ètims del món vegetal (*ceba, llima, melona, pèsol*), metalls (*ferro, or, plata*), eines agrícoles (*rella*) o estris relacionats amb activitats pertanyents a les indústries més típicament locals. Pel que fa a aquest darrer cas, podem comprovar que a Manises s'empren objectes del món de la ceràmica com *Botija* o *Rodell*²³⁴. Podem afegir també que, en general, un dels metalls més emprats a l'hora de efectuar la comparació és el ferro: *Boca de Ferro* (Man), *Figa de Ferro* (Alf), *Piu de Ferro*²³⁵ (Alf, Cat), el qual expressa uns valors de fortor, vigorositat.

2.8.9.1. Trets físics: *Boca de Ferro* (Man), *Cabeza de Oro* (Mas), *Cap de Coco*²³⁶ (Alaq), *Cap de Burro* (Picn), *Cap de Ceba* (Man), *Cap de Cine* (Cat), *Cap de Circo* (Alf), *Cap de Ciri* (Man), *Cap de Plata* (Man, Qua), *Cap de Ferro* (Pics), *Cap de Melona* (Alf), *Cap de Moro* (Pai), *Cap de Platero* (Mas), *Cap de Rella*²³⁷ (Pics), *Cap de Suro* (Pai), *Cara de Botija* (Man), *Cara de Llima* (Ald), *Cara de Rodell* (Man), *Coll de Porcellana* (Mas), *Cul de Pare* (Ald), *Dents de Ferro* (Cat), *Figa de Ferro*²³⁸ (Alf), *Home de Ferro* (Alf), *Manitas de Plata* (Alc), *Nas de Goma* (Man), *Nas de Vedella* (Man), *Pèl de Llima* (Alc), *Peus de Silenci* (Sil), *Piu de Ferro* (Alf, Cat), *Ull de Bou* (Man), *Ulls de Pèsol* (Alf), *Veü de Porc* (Tor), etc.

---

²³⁴ L'historiador maniser Moreno Royo (1983: 147) indica que el rodell és «una rodela de barro, que servía como pieza auxiliar como base de las 'cajas' donde se colocaban las piezas para su cocción». Entenem que el malnom s'atribuiria metafòricament a una persona que tinguera una cara arrodonida en referència a aquesta peça circular amb què treballen els ceramistes.

De vegades aquesta preposició “de” es troba elidida: *Boca Ferro* (Pics), *Boca Huevo* (Man), *Bocamonedero* (Alaq), *Caraca*²³⁹ (> *Cara d’Haca* ?) (Alaq), etc.

2.8.9.2. Objectes: *Boltxaques de Ferro* (Alc).

2.8.10. Al·literació

Segons el DNV, és la repetició expressiva d’una sèrie de sons semblants en una paraula o en un enunciat. Tirach Albentosa (2001: 141) assenyala que, en fer-ne ús, el sentit del mot és secundari o inexistent, i que el que de veritat importa és la sensació, les connotacions que proporcionen els sons quan hom pronuncia el malnom. En el nostre treball dividirem aquest recurs estilístic en diversos apartats:

2.8.10.1. Repetició d’una mateixa paraula: *Rum-rum, -a* (Alaq), *Tip i Tip* (Tor), *Tope-tope* (Pics), *Xoque-xoque* (Pics).

2.8.10.2. Repetició de síl·labes o grups consonàntics: *Quiquirill* (Tor), *Quiquiriquí* (Qua), *Popó* (Mis), *Pulala* (Pai), etc.

2.8.10.3. Repetició d’un mateixa síl·laba amb canvi de timbre: *Bumbam/ Bumboma* (Tor).

2.8.10.4. Repetició de les mateixes vocals o consonants: *Parapapí* (Alaq), *Quinqueretes* (Alf), *Tarratrai, -a, el/ la* (Alaq).

---

²³⁵ També es documenta *Piu de Ferro* a Benaguasil (Camp de Túria) (cf. Domínguez Vicente & Domínguez Benlloc 2014: 2958).

²³⁶ A Ulldecona (Montsià) es documenta: «Panxa de coco» (Itarte i Vericat 2002: 69). Potser la comparança amb els cocos reforça la idea de cosa arrodonida, esfèrica, com la d’aquest fruit del cocoter.

²³⁷ Segons Martí Mestre (2017: 1340-1341) és un «objecte sòlid i inert, usat per a llaurar, pot simbolitzar qualitats com la sordesa, la ceguesa, la bestiesa, l’entossudiment, [...], es relaciona amb l’alteració dels sentits i la capacitat mental».

²³⁸ També es documenta *Figa de Ferro* a Benaguasil (Camp de Túria) (cf. Domínguez Vicente & Domínguez Benlloc 2014: 2958).

²³⁹ És possible que vinga també de *Carraca*, pronunciat amb *r* simple.

2.8.11. Homonimitzacions

Són un altra manera de referir, a grans trets, al que es coneix per etimologia popular. Segons l'*EnCat*, una homonimització és un «fenomen d'analogia pel qual el parlant relaciona dues formes que, sense estar emparentades genèticament, posseeixen una certa similitud formal». Al nostre parer, la naturalesa creativa i sense restriccions dels malnoms permet que l'ús d'aquesta mena d'analogia siga bastant recurrent.

Veny (1991: 72) assenyala que, entre els canvis lingüístics que giren entorn d'una atracció entre parònims, poden haver-n'hi tres modalitats:

a) Homonimització formal. És causada per «una atracció formal, sense influència del significat» (Veny 1991: 72). Podríem posar per cas la confusió en referir a l'hospital *Peset*, que era el cognom d'un metge, amb un mot com *Peixet*²⁴⁰. El mot *Peixet* no té res a veure amb el cognom en qüestió, només hi hauria un acostament formal.

b) Homonimització semàntica. Existeix una «atracció formal amb influència del significat». Veny (1991: 72) posa com a exemple el mot *Verdolaga*, que etimològicament prové de PORTULACA, però on, per una associació amb el color verd de l'herba, s'hi produí un canvi de *p* en *v*.

c) Homosemització. És un tipus «d'atracció formal que influeix en el significat» (Veny 1991: 72), per la qual cosa es poden produir «modificacions en el significat del mot atret» (Veny & Massanell 2015: 44). Mitjançant aquest acostament formal, el poble pot reinterpretar el nexa entre els dos mots i arribar a desenvolupar una nova creença. Per exemple, a partir del nom antic d'una muntanya com **Mugrony* i la seua connexió formal amb un mot com *mugró* (<MUCRŌNE), «va néixer la creença que la Mare de Déu de Montgrony curava els dolors pectorals» (Veny & Massanell 2015: 44).

Creiem que, tal i com indica Tirach Albentosa (1997), totes tres modalitats abans adduïdes poden jugar el seu paper a l'hora de “desencadenar” la tria d'un malnom, és a dir, qualsevol mena d'associació o paral·lelisme present en l'imaginari col·lectiu dels parlants s'ha de tenir en compte quan pretenem entendre quin pot haver estat l'origen d'un malnom determinat.

Veny (1991: 79) distingeix també entre homonimitzacions conscients o inconscients. Tenint en compte aquesta proposta, aquest investigador s'inclina per creure que els malnoms serien una forma d'expressió jocosa, burlanera resultat d'un acostament "conscient" entre dos mots. Un exemple que el mateix Veny mostra, pel que fa a aquestes homonimitzacions "conscients", és el dels paragentilicis «creats pels pobles veïns», i un d'ells seria el de *Cullerots*, malnom gentilici referit als habitants de Cullera (la Ribera Baixa). Quant al nostre corpus, podríem proposar un paragentilici amb una homonimització semblant com el de *Desquarterats*, referit a la gent de Quart de Poblet per part dels manisers, on clarament podem veure l'element d'atracció paronímica com a motiu de connexió entre els dos mots (*Desquarterat/ Quart [de Poblet]*), els quals presenten el radical *Quart*.

---

²⁴⁰ Segurament era la forma burlanera com el carcaixentí Antoni Salom, amic i company de treball del meu pare, anomenava el referit hospital del Cap i Casal.

2.8.11.1. El nom propi del motejat evoca el cognom d'un personatge històric o popular, que n'esdevé el malnom

- *Vareta* (Beni), s'anomenava Toni Muñoz (CMB 2018: 15), per tant, és possible que se li atribuïra en referència al personatge de *Tony Baretta*, un detectiu d'una sèrie nord-americana televisió dels anys 70 del segle XX, com a Almussafes (la Ribera Baixa) (cf. Llopis Aranda 2013: 249).
- *Macàrtur* (Alaq), li deien Arturo²⁴¹. Colomina Castanyer (1991: 364) documenta una variant formal semblant a Callosa d'en Sarrià (la Marina Baixa), la qual deu referir també al mateix militar nord-americà: «“Macàrtu”».
- *Mature* (Beni), li deien Víctor com a un actor nord-americà portador d'aquest cognom, el qual ha esdevingut el seu mateix renom: «*Mature ... Víctor Martí Esteve*» (CMB 2018: 8).
- *Alfredo Mayo* (Tor), el seu veritable nom era Alfredo Blanes.
- *Neri*²⁴² (Pai), era el malnom d'una persona anomenada *Felip* (<*Sant Felip Neri* ?).

2.8.11.2. El cognom del mateix motejat és transforma en el nom d'alguna cosa (un menjar, un objecte, el cognom o malnom d'un personatge, etc.) per afinitat fonètica, el qual n'esdevé el malnom

L'atracció paronímica entre el cognom d'una persona i un altre element determina l'adopció, com a malnom, del nom d'un objecte relacionable fonèticament amb el referit cognom:

---

²⁴¹ Possiblement és un cas semblant al d'una persona anomenada *Mílio* (<*Emilio*), al qual motejaren *Castelar* per ser portador del mateix nom de pila del conegut polític del segle XIX (Emilio Castelar) (cf. Casanova 1986: 364).

²⁴² Segurament deu ser el mateix cas que *Custodio* de la Vall d'Uixó (la Plana Baixa): «(perquè es deia Àngel)» (Gargallo Gregori 2015), és a dir, en relació amb *l'àngel custodi* o *de la guarda* de la religió catòlica.

- a) Menjars: *Mestre Merengue, el* (<*Berenguer*) (Man), tenia *Berenguer* de cognom (Morató Enguídanos 2008: 41); *Rosquilleta* (Ald), el seu cognom era *Ros* (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 62).
- b) Cognoms: *Fabrilo* (<*Fabra*) (Bene), *Fabrilo* era el malnom d'un conegut torero valencià; entenem que el motiu de ser motejat amb el malnom d'aquest matador es veuria reforçat pel fet de tenir *Fabra* de cognom: «D. José Fabra (Fabrilo)» (cf. Ricart Bonillo 1961: 57); *Pontoni* (<*Alapont*) (Cat), era el cognom italià d'un conegut futbolista argentí, el qual, per la seua semblança formal, esdevingué per substitució el malnom de al·ludit; *Tarratrai* (<*Tàrrega* ?) (Alaq), sembla una onomatopeia que reflecteix el so d'una tartana ajudada per una homonimització amb el cognom dels motejats, que era *Tàrrega*; *Verd, el* (Mas), segurament pel cognom del motejat, que era *Albert*: «Jenaro Albert Nacher El VERT» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 6, Massanassa (1941), f. 294).

Tirach Albentosa (2001: 131) documenta diversos exemples d'aquest mateix fenomen al seu corpus de malnoms del Rosselló, d'entre els quals podríem mencionar: *en Canalla* (Banyuls dels Aspres), s'anomenava *M. Canell*; *en Sardina* (Ortafà), tenia de cognom *Serdà*. Garcia Perales (1998: 135) també documenta una persona motejada *Solatge* a Alfarrasí (la Vall d'Albaida) perquè era portadora del cognom *Soler*.

Aquest mecanisme de creació de malnoms que acabem d'esmentar respon, al meu parer, a una mena de 'crida' o 'atracció' per associació connotativa ajudada considerablement per l'aspecte fonètic. És el que els lingüistes anomenen "atracció paronímica". Creiem que aquest fenomen també podria relacionar-se amb la manera com funciona el *rhyming slang* (argot rimat) que es troba present en un dialecte anglès de Londres anomenat *cockney*.

L'ús d'aquest argot rimat (*rhyming slang*) opera de la següent manera: algunes paraules de la vida quotidiana són associades al nom d'algun personatge popular o d'algun producte o cosa amb què rimen fonèticament, de manera que els mots comuns són reemplaçats pel nom d'aquests coneguts personatges o productes, els quals funcionen com una mena de codi 'secret', la qual cosa suposarà que un interlocutor poc avesat a ell amb prou feines podrà entendre el missatge a menys que el conega pel fet de ser membre de la comunitat de parlants on s'usa, o que l'aprenja a partir de consultes a articles *online*, diccionaris específics o blocs on es publiquen.

Quan els parlants fan ús d'aquest argot, en comptes d'emprar un mot comú com per exemple *neck* ('coll'), per tal de referir a un mal de coll, el farien rimar amb *Gregory Peck* [pek], que és el nom d'un actor britànic, de manera que podrien enunciar una frase com la següent: «em fa mal el *Gregory Peck*» (cf. Tibballs 2008: 74, 244). El mateix cas ocorreria amb el nom de *Britney Spears* ['spiəs], una cantant nord-americana, que seria l'equivalent de *beers*²⁴³ ['biəs], 'cerveses' (Tibballs 2008: 27, 209), o d'altres com *Fred Astaire* que rimaria amb *hair* [hɛəʳ], 'cabell' (Tibballs 2008: 66).

---

²⁴³ L'informant londinenc John Dakin (nascut l'any 1948) conta que, de vegades, hom no diria el cognom per a fer la rima, sinó que directament mencionaria el nom propi del personatge, que no rimaria. Per exemple, en el cas de Britney Spears ('cervesa') hom podria dir també: "give me a Britney!".

2.9. Classificació lògico-semàntica

2.9.1. Malnoms procedents de prenom

2.9.1.1. Prenoms simples

2.9.1.1.1. Lletra A: prenom simples

Abel (Alc, Sil), *Abelardet* (Ald), *Adel*, -a, -es, Ø/ *les* (Alc, Sil), *Adelina*, -o (Alc, Mas, Xir), *Adelaida*, d' (Beni), *Àfrica* (Alc), *Agripina* (Alc), *Aguas*²⁴⁴, *la d'* (Man), *Àgueda*, -eta, -eto (Alc, Ald, Cat, Mas), *Alejandrina* (Mas), *Alejandrino*, *el Tio* (Tor), *Alejos* (Alc, Man), *Àlida* (Alc), *Altério*, *el Tio* (Picn), *Alvaret*, d' (Ald), *Amàlio*, -a (Alc, Pics), *Amalín* (Alb), *Amapolo*, -a, l' (Pics), *Amaro* (Pics, Sil), *Ambròsia*, -o, (d') (Alc, Ald, Pai, Picn), *Ambrosietes*, *les* (Man), *Amèrica* (Alc), *Anacleto* (Alc), *Anamaries*, *de les* (Pics), *Endelèsia*, l' [andelésia] (<*Indalécia*, metàtesi de vocals/ assimilació) (Pics), *Andon*, -a, *el d'/ l'* (<*Abdon*) (Alc, Cat, Picn), *Andrea*, *la Tia* (Xir), *Andrés*, *les de Don* (Cat), *Andresses*, *les* (Sil), *Andressos* (Alf), *Andreu*, -a, Ø/ l' (Mis, Qua, Tor), *Andreuito* (Cat), *Angelota*, -es, l'/ *les* (Ald), *Àngel*, -eta, l' (Alaq, Alc, Ald, Alf, Bene, Pai), *Àngela*, l'/ *la Tia* (Ald, Xir), *Ángeles*, *los* (Beni), *Angelillo* (Bene), *Angelino* (Alc), *Anicota* (<*Anna/ Aniceta*) (Xir), *Anna*, d' (Alc), *Anselmo* (Qua, Sil), *Antolino*, -a (Alc), *Antoniete*, *el Tio* (Mas), *Antonino* (Xir), *Aniceto* (Alc), *Apol·lònia* (Alc), *Arménio*²⁴⁵, l' (<*Herminio*) (Sil), *Arnau* (Alf), *Arturo*, -et, *el Tio* (Cat, Picn), *Asenci* (Pics), *Assutzena* [suséna] (Sil), *Aurelio* (Mas, Sed), *Aurelian* (Mas), *Aurora*, *el d'* (Alaq, Sed), *Auroreta* (Ald), *Auroro*, l' (Man), *Avel·lino*, *el Tio* (Alc), *Azucena*, l' (Mis).

---

²⁴⁴ Creiem que podria ser un prenom.

²⁴⁵ El seu nom era Herminio Riera Ramon (n. 1917), per tant, deu ser-ne una deformació. Era el propietari d'una paqueteria de Silla coneguda popularment com *Ca l'Arménio* (cf. Antich Brocal 2021a: 153).

2.9.1.1.2. Lletra B: prenomes simples

Baldomero, -s (Alaq, Beni, Pics, Sil), *Baltasara* (Sil), *Baralides*²⁴⁶ (Alc), *Bàrbera* (Beni), *Basilio* (Alc), *Basilisa*, -o, -es, Ø/ el/ les (Man), *Batisto* (Alf, Lloc), *Belarmino* (Sil).

Belindes, les (Picn), *Benigna* (Alf), *Benito*, -a, Ø/ (el Tio) (Alc, Cat, Picn), *Bertomeu* (Alc), *Bernabé* (Alc), *Bernat*, Don/ *Bernats* (Man), *Bienvenido*²⁴⁷, -a, -es (Alb, Alf, Mis, Xir), *Blaiets*²⁴⁸, els (Alaq), *Blasete*²⁴⁹ (Alc), *Bonifacio*, el Tio (Man), *Bràulia*, la (Picn), *Brígida* (Alaq, Alc, Ald), *Brocardo* (Alc), *Bruno* (Alc).

2.9.1.1.3. Lletra C: prenomes simples

Caetano, -a (Alaq, Man, Picn, Sil), *Calistro*²⁵⁰ (*cast. Calistro*) (Alb, Sil, Tor), la forma valenciana en seria *Calistres* (cf. VNP 2017: 35); *Camilo*, -ets (Alc, Ald, Alf, Mas, Pai, Pics, Sil, Tor, Xir), *Carlàmpio*, el Tio (<*Caralampi*) (Man), *Carlico* (<*Carlos*) (Tor), *Carlos*, el de (Alf), *Carlósio* (<*Carlos*) (Tor), *Carlots/ Carloto* (<*Carlos*) (Alb), 1a doc, 1800, «Carlos Carloto» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 77v).

Carmita (<*Carme*) (Alc), *Casilda*, la (Pai), cf. Sanz (2007: 73); *Casildeta* (Alc), *Casildo* (Sil), *Casimiro*, -a (Alaq, Alc, Ald, Qua, Tor), *Cassandra* (Sil), *Casto* (Alaq, Pai), *Cebrià* (Tor), cf. Martínez Oria (2005c: 19); *Celestino*, -a, Ø/ la (Alc, Sil), *Celestinet* (Man), *Cesarina* (Picn), *Cipriano*, -a, -os, Ø/ la/ els (Picn), *Ciriaco* (Cat), *Cirilo*, -es, -et (Alb, Ald, Alf, Man, Sed); *Clareta* (Sil), *Clareta*, el Tio/ la Tia (Alb, Pics), *Clementa*, la (Ald), *Clement*, -s, Ø/ els (Man, Mas), *Clemente*, -s, (el Tio) (Alc, Ald, Sed, Sil, Xir), *Córdula* (Alc, Ald, Mis); *Costança* (Sil), *Crésido*, el Tio (Sil), *Crespí*, -na, Ø/ la (Picn), Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 126) el consideren un malnom procedent de noms propis.

---

²⁴⁶ És, segons Albaigès i Olivart (1995: 39), una variant del prenom d'origen germànic *Belinda*, que significa "defensa del guerrer".

2.9.1.1.4. Lletra D: prenomns simples

Damasa, -o, la/ Ø (Alc, Man), *Damian* (Alc), *Daniel*, ca/ la del Tio (Alaq, Pics), *David*, -ta, Ø/ la (Ald, Tor), *Demétrio* (Alc), *Diego*²⁵¹, -a, Ø/ la (Alc, Sed, Tor, Xir), *Dieguet* (Alb), *Diego*, *Don* (Sil), *Dioni* (Sed), *Dionísia*, la (Mas), *Diuardet* (<Eduard) (Sil), *Dolores*, -etes, la Tia/ les (Alaq, Alc, Mis, Pics, Sil), *Domingo*, -a, la/ el de (Alaq, Mas, Pics), *Donato* (Alc), *Donís*, -o, -a, Ø/ el de/ el Tio/ la (Alb, Alc, Alf, Man, Qua), *Doniset*, el (Alb), *Dori* (Alc), *Dorín* (Alc), *Doro* (Alc, Mis, Pics), *Dorotea*, -es, la (de)/ les (Alaq, Alc, Beni, Pics), *Duviquis* (<Eduviges) (Alc).

---

²⁴⁷ A Mislata, era el prenom de «Bienvenido Alegre, oriundo de Cheste y vecino de Mislata, cuya familia regentó durante muchos años el conocido molino de garrofa, que se encontraba en la actual calle Padre Santonja» (cf. Mañas Borrás 2011a: 53).

²⁴⁸ A un avantpassat li deien *Blai*, però aquest nom no va tenir continuïtat entre els descendents, per la qual cosa se'ls quedà de malnom (cf. Soriano Bessó 2000b: 183).

²⁴⁹ El seu nom era Blas Olmos.

²⁵⁰ Cf. «Jo sóc Calistreta, en Albal, [...] teníem un avantpassat Calixto però al poble no ho pronunciaven bé , [...]» (Chilet 2020, agost 12).

²⁵¹ A Torrent: «9 Diego Veguer Silla *Diego* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 149); «46 Carmen Veguer Medina *La Diega* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 150).

2.9.1.1.5. Lletra E: prenomes simples

Edelmira (Alc, Mas), *Edelmiro el Campaner* (Mas), *Efrain* (Sil), *El-lòdia* (Sil), *Elenita* (Alc), *Eleuterio* (Alc), *Elies, -eta, -etes, (el Tio)* (Pai, Sed, Sil), *Elisa, -es, d'/ de ca* (Alaq, Alc, Pics, Sil), *Eliseo* (Alc), *Elòdia* (Cat, Man), *Eloi* (Ald), *Eloïno, -a* (Alc), *Elvira, d'* (Qua), *Emiliano* (Alc), *Emilio, el Tio/ la de ca* (Alaq, Alf, Xir), *Enriquillo* (Alb), *Enriquito/ Riquito, -es* (Alc), *Ernesto* (Tor), *Escolàstica, (d')* (Alb, Alc, Beni, Cat), *Esperança, -eta, d'* (Alaq, Alb), *Estanislao, (ca)* (Alaq, Cat, Tor), *Esteve²⁵², -ns, el Tio/ els* (Alb, Alc, Picn), *Estevenet* (Alc), *Estrela, ca* (Alaq), *Eugénio, -a, l'/ d'* (Alc, Mas, Pics), *Eulògio* (Sil), *Eusébio* (Alb), *Eustàquio, el Tio* (Man), *Evaristo, -a, -s, el (Tio)/ la* (Alf, Beni, Sed, Sil, Xir).

---

²⁵² *El Tio Esteve* d'Alcàsser era un clarinetista molt conegut al poble anomenat Esteban Marí (Gericó Trilla 2004: 37).

2.9.1.1.6. Lletra F: prenomes simples

Fabià, -na, -ns, Ø/ els de (Alb, Sed), *Fabiola* (Sil), *Facundo*, -a, Ø/ la/ el Tio (Alc, Beni, Cat, Man, Mas), *Fausta*, la (Ald, Pics), *Faustina* (Beni), *Fede*²⁵³ (Ald, Sil), *Federiquet* (Mas), *Felici* (Pics), *Felícia*, -o, el/ la (Alf, Lloc, Picn, Qua, Tor), *Feliciana*, -o, -os (Alb, Man), *Felip*, -a, la de ca (Alaq, Alc, Ald, Alf, Cat, Mas, Tor), *Felipe* (Sil), *Felipet* (Alf, Pai, Sed), *Felipo* (Tor), *Felipon*, -a, -s, Ø/ la/ Ø (Pics), *Felis*, les (Tor), *Felisa*, la (Tia) (Ald, Man), *Fèlix*, (Don) (Alc, Pics), *Fermí/ Fermín*, -a, Ø/ la (Mas, Pics), *Fernanda*, el de la (Qua), *Fernandet*, -a, el/ la (Alc, Xir), *Fernandito* (Bene), *Fidel*, -a, -es, Ø/ la/ les (Alc, Alf, Tor), *Filiberto*, -es (Sed), *Filomena*, -o, la de/ el (Alaq, Alc, Pics), *Fino* (Cat, Tor), *Flor*, la Tia (Alc), *Flora*, (-o), -es, la/ les (Alc, Ald), *Floreal* (Alc, Pics, Sil), *Florència*, -o, la Tia/ el Tio (Alc, Cat, Pai, Picn), *Florentina*, -es, la (Tia)/ les (Alc, Ald, Pics), *Florentina*, la Tia (Ald), *Florentino*, -a, de (Alc, Picn), *Florindeta* (Cat), *Foro*, -a (Alc), *Forós*, -os, el/ els (<Simforós) (Alf), *Fraín*, -ina²⁵⁴ (Sil), *Franjo*, -s, Ø/ els (Franxo) (Tor), *Françoi*²⁵⁵ (<Francesc) (Cat), *Frutos* (<Fructuoso) (Ald), *Frutos*, de (Xir).

---

²⁵³ A Silla, en veritat, era el prenom d'un oncle, i el va heretar "pel seu paregut físic" amb aquest ja que el seu nom era Vicent (Domingo Farinós 2000: 278).

²⁵⁴ Existia un topònim al terme de Silla anomenat *Ca la Fraïna* (Sil), pel nom de la dona d'Efraín, fill de la propietària d'una caseta anomenada *d'Elena* (cf. Antich Brocal 2021b: 145).

²⁵⁵ És una variant formal de *Francesc* on s'ha fet servir un sufix català afectiu com *-oi* com a *Joanoi* (cf. Moreu-Rey 1974: 89). Es documenta a Catarroja l'any 1800: «Vicente Guillem Fransoy» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 73v). Bernat & Guardiola (1992: 459) documenten "Fransoi" amb un sentit toponímic a Almassora (la Plana Alta): «De França». Gargallo Gregori (2015) documenta un *Carloy/ Carloya* a la Vall d'Uixó (la Plana Baixa).

2.9.1.1.7. Lletra G: prenomns simples

Gabiel, de ca (<*Gabriel*) (Alc), simplificació del grup consonàntic *-gr*; *Gabielo* (Sil), *Gabino* (Alf), *Gabrielo* (Tor, Xir), *Gaietà el de Serraiura* (Cat), *Gaietana, la* (Alf), *Gargori, Don* (Alb), *Gargorieta* (Tor), *Gaspar, -o, -a, (el Tio)/ la* (Ald, Cat, Mas, Pics, Sil, Tor), *Gasparillo*²⁵⁶ (Qua), *Gasparoto* (Picn), *Gasparrós* (Tor), *Genaro, -a, -es, Ø/ Ø/ les* (Alc, Cat, Man, Picn), *Geno* (Alc), *Genoveves, les* (Picn), *German, (la de)* (Alc, Pics, Sil), *Geroni, -s, (el Tio)/ els* [tʃeróni] (Alaq, Alb, Cat, Picn, Pics, Sed, Sil), *Geroni, Don* (Tor), *Gesinto* (<*Jacint*) (Pics, Sil), *Gilda, Ø/ la* (<*Hermenegilda* ?) (Beni, Pai), Bou Clemente & Cucó Oliver (1986: 359) i Sanchis Carbonell (2011: 105) documenten *Gildo* (l'Alcúdia, la Ribera Alta) i *Hildo* (Ontinyent, la Vall d'Albaida) respectivament com a malnoms sorgits arran d'una escena d'una bufetada d'una coneguda pel·lícula nord-americana dels anys 40 del segle XX del mateix nom (*Gilda*), perquè els motejats en patiren o en pegaren una de semblant; *Gília, la Tia* (<*Egídia/ Igídia*²⁵⁷) (Alc), *Gínio* (<*Higinio*) (Alc, Alf), *Giralda* (Pai), *Godofredo* (Sil), *Godos* (Man), *Gonçalvets, els* (Sil), *Gonçala, la* (Man), *Goret, -a, el/ la* (Mas), *Goret, -s, Ø/ els* (Alf, Bene), *Goreta, Rosita la* (Mas), *Gori, -a (Ø/ de/ el/ la)* (<*Gregori*) (Alaq, Alb, Alc, Bene, Beni, Cat, Mis, Pai, Xir), *Gori, el Tio* (Qua, Tor), *Goriot, el Tio* (Mas), *Gosti* (Alf), *Gostina, -et, -eta, -etes Ø/ Ø/ les* (Alc, Pics, Sil), *Goti* (Alf), *Goyo* (Alc); *Gràcia*²⁵⁸, *-es, eta, Ø/ les/ Ø* (Man, Mas, Sed, Sil), *Gràcia, de la* (Cat), *Gregori, -et* (Sed, Tor), *Griselda, -o* (Sil), *Gualdo* (Sil), *Guardito* (Alc), *Guardo, el Tio* (Beni, Xir), *Guardo, -et* (Mas), *Guedeta*²⁵⁹, *la* (<*Àgueda*) (Alc, Cat), *Guereta, el Tio/ la* (Picn), *Guillet* (Pai), *Guisao, el* (<*Eliseo*) (Alc), *Guiset*²⁶⁰, *el Tio* (<*Lluís*) (Alaq), *Güiso, (el Tio)* (<*Lluís*) (Alaq, Pics, Qua, Tor), *Gúmer, (la Tia)* (<*Gumersinda*) (Alc, Sil), *Gumersindo, -a* (Alc), *Guri, -guín* (<*Gregori*) (Xir), *Gustavino* (Sil), *Gustino, -s, -et, Ø/ els/ el Tio* (Picn).

²⁵⁶ Cf. Moreno Martín & Olmos Benlloch (2015: 161)

²⁵⁷ «Igidia Ramírez Llácer, coneguda popularment per *La Tia Gília*, per clara deformació fonètica del nom (Alcàsser 1-9-1863/ 18-10-1960)» (Gericó Trilla 2004: 22).

²⁵⁸ A Sedaví i a Silla, pel nom propi *Engràcia* (cf. Ruiz Monrabal 2008: 230); «Engràcia Garcia Ferrando, *la tia Gràcia*» (Antich Brocal 2007: 70).

²⁵⁹ A Guadassuar (la Ribera Alta) es documenta *la Gueda*, «D'Àgueda» (Mut Ruíz 2013: 69 [nota 45]).

²⁶⁰ Cf. Deu ser una variant formal en diminutiu de *Güiso*: «[...] *tío Güiso el Secretari* (Luis Planells)» (Tarín i López 2013: 54); «[...] *tío Guiso el Secretari*» (Tarín i López 2013: 54); «Guiset, el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 127).

2.9.1.1.8. Lletra H: prenomes simples

Hermenegilda (Alc), *Hermínio*, (*el Tio*) (Alb, Sil), *Higínio* (Mis), *Hilàrio*, *el Tio* (Alaq), *Hipòlit*, *-a* (*l'/ la/ d'*) (Alaq, Pics, Cat), *Honorat* (Alc), *Huisso*, *el de* (Xir).

2.9.1.1.9. Lletra I: prenomes simples

Ilena (<*Elena*) (Alf), *Indalècia*,²⁶¹ *d'/ la* (Beni, Pics), *Inesa*, *-es*, *la/ les* (Picn), *Innocència*, *la Tia* (Mas), *Inocente* (Sil), *Isidor*, *-o* (Cat), *Isidreta*, *de ca* (Alaq), *Isidro* (Tor), *Ismael*, *el Tio* (Mas).

2.9.1.1.10. Lletra J: prenomes simples

Jacint (Alc), *Jacinto* (Tor), *Jacoba*, *de la* (Ald), *Jacobo*, *de* (*l'hort de*) (Alc), *Jaimito* (Sil), *Jaume*, *-a*, *-s*, *de/ el Tio/ la/ els/ les* [tʃáwme]/ [tʃówme]/ (Bene, Beni, Pai, Picn, Qua, Tor, Xir), *Jaumet*, *-a* [tʃáwme]/ [tʃówmét] (Ald, Alf, Cat, Man, Pics), *Jaumita* (Alc).

Jean (Sil), *Jenara*, *la* (Bene), *Jeremias* (Picn), *Jeremies* (Pics), *Jerimon*²⁶², *el Tio* (<*Gilimon*) (Man), *Jerole* (Man), *Jeroni*, *-a*, *el Tio/ la* (Alaq), *Jesualdo* (Xir), *Jesule* (Beni), *Jesús*, (*el*) (Alc), *Jesuso*, *-s*, *-ses* (Cat, Sil), *Joan*, *el Tio* (Xir), *Joano*, *-et* [tʃwáno] / [tʃwanét] (Beni, Cat, Sil), *Joanota* [tʃwanóta] (Tor).

Joaquim (Sil), *Joaquines*, *les* (Alaq), *Joaquinet* (Tor), *Joaquinot* (Pai), *Joe* (<*Juan Luís*) (Sil), *Joliana/ Juliana* [tʃoliána] (Sil), *Jordana*, *la* (Pics), *Jordi*, *-es* (Bene, Cat, Man, Sil), *Jorge*, *el Tio* (Sil).

---

²⁶¹ La forma ortogràfica correcta n'és *Indalècia* (VNP 2017: 52), tot i que Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 71) l'escriuen reflectint-ne una suposada pronunciació al poble de Picassent: "Andalesia, l'"; Moreu-Rey (1981: 170) també en documenta una altra variant formal com *l'Endalècia* a La Palma d'Ebre (Ribera d'Ebre).

²⁶² Davis (2004: 187) considera «"Jerimón" una deformació del cognom "Gilimón"».

José, Don (Bene), *Josele* (Beni), *Joselillo, -a, Ø/ la* (Mis), *Joselito* (Sil), *Josep* (Alc), *Josenos* (Alc), *Josenito* (Alc), *Juan José, el Tio* (Alc), *Juan, (de) Don* (Alb, Alc, Ald), *Juana, el Tio Pepet de* (Alb), *Juana, la* (Beni), *Juané* (Alc), *Juanele* (Bene, Cat, Tor), *Juanes, les* (Pics), *Juanet, el de* [ɟwanét] (Xir), *Juanet de Bobal* (Qua), *Juanites*²⁶³, *les* (Alc), *Juano, el Tio* (Cat, Man), *Julià, -ns, Ø/ la/ els* (Beni, Sil), *Júlia* (Alc), *Juliana* (Pai), *Juliet, -a, -s, el/ els/ de ca la* (Alaq, Alb), *Juliet el de la Colònia* (Alc), *Júlio, el Tio* (Man), *Juliola, la* (Tor), *Juso, -a, Ø/ la* (Alb, Alc), *Just, -a Ø/ la* (de) (Alb, Alf, Man), *Justo, -a, el/ la* (Alaq), *Justos, el* (Mas).

---

²⁶³ Eren les filles d'un metge de principis del segle XX anomenat Juan Blasco, *Don Juan*.

2.9.1.1.11. Lletra L: prenomns simples

Lalo (Beni), *Lao*, *el Tio* (<*Estanislau*) (Sil), (cf. Antich Brocal 2007: 30); *Lao*, *-ïta* (Alc), *Laurean* (Alc), *Leandro* (Alb, Alc), *Leocàdio*, *-a* (Alc), *León* (Alc), *Leonarda* [lioniárða] (Alb), *Leóncio* (Alc, Cat, Mas), *Leto* (<*Miquel*) (Cat), *Leutério* (Tor), *Librada*, *la Tia* (Alaq), *Licea*, *-es* (Cat), *Ligòrio*, *-a* (Alaq), *Lilian* (Alc), *Lifo* (<*Califo* <*Carlitos*) (Alc), *Lino*, *-a*, *-s*, *Ø/ la/ Ø* (Alc, Cat, Pai), *Lírio*²⁶⁴, *la* (Alaq), *Lisa* (Pics), *Licià* (<*Felicià*) (Alc), *Lleüiset* (Sed), *Lleüisot* (Man), *Lliberata*, *-es* (Alc), *Llibert* (Alc), *Llorenç*, (*el Tio*) (Alaq, Qua, Xir), *Lluís de Quartet* (Sil), *Lluca*, *Ø/ la* (Ald, Cat), *Llucet*²⁶⁵ (<*Lúcio*) (Sil), *Llúcia*, *Ø/ la* (Ald, Tor), *Lluciano*²⁶⁶ (Sed, Sil), *Llúcio* (Xir), *Lluís*, *el Tio* (Ald), *Lluïset*, *-a* (Pai, Tor), *Lluïtini* (Man), *Lluquet* (Alb), *Lolita*, *de* (Beni), *Longinos*, (*la de*) (Alc, Pics, Sil), *Lopepe*, *el Tio* (<*Pepe*) (Alaq), el seu nom era José Beltran; *Loreto*, *-a*, *Ø/ la* (Alc, Pics), *Lotério* (<*Eleuterio*) (Sil), *Lúcios*²⁶⁷, *els* (Man); *Luzguarda* (Ald).

---

²⁶⁴ Es documenta una persona d'Alaquàs anomenada «Lirio Sanz Ruiz (1887-1958)» (cf. Tarín López 2017: 80 [nota 14]). Tal vegada la persona al·ludida n'està emparentada.

²⁶⁵ Cf. «Lucio Baixauli Giner (a) *Llucet* (1901-1937)» (Antich Brocal 2016: 162).

²⁶⁶ A Sedaví: «Llusiano» (cf. Ruiz Monrabal 2008: 294).

²⁶⁷ Cf. «Lucios, els» (Català Gimeno 1992: 263).

2.9.1.1.12. Lletra M: prenomns simples

- Mac: *Macalet* (<*Micalet*) (Sil), *Macarena*²⁶⁸, -o, -os, el/ la/ els (Cat, Sil, Tor), a Sil, se li va atribuir a una família que portà una imatge de la Verge de la Macarena a Silla d'un viatge que feren a Sevilla (Alba Villegas 2018); *Macària*, -o, la/ el (*Tio*) (Alaq, Ald, Cat, Tor).

- Mal: *Malaena*, -o, -es, -os, la/ el/ les/ els (<*Magdalena*) (Beni, Man, Pics, Sed, Sil, Picn, Tor), *Malena la Conilla*, *la Tia* (Ald), *Malena* (Alc), *Maleneta* (Ald), *Malchor* (Pics), *Maldo*²⁶⁹ (<*Romualdo*) (Ald), *Màlia*, *de ca* (Alaq), *Malví*²⁷⁰, -na, el/ la (Mas), *Malvino* (Sil).

- Man: *Manano*, -a el/ la (*Tia*) (<*Mariano?*) (Alb, Ald, Sil, Tor), *Manels*, -a, els/ la (Ald), *Manet*²⁷¹ (<*Mariano ?*) (Xir), *Maniguel* (Sed), *Manin* (Qua), *Manola*, -os, la/ els (Alc), *Manolete* (<*Manuel*) (Bene), *Manolo*, *el Tio* (Xir), *Mànsio* (<*Amàncio ?*) (Ald), *Manu*, *la* (Cat), *Manunes*, *les* (<*Manuel ?*) (Beni), *Manxora*, *la* (<*Melxora*) (Xir).

- Mar: *Maravilla* (Alf), (cf. Puchades Pastor 1991: 211); *Maravillas* (Alc, Mis), *Marçal*, -es (Alb, Cat, Mas), *Marcel·la*, (*la*) (Alb, Alc), *Marcel·lina*, -o, la/ de (Bene, Pics, Xir), *Marcelet* (Mas), *Marciana*, *la* (Alc), *Marcos*, *de ca* (Alaq), *Margarita*, -o (Alc, Sil), *Maria Gràcia* (Alb), *Maria Lleuissa* (Tor), *Marianes*, *les* (Picn), *Marianet* (Alaq, Xir), *Marianica*, -o (Alaq, Alf, Mas), *Mariano* (Cat, Mas, Pics, Sil), *Marieta* (Man), *Marina*, -o (Alc, Pai, Picn), *Marineta* (Mis), *Mario* (Alf), *Marquet* (<*Marc ?*) (Alb), *Marquitos* (Beni), *Marta*²⁷², -es Ø/ els (Sil), *Martí* (Alaq, Xir), *Martina*, -o, -os (Cat), *Martinet* (Alaq, Pai, Xir), *Martino*, (*el Tio*) (Alc, Alf, Mas, Sil, Tor, Xir), *Martinot* (Alc), *Martingala* (Alc), *Maruco*, -a, -os, el/ la/ els (<*cast. Maruja ?*) (Man, Tor).

- Mas: *Masso*²⁷³, (*el Tio*) (Alaq, Alf, Sil).

- Mat: *Mateu*, -a, Ø/ la (Pics), *Mateu*, *el Tio* (Alaq), *Mateu*, -es, Ø/ les (Tor), *Mateuet*, -s, Ø/ els (Alb), *Matias*, *el Tio* (Mis), *Maties*, (*el Tio*) (Bene, Mas, Sil), *Matietes* (Alb, Alc), *Matilda*, *de/ la Tia* (Man, Sil), *Mauro*, -a, -os, *el (Tio)/ la/ els* (Alaq, Alf, Sed, Tor), *Mauruca*, *la* (Tor), *Màxim*, -a, Ø/ la (Beni, Mas), *Màxim*²⁷⁴, *de cal Tio* (Alaq), *Màximo*, *el Tio* (Bene), *Màxims*, *els* (Tor).

- Me: *Meliton* (Sil), *Melquiades* (Cat), *Melxor*, -a, Ø/ *la* (Alc, Bene, Sil), *Mendo*, *el Tio* (Qua), *Menegildos*, *els* (<*Hermenegildo*) (Beni), *Menxora*, (*la Tia*) (Ald, Pics, Xir), *Mercedes*, *la Tia* (Pics), *Meregildo*, -s, Ø/ *els* (Beni, Sil), *Mero*, -a, *el/ la* (<*Baldomero*) (Pai, Picn), *Métio*, *Tono el de* [fill de ‘*Demetrio*’?] (Qua), *Métios*, *els* (Qua).

- Mi: *Miana*, -o, *el/ la* (<*Damiana*) (Sil), *Micalet*, -a (Cat, Pai, Tor), *Micaletí*, *el Tio* (Man), *Micaletó* (Sil), *Micalillo* (Pai), *Micalon*, -a, Ø/ *la* (<*Miquel*) (Alaq, Pai), *Miguela*, *la* (Pics), *Miguelillo* (Alc), *Milagritos* (Mis), *Milagros*, *la de* (Cat), *Milianete* (Pics), *Miliet*, -a (<*Emili*) (Alf, Mas, Tor), *Miliot*, *Tio* (Picn), *Mingo*, -a, (*el Tio*)/ *la* (<*Domingo*) (Alc, Ald, Cat, Pics, Qua, Tor, Xir), *Minguet*, -a, (*el Tio*) (Alf, Cat, Xir), *Mingo el de la Polla* (Alf), *Mingola* (Tor), *Minta*, *la* (<*Mintet* <*Vicentet*) (Alf), *Minxora*²⁷⁵ [minʃóʀa] (<*Menxora* <*Melxora*) (Sil), *Miquel*, -a, Ø/ *la* (Alf, Bene, Pics), *Miquelo Lile*, *Tio* (Alaq), *Miqui* (<*Miguel*) (Mas), *Mitèlio* (<*Emeterio*) (Alc).

- Mo: *Modesto*, -a, *de/ (la)* (Alaq, Alb, Alc, Bene, Beni, Pics, Sil), *Moi* (<*Moisés*) (Alc), *Mónica*, *de* (Alc), *Monxo* (<*Ramon*) (Pai, Sed), és molt probable que en aquests casos vinga del prenom *Ramon*: a Pai, «*Ramon Montesa* (“*Tio Moncho*”)» (cf. Oliver Chirivella 2004b: 164); a Sed, «*Ramón Alcoy Bort*, “*Moncho*”» (cf. Ruiz Monrabal 2008: 222).

- Mu: *Mundo* (<*Raimundo*) (Cat); *Mundo* (<*Edmundo*) (Ald); *Mundo*, *el Tio* (<*Segismundo* [*Segimon*]) (Sil) (cf. Antich Brocal 2007: 119).

---

²⁶⁸ A Catarroja es documenta l’any 1800: «Vte. Puchades Macareno» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 90r).

²⁶⁹ També hi havia una persona portadora del mateix prenom a Benaguasil (Camp de Túria): «MALDO [...] Apòcope de Romualdo» (cf. Alonso Durà 2015: 65). Més bé en seria una afèresi, ‘supressió d’un so [...] al començament d’una paraula’ (cf. DNV). Moreu-Rey (1981: 40) en proporciona altres ocurrences a Castelló d’Empúries i a Palafrugell: «*en Maldo*, de “*Romualdo*”».

²⁷⁰ Segons el DNV, és una «planta herbàcia (*Althaea officinalis*), de flors de color rosa o lila, usada en medicina popular per les seues propietats emol·lients i antihemorroidals».

²⁷¹ «[...] diminutivo de Mariano.» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365).

²⁷² Deu ser el mateix cas del que ocorre a altres comarques: a la Poble de Vallbona (Camp de Túria), *Marta* era el prenom d’una avantpassada que va ser transferit a generacions posteriors com a malnom (Soria Andreu 2019: 32). Segurament, a Silla ha ocorregut un fenomen semblant. A Almussafes (la Ribera Baixa) «A una avantpassada li deien Marta» (Llopis Aranda 2013: 255).

²⁷³ A Alfafar, podem comprovar que el nom propi de l’al·ludit era *Tomàs*: «*Tomàs Valero Verdeguer* (a) Maso» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 7, Alfafar (1940-1963), f. 241). A Silla, Zaragoza Pérez (1991: 255) el considera un derivat de *Tomàs*: «- Noms modificats: [...] *Masso*».

²⁷⁴ «*Máximo Martí*, *el tío Màxim*» (Ferrer Guzman & Soriano Bessó 2011: 50).

²⁷⁵ Aquesta variant formal també es documenta a Alfarrasí (la Vall d’Albaida): «*La Minxora* [minSòrò]: son pare el tío Minxor [minSòr].» (Garcia Perales 1998: 134).

2.9.1.1.13. Lletre N: prenomes simples

*Nadalo*²⁷⁶ (<*Nadal*) (Sil), *Nàdia* (Alc), *Narcisa*, -o, la/ (el) (Alf, Qua), *Nardet*, -a (Alb, Alf, Bene, Mas, Sed, Tor), a Alf, del prenom «Leonardet» (cf. Puchades Pastor 1991: 211 [nota 6]); *Nardo*, -a, -s, Ø/ la/ els (Alb, Alc, Qua), *Nardo*, el Tio (Man), *Nassiet*, -a (<*Ignasi*) (Beni, Pics, Tor, Xir), *Nàssio*, -a, la (<*Ignasi*) (Alaq, Alc, Ald, Alf, Qua, Tor), *Nastàsia*, la (<*Anastàsia*) (Ald), *Natàlio*, (el Tio) (Pics, Tor).

*Necla*²⁷⁷ (<*Anacleto*) (Alc), *Nelet*, -a²⁷⁸, (el Tio)/ (la) (Alaq, Alc, Beni, Tor, Xir), *Nelico*, el Tio (Bene), *Nelo*, -a, Ø/ el Tio/ la (Alb, Alc, Bene, Beni, Man, Mas, Pics, Sed, Sil, Xir), *Nelo Arena*²⁷⁹ (Qua), *Nelo Bursola* (Picn), *Nelo Montant* (Ald), *Nelo Nyoc*, -a (Picn), *Nelo de l'Aigua* (Tor), *Nelo del Rei* (Bene), *Nelo el Culo* (Tor), *Nelo el de Rosa* (Tor), *Nelo Melilla* (Tor), *Nelo Pablet*, el Tio (Alb), *Nelo Polla*, el Tio (Alb), *Nelet de Cafissades* [kafisáes] (Ald), *Nelet de la Ganga*, el Tio (Qua), *Nelet de Mas* (Beni), *Nelet el Coixet* (Ald), *Nelot* (Alf), *Nemésio* (Tor), *Neri*, el (Pai).

Nica, la Tia (<*Tonica* ?) (Tor), *Niceta* (<*Aniceta*) (Alc), *Nicomedes* (Bene), *Nina*, la Tia (Pics), hipocorístic d'Encarnació, Joana i Anna (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 76); *Nino* (<*Saturnino*) (Alc), *Nisan* (Alc), *Niso*, -a, -s el (Tio)/ la/ els (Ald, Man), *Nissot*, -a (Alc), *Nito* (<*Josenito*) (Alc), *Nofre*, -a, Ø/ el/ la [nófre] [nófra] (<*Onofre*) (Alc, Pics, Tor, Xir), *Nofre el Retor*, el Tio (Picn), *Nofret* (Tor), *Nolete* (<*Manolete*) (Xir), *Norat*²⁸⁰, el Tio (<*Honorat*) (Man, Sil), *Noreta* (<*Elionoreta*/ *Nicanoreta*) (Pai), *Notilda*, la (Alaq), *Notxe* (<*Ramonoche* ? <*Ramon*) (Tor).

²⁷⁶ A Silla existia la caseta de *Nadalo*, en referència a la persona de Nadal Carbonell Benavent (1816- ??) (cf. Antich Brocal 2021b: 145).

²⁷⁷ «Anacleto Martínez Llácer, “Necla”. Veí d'Alcàsser» (cf. Romaguera Belenguer 2017: II, 499).

²⁷⁸ A Xirivella, *la Tia Neleta*, juntament amb *la Tia Pasquala*, eren comerciants que es dedicaven a la venda de peix (cf. Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 40).

²⁷⁹ A Quart de Poblet es documenta l'any 1940: «Manuel Navarro, alias nelo arena» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 2, Quart de Poblet [Quart de Poblet] (1940-1945), f. 8.)

²⁸⁰ A Manises, «EL TIO NORAT» (Escobar Folgado 1967: s/n). A Silla era el prenom amb afèresi d'«Honorato Navarro Forner», nascut l'any 1930 (cf. Antich Brocal 2021b: 205).

2.9.1.1.14. Lletra O: prenomns simples

Octàvio (Alc), *Olegario* (Tor), *Olvido* (Alc), *Ovídio* (Alc).

2.9.1.1.15. Lletra P: prenomns simples

- *Pa*: *Pablet* (Alb), *Pablo, el* (Mas), *Paca, la* (Tia) (Alaq, Alc, Beni, Man, Sed), *Pacal* (Tor), *Pacalilla* (Pai), *Pacalot* (Sil), *Pacorro* (Alb), *Pacota* (Alb), *Pacú* (Alb), *Palmira, -es, la* (Tia)/ *les* (Alb, Alc, Man, Sil), *Palònia, el Tio Rafel de* (<Apol·lònia) (Pics), doc. 1889.

- *Paq*: *Paquele* (Alc), *Paquilo -a, el/ la* (Man), *Paquillo, el* (Ald, Mis), *Paquín* (Beni), *Paquito* (Tor), *Paquiu* (Sil), *Pasqual, Don* (Xir), *Pasqual, (-o), -a, -es, Ø/ (el)/ la/ les* (Alaq, Alc, Ald, Pics, Xir), *Pasqualet, -a, -s, -es, (el Tio)/ la/ els/ les* (Alaq, Alc, Bene, Mis, Pai), *Pasqualín, -s, -es, Ø/ els/ les* (Man), *Pasqualito* (Xir), *Pasqualon* (Pics), *Pasqualot* (Beni, Cat, Mas), *Pasqualot, Ramon el de* (Xir), *Patrício, -s* (la de) (Alb, Alf, Pics, Sil, Tor), a Tor, era un prenom molt habitual entre els membres d'una família (Climent Company 2019); *Patriciet* (Tor), *Patrocínio, -a, -s, Ø/ la/ Ø* (Alaq, Alc, Alf, Beni), *Pau*,²⁸¹ *(el de)* (Alaq, Alb, Pai, Qua, Sil), *Paua, -eta, la* (Ald), *Paula, -o, Ø/ el* (Alc, Alf, Pics), *Paulet, -a, Ø/ la* (Alb, Alf), *Paulina, la Tia/ el de* (Picn), *Paulino, (el Tio)* (Beni, Mas, Pics, Tor), *Paulinet, (ca)* (Alaq, Alf).

- *Ped*: *Pedro, Don* (Alf, Tor), *Pedro, el Tio/ la de* (Pics, Xir), *Pedrites, les* (Mas), *Pedron* (Alf), *Pedrot* (Sil).

- *Pel*: *Pelegrí, (el Tio)* (Man, Pai, Pics, Quart, Tor), *Pelegrina* (Alaq).

- *Pep*: *Pepa* (Mas), *Pepe Sidra* (Alaq), *Pepeillo* (Cat), *Pepelilla, -o* (Cat, Tor), *Pepelillo, el Tio* (<José) (Man), *Pepelo* (<Pepe Luis) (Sil), *Pepene* (Alaq), *Pepet, -a, (el Tio)/ (la Tia)* (Alaq, Alb, Man, Pai, Sed), *Pepetó* (Xir), *Pepi* (<José) (Tor), cf. Xust Marcilla (2017: 166); *Pepico, -a, -ques, Ø/ Ø/ les* (Cat, Man, Mis, Pics), *Pepillets* (Pics), *Pepín* (Xir), *Pepirro* (Sil), *Peporro, -a, -eta* (Alc, Sil), *Pepós* (Alf), *Pepot* (Beni, Pai, Picn), *Pepot, el Gran* (Mas), *Pepote* (Alc), *Pepotes, les* (Beni).

- *Per*: *Pera, la* (Beni, Pics), *Peransa*²⁸² (<*Esperança*) (Alf).

- *Pere*: *Pere, (de)/ (el)* (Alb, Alf, Beni, Mas, Pics, Sed), a Sed, era el nom d'un avantpassat anomenat Pedro Pons Alamar, que era cabrer (Ruiz Monrabal 2008: 213); *Pere, el Tio* (Alaq, Cat, Pai, Sil), *Pere el de l'Hostal* (Alaq), *Pere Sanç* (Tor), *Peregrin* (Alc), *Perejuana, -es, Ø/ les* (Qua), *Perequincet* (Qua), *Peret, -a, el/ la* (Alaq, Alc, Ald, Beni, Cat, Man, Pai, Pics, Tor), *Peret el Tribo* (Ald), *Pereto* (Tor).

Perfecto, -a (Alc), *Perico, -a, (el Tio)/ la* (Alaq, Alb, Alc, Beni, Cat, Man, Qua, Sed, Tor), a Alaq, sembla que li'l van atribuir a una persona anomenada Paco Garcia, l'avi matern del qual s'anomenava *Pere* (Tarín i López 2017: 84), per tant, en aquest poble ens trobem davant del que Garcia Perales (1997: 475) denomina "nom impropri"; *Pericot* (Sil), *Periquet* (Tor), *Periquetes, les* (Alc), *Periquillo, -a, el/ la* (Tor), *Perota, -es* (Tor), *Perote* (Alaq), *Peroto, el* (Qua), *Perutxo* (Beni).

- *Pet*: *Petra, (la Tia)* (Alc, Ald, Cat, Pics, Sil), *Petronilda/ Petronila, -es* (Cat).

- *Pi*: *Pilares* (Xir), *Pilarico* (Tor).

- *Pl*: *Plàcido* (Cat).

- *Po*: *Poldo* (<*Leopoldo*) (Alc, Man, Sil, Tor), *Policàrpio* (Sil), *Pòlit* (<*Hipòlit*) (Ald), *Polit, el Tio* (Alb), *Polita* (Qua), *Polito, -a, el/ la* (<*Hipòlito*) (Alc), *Polònia, -es, la/ les* (Alf, Cat), *Póncio, -a, Ø/ la* (Ald, Alf), *Pòrcia, de* (Picn).

- *Pr*: *Pràxedes* (Alc), *Primitiva, -o* (Alc, Beni, Cat), *Prudència, la Tia* (Qua).

- *Pu*: *Pura* (Cat), *Pureta, (de ca)* (Alaq, Alb, Alc, Beni, Cat).

---

²⁸² Cf. «Vicente Alabau Verdeguer (Peransa)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp.7, Alfafar (1940-1963), f. 98).

2.9.1.1.16. Lletra Q: prenomns simples

Qualo, -a, Ø/ la (Ald, Qua, Xir), *Qualo Ramona* (Ald), *Qualo Reuet* (Ald), *Queles/ Quelos* (Beni), *Querinelda, la* (Alb), *Querrín* (<Paquirrín) (Alf), *Querubina* (Cat), *Quica*, -o (*la Tia/ la Tia*) (Alb, Xir), *Quicarra*, -es, la/ els (Alaq), *Quico de la Niuada* (Bene), *Quico de la Venteta* (Tor), *Quico de Reig, el Tio* (Sil), *Quico el del Rajolar* (Ald), *Quico Manteta* (Tor), *Quico Maties* (Beni), *Quico Piletas* (Tor), *Quicolo* (<Quico) (Sil) (cf. Zaragoza Pérez 1991: 255); *Quicorra*, -o, Ø/ el (Bene, Cat), *Quicot* (Alaq, Cat, Man), *Quicota*, (*el de la*) (Alb, Xir), *Quicote* (Bene), *Quintín*, -a, Ø/ la (Alc, Sil), a Sil, Amparito *la Quintina* era de les cinc netes de Quintí Ximeno, un antic jutge municipal del segle XIX (cf. Antich Brocal 2007: 206); *Quiquet*, (*el Tio*)/ els (Alb, Beni, Tor, Xir), *Quiquet Arnau* (Mis), *Quiquet de Llaga* (Sil), *Quiqueta*, (*la Tia*) (Alc, Man), *Quiquiu* (Pai), *Quitèria* (Sil), *Quitín* (Mis), *Quiues* (<Pepiquiues< Pepica) (Alc, Cat).

2.9.1.1.17. Lletra R: prenomns simples

Raca, la (<Raquel) (Alc), *Rafelet*, -s, Ø/ els (Alb, Tor), *Rafelín* (Mis), *Rafelito* (Alb), *Rafelot* (Alaq, Alb, Tor), *Rafiel*, -a (Alb), *Rai* (Alc, Pics), *Ramona*, (*la*) (Alc, Ald, Beni), *Ramonet*, -a (Alc, Ald, Alf), *Ramoncín* (Alc, Sil), *Ramoniques, les* (Qua).

Regina, (*ca*) (Alaq, Pai), *Regino*, (*el*) (Pics, Tor), *Reinaldos* (Ald), *Remediets* (Sed), *Remeiets* (Tor), *Remeis* (Bene), *Remigio*, -s, *el Tio/ els* (Man, Sil), *Remisio*²⁸³ (<Remigio ?) (Tor), *Remualdo* (<Romualdo) (Sil), segons un dels descendents (Jesús Magalló 2020), era el prenom d'una persona que procedia de Burgos; *René* (Pics), *Requí*, -na, *el/ la* (<Requina²⁸⁴ <Regina) (Alc).

Ricardo, Don (Sil), *Ricardo, la de* (Alaq), *Richard* (Sed), *Richie* (Alc), *Risco*, -quet (<Francisco) (Alc), *Rita*, -o, -os, la/ el/ els (Alb, Alc, Ald, Cat, Pai, Pics, Tor), *Riteta, el Tio* (Alb).

²⁸³ «Y una noche, acompañado de Pepe “Remisio”, [...]» (cf. Beguer Esteve 1997: I, 342).

²⁸⁴ Colomina Castanyer (1991: 365) documenta el mateix malnom a Callosa d'en Sarrià (la Marina Baixa), on segurament s'ha produït el mateix fenomen fonètic que Joan Veny anomena “queada”: «Roseta la *Requina* (cast. *Regina*?)».

Roberto, el Tio (Pai), *Roc, el de/ la de/ el Tio/ els* (Alf, Bene, Cat, Man, Picn, Pics, Sil, Tor), *Roca, el de la* (<Roque, forma feminitzada ?) (Alb), *Rofina* (Tor), *Rogèlia, la Tia* (Sil, Xir), *Rogélio* (Alc), *Roman* (Sil), *Roque, Ø/ els* (Qua, Sed), a Sed, la mateixa família dels motejats solia dir que venia del nom d'un avi (Baixauli Ferrer 2013: 62); *Roquet, -a (el)/ la* (Alaq, Alf, Bene), *Rosa, de (ca la)* (Alaq, Pics), *Rosafina* (Tor), *Rosaló*,²⁸⁵ *el* (Cat), *Rosalea, -o* (Mas, Pics, Sil), *Rosariet* (Mas), *Roseldo, -a, el/ la* (Alaq, Alc, Alf, Pics), *Rosendes*²⁸⁶, *les* (Picn), *Roses* (Cat), *Roseta* (Beni), *Rosi, la* (Alc), *Rosica, Ø/ la* (Alaq, Tor), *Rosita, el de la* (Alaq), *Rubierto, el* (Man), *Rufina, la* (Tor).

2.9.1.1.18. Lletra S: prenomes simples

Sabelà (<Isabel) (Xir), *Sabeleta, la Tia* (Mas), *Sacramento* (Alc), *Sal·lustià* (Mas), *Salut* (Alc), *Salvadora* [salvaóra] (Alf), *Salvi* (<Salvador) (Alc), *Salvoret* (Alc), *Salvo* (Ald, Xir), «contracció de Salvador» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 368); *Salvoret* (Xir), *Salvorín* (Alaq).

Samuel, el Tio (Alb), *Sandàlio* (Man, Pai, Qua), *Santa Fausta* (Alaq), *Santiago, de* (Pics), *Santiago, les* (Picn), *Sara, la* (Beni, Tor), *Saro, (el)* (<Baltasar, forma hipocorística) (Cat, Man, Tor), *Saro Plora* (Ald), *Saro, el Tio* (Qua), *Sareta* (Cat), *Sàtur* (Alc, Cat), *Saturnina*²⁸⁷, *la Tia* (Picn), *Savora* (<Salvadora) (Tor).

Sebastià, Tio (Alaq), *Sebastiana, la* (Sil), *Sebastianet* (Alaq, Alb), *Segis* (Tor), *Segundo* (Alc), *Séncio* (Cat), *Senent, -a* (Alc, Pics), *Senento, el* (Alaq), *Sensi, (el Tio)* (Alb, Picn, Pics, Sil), *Sensiet, -a* (Alb, Beni, Picn), *Sénsio* (Sil), *Sension, -eta* (Pics), *Sento* (Xir), *Sento Mama* (Alb), *Sento Valeriano* (Ald), *Sequiel, -a, Ø/ la* (<Ezequiel) (Alc, Cat), *Serafi, -na, -ns* (Alc, Alf, Cat, Pai, Picn), *Serafín* (Pics), *Serafino*²⁸⁸, *Tio/ el de* (Picn), *Seràpio, -a, el/ la Tia* (Qua), *Serevino, el Tio* (<Severino) (Mis), *Sergio, de* (Alc), *Sérquia, la* (Alc), *Severiano* (Sil), *Severino, -s, Ø/ els* (Alc, Picn), *Severo, el* (Tor).

²⁸⁵ Cf. Segarra (2018, octubre 13).

²⁸⁶ «Perquè la mare s'anomenava Rosenda.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 150).

²⁸⁷ «Pedro Carcel (pare de la tia Saturnina)» (Tarín i López 2000: 221).

²⁸⁸ «Serafino Moreno (de l'alqueria de Serafino)» (Tarín i López 2000: 221).

Sidora, -es, de/ els (Alf, Mas), *Sidoret*, (el)/ -s (Alb, Beni, Cat), *Sidoro* (Tor), *Sidra*, -eta, ca (Alaq), *Sidret*, -s (Alc, Ald, Sed, Tor), *Sidro*, (el de) (Alc, Pai, Pics, Tor), *Silvana*, la (Pics), *Silverio*, -a, Ø/ de (Alc, Pai, Pics), *Silvestra*, la Tia (Pai), *Silvestre*, el (Sil), *Silvestret*²⁸⁹, el (Qua), *Silvina*, la Tia (Picn), *Silvino*, (el Tio) (Sil, Xir), *Simeón*, -a, -es, Ø/ la/ les (Ald, Qua), *Simeonos*, els (Tor), *Simforós*, el (Sed), *Simó*, -na, el de/ el de la (Alaq, Man), *Simon* (Qua), *Simonet* (<Simón) (Sil), *Sixto* [sístico] (Alf), *Sixto*, -a, el Tio/ la (Pai, Picn).

Socorro (Pai), *Sofia*, el de/ la de (Alaq, Pics), *Sofia*, -o, la (Ald), *Soret*²⁹⁰ (<Salvador) (Pai), *Sorvisa*, -o (Ald); *Sunsión*, -ín (Beni), *Sunsioneta* (Mas), *Susano*, el (Man), *Susito* (Pai).

---

²⁸⁹ Es documenta en una relació de denunciats de Quart de Poblet de l'any 1941: «Onofre Sanmartin (a) Silvestret» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 2, Cuart de Poblet [Quart de Poblet] (1940-1945), f. 63).

²⁹⁰ Sembla que *Soret* és un hipocorístic de *Salvador*. Aquesta persona s'anomenava Salvador Navarro "Soret" (Motes Andreu 2018, setembre 7). A Guadassuar (la Ribera Alta) també es documenta un "Soret" amb el sentit d'hipocorístic de *Salvador* (Mut Ruíz 2013: 70 [54]).

2.9.1.1.19. Lletra T: prenomes simples

Tadeo, -a, Ø/ *la* (Alc), *Tadeu*, *el Tio* (Cat), *Tàfol*, -et (<*Tòfol*) (Alc), *Tana*, -o, -es (el)/ (*la*)/ *les* (<*Caietà/ Caietana*) (Alaq, Alb, Ald, Bene, Mas, Pai, Sil, Xir), *Tanasiet* (<*Atanasi*) (Sil), *Tanislo* (Tor), *Tari*, -a, (el *Tio*)/ (*la*)/ *els* (Alc, Ald, Beni, Pai, Pics, Picn, Qua, Sed), *Tàrsil*, -a (Beni, Sil, Tor), *Tasieta* (<*Anastasieta*) (Alc), *Tàssio* (Sil), *Taudoro*,²⁹¹ -s, Ø/ *els* (<*Teodoro*) (Man).

Tecla (Sil), *Telesforo*, -a (Cat, Sil), *Tenència*, *la* (Alaq), *Teo* (Alc), *Teodoreta* (Sil), *Teodosio*, *el* (Man), *Terència*, *la* (Alf), *Terèncio*, *el Tio* (Alaq), *Tereseta* (Beni), *Tereseta*, *la Tia* [treséta] (Mis), *Teresica*, (*la*) (Alaq, Alf), *Teresito* (Alc), *Teve*, *el tio* (Man).

Tiberi, -s (Alb), *Tico* (<*Vicentico*) (Alc, Pai, Pics), *Ticol* (Alc), *Timotees*, *les* (Picn), *Timoteo*, *la de* (Alaq), *Tino*, -a, -eta (el *Tio*)/ (*la*) (Alaq, Cat, Mas, Pics), a Mas, afèresi de *Faustino*.²⁹²

Tobias (Ald, Man), *Tòfol*, (el) (Ald, Alf, Beni, Cat, Man, Qua, Sed, Sil), *Tòfol*, *el Tio* (Mas), *Tofolet* (Alf), *Tòfol*, *Mingo el de* (Lloc), *Tòfola*, *la* (Picn), *Tola*, -o (Cat, Tor), *Tom* (Cat), *Tomàs* (Pics, Tor), *Tomasset*, -s (Mis), *Tomasseta*, *la Tia* (Sil), *Tomasses de la Placeta*, *les* (Alaq), *Tomasín* (Alc), *Tomasso*, -a, (el)/ (*la*) (Alaq, Ald, Man), *Tomeu*, -et, -s, Ø/ *els* (Mas), *Tomo*, -a, Ø/ *la* (Alc), *Tona*, -es, -os *la (Tia)/ les* (Cat, Picn, Qua), *Tones*, *el Tio* (Alaq), *Tonet* (Ald, Beni, Man, Xir), *Tonet de la Barraca* (Cat), *Tonet de Lliura* (Cat), *Toneta*, *la Tia* (Sed), *Toneti* (Alc), *Toni*, (de) (Alc, Mis), *Toni*, *el Tio* (Pai), *Tònia* (Sil), *Tonico*, -a (el *Tio*) (Alc, Pai, Qua), *Tonilla* (Pai), *Tonino* (Beni), *Tono*, -a, -et, Ø/ *el/ la/ el* (<*Antoni*) (Alaq, Alc, Alf Pics), *Toríbio* (Alb, Cat).

---

²⁹¹ A Llombai (Ribera Alta), Juanes i Peris (2017: 96) també recull el mateix fenomen: «Taudoro». A Bétera (Camp de Túria), Alonso i Berzosa (2021) en documenta una altra ocurrència: «Taudoro». També a Ulldecona (Montsià): «Taudora» (Itarte i Vericat 2002: 86). Martí Gadea també el documenta a Bolulla (la Marina Baixa) entre els segles XIX i XX: «*Taudora*, *la tía* (60) TE» (Espinós i Ferrándiz 1991: 314).

²⁹² «Faustino [...] (Tino)» (Muñoz Codoñer 1996: 42).

Tranislau (Tor), *Trenislao*, (*el*) (<*Estanislao*²⁹³) (Beni, Sil), *Trenislao*, *el Tio* (Alaq), *Trini*²⁹⁴ (Qua), *Trinitari*, *-a*, *-es*, *Ø/ Ø/ les* (Alc, Cat, Pai, Tor), *Trinitari*, (*el Tio*) (Beni, Pai), *Tula*, *la* (Alc).

2.9.1.1.20. Lletre U: prenomes simples

Uardet el de Xerra (<*Eduard*) (Alf), *Ubaldo* (Sil), *Uiso*, *-s*, *Ø/ els* (<*Lluís*) (Alb, Mas, Pics, Sil, Xir), *Uiso*, *-a*, *el Tio/ la Tia* (Tor), *Uiso el Ferrer*, *el Tio* (Alb), *Urbano* (Sil), *Ursuleta* (Alf).

2.9.1.1.21. Lletre V: prenomes simples

Valentí, (*el de*) (Ald, Alf), *Valentí*, *el Tio* (Ald), *Valentí*, *-na*, *-ns*, *Ø/ (la)/ els* (Alc, Alf, Picn, Pics), *Valentinet*, *el* (Mas), *Valeriano*, *-s*, *Ø/ els* (Ald, Beni), *Valero* (Alf), *Valesa* (Alf), sembla que «com que hi havia molts Valero [a Alfafar], el nom de Valesa permetia diferenciar-se'n.» (Puchades Pastor 1991: 211 [nota 1]); *Vallivanet*, *-a*, *el/ la* (Pics), *Vallivano*, *-a* (Tor), *Vaorico/ Vaurico* [bawríko] (Alc, Cat), *Vaoro*, *-a*, *Ø/ la* (Sil), *Vaorot* (Bene, Xir), *Varista*, *la* (<*Evarista*) (Mas), *Vauro*²⁹⁵ (<*Vaoro* ?) (Pai), *Venàncies*,²⁹⁶ *les* (<*Venanci*) (Sil), són les besnetes d'una persona anomenada *Venanci* (cf. Antich Brocal 2007: 189-190; Antich Brocal 2021a: 131); *Venida*, (*la Tia*) (<*Bienvenida*) (Sed, Sil, Tor), *Venus* (Cat).

²⁹³ A Silla era el nom deformat d'Estanislao Valero, el qual regentava un bar que es coneixia com a *Bar Trenislao*, encara que el nom oficial era *Bar Ideal* (Antich Brocal 2021a: 186).

²⁹⁴ Es documenta en una relació de denunciats de Quart de Poblet de l'any 1941: «Casanova (a) Trini» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 2, Quart de Poblet [Quart de Poblet] (1940-1945), f. 62).

²⁹⁵ Cf. «Bauro» (Marí Yago 2004: 179).

²⁹⁶ També es documenta a Benlloch (la Plana Alta): «*Venància*, *Venàncio*» (Pitarch i Almela 1986: 401).

Vicenta, la (Alaq), *Vicentes, les* (Picn), *Vicentet, el Tio* (Man), *Vicentiquín* (Tor), *Vicentoles*²⁹⁷ (Mas), *Vicentot* (Man), *Victorian* (Alc), *Victòries, les* (Pics), *Victorina, -o* (Alb, Sil), *Vidal* (Alc, Tor), *Vidalet, el* (Pics), *Violetes, les* (Tor), *Virginia, la Tia* (Picn), *Virtudes* (Alc), *Visiente* (Xir), *Vitório* (Pai), *Voret* (<Salvador) (Alc), *Voridan* (Alc), *Vorica, la* (Pai), *Voriel* (Alb), *Vorili* (Beni), *Vorín, -a* (Beni, Cat, Tor), *Vorites, les* (Alc), *Voriti, (el)* (Alaq, Ald, Beni, Tor), *Vorito, -a, Ø/ la* (Alc, Sil), *Voro* (Alb, Bene), *Voro el de Pere* (Picn), *Voro Felip* (Alaq), *Voro Gordo* (Ald), *Voro Petate* (Alb), *Voro, el Tio* (Mis), *Vorot* (Alc, Pics), *Vorotes, les* (Picn), *Vuiso, el Tio* (Pai).

2.9.1.1.22. Lletra W: prenom simple

Waldo (Sil), *Wilson* (Pai).

2.9.1.1.23. Lletra X: prenom simple

*Xarles*²⁹⁸ (Alaq), *Xarli* (Alaq), *Xemín, -s, Ø/ els* (Alb), *Xelarda* (Beni), podria procedir d'un cognom com a Silla; *Xima, -et, -ot* (Alf, Xir), *Ximeco, el Tio* (<Joaquim) (Pai), *Ximent*²⁹⁹ (Xir), *Ximera*³⁰⁰ (Mas), *Ximet* (Pai), *Ximet de Panoli* (Cat), *Ximet, -a, el/ la* (Alaq, Pics), *Ximeta, la Tia* (Qua), *Ximín, el Tio* (Alb), *Ximo, -s, Ø/ els* (Alb, Beni, Tor), *Ximo Cabil-la* (Cat), *Ximorra, -eta, -es, Ø/ Ø/ els* (Mas), *Ximot* (Pai), *Xita, -o, -os, la/ el/ els* (Man), *Xonín* (Beni, Pai), *Xora, la* (Picn), *Xora, la Tia* (Qua), *Xoret, -s, Ø/ els* (Tor), *Xoro, -a, Ø/ els* (Alb, Ald).

2.9.1.1.24. Lletra Z: prenom simple

Zacaries (Alc).

²⁹⁷ Cf. «95. Hermanos Vicentoles, boeros y vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 33).

²⁹⁸ «[...] el apodado "Charles" se llamaba Julio Sánchez Lull [...]» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 9, Alaquàs, 1944, f.74).

²⁹⁹ Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo (1976: 26) mencionen una «[alquería] de Ximent;».

³⁰⁰ S'anomenava Joaquín Martínez Uxeda «Chimera» (cf. Alcoy Comes 1990: 80).

2.9.1.2. Prenoms compostos

2.9.1.2.1. Prenom + (art.) + prenom

Segurament en la majoria de casos es tracta formalment de dos noms propis coordinats, però amb la preposició *de* elidida. El segon prenom correspondria al d'aquella persona amb la qual l'al·ludit manté algun tipus de vincle familiar, sovint per ser-ne pare, fill, home, dona, germà, net, etc.: *Nelo Pablet, el Tio* (Tor), *Pepe Sidra* (Alaq), *Qualo Ramona* (Ald), *Quico Maties* (Beni), *Sento Valeriano* (Ald), *Vicentico* [visantíko] *el Cosme*³⁰¹ (Mas), *Voro Felip* (Alaq). En alguns casos, els dos prenom apareixen aglutinats quan la font és escrita: *Anamaries, de les* (Pics), *Perejuanes, les* (Qua), *Rosafina* (Tor).

En altres casos l'estructura també pot representar la conjunció dels dos prenom de la mateixa persona al·ludida: *Juan José, el Tio* (Alc), *Maria Lleuïssa* (Tor), *Maria Gràcia* (Alb).

2.9.1.2.2. Prenom (apocopat) + prenom (apocopat)

Josemari (<*José Maria*) (Beni), *Josevi* (<*José Vicente*) (Mas), *Josma* (<*José Manuel*) (Alc), *Pepelo* (<*Pepe Lluís*) (Sil).

2.9.1.2.3. Prenom + (art.) + preposició + (art.) prenom

El segon prenom, el qual va precedit de la preposició “de”, correspondria al de la persona amb qui es troba vinculada el primer, sovint per ser-ne família (pare, mare, avi, etc.):

Abelardet de Mònica (Ald), *Caietano de Sidra, el Tio* (Picn), *Cento de la Felipa* (Alc), *Colau de Mònica* (Sed), *José Maria de Blaio* (Mas), *Mingo el de Tòfol* (Lloc), *Nelo el de Rosa* (Tor), *Paco de la Varista* (Mas), cf Soto (1997: 90); *Paco el d'Andon* (<*Abdó*) (Picn), *Paquito el de la Linda* (Xir), *Ramon el de Pasqualot* (Xir), *Voro el de Pere* (Picn).

2.9.1.2.4. Prenom + (prep.) + cognom

Gasparrós (Tor), és possible que vinga d'una combinació aglutinada del prenom *Gaspar* i el cognom *Ros*, llinatge molt prolífic a Torrent i documentat ininterrompudament en aquest poble des de 1568 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 126); *Pere Sanç* (Tor), cf. Herreros Moreno (2000: 126); *Nelet de Mas* (Beni), *Quiquet Arnau* (Mis), *Arnau* era el seu segon cognom, ja que s'anomenava Francisco Balbastre Arnau. Aquest llinatge ja apareix en el segon repoblament de Mislata de 1611 (cf. Mañas Borrás 2018: 202-203); *Quico Piletas*³⁰² (<*Piles*) (Tor), *Quico de Mendanya* (Tor), *Quico de Reig* (Sil).

2.9.1.2.5. Prenom + (prep.) + (art.) + adjectiu

Calet el Morrut (Tor), *Nelet el Coixet* (Ald), *Voro Gordo* (Ald), *Ximet de Panoli* (Cat).

---

³⁰¹ Cf. Morellà Garcia (1976: s/n).

³⁰² Diminutiu del cognom *Piles*.

2.9.1.2.6. Prenom + ofici

2.9.1.2.6.1. Prenom + (art.) + nom de l'ofici

*Alfonso el Matalafer, el Tio (Tor), Calet el Manyà (Tor), Candel l'Atandador, el Tio*³⁰³ (Mas), *Cento Cadenera [kaená]* (Qua), *Conrado el Taxista (Alc), Conxa la Vaquera*³⁰⁴, *la Tia (Xir), Edelmiro el Campaner (Mas), Enrique el Forner (Alb), Francisqueta la Salsera, la Tia (Tor), Guardo el Sabater (Xir), Mingo Ordenari Port (Cat), Nardo el Potrero (Sil), Nofre el Retor (Picn), Pasqual el Guarda*³⁰⁵ (Xir), *Quico la Tintorera (Qua), Ramonet el Carnisser (Qua), Ricardo el Caragolero (Mas), Toni el Boter (Alaq), Toni l'Aladrer, el Tio (Alaq), Uiso el Saquero, el Tio (Tor), Vicent el Campaner (Alc), Vicent el Percalero (Cat), Voro el Verdulero*³⁰⁶ (Xir), etc.

2.9.1.2.6.2. Prenom + (art.) + (prep.) + (art.) + metonímia de l'ofici

Juliet de la Colònia (Alc), Maria la de la Verdura (Sil), Nelo de l'Aigua (Tor).

2.9.1.2.6.3. Prenom + metonímia de l'ofici (pura)

Nelo Arena (Qua), Quico Melons (Tor).

---

³⁰³ Cf. Pons Puchades (1998: 35).

³⁰⁴ Cf. «- La tía Concha la *Vaquera*, mujer que tuvo una vaquería en la calle de Salvador Castillo [de Xirivella] y vendía leche.» (Sorribes Santa Maria 1989: 367).

³⁰⁵ Cf. «Pascual *el Guarda*, guarda rural.» (Sorribes Santa Maria 1989: 367).

³⁰⁶ Cf. «- Boro el *Verduler* (por *Verduler*), vendedor ambulante de verduras.» (Sorribes Santa Maria 1989: 367-368).

2.9.1.2.7. Prenom + topònim/ gentilici

Calet de les Vinyes (Alc), *Calet el de Lima* (Tor), *Carmen la del Rincó*³⁰⁷ (Cat), *Cento el Picanyero*³⁰⁸ (Xir), *Colau el de la Barraca* (Alf), *Maria la de Riola, la Tia* (Pai), *Miguel el de la Drogueria* (Mas), *Nelo Melilla* (Tor), *Nisso de la Plaça* (Ald), *Pere el de l'Hostal* (Alaq), *Tona la de l'Hostal* (Qua).

Quico el del Rajolar (Ald), *Quico de la Venteta* (Tor), *Ramon el del carrer Nou* (Cat), *Tano de l'Orà, el Tio* (Mas), *Tomasses de la Placeta, les* (Alaq), *Tonet de la Barraca* (Cat), *Toni el de les Boqueretes*³⁰⁹ (Pai), *Toni el Francés*³¹⁰, *el Tio* (Xir), *Toni Vicent del Pont* (Alf), *Vicent el del Mas*³¹¹ (Sil), *Voro el de la Plaça, el Tio* (Mas), *Ximo el Quartero*³¹² (Alaq), etc.

2.9.1.2.8. Prenom + substantius diversos

2.9.1.2.8.1. Prenom + nom d'animals: *Malena la Conilla* (Ald), *Mingo el de la Polla* (Alf), *Nelo Polla* (Alb), *Paco Burra*³¹³ (Sil).

2.9.1.2.8.2. Prenom + nom d'objectes: *Quico Manteta* (Tor), *Voro Petate* (Alb).

2.9.1.2.8.3. Prenom + d'altres (calaix de sastre): *Calomare* (<*Calo Mare* ?), cf. «Calomare», Beguer Esteve 2003a: V, 220); també podria ser una variant formal del cognom toponímic *Calomarde*; *Calo Trampa* (Pics), *Colau de la Vella* (Man), *Lluís de Quartet* (Sil); *Nelet de la Ganga* (Qua), *Nelet de Cafissades* (Ald).

2.9.1.2.9. Prenom + verb

Cento Mama (Alb, Alc), és un deonomàstic lexicalitzat amb el sentit de persona simple, de poc esperit (cf. Martí Mestre 2006: 167); *Saro Plora* (Ald).

---

³⁰⁷ «Carmen la del Rincó» (Guerrero 2020, 8 de gener).

³⁰⁸ Cf. «- Sento el Picanyero, nacido en Picanya.» (Sorribes Santa Maria 1989: 369).

³⁰⁹ Segurament és un diminutiu de *Boquera*, que el DNV defineix com «obertura que es fa en el marge d'una séquia o d'una bassa per a donar entrada o eixida a l'aigua destinada a regar».

2.9.1.3. Hipocorístics: prenom amb alteracions fonològiques

Autors com Morant & Peñarroya (1996: 86) consideren que «els hipocorístics són noms propis, i com a tals, per la seua pròpia naturalesa, no poden significar res i no tenen funció significativa però sí que en tenen d'identificativa». En aquest estudi nosaltres els interpretem com a malnoms per aquesta mateixa raó identificadora, de la mateixa manera que hem fet amb qualsevol altre tipus de prenom com els que hem relacionat anteriorment. Al nostre parer, són un tipus de malnoms derivats de noms de persona que, a causa dels seus trets particularitzants o caracteritzadors, ajuden a distingir individus d'una mateixa comunitat o grup, en el nostre cas, de persones residents als diferents pobles que conformen l'Horta Sud.

Aquests mateixos autors (Morant & Peñarroya 1996: 86) citen Buesa Oliver per explicar que els hipocorístics poden sorgir per les alteracions d'un nom primitiu ocasionades pel «rudimentari sistema fonològic dels infants quan aprenen a parlar i pels esforços conscients dels adults, amb intenció afectuosa, per imitar aquest sistema». No obstant això, nosaltres creiem que no tots els hipocorístics poden atribuir-se a un origen exclusivament infantil, sinó que, com també afegeixen els referits investigadors (1996: 86), la formació d'aquests mots pot obeir simplement als «principis de l'economia de mitjans (més breu, més senzill)».

---

³¹⁰ Cf. «[...] el tio Toni, el Francés, dit així perquè féu la fortuna per l'Orà francòfil» (Giménez Pasqual 1997: 34).

³¹¹ Cf. Antich Brocal (2021b: 165).

³¹² Cf. «[...] Joaquin Vento "el tio Ximo el Quartero"» (Lino Sanz 1991: 91 [nota 2]).

³¹³ Cf. Antich Brocal (2016: 114).

2.9.1.3.1. Prenoms amb afèresi

2.9.1.3.1.1. Afèresi de les vocals àtones inicials

Duvina (<Eduvina) (Sil), *Duvisquis* (<Eduvigis) (Alc), *Gostina*, -et, -etes (<Agustina) (Alc, Pics, Sil), *Gostino el Ploró* (Pai), *Fraín*, -ina (<Efraín) (Sil), *Gília* (<Egídia) (Alc), *Gínió* (<Higínió) (Alc, Alf), *Guedeta* (<Aguedeta) (Alc, Cat).

Leixos, de (<Aleixos ?) (Alaq), *Lenita* (<Elenita) (Alc), *Lisa* (<Elisa) (Pics), “motor de Lisa” (cf. Martínez Sanchis 2006: 140); *Lisea*, -es (<Elisea) (Cat), *Loïno* (<Eloïno) (Alc), *Lotério* (<Eleuterio) (Alc, Sil), *Màlia, de ca* (<Amàlia) (Alaq), *Meri* (<Amèrica) (Alc), *Milianete* (Pics), *Miliet*, -a (<Emiliet/Emilieta) (Alf, Mas, Tor), *Miliot*, *Tio* (Picn).

Niceta (<Aniceta) (Alc), *Nofre*, -a, -t, Ø/ el/ la [nófre] [nófra] (<Onofre) (Alc, Pics, Tor, Xir), *Nofre el Retor*, *el Tio* (<Onofre) (Picn), *Norat*, *el Tio* (<Honorat) (Man), *Polito*, -a, el/ la (<Hipólito), *Polònia* (<Apolònia) (Alf), *Sabelà* (<Isabel) (Xir), *Sabeleta*, *la Tia* (<Isabeleta) (Mas), *Sensi*, -et, -a, -on (<Ascensi/Ascensió) (Alb, Beni, Picn, Pics, Sil, Tor), *Sequiel*, -a, Ø/ la (<Ezequiel) (Alc, Cat), *Sidora*, -o, -es, de/ els (<Isidor/ Isidora) (Alf, Mas, Tor), *Sidoret*, -s, el/ els (Alb, Beni, Cat), *Sidra*, -eta, cà (<Isidre) (Alaq), *Sidret*, -s, Ø/ els (Ald, Sed), *Sidro*, (el de), -et (Alc, Pai, Pics, Tor), *Varista*, *la* (<Evarista) (Mas).

2.9.1.3.1.2. Afèresi de grups sil·làbics inicials

Caela, la (<*Micaela*) (Alaq), *Calea*³¹⁴ (<*Micalea <*Micaela* ?) (Cat), *Calin* (<*Pasqual*) (Sil), *Calo* (<*Pasqual*) (Alc, Alb, Mas, Tor), *Colau, -a, -et* (<*Nicolau*) (Alaq, Ald, Cat, Man, Mis, Pai, Qua, Sed, Sil, Tor, Xir), *Colasso* (<*Nicolau*) (Xir), *Colàstica* (<*Escolàstica*) (Alb), *Colate* (<*Nicolàs* ?) (Qua).

Doro (<*Eliodoro*) (Alc), *Doro* (<*Diodoro*) (Mis), *Fiel* (<*Rafiel* <*Rafel*) (Alb), *Foro* (<*Telesforo*) (Alc, Alf), *Forós* (<*Simforós*) (Alf), *Gori, -a* (<*Gregori*) (Cat, Mis, Sil), *Guri* (<*Gregori*) (Xir), *Ico, el Tio* (<*Pepico*) (Cat), *Ixandra, la* (<*Aleixandre/ Aleixandra*) (Picn).

Leto (<*Miquel*) (Cat), *Licià* (<*Felicià*) (Alc), *Lillo*³¹⁵, *el* (<*Pepelillo* ?) (Beni), *Lino* (<*Adelino*) (Mas), *Lao* (<*Ladislao* (Alc)/ *Estanislao* (Sil)).

Maldo (<*Romualdo*) (Ald), *Meregildo/ Menegildo, -s, Ø/ els* (<*Hermenegildo*) (Beni, Sil), *Mero, -a, el/ la* (<*Baldomero*) (Pai, Picn), *Métio, -s, el de/ els* (<*Demetrio*) (Qua), *Miana, -o, la/ el* (<*Damiana/ Damià*) (Sil), *Mingo, -a* (<*Domingo*) (Alc, Ald, Pics, Qua, Tor, Xir), *Mundo* (<*Raimundo/ Edmundo/ Segismundo*) (Ald, Cat, Sil).

Nardo, -a, -et (<*Bernardo, -a, -et*) (Alc, Alf), *Nardo el Potrero* (<*Leonardo*) (Sil), *Nàssio* (<*Ignaci*) (Alc, Alf, Pics, Qua, Tor, Xir), *Nerete* (<*Nelet* <*Manuel*) (Pai), és una deformació de *Manuel*, que era el seu nom; *Nino* (<*Saturnino*) (Alc), *Nisso, -a, -s, el (Tio)/ la/ els* (<*Dionís*) (Ald, Man), *Nissot, -a* (<*Dionís*) (Alc), *Nora* (<*Leonor*) (Cat), *Noreta* (<*Elionor* ?) (Pai).

---

³¹⁴ Segurament és un hipocorístic amb afèresi i metàtesi del prenom *Miquel*, que era el nom d'un motejat: «Els barquers que ultimament han anat a aterrar o a reparar les motes que els temporals han trencat son, [...], Miquel Sebastián ("Calea"), [...]» (Raga Ramon 1998: 34). Cf. «Calea» (Monforte Soler 1999: I, 165).

³¹⁵ Cf. «Pepico el Liyo» (Monforte Casañ 2015: 251). Segurament de *Pepelillo*, s'anomenava *Pepico*.

Perança (<Esperança) (Alf), *Poldo* (<Leopoldo) (Alc, Man, Sil, Tor), *Pono, el* (<Pepono/ Pepona³¹⁶ ?) (Ald), *Queles/ Quelos* (<Miquel) (Beni), *Quito Casat* (<Paquito) (Man), *Quito Jerole* (<Paquito) (Man), *Quito el Doble* (<Paquito) (Man), *Quiues* (<Pepiquiues <Pepica) (Alc, Cat), *Riquito* (<Enriquito) (Alc), *Saro* (<Baltasar) (Cat, Man, Qua, Tor), *Sénsio* (<Inocenci) (Cat), *Sento* (<Vicent) (Xir), *Tano, -a, -os, el/ la/ Ø* (<Caietano) (Alaq, Alb, Ald, Bene, Cat, Mas, Pai, Pics, Sil, Xir), *Tari* (<Trinitari) (Alc, Ald, Beni, Picn, Pics, Qua, Sed), *Tàsia*³¹⁷, *Maria la* (<Anastàsia) (Pai), cf. Sanz (2007: 22); *Tasieta, la* (<Anastasieta) (Alc), *Tàsio*³¹⁸ (<Atanàsio) (Sil), *Teto* (<José Ernesto/ Aniceto) (Alc), *Teve, el Tio* (<Esteve) (Man), *Tino* (<Faustino) (Mas), *Venida* (<Bienvenida), (Sed, Sil, Tor), *Xita, -o, -os, la/ el/ els* (<Conxita) (Man), *Xonín* (<Xon <Visitación) (Pai), *Xoro, -a, -et* (<Melxor) (Alb, Ald, Alf, Picn, Xir).

2.9.1.3.2. Prenoms amb apòcope: *Balta, el* (<Baltasar) (Alc), *Bàrtol* (<Bartolomé ?) (Pai, Picn), *Bartolo, -a* (<Bartolomé) (Alc, Alf, Cat, Qua, Sed, Sil), *Benja* (<Benjamín) (Alc), *Cande, la Tia* (Xir), *Cari, la Tia* (<Caritat) (Sil), *Dioni*³¹⁹ (<Dionisio) (Sed), *Estanis* (<Estanislao) (Beni), cf. CMB (2018: 7); *Fede* (<Federico) (Ald, Sil), *Filo* (<Filomena) (Alc), *Geno* (<Genoveva) (Alc), *Godó, -s* (<Godofred) (Alc, Man), *Gúmer, (la Tia)* (<Gumersindo, -a) (Alc, Sil), *Lliber* (<Llibertat) (Cat), *Rai* (<Raimundo) (Alc), *Sacra, la Tia* (<Sacramento) (Man), *Sàtur* (<Saturnino) (Alc), *Sorvisa, -es* (<Sor Visitació ?) (Alaq, Ald), *Teo* (<Teodoro) (Alc).

2.9.1.3.3. Prenoms amb metàtesi: *Gargori*³²⁰, *Don* [gargóri] (Alb), *Gargorieta* [gargoriéta] (Tor), *Serevino* [serebino] (<Severino) (Mis).

2.9.1.3.4. Prenoms amb síncopa: *Canda* (<Càndida) (Tor), *Carlàmpio* (<Caralampi) (Man), *Cota, la* (<Conxeta) (Tor), «probablement de Concepció» (cf. Herreros Moreno 2000: 71); *Fedriquet*³²¹ (<Federiquet) (Sil) (cf. Antich Brocal 2021a: 165); *Franjo, -s, Ø/ els* (<Francisco?) (Tor), cf. Morant & Peñarroya (1996: 86); *Frasco*³²² (<cast. Francisco) (Alaq); *Malena* (<Magdalena) (Alc), *Guetano/ Quetano, el Tio* (<Cayetano) (Man), *Pelino*³²³, *el Tio* (<Pelegrí/ Pelegrino) (Sil), *Savora* (<Salvadora ?) (Tor), cf. “Sabora”, Herreros Moreno (2000: 146); *Soret*³²⁴ (<Salvador) (Pai), *Tereseta, la Tia* [treséta]³²⁵ (Mis).

2.9.1.3.5. Altres deformacions: *Cuqui*³²⁶ (<*Enrique*) (Alc), *Guardo* (<*Eduardo*) (Beni, Mas, Xir), *Diuardet* (<*Eduardet*) (Sil), *Ilena* (<*Elena*) (Alf), *Manano*³²⁷, *-a* (<*Mariano*, *-a* ?) (Alb, Sil, Tor), *Necla* (<*Anacleto*) (Alc), *Popó*³²⁸ (<*Pep* ?) (Mis), el seu nom era José Muñoz (cf. Mañas Borrás 2010d: 15), per tant, com indica el DCVB, podria ser una variant formal de *Pepó*, diminutiu de *Pep*, que també s'empra a Perpinyà (el Rosselló); *Sato*, *el (Tio)* (<*Saturnino* ?) (Ald, Qua), *Trenislao* (<*Estanislao*) (Alaq, Beni, Sil, Tor), etc.

---

³¹⁶ A Aldaia trobem un «*Gayetano Sancho "El Pono"*» (Ajuntament d'Aldaia 2019: 10). És possible que el motejat tinguera algun avantpassat o vincle amb alguna persona anomenada *Josep* o *Josepa* (> *Pepona/Pepona*): «*Pó* de Josep/ Josepó, i *Pona* de Josepa/ Josepona» (Moreu-Rey 1974: 82). Moreu-Rey (1981: 37) menciona un batle de Cambrils (Baix Camp) anomenat *Lo Pepet de la Pona*, que també era conegut com *Pono*. També podria no tenir res a veure amb un hipocorístic del nom propi *Josep*. Tal vegada tindria relació amb el verb *aponar* o *emponar*, «acatxar» (cf. DNV), emprat amb el sentit de portar el cap cot, com podria ser el malnom «Catxo».

³¹⁷ Moreu-Rey (1974: 96) observa que l'hipocorístic *Tàsia* presenta «dues reduccions per afèresi», «(Anastàsia/ Astàsia)».

³¹⁸ Va ser un alcalde de Silla de 1832 que s'anomenava Atanasio Carbonell (Antich 2020, juny 26).

³¹⁹ Cf. «Dionisio García Narváez "Dioni"» (Ruiz Monrabal 2008: 451).

³²⁰ També presenta «obertura de la *e + r > ar*» (Casanova 2007b: 57).

³²¹ Aquesta síncope també es documenta a Alfarrasí (la Vall d'Albaida): «Fedriquín, o Fedrico Calabuig (Garcia Perales 1998: 134)».

³²² Cf. «FRANCISCO BORREGA SOLANO, *Frasco*» (Tarín i López 2008: 358).

³²³ Cf. «motor de Pelegrí (el tio Pelino)» (Antich Brocal 2021b: 188).

³²⁴ Cf. Motes Andreu (2018, setembre 7). Deu ser el mateix cas que a Guadassuar (la Ribera Alta): «Soret», hipocorístic de Salvador (Mut Ruíz 2013: 70 [54]).

³²⁵ És el mateix cas que *Tresot* (<*Teresa*) de Vallestàvia (el Conflent) (Portet 1983: 78).

³²⁶ A Alcàsser la persona motejada era referida com a *Cuqui* i el seu nom de pila era *Enrique* (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 20).

³²⁷ Tal vegada, format de la mateixa manera que el que Galan i Castañ (1994: 72) explica per al malnom atrobat a Fraga (Baix Cinca): «[...] contracció dels noms propis de persona Maria Anna / Marianna, anàloga a d'altres, [...]». Una altra possibilitat de motivació seria que vinguera del delocutiu: «Mana'm-ho».

³²⁸ Al poble manxec de Corral de Almaguer (Toledo) aquest mateix malnom té el seu origen en un defecte de parla del motejat: «viene por tartamudez (po-po-po ...)» (Ruiz s.d.).

2.9.1.4. Malnoms trets del nom d'un animal

En aquest apartat no sols els motejats són referits amb el nom de l'animal amb el qual s'hi relacionen, sovint per fer-ne ús com a mitjà de transport o força (ases, haques), o activitats d'oci com els passejos (*el dels Gossos*), la cacera (*Cabiró*), sinó que també poden prendre el malnom de la persona que els va vendre l'animal en qüestió: a Beniparrell, *el Melonero* no es dedicava a la venda de melons, sinó que va rebre el malnom d'una persona motejada així, i que sí que en venia, perquè aquesta li va vendre una burra (Pons Polit 2016). A Alfafar, *el Gamber* no era exactament el nom d'un cavall, sinó que l'al·ludit agafà el malnom de la persona que li'n va vendre un (cf. Puchades Pastor 1991: 215 [nota 80]).

De vegades, el malnom no prové de la persona que proporciona l'animal, sinó de la ciutat des d'on l'al·ludit se'l va emportar. A Paiporta, el motejat s'endugué un gosset de Linares (Jaén), i el nom d'aquesta ciutat andalusa d'on procedia l'animal esdevingué el malnom de l'amo (Motes 2018, febrer 3).

2.9.1.4.1. Ases/ Someres: *Pepita Samper* (Alc), era el nom de la somera que el motejat tenia i a la que havia anomenat així en homenatge a una *miss* molt popular que també va ser fallera major de València (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 105).

2.9.1.4.2. Bous: *Barrendo, el* (Pai), el motejat tenia un oncle molt aficionat als bous, sobretot dels anomenats *berrendos*, els quals tenien un pelatge blanc amb taques d'un altre color (cf. BIM Paiporta 2015: II, 18); *Catalano, el* (Alb), era el nom d'un bou que va entrar en la casa d'un avantpassat durant unes festes (Gimeno Chilet 2020, agost 12, 00: 07); *Miuras, el* (Beni), *Sumàndria* (Alc), era el nom d'un bou, i li'l van atribuir a una persona perquè, quan de menut jugava amb els amics, exercia el paper de bou i solia triar el d'aquest animal³²⁹.

---

³²⁹ Conten l'anècdota que un dia, jugant amb els amics, va assumir aquest paper de bou de forma tan vehement que va fingir que s'havia esmarrat, i se n'anà tot sol a la zona dels Tres Barrancs de Picassent. Passades unes hores se'l trobà un llaurador que anava en un carro i, en recriminar-li aquest que se'n tornara a casa perquè estava fent-se de nit i que els seus pares patirien per ell, va replicar que no se'n tornaria a casa fins que el "manso" no vinguera a per ell.

Relacionat amb el món dels bous també tenim *Brassel* (Sil), que tot i no ser el malnom d'un bou, se li va atribuir a un xiquet a partir del renom d'un famós pastor de bestiar de lídia anomenat així que va ser mort per un bou durant unes festes (cf. Antich Brocal 2007: 76), potser per algun fet relacionat amb jocs infantils de temàtica taurina³³⁰; *Vacarroja* (Alf), «Jugant amb els amics feia de vaca i tenia el cabell roig» (cf. Puchades Pastor 1991: 213 [nota 50]).

2.9.1.4.3. Gossos: *Cabiró* (Alc), el motejat, quan s'emportava el seu gos a caçar, li deia: «Xe Cabiró, porta el pato!» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 109); *Gossos*, *Calet el dels* (Tor), *Gossos, el Tio dels* (Qua), quan eixia a passejar sempre portava un parell de gossos llebrers de bona raça (cf. Coll Ferrer 1984: 114), *Otxa* (Alc), anomenava així el seu gos (cf. “Oja”, Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 111).

2.9.1.5. Renoms originats a partir del nom de la barca

Pel que fa al nostre corpus, aquest apartat només afecta Catarroja, poble que confronta amb el llac de l'Albufera i que compta amb un embarcador des d'on s'efectuaven transports de mercaderies o de persones. De fet, tal i com Llop & Mira (1985: 174) observen: «A la marjal, la barca ha fet les mateixes funcions que el carro en les terres d'horta, i algunes més, com ara transportar el mateix cavall fins als camps sense accés per terra, o transportar la terra mateixa per construir els camps en l'època dels aterraments».

Només podem ressenyar dos malnoms de nissagues de barquers de renom, i tots dos es troben lligats al poble de Catarroja, encara que hem de precisar que només un dels dos correspon exactament al nom d'un barca.

---

³³⁰ Antigament els xiquets jugaven “a bous”. En aquest joc un xiquet agafava unes banyes d'un animal encastades a les dos puntes d'un tros de fusta i assumia el paper de bou. Els altres amics embotinaven el portador de les banyes al temps que fugien per no ser topats.

D'una banda, *el Ravatxoler* (Cat) era un barquer catarrogí posseïdor d'una barca anomenada *el Ravatxol*, possiblement en al·lusió al nom d'un tramvia de vapor de la ciutat de València de finals del XIX anomenat així, l'origen del qual era el cognom d'un anarquista dinamiter francès que esdevingué popular en atribuir-li connotacions relacionables amb la seua suposada perillositat:

«La barca va ser dissenyada l'any 1899 i, com que la gent considerava que era com una mena de tramvia aquàtic, li van donar el nom de *Ravatxol* per similitud amb el tramvia terrestre» (cf. Reig 2015: 651).

Tirach Albentosa (2001: 26) també documenta un *Cal Ravatxol* a Osseja (el Rosselló), que deu estar relacionat també amb aquest personatge.

D'altra banda, *Zulema* [suléma] (Cat, Sil) era el malnom d'una altra coneguda família de barquers de Catarroja, de cognom *Martí*, dedicada també al transport a l'Albufera. Originaris de Catarroja, una part de la família residia a Silla i es dedicava al mateix menester. El malnom de la nissaga, segons els descendents, ve del poble de procedència d'un dels avantpassats, que era la pedania de *Zulema*, la qual pertany al municipi d'Alcalá del Xúquer, Albacete (Segarra 2021). Cal afegir també que és possible que el malnom *Barca-roja* (Alaq) se li atribuïra a una persona que tinguera una barca d'aquest color.

2.9.1.6. El nom de l'amo

Segons Moreu-Rey (1981: 175), «l'atribució del nom, renom o cognom del propietari, de l'amo, de l'empresari, etc. al masover, mitger, empleat, criat, etc., és un fenomen constant». A més a més, aquest mateix investigador afegeix que el nom de l'amo o propietari pot coincidir «amb un nom de casa pretèrit, considerat com a topònim». Aquest és un fet molt recurrent als termes dels municipis estudiats al nostre corpus, ja que hem pogut constatar aquest fenomen entre l'abundant nombre d'alqueries, horts i masos dispersos arreu de tota la comarca, dels quals podríem relacionar les següents ocurrències:

2.9.1.6.1. Propietari (o nom del lloc) a masover/ estatger

a) *Baronessa, la* (Pics), la persona motejada vivia en una finca d'una baronessa (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 101); *Barrinyo, de* (Cat), una família bastant benestant que tenia de cognom *Ramon*, era portadora del malnom *Barrinyo*³³¹ (1a doc., any 1800). Aquesta família tenia antigament moltes terres i molins. Aleshores un dels seus treballadors de confiança també era referit amb aquest malnom (Segarra 2021).

b) *Carassa* (Pai), uns avantpassats treballaren de criats a *l'hort de Carassa* de Paiporta (Brull Ciscar 2020, agost 11); *Castillo, Visantet el de ca* (Xir), la seua família vivia a la ja desapareguda *alqueria de Castillo*, al terme de Xirivella; ara al lloc que ocupava l'edifici en qüestió hi ha un polígon industrial (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 368; cf. Camps i Paricio; Blasco i Ortí 1992: 28 [Nota 20]); *Cervelló, Màrio de l'hort de* (Alc), el seu nom era Màrio i residia en aquest hort (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 28).

---

³³¹ Cf. «Francisco Ramon Barriño» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 73r).

c) *Malta, els de* (Mas), treballaren en el que es coneixia com a *tancat de Malta* de Massanassa (Moncholí Baixaulí 2020, setembre 7); *Marqués, del* (Pics), els al·ludits van viure durant un temps en el que es coneixia com a *hort del Marqués*, al terme de Picassent (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 115); *Martí, la de l'alqueria* (Alaq), per viure un temps en una alqueria anomenada així (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 109); *Moran, de* (Alc), era el nom amb què era conegut l'hort i motor on el motejat treballava. Es desconeix la identitat de la persona portadora del cognom que en motivà el nom (cf. Febrer; Simó & Marí 2010: 38), probablement era el llinatge d'un dels primers propietaris; *Moret, -a, el de/ la* (Picn), els motejats prenen el cognom de la família propietària d'una alqueria de Picanya anomenada així (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 139); *Moròder* (Alc), conten que un avantpassat, de cognom *Francés*, veí d'Alcàsser però procedent d'Ontinyent, va treballar en unes terres pertanyents a la família *Moròder*, una de les més riques de la València de finals del segle XIX³³²; ens han comunicat l'existència d'un motor anomenat popularment així també, d'ubicació dubtosa, tal vegada en al·lusió al *motor* o *bassa de Moròder* del terme de Montcada (l'Horta Nord); *Morros, els* (Sed), vivien a l'alqueria "casa del Morro" de la Font de Sant Lluís (València); un avantpassat va fundar el carrer "Assagador del Morro" d'aquesta pedania de València, per on es trobava l'alqueria. Uns descendents es traslladaren a Sedaví l'any 1967, i hi mantingueren el malnom (cf. Ruiz Monrabal 1985: 202).

d) *Nogales, de* (Alc), era l'encarregat d'un motor que va pertànyer a la família d'una persona anomenada Manuel Nogales (Febrer; Simó & Marí 2010: 61-62).

---

³³² El germans Moròder Peyró tenien una fàbrica de mistos a Alfara del Patriarca anomenada *El Globo*, inaugurada en la dècada dels anys 1850, cf. Sánchez Romero, Miguel Ángel (2009), *La Industria Valenciana en torno a la Exposición Regional de 1909*, tesi doctoral, València, UPV, p. 146.

e) *Pallarés, -a* (Alaq), era el malnom d'una família d'estatgers³³³ residents a *l'hort de Pallarés*, que corresponia en realitat al cognom del propietari, un metge de València anomenat Vicent Pallarés. Aquesta família masovera es traslladà a Alaquàs procedent de Carcaixent; *Passiego* (Sil), eren estatgers d'un motor el propietari del qual havia estat el *Passiego* de Sueca (cf. Antich Brocal 2014: 78); *Passiegos de la Morena, els* (Sed), una besàvia dels motejats anomenada Encarnación Minguet Moreno havia viscut en *l'alqueria del Passiego*, que es trobava situada en el que ara és el carrer de Carles Marx de la pedania del Forn d'Alcedo (València), limítrofa amb Sedaví (cf. Ruiz Monrabal 2008: 196); *Pipa* (Cat), era l'estatger del *tancat de la Pipa* de Catarroja, el propietari del qual, de principis del segle XX, havia estat en Salvador Pau, *el Tio de la Pipa* (cf. Raga Ramón 1998: 36; Segarra 2021); *Pio, del* (Pics), el motejat va treballar i viure en un lloc conegut com a *Mas del Pio*³³⁴ (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 115); *Pio* era el cognom del propietari; *Pla*³³⁵, *el de* (Pai), eren estatgers de *l'hort de Pla* al terme de Picanya. *Pla* era el cognom de la dona d'un dels propietaris (Vila-Belda Martí 2020: 213-214); *Platero*³³⁶, *el* (Alc), era el masover d'un hort d'Alcàsser el fill del propietari del qual era orfebre de professió (cf. Febrer; Simó & Marí 2010: 73).

f) *Romero* (Picn), vivien a l'alqueria de *Romero* (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 150); *Rubert, de* (Alc), residien a *l'hort de Rubert*, que era el cognom d'un propietari d'Albal anomenat Juan Rubert Martínez (cf. Febrer; Simó & Marí 2010: 66).

---

³³³ Eren el Tio Ramón Pla i la seua dona la Tia Carmen Escandell, els quals arribaren a Alaquàs pels anys 1940 contractats per un metge de València anomenat Vicent Pallarés per tal que procuraren les terres de tarongers que aquesta persona posseïa pels encontorns de la partida del Bovalar ([QIA] Anònim 1994: 148).

³³⁴ Carme Navarro Campos (2000: 517) observa que *el Mas del Pio*, conegut també com a *Masia de la Trinitat*, es troba al terme de Montserrat (encara que bastant a prop del de Picassent). *Pio* era el cognom del propietari, Carlos Pío.

³³⁵ «Mi madre es hija del tío Pepe el de Pla, porque sus padres fueron caseros del huerto de Pla, que está todavía hoy aunque de diferente familia. [...]» (Navarrete Belda 2018, febrer 1).

³³⁶ Segons Antich Brocal (2021b: 135), el propietari de *l'hort* era una persona anomenada José Hernández Pla, i a banda de l'apel·latiu que feia referència a aquesta professió, ell i els seus familiars «eren més coneguts com *els Rulls*».

g) *Sabater, la del* (Pics), vivia a *la casa del Sabater*, en la partida del Mas de Picassent (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 116); *Suai* (Alc), procurava i residia a l'hort de *Suai*³³⁷, que era el cognom del propietari (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 62); *Suïssos, el de l'hort dels* (Alaq), per viure un temps en un hort anomenat així (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 111).

h) *Titota* (Pics), «per estar al Mas del Titot, al terme municipal de Picassent» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 68).

i) *Villalba* (Alf), era el «procurador de la finca que està en el tancat de Villalba» (Puchades Pastor 1991: 213 [nota 48]); *Volantes, els* (Sed), una besàvia va ser cuidada i criada de menuda per una família que ocupava l'alqueria “dels Volantes”, situada pels encontorns de la Creu Coberta de València. En traslladar-se a Sedaví, hi mantingué el malnom i el va transferir als seus descendents (cf. Ruiz Monrabal 1985: 205).

2.9.1.6.2. D'empresari a empleat

Cova (Alc), una versió deia que l'al·ludit d'Alcàsser treballava d'obrer per a un home de Picassent que tenia de malnom *Cova*, del qual prengué el malnom.

Podríem afegir ací altres casos relacionables, tot i que no eren exactament empresaris, sinó persones de prestigi del poble, com metges o rectors. Un d'ells era conegut per *Mustieles*³³⁸ (Sil), el cognom d'un metge no natural del poble que va ser atribuït a un membre de la família dels *Calvos* de Silla perquè era tan bon tirador d'escopeta com ell (cf. Zaragoza Pérez 1986: 256). També a Catarroja hi havia un rector anomenat *Iaco*³³⁹, el malnom del qual va ser transferit a una altra persona perquè sovint l'acompanyava (Segarra 2021).

---

³³⁷ El nom complet del propietari era Arturo Suay Bonora, veí de València.

³³⁸ Un cas similar pel fet d'assemblar-se o comparar-se a un metge del poble ocorregué a les Alqueries (la Plana Baixa), on a una persona la motejaren amb el nom d'un facultatiu anomenat *Don Octavio* perquè

2.9.1.6.3. D'empleat/ Criat a propietari

També podem observar el fenomen contrari, l'amo o el fill de l'amo prenen el nom d'un treballador, masover o criat, sovint perquè aquests havien popularitzat, mitjançant els seus prenom, cognoms o renoms, el lloc de la propietat. A Alcàsser podem donar testimoni de dos casos: *Jacobo* era el nom d'un estatger que motivà un dels noms amb què es coneixia *l'Hort dels Capellans* (Febrer; Rosaleny & Marí 2010: 37). Quan aquest hort va ser adquirit per un nou propietari, un home de Sueca anomenat José Baldoví, hom també faria al·lusió a aquesta persona mitjançant el prenom d'aquest estatger, *Jacobo* (cf. Simó Rosaleny 2010: 385). El mateix ocorre amb la persona de Bernabé Capilla *Melona*, el qual pren el malnom d'un procurador d'un hort de la seua propietat anomenat així (cf. Simó Rosaleny 2010: 386).

D'altra banda, quant al fill de l'amo, tenim el cas del nom d'un criat estranger que n'esdevingué el seu renom. Ens referim al del boxejador torrentí Baltasar Belenguer *Sangxili*, que emprà el nom d'un criat xinés d'un amic de la seua família per tal que els seus pares no el reconegueren en el moment de començar la seua carrera esportiva³⁴⁰.

---

arreplegava i es posava la roba que aquest donava a *Càritas*. A més a més, portava un bigot semblant (cf. López i Monfort 1997: 6).

³³⁹ A l'Alcúdia (la Ribera Alta) el malnom *Iaco* se li va atribuir a una persona perquè va agredir a un cantant valencià d'origen andalús dels anys 70 del segle XX conegut com a *Iaco Lara* (Bou Clemente & Cucó Oliver 1986: 359 [nota 12]).

³⁴⁰ Cf. «Sus padres se oponen a la afición de [boxear de] Baltasar, y éste, para evitar ser descubierto en su debut, junta el nombre del criado de un amigo de su padre llamado Sang Chi Li, y así comienza su carrera con ese apodo» (Marquiegui Rico & González Rodríguez 2019).

2.9.2. Malnoms procedents de cognoms

El fet de detectar i inventariar malnoms procedents de cognoms no sempre és fàcil. Aquest grup presenta una varietat i complexitat que en dificulta la interpretació. La llibertat sense restriccions dels parlants en fer ús d'un mot que en origen era un cognom pot ser motiu de desorientació a l'hora de classificar-los (cf. Domínguez Vicente & Domínguez Benlloc 2014: 2954). Casos com *Granero* (Alf, Cat, Sil, Tor), un cognom popularitzat per un torero, o *Cabrera* (Alb, Alc, Alf, Man) no sempre corresponen als llinatges que a priori, per la seua aparença formal, podríem suposar, sinó que són els documents o els informants els que en realitat ens poden traure de dubtes.

Pel que fa al *Granero* d'Alfajar, sí que sabem amb seguretat que procedia d'un cognom perquè va estar motivat en al·lusió a un conegut torero portador d'aquest llinatge: «Li semblava al torero Granero.» (cf. Puchades Pastor 1991: 213 [nota 54]). Per contra, aquest mateix malnom tenia una motivació ben distinta a Torrent, on se li va atribuir a una persona que va ser la propietària d'una posada anomenada popularment així pel fet que «les cavalleries passaven les nits en l'estable i els carreters s'acomodaven en el graner, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 257). És a dir, a Torrent no era exactament un cognom esdevingut malnom, sinó que el renom sorgia d'una metonímia formada a partir del nom d'una part del lloc de treball (un corònim) de la persona motejada.

Quant a *Cabrera*, podria ser la forma femenina de l'ofici pel fet d'exercir-lo els motejats, però a Manises sabem que va ser atribuït a una persona de finals del segle XIX perquè de menuda va ser agafada en braços del general Cabrera (Martínez Palacios & Miralles Abad 2015: 12). De la mateixa manera que a Manises, a Alfajar la investigadora Puchades Pastor (1991: 211) també el considera un malnom procedent del cognom.

Un cas com *el Culebra* (Pics), aparentment un rèptil, era en veritat una forma singularitzada del cognom del motejat, “Culebras” (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 39), que és un cognom d'origen toponímic que correspon al nom d'un poblet pertanyent al municipi de Villas de la Ventosa (Conca).

Casos com *Gelarda/ Xelarda* (Sil) o *Ramona/ Ramonotes* (Beni) també ens poden conduir automàticament als prenomes dels motejats o al d'algun avantpassat del qual aquests podrien haver-los heretat, però, com hem assenyalat anteriorment, podrien procedir d'antics cognoms. Si analitzen la documentació dels pobles on apareixen o les dades que ens proporcionen els nostres informants, sabem que a Silla es documenta un Francesc Carbonell de Xelarda l'any 1761 (cf. Vedreño Alba, Mensua Muñoz & Soria Rosaleny 1986: 177). Així mateix, a Beniparrell deduïm que *la Ramona* o *les Ramonotes* és molt probable que vinguen del cognom si tenim en compte el recurs a les fonts documentals: any 1811, «Vicente Ramón: [...] Tres barracas en Beniparrell» (Hernández Sanchis 1982: 290).

En darrer lloc, podríem afegir que, tal i com assenyala Moreu-Rey (1981: 171), les transformacions formals més freqüents dels cognoms que funcionen com a malnom serien la derivació diminutiva, que en el nostre corpus podrien ser *Simonet* <*Simó* (Alc), *Vileta* <*Vila* (Pai), sovint aplicada als descendents dels portadors, o les feminitzacions, cf. *Molinsa* <*Molins* (Qua), *Palaua* <*Palau* (Alc), etc.

2.9.2.1. Malnoms procedents de cognoms catalans

Cal advertir que els malnoms que ací es relacionen podrien representar noms paterns o materns que en origen esdevingueren cognoms en repetir-se com a “segons noms” (cf. Moll 1982: 27).

2.9.2.1.1. Malnoms procedents de cognoms que provenen d’antropònims catalans

2.9.2.1.1.1. Malnoms procedents de cognoms que provenen d’antropònims d’origen germànic

- a) *Adell* (Alb), *Alamar* (Alaq, Sed), *Baldoví* (Alc, Pics).
- b) *Bartual* (Tor), del nom germànic *Berhtwald* (cf. Moll 1982: 98, 99); *Belenguer*³⁴¹, *el Tio* (<*Berenguer* <*Beringar*³⁴²) (Pics), *Beltran*, *el de ca* (Alaq), *Benau* (Mas), cf. *Bernwald*, «onso que governa» (cf. Moll 1982: 99).
- c) *Chiral* (<*Giral*) (Alb), de *Gairoald*, «audaç amb la llança» (cf. Moll 1982: 108).
- d) *Duato* (Alb), deu ser una variant formal de *Duat*, la qual, tot i que segons Moll (1982: 309) ens arriba a través del francès *Douard*, és d’origen germànic.
- e) *Folch* (Ald, Sil); *Gelarda* (<*Xelarda* <*Gelart*) (Sil), 1a doc. 1761, Silla, «Francesc Carbonell de Xelarda»³⁴³ (cf. Vedreño Alba, Mensua Muñoz & Soria Rosaleny 1986: 177).
- f) *Gallent*, *els* (<*Walahin* <*Walha*, “pelegrí”, cf. Moll 1982: 105) (Xir), *Gomar* (<*Godomar*, “famós com un déu”, cf. Moll 1982: 110) (Sil), *Grau* (<*Gairoald*, “govern de la llança”, o del llatí GRADU, “escaló”, cf. Moll 1982: 105) (Alc, Bene, Cat), *Guill*³⁴⁴ (<*Guilla* ?) (Alc), *Guillamon* (<*Willimund*, «voluntat protectora», cf. Moll 1982: 111) (Sil), *Guillem*, *-a Ø/ la/ els* (Alf, Sed).
- g) *Labarta*³⁴⁵ (<*Alabarta*) (Picn).

- h) *Menau* (<*Manaut/ Manaut*) (Alaq), de *Manowald*, compost de *mano* “home” i *wald* “govern” (cf. Moll 1982: 115); *Merengue, el Mestre* (<*Berenguer*, era el cognom del portador) (Man); *Mir* (Mis), *Moròder*³⁴⁶ (Alc), *Mundina* (<*Raimundina*) (Alc).
- i) *Ramon, -a, Ø/ la* (Beni, Mas), *Regal* (<*Rigal*?, “Ric-wald”, govern poderós, cf. Moll 1982: 120) (Picn), *Reinal, -a, Ø/ la* (Alb, Alc, Pics), *Rubert, (de)* (<*Robert*) (Alc, Qua).
- j) *Seguina* (<*Seguí*) (Ald), *Velert* (<*Belert* <*Balart* <*Balhard*, 1a doc. 1616, Torrent, «Pere Ber Art», procedent de Torís; més tard, l’any 1646, es documenta a Torrent “Pere Belert”, i és la forma que es manté als registres ininterrompudament fins el s. XIX. La variant formal *Velert* comença a documentar-se a Torrent a partir de 1885 (cf. Climent Sanfèlix 2003: 73) (Alc, Beni).

³⁴¹ «Al nostre poble, on més solia consumir-se calç era en les obres que feien els mestres d'obra següents: [...], “El Tio” Belenguer [...]» (Romaguera Belenguer 1987: 17).

³⁴² *Beringar* és un compost de *berin*, ‘os’ i *gair*, ‘llança’ o *gar*, ‘preparat per a la lluita (cf. Moll 1982: 98).

³⁴³ També apareix en un document sobre llinars de terres de l’Albufera entre Albal i Catarroja de 1771: «A Carlos Vila de Gelarda tres aneg. cultas linde con el común Carlos Vila mayor y Joseph Micó.» (BVNP, Signatura: Mss/26. f. 13r).

³⁴⁴ El portador procedia d’Elda (Vinalopó Mitjà).

³⁴⁵ Com a cognom arriba a Torrent amb la persona de Matheu Alabarta Verger, que procedia de València (s. XVII). A alguns dels seus fills i descendents se’ls manté la “a” inicial i a d’altres se’ls suprimeix als registres parroquials (cf. Climent Sanfèlix 2003: 66).

³⁴⁶ *Moròder* és un cognom que va associat a la idea de riquesa i benestar. Biosca Postius & Garcia Navarro (1992: 482) documenten a Vinalosa (l’Horta Nord) aquest cognom funcionant com a malnom perquè se li va atribuir a una persona que desitjava tenir els terrenys d’una de les famílies més riques d’aquest poble, la qual era portadora d’aquest cognom. El llinatge *Moròder* arriba a València a finals dels segle XVIII. Era el cognom d’un comerciant anomenat Josef Moroder de Resciesa (1760-1812), natural de Gherdeina/ Gröden/ Val Gardena, al Tirol del Sud, Itàlia:

«Der oben gennante Josef, der stammvater der Moroder in Spanien, wurde als eines der neun Kinder des Andreas Muroder und der Maria Sanoner am 3. Mai 1760 auf dem Hofe Resciesa (Ober-Raschötz) in St. Ulrich geboren. [...] Josef Moroder, damals 39 Jahre alt, war bereits wohlabend und war wohl sicher schon vorher in Valencia gewesen. In Jahre 1799 wanderte er mit einer Kalesche nach Spanien aus» (Moroder 1980: 91-92).

Se’n documenta un topònim relacionable a la Vall d’Eisackstal, Tirol del Sud, l’any 1343: «hof Morad», el qual seria traduïble per “mas de Morad”, i que presumiblement s’origina a partir del nom de lloc ladí *Mureda*, «Mauerwerk, altes Haus», “maçoneria, casa vella”. La primera documentació del cognom sembla ser del segle XV: «1466 Hans Marader St. Ulrich» (Finsterwalder 1990: 406), ètim de presumible origen ladí que ha estat germanitzat com a gentilici: *Mureda* > *Morad* > *Moroder*.

2.9.2.1.1.2. Malnoms procedents de cognoms catalans que provenen d'antropònims d'origen llatí, grec, bíblic

- a) *Agustí* (Sil), *Alba* (Sil).
- b) *Boví* (<BALVINUS <BALVIUS, cf. Moll 1982: 64) (Pics), *Benet* (Alc), *Brisa* (<*Briz*, per feminització del nom d'un sant, cf. Moll 1982: 81) (Man).
- c) *Cosme*,³⁴⁷ *-a* (<COSMAS, cf. Moll 1982: 81) (Alaq).
- d) *Dàries*,³⁴⁸ *les* (<DARIUS ?) (Tor), és un cognom que es documenta ininterrompudament a Torrent des 1751 fins a 1950 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 101); *Daviu*³⁴⁹ (Tor).
- e) *Faus* (Cat), variant formal de *Faust* (<FAUSTUS), nom de diversos sants (cf. Moll 1982: 82); *Ferriols* (Alf), *Forriol*, *-a el/ la* (Qua), *Furió*, *-na*, *Ø/ la* (Alc), *Fortuny*, *-a*, *Ø/ la* (<*Fortuny*) (Alc, Mas, Pics), *Forsany*, *Ø/ la de* (<*Fortuny* + *Cassany*) (Mas), mot híbrid resultant de la fusió dels cognoms dels primers amos d'un restaurant anomenat així (Salón Forsañ 2018).
- f) *Galiana*, *-es* (Beni, Cat, Qua), *Garcés*,³⁵⁰ *-a*, *el de/ la* (Picn); *Gasó*³⁵¹ /*Gassó*, *-na*, *Ø/ la* (Ald, Cat), *Genís* (Alc), *Gileto* (<*Gilet*) (Alb).

---

³⁴⁷ Cf. «Ramón de Cosme» (Tarín i López 1994: 95); «Rosa Cosme Boscà, *la Cosma*» (Tarín López 2006: 152).

³⁴⁸ Podria venir també d'una catalanització del cognom castellà *Darias* (>*Dàries*), que seria una contracció de "de Arias" (cf. Albaigès Olivart 1999: 165).

³⁴⁹ A Torrent la 1a doc. és de 1570: «"in vico Petri Company et Onofre Daviu simil" el 14 de febrero de 1.570» (Sanchis Alfonso & Royo Martínez 1982: 39).

³⁵⁰ Ja hi havia un resident amb casa a Picanya l'any 1646, anomenat Gerony Garcés (ARV, cens 1646, Veïnat de Picanya, Generalitat, núm. 4.826, f. 196v); Moll (1982: 68) considera que és un derivat del radical de *Garcia*.

³⁵¹ Moll (1982: 106, 320) en dona diverses propostes etimològiques, una d'elles que provinga del nom propi germànic *Wazone*. Era el cognom del propietari d'una Taverna de Catarroja anomenat Joan Gassó Mas (Moixent 1904-1994). La taverna era coneguda com a Ca Gassó (Raga Ramon 2000: s/n).

- g) *Iago, el Tio* (<IACOBUS, forma llatina de l'hebreu *Yaacob*) (Picn).
- h) *Jançà*,³⁵² *-na, -es, Ø/ la/ els* (<GENTIANUS) (Man, Pics), *Julià, -na, Ø/ la* (Alc, Ald, Sed), *Just*,³⁵³ *-a Ø/ la (de)* (Ald, Man).
- i) *Llàcer*,³⁵⁴ *-a, Ø/ la* (Alaq, Alf, Pics, Tor), *Llaset* (<Llàcer/ Llätzer) (Tor), cf. Martínez Oria (2005c: 19); *Llorenç, -a, Ø/ la* (Alc, Pics), *Lluch, -a, Ø/ la* (Pics).
- j) *Macano, -a* (<Macià) (Alb, Cat, Mas) (Segarra 2021); *Macià, -na, -ns* (Mas, Pics), *Maciano, -s, el/ els* (<Macià) (Cat, Pai, Xir), *Maians* (<MANLIANUS <MANLIUS, cf. Moll 1982: 69) (Xir); *Mateu* (<MATTHAEUS) (Alc), *Maura* (Xir), del llatí MAURUS, “moro”, nom de sant (Moll 1982: 85); *Micó, -ns* (<Miquel) (Alb, Sil), possiblement forma hipocorística de *Miquel*, cf. Moll (1982: 322).
- k) *Orellana* (Alf, Sed), d'AURELIANA, derivat femení del cognom llatí AURELIUS (cf. Moll 1982: 71).
- l) *Peiró, (el)* (<Peire <Pere) (Bene, Tor), cf. Moll (1982: 77); *Pola*,³⁵⁵ *el Tio* (<Polo ?/ Apol·lònia ?) (Mas); *Polo*,³⁵⁶ *-s, el/ els* (Alb, Beni, Cat, Qua); *Polo el Trompeta* (Man); *Pons*,³⁵⁷ *-a, Ø/ la/ els* (Cat, Mas, Sed, Sil), del cognom llatí PONTIUS,³⁵⁸ nom de diversos sants (cf. Moll 1982: 86); *Prósper* (Xir).
- m) *Sacaresa, -et, la/ el* (<Sacarés/ Zacarés) (Mas), *Santamans* (<Sant Amanç) (Sil), *Sempere* (<Sant Pere) (Ald), *Senent, (de)* (Ald), *Simó, -na, -nos, Ø/ la/ els* (Alc, Ald, Cat, Tor).
- n) *Vidal* (Sil).

³⁵² A Picassent se'n documenta una forma feminitzada: «Eren estos gics [...] i Salvador Sanchis (fill de “Caviro” i la Chançana, que tenien tenda de ultramarins en lo carrer de Torrent).» (Lerma Serra 1997: 20). Es documenta una persona anomenada «Joanes Gensano» (> *Gençà*), procedent de Silla, com un dels nous habitants d'Alcàsser arran la carta de poblament de 1610 (Febrer Romaguera 2006: 492). Els seus descendents, citats en un cens de 1646 d'aquest mateix poble deuen ser: «Visent Chansa»; «Pasqual Chansa»; «Baptiste Chansa» (ARV, Cens 1646, Veïnat d'Alcàsser, Generalitat, núm. 4.829, f. 7r). El cognom també passà a estendre's entre famílies de Picassent, per l'estret contacte veïnal entre els dos pobles, separats només per un barranc. Casanova (2007a: 46) proposa escriure'l «*Jançà* per *Chançà* (o *Gençà*)».

³⁵³ A Aldaia va haver un diputat que tenia de cognom *Chust* (cf. Sánchez Chuliá & Sanchis Alfonso 2018: II 657).

³⁵⁴ Casanova (2007a: 47) proposa que s'hauria d'escriure «Llätzer per Llàcer».

2.9.2.1.2. Malnoms procedents de cognoms catalans que representen noms de càrrec o de dignitat, d'ofici o de professió

2.9.2.1.2.1. Malnoms procedents de cognoms relatius a dignitats o càrrecs eclesiàstics, religiosos

Prior (Alc).

2.9.2.1.2.2. Malnoms procedents de cognoms relatius a noms de graus nobiliaris, dignitats, càrrecs civils o militars

Baroneta (< *Barona*) (Alaq), *Bataller* (Alb), *Cavaller* , *el Tio* (Mas, Sil), *Reig* , *-ja*, *el/ la* (Alaq, Alf, Pics, Sil), *Veguera*, *la* (<*Veguer*) (Qua).

---

³⁵⁵ A Guadassuar (la Ribera Alta) es documenta el malnom de "Pola" amb el sentit d'hipocorístic d'*Apol·lònia* (Mut Ruíz 2013: 70 [50]).

³⁵⁶ *Pol* és una variant formal antiga de *Pau* (cf. Faure, Ribes & Garcia 2009: 573). A Silla, *el Roig de Polo*, s'anomenava Alfons Brocal Polo (cf. Antich Brocal 2007: 244).

³⁵⁷ Podria tractar-se també d'una variant formal del nom d'un municipi català situat a la comarca de la Noguera anomenat *Ponts* (>*Pons*).

³⁵⁸ Derivat de PONTUS, "la mar" (cf. Moll 1982: 86).

2.9.2.1.2.3. Malnoms procedents de cognoms relatius a oficis o professions tècniques

Ballester (Mas), *Cabrera* (Alb, Alf, Man), *Buqué* (<*Boqué* <*Boquer*³⁵⁹) (Pics), *Carceller, el Tio* (Alaq), *Clavera, la* (<*Claver*) (Alc), *Escrivà* (Bene, Picn), *Fabra, (la)* (Alb, Alc, Beni, Cat), significa “obrer” (cf. Moll 1982: 253); *Ferrerons* (Alb), *Guaita* (Ald, Pics); *Macip* (Alf), *Mallola, la* (Xir), *Mari, (la de)* (Alaq, Sil), *Mari el Carter, el Tio* (Alb), *Messeguers, els* (<*Messeguer*) (Sil), *Moneres, els* (<*Monera*³⁶⁰) (Tor), *Muntaner* (Mas), «guardià de muntanyes o garrigues», cf. Moll (1982: 256).

Palés, el Tio (<*Palers*) (Qua), és una forma plural del substantiu *paler*, “forner”, cf. Moll (1982: 256); *Pastorot* (<*Pastor*³⁶¹) (Pics), *Pellisser, -a, Ø/ la* (Ald, Xir), *Piquero* (<*Piquer*), (Alaq, Ald), *Portalés, -a, -ses* (<*Portalers*) (Cat, Tor), *Quallada* [kwaʎá] (<*Qualladó*) (Alf), *Romeu, -a, -s* (Alf, Bene, Cat, Mas, Qua, Sed, Sil), *Sellés*³⁶² (<*Seller*, “sellater, baster”) (Alc), *Serrador, la de* [seraór] (Picn), *Torner*³⁶³ (Xir), *Uixera* (<*Uixer*³⁶⁴/*Uxeda*) (Bene, Cat).

---

³⁵⁹ Segons Moll (1982: 250), «carnisser que venia carn de boc».

³⁶⁰ *Monera* és una variant formal de *Molinera* (Moll 1982: 256).

³⁶¹ «[...] José Pastor Díaz, fill de Paco “Pastorot” [...]» (Romaguera Belenguer 2017: II, 29). El cognom Pastor es documenta a Picassent des del segle XVII (Carta de Poblament 1611): «Franciscus Pastor» (Febrer Romaguera 1985: 26).

³⁶² També podria ser una variant formal del nom del municipi de *Cellers* (Pallars Jussà, Lleida).

³⁶³ A Xirivella es documenten Mariano Torner (1790-1852) i els seus descendents (cf. Blasco Ortí 1993: 28), propietaris del que es coneixia com a la *casona de Torner*, edifici del s. XVII o abans (cf. Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 26).

³⁶⁴ Segons el DCVB, és un «porter de palau o de tribunal o de certes assemblees importants». En castellà “ujier”. També podria ser una variant formal del cognom *Uxeda*, que vindria del cognom geogràfic castellà *Ojeda* (cf. Chilet Llàcer; Peñarrocha Martínez & Recatalà Melchor 1999: 20).

2.9.2.1.3. Malnoms procedents de cognoms referents a circumstàncies del naixement, consagracions, benediccions i auguris

Asensi (Sil), *Benages* (Sil), *Bondia*³⁶⁵ (Qua), *Bonora, el Tio* (<*Bona Hora*) (Alb), *Bordes, les* (Ald), *Notari Bort*³⁶⁶, *el* (<*Bord*, “bastard”) (Pics), *Company, -a, el Tio/ la* (Qua, Xir), *Companyet*³⁶⁷ (<*Company*) (Cat), 1a doc., any 1800; *Durà, -na, de/ la* (Xir), *Estarelles* (Alc), *Giner, -a, -os, Ø/ la/ els* (Alc, Alf, Picn, Qua, Sil, Tor), *Jornet*³⁶⁸ (Sed), *Nadal, -etes, Ø/ les* (Man), *Nadalo, -a, -os, el/ la/ els* (Tor), *Nadalo Carameles* (Ald), *Nadalo Micalon* (Ald), *Prima* (<*Primo* ?) (Alaq), *Primo*³⁶⁹, *-s, el Tio/ Ø* (Mis), *Primo Plaça* (Alc), *Tarelles* (<*Estarelles*) (Beni), *Ventura, -eta* (<*Bonaventura*) (Alb, Pai, Sil), *Vives*³⁷⁰, *el Tio* (Mas).

2.9.2.2. Malnoms procedents de cognoms que antigament s’originaren a partir de malnoms

2.9.2.2.1. Malnoms procedents de cognoms relacionats amb el parentesc, la família

Cunyat (Picn, Xir), *Fillol, de* (Pics), *Nebot, el* (Alb, Man, Pics).

---

³⁶⁵ Podria ser una catalanització del nom d’un municipi de Conca anomenat *Buendía*. A Quart el trobem amb la forma catalanitzada: «[...] la Sociedad [...] le traspasó el negocio al señor Bondia, padre del actual dueño del negocio, Vicente Bondia Perales» (Coll Ferrer 1984: 115); «Tendes [...] - La tenda de Bondia, en la mateixa plaça.» (Sancho & Sancho 1998: 49). Per contra, els motejats d’Alcàsser tenen de cognom *Buendia*, però hom els coneix com a *Bondia*.

³⁶⁶ Tenim constància que “Bort” era el cognom d’un notari de Picassent de mitjans dels segle XX anomenat don Francisco Bort Zandalinas (cf. Marticorena Ruiz 2004: 70).

³⁶⁷ Cf. «Antonio Compañ Compañet» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 73r).

³⁶⁸ Mir de la Cruz (1980: 123) assenyala que és un «diminutiu de *Jorn* (día)». Podria haver estat emprat en origen com a senyal de bon auguri adreçat a un nounat.

³⁶⁹ És probable que represente el llatí PRIMUS amb el significat de “primer”, aplicat a un primogènit (cf. Moll 1982: 265).

³⁷⁰ «Del llatí *vivas* (subjuntiu-imperatiu del verb *vivere*), ‘que visquis’. Nom expressador del desig de llarga vida per a un infant» (Moll 1982: 267).

2.9.2.2.2. Malnoms procedents de cognoms relacionats amb les parts del cos, qualitats o defectes físics

*Belluga*³⁷¹, *na* (Picn), *Bermell*, *-a* (<*Vermell*) (Sil), *Borrull*, *-a* (Ald, Cat, Mas, Picn, Xir), *Canuto*³⁷², *-a*, *-s* (Alaq, Beni, Cat, Pics, Sil, Tor), *Carbonell* (Sil), *Ferrís* (Beni, Cat), *Ferrús* (Beni), *Ferrusa*³⁷³, *de la* (<*Ferrús*) (1a doc. 1800, Catarroja) (Cat), *Fosca*, *de* (Picn), l'investigador Tarín López (2000: 122) indica que el cognom *Fosca* ja apareix citat 5 vegades en un llibre cobratori de Picanya de 1842. Sembla una feminització del cognom *Fosc*, que també es documenta a Torrent entre 1851 i 1900: «Fosch» (cf. Climent Sanfèlix 1996: 105); Moll (1982: 273) el considera un cognom malnonímic procedent de l'adjectiu *fosc* (del llatí FUSCUS), 'obscur'; *Gallart* (Cat), *Picó*, *-na*, *-ns*, *Ø/ la/ els* (Alaq, Mas, Sed), *Poquet* (<*Poc*), (Alc), *Polit*³⁷⁴, *el* (Beni, Cat, Sil), *Ros*, *(de)* (Alaq, Ald, Alf), *Sendra/ Cendra* (Beni, Cat, Man, Mis, Pai, Sil, Tor), *Verdeta*, *la* (<*Verdet*) (Tor).

---

³⁷¹ A Picanya es documenta l'existència d'una antiga alqueria anomenada "de Na Belluga", l'ètim de la qual prové, segons Tarín López (2000: 72), d'un «cognom il·lustre de la burgesia valenciana que ja apareix en els antics capítols de 1421».

³⁷² Existia al terme de Silla una antiga sénia anomenada *de Canuto*, «en al·lusió al [cognom del] terratinent Antonio Canuto, de Beniparrell» (cf. Antich Brocal 2021b: 170). A Catarroja: «Emilio Canuto» (Ajuntament de Catarroja 1999: 207).

³⁷³ Cf. «Pasqual Chirivella de la Ferrusa» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 71v).

³⁷⁴ A Catarroja trobem «Lluís Polit, "el Polit"» (cf. Raga Ramón 1998: 60). A Beniparrell, Juan *el Polit*.

2.9.2.2.3. Malnoms procedents de cognoms relatius a qualitats mentals o morals i de confessió religiosa

Alegre (Tor), *Botjons* (Tor), plural de *bojó*, derivat diminutiu de *boig* (cf. Moll 1982: 281); *Dolç* (Xir), *Maleta*, *-a* (<*Malet*, 1a doc. 1651-1700, cf. Climent Sanfèlix 1996: 114) (Tor); *Morató*, *-na*, *Ø/ la* (1a doc. «34- Jaume Moretó», ARV, cens 1646, Veïnat de Picassent, Generalitat, núm. 4.826, f. 395r) (Pics), *Morell/ Morrell* (Sed), del llatí MAURELLUS, diminutiu de MAURUS, “moro” (cf. Moll 1982: 284); *Moret*, *-a*, *-s*, *Ø/ la/ els* (Alaq, Alc, Alf, Picn, Sed, Sil, Tor), *Mut d’Espinós*, *el* (Qua), ‘espinós’ prové, segons Moll (1982: 382), «de l’adjectiu *espinós*, ‘que té espines’, ‘aspere de geni’, ‘difícil de tracte’»; *Pallardona*, *la* (<*Pallardó*³⁷⁵) (Picn); *Ribot*³⁷⁶ (Alc), de *ribald*, «disbauxat, home de mala vida» (cf. Moll 1982: 285); *Suau*, *-a*, *el/ la* (Alaq, Ald), podria procedir del mateix cognom *Suau*³⁷⁷; *Vivos* [bibóns ?] (<*Vivó*)³⁷⁸ (Sil), «Sequiol de Mina o dels Vivos» (cf. Zaragoza Pérez 1982: 86).

---

³⁷⁵ Podria tenir a veure amb l’adjectiu occità *Palhard*, que significaria ‘lasciu, luxuriós’ (cf. DO). Al Rosselló el cognom *Pallardó* també tindria el sentit de “xiquet”. *Pallardó* apareix l’any 1734 com a cognom a Alaquàs en un «Libro [Índice de Bautismos de la Parroquia de la Asunción de Alaquàs]: «Pallardo, 1734 (1)» (Juan Redal 1988: 73). Climent Sanfèlix (1996: 121) el documenta a Torrent a partir de 1851. Coromines (DECat: VI, 194) recull les formes *Pallard*, *Pallardàs*, *Pallardo*, o d’altres com a derivades de *Palla*.

³⁷⁶ Com a cognom també podria haver-se originat, per metonímia, a partir del nom d’una eina de fuster anomenada així, sinònima de “plana” (cf. DNV), en referència a l’ofici del portador, o bé per ser una persona prima, xata, etc. com la forma d’aquest utensili. Joan Amades (1990: 202) observa que *Ribot* «en català antic i com encara avui en francès, a més de la feina de fusterejar, significa valent, home brau i ardit».

³⁷⁷ Moll (1982: 286) assenyala que el cognom *Suau* prové de «l’adjectiu *suau* (llatí *suavis*), ‘de caràcter dolç, amable de tracte’».

³⁷⁸ El cognom *Vivó* ja es documenta a Russafa en el cens de Montsó de 1510: “En Pere Vivó”; “En Joan Vivó”; “Na Catherina Vivó e Vicent Vivó, son fill” (Valldcabres Rodrigo 2002: 171-172). Actualment al barri de Russafa de València hi ha un carrer anomenat “carrer dels Vivons”.

2.9.2.2.4. Malnoms procedents de cognoms relatius als noms d'animals

Consignem ací els casos on documentalment es podria provar la relació entre el cognom de procedència animal i el malnom familiar: *Bou*³⁷⁹, *-et*, *-s*, *Ø/ Ø/ els* (<*Bou*) (Mas); *Bultaco* (<*Bultó*, “voltor” + *Paco*) (Pai); *Cucala*³⁸⁰, *-o*, *-es*, *Ø/ els* (Alaq, Ald, Man, Pics, Sed, Tor), 1a doc. a Tor, 1601-1650 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 99).

*Estornell*³⁸¹ (Sil), *Falcó* (Ald, Man, Tor), 1a doc. a Tor, cens de 1510: «Les cases de Jaume Falquó» (cf. Valldecabres Rodrigo 2002: 215); *Llobell* (Alc); *Meco*³⁸² (<*Meca* ?, “vedella”, cf. Moll 1982: 289) (Cat, Tor); *Llop*³⁸³, *el Tio* (<*Llop*) (Picn); *Milà* (Pai); *Mulet*, *-s*, *-es* (Ald, Alf, Sed, Sil).

2.9.2.2.5. Malnoms procedents de cognoms relatius a noms d'objectes inorgànics o inanimats

Boira, (*el de*) (Man, Pics), cf. Moll (1982: 291); *Borràs*, *el Tio* (Tor); *Borrassa*, *la* (Pai); *Botets*, *-a*, *els/la* (<*Botet*) (Alaq); *Boteta* (<*Botet*?) (Xir); *Carbonell* (Sil); *Cordellat* (Sil), «teixit de llana» (cf. DNV); *Trilla* (<*Trill*) (Alc); *Tronc*, *de/ el de* (<*Tronch*) (Picn); *Troncs* (<*Tronch*) (Tor), 1a doc. Tor, des de 1651-1700 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 133).

---

³⁷⁹ Cf. «JOAQUIN BOU VICENTE; Bouet.» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 6, Massanassa (1941), f. 294). Fresquet Fayos & Villafranca Giner (2000: 218) també documenten aquest cognom funcionant com a malnom a Cullera (la Ribera Baixa): «Bouet (diminutiu del cognom Bou)».

³⁸⁰ Podria ser el que Moreu-Rey (1982: 70) un sinònim dialectal de “corb”, que es troba en un nom de lloc com *Puig de Cucala*. Aquest puig es troba al municipi de Mont-ras, Baix Empordà.

³⁸¹ Era el cognom de Josep Estornell Arbona (cf. Antich Brocal 2021a: 136).

³⁸² *Meco* també és el nom d'un municipi de Madrid, que etimològicament procedeix de l'àrab i significa “muntanya pelada” (cf. Celdrán Gomáriz 2009: 484).

³⁸³. A Picanya existeix *l'Hort de Llop*, el propietari del qual l'any 1931 era José Maria Llop Soriano (cf. Vila-Belda Martí 2020: 222).

2.9.2.2.6. Malnoms procedents de cognoms que designen una acció, un fet biogràfic, una manera de comportar-se

Batalla (Sil), *Bataller* (Alb), *Farinós, el* (Alaq), *Galera* (Alc), *Mascarell, -a* (Alf), *Mascarós, -a* (Sil), *Tatai*³⁸⁴ (Cat), *Xeliu* (<*Geliu*) (Alf).

2.9.2.2.7. Malnoms procedents de cognoms relatius a noms d'arbres, plantes, vegetals, flors i fruits i els seus conreus

Albors (Sil), “arboç” (cf. Moll 1982: 227); *Almellero* (Tor), Herreros Moreno (2000: 29) creu que «probablement [ve] del cognom *Almeller*, documentat a Torrent ja entre els anys 1701-1750», per tant, podria ser una variant formal del substantiu *ametler* o *ametller*, “arbre que fa ametlles” (cf. Moll 1982: 227).

Bitllet (<*Millet*, “mill”) (Pics), una versió deïa que era una deformació del cognom *Millet* (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 39); *Boix, -a, el/ la (de)* (Cat, Sed); *Broseta*³⁸⁵ (<*Brossa* ?) (Ald); *Burguera* (<*Bruc*) (Alf); *Carrascosa* (Sil); *Cassany, -a, -es* (Alaq, Alc, Alf, Beni, Man, Sed); *Cercosa, la* (<*Cercós*) (Mas); *Cercós* (Tor); *Cirera, -o* (Man, Pai, Tor); *Codonyer* (Mas, Pics); *Flor* (Alc); *Ginestra* (Alaq).

*Majancoses*³⁸⁶ (<*Magencoses* <*Magencosa*) (Pics), 1a doc.: «Baptiste Magencoses» (Carta de Poblament de Picassent, 1611, cf. Febrer Romaguera 1985a: 26). L'any 1322 es documenta un mercader de València anomenat Guillem Magencosa³⁸⁷ (cf. Bordes García 2006: 360).

---

³⁸⁴ És un cognom de difícil adscripció. Una altra variant ortogràfica en seria *Tatay*. Coromines (OnCat: VII, 198) el relaciona amb l'arrel expressiva i infantil *Tat*.

³⁸⁵ Faure, Ribes & Garcia (2009: 171-172), creuen que podria ser un derivat en forma diminutiva de *Brossa*, però no descarten que provinga del cognom francès *Brossette*, amb el qual compartiria etimologia.

³⁸⁶ Deu ser un derivat del verb *magencar*, relacionable amb *eixarcolar*, que té el sentit de «'feina que es fa pel maig': *magencar* [...] (“la segona cavada”);» (PALDC 2013: IV, 90). Cf. «19 Machancoses Martorell José [...] (Machancoses)» (Romaguera Belenguer 2017: II, 48). Casanova (2007a: 46) proposa escriure «*Majancoses* per *Machancoses*».

³⁸⁷ Cf. «[...] Guillem Magencosa, mercader y ciudadano de Valencia, reconoce que Pere le pagó todas sus anteriores deudas (ARV, Protocolos, núm. 2837/Vich, S.; 1322, octubre 15, cit. per Bordes García 2006: 360).

Mallol, -a (Xir); *Mata* (Ald, Man); *Noguera* (Pics); *Nogués* (<*Noguers*) (Alf).

*Parra*³⁸⁸ (Alc), almenys a Alc i a Tor, el tenen famílies que els ve del cognom; *Picorrell/ Picorrei*³⁸⁹, *-a, el/ la* (<*Picornell* ?) (Beni, Pai, Tor); *Pomés, la de* (<*Pomers*³⁹⁰) (Xir).

Rabassa, -es, Ø/ les (Qua); *Romaguera, -es, Ø/ les* (Qua, Sed, Sil, Xir); *Roviro, -a, el Tio* (<*Rovira*) (Sil).

Sargues (<*Sarga*, “planta salicàcia”, del basc *zárica*, cf. Moll 1982: 242) (Cat); *Soliva* (<*S’Oliva*, “l’oliva”) (Sil, Tor), a Torrent es documenta entre 1751-1800 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 131).

Vinyes (Tor), la 1a doc. a Torrent és d’entre 1751-1800, i es manté fins a l’actualitat (cf. Climent Sanfèlix 1996: 135); *Vinyoles* (Beni).

---

³⁸⁸ A Alcàsser, *Parra* és també un cognom d’una família que funciona com a malnom; a Torrent, Besó Ros (1985: 236) documenta l’existència d’una persona anomenada «Carlos Parra Parra», tot i que Gómez, Alabajos & Font (2016: 53) també apunten que pot ser que una àvia de Conxa *la Parra* havia tingut una parra a la porta de casa.

³⁸⁹ *Picorrell* podria ser una variant formal de *Picornell*: *-rn> -rr* (*Picornell*> *Picorrell*). Segons Moll (1982: 231) l’ètim provindria del substantiu *picornell*, nom d’un bolet comestible. Climent Sanfèlix (1996: 122) el documenta a Torrent entre 1851 i 1900 (2 ocurrencies) i entre 1900 i 1950 (1 ocurrencia). El dolçainer de Torrent Vicent Iborra Paredes *Picorrei* (Torrent, 1945) i els motejats de Paiporta «Enrique Paredes (El Picorrell), Antonio Paredes (El Picorrell)» (Oliver Chirivella 2004b: 134) comparteixen el cognom *Paredes*. Per tant podem plantejar com a hipòtesi que el malnom se li va atribuir a un avantpassat comú que seria portador del cognom *Picornell* i que tindria relació amb persones dels dos pobles (Paiporta i Torrent) cognominades *Paredes*.

³⁹⁰ És la forma plural de *pomer*, arbre que fa pomes, amb elisió de la *-r* (cf. Moll 1982: 240).

2.9.2.3. Malnoms procedents de cognoms relatius a topònims catalans

2.9.2.3.1. Malnoms procedents de cognoms relatius a noms comuns de població

Burgell (Cat); *Capdevila*³⁹¹ (Cat); *Lavi*³⁹² *el Moreno* (<*Vila*) (Alf); *Vilita* (<*Vila*) (Beni).

2.9.2.3.2. Malnoms procedents de cognoms relatius a noms d'accidents hidrogràfics, dipòsits i conductes d'aigua

Bonafont (Sed); *Piletetes* (<*Piles*³⁹³) (Tor); *Riera, (el Tio)* (Alc, Ald, Sil); *Riuetes, les* (<*Rius*³⁹⁴) (Tor); *Sorribes, els* (Xir).

---

³⁹¹ És un cognom que significaria «'la part més alta de la vila' (en contraposició a *Soldevila*)» (cf. Moll 1982: 178). Per a Moreu-Rey (1982: 78) seria un nom de lloc que pertanyeria a les «diferents formes i estructures de l'aglomeració [urbana] i les seues parts».

³⁹² Cf. Metàtesi o «Inversió de Vila» (Puchades Pastor 1991: 211 [nota 12]).

³⁹³ Del cognom *Piles*, que es troba documentat ininterrompudament a Torrent des de 1651 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 123). Al segle XX se l'atribueix a persones cognominades *Piles*: «28. *Roque Piles Miquel Piletetes.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «69 *Roque Piles Roquet de Piletetes [...]*» (Fresquet Gozalvo 2011: 150); «184. *José Piles Miquel Piletetes.*» (Martínez Oria 2005c: 18). També existeix el topònim *Les Piles* (Conca de Barberà).

³⁹⁴ És un cognom que ja es documenta a Torrent des de principis del segle XVII (Climent Sanfèlix 1996: 126); Polikarpov (2013) observa que el cognom *Rius* es troba lligat a una de les famílies impulsores de la fabricació de xocolata a Torrent de finals del segle XIX: «[...] una de las chocolateras más emblemáticas de Torrent, la de Gerardo Rius, donde a finales del siglo XIX, se instaló el primer molino de cacao a vapor. En marzo de 2013 fue derribada.»

2.9.2.3.3. Malnoms procedents de cognoms relatius a noms d'accidents orogràfics i d'altres referents al relleu

Bauset (<*Baus*, “balç, cingle” cf. Moll 1982: 186) (Pai), *Boscana*³⁹⁵ (Picn); *Cava*³⁹⁶ (“cova”) (Alc, Cat), *Coll*, (*el Tio*) (Man, Pai, Picn, Qua), *Collasses* (<*Coll*³⁹⁷) (Man) (“Collases”, cf. Català Gimeno 1992: 262); *Comes* (Tor), *Corell*³⁹⁸ (<*Colell* <*Collell*, “dim. de *Coll*”, cf. Moll 1982: 189-190) (Tor).

Cotino/ Cotinet (<*Cotina*) (Alaq, Xir), podria ser una variant formal de *codina*, «capa de terra dura i compacta, difícil de treballar» (cf. Moll 1982: 189); *Cuquerella*, *el Tio* (<*Cucarull*, «cim agut de muntanya», cf. Moll 1982: 191) (Sil).

Espuig (<*Puig*, amb article salat aglutinat) (Sil), *Mompó el dels Joguets* (Alaq), *Mompó*³⁹⁹, *-neta*, *Ø/ la* (<*Mompó*), deriva de *montpaó*, que al seu torn prové del llatí MONTE PAVONIS (OnCat: V, 370) (Alaq, Alf, Sil), *Monrabala*, *la Tia* (<*Monrabal* <MONTE HRABAN (nom personal germànic), cf. Moll 1982: 192) (Man), *Montalt* (Alaq), nom de diverses muntanyes arreu del Principat; *Montalesa*, *la* (<*Montalt*) (Alaq).

---

³⁹⁵ Segons Moll (1982: 172), és una feminització del cognom *Boscà*, ‘habitant del bosc’.

³⁹⁶ Faure, Ribes & Garcia (2009: 232) observen que el mot procedeix de la veu «*cava* (del lat. *cava*, íd), ‘zanja, cueva’». Existeixen topònims catalans com *Cava* (Lleida), *la Cava* (Tarragona) i d'altres arreu de la península.

³⁹⁷ Hi ha nombrosos topònims que representen metafòricament aquest mot. Moreu-Rey (1982: 37) assenyalava que “un coll” fa al·lusió a «La depressió entre dos volums muntanyencs, aprofitada sovint per al passatge de camins [...]».

³⁹⁸ També podria ser una feminització de *Corella*, vila navarresa procedent del llatí VILLA CORELIA o VILLA CORELLIA, nom del propietari del que en origen seria una antiga heretat hispanoromana (Nieto Ballester 1997: 140).

³⁹⁹ A Alaquàs es documenta una forma pluralitzada: «Tots els Mompons eren gent molt culta, sabien molt» (Martí Cànoves 2002: 179).

*Pedrós*⁴⁰⁰ (Beni), *Penella*,⁴⁰¹ -es, Ø/ el/ els (Alc, Beni, Man, Cat, Qua, Sil, Tor), *Pla* (Alc, Picn), *Planells* (Beni, Sil), *Puget* (<*Puig*) (Tor), *Pujalt* (Alb), *Pujalt el de l'Estanc* (Alaq), *Pujol*, Ø/ la (Alc, Tor), *Ribera*, -es, -eta, Ø/ els/ Ø (Alb, Sil), *Roca*, (la) (Alaq, Cat, Xir), també és el nom de diversos municipis catalans; *Rubela*, -es, la/ Ø (<*Rubera*⁴⁰² ?) (Xir), *Serra* (Alb, Man, Pics, Sil, Xir), *Serreta*, -o, -a, Ø/ el/ la (Cat, Man, Mis), *Soler*, -o, -a, -s, -es Ø/ el/ la/ els/ les (Alb, Ald, Mas, Pics, Qua), *Sapena* (Sil), *Sospedra* (Alb, Sed), *Tormo* (Tor), documentat a Tor entre 1751-1950, cf. Climent Sanfèlix (1996: 132), *Vallet*⁴⁰³ (<*Vall*) (Qua).

---

⁴⁰⁰ Segons Moll (1982: 194), «de l'adjectiu *pedrós*, 'fet de pedra' o 'abundant de pedra'».

⁴⁰¹ Coromines (OnCat: VI, 194) menciona l'existència d'una muntanya i un molí al terme de la Pobla de Lillet (el Berguedà) anomenats *Penella*.

⁴⁰² Sorribes Santa Maria (1989: 369) assenyalava que *Rubeles* és un cognom existent a València. A Xirivella no tenim dades que permeten confirmar que alguna persona de les motejades el tenia com a cognom: «Isabel Bondia la Rubela» (Blasco, Giménez & Aguilar 1999: 77); «Lluís Bondia i Serra "Rubeles"» (Camps i Paricio; Blasco i Ortí 1992: 8). Pel que fa a l'origen de la forma *Rubela*, podríem considerar-la una variant formal, amb -l, del cognom *Rubera*, que derivaria del llatí RUPARIA, "rocosa" (Moll 1982: 203).

⁴⁰³ Segons Moll (1982: 209), "forma diminutiva de *vall*"; «VALLET. Se llama este individuo TEODORO VALLET» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp.2, Quart de Poblet, 1941, f. 274).

2.9.2.3.4. Malnoms procedents de cognoms relatius a noms d'edificis, altres construccions i les seues dependències

Alacreu (Sed), *Alapont* (Ald, Beni, Sil), *Alapont el Sabater* (Alb); *Barrera* (Sil), Josep Barrera era el propietari d'un bar de Silla anomenat "Bar Barrera" (cf. Antich Brocal (2007: 35), que etimològicament significa «porta feta de barres» (cf. Moll 1982: 209); *Boïls*, *Amparo la* (Tor), *Boltes*⁴⁰⁴ (<*Voltes* ?) (Tor), *Cabanes* (Alc, Alb, Alf, Cat, Man, Pics, Sil), *Cabanetes* (Cat), *Casals* (Pics), *Casanova* (Alaq, Picn), *Casitas*⁴⁰⁵ (<*Casas* <*Cases*) (Beni), *Cortina*⁴⁰⁶ (Tor); *Fabregat* (Pics), del llatí FABRICA, "lloc de fabricació" (cf. Moll 1982: 214); *Granja* (Alc, Mas).

Mas (Sil), *Molina* (Ald, Alf, Pai, Qua), variant arcaica de molí (cf. Moll 1982: 217); *Molins*, *-a*, *Ø/ la* (Qua, Tor), *Palanca* (Alb, Beni), si ve d'un cognom, podria ser un «pont de fusta sense arcs», cf. Moll (1982: 217); *Palau*, *-a* *Ø/ la* (Alc, Beni, Sil), *Pont*,⁴⁰⁷ *-a*, *el Tio/ Ø* (Tor), *Porta*⁴⁰⁸ (Sed, Sil, Tor), *Salana*, *la* (<*Sala*⁴⁰⁹) (Alaq), *Sam* (<*Mas*) (Sil), era el cognom del portador dit a l'inrevés, ja que s'anomenava Vicent Mas (cf. Monforte Casañ 2015: 429; cf. Machancoses 1997: 26); *Tena*,⁴¹⁰ *la* (<*tenda*) (Mas), cf. Moll (1982: 220), "l'Agüela" *Tena* (Picn), *Tent*,⁴¹¹ *el* (<*Tena* ?) (Sil), *Torralba*, (*el Tio*) (Alc, Ald), *Torres*, *Ø/ la* (Alaq, Pics).

---

⁴⁰⁴ Es documenta a Torrent entre 1901-1950 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 92).

⁴⁰⁵ Segons el CMB (2018: 3), el malnom li ve del cognom: «Manolo Casas [...]».

⁴⁰⁶ Es documenta a Torrent entre 1568-1650 i 1801-1950 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 99). Segons Moll (1982: 213), «derivat de *cort*, 'corral'».

⁴⁰⁷ Es documenta a Torrent entre 1901 i 1950 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 123).

⁴⁰⁸ A Sedaví «la família "Porta", la componían Paco Porta Medrano [...]» (cf. Baixauli Ferrer 2013: 62), o siga, era el cognom familiar que funcionava com a malnom. A Torrent, segons Medina Gimeno (2013, juny 12), era el segon cognom d'un dels avantpassats dels al·ludits, «Joaquín Gimeno Porta».

⁴⁰⁹ 1a doc. a Alaquàs, s. XVIII, entre 1700-1710 (cf. Juan Redal 1983: 39).

⁴¹⁰ Cap la possibilitat també que el cognom siga toponímic, i que tinga relació amb la Vall de Tena (Aragó). Faure, Ribes & Garcia (2009: 718-719) assenyalen que l'ètim del topònim podria estar relacionat amb el mot catalano-aragonés *tena*, «cobertizo para tener recogidos a los ganados y particularmente el destinado a los bueyes».

⁴¹¹ Casanova (2012: 71) pensa que podria ser el resultat d'una masculinització de *Tena*, a partir del deotopònim *Tena* en aragonés.

2.9.2.3.5. Malnoms procedents de cognoms relatius a noms de preparacions i utilitzacions del terreny i de treballs agrícoles

Arolas (<*eroles* <*areola*, petita era de batre cereals, cf. Moll 1982: 224) (Sil); *Bardissa*,⁴¹² Ø/ *la* (Pics), 1a doc. 1611, «Onufrius Bardisa» (cf. Febrer Romaguera 1985a: 26); *Fita* (Pai), «pedra assenyaladora de límits» (cf. Moll 1982: 224); *Garrigues* (Tor); *Jardí*,⁴¹³ -*na*, *el Tio/ la* (Picn), *Molesa* (<*Moles*) (Tor), feminització del cognom *Moles*,⁴¹⁴ forma plural del mot *mola*, “roda de molí” cf. Moll (1982: 225); *Motes*,⁴¹⁵ Ø/ *la de* (Sil, Xir), *Rastoll* (<*Rostoll*) (Cat), *Roig de Rostoll*, *el* (Sil), *Trilla* (Alc), «tancat de plantes enfiladisses sostingut per pals ficats en terra» (cf. Moll 1982: 226).

---

⁴¹² Tot i que Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 97) documenten el malnom «Bardissa, Ø/ la» amb el motiu de «persona amb el geni fort», nosaltres creiem que és possible que el mot corresponga a una cognom ja desaparegut que s’ha conservat funcionant com a malnom.

⁴¹³ Cf. «Chardí- na, el Tio / la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 123).

⁴¹⁴ Climent Sanfèlix (1996: 117) documenta el cognom *Moles* a Torrent entre 1701 i 1950.

⁴¹⁵ Moreu-Rey (1982: 37) indica que «La Mota (Les Motes) equival originàriament a un munt de terra o de pedres: pot designar un pujol».

2.9.2.3.6. Malnoms procedents de cognoms relatius a poblacions, comarques, regions catalanoparlants

Aguilara, -s, l'/ Ø (<*Aguilar*, diversos municipis arreu de la península, entre ells Aguilar de Segarra, el Bages, Barcelona) (Cat), *Albinyana*⁴¹⁶ (<ALBINIANA <ALBINIANUS, cf. Moll 1982: 61; Moreu-Rey 1982: 138) (Picn); *Alós*,⁴¹⁷ -os, Ø/ els (> *Alòs de Balaguer*, la Noguera, Lleida; *Alòs d'Isil*, Pallars Sobirà, Lleida) (Alaq, Cat), *Almenar* (<*Almenar*, Segrià, Lleida) (Picn), *Artés* (Picn), és el nom d'una vila del Moianès, Barcelona.

Balaguera, la (<*Balaguer*, la Noguera, Lleida) (Alb, Ald), *Belloca* (<*Bell-lloch*, Pla d'Urgell, Lleida) (Sil), *Belloch* (<*Bell-lloch*) (Cat), *Benlloch*⁴¹⁸ (<*Bell-lloch*) (Alaq, Bene, Pics, Qua), *Catalunya* (Sil), *Cine Benlloch*, el del (Alaq), *Bisbal* (<*La Bisbal*, diversos topònims catalans) (Alc), *Boix*, -a, Ø/ el/ la (Cat, Sed), *Bordoi* (<*Bordoll*, «lloc del Conflent integrat en el municipi d'Orellà»⁴¹⁹) (Man), *Borra*, -es (<*Ivorra*, la Segarra, Lleida) (Tor).

Calabuig, -ja, Ø/ la (Ald, Pai, Sed, Tor), és el nom d'un llogaret del municipi de Bàscara, l'Alt Empordà, Girona; *Canalda*⁴²⁰ (Sil), és el nom d'un poblet del municipi d'Odèn, el Solsonès, Lleida; *Cànoves* (Alb), és el nom d'un poble del Vallès Oriental, Barcelona; *Cardona* (<*Cardona*, Bages, Barcelona) (Alc, Alf, Pai); *Carrús*,⁴²¹ -a, el/ la (Picn, Xir); *Castelló*,⁴²² el Tio (Tor); *Castellons*,⁴²³ els (<*Castelló*) (Sed); *Cervera*, -es, el de/ els (Alaq, Alc, Tor); *Cerveró*, el Tio (Alf); *Coleja*, el (<*Alcoleja*, el Comtat/ *Alcoletge*, Segrià, Lleida) (Alc); *Conesa* (<*Conesa*, Conca de Barberà, Tarragona) (Sil); *Corrons*, el Tio (<*Corró d'Amunt*, Vallès Oriental, Barcelona) (Picn); *Cruanyes* (<*Plana de Cruanyes*, Ridaura, la Garrotxa, Girona) (Alc), 1a doc. any 938: "Crosaunas" (cf. OnCat: III, 470); *Cubells/ Cubella/ Cubellets* (<*Cubells*, la Noguera, Lleida) (Alaq, Ald, Alf, Bene, Picn, Tor, Xir), *Cubit* (<*Cubells*, la Noguera, Lleida) (Alf).

*Dasca*⁴²⁴ (Alc), *Figuerola* (Sil), *Forés*,⁴²⁵ -a, -sos, Ø/ la/ els (Pics, Sil, Xir); *Garrilletes* (<*Garrigues* <(la) *Garriga*, diversos topònims catalans, entre ells el nom d'una comarca: les Garrigues) (Picn), *Llavata*⁴²⁶ (<*Llevata*, actualment *Viu de Llevata*, l'Alta Ribargorça, Lleida) (Sil); *Llorret*⁴²⁷/ *Llorro* (<*Lloret* <*Lloret de Mar*, la Selva) (Alc).

---

⁴¹⁶ És el nom d'una vila de la comarca del Baix Penedès, que al seu torn procediria del gentilici llatí ALBINIANA (Moll 1982: 126). Casanova (2007a: 46) assenyala que el cognom *Alminyana* és una dissimilació d'*Albinyana*.

⁴¹⁷ També existeixen dos municipis francesos anomenats *Alòs*, un al departament de l'Arieja, Occitània, i un altre a la Provença, Occitània.

⁴¹⁸ A Picassent va donar lloc a una coneguda casa que actualment pertany a l'Ajuntament: «La clavariessa fou Adelia, la filla d'Alberto Benlloch, el que era amo de la que hui coneixem com la Casa de Benlloch, [...]» (Gómez 2013: 23).

⁴¹⁹ Cf. Bibiloni, Gabriel (2010), «Definitivament, Son Bordoll», dins del bloc *Amb bones paraules* (6 de novembre de 2010). Disponible en línia a: <https://bibiloni.cat/ambbonesparaules/son_bordoll.html>. [Consulta 4-11-2021].

⁴²⁰ Tot i que és molt probable que el cognom procedisca del topònim del mateix nom, cap la possibilitat que també es pugui interpretar, segons una comunicació oral de l'investigador Febrer Romaguera (2020), com a una metàtesi de *Calanda*, comarca del Baix Aragó (Terol).

⁴²¹ Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 120) creuen que «probablement és un cognom». En cas de ser-ho, podríem pensar que es tracta d'un cognom d'origen toponímic com el del nom d'una pedania del terme d'Elx (Baix Vinalopó) anomenada així.

⁴²² A Torrent, «El Tio Caswtelló, era dueño del cine del "El Vedat", de profesión instalador eléctrico, es el abuelo de Vte. Castelló [...]» (Alejos Gonzalez 2016, maig 31).

⁴²³ Eren portadors del cognom Castelló: «Manuel Puchades Castelló, de "els Castellons"» (Ruiz Monrabal 2008: 207).

⁴²⁴ Es un cognom de difícil adscripció. L'hem inclòs en aquest apartat perquè la primera referència que en tenim és del segle XVIII, i correspon a una casa pairal anomenada *Cal Dasca*, situada al municipi de les Borges del Camp (Baix Camp, Tarragona). A l'Arxiu Parroquial d'Alcàsser (APA, QL, llibre 15é, matrimonis, 1861-1870, f. 395v) es documenta l'any 1870 un novençà de vint-i-nou anys anomenat "José Dasca", natural de Montcada (l'Horta Nord) però que també va residir a Vinalesa (l'Horta Nord). Curiosament, és en aquest mateix poble de Vinalesa on Biosca Postius & Garcia Navarro (1992: 485) relacionen el malnom sense classificar *Dascó*, probablement una variant formal d'aquest cognom amb el sufix -ó. El DCVB menciona els municipis de Masnou, Barcelona, Carcaixent i Valls com a llocs on s'hi pot trobar.

⁴²⁵ Actualment l'ètim correspon al nom d'un municipi de la Conca de Barberà (Tarragona). Tot i que Moll (1982: 192) considera que és una variant formal de *Forest*, "bosc", Moreu-Rey (1982: 111) creu que «amb Caors [antic terme de Belltall, Conca de Barberà, Tarragona] al costat: la documentació antiga no justifica l'etimologia de "forest" generalment proposada». Coromines (OnCat: IV, 256) indica que hi ha diversos topònims que fan referència a accidents geogràfics que contenen un derivat acabat en -ENSIS del llatí FORAS, com Castell-forès, Puig-forès, Serra-Forès, amb el sentit de «punt alt i prominent».

⁴²⁶ Cf. «[...] treballava de jornalero el tío Paco Garcia, *Llavata*, fent taulells i boqueries de reg.» (Antich Brocal 2007: 238).

⁴²⁷ Els motejats no eren portadors del cognom, però, segons indica Simó Rosaleny (2010: 341), els seus avantpassats procedien de pobles de la Ribera Alta com Carcaixent o la Poble Llarga «on hi ha gent amb aquest cognom d'antics repobladors medievals [...]». En un cens de Carcaixent de 1667 en podem trobar algunes persones portadores com: «Francés Lloret» (ARV, Cens de 1667, Veïnat de Carcaixent, Generalitat, núm. 4973, f. 9v) o «Josep Lloret» (ARV, Cens de 1667, Veïnat de Carcaixent, Generalitat, núm. 4973, f. 9r). L'etimologia del topònim provindria del llatí LAURETUM, 'camp de llorers' (Moll 1982: 143).

Margalef (<*Margalef*, nom de pobles del Priorat i del Pla d'Urgell, segurament d'etimologia àrab, cf. Moll 1982: 143) (Alb), *Martorell* (<*Martorell*, Baix Llobregat, Barcelona) (Pics), *Millà*, *-na*, *-et*, Ø/ *la*/ Ø (Cat, Mas, Sil), *Miravet* (<*Miravet*,⁴²⁸ Ribera d'Ebre, Tarragona) (Sil); *Molés*, *-a* (Tor), nom d'un llogaret del Berguedà, i d'altres topònims menors (cf. Moll 1982: 145); *Montagut* (Ald, Tor), nom de diversos pobles catalans i de muntanya (cf. Moll 1982: 145); *Montsorrino*, *-a*, *-s* (<*Montsoriu*, és un castell de la comarca de la Selva; es troba sobre un turó del mateix nom) (Alaq, Picn).

Naia (<*Natjà*,⁴²⁹ la Llitera, Osca) (Cat), *Noguera* (Pics), *Palau*, *-a* Ø/ *la* (Alc, Beni), *Palop*, *-es*, Ø/ *les* (<*Palop* <*Polop*,⁴³⁰ Marina Baixa) (Alaq, Man, Tor), *Perelló*⁴³¹ (Cat), *Perpinyà* (Bene), *Pujal* [putʃál] (Pai), «és un nom de diversos poblets de la Vall de Ribes, de l'Alt Urgell i del Pallars Sobirà» (cf. Moll 1982: 151); *Piles*, *el de/ la* (<*les Piles*, la Conca de Barberà) (Qua, Tor).

Rabassa, *-es*, Ø/ *les* (Qua), *Ribelles* (<*Ribelles*, entitat de població d'Albanyà, a l'Alt Empordà, Girona; o també, poble del municipi de Vilanova de l'Aguda, la Noguera, Lleida) (Sil), *Ridaura* (<*Ridaura*, la Garrotxa, Girona) (Bene), *Ripoll*, *-a*, *-es* (<*Ripoll*, Ripollès, Girona) (Ald, Alf, Sed), *Rosselló* (Tor, Xir), *Segarra*, Ø/ *la* (Ald, Alf, Cat), *Sellés* (<*Cellers*, Pallars Jussà, Lleida) (Alc); *Súria*, *el Tio* (Man), *Súrio*,⁴³² *el* (<*Súria*, Bages) (Cat, Sil).

Tarratral, *-a*, *el/ la* (<*Tàrrega* ?), és possible que siga una homonimització formal a partir d'aquest llinatge d'origen toponímic, ja que alguns dels motejats eren portadors del cognom *Tàrrega*⁴³³; *Tàrrega* (<*Tàrrega*, l'Urgell) (Ald), *Toran* (<*Torà*, la Segarra, per castellanització?) (Tor), també podria provenir d'un topònim gallec; *Tordera*, *-o* (<*Tordera*, Maresme) (Picn), *Vallespi*,⁴³⁴ *el Tio* (<*Vallespir*, comarca de la Catalunya Nord); *Vedrenyo*⁴³⁵ (<*La Vedrenya*, nom d'un llogaret i santuari del municipi d'Artesa de Segre, Noguera) (Sil); *Verdú*, *els* (<*Verdú*, l'Urgell) (Beni), *Vilaret* (<*Vilar*, nom de diversos topònims catalans) (Man); *Villaplana* (<*Vilaplana*, diversos topònims catalans) (Alc), *Xiri* (<*Xirivella*) (Cat, Man).

⁴²⁸ Segons Moll (1982: 144), ve de l'àrab *marabit*, 'ermitans'.

⁴²⁹ Natjà és el nom d'un llogaret agregat al municipi catalanoparlant de Baells, la Llitera (Osca). Coromines (OnCat: V, 443-444) creu que és d'origen etimològic àrab: *A(n)-jnagâ*, i tindria el significat de "lloc elevat en què hom se sent segur". La seua menció més antiga és de 1090. Podria estar emparentat etimològicament amb el nom d'un altre municipi d'Osca com Lanaja (els Monegres).

2.9.2.3.7. Malnoms procedents de cognoms relatius a noms de ciutats, poblacions, regions, països d'altres dominis lingüístics

Baiona, la (Ald), *Baiona*,⁴³⁶ *el Xato* (Alaq), *Baviera* (Alc, Picn, Sil, Tor), *Pampló* (<*Pamplona*, és una masculinització del nom de la capital navarresa) (Tor), *Pavia, la* (Xir), podria ser del cognom que procediria del nom d'una ciutat del nord d'Itàlia (cf. Moll 1982: 168).

---

⁴³⁰ Segons Celdrán Gomáriz (2009: 619), procedeix del llatí POPULUS = 'xop', a través de distints canvis en època mossàrab a partir d'una forma PLOPPUS, amb metàtesi de /l/.

⁴³¹ Era el cognom d'una persona de Catarroja: «Josep A. Perelló "Perelló"» (Raga Ramon 1998: 59), el qual regentava un forn que era conegut com a *forn de Perelló* o *forn de la Ràdio* "perquè hi tenien ràdio i la gent anava a escoltar els programes, especialment les notícies" (Valls Bonet 2018: 45).

⁴³² També és possible que siga una variant formal d'altres cognoms procedents de topònims com *Sória*, *Sori* (Itàlia) o *Zorio* (Albacete). Cf. «Forasters també en teniu, [...], el Surio, [...]» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n).

⁴³³ Cf. «Paco Tàrrega *el Tarratrai*» (cf. Tarín i López 1998b: 172); «Vicent Tàrrega Aguilar *el Tarratrai*» (Tarín i López 1997: 100).

⁴³⁴ Cf. A Massanassa hi havia «[...] un venedor ambulat molt xarrador que es cridava el tio Ballespi» (Moreno 2018: 43).

⁴³⁵ També podria ser una castellanització d'un gentilici del topònim de *Vedrina* (>*Vedreny*), Occitània.

⁴³⁶ Cf. «Pascual Bayona, fill del "xato Bayona".» ([QIA] Anònim 1993: 235).

2.9.2.3.8. Malnoms procedents de cognoms relatius a gentilicis

Berguedà (Alf), «nadiu de Berga» (cf. Moll 1982: 171); *Catalana, la* (<*Català*) (Cat), un avantpassat tenia *Català* de cognom (Segarra 2021); *Cerdà* (Tor), «nadiu de la Cerdanya» (cf. Moll 1982: 172); *Francés*⁴³⁷ (Alc), *Gascó, -na, Ø/ la Tia* (Alb, Alf, Sil); *Linyana*⁴³⁸ (<*Linyà*, municipi de Navès, Solsonès ?) (Mas), *Morellà, -na, -ns, Ø/ Ø/ dels* (Cat, Mas, Pai, Sil).

Pallarés, -a, (el)/ la [paʎarés] / [paʎerés] (Alaq, Sil), nadiu del Pallars (cf. Moll 1982: 175); *Requeni, -a, Ø/ la* (Xir), tot i que Requena és un topònim que pertany a una comarca castellanoparlant del País Valencià, incloem ací el seu gentilici perquè tradicionalment ha estat catalanitzat amb la pronunciació aguda [rekení], tot i que actualment a pobles de la comarca com Alcàsser, Manises o Xirivella hom el pronuncia de forma plana [rekéni]; *Sardano, -s, els* (<*Cerdà* ?) (Beni), podria també ser en referència al cognom *Cerdà/ Sardà* d'algun avantpassat, encara que el seu cognom actual és *San Martín* (Pons Polit 2016).

---

⁴³⁷ «Francés Ferri, Francisco *Francés*» (cf. Simó Rosaleny 2010: 389).

⁴³⁸ També podria ser un cognom procedent de municipis occitans anomenats *Linha* o *Linhan* (vg. cognoms occitans).

2.9.2.4. Malnoms procedents de cognoms d'origen no català

2.9.2.4.1. Malnoms procedents de cognoms aràbics⁴³⁹

Alcayna (<*Alcaine*,⁴⁴⁰ Terol) (Alc), *Almudéver* (<*Almudévar*, Osa) (Alb), *Carratalà* (<àr. *Kalaterrà*, “castell d'Errà”, cf. Moll 1982: 303) (Ald), *Gassull* (<*uazul*, «molt generós», segons Epalza, o de *Kazula*, nom d'una tribu presahariana, citats per Moll 1982: 303) (Tor).

Margalef (<àr. *Marg Xalaf*, segons Vernet, citat per Moll 1982: 303) (Alb); *Nàgers, els* (<*Nàger* <*Nağğar*, nom personal, cf. Moll 1982: 303) (Beni), *Rosaleny* (<*Ressalany*⁴⁴¹ <àr. *Ras al Ain*, «cap de la deu d'un corrent d'aigua», cf. Coromines (OnCat: VI, 375)) (Sil); *Suai* (Alc), *Xàfer/ Jàfer*⁴⁴², -s, Ø/ *els* (<àr. *jafir*, “dur” o *Jaffar*, nom propi) (Alf).

---

⁴³⁹ Bàsicament el que adjuntem en aquest apartat són cognoms d'etimologia aràbiga de distinta procedència territorial, ja que poden provenir tant de noms de lloc aragonesos (*Alcaine*, *Almudévar*) com de valencians (*Rosaleny*), o d'altres.

⁴⁴⁰ Segons Celadrán Gomàriz (2009: 27), apareix en documents del segle XIII com a *Arcaine* i procedeix de l'àrab “erq ‘ayu”, amb el significat de ‘lloc on naix un brollador’, o ‘font de riu’.

⁴⁴¹ Era un antic lloc de moriscos que actualment correspon a una partida del terme de Benimodo (la Ribera Alta).

⁴⁴² Tot i que Coromines (OnCat: IV, 461) el considera d'etimologia àrab, també podria ser una variant formal de *Jafre*, derivada de l'antropònim germànic *Wifred*, d'on també procediria l'antropònim *Jofre* (cf. Bofarull Terrades 2002: 91).

2.9.2.4.2. Malnoms procedents de cognoms bascos o d'àrees bascòfones

Arolas (Sil), també podria ser català (<*Eroles* <*Eres*); *Artola* (Cat), *Baiarri*⁴⁴³ (<*Bayarri*) (Cat, Pai), *Baixauli*⁴⁴⁴ (<*Baxauri* ?) (Pics, Sil), *Barrútia* (Alc), *Berrondo*⁴⁴⁵ (Tor), *Caparrós* (<*Caparroso*<*Caparross*/ *Caparroz*, municipi de Navarra) (Alf), una de les dos possibles etimologies que Faure, Ribes & Garcia (2009: 208) proposen tindria relació amb un derivat del basc *kapar(ra)*, “zarza, cambrón”; *Chazarra* (Alc); *Dolores*⁴⁴⁶ (<*D'Oloriz*) (Ald), etimologia popular a partir del nom d'una alqueria del terme de Quart de Poblet.

---

⁴⁴³ Antich Brocal (2014: 68) documenta l'expressió «Baiarri pudent!!», i la considera un insult valencià sinònim d'animal mort. A Torrent es documenta ininterrompudament com a cognom des de 1751 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 90).

⁴⁴⁴ Els motejats de Silla procedeixen d'Alfagar, que és el lloc on es documenta per primera vegada a la nostra comarca, segons un cens de l'any 1534: «17. Joan de Baxauri» (Tarazona Mas 2014: s/n). Segons aquest mateix investigador, el cognom «pot tindre el seu origen en alguns dels pobladors de l'horta de València provinents de *Baxauri*, pertanyent a la muntanya alabesa, a l'actual comtat de Treviño i que esdevindrà un antecedent del cognom Baixauli, de forta implantació al nostre poble». S'ha de dir també que existeix un antic lloc documentat l'any 1025 al Comtat de Treviño com a *Bassahuri* (Michelena 1997: 68), i que ara s'anomena en basc *Baxauri*, i en castellà *Bajauri*. Hi ha un altre topònim prop de Bilbao anomenat *Basauri*. Etimològicament vindria dels mots “baso” selva (Michelena 1997: 67), i “uri”, vila, poble (Michelena 1997: 159), que es podria traduir per “poble del bosc”.

⁴⁴⁵ Cf. «[...] colombaires...mi suegro Jose Navarro Navarro (Berrondo), de la familia de los "pechitos"» (López Fernández 2015, abril 26).

⁴⁴⁶ Aquest malnom no existeix realment atribuït a cap persona en particular. El prenom *Dolores*, que es troba present al topònim de l'Alqueria Dolores o l'Alquerieta, és una deformació, per etimologia popular, del cognom *Oloris* (Andrés Raga 2003: 193), que ja apareix documentat al segle XIX en una alqueria del terme de Quart de Poblet, dins de la partida de l'ermita de Sant Onofre: «10. La Alqueria vulgo de Olóris, de Dn. Felix Pastor, vive Joseph Ósca.» (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 51v).

*Espeleta*⁴⁴⁷/*Ezpeleta* (Alaq, Tor), *Gaona*⁴⁴⁸ (<*Gauna*?) (Alb, Beni, Cat), *Gavara*⁴⁴⁹ (<*Guevara*) (Cat, Sil), *Gorría*⁴⁵⁰ (Sil), *Gorrís* (<*Górriz*⁴⁵¹) (Sil), *Ibor* (Bene, Cat), *Iranzo* (Sil), *Laza*, *-seta* (Pics), *Lecue* (Alaq).

Mandigorra/ Mandingorra (Beni, Pai, Sed), *Marculeta* (Alf), *Mendieta* (Beni), *Mendoça* (<*Mendoza*) (Alaq, Tor), *Miota* (Alaq), *Murgui*⁴⁵² (<*Burgui*) (Qua), *Ochea* (Sed), *Onyate* (Mas), *Raga/ Ragueta* (<*Larraga*) (Pai, Picn), *Rútia* (<*Urrutia*) (Pics), *Sabalo*⁴⁵³, *el* (<*Zabalo/ Zabala*) (Sed), *Sarasa* (Man, Tor, Xir), *Sorregín/ Sorrejín* (Xir), *Úrios* (Tor), *Uscudumet* (<*Uzcudun*) (Man), *Vergara* (Xir).

---

⁴⁴⁷ Hernández Doria & Tronchoni Albert (2016: 139) també en documenten una forma amb la consonant lateral alveolar esdevinguda palatal: «Espelleta, l'».

⁴⁴⁸ Segurament és una variant formal del nom d'un llogaret d'Àlaba anomenat *Gauna*, i que pertany a l'actual municipi d'Iruraitz-Gauna. Segons Albaigès i Olivart (1999: 203), procedeix del basc *ana*, *aona*, *ona*, *una* ("pastura"), amb *g*- protètica.

⁴⁴⁹ Creiem que és una variant formal del topònim esdevingut cognom *Guevara* (cf. Moll 1982: 167). *Guevara* és un municipi del País Basc. A Silla era un dels cognoms d'un avantpassat de la família dels motejats, i que ja no mantenen (Revert Beneito 2017). També cabria la possibilitat que fora una variant formal del cognom d'origen toponímic *Gavarra* o *Gabarra*, que correspon al nom d'un poble de Lleida, l'ètim del qual és *gavarra*, 'roser silvestre' (cf. Faure, Ribes & Garcia 2009: 362).

⁴⁵⁰ Cf. «- Cognoms: [...] *Gorría*» (Zaragozà Pérez 1991: 255).

⁴⁵¹ Era el segon cognom del motorista Vicent Saragossà Górriz, que era un dels noms amb què es coneixia *el motor del Mill* o *d'Alapont* de Silla (cf. Antich Brocal 2021b: 152). Segons Michelena (1997: 97), "gorri" significa "roig" en basc. El sufix *-iz* podria haver estat emprat en temps més recents per a formar derivats d'altres topònims o cognoms (Michelena 1997: 109). També es documenta com a malnom a Castelló de la Plana amb una pronunciació aguda: «*Gorrís* (cognom, Gorriz);» (cf. Forcadell Saport 1992: 504).

⁴⁵² *Murgui* també es documenta com a cognom funcionant com a malnom a Tavernes Blanques (l'Horta Nord) (Garcia Osuna 1999: 177).

⁴⁵³ Era el segon cognom d'un rebesavi dels motejats anomenat Miguel Sospedra Zabalo (Ruiz Monrabal 2008: 253).

2.9.2.4.3. Malnoms procedents de cognoms castellans

Pensem que aquest apartat pot ser d'interès pel val valor que pot aportar en referència a l'origen d'alguns cognoms rars que funcionen com a malnoms.

2.9.2.4.3.1. Malnoms procedents de cognoms castellans relatius a antropònims

Alonso (Alf, Tor), *Canuto* (Tor), *Colicàrpi*⁴⁵⁴ (<*Policarpio*) (Tor), *Cosme* (Alaq, Mas, Tor); *Diéguez* (Ald), *Diesa, la* (<*Díez*) (Alc), *Ferrandis*⁴⁵⁵ (<arag. *Ferrándiz*) (Pai, Tor), *Galindo* (Alf), *Gil* (Alc), *Gilote* (Alaq), s'anomenava «Francisco Gil» ([QIA] Anònim 2004: 261); *Gimeno* (Alaq, Qua), *Godoi, -a, Ø/ la* (<*Godoy*) (Alaq, Cat, Mas), *Gomet* (<*Gómez*) (Cat), *Gometes, les* (<*Gómez*) (Pics, Sil), *Lopes, el* (<*López*) (Alc), *Llopis, el Tio* (Pai), cf. Sanz (2007: 43); *Llopo, el* (<*Llópez* < *López*) (Beni), cf. CMB (2018: 7).

Morante, el de (<*Maurandus/ Morand*) (Qua), *Montesinos*⁴⁵⁶ (Picn, Xir), *Monyós* (<*Muñoz*) (Beni), *Munyós, -a, -os, -es, Ø/ la/ el/ les* (<*Muñoz*) (Ald, Mas, Man, Pai, Picn), *Munís*⁴⁵⁷ (<*Muñiz* ?) (Tor), *Pacheco*⁴⁵⁸, *la de* (Pai), cf. Sanz (2007: 45); *Paes* (<*Páez*) (Tor), *Ponce* (Alc, Pai, Pics), *Quiles* (<*Quílez*, “Quiricus”, adaptació llatina del grec “Kiriakós”) (Alb, Cat); *Rodrigo, el de la* (<*Rodrigo*) (Qua), *Saez* (Picn), *Tello, -s* (Alaq, Alf, Pai).

---

⁴⁵⁴ «Probablement de Policarpio.» (Herrerros Moreno 2000: 67).

⁴⁵⁵ Faure, Ribes & Garcia (2009: 345) observen que *Ferrandis* és «una forma valenciana derivada del aragonés *Ferrándiz*».

⁴⁵⁶ Com a cognom castellà, 1a doc.. 1289, cf. Faure, Ribes & Garcia (2009: 527).

⁴⁵⁷ Cf. «92. *Ismael Favia Vidal Munís*» (Martínez Oria 2005c: 18).

⁴⁵⁸ Faure, Ribes & Garcia (2009: 574) creuen que el més probable és que siga un nom personal «de origen prerromano y seguramente indoeuropeo».

2.9.2.4.3.2. Malnoms procedents de cognoms castellans relatius a oficis o professions

Aguada, d' (*Aguado* <*Aguador*) (Alc), *Alcaide*⁴⁵⁹ (Sil), *Caballero, el Tio* (Qua), *Carpintera, la* (<*Carpintero*) (Man), *Calero* (Alf), *Capriles* (?) (Sil), *Cascales, de* (Ald), *Conejeros* (Tor), *Correa* (Mis, Xir); *Herrerito de Paiporta* (<*Herreros*) (Pai), *Palmero*⁴⁶⁰, *-a, -os, Ø/ la/ els* (Alc, Mas, Picn), *Romero*⁴⁶¹, *el* (Alc, Ald, Alf, Bene, Mis, Picn, Pics, Tor), segurament en quasi tots els casos prové del mateix cognom; *Soldado* (Alc).

2.9.2.4.3.3. Malnoms procedents de cognoms castellans procedents de trets físics o malnoms

*Cabello*⁴⁶² (Sil), *Calvo, -s el/ els* (Sil), *Calvete, el Tio* (Tor), *Cano*⁴⁶³, *el* (Alb, Cat), *Carrillo* (Alc, Alf, Pics), *Crespa la* (<*Crespo*) (Alc, Alf), *Chicote*⁴⁶⁴ (Beni), *Galan*⁴⁶⁵, *-o, -a, -s, el/ la* (Alc, Ald, Alf, Pai, Picn, Pics, Sil, Tor, Xir), *Garrida* (<*Garrido*) (Cat), *Gigante*⁴⁶⁶ (Alc, Sil), la família *Gigante* d'Alcàsser procedeix de Silla; *Lobejón* (Alc).

Mayo,⁴⁶⁷ *-s* (Cat, Mas) (Segarra 2021); *Mesados* (<*Mesado*) (Cat), *Pardo, -a, -et, el/ la* (Alaq, Alf, Cat, Pics, Qua), *Roiet* (<*cast. Royo, "roig"*), el seu cognom era *Royo* (Monforte Soler 1999: I, 427); Faure, Ribes & Garcia (2009: 655) observen que procedeix del llatí *rubeus*, existent en aragonés i en alguns dialectes castellans amb el sentit de 'roig' o 'ros'; *Rojo, -a, el/ la* (Alc), tot i ser portadors d'aquest cognom castellà, hom també fa al·lusió a aquesta família amb la forma valenciana "roig".

---

⁴⁵⁹ Cognom d'una de les 347 de famílies arribades a Silla durant el segon semestre del 1936 procedents, d'entre altres llocs, de Madrid i Don Benito (Badajoz), la majoria de les quals, en finalitzar la guerra, s'hi quedaren definitivament (Antich Brocal 2016: 147).

⁴⁶⁰ Faure, Ribes & Garcia (2009: 579) assenyalen que és un cognom que procedeix del substantiu castellà *palmero* que s'aplicava als «peregrins que traïan una palma de Tierra Santa». A Massanassa, la persona motejada s'anomenava Francisco Palmero Cualladó "Palmero" (Alcoy Comes 1990: 80).

⁴⁶¹ Faure, Ribes & Garcia (2009: 657) observen que és un cognom que procedeix de la veu castellana *romero*, la qual significa 'pelegrí', és a dir, persona que ha anat de peregrinació a Roma.

⁴⁶² Era el cognom del futbolista Manuel Cabello (Silla 1942), que va jugar en el València CF i altres equips professionals durant els anys 60 i 70 del segle XX (Ciberche 2022).

⁴⁶³ A Albal era el cognom de José Cano Coloma, un antic alcalde de València (1936-1937) que va ser propietari d'una finca rural dotada d'una casa anomenada l'hort de Cano (Hernández Sanchis 1998: 134).

2.9.2.4.3.4. Malnoms procedents de cognoms castellans relatius a gentilicis

Murciano,⁴⁶⁸ *el* (Picn), *Soriano*, *-a* (Qua, Tor), *Vasques*⁴⁶⁹ (<*Vàzquez*) (Picn, Sed).

---

⁴⁶⁴ Derivat amb valor afectiu i augmentatiu de “Chico”, que en castellà provindria segurament d’un malnom (cf. Faure, Ribes & Garcia 2009: 249).

⁴⁶⁵ A Picanya aquest cognom ja es documenta l’any 1646, el portador del qual era una persona anomenada «Joan Galan» (ARV, cens 1646, Veïnat de Picanya, Generalitat, núm. 4.826, f. 196v). A Torrent ja apareix entre 1601-1650 (Climent Sanfèlix 1996: 106).

⁴⁶⁶ Era el primer cognom d’un veí de Silla anomenat Mariano Gigante Lahoz, que era vigilant (Antich Brocal 2007: 133).

⁴⁶⁷ El seu origen com a cognom deu tenir a veure amb una idea de renaixement, floriment o alegria que va associada amb un mes primaveral com aquest (Faure, Ribes & Garcia 2009: XXX). A Massanassa era el cognom de Manuel Mayo Soria (Alcoy Comes 1990: 80).

⁴⁶⁸ A Picanya és un cognom: «Clavariesses. Cavalcada. [...], Pilar Murciano [...]» (CEL Picanya).

⁴⁶⁹ A Picanya, la 1a documentació del cognom *Vasques* l’hem trobada en un llistat de clavaris de la confraria de la Sang de Crist que comença l’any 1739. L’any 1758 apareix enregistrat un clavari anomenat Thomàs Basques (Miquel Juan 2001: 62).

2.9.2.4.3.5. Malnoms procedents de cognoms castellans relatius a noms d'arbres, plantes, vegetals, flors i fruits i els seus conreus

Flores, (el de) (Alc, Man, Picn, Tor), a Man, cf. Català Gimeno (1992: 262); a Picn, cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 129); a Torrent, «cognom documentat [...] entre els anys 1901-1950.» (cf. Herreros Moreno 2000: 83; Climent Sanfèlix 1996: 105); *Mirto*⁴⁷⁰ (Sil).

---

⁴⁷⁰ Es documenta com a cognom en una llista de jugadors de la primera plantilla del Silla C.F. de 1927: «Francisco Mirto» (Silla C.F 2019). L'ètim és l'equivalent castellà de *murta*.

2.9.2.4.3.6. Malnoms procedents de combinacions de prenom i malnoms castellans (acrònims)

Buset (Alaq), acrònim dels cognoms d'un pintor d'Alaquàs anomenat José Bueno Serrano; *Jurola* (Man), era l'acrònim de Juan Rodríguez Lara, cronista esportiu de ràdio a Manises (1955-65) (Escomart 2016, març 1).

2.9.2.4.3.7. Malnoms procedents de cognoms castellans relatius a topònims castellans

a) Accidents geogràfics: *Collado* (Tor), *Deltoro* (Alc), *Maroto* (Picn), derivat de *Lomaroto*, etimològicament “lloma alta” (cf. Nieto Ballester 2002: 304); *Montanyés* (Bene), *Ríos* (Cat, Mis, Sil).

b) Fitònims: *Fajardet* (<*Fajardo*⁴⁷¹) (Tor), *Parrenyo*, *-a* (Alc, Ald, Cat, Man).

c) Odònims: *Lacalle* (Ald), cf. Faure, Ribes & Garcia (2009: 192).

d) Cognoms de llocs comuns: *Castillo*, *-ito* (Beni, Mas, Xir), *Gurillo* (<*Murillo*, diminutiu de “mur” ?) / *Burguillo* (diminutiu de “burg”) (Pics).

---

⁴⁷¹ Deu tenir relació etimològica amb el castellà antic o el galaicoportugués *faya*, ‘faig’ (cf. Faure, Ribes & Garcia 2009: 338-339).

2.9.2.4.3.8. Malnoms procedents de cognoms castellans relatius a noms de ciutats, pobles, llogarets, municipis de parla castellana

a) *Antequeres, els* (<*Antequera*, Màlaga) (Alb), cf. Antequera Marí (2022, gener 23); *Arcas* (Conca) (Mas), *Arce* (Burgos, Cantàbria) (Alf).

b) *Balbontín*⁴⁷² (Man), *Belmonte*⁴⁷³ (Conca) (Pai), *Bonillo* (Albacete) (Alb), *Burgos* (Tor), *Bustamante* (Campoo de Yuso, Cantàbria) (Cat), *Bustos, el Tio* (Lleó) (Mis).

c) *Calderon, Ø/ el* (Badajoz, Múrcia, Valladolid) (Alaq, Alb, Man); *Campos* (diversos topònims) (Alaq, Qua); *Canyissares*⁴⁷⁴ (<*Cañizares*, Conca, Guadalajara) (Tor); *Capilla* (<*Capilla*,⁴⁷⁵ Badajoz) (Sil); *Caraqüel/ Cariqüel* (<*Caracuel de Calatrava*, Ciudad Real) (Man), també podria ser una adaptació o naturalització al valencià de *Jarafuel*, municipi de la Vall d'Aiora; *Cardenete* (Conca) (Alc); *Carrasco* (Salamanca) (Pics, Xir); *Carrenyo, -a* (<*Carreño*, Astúries) (Alaq, Ald, Tor); *Carriona, la* (<*Carrión*, Valladolid, Ciudad Real, etc.) (Alaq); *Castro* (diversos topònims castellans i gallecs) (Sed, Sil); *Cerezo, el Tio* (<*Cerezo*, diversos topònims castellans) (Pai); *Cózar* (Ciudad Real) (Alc); *Cubes, el de* (<*Cubas de la Sagra*, Madrid) (Picn, Tor); *Culebra, el* (<*Culebras*, Conca) (Pics).

d) *Folgado* (Astúries, Galícia) (Pics).

e) *Gadea* (<*Santa Gadea del Cid*, Burgos) (Pics, Man), *Guindano* (<*Enguídanos* ? Conca) (Tor).

f) *Huete* (<*Huete*, Conca) (Pai), cf. Sanz (2007: 28).

---

⁴⁷² En desconeixem l'origen etimològic, però es documenta a Cantàbria des de començaments del segle XVII. Veg. <<http://balbontines.com/procedencia.php> > [Consulta 4-11-2021].

⁴⁷³ Podria haver estat atribuït en referència al cognom d'un popular torero sevillà anomenat Juan Belmonte García (1892-1962), tal vegada perquè el motejat n'era seguidor.

⁴⁷⁴ Era el malnom de Ricardo Parra, fill del pirotècnic de Torrent Pasqual Parra, nascut el 1850 (Ciscar Juan 2015c: 45).

⁴⁷⁵ Cognom d'una de les 347 famílies arribades a Silla durant el segon semestre del 1936 procedents, d'entre altres llocs, de Madrid i Don Benito (Badajoz), la majoria de les quals, en finalitzar la guerra, s'hi quedaren al poble (Antich Brocal 2016: 147).

g) *Lahoz*⁴⁷⁶ (Sil), *Lara*, *-ita*, *-es* Ø/ *les* (<*Lara*, Burgos) (Alf, Pics), *Lerma* (Burgos) (Alc, Qua), *Lillo* (<*Lillo*, Toledo) (Alc).

h) *Marchena* (<*Marchena*, Sevilla) (Tor), *Marugan* (<*Marugán*, Segòvia) (Alc), *Mena* (<*Mena*, diversos topònims castellans) (Alc); *Minyana* (<*Miñana*, Sòria) (Alc), *Minyarra*⁴⁷⁷ (<*Minyana* ?) (Alf), *Moron* (<*Morón*, Sevilla, Sòria).

i) *Olivares* (diversos topònims arreu de la península com *Olivares de Júcar* (Conca), *Olivares de Duero* (Valladolid), *Olivares* (Sevilla)) (Alc).

j) *Palomares* (<*Palomares*, diversos topònims castellans) (Ald); *Palomeque* (Toledo) (Mas), *Pastrana* (<*Pastrana*, Guadalajara) (Qua), *Perales*, *la/ els/ de* (<*Perales*, Palència) (Alaq, Alb, Cat, Man, Mas), *Poveda* (<*Poveda*,⁴⁷⁸ diversos topònims castellans) (Pai), *Puertes* (diversos topònims) (Alc).

k) *Quevedo* (<*Queveda*, Cantàbria) (Alb, Man).

l) *Rebollo*, *el Tio* (<*Rebollo*, Segòvia) (Man); *Reillo* (<*Reillo*, Conca) (Alc).

m) *Sarso/ Zarzo* (<*Zarza/ la Zarza*, nombrosos topònims arreu de Castella i Aragó) (Alf, Mas, Qua, Sil), *Seron*, *-a*, *el/ la* (<*Serón*, Almeria; també podria ser també una castellanització de *Seró*, llogaret pertanyent al municipi d'Artesa de Segre, la Noguera) (Alc, Pics), *Serralbo* (<*Cerralbo*, Salamanca) (Alaq); *Sòria*⁴⁷⁹, Ø/ *la* (Alf, Cat, Mas), *Sorià* (Bene), *Soriano*, *-a*, Ø/ *la* (Ald, Qua, Tor).

---

⁴⁷⁶ Nombrosos topònims arreu de la península ibèrica (cf. Faure, Ribes & Garcia 2009: 420).

⁴⁷⁷ Puchades Pastor (1991: 211) considera que *Minyarra* prové d'un cognom, que podria ser una forma despectiva de *Minyana*.

⁴⁷⁸ Etimològicament deriva de *Pobo*, *povo*, "xop, pollancre", mot castellà sinònim de "chopo" i format per regressió del llatí *PŌPŪLU* (Nieto Ballester 1997: 287).

⁴⁷⁹ *Sòria* podria haver estat adaptat en alguns casos de l'italià "Sori" (Casanova 2012: 70). També podria ser una deformació per similitud fònica del topònim *Súria*, una vila del Bages.

n) *Tarango* (<*Taranco*, Vall de Mena, Burgos ?) (Alb), Coromines (OnCat: VII, 197) indica que podria procedir d'una de les formes alterades de TRANCA “barra, berna”, mot pre-romà conservat en les llengües hispàniques; *Toledo*, (*el Tio*) (Alb, Man); *Torrigo*⁴⁸⁰, -a, *el/ la* (<*Torrigo*, comarca de Talavera de la Reina, Toledo/ *Torricó*, la Llitera, Osca ?) (Cat, Sed); *Torric*⁴⁸¹ (<*Torrigo*) (Mas); *Torúbia*⁴⁸², *la* (<*Torrubia*, Guadalajara; *Torrubia de Soria*, Sòria) (Sil).

o) *Vargas* (<*Vargas*, Cantàbria; *Bargas*, Toledo) (Alc).

p) *Zamora* (Alc, Beni, Mas, Qua).

---

⁴⁸⁰ A banda del nom del topònim manxec, també podria procedir del nom d'un municipi catalanoparlant de la Llitera (Osca) anomenat *el Torricó* (OnCat: VII, 319). Es documenta com a cognom a Catarroja l'any 1800: «Joaquin Thorrico» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 75r). Actualment el trobem com a malnom a Sedaví: «Amparo Rodrigo Paredes, “la Torrica”» (Ruiz Monrabal 2008: 256, 281). Els fills adoptius de *la Torrica* eren coneguts com *els Torricos*: «por vivir en casa de su madastra» (Ruiz Monrabal 2008: 256).

⁴⁸¹ Cf. «Amparo Moncholí (Tienda de Torric)» (Muñoz Codoñer 1994: 24).

⁴⁸² «Consuelo Benaches Peris (a) *La Torubia*, de 96 anys» (Antich Brocal 2016: 182). Com a cognom, ja es troba documentat a Albal en uns establiments de l'Albufera de 1761: «Joaquim Torrubio Llaurador. Albal» (cf. Vedreño Alba, Mensua Muñoz & Soria Rosaleny 1986: 166).

2.9.2.4.3.9. Malnoms procedents de cognoms castellans relatius a pobles, llogarets, municipis castellans del País Valencià (de parla castellana)

Requena, (el Tio) (Bene, Sil).

2.9.2.4.3.10. Malnoms procedents de cognoms castellans indeterminats

*Leguñez*⁴⁸³ (Tor), *Mariguala*⁴⁸⁴ (Man), *Robisco, la de* (Xir), *Xacons, els* (<cast. *Chacón*⁴⁸⁵) (Beni).

2.9.2.4.3.11. Malnoms procedents de cognoms castellans catalanitzats

Algunes catalanitzacions poden haver ocorregut fa dos o tres segles o més i han quedat fixades en l'onomàstica contemporània: *Bargues* (<*Bargas*, Toledo; *Vargas*⁴⁸⁶, Cantàbria) (Bene); *Cubes, el de* (<*Cubas* <*Cubas de la Sagra*, Madrid) (Picn, Tor), la primera persona portadora del cognom a la comarca de l'Horta arriba a Torrent procedent del municipi manxec de Castillejo (Conca)⁴⁸⁷ a mitjans del s. XVIII (1759). En un primer moment, la forma amb què apareix documentalment als registres parroquials de Torrent era la del topònim castellà *Cubas*. Uns pocs anys més tard (1762 i 1763), en casar-se les filles del portador, ja es canvia per *Cubes*, la qual cosa representa un dels pocs casos de catalanització de cognoms d'origen castellà, quan el més habitual durant els segles XVIII i XIX era el fenomen contrari (cf. Climent Sanfèlix 2003: 65).

---

⁴⁸³ Cf. «365. *Manuel Fenoll Lerma Leguñez.*» (Martínez Oria 2005c: 19).

⁴⁸⁴ Podria provenir d'un cognom d'origen maputxe (Xile).

⁴⁸⁵ D'etimologia dubtosa, probablement té relació amb la veu castellana *chacona*, ball i música espanyola dels segles XVI i XVII (cf. Faure, Ribes & Garcia 2009: 241).

⁴⁸⁶ És un llogaret del municipi de Puente Viesgo (Cantàbria).

⁴⁸⁷ «Cubas Pérez, Alonso (natural de Castillejo, Cuenca) casó con: Marcilla, Vicenta 1759 (t. 9, f.408) [...] Padres de: (obsérvese el cambio del plural) Cubes Marcilla, Mª Vicenta 1762 (t. 9, f.244) Cubes Marcilla, Mª Josefa 1763 (t. 9, f.254) [...] Viudo, casó de nuevo ya como *Cubes*: Cubes Pérez, Alonso 1775 (t.10, f.215) Sarrió, María» (cf. Climent Sanfèlix 2003: 65).

Altres catalanitzacions “històriques” corresponen a cognoms castellans procedents de terres aragoneses que presenten terminacions *-ez/ -es, -iz/ -is*, és a dir, afegien aquestes desinències per tal de marcar la filiació paterna o un sentit patronímic: *Lloris, la/ de* [λòris] (<*Lóriz*) (Alc, Qua); *Peris* (<*Pérez*) (Alaq, Mis, Qua, Tor). Per “històriques” volem dir que els repobladors aragonesos de terres valencianes del segle XIII ja en serien portadors quan hi arribaren:

«[...] el segle XIII encara marca un temps de transició en què es detecta -també a València- el manteniment del costum, entre gent de procedència aragonesa, de construir el cognom del fill usant [...] [el] patronímic del pare [fent ús dels sufixos *-ez, -iz*]» (Guinot Rodríguez 1999: I, 109-110).

D’altres podrien ser resultat de catalanitzacions fetes per catalanoparlants que al llarg de la història els naturalitzaven oralment i que els escrivans enregistraven⁴⁸⁸: *Lluna*,⁴⁸⁹ *-eta, (de)* (<*Luna*, Saragossa) (Ald, Mis, Picn), a Mis, «Vicente Lluna, “Lluneta”» (cf. Mañas Borrás 2010: 14); *Llorca*,⁴⁹⁰ *-ques* (<*Lorca*) (Mas, Sed).

Molts dels malnoms procedents de cognoms castellans que apareixen catalanitzats al nostre corpus són naturalitzacions espontànies fetes en els pobles on es documenten, la qual cosa és un clar exemple de la flexibilitat i la llibertat dels processos de creació malnonímica: *Bondia* (<*Buendia*) (Alc), el veritable cognom de la família és la forma castellana *Buendia*⁴⁹¹; *Canet* (<*Cano*⁴⁹²) (Pics); *Campes*,⁴⁹³ *el de les* (<*Campos* ?) (Qua), *Carrenyet* (<*Carreño*) (Ald), cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 41); *Clavells, els* (<*Clavero*) (Picn), segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 123), prové d’una modificació del cognom *Clavero*, que donà nom a una alqueria a Picanya; *Fernandet, -a, el/ la* (<*Fernández*) (Pics), segons Amparo Martorell (2022), prové del cognom *Fernández* que portava un avantpassat seu; *Genoll* (<*Rodilla*) (Ald), sembla una traducció al valencià del cognom castellà que portava la persona motejada (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 114).

Gometes (<*Gómez*) (Pics, Sil); *Manyes* (<*Mañas*) (Pai), era el propietari d'una barberia, i s'anomenava Estanislao Mañas (cf. Tarazona 2005: 123); *Martinetes*⁴⁹⁴ (<*Martínez*) (Mas); *Roig, el* (<*Rojo*⁴⁹⁵) (Alc); *Ruixa*⁴⁹⁶ (<*Ruiz*) (Alf).

També es documenta l'addició del sufix *-itis* a un cognom castellà catalanitzat com *Peris*, potser amb intenció jocosa o burlanera: *Peritis*⁴⁹⁷ (<*Peris*) (Sil), «Peritis (Roberto Peris)» (Monforte Casañ 2015: 428).

---

⁴⁸⁸ Vg. alguns cognoms valencians creats a partir topònims aragonesos adaptats com *Solbes* (<*Suelbes*, arag.), *Llidó* (<*Lidón*), *Malonda* (<*Maluenda*), *Llançola* (<*Lanzuela*), *Nogueroles* (<*Nogueruelas*), etc. (cf. Casanova Herrero 2011: 210).

⁴⁸⁹ Una catalanització actual similar sembla que podria haver-se produït en un topònim de Guardamar (Baix Segura): «LLUNA, RACÓ DE. [...] Possiblement siga el malnom o el cognom Luna catalanitzat a Lluna d'algun propietari» (Mas i Miralles 2002: 57).

⁴⁹⁰ Casanova (2012: 68) considera que *Llorca* (<*Lorca*) seria una adaptació de zones frontera lingüística (catalana-castellana) que va començar a produir-se en el segle XIV. D'altres com aquesta es donen amb topònims com *Carrió* (<*Carrión*), *Feo* (<*Fedo*) o *Llin* (<*Hellín*). A Massanassa o a Sedaví el podem documentar com un dels nombrosos exemples de cognom funcionant com a malnom: «José Llorca = "Llorca"» (Club de Columbicultura La Protectora 2004); «Fernando Llorca Rodrigo "Llorca" Alcalde de Sedaví, 1946-1952» (Ruiz Monrabal 2008: 159); «Els Llorques» (Ruiz Monrabal 1985: 189).

⁴⁹¹ *Buendía* és el nom d'un municipi de Conca (Castella-la Manxa).

⁴⁹² «Enrique Hervás Cano (*Canet*)» (cf. Lerma Serra 1981: 25).

⁴⁹³ A Quart es troba documentat el cognom *Campos* funcionant com a malnom: «Campos» (cf. Sancho & Sancho 1998: 160).

⁴⁹⁴ És una deformació afectiva del cognom castellà *Martínez*. S'hi documenten massanassers com José Martínez Peris (Porcar Gascó 2017: 152) o «Esperanza Martínez (hija Martinetes)» (Torró Laporta 2005: 77).

⁴⁹⁵ El cognom d'una família d'Alcàsser motejada com a *Roig* és veritablement *Rojo*.

⁴⁹⁶ També es documenta a Benimaclet (València): «Ruix» (Poble de Benimaclet 2017). A Pegò (la Marina Alta) Sendra Pérez & Comendador Duran (1991: 226) en documenten una variant formal com *Rovis*.

⁴⁹⁷ A Cullera (la Ribera Baixa) se n'empra un altre sufix com *-illo* amb una aparent intenció jocosa: «Perillo (deformació del cognom Peris)» (cf. Fresquet Fayos & Villafranca Giner 2000: 218).

2.9.2.4.3.12. Malnoms procedents de cognoms catalans castellanitzats

Belloque (<*Belloch*) (Alf), *Cascales, de* (<*Cascalls*) (Ald), *Costita* (<*Costa*) (Beni), *Lírio, el Tío* (<*Lliri*⁴⁹⁸), és possible que siga una castellanització d'aquest cognom (Picn); *Maleta, -a* (<*Malet*) (Tor), *Morellano, el* (<*Morellà*) (Man).

Puche, el (<*Puig*) (Alc), és un exemple de castellanització antiga d'origen murcià sobre llinatges catalans acabats en *-ig* (cf. Colomina Castanyer 1993: II, 368); *Solillo* (<*Soler*) (Alc), *Vilita* (<*Vila*) (Beni), *Vinyote* (<*Avinyó*) (Alc), atribuït amb cert to jocós a partir del cognom del portador; *Xirlaque* (Man).

S'observa una tendència a emprar el sufix diminutiu castellà *-ita* en referència als cognoms amb què són coneguts els toreros, amb independència del seu origen etimològic. Per la qual cosa podem sentir casos com: *Penellita* (<*Penella*), (Cat) o *Velita* (<*Sobrevela*) (Pics). D'aquest fet podem evidenciar un efecte castellanitzant del món taurí sobre la llengua catalana a través d'una sufixació d'origen castellà. També podríem mencionar un altre exemple com el del torero d'Alfajar *Larita* (<*Lara*), però en aquest cas l'etimologia del cognom és d'origen castellà.

---

⁴⁹⁸ A Picanya ja el localitzem com a cognom al segle XVIII: "1757 Diosicio Lliri" (Miquel Juan 2001: 65); En un cens d'aquest mateix poble de 1857 trobem dos germans que el tenen com a segon cognom: "642 José Compañ y Lliri"; "686 Micaela Compañ y Lliri". *Lliri* també es documenta a Torrent com a cognom entre 1701 i 1850 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 113).

2.9.2.4.3.13. Malnoms procedents de cognoms relatius a terres aragoneses

Les ocurrencies atrobades que corresponen a noms de municipis aragonesos poden presentar orígens etimològics diversos, encara que la majoria són d'origen llatí: *Banyó*, *el/ el Tio* (<*Bañón*, Terol) (Pics), *Magalló* (<*Magallón*, Saragossa), *Montoro*, *-a*, *-et* (<*Montoro*, segurament del llogaret pertanyent al municipi de Villarluego, Terol; també n'existeix un a Còrdova) (Alaq, Mas, Tor), *Ròdenes*⁴⁹⁹ (<*Ródenas*, Terol) (Mas), *Tarín*, *-a*, *-s*, *Ø/ la/ els* (<*Tarín*, Terol) (Alaq, Alc, Pai, Xir), *Venacloig*⁵⁰⁰ (<arag. *Valacroch/* cast. *Valacloche*, Terol) (Xir).

Altres cognoms aragonesos com *Almudéver* (<*Almudévar*, Osca) (Alb), *Selfa* (>*Cella*, Terol) (Alc, Pics), *Sorolla* (<*Sorolla*, “atzerola” (fruit comestible) <àr. *Zarûra*, cf. DECat: I, 490) (Alc) són d'etimologia àrab (cf. Moll 1982: 165, 303-304), i també ho és probablement *Barratxina*⁵⁰¹ (<*Barrachina*, Terol) (Alb, Beni) (cf. Faure, Ribes & Garcia 2009: 120). El cas del cognom *Gericó* (Alc), els portadors del qual arriben a pobles de la comarca com Alcàsser⁵⁰² (APA: VII, 246r) o Torrent⁵⁰³ (1801-1850) (cf. Climent Sanfèlix 1996: 110) a principis del segle XIX, podria derivar d'un topònim francès com *Géricault* (cf. Moll 1982: 167), o dels hipocorístics *Géricault* o *Géricot*, els quals al seu torn procedeixen del prenom d'origen germànic *Gerich* (cf. Morlet 1997: 455-456).

---

⁴⁹⁹ Pronunciat [roðénes] per Moncholí (2020), entrevista 7-9-2020.

⁵⁰⁰ Documentat a Xirivella de forma escrita com a *Benacloig* (Blasco & Giménez 1997: 52). L'origen etimològic d'aquest topònim presenta distintes interpretacions. D'una banda Ventura Conejero (1972: 227, 239, 243) proposa que podria venir de VALLIS AD CLAUDIAE o VALLIS AD CLAUDII, amb el sentit de ‘vall al costat de la casa de Claudi’. De l'altra, Coromines (OnCat: VII, 444) creu que provindria del llatí VALLE KLOTTIAE, “vall de la clotxa”.

⁵⁰¹ Compartiria etimologia amb el topònim mallorquí de Marratxí, que Coromines (OnCat: I, 201), amb molts dubtes, proposa que podria provenir de la forma àrabica «d'un gentilici de *Marrâkeš*, nom del Marroc i de la seva antiga capital, [...] *Marrekušî*».

⁵⁰² Procedien del poble de Lidón (Terol).

⁵⁰³ Císcar Juan (2015c: 43) indica, tot i les dades presentades per Climent Sanfèlix (1996: 110), que «El cognom Jericó pertany al grup de famílies assentades a Torrent a partir de finals del segle XVIII».

Altres malnoms procedents de cognoms, l'origen dels quals es trobaria a topònims de terres aragoneses, podrien ser: *Baio*⁵⁰⁴ (<*el Bayo*, pedania d'Eixea, Saragossa) (Tor), cf. "Bayo" (Herrerros Moreno 2000: 35); *Bestuguer*⁵⁰⁵ (<*Bestué*, Pórtoles, Osca) (Cat), *Bolinxes*⁵⁰⁶ (<*Bolinches*) (Sil), *Borao* (<*Borau*⁵⁰⁷, Osca) (Bene).

Borja (<*Borja*⁵⁰⁸, Saragossa) (Cat), *Calomare* (<*Calomarde?* Terol) (Tor), *Camarena* (<*Camarena de la Sierra*, Terol) (Alb), *Caranyena* (<*Carinyena?* Saragossa) (Pai), *Carot*⁵⁰⁹ (Alaq, Tor), Moll (1982: 188) creu que probablement és una variant formal de *querot*, derivat augmentatiu de *quer*, "penya"; *Civera*, *-eta* (<*La Civera*, Olba, Terol) (Qua), *Cubelo* (<*Cubel*, Saragossa) (Sil).

Escorihuela (<*Escorihuela*, Terol) (Sil), *Fandos*⁵¹⁰ (Sil, Xir), *Gallud* (<*Gallur*, Saragossa) (Mas), *Gavarda*⁵¹¹ (<*la Gabarda*, Alberuela de Tubo, Osca) (Alaq), *Hueso*, *-a*⁵¹² (<*Huesa del Común*, Terol; *Buesa*, municipi de Broto, Osca) (Alf, Pics, Sil); *Jaqués*, *-a* (<*Jaca*, Osca) (Alc, Pics); *Lluesa* (<*Luèsia*, Saragossa) (Sil), cf. «Llúcia/ Luèsia», cf. Casanova (2011: 210).

Manzanera, *-o* (<*cast. Manzanera*, "Maçanera", Terol) (Alb, Alc, Sed), *Montanyana* (<*Montanyana*, l'Alta Ribagorça, Osca) (Tor), *Montsones*, *les* (<*Montsó*, Osca) (Beni), *Mora*⁵¹³, *-eta* (<*Mora de Rubiols*, *Rubiols de Mora*, Terol; també podria ser per Móra d'Ebre, Tarragona) (Tor); *Guerola*⁵¹⁴ (<*Lagueruela*, Terol) (Picn); *Olma* (<*Olmos* <*Los Olmos*, Terol) (Cat); *Olmos* (Alb); *Poio* (<*El Poyo del Cid*) (Alc); *Rotxano* (<*Rojano*⁵¹⁵) (Tor), la doc. del cognom *Rojano* a Torrent es produeix entre els anys 1700-1750 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 126).

Sarrionera/ Sarionera, *la* (<*Sarrión*, Terol) (Alaq), ja apareix un «Domingo Sarrió», a Aldaia l'any 1510, d'acord amb el cens de focs valencians ordenat per les Corts de Montsó (cf. Valldecabres Rodrigo 2002: 185); *Sena* (<*Sena*⁵¹⁶, Osca) (Alaq, Alf, Qua; però a Pai, és deformació de *Ceba*⁵¹⁷); *Serna*⁵¹⁸ (<*Serna*, diversos topònims arreu de la península) (Alb), tot i que Casanova (2011: 209-210) també el considera aragonés; *Sos* (<*Sos del Rei Catòlic*, Saragossa; *Castilló de Sos*, Osca) (Man, Qua); *Tala*, *la* (<*Talamantes*, Saragossa) (Mas), *Tortajada* (<*Tortajada*, Terol) (Mis), *Zamora* (Alc, Beni, Mas, Qua), també hi ha un topònim a Saragossa anomenat així.

---

⁵⁰⁴ Es documenta a Torrent entre els anys 1901-1950 (Climent Sanfèlix 1996: 30). A part de poder procedir d'aquest topònim aragonés, existeixen altres topònims peninsulars anomenats així. A Ontinyent (la Vall d'Albaida) *Baio* també es documenta com a "cognom fent de malnom" (cf. Sanchis Carbonell 2011: 28). Cap la possibilitat que també vinga del malnom castellà "bayo", de color groguenc, aplicat a cavalls o persones (cf. Faure, Ribes & Garcia 2009: 132).

⁵⁰⁵ Una persona motejada "Bestuguer" era clienta de la taverna *Ca Rambla* de Catarroja (Raga Ramon 2000: s/n). Com a cognom, ja es troba documentat a Catarroja en uns establiments de l'Albufera de 1761: «Andreu Vestuer, major» (cf. Vedreño Alba, Mensua Muñoz & Soria Rosaleny 1986: 168-168). També el trobem enregistrat l'any 1800: «Vicente Bestuguer» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 74v); «Bauta. Bestuguer» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 83r). Existeixen altres variants formals de *Bestué* com *Bistué*, *Bestuer*, *Bistuer* o *Vistué*. La GEA indica que l'etimologia del topònim podria provenir d'un «possible cognomen *Vestus* (?)».

⁵⁰⁶ Casanova (2011: 210) el considera un cognom aragonés, tot i que també existeix un lloc pertanyent al municipi de Valdeganga, Albacete, el nom del qual és *Bolinches*. A Silla era el cognom d'un fuster anomenat Josep Bolinches Soto, *el Tio Bolinxes* (Antich Brocal 2021a: 136).

⁵⁰⁷ Segons Lacasta Estaun (1994: 237-238), l'etimologia del topònim *Borau* és *Borabi*, la qual podria ser una variant formal en llengua basca de *Borabe*, on l'element *-be* faria referència en aquesta llengua a la part baixa d'un lloc, la qual cosa semblaria confirmada per la situació del poble anomenat amb aquest nom. Aquest mateix investigador relaciona *Borabe* amb un topònim semblant com *Bolabe*, que inclouria l'ètim *bolea*, format per l'article *-a* i el lexema *bola*, de significat incert.

⁵⁰⁸ «Han segut presidents de la Comunitat [de Pescadors de Catarroja] entre atres, [...] En Josep Borja ("Borja"), [...]» (Raga Ramón 1998: 24-25).

⁵⁰⁹ És un dels cognoms que Enric Juan Redal (1988: 69) considera com dels que pertanyen a les "estirps bàsiques" d'Alaquàs del segle XVIII: «Carot (84)» (Juan Redal 1988: 71). La 1a doc. a Alaquàs és del s. XVII: «en ca[sa] de Marcelino Carot» (ARV, cens 1646, Veïnat d'Alaquàs, Generalitat, núm. 4.829, f. 172v).

⁵¹⁰ Rizos Jiménez (2001: 553) menciona "Fando" com a nom de casa d'una entitat de població anomenada Torres del Bisbe, pertanyent al municipi de Graus (Osca). Així mateix, Castellvell (2015: 56) n'esmenta també una ocurrència no localitzada d'un lloc del terme de Vilafranca (l'Alt Maestrat). Casanova (2011: 210) també el considera un topònim d'origen aragonés.

⁵¹¹ També existeix el poble valencià de Gavarda (Ribera del Xúquer), del qual consten mencions com a cognom des del segle XIII: «Pere Gavarda: nomena marmessor testamentari un Joan de Mores, veí de Xàtiva, a. 1275» (OnCat: IV, 337).

⁵¹² També existeix un poble anomenat *Huesa* a Jaen (Andalusia).

⁵¹³ A Torrent, la 1a doc. del cognom és del segle XIV (1379), «Johan de Mora» (Font: ARV, M. Racional, n. 11.769, cit. per Guinot Rodríguez 1999: II, 413). Existeix també com a malnom en diminutiu, *Moreta* (cf. Verdet 2014, maig 5).

⁵¹⁴ Era el cognom esdevingut malnom d'una família resident a Picanya, però que procedia de Picassent. Al seu torn, tots els *Guerola* de Picassent venen d'una família de ramaders originària de la Vall d'Albaida. Se'ls coneix a Picassent amb el malnom dels *Ganaderos* [ganaéros], malnom que evidencia l'antic ofici dels avantpassats: «José Guerola Martínez "El Ganaero"» (cf. Gómez Tronchoni 2006: 65). Als *Guerola* de Picanya també se'ls coneix pel malnom de "borregueros" (Moreno Pellicer 2018).

⁵¹⁵ Herreros Moreno (2000: 144) documenta «Rotxano, el». En cas que no fora un derivat de 'roig', per ser la persona motejada pèl-roja o rossa, com a cognom (cf. Climent Sanfèlix 1996: 126), "Rojano" podria tenir un origen toponímic, potser un derivat de l'aragonés *rocha*, "costera".

⁵¹⁶ També existeix el municipi de *Seno* a Terol.

⁵¹⁷ Una avantpassada es dedicava a fer botifarres amb ceba per a vendre. Quan la seua mare el va heretar, es va transformar de ceba a sena (BIM Paiporta 2016: III, 12).

⁵¹⁸ Cf. Casanova (2011: 210).

Alguns cognoms aragonesos esdevinguts malnoms tenen el seu origen en antropònims molt recurrents històricament en aquestes terres com *Blasco* (Alc), *Burriel*⁵¹⁹ (Cat, Mas), *Domingo*⁵²⁰ (Mas), *Sancho*, *-a*, *-eta*, *el Tio/ la/ la* (Qua).

2.9.2.4.3.14. Malnoms procedents de cognoms relatius a terres navarreses (castellans)

*Burquet*⁵²¹, *-a* (Bene, Cat, Picn, Tor); *Marcilla*⁵²² (Tor); *Navarro* (Sil); *Navarrot* (Xir).

---

⁵¹⁹ És possible que siga una adaptació aragonesa paral·lela a la del cognom català *Borrell* (<ll. BURRUS). Mir de la Cruz (1975: 45) assenyala que *Burriel* és una variant de *Buriel*, adjectiu castellà, procedent del llatí BURRUS, que significa “rojo, entre negro y leonado” (DLE de la RAE).

⁵²⁰ En aquest cas, és un cognom esdevingut malnom: «José Domingo Alfonso = “Domingo”» (Club de Columbicultura La Protectora 2004).

⁵²¹ Podria ser una catalanització del nom del municipi navarrés *Burquete*. També existeixen topònims catalans menors com el de *Burquet*, al terme de Reus, derivat amb metàtesi de *bruc*, ‘mata, arbust’ (cf. OnCat: III, 125-126). Se’n documenta una forma feminitzada a Catarroja l’any 1800: «Andres Alfonso de la Burgueta» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 91v, f. 94r).

⁵²² A Torrent, 1a doc. s. XVII, «Jeroni Marsilla» (1634) (cit. Iborra Lerma 1982: 154); «Gerony Marçilla y Miquel Marçilla» (ARV, cens 1646, Veïnat de Torrent, núm. 4.826, f. 139v); Al segle XX, «[...] Aureliet, Marcilla, [...]» (Martínez Oria 2003: 26); Existeix també una caseta del terme de Torrent anomenada amb aquest cognom: «34 Caseta de Marçilla [...] El Modronyal» (Fresquet Gozalvo 2011: 58).

2.9.2.4.3.15. Malnoms procedents de cognoms relatius a la Rioja (castellans)

Navarrete (Alb, Ald, Alf, Lloc, Man); *Villarroya*⁵²³ (Tor).

2.9.2.4.4. Malnoms procedents de cognoms francesos

*Barral*⁵²⁴ (<*Baraud*) (Pai), *Debrai/ Debray* (Xir) (<*brachium, llatí tardà, a partir del gal *bracu, “mareny”, cf. Morlet 1997: 289), podria tenir relació, per dedicar-se al seu transport o venda, amb el nom d’una antiga marca francesa de cafès anomenada així (cf. Moreu-Rey 1981: 173), que correspondria a un cognom d’origen toponímic⁵²⁵.

*Delhom*⁵²⁶, (*els*) (Alb, Pai) (<*Delon*, 1a doc. 1776, Juan Pere Delon, natural d’Arràs, actualment Pas de Calais, França (Delhom 2019, juliol 6)⁵²⁷. Segons Morlet (1997: 26, 309), *Delon* és un hipocorístic, amb afèresi, d’*Adelon*, que al seu torn prové d’*Adelus*, forma llatina del prenom d’origen germànic *Adel* o *Adal*, “noble”; *Guillot* (<*Guillot*) (Ald, Pai, Picn, Qua).

---

⁵²³ Era el cognom d’una família de ramaders procedent d’Allepuz (Terol) (cf. Fresquet Gozalvo 2011: 155); «302. *Isidro Villarroya Sanz Villarroya*.» (Martínez Oria 2005c: 19).

⁵²⁴ A Picanya l’*Hort de Pla* també va ser conegut amb el nom de *Vila Delia* en honor a l’esposa d’un dels seus propietaris Juan Barral Pastor (Pego, 1871), el qual tenia terres repartides per les partides del Mal Pas, el Cementeri i Pedrot d’aquest poble (Vila-Belda Martí 2020: 214). Segons un cadastre de 1931, el propietari de l’hort era Luis Forcada Gómez, la dona del qual s’anomenava Asunción Pla Mompó (Vila-Belda Martí 2020: 213-214). Per tant deduïm que el nom de l’hort s’origina en el cognom de la dona d’aquest propietari.

⁵²⁵ Com a topònim faria referència o bé a alguna persona procedent d’una regió anomenada País de Bray (França), o bé al nom d’alguna localitat francesa que porta per nom *Bray*, la qual podria pertànyer administrativament als departaments d’*Aisne*, *Calvados*, *Loiret*, *Nord*, *Seine-et-Marne* (cf. Morlet 1997: 289).

⁵²⁶ *Els Delhom* de Paiporta procedien d’Albal.

⁵²⁷ Segons la informació facilitada pel cronista d’Albal Jesús Emili Hernández Sanchis: «DELHOM, [...] es troben fonamentalment a Albal, si bé, hi ha una presència important a Catarroja i en menor mida a Beniparrell. Originari de Flandes, vingué a estes terres a les acaballes del segle XIX un cirurgià "sangrador" sota el cognom Delon (com l’afamat actor francès) i, com que estava de moda afegir la H, va derivar en l’actual Delhom [...]. El malnom d’aquestos eren els SENSİETES, que definien als fills de la tia Asència».

Landrú (Cat), podria representar el prenom femení d'origen germànic *Landdrud*, (<*land*, 'país' + *-drud*, 'persona de confiança, amic', Morlet (1997: 581)).

Lis (<*Lys*) (Picn, Xir), *Matalí* (Pai)/ *Matallín* (<*Matelin* <*Mathi eu*) (Bene, Sed), *Marimon*⁵²⁸ (<*Miremont*) (Alf), *Monjoli* (<*Mont Joli*) (Alb), *Pilloré* (Alf), *Ruà*, *-na*, Ø/ *la* (*Ruà* <*Rouen*) (Alc, Sil), *Santonja* (<*Saintonge*) (Pics, Tor), *Sorli* (<*Serlin* <*Saturnin*) (Pai, Picn, Xir).

2.9.2.4.5. Malnoms procedents de cognoms occitans

Albiach, Ø/ *Albiaca*, *la* (<*Albiac*, *L'Alta Garona*) (Sed), *Arcas*⁵²⁹ (<*Arcas*, *Aude*) (Mas), *Baroneta* (*Barona* <*Barone*) (Alaq), *Bensach*, *-ca*, Ø/ *la* (Alc); *Bèrnia*⁵³⁰ (<*Alvèrnia*/ *Auvèrnha*) (Beni, Cat, Mas).

---

⁵²⁸ Albigès i Olivart (1999: 277) considera que l'ètim procedeix del topònim francès *Miremont*, 'que mira la muntanya'.

⁵²⁹ En francès *Arques*.

⁵³⁰ Possiblement del nom d'una antiga regió del centre sud de França de parla occitana, amb afèresi: *Alvèrnia* > *Vèrnia*. Moll (1982: 291) pensa que podria provenir del mot arcaic *bèrnia*, "capa de dona". Una altra possibilitat és que fora una variant formal de *Labèrnia*, amb falsa desaglutinació de l'article: *Labèrnia* > *Bèrnia*. Es documenta a Beniparrell: «Ronde/El.. Rafelo "Bernia"» (CMB 2018: 13); a Catarroja: «Vèrnia» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); i a Massanassa: «[...] las adolescentes Amparín y Teresín Bernia Juan "les bernies", [...]» (Alcoy Comes 1998: 32).

Betoret (<*Bétouret* <*Bedouret*) (Mas, Sil), *Bitllet* (<*Millet*) (Pics), *Brusel* (<*Brussel* <*Broussel*⁵³¹) (Mis), *Casaban*⁵³², *-a, Ø/ la* (<*Casa Devant*) (Alaq, Man, Picn), *Comeche* (<*Comenge, L'Alta Garona*) (Man); *Durà, -na, el/ la* (<*Duran*) (Xir), *Espiau*⁵³³ (Man).

*Linyana*⁵³⁴ (<*Linha d'Òrb/ Linhan de Vasats/ Linhan de Bordèu*) (Mas); *Mallaco*⁵³⁵, *el* (<*Mallach/ Mallachs*) (Mis), *Narbon*⁵³⁶, *els* (<*Narbona*) (Alb), *Paià, -na, el/ la* (<*Pallach*) (Sed), *Panach* (Pai), *Peirusa* (<*Peirussa*⁵³⁷) (Tor); *Riquelme*⁵³⁸ (Beni), *Rocafull, -a, el/ la* (<*Ròcafuèlh*) (Sil), *Torondel* (<*Tourondel*⁵³⁹) (Alc), *Xalmeta, -es, Ø/ els* (<*Chalmette*) (Cat).

---

⁵³¹ Segons Morlet (1997: 145), *Broussel* és un derivat de *Brosse*, que prové del llatí *bruscia*, “matoll”, lloc ple d’esbarzers i brucs. Francisco Brusel Clemente, natural de Cella (Teruel), va fundar l’any 1915 un molí d’arròs [enderrocat l’any 1972] que es coneixia a Mislata pel seu cognom *Brusel*, i també pel *del Xurro* o *de la Creu* (Mañas Borrás 2011b: 14).

⁵³² Morlet (1997 : 176) n’aporta altres variants formals com *Cazaban, Cazavant, Casedevant*: «maison située avant le village».

⁵³³ Nom d’una aldea de la comuna de Saint-Dode, pertanyent al departament de Gers, Occitània (França). Deriva del llatí *SPINUS* > *espiau* (Morlet 1997: 385), que nosaltres traduiríem per “espines”. A Torrent es documenta el cognom *Spiau* entre 1651 i 1700 (Climent Sanfèlix 1996: 131).

⁵³⁴ Podria ser una forma feminitzada del cognom d’origen toponímic *Liñán*: «[...] en Ca Liñana, [...]» (cf. Pepe 1980: s/n).

⁵³⁵ Es documenta una persona a Mislata anomenada “Miguel Ortiz Mallach”.

⁵³⁶ Sembla una forma masculinitzada del topònim occità *Narbona* (de l’antropònim llatí *NARBO MARTIUS*): «Els Ferraors, los Narbón» (Verdeguer Escribà 1987: 213).

⁵³⁷ Existeixen diverses localitats occitanes anomenades així: *Peirussa* (Cantal), *Peirussa Grana* (Gèrs), *Peirussa del Ròc* (Avairon). És un derivat del nom occità *peyre*, ‘pedra’, que significaria “lloc pedregós”: «Peyrusse (Aveyron, Cantal, Gers), [...], “endroit pierreux”» (cf. Morlet 1997: 779). Es un cognom existent a Torrent que funciona com a malnom: «Jugant de porter Peirusa / i els demás són els millors, / [...]» (Xust Marcilla 2017: 47).

⁵³⁸ Castellanitzat a Múrcia (Casanova 2012: 68), *Riquelme* és, segons Colomina i Castanyer (1993: II, 370), un llinatge occità, i ho argumenta citant Dauzat (1951: 520), tot i que etimològicament té un origen germànic: “*Richeaume, Richelme*, var. *Richerme*, forme mérid. *Ricaume*, anc. n. de batp. germ. *Rîch-elm* (*rîc-*, puissant; *-helm*, casque)”.

⁵³⁹ És el nom d’un topònim occità, *Le Tourondel*, que significa ‘font, brollador’ (Villar & Jordán Cólera 2001: 111).

2.9.2.4.6. Malnoms procedents de cognoms gallecs/ portuguesos

*Amarante*⁵⁴⁰, *l'* (Tor), *Caraballo* (<*Carballo*) (Beni), significa “roure”; existeix un municipi a la Corunya anomenat *Carballo*. *Caraballo* n’és una variant formal per anaptixi, freqüent a Andalusia (cf. Faure, Ribes & Garcia 2009: 222-223); *Codesido* (Pai), cf. Sanz (2007: 133); *Coello* (Cat); *Falcato*⁵⁴¹ (Mis).

Mendanya (<*Bendaña*) (Tor), *Milego* (Sil), *Patinyo, el* (Cat), *Pereda* (<*Pereda de Ancares*, Lleó, àrea gallegoparlant) (Beni), *Pontes* (Cat), *Santalla* (<*Santalla de Ozcos*, Astúries, àrea gallegoparlant) (Alf), *Somoza* [somósa] (<*Somoza/ Somozas*, diversos topònims gallecs) (Alc), *Toran* (<*Santa Maria de Toran?* parròquia del municipi de Taboadela, Galícia) (Tor), es documenta a Torrent des de 1801 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 132). També podria ser una forma castellanitzada del topònim català *Torà* (la Segarra, Lleida); *Vigo* (Pics).

2.9.2.4.7. Malnoms procedents de cognoms maltesos

Atard (<*Attard*) (Man), *Carruana/ Caruana* (<*Caruana*⁵⁴²) (Cat), *Grima*⁵⁴³, *-es* (Tor).

---

⁵⁴⁰ Podria ser un topònim esdevingut cognom ja que és el nom d’una ciutat portuguesa que pertany al districte d’Oporto. També existeixen diversos topònims gallecs que tenen aquest mateix nom. Segons el web “apelidosgalicia.org”, el mot significa ‘àcid’: «1.- Ácido. Amargoso, amargo» (cf. <<https://apelidosgalicia.org/amarante-1842>>. [Consulta 26-7-2022].

⁵⁴¹ Cf. «[...] personajes peculiares y populares de Mislata como “Pedrito”, “Germán” y “Falcato” que tampoco se perdían la ocasión de comerse unas pastas.» (Mañas Borrás 2008: 197).

⁵⁴² Segons Miquela Segarra (2021), a Catarroja algunes persones pronuncien [kawása] aquest cognom d’origen maltés que funciona com a malnom.

⁵⁴³ Tot i que procedeix de Malta, etimològicament Moll (1982: 110) el considera un cognom d’origen germànic amb el significat de “màscara”, “elm”. Una persona portadora documentada a Torrent en els anys 1940 del segle XX no el tenia de cognom: «Vicente Carratalá Soriano, (Grima)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1386, Exp. 2, Torrente [Torrent] (1940-1945), f. 156).

2.9.2.4.8. Malnoms procedents de cognoms italians

Bartali (Alf), *Botifora* (<*Battifora*⁵⁴⁴) (Tor); *Brusola* (<*Brozòla* ?) (Pai), si el considerem un cognom d'etimologia italiana, podria ser una variant formal d'*Ambrogi*, "Ambrosi" (cf. De Felice 1978: 54), encara que, com a motiu, no podem descartar que pugui ser també un derivat despectiu de *Brusa* com a Albal; a Picanya es documenta com a cognom en una família de propietaris d'un padró de riquesa rural de 1847: «Don Antonio Brusola, viuda de» (cf. Vila-Belda Martí 2020: 320).

*Causio*⁵⁴⁵ (Man), *Coppi* (Cat, Man), *Donderis* (<*Donderi*⁵⁴⁶) (Pai), cf. Moll (1982: 314); *Estivalis el Barber* (<*Stivali*, plural de *Stivale*, "bota", probablement metonímia de *sabater*) (Cat); *Fangio* (Alf), *Ferri* (Mas, Sil), Moll (1982: 315) el considera italià; *Leoni* (Pics), *Marconi* (Tor), *Mazzantini*⁵⁴⁷ (Cat), *Merlo*⁵⁴⁸ (Tor), *Mossi*⁵⁴⁹, *el Tio* (Tor), *Mossilo*, *-a* (<*Mossi* ?), cf. Herrerros Moreno (2000: 111).

*Palufo*⁵⁵⁰ (<*Peluffo* ?) (Cat), *Pelugo*, *Paco* (Pai), cf. Sanz (2007: 94); *Perutxa* (<*Perutxo* <*Peruccio*, «diminutiu de *Piero* (=Pere)», cf. Moll (1982: 315)) (Alf), *Pontoni* (Cat).

---

⁵⁴⁴ Sembla que *Botifora* és una variant formal deturpada sorgida a partir del cognom italià *Battifora*, per haver-se produït una assimilació anticipatòria de la [a] inicial a la [ɔ] final: (/a/ ... /ɔ/ > (/o/.../ɔ/)), potser ajudada per mots com *botifarra*. *Battifora* era el cognom d'un cònsol genovès, que també va ser catedràtic de dret canònic de la Universitat de València, i que s'anomenava Giovanni Battista Battifora (1768- 1808). En el llibre major de l'any 1794 de la séquia Benàger Faitanar consta que un fill de Giovanni Battista Battifora, anomenat Josep Battifora Caseny, tenia 124 fanecades d'horta a Vistabella (Picanya) i altres propietats importants a Torrent i València (cf. Vila-Belda Martí 2020: 44). A Torrent també es documenta *Botifora* com a llinatge des de 1901 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 93).

⁵⁴⁵ «Causio» (Català Gimeno 1992: 262). És possible que haja estat atribuït en al·lusió al futbolista italià Franco Causio *Causio* (1949).

⁵⁴⁶ *Donderi* és una pedania o entitat menor del municipi de *Torriglia*, que pertany a la província de Gènova (Itàlia). Es documenta en un morabatí del camí d'Alboraia (l'Horta Nord) de 1590: «Jusep donderi flaquer» (ARV, Morabatí del camí d'Alboraia, Mestre Racional, núm. 11.810, f. 334r).

⁵⁴⁷ *Mazzantino* és el nom d'una pedania del municipi toscà de Vinci, Florència (Itàlia).

⁵⁴⁸ Era el cognom d'uns germans de Torrent que tenien un conjunt musical: «El conjunt format pels germans Merlo» (Xust Marcilla 2017: 156). Climent Sanfèlix (1996: 116) documenta dos ocurrences d'aquest cognom a Torrent entre 1900 i 1950: «MERLO». Cf. Casanova (2012: 70) indica que és el cognom italià d'una nissaga d'actors valencians: «Merlo (actor)». Albaigès i Olivart (1999: 290) no el considera italià, i creu que podria ser una forma gallega o variant dialectal castellana de *Mirlo*, nom d'un ocell de plomatge negre.

⁵⁴⁹ *Mossi* es documenta ininterrompudament com a cognom a Torrent des de 1850 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 118).

Roncalis, la (<*Roncalli*) (Beni), De Felice (1978: 215) el considera un derivat de ‘Rónchi’, “terreno da dissodare [llaurar] o dissodato”, “sterpeto”, “costa a terrazze”, “vigneto in collina”. El vincle amb Beniparrell el podem trobar amb el cognom del papa Joan XXIII, Àngello Roncalli, qui va incloure Santa Bàrbara entre els set patrons de Venècia. Santa Bàrbara és també la patrona de Beniparrell.

*Sarti*⁵⁵¹, *el Tio* (<*Sarti*, plural de *Sarto*, “sastre”) (Mis) (cf. Mañas Borrás 2008: 37, 42), *Silveti*⁵⁵² (Sil); *Tronchoni/ Tronxo* (Alc), a Picassent la 1a doc. és de 1625: «Antonio Franchoni»⁵⁵³, cf. Llibre de Comptes de Picassent 1625-1635 (AHN, Osuna, leg. 766 doc. 2, f. 40); *Vento* (<*Benevento/ Bonivento*) (Alaq, Ald, Qua, Tor); *Xaveli* (<*Javeli*⁵⁵⁴) (Alc).

---

⁵⁵⁰ Casanova (2012: 70) menciona l’existència d’un arxiver d’origen italià resident a València que era portador del cognom *Pelugo*.

⁵⁵¹ Casanova (2012: 70) també documenta al segle XX a València un bibliotecari d’origen italià el cognom del qual era *Sarti*: «Sarti (librarian)».

⁵⁵² Podria ser una variant formal de *Silvestri* (cf. De Felice 1978: 235).

⁵⁵³ La variant formal *Franchoni* només l’hem pogut documentar en un text de tipus fiscal de 1625 (AHN, Osuna, leg. 766 doc. 2, f. 40). El més freqüent és que aparega la forma *Tronchoni*, que és la que es troba en ocurrences documentades a Picassent com: “Vicent Tronchoni”, “Joseph Tronchoni” de 1702 (cf. Febrer Romaguera 1988: 338-339), o com la registrada posteriorment: “Visente Tronchoni, mayor”, de l’any 1738 (cf. Febrer Romaguera 1983: 29).

⁵⁵⁴ Aquest cognom arriba a Alcàsser procedent de Barx (la Safor). És un dels llinatges dels repobladors d’origen genovés que s’aveïnen a la Safor arran de l’expulsió dels moriscos el 1609. Es documenta una persona anomenada *Jacme Javeli* entre el contingent de colons procedents de pobles genovesos com Rezzo i Triora (cf. La Parra López 2003: 188-189).

2.9.3. Característiques físiques

2.9.3.1. El cos en general: *Cuerpo, el* (Xir), cf. Sorribes Santa Maria (1989: 370).

2.9.3.2. El cap, el coll i les seues parts

2.9.3.2.1. Barra (mandíbula): *Barra* (Xir), *Barres de Gos* (Qua), *Barreta* (Pai).

2.9.3.2.2. Boca: *Bocola*⁵⁵⁵ (Alb), *Bocut*⁵⁵⁶ de *Perança* (Alf), *Bocuda* (Alf), *Boques* (Sed), *Boqueta, (de)* (Alaq, Alc, Tor), *Boquilla, de* (Man), *Calet el Morrut* (Tor), *Geniva* (Alb, Cat), *Morro* (Sil), *Morrete* (Cat), *Morrillo, -a, el/ la* (Ald), per tenir els llavis xicotets (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 115); *Morrillo, el Tio* (Picn) (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 139); *Morritis, el* (Alaq), *Morros d'Egua* (Pics), *Morros en Puntilla* (Picn), *Morrut, -uda, el/ la* (Alc, Beni, Man, Pai, Picn, Sed, Tor, Xir), a Picn, tenia «els llavis grossos i sortints» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 140); *Morrut de Canalla* (Mas), *Morrut de Guerra* (Tor).

2.9.3.2.3. Dents: *Denteta* (Ald, Tor), a Ald, «perquè sols tenia una dent» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 114); *Dentol* (Alb), *Dentoles*⁵⁵⁷ (Alf, Cat), *Dents de Ferro* (Cat), *Dentut, el Tio* (Sil), *Dientes* (Sil), *Muela* (Alb), *Muelas* (Alc), o bé era dentut, o bé tenia algunes dents folrades d'or (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78); *Pala* (Pai), *Palancut, el* (Alaq, Ald), a Ald, tenia les dents molt grans i cap a fora (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 115); *Palut*⁵⁵⁸ (Alf, Cat), *Queixalet* [kifalét] (Alb, Alc).

---

⁵⁵⁵ També es documenta a Almussafes (la Ribera Baixa): «Bocola» (Llopis Aranda 2013: 250).

⁵⁵⁶ Reig (2015: 122) considera que un *bocut* és una “persona indiscreta, que xarra més del que és degut [...]”. Com a malnom també es documenta a Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*el Bocut* (parlava bramant);» (Sanchis Carbonell 1988: 173).

⁵⁵⁷ Sanchis Carbonell (2011: 77) n'arreplega una ocurrència a Ontinyent (la Vall d'Albaida) amb el sentit de persona que tenia unes dents molt proporcionades: «*Dentoles* (tenia unes dents molt grans);» (Sanchis Carbonell 1988: 173).

⁵⁵⁸ És possible que siga també una dissimilació de *pelut* (<*palut*), encara que nosaltres creiem que és un adjectiu despectiu derivat de *pala*, “dent incisiva superior” (cf. DNV), emprat amb el sentit de “dentut”. Barquero Genovés (2019: 18) també recull aquesta accepció al barri de Patraix de València: «*Palut, Tio* [:] Tenia les dents incisives molt llargues».

2.9.3.2.4. Cap: *Cabeça* (Alaq), *Cabecita* (Alc), irònicament perquè tenia un «cap prominent» (Simó Rosaleny 2020); *Cabezagorda*⁵⁵⁹, *el Tio* (Qua), *Cabazon*⁵⁶⁰ (Mis), *Cabota* (Alb, Alc, Alf, Beni, Cat, Man, Pics, Sil, Tor), *Caboto* (Xir), «el que tiene la cabeza grande, cabezudo.» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364); *Cap llarg* (Alf), *Cap de Ciri* (Man), *Cap de Melona* (Alf), *Cap de Moro* (Pai), *Cap de Nina* (Alc), *Cap de Pera* (Alc), *Cap de Suro* (Alf), és una expressió lexicalitzada que podria haver estat atribuïda a una persona «nècia, ignorant, curta d'enteniment» (cf. DNV); *Caparri* (Alf, Sed), podria ser per tenir un «cap molt petit» (cf. DCVB), *Orot, l'* (Alc), tenia el «cap molt gran, com el de l'as d'oros» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 79).

2.9.3.2.5. Cara: *Cara Candau* (Ald), *Cara de Botija* (Man), *Cara de Cabra* (Alf), *Cara de Circo* (Alf), *Cara de Llima* (Ald), *Cara d'Home* (Alaq), *Cara Pernil* (Man), *Cara Rodell* (Man), *Cara Tacada* [karataká] (Alf), *Carabruta*⁵⁶¹ (Cat, Pai), *Caracagada* [karakayá] (Man), *Carafina, la* (Pai), *Caramau* (Alaq), *Carassa* (Alb, Alc, Alf, Pai, Pics), *Carasses*⁵⁶² (Tor), *Careta* (Ald), «per tindre la cara menuda.» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 113), *Carica* (<*Cara* ?/ *Caric*⁵⁶³ ?) (Alaq, Beni).

2.9.3.2.6. Celles: *Cella, -o* (Alf, Beni, Sil), segurament per tenir les celles molt poblades; *Cellet* (Tor), *Cellut, -uda el/ la* (Alc, Ald, Picn), a Ald, «per tindre les celles grans» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 113); *Cellut d'Aldaia, el* (Alaq).

2.9.3.2.7. Coll: *Bescollets* [baskoʎéʃ] (Alc), *Collet*⁵⁶⁴ (Sil, Tor, Xir), *Collet Tort* (Alc), *Nuig, -tja, el/ la* (Alb, Beni), una de les versions que proposa Hernández Sanchis (1998: 24) és que podria fer referència a una variant formal de la nou o el garganxó de la gola; cabria també la possibilitat que *Nutja* provinga d'un hipocorístic amb afèresi de *Marcelina*, o d'altres prenomes acabats en *-ina* o *-ino* als que se'ls ha afegit el sufix *-utxo* o *-utxa* (cast. *-ucho, -ucha*): «*Nucha* de *Marcelina*» (cf. Moreu-Rey 1974: 91); *Cuello, la* (Cat).

---

⁵⁵⁹ Es documenta el mateix malnom a Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*Cabeça-Gorda* (tenia un cap molt gran);» (Sanchis Carbonell 1988: 173).

⁵⁶⁰ Cf. «Ildefonso Perez (a) Cabazon» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1388, Exp. 2, Mislata (1941-1946), f. 419).

⁵⁶¹ També es documenta a Castelló de la Plana: «*Carabruta*» (Forcadell Saport 1992: 503).

⁵⁶² Cf. «*Carasses*» (Herrerros Moreno 2000: 58).

⁵⁶³ Podria ser també una forma feminitzada de *Caric*, la qual Forcadell Saport (1992: 503) defineix com «tipus de fesol més llarg i fi que les bajoques».

⁵⁶⁴ A Torrent, «Ramón Merino Ruiz, *Collet*» (BIM Torrent 2018: 35).

2.9.3.2.8. Nas: *Birla* (Tor), «aplicat, figuradament, per la grandària⁵⁶⁵ del nas» (cf. Herreros Moreno 2000: 37); *Camús*⁵⁶⁶, *-a*, *-sos*, *Ø/ la/ els* (Cat), *Narípi* (Alf), *Nas*, *-sos* (Alb, Alf, Tor) a Tor, per tenir el nas punxegut, de “bruixa” (Climent Company 2019); *Nas de Vedella* (Man), és possible que metafòricament denotara una aparença física concreta com la de tenir el nas aplanat (Escobar Martínez 2021); *Nas Gelat* (Pics), *Nassa* (Alf), *Nassut* (Alf, Man), *Nasset*, *-s* (Tor), *Nassos*⁵⁶⁷ (Alb), *Xaruga* (Sil), sinònim d’aladre, metàfora fonamentada en la forma tan corbada del seu nas (cf. Antich Brocal 2007: 59); *Xatet de Reig*, *el* (Sil), *Xato*, *-a*, *-s*, *el/ la/ els* (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Bene, Cat, Man, Mas, Mis, Pai, Picn, Pics, Sed, Sil, Tor, Xir), *Xato Baldomero*, *el* (Alaq), *Xato Barber*, *el* (Alaq), *Xato el Barber* (Alf), *Xato de Batisto*, *el* (Alf), *Xato Calderilla*, *el* (Alc), *Xato Campanetes*, *el* (Alc), *Xato Candel*⁵⁶⁸, *el* (Alc), *Xato Carnisser*, *el* (Alaq, Sil), *Xato el Carnisser* (Alb), *Xato Cartero*, *el* (Alc), *Xato Coma* (Pai), *Xato d’Anguila*, *el* (Alaq), *Xato Davit*, *el* (Sil), *Xato de la Botiga* (Bene), *Xato de Salvo*, *el* (Xir), *Xato de Voro* (Picn), *Xato Gabiel*, *el* (Alc), *Xato la Gorrera* (Alf), *Xato Guillen* (Alf), *Xato Moliner*, *el* (Alaq), *Xato Nelon*, *el* (Ald) *Xato Romeu*, *el* (Sil).

2.9.3.2.9. Orelles: *Oreja*⁵⁶⁹ (Alaq, Alb, Beni, Man, Mas, Qua, Sil, Xir), a Sil, per la grandària exagerada de les orelles (cf. Antich Brocal 2008: 27); a Xir, li faltava un tros d’orella (Berenguer Such 2018); *Orella* (Alc), *Orelles Peludes* (Alc), tenia pèls a les orelles (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 79); *Orelleta*, *-es* (Alaq, Alc, Mas, Tor), *Orellut* (Alc, Cat), *Set Orelles* (Alc, Pics).

⁵⁶⁵ També podria haver estat aplicat metafòricament a una persona, no sols per la grandària del nas, sinó també per la forma.

⁵⁶⁶ El DNV assenyala que és un sinònim de *xato*, ‘que té el nas curt i aplanat’ (DNV). Es documenta a Catarroja des de 1800: «Antonio Costa Camús» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 72r); Cf. «Camus» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «els Camussos» (Sargues Raga 2017); «[...] la tia María la Camusa» (Valls Bonet 2018: 59).

⁵⁶⁷ Era una persona que es dedicava a fer pilotes de vaqueta. Deien que «les feia tan bé que se’n coneixien de millors» (Hernández Sanchis 1978: 21).

⁵⁶⁸ Era un destacat jugador de pilota d’Alcàsser (Monforte Casañ 2015: 193-194).

⁵⁶⁹ En algun cas podria venir del cognom del motejat. S’hauria de veure i comprovar a la documentació específica de cada poble.

2.9.3.2.10. Ulls: *Llaganya* (Alc, Cat, Mas), *Maganya*⁵⁷⁰ (Cat), *Mig Ull, el* (Picn), *Ninya de Fuego, la* (Alb), pel color dels ulls (Gimeno Esteve 2020, agost, 12); *Ojitos* (Cat, Qua), *Ojerín/ Ojeritas* (Beni), *Ojos, Vicent* (Sil), *Ojos, el d'* (Sil), *Ull, el de l'* (Alc), *Ull de Bou* (Man), *Ull de Cotna* (Alf), *Ulls de Pésol* (Alf), Martí Mestre (2017: 1572) recull aquesta expressió amb el sentit de «referència satírica a uns ulls molt menuts»; *Ullets* (Alb, Alc, Beni, Cat, Pics), *Ullots* (Alf, Beni, Pics, Sed).

---

⁵⁷⁰ El DCVB el dona com a variant formal de “Llaganya (val.)”. Barquero Genovés (2019: 18) també el documenta al barri de Patraix (València): «Maganya tenia moltes maganyes». Entenem que aquest investigador fa referència al mot *maganya* com a sinònim de *llaganya*, i aquest potser també ha estat el sentit del malnom de Catarroja. També s’enregistra a Benlloch (la Plana Alta): «*Maganya*» (Pitarch i Almela 1986: 398) i a Castelló de la Plana: «*Maganya*» (Forcadell Saport 1992: 504). Martí Mestre (2006: 432) diu que *maganya* també pot significar ‘embriaguesa’, «tenint en compte el concepte de brutedat associada a la maganya o lleganya, [...] considerant que aquestes dificulten i pertorben la visió, com també ho fa, [...], l’embriaguesa».

2.9.3.3. El cabell i el pèl

2.9.3.3.1. Forma del cabell

Borumballa [burumbálla] (Alc), tenia el cabell rull i hom el comparava amb la borumballa de la fusta (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75); *Cap Arreu* (Beni), el motejat també era conegut com Alberto *el Rull* (cf. CMB 2018: 9); *Caragol, -et* (Cat, Xir), tenien el cabell rull (cf. Raga Ramón 1998: 25; cf. Sorribes Santa Maria 1989: 363); *Caragolat*⁵⁷¹ (Cat, Mas, Sil); *Frangi* (<*frangeta*) (Alc), «tenia una metxa de cabell que li queia sempre al front» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 77); *Grenya, (el)* (Alc, Alf, Cat), a Alc, li queien grenyes del cabell a la cara (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 77).

Llepat (Alc), per portar els cabells amb fixador d'una manera que semblaven molt adherits al cap (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78); *Monya* (Pai), *Monyo, -s, la* (Alf, Cat), *Pirri*⁵⁷², *la* (Tor), era una persona que portava un conjunt de cabells lligats al cap de forma descurada (Climent Company 2019); el DCVB defineix el mot com «aplec de cabells en forma de coca o castanya»; *Rínxol*⁵⁷³ (Alc), de cabells arrissats (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 80); *Rull, -o, -a, el/ la* (Alc, Beni, Cat, Man, Pai, Picn, Pics, Sed, Sil, Tor, Xir), *Rull de Mora, el Tio* (Picn), *Rull de Peporro, el* (Sil), *Topo* (Sil), podria tenir a veure amb el mot *monyo*, «lligat de cabells de forma arredonida» (cf. DNV); *Trena*⁵⁷⁴ (Cat, Tor), *Treneta* (Ald).

---

⁵⁷¹ Cf. «Vicente Martines Caragolat» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 73r).

⁵⁷² A Algemesí (la Ribera Alta), Baldoví i Pujades (1997: 86) documenta “Pirrot”, amb el sentit de persona que portava una castanya al cabell.

⁵⁷³ El DNV el documenta com a variant formal de *Caragol*. El DCVB defineix *rinxo* o *rínxol* com a “floc de cabells caragolats”. Moreu-Rey (1981: 70) enregistra *el Rínxol, cal Rínxols* a Cervera (la Segarra) i els Omells (l’Urgell).

⁵⁷⁴ A Catarroja, Garcia Romero (1999 [1948]: s/n) el relaciona amb aquesta forma de pentinat: «Si voleu fer el moño a les chiquetes busqueu al Pentiner, a Trena i al Rullo». Tal vegada la persona motejada en portaria una bastant peculiar que la feia reconeixible entre els veïns del poble.

2.9.3.3.2. Color del pèl, la pell o d'altres

Blanca, Tia (Picn), per tenir la “pell clara” (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 115); *Blanco, -a, el/ la* (Alc, Ald, Alf, Beni, Cat, Lloc, Man, Mas, Mis, Pai, Pics, Qua), a Pai, tret irònicament perquè l'al·ludit era molt moreno; *Blanco Barret, el* (Mas), *Blanco de Ninom, el* (Cat), *Blanco Elena* (Alc), *Blanco de la Galera, el* (Pics), *Blanco el Guitarrer, el* (Mas), *Blanco (de) Manterós, el* (Pics), *Blanco Minguera* (Cat), *Blanco Mossets* (Alb), *Blanco Perico* (Alc), *Blanco el Ravalenc, el* (Ald), era “claret” (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 45); *Blanco Teniente, el* (Pics), *Blanco Tisora* (Alc), *Blancusset, el* (Pics), *Blanquet, -a* (Alb, Cat, Man, Mas, Pai, Pics), a Mas, tenia els cabells rossos (Alcoy Comes 1995: 26); *Blanquet del Fil, el* (Pics), *Blanqui, el* (Tor), *Blanquillo, -a, el/ la* (Alf, Picn, Tor, Xir), *Blanquito* (Alc), *Botifarra*⁵⁷⁵, *la* (Pics), tenia la “pell fosca” (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 61).

Caballo Blanco (Xir), se li va atribuir a un alcalde de postguerra que tenia els cabells blancs (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 363); *Colorí* (Cat, Pics), *Colorada, la* [kolorá] (Beni), *Colorao* (Alc, Tor), a Alc, perquè, quan bevia en el bar, se li posava la cara roja (Simó Rosaleny 2020); *Cotó, -na, el/ la* (Alc, Pics), en nàixer, deien que era més blanc que el cotó; els motejats d'Alcàsser procedien de Picassent i n'han heretat el malnom (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 97; Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92); *Congo, -a, el/ la* (Alc), de “pell bruna” (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 57); *Copito de Nieve* (Tor), «atribuït a un rector que tenia els cabells molt blancs» (Serrano Martí 2022); era la versió castellana de *Floquet de Neu* (1964-2003), un goril·la albí del zoo de Barcelona; *Corb, el* (Ald), era tan negre com el plomatge d'aquest ocell (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 65).

---

⁵⁷⁵ Reig (2008: 94) indica que, popularment, quan hom fa servir l'expressió “color de botifarra”, fa referència, en sentit figurat, al color negre.

*Groc*⁵⁷⁶, *el* (Alb, Ald, Cat), *Groguet*, -a, *el/ la* (Sil), a Sil, *Groguet* és una masculinització a partir del malnom de la dona del motejat: «Color i accidents de la pell: [...] *Grogueta*» (Zaragozá Pérez 1991: 253).

Haca Blanca, *l'* (Alf), persona de caràcter fort que tenia els cabells blancs; *Mitjablanca* (<*metxa blanca*) (Man), tenia una metxa blanca en el cabell (Bartual 2019, octubre 21).

Morena de Gorra, *la* (Pai), «pel color de la seua pell» (cf. BIM Paiporta 2015: II, 18); *Morenet d'Alfajar*, *el* (Alf), era el malnom de Francisco Vila, un conegut periodista al que se li va dedicar un carrer a Alfajar; *Morenet de la Blasa*, *el* (Pics); *Morenet de Cova*, *el* (Pics); *Morenet de la Xota*, *el* (Alf), cf. Puchades Pastor (1991: 212); *Moreno*⁵⁷⁷, -a, *el/ la* (present a tots els pobles); *Moreno de Cama* (Alf), cf. Puchades Pastor (1991: 212); *Moreno de Castelló*, *el* (Cat), era una persona de pell fosca que es va traslladar a Catarroja en tren des de Castelló de la Plana per a buscar faena, i que en trobar-ne, s'hi quedà (Segarra 2021); *Moreno el Cartero* (Qua), *Moreno de la Nava*, *el* (Cat), *Moreno el de Trola* (Qua), *Moreno de Tena*, *el* (Mas), *Tena* era un dels cognoms dels motejats (García Domingo 2020, agost 30); *Moreno el Pallero*, *el* (Alaq), era de pell bruna i tractant de palla (Martínez García 2008: 452).

Morenillo, -a, *el/ la* (Ald), Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 115) relacionen aquest renom amb al *morenillo* del xocolate; pel que observen Sancho & Sancho (1998: 136 [nota 55]), a Quart, *el morenillo* era la forma deformada amb què hom referia a una mena de “molinet” (<*morenillo* <cast. *molinillo*), que és com es coneix una peça de fusta que «s'utilitzava per a desfer les barres de xocolate mentres coïen dins d'una cassola de fang». Entenem que, tal vegada, pel fet de remoure xocolate amb aquest estri, hom l'associaria a un color fosc, amb l'ajuda, a més a més, d'una homonimització formal; *Morenota*, *Vicentica la* (Pai), cf. Sanz (2007: 85).

---

⁵⁷⁶ A Catarroja es documenta l'any 1800: «Pasqual Gillem del Grog» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 94v).

⁵⁷⁷ Es documenta pels voltants de principis del segle XIX: «Manuel Bayxauli morenet» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, Sedaví (?), circa 1800, f. 10v).

Negre, -a, -s, *el/ la/ els* (Alb, Alc, Ald, Alf, Man, Mis, Pai, Picn, Pics, Sil, Tor), *Negre Tafé*, *el* (Picn), pel color fosc de la pell; *Negrella*, *la* (Qua), *Negrelló Bonico*, *el* (Beni), segurament perquè era una persona molt morena. Reig (2015: 539) observa que *negrelló* s'empra per a referir a persones que tenen «la pell més obscura del que és corrent [...] [i] a vegades, té un caràcter despectiu»; *Negret*⁵⁷⁸, -a, *el/ la* (Ald, Cat, Mas, Sil, Tor, Xir), *Negre de la Pallera*, *el* (Xir), *Negret de Viro*, *el* (Sil), *Negus*⁵⁷⁹ (Alb), deu ser un deonomàstic a partir d'un emperador d'Etiòpia, segurament per ser de pell fosca (cf. Moreu-Rey 1981: 43-44, 91).

Norú (Alc), segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 57), el color de pell d'un avantpassat era tan bru com el d'un personatge de ficció, [...], que tenia de nom *Norú*; *Palomos*, *els* (Pics), de pell blanca i fina (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 66); *Pèl de Llima* (Alc), tenia el cabell ros (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 79); *Pomos*, *els* (Sed), una besàvia tenia les galtes tan roges com la pell d'una poma (cf. Ruiz Monrabal 2008: 227); *Porcellanes* (Pics), per tenir la pell blanca i fina (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 129); *Rostit*⁵⁸⁰, -da, *el/ la* (Xir), «quemado por el sol, endurecido, carácter inflexible y nada suave» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364-365); *Rúbio*, -a, *el/ la* (Alaq, Alc, Ald, Beni, Mas, Pai, Pics, Xir), de cabells rossos o clars (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 116); a Pai, «era muy rubia» (Sanchez Lopez 2020, agost 11); *Sutja*⁵⁸¹ (Alb), podria per la foscor de la pell del motejat (cf. “negre com la sutja”, DNV); *Tintin* (Alf), tenia el cabell ros com el del personatge del còmic (cf. Puchades Pastor 1991: 214 [nota 59]); *Torró*, -ns, *el/ els* (Pai), metàfora de pell molt morena (cf. Jimenez Tarazona 2018, febrer 2).

Altres malnoms relacionats amb els colors, no específicament referits al pèl o la pell, podrien ser: *Blau*, -va, *el/ la* (Alaq, Alc, Sil, Tor), a Alaq, *els de la Blava* (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 89) deuen tenir relació amb l'agrupació musical d'aquest poble coneguda com a *Banda Nova* o *la Blava*, pel color de la seua bandera (cf. Ferrer Guzman; Guasp Garcia & Soriano Bessó 2010: 138); a Alc, procedien d'Almussafes (la Ribera Baixa) (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 116), per tant és un malnom exògen o 'importat'; a Sil i Tor, en desconexem l'origen (cf. Zaragoza Pérez 1991: 253; cf. Herreros Moreno 2000: 38); *Blavet*, -a -es, *el/ la/ les* (Tor) (cf. Herreros Moreno 2000: 39). El malnom *Blau* podria tenir connexió amb la veu *Blavet*, que Valle Pechuán (2017: 323) defineix al seu recull d'expressions relacionades amb el cultiu de l'arròs com a:

«obrero agrícola o jornalero de la comarca valenciana de la Marina que inmigraba temporalmente a la Ribera del Júcar para trabajar en la siega y la batida del arroz. También se les llamaba *Oncle*, posiblemente por la costumbre de aquella comarca de llamarse entre unos y otros “tío”».

Sobre aquest mateix fet, Garcia Frasset (2016: 17) també observa que «els gandians assenyalaven els d'aspecte o comportament pobletà com a llauros o blavets», i afegeix que, segons una versió de Roc Chabàs, el renom *blavet* «devia tenir l'origen en Al-Azraq, *el Blau*, cabdill musulmà que s'oposà coratjosament a Jaume I. Els habitants dels llogarets de la muntanya de la Marina on es va fer fort acabaren sent coneguts per blavets». Així mateix, aquest sentit de *Blau* com a persona originària de la Marina es documenta a Guadassuar (la Ribera Alta), on també se li va atribuir el malnom de *Blau*, *-va* a una família que procedia d'aquesta mateixa comarca (Mut Ruíz 2013: 76 [nota 119]).

Colorí (Cat, Pics); *Gris*, *-a*, *Ø/la* (Pai), cf. Marí Yago (2004: 180); cf. Mirabet Pastor (2004: 48); segurament aquest malnom podria tenir relació amb el fet de residir o treballar a *la casa Gris* de Paiporta, construïda a principis del segle XX, i que pertanyia a una família de naviliers anomenada *Olcina*. Sembla que aquesta casa era coneguda així pel color del ciment grisós que es va emprar per a construir-la, i que predominava a tot l'edifici, la qual cosa no era massa habitual en el seu temps. Aquesta família n'era importadora, i actualment l'habitatge encara es conserva: «[...] edificios de los Olcina, conocidos como casa Gris [...]» (cf. Oliver Chirivella 2011: 98); *Moradito* [moraíto] (Pai), cf. Marí Yago (2004: 180); *Verd*, (*el*) (Alb, Bene, Cat, Mas), a Alb, cf. Hernández Sanchis (2007: 1); a Mas, és possible que el motiu vinga d'una homonimització formal amb el cognom del motejat, que era *Albert*: «Jenaro Albert Nacher El VERT» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 6, Massanassa (1941), f. 294); a Bene, era el malnom d'un tartaner (cf. Ricart Bonillo 1973: 80); *Verdeta*, *la* (<*Verdet*) (Tor), a Tor, és un cognom esdevingut malnom documentat ininterrompudament des de 1651 fins el segle XXI (cf. «Verdet/ Berdet», Climent Sanfèlix 1996: 134).

2.9.3.3.3. Abundància general/ localitzada de cabell o pèl

Barba (Cat, Tor), *Barba-xoto* (Alc), *Barbeta* (Tor), *Barbut, el* (Sil), *Bigot* (Alaq, Alc, Cat, Mas, Mis, Sil), *Bigote* (Alaq, Alc), *Botja, -es, la/ les* (Tor), segons Herreros Moreno (2000: 43), s'aplica a les mates petites, i per extensió a la mata de cabell; *Cabellera* (Alaq), *Cabello, -a, -os* (Alf, Pai), *Cola, el/ la* (Beni), *Coleta, la* (Tor), podria venir «[...] del castellà *coleta*, pentinat» (Herreros Moreno 2000: 66); *Coletó* (<cast. *Coleta* ?) (Qua), *Patilla* (Alaq, Ald, Beni, Man, Pics, Qua, Sil), a Ald, el motejat tenia les patilles molt llargues (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 115); *Monya* (Pai), cf. Marí Yago (2004: 180); *Monyos*, *Vicentica la* (Cat), cf. Selma (1999b); *Palòs* (Sil); *Pèl, el Tio* (Qua); *Pelets* (Tor), *Pelós, -a* (Beni, Cat, Sil), *Peluca/ Peluqueta/ Peluquetes, Ø/ la/ els* (Beni), eren unes persones que tenien molt de cabell (Pons Polit 2016); *Pèls* (Ald, Tor), a Ald, «per tindre molt de cabell.» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 115); *Peluda, la* (Alf, Tor), *Pelut*⁵⁸², *-s, el/ els* (Alb, Alc, Cat, Man, Pics, Sil), *Pestanya* (Cat), *Vellós, -o* (Xir), «persona de cabellos muy largos» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365).

2.9.3.3.4. Manca de pèl

Coco, -s, el/ els (Tor), «cap molt pelat» cf. Herreros Moreno (2000: 65); *Corona*⁵⁸³ (Alc, Man, Pai, Pics, Qua, Xir), a Alc, a causa d'un accident, li mancava pèl en la part central del crani; a Xir, Sorribes Santa Maria (1989: 364) indica que potser ha estat atribuït per un defecte en el centre del crani o per mancar-li pèl en la part central i superior del cap; *Mister Próper* (Ald); *Mitja Lluna* (Alc), per tenir el cap mig pelat (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78); *Motiló*⁵⁸⁴/ *Motilla* (Xir), pelat, escàs de cabells (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364; cf. DNV); *Motxo, -a, el/ la* (Xir), sense pèl, pelat (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364); *Pelat, el* (Alaq, Alb, Alc, Alf, Beni, Cat, Man, Pai, Sed, Sil, Xir).

⁵⁸² Moreu-Rey (1981: 69) afirma que de vegades té el sentit de "barbut".

⁵⁸³ El DNV, en la seua accepció 16, diu que és la «tonsura que es feien els eclesiàstics».

⁵⁸⁴ També es documenta a Carlet (la Ribera Alta): «el Motiló-ona» (Hervàs 1986: 376).

2.9.3.4. El tronc i el ventre

Corazón [korasón] (Alf, Pai, Pics, Sil, Tor, Xir); *Costella* (Ald, Tor), *Costellada*⁵⁸⁵ [kostełá] (Cat), *Costelleta*, *el Tio* (Alb), *Fofa*, *la* (Beni), *Melic* (Alb), *Melico* (<*Melic* ?) (Man), *Muscle* (Pics), *Musclets* (Alc), per la forma de caminar amb els muscles alçats (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78); *Nano Panxo* (Cat), *Panxo* (Alc, Beni, Pai, Sed, Tor), podria ser, per masculinització, per tenir molta panxa, com un motejat de Vinalesa (l'Horta Nord) (cf. Biosca Postius & Garcia Navarro 1992: 492); *Panxa Avant* (Cat), *Panxa Burra* (Cat), *Panxa Fofa* (Alc), *Panxa Blava*⁵⁸⁶ (Xir), *Panxa Negra* (Man), *Panxa Torta* (Man), *Panxa Verda* (Alb, Cat, Sil), *Panxeta* (Alc), *Panxolín* (Cat), *Panxut* (Alb, Mas), *Panza* (Cat), *Set Esquenes*⁵⁸⁷, (*el*) (Alaq, Ald, Alf), a Alaq, segons el testimoni de José Portalés, «estava carregat d'esquena», és a dir, tindria una esquena molt ampla o era geperut (Soriano Bessó 2002: 183); a Ald, el motejat era «molt ample d'esquena» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 116); *Tres Panxes* (Pics).

2.9.3.5. Òrgans sexuals

Coló (<*Colló*), Sorribes Santa Maria (1989: 364) indica que era una grafia antiga de “colló”⁵⁸⁸, tal vegada es referia a la manera com hom ho pronunciava; *Colló*, *Pep de* (Tor), *Collona* (Sil), *Collonet* (Beni, Sil), *Conya* (Sil), *Conyo*⁵⁸⁹ (Cat, Mas), a Mas, eren de cognom Navarro i procedien d'Aragó (Lacreu Navarro 2020, agost, 30), segurament empraven aquesta paraula com a interjecció, la qual cosa antigament resultaria cridanera i distintiva en un poble valencianoparlant com Massanassa.

Conyet (Beni), *Conyeta*, (*el de la*) (Qua, Sil), *Figa de Ferro* (Alf), *Mami*, *la* (Xir), segons Sorribes Santa Maria (1989: 364), era una dona jove amb els pits grans; *Mamelluda*⁵⁹⁰, *la* (Mis), *Parrussa* (Sil), podria haver estat atribuït en al·lusió a la vulva d'una dona (cf. DNV); *Palilo*, *-a* (Tor), *Pelila*, *el* (Alf, Picn), a Picn, [palíla], *Pelotas* (?) (Alaq, Qua), *Piu*, *-a*, *el/ la* (Sil), *Piu*, *el Tio* (Pics), cf. Lerma Serra (1987: 56); *Piuet*, *el* (Alb, Sil), *Al Pijo* (Beni), *Pijo*, *el* (Mis), *Piuarra* (Pai), *Piu de Ferro* (Alf, Cat), *Piuero*, *el Tio* (Qua), *Pitxorrol* *Pixorro*, *el* (Man, Mis), *Pixorrito* (Man).

2.9.3.6. Els braços i les mans

Dit (Tor), *Maneta, -es* (Ald, Tor), a Tor, probablement per tenir habilitat amb les mans (cf. Herreros Moreno 2000: 98); *Manitas* (Alf), *Manitas, el Tio* (Qua), *Manitas de Plata* (Alc), era una persona que acabava de forma molt satisfactòria les faenes que li encomanaven (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78); *Maniua* (Bene, Cat), *Manotes*⁵⁹¹ (Alc, Alf, Mas, Sil), *Matamora Surdo* (Alb).

Sabaquillo (<cast. *Sobaquillo*?) (Man), *Surdo, -a, el/ la* (<cast. *Zurdo*) (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Beni, Cat, Mas, Pai, Pics, Sil, Tor, Xir), castellanisme de persones esquerreres; *Surdo Benjamín, el* (Pics), *Surdo de Gepa, el* (Qua), *Surdo de Matamora, el* (Alb), *Surdo Miguelet, el* (Pics), *Surdo de la Tecla, el* (Sil), *Vint-i-un Dits* (Man, Qua, Xir).

---

⁵⁸⁵ «Costellá» (Monforte Soler 1999: I, 165).

⁵⁸⁶ També a Bocairent (la Vall d'Albaida): «*Panxa-blava*» (cf. Satorres Calabuig 1991: 220).

⁵⁸⁷ Casanova (1997: 259) observa que a la Vall d'Albaida té el sentit d'individu "sense personalitat".

⁵⁸⁸ Cf. «grafia antiga de "colló", testículo.» (Sorribes Santa Maria 1989: 364).

⁵⁸⁹ Sanchis Carbonell (2011: 70) documenta el mateix malnom a Ontinyent (la Vall d'Albaida), i assenyala que li'l varen atribuir a una persona «de tant que deia aquesta irreverència castellana». També es documenta a Castelló de la Plana: «*el Conyo*» Forcadell Saport (1992: 501).

⁵⁹⁰ Cf. «[...] una vetusta casa, [...] donde vivía una mujer, María, a la que se conocía como la mamelluda» (Mañas Borrás 2011a: 87). Cal notar que un malnom semblant a aquest documentat a Almassora (la Plana Alta) funciona significat el contrari del que es dona a entendre (antífrasi): «Mamellona la [...] poca sina» (cf. Bernat & Guardiola 1992: 462).

⁵⁹¹ A Benaguasil (Camp de Túria), Alonso Durà (2015: 66) assenyala que «Se impuso a una persona con las manos muy grandes». A Almussafes (la Ribera Baixa) «Tenia unes mans molt grans» (Llopis Aranda 2013: 255).

2.9.3.7. Les cames i els peus

Cama (Alc, Alf, Pai, Tor), *Camabuena* (Beni), *Camallada* [kamałá] (Alb), *Camarronda* (Tor), *Cames* (Pics), *Cames Tortes* (Alaq, Ald), *Cameta, -es* (Alc, Alf, Mas, Mis, Sil), *Camota* (Alf), *Camoto, -s* (Sed), *Canelletes*⁵⁹² (Alb, Alf, Pics), *Garrilla/ Garrila* (Man), *Garró*⁵⁹³ (Tor), *Garro, -et* (<Garró ?) (Sil), *Garrut*⁵⁹⁴ (Man), *Pantorrilla, (el Tio)* (Alb, Cat, Man, Qua, Xir), *Patalarga* (Beni, Sil), *Patarra* (Cat), *Patatxon*⁵⁹⁵ (Sil), *Paticas* (Man), *Patitas* (Cat), *Peu, el Tio* (Picn), *Peus Bruts*⁵⁹⁶, *(el de)* (Alc, Pics), *Peus de Silenci* (Sil), *Pinreles*⁵⁹⁷, *el Tio* (Qua), *Tres Peus* (Tor), *Torrilla* (<Pantorrilla) (Xir), tenia el tou de la cama molt desenvolupat (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364), *Unya*⁵⁹⁸ (Xir).

2.9.3.8. El cul

Cul Altet (Pai), *Cul en Terra* (Man), *Cul de Pare* (Ald), *Culo* (Alb, Tor), *Culó, -na* (Beni, Tor), *Culet* (Ald), de “cul menut” (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 114).

Culcagat (Xir), *Culpelut* (Alaq, Ald), *Cul Roig* (Pics), es va barallar amb un altra xica que va dir que li havia fet el cul roig (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 120); *Cultort, -a, Ø/ la* (Tor), *Fogó Roig* (Cat), *Fogó Tou* (Cat), *Pepe Cul* (Alc), *Popa, -es, (el)/ els* (Mas, Sed), podria ser el cul⁵⁹⁹.

---

⁵⁹² A Almussafes (la Ribera Baixa) se li va atribuir el malnom de *Canelletes* a una persona perquè «Tenia les cames primes» (Llopis Aranda 2013: 251).

⁵⁹³ A l'Alcúdia (la Ribera Alta) el malnom de *Garró* té el seu origen en què el motejat tenia «els turmells grossos» (Bou Clemente & Cucó Oliver (1986: 360 [nota 10]).

⁵⁹⁴ Segons el DNV, persona «que té les cames arquejades o tortes, amb la convexitat mirant cap a dins». Martí Mestre (1994: 209) ja documenta el malnom del *Garrut* en la literatura popular del segle XIX.

⁵⁹⁵ Era el malnom de Vicent Soria *Patachón* (cf. Antich Brocal 2021b.: 92).

⁵⁹⁶ A Ulldecona (Montsià) té relació amb la lletgesa dels motejats: «Peusbruts» (Itarte i Vericat 2002: 69).

⁵⁹⁷ Segons el DLE de la RAE significa *pie*, “peu”. Prové del caló “pinré”.

⁵⁹⁸ Deu fer referència a l'ungla del peu: «- El tio *Unya* (por *Ungla*), el que va a pie, el que trajina, cobrar más de lo debido.» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365).

⁵⁹⁹ Segons Martí Mestre (2006: 442), “popa” pot fer referència al cul com a «metàfora espacial que evoca la situació posterior».

2.9.3.9. Les dimensions del cos

2.9.3.9.1. Alçada

2.9.3.9.1.1. Alts: *Alt del Punt, l'* (Pics); *Altota, l'* (Sil), cf. Antich (2021a: 126); *Ballesta* (Sil), «així li deien per l'elevada estatura que mesurava» (cf. Antich Brocal 2009: 28), és a dir, era una persona molt alta; *Calamoc*⁶⁰⁰ (Pai), tal vegada, per ser alt i espigat com les «estaques on es subjecten (es calen) els arts de pesca en aigües poc profundes de goles i albuferes» (cf. Garcia Osuna 1999: 174); *Carabina*⁶⁰¹, *Vicent de* (Alc), per l'alçada que tenia el comparaven amb aquest tipus d'arma: «era tan recte com un *poste* de llum!» (Simó Ramírez 2022); *Catxorro* (Alb), va ser atribuït irònicament a una persona perquè era alta (Segarra 2021); *Cuell, el* (Alf, Pai), és un peduncle, especialment de l'oliva (cf. DNV); a Pai, entenem que ha estat referit metafòricament a uns avantpassats per la forma allargada i prima d'aquest peduncle, ja que eren persones molt altes: «nuestros ancestros fueron muy altos, al igual que todas las generaciones siguientes» (Orti Paredes 2020, agost 11).

*Figa Llarga*⁶⁰² (Cat), era una persona alta i gran (Segarra 2021); *Gànguil* (Beni, Pics), era una persona alta i prima (cf. DNV); Martí Mestre (1994: 209) també assenyala que probablement té el sentit de «persona alta i prima, de cames llargues»; *Gegant* [ʃəyánt] (Mas), *Grande, el* (Beni, Picn), a Picn, per ser gran d'alçària (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 132); *Grandot* (Beni).

---

⁶⁰⁰ Garcia Osuna (1999: 174) planteja com a hipòtesi que el malnom del *Blanco Calamoc* de Tavernes Blanques (l'Horta Nord) haja estat referit metafòricament en al·lusió als canyissos o estaques que el DCVB recull com a “calamochs de caniç” o “estacam dels calamocs”, perquè la família dels al·ludits eren “alts i espigats” i tenien la pell “claríssima”. També es documenta a Guadassuar (la Ribera Alta): “Calamoc, -a” (Mut Ruíz 2013: 78).

⁶⁰¹ Conten que no era massa treballador i quan buscaven gent per a 'llogar-se' i li oferien treball al “cantó” del poble, exclamava: «En tants que n'hi han, i vens a llogar-me a mi!!» (Simó Ramírez 2022). Aquest mateix comentari si li atribuïa al sedaviner Mariano Romeu Baixauli, dels *Mamons* o *Romeus*, el qual comentava amb sornegueria quan eixia a la plaça perquè el contractaren: «Tants con hi ha per qué m'ha de tocar a mi» (Ruiz Monrabal 2008: 162).

⁶⁰² També es documenta *Figa Llarga* a Benaguasil (Camp de Túria) (cf. Domínguez Vicente & Domínguez Benlloc 2014: 2958). Segons Alonso Durà (2015: 51), en aquest municipi del Camp de Túria se li va atribuir a una dona «que se dedicaba a la prostitución y, por eso, la gente pensaba que debía tener el sexo grande».

Largo, -a, *el/ la* (Alc, Ald, Qua, Pics, Sil), *Larguet*, -a, *la* (Sil), *Llarg*⁶⁰³, -a, *el/ la* (Bene, Qua, Sil), *Llargo*, -s, *el/ els* (Alb, Man, Mas, Pics), «En Albal li diuen “llargo” al qui és molt alt» (cf. Hernández Sanchis 1998: 48); a Pics, eren persones molt altes (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 121); *Llargota* (Beni), *Llarguet*, -a, (*Tonet*) *el/ la* (Qua, Sil), a Sil, «Format del cos: [...], *Llargueta*» (Zaragozà Pérez 1991: 253); *Martínez el Llarg* (Mas).

Perxa (Pai, Sil, Tor), a Tor, era una «persona alta i prima, com el pal llarg i estret utilitzat per a conduir les barques» (cf. Herreros Moreno 2000: 128); *Potro, la* (Alc), era «una dona de corpulència esvelta i gran» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 97); *Pintor Llarg, el* (Alaq), *Tatxa* (Alf), era una «persona alta i prima» (cf. Puchades Pastor 1991: 212 [nota 34]); *Teulats* (Tor), segurament per la seua alçada (Furió 2016, març 13); *Tintamarro* (Cat), era un home grandot (Segarra 2021); *Travessanya* (Pics), era «alt i prim» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130); *Tremendo* (Xir), home gran, terrible (Sorribes Santa Maria 1989: 365).

---

⁶⁰³ Fresquet Fayos & Villafranca Giner (2000: 218) també el documenten a Cullera (la Ribera Baixa): «per ser alt».

2.9.3.9.1.2. Baixets

Baixet, -a, *el/ la* (Alc), *Buleró/ Boliro*, *el Tio* (Cat), era baixet d'alçada i prim; *Catxarro* (-et), -s, *el/ els* (Sed), era «muy bajito» (cf. Ruiz Monrabal 2008: 71); *Catxo*⁶⁰⁴, -a (Alb, Ald, Cat, Man, Mas, Tor), a Tor, *els Catxos* eren baixets (Serrano Martí 2022); *Cigró* (Alc) el comparaven amb un cigró per ser menut (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92).

Colibrí (Pics), era una persona molt menuda (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 65); *Colilla* (Pics), «persona de poca estatura» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 120); *Conina* (<*Xiconina*) (Alb, Pai), *Conini*, -s, *ø/ els* (<*Xiconino*) (Tor), «escurçament per afèresi de xiconino» (Herrerros Moreno 2000: 69).

Formi (<*Formiga*) (Alf), persona «de baixa estatura» (cf. Puchades Pastor 1991: 212 [nota 32]); *Gallineta* (Pics), era menut com aquest animal (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 65); *Garrofi*, -na (Alc, Cat, Pics), a Pics, era una persona menuda que recollia «el fruit dels garrofers que posseïa» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 97); *Mascota*⁶⁰⁵, -eta (Mas), era una persona xicoteta (Segarra 2021).

---

⁶⁰⁴ A Benlloch (la Plana Alta): «Catxa, la; el Catxo, els Catxos: a causa de la seva baixa estatura» (Pitarch i Almela 1986: 397). A Ulldecona (Montsià): «Cacho/a, lo/la; (Era curt d'estatura)» (Itarte i Vericat 2002: 74). A Guadassuar (la Ribera Alta) *el Catxet* tenia «el sentit de persona menuda» (Mut Ruíz 2013: 71 [nota 77]). També podria tenir el sentit “d'anar amb el cap cot”.

⁶⁰⁵ Cf. «Paco Mascota» (Soto 1997: 91); “Mascoteta”.

Medio, el Tio (Xir) cf. Giménez Pasqual (1997: 32); cf. Sorribes Santa Maria (1989: 370); *Mig Metro*⁶⁰⁶ (Man), *Maleta* (Alc), en tornar del servei militar, deien que portava una maleta més gran que ell (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 111); *Menut* (Alaq, Alb, Alf, Cat, Man, Sil, Tor), *Menut de Caseta* (Alf), *Mig Home* (Alc), irònicament perquè era una persona xicoteta (Simó Rosaleny 2020); *Minano, el* (Alf), persona «de baixa estatura» (Puchades Pastor 1991: 212 [nota 33]); *Mosquits* (Pics), per ser menuts (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 66).

Nanea (Alc), atribuït a persones baixetes (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78); *Nanet, -a* (Alc, Qua), *Nano, el* (Alaq, Alb, Ald, Cat, Man, Pai, Pics), a Alaq, «era molt baixet» (Tarín i López 2013: 55); *Nano Blaiet* (Alaq), *Nano de Blai, el* (Picn), *Nano de la Xocolatera, el* (Tor), *Nano el Cabut, el Tio* (Alaq), *Nano el Sereno, el Tio* (Alaq), *Nano Panxo, el* (Cat), *Nano Rabassa, el* (Qua), *Nano Terraiüra, el* (Sil), *Nabeta, la* (Pics), era una persona molt menuda (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 97).

Oliveta (Alc), hom deia que «era tan menut com una oliveta» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 93); *Peque, el* (Pics), «per ser xicotet d'alçada» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 123); *Pequenyín* (Alc), *Pequenyó, -a, -es, el/ la/ les* (Cat, Man, Mas, Sil, Tor), *Pesolí* (Xir), home xicotet (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 363); *Petit, -a, el/ la/ els* (Alaq, Alb, Alc, Ald, Cat, Man, Mas, Mis, Pai, Sil, Tor).

Petit Rouge, le (Alf), *Petorrín*⁶⁰⁷ (Mas), tal vegada derivat de “petit”, persona menuda, o de grandària menor al que hom considera ordinari; segons Reig (2008: 192), *petorrí* és una metàtesi de *petirró*, diminutiu de petit; *Pildoreta* (<*Pindoleta*) (Alc), era una persona no massa alta (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 80); *Potente, el* (Pics), irònicament per ser menut (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 123); *Puça* (Xir), persona molt xicoteta (Sorribes Santa Maria 1989: 362-363).

---

⁶⁰⁶ També es documenta a Elx (Baix Vinalopó): «Mig metro» (Castaño i Garcia 1984: 56) i a Ulldecona (Montsià): «Medio Metro» (Itarte i Vericat 2002: 68).

⁶⁰⁷ A Atzeneta d'Albaida (la Vall d'Albaida) *el Tio Petorrí* era bevedor, «sempre anava “en un pet” », que deu tenir-hi relació (cf. Jiménez Martínez 1990: 128).

Rant a Terra (Alaq, Tor), a Alaq, li ho van traure al *Tio Buixquera*, que també va ser alcalde del poble, perquè era molt menut i les cames no li arribaven a terra quan s'assentava en la cadira consistorial (cf. Martí Cànoves 2002: 180); *Rebuscall, la* (Alc), era una persona menuda (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 80); segurament és una metàfora fonamentada per comparació amb el «fruit de poca importància que es troba en el camp després de la collita» (cf. DNV); *Tapó* (Tor), «persona baixa i grossa» (cf. Herreros Moreno 2000: 153); *Tenconet* (Alf), era «molt xicotet» (Puchades Pastor 1991: 213 [nota 49]); *Tit* (Sil), podria ser afèresi de “petit” (cf. Zaragoza Pérez 1991: 253); *Titlla, la* (Alc), el mestre li va dir que era baixeta i prima com una titlla (signe ortogràfic) (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 113); *Tot-Igual, el/ els* (Pics), deien que els pares i els fills d'aquesta família tenien els membres del seu cos (mans, braços, cames, peus) “tot igual”, però amb un sentit de mesura reduïda, menuda (Romaguera Belenguer 2021); *Xaparro*⁶⁰⁸ (Alc, Cat, Mas, Pics, Sed), eren persones menudes, baixetes (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 124).

---

⁶⁰⁸ A Montitxelvo (la Vall d'Albaida) es documenta un malnom amb un motiu semblant: «Xaparro: *Era molt baixet de menut*» (Pou 1993: 32).

2.9.3.9.2. Excés o manca de pes

2.9.3.9.2.1. Excés de pes o de complexió grossa

Ample, -t, l' (Beni, Mas, Pics, Tor), *Bomba*, (el/ la) (Alb, Ald, Cat, Pics, Tor), a Tor, «podria referir-se algú molt gros» (cf. Herreros Moreno 2000: 40); *Balí*, el (Alc), era baixet i ample com un balí (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75).

*Bolitas*⁶⁰⁹ (Alc), era una persona grossa, i la comparaven amb una bola (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75); *Botella* (Alb), deduïm, pel que observa Verdeguer Escribà (1987: 197), que el motejat tenia sobrepès: «[...] el tío Botella era su apodo, un señor ya mayor, bajito, redondo de cuerpo [...]»; *Botija*, *Tio* (Alf), Puchades Pastor (1991: 212) el relaciona amb l'aspecte general de la persona, per la qual cosa entenem que podria ser una metàfora de persona que tindria excés de pes.

Castellona, *la Tia* (Sil), emprat a Silla com a sinònim de persona grossa (cf. Zaragoza Pérez 1991: 253); *Coqui*,⁶¹⁰ Ø/ la (Ald, Pai) a Pai, el motejat estava grosset, el comparaven amb una coqueta (o coquet) (cf. Navarrete Belda 2018, febrer 1, 10:04).

Gerra, *la* (Tor, Xir), a Tor, tal vegada, dona ampla (cf. Herreros Moreno 2000: 88); a Xir, una de les versions que dona Sorribes Santa Maria (1989: 366) és «quien tiene el cuerpo semejante a la tinaja⁶¹¹». Aquest investigador xiriveller també afegeix que pot tenir a veure amb persones xarradores, parladores: «- *Xarra*, (por *Gerra*), conversación, parloteo» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366); Garcia Osuna (1999: 176) recull que una persona motejada així a Tavernes Blanques (l'Horta Nord) era ampla “d'anques”.

---

⁶⁰⁹ Garcia Perales (1997: 441) recull el mateix motiu a la Granja de la Costera (la Costera): «BOLITA: li ho deien de xicotet perquè era gros».

⁶¹⁰ En algunes ciutats andaluses com Huelva o Màlaga era popular una mena de gelat calent anomenat *coqui* que anava en un cucurull de galeta, i que es venia de forma ambulant. Els venedors d'aquest gelat cridaven: “al rico coqui”!!: Segons el testimoni d'un venedor de *coquis* com Miguel Tenorio, «Es como un helado caliente, [que] va en un cucurucho de galleta y lo que lleva es merengue con algunos adornos de virutillas de caramelo de colorines» (Sugrañes 2008).

⁶¹¹ Moreu-Rey (1981: 84) dona un motiu semblant a Matadepera (Vallès Occidental): «el seu cos en té la redonesa».

*Gordo*⁶¹², *-a, -os, el/ la/ els* (Alb, Ald, Cat, Man, Pai, Pics, Qua, Sil, Tor), «gros, abundant de carn» (cf. Herreros Moreno 2000: 88); *Gordo, Voro* (Ald), *Gordonxet* (Alc), *Gros, -sa, el/ la* (Alb, Cat, Man, Sil, Tor), *Gros de Songa* (Alb).

Nap, el/ la del (Tor), «persona baixa i grossa» (cf. Herreros Moreno 2000: 112); *Panxa, -eta* (Alb, Alc, Ald, Ben, Cat, Man, Qua, Sil, Tor), *Panxut* (Alb), *Set Arroves*⁶¹³ (Pai), *Set Esquenes*⁶¹⁴ (Alaq, Ald, Alf), a Ald, «per ser molt ample d'esquena» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 116); *Vidriola* (Beni) l'al·ludit tenia sobrepès, estava “grosset” (Pons Polit 2016); *Tres Panxes* (Pics).

2.9.3.9.2.2. Manca de pes, magres, prims

Buleró, el Tio (Cat), *Canya, -es (la)/(les)* (Alc), a Alc, possiblement per ser prima i alta (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92); a Tor, potser per ser una persona molt prima (cf. Herreros Moreno 2000: 56); *Coiole, el* (Pics), «per ser prim i tindre les cames tortes» com les del personatge d'un còmic (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 105).

Escuradents (Pai), era un sastre molt prim (Escrivà Moscardó 2018: 118); *Falleva* (Alb), potser és una metàfora fonamentada en què el motejat era alt i prim com una barra vertical de ferro que tenen algunes portes o finestres anomenada així (cf. DNV); *Fil d'Aram* (Alb), podria haver estat atribuït a una persona molt prima; *Flac*⁶¹⁵ (Pai), *Galgo* (Alc), «perquè era flac i semblava aquest gos quan corria» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 96); *Garrotí* (Cat, Xir), a Xir, tal vegada per estar prim (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364).

---

⁶¹² A Catarroja es documenta en 1800: «Vda. De Vicente Muñoz Gordo» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 87v).

⁶¹³ Segurament amb un sentit molt semblant al del *Sis Quilos* d'Alfara del Patriarca (l'Horta Nord): «segurament en pesava molts més» (Cuñat 2021).

⁶¹⁴ A Alaquàs, «Lluís Portalés "Sètesquenes"» ([QIA] Anònim 1995: 194).

⁶¹⁵ A Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*el Flac* (era molt prim); (Sanchis Carbonell 1988: 174).

*Llapissera*⁶¹⁶, *-es* (Alc, Beni, Cat, Mas, Sil, Tor), aplicat a persones altes i primes (cf. Corbín Ferrer 1995: 223; cf. Zabala 2003: 81; cf. Herreros Moreno 2000: 93); *Palleta* (Xir), era un home molt prim (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 363); *Magre*, *-a*, *el/ la* (Alb, Cat, Man), *Magritas* (Alc, Cat, Qua).

Mante, *el* (<*Mantequilla*) (Alb), li ho va traure un home que, cada vegada que veia o trobava el motejat, li deia que estava prim com la mantega (Pepet el Mante 2020, agost 13, 00:50); *Poca Carne* (Man).

Sardina (Alc), era flac «com una sardina salada i trepitjada» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 98); és un sentit semblant al del *Sardina* d'Ontinyent (la Vall d'Albaida), perquè el motejat d'aquest poble també era prim com aquest peix (cf. Sanchis Carbonell 2011: 196).

*Sec*⁶¹⁷, *-a*, *-s*, *el/ la/ els* (Alb, Alf, Cat, Man, Mis, Pai, Picn, Qua), a Picn, família de persones altes i primes (Guerola 2020); *Secall*, *-a* (Cat, Tor), a Tor, persona molt prima (cf. Herreros Moreno 2000: 149); *Secallet*, *el* (Cat), *Seco*, *el Tio* (Qua), *Sequillo* (Alc), «home flac i menut» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92); *Taleca* (Alc), segons Almudéver Mateu (2018), era una persona molt prima, la qual cosa contrasta amb la forma d'aquesta mena de bossa ampla i curta (cf. DNV). Tal vegada li va estar atribuït irònicament; *Verga*, *Rosa la* (Man), era una persona «Llarga, seca, esmirrià;/ Com una canya en conserva./ [...]» (cf. Escobar Folgado 1968: s/n), *Xuplat*⁶¹⁸ (Cat).

---

⁶¹⁶ A Catarroja, segons el testimoni de Salvador Raga "Llapissera", son pare era «alt, rúbio, [...] portava sempre una llapissera en l'orella [...] i una llibreteta en la bolxaca perquè portava allí els seus comptes [...]» (Guerrero 2020, 8 de gener).

⁶¹⁷ «Els magres i els llargs: *el Sec* (arreu)» (Moreu-Rey 1981: 68).

⁶¹⁸ Es documenta a Catarroja l'any 1800: «Agustin Ramon Chuplat» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 75v).

2.9.3.9.3. La bellesa i la lletjor

2.9.3.9.3.1. Bellesa

Barbi (<ang. *Barbie*) (Beni), potser atribuït irònicament en al·lusió a una nina prima i de cabells rossos anomenada així que representa un model o cànon de bellesa ideal; *Bellesa, la* (Ald), guanyà un concurs de bellesa (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 113).

*Bien Peinado*⁶¹⁹ (Alc), portava el cabell ben fet amb fixador (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75); *Bien Plantao*⁶²⁰, *el Tio* (Qua), *Bombon, la* (Pics), era una dona molt bonica (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 61); *Bombon Cubano* (Alc), se li atribuir a una dona molt bella (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75).

Bonico, -a, el/ la (Alc, Beni, Cat, Mas, Pics), a Mas, els al·ludits eren alts i guapos (Just 2020, setembre 2); *Boniquet* (Cat), *Boniqueta, la* (Alf, Cat, Pics, Sed), *Boniquets* (Pai), perquè les xiques de la família motejada tenien la pell molt fina i molt blanca (Marín 2021); *Boniquito* (Man), *Carabonita* (Sil), cf. Antich Brocal (2021b: 212); *Cosito* (Cat), la persona al·ludida tenia la cintura estreta i llua vestits «amb gràcia i harmonia» (cf. Raga Ramon 1999j: s/n).

---

⁶¹⁹ A Bocairent (la Vall d'Albaida): «*la Bien Peinà*» (Satorres Calabuig 1991: 221).

⁶²⁰ Cf. «*Bienplantao, el tio*» (Sancho & Sancho 1998: 160).

Garrit (Cat), «atractiu, bonic» (cf. DNV); *Guapo*, -a, el/ la (Alaq, Alc, Ald, Cat, Man, Picn, Pics, Sil), *Guapo d'Alaquàs*, el (Ald), *Guapet* (Ald, Tor), *Guapito*, el (Alb), *Hermoso*, l' (Ald), era «bell físicament» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 114); *Jesús*, el (Tor), de menut va ser un xiquet molt “agràciat” físicament (cf. Fresquet Gozalvo 2011: 255); *Lluent*, -a, el/ la (Alaq, Picn, Sil), a Picn, per ser «ben paregut» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 136); *Llustre*, el (Tor, Xir), *Llustrosa* (Tor), *Maco*, -a, -s, el/ la/ els (Alc, Alf, Cat, Pai, Pics), a Alc, persona esvelta, “templada” (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78); *Maja*, -o, -s, la/ el/ els (Man), *Pimpollo*, el (Cat), persona arriscada, ben plantada (cf. Garcia Romero 1999 [1948]: s/n); *Polido*⁶²¹ (Cat), *Templat*⁶²² (Cat).

2.9.3.9.3.2. Lletjor

Bello, el (Alaq, Alc), a Alc, irònicament per no ser massa “guapo” (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75); *Carasses* (?) (Tor), *Coent*, -a, el/ els de la (Tor), *Fardatxo* (Alc, Man, Tor), *Cagalló de Porc* (Man), se li va atribuir a una persona que, segons deien, semblava que tenia el cos desfigurat (Bartual 2019, octubre 21).

---

⁶²¹ Segons el DLE de la RAE, *polido* és una variant formal en desús de *pulido*, la qual significa “agraciado y de buen parecer”. A Catarroja es documenta l'any 1800: «Vicente Ferandis Polido» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 90v).

⁶²² A Catarroja es documenta l'any 1800: «Miguel Alapont Templat» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 87v). D'acord amb Casanova (2011: 226), *templat* deu provenir de l'aragonesisme “templau”, «‘cargado de energía, rápido, diligente’ (Endize de bocables)». Segons aquest mateix investigador, «En todo el valenciano existe el adjetivo *templat*, -a («és una xica molt *templà*» ‘enèrgica, guapa’), palabra muy sentida por todos y de difícil traducción, pues su equivalente genuino en catalán *trempat* tiene otros matices, como ‘rígido’ aplicado al pene.

Frankenstein (Man), era una persona que tenia un mal aspecte físic (cf. Marticorena Ruiz 2004: 40); *Feo, el Tio* (Man), Marticorena Ruiz (2004: 66) insinua irònicament el contrari del que va ser el veritable motiu: «Los carboneros -entre ellos, el tío Feo, soltero, cuyo apodo dicen era por su hermosura, [...]»; *Guapa, la* (Alc), una versió deia que, de forma irònica, se li va atribuir a una persona «perquè no era massa afavorida de cara» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 77).

Molt Amarga (Cat), *Morros d'Egua* (Pics), *Núgol, la* (Alc), deien que la persona motejada era «més lletja que un *núgol*» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 111); *Ulls de Pésol* (Alf), *Poll de Gos* (Pai), *Putella, la* (Alc), era una dona poc agraciada i malparlada, però, tot i el malnom, mai va exercir la prostitució (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85); *Surrapos* (Tor), podria tenir el sentit de cosa o persona vil o menyspreable (cf. Herreros Moreno 2000: 153).

2.9.3.9.4. Peculiaritats de la veu

*Alemà*⁶²³, *l'* (Alf), Puchades Pastor (1991: 212) el relaciona amb «particularitats en el parlar», segurament per parlar d'una manera que no s'entén que va associada a la suposada dificultat d'aprendre o entendre una llengua com l'alemanya.

Botilla, -es, -ós (Mas), «fer botilles o botiges» és tartamudejar; l'al·ludit s'enganxava quan parlava (Loli R-f 2020, agost 30); una altra versió matisa que quasi tots els hòmens de la família dels al·ludits eren botillosos (Guillem Alfonso 2020, agost 30); *Botillós, el* (Cat), que «pateix tartamudes»; a partir del substantiu *botija*, emprat «per analogia amb el soroll intermitent que produeix l'evacuació de l'aire de l'interior de l'atuell quan s'hi aboca líquid» (cf. Martí Mestre 2006: 99).

---

⁶²³ A Almussafes (la Ribera Baixa), l'«Alemana» era «alta i rossa i semblava alemanya» (Llopis Aranda 2013: 249). El mateix motiu a Montitxelvo (la Vall d'Albaida): «Alemà: Com era ros i tenia els ulls blaus semblava un alemà» (Pou 1993: 30).

Calilo, el (Sed), la persona motejada li recordava a una xiqueta de la família que no s'oblidava d'emportar-se una “cal·lileta” per a seure amb altres xiquetes en una casa que funcionava com una mena de guarderia actual; és a dir, efectuava una pronúncia defectuosa del mot *cadireta* (cf. Ruiz Monrabal 2008: 73); *Catapum* (Pics), tenia problemes de parla (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 127); *Enganxat, l'* [aŋgantʃát] (Tor), podria ser és un equivalent de “botillós”, persona que s'enganxa en parlar.

Farfall, -ós, -osa (Alaq, Alc, Alf, Sed, Tor), a Alaq, el motejat tenia «una locució poc clara a causa d'una articulació defectuosa de sons» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 81), cf. “farfall” (DNV); *Flauta* (Xir), parlava amb un to agut (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364); *Grec, el* (Xir), tenia una manera de parlar que no s'entenia (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365).

Piulo, -a, el/ la (Ald, Beni, Man, Sil, Tor), a Ald, la persona motejada tenia la veu molt fina (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 68); és possible que els al·ludits dels altres pobles patiren tartamudesa (cf. DNV; Martí Mestre 2006: 432); *Popelo* (Alc), el motejat deia *Popelo* en comptes de *Sopero*, el qual era el malnom familiar (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 112).

Quinqueretes (Alf), «no parlava molt clar, en començar a parlar deia *qui, qui ...*» (cf. Puchades Pastor 1991: 212 [nota 31]); *Ronquet, -a, el/ la* (Alc, Pics, Sil), a Alc, el motejat tenia una veu ronca, aspra (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 80); *Ronquera* (Alaq), *Ronquillo, -a, el/ la* (Pai), *Sonoro, el* (Alc), cantava cançons amb una veu molt greu (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 102); *Tagari*⁶²⁴, *-ns, el/ els* (Sed), tenia un defecte de parla i, quan demanava una trompeta o un instrument musical, deia “tagarí” en comptes de “tararí” (cf. Ruiz Monrabal 2008: 272); *Tarta* (<*Tartamut* ?) (Alf), Puchades Pastor (1991: 212) el relaciona amb “particularitats en el parlar”, segurament és una apòcope de “tartamut”; *Traca* (Pics), el motejat tenia dificultats de parla, i hom deia que parlava de manera semblant al soroll d'una traca (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130), és a dir que “quequejava” o feia botiges; és el mateix motiu que a Vinalesa (l'Horta Nord) (cf. Biosca Postius & Garcia Navarro 1992: 482); *Veü de Porc* (Tor).

2.9.3.9.5. Malalties/ Particularitats físiques o psíquiques

2.9.3.9.5.1. Malalties o defectes del cos en general

Baldat (Cat), *Baldadeta, la* (Pics), *Baldat, el Tio* (Alaq), *Balduinos* (Tor), tot i semblar una pluralització del prenom castellà *Balduino* (<val. *Balduí*, cf. VNP 2017: 32), d'acord amb el que ens ha transmés la informant torrentina Conxa Climent Company (2019), seria una variant formal de “baldat”, ja que pertanyien a una família on hi havia tres persones “baldades”, és a dir, impedides (cf. “baldat”, DNV); *Dos Forats, els* (Man), cf. Escobar Folgado (1959: s/n); és possible que haja estat emprat com a metàfora irònica en referència a alguna persona que tinguera dos forats prominents en alguna part del cos.

*Calores*⁶²⁵ (Alc, Tor), a Alc, perquè patia molta calor a l'estiu; era una persona gran i grossa (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 83); *Còlic, el Tio* (Cat), *Cos Agre* (Alc), *Deliri* (Alb), *Fallat* (Mas), *Fatiga* (Mas), prové del delocuti: «tindrà fatiga [...]» (Martínez Alonso 2002: 83); *Gonia* (<*Agonia*) (Alc), no tenia bona salut (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84); *Malagana*⁶²⁶, *-es, Ø/ els* (Cat, Mas), *Malalto*⁶²⁷, *-a, el/ la* (Pics), el motejat no tenia molt bona salut (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 121); *Malets* (Alb), *Maldeventre* (Beni, Sil), *Patatús, el/ la* (Cat), *Picores* (Qua), *Tremolins* (Man).

---

⁶²⁴ Cal notar que l'anècdota que explica la motivació deu ser molt antiga, si és que és certa, perquè aquest malnom ja es documenta pels voltants de principis del segle XIX: «Ma. Martínez Tagarí» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, Sedaví (?), circa 1800, f. 13v.

⁶²⁵ García Osuna (1999: 176) també documenta *Calores* com a malaltia a Tavernes Blanques (l'Horta Nord). A Atzeneta d'Albaida (la Vall d'Albaida) entenem que el motejat soldria patir calor perquè «quan era xicotet li agradava anar despitalat» (cf. Jiménez Martínez 1990: 128).

⁶²⁶ Segons Casanova (2011: 224), en aragonés té el significat “d'inapetència”, sentit que ha adoptat també el valencià.

⁶²⁷ Cf. Any 1977 «6.- Paco, “Malalto”» (Gómez Tronchoni 2006: 32).

2.9.3.9.5.2. Malalties infeccioses/ víriques

Catarro, -a, -s, *el/ la/ els* (Alf, Cat, Sed, Sil, Tor), *Catarrillo*⁶²⁸, -s, *el/ els* (Cat), *Lepra* (Pics), *Tifus*, *el/ la* (Alc), *Palloles*, *els* (<*Pallola* ?) (Man), *Pesta* (Pai, Tor).

2.9.3.9.5.3. Malalties, defectes al cap

*Cap de Plata*⁶²⁹ (Man), portava una pròtesi de plata al crani per haver rebut un tret al cap durant la Guerra Civil (Botet 2018, desembre 7).

2.9.3.9.5.4. Malalties, defectes a la boca

Bocatorra (Ald, Cat), *Bocamoneder* (Alaq), *Bocanegra* (Alc, Beni, Pics, Tor), *Labio Partit*, *la del* (Pics), *Mitjallengua* (Alb), *Morro Partit* (Mas), cf. (Moncholí Baixauli 2020, setembre 7); *Morro Tallat* (Pai).

2.9.3.9.5.5. Malalties, defectes a les dents

Mellat, -ada, *el/ la* (Alaq, Alc, Ald, Cat, Man, Picn, Qua, Tor, Xir), “desdentat” (cf. DNV); *Palancut*, -uda, *el/ la* (Alaq, Ald), «dents molt grans i cap a fora» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 115).

---

⁶²⁸ Segons Segarra (2021), *el Tio Catarrillo* sempre estava constipat, aleshores hom deia que havia agafat “mal catarrillo”. A la Vall d’Uixó *el Tio Catarrillo* (Roque Orega Segarra) parlava amb veu acatarrada per una infecció de la gola. Martí Gadea també recull aquest darrer sentit a Bolulla (la Marina Baixa) entre els segles XIX i XX: «*Catarrós de Quatretondeta*, *el* (27) BA, “[...] vehueta de máixquera de resultes d’una enfermetat, [...]» (Espinós i Ferràndiz 1991: 309).

⁶²⁹ Es documenta en una relació de denunciats de Quart de Poblet de l’any 1941: «Ajenjo (a) Cap de Plata - -- Manises» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 2, Cuart de Poblet [Quart de Poblet] (1940-1945), f. 62).

2.9.3.9.5.6. Malalties, defectes al coll

Malcoll, -a (Man, Qua), *Papudo*⁶³⁰, *el* (Alaq).

2.9.3.9.5.7. Malalties, defectes a les orelles

Mitja Orelleta (Alc, Pai, Sil), a Pai, li mancava mitja orella; *Orella Tallada, el de l'* (Alc), en temps de la Guerra Civil, ensenyava sense inhibicions ni complexos una orella d'una persona que havia faltat (cf. Simó Rosaleny 2010: 320); a Sil, «Defectes físics: [...], *Mitjaorelleta*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

2.9.3.9.5.8. Malalties de l'oïda

Sord, -et, -a, -eta, el/ la (Alb, Ald, Beni, Cat, Mas, Mis, Pics, Qua, Sed, Sil, Xir), *Sord l'Alqueriero, el* (Alaq), *Sord de Casaqueta, el* (Cat), *Sord de Colau, el* (Ald), *Sord de la Gallinera, el* (Alf), *Sord de Ribes, el* (Alb), *Sord de Xiva, el* (Qua), *Sordera* (Cat), *Sordeta, la* (Sed), *Sordeta de l'Huarco, la* (Man), *Sordo, el* (Tor), *Tàpia* (Alaq, Xir).

2.9.3.9.5.9. Malalties, defectes als braços/ mans

Curret, -a, el/ la (Alc, Alf, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Sil), *Curro, -a, el/ la* (Alaq, Alb, Ald, Beni, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Picn, Qua, Tor), *Curro del Canut* (Xir), *Curro Cardilla* (Sil), *Curro Galdufari, el* (Alaq), *Curro Tingam, el* (Alc), *Manco, el* (Alf, Man), *Manco de la Pesquera, el* (Sil).

---

⁶³⁰ Segons el DLE de la RAE, en castellà «Dicho especialmente de un ave: Que tiene el papo grueso y crecido». Era un oncle de Francisqueta *la Fabiana*, «que era fadrí i li deien "el Papudo"» (Soriano Bessó 1998: 153).

2.9.3.9.5.10. Malalties, defectes als dits

*Escaporra*⁶³¹ (Alc), perquè un avantpassat tenia el dit gros del peu inflammat per una ferida mal curada (Simó Rosaleny 2020); *Tellol* (Alc), li deien que tenia tort el dit gros de la mà com la forma d'un bastonet de fusta anomenat així (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 73); *Vint-i-un Dits*⁶³² (Man), per patir una anomalia congènita anomenada polidactília, consistent en tenir un o més dits del normal (cf. DNV); Domínguez Vicente & Domínguez Benlloc (2014: 2956) també en documenten una ocurrència a Bétera (Camp de Túria): «Vint-i-un dits (Bt)».

2.9.3.9.5.11. Malalties de la pell

*Berruga*⁶³³ (Alaq, Alf, Picn), a Picn, «possiblement per tenir alguna berruga» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 115); *Bonys, els* (Bene), *Bulto, -a, (Tia)* (Ald, Beni, Man), tal vegada, castellanisme de “bony”⁶³⁴; *Cara Tacada* [karatakà] (Alf), *Caspeta* (Beni); *Clots, Quico* (Sed), perquè quan somreia, se li feien dos grans clots a les galtes de la cara (cf. Ruiz Monrabal 1985: 191); *Corcat*⁶³⁵, *-ada, -s, el/ la/ els els* [korkát] / [korká] / [korkátʃ] (Alaq); *Forat* (Man), *Galta-roja, (de)* (Alc, Pics, Sed), els motejats tenien una taca vermella a la cara, anomenada clínicament “angioma” (cf. DNV).

Llaga (Sil), *Quiquet de Llaga* (Sil), *Roig de Llaga, el* (Pics), *Llunar, -a* (Alc, Pics), a Alc, «un avantpassat tenia una gran taca a la cara» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78); a Pics, el motejat «tenia un llunar» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 121); *Llúpia, -o, -os, la/ el/ els* (Alaq, Alb, Tor), a Tor, era una família en la qual hi havia gent que tenia llúpies, una mena de quist subcutani (Climent Company 2019; cf. DNV).

---

⁶³¹ És una metàfora de cosa o element gros. Coromines (DECat: II, 519) considera que és una variant formal, específica del valencià central, de *Caporra*, i li atribueix el significat de “pirrossa de la boga”. No la recullen ni el DNV ni el DCVB, tot i que aquest darrer en fa esment en una cançó popular: «Llauradors de Benimàmet, / planten naps i safanòries / perquè encara que pedregue / sempre queden escaporres».

⁶³² A Manises hi havia una persona anomenada *la Tia Milagros la Vint-i-un Dita* (Marzo Ferrer, 2015, febrer, 7), és a dir, també se n'emprava una forma feminitzada. A Llombai (Ribera Alta), Juanes i Peris (2017: 96) també documenta aquest malnom: «*Vint-i-un Dits*».

Peco (Sil), tot i que Zaragoza Pérez (1991: 255) creu que ha estat tret en relació amb els animals (cf. DCVB), nosaltres pensem que és més probable que pugui venir d'una masculinització del mot castellà *Peca*, "piga"; *Pegat, la del* (Pics), la motejada tenia un senyal a la cara (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 122); *Pell de Sola* (Man), *Picao, el* (Alc), tenia la cara plena de marques pel fet d'haver patit la pallola (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 80).

Ratat, -s, -det (Alaq, Alb, Alc, Cat, Man, Pai, Pics, Qua, Sil, Tor, Xir), tot i que generalment s'atribueix a persones amb la «cara marcada amb senyals o cicatrius produïts per la pigota» (cf. DNV), a Silla, Antich Brocal (2021b: 49) observa que «així es referien a totes les persones de pèl-roig amb piques a la cara»⁶³⁶; *Ratat de Sagant, el* (Cat), *Ratat de Tufarra, el* (Cat); *Ratatxim* (Pics), tenia la cara amb senyals de pigota (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 129).

Ronya (Alf, Xir), a Xir, per patir una malaltia cutània (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364); *Ronyeta* (Alc), *Rosegat* (Alc), una versió deia que tenia la «cara ratada» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 113); *Safranar* (Alc), del color engroguit de la pell pel iode que li aplicaren arran de patir unes cremades (Hernández Marí 2020); *Sangrantana, la Tia* (Cat), tenia la «pell escamosa» (Segarra 2021), *Tinya, -eta*⁶³⁷ (Qua), *Tinyós, -a* (Alaq, Alf, Cat, Man).

---

⁶³³ També es documenta a Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*Barruga* (perquè en tenia una a la cara);» (Sanchis Carbonell 1988: 172).

⁶³⁴ A Alfarrasí (la Vall d'Albaida) Garcia Perales (1998: 132) documenta aquest mateix malnom: «*Bulto* (tenia un bulto a l'esquena);» «*Bulto*: té un bulto al pit» (Garcia Perales 1998: 134).

⁶³⁵ A la pedania del Bacarot d'Alacant el malnom de «La Corcà(da)» té el seu origen en els "forats de la cara" (Martos Sánchez 1997: 686). A Alaquàs, es documenta el «[...] tio Quiquet el "corcat"» (Soriano Bessó 1987: 73).

⁶³⁶ *El molí del Ratat* era com es coneixia popularment a Silla *molí de Saragossà*, ja que aquest era el malnom del seu propietari (Antich Brocal 2021b: 49). Es documenta a Benimaclet (València) amb el sentit de cara ratada: «El ratat/ La ratà (afectada de pigota)» (Poble de Benimaclet 2017).

⁶³⁷ Moreu-Rey (1981: 112) documenta *cal Tinyeta* a Vimbodí (Conca de Barberà) i el considera relacionable amb persones massa vives o mancades d'escrúpols. A Quart de Poblet es documenta l'any 1940: «José San Martín (Tiña[])» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 2, Quart de Poblet [Quart de Poblet] (1940-1945), f. 8.)

2.9.3.9.5.12. Malalties a les cames

Baldadeta, la (Pics), li mancaven les cames (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 119); *Coixo, -a, el/ la* (Alb, Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Picn, Tor), *Coixet, -a, el/ la* (Alc, Pics), *Coixo Bleda, el* (Qua), *Coixo de Bengala, el* (Cat), *Coixo de Jota, el* (Picn), *Coixo de la Catxorra, el* (Pai), *Coixo de la Pollera, el* (Xir), *Coixo de Romanones, el* (Qua), *Coixo de Serafino, el* (Picn), *Coixo de Tàrsil, el* (Tor), *Coixo d'Oliva, el* (Xir), *Coixo el Barber, el* (Qua), *Coixo el Llaurador* (Alaq), *Coixo Marol, el* (Ald), *Coixo Paloma, el* (Ald), *Coixo Vaurico, el* (Alc), *Panda*⁶³⁸ (<*Pando*) (Sed), *Pandorro, -a* (<*Pando* ?) (Alaq), *Panno, -a* (Sil), Zaragoza Pérez (1991: 254) el considera sinònim de *Pando*, “camatort”, tot citant el DCVB; *Paticós, el* (<*Paticoix* ?) (Alc), una versió deia que venia del castellanisme *paticojo*; *Pota*⁶³⁹ (Alc, Alb, Beni, Sil), a Alc, «els tallaren la cama i portaven aquesta pròtesi de fusta» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 79); *Poteta, (el de la)* (<*Pota*) (Alc, Tor), *Quico la Coixa* (Cat), *Rodilla* (Pics), per referir al fet d’haver-se operat del genoll (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 123); *Romanones*⁶⁴⁰, [*el Tio*] (Ald, Beni, Sil), *Tosido* (<cast. *Torcido*), tenia les cames tortes (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 81).

---

⁶³⁸ Podria ser una feminització de *Pando*, “camatort” (cf. accepció 3, DCVB; cf. *EnCat*). Coromines (DECat: VI, 221) el considera un mossarabisme, prolongació oriental de l’ús meridional castellà de *pando* «lento y tardo en el movimiento (esp- ríos)» (DAut). Coromines també el tradueix per “corbat”.

⁶³⁹ A Alfarrasí (la Vall d’Albaida) Garcia Perales (1998: 132) també documenta aquest malnom: «*el Mestre Pota* (era coix i portava quelcom al peu, i anava amb una crossa);».

⁶⁴⁰ Moreu-Rey (1981: 91) relaciona el nom d’aquest comte amb la coixera: «al final del segle passat [s. XIX] i al principi de l’actual, tots els coixos de la Península Ibèrica eren motejats Romanones».

2.9.3.9.5.13. Malalties, defectes al tronc

Aparato, Paco l' (Pics), era una persona portadora d'un aparell corrector a l'esquena (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 126); *Costelletes de Plata* (Alc), l'al·ludit «portava pròtesis de plata a les costelles» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 76); *Gepa, el* (Alc, Alf, Beni, Cat, Pics, Qua, Tor, Xir), persones que tenen una protuberància anormal a l'esquena; *Gepeta*⁶⁴¹ (Alc, Pai, Qua, Sed), *Joroba* (Tor), *Llarg d'Esquena* (Beni), *Os, l'* (Pics), atribuït per metonímia a una persona per una protuberància provocada pel fet de tenir un os mal posat (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 122); *Surdo de Gepa, el* (Qua); *Torta, el* (Pics), «perquè feia corba i s'inclinava més cap un costat que cap a l'altre» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 123).

2.9.3.9.5.14. Malalties, defectes als òrgans sexuals

Pio, el (Alc), tenia un testicle *pio*, que era una forma popular d'al·ludir al fet que en tenia un més gran que l'altre (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 80); *Quatreous* [kwatróws] (Alf, Xir).

---

⁶⁴¹ Es documenta pels voltants de principis del segle XIX: «Jph Vila Chepeta» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, Sedaví (?), circa 1800, f. 13r.

2.9.3.9.5.15. Malalties, defectes als ulls

Burriciego (Xir), *Cego*, -a, el/ la (Alaq, Man, Pai, Picn, Pics, Qua, Tor, Xir), *Cego Rata*, el (Alf), *Ceguet*, -a, el/ la (Alc, Mas, Pai, Pics), *Ciego*⁶⁴² (Cat), *Clarence* (Man), era una persona estràbica a la qual la van motejar així pel nom d'un lleó guerxo que protagonitzà una coneguda pel·lícula dels anys 60 del segle XX.

Garxa,⁶⁴³ *Paco* (Alaq), “estràbic” (cf. DNV); *Llosco* (Beni), cf. CMB (2018: 9); el motejat també tenia de malnom *Mirame*, per tant, és possible que l'origen es trobe relacionat amb el fet que aquesta persona fora curta de vista o que tinguera alguna malaltia als ulls (cf. *llosc*, «molt curt de vista», DNV); *Miracielos*⁶⁴⁴ (Man), tal vegada per patir estrabisme; *Mirame* (Alb, Beni).

*Reganyat*⁶⁴⁵ (Alc, Cat, Sil), a Alc, l'al·ludit tenia un ull arrupit, contret (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 80), i a Cat, Garcia Romero (1999 [1948]: s/n) també el relaciona amb algun defecte als ulls: «En qüestió dels ulls, teniu al Regañat, [...]»;

Reganyada, *la Tia* (Alf), *Tort*, -a, el/ la (Alaq, Alb, Alc, Alf, Cat, Mas, Pai, Picn, Pics, Sil), generalment, atribuït a persones a les quals els mancava un ull.

Tort de Cagarrita, el (Qua), *Tort de Camilo*, el (Xir), *Tort de Caseta*, el (Ald), *Tort de Ferrer*, el (Xir), *Tort de Galliner*, el (Alc), *Tort de la Cabellera*, el (Pics), *Tort de la Figuereta*⁶⁴⁶, el (Qua), *Tort de Patalarga*, el (Sil), *Tort de Salero*, el (Sil), *Tort del Parot*, el (Qua), *Tort del Rector*, el (Qua), *Tort el Carnisser*, el (Qua), *Torta de Mangues*, la (Alc), *Torta*, l'“Agüela” (Qua), *Tortet*, el (Cat), *Tortet de Barrino* (Pics), *Tortet de Galan*, el Tio (Pics), *Tortet de Morera*, el (Pics), *Tortet de Panete*, Tio (Picn), *Tuerto*⁶⁴⁷, el (Cat), *Ull*, el de l' (Alc), portava un ull de cristall a causa d'un accident; *Visco*⁶⁴⁸, -a, el/ la (Ald, Cat, Picn).

---

⁶⁴² Es documenta a Catarroja l'any 1800: «Andres Alfonso Ciego» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 75v).

⁶⁴³ S'anomenava Paco Forriol Ferrer. Va ser un metge molt volgut i apreciat d'Alaquàs de la primera mitat del segle XX que es caracteritzava pel seu altruisme (cf. Ferrer Guzman & Soriano Bessó 2011: 61). Deu ser una feminització de *Garxo*. Casanova (2011: 218) considera *garxo* un dels mots acabats en -o que arriben al valencià via Aragó a partir del segle XVI.

2.9.3.9.5.16. Malalties, defectes de la veu

Mudo, el (Mis), *Mudet, -a, el/ la* (Alc), *Mut, -da, el/ la* (Alaq, Alc, Ald, Cat, Pics, Sed, Sil), *Mut de les Monges, el* (Qua), *Mut d'Espinós, el* (Qua).

2.9.3.9.5.17. Malalties psíquiques

Apostita (Sed), *Boig, -ja* (Xir), *Bovo, Fernando el* (Alc), *Gostina* (Sil), Antich Brocal (2014: 67) indica que a Silla hom solia etzibar a dones que feien alguna cosa destrellatada: “pareixes *Gostina*”, possiblement en referència a una dona del poble anomenada *Gostina* (<*Agustina*), que patia algun tipus de malaltia mental; *Grillat* (Alb), *Loco, el* (Alc), deien que es va trastornar de tant que estudiava (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84); *Tonto*⁶⁴⁹, *el* (Man), era una persona de Manises disminuïda psíquicament.

---

⁶⁴⁴ Martí Gadea recull aquest mateix malnom a Bolulla (la Marina Baixa) entre els segles XIX i XX amb el següent motiu: «*Miracielos, Llahuís Martí* (80) TE, “[...] á lo millor es quedava en los dos ulls blanchs y mirant al cèl”» (Espinós i Ferrándiz 1991: 311). A Uldecona (Montsià) *Miracielos* era un «(Pastor que vivia sempre pendent del temps atmosfèric)» (Itarte i Vericat 2002: 81). A Benlloch (la Plana Alta) «*Miraciélos*» (Pitarch i Almela 1986: 398). A Pego (la Marina Alta), la persona motejada *Miracielos* tenia sempre «el cap mirant cap al cel» (Sendra Pérez & Comendador Duran 1991: 227-228 [nota 9]). També es documenta a Bocairant (la Vall d'Albaida): «*Mira-cielos*» (Satorres Calabuig 1991: 220). Casanova (1986: 365) documenta a Agullent (la Vall d'Albaida) un malnom relacionable com *Mirabalcons* perquè el motejat tenia «[...] la mirada desviada en un ull i sembla que sempre vaja mirant cap a amunt».

⁶⁴⁵ Martí Mestre (2017: 1571) observa que en català el verb “reganyar” es documenta des del s. XIV i s’usava en referència a l’acció d’ensenyar les dents, i que després va passar a aplicar-se a altres parts del cos que es trobaven ocultes o tapades, entre les quals no es mencionaven els ulls, la qual cosa sí que han registrat diccionaris aragonesos o castellans (RAE, 1899). És un cas de paral·lelisme lèxic entre l’aragonès i el valencià.

⁶⁴⁶ A Quart de Poblet es documenta l’any 1940: «(Tuerto de la Figuereta)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 2, Quart de Poblet [Quart de Poblet] (1940-1945), f. 8.).

⁶⁴⁷ Es documenta a Catarroja l’any 1800: «Pasqual Raga de Vite. el tuerto» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 75v).

⁶⁴⁸ També es documenta a Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*Bisco* (de la vista);» (Sanchis Carbonell 1988: 172).

⁶⁴⁹ Cf. «Visantico el Tonto» (Català Gimeno 1992: 245-248).

2.9.3.10. Gestos i actes

2.9.3.10.1. Forts

*Bolcacarros*⁶⁵⁰ (Beni, Cat, Sed), *Bragat* (Man), *Burro, -a, el/ la* (Alaq), era un home molt fort (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 87); *Forson* (Beni), *Forçudo, el* (Alaq), *Forçut* (Alb), *Fuerte, el* (Alaq), *Hombre de las Fuerzas, el* (Beni), *Home de Ferro* (Alf), *Quadrada*,⁶⁵¹ *la* [kwaðrá] (Mas), *Romo* (Xir), segons Sorribes Santa Maria (1989: 366), perquè tenia molta força, com la d'un mul somerí o matxo.

Sanson (Alc, Tor), a Alc, perquè era tan fort i guaijat com el personatge bíblic *Samsó* (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 106); *Tarsan*,⁶⁵² *-a* (Alc, Ald), a Alc, una versió deia que les persones al·ludides eren «grans i corpulentes» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 106); *Tarzan d'Alfagar* (Alf).

*Tombabarcos*⁶⁵³ (Alf), deien que el motejat tenia tanta força que podia tombar un barco (Puchades Pastor 1991: 214 [nota 65]); *Tomba-rotillos* (Alaq, Alc, Beni, Picn, Tor), *Trencaferros* (Alc), de menut era molt mogut, revoltós i ho trencava tot (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 86); *Trencafustes, el* (Man), *Trenca-raios* (Alf), *Toput* (Cat), tal vegada atribuït per tenir molta força: «si voleu contractar una riña entre un borrego i un home, teniu al Toput» (García Romero 1999 [1948]: s/n).

---

⁶⁵⁰ Existeix l'expressió "Eres més animal que un carro bolcat" amb el significat de ser molt "bèstia" (Ramon i Jorge 1993: 13).

⁶⁵¹ Cf. «61. Rosario "la Cuadrá", vaqueria.» (Alcoy Comes 1995: 32).

⁶⁵² Moreu-Rey (1981: 92) assenyala que a la Vila-joiosa (la Marina Baixa), el motejat amb el renom de *Tarsan* «vivía sol a la muntanya, feréstec, i cridava quan l'apropaven».

⁶⁵³ García Osuna (2011: 173) recull *Tumbabarcos* al poble d'Algímia d'Almonesir (l'Alt Palància) amb un altre sentit, relacionat amb la curvatura de les cames del portador: «pel balanceig que imprimeix en caminar». A Ulldecona (Montsià) es documenta un malnom semblant: «Afonabarcos» (Itarte i Vericat 2002: 72).

2.9.3.10.2. Forma de caminar

Garcia Osuna (1999: 176) indica que algunes espècies animals com les que pertanyen al que hom coneix com “aviram”, «indiquen particularitats en el caminar». De fet, cal destacar l’abundància de malnoms que naixen motivats a partir de la relació entre la forma de caminar malapta d’algunes persones i els ànecs, que són uns ocells que, segons Martí Mestre (2006: 407), destaquen pels moviments maldestres que efectuen quan caminen per terra.

S’ha de fer menció també a l’ús quasi exclusiu del castellanisme *pato*. Segons observa Marina Zaragoza Pérez (1982: 231) al seu estudi sobre el cultiu de l’arròs a Silla, la paraula *ànec* ha desaparegut pràcticament de la parla popular i ha estat substituïda per aquest castellanisme⁶⁵⁴. El mateix Coromines (DECat: I, 311) reconeix que la forma *Pato*⁶⁵⁵ ha penetrat profundament en terres de l’Horta i del Sud, tot i que també afegeix que en alguns llocs encara es conserva la variant antiga catalana *ànet*, més acostada a la forma etimològica llatina d’on prové ANAS, ANĀTIS.

Pato, el/ la (Alc), va ser atribuït a una persona per la forma de caminar semblant a la d’aquest animal (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 97), encara que a una altra li ho trageren per la semblança formal amb el seu nom *Paco*, fenomen relatiu al camp de l’etimologia popular que es coneix com homonimització formal, i que consisteix en l’atracció lingüística de dos mots que es relacionen mútuament sense que hi haja cap influència del significat d’un d’ells sobre l’altre (Veny 1991: 72); *Patoco, -a, el/ la* (Cat), «caminava amb el cul cap a fora» (Segarra 2021); *Patots* (Sil), «li deien així perquè caminava malament» (cf. Antich Brocal 2008: 37); *Patojo, el* (Pics), caminava amb dificultat (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 128); *Guarda Patet*,⁶⁵⁶ *el* (Alc), caminava amb les cames arquejades (Hernández Marí 2020), *Patoto* (Pai).

---

⁶⁵⁴ Martí Gadea (1909: 72) ja el considera a principis del segle XX una paraula valenciana “normalitzada” en la seua proposta de “Vocabulario Valenciano-Castellano en secciones”: «Pato [val.] Pato ó ánsar [cast.]». Casanova (2007b: 61) observa que actualment el mot *Pato* conviu amb *ànec*, però té forta vitalitat.

⁶⁵⁵ Molt probablement manllevada del castellà (DECat: I, 311).

⁶⁵⁶ Al Perelló (Baix Ebre) trobem una motivació semblant, en «referència a la forma de caminar de l’home, amb els peus cap a fora, com un ànec» (Martí Mulet 2020: 32).

Cal assenyalar també la possible influència del mot ‘pata’ com a sinònim de ‘cama’ a l’hora d’establir una homonímia formal que relacione els ànecs (mots *pato* i derivats) amb la forma de caminar d’un individu.

D’altres fan referència al caminar mitjançant l’ús del verb castellà *andar* i els seus derivats: *Andalillo, -a, l’* (Alaq), *Andares* (Tor), «manera de caminar del portador» (cf. Herreros Moreno 2000: 30); *Malanda* (Cat), era sereno, i s’entén que li va ser atribuït per la forma que tenia de caminar (Segarra 2021).

Una altra manera d’assenyalar la forma de caminar d’una persona és a través del mot *patada* i els seus derivats, dels quals també hem trobat ocurrencies a Alcàsser i a Picassent: *Patadetes* [pataétes] (Alc, Pics), «pareixia un gatet caminant donant pataetes» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 128); *Patorreos* (Pics), «era coix i la gent deia que anava fent *patorreos* mentre caminava» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 128). A Silla existia *el forn del Coixet*, anomenat també *de les Patusqueres*⁶⁵⁷ (cf. Antich Brocal 2007: 288), per la qual cosa deduïm que *Patusqueres* tindria a veure amb el mot *pata* o *pota*, en tenir les persones motejades relació amb algun avantpassat que patira una minusvalidesa a les cames com *el Coixet*.

Les metàfores o expressions relacionades amb persones o objectes que es mantenen drets, es mouen de forma erta, erecta, o d’elements que posseeixen característiques pròpies de la rigidesa o la poca flexibilitat són també habituals:

Gaiato de Pórlam [pórlam] (Alc), deien que caminava dret com un gaiato (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012:118); cal advertir que la inclusió d’un material com el pòrtland⁶⁵⁸, un tipus de ciment caracteritzat per la seua rigidesa, en comparança amb la fusta, contribueix a exagerar la càrrega irònica de la metàfora.

Notari, el (Alc), tenia un caminar erecte i altiu que hom associava al d’un notari de Picassent.

---

⁶⁵⁷ Aquest forn es troba documentat des de començament del segle XX i actiu fins a l’any 1978 (cf. Antich Brocal 2007: 288).

⁶⁵⁸ Cf. «Coll de porlam» a l’Alcúdia (la Ribera Alta) (Bou Clemente & Cucó Oliver (1986: 356). És una metàfora molt semblant.

Xano (Alc), una versió deia que caminava «xano xano», és a dir, de forma erecta, dreta⁶⁵⁹ (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 115); una altra versió semblant, però més detallada, conta que un dia l'al·ludit encomanà a uns jòvens que li feren una faena, i, per tal que la realitzaren, a un d'ells li donà un lligó i a l'altre un cabàs, i ell, de forma poc exemplar, portava les mans buides. Aleshores, una veïna que el va veure caminant tan lleuger sense portar res el va reprendre amb el següent comentari: «Mira-lo, ell *xano-xano*, i els xiquets tots carregats!» (Flor Bastante 2020).

Xiquito (Alc), caminava a l'estil de l'humorista andalús *Chiquito de la Calzada* (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 106), *Xupito* (Alc), «era alt i caminava com si anara ajupit o encorbat» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 82).

Per últim, podríem afegir ací *Pinet* (Xir), que tal vegada és fonamenta en la metàfora d'un pi com a imatge d'una cosa erta, rígida, ja que Sorribes Santa Maria (1989: 366) observa que se li va atribuir a una persona per caminar “con pasos inseguros”. Un altre malnom relacionable també amb un caminar dret o erecte podria ser *el Firme* (Cat).

---

⁶⁵⁹ És un motiu semblant al que Buades Ripoll (2007: 115) documenta per a l'Horta d'Alacant, ja que se li va atribuir a un mutxameler perquè deien que, quan havia de desplaçar-se a Alacant, s'hi plantava anant “xano-xano”.

2.9.4. Singularitats del caràcter

2.9.4.1. Aduladors

Llepa per a Set (Alc), *Llepadetes* [λεπαέτες] (?) (Alb). Cal notar un malnom relacionable com *el Cabo Llepès* (Sitges), atribuït a un individu que era «massa addicte als “amos”» (Moreu-Rey 1981: 154).

2.9.4.2. Alegres, divertits, graciosos

Alegre, (el Tio) (Alb, Pics), a Pics, «per ser un home amb molt bon humor i estar sempre content» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 33); *Alegria, (el Tio)* (Cat, Man), a Cat, perquè sempre estava content (Segarra 2021); *Bomba, el* (Pics), persona «de caràcter atrevit i molt fester» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 33).

Calendari, el (Tor), segons la versió d'Herreros Moreno (2000: 51), prové del calendari saragossà on es publiquen les dates de les festes i fires, i s'aplicaria a persones que van de festa en festa. Per tant, podria haver estat emprat figuradament amb el sentit de “pocaverkonya”; *Comboi* (Alc), li ho tragueren a un músic perquè tenia molta il·lusió i ganes de festa amb la banda de música (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 110).

Conyera (Alf), possiblement perquè era una persona de bon humor (Alonso Papelero, 2020, agost 12); *Félix* (Alc), deformació de l'adjectiu *feliç*, perquè era una persona simpàtica, alegre (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 83); *Gatxona* (<cast. *Gachón*⁶⁶⁰) (Cat); *Guai/ Uai*,⁶⁶¹ *el* (Alaq), Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 81) el lliguen amb el caràcter del motejat, que entenem que seria molt bo (cf. ‘guay’ DLE de la RAE); *Mascarilla, el Tio* (Tor), pel seu caràcter alegre i desenfadat (TORRENT ANTIC: Su Historia contada en Fotografía Antigua 2015, novembre 26), tal vegada per l'associació d'aquest objecte amb la idea d'alguna festa com la del carnestoltes.

---

⁶⁶⁰ Segons el DLE de la RAE, *gachón* en castellà significa «que tiene gracia, atractivo y dulzura».

⁶⁶¹ Cf. «[...] Salvador Forment *el Guai* l'any 1903» (Tarín i López 1997: 83); cf. Ferrer, Martí & Tarín (2015: 231).

Pallasso, -a, -s, -es, el/ la/ els/ les (Beni, Cat, Mas, Pai, Qua, Tor), a Pai, a un avantpassat li agradava molt fer “pallassades” (Marín 2021); *Parranda*⁶⁶² (Alf), sempre estava a punt per a anar-se’n de festa (cf. Puchades Pastor 1991: 214 [nota 71]); *Peluca*, el *Tio* (Picn), «per ser graciós» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 144); *Rises* (Alb), *Risetes* (Alaq, Alb, Beni, Tor), a Alaq, «de caràcter somrient» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 82); a Tor, «que riu fàcilment» (cf. Herreros Moreno 2000: 146); *Risetes el Baldesco*⁶⁶³ (Pics), *Risitas* (Alc), era simpàtic i rialler (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 86); *Salao*⁶⁶⁴, -da, -ts, el/ la/ els (Alaq, Tor), a Tor, persona «que té gràcia o agudesa» (cf. Herreros Moreno 2000: 146); *Salaiito* (Man), *Satisfet*, -a, el/ la (Cat), *Satisfetxo*⁶⁶⁵, el (Sil), era una persona contenta, feliç; *Xarandel-la*, el/ la (<*Xalar*) (Pics), els agradava molt la festa (Lerma Sanchis 2020); *Xarlot*, -a (Alc, Man, Qua), és un deonomàstic aplicat a persones amigues de la broma, de fer graciets, com en el cas de Quart (Martínez 2014, juny 23); *Xistes*, *Ximo el dels* (Cat), *Xusco/ Xusquet* (<cast. *Chusco*) (Cat, Pai), podria ser per tenir un caràcter graciós, alegre (cf. DCVB).

2.9.4.3. Ambiciosos, arribistes, dominants

Rasputín (Xir), era un capellà de Xirivella que s’immiscia en assumptes de política local.

⁶⁶² Es documenta a Alfafar l’any 1941: «Pascual Sancho Pons (A) Parranda» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 7, Alfafar (1940-1963), f. 32).

⁶⁶³ També es documenta a Benlloch (la Plana Alta): «*Valdésca, la; Valdésco*» (Pitarch i Almela 1986: 401).

⁶⁶⁴ A Ontinyent (la Vall d’Albaida): «*el Salao* (era tranquil i templat);» (Sanchis Carbonell 1988: 176).

⁶⁶⁵ «la convicció i la felicitat amb què anava pel món que l’envoltaven, el feren mereixedor de l’àlies de Satisfecho» (cf. Machancoses 1980: s/n).

2.9.4.4. Aprofitosos, avars, tacanys, sense escrúpols, lladres

2.9.4.4.1. Aprofitosos, avars, sense escrúpols

Abusante, l' (Pai), cf. Sanz (2007: 97); *Bolxaques de Ferro* [bolʃákəs] (Alc, Pics), a Alc, una versió deia que s'omplia les butxaques de dolços en dies de festa (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 99); a Pics, al motejat «li costava molt donar» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 53).

Camastro (<cast. *Camastrón*) (Tor), segons el DLE de la RAE, «persona disimulada y doble que espera oportunidad para hacer o dejar de hacer las cosas, según le conviene» (cit. per Herreros Moreno 2000: 53); *Cabacases* (<*Acabacases*) (Qua), és possible que el motejat fora «malgastador, dilapidador»; *Coneixences* (Ald), *Cominències* (Qua), Reig (2015: 190) considera que “cominencier” és una forma evolucionada de “conveniència”, i la dona com a sinònima d’“aprofitat” o “aprofitós”.

Cuc, el (Tor), figuradament, astut, que busca el seu profit (cf. Herreros Moreno 2000: 72); *Deberà* (Man), *Debo, el Tio* (Xir), era una persona reticent a pagar els seus deutes (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365); *Embrull* [ambrúʎ] (<*Embrolla?*) (Cat), podria tenir relació amb el que el DNV defineix com a «engany, martingala»; *Gateta* (Tor), «persona que fingeix humilitat o innocència però que, amagadament, procura obrar en profit propi i perjudici d'un altre» (cf. Herreros Moreno 2000: 87); *Furtafaena, -es* (Alc, Alb, Beni, Cat); *Ganància* (Cat), *Ganga* (Alc), sempre buscava gangues quan anava a comprar (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84); *Gastos, de* (Mas).

*Gorrum/ Gorrumo*⁶⁶⁶ (Cat), segons Segarra (2021), era una manera de dir “Gorromino”, per tant, és una variant formal de *Gorromí*, «avar, agarrat» (cf. DNV); *Mitja Figa, la* (Tor), era una persona massa “justeta”, és a dir, tacanya, ja que, com a venedora de fruita i verdura, «partia les figues pel mig si se'n passava quan les pesava»⁶⁶⁷ (Climent Company 2019); d'altra banda, d'acord amb la informació aportada per Herreros Moreno (2000: 106), aquest malnom era «aplicat a qui és poca cosa».

---

⁶⁶⁶ A la Vall d'Uixó (la Plana Baixa) Gargallo Gregori (2015) també indica que el malnom “Gorrumo” ve del castellà *gorromino* per tan que era molt agarrat.

*Mangarrota*⁶⁶⁸ (Picn), tal vegada “malgastador”; *Mondu* (Alf, Tor), tal vegada per fer-se l’innocent, per interès o conveniència (cf. DNV); *Ofegapobres* (Pics), «mirava de traure profit dels altres» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 35); conten que el motejat solia quedar-se amb propietats de persones apurades econòmicament a preus molt baixos (Hernández Marí 2020).

Pajarito (Pics), era una persona profitosa (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 66); *Rata, -es, el/ la/ els* (Tor), «persona avara» (cf. Herreros Moreno 2000: 139); *Recelós, el* (Alaq), «per ser avar en les coses» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 82); *Sangonera* (Cat), *Tacanyot* (Pics), *Tirapacasa* (<*Tira cap a casa*) (Cat), era gent egoista, poc generosa (Segarra 2021); *Trampa, el* (Alc), «de menut feia trampes» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 86), *Trampa, Calo* (Pics).

---

⁶⁶⁷ És el mateix motiu que ja indicava Moreu-Rey (1981: 100-101), i que s’aplicava a comerciants gasius, garrepes. Llopis Aranda (2013: 256) també el documenta a Almussafes (la Ribera Baixa): «Venia figues, i ajustava tant el pes que si calia partia la figa per la mitat».

⁶⁶⁸ Es documenta *Mangarrota* amb el sentit de “derrochador” al poble andalús de Cáñar (Granada) (cf. Mesa Torres 2022, “Vocabulario Cañarete”. Disponible en línia a: <<https://pensamientossabatinos.blogspot.com/p/vocabulario-canarete.html>> [Consulta 15-07-2022]).

2.9.4.4.2. Lladres

Balandrí (<*Malandrí* ?) (Sil), *Bandolera, la* (Alaq), *Buen Ladrón, el* (Pai, Qua), *Caco*⁶⁶⁹ (Bene, Man, Pai), *Furtacristos* (Man), *Furtafems* (Man).

Furtagats, el Tio (Pai), segons el testimoni de Jesús Vicente Martínez Paredes, li deien així «per alguna cosa seria, [tal vegada] perquè furtava gats» (cf. AMHP); *Furtamantes* (Cat), *Furtaperilles* (Cat), *Furta-ranxos/ Quita-ranxos* (Alc).

Furta-saquets (Alc), era una persona que «passava fam i anava pel terme furtant els saquets de menjar dels llauradors» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84); Roselló (2014) documenta a Borriana l'expressió “ser un furtasaquets”, amb el sentit de «ser un indigent, un miserable que furta per a sobreviure»; *Furtamatxos* (Alf), *Lladre, el* (Beni), *Mangues* (Alc), «de furta, de mangar» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84).

Merla (Alc), una versió deia que robava tots els nius de merles que podia del terme (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 96); *Pirata* (Alc), era una persona que “agafava” coses dels altres (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85); *Rampinya* [rampíjna] (Tor), Herreros Moreno (2000: 138) lliga aquest malnom amb algun tipus d'acció relacionada amb prendre alguna cosa violentament, furta.

Rocamboles (Alc), un avantpassat tenia fama de pillastre com la d'un personatge literari anomenat *Rocambole* (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 105); *Roba-sants* (Alb), *Roder, el Tio* (Alaq), «bandoler» (cf. DNV; Casanova Herrero 2011: 217); *Sampa* (<*Sampar*, “robar, furta” cf. DNV) (Alc), una versió deia que agafava objectes d'altres persones al camp (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 86).

---

⁶⁶⁹ Podria ser també un hipocorístic del prenom castellà *Francisco*: «Francisco: Caco, [...]» (García Gallarín 1998a: 46).

*Sarpa*⁶⁷⁰ (Pics), «arpejava quan parlava en (sic) la gent» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 36); entenem que *arpejar* pot haver estat emprat amb el sentit de tocar o agafar coses dels altres quan parlava; *Xafa-ratlles* (Alc), era una persona que deia que l’havien multada per «xafar una ratlla», però que en realitat havia estat detinguda per furta, ja que era cleptòmana (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 114).

2.9.4.5. Bevedors

En alguns casos, atribuït per metonímia del que solien beure, o del recipient que contenia el que prenién:

Borratxo (Alf), *Boval*⁶⁷¹ (Qua), tal vegada per beure un tipus de vi elaborat amb un raïm anomenat així (cf. DNV), *Cabo Terry, el* (Alc), atribuït a un encarregat d’una cooperativa al que li agradava molt beure un conyac de la marca *Terry*; *Cassalla, -eta* (Alaq, Alb, Alc, Bene, Beni, Mis), *Copa, el* (Alc), deien que sovint solia portar una copa en la mà (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 110); *Cuc, el* (Alc), perquè es movia lentament per l’efecte de la beguda quan anava de bar en bar (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 95); *Copea* (Sil), cf. Antich Brocal (2009: 37).

Dillunsos, Tonet el dels (Alc), només li servien beguda dilluns, ja que bevia massa els caps de setmana (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 110); *Llena, -es, el/ els* (Alb, Beni), a Beni, imperatiu singular del verb castellà “llenar”, referit a l’acció de demanar repetidament que li ompliren el got, ja que tenia afició a beure (Pons Polit 2016); creiem que, tot i trobar-se a pobles distints com Albal i Beniparrell, en ser limítrofs, deuen correspondre a una mateixa família amb branques als dos municipis.

---

⁶⁷⁰ Garcia Perales (1997: 445) documenta el malnom *Sarpa* a la Granja de la Costera. El motejat tenia moltes “sarpes” per a treballar, és a dir, era ràpid amb les mans. A l’Alcúdia (la Ribera Alta) el malnom de *Sarpa* té el seu origen en què «de xicotet li agradava molt pegar» (Bou Clemente & Cucó Oliver (1986: 360 [nota 23]).

⁶⁷¹ És possible que *boval* siga un derivat de *bou*, tal vegada en referència a la forma d’aquesta varietat de raïm, la qual potser s’assemblava a la del cap d’aquest animal boví.

*Mama*⁶⁷², *el Tio* (Alb), és possible que tinga el mateix sentit que a Montserrat dels Alcalans (la Ribera Alta), on Navarro Campos (1997: 785 [nota 66]) indica que a una persona motejada així «li agradava molt beure»; *Mig i Pela* (Beni), és possible que l'al·ludit tinguera afició a beure copes de vi acompanyades de cacau i tramussos, que és el que significa aquesta expressió⁶⁷³ (cf. Antich Brocal 2021a: 192); *Misteleta* (Alc), era el que sovint solia demanar quan anava de ronda (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 90); *Moratxo* (Xir), era una persona a la que li agrada molt el vi (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364).

*Peneque*⁶⁷⁴ (Pics, Tor), podria tenir el sentit de 'borratxo, embriac' (Martí Mestre 2006: 418); *Petaca* (Alaq, Man), pot ser que els motejats portaren damunt habitualment aquest tipus de botella de butxaca que contindria alguna beguda alcohòlica; *Petós, -a, -es, el/ la/ les* (Alc), deien que sovint anava com un "pet"⁶⁷⁵, és a dir, begut, embriac (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85); *Torrat* (Xir), és possible que tinguera afició a beure, ja que sembla funcionar com a sinònim d'embriac (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365).

---

⁶⁷² El cronista de Silla Antich Brocal (2021b: 186) menciona el nom d'una caseta al terme de Silla coneguda com a *caseta dels Mames*, que eren uns terratinents d'Albal.

⁶⁷³ Segons el cronista de Silla Antich Brocal (2021a: 192), «(així anomenaven la ració de vi amb cacau i tramussos)». Entenem que el mot "mig" devia ser un mig got de la beguda referida, i "pela" faria al·lusió al fet de pelar cacaos i tramussos a l'hora de gaudir de la consumició. També és possible que *la pela* fora el valor del got de vi, és a dir, una pesseta. Podríem plantejar com a hipòtesi que l'expressió procediria del fet de demanar mig got de vi, i pagar una pesseta. Unes línies d'una cobla que es cantava en la taverna de *Ca El Veterano* de Catarroja donen testimoni dels preus estimatius d'aquesta mena de consumició: «Veterano es un bon chic/ No li tingau que dir res/. Li demanes vi de pela/ I te'l posa de dos quinzets.» (Raga Ramon 2000: s/n).

⁶⁷⁴ A Picassent, «Peneque» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 134); a Torrent, «José Peris Peneque» (Besó Ros 1985: 236).

⁶⁷⁵ A Atzeneta d'Albaida (la Vall d'Albaida) trobem un malnom amb un sentit semblant: «e) Bebedors: El tio Petorrí (sempre anava "en un pet")» (cf. Jiménez Martínez 1990: 128).

2.9.4.6. Bondadosos, solidaris

*Agüela dels Pobrets*⁶⁷⁶, l' (Alaq), «atenia a tots els que tenien necessitat, i tots li tocaven la porta per demanar» (Soriano Bessó 2000b: 188); *Ben Parit* (Beni, Pai), *Bo, el* (Ald, Sil), a Ald, «per ser molt noble» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 37); *Bona, la* (Tor), se li va atribuir a una persona que no plorava quan era una xiqueta de bolquers (Climent Company 2019); *Buena, Consuelín la* (Pai), cf. Sanz (2007: 87).

Caldets, Mercedes la dels (Alc), tenia cassoles i perols, i donava brou a gent necessitada (Flor Bastante 2020); *Candel*⁶⁷⁷ (Alc), era una persona solidària, altruista, i, com en temps de guerra ajudava gent pobra sense recursos donant-los menjar i acollint-los en la seua pròpia casa, la comparaven amb el roder castellà *Luis Candelas* (Romaguera Ramírez 2020); *Campana* (Alc), una versió deia que un avantpassat tenia penjada al coll una campana que feia sonar per a cridar gent pobreta i donar-los menjar (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 109); *Carinyo, -a, -et, el (Tio)/ la* (Alaq, Ald, Beni, Mas, Pai), *Casta, -es* (Alf), eren persones virtuoses (Puchades Pastor 1991: 214), *Corazón* (Sil), «-Valor positiu: *Coraçon*» (Zaragozá Pérez 1991: 254); *Cosabuena, la* (Man).

Fiera, el (Tor), podria ser irònicament el contrari de cruel o irritable (cf. Herreros Moreno 2000: 81); *Flare, el* (Mas), sempre portava una capa i curava altres persones (Garcia Sanroque 2020, agost 30); *Fotja, la* (Sed, Sil), a Sed, per alguna qualitat pròpia de la fotja, segurament per tenir un caràcter consentidor (cf. Ruiz Monrabal 2008: 123); el DNV també recull *fotja* amb l'accepció de «persona covarda»; *Jornalero Humilde, el* (Alc), tot i tenir bona capacitat econòmica, ell mateix es declarava “humilde” (Simó Rosaleny 2020); *Honra* (Cat, Pai).

---

⁶⁷⁶ S'anomenava Rosa, i era la germana del *Tio Tort* d'Alaquàs (Soriano Bessó 2000b: 188).

⁶⁷⁷ La persona motejada era una avantpassada de l'ermità Salvador Romaguera Pla (Alcàsser, 1932 – Benigànim 2004), que es va fer popular arreu de l'Estat per aparéixer sovint en un programa de televisió de mitjans dels anys 90 del segle XX presentat pel periodista Xavier Sardà, i que s'anomenava *Crónicas Marcianas*.

Majo, -a, el/ la (Pics), «de caràcter molt agradable» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 34); *Malva* (Alc), una avantpassada tenia bon caràcter i era molt pacífica (cf. Martínez Francés 2020; 4a accepció DNV); *Maravilla*, -es, la/ els (Cat, Pai), a Cat, «[...] com el nom indica, eren bones persones, sembraven pau sempre que les circumstàncies els ho permetien, [...]» (cf. Valls Bonet 2018: 50); *Marettes*, les (Xir), eren unes persones que es preocupaven dels altres (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365); *Melengue* (Xir), Sorribes Santa Maria (1989: 365) indica que podria venir de «tratar melosamente y con excesiva amabilidad».

Pandediós (Xir), era bona persona (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366); *Pare dels Pobres*, el (Mis), era un carreter mislater que ajudava persones desfavorides o amb dificultats econòmiques⁶⁷⁸; *Preciat*⁶⁷⁹ (<*Apreciat* ?) (Tor), *Querido*, -a, el/ la (Xir), «persona amable» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366); *Suau*, -a, el/ la [suáw] [sugwágwa] (Alaq, Ald)⁶⁸⁰; *Xarpetà el Geperudet* (Sil), era una persona que «donava classe gratuïtament als refugiats [de la Guerra Civil]» (cf. Antich Brocal 2016: 147).

---

⁶⁷⁸ «La buena predisposición de Vicente [Olmos] hacia quienes llamaban a su puerta, le llevaría a ser conocido entre los mislateros como el pare dels pobres» (cf. Mañas Borrás 2011a: 196). Moreu-Rey (1981: 154) documenta un malnom semblant a Sitges, però amb una motivació distinta, més relacionada amb l'àmbit polític: «l'Advocat dels Pobres», amb el sentit d'orador popular ja que era un venedor de sabates socialista.

⁶⁷⁹ Cf. «161. José Mora Mora Presiat.» (Martínez Oria 2005c: 18).

⁶⁸⁰ També és possible que vinga del cognom *Suau*.

2.9.4.7. Bruts, deixats, pobres

Antiguat (Alb), *Balandran*⁶⁸¹ (Sil), tal vegada per ser un «gamarús, poca-solta» (cf. Martí Mestre 2006: 66) o, com a Agullent (la Vall d'Albaida), per ser una persona «molt roïn» (Casanova 1986: 364); *Bava*, *-es* (Sed, Sil), *Bava*, *Voro* (Alc), li queia la bava (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75); *Bocanegra* (Alc), tenia els llavis morats i la dentadura descurada (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75).

Caparron (Alc), atribuït en referència als àcars anomenats *caparres* o *paparres*, la presència dels quals al cos és símptoma de «poca higiene» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 95); *Carabruta* (Cat, Pai), *Cara Tacada* (Alc), *Culcagat* (Xir), *Empolsegat*, *l'* (Alc), era una persona que anava i tornava de València en carro i arribava bruta a casa (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 77); *Esgarrat*, *-ada*, *l'* [asyarát] (Alb, Cat, Tor), podria haver estat atribuït a una persona «mal vestida, de pocs recursos econòmics» (cf. DNV).

Formatge (Alc), una versió deia que li ho van posar per l'olor dels peus (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 90); *Gorrinades* (Beni, Cat), *Gorrineta*, *la* (Tor), *Llaganyes* (Cat), *Lleganyeta* (Tor), *Marrana* (Xir), persona bruta (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365); *Menjamocs* (Qua), *Merdaseca* (Man), *Merderet*, *el* (Pics), persona d'aspecte «poc net» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 35); *Misèria*⁶⁸² (Xir), home molt pobre o digne de compassió (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365); *Miserias*, *el* (Qua), *Moc*, *Ø/ la* (Alc, Ald, Cat), a Alc, era un persona que de menuda sempre tenia mocs al nas (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 90).

---

⁶⁸¹ Morlet (1997: 653) assenyala que en provençal antic significava «brigand, voleur de grand chemin, vagabond [...], emprunt probable à l'italien».

⁶⁸² Navarro Campos (1997: 785 [nota 63]) observa que a Montserrat (Ribera Alta) un home motejat així era molt «miseriós», ho aprofitava tot.

Pallús (Alc), era una persona poc vanitosa que solia anar bruta de palletes (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 93); *Pelagatos* (Cat), segons el DLE de la RAE, «persona insignificant o mediocre»; *Peus Arreu* (Sil), *Peus Bruts* (Alc, Pics), a Pics, no se llavava ni s'afaitava mai, només que pensava en treballar (González Tronchoni 2019, febrer, 15); *Pobre, el* (Pics), persona motejada així «per no tindre massa solvència econòmica» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 102); *Pobret* (Sil, Tor), *Pucero, -a* (Alc, Sil), a Alc, era una persona propensa a tenir puces (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 80); *Pudores*⁶⁸³, *Paco* (Alc); *Put* (Cat), García Romero (1999 [1948]: s/n) observa jocosament que: «En males aulors, teníu al Put, [...]».

Serol (Sil), «brutor greixosa» (DCVB, cit. per Zaragoza Pérez 1991: 254); *Taca, Don* (Alc), *Tacat, el Tio* (Qua), *Tacós, el* (Tor), *Taques, el Flare* (Alf), *Taquetas* (<*Taquetes* ?) (Alaq), *Tiroi*⁶⁸⁴ (Mas, Qua, Tor, Xir), a Xir, el que sempre està al carrer (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366); *Totarreu* (Cat), entenem que podria tenir relació amb una persona deixada, descurada. Segons el DCVB, *arreu* s'empra a València amb el sentit de deixadesa; *Xorrollet*⁶⁸⁵ (Tor), és possible que siga un diminutiu de *xorroll*, emprat com a metàfora de persona bruta, tacada per marques deixades en el cos per un regall d'un líquid greixós o viscos (cf. "xorroll", DNV).

---

⁶⁸³ «Francisco Navarro, *Paco Pudores*» (cf. Gericó Trilla 2003: 31).

⁶⁸⁴ Es documenta en una relació de denunciats de Quart de Poblet de l'any 1941: «Tiroy Alcalde» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 2, Quart de Poblet [Quart de Poblet] (1940-1945), f. 63).

⁶⁸⁵ Martí Mestre (1997: 216) observa que el derivat *xorrollós* és equivalent de "brut, pollós".

2.9.4.8. Burlletes, mordaços, criticadors

Celicos (<cast. *celo*) (Pics), per ser gelós (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 33), entenem que és un derivat diminutiu en plural del castellanisme *celo*, «envidia del bien ajeno» (cf. DLE de la RAE); *Picante*, *-a*, *el/ la* (Alaq), *Sàtiro*, *el* (Alaq), persona de bon humor (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 82), *Xusco*,⁶⁸⁶ *-et* (Cat, Pai).

2.9.4.9. Dolents o del mal geni

*Barrabàs*⁶⁸⁷ (Mis, Xir), a Xir, «chico revoltoso o de malos instintos.» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365); *Bord*, *-a*, *Ø/ la* (Qua, Xir) a Xir, una possibilitat era que tenia males intencions (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365); *Bordes*, *les* (Ald), Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 37) assenyalen que eren persones que tenien un caràcter dolent; *Borrasca*,⁶⁸⁸ *-eta*, *la* (Qua, Sil, Tor), a Tor, de caràcter tempestuós o fort (cf. Herreros Moreno 2000: 42); *Bou*, *la* (Alc), era una persona que tenia el «geni fort» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 95); *Bròfec*, *el* (Cat), segons Segarra (2021), «els bròfecs eren una família que eren molt animalots», la qual cosa coincidiria a grans trets amb la 1a i 2a accepció del mot al DNV, «aspre en el tracte», «grosser, malparlat».

---

⁶⁸⁶ El DLE de la RAE diu que en castellà *chusco* és l'adjectiu aplicable a aquell «que tiene gracia, donaire y picardia». Coromines (2008: 178) pensa que podria provenir del mot castellà *chuscarrón*, derivat de *chuscarrar* per *socarrar* 'burlar-se càusticament'.

⁶⁸⁷ A Agullent (la Vall d'Albaida) la persona motejada com a *Barrabàs* era maçó «i no catòlic» (cf. Casanova 1986: 364).

⁶⁸⁸ A Atzeneta d'Albaida (la Vall d'Albaida) «3. Els dolents: *Borrasca*» (cf. Jiménez Martínez 1990: 128).

*Casca-ràbies*⁶⁸⁹ (Cat), *Cotra* (Alf, Man, Sed), podria ser «persona vil, menyspreable» (cf. Martí Mestre 2006: 191), encara que, a Alf, Puchades Pastor (1991: 211 [Nota 17]) indica que té el sentit de carnisser que talla bé la carn; *Cagadimonis* (Xir), persona malparlada: «quien habla de manera soez» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364); *Cortacuellos* (Alc), *Dimoni*⁶⁹⁰ (Beni, Sil), a Sil, segons la informant Cristina Terribas (2019), el motejat era una persona roïna i molt bromista.

*Eriçona*⁶⁹¹ [arisóna] (Xir), de forma escarida, Sorribes Santa Maria (1989: 364) observa que té relació amb els mots: “eriçó”, “eriçament”, per tant, és possible que tinguera el sentit de persona que inspirara por; Martí Mestre (2006: 232) recull el mot “eriçó” aplicat a persones aspres, de caràcter fort, per analogia amb les punxes d’aquest animal, les quals fan que siga considerat agressiu, hostil, poc sociable.

Fiera, el (Man), *Gardunya* (Tor), tal vegada ha estat emprat amb el sentit de mala gent, persona que va amb traïdoria procurant enganyar (cf. Herreros Moreno 2000: 85); *Gorrís el Rebotat* (Sil), cf. Antich Brocal (2007: 195); *Guerro, el* (Sil), un avantpassat del motejat era una persona baralladissa que solia engrescar-se en discussions i plets amb altres persones (cf. Valle Pechuán 2017: 103); *Guit, els* (Qua), segons el DNV, un “guit” és un cocejador, és a dir, un animal que pega coces.

Haca Blanca, l’ (Alf), era una persona de caràcter fort a la qual, en envellir, se li havien fet els cabells blancs; *Judas* (Alaq), *Judes* (Man); *Loco, el* (Pics), «per ser molt bromista i fer malifetes quan anava amb els amics.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 33).

---

⁶⁸⁹ A Catarroja el trobem documentat amb la següent forma gràfica: «Casçarabies» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). Es documenta el mateix malnom a Ontinyent (la Vall d’Albaida): «Casarràbies (sempre estava cabrejat);» (Sanchis Carbonell 1988: 173).

⁶⁹⁰ Un altre informant com Alba Puig (2018) afegeix que l’al·ludit de Silla era pirotècnic. Alonso Durà (2015: 43) observa que a Benaguasil (Camp de Túria) el malnom de *la Dimoni* se li va atribuir a una «chica muy revoltosa y dañina».

⁶⁹¹ Forcadell Saport (1992: 504) documenta un motejat anomenat *l’Eriçó* a Castelló de la Plana «pel caràcter». També es documenta a Bocairent (la Vall d’Albaida): «*Eriçó* [arisó]» (cf. Satorres Calabuig 1991: 220).

Malignes, les (Qua); *Mala, la* (Xir), dona entremaliada i excèntrica (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365); *Malarrap* (Alc), era una «persona renyidora, agressiva» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78); *Malagalla* (Alf), era una persona que «tenia mal geni» (cf. Puchades Pastor 1991: 214 [nota 67]); *Maleit, el* [malaít] (Alb), *Malico, -ques, el/les* (Ald, Qua), *Malísim, el* (Sil), *Malo, el* (Qua), *Matagüeles* (Picn), *Mataburros* (Qua), *Matagats* (Mis), *Matapares* (Cat), *Mata-serenos* (Cat), *Mataties* (Beni), *Maton*⁶⁹² (Cat), *Mossegadora* [moseyaóra] (Alf).

Pallissa (Picn), *Pallisses, el* (Cat), *Peligro* (Qua), *Pelleja*⁶⁹³ (Pics, Sil), *Pollastre, el* (Cat), *Pollastret, -a, el/la* (Alc).

Rabiacebes (Alb), cf. Verdeguer Escribà (1991: 158), *Rabiós* (Alc), tenia el geni agre i fort (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85), *Renegat, el* (Sil) (cf. Zaragoza Pérez 1991: 254); el cronista siller Antich Brocal (2007: 114) creu que tal vegada el motiu del renom podria estar relacionat amb algun succés amb connotacions polítiques o familiars⁶⁹⁴; *Rabí* (Xir), «rabioso, irritable» (Sorribes Santa Maria 1989: 366); *Rinya* (Alb).

*Tallacordes*⁶⁹⁵ (Beni); *Terrible, el* (Man), tal vegada, com a Montserrat (Ribera Alta), «era molt roí» (cf. Navarro Campos 1997: 785 [nota 79]); *Terror, el* (Ald, Cat, Pics), a Pics, tenia un caràcter fort, i feia por allà on anava (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 36); *Tirres, les* (Tor), tal vegada, com observa Herreros Moreno (2000: 156), les persones motejades tenien «forta mania contra algú o alguna cosa»; tal vegada *tirra* és una variant formal de *tírria* (cf. DNV).

---

⁶⁹² Es documenta a Catarroja l'any 1800: «Miguel Cabanes Maton» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 74v).

⁶⁹³ Zaragoza Pérez (1991: 254) el considera una característica moral amb valor negatiu. Un pellejador és, segons el DCVB, un «Tros de pell posat al cap d'un bastó, que serveix per a espolsar les rajoles o els mobles (Tortosa, val.)».

⁶⁹⁴ Aquest mateix cronista també assenyala que podria ser una deformació del malnom d'una persona documentada com a *Reganàs* als censos del poble del segle XVIII (cf. Antich Brocal 2021a: 225).

⁶⁹⁵ Podria tenir el mateix sentit que es documenta a l'Alcúdia (la Ribera Alta), «Tallacordes»: «Per ésser molt roïn» (Bou Clemente & Cucó Oliver (1986: 357 [nota 31]). Cf. «més lladre que Tallacordes».

Tocata, el (Alc, Pics), a Alc i Pics, els motejats pertanyen a la mateixa família, originària de Picassent, i el malnom té relació amb un «episodi d'una pallissa» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130); *Tossaló*⁶⁹⁶ (Ald), és una variant formal de *Tossoló*, «cop violent al cap» (cf. DCVB); *Tossoló* (Qua), segons el DNV, és un «colp al cap o al cos»; tal vegada el motejat solia pegar-ne o amenaçara a algú dient que ho faria, per tant, pot haver estat aplicat com a delocutiü pel fet d'emprar aquest mot; *Traita*,⁶⁹⁷ *la* (Xir), podria tenir relació amb algun episodi violent: «tunda, represión fuerte [...]» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 370); el DNV també recull “traita” com a sinònim de *palissa*; *Tremendo*,⁶⁹⁸ *el* (Bene, Pai, Xir), tal vegada atribuït a persones que fan por (cf. DCVB); *Tronada* [troná] (Alb).

Veneno (Alf, Man), és possible haja estat aplicat a una persona que actua amb «mala intenció, malvolença» (cf. DNV), un comportament que Millet Pons (1997: 704) enregistra com a «mal intencionat» a la Font d'en Carròs (la Safor); Donat Matarredona (1997: 373) també n'aporta una motivació semblant a Ontinyent (la Vall d'Albaida): «degut al seu caràcter».

Vinagre, -a (Pai), tal vegada per tenir un caràcter aspre, agre, com el motiu que Garcia Perales (1997: 446) recull al poble de la Granja de la Costera: «tenia mal geni»; Millet Pons (1997: 704) també documenta aquest mateix motiu a la Font d'en Carròs (la Safor): «Mal geni»; Martí Mestre (2006: 551) indica que el mot *vinagre* s'atribueix sovint a gent «menyspreable, vil, ridícula», o també a persones «de mal geni». Podria ser una metàfora sinestèsica basada en el gust agre, desagradable d'aquest líquid; *Xarpa* (Sil), tal vegada té relació amb el seu derivat *Xarpeta*, que significa «home de mala vida, pinxo» (cf. Martí Mestre 2006: 557). Garcia Osuna (2000: 151) documenta el malnom *Xarpa* a l'Horta Nord amb el sentit de «mans nervudes».

---

⁶⁹⁶ «[...] / i regant a “Tosaló”» (Nàcher 1979: s/n).

⁶⁹⁷ Existeix l'expressió “Cagar-se en la traïta i en el tronador” amb el significat de ser-li igual a una persona allò que se li diu, és a dir, mostrar-se indiferent davant d'un fet (Ramon i Jorge 1993: 13).

⁶⁹⁸ A la Llosa de Ranes (la Costera) Pons i Climent (2000: 213) el documenta amb el sentit de: «possiblement persona una mica exagerada».

2.9.4.10. Espavilats, desperts

Dàtil el (Alf, Cat, Sed), tal vegada per ser una persona astuta (cf. DNV); *Gato, el* (Tor), «home espavilat» (cf. Herreros Moreno 2000: 87); *Moix, -a, el/la* (Alb, Mas), a Mas, *la Moixa* era un poc “bruixa” (Moncholí Baixauli 2020, setembre 7), suau en aparença (cf. DNV); *Moixo* (Cat), *Pilla*⁶⁹⁹ (Pics), *Pillades*⁷⁰⁰ [piłáes] (Pai), *Pillollo, el* (<cast. *Pillo* ?) (Lloc); *Pocapena*⁷⁰¹ (Alb), «Desvergonyit» (cf. DNV); *Sompa*⁷⁰², *la* (Pics), *Viu*⁷⁰³, *el* (Cat), *Zorro, -a* [sóro] [sóra] (Alc, Tor) a Alc, era una persona astuta quan practicava esport (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 98); a Tor, aplicat a una dona astuta (cf. Herreros Moreno 2000: 169); *Xispa*⁷⁰⁴ (Beni, Cat, Pai), a Cat, la persona motejada era molt viva i inquieta de menuda (Segarra 2021), que coincideix amb el motiu d’una persona anomenada així de Tavernes Blanques (l’Horta Nord) (Garcia Osuna 1999: 174).

---

⁶⁹⁹ Moreu-Rey (1981: 112) documenta *el Pillo* a Roses, Sort, Alaior, etc. amb el sentit de “molt viu”. També *el Pillín* a Sitges i Montuïri, els quals eren “espavilats” en excés.

⁷⁰⁰ A Paiporta: «Pillaes» (cf. Marí Yago 2004: 180). Domínguez Vicente & Domínguez Benlloc (2014: 2957) documenten «Ximo el Pilleria (C)» a Casinos (Camp de Túria).

⁷⁰¹ «Pocapena» (Verdeguer Escribà 1991: 158); «Poca-pena» (Hernández Sanchis 2007: 1).

⁷⁰² També es documenta a Carlet (la Ribera Alta): «el Sompo» (Hervàs 1986: 377) i a Bocairent (la Vall d’Albaida): «el Sompo» (cf. Satorres Calabuig 1991: 220).

⁷⁰³ El motejat, José Raga, era el propietari d’un bar de Catarroja anomenat així pel seu malnom. El seu fill Paquito *el Viu* va ser «un chiquet menut en “flequillo” i molt revoltos» al qui li agradava fer malifetes als seus pares i als clients (Raga Baixauli 2000: s/n).

⁷⁰⁴ En alguns pobles aquest malnom fa referència a electricistes (cf. Moreu-Rey 1981: 140), com a Manises, on se li va atribuir a un mecànic electricista de cotxes (Gallego Sánchez 2023).

2.9.4.11. Fartons, golafres, poc menjadors

Badall, el Tio (Ald), tenia molt bona gana sempre (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 119); *Barra*⁷⁰⁵ (Xir), una versió deia que era una persona que tenia molt bona gana (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364); *Buidaolles* (Cat).

Carabasseta (Alc), es va menjar una carabassa sencera d'una post que havien acabat de portar del forn (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92); *Carpanta* (Beni), *Curro Galdufari*⁷⁰⁶, *el* (Alaq), segons Martí Mestre (2006: 273), un galdufari és un individu «fartaner, golafre».

Dejú, el (Cat), *Desmaiat*⁷⁰⁷, *-ada, el/ la* (Alaq), tal vegada és una persona «que té molta gana de menjar» (DNV); *Fart* (Cat); *Fartana/ Fartera* (Beni), *Fartera*⁷⁰⁸ (Alaq, Pai); *Farteres, el Tio* (Tor); *Galima* (Alc, Cat), a Alc, per tenir «bona gana» (Flor Bastante 2020); *Gatiré* (Sil), tal vegada del verb *gatir*, «engolir, devorar» (?), cf. Zaragoza Pérez (1991: 256), *Goloso, el* (Pics, Qua), *Llépol* (Alaq), *Melé* (Alf), «li agradava molt el dolç» (cf. Puchades Pastor 1991: 214 [nota 69]); *Melenge* (Alc), li agradava molt el merengue (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 90); *Tragante*⁷⁰⁹, *-a* (Tor); *Traga-sables* (Man), tenia molt bona gana, menjava molt (Gallego Sánchez 2023); *Mossets* (Alb, Cat); *Poca Gana* (Cat), li ho va traure *el Tio Bolares* a una persona nouvinguda en una falla un dia de dinar: «Poca Gana! Assenta't i posa't un plat d'all i pebre que fas mala cara i pareix que hui no has esmorzat, i que no et falte de res» (Pardo 2020, abril 12).

---

⁷⁰⁵ El DNV documenta l'expressió «tindre bona barra», amb el sentit de ser una persona molt menjadora.

⁷⁰⁶ Martines (2000: 272) indica que ell mateix ha sentit dir el mot *Galdufari* a l'Alfàs del Pi (la Marina Baixa) i considera que és una variant formal de *Galdufaire*, “fartó, na”. A Alaquàs, *el Curro Galdufari* era «un hombre cuya apariencia física bastante desagradable no le impedía ser una persona educada, amable y a su manera bastante culta y al que la gente conocía y respetaba» (Esteve Llàcer 2009: 256).

⁷⁰⁷ Cf. «tio Eliseo *el Desmaiat*» ([QIA] Anònim 1999: 268); «Consuelito *la Desmaia*» ([QIA] Anònim 1999: 259).

⁷⁰⁸ A Alaquàs era el malnom d'«Alfredo *Fartera*» (Tarín i López 2013: 44).

⁷⁰⁹ També es documenta a Guadassuar (la Ribera Alta): «Tragante, el» (Mut Ruíz 2013: 74).

2.9.4.12. Fluixos de caràcter, consentits, dormidors

Bajoca (Alc), «era una persona aplanada» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92); *Bavós el* (Man, Picn), a Picn, deien que el motejat «“li treia les baves al fill”, és a dir, que el protegia» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 114); *Cansada, la* [kansá] (Picn), *Cap de Burro* (Picn), de «caràcter fràgil» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 119), *Carnetes* (Xir), atribuït a una persona «a quien le gusta mucho ir al brazo de su madre» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364); *Dèbil, el* (Sil), cf. Peris (1995: 36); *Dormidor* (Tor); *Figueta* (Tor), «persona fluixa o excessivament delicada» (cf. Herreros Moreno 2000: 81).

Mamó, el (Alc, Alf), a Alc, sempre estava al pit de sa mare (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85); a Alf, «per la seua afició a mamar després de l'edat» (cf. Puchades Pastor 1991: 214 [nota 68]); *Mamons, els* (Sed), un avantpassat va mamar de la mare més temps del que es considerava normal (cf. Ruiz Monrabal 2008: 162); segurament els motejats d'Alfàfar i Sedaví pertanyen a una mateixa família, en ser dos pobles que formen una conurbació, juntament amb Benetússer; *Matamorta* (Pai); *Matinades* [matinaés] (Alc, Pics), atribuït irònicament perquè s'alçava tard (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 35); *Mimaïco* (Man); *Miqueta* (Tor), «de poc coratge, pusil·lànim» (cf. Herreros Moreno 2000: 106); *Moix, -a, el/ la* (Alaq, Alb), a Alaq, «de caràcter lleu i moll» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 82); *Moll, -a, Ø/ la* (Alc, Ald, Sil), a Ald, «per tindre el caràcter feble» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 115); a Alc, el motejat tenia una forma de parlar amanerada, efeminada (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84-85), *Mústio, el* (Alaq), un germà més gran li ho va traure a un de més menut perquè li deia que, per la manera que tenia de caminar, pareixia que estava “mústio” (cf. Tarín López 2017: 96); *Ninot* (Alb), tal vegada, per ser una «persona que es deixa manejar [...]» (cf. DNV).

Pansit, *-ida*,⁷¹⁰ *el/ la* (Alaq, Man, Pics, Qua), a Alaq i Pics, «persona mústia, delicada» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 82; cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 35); *Poca Garra* (Cat), *Poca Ropa* (Bene, Pai, Pics, Tor), a Tor, si tenim en compte la versió proposada per Herreros Moreno (2000: 132), té el sentit de «pobre, mancat de coses necessàries»; *Poca Sangre*⁷¹¹ (Beni, Cat).

Regalat (Alc), era una persona consentida, mimada per la seua família (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85); *Sem*⁷¹², *-a, el/ la* (Alb), tal vegada, per ser una persona de poca espenta; *Son* (Alb, Sed); *Son/ Sonquera, el Tio* (Beni, Sil).

Tecla (Alc, Cat), a Alc, un avantpassat era una persona malcriada, delicada, per la qual cosa hom deia que tenia «més tecles que un piano» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 113), que és una expressió similar a la dita popular valenciana de «tindre més tecles que l'orgue de Sollana» (cf. Martí Mestre 2017: 1098); *Tronc* (Alc), a un avantpassat li agradava molt dormir, i s'adormia amb facilitat.

---

⁷¹⁰ La 1a doc. a Picassent n'és de 1889, «A les nòu de la nit estava sercat el muntó de les panolles per [...] Cherònima la Pansida» (Tronchoni 1889: s/n).

⁷¹¹ Martí Gadea recull aquest mateix malnom a Bolulla (la Marina Baixa) entre els segles XIX i XX: «*Poca Sangre, Blay* (115) TE» (Espinós i Ferràndiz 1991: 313). A Bocairent (la Vall d'Albaida): «*Poca-sangre*» (cf. Satorres Calabuig 1991: 220). A Ontinyent (la Vall d'Albaida) també es documenta, però en valencià: «*Poca-sang* (tenia poc esperit);» (Sanchis Carbonell 1988: 175).

⁷¹² El DNV assenyala que és un adjectiu que s'aplica a persones o parts del cos que han perdut vitalitat.

2.9.4.13. Decidits, valents, temeraris

Balaso (<cast. *Balazo*) (Cat), metàfora de persona enèrgica, resolutiva (Torromé Raga 2022); *Pechito*, -a, -es, *el/ la/ les* (Tor), potser ha estat atribuït amb ironia per ser valent (cf. Herreros Moreno 2000: 122); *Pernales*, *el* (Alc, Picn, Sil), a Picn, era el propietari d'una empresa de grues de caràcter molt emprenedor i decidit, el qual no tenia por als reptes; se li va traure en referència al comportament d'un roder andalús anomenat així (Ros 2012); el motejat va emprar el seu malnom a l'hora d'anomenar aquesta empresa familiar⁷¹³.

Pinxo, *el* (Cat), Garcia Romero (1999 [1948]: s/n) el considerava una persona valenta: «Si necessiteu un home valent, teniu al Pincho»; *Pitonyo*, -s, *el/ els* (Sed), segons els descendents, el malnom feia referència a la valentia i bravura d'un avantpassat, i també a la seua curta alçada (cf. Ruiz Monrabal 2008: 224).

---

⁷¹³ L'empresa s'anomenava *Gruas Pernales SL*. Moreu-Rey (1981: 113) també el documenta a Caldes de Montbui (Vallès Oriental) «en record del cèlebre bandoler». A Bocairent (la Vall d'Albaida): «*Pernales*» (cf. Satorres Calabuig 1991: 220).

Segur, -s,⁷¹⁴ *el/ els* (Mas), tal vegada atribuït a una persona que tenia «uns principis justos i indestructibles que sol donar-se en la gent de poble treballadora i honesta» (Selma Pons 2014: 57); *Valent, el (Tio)* (Pics, Qua), a Pics, era una persona que no tenia por a res (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 36); *Valentet* (Beni).

2.9.4.14. Destorbadors, inquiet

Ànsia (Cat), *Baina* (Cat), *Barrinto* (Xir), «el que fastidia» (Sorribes Santa Maria 1989: 365); *Bascós*, -a, *el/ la* (Alaq), «que bosqueja, frisós, impacient» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 81); «Desficiós, inquiet, ansiós» (cf. DNV); *Bengala* (Alb, Cat, Alf, Tor), a Tor, «potser pel caràcter del portador» (cf. Herreros Moreno 2000: 36), entenem que el tindria mogut o inquiet en referència a aquest objecte pirotècnic; *Bomba, el* (Ald), era «molt nerviós» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 37); *Buscaruidos el Ratat* (Alaq), *Ferrabràs* (Sil), possiblement aplicat a un xiquet entremaliat que feia moltes malifetes (cf. DNV, DCBV); Fresquet Fayos & Villafranca Giner (2000: 217) també el documenten a Cullera (la Ribera Baixa).

Llepassa (Cat), segurament ha estat emprat amb el sentit persona «carregosa, pesada» (cf. Martí Mestre 2006: 322); el DNV també documenta l'expressió «ser una llepassa» amb el sentit d'apegalós, pesat; *Matxaca*⁷¹⁵, -o (Beni, Man, Pics, Qua, Sil), Casanova (1997: 258) observa que a la Vall d'Albaida *Matxaco* té el sentit de 'pesat', i afegeix que «deriva de Matxaca»; *Meneos* (Alf), *Pena*⁷¹⁶, *el* (Alc), era una persona que empenyava o molestava els altres (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85); *Pedrades* [peðràes] (Beni), *Plomi* (Alf), «persona pesada» (cf. Puchades Pastor 1991: 214 [nota 72]).

⁷¹⁴ Cf. «El iaio Vicent Pons “el Segur” i la iaia Júlia Raga “la Flores”» (cf. Selma Pons 2014: 59).

⁷¹⁵ El motejat de Silla, *el Tio Paco Matxaca*, s'anomenava Francisco Revert Vidal i era d'Ontinyent (la Vall d'Albaida). Va nèixer l'any 1902 (cf. Antich Brocal 2021b: 188). Potser el malnom ha estat traslladat a Silla per la família dels portadors. Es documenta a Reus (Baix Camp) amb el sentit de «contractista d'obres vials» (Moreu-Rey 1981: 137).

⁷¹⁶ Tal vegada *el Peno* de Massanassa n'és una masculinització.

Pólvora (Pai), era una persona que mai estava quieta (Brull Ciscar 2020, agost 11); *Polvorí* (Xir), «hombre excesivamente temperamental» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366); *Punxa, -es* (Alc, Man), a Alc, un avantpassat era una persona pesada que emprenyava la gent (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85); *Punxó, -na, -nes, el/ la/ les* (Ald, Beni, Sil, Tor), a Tor, «persona inoportuna i insistent que molesta» (cf. Herreros Moreno 2000: 135); *Punxonet*⁷¹⁷, *el* (Alb, Tor), *Quetet, el* (Pics), irònicament, per ser viu, espavilat (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 36).

Rellamp (Mas, Sed)/ *Rellam* (Pics), a Mas, per conduir un tramvia de forma excessivament ràpida: «[...] había un conductor de Massanassa, le llamaban Rellamp, por la velocidad de vértigo que tomaba el tranvía que él conducía cuando iba hacia la cochera.» (Gonzalbo 2010: 64); a Sed, «desde niño [era] como un rayo» (Lladró 2011, octubre, 6); a Pics, «persona viva, espavilada» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 36); *Revuelto*⁷¹⁸, *el* (Cat, Tor); *Saltimbanqui*⁷¹⁹ (Beni); *Roïdos* (<cast. *Ruidos*) (Beni), cf. «Roïdo», DCVB); *Traca*⁷²⁰, *el Tio* (Sil), «home hiperactiu, desimbolt, d'eixos que no paraven mai» (Antich Brocal 2022: 181); *Vivo, el* (Tor), «viu, espavilat, despert» (cf. Herreros Moreno 2000: 165).

---

⁷¹⁷ El motejat de Torrent ja es documenta l'any 1941: «Francisco Andreu. (Punchonet)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1386, Exp. 2, Torrente [Torrent] (1940-1945), f. 156).

⁷¹⁸ A Catarroja es documenta *un Revuelto* l'any 1800: «Vicente Monso Rebuerto» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 90v).

⁷¹⁹ «Saltimbanqui... Mona ...Sanchis ... (de jovenet)» (CMB 2018: 13). Segons Coromines (DECat: VII, 629), prové d'un plural de l'italià *Saltimbanco*, «salta en un banc».

⁷²⁰ Antich Brocal (2022: 181) matisa que l'origen també podria relacionar-se «la manera ràpida de caminar», «alguna intervenció memorable en l'espectacle de la pólvora», o «per les aparatoses explosions d'algun circuit elèctric» (era llumener de professió).

2.9.4.15. Jactanciosos, fanfarrons, orgullosos

Almidonat, l' (Sil), variant formal d'*emmidonat* (cf. DNV), que pot haver estat atribuït figuradament amb el sentit d'«estufat; que mostra satisfacció de si mateix en el gest, en la manera de vestir, etc.» (cf. DCVB); *Arrogante, l'* (Mas). *Bienpagà, la* (Pics), «per creure's molt contenta de si mateixa» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 33); *Boles, el* (Alc), «deia que tenia més boles que ningú»⁷²¹ (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75); és a dir, era una persona fatxenda, fanfarrona.

Brau, el (Alc), es va criar en un hort, i parlava poc, era poc social, i, en començar a eixir amb amics del poble, li canvià el caràcter i es va fer esplèndid, fanfarró (Hernández Marí 2020); *Coenta, els de la* (Tor), segons Herreros Moreno (2000: 65), se li atribuir a una família per donar «mostres de presumpció i cursileria»; *Campanetes* (Alc), una versió deia que es comprà un capell i li posà una campaneta com a senyal de distinció, per a fer-ne ostentació (Furió 2021); *Clavell* (Xir), Sorribes Santa Maria (1989: 363) el relaciona amb l'arrogància de la persona al·ludida; *Culata* (Cat), era un guarda rural que mostrava amb molt d'orgull els adorns que tenia en la culata de la seua carabina (cf. Raga Ramon 1999: s/n).

Duende, el (Alc), «era una persona presumptuosa. Pretenia aparentar el que no era» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 104).

Farola, la (Tor), cf. Herreros Moreno (2000: 78); podria tenir relació amb un comportament «presumit, jactancios, manefla [...]» (cf. Martí Mestre 2006: 249), a partir del verb *farolejar*, «fatxendejar, manifassejar» (cf. Martí Mestre 2006: 250); *Faroleta* (Alc).

---

⁷²¹ A la Llosa de Ranes (la Costera) Pons i Climent (2000: 204) també enregistra el malnom “Boles” amb un sentit relacionable amb la sexualitat: «ús de la paraula significat de testicles».

Farruc, el (Man), *Galano, -a, Ø/ la Tia* (Sil); *Guende, el* (Picn), Casanova (2007b: 61) observa que *Guendo* és una variant formal de *Duende* arrelada en el valencià parlat. Per tant, com a sinònim castellà de *donyet*, entenem que tal vegada era una persona fantasiosa, que tractava d'aparentar el que no era, com *el Duende* d'Alcàsser; *Guirro*,⁷²² *-a, -s, el/ la/ els* (Alc, Pics), a Alc, era una «persona fanfarrona, presumptuosa» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84); *Llustre, el* (Tor), *Mascle, el (Tio)* (Ald, Cat), *Matxote* (Man).

Milhombres, el Tio (Alb, Cat), segons el que ens ha transmés la informant Miquela Segarra (2021): «era un home d'Albal que tenia molt mal geni i que pareixia que anava a menjar-se el món. Era molt baixet, per això li dien *el Tio Milhombres*»; *Milhòmens* (Alaq, Alb, Ald, Cat, Pics), a Alaq, una versió deia que el malnom de *Milhomes* era «degut a la seua baixa estatura» ([QIA] Anònim 2006: 317); per contra, segons el que diu una altra motivació recollida per Hernández Doria & Tronchoni Albert (2016: 82), la persona al·ludida era «d'aparença robusta i forta»; a Pics, el motejat es creia «apte per a tot» (Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 35).

Presumit, el (Bene), *Rei de la Madera, el* (Pics), el motejat es considerava ell mateix el millor llenyater (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 102); *Sevillano, el* (Pics), «per ser molt presumit i elegant» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 116); *Tibante, -a* (Beni, Cat, Pai, Sil), a Sil, «Tibanta (estirada)» (cf. Zaragoza Pérez 1991: 252); *Tieso, el* (Ald), potser caminava de forma altiva, amb suficiència; *Tola* (Tor), «dona vana i presumida en el vestir» (cf. Herreros Moreno 2000: 157); *Tonto, -a* (Alc, Mas), a Alc, «persona vanitosa» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 86); *Xafandi/ Xafandín, -a, el/ la* (Alc, Bene, Sed), a Alc, possiblement el motejat era ignorant i mentider (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 87); segons el DLE de la RAE, és un aragonesisme que s'aplica a persones vanitoses «[...] y de poco seso»; *Xulina, la* (Pics), era una persona vanitosa (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 36); *Xulita, la* (Alaq), *Xulona, -es, la/ els* (Cat, Pai).

---

⁷²² Garcia Osuna (2012: 49) documenta “el Tío Guirre” a Algímia d’Almonesir (l’Alt Palància), i assenyala que és una masculinització d’un tipus d’ovella autòctona anomenada *guirra*. El DCVB diu de “guirra” que és l’adjectiu referit a ovelles «de color rogenc, de llana molt feixuga (val.)». Coromines (DECat IV: 390) associa

2.9.4.16. Ignorants i ineptes

Babau (Cat), *Bajoqueta* (Tor), «metafòricament, persona curta d'enteniment o poc espavilada» (cf. Herreros Moreno 2000: 32); *Basto, el* (Mis, Qua).

Beceroles (Tor), cf. Herreros Moreno (2000: 36). Potser era ignorant, estava “en les beceroles” d'alguna cosa (cf. DNV); o tal vegada, tot el contrari, “persona sabuda”, ja que, segons l'expressió recollida per Antich Brocal (2014: 82): «eixe sap el Cató i Beceroles», hom feia al·lusió a uns textos anomenats així amb què els xiquets aprenien antigament a llegir i escriure, els quals, pel fet d'haver-los estudiat, esdevenien antigament un signe de sapiència.

Blec, el (Xir), atribuït a una persona curta d'enteniment (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365); *Bleda, -es, la/ les* (Tor), persona curta d'enteniment o massa crèdula (cf. Herreros Moreno 2000: 39); *Borinot, -a, Ø/ el/ la* (Ald, Qua, Tor), a Ald, era una persona “despistada” (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 37); a Tor, «referit a persona, home de poca formalitat» (cf. Herreros Moreno 2000: 41); *Borrego* (Xir), persona ignorant, sense criteri propi (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 363); *Bovo, -a, -s el/ la/ els* (Cat, Pai, Sed, Sil, Tor), a Sed, emprat de forma irònica, ja que eren persones molt despertes, espavilades (cf. Baixauli Ferrer 2014: 68), a Tor, «beneïtot, curt d'enteniment» (cf. Herreros Moreno 2000: 44).

“guirro” amb una onomatopeia usada per aclamar o apellar els garrins (porcells o gorrins), d'on deriva el mot, i observa que «el val. *Guirra* ‘ovella de llana molt feixuga’», és una «comparació ponderativa del gruix i duresa del porc». Pot ser que aquesta duresa o fortor referida per Coromines haja patit una extensió de significat, en aplicar-ho a persones, i haja pogut adquirir el sentit d'individu “valent”, “atrevit”, “fatxenda”. Nosaltres pensem que tal vegada podria tenir a veure amb el sentit d'ovella “altiva”, recalitrant, que té un comportament resistent a obeir els pastors, i a partir d'ací, valenta, etc.

Cagasseno, el (Alf, Sed), variant formal del “Cacaseno”, segurament per homonimització formal amb el mot “cagar”. És un deonomàstic format a partir del nom del protagonista d’una novel·la de l’escriptor italià A. Banchieri, possiblement emprat com sinònim de persona ximple, insensata (cf. Martí Mestre 2006: 119-120); *Cap de Suro* (Alf, Pai), *Cento Mama* (Alb, Alc) (cf. Martí Mestre 2006: 167), *Codonya* (Ald), eren persones malaptes (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 89); el DNV indica que pot tenir el sentit de «persona amb escassa personalitat i poca decisió», o que és aspra o de mal caràcter; *Cudol* (Alc, Alf, Pai, Xir), a Xir, persona ignorant (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365); *Curt, el* (Cat, Man).

Faveta (Tor), «persona simple o curta d’enteniment» (cf. Herreros Moreno 2000: 79); *Ganyan, el* (<cast. *Gañán*) (Pai), «hombre fuerte y rudo» (cf. DLE de la RAE); *Matxoromo* (Ald); *Matxotorpe* (Ald), persona que no tenia habilitat per a fer les coses (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 38); *Novell*⁷²³ (Cat). *Pallús* (Tor), com a rebuig de la palla, Herreros Moreno (2000: 118) observa que ha estat aplicat figuradament a una persona per ser «curta d’enteniment»; *Panoli* (Pics, Qua), a Pics, persona «estulta, poc espavilada» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 35); *Pórlam, el* (<*Pòrtland*), aplicat a una persona basta, tosca (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 119).

Soquete (<cast. *Zoquete*) (Alc), per ser una persona curta d’enteniment (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 86); *Taboll* (Alc, Beni), Coromines (DECat: VIII, 181) considera que és un mot que s’empra amb el sentit de «beneit, bajà, estúpid», com de fet és el sentit que recull Sanchis Carbonell (2011: 203) a Ontinyent (la Vall d’Albaida): «dur de cap i curt de trellat»; També l’arreglega Baldoví i Pujades (1997: 90) a Algemesí (la Ribera Alta): «li faltava un regonet (seny)». És possible que a Beniparrell tinga també aquesta mateixa accepció referida per Coromines, o la dels exemples dels motius de les altres comarques referides anteriorment, encara que a Alcàsser, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 81), se li va atribuir a una persona perquè era molt menuda.

---

⁷²³ Es documenta a Catarroja l’any 1800: «Vicente Ramon Novell» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 73r).

Tarugo, el (Cat, Sil), *Tarugo Soldat Dropo*⁷²⁴ (Cat), *Ruc, -a, -s, el/ la/ els* (Alaq, Qua, Sed), *Soca, -ques, el/ els* (Cat, Sed), *Tarota* (Ald), Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 38) recullen que era una «persona atrotinada»; segons el DCVB, «persona eixelebrada»; *Tascó* (Man), és un sinònim de *falca*, que, segons el DCVB, podria ser un sinònim de persona ximple, beneïtota; *Tarròs/ Terròs* (Alc, Pai, Xir), tal vegada, per ser una «persona rústica, mancada d'instrucció i d'educació» (Martí Mestre 1994: 204); *Terraiüra* (<*Terradura* ?) (Beni, Sil), Martí Mestre (1994: 204) documenta un mot que podria ser-ne una variant formal: «Tara-rura 'tararira, tararot'»; *Torpedo* (Alc), aplicat a un «home gran, de moviments maldestres» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 105); *Tosc, el* [tósko] (Xir), «persona tosca» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366); *Tronc, -s, el/ els* (Pics, Sed, Sil), a Sil, podria ser també pel cognom *Tronch* (cf. Antich Brocal 2007: 122).

2.9.4.17. Irreflexius, obstinats, tossuts

Boig, -ja (Xir), *Burro* (Xir), per ser una persona que obrava irracionalment (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 363); *Cabut* (Alb, Tor), a Tor, podria ser per «la tenacitat en les seues idees» (cf. Herreros Moreno 2000: 48); *Caballo Loco* (Pics), «pel comportament embogit que tenia» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 65).

*Cap de Ferro*⁷²⁵ (Pics), *Cap de Rella* (Pics), «per ser una persona molt obstinada en les seues opinions» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 119); *Cudol, -a* (Alc), una versió deïa que un avantpassat era una persona tossuda, obstinada (Simó Rosaleny 2020); *Foll, -a* (Ald), *Loco, el* (Alc, Pics), *Loco*⁷²⁶, *Pepe el* (Mis, Tor), *Pates de Gall* (Man), podria ser, si no és per la forma de les cames, per dir bajanades (cf. *pata de gall*, «idea desenraonada, inoportuna», Martí Mestre (2006: 406)); *Piedrecita* (Alf), cf. Puchades Pastor (1991: 214); *Soca* (Alf), cf. Puchades Pastor (1991: 214).

⁷²⁴ El DNV considera dropo un sinònim de “gandul” o de persona astuta, “que obra amb males arts”.

⁷²⁵ Casanova (1997: 259) observa que a la Vall d'Albaida té el sentit de “cabut”. Moll (1982: 271) l'enregistra de forma aglutinada (“Capdeferro”) com un cognom derivat de malnoms amb el significat de ‘cap dur’, ‘tenaç’, ‘tossut’.

⁷²⁶ A Torrent es documenta l'any 1941: «José Mora Bermell (Pepe el loco).» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1386, Exp. 2, Torrente [Torrent] (1940-1945), f. 156).

2.9.4.18. Hipòcrites, mentiders

Bufabous (Tor), tal vegada per ser una persona exagerada; *Enganyagendres*⁷²⁷ (Alb); *Enganyamorts* (Sil); *Estudiant de Boqueta, l'* (Tor), «qui fa veure que estudia però no ho fa» (cf. Herreros Moreno 2000: 77); *Farsa* (Beni, Cat), a Cat, la informant Miquela Segarra (2021) ens ha contat que era una persona mentidera: «era un farsante»; *Guitó* (Alb), és possible que s'haja aplicat a un individu «mal intencionat, fals» (cf. DNV); Garcia Osuna (2011: 173-174) documenta a Algímia d'Almonesir (l'Alt Palància) *l'Abuelo Güit(e)*, que és el nom d'un conillet d'Índies l'origen del qual es trobaria en la veu *Guitón*, que a l'Aragó significa “fals”.

Líos, el Tio (Bene); *Mentira Fresca*⁷²⁸ (Alc, Cat, Pics), a Alc i Pics, els al·ludits deien moltes mentides (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 35; cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84); *Mentira Latente* (Alf), *Mentirola*⁷²⁹ (Alf, Beni, Man, Sil), entenem que ha estat atribuït a persones mentideres. És un diminutiu del mot *mentira*, del qual Reig (2015: 511) observa que és la variant formal de *mentida* que sovint usen els valencians.

Milacre, el del (<*Miracle*) (Alaq), durant la Guerra Civil el donaren de baixa al front a causa d'una ferida al peu, per la qual cosa se'n tornà a casa; però, just després d'acabar la contesa, tirà les crosses que emprava per a caminar perquè “miraculosament” ja no les necessitava (cf. Esteve Llàcer 2010: 233); *Muerto*,⁷³⁰ *el* (Man, Pics), a Pics, el motejat va fingir una vegada que havia mort (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 35); *Trola, el* (Qua), *Troletes* (Tor), «mentides» (cf. Herreros Moreno 2000: 161).

---

⁷²⁷ Moreu-Rey (1981: 191) documenta un malnom semblant com *l'Estimba Sogres* a Torelló (Osona): «la sogra, no gaire estimada, caigué daltabaix d'un marge mentre estava amb el gendre».

⁷²⁸ A Benaguasil (Camp de Túria) també tenia el sentit de persona mentidera: «Se impuso a un hombre tan mentiroso que siempre tenía una mentira a punto, para soltarla» (cf. Alonso Durà 2015: 69). Trobem el mateix cas a Almussafes (la Ribera Baixa): “Mentira Fresca”; «Deia moltes mentides» (Llopis Aranda 2013: 255). A l'Alcúdia (la Ribera Alta): «Mentira Fresca» (Bou Clemente & Cucó Oliver 1986: 357).

⁷²⁹ A Benaguasil (Camp de Túria) se li va atribuir a un barber que «contaba como verdaderas, muchas historias inventadas por él» (cf. Alonso Durà 2015: 69). A Almussafes (la Ribera Baixa): “Mentirola”; «Era molt exagerat» (Llopis Aranda 2013: 255). A Benigànim (la Vall d'Albaida): “de menut deia moltes mentides” (Pellicer Herrero 1991: 200). A Bocairent (la Vall d'Albaida): «Mentirola» (Satorres Calabuig 1991: 220).

2.9.4.19. Immorals

Barra (Xir), una versió deia que era «ofensivo, desvergonzado» (Sorribes Santa Maria 1989: 364); *Calavera* (Cat, Man, Sil), tal vegada, emprat amb el sentit d'home disbauxat, de mala vida (cf. Martí Mestre 2006: 126); *Golfo, -et, el* (Alc, Beni, Pai, Pics), *Pelaiïlla* (Pics), era una «persona molt espavilada i atrevida en la seua manera de fer les coses» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 62); *Orsos*⁷³¹, *els* (Alb), entenem que, condicionats per una moralitat cristiana en un temps on no es tolerava l'ateisme, o del fet d'observar una altra creença religiosa que no fora la catòlica, se'ls comparava amb aquest animal perquè deien que no batejaven els fills, la qual cosa, al parer del cronista d'Albal Hernández Sanchis (1998: 137) era «[...] poc provable [...] a principis de l'actual sigle [XX]».

2.9.4.20. Sabuts, pedants

Alcalde del Raval, l' (Alc); *Leyes, el Tio* (Qua); *Rassones* (Qua); *Savi/ Sabio, -a, -s, el/ la/ els* (Tor), hom deia que sabien o creien saber de tot (Climent Company 2019); *Sabuts, els* (Mas); *Saurí, el Tio* (Cat), a Cat, va haver-hi un home “molt sabut” que se suposa que exercia aquest menester. Aleshores a un home que curava “el mal de ràbia” o “el mal de Sant Vit” se li va atribuir aquest malnom perquè hom deia que era tan sabut com aquell referit saurí (Selma 1999: s/n); *Tothosaps* (Xir), atribuït a una persona que vol saber-ho tot (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366).

També es documenta a Castelló de la Plana: «*Mentirola*» (Forcadell Saport 1992: 504) i a l'Alcúdia (la Ribera Alta): «*Mentirola*» (Bou Clemente & Cucó Oliver 1986: 357).

⁷³⁰ A Manises «El muerto» (Rafa Si 2016, juliol 3).

⁷³¹ És una variant formal del mamífer plantígrad que la llengua estàndard anomena “os” (cf. DNV).

2.9.4.21. Seriosos

Morri (Pai), podria ser, pel que diu el DCVB, una «persona seriosa i malcarada, que enraona poc»; *Pinyol* (Xir), «quien tiene carácter duro y adusto.» (Sorribes Santa Maria 1989: 363); *Rasposa, la* (Pics), persona de «caràcter poc afectiu» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 36); *Sério, el* (Pai), cf. Mirabet Pastor (2004: 63).

2.9.4.22. Susceptibles, picallosos

Asco (Alc), persona melindrosa, a la qual tot li feia oi (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 83); *Malspensaments* (Man), *Melindros* (Tor), «figuradament persona excessivament delicada» (cf. Herreros Moreno 2000: 104); *Menino* (Xir), tal vegada, home xicotet i melindrós (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 363), *Quimera* (Alc), *Quimeres* (Sil), *Patidora, la* (Pics), era una persona que «patia per diversos aspectes» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 35); *Rite* (Xir), individu «ceremonioso, mirado» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366).

2.9.4.23. Tafaners

Aguaitaportes (Tor), «probablement vol dir *xafarder*» (cf. Herreros Moreno 2000: 27); *Dotora, Mariano de la* (Mas), 1a doc. 1800 (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 75r); *Escoltafinestres*⁷³² (Alb), *Furó*⁷³³ (Alb, Sil, Tor), a Tor, podria haver estat atribuït per procurar inquirir o saber les coses d'un altre (cf. Herreros Moreno 2000: 83); *Mamonet, el* (Pics), persona tafanera (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 34); *Tafanera* (Alaq).

---

⁷³² Domínguez Vicente & Domínguez Benlloc (2014: 2957) documenten una versió en castellà del mateix malnom a Llúria (Camp de Túria): «Escutxaventanas (L)».

⁷³³ *El Furó* de la Vila Joiosa (la Marina Baixa) «caçava amb furó malgrat les prohibicions» (Moreu-Rey 1981: 150).

2.9.4.24. Temorencs, porucs

*Cagarrita*⁷³⁴ (Alc, Man, Pai, Qua, Tor) segurament, per ser una persona covarda, poregosa; *Porita*, -es, Ø/ els (<*Porical/ Poriques*) (Cat), és una deformació de *porica*, “persona poregosa”, ja que a una avantpassada tot li feia por (Segarra 2021).

2.9.4.25. Tranquils, flegmàtics, pacients

Bossa (Alf), era «tranquil» (cf. Puchades Pastor 1991: 214 [nota 66]); *Canonge*, *el* (Xir), portava una «vida tranquil y opulenta» i es trobava «grasoso y sano de color» (Sorribes Santa Maria 1989: 364); *Catxana*⁷³⁵/*Catxassa* (Xir), persona que actua amb «calma, lentitud excessiva, cachazudo» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364; cf. “catxassa”, DCVB); *Congro*⁷³⁶, -a, *el/ la* (Cat, Tor), és un peix semblant a l’anguila, per la qual cosa Herreros Moreno (2000: 69) pensa que, per extensió semàntica, ha estat atribuït a algú per ser peresós o lent de moviments.

Manset, *el* (Beni); *Manso*, *el/ la* (Ald, Tor), a Ald, «molt pacífic» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 37), a Tor, «dòcil i no agressiu» (cf. Herreros Moreno 2000: 98); *Melsa* (Xir), persona que actua amb «flema, calma, lentitud» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365); *Paciència*, -es, *la/ les* [pasència] (Cat), *Parat*, *el* (Tor), persona mancada «de llestesa o de promptitud» (cf. Herreros Moreno 2000: 120); *Polla*, *Ramon de* (Xir), segons Sorribes Santa Maria (1989: 366), era un «hombre con suerte, de buena vida, sin preocupaciones».

---

⁷³⁴ Reig (2015: 148) el considera sinònim de “cagarri”, “caguerri” o “cagarrot”.

⁷³⁵ També es documenta a Castelló de la Plana: «*Catxano* (anava amb el cap cot, “catxo”)» (Forcadell Saport 1992: 503).

⁷³⁶ Sembla que és una variant formal de *congre*, en castellà es diu *congrío*. Garcia Osuna (2011: 172) documenta a Algímia d’Almonesir (l’Alt Palància) una persona motejada *el Congre*, perquè tenia un caràcter introvertit i casolà.

Quet, el (Tor), era «tranquil» (cf. Herreros Moreno 2000: 136; Palop Andreu 2022); *Quietud* (Alb), *Sopa Tard* (Man), *Tardío, el* (Sil), *Tranquil-lo, el* (Qua), *Vell, el* (Ald), «per ser major» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 116); *Vell, Ramon el* (Alc), de jove semblava una persona gran (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 81); *Vellet*⁷³⁷ (Qua), *Viejo, el* [biéxo]» (Qua).

2.9.4.26. Treballadors, diligents, ràpids

Bala (Sil), «tenia un cotxe de línia, feia viatges», per tant, tal vegada, hom el motejà així per ser un conductor ràpid⁷³⁸ (Alba Puig 2018); *Cameta* (Alc), era una persona baixeta que caminava molt de pressa (Furió 2021); *Centella*⁷³⁹ (Pics), tal vegada, la persona al·ludida era ràpida quan jugava al futbol (cf. «Pepe Gómez “Centella”» (Ajuntament de Picassent 2014: 11).

Faenera (Alaq), *Fletxa, el* (Pai); *Formiga* (Alc), a una família se li va atribuir aquest renom perquè eren persones “arregladores” com les formigues (Flor Bastante 2020); aquest sentit també el recull Martí Mestre (2006: 261), el qual el documenta com a metàfora de «persona estalviadora»⁷⁴⁰; *Galguet, el* (Cat), era una persona que exercia d’intermediari entre llauradors i exportadors de fruita, i es desplaçava en tren quasi diàriament als pobles de la Ribera del Xúquer per a realitzar tractes. Com era tanta l’activitat que desenvolupava en un mateix dia pels diferents pobles d’aquesta comarca veïna, i en el seu temps els recorreguts solien fer-se a peu, la gent de la Ribera el motejà així (cf. Raga Ramon 1999: s/n).

---

⁷³⁷ Es documenta en una relació de denunciats de Quart de Poblet de l’any 1941: «Vellet – encargado de la luz» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 2, Quart de Poblet [Quart de Poblet] (1940-1945), f. 63).

⁷³⁸ Cal notar que a Agullent (la Vall d’Albaida) una persona motejada «*Balilla* (era molt desimbolt, roïn i estava mig boig)» (cf. Casanova 1986: 364).

⁷³⁹ Cf. Cal tenir en compte la locució adverbial “com una centella”, que s’empra per a referir a algú o a alguna cosa que es mou “molt ràpidament, a gran velocitat” (cf. DNV). Casanova (1986: 364) documenta una persona motejada *Centella* a Agullent (la Vall d’Albaida) amb el sentit de «farfallós i nerviós».

⁷⁴⁰ Un sentit semblant de persona abnegada també el trobem a Pego (la Marina Alta): «Feia molta feina i el comparaven amb una “formiga”» (Sendra Pérez & Comendador Duran 1991: 227 [nota 7]).

Llevant (Sed), una versió deia que era tan treballador com el “vent de Llevant” (cf. Ruiz Monrabal 2008: 135); *Lleugero* [lawʃéero] (Cat), *Lleugeret, el* (Pics), atribuït a un frare que caminava «molt lleuger, sense dificultat» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 49); *Marconi* (Tor), «el portador era molt manyós» (cf. Herreros Moreno 2000: 100); *Rabiante, el* (Picn), sempre anava amb pressa (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 148); *Ràpido, el* (Tor), era un rellotger puntual i seriós amb el treball (cf. Sánchez Antúnez 2009-2010: 11); *Trabajante, el* (Tor); *Xic i Mig, -a, Ø/la* (Pai), segons Emi Marín (2021), li'l posaren a un avantpassat dels motejats perquè, quan era un xiquet i anava a treballar, era molt faener i tenaç. Aleshores, en compte de pagar-li el sou que li corresponia com a xiquet, cobrava la quantitat que li tocava d'acord amb la seua edat més una altra mitat.

2.9.4.27. Peresosos, malfaeners

Curt de Faena (Alb, Beni), *Faena, -es* (Alaq, Alc, Cat, Pics, Tor), *Faruc* (Alf), «li agradava viure bé, com el rei Faruc d'Egipte» (cf. Puchades Pastor 1991: 214 [nota 58]); *Gelat, -ada, -s, el/ la/ els* (Cat, Mas), a Mas, un avantpassat era una persona parada, poc faenera (Moncholí Baixauli 2020, setembre 7); *Golfo, el* (Pics), «per no rendir massa en el camp professional» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 33); *Lento, el* (Pics), tenia poca habilitat per a fer les coses (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 33); *Noïra* (Cat, Mas), un versió deia que era una persona malfaenera i, quan el motejat havia de comparèixer per a un assumpte relacionat amb el servei militar i li digueren que havia d'acudir a un lloc determinat a l'endemà, un altre home va exclamar: «Este no irá!» (Delhom 2019, juliol 6); *Pixa-sang* (Tor), «aplicat a qui fuig de la faena» (cf. Herreros Moreno 2000: 131); *Ràpid, -a, el/ la* (Alc, Pics) irònicament, per ser «poc lleuger a l'hora de treballar» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 36); *Ronsa, -es, la/ les* (Man), era una dona poc faenera (Bartual 2019, octubre 21); *Vellea* (Sil), era «mal treballador» (Alba Puig 2018).

2.9.4.28. Trists, taciturns

*Margant*⁷⁴¹, *el Tio* (<*Amargant* ?) (Ald), tal vegada «forma vulgar, per *amargant*» (cf. DCVB); *Amarguets, els* (Alf, Sed), *Dolgut* (Cat), *Llàgrima* (Cat), *Llagrimeta* (Qua), *Llorons, les* (Tor), *Misteri*⁷⁴² (Man), *Penares* (Qua), *Penura* (Tor), «pena, sofriment» (cf. DNV); *Ploró, -na, el/ la* (Alb, Alc, Pai, Qua, Pics), *Saro Plora* (Ald), *Trist, el Tio* (Alaq), «per romandre trist, apagat» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 83).

2.9.4.29. Xarradors, poc parladors, cridaners

2.9.4.29.1. Xarradors

Aspirina (Sil), li deien que prenera una aspirina perquè parlava molt (Alba Espuig 2018); *Candongga* (Xir), segons Sorribes Santa Maria (1989: 365), era una «persona de conversació inconvenient o embrollada»; el DNV recull una definició amb el mateix sentit: «raó o conversació inconvenient i embolicadora»; *Cotorreta* (Tor), «persona molt xarradora» (cf. Herreros Moreno 2000: 71); *Galula* (Tor), persona «que parla molt» (cf. Herreros Moreno 2000: 85); *Gallofes* (Cat), el DNV defineix “gallofa” com «escrit llarg i complicat d'entendre», per tant, podríem interpretar-ho amb el sentit de persona que avorreix quan parla o que no se l'entén. També té el sentit de “mentider” (cf. DNV): «Viuda de Antonio Raga Gallófes» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 77r).

Llengua de Vaca (Pics), persona molt raonadora (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 121); *Lleugeret* (Alc), el motejat parlava molt de pressa (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84); *Maicalles* (Alc, Cat, Pics, Sil), a Alc i Pics, atribuït a persones xarradores (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84; cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 34).

---

⁷⁴¹ “[...] / segons digue el Tio “Margant” / [...]” (Nàcher 1979: s/n).

⁷⁴² A Atzeneta d’Albaida (la Vall d’Albaida), «*El tio Misteri* (“és un poquet raro”)» (cf. Jiménez Martínez 1990: 128).

Palabritas (Cat), tenia una boca d'or (*piquito de oro*) (Segarra 2021); *Persiana, la* (Alc), deien que, quan parlava, s'enrotllava com una persiana (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85); *Picola* (Tor), potser la persona motejada tenia «facilitat per a parlar» (cf. Herreros Moreno 2000: 129); *Plastos, la* (Alc), era una persona que parlava tergiversant les coses que li havien contat (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85).

*Polaco*⁷⁴³, *el/la* (Alc, Pics), és possible que a València vinga d'un sinònim de dentista o arrancaqueixals, apel·latiu amb què també eren anomenats aquests professionals i que, al seu torn, s'atribuïa a persones xarradores, embabucadores. Amb aquest sentit també es documenta com a malnom a Xest (cf. Martí Mestre 2006: 438-439); *Patracola/ Potracola* (Cat), deu tenir relació amb una persona que parla molt i que es fa pesada en escoltar-la. Martí Mestre (2006: 408) observa que és una variant vulgar de *protocol*, i que s'empra com a metàfora motivada per la idea de “llargària excessiva” i “pesadesa” associada a aquest tipus de documents oficials i administratius.

Ràdio, la (Alf), «parleria», cf. Puchades Pastor (1991: 214); *Ràdio, el Tio* (Tor), tal vegada, també era una persona xarradora; *Raona*⁷⁴⁴ (Alb), *Raoneu* (Beni), *Romancero*⁷⁴⁵ (Xir), «conversador minucioso y sin interés» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366); Nebot Calpe (1984: 487) també recull aquest sentit en el castellanoaragonés de terres valencianes: «persona que usa de conversaciones largas».

*Sagasta*⁷⁴⁶ (Ald, Cat, Man, Picn), a Cat, li ho posaren els amics per «la seua forma de parlar i la facilitat [que tenia] per l'oratória» (cf. Raga Ramon 1999j: s/n); en referència al cognom d'un polític que antigament s'emprava com a metàfora de persona que tenia “facilitat de paraula” (cf. Moreu-Rey 1981: 155); *Tertuliero* (Cat), *Xarla* (Alc), era un home parlador, xarraire (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 87); *Xarrante* (Alaq); *Xarró*⁷⁴⁷, *-nes, la / les* (Pics), *Xerrantina* (Beni).

---

⁷⁴³ Moreu-Rey (1981: 154) documenta *lo Polaco* amb un sentit relacionable amb un apel·latiu aplicable a un bàndol polític del passat.

⁷⁴⁴ Potser té un motiu similar al de *en Jaumet de les Raons* de Valls (Alt Camp), el qual parlava molt “per no dir res” (cf. Moreu-Rey 1981: 108).

⁷⁴⁵ També es documenta a Almussafes (la Ribera Baixa): “Romancera (la)” (Llopis Aranda 2013: 259).

⁷⁴⁶ Cf. «en Sagasta (Palafrugell)» (Moreu-Rey 1981: 155).

⁷⁴⁷ Garcia Osuna (1999: 177) documenta *el Xarrí, la Xarrina* a Tavernes Blanques (l'Horta Nord) amb el sentit de xerraire.

2.9.4.29.2. Poc parladors

Mut, -da, el/ la (Alaq, Alc, Ald, Beni, Cat, Mas, Sed, Sil, Tor), val a dir que *el Mut* de Massanassa era tot el contrari, ja que irònicament hom l’havia motejat així per ser una persona molt loquaç (Moncholí 2020, agost 30); *Mut d’Espinós, el* (Qua), *Mut de les Monges, el* (Qua), *Pruna* (Xir), era una persona poc parladora (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366).

2.9.4.29.3. Cridaners

Gorrion, -eta, el/ la (Pics), tenia una veu cridanera com la d’un pardalet anomenat així en castellà (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 66); *Motxilla* (Alf), és un delocutiu de “molt xilla” (cf. Puchades Pastor 1991: 215 [nota 93]); *Pollastreta, la* (Pics), per ser una persona cridanera⁷⁴⁸ (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 67); *Sonoro, el* (Ald), era una persona que cridava molt (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135); *Soroll* (Man), *Xilló, el* (Alb, Man, Qua).

---

⁷⁴⁸ Guardiola i Savall (2000: 187) observa que a Bolulla (la Marina Baixa), una persona motejada com a *Pollastre* «canta com un pollastre».

2.9.5. Fets episòdics, activitats no constants

2.9.5.1. El primer, l'únic o l'últim

En gran part dels casos, els renoms d'aquest apartat solen tenir afinitat amb la imatge de l'individu al·ludit, com el tipus de cabell o les peces de roba que sovint portaven. Destaquen per la seua singularitat, ja que sorprenien per la novetat o el desfasament respecte al que s'estilava en el moment de la malnominació. Gargallo Gregori (2015) considera aquesta forma de comportament en el vestir “abillament extemporani”.

2.9.5.1.1. El primer, l'únic

Baratos, els (Mas), varen ser els primers residents d'una part del poble on el sòl era més barat (R. M. 2013: 104); *Barquero, el* (Mas), l'al·ludit de Massanassa era el que tenia la barca més gran de la seua contornada en el seu temps (Loli R-f 2020, agost 30); *Bellesa, la* (Ald), segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 113), perquè va quedar la primera⁷⁴⁹ en un concurs de bellesa.

Bultaco (Pai), va ser el primer en tenir una moto d'aquesta marca a Paiporta (cf. Pascual Ruiz 2019: 85); *Balcó, el del* (Mas), va ser la primera persona en tenir balcó al seu carrer (Comes Uri 2020, agost 30); *Casaca* (Pics), el motejat vestia unes casaques velles donades per un militar que no portava cap altra persona a Picassent més que ell (Aguado 2019, febrer, 15); *Corbata* (Xir), era l'única persona del poble que en portava (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 370).

Lletuga (Ald), guanyà el primer premi en un concurs de lletugues (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 62); *Mantellina* (Tor), era l'única persona que portava mantellina al cap, en lloc de mocador, que era el més habitual en la seua època (Climent Company 2019).

---

⁷⁴⁹ S'anomenava Inés Sanchis Mas (Aldaia, 1891 - València, 1972), i en veritat no va guanyar, sinó que quedà en segona posició en el Concurs de Bellesa de l'Exposició Regional de València de 1909, la qual cosa va suposar una gran fita al poble d'Aldaia (Rosselló 2022).

Niuero, el (Pics), dels seus amics era el que més nius de pardalets trobava quan se n'anaven al terme a buscar-ne (cf. Romaguera Belenguer 2005: 32); *Novedades* (Pics), entenem que, pel que expliquen Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 35), era la primera persona en portar els vestits de moda del seu temps; *Pesunya* (< cast. *pezuña*, “peülla”) (Pics), una versió deia que recollia les peülles dels porcs que mataven, i era qui més en recollia (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 91); *Peugeot*⁷⁵⁰, *el del* (Pics), segurament se li atribuiria el malnom a una persona en un temps en què només ella tindria un vehicle d'aquesta marca (cf. Gómez 2013: 23); *Rei, el* (Picn), l'al·ludit tenia moltes germanes i ell era l'únic xic (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 149); *Sabó*⁷⁵¹ (Alaq), referit a un antic regent del *Casino Roig* (o *Vell*) d'Alaquàs perquè era l'única persona que emprava sabó per a llavar-se en el seu temps (Escrivà 2018).

2.9.5.1.2. L'últim

Barraca (Xir), pot ser que haja estat el darrer poblador o habitant d'una barraca a Xirivella (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 368); *Barraca, el Tio* (Sil), vivia en l'última barraca que va existir al carrer del Moreral de Silla, i que es conservà fins als anys cinquanta del segle XX (Antich Brocal 2021a: 236); *Cua*⁷⁵² (Xir), per anar l'últim, ressaguer (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365); *Menyinyaque* (Cat), va ser «l'última [persona] del poble [de Catarroja] que deixà de portar el mirinyac» (Raga 2012), una mena de falda interior de tela rígida, guarnida de cercols de ferro (cf. “mirinyac”, DNV); *Parres, les* (Pics), vivien a l'última casa del poble que va tenir una parra a la porta del carrer (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 98); el cronista de Silla Josep Antich Brocal (2007: 276) assenyala que aquest cep trepador ha donat nom a topònims com *carrer de les Parres* (Sil) perquè, «com era de costum [,] ombrejava l'entrada dels habitatges rurals»; *Treneta* (Ald), va «ser l'últim del poble en portar una treneta» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 120).

---

⁷⁵⁰ Al Verger (la Marina Alta), se li va atribuir el malnom de *Peugeot* a una persona que era gran com un cotxe d'aquesta marca (Anna Bertomeu & Salort Carpi 1986: 338 [58]).

⁷⁵¹ Era el malnom de «[...] Jesús Moret Casted, "Sabó" amo que fou del Bar Ideal, en el que tenien reunions [...] d'ideologia republicana» (Planells Segura 1993b: 160).

⁷⁵² «- Cua, ir el último, rezagado.» (Sorribes Santa Maria 1989: 365).

2.9.5.2. Costums

Cal indicar que predominen les ocurrencies al voltant d'anècdotes relacionades amb els àpats o els menjars, tot i que alguns casos tenen a veure amb la forma de vestir dels motejats o d'altres.

2.9.5.2.1. Costums relacionats amb els àpats, menjars

Anguila (Alaq), anava sovint a una caseta del poble de Loriguilla (Camp de Túria) a menjar anguiles amb uns amics (cf. Martí Cànoves 2004: 193); *Anguilero* [ençiléro] (Alf), convidava habitualment a un grup de toreros a menjar “all i pebre” a sa casa (cf. Puchades Pastor 1991: 215 [nota 83]).

Bolla, la (Alb), cada dia es menjava un brioiix de pa blanet, anomenat en castellà *bollo*. El seu home aleshores esdevingué *el Tio Bollo* (Maolleta 2011a); *Caragol* (Man), als membres de la família motejada els agradava molt menjar caragols (cf. Martínez Palacios & Miralles Abad 2015: 26); *Fesol, -s, el/ els* (Cat), un fill d'una avantpassada sempre cuinava fesols per a menjar, i solia dir: «açò és un bon menjar, el fesol és el millor que hi ha, i vingueu a l'hora que vingueu, igual està bo, gelat que calent!» (Segarra 2021); *Llicsó* (Alc), tenia el costum de menjar aquest tipus de brossa amb les ensalades, encara que hom l'emprava habitualment per a nodrir els conills (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 93).

Mealles, el Tio (<*Medalles*) (Cat), el motejat solia dir: «A mi m'agrada el putxero amb *mealles!*». Segons la informant Miquela Segarra (2021), les *medalles* són els rotgles del greix que hom troba al brou del putxero. Té el sentit de brou amb substància; *Moniato, el Padre* (Man), era un religiós que sovint donava menjar aquest tubèrcul a uns xiquets d'una escola, i aquests n'estaven farts (cf. Marticorena Ruiz 2004: 40); *Sardina* (Cat), cada dia es menjava una llauna de sardines en conserva al treball (Segarra 2021).

Rosquillo, -a, -s, el/ la/ els (Sed), una avantpassada es comprava un paquet de *rosquilletes*⁷⁵³ cada matí i se'l menjava durant el trajecte del tramvia que agafava per a anar de Sedaví a València (cf. Ruiz Monrabal 2008: 244); *Socarrà*, -t, la/ el (Pics), una versió deia que, quan cuinaven arròs, de vegades els eixia socarrat (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 116); *Sopero*⁷⁵⁴, -a, el/ la (Alc), un avantpassat solia menjar sopes perquè no tenia dents (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 90-91).

2.9.5.2.2. Costums relacionats amb la indumentària

*Brusa*⁷⁵⁵ (Tor), l'avi dels motejats solia portar la brusa més llarga del que era considerat normal en el seu temps (Climent Company 2019); *Colombo* (Pics), solia portar una gavadina com la d'un detectiu protagonista d'una sèrie de TV anomenat així (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 105).

Flare, el (Mas), un avantpassat del motejat solia portar una capa i es dedicava a curar altres persones (Garcia Sanroque 2020, agost 30); *Florito* (Alc), solia lluir una flor en el trauc de la camisa o de la jaqueta que vestia (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92); *Mocadoret*, -a (Ald), «sempre duia un mocadoret blanc al coll» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 54); *Mocadorets* [mokawréʃ] (Cat, Sil), a Sil, segurament «per l'afició que tenia a lluir mocadors de diversos colors, costum que s'estilava a començament del segle XX» (cf. Antich Brocal 2007b: 29).

Pana (Alf), «quan anava a treballar portava pantalons de pana» (Puchades Pastor 1991: 214 [nota 74]); *Pantaló* (Cat), sempre duia posats uns pantalons de forma impecable i li demanava a la seua dona que li'ls posara davall del matalaf del llit per tal que no se li arrugaren (Segarra 2021); *Pedaç/ Pedaços* (Alc, Sil, Xir), a Alc i Xir, eren persones que sovint anaven vestides amb roba apedaçada (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 99; cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364); *Pirri*, la (Tor), era una xica que solia portar un “pirri” al cabell «molt mal fet» (Climent Company 2019); *Sabata*⁷⁵⁶ (Pics), va ser un dels primers del poble en portar sabates (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 53).

---

⁷⁵³ Segons el DNV, una *rosquilleta* és un «panet salat de pasta amb oli, de forma allargada i molt cuit, sovint amb llavoretas».

⁷⁵⁴ Al *Sopero* de Castelló de la Plana «(li agradaven les sopes);» (Forcadell Saport 1992: 505).

Sapatilla, -es (Cat), a pesar de ser pobret, sempre anava amb sabates i no amb espadnyes com la majoria de la gent del poble (Segarra 2021); *Alcalde dels Saragüells, l'* (Qua), va ser un antic alcalde de Quart de Poblet que, quan havia de visitar alguna autoritat d'alta posició política com el governador del seu moment, es vestia de saragüells (cf. Sancho & Sancho 1998: 134); *Sinagües* (Alc), una versió deia que, com uns avantpassats procedien d'Aragó i encara portaven un vestit tradicional d'aquella terra, a la gent li resultava estrany, i, com els sobreeixia una mena de faldeta per davall d'aquest vestit, hom deia que semblava que portaven sinagües (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 100); *Tacó, -na* (Xir), la persona motejada portava sabates en un temps que tothom tenia el costum de portar espadnyes (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 370); *Tacones, la* (Pics), a la persona al·ludida li agradava dur sabates amb tacó (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 53); *Ulleres*⁷⁵⁷, *el de les* (Alf) «era dels pocs que portaven ulleres, i a més les duia sempre» (Puchades Pastor 1991: 212 [nota 30]); *Xurro Gorra* (Cat), era una persona procedent de Luco de Bordón (Terol) la qual sempre portava una gorra al cap (cf. Raga Ramon 1999: s/n).

---

⁷⁵⁵ Sanchis Carbonell (2011: 43) recull a Ontinyent (la Vall d'Albaida) un motiu semblant: «Brusa, el tio (en portava sempre [...])».

⁷⁵⁶ A Almussafes (la Ribera Baixa) ocorria un cas semblant: «En l'època en què quasi tots anaven amb espadnyes, ell sempre duia sabates» (Llopis Aranda 2013: 259).

⁷⁵⁷ Al Verger (la Marina Alta), *El tio Ullera* portava unes ulleres molt grosses (Anna Bertomeu & Salort Carpi 1986: 338 [65]).

2.9.5.2.3. D'altres costums

Benzina (Alaq), de menut, solien enviar l'al·ludit a comprar benzina per a les misteres de la gent gran (cf. Laborda Ferriols 2004: 198); *Botija del Realon* (Pics), el motejat sempre duia una botija d'aigua quan anava a treballar (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 126); *Estiveta* (Pics), de menut sa mare solia portar-lo dins d'una estiva o cabàs gran (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 127); *Mistero, el* (Tor), era el propietari de l'empresa *Chocolates Marfil* de Torrent, a la porta de la qual solia col·locar-se un *mistero* per a vendre el seus productes, per la qual cosa, hom va transferir el nom d'aquest ofici a una altra persona que no l'exercia perquè era l'ama del lloc on comerciava aquest *Mistero* (Lerma Andreu 2014, agost 25); *Mamons, els* (Alf, Sed), un avantpassat va mamar de la mare més temps del que es considerava normal (cf. Puchades Pastor 1991: 214 [nota 68]; cf. Ruiz Monrabal 2008: 162); *Traca* (Pai), la persona al·ludida agafava el trenet cada diumenge per tal d'anar a València a comprar-se la revista satírica "la Traca", dirigida per Vicent Miguel Carceller (1890-1940) (Muñoz Ribarrocha 2020, agost 11).

2.9.5.3. Manies

2.9.5.3.1. Relacionades amb els canvis de l'oratge, el temps, etc.

Calendari, el Tio [kalandári] (Tor), perquè “coneixia” els canvis del temps (Climent Company 2019); *Calendària, Tonica la* (Man); *Hombre del tiempo, el* (Alf), sempre parlava de l'oratge que faria a l'endemà (Puchades Pastor 1991: 215 [nota 90]); *Hores, Tio* (Alf), «preguntava contínuament l'hora» (Puchades Pastor 1991: 215 [nota 96]); *Llevant* (Alf, Sed), deu ser la mateixa família als dos pobles veïns on es documenta perquè tant Puchades Pastor (1991: 215 [nota 91]) com Ruiz Monrabal (2008: 135) donen la mateixa versió, la qual deia que, quan al motejat li preguntaven quin oratge (o vent) faria al dia següent, sempre contestava que “de Llevant”. Una motivació semblant a l'anterior ocorre amb *el Tio Tramuntana* (Alc), el qual sempre deia a tothom que l'aire venia “de Tramuntana” (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 114).

Altres malnoms com *Borrasca* (Qua, Sil, Tor), *Ponent, -a, Ø/la* (Alb, Cat), *Temporal* (Cat) o *Tronada* [troná] (Alb), tot i pertànyer al camp semàntic de l'oratge, creiem que no responen a cap fet de parla o acte delocutiu, sinó que segurament⁷⁵⁸ funcionen com a metàfores de persones de caràcter temperamental, és a dir, que tenien el geni fort o eren irascibles. Antich Brocal (2014: 83) enregistra a Silla l'expressió «fas més por que una tronà», que s'aplicava a persones que donaven sensació de perill, «ja que les tronades solien causar molts danys a les collites». El malnom *Rellamp* (Mas, Sed)/ *Rellam* (Pics) té, pel que fa al nostre corpus, el sentit de persona ràpida (Mas), viva, inquieta (Sed), o espavilada (Pics) (vg. apartat “caràcter”). Desconeixem la motivació de *Malahora* (Beni), tal vegada és un altre exemple de delocutiu.

No tenim clara la motivació de *Nugolet* (<*Nuvolet*) (Alb), però podríem aventurar-nos a relacionar-la amb l'afició del motejat a beure un aiguardent mesclat amb aigua, el qual, pel seu color blanquinós, s'anomena així a la comarca⁷⁵⁹. És possible que també siga una metàfora de persona de pell molt clara com *el Cotó* o *la Cotona*.

---

⁷⁵⁸ Podem confirmar aquesta suposada motivació a Torrent: «Figuradament, de caràcter tempestuós o fort» (Herreros Moreno 2000: 42). Un altre exemple d'aquest tipus de malnoms relacionats amb l'oratge i que denoten un caràcter roïn és el de *la Pedregada* de Vinça (el Rosselló), que era una dona que «calia evitar, com la pedregada» (Tirach Albentosa 2001: 143).

⁷⁵⁹ Hom també coneix aquesta beguda amb el nom de “palometa” (cf. DNV).

2.9.5.3.2. Manies diverses

Maca (Ald), els motejats sempre estaven gitats en una hamaca (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 119); *Mestre dels Pots*⁷⁶⁰, *el* (Alc), era un mestre de guitarra d'Alcàsser que solia moure's amb uns pots plens de carbonissa encesa per tal de calfar-se els peus (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 111); *Pessiguet* (Pics), una versió deia que sovint "pegava" un pessic a la molla del pa, ja que era forner (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 128); *Quimera* (Alc), li tenia mania a moltes persones (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85); *Tope-Tope* (Pics), era l'expressió que solia pronunciar el motejat quan es creuava amb alguna altra persona pel carrer (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130); *Venècia, a* (Alc), la persona al·ludida solia repetir a qualsevol persona que es trobava pel carrer: «A Venècia, a Venècia (en avionet)!» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 114).

Les reaccions habituals de les persones com a conseqüència de patir tics o espasmes, o bé el fet de rascar-se amb freqüència a causa d'una pruija o picor corporal intens també es veuen reflectides en alguns malnoms: *Llepamuscles* (Alc), es llepava el muscle a causa d'un tic nerviós (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84); *Norrasques* (Xir), se li va atribuir a una persona que solia rascar-se molt sovint (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366); *Guitarreta* (Xir), és una metàfora que il·lustra el moviment de la mà quan es toca aquest instrument, i que se li va aplicar a una persona que contínuament es rascava⁷⁶¹ (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364), *Picores* (Qua).

---

⁷⁶⁰ Va ser un guitarrista d'Alcàsser anomenat Gabriel Penella Hernández (Alcàsser 1900-1999). El malnom de *Mestre* li venia pel fet d'ensenyar a tocar la guitarra o la bandúrria a gent més jove (cf. Gericó Trilla 2004: 26).

⁷⁶¹ És un motiu molt semblant al de *Guitarra* del Perelló (Baix Ebre) que «tenia un tic nerviós en una mà que donava la impressió que estava tocant la guitarra». (Martí Mulet 2020: 29).

2.9.5.4. Gust o vici de fumar

Boquilla (Man), *Catximba* (Cat), “pipa” (cf. DNV); *Catxufla* (Alc), era fumador de pipa, i “catxuflar” era entés com a sinònim de fumar (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 110); és possible que hi haja hagut un creuament amb el verb *xuplar*, per etimologia popular; *Cigarret* (Tor), *Cigarreta* (Pai); *Colilla* (Beni, Pics), a Beni, atribuït a un fumador empedreït (Reig 2022); a Pics, aplicat metafòricament a una «persona de poca estatura» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 120); *Fumato*, -s (Pai, Picn), a Picn, possiblement per fumar molt (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 130); *Matxapuros* (Pics), era «fumador de puros»; “matxa” és una metàtesi de “xama”, procedent del verb *xamar*, “fumar” (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 128); Reig (2015: 819) defineix *xamar* com «xuplar el fum d’un cigarro, d’una cigarreta o d’una pipa»; *Metxa* (Alc), sovint portava una metxa enrotllada al cap que emprava per a encendre tabac (Llàcer Blasco 2018); *Pipa*, *el* (de la) (Alaq, Alb, Alc, Cat, Man, Picn, Pics, Tor, Xir), persones que empraven per a fumar aquest utensili; *Pipetes* (Xir), *Pitillo* (Alc, Beni, Pics), a Alc, una versió sosté que era pel tipus de cigarret que l’al·ludit s’enrotllava, i que ell deia que s’anomenava així (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 112); a Pics, «venia tabac desfet que recollia de les puntes de cigarrets» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 128); *Petillero* (<*Pitillero*) (Alb), segons el DLE de la RAE, una *pitillera* és una «cigarrera que se ocupa en hacer pitillos»; *Puro*⁷⁶², *el Tio del* (Cat), solia fumar havans amb assiduïtat; *Puret* (Qua), *Roig de Pipa*, *el* (Alc), *Tabaco* (Alb), *Tabaquera* (Pics, Tor), *Xamera* (<*xamar*) (Alf), «li ho digueren de jove quan començà a fumar» (Puchades Pastor 1991: 214 [Nota 64]); *Xames* (Tor), cf. Herreros Moreno (2000: 166); *Xuplapipes* (Qua), *Xamó* (Alb), tal vegada, per ser un persona que xamava molt.

---

⁷⁶² Cf. «Joaquín Puchalt "El tío del Puro"» (Ajuntament de Catarroja 1999: 196).

2.9.5.5. Dedicacions polítiques

Carliste, el (Man, Qua), *Mig Carliste*⁷⁶³ (Man), *Comunista, el/ la* (Bene, Beni), *Glorioso*⁷⁶⁴, *el* (Sil), tal vegada el motejat va ser un dels partidaris o simpatitzants sillers de la revolució antimonàrquica de 1868, anomenada *la Gloriosa* o *Setembrina*, que encetaria el que es conegué com a Sexenni Democràtic al s. XIX (1868–1874); *Jaca* (Alc), era simpatitzant d'un corrent ideològic liberal progressista del segle XIX, els seguidors del qual eren coneguts com *els de la Jaca* (cf. Febrer Romaguera 2006: 305), que correspon al nom d'un tipus de jaqueta de tres quarts. *Els de la Jaca* estaven enfrontats amb els conservadors del poble, anomenats *els del Camalet* (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 99); *Laico, el* (Cat, Sil), a Sil, va ser un “fervorós republicà” procedent de Catarroja que va exercir de director d'una escola i que actuava de corresponsal del diari *El Pueblo* (cf. Antich Brocal 2021a: 107); *Maulet* (Pai), *Radical*⁷⁶⁵, *el Tio* (Alaq); *Republicà* (Alc), *Requeté, -ena, el/ la* (Sil), *Socialista, el* (Bene), *Soviet* (Man).

---

⁷⁶³ Creiem que, a banda de la simpatia política del motejat cap al carlisme, aquesta persona deuria ser baixeta d'alçada. Cal notar l'aportació de Satorres Calabuig (1991: 220) en relació amb el significat de l'adjectiu *mig* avantposat a un altre substantiu a Bocairent (la Vall d'Albaida): «Mig cagarnera, Mig calendari, Minipan (els tres últims: xicotet)».

⁷⁶⁴ Un dels primers republicans de Silla va ser Josep Zaragoza Miralles (1846-1924), de malnom *Pionono*, el qual es va disfressar del Papa Pius IX en una festa de Carnestoltes, per la qual cosa va ser processat (cf. Antich Brocal 2021a: 222 [nota 117]).

⁷⁶⁵ «[...] també tenia una camioneta el tio Radical, pare de Maria la de Votos, venia perols i quincalla [...]» (Soriano Bessó 2001: 192).

2.9.5.6. Numèrics

Són malnoms basats en fets episòdics que tenen en comú algun factor quantificable numèricament. En alguns casos, el malnom indica el nombre de vegades que la persona motejada realitzava l'acció del fet que n'esdevingué el motiu. Per exemple, mitjançant un delocutiú, el renom pot plasmar la xifra concreta del que s'expressa oralment⁷⁶⁶: *Quaranta, el* (Cat), «Te'n vaig a pegar més de Quaranta» (Raga Ramon 1999: s/n).

D'altres reflecteixen el nombre de vegades que l'al·ludit va repetir un fet extraordinari o anormal a ulls de la gent del poble, i amb el qual aquesta persona va quedar lligada de per vida. És el cas del *Setanta* (Tor), que un dia s'empassà setanta cullerades d'arròs d'una paella (cf. Herreros Moreno 2000: 150). Un altre tipus de malnom delocutiú numèric podria ser *Ocho*⁷⁶⁷ (Cat, Sil), que actuaria més bé com a gentilici, ja que és una manera de referir generalment per part dels valencianoparlants a aquelles persones que normalment parlen castellà, i que fan servir sovint aquest nombre, en comptes de *huit*, fonèticament bastant allunyat del seu equivalent valencià.

---

⁷⁶⁶ Els delocutiús com a actes de parla que esdevenen font de malnoms són universals a totes les llengües. Nebot Calpe (1984: 500-501) explica com un malnom numèric com el *Mochenta* del poble castellanoparlant d'Aiòder (l'Alt Millars) se li va atribuir a una persona perquè «en lugar de decir *ochenta*, decía *mochenta*, tengo *mochenta borregas...*».

⁷⁶⁷ Aquesta diferència formal entre les dos variants *huit/ ocho* del mateix nombre es veu exemplificada amb una anècdota com la que Garcia Perales (1997: 453) conta sobre un motejat de Lloc Nou d'en Fenollet (la Costera), anomenat (*el*) *Otxo*: «en la mili, cridaven els soldats pel número. Van arribar al huit, i cridaven: “el ocho”. No contestava ningú, i ell deia al del costat: “Menos mal, pobret de qui tinga el ‘ocho’, jo tinc el huit”». A Catarroja es documenta *el Tio Ocho* (Falla L'Albufera 1995b: s/n). A Ontinyent (la Vall d'Albaida), té un origen semblant al de Lloc Nou d'en Fenollet: «*El Ocho* (en classe li van preguntar els números, i tots van contestar en valencià, excepte ell, que [...] [va] dir aquest número [...] en castellà);» (Sanchis Carbonell 1988: 175).

En altres ocasions, el nombre que es vehicula a través del sobrenom és testimoni de la quantitat de fills o membres de la família⁷⁶⁸ a la qual pertany el motejat. Per exemple, *els dels Quinze*⁷⁶⁹ o *dels Setze* (Alc) (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 88), *el Quintín* (Pics), «cinqué fill de la família» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 129), *la Quinta* (Cat), «era la quinta filla» (Segarra 2021), o *la Catorzeta* (Cat), «per ser la filla número catorze» (Raga Ramon 2000: s/n), són mostres de malnoms que reflecteixen el nombre de fills, o la posició que ocupaven entre el nombre de germans per orde de naixement dins les respectives famílies. Tot i mancar-nos una confirmació oral o escrita, suposem que renoms com *la dels Onze* (Man) (cf. Català Gimeno 1992: 264) o *el Sèptim* (Alaq) podrien ser-ne casos semblants.

Alguns d'aquests malnoms numèrics referits al nombre de fills d'una família també es poden veure reflectits en la toponímia d'alguns pobles. A Alcàsser *la caseta del Catorzeno* pertanyia a un veí de Picanya la família del qual constava de catorze fills (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 122). A Silla, *la caseta dels Deu* també expressava «la quantitat de família que tenia el matrimoni que l'habitava, José Matoses Sanchis (Gandia, 1896) [...], casat amb Conxa Candel Canut [...]» (cf. Antich Brocal 2021b: 109).

El malnom numèric, expressat mitjançant la combinació de nombre més mot d'alguna part del cos humà, pot referir també a algun tipus de malaltia congènita (o accidental) que l'al·ludit pateix, com el fet de tenir un dit de més: *Vint-i-un Dits* (Man, Qua, Xir). No obstant l'exemple anterior, un cas com *el Vint-i-u* (Alaq), on la xifra apareix tota sola, també podria fer al·lusió al fet que la persona motejada tinguera afició a un joc de cartes anomenat així (cf. Moreu-Rey 1981: 149). De fet, a Algemesí (la Ribera Alta), coincidint amb el motiu adduït per Moreu-Rey, Baldoví i Pujades (1997: 92) documenta una persona motejada amb el malnom de *Vint-i-u* perquè «jugava molt al “vint-i-una” (cartes)».

---

⁷⁶⁸ De vegades aquest fet és aprofitat de forma irònica pels motejadors relacionant-lo amb el nom d'alguna coneguda sèrie de televisió del seu temps com en el cas d'Almussafes (la Ribera Baixa), on se li va atribuir a una persona el malnom de “Con Ocho Basta” perquè «Tingué el seu huité fill coincidint amb l'emissió de la sèrie televisiva *Con ocho basta*» (Llopis Aranda 2013: 252).

⁷⁶⁹ En arribar a Alcàsser, a principis del anys 80 del segle XX, era el nombre de fills d'un matrimoni que tenia quinze fills. Uns anys després d'haver-se establert al poble, hi va nàixer un altre germà, i n'esdevingueren “setze”.

De vegades l'expressió numèrica expressa de forma metonímica l'exercici d'una funció en un treball determinat. De fet, *el de l'U*⁷⁷⁰ (Pai) era una persona de Paiporta que s'encarregava de dibuixar un u sobre uns sacs de farina en temps de la Guerra Civil, suposadament per tal d'enregistrar-los o portar-ne un compte.

La quantificació també se'ns pot presentar explícita a través d'una metàfora, mitjançant la qual hom compara la persona al·ludida amb la esquifidesa o la voluptuositat que representa la quantitat expressada pel malnom: *Mitja Quarta* (Pics), “persona molt prima” (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 121), *Tres Panxes* (Pics), estava “molt gros” (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 124).

D'altra banda, una quantitat substantivada com el mot *el Doble* o *la Dobla* també pot representar la voluptuositat o la grossària: *la Dobla* (Alc), va ser referit a una dona que tenia els pits molt grans (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 77); *Quito el Doble*⁷⁷¹ (Man), intuïm que, pel que ens descriu Tos Vilar⁷⁷² (1968: s/n), devia ser una persona que tenia sobrepés ja que sembla que tenia molt bona gana.

Alguns malnoms numèrics sembla que formen part d'una expressió basada en un fet de parla o una anècdota, l'origen del qual ens és desconegut: *Vint-i-quatre i Cadireta* (Beni).

Altres relacions numèriques poden ser les que fan referència al món de l'economia, les monedes, o números cardinals simples dels que ara mateix ens manca informació quant a motivació: *els Sisos* (Alaq), *Siso*⁷⁷³, *el (<Sis ?)* (Qua), *Dèneu*⁷⁷⁴ (Man), *Dèneu*⁷⁷⁵, *el/ la del* (Sil), *els Quaranta/ Quarenta*⁷⁷⁶ (Beni), *Huitanta* (Alaq), *Set i Onze* (Man), *Trenta-quatre*⁷⁷⁷ (Alb), *Trenta-nou* (Man). En alguns casos, com suggereix Reig (2015: 245), nombres com *el dihuité* corresponen a monedes en desús com una “moneda de plata”.

---

⁷⁷⁰ Testimoni d'Amparo Yago Tarazona, cf. AMHP (Arxiu de la Memòria Històrica de Paiporta).

⁷⁷¹ Moreu-Rey (1981: 196) conta que una persona de Felanitx motejada com *en Miquel en Doble* s'anomenava Miquel Miquel.

⁷⁷² «Allí [casa Sento el Pastisser] acudían, ¡cómo no!, aquellos maniseros de ayer, [...], Quito el Doble, [...]» (Tos Vilar 1968: s/n). Entenem que el fet de suggerir que la primera persona en acudir a aquesta pastisseria va ser el motejat, és una dada suficientment il·lustrativa per a deduir la bona gana que tenia aquesta persona.

⁷⁷³ Tal vegada procedia del barri dels Sisos d'Alaquàs?

---

⁷⁷⁴ En desconeixem el motiu: «Onofre Sanchis, a quien no sé porqué se le conocía por Onofre Deneu» (Morató Enguídanos 2008: 53). A Algemesí (la Ribera Alta), Baldoví i Pujades (1997: 75) recull que la persona motejada amb aquest malnom tenia una botiga “de tot a dèneu gallets”.

⁷⁷⁵ L'historiador Antich Brocal documenta a Silla persones que en són portadores: Pepet Antich, *el del Dèneu* (2021b: 193) i Teresa Caballer, *la del 19* (2021a: 152).

⁷⁷⁶ Forma castellanitzada de “Quaranta”.

⁷⁷⁷ Al Verger (la Marina Alta), *Trenta-quatre* se li va atribuir a una persona que era molt baixeta i gastava el 34 de sabates (Anna Bertomeu & Salort Carpi 1986: 338 [57]). També es documenta a Carlet (la Ribera Alta): «la Trenta-quatre» (Hervàs 1986: 377).

2.9.5.7. Anecdolari divers

2.9.5.7.1. Fets puntuals

Cabrera, Micalet el de (Man), de menut, a un avantpassat el va agafar en braços el General Cabrera (s. XIX) (cf. Martínez Palacios & Miralles Abad 2015: 12); *Carabasseta* (Alc), el motejat es va menjar totes les carabasses torrades que hi havia damunt d'una posteta que havien acabat de portar d'un forn, i després la va tirar al pou de la casa perquè no se n'assabentara ningú (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92); *Garrofi*⁷⁷⁸ (Alc), en fer una malifeta de menut, un home li va etzibar tot enfadat: «pareixes un garrofi de lo menut que eres!!» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92); Martí Mestre (2017: 787) documenta la locució «més prim que un garrofi»; *Matamoros* (Pics), se li va atribuir a una persona per participar en la guerra del Marroc (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 127); *Medina* (Mas), un dia un avantpassat passà per un carrer i va “pegar una pilotada”⁷⁷⁹, i aleshores una altra persona que el va veure fer aquesta acció li va dir: «Ai Medina!», de manera que el compararen amb un conegut jugador de pilota valenciana anomenat així (Just 2020, setembre 2); *Morella* (Alf), el motejat posà una morella en una paella (Puchades Pastor 1991: 215 [nota 78]); *Pata, el de la* (Pics), «va ser sorprés botant un corral», i va dir que buscava «una pata⁷⁸⁰ que li faltava del galliner» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 122); *Tou, -a, el/ la* (Alc), un dia va dir que estava molt tou per haver marcat un gol en un partit d'handbol (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 86; cf. «vanitós i satisfet de si mateix», DNV).

---

⁷⁷⁸ A Benaguasil (Camp de Túria), segons Alonso Durà (2015: 56), aquest mateix malnom se li va atribuir a «una persona menuda u (sic) muy fuerte de cuerpo». El motejat de Catarroja es documenta l'any 1940 a Beniparrell: «El dia anterior por la tarde fue detenido en Catarroja por dos individuos de aquella vecindad, llamados “Garrofi” y “Terrerola” [...]» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 8, Beniparrell (1940), f. 4).

⁷⁷⁹ Entenem que amb la mà.

⁷⁸⁰ Entenem que el que li “mancava” era una femella de *pato*, ‘ànec’.

2.9.5.7.2. Anècdotes relacionades amb la llar, l'habitatge o casa.

*Camallonga*⁷⁸¹, *la* (Alc), en una mateixa casa de dos plantes vivien dos cunyades no massa ben avingudes, i la que vivia en la planta baixa es queixava que la que residia en la part de dalt o andana es movia coixejant arrossegant la cama, la qual cosa irritava moltíssim la cunyada de baix pel soroll que feia. Aleshores, la de baix li va dir a la de dalt que semblava una camallonga perquè sempre anava “d’ací cap allà” fent renou o escama (Flor Bastante 2020); *Cuc, -a, -s, el/ la/ els* (Sed), era una família de llauradors de Sedaví que es dedicava a criar cucs de seda a l’andana de sa casa, i un dia se’ls aparegué un cuc molt gran que va sobtar o cridar l’atenció de tot el veïnat (cf. Ruiz Monrabal 2008: 104).

2.9.5.8. Diners, interès, economia

Barata, -o, -os, la/ el/ els (Alc, Cat, Mas, Pics); *Calaixons*⁷⁸² (Xir); *Dinerets* (Bene); *Ganga* (Alc, Qua, Sil), a Alc, el motejat solia buscar «gangues quan anava a comprar alguna cosa.» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84); *Gastos, de* (Mas); *Herències* (Man); *Ric, el* (Pics), «per tindre bona solvència econòmica» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 102); *Tractes* (Alaq).

2.9.5.8.1. Enriquiment amb sort

Bollo, el/ la (Alaq), del mot *bollo*, “sort”, ja que a l’al·ludit li va tocar la loteria (Tarín López & Ferrer Guzmán 2017: 171); *Pobre-rico* (Alc), els motejats eren pobres i esdevingueren rics en rebre una herència inesperada d’una tia casada amb un home acabalat, el matrimoni dels quals no tingué fills (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 112).

---

⁷⁸¹ És un malnom que també existeix a Callosa d’en Sarrià (la Marina Baixa): “Pepita Cama-llonga” (cf. Colomina Castanyer 1991: 363). El DNV recull el significat d’au limícola a què refereix aquest malnom.

⁷⁸² López i Monfort (1997: 6) documenta el malnom *Calaix* a les Alqueries (la Plana Baixa), en connexió amb la riquesa del motejat.

2.9.5.8.2. Anècdotes relacionades amb els diners

Caganxo, -a, el/ la (Alc), el motejat anà a una ferreteria a que li feren uns “ganxos”, i, en demanar-li el botiguer una determinada quantitat de diners per la faena de cada peça, ho trobà massa car i va replicar: «Colló, a ca[da] ganxo val 3 xavos?» (Hernández Espuig 2020). Es documenta una anècdota molt semblant a Torís (la Ribera Alta). Quan arribaren les primeres taronges de la varietat *navel* a aquest poble, una persona tenia el costum de repetir: «ca[da] galló [de taronja] val un duro», i aleshores li posaren *Cagalló* de malnom (Efe 2009).

2.9.5.8.3. Quantitats de diners

Mil Duros (Qua), *Mils*, el *Tio* (Sed), *Millona* (Xir), era una persona que tenia molts diners (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 370); *Millons*, -nets (Cat), *Toni Millons* (Picn), *Millonari*, -a, el/ la (Alaq, Ald, Alf, Sil), a Alf, era la família més rica del poble (cf. Puchades Pastor 1991: 214 [nota 70]), a Ald, «per tindre molts diners» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 93).

2.9.5.8.4. Bitllets

Bitllet (Alb, Pics), a Albal, Eva Vila (2021) assenyala que un avantpassat, quan es trobava amb algun amic o conegut, tenia el costum de dir: «On vas, bitllet?». És, per tant, un delocutiú. A Picassent, una versió deia que un avantpassat dels motejats «presumia que mai es quedaria sense bitllets» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 39).

2.9.5.8.5. Monedes

Fotògraf d'a real, el (Cat), era un retratista que «feia unes fotografies molt xicotetes que les venia al preu d'un real» (cf. Valls Bonet 2018: 60); *Cagaduros* (Sil), era una persona rica i tacanya (Ramon Ventura 2020); *Careto*⁷⁸³ (Alaq), podria ser «una moneda de plata de poc valor» (cf. Martí Mestre 2006: 153).

*Cèntim*⁷⁸⁴, *-a, el/ la* (Alaq, Alb, Alf, Man, Pics, Sed), a Alf, té relació amb l'avarícia (Puchades Pastor 1991: 214), *Clauets, el Tio* (Sil), era un «famós comerciant i empresari que tenia fama d'estalviador, per això deien que tenia molts diners, molts *claus* i *clauets*, que era la manera d'anomenar la moneda menuda o *calderilla*» (Antich Brocal 2021a: 224), *Corona* (Pics), un avantpassat pagava amb un tipus de moneda anomenada *corona* (Sanchis Blasco 2022).

*Dobló*⁷⁸⁵ (Tor), *Doblona* (Cat), *Gallet, -s* (Alc, Cat, Tor), *Garrut* (Man), podria ser un «tipus de moneda de poc valor» (cf. Martí Mestre 2006: 282); *Guiletas, els* (<*Aguiletes* ?) (Beni), malnom emprat en referència a una antiga moneda de cinc cèntims de pesseta anomenada aguileta (Reig 2022).

Llanderola [l'enderóla] (Cat), tal vegada és una feminització de *llanderol*, que podria significar “moneda falsa” (cf. Martí Mestre 2006: 317); *Lliura* (Cat), *Marrueco*⁷⁸⁶, *el* (Cat), *Pèfia* (<*Pàfia*) (Tor), «probablement de *Pàfia*, pesseta» (cf. Herreros Moreno 2000: 123; cf. DCVB).

Peles (Alb), “diners” (?); *Pelica* (<*Pela/ Perrica*) (Pai), d'una banda, una versió deia que un avantpassat, en ser d'una família de parla xurra, li demanava una *pelica* (<*pela*) a sa mare (Mocholí Mocholí 2020); d'altra banda, segons el testimoni d'un descendent del motejat, l'al·ludit procedia de la pedania de Castellar, i, pel fet d'haver nascut amb la placenta, com antigament es considerava que era un senyal de bona sort, aleshores algunes persones anaven a la casa de la criatura a “tocar” el xiquet per tal que els transferira aquesta suposada bonaventura. Aquest infant, com era menut, els demanava com a contraprestació una “perrica” a canvi de tocar-lo. Però ell, en comptes de pronunciar “perrica”, deia “pelica”, i d'ací li vingué el malnom (Marín 2021).

Pesseta (Alc, Man), a Alc, el pare de l'al·ludit el va lliurar d'ingressar en l'exèrcit dipositant una gran quantitat de pessetes (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 112); *Pessetes, el Tio* (Tor), *Quiens*⁷⁸⁷ (Cat), *Quinzet* (Cat, Man), tal vegada «anaven de compres amb aquestes monedes, o les demanaven» (cf. Moreu-Rey 1981: 191); *Quinzeta* (Cat), *Tascó* (Man), segons el DCVB, podria ser una moneda d'un duro; *Tres Quinzets* (Man), *Sou* (Alb, Cat), *Tonet el de Lliura* (Cat), *Tres Reales*⁷⁸⁸ (Man), *Xato Calderilla, el* (Alc), *Xavet, el* (Ald), *Xavo, el* (Qua), *Xavos, el Tio* (Tor), relacionable amb el mot castellà *chavo*, derivat d'*ochavo*, que era una «moneda antiga que valia la meitat del quarto» (cf. Herreros Moreno 2000: 166). A Montserrat (Ribera Alta), Navarro Campos (1997: 785 [nota 64]) observa que una persona motejada *Xavo* fiava fent ús d'aquesta moneda. Per tant, podria ser una metonímia del que la persona al·ludida prestava o usava sovint.

---

⁷⁸³ A Ulldecona (Montsià) té relació amb la lletgesa dels motejats: «Careto/ta, -/la (eren ferrers i solien dur la cara bruta);» (Itarte i Vericat 2002: 69). A Ontinyent (la Vall d'Albaida) el malnom del *Careto* se li va atribuir a un "home molt lleig" (cf. Donat Matarredona 1997: 363).

⁷⁸⁴ A Atzeneta d'Albaida (la Vall d'Albaida) té el sentit de tacany, avar: «*Cèntim* ("és arreplegaoret, profitoset i no es gasta ni un cèntim")» (cf. Jiménez Martínez 1990: 128). A Agullent (la Vall d'Albaida) també: «*Cèntim* (era tan tacany que quan estava fent-se la casa sempre estava regatejant [...])» (Casanova 1986: 364).

⁷⁸⁵ A Ulldecona (Montsià) també té a veure amb els diners: «Doblones, la» (Itarte i Vericat 2002: 69).

⁷⁸⁶ El catarrogí Sebastian Garcia Romero (1999: s/n [1948]) observa de forma humorística que un "marrueco" és un tipus de moneda: «En dinés, teníu a Millóns, a Millonets, a Lliura, a Cuéns, a Sou, al Marrueco i a Quinset».

⁷⁸⁷ Segons Reig (2015: 638), «diners, en llenguatge col·loquial». A Catarroja es documenta des de 1800: «Antonio Puchalt Quen» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 76r); «Antonio Puchalt Que» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 89r).

⁷⁸⁸ També a Ulldecona (Montsià): «Tres rals» (Itarte i Vericat 2002: 87).

2.9.5.8.6. Pesos, mesures, quantitats

Cafís, -a, (el)/la (Alaq, Tor), a Alaq, segons la família, ve d'un avantpassat que venia algeps pels carrers i, quan anava a comprar el material, sempre demanava un cafís (Tarín i López 2008: 352 [nota 5]); a Tor, el motejat «feia petards i, segurament utilitzava aquest estri per a mesurar la pólvora» (cf. Herreros Moreno 2000: 48); *Cafissades* [kafisáes] (Ald), atribuït a una família per la gran quantitat de terres que tenia, és a dir, que en tenia moltes (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 119); *Cafissades*, *el Tio* [kafisáes] (Qua).

Barcella, *el Tio* (Alb), *Barcelles*⁷⁸⁹ (Alc), *Lliura* (Cat), *Miqueta*⁷⁹⁰ (Beni, Tor), *Roig de Miqueta*, *el* (Tor), *Mitja Quarta* (Pics), irònicament aplicat a una persona molt prima (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 121); *Mitjolet*⁷⁹¹ (Qua), *Quilo*, -et (Tor), *Quilet*, -a (Cat), *Quilos*, *el* (Alf), *Romana* (Cat), podria haver estat atribuït per metonímia en referència a una balança emprada per a mesurar pesos, segurament del que es pescava a l'Albufera. Prova d'això la tenim a pobles que fiten amb aquest llac com Silla, on hi havia dones que anaven carregades amb una romana i un panerot venent tota classe de peix com «llissa, mugil, rabosseta, moixonet, anguila i gambeta viva» (cf. Antich Brocal 2021b: 223); *Set Arroves* (Pai).

---

⁷⁸⁹ A Alcàsser, es documenta l'any 1895 la persona de José Marí *Barcelles* (cf. Hernández Flor 2016: 91). És un malnom que ja no es conserva en aquest poble.

⁷⁹⁰ Moreu-Rey (1981: 112) documenta *can Miqueta* a Sant Hipòlit de Voltregà (Osona), que era el malnom d'una botiga on "s'equivocaven" «a propòsit del pes», és a dir, eren comerciants interessats, els quals, davant els dubtes a l'hora de mesurar, actuaven en benefici propi.

⁷⁹¹ Segons el DNV, és una «mesura de vi que equival a la quarta part de 2,016 litres». Tal vegada l'al·ludit era una persona bevedora. Coromines (DECat: V, 670) el relaciona entre una sèrie de derivats de *mig* com *mitgeta*, *mitjotet*, o *mitjol*.

2.9.5.9. Sexe, amor, matrimoni

2.9.5.9.1. Prejudicis al voltant del sexe

En aquest apartat cal destacar la recurrència a la creació de malnoms que reflecteixen una visió estereotipada de la dona que no correspon als valors d'una societat del segle XXI, més igualitària quant a l'acceptació equilibrada del paper que cada un dels dos sexes hi juga, i menys moralista pel que fa al comportament sexual.

Dels malnoms atrobats en aquest subapartat, n'hem trobat un que pot referir als dos sexes: *Poca-ropa* (Tor), que va ser atribuït a una «persona un poc exhibicionista⁷⁹²» (Climent Company 2019), i tres que exalcen la potència sexual dels hòmens: *Piu de Ferro* (Cat), «home sexualment actiu»; *el Semental* (Beni), i *Vicent de les Dones*⁷⁹³ (Alc), aplicat a un home faldiller o falder (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 83). D'altres fiscalitzen negativament el comportament de les dones, de tal manera que hom troba com a qualitat “destacable” que aquestes:

- a) Tenen molts fills: *Conilla* (Xir), «mujer muy prolífica» (Sorribes Santa Maria 1989: 363). Martos Sánchez (1997: 687) documenta aquest mateix motiu a la pedania del Bacarot, Alacant (l'Alacantí): «- La Tia Conilla (havia tingut molts fills).» Aquest ús també el recull el DNV amb l'etiqueta de col·loquial: «Dona molt fecunda». Martí Gadea també arreplega aquest sentit a Bolulla (la Marina Baixa) entre els segles XIX i XX: «*Conilla, Cabielo, el tío* (63) TE, “[...] de sa mare ó s'abuella, tal volta de tan paridores que serien [...]» (Espinós i Ferrándiz 1991: 309).
- b) Són un objecte purament sexual: *Estacada, el de l'* (Alc) el motejat deia que cada dia li «pegava una bona estacà[da]» a la dona (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 110).

---

⁷⁹² Motivació similar a la del *Poca-Ropa* de Sitges, la qual Moreu-Rey (1981: 113-114) relaciona amb l'observació “maliciosa”.

⁷⁹³ Moreu-Rey (1981: 114) documenta el mateix malnom a Morella (els Ports): «*el Vicent de les Dones*».

- c) Tenen relacions sexuals amb diferents hòmens: *Figa de Ferro*⁷⁹⁴ (Alf), *Panderola* (Xir), «mujer disoluta» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366); *Santa, la* (Man), dona de vida sexualment activa (Bartual 2019, octubre 21), *Viuda Alegre, la* (Alc, Sil).

2.9.5.9.2. “Accidents” relatius a les parts sexuals

*Pelila*⁷⁹⁵, *el* [palíla] (Picn), quan era xicotet, portava un tall en el pantaló per on se li n'eixia el penis (Pellicer Ramon 2018).

2.9.5.9.3. Malnoms relatius al sexe en general

Dacsa -es, Ø/ els/ els (Beni), segons el testimoni d'un descendent de la persona al·ludida, aquesta s'introduïa una panolla de dacsa per la butxaca per tal d'aparentar que es trobava molt ben dotada sexualment; *Llepa per a set* (Alc), *Una-mamaeta* (Qua).

2.9.5.9.4. Matrimonis/ parelles

Amante, l' (Alb, Beni), *Nóvio, -a, el/ la* (Ald), *Nóvia, de la* (Pics), *Nóvios, la dels* (Sil), *Poalada, el de la* (Pics), un dona li tirà una poalada d'aigua al seu home⁷⁹⁶ perquè el va veure raonant amb una altra dona, i pensava que li era infidel (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 129), *Trencacors*⁷⁹⁷ (Pai).

---

⁷⁹⁴ Segons Alonso Durà (2015: 51), a Benaguasil (Camp de Túria) se li va atribuir a una xica «de la que se decía que era incansable haciendo el amor».

⁷⁹⁵ A Benaguasil (Camp de Túria) recullen un malnom més explícit: «Pelila fora» (cf. Domínguez Vicente & Domínguez Benlloc 2014: 2958).

⁷⁹⁶ A l'Alcúdia (la Ribera Alta) el malnom de *la Salerosa* té un motiu semblant: «Li va tirar sal al seu nuvi» (Bou Clemente & Cucó Oliver (1986: 359 [nota 27])).

⁷⁹⁷ Tal vegada té un sentit semblant a *l'Espenya-Cors* de Montuïri (Mallorca), que se li va atribuir a una «noia molt bonica que destrossava els cors del jovent i dels menys jovent» (cf. Moreu-Rey 1981: 113).

2.9.5.9.5. Estat Civil

Casada, la Tia [kasá] (Qua), *Casat, el* (Alb, Cat, Man, Picn), *Esquellot* (Alf, Pai), és un tipus de campana gran i allargada que es feia sonar quan una persona vídua es tornava a casar. Potser, ha estat emprat com a metàfora de persona enviudada que s'havia tornat a casar: «Hi havia el costum, si un dels contraents era viudo, de fer-li la *senserrà* ('esquellotada')», els sorolls i els cants de la qual podien arribar a durar tota una setmana (cf. Sancho & Sancho 1998: 102-103). Això no obstant, Moreu-Rey (1981: 82) documenta el malnom de *l'Esquella* a Riudoms (Baix Camp), i el relaciona amb l'excés de soroll, ja que se li va atribuir a una «dona molt sorollosa en parlar».

Fadri, el (Alc, Cat), a Alc, el motejat mai es va casar (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 88); *Malcasat*⁷⁹⁸, *el* (Qua, Sil), a Sil, la núvia de l'al·ludit va quedar embarassada quan festejaven, però ella va decidir que no tindria la criatura, tot i l'interès d'ell per tenir un fill. Aleshores quan la núvia el va perdre, a pesar de no tenir el xiquet, igualment es casaren, però després el matrimoni no va anar bé, i se separaren, d'ací el malnom. El motejat acabà ajuntant-se amb una altra dona amb la qual sí que va tenir fills (Flores 2017).

Novençana, la (Man, Qua, Tor), *Pansó, -ns, el/ els* (Bene, Picn, Sed), a Picn, possiblement perquè era una dona fadrina (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 143); Martí Mestre (2017: 1134) també documenta la locució «més arrugat que una pansa», amb el sentit de persona vella; *Pollarròs* (<*Polla Rossa*) (Sil), podria ser una masculinització a partir de la locució *Polla Rossa*, que, segons Martí Mestre (2006: 439), significa «dona jove no maridada, donzella». Per tant, podria ser un sinònim de fadri o fadrina; *Roig de la Pollarrossa, el* (Cat), *Vidu, el* (Cat), *Viuda, la* (Alaq, Picn, Pics, Xir), *Viuda d'Àngel, la* (Cat), *Viuda Alegre, la* (Alc, Sil), *Viuda, Quico la* (Alaq), *Viudo, -es, el/ de les* (Sed), *Viudos* (Cat).

---

⁷⁹⁸ A Ulldecona (Montsià) es documenta «Malcasat, lo» (Itarte i Vericat 2002: 80).

2.9.5.10. Escatologia

Martí Mestre (1994: 214) observa que la brutícia excremental també dona peu a la creació de malnoms. Els casos que a continuació s’hi relacionen es concentren bàsicament al voltant de dos verbs: *cagar* i *pixar*.

Pel que fa al malnom *Cagandanes*, bastant recurrent al nostre corpus amb tres ocurrencies, és un mot actualment lexicalitzat, el significat del qual, tal i com recullen diccionaris com el DNV, és el de: «persona que aparenta activitat i energia, però que no fa res d’importància i és dèbil de caràcter».

Quant a un altre malnom escatològic com *Caga al Vol* (Cat), Marco Moreno (2017: 54) indica que l’expressió “cagar al vol” significa «inventar-se coses» (que se suposa que no se saben) o improvisar «sense trellat». D’altres, com Martínez Benaches (2015), creuen que aquesta locució té a veure amb discussions sense finalitat, banals, bizantines. La meua persona l’ha sentida en el meu àmbit familiar. De fet, de menut, quan la meua mare em demanava alguna cosa i jo li preguntava: «i això per a què ho vols?», ella em responia, potser també buscant-li la rima, «per a cagar al vol»; és a dir, per a una cosa el motiu de la qual jo no havia de saber, tal vegada una cosa irrellevant, però que la meua mare no volia perdre temps a explicar-me.

També podem relacionar alguna que altra paraula relacionada amb la brutícia excremental que no conté el lexema “cagar” o “pixar”: *Bonyigo, -a* (Ald, Mas), *Merda* (Alc), *Merdaseca* (Man), *Merderet, el* (Pics), etc.

- Cagar: *Caga al Vol* (Cat); *Cagai*⁷⁹⁹ (<*Caga all*) [kayáj] (Cat), un avantpassat es menjà un all sencer i en va fer una deposició completa tal i com se l'havia tragat (Segarra 2021); *Cagabous* (Sil), *Cagaduros* (Sil), *Cagaestaques*⁸⁰⁰ (Sil), *Cagafils* (Tor), *Cagagerres* (Pai), *Cagallana* (Sil), *Cagallenya, -es* (Tor), *Cagando, el* (Xir), *Cagandanes* (Cat, Pai, Tor), *Cagadimonis* (Xir), *Cagalló*⁸⁰¹, *-na, -ns* (Alc, Alf, Tor), a Alc, la persona al·ludida anava bé de cos quan era menuda (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75); *Cagalló de Porc* (Man), era una persona que tenia el cos desfigurat (Bartual 2019, octubre 21); *Cagamierda* (Ald), una vegada es va fer les seues necessitats a l'escola (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 119); *Caganius*⁸⁰² (Pai), *Cagapolidos* [kayapulíðos] (Alaq), *Cagarcillo* (Alf), *Cagares* (Tor), *Cagarrita* (Pai, Tor), *Cagarrita, el Tio* (Qua), *Cagarrones* (Sil), *Caga-sang* (Alc, Cat), una versió deia que l'al·ludit d'Alcàsser, quan era menut, va dir un dia que havia cagat sang. Un altra indica que, quan era xicotet, va cagar sang i, en estranyar-se'n, li ho va dir a sa mare davant dels amics (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 83); *Caga-sorres* (Picn), l'al·ludit es feia les seues necessitats damunt de la sorra⁸⁰³ del carro amb què repartia herba pels carrers de Picanya (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 117); *Cagataronges* (Alb), *Cagonet* (Pics), *Caguerades, de* [kayeráes] (Man), *Cagueres, els* (Tor), *Cagueroles* (Cat), *Cagueta* (Qua), *Caguetes, la/ els/ el de* (Man), *Caguetoso* (Cat), *Caracagada* [karakayá] (Man), *Cul Cagat* (Xir), *Tort de Cagarrita, el* (Qua).

⁷⁹⁹ Tirach Albentosa (2001: 91) documenta *el Cagall* amb un altre motiu a Cànoes (el Rosselló). El motejat «se vit contraint de manger une crotte, bien sèche» (es va veure obligat a menjar-se una merda molt seca).

⁸⁰⁰ Podria ser un ocell menut, sinònim de *bitxac*. Per tant, tal i com documenta el DIVA, pot haver estat atribuït a una persona que és poca cosa (Agullent, Ontinyent).

⁸⁰¹ Es documenta a Alfafar l'any 1941: «Juan Vidal Palau (A) Cagalló» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 7, Alfafar (1940-1963), f. 33).

⁸⁰² Martí Mestre (2006: 121) indica que pot referir al «fill més petit d'una família». Segurament és un aragonesisme. Arnal Caveró (2007: 271) observa que en alt aragonés un *caganiedo* és «El pájaro más pequeño, menos desarrollado, menos vestido de plumas de un nido cualquiera; el que abandona el último el nido. Por extensión, el menor de los hermanos». Casanova (2011: 226) documenta l'expressió aragonesa: «es el caganido de la casa 'benjamín'. Val. *caganiu*».

⁸⁰³ Una «sorra» era el que Thede (2011: 208) defineix com «una especie de tablado de tablas» que es trobava «Debajo del carro [...] colgado con cadenas».

- Pixar: *Pixaltars* (Alf), la persona motejada portava la creu en les processons (cf. Puchades Pastor 1991: 212 [nota 25]); *Pixadora, la* [piʃaóra] (Sil), *Pixadores, de les* (Sil), *Pixafocs* (Cat), *Pixarrades* [piʃaráes] (Beni), *Pixarro, -s, Ø/ els* (Sed), *Pixa-sang* (Tor), atribuït a una persona que fugí de la faena (cf. Herreros Moreno 2000: 131); *Pixem, -es* (Mas), el motejat solia pixar-se damunt (Moncholí Baixauli 2020, setembre 7); *Pixó, -na, el/ la* (Alaq, Ald, Alf, Pics, Sed, Xir), a Ald, sempre pixava en la casa del costat (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 120); a Pics, es pixava al llit quan dormia amb els seus avis (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 129); *Pixoto* (Cat), *Pixumero* (Beni), l'al·ludit tirava pixum a la gent que el molestava i l'emprenyava (Pons Polit 2016).

Pel que fa a malnoms relatius a flatulències, podem esmentar: *Bufa, -eta* (Alc, Pai), a Alc, es tirava pets (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 83), *Bufallarga* (Alc), irònicament perquè es tirava pets, l'olor dels quals durava molt de temps (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 83); *Pedo* (Pai), cf. Mirabet Pastor (2004: 48); *Pet* (Sil), *Pet i Bufa* (Qua), *Peterrete* (?) (Cat) (Segarra 2021); *Petorro, -a, el/ la* (Alc, Alf, Man, Tor), *Petot* (Cat), *Roig de Pet, el* (Sil), es tirava pets als bars on anava (Alba Puig 2018).

2.9.6. Fets de parla

Les ocurrencies que mostrarem tot seguit corresponen al que alguns lingüistes anomenen mots “retrolocutius” (Swiggers 1989: 159), “delocutius” (Van Langendonck 2007; Chambon 1986) o “noms eco” (Knobloch 1977; Schuhmacher 1997; citats per Van Langendonck 2007: 282). Segons aquests autors, aquests malnoms reflecteixen un fragment de discurs que la persona al·ludida sol repetir de forma recurrent. En paraules de Van Langendonck (2007: 281-282), és un tipus de metonímia que representa una expressió mencionada per la persona motejada i que impacta el motejador per ser-ne típica o peculiar⁸⁰⁴. Swiggers (1989: 159) també els anomena “noms propres imitatifs ou reproductifs”.

2.9.6.1. Frases singulars o “delocutius”

a) *Agraviat en Déu* (Ald), deia que Déu li havia donat molt de coneixement i per això estava agraviat (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 49); *Aspirina* (Sil), «xarrava tant que li deien: “pren-te una aspirina!”» (Alba Puig 2018).

---

⁸⁰⁴ «[...] the uttering of a word or expression that struck the name giver as typical or peculiar. As a rule, such an expression is uttered by the name bearer» (Van Langendonck 2007: 281-282).

b) *Barrota* (Pics), segons el testimoni de Salvador González Tronchoni (2019, febrer, 2), «a Millerola la gent treballava amb premses que eren mogudes per la força de les persones. Quan deien que anaven a tirar una “barrà”, és a dir, una estirada, aquesta persona digué “pegar una barrota”, i aleshores se li va quedar de malnom»; *Berenars* (Cat), l'al·ludit sovintejava locals on alternava amb gent influent de la ciutat de València, i deia que li costava «cars berenars» (Raga Ramón 1999j: s/n); *Birla* (Alc), en recollir deixalles de pólvora dels voltants d'un taller pirotècnic, un coeter li va dir: «Toca *pac* allà, birla!!», aleshores, aquesta mateixa persona començà a repetir aquest mot quan anava pel carrer (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 109); *Blanco Tisora* (Alc), quan era menut i anaven a tallar-li els cabells, li deien: «tisoreta per a tallar-te el monyo, tisoreta!» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 116); *Bleda, el* (Alc), solia dir a tothom: “Ie tu, bleda!” (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92); *Bolla* (Alc), una versió deia que «tenia molt bona sort en els antics sortejos municipals (insaculació). Eren unes boles de cera i la gent li deia: “mira que tens bolla!”» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 112); *Boniqueta* (Alf), la motejada no acceptà un pretendent i aquest, tot i el despit, contestà amb resignació: «Com eres tan boniqueta» (cf. Puchades Pastor 1991: 215 [nota 87]); *Boqueta* (Alc), solia dir: «calla la boqueta!» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75); *Botafocs* (Tor), atribuït a un treballador d'una boteria de Torrent que era el primer que hi entrava i que, en demanar-li a l'amo quan podia encendre el foc per a encorbar els taulons de les botes, preguntava: «Amo, li bote foc?» (Beguer Miquel 2014, agost 25, 9:29).

c) *Càbiles/ Cavil·les*⁸⁰⁵ (Alf, Mas), una versió indica que el motejat deia que li volia tallar el coll al que havia apujat la contribució, i un amic li va dir: «no cavil·les [tant], [que] el que posen ja no ho lleven» (cf. Puchades Pastor 1991: 210); *Cabiró* (Alc, Pics), a Alc, l'al·ludit animava el seu gos els dies de cacera dient-li: «Xe Cabiró! Porta el pato!» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 109); a Pics, el motejat animava el seu ase perquè anara avant dient-li: «Arre burro cabiró!» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 126).

---

⁸⁰⁵ Valle Pechuán (2017: 314) menciona i relaciona aquest mot amb uns dies específics de cacera a l'Albufera i defineix el que ell escriu “Cábiles” o “Cáviles” com a «última semana de veda, en época de caza, en la que cualquier persona inscrita en los clubes de cazadores puede cazar en cualquier lugar del coto sin tener en cuenta los puestos anteriormente subastados o a los propietarios de los terrenos que habían estado reservados por las tiradas. [...]». Sembla que el terme fa referència a unes jornades de lliure disposició de lloc de cacera, anomenades així, tal vegada, en al·lusió al concepte de territoris dominats per tribus berbers nord-africanes durant les guerres colonials del principi del segle XX que esdevenien llocs d'enfrontament armat i de terrabastall causat pel continu esclat de dispars i munició.

Cacauero (Alc), una versió deia que tenia el costum d'adreçar-se a altres persones amb la frase de: «Ma que eres *Cacauero!*» (Simó Rosaleny 2020); *Camalo, el* (Alc, Pics), deia que tenia «l'haca mala», és a dir, “malalta”, per tant el malnom reflecteix una afèresi i una masculinització de l'expressió motivadora; *Castanyes, de* (Alc), el motejat solia dir: «ma el castanyes!», o «el Tio Castanyes!» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 110); *Capau, -a*, (Alc), una versió deia que com un avantpassat era jutge de pau, la gent solia dir: «Anem a ca Pau!» (Flor Bastante 2020).

Cassola, -es, la/ les (Man), era una dona de Manises que li portava a son pare una cassola amb el dinar a la fàbrica on treballava, per la qual cosa hom deia: «Ja ve la cassoleta!» (Llorens Navarro 2020, novembre 26); *Catxet, el Tio* (Qua), era l'equivalent a “parlar baixet”, és a dir, “no fer soroll”, ja que l'al·ludit era un antic alcalde de Quart que, un dia que va eixir de nit, va dir als que feien la ronda amb ell: «Catxet, catxet, i sense que ningú vos senta» (cf. Sancho & Sancho 1998: 137).

Catxolo, -s (Pics), un dels seus amics, mentre jugaven als “bolos” (bitlles), li va dir: «Xe, *Catxolo*, tira el bolo!» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 127); *Condena, de* (Pics), els deien que estaven “condemnats” si no anaven a missa (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 127); *Conilla* (Alc), un tio dels motejats feia brossa per a nodrir els conills, aleshores, quan la gent el veia, deia: “Que ve els dels conills!” (Flor Bastante 2020); *Creïlletes* (Pics), una versió deia que el mestre, en saber l'al·ludit una resposta a una pregunta que cap altra persona va poder respondre, va dir: «Ja veus, tan xicotet com una creïlla i ja ho sap»; un altra versió deia que, quan les persones grans li preguntaven què havia sopat, ell contestava: «Creïlletes!» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 62).

f) *Fatiga* (Mas), tot i ser l'amo d'una explotació agrària, solia posar se a tocar la guitarra quan més faena hi havia a l'hora de descarregar taronges d'un carro, per la qual cosa els seus treballadors li deien a la seua dona: «tindrà fatiga, qualsevol cosa menys ajudar-nos» (Martínez Alonso 2002: 83); *Favó* (Man), l'amo d'una fàbrica, davant les queixes dels seus treballadors, els va dir: «Que vos donen favó!» (Bartual 2019, octubre 21).

g) *Gallina-favada* (Alc), de menut deia que tenia una “gallina favadeta” [fabaéta], que era com hom coneixia un tipus de gallina anglesa de taques blanques (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 96); *Gatet, el* (Man), quan estaven en l’església i tocaven les campanes, l’al·ludit, en comptes de pujar per l’escala, s’enfilava per una corda i la gent comentava: «mira, com si fóra un gatet!» (cf. Martínez Palacios & Miralles Abad 2015: 8); *Gatxam* (Alc), el motejat solia dir: «Quin gatxam estàs fet!», és possible que tinga un sentit de persona espavilada, desperta (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 110-111); *Gatxapos*⁸⁰⁶ (Pics), un avantpassat de l’al·ludit deia que havia agafat un *catxapet*, equivalent de conill xicotet (González Tronchoni 2019, febrer, 15). Sembla un creuament entre el castellà *gazapo* i el català *catxap*.

l) *Llapissera* (Alc), atribuït en referència a un torero còmic, director de la banda de *l’Empastre*, perquè agafava un sac com si fora una capa de torejar i deia als amics: «Mireu a Llapissera!!» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 108); *Llevant* (Alf, Sed), una versió deia que, quan li preguntaven a la persona al·ludida d’on venia el vent, o d’on vindria al dia següent, sempre contestava: «De llevant!» (cf. Ruiz Monrabal 1985: 195); *Lloca* (Cat, Pics), a Pics, el motejat portava una brusa estovada un dia que venia de treballar i una dona va comentar: «Mira el Tio Júlio, pareix una lloca» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 66); a Cat, la persona al·ludida era una dona que s’encarregava de cuidar els fills d’altres famílies, els quals en devien ser aproximadament deu o dotze xiquets, i sobre la qual els veïns exclamaven: «pareix una lloca, sempre en té més de dotze» (cf. Raga Ramón 1999j: s/n).

---

⁸⁰⁶ A la Vall D’Uixó Gargallo Gregori (2015) documenta *el Cachapo*, que es dedicava a la cria de conills.

m) *Maicalles*⁸⁰⁷ (Alc, Pics), a Pics era una persona xerraire i la gent li deia: «Xe, és que mai calles!» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 34); *Maneta* (Ald), solia demanar a altres persones que li tiraren “una maneta” (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 119); *Martellet* (Ald), sembla una forma corrompuda sorgida a partir d’una pregunta que li feia son pare en arribar a casa després de jugar-se els diners: «Què Maties, tard i net?» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 119); *Matanda, -es* (Alf, Sed), el motejat era atandador, és a dir, donava torns per al rec, i els llauradors li preguntaven: «Nel·lo, m’atandes per a hui?», i ell responia: «D’acord» (cf. Ruiz Monrabal 2008: 176); *Maollo, -a, el/ la* (Cat), quan l’al·ludit es desplaçava al mercat de Santa Mònica de València i deia que volia comprar alguna cosa, sovint exclamava: «Esta *pa* ma olla!» (Segarra 2021; Maolleta 2010a); *Merda* (Alc), li l’adjudicaren a una persona que sovint deia a la gent: «Una merda *pa* tu!» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 111).

Mig Ou (Alc), el motejat li deia a sa mare que tenia fam, i el pare li va dir a la mare: «Toca ves i fes-li encara que siga mig ou a vore si calla» (Flor Bastante 2020); *Millares* (Alaq), li’l posaren a un comerciant alaquaser que tenia un carro i que solia desplaçar-se a aquest poble de la Canal de Navarrés per a mercadejar. Aleshores, quan entrava o eixia d’Alaquàs, sovint li preguntaven: «Paco... d’on vens?», i ell contestava: «De Millares!» (cf. Tarín i López 1998: 95); *Mosca* (Alc), una versió indica que el mestre li deia a l’al·ludit que «s’encantava amb una mosca» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 97); El DNV dona un exemple similar en l’accepció 4a del verb *encantar*: «quedar immòbil contemplant una cosa, distraure’s. *S’encanta mirant una mosca*». El DCVB documenta una expressió semblant: «*Caçar mosques*: passar el temps sense treballar o fent coses inútils»; *Mut, el* (Mas), va ser un jutge de pau de Massanassa de fa unes cinc generacions que tenia contestació per a tot. Aleshores els veïns comentaven: «Xe, està mut ell!» (Moncholí 2020, agost 30, 17:03).

---

⁸⁰⁷ A Tortosa (Baix Ebre) Moreu-Rey (1981: 108) documenta *lo Mai-Calles* amb el sentit de “xerraire”.

n) *Nena, el Tio Paco el de la* (Alaq), «quan era xiquet les dones [es] preguntaven unes a altres: Aquest xiquet de qui és...? És el fill de Dolorettes. Quina Dolorettes...? Xica, *la de la Nena*, contestaven les dones» (cf. Tarín i López 2004: 175).

p) *Paitín* (Alc), una versió deia que el motejat «quan anava al camp li donava pa al seu gos i li deia: “menja pa i tin”» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 111); *Papa, el* (Alc, Pics, Sil), era una persona d’Alcàsser que, quan de menuda li preguntaven què volia ser quan fora gran, replicava que volia ser “Papa” (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 89); tenia propietats a Silla i a Picassent que esdevingueren topònims menors; *Parot* (<*Pare*) (Alf), l’al·ludit tenia el costum de dir: «Tinc ganes de ser pare per menjar-me una sardina i un ou sencer.» (cf. Puchades Pastor 1991: 215 [nota 94])

*Pastrana*⁸⁰⁸, *-es* (Sed), un veí va retreure a Vicent Sospedra i al *Tio Ventura* (*Xafarates*) que no feien una faena de camp correctament, i els va etzibar: «Esteu fent una *empastrà!*». El malnom li quedà finalment a Vicent Sospedra i als seus descendents (cf. Ruiz Monrabal 1985: 209); Martí Mestre (1994: 204) documenta el mot “empastrada” [ampastrá] amb el sentit de “brutícia, brutedat”; *Patiràs* (Tor), al portador li deien repetidament: «Tu patiràs» (cf. Herreros Moreno 2000: 122).

Patitxi, -a, el/la (Cat), quan un avantpassat era menut, i sa mare li demanava quina cosa volia per a menjar, ell sempre responia: «Pa *en* xitxi! Pa *en* xitxi!», és a dir, pa amb carn (Segarra 2021); *Pinyol* (Alc), li’l van atribuir al regent d’un bar anomenat *Nostre Bar* perquè un client li va dir a aquesta persona que guanyaria «un bon pinyol» arran de l’epidèmia de grip de 1918, ja que existia en aquell temps la creença popular que l’alcohol ajudava a combatre les malalties (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 112).

---

⁸⁰⁸ A Lliria (Camp de Túria) el cronista del poble Josep Duran (1886-1973) conta que aquest mateix malnom se la va atribuir a un dolçainer de mitjans del segle XIX anomenat José Máñez [tot i que, d’acord amb el que diuen altres fonts devia ser Antoni] perquè, quan anava a casar-se, deixà plantada la núvia al peu de l’altar de l’església, per la qual cosa deien que provocà una gran empastrada [empastrá], i d’ací el mot *Pastrana* (cf. Frechina 2006: 70). Deduïm que, pel que hem vist a Lliria i a Sedaví, hom tenia el costum, tal vegada per homonimització formal, d’associar el mot *Pastrana* amb *Empastrada*, és a dir, amb el que el DCVB defineix com una «acció disbaratada o contrària al curs racional de les coses».

Pelaiïlla (Alc), perquè un avantpassat es dedicava a la construcció de pous, i hom deïa que els feia tan bé que els deixava «més nets que una *pelaiïlla*» (Simó Rosaleny 2020); *Perolet* (Cat), quan tornava a casa pel camí del port de Catarroja, li demanaven si havia agafat alguna peça (de cacera, anguiles, etc.), i aquesta persona sovint contestava: «Quasi res xiquet, *pa* un *perolet*» (Raga Ramon 1999: s/n); *Pésol, el* (Alc), una versió deïa que, quan jugava al futbol en les categories inferiors de l'Alcàsser C.F., cada vegada que es desplaçava en autobús amb l'equip per a jugar contra altres pobles de la Ribera i passaven per l'Alcúdia, el motejat solia comentar que en aquell poble hi havia una empresa de pé-sols (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 93).

Pipa, el Tio de la (Cat), uns treballadors d'un tancat s'avisaven quan s'acostava l'amo (En Salvador Pau), i aleshores exclamaven: «Ja està ací el Tio de la Pipa» (cf. Raga Ramón 1998: 36); *Ploró, el* (Alb), perquè la mare del motejat se l'emportava al treball quan era menut, i, com no parava de plorar perquè volia estar al braç de la seua progenitora, les companyes de treball d'aquesta li deïen al xiquet: «Mira que eres ploró!» (Segarra 2021); *Poquina, -es* (Sed), l'al·ludit tenia fama de ser molt vividor, i quan jugava a les cartes tenia el costum de dir: «Poquina!!» (<*Apoquinar*, “pagar”, amollar diners, cf. DNV) (cf. Ruiz Monrabal 1985: 195).

Postimera, la (Pics), a la persona motejada li deïen que pareïa una artista de *postim* (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 129); *Potingos* (Cat), era el malnom de l'orxater Batiste Ramón, el qual un dia va contestar amb sornegueria al comentari d'una veïna sobre la creença popular que la pudor de les antigues fosses comuns de les cases podia perjudicar el part d'una dona: «Mira *pues*, quins *potingos!*» (Nora 1999d); segons Martí Mestre (2006: 445), *potingo* té també en valencià el sentit de “cosmètic”; *Putxitxi/Potxitxi* (Tor), una xiqueta d'una família coneguda amb el malnom de “Puts”, solia dir «*pa* en *xitxi*» (carn). El malnom sembla un creuament dels dos mots “Put” i “Xitxi” (Torres 2019).

q) *Quaranta* (Cat), li deia a la seua haca: «Te'n vaig a pegar més de quaranta!» (Raga Ramon 1999: s/n).

r) *Raona* (Alb), *Raoneu* (Beni), *Ric, el* (Alb), tenia el costum de dir: «tu eres molt ric!» (Pepet el Mante 2020, agost 12, 23:55); *Rosegat* (Alc), una versió era que un encarregat d'una colla de treballadors, quan plegaven creilles al camp, deia: «rosegat i menut fora!» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 113).

s) *Samuga* [samúya] (Alc), l'al·ludit solia dir: «Si te pegue una samugà!!»⁸⁰⁹ (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 113); Martí Mestre (2006: 491) defineix “samugada” com a sinònim de “colp”; *Santocristo* (Alc), va defensar una mestra a la qual culpaven sobre el fet que dos xiquetes es perderen per la ciutat de València un dia d'excursió. Aleshores deien que era «més sant que un Santo Cristo» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 89); *Senyoret* (Cat), solia portar unes sabates de bona qualitat que havia arplegat d'un vagó de tren, i els amics, quan el veien, li deien irònicament: «ja ve per ahí el Tio Senyoret» (Valle Pechuán 2017: 146); una altra versió deia que se li va atribuir perquè «tuvo la ocurrencia de comprarse unos zapatos» (Monforte Soler 1999: I, 289); *Serenya*⁸¹⁰ (Cat, Sil), un avi de l'actual motejat no sabia pronunciar bé el mot 'espardenya', i, per tal d'assenyalar-ne unes, deia 'les serenyetes'. D'ací que el rebatejaren com a "Serenya" (Antich Brocal 2020, maig 5); *Societ, el* (Pics), l'al·ludit era presentat a altres persones pel seu sogre amb la frase: «Este és el meu socio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 129); *Songa, el* (Alb), segons el testimoni d'un descendent dels motejats, un avantpassat quan era menut, en referir-se a uns animals, els assenyalaria dient: «Eixos són gatets, eixos són gossets, [...]». (Romaguera Navarro 2022).

---

⁸⁰⁹ Garcia Perales (1997: 445) documenta a la Granja de la Costera un malnom sorgit a partir d'un delocutiu molt semblant: «PUDOLÀ: “Si et pegue una ‘pudolà’, per comptes de ‘cudolà’».

⁸¹⁰ El DNV ho considera una variant formal de sedeny o sedenya, que pot fer referència a l'adjectiu «vigorós, molt sa, que no es corromp» o un substantiu com un «Ble de cotó que es fa passar per davall de la pell per a mantindre un drenatge».

t) *Tallacurt, el Tio Paco* (Tor), era un captaire d'Albal que demanava almoïna al mercat de Torrent dient: «Una *limosneta* per al tio Paco, que tallà curt» (Xust Marcilla 2017: 27); *Tara* (Alc), deformació de “Tira”, perquè solia dir: «Tira, tira!» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 113); *Tarzan* (Alc), una versió deïa que «un avantpassat repetia constantment l'expressió “jo, Tarzan!” mentre es donava cops al pit» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 106).

Tingam (Alc, Tor), l'al·ludit solia dir a la gent: «Bon dia tingam!» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 113); *Tiraló* (<*Tira-lo*) (Cat); *Tira't Ara* (Cat), el motejat deïa que s'anava tirar a un pou d'aigua que hi havia al costat d'un rajolar, i la gent l'animava a fer-ho dient-li: «Tira't ara, tira't ara!» (Canovas 2018, octubre 13); *Tramuntana, el Tio* (Alc), sempre que li preguntaven per l'oratge, deïa que feia «aire de Tramuntana» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 114); *Traqueta* (Alc), conten que un avantpassat solia preguntar amb assiduïtat al seu pare sobre quina haca havia de traure primer abans d'anar-se'n al camp: «Pare, trac l'haqueta? Trac l'*atra* haqueta?»⁸¹¹, i d'ací el malnom (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 114); *Tonyinera, la* (Alc), en veure que uns xiquets l'empanyaven, un avantpassat de la persona al·ludida els amenaçava dient-los: «Aneu-vos-se'n o trauré *la tonyinera!*», que era un trabuc que tenia a casa (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 114).

x) *Xatxo, -a, el/ la* (Pics), una versió deïa que aïixava el seu animal amb el crit de «xa, xa» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 109); *Xaval* (Alc), una versió indica que sovint s'adreçava a altres persones exclamant: «Xe tu, xaval!» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 88); *Xorra, la* (Pics), atribuït a una dona que, quan tenia la menstruació i se n'havia d'anar a treballar, sovint deïa: «i ara he d'anar xorra que te xorra?» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130); *Xorro, el* (Cat), li'l posaren a una persona que un dia, en una trobada amb altres persones, tenia moltes ganes d'orinar, però com no es podia moure del lloc on estava perquè no volia incomodar els altres, va haver d'aguantar-se fins que va arribar un moment que ja no va poder resistir-se'n més. Aleshores, quan finalment se'n va anar a orinar, com estaven al camp, la gent que es trobava a prop d'ella, en sentir-la fer-ho, va comentar: «Ah carai, quin *xorro!*» (Segarra 2021).

2.9.6.2. Interjeccions de suport. Interjeccions castellaneres o castellanitzades

Pospós, -a (<cast. *Pués*) (Alb), tal vegada per repetir la conjunció castellana *pues*. És possible que siga un malnom similar al *Pues-pues* documentat a Elx (Baix Vinalopó) (Castaño i Garcia 1984: 54); *Qual*,⁸¹² *el Tio* (?) (Man).

2.9.6.3. Locucions catalanes, interjectives o no, servint de suport a la frase o al diàleg; o de resposta

*Xe*⁸¹³, *el del* (Mas), segurament el motejat repetiria amb assiduitat aquesta interjecció típicament valenciana; *Perilla* (Alf), era sereno i solia repetir constantment: «A perill de...» (Puchades Pastor 1991: 215 [nota 95]); *Quants, el Tio* [kwáns] (Cat), el motejat, quan era adolescent i va començar a treballar, un dia després d'haver-li pagat el primer jornal va exclamar amb satisfacció per la quantitat de diners que havia cobrat: «Quants diners! Quants diners!» (Delhom 2019, juliol 6); *Sisí* (Alc, Beni), a Alc, se li va atribuir a un antic alcalde que solia contestar a tothom amb l'afirmació repetida de: «Sí sí» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 113); desconeixem el motiu d'aquest mateix malnom a Beniparrell, però deduïm que deu d'haver partit d'un delocutiú similar; *Titarribe* (Tor), l'al·ludit sembla que solia dir amb to amenaçador: «si t'arribe a...» (Climent Company 2019); cal advertir també la pronúncia defectuosa de la *-s* inicial, que ha estat substituïda per una *-t*, segurament per un defecte de parla del motejat.

---

⁸¹² Podria ser també una afèresi de *Pasqual*.

⁸¹³ «Salvador Cases (el del che)» (cf. Casañ 2006: 82).

2.9.6.4. Crits habituals

2.9.6.4.1. Crits familiars

Calai (<*Calo* <*Pasqual*) (Alf, Sed), en nàixer el seu fill, deien: «Quin *Calai* més fi» (Puchades Pastor 1991: 211 [nota 2]); *Colo* (Alf), «Quan era infant son pare l'anomenava *Piccolo*> *Colo*» (Puchades Pastor 1991: 215 [nota 89]); *Galló* (Alc), la mare d'un avantpassat solia dir-li a l'al·ludit quan era xicotet: «Eres un galló d'or!!» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92).

Jesús, el (Tor), de nom Albert, de menut va ser un xiquet molt agraciat al qual familiars i veïns l'anomenaven “el Jesuset”. En regentar una taverna quan es va fer una persona adulta, hom començà a referir-hi amb el nom de *Cal Jesús* (cf. Fresquet Gozalvo 2011: 255); *Merla* (Alc), una versió deïa que la mare del motejat s'adreçava al seu fill anomenant-lo “mirlo de plata” (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 96); *Pelaïlla* (Tor), de l'expressió referida a un infant: «Quin xiquet més bonico, és una pelaïlla» (Bermell Celda 2014, agost 25, 19:55).

Perla, -eta (Alc), una versió deïa que una mare afalagava el seu fill amb l'expressió: «eres una perla!» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 112); *Perlo*⁸¹⁴, *-ito* (Alc).

Reiet, el (Alc), era el fill més menut d'una família nombrosa, i son pare li deïa que era *el Reiet* (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 74); *Reina, la* (Cat), un pare procedent d'Albacete, quan s'adreçava en castellà a una filla, solia dir-li: «Ay, mi reina!», i *Reina* que li quedà a ella i als seus descendents (Segarra 2021); *Rica, la* (Cat) el pare de *la Reina* li deïa també a un altra filla: «Ay, qué rica es mi niña!!», i a *la tia Rica* se li quedà de malnom *Rica* (Segarra 2021).

---

⁸¹⁴ És una masculinització de *Perla*.

2.9.6.4.2. Crits professionals

Acabe/ Cave, -s, l'/ el/ els (Alaq, Picn) a Picn, venia sardines al crit de: «Eh, que s'acaben!» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 111); *Almendritas, el Tio* (Sil), era un venedor de porrat que va ser motejat així «pel crit que donava anunciant els productes garrapinyats» amb què comerciava (cf. Antich Brocal 2007: 67).

Barralots, el Tio (Qua), era un venedor ambulant que cridava: «barralets i barralots, gots i gotets, gavinets per a matar sogres...!» (cf. Sancho & Sancho 1998: 50); *Dacsa i Morret, ca* (Sil), era el nom d'un magatzem de pinsos la propietària del qual també en venia «[...] pels carrers al crit de: “Dones... dacsa i morret!”», en referència a la dacsa triturada amb segó, [...]» (cf. Antich Brocal 2021a: 149).

Panyero, el (Sed), de xicotet, el motejat es col·locava darrere d'un venedor de panys i repetia el crit d'«el panyero!!» que aquest comerciant proferia (cf. Ruiz Monrabal 2008: 191); *Pablanquer* (Alf), el motejat «amb una cistella anava pel carrer dient: “Pa blanc i rosquilletes!”» (Puchades Pastor 1991: 212 [nota 18]).

Rellenitos, la (Pai), era una venedora d'entrepanys farcits de merengue que solia anunciar la seua presència als carrers de Paiporta amb el crit de: «Aquí està *la Rellenitos!*» (cf. Mirabet Pastor 2004: 68-69); *Relotgí, el Tio* (Qua), era el crit suau amb què aquesta persona advertia els que tenien algun rellotge per a arreglar (cf. Sancho & Sancho 1998: 52); *Traigo* (Pics), era una persona de Picassent que es dedicava a la venda de loteria, i que solia dir: «Traigo, traigo!» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130); *Voi* (Ald, Cat), a Catarroja, ho deia un cabrer que avisava així els veïns per tal que li prepararen el ramat que havia d'arreglar per a traure a pasturar. Podríem dir que era una persona que exercia un ofici relacionable amb el que antigament feien els dulcers.

2.9.6.5. Expressions habituals manllevades a cançons, proverbis

Pel que fa a cançons, en la major part dels casos es trasllada al malnom el títol o una part de la tornada, sovint la més coneguda o reeixida: *Camino Verde*⁸¹⁵ (Beni), segurament en referència a una de les cançons més conegudes del compositor basc Carmelo Larrea, interpretada, entre altres, per Antonio Molina, potser perquè sovint la cantaria; *Casita de Papel, la* (Alb), té relació amb una cançó anomenada «Mi casita de papel⁸¹⁶», que va ser popular durant els anys 40 del segle XX.

Conole (Alb, Alc, Tor), segurament de l'expressió «ole con ole», present en una tonada flamenca que solia cantar-se davant d'algun fet graciós, i que va ser l'origen del malnom d'una persona de la Pobla de Vallbona (Camp de Túria), tal vegada pel fet de repetir-la sovint: «“Conole”, fruto de la expresión “Ole con ole” que se decía ante un hecho gracioso» (cf. Soria Andreu 2019: 33). Aquest malnom es popularitzà a la nostra comarca perquè així s'anomenava un roder torrentí de finals del XIX. També es documenta a Benimaclet (València): «Con-ole» (Poble de Benimaclet 2017).

La Más Bella (Cat), les amigues de l'al·ludida li ho tragueren de joveneta perquè sovint li cantaven una cançó⁸¹⁷ on una part de la qual contenia aquestes paraules: «por ella, por la más bella, por la botella» (Segarra 2021); *Mira que eres linda, el* (Alc), atribuït a un xic que li cantava a la seua núvia una cançó d'Antonio Machín, la tornada de la qual deia: «Mira que eres linda» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 101); *Matarile* (Pics), el motejat cantava: «en el fondo del mar, matarilerilerile...» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 128).

*Pepe Mio*⁸¹⁸ (Alaq, Alb), és possible que fera referència als versos d'una cançó flamenca que deia: «hijo Pepe, Pepe mío // [...]»; *Pitxi* (Alc), en referència a una cançó popular castellana que deia: «Pichi, es el chulo que castiga»; a Callosa d'en Sarrià (la Marina Baixa), trobem el mateix motiu: «el *Pitxi* (“cantava aquella cançó”）」 (cf. Colomina Castanyer 1991: 365); a Alc, per extensió semàntica, tenia el sentit de persona que vestia de forma elegant (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 102).

---

⁸¹⁵ Cf. «Camino verde ... Antonio “Fuertes”» (CMB 2018: 3).

*Quitolis*⁸¹⁹, *Ismael de* (Alaq), segurament el mateix motejat, o algun avantpassat, cantaria a les misses del poble el «Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis⁸²⁰» com una persona de Cambrils (Baix Camp) anomenada *lo Quitolis* (cf. Moreu-Rey 1981: 194).

Saragata (Alc), una versió deia que el motejat cantava una cançó la lletra de la qual repetia: «Saragata, Saragata, Saragatona!!» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 102); *Taranena*⁸²¹ (<*Tararena*) (Alaq), podria tenir alguna connexió amb una «cançoneta taral·lejada» (cf. DNV); *Tongorrongo* (Xir), potser tinga alguna relació amb la cançó “Tongorrongo, no dudes más”, que era el nom d’una peça musical del compositor valencià Leopoldo Magentí.

Altres malnoms relacionables han estat atribuïts per la manera de cantar, o bé per imitar els sons dels ocells: *Canari*⁸²², *el (Tio)* (Alc, Cat), a Alc, el motejat imitava els xiulits dels canaris (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 95); a Cat, el motejat, quan era xicotet, va cantar davant d’altra gent en la taverna de son pare, i un client del local va dir: «Xe, si canta com un canari!» (Maolleta 2010b). Un cas semblant és el del *Tio Judia*⁸²³ [ʃoðía] (Alb), el qual tenia el costum de xiular amb assiduitat, de manera que hom el relacionava amb el cant cridaner d’aquest ocell (Ricart Vila 2021, febrer 22).

---

⁸¹⁶ Va ser composta pel músic valencià Francisco Codoñer Pascual; «[...] Rosarin filla de pepita la casita de papel [...]» (Losa 2020, agost 12).

⁸¹⁷ És possible que fora una cançó anomenada *Canción de Cuna*, del grup musical *Decibelios*, de l’any 1985.

⁸¹⁸ A Alaquàs: «Pepe *Mio* que déiem (José Martínez)» (Tarín i López 2013: 64). A Albal: «Pepe-mío» (Hernández Sanchis 2007: 1). La lletra de la cançó deia: «hijo Pepe, Pepe mío // casaté con la gitana // que con la gachí no puedo //». Podria ser-ne una altra que desconeixem, però aquests versos pertanyen a una cançó anomenada *A la madrugá, fin de fiesta*. Disponible en línia a: <<https://tomaflamenco.com/en/tracks/10925>>. [consulta 10-4-2022].

⁸¹⁹ També es documenta a Llombai (Ribera Alta): «*Quitolis (Qui tollis)*» (cf. Juanes i Peris 2017: 96).

⁸²⁰ «Corder de Déu, que llevés el pecat del món, tin pietat de nosaltres».

⁸²¹ *Taranena* és la variant formal que el DCVB documenta a Eivissa: «Rondalla, romanç, contarella falsa o sense valor (Eiv.). “No em vengues amb taranenes!”». A Alaquàs es documenta aquesta mateixa forma: «mon tío Beta (Miguel Beta Martínez, *Taranena*), [...], anava de cotxero en el tramvia de cavalls» (Tarín i López 2013: 66).

⁸²² Sanchis Carbonell (2011: 50) i Donat Matarredona (1997: 362) recullen la mateixa motivació a Ontinyent (la Vall d’Albaida): «xiulava com un canari». Gargallo Gregori (2015) documenta *el Tio Canari* a la Vall d’Uixó (la Plana Baixa) amb la motivació que «sempre anava xiulant pel carrer i ho feia molt bé». *El Canari* de Tarragona era “bon cantor” (Moreu-Rey 1981: 148). Al Perelló (Baix Ebre), el motejat «tenia la veu molt fina, i quan cantava, els amics deien que semblava un canari» (Martí Mulet 2020: 25).

⁸²³ Cf. «Chodía» (Verdeguer Escibà 1991: 156); «Jodia» (Hernández Sanchis 2007: 1).

2.9.6.6. Salutacions diverses

Tingam (Alc), un avantpassat sempre solia dir a tothom: «Bon dia tingam!» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012 : 113); *Poca noches, Tio* (<*Pocas Noches* ?) (Mis), Ortiz Gimeno (2017, setembre 16, 11:44), és possible que diguera “pocas noches” amb assiduïtat en comptes de “buenas noches”. Probablement té un origen semblant al del (*de*) *Bona Nit* d’Almussafes (la Ribera Baixa), que se li va atribuir a una persona perquè, quan va ser regidora de l’ajuntament, «saludava l’alcalde amb un “bona nit! de manera insistent fins que aquest li responia» (Llopis Aranda 2013: 250).

2.9.6.7. Locucions emprades per repapiejadors del passat, glòries pretèrites, fabulacions futures

Fortuna (Pics), va dir de camí al treball: «vaig a buscar fortuna» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 127).

2.9.6.8. Expressions remarcables

2.9.6.8.1. Estultícies, estupideses, accions destrellatades

Botifarró (Alf), la persona motejada «li demanà un botifarró a sa mare i aquesta li'n penjà un rastre i va eixir al carrer» (cf. Puchades Pastor 1991: 215 [nota 76]); *Capa-raboses* (Alc), crià una rabosa a casa i la va capar per tal de fer-la pacífica (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 95); *Capa-rates* (Cat), un avantpassat va capar una rata (Guerrero 2020, 8 de gener); *Comptamossos* (Cat), comptava la quantitat de mossos que li eixien de cada barra de pa que comprava de diferents forns per tal de veure quin de tots li'n proporcionava més quantitat (Guerrero 2020, 8 de gener); *Dillunsos, Tonet el dels* (Alc), només li servien beguda dilluns, ja que bevia molt els cap de setmana i l'havien de portar a l'hospital (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 110); *Foc al Rabo*⁸²⁴ (Pics), li va prendre foc a la cua d'una bèstia perquè tirara amb més força (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 127), *Ginjola, la* (Ald), un dia se'n pujà dalt d'un ginjoler (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 89); *Pallasso, -a, -s, -es, el/ la/ els/ les* (Beni, Cat, Mas, Pai, Qua, Tor), a Cat, un avantpassat solia enfilar-se i botar d'arbre en arbre agafant taronges, per la qual cosa hom deia que semblava un pallasso (Costa Pons 2018); *Panoli* (Cat), un avantpassat, quan era xicotet, sempre demanava "pa amb oli", per la qual cosa un dia sa mare li'n penjà un entrepà al coll (Lerma March 2022, juliol 1); *Pi, el* (Alc), de menut un dia s'enfadà, se'n pujà dalt d'un pi, i no va baixar-ne fins que no passaren unes hores (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 93).

---

⁸²⁴ Remolar Franch (2008: 435) també documenta aquest mateix malnom a Betxí (la Plana Baixa), dins d'un subapartat anomenat "característiques físiques i minusvalideses": «Foc al Rabo».

2.9.6.8.2. Accidents, crueltats, desgràcies, venjances

Alguns accidents més memorables que han originat malnoms tenen com a denominador comú que ocorregueren un dia de paella: *Corona*⁸²⁵ (Alc), va patir un accident fent una paella i se li va cremar part del cap, per la qual cosa la gent deia que portava corona (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 76); *Moreno de la Conilla, el* (Sed), en un dia de paella, uns amics li demanaren que agafara un conill i, en intentar-ho, l'animal li mossegà la mà (cf. Ruiz Monrabal 2008: 180).

Altres accidents implicaren l'amputació, desfiguració per cremades, pèrdua d'algun membre del cos, o la presència d'alguna marca per la qual aquestes persones arribaren a ser recognoscibles: *Curreta, la* (Cat), un carro li tallà el bracet mentre jugava al carrer de menuda (Segarra 2021); *Cremades*⁸²⁶ ? [kremáes] (Cat), *Mellat*⁸²⁷, *el* (Alc), una haca li va soltar una perxada a la boca i li caigueren tres o quatre dents (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78); *Morro Cremat* (Qua); *Pinotxo*⁸²⁸ (Alc), el mateix motejat contava que es va llançar de cap a una bassa mig buida i, de l'impacte de la cara amb el fons, se li va quedar el nas roig i pelat (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 105); *Quemao* (Man), *Safranar* (Alc), els pares regentaven el bar d'un lloc anomenat *el Casinet*, i un dia li va caure a una cama, per accident, oli calent d'una paella, la qual cosa li va provocar unes cremades que el varen mantenir convalescent durant un temps; se suposa que el motejaren així pel color groc del iode que li aplicaren per a curar-li les ferides, del mateix color que el safrà (Hernández Marí 2020).

---

⁸²⁵ Una altra versió semblant apunta a un succés que va ocórrer entre dos germans quan eren xicotets. Un dia mentre un dels dos, que era el més gran, subjectava l'altre més menut al costat del foc de la llar de casa, el més gran es va adormir, i el xicotet caigué al foc i es cremà la coroneta del cap. Aleshores, en aquesta part del cap se li va quedar una marca on ja mai més li va créixer cabell (Simó Rosaleny 2020). Remolar Franch (2008: 441) també n'assenyala una motivació semblant a la referida als pobles d'Alcàsser i Xirivella (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364): «se li queia el pèl en forma circular».

⁸²⁶ A Alfara del Patriarca (l'Horta Nord) existeix un malnom com *Cara Cremà* perquè «efectivament la té» (Cuñat 2021).

⁸²⁷ Martí Mestre 1994: 208) observa que «segurament pres del castellà *mellado*».

⁸²⁸ A Cullera (la Ribera Baixa), Fresquet Fayos & Villafrañca Giner (2000: 218) documenten un altre motiu relacionat amb la mentida: «(per ser trampós)».

Socarrim (Man), es cremà un braç treballant en una fàbrica de ceràmica (Gallego Sánchez 2023); *Tort, el* (Pics), li explotà un *barrino* (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 123); *Ull, el de l'* (Alc), quedà tort jugant al joc infantil del “piqui” (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 81).

La popularitat dels bous al carrer⁸²⁹ i algun contratemps relacionat amb ells ha estat també l'origen d'alguns malnoms. D'una banda, una persona d'una família de Picassent va ser anomenada *del Bou* (Pics) perquè la va “agafar” un d'aquests animals (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 65), és a dir, un bou la va topar. De l'altra, una persona d'Alcàsser va ser motejada amb el renom del *Vaqueta* (Alc) perquè va ser envestida per una vaqueta un dia que se celebraven bous al carrer (Gericó Reynal 2020).

Pel que fa a renoms relacionats amb atacs d'ira o reaccions violentes contra persones, animals o propietats per culpa d'algun fet episòdic, podríem esmentar: *Gavinà* (<*Ganivetada*) (Pics), perquè una mare li va llançar un ganivet a un fill quan aquest era menut (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 127); *Matacaballos*⁸³⁰ (Pics), el motejat va matar un cavall d'una pallissa (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 127); *Maret, -s, el/ els* (Sed), deia que totes les maretes⁸³¹ o aus mares havien de morir perquè així evitava que els ocells es reproduïren i es menjaren les collites, és a dir, se li va atribuir a un llaurador que matava “les maretes” (cf. Ruiz Monrabal 2008: 166); *Nene, el* (Sed), un avantpassat de l'al·ludit, de nom Bautista Valero Ortega, vivia en una barraca i era carlista. Un dia, uns contraris polítics calaren foc a la barraca on vivia amb la seua família i, en cremar-se, la gent va acudir-hi per a salvar el “nene”, un fill de la persona anteriorment citada anomenat Bautista Valero Boix (cf. Ruiz Monrabal 2008: 187).

---

⁸²⁹ En altres terres de parla catalana hom ho coneix amb pel nom de “correbous”.

⁸³⁰ A Algemesí (Ribera Alta), segons Baldoví i Pujades (1997: 80), se li va atribuir a un carnisser de carn de cavall.

⁸³¹ Podria referir al que el DNV anomena “Au femella mentre cria, especialment la femella del teuladí” (cf. *mareta*, DNV).

Paleta, Ø/ la (Alc), el motejat era un xiquet indisciplinat i molt mogut a l'escola, i com el mestre emprava una paleta per a donar colps de càstig als estudiants entremaliats, i ell era dels estudiants que més en rebia, els companys li tragueren “el de la paleta” (Navarro Martínez 2022); *Cremapallers* (Pics), cremava pallers pel terme (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 84).

Per últim, alguns malnoms relacionables amb els òbits o les defuncions podrien ser: *Ninyo, la del* (Pics), era una dona a la que se li va morir un fill menut (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 110); *Lluent, el* (Picn), una versió deia que, quan va morir, «estava més lluent que mai» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 136); *Penjat*,⁸³² *el* (Man), cf. Català Gimeno (1992: 264); *Ploró, Gostino el* (Pai), el motejat, en quedar vidu d'una dona molt jove, cada vegada que nomenaven la seua dona, li donava pesar i es posava a plorar, aleshores els seus cosins li deien que era de “lacrimal flux”, i d'ací el malnom (Fabra Tarazona 2020, agost 14).

---

⁸³² És possible que algun familiar dels motejats es suïcidara. Moreu-Rey (1981: 198) conta que s'anomenà *can Penjat* a un família de Roses (l'Alt Empordà) perquè un dels seus membres «es penjà».

2.9.6.9. Paraules o frases en altres llengües

2.9.6.9.1. Castellà

García Osuna (1999: 174) observa que els sobrenoms que s'empren en castellà cerquen «un efecte més expressiu, sobretot, de caire còmic», i a més a més, amb alguns d'ells, hom «té la consciència que pertanyen a un altre sistema lingüístic». Aquest motiu “contrastiu”, que destaca una manera de parlar poc habitual en un lloc valencianoparlant com els dels pobles del nostre corpus, ha estat al llarg del temps, al nostre parer, la causa fonamental del seu arrelament popular en forma de malnom.

- *Al Pijo* (Beni), una persona que cridava pel carrer l'expressió *Al pijo* (Pons Polit 2016).
- *Barata, la* (Alc), perquè solia repetir l'expressió: “mira este barato!”, que a Alcàsser i a Picassent s'aplicava a persones vanitoses, elegants, ben vestides (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 109; Lerma Serra 1975: 89); *Bollo, el/ la* (Alaq, Alc), en tocar-li la loteria, la gent del poble li deia: «Xe quin *bollo!*» (Tarín López & Ferrer Guzmán 2017: 171); a Alc, la motejada es referia a tota classe de pa emprant el mot *bollo* (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 90).
- *Cabalote* (Sil), era una persona vanitosa, que vestia amb elegància, i el comparaven amb un militar de finals del segle XIX anomenat Virgilio Cabalote⁸³³. La gent li deia: «vas més mudat que Cabalote» (Alba Puig 2018); *Canuto* (Pics), va dir «vaig a fumar-me un canuto» en comptes d'un “cigarro” (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 126); *Conello* (Alc), una versió deia que, en arribar a la caserna on li tocava fer el servei militar i declarar que era d'Alcàsser, un superior li va confirmar que també hi havia altres persones del seu poble, i aleshores va contestar: «Sí, yo los *conello*» (cast. *conozco*) (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 110); *Cortacuellos* (Alc), solia dir: «A ese el cuello cortado!!» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 76).

---

⁸³³ Virgilio Cabalote va tenir un carrer dedicat a la seua persona a la ciutat de València durant la Segona República.

- *Debo, el Tio* (Xir); *Deberà* (Man).

- *Gallo, el* (Sil), el motejat era un llaurador seriós i faener. Com, quan plantaven arròs, els llauradors anaven en fileres els uns al costat dels altres, i l'al·ludit no parlava amb ningú mentre treballava, solia avançar en la faena a tots els altres. Aleshores, un dia, un dels seus companys va exclamar: «Xe, si pareix el *gallo* del corral, sempre davant, davant!». Com aquests companys tenien el costum de fer-li aquest comentari sovint, se li va quedar de malnom (Antepasados de Silla 2014, febrer 5).

- *Llorón* (Alc), un avantpassat repetia sovint aquest mot quan parlava (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84).

- *Mandao*⁸³⁴ (Alc, Pics) a Picassent, era la frase insistent que l'al·ludit feia servir en dirigir-se a la gent: «¿Com estàs *mandao*?» (Albert Martorell 1989: 23); a Alcàsser n'hem trobat dos versions: 1) Per l'expressió que sovint repetia: «quin *mandao* estàs fet!»; 2) Deia que anava a fer un "*mandao*", amb el sentit d'una comanda (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 111).

- *Mírame* (Alb, Beni); *Marajo, el* (Pics), o bé perquè, quan jugava a les cartes, deia: «mientras barajo no pierdo», o bé perquè, quan jugava a les xapes, afirmava: «me rajo» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 127); *Mozo, el/ la* [móso] / [mósa] (Alc), era gent de parla castellana que s'adreçava a altres persones al carrer fent ús d'aquest mot (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 111).

- *Noïra* (Cat, Mas), una versió deia que un pare que es negava a autoritzar el viatge de les seues filles a Madrid els va dir: «a Madrid no irà, a Madrid no irà!» (Segarra 2021); una altra versió conta que, en saber que aquesta persona no es presentaria al lloc al que havia d'acudir perquè era bastant mandrosa, una altra va dir: «este no irá!!» (Delhom 2019, juliol 6).

---

⁸³⁴ *El Mandao* de Picassent s'anomenava Ricardo Dalmau i procedia de Silla. El malnom familiar que tenia a Silla era *el Golfo*.

- *Otxo* (Sil), *els de l'ocho* és una manera popular a la comarca de referir a persones castellanoparlants: «[...] fets de parla habitual: [...] *Ocho*» (cf. Zaragoza Pérez 1991: 256). Moreu-Rey (1981: 196) documenta un malnom semblant com el de *l'Otxu Reales* a Sant Llorenç de Morunys (Solsonès) perquè el motejat, en tornar del servei militar, repetia aquest castellanisme quan jugava a les cartes.

- *Panarra* (Cat), uns pescadors torraven uns peixets un dia que el rei Alfons XIII visità l'Albufera. El monarca, en veure'ls, s'acostà a aquests hòmens, i els va demanar que què feien. Un d'ells, va replicar: «Pues aquí nos tiene, asando unos pescaditos». Aleshores el rei remogué amb un bastonet les brases de la torrada i, en aparéixer una tenca, va exclamar: «Hombre, eso es una panarra!». A partir d'aquell dia començaren a dir-li *Panarra* a la persona que es va adreçar al rei explicant-li el que feien (cf. Pérez Puche 2011: 27); *Pepino*, -a el/ la (Alc), treballava d'esporgador en una finca rural en la qual hi havia un emparrat que produïa uns fruits que ell sovint anomenava “pepinos” (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 93); *Pueblo, la de mi* (Cat), era una persona que sempre parlava del seu poble comparant-lo amb Catarroja: «En mi pueblo ..., en mi pueblo ...» (Segarra 2021).

- *Quiero* (Alb); *Ratat del Quiero, el* (Alb).

- *Santón, el* (Man), el malnom ha estat castellanitzat, tot i que la frase delocutiva d'on prové ens ha estat comunicada en valencià. La gent solia dir-li al motejat: «Mira-lo, pareix un santó!» (Bartual 2019, octubre 21); *Senyora, el de mi* (Pics), en referir a la seua dona, el motejat solia anomenar-la així (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 109); *Susto*⁸³⁵ (Alf), se li va atribuir a una persona que va dir: «Xe, quin *susto*». A la família del motejat també l'anomenaven *la Família del Susto* (Puchades Pastor 1991: 215 [nota 100]).

- *Tirana* (Alf), segons Puchades Pastor (1991: 215 [nota 98]), com el motejat era una persona estalviadora, solien dir-li: «No tira na[da]»

- *Veterano, el* (Cat), al motejat, quan era xicotet, uns soldats que anaren a la taverna de son pare li posaren una camisa de soldat i una gorreta, i com a tots els va fer gràcia, li digueren: «Mira-lo, si pareix un *veterano*!» (Segarra 2021); *Voipallà* (Alc), solia dir: «Voy pa lla!» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 114).

---

⁸³⁵ A Bocairent (la Vall d'Albaida) Satorres Calabuig (1991: 221) documenta un motiu semblant: quan el motejat «va muntar la seua tenda deia: “Xe, quin *susto tinc!*”».

- *Xavea* (Alaq, Alc), significa *muchacho* en castellà (DLE de la RAE). Li ho van atribuir a una persona d'Alaquàs quan era menuda perquè, com guanyava fàcilment en el joc de les xapes a uns altres xiquets, un home castellanoparlant que el va veure jugar va exclamar: «Caramba con el chavea!» (Soriano Bessó 2004: 199).

2.9.6.10. Francés

*Jacqueline*⁸³⁶, *la* (Alc), els pares havien emigrat a França i li posaren aquest nom a una de les filles; *Lilí, el Tio* (Cat), era francès i quan li presentaven gent, li deien: «*Il est ...*, *il est ...*» [iléjlé] > [lilí]; *Petit Rouge, le* (Alf). També podrien ser prenomes francesos els malnoms *Jean*⁸³⁷ (Sil) i *René* (Pics).

---

⁸³⁶ A Vinalesa (l'Horta Nord), li'l posaren a una xica que s'assemblava físicament a la Jacqueline Kennedy (Biosca Postius & Garcia Navarro 1992: 481).

⁸³⁷ S'anomenava José Zaragoza Motes (cf. Antich Brocal 2009: 31), és a dir, que no era el seu prenom.

2.9.6.11. Anglès

*Dandi*⁸³⁸, *el* (Alaq), entenem que podria haver estat atribuït per ser un «home elegant i de maneres acurades» (cf. DNV); *Milord* (Beni), *Poms, la* (Alc), la persona al·ludida pronunciava així una marca de cosmètics anomenada *Pond's* (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 112), que va ser inventada per un farmacèutic nord-americà anomenat Theron T. Pond (1800–1852)⁸³⁹.

Cal assenyalar la presència de malnoms relacionats amb varietats de taronja procedents dels Estats Units, i que han sorgit a partir d'anècdotes produïdes en un entorn rural lligat al conreu de cítrics com és l'Horta de València. D'una banda, a Picassent, a una persona se li va atribuir el malnom de *Califòrnia*⁸⁴⁰ perquè, quan collia taronja d'aquesta varietat, deia que era molt bona (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 113). D'altra banda, a una persona d'Alcàsser el motejaren *Topso* (Alc) perquè li agradava molt menjar una altra varietat de taronja anomenada *Thompson* (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 94).

Beltran Calvo & Segura-Llopes (2017: 75) observen que «la presència d'anglicismes en valencià es limita només al lèxic relacionat amb els materials de construcció, que devien entrar pels ports marítims». Nosaltres hem documentat l'ús d'un anglicisme d'aquest camp semàntic com *pórlam* (<*Pòrtland*<*Portland*⁸⁴¹) a Alcàsser: *Gaiato de Pórlam* i *el Pórlam*⁸⁴².

---

⁸³⁸ A Ontinyent (la Vall d'Albaida) també es documenta un *Dandi* amb el sentit de «persona molt elegant i de fines maneres que solia vestir sempre ben vestit» (cf. Sanchis Carbonell 2011: 77). A l'Alcúdia (la Ribera Alta) es documenta una variant formal com *Dondi* (<*Dandi*), que era «una persona molt masculista i pensa ésser important» (Bou Clemente & Cucó Oliver (1986: 356 [nota 8]).

⁸³⁹ Cf. <<https://library.duke.edu/rubenstein/scriptorium/eaaponds.html>> [Consulta 3-7-2020].

⁸⁴⁰ L'origen d'aquest estat nord-americà podria venir a partir del personatge literari de la reina *Calafia*, de la novel·la de cavalleries *Las sergas de Esplandián*, de Garcí Rodríguez de Montalvo, de principis de 1500, continuació de l'*Amadís de Gaula* (cf. Gudde, Erwin G. & William Bright (1998), *California Place Names: The Origin and Etymology of Current Geographical Names*, Berkeley & Los Angeles, California/ London, University of California Press, p. 60 [1a ed. 1949]).

⁸⁴¹ Segons el GDLC, «de l'angl. *Portland (stone)* 'pedra de Portland', petita península del sud d'Anglaterra, rica en pedra calcària amb què es fabricava aquest ciment».

⁸⁴² *El Pórlam* també era referit amb el malnom de *Tros de Pórlam* (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 119) per ser una persona «basta, tosca». És una metàfora basada en la rigidesa o duresa d'aquest material.

L'anglicisme *Miss*⁸⁴³, seguit d'un nom de poble, ha estat emprat també com a recurs per referir a la bellesa de la persona motejada, tot i que en algun cas, de forma irònica, hom també podria haver al·ludit a la lletjor exagerada d'aquesta persona: *Miss Catadau, la* (Alc), era una persona d'Alcàsser amb vincles familiars a Catadau (la Ribera Alta) que va ser elegida bellesa de les festes d'aquell poble (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 57). Un motiu semblant es va produir a Bocairent (la Vall d'Albaida), on se li va atribuir a una xica el malnom *la Mis* perquè «va ser Miss Bocairent en 1936» (Satorres Calabuig 1991: 220); *Miss Alfafar* (Alf).

Kid és un altre anglicisme, en aquest cas connectat al món de la boxa, i es podria traduir per “xiquet” o “jove”. El portava el boxejador aficionat de Silla *Kid Palau*, que era barber de professió (Antich Brocal 2009: 33), tot i que també va arribar a regentar un gimnàs (Antich Brocal 2016: 98). *El Teacher* (Alc) era el malnom d'un mestre d'anglès. És el mot amb què es designen en aquesta llengua els professionals que es dediquen a l'ensenyament; *Xampi* (<*Champion*) (Tor).

També podem ressenyar l'ús de prenom anglesos o d'algun hipocorístic en aquesta llengua, tal vegada per la influència o pressió dels mitjans de comunicació o de la moda. Sobre aquest fenomen, els lingüistes Morant & Peñarroya (1996: 87) observen que l'ús dels anglicismes o d'altres estrangerismes s'ha produït més entre la gent jove, ja que, segons el seu parer, en generacions anteriors «la influència aliena era castellana», i «ara [finals segle XX i principis del XXI] és majoritàriament anglosaxona»: *Jackson*⁸⁴⁴ (Beni), *Joe*⁸⁴⁵ (<*José Luís/Juan Luis*) (Sil), *Peter, -a, el/la* (Ald) (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 125); *Richard* (Sed), *Richie* (<*Richard*, el seu nom era Ricard) (Alc), *Tàibol, el* (<*David*) (Alc), era una forma deformada resultant d'intentar emular una pronunciació suposadament anglesa de David (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 34-35); *Willi, el* (Alc), *Wilson* (Pai), *Xarli* (<*Charles*) (Alaq, Beni).

---

⁸⁴³ A Almussafes (la Ribera Baixa) també es documenta aquest anglicisme amb un sentit lloador: “Mis (la); «De jove era molt templada i semblava una *miss*» (Llopis Aranda 2013: 256).

⁸⁴⁴ Podria haver estat atribuït per algun tipus de semblança amb el cantant nord-americà *Michael Jackson* (?).

⁸⁴⁵ Cf. «[...] los “jóvenes” como: [...] JUAN LUIS: “Joe”» (Machancoses 1997: 26); «Josep Lluís *Joe* (J. L. Rosaleny)» (Monforte Casañ 2015: 429).

A Alcàsser va existir un pub a mitjans dels anys 80 del segle XX anomenat *el Richton*, que segurament va ser batejat així per tractar d'imitar la suposada modernor “anglosaxonitzant” dels noms anglesos amb què hom associava els nous espais d'oci o esbarjo de moda del seu moment. El nom de l'amo d'aquest local era *Ricardo*⁸⁴⁶.

2.9.6.12. Onomatopeies

*Fus, el Tio*⁸⁴⁷ (Qua), el motejat feia unes traques baratetes per a festes que resultaven molt fluixetes i la gent deia: «Fora Fus...! Fora Fus...!» (cf. Sancho & Sancho 1998: 136); *Guau, el* (Tor), segons Herreros Moreno (2000: 89), té a veure amb el crit d'un gos en castellà; *Nyic* (Xir), tal vegada del crit d'un gos o d'un porc (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366).

*Pulo*⁸⁴⁸, *el* (Pai), segons la informant paiportina Emi Marín (2021), la família del motejat criava titots, i, quan la dona de la casa tirava dacs a aquests animals per a nodrir-los, sovint repetia en cridar-los: «pulo, pulo, pulo!»; *Pim* (Qua), *Quac* (Alc), el motejat repetia habitualment aquest so.

Quiquiriquí (Qua), *Rum-rum*⁸⁴⁹, *-a, el/ la* (Alaq), probablement té a veure amb el mot d'origen onomatopèic *rum-rum*, que el DNV defineix com «remor, soroll confús», potser per la manera de parlar de la persona al·ludida; *Tat, de* (Xir), possiblement de l'expressió “Tate”, amb el significat de “para!”, “escolta!” (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365); *Tip i Tip* (Tor) (Beguer Esteve 2003a: V, 220; Herreros Moreno 2000: 156); *Tucutut* (Alb), *Uipi* [wípi] (Beni), *Xof*⁸⁵⁰ (Beni), cf. CMB (2018: 16).

---

⁸⁴⁶ També era conegut com *el del Richton*.

⁸⁴⁷ En altres llocs com a Bocairent (la Vall d'Albaida) aquest malnom ha estat emprat per a referir a persones altes i rectes de cos: «*Fus* (llarg com un fus)» (cf. Satorres Calabuig 1991: 220).

⁸⁴⁸ En un principi, sense l'aportació de la informant paiportina Emi Marín (2021), havíem considerat la possibilitat que també podria ser una deformació del cognom *Polo*, el qual es documenta a Paiporta en una llista de veïns de 1510: «En Anthoni Polo» (cf. Valldecabres Rodrigo 2002: 181). Però tenint en compte la informació presentada per Garcia Osuna (2011: 174), el motiu queda totalment fonamentat, ja que aquest investigador també en documenta una versió feminitzada al poble castellanoparlant d'Algímia d'Almonesir (l'Alt Palància), on a una persona motejada *la Tia Pula* l'anomenaren així per una raó semblant: «en escapar-se les gallines [la motejada] les cridava fent ús d'aquesta onomatopeia: "pula, pula, pula!"». També es documenta a l'Alcúdia (la Ribera Alta): «Pula» (Bou Clemente & Cucó Oliver (1986: 360).

2.9.6.13. Imprecacions/ Blasfèmies

Cagues (Alc), solia emprar l'expressió: «me cague en ...!»⁸⁵¹ (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 83); *Conyo*⁸⁵² (Mas), a Mas, els motejats procedien d'Aragó (Lacreu Navarro 2020, agost, 30), i segurament ho emprarien com a interjecció. Aleshores, el mot resultaria cridaner o peculiar a oïts de la gent del poble, més acostumada a sentir imprecacions en valencià; *Hòstia*⁸⁵³, *Tio* (Alf), era una persona que «utilitzava molt aquesta paraula» (Puchades Pastor 1991: 215 [nota 97]); *Malaia* (Xir), la persona al·ludida solia emprar la imprecació castellana: «Mal haya su alma» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364); *Redéu*⁸⁵⁴ (Alc), la persona motejada solia dir habitualment: «Redéu, redéu!» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 113); *Voteuadéu* (Beni), és possible que vinga de l'expressió: «Voto a Déu!», encara viva a Mallorca, però deformatada en “Vatua [Déu]” en aquesta illa, perquè, segons el DCVB, se'n fa un eufemisme del que es considera una blasfèmia.

---

⁸⁴⁹ Cf. «Rum-Rum/a» (Planells Segura 1991: 130); «tío Quico Rum Rum (Francisco Guillem Fluixà), que vivia al carrer de Sant Roc.» (Tarín i López 2013: 40).

⁸⁵⁰ Segons el DNV, és el «Soroll que fa un objecte al caure dins d'un líquid o d'una substància pastosa».

⁸⁵¹ A Pego (la Marina Alta) el malnom de *Cagó* prové del fet que un avantpassat tenia mal geni i solia proferir una blasfèmia semblant a la de “me cague en ...” (cf. Guerrero 2020, 15 de gener; Sendra Pérez & Comendador Duran 1991: 230 [nota 5]).

⁸⁵² Alonso Durà (2015: 43) observa que a Benaguasil (Camp de Túria) s'ha aplicat probablement a una persona que «llamaba la atención porque repetía mucho el taco castellano». També creiem que és el mateix cas que el del *Tio Cojones* d'Almussafes (la Ribera Baixa): «Parlava en castellà i sempre feia servir l'expressió: “¡cojones!”» (Llopis Aranda 2013: 252).

⁸⁵³ Domínguez Vicente & Domínguez Benlloc (2014: 2958) documenten un «Cagahòsties» a Lliria (Camp de Túria). Tirach Albentosa (2001: 83) també recull “el Caga hòsties” a Ceret (el Vallespir) amb un motiu semblant: «jurait sans cesse» (maleïa sense parar).

⁸⁵⁴ És el mateix cas que a Ontinyent (la Vall d'Albaida): «el fill del tio Redéu (segurament repetia sovint aquesta interjecció)» (Sanchis Carbonell 1988: 176).

2.9.6.14. Eufemismes

Moreu-Rey (1981: 44) assenyala que, pel que fa al seu corpus⁸⁵⁵, tot i que «la norma no tendeix pas a afavorir el subjecte portador del renom», no manquen els casos on «el sobrenom es veu neutralitzat per [l'] eufemisme», el qual és, segons Aritzeta (1997: 87), una figura retòrica «que consisteix a atenuar l'expressió de determinades idees o de determinats fets la cruesa dels quals seria excessivament brutal o desplaent, tenint en compte les convencions socials dels llenguatge». Nosaltres també n'hem trobat algunes ocurrences al nostre corpus com:

Caram (<*Carall*, cf. DNV) (Pics), una persona va exclamar: «Caram quina xica més guapa!» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 126); *Collansa*, *-es* (Picn), la persona motejada substituïa l'expressió imprecatorià de “collons” per “collans” (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 125); *Colloni*⁸⁵⁶, *el Tio* (Qua), segurament, és un eufemisme de *collons*; *Dioi*, *el Tio* (Man), era un pastor maniser que, per tal de no blasfemar, deia *Dioi* en comptes de *Diós* (Bartual 2019, octubre 21).

Fi de Fe, la (<*Figa de Ferro* ?) (Beni), cf. CMB (2018: 5), deu ser el mateix eufemisme que Alonso Durà (2015: 51) enregistra a Benaguasil (Camp de Túria): «21.- FIGA (DE) FERRO [>] (FIGAFÈ)».

---

⁸⁵⁵ Abasta totes les terres de parla catalana, tot i que en proporcions bastant baixes d'ocurrences valencianes en contrast amb les del Principat.

⁸⁵⁶ Garcia Osuna (2003: 334) menciona un malnom semblant com *el Tio Collonis* de l'Horta de Benimaclet, i en diu que és un eufemisme.

*Fotra*⁸⁵⁷, *-es*, *Ø/ els* (Mas), un avantpassat que era tartaner mai blasfemava. Aleshores, per tal d'incitar la seua haca, sovint exclamava: «Arre haca, fotre!» (Moncholí 2020, agost 30, 17:06). Suposem que, a diferència de la majoria de carreters, els quals tenien fama de renegadors i malparlats (cf. «renegar com un carreter», DNV), el fet que aquesta persona diguera “fotre” podria considerar-se bastant suau, a diferència d'altres parlars del domini lingüístic⁸⁵⁸; *Me-casso-n-diós* (Qua); *Punyecla*⁸⁵⁹ (<*Punyeta*) (Cat), Segarra (2021) recorda que gent gran de Catarroja com la seua àvia solia dir: «deixa de fer la punyecla!». Entemem que és un eufemisme de *punyeta*, no documentat pel DCVB. El DNV recull l'expressió «fer la punyeta (a algú)» amb el sentit de «molestar-lo o impedir-li fer el que vol». Potser ha estat atribuït a una persona perquè destorbava, molestava, o que sovint utilitzava aquest mot.

---

⁸⁵⁷ Cf. «22. Paco “Fotra”, vaqueria.» (Alcoy Comes 1995: 32).

⁸⁵⁸ Un malnom que il·lustraria la consideració d'emprar el verb *fotre* com a exemple de malparlar a Catalunya seria *lo Sobatre* del Molar (el Priorat), el portador del qual «era molt pietós i ben parlat, [per la qual cosa] substituïa el verb “fotre” per “sobatre”: “em vaig sobatre una arengada”» (cf. Moreu-Rey 1981: 160).

⁸⁵⁹ Com a derivat de “puny”, el DCVB assenyala que «Originàriament la locució *fer-se la punyeta* significava ‘masturbar-se’.»

2.9.6.15. Episodis relacionats amb el teatre, representacions escèniques o festes

Colom, -a (Alc), possiblement per fer de *l'Agüelo Colomet* en les processons del Corpus (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 95); *Conello* (Alc), una versió deia que en una representació teatral sembla que repetia: «con ello, con ello» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 110).

Corsàries, les (Ald), solien a anar a veure la representació d'una revista anomenada “Las Corsarias” (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 119); *Flare, -s, el/ els* (Picn), el motejat es va vestir de frare en una ocasió⁸⁶⁰ (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 129); *Nadales* (Alf), els cosins dels motejats anaven a la festa del poble i obrien la processó⁸⁶¹ muntats en cavalls (cf. Puchades Pastor 1991: 215 [nota 84]).

Paloma, el Tio (Alc), és possible que algun avantpassat representara el paper d'un personatge anomenat així en alguna obra teatral (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 97); *Pedro, el Tio/ la de* (Xir), el veritable nom de l'al·ludit era Josep Albiach i Requena, i va ser anomenat *el Tio Pedro* per interpretar, amb gran èxit, un personatge teatral que tenia aquest nom (cf. Camps i Paricio & Blasco i Ortí 1992: 7 [Nota 4]); *Pionono*⁸⁶² (Sil), es va disfressar del Papa Pius IX (*Pio Nono*) per carnestoltes (cf. Antich Brocal 2007: 259); *Porra, Tio* (Alc), una versió deia que en la processó del *Corpus* eixia d'un personatge que portava una porra (Simó Rosaleny 2020).

Rebeco, el (Alf), en una obra teatral interpretà el paper de *Rebeca* (cf. Puchades Pastor 1991: 215 [Nota 81]); segons el DCVB, l'accepció moderna del mot és equivalent a jaqueta, i ha estat presa d'una pel·lícula cinematogràfica titulada així, la protagonista de la qual portava una d'aquestes jaquetes de punt.

Samaritana, -o (Alf), la persona al·ludida va eixir de Samaritana en una processó (cf. Puchades Pastor 1991: 215 [nota 82]).

---

⁸⁶⁰ Aquest mateix motiu ja el documenta Martí Gadea a Bolulla (la Marina Baixa) entre els segles XIX i XX: «*Flaret, El tío* (72) TE, “li tragueren el sobrenom d’haverlo vestit d’hàbit quan era giquet» (Espinós i Ferràndiz 1991: 310).

⁸⁶¹ Entenem que podria ser la cavalcada de reis.

⁸⁶² Moreu-Rey (1981: 156) documenta *el Pio Nono* a Castellterçol (Vallès Oriental) amb el sentit de «gent molt religiosa».

Reiet, el (Man), es va vestir de rei en una cavalcada de les Santes Escudelleres (Justa i Rufina), i com era menut d'alçada, l'anomenaren *reiet* en comptes de rei. Tingué cinc filles, les quals hom coneixia com *les Reinetes* (Oller Albiach 2020, desembre 3); *Reina, la (Alc)*, li digueren que era tan guapa com una reina un dia que anava en una carrossa durant unes festes (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 74).

Alguns malnoms pertanyents al camp semàntic del teatre o el cinema no són exactament episodis, sinó que tenen a veure amb tasques o funcions amb què s'hi relacionen, algunes d'elles ja desaparegudes. *El Comentero* (Pai) deu ser un sinònim del que a Picassent es coneixia com a *Explicatero*, la funció del qual era exercida per Leopoldo Fortuny (*el Notari Bort*), i que consistia a explicar la trama del que ocorria en una pel·lícula muda (cf. Albert Martorell 1989: 15) quan encara no existia el cinema sonor.

En alguns pobles com Silla, els explicadors se situaven dins dels forats destinats als apuntadors de les representacions teatrals, per la qual cosa, uns xiquets de Silla anomenaven metafòricament *Dins la Gerra* a un explicador que tenia de cognom *Molina*, el qual s'amagava en aquest lloc per tal d'exercir aquesta funció (cf. Antich Brocal 2007: 76). Un altre explicador siller d'anomenada de quan el cinema era mut (anys 20 segle XX) va ser Ismael Riera Burguet, *Monyera*, acompanyat al piano pel *Tio Patots* (cf. Antich Brocal 2007: 76). Aquesta tasca també era realitzada al cinema Cervantes de Torrent per un personatge conegut com *el Tio Lerite* (cf. Carratalà Deval & Sánchez Antúnez 2016: 50). Un explicador catarrògi dels anys del s. XX anomenat *Juano*, tot i congregat atentament al seu voltant els espectadors d'un local de Catarroja, contava en veu alta una trama que no tenia res a veure amb el que transcorria a la pel·lícula (Monforte Soler 1999: I, 288). El maniser Escobar Folgado (1969: s/n) defineix perfectament amb uns versos qui eren aquests personatges:

«¿I els explicadors del cine?/ ¡Vacha tipos! ¡Vacha garbo!/ No hi ha res qu'els acoquine. / Són precursors de la Ràdio”; “Tota la gent s'agrupaba/ voltant al explicaor/ i al ensemps qu'ell relatava,/ omplien el mocaor.»

Una vegada desaparegueren aquests personatges en implantar-se el cinema sonor, pel que fa a l'estat de salut de la llengua en aquell temps, resulta curiós el testimoni de la *Tia Gúmer* (n. 1888) de Silla, la qual no era massa aficionada al cinema, ja que no li agradaven els llocs tancats, però que ens dona bona idea del desconeixement general de la llengua castellana als pobles de l'Horta de les primeres dècades del segle XX:

«Mira, el cine no m'ha agradat mai; jo volia aire i claror i no estar allí dins tancada. Després, quan vingué el sonoro, les pel·lícules eren més bones i anava més gent, però la meitat ni s'enteràvem perquè era tot en castellà» (cf. Antich Brocal 1980: s/n).

A Alcàsser, a l'encarregat de manipular el projector del cinema se'l coneixia com a *Raspa*, perquè, com la gent no sabia com s'anomenava aquest aparell, hom hi referia mitjançant la metonímia d'aquell que maneja "allò que raspa" (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 113).

Hui en dia encara coneixem per *l'Aposentador* aquella persona encarregada d'assignar o distribuir els seients als assistents als teatres o cinemes. Alguns aposentadors populars de la comarca han estat *Carmelet el Cristalero* de Manises (Valls Alcañiz 2007: 2) o *el Tio Foro* (<*Telesforo*) d'Alcàsser. Aquest darrer era l'aposemtador del desaparegut cinema *Lux* d'aquest poble durant els anys 80 del segle XX, i tenia el costum de reprendre els xiquets que causaven molèsties o feien sorolls durant les projeccions amb el crit de: «xss, eixa xerrameca!».

Pel que fa als apuntadors de les representacions escèniques o teatrals del primer terç del segle XX, podem esmentar el xiriveller Ricard Camps i Casaban, que hom coneixia com *l'Apuntador* (cf. Camps i Paricio; Blasco i Ortí 1992: 19 [Nota 15]).

2.9.7. Malnoms nascuts d'expressions, fraseologia general

Són malnoms que corresponen a una part d'una expressió o dita amb què es transmet una idea, una característica del motejat. De vegades, sorgeixen a partir d'una frase delocutiva, és a dir, aquella que és emesa per la mateixa persona que acaba rebent el renom que s'origina.

En alguns casos, cal conèixer la totalitat de l'expressió per trobar-ne sentit, ja que el malnom només en conté una de les parts. Per exemple, a una persona motejada *el Meló*⁸⁶³ (Cat), a part de poder referir metonímicament a l'objecte o producte de la seua activitat comercial, se li pot haver atribuït aquest renom perquè és molt ràpida, o fa les coses amb energia, en referència a l'expressió «anar més que Meló», que era el malnom de José Morant, un corredor de carreres d'ultrafons dels anys 20 i 30 del segle XX.

---

⁸⁶³ De fet, Remolar Franch (2008: 439) també documenta aquest mateix malnom a Betxí (la Plana Baixa), "Meló", la motivació del qual era «per la seua forma de córrer, amb origen burlesc», en referència a aquest mateix corredor. També a Castelló de la Plana: «*Meló* (corria més que Melo (é));» (Forcadell Saport 1992: 504).

2.9.7.1. Relatius a trets físics

Cirera (Ald), hom deia que tenien les galtes de color roig com les cireres (Navio Solves 2021, octubre 22); *Cotó* (Alc, Pics), de menut li deien que era «més blanc que el cotó», cf. «blanc com un cotó» (cf. Martí Mestre 2017: 528); *Nap* (Pics), quan es va fer gran, li van dir que havia crescut com un nap (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 97), tal vegada va ser referit irònicament així perquè potser no havia crescut gens, ja que, segons la fraseologia tradicional, en la locució “com un nap” aquest vegetal s’empra per a ponderar la petitesa d’una persona (cf. Martí Mestre 2017: 1051).

Núgol, la (Alc), hom deia que era «més lletja que un núgol» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 111); *Perol, -a* (Alc), li deien que era «més negre que un perol», ja que antigament hom sovint guisava amb llenya o carbó i els perols quedaven mascarats per fora⁸⁶⁴ (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 112).

*Pomos*⁸⁶⁵, *els* (Sed), una avantpassada tenia les galtes de la cara «tan roges com una poma» (cf. Ruiz Monrabal 2008: 227); Martí Mestre (2017: 1252) documenta la locució «més vermell que una poma», i observa que la poma és presa com a referència pel color roig de pell que tenen algunes varietats; *Rella* (Alb), tal vegada perquè estava «més sord que una rella» (cf. Martí Mestre 2017: 1340-1341).

Safranar (Alc), va patir unes cremades i, a causa del color del iode que li aplicaren, hom deia que tenia un semblant tan «groc com el safrà» (cf. DNV); *Sardina* (Alc), aplicat a una persona prima (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 98); existeix l’expressió «primes com les sardines» (cf. Martí Mestre 2017: 1425); *Tàpia* (Alaq, Xir), a Alaq, deien que estava «més sord que una tàpia» (cf. Soriano Bessó 2000a: 173); a Xir, «sordo, [...]» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365); *Tartana* (Cat), un avantpassat del motejat portava una gorra molt gran, i hom deia que «pareixia una tartana»⁸⁶⁶ (Penella 2022, febrer 26); *Tronc* (Alc), a la persona motejada li agradava molt dormir o s’adormia amb facilitat, i aquest sentit és el que es troba en la locució *dormir com un tronc*, «dormir amb un so molt profund» (cf. DNV).

2.9.7.2. Caràcter

Beceroles (Tor), potser era una persona ignorant o novella, per trobar-se “en les beceroles” de les coses, és a dir, en l’inici d’un aprenentatge d’alguna cosa (cf. Herreros Moreno 2000: 36; cf. DNV); Saragossà Alba (2010: 150-151) també assenyala que l’expressió «no saber ni les beceroles», amb el significat de persona molt ignorant, era bastant recurrent al segle XIX, tal i com reflecteix la llengua dels sainets de Bernat i Baldoví.

Buc, -a, el/ la (Alb, Sil), tal vegada perquè «menjava com un buc», és a dir, era una persona golafre o fartona (cf. Casanova Herrero 1997: 259); *Cotorreta* (Tor), era una «persona molt xarradora» (cf. Herreros Moreno 2000: 71), a partir de l’expressió «xarrar com una cotorra» (cf. DNV); *Fona, la* (Xir), tal vegada atribuït a partir de la locució “anar com una fona” o “ràpid com una fona”, perquè potser era una persona ràpida, àgil (cf. Martí Mestre 2017: 741; Reig 2008: 199).

*Festes*⁸⁶⁷, *la* (Cat), uns avantpassats eren molt afalagadors o camandulers amb la gent: «els ho arreglaven bonico» (Segarra 2021), és a dir, eren persones que sabien quedar bé⁸⁶⁸. A partir de l’expressió «fer festes (a algú o a algun animal)»; «Fer-li afalacs o carícies per guanyar-se el seu afecte» (cf. “festa”, accepció 10, DNV; DCVB). Flor Bastante (2020) conta que “fer festes” també s’usa amb el sentit de fer-li graciets a xiquets de bolquers o molt menuts.

---

⁸⁶⁴ Reig (2008: 176) recull l’expressió «negre com el carbó (o com un perol)».

⁸⁶⁵ Biosca Postius & Garcia Navarro (1992: 482) recullen a Vinalesa (l’Horta Nord) una motivació semblant per a “el Pometa”, ja que aquesta persona tenia la cara “rodona i roja”.

⁸⁶⁶ Segons el DCVB, a Perpinyà, la locució “cap de tartana” significa “capbuit”, “persona estúpida”.

⁸⁶⁷ Cf. «[...] la tia Tereseta la Festes que vivia en el carrer de Màlaga, [...]» (Valls Bonet 2018: 58).

⁸⁶⁸ Podria ser un equivalent de l’expressió castellana “ser un bienqueda”.

Fus (Xir), tal vegada per la forma de caminar, erta, estirada. Sorribes Santa Maria (1989: 364) suggereix la relació d'aquesta manera de caminar amb aquesta paraula en lligar-la a l'expressió «- *Fus*⁸⁶⁹, derecho como un huso». El DNV la també recull en valencià: «dret (o recte, o ert) com un fus».

Gàbia (Tor), és possible que tinga relació amb “estar boig”, a partir de l'expressió «estar gàbia» o «estar com una gàbia» (cf. DNV); *Gorra, de* (Pics), potser perquè sempre procurava que el convidaren els amics (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 53), a partir de la locució “anar de gorra” (cf. DNV), pagant un altre, abusant-ne⁸⁷⁰.

Matamorta (Pai), el DNV documenta la locució adjectiva: “de mata morta”, que significa «que no té caràcter ni energia»; *Mondiú* (Alf, Tor), tal vegada, originat a partir de l'expressió “fer el mondiú”, potser pel fet que el motejat es desentenia de les coses, per interès o conveniència (cf. Martí Mestre 2006: 363).

Nas Suat (Alc), tal vegada, si no ha estat tret en sentit literal, per ser una persona esforçada, abnegada, a partir de la locució «haver de suar el nas», és a dir, tractar d'assolir una cosa molt difícil (cf. DNV; Lamarca 1839: 35).

*Pena*⁸⁷¹, *el/ de* (Alc, Cat), eren persones inquietes, que molestaven o empenyaven molt els altres; a partir de la locució valenciana “donar pena”, molestar, fer nosa (cf. Reig 2015: 249; cf. DNV); a Xiva (poble castellanoparlant de la Foia de Bunyol), López Igual (2007: 156) recull l'expressió «¿Doy pena?», que té el sentit de «¿Molesto?»; *Persiana, la* (Alc), persona que s'estenia molt parlant, a partir de l'expressió «enrotllar-se com una persiana» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85).

---

⁸⁶⁹ Satorres Calabuig (1991: 220) recull el sentit de persona alta a Bocairent (la Vall d'Albaida): «*Fus* (llarg com un fus)».

⁸⁷⁰ És el mateix motiu que a Pego (la Marina Alta): «[...] volia que els altres li pagaren els seus vicis» (Sendra Pérez & Comendador Duran 1991: 226 [nota 9]).

⁸⁷¹ A Catarroja *el Tio Miquel de Pena* era “desinquet”, molt mogut (Segarra 2021).

Quimera (Alc), de «tenir malvolença contra les persones» (cf. DNV), ja que el motejat li tenia mania a molta gent (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85); *Rellamp* (Sed), l'al·ludit es movia “com un llamp” quan era menut (cf. Lladró 2011, octubre, 6), o siga, que era una persona inquieta.

Petós, -a, el/ la (Alc), com era una persona aficionada a la beguda, deien que sempre anava “com un pet” (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85); el DNV dona ‘pet’ com a sinònim d’embriaguesa; *Plomi* (<*Plom*) (Alf), «persona pesada», que molesta (cf. Puchades Pastor 1991: 214 [nota 72]); cf.: «pesat com el plom» (cf. DNV, DCVB); *Pruna* (Xir), era poc parlador (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366), segurament, a partir de l’expressió “no dir ni pruna” (cf. DNV), és a dir, no dir res.

Ronsa, -es, la/ les (Man), “dona poc faenera” (Bartual 2019, octubre 21), a partir de l’expressió «fer la ronsa», ‘ronsejar’, anar diferint l’execució d’alguna cosa que es fa de mala gana (cf. DNV).

*Sinagües*⁸⁷² (Alc), una versió deia que era un home dominat per la dona; per tant, el malnom partiria de l’expressió «ser un sinagües», marit que es deixa governar per la dona (cf. DNV); de fet, aquesta persona solia fer les tasques de la llar familiar, la qual cosa estava molt mal vista antigament entre els hòmens del poble (Febrer Romaguera 2020).

Tecla (Alc), deien que tenia «més tecles que un piano», és a dir, era una persona carregada d’alifacs i manies (cf. DNV); *Verinoca*⁸⁷³ [berinóka] (Tor), cf. Herreros Moreno (2000: 37); Roselló (2014) documenta a Borriana l’expressió «ser un berinoc», amb el sentit de «ser fava, un beneït que s’ho deixa fer tot».

---

⁸⁷² Cf. “*Sinagües ‘home flux de caràcter’” (Martí Mestre 1994: 204).

⁸⁷³ Cf. «Berinoca -oques» (Herreros Moreno 2000: 37); «75. Francisco Puig Aguilar Berinoca.» (Martínez Oria 2005c: 18); «145. Isidro Puig Aguilar Berinoca.» (Martínez Oria 2005c: 18).

2.9.7.3. D'altres

Favó (Man), sorgida a partir de l'expressió «que vos donen favó!⁸⁷⁴» (Bartual 2019, octubre 21), que el motejat va emprar amb el sentit de menyspreu cap a altres persones, suposadament pel fet que el favó és una variant de favera més menuda i que s'usa com a aliment de vaques, haques o cavalls. Mitjançant aquesta locució, hom despatxa de mala manera o menysté altres individus deshumanitzant-los i considerant-los únicament aptes per al consum d'aliments destinats al bestiar; Garcia Osuna (1999: 173) també recull l'ús de l'accepció de *Favó* aplicat a una “persona parada”, beneitona, a Tavernes Blanques (l'Horta Nord).

Ninom, -a, Ø/ la (Beni, Cat), podria ser que provinguera de l'expressió «no tenir ni nom», tal vegada d'alguna manera atribuït de forma despectiva per la insignificança física o poca rellevància social que aquesta persona tenia: «Si busqueu a algú de poca importància, teniu a Ninom.» (cf. Garcia Romero 1999 [1948]: s/n); també podria tenir a veure amb algun fet de parla o delocutiu.

Pinyol (Alc), de l'expressió «guanyar un bon pinyol»⁸⁷⁵, és a dir, guanyar molts diners, expressió semblant a la de «tindre un bon pinyol» (Sancho Cremades 1995: 240, cit. per Martí Mestre 2006: 430).

Redolons (Pics), tal vegada tret a partir de la locució “a redolons”, de mala manera, a trompades (cf. DNV), potser per ser una persona atrotinada, maldestra o per algun fet relacionable amb alguna caiguda.

---

⁸⁷⁴ “Donar favó a algú” s'empra ací amb el sentit “d'enviar a pastar fang a algú” (DNV) o “d'engegar algú a passeig” (DIEC2). Aquesta expressió no la registren ni el DNV ni el DCVB. Moreno Royo (1974: 5) descriu que en el Manises de l'any 1924 alguns llauradors tornaven al poble de l'horta amb carros carregats d'hortalisses, llegums o herba per als conills, i favó per a les quadres on hi havia vaques que alimentar.

⁸⁷⁵ Martí Mestre (2006: 430) fa la següent observació sobre els pinyols: «el caràcter intern, ben guardat en l'interior del fruit, la importància que tenen per a la generació dels vegetals i el seu tamany i consistència dura, poden evocar els diners i les monedes».

Tricos (Alaq, Tor), potser vinga de l'expressió “a cada trico” o “en un trico”, que vol dir “en un moment” o “a cada moment”, que tal vegada era emprada sovint pels motejats (cf. Herreros Moreno 2000: 161; cf. DNV), *Tallacurt, el Tio Paco* (Tor), perquè repetia sovint que havia “tallat curt”, equivalent de “fer curt” (cf. DNV), és a dir, perquè havia fet una provisió insuficient d'alguna cosa; *Tombolons* (Qua), és possible que siga una variant formal de *tombollons*, que es troba en l'expressió «a (o de) tombollons», és a dir, moure's amb moviments bruscs de caiguda que s'arriben a evitar (cf. DNV), tal vegada per ser una persona atrotinada, malapta; *Xano, -a, el/ la* (Alc), per la forma particular de caminar del motejat, pausada però erta, tesa, a partir de l'expressió, *xano-xano*, ‘a poc a poc, tranquil·lament’ (cf. DNV).

2.9.7.4. Fraseologia d'origen castellà

Puço, el (Tor) perquè solia dir: «el que más puso más perdió» (Merecita Marecita 2014, agost 27), expressió castellana que s'usa per a lamentar el fet que qui més arrisca en una cosa no és aquell que sempre més se'n beneficia, sinó que pot ser-ne el més perjudicat si la cosa no funciona. A Xiva (la Foia de Bunyol), també es documenta aquesta expressió, amb la mateixa idea: «quien más trabaja o más aporta, más pierde» (López Igual 2007: 156).

2.9.8. Fraseologia específica de l’Horta Sud amb referències malnonímiques locals

En aquest apartat hem inclòs algunes expressions o locucions fraseològiques que contenen alguna referència malnonímica local, i que només s’entenen en funció dels valors o connotacions que les persones motejades representen dins del context del que suposen les relacions socials que s’estableixen dins d’un poble concret, alguns referents personals dels quals, i el que transmeten, són opacs i vedats per a aquelles persones que no en són membres. És a dir, aquells que no pertanyen a la col·lectivitat del que considerem un municipi, o que viuen a altres pobles, no són coneixedors d’aquesta mena de codis ‘interns’, i no arriben a albirar el que signifiquen perquè són d’àmbit restringit, limitat només per als que “són del poble”.

Payrató (1996: 180) també recull una idea semblant en parlar dels procediments argòtics col·loquials, entre els que inclou els malnoms, i observa que aquests creen una segona identitat, marginal respecte a l’oficial o legal, la qual, en només tenir validesa dins d’un cercle tancat, resulta incomprendible o no identificadora fora d’aquest nucli. Aquest mateix autor (1996: 181) considera que els malnoms són un clar exponent del que Berstein anomena “codis restringits”, els quals operen més lligats als registres col·loquials, amb un major grau de dependència del context i més afins a una oralitat espontània, en contraposició als codis *elaborats* com poden ser els textos escrits (cf. Payrató 1996: 82-83).

Si traslладem l’anàlisi que Conca (2002: 52) fa sobre els refranys i l’apliquem al tipus d’unitats fraseològiques locals com les del nostre corpus, podrem veure que «la funció nominativa (individualitzadora) dels noms propis [en el nostre cas malnoms antroponímics]», presents en aquestes expressions, «desapareix per donar pas a una funció generalitzadora», és a dir, una extensió del significat en la qual el malnom (antropònim) «participa de la idiomàticitat, [i] perd la seua entitat lingüística per configurar una unitat de sentit metafòric», aplicable, en el nostre cas, al que serien els diferents valors que les persones al·ludides transmeten i representen dins de cada municipi.

2.9.8.1. Albal

- «Sol ardiente y cubano/ que mucho calentarás/ però a mi,/ baix de la Garrofera de Pallús/ em pillaràs». Era una cançoneta que s'inventà un llaurador no massa treballador que contrastava amb l'abnegació i sacrifici pel treball d'altres persones del poble. Ja desapareguda, feia referència a una gran garrofera, que suposem que es trobava en unes terres pertanyents a alguna persona malnominada *Pallús*, i que va ser molt popular entre els llauradors d'Albal. Esdevingué un lloc emblemàtic i referent toponímic de *la partida de la Foia* del terme d'aquest poble (cf. Hernández Sanchis 1998: 94).
- «Més mudat que *Querineldo*», significa anar ben vestit (Ricard Comes 2021). No és específic d'Albal, tot i existir el malnom al poble. És el *Gerineldo* del romanç castellà *Gerineldo y la infanta*. (Vg. El bloc d'Eugeni Reig. Disponible en línia a: <<https://reig.lletres.net/comparances/entrada/mes-mudat-que-querineldo-o-quirineldo>>. [Consulta: 19-09-2021].

2.9.8.2. Alcàsser

- «Eres més mal que les Beates d'Alcàsser», ser molt roïn, en referència a unes dones amb creences ocultistes que a finals del segle XIX intentaren matar el metge del poble (Gómez Valle 1953: 283; cf. Martí Gadea 1906: I, 23).
- «Beus més que *Cova*», hi havia una persona al poble anomenada així que portava una pota de pal i que tenia afició a beure. Aleshores, quan una persona bevia en excés, hom solia referir a l'hàbit d'aquesta persona (Simó Rosaleny 2020).
- «Eres més mal que *Palafox*» (Simó Rosaleny 2019: 61), en relació amb el caràcter intrigant d'aquest militar de finals del XVIII i primera mitat del XIX.
- «Eres més mal que *Poquet*» (Hernández Marí 2020), era el cognom d'un líder anarquista local que inspirava temor entre la gent conservadora del poble.
- «No tingues por que no està *el Tio Juan de la Marina*⁸⁷⁶», en referència a un roder que inspirava por entre la gent dels pobles (Gómez Valle 1953: 303).

- «Menys trellat que *la Camallonga*», en referència al malnom d'una dona motejada així que vestia de forma excèntrica (Febrer Romaguera 2020).
- «Que vindrà *Fernando el Bovo* amb el sac, i t'agarrarà!» (Flor Bastante 2020), *Fernando el Bovo* era un personatge del poble que tenia fama d'agafar gats per menjar-se'ls, i era mencionat als infants a mode d'avertència perquè feren bondat.
- «Què et creus, que tinc *l'hacienda del Passiego/ de la Fortunya?*» (cf. Hernández Flor 2017: 519; Simó Rosaleny 2019: 22), en referència a persones que tenien molta terra, *el Passiego* era un terratinent de Sueca (s. XIX), i *la Fortunya* (<*Fortuny*, cognom feminitzat) també era una dona molt adinerada d'Alcàsser. «Tenir *l'hacienda* [d]el Passiego», amb el sentit de «tenir molts diners» és una expressió d'Alcàsser compartida amb el poble de Silla.
- «Tranquil com Batiste», *Batiste* era una persona d'Alcàsser que tenia fama de tranquil·la (Simó Rosaleny 2019: 34).
- «Eixe és més vell que *el Tio Turrà!*», *el Tio Turrà* va tindre una vida molt llarga, i va arribar a ser nonagenari (Simó Rosaleny 2019: 40).
- «Els del Raval són gent de got i ganivet» (Simó Rosaleny 2019: 63), antigament la gent d'aquest barri tenia fama de renyidora (cf. Martí Mestre 2006: 288).
- «Si no et portes bé, vindrà *Roque* a per tu» (Flor Bastante 2020), en referència a *Roque el Gitano*, cap d'una família que tenia un circ ambulat i que s'havia establert als afores del poble. Eren forasters i itinerants, per la qual cosa inspiraven desconfiança.
- «Que vas, com *Juliet [el de la Colònia]*, a Venècia en l'avionet?», és una expressió usada per preguntar a alguna persona si se n'anava de viatge a algun lloc. *Juliet el de la Colònia* era un venedor de sabons, colònies i fulles d'afaitar. Personatge molt popular a Alcàsser durant els anys 50 del segle XX, solia repetir a tothom que trobava pel carrer gesticulant amb el braç: «a Venècia, a Venècia, en avionet!» (cf. Gericó Trilla 2004: 49).

- «Cavall amunt i avall/ *el Tio Nissot*/ tirà un gargall./ Va la dona i esvara avall». Segons Gericó Trilla (2004: 49), *el Tio Nissot* era un dels hisendats d'Alcàsser de finals del segle XIX i principis del XX. Tenia el costum d'anar d'un lloc a un altre amb un cavall.

2.9.8.3. Aldaia

- «Eixe és més lleig que *el Terrero*»; les xiques joves d'Aldaia comparaven els xics poc agraciats físicament amb un venedor ambulat de terreta d'escurar procedent de Torrent. Quan un xic era un poc més ben paregut, deien: «Eixe es pareix *al Terrero* en classe bona» (cf. Sanchis Alfonso & Sánchez Chulià 2018: II, 738).

2.9.8.4. Beniparrell

- «Llarg d'esquena, curt de faena». Aquesta expressió se li va atribuir com a malnom a un boticari de Beniparrell que també era conegut com *l'Apotecari*. (CMB 2018: 7). S'aplica a persones que, tot i tenir bona complexió física, són poc treballadores (cf. DNV "esquena").

2.9.8.5. Catarroja

- «Eres més roín que *el Tio Pelanaps*», fa al·lusió a una persona que va adquirir certa fama de violent durant el primer terç del segle XX. Conten que «*el Tio Pelanaps* era de baixa alçada, i durant l'època de la Guerra Civil va ser membre del sometent. Es posava en el pont de Massanassa... Tots li tenien pànic.» (Segarra 2021).
- «Eixe és més roín/ bord que *Calillo*», en referència al mal caràcter d'un guarda de camp de Catarroja de la postguerra anomenat així que tenia fama de persona dolenta (Segarra 2021).
- «És més gos que *Calet*», en al·lusió a una persona que era molt poc faenera, de nom Miquel (Segarra 2021). En valencià s'usa el nom d'aquest animal com a metàfora de persones peresoses, poc aficionades a treballar (cf. DNV).
- «*El Tio Quico* se t'endurà!», una advertència als infants perquè es comportaren correctament (Segarra 2021).
- «Pareixes *la Boniqueta*», atribuït negativament com a retret per portar roba estèticament poc afavoridora, en referència al malnom d'una persona que solia anar mal vestida (Segarra 2021).
- «Està més grossa que *la Portalesa*», en referència al cognom feminitzat d'una persona molt grossa (Segarra 2021). També s'emprava la mateixa expressió en referència a *la Barila* (Segarra 2021).

- «Sembles *la Margot*», s'emprava per a referir a una persona que vestia d'una forma cridanera, tal vegada ridícula, és a dir, “amarga” en la manera de lluir alguna peça de roba: «(quan amargues)» (Ramon i Jorge 1993: 12). Segurament, s'utilitza en al·lusió a una popular transformista beteterana (Camp de Túria) dels anys setanta del segle XX anomenada *la Margot*, nom artístic d'Antonio Campos Ramos (Bétera, 1948). Entenem que en l'expressió conflueixen els sentits de lluir un tipus de roba “excèntrica”, lligada a un personatge de la faràndula, i una homonimització formal resultat de l'associació entre el nom d'aquesta mateixa artista (*Margot*) i l'adjectiu “amarg”, que a l'Horta de València també s'utilitza com a sinònim de grotesc, extravagant.
- «Vas més atrassada que l'haca de *Luz*», sembla que *Luz* és un cognom esdevingut malnom. Aquest cognom és bastant recurrent a Silla⁸⁷⁷, tot i que l'expressió l'hem documentada a Catarroja. Té el sentit de moure's d'una manera excessivament pausada: «(quan un va molt lent)» (Ramon i Jorge 1993: 12).

---

⁸⁷⁷ «La seua presència a Silla no la localitzem fins les acaballes del segle XVIII, quan deuria vindre un foraster anomenat Juan Bautista Luz, de professió mestre fuster, [...]» (cf. Antich Brocal 2007b: 28). Existia a Silla una fusteria iniciada per gent portadora d'aquest cognom anomenada *Ca Lucet* (forma diminutiva de Luz) (Antich Brocal 2021a: 135).

2.9.8.6. Manises

- «*El Tio Colau* llevà els farols del poble». Era una expressió que servia per a fer desistir d'importunar a persones que es ficaven en assumptes que no eren de la seua incumbència. *El Tio Colau* va ser un antic alcalde anomenat Nicolau David, el qual va ser el responsable de posar la llum elèctrica a Manises al mateix temps que s'eliminaren els cresols d'oli que hi havia als carrers del poble (cf. Moreno Royo 1983: 156).
- «Això és la porga de *Bolos*» (Lanas 2016, setembre 12), tal vegada fa referència a l'aplicació d'algun beuratge o remei casolà que més que solucionar un problema de salut, encara el podria complicar més, donada la seua suposada perillositat en provar-lo. Potser aquest beuratge podria contenir una composició molt “explosiva” (tal vegada un barrejat combinant diferents licors), per la qual cosa es podria entendre com una expressió semblant a la d'«és massa per a la carabassa», és a dir, una cosa que considerariem excessiva o que el nostre cos no podria assimilar bé⁸⁷⁸ (cf. Escomar 2016, setembre 14). *Bolos*⁸⁷⁹ era el malnom d'un maniser (cf. Català Gimeno 1992: 261).
- «Pareixes *Caco*». Era el malnom d'un maniser que sembla que tenia el costum de portar els pantalons per damunt del turmell. Aleshores aquesta expressió s'aplicava a persones a les quals els quedaven curts els pantalons (Oller Albiach 2021, febrer 3).
- Un dels venedors ambulants més coneguts de Manises del segle XX va ser *el Tio Parrenya*, el qual oferia loteria als veïns d'aquest poble amb comentaris com: «“El que es pobre es perque vòl”. [...] “Ja s'enrecordareu del tío Parreña”. “Xiquetes, vingau a per loteria”» (De Tomás 2005: 68).

---

⁸⁷⁸ Cf. «Potser degué fer alguna animalà volent porgar a algú (o a ell mateix) amb algun mejunje estrany» (cf. Escomar 2016, setembre 14).

⁸⁷⁹ Pel que fa al malnom de la persona referida a l'expressió, *Bolos*, Marticorena Ruiz (2004: 122) considera que el mot “bolo” és una mena de “caramel” a Manises. *El Tio Sento el Pastisser* despatxava, entre altres

2.9.8.7. Massanassa

- «Ja t'apanyaràs com *Borrull*» (cf. Moncholí 1984: 33), se suposa que s'aplica a individus que han de resoldre els seus propis problemes sense haver de recórrer a l'ajut d'altres persones. Tal vegada, en referència al *Tio Borrull*, que era tot un mestre a l'hora d'aconseguir falcar amb terra i mantenir rectes les penques dels cards que es plantaven a Massanassa. Hom recorda que les parets de terra fetes per aquest home pareixien autèntics murs d'obra (cf. Moncholí 2006: 84).
- «Colló, pareixes la Tia Carme *la Trompona!*», s'aplicava a persones parades, amb poca espenta, que no es mouen, en referència a una dona motejada així que havia perdut el coneixement o seny, la qual, quan era passejada pel poble per la seua família, romania immòbil i rígida a causa d'aquesta malaltia mental (Moncholí Baixauli 2020, setembre 7).

---

dolços com els pastissos de moniato o les coquetes amb panses, una mena de caramels anomenats així. Tal vegada el motejat devia ser per metonímia una persona aficionada a les llepolies, o estava grosset.

2.9.8.8. Picanya

- «*El Tio Tito* el que se carregà el burro», tota la descripció d'aquest fet esdevingué un malnom (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 155).

2.9.8.9. Picassent

- «Tens més por que *Paco l'Aparato!*», en referència a una coneguda persona del poble anomenada així perquè tenia una por desmesurada, exagerada (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 126).
- «Pareixes *el Pobret de Silla*», era una persona descuidada, que menjava malament, però que paradoxalment s'enrotllava els cigarrets de tabac picat amb bitllets de curs legal (Sanchis 2020).

2.9.8.10. Quart de Poblet

- «Eixa xiqueta té unes anques ..., com les del rossí del *Tio Picanyero*» (Sancho & Sancho 1998: 148), se suposa que és una comparança basada en la voluptuositat del cavall del *Tio Picanyero*, que devia ser imponent, en correspondència amb la seua posició econòmica benestant, ja que era un dels llauradors més rics de Quart de Poblet (Sancho & Sancho 1998: 134).

Arran de les guerres carlistes (finals del segle XIX), les mares amenaçaven els xiquets mencionant-los el nom del militar *Cucala* perquè tenia fama de dolent i cruel (cf. Coll Ferrer 1984: 103). Aleshores, a Quart hom podia sentir-ne expressions com:

- «Mira que vindrà *Cucala* a per tu!», per inspirar por.
- «És més mal que *Cucala*»; o bé, «és més roder que *Cucala*», per qualificar despectivament una persona.

Es mencionava *el Tio Alcàsser, el Tou*, en un joc infantil que consistia a fer una cassoleta amb fang sobre una mà oberta i cantar: «Tio Tou, Tio Tou, si esclafe la casa, me'n pagarà prou? (o ... me'n pagarà un sou?)». Després, els infants la llançaven boca avall i la feien esclatar pel fons (cf. Sancho & Sancho 1998: 124).

2.9.8.11. Silla

- «D'ací quatre dies, al *garroferal de Mina*», era una manera de referir a la mort, al dia del soterrament d'una persona, ja que aquest garroferar esdevingué el lloc on edificaren el nou cementeri d'aquest poble l'any 1914 (cf. Antich Brocal 2014: 82). Existeix una expressió popular picassentina que empra un eufemisme semblant en referència a la mort: «A parar al camí del Devadillo», que era el camí per on s'anava al cementeri (Mayans Martorell 2013: 101).
- «Estic més calent que *el Tio de la Tela*». S'usava per a expressar la sensació de malestar o enuig sorgida arran d'una discussió acalorada, en referència a un venedor ambulat de teixits, que sempre discutia amb clientes indecises (cf. Antich Brocal 2014: 83).
- «Plogué més que quan soterraren a *Bigot*», tot i que Antich Brocal (2014: 83) observa que s'emprava per a parlar de l'avantpassat d'una persona de Silla «que tindria un enterrament molt plujós», Roselló (2014) també la documenta a Borriana (la Plana Baixa): «ploure més que el dia que van enterrar a Bigot», per tant, deduïm que el tal *Bigot* és un deonomàstic general del valencià com *Camot, Meló, Sento Mama*, etc.
- «Pareix que tinga *l'hacienda del Passiego*», és una expressió que s'empra per a al·ludir a la riquesa que tenen algunes persones, en referència a un «afamat terratinent arrosser del segle XIX amb moltes propietats a Silla» (cf. Antich Brocal 2014: 78). També sentida a Alcàsser.
- «Pareixes *Gostina*», fer coses sense trellat, en referència a una persona anomenada així que havia perdut el seny (cf. Antich Brocal 2014: 67).

- «Més mudat que *Cabalote*», anar ben vestit, en referència a l'uniforme d'un militar portador d'aquest cognom de finals del XIX (Alba Puig 2018). Va esdevenir el malnom d'una família del poble.

2.9.8.12. Torrent

- «Passar-li a algú com als gossos del Tio Mossi». *El Tio Mossi* era una persona que tenia un caràcter agarrat, tacany. Aleshores la gent li comentava: «Mossi, que no li dones menjar als gossos, que estan molt prims?» I ell responia: «Però si els en fique i no se'l mengen!» La qüestió era que els posava el menjar “cremant” i els gossos no se'l menjaven. Per tant, quan una persona es disposa a menjar, però es crema perquè l'àpat en qüestió està molt calent, la gent de Torrent diu: «M'ha passat com als gossos del Tio Mossi!» (Climent Company 2019).
- «El requeté de *Cucala*/ ha entrat a la baioneta/ li l'han ficat per lo cul/ a *Blai* i a *Mantellineta*». El cap militar carlista Cucala tingué bastants seguidors a Torrent, per la qual cosa hi hagueren algunes partides carlistes que es nodriren de gent torrentina. Aquests seguidors carlistes s'inventaven cançons d'aquest estil en contra dels seus rivals polítics els alfonsins (cf. Beguer Esteve 1997: I, 26).
- «Fa deu anys que al roder *Úrios*⁸⁸⁰ el mataren a tirs a la plaça», eren comentaris de gent gran sobre la popularitat d'un vell roder torrentí de mitjans del segle XIX que era portador del cognom *Úrios* (cf. *Las Provincias* 30-12-1876, cit. per Beguer Esteve 1997: I, 15).
- «*Conole*, fill de Torrent / qué mala sort has tingut, / al cap de la correguda / t'han colgat/ sense ataút» (Albert Fortuny 1961: s/n). Era una cançó que reflectia la popularitat del roder Fernando Castillo Carratalà *Conole* (Torrent, 1878- Torrent, 1900), que va ser abatut per la Guàrdia Civil l'any 1900.

---

⁸⁸⁰ «El jueves ocurrió en Torrente un suceso que puso al pueblo en alarma. Un tal Urios, á quien se atribuían varios delitos y andaba fugitivo, [...]» (El Imparcial 1877, gener 2: 3).

2.9.8.13. Xirivella

- «Ja venim de *ca Castillo*/ de jugar a la tarara; / ja hem begut tot el vi/ i hem trencat la carabassa». Era una cançó popular de Xirivella que al·ludia a la tradició d'anar a menjar-se la mona de Pasqua a l'alqueria de ca Castillo (Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 92).

2.9.9. Relacions familiars

Pot donar-se el cas que diversos malnoms derivats d'un mot o pertanyents a un mateix camp semàntic es distribuïsquen entre els membres d'una mateixa família, d'una colla d'amics en un dia d'esbarjo, o entre persones que treballen juntes o que comparteixen un mateix espai de treball.

2.9.9.1. Membres d'una mateixa família

A Alaquàs una persona que tenia de malnom *Dacsa* era germana d'una altra anomenada *el Panolla* (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 86), és a dir, el malnom emprat per a referir a un familiar podria ser un mot pertanyent a un mateix camp semàntic, però en aquest cas, tot i la igualtat "jeràrquica" que presentarien dos germans en una mateixa família, semànticament ens trobaríem davant d'un hiperònim⁸⁸¹ com *Panolla* al costat d'un hipònim relacionable amb l'anterior com *Dacsa*.

De vegades, alguns malnoms heretats entre membres d'una mateixa família reflecteixen un ofici que no és exercit pels al·ludits. Són el que podríem anomenar casos intrafamiliars d'*ofici impropí*. Per exemple, a Silla, els fills d'Elvira *la Matrona* eren coneguts pel malnom dels *Comadrons* (cf. Antich Brocal 2007: 110). Un altre cas semblant ocorre a Catarroja, on *Comadrona Manfredo* (Cat) era el malnom del fill de l'única comare que hi havia en aquest poble entre finals del segle XIX i principis del XX, el qual portava l'ofici de sa mare afegit al seu mateix prenom (*Manfredo*) (cf. Monforte Soler 1999: I, 429).

A Alaquàs, *les Serenes* eren les filles del *Tio Nano el Sereno* (Tarín i López 2013: 55), o *les Abogades* o *Abogadesses* guardaven parentiu amb un advocat (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 98). Deduïm que aquestes dones mai exerciren la professió amb què eren referides⁸⁸².

---

⁸⁸¹ Un altre exemple d'altra comarca que també il·lustraria aquest mateix fenomen el trobem a Agullent (la Vall d'Albaida), on motejaren a una persona *Garbanzo* ('cigró') perquè pertanyia a la família *Putxero* (Casanova 1986: 365).

⁸⁸² Cf. «Conchita i Maruja "de ca l'abogat"» ([QIA] Anònim 1982: 154); «Conchin y Maruja Palop (les abogades)» (Esteve Ilacer 1993: 159); «Isabelin, germaneta de les "abogadeses"» (Soriano Bessó 1987: 78).

En altres ocasions, el malnom canvia lleugerament amb l'afegiment d'un sufix diminutiu, com en el cas de Xirivella, on *el Blanquillo* era «hijo del “Blanco”» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364), o com a Picassent, on *el Ratonet* era el fill d'una persona motejada com a *Rató* (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 68), i *Cotonet* (l'orxater) era el fill de *Cotó* (cf. Gómez Tronchoni 2006: 23). També ocorre el mateix cas a Massanassa, on una persona coneguda com a *Orelletes* era descendent d'una família amb tradició musical que hom coneixia amb el malnom d'*Oreja* (cf. Raga 1982). A Silla, *Morret* era el fill d'un carnisser natural d'Alginet anomenat *el Tio Morro* (cf. Antich Brocal 2007: 79).

A Catarroja un matrimoni va posar a dos dels seus fills les versions masculina i femenina del mateix prenom, *José* i *Josefa*. *José*, en esdevenir una persona adulta, era referit com *el Tio Ico*, una afèresi de *Pepico*; i *Josefa* era sovint referida amb una afèresi d'un diminutiu plural de *Pepica*, ja que tothom la coneixia per *la Tia Quiues* (Segarra 2021).

A Albal, tot i que, com a tots els pobles, el més freqüent és que generacions anteriors lleguen els seus noms propis als descendents, i que aquests mateixos antropònims esdevinguen malnoms, justament passa el cas contrari: *El Tio Claretà* (Alb), que era un mestre d'escola foraster que no tenia malnom, va arribar a ser conegut pel nom propi d'una de les seues filles, anomenada *Claretà* (cf. Verdeguer Escribà 1991: 149).

A Beniparrell, tot i ser família, pel que deduïm dels malnoms atribuïts a tres germans, pot ser que els seus renoms reflectisquen idees o afinitats polítiques divergents o oposades, ja que d'una banda, els que s'anomenaven Ramon i Ricardo eren coneguts com a *Negrín* i *Assanya* respectivament. El malnom del primer feia al·lusió al cognom d'un president de govern de la Segona República Espanyola (17 maig de 1937- febrer del 1939), i el del segon, al president d'aquesta mateixa Segona República (maig del 1936- febrer del 1939)⁸⁸³. D'altra banda, a un altre germà, de nom Vicent, se'l coneixia com a *Franco*, que era el cognom del militar i dictador espanyol que va ser cap d'estat de 1939 a 1975.

---

⁸⁸³ Tant Negrín com Azaña van haver de viure a l'exili en acabar la contesa.

Un altre exemple d'aquest tipus de malnoms pertanyents a un mateix camp semàntic també es dona entre altres dos germans de Beniparrell, un que s'anomenava Pepe, que era conegut com *el Mariner*, i un altre que tenia de malnom *el Vaporero* (cf. CMB: 15). Tots dos residirien o tenien relació amb un motor anomenat *el Vaporet*, el qual nosaltres entenem que hauria estat batejat així perquè s'hi empraria una màquina de vapor per tal de fer-lo funcionar. Actualment hi ha un carrer als afores del nucli urbà de Beniparrell que porta aquest nom, suposadament pels voltants del lloc per on s'hi trobava.

Considerem que el fenomen de distribució de renoms pertanyents a un mateix camp semàntic entre els membres d'una mateixa família és universal i el podem trobar a qualsevol poble de qualsevol comarca. De fet, pensem que, sens dubte, aquest manera de motejar va lligada a l'esperit irònic, burlesc de la gent del poble, a la qual no li manca capacitat inventiva per tal d'atribuir o assignar malnoms a altres individus derivats de mots que posseeixen un cert punt de connexió o que aparentment creuríem que són poc relacionables, sobretot tenint en compte l'habilitat de certes persones a trobar-ne, com són el genitors o motejadors, que a tota col·lectivitat restringida existeixen (escola, poble, lloc de treball). Per aquesta raó, considerem pertinent afegir altres exemples il·lustratius de renoms d'altres comarques com els relacionats anteriorment en aquest apartat, els quals podrien ser casos com els que Remolar Franch (2008: 442) conta del poble de Betxí (la Plana Baixa), on a un fill d'un pare anomenat *el de Mercedes*, el motejaren *Sis-cents* pel «paral·lelisme amb aquesta marca de cotxe».

Altres exemples podrien ser-ne els que Beltran Calvo (1997: 140) enregistra a Callosa d'en Sarrià (la Marina Baixa), on, d'una banda, a un dels fills d'una persona anomenada *Buencamín* (<*Benjamín*) el motejaren irònicament amb el malnom d'*Autopista*, i de l'altra, on al fill de *Rafel de les Pessetes* el batejaren amb el malnom de *Dòlar*. Semblantment, a Ontinyent (la Vall d'Albaida) *Xarco* era el germà de *Paco Aigua*, motejat així perquè li agradava molt nadar (Sanchis Carbonell 1988: 177).

2.9.9.2. Colla d'amics

A Alfafar es va donar el cas que cada membre d'un grup d'amigues va rebre un malnom distint, però associat a tot un seguit de noms populars pertanyents als diferents colls de la baralla espanyola, els quals s'aplicaven atenent a les diverses característiques físiques de cada una de les motejades: *Bastonot* (Puchades Pastor 1991: 212 [nota 36]), *Copirra* (<*Copa* ?) (Puchades Pastor 1991: 212 [nota 37]), *Espaiïlla* (Puchades Pastor 1991: 212 [nota 38]), o *As de Bastos* (Puchades Pastor 1991: 212 [nota 35]).

2.9.9.3. Companys de treball

A Alaquàs dos jóvens aprenents de fuster reberen del seu mestre els malnoms de dos toreros populars del seu temps, *el Fino* i *el Guerra* (cf. Laborda Ferriols 2005: 165). D'altra banda, a Manises, un ceramista que feia uns tipus de plats grans anomenats "de capellà"⁸⁸⁴ va rebre el malnom del *Capellà*. Aleshores, a un dels seus ajudants se li va atribuir irònicament el malnom del *Vicari* (cf. Marticorena Ruiz 2004: 122), de manera que es mantenia la jerarquització existent al treball entre les dos persones motejades, però aquesta es reproduïa de forma irònica en un altre camp semàntic paral·lel mitjançant mots aparentment difícils d'interpretar sense un coneixement mínim del lèxic del món de la ceràmica.

---

⁸⁸⁴ L'historiador maniser Moreno Royo (1983: 152) descriu els plats de capellà de la següent manera: «Los había hondos y llanos, lisos y grabados. Estos últimos, tenían una especie de guirnalda gravada, y se llamaban "de Asturias"».

2.9.9.4. Avis

Abuelita (Alf), *Abuelo*, *-a* [awélo] (Alc, Cat), *Abueleta* (Alc), *l'Agüeleta*, *Ximo* (Mas), *Abuelota* [awelóta] (Alf), *Agüela*, *(el de) l'* (Alaq, Pics), *Agüela dels Pobrets*, *l'* (Alaq), *Agüelet*, *-a*, *l'* (Mas, Pics, Sil), *Agüelot/ Auelot*, *l'* [awelót] (Sil), *Güels*⁸⁸⁵, *els* (Sed), *Mitja Abuela* [mitfawéla] (Man).

2.9.9.5. Mares

Madrecita (Alf), *Maie / Maiaie* (Qua), és una deformació de *mare*⁸⁸⁶ (cf. Sancho & Sancho 1998: 163); *Mamà*, *la* (Beni), *Mamaïta* (Alc), del crit maternal que el motejat repetia quan era un xiquet (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 88); *Mami*, *la* (Xir), atribuït a una dona jove de pits grans (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364); *Maret*, *-a*, *el/ la* (Alf, Mas, Xir), *Mareta*, *el de la* (Pics), el motejat anomenava així a sa mare (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 109).

2.9.9.6. Pares

Home, *l'* (Ald), *Padra*, *el* (Cat), *Padre*, *-s*, *el/ els* (Mas), els fills d'una família es quedaren orfes quan eren menuts. Aleshores, com el germà més gran havia d'encarregar-se de tenir cura dels seus germans més menuts, hom l'anomenava *el Padre* (Torromé Raga 2022); *Papà*, *el Tio* (Qua), *Papi*, *el* (Alf, Mas), *Pare dels Pobres*, *el* (Mis), era un carreter de Mislata de caràcter altruista (cf. Mañas Borrás 2011a: 196); *Taita*, *la* (Xir), segons Sorribes Santa Maria (1989: 366), era el «nombre afectuoso e infantil del padre».

---

⁸⁸⁵ Tal vegada és una variant formal amb afèresi d'*Agüelo* (> *Güel*). Era el malnom dels fills de Francisco Vázquez Pons. Els el posaren a Amposta (el Monsià) quan se n'hi anaren a cultivar arròs (Ruiz Monrabal 2008: 141).

⁸⁸⁶ Garcia Perales (1997: 462) documenta també el malnom de *Maie* a la Torre d'en Lloris (la Costera), amb el mateix motiu: el motejat «de xicotet deia “maie” en comptes de “mare”».

2.9.9.7. Fills

2.9.9.7.1. Xiquets/ Xiquetes

Adoptiva/ Doctiva (Cat), *Afillat, l'* (Bene), *Borda, la* (Qua), *Criatura, el* (Ald), *Femelleta, la* (Tor), «home efeminat» (cf. Herreros Moreno 2000: 80); *Fill del Guarda* (Cat), *Hereu*⁸⁸⁷, (*l'*) (Cat, Tor), *Jove*⁸⁸⁸, *el* (Alaq), *Major, el* (Beni), *Manyacos, els* (Man), probablement atribuït amb el sentit de «xiquet xicotet» (Reig 2015: 489); el DNV considera *manyaco* variant formal de *monyicot*, «xiquet, especialment el que encara mama»; *Minyeta* (Ald), *Mosso, -a, el/ la* (Alc, Alf, Man), *Mosso de Silla, el* (Pics), *Mutxatxo, -as, el/ las* (Man, Pics), *Nen, el* (Qua).

Nene, -a, -s, el/ la/ els/ del (Alaq, Alc, Ald, Beni, Man, Picn, Sed, Sil, Tor), *Nena, (el de) la* (Tor), *Neno, el* (Alaq), *Nena, el Tio Paco el de la* (Alaq), *Ninyo, -a, el /la (del)* (Alf, Bene, Mas, Pai, Pics, Sil, Tor), *Ninyo de la Hierba, el* (Cat), *Ninya de Fuego, la* (Alb), *Noi, -a, el/ la* (Alaq, Ald, Alf, Man, Mas, Pics), *Peque, el* (Beni, Pics), *Pobil, (-o), -a, -os, el/ la/ els* (Mas, Pics, Tor), «fill únic o filla única d'un matrimoni» (cf. DNV); *Ro-ro*⁸⁸⁹, *el* (Alb, Sil), a Sil, Antich Brocal (2021b: 281) assenyala que se li va atribuir a una persona «per la seua alçada i corpulència, [...], expressió que antigament es feia servir per als nadons que en nàixer pesaven més que el que calia».

---

⁸⁸⁷ A Torrent hom interpreta el malnom com una mateixa unitat juntament amb l'article sense desaglutinar-lo: «176. José Mora Esteve Lereu.» (Martínez Oria 2005c: 18). El mateix cas ocorre a Carlet (la Ribera Alta): «Lereu-la Lereua» (Hervàs 1986: 375).

⁸⁸⁸ Cf. «Paco *El Jove*» ([QIA] Anònim 2007: 375).

⁸⁸⁹ Zaragozaà Pérez (1991: 254) assenyala que podria ser, tot seguint el DCVB, un sinònim de “nen petit”. D'altra banda, Martí Mestre (2006: 479) indica que *Ro-ro* és un equivalent d'embriac.

Sagal, -a, -s, el/ la/ els (<cast. *Zagal*) (Cat, Picn, Sed, Sil), *Sagalet* (<cast. *Zagal*) (Alf), *Tiquitín* (Pics), *Xaval*, -a, -es, el/ la/ les (Alc, Beni, Cat, Tor), *Xatxo*⁸⁹⁰, -a, el/ la (Pics), una versió deia que de jóvens se'ls anomenava *muchacho* i *muchacha* (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 109); *Xavalillo*, el (Pics); *Xavea* (Alaq, Alc), *Xic i Mig* (Pai); *Xico* (Tor), *Xicon*, el (Qua), *Xicorro* (Cat), *Xicorra*, el *Xiquet de la* (Mas), *Xicorrana* (Man), *Xicot*, -s, el/ els (Alb, Tor), a Alb, aplicat a un xiquet amb un desenvolupament corporal molt alt (cf. Verdeguer Escribà 1991: 149); *Xiquet*, el (Alc), *Xiquet de la Plaça*, el (Alaq), *Xiquet*, -s de *Mislata*, el/ els (Mis), *Xiqui*, la (Alc), *Xiquilins*⁸⁹¹, els (Pics), els anomenaren així a dos germans quan eren menuts (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 109), *Xiquillo*, -a, Ø/ la (Cat, Sil), *Xiquitín*, -a (Alaq), *Xiquiu* (Mas), *Zagal* (Alb), *Zagalo*⁸⁹² (Alb).

---

⁸⁹⁰ Garcia Perales (1997: 440) recull el mateix renom amb la mateixa motivació a Cerdà (la Costera), (*Xatxa*<*Mutxatxa*): «XATXA, Nieves la: eren castellans, i deia a la filla “muchacha”». A Guadassuar (la Ribera Alta) el malnom de “Xatxa -os” se li va atribuir a una família forastera que pronunciava així *muchacho* (Mut Ruíz 2013: 76 [nota 118]).

⁸⁹¹ Al barri de Patraix de València, Barquero Genovés (2019: 18) documenta *Xiquilín* amb el sentit de persona menuda.

⁸⁹² *Galo* (Alb) en podria ser una variant formal amb afèresi.

2.9.9.7.2. Germans o bessons

Bessó, -na, -ns, -nes, *el/ la/ els/ les* (Alb, Alc, Alf, Beni, Cat, Man, Pics, Qua, Sil, Tor), *Bessó de Bequina*, *el* (Pics), *Bessonet*, -s, -es, *el/ els/ les* (Alaq, Beni, Sil), *Geme*, -s, *el/ els* (Alc), *Gemelas*, *las* (Beni), *Germanells*, -es, *els/ les* (Sil), és el nom d'un motor del terme de Silla (Zaragoza Pérez 1982: 95, 108; Zaragoza Pérez 1986: 258); potser no correspon a cap malnom, sinó que és un topònim genèric, el qual, pel que indica Coromines (OnCat: IV, 345), es pot trobar a diversos indrets valencians (Nàquera, El Palmar, Museros, Alzira, etc.) i podria ser una variant formal de *Gimenell*, derivat del llatí GEMINI, -ORUM "besons", o del seu diminutiu GEMINELLOS; *Germanets*, *els* (Alc), eren germans i baixets (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 88); *Nenes*, *els* (Alc) la seua mare els deia "nenes"; eren germans bessons (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 88); *Repes* (Alf), «són bessons» (cf. Puchades Pastor 1991: 212 [nota 73]).

2.9.9.8. Vincles familiars de segon grau

És difícil discernir en alguns casos (*Cunyat*, *Nebot*) si els malnoms venen o no del mateix cognom de la persona motejada, o han estat heretats d'algun avantpassat, encara que els al·ludits ja no els porten. Caldria veure en algun cens o registre si algun avantpassat els tenia com a cognom: *Compare* (Alb), *Cunyat* (Xir), *Fillola*, *la* (Alaq), *Nebot*, (el) (Alb, Man), cognom?; *Parenta*⁸⁹³, -et, *la/ el* (Qua), *Tiet*⁸⁹⁴, -a, *el/ la* (Alf, Tor, Xir), a Xir, «hombre soltero que vive con el hermano o sobrinos» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366), *Tiota* (Beni).

---

⁸⁹³ Es documenta en una relació de denunciats de Quart de Poblet de l'any 1941: «Sanmartin Chacón (a) Parentet» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 2, Quart de Poblet [Quart de Poblet] (1940-1945), f. 62).

⁸⁹⁴ A Montitxelvo (la Vall d'Albaida) es documenta el mateix malnom: «Tiet: *Els nebots el cridaven així*» (Pou 1993: 32).

2.9.10. Oficis i activitats professionals

2.9.10.1.1. Oficis desapareguts

Hem d'aclarir que bona part dels oficis que ací considerem com a desapareguts són relatius, en la majoria de casos, a activitats que encara es fan, ja que gran part dels productes elaborats per les persones que els exercien de forma especialitzada i artesanal encara es manufacturen o produeixen, tot i que d'una manera industrial o mecanitzada. A més a més, aquestes mercaderies es poden trobar ara mateix a la venda i a l'abast de qualsevol consumidor a qualsevol botiga o superfície comercial de cada poble. És a dir, que si tenim en compte que, actualment, no en queda cap de les vora 39 famílies de granerers que hi havia a Torrent a començaments dels anys 80 del segle XX (cf. Soler, Yago & Jordà 2004: 103), òbviament això no vol dir que ja no emprem graneres per a netejar les nostres cases, sinó que l'ofici artesanal i tradicional que hi havia immers al seu voltant -amb grups de professionals itinerants distribuïts per tota la comarca i que s'oferien a les famílies amb el crit d'"el granerer!!"- ha deixat d'existir.

En altres paraules, totes aquelles ocupacions que pertanyien al que podríem anomenar món "pre-industrial", d'oficis com els dels esmoladors, cadirers, drapers o granerers, etc., juntament amb la imatge d'aquelles mestresses de casa que els rebien a la porta de les cases on, o bé, com en el cas dels granerers, substituïen la palma gastada d'una granera vella per una de nova, o bé com el cas dels drapers, bescanviaven teles o draps vells per una caixeta de mistos o peces de ceràmica, tot això ha esdevingut un forma d'intercanvi comercial arrelada en el passat. Domínguez Vicente (2011: 151), observa igualment, al voltant d'aquesta qüestió, que alguns oficis tradicionals aplegats al seu estudi sobre malnoms de Benaguasil (Camp de Túria) «ja no són necessaris o han estat substituïts per grans indústries amb màquines robotitzades com seria el cas de: el Campaner, el Cisteller, el Cadirer, el Paraigüero i la Caramelera, entre altres».

Exemples d'actualitzacions o adaptacions d'un antic ofici al món actual podrien ser casos com: *les Carderes* (Mas), que ara ha esdevingut l'ofici generalista exercit per persones que anomenem fruiters o verdulers; *els Espardenyers*, el producte dels quals es realitza ara de forma industrial, i el podem trobar a qualsevol botiga de sabates o als mercats; *el Matalafer*, la faena del qual ha passat a l'oblit perquè ara comprem els matalafs a les botigues de mobles; o *el Pardaliste*, l'ofici del qual es troba regulat per lleis que garanteixen unes bones condicions higiènic-sanitàries dels animals, i és exercit per persones que regenten una botiga especialitzada per a la seua venda.

Quant a l'arrelament o manteniment en ple segle XXI d'aquest tipus de malnoms basats en oficis desapareguts o en vies d'extinció, Jover (2008: 290) destaca el fet que alguns renoms originats a partir de professions que han deixat d'exercir-se, tot i haver passat dos o tres generacions, encara es resisteixen a desaparèixer. Nosaltres creiem que, tot i l'opacitat o el desconeixement que els parlants actuals puguen tenir en relació amb el que signifiquen alguns mots referits a oficis com *albarder*, *duler*, *forniller*, etc., aquesta mateixa pèrdua de cabal lèxic tradicional provocada pel desús del mot en qüestió també pot jugar a favor dels motejats quant a la capacitat potencial que aquests renoms fossilitzats tenen per a permetre la distinció entre individus dins d'una mateixa comunitat d'una manera neutra, poc feridora, ja que aquests tipus de malnoms es troben mancats de connotacions negatives.

Un altre aspecte a destacar que podríem vincular als oficis desapareguts seria el que Garcia Perales (1997: 475) refereix com a "nom impropri", que és el fenomen pel qual a una persona se li atribueix un antropònim que no li correspon perquè el tenia un altre membre de la seua família, o perquè se li adeia amb el caràcter.

Nosaltres creiem que podríem eixamplar aquest concepte al camp semàntic d'aquest apartat relatiu a les professions, i proposem anomenar un fenomen semblant com el d'*ofici impropri*, el qual es podria definir com el fet de transferir a una altra persona el nom d'un menester que aquesta no exerciria, però que ostentaria com a renom per raó d'algun vincle familiar o d'altres amb la persona que el realitza o realitzava amb anterioritat.

Exemples d'*ofici impropri* familiar que podríem ressenyar del nostre corpus serien el de *les Tartaneres* de Xirivella, que eren les filles d'una persona que es dedicava a portar gent a València en una tartana (cf. Giménez Pasqual 1997: 32), *Paca la Torera* (Xir), perquè un familiar de la qual era torero (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 367), *la Fustera* (Ald), per «parentiu amb qui treballa la fusta» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 81), o *la Pontera* (Qua) (cf. Moreno Martín & Olmos Benlloch 2015: 161), que devia estar emparentada amb la persona que antigament es dedicava a cobrar el dret de pas al pont situat entre Quart i Paterna, que s'anomenava pontatge.

De vegades, l'*ofici impropri* es transfereix al propietari d'un lloc on s'exerceix un determinat menester, tot i que la persona motejada no tindria res a veure amb l'ofici en qüestió: a Torrent, *el Mistero* era el propietari d'una empresa de xocolate, a la porta de la qual es col·locava un venedor ambulant de mistos (Lerma Andreu 2014, agost 25). Al mateix Alcàsser ocorren casos semblants com *el/la de la Mestra*, que era el malnom atribuït a una família que hostatjava una mestra que no residia al poble, o *la Platera*, que va rebre aquest malnom per cedir sa casa a un joier de València per tal que l'emprara ocasionalment com a lloc on podia comerciar amb or i plata en un temps en què no hi havia cap joieria al poble.

Pel que fa al paper de la dona al món laboral del passat, Xust Marcilla (2017: 59) indica que, a Torrent, a més del treball de la conserva, hi havia algunes fàbriques o empreses familiars que «ocupaven mà d'obra femenina [...] [com] les de sabates, de botons, galons i algunes de xocolata». Aquests oficis exercits per dones, o d'altres que han donat malnoms com *Balcanera*⁸⁹⁵ (Xir), *Corsetera*, -o (Cat, Pics) o *Tandera* (Alc), també es veuran reflectits en la relació que a continuació presentem:

---

⁸⁹⁵ El malnom *Valcanera* també podria ser una deformació del cognom *Vallcanera*, com a Carlet (Hervàs 1986: 377). A Xirivella podria haver ocorregut el mateix cas, ja que existeixen persones d'aquest poble que també són portadores d'aquest cognom.

2.9.10.1.1.1. Oficis desapareguts relacionats amb els animals

Arriero (Cat), *Caragolero*, -a, -s (Ald, Cat, Man, Mas, Picn), *Duler* (Cat, Sil), *Gambero* (Alf, Cat), *Granotero*, -a (Alf, Cat, Pai, Sed), *Lloquero* (Beni), *Menescal*⁸⁹⁶, -a (Alb, Ald, Cat, Man, Pics, Sil, Tor), *Pardalera*, la (Mas), *Pardaliste*, -a (Alf, Tor), *Patero* (Alf), *Vedellero* (Sed).

2.9.10.1.1.2. Oficis desapareguts relacionats amb l'extracció o venda de matèria primera

Calciner, -a (Alb, Alc, Alf, Tor), *Pedrapiquer* (Alaq, Man), *Picapedrer* (Tor), *Terrero* (Alaq, Ald, Pics, Tor).

2.9.10.1.1.3. Oficis desapareguts relacionats amb l'elaboració d'eines agrícoles o vehicles per al transport de mercaderies o persones

*Aladrer*⁸⁹⁷ (Alaq, Man, Tor), *Carrero* (Alaq, Alc, Alf, Cat, Man, Mas, Mis, Pai, Picn), *Mestre d'Aixa*⁸⁹⁸ (Alb, Man, Mas, Sil).

---

⁸⁹⁶ A hores d'ara han esdevingut veterinaris, amb formació universitària.

⁸⁹⁷ A Torrent era l'ofici d'un avantpassat de Mamen Benavent (2013, març 24), el nom del qual era Ambrosio Roig Cervera (1901-2002). Segons aquesta informant torrentina, va ser l'última persona en exercir aquest ofici de forma artesanal al poble. En paraules d'aquesta descendent d'aquest professional, «eran los que trabajaban la madera para hacer los arados que se ataban a los caballos para arar el campo, mangos para las herramientas».

⁸⁹⁸ Anna Bertomeu & Salort Carpi (1986: 334 [nota 2]) també el documenten al Verger (la Marina Alta), i adverteixen que la persona al·ludida «es dedicava a fer carros i no vaixells com podem trobar als diccionaris». El cronista de Silla Antich Brocal (2021a: 140) observa que aquest ofici desaparegué pels voltants dels anys setanta del segle XX «quan els motors substituïren definitivament les cavalleries i els carros».

2.9.10.1.1.4. Oficis desapareguts relacionats amb l'elaboració, fabricació o venda de productes en general (fusta, terrissa, metall, etc.)

*Barronera*⁸⁹⁹, *la* (Cat), un avantpassat feia barrons per a les cadires (Segarra 2021); *Cullerer*, *-a*, *el/ la* (Alaq, Man), a Alaq, fabricaven i venien culleres, sobretot de fusta (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 101); *Cossiolo* [kusioló] (Man), *Mistero* (Alc, Cat, Picn, Tor), *Palillero* (Alb, Ald), *Paraigüero* (Cat, Man), arreglaven paraigües; *Pentiner*, *el* (Cat, Mas, Sed), *Pinter*, *el* (Cat).

2.9.10.1.1.5. Oficis desapareguts relacionats amb l'extracció d'arpillera, cànem, cotó, espart, jute, vímet, etc., o amb l'elaboració d'objectes fets amb aquests vegetals

Balcanera (Xir), *Cadirer*, *-a* (Alb, Alc, Pics, Sil), *Canamera* (Cat), *Canyeros* (Cat), feien cortines de canya (Segarra 2021); *Cestero* (Cat), *Cisteller*, *-a* (Alf, Mis), *Cotoner*, *-a* (Cat, Mas), *Espardenyer*, *-a* (Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Mas, Mis, Pics, Qua, Sed, Tor), *Esparter* (Mis, Pics), *Garbellero*, *-a*, *el/ la* (Sil), *Granerer*, *-a* (Alc, Cat, Man, Pai, Picn, Pics, Tor, Xir), *Margallonero* (Sil), *Ninyetera* (Sil), *Saquero*, *-a* (Cat, Pai, Pics, Tor), a Pics, es dedicava a la venda de sacs (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 92); *Sarier(o)*, *-a* (Alaq, Alb, Alc, Alf, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Sil, Tor), *Talequer* (Pai).

---

⁸⁹⁹ El DCVB recull el mot *barró* amb el sentit de «barra relativament curta», i indica que «Els barrons de la cadira: [són] els travessers que van de cama a cama de cadira per reforçar-les (Cat., Val.).», però no enregistra l'ofici de persona que es dedicava a fer-ne.

2.9.10.1.1.6. Oficis desapareguts relacionats amb l'elaboració, confecció, venda de roba o serveis relacionats amb productes tèxtils

Albarder (Tor), *Botoner*, -o, *el* (Cat, Tor); *Carotera* (Man), *Cinteres* (Man), *Cosetera*, *la* (Picn), «[...] es dedicava a cosir.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 126); *Corsetera*, -o (Cat, Pics), a Pics, «[...] aplicat a una dona que feia cossets i roba interior» (Hernández & Tronchoni 2004: 84); *Drapero*, -a, *el/ la* (Cat), *Faixero*, -a (Xir).

Filero, -a, *el/ la* (Alb, Mas, Tor), a Alb, es dedicaven a blanquejar lli a sa casa (Segarra 2021); a Mas, Paqui Canovas (2020, agost 30) observa que aquesta persona anava pels pobles venent fils, sabó, calces, cotó; Herreros Moreno (2000: 82) indica que el motejat de Torrent probablement també venia fil.

*Galoner*⁹⁰⁰, -a, *el/ la* (Pics), *Guatera* (Alc), *Pellero*⁹⁰¹, *el* (Alc, Ald, Alf, Pics, Sed, Sil, Xir), a Pics, segons Garcia Ferrer (2005: 142), era el comerciant que et canviava la pell de conill per una caixeta de mistos; *Percalero* (Alb, Cat, Sil), *Randero*, -es (Alc, Ald, Tor), *Trauera*⁹⁰² (Pai), era una persona que antigament ajudava a preparar la roba a una altra que s'encarregava de la màquina de cosir, anomenada “la maquinera”.

---

⁹⁰⁰ Segons el DNV, és una «persona que fa galons i tota classe de cintes o serrells, o que en ven». Cf. «Paco “el galoner”, [...]» (Romaguera Belenguer 1994: 25).

⁹⁰¹ Segons el DNV, són persones que es dediquen a comprar, vendre o treballar les pells. A Algemesí (la Ribera Alta), Baldoví i Pujades (1997: 85) era una persona que es dedicava a comprar pell de conill pel carrer. A Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*el Pellero* (compra pells de conills)» (Sanchis Carbonell 1988: 175).

⁹⁰² Testimoni d'Amparo Yago Tarazona, cf. AMHP (Arxiu de la Memòria Històrica de Paiporta).

*Velero*⁹⁰³ (Cat), Josep Selma Sargues heretà aquest ofici de confecció de veles per a barques d'uns avantpassats que ja l'exercien a Catarroja al segle XIX. Tot i que va continuar l'ofici durant el segle XX, a hores d'ara és un ofici desaparegut que només ha quedat com a malnom (Selma 1999f: s/n).

Una atenció especial, dins aquest apartat, mereix *el Matalafer* (Alaq, Alc, Cat, Man, Pai, Pics, Qua, Sed, Tor), que anava «d'un lloc a un altre a fer i refer matalafs o matalassos de llana». Amb dos bastonets de fusta, varejava «la llana per a estovar-la, perquè la llana s'anava fent dura», i «el matalaf endurit dificultava la son» (cf. Llop i Bayo 1985: 218). D'aquesta tasca prové l'expressió de «fer i desfer, la faena del matalafer», amb el sentit de fer una faena inútil, pel fet de desfer contínuament coses que s'han fet abans (cf. “faena”, accepció 14, DNV).

---

⁹⁰³ En Gaietà Sargues Ferrer i na Escolàstica Ramon Raga confeccionaven artesanalment veles de barques durant el segle XIX. Vivien en una barraca del carrer del Fus de Catarroja. Un dels seus nets, Josep Selma Sargues va continuar l'ofici durant el segle XX, i per aquest motiu és conegut pel malnom de *Vel·ler*. A hores d'ara és un ofici desaparegut (Selma 1999f: s/n).

2.9.10.1.1.7. Oficis desapareguts relacionats amb els queviures, carn, vegetals, etc.

Budeller, -o, -s, *el/ els* (Sed, Sil), *Cama-rogera* (Cat), *Canellero*, -a (Alc), *Cardera*, -es, -os, *la/ les/ els* (Cat, Mas), *Fideuero*, *el* (Cat), «[...] feia fideus a sa casa» (Valls Bonet 2018: 47); *Figueró* (Alaq, Alb, Alc, Mas, Pai, Sil).

*Mantecadero*⁹⁰⁴, -a [mantekaéro] (Cat, Man), es dedicaven a l'elaboració i venda de gelats de crema com a Algemesí (cf. Baldoví i Pujades 1997: 80), Benaguasil (cf. Domínguez Vicente 2011: 151) i Ontinyent (Sanchis Carbonell 1988: 174). De fet, *la Tia Mantecadera* [mantekaéra] de Catarroja anava venent gelats amb un carret pels carrers del poble (Segarra 2021); *Herbasser* (Alaq, Alf, Beni, Cat, Mis, Pai, Picn, Qua, Xir), *Herbero*⁹⁰⁵ (Alaq, Alc, Ald, Beni, Man, Pics), *Morquero*, *el* (Sil, Tor), a Sil, «arreplegava les morques o deixalles de la molta de l'oliva premsada per a secar-les i comercialitzar-les» (cf. Antich Brocal 2021a: 155); *Tandera* (Alc), persona que es dedicava a fer “tanda”, que és el «conjunt format per les vísceres [...], el cap els peus, la cua i la lleterola [...] d'un animal d'escorxador» (Reig 2015: 734).

---

⁹⁰⁴ Domínguez Vicente (2011: 151) observa que a Benaguasil (Camp de Túria) era «l'home que [...] recorria els calorosos carrers del poble amb un carret característic venent gelats, localment anomenats “mantecaos”». A Algemesí (la Ribera Alta) Baldoví i Pujades (1997: 80 [nota 44]) també repeteix la idea que era l'ofici d'una persona que es dedicava a fer gelats de crema. A Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*el Mantecaero* (venia “mantecaos”);» (Sanchis Carbonell 1988: 174).

⁹⁰⁵ A Alaquàs, «es dedicava a replegar i vendre herba» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 103); Baldoví i Pujades (1997: 78) també recull a Algemesí (Ribera Alta) aquest sentit de repartidor o venedor d'herba, no documentat als diccionaris (cf. DNV, cf. DCVB): “venia herba per als animals”. Creiem que poden ser d'interés els comentaris d'un redactor anònim dels Quaderns d'Investigació d'Alaquàs al voltant de les persones que es dedicaven a aquest ofici: «A hores d'ara l'ofici de l'herbasser s'ha simplificat fins a extrems de pura supervivència i per raons de romanticisme en algunes localitats de l'Horta Sud com Paiporta. L'associació històrica de la seua imatge aturada davant de la porta carregat amb un braçat de garbetes mentre anunciava la seua presència a la mestressa al crit de: “Senyora ama, l'herba”, ha quedat relegada a la memòria històrica de la gent més major de la nostra societat.» ([QIA] Anònim 2003: 169).

2.9.10.1.1.8. Oficis desapareguts relacionats amb els serveis dels queviures

- *Aiguader/ Aiguater, l'* (Mas, Pics), antigament «anaven en carros, amb botes plenes d'aigua per a vendre. Venien aigües, a voltes portades de lluny i de gran fama per les seues virtuts curatives» (Llop i Bayo 1985: 203). L'antic cronista de Torrent Beguer Esteve (1997: I, 21) observa que els aiguaders subministraven aigua a domicili amb carros que portaven càrregues que oscil·laven entre dotze i díhuit càneters.

Generalment els aiguaders torrentins com *el Tio Teite, el Tio Calo de l'Aigua, el Tio Pont* o *Nelo de l'Aigua*, que exerciren aquest menester entre els anys 20 i 30 del segle XX, omplien els càneters de la *Font de Sant Lluís*, un brollador situat pels voltants del *Mas del Jutge*, al Pla de Quart. Els aiguaders de Quart de Poblet la portaven d'un pou d'un rajolar de Torrent (cf. Sancho & Sancho 1998: 51). Un conegut aiguader de Quart va ser *Rafaelet el de l'Aigua* [áwja] (cf. Sancho & Sancho 1998: 160).

A Alcàsser i Picassent alguns aiguaders com *el Tio Martí el d'Aigua* (Alc) la portaven del pou del *motor de San Fernando*, en la partida del Realon, situat en la part més alta d'aquesta partida, «a 120 metres sobre el nivell del mar», al terme d'Alcàsser, segurament per la «constatada qualitat de les aigües del seu subsol» (cf. Febrer Romaguera, Simó Rosaleny & Marí Mauricio 2010: 49).

- *Peixera/ Pescatera, la* (Alaq, Ald, Picn, Qua), les dones eren sovint les que s'encarregaven de la distribució i la venda de peix pels pobles; els hòmens eren generalment els que el pescaven, encara que en alguns pobles de l'Horta també hi havia hòmens que en venien «de matí amb carretons grans de caixa plana» (Llop i Bayo 1985: 203-204); A Catarroja, per exemple, «[...] Micaleta *la Cona* era pescatera, el marit li portava el peix i ella el venia pel barri del Raval [...]» (cf. Valls Bonet 2018: 59).

- *Café, el del* (Pics), es dedicava a la venda d'aquest producte (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 82); segons Llop i Bayo (1985: 208), antigament aquest tipus de venedors ambulants solien eixir quan els cafés o els cafetins estaven tancats, és a dir, a la nit i a la matinada. Portaven una cafetera penjada a l'esquena i «gots de vidre on poder beure el café, que ja portava sucre». Català Gimeno & Ferris Soler (1987: 34) contenen que a «l'hora primerenca en què es començava a traure el forn [de les fàbriques de ceràmica] hi havia a Manises [una] persona que portava una cafetera portàtil amb els seus serveis de cafè o te, “cazalla” o conyac als operaris de les fàbriques».

- *Cacauer, -o, -a, -s, -es, el (Tio)/ la/ els/ les* (Alaq, Ald, Cat, Man, Pai, Picn, Pics, Qua, Sed, Tor), Llop i Bayo (1985: 209) observa que antigament els cacauers solien ser tradicionalment «xiquets de sis a dotze anys, que portaven un cabàs a l'esquena amb cacaus acabats de torrar, [...] i un farolet de metxa d'oli a la mà».

- *Cigroner, -o* (Beni, Pics, Sil), eren venedors d'aquest tipus de llegum. També podríem considerar aquest ofici com un sinònim de venedor de torrat o porrat.

- *Tramusser, -o, -a, -os, el/ la/ els* (Alc, Ald, Alf, Man, Sil, Tor). Llop i Bayo (1985: 206) indica que, fora del País Valencià, els tramussos han estat considerats un aliment de poca acceptació a causa de la seua amargor, i sovint, hom els dedicava al consum animal. En canvi, a casa nostra aquest llegum ha rebut bona consideració com a aliment de persones, sobretot, per a ser consumit en porrats o festes de carrer. Tradicionalment, els tramussers, a diferència dels cacauers, han estat gent gran, els quals exercien aquesta ocupació com una mena de jubilació.

2.9.10.1.1.9. Oficis desapareguts relacionats amb els serveis de manteniment de vies públiques o neteja

- *Caminero*, -a [kaminéro] (Alc, Xir), l'historiador xiriveller Sorribes Santa Maria 1989: 366) defineix *Caminero* com: «empleado que conserva y repara los caminos que dependen del Estado». Existeix encara una caseta de peons caminers en la partida del Pedregal al terme de Picassent, en direcció a Montserrat (carretera Picassent-Alboraig), però, òbviament, aquest ofici d'encarregar-se del manteniment d'un tram de carretera, amb obligació de residir a l'habitatge situat al tros de via atribuït, passà a l'oblit a mitjans del segle XX, quan començaren a asfaltar-se les carreteres i aparegueren els automòbils. Entenem que, a hores d'ara, aquests treballadors, o bé han esdevingut funcionaris de l'estat, o bé són treballadors d'empreses de manteniment de carreteres que no han de residir a cap tram de reparació assignat.

En alguns casos hom coneix aquests treballadors com a *peons*, elidint-ne el segon element. A Silla, Antich Brocal (2021b: 284) menciona l'existència d'una *caseta del Peó*, al costat del *Caminou* (CN-332) d'aquest poble. Aquest peó «s'encarregava de vigilar l'estat del tram que tenia assignat, i [...] se'n preocupava de la conservació».

- *Caguerero*, -a (Cat, Pai)/ *Merdero*, -s (Man, Sil), Llop i Bayo (1985: 223) assenyalen que els *merderos* o *merdaguers* es dedicaven a buidar amb un poal les basses dels corrals de les cases on anaven a parar els excrements, i en treien aquesta femta al carrer. Després, en eixir, l'abocaven a una bota o tonell gran que hi havia damunt d'un carro. Aquesta femta «valia com a adob ben cotitzat». Un ofici semblant a aquest seria el de *Femater* (Alf, Bene, Mis, Pics). Hui en dia disposem de servei de clavegueram públic, i en casos d'avaries com embossaments o fuites de canalitzacions que poden sorgir als habitatges, recorreríem a una versió modernitzada d'aquest menester, que seria el que normalment exerceixen els professionals d'empreses de lampisteria que fan servir camions cisterna.

- *Pontero*, *el* (Qua), era l'encarregat de cobrar el dret de pas per l'únic pont antic sobre el riu Túria de la comarca de l'Horta, entre Quart i Paterna, si exceptuem els existents a la ciutat de València. Aquesta figura va existir fins a mitjans del segle XX (cf. Ajuntament de Quart de Poblet 2015; cf. Sancho & Sancho 1998: 54).

2.9.10.1.1.10. Serveis d'ordre

- *Sereno, el* (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Cat, Picn, Pics, Sil). Eren les persones encarregades de l'ordre nocturn. Per tal de donar treball als coeters de la ciutat de València, un alcalde de finals del XVIII, anomenat Joaquim Fos, creà un cos de vigilants nocturns, el primer de l'estat. Entre altres funcions, avisaven de perills, despertaven els veïns que havien de matinar, etc. El nom els ve del fet de cridar *sereno* quan feien les rondes nocturnes pels pobles, ja que sovint a les nostres terres sol fer bon temps (cf. Llop i Bayo 1985: 242). Desapareixen a mesura que s'instauren els cossos de policia local a cada municipi a mitjans del segle XX.

- *Verdugo, el* (Cat), forma castellanitzada de *Botxí*, la tasca del qual era donar la mort legal a les persones condemnades a tal fi. A València hi havia dos cadafals per als ajusticiats, un a la plaça de la Seu, i l'altre, a la plaça del Mercat (cf. Llop i Bayo 1985: 243).

2.9.10.1.2. Oficis no enregistrats pel DNV, DCVB

Alegador, -a, l' [aleyaór] (<*Alegar/ Aregar*) (Alc), «cuidador de cavalls» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 63). Entenem que el motejat n'ensinistraria o se n'ocupava d'alguna forma. El DNV i el DCVB documenten el verb *alegar* o *aregar*, però no l'ofici. DNV: «ensinistrar una “bèstia” per al treball»; DCVB: «aregar, acostumar un animal al treball (Beniarrés) [...] Fon.: aleyár (val.)».

Carotera, -es (Man), el DNV i el DCVB documenten el substantiu *carota*, «gorra o còfia de xiquet», però no inclouen cap derivat amb el sufix *-er* amb el sentit de persona que en fa o en cus.

2.9.10.1.3. Oficis per ordre alfabètic

2.9.10.1.3.1. Oficis A

Abadegera, -es l' / les [abaetféra] [abaetfères] (Cat, Picn), *Abasteçador*, l' [abastesaór], *Advocat*, l' [aboýát] (Alc), el malnom *advocat* presenta formes amb caiguda de la consonant /d/ en posició implosiva davant /g/, molt possiblement per influència del mot castellà equivalent *abogado*: *Abogadesa*⁹⁰⁶, l' [aboýaesa] (Alaq), *Advocadet*, l' [aboýaét] (Pics). A Silla trobem una forma totalment castellana: *Abogado Lerdo*, el (Sil), de principis del segle XX (cf. Antich Brocal 2016: 49); *Adornador*, l' [aðornaór] (Ald), *Afilador*, l' [afilaór] (Pics, Sed), *Aiguardenter* (Pai), *Alegador*, -a, l' [aleýaór] (<*aregar*) (Alc), un avantpassat era cuidador de cavalls⁹⁰⁷; *Aladrer*, -a, -s, l' (Alaq, Man, Tor), *Algepser*⁹⁰⁸, -a, -s, l' / els (Alc, Cat, Man, Mas, Pai, Sil), *Allero*, -s, -et, l' / els (Alb, Alc, Cat, Pai, Pics), *Ama*, l' (Alaq), *Ama, Maria* l' (Tor), «[...] criada principal d'una casa» (cf. Herreros Moreno 2000: 29); *Anguilero*, -a, l' (Alaq, Cat, Pai), es dedicaven a la venda d'aquest peix (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 98); *Aposentador*, l' [aposentaór] (Man), *Apotecari*, l' (Alaq, Alf, Beni), *Potecari* (Alaq), *Apuntador*, l' [apuntaór] (Xir), *Armero*, l' (Mas), *Arriero* (Cat), *Arrossera*, -o, l' (Beni, Tor), *Atandador*, l' [atandaór] (Mas), encarregat de donar torn de regatge (cf. DNV); *Ataüter*, -a, l' (Alf, Cat, Man, Pai, Qua, Tor), variant formal de *Taüter*.

---

⁹⁰⁶ Cf. «Conchita l'abogadesa» (Ferrer Guzman & Soriano Bessó 2011: 69). Seria una variant formal d'*advocadessa* (cf. DNV). Atribuït a una persona per guardar parentiu amb un advocat (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 98).

⁹⁰⁷ segons el DNV, *alegar* seria una variant formal d'*aregar*, "ensinistrar". Aleshores, un *alegador* seria un ensinistrador de bèsties per al treball. La forma *Alegador* no es troba enregistrada al DNV. El DCVB recull que la forma *Aregador* s'usa a Mallorca. Monforte Casañ (2015: 194) menciona un jugador de pilota d'Alcàsser portador d'aquest malnom: «Manolo l'*Alegaor*».

⁹⁰⁸ A Ulldecona (Montsià): «Argepser, l'» (Itarte i Vericat 2002: 73).

2.9.10.1.3.2. Oficis B

Balcanera (Xir), cordadora d'una cadira de balca o boga (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366); *Banderillera, la* (Qua), *Banquer, el* (Pics), *Barber, -o, -a, -et, el/ la (del)* (Alaq, Alc, Ald, Alf, Bene, Beni, Cat, Man, Mas, Mis, Pai, Picn, Pics, Qua, Sed, Tor, Xir), *Barber Amadeo* (Cat), *Barber Loco, el* (Pics), era un barber excèntric: «se n'anava del perol» (González Tronchoni 2019, febrer, 15); *Barbereta la Perola* (Picn), *Barbericos, els* (Sed), un avantpassat va ser practicant i barber de la “Corte del Rey”, d'acord amb un nomenament de 1881 (cf. Ruiz Monrabal 1985: 196); *Barbero, Agustín el* (Alb), *Barquero, -a, el (Tio)/ la* (Alc, Cat, Mas, Sil), *Barquero, el Tio Cento el* (Man), *Barqueret* (Alf), *Barquero de Carabines, el* (Mas), *Barquillero, -a, el/ la* (Alc), *Barriquero, el* (Man), feia una mena de botes anomenades “barriques” (Bartual 2019; cf. DNV); sembla que a Manises s'empraven per a embalar amb palla peces de ceràmica per tal de transportar-les. De Tomás (2005: 64) observa que el seu ús data d'una època en què encara no s'utilitzava el cartó per a l'embalatge.

Bassurero, -a, el/ la (Alc, Pics), *Bodeguer* [boðeyéro] (Xir), persona que té o administra un celler (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366); *Bombero, el* (Alf, Cat, Man), *Bordadora, la* [borðaóra] (Alaq, Alf, Cat), a Alaq, exercia l'ofici de brodar a mà (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 99); *Borreguero, -a, -s, el/ la/ els* (Alaq, Mas, Mis, Picn, Pics, Sil), a Xir, «pastor que guarda los borregos» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366); *Borumballero, el* (Alaq), *Boter, -o, -a, -s, el/ la/ els* (Alaq, Alf, Cat, Mis, Sed, Tor), persones que es dedicaven a fer botes [de vi]⁹⁰⁹ (cf. Herreros Moreno 2000: 42).

---

⁹⁰⁹ En concret, eren fabricants de botes de vi, o tonells. També es documenta a Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*el Botero* (feia botes de vi);» (Sanchis Carbonell 1988: 173).

Boteret, el (Pics), *Botellera, la* (Alaq), *Botgero, -a, el/ la* (Sil, Tor), a Tor, portava llenya als forns (Enrique Folgado 2013, octubre 10); *Boticari, el* (Alaq, Alc, Ald, Alf, Beni, Pics), *Boticariet*⁹¹⁰, *el* (Sil), *Boticariesses* (Cat), *Botifarrera, -o, la/ el* (Ald, Alf, Pai, Pics, Sed), *Botifarronera*⁹¹¹, *-o, la/ el* (Alc, Cat, Tor), *Botiguer, -a, el/ la* (Alc, Ald, Beni, Cat, Qua), *Botoner, -o, el* (Tor), *Bouero el* (Man), *Budeller*⁹¹², *-o, -s, el/ els* (Sed, Sil), *Bunyolera, -o, la/ el* (Alaq, Man, Qua, Tor), *Burrero, el* (Qua).

---

⁹¹⁰ Va donar nom a una casa del terme que es coneixia amb aquest malnom perquè podria haver pertangut a un farmacèutic de mitjans del segle XIX (cf. Antich Brocal 2021b: 170).

⁹¹¹ *Ivan el Botifarronero* es desplaçava a Catarroja des de Xirivella, i portava un gènere de tan bona qualitat que el venia tot ràpidament (cf. Valls Bonet 2018: 47).

⁹¹² També es documenta a Castelló de la Plana: «*el Budellero* (feien embotits i netejaven els budells)» (Forcadell Saport 1992: 503), i a Ulldecona (Montsià): «*Budellera, la*: (Netejava budells a l'escorxador)» (Itarte i Vericat 2002: 75).

2.9.10.1.3.3. Oficis C

- *Ca*: *Cabrer*⁹¹³, -o, -a, *el (Tio)/ la* [kabréro] [kabréra] (Alc, Alb, Xir), *Cabrero, el Tio Ximo el* (Mas); *Cacauer*⁹¹⁴, -o, -a, -s, -es, *el (Tio)/ la/ els/ les* (Alaq, Ald, Cat, Man, Pai, Picn, Pics, Qua, Sed, Tor), *Cacanero* (Alb, Qua), *Cadirer, -a, -es, el/ la/ les* (Alb, Alc, Pics, Sil), persones que fan cadires, en reparen o en venen (cf. DNV), especialment de boga (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 83); *Cadenera*⁹¹⁵, *la* [kaenéra] (Qua), tal vegada té el sentit de «qui ajunta baules per formar cadenes» (cf. DCVB); *Cadenera, Cento* [kaenéra] (Qua), *Cafetera* (Alf), «feia el café en el cafetí ubicat antigament a la plaça» (cf. Puchades Pastor 1991: 211 [nota 14]); *Cagarner* (Pics), *Cagarritera, la* (Qua), *Caguerero, -a*⁹¹⁶ (Cat, Pai), *Caquero* (Pai), *Caqueros, cals* (Alaq), *Caixonero, -a, el/ la* (Sed), *Calafat, el* (Cat), era un “calafatador” que arreglava les barques al port de Catarroja (cf. Valls Bonet 2018: 46); *Calcetera, -es, les* (Man), *Calciner -a, el/ la* (Alb, Alc, Alf, Tor), *Camalera, Ø /la* (Ald, Mis), *Cama-rogera* (Cat), *Caminero, -a* [kaminéro] (Alc, Xir), el·lipsi de *peó caminer*, antic encarregat del manteniment de carreteres (cf. Moreu-Rey 1981: 126); *Camisera* (Alf), *Campaner, -o, -a, el/ el/ la* [kampanéro] (Alaq, Alc, Cat, Man, Pai, Qua, Xir), a Alaq, tocava les campanes de l'església (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 99); *Campaner, Edelmiro el* (Mas), *Campaner, el Tio Toledo el* (Alb), *Campesino, el* (Alaq), treballava al camp (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 99); *Canariero* (Alf), *Candelero* (Qua), *Canellero, -a* (Alc), *Canemera* (Cat), *Cansalader* [kansalaér] (Mas), *Canterer, el* (Mas, Tor), *Cantiner, el* (Cat), *Canyamonero, el* (Qua), segurament, venedor de llavor del cànem, que s'empra com a pinso animal; (cf. «persona que vende cañamones», DLE de la RAE).

---

⁹¹³ A Albal, «[...] se dedicaba a criar cabras y vender la leche. Se le conocía por el tío Cabrero.» (cf. Verdeguer Escribà 1991: 73).

⁹¹⁴ A Alaquàs el tio Jesús *el Cacauer* era un home que allà pels anys cinquanta del segle XX anava venent cacauet amb un cabàs de palma pels carrers d'aquest poble ([QIA] Anònim 2004: 242). Garcia Osuna (1999: 173) també el documenta a Tavernes Blanques (l'Horta Nord), amb l'accepció de «magatzemista de fruits secs».

⁹¹⁵ A l'Alcúdia (la Ribera Alta) la persona motejada *Caeno* l'heretà de sa mare, la qual «tenia per ofici passar la cadena del tren» (Bou Clemente & Cucó Oliver (1986: 354 [nota 4])).

- *Car*: *Carabassero*⁹¹⁷ (Tor), *Caragoler*, -o, -a, -s, *el/ la/ els* (Ald, Cat, Man, Mas, Picn), a Mas, venedor de caragols i granotes; *Caramel·lero*, -a, *el/ la* (Alaq, Tor), *Caramel·lero*, *Yago el* (Tor), *Carboner*, -a, -s, *el/ la/ els* (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Bene, Beni, Cat, Man, Mas, Mis, Pai, Picn, Pics, Qua, Sil, Xir), a Cat, venia «carbó, molinada i bombones de gas» (cf. Valls Bonet 2018: 41); a Sil, feien “molinada” [moliná] (Alba Puig 2018), que és el «carbó vegetal [...] que s’usa per a cremar-lo en els brasers» (cf. DNV); *Carboner de Quart, el* (Man), *Cardera*, -es, -os, *la/ les/ els* (Cat, Mas), *les Carderes* de Massanassa es dedicaven a la venda de cards en els mercats (Moncholí Baixauli 2006: 84-85); *Carnisser*, -a, *el/ la* (Alb, Alc, Ald, Alf, Cat, Mis, Pai, Pics, Qua, Sed, Sil, Xir), *Carni, el* (Alc), *Carnisseret* (Mas), *Carnisserot*, -a, -s, *el/ la/ els* (Alc, Sed), *Carnisser de ca la Solana, el* (Alaq), *Carnisser de ca la Tia Mariana, el* (Alaq), *Carnisser, Ramonet el* (Qua), *Carotera*⁹¹⁸, -es, *la/ les* (Man), eren dos germanes modistes (Lopez Martinez 2017, febrer 23), segurament confeccionaven *carotes*, és a dir, una espècie de gorreta o còfia per a xiquets de bolquers (cf. DNV); *Carregadors* [karegaórs] (Cat), *Carrero*⁹¹⁹, -a, -eta, -es, *el/ la/ la/ les* (Alaq, Alc, Alf, Cat, Man, Mas, Mis, Pai, Picn), *Carreter*, -s, *el/ els* (Alaq, Ald, Alf, Sil), *Carreter, Lluís el* (Alc), *Carreterot* (Cat).

⁹¹⁶ Un avantpassat de *la Caguerera* de Paiporta procedia d’Albal i «arreplegava el fem per a utilitzar-ho com a adob» (BIM Paiporta 2016: III, 12). Seria un cas d’“ofici impropri”.

⁹¹⁷ Cf. «Blas Fenoll Viñez, (Carabassero)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1386, Exp. 2, Torrente [Torrent] (1940-1945), f. 156). Martí Mestre (2006: 149) indica que *Carabasser*, -a també pot referir a persones que rebutgen peticions amoroses, és a dir, que donen carabasses.

⁹¹⁸ Bou Clemente & Cucó Oliver (1986: 354) documenten també a l’Alcúdia (la Ribera Alta) una persona anomenada “Carotera” que es dedicava a fer carotes, és a dir, «una espècie de capells per als nens, que només tapen una petita part del cap».

⁹¹⁹ Garcia Osuna (1999: 173) també el documenta a Tavernes Blanques (l’Horta Nord) amb l’accepció de «persona que construeix carros».

- *Cas*: *Castanyera*, -os, -es, *la/ els/ les* (Beni, Cat, Pai, Pics).
- *Ce*: *Cebero*⁹²⁰, -a, -s, *el (Tio)/ la/ els* (Man, Mas, Picn, Tor), *Cepillera*, *la* (Alaq), «tenia una fàbrica de raspalls a Alaquàs» (Martínez García 2008: 453-453); *Cerer*, *el* (Alaq, Xir), a Xir, era una persona que muntà una fàbrica de cera situada en la mateixa plaça de l'església del poble de Xirivella, la qual abastia tot l'any de cera per a l'ofrena a la Verge de la Salut (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 367); *Cestero*⁹²¹ (Cat).
- *Ci*: *Cigarrera*, -o, *la/ el* (Alf, Cat, Mas, Sil), a Mas, era una persona que treballava a la *Tabacalera* de València, pels voltants dels anys cinquanta (Andújar Ridaura 2007: 84; Navarro 2020, agost 30, 19:59); *Cigroner*, -o, -a, -et, *el/ la* (Beni, Pics, Sil), a Pics, «per dedicar-se a la venda d'esta llegum» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 84); a Sil, el pare del *Tio Cigronero* venia cigrons (cf. Antich Brocal 1981: s/n); *Cinteres*, *les* (Man), *Cisteller*, -o⁹²², -a (Alf, Mis), *Cisternero*, -a, *el/ la (Tia)* (Ald).
- *Cl*: *Clauero*, *el* (Cat).
- *Co*: *Cobrador dels Autos* [kobraór] (Alc), *Cobrador de la Llum* [kobraór] (Alc), *Codonyer*, *el* (Pics), *Coeter*, -a, -s, *el/ la/ els* (Alb, Alc, Alf, Cat, Man, Pai, Sed, Sil, Xir), *Coetor*⁹²³, -s, *el/ els* (<*Col·letor* <*Col·lector*) (Lloc), segurament, és una variant formal de *Col·lector*, «persona que arreplega o col·lecta certs impostos o drets» (cf. DNV); *Col·loquero*⁹²⁴ (Cat), autor o actor de col·loquis o romanços (cf. DNV); *Colador*, *el* [kolaór] (Pai, Pics), *Colero*, -a, -es, *el/ la/ les* (Alb, Ald, Cat, Pai, Tor).

---

⁹²⁰ Moreu-Rey (1981: 126) documenta a Bétera (Camp de Túria) una persona motejada *Ceber*, que era un «comerciant en gros de cebes».

⁹²¹ Cf. «Cestero» (Monforte Soler 1999: I, 165).

⁹²² Cf. «Manuel Pérez Paulí Sistellero» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1388, Exp.2, Mislata (1941-1946), f. 277).

⁹²³ Cf. «Antonio Puchades Monrabal, el "Coetor" de Poble Nou» (Ruiz Monrabal 2008: 72); «[...] "els coetors" de Poble Nou» (Ruiz Monrabal 2008: 80).

⁹²⁴ També es documenta a Benimaclet (València): «el Coloquero» (Poble de Benimaclet 2017).

- *Com*: *Comadró, -na, -ns, el/ la/ els* (Sil), *Comadrona Manfredo* (Cat), *Comare, la* (Alc, Cat, Pics, Qua, Sil, Xir), *Comares de Quart, les* (Man), *Comentero* (Pai), *Confiter* (Cat), Garcia Ferrer (2005: 142) conta que a Picassent aquest comerciant venia confitura d'arrop i talladetes.
- *Con*: *Conillero*⁹²⁵, *-s* (Mis), *Conserge, el* (Alb).
- *Coq*: *Coquero* (Cat), *Coquiller/ Conquiller*⁹²⁶ (Alaq).
- *Cor*: *Cordellera*,⁹²⁷ *-es, la/ les* (Sil), *Corder, -a, el (Tio)/ la* (Alf, Bene, Mas, Tor, Xir), *Cordero* (Alb), podria ser l'ofici de corder, si no és un cognom; Hernández Sanchis (1998: 47) documenta l'existència d'un *camí del Corder* a Albal. És possible que fora atribuït a algú que es dedicava a fer corda⁹²⁸, ja que la palla d'arròs antigament s'utilitzava per a fer-ne; *Corralero, -a, el/ la* (Alaq), *Correcaminos* (Pics), *Corredor, -et, el* (Alc, Pics), *Corretger, -a, el/ la* (Alaq, Alb, Alc, Ald, Cat, Man, Mas, Mis, Pai, Pics, Qua, Sed, Sil, Tor, Xir), es dedicaven a «guarnir els aparells de les cavalleries» (Antich Brocal 2022: 143); *Corsetera, -o, la/ el* (Cat, Pics).
- *Cos*: *Cossetera, la* (Alaq, Picn), a Alaq, persona que feia cossets i roba interior (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 101); a Picn, es dedicava a cosir (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 126); *Cossiolo, el* [kusioló] (Man), *Costurera, la/ el de la* (Alaq), cosia peces de roba (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 101).

---

⁹²⁵ «Joaquín García Chiva Conillero» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1388, Exp. 2, Mislata (1941-1946), f. 276); «[...] los hermanos García Chiva (a) Los Conilleros, detenidos [...]» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1388, Exp. 2, Mislata (1941-1946), f. 478).

⁹²⁶ «CONQUILLER era el criadito de pocos años que iba a las casas de las parroquianas para llevar al horno, envuelta en una manta apropiada, la masa del pan, sobre un POST o tabla de madera» (cf. Esteve Forriol 1991: 139).

⁹²⁷ A Silla, ofici dels considerats «Desapareguts: *Cordellera* [...]» (Zaragozá Pérez 1991: 254); «Carmen Ballester Vicens (a) *La Cordellera*, casada en 1943 amb José Almudéver Mateu (a) *Galló* d'Alcàsser (Antich Brocal 2016: 437)».

⁹²⁸ Antigament, els xiquets feien fones a partir de la palla de l'espiga de l'arròs una volta batuda i llevats els grans (cf. Hernández Sanchis 1998: 47).

- *Cot*: *Cotonero*, -a (Cat, Mas), a Mas, vegeu *Filera*; *Cotra* (Alf, Sed), a Alf, carnisser bon tallador (Puchades Pastor 1991: 211[Nota 17]); *Cotxero*, -a (Tor), una versió deia que un avantpassat va ser cotxer del “Conestable de Gandia” (Maite Climent 2014, agost 24, 14.03); *Cotxero*, *Pepe el* (Alc).
- *Cr*: *Cristaler*, -s, *el/ els* (Beni, Cat, Mas, Xir), *Cristaller* (Alf).
- *Cu*: *Cuiner*, *el* (Alf, Cat), *Cuirer*, *el* (Mis, Tor), a Mis, eren boters o cuirers; a Tor, fabricava odres o cuiros (Fresquet Gozalvo 2011: 247); *Cullerer*, -a, *el/ la* (Alaq, Man), *Curandero*, *el* (sinònim de *fregapanxes*) (Mas, Pics), *Cótio* (<*Cútio*⁹²⁹ ?) (Sil), tal vegada, en referència a una variant formal del nom d’un tipus de jornaler anomenat *Cútio*, el qual treballava fix per a un mateix patró durant tot l’any. *Els Cútios* solien ser treballadors de confiança dels amos per als quals també s’encarregaven de llogar altres hòmens; «[...] eren persones contràries a vagues i al sindicalisme, per la qual cosa sovint eren considerats esquirols» (cf. Simó Rosaleny 2010: 44).

---

⁹²⁹ El DNV defineix “cútio” com a perseverant, constant. El DCVB també dona la mateixa definició: «Perseverant, constant», i situa el mot a zones del català occidental aragoneses com Calasseit, o valencianes com el Maestrat, Castelló i València. És possible que siga un aragonesisme que, d’un sentit inicial de “fidelitat, constància”, haja patit una extensió semàntica cap al món del treball, amb el significat de “treballador fidel als amos” (cf. Martí Mestre 2019: 616-619).

2.9.10.1.3.4. Oficis D

*Datiler*⁹³⁰, -s, *el/ els* (Cat), *Dentista*, *el* (Xir), *Diariero* (Cat, Mis), «venedor de diaris» (cf. DNV); *Draper*, -a, *el/ la* (Cat, Mis), a Mis, documentem la forma castellana *Trapero* (Mañas Borrás 2011d: 14) o *Trapera*, que era un altre malnom amb què hom coneixia «la Teresita de Mislata», perquè era una dona que es dedicava a arreplegar draps i cartons (Picazo Martínez 2017, desembre 3). A Cat, també: «Trapero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n), «Traperes» (Valls Bonet 2018: 56); *Droguero*, *el* (Bene, Cat, Man), *Dulero*, *el* (Cat, Sil).

---

⁹³⁰ Procedien d'Elx i es desplaçaren a Catarroja per a comerciar amb dàtils (Valls Bonet 2018: 51). També se'n documenten ocurrencies a l'Alcúdia (la Ribera Alta), "Datilero" (Bou Clemente & Cucó Oliver 1986: 354) i Ontinyent, "la Datilera" (la Vall d'Albaida) (Sanchis Carbonell 2011: 77). Els d'Ontinyent també eren d'Elx.

2.9.10.1.3.5. Oficis E

Ebeniste, -a, l' [ebaníste] (Alc), *Electricista*, -e (Alc), *Empallador*, l' [empałaór] (Man), operari que s'encarregava de cobrir amb palla peces ceràmiques abans de col·locar-les en barriques de fusta per al seu transport (Gallego Sánchez 2023); *Empenyaora*, l' [ampeñaóra] (Man), *Encisamero*, -a [ansisaméro] (Pics), *Enterrador*, l' [anteraór] (Alc, Alf, Xir), *Entoldador* [antoldaór] (Cat), *Envasaor*, l' [ambasaór] (Alf), *Escribano* (Pai), podria ser un cognom; *Esmolador*, l' [asmolaór] (Pics), *Espardenyer*, -a, -s, l' els [asparðenér] (Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Mas, Mis, Pics, Qua, Sed, Tor), *Esparter*, -o, l' (Mis, Pics), *Esporgador*, -a, l' [asporgaór] (Alaq, Alb, Alf, Qua), *Esquilador*, -a, l' [askilaór] (Alaq, Alb, Alc, Cat, Man, Pai, Pics, Sil, Tor, Xir), a Sil, no només tallava la llana dels corders, sinó que també esquilava la dels animals de càrrega (cf. Antich Brocal 2007: 136); *Estanquer*, -a, -s, l' els [astanjér] (Alaq, Alb, Ald, Alf, Bene, Beni, Cat, Lloc, Mas, Picn, Pics, Qua, Sed, Sil, Tor, Xir), *Estanqueret*, l' (Alaq), *Estatgers*, els (Qua), *Estellador*, -a, l' [astełaór] (Alb, Sil), *Estudiant*, -a, -s, l' els (Alaq, Alf, Cat, Sed), *Estudiant de Boqueta*, l' (Tor).

2.9.10.1.3.6. Oficis F

Factor, el (Ald, Cat, Mis, Sil), per la professió de ferroviari (cf. Antich Brocal 2007: 39; cf. DNV, núm 7 i 8); *Factor Paqui* (Cat), *Faixero*, -a, el/ la (Xir), *Farguero* (Ald, Qua), *Fariner*, -o, -a, -s, el/ la/ els (Alaq, Alf, Cat, Mas, Pai), a Alaq, uns avantpassats «tenien un molí on feien farina» (Barberan Madrigal 2022); a Pai, venia farina per les cases (Marín 2021), *Farmacèutic*, -a, el/ la (Alc, Alf, Cat, Sed, Sil), *Farolero*⁹³¹, el (Qua), *Favero*⁹³², -a, el/ la (Alaq, Cat, Man, Sed).

---

⁹³¹ També es possible que procedira del barri de los Faroles d'Alaquàs (Tarín i López 2012: 135). *El Farolero* d'Almussafes (la Ribera Baixa) «Encenia els llums del poble quan no hi havia electricitat» (Llopis Aranda 2013: 253).

⁹³² Es documenta pels voltants de principis del segle XIX: «Mariano Olmos favero» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, Sedaví (?), circa 1800, f. 9r).

Femater, -s, *el/ els* (Alf, Ald, Bene, Mis, Pics), *Femater*, *Melis el* (Cat), quan es recollia fem amb carros, el motejat n'arregljava al barri de les Barraques de Catarroja (Nebot Garcia 2018, octubre 13); *Ferrador de la Creu*, *el* (Mis), *Ferrador*, -a, -s, *el/ la/ els* [feraór] (Alaq, Bene, Cat, Man, Pai, Sed, Sil, Tor), es dedicaven a ferrar les haques (cf. Antich Brocal 2021a: 132); *Ferrer*, -a, -es, *Ø/ el/ la/ les* (Alaq, Alb, Ald, Alf, Bene, Man, Mas, Pai, Picn, Pics, Qua, Sil, Tor, Xir), A Alf, Picn i Pics, els ve del cognom; *Ferrer el Coixo* (Bene), *Ferreret*, -s, *el/ els* (Alc, Cat, Sil), *Ferroviani*, *el* (Mas).

Fideuero, -s (Cat), *Figuro*, -a, *el/ la* (Alaq, Alb, Alc, Mas, Pai, Sil), *Figuereta*, (*el*) (Alc, Qua), *Filero*, -a (Alb, Mas, Tor), a Mas, anava pels pobles venent fils, sabó, calces, cotó (Canovas 2020, agost 30); *Flautera*, *la* (Alaq), feia flautes (cf. Laborda Ferriols 2005: 165); *Florero*, *el* (Cat), *Floriste*⁹³³, -a, *el/ la* (Alaq), *Foguerer*⁹³⁴, -a, *el/ la* (Cat, Man, Mis, Pai, Pics, Qua), a Cat, «es dedicava a fer foguers de carbó i els feia amb qualsevol llanda o pot que tinguera consistència» (cf. Valls Bonet 2018: 53); *Fontaner*, -a, *el/ la* (Alaq, Alc), *Fontiguer*, *el* (Sil), *Formatger*, -o, -s, -a, *el (de)/ la/ els* (Alaq, Alf, Cat, Man, Mis), *Forner del Barrassí*, *el* (Sil), *Forner*, -a, *el/ la del* (Alaq, Alb, Alc, Ald, Cat, Mas, Mis, Pai, Picn, Qua, Sed, Xir), *Forner*, *Enrique el* (Alb), *Forneret*, *el* (Pai), *Fornero/ Hornero* (Mas), *Fornillero*⁹³⁵ (Alaq), persona que es dedicava professionalment a arreglar llenya menuda que s'emprava per a alimentar els forns; *Fotògraf*, -o, *el* (Alf, Man), *Fregapanxes* (Sil), *Fruiter*, *el* (Xir), *Funerari*, *el* (Sil), *Fuster*, -a, -s, -es, *el/ la/ els/ les* (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Bene, Cat, Man, Mas, Pai, Picn, Pics, Sil, Tor, Xir), *Fuster*, *Bernardo el* (Cat), *Fuster*, *Cacauet el* (Sed), *Fuster*, *Blai el* (Cat), *Fusteret*, *el* (Alc), *Fustero*, *el* (Qua).

⁹³³ Cf. «Tomás Ferrer *el Floriste*» ([QIA] Anònim 2007: 376).

⁹³⁴ El maniser De Tomás (2005: 67) explica de la següent manera en què consistia la faena d'aquest professional: «"El Foguerer". Construía y reparaba "foguers", fogones para la cocina. El "foguerer" se servía de boñigas de caballo, muy abundantes en las calles, así como de barro. Con esa materia prima lograba una masa muy consistente, gracias al latón que utilizaba [...]».

⁹³⁵ Alonso Durà (2015: 53) també el documenta a Benaguasil (Camp de Túria). Era l'ofici d'una persona procedent del poble veí de Benissanó.

2.9.10.1.3.7. Oficis G

- *Gal*: *Galliner*, -o, -a, -es, *el/ la/ les* (Alc, Cat, Pics, Xir), a Pics, venia gallines al mercat, les portava lligades i penjades al muscle (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 65); *Galoner*, -a, *el/ la* (Pics), segons el DNV, «persona que fa galons i tota classe de cintes o serrells, o que en ven».
- *Gam*: *Gambero*, -es (Alf, Cat).
- *Gan*: *Ganadero*, -a, *el/ la* [ganaéro] (Pics).
- *Gar*: *Garajero*, *el* (Xir), *Garbellero*, -a, *el/ la* (Sil), *Garitero*, -a, -s, *el/ la/ els* (Alb, Alf, Pics, Sil), a Alb, era el malnom de la família que vivia en una garita situada al costat de la via del tren (Hernández Sanchis 1998: 29); a Alf, «estava a la garita de l'estació» (cf. Puchades Pastor 1991: 212 [nota 28]); a Pics, un avantpassat «treballava a [sic] una de les garites situades al pas del trenet [...]» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 87); a Sil, era el malnom d'un guardabarrera resident en un lloc que es coneixia des de finals del segle XIX com a *segona garita*, i «que ha quedat vigent en el temps per als seus descendents, coneguts com *els Gariteros*» (cf. Antich Brocal 2021b: 49); *Garrofero*, *el* (Alf, Cat), *Garrofero*, *Tòfol el* (Pics).
- *Gas*: *Gasoliner*, *el* (Qua).
- *Gel*: *Gelero*, -a, *el/ la* (Alc, Alf), a Alf, l'al·ludit portava gel de jove a les cases per tal que les famílies pogueren conservar els aliments, ja que no existien les neveres (cf. Valle Pechuán 2017: 60).

-
- *Go*: *Gorrero*, -a, -es, el/ la/ les (Alaq, Ald, Alf, Lloc, Pai, Sed), a Alaq, era una dona que «confeccionava tot tipus de gorres i barrets per a una botiga que hi havia davant de la plaça de bous de València» (cf. Tarín López 2016: 172 [nota 3]); *Gossero*⁹³⁶, -a, el/ la (Man).
- *Gra*: *Granerer*, -s, el/ els (Alc, Cat, Man, Pai, Picn, Pics, Tor, Xir), *Granotera*, -o, -os, la/ el/ els (Alf, Cat, Pai, Sed), a Pai, era una dona que es dedicava a la venda d'aquests batracis (cf. Mirabet Pastor 2004: 53); a Alb, era una dona de Sedaví que venia granotes. Segons Moreno (2018: 36), aquest batraci era un menjar molt fi que no tenia greix. Hom solia emprar-lo per a persones delicades; sovint eren guisades en sopa.
- *Gre*: *Greixera* [grejséra] (Pai), Gil Codesido (2020, agost) observa que «viene por la profesión de la familia», entenem que tal vegada es dedicaven a la venda carn o greixos animals; *Greixero*, el (Qua), *Greixoneros*, -es [grejfonéros] [grajfonéros] (Cat).
- *Gu*: *Guardaagulla*, -es [gwarðaúles] (Cat), *Guardabarrera* (Sil), *Guardacotxes*, el (Beni), *Guatera* (Alc), *Guisandero*, -a, el/ la (Alc, Pics, Tor), “cuiner”; *Guixer* [gisér] (Pai), podria ser perquè es dedicava a recollir guixes, que són un tipus de planta herbàcia; Paiporta és un poble de tradició herbassera; *Guitarrer*, -o, el (Cat, Mas), fabricant o venedor de guitarres; *Guitarrer*, *Ximo el* (Mas).

---

⁹³⁶ Segons el DNV, és aquella persona que “porta la gossada”, és a dir, un “conjunt de gossos, especialment quan cacen junts”.

2.9.10.1.3.8. Oficis H

Herbasser, -a, l' (Alf, Beni, Cat, Mis, Pai, Picn, Qua, Xir), *Herbero*, -a, -s, -es, Ø/ Ø/ les (Alaq, Alc, Ald, Man, Pics), *Herrero*, l' (Mis), *Hornero*, l' (Bene, Mas), *Hortelano*, l' (Mis), *Hortolà*, -na, -ns, -nes l'/ els/ les (Alaq, Alf, Pai, Pics, Sed), *Hostaler*, -es, l'/ les (Mas, Qua), a Mas, uns avantpassats construïren un hostel a principis del segle XIX (cf. Martínez Alonso 2002: 80).

2.9.10.1.3.9. Oficis I

Impressor, l' (Cat, Mas), *Instalante* (Beni).

2.9.10.1.3.10. Oficis L

Letxero (Cat), “lleter”; *Licenciao* (Pics), *Límpia*, el (Beni, Sil), apòcope de *limpiabotas*, “enllustrador”; a Sil, s’anomenava Miguel i procedia de Madrid. Segons el cronista de Silla Antich Brocal (2016: 252), era un «personatge que netejava sabates i malvivia de la caritat dels casinos, [...]»; *Limpiabotes* (Cat), *Llanera* (Beni), *Llanterner*, -a, -s, el/ la/ els (Alc, Ald, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Qua, Sed, Tor, Xir), a Pai, apanyava perols (Marín 2021); a Pics, Garcia Ferrer (2005: 142) observa que aquest professional arreglava de tot, des d’un paraigües fins a un llibrell; a Xir, és considerat també un sinònim de lampista (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 367).

Llapidiste, el (Cat), “marbriste”; *Llaurador, -es, el/ les* (Alc, Cat, Man), *Llauro* (Xir), “llaurador” (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 367); *Llavanera, Vicentet el de la* (Qua), podria ser també un cognom esdevingut malnom; *Llavatera*,⁹³⁷ *la* (Man), *Llancero*,⁹³⁸ *-s, el/ els* [λanséro] (Man, Sil), venedor de teles o llenços; *Llenyater, -a, -es, el/ la/ les* (Man, Picn), a Picn, «possiblement feia i venia llenya» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 135); *Lletero, -a, el/la* (Alaq, Alb, Alc, Ald), *Llicenciat, el* (Pics), *Llimera, -os, la/ els* (Beni, Sed), *Llimoner, -o, a, el/ la* (Alaq, Ald, Bene, Cat, Man, Mis, Pai, Pics, Qua, Sil), venedors (ambulants) de llimonades o gasoses (cf. DNV); a Sil, el portador tenia una fàbrica de gasoses (cf. Antich Brocal 2021a: 136); *Llonguero* (Alb), és possible que fera o venera un panet pla i allargat anomenat “pa de llongo”, sovint fet de farina de dacsca; *Lloquero, el* (Beni), *Llumener*,⁹³⁹ *-a, el/ la* (Alaq, Alb, Alc, Cat, Man, Mas, Mis, Picn, Pics, Qua, Sed, Xir), actualment és equivalent d’electricista (cf. DNV), tot i que Sorribes Santa Maria (1989: 367) adverteix que antigament no era el mateix ofici, ja que l’exercia una persona que es dedicava a arreglar aparells o objectes de fer llum en un temps anterior a l’existència de l’electricitat; *Lucero, el* [luséro] [λuséro] (Beni, Xir).

---

⁹³⁷ Tal vegada, variant del mot “llavaner, -a”, el qual, segons el DNV, era l’ofici de les persones que es dedicaven a llavar roba d’altres a canvi d’una compensació econòmica.

⁹³⁸ A Silla, el motejat era una persona d’Alcàsser el malnom familiar del qual era *Ullets*. Aquesta persona «acudia cada dijous a la plaça de Silla a vendre roba, en un carromato [...]» (Antich Brocal 2021a: 227).

⁹³⁹ Garcia Osuna (1999: 173) i Biosca Postius & Garcia Navarro (1992: 483) també documenten “el Llumener” a Tavernes Blanques (l’Horta Nord) i a Vinalesa (l’Horta Nord) respectivament.

2.9.10.1.3.11. Oficis M

- *Ma*: *Madama* (Cat), *Maestrico, el* (Man), *Maestrillo, el* (Pics), *Maestro, el* (Beni, Tor), *Maestro, Jeremías el* (Alb), *Magranero* (Xir), podria ser un cognom; *Mantecadero, -a, el/ la* [mantekaéro] (Cat, Man); *Mantera, Amparito la* (Mis) (cf. Ferrer Acosta 2016, maig 25); *Manyà, -na, -ns, el/ la/ els* (Alaq, Alc, Ald, Man, Mas, Pics, Sil, Tor), es dedicaven a «activats relacionades amb la farga i la ferralla aplicada a la casa i les eines agrícoles» (Antich Brocal 2021a: 131); *Manyà, Calet el* (Tor), «por ser cerrajero de profesión» (Sánchez Antúnez 2016: 25); *Maquinero, el* (Cat, Mas), a Mas, reparava màquines de cosir (cf. Millà Moreno 2006: 79), que és exactament la mateixa motivació que Garcia Osuna (1999: 173) documenta a Tavernes Blanques (l’Horta Nord): «ven i arregla màquines de cosir»; *Maquinista, el/ la* (Man).
- *Mar*: *Marcial l’electricista* (Alc), *Margallonero, el* (Sil), cf. Antich Brocal (2007: 55); *Mariner*⁹⁴⁰, (-o), -a, *el/ la* (Alaq, Beni, Mas, Sed), a Sed, el motejat va pertànyer a la marina mercant com a contramestre i electricista (Ruiz Monrabal 2008: 96); en alguns casos també podria ser un gentilici per ser una persona procedent de Marines (Camp de Túria); *Marino, (el)* (Pai, Qua, Sil), també podria ser un prenom; *Marmoliste, -a, el* (Alaq, Alc, Pics), “marbrista”; *Marxante, -a, el/ la* (Alaq).
- *Mas*: *Masero, -a, -s, el/ la/ els* (Alaq, Alc, Pai, Pics, Sil, Tor).
- *Mat*: *Mataburros* (Man, Qua, Xir), *Matalafer, -a, el/ la* (Alaq, Alc, Cat, Man, Pai, Pics, Qua, Sed, Tor), a Alc i Sil, el substantiu es pronuncia *matalap*, però el nom de l’ofici es diu *matalafer*; *Matarile, el* (Alaq), *Matarife*⁹⁴¹ (Alaq), *Matrona* (Sil), *Matxero, el (Tio)* (Alaq, Pics), segons el DCVB, «Home que condueix muls; cast. *machero*».

---

⁹⁴⁰ «Clemente López Molina perteneció a la Marina Mercante como contramaestre y electricista, por eso también es apodado como “el Marinero”, y así se le conoce desde hace más de 60 años, [...]» (Ruiz Monrabal 2008: 96).

⁹⁴¹ Cf. «Vicent "el Matarife"» ([QIA] Anònim 1995: 185).

- *Me: Mecànic, -a, -s, el/ la/ els* (Alaq, Ald, Beni, Picn), *Melero*⁹⁴², *-a, -s, el/ la/ els* (Alc, Picn, Pics, Tor), eren apicultors⁹⁴³; Martí Mestre (1994: 204) el documenta en la literatura popular del s. XIX amb el sentit de «meler, venedor de mel»; *Melonero, el* (Beni, Man), *Menescal, -a*⁹⁴⁴, *el/ la* (Alb, Ald, Cat, Man, Pics, Sil, Tor), ‘veterinari’.
- *Mer: Merescal, el* (Qua), *Mercader, el* [merkaér] (Alb, Mas), *Merderos* (Sil).
- *Mes: Mestra, Pepito el de la* (Qua), *Mestra, Roseta la* (Mas), no era mestra d’escola, sinó que treballava de mestra de costura (Such 1990: 33); *Mestre*⁹⁴⁵, *-a, -s, el/ la/ els* (Alc, Ald, Cat), a Alc, la persona motejada com a *la Mestra* no va exercir la professió d’ensenyant, sinó que heretà aquest apel·latiu perquè pertanyia a una família que solia allotjar una mestra que no tenia casa al poble (Flor Bastante 2020); *Mestre, (la) del* (Alaq, Bene), *Mestre d’Aixa, el* (Man, Mas, Sil), *Mestre d’Aixa Marxuet, el* (Alb), *Mestre dels Pots, el* (Alc), *Mestreta, la* (Qua), *Mestrico*⁹⁴⁶, *-a, el/ la* (Alaq, Man), a Alaq, va ser un dels primers directors d’una banda de música coneguda com *la Blava* (Tarín López 2013: 49); *Mesurador, el/ la del* (Alaq), en un temps en què no hi havia bàscules, era la persona encarregada de mesurar blat, cigrons o fesols emprant com a unitat de mida la barcella (Tarín López 2013: 49).
- *Met: Meta, el Tio (<Ameta)*, una avantpassada va treballar de serventa a la casa del rector del poble, és a dir, d’ama (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 67); *Metge, el* (Alaq, Alc, Ald), *Metge Pedaç, el* (Man).

---

⁹⁴² Casanova (1997: 258) també el documenta a la Vall d’Albaida com a persona que «treballa en la mel».

⁹⁴³ A Picanya, segons ens conta l’informant Moreno Pellicer (2018), *el Melero* tenia abelles i feia mel.

⁹⁴⁴ “La Manescala” de Silla era filla d’un veterinari (Antich Brocal 2019: 264), per tant, seria un cas d’ofici impropri.

⁹⁴⁵ Moreu-Rey (1981: 128) assenyala que *Mestre* també podria tenir el sentit de “Mestre d’obres”.

⁹⁴⁶ També es documenta a Almussafes (la Ribera Baixa): «Mestrica -o (la/ el)» (Llopis Aranda 2013: 255).

- *Mi*: *Minera*, -o, -a, *el/ la* (Alaq, Ald, Cat), *Mistero*, *el* (Alc, Cat, Picn, Tor).
- *Mo*: *Mocadorer(o)*, -a, *el/ la* (Cat, Pics), a Pics, venia mocadors pel carrer (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 89); *Mocadoreros* (Bene), *Modista*, -o, *la/ el/ la del* (Alc, Ald, Alf, Cat, Mas, Pics, Qua, Tor), *Modisteta*, *la* (Alf), *Moliner*⁹⁴⁷, -o, -a, -os, *Ø/ el/ la/ els* (Alaq, Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Mas, Pics, Sed, Sil, Tor), *Monyera*, -o, *la/ el* (Alc, Sil), “pentinadora”; *Morquero*, *el* (Sil), *Mostillera*, -o, *la/ el* (Alaq, Ald), feien most i solien berenar “mostillo” (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 62).

---

⁹⁴⁷ A Alaquàs eren les persones que regentaven el molí del Marqués de la Casta, el qual també s’anomenava, al llarg del segle XX, “Molino de San José”. Un dels primers moliners dels qui tenim constància va ser Vicent Ros García (1832- ?) (cf. Tarín i López 2012: 137). A Catarroja es documenta l’any 1800: «Juan Guillem Molinero» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 74v).

2.9.10.1.3.12. Oficis N

Ninyetera (Sil), segons Zaragoza Pérez (1991: 254), «feia ninyeta»; el mot “ninyeta” és, d’acord amb el DCVB, un «fil retort de cànem, de lli o de cotó».

2.9.10.1.3.13. Oficis O

Obrer, -a, -s, l’/ els (Alaq, Alb, Alc, Alf, Bene, Beni, Man, Picn, Pics, Sil, Tor), *Obrer, Toni l’* (Mas), *Obreret* (Sil), *Oficial* (Alb), *Olier, -a, l’* (Alaq, Alc, Sil), *Olivero, -a, l’* (Alc, Ald, Cat, Pics, Sed, Sil), a Pics, venia olives al mercat del poble (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 90); *Ordenari, l’* (Alaq, Alc, Alf, Pics, Sil, Tor), la forma normativa és *ordinari* (cf. accepció 6, DNV); eren persones que es dedicaven al transport de mercaderies; solien ocupar-se «de tragar els encàrrecs dels comerços i particulars» (cf. Antich Brocal 2007: 275; Antich Brocal 2021a: 134); *Ordenari Port, Tio Mingo* (Cat), *Ordinari, -a, l’* (Alb, Cat, Pai), *Ordinari Lamberto* (Cat), *Orxatero, -a, l’* (Cat, Mis, Pics, Qua), *Ouero, -a, l’* (Alc, Ald, Alf, Bene, Pai, Picn), *Ovellerà, l’* (Alaq, Ald).

2.9.10.1.3.14. Oficis P

- *Pa*: *Pablanquer*, -o (Alf, Sed), *Pablanquera*, *Pepa la* (Qua), *Paellera*, -o, *la/ el* (Alf, Mis, Qua, Sil); *Paellero*⁹⁴⁸, *el (Tio)* (Alaq, Mis), a Alaq, feia *calderos*, és a dir, *paelles* (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 105).
- *Pal*: *Paler*⁹⁴⁹, -a, *el/ Ø* (Alf, Cat, Man, Tor, Xir); *Palero* (Cat), *Palillero*, *el (Tio)* (Alb, Ald), *Pallassa*, -o, -es, *la/ el/ les* (Cat, Mas, Pai, Qua, Tor), en molts casos, tot i ser un ofici, deu haver estat atribuït metafòricament en referència al caràcter graciós o tal vegada estrofolari del motejat; *Pallero*, -a, *el/ la* (Alaq, Alc, Ald, Cat, Pics, Qua), a Alaq, «es dedicava a la compra i venda de la palla» (Soriano Bessó 1991: 143); *Palleter*, -a, -s, *el/ la/ els* (Alaq, Pai, Qua, Tor), a Alaq, «possiblement es dedicava a vendre lluquets per les cases per a encendre el foc» (cf. Tarín i López 2012: 127); *Pallusser*, -o, *el (Tio)* (Cat, Mas, Sil), *Palmiter*, -a, *el/ la* (Alaq, Ald, Sed, Tor, Xir), feien i venien ventalls (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 105).
- *Pan*: *Panadera*, *la* [panaéra] (Alaq), *Panerer*⁹⁵⁰, -a, -s, *el/ la/ els* (Pics), feien paneres, «instruments utilitzats per a la recollida i transport del raïm i altres fruites» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 90); *Panquemadera* [pankemaéra] (Alf), *Pantalonera* (Cat), *Panyero*, *el* (Sed), el motejat, quan era menut, repetia el crit de: «*el Panyero!*» (cf. Ruiz Monrabal 2008: 191); *Panyeret*, *el* (Beni).
- *Pap*: *Papelero*, *el* (Mas, Xir), a Xir, persona que regenta una papereria o hi treballa (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 367); *Papero*, *el* (Qua).

---

⁹⁴⁸ Cf. «[...] a l'antic taller del tio Toni "el Paellero" situat al carrer de Castelló [d'Alaquàs] [...] el procés de treball dels calderos es feia totalment de forma artesanal on tot passava per la mà de l'home» ([QIA] Anònim 1995: 193).

⁹⁴⁹ En alguns casos s'empra com a sinònim de forner ja que és la persona encarregada «d'enfornar i desenfornar amb la pala» (cf. DCVB). Vegeu també Bou Clemente & Cucó Oliver (1986: 355 [nota 10]): a l'Alcúdia (la Ribera Alta), «Per ésser forner i treballar amb la pala». També es documenta a Carlet, "la Palera" (Hervàs 1986: 376).

⁹⁵⁰ Els germans Salvador i Pepe Sanjuan confeccionaven paneres o cistelles. *Els Panerers* és un «malnom que encara conserven els seus descendents» (cf. Gómez 2015: 65).

- *Paq*: *Paquetero*⁹⁵¹, -a, el/ la (Alf, Beni, Cat, Mas, Qua, Sed).
- *Par*: *Paraigüero*, -s, el/ els (Cat, Man), *Pardalera*, la (Mas), *Pardaliste*, -a, el (Alf, Tor), *Partera* (Man).
- *Pas*: *Passapapers*, de (Cat), *Pastisser*, -a, el/ la (Alaq, Alc, Ald, Alf, Pics, Sil, Xir), *Pastisser*, el *Tio Santo*⁹⁵² el (Man), *Pastor*, -o, -a, el/ la (Alaq, Alf, Beni, Mis, Sil), en alguns casos poden ser cognoms. No obstant això, a Mis, la família de *la Pastora* guardava un ramat en un corral del desaparegut castell de la Moreria, al segle XIX (cf. Mañas Borrás 2011a: 168); així mateix, a Sil, el motejat era propietari d'un tancat d'ovelles (cf. Antich Brocal 2007: 115); *Pastoret*, -a, el/ la (Alaq, Sil), a Alaq, guardava animals (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 105).
- *Pat*: *Pataquera*⁹⁵³, la (Sed), *Patatero* (Picn), *Patero* (Alf), el motejat venia els ànecs que agafava de la marjal (cf. Puchades Pastor 1991: 212 [nota 19]); *Patró*, -ns, el/ els (Alb, Cat, Mas, Sed, Xir), a Xir, aquell que té a les seues ordres unes altres persones al treball (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364).

---

⁹⁵¹ Segons el DCVB, podria ser una persona que es dedica a fer paquets, o l'encarregada de repartir els paquets de periòdics entre els venedors. Altres accepcions podrien ser «marxant de roba que va d'un poble a l'altre», o contrabandista.

⁹⁵² *Santo* (<*Cento* ?).

⁹⁵³ S'anomenava «Carmen Arce Gimeno, "la Pataquera"» (Ruiz Monrabal 2008: 134).

- *Pe*: *Pedrapiquer*, -s, *el (Tio)/ els* (Alaq, Man), *Peixero*, -a, -s, *el/ la/ els* (Alb, Man, Mas, Picn, Sil), a Picn, per vindre del Cabanyal, poble mariner (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 143); se suposa que, com a persona procedent d'un poblat marítim, es dedicaria a la venda de peix; *Pelaburros*⁹⁵⁴ (Xir), l'ofici de persona que «despelleja a estas bestias muertas» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 367); *Pelero* (Cat), *Peller*, -o, *el* (Alc, Ald, Alf, Pics, Sed, Sil, Xir), *Peluquer*, -a, *el/ la* (Ald, Xir), *Pentinadora*,⁹⁵⁵ *la* [pentinaóra] (Sil), tenia una perruqueria (cf. Antich Brocal 2007: 217); *Pentiner*,⁹⁵⁶ *el* (Cat, Mas, Sed), *Peó Caminero* (Alc), *Peó*, -nera, *el/ la* (Alc, Man, Mas, Pics, Qua, Sil), *Pequenyocomerciante* (Cat), *Peraire*⁹⁵⁷ (Cat); *Percalero*, -et, *el/ el* (Alb, Cat, Sil), *Periodiste*,⁹⁵⁸ *el* (Alc), *Pernilera*, -o, *la/ el* (Cat, Tor), a Tor, «qui ven pernils o cuixots, carnisser» (cf. Herreros Moreno 2000: 127); *Peroler*, -o, -a, *el/ la* [perolóro] (Alaq, Alc, Pics, Qua, Sil, Xir), a Alaq, venia i arreglava perols i cassoles (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 106); *Perrero* (Tor), *Perruquer*, -a, *el/ la* (Alaq, Picn), *Persianero*, -a, -es, *el/ la/ les* (Alaq, Pics), *Pesador*,⁹⁵⁹ -a, *el/ la (del)* [pesaór] (Alb, Alc, Beni, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Xir), *Pescador*, -a (Alc), *Peixcaora*, *Tonín el de la* (Mas), *Pescatera*, *la* (Ald), *Petroliera* (Alc).

⁹⁵⁴ Al Verger (la Marina Alta) Anna Bertomeu & Salort Carpi (1986: 334) documenten un «*L'esquila-burres*».

⁹⁵⁵ Era una perruquera de professió (cf. Antich Brocal 2021a: 239). Martí Mulet (2020: 33) indica que deriva de l'ofici de les ames de casa que en un temps en què no hi havia perruqueries solien «anar a les cases més acomodades del poble, per a pentinar a les senyores». Donà el nom a una barraca de Silla: “barraca de la Pentinadora”.

⁹⁵⁶ Fabricant de pintes.

⁹⁵⁷ També podria ser un cognom.

⁹⁵⁸ Va ser el cronista oficial d'Alcàsser durant gran part del segle XX i s'anomenava Salvador Chanzà Iborra, que de malnom familiar també era *Trabuc*. Com a periodista, col·laborà per a diversos mitjans de comunicació de València com els diaris *Levante* i *Jornada*. També va ser un dels primers directors de la revista cultural *Cartelera Túrria*.

⁹⁵⁹ Segons el DNV, és la «persona que tenia al seu càrrec el control del pes de les mercaderies i el cobrament de l'impost sobre mercaderies forasteres.». Garcia Perales (1997: 444) observa que abans a cada poble hi havia un “pesaor” encarregat de les mesures.

- *Pi*: *Piano el Corretger* (Alb), *Picador*,⁹⁶⁰ *el* [pikaór] (Alaq, Alf, Xir), *Picapedrer*, *el* (Tor), *Piloto*,⁹⁶¹ *-a*, *el/ la* (Alb, Mas, Sil), a Alb, era un dels malnoms del *Tio Costelleta*, perquè fabricava pilotes (cf. Hernández Sanchis 1978: 20); a Mas, era realment «[...] l'ofici de pilotera de Maria Ferriols Romeu, nascuda a Benetússer», ja que feia «[...] pilotes de pell blanca» (Monforte Casañ 2015: 331); a Sil, el primer motejat no en va ser fabricant, sinó que era la persona que s'encarregava de cobrar un impost eclesiàstic que s'aplicava antigament a les partides de pilota valenciana. A més a més, «A l'hora de jugar, els piloters custodiaven i facilitaven la pilota reglamentària a canvi d'una quantitat» (cf. Antich Brocal 2021a: 228); *Pinter*, *el* (Cat), *Pintor*, *-a*, *el (del)/ la* (Alaq, Alb, Alc, Ald, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Qua, Sed, Sil, Xir), *Pintoret*, *-a*, *-s*, *el/ la/ els* (Alc, Beni) *Pintor llarg*, *el* (Alaq), *Pinyoner*, *el Tio* (Sil), *Pirulero*, *el* (Qua).
- *Pl*: *Planteriste*, *el* (Alb), «amb un carro [...] portava [...] plantons de pimentons, tomateres, albergines i moniatos.» (Moreno 2018: 32); *Planxador*, *-a*, *el/la* [plantfaór] (Alc, Alf, Pics), *Planxista*, *el* (Sed, Sil), *Platanera*, *-o*, *la/ el/ els* (Alf, Man, Mis, Sil), *Plater*,⁹⁶² *-o*, *-a*, *-s*, *el/ la/ els* (Alaq, Alc, Alf, Man, Mis, Pai, Sil, Tor); a Alaq, es dedicava a vendre aquest metall (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 106); a Alc, en un cas era l'ofici del fill del propietari d'un hort, al qual hom referia amb el nom d'aquest menester; a Pai, Conxín “la Platera” era la filla d'un plater de professió.

⁹⁶⁰ Berenguer Such (2018) assenyala que a Xirivella «anava a cavall i picava en corregudes de bous». A Alaquàs hom documenta «Paquita Palop "la del Picaor"» ([QIA] Anònim 1981: 157).

⁹⁶¹ Cf. “Piloto, el ‘piloter, fabricant de pilotes” (Martí Mestre 1994: 204). A Massanassa era el malnom d'una persona que s'anomenava Francisco Casañ (cf. Alcoy Comes 1990: 80).

⁹⁶² A Alfafar, la 1a doc. és de 1791: “alqueria de la Platera” (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 38v).

- *Po*: *Polero*, -s, *el/ els* (Alf, Ald, Cat, Pics, Qua, Sil), a Sil, el motejat «venia gelats a sa casa i pel poble» (cf. Antich Brocal 2021a: 155); *Polimentador/ Pulimentador*, -a, *el/ la* [pulimentaór] (Bene, Pai, Sed), *Pollera*, -o, *el/ la* (Ald, Mas, Xir), *la Tia Pollera*⁹⁶³ de Xirivella era una sanadora d'esquinços, trencaments d'ossos, etc. (cf. Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 102); *Pomero*, -a, *el/ la* (Man, Pai), *Pontero*, *el* (Qua), era la persona encarregada de recaptar «els drets per poder passar pel pont del camí de Paterna» (Sancho & Sancho 1998: 54); *Porquero*, -a, -os, es, *el/ la / els/ les* (Alaq, Alc, Beni, Man, Pics, Qua), a Alc, el motejat es dedicava a la compravenda de porcs (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 68); *Porquero*, *Roig el* (Alb), *Porquerol*, *el* (Tor), *Porter*, *el* (Ald), *Potrero*, -s, *el/ els* (Bene, Cat, Sed), a Bene, tractant de cavalls i poltres (cf. Ruiz Monrabal 2008: 214); *Potrero*, *David el* (Sil), tenia uns cavalls pamplonesos (cf. Antich Brocal 2021b: 145); *Potrero*, *Nardo el* (Sil), per la professió de «[...] tractes públics sobre les haques i poltres [...]» (Antich Brocal 2007: 89 [nota 83]); *Pouero*, -s, *el/ els* [poéro]⁹⁶⁴ (Alb, Alc, Alf, Tor).
- *Pr*: *Practicant*,⁹⁶⁵ -a, -s, *el/ la/ els* (Alaq, Alc, Alf, Beni, Sed, Sil), *Prestamista*, *la* (Pics), persona que deixava diners a rèdit (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 91); *Procurador* [prokuraór] (Cat), *Profè*, *el* (Alc).
- *Pu*: *Punxa-culs* (Alc).

⁹⁶³ Solia dir: «cara fugida; un nervi cavalcat». Segons Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo (1976: 102), encertava moltes vegades que els accidentats no havien patit una fractura.

⁹⁶⁴ Pronunciació confirmada a Albal i a Alcàsser. Forcadell Saport (1992: 499) també en documenta aquesta pronunciació a Castelló de la Plana: «A Castelló qui fa pous és un *Poero*». Moreu-Rey (1981: 129) també documenta *Pouero* a Càlig (Baix Maestrat): «feia pous».

⁹⁶⁵ A Silla un dels motejats s'anomenava Ernesto (cf. Antich Brocal 2007: 221).

2.9.10.1.3.15. Oficis Q

Quadrero, el (Cat), *Quereguillero/ Quereïllero* (Cat), *Quincaller*,⁹⁶⁶ *el* (Sed), per dedicar-se a la compravenda de quincalla pels pobles de la comarca (cf. Ruiz Monrabal 1985); *Quinqui, el* (<*Quincaller*) (Alaq, Ald), *el* va heretar, entre altres persones, un repartidor d'alfals d'Alaquàs, tot i que, en realitat el mot correspon a una forma apocopada de "quincaller", ja que un dels seus avantpassats va exercir aquesta professió relacionada amb la recollida d'objectes de metall (Sena 2021). En el nostre corpus no tindria res a veure amb el sentit que el mot ha adquirit actualment a través de l'argot de la delinqüència,⁹⁶⁷ el qual el DNV defineix com a «persona que comet delictes de poca importància»; *Quinter* (Cat), podria referir a la persona encarregada de cobrar el quint, que era un impost que equivalia a la quinta part del valor del que es pagava (cf. DNV); *Quiosquero* (Cat), *Quitapèls*,⁹⁶⁸ *el/ els* (Man), *Quita-pelos, el Tio* (Qua).

---

⁹⁶⁶ Era l'ofici del pare del sacerdot José Méndez Perpinyà (1855-1928), conegut com a *Pare Méndez* o *Pare José Maria de Sedaví*. Té un carrer a Torrent per la llavor pastoral que va exercir en aquest poble.

⁹⁶⁷ Tot i això, el DLE de la RAE indica que en castellà "quinqui" és un acurtament argòtic de "quincallero". Al Verger (la Marina Alta) Anna Bertomeu & Salort Carpi (1986: 334) documenten «*El quinqueller*».

⁹⁶⁸ Seria relacionable a *L'Arranca-Pèls* de Terrassa (Vallès Occidental), que era pentinadora (Moreu-Rey 1981: 140).

2.9.10.1.3.16. Oficis R

Rajoler, -o, -a, -os, *el/ la/ els* (Alb, Ald, Cat, Pai, Pics, Sil), *Randero*, -es (Alc, Ald, Tor), a Tor, «qui fa o ven randes» (cf. Herreros Moreno 2000: 138); *Ranxero*, -s, *el/ els* (Man), *Ratera*, -o, *la / el de/ el* (Alb, Cat, Pai, Picn), *Ravatxolero* (Cat), barquer transportador de mercaderies o persones a l'Albufera; *el Ravatxol* era el nom de la seua barca; *Regador*, *el* [reyaór] (Alc, Alf, Pai, Pics, Tor, Xir), persona que té per ofici regar els camps (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 367); *Regalissiero*,⁹⁶⁹ *el* (Beni), venedor de regalíssia, que hom entén per trossets de l'arrel d'una planta anomenada així que es pot mastegar i xuplar (cf. DNV); *Rellonger*,⁹⁷⁰ *el* (Alc, Qua), *Remitger*,⁹⁷¹ *el* (Sil), *Repomero*⁹⁷² (Alc, Cat), a Alc, era un comerciant de taronges de rebuig (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 69); *Repostadora*,⁹⁷³ *la* [repostaóra] (Alaq), *Repuntadora*,⁹⁷⁴ *la/ el de la* [repuntaóra] (Alaq, Ald), *Retratista*, *Gloria la* (Sil), tenia un estudi de fotografia, era fotògrafa (cf. Antich Brocal 2007: 111); *Ribassero*,⁹⁷⁵ *el* (Tor), *Rifero*,⁹⁷⁶ -s, *Ø/ els* (Alf, Sed), a Alf, «venia paperetes de rifa» (cf. Puchades Pastor 1991: 212 [nota 21]); *Robero* (Pai), *Ropero* (Cat), *Rosquillero*, *el* (Pics, Tor), a Tor, «qui fa o ven rosquilles» (cf. Herreros Moreno 2000: 144); *Rotera*, *la* (Alaq), segons el DNV, és un sinònim d'artiguer, és a dir, era una persona que es dedicava a desbrossar terra per a preparar-la per al conreu.

---

⁹⁶⁹ A Ontinyent (la Vall d'Albaida) es documenta de forma metonímica: «*Regalíssia*» (Sanchis Carbonell 1988: 176).

⁹⁷⁰ És una variant formal de *rellotger*.

⁹⁷¹ Era el malnom d'un músic de Silla: «[...] Recuerdo desde los más antiguos: [...] D. Jesús Mas, el "Remicher"» (Lluesa Martínez 1997: 22). Segons el DNV, significa «tripulant d'una barca de pesca que va a parts amb el patró».

⁹⁷² El DNV i el DCVB recullen *repom*, «fruita de segona recollida», però no *repomer*, que és l'ofici d'una persona que es dedica a la comercialització o la venda de fruita de repom, és a dir, d'un tipus de menor categoria.

⁹⁷³ Cf. «María "la Repostaora"» ([QIA] Anònim 1994: 162).

⁹⁷⁴ Segurament relacionat amb el món de costura com a Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*la Repuntaora* (tèxtil);» (Sanchis Carbonell 1988: 176). A Alaquàs: «Paco Guillem *El de la Repuntaora*» (Ferrer Guzman; Martí Cànoves & Tarín i López 2015: 231).

⁹⁷⁵ Geosinònim de *Margenador*, persona que fa marges. No documentat ni pel DNV ni pel DCVB.

⁹⁷⁶ A Sedaví, un avantpassat es dedicava a fer rifes (cf. Ruiz Monrabal 2008: 146). Deu ser la mateixa família que la d'Alfatar.

2.9.10.1.3.17. Oficis S

- *Sa*: *Sabater*, -a, -s, -es, *el/ la (del)/ els/ les* (Alaq, Alc, Ald, Alf, Beni, Cat, Man, Mas, Pai, Picn, Pics, Qua, Sed, Sil, Tor, Xir), *Sabater*, *Alapont el* (Alb), *Sabatera*, *Fèlix el de la* (Qua), *Sabateret, el* (Alb, Alf, Sil), a Sil, el portador reparava calcer (cf. Antich Brocal 2021a: 133); *Saboner*,⁹⁷⁷ -o, -s, *el/ els* (Alaq, Bene, Cat, Pics, Xir), feien i venien sabó (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 107); *Sabonera*,⁹⁷⁸ *la Tia* (Sil); *Safraner*, -a, -s, *el/ la/ els* (Cat, Pai), a Cat, es dedicaven a vendre safrà pels pobles (cf. Valls Bonet 2018: 44); Casanova (1997: 258) documenta *Safranero* a la Vall d'Albaida amb el significat de "brut"; *Salero*, -a, *el/ la* (Alc, Mas, Pai, Pics, Qua, Sil), a Alc, persona que venia sal (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 69); *Salerito* (Man), *Salsero*, -a, *Ø/ el/ la* (Alc, Pics, Tor), es dedicaven a la venda d'espècies; *Samarrera* (Alf), *Sanadora, la* (Mas), *Sapatero, el* (Qua), *Saquero*, -a, *el/ la* (Cat, Pai, Pics, Tor), a Tor, el motejat venia sacs d'arpillera⁹⁷⁹ (Climent Company 2019); *Sardinero* (Cat, Sil), *Sarier*,⁹⁸⁰ -o, -a, -s, -es, *el/ la/ els/ les* [sariéro] (Alaq, Alb, Alc, Alf, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Sil, Tor), *Sarionera, la* (Alaq), *Sarrier, (-o), el* [sariéro] (Cat), *Sastre*, -a, -s, *el/ la/ els* (Alaq, Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Sil, Xir), *Sastrico* (Tor); *Saurí*, -na, -nes, *el/ la/ les* (Alc, Cat, Sil, Tor), persona que, amb una vareta en la mà, endevina o pretén endevinar l'existència d'aigües subterrànies (cf. DCVB).

---

⁹⁷⁷ A Alaquàs, «[...] li déiem *el Sabonero* perquè abans de guerra feia sabó, allà al camí Nou.» (Tarín i López 2013: 66).

⁹⁷⁸ Era coneguda a Silla per ser un persona que parlava malament, ja que barrejava el castellà i el català (cf. Zaragoza Pérez 1991: 253).

⁹⁷⁹ Xust Marcilla (2017: 154) conta que *el Saquero* de Torrent en donava per a les curses de sacs del poble: «[...] sempre podien anar a demanar-ne un [sac] a casa del tio Uiso "el Saquero /Gabiú"».

⁹⁸⁰ És una variant formal de *Sàrrria*, amb «simplificació de RRY en RY» (cf. Casanova 2007b: 58).

- *Se*: *Secretari*, -s, *el/ els* (Alaq, Alc, Beni, Cat, Mas), a Alaq, era un empleat de l'Ajuntament (Tarín i López 2013: 51); *Sedassera*,⁹⁸¹ *la* (Pics), arreglava sedassos, és a dir, una mena de coladors de tela (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 93); *Segador* [seyaór] (Cat), *Segonero*, -a, -s, *el/ la/ els* [seyonéro] (Alaq, Man, Qua, Tor), venedors o comerciants de segó, és a dir, la pell de cereals com el blat; *Sequiasser*, *el* (Sil), *Serrador*, *el* [seraór] (Alc, Alf, Cat, Sed, Sil), a Sil o a Picn és també un cognom bastant comú; *Serrauer*, *el* (<*Serradurer*) (Pai), potser és un sinònim de fuster (cf. «serradura», DCVB). A Alfara del Patriarca, Cuñat (2021) documenta *Serraura*, «perquè en el comerç que regentaven venien serradura»
- *Si*: *Sifonero*, -et, *el* (Pics).
- *So*: *Sobreestant*,⁹⁸² -a, *el/ la* (Mis, Sil), *Sombrerer*, -a, *el/ la* (Ald, Alf, Cat, Pics, Sil), a Sil, era un sastre procedent de Sagunt de mitjans del segle XIX anomenat Pedro Garriga (Antich Brocal 2021b: 130); *Sotanero*, *el* (Alaq), era una persona que es dedicava a «guardar i arreglar sotanes» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 107); *Soterraor*, *el* (Tor).
- *Su*: *Sucrer*, *el* (Alc, Sil), a Sil, devia tenir el mateix sentit que pastisser⁹⁸³, ja que l'historiador Antich Brocal (2021b: 186) assenyala que un topònim que antigament es coneixia com a *sequiol del Sucrer* també va ser conegut posteriorment com a *sequiol del Pastisser*; *Sucrer*, *Peret el* (Tor), *Surcidora* (<cast. *zurcir*, “solsir”, “sargir”) (Cat, Mas).

---

⁹⁸¹ També es documenta a Carlet (la Ribera Alta): «el Sedassero-a» (cf. Hervàs 1986: 377).

⁹⁸² Segons el DNV, «persona que vigila el treball dels altres».

⁹⁸³ El DCVB defineix *sucrer* com aquella persona que «fabrica i ven coses de sucre i altres llaminadures (Tortosa, País Valencià, Mall., Men.); cast. *confitero*, *dulcero*». Eugeni Reig (2015: 725) també li confereix aquest mateix sentit: «Qui té per ofici fabricar o vendre dolços». Tot i això, podem trobar-li altres significats, com el que Moreu-Rey (1981: 129-130) recull a Bétera (Camp de Túria), on *Sucrer* era el malnom d'un «magatzemista de sucre».

2.9.10.1.3.18. Oficis T

- *Ta*: *Tabaquera, la* (Pics, Tor), *Taconero, el Tio* (Pics), *Talequer* (Pai), *Talladora* [taɫaóra] (Alf), *Tallista, el* (Alf), *Tandera* (Alc), *Tandera, el Xato de la* (Xir), era el fill de *la Tandera* de Xirivella (Sorribes Santa Maria 1989: 365); *Tapetero, el* (Man), *Tapisser, el* (Alaq, Cat), *Taponero* (Alb), variant formal de *Taper*, «persona que fa taps» (cf. DNV); *Taquillero, el* [takiłéro] (Xir), persona que es feia càrrec de la distribució d'entrades de les representacions escèniques al teatre del casino del poble (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 367; cf. Camps i Paricio; Blasco i Ortí 1992: 19 [Nota 15]); *Tartaner, -o, -a, -s, el/ la/ els* (Alaq, Alb, Cat, Man, Sil), a Man, era la persona que efectuava el transport de personal a València en tartana (cf. Moreno Royo 1983: 194); a Sil, tenia de cognom Rosaleny, i es dedicava a la «conducción de viajeros» (cf. Antich Brocal 2007: 275); a diferència dels carros dels ordinaris, les tartanes eren més lleugeres i còmodes (Antich Brocal 2021a: 134); *Taüter/ Ataüter, -a, el/ la* (Alb, Alf, Man, Qua, Pai, Sil, Tor), fabricaven taüts (cf. Antich Brocal 2007: 113; Antich Brocal 2021a: 138), *Taütera, la Tia Liberta la* (Alb), *Taxi-sereno* (Alc), *Taxista, -e, el* (Ald, Pics), *Taxista, Conrado el* (Alc).
- *Te*: *Teacher, el* [tíjfer] (Alc), *Teixidor, -a, -es, el/ la/ les* (Alaq, Alc, Alf, Bene, Mas, Pics, Qua, Sil, Tor), *Telegrafiste, el* (Alaq), *Telera*,⁹⁸⁴ *el Tio* (Beni), *Telillero, -a, el/ la* (Pics), *Tender, -o, -a, el/ la* (Alf, Cat, Mis, Sed), *Tero, el* (<*Taüter*) (Alb), *Terrero, el* (Alaq, Ald, Pics, Tor), a Alaq, «venia terreta per a rentar tota mena d'escurada» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 108).

---

⁹⁸⁴ A banda d'exercir algun menester relacionat amb les teles, una telera també és, segons el DNV, el «travesser de fusta que va davant i darrere del carro». L'argot dels carreters només té en compte la part de darrere d'aquest travesser, i aleshores, en aquest context, hom l'identifica metafòricament amb el cul d'una persona.

- *Ti*: *Tinto*,⁹⁸⁵ *el* (<*Tintorer*) (Sil), *Tintorer*, *-a*, *-s*, *el/ la/ els* (Alc, Alf, Bene, Cat, Man, Pics, Sed, Sil, Tor), *Tintorera*, *Quico la* (Qua), *Tiquero*, *el* (Alaq), *Tirador* [tiraór] (Cat).

- *To*: *Toldero*, *el* (Pics), es dedicava a entendre camps, cases, etc. (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 94); *Tonyiner*, *el/ la* (Tor), *Tonyinera*, *Juanita* [toʎinéra] (Cat), *Torero*, *-a*, *el (Tio)/ la* (Alaq, Alf, Cat, Pai, Pics, Qua, Sil, Tor, Xir), A Xir, *Paca la Torera* tenia un familiar torero (Sorribes Santa Maria 1989: 367); *Torerazo*, *-s*, *el/ els* (Tor), *Torner*, *el* (Alaq, Sil), *Torrater*⁹⁸⁶, *el* (Tor), venia torrat pels pobles (Climent Company 2019); *Torroneer*, *-a*, *-os*, *el/ la/ els* (Alaq, Ald, Cat, Man).

- *Tr*: *Tractant*, *Majancoses el* (Pics), «s'encarregava de tractar amb els llauradors les collites» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 94); *Tramusser*, *-o*, *-a*, *-os*, *el/ la/ els* (Alc, Ald, Alf, Man, Sil, Tor), venedors de tramussos (cf. Herreros Moreno 2000: 160); *Tramusseret* (Man), *Tramvier*, *-o*, *el* (Cat, Mas, Pics, Tor, Xir), *Trapero*, *-es*, *el/ Ø* (Cat, Mis), vegeu *Draper*; *Traquero*, *-s*, *el/ els* (Man, Xir), *Trencero*, *-a* (Alaq, Tor), a Tor, eren uns carnisers que feien una espècie de “trena” amb budells (Andreu 2014, agost 25, 10:56); Herreros Moreno (2000: 160), observa, sense especificar quin tipus, que s'aplica a «qui fa trenes»; *Trinqueter*, *el* (Cat), *Triturador*, *el* [trituraór] (Ald, Picn), a Picn, es dedicava a triturar llenya (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 156).

- *Tu*: *Tundidor*⁹⁸⁷ (Bene), *Turrà*, *-na* (Alc), feia torrons de cacau.

---

⁹⁸⁵ Apòcope de *Tintorer*, com així eren anomenats els membres d'una família de Silla, de cognom *Toledo* (cf. Antich Brocal 2007: 257; Antich Brocal 2009: 32).

⁹⁸⁶ *Torrat* és un sinònim de *porrat*, 'cigrons torrats' (cf. DNV).

⁹⁸⁷ També podria ser un cognom.

2.9.10.1.3.19. Oficis V

Vagonero, -es, el/ les (Alc, Beni), *Vaquera*, -o, -os la/ el/ els (Alc, Ald, Alf, Cat, Mas, Pai, Pics, Tor), *Vaqueret*, -a, el/ la (Alc, Alf, Cat, Picn), a Cat, una avantpassats tenien una vaqueria (Taberner 2020); *Vedellero*, -s, Ø/ els (Sed), es dedicaven a la venda de vedells a Russafa i la seua horta (cf. Ruiz Monrabal 1985: 201; Ruiz Monrabal 2008: 284); *Velero*, el (Cat), *Ventero*,⁹⁸⁸ el (Qua, Sil), *Verdugo*, el (Cat), *Verduler*, el (Alf, Xir), *Veterinari*, el (Cat, Sil, Xir), *Viajante*, el (Alaq), *Vigilant*, -a, el/ la (Alaq), *Vinader*, -a, Ø/ la (Picn), «per vendre vi» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 158); *Vinater*,⁹⁸⁹ el (Sil), *Vinyero*,⁹⁹⁰ -s, el/ els (Sed), *Volador*, -a el/ la [bolaór] (Qua), *Voladora*, la [bolaóra] (Man), *Volante*,⁹⁹¹ -a, el/ la (Ald, Cat, Pai, Pics, Tor), a Ald, persona que «anava venent de manera ambulat per diferents llocs» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 86).

---

⁹⁸⁸ Cf. «Rafa Cristófol Colomer “el del Centre Parroquial” de malnom *el ventero* [...]» (El Fanalet 2012: 28).

⁹⁸⁹ A Silla, «[...] Àngel Serra Sebastián, *el Vinater*, regentava una llicència de “vinos al aire libre” [...]» (Antich Brocal 2007: 290).

⁹⁹⁰ A Sedaví, Baixauli Ferrer (2013: 64) documenta un habitatge conegut com *la casona dels Vinyeros*.

⁹⁹¹ Segons el DCVB, és una «Mena de lacai vestit de curt; cast. *volante* (Labèrnia-S. Dicc.)». Moreu-Rey (1981: 130) documenta el malnom *Volando* a Mallorca amb el sentit de «noi missatger». A Catarroja es documenta des de 1800: «Josef Selma Volante» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 73r).

2.9.10.1.3.20. Oficis X

Xatarrero, el (Mis), *Xiriviero*⁹⁹² [ʃeribiéro] (Sil), venedor de verdura?; *Xocolater, -o, -a, -os, el/ la/ els* (Alaq, Alb, Alc, Ald, Man, Picn, Qua, Sed, Tor, Xir), *Xocolatero de Fandos, el* (Xir), *Xòfer de Pedro l'Ordenari, el* (Pics), *Xòfera, la* (Tor), el marit era conductor (Climent Company 2019); *Xorisser, -o, -a, -es, el / la / les* (Alaq, Alf, Cat, Xir), a Xir, fabricava embotits (Sorribes Santa Maria 1989: 368); *Xufero, -a, el/ la* (Cat, Pics), *Xurrero, -a, el/ la* (Man, Qua).

2.9.10.1.3.21. Oficis Z

Zapatero, el (Alaq, Pics).

---

⁹⁹² Cf. «Vicente Rosaleny (a) *Xeriviero*, [...]» (Antich Brocal 2016: 233).

2.9.10.1.4. Activitats relacionades amb la religió

En alguns casos els al·ludits no exerceixen exactament aquests menesters religiosos sinó que han estat motejats així pel fet de mantenir vincles familiars o laborals (ames, criades) amb algun membre del clergat com capellans, monges, vicaris, etc.⁹⁹³ De vegades, aquesta relació s'explicita mitjançant la introducció d'un article determinat i de la preposició *de*: a Xirivella, *Rosa la del Retor* era una neboda d'un capellà d'aquest poble amb el qual va viure fins que aquest va faltar. Així mateix, *Manuela la del Vicari* era una neboda d'un vicari xiriveller que va exercir aquest ministeri en aquest mateix poble al llarg de mig segle (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 369). Un altre cas semblant ocorre a Aldaia, on *la del Senyor Rector* era una dona que vivia en companyia de l'ama del rector del poble (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 50).

En altres casos, com a Paiporta, Alcàsser o Albal, hom trasllada de manera directa als descendents o familiars, per metonímia, el nom del càrrec religiós que aquest membre del clergat ostenta, sovint nebodes o germanes, tot i que aquestes no tenen res a veure amb el càrrec en qüestió, ja que a hores d'ara són persones laiques sense cap vincle amb l'església: a Paiporta, «el malnom de la família, que era “Monjo”, venia d'una familiar que tenia molt [de] caràcter i [que] es va fer monja» (Escrivà Moscardó 2018: 111). De la mateixa manera, *la Retora* d'Alcàsser va ser motejada així perquè tenia un oncle que era capellà (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 89). També a Albal la persona coneguda com a *Conxa la Retora* era la germana d'un sacerdot del qual se'n cuidava.

A Silla, la història del malnom *Monjo*⁹⁹⁴ parteix d'una masculinització pel matrimoni del motejat amb una ex monja. Conten que uns avantpassats que festejaven deixaren la relació. Aleshores ella es va fer monja i ingressà en un convent. Al cap d'un temps, el xic anà a cercar-la al convent per a reprendre el festeig. Ella acceptà penjar els hàbits i es casà amb ell per a formar un matrimoni que tingué cinc fills (Almudéver Iborra 2022).

---

⁹⁹³ Martí Gadea recull un malnom a Bolulla (la Marina Baixa) entre els segles XIX i XX que exemplificaria aquest sentit: «*Retora, Casa la* (89) TE, “[...] per haver estat servint algun retor o capellà, passant a ser vincle d'esta familia”» (Espinós i Ferràndiz 1991: 313). A Bocairent (la Vall d'Albaida) ocorre un cas semblant però fent ús d'una metonímia: «*Sotana* (dona que servia en casa d'un rector)» (cf. Satorres Calabuig 1991: 219).

⁹⁹⁴ Un dels descendents d'aquesta persona s'anomenava «Vicente Rios Planells, (a) Monchet, 72 anys, casat, llaurador, [...]. Silla» (Romaguera Belenguer 2017: II, 507).

Cal comentar també que la llibertat creativa associada als malnoms permet la feminització de mots de càrrecs eclesiàstics lligats al gènere masculí que serien impensables des del punt de vista de la jerarquia catòlica. De fet, existeixen càrrecs com *monja* o *monjo* que són exercicis pels dos sexes, però de cap manera hi podria haver una *Retora* (Alb, Alc, Alf, Mas, Pai, Xir). Pel que fa a la forma femenina *Flaressa* (<*Fraressa*) (Alf), hem pogut documentar una variant formal no normativa com *la Flara* (<*Flare*) (Man).

Un altra qüestió que podríem afegir al fet de motejar una persona amb un nom de caire religiós podria tenir a veure amb episodis o esdeveniments puntuals en els quals una persona faria servir la roba típica d'aquest col·lectiu en una festa com el carnestoltes o altres esdeveniments festius. Per exemple, podríem referir casos com *el Flare* de Picanya, que es va vestir de frare en una ocasió (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 129), o el del *Pionono* de Silla, que es va disfressar d'un papa anomenat així en un carnestoltes. Aquest fenomen també ocorre en altres comarques, com en el cas d'Atzeneta d'Albaida (la Vall d'Albaida), on *Encarna la Monja* «es va disfressar de monja en una festa» (cf. Jiménez Martínez 1990: 130).

2.9.10.1.4.1. Capellans, rectors

Canonge,⁹⁹⁵ *-ja, el/ la* (Alb, Ald, Qua, Xir), *Nonge, Tio/ la de* (<*Canonge*) (Picn), *Capellà, -na, -ns, el/ la/ els* (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Beni, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Xir), a Man, perquè, com a mestre ceramista, feia uns plats grans, i aquests plats eren anomenats «plats de capellà» (cf. Marticorena Ruiz 2004: 122).

Capellanos, els (Sed), tal vegada pel càrrec de sagristà que ostentà un rebesavi; també potser perquè una rebesàvia es dedicava a capar pollastres, era l'*abuela* "Capa" (cf. Ruiz Monrabal 1985: 211; Ruiz Monrabal 2008: 87); *Cura, el/ el del* (Xir), *Paborde*⁹⁹⁶/*Pabordi, el/ la* (Alf, Tor).

Rector (Alaq), *Retora, la* (Alb, Alc, Alf, Mas, Pai, Xir), *Retoret, el* (Alc, Cat, Man, Sed, Sil), *Retorot, el* (Qua), *Rector, la del Senyor* (Ald), *Rector, el Tort del* (Qua), *Retor de l'Om, el* (Pics), nom fictici atribuït a una persona per viure prop de l'antic Om de Picassent, ara desaparegut (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 50); *Vicari, el* (Alaq, Alb, Bene, Beni, Pai), *Vicari*,⁹⁹⁷ *la del* (Alaq, Xir), a Xir, era neboda d'un vicari; *Vicari, el* (Man), irònicament, perquè era ajudant d'un mestre ceramista que tenia per malnom *el Capellà* (cf. Marticorena Ruiz 2004: 122); *Vicari Coixo, el* (Qua), *Vicariet, -a, -s* (Lloc, Sed).

2.9.10.1.4.2. Ajudants del culte religiós: escolans, sagristans

Acòlic, l' (Cat, Qua), *Acòlit, l'* (Ald), *Escolà, -na, l'* (Alc, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Sil, Tor, Xir), *Escolà d'Adelaida, l'* (Pics), *Escolà Majo, l'* (Pics), *Monago, -a, -gues, el/ la/ les* (Alc, Beni), *Pateneta* (Pics), passava la patena a missa en el moment de la comunió (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 50); *Sacristà, el (Tio)* (Cat, Man, Qua), *Sacristanet, el* (Qua), *Sagristà, -na, el/ la* (Alaq, Ald, Sil).

---

⁹⁹⁵ *El Tio Canonge* d'Albal era un conegut empeltador (Hernández Sanchis 1978: 47).

⁹⁹⁶ Moreu-Rey (1981: 131) documenta *la Povorda* a l'Escala (l'Alt Empordà) com a variant formal de *pabordessa*, persona "encarregada d'una confraria" (DNV).

⁹⁹⁷ A Alaquàs: «*Maria la del Vicari*» ([QIA] Anònim 2007: 362).

2.9.10.1.4.3. Membres d'ordes religioses, mendicants

Beates d'Alcàsser, les (Alc), varen ser unes persones que esdevingueren populars en la segona meitat del segle XIX. Eren unes dones que professaven unes creences de caràcter supersticiós que podrien considerar-se herètiques per part de l'església catòlica. Per aquest motiu, estaven enfrontades amb el rector i el metge del poble, la qual cosa les va impel·lir a ordinar un pla per tal de tractar d'assassinar el segon⁹⁹⁸.

Benifet (Tor), cf. Beguer Esteve (2003a: V, 220), podria haver estat aplicat amb el sentit de persona acomodada, que viu bé, en referència a un «càrrec eclesiàstic retribuït amb renda pròpia» anomenat així (cf. DCVB); *Bequina* (<*Beguina*⁹⁹⁹) (Pics).

Beato, -a, el/ la (Alaq, Alc, Ald, Man, Pics, Sil, Tor), generalment aplicat a persones molt devotes o de fortes conviccions religioses (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 49; Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 89; Herreros Moreno 2000: 36); *Beato Orejudo, el* (Pics).

Flare, -s, el/ els (Alaq, Alb, Alc, Beni, Man, Mas, Mis, Picn, Pics, Qua, Tor), *Flaressa* (Alf), *Flare Sant, el* (Man), *Flare el Xocolatero, el Tio* (Mas), *Flaret, el* (Sed, Sil), *Frare Llaugeret, el* (Pics), *Fraresa*,¹⁰⁰⁰ *la Tia* (Alaq).

Monja, la (Mas), *Monjo* (Beni, Pai, Sil), a Pai, segons Escrivà Moscardó (2018: 111), el malnom «[...] venia d'una familiar que tenia molt [de] caràcter i es va fer monja»; a Sil: «Eclesiàstics: [...] *Monjo*» (Zaragoza Pérez 1991: 254); *Monget* (Sil), cf. «Eclesiàstics: [...] *Monget*» (Zaragoza Pérez 1991: 254); *Fraile* (Cat), “frayle”, 1a doc. 1800; *Hermano, el* (Pai), *Hermano del Olmo, el* (Pics).

---

⁹⁹⁸ Esdevingueren populars a tot l'estat, tal i com va reflectir la premsa espanyola de finals dels XIX, de manera que Martí Gadea (1906: I, 23) els va dedicar una entrada. No eren personatges literaris de ficció. L'erudit i mestre Gómez Valle (1953: 281-283) recorda haver entrevistat persones grans d'Alcàsser de finals dels anys 40 del segle XX que li parlaren d'aquestes persones: «se las denominaba con el sobrenombre o apodo de les "beates", lo cual no era una crítica de sus creencias religiosas, a las que eran bastante apegadas. [...] Por motivo que se desconocen (sic), estas señoritas no sentían ninguna simpatía por el entonces médico de la localidad, D. Pascual [...], y dejadas llevar de sus sentimientos de animadversión a dicho señor, se propusieron hacerlo desaparecer de la manera más silenciosa posible».

⁹⁹⁹ Reig (2015: 110) defineix *beguí* com a «persona que té una devoció estreta i minuciosa» o «devot hipòcrita».

¹⁰⁰⁰ És un altre exemple del que anomenaríem “ofici impropio”: «[...] la *tía Fraresa* (Vicenta Usedo Garcia), que tingué allí tota la vida una tendeta d'espart i espartenyas» (Tarín i López 2013: 43).

2.9.10.1.4.4. Alta jerarquia eclesiàstica

Arzobispo, l' (Tor), *Cardenal, el* (Mas), *Obispo*,¹⁰⁰¹ *l'* (Tor), *Obispet, l'* (Alc), irònicament per ser una persona molt devota (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 89); *Papa, el* (Alc, Pics, Sil), ve d'un delocutiu. Al motejat li preguntaren de menut que volia ser quan fora gran, i va contestar que li agradaria ser "Papa" (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 89).

2.9.10.1.5. Malnoms relacionats amb la religió

Apagaluces, l' (Ald), era la persona encarregada d'apagar els llums i els ciris de l'església¹⁰⁰² (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 78); *Animero, l'* (Man), *Animeta* (Pics, Qua), *Butla* (Ald), *Cantamisses* (Alc), *Catequista, el* (Alaq), *Condena, de* (Pics), *Confessor*,¹⁰⁰³ *el* (Tor), *Cor de Jesús*¹⁰⁰⁴ (Alaq), *Crus, la* (<cast. *Cruz*) (Cat).

Déu (Alf), persona virtuosa (Puchades Pastor 1991: 214), *Déu, el Tio* (Qua), *Dimoni, el* (Beni, Cat, Sil), *Dimoni Coix*¹⁰⁰⁵ (Pics), *Evangelista, l'* (Bene), *Mare de Déu, -s, la/ les* (Alaq, Tor), *Maedéu* (<*Mare de Déu*) (Tor), *Misericòrdia, la de* (Pics); *Mitra*¹⁰⁰⁶, *el* (Beni), *Nimeta* (<*Animeta?*) (Pai), *Niño Jesús, el* (Pics), *Nostresinyor*¹⁰⁰⁷ [*<Nostre Senyor*] (Sil).

---

¹⁰⁰¹ A Bocairent (la Vall d'Albaida): «*Obispo* (era molt místic)» (cf. Satorres Calabuig 1991: 220).

¹⁰⁰² A Ontinyent (la Vall d'Albaida) Sanchis Carbonell (2011: 26) documenta un malnom semblant com "Apagaciris", que té el sentit "d'acòlit".

¹⁰⁰³ Cf. «Confessor, el» (Herrerros Moreno 2000: 68); «86. Vicente Mora Mora Confesor.» (Martínez Oria 2005c: 18).

¹⁰⁰⁴ A Agullent (la Vall d'Albaida) Casanova (1986: 364) recull un *Cor de Jesús* a partir d'un delocutiu: «Quan sa mare de xiquet el veia deia "[...] pareix un Cor de Jesús"».

¹⁰⁰⁵ «tenia un geni molt fort i presentava dificultat al caminar.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 33).

¹⁰⁰⁶ Podria haver estat emprat irònicament en referència a portar habitualment, de forma extemporània, un tipus de capell semblant al que els bisbes, papes o altres prelats usen en actes solemnes (cf. DNV).

¹⁰⁰⁷ Deu ser un delocutiu a partir del fet de repetir sovint aquesta expressió: «[...] fets de parla habitual: [...] Nostresinyor» (Zaragozà Pérez 1991: 256). Domínguez Vicente & Domínguez Benlloc (2014: 2958) documenten un «Nostre Sinyor» a Lliria (Camp de Túria). Moreu-Rey (1981: 108) també recull *el Nostre-Senyor* a Bétera (Camp de Túria) amb el sentit de persona «que pertot es fica», és a dir, tafanera.

Pare Etern,¹⁰⁰⁸ *el* [pretém] (Alb), *Parròquia* (Alf), *Patena*, *-es* (Alf, Beni, Sed), *Pateneta* (Pics), *Pelegrí*, *-na*, *el (Tio)/ la* (Alaq, Cat, Cat, Mas, Pai, Pics, Qua, Tor), en alguns casos podria venir d'un prenom o un cognom com a *Massanassa*¹⁰⁰⁹; *Protestant*¹⁰¹⁰, *-a*, *el/ la* (Alc, Pics), persones que professaven aquesta religió; *Sant Pere*¹⁰¹¹ [sampére] (Ald), *Santa*, *la de* (Alc), una avantpassada tenia *Santa* de prenom; *Santero*¹⁰¹², *-a*, *-s*, *el/ la/ els* (Alaq, Pics), a Pics, era un escultor d'imatges religioses (cf. Ortí Robles 2009: 17); *Santo*, *el* (Pics, Qua); *Santocristo* (Alc), *Santon*¹⁰¹³, *el* (Man), *Santòrum* (Pics), atribuït a una família molt devota (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 50); *Sentaner*, *-a* (Alb, Alc), estatger de l'ermita de Santa Anna d'Albal: «persona o família que està al cuidado del santuario y reside en la casa adosada al mismo» (cf. Hernández Sanchis 2019: 245); *Santanero*¹⁰¹⁴ (<*Sentaner*) (Pai); *Sentano*, *-a*, *-s*, *el/ la/ els* (Sed); *Velas*, *la Tia* (Cat), encenia els ciris de l'església quan hi havia soterraments o es resaven els rosaris (Segarra 2021).

2.9.10.1.6. Malnoms amb certa càrrega irònica anticlerical

Domínguez Vicente & Domínguez Benlloc (2014: 2958) observen que l'element anticlerical es troba ben arrelat en la cultura valenciana. Recordem el gran predicament del blasquisme entre la societat valenciana de principis del segle XX, corrent ideològic republicà i anticlerical que comptava amb l'empenta difusora de diaris de gran tiratge com *el Pueblo*, o de revistes satíriques com *la Traca*, on obertament es criticava la hipocresia moral de l'església, aleshores aliada dels poderosos.

¹⁰⁰⁸ Moreu-Rey (1981: 196) conta que a Cotlliure (el Rosselló) una persona que era coneguda com *el Pare Etern* tenia un fill al que irònicament li posaren el malnom de *Petit Jesús*.

¹⁰⁰⁹ A Massanassa, la persona motejada s'anomenava José Pelegrí Delás "Pelegrí" (Alcoy Comes 1990: 80).

¹⁰¹⁰ L'informant González Tronchoni (2019, febrer, 15) conta que *el Tio Protestant* de Picassent procedia d'Alcàsser. Per tant, entenem que els motejats d'Alcàsser i Picassent procedien de la mateixa família.

¹⁰¹¹ «San Pere» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 50).

¹⁰¹² És el mateix motiu que al Perelló (Baix Ebre), «es dedicava a la construcció de figures de sants, de forma artesanal» (Martí Mulet 2020: 35).

¹⁰¹³ També es documenta a Castelló de la Plana: «*Santon*» Forcadell Saport (1992: 505).

¹⁰¹⁴ Cf. «*Santanero*» (Marí Yago 2004: 180).

Com també observa l'historiador i cronista de Silla, Antich Brocal (2016: 35), el blasquisme era «enemic irreconciliable del clergat, fet que va produir per tot arreu [...] burles satíriques contra el culte religiós i els sacerdots. Aquesta animadversió obeïa [a] que [hom] els associava amb l'opressió, l'endarreriment i la incultura, uns conceptes contraposats a la llibertat, el progrés i la ciència». Tenint en compte aquest rerefons politico-social, no hauria d'estranyar-nos que alguns dels renoms procedents de la primera mitat del segle XX puguen projectar aquesta desconfiança envers el clergat per bona part de la societat valenciana, més alineada amb un pensament polític republicà i d'esquerres, sobretot de part de les classes populars, que són les més propenses a fer-ne ús. De fet, un dels primers republicans de Silla com José Zaragoza Miralles (1846-1924) seria conegut amb el malnom de *Pionono* perquè per «Carnestoltes es va disfressar del Papa Pius IX, i va aconseguir un gran èxit», la qual cosa suposaria tot un desafiament a les autoritats del seu temps, que el processaren per «injúries a la religió catòlica» (cf. Antich Brocal 2016: 35).

2.9.10.1.6.1. Comportament

Enganya Curas, el Tio (Alaq), *Furtacristos, Ø/ els* (Man), *Pixaltars* (Alf), «portava la creu en les processons» (Puchades Pastor 1991: 212 [nota 25]), tal vegada atribuït irònicament a una persona per fer-ne befa, segurament per ser exageradament devota¹⁰¹⁵; *Roba-sants/ Raba-sants* (Alb), *Rasputín* (Xir), irònicament en referència al conegut místic rus, conseller espiritual dels tsars, perquè l'al·ludit era un capellà de Xirivella que s'entremetia en assumptes de política local (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366); *Xuplaciris* (Pics), tot i que Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 130) aporten com a motivació el fet que al motejat «li caigueren els mocs», Martí Mestre (2006: 563) també enregistra aquest mot com a metàfora despectiva aplicada a persones “beates”, de fortes conviccions religioses. Reig (2015: 833), coincidint amb Martí Mestre, també observa que és una «persona exagerada en els actes de devoció religiosa».

---

¹⁰¹⁵ Cal notar que a Torelló (Osona) una persona motejada en *Pixa-Misses* era “anticlerical” (Moreu-Rey 1981: 156).

2.9.10.1.6.2. “Iconoclastes”

Serracristos (Ald), cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 137). Deu ser un motiu semblant a *l'Enterra-Cristos* de Reus (Baix Camp), que té un sentit d'«anticlerical»¹⁰¹⁶ (cf. Moreu-Rey 1981: 155). Tot i no pertànyer a la nostra comarca, creiem il·lustratiu encabir en aquest apartat altres malnoms semblants com el del *Trencatrones* d'Almussafes (la Ribera Baixa), el qual, a «l'inici de la Guerra Civil va entrar a l'església del poble i va trencar la trona» (Llopis Aranda 2013: 261), o el *del Talla-Creus* de Cambrils (Baix Camp), que enderrocà la creu d'un convent (cf. Moreu-Rey 1981: 193).

2.9.10.1.6.3. Indumentària

*Balandran*¹⁰¹⁷ (<*Balandram*) (Sil), podria tenir el sentit de poca-solta, és a dir, de persona destrellatada, o mal vestida, poc arreglada, per associació metafòrica amb una «peça de vestir llarga fins als peus usada pels eclesiàstics», a partir del seu moviment gronxant, oscil·lant (cf. Martí Mestre 2006: 66); *Borrego Negro, el* (Sil), potser amb el mateix sentit que té a Pego (la Marina Alta), emprat metafòricament de forma pejorativa en referència a les sotanes negres que porten els capellans¹⁰¹⁸ (Guerrero 2020, 15 de gener); *Sotanero, el* (Alaq).

També, pel que fa a una aparença descurada o deixada: *Taca, Don* (Alc), era un rector de la Segona República que sovint es tacava (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 86); *Flare Taques* (Alf).

---

¹⁰¹⁶ Pot ser un malnom tret amb sarcasme a partir d'un 'accident', com al corral de Almaguer (Toledo), on motejaren a una persona *Matacristos* perquè quan netejava la imatge d'un Crist d'una confraria de natzarens, li va caure a terra (Ruiz s. d.).

¹⁰¹⁷ A Agullent (la Vall d'Albaida) una persona motejada «*Balandran* (era molt roïn)» (Casanova 1986: 364).

¹⁰¹⁸ D'acord amb el testimoni de la informant pegolina Rosa Amparo Garcia “Borregueta”, la qual tenia un avantpassat amb vincles familiars amb un capellà (Guerrero 2020, 15 de gener).

2.9.10.2. Activitats institucionals

2.9.10.2.1. Administració municipal

Alcalde, l' (Alaq, Alc), *Alcaldessa*¹⁰¹⁹, *l'* (Alaq, Qua), *Alcaldet, l'* (Alc, Alf, Pics), a Alf, posat amb ironia (Puchades Pastor 1991: 212 [nota 22]); les formes *Alcalde de l'Om, l'* (Pics) o *Alcalde del Raval, l'* (Alc) no reflecteixen veritablement el càrrec que representen, sinó que són creacions imaginàries carregades també d'ironia. Quant a *l'Alcalde del Raval* (Alc), una versió deia que se li va atribuir irònicament a una persona d'aquest barri perquè era alta i grossa, i que tenia "molta presència", és a dir, potser era una persona amb aires de suficiència que es comportava com si ostentara algun poder (Toledo 2020).

Alguatzil, -a, -et, -eta, l' [alywasíl] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Beni, Cat, Man, Mas, Picn, Pics, Xir) és la forma predominant, tot i que també es documenten formes amb caiguda de la consonant lateral /l/ davant /g/: *Aguatzil, -a, l'* [aywasíl] (Beni, Pai, Qua); *Balesa, la* (<Batlesa ?) (Ald), *Carter, -o, -a, el/ la* [kartéro] (Alaq, Alc, Alf, Beni, Cat, Mas, Pics, Sed, Sil, Tor, Xir), *Carter, el Tio Mari el* (Alb), *Cartero Torrentí, el* (Ald); *Cartero, Moreno el* (Qua); *Cartero, el Tio Uiso el* (Man); *Col·letor*¹⁰²⁰ (<Col·lector) (Alf, Lloc); *Consumero, -a, el/ la* (Cat, Pai), *Correua*¹⁰²¹, *la* (Sil), *Delegat* (Cat), *Dipositari, -a* (Alc), *Llistero*¹⁰²², *el* (Beni), podria ser una persona encarregada «de portar i passar llistes» (cf. DNV); *Pregonera, la* (Man), cf. Martínez Saura (2021).

---

¹⁰¹⁹ «Teresa l'Alcaldesa» ([QIA] Anònim 2007: 352); «Alcaldessa, l'» (Sancho & Sancho 1998: 160).

¹⁰²⁰ Tarazona Mas (2022) conta que *el Col·letor* de Llocnou de la Corona era una persona que s'encarregava de cobrar drets de sequiatge. Cf. «Antonio Puchades Monrabal, el "Coetor" de Poble Nou» (Ruiz Monrabal 2008: 72); Alonso i Berzosa (2021) també el documenta a Bétera (Camp de Túria): «Coletor».

¹⁰²¹ És una feminització de *Correu*, que el DNV (accepció 3) dona com a sinònim de *Carter*. Guardiola i Savall (2000: 188) documenta una *senda Correuer*, que era un camí que anava de Callosa d'en Sarrià a Castells per on passava un carter.

¹⁰²² Moreu-Rey (1981: 131) també documenta *el Llistero* a Caldes de Montbui (Vallès Oriental) amb el sentit de persona que «s'encarregava de passar llista als treballadors de les pedreres».

Pel que fa a persones que organitzen o protagonitzen les festes d'un poble, tenim *Majoral*, -a, -es, *el/ la/ les* (Alc), malnom d'un avantpassat que va exercir de representant major d'un grup de persones que s'encarregaven d'organitzar les festes del poble (Toledo 2020), i *Clavariessa* (Qua), que ha esdevingut també un càrrec simbòlic i festiu. Segons el DNV, és una persona que organitza una festa en honor a un sant patró.

2.9.10.2.2. Administració general de l'estat: funcionaris, polítics

Cònsul, *el* (Mis), en referència a un cònsol de Veneçuela a València, agent diplomàtic que va ser propietari d'un hort de Mislata conegut popularment com a *l'hort del Cònsul* (cf. Mañas Borrás 2011a: 124); *Deputat*¹⁰²³, *el* (Bene), cf. Pérez Puche (2011: 43); *Diputat*, *el* (*Tio*) (Alf, Qua, Tor), *Fiscal* (Alaq), *Governador*, *el Tio Pepe el* (Alaq), *Jutge*, -essa, *el/ la* [fúfje] (Alc, Ald, Cat, Man, Pics, Qua, Tor), *Ministre* (Sil), segons Zaragoza Pérez (1991: 254), posat amb ironia; *Ministro*, *el* (Man), el motejat, quan se n'anava a treballar, solia posar el seu entrepà en un maletí de "ministre" (Boix 2017), *Notari*, *el/ la* (del) (Alc, Ald, Pics), *Notari Bort*, *el* (Pics).

---

¹⁰²³ El DCVB recull aquesta forma més antiga i més acostada a l'etimologia del mot: «Deputat» (<DEPUTARE).

2.9.10.2.3. Exèrcit/ Cossos de seguretat

Aviador, -a, l' (Alaq), el motejat exercia aquest menester¹⁰²⁴. La seua filla, Carmen Martí, era coneguda com *l'Aviadora* pel fet que son pare «era aviador» (Llorens Vila & Latorre Morant 2009: 103). És possible que la persona motejada així haguera pertangut a l'exèrcit de l'aire com a Benaguasil (Camp de Túria) (cf. Alonso Durà 2015: 22), o haguera fet el servei militar¹⁰²⁵ en aquest cos de l'exèrcit.

Batallones (Tor), *Blanco Teniente, el* (Pics), *Brigada* (Alc), va arribar a assolir aquesta graduació a l'exèrcit; *Cabo, el* (Xir), *Cabo Roig* (Alc), *Cabo Terry* (Alc), tret irònicament perquè era un encarregat d'una cooperativa al que li agradava beure un conyac de la marca *Terry*; *Cabesa* (<*Cabo* ?) (Pai), *Cabesses* (<*Cabo* ?) (Alb), podria ser un femení plural de *Cabo*; *Capità, -n, -na*¹⁰²⁶, *el/ el/ la* (Alf, Beni, Cat, Man, Picn, Pics, Qua, Sil, Tor).

*Civil*¹⁰²⁷, *-a, -s, el (Tio)/ la/ els* [sibíl] [sebíl] (Alc, Beni, Cat, Man, Pai, Pics, Qua), a Qua, el motejat va ser alletat per la senyora d'un guàrdia civil (Sancho & Sancho 1998: 49 [nota 18]); *Civiler*¹⁰²⁸, *-o, -a* [sibiléro] [sebiléro] (Alc, Alf, Beni, Xir), generalment, referit a membres del cos de la Guàrdia Civil (cf. Puchades Pastor 1991: 212 [nota 24]) o que hi tenen relació; Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 71; Sorribes Santa Maria 1989: 366); *Caudillo, el* (Ald, Mas, Tor), *Comandant, el* (Pics), *Coronel, -a, -s, el/ la/ els* (Beni, Picn, Qua, Sil), *General, -a, el (Tio)/ la* [tjferenál] (Alaq, Ald, Cat, Mas, Sed), *General Rossaleny, el* (Sil), *Generala de Montalt, la* (Alaq).

---

¹⁰²⁴ S'anomenava Ricardo Martí (Soriano Bessó 2000b: 185).

¹⁰²⁵ A Guadassuar (la Ribera Alta) *l'Aviador* «Va ser aviador durant la guerra i se li quedà com a malnom» (Mut Ruiz 2013: 71 [nota 67]).

¹⁰²⁶ Se'n documenta una forma feminitzada l'any 1800: «Pasqual de la Capitana» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 101r).

¹⁰²⁷ A Manises es documenta «[...] el tío Sibilo, [...]» (cf. De Esmirna, J.C. (1982), «Ceramistas Maniseros en la Exposición Regional Valenciana de 1909», *Levante-EMV*, 1-8-1982, cit. per Marticorena Ruiz 2004: 169).

¹⁰²⁸ A Guadassuar (la Ribera Alta) *la Civilera* «Per ser familiar d'un guàrdia civil» (Mut Ruiz 2013: 71 [nota 69]). A Bocairent (la Vall d'Albaida): «*Civileres* (son pare era guàrdia civil)» (cf. Satorres Calabuig 1991: 219).

Guarda, el/ la (Alaq, Alc, Ald, Beni, Man, Xir), *Guarda, el Fill del* (Cat), *Guarda, Nelo el* (Qua), *Guarda Patet, el* (Alc), *Guarda Perico, el* (Alc), *Guarda Rafel, el* (Alc), *Militar, el* (Ald, Alf), *Minyó*¹⁰²⁹, *-na, Ø/el/ la* (Pai, Pics), *Minyonet*¹⁰³⁰ (Cat), 1a doc. 1800; *Municipal, -a, el/ la* (Alc, Ald, Cat), *Policia* (Alc, Mas), a Mas, de xicotet portava una gorra de policia (Torromé Madrigal 2020, agost, 30), *Sargentillo, el* (Sil), *Sargento de Laza, el* (Pics), *Sereno, -a, -s, el/ la (del)/ els* (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Cat, Picn, Pics, Sil), *Sereno, el Tio Nano el* (Alaq), *Serenet, -a, la del/ la* (Mas), *Serenets, els* (Qua), *Soldado* (Cat), 1a doc. “soldado”¹⁰³¹, 1800; *Soldadito de Cartón*¹⁰³² (Alf), *Soldao, -s, la del/ els* (Sed), *Soldat, el* (Picn), *Teniente* (Beni), *Xèrif, el*¹⁰³³ [ʃé̞ri] (Picn), segurament irònic.

---

¹⁰²⁹ A Paiporta es documenta «Miño» (cf. Marí Yago 2004: 180). Garcia Osuna (2000: 152) assenyala, a propòsit d’una persona motejada així a l’Horta Nord anomenada *Paco el Minyó*, que el mot equival a «membre de forces policíiques semblant als mossos d’esquadra al segle XIX».

¹⁰³⁰ A Catarroja es documenta des de 1800: «Antonio Bellver Miñonet» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 72r).

¹⁰³¹ A Catarroja es documenta des de 1800: «Antonio Olmos Soldado» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 71v).

¹⁰³² Fa al·lusió a la força física del motejat (Puchades Pastor 1991: 214), segurament de forma irònica perquè en tindria poca.

¹⁰³³ Cf. «Rafa el Xèrif» [ʃé̞ri], pronunciació de Maria José Guerola (2020), natural de Picanya.

2.9.10.2.4. Títols nobiliaris

Baró, -nessa, el/ la (Pics, Sil, Tor), *Baron, (Tio)* (Alf, Mas), *Caballero, el* (Pics), l'al·ludit tenia fanecades de tarongers al Mas del Caballero, al terme municipal de Picassent (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 102).

Conde, -a, -eta, el/ la (Pai), a Pai, eren quatre germans llauradors i cadascun d'ells tenia un carro; aleshores, quan tornaven al poble del camp, la mare, en veure'ls, exclamava amb orgull: «qui diria que no són fills d'un *conde!*» (López 2020, agost 11); *Conde, -sa, -s, Ø/ el/ la* (Alb, Alf, Beni, Cat, Pics, Sed, Tor), 1a doc. a Cat, “conde”¹⁰³⁴, any 1800; *Conde de Torrefiel, el* (Picn).

Duque, el (Alb, Cat, Tor), *Marqués, -a, el/ la* (Alb, Alf, Pics, Qua, Tor, Xir), *Marqueset, el* (Pics), *Marquesito, el/ la* (Alc, Ald), a Alc, atribuït irònicament en referència a la bona situació econòmica del motejat (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 74); *Marquesot* (Pics), *Príncip, el* (Alf), *Príncip, Jaime el* (Bene), en ser Alfafar i Benetússer pobles que formen una conurbació, la persona motejada de Benetússer podria ser la mateixa persona o de la mateixa família que la d'Alfatar.

Rei, -a, el/ la (Alaq), *Rei, -na, el (Tio)/ la (del)* (Alb, Alc, Ald, Cat, Man, Mas, Mis, Pics, Picn, Xir), a Xir, Sorribes Santa Maria (1989: 366) esmenta que és el nom afectuós amb què hom refereix a dones o xiquetes; *Reiet, -a, el/ la* (Alc, Beni, Man, Mas, Pics, Qua, Tor), *Rei de la Madera, el* (Pics), tret irònicament per dedicar-se a la venda de llenya¹⁰³⁵; *Reina de les Coves, la* (Pics), *Reina de los Pájaros, la* (Pics), *Reineta, -es, (de) la/ les* (Alc, Alf, Man, Qua), *Reio (<Reina)* (Alf).

---

¹⁰³⁴ Cf. «Vicent Puchalt Conde»; «Vicent Puchalt Condet» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 72v).

¹⁰³⁵ S'anomenava Pepe Primo i es dedicava a la compra de garroferes per a vendre'n la llenya (González Tronchoni 2019, febrer, 15).

Senyoret, -a, -es, *el/ la/ les* (Alaq, Alc, Ald, Beni, Cat, Tor, Xir), a Alc, la forma feminitzada *Senyoreta*¹⁰³⁶ era el malnom d'un futbolista local (Hernández Olivares 2013: 108). Possiblement se li va atribuir «pel seu joc elegant, però poc batallador» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 74); a Xir, aplicat a una persona amb to despectiu (Sorribes Santa Maria 1989: 366); *Senyorito Andrés, el* (Alc), era una persona que sempre anava «molt mudada» i aparentava «una vida molt acomodada econòmicament» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 74).

*Soberana*¹⁰³⁷ (Pai), *Virrei, el* (Tor), càrrec nobiliari que pot haver estat aplicat «a gent que viu bé» (cf. Herreros Moreno 2000: 164). Tot i no ser específicament un títol nobiliari, inclourem ací, per proximitat semàntica, *Sangre-azul* [saɲgreaθúl] (Qua).

---

¹⁰³⁶ Cf. «Salvador Fort “Senyoreta”» (Hernández Olivares 2013: 108).

¹⁰³⁷ Al poble de Benlloch (la Plana Alta) té el sentit de «caràcter pressumptuós» (Pitarch i Almela 1986: 400).

2.9.10.3. Ofici indicat pel nom de l'objecte

Alguns oficis són referits fent ús de metonímies. Tal i com observa Martí Mestre (1994: 216), aquest recurs permet «indicar l'ofici pel nom d'un objecte o producte característic».

2.9.10.3.1. Comerç. Queviures

Aigua, el de l' [áwia] (Alc), *Aigua, Manolo el de l'* (Alc), cobrador dels rebuts de l'aigua; *Aigua, Martí el de l'* (Alc), era aiguader; *Aigua, Rafaelet el de l'* (Qua), *Aigua, el Tio Calo de l'* (Tor), *Café, el del* (Pics), es dedicava a la venda d'aquest producte (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 82); *Carn, el/ la de la* (Alc), *Carn de Cavall, la de la* (Alf), *Conserva, (el) de la* (Alaq, Ald).

Dolcets, Pura la dels (Alc), tenia una paradeta de dolços en la plaça del poble (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 90); *Farina, el de la/ el Tio* (Ald, Cat, Pai, Sil, Tor), a Sil, cf. Antich Brocal (2007: 238); *Freses, el de/ de les* (Picn); *Gel, el/ la de la* (Alc, Alf, Pics); *Gel, el Roig del* (Sil), era el nebot del propietari d'una fàbrica de gel que es va dedicar a fer-ne fins a la dècada dels seixanta del segle XX (cf. Antich Brocal 2007: 238); *Licors, el dels* (Mas); *Llet, el/ la de la* (Alaq, Alc, Picn, Pics); *Malta (Sanfor), el/ la de la* (Alc), elaboraven i venien un tipus d'ordi que s'empra com a substitut del cafè; era de la marca *Sanfor*; *Panquemaos, la dels* (Sil), “pa socarrat”, cf. Antich Brocal (2021a: 90); *Porrat, del* (Alaq), venedor de torrat (cf. Soriano Bessó 1981: 98); *Oli, el/ la de l'* (Alc, Alf, Mas, Pai, Pics, Tor), *Rent*¹⁰³⁸, *el/ la del* (Cat), repartia rent pels forns en un carret amb un cavall (cf. Valls Bonet 2018: 47); *rent* és un sinònim de *llevat*. *Rent* s'empra més habitualment a comarques del català occidental (cf. DCVB); *Sucre, la del* (Pics), venia sucre d'estraperlo (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 93); *Verdura, Maria la de la* (Sil), *Vi, el/ la del* (Alc, Cat).

---

¹⁰³⁸ També es documenta a Tavernes Blanques (l'Horta Nord): «la del Rent» (Garcia Osuna 1999: 175).

2.9.10.3.2. Comerç. Pinsos animals, llavors

Piensos, el dels (Pics), *Piensos*¹⁰³⁹, *Juliet el dels* (Sil), *Semilles, Juan de les* (Alaq).

2.9.10.3.3. Combustibles

Carbó, la/ els del (Pics, Sil), venien carbó (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 83; Antich Brocal 2021a: 133); *Petrólio*¹⁰⁴⁰, *el/ la del* (Alc, Mis), a Alc, era el nom popular del combustible que venien a l'antic carrer de Llevant, el qual s'emprava per als foguers de les cases (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 68).

2.9.10.3.4. Matèria o objectes relatius a la construcció, ceràmica, marbre, terrissa, etc.

Arena, el de l' (Alc), *Algeps, dels* (Ald), tenien una fàbrica d'algeps (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 78); *Blocs, els dels* (Sil), fabricaven una mena de rajola feta de ciment que es mesclava amb grava triturada i aigua anomenada bloc (cf. Antich Brocal 2021a: 121); *Escuradeta*¹⁰⁴¹, *el Tio Nelo el de l'* (Man), venia plats, gots o olles [a escala reduïda], la qual cosa és coneix com a *escuradeta* (cf. De Tomás 2005: 69).

---

¹⁰³⁹ S'anomenava Julio Brocal Castro i regentava un magatzem de pinsos que es coneixia com a *ca Juliet el dels Piensos* (Antich Brocal 2021a: 149).

¹⁰⁴⁰ A Mislata l'anomenaven *el Tio Petrólio* (Berlangua 2015, juliol 6; Ortiz Gimeno 2015, juliol 5). També es documenta en els anys 40 del segle XX: «Francisco Jesus Perez (a) Petroleo» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1388, Exp. 2, Mislata (1941-1946), f. 419).

¹⁰⁴¹ Normalment són reproduccions a escala reduïda d'atifells d'ús domèstic (plats, gerres, perols, llibrells), amb els quals juguen els xiquets (cf. DNV).

Làpides, la de les (Alaq), cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert (2016: 103); *Pedra, el Roig de la* (Pics), treballava “la pedra” (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 46); *Rajolar, el/ la del* (Alc, Cat, Mas, Sil), *Rajolar, Quico el del* (Ald), *Taulellets, la dels* (Pics), tenia una fàbrica de taulells (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 93); *Tubos, el/ la dels* (Alc, Pics), a Alc, fabricaven tubs per al reg (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 94); a Pics, fabricaven tubs i paletes d’obra (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 94).

2.9.10.3.5. Artesans dels metalls: ferro, llauna, etc.

*Atxes*¹⁰⁴², *el Roig de les* (Alf), *Calderos, la dels* (Pics), arrendava paelles com a negoci (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 83); *Coladors, la dels* (Alaq), «per dedicar-se a la fabricació d’este aparell» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 100); *Joia, el de la* (Ald), podria ser per l’ofici de joier.

2.9.10.3.6. Treballadors de la fusta

Serra, el de la (Pai), cf. Marí Yago (2004: 180); *Serraiura*¹⁰⁴³, *el de la* (Cat), era fuster (Segarra 2021).

---

¹⁰⁴² Ja es documenta a Alfafar l’any 1941: «Bautista Gonzalez Olmos (A) Roch de les Haches» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 7, Alfafar (1940-1963), f. 33); «El Roig de les Atxes» (Puchades Pastor 1991: 212); «Roig de les Aches» (Pastor 2016: s/n).

¹⁰⁴³ S’anomenava «Don Cayetano Avia (el de la serradura)» (Falla L’Albufera 1995b: s/n).

2.9.10.3.7. Treballadors del tèxtil

Borles, la de les (Pics), tenien una passamaneria valenciana (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 82); *Botons*¹⁰⁴⁴, *el dels* (Alaq, Ald), *Calces, la de les* (Pics), arreglava les calces de les dones (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 83); *Calces, Carolina la de les* (Sil), reparava aquest tipus de peça de roba (cf. Antich Brocal 2007: 254); *Cossets, la dels* (Man), *Punt, la del* (Pics), uns avantpassats tenien una fàbrica de punt (teixits) (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 92); *Roba, el de la* (Sil), en regentava una botiga (cf. Antich Brocal 2007: 220); *Robes, el de les* (Man); *Robes, Pasqualet de les* (Cat); *Seda, el Tio Pepe el de la* (Xir), era el propietari d'una fàbrica de seda a Xirivella a principis del segle XX (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 367); *Veta, -es, el de/ el/ els* (Man, Picn).

---

¹⁰⁴⁴ A Alaquàs: «VICENT COSME BOSCÀ *dels Botons* Transportista Alaquàs, 02.11.24» (Laborda Ferriols 1999: 244).

2.9.10.3.8. Comerciants, oficis o fabricants diversos

Bicicletes, la de les (Pai), *Carros, el/ la dels* (Ald, Qua), *Colònia, de la* (Ald), *Colònia, Juliet el de la* (Alc), *Colònia, Fina la de la* (Sil), era una venedora ambulat que repartia perfums i cosmètics per Silla amb una cistella (cf. Antich Brocal 2007: 289); *Dòmino, del* (Xir), tenien una fàbrica de dòminos (Berenguer Such 2018); *Flor, el Tio Pepe el de la* (Alf), tenia un negoci de floricultura, confeccionava rams i corones (cf. Ricart Bonillo 1976: 83); *Loteria, el de la* (Mas); *Màquines, la de les* (Pics); *Neveres, de les* (Ald), *Parxisos, dels* [parxisos] (Alaq), eren els membres d'una família que tenia un talleret que fabricava parxisos (cf. Ferrer Guzman; Guasp Garcia & Soriano Bessó 2010: 157), *Pintes, el/ la de les* (Pics), un avantpassat tenia una fàbrica de pintes (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 91); *Queixalet, el/ la del* [kifalét] (Alc), atribuït a la família que residia al lloc on un dentista acudia regularment a exercir el seu menester (Flor Bastante 2020); *Sabó, Juan el del* (Sil), cf. Antich Brocal (2021a: 126).

2.9.10.3.9. Vehicle utilitzat

*Autobusos*¹⁰⁴⁵, *la dels* (Ald), *Autos, el/ la dels* (Alc, Man), *Galera*¹⁰⁴⁶, *el Blanco de la* (Pics), *Tractor, del* (Beni), *Tractors*¹⁰⁴⁷, *el dels* (Alc, Pics).

---

¹⁰⁴⁵ «Consuelo “La dels autobusos”» (Ajuntament d'Aldaia 2019: 8).

¹⁰⁴⁶ El motejat conduïa la galera de la persona per a la que treballava, és a dir, es dedicava a portar l'amo (Flor Bastante 2020); «“El blanco de la galera”» (Romaguera Belenguer 1994: 24). Una galera és, segons la 2a accepció del DNV, un «carro gran de quatre rodes per al transport de viatgers».

¹⁰⁴⁷ Garcia Osuna (2011: 173) assenyala que al poble d'Algimia d'Almonesir (l'Alt Palància) amb «l'arribada, cap al final dels anys seixanta, dels primers tractors motivà la creació de nous sobrenoms: Vicente *el Carro* es convertia en Vicente *el Tractor* i Joaquín *de las Eras*, en Joaquín *el del Tractor*.»

2.9.10.4. Ofici indicat pel nom d'un animal

2.9.10.4.1. Article + preposició + nom d'animal

Bou, -s, el del/dels (Pics), tenia bous a casa (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 65; cf. Serra Aguado 1970: s/n); *Burro, el Tio Toni el del* (Man), *Burret, Pepet el del* (Pai), venia llimonades amb un carro i un ase (Rodríguez 2018, febrer 1); hom també el coneixia a Paiporta com *el Llimonero*; *Cabres, la de les* (Qua); *Galgos, la dels* (Alaq), tal vegada perquè regentava un establiment que es coneixia com a *casino* o *casa dels Galgos*¹⁰⁴⁸ d'Alaquàs, que després esdevindria la casa “dels parxisos”, ja que més tard hi instal·laren un taller que en fabricava (cf. Ferrer Guzman; Guasp Garcia & Soriano Bessó 2010: 157); *Gallina, la de la* (Alf, Sil), *Haques*¹⁰⁴⁹, *(el) de les* (Pics, Sil), a Pics, tenia un ramat d'haques (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 65); *Pardalets, el dels* (Mas), *Pollo, la del* (Mas) (cf. Muñoz Codoñer 1996: 39); *Vaques, el Roig de les* (Sil), «per la seua afició de ramader» (cf. Antich Brocal 2007: 168); *Vaques, Tono el de les* (Qua).

2.9.10.4.2. Metonímia animal pura

a) *Borreguet, -a, el/ la* (Pics), tenien un ramat d'ovelles a casa (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 65); *Burro, el* (Ald, Xir), a Xir, tenia una quadra amb molts ases (Berenguer Such 2018); a Ald, és possible que també fora comerciant. Tot i que no ens consta aquesta dada, sabem que s'anomenava així perquè era una persona que tenia reuma i sempre anava dalt d'un burret (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 65); *Burret, el* (Pai).

---

¹⁰⁴⁸ Sembla que era un lloc on es reunien els caçadors d'Alaquàs, i els gossos llebrers hi tenen relació. Antigament havia estat un lloc on es reunien els carlistes.

¹⁰⁴⁹ A Silla el motejat s'anomenava Ximo Ferrer (cf. Antich Brocal 2007: 204).

b) *Caberot* (Tor), «probablement, derivat pejoratiu de cabrer» (cf. Herreros Moreno 2000: 46); *Cabres, les* (Pics), s'encarregava de passejar un ramat de cabres (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 65); *Camalo, el* (<*Haca mala*) (Pics), era l'haca que emprava per a llaurar i sempre deia que la tenia malalta (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 65); *Capitan Gallina, el* (Tor), tenia una parada de pollastres al mercat de Sant Gregori de Torrent; *Capó, -na, el/ la* (Cat), es dedicava a castrar pollastres (cf. Valls Bonet 2018: 59); *Caragol* (Xir), és possible que el motiu fora que es dedicava a arreplegar caragols (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 363); *Colmena, el* (Alc), la seua família es dedicava a l'apicultura (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 95); *Cuc, -a, el/ la* (Pics), criava cucs de seda a casa (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 65; González Tronchoni 2019, febrer, 2).

c) *Gamba* (Alc), un avantpassat era d'Albal i pescava gambeta de l'Albufera per a vendre-la pels carrers d'Albal, Catarroja i Massanassa (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 96); *Ganao* (Sil); *Gallos, la* (Sil), s'anomenava Carmen Romaguera, i tenia «una parada de gallina» (cf. Antich Brocal 2007: 205; Antich Brocal 2021a: 142); *Granota* (Cat), era un venedor ambulat de productes de contraban que tocava una granoteta de joguet per tal d'avisar la gent de les tavernes o bars on anava (Segarra 2021).

d) *Llaganya, la* (<*la Ganya*) (Alc), segons ens ha comunicat la família de la persona motejada, una avantpassada es dedicava a extraure “ganyes” de bacallà o abadejo, és a dir, ‘brànquies’ (cf. DNV); és una metonímia de l'ofici de pescatera.

e) *Manso* (Alc), una versió deia que solia conduir el “bou” *manso*, entenem que durant les festes on es celebraven bous al carrer; era ramader o hi tenia afició (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 96).

f) *Pollo, el* (Mas), molt probablement també vendria pollastres, ja que era «tratante y abastecedor de carne vacuno» (cf. Alcoy Comes 1995: 30).

g) *Rata, la Tia Maria la* (Cat), un fill d'aquesta dona «ficava trampes per l'Albufera, i agarrava rates de marjal. Ella les netejava, les pelava i les duia a vendre pels carrers de Catarroja» (Segarra 2021); *Ratoli* (Alc), un avantpassat treballava als arrossars de l'Albufera i portava al poble rates de marjal¹⁰⁵⁰ per a vendre-les (Martínez Martínez 2022).

h) *Tito* (Alf), criaven *titos*, geosinònim de “titots” (cf. Puchades Pastor 1991: 213 [nota 51]); *Tonyina, la (Tia)* (Alb, Pics, Qua, Tor), a Tor, *Amparo la Tonyina* tenia una botiga de salat (cf. Herreros Moreno 2000: 157).

i) *Vacas*¹⁰⁵¹, *Pedro las* (Beni), *Vaqueta* (Alc), una versió deia que tenia vaques menudes (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 98).

2.9.10.5. Ofici indicat pel lloc de treball

Bodega, la de la (Pics), *Central, el de la* (Sil), era el llumener que s'encarregava del servei de manteniment del que es coneixia com *Central Transformadora de Electricidad*, i que després s'anomenaria *Volta* (cf. Antich Brocal 2021a: 114); *Companyia, el de la* (Man), *Drogueria, el de la* (Alaq, Mas), *Estanc, el/ la de l'* (Alaq, Alc), *Farmàcia, el/ la de la* (Ald, Mis, Pics).

Forn, el/ la del (Alc, Beni), *Forn, Amparito la del* (Xir), *Forn, Daniel el del* (Alf), *Forn, Mariano el del* (Qua); *Forn dels Andalusos, la Tia Carmeleta la del* (Alaq), *Funerària, el de la* (Ald, Qua); *Papereria, la de la* (Mas), *Paradeta, el de la* [paraéta] (Tor), *Pesada, el de la* [pesá] (Pics), encarregat de pesar taronges per a després vendre-les a compradors o a magatzems (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 91); *Plateria, de la* (Alaq), *Rifle, el/ la/ els del* (Xir), tenien un barracó de fira on hom disparava amb rifles de balins; *Telèfonos, la/ les dels* (Alc, Pics, Qua), *Telégrafos, de* (Alaq), *Trilladora*¹⁰⁵², *la de la* [triłaóra] (Mas), *Vaqueria, el de la* (Alc).

2.9.10.5.1. Nom propi + article determinat + de + article determinat + nom del lloc del treball

A diferència de les ocurrences presentades per Moreu-Rey (1981: 143), les quals ometen l'article determinat després del prenom de la persona, els noms propis valencians del nostre corpus no van precedits d'article introductor tal i com hom sol fer al Principat (*el/ la*). A més a més, abans d'especificar-se el nom del lloc de treball en qüestió mitjançant la preposició “de”, hom sí que hi sol incloure un article determinat: cf. “Paco el de la Tenda” (Catarroja, l’Horta de València)/ “la Teodora de la Cantina” (Montblanc, Conca de Barberà, Tarragona). Altres exemples en poden ser:

Andreset el de la Tenda (Pics), Elvira la de la Fàbrica (Pai), Micalet el de la Cooperativa o el de la Tenda, (el Tio) (Qua), Juliet el de la CENS (Sil), Paco el de la Tenda (Cat), Juanito el del Caf  (Pai), Mariano el del Caf  (Pai), Daniel el del Forn (Alf), Pere el de l’Hostal (Alaq).

2.9.10.5.2. Introductor + malnom + de + article determinat + nom del lloc del treball

El Xato de la Botiga (Bene).

---

¹⁰⁵⁰ És el que es coneix també com a rata d’aigua, un tipus de «mamífer rosegador silvestre (*Arvicola sapidus*), de cap gran, cos robust i massís, cua curta, de costums aquàtics, i que habita en les planes i les valls humides» (cf. DNV).

¹⁰⁵¹ Bernat & Guardiola (1992: 467) documenten aquest mateix malnom a Almassora (la Plana Alta): “Pedro las Vacas”; “Vaquer”. Se’ns acut una al·lusió irònica en ambdós casos al “Pedro” de Heidi, un personatge d’una sèrie de dibuixos animats dels anys setanta del segle XX, tot i que aquest adolescent de ficció era conegut més bé per les cabres que pasturava.

¹⁰⁵² «Paquita Baixauli (la de la trilladora)» (Muñoz Codoñer 1996: 43). Possiblement per residir-hi o pertànyer a la família que n’era propietària.

2.9.10.6. Lloc o grup de treball indicat per metonímia pura

Colla, -o, *la (Tia)/ el* (Cat), era un treballador de *la Colla*¹⁰⁵³, la qual era una associació de persones de Catarroja que recollia l'arròs dels sequers, el pesava i el carregava en vehicles (cf. Raga Ramon 1998: 59-60); *Farmàcia* (Alf); *Favara* (Alb), era atandador de la séquia de Favara a Albal (Chilet Torrent 2022).

*Fielato*¹⁰⁵⁴ (Alc), és la forma castellana equivalent a *burot*, és a dir, és l'oficina o caseta on un funcionari cobrava els drets d'entrada de certs articles de consum en una població (cf. DNV; cf. Antich Brocal 2016: 50); a Alc, va esdevenir, per metonímia, la forma amb què hom anomenava la persona que s'encarregava de pesar i controlar aquests productes de consum a l'entrada al poble (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 65).

Granero, -na, *Ø/ la* (Tor), se li va atribuir al primer propietari d'una fonda¹⁰⁵⁵ anomenada *Casa Granero*, on les cavalleries passaven les nits en un estable i els carreters s'acomodaven en un altra estança denominada "el graner" (cf. Fresquet Gozalvo 2011: 257); *Hostal*, *l'* (Cat); *Matadera*, *la* (Beni), vivia prop de l'escorxador municipal (Pons Polit 2016); *Muelle*, -a, *el/ la* (Cat, Sed), a Cat, el pare de *la Muelle* treballava al moll del port de València (Segarra 2021); *REVA*, [*el de*] *la* (Cat), era el malnom de Miquel Alfonso, el qual tenia una "indústria d'elaboració de l'arròs" que s'anomenava així (cf. Raga Ramon 1998: 58); *Taulell* (Ald), antigament regentava una tasca, és a dir, per treballar darrere del taulell d'un establiment (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 120).

---

¹⁰⁵³ Forcadell Saport (1992: 499) també recull el mateix sentit a Castelló de la Plana: «La *Colla* no era festera, eren els qui carregaven i descarregaven al port i a la ciutat». Aquesta associació catarrogina va ser fundada l'any 1920 i es va dissoldre en 1973 (cf. Raga Ramon 1998: 59-60). A Sedaví existia una colla coneguda com "la colla del fanalet", «porque comenzaban a trabajar antes de salir el sol y acababan después del crepúsculo, o sea, de noche a noche» (Ruiz Monrabal 2008: 171).

¹⁰⁵⁴ Gargallo Gregori (2015) documenta el mateix malnom amb una forma apocopada a la Vall d'Uixó (la Plana Baixa): «Fiela, la (descendent del "Fielo". El "fielo" era el representant del fielato, antiga institució dependent de l'autoritat corresponent, i encarregat de cobrar els anomenats drets de consum a l'entrada de la població [...])».

¹⁰⁵⁵ El seu nom era Ramon Garcia Moret, i procedia de Pedreguer (la Marina Alta).

2.9.10.7. Ofici indicat per metonímia pura

2.9.10.7.1. Comerç: queviures

Almendritas, el Tio (Sil), era un venedor de porrat (cf. Antich Brocal 2007: 64); *Cacau* (Ald), possiblement era cacauer (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 89); *Canella* (Alc, Alf), *Cansalada*¹⁰⁵⁶ [kansalá] (Pics), són una família de ramaders de bous de lídia, sovint els ramaders tenen vincles amb la venda de carn; *Cebeta, el Tio* (Sil), era un comerciant de fruites, verdures i cereals (cf. Antich Brocal 2021a: 153); *Companatges*¹⁰⁵⁷ (Tor), tenien una parada de viandes en un mercat de Torrent; *Farina, el Tio* (Tor); *Platanito* (Pics), venia aquest tipus de fruita al mercat (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 98); *Rata, la Tia Maria la* (Cat), venia rates de marjal pels carrers de Catarroja al crit de: «Rata, porte rata, ratetes *pelaes!!!*» (Segarra 2021); *Salat, el* (Alb, Cat, Tor), a Tor, perquè «potser [...] venia salat» (cf. Herreros Moreno 2000: 146); *Sena, la* (<*Ceba*) (Pai), és una deformació de *Ceba*. Una avantpassada es dedicava a fer botifarres amb ceba per a vendre'n. Quan la seua mare va heretar el malnom, es va transformar de *ceba* en *sena* (cf. BIM Paiporta 2016: III, 12); *Tufarra*¹⁰⁵⁸ (<*Botifarra*) (Alb, Cat), eren carnisers (Gimeno Chilet 2020, agost 12, 00: 07); *Tramús* (Alc), venia cacau i tramussos (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 94); *Turró, el* (Alf), *Xoriça, la* (Alc), «elaborava i venia embotits, xoriços» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 91); *Xufa* (Pics), eren famílies que conreaven el tubèrcul de la xufa (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 94).

---

¹⁰⁵⁶ A Ulldecona (Montsià) s'empra com a metàfora relacionada amb un tret físic: «Cansalada, lo/la; (Era blanc de cara com la cansalada)» (Itarte i Vericat 2002: 75).

¹⁰⁵⁷ Cf. «Antonio i Amparín (companatges), Antonia (companatges)» (Benlloch Barrachina 2011-2012: 47).

¹⁰⁵⁸ Moreu-Rey (1981: 162) també documenta una ocurrència semblant amb afèresi a Montcada (l'Horta Nord): «*la Farretes* [...]: demanà a la botiga "farres i farretes" en lloc de "botifarres i botifarretes"». Llopis Aranda (2013: 261) documenta a Almussafes (la Ribera Baixa) el malnom de *Tifarra*, que en deu ser una variant formal amb una afèresi semblant: *Botifarra* > *Tifarra*

2.9.10.7.2. Comerç: alimentació animal

Canyamons (Ald), en aquest cas, en comptes de vendre'n, comprava un tipus de menjar per a pardalets que hom anomenava *canyamons*¹⁰⁵⁹ (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 61), que és un castellanisme parcial en plural de *Cañamón*, “llavor del cànem”; *Esquellola*¹⁰⁶⁰ (Alc), *Morret* (Alc), venia gra per a animals de granja i de corral, i un tipus d'aquest pinso s'anomenava “morret” (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 90); *Quartilla* (Alf), venia pinso, i una de les diferents varietats amb què comerciava rebia aquest nom (cf. Puchades Pastor 1991: 212 [nota 21]).

2.9.10.7.3. Fabricació o venda: forners, pastissers, confiters i similars

Biscotxo [biskóʃo] (Tor), és bastant probable que fora un dels productes que els motejats elaboraven i venien, ja que tenien un forn; *Confit* (Ald, Man, Tor), *Confitat de Sucre* (Cat), *Pastís* (Sil), *Pataca* (Xir), segurament usat amb el sentit de «pa en forma de mitja lluna» (cf. DNV), ja que els al·ludits tenien un forn (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 367); *Pirulí, -na* (Alc), perquè, quan no hi havia faena al camp, elaboraven i venien uns pirulins de caramel (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 90). Garcia Osuna (2011: 167) també documenta *el Tio Pirulí* al poble castellanoparlant d'Algímia d'Almonesir (l'Alt Palància) com a metonímia de venedor de llepolies; *Pirulo, el* (Man), cf. Català Gimeno (1992: 265).

---

¹⁰⁵⁹ També es documenta a Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*Canyamona* (plantava i venia canyamons);» (Sanchis Carbonell 1988: 173).

¹⁰⁶⁰ Es documenta a Alcàsser com a malnom en 1895-1896: “Ramon, Vicente *Esquellola*” (Hernández Flor 2016: 95). Reig (2015: 308) observa que, com a planta de la família de les gramínies, s'emprava com a aliment dels ocells engabiats, per la qual cosa hom també s'hi referia amb el nom de “pa dels canaris”.

2.9.10.7.4. Fabricació o venda: ceramistes, perolers, rajolers, terrissers, etc.

Barralots, el Tio (Qua), també era conegut com a *Home del Bigot*, i es dedicava a la venda de barrals, gots i ganivets (cf. Sancho & Sancho 1998: 50); *Canteriques, les* (Man), possiblement, per ser de Manises, si no és una metàfora relacionable amb el seu aspecte físic, treballarien amb cànthers, per tant, tal vegada en fabricarien o en vendrien.

Cassola, el Tio (Alaq), possiblement el motejat o algun avantpassat feia cassoles¹⁰⁶¹; Alaquàs és un poble de perolers; *Pastell*¹⁰⁶², *el Tio* (Man), potser pel color que emprava a les peces ceràmiques que la persona al·ludida fabricava, ja que era ceramista; *Perol* (Mas), es dedicava a la venda d'aquest objecte (Torromé Raga 2022); *Peroles* (Alf), «feien i arreglaven perols» (Puchades Pastor 1991: 212 [nota 29]); *Perul, -a* (Cat, Sil, Tor), tal vegada, variant formal de *Perol*; potser també es dedicaven a vendre'n o arreglar-ne; *Rajola* (Ald, Man, Xir), *Teja* [téxa] (Pics), tenien rajoles i, en fabricar-ne, signaven com a *Teja* (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130).

2.9.10.7.5. Fabricació o venda: objectes de metall

Caldero (Alf), *Canona* (Alf), «es dedicaven a fer canons d'escopeta» (Puchades Pastor 1991: 211 [nota 16]); *Colador, el* (Pics), feia i arreglava coladors i altres aparells d'ús domèstic (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 84); *Ferralla, Jesús el* (Pai), *Llanda*¹⁰⁶³ (Beni); *Paello, el* (Picn, Qua, Tor), *Xatarra, el* (Alc, Xir), a Alc, tenien un negoci de venda de ferralla, especialment de la de cotxes i camions (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 70); a Xir, la persona motejada arplegava coses sense valor (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 370).

---

¹⁰⁶¹ Moreu-Rey (1981: 136) documenta la Cassola a Bétera (Camp de Túria) amb sentit metonímic.

¹⁰⁶² «En aquel entonces también fabricaban reflejo [...], José María Gimeno Granell el tío Pastell [...]» (De Esmirna, J.C. (1978), «Ceramistas contemporáneos», Levante-EMV, 15-8-1978, cit. per Marticorena Ruiz 2004: 97).

¹⁰⁶³ També pot haver estat aplicat a una persona per ser molesta, enutjosa. El DNV recull l'expressió "donar la llanda", molestar, destorbar.

2.9.10.7.6. Treball o comerç amb objectes fets d'esparg, vímet, etc.

Blanco Canastos (Qua); *Cordilla* (<diminutiu de *corda* ?) (Sil); *Espardenya* (Qua, Sil), a Sil, el motejat tenia «un taller de fabricació d'espardenyes d'esparg i de careta» (Antich Brocal 2021a: 133); *Faixcar*¹⁰⁶⁴ (Sil), podria ser perquè es dedicava a elaborar una treneta de corda d'esparg cru o cànem anomenada així (cf. DNV). Aquesta mena de cordeta també s'emprava en les fàbriques (de ceràmica) per a lligar els feixos de llenya¹⁰⁶⁵; *Panera* (Alaq, Alc), a Alc, confeccionava paneres de vímet i les venia (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 68).

2.9.10.7.7. Treball o comerç amb objectes de fusta

Barrica (Man), *Bocoi*¹⁰⁶⁶ (Tor), *Borumballa*¹⁰⁶⁷, *el Tio* (Sil), era fuster (cf. Antich Brocal 2007: 218); *Bota, el/la* (Sed), entenem que tindrien botes de vi perquè els motejats tenien un establiment de queviures; la sedavina Amparo Cuallado Ricart era coneguda com “la Bota”, o “la del Vi” (cf. Ruiz Monrabal 2008: 284).

2.9.10.7.8. Treball sobre la pell, el cuir

Pells (Cat).

2.9.10.7.9. Oficis relacionats amb materials tèxtils

Alt del Punt, l' (Pics), el motejat era alt i tenia una empresa de fabricació de teixits; *Calces, el Tio* (Picn), és possible que tinguera relació amb la venda d'aquesta peça de roba; *Veteta*¹⁰⁶⁸ (Xir), tal vegada es dedicava a la venda de vetes, ja que Sorribes Santa Maria (1989: 369) indica que el mot pot fer referència a la veta o cinta amb què es lligaven les espardenyes.

Botó, -na (Alaq), *Botones*¹⁰⁶⁹ (Sed), plural cast. de “botons” (?); *Coixinera*¹⁰⁷⁰ (Alb), és possible que fera o venera fundes de coixí, o saquets de tela anomenats així (cf. DNV); també podria ser que tinguera el costum de portar aquesta mena de saquet; *Filassa, -o, Ø/ el/ la* (Tia) (Alaq, Alc, Pics, Qua, Tor), treballaven en la confecció de teixits; *Pirro*¹⁰⁷¹, *-a, el/ la* (Pics), un avantpassat feia unes gorretes per a xiquets que tenien unes borletes que hom anomenava “pirros” (Sanchis Blasco 2022; Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 128), tal vegada usat com a metàfora de ‘pirri’, conjunt de cabells lligat al cap (cf. DNV).

Randa (Mas), *Tàpera, -eto, -es, el/ les* (Man), podria ser una síncope de *Tapetera, -o*; *Torçudetes*¹⁰⁷² (Alc), un avantpassat que treballava de sereno portava a les butxaques unes metxes de cotó anomenades torçudes, les quals es posaven antigament als cresols dels carrers per a fer llum; ell mateix era l’encarregat de canviar-les (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 70); *Vainica, la* (Alc), era modista i es dedicava a cosir brodats (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 70).

---

¹⁰⁶⁴ Martí Gadea (1909) defineix *feixcar* com «trenilla ó sòla d’espart».

¹⁰⁶⁵ Dec aquesta informació a l’escriptor maniser Rafael Escobar Martínez.

¹⁰⁶⁶ Els historiadors de Xirivella Bataller Martín, Ordaz Cano & Alonso Calvo (1976: 27) assenyalen que un *bocoi* és un tipus de tonell on es fa la mare del vi.

¹⁰⁶⁷ Moreu-Rey (1981: 136) documenta la mateixa metonímia a Santa Maria del Camí (Mallorca): «*en Burballa* [...] fuster».

¹⁰⁶⁸ Podria també un diminutiu del cognom *Beta*, documentat a Alaquàs: «mon tío Beta (Miguel Beta Martínez, Taranena), [...]» (Tarín i López 2013: 66).

¹⁰⁶⁹ També podria ser que el motejat haguera exercit l’ofici de “botones”, com una persona d’Ontinyent (la Vall d’Albaida), la qual de xicoteta «havia fet de botones al Casino Liberal» (Sanchis Carbonell 2011: 42).

¹⁰⁷⁰ Beltran Calvo (2005: 188) el defineix com una «espècie de bossa o saquet destinat a dur-hi el recapte o menjar».

¹⁰⁷¹ Martí Mestre (2006: 432) també diu que *pirro* pot significar ‘embriac’.

¹⁰⁷² A la pedania del Bacarot d’Alacant tenia el sentit de metàfora de persona magra, prima: «El Tio Torçua [*<torçuda*] (era prim "com la torçua del cresol de l’oli")» (Martos Sánchez 1997: 686). A Atzeneta d’Albaida (la Vall d’Albaida) també es documenta «*El Torçudero* (feien torçudes ?)», que deu tenir-hi relació (cf. Jiménez Martínez 1990: 129).

2.9.10.8. Pirotècnia

Podem assegurar que dos malnoms relacionats amb la pirotècnia són metonímies pures del treball realitzat pels motejats. Són els casos de *Cafís* (Tor), que era la ferramenta utilitzada per l'al·ludit per tal de mesurar la pólvora que emprava durant el procés d'elaboració de traques (cf. Císcar Juan 2015c: 46; Herreros Moreno 2000: 48), i *Carcassa* (Alc), que era una altra metonímia per a referir a una persona que exercia de coeter (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 64).

Altres malnoms relacionats amb els focs d'artifici poden tenir motivacions distintes, sovint són metàfores, entre altres coses, de persones mogudes, sorolloses, disruptives o aficionades a la broma: *Bengalo* (Alb), *Coet*¹⁰⁷³, *-a, el/ la* (Man, Pics), a Pics, possiblement anomenaven així a un grup de jòvens que eixien sovint de festa (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 127); *Dostrons* (<*Dos Trons*) (Tor), *Masclet, el* (Ald), cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 44, 132); *Petardo, -a, Ø/ la* (Beni, Cat), si no ha estat emprat en el sentit castellà de persona pesada o avorrida (cf. DLE de la RAE), potser en tirava sovint, en venia, etc.; *Pólvora* (Pai), persona inquieta (Brull Císcar 2020, agost 11); *Traca, (el Tio)* (Ald, Alf, Qua, Sil), tal vegada eren pirotècnics com el cas de *Carcassa* (Alc); *Traqueta* (Sil).

Pel que fa al cas *del Tio Fus* (Qua), podem considerar-lo un delocutiu o onomatopeia a partir de l'expressió «fora fus!», que els quarters empraven en referència al tipus de traca que feia el motejat, la qual, segons deien, era bastant “fluixeta” (cf. Sancho & Sancho 1998: 136).

---

¹⁰⁷³ A Manises, «Coet» (Català Gimeno 1992: 262); «medios, [...] Eduardo Botet "Cuhet"» (Moreno Royo 1986a: 1).

2.9.10.9. Vehicles

*Bisicla*¹⁰⁷⁴ (Cat), potser tenia un taller de bicicletes; *Busne, el* (Pics), era el nom d'un dels camions que l'al·ludit utilitzava al seu treball, ja que es dedicava a extraure terra d'una pedrera amb un d'aquests vehicles (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 82); *Carro, el Tio* (Mas), *Carril*¹⁰⁷⁵, *el* (Picn), tal vegada, amb afèresi, per treballar al “ferrocarril” o tenir relació amb els trens; *Mitxelí, el Tio* (Sil), és la naturalització al valencià de la marca de pneumàtics francesa “Michelin”¹⁰⁷⁶; l'al·ludit es dedicava a la reparació de bicicletes (cf. Antich Brocal 2007: 192); *Pistonet* (Sil), era el malnom d'uns germans que tenien de cognom *Magalló*, i que regentaven un taller de motos (cf. Antich Brocal 2021a: 124); *Tartana* (Alc), metonímia del tipus de carro que el motejat emprava per a treballar (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 73); *Xispa* (Man), el motejat tenia un taller de mecànica i electricitat de vehicles (Gallego Sánchez 2023).

2.9.10.10. Comerciants o professionals diversos: metonímia del producte de la venda

Arena, Nelo (Qua), *Canelo, el* (Alf, Pai), a Alf, la persona motejada «venia candeles» (Puchades Pastor 1991: 212 [nota 26]); si tenim en compte la informació aportada per Reig (2008: 75-77), segurament és una forma masculinitzada de *canela*, sinònima de *ciri*, emprada en valencià; en llengua estàndard o altres dialectes catalans hom també fa servir els sinònims *bugia*, *candela* o *espelma*.

---

¹⁰⁷⁴ A Benaguasil (Camp de Túria), una altra variant formal de *bicicleta* com “Besicla” se li va atribuir a una persona que «andaba muy deprisa, como una bicicleta» (Alonso Durà 2015: 24).

¹⁰⁷⁵ A Malgrat de Mar (Maresme), Lloveras i Verdaguer (2004: 68) menciona un nom de casa com *Ca l'Anton del Carril* perquè «havia tingut un avi que treballava a l'estació». A Pòrtol (Mallorca), la persona motejada com a *Carriler* transportava gent des del poble fins al ferrocarril (Bosch 2014). A Atzeneta d'Albaida (la Vall d'Albaida) té a veure amb les peculiaritats en la manera de caminar: «El *tio Carriles* o *Carrilettes* (“anava a presseta”)» (cf. Jiménez Martínez 1990: 128). També es documenta a Almussafes (la Ribera Baixa): “Carril” (Llopis Aranda 2013: 251).

¹⁰⁷⁶ Tot i que a Silla té un sentit metonímic per la relació laboral del motejat amb les bicicletes, Doval (2010: 243) observa que en castellà també s'usa en plural figuradament per a referir a l'«acumulació de grasa corporal alrededor de la cintura, en forma de neumático que rodeara el cuerpo. Se trata de una asociación popular entre la gordura humana y la figura de *Bibendum*, un muñeco formado por neumáticos superpuestos que representa a la empresa francesa».

*Carbonilla*¹⁰⁷⁷ (Cat); *Ciris* (Alb), Hernández Sanchis (2007: 2) inclou aquest malnom dins de l'apartat semàntic dels oficis, segurament perquè el motejat en vendria; *Gasofa* (Alc), treballava en una gasolinera (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 66); *Guano*¹⁰⁷⁸ (Alc), venia fertilitzants (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 66); *Perinya, -es, Ø/ les* (Mis), venien objectes de vidre, peretes (Gómez Sanmartín 2018); *Rosco, el* (Alc), venia uns cigars anomenats popularment *rosques* (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 70); *Vivienda* (Beni), es dedicava a la venda d'habitatges (Pons Polit 2016).

2.9.10.11. Professionals variats, utilitzant l'objecte com a eina, instrument o matèria prima

- a) *Agulles* (Tor), podria ser una afèresi de *Guardaagulles*, ja que «el portador treballava en el trenet» (cf. Herreros Moreno 2000: 27).
- b) *Barriga* (Alc), per la ventrera del seu cavall, que en llengua castellana es diu “barriguera” (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 73); *Bassura* (Alc), recollia fems (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 63).
- c) *Cagueres*¹⁰⁷⁹, *el* (Tor), era una persona que buidava amb poals les femtes dipositades als pous cecs de les cases (cf. Benlloch Barrachina 2002b: 27; cf. Gómez, Alabajos & Font 2016: 34); Herreros Moreno (2000: 50) indica que, segons els seus informadors, el fem que arplegaven era emprat per a adobar els camps; *Caldera* (Alb), treballava en una caldera (Zacarés Fort 2020, agost 14); *Campanetes* (Alc), una versió deia que li l'atribuïren «pel colleró de campanetes del seu cavall» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 109); *Carretilla, el Tio* (Cat), era obrer de vila (Segarra 2021).

---

¹⁰⁷⁷ A Atzeneta d'Albaida (la Vall d'Albaida) *Carbonilla* fa referència al color de la pell del motejat ja que «de xicotet era menut i negre» (cf. Jiménez Martínez 1990: 127).

¹⁰⁷⁸ Domínguez Vicente & Domínguez Benlloc (2014: 2956) documenten una persona anomenada «el dels Guanos» a Lliria (Camp de Túria).

¹⁰⁷⁹ Cf. «la pipa de Cagueres, que venia de buidar algun comú o pou cego.» (Benlloch Barrachina 2002b: 27); «Quan s'omplia venia el senyor Cagueres i en poals treien la femta [...]» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 34).

- d) *Corazón* [korasón] (Pics), una versió deia que el motejat s'assemblava a un home que tenia un barracó de fira on hom apuntava a una mena de cors que funcionaven com a diana (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 120); és a dir, el mot “corazón” funcionava com a metonímia de treballador de barracó de fira; *Paleta*, Ø/ la/ els (Alc, Pics, Sil), a Sil, el malnom ve de la ferramenta que els motejats empraven per a netejar la brutícia dipositada a l'interior de les vies dels tramvies (cf. Antich Brocal 2007: 149; Antich Brocal 2021a: 196).
- e) *Pastera* (Beni), possiblement és una metonímia d'obrer de vila com a Bétera (Camp de Túria): «paleta» (cf. Moreu-Rey 1981: 137); *Pasterica*¹⁰⁸⁰, *el Tio* (Cat), era obrer de vila (Segarra 2021); *Pinzell*¹⁰⁸¹, -a (Alb), un avantpassat es dedicava professionalment a emblanquinar o pintar les façanes de les cases d'Albal (Segarra 2021).
- f) *Raspa* (Alc), era l'encarregat de fer funcionar «allò que raspa», que era com hom anomenava el projector del cinema del poble (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 113); *Runeret* (<runa, “materials provinents d'una demolició”, cf. 2a accepció del DNV) (Pics), recollia els enderrocs de les cases assolades (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 92).
- g) *Suret* (Alc), emprava suro per a «la fabricació de taps» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 93; Simó Rosaleny 2010: 376); *Tafarra* (Alc), és una corretja que subjecta la sella d'un cavall; segurament aplicat metonímicament a un avantpassat dels motejats que era carreter i tenia cavalls (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 73).
- h) *Telèfonos* (Alc, Bene); *Tisorettes* (Alb), tal vegada, per ser barber o perruquer; *Vareta* (Beni, Mas), a Mas, era el malnom d'un carreter (Navarro 2020, agost 30, 19:58); entenem que podria ser el bastó curt i prim que habitualment emprava per a assotar el rossí o l'haca¹⁰⁸².

¹⁰⁸⁰ Moreu-Rey (1981: 137) documenta la mateixa metonímia a Bétera (Camp de Túria): «*el Pastera* (Bétera: paleta);».

¹⁰⁸¹ A Ulldecona (Montsià): «Pinzellet, la; (Blanquejava sovint la façana de casa)» (Itarte i Vericat 2002: 84).

¹⁰⁸² A Almussafes (la Ribera Baixa) existeix el malnom de *Bareta* perquè el motejat «S'assemblava a l'actor que feia el personatge de Tony Baretta en una sèrie de TV» (Llopis Aranda 2013: 249).

2.9.10.12. Agricultura, objecte o producte de cultiu, o relatiu al camp

Cacau, -a (Alb, Cat), un avantpassat tenia planters de cacau; tant els d'Albal com els de Catarroja pertanyen a la mateixa família (Segarra 2021); *Ceba*¹⁰⁸³ (Sil), «del camp, plantava ceba» (Alba Puig 2018); *Cebollí*¹⁰⁸⁴ (Alc), plantava camps de cebollí (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92).

*Clavellinera*¹⁰⁸⁵ (Alc), deien que es dedicava a conrear aquesta mena de planta herbàcia al corral de sa casa (Febrer Romaguera 2020); té un ús ornamental; *Garrofa* (Picn), persona que es dedicava a portar garrofes a les cases (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 131).

Guixa, -es (Sed), *Guixa*¹⁰⁸⁶, -o, (Sil), *Guixot*¹⁰⁸⁷ (Sil); *Lenya*, *el Tio* (Qua), *Melons*, *el Tio Quico* (Tor), «potser perquè en cultivava» (cf. Gómez, Alabajos & Font 2016: 53); *Pataca*¹⁰⁸⁸ (Alc), plantava moniatos rogencs, que també eren anomenats “pataques” (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 93).

Pepinillos (Bene), eren els fills d'Antoni Ridaura, *el Pepinero*, el qual arrendava terra per a plantar llavor de cogombrets (Smith 2020); *Suro*, -s (Pai), una versió deia que tenien panolles i que en venien els suros (Climent Navarrete 2018, febrer 1).

---

¹⁰⁸³ Cf. «Al núm. 11, tenia l'adreça comercial Alfons Gimeno Pérez, *el tio Sebeta*, [...]» (Antich Brocal 2007: 218); «[...] fruites i vegetals: Ceba, Cebeta» (Zaragozà Pérez 1991: 255).

¹⁰⁸⁴ A la Nucia (la Marina Baixa) en trobem el mateix motiu: «el *Cebollí*, Esperança *Cebollina* ([...] “feien planter de ceba”)» (cf. Colomina Castanyer 1991: 366).

¹⁰⁸⁵ «6. Octavio Martínez, *Clavellinera* (Bandera)» (Gericó Trilla 2004: 83).

¹⁰⁸⁶ Cf. «Gomar Iborra, Salvador *Guixa*» (Antich Brocal 2016: 355).

¹⁰⁸⁷ A Silla es documenta una persona anomenada Paco Zaragoza Guixot (cf. Antich Brocal 2007: 239).

¹⁰⁸⁸ *Del Tio Pataca*, del qual hom deia que tenia certa fama de posseir facultats per a predir l'oratge, conten l'anècdota que un dia uns hòmens li demanaren: «*Tio Pataca*, ens n'anem a collir o què?», i ell replicà tot convençut: «poden fer marxa els hòmens», és a dir, que no plouria. Dissortadament, aquell dia en caigué més que en *Zafra* (Flor Bastante 2020).

2.9.10.13. Agricultura, eines, materials o objectes de treball

- a) *Corbella*¹⁰⁸⁹ (Alc, Pai), a Pai, el motejat solia dur-la penjada al muscle quan tornava a casa del camp, ja que era segador d'alfals i portava aquest tipus d'herba a casa per tal d'alimentar els conills que hi tenia (Brull Ciscar 2020, agost 11); a Alc, l'al·ludit la solia portar a la faixa (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 73); *Corbelletes* (Alc), un avantpassat esmolava corbelles com a aprenent a la casa d'un esmolador (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 73); *Corbelló* (Mas), cf. Moncholí (1983: s/n); *Corbellot, el* (Sil).
- b) *Falçó*¹⁰⁹⁰ (Man), és sinònim de *falceta*, “falç xicoteta” (cf. DNV); *Forca, el Tio* (Qua).
- c) *Lligó*¹⁰⁹¹, *Vicent de* (Alc).
- d) *Maço*¹⁰⁹² (Alc), feminització de *Maça* (?).
- e) *Pilots, (de)* (Alb), un avantpassat feia pilotetes de fem per tal d'adobar els moniatos (Zacarés 2020, agost 12).

---

¹⁰⁸⁹ Els motius que se'n recullen a Alcàsser i a Paiporta són els mateixos que Millet Pons (1997: 697) documenta per a una persona motejada com a *Corbellot* a la Font d'en Carròs (la Safor): «Sempre duia un corbellot».

¹⁰⁹⁰ «Falsó» (Escobar Folgado 1959: s/n).

¹⁰⁹¹ «[...] i Vicent de Lligó.» (Gericó Trilla 2004: 22).

¹⁰⁹² Simó Rosaleny (2010: 346) creu que deu tenir relació amb una *maça* o *mall*, «per la professió d'algun avantpassat».

- f) *Racle, el* (Beni, Cat), podria ser una variant formal de *Rascle*, mot atribuït com a malnom a una persona perquè potser utilitzava aquesta ferramenta «per a desterrostar o aplanar la terra» o per a fer altres faenes agrícoles (DNV); *Rello* (<*Rella*¹⁰⁹³) (Mas), cf. Moncholí (1983: s/n); *Risclé*¹⁰⁹⁴ (Pai), com a poble d'herbassers, podria ser una metonímia del «rascllet de la dalla» (DNV), el qual el motejat faria servir per a treballar al camp; *Rugla, la* (Ald), potser és una forma feminitzada de *rugló*¹⁰⁹⁵ perquè algun familiar o avantpassat l'empraria per a batre el blat com al poble d'Ontinyent (cf. Sanchis Carbonell 2011: 190).
- g) *Tellol, -s* (Alf, Qua), tal vegada empraven una mena de «bastonet de fusta que servix per a subjectar el forcasset» (cf. DNV), que es l'objecte que es posava al coll del seus cavalls o haques, si no és una metàfora d'alguna part del seu cos fonamentada en una similitud amb la forma d'aquesta eina.
- h) *Xaruga* [ʃarúɣa]/ [ʃerúɣa] (Alc, Mas), a Alc, el motejat emprava aquest aparell per a llaurar els camps (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 73); *Ximarro* (<cast. *Chinarro*¹⁰⁹⁶) (Pics), «treballava en un forn de calç, i utilitzava la pedra anomenada "chinarro"» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130).

¹⁰⁹³ Potser és una masculinització de *Rella*, tal vegada la persona motejada era sorda: cf. «més sord que una rella» (cf. DNV) com *el Tàpia* d'Alaquàs.

¹⁰⁹⁴ Cf. «10- *Risclé*» (Sanz 2007: 100).

¹⁰⁹⁵ Segons el DNV, un *rugló* és una «peça cilíndrica de pedra que s'usava en les eres per a desgranar les espigues». A Ontinyent, un avantpassat d'un motejat en feia (cf. Sanchis Carbonell 2011: 190). També es documenta a Almussafes (la Ribera Baixa) amb forma diminutiva: «Ruglonet -a (el/ la)» (Llopis Aranda 2013: 259).

¹⁰⁹⁶ Segons el DLE de la RAE, un *chinarro* és una «Piedra algo mayor que una china».

2.9.10.14. Dedicacions constants no professionals

2.9.10.14.1. Música o dansa

2.9.10.14.1.1. Mots relacionats amb la música o dansa

Abanderado, l' [abanderáo] (Alc, Alf, Sed), eren els portadors de la bandera de les bandes de música¹⁰⁹⁷; *Bandera* (Cat, Pics), a Pics, no era exactament l'encarregat de portar la bandera d'una banda de música, sinó que portava la d'un regiment militar durant la Guerra de Cuba (1898) (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 126); *Bandera, Gori/ el Tio Jordi* (Qua), *Cançons* (Pai), *Gramola* (Alb), *Música* (Tor), *Musiqueta* (Sil), *Solfa, (el de)* (Man, Tor).

Interpretem o creiem que *Nosebailar* (Sil) podria ser un delocutiú d'algú que tindria el costum de dir que no sabia ballar quan el convidaven a fer-ho.

2.9.10.14.1.2. Intèrprets musicals

Bailon (Alc), *Bailons, els* (Lloc), *Ballador, -a, el/ la* [baʎaór] (Alaq, Alc, Alf, Tor), *Bombero, el* (Tor), «[...] tocava el bombo¹⁰⁹⁸» (cf. Herreros Moreno 2000: 40); *Cantador, -a* [kantaór] (Alc, Cat), *Cantamisses* (Alc), *Cantales, el/ la* (Tor), *Cantares*¹⁰⁹⁹, *la* (Tor), *Cantor, el (Tio)* (Man, Qua), *Cantorrines* (Pai), *Dolçainer, -s, el/ els* (Alaq, Ald, Man), *Donçainer* (Alc), 1a doc. 1895, «242 Almudéver Carmelo *Donçainer*» (Hernández Flor 2016: 96).

---

¹⁰⁹⁷ Garcia Perales (1997: 447) documenta el mateix motiu a Llanera de Ranes (la Costera): «ABANDERAO, Vicente l' [...]: és qui porta la bandera [de] la banda de música del poble».

¹⁰⁹⁸ És el mateix motiu que a Agullent (la Vall d'Albaida): «*el Bombero* (tocava el bombo en la banda de música)» (Casanova 1986: 364).

¹⁰⁹⁹ A Atzeneta d'Albaida (la Vall d'Albaida) una persona motejada *Cantares* «estava sempre cantant» (cf. Jiménez Martínez 1990: 128).

*Llaora*¹¹⁰⁰ (Alc), «cantadora de lloes de caràcter eclesiàstic» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 101); segurament té el seu origen en el mot *llaor*, que el DNV defineix com a «acció i efecte de lloar», és a dir, emprat amb el sentit d'elogiar una divinitat a l'església.

Mestre dels Pots, el (Alc), *Músic, el* (Alf, Man, Pics, Tor), *Organista* (Alf), *Organiste, l'* (Man), *Pianista, la* (Ald), *Platiller, -o, -a, el/ la* (Mas, Pics), segons el DLE de la RAE, en castellà és la persona que toca els plats en les bandes de música; *Platillero, el Roig el* (Man); *Tabaler, -a, el/ la* (Alaq, Alc, Alf, Cat, Man, Pai, Pics, Sed, Xir), *Tiple, la* (Alc), persona que destacava quan cantava a l'església, ja que era primera cantant solista (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 102; Simó Rosaleny 2010: 315).

2.9.10.14.1.3. Instruments musicals

La majoria són atribuïts per metonímia als intèrprets o músics que els fan sonar: *Acordeon, el de l'* (Alc), *Baix, Quico el del* (Alc), *Bombardino, el* (Pics), *Bombo, el/ la del* (Alaq, Alc, Ald, Pai, Pics), *Bombo, el Tio* (Tor), *Caixa*¹¹⁰¹, *Vicente el* (Cat), *Cajón, el* (?) (Alaq), *Corneta*¹¹⁰², *(el)* (Alc, Cat), *Cornetí, Calo* (Alc).

Dolçaina/ Donçaina, -ers, Ø/ els (Ald), *Flauta, (el)/ (els)* (Alaq, Alb, Ald, Man, Pics, Xir), *Flauta, Ovídio* (Alc), *Flautí* (Sed).

Gaita (Man), *Gaito, el* (<*Gaita* ?) (Pics) *Guitarra, -eta, (la)* (Mas, Mis, Qua, Xir), *Guitarró, -na, el/ la* (Alf, Beni, Cat, Qua, Sed).

---

¹¹⁰⁰ Cf. «Amparo i Conxa Romaguera Martínez *Llaora-Maço*» (Simó Rosaleny 2010: 271).

¹¹⁰¹ Cf. «[...] ma uelo Visente el caisa» (Peris 2018, octubre 13).

¹¹⁰² A Catarroja el motejat tocava la corneta en la Guàrdia Civil (Segarra 2021).

Mandúrria (<*Bandúrria*) (Sil), *Oboe* (Cat), *Orgue, Manolo el de l'* (Alc), *Pandereta*¹¹⁰³ (Tor), *Piano* (Alc, Ald, Pai), a Alc, el motejat tenia un piano a casa i el tocava (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 102); *Requinto* (Ald).

Tabal, -et, (Ald), Tabales (Pai), *Tabalet, el (Tio) del* (Alaq, Qua), *Tabalet [tobalét]* (Xir), *Tambor* (Man), *Tambor, Quico el* (Qua), *Tamborela, el* (Qua), *Tamborele, el* (Qua), *Timbal* (Tor).

Tramponet (<dissimilació de *Tromponet* ?) (Mas), *Trompa, es, Ø/ el/ els* (Alf, Pics, Sed), *Trompeta* (Alaq, Mas, Pics, Tor), *Trompeta, Polo el* (Man), *Trompeta, el Roig de la* (Alaq), *Trompon, -et, Ø/ el* (Mas), sembla que un avantpassat tocava el trombó (Raga 2020, agost 30); *Trompolon*¹¹⁰⁴, (-s), *el Tio* (Qua).

De vegades, l'instrument amb què hom fa referència als motejats no és musical, sinó que és una mena d'aparell fonador que permet parlar. A Alaquàs, a Paco Lino *el Guerra*, en ser operat de la gola i portar un aparell per tal de poder comunicar-se amb altres persones, també l'anomenaven *el de la Trompeta* (cf. Soriano Bessó 1991: 143).

---

¹¹⁰³ La persona de Torrent motejada amb el renom de *Timbal* era la mateixa que la que es coneixia com a *Pandereta* (cf. Gómez, Alabajos & Font 2016: 29).

¹¹⁰⁴ «Trombó: [...] el tio Trompolon» (Sancho & Sancho 1998: 69). Cal notar la similitud formal entre el malnom *Trompolon* i el mot aragonés "trompollón", que significa "atarantat", i que en valencià ha estat adaptat com a "trompello" (cf. Casanova Herrero 2011: 224).

2.9.10.14.1.4. Estils musicals

*Bamba*¹¹⁰⁵ (?) (Alb), *Baril*, -a, *el/ la* (<*Barili*¹¹⁰⁶) (Cat), *Farruco*, *el* (Sil), ballava una dansa anomenada *la farruca*¹¹⁰⁷ (San Miguel Bravo 2020), la qual el DNV defineix com un ball hispànic de ritme viu i repetitiu antecessor del *garrotín*¹¹⁰⁸; *Flamenco*, (*el*) (Cat, Pics), *Gautxo*¹¹⁰⁹, *el* (Beni, Sil), a Beni, el motejat era aficionat a escoltar tangos argentins (Costa Pons 2018); *Jota* (Alc), un avantpassat ballava la jota (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 101).

*Marabís*¹¹¹⁰ (Man), cf. Català Gimeno (1992: 263); *Milonga* (Cat), *Murga*, -gues, *el Tio/ els* (Mas), *Patxanga*¹¹¹¹ (Qua), *Petener*, -a, *Ø/ la* (Alc, Man, Pics, Qua), *Rumbero*, *Miquel el* (Mas), cf. Pons Puchades (1998: 35); *Samba* (Alf), *Tango*¹¹¹², *el* (Alb, Sil), *Tanguet* (Alb), *Xacona* (Xir), podria haver estat atribuït en relació amb una dansa de ritme lent dels segles XVI y XVII (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 370), o bé per una feminització del cognom *Chacón*; *Xaranga*, *el Tio* (Mis), *Xarango*, *el* (Sil), *Xarleston* (Alc).

---

¹¹⁰⁵ Podria tenir un altre sentit relacionable amb el verb *bambar* ('rodar, vagar') com a Agullent (la Vall d'Albaida): «*Bambano* (era un xic molt tranquil, que sempre estava bambant);» (Casanova 1986: 364).

¹¹⁰⁶ Era el nom d'un ball que interpretava el dolçainer Vicent Estarelles (Falla L'Albufera 1995a: s/n). Raga Ramon (2000: s/n) indica que «el Tio Baril ensenyava a tocar la dolçaina i a ballar valencianes, tenint son grup i rondalla que es dia Balili». Aquest nom de ball ("barili" o "balili") podria haver estat una invenció pròpia, ja que no hem pogut trobar cap ball anomenat així. Tot i això, l'hem pogut documentar també com a malnom a Guadassuar (la Ribera Alta): "Barili" (Mut Ruíz 2013: 78), de significat indeterminat.

¹¹⁰⁷ També es documenta com a malnom a Guadassuar (la Ribera Alta): "Farruca" (Mut Ruíz 2013: 78).

¹¹⁰⁸ A Guadassuar (la Ribera Alta) també es documenta una persona motejada amb el nom d'aquest ball, "Garrotín", «Per la seua afició al ball de[l] mateix nom» (Mut Ruíz 2013: 74 [nota 97]).

¹¹⁰⁹ A Benlloch (la Plana Alta) *el Gautxo* havia viscut a l'Uruguai (Pitarch i Almela 1986: 398).

¹¹¹⁰ Tal vegada té a veure amb un estil de jazz sudafricà dels anys 20 del segle XX anomenat "marabi".

¹¹¹¹ Segons el DLE de la RAE, una 'pachanga' és una «danza originaria de Cuba».

¹¹¹² A Guadassuar (la Ribera Alta) s'enregistra *la Tanga* per la seua afició al tango (Mut Ruíz 2013: 76 [nota 113]).

2.9.10.14.1.5. Onomatopeies musicals

Léré (Alc), solia cantar una cançó la tornada de la qual contenia l'expressió: «leré, leré» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 101); *Saragata* (Alc), *Panos* (Alc), tocava la tuba o el bombardí, i com feia un so molt greu, hom deia que sonava com: «po, pa, po, pa»¹¹¹³, i d'ací derivà a “Panos”» (Flor Bastante 2020); *Sorobo*, -a, el/la (Alc, Pics), *Tirolina* (Alc), cantava “tiroriro” mentre feia un gest com que adobava menjar d'una taula; *Tirorins*, els (Pics), a un avantpassat dels al·ludits que sabia tocar la flauta li deien: «el del ti ro ri ro ri» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130).

---

¹¹¹³ És un tipus d'onomatopeia que imita el so d'un instrument com la del *Tum-Tum* de Caldes de Montbui (Vallès Oriental) (Moreu-Rey 1981: 148).

2.9.10.14.2. L'esport i els jocs

2.9.10.14.2.1. Esport

*Bicicliste*¹¹¹⁴, *el* (Mas), *Boxeador, el* [bokseáor] (Ald, Sed), *Colombaire, el* (Alb, Ald, Beni, Mas, Pai, Pics), *Colominero, -a, -es* (Tor), *Futbolista, el* (Ald), *Mitger*¹¹¹⁵, *-a el / la* (Sed), *Pelotari* (Cat), *Puntero, -a, el/ la Tia* (Pai, Picn), *Punter (-o), Nelo el* (Pai, Picn); *Volantinera*¹¹¹⁶ (Alc, Cat), a Cat, atribuït a una família que va treballar en un circ durant els anys 1960. Com eren acròbates, feien volantins o tombarelles (Segarra 2021); *Volantí* (Sil), cf. Zaragoza Pérez (1991: 256), tal vegada, és una metonímia de persona inquieta, que sovint fa salts o cabrioles.

---

¹¹¹⁴ El DCVB recull la forma “biciclista” i la defineix com “que va en bicicleta”. Garcia Osuna (1999: 173) indica que *el Tio Biciclista* de Tavernes Blanques (l’Horta Nord) es dedicava a arreglar i vendre bicicletes.

¹¹¹⁵ Cf. «Mitjer» (Ruiz Monrabal 2008: 294); «la Mitjera» (Ruiz Monrabal 2008: 84). Podria ser, segons el DNV, un jugador de pilota que «se situa entre el punter i l’escaleter amb la funció d’interceptar les pilotes tallades de corda i també d’acabar quinze amb la volea». També podria ser aquella persona que «conrea terres d’un altre a canvi de repartir-se els fruits a mitges amb el propietari» (cf. DNV). Aquest darrer sentit és semblant al que es dona a Montixelvo (la Vall d’Albaida): «Mitgera: *Era el mitger dels “senyorets”*» (Pou 1993: 31).

¹¹¹⁶ Reig (2015: 122) defineix *bolantí* com a «qualsevol tipus de salt, cabriola [...] que fan els saltimbanquis [...]» i observa que el mot deriva de *Buratín*, nom artístic d’un famós acròbata i funàmbul de les darreries del segle XVI. Segons aquest mateix investigador, el mot és una adaptació castellana de l’italià *burattino*, que significa ‘titella’, ‘putxinel·li’, ‘perotet’, i que antigament s’aplicava als comedians populars. També es documenta a Alcàsser amb el mateix motiu.

2.9.10.14.2.2. Jocs de cartes, de taula

As de Bastos (Alf), *Baraja*¹¹¹⁷/*Barajetes* (Alf), *Bastonot* (Alf), *Copirra* (<*Copa* ?) (Alf), *Dòmino, del* (Xir), es dedicaven a fabricar-ne (Berenguer Such 2018); *Espaiïlla, l'* (Alf), *Golfo, el* (Sil), el motejat tenia «[...] habilitat per a jugar al *golfet* (que antigament s'anomenava *golfo*, un joc de cartes al qual ningú el podia guanyar» (cf. Antich Brocal 2021a: 195).

Mus, el (Tor), «podria fer referència al joc de cartes» (cf. Herreros Moreno 2000: 111); *Orot, l'* (Alc), metàfora de cap prominent, en referència al nom popular del naip de l'as d'oros de la baralla espanyola (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 79); *Pòquer*¹¹¹⁸ (Mas); *Truca, la* (<*Truc* ?) (Man), cf. Català Gimeno (1992: 266); *Trucs, els* (Qua), *Truquet, el* (Alc), tenia molta afició a jugar al truc “tant si guanyava com si perdia” (Furió 2021); *Vint-i-u, el* (Alaq), *Xamelo*¹¹¹⁹ [ʃamélo] (Alb) (cf. Verdeguer Escribà 1991: 156; Hernández Sanchis 2007: 2).

---

¹¹¹⁷ La investigadora d'Alfatar Puchades Pastor (1991: 216) els inclou en un apartat anomenat “calaix de sastre”.

¹¹¹⁸ Cf. “Poker” (Porcar Gascó 2017: 154).

¹¹¹⁹ Segons el DNV, «joc de dòmino en què qui guanya cobra un tant per cada punt que tenen les fitxes dels altres jugadors».

2.9.10.14.2.3. Jocs infantils o juvenils

Balladora, la [baʎaóra] (Alc), sabia fer ballar la trompa o baldufa molt bé (Flor Bastante 2020); *Birleta, Lolita la* (Pai), cf. Sanz (2007: 125); *Bola (Extra)* (Alc), quan jugava al joc del milió o del *pinball*, sempre guanyava una bola extra (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 109); *Boles* (Pics), quan era menut jugava a un joc amb boletes amb els amics (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 126); *Bolete* (Xir), potser perquè destacava en un joc de xiquets anomenat així, que consisteix en fer que unes boletes caiguen en un forat (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 369).

Canut (Xir), Sorribes Santa Maria (1989: 369-370) observa que podria tindre relació amb un joc anomenat “canut”; tal vegada emprat com a metàfora de persona prima; *Carxofilla, el* (Pics), solia fer una “carxofilla” de paper i jugava amb ella (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 97); *Catxirula* (Alf), *Marroc, -a* (Ald), del verb “marrar” (“marradejar” cf. DCVB), “desviar-se del camí recte”, aplicat amb el sentit de “fer girar alguna cosa”, ja que el motejat, quan jugava a la trompa amb els amics i llançava la seua era incapaç de fer-la rodar adequadament, és a dir, que “marrava” (errava) les seues tirades (Sanchis Alfonso 2022); *Milotxa* (Man), *Piqui* (Alc), era menut i prim; el comparaven amb el pal del joc infantil del *pic i pala* (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 112).

Pistoletes (Pics), jugava amb pistoles quan era menut (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 128); *Quit, el* (Xir), segons Sorribes Santa Maria (1989: 366), podria relacionar-se amb un «[...] juego de niños»; el DNV l’identifica amb el joc de *la piu*, on «un dels jugadors, designat per la sort, ha d’acaçar els altres»; *Xapes* (Alc), una versió deia que era bon jugador en el joc infantil de les xapes (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 87).

2.9.10.14.2.4. Activitats relacionades amb la cacera

Corriolero (<*Corriol*, un tipus d'ocell) (Alb), tal vegada, per l'afició a agafar corriols, un tipus d'ocell; Hernández Sanchis (2007: 2) també el considera un ofici, potser el de persona que manipula una corriola, una mena de roda giratòria (cf. DNV); *Gatero* (Sil), *Niuero*, -s, *el/ els* (Alb, Pics), a Pics, era la persona d'un grup d'amics que més nius trobava pel terme (cf. Romaguera Belenguier 2005: 32); *Pardaleta*, *la* (Pics), li agradaven tant els pardalets que se n'apujava dalt dels arbres a agafar-ne (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 66); *Perdigot*¹¹²⁰ (Pics), «tenia una perdiu que utilitzava per a caçar» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 67); *Rabosero*, *el* (Pics), era un caçador procedent de Torís (la Ribera Alta), amb cert renom o fama entre els picassentins; *Tirador* [tiraór] (Cat).

2.9.10.14.3. Armament

Sovint els malnoms relatius a les armes, sobretot de les armes de foc, són emprats com a metonímia de l'instrument que els motejats feien servir habitualment al seu treball, o bé com a guardes rurals o municipals (*Carabina*, Pics; *Culata*, Cat), o bé, en el seu temps d'oci, per tal de participar en activitats cinegètiques com la cacera (*Canano*, Alc). En alguns casos, el nom de l'arma fa referència a un joguet que els al·ludits feien servir (*Pistoletes*, Pics) o que fabricaven (*Pistoles*, Tor) quan eren menuts.

---

¹¹²⁰ Reig (2015: 599) el defineix com a «perdiu mascle».

2.9.10.14.3.1. Armes de foc

Barquero de Carabines, el (Mas), *Carabina* (Alaq, Alb, Alc, Pics), a Alc, era una metàfora de persona alta: «era tan recte com un *poste* de llum», el comparaven amb aquest tipus d'arma (Simó Ramírez 2022); a Pics, el pare de la persona al·ludida era cap de guardes, i sempre la portava penjada al muscle (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 83); *Carabines* (Mas), *Escopeta, el Tio* (Beni), *Pistola*¹¹²¹, (*el Tio*) (Qua, Sed), *Pistoles, els* (Alaq, Pics, Tor), a Tor, el motejat feia pistoletes de canya, figuretes (Cervera Cervera 2018); *Pistoletes, de* (Pics), jugava amb pistoles quan era menut (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 128); *Pistolo* (Beni), *Rifle, -s, el/ la/ els del* (Xir), tenien un barracó de fira on hom podia disparar amb rifles (Berenguer Such 2018); *Tonyinera, la* (Alc), era l'apel·latiu amb què l'al·ludit referia a un trabuc que tenia a casa; *Trabuc*¹¹²², *-a, -s, el/ la/ els* (Alc, Cat, Pics, Sed, Sil, Tor), a Alc, en tenia un en propietat per ser guarda o per ser membre d'una antiga milícia ciutadana anomenada sometent (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 119); *Trabuco, el* (Pai).

---

¹¹²¹ A Montitxelvo (la Vall d'Albaida) aquest mateix malnom masculinitzat té el seu origen en el següent episodi: «Pistol: *Era guarda i va matar amb una pistola un home que va veure robant*» (Pou 1993: 31). Es documenta pels voltants de principis del segle XIX: «Jph Bayxauli Pistola» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, Sedaví (?), circa 1800, f. 13r.

¹¹²² A Torrent es documenta l'any 1941: «Ramon Puchades Serrano. (Trabuc)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1386, Exp. 2, Torrente [Torrent] (1940-1945), f. 156).

2.9.10.14.3.2. Armes blanques

Daga (Qua), *Espasa* (Alf), *Fona, la* (Xir), *Gavinà* (<*Ganivetada*) (Pics), *Gavinet* (<*Ganivet*) (Cat), *Garrot* (Cat, Mas), *Porra, (la)* (Alaq, Alb, Alc, Cat), *Sabre, el* (Mis).

2.9.10.14.3.3. Parts de les armes

Canon, -a (Alf, Pics, Sed), a Alf, «es dedicaven a fer canons d'escopeta» (Puchades Pastor 1991: 211 [nota 16]); *Canyon, -a, el (Tio)/ la* (Man, Mas, Picn, Qua), *Canó, el Tio* (Sil), *Cierre* (Sil), segons Zaragoza Pérez (1991: 255), és «el triple de l'escopeta»; *Culata* (Cat), atribuït metonímicament per l'adornament de la culata de la carabina que el motejat solia mostrar amb orgull (cf. Raga Ramon 1999j: s/n).

2.9.10.14.3.4. Complements de les armes

*Canana*¹¹²³, *-o, el/ la* (Alb, Alc), «cartutxera de cuir o de tela» (cf. DNV).

2.9.10.14.3.5. Municció

Bala (Cat, Mas, Pai, Sil), A Sil, era conductor d'un cotxe de línia, podria ser una metàfora de ràpid; *Balaso* (<*cast. Balazo*) (Cat), metàfora de persona enèrgica (Torromé Raga 2022); *Fletxa, el* (Pai), *Perdigón* (Man), *Perdigonet*¹¹²⁴ (Sil).

---

¹¹²³ Martí Gadea ja recull una variant formal d'aquest mot a Bolulla (la Marina Baixa) entre els segles XIX i XX amb el sentit de tipus d'abillament habitual: «*Camana, Pèp Carlos* (66) TE, “[...] sempre en portava una á la cintura quan eixia fòra» (Espinós i Ferràndiz 1991: 309).

¹¹²⁴ Zaragoza Pérez (1991: 256) no el considera un derivat diminutiu de l'animal anomenat *perdigó*, “pollet de la perdiu” (DNV): «[...] objectes: [...] *Perdigonet*».

2.9.10.15. Ofici expressat per un sintagma verbal, el qual n'indica l'acció característica

*Afaitamones*¹¹²⁵ (Man), probablement era barber; *Amarrabarcos* (Alc), una versió deia que treballava en el port de València (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 63); *Apagaluces, l'* (Ald), era l'encarregat d'apagar les llums de l'església del poble (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 78); *Botacadires* (Cat), atleta que, per falta de mitjans, emprava cadires en comptes de tanques per a entrenar; *Correcaminos* (Pics), és el nom d'un ocell, però també s'empra per a referir a persones que organitzen la distribució de tasques agrícoles com la visita i supervisió dels camps d'on es va a collir fruita; *Despullamorts*¹¹²⁶ (Man), tal vegada era una persona que es dedicava a realitzar serveis funeraris; *Fregapanxes* (Sil), forma amb què hom referia als *curanderos* o curanderes; *Mataburros* (Man, Qua, Xir), a Xir, persona que tenia per ofici sacrificar aquests animals (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 367); *Pelaburros* (Xir), escorxador de bèsties mortes (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 367); *Pelacanyes* (Mas), era un venedor de llenya¹¹²⁷; *Pelaputes*¹¹²⁸ (Alc), la persona motejada era perruquera d'un bordell (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 68); *Punxaculs* (Alc), era un practicant municipal (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 69); *Quitapèls, el* (Man)/ *Quitapelos* (Qua), segurament eren barbers o perruquers; *Talla-rabos* (Mis), possiblement de forma irònica, relacionat amb el seu treball, ja que era carnisser (Requeni 2016, gener 18); *Tiraarenes*¹¹²⁹, *el* (Tor), cf. (Steve 2016, abril 6).

---

¹¹²⁵ A Algemesí (Ribera Alta), Baldoví i Pujades (1997: 69) assenyalen que se li va atribuir a un barber.

¹¹²⁶ Forcadell Saport (1992: 501) documenta un *Despullamuertos* a Castelló de la Plana.

¹¹²⁷ Era un llenyater de Massanassa que venia la llenya dels tarongers que no volien els amos dels camps. Aquesta persona «la trossejava i la repartia, [...] la mes grossa la tallava a trossos i la venia mes cara, i la xicoteta la feia a garbes i era més barata». Vivia en el carrer dels Baratos de Massanassa (Moreno 2018: 57).

¹¹²⁸ També es documenta a l'Olleria (la Vall d'Albaida): «Pelaputes» (Garcia Perales 1996: 20).

¹¹²⁹ Martí Mestre (2020: 219) recull la definició de Luis Morote de 1928 sobre aquest menester: 'encarregat de tirar l'arena per a les falles'. A Torrent era conegut com Ricardo, *el Colero* o *Tiraarenes*: «Ricardo Ibáñez Verdet (q.e.p.d.) "Colero", l'últim carreter de Torrent (tiraarenes) (Vid B.i.m.)» (Steve 2016, abril 6).

2.9.11. Medicaments/ Remeis terapèutics

Aspirina (Sil), *Llavativa* (Man), *Pastilla*¹¹³⁰, *Ø/ la* (Cat, Mas, Pai, Tor, Xir), *Pelichel·lina* (<*penicil·lina*) (Ald), *Píndola*¹¹³¹ (Cat), *Purga* (Ald), *Viagra* (Tor), irònicament «atribuït a un alcalde perquè tenia tot Torrent "alçat" a base de realitzar multitud d'obres públiques als carrers» (Serrano Martí 2022).

---

¹¹³⁰ El considerem un medicament tenint en compte *El Pastilla* de Nàquera (Camp de Túria), que era apotecari (1981: 140). Podria referir també, en alguns casos, a una pastilla de sabó.

¹¹³¹ L'any 1800 la forma ortogràfica que reflectiria una suposada pronunciació és vacil·lant: [pindóla], [pindóla] o [píndola]: «Antonio Ramon Pindóla» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 73r); «Antonio Ramon Pindola» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 88v).

2.9.12. Animals

Tractarem d'assajar algunes idees quant a la motivació de malnoms d'origen animal.

Els malnoms animals funcionen generalment com a metàfores que expressen qualitats, valors, actituds o comportaments que han estat traslladades als éssers humans per algun tipus d'afinitat amb l'animal amb què hom els compara. Pel que respecta a l'habitud de fer ús d'aquest recurs, Martos Sánchez (1997: 686) observa que no és un fenomen nou, i assenyala, tot i citant Martín (1994), que «el cas de fer servir animals com a model d'una qualitat moral i/ o de comportament aplicada a un ser humà es remunta [...] a la tradició animalística grega i, antropològicament, hi ha un ús d'açò molt freqüent a l'edat mitjana».

Tot i que en aquest apartat nosaltres els hem agrupat per categories lligades a les subespècies científiques a les que pertanyen, podem fer cinc cèntims del que sovint solen representar:

En primer lloc, gran part dels malnoms referits a insectes (invertebrats) com *el mosquit*, *la mosca*, *la puça* o *la formiga* fan al·lusió a persones menudes, o de baixa alçada. Per exemple, Martí Mestre (2006: 371) observa que insectes com els mosquits són emprats com a metàfores que evoquen la insignificança d'aquests petits animals¹¹³². No obstant això, els insectes també poden expressar valors positius com la tenacitat, l'estalvi o l'esforç de *les formigues* (Alc) o de *les grugues* (<*eruga*) (Pai), o simplement esdevenen un espill de com són físicament els motejats, que en un cas com el *del Caragolet* de Catarroja funciona com a metàfora del cabell rull que l'al·ludit tenia (cf. Raga Ramón 1998: 25).

---

¹¹³² També al Rosselló, on *El Mosquit* de Palau del Vidre era tan petit com aquest insecte (cf. Tirach Albentosa 2001: 143).

En segon lloc, pel que fa a la idea d'irascibilitat o el mal geni, podríem dir que la comparteixen malnoms animals de diferents espècies. *Els pollastres*¹¹³³, per exemple, són persones irritables a Alcàsser, o cridaneres a Picassent, com també ho serien, però amb un major grau d'agressivitat, els fèlids com *els lleons* o *els tigres*. De fet, d'aquests darrers, cal dir que tres boxejadors de la comarca han rebut aquest apel·latiu: *el Tigre d'Aldaia*, *el Tigre de Manises* i *Virgilio el Tigre*, de Xirivella.

En tercer lloc, i cenyint-nos exclusivament als ocells, els malnoms d'algunes aus expressen valors diversos, dels quals Domínguez Vicente (2011: 152) destaca que «tenen un doble sentit metafòric relacionat amb l'astúcia». Nosaltres, a partir del nostre corpus, podríem afegir-ne d'altres com:

- a) La vivacitat o la rapidesa de la *Busquereta* (Alc). Martí Mestre (2006: 373) assenyala que la variant formal “muixquereta” s'aplica també en valencià com a metàfora de “dona viva, eixerida” per “les característiques atribuïdes a aquest petit ocell molt vivarró”¹¹³⁴.
- b) La poca grandària o la menudesa, exemplificada amb la petitesa del *Colibrí* (Pics), el *Paixarell* (Alc), «era baixet», o el *Gafarró* (Cat, Picn, Pics, Xir).
- c) Caràcters afables, com la bondat personificada de *la Fotja* (Sed), ja que la persona motejada a Sedaví tenia un caràcter consentidor.
- d) La loquacitat de *la Cotorreta* (Tor), perquè era una persona «molt xarradora» (cf. Herreros Moreno 2000: 71). A Betxí (la Plana Baixa), Remolar Franch (2008: 432) també enregistra la mateixa motivació: «COTORRETA, la: parla molt».

---

¹¹³³ *El Gall i la Galla* de la pedania del Bacarot d'Alacant «sempre volien baralla» (Martos Sánchez 1997: 686).

¹¹³⁴ Aquest és el sentit amb què també es documenta a Castelló de la Plana: «*Busqueret* (petit i viu com l'ocell d'aquest nom)»; Forcadell Saport (1992: 503).

- e) La forma de moure's. Les lloques, per exemple, són interpretades com animals que traslladen la idea d'una manera específica de seure o moure's¹¹³⁵, sobretot amb el sentit d'estovar-se, deixar-se caure¹¹³⁶, o ajupir-se¹¹³⁷ com si una persona covara (Alc); també de tindre cura o trobar-se al càrrec d'un gran nombre de xiquets (Cat). Moreu-Rey (1981: 89) també documenta el primer d'aquests sentits del nostre corpus a Burjassot (l'Horta Nord), on una persona «amb enagos midonats i amples faldilles, quan seia semblava una lloca covant».

En quart lloc, la lletjor o el sentiment de rebuig que pot provocar la imatge desagradable o la manera de parlar malsonant d'una persona la poden representar els súids (porcs): *Cagalló de Porc* (Man), *Veu de Porc* (Tor), o els rèptils: *la Tia Sangrantana* (Cat), tenia la «pell escamosa» (Segarra 2021).

En cinqué lloc, alguns tipus de peixos com les sardines o l'abadejo s'empren per a exagerar la primor d'algunes persones, la qual cosa també és recollida pels diccionaris o la fraseologia popular: *sardina*, «persona o bèstia magra, massa prima (Empordà)» (2a accepció del DCVB); «sec com un abadejo» (molt prim) (cf. DNV). Pel que fa al nostre corpus, la motivació de *Sardina* a Alcàsser feia referència, tal i com indica el DCVB, a una persona molt flaca (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 98), una accepció que també ha estat documentada a Ontinyent (la Vall d'Albaida) (cf. Sanchis Carbonell 2011: 196). Tot i que no pertany al nostre corpus, cal fer notar que *Bacalao* era el malnom d'una persona del Verger que era «flaca com un abadejo» (Anna Bertomeu & Salort Carpi 1986: 337 [nota 51]).

---

¹¹³⁵ A Agullent (la Vall d'Albaida) la persona motejada «*Lloca* (anava com aquest tipus d'au)» (Casanova 1986: 365).

¹¹³⁶ A Bocairent (la Vall d'Albaida) es documenta aquest sentit d'estovar-se o gitar-se: «*Lloca* (se n'anava a dormir prompte i li deien: "Pareixes una lloca")» (Satorres Calabuig 1991: 221).

¹¹³⁷ Simó Rosaleny (2010: 370) indica que *els Lloca* d'Alcàsser eren una família de segadors d'herba i alfals que realitzaven «un treball ajupit, semblant a les gallines lloques».

En darrer lloc, podríem afegir que la força “bruta” o la tossuderia, que també podria anar associada amb un caràcter fort¹¹³⁸, l’ostenten generalment els bòvids o els equins: *Bou, la* (Alc), tenia un geni fort (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor: 2012: 95), *Burro, el* (Xir), era una persona irreflexiva (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 363); *Haca Blanca, l’* (Alf), era una persona de caràcter fort (de cabells blancs); *Potro, la* (Alc), era una dona corpulenta (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor: 2012: 95), *Romo* (Xir), era una persona que tenia molta força com un *Matxo Romo* (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366). En relació amb la idea de potència desmesurada o força ‘bruta’ lligada a aquest animal, Navarro Campos (1997: 784 [nota 46]) comenta al seu estudi antroponímic de Montserrat dels Alcalans (Ribera Alta) que els *matxos romos* són aquells que, quan se’ls pega, tornen la “patada”.

2.9.12.1. Invertebrats (entomonímia)

Aranya (Picn), *Aranyeta* (Man), *Bitxo* (Pai), *Borinot, el* (Cat, Qua, Tor), *Caparra* (Alc, Cat, Man), *Caparron* (Alc), *Caparrota*¹¹³⁹ (Pics), *Caracoles* (Cat), *Caragol, -a, -s, el (Tio)/ la (de)/ els* (Alaq, Ald, Alf, Cat, Lloc, Man, Mis, Pics, Qua, Sed, Tor), *Caragolet* (Alaq), *Cigala/ Cigarra, la* (Man), *Cuc, -a -s, -ques, el/ la/ els/ les* (Alc, Alf, Cat, Man, Mas, Picn, Pics, Qua, Sed, Sil, Tor, Xir), *Cucada* [kuká] (Alf), *Cuquets, els* (Pics), *Cucaratxa* (Cat), *Formiga, -gueta* (Alc, Ald, Pics), a Alc, persones molt abnegades i treballadores (Flor Bastante 2020); *Grill, -o, -a, el/ la* (Alaq, Alc, Cat, Pics, Qua, Tor).

¹¹³⁸ Segons l’accepció 31 del DNV, “estar (o posar-se) fet un bou” vol dir “estar (o posar-se) furiós, rabiós, molt enfadat”. A la pedania del Bacarot d’Alacant, una persona motejada com *el Bou* s’enfadava molt sovint (Martos Sánchez 1997: 686).

¹¹³⁹ Garcia Osuna (2012: 53) també documenta aquesta variant formal de “caparra” com a malnom al pobles castellanoparlants d’Altura (l’Alt Palància) i Ademús (el Racó d’Ademús): «CAPARROTA, la (Altura-AP); CAPARROTAS (Ademús-RA)».

Grugues (Pai), “erugues” (cf. DNV), eren unes persones que treballaven de sol a sol, i s’ho menjaven tot (Marín 2021), és a dir, eren molt treballadores i tenien molt bona gana. Entenem que el malnom ha estat emprat com a metàfora del comportament de les erugues, que actuen com una plaga que es menja tot allò que hom cultiva; *Mosca, (de)* (Alc, Cat, Pai, Pics, Tor), a Pics, la persona motejada passava molt de temps matant mosques amb un matamosques (Soler Montroy 2022); *Mosqueta* (Tor), *Mosquit, -o, -a, -s, el/ la* (Ald, Man, Pai, Pics, Qua, Sil), a Pics, «per ser menuts» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 66) *Parot, -a, -s, Ø/ la/ els* (Qua), *Parotet* (Alf), *Poll de Gos* (Pai).

*Puçà*¹¹⁴⁰, *-o, -a, os, el/ la/ els* (Alaq, Alb, Ald, Alf, Beni, Cat, Man, Mas, Pai, Qua, Sil, Tor, Xir), *el Puçó*¹¹⁴¹ d’Albal i Catarroja era un mestre “petit i grassonet” (Serra 2013: 90); *Puçoski* (<*Puçà* ?) (Qua), potser atribuït irònicament amb to burlaner fent ús d’un sufix eslau o rus. Moreu-Rey (1981: 187), a propòsit de l’ús de sufixos eslaus, assenyala que: «Un simple sufix eslau¹¹⁴² afegit a un nom evoca els nombrosos sojorns d’un “Hermegildo” a l’estranger», és a dir, l’al·ludit, a banda de xicotet com aquest insecte, podria tenir vincles amb terres llunyanes, per procedir-ne o viatjar-hi sovint; *Pucero, -et, el* (Alc, Sil), *Puceta, -es* (Cat, Tor), *Pulga, el* (Alaq).

*Rosquilla Negra*¹¹⁴³ (Man), sembla que fa referència a una plaga de cucs (Oller Albiach, 2020, novembre 28), el nom científic dels quals és *Spodoptera littoralis*, i que fan molt de mal als cultius d’alfals, tomates, etc. de l’Horta de València. Aleshores, podria tenir relació amb alguna malifeta que suposadament va fer el motejat. Segons el bloc *L’Horta Pam a Pam* (Pep 2012, agost 27), el nom d’aquests insectes ve perquè “durant el dia s’enrosquen”.

¹¹⁴⁰ A Manises: «[...] existió un individu llamado FRANCISCO BAYARRI MIR, apodado el “EL PUSO”» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 5, Manises (1941), f. 42).

¹¹⁴¹ Era un mestre que es dedicava a fer repàs en una acadèmia que tenia al barri de la Florida d’Albal, prop de Catarroja (Serra 2013: 90).

¹¹⁴² El malnom que cita Moreu-Rey (1981: 187) es documenta a Sant Quirze de Besora (Osona): «*en Kildof*».

¹¹⁴³ Gargallo Gregori (2015) també documenta “Rosquilla” a la Vall d’Uixó (la Plana Baixa) en al·lusió a aquest insecte: «Rosquilla, La (venia al mercat més barat que ningú i tenia molts clients, de manera que es deia que “rosegava a tots els clients”, fent referència a un insecte anomenat vulgarment “rosquilla” i que constitueix una plaga que rossega les fruites)».

Sangonera (Cat), *Vispa, el/la* (<cast. *Avispa*) (Tor), “persona astuta” (cf. Herreros Moreno 2000: 165); *Teixidor* (Pics), Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 68) recullen que se li va atribuir a una persona «perquè pareixia un peix nadant». Cap diccionari consultat (cf. DNV, DCVB, DIEC2) enregistren l’existència d’un peix anomenat així. En tot cas, tal vegada els informants es referirien, a l’hora de fer l’enquesta, o bé a un insecte heteròpter (*Ranatra linearis*) anomenat així, o bé a un ocell (*Remiz pendulinus*), que també comparteix aquest nom; *Trencacampanes* (Alaq); *Tort del Parot, el* (Qua), *Xinxà, la Tia* (Sil), *Xinxetes* (<*Xinxà*) (Sil), cf. Zaragoza Pérez (1991: 255); *Xitxarra, Perico* (Qua), cf. Sancho & Sancho (1998: 167).

2.9.12.2. Ocells (ornitonímia)

2.9.12.2.1. Mots d’ocells, genèrics

Podríem afirmar que el sentit d’aplicar a una persona un malnom procedent d’un nom genèric d’ocell com *pájaro* o *pardal* pot partir de significats distints en el cas de fer ús d’una paraula valenciana o castellana. Per la qual cosa, a les dos llengües en contacte¹¹⁴⁴ poden produir-se calcs semàntics de mots que són transferits d’una llengua cap a l’altra i que no representen usos genuïns.

Tal com assenyala el DLE de la RAE, l’ús de *pájaro* fa referència a una persona «astuta y con muy pocos escrúpulos», i aquest és el sentit que hem documentat a Picassent (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 66), tot i que en forma diminutiva: *Pajarito*.

---

¹¹⁴⁴ Òbviament ens referim al català i el castellà.

Pel que fa al valencià *Pardal* o *Pardala*, el DNV i Martí Mestre (2006: 400) també recullen el mateix sentit castellà de persona picardiosa, avisada, encara que també cabria la possibilitat que, com a malnom, s'atribuísca a una persona «curta d'enteniment, poca-solta, capsigrany» (cf. Martí Mestre 2006: 400), tal i com expressa l'adjectiu *apardalat*, que té un sentit de «babau, embaldalit» (cf. DNV). Aquest darrer significat també l'observa Casanova (2011: 224) quan menciona que el sentit de *pardal* en valencià, sovint aplicat a una persona “ignorant” o “poc espavilada”, podria venir per influència de l'aragonés: «ese es un *pardal* que no sabe aún nada ‘novato’/ está hecho un *pardal* ‘iluso’». A Picanya, l'informant Moreno Pellicer (2018) ens comunica que, a banda d'aquest sentit de “poca espenta”, la dona del motejat deia, amb certa mordacitat, que el seu home “tenia un bon instrument”, és a dir, que és possible que també li fora atribuït com a metonímia d'òrgan genital masculí de grans dimensions (cf. accepció 6, “penis”, DNV).

Pajarillo (Ald), *Pajarito* (Pics), persona aprofitosa; *Pàjaro* (Cat), *Pardal* (Cat), *Pardala*, -o, -es, *el (Tio)/ la* (Alaq, Ald, Mis, Pai, Picn, Tor), *Pardalot*, -a (Cat, Tor), *Pardaleta*, *la* (Alaq, Pics).

2.9.12.2.2. Mots d'ocells, específics

2.9.12.2.2.1. Apodiformes: *Colibrí, el* (Pics).

2.9.12.2.2.2. Accipitriformes: *Buitra* (Pics), *Buitre, el* (Ald, Pai), a Pai, segons la informant Emi Marín (2021), el seu malnom era el *Buitre* o *Butre*, i regentava un hostal, anomenat “Posada del Sol”¹¹⁴⁵, a la porta del qual hom sempre el podia trobar habitualment per tal d’evitar que les persones que s’hi allotjaven se n’anaren sense pagar (Marín 2021). Per tant, entenem que segurament era una persona tacanya o garrepa; *Gavilan* (Sil), *Guilettes, els* (<*Aguilettes* ?) (Beni), va ser emprat en al·lusió a una antiga moneda de cinc cèntims de pesseta anomenada amb el nom d’aquest ocell (Reig 2022).

2.9.12.2.2.3. Anseriformes: *Ganso, -et, el* (Cat, Mas), *Pato, -a, -os, el/ la/ els* (Alc, Ald, Cat, Mas, Mis, Qua, Sil), *Patet, -a, el/ la* (Alaq, Alc, Cat, Mas, Sil), *Patitos* (Cat), *Patots, el Tio* (Sil). Podríem afegir-hi “Anies”, un mot que Sorribes Santa Maria (1989: 363) relaciona amb els ocells o els ànecs.

---

¹¹⁴⁵ El propietari d’aquest establiment era José Peyró Serrano, i va estar en funcionament des d’abril de 1951 fins a juny de 1963 (cf. Mirabet Pastor 2004: 37).

2.9.12.2.2.4. Caradriformes: *Camallonga*¹¹⁴⁶ (Alc, Cat), *Judia* [ʃođía] (Alb), és un geosinònim valencià de *fredeluga*, *cogullada*¹¹⁴⁷, *merita* o d'altres. El seu nom científic és *Vanellus vanellus*. Segons Ana Ricart Vila (2021, febrer), era el malnom del seu avi, al qual li'l van atribuir perquè era una persona que «sempre estava xiulant», en referència al cant sorollós d'aquest ocell. La seua presència habitual a les nostres contrades per l'hivern ha donat lloc a un proverbi com: «Judies per l'horta, encén el foc i tanca la porta».

2.9.12.2.2.5. Columbiformes: *Butxo, el* (Pics), era colombaire i tenia un colom d'aquest tipus: «[...] un dels seus coloms rebia aquest nom» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 126); *Colom, -o, -a, -s, el/ la/ els* (Alaq, Bene, Cat, Man, Mis, Pai, Pics, Sil, Tor, Xir), *Colom Xato* (Cat), *Colomet, el* (Pai), cf. Sanz (2007: 30); *Colometa* (Alc), *Colomí* (Picn, Xir), *Paloma, Ø/ la* (Tia) (Alc, Ald, Alf, Ald, Cat), a Ald, el motejat «anava sempre vestit molt boniquet com un colom» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 67); *Palometa, -es* (Alc, Cat), *Palomo, -s, el/ els* (Pics), *Pitxó, el* (Alaq, Alc), *Pitxon* (Alc, Man), *Tortoleta* (Pai).

2.9.12.2.2.6. Cuculiformes: *Cucú* (Alf), *Cuquello*¹¹⁴⁸ (Alc), és també el malnom col·lectiu aplicat a persones procedents de Benimodo (la Ribera Alta). La família del motejat procedia d'aquesta comarca. Potser els avantpassats del motejat procedirien d'aquest poble riberenc.

---

¹¹⁴⁶ Garcia Osuna (2012: 53) també documenta aquest ocell a com a malnom al poble castellanoparlant d'Anna (la Canal de Navarrés): «CAMALLONGA (Anna-CN)».

¹¹⁴⁷ Domínguez Vicente & Domínguez Benlloc (2014: 2957) documenten *Cogullà* a Serra (Camp de Túria).

¹¹⁴⁸ Casanova (2011: 216) assenyala que deu ser un aragonesisme, tot i que Coromines (DECat: II, 1084) creu que és un exemple indubtable d'«autoctonisme mossàrab».

2.9.12.2.2.7. Estrigiformes: *Muixola, la* (Cat), podria ser una feminització de *muixol*, mot que el DCVB documenta al Campello com a variant formal de *mussol*; *Mussolet* (Tor), es possible que fora emprat com a metàfora de persona callada, poc comunicativa, avorrida, solitària (cf. Martí Mestre 2006: 375; DNV).

2.9.12.2.2.8. Falconiformes: *Falcó* (Man).

2.9.12.2.2.9. Gal·liformes: *Capó, -na, -ns, el/ la/ els* (Cat), *Gall, el* (Mis), *Galla, el de la* (Tor), *Gallet* (Tor), *Gallets* (Alc), *Gallina* (Cat), *Gallineta* (Ald, Alf, Man, Pics), *Gallo, el* (Alaq, Alb, Alf, Bene, Cat, Man, Pai, Picn, Pics, Sil, Tor), *Gallos* (Alc, Sil), *Guatla*¹¹⁴⁹, *-eta, la* (Alb, Alc, Ald, Cat, Pics, Qua, Sed, Sil), a Alc, «possiblement perquè [el motejat] era aficionat a la cacera de guatles.» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor: 2012: 96); *Guatlin*¹¹⁵⁰, *-a, -s, el Tio/ la/ els* (Alb, Cat), *Lloca* (Alc, Beni, Cat, Man, Pics, Sil), *Lloqueta, el (de la)* (Beni, Pics), *Pava, la* (Ald), *Perdigot* (Pics), *Perdiu* (Pics), *Pollastre, el (Tio)* (Alaq, Cat, Picn, Tor, Xir), *Pollot, el* (Alf, Pics), a Pics, el pare del motejat presumia que el seu «fill era molt “pollo”» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 68); creiem que el mot castellà “pollo” podria tenir ací un sentit de xic espavilat, eixerit; a Alf, Puchades Pastor (1991: 213) el considera “aviram”; *Picantó* (<cast. *Picantón*) (Tor), podria ser una catalanització d'un equivalent castellà de “pollastró”, el qual és un tipus de pollastre de raça lleugera (cf. DNV); *Pollastre d'Alaquàs, el* (Ald), *Pollastreta, la* (Alc, Pics), *Pollo, -a, el/ la* (Alaq, Alf, Man, Picn, Pai), *Tit/ Tito, -a, -s, el/ la/ els* (Alb, Alf, Man, Pai, Picn, Sed), *Titet* (Alc), *Titola, (la)* (<*Tito*, “gall dindi” ?/ “penis” ?) (Alaq, Mas), *Titot, -a, el/ la* (Alaq, Cat, Pics), *Titou*¹¹⁵¹, *-a* (Sil).

---

¹¹⁴⁹ A la Pobla de Vallbona (Camp de Túria), el malnom *Guatla* pot haver partit o bé perquè uns avantpassats en criaven o bé pel fet d'haver-se'n trobat una (Soria Andreu 2019: 32).

¹¹⁵⁰ A Catarroja se'n documenta una forma feminitzada en 1800: «Miguel Monzó de la hualina» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 76r).

¹¹⁵¹ Zaragoza Pérez (1991: 255) el considera un mot pertanyent al camp semàntic dels animals: «[...] animals: [...] Titou -oua».

2.9.12.2.2.10. Gruiformes: *Fotja*, Ø/*la* (Sed, Sil), *Poll*, -s, *el/ els* (Alb, Alf, Cat, Lloc, Mas, Tor), *Polla*, -es, Ø/(*el*)/ *els* (Cat, Mas, Pai), *Polla*, -eta (Pics), *Pollet*, *el* (Sil), *Polletes* (Mas).

2.9.12.2.2.11. Passeriformes

Buixquera, -es [bujkéra]/ *Busquera* (Alaq, Alb, Ald, Man), (Alaq, Alb, Ald, Man), *Busquereta* (Alc, Qua), *Cagaestaques*¹¹⁵² (?) (Sil), *Cagarnera*¹¹⁵³, -es, *el/ els* (Alf, Sed), *Canari*, -a, *el/ la* (*Tia*) (Alaq, Alb, Alc, Cat, Man, Picn), *Capsot* (Pics), “capsigrany” (?); *Carrasquenya*¹¹⁵⁴, *la* (Picn), podria referir, si no és una feminització del cognom *Carrasco*, a la *curruca carrasqueña* (*sylvia cantillans*), tal vegada emprat metafòricament en al·lusió al seu cant, o per ser una persona menuda.

Coeta, *el Tio* (Ald), podria haver estat atribuït en referència a un ocell anomenat així, variant formal de *cueta* que, segons el DNV, és un «au (*Motacilla sp*) d'uns díhuit centímetres de llargària, de potes esveltes i cua llarga»; *Colí*¹¹⁵⁵ (Tor), el mot *colí* és sinònim del d'un ocell anomenat *gavatxet* (*Carduelis spinus*); tal vegada ha estat emprat metafòricament pel seus crits o xiulits com a comerciant, o potser perquè era una persona menuda com aquest ocell.

Corb (Ald), *Corbet* (<*Corb* ?) (Pai), *Cuervo* (Sil), *Gafarró*¹¹⁵⁶, -na, *el* (*Tio*)/ *la* (Cat, Picn, Pics, Xir), *Garsa* (Pai); *Gorrion*, -eta, *el/ la* (Pics), *Marra* (<*Marreta* <*Mareta*) (Cat), un avantpassat dels motejats pronunciava incorrectament un tipus d'ocell que ell referia com a *marreta* (Segarra 2021). Entenem que devia ser una *mareta*, que és la femella d'un teuladí (cf. DCVB; cf. DNV).

---

¹¹⁵² Sanchis Carbonell (2011: 45) documenta aquest malnom a Ontinyent (la Vall d'Albaida) amb el sentit d'ocell: «era menut com aquest pardalet, també anomenat “cagamànecs”, [...]». En aquest poble li diuen “cagaestaques” a una persona que és insignificant.

¹¹⁵³ A Bocairent (la Vall d'Albaida): «*Cagarnera* (xicotet)» (cf. Satorres Calabuig 1991: 220).

¹¹⁵⁴ «[...] la muller de Vicent Bermell, “Pepeta la Carrasquenya” [...]» (Royo Martínez 2002: 19 [Nota 3]).

¹¹⁵⁵ *El Colí* de Torrent es dedicava a la venda de cacau a l'hivern i de gelats a l'estiu (cf. Xust Marcilla 2017: 131).

¹¹⁵⁶ A Picanya era el malnom d'un conegut propietari d'un magatzem de taronja: «Encaixadores i empaperadores del magatzem de taronja de Francisco Ciscar Bermell “Tio Gafarró”» (Royo Martínez 1993: 62).

Merla, -es, Ø/ les (Alc, Man); *Mirlé/ Merlé* (Alc), la persona motejada tenia dificultats a l'hora de pronunciar *mirlo* en castellà o *merla* en valencià (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 97).

*Paixarell*¹¹⁵⁷, *el* (Alc, Man); *Pinsà* (Alc), tenia els cabells rossos i hom el comparava amb el pèl d'aquest ocell (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor: 2012: 97); segurament, si la motivació és certa, hauria d'haver estat tret en referència al de les femelles, que tenen les ales blanques i una part inferior més clara, la qual cosa contrastaria amb el pèl dels mascles, que és «de plomatge castany al dors, [i] de color gris blavós al cap» (cf. DNV); *Pit-roig*, -a, *el/ la* (Ald), *Terreola*¹¹⁵⁸ (Alaq), *Terrerola* (Alaq, Cat, Pai), «alosa» (cf. Martí Mestre 1994: 204); *Teuladí*, -na, -ns, *el/ la/ els* [tewlaí] / [tawlaí]¹¹⁵⁹ (Alc, Man, Pai, Pics, Tor, Xir), *Tordilla* (<*Tord*) (Sil), *Totestiu* (Man), *Vilero*, *el* (Pics), també podria ser un gentilici d'alguna persona procedent de Vilamarxant (Camp de Túria), perquè també és portadora del cognom *Vila*, o perquè procedeix d'algun poble que comence per *Vila*.

2.9.12.2.2.12. Psitaciformes: *Cotorra*, *la* (Alaq, Mas, Qua, Tor), *Cotorreta* (Tor), *Loras*, *las* (Qua), *Loro*, *el* (Man, Pai, Qua, Tor), *Loret* (Pai), *Lorito*, *el* (Bene).

---

¹¹⁵⁷ Casanova (2007b: 57) observa que aquesta és la forma valenciana de l'ocell «que normativament viu sota la forma passerell». A Alcàsser, l'informant Martí Doria Cerveró (2021) el pronuncia [pajʃarél].

¹¹⁵⁸ Deu ser una variant formal de *Terrerola*, 'alosa', com a la comarca de la Safor: «terreola (La Safor) (244) ⇒ *Lullula arborea*» (Carbonell, Tormo & Colomina 2011: 52). Tal vegada té a veure per metonímia amb el lexema *terra*, ja que la persona motejada es dedicava a vendre terreta per a escurar (Esteve Llàcer 2009: 256).

¹¹⁵⁹ «TAULAÍ» (cf. Marí Yago 2004: 181).

2.9.12.3. Peixos, moluscs (iccionímia)

Angui (Cat), *Anguila*, *l'* (Alaq, Alf, Cat, Mas), *Boqueron* (Alc), *Congro*, *-a*, *el/ la* (Cat, Tor), *Gamba* (Alb, Alc, Pics, Tor), *Gambeta*, *la* (Beni, Qua), *Gambos*, *els* (Beni), cf. CMB (2018: 6); *Llobarro*, *el* (Cat), *Madrilla* (Alb, Cat, Sil), és un peix de l'espècie *Squalius leuciscus* (cf. DCVB); *Maresa*¹¹⁶⁰ (Cat), és un tipus d'anguila; *Marraix*, *-a*,¹¹⁶¹ *Ø/ la* (Picn), *Pajel*¹¹⁶², *-a*, *-eta*, *Ø/ la* (Ald), segons el DLE de la RAE, és un tipus de peix, el nom del qual és un manlleu del català *pagell* (*Pagellus erythrinus*).

Panarra (Cat), és un equivalent popular de 'tenca' en el castellà d'alguns pobles mariners del sud de la península, la qual és la forma amb què el rei Alfons XIII es va referir a aquest tipus de peix, i que esdevingué després el malnom d'un dels interlocutors amb qui conversà en una visita a l'Albufera.

Parroja (<cast. *Parrocha* ?) (Alaq), segons el DLE de la RAE, una *parrocha* és una «Sardina joven»; *Peix*, *el* (Tio) (Pai, Xir).

Pitxeli, *el* [pitʃelí]/ [petʃelí] (Pai), tal vegada és una masculinització de *petxelina*, emprat metafòricament en relació amb el nom d'un gasteròpode marí que viu aferrat a les roques de la costa (cf. DNV); *Sardina*, *-es* (Alc, Ald, Alf, Beni, Cat, Man, Quart, Sed, Sil, Tor), *Sardineta*, *el* (Mas), *Sardinilla* (Sil), *Tencó* (Alb), *Tenconet* (Alf), *Tenquet*, *el* (Beni), *Tonyina*, (*la Tia*) (Alb, Pics, Qua), *Trutxa*, *el* (<cast. *Trucha*, "truita") (Pai), *Verate* (Sil), podria ser un peix o una planta (Zaragoza Pérez 1986: 259); el DNV considera que *verat* és un sinònim de *cavalla*.

---

¹¹⁶⁰ El DNV diu que una anguila maresa és un "Peix teleosti (*Anguilla mediorostris*), amb l'esquena blava i la panxa blanca, que viu en la mar o prop de les goles de les albuferes, i de carn molt apreciada". L'informant Sargues Raga (2017) ens ha explicat que l'anguila maresa entra a l'Albufera del mar.

¹¹⁶¹ Podria ser per un tipus de peix (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 137).

¹¹⁶² A Elx (Baix Vinalopó) també es documenta l'animal «Pagell» (Castaño i Garcia 1984: 53).

2.9.12.4. Amfibis, rèptils

Caiman (Beni), *Cocodrila*¹¹⁶³, *la* (Sed), *Fandatxo* (<*Fardatxo*) (Sil), *Fardaig* (*Fardatxo*) (Tor), *Fardatxo* (Alc, Man), *Granota, -es* (Alf), *Lagarto*¹¹⁶⁴ (Sil), *Rano*¹¹⁶⁵, *el Tio* (Sil), *Rano, el* (Ald, Tor), *Sacre*¹¹⁶⁶ (Tor), podria ser una serp o un falcó (cf. Herreros Moreno 2000: 146); Reig (2015: 686) indica que pot ser atribuït a una «persona astuta i malèvola, que té mala intenció i no es de fiar»; *Sangrantana, el Tio/ la Tia* (Cat), *Sapo, el* (Cat, Pai), a Pai, un avantpassat agafava gripaus de les séquies (Segarra 2021); *Sapet, -s, el/ els* (Alb), *Sapete* (Man).

---

¹¹⁶³ Gargallo Gregori (2015) documenta el malnom de *Cocodrilo* a la Vall d'Uixó (la Plana Baixa) amb el sentit de "lleig i amb la boca gran".

¹¹⁶⁴ Cap la possibilitat que siga un regressiu de *Lagartijo*, que era el malnom del torero cordovés Rafael Molina Sánchez, potser en al·lusió a aquest matador, com al Corral de Almaguer (Toledo): «LAGARTO: (de Lagartijo)» (cf. Ruiz s. d.).

¹¹⁶⁵ Zaragoza Pérez (1991: 255) creu, seguint el DCVB, que «s'ha format sobre rana o ranot = grill».

¹¹⁶⁶ A Almussafes (la Ribera Baixa) es documenta "Pèl de Sacre" (Llopis Aranda 2013: 257). A Carlet (la Ribera Alta): "el Sacre" (Hervàs 1986: 377).

2.9.12.5. Mamífers

2.9.12.5.1. Bòvids (bous, cabres, ovelles, vaques)

Barrendo, el (Pai), del cast. *Berrendo*; el motejat tenia un oncle molt aficionat als bous, sobretot dels *berrendos*, els quals tenien un pelatge blanc amb taques d'un altre color. L'oncle s'anomenava José *el Berrendo* (BIM Paiporta 2015: II, 18); *Boieio* [bojéjo] (<*Borrego*) (Sil), *Borrego, -a, -s, el/ la/ el* (Alaq, Cat, Man, Mas, Tor, Xir), *Borrego Negre, el* (Sil), *Borreguet, -a, -s, el/ la* [boreyét] (Ald, Cat, Man, Pics), *Bou, -a, -s, (el)/ la/ del/ dels* (Alaq, Alb, Alc, Ald, Cat, Pics), *Bouet* (Pai), *Bufabous* (Tor), *Cabra, -es, el/ els* (Beni, Man, Pics), *Cabreta, el/ la* (Beni, Cat, Man, Sed, Tor), *Cabronot*¹¹⁶⁷ (Cat), *Cutxo*¹¹⁶⁸ (Alc, Picn), a Alc, se li va atribuir a una persona menuda, baixeta; Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 96) observen que «antigament, quan es criaven borrecs, si hi havia algun que no es feia gros, s'anomenava *borrego cutxo*»; *Manset, el* (Beni); *Manso* (Cat), *Mardà* (Cat), *Vaca, ca* (Alaq), *Vaca-roja* (Alf, Sed), *Vacas, las* (Beni), *Vaques, Tono el de les* (Qua), *Vaqueta, el* (Alc).

2.9.12.5.2. Cànids

Barres de Gos (Qua); *Bufaperros, la Tia* (Man); *Catxorro*¹¹⁶⁹, *-a* (Alb, Cat, Tor), a Alb, era irònicament una metàfora de persona alta (Segarra 2021); *Galgo, -s, Ø/ la dels* (Alaq, Alc), *Galgo-Botiga* (Alc), *Galgues, la de* (Ald), *Galguet, -s, el/ els* (Cat), *Gos* (Ald), *Gos en gafes* (Pics), *Gos Falder, el* (Qua), *Gossos, Calet el dels* (Tor), *Gossos*¹¹⁷⁰, *el Sabater dels* (Tor), *Gossos, el Tio dels* (Qua).

---

¹¹⁶⁷ Es documenta a Catarroja l'any 1800: «Vicente Sebastia Cabronot» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 74v).

¹¹⁶⁸ A Benaguasil (Camp de Túria), Alonso Durà (2016: 46) assenyala que se li va atribuir a una dona «corpulenta que estaba muy gruesa y que andaba de forma parecida a las corderas de esa raza». Tal vegada ha estat aplicat de forma irònica si considerem que les ovelles anomenades així eren menudes o poc desenvolupades.

¹¹⁶⁹ García Osuna (2012: 50) inclou “cachorra” o “cachorro” com a malnom referit a gossos: «CACHORRA (Cheste-HB); Sot de Ferrer-AP), CACHORRO (Cheste-HB, Sinarcas-PU)».

¹¹⁷⁰ Cf. «Francisco Chust Garrigues. (Sabater dels Gosos)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1386, Exp. 2, Torrente [Torrent] (1940-1945), f. 156).

Lloba (Cat), *Llop*¹¹⁷¹, (*el Tio*) (Man, Picn); *Llopo, el* (Beni), *Perrete* (Pics), *Perruno* (Beni), *Rabosa, Ø/ el/ la* (Tia) (Bene, Cat, Man, Mas, Pai, Picn, Tor), *Raboseta, la* (Beni, Pics), *Rabosota, la* (Tor), *Tros de Gos* (Cat), cf. Garcia Romero (1999: s/n [1948]); *Xarnego*¹¹⁷², *el Tio* (Qua), tal vegada atribuït amb el sentit de gos caçador o coniller de talla mitjana amb què es coneix aquest animal, que és el sentit que té a València (cf. DNV), perquè, segons Sancho & Sancho (1998: 136), «era un home menut i baixotet»; *Zorro, el/ la* (Alc, Tor).

2.9.12.5.3. Cèrvols

*Corso*¹¹⁷³, -s, *el/ els* (<cast. *Corzo*) (Sed, Tor), *Venao, el* (Man, Tor).

---

¹¹⁷¹ A Picanya existeix *l'Hort de Llop*, el propietari del qual l'any 1931 era José Maria Llop Soriano (cf. Vila-Belda Martí 2020: 222). També es documenta com a cognom a la pedania del Forn d'Alcedo (València), al costat de Sedaví: «Manolita Llop» (cf. Ruiz Monrabal 1985: 210).

¹¹⁷² Colón Doménech (1993: 161-162) indica que és un mot que prové del castellà «*nocharniego* o *nocherniego* aplicat a uns gossos capaços de seguir la pista per la nit [...]; d'ací passà al valencià, que utilitza *xarnego* des del segle XV, [...]».

¹¹⁷³ Cf. «Probablement del castellà *corzo*, cabirol» (Herreros Moreno 2000: 71).

2.9.12.5.4. Equins (ases, cavalls, haques, zebres)

Borricos, de los (Alaq), *Burro, -a, -s, -es, la/ el del/ els/ les* (Alaq, Ald, Man, Mas, Sed, Xir), *Burret, -a, el (del)/ la* (Alc, Pai), *Caballo Blanco* (Xir), *Camalo, -a, el/ la* (<*Haca mala*) (Pics), *Furtamatxos* (Alf), *Haca Blanca, l'* (Alf), *Haca Blanca, Rafel el de l'* (Alc), *Hacajove* (Sil), *Haques, (el) de les* (Pics, Sil), *Haqueta, el Tio de l'* (Qua), *Haqueta, el Tio Alonso el de l'* (Mas), *Matxo, la* (Alaq), *Matxet, -s* (Man), *Mula, la* (Sed, Sil), *Potro, la* (Alc), *Ruc, -s, el/ els* (Alaq, Sed), *Ruca, la* (Qua), *Rutxo, el* (Beni, Mas, Sil), *Zebra*¹¹⁷⁴, *la* (Tor).

2.9.12.5.5. Fèlids

Gat, -a, -s, el/ la/ els (Alaq, Ald, Alf, Bene, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Qua, Sed, Sil, Xir), *Gat, el Tio* (Qua), *Gat Sangrantaner, el* ['sargantener'] (Qua), *Gatet, -a, -s, el/ la/ els* (Man, Mas, Pics, Qua), *Gateto* (Alaq), *Gata Mansa* (Tor), és possible que haja estat atribuït a algú amb el mateix sentit que *gata moixa* o *gata maula*, és a dir, de «persona que dissimula les seues intencions fingint humilitat o innocència» (cf. DNV); *Gata Morena* (Alf), *Gatito* (Bene), *Gato, el* (Alf, Picn, Pics, Tor), *León, (el Tio)* (Beni, Cat), *Leona, la* (Man), *Lleona, (la)* (Alb, Cat, Xir), a Xir, dona de mal geni (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 363); *Lleons, els* (Tor).

---

¹¹⁷⁴ Existeix una marca de xocolates torrentina anomenada "la Cebra".

Menina, -o (Beni, Cat, Xir), a Xir, «popularment també se entien com a gato pequeño» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 363); *Misina*¹¹⁷⁵, *la* (Cat), Garcia Osuna (2012: 50) observa que malnoms que fan menció als gats a comarques valencianes de parla xurra com *la Miau*, *Minín*, *el Minino* o *la Misina* ho fan en relació amb la veu d'aquests animals i amb la manera de cridar-los; *Mixa* (Tor), «gata» (Herreros Moreno 2000: 106); *Morrongo*, *el* (Cat, Sil), podria ser una forma col·loquial castellana de “gat” (cf. DLE de la RAE; cf. Martí Mestre 1994: 218); *Tigre*, -s, *el/ els* (Alb, Alc, Alf, Pics, Tor), a Alc, un avantpassat era una persona discutidora, renyidora (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 98); a Pics, el motejat era una persona que tenia «molt de geni» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 68); *Tigre d'Aldaia*, *el* (Ald), *Tigre de Manises*, *el* (Man), *Tigre*, *Virgilio el* (Xir), va ser boxejador (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364) com *el Tigre d'Aldaia* i *el de Manises*.

2.9.12.5.6. Giràfids

Girafa (Ald), tal vegada perquè era una persona molt alta com una persona motejada a Ontinyent (la Vall d'Albaida): «devia ser molt llarguerut» (cf. Sanchis Carbonell 2011: 98); «Persona molt alta» (cf. 3a accepció del DNV).

2.9.12.5.7. Lepòrids

Catxapó (Man), *Conejito* (Qua), *Conejo*, -a, *el/ la* (Alc, Sil), *Conill*, -a, -s, -es, *el/ la/ els/ les* (Alb, Alc, Ald, Cat, Mas, Pai, Sed, Tor, Xir), a Alc, una de les versions era que tenia unes dents prominents, la qual coincideix a grans trets amb la que Millet Pons (1997: 697) dona per a una persona portadora del mateix renom a la Font d'en Carròs (la Safor): «per la forma de les dents».

---

¹¹⁷⁵ Moreu-Rey (1981: 158) també documenta *el Mixinetes* a Villalonga (la Safor), que era el «mot que [la persona motejada] repetia amanyagant el gat».

A Cullera (la Ribera Baixa), Fresquet Fayos & Villafranca Giner (2000: 218) també documenten el mateix motiu: «(per les dents)»; *Conilla, Moreno el de la* (Sed), *Conilleta, la* (Pai), cf. Sanz (2007: 93); *Conillo, -eta, el/la* (Alaq), *Gatxapos* (<*Catxap*¹¹⁷⁶) (Pics), *Llebre* (Cat).

2.9.12.5.8. Mustèlids

Furó, el (Alb, Sil, Tor), *Gardunya* (Tor).

2.9.12.5.9. Primats

Goril·la (Man), *Macaca, la* (Sil), *Macaco* (Man), *Mico, -a, -s, -ques, el/ la/ els/ les* (Man, Pai), a Pai, dos versions, una per les monades que feien, i l'altra, perquè eren persones menudes, i a la persona al·ludida se la considerava una «mica de dona» (Tordera Delhom 2018, febrer 4); *Mona, -o, -es, (la)/ (el)/ les* (Alc, Alf, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Sed, Sil, Tor, Xir), a Alc, un avantpassat era baixet i no massa agraciat físicament (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 97); a Mas, era el malnom d'una dona “molt lletja” que es dedicava a la venda de rates de marjal (Moreno 2018: 37); *Monet, -a, -es, el/ la/ les* (Alaq, Alc, Ald, Beni), *Monini* (Alb), *Monot* (Ald), *Monota, la* (Alc).

---

¹¹⁷⁶ També es documenta a Benimaclet (València): «Cachap» (Poble de Benimaclet 2017).

2.9.12.5.10. Rosegadors

Ardilla (Alf), *Esquirol*, *l'* (Ald), *Rata*, *-es*, *el/ la/ els* (Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Mas, Qua, Sed, Tor), *Rata*¹¹⁷⁷, *la Tia Maria la* (Cat), *Rata Albellonera* [arβelɔnɛra] (Cat), cf. Guerrero (2020, 8 de gener); *Rateta*, *-es*, *el/ la/ els* (Ald, Alf, Cat, Man, Mas, Pics, Qua, Sil), *Rató*, *-na*, *el/ la* (Alb, Cat), *Ratonet*, *-a*, *el/ la* (Pics), *Ratolí*¹¹⁷⁸, *-na* (Alc, Cat, Qua, Sil), *Talpona*¹¹⁷⁹, *Salvoreta la* (Mas).

2.9.12.5.11. Súids (porcs)

Porc, *Cagalló de* (Man), *Veu de Porc* (Tor), *Garrila* (<*Garrina*, forma femenina de *garrí*, “porc”?) (Sil), cf. Zaragoza Pérez (1991: 256), *Porquet*, *el* (Alc, Man).

---

¹¹⁷⁷ Cf. «la vaqueria de María la Rata [...]» (Valls Bonet 2018: 39).

¹¹⁷⁸ García Osuna (2000: 151) documenta els malnoms *Rata* o *Ratolí* a l’Horta Nord atribuïts a persones «amb les dents prominents i menudes».

¹¹⁷⁹ «Salvoreta la Talpona» (cf. Alcoy Comes 1990: 80). Un talpó és, segons el DNV, un “mamífer rosegador”. També es documenta a Benimaclet (València): «el Talpó» (Poble de Benimaclet 2017).

2.9.12.5.12. *Ursidae*

Orso, -s, *l'els* (Alaq, Alb, Alc, Alf).

2.9.12.6. Parts dels animals

*Coa*¹¹⁸⁰, -eta, Ø/*la* (Alaq, Alb, Ald, Cat, Sil), *Cuernet*¹¹⁸¹ (Pai, Picn), *Malacua* (Pai), cf. Marí Yago (2004: 180); *Pesunya* (< cast. *pezuña*, “peülla”) (Pics), una versió deia que passejava les seues propietats muntat en un cavall blanc (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 91); *Rabot* (Alf), *Rabote* (Pics).

---

¹¹⁸⁰ Navarro Campos (1997: 787 [nota 98]) també el documenta a Montserrat dels Alcalans (la Ribera Alta) en una forma amb plural: «Coes»; «En temps de fam es menjaven les coes de les sardines».

¹¹⁸¹ Veny (2002: 117) observa que alguns castellanismes del valencià com *cuernos* presenten especialitzacions semàntiques, de manera que només s'empren per a fer referència a les banyes dels bous. Per contra, el mot genuí equivalent com *banyes* es mantindria quan hom refereix a les banyes dels caragols.

2.9.13. Arbres, fruita, vegetals i fongs

2.9.13.1. Arbres

Figuera, -es, -etes, la/ (de) les (Mas), *Figuereta* (Alc, Mas, Qua), *Garrofera*, el (Tor), cf. Jimenez Beleña (2015, març 20); *Mansano*¹¹⁸², el (Qua), *Morera*, -es (Alf, Man, Pics, Sil), *Oliveres* (Cat), *Palmera*, -os, la / els (Alf, Man, Picn), *Perera*, -eta, la (Cat, Qua), *Pi roig*, -jos, el/ els (Man), *Pi*, el (Alc), *Pinete* (Alb), *Pino*, -a, el (Man), *Xop*¹¹⁸³, -a, el/ la (Alc, Mas), *Xopera* (Alf).

2.9.13.2. Fruita

Bresquilla, -es [braskíla] (Alb, Cat), *Cirer* (Pai); *Cirera*, -o (Ald, Man, Pai, Tor), a Tor, podria ser pel nom del mateix cognom «*Sirera*», que es documenta al poble entre 1851 i 1950 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 130); a Ald, *Pilar la Cirera* s'anomenava així perquè persones de la seua família tenien les galtes de color roig com les cireres (Navio Solves 2021, octubre 22); també hom hi pot trobar la forma masculinitzada *Cirero*; *Cirereta* (Tor), podria ser també una forma diminutiva del cognom abans referit.

Ciruelo (Alb), *Coco*, -s, el / els (Alaq, Alc, Alf, Pai, Tor), *Codony*, -a Ø/ la (Ald, Cat, Man), a Ald, la persona al·ludida era molt malapta (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 89); *Codonyet* (Beni).

Figa (Ald), a la persona motejada li agradava molt aquesta fruita (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 89); *Figo*, el (Man), *Figuet*, -o, la/ el (Tor), *Figuetes*, la/ les (Ald, Man), *Tres Figes* (Pics), *Freses*, el de/ de les (Picn), *Galló* (Alc), *Ginjola*, la (Ald).

Magraneta (Alb) *Mandarina* (Pai), *Mandarines per Baix* (Pics), *Mangraneta*, el (Man), *Mançana*, el (Alc), *Meló*, el (Cat), *Melón*, -a, Ø/ la (Qua), *Melona* (Alb, Alc, Cat, Man, Sil), *Melones* (Tor).

---

¹¹⁸² Podria ser una variant formal del cognom castellà *Manzano*.

¹¹⁸³ No tenim clar si la forma feminitzada de Massanassa, *la Xopa*, correspon al nom de l'arbre o al del participi del verb *xopa* > *xopada*, "banyada gran" [ʃopá]: «otra carniceria [...] que anteriormente fue de su

Magrano, el (Alf), ja es documenta a finals del s. XVIII: «la Alqueria vulgo del Magráno de Josepha Úsol» (cf. AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 39r); *Oliva* (Xir), *Pera, (la)* (Alb, Beni, Cat, Pics, Sil, Tor); *Pereta* (Alaq, Beni, Alf, Tor), també podria ser en alguns casos el diminutiu del nom propi *Pere*; *Platanito* (Pics), *Pom*¹¹⁸⁴, *el Tio* (Alaq); *Poma* (Ald), *Poma, Tia* (Alf), *Poma, Ricardo de la* (Alaq); *Poma, el de/ la de la* (Picn, Pics), *Pomet* (Man), *Pomo, -s, el/ els* (<*Poma*) (Sed), *Oliveta* (Alc), *Pruna* (Xir), *Rebuscall, la* (Alc), (cf. DNV); *Topso* (<*Thompson*) (Alc), és el nom d'una “varietat de taronja”.

2.9.13.3. Fruita seca

Almendritas, el Tio (Sil), *Avellana, l'* (Alc, Picn), *Cacau, -a, (Tio)* (Alaq, Alb, Ald, Alf, Cat), *Cacauet* (Qua), *Cacauet el Fuster* (Sed), *Castanya, -es, -as, (de)* (Alc, Sil, Tor), *Maní* (Xir), «cacahuete» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 363); *Nelo Nyoc, -a* (Picn), el mot *Nyoc* podria ser una masculinització de *Nyoca*, el qual, segons el DNV, faria referència al conjunt d'«Ametles, avellanes, pinyons, panses i confits que es repartien amb motiu del bateig d'una criatura»; *Pansa, la* (Ald, Pai), *Pansa/ Panseta* (Pics), *Pansó, -na, -ns, el/ els* (Bene, Picn, Sed, Tor), *Tramús, (el Tio)* (Alc, Qua), *Tramusset* (Bene).

Tia Teresa “la Chopa”» (Hervás Pons 2008: 72); «Pepica Olmos “la Xopa”» (Estrela Tena 2014: 94). A Catarroja es documenta en 1800: «Joseph Ferrer Chop» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 87v).

¹¹⁸⁴ Tal vegada és una masculinització de *poma*. Cf. «[...] l'orxateria el tío Pom» (Tarín i López 2013: 55).

2.9.13.4. Tubercles, hortalisses i verdures

a) *Bajoca* (Alc, Picn), *Bajoco* (Tor), *Bajoqueta* (Tor), *Blat* (Man), *Bleda*, *-es*, *la/ les* (Alaq, Alc, Man, Tor), *Bleda, el Coixo* (Qua), *Boniato* (Ald).

b) *Cabeça d'all/ Cabeceta d'alls* (Man), *Cap de Carabassa* (Cat), *Carabassa*, *-eta*, *el/ la* (Alaq, Alb, Alc, Cat, Man, Mis), és possible que en la majoria de casos, si no fa referència a la grandària del cap (cf. DNV, accepció 8), o d'altres¹¹⁸⁵, s'use amb el sentit de «persona molt curta d'enteniment» com a Tavernes Blanques (l'Horta Nord) (cf. Garcia Osuna 1999: 174); *Carabasses* (Pics), l'al·ludit tenia carabasses al balcó del seu habitatge (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 97); *Carlota*, *-o* (Alf), Puchades Pastor (1991: 215) inclou el renom dins del que són “menjars”, per tant seria un sinònim de ‘safanòria’; la forma «Carloto» (Pastor 2016: s/n) en seria una masculinització; *Ceba*, *-es*, *-eta*, *-etes*, *Ø/ el/ les* (Alc), segurament perquè els agradava molt menjar-ne (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92); *Cebeta*, *el (Tio)/ la* (Man, Sil), *Cebolla* (Alb, Cat, Sil), *Cebolleta* (Qua), *Cebollí* (Alc), *Cebollita*, *la* (Beni), *Cebollo* (Alc), *Cebollota*, *la* (Qua), *Sena*, *-o*, *la / el (<Ceba)* (Pai), *Card* (Qua), *Carxofa*, *-eta* (Cat), *Carxofera*¹¹⁸⁶ (Cat), *Carxofilla*, *el* (Pics), *Cigró* (Alc), era «tan menut com un cigró» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92); *Coco*, *-s*, *el/ els* (Alf, Pai, Tor), *Col*, *el Tio* (Alb), *Creïlla*, *el de/ la* (Alaq, Ald, Tor), *Creïlletes* (Pics).

c) *Dacsa*, *-es*, *Ø/ els/ els* (Alaq, Alb, Beni, Xir), *Dacseta*, *-es* (Alb, Beni), *Dàtil*, *el* (Alf, Cat, Sed), *Delanap* (Cat).

d) *Encisam* (Alc).

e) *Fava*, *-es*, *-eta*, *el de/ els* (Pics, Qua, Sed), *Favó* (Man), *Fesol -a*, *-eta*, *(de)* (Ald, Alf, Bene, Cat, Qua, Sil), *Fesolada*, *el* (Qua).

---

¹¹⁸⁵ A Alcàsser el malnom *Carabasseta* es basa en un fet episòdic (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92). A Picassent, el motejat tenia carabasses al balcó del seu habitatge (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 97).

¹¹⁸⁶ A Catarroja es documenta en 1800: «Vicente Raga mayor Carchofera» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 87r).

f) *Garrofa*, -eta (Alaq, Ald, Cat, Man, Pai, Picn), *Garrofi*, -na, Ø/ *la* (Alaq, Alc, Cat, Pics, Xir).

g) *Letxuga* (Alaq), *Lletuga* (Ald).

h) *Moniata*, *la* (Cat, Mas), *Moniatet* (Sil), *Padre Moniato*, *el* (Man).

i) *Nabeta*, *la* (Pics), *Nap*, (de)/ *el/ la del* (Cat, Pics, Qua, Tor).

j) *Quereguilla* (Pai), *Quereilla* (Alb).

k) *Pataca*, -o, -os, *la/ Ø* (Mas, Qua, Sil, Xir), *Pataca*, -queta (Alb, Alc), *Patata*¹¹⁸⁷, (*la*) (Ald, Tor), *Pebrera* (Pai), *Pepino*, -a (Alc), *Pepinero*, *el/ Pepinillos* (Bene), *Pésol* (Alc), *Pesolí* (Xir), *Pimentó*, -na, Ø/ *la* (Ald, Cat), *Pimiento*, *el* (Qua), *Porrina* (Alc, Alb, Man, Tor), a Alc, perquè era el «[...] tipus bord de ceba (*Asphodelus fistulosus*) que es trobava abundantment al camp d'un avantpassat.» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 93); *Porro*, -et, *el* (Alf, Pai, Qua, Xir), *Porros*, *el Tio* (Qua).

l) *Rabanete*, *el* (Xir), *Rabanito* (Alf, Pics), *Rave*, *el Tio* (Ald).

m) *Safanòria* (Cat).

n) *Tomata*, *la/ el (Tio)* (Alb, Ald, Mis, Qua, Sil), *Tomate*, -o, *el* (Alaq, Qua), *Tomateta*, -es, *la de/ els* (Picn), *Tronxo*, *el* (Mas), és la part central d'algunes verdures com l'encisam o la col (Saragossà Alba 2010: 222), i és possible que, com a malnom, haja estat aplicat com a metàfora de persona de poca intel·ligència o curta d'enteniment. Martí Mestre (2006: 534) coincideix amb l'investigador Sanmartín a atribuir-ne aquest sentit metafòric degradant a causa de la manca de moviment de les hortalisses.

---

¹¹⁸⁷ A Aldaia, «Patata, la» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133); a Torrent, «Rafa "patata"» (cf. Carratalà Deval & Sánchez Antúnez 2016: 171).

o) *Xufa*¹¹⁸⁸, *-es, el (Tio)/ la* (Alaq, Man, Mas, Pics, Qua, Sed, Tor, Xir), *Xufeta* (Alc, Alf, Sil), a Alc, era “menudet” (Hernández Mari 2020).

2.9.13.5. Fulles, branques, brots i corfes

*Borró*¹¹⁸⁹, *-na* (Cat), *Burec*¹¹⁹⁰, *-s* (Alb, Beni, Cat), *Caberot*¹¹⁹¹ (Tor), Herreros Moreno (2000: 46-47), tot i advertir que podria ser un derivat pejoratiu de *cabrer*, també esmenta que n’ existeix una variant parònima relacionable com *cabrerot*, «raïm més tardà [...] que queda sense collir en el temps de la verema»; *Canyot*, *-a, Ø/ la* (Mas, Pai, Picn, Xir), *Canya*, *-es, la/ els* (Ald, Tor, Xir), *Canyís* (Alc), *Canyota*¹¹⁹², *-es, els* (Mas, Qua), *Corfes*¹¹⁹³ (Pai), *Corxo* (Alf, Man), *Fullós* (Cat), *Fulleraca*¹¹⁹⁴ (Qua), «fullam sec» (cf. DNV), tal vegada emprat per metonímia en al·lusió a alguna persona que no tenia cura dels seus camps, o com a metàfora de persona relacionable amb alguna cosa de poc valor.

---

¹¹⁸⁸ A Torrent es documenta l’any 1941: «Vicente Soria Garcia. (Chufa).» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1386, Exp. 2, Torrente [Torrent] (1940-1945), f. 156).

¹¹⁸⁹ Es documenta a Catarroja des de 1800: «Antonio Chardi ma. Borró» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 71v); «Joaquin Casañi de la Borróna» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 71v). Actualment, «Han segut presidents de la Comunitat [de Pescadors de Catarroja] entre altres, [...] N’Artur Almarche (“Borró”), [...]» (Raga Ramón 1998: 24-25).

¹¹⁹⁰ Es documenta a Catarroja des de 1800: «Vicente Raga de Vict. Burec» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, 1800, juliol 18, Catarroja, f. 75r). Actualment: «Les primeres trilladores ambulants en donar servici pels sequers de Catarroja foren les de [...], Miquel Ramon “Burec”...» (Raga Ramon 1998: 57); «Burecs» (Valls Bonet 2018: 56).

¹¹⁹¹ També es documenta a Polop (la Marina Baixa): «Angelita *Caberòt*» (cf. Colomina Castanyer 1991: 368).

¹¹⁹² A Almussafes (la Ribera Baixa) se li va atribuir el malnom de *Canyota* a una persona perquè «Era prim i alt com una canya» (Llopis Aranda 2013: 251).

¹¹⁹³ Cf. «8- Enrique Montesa *Corfes*» (Sanz 2007: 97).

¹¹⁹⁴ A Benaguasil (Camp de Túria), tot i desconéixer-ne l’origen, Alonso Durà (2015: 53) assenyala que sol atribuir-se a «personas superficiales y dicharacheras». També es documenta a Callosa d’en Sarrià (la Marina Baixa): «Fulleraca» (cf. Colomina Castanyer 1991: 364).

Junco/ Xunco, el [kúnko] (Man); *Junça*,¹¹⁹⁵ *el Rei de la* (Alc), irònicament atribuït a un segon alcalde de la postguerra perquè tenia els camps desatesos (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 93); *Pelilla*¹¹⁹⁶ (Xir), *Pinassa*¹¹⁹⁷ (Man, Sil), *Pinyes*, (Man), *Pinyones* (Pics, Sil), *Pinyol, -a, -s, (el)/ (la)/ Ø* (Alaq, Alc, Sil, Tor, Xir), *Pinyol d'Alaquàs* (Alaq), *Rabote*¹¹⁹⁸ (Xir), *Rastoll* (Cat), *Segonet* (Alb, Beni, Cat, Sil), *Regalla* (Man), Almela i Vives (1933: 63) defineix aquest mot com: «hojas desprendidas de la leña, que se emplea en el horno, antes de ser introducidas en éste»; *Segono, -s* (Cat), *Suret, -a, el / la* (Alb, Alc), *Suro, -a, -os, el/ la/ els* (Pai).

---

¹¹⁹⁵ *Junça* també es documenta a Benimaclet (València): «Chunsa» (Poble de Benimaclet 2017).

¹¹⁹⁶ Segons Sorribes Santa Maria (1989: 363) «[...] «pelies», la piel de los frutos o tubérculos que se mondan; el que tiene mucho desperdicio».

¹¹⁹⁷ És possible que siga una feminització del cognom *Pinazo*. A Torrent es documenten persones portadores d'aquest cognom entre 1901 i 1950 (Climent Sanfèlix 1996: 123). Garcia Osuna (1999: 173) observa que es documenta la variant formal *Pinasso* a Tavernes Blanques al segle XIX.

¹¹⁹⁸ «- Rabote, de “rabots”, las rasas del racimo sin el grano.» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366).

2.9.13.6. Plantes i herbes

Bri d'Herba (Pai), tal vegada atribuït a una persona molt prima; *Botja/ Botges, la/ les* (Cat, Man, Pai, Tor), *Botgeta* (Pai), *Capoll* (Tor), *Campanillos* (Alc), *Clavellinera* (Alc), *Clavell, -a, -s, Ø/ Ø/ els* (Pai, Picn, Xir), *Coscon*¹¹⁹⁹, *-a, el/ la* (<Coscó ? “coscolla”, DNV) (Pai); *Corretjola* (Ald), *Cotó, -na, -net, el/ la/ el Tio* (Alc, Pics), *Cotonet* (Beni, Pics), *Favera* (Man), *Floretes* (Man), *Garbeta* (Tor), *Gilaga* (<Argilaga) (Beni), *Guindilla* (Ald), *Guixa, -o, -ot, el* (Pai, Sed, Sil), *Guixes [gíses]* (Pai), *Herba* (Cat), *Llavor, -s, Ø/ les* (Man), *Llepassa* (Cat), *Llicsó* (Alc), *Malva* (Alc), *Manseguera, el* (Sed), *Maranta*¹²⁰⁰ (Tor), podria haver estat atribuït en connexió amb una planta herbàcia anomenada així (cf. DNV); *Margalló, (el Tio Quico)* (Man, Qua), *Masiula* (Man), tal vegada és una variant formal de *mansiula*, nom d'una planta arbustiva, de tija enfiladissa (cf. DNV). *Els Masiula* tenien *Botet* de cognom (Gallego Sánchez 2023); *Mirasol* (Sil), cf. «[...] fruites i vegetals: [...] *Mirasol*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); *Monqueli, -na* (Alaq, Mas), *Palla* (Cat), *Palleta, (la)* (Cat, Pics, Xir), *Pallorfa* (Pics), *Pallús, -sa, el/ la* (Alb, Alc, Ald, Beni, Cat, Mas, Mis, Picn, Pics, Qua, Tor), *Panolleta* (Alaq, Pai), *Panolla, -o, -s, la/ el/ els* (Alaq, Man, Pai, Qua, Tor), *Parra, -es, la/ (el de)/ les* (Alc, Ald, Alf, Cat, Mas, Pai, Picn, Pics, Tor, Xir), *Parrà, la* (Cat), *Parra, Miquel de la* (Cat), *Parrala, la* (Pics), *Parrall* (Cat), *Parrals, el de/ els* (Pics), *Parrandol* (Alf, Cat, Mas), *Parrentó, el [parentó]/ [parantó]* (Sil), *Parreta, -es, la/ les* (Cat, Man, Pics, Sil), *Parrilla* (Beni, Cat), *Parró*¹²⁰¹, *-na, el/ la* (Tor, Sed), *Parrorro, el Tio* (Alaq), *Parrusca* (Cat), podria ser una variant formal de *barrusca*, «rapa de raïm» (cf. DNV; Martí Mestre 1994: 204, 220); *Parrull, el Tio* (Qua), *Parrussa* (Sil), *Perejil, el [pron. amb j castellana]* (Qua), *Senill* (Pai), *Tomello* (Alf), “timó” (cf. DNV); *Vinyeros*¹²⁰² (Sed); *Verdolaga* (Alc, Qua), a Alc, era una persona que tenia els «camps i cultius descurats, mal conreats» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 94).

¹¹⁹⁹ «el Tio Agustí “el Coscon”», testimoni de José Maria Rodríguez Pastor, cf. AMHP; *La Coscona*, cf. Sanz (2007: 22).

¹²⁰⁰ Podria ser també una variant formal amb afèresi d'*Amaranta*.

¹²⁰¹ Es documenta pels voltants de principis del segle XIX: «Vite. Tarazona Parro» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, Sedaví (?), circa 1800, f. 9v).

¹²⁰² El DNV considera *vinyer* una variant formal de *vinya*.

2.9.14. Menjars i begudes

2.9.14.1. Menjars

2.9.14.1.1. General: *Bocadillo, el* (Mis), *Berenars* (Cat), *Bicarbonato* (Mas), és possible que el motejat tinguera el costum de prendre aquesta composició de sal àcida¹²⁰³.

2.9.14.1.2. Arròs: *Arròs en Perol* (Pics), li agradava molt aquest menjar (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 61); *Arròs-a-banda, el Tio* (Qua).

2.9.14.1.3. Brioixeria, coques, pastissos

a) Dolç: *Bizcocho, el* (Tor), *Bollo, -a, -s, el/ la/ els* (Alc), *Bollassa, la* (Lloc, Sed), *Bollet, el* (Qua, Sil), *Bunyolet* (Alb), *Casca*¹²⁰⁴ (Alaq, Ald, Sil), *Coca Fina, de* (Cat), «coca feta amb farina fina, oli, sucre i aiguardent» (DNV); *Coca-santa, la* (Tor), *Confit, -s, Ø/ els* (Man), *Confitat* (Man), *Confitat de Sucre* (Cat), *Dolcets* (Alc), *Farinetes* (Tor), *Galleta, -es* (Ald, Man), *Pansa* (Ald, Pai, Pics), *Pasteles* (Pai, Picn), *Pastís* (Qua, Sil), *Pelaiilla, el (Tio)/ la* (Alc, Beni, Pics, Sil, Tor), *Rosegó, -na, el/ la* [rosejó] (Alb, Alf, Sil), *Rosquilla* (Cat, Pics, Sed), *Rosquillo, -a, -s, el/ la/ els* (Alf, Sed), *Sequillo* (Alc), *Torró, -na, -ns, el/ la/ els* (Alb, Bene, Cat, Man, Pai, Qua, Sil, Tor), *Xocolate* (Ald), *Xocolatina* (Man).

b) Salat: *Cocota, -es, Ø/ les* (Tor), tal vegada, feminització de *Cocot*, que és una espècie d'empanada de peix, en forma de mitja lluna, molt salada (Llop i Bayo 1985: 210). Potser és una metonímia per ser-ne la persona motejada venedora ambulat; a Benaguasil (Camp de Túria), Domínguez Vicente (2011: 154) també relaciona el mot “Cocot” amb pastes o aliments que es produeixen als forns; *Rosquilleta* (Ald, Man).

c) Indeterminat: *Coca, -ques, Ø/ (de)/ la Tia/ el/ les* (Alb, Mas, Tor), *Coquetes* (Mas).

---

¹²⁰³ A Ontinyent (la Vall d'Albaida), Sanchis Carbonell (2011: 56) documenta el malnom *Carbonato*, atribuït a una persona perquè primer bevia i després prenia “carbonat”.

¹²⁰⁴ A Aldaia: «*Joaquín Sanchis (Casca)*» (Ajuntament d'Aldaia 2019: 8).

2.9.14.1.4. Condiments, espècies: *Canela* (Qua), *Canella* (Alf), *Pebre, de* (Sil), *Safran* (Alf), *Sucre, la del* (Pics), *Sucro, el* (Picn).

2.9.14.1.5. Elaborats amb carn, vísceres: *Buloc* (<*Bloc*, per anaptixi?) (Tor), *Carn-i-bruto* (Qua), *Mandonguilles* (Qua), *Mondongo*¹²⁰⁵ (Sil), “entranya” (cf. DNV), *Morella* (Alf), *Fetge, -t, -eta* (Sil, Pics, Tor), *Nyítol*¹²⁰⁶ (<*Nyítols*) (Cat), tal vegada el motejat es dedicava a vendre “entraves” o vísceres (cf. DNV, DCVB); *Fetge de Gat* (Man), *Petxuga*¹²⁰⁷ (Pai), *Tripa* (Alb), tal vegada masculinització del mot *Tripa*; *Tripa*¹²⁰⁸ (Alc, Alf, Cat, Mas, Pics), *Calo de Tripa* (Sil), *Xulla, -o, -es, el/ la/ els* (Alc, Ald, Alf, Beni, Cat, Pai, Picn, Sil, Xir).

2.9.14.1.6. Embotits: *Botifarra, -es, el/ la/ els* [botifára] [butifára] (Alb, Man, Pics, Qua, Tor), *Botifarreta, la* (Alaq, Ald), *Botifarró, -s, Ø/ els* [botifaró] [botifáros] (Alf, Bene, Man), *Companatges* (Tor), *Fiambre, la del* (Picn), *Llonga* (Xir), *Llonga*¹²⁰⁹, *Fina la* (Pai), cf. Sanz (2007: 26); *Llonganissa* (Tor), *Paltró* [paltrót] (Tor), *Perniles, la* (Pics), *Tufarra*¹²¹⁰ (<*Botifarra*) (Cat); *Xoriço, -a, el/ la* (Alc, Beni, Man, Qua), *Xoricet* (Qua).

2.9.14.1.7. Greixos animals: *Cansalà* (Alb, Alf, Cat, Pics, Sed, Tor), *Cansalà en Bolxaca/ Butxaca* (Man), *Cotna, la* (Cat), *Cono* (<*Cotna* ?) (Sil), cf. Zaragoza Pérez (1991: 256), podria ser una masculinització de *cotna*, «pell de la cansalada», referit com a metonímia de carnisser (cf. DNV). Desconeixem si alguna persona de la família s’ha dedicat en algun moment a algun negoci relacionat amb la carn. Ens consta que *l’Agüelo Cono*, pare dels *Conos*, regentava una drogueria pels voltant dels anys vint del segle XX (Antich Brocal 2021a: 150).

---

¹²⁰⁵ Segons Pharies (2002: 437), en castellà: «*mondongo* intestinos y panza de las reses, especialmente los del cerdo’ [1599]».

¹²⁰⁶ «Vicente Raga Ñitol» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 76r, f. 90v). El DCVB cita un altre possible significat del mot present als diccionaris Escrig-Ll. i Martí Gadea, que dona a «nyítol el significat de “pulmó”».

¹²⁰⁷ És possible que la motivació del malnom *Petxuga* siga la mateixa o semblant a la del Verger (la Marina Alta): «Son pare té una carnisseria» (Anna Bertomeu & Salort Carpi 1986: 335 [nota 11]).

¹²⁰⁸ Garcia Osuna (1999: 175) considera que una persona motejada a Tavernes Blanques (l’Horta Nord) amb el malnom de “el de les Tripes” era “budeller” d’ofici. Carme Navarro Campos (2000: 523) observa que a Montserrat dels Alcalans (Ribera Alta) *Tripa* era el malnom d’una persona que era carnissera.

¹²⁰⁹ També podria ser una feminització de *Llongo*, un tipus de pa.

¹²¹⁰ Tirach Albentosa (2001: 86) recull un malnom semblant amb el mateix tipus d’afèresi a Finestret (el Conflent): «EN TIFARRÓ (225), désignait ainsi le boudin noir, en abrégéant “botifarró”».

2.9.14.1.8. Derivats de la llet: *Formatge* (Alc), *Mante, el* (<*Mantequilla*) (Alb), *Mantequilla* (Tor), *Melengue, el (Tio)* (Alc, Sil, Xir).

2.9.14.1.9. Tipus de pa: *Llongo, -a, el/ la* (Beni, Pai), *Mig Rotllo* (Alf), *Pa moll/ Pa molla, Ø/ la* (Man), *Pa Tallat* (Pai), *Paiagua* (Tor), *Panblanquer, -o, -a, el/ (Pepa) la* (Alf, Qua, Sed), *Panduro* (Alc, Ald, Pics, Sil), *Panete, el Tio* (Picn), *Panoli* (Cat, Pics, Qua), *Panseco, el Tio* (Sil), *Pansucre*¹²¹¹ (<*pa amb sucre*) (Beni, Pai), *Papa-roscos* (Xir), segons Sorribes Santa Maria (1989: 364), «nombre infantil del pan, “roscos”, aumentativo de roscas.»; *Pataca, -o, -es, -os, Ø/ les/ els* (Alc, Sil), *Pataca/ Pataqueta* (Alc, Xir), *Segonet* (Alb, Beni, Cat, Sil), *Tendre, el* (Alc), hom deia que elaborava un tipus de pa poc fet, poc cuit (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 86).

2.9.14.1.10. Ous: *Huevo, -s* (Pics, Man, Tor), *Mig Ou* (Alc), *Ou, (Pep de) l'/ Ous* (Tor), *Rovell* (Cat).

2.9.14.1.11. Plats de calent: *Bollit, el* (Picn), *Caldo*¹²¹² (Cat), *Caldet* (Tor), *Fesolada, el [fesolá]* (Qua), *Guisaos* (Ald), *Potaje* (Alc, Man), *Sopa, -es la/ les* (Alb, Cat, Man), *Sopeta* (Pics), *Sopo* (Alb).

---

¹²¹¹ Gargallo Gregori (2015) en documenta una variant formal a la Vall d'Uixó (la Plana Baixa) per cacolàlia infantil: «Pansuque (xiquet que no sabia dir pa en sucre i deia pansuque)».

¹²¹² A Catarroja es documenta en 1800: «Joseph Ramon Caldo» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 87r).

2.9.14.2. Pinso animal

Canyamons (<cast. *Cañamón*, “lavor del cànem”) (Ald), *Esquellola* (Alc), *Morret* (Alc), *Quartilla* (Alf).

2.9.14.3. Begudes, líquids

Carajillo, el tio [karaxíko] (Qua), *Cassalla, Ø/ la* (Alaq, Alb, Alc, Mis), *Cassalleta*¹²¹³ (Beni, Cat), *Mestre Cassalla, el* (Bene), *Llimonadetes* [límonaétes] (Cat), *Mig i Pela* (Beni), «així anomenaven la ració de vi amb cacau i tramussos» (cf. Antich Brocal 2021a: 192).

Mistela, -eta (Alc), *Nugolet* (Alb), *Samorra, la* (<*Salmorra*) (Alaq), *Suc* (Man), *Til·la* (Tor), *Tisana, -es* (Man), *Vinagre* (Pai), *Xampaina* (Tor), el DCVB documenta aquest mot a Tortosa i el considera una adaptació del francès *champagne*.

---

¹²¹³ A Catarroja era una persona molt aficionada a beure aquest aiguardent sec (Segarra 2021); “Cazalleta” (Raga Ramon 2000: s/n). A Beniparrell, «Cassalleta... Don Miguel “el capellà”» (CMB 2018: 3).

2.9.15. Indumentària, roba, calcer

2.9.15.1. Genèric: *Roba, el de la* (Sil), *Ropa* (Alc, Cat, Sil), *Pasqualet de les Robes* (Cat), *Ponible, de* (Man), *Ropilla* (Mas, Pics), *Pisany*¹²¹⁴, *-a, el/ la* (Alaq), podria ser una variant formal de *Pisana* (?), un tipus de roba utilitzada en vestits de dona i criatura (cf. DNV).

2.9.15.2. Braços: *Mànegues* (Beni), *Manegotes* (Cat), *Manegueta* (Alf).

2.9.15.3. Cara: *Maixquereta* (Alc), *Mascarilla, -es, Ø/ les* (Alaq, Ald), *Mascarilla, el Tio* (Picn, Tor).

2.9.15.4. Cap: *Barret, -s, de* (Alc, Mas), a Mas, podria ser perquè en portaven un (Raga 2020, agost 30), tal vegada d'algun tipus que resultaria extemporani en el seu moment (Gargallo Gregori 2015); *Barretot* (Cat), *Carota*¹²¹⁵ (Sil), *Catxutxa*¹²¹⁶ (Pai), podria ser un tipus de gorra amb visera (cf. DNV); *Cófiu* (<*Còfia*) (Cat), *Gorra* (Alb, Alc, Cat, Man, Pai), *Gorres* (Cat, Sil), *Gorreta*¹²¹⁷ (Alb, Qua), *Gorrete* (Qua), *Gorrillo, el* (Man), *Xurro Gorra* (Cat), *Mantellina, -eta* (Man, Tor), *Mitra, el* (Beni), *Mocador de Cantó* (Tor), *Mocadors, els* (Bene), *Mocadoret, -a* (Ald), *Mocadorets* [mokawréʃ] (Cat, Sil), *Peluqueta, -es, Ø/ els* (Beni), *Peluco, -a* (Alaq, Mis), *Visera* (Pai).

2.9.15.5. Cintura: *Bolxaques de Ferro* [bolʃákes] (Alc), *Canana, -o, el/ la* (Alb, Alc), *Fotriquera/ Fotriquera*¹²¹⁸ (Pai), cf. Marí Yago (2004: 179); cf. Mirabet Pastor (2004: 48), és possible que siguin variants formals de *Faltriquera*¹²¹⁹ o *faldriquera*, “butxaca” (cf. DCVB), pres del castellà.

2.9.15.6. Coll: *Bufanda* (Qua), *Corbata* (Xir).

---

¹²¹⁴ Cf. «Tereseta Legua Barberà *la Pisaña*» ([QIA] Anònim 2004: 240).

¹²¹⁵ Casanova (1986: 364) documenta una persona motejada *Carota* a Agullent (la Vall d'Albaida) amb el sentit de «molt desvergonyat».

2.9.15.7. Cos: *Brusa* (Cat, Tor), *Brusola*¹²²⁰, *-eta* (<*Brusó*) (Alb, Pai), a Alb, un avantpassat dels motejats solia portar brusó quan anava al camp (Zacarés Fort 2020, agost 14); *Bolxaques de Ferro* (Alc, Cat, Pics), *Butxaques, el Tio* (Sil), *Camisa, -es, -as, Ø/ la* (Alaq, Ald, Man, Pics, Tor), *Camiseta Arteta* (Pics), la persona motejada portava «[...] la camisa alta» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 53); *Camisola*¹²²¹ (Mas, Tor), *Capa, Ø/ el/ la* (Ald, Man, Sed, Tor), *Capa de l'Horta, el Tio* (Bene), *Capeta* (Cat), *Capanegra, (la)* (Tor), *Capot*¹²²² (Alf, Pics, Sed), *Capoton, el* (Cat), *Casaca*,¹²²³ *-ques* (Ald, Cat, Pics, Tor), *Casaqueta* (Cat), *Cossetet* (<*Cosset*) (Man), *Cossets, la dels* (Man), *Gavan, la* (Cat), li regalaren un abric que li venia molt gran quan era menuda, semblava que l'abric caminava sol (Maolleta 2010c); *Jaca*¹²²⁴ (Alb, Alc), *Jopí* [<*Jopetí*] (Alf), *Jupetí* (Cat, Tor), *Levita* (Qua), *Manta, els* (Man), *Manteta* (Tor), *Musclera* (Qua), *Pijama, el Tio del* [pixáma] (Mis), *Roig de Brusa, el* (Tor); *Saco*¹²²⁵, *el* (Alf), podria ser, per metonímia, un «sac o brusa de dona (val.)» (cf. DCVB), que la persona motejada sovint portaria; *Solapo, -a, el/ la* (Man), *Sotana* (Cat), *Tabardo*¹²²⁶ (Cat), *Toquitas*¹²²⁷ (<*toca* ?) (Alaq); *Xaleco* (Cat, Qua), *Xupa* (Cat, Man).

¹²¹⁶ Casanova (2011: 227) assenyala que en aragonés una “cachucha” és un «tipo de sombrero que llevan los danzadores baturros».

¹²¹⁷ A Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*Gorreta* (sempre en duia)» (Sanchis Carbonell 1988: 174).

¹²¹⁸ A Elx (Baix Vinalopó) també es documenta «*Setfaldriquieres*» (Castaño i Garcia 1984: 54).

¹²¹⁹ La síncope *fatriquera* (<*Faltriquera*) es dona en alguns parlars castellans com el de San Juan de la Nava (Àvila). Vegeu: <<http://roble.pntic.mec.es/~jgarci41/hablados.html>> . [Consulta 1-11-2021].

¹²²⁰ A Paiporta podria ser procedir d'un cognom que es documenta al poble veí de Picanya (cf. Vila-Belda Martí 2020: 320).

¹²²¹ A Almassora (la Plana Alta) Bernat & Guardiola (1992: 453) contenen que el malnom “Camisola” va partir de la següent anècdota relacionada amb aquesta peça de roba: «Fugia d'una casa amb la camisa fora».

¹²²² A Picassent podria ser una deformació del cognom *Capdepont*, a partir del segon llinatge de la persona motejada, “Ruiz Capdepont” (cf. Romaguera Belenguer 2017: I, 102).

¹²²³ També es documenta a Benimaclet (València): «*Casaca*» (Poble de Benimaclet 2017).

¹²²⁴ A Atzeneta d'Albaida (la Vall d'Albaida) es documenta una persona motejada així perquè «portava sempre jaca» (cf. Jiménez Martínez 1990: 128).

¹²²⁵ Garcia Perales (1997: 445) també documenta aquest malnom a la Granja de la Costera (la Costera) i observa que és una peça de roba.

¹²²⁶ A Catarroja es documenta l'any 1800: «Vicente Martí Tabardo» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 72v).

¹²²⁷ Cf. «José Aguillar *Toquitas*» ([QIA] Anònim 2004: 261); «José Aguillar *Toquitas*» (Soriano Bessó 2004: 201).

2.9.15.8. Cames: *Basquinya* (Tor), “mena de falda” (cf. DNV), *Camala*, *-o el/ la* (Man), *Meninyaque* (<*mirinyac*) (Cat), *Merinyaque* (<*mirinyac*) (Pics), *Camalet* (Qua), *Camalera*, *Ø/ la* (Ald), *Calça Verda* (Xir), *Calces*, *de [les]* (Man, Picn, Sil), *Calcetí*, *el Mestre* (Sil), *Calzoncillos Avall* (Beni), *Pantaló*, *-ns* (Cat, Pai, Sil, Tor), *Pantalones* (Pai, Qua), *Pololo*¹²²⁸, *-a, el/ la* (Alc), *Alcalde dels Saragüells*, *l'* (Qua), *Saragüells Nets* (Tor), *Sinagua*, *-gües, la/ Ø* (Alaq, Alc), *Sinagüel* (Sil) és possible que siga una variant formal de *Sinagüer* (cf. Zaragoza Pérez 1982: 98).

2.9.15.9. Calcer: *Bota Alta* (Ald), *Botilde* (Cat), *Botino* (Ald), el portador era una persona menuda (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 53); *Botitots* (Alc), *Espardenya* (Qua, Sil), *Mitja-sola*¹²²⁹ (Ald), *Sabata* (Pics), *Sapatos*¹²³⁰ (Alf), *Tacó*, *-na, Ø/ la* (Alb, Alf, Qua, Xir), *Tacones, la* (Pics), cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 53); *Taconet*¹²³¹, *-a, el/ la* (Beni, Mas, Xir); *Xapi*¹²³² (Alc), *Zapatos* (Cat), *Zapatilla*, *-s* (Cat, Mas).

---

¹²²⁸ Domínguez Vicente & Domínguez Benlloc (2014: 2956) consideren que, a Benaguasil, *Pololo* ve d'una onomatopeia.

¹²²⁹ A Atzeneta d'Albaida (la Vall d'Albaida) també es documenta en referència al nom d'un lladre anomenat així: «*Mitja-sola*» (cf. Jiménez Martínez 1990: 130).

¹²³⁰ A Alfafar també existeix l'«Alqueria del Pi o de Sapatos» (Alfatar). Tal vegada el malnom de *Sapatos* pertanyia a l'estatger o resident. Disponible en línia a: <<http://www.ceice.gva.es/web/patrimonio-cultural-y-museos/>> [Consulta: 22 abril 2018].

¹²³¹ Domínguez Vicente & Domínguez Benlloc (2014: 2956) recullen una variant formal amb el sufix *-ico* al poble castellanoparlant de Gàtova (Camp de Túria): «*Taconicos* (G)».

¹²³² És un malnom que es documenta a Alcàsser des de 1895: «176 Dalmau Carmelo *Chapí* [...] 177 Dalmau José *Chapí*» (Hernández Flor 2016: 94). Actualment encara es conserva amb persones portadores del cognom *Dalmau*: «Dalmau Hernández, Salvador *Xapí*» (Simó Rosaleny 2010: 387); «Francisco Dalmau (†) (*Chapí*)» (Ajuntament d'Alcàsser 2001: 54).

2.9.15.10. Tipus/ Material/ Formes de teixits: *Alt del Punt, l'* (Pics), *Borres, els* (Sed), de *borra*¹²³³ ? (cf. Ruiz Monrabal 1985: 128-129); *Costureta, de la* (Alaq), feia costures (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 101); *Filassa, -o, Ø/ la Tia* (Alc, Qua, Tor), *Flocs* (Tor), *Llanes, de* (Man), *Llançol* [λansól] (Man), *Pana, (el)* (Alf, Beni), a Alf, quan anava a treballar solia portar pantalons de pana (Puchades Pastor 1991: 214 [nota 74]); *Pedaç* (Alc), *Pedaços, [la]* (Sil, Xir), a Xir, per portar roba amb molts pedaços (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364); *Randa* (Mas), *Ratllat* (Xir), marcat de ratlles (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364); *Seda, el de la* (Xir), era el propietari d'una fàbrica de seda (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 367); *Talló, -a, el/ la del* (Pics), en referència a un retall o talló de tela fet per la persona portadora (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 129); *Telilla, -es* (Pics), *Trepo, -a*¹²³⁴ (Alb), *Tricot* (Sil), *Veta, -es, el de/ el/ els* (Man, Picn), *Viset* (Tor), potser ha estat atribuït en referència al mot castellà *viso*, folre que va davall d'una tela (cf. Herreros Moreno 2000: 165).

---

¹²³³ Tal vegada emprat com a metonímia de l'ofici de matalafer com al Perelló (Baix Ebre), on un avantpassat «feia matalassos amb una pelussa que deien “borra”» (Martí Mulet 2020: 24).

¹²³⁴ Podria fer referència al teixit que hom coneix com a *tropa*: «Tros de tela de color diferent que es posava com a adorn en els vestits» (cf. DNV).

2.9.16. Marques comercials, noms d'empreses

2.9.16.1. Aliments: *Blusín* (<*Brusa*) (Tor), era el nom d'una marca de xocolate de Torrent creada pel mateix motejat en castellà a partir del seu malnom *Brusa* (cf. Marcilla Oliver 2015: 38); *Danone* (Alb, Mas), a Alb, el motejat va ser gerent d'una empresa distribuïdora d'aquesta marca de productes làctics, per la qual cosa el malnom és una metonímia que es fonamenta en el nom de l'empresa per a la qual treballava; *Malta Sanfor, el/ la de la* (Alc), elaboraven i venien una malta el nom de la qual sorgia de la combinació de les dos síl·labes inicials dels seus cognoms *Sangerman* i *Fortuny*; *Mantecober, la Tia* (Cat), per homonimització formal amb l'ofici de *Mantecadera*, el qual era l'altre malnom que tenia per dedicar-se a la venda de gelats de crema (Segarra 2021); *Mantecober* era una marca catalana de mantega de cacau similar a la *Nocilla* o la *Nutella*; *Paler, el* (Tor), era el nom d'una marca de xocolate propietat de José Rius Ríos, tret a partir del malnom familiar (cf. Marcilla Oliver 2015: 38); *Rinya* (Alb), era el malnom d'una família de lleters, que ha esdevingut el nom d'una empresa de formatges que a hores d'ara regenten els descendents; *Vijosa* (Picn), era la marca de fruita amb què comercialitzaven els motejats (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 159).

2.9.16.2. Empreses d'assegurances: *Caso, el del* (<*Ocaso*) (Pics) i *Finisterre* (Man) eren persones que es dedicaven professionalment a gestionar assegurances associades als decessos, les quals, per metonímia, esdevenien els seus renoms perquè eren les marques de les empreses amb què treballaven, tot i que també podria ser que en foren d'altres, ja que hom solia referir a aquestes per ser-ne unes de les més conegudes. Aquesta mena d'assegurances s'anomenava popularment en alguns pobles *el Rascaiú*, mot que també ha estat l'origen de malnoms com el de *la Rascaiuna*¹²³⁵ del Verger (la Marina Alta) (Anna Bertomeu & Salort Carpi 1986: 335).

2.9.16.3. Empreses elèctriques: *Pardala, la* (Alaq), era el nom popular d'una empresa elèctrica d'Alaquàs «[...] perquè un dels [seus] socis era *el tio Pardala*.» (Tarín i López 1997: 93).

2.9.16.4. Empreses de ceràmica: *Egípcia*¹²³⁶, *l'* (Man).

2.9.16.5. Productes de neteja/ higiene: *Mister Próper* (Ald), era la imatge del personatge d'un marca nord-americana de productes de neteja anomenada originalment *Mr. Clean* als Estats Units, i que a Espanya es comercialitzà com a *Mister Próper*, encara que després es canvià pel nom de *Don Limpio*; representa un home musculós i calb, per la qual cosa se solia atribuir a persones pelades, que no tenien cabell; *Poms, la* (<*Pond's*) (Alc).

---

¹²³⁵ «S'encarregava de cobrar el "rascaiú"» (Anna Bertomeu & Salort Carpi 1986: 335 [nota 14]). Tal vegada aquest origen popular parteix d'una cançó anomenada així la tornada de la qual diu: "Rascayú cuando mueras ¿qué harás tú?". A Pego (la Marina Alta) també es documenta: «Home que cobrava el "rascaiú" (pagament de les despeses de defunció de bestreta)» (Sendra Pérez & Comendador Duran 1991: 226 [nota 17]).

¹²³⁶ Atribuït a un dels amos d'una fàbrica de ceràmica anomenada *La Egípcia*, que també és el nom d'un tipus de pasta ceràmica de color turquesa. Aquesta empresa tenia diversos amos (Gallego Sánchez 2023).

2.9.16.6. Roba: *Jupi, el [xúpi]* (<*Júpiter*) (Alc), un dia li ho van traure a l'escola perquè portava una camiseta que mostrava publicitat d'una marca de piles anomenada "Júpiter" (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 111).

2.9.16.7. Vehicles: *Bultaco* (Pai), *Mitxelí* (Sil), *Peugeot, el del* (Pics).

2.9.17. Personatges

2.9.17.1. Art: *Dalí* (Alf), *Sorolla* (Alc), un avantpassat era pintor de parets, i ell mateix deia que pintava molt bé. Hom li deia irònicament: «Tu seràs Sorolla!» (Simó Ramírez 2022). Afegim ací, tot i no ser pròpiament un personatge, un renom que representa un estil artístic o cultural: *Modernistes, les* (Man).

2.9.17.2. Bíblics: *Barrabàs* (Alb, Mis, Pics, Xir), *Buen Ladrón, el* (Pai, Qua), *Dimoni, el* (Cat, Sil), *el Dimoni Coix* (Pics), *Judas* (Alaq), *Judes* (Man), *Matusa, el* (<*Matusalem*) (Alc), *Samaritano, -a, el/la* (Alf), *Samsó* (Alc), *Satanàs* (Pics), *Zabul* (Alb), *Zabulon* (Alb).

2.9.17.3. Esportistes

2.9.17.3.1. Atletes: Fausto Albiol, *Fausto* (Alb); Gabino Garcia, *Gabino* (Sed), cf. Ruiz Monrabal (2008: 472); Juan Marí, *el Llana* (Alb); Manel Torres *Botacadires* (Cat); Ramon Ramon *Pipa* (Cat).

2.9.17.3.2. Automobilistes: *Fangio* (Cat).

2.9.17.3.3. Motociclistes: *Xampi* Herreros (<*Champion*, “campió”) (Tor), segons Lopez Sanchez (2014, juny 11), quan començà a anar en motos de “gent motera” l’anomenaven “Xampi”, i li prometeren que, si algun dia aconseguia ser campió, l’anomenarien *Xampion* (<ang. *Champion*).

2.9.17.3.4. Boxejadors

Josep Chilet, *Bresquilla*¹²³⁷ (Cat); Federico Carbonell, *Colom* (Sil), heretà el malnom del seu pare; *Kid Palau* (Sil); Baltasar Berenguer, *Sang-xili* (Tor), va ser campió mundial del seu pes en la dècada dels anys 30 del segle XX (cf. Antich Brocal 2009: 38); Eduardo Saragossà, *el Pollet o el Mollet de Silla* (Sil) (cf. Agulló 2008: 23); segons Antich Brocal (2009: 36), el malnom del *Pollet* era, en el seu cas, un diminutiu de “Pollo”, aplicat amb el sentit de “guapo, templat”, perquè tenia un caràcter «simpàtic, extravertit, desimbolt i [era] molt estimat per les dones per la seua arrogància natural»; Antonio Folgado, *el Tigre de Manises* (Man), *Tigre d’Aldaia, el* (Ald), Francisco (*Floreal*) *Romaguera* (Alc, Sil); Ismael Sandemetro, *el Gallo*¹²³⁸ (Cat); *Uscudumet*¹²³⁹ (Man), *Virgilio el Tigre* (Xir); *Los Tres Mosqueteros*, era el malnom col·lectiu dels boxejadors valencians *Beltran*, Antonio Folgado, *el Tigre de Manises* (Man) i Eduardo Saragossà, *el Pollet* (Sil).

2.9.17.3.5. Ciclistes

Barrútia (Alc); Angelino Soler, *Cuquello* (Alc); *Bartali* (Alf), solien dir-li: «vas més que Bartali» (cf. Puchades Pastor 1991: 213 [nota 53]).

Coppi (Cat, Man, Pai), entenem que en els pobles on l’hem documentat, ha estat emprat en referència al ciclista italià Fausto Coppi¹²⁴⁰ (1919-1960). En concret, la connexió del motejat de Catarroja amb aquest corredor procedeix de l’afició que aquesta persona tenia per passejar en bicicleta (cf. Raga Ramon 1999: s/n).

---

¹²³⁷ «Josep Chilet “Bresquilla” fon campeo d’Espanya d’aficionats en Pes Mosca, [...]» (Raga Ramón 1999: s/n).

¹²³⁸ Cf. «Izq. Ismael Sandemetro, Campeón de Levante 1942» (Ajuntament de Catarroja 1999: 199).

¹²³⁹ Segurament en al·lusió al boxejador basc Paulino Uzkudun.

¹²⁴⁰ “Coppi” també es documenta a Almussafes (la Ribera Baixa): «Li agradava molt el ciclisme i aleshores hi havia un corredor famós que es deia Fausto Coppi» (Llopis Aranda 2013: 252). A Alfarrasí (la Vall d’Albaida) Garcia Perales (1998: 133) també l’enregistra: «*Copi* [kòpi]: per un corredor de Bicicletes».

Galan (Picn); *Nene, el* (Picn), era un «ciclista molt jove» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 141); *Saita*¹²⁴¹ (Sil), *Tarzan Sáez* (nascut a Utiel, però va residir a Qua i Xir) (Qua, Xir), *Trueba* (Alc), hom comparava el motejat amb el ciclista càntabre Fermín Trueba (1915-2007) per ser un “bon ciclista amateur” (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 103); Vicent Benito, *Motoret* (Pai).

A Picassent, tot i no ser exactament el malnom de cap ciclista cèlebre, se li va atribuir el malnom del *Vueltas* a una persona que practicava aquest esport (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130).

2.9.17.3.6. Futbolistes

Josep Antoni Portalés, *l'Arquitecte* (Cat), li'l posaren els aficionats del seu equip «per sa forma de jugar» (cf. Raga Ramon 1999: s/n); entenem que ocuparia una ocupació al mig del camp, des d'on organitzaria i distribuiria el joc del seu equip; *Boqueron* (Alc), malnom atribuït a una persona per ser seguidora de l'*Espanyol* de Barcelona i tenir de nom Esteban, com un futbolista d'aquest equip dels anys 90 del segle XX (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 103); el futbolista en qüestió, anomenat Esteban Vigo Benítez, era natural de Màlaga, per tant l'aladroc (<cast. *Boquerón*), com a peix típic de la gastronomia d'aquella part d'Andalusia, és habitualment emprat com a deotopònim o gentilici de persones que procedeixen d'aquell indret; *Buqué*¹²⁴² (Pics).

---

¹²⁴¹ El seu nom era Albert Zaragozaà Peris i va ser campió «en totes les competicions de les rodalies» (cf. Antich Brocal 2007: 187).

¹²⁴² El motejat s'anomenava «Vicente Sória “Buque”» (Ajuntament de Picassent 2014: 12-13). Segurament en referència al cognom del migcampista català del València CF dels anys 50 del segle XX Enrique Buqué Rojals (1927-1998). A Atzeneta d'Albaida (la Vall d'Albaida) també es documenta: «*Buque* (jugador de futbol)» (cf. Jiménez Martínez 1990: 130).

Cabello (Sil), era el cognom d'un jugador del València natural de Silla; *Campanal* (Alc), l'al·ludit era seguidor i admirador del Sevilla, i, en especial, d'un dels seus jugadors anomenat Marcelino Guillermo González del Río, *Campanal* (1912-1984), que era el nom del llogaret asturià d'on procedia el seu pare (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 103; Martínez Patón, s. d.); *Causio*¹²⁴³ (Man); *Figüero, el* (Alb), cf. Verdeguer Escibà (1991: 140); *Gaire, el* (Pai), *Garrinxa, el* (Pai), *Guillot* (Ald), era el cognom d'un jugador del València dels anys 60 natural d'Aldaia anomenat Vicent Guillot (1941).

Lecue (Alaq), per jugar en la mateixa posició que un futbolista basc anomenat Simón Lecue Andrade (1912-1984) (cf. Tarín López 2017: 93); *Marculeta* (Alf), el motejat jugava al futbol com un futbolista basc anomenat Martín Marculeta (1907-1984) (cf. Puchades Pastor 1991: 213 [nota 56]).

Nelot (Alf), *Picolo, -a, el/ la* (<*Picolín*) (Alc), s'assemblava a un jugador del València dels anys 30 del segle XX anomenat Valentín Reig *Picolín* (Russafa 1907-1979) (Torres Moret 2021). A aquest jugador el motejaren així perquè era baixet d'alçada (cf. Hernández Perpiñá 2006).

Pontoni (<*Alapont*) (Cat), per la similitud (homonímia formal) del cognom d'un jugador argentí d'origen italià, *Pontoni*, amb el del mateix al·ludit, *Alapont* (cf. Raga Ramon 1999: s/n); *Popó* (Mis), era el malnom del mislater José¹²⁴⁴ Muñoz, que va arribar a jugar en el Llevant U.D. (cf. Mañas Borrás 2010d: 15); *Valdano, -a, Ø/ la* (Alc), perquè físicament el motejat s'assemblava molt a l'exfutbolista i exentrenador argentí Jorge Valdano; *Wilkes*¹²⁴⁵ (Alc), s'aplicava a gent dribladora o regatejadora (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 103; cf. Hernández Marí 2020).

---

¹²⁴³ Podria fer referència al cognom d'un jugador de futbol italià dels anys 60 als 80 del segle XX anomenat Franco Causio (1949).

¹²⁴⁴ L'article menciona erròniament el nom de *Juan*, però ho esmena en un article posterior: «en la página 15 cuando nos referíamos al veterano Popó le dimos el nombre de Juan, cuando su nombre correcto era José» (Mañas Borrás 2010b: 16).

¹²⁴⁵ Hernández Marí (2020) conta que, donada la popularitat d'aquest futbolista durant els anys 50 del segle XX, al 90% dels gossos que els llauradors tenien per a anar al camp se'ls anomenava *Wilkes*.

2.9.17.3.7. Jugadors de pilota valenciana de l'Horta Sud

La llista seria inesgotable. D'entre la multitud de practicants d'aquesta modalitat esportiva a la comarca podríem mencionar jugadors com: *Allero, Pepe l'* (Pics), *Barbericos, els germans* (Sed), *Bargues, els germans* (Bene), *Juanín Birla* (Alc), *Bessó, el* (Pics), *Casineró, Paco el* (Xir), *Coixinera, Ernesto* (Alb), José María, *el Corder* (Bene), *Creu, Paco de la* (Alc), *Felício, el* (Lloc), *Franceset, el* (Pics).

Gelat, -da, el/la (Cat), *Golfet, el* (Pai), *Gorra, Pepe de* (Pics), *Llarg, el* (Qua), jugador del segle XIX (Agulló 2008: 21); Gregorio Rius, *el Paler de Torrent* (Tor), jugador del segle XIX (Agulló 2008: 20); *Limonero de Catarroja, el* (Cat), jugador del segle XIX (Agulló 2008: 19); *Manon, Paco* (Pai); *Medina* (Mas), *Mitra, Toni el* (Beni), *Molló*¹²⁴⁶ (Cat), *Mústio*¹²⁴⁷, *el* (Alaq); *Natàlio* (Tor), era el nom d'un jugador dels anys 80 del segle XX que va adoptar el prenom del seu pare, ja que el seu veritable nom era Juan Antonio Zamora¹²⁴⁸ (Valero 2018); *Obreret, l'* (Sil), *Pandilla* (Mas), *Parròquia*¹²⁴⁹ (Alf); *Peiró* (Bene); *Punter, Nelo el* (Pai, Picn); *Serengue, el* (Pics); *Sério, el* (Pai); *Tiroi*¹²⁵⁰ (Tor); *Tirri* (Sil), *Vilero, el* (Pics); *Xato de Batisto, el* (Alf); *Xiquet de Quart, el* (Qua); *Xumbo* (Tor); *Xurren, el* (Mis); *Surdo, el* (Tor), etc.

---

¹²⁴⁶ «Molló (Batiste Muñoz Garcia)» (Monforte Casañ 2015: 290).

¹²⁴⁷ També se'l coneix pel cognom de *Cervera*.

¹²⁴⁸ Era natural de Tarazona de la Mancha (Albacete), però es traslladà a Torrent als vuit anys (Durà 2016).

¹²⁴⁹ Era «El tio José Parròquia (José del Milagro Sales)» (Monforte Casañ 2015: 228).

¹²⁵⁰ Alonso Durà (2015: 103) també documenta el malnom de *Tiroi* a Benaguasil (Camp de Túria), i observa que el motejat d'aquest poble era seguidor del jugador de pilota torrentí. Aquest investigador suggereix que el malnom pot haver estat aplicat per ser «un jugador con la pegada muy fuerte».

2.9.17.3.8. Llançadors de colom a braç

En l'esport del tir de colom, són les persones encarregades de llançar els coloms a l'aire amb l'habilitat suficient perquè el tirador d'escopeta no encerte tocar l'ocell en qüestió, de manera que s'hi produeix una disputa entre el llançador i el tirador. En paraules de Mañas Borrás (2010c: 13), el qual atribueix els llançadors l'apel·latiu de “colombaires”, «su mérito estribaba en hacer que el tirador fallara el máximo de tiros».

Quant a persones que reeixiren en la pràctica d'aquesta activitat esportiva, podríem destacar la figura de José Alcayna, *el Reiet* (Alc), que esdevingué llançador de coloms del rei Alfons XIII, gran aficionat a aquest esport (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 74). A Mislata, segons Mañas Borrás (2010c: 13), també sobreixiren com a bons llançadors, Luís Martínez, *el Campanero* (Mis) i José Balbastre, *el Xurro* (Mis).

2.9.17.4. Ficció/ Espectacles

En aquest apartat inclourem en la secció corresponent els malnoms que justifiquen un major grau de popularitat del personatge. Per exemple, en el cas de *Sandokan*, protagonista d'algunes novel·les d'aventures d'Emilio Salgari, el malnom pot haver estat motivat més probablement per l'adaptació d'aquestes novel·les a la sèrie de televisió protagonitzada per l'actor indi Kabir Bedi (anys 70 del segle XX) que per les pròpies novel·les. De la mateixa manera, el personatge de *Sangonera* és segurament més recordat per la sèrie de TV anomenada *Cañas y Barro* que per la novel·la homònima de Blasco Ibáñez. Casos semblants poden ser *Blancanieves*, *Dràcula*, *Frankenstein*, *Manon* o *Pinotxo*. Sobre aquesta qüestió, l'investigador Moreu-Rey (1981: 92), a propòsit d'un cas com el d'una persona motejada *el Nerón* a Torredembarra (el Tarragonès), ja adverteix que el motiu no vindria fonamentat «per ciència clàssica», és a dir, per un coneixement cultural o històric del món, «sinó per influència del cinema».

2.9.17.4.1. Actors de l'Horta Sud: *Nete* [< *Professor Netetof*] (Xir), era un actor xiriveller que «destacà realitzant creacions de màgia, on s'anunciava com “el professor Netetof” i entretenia al descans de les funcions de teatre» (cf. Camps i Paricio; Blasco i Ortí 1992: 20 [Nota 18]); Júlia Raga, *la Misina* (Cat), va ser una destacada actriu catarroquina que emigrà a Amèrica (Monforte Soler 1999: I, 268); Vicent Carbonell, *Cabota* (Sil), va crear dos companyies de teatre d'aficionats, una infantil i una altra de gent adulta (cf. Antich Brocal 2007: 40); Vicent Carbonell Morant, *Caboteta* (Sil), era fill de l'anterior (cf. Antich Brocal 2007: 40); *Canto*, *Antonio el* (Alb), era un artista còmic d'Albal dels anys 30 del segle XX que feia teatre en valencià (cf. Verdeguer Escribà 2003/ 2004: 30).

Juliet el Barber (Bene), tot i ser barber de professió, va ser un actor aficionat de sainets i representacions de caire còmic. També contava acudits o feia jocs de prestidigitació. Actuava en companyia de la seua parella artística Antonio Casañ *el Presumit* (Bene), que professionalment era fuster boter. Les funcions d'aquests dos personatges delectaren amb gràcia i bon humor els benetussers de les primeres dècades del segle XX (cf. Ricart Bonillo 1976: 85-86). Una altre actor conegut com a *Juano el Barber* va ser popular a Xirivella durant la primera dècada del segle XX (cf. Camps i Paricio; Blasco i Ortí 1992: 33).

Podríem afegir ací també un actor maniser com *Pepe Sancho* (Man), com era conegut a tot l'estat, tot i que el seu primer cognom era *Asunción*. Aquest actor va esdevenir popular per representar el paper de *l'Estudiant* en una sèrie de bandolers produïda per Televisió Espanyola a finals dels anys 70 del segle XX que s'anomenava *Curro Jiménez*.

2.9.17.4.2. Actors de fama internacional: *Alfredo Mayo* (Tor), el motejat s'anomenava Alfredo Blanes; *Elizabeth Taylor* (Cat), era una dona molt guapa, d'ulls violeta (Segarra 2021); *Gari*¹²⁵¹ (Alc), s'assemblava a l'actor Cary Grant; *Còper* (<*Cooper* ?) (Man).

---

¹²⁵¹ El "Gari" de Lloc Nou d'en Fenollet (la Costera) «es pensava que era Gary Cooper» (cf. Garcia Perales (1997: 452). A Almussafes (la Ribera Baixa) «S'assemblava a l'actor Gary Cooper» (Llopis Aranda 2013: 254).

2.9.17.4.3. Personatges de ficció, cinema, televisió: *Bosley* (Alc), en referència a un personatge de la sèrie nord-americana dels anys 70 del segle XX anomenada *Charlie's Angels (els Àngels de Charlie)* perquè en deien que se li assemblava; *Caballorayo* (Sil), era el nom a Espanya del cavall de Tom Mix, un dels primers actors de cinema *western* estatunidenc; *Cantinflas*¹²⁵², *-es* (Cat, Man), *Clarence* (Man), era el nom d'un lleó estràbic protagonista d'una pel·lícula dels anys 60 del segle XX; atribuït a una persona per patir un defecte a la vista; *Colombo* (Pics), *Fugitivo*¹²⁵³, *el* (Beni), *Fu-Manxú* (Cat), *King-Kong* (Alf), *Morley* (Pics), *Pasta*¹²⁵⁴, *el* (<*Miss Prysselius*>), deformació del nom d'un personatge de la sèrie *Pippi Långstrump (Pippi Calcesllargues)*, *Rambo* (Ald), *Rebeco*, *el* (<*Rebeca*>) (Alf), *Sandokan* (Alc), *Tarzan, -a, -et* (Alc, Ald), *Tarzan d'Alfatar* (Alf), *Tarzan Sáez* (Xir), *Xarlot* (Alc, Man, Qua, Tor).

2.9.17.4.4. Còmics, dibuixos animats, mascotes, ninos: *Bocanegra* (Tor), «possiblement del nom del personatge d'un còmic» (cf. Herreros Moreno 2000: 39); *Botilde* (Cat), va ser la mascota en forma de bota d'un programa de TVE anomenat "Un, Dos, Tres" entre els anys 1983 i 1984. Se li va atribuir irònicament a una dona que tenia una cama més curta que l'altra i que portava una sabata amb una sola molt més gran (Segarra 2021). *Carpanta* (Beni), *Coco* (<*Supercoco*>) (Alc), *Cocoliso* (Pics, Xir), *Coiole*, *el* (Pics).

---

¹²⁵² Era el malnom del pare de l'humorista Paco Arévalo, catarrogi d'adopció: «Arevalo "Cantinflas"» (Raga Ramon 2000: s/n).

¹²⁵³ Cf. «Fugitivo/ El ... [...]» (CMB 2018: 5); Deu referir a un personatge de ficció d'una sèrie de televisió nord-americana anomenat Dr. Richard Kimble, un metge acusat injustament d'haver assassinat la seua dona, i que escapa del corredor de la mort quan anaven a executar-lo.

¹²⁵⁴ Perquè a l'escola li deien que s'assemblava a la senyoreta *Prysselius*, personatge de la sèrie infantil sueca dels anys 70 i 80 *Pippi Långstrump*. A partir del nom d'aquest personatge, hom va crear aquesta forma apocopada (*Prysselius*> *Pasta*).

Maguila (Ald), *Naranjito, el* (Alc), era menut i ros com aquesta mascota del mundial de futbol d'Espanya de l'any 1982 (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 104); *Navajo* (Alc), portava els cabells llargs fins els muscles com un personatge d'uns còmics francesos dels anys 60 del segle XX anomenats *Fort Navajo* (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 104); *Petete*¹²⁵⁵ (Alc), persona de baixa alçada (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 105); *Piolí* (Sil), *Picapiedra* (Pics), *el Pitu* (<*Pitufo*, "barrufet") (Alc), *Popeie*¹²⁵⁶ (<ang. *Popeye*) (Alc, Alb), *Risitas* (Alc, Beni, Qua), *Tintín* (Alf), *Virki, el* (<*Virkiki*) (Alc), en referència a un ninotet semblant a una moneda anomenat així (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 106).

2.9.17.4.5. Literatura: *Blancanieves* (Alf), *Cagaseno, el* (Alf, Sed), *Dràcula*¹²⁵⁷ (Man), *Frankenstein* (Man), *Manon* (Pai), *Pinotxo* (Alc, Ald), *Rocamboles* (Alc), *Sangonera* (Pics), *Sietenanitos* (Sil), *Voltaire* (Alb), a un avantpassat li agradava molt llegir llibres d'aquest escriptor i filòsof francès¹²⁵⁸ del s. XVIII, aleshores va tractar de posar-li el nom d'aquest erudit a un fill, però com això no era possible en aquell temps, oficialment el batejaren finalment com a Rafael. Tot i els impediments legals per posar-li *Voltaire* al xiquet, el pare va continuar anomenant-lo *Voltaire* igualment, per la qual cosa el nom d'aquest personatge se li quedà de malnom al fill d'aquesta persona i als seus descendents (Fernandez Vila 2021, maig 31).

---

¹²⁵⁵ A Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*Petete* (el comparaven amb eixe personatge televisiu);» (Sanchis Carbonell 1988: 175).

¹²⁵⁶ A Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*Popeie* (el comparaven amb eixe personatge televisiu);» (Sanchis Carbonell 1988: 175).

¹²⁵⁷ Casanova (1986: 364) documenta una persona motejada *Dràcula* a Agullent (la Vall d'Albaida) amb el sentit de «molt lleig».

¹²⁵⁸ Voltaire era el pseudònim de François-Marie Arouet.

2.9.17.4.6. Pallassos: *Garrín* [<*Garrick* ?] (Pics).

2.9.17.5. Exploradors: *Colon* [*cat.* Colom] (Tor).

2.9.17.6. Inventors: *Marconi* (Tor).

2.9.17.7. Militars

2.9.17.7.1. Militars de l'estat espanyol, segle XIX: *Arolas* (Sil), *Cabalote* (Sil), *Micalet el de Cabrera* (Man), *Cucala* (Qua, Tor).

2.9.17.7.2. Militars de l'estat espanyol, segle XX: *el Caudillo*¹²⁵⁹ (Ald, Mas, Tor), *el General Rossaleny* (Sil).

2.9.17.7.3. Militars d'altres estats: *Macàrtur* (Alaq), *Napoleon* (Sil), *Suchet* (Tor).

---

¹²⁵⁹ Casanova (1986: 364) també recull un *Caudillo* a Agullent (la Vall d'Albaida) amb el sentit de «simpatitzant de Franco».

2.9.17.8. Músics/ Balladors

2.9.17.8.1. Cantants

2.9.17.8.1.1. Estil indeterminat: *Americano Feo, l'* (Alc).

2.9.17.8.1.2. *Boleros*: *Matxi*¹²⁶⁰ (<*Machín*) (Cat), *Matxín*¹²⁶¹ (Alc, Sil), *la Tia Matxina* (Pics).

---

¹²⁶⁰ «Machí, tot i ser molt pobre, era una persona de gran enginy i amb molta facilitat componia cobletes o versos de qualsevol cosa com la del Veterano o la del draper.» (Valls Bonet 2018: 54).

¹²⁶¹ En referència al cantant cubà Antonio Machín. Gargallo Gregori (2015) documenta el mateix malnom a la Vall d'Uixó (la Plana Baixa): «Machín o Machinet (Perquè cantava al Teatre Calderón cançons d'Antonio Machín».

2.9.17.8.1.3. *Copla*: *Molina* (Pai), solia cantar habitualment cançons d'Antonio Molina quan caminava pels carrers de Paiporta, i l'imitava molt bé (Perez Tel 2018, octubre 9); *Morena*¹²⁶², *la* (Sil), *Penyueta, la* (Tor), era el cognom d'una cantant murciana establida a Torrent; *Pitiua, la* (Alc).

2.9.17.8.1.4. *Flamenc*: *Andalús, l'* (Alc), el motejat portava un mocador al coll quan cantava flamenc, i hom deia que semblava un andalús (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 57); *Antellano, el Tio Antonio l'* (Cat), *Cestero*¹²⁶³, *Victor el* (Cat), *Faïco*¹²⁶⁴ (<*Francisco*) (Man), *Faraon*¹²⁶⁵ (Alf, Man), *Ninyo de la Hierba*¹²⁶⁶, *el* (Cat), era un aficionat al cant flamenc de Catarroja; de professió era herbasser (Segarra 2021); *Tabaler*¹²⁶⁷, *Vicent el* (Pics); *Xarà*,¹²⁶⁸ *Antonio* (Cat), *Xorrita*,¹²⁶⁹ *Marino el* (Cat).

---

¹²⁶² Era el malnom artístic de Carmen Navarro Lahoz (Silla 1934- València 2016), una cantant de copla de Silla que triomfà en Llatinoamèrica en els anys 50 i 60 del segle XX (Antich Brocal 2019: 266).

¹²⁶³ Cf. «Victor el Sestero» (Hernández Xulvi 1995: 11).

¹²⁶⁴ És possible que haja estat atribuït en relació amb el ballador i cantador de flamenc, Francisco Manzano Heredia, *Faïco* (1932-1993) (cf. Ríos Ruíz 2021), o a un altre ballador anterior anomenat també així, que va nàixer Sevilla a finals del XIX i el nom complet del qual era Francisco Mendoza Ríos (1880-1938) (cf. Cuesta Mellado & Muriel Cegarra 2021). Casanova (1986: 365) documenta una persona motejada *Faica* a Agullent (la Vall d'Albaida) perquè «sa mare es deia Francisca i ell li deia».

¹²⁶⁵ Tal vegada són masculinitzacions fetes en referència al malnom de la cantant Lola Flores, *la Faraona*, que a Benaguasil (Camp de Túria) se li va atribuir a una dona d'un bar de cabells negres que tenia un caràcter «desenfadado y autoritario» com el de la referida artista (cf. Alonso Durà 2015: 50).

¹²⁶⁶ S'anomenava José Ferrer Bort, i procedia del barri del Raval de Catarroja (Raga Ramon 1995: s/n); cf. «Niño de la Hierba» (Hernández Xulvi 1995: 11).

¹²⁶⁷ És un aficionat al flamenc de Picassent que solia amenitzar algunes nits o els cap de setmana els clients del restaurant que tenia a Alcàsser amb cançons d'aquest gènere musical. «El cantador local [de Picassent] Vicente Romaguera, “El Tabaler”, [...]» (Lerma Serra 1998: 287).

¹²⁶⁸ Era, junt al *Tio Antonio l'Antellano*, un dels *cantaors* de flamenc que acollia *el Bar Chiqui* de Catarroja: “Chara” (Raga Ramon 2000: s/n). Cf. «Antonio Charà» (Hernández Xulvi 1995: 11).

¹²⁶⁹ Cf. «Marino el Xorrita» (Hernández Xulvi 1995: 11).

2.9.17.8.1.5. Lírica

Alguns dels motejats destacaven a l'hora de tractar de fer imitacions del cant de grans tenors, i sovint eren animats a improvisar peces a llocs coneguts dels pobles, més bé per fer-ne befa o burla, ja que desafinaven fins a provocar la hilaritat entre la concurrència. Són els casos de *Fleta*¹²⁷⁰ *el Cantador* de Benetússer i *el Gran Pepot* de Massanassa.

Fleta el Cantador (Bene), era un personatge popular del Benetússer de principis del XX, que no era natural del poble, però que freqüentava per les nits l'*Ateneu* de Favara, on solien convidar-lo a orxata o gelat de crema perquè es llançara a interpretar alguna peça d'algun tenor conegut, sobretot l'*Aiaiai* de Miguel Fleta. Desgraciadament, mentre cantava, solia rebre al rostre de part dels assistents algun que altre objecte, sobretot el que es coneixia com una "drapada" [drapá], és a dir, un drap banyat. Aquesta desafortunada broma desencadenava rialles entre els espectadors, les d'ell mateix incloses, ja que sembla que no s'ho prenia malament i ho acceptava de bon humor¹²⁷¹ (Ricart Bonillo 1976: 83-84).

L'investigador Buades i Ripoll (2007: 105) també inclou aquest renom en el seu corpus de malnoms de l'Horta d'Alacant, i n'explica el motiu: un pare, un dia, arran de l'èxit del tenor Miguel Fleta, en sentir cantar el seu fill, va dir: «Xe, si el meu fill pareix que siga *Fleta!*». Unes altres persones motejades *Fleta* (Cat, Pai) també es troben documentades a Catarroja i a Paiporta, suposadament amb un motiu semblant relacionat amb el cant d'aquest tenor.

El Gran Pepot (Mas) era una persona molt coneguda de la Massanassa dels anys 20 del segle XX, i al qui li agradava molt cantar òperes i sarsueles. Segons Jimeno Ribelles (1982: s/n), aquest personatge massanasser tenia una veu terriblement desafinada i rebia aplaudiments burlaners de la gent que sovint l'escoltava. Ell mateix creia que superava amb la seua veu el mateix Miguel Fleta quan es disposava a cantar alguna cançó d'aquest afamat tenor, com per exemple l'«Asómate a la ventana, ai, ai, ai!», la qual interpretava realitzant un calderó interminable que en realitat, a fi de comptes, com el cas del *Fleta* de Benetússer, provocava les mateixes rialles sornegueres entre les persones que el sentien.

---

¹²⁷⁰ Remolar Franch (2008: 442) també el documenta a Betxí (la Plana Baixa): «cantant d'òpera».

No obstant els exemples anteriors de cantants aficionats, durant el primer terç del segle XX també va haver-hi a la comarca tenors “seriosos” destacables com Vicent Lladró, *Vicentet de ca Castillo* (Xir), el baríton d’Alaquàs *Palop* (Alaq) (cf. Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 124-125), o el tenor picanyer Salvador Alejos *Salvaoret* (1866-1941) (cf. Royo Martínez 1993: 217).

2.9.17.8.2. Música popular valenciana/ Cant d’estil valencià

El fet més habitual dels renoms d’aquests cantants és que solen incloure el nom del poble d’on procedeixen. Són més bé malnoms exògens, és a dir, han estat trets per la gent dels pobles del voltants, on sovint solen actuar i hi han adquirit certa popularitat.

*Isabel de Quart*¹²⁷² (Qua), *Jacint* (Alc), Josep Royo Gasull, *el Torrentí* (Tor), cf. Xust Marcilla (2017: 166), *Llongueret d’Albal*¹²⁷³, *el* (Alb), *Mascarilla*, *el Tio* (Tor) (cf. Beguer Esteve 1997: I, 22; Xust Marcilla 2017: 164), *Mari d’Aldaia*¹²⁷⁴ (Ald), Marina Fenollera, *Marineta* (Mis), cf. Mañas Borrás (2018: 60); *Rogeta de Mislata*¹²⁷⁵, *la* (Mis), *Vicentica la Serrana*¹²⁷⁶/*Vicentica la Cantadora* [bisantika la kantaóra] (Xir), *Viqui de Quart*¹²⁷⁷ (Qua), *Vorina* (Tor) (cf. Beguer Esteve 1997: I, 22), *Voro (Cassalla)*, *el Tio* (Mis), *Xiquet de Manises*¹²⁷⁸, *el* (Man), *Xiquet(s) de Mislata*¹²⁷⁹, *el/ els* (Ald, Mis).

Quant a *versadors* en destacarem dos de Silla: José San Ramón Garcia, *el Tio Tramusser* (Sil), a banda de ser un «versador d’*albaes* [va ser] [...] autor de 60 lletres estrenades» (cf. Antich Brocal 2008: 20), i Paco Martínez, *Baté* (Sil) cf. Antich Brocal (2008: 15).

---

¹²⁷¹ Gargallo Gregori (2015) relata una anècdota semblant a aquesta a la Vall d’Uixó (la Plana Baixa) en relació amb una persona motejada com *el Carusso*, la qual era aficionada al “bel canto”. Conten que «Quan actuava al teatre del poble[,] el sector més entremaliat del públic li llançava grans de blat de moro i ell, amb gran sentit de l’humor, els deia “¡No em tireu més llavors d’or!”».

¹²⁷² El seu nom i cognoms són Isabel Garcia Garcia.

¹²⁷³ El seu nom i cognoms són Manuel Chilet Chilet.

¹²⁷⁴ El seu nom i cognoms són Maria Jesús Enguix Martínez.

¹²⁷⁵ El seu nom i cognoms són Dolors Benlloch Simó.

¹²⁷⁶ El seu nom i cognoms són Vicenta Pérez.

¹²⁷⁷ El seu nom i cognoms són Maria Victòria Boix.

¹²⁷⁸ El seu nom i cognoms són Àngel Latorre.

¹²⁷⁹ Eren dos germans Manuel i Pepico Marzal.

2.9.17.8.3. Compositors: *Beethoven*¹²⁸⁰ (Alc), tret irònicament perquè tocava bé el clarinet i s'ho tenia molt cregut.

2.9.17.8.4. Directors de banda/ coral polifònica: *Ceguet, el* (Pics), *Mestre Calçetí, el* (Sil), *Mestre Merengue, el* (<*Berenguer*) (Man), *Mestre Salvoret, el* (Alc), Mariano Puig, *l'Espardenyer* (Tor), *Pollastre, el* (Cat), *Xaranga, el Tio* (Mis).

2.9.17.8.5. Instrumentistes

2.9.17.8.5.1. Acordionistes: *Sopero*¹²⁸¹, *el* (Alc); *Vicent el Bròfec* (Cat) (Raga Ramon 1995: s/n).

2.9.17.8.5.2. Baixistes: *Vicent Tarazona, el Tati*¹²⁸² (Pai).

2.9.17.8.5.3. Dolçainers: *Auroreta*¹²⁸³ *el Dolçainer* (Ald), *Clauero, el* (Cat) (cf. Ródenes Moltó 1953: s/n); *Gori el Donçainer, el Tio* (Sed), (cf. Català Vila 2002: 390); *Picorrei, Vicent el* (Tor); *Reganyat*¹²⁸⁴, *el* (Alc); *Sanguano, Pepe el/ Farteres*¹²⁸⁵, *el Tio* (Tor); *Tot-igual, el Tio* (Pics).

---

¹²⁸⁰ També es documenta a Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*Beethoven* (per portar uns cabells semblants als del cèlebre músic);» (Sanchis Carbonell 1988: 172). A Ulldecona (Montsià): «*Beethoven*; (Tocava el piano)» (Itarte i Vericat 2002: 73). A l'Alcúdia (la Ribera Alta) «Per tocar, i molt bé, a la banda municipal» (Bou Clemente & Cucó Oliver (1986: 354 [nota 1])).

¹²⁸¹ S'anomenava Miguel Marí Espuig i va ser un acordionista d'Alcàsser que esdevingué empresari del món de la representació d'artistes per a festes, teatres, cabarets, etc. (Gericó Trilla 2004: 34).

¹²⁸² Natural de Paiporta i resident a Miami (EUA), va ser baixista de Julio Iglesias durant 22 anys.

¹²⁸³ El malnom d'*Auroreta* correspon al prenom de la mare d'aquest dolçainer: «La mare d'ells [els dolçainers d'Aldaia], Aurora Vilanova Folgado, Auroreta, crià als dos xiquets, que eren els menuts de la família.» (Pitarch Alfonso 2003: 162).

¹²⁸⁴ Era el dolçainer d'Alcàsser de principis del segle XX i s'anomenava Salvador Hernández Iborra (Alcàsser 1877-1927) (cf. Gericó Trilla 2004: 37). Era el besavi de la persona que escriu aquestes línies.

¹²⁸⁵ Eren els dos malnoms del dolçainer torrentí José Andreu Yago (Llorca 2016).

2.9.17.8.5.4. Guitarristes: Francisco Gil Gradolí, *Barra* (Cat), va fer recitals a llocs com Berlín, Viena, Roma, la Índia i Egipte (Monforte Soler 1999: I, 270); *Mestre Cagalló*¹²⁸⁶, *el* (Alc), *Mestre dels Pots, el* (Alc); *Moreno de la Nava*¹²⁸⁷, *el* (Cat), va ser un guitarrista que en 1960 arribà a acompanyar reconeguts cantadors de flamenc com Carmen Amaya, Lola Flores, Manolo Caracol o Rafael Farina (Raga Ramon 1995: s/n); *Habichuela* (?) (Beni).

2.9.17.8.5.5. Pianistes: *Mestre Cassalla, el* (Bene), era un pianista natural de Sollana dels anys 20 del segle XX que amenitzava els locals d'esbargiment de Benetússer amb la seua música. Solia demanar-se una copa de cassalla per les nits a l'hora del café, quan tothom s'estimava més prendre un polioli o algun refresc, encara que a totes les hores del dia la seua beguda preferida era una palometa¹²⁸⁸ (cf. Ricart Bonillo 1976: 82).

2.9.17.8.5.6. Trompetistes: José Codoñer, *Massanassa* (Mas), cf. Aficionat (1997: 51); Rogelio Casañ, *Moletes* (Mas), cf. Gimeno Ribelles (1985: 39).

---

¹²⁸⁶ Va ser un guitarrista d'Alcàsser de finals del segle XIX i principis del XX que ensenyà a tocar la guitarra a Gabriel Penella, *el Mestre dels Pots* (cf. Gericó Trilla 2004: 26).

¹²⁸⁷ S'anomenava Salvador Gurrea Cubillos, i era un jornalero que es dedicava a fer tasques agrícoles per al qui li ho sol·licitava. Amb el pas del temps, va decidir canviar de vida i, com li agradava tant la música i tocar la guitarra, habilità un local com a taverna on es reunien aficionats al flamenc de Catarroja i dels pobles dels voltants (Raga Ramon 2000: s/n).

¹²⁸⁸ És un sinònim de *nuvolet*, beguda d'aiguardent mesclat amb aigua (cf. DNV).

2.9.17.8.6. Balladors

2.9.17.8.6.1. Dansa clàssica: *Paulova, la* (Sil).

2.9.17.8.6.2. Ball tradicional valencià: *Ballador, -a, el/ la* [baʎaór] (Alaq, Alc, Alf, Tor); *Purere, el Tio* (Alb), (Alb), *Gília, la Tia* (<Egídia) (Alc), *Macastrenyo, el* (Pics), cf. Romaguera Belenguer (1994: 25); *Mascarilla, el Tio* (Tor), anomenat així pel seu «carácter alegre y desenfadado» (TORRENT ANTIC: Su Historia contada en Fotografía Antigua 2015, novembre 26); *Parra, Maria la* (Pics), cf. Romaguera Belenguer (1994: 25); *Ventureta, el Tio* (Alb).

2.9.17.9. Polítics/ Caps d'estat

2.9.17.9.1. Polítics/ Mandataris o dirigents espanyols: *Assanya*¹²⁸⁹ (Alc, Alf, Beni, Picn), *Castelar* (Cat), *Caudillo, el* (Ald, Mas, Tor), *Franco* (Beni), *Maura*¹²⁹⁰ (Man, Sed), *Maura*¹²⁹¹, *el Tio* (Tor), *Miaja* (Sil), *Negrín* (Beni), *Passionària, la* (Alf, Beni), *Coixo de Romanones, el* (Qua), *Romanones, [el Tio]* (Ald, Beni, Sil), *Sagasta, el/ la* (Ald, Man, Mas, Picn), *Sagasta, el Tio* (Cat).

2.9.17.9.2. Polítics/ Mandataris o dirigents coneguts internacionalment: *Ciceró* (Ald), *Faraon*¹²⁹², *Ø/ la* (Alf, Man), *Faruc* (Alf), *Kennedy* (Alf), *Negus* (Alb, Qua), *Nera*¹²⁹³ (<*Neró*) (Alc), *Rasputín* (Xir), *Trosqui* (Alc, Man).

2.9.17.9.3. Papes: *Papa, el* (Alc, Pics, Sil), *Pionono* (Sil), *Roncalis, la* (<*Roncalli* ?) (Beni).

2.9.17.10. Criminals: *Landrú*¹²⁹⁴ (Cat), cf. Monforte Soler (1999: I, 166).

---

¹²⁸⁹ A la Llosa de Ranes (la Costera) Pons i Climent (2000: 203) també documenta una persona motejada "Azanya" perquè tenia una «posició favorable al polític republicà».

¹²⁹⁰ A Benaguasil (Camp de Túria) se li va aplicar a una persona perquè n'era partidari políticament (cf. Alonso Durà 2015: 69).

¹²⁹¹ Herrerros Moreno (2000: 103) observa que potser ha estat atribuït a una persona en «[...] referència al polític Maura».

¹²⁹² Podria haver estat referit en al·lusió al torero Antonio Giménez Castro, portador d'aquest malnom, per ser-ne el motejat seguidor (cf. Albaigès i Olivart 1995: 174). Fresquet Fayos & Villafranca Giner (2000: 217) també documenten "Faraona" a Cullera (la Ribera Baixa).

¹²⁹³ «De menut deia que volia ser Neró de Roma en veure pel·lícules de romans». Sembla que va haver-hi una feminització per parentiu que, després, en generacions posteriors, s'ha mantinguda fins i tot per a referir a persones de sexe masculí (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 107). Moreu-Rey (1981: 92) observa que els renoms del seu corpus, com els del nostre, provenen «no per ciència clàssica, sinó per influència del cinema».

¹²⁹⁴ En desconeixem el motiu, però era el cognom d'un criminal francès anomenat Henri Désiré Landru (París 1869- Versalles 1922) que esdevingué l'arquetip d'assassí de dones (*EnCat*). Tirach Albentosa (2001: 26, 257) el documenta a Trullars (el Rosselló) dins del que ell considera "personnages historiques i polítiques": «En Landru (186)».

2.9.17.11. Roders/ Lladres

2.9.17.11.1. Genèrics: *Bandolera, la* (Alaq), *Roder, el Tio* (Alaq).

2.9.17.11.2. No valencians: *Candel* (<*Luis Candelas*) (Alc), *Pernales*¹²⁹⁵, *el* (Alc, Picn, Sil).

2.9.17.11.3. Valencians: *Camot*¹²⁹⁶ (Pics), *Confit*¹²⁹⁷ (Tor), *Conole* (Alaq, Alb, Alc, Pics, Tor), *Marcel·lo* (Tor), *Sele, el* (Cat), *Ullets*¹²⁹⁸ (Cat), *Úrios* (Tor).

2.9.17.12. Subversius/ revolucionaris

2.9.17.12.1. Històrics: *Horta, Pep de l'* (Alf), *Palleter*¹²⁹⁹, *el* (Pai), *Ravatxol, el* (Cat, Pai), *Ravatxolero, el* (Cat).

2.9.17.12.2. Contemporanis: *Cojo Manteca, el* (Ald).

---

¹²⁹⁵ Satorres Calabuig (1991: 221) observa que també té el significat de “persona caradura” a partir d’aquest conegut bandoler de principis del segle XX.

¹²⁹⁶ En desconexim el motiu. Tal vegada procedeix de l’expressió “acabar com Camot”, o “quedar com Camot”, perquè la persona al·ludida tenia mala sort o era desgraciada, ja que la frase fa referència a algú o alguna cosa que acaba malament. Coneguda des del s. XVIII, és possible que s’aplicara «a la falta de diners, i després s’estendria en general amb referència a persones o coses que tenen un final desgraciat» (Martí Mestre 2017: 312).

¹²⁹⁷ Era un roder natural de Torrent (Roca Ricart 2021).

¹²⁹⁸ Era un roder natural de Catarroja (Roca Ricart 2021).

¹²⁹⁹ Vicent Doménech, *el Palleter* era fill d’un matrimoni de llauradors paiportins. Es traslladà a València als 8 anys en quedar orfe. Es dedicava a la venda de palletes impregnades de sofre per encendre foc (cf. Oliver Chirivella 2015: 35).

2.9.17.13. Toreros

L'afició als bous, la semblança física, o el fet d'anar amb assiduitat a veure torejar els matadors admirats ocasionava que els noms d'aquests toreros esdevingueren el malnom de les persones motejades.

Quant a seguidors de matadors, a Silla, a un fill de Francisco Gomar, *Quiquet*, l'anomenaren *Carpio* perquè era un gran admirador d'un conegut torero de Catarroja portador d'aquest cognom (Antich Brocal 2008: 39). Igualment, en aquest mateix poble, a una altra persona anomenada Francesc Forner (1894) se li va atribuir el malnom de *Silveti* perquè sentia una gran admiració per un torero mexicà anomenat Juan Silveti, que va destacar en la dècada dels anys vint del segle XX (Antich Brocal 2021a: 193).

Pel que fa a malnoms relacionats amb l'afició a anar a veure els personatges amb els quals els motejats són comparats, tenim *el Garrufo*¹³⁰⁰, un torero còmic, *bufo* o muixeranguer anomenat Miquel Sales Tadeo (finals del XIX), el renom del qual se li va atribuir a una persona d'Alcàsser perquè aquesta solia anar a veure'l torejar sempre que podia (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 107-108).

---

¹³⁰⁰ A Alfarrasí (la Vall d'Albaida) Garcia Perales (1998: 137) documenta aquest mateix malnom i proposa el següent motiu: «El tio Garrufo: sa mare li deia que li semblava a aquest torero».

De la mateixa manera, en el cas del *Llapissera* de Catarroja, una versió deia que l'al·ludit sovint anava a veure un torero còmic motejat així¹³⁰¹, per la qual cosa la gent del poble comentava: «Mira ahí va el tocaio de Llapissera!» (Valle Pechuán 2017: 42). El mateix motiu creiem que pot haver estat també darrere del *Barrera* de Mislata, el nom del qual era Salvador Planells Teruel, i que, pel que conta Mañas Borrás (2010b: 15-16), era «conocido popularmente como “Barrera”, por su presencia habitual en la Plaza de Toros de Valencia, en la que aportaba la caballería que hacía las veces del arrastre del toro tras su muerte». Entenem que, si no ha estat atribuït pel fet de situar-se darrere de la “barrera”, a causa del seu menester a la plaça, és possible que també se li adjudicara per ser-ne seguidor. Val a dir a que Silla, com a conseqüència de la popularitat d'aquest torero, l'any 1928 es va fundar una penya taurina anomenada *Penya Barrera*¹³⁰² (cf. Antich Brocal 2016: 98).

2.9.17.13.1. Toreros no valencians

*Armillita*¹³⁰³ (Cat), segurament en al·lusió a la llarga nissaga de toreros mexicans iniciada per Fermín Espinosa (fundador), i seguida per Manuel Espinosa o Miguel Espinosa, entre d'altres (cf. Albaigés i Olivart 1995: 173); *Canuto, Don* (Cat), era un torero còmic anomenat Àngel Villaverde (1931-2009), que va formar part de la banda de *l'Empastre* (Segarra 2021); *Fino, el* (Alaq), *Gaona*¹³⁰⁴ (Alb, Beni, Cat), era el cognom d'un torero mexicà que s'anomenava Rodolfo Gaona (1888-1975), segurament atribuït per ser-ne seguidors.

---

¹³⁰¹ Era el malnom de Rafael Dutrús Zamora (Xest 1898- València 1960). A l'Alcúdia (la Ribera Alta) se li va aplicar a una persona perquè «S'assemblava molt a un torero que li deien així» (Bou Clemente & Cucó Oliver 1986: 357 [nota 15]).

¹³⁰² El nom complet d'aquest torero era Vicente Barrera Cambra (cf. Antich Brocal 2016: 98). També s'enregistra en altres pobles com el Verger (la Marina Alta): “Vicent de Barrera”; «Li agradaven molt els bous i volia ser torero» (Anna Bertomeu & Salort Carpi 1986: 335 [nota 15]).

¹³⁰³ Un torero anomenat Saturnino Frutos “el Ojitos” li posà el malnom d'*Armillita* a Fermín Espinosa, fundador de la nissaga mexicana, perquè s'assemblava a un peó de brega espanyol (banderiller) motejat així, anomenat Esteban Argüelles Pérez, en al·lusió a «la armilla o o anillo que adorna las columnas, como si se tratase de la columna vertebral del toreo» (Antonio 2014). Segons el DLE de la RAE, una *armilla* és una espira d'una columna.

¹³⁰⁴ Navarro Campos (1997: 784 [nota 56]) també el documenta a Montserrat dels Alcalans (la Ribera Alta): «Gaona»; «Era un torero».

Guerra, -o, el (Tio) (Alaq, Mas, Picn, Sil), a Mas, el motejat solia parlar habitualment d'aquest torero (Capilla 2020, agost 30); *Litri, el* (Alb, Alc, Ald, Beni, Cat, Man, Pics, Sil), en referència a un torero, per semblança o afició, i al qui en origen li agradava vestir de forma elegant, ja que era bastant presumit, que és el significa aproximadament en castellà col·loquial: «presuntuoso y fachendoso, que adopta actitudes chulescas creyéndose importante, superior a quienes lo rodean» (Celdrán Gomáriz 1995: 147).

Maera (Sil), és possible que fora seguidor d'un torero sevillà anomenat Manuel García López, *Maera* (1896-1924), que era el motiu d'una persona motejada així a Benaguasil (Camp de Túria) (cf. Alonso Durà 2015: 65); *Massantini*¹³⁰⁵ (Alb, Cat), *Montenyo*¹³⁰⁶, *el* (<*Mondeño* <*Monda*, Màlaga) (Cat), *Pericàs*¹³⁰⁷ (Alf), el motejat era comparat, quan torejava, amb l'estil d'un torero que tenia *Pericàs* de cognom (cf. Puchades Pastor 1991: 213 [57]); *Reverte* (Cat), *Silveti* (Alb, Sil), era el cognom d'un torero mexicà anomenat Juan Silveti, del qual era seguidor el motejat (Antich Brocal 2021a: 193).

---

¹³⁰⁵ Era el cognom del torero basc Luis Mazzantini Eguía (1856-1926), el pare del qual era italià. Al poble manxec de Corral de Almaguer (Toledo) també es documenta en referència a aquest mateix torero: "Mazantines" (Ruiz s.d.).

¹³⁰⁶ Deu ser una deformació de *Mondeño*, el malnom d'un torero anomenat Juan García (Puerto Real 1934).

¹³⁰⁷ Era el cognom del torero mallorquí Jaume Pericàs Ripoll (1916-1989).

*Tato*¹³⁰⁸, *-a, el/ la* (Alf, Qua), cf. Puchades Pastor (1991: 214), cf. Sancho & Sancho (1998: 166), cf. Navarro Campos (1997: 784 [nota 58]), *Toronto*¹³⁰⁹, *el* (Alf, Sed), *Viti, el* (*Viti* <*Vitigudino*, municipi de Salamanca) (Cat, Sil), el motejat s'assemblava a un torero anomenat així (Segarra 2021; Valls Bonet 2018: 55). El malnom és una apòcope del topònim de procedència del matador castellà Santiago Martín¹³¹⁰ (1938); *Vitetes, les* (Cat), són les filles del *Viti*, forma apocopada de *Vitigudino*, nom del poble castellà de procedència del torero referit anteriorment; *Xiqüelo*¹³¹¹ (Cat), *Zapaterito* (Alc), el motejat era seguidor d'un torero sevillà anomenat així (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 108).

2.9.17.13.2. Toreros valencians de l'Horta Sud

Barquerito (Sed), *Canuto*¹³¹², *el* (Cat), *Càrpio* (Cat), Alfredo Peris, *el Marqués* (Cat), *Herrerito de Paiporta* (Pai), era un torero de vedells paiportí que s'anomenava Lorenzo Cabero Herreros¹³¹³; *Larita*¹³¹⁴ (<*Lara*) (Alf), *Manos Duras*¹³¹⁵ (Tor), *Modelista, el* (Alf), *Morenito de València*¹³¹⁶ (Ald), *Penellita*¹³¹⁷ (<*Penella*) (Cat), *Velita* (<*Sobrevela*) (Pics), *Tarazona* (Alf), Ricardo de Fabra, *Tingam* (Alc, Tor), *Rosales* (Xir), Ramon Martínez, *el Xufo*¹³¹⁸ (Alaq).

¹³⁰⁸ A Benaguasil (Camp de Túria), Domínguez Vicente (2011: 156) documenta una persona motejada *el Tato*, i la relaciona amb un torero andalús del segle XIX anomenat Antonio Sánchez (1831-1895). Navarro Campos (1997: 784 [nota 58]) també el documenta a Montserrat dels Alcalans (la Ribera Alta): «Tato»; «Possible paregut amb el torero "Tato" del segle passat [XIX]».

¹³⁰⁹ *El Toronto* era el nom artístic del torero còmic Julián Melero Martínez (Puebla de Almenara 1947-València 2016) (cf. Chicuelito 2016).

¹³¹⁰ Cf. «Viti, el Santiago Martín Sánchez» (Albaigès i Olivart 1995: 175).

¹³¹¹ Cf. «En toreros, tenía a [...], Chicuelo, [...]» (García Romero 1999 [1948]: s/n). A la Vall d'Albaida, *Xiqüelo* té el sentit 'xicon' (Casanova 1997: 258).

¹³¹² Era un fill del torero còmic castellà establert a Catarroja, Àngel Villaverde, *Don Canuto*. El seu nom és José Luis Villaverde, *el Canuto* (Segarra 2021).

¹³¹³ Cf. «Lorenzo Cabero Herreros, vecino de Paiporta, fue un becerrista que toreó alguna temporada por la zona de Levante. No teniendo más armas que las excentricidades que hacía frente a los becerros.» (Bojilla 2010).

¹³¹⁴ Cf. «Larita Joaquín Lara Gómez» (Albaigès i Olivart 1995: 174).

¹³¹⁵ Era picador.

¹³¹⁶ Era el malnom del torero aldaier Aurelio Puchol (Aldaia 1914- Guayaquil, Equador 1953).

2.9.17.13.3. Toreros valencians d'altres comarques

Barrera (Alc, Cat, Mis, Pai, Qua, Sed), *Andrés Coloma, Clàssico*¹³¹⁹ (Tor), *Fabrilo*¹³²⁰ (Bene), *Garrufo, el* (Alc, Ald), *Granero*¹³²¹ (Alf), *Llapissera* (Alc, Cat, Mas).

2.9.17.13.4. Altres malnoms relacionats amb la tauromàquia

Genèrics com *el/ la, el (Tio)/ la Torero, -a* (Alaq, Alf, Cat, Pai, Pics, Qua, Sil, Tor, Xir), *el Torerazo* (Tor) o *la Banderillera* (Qua).

---

¹³¹⁷ «Ambrosio Penella "Penellita" [...] va arribar torejar en gran èxit de públic en la plaça de bous de València» (Villanueva 2016: 87).

¹³¹⁸ Cf. «El fenomen Nacional, Ramon Martínez "el Xufa", fent el "paseillo" a la plaça de bous [...]» ([QIA] Anònim 1995: 176); «[...] Ramón Martínez "el Xufa", des de l'interior d'una casa de Picanya abans d'eixir a la plaça en una de les darreres actuacions seues a finals dels seixanta.» ([QIA] Anònim 1995: 192).

¹³¹⁹ Natural d'Ibi, però criat a Alcoi des dels 5 anys. Va torejar entre els anys 20 i 40 del segle XX. El Bloc "De Hombres y Caballos", «Clásico», 27-2-2014. Disponible en línia a: <<http://gestauro.blogspot.com/2014/02/el-clasico.html>>. [Consulta 31-12-2021]. A Atzeneta d'Albaida (la Vall d'Albaida) se li va atribuir a una persona el malnom d'aquest torero «perquè un bou va vestir-li el cavall» (cf. Jiménez Martínez 1990: 130).

¹³²⁰ A Alfara del Patriarca (l'Horta Nord) podria procedir també en referència al torero *Fabrilo* (Cuñat 2021); Segons Alonso Durà (2015: 50), a Benaguasil (Camp de Túria) aquest mateix malnom se li va atribuir a «un admirador entusiasta del torero del mismo nombre».

¹³²¹ Segons Alonso Durà (2015: 57), a Benaguasil (Camp de Túria) aquest mateix malnom se li va atribuir a «un admirador entusiasta del torero del mismo nombre».

2.9.18. Malnoms toponímics

Sembla una obvietat dir-ho, però, hem de constatar que, per proximitat geogràfica, als municipis més al sud de la comarca de l'Horta com Alcàsser, Silla i Picassent es pot trobar un major número d'ocurrències de gentilicis de pobles de la Ribera del Xúquer, que, o bé són amb els que confronten o bé, per raons de facilitat comunicativa (viària, històrica), són amb els que s'ha tingut una connexió més fluïda. D'altra banda, els pobles del Pla de Quart sembla que tenen més gentilicis de pobles de la Foia de Bunyol i del Camp de Túria.

La creació de renoms basats en el nom del lloc de procedència d'un individu és un procediment comú universal constatable a qualsevol indret. Garcia Perales (1997: 479) observa que, pel que fa a aquesta qüestió, «hi ha persones que en desplaçar-se a un poble diferent adopten el nom propi acompanyat del poble de procedència (Ramonet el de Càrcer, Matilde la de Gandia...)».

Tot i que podem pensar i creure raonablement que les persones es mouen lliurement d'un lloc a un altre atenent a criteris de decisió individual que de vegades són impredecibles, també podem afirmar que és lògic acceptar que les circumstàncies socioeconòmiques i polítiques d'un territori concret determinen quins municipis esdevenen pols d'atracció o d'eixida d'uns individus respecte a uns altres, i que això és un factor a tenir en compte a l'hora de documentar la presència de malnoms toponímics d'uns llocs específics i no d'altres. Torrent, com a capital administrativa de la comarca de l'Horta Sud, o Catarroja, com a capital *de facto* del que podríem anomenar l'Horta-Albufera¹³²², són, a escala comarcal, centres d'atracció de persones d'altres pobles o comarques, no solament dels seus voltants, sinó d'arreu del territori valencià, o d'altres llocs. D'ací que puguem trobar-hi una gran varietat de renoms toponímics que reflecteixen eixes procedències.

---

¹³²² Cf. "Subcomarca de Catarroja" (Sanchis Guarner 1968: 99).

D'altra banda, també podem constatar la presència d'alguns renoms toponímics que poden respondre a factors com les relacions comercials o econòmiques bilaterals entre dos municipis concrets. La tradició ceramista existent a pobles tan distants geogràficament com Manises i Biar¹³²³, però units per una mateixa indústria que permetia el desplaçament comercial recíproc d'individus amb interessos comuns (Moreno Royo 1986b), va fer possible que s'originara un malnom maniser com *la de Biar* (Català Gimeno 1992: 261), el qual pot explicar per ell mateix com un fet aparentment aleatori com aquest reste reflectit en l'onomàstica local. Un fet semblant ocorre amb la creació d'un malnom com *el Borrianero* (Alc, Sil), que, en el cas d'Alcàsser, respon al fet que a principis del segle XX persones de Castelló hi tenien lligams comercials relacionats amb el món dels cítrics (Gericó Trilla 2004: 71)¹³²⁴. De fet, aquest malnom se li va atribuir a Alcàsser a un comprador de taronja procedent d'aquest poble de la Plana Baixa.

Seguint la mateixa línia argumental relacionada amb els corrents migratoris com a font de motivació malnonímica, podem esmentar els casos d'aparició malnoms procedents de topònims, els quals, tot i la distància, pel fet de la novetat i excepcionalitat que suposaven en el moment de la seua arribada, esdevingueren renoms tot seguit. Són els casos de renoms com *Benigani* (Alc) o *d'Aielo* (Alc) que van ser atribuïts a famílies establides a Alcàsser procedents de la Vall d'Albaida¹³²⁵.

---

¹³²³ Moreno Royo, José Maria (1986b), «Biar y Manises. Corriente migratoria a finales del siglo XIX y principios del XX», dins *XVI Asamblea de Cronistas Oficiales del Reino de Valencia* Valencia, 9, 10, 11 y 12 octubre 1986, València.

¹³²⁴ Segons Gericó Trilla (2004: 71), dones de pobles dels voltants de Castelló i dones d'Alcàsser treballaven juntes als magatzems de taronja d'aquest darrer poble, per la qual cosa els dos "col·lectius" es treien cançons mútuament com a senyal de rivalitat, ja que el fet que vingueren xiques forasteres a treballar a Alcàsser irritava les locals. També eren objecte de burla els empresaris que portaven aquestes treballadores de la Plana, com tal vegada podria ser el cas del referit *Borrianero*. Aquestes cançons improvisades es mesclaven de tal manera que en el record s'assumiren com a pròpies algunes de les que procedien d'altres comarques com les de la Plana de Castelló.

¹³²⁵ Un percentatge bastant significatiu de persones residents a Alcàsser entre 1875 i 1936 que no procedia d'altres comarques més properes, que era el més habitual, però que venia d'altres comarques més llunyanes, procedia de la Vall d'Albaida, principalment d'Aielo de Malferit (cf. Lloret Pastor & Hernández Ramírez 2019: 102).

També tenim el cas de *Ribot* (Alc), cognom esdevingut malnom d'una família de l'Alcúdia de Crespins (la Costera), que es va distribuir entre Alcàsser i Picassent, i que, juntament amb un altre col·lectiu de treballadors i les seues famílies, s'instal·laren a Picassent a mitjans dels anys 70 del segle XX, ja que una empresa de teixits anomenada *Royo*, procedent d'aquest poble de la Costera, va obrir una nova planta en aquest municipi de l'Horta citat. Transvasaments migratoris d'aquest tipus són un fet que desencadena una aportació de noves formes onomàstiques que, al seu torn, poden repercutir en la creació de nous malnoms d'origen toponímic, els quals aparentment per la distància, entendríem com a poc comuns a certs indrets.

2.9.18.1. Adjectius toponímics (gentilicis)

2.9.18.1.1. Gentilicis de països europeus: *Alemà, -na, l'* (<*Alemanya*) (Alf, Beni, Pai), *Belga* (Alf), *Francés, -a, el/ la* (Alaq, Alc, Alf, Cat, Man, Mis, Pai, Picn, Qua, Sil, Tor, Xir), sovint són famílies d'emigrants valencians o els seus descendents que han tornat al poble; a Alaq, motejaren *la Francesa* a una jove anomenada Emília Gil perquè es casà amb un xicot francès ([QIA] Anònim 2000: 217); *Franceset, el* (Pics), *Gavatx, -o*¹³²⁶, *-a, -os, el/ la/ els* (Alb, Ald, Cat, Pics, Sed), també és un malnom col·lectiu aplicat a persones procedents d'Aldaia; *Maltés, el* (Pics, Tor), *Polaco, el* (Alc, Pics), *Rus, -sa, el/ la* (Pai, Tor), *Russo, el* (Alaq), *Suïssos, els* (Alaq).

---

¹³²⁶ A Catarroja es documenta des de 1800: «Josef Alapont del Gavacho» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 71v).

2.9.18.1.2. Gentilicis de països/ llocs no europeus: *Americà*¹³²⁷, *l'* (Alb, Tor), *Americano*, *-a*¹³²⁸ (Sil), *Arménio*, *l'* (Man), *Carioca* (Beni), *Cubano*, *-a*, *-es*, *el/ la/ les* (Cat, Man, Mas), a Cat, perquè anà a la *Guerra de Cuba* de 1898. Aquesta persona va nèixer l'any 1873 (cf. Nora 1999e); *Gurugunero*, *el* (Cat), *Havanero*, *-a*, *l'* (Alb, Cat, Xir), *Ianqui* (Beni), *Indiano*, *l'* (Xir), *Índio*, *l'* (Ald), *Japonés*¹³²⁹ (Alc), *Limenyo*, *el Tio* (<de Lima, Perú ?) (Sil), *Malaio*, *el* (Pics), *Mandarins* (Sil), *Manroquí*, *el* (Man), *Mexicano/ Mejicano*¹³³⁰, *el* (Alc, Sil, Tor), *Turco*¹³³¹, *el* (Cat), *Xinao*, *el* (Xir), *Xineta* (Alc), *Xinatada*, *la* (Xir), *Xinito*, *el Tio* (Pai), *Xino*, *-a*, *-s*, *el/ la/ els* (Beni, Pics), *Xino de la Colla*, *el* (Cat), *Xinot*, *-a*, *-es*, *el/ la/ les* (Beni, Mas, Pai).

2.9.18.1.3. Malnoms ètnics: *Gitanilla* [xitaníla] (Alc), tenia *Ramírez* de cognom, i hom deia que era un cognom gitano (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 58). Val a dir que el cognom *Ramírez* es documenta al poble d'Alcàsser almenys des de principi del segle XVIII (cf. Febrer Romaguera 1981: 268-269); *Gitano*, *-a*, *el/ la* (Alc, Alf, Beni, Cat, Pai, Xir), en la majoria de casos per tenir la pell fosca; *Guiri*, *el* (Qua), *Judiet*, *el* (Man); *Judio*, *el* (Ald), *Moro*, *el* (Alc, Cat), a Alc, era molt bru de pell (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 58), *Moruix* (?) (Alaq), *Tribus*, *el de* (?) (Man), cf. (Català Gimeno 1992: 266).

¹³²⁷ A Torrent també trobem la variant formal amb afèresi "Mericanet" (cf. Martínez Oria 2005c: 19).

¹³²⁸ Emigraren a Santo Domingo, República Dominicana. És un fet comú a altres pobles valencians com Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*l'Americano* (probablement emigrà a Amèrica);» (Sanchis Carbonell 1988: 172), o Montitxelvo (la Vall d'Albaida): «*L'Americano: Va emigrar a Amèrica*» (Pou 1993: 30).

¹³²⁹ «Pepín Hueltes (japonés)» (Ajuntament d'Alcàsser 2007a: 85).

¹³³⁰ A Alcàsser, perquè hi va anar a treballar uns anys. Quan en va tornar, li'l van posar de malnom.

¹³³¹ Martí Mestre (2006: 539) diu que *turc* pot significar 'home doner, seductor'.

2.9.18.1.4. Gentilicis de topònims de parla catalana

2.9.18.1.4.1. Gentilicis de la comarca de l'Horta Sud:

- Partides/ paratges: *Pedrero* (<de la Pedrera ?) (Cat), *Rafolera*, -es, la/ les (<del Ràfol) (Alb, Picn), *Sentaner*, -a (<de Santa Anna, una ermita d'Albal) (Alb, Alc), n'era l'estatger o la persona que se n'ocupava del manteniment.
- Pobles: *Alaquasero/ Aquasero*, l' (Tor), eren torrentins que anaven a 'baratar' a Alaquàs (Bermell Celda 2014, agost 25, 19:55); *Albalenc*, l' (Alc, Cat, Mas, Pai, Sil), *Alcassero*, -a, l' (Alb, Beni, Cat, Pics, Sil), *Aldaiero*¹³³², -a, l' (Man, Qua, Tor, Xir), *Alfawarenc*, l' (Alb, Cat), *Benetussero*, -a, el/ la (Alf, Mas), *Beniparrellero*¹³³³, -a, el/ la (Alb, Cat, Sil), *Catarrogi*, -na, el/ la (Alb, Alc, Alf, Man, Mis, Pics, Qua, Sil), *Fafarenc*, el (<Alfifar) (Cat), *Manisero*, -a, el/ la (Ald, Mas, Pai, Qua, Sil, Tor), *Massanassero*, -a, el/ la (Alb), *Mislatera*, la (Qua), *Paiportí*, -na, -ns, el/ la/ els (Alb, Alc, Cat, Mas, Sil, Tor), *Paiportero*, -a, el/ la (Alaq, Ald), *Picanyero*, -a, -s, el/ la/ els (Alb, Beni, Pai, Qua, Sed, Tor, Xir), *Picassentero*, -a, el/ la (Alb, Alc, Cat, Pics, Sil), *Quarter*, -o, -es, el/ les (Alaq, Ald, Picn, Qua), *Rentines* (<Torrentines) (Alc), *Sedavinero*, el (Alf), *Sillero*¹³³⁴, -a, el/ la (Alc, Alb, Beni, Cat, Pics, Sed), *Sillerota*, la (Beni), *Torrentí*, -na, el/ la (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Beni, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Sed, Sil), *Xirivellero*, -a, el/ la (Alaq, Ald, Mis, Qua).

---

¹³³² Es documenta en una relació de denunciats de Quart de Poblet de l'any 1941: «El Aldayero» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 2, Cuart de Poblet [Quart de Poblet] (1940-1945), f. 62).

¹³³³ A Silla el motejat era conegut per Lerma *el Beniparrellero* (Antich Brocal 2021a: 126).

¹³³⁴ A Picassent era la mare del comunicador de temàtica esportiva Julio Insa Serrador.

2.9.18.1.4.2. Gentilicis de pobles d'altres comarques valencianes:

- L'Alcoià: *Alcoiano, l'* (Alc).
- El Camp de Túria: *Benaguasilera, la* (Man), *Beterano*¹³³⁵, *-a, el/ la* (Alc, Sil), *Lliriano*¹³³⁶, *-a, -et, el/ la* (Man, Pai, Pics, Qua, Tor), *Poblano, -a, -es* (<*la Pobla de Vallbona* ?) (Man), *Porxinero, -a, el/ la* (Man, Qua), *Riba-roger, -a, el/ la* (Alaq, Ald, Qua), *Vilero, el* (<*Vila-marxant* ?) (Pics).
- Els Ports: *Morellana* (Pai) cf. Marí Yago (2004: 180).
- La Costera: *Canalero* (<*Canals* ?) (Mas), *Llosero, el* (<*la Llosa de Ranes*) (Alc), *Socarrat, -ada, el/ la* (Pics), una versió mostra una certa vinculació amb la ciutat de Xàtiva, el malnom col·lectiu dels habitants de la qual és *els Socarrats* (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 116).
- L'Horta Nord: *Foier, -o, -a, el/ la* (<*Foios*) (Qua, Xir), *Godellano, -a, -es, el/ la/ les* (<*Godella*) (Alaq, Pics), *Melianero, -a, el/ la* (<*Meliana*) (Mas), *Paternero, -a, el/ la* (<*Paterna*) (Alaq, Ald, Man, Picn, Qua).
- La Ribera Alta: *Antellano, el Tio Antonio l'* (Cat), *Benifaionera, la* (Tor), *Carletí, -na* (Alc), *Catadauera* (Sil), *Cuquello*¹³³⁷ (Alc), *Llombaiero*¹³³⁸, *-a, el/ la* (Tor, Xir), *Montserratero, -a, el/ la* (Alc, Ald, Pics, Tor), *Realero, el* (<*Real de Montroi*) (Tor), *Torisà*¹³³⁹, *-na, el/ la* (Alc, Cat, Man, Picn, Pics, Qua, Sil, Xir).
- La Ribera Baixa: *Almussafero/ Mussafero, -a, l'* (Alb, Man), *Cullerot* (Alb, Alc, Ald), *Marenyeros* (<*el Mareny*) (Mas), *Perellonera* (<*el Perelló*, Sueca) (Mas), *Riolero, el* (<*Riola*) (Sil), *Sollanero, -a, el/ la* (Alb, Alc, Alf, Beni, Cat, Man, Sil), *Suecà, el* (Alc, Ald, Cat, Mas, Pai, Sil), *Suequero, el* (Alb).
- La Marina Alta: *Benissero, el* (<*Benissa*) (Sil).
- La Marina Baixa: *Callós*¹³⁴⁰, *-a, el/ la* (<*Callosa d'En Sarrià*) (Pics).
- La Plana Baixa: *Borrianero, el* (Alc, Sil), *Borrianero*¹³⁴¹, *-a, el/ la* [burianéro] / [burianéra] (Pai) (cf. Sanz 2007: 22); *Nulera* (Alf).

- Barris, pedanies, alqueries de la ciutat de València: *Campanària, la* (Ald), persona procedent del barri de Campanar (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 105); *Campanero*¹³⁴² (Mis, Pai), a Mislata s'anomenen així a les persones de la pedania de la ciutat de València anomenada *Campanar*, amb la qual confronta; *Canta-rana*¹³⁴³ (?) (Sil, Tor), *Grauer*, -a (<del Grau de València) (Man, Mas, Sil, Tor), *Hortolana, Pepica l'* (Cat), procedia d'una alqueria situada per la zona del que era l'antic hospital de la Fe de València, pels voltants del barri de Tendetes del Cap i Casal (Segarra 2021); *Palmariste, -a, el/ la* (<del Palmar) (Sil), *Salera* (<del Saler) (Alf), *Torrero* (< de la Torre, pedania de la ciutat de València) (Alb, Alf); *Valencià, -na, el/ la* (Alc), una avantpassada va treballar de criada en una casa d'una família de la ciutat de València (Sangermán 2021); *Valenciana, la* (Pics), persona que procedia de la ciutat; *Valenciano, el* (Pai), era del barri de Russafa (Brull Ciscar 2020, agost 11).

2.9.18.1.4.3. Gentilicis de la resta de territoris catalanoparlants: *Català, -na, -ns, el/ la/ els* (Bene, Pics¹³⁴⁴, Tor), *Maoneses, les* (Ald).

---

¹³⁴² Antigament els mislaters i els campaners feien arca els uns contra els altres.

¹³⁴³ No ho tenim clar, però és possible que *Canta-rana* (Sil, Tor) faça referència al barri portuari de la ciutat de València anomenat *Cantarranas*.

¹³⁴⁴ A Picassent, la família dels *Catalans* (Gómez) era coneguda per aquest malnom perquè un avantpassat procedia de Barcelona (González Tronchoni 2019, febrer, 15).

2.9.18.1.5. Gentilicis de regions/ municipis espanyols no catalanoparlants

2.9.18.1.5.1. Gentilicis de municipis o comarques valencianes de parla castellana:

Bugarri, el (<*Bugarra*) (Alf), *Bugarrero/ Bugarrenyo*, el (<*Bugarra*) (Man), *Bunyolero*, -a, el/ la (<*Bunyol*) (Alaq, Man, Qua), *Enguerino*¹³⁴⁵, l' (Man), *Enguerino*, el *Moreno l'* (Alaq), *Golletano*¹³⁴⁶ [goletá] (<*Godelletà*) (Tor), *Macastryeno*, -a, el/ la (<*Macastrye*) (Pics, Xir).

Marinero, -a, el/ la (<*Marines* ?) (Alaq), *Pedralbino*, -a, -s, el/ la/ els (Mis, Qua, Tor), *Requeneri/ Requeneri* (Man), *Serrano*, -a, -s, -es, el/ la/ els/ les (Alc, Alf, Qua, Xir), *Tejera* (<de *Toixa/ Tuéjar*) (Alf), *Touero*, -a¹³⁴⁷ (<*Tous*) (Beni, Sil), *Xestano*, -a,¹³⁴⁸ el/ la (Alaq, Alc, Alf, Pics, Qua, Sil, Xir), *Xelvana*, la (Ald), *Xericana*, la (Cat, Man), *Xivano*, el (<*Xiva*) (Alc), *Xivato*¹³⁴⁹ (Alaq, Ald, Pics, Qua, Sil, Xir), a Alaq, la mare del motejat procedia de *Xiva*¹³⁵⁰ ([QIA] Anònim 2003: 171); a Sil, Zaragoza Pérez (1991: 254) el considera pertanyent al grup d'«Adjectius toponímics: [...], *Xivato*», en referència al poble de *Xiva* (la Foia de Bunyol); a Xir, Sorribes Santa Maria (1989: 366), en dona dos possibles motivacions: «-*Xivato*, acusador; nacido en Chiva.»; *Xurro*, -a, el/ la (Alb, Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Mis, Pai, Sed, Sil), *Xurrele*, -a (Pai), *Xurrito* (Xir).

---

¹³⁴⁵ També es documenta a Almussafes (la Ribera Baixa): «Enguerino (l')»; «Provenia d'Énguera» (Llopis Aranda 2013: 252). També a Castelló de la Plana: «el *Negre Lenguerino* (languerino) d'Énguera? [...]» (Forcadell Saport 1992: 505) i a Bellús (la Vall d'Albaida): «l'Enguerino» (Garcia Perales 1996: 20).

¹³⁴⁶ A *Xiva* (poble castellanoparlant de la Foia de Bunyol), López Igual (2007: 157) recull l'expressió amb la forma sincopada: «El tiò Cléis el de Golleta [<Godelleta]», que fa referència a un personatge imaginari al qual: «con guasa, se le imputan dichos o hechos cuyo autor se quiere ocultar».

¹³⁴⁷ *Tous* pertany a la comarca de la Ribera Alta, que és predominantment valencianoparlant.

¹³⁴⁸ També es documenta a Benimaclet (València): «*Chestano*» (Poble de Benimaclet 2017).

¹³⁴⁹ És difícil discernir en quins casos la persona ha estat motejada així per ser espieta o per ser natural del poble de *Xiva*. Potser és un cas d'homonimització semàntica (cf. Veny 1991: 72) on, per l'atracció formal dels mots *Xivano/ Xivato*, s'imposa la forma i el significat que refereix als delators, i el significat toponímic de procedència, tot i existir-hi, quede marginat a un segon pla, o fins tot, hom ja no el tinga en compte encara que en un principi n'haja estat l'origen.

¹³⁵⁰ «Amparo Roser Pérez [...]. Va nàixer l'any 1902 al poble valencià de *Xiva* i amb el seu fill Rafel Soler Roser el *Xivato* va venir cap a Alaquàs el 1935, [...]» ([QIA] Anònim 2003: 171).

2.9.18.1.5.2. Gentilicis de la resta de territoris espanyols no catalanoparlants

Andalús, -a, -sos, -es, l' (Alaq, Alc, Alf, Beni, Man, Pai, Pics, Qua, Xir), *Asturiano*, l' (Xir), *Bellotero*, -s, el/ els (Alc), eren extremenys; *Cartagenero*¹³⁵¹, -a, -s, el/ la/ els (Alf, Man, Mas, Sed), *Cordovés*, el (Alc, Ald, Pai), *Cordoveses* (Beni), *Extremenyo*¹³⁵², l' (Xir), *Gallego*, -a, -s, el/ la/ els (Alb, Qua, Tor, Xir), *Ieclano* (Qua), *Jumillano*¹³⁵³, el (Mas); *Madrikenyo*, -a, el/ la (Alc, Ald, Tor), *Malaguenyo*¹³⁵⁴, -a, el (Alc, Beni, Cat, Sil), *Manxego*, -a, -as, el/ la (Alaq, Cat, Pics, Tor), a Tor, la persona motejada com a *Manxega* era un carreter que feia la ruta de Torrent a la Manxa (Cabanes Miquel 2017, novembre 27); *Manyo*, -a, el/ la (Alc, Alf, Beni, Cat, Mas, Tor, Xir), amb vincles amb terres aragoneses.

Montealegrino, el (<*Montealegre del Castillo*, Albacete) (Sil), *Murciano*, -a, -s, el/ la/ els (Alf, Mas, Sil); *Paisana*¹³⁵⁵, la (Cat); *Passiego*, el (<*Vega de Pas*, comarca dels Valles Pasiegos, Cantàbria) (Sed, Sil), *Portugoso* [de Pórtugos, Granada?] (Mas), *Saragossana*, *Tere la* (Beni), també era coneguda com *la Manya* (CMB 2018: 8); *Sevillano*, -a, -s, el/ la/ els (Alc, Ald, Beni, Sil), *Sorià* (Bene), *Toledano*, el (Alc), *Vasco*, *Juan el* (Alb).

---

¹³⁵¹ A Sedaví era el malnom d'un matrimoni procedent de Cartagena (Múrcia): «Els Cartageneros» (Ruiz Monrabal 2008: 90).

¹³⁵² A Xirivella existia una *casa de l'Extremenyo*, on es trobava la vaqueria del *Tio Pepe el de Nàsio* (cf. Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 26).

¹³⁵³ Cf. Navarro (2020, agost 30, 19:58).

¹³⁵⁴ A Silla, existia una caseta anomenada *de la Malaguenya*, «per raó de la procedència» d'uns dels seus ocupants (cf. Antich Brocal 2021b: 46).

¹³⁵⁵ Tal vegada feia referència a una persona forastera: «en "*Paisano*" (Sitges: foraster [...])» (Moreu-Rey 1981: 156).

2.9.18.2. Substantius toponímics

2.9.18.2.1. Topònims de països/ ciutats no espanyoles: *Califòrnia* (Pics), *Camaica* (Sil), *Jamaica* (Tor), *Camagüey* (Cuba) (Pai), *Cavite*¹³⁵⁶ (Filipines ?) (Sil); *Calet el de Lima* (Tor), *França* (Alaq), *Manilo, el Tio* (Tor), *Manroc* (<Marroc ?) (Pai), *Nova York, la de* (Picn, Xir), *Xangai*¹³⁵⁷ (Man), “home efeminat” (Bartual 2019, octubre 21); *Xicago* (Sil).

2.9.18.2.2. Topònims de regions, comarques, municipis, pedanies de parla catalana

2.9.18.2.2.1. Partides/ paratges de l’Horta Sud

Tal i com observa Besó Ros (1995: 96), de vegades «[...] els noms o malnoms de gent que posseïen (sic) extensions importants de terra han estat emprats per denominar les partides on s'ubiquen les seues explotacions: *Franjo*, [...]»; *Franxos, els* (Tor), cf. CTV (2009: I, 318). A Silla, *la partida de Bernat* correspon al cognom d’una persona anomenada Tomàs Bernat i Capblanc¹³⁵⁸, documentada cap a mitjans dels segle XVIII, la qual «tenia tantes propietats que posaren el nom a la partida, partida de Bernat» (cf. Antich Brocal 2021b: 107).

En altres casos els motejats eren residents d’habitatges que es troben situats dins les referides partides, de les quals prenen el nom: *Benamà, els de* (<àr. *Ibn Ammar* o *Ibn Yamar*, cf. Hernández Sanchis 1998: 61) (Alb), eren unes persones que vivien en aquesta partida d’Albal molt productiva, però inundable (Segarra 2021).

---

¹³⁵⁶ Va existir una barraca anomenada *de Cavite* (cf. Antich Brocal 2021a: 239).

¹³⁵⁷ També es documenta a Carlet (la Ribera Alta) amb el següent motiu: «la Xangai (aplicat a una dona amb trets orientals en el rostre)» (Hervàs 1986: 377).

¹³⁵⁸ «“Escribano real y público del Ayuntamiento de Silla” (1737)» (cf. Antich Brocal 2021b: 107).

*Xato de Corea*¹³⁵⁹, el (Alb), *Corea* és un xicotet barri del terme d'Albal situat a prop de l'ermita de Santa Anna, i bastant allunyat del nucli urbà; segurament va ser anomenat així per les connotacions que el lliguen a un espai problemàtic, de difícil convivència, en referència al conflicte bèl·lic de la Guerra de Corea, el qual va enfrontar els dos governs de l'espai que ocupa la península del mateix nom entre 1950 i 1953, en plena Guerra Freda. Les diferents "Corees" existents arreu de la península solen ser urbanitzacions marginals construïdes pels voltants dels anys 50 del segle XX¹³⁶⁰.

Coscollar, la del (Ald), *Espioca* (Sil), *Foia, de la* (Picn), entenem que, pel que apunten Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 129), vivien o eren estatgers a l'alqueria de la Foia; *Foieta, la* (Tor).

*Rabisanxo*¹³⁶¹ (Alf), amb els aterraments del s. XVIII i principis del XIX, va esdevenir una partida que comptava amb més de 120 hectàrees. Ha donat nom a una família que va ser l'última a habitar-la (cf. Català Vila 2002: 28); *Botija del Realon* (Pics), *Villalba* (Alf).

---

¹³⁵⁹ Cf. «El Chato de Corea» (Melis Garcia 2020, agost 12).

¹³⁶⁰ Zabalbeascoa (2017) recull alguns testimonis dels vincles amb la pobresa que tenen els llocs anomenats així. D'una banda, el polític conservador Alberto Núñez Feijóo, assenyala que «las diversas Coreas –y los distintos "coreanos" que las habitan- han vivido sujetas al estigma de pobreza y el abandono que las vio nacer». De l'altra, el fotògraf Alejandro Garrido afegeix també que: «Eran lugares alejados del camino a cualquier parte, lugares que no esperaban visitas».

¹³⁶¹ Jaume I va fer donacions d'alqueries i rafals als «hòmens de Montpeller» als tèrmens d'Alfagar, Almussafes, Benetússer, Sollana, Paiporta, entre elles una anomenada l'any 1238: «"Raal Abinsanxo" (actual partida de Rabisanxo d'Alfagar)» (cf. Febrer Romaguera 1985: 18).

2.9.18.2.2.2. Municipis de l'Horta Sud

Beniparrell, la de (Pics), *Catarroja* (Sil), *Massanassa* (Mas), *Massanassa, el de* (Cat), *Picanya* (Alaq, Ald), a Alaq, segons el testimoni d'un germà del motejat: «Al meu germà Pepe li dien Picanya, perquè era molt aficionat d'anar a vore les festes patronals de Picanya, i d'ahí li vé el malnom» (cf. Tarín López 2017: 92); a Ald, perquè procedia d'aquest poble (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 109); *Picanyo, el Tio* (<*Picanya*) (Beni), *Quart, el de* (Ald), era natural de Quart de Poblet (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 109); *Torrent* (Qua).

2.9.18.2.2.3. Municipis d'altres comarques valencianes catalanoparlants

- L'Alacantí: *Xixona* (Sil).
- L'Alt Vinalopó: *Biar, la de* (Man).
- El Baix Vinalopó: *Carrús, Pepe el de* (Xir), Sorribes Santa Maria (1989: 368) ho associa amb el topònim il·licità: «- Carrús, topónimo del término de Elche».
- L'Horta Nord: *Buixec* (<*Albuixec* ?) (Cat), *Massamagrell, el* (Alaq), *Puçola, -eta, la* (Alaq).
- Camp de Morvedre: *Morvedra*¹³⁶², *la* (<*Morvedre* ?) (Sil).

---

¹³⁶² Cf. «Ampartito *la Morvedra*» (Antich Brocal 2007: 211).

- Camp de Túria: *Benaguasil, el de* (Alaq), *Benaguasila, la* (Ald), *Casinos, el Roget de* (Qua), *Llíria, la de* (Alaq), *Llíria, Sariat el de* (Qua), *Llirieta* (Xir), *Olocau, el d'* (Pics).
- La Marina Alta: *Benissa, (de)* (Ald, Tor, Xir), *Llíber*¹³⁶³, *-a, Ø/ la* (<*Llíber*) (Pics), *Pedreguero*¹³⁶⁴, *el* (<*Pedreguer*) (Pics), *Pego* (Tor), *Pego*¹³⁶⁵, *Pilar la de* (Pai).
- La Plana Alta: *Borriol* (Alb), *Moreno de Castelló, el* (Cat).
- La Plana Baixa: *Tales, el de* (Man).
- La Ribera Alta: *Benifaió*¹³⁶⁶ (Tor); *Catadau, la Miss* (Alc); *Gineta, Antonia la* (<*Alginet*) [*ʃinéta*] (Cat), l'home era d'Alginet (Segarra 2021); *Llombai*¹³⁶⁷, *-a, el/ la* (Alaq, Ald), *Montroi*¹³⁶⁸ (Xir), *Reala, la* (<*Real de Montroi* ?), *Torís* (Tor).
- La Ribera Baixa: *Albalat*¹³⁶⁹, *la d'* (Alc), *Almussafes, la d'* (Pics), *Favareta* (Sil), *Polinyà* (Ald), *Riola, el/ la de* (Pai), cf. Sanz (2007: 30); *Romani, el (del)* (Alc, Pics), persona procedent d'una pedania del municipi de Sollana anomenada així.
- La Safor: *Beniarjó, el de* [*binarʃó*] (Qua), cf. Sancho & Sancho (1998: 160); *Gandia, les (Xiques) de* (Cat), cf. Guerrero (2020, 8 de gener); *Oliva, el d'* (Picn), «probablement era procedent d'aquest poble» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 142); *Xeraco* (Alc), procedia d'aquest poble (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 59).

¹³⁶³ «[...] Mercedes, “la Llibera”» (Romaguera Belenguer 2017: II, 27); «ANTONIO MONCHO PELLÓ. Antonio nasqué el 28 de febrer de 1904 en el poble de Llíber (Alacant) i l'any 1935 vivia a Picassent [...] on residien també son pare, Julián Moncho Mestre, i els seus tres germans: Vicenta i Natalio, [...]» (Romaguera Belenguer 2017: II, 25).

¹³⁶⁴ «JOSÉ FERRER COSTA, “Pedreguero”. Fill de José i Maria Rosa, de Pedreguer (Alacant) i veí de Picassent, [...]» (Romaguera Belenguer 2017: II, 195).

¹³⁶⁵ Cf. Russeta Rus (2021, febrer 5).

¹³⁶⁶ «Els primers tractors [de Torrent] són els [...] de Ramón Pla “Benifaió” en 1952, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 122).

¹³⁶⁷ *El Tio Llombai* d'Aldaia era l'avi dels *Llombai* d'Alaquàs (Tarín i López 2012: 136); cf. «MANUEL SANZ (a) Llombay» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 6, Aldaia (1942), f. 74); «MANUEL SANZ ALCÀCER (a) LLOMBAY» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 6, Aldaia (1942), f. 80).

¹³⁶⁸ Persona nascuda a Montroi (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 369).

¹³⁶⁹ «Lola Escorihuela, *La d'Albalat*» (Gericó Trilla 2004: 23).

- La Vall d'Albaida: *Aielo, d'* (Alc), *Benigani, -a* (Alc, Man, Sil).
- Barris o pedanies de la ciutat de València: *Rico el de Castellar* (Alb), cf. Hernández Sanchis (1978: 41); *Malilla, -o, la/ el* (Alb), *Palmar, el/ la del* (Alc), *Patraixa, -os, la/ els* (Picn, Pics), *Pinedo, el de* (Pics, Xir), a Xir, freqüentava aquesta pedania de la ciutat de València, d'on adquiria mantons de Manila per a la seua venda (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 369); *Punta, de (la)* (Alaq, Sil, Tor), podria ser per procedir d'una pedania anomenada així que pertany a la ciutat de València; *Russafa* (Cat).

2.9.18.2.2.4. Altres comarques/ regions catalanoparlants

Barça, el (Alc), *Girona, la* (Ald), *Catalunya* (Alb), *Catalunyo*¹³⁷⁰, *el Tio* (Cat), tenia de cognom *Cénia*; *Mallorc* (Sil), *Mallorca, el Tio* (Xir).

---

¹³⁷⁰ Existia «[...] el magatzem de fruita de Luís Cenia *el Catalunya*.» (cf. Valls Bonet 2018: 38).

2.9.18.2.3. Topònims de regions, municipis peninsulars no catalanoparlants

2.9.18.2.3.1. Comarques/ municipis valencians de parla castellana

*Bicorb*¹³⁷¹ [bikór] (Tor), *Iàtova*¹³⁷², *el/ els de* (Alb), *Jérica, la de* [xérika] (Alaq), *Millares* (Alaq, Alc), *Palància, la* (Ald), *Pedralba* (Pics), *Sacanyet* [sakapé] (Man), *Villar*¹³⁷³, *de* (Ald), *Xiva, el Tio* (Bene); *Xiva, el Sord de* (Qua).

2.9.18.2.3.2. Regions, municipis de la resta de territoris espanyols no catalanoparlants

Biscaia (Pai), *Calahorra* (Alc), *Carinyena*¹³⁷⁴, *Ramon el de* (Pai), *Cartagena, (el Tio)* (Man, Mas, Xir), a Xir, per haver fet el servei militar allí (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 368); *Durango*¹³⁷⁵ (Tor).

Forra, els (<*Calaforra, la Rioja* ?) (Bene), els motejats procedien de Zarratón (la Rioja) (cf. Ruiz Monrabal 2008: 246), tal vegada tenien alguna relació amb Calaforra, un altre municipi riojà; *Iecla, Jesús el de* (Beni), *Linares* (Alc, Pai, Sil), a Alc, hi anaren a treballar de músics; a Pai, el motejat s'emportà al poble un gos procedent d'aquesta ciutat andalusa.

Madrid, el Maio de (Alaq), pertanyia a la família dels *Maios* i se n'anà a viure a Madrid (Tarín i López 2004a: 220); *Madriles*¹³⁷⁶ (Alaq, Cat, Tor), a Alaq, era un evacuat de la Guerra Civil procedent de Madrid; *Màlaga* (Alb, Alc), a Alb, un avantpassat va fer el servei militar a Màlaga (Avia Soriano 2020, agost 14); *Múrcia, la de* (Pai), *Muriano* (Bene), s'anomenava Francisco Sanmartín (cf. Ricart Bonillo 1974: 87), tal vegada procedia d'un barri de Còrdova anomenat Cerro Muriano; *Rioja, la de la* (Alaq), *Sevilla* (Tor), un avantpassat que tenia camps de raïm s'arruïnà a causa de la fil·loxera, i es va refer econòmicament comerciant amb mercaderies des de Sevilla (Beguer Miquel 2014, agost 25, 9:29); *Talavera, la* (Pai), *Zulema* [suléma] (pedania d'Alcalà del Xúquer, Albacete) (Cat, Sil).

2.9.18.2.4. Activitats agrícoles

Dels Campets (Pics).

2.9.18.3. Hidrografia artificial

2.9.18.3.1. Braços

Braç de Pepa (Mas), braç del Vicari, el (Beni), braç del Rollet de Coeta (Ald), etc.

2.9.18.3.2. Cadires

Cadira de Mitjablanca (Man).

---

¹³⁷¹ Herreros Moreno (2000: 164) documenta la forma «Vicar».

¹³⁷² Cf. «[...] Mis abuelos paternos son los leones de Yatova [...]» (Cárcel Vila 2020, agost 20).

¹³⁷³ Possiblement per procedir de Villar del Arzobispo (els Serrans) (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 110).

¹³⁷⁴ cf. «1- Ramón *El de Cariñena*» (Sanz 2007: 72).

¹³⁷⁵ Podria ser un cognom, encara que, per la informació que aporta la font escrita d'on l'hem arrellegat, no ho podem confirmar: «137. José Andreu Vázquez *Durango*.» (Martínez Oria 2005c: 18).

¹³⁷⁶ Al barri de Patraix (València), Barquero Genovés (2019: 20) documenta també *els Madriles*, els quals havien nascut a Madrid.

2.9.18.3.3. Motors

Els malnoms atribuïts als motors no sols corresponen als propietaris d'aquests llocs, sinó que poden sorgir dels renoms de les persones que estan al seu càrrec, que a l'Horta de València s'anomenen motoristes. En alguns casos, només s'hi fa referència amb un genèric, sense cap especificació: *Motor, -et, el del* (Alaq, Mas).

Quant als motoristes, el seu malnom pot arribar a traslladar-se a l'indret on treballen, de manera que, a banda del nom oficial que puga tenir un motor, aquests llocs també són popularment coneguts pel malnom d'aquestes persones. Poden ser casos com el del *motor del Palaco* (Sil), malnom d'un motorista que el va ocupar, i que esdevingué un altre nom popular amb què hom coneixia un motor oficialment anomenat *Plus Ultra* (Guillem Chilet 2009: 209).

Pel que fa a les motivacions relacionades amb els propietaris, podríem mencionar *el motor d'Adela* (Sil), que es trobava en una partida anomenada d'*Adela*, i que era el malnom d'una família molt adinerada de Silla. Un camp d'aquesta partida «se'l quedà *el tio Calvo*, i en aquest camp està situat el motor. Per això es diu també motor del Calvo.» (Zaragoza Pérez 1986: 257-258). El mateix ocorre amb el motor de la Vega [o Bega] de Silla, que també és conegut popularment com a *motor del Tio Moro* (Sil) perquè un terratinent de Catarroja que tenia aquest malnom era el propietari de gran part del tancat que abastia el motor (Guillem Chilet 2009: 217).

Altres motors que presenten antropònims que nosaltres entenem com a malnoms podrien ser: *Alfawarenc, motor de l'* (Cat); *Barraquer, motor del* (Mas), nom popular del motor de Baix (Moncholí Baixauli 2020, setembre 7); *Barrinyo, motor del* (Alb), era el malnom del propietari (Hernández Sanchis 1998: 48); *Cabiró*¹³⁷⁷, *motor de* (Pics); *Carbonera, motor de la* (Sil).

---

¹³⁷⁷ «Pous de Reg de motor a Picassent. Any 1938 [...] Motor del Cabiró» (Martínez Sanchis 2006: 140).

Duler, motor del (Sil), el seu motorista va ser cuidador de ramat (Guillem Chilet 2009: 173); el cronista de Silla Antich Brocal (2021b: 188) dubta que el malnom corresponga a un motorista siller perquè no existia en aquest poble cap persona que el portara, i assenyala que tal vegada era el malnom d'un «terratinent foraster, ja que els motoristes d'aquest tancat [...] solien ser del poble [de Silla]». Pel que indica la lingüista Zaragoza Pérez (1986: 258), aquest propietari foraster devia ser «possiblement gent de Catarroja».

Farsa, motor de (Cat), *Figuro, motor del* (Sil); *General, motor del* (Mas), era un dels noms populars del motor del Mig (Moncholí Baixauli 2020, setembre 7); també es coneixia per aquest malnom perquè *el Tio General* hi va viure diversos anys (Guillem Chilet 2009: 105).

Gorres, motor de (Sil), era el malnom d'un motorista que el va habitar, anomenat “Paco el Gorres” (Guillem Chilet 2009: 205); *Guitó, motor del* (Alb) (cf. Hernández Sanchis 1998: 137); *Micons, motor dels* (Sil), pertanyia a la família del Tio Pepet Micó Vendrell, un alcalde de Silla de començaments del s. XX (cf. Antich Brocal 2021b: 150); *Naia, motor de* (Cat), *Noi, motor del* (Mas), s'anomenava així «perquè els camps del voltant pertanyien a un home amb aqueix “malnom”» (Guillem 1990: 23).

Orsos, motor dels (Alb), era el malnom de la família que hi vivia (cf. Hernández Sanchis 1998: 137); *Paisana, motor de la* (Cat); *Pallorfa, motor de* (Pics); *Panarra, motor de* (Sil), era el malnom del propietari, un veí de Catarroja (Guillem Chilet 2009: 183); *Passiego, motor del* (Sil); *Piuet, motor de* (Alb); *Plater, motor del* (Sil); *Quiles, motor de* (Alb), era el cognom d'un dels seus motoristes (Guillem Chilet 2009: 157).

Ro-ro, motor del (Sil), era el malnom d'un dels propietaris; també es coneixia com a *motor del Francés*, el cognom del seu primer motorista (cf. Antich Brocal 2021b: 281); *Santonja, motor de* (Pics); *Segonet, motor de* (Alb), era el malnom del propietari, veí de Catarroja, tot i que el nom oficial n'era *motor de Santa Teresa* (Hernández Sanchis 1998: 47); *Talló, motor del* (Pics); *Son*¹³⁷⁸, *motor del Tio* (Sil); etc.

---

¹³⁷⁸ Una altra variant formal d'aquest lloc era *motor de la Son* (Sil), perquè el seu motorista era una persona de Beniparrell anomenada *el Tio Soneguera* (cf. Antich Brocal 2021b: 169).

2.9.18.3.4. Paletes, partidors, feses

*Bernat*¹³⁷⁹, *fesa de* (Sil); *Pilots, paleta o partidor de* (Alb), cf. Hernández Sanchis (1998: 161); *Pijetes, partidor del Roll de* (Xir); *Marqués, partidor del Braçal del* (Alb). En aquest apartat creiem que podríem afegir *Boquera, el de/ el Tio* (Man, Qua, Sil), que podria tenir relació per metàfora d'alguna cosa ampla o gran del cos del motejat, o, per metonímia, de l'ofici regador, ja que, segons el DNV, una boquera és, entre altres accepcions, una «obertura que es fa en el marge d'una séquia o d'una bassa per a donar entrada o eixida a l'aigua destinada a regar». De fet, Martí Gadea n'arreplega una motivació metafòrica a Bolulla (la Marina Baixa) entre els segles XIX i XX: «*Boquera, Pèp Segura* (116) TE, “perque tenia la boca com una saria de gran”» (Espinós i Ferràndiz 1991: 309).

2.9.18.3.5. Ponts

Lluquet, d'en (Alb); *Pont* (Ald), vivien arrimats al pont de la séquia (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 115); *Pont, Toni Vicent del* (Alf), *Randero, el pont del* (Alc), pont de la séquia del Rei al terme d'Alcàsser que encara existeix; *Rulla, el de la* (Alb), cf. Hernández Sanchis (1998: 95); *Talí, el de* (Alb) cf. Hernández Sanchis (1998: 95).

2.9.18.3.6. Ports

Muelle, -a, el/ la (Cat, Sed), a Cat, el pare de *la Muelle* treballava en el moll del port de València (Segarra 2021); *Port, el del* (Sil), segurament en referència a algú relacionat amb el mateix embarcador existent a Silla, situat pels encontorns de la partida del Saladar.

---

¹³⁷⁹ Era el cognom d'una persona que tenia moltes propietats en la partida on es trobava la fesa (cf. Antich Brocal 2021b: 107).

2.9.18.3.7. Pous

Pou, el del (Qua); Pou Cec, del (o Sants Patrons) (Tor), Colau, de (Tor), Don Pedro, de (Tor); Gils, dels (Tor); Pasqualines, de les (Man); Paltrot, de (Tor); Poca Ropa, de (Bene); Santonja, de (Tor); Sord, del (Tor), etc.

2.9.18.3.8. Aljubs

Xocolater, l'aljub del (Pics); Llustre, l'aljub de la caseta del (Tor).

2.9.18.3.9. Rescloses/ preses

Presa, el Tio Lluís el de la (Man).

2.9.18.3.10. Rolls

Coeta, el rollet de (Ald); Cuc, el roll de (Qua); Gràcia, el roll de (Qua); Pijetes, el roll de (Xir).

2.9.18.3.11. Sénies

Segons el DNV, una sénia és una «màquina composta de dos grans rodes engranades que, per mitjà de cadufs, eleva l'aigua dels pous o de les séquies». A continuació en relacionarem algunes de les que hem documentat al nostre corpus, tant com si encara existeixen com si no.

*Sénia*¹³⁸⁰, *el de la* (Pai); *Afillat, la sénia de l'* (Bene); *Alonso el de l'Haqueta, la sénia del Tio* (Mas); *Borreguero, la sénia del* (Mas); *Cabrereta, la sénia del* (Mas); *Canelletes*¹³⁸¹, *la sénia de* (Pics), *Carota, la sénia de* (Mas); *Castila, la sénia de* (Mas); *Colera, la sénia de* (Bene); *Coquetes, la sénia de* (Mas); *Fermín, la sénia de* (Mas); *Goriot, la sénia del Tio* (Mas); *Llaganya, la sénia del Tio* (Mas); *Marcel·lina, la Sénia de* (Bene); *Mateuets (desapareguda), la sénia dels* (Alb); *Medina, la sénia de* (Pics); *Melxor, la sénia de* (Bene); *Noi, la sénia del* (Mas); *Pallussero, la sénia del* (Mas); *Pasqual el Roig, la sénia de* (Mas); *Pastor, la sénia de* (Mas); *Paulo, la sénia del* (Pics); *Peixero, la sénia del* (Mas); *Quicolo*¹³⁸², *la sénia del Tio* (Sil); *Racó del Petit, la sénia del* (Mas); *Ramon, la sénia de* (Mas); *Revuelto, la sénia de* (Tor); *Rurro, la sénia del* (Bene); *Sord, la sénia del* (Mas); *Polit, la sénia del Tio* (Alb); *Songa, la sénia del Tio* (Alb); *Tonita, la sénia de* (Mas); *Vicari, la sénia del* (Bene); *Vicent de Fotet (Cary), la sénia de* (Mas); *Uixera, la sénia d'* (Bene); *Volante, la sénia del Tio* (Tor); *Xatín, la sénia de* (Mas); *Toran, la sénia de* (Tor), etc.

---

¹³⁸⁰ Era Miguel Paredes Cassany, que va ser l'últim propietari d'una sénia situada a l'antic convent de Sant Joaquim de Paiporta (Pascual Ruiz 2019: 54).

¹³⁸¹ «Sénies de Picassent. Any 1938 [...] Sénia de Canelletes» (Martínez Sanchis 2006: 143).

¹³⁸² Cf. Antich Brocal (2021b: 92).

2.9.18.3.12. Séquies

Segons el DNV, una séquia és un «canal excavat en terra per on es conduïx l'aigua d'un riu o torrent per a regar camps». Quant al nostre corpus, algunes de les que contenen un antropònim que nosaltres considerariem malnom podríem ser:

Carlets, séquia de (Sil); *Catalans, séquia dels* (Sil); *Naia, séquia de* (Alb, Cat) cf. CTV (2009: II, 113); *Calo de Tripa, séquia de* (Sil); *Favara* (Alb); *Faveta, séquia de* (Sil); *Figuero, séquia del* (Sil); *Alapont, séquia de la Font d'* (Sil), cf. Zaragoza Pérez (1982: 86); *Mariano, séquia de la Font de* (Sil), cf. Zaragoza Pérez (1982: 86); *Penella, séquia de la Font de* (Beni), cf. CTV (2009: II, 79); *Gasparo, séquia de* (Sil); *Pablanco, séquia de* (Sil); *Parreta, séquia de la* (Sil); *Peretacos, sequiol de* (Sil); *Poll, séquia del* (Sil), *Ratat*¹³⁸³, *séquia del* (Sil); *Ro-ro, séquia del* (Sil); *Rull, séquia del* (Sil); *Sucrer, séquia del* (Sil); *Torisano, séquia del* (Sil); *Uïsos, séquia dels* (Sil), cf. CTV (2009: II, 296); *Vedrenyo, séquia de* (Sil),.

També es documenta a Manises una forma feminitzada de *Sequiol*> *Sequiola* (Romero 2017, febrer 27), tal vegada atribuïda a una persona per viure a prop d'una.

---

¹³⁸³ També es coneix com *el sequiol d'Adela*.

2.9.18.4. Hidrografia natural

2.9.18.4.1. Barrancs

Barranc, Mercedes la del (Alc), vivia prop del barranc del poble; era la mateixa persona que *la dels Caldets* (Flor Bastante 2020); *Barranc, (el Tio)* (Tor); *Barranc de Penella* (Beni), cf. CTV (2009: II, 79); *Barrancó de la Carnissera, el* (Alb); *Barrancó de Sangrete, el* (Alb); *Barranques, les* (Picn), «probablement per viure molt prop del barranc» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 113); *Barranquet, -a, el/ la del* (Ald, Tor), a Ald, per viure prop del barranc (cf. Hernández & Tronchoni 2006: 105); *Rambla*¹³⁸⁴ (Cat, Sed), etc.

2.9.18.4.2. Bassals

Bassa, de la (Man), *Toll*¹³⁸⁵, *Nelo el del* (Sed), *Toll, el/ la* (Alc, Mas), *Toll de les Fusteres*¹³⁸⁶, *el* (Qua).

2.9.18.4.3. Fonts

Castillo, la font de (Mas), *Manyes, la font de* (Tor), *Fonteta* (Tor), *Fonts, Toni de les* (Sed), *Alapont, la font d'* (Sil), cf. Zaragoza Pérez (1982: 86); *Mariano, la font de* (Sil), cf. Zaragoza Pérez (1982: 86), *Orihueles, la font dels* (Sil); *Petiniqui, la font de* (Sil), etc.

---

¹³⁸⁴ A Catarroja era el malnom del fundador d'una taverna anomenada *Ca Rambla* (Raga Ramon 2000: s/n).

¹³⁸⁵ La família d'aquesta persona (Manuel Monrabal Baixauli) vivia en una caseta de camp envoltada de terra d'horta arrendada al costat del Toll, un lloc profund de la séquia o parada d'aigua que es trobava sobre la séquia del braç Nou (Ruiz Monrabal 2008: 184).

¹³⁸⁶ En el recull de la col·lecció de Toponímia dels Pobles Valencians de l'AVL relatiu a Quart de Poblet, Coba Femenia & Sancho Pastor (2016: s/n) citen un paratge anomenat "el Xarco de les Fusteres", que deu ser el mateix lloc.

2.9.18.4.4. Rius

Riuadeta [riwaéeta] (Man).

2.9.18.5. Fitònims rurals

Anouer de Caio, l' (Alb), *Anouer de Micalet de Pebre, l'* (Sil), cf. Antich Brocal (2021b: 152); *Anouer del Rosegó, l'* (Alb), *Campanillos, de* (Alc), vivien en una caseta de la partida del Pla del terme d'Alcàsser on hi havia una mena de flors de forma acampanada que eren molt cridaneres i que hom anomenava així; *Carrascal d'En Galcerà, el* (Alb), cf. Hernández Sanchis (1998: 179); *Castanyero, -a, -es* (Pics), vivien en un lloc on hi havia castanyes; *Figueretes de Curreta*¹³⁸⁷, *les* (Pics), era un camp de figueres propietat d'una persona que tenia de malnom *Curreta*, a causa d'un defecte en una mà d'un avantpassat (cf. Mayans Martorell 2013: 144); *Garroferes del Tio Gafarró*¹³⁸⁸, *les* (Xir), *Garrofera de Pallús, la* (Alb), *Garrofer de Pepirro* (Sil), cf. Antich Brocal (2021b: 87); *Garroferal de Mina, el* (Sil), cf. Antich Brocal (2014: 82); *Garroferal de Patxirrangui, el* (Sil), cf. Antich Brocal (2021b: 59); *Garroferar de Noguera, el* (Pics), cf. Lerma Serra (1982a: 28); *Oliverar del Tio Panduro, l'* (Pics), cf. Lerma Serra (1982a: 28); *Olivera dels Ximorres, l'* (Mas) cf. Moncholí Baixauli (2010: 69).

---

¹³⁸⁷ «[...] el mercado de la Milagrosa, que no hace mucho era “les figueretes de Curreta”.» (Lerma Serra 1975: 172). És també el nom d'un carrer de Picassent (Mayans Martorell 2013: 144).

¹³⁸⁸ Davant del camp on es trobaven aquestes garroferes comença *el camí de les Penyetes* del terme de Xirivella (cf. Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 19).

Oliveral de Clauets, l' (Sil), cf. Antich Brocal (2021a: 58); *Oliveral de Trinitari, l'* (Sil), cf. Antich Brocal (2021a: 58); *Palmeral d'Asensi, el* (Sil), cf. Antich Brocal (2021a: 58); *Perera de Colom, la* (Alc); *Pi, el del* (Alf), procedia de *l'alqueria del Pi* d'Alfatar (cf. Puchades Pastor 1991: 213 [nota 42]); actualment aquesta alqueria ha estat rehabilitada i es troba totalment integrada dins del nucli urbà d'Alfatar, al costat de la via del tren que va d'Alfatar a València; *Xopera de Lagarto, la* (Sil), cf. Antich Brocal (2021b: 159); *Vinyes, Calet de les* (Alc), el seu nom era Pasqual i conreava vinyes (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 18), etc.

2.9.18.6. Orografia

2.9.18.6.1. El món càrstic

*Cantera*¹³⁸⁹, *de la* (Alc), treballava en una cantera (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 64); *Cova*, (*de la*) (Alaq, Alb, Alc, Cat, Pics), *Baltasar*, *la cova de* (Pics) (CTV 2009: II, 250); *Forn de Viret*¹³⁹⁰, *les coves del* (Pics); *Jaume de la Pesà[da]*, *la cova de* (Pics); *Lluch*¹³⁹¹, *les clotxes de* (Pics); *Peret*, *la cova de* (Man), *Covero*¹³⁹², *-a* (Alc, Pics), *Covetero*¹³⁹³, *el* (Man); *Morenet de Cova*, *el* (Pics), *Reina de les Coves*, *la* (Pics).

---

¹³⁸⁹ A la Nucia (la Marina Baixa), *Joan de Cantera* era d'ofici "pedrapiquer" (cf. Colomina Castanyer 1991: 366).

¹³⁹⁰ «Forns.- (...) En les coves del forn de Viret, ¿es dirà d'eixa manera perquè en temps antics hi hauria un forn de calç que a l'amo li dirien Viret, deformació de Voret?» (Romaguera Belenguer 1987: 21).

¹³⁹¹ Cf. «campo de tiro sito en la partida de El Realón, en el paraje "Clotjes de Lluch"» (Lerma Serra 1980: 22).

¹³⁹² Domínguez Vicente & Domínguez Benlloc (2014: 2955) també documenten un *Covero* a Riba-Roja (Camp de Túria): «Covero (R)».

¹³⁹³ És un derivat del diminutiu de *cova*, *coveta*. A Manises existeix un ball anomenat «el Ball de les Coveteres». El dia de Sant Joan persones que vivien a les coves del poble homenatjaven el Sant amb danses per a donar-li les gràcies per les collites de l'any.

2.9.18.6.2. Elevacions del terreny

*Altero*¹³⁹⁴ (Alb), potser el motejat té alguna relació amb *la partida de les Altes* d'Albal, on «els camps han cobrat un poc més d'alçària que els contorns» (Hernández Sanchis 1998: 125); també existeix *un camí de l'Alter* al terme d'Albal (CTV 2009: I, 93); *Falcó*¹³⁹⁵, *el Tossalet de* (Man), cf. Requena Díez & Requena Díez (2017); *Montanya, (el Tio)* (Alc, Cat), a Alc, una possible motivació és que algun avantpassat del motejat visquera en un carrer anomenat *de Dalt* o *de la Montanya*, encara que és bastant més probable que fora una metàfora d'home de molta alçada, gran, ja que jugava al futbol de porter (cf. Hernández Olivares 2013: 6); *Pujada* [puʃá] (Man), *Pujadeta, de la* [puʃaéta] (Man), *Pujadeta del Sord, la* [puʃaéta] (Ald).

---

¹³⁹⁴ Tal vegada és una variant formal d'Alteró [alteró].

¹³⁹⁵ Cf. «Falcó» (Català Gimeno 1992: 262).

2.9.18.6.3. Depressions

Bengalito, el clot de (Alb) cf. Hernández Sanchis (1998: 173); *Foia, de la* (Picn) cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 129).

2.9.18.6.4. Partides i paratges

Botija del Realon (Pics), *Balaguera, la* (<*Balaguer*) (Alb), a Albal era el nom d'una partida, bona part de les terres de la qual pertanyien a una dona vídua, coneguda com a *Na Balaguera*, que es documenta l'any 1638 (cf. Hernández Sanchis 1998: 77); *Buc*¹³⁹⁶, *-a, el/ la* (Alb), és possible que vinga del fet que algun avantpassat residira pels voltants de la *partida del Buc*, subpartida de la de Santa Anna d'Albal (cf. Hernández Sanchis 1998: 88); *Espioca* (Sil), «topònims menors: Espioca» (cf. Zaragoza Pérez 1991: 254). Segurament per residir-hi. Pertany al terme de Picassent. Segons Casanova (2007b: 55), és un derivat del verb *espigar* amb el sufix *-occa*, el qual, al parer d'aquest investigador, era un lloc des d'on es vigilava la mar; *Paquillo, el* (<*Paco*) (Ald); *Pedrero* (Cat), segurament relacionat amb la partida «de la Pedrera»; *Rafolera, el Tio Fernando la* (Alb), *Rafoleres, les* (<partida del *Ràfol*) (Picn), *Sentanero, -a, el/ la* (Alb, Alc), estatger de l'ermita de Santa Anna, d'Albal.

2.9.18.6.5. Tancats

Segons el catarrogí Raga Ramón (1998: 35), un tancat és: «el conjunt de fanecades, normalment de diferents amos, que tenen un servici comu per a omplir d'aigua i desaiugar per al millor cultiu de l'arros. Estan rodejats per sequiols i uns margens mes prims separen els camps cap a l'interior del tancat.»

---

¹³⁹⁶ Moreu-Rey (1981: 137) documenta *en Buc*s a Roses (l'Alt Empordà), el qual «[...] tenia bucs d'abelles a la vinya».

El geògraf Tortosa i Pastor (2000: 376) els defineix com a: «part de l'arrossar afectat pel nivell d'aigües de l'estany, de manera que la seua inundació depén d'aquest. És, per això, que són les terres d'arròs més properes a l'Albufera. En un tancat, l'aigua s'escorre encaminant-la al sequiol dormidor, d'on la passarà el motor a l'Albufera».

Dels pobles de la nostra comarca els tèmens dels quals voregen o formen part de l'Albufera com Sedaví, Alfafar, Beniparrell, Massanassa, Catarroja, Albal i Silla, podem destacar aquest darrer poble, Silla, on se'n localitzen 24 (cf. Tortosa i Pastor 2000: 376). Alguns dels malnoms relacionables amb aquesta mena de superfícies de marjal, i que han esdevingut els noms amb què hom els coneix per ser-ne els motejats propietaris, residents o procuradors, podrien ser:

Closa, el de la (Sil); *Burriel, el tancat de* (Mas), cf. Raga Ramon (1998: 52); *Coto, el* (Mas), segons Moncholí Baixauli (2020, setembre 7), li posaren aquest malnom a una persona perquè uns avantpassats «tragueren un coto» al *tancat de la Foia*, és a dir, hi feren unes motes i el fitaren; *Cabiles, el tancat de* (Alf); *Foro, el tancat del* (Alf), cf. CTV (2009: II, 28); *Hueso*¹³⁹⁷, *el tancat de* (Sil), *Naia, el tancat de* (Cat), cf. Raga Ramon (1998: 52); *Noi, el tancat del* (Mas), cf. CTV (2009: II, 198); *Païsana, el tancat de la* (Cat), cf. Raga Ramon (1998: 52); *Palaco, el tancat del* (Sil); *Passiego, el tancat del* (Sil); *Pipa, el tancat de la* (Cat); *Platera, el tancat de la* (Alf), cf. CTV (2009: II, 28); *Sardina, el tancat de la* (Cat), cf. CTV (2009: II, 113); *Sarier, el tancat del* (Cat), cf. Raga Ramon (1998: 52); *Villalba, el tancat de* (Alf), cf. CTV (2009: II, 28), etc.

---

¹³⁹⁷ Era el cognom de «[...] Domingo Hueso, un menescal de València que va adquirir arrossars al terme de Silla l'any 1812 [...]» (cf. Antich Brocal 2021b: 186).

2.9.18.6.6. Poblament

2.9.18.6.6.1. Alqueries

Tradicionalment, després de la conquesta cristiana, s'entén per alqueria «com un lloc poblat format per un conjunt d'edificis, uns dedicats a habitatge i altres per a l'ús de l'explotació agrària, d'entre els quals destaca l'habitatge del senyor» (Besó Ros 2008b: 26). Podem destacar-ne les següents, tot i que la majoria d'elles ja han desaparegut, enderrocades arran de la construcció de polígons industrials, o per trobar-se en parts dels pobles que han esdevingut zones ja urbanitzades on s'han construït nous habitatges:

*Alqueria*¹³⁹⁸, *Enrique el de l'* (Xir), *Alqueria, el Tio Sarso el de l'* (Qua); *Burres, l'alqueria de* [alkría] (Sed), cf. Ruiz Monrabal (2008: 78); *Caldera, alqueria de* (Sed), cf. Baixauli Ferrer (2013: 63); *Castillo, alqueria de* (Xir); *Durà, alqueria de* (Xir); *Ferrandis, alqueria de* (Pai), és l'actual ajuntament de Paiporta (Soler, Cuenca & Dasí 1988: 99); *Garsa, alqueria de* (Pai); *Grec, alqueria del* (Xir), tot i trobar-se en terme de Mislata, el malnom pertany a una persona de Xirivella (cf. Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 26).

Montesinos, alqueria de (Alb); *Moret, alqueria de* (Picn); *Morrut, alqueria del* (Sed); *Pasteles*¹³⁹⁹, *alqueria de* (Picn); *Pollastre, alqueria del* (Xir); *Qualo, alqueria de* (Xir); *Quinfo, alqueria de* (Pai); *Rabiando, alqueria de* (Xir); *Ros, alqueria de* (Alb); *Ruix, alqueria de* (Sed); *Salvadora, alqueria de* (Alaq); *Serafi, alqueria de* (Picn), segons Vila-Belda Martí (2020: 191), probablement prové del nom del seu estatger o arrendatari, Serafin Moreno Escrivà; *Simó, alqueria del So* (Sed); *Sória, alqueria de* (Mas); *Sorlí, alqueria de* (Xir); *Xato, l'alqueria del* [alkría] (Alaq), etc.

També podríem afegir-hi malnoms que reflecteixen els seus residents: *Alcriero, el Tio Paco l'* (<*Alqueriero*) (Alaq).

---

¹³⁹⁸ Aquesta alqueria era la de *Dolores* (Sorribes Santa Maria 1989: 368).

¹³⁹⁹ És un altre dels noms de l'alqueria de Baix de Picanya.

2.9.18.6.6.2. Casetes

Benissero, caseta del (Sil); *Cabiles, caseta de* (Mas); *Cagabous*¹⁴⁰⁰, *caseta de* (Sil); *Coeter, les casetes del* (Xir); *Conejo*¹⁴⁰¹, *caseta de* (Sil); *Fermí, caseta de* (Mas); *Cansalader, caseta del* (Mas); *Fosca, caseta de* (Tor), cf. Besó Ros (1995: 129); *Maties, caseta del Tio* (Mas); *Nadalo*¹⁴⁰², *caseta de* (Sil), *Pacalot, caseta de* (Sil), *Pallusser, caseta del* (Mas), *Perellona, caseta de la* (Sil), és una feminització del cognom del propietari, Juan Perelló, un terratinent de Catarroja. La propietat passà a la vídua, coneguda com *la Perellona* (cf. Antich Brocal 2021b: 158); *Piulo, caseta del* (Sil); *Renegat, caseta del* (Sil); *Rosica, caseta de* (Tor), cf. Fresquet Gozalvo (2011: 59); *Rosquillero, caseta del* (Tor); *Sollanero, caseta del Tio* (Alb); *Sord de Ribes, caseta del* (Alb); *Suecans, caseta dels* (Sil); *Salsero, caseta del* (Tor), cf. Fresquet Gozalvo (2011: 59); *Suïssos, casa dels* (Sil), pertanyia a una família d'Alcàsser que havia viscut molts anys a l'estranger (cf. Antich Brocal 2021b: 130); *Tana, caseta de* (Mas); *Tres Peus, caseta de* (Tor), cf. Fresquet Gozalvo (2011: 59), etc.

2.9.18.6.6.3. Corral

Almenar, el corral d' (Qua); *Felip, el corral de* (Mas); *Llapissera, el corral de* (Mas); *Salao, el corral del* (Tor); *Villarroya*¹⁴⁰³, *el corral de* (Tor), etc.

---

¹⁴⁰⁰ És una caseta ja desapareguda del terme de Silla (cf. Antich Brocal 2021b: 310).

¹⁴⁰¹ Va ser una caseta habitada per Aurelio Fajardo Conejos, és a dir, el topònim reflecteix una singularització del segon cognom d'un dels seus residents (cf. Antich Brocal 2021b: 64).

¹⁴⁰² Era el prenom d'una persona anomenada Nadal Carbonell Benavent, nascuda l'any 1816 (cf. Antich Brocal 2021b: 145).

¹⁴⁰³ Es troba en la partida del Toll de Torrent (cf. Fresquet Gozalvo 2011: 152).

2.9.18.6.6.4. Horts

Són el que Tortosa i Pastor (2000: 366) anomena “cases d’hort”. Solen trobar-se «al centre d’un hort (normalment de cítrics)», i tenen com a funció ser lloc de residència “esporàdica”, a la qual s’afegeix «la purament emblemàtica, reforçada generalment mitjançant elements constructius (torretes, espadanya...) o de vegetació ornamental» (Tortosa i Pastor 2000: 366). Quant a malnoms que tenen alguna mena de lligam amb aquestes construccions, podríem relacionar:

Canari, la (Alb), una avantpassada nasqué a *l’hort de la Canariera* d’Albal, ja que son pare n’era el procurador (Pepet el Mante 2020, agost 12, 23:55); aquest hort l’anomenaren així perquè de fora sembla una gàbia de canaris (cf. Hernández Sanchis 1998: 117); Tortosa i Pastor (2000: 248) també corrobora aquest motiu, tot i afirmant que era «coneguda amb aqueix nom per la seua estructura imaginativa, semblant a una mena de gàbia d’ocells»; *Coa, l’hort de* (Sil), era el malnom de la persona que el procurava, tot i que en realitat l’hort s’anomenava “el Palmeral” (cf. Antich Brocal 2007: 143).

Hort, (el) de l’ (Alaq, Man, Sil, Xir), segurament el motiu és idèntic al de l’ocurrència que Colomina Castanyer (1991: 368) documenta a Polop (la Marina Baixa): «Quiquet l’Hort (“hi vivien”)»; el motejat de Manises «tenia un hort molt gran» (Bartual 2019, octubre 21); *Hort, Maria de l’* (Tor), *Grill, l’hort del* (Pics), era el malnom d’un obrer de vila de Picassent que en va ser el primer encarregat i que, a més a més, va ser la persona que va construir la tanca de la finca que encara l’envolta (cf. Febrer Romaguera, Simó Rosaleny & Marí Mauricio 2010: 41).

Joliana, l'hort de (Sil), deriva d'una avantpassada dels propietaris, anomenada Juliana Veres, nascuda l'any 1800 (cf. Antich Brocal 2021b: 109); *Suïssos, el de l'hort dels* (Alaq), el motejat hi va viure un temps (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 111); *Pla, el de* (Pai), vivien en un hort de Picanya anomenat així (Navarrete Belda 2018, febrer 1); *Ronda, l'hort de* (Man), un senyor anomenat així era el seu estatger (De Tomás 2009: 52); *Teixidor, l'hort del* (Alc), era el malnom del seu masover. L'hort pertanyia a una marquesa anomenada Francisca d'Asís Domínguez i Colomina. En faltar aquesta marquesa, aquest masover va adquirir part de la finca on es troba ubicat (cf. Febrer Romaguera, Simó Rosaleny & Marí Mauricio 2010: 74).

Torre, el de l'hort de la (Beni), residia en un hort que encara existeix¹⁴⁰⁴ on hi ha una torre que destaca com a punt referencial del terme de Beniparrell. Aquest hort és conegut també pel nom d'hort de *Xambero* o *Xambergo*; *Ullets, l'hort d'* (Alc), data de la dècada dels anys 1910 del segle XX, i, encara que s'anomena oficialment *Villa Carmen* pel nom de la dona del seu constructor (Carmen Alandí), l'hort és més popularment conegut pel malnom de l'amo, "Ullets" (cf. Febrer Romaguera, Simó Rosaleny & Marí Mauricio 2010: 59).

---

¹⁴⁰⁴ Actualment ha estat convertit en un lloc d'hostaleria on se celebren batejos, noces, comunions, etc.

2.9.18.6.6.5. Masos

Segons Tortosa i Pastor (2000: 372), són un tipus d'edificis «concebuts com a centre d'una explotació agropecuària. Són construccions voluminoses, edificis relacionats amb les varietats de cultius dels seus voltants, que ací [l'Horta Sud] eren de secà (garroferes, oliveres, vinya i cereal). Els masos de la comarca presenten tots els serveis i habitatges agrupats en un sol edifici».

Alguns renoms del nostre corpus són simplement atribuïts amb el nom genèric simple o derivat del mot amb què es coneix aquest tipus d'edificacions: *Mas, el del* (Man, Mas, Sil); *Maset* (Sil); *Masot*¹⁴⁰⁵, *-a, Ø/ la* (Ald).

D'altres portarien afegit un antropònim, sovint el malnom de la família dels propietaris o residents, la tipologia del qual podria ser molt diversa: *Caballero*¹⁴⁰⁶, *el mas del* (Pics), és possible que fora un cognom; *Jutge*¹⁴⁰⁷, *el mas del* (Tor), era el càrrec o ofici del seu propietari; *Papa, el mas del* (Pics), com a títol que ostenta la persona de més alta posició en la jerarquia eclesiàstica, es va originar a partir d'un delocutiú (el motejat deia de menut que volia ser "Papa"); *Pastor, maset de* (Sil), era el cognom de la persona que l'habitava (cf. Antich Brocal 2021b: 135), és a dir, no té res a veure amb l'ofici. És el mateix cas que *els Pastorets* d'Ontinyent (la Vall d'Albaida): «derivat del cognom Pastor» (cf. Sanchis Carbonell 1988: 175).

---

¹⁴⁰⁵ Segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 108), «potser vivia en un mas», encara que també és possible que siga una afèresi de *Tomassot*.

¹⁴⁰⁶ Cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 102).

¹⁴⁰⁷ «El topònim Mas del Jutge procedeix d'un dels seus amos, el Sr. Moreno, que va ser jutge, segons llegim a l'acta de visita pastoral que es va celebrar en la seua parròquia el 1902.» (Besó Ros 1995: 173 [nota 13]).

2.9.18.6.6.6. Molins

Són màquines destinades a «moldre, esmicolar, triturar o polvoritzar determinats materials o substàncies» (Tortosa Pastor 2000: 373). Pel que fa a la nostra comarca, predominen els arrossers i fariners. Hom té també constància d'alguns molins destinats a pastar fang o argila per a ceràmica com el de *Vila* de Quart o el de *Tonet* de Manises (Tortosa Pastor 2000: 373). Alguns dels molins més coneguts de la comarca serien:

Carpintera o *de Mitjablanca*, *el molí de la* (Man); *Cremat*, *el del molí* (Alb), per tindre algun tipus de relació per treball o residència amb un molí que va ser edificat l'any 1855 i que es cremà l'any 1933; era conegut també amb el nom de *Molí de Geroni*, i donà nom a una partida del terme d'Albal (cf. Hernández Sanchis 1998: 66); *Bermell*, *el molí de* (Sil), era el cognom del seu constructor, Ramón Bermell Garcés, l'any 1900 (cf. Antich Brocal 2016b, febrer 16); *Daroqui*¹⁴⁰⁸, *el molí de* (Man), era el cognom del seu fundador, anomenat Joan Baptista Daroqui, que el va construir l'any 1846 en la partida del Salt del Moro, al terme de Manises (Tarín i López 2004: 217).

Forés, *el molí de* (Sil), en ser desamortitzat, va ser venut en subhasta pública l'any 1856 a una persona anomenada Manuel Forés (cf. Antich Brocal 2021b: 89); *Magalló*, *el molí de* (Sil), era el cognom del seu darrer propietari, una persona anomenada Mariano Magalló (cf. Antich Brocal 2007: 237); *Orellana*, *el molí d'* (Sed), era un molí fariner que es trobava en la partida de la "Hermandad" de Sedaví, i que pertanyia a Ignasi Orellana (cf. Ruiz Monrabal 1985: 81); *Paredes*, *el molí de* (Sed), era un altre molí fariner sedaviner que pertanyia a José Paredes (cf. Ruiz Monrabal 1985: 81); *Ratat*, *el del molí del* (Sil); *Replaceta*, *el/ els del molí de la* (Xir), atribuït a una família per residir-hi (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 369); *Xiques*, *el molí de les* (Sil), era un altre nom amb què es coneixia *el molí de l'Algudor* o *de l'Aixereta*, el qual, en reconvertir-lo en fàbrica de sacs de jute, en detriment de les espartenyas que s'hi havien estat manufacturant anteriorment, precisà «una gran quantitat de mà d'obra femenina» (cf. Antich Brocal 2016: 85), d'ací el malnom col·lectiu.

---

¹⁴⁰⁸ També era conegut com a *Molí de la Llum* (cf. Tarín i López 2004: 217).

Un malnom genèric que faria al·lusió a persones que se n'encarregaven o hi vivien és *el del Moli* (Alaq, Xir).

2.9.18.6.7. Vies de comunicació

2.9.18.6.7.1. Camins

Caminou, -es, la del/ les (Alaq, Sil), *Camí Nou*¹⁴⁰⁹, *la Tia Pepeta del* (Bene), *Camí Nou, els Xurros del* (Xir), era gent arribada a Xirivella d'indrets castellanoparlants que vivien en uns habitatges situats pels voltants d'un tram de la carretera entre Xirivella i Torrent (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 370); *Torisana, el camí de la* (Sil), era la filla del torisà que «baixava del secà a pasturar els seus ramats de vaques als aiguamolls de la marjal» (Antich Brocal 2019: 264).

2.9.18.6.7.2. Carreteres

Carretera, Alícia la de la (Tor), per residir-hi (cf. Beguer Esteve 2003: V, 239).

2.9.18.6.7.3. Canyades

Una canyada és, segons els CFTV (2015: 113), una «vall estreta per on sol discórrer una via pecuària». Quant al nostre corpus, podríem relacionar les següents ocurrències:

Albarder, canyada de l' (Tor), *Don Bernat, la Canyada de* (Requena Díez & Requena Díez 2017); *Guaita, la de la canyada de* (Pics), *Revuelto, la canyada de* (Tor), cf. Besó Ros (1995: 121).

2.9.18.6.7.4. Sendes

Mocadorero, la senda del (Bene); *Saboner, la senda del* (Bene).

---

¹⁴⁰⁹ Era una cacauera molt coneguda a Benetússer de la primera dècada del segle XX i bona part de la segona (cf. Ricart Bonillo 1976: 81).

2.9.18.7. Toponímia urbana

2.9.18.7.1. Activitats comercials, industrials o serveis administratius, legals, municipals

En aquest apartat en consignarem noms genèrics: *Calabós*, *-sos*, (*el Tio*) (Cat), potser el motejat va estar tancat en un calabós o presó, o, com a alguatzil, li va ser atribuït per metonímia per ser l'encarregat de custodiar-ne un.

*CENS*¹⁴¹⁰, *el/ els de la* [aséns] (Alaq, Alc, Sil), *Coladora*¹⁴¹¹, *la* [kolaóra] (Ald), «vivien en un colador de vi als afores del poble» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 79); *Basculeres*, *les* (Alf), probablement per viure a prop d'una bàscula o per pertànyer a la família de les persones que se n'encarregaven; *Batana*¹⁴¹², *de la* (Cat), *Cooperativa*, *el de la* (Qua, Xir), *Destil·leria*, *de la* (Sil).

Estanc, *de l'* (Alaq), *Escoleta*, *de l'* (Alaq), *Estació*, *de l'* (Alaq, Ald), *Fàbrica*, *Elvira la de la* (Pai), son pare va ser encarregat i cuidador de la fàbrica de seda de Rafael Català de Paiporta (cf. BIM Paiporta 2016: III, 12); *Fus* (Cat), segurament per residir en la zona del “fus”, on hom feia cordell (Sargues Raga 2017); *Garita*, *el de la* (Beni), *Impremta*, *de la* (Alaq), regentava una impremta (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 111).

---

¹⁴¹⁰ Dirigents o membres d'una associació sindical anomenada així, que era l'acrònim de Central Empresarial Nacional Sindical (cf. Ruiz Resa 2015: 103; Antich Brocal 2021a: 207).

¹⁴¹¹ El carrer dels Coladors d'Aldaia és el «testimoni de la producció de l'aiguardent que s'hi fabricava amb el raïm de les vinyes que s'hi cultivaven al segle passat, [...]» (Peiró i Cervera 2005: 46).

¹⁴¹² És un malnom documentat a Catarroja l'any 1800. El motejat treballaria o viuria pels voltants del lloc on hi hauria una màquina dedicada a la confecció de teixit: «Josef Compañ de la Batana» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 73r).

Matadero, -a, *el/ la* [del] [mataéro] (Alb, Alc, Beni, Pics), *Plateria*, *de la* (Alaq), «regentava un negoci dedicat a la venda de plata» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 112); *Pósito*, *la de/l]* (Alaq), *Porcaterra*, *el de la* (Alc), *Polvorí*, (*del*) (Alaq, Xir), a Xir, una possibilitat és que tinguera alguna relació amb l'edifici on es guardava la pólvora (cf. Sorribes Santa Maria: 1989: 366); *Polvorinera*, -os, *la/ els* (Cat), estaven d'estatgers en un lloc del terme de Catarroja que era conegut com *el Polvorí*, el qual durant la Guerra Civil va ser un indret destinat a l'elaboració de pólvora per a munició (Segarra 2021); *Presidi/ Presili*¹⁴¹³ (Alaq), tal vegada, perquè algun avantpassat va estar a la presó; *Quiosquet*, *la del* (Pics), *Quiosco*, *la del* (Sil), *Serreria el de la* (Sil), *Tenda*, *el/ la de la* (Alaq, Alf, Beni, Cat, Pics), *Venta*, *de la* (Beni), *Via*, *la de la* (Xir).

---

¹⁴¹³ Un *presidi* o *presili* és un establiment penitenciari (cf. DNV). El DCVB considera *Presili* una variant vulgar de *Presidi*, que ja es donava en llatí vulgar. Segons el DIVA, *Presili* es documenta a Agullent i Ontinyent.

2.9.18.7.2. Malnoms relacionats amb el nom d'una botiga, establiment, bar, negocis, etc.

2.9.18.7.2.1. El malnom del propietari es transferit a l'establiment

a) Prenoms: *Amaro, ca* (Pics); *Andrea, la botiga de la Tia* (Xir); *Angeleta, ca l'* (Pai); *Baralides, ca* (Alc); *Bernardes, ca les* (Alc); *Calet, bar* (<Micalet) (Sil), cf. Antich Brocal (2007: 100); *Candideta, cine de* (<Càndida) (Pai); *Cari, la tenda de la Tia* (<Caritat) (Sil); *Cipriano, la botiga del Tio* (Cat); *Clareta, la taverna de la Tia* (Pics); *Clemència, casa* (Man); *Colàstica*¹⁴¹⁴, *ca* (Alb); *Custodi, la taverna del Tio* (Sil); *Diuardet*¹⁴¹⁵, *ca* (<Eduard) (Sil); *Doro, el cafè de* (Pics); *Elies, el forn del Tio* (Pai); *Fidel, la barberia de* (Man); *Fidel, ca* (Tor); *Foro, ca* (<Telesforo) (Alc); *Gabiel, ca* (Alc); *Gori, ca* (Pai).

Jaumita, ca (Alc); *Julieta, de ca la* (Alaq); *Lenita, ca* (<Elenita) (Alc); *Librada, el forn de* (Alaq); *Lotério, el forn de* (<Eleuterio) (Sil); *Luíset, casa* (Tor); *Malaena, la venta de la* (Pics); *Marina, el forn de* (Alc); *Marino, bar de* (Pai), cf. Mirabet Pastor (2004: 37); *Martín*¹⁴¹⁶, *casa* (Xir); *Miguela, la taverna de la* (Pics); *Paquiu*¹⁴¹⁷, *bar de* (Sil); *Paulina, ca la Tia* (Picn); *Poldo, el forn de* (<Leopoldo) (Alc); *Primitiva*¹⁴¹⁸, *restaurant la* (Cat); *Quiquet, ca* (Beni); *Regina, ca* (Pai); *Remeia, ca la Tia* (Mas); *Rosalea, ca la Tia* (Mas); *Saro, el bar del* (Cat), cf. Valls Bonet (2018: 74); *Sàtur, ca* (<Saturnino) (Alc); *Soret, bar* (<Salvador) (Pai); *Taudoro, casa* (<Teodoro) (Man); *Toe*¹⁴¹⁹, *el cine de* (Sil); *Tona, la botiga de la Tia*¹⁴²⁰ (Cat); *Tonico, ca* (Pai); *Tonilla, casa* (Pai), era una almàssera de Paiporta, cf. Pascual Ruiz (2019: 54); *Trenislao, bar* (<Estanislao) (Sil); *Vicent, del bar* (Alc).

---

¹⁴¹⁴ Era una venta de la primera dècada del segle XX. La família que hi vivia els anomenaven "els Colàstiques". Tenien de cognom Gil (cf. Hernández Sanchis 1978: 46).

¹⁴¹⁵ Era el nom de la carnisseria d'Eduard Celda Ruà (1860) (cf. Antich Brocal 2021a: 143).

¹⁴¹⁶ Era una carnisseria (cf. Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 41).

¹⁴¹⁷ Era el nom popular del *Bar Plaça* de Silla, «pel sobrenom del llogater Francesc Brull» (cf. Antich Brocal 2007: 37).

¹⁴¹⁸ Pertanyia a la família d'una persona anomenada Primitiva Cases, *la Tia Primitiva* (Raga Ramón 1998: 23).

¹⁴¹⁹ Era el malnom de «Josep Alcocer Navarro *Toe*» (cf. Antich Brocal 2021a: 174). Deu ser una deformació de *Josep*.

¹⁴²⁰ A banda d'altres productes, *la tia Tona* venia llenya i serradura (Valls Bonet 2018: 42).

- b) Cognoms: *Alós*¹⁴²¹, *bar* (Alaq); *Barrera, bar* (Sil); *Benlloch, el del cine* (Alaq); *Bellver*¹⁴²², *el forn de* (Sil); *Blasco, ca* (Alc); *Bondia*¹⁴²³, *la tenda de* (Qua); *Calabuig, el forn de* (Pai); *Canuto, el forn de* (Tor); *Cerezo, els “ultramarins” del Tio* (Pai); *Cubes, el forn de* (Tor); *Estarrelles, la drogueria d’* (Alc); *Estornell*¹⁴²⁴, *ca* (Sil); *Galiana, ca* (Cat); *Gascona*¹⁴²⁵, *ca la* (Sil); *Gassull, ca* (Tor); *Gigante*¹⁴²⁶, *la vaqueria de* (Sil); *Mirtos*¹⁴²⁷ (<Mirto) (Sil); *Xilo*¹⁴²⁸, *casa Pepe el* (Pai), del cognom *Gil?*; *Manyes, casa* (<Mañas) (Pai); *Munyosa, ca la* (<Muñoz) (Pai); *Olma*¹⁴²⁹, *la botiga de Paco de l’* (<Olmos) (Cat); *Perelló, el forn de* (Cat); *Piles, casa* (Mis); *Rabassa, ca* (Qua); *Reinal, ca* (Alc); *Sendra, casa* (Mis); *Simonet, ca* (<Simó¹⁴³⁰) (Alc); *Vargas, la tenda de* (Alc); *Taverner, casa* (Man); *Toran, el forn de* (Tor).
- c) Animals: *Buitre/ Butre*¹⁴³¹, *la posada del* (Pai); *Burret*¹⁴³², *cal* (Pai); *Coloma, la drogueria de la* (Mis), *Cuc, paqueteria casa el* (Tor); *Fotja, la tenda de* (Sed); *Gata*,¹⁴³³ *el bar de la* (Sil); *Mosca, casa el* (Pai); *Mosquit, cal* (Pai); *Pardala*,¹⁴³⁴ *casa* (Mis); *Pitxó*,¹⁴³⁵ *el forn de* (Alaq); *Pollastre, el forn del* (Xir); *Polleta, la taverna del Tio* (Pics).

¹⁴²¹ Cf. «Luis Alós Prósper, el pare del tio Lluïset, el del bar Alós» ([QIA] Anònim 2004: 239).

¹⁴²² El propietari del forn era Lluís Bellver Aguado (cf. Antich Brocal 2021a: 163).

¹⁴²³ Era el cognom de l’amo, Vicente Bondia Perales (cf. Coll Ferrer 1984: 115).

¹⁴²⁴ Era el propietari d’un taller de bicicletes de Silla de la dècada dels anys 30 del segle XX anomenat Josep Estornell Arbona (cf. Antich Brocal 2021a: 136).

¹⁴²⁵ Era el segon cognom de Josefa Pérez Gascó (1921), que tenia una parada de venda de gallina (cf. Antich Brocal 2021a: 143).

¹⁴²⁶ Cf. Antich Brocal (2007: 204).

¹⁴²⁷ És el nom d’una cafeteria de Silla.

¹⁴²⁸ A Guadassuar (la Ribera Alta) també es documenta el malnom de “Gilo -a”, que podria procedir d’un nom o d’un cognom (Mut Ruíz 2013: 69).

¹⁴²⁹ Era la botiga de Paco Chirivella, «[...] on es venia tot el necessari per a fer dolços, [...]» (Valls Bonet 2018: 42).

¹⁴³⁰ Era el cognom del propietari d’un taller de bicicletes i motos, ja desaparegut.

¹⁴³¹ Oficialment el nom de l’hostal era *posada del Sol*.

¹⁴³² Concha Damià Tarazona menciona la tenda de *Pepeta la del Burret*, que venia de tot com arròs, fideus, etc. (cf. AMHP).

¹⁴³³ Era el malnom de la titular Júlia Rodrigo Domingo (1916) (cf. Antich Brocal 2021a: 196).

¹⁴³⁴ Era el malnom de la persona que regentava un local anomenat popularment així, ja desaparegut, ubicat al carrer del Buen Pastor de Mislata: «Eso es en la, buen pastor,, el dueño, le de cían el pardal a» (Ortiz Gimeno 2021, juliol 10).

¹⁴³⁵ Cf. «El forn de Pitxó». Era el malnom de Nelo Martí Forriol (Tarín i López 2013: 38).

- d) Caràcter: *Baina, de casa* (Cat); *Barrinto*¹⁴³⁶, *casa* (Xir); *Matinades*¹⁴³⁷, *bar* (Alc); *Parat, cal* (Tor); *Punxonet, el cine del Tio* (Alb); *Xulona, ca la* (Pai).
- e) Família: *Nena*¹⁴³⁸, *la [botiga] de la* (Sil); *Ninya, l'almàssera de Consuelo la* (Pai), cf. Pascual Ruiz (2019: 54); *Sagala*¹⁴³⁹, *la [botiga] de la* (Sil).
- f) Menjar: *Llonganissa, el forn de* (Tor), *Rosco, el casino del* (Tor), *Rosegó, la taverna del* (Sil), *Rosquillos, la tenda dels* (Sed).
- g) Oficis: *Botera*¹⁴⁴⁰, *ca la* (Pics), *Cadireres, el forn de les [kajréres]* (Tor), *Coeter, el forn del* (Alc), *Flare, la carnisseria del* (Mis), cf. Mañas Borrás (2009: 16); *Masero*¹⁴⁴¹, *cal* (Tor); *Morquero, la taverna del* (Sil), *Pollera, ca la Tia Maria* (Xir), arreglava trencadures d'ossos amb cataplasmes o micapans (Giménez Pasqual 1997: 33); *Torrater, la taverna del* (Tor).
- h) Parts del cos: *Bigot, bar ca* (Mis), *Dientes, el forn de* (Sil), *Panxa, la taverna de* (Qua), *Pinreles, la tenda de* (Qua).

¹⁴³⁶ Era una carnisseria (cf. Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 41).

¹⁴³⁷ Era el malnom del propietari d'un bar ja desaparegut.

¹⁴³⁸ S'anomenava Amàlia i regentava una botiga d'ultramarins ja desapareguda (cf. Antich Brocal 2007: 172).

¹⁴³⁹ Era la botiga d'ultramarins de Carmen Rios Zaragozà, coneguda posteriorment com *la de la Sagala* (cf. Antich Brocal 2007: 205).

¹⁴⁴⁰ Sembla un ofici heretat o atribuït per parentesc, és a dir, un ofici impropï, ja que la persona motejada regentava una espardenyeria: «Pels anys 30, algunes espardenyeries [...] eren: [...], ca la Botera, [...]» (Romaguera Belenguer 2002: 53).

¹⁴⁴¹ Era un carnisser del carrer del Crist de Torrent (cf. Xust Marcilla 2017: 134).

- i) Trets físics: *Cabota, ca* (Tor); *Coixet, la taverna del* (Sil); *Coixet, el forn del* (Sil); *Coixo, casa el* (Tor); *Gepa, cine el* (Cat); *Gordos, bar dels* (Man); *Groc*¹⁴⁴², *el forn del* (Cat); *Grogueta*¹⁴⁴³, *ca la* (Sil); *Curra*¹⁴⁴⁴, *la venta (de) la* (Tor); *Llustre, cal* (Tor); *Mellat, ca Arturo el* (Alc); *Mellat, la barberia del* (Sil), cf. Antich Brocal (2007: 183); *Morrudes, ca les* (Alc); *Palancut, el forn del* (Ald); *Pansit, el forn del* (Pics); *Petit, bar el* (Pai); *Pelat, cal* (Pai), *Pelat, la fàbrica del* (Man); *Roig*¹⁴⁴⁵, *l'acadèmia del* (Sil), *Ronquetes, ca les* (Alc); *Tort, la taverna del Tio* (Pai), *Xato de la Botiga, el* (Bene), *Xiquitina, la drogueria de la senyora* (Cat), cf. Valls Bonet (2018: 44).
- j) Personatges: *Pernales*¹⁴⁴⁶, *bar* (Sil); *Popeye, la barberia del Tio* (Mis); *Trosqui, el bar del Tio* (Alc); *Trosqui, la barberia de* (Man).

---

¹⁴⁴² Cf. Valls Bonet (2018: 42).

¹⁴⁴³ Era el malnom de l'esposa del propietari d'un bar-restaurant de Silla dels anys 50 del segle XX, el qual esdevingué el seu nom popular (cf. Antich Brocal 2007: 244).

¹⁴⁴⁴ Fresquet Gozalvo (2011: 258) conta que *la Venta la Curra* va ser construïda en 1901 per una persona anomenada Francisco Alba Moncholí, la mare del qual tenia un defecte en la mà, per la qual cosa la gent la coneixia amb el malnom de *la Curra*, el qual esdevindria el nom popular de l'establiment.

¹⁴⁴⁵ Era el nom popular d'una escola de mecanografia i comptabilitat mercantil dirigida pel professor Juan Carro, que era pèl-roig (cf. Antich Brocal 2021a: 111).

¹⁴⁴⁶ «[...] pel malnom del titular» (Antich Brocal 2007: 35).

- k) Topònims: *Banyoles*¹⁴⁴⁷, *casa* (Man), *Benigani*, *bar* (Sil), nom popular d'un bar de Silla perquè la dona del propietari era Maria *la Benigània* (cf. Antich Brocal 2007: 34); *Caseta*, *ca* (Pics), *Catalans*, *carnisseria els* (Mis), procedien de Mollet del Vallès (Barcelona) (cf. Mañas Borrás 2009: 17); *Catarrogina*, *la tenda de Conxa la* (Sil), *Godellano*, *la taverna del Tio* (Pics), *Lliriano*¹⁴⁴⁸, *ca* (Pics), *Malaguenyo*, *el quiosc del* (Cat), *Manisera*¹⁴⁴⁹, *ca la* (Sil), *Manyos*, *cals* (Alc), *Millares*, *de ca* (Alc), *Paiportí*, *cal* (Mas), *Palmarista*¹⁴⁵⁰, *el forn de la* (Sil), *Pedrero*, *bar* (Cat), *Picassentero*¹⁴⁵¹, *la taverna del* (Sil), *Serrano*¹⁴⁵², *casa el* (Xir), *Sulema*, *ca* (<*Zulema*, Albacete) (Sil), *Xestana*, *la cantina de Carmen la* (Man), *Xestana*, *la venta de la* (Sil), *Xineta*¹⁴⁵³, *el forn de la* (Sil), *Xiva*, *el teatre-cinema del Tio* (Bene), *Xurreta*, *ca la Tia* (Pics), *Xurro*, *cal* (Alc), *Xurro*, *casa el* (Pai), cf. Mirabet Pastor (2004: 36).
- l) Vegetals: *Monquerí*¹⁴⁵⁴, *l'hostal del Tio* (<*Monqueli*) (Mas), *Panolla*, *de la* (Qua), *Porro/ Porret*, *casa* (Xir), *Tomata*, *el forn de la* (Mis), *Xufa*, *del Tio* (Qua).

¹⁴⁴⁷ Era el malnom de José Botet Martínez (1930), també conegut com a *Pepito el Pastisser*, els pares del qual havien fundat una pastisseria anomenada així que ell heretà. Com a habitants d'un poble ceramista com Manises, és possible que el malnom tinga a veure amb el nom d'un estil de ceràmica policromada del segle XVIII anomenada així.

¹⁴⁴⁸ Era el nom d'una espardenyeria també anomenada *ca Maria l'Escolana* (Romaguera Belenguer 2002: 53).

¹⁴⁴⁹ «A les darrerries del segle XIX hi havia una tenda d'oli i vinagres a nom d'Elena Calvo Ricart, la Manisera (1877)» (cf. Antich Brocal 2021a: 152).

¹⁴⁵⁰ Era el gentilici de la llogatera del forn, Teresa Marco, que procedia del Palmar (cf. Antich Brocal 2007: 289).

¹⁴⁵¹ Era una taverna dels anys 30 del segle XX de Silla regentada per Francesc Chanzà Aguado (cf. Antich Brocal 2007: 192).

¹⁴⁵² Era una carnisseria (cf. Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 41).

¹⁴⁵³ Antich Brocal (2021a: 163), creu que és «probable que fera referència als ulls estirats de la fornera».

¹⁴⁵⁴ Ródenes Moltó (1953: s/n) esmenta l'existència a Massanassa d'un antic hostal anomenat així: «Vea a la izquierda el viejo Hostal de "Monquerí"».

m) Calaix de sastre: *Barila, ca la* (<Barili) (Cat), *Buca, ca la/ el ball de la* (Sil), *Cacana, ca la Tia Rosàrio la* (Alaq); *Calala*¹⁴⁵⁵, *la taverna del Tio* (Pics); *Capriles, bar* (Sil), *Casada, la tauleta de la Tia* [kasá] (Qua), *Cigarret, la taverna del* (Tor); *Dondai*¹⁴⁵⁶, *el cine de* (Sil), *Jesús*¹⁴⁵⁷, *cal* (Tor); *Casat, cal* (Picn), *Conello*¹⁴⁵⁸, *ca* (Alc), *Mitjavida*¹⁴⁵⁹, *la fusteria de* (Pai); *Pesseta ca* (Alc), *Petxixana, la carnisseria de la* (Man); *Tingama*¹⁴⁶⁰, *ca la* (<Tingam) (Alc); *Trabuco, ca* (Pai); *Xorrita*¹⁴⁶¹, *l'espardenyeria de ca* (Mas).

2.9.18.7.2.2. El nom de l'establiment esdevé el malnom del propietari, administrador o resident

a) Bars, botigues, cafeteries, forns, hostals, etc.: *Bum-Bum*¹⁴⁶², *el del bar* (Ald), *Confeti, el del*¹⁴⁶³ (Alc), *Copiapó*¹⁴⁶⁴ (Pics), *Cresolero*¹⁴⁶⁵, *el* (Qua), *Gurugunero*¹⁴⁶⁶ (<Bar Gurugú) (Cat), *Hostal, Pere el de l'* (Qua), *Lido*¹⁴⁶⁷, *el del* (Alc), *Moderno*¹⁴⁶⁸, *-a, el/ la* (Alc), *Montecarlo, el Tio Paco del* (Tor), *Nostre Bar, el de* (Pics), *Orso* (Alf), era el nom del seu bar (cf. Puchades Pastor 1991: 215 [nota 85]).

Penya, el (de la) (Alc, Alf), a Alc, regentaren el bar de la penya taurina Ricardo de Fabra *Tingam*; *Porxe*¹⁴⁶⁹, *Miguelín el del* (Mis), *Realon, el del* (Tor), era una de les tavernes més populars de Torrent, situada en la plaça del Bisbe Benlloch (Gómez, Alabajos & Font 2016: 48); *Reiet, el* (Cat), uns avantpassats del motejat regentaven *el forn del Rei* (Yago Casas 2018, octubre); *Sequer, la del* (Pics), era la conserge d'un bar anomenat "El Sequer"; *Tércio, Ricardo el del* (Alb), *Vento*¹⁴⁷⁰, *Paco* (Man).

¹⁴⁵⁵ El "Tio Calala" era una persona anomenada Eduardo López. Aquesta taverna és el que ara es coneix com a *bar Turís* (cf. Lerma Serra 1997: 20).

¹⁴⁵⁶ Era el malnom del propietari, el nom del qual era Eduard Lázaro Catalán (cf. Antich Brocal 2007: 187). Podria ser el cognom d'algun personatge amb qui era comparat.

¹⁴⁵⁷ Deien que de menut era un infant tan agraciad que semblava un *Jesuset*.

¹⁴⁵⁸ És una carnisseria els propietaris de la qual tenen de cognom *Raga*.

¹⁴⁵⁹ «la fusteria del tio "Mitjavida"», testimoni de José Maria Rodríguez Pastor, cf. AMHP.

¹⁴⁶⁰ Regentava un quiosc de llepolies.

- b) Sigles: són noms d'establiments creats a partir de les síl·labes inicials de persones lligades als propietaris, com és el cas dels *de la Beyson* (<*Begonya i Sònia*) (Alc), que n'eren els prenomes de les filles, o també els dels mateixos propietaris: *Narvi, de ca* (<*Narcís i Vicent*) (Alc); *Toju, barberia* (<Tomàs i Juan) (Pai). També hem documentat una combinació dels cognoms del matrimoni que muntà un negoci d'hostaleria, i que esdevingué el nom del local: *Forsany, la de* (<*Fortuny + Cassany*) (Mas).

---

¹⁴⁶¹ «[...] la alpagateria de “Ca Chorrita”» (Hervás Pons 2008: 73).

¹⁴⁶² A Ulldecona (Montsià) té a veure amb una anècdota relacionada amb el so d'un tret: «Bum-bum/ma, (explicava com va disparar dos trets durant la guerra dels carlins)» (Itarte i Vericat 2002: 68).

¹⁴⁶³ Era el nom del seu *pub*, que ja fa uns vint anys que va tancar.

¹⁴⁶⁴ Era el nom d'una papereria de Picassent.

¹⁴⁶⁵ Pertanyia a la família que regentava el que es coneixia com a *Cresol*, que era el Sindicat Obrer Catòlic (Sancho & Sancho 1998: 55).

¹⁴⁶⁶ «[...] la taberna del “Gurugú”, dicen que debe su nombre a las andanzas que el fundador tuvo por los famoso montes africanos.» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

¹⁴⁶⁷ És el nom d'un bar-restaurant el propietari del qual també es conegut com a José *el Francés* ja que va nàixer a França i va vindre amb els pares a València quan era adolescent. Com a curiositat, s'ha de dir que encara conserva l'accent francès.

¹⁴⁶⁸ Era el nom del bar que regentaven, ja desaparegut.

¹⁴⁶⁹ Era el propietari d'un bar de Mislata anomenat així que es trobava en un carrer dit així pel fet d'haver-hi un porxo. També es deia popularment *Casa el Carboner*.

¹⁴⁷⁰ Vivia al celler “Vento Galindo” de Manises, situat al carrer major núm. 6 (Escomart 2016, abril 13). També va existir una fàbrica d'alcohol i licors a Aldaia anomenada *Vento Galindo*, la qual es pegà a foc (cf. Soriano Bessó 2010: 298).

2.9.18.7.3. Relatius a l'estructura i distribució urbana

Introduïrem en primer un lloc un malnom que és de difícil inserció en cap dels subapartats relatius a l'estructura urbana. Podríem tal vegada considerar-lo un malnom relacionable més bé per mor de negar-se-li la condició de ser part del propi entramat urbà que per altra cosa, ja que el seu significat abunda no sols en el fet que a la persona en qüestió se la deslligaria de cap forma o estructura d'arreglament o equipament intern d'un determinat municipi, sinó que també s'hi indicaria que aquesta es trobaria fora del nucli urbà. Es tracta del malnom *la Forera*¹⁴⁷¹ o *les Foreres* (Mas), format a partir de l'adverbi de lloc *fora*, que se li atribuiria a una família que se'n va anar durant un cert temps fora del poble, però que, en tornar, hom volgué destacar-ne aquest fet (Fernández 2020, agost 30). Un malnom relacionable amb què compartiria arrel o lexema, seria *el Foraster*¹⁴⁷², documentat a Sedaví.

2.9.18.7.3.1. Barris

- a) *Adell*¹⁴⁷³, *les cases d' (Alb)*, *Alcalde del Raval, l' (Alc)*, *Andresses, les cases de les (Sil)*, era el malnom de tres germanes anomenades Erondina, Andrea i Rosa que en promogueren la seua construcció l'any 1962 (cf. Antich Brocal 2021a: 48); *Attard, les casetes de Rafael (Man)*.

---

¹⁴⁷¹ Casanova Herrero (1992: 94) documenta aquest mot a la Vall d'Albaida: «FORER, m. [...] 2) 'De fora del poble'».

¹⁴⁷² Cf. «Viçent "el Foraster"» (Ruiz Monrabal 2008: 93).

¹⁴⁷³ És un dels diversos noms amb què s'ha conegut l'antic carrer de l'Hort d'Albal. Les cases estaven edificades sobre els patis d'Adell, que era el cognom del propietari d'aquests patis (cf. Hernández Sanchis (1978: 37-38).

- b) *Barraquera* (Cat), resident al barri de *les Barraques* de Catarroja (Segarra 2021); *Barrassí*¹⁴⁷⁴, *el Forner del* (Sil), *el Barrassí* és un antic barri de Silla on antigament habitaven els musulmans del poble, els quals hi romangueren després de la conquesta i l'expulsió de 1248, encara que més tard en foren foragitats i desplaçats al que es coneixia com a carrer del Raval. Aleshores, *el Barrassí* també se l'anomenava "carrer dels Saragossans", perquè, en anar-se'n els musulmans, va ser ocupat per cristians (Antich Brocal 2017: 22-23); *Blanco el Ravalenc* (Ald), era clar de pell i vivia al raval del poble (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 45); *Brillantina, de la* (Ald), és possible que haja estat atribuït per residir en un barri d'Aldaia anomenat així que es troba al costat del llit sec de la rambla del Poio.
- c) *Civil, el barri d'Emili el* (Cat), era el malnom de l'amo de les primeres cases d'aquest barri, de principis del segle XX (cf. Llorens Raga 1967: 314); *Cassola, les casetes de* (Alaq), s'edificaren en un solar que era propietat del motejat, José Maria Guillem Alós *el tío Casola* (Tarín i López 2013: 40); *Cotxero, -a, -as* (Tor), per residir al barri de les casetes de la cotxera de Torrent, on, a principis del segle XX, residien les famílies dels tramviaris (cf. Sena 2015: 24); *Cova/ Covero* (Pics), vivien en unes coves de Picassent esdevingudes habitatges, ja desaparegudes; *Cristo, el del barri del* (Ald).

---

¹⁴⁷⁴ Antich Brocal (2017: 24) creu que etimològicament deriva del mot àrab *al-barrà*, «que els àrabs aplicaven a tot allò que havia fora de les muralles».

- d) *Elcano, les vivendes d'* (Qua), *Elcano* era el cognom d'un celebèrrim navegant i explorador basc amb què anomenaren una fàbrica de motors de vaixell, ja desapareguda, la qual es trobava al terme de Quart de Poblet (Pérez Puche 2022).
- e) *Faroles*¹⁴⁷⁵, *de los* (Alaq), cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert (2016: 139). Anomenat també de Sant Fermí i construït l'any 1954, era un barri antigament separat del nucli urbà principal d'Alaquàs que tenia uns fanals de color negre un tant particulars (Taberner Ferrer 2022).
- f) *Gomar, barri de* (Sil), era el cognom del seu promotor (cf. Antich Brocal 2021a: 39).
- g) *Isidoro, les casetes d'* (Cat), eren uns habitatges que es coneixien pel nom de l'amo (cf. Llorens Raga 1967: 315).
- h) *Lamberto, barri de* (Sil), va ser promocionat per un antic alcalde de Silla anomenat Pedro Lamberto Segarra (1856-1935) (cf. Antich Brocal 2021a: 39).
- i) *Orà, el Tio Tano de l'* (Mas), *l'Orà* és un barri històric de Massanassa.
- j) *Pequenya Rússia*¹⁴⁷⁶, *de la* (Alc), irònicament atribuït persones que viuen en un barri on, durant els primers anys de la democràcia espanyola, la gent solia votar majoritàriament partits d'esquerra; *Perrinos, els* (Sil), vivien al barri del *Perri* de Silla; *Picanyero, el* (Pai) és un barri de Paiporta, el nom del qual procedeix del renom d'un constructor de Picanya que el va edificar, i que n'esdevingué el nom popular; *Pilar, el del barri del* (Ald).

---

¹⁴⁷⁵ Era el nom popular d'un barri d'Alaquàs anomenat de *Sant Fermí*, i que es va construir durant els anys 50 del segle XX. Moreu-Rey (1981: 127) documenta una persona motejada com a *Farolero* a Balaguer (la Noguera), la qual era l'encarregada de les faroles de la plaça.

¹⁴⁷⁶ A Silla era també un dels noms popular del carrer del Patí, «en clara al·lusió política d'alguns veïns» (cf. Antich Brocal 2021a: 39).

k) *Ravalero* (Alb).

l) *Sant Roc* (Tor), vivia per la placeta de Sant Roc de Torrent (cf. Herreros Moreno 2000: 147); *Sisos*¹⁴⁷⁷, *el barri dels* (Ald).

m) *Tramviersos, el barri dels* (Cat), es trobava pels voltants del barri del *Xarco* de Catarroja (Segarra 2021).

Hi ha cançons populars que ens retrotrauen a com eren els barris dels pobles a finals del segle XIX o principis del XX. Hem recuperat una cançó cantada per una bestia del qui escriu estes línies. Aquesta bestia la cantava quan ma mare i les seues cosines eren menudes. Aquesta bestia era d'Alcàsser, però es va casar amb un home de Silla, família dels *Mosquitos* d'aquest poble, i se n'hi anà a viure. La cançó deia així: «“Uei!! la ramblona,/ Llet de got i cafè/ I la [des]sonrà encà[ra] em desacre[d]jita/ Tota la nit tapant-la, tapant-la/ I ella vinga el *meneo*» (Milagros Rosaleny Pastor, nascuda a principis del XX, recuperada per Pepita Simó Flor).

Dos mots ens remetent directament a Silla. Un és l'expressió onomatopeica típica d'aquest poble, “uei”, i l'altre és el que emprava un derivat adjectiu de “rambla”, “ramblona”, que nosaltres entenem que ha estat referit amb un sentit despectiu. L'actual *Rambla de la Independència* de Silla, que comunica el poble transversalment, era antigament un barri als afores del que es considerava el centre, i probablement era habitat per gent més pobra. El cronista de Silla Antich Brocal (2007: 126) observa que l'actual avinguda ocupa un antic barranc que ha condicionat el creixement urbà de Silla cap al sud al llarg dels segles. D'ací que la imprecació de “ramblona” es pugui interpretar pejorativament dins d'un context toponímic de fa més d'un segle.

---

¹⁴⁷⁷ Era el nom popular del barri *Viviendas de Ruiz*, construït al voltant de mitjans del segle XX per a treballadors que arribaven de Bocairent i Ontinyent per a treballar en una fàbrica de mantes propietat d'una família d'Aldaia de cognom *Ruiz* (cf. Tarín i López 2008: 352 [nota 6]).

Tot i això, també seria possible una altra interpretació, ja que “ramblona” podria ser una variant formal del castellanisme “ramplón” (vulgar, DLE de la RAE). Ara mateix, als inicis del segle XXI, si *ramblona* vinguera d’un derivat despectiu de l’hidrònim *rambla* no tindria massa sentit a Silla, no sols pel fet que la gent del poble desconeix els lligams del mot amb una antiga escorrentia d’aigua, sinó també perquè aquesta avinguda o rambla de Silla ha esdevingut l’artèria vial més important del poble, és a dir, aquesta rambla és part del centre de la Silla actual, allunyada de qualsevol connotació lligada a la pobresa.

2.9.18.7.3.2. Carrers

- a) *Agüeles*¹⁴⁷⁸, *carrer de les* (Man), cf. Royo Segura (2016, març 4).
- b) *Baratos, els* (Mas), vivien en un carrer on el preu del sòl, abans de la seua construcció, havia estat molt barat; *Bonyigo*¹⁴⁷⁹, *el* (Mas), sembla que residia en un carrer que es coneixia popularment com *del Bonyigar*; *Bouera, Vicenteta la* (Cat), vivia al carrer *dels Bous* de Catarroja (cf. Valls Bonet 2018: 39).
- c) *Campet de Tomàs, carrer del* (Pics), una versió deia que una persona anomenada Tomàs Fortuny tenia un camp per les seues immediacions (cf. Mayans Martorell 2013: 104); *Canari, el carreró de* (Alb), era un dels diversos noms populars del carrer d’*en Venrell* d’Albal, perquè hi vivia un home que li deien *el Tio Canari* (cf. Hernández Sanchis 1978: 21); *Carrer Major, la del* (Alaq), era una persona que vivia en aquest carrer (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 109); *Carrer Nou, Ramon el del* (Cat); *Cucs*¹⁴⁸⁰, *el carrer dels* (Sed); *Gitanos, el carrer dels* (Qua), era com es coneixia popularment l’actual carrer de Cirilo Amorós de Quart (Sancho Pastor 2010: s/n).

---

¹⁴⁷⁸ És el nom popular de l’actual carrer Isabel la Catòlica de Manises.

¹⁴⁷⁹ Cf. «Conchin c/ Boñigar» (Soto 1997: 90); Moreu-Rey (1981: 137) observa, a diferència del sentit toponímic del malnom a Massanassa, que *els Bonyigos* de Nàquera (Camp de Túria) “venien fem”.

¹⁴⁸⁰ Cf. «al nº 10 [d’aquest carrer], se encontraba la casa de “Paca la cuca”, de la familia “els cucs” cuyo apodo dio el nombre popular a la calle» (Ruiz Monrabal 2008: 104).

- d) *Graella* (Pics), per viure en un carreró anomenat així (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 114), el nom del qual prové del fet que donava a la portella d'una antiga casa, ja desapareguda, que es coneixia amb aquest nom, i que era propietat de Francisco Baixauli, conegut també pel malnom de Paquito *el de la Graella* (Mayans Martorell 2013: 150).
- e) *Levante número 1* (Alc), els motejats vivien al núm. 1 de l'antic carrer de *Levante* (Llevant), anomenat així fins a mitjans dels anys 50 del segle XX; actualment es diu carrer de *Sant Vicent* (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 60).
- f) *Maios, el carrer dels* (Alaq), cf. Tarín i López (2004a: 220); *Melilla, la* (Alf), «procedia del carrer Melilla de València» (cf. Puchades Pastor 1991: 213 [nota 43]).
- g) *Nanes, de les* (Alc), era el nom popular d'un carrer en el qual vivien algunes dones de baixa alçada; el nom oficial n'és *del Calvari*.
- h) *Parrantó/ Parrentó, -ns, el/ els* (Sil), persones que vivien a l'antic *carrer de les Parres* de Silla, la qual cosa és, segons Antich Brocal (2007: 116 [nota 101]), una de les relíquies que perviuen de quan existia aquest carrer, ja que era costum als pobles anomenar als habitants d'alguns barris amb el topònim d'on residien.
- i) *Olivar, de l'* (Alaq), creiem que possiblement fa referència a persones que residien pels voltants de l'església de la Mare de Déu de l'Olivar d'Alaquàs.

- j) *Pilotoero, el carrer del* (Alb), era un altre dels diversos noms populars que tenia l'antic carrer d'en *Venrell* d'Albal perquè també hi va viure un home anomenat *el Tio Costelleta*, que es dedicava a fer pilotes (cf. Hernández Sanchis 1978: 20).
- k) *Remeis, els* (Mas), eren persones residents al carrer de la Verge del Remei de Massanassa (Ferrandis 2020, agost 31).
- l) *Torres*¹⁴⁸¹, *carrer de* (Pics).
- m) *Vinya, la Tia Teresa la del carrer de la* (Man).

---

¹⁴⁸¹ Cf. «en opinió del Pare Leonardo [...] est nom és perquè al carrer vivia un mestre de música que li deien “Torres” i d'ací el nom del “carrer de Torres”» (Lerma Serra 1987b: 35).

2.9.18.7.3.3. Carrerons

Carreró, del (Ald), *Carreró, Erne la del* (Alc), *Carrerons, la dels* (Pics); *Roja del Carreró, la* (Alc), ella mateix se'l va atribuir perquè vivia en un carreró, i no volia que li digueren un altre malnom com "la de les Rates" (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 116); *Serra*¹⁴⁸², *el carreró de* (Man); *Tricos*¹⁴⁸³, *la del carreró de* (Alaq), vivia en un carreró anomenat així (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 110).

2.9.18.7.3.4. Cantons

*Cantó*¹⁴⁸⁴, *el/ la del* (Alc, Beni), *Cantó, el Tio* (Cat), *Cantó, la Tia Maria la del* (Alf), *Cantonero, -a, el/ la* (Alf, Sed).

---

¹⁴⁸² A Manises era el nom popular d'un carreró anomenat així, pres segurament del cognom d'un dels seus residents més coneguts: «En el callejón existente en esta calle (denominado aún por algunos el "carreró de Serra") hubo una imprenta allá por los años 30 que editaba el semanario local "La Ciudad", [...]» (Moreno Royo 1983: 304).

¹⁴⁸³ *El carreró de Tricos* era com es coneixia el carrer Sant Blai d'Alaquàs (Tarín i López 2010: 273).

¹⁴⁸⁴ Aquest malnom també es documenta a Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*Carmeta la del Cantó* (vivía en una casa que feia cantonera);» (Sanchis Carbonell 1988: 173).

2.9.18.7.3.5. Encreuaments

*Cruce*¹⁴⁸⁵, *el/ la del* (Mis), *Quatre Camins, el dels* (Sil), atribuït a un resident d'una agrupació de cases i fàbriques situada en un encreuament de l'antiga carretera reial de Madrid, que també es coneix com *la Fillola* de Silla.

2.9.18.7.3.6. Mobiliari urbà

Botadors, la dels (Alaq), per viure prop d'una mena de llambordes planes que s'empraven perquè les persones pogueren creuar el carrer sense banyar-se els peus o embrutar-se'ls de fang els dies de pluja: «[...] eren com uns adoquins [llambordes] separats com mig metre per a què pogueren passar les rodes dels carros, i les persones botant botant pogueren travessar d'una part a una altra del carrer» (Soriano Bessó 2010: 295); *Piló, -na, -nets, el/ la/ Ø* (Alc, Cat, Tor), a Tor, segons Herreros Moreno (2000: 130), per l'aparença física de la persona portadora.

---

¹⁴⁸⁵ Mañas Borrás (2011a: 101) descriu *el Cruce* de Mislata de la següent manera: «Los oriundos lo llamábamos el Cruce; y toda la parte de campos que quedaban a la derecha de la carretera hasta alcanzar el río la partida del Quint. Junto al Cruce, existían unas cuantas casas y un pequeño bar, que formaban el único vecindario junto aquel entramado de vías.»; «[...] en una de aquellas casas, vivió su abuela Josefa Zanón y su marido Cabrera, más conocida por la tía Pepa la del Cruce».

2.9.18.7.3.7. Places

Cal destacar la presència del genèric *replaça* o el seu diminutiu *replaceta*: *Ernestina la de la Replaça* (Sil), cf. Antich Brocal (2021a: 136), *els del Molí de la Replaceta*¹⁴⁸⁶ (Xir), cf. Sorribes Santa Maria (1989: 369), mot que el DCVB documenta exclusivament com a valencià: «lloc espaiós a manera de placeta (Val)». Coromines (DECat VI: 584-585) també considera *replaça* una forma exclusivament valenciana i la defineix com: «plaça de forma allargada, o carrer de perfil botit», i assenyala que sovint hom la pot trobar «en la forma *replaceta*¹⁴⁸⁷», com la del nostre corpus.

Conole, plaça de (Alb), *Consuelo la de la Plaça*¹⁴⁸⁸ (Alaq), *Niso de la Plaça* (Ald), *Paulino, la plaça del Tio* (Mas), regentava una tenda en aquesta plaça¹⁴⁸⁹; *Tomasses de la Placeta*¹⁴⁹⁰, *les* (Alaq), *Plaça, de la* (Alaq, Pics).

Placero, el (Alc), és un treballador municipal encarregat d'assignar i organitzar les parades dels venedors de la plaça del mercat els dies que se'n fa¹⁴⁹¹; *Primo Plaça* (Alc), 1a doc. 1895; *Silverio el de la Plaça*¹⁴⁹², *el Tio* (Pai), *Xiquet de la Plaça, el* (Alaq), era menut i vivia a la plaça del poble (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 113).

---

¹⁴⁸⁶ Aquest mateix malnom també es documenta a Ontinyent (la Vall d'Albaida): «*Emília la de la Replaceta* (vivia en una replaceta);» (Sanchis Carbonell 1988: 173).

¹⁴⁸⁷ Coromines (DECat VI: 585) creu que potser siga una forma molt antiga i que no vinga de RE-, sinó de RĒTRO- (< rere-plaça): «amb un sentit com 'lloc per posar-se darrere quelcom, a l'aguait, i apuntar' [...]».

¹⁴⁸⁸ Cf. «*Consuelo la de la Plaça*» ([QIA] Anònim 2007: 348).

¹⁴⁸⁹ «"Plaça de la Constitució" / que abans ho fou del Caudillo / la gent major d'aquest poble / l'anomena de Paulino.» (Massanassera 1984: 21); «l'actual plaça de la Constitució i que entones tots li dèiem la plaça del Tio Paulino, per una tenda molt famosa que allí hi havia» (O. V. 2014: 105).

¹⁴⁹⁰ A Benigànim (la Vall d'Albaida) també es documenta aquesta forma diminutiva de *plaça*: "*de la Placeta* (viu allí)" (Pellicer Herrero 1991: 201).

¹⁴⁹¹ Aquest mateix sentit és recollit per Bernat & Guardiola (1992: 469) a Almassora (la Plana Alta): «Placero, el [...] Encarregat del mercat de la plaça». A Llanera de Ranes (la Costera) té un sentit distint, ja que, segons Garcia Perales (1997: 481), un *placero* és aquell que va venent per les cases.

¹⁴⁹² Cf. Sanz (2007: 72).

2.9.18.7.3.8. Portals

*Portalet, els del*¹⁴⁹³ (Qua).

2.9.18.7.3.9. Porxos

Porxada, Nelet el de la (Alaq).

2.9.18.7.3.10. Racons

Racó, el del (Pics), *Raconero* (Man), *Rincona, la* (Alaq), *Rinconeros, els* (Sed), és una nissaga familiar que començà quan un membre de la família dels *Pastrana* de Sedaví es posà a viure en una casa que formava un racó en una xicoteta plaça del desaparegut castell del poble de Sedaví (cf. Ruiz Monrabal 1985: 208); *Rinconet, del* (Cat), es documenta a principi del s. XIX: «Pedro Alapont del Rinconét» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 76v); *Rinconet, la del* (Man), l'escriptor maniser Català Gimeno (1992: 241) conta que «la seua [casa] se n'entrava cap endins de la línia del carrer i per aquest motiu feia un poc de raconet; per això tot el món coneixia la tia Carne per la del “Rinconet”».

---

¹⁴⁹³ Al Verger (la Marina Alta), *El Senyor Pedro el del Portal* tenia «la casa on antigament hi havia un dels portals que tancaven el poble» (Anna Bertomeu & Salort Carpi 1986: 339 [68]). Moreu-Rey (1981: 172) recull el malnom *de la Portalà* a Burjassot (l'Horta Nord) perquè els al·ludits tenien una «casa amb pòtic».

2.9.18.7.4. Habitatges

2.9.18.7.4.1. Tipus d'habitatge

a) Barraques: Tortosa Pastor (2000: 364) destaca el gran valor antropològic i geogràfic d'aquests habitatges, i relaciona aquests tipus de construccions amb els primitius habitacles dels pescadors de l'Albufera. Seguint Rosselló Verger (1995), Tortosa Pastor (2000: 364) també observa que l'expansió màxima d'aquest habitatge degué ser en el segle XIX. Tot i això, aquest mateix investigador precisa que ja a la fi d'aquell mateix segle ja havia entrat en decadència. A finals del segle XX, autors com Soler, Cuenca i Dasí (1988: 140) donen testimoni del caràcter residual i en vies de desaparició de la gran majoria d'elles als pobles de la comarca on encara se'n conservaven com a Paiporta:

«La necesidad de realizar continuas reparaciones en la cubierta vegetal, el gran peligro de incendio y, ocasionalmente reglamentaciones municipales, han hecho desaparecer la gran mayoría de estas construcciones. De hecho, en Paiporta solamente queda en pie la barraca de Catuto.» (cf. Soler, Cuenca i Dasí 1988: 140).

Antigament, a pobles dels voltants de l'Albufera com Silla, el fet de residir en una barraca anava associat a una economia modesta, de condició baixa, la qual cosa contrastava amb el fet de fer-ho en una casa d'obra de «tipologia tradicional amb cambra, estable i pallissa», la qual resultava econòmicament prohibitiva per a gent de condició humil. En contrast amb els *placers* benestants, «protegits per l'ombra del campanar» de la plaça, els habitants d'una barraca, considerada socialment com un lloc «vulgar i insalubre», eren menystinguts o tractats despectivament, de forma que s'emprava com a insult, especialment cap a les dones, l'apel·latiu de *Barracamera* (Antich Brocal 2022: 56-57), que és un derivat de barracam, forma pejorativa per a referir a un barri conformat per barraques.

Alguns renoms relacionables amb aquest tipus d'habitatge podrien ser:

Barraca (Lloc, Qua, Sil), a Qua, un avantpassat dels motejats procedia d'una barraca situada al terme de València (Espinos Armero 2022); *Barraquero*, (*el*) (Beni, Pics), *Barraques*, *els* (Sil), era el malnom de la família Alba-Moratalla de Silla, que va viure en una barraca que «es mantingué en peu fins els anys 50» (cf. Antich Brocal 2007: 118); *Barraqueta* (Alf), *Barraquetes el Pulimentador* (Bene); *Calafi*¹⁴⁹⁴, *la barraca de* (Sil); *Catuto*, *la barraca de* (Pai), cf. Soler, Cuenca & Dasí (1988: 140); *Gregori*, *la barraca del Tio* (Sed); *Guerros*, *la barraca dels* (Sed); *Palleta*, *la barraca del Tio* (Xir), va ser reformada i convertida en tres casetes distintes (cf. Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 26), *Sardina*, *la barraca de* (Tor), cf. Besó Ros (1995: 118), *Xinxà*, *la barraca de la Tia* (Sil), cf. Antich Brocal (2007: 137).

Quant a l'ús de barraca o barracó a manera de taverna o establiment on s'ofereixen begudes o menjar (cf. accepció 5. "barraca", DNV), podem relacionar dos ocurrències: *Barracó*, (*la del*) (Sed, Sil), a Sil, la motejada tenia un quiosc «on servia vi i olives als carreters que paraven diàriament a esmorzar» (cf. Antich Brocal 2007: 233), i *Barraqueres*, *les* (Tor), que eren les descendents de les persones que regentaven una taverna o barraca que es trobava davant de l'antiga estació de tren de Torrent, situada pels voltants del carrer Sant Nicolau (Climent Company 2019).

---

¹⁴⁹⁴ *Calafi* era el cognom del propietari de camps dels voltants d'aquest edifici: «Don Juan Calafi, de València». També era coneguda com *la barraca dels Palacos* (cf. Antich Brocal 2021b: 108).

b) Cases: *Casa Cremada* [kremá] (Tor), *Casa Gran, el de la* (Qua), *Casa Negra*¹⁴⁹⁵, *el de la* (Sil), *Casa Nova* (Pai), segons la informant paiportina Emi Marín (2021), es va fer construir una casa nova al carrer 1r de Maig de Paiporta, pels voltants del que ara és una oficina bancària; *Casa Redona, els de la* (Alaq), vivien en una casa del carrer Major d'Alaquàs que tenia una porta, la part de dalt de la qual era redona; aquesta casa va ser enderrocada després de la Guerra Civil, i posteriorment hi edificaren una fàbrica de suro i taps (cf. Soriano Bessó 2002: 183); *Casa Santa* (Qua), *Caseta* (Pics), *Casetes* (Sil), vivien en les últimes casetes del carrer Sant Roc i del Perol de Silla (Colchoneria Rico 2015, agost, 21); *Casetes Roges, de les* (Alc), era una altra manera d'anomenar els residents del barri de la *Pequenya Rússia*¹⁴⁹⁶ d'Alcàsser. Aquest malnom combina irònicament amb ambigüitat la tendència política esquerrana dels residents amb el color roig de les finestres dels seus habitatges, el qual contrastava amb el blanc de les seues façanes; *Casico* (Alaq); *Casilla, la* (Ald), vivia a l'estació del tren i era la persona encarregada de posar les barreres quan passava el tren¹⁴⁹⁷ (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 106); *Casillera, la* (Man); *Casons* (Cat), *Casota, (el/ la/ els de) la/ Ø* (Alaq, Alb, Ald, Cat, Mas, Pai), *Quatre Casetes, el de les* (Alaq).

c) D'altres: *Pepe Cul* (Alc), una versió deia que vivia en el cul d'un carrer, és a dir, en l'última casa del veïnat (Simó Rosaleny 2020); *Pisets* (Alc) vivia en uns habitatges ja enderrocats anomenats amb el castellanisme de "piso", que es trobaven a l'actual carrer Isabel la Catòlica d'Alcàsser (Simó Rosaleny 2020); *Poblet, el/ la del* (Sil), eren persones que residien en un casalot gran del carrer València de Silla, irònicament anomenat *el Poblet* en al·lusió a la «quantitat de famílies que l'habitaven, moltes d'elles evacuades del front durant la Guerra Civil» (cf. Antich Brocal 2007: 200-201); *Vivienda* (Beni), es dedicava a la venda d'habitatges (Pons Polit 2016); *Xabolo, -a, Ø/ la* (Sil).

---

¹⁴⁹⁵ Era el nom popular d'una finca anomenada "Buenavista", situada prop del límit entre els tèrmenes de Silla i Picassent, i lloc on va nàixer el boxejador Tomàs Ballester. Esdevingué el malnom de la seua família (Antich Brocal 2009: 195), suposadament per viure-hi.

¹⁴⁹⁶ Com ja s'ha explicat en una nota anterior, s'ha de dir que aquest malnom col·lectiu no és nou a la comarca. A Silla també va ser un dels noms populars del carrer del Patí, «en clara al·lusió política d'alguns veïns» (cf. Antich Brocal 2021a: 39).

¹⁴⁹⁷ Moreu-Rey (1981: 126) documenta un malnom semblant com *Casiller* a Borgonyà (Osona) per tenir relació amb una «"casilla" del ferrocarril».

2.9.18.7.4.2. Parts, objectes d'un habitatge

Balcó, el del (Mas), va ser la primera persona que va tenir balcó al seu carrer (Comes Uri 2020, agost 30); *Balcó Llarg*,¹⁴⁹⁸ *Amàlia la del* (Qua); *Bastrapol*¹⁴⁹⁹/*Mastrapol*¹⁵⁰⁰ (?) (< *l'astrapol*¹⁵⁰¹ <el trespol ?) (Tor); *Butaca* (Cat); *Cadireta* [kajréta] (Qua); *Cornisa* (Tor); *Corralero, -a, el /la* (Alaq); *Corralet, -a* (Pai, Pics), a Pics, la persona motejada tenia un corralet a la part exterior de sa casa on hi passava moltes hores (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 113); *Corralot*¹⁵⁰², *el/ la/ els del* (Sil, Tor), a Tor, perquè «la casa del portador tenia un corral molt gran» (cf. Herreros Moreno 2000: 70); a Sil, en referència a la «part de darrere de totes les cases grans», ja que els motejats tenien un «espai obert [en aquesta part de la casa] que actuava de refugi de ramat» (cf. Antich Brocal 2021a: 30); *Cuina, Tio* (Alf); *Escaleta*,¹⁵⁰³ [*de*] *l'* (Alc, Beni, Pics); *Escaló*¹⁵⁰⁴ (Man); *Estatge* (Cat); *Finestra* (Ald); *Patiero, -a, el/ la* (Xir), el motejat vivia en un “pati”, és a dir, en un lloc tancat i descobert de l'interior d'un edifici (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 369); *Teulades*¹⁵⁰⁵ (Tor); *Teulats* (Tor), segurament per la seua alçada (Furió 2016, març 13); *Ximenea*¹⁵⁰⁶ (Pai), el DNV recull *ximenera* o *fumeral*.

---

¹⁴⁹⁸ Cf. «La meua iaia Amalia la del balco llarc...» (Vilanova Sanchez 2014, juny 29); «Al fondo la Casa del Balcó Llarg?» (Sanmartín Bustos 2011, desembre 2). També es documenta a Villalonga (la Safor): «*de Balcó Llarg*» (Moreu-Rey 1981: 172).

¹⁴⁹⁹ «Bastrapol» (Herreros Moreno 2000: 35).

¹⁵⁰⁰ «283. *José Fernández González Mastrapol.*» (Martínez Oria 2005c: 19).

¹⁵⁰¹ En una entrevista de Valle Pechuán (2017: 44) a Salvador Raga Ramon *Llapissera*, de Catarroja, s'esmenta el mot “astrapol” com a sinònim d'*andana*, “part superior d'un habitatge on hom emmagatzemava arròs”. *L'astrapol* deu ser una metàtesi de *trespol*, i és possible que *Bastrapol* o *Mastrapol* siguin variants formals de *l'Astrapol*, amb un possible pas de l'alveolar lateral inicial /l/ a bilabial oclusiva /m/ o /b/: /l/ > /m/ o /b/. Martí Mestre (2017: 1541-1542), tenint en compte les observacions de Sanchis Guarnier i de López Verdejo, observa que a l'Horta de València el mot *trespol* es pot considerar com un sinònim de “sostre”.

¹⁵⁰² Garcia Perales (1997: 467) documenta a Xàtiva un motiu semblant: «-CORRALOT, els del: “llur casa tenia un corral molt gran».

¹⁵⁰³ Moreu-Rey (1981: 177) documenta el malnom de *l'Escaleta* a Càlig (Baix Maestrat) amb el sentit de viure «al costat d'una escala i de l'església». A Quart de Poblet hi havia una escaleta molt popular anomenada *l'Escaleta del Tio Mellat*. Els xiquets d'aquest poble cantaven: «ja s'han casat/ Ja s'han cagat/ En l' escaleta del tio Mellat» (Coll Morante 2014, juny 7).

¹⁵⁰⁴ Cf. «Escaló» (Català Gimeno 1992: 262).

¹⁵⁰⁵ Cf. «[...] el primer cine de Torrent, a ca Isidro Teulades (podria ser l'any 20)» (Gómez; Alabajos; Font 2016: 48).

¹⁵⁰⁶ Tal vegada en al·lusió a un fumeral industrial per metonímia del lloc on treballava o perquè era una persona alta. També podria ser una metàfora de persona molt fumadora.

2.9.18.7.5. Edificis o elements històrics, religiosos

2.9.18.7.5.1. Construccions, edificis civils

Cabut de la Closa, el (Xir), tenia el cap gros i residia a *la Closa* (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364), que és un edifici medieval de Xirivella de gran valor històric i que ha estat restaurat en els darrers temps; *Casteller, -o, -a, -s, el/ la/ els* (Alaq), la família dels motejats va residir a l'habitatge del castell d'Alaquàs reservat als estatgers (cf. Ferrer Guzman & Soriano Bessó 2011: 74); *Cementeri* (Cat), *Palaciero, -s, el/ els* [palasiéro] (Beni).

2.9.18.7.5.2. Relatius a construccions o elements religiosos

*Laseta*¹⁵⁰⁷ *del Calvari, la* (Pics), *Campanar, el del* (Pics), «per viure molt prop del campanar de l'església major, al casc antic de la població» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 113); *Campanar, el Roig del* (Ald), era una persona que tenia els cabells d'aquest color i vivia molt a prop del campanar de l'església del poble (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 46); *Creu*¹⁵⁰⁸ (Cat), *Creu, de la* (Alc, Pics); *Creu, el Ferrador de la* (Mis); *Ermitanyes, les* (Pics), vivien al costat de l'ermita del poble, on hui es troba l'escola de Sant Cristòfol Màrtir, coneguda popularment com a *Parroquials* (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 114); *Monges, Vicent de les* (Qua), era l'estatger d'un col·legi de monges situat al carrer Pizarro de Quart, ara anomenat Sagrat Cor de Jesús (Martínez 2011, desembre 28); *Parròquia* (Alf).

---

¹⁵⁰⁷ *Laseta* és un diminutiu del cognom d'etimologia basca *Lasa* o *Laza*.

¹⁵⁰⁸ Es documenta a Catarroja l'any 1800: «Pasqual Raga me. Creu» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 73r); «Josef Forner de la Creu» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 74r).

2.9.18.7.6. Fitònims urbans

Alcalde de l'Om, l' (Pics), «pertanyia a una família que vivia molt [a] prop de l'Om [que es trobava a l'entrada del poble,] i cada germà va rebre un nomenament fictici. Aquest era l'alcalde, per ser la veu dels veïns d'aquesta zona» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 101); *Emparrat, el de l'*¹⁵⁰⁹ (Mis), cf. Alberto SP (2021, març 5); *Hermano del Olmo, l'* (Pics) per viure prop de l'antic Om de Picassent (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 109); *Morera* (Alf), «a la porta de sa casa hi havia una morera» (cf. Puchades Pastor 1991: 213 [nota 52]; *Parra, -es* (Alc, Pics), tenien una parra al seus habitatges¹⁵¹⁰; *Parra, Conxa la* (Tor), potser la seua àvia en tenia una a la porta de casa (cf. Gómez, Alabajos & Font 2016: 53); *Pi, del* (Cat), *Pi de Felipet, el* (Pai), era un punt referencial, ja desaparegut, de l'espai físic de la part de Paiporta coneguda com *el Secà* (marge esquerre del barranc) (cf. Pascual Ruiz 2019: 25); *Pi de la Reina, el* (Pics), cf. Serra Aguado (1955: 41-42); *Pi Roig* (Ald), els motejats vivien davant d'un pi, el reflex solar del qual li donava una tonalitat roja (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 90).

---

¹⁵⁰⁹ Els motejats pertanyien a una família de cognom *Garcerà*.

¹⁵¹⁰ Beltran Calvo (1997: 139) també mostra un motiu semblant per al mot "Parral" a Callosa d'En Sarrià, ja que els motejats d'aquest poble «tenien un parral davant de casa».

2.9.18.7.7. Llocs d'esplai d'oci/ de lleure

Cafetí (Pai), *Cantina*¹⁵¹¹, *(el)* (Beni, Mas), *Casinet, el del* (Alc), *Casineró, -a, el /la* (Pics, Xir), a Pics, la persona motejada «tenia un “casino” o bar» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 84); *Cine, el/ els del* (Alc, Alf, Pai, Mas, Qua), *Cine Benlloch, el del* (Alaq), *Cofradia*¹⁵¹², *Pepet el de la* (Man); *Cresolero, el* (Qua), els pares del motejat van viure en un local anomenat *el Cresol* (cf. Coll Ferrer 1984: 155). Aquest local pertanyia a un «reduït cercle de gent d'església fidels al nucli carlí» de Quart (cf. Grinyó Guzman 2005: 149); *Gurugunero, el* (Cat), regentava una taverna de Catarroja anomenada *el Gurugú*; *Musical, el del* (Alc), *Patronal, de la* (Ald), «perquè era la conserge del casino dels patronos dels rics» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 109); *Patronato, el del* (Man), *Penya, de la* (Alc), *Sindicat, del* (Alc), *Taverna, el de la* (Alf), *Teatret, del* (Alaq), per viure al carrer de Sant Hipòlit d'Alaquàs, al costat del “teatret” (a principis del segle XX) ([QIA] Anònim 2005: 192); *Tércio, el Tío Ricardo el del* (Alb), era una taverna, metàfora de lloc heterogeni, la qual es trobava lliure de tota influència política o religiosa i que aplegava gent de diferents ideologies. Entenem que el nom del *Tércio* li va ser atribuït al local en referència a un batalló de l'exèrcit espanyol que reunia persones de tota condició social: «El público le puso al local del tío Ricardo el nombre adecuado por lo heterogéneo de sus clientes» (cf. Verdeguer Escribà 1987: 25).

---

¹⁵¹¹ A Massanassa, «Paco “El Cantina”, vaquería» (Alcoy Comes 1995: 32).

¹⁵¹² Català Gimeno (1992: 262) en documenta una variant formal normalitzada: «Cofraria, el de la».

2.9.18.7.8. Llocs d'esplai esportius

Dau, cal (Ald), «perquè vivien en el Dau del carrer La Pilota» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 106); *Dau, la/ els del* (Xir), vivien en una casa anomenada així, situada al carrer de la Pilota de Xirivella, que era el lloc on es trobava la pedra o *dau* des d'on hom servia o s'efectuava la sacada per a començar la disputa dels punts d'una varietat de joc de pilota valenciana anomenada "llargues" (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 369; cf. Camps i Paricio; Blasco i Ortí 1992: 7 [Nota 5]); *Nano, el trinquet del Tio* (Cat), *Perales, el trinquet de* (Cat).

2.9.18.7.9. Serveis

2.9.18.7.9.1. Subministrament d'aigua

Aigües d'Albal, el de les (Alb), s'encarregava del dipòsit d'aigua situat al costat de l'ermita de Santa Anna (Antequera Marí 2022, gener 23); *Aigües Potables, de les* (Alc, Pics), *Bassa, el de la* (Man), *Cisterna, la Tia Carmen de* (Xir), *Cisternero, el* (Ald), *Cistenera, la Tia* (Qua), *Font, Vicent el de la* (Beni), vivia al costat de la font del poble (Pons Polit 2016); *Fonteta* (Tor), *Fontiguer, el* (Sil), *Fuente, Maria la de la* (Xir), vivia al costat de la font (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 369); *Godofredo, el pou de* (Sil), cf. Antich Brocal (2021b: 107); *Llavador, la del* (Pics), *Pou, el del* (Qua), *Pouero, el* (Tor).

2.9.19. Malnoms col·lectius o gentilicis de l'Horta Sud

En aquest apartat tractarem d'ampliar en la mesura del possible el treball de compilació de malnoms gentilicis¹⁵¹³ valencians que encetà Manuel Sanchis Guarner (cf. 1968: 164-165) a finals dels anys 60 del segle XX. Pel que fa a la comarca de l'Horta Sud, Sanchis Guarner només inclou un nombre bastant reduït dels malnoms col·lectius dels pobles que la conformen, entre ells *Boca-culs* (Alaq), *Bragats* (Tor), *Caneus* (Ald), *Farautes* (Man), *Gavatxos* (Ald), *Guixers* (Alb) i *Novitxers* (Man), i n'obvia d'altres que potser, per manca d'informants o fonts, no hi incorpora. Tot i que també menciona *Esclafaterrossos*, tot i citant el que Martí Gadea (cf. Sanchis Guarner 1968: 49) refereix com a forma amb què la gent de la ciutat de València es refereix amb sentit despectiu cap als hortolans o llauradors, nosaltres l'hem trobada com a malnom aplicat als catarrogins de part de la gent del Palmar (Sorribes 2015, octubre 31), segurament amb un altre sentit, com podria ser el de pescadors esdevinguts llauradors per l'efecte dels aterraments sobre el llac per tal d'augmentar la superfície de conreu agrícola.

Tot i l'encomiable esforç de Sanchis Guarner per recuperar aquests malnoms, i tenint en compte que el seu treball abastava totes les comarques del País Valencià, pensem que és necessària una actualització, ja que no s'hi esmenta cap malnom gentilici o col·lectiu referit a Alcàsser, Alfafar, Beniparrell, Massanassa, Paiporta, Picassent, Quart, Sedaví o Silla. Fins i tot, els dels mateixos pobles que ell menciona, en manquen d'altres que coexisteixen amb els que ell aporta, però que s'han anat afegint al repertori comarcal posteriorment. Per la qual cosa, potser, ara per ara, els que ell no va esmentar gaudeixen de més popularitat o són més coneguts entre els seus habitants. Per exemple, pel que fa a Albal, hom probablement desconeix que són *Guixers*, però hom de segur que sí que recorda que són coneguts pel sobrenom de *Merderos* o *els del poble de la Merda*, perquè alguns dels seus habitants es dedicaven a la recollida de fem per tal d'emprar-lo com a adob per al camp.

---

¹⁵¹³ Casanova (2001b: 28) també els anomena paragentilicis o gentilicis vulgars, i en dona com exemples *xeus*, *pixavins*, *orelluts*.

La lingüista Sopeña Balordi (2002: 155) observa que els malnoms suposen una denominació expressiva, espontània i conscient que pot descriure un membre d'una col·lectivitat o aquesta en el seu conjunt. Els renoms referits a una mateixa comunitat o conjunt d'habitants d'un poble són els que tractarem d'exposar ací en aquest subapartat. En opinió d'aquesta investigadora, els mitjans o recursos per a expressar aquestes denominacions o descripcions solen ser per similitud, fent ús de metàfores, o per contigüitat, emprant la metonímia.

Pel que respecta a aquest apartat, ens interessa el terme *imatge* (anglès *Face*), el qual aquesta mateixa investigadora (2002: 156) recull de Brown i Levinson (1978), i que:

«se emplea en sentido metafórico refiriéndose a la personalidad del hombre como miembro de la sociedad de la que forma parte, y en la que pretende tener y conservar un prestigio, una imagen pública, [una] actitud que está ligada a la cortesía en tanto que de la necesidad de salvaguardar esta imagen pública se derivan todas las estrategias de la cortesía.»

Els malnoms col·lectius del nostre corpus representen un atac contra la imatge dels al·ludits (la gent dels altres pobles), és a dir, són un acte de descortesia cap als habitants dels municipis veïns (cf. Sopeña Balordi 2002: 156). Aquesta imatge, segons Goffman¹⁵¹⁴, pot ser negativa, la qual partiria de la necessitat de l'individu que els seus actes no siguin entorpits o impedits pels altres; o positiva, que naixeria de la necessitat que l'individu té que els seus actes siguin compartits i aprovats per la gent del seu entorn. Seguint Sopeña Balordi (2002: 156), els malnoms mostraran «actos verbales de desaprobación de diferente índole, crítica, desprecio, alusión a temas tabú e insultos de toda clase». Per tant, el que els malnoms col·lectius suposarien seria el que es coneix com a ACI (actes contra la imatge), terme traduït de l'anglès FTA (*Face Threatening Acts*). Hi hauria actes que amenaçarien o agredirien la imatge positiva, i d'altres la negativa. En opinió de Sopeña Balordi (2002: 156), els malnoms col·lectius pertanyerien al que Kasper (1990) anomena *descortesia intencionada irònica*.

---

¹⁵¹⁴ Cit. per Sopeña Balordi (2000: 156).

Podríem afegir també que els malnoms gentilicis (o col·lectius) no només poden provenir de pobles veïns, sinó que també podrien tenir un origen “intern”, és a dir, poden haver sorgit a partir de rivalitats entre els mateixos col·lectius locals, sobretot, pel fet de formar part dels diferents bàndols polítics o socials existents a cada municipi. Aquests agrupaments, cadascun amb les seues respectives seus o llocs d’esbargiment com casinos, tavernes o cases particulars esdevingudes punts de reunió, patien escissions antagòniques que, fins i tot, esdevenien hereditàries, de manera que arribaven a trencar la convivència als pobles fins a un punt que el matrimoni entre persones procedents de famílies de les distintes faccions enfrontades estava mal vist (cf. Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 45).

A l’aixopluc d’aquests col·lectius de caire polític o social sorgien també agrupacions musicals que concentraven les famílies simpatitzants de cada bàndol, encara que, de vegades, els enfrontaments eren més bé deguts a desavinences de caire personal. Sovint, si una mateixa entitat política s’escindia, com a Torrent, es generaven dos agrupacions musicals de tendència o filiació política similar. Tot i això, el més habitual era que hi haguera dos bandes musicals rivals que “projectaven” les seues discrepàncies ideològiques als espais públics els dies de festa.

Ruiz Monrabal (1985: 119) explica amb precisió aquest clima sociològic de continu “confrontament” a Sedaví fins l’arribada de la II República l’any 1931, que nosaltres creiem que és aplicable a qualsevol municipi de la nostra comarca, o a d’altres com els de la Ribera del Xúquer, ja que eren pobles on imperava antigament una forma de vida eminentment agrícola.

«No existen planteamientos ideológicos sino grupos familiares antagónicos. Si unos determinados grupos familiares encuentran apoyo político provincial o nacional en los conservadores, los rivales buscarán su apoyo extralocal en los liberales. Y al revés. Si vosotros sois de éstos, nosotros seremos de aquellos. No importa la tendencia política de los amigos elegidos. Lo que interesa es el enfrentamiento local. En general todo el pueblo era conservador como sociológicamente es tradicional en las zonas rurales. La verdadera izquierda de Sedaví, no aparece hasta la llegada de la República [...]» (Ruiz Monrabal 1985: 119)

Podem destacar alguns dels bàndols més populars que han existit en alguns pobles de la nostra comarca, la gran majoria dels quals té a veure amb agrupacions musicals:

- a) A Alaquàs ja existia en el segle XIX una societat que es trobava vinculada a una única banda de música. En 1885, desavinences entre els seus músics acabaren produint una escissió que originà dos bandes, una que seria coneguda com *la banda Nova* o *Casino Nou*, o *la Blava*, pel color de la seua bandera, i una altra banda, *la Vella* o *la Primitiva*, que era la que pertanyia a la societat originària, i que seria coneguda també com *la Roja* pel color vermell de la bandera que la representava. Aquesta darrera banda s'aglutinaria entorn del que es coneixia com a *Casino Vell* (cf. Ferrer Guzman; Guasp Garcia & Soriano Bessó 2010: 138).

- b) A Alcàsser, cap a finals del segle XIX, va haver-hi una única banda anomenada *la Banda Primitiva d'Alcàsser* (1878-1928). Aquesta banda va patir una escissió interna temporal l'any 1906 que s'allargà fins a 1909, a partir de la qual s'organitzaren dos grups: *els de la Pallissa*, pel nom del lloc on assajaven, i *els del Moc*, per la curta edat dels seus components (cf. Gericó Trilla 2003: 23). Més endavant, un altre grup, que va rebre el malnom *dels Siete Feos*, deixà *la Banda Primitiva* per a crear-ne una de nova, la qual en un futur esdevindria *l'Ateneo Musical el Porvenir*, o *la Nova*. *La Banda Primitiva* inicial va ser rebatejada com a *Unión Musical*, i tenia una afinitat política conservadora o “de dretes” (cf. Gericó Trilla 2003: 35). Els membres o seguidors de *la Unión Musical* eren reconeguts com *els de la Vella*. Segons el musicòleg Gericó Trilla (2003: 40), les desavinences entre els partidaris *de la Nova* o *de la Vella* provocaven que, fins i tot, es llançaren copes de vidre els uns als altres, o que cadascuna de les dos agrupacions celebrara les mateixes festes locals en dies distints amb les seues pròpies clavariesses o festeres, és a dir, que aquestes foren escollides de forma independent entre les famílies dels seus partidaris. *Els de la Vella* anomenaven *Esquirols* als de *la Nova*, i els de *la Nova* titllaven de *Judios* els de *la Vella*. En acabar la Guerra Civil (1936-1939), aquestes dos agrupacions musicals esdevingueren de nou una única banda.

c) Catarroja té actualment dos bandes, *La Unión Musical* i *La Artesana*, encara que el conjunt musical més reeixit del poble, i amb un major reconeixement internacional, va ser el de *l'Empastre* (cf. Máñez Solsona 2015: 352), el qual va deixar d'existir l'any 2003. Altres bandes o associacions musicals diverses que tingué anteriorment Catarroja van ser: *La Protectora*, *la Primitiva*, *La Musical*, *La Música Nova*. Aquestes bandes eren sovint conegudes amb el malnom dels seus directors com *La [banda] del Cantinero*; *La [banda] de Ponce* (Joaquín Ponce); *La [banda] de Perales* (cf. Artola 2015). Aquests malnoms responien, segons Chacón Moreno (2001: 39), a l'esperit del poble, el qual «[...] siempre inteligente y socarrón, [no]» tarda en bautizar, oportunamente y con chispa, a esas bandas con nombre pomposo, haciendo caricaturas de [...] alguno de sus componentes más significativos».

L'origen del nom de la banda de *l'Empastre* prové, segons Monforte Soler (1999: I, 273), del fet que els músics de les bandes *del Pollastre* i *del Tio Ponce*, tot i que rivalitzaven amistosament, decidiren fer una “passejà” conjunta per l'Albufera. En tornar, quan entraren al poble, feren una cercavila amb un estil propi. Aleshores, d'entre les persones que els van veure entrar al poble tocant junts amb un estil tan poc ortodox, algú a exclamar: “Quin empastre!”.

L'Artesana de Catarroja comptà als seus inicis, cap a finals del segle XIX, amb directors com Salvador Cantos, que possiblement era plater (orfebre), per la qual cosa aquesta formació musical es coneixia com *La [banda] del Platero*. Un dels directors que més petjada va deixar-hi a principis del segle XX va ser José Manuel Izquierdo, *el Pollastre*, un funerari de professió (cf. Artola 2015) al que li posarem aquest malnom pel seu caràcter fort, i perquè sempre tractava d'imposar els seus criteris (cf. Raga Ramon (1999j: s/n). Aleshores, aquesta banda també era coneguda com *La Banda del Pollastre* (cf. Artola 2015).

- d) A començaments del segle XX existien dos bandes a Mislata, una s'anomenava *la Primitiva o la Vella*, i l'altra *la Nova*. Les dos agrupacions musicals es mantingueren separades fins a la Guerra Civil. En acabar la contesa, només *la Nova* reprendria la seua activitat. De la mateixa manera que a altres pobles de la comarca, les rivalitats o desavinences personals, tot i que en el cas de Mislata repercutien en una millora i un major interès de les mateixes bandes per tractar d'incrementar la qualitat musical¹⁵¹⁵ dels seus respectius repertoris, resultaren en enfrontaments acalorats com el creuament d'insults en trobar-se al carrer quan desfilaven tocant, o que un alcalde només permeta actuar al poble a una d'elles perquè el seu fill era músic de la que ell mateix donava autorització per a tocar, la qual cosa provocava les queixes d'unes festeres anomenades *les Filles de Maria*, les quals preferien que, per a la seua festa, només tocara la banda censurada per l'alcaldia (cf. Mañas Borrás 2018: 35-37).
- e) A Picassent a finals del segle XIX hi havia dos bandes, una coneguda com *la Lealtad* i l'altra la del *Cercle Catòlic*. Tot i desaparèixer les dos cap a 1910, hom recorda que els membres de cadascuna d'elles eren coneguts com *els Orelluts* i *els Rabuts*. Desconeixem quin malnom corresponia a cadascuna d'elles (cf. Lerma Serra 1975: 112).

Entre els anys 1921 i 1931 va haver-hi també altres dos bandes. Una, la del *Centro Musical Explorador*, tenia de malnom *els Biberons* perquè la major part dels seus membres eren molt jòvens. L'altra, *la Banda Unión Patriòtica de Picassent*, se la coneixia com la dels *Matxutxos*, que és un mot que en valencià s'entén com a fadrí o solter, ja que gran part dels seus components rondaven els quaranta anys o més. *Matxutxo*¹⁵¹⁶ generalment s'aplica a hòmens que superen ja l'edat d'un possible casament. Aquesta darrera banda es dissolgué amb l'arribada de la II República l'any 1931 (cf. Lerma Serra 1975: 117-118).

---

¹⁵¹⁵ Sovint per tal de quedar en una millor posició als diferents certàmens comarcals o regionals que es celebraven freqüentment.

¹⁵¹⁶ El DNV defineix *matxutxo* com a «fadrí vell».

f) Picanya tenia una única banda a començaments del segle XX, i s'anomenava *La Unió Musical de Picanya*. Arran d'uns enfrontaments amb les autoritats civils i religioses del municipi per instar la banda a no actuar en alguns balls d'unes festes, la qual cosa suposava, en cas de tocar, una bona ajuda econòmica extra per als músics, van sorgir-hi discrepàncies entre els seus components que desembocaren en l'expulsió de la banda d'alguns d'ells. Els expulsats constituïren una nova societat musical anomenada *Joventut Musical de Picanya*, la qual va rebre el suport i el sosteniment econòmic dels veïns més solvents del poble, per la qual cosa aquesta nova banda seria coneguda amb el malnom de la "Pesseta".

D'altra banda, a pesar de les nombroses baixes que suposà la creació d'una nova agrupació, *la Unió Musical de Picanya* continuà amb les seues activitats. La banda primigènica assolí el malnom del "Canyot" perquè el seu president, Cipriano Ciscar, va dir a un dels seus socis que, per tal de recaptar diners per a la banda, els havia de buscar «entre els canyots!». En acabar la Guerra Civil (1936-1939), es fundà una nova societat musical que intentà agrupar els membres de les dos bandes (cf. Royo Martínez 2002: 16-19).

g) Quart de Poblet es trobava dividit entre aficionats dels dos equips de futbol del poble, els quals disposaven de dos seus o llocs distintes de reunió: d'una banda, *els Biberons*, que van ser motejats així perquè tenien un biberó al seu uniforme; i de l'altra, *els de la Lleonera*, que reberen aquest apel·latiu perquè a la porta del seu local, que era un casino anomenat *La Amistad*, hi havia un enreixat al qual li posaren una figura de dos lleons (cf. Sancho & Sancho 1998: 71).

h) Al Sedaví de principi del segle XX només hi havia un lloc de trobada creat pel rector de la localitat, Manuel Rios *el Roget*, anomenat *el Círculo Catòlico*, i que servia com a casino recreatiu per a tots els veïns del poble. Aquest local es trobava situat en la casa d'una persona anomenada Manuel Blanch, i així ho va ser fins que un dia de l'any 1904 el rector expulsà d'aquest lloc un cunyat de Benjamín Blanch, *el Moliner*, una altra persona que, com el mateix capellà, també fruïa de gran predicament entre els veïns del poble.

Aleshores s'hi establiren dos bàndols: uns que donaren suport al referit capellà, *el Roget*, i que van rebre el malnom de *Mantellines*, potser irònicament en referència a la mantellina¹⁵¹⁷ que les dones empraven per a anar a missa, és a dir, funcionaria com a metàfora de 'beatos', i uns altres, aquells que feren costat a Benjamín Blanch *el Moliner*, als quals se'ls anomenà *els Guirros*. Tot i que ideològicament no es diferenciaven massa els uns dels altres, ja que tots dos bàndols comptaven amb "gent d'orde", i mancaven de gent "modesta" entre els seus seguidors, *els Guirros* s'acostaven més al partit conservador, mentre que *els Mantellines* es trobaven més a prop dels lliberals, encara que en les distintes eleccions pel districte de Torrent del seu temps les dos faccions votaven sempre al mateix diputat conservador Juan Bautista Valldecabres Rodrigo *Batistet* (Qua), el qual procurava aconseguir tots dos bàndols nomenant un jutge municipal *Mantellina* si l'alcalde era *Guirro*, o viceversa (cf. Ruiz Monrabal 1985: 127-128).

Va haver-hi un tercer grup més minoritari, al qual pertanyien persones d'ocupacions diverses, més conscienciades del fet de pertànyer al que podríem anomenar "classe obrera", i que eren de tendència esquerrana o anarquista (als altres dos grups predominaven els llauradors). A aquest grup, a causa de la seua afició a la festa i a les farteres, el motejaren *el Perol*. El seu nom oficial era "Societat Obrera" (cf. Ruiz Monrabal 1985: 128-129).

---

¹⁵¹⁷ Joan Amades (1990: 21) observa que «la mantellina antigament era un abrigall de llana llarg i estret, emprat per a tapar-se el cap i les espatlles, usat tant pels homes com per les dones».

- i) A Silla, tenim constància que els músics del mestre Dàmaso Garcia *Calcetí* tenien com a seu el bar Musical o de *Coa*, que aleshores s'anomenava *Protectora Musical de Silla*. L'any 1929, gran part d'aquests músics manifesten la seua condició republicana, i canvien de director (*Xaruga*) i de nom. Aleshores aquesta agrupació esdevé *l'Ateneu Musical*, la qual popularment era coneguda com *La Republicana* o *l'Aranya*, per la llàntia de vidre que penjava al sostre del seu local. Els músics que no hi volgueren continuar, entre ells *el Sou*, els germans *Catarroja*, *Ventura*, *Tonet el Carboner* i d'altres, formaren una nova banda anomenada *Juventud Musical de Silla*, i recuperaren *el Mestre Calcetí* com a director, que era d'ideologia monàrquica (cf. Antich Brocal 2016: 98; Antich Brocal 2007: 58-59).
- j) Al Torrent de principis del segle XX va existir una gran rivalitat entre diferents bandes, cadascuna d'elles coneguda per un malnom: *la banda de la Figa*; *la banda del Xiquet*, perquè el director només tenia 22 anys; *la banda del Rosco*, pel malnom del local on assajaven; *l'Ensalada*, per la diversitat de procedència dels seus membres (cf. Beguer Esteve 1997: I, 32-33); o *la banda de la Pildora*, perquè el seu director era farmacèutic (cf. Beguer Esteve 1997: I, 45).
- k) A Xirivella, des de finals del segle XIX, el poble es trobava dividit entre dos grups antagònics anomenats *el Poll* i *la Gruga*. Sorribes Santa Maria (1989: 370) descriu aquesta situació de la següent manera:
- «[...] Xirivella, dividida en dos mitades antagòniques, hasta fechas recientes y durante muchos lustros se apodaron, respectivamente entre sí, como “polls” y “grugues”, apodos éstos ciertamente colectivos».

L'adscripció a un o a un altre bàndol era pràcticament hereditària, i la rivalitat entre ells era constant, la qual cosa es manifestava clarament amb la creació de dos bandes de música paral·leles, dos casinos, etc. (cf. Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 45). D'igual manera que havia passat a Sedaví (Ruiz Monrabal 1985: 119), aquests dos bàndols havien romangut apolítics fins a l'arribada de la Segona República, que és el moment a partir del qual apareixen les primeres distincions ideològiques a cada grup. *El Poll* va pertànyer políticament a la "Derecha Regional Valenciana" de Lluís Lúcia fins que, en esclatar la Guerra Civil, esdevingué afí al Partit Comunista. Per contra, *la Gruga*, que començà sent partidària de *la Unión Patriótica* de Primo de Rivera, passà més tard a simpatitzar amb *la Unión Republicana Autonomista* de Blasco Ibáñez. En acabar la Guerra Civil, aquests partits es van dissoldre, i, a hores d'ara, pel que ja observaven Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo (1976: 45) a mitjans dels anys 70 del segle XX, no resta vigent cap vestigi d'aquesta rivalitat.

2.9.19.1. Malnoms gentilicis d'Alaquàs

Caneus (dit pels d'Aldaia), malnom que els aldaiers també empren per a referir a la gent d'Alaquàs. Segons el lingüista Roca Ricart (2005: 54), la qüestió de qui són els autèntics *Caneus* encara no ha estat resolta. El cronista d'Aldaia José Ramón Sanchis Alfonso (2022) pensa que podria tenir a veure amb *cananeu*, gentilici de persona procedent de Canaan (antiga regió del Pròxim Orient), tal vegada emprat de forma despectiva en al·lusió als cananeus de la Bíblia, que era un poble idòlatra, impiu, la qual cosa ens condueix a plantejar com a hipòtesi que s'ha pogut produir una haplologia per reducció de dos síl·labes semblants (*Caneus* < *Cananeus). Una dita tòpica de part dels aldaiers cap als alaquasers diu: «Les caneues d'Alaquàs/ Tenen totes cul de suro,/ Unes van a treballar/ I altres a jugar al burro» (Carcelén Folgado 2019, gener 20, 20: 59).

Perolers, Boca-culs. Aquests dos malnoms al·ludeixen al fet que Alaquàs ha estat un poble de tradició ollera (cf. Sanchis Guarnier 1968: 103). Cervera Cosme (2019, gener 20) conta que quan els perolers treballen en el torn, «del tocho de fang, argila, mamprenen en la boca i acaben en el cul».

Una dita popular els acusa de mancats de recursos i mentiders: «*Aquasseros*, panxa buida i *embusteros*».

2.9.19.2. Malnoms gentilicis d'Albal

Caguereros, Fematers, Guixers, Merderos, els del Poble de la Merda, els del Cabàs.

Segons el cronista de Silla Antich Brocal (2014: 58), «D'Albal, merderos» era una expressió que feia «referència a l'antiga ocupació de buidar els pous cegos per les cases, un treball on s'havien especialitzat algunes persones d'aquella població». Uns versos documentats per aquest mateix cronista (2014: 53) són testimoni d'aquest ofici tradicional albalenc: «Els “caguereros” d'Albal/ Li pregunten a Sant Antoni/ Que no s'acabe la merda/ Més que la cague el dimoni».

A causa de la qualitat i fertilitat de la partida de la Foia d'Albal, les collites que s'hi plantaven solien ser excel·lents. Els bajocars d'Albal esdevingueren famosos, i aleshores els compradors d'aquests vegetals deien: «Albal, el poble de la tavella» (fesol tendre, cf. DNV). En substituir aquest planter pel del pimentó, la dita esdevingué: «Albal, el poble del pimentó». Finalment, després de la Guerra Civil, el canvi al moniato va fer popular una altra dita, més coneguda actualment entre la gent com: «Albal, el poble del moniato» (cf. Hernández Sanchis 1998: 87).

Torregrossa (1982: s/n) afegeix una raó més per la qual hom popularment associa el poble d'Albal als moniatos i al fem en els darrers temps:

«A Albal hi havia una major demanda d'excrements per a adob. El cultiu del moniato – primordial algun temps enrere en aquest poble – el precisava, i és per això que la cultura popular ha utilitzat denominacions simultànies: poble del moniato i poble la merda.»

Acolea Palazón & Oller Gregori (2014: 225) assenyalen que, el fet d'«anar pel poble i pels camins amb un cabasset [...] replegant els excrement de les cavalleries [...]», va fer que també durant els anys 50 del segle XX s'anomenara a la gent d'Albal “els del cabàs”.

Quant a l'apel·latiu de *Guixers*, poc recordat actualment, que es troba en la dita tòpica recollida per Sanchis Guarner (1968: 105): «A Albal, *guixers*», aquest investigador l'explica pel fet que antigament se sembraven moltes guixes en el secà i que els albalencs en menjaven sovint.

2.9.19.3. Malnoms gentilicis d'Alcàsser

Garramuts (dit pels de Picassent); *Barrugos* (dit pels de Silla), té el sentit de persona “bròfega” (Antich Brocal 2014: 57); *Barrugo* apareix al DCVB amb el significat d'«home avar i de mal cor (Mall.)»; «Alcassero, pendenciero» (dit pels de Silla), els sillers consideraven els alcassers «propensos a la discussió» (Antich Brocal 2014: 57); *els de l'Aldeeta* (dit pels de Picassent).

Alcàsser també es coneix com *el poble de les figues* perquè antigament hi havia moltes figueres pel terme del poble. Predominava l'agricultura de secà, amb vinyes i garroferals. De fet, en la majoria de les cases hi havia una figuera. Una cançó molt popular al poble recull el canvi i transformació d'aquests cultius de secà al regadiu: «Arranquen vinyes» (cf. Gericó Trilla 2004: 69), popularitzada a les xarxes socials per la cantant d'Oliva Maria Bertomeu.

A Silla hom pot sentir una cançó tòpica amb un sentit de burla o menyspreu cap als alcassers, la qual recorda l'antiga presència de les moreres ja desaparegudes del camí existent entre els dos pobles. La fulla d'aquest arbre era antigament collida per dones que s'hi enfilaven per a pelar-la (cf. Bataller Català 2006: 58), i després s'emprava per a nodrir els cucs de seda de les andanes on es criaven: «Les xicones d'Alcàsser/ Són unes caragoleres/ Que tenen la panxa rasposa/ D'apujar a les moreres». També les aldaieres cantaven aquesta mateixa cançó a les xiques del poble veí d'Alaquàs: «Les caneues d'Alaquàs/ Són totes caragoleres/ Tenen la panxa rasposa/ De pujar-se a les moreres» (Carcelén Folgado 2019, gener 20, 20: 56). Bataller Català (2006: 58) documenta la mateixa cançó aplicada a persones de Riba-roja (Camp de Túria): «Les xiques de Riba-roja/ Són totes caragoleres/ tenen la panxa rasposa/ de pujar dalt les moreres».

Els alcassers tenen el costum d'emprar la interjecció “mai” per tal d'expressar un sentiment de sorpresa o estranyesa davant d'algun fet (els sillers farien servir ‘uei’, i els picassenters ‘xoc’), però aquesta expressió sembla que no s'ha vist reflectida en la creació d'un malnom gentilici que hi fera al·lusió entre els pobles veïns.

2.9.19.4. Malnoms gentilicis d'Aldaia

Caneus (dit pels d'Alaquàs), *Gavatxos* (cf. Sanchis Guarner 1968: 164); *Palmiters*. La indústria tradicional del poble d'Aldaia ha estat l'elaboració de ventalls o palmitos.

2.9.19.5. Malnoms gentilicis d'Alfatar

Agarrats (dit pels de Benetússer), en valencià té el sentit de tacany, avar. Adjuntem ací una cançó que reflecteix aquest caràcter suposadament gasiu de les dones d'aquest poble: «Alfananeres cul de paneres/ Sou més agarra[d]es/ Que les abueles» (dit pels de Benetússer) (Payà Torres 2017). Romero (2005: 61) esmenta una anècdota que contribuiria a refermar aquest suposat caràcter garrepa abans adduït sobre la gent d'Alfatar, i que tindria el seu origen en la rivalitat tradicional amb els veïns de pobles limítrofs com Sedaví o Benetússer: «Diuen que els d'Alfatar, quan passa la cavalcada de les festes tirant *confetti* i llepolies pel carrer que abans s'anomenava "Calle Divisoria", només en tiren cap a la seua vorera i eviten la de Sedaví».

A banda d'avars o tacany, també se'ls considerava bruts i descuats: «A l'entrar en Alfatar/ Tot són clots i caguera[d]es/ A l'entrar en Benetússer/ Tot són xics i xiques guapes» (dit pels de Benetússer).

Segons la informant benetussera Teresa Payà Torres (2017), els d'Alfatar també tenien fama de rics perquè tenien molta terra. Els de Benetússer deien que la gent d'Alfatar tenia el costum de comptar diners en les andanes de les cases, per la qual cosa els benetussers se'n burlaven emprant una expressió amb la qual parodiaven que comptaven diners: «5, 10, 15, 20, 50 ... ceeent!!!!».

Els sedaviners també tenien alguna cançó que expressava la clàssica rivalitat entre pobles contigus, igual que com passava amb Benetússer. Ruiz Monrabal (1985: 105) en reproduïx una que mostra aquest sentiment de burla cap al poble veí: «Alfatar tan gran com és/ pareix un corral de vaques/ Sedaví, tan xicotet!/ ahí estan les xiques guapes». La resposta dels d'Alfatar era aleshores: «De Sedaví ni dona, ni rossí,/ ni ningú que siga d'ahí» (Ruiz Monrabal 1985: 105).

Un altre atribut referit als d'Alfatar és que tenen fama de pretensiosos: «La rica d'Alfatar,/ que si no treballa/ no pot menjar» (cf. Sanchis Guarner 1968: 106; Celdrán 2009: 42).

Una altra dita pondera el conservadorisme, o tal vegada la poca higiene ja mencionada dels seus habitants, segons hom vulga interpretar-ho: «Alfafarenc, ranci i pudent».

2.9.19.6. Malnoms gentilicis de Benetússer

Els del poble de la Serraiira, per les nombroses fàbriques de mobles existents al municipi. Ens han comunicat una expressió de sentit poc clar o ambigu, però amb clares connotacions masculines: «Benetússer, poble lleig, dona entretinguda».

2.9.19.7. Malnoms gentilicis de Beniparrell

No hem documentat cap malnom gentilici d'aquest poble, tot i que alguna dita tòpica recull que tenen fama d'individualistes, encara que sembla que la mateixa rima contribueix a reforçar aquesta suposada actitud: «En Beniparrell cada u per a ell» (Antich Brocal 2014: 58); «Farem com els de Beniparrell:/ cadascú que fume del d'ell» (cf. Sanchis Guarner 1968: 107).

Altres expressions ponderen la petitesa de la localitat, que no passa dels dos mil habitants: «De Beniparrell, ni carn ni pell» (Antich Brocal 2014: 58); A Silla diuen que «De les ales d'un mosquit/ feren Beniparrell,/ i de les retallaures /Alcàsser i Picassent» (cf. Antich Brocal 2014: 59).

2.9.19.8. Malnoms gentilicis de Catarroja

El poble dels lladres. Cal indicar la dita tòpica: «Catarrogí, lladre i fi» (dit per gent d'altres pobles). Rafael Solaz Albert (2016: 82-83) destaca que a mitjans del segle XX, al barri del Raval d'aquest municipi, va existir una escola de carteristes liderada per un espardenyer anomenat *el Sele*, que va assolir certa fama a la comarca. Per aquest motiu, conten que si a algun catarrogí li furtaven la cartera a València, podia recuperar-la fàcilment contactant aquesta colla de lladres. Els catarrogins dulcifiquen aquest fet replicant: «Catarrogí, dolç i fi»».

«De Catarroja, ni peix ni fotja». La rima aprofitava per a menysprear dos productes de l'Albufera molt famosos d'aquest poble (cf. Antich Brocal 2014: 58).

La progressiva disminució del nombre de pescadors al poble al llarg del temps, i l'augment de catarrogins que esdevingueren treballadors agrícoles, va fer que la gent del Palmar (una pedania albuferenca veïna que pertany al terme de València) els anomenara despectivament *Esclafaterrosos* (Sorribes 2015, octubre 31). Entenem que aquest malnom s'originaria a partir dels aterraments que s'efectuaven a Catarroja, i que permetien incrementar les superfícies cultivables del terme del poble.

El Poble dels draps (Segarra 2021), al barri del Raval de Catarroja hi havia una antiga draperia que donava treball a moltes persones d'aquesta part del poble, les quals es dedicaven a la recollida ambulant del drap.

2.9.19.9. Malnoms gentilicis de Manises

A principis del segle XX, Martí Gadea (1906: I, 156; cit. per Sanchis Guarner 1968: 110) recull *Farautes*, amb el sentit de molt xarradors, o *novitxers*, curiosos, xafarders. Aquest mateix folklorista també afegeix altres expressions que denoten que són ostentosos: «tots gasten puro i farolegen»; «Els del puro apagat» (cf. Sanchis Guarner 1968: 110).

A causa de les nombroses fàbriques de ceràmica que hi havia al poble, i dels fumerals que aquestes empreses tenien, Manises era conegut com “el poble del fum”. Algunes expressions que es fan ressò d'aquest fet podrien ser: «Manises, el poble del fang, foc i fum» (Escomart 2016, març 21), o «Manises, poble del fum, de la fam i del fem» (Garcia Tordera 2016, setembre 13).

Unes altres expressions tractarien de titllar els manisers de mandrosos i fartons: «Maniser, llepolot i manter» (Lujan Gil 2016, setembre 13); «Manteros» (malfaeners ?) (Esparcia Martinez 2016, setembre 13).

Lanas (2016, setembre 13, 15: 59) recorda que els de Quart de Poblet deien als manisers: «Maniser rovellat... menja merda en un forat».

2.9.19.10. Malnoms gentilicis de Massanassa

Els Sabuts. Conten que els veïns del poble pujaren al campanar del poble un ase per tal que es menjara les brosses que hi havien crescut. És a dir, ells mateixos es consideren gent eixerida, espavilada, encara que tal vegada els altres pobles veïns els ho han atribuït irònicament per tal de reflectir un comportament presumptuós i a la vegada estrofolari o destrellat.

Una versió de Paquita Moreno (2018: 186-187) conta que a principis del segle XX es va reunir la corporació municipal de Catarroja per tal de discutir la proposta de posar un rellotge al campanar del poble. La idea era que els llauradors podrien saber l'hora al camp sense haver de guiar-se pel sol. Com pensaven que podria ser bastant car, un regidor va suggerir que els massanassers pagaren la mitat del que costara posar-lo, ja que aquests s'anaven a aprofitar d'ell igualment, en ser veïns tots dos pobles. Aleshores, una comissió de tres persones catarrogines es va dirigir a l'alcalde de Massanassa a presentar-li la proposta de pagar el rellotge a mitges. El batle massanasser acceptà col·laborar en un principi, però amb la condició que el posaren al campanar de Massanassa, la qual cosa va ser rebutjada pels catarrogins.

En tornar la comissió catarrogina a casa, aquests representants municipals: «van passar el camí dient, estos són poc sabuts, volen que ho posem allí, i un atre, mira que els massanassers són sabuts, com si nosatres estaguérem bovós! Carai amb els sabuts! Açò no m'ho esperava jo, si que són sabuts home, a partir d'ací ja no deien massanassers, deien els sabuts!» (Moreno 2018: 186-187).

2.9.19.11. Malnoms gentilicis de Mislata

Desconeixem si actualment la gent de Mislata o els pobles veïns tenen per referir-hi algun malnom gentilici. Sanchis Guarner (1968: 111) esmenta que, com Mislata es troba en un dels ravals de València, els seus habitants tenien mala anomenada: «Al passar per la Creu de Mislata, guarda't la capa». Entenem que tenien fama de lladres.

2.9.19.12. Malnoms gentilicis de Paiporta

Els Baines (Martínez 2020, maig 10, 11: 44); *Fanfarrons* (dit pels de Picanya); *El poble dels Herbassers*. A Paiporta, a mitjans dels anys 60 del segle XX, el menester de plantar herba d'alfals esdevingué un negoci rendible, per la qual cosa va haver-hi al voltant de dos-centes persones, entre segadors i repartidors, que es dedicaven al seu conreu i venda. Estaven agrupats en una societat que els associava amb els herbassers de Xirivella (cf. Pascual Ruiz 2019: 59).

Tarazona (2005: 120) observa que és a partir dels herbassers, tal vegada «pel seu caràcter camperol individualista i per la seua absència durant quasi tot el dia de la població», com s'escampa per la comarca la visió que hom té dels paiportins: «fanfarrons, bregosos i jugadors». Pel que fa al motiu pel qual se'ls atorgà aquests apel·latius relacionats amb la vanitat, les baralles i el joc, el mateix Tarazona (2005: 121) assenyala que, quan repartien l'herba amb els seus carros, cobraven cada dia en diners, i pel fet de disposar de peculi “fresc” cada dia, «la majoria eren aficionats als jocs de diners, i com sempre una cosa porta [a] l'altra, el joc porta [a] la baralla, la discussió i la fanfarroneria».

2.9.19.13. Malnoms gentilicis de Picanya

Agarrats. Conten que, a mitjans del segle XX, els picanyers tancaven les fonts públiques perquè la gent de fora anara als bars a consumir (Guerola 2020).

El picanyer Alfred Ramos (2005: 127) lamenta la poca atenció que ha rebut el poble per part dels savis del País i de la comarca, tot i que, en comptes d'assumir aquest fet com un tret negatiu, també el pondera amb resignació com un valor a tenir en compte: «En el camí de la vida la discreció és un grau». Tot i això, no se n'oblida d'esmentar l'única al·lusió que en fa Sanchis Guarner (1968: 113) en el seu llibre *Els pobles valencians parlen els uns dels altres*: «En Picanya,/ cada u s'apanya».

2.9.19.14. Malnoms gentilicis de Picassent

Garramuts (dit pels d'Alcàsser). El cronista de Picassent Lerma Serra (1975: 86-87) observa que aquest malnom és aplicable tant a alcassers com a picassenters, i assenyala que etimològicament podria procedir de l'àrab, amb el significat de “taxa”, “impost”, o “furt”, “estafa”, per la qual cosa pot haver sorgit pel fet que els veïns dels dos pobles s'estafaren o enganyaren mútuament en relació amb drets jurídics sobre terres, aigua o solars. El DNV recull aquestes dos accepcions pel que respecta al substantiu *garrama*: «Engany o trampa», o «Contribució que pagaven els musulmans al rei o senyor territorial per raó dels béns que el vassall posseïa», però el seu adjectiu acabat amb el sufix *-ut* no ha estat recollit per cap diccionari consultat (DCVB, DNV, DIEC2). Pel que fa a aquest sufix, Casanova (2001b: 33) el considera d'origen popular, emprat sovint com a paragentilici (*benicassut*, *iberut*). Coromines (DECat: IV, 389) dubta que *garrama* siga un arabisme (com proposa Gulsoy), i considera que s'empra a Mallorca i a València com a nom de certs tributs i àpats de recompensa, o per a trampes o enganys. Coromines creu que veritablement l'origen etimològic n'és un manlleu del castellà *derrama*, derivat de *derramar*, “repartir”.

Antigament Picassent també era conegut com “el poble de la botja”, «[...] porque [segons Amadeu Lerma,] entonces era un pueblo de secano y predominaba la maleza o “bocha” ya que hasta la década de los 50 no se empezó con las transformaciones de regadío» (Ajuntament de Picassent 1988: 41).

Els picassentins fan servir la interjecció “Xoc” per a expressar sorpresa, rebuig o altres reaccions davant d'algun fet, encara que aquest mot no s'ha vist reflectit en una expressió que hi fera al·lusió com a malnom col·lectiu. Una dita tòpica sobre aquest poble un tant bròfega o grollera diu: «Picassent i dolces, els collons m'espolses».

2.9.19.15. Malnoms gentilicis de Quart de Poblet

Els fumats (dit pels de Manises). L'elevat nombre de xemeneies industrials que hi havia antigament a Manises i a Quart de Poblet feia que els d'un poble i l'altre es criticaren mútuament, segons bufava el vent. Els manisers «utilitzaven el malnom de “els fumats” per referir-se als quarters» (QPHP 2016, abril, 16).

Desquarterats (dit pels de Manises). Variant formal despectiva d'*Esquarterat* (Lanas 2016, setembre 13, 15: 46). Sembla una homonímia formal tractant d'acostar el nom del poble a un fet desagradable, lleig com l'estat d'alguna cosa *esquarterada*, estripada, o desbudellada. Mora Espí (2019, setembre 9) indica que tradicionalment es deia: «Manisero rovellat! Quartero desquarterat!».

2.9.19.16. Malnoms gentilicis de Sedaví

El poble dels Granoters. Sedaví era un poble de l'Horta de València envoltat de séquies. Com en aquests canals solia haver-hi moltes granotes, en temps de postguerra algunes persones d'aquest municipi les mataven i les netejaven per a vendre-les pels pobles. Aleshores, la gent dels pobles dels voltants els va començar a anomenar així (Moreno 2018: 188).

Un dels apel·latius amb què hom també coneix el poble és “el Bressol del Moble”. Aquesta expressió prové del fet que «durant els anys 60 del passat segle XX, una gran majoria de la població de Sedaví es va dedicar a la indústria del moble i derivats [...], i deixava l'agricultura que havia estat la dedicació tradicional al poble» (Albiach 2005: 154).

Només hem pogut recollir l'expressió: «De Sedaví, ni haca ni rossí,/ ni dona que siga d'ahí» (cf. Ruiz Monrabal 1985: 105), tot i que també és coneguda amb alguna variació a altres pobles acabats en *-í*, com Algemés (Ribera Alta): «D'Algemés ni dona ni rossí, ni res que siga d'allí».

2.9.19.17. Malnoms gentilicis de Silla

Caneles (dit pels d'Alcàsser). Els alcassers anomenen els sillers “Caneles” (Domingo 2017). «Sillera, manifassera», s’usa per a atribuir despectivament a les dones de Silla un caràcter groller i maleducat (cf. Antich Brocal 2014: 56).

El poble del Tarquim. Silla es troba al costat de l’Albufera i té moltes terres de marjal. El tarquim és un sinònim de llot, fang blanet resultat de la barreja de la terra amb l’aigua corrent o estancada (cf. “tarquim”, “llot”, DNV).

El poble del “Ueii”. Aquesta interjecció és exclusiva de Silla, i és utilitzada espontàniament per demostrar una reacció d’admiració o sorpresa davant d’algun fet (cf. Antich Brocal 2014: 81).

2.9.19.18. Malnoms gentilicis de Torrent

Granerers, Xocolaters. Pels oficis tradicionals d’aquest poble. Besó Ros (2005: 180-181) indica que, a Torrent, l’any 1901, el sector de població que treballava en activitats productives com el xocolate, boteries, aiguardent, calcer o d’altres representava el 16% de la població. En 1950, el sector de serveis com granerers, transport i venda ambulant de gelats i fruites ocupava el 26% de la població. En 1970, aquest darrer sector, a causa de la forta embranzida industrialitzadora que experimentà la ciutat, va descendir al 17%.

Bragats (Martí Gadea 1906: I, 26; cit. per Sanchis Guarner 1968: 104): «Per a bragats, en Torrent».

2.9.19.19. Malnoms gentilicis de Xirivella

Agramadors. Creiem que aquest mot fa referència a persones que agramen, és a dir, que baten i casquen el cànem: «A Torrent granerers,/ a Aldaia palmiters,/ a Xirivella *agramadors*/ i a Alaquàs perolers» (cf. Giménez Pasqual 1993: 29).

Els de la Corbella. Per ser tradicionalment un poble de llauradors. Entenem que els xirivellers eren persones d'horta, treballadors del camp, per això sempre portaven una corbella al muscle: «A Xirivella/ els de la Corbella» (Giménez Pasqual 1993: 29). Sanchis Guarnier (1968: 104) creu que els versos següents corresponen a una cançó artificialiosa composta pel folklorista Martí Gadea: «Homes de la Corbelleta/ als de Xirivella els diuen/ i, en efecte, tots als muscles/ sempre tirada la duen».

Giménez Pasqual (1993: 30) també recull uns versos on es destaca la bona qualitat dels embotits de Xirivella en comparació amb altres productes elaborats a pobles veïns: «11. De Torrent *xocolatà*, / de Manises l'escudella/ i si vas a Xirivella,/ botifarra en *cansalà*».

2.9.20. Malnoms d'origen desconegut

En aquest apartat inclourem malnoms l'origen dels quals ens és total o parcialment desconegut, per la qual cosa podríem anomenar-los, tal i com han fet alguns investigadors, “calaix de sastre” (cf. Puchades Pastor 1991: 216), ja que, tot i que en alguns casos encara se'n podrien assenyalar intuïtivament algunes propostes quant al significat del mot, no tenim cap subapartat semàntic on encabir-los amb exactitud:

2.9.20.1. Lletra A

Afegit, l' (Sil), *Agulleta, l'* [awléta] (Picn), *Ambrull* (Cat), *Atravesao, l'* (Tor), *Autor* (Alb), *Avil* (Pai).

2.9.20.2. Lletra B

*Bacardi*¹⁵¹⁸ (Sil), *Bado* (Pai), *Badriola* (<*Vidriola* ?) (Tor), *Baioi, el* (Pai), *Balandingui* (Sed), *Banderilla* (Qua), *Banyat* (Alb), *Barral* (Beni), *Barril*¹⁵¹⁹ (Beni), *Barril, el Tio* (Qua), *Barrina*¹⁵²⁰ (Alaq, Pai, Pics), *Batel* (Xir), *Batiu* (Alb), *Baure, -a, el/ la* (Sil), *Baté, el Tio* (Sil), *Bato*¹⁵²¹, *el Tio* (Man), *Barrenyo, el Tio* (Sil).

---

¹⁵¹⁸ Tal vegada del cognom *Bacardí* o *Bacardit*, que podria ser una variant formal del topònim *Becardit*, «lloc prop de Castelltallat (Bages) pròpiament 'punta prominent, atrevida', [...]» (OnCat: II, 386). L'acta de naixement del pare del fundador (any 1772) d'una coneguda marca de rom anomenada així recull la forma *Becardi*: «[...] Joan, Joseph, Anton, fill llegendari, y natural de Ramon Becardi [...]». Disponible en línia a: <https://ca.wikipedia.org/wiki/Facund_Bacard%C3%AD_i_Mass%C3%B3#/media/Fitxer:Baptisme_joan_bacardi_tudo_1772.jpg> [Consulta 31-7-2022].

¹⁵¹⁹ Potser té un sentit semblant al del *Barrilet* d'Agullent (la Vall d'Albaida), el qual tenia un aspecte semblant al d'aquesta mena de recipient (Casanova 1986: 364).

¹⁵²⁰ Deu ser una metonímia a partir del fet d'emprar una mena de barra metàl·lica anomenada així que s'utilitza per a fer forats. A l'Alcúdia (la Ribera Alta) la persona motejada l'emprava per a «fer plans els terrenys muntanyosos de l'horta, per a poder llaurar-los» (Bou Clemente & Cucó Oliver (1986: 354 [nota 2]). A Villalonga (la Safor) Moreu-Rey (1981: 137) també documenta *el Barrina* amb el sentit de «barrinaire a la mina».

¹⁵²¹ S'anomenava *Salvador*, per tant en podria ser un hipocorístic amb afèresi i ensordiment de la labiodental sonora /d/.

Berari (Man), *Belens, els* (<Betlem ?) (Bene), *Bellivà/ Vellivà* (Ald), *Beta*¹⁵²² (Man), *Bidet/ Videt* (Alb), *Bimbo* (Ald), *Bimbolo, -a, el/ la* (Sed), *Birlontxo* (Pai), *Birràs* (Pai), *Birri, el* (Man), *Bocaos*¹⁵²³ (Alaq); *Bolares* (Cat), *Bole* (Pics), *Bolo* (Pai), *Bolora* (Alf), *Boluma, la* (Sil), *Bombito*¹⁵²⁴, *el* (Alaq), *Bonera* (Cat), *Bonxo* (Cat), *Borra* (Ald), *Borrú* (Cat), *Borrunto* (Sil), *Bossa* (Qua), *Botella* (Beni), *Boval* (Qua), *Boví* (Pics), *Brasa, la* (Pai), *Brofeo* (Cat), *Bucle* (Cat), *Budello*¹⁵²⁵, *el* (Picn), *Bulé* (Cat), *Bunyago*¹⁵²⁶ (Tor), *Bus, el* (Beni, Tor).

2.9.20.3. Lletres C

Cabdell, -a, el/ la (Alaq), *Cabés* (Pics), *Cabiró, -nes, Ø/ les* (Man), *Cabirona, la* (Xir), *Cacana, la* (Alaq), *Caïco* (Man), *Caixó* (Ald), *Calala* (Pics), *Caldo* (Cat), *Calentora, la* (Alaq), *Calis* (Cat), *Camonyo*¹⁵²⁷, *el* (Man), *Càndia* (Alf), *Canea* (Sil), *Canena, la* (Cat), *Canillos, els* (Sil), *Caniqui* (Man), *Capçal* (Cat), *Capçana* (Cat), *Capella* (Alb, Cat, Pics), *Capelo* (Pai), *Caraca* (*Cara d'Haca?*) (Alaq), *Caraset* (Pai), *Carbonilla* (Cat), *Cardilla* (Sil), *Cariguí* (Qua), *Carnestona* (Alf), *Carraca* (Pai), *Carraca, cal Tio* (Alaq), *Carrós* (Cat), *Carrutxa* (Qua), *Cartó* (Man), *Cascabeles* (Pics), *Cascamàrgens* (Cat), *Cascarot* (Pics), *Cassol*¹⁵²⁸, *-a, Ø/ la Tia* (Xir), *Cassoletes* (Cat, Tor), *Catel* (Beni), *Cato* (Man), *Catxala, la* (Tor), *Catxaló*¹⁵²⁹, *-na, el/ la* (Man), *Catxan* (Sed), *Catxol* (Qua), *Catxutxi* (Alaq), *Cepo, la del* (Picn), *Cercat, el* (Alaq), *Cerilla* (Beni), *Clavella* (<Clavell ?) (Pai), *Cloro*¹⁵³⁰ (Pai), *Coc*¹⁵³¹ (Alb, Cat), *Cocuca* (Pics), *Cole*¹⁵³², *el Tio* (Sil), *Colea* (Cat), *Colet* (Sil), *Colili* (Xir), *Coliu* (Pics), *Coma* (Pai), *Coneu, el* (<Caneu ?) (Ald), *Copela* (Ald), *Cópia*¹⁵³³ (Man), *Coqui*¹⁵³⁴ (Ald, Pics, Sil), *Corda, la* (Ald), *Coro, la* (Ald), *Cotí* (Man), *Cótio* (Sil), *Cotra* (Man), *Cotxela* (Qua), *Cuato, -o* (Sed), *Cufa* (Cat), *Cuixo la Rex* (Alaq), *Cuni* (Tor), *Cupelo* (Pai), *Cuspillo* (Ald).

¹⁵²² Podria ser un cognom funcionant com a malnom com a Alaquàs: «mon tío Beta (Miguel Beta Martínez, *Taranena*), [...]» (Tarín i López 2013: 66).

¹⁵²³ És possible que siga una aplicació metonímica, amb afèresi, del mot compost *Sacabocados* (>*Bocaos*), tal vegada per fer-ne ús sovint ja que era una eina que permet fer forats al cuir o a altres materials.

2.9.20.4. Lletra D

Del, el [dél] (Man).

2.9.20.5. Lletra E

Ele (Beni), *Entrèpite, l'* (Qua), *Esmarrat, l'* (Beni).

---

¹⁵²⁴ El nom del portador era «Francisco González Català *Bombito*» (Roselló Jaunzarás 2014: 160), i podria ser una masculinització del malnom d'un torero sevillà anomenat *Bombita* (Ricardo Torres, 1879-1936). Abad (2020) considera que el malnom d'aquest torero li venia d'un caràcter "explosivo": «Bombita, explosivo».

¹⁵²⁵ Podria ser una metonímia de carnisser.

¹⁵²⁶ Cf. «José Fenoll Garrigues. (Buñago)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1386, Exp. 2, Torrente [Torrent] (1940-1945), f. 156).

¹⁵²⁷ Tal vegada, de *Ca Monyo*. Cf. «Camonyo, el» (Català Gimeno 1992: 261).

¹⁵²⁸ «- *Cassol, Cassola* o *Casolo*, cazuela, reunión, quien se sale de la cuestión, injurioso, desbocado.» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365).

¹⁵²⁹ Casanova (1986: 364) documenta un *Catxalote* a Agullent (la Vall d'Albaida) perquè «feia eix paper en el teatre».

¹⁵³⁰ «KLOORO» (cf. Marí Yago 2004: 180).

¹⁵³¹ A Catarroja es documenta l'any 1800: «Thomás Asins Cóc» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 75r).

¹⁵³² Podria ser una forma hipocorística del cognom *Salvador*, ja que, segons Antich Brocal (2022: 127), «era el malnom de tots els que aleshores portaven el cognom "Salvador"».

¹⁵³³ És possible que li l'atribuïren pel fet d'exercir d'escrient, que era l'ofici de l'al·ludit (Gallego Sánchez 2023).

¹⁵³⁴ Podria ser, entre altres motius possibles, un hipocorístic del prenom *Òscar*, o una apòcope de l'ofici de *coquiller*, "criat de forner" (cf. DNV).

2.9.20.6. Lletra F

Falçó (Man), “falç xicoteta” (DNV); *Fallat, el* (Mas), *Fanguets* (Sil), *Farrabola* (Man), *Farró*¹⁵³⁵, *-na, el/ la* (Alaq), *Fatxac*¹⁵³⁶ (Pics), *Febrero* (Sil), *Felistàpies* (Alf), *Ferraiüra* (<*Ferradura*) (Pai).

*Fifè*¹⁵³⁷ (Sil), *Fisolo*¹⁵³⁸, *-a, el/ la* (Alc, Pics), *Fitora* (Beni), *Flani* (Tor), *Flasquet* (Man), *Focs* (Cat), *Fofo, -a, el/ la* (Tor), *Foga* (Ald), *Fogata* (Alf), *Folina* (Alf), *Follo/ Foio*¹⁵³⁹, *el* (Pics, Sil), *Fomes* (Pai), *Fonxo*¹⁵⁴⁰ (Mas) (<*Alfonso* ?), *Foranya, la* (Pics), *Forilla* (Alf), *Foringa* (Alb), *Forriga* (Pics), *Fortunero* (Pai), *Fossa* (Alb), *Fraruig, el* (<*Frare* ?) (Alaq), *Fresco, el* (Qua), *Fresques* (Pai), *Fresquito* (Cat, Tor), *Frios, la de* (Pics), *Fuga, Vicent de* (Mas), *Fugada, la* [fuyá] (Beni), *Fugi, el* (Beni), *Fumaguela, Ø/ els* (<*Fumaguera*) (Sed), *Fundillo* (Ald), *Funerios* (Cat), *Furraca* (Man), *Fus*¹⁵⁴¹, *el Tio* (Qua).

---

¹⁵³⁵ Podria ser una afèresi de *Botifarró* (> *Farró*) igual que malnoms similars com *Tufarra* (<*Botifarra*) de Catarroja o *la Farretes* (<*Botifarretes*) de Montcada (l’Horta Nord) (cf. Moreu-Rey 1981: 162). N’ existeix una forma feminitzada a Alaquàs: «Ana de ca "la farrona"» ([QIA] Anònim 1990: 102).

¹⁵³⁶ «Fachac» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 134).

¹⁵³⁷ En desconeixem el motiu. Podria referir a *Fifé*, malnom d’un jugador de futbol d’origen canari, que va jugar en l’Atlético de Madrid en els anys 50 del segle XX.

¹⁵³⁸ En desconeixem el motiu. Els motejats d’Alcàsser procedeixen de Picassent.

¹⁵³⁹ Tal vegada el malnom te relació amb la partida de *la Foia*, al terme d’Albal, o que algun avantpassat de les persones al·ludides procedia de *Foios* (l’Horta Nord). Tant els motejats de Silla com els de Picassent deuen tenir un avantpassat comú d’on provindria el malnom ja que tots comparteixen el cognom *Cordellat*: A Picassent, «Cordellat, Cristóbal *Foio*, de Picassent» (Simó Rosaleny 2010: 386); «Cristóbal Cordellat “el Follo”» (Romaguera Belenguer 2017: I, 83). A Silla, «[...] mestre d’obres Josep Cordellat Codoñer, *el tio Follo*» (Antich Brocal 2007: 32); «[...] tenda d’ultramari del tio Paco Cordellat, *Follo*» (Antich Brocal 2007: 103).

¹⁵⁴⁰ Tot i que el seu nom era «Vicente Fortuñ “Foncho”» (Aficionat 1997: 51), és possible que *Fonxo* tinga a veure amb un hipocòrístic castellà d’*Alfonso*, malnom que tenia un exfutbolista canari del FC Barcelona de les dècades de 1950 i 1960 del segle XX anomenat Alfonso Rodríguez Salas (1939 - 1994).

¹⁵⁴¹ Potser tret a partir de l’expressió “dret (o recte, o ert) com un fus”, perquè era una persona amb el cos allargat, estirada (cf. DNV).

2.9.20.7. Llettra G

Gabirro, el (Man), *Gacona* (Ald), *Gaga*¹⁵⁴² (Mis), *Gaire, el* (Beni, Pai), *Galapana*¹⁵⁴³, *la* (Qua), *Galòsia, la* (Xir), *Galotxa, la* (Tor, Xir), *Galula* (Ald), *Ganxo, -a, el Tio/ la Tia* (Sil), *Ganxo*¹⁵⁴⁴, *de la* (Cat), *Ganxo, Batiste el* (Pai), cf. Sanz (2007: 73); *Gari, -na, Ø/ la* (Ald), *Garisa, -es* (Man), *Garrafa* (Man), *Garrafó* (Man), *Garral, -a el/ la* (Tor), *Garrals* (Picn), *Garrolí* (Xir), *Garrama*¹⁵⁴⁵ (Sil), *Gatano* (Pics), *Gatidiana* (Alf), *Gauxíveri* (Beni).

Globo (Man), *Gongui, -s, la/ Ø* (Cat), *Gotita* (Picn), *Grillona, la* (Sil), *Guerrido* (Xir), *Guidela* (Alf), *Guia, (la de)* (Alaq, Ald), *Guinyafa* (Tor), *Guillet* (Alaq), *Guillo, el* (Beni), *Guirla/ Guirlleta* (Sil).

2.9.20.8. Llettra H

Hartero (Alf), *Huarco* (Man).

2.9.20.9. Llettra J

Japa (Beni), *Gaufo/ Jaufo* (Beni), *Jeroglífic* (Pai), *Jorner* (Ald).

---

¹⁵⁴² Es documenta a Mislata l'any 1941: «[Ra]fael Ortolano Estellés Gaga» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1388, Exp.2, Mislata (1941-1946), f. 277).

¹⁵⁴³ Tal vegada és una feminització del mot castellà *ganapán*, amb dissimilació de nasals. En aquesta llengua, segons el DLE de la RAE, *ganapán* significa «Hombre que se gana la vida llevando recados o transportando bultos de un punto a otro» o «Hombre rudo y tosco».

¹⁵⁴⁴ «Antonio Ferrer de la Gancho» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 72r).

¹⁵⁴⁵ Potser tinga a veure amb l'engany al treball o a les cartes. També era un impost antic (cf. DNV).

2.9.20.10. Lletra L

Leja, el Tio (Qua), *Lenya*¹⁵⁴⁶, *el Tio* (<cast. *Leña*) (Qua); *Libro*¹⁵⁴⁷, *ca* (Alaq), *Lil, el* (Man), *Linyol, -a* (Alaq), *Llanga, el* (Beni), *Llaullà, -na, el Tio/ Ø* (Alf), *Llambreira* (Alb), *Llavativa* (Man), *Lletra* (Cat), *Llonco, el* (Beni), *Lluce, la* (Alaq), *Loma, la* (Ald), *Luaca* (Cat), *Luces* (Tor).

2.9.20.11. Lletra M

Maceta (Tor), *Maganta* (Ald), *Magrill* (Alaq), *Majalí, el Tio* [maxalí] (Qua); *Malagar, -a, Ø/ la* (Sil), *Màlave, Calo* (Tor), *Maleles* (Alb), *Malili, el* (Alaq), *Malleu*¹⁵⁴⁸, *-a el/ la* (Sed), *Maluca* (Alf), *Mampa, -es, Ø/ els* (Beni, Sed), *Manao, el* (Mas), *Mandé*¹⁵⁴⁹ (Cat), *Mandoc, -s, Ø/ els* (Alaq), *Mà nec, la del* (Pics), *Manill, -a* (Ald, Cat), *Manín* (Qua), *Manolls* (Ald), *Manrisca*¹⁵⁵⁰, *la* (Mas), *Manruca* (Tor), *Mànsio* (<Amàncio?) (Ald).

Manterós, -a, el/ la (Pics), *Manuc* (Mas), *Manunes, les* (Beni), *Manyer* (Ald), *Marabís* (Man), *Marcó*¹⁵⁵¹, *el* (Sil), *Margant, el Tio* (Ald), *Marillo, el* (Alaq), *Marol*¹⁵⁵² (Alaq, Ald, Man), *Marquero* (<Morquero?) (Tor), *Marra/ Marrilla* (Alaq), *Marraes* (<Marrades ?) (Sil), *Marrillo* (Tor), *Marrita, -es, Ø/ els* (Sed), *Martillana* (<Martí i Anna ?) (Sil), *Maseco* (Alaq), *Masena* (Alaq), *Mases* (Sed), *Masiendo* (Mas), *Maso*¹⁵⁵³/*Masó, (el)* (Cat, Mas, Pai, Tor), *Matal* (Ald), *Matruca* (Pics), *Matxorra* (Beni), *Mayà* (Alaq), *Mayorazgo* (Ald).

---

¹⁵⁴⁶ És possible que siga una metonímia per ser-ne venedor.

¹⁵⁴⁷ Tal vegada era de les poques persones que tenia llibres a casa. *El Llibrots* de Reus era enquadrador (cf. Moreu-Rey 1981: 138).

¹⁵⁴⁸ Tal vegada té a veure amb el verb "mallar", agafar un peix amb les malles de la xàrcia (cf. DNV); Dolores Bresó Ramón "la Malleua" (Ruiz Monrabal 1985: 205); «"Malleu"» (Ruiz Monrabal 2008: 294).

¹⁵⁴⁹ Es documenta a Catarroja l'any 1800: «Vicente Costa mandé» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 74v).

¹⁵⁵⁰ Cf. «79. Pepica "la Manrisca", vaqueria.» (Alcoy Comes 1995: 32).

¹⁵⁵¹ Podria ser simplement un topònim sense cap referència antroponímica: Partida del Port: «- Séquia del Marcó, [...]» (Zaragozá Pérez 1982: 96).

¹⁵⁵² Cf. «Vicent Serra -tots li deien *Marol-* era aldaiero» (Soriano Bessó 2004: 201).

¹⁵⁵³ En alguns casos podria ser una afèresi del nom propi Tomàs. Veg. *Masso* (apartat noms propis).

Medio (Xir), *Medies, ca les* (Alaq), *Mensa* (Alb), *Ment* (Ald), *Mentus* (Tor), *Menuto, el* (Sil), *Menyo* (Tor), *Merra* (Sil), *Metis* (Cat), *Meto* (Man), *Meura, la* (Alaq), *Milet* (Man), *Mineta*¹⁵⁵⁴, *-es* (Tor), *Minsa* (Man), *Minyeta* (Ald), *Mitjavida* (Pai).

Moiaie, el (Man), *Molades* [moláes] (Pics), *Molea, la* (Man), *Momista* (Cat), *Momoca, la* (Pics), *Monato*¹⁵⁵⁵ (Sil), *Monco*¹⁵⁵⁶, *el Tio* (Sil), *Moneo* (Xir), *Moniti* (Alaq), *Monte* (Cat), *Morillet* (Ald), *Morint-se*¹⁵⁵⁷ (Man); *Morra, la* (Ald), *Mosa, el de* (Man), *Mosaico*¹⁵⁵⁸ (Man), *Motxa* [móʃa] (Cat), *Mulateres* (Ald), *Muleia, la* (Man), *Mulla* (Pai), *Mundana* (Pai), *Munyago* (Tor), *Munyeca/ Munyequita* (Cat), *Múria* (Qua), *Muriera, la* (Tor).

2.9.20.12. Lletre N

*Naixes*¹⁵⁵⁹ (Qua), *Nava, la Tia* (Cat), *Nefo* (Sil), *Nini* (Alb), *Nini* (Tor), *Ninotet* (Qua), *Nitra* (Alf), *Nitro, el* (Man), *Niu, -a, el/ la* (Tor), *Nono* (Cat), *Nordí* (Alb), *Notilda, la* (Alaq), *Nusieta* (Qua), *Nyeos* (Man).

---

¹⁵⁵⁴ Cf. «Mineta» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Mineta -es» (Herreros Moreno 2000: 105); «Qui no recorda l'obra "Los hermanos Mineta?", amb Lucas i Pepe?» (Falla Ramon y Cajal 2018: s/n).

¹⁵⁵⁵ Podria ser una variant formal de *moniato*: (*moniato* > *monyato* > *monato*). Tal vegada s'ha produït una despalatalització posterior de la consonant *-n*, després d'haver-se palatalitzat per contacte amb vocals palatals (*-i, -u*) (Buj Alfara 2019: 71-72): «monyato: SJ, Ul; moniato».

¹⁵⁵⁶ Podria ser una variant formal amb "queada" (Vený 2006) dels mots *Monjo* o *Monja*, a partir d'una suposada pronunciació castellana.

¹⁵⁵⁷ Tal vegada és un delocutiu d'una persona que sovint deia que ella mateix o una altra "estava morint-se".

¹⁵⁵⁸ En ser Manises un poble ceramista, deu tenir algun tipus de connexió amb aquest cap lèxic.

¹⁵⁵⁹ És un cognom funcionant com a malnom. En desconeixem l'origen etimològic. Tal vegada és una forma pluralitzada amb afèresi de *Vinaixa* (> *Naixa* ? > *Naixes* ?). *Vinaixa* tindria una etimologia àrab: *Ibn Aixa*, "fills d'Aixa" (cf. Moll 1982: 304).

2.9.20.13. Lletra P

Pacat, el (Man), *Padi* (Ald), *Pafó, la* (Picn), *Paiaio* (Sil), *Paico* (Alaq), *Palala* (Pai), *Palillo* (Pai), *Pallo, el* (Alaq), *Pallosso* (Pics), *Palolo* (Qua), *Palpeta* (Beni), *Panel* (Xir), *Pampaua* (Cat), *Panoles* (Man), *Pansala* (<Pansa ?) (Qua), *Paquet* (Alb), *Paresol* (<Parasol/ Pare sol ?) (Tor), *Parrilla* (Beni), *Parso* (Xir), *Pasarín* (Ald), *Pastell* (Ald), *Patarranos* (Alb), *Patarratos, el* (Alaq), *Pateu, -a, Ø/ la* (Sed), *Patoto* (Pai), *Patusa, la* (Pics), *Patxer* (Pics), *Patxurrangui/ Patxirrangui*¹⁵⁶⁰ (Sil), *Patxuli* (Pai), *Pausola* (Qua).

Pecre (Alf), *Pedretes* (<Pedro ?), *Pegot*¹⁵⁶¹ (Tor), *Peldà* (Beni), *Pelí, -na, -ns, el/ la/ els* (<Pelegri ?) (Cat), *Pella, (Tio)* (Mas), *Penara, -es* (Qua), *Peno, -et, el* (<Pena ?) (Mas), *Penya* (Sil), *Penyeta* (Sil), *Peretacos* (Sil), *Perfume* (Pai), *Perol de Vaos* (Pics), *Perruno* (Beni), *Perul*¹⁵⁶² (Cat, Sil), *Perula* (Tor), *Perxe, el* (Man), *Pesoti, -s, Ø/ els* [pesòti] (Bene), *Peti, la* (Ald), *Petón, el Tio* (Picn), *Petxitxan, -a, el/ la* (Man), *Peudes* (Tor).

Picol (Picn), *Picola* (Alb), *Pijardo* (Man), *Pilos, els* (Beni), *Pilotes* (Sil), *Pinal, el Tio* (Cat), *Pindi, el* (Cat), *Pip* (Beni), *Pipo, el* (Beni), *Piston* (Alaq), *Pixeta* (Alb), *Pitxirri* (Sil), *Planata* (Alf, Cat), *Platamari* (Beni).

Pocas, de (Ald), *Poiaia* (Pics), *Polea* (Alf), *Pole, el* (Beni), *Polín* (Qua), *Polvillo*¹⁵⁶³ (Cat), *Popa, -es, (el)/ els* (Mas, Sed), *Poqui* (Cat), *Poquiu* (Cat), *Poró, la Tia* (Pics), *Porró, el* (Bene), *Porrón, -s* (Sil), *Porronet* (Sil), *Porrut* (Man), *Portela* (Alb), *Posa* (Ald), *Postiner, el* (Beni), *Potai* (<Potay) (Alb), *Potata* (Ald), *Potita* (Pics), *Potiti, la* (Beni), *Potitis* (Pics), *Pozales*¹⁵⁶⁴ (Mas), *Pozo* (Sed), *Prisco* (Ald), *Pronta*¹⁵⁶⁵, *la* (Tor), *Provinciala, la* (Tor), *Pua, la* (Alaq), *Pueblo, el* (Ald), *Pueles, les* (Man), *Puga, la* (Alaq), *Puleles, els* (Bene), *Punena* (Tor), *Punenes* (Xir), *Puntos* (Man), *Pupo, el* (Pics), *Purere* (Alb), *Purga* (Ald), *Purivi* (Alaq), *Putelló*¹⁵⁶⁶, *el* (Mas, Sed).

---

¹⁵⁶⁰ Zaragoza Pérez (1991: 256) transcriu aquest malnom com *Patxurrangui*. Per contra, Antich Brocal (2021b: 150) documenta *el garroferal de Pachirrangui*, que era el nom que «carinyosament posaren els amics a Francisco Zaragoza Folch (1906)».

¹⁵⁶¹ *Pegot* era el malnom de José Navarro Gozalvo, el qual tenia una fàbrica d'oli de pinyolada a principis del segle XX (Fresquet Gozalvo 2011: 184). A Tortosa (Baix Ebre) Moreu-Rey (1981: 136) documenta *lo Pegot* amb el sentit de «reparació del calçat».

2.9.20.14. Lletra Q

Quilós (Tor), *Quinfo* (Pai), *Quiquereta*¹⁵⁶⁷ (Ald), *Quiquirill* (Tor).

2.9.20.15. Lletra R

Raba (Man), *Rall, la* (Mas), *Ranxa* (Qua), *Raó* (Alb), *Rapú, el* (Qua), *Rapús, -a, el/la* (Pics), *Raqui* (Tor), *Rascapedres* (Sil), *Reguillo, de* (Ald), *Remecant* (Man), *Reta* (Bene), *Rilla*¹⁵⁶⁸, *el* (Sed), *Rini* (Alb), *Rirri*¹⁵⁶⁹ (Alb), *Riti*¹⁵⁷⁰, *el del* (Xir), *Robisco* (Xir), *Ronde, el* (Beni), *Roquis* (Alf), *Rudera* (Cat), *Rufo, el* (Mas), *Ruro, -a, -os, el/la/ els* (Mas, Tor).

---

¹⁵⁶² Es documenta a Catarroja l'any 1800: «Vicente Vidal Perul» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 73v).

¹⁵⁶³ Es documenta a Catarroja l'any 1800: «Franco. Chirivella Polvillo» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 91v, f. 93r).

¹⁵⁶⁴ «FRANCISCO TOMAS GARCIA Pozales» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 6, Massanassa (1941), f. 133).

¹⁵⁶⁵ Tal vegada feminització de *prompte* (cf. Herreros Moreno 2000: 134).

¹⁵⁶⁶ A Massanassa: «Mariano *el Putelló* (Mariano Pons)» (Monforte Casañ 2015: 330).

¹⁵⁶⁷ Segons el DCVB, una *quíquera* és una «Tasseta, quíquera petita». Una quíquera s'emprava antigament per a contenir líquids, especialment oli (cf. DNV). Cf. «Quiquereta» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 134).

¹⁵⁶⁸ A la Pobla de Vallbona (Camp de Túria), el malnom *Rilla* prové d'una deformació feminitzada de *Roget* > *Rillet*, ja que un avantpassat dels motejats era pèl-roig (Soria Andreu 2019: 32).

¹⁵⁶⁹ En francès existeix l'hipocorístic *Riri* derivat de *Henri* o *Richard* per duplicació sil·làbica o consonàntica (cf. Moreu-Rey 1974: 97-98).

¹⁵⁷⁰ Cf. «Salvador *el de Riti*» (Blasco & Giménez 1997: 52); «Jesús Campos, *el de Riti*» (Blasco & Giménez 1997: 52).

2.9.20.16. Lletres S

Sabara (Alf), *Sagant, el* (<*Segant*¹⁵⁷¹) (Mas), *Sagant, el Ratat de* (Cat), *Saietes* (Alb), *Saina* (Ald), *Saita* (Sil), *Salbetri* (Alb), *Saleri* (Xir), *Samasó* (Man).

*Samblec/ Semblec*¹⁵⁷² (Tor), *Same, de* (Pics), *Sana, (la)* (Alaq, Xir), *Sanca*¹⁵⁷³, *la* (Tor), *Sandal* (Man), *Sangre, (la de)* (Man, Sil), *Sansi* (Pai), *Saó* (Man), *Sapi* (Mas), *Saran* (<*Saranda*) (Xir), «- *Saran, de “saranda”*¹⁵⁷⁴», garbell, porgador (Sorribes Santa Maria 1989: 370); *Saraülla* (<*Sarahulla*) (Alb), *Sarpanella/ Sarponella* (Tor), *Sasa* (Alaq), *Satet, -s el/ els* (<*Sato* <*Saturnino* ?) (Qua), *Satret* (Man), *Sauco, -s* (Cat), *Saugo, el* (Pai).

Secre (<*Secretari* ?) (Man), *Selvi* (Ald), *Sema*¹⁵⁷⁵, *el de* (Picn), *Senquinol* (Xir), *Seti* (Cat), *Setrill* (Alb), *Siqui, el Tio* (Man), *Sisó, la de* (Pics), *Socal/ Soques* (Cat, Sed), *Socarrim, -a, -s, el/ la/ els* (Man), *Soio*¹⁵⁷⁶, *-s, el/ els* (Bene, Sed), *Sola*¹⁵⁷⁷/*Solo, (el Tio)* (Mas, Xir), *Solatge*¹⁵⁷⁸ (Pai), *Solaja, la* (Ald), *Solo* (Pai), *Solra* (Tor), *Songo* (Mas, Pai), *Sucadeta* [sukaéta] (Ald), *Suet* (Alb), *Sulca* (Cat), *Surco, el* (Mas), *Suré* (Man), etc.

---

¹⁵⁷¹ Es documenta en una relació de propietaris de terres de l'albufera de Catarroja: «Joseph Comes Segant» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 83r). Un dels motejats actuals de Catarroja és portador del cognom *Comes*. Per tant, deduïm que *Sagant* és una variant formal de *Segant*: «Salvador Comes Muñoz, “Ratat de Sagant”» (“Retrats”; Oficis i Malnoms 1999: s/n).

¹⁵⁷² Cf. «55. *Rafael Martínez Martínez Semblec.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «279. *Rafael Martínez Silla Semblec.*» (Martínez Oria 2005c: 19); «58 Rafael Martínez Martínez *Sanblec* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 150).

¹⁵⁷³ Feminització de *Sang*?

¹⁵⁷⁴ Segons el DNV, «Garbell per a porgar terra, arena o grans».

¹⁵⁷⁵ «Potser del cognom d'un avantpassat Sena.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 152).

¹⁵⁷⁶ Cf. «el Soyo» (Ricart Bonillo 1976: 81).

¹⁵⁷⁷ Cf. A Massanassa: «Quan Vicentica Català (dona del tio Sola) [...], cap a l'any 1927, [...]» (Estrela Tena 1982: s/n); «Sola, 0'50.» (Comissió de Festes 1976: s/n).

¹⁵⁷⁸ A Alfarrasí (la Vall d'Albaida) Garcia Perales (1998: 135) documenta aquest mateix malnom i proposa el següent motiu: «Solatge: potser del seu cognom Soler».

2.9.20.17. Lletra T

Tafarri (<*Tafarra*) (Pics), *Tajà* (Alaq), *Tali* (Alb), *Taner* (Ald), *Tauer* (Qua), *Telló, el* (Ald), *Tanina* (Cat), *Tano* (Cat), *Tanso*¹⁵⁷⁹, *-a* (Sil), *Tanter* (Cat), *Tapalà/ Tapalana*¹⁵⁸⁰ (Alaq), *Taranyina* (Man), *Tarota, la* (Ald), *Tarrà* (Alb), *Tarro, el* (Man), *Tascó* (Man), *Tatanyes* (Man), *Tatau, -a*¹⁵⁸¹, *el/ la* (Alb, Mas), *Tatxe, el* (Tor).

Teclé (Beni), *Tendral, el* (Man), *Tequerill/ Tiquirill* (Alf), *Terradamunt*¹⁵⁸² (<*terra damunt*) (Beni), *Territ, el* (Man), *Tianyoy, el Tio* (Bene), *Tiballo* (Beni), *Tierra, el* (Alaq), *Tifaló* (Cat), *Tirisa* (Ald), *Tirri, el* (Alaq), *Titalo, el* (Tor), *Titela, la* (Tor).

Tocaió (Picn), *Toco, el* (Alb), *Tofà, la* (Tor), *Toi, -a, Ø/ la* (<*Toll*, “bassal” ?) (Ald), *Toio, -a, el/ la* (<*Toll*, “bassal” ?) (Alaq), *Toito, el* (Man), *Tolon* (Alb, Xir), *Tomia* (Ald), *Topín* (Sed), *Toria* (Pai), *Tororos/ Torroros* (Cat), *Torrasco, -s* (Tor), *Torril, -s, el/ els* (Tor), *Toset* (Ald), *Toti* (Cat), *Toto, el* (Tor), *Totxena*¹⁵⁸³ (Alc, Ald, Mis, Pics), *Totxo*¹⁵⁸⁴, *el* (Qua), *Trajino*¹⁵⁸⁵, *el Tio* (Qua), *Trapa* (Xir), *Trencalina* (Pics), *Trole, el* (Qua), *Tropa* (Xir), *Troua* (Pai), etc.

---

¹⁵⁷⁹ Cf. «Tanso (atansar)» (Zaragozà Pérez 1991: 252); «[...] fets de parla habitual: [...] *Tanso*» (Zaragozà Pérez 1991: 256).

¹⁵⁸⁰ Cf. «Inés Peiró "la Tapalana"» ([QIA] Anònim 1981: 152).

¹⁵⁸¹ També es documenta a Ulldecona (Montsià): «Tataus» (Itarte i Vericat 2002: 86).

¹⁵⁸² Potser ha estat referit a una persona que portava roba bruta de fang o terra del camp.

¹⁵⁸³ Tal vegada relacionada amb el malnom de *Totxo*, “aplicat als paletes” (cf. Moreu-Rey 1981: 110). A Mislata existia un garatge anomenat *dels Totxena*: «el garaje era de los Toचना actual el Granier» (Alberto SP 2016, març 31).

¹⁵⁸⁴ Tal vegada era obrer de vila. Cf. *Totxo*, “aplicat als paletes” (cf. Moreu-Rey 1981: 110).

¹⁵⁸⁵ Com a derivat del verb castellà “trajinar”, potser té a veure amb l’ofici d’*ordinari*, “individu que va i ve regularment d’una localitat a una altra i fa les comissions que li encomanen” (cf. DNV).

2.9.20.18. Lletra U

Ual (Cat), *Un-Beset* (Qua), *Un-Regalito* (Qua).

2.9.20.19. Lletra V

Valet, el/ la (Ald), *Vara, la Tia* (Mas), *Vela, la* (Qua), *Viala* (Mas), *Viaró/ Viarona* (Alaq), *Viroll*¹⁵⁸⁶ (Alc), *Virolles, de* (Alaq), *Viret*¹⁵⁸⁷ (Alb, Pics), *Vol* (Pai), *Votos, Maria la de* (Alaq).

2.9.20.20. Lletra X

Xalo, el (Qua), *Xamber* (Alaq), *Xamoga*¹⁵⁸⁸, *el Tio* (Picn), *Xamola, Ø/ la* (Sed), *Xanguel* (Cat), *Xarà* (Cat), *Xaraca* (Ald), *Xarandell* (Picn), *Xartera, la* (Alaq), *Xarxau* (Beni), *Xavó, la de* (Mas), *Xeliu, -a, el/la* (Lloc), *Xèriua, la* (Pics), *Xerol* (<*Xarol* ?) (Man), *Xoca, la* (Pics), *Xola* (Beni, Qua), *Xolits/ Xulits*¹⁵⁸⁹, *el de* [ʃolíts]/ [ʃulíts] (<*Xiulits*) (Man), *Xon, el* (Man), *Xori, el* (Beni), *Xorres, els* (Sed), *Xorrita*¹⁵⁹⁰, *Ø/ la* (Mas), *Xorrito, el* (Xir), *Xotxes* (Mis), *Xuti* (Pics).

2.9.20.21. Lletra Z

Zato, el (Alaq).

---

¹⁵⁸⁶ «Hernández Aviñó, Clara *Biroll*» (cf. Simó Rosaleny 2010: 390).

¹⁵⁸⁷ Romaguera Belenguer (1987: 21) planteja la possibilitat que a Picassent *Viret* siga una variant formal de *Voret*, hipocorístic de Salvador en diminutiu: «Forns.- [...] En les coves del forn de Viret, ¿es dirà d'eixa manera perquè en temps antics hi hauria un forn de calç que a l'amo li dirien Viret, deformació de Voret?».

¹⁵⁸⁸ Va ser un conegut sereno de Picanya: «[...] Potser poca gent sàpiga, hui dia, que el Tio Batiste, o 'Tio Chamoga', era el sereno del poble. [...]» (Història de Picanya en fotos 2017, setembre 3).

¹⁵⁸⁹ A Montitxelvo (la Vall d'Albaida) també es documenta amb el següent motiu: «Xiulit: *Sempre anava xiulant*» (Pou 1993: 32).

¹⁵⁹⁰ A Ontinyent (la Vall d'Albaida) es documenta en relació amb el verb *xorrrar* "regallar": «*Xorrita* (bevia sempre en una catalana [‘porró’]); «*Xorrita* (sempre anava amb el moc penjant)» (Sanchis Carbonell 1988: 177).

3. DICCIONARI DE MALNOMS DE L'HORTA SUD (DMHS) (LLETRES A-Z)

3.1. *Descripció dels elements de les fitxes del DMHS*

Hem decidit fer una tria o selecció de les entrades a partir de tots els mots aplegats al nostre corpus ja que no ens era possible, per manca de temps i espai, fer-los tots. Si finalment han estat 1.112 entrades, amb els seus respectius derivats adscrits a cada lema, la qual cosa ja ha suposat del voltant del 10% de tot el corpus¹⁵⁹¹, el fet d'haver tractat d'abordar-los tots haguera excedit amb escreix el que es demana en un treball universitari d'aquesta naturalesa.

En uns casos hem decidit incloure'ls d'acord amb la seua rellevància dins el camp de la toponímia: *El Tio Tano de l'Orà, Botija del Realon, Patraixa, Rabisanxo, Rafolera, Realero, Zulema*, etc. D'altres perquè tenen un interès des del punt de vista dialectològic: *Burec, Barcella, Bolitxo, Buleró, Buloc, Cara de Rodell, Ferrabraç, Fornillero, Herbero, Menescal, Mentirola, Monyera, Paltrot, Patracola, Qüens, Reganyat, Ribassero, Sangrantana, Tanderà, Taranena*, etc.

Per tal d'elaborar les fitxes de les entrades hem tingut en compte models d'altres treballs publicats. Fonamentalment, ens hem inspirat en el del *Diccionari d'Antroponímia Catalana* de 2004, coordinat per Antoni Badia Margarit¹⁵⁹², tot i que també hem considerat el model de Ripoll Perelló (2013), el qual estudia els malnoms del poble d'Esporles (Mallorca). Hem adaptat aspectes de tots dos i els hem distribuït amb els següents elements:

En primer lloc apareixerà l'entrada o lema en negreta, la qual, agruparà diverses formes derivades de l'ètim en qüestió. De vegades, hem optat per posar un lema genèric que no tenim enregistrat com a malnom quan n'existeixen diversos derivats. Per exemple, davant de malnoms derivats del verb *llepar*, hem creat un lema amb aquest verb en infinitiu per tal d'incloure sota un mateix article tots els seus derivats presents al nostre corpus com: *Llepassa* (Cat), *Llépol* (Alaq), *Llepat* (Alc), etc.

---

¹⁵⁹¹ El corpus consta de 12.075 malnoms.

¹⁵⁹² Badia i Margarit, Antoni M. (coord.) (2004), *Diccionari d'antroponímia catalana*, Barcelona, IEC, p. 35-37.

La tria d'una determinada forma gràfica no ha estat exempta de dificultats en alguns casos, ja que alguns dels mots no es poden trobar als diccionaris o presenten homonímies que, depenent del sentit que tinguen a cada poble, es podran escriure d'una manera o d'altra. Per exemple, el malnom *Càvil·les* (Alf), s'escriuria amb *v* si la motivació que en fera referència, relativa al verb *cavil·lar* ('pensar') fora certa, tot i que també seria possible que tinguera relació amb el nom d'una organització tribal nord-africana, metàfora de lloc de cacera a l'Albufera, que s'hauria de representar gràficament amb *b* i sense ela geminada. En un altre cas com *Xàfer* o *Jàfer*, que és un cognom funcionant com a malnom, proposarem com a lema un doblat amb dos formes distintes separades per una barra (*Xàfer/ Jàfer*), les quals reflectiran les propostes ortogràfiques defensades per investigadors com Coromines (OnCat: IV, 461) o Casanova (2007a: 46).

A l'hora de triar la transcripció d'un lema, hem decidit també presentar la variant formal més aproximada a la pronunciació. Per exemple, en casos de mots acabats amb un sufix com *-ero*, que s'empra per a formar adjectius d'ofici o gentilicis com *Casinero*, *Fornillero*, *Porxinero* o *Beniparrellero*, ens hem inclinat per respectar la pronúncia més col·loquial o la que més fidelment representa, tot i no ser normativa, la manera com els parlants de la nostra comarca la pronuncien. Amb casos de mots com *Llaugero* o *Llancero*, que presenten un canvi de [e] a [a] en posició pretònica, o *Flare*, amb dissimilació de líquides (*r...r > l...r*), també hem optat per la representació gràfica que més s'ajusta al parlar de la nostra comarca.

Al costat de l'entrada n'hem adjuntat una transcripció fonètica tenint en compte la simbologia de l'AFI (Alfabet Fonètic Internacional), emprada també pel Diccionari Normatiu Valencià de l'AVL. Just a continuació de la transcripció fonètica, hem inclòs entre parèntesis les sigles dels noms dels pobles on haja pogut estar documentada l'entrada o qualsevol dels mots que se'n deriven que apareixeran a l'article/ fitxa. Seguint amb l'exemple de *Llepar*, aquesta entrada constaria de sis formes derivades, per tant, el lema es podrà veure de la següent manera: **Llepar** [ləpár] (Alaq, Alb, Alc, Cat).

A continuació, cada entrada podrà estar conformada pels següents elements:

- a) Definició: és el que literalment significa el mot, o si prové d'algun soroll o so com el que reflectiria una onomatopeia. Quant al text de les definicions, citarem fonamentalment allò que en diu el DNV de l'AVL, tot i que també n'hi podrien aparèixer d'altres a partir de fonts com les proporcionades pel DCVB, el DLE de la RAE, el *Diccionari històric del valencià col·loquial* de Martí Mestre (2006) o el *Valencià de Sempre* (2015) d'Eugeni Reig. També especificarem ací si la paraula en qüestió és un cognom i de quin tipus. Per exemple, sabem que *Borra* (Tor) és una variant formal del cognom *Iborra*, i que, al seu torn, aquest mot procedeix del nom d'un municipi de la Segarra anomenat *Ivorra*. Per tant, quant a malnoms procedents de cognoms, també aclarirem si ens trobem davant d'un cognom d'origen antroponímic o toponímic.
- b) Motiu: seria la raó que explicaria què n'ha estat l'origen. Generalment els noms de pila o cognoms esdevenen malnoms per la seua capacitat de distingir els portadors, els quals solen ser dels pocs que els tenen en un determinat poble. Alguns malnoms poden presentar múltiples interpretacions. Cal tenir en compte allò que en contenen els informants, la qual cosa desmentiria o contradiria el que caldria esperar a partir de les nostres intuïcions. Per exemple, un malnom com *Campanero* (Mis) podria no ser una persona que s'encarrega de tocar les campanes d'una església, sinó que faria referència a una persona procedent d'un barri de València anomenat *Campanar*, com a Mislata. Així mateix, altres malnoms toponímics com *Millares* (Alaq), *Pinedo* (Xir) o *Sevilla* (Tor) ens poden conduir a pensar que han estat referits a persones procedents d'aquests indrets per ser-ne naturals, però no ha estat així. *El Tio Millares* d'Alaquàs, *el Pinedo* de Xirivella o *el Tio Sevilla* de Torrent només havien mantingut un vincle comercial amb aquests llocs, i no n'havien estat nadius o mai no hi havien viscut.

En alguns casos no ens ha estat possible esbrinar què n'ha estat el motiu, però tractarem de proporcionar hipòtesis a través de consultes a reculls generals com el de Moreu-Rey (1981), o d'aplec d'altres comarques o pobles, on es documenten els mateixos malnoms amb explicacions plausibles i extrapolables a les ocurrències atrobades al nostre corpus. Com a mostra, malnoms com *Cagasseno* (Sed), *Manon* (Pai) o *Negus* (Alb) són noms de personatges reals o literaris que funcionen per antonomàsia en relació amb el que pròpiament simbolitzen a l'imaginari col·lectiu. Per tant, plantejaríem com a hipòtesi una motivació relacionada amb l'estereotip del que aquests personatges representen, sense que cap informant ens l'haja comunicat directament. Un altre cas així podria ser el malnom del *Quitolis* d'Alaquàs, el qual, tot i no haver-nos estat explicat, deduïm que funcionaria com a persona que cantaria el «Qui tollis peccata mundi» com a Llombai (cf. Juanes i Peris 2017: 96) o Cambrils (Moreu-Rey 1981: 194).

- c) Comentari: ací inclourem tota mena de comentaris (històrics, morfològics, dialectològics, etnològics) que aporten alguna dada complementària més sobre el mot en qüestió, com per exemple un resseguiment de com arriba un determinat cognom a la comarca, i com després aquest adopta la forma amb què es coneix com a malnom. Seria el cas de cognoms esdevinguts malnoms com *Cubes* (Picn) o *Veguera* (Qua), que procedeixen respectivament de cognoms documentats per primera vegada a Torrent entre els segles XVII i XVIII: *Cubas* (1a doc. s. XVIII) i *Veguer* (1a doc. XVII). Quant a la informació que podríem considerar de tipus etnogràfic o antropològic, aquesta podria versar sobre les històries que s'amaguen darrere dels personatges populars portadors dels malnoms més interessants de la comarca, com podrien ser, entre altres, *les Beates d'Alcàsser* (s. XIX), *Conole*, un roder torrentí (s. XIX), o el *Tio Mascarilla*, un afamat ballador i versador torrentí (s. XIX). També s'hi inclouran algunes poesies populars, cobles o anècdotes on s'esmenten els malnoms comentats. Aquesta secció seria opcional.

d) Documentació: aquest apartat contindrà tantes subseccions com nombre de derivats presente cada entrada o lema. Dos terços de les 1.112 fitxes (un 60%) només tenen una sola variant formal, que serà la mateixa que la del lema o entrada, i anirà encapçalada amb la marca *d.1*), i, tot seguit, les paraules “Forma entrada/ lema”. La resta de formes derivades apareixeran successivament amb les marques *d.2*), *d.3*), etc. i en relacionarem tantes com n’hagem pogut enregistrar al nostre corpus. Cada forma derivada anirà introduïda per la paraula “Derivat”, i al costat s’especificarà la forma llatina en versaleta d’on provindria el sufix de la variant presentada (+ -ĪTTU/ -ĪTTA), més una proposta de transcripció fonètica. Per exemple, d’un malnom com *Pobre*, tindriem: «*d.2*) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **pobret** [pobrét]».

Cada subsecció de la documentació es troba dividida en dos parts. En la primera es relacionen les formes normalitzades dels malnoms atrobats a cada poble. En el cas d’un malnom com *Cama*, present a 15 dels 20 pobles del corpus, primerament apareixerà el malnom, i a continuació el nom del poble sense abreviar i entre parèntesis: **1.** *Cama* (Alcàsser). **2.** *Cama* (Alfagar), etc.

La segona part de cada subsecció de la documentació contindrà la forma dels malnoms tal i com apareix als textos on se’ls menciona. En molts casos, els textos on s’hi troben són versions escrites de testimonis orals, o han estat redactats per persones que no dominen un valencià normatiu. Per exemple, quant al mot d’un estri com *Xaruga* o l’adjectiu *Roig*, presents en un malnom com *el Roig de la Xaruga* (Mas), en un dels textos on es documenta ha estat representat de la següent manera: «32. El Roch de la Cheruga, vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 32).

Si el malnom ens ha estat comunicat a nosaltres oralment o a través d'un llistat escrit a mà, el posarem entre cometes baixes («»), i al costat, entre parèntesis, adjuntarem els cognoms del comunicant i l'any de la comunicació. Hom podrà trobar el nom i cognoms dels comunicants a la bibliografia, dins l'apartat *enquestes/ entrevistes* de cada poble. Quan la informació haja estat extreta de les xarxes socials, la referència bibliogràfica sobre els informadors pot arribar a ser més detallada perquè un mateix informant pot fer diverses intervencions en una mateixa hora. En aquest cas, una referència bibliogràfica d'un informant procedent de xarxes podria aparèixer així: (Bermell Celda 2014, agost 25, 19:55).

A través de la documentació històrica, ja siga de fonts primàries com la que hem consultat directament als arxius, ja siga la que hem examinat als llibres d'història de cada poble o generals, hem pogut aportar el que Ripoll Perelló (2013: 35) anomena «primer tall temporal en el qual es localitza el malnom». Dos de les fonts primàries, entre d'altres, que més útils ens han estat podrien ser: 1) La “Causa General” (AHN, FC-CAUSA_GENERAL), que conté documentació jurídica relativa a fets delictius comesos durant la Guerra Civil (elaborada entre els anys 1940-1967), i que es troba a l'*Archivo Histórico Nacional* (Consultable a: <<https://pares.culturaydeporte.gob.es/inicio.html>>). Cada poble té el seu propi expedient, i entre la nombrosa documentació que s'hi pot trobar, apareixen llistats de persones jutjades i condemnades a mort, persones desaparegudes, o testimonis d'altres individus que les descriuen, que sovint figuren acompanyats de malnoms; 2) *L'Arxiu General i Fotogràfic de la Diputació de València* (AGFDV) conté una relació de propietaris de l'Albufera del voltant de 1800, farcida de malnoms, la qual ens ha permés comprovar que, prop d'una vintena dels que ja es documentaven fa dos segles, encara continuen vigents: *Barrinyo* (Cat), *Buleró* (Cat), *Burec* (Cat), *Guatlina* (Cat), *Qüens* (Cat), *Romana* (Cat), *Sagant* (Cat, Mas), *Tagarí* (Sed), etc.

e) Etimologia: tractarem d'aclarir ací quin ha estat l'origen o filiació de cada mot. No ho hem fet de forma exhaustiva, però sí per a la majoria de les entrades. Cal notar la dificultat de traçar un origen etimològic a gran part dels malnoms estudiats, ja que en alguns casos els mots poden amagar formes homònimes que poden presentar orígens etimològics diferents. Per exemple, el malnom *Matanda* (Alf, Sed) conté l'ètim *tanda*, 'torn', derivat d'una forma àrab que podria no compartir un mateix origen¹⁵⁹³ amb una altra forma *tanda*, present al malnom *Tandera* (Alc), referida a les vísceres, les menúncies. Un altre cas podria ser el del cognom *Seron, -a* (Pics), que si l'interpretem com una forma castellanitzada procedent d'un *Seró* català podria tenir un origen etimològic basc, però que, si considerem que prové del nom d'uns municipis castellans anomenats *Serón*, en podria tenir un altre. Fonamentalment, les consultes etimològiques les hem fetes a partir del DCVB, del DECat, de l'OnCat, del *Breve Diccionario Etimológico de la Lengua Castellana* de Coromines, dels *Apellidos Vascos* de Luis Michelena i dels *Noms aràbics de lloc* de Carme Barceló. També hem fet servir sovint el *DE* de Bruguera i Talleda, el *DLE* de la RAE, el *Dictionnaire étymologique des noms de famille* de Morlet (cognoms francesos i occitans) i el *Dizionario dei Cognomi Italiani* de De Felice (cognoms italians). També hem emprat els diferents diccionaris de noms, cognoms i topònims d'autors de manuals generalistes com Albaigès, Nieto Ballester, Celdrán i Faure, Ribes & Garcia.

---

¹⁵⁹³ Segons Coromines (DECat: VIII, 271), és probable que sí que el tinguen, encara que no de forma segura.

f) Toponímia: adjuntarem ací malnoms que apareguen a tota mena de topònims de la nostra comarca, sobretot els que hom considera “toponímia menor”. Quant a tipologia de classificació, emprarem bàsicament la nomenclatura utilitzada als opuscles de *Toponímia dels pobles valencians* que edita l'AVL. Per exemple, si fem referència al malnom d'algun tipus d'establiment comercial que es troba al nucli urbà d'un municipi l'encabirem dins del que anomenarem “poblament”: «[...] pel forn de Cubes [...]» (Benlloch 2008: 18). Altres subapartats on podrien incloure's els topònims poden ser: activitats agrícoles, hidrografia, partides i paratges, orografia, vies de comunicació, etc. Cal puntualitzar que, tot i no haver-ho indicat en aquest treball per manca de temps, seria convenient que, per a futurs treballs com el nostre, s'afegira el Sistema de Coordenades Universal Transversal de Mercator (UTM¹⁵⁹⁴) per tal de facilitar la seua localització als lectors o a altres investigadors, la qual cosa podria aclarir dubtes quant a identificació davant la nombrosa diversitat de noms, entre populars i oficials, que alguns topònims presenten.

---

¹⁵⁹⁴ En anglés *Universal Transverse Mercator*.

3.2. Relació de mots del Diccionari de Malnoms de l'Horta Sud (DMHS)

3.2.1. Lletres A (DMHS)

Abadegera, -es [abaetféra] / [abaetfères] (Alaq, Cat, Picn)

a) Definició: l'abadejo és segons el DNV, un «peix (*Gadus morhua*) de color variable i cos cilíndric, amb tres aletes dorsals i dos aletes anals, que arriba a tindre més d'un metre de llargària i és molt apreciat com a aliment». Com a sinònim de *bacallà*, el mot és emprat per bona part dels parlars valencians, sud de Tarragona, part del català occidental i la Franja de Ponent (Colón Doménech 2014: 21).

b) Motiu: el malnom fa referència a persones que es dedicaven a la venda d'aquest peix. Pel que fa a Catarroja, Valls Bonet (2018: 45) conta que les persones motejades tenien un establiment dedicat a la venda d'aquest peix: «En la botiga venien abadejo, tonyina amb oli, sardines de bota, capellans; el nou ofici els va donar el sobrenom d'Abadegeres o Tollineres».

c) Comentari: el lloc de Catarroja on les persones motejades venien abadejo era regentat per una dona anomenada «Pepica Ramón, filla de Pepica *la Porita* que va obrir la botiga després de la guerra civil, cansats de treballar en el drap [...]».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**abad** + ICULUS + -ARĪU/ -ARĪA): **abadegera, -es** [abaetféra] / [abaetfères]

1. *L'Abadegera* (Alaquàs). 2. *Abadegera/ Les Abadegeres* (Catarroja). 3. *Les Abadegeres* (Picanya).

1. (Alaq) «[...] Amparo Ortí Alòs, *l'Abaejera*, dona nascuda en l'any 1933, i néta d'un antic habitant de l'alqueria [de Bàrtol]: Joaquín Alòs Tarazona [...]» (Tarín López 2016: 171). 2. (Cat) «Abaetxera» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Picn) «Abaetxeres, les» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 111).

e) Etimologia: segons Colón Doménech (2014: 21) del castellà *abadejo*, literalment 'petit abat'. Segons aquest mateix investigador, ja es documenta a València en el *Thesaurus Puerilis* d'Onofre Pou l'any 1575: «Bacallà o *abadejo*. Molua». Pharies (2002: 196) el documenta en castellà l'any 1517: «*abadejo* [1517] (*abad*)» [sufix *-ejo* (<-ICULUS -A -UM)].

Acabe [akábe] (Alaq, Picn)

a) Definició: sembla la primera persona del present d'indicatiu del verb *acabar*, «esgotar (una cosa), consumir-la completament» (cf. DNV).

b) Motiu: parteix d'un delocutiü o acte de parla. Segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 111), una persona de la família dels motejats cridava quan eixia a vendre sardines: «eh, que s'acaben!».

c) Comentari: és un malnom que s'origina a Picanya i sembla que, pel que conta Tarín i López (1994: 108), arriba a Alaquàs a través de Josep Sanchis *el tio Pepe l'Acabe*, que era un alfarrassador-corredor de Picanya nascut l'any 1906.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *L'Acabe* (Alaquàs). 2. *Els Acabes* (Picanya).

1. (Alaq) «Acabe, l'» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 137). 2. (Picn) «Acabes, els» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 111).

e) Etimologia: segons el DCVB, «format damunt *cap*, 'extrem, terme' (REW 1668), o més tost procedent d'un verb llatí vg. *ACCAPĀRE, derivat de CAPUM (cf. Malkiel Stud. 247 I)».

Afaitamones [afájtamónes] (Man)

a) Definició: és la 3a persona del singular del present d'indicatiu del verb *afaitar*, *afaita*, i la forma plural del substantiu *mona*, «mamífer primat antropoide» (cf. DNV).

b) Motiu: creiem que és una al·lusió despectiva a persones que exerceixen de barbers. Tot i que la versió de la motivació que hem recollit no és de Manises, pensem que deu haver estat basada en un fet de parla semblant al que va ocórrer a Algemesí (Ribera Alta), on va haver-hi un barber al qui li posaren aquest mateix malnom. Segons conta Lluís Escartí (2013: 23), a un barber que havia tornat al poble després d'haver emigrat a Cuba i que es vantava d'haver afaitat l'actor americà Johnny Weissmuller, conegut per actuar al cinema com a *Tarzan*, un bromista li va dir: «Xe, Rafael, jo crec que tu a qui vas afaitar va ser a la mona Xita».

d) Documentació:

d.1) Forma composta: (verb + substantiu): **afaitamones** [afájtamónes]

1. *Afaitamones* (Manises).

1. (Man) «Afaitamones» (Català Gimeno 1992: 261).

Agraït [ayraít] (Pics)

a) Definició: és el participi del verb *agrair*, «correspondre amb gratitud (a un benefici, a un servici o a un favor rebut)» (cf. DNV).

b) Motiu: Moreu-Rey (1981: 116) enregistra aquest malnom a Picassent i el considera una qualitat de caràcter que s'empraria per a al·ludir a persones virtuoses, altruistes o generoses.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *L'Agraït* (Picassent).

1. (Pics) «[...] *el Agraït* (Picassent)» (Moreu-Rey 1981: 116).

e) Etimologia: participi passat del verb *agrair*, el qual, segons el DCVB, prové d'una forma llatina *GRATĪRE (<GRĀTUM), “regonèixer i estimar un benefici rebut”.

Agraviat amb Déu [aɣrabiátendéw] (Ald)

a) Definició: *agraviat* és el participi passat del verb *agraviar*. Segons la 2a accepció del DNV, *agraviar* és sinònim d'enutjar-se, disgustar-se.

b) Motiu: aquest malnom es basa en un fet de parla. La persona motejada «deia que Déu li havia donat molt de coneixement i [que] per això estava agraviat» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 49).

d) Documentació:

d.1) Forma composta: (**agraviat** [participi passat] + prep. + substantiu)

1. *Agraviat amb Déu (Aldaia)*.

1. (Ald) «Agraviat en Déu» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 128).

e) Etimologia: segons el DCVB, *agraviar* prové «del llatí *AGGRAVIARE», ‘injuriar, causar damnatge’.

Alacreu [alakréw] (Sed)

a) Definició: és un cognom funcionant com a malnom (veg. etimologia).

b) Motiu: era el cognom del besavi iniciador de la nissaga que n'era portadora a Sedaví, el qual procedia del barri de Natzaret (València), i s'anomenava Jaume Alacreu (cf. Ruiz Monrabal 2008: 27).

c) Comentari: la persona motejada i els seus descendents treballaven en el moll del port de València i es dedicaven a l'estiba i desestiba de vaixells (cf. Ruiz Monrabal 2008: 27).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Alacreu/ Els Alacreu* (Sedaví).

1. (Sed) «Els Alacreu» (Ruiz Monrabal 2008: 27).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 208), és una grafia aglutinada d'*a la creu*, una construcció sintàctica que estaria conformada per la preposició *a* i una elisió del verb (viure, habitar, estar): «persona (que viu) a la creu».

Aladrer [alaðrér] (Alaq, Man, Tor)

a) Definició: és un ferrer que fabrica aladres, una mena d'instrument agrícola que s'emptra per a obrir solcs en la terra (cf. DNV).

b) Motiu: la persona motejada o algun avantpassat es dedicava a fabricar aquest instrument agrícola abans definit. Segons Mamen Benavent (2013, març 24), descendent de l'última persona en exercir aquest ofici de forma artesanal a Torrent: «eran los que trabajaban la madera para hacer los arados que se ataban a los caballos para arar el campo, mangos para las herramientas».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**aladre** + -ARĪU/ -ARĪA): **aladrer**, -a, -s [alaðrér] / [alaðréra] / [alaðrés]

1. *L'Aladrer* (Alaquàs). 2. *L'Aladrer/ L'Aladrera* (Manises). 3. *Aladrer/ Aladrers* (Torrent).

1. (Alaq) «Toni "l'Aladrer"» ([QIA] Anònim 1984: 145); «Modesto Aliaga *l'Aladrer*» ([QIA] Anònim 2007: 366); «Aladrer/a, l'» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 137). 2. (Man) «Aladrer» (Català Gimeno 1992: 261). 3. (Tor) «Aladrers» (Herreros Moreno 2000: 28); «Aladrer» (Climent 2019).

e) Etimologia: segons el DCVB, *aladre* prové del llatí ARATRU, amb el mateix significat.

Alamar [alamár] (Alaq, Sed)

a) Definició: és un cognom funcionant com a malnom (veg. etimologia).

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenen vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Alamar* (Alaquàs). 2. *Alamar/ Els Alamar* (Sedaví).

1. (Alaq) «Hort d'*Alamar*» (Tarín i López 1994: 109). 2. (Sed) «Els Alamar» (Ruiz Monrabal 2008: 30).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 92), del nom germànic *Athalmar*, “noble famós”. Els ètims germànics que formarien aquest cognom són *adal* o *atal*, ‘noble’ i *maru* o *miru* ‘cèlebre, insigne’ (Moreu-Rey 1991: 14).

f) Toponímia: 1. (Alaq) poblament: «Hort d'*Alamar*» (Tarín i López 1994: 109); hidrografia: «1965: motor Nostra Senyora dels Desemparats (motor d'*Alamar*), partida del Bovalar.» (Tarín i López 1994: 102).

Alaquasero [alakwaséro] / [akwaséro] (Tor)

a) Definició: gentilici de persona procedent del municipi d'Alaquàs (l'Horta Sud).

b) Motiu: eren persones de Torrent que anaven a ‘baratar’ a Alaquàs (Bermell Celda 2014, agost 25, 19:55), és a dir, hi anaven a comerciar.

c) Comentari: pel que fa a la variant formal *Aquaser*, que Herreros Moreno (2000: 30) considera una «simplificació del gentilici *alaquasser*», correspon a un fenomen fonètic anomenat síncope, pel qual es produeix una pèrdua d'un so en posició interior de mot. En aquest cas ha ocorregut la supressió de la síl·laba *la*. Una expressió popular de Torrent referida a la gent d'Alaquàs i que ha estat recollida per Gómez, Alabajos i Font (2016: 39) diu així: «“aquaseros”, panxa buida i embusteros».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Alaquàs** + -ARĪU/ -ARĪA): **alaquasero** [alakwaséro] / **aquasero** [akwaséro]

1. *L'Aquaser/ L'Aquasera/ Alaquaser* (Torrent).

1. (Tor) «L'acuasero» (Beguer Esteve 2003: V, 220); «Aquassero, -a, l'» (Herreros Moreno 2000: 30); «Francisco Tárrega L'acuasero» (Besó Ros 1985: 236); «81. *Juan Martínez Sanz Acuasero.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «142. *José Sena Pallardó Alacuasero.*» (Martínez Oria 2005c: 18).

e) Etimologia: del topònim àrab *al-'aquas*, 'els arcs, les arcades', forma plural de *qays* (OnCat: II, 59).

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «2 Caseta del Aquasero [...] Canyà del Albalder.» (Fresquet Gozalvo 2011: 58); «Caseta de l'Aquasero.» (Fresquet Gozalvo 2011: 60).

Albalenc, -a [albalénk] / [albalénka] (Alc, Cat, Mas, Pai, Sil)

a) Definició: és un gentilici de persona procedent del municipi d'Albal (l'Horta Sud).

b) Motiu: les persones al·ludides procedien d'aquest poble de l'Horta Sud, o hi tenien vincles.

c) Comentari: Tot i que Coromines (OnCat: II, 67) recull com a gentilici *albalers* a partir de Martí Gadea (1906: I, 108), el cronista d'Albal insisteix en el fet que aquest ha de ser *albalenc*: «El gentilici és *albalenc*. Albalencs s'han dit els naturals d'Albal; albalencs ens han dit la gent dels pobles del costat. No és agradable dissentir doncs, d'estudiosos com Sanchis Sivera, Sanchis Guarner, Corominas ... Cal molta humilitat per a manifestar la discrepància però, ací estan els documents que diuen allò que diuen» (Hernández Sanchis 2019: 35).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Albal** + -ĪNG): -enc: **albalenc,-a** [albaléŋk] / [albaléŋka]

1. *L'Albalenc* (Alcàsser). 2. *L'Albalenc/ Les Albalenques* (Catarroja). 3. *L'Albalenc/ L'Albalenca* (Massanassa). 4. *Albalenc* (Paiporta). 5. *L'Albalenc* (Silla).

1. (Alc) «Albalenc, L'» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 57). 2. (Cat) «Albalenc»; «Albalenques» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «[...] catarrogins o catarrogines que es casaven fora. [...] “l'Albalenc”, [...]» (Raga Ramón 1999j: s/n); «Forasters també en teniu, púes ahí están [...] el Albanenc» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n). 3. (Mas) «Albalenc» (Moncholí 1983: s/n); «[...] i la [casa] de Paco i Assumpció, “l'albalenca”, [...]» (Sánchez Tévar 2017: 150); «[...] a visitar a *Don Vicente* i al meu amic *Paquito el de l'Albalenca*.» (Sánchez Tebar 1982: s/n). 4. (Pai) «*Procedencia u origen* [...] Alabalenc (sic)» (Marí Yago 2004: 180). 5. (Sil) «l'Albalenc» (Zaragozà Pérez 1991: 252).

e) Etimologia: del topònim àrab *al-bal*, ‘el secà’, «mot de l'àr. comú i ja antic [c. l'a. 1000], 'terra elevada, no regada, amb vegetació de terra seca (com palmes, palmeres)», que Coromines (OnCat: II, 67) justifica per la seua posició més allunyada respecte a l'Albufera, ja que l'Horta ja no arribava a les cases de la seua població, en contrast amb la proporció d'aquesta als termes dels municipis veïns de Beniparrell i Catarroja: «la porció d'horta i marjal és cinc o sis vegades més estreta que les d'aquells dos».

Albiach [albiák] (Sed)

a) Definició: és un cognom funcionant com a malnom (veg. etimologia). És un cognom d'origen toponímic que provindria del nom del municipi occità d'Albiac (l'Alta Garona).

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenen vincles familiars.

c) Comentari: la família portadora s'instal·là a l'horta de Sedaví a mitjans del segle XVI procedent d'Alboraia (Ruiz Monrabal 2008: 33).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Albiach* (Sedaví).

1. (Sed) «Els Albiach» (Ruiz Monrabal 2008: 33).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 92), del nom propi *Albiac*, derivat del llatí *Albius*, amb el sufix cèltic *-acus*. Aquest antropònim donaria nom al topònim occità anomenat així per ser-ne el portador el fundador o propietari.

Alfawarenc [alfafárénk] / [fafárénk] (Cat)

a) Definició: és un gentilici de persona natural o habitant d'Alfagar (l'Horta Sud)

b) Motiu: les persones al·ludides procedien del municipi abans referit o hi tenien algun tipus de relació. També trobem la variant formal amb afèresi *Fafarenc*, probablement per falsa desaglutinació de l'article d'etimologia àrab "al".

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Alfagar** + -ĪNG): *-enc*: **alfawarenc** [alfafárénk] / **fafarenc** [fafárénk]

1. *L'Alfawarenc/ Fafarenc* (Catarroja).

1. (Cat) «Alfawarenc» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Fafarenc» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Forasters també en teniu, púes ahí están [...] el Alfawarenc» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n).

e) Etimologia: segons Coromines (OnCat: II, 122), de l'àrab *al-faḥḥâr*, 'l'oller, l'olleria', del mateix origen que el castellà antic *alfahar* «obrador del alfarero».

f) Toponímia: **1.** (Cat) partides i paratges: partida «l'Alfafarenc» (Alvir Ballester 2009: s/n); «Tancadeta del “Redimido del Rosario” (L'alfafarenc)» (Raga Ramon 1998: 52); hidrografia: «Motor de l'Alfafarenc» (CTV 2009: II, 113; Alvir Ballester 2009: s/n; Guillem Chilet 2009: 132); activitats agrícoles: «Les trilladores del port de Catarroja eren fixes i eren conegudes per la de [...], Salvador Baixauli “Alfafarenc”, [...]» (Raga Ramon 1998: 56).

Algeps [alféps] (Alc, Ald, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «material usat en construcció que s'obté per calcinació del sulfat de calci».

b) Motiu: generalment, atribuït per metonímia a persones que es dediquen a la fabricació o venda d'aquest material de construcció. En el cas d'Aldaia, les persones motejades en tenien una fàbrica (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 78). A Silla els al·ludits venien tot tipus de material de construcció (Alba Puig 2018).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. Dels Algeps (Aldaia).

1. (Ald) «Algeps, dels» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 128).

d.2) Derivat (+ -ARIU/ -ARIA): **algepser** [alfépsér] / **algepsero** [alfépséro] / **algepseres** [alfépséres]

1. *Algepser* (Alcàsser). **2.** *Algepsero/ Algepsers* (Catarroja). **3.** *Algepser* (Manises). **4.** *Els Algepsers* (Massanassa). **5.** *L'Algepser* (Paiporta). **6.** *Les Algepseres* (Picassent). **7.** *Algepser* (Silla). **8.** *L'Algepser* (Torrent).

1. (Alc) «Algepser» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 63). **2.** (Cat) «Alchepsero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Alxepsters» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). **3.** (Man) «Algepser» (Català Gimeno 1992: 261). **4.** (Mas) «Amigos de Massanassa en una excursión el 23 de junio de 1940. [...] Vicente y Julio Cosme “Els Alchebsers”.» (Morellà 1994: 41). **5.** (Pai) «Alchepser» (Marí Yago 2004: 179); «Ofici de serveis. [...] Toni l'algepser;» (Tarazona 2005: 122). **6.** (Pics) «[...] cases com la de les “algepseres”» (Gómez Lerma &

Tarazona Martínez 2002: 48). **7.** (Sil) «Actuals: *Algepser*» (Zaragozà Pérez 1991: 254). **8.** (Tor) «[...] en 1949 un grup de jóvens veïns, entre els quals es trobava [...], l'Algepser, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 265).

e) Etimologia: segons el DCVB, «de l'àrab *al-jabs*, 'el guix' (<gr. γυψος)». Colón Doménech (1993: 62) assenyala que és un arabisme del català meridional.

f) Toponímia: **1.** (Tor) poblament: «1 Caseta del Algepser [...] Camí de Murtera» (Fresquet Gozalvo 2011: 58).

Allero [a'léro] (Alb, Alc, Cat, Pai, Pics)

a) Definició: és un derivat d'all, que segons el DNV, és una «planta herbàcia vivaç (*Allium sativum*), d'olor forta, tija culminada per una umbel·la de flors blanques o roges, i bulb arrodonit i comestible».

b) Motiu: s'atribueix a persones que es dediquen a la venda d'alls.

c) Comentari: a Picassent, el diminutiu *l'Alleret* correspon a la mateixa persona que també és referit com a *l'Allero*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**all** + -ARĪU/ -ARĪA): **allero** [a'léro]

1. *Allero* (Albal). **2.** *L'Allero* (Alcàsser). **3.** *L'Allero* (Catarroja). **4.** *Allero* (Paiporta). **5.** *L'Allero* (Picassent).

1. (Alb) «Allero» (Verdeguer Escribà 1991: 154). **2.** (Alc) «Allero, L'» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 63). **3.** (Cat) «L'Allero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). **4.** (Pai) «*En función del oficio* [...], Allero» (Marí Yago 2004: 180). **5.** (Pics) «[...] Els principals pilotaris del nostre poble han sigut [...], Pepe "l'allero" [...]» (Romaguera Belenguier 1975: s/n); «[...] dos partides d'antologia disputades aquell any 1957 entre Salvador López "l'Allero" i Conrado Casanova d'Alfarb» (Betí, Sanchis 2008: 38); «Voro Martorell "El allero"» (Ajuntament de Picassent 2014: 11); «[...] Pepe l'Allero,» (Gómez Tronchoni 2006: 37); «Antonio Esparza Ferrer "L'Allero de la Pipa"» (Gómez Tronchoni 2006: 66); «José López López "Pepe L'Allero"» (Gómez Tronchoni 2006: 67).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA + -ĪTTU/ -ĪTTA): **alleret** [aʎerét]

1. *L'Alleret* (Picassent).

1. (Pics) «Felicitémosnos todos y guardemos gratitud a los jugadores que forman el equipo: [...] y El Alleret» (Agustí Zurriaga 1954); «[...] al joven José López, “El Alleret”» (Agustí Zurriaga 1954); «*L'Alleret* (José López)» (Monforte Casañ 2015: 386).

e) Etimologia: segons el DCVB, el mot *all* deriva del llatí ALLĪUM, amb el mateix significat.

Almudéver [almudéber] (Alb)

a) Definició: és un cognom d'origen toponímic, variant formal del nom d'un municipi aragonés de la província d'Oscà anomenat *Almudévar*.

b) Motiu: segurament, les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenen vincles familiars.

c) Comentari: és un cognom bastant freqüent a Alcàsser, on es documenta des de principis del segle XVII (23 de març de 1618), el portador del qual va ser un llaurador procedent de Picanya anomenat Cristòfol Almodòver (Febrer Romaguera 2006: 225). Pel que fa a Picanya, Vila-Belda Martí (2020: 257) documenta dos persones anomenades Pere i Joseph Almodéver en un morabatí d'aquest poble de 1596. A Torrent se n'enregistren ocurrencies amb intermitències des del període de 1601-1650 fins al segle XX (Climent Sanfèlix 1996: 86).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Almudéver* (Albal).

1. (Alb) «El apodo de nuestro abuelo paterno era Almudéver, no sabiendo el porqué era conocido nuestro abuelo por ese mote» (Verdeguer Escribà 1987: 56); «Almudéver» (Verdeguer Escribà 1991: 154).

e) Etimologia: Segons Barceló (2010: 55), l'ètim *al-mudawwar* significa 'meandre', 'lloc rodó' i ha donat topònims com *Almudévar* (Osca) o *Almodóvar* (Ciudad Real, Conca, Còrdova i Cadis).

Almussafero, -a [almusaféro] / [almusaféra] (Alb,Sil)

a) Definició: és un gentilici en femení de la vila d'Almussafes (Ribera Baixa).

b) Motiu: atribuït a una persona procedent d'aquest municipi de la Ribera Baixa.

c) Comentari: n'hem trobat documentada una variant formal amb afèresi, "mussafereta", mencionada en uns escrits de Francisco Peris Romeu (1893-1940) citats per Antich Brocal (2016: 398): «Abelardo, el hermano de Toni "el fuster", casado con una "Musafereeta", [...]».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Almussafes** + -ARĪU/ -ARĪA): **almussafera** [almusaféra]

1. *L'Almussafera* (Silla).

1. (Sil) «Adjectius toponímics: [...], *Almussafera*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «[...] Rafel Magalló Alonso i l'Almussafera, els pares del tio Maso.» (Antich Brocal 2007: 257).

d.2) Derivat (forma amb afèresi + -ARĪU/ -ARĪA): **mussafero** [musaféro]

1. *Mussafero* (Albal).

1. (Alb) «Mussafero» (Verdeguer Escriba 1991: 157).

d.3) Derivat (forma amb afèresi + -ARĪU/ -ARĪA + -ĪTTU/ -ĪTTA): **mussafereta** [almusaféra]

1. *Mussafereta* (Silla).

1. (Sil) «una "Musafereeta", [...]». (Antich Brocal 2016: 398).

e) Etimologia: segons Coromines (OnCat: II, 164), de l'àrab *al-manşaf*, 'mig camí, la meitat del camí'.

Amèrica [amérika] (Alb, Alc, Ald, Sil, Tor)

a) Definició: en aquesta entrada hem inclòs el mot *Amèrica*, poc freqüent com a malnom, i el seu derivat adjectiu d'origen geogràfic *Americà*. *Amèrica* és una variant formal feminitzada del nom personal italià d'origen germànic *Amerigo*.

b) Motiu: a Alcàsser hem trobat ocurrencies que recullen l'ús d'*Amèrica* com a nom propi, esdevingut malnom per la seua excepcionalitat, i l'adjectiu *Americà*, castellanitzat sota la forma *l'Americano Feo* en al·lusió a l'estil musical d'un suposat cantant americà al que s'hi assemblava, ja que la persona al·ludida cantava en una orquestra i no era massa agraciada físicament (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 57). En general, el malnom *Americà* fa referència a persones que tenen relació amb l'emigració cap a aquest continent, o bé per ser-ne emigrants i haver tornat, o bé per ser-ne naturals. Aquest és el cas de Silla, on un dels motejats se n'anà a Santo Domingo, República Dominicana (Alba Puig 2018). A Albal la persona al·ludida era un home que es feia anomenar *Washington* i que deia que havia viscut als Estats Units (cf. Hernández Sanchis 1998: 117). A Torrent, per contra, el motiu no es fonamenta en la procedència personal del motejat, sinó que aquest es relacionava comercialment amb una persona d'aquelles terres: «el senyor Vicente Planells Veguer, "l'Americà" [...] va tindre diversos anys en funcionament un celler, els vins del qual els comprava un client americà, d'on li va vindre el malnom» (Fresquet Gozalvo 2011: 176).

c) Comentari: també existeix documentada a Torrent la forma amb afèresi "Merica / Mericanet": «301. Alfredo Planells Beguer Merica.» (Martínez Oria 2005c: 19); «322. Enrique Planells Mora Mericanet.» (Martínez Oria 2005c: 19).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema

1. *Amèrica* (Alcàsser).

1. (Alc) «Navarro Campos, América *Formiga*» (Simó Rosaleny 2010: 398).

d.2) Derivat (+ -ĀNU/ -ĀNA): **americà, -ana** [ameriká] / [amerikána]

1. *El Tio Americà* (Albal). 2. *L'Americano Feo* (Alcàsser). 3. *L'Americano* (Aldaia). 4. *Americano/ Americana* (Silla). 5. *L'Americà/ L'Americana* (Torrent).

1. (Alb) «el “tio america”» (Hernández Sanchis 1998: 117). 2. (Alc) «Americano Feo, l'» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 57). 3. (Ald) «Americano, l'» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 128). 4. (Sil) «Adjectius toponímics: [...], *Americano*» (Zaragozà Pérez 1991: 254). 5. (Tor) «Americà, -ana, l'» (Herreros Moreno 2000: 29); «[...] casó con doña Josefa Planells, “La Americana”, en Torrente, [...]» (Beguer Esteve 1997b: I, 261).

d.3) Derivat (forma amb afèresi + -ĀNU/ -ĀNA): **mericà** [meriká]

1. *Merica* (Torrent).

1. (Tor) «301. Alfredo Planells Beguer Merica.» (Martínez Oria 2005c: 19).

d.4) Derivat (forma amb afèresi + -ĀNU/ -ĀNA + -ĪTTU/ -ĪTTA): **mericanet** [merikanét]

1. *Mericanet* (Torrent).

1. (Tor) «322. Enrique Planells Mora Mericanet.» (Martínez Oria 2005c: 19).

e) Etimologia: De Felice (1978: 55) indica que *Amerighi* o *Amerigo* són mots d'origen germànic formats pels ètims **haimi-* “pàtria”, i **riki-* “poderós, senyor”, amb el sentit originari de “poderós, senyor al seu territori o al seu propi país”.

f) Toponímia: 1. (Tor) activitats industrials: «[Tenien almàssera] Totes les masies (les de “Galula”, “el Parró”, “Boqueta”, “l’Americà”, “el Llustre”...)» (Sorribes 2015, novembre 15); «Entre les almàsseres particulars [...], podríem esmentar [...] en les cases [...], Vicente Planells “l’Americà”, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 183).

Ample [ámp̄le] (Mas, Pics, Tor)

a) Definició: segons el DCVB, és un adjectiu que significa «extens en sentit horitzontal oposat a la llargària», que és la qualitat que Herreros Moreno (2000: 30) atribueix al portador de Torrent. Podria també ser un cognom.

b) Motiu: segurament referit a persones grosses, de pes considerable, com la persona motejada de Picassent (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 119).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Ample* (Picassent). 2. *L'Ample* (Torrent).

1. (Pics) «Ample, l'» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 119). 2. (Tor) «L'ample» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Ample, l'» (Herreros Moreno 2000: 30).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **amplet, -a** [amplét] [ampléta]

1. *L'Amplet/ L'Ampleta* (Massanassa).

1. (Mas) «Boro el Amplet» (Raga 1981: s/n); «Amplet» (Moncholí 1983: s/n); «Rosario Alfonso “La Ampleta”» (Alumna 1997: 89); «Voro “Amplet”» (Aficionat 1997: 51); «l'Amplet» (Massanassa Poble 2016).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí *AMPLUM*, amb el mateix significat.

Anastasi, -a [anastási] / [anastásia] (Alc, Ald)

a) Definició: és un nom propi d'etimologia grega.

b) Motiu: era el prenom de les persones portadores o d'alguna persona vinculada familiarment amb elles.

c) Comentari: les tres formes recollides d'aquest prenom esdevingut malnom presenten algun tipus d'afèresi. A Aldaia només s'ha produït la pèrdua de la vocal inicial *a* (*Anastàsia* > *Nastàsia*). A Alcàsser hom ha eliminat les dos primeres síl·labes, (*Anastàsio* > *Tàsio*), encara que només s'empra la forma amb el diminutiu femení *-et* (*Anastasieta* > *Tasieta*).

Aquest darrer malnom ja es documenta en una llista cobratòria de 1895: «59 Furió José *Tasieta*» (Hernández Flor 2016: 91). Moreu-Rey (1974: 82) pensa que noms com *Astàsia* (d'*Anastàsia*) poden arribar a perdre el seu valor hipocorístic per a esdevenir un nom corrent, de tal manera que se'n pot formar un de nou com *Tàsia*.

d) Documentació:

d.1) Forma amb afèresi: (**Anastàsia**>) **Nastàsia** [nastàsia]

1. *La Nastàsia* (Aldaia).

1. (Ald) «Nastàsia, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132).

d.2) Derivat (forma amb afèresi + -ĪTTU/ -ĪTTA): **Tasieta** [tasiéta]

1. *Tasieta* (Alcàsser).

1. (Alc) «Amadeo Llàcer (tasieta)» (Ajuntament d'Alcàsser 2007a: 85); «Vicenta Llàcer Almerich (tasieta)» (Ajuntament d'Alcàsser 2007b: 86); «Llàcer Furió, Amadeo *Tasieta*»; «Llàcer Furió, José *Tasieta*» (Simó Rosaleny 2010: 394); «60 Furió J. Bautista *Tasieta*» (Hernández Flor 2016: 91).

e) Etimologia: segons el diccionari etimològic en línia Treccani, Anastasi és un nom grec que significa *resurrecció*: «dal gr. ἀνάστασις “resurrezione”».

Andares [andáres] (Tor)

a) Definició: és la forma plural de l'infinitiu castellà *andar*, que equival a caminar.

b) Motiu: segons Herreros Moreno (2000: 30), era una forma de fer referència a la «manera de caminar del portador.»

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Andares* (Torrent).

1. (Tor) «Andares» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Andares» (Herreros Moreno 2000: 30); «El apodo de m'abuelo era ANDARES» (Forment Muñoz 2016, maig 26).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 31), *andar* prové en castellà d'«una forma romance *amlare, pronunciación descuidada del lat. AMBULARE», ‘caminar’.

Anguila [angíla] (Alaq, Alf, Cat, Mas, Pai)

a) Definició: segons el DNV, és un «peix teleosti (*Anguilla anguilla*), de vint a setanta centímetres de llargària, àpode, de pell esvarosa i carn comestible, que remunta els corrents d'aigua dolça, però que penetra en el mar per criar».

b) Motiu: a Alaquàs, segons Martí Cànoves (2004: 193), li atribuïren el malnom d'*Anguila* a José Ferrer Moret (principis s. XX) perquè li agradava empassar-se aquest peix: «tots els diumenges anava amb els seus amics a una caseta de l'Origuilla a menjar anguiles». Hernández Doria & Tronchoni Albert (2016: 98) indiquen que, en aquest mateix poble d'Alaquàs, uns altres motejats amb la forma derivada *-er/ era* es dedicaven a la venda d'aquest peix de riu. No tots els al·ludits amb aquest sufix ho eren així per vendre'n, ja que, segons Puchades Pastor (1991: 215 [nota 83]), a l'*Enguilero* d'Alfagar l'anomenaren així perquè de tant en tant solia convidar un grup de toreros a menjar all i pebre a sa casa.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Anguila* (Alaquàs). 2. *Anguila/ El d'Anguila/ L'Anguila* (Alfagar). 3. *Anguila* (Catarroja). 4. *L'Anguila* (Massanassa).

1. (Alaq) «*Anguila*» (Planells Segura 1991: 128); «*Pepet d'Anguila*» (Tarín i López 1994: 95); «*Anguila*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 137). 2. (Alf) «*Anguila*» (Puchades Pastor 1991: 213); «y el tío Paco el “d'Anguila” tocaban el trombón» (Català Vila 2002: 195); «Josefa Romeu Baixauli, “L'Anguila” de Alfagar» (Ruiz Monrabal 2008: 263). 3. (Cat) «*Anguila*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Mas) «*anguila*» (Moncholí 1983: s/n); «[...] la casa del tío Gaspar i la tia Lola, “l'anguila”, [...]» (Sánchez Tévar 2017: 150).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **anguilero, -a** [aŋgiléro] / [aŋgiléra]

1. *L'Anguilero/ L'Anguilera* (Alaquàs). 2. *Anguilera/ Enguilero* (Alfatar). 3. *L'Anguiler(o)/ Anguilera* (Catarroja). 4. *L'Anguilero* (Paiporta).

1. (Alaq) «Anguilero/al» (sic) (Planells Segura 1993: 166); «Anguilera-o, l'» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 98, 137). 2. (Alf) «Anguilera» (Puchades Pastor 1991: 211); «Enguilero» (Puchades Pastor 1991: 215). 3. (Cat) «Anguilero» (Sargues Raga 2017); «Anguilera» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Pasqualet *l'Anguiler*» (Monforte Casañ 2015: 290); «Fernando *l'Anguiler*» (Monforte Casañ 2015: 290); «*la Peña Chiquitín*, fundada y presidida por Salvador Raga Hervás en la década de los cuarenta y cuyos componentes fueron: Miguel Martínez “*El Anguilero*”, [...]» (Máñez Solsona 2015: 352). 4. (Pai) «Emilio Montesa Raga (El Anguilero)» (Mirabet Pastor 2004: 62).

d.3) Forma composta: (adjectiu + prep. + **anguila**)

1. *El Xato d'Anguila* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Xato d'Anguila, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 146).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí ANGUILLA, amb el mateix significat.

Apagaluces [apayałúses] (Ald)

a) Definició: és la tercera persona del singular del present d'indicatiu del verb *apagar*, *agaga*, i la forma plural del substantiu castellà *luz* (llum), *luces*.

b) Motiu: se li va atribuir a una persona que s'encarregava d'apagar els llums i els ciris d'una església a Aldaia (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 78).

d) Documentació:

d.1) Forma composta: (verb + substantiu)

1. *L'Apagaluces* (Aldaia).

1. (Ald) «Apagaluces, l'» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 128).

Apostita [apostíta] (Sed)

a) Definició: segurament és l'adverbi *aposta* o *a posta*, “adrede”, (*a posta*, “deliberadament, expressament”, cf. DNV) amb el sufix diminutiu castellà *-ita*.

b) Motiu: pel que observa Ruiz Monrabal (2008: 78), sembla que l'origen deu tenir algun tipus de relació amb un delocutiu emprat habitualment per la persona motejada, que s'anomenava Josefa Baixauli, a la qual, segons aquest mateix investigador, li van atribuir aquest malnom per un defecte de parla provocat per un atac cerebral.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**aposta** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **apostita** [apostíta]

1. *Apostita* (Sedaví).

1. (Sed) «Apostita» (Ruiz Monrabal 2008: 78).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, de l'italià *a posta* o *apposta*.

Arolas [arólas] (Sil)

a) Definició: és un cognom esdevingut malnom, que podria ser d'etimologia catalana o basca.

b) Motiu: segons Antich Brocal (2016: 78), li'l van atribuir a un alcalde siller del primer terç del segle XX, anomenat José Giner Carbonell (a) *Terero*, en honor d'un heroi de la guerra de Cuba.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Arolas/ El Tio Arolas* (Silla).

1. (Sil) «- Cognoms: [...] *Arolas*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «Estem al 1934, i s'enrecorda molt bé de quan estava l'alcalde Josep Giner Carbonell *el tio Arolas* [...]» (Antich Brocal 2008: 46).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 224), *arolas* podria ser una variant formal d'*eroles*, que al seu torn procediria d'*areola*, “petita era de batre cereals”. Si tenim en compte la proposta etimològica de Michelena (1997: 56, 138), *Arolas* seria una variant formal del cognom basc “arrola” o “arriola”, que tindria el significat de *barranc*: *arro*, “barranc” (Michelena 1997: 56) + *ola*, “sufix derivatiu local” (Michelena 1997: 138).

Artola [artóla] (Cat, Pics)

a) Definició: és un cognom basc d'origen toponímic.

b) Motiu: els al·ludits en són portadors o hi tenen vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Artola/ Els Artoles* (Catarroja). 2. *Artola* (Picassent).

1. (Cat) «també en el mateix carrer hi havia els Artoles i els Xavons.» (Valls Bonet 2018: 46); «[...] i situat entre casa Villar i el bar de la Barila trobaves els Artola fent làpides.» (Valls Bonet 2018: 48). 2. (Pics) «Artola» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 39).

e) Etimologia: Segons Michelena (1997: 57, 137), és un compost format pels ètims *ardi*, “ovella” i *ol(h)a*, “cabana”, que dona com a resultat *arthola*, “cabana de pastors en la muntanya”.

Assanya [asáɲa] (Alf, Alc, Beni, Picn)

a) Definició: és el primer cognom del polític i escriptor castellà Manuel Azaña y Díaz (1880-1940), que va ser president del govern espanyol de la Segona República (1931-1933 i 1936) i, més tard, segon i darrer president de la II República Espanyola (1936-1939). És un cognom d'origen toponímic. En concret, correspon a l'antic topònim del municipi castellà de Numancia de la Sagra (Toledo), que va ser modificat l'any 1936 en ser ocupat per les tropes franquistes amb la intenció d'esborrar-ne qualsevol associació amb l'aleshores president de la Segona República (cf. Celdrán Gomáriz 2009: 549).

b) Motiu: només tenim confirmada la motivació a Alcàsser, la qual es fonamenta en la idea que la persona motejada era seguidora del referit polític i president de la Segona República espanyola (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 107), però creiem que als altres pobles de la comarca on s'hi troba deu tenir un origen semblant. De fet, Moreu-Rey (1981: 154) també n'aporta una ocurrència en un poble del Maestrat: «l'Assanya (Càlig; molt admirador de l'Azaña)».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Assanya* (Alcàsser). 2. *Assanya* (Alfafar). 3. *Assanya* (Beniparrell). 4. *Assanya* (Picanya).
1. (Alc) «Azaña» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 107, 120). 2. (Alf) «José Rodrigo Alabau (Azaña)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 7, Alfafar (1940-1963), f. 99); «El chofer José Rodrigo Alabau (a) *Azaña*» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 7, Alfafar (1940-1963), f. 46). 3. (Beni) «*Azaña*... Ricardo (germà de Franco i de Negrín)» (CMB 2018: 2). 4. (Picn) «Assanya» (Moreno Pellicer 2018).

e) Etimologia: segons Celdrán Gomáriz (2009: 549), de l'àrab *saniya*, “molí fariner”.

3.2.2. Lletra B (DMHS)

Badall [baðáʎ] (Ald)

a) Definició: segons el DNV, és una «inspiració bucal, profunda, llarga i involuntària, amb separació de les mandíbules i seguida d'una expiració també profunda i prolongada, sovint sorollosa, produïda generalment per la fam, la son o l'avorriment».

b) Motiu: Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 119) proposen que tal vegada se li va atribuir a una persona d'Aldaia «per tindre molt bona gana sempre». És a dir, que possiblement la persona motejada efectuava aquest gest d'inspiració bucal perquè sovint tenia fam.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Badall* (Aldaia).

1. (Ald) «Badall, el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 119, 128).

e) Etimologia: segons el DCVB, és un derivat postverbal de *badallar*, que al seu torn prové del llatí del llatí BATAČŪLĀRE, “obrir la boca [...]”.

Baiarri, -s [bajári] / [bajáris] (Cat, Pai)

a) Definició: podria ser un cognom d'origen toponímic. Existeixen topònims com *Baiarri* (indret) o *els Massos de Baiarri* (edificis) que pertanyen al municipi de Conca de Dalt (Pallars Jussà) (NOTMC 2009: 292).

b) Motiu: a Paiporta la persona al·ludida n'era portadora: «(Isidro Bayarri)» (Monforte Casañ 2015: 351). A Catarroja podria haver estat emprat amb sentit metafòric per a referir de forma despectiva a una persona considerada inepta o inútil, a partir d'un significat específic que aquest mot té a la comarca. Segons l'autor catarrogí del bloc *Un ciutadà qualsevol* (2010, abril, 1), i que nosaltres podem corroborar perquè també ho hem sentit dir a Alcàsser, *Baiarri* «significa, literalment, animal mort que es troba en la carretera en

avançat estat de descomposició, normalment un gos, és a dir un rebuig que ningú vol i que no val per res». També s'empraria amb el sentit de persona «tramposa, cara dura, deshonrat, mal faener, almenys en un context col·loquial o familiar [...]». Aquests significats no han estat enregistrats ni al DNV ni al DCVB.

c) Comentari: com a cognom, ja es documenta al País Valencià des de principis del segle XIV. Guinot Rodríguez (1999: I, 326) n'enregistra persones portadores a Morella (1306-1345) i a València (1354-1373).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Baiarri* (Catarroja). 2. *Baiarri* (Paiporta).

1. (Cat) «Bayarri» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Pai) «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes. [...] Bayarri» (Marí Yago 2004: 180); «Bayarris» (Marí Yago 2004: 179).

e) Etimologia: si ens atenem a una hipotètica etimologia basca, podria ser un compost dels ètims, *ibai*, “riu” (Michelena 1997: 101), i (*h*)*arri*, “pedra, penya” (Michelena 1997: 56), que tot plegat podria traduir-se per “penya del riu”.

Bailon, -a [bajlón] / [bajlóna] (Alc, Alf, Lloc, Tor)

a) Definició: en castellà, segons el DLE de la RAE, significa «muy aficionado a bailar».

b) Motiu: referit a persones que destacaven en el ball o, com en el cas d'Alcàsser, els agradava molt ballar (Simó Rosaleny & Hernández Flor: 2012: 101).

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 150) també esmenta una persona motejada *la Baila* a Tortosa, curiosament també en castellà, tal vegada perquè en referir-se a persones que practicaven balls més moderns com la rumba, la salsa o el tango la gent ho associaria a la llengua castellana, la qual exerciria de llengua mitjancera d'aquests manlleus relacionats amb el ball. Cal notar que també existeix el cognom *Labaila* o *Labayla*, que també podria ser l'origen del malnom tortosí.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Bailon* (Alcàsser). 2. *Bailona/ Bailons* (Alfafar). 3. *Bailon/ Els Bailons* (Llocnou de la Corona). 4. *Bailon* (Torrent).

1. (Alc) «Bailon» (Simó Rosaleny & Hernández Flor: 2012: 101). 2. (Alf) «Bailona» (Puchades Pastor 1991: 214); «Bailons» (Pastor 2016: s/n). 3. (Lloc) «Vicente Ruiz Barberá, “Bailón” de Lloc Nou de la Corona» (Ruiz Monrabal 2008: 209); «Salvadora Ruiz Alapont, de la família “els Bailons” de Poble-Nou.» (Ruiz Monrabal 2008: 268). 4. (Tor) «Bailón» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Bailón» (Herrerros Moreno 2000: 32).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, derivat del verb castellà *bailar*, que potser prové del llatí tardà *BALLĀRE*, «y este quizá del gr. *πάλλειν pállein* 'agitar', 'bailar'».

f) Toponímia: 1. (Tor) hidrografia: «Font del Clot de Bailón o Rosafina» (Vicent 2002: 20); «Las fuentes que permanecen a principios del siglo XX, [...] son: [...], la de Baylón, [...]» (Fresquet Gozalvo 2014: 1206); «[...] pozas o clots como el de Bailón o el de Rosafina [...]» (Fresquet Gozalvo 2014: 1206); partides i paratges: «el Clot de Bailon» (CTV 2009: I, 318); vies de comunicació: «Camí de Bailon: ix del de Xarcos Secs cap al Clot de Bailon.» (Fresquet Gozalvo 2016: 47); poblament: «4 Caseta de Bailón o de J. De la Perota [...] Xarcos - Secs» (Fresquet Gozalvo 2011: 58, 60).

Baina [bájna] (Cat)

a) Definició: segons l'accepció núm. 10 del DNV, és una «persona poc seriosa o irresponsable». El DCVB, recull a Mallorca i Menorca la idea de «persona de mala conducta moral, de mals sentiments (Mall., Men.)», la qual nosaltres pensem que s'adiu més amb la que s'empra als pobles de l'Horta de València.

b) Motiu: tal vegada en referència al caràcter malvolent de la persona motejada.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Baina* (Catarroja).

1. (Cat) «Baina» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí VAGĪNA, “vagina”.

f) Toponímia: **1.** (Cat) hidrografia: «Motor de Sarier o de Baina» (Guillem Chilet 2009: 125); «El motor de Sarier és igualment conegut pel nom de Baina, ja que, en el passat, el motorista pertanyia a la família dels Baina. Hui aquesta família regenta un bar restaurant situat al mateix Port de Catarroja.» (Guillem Chilet 2009: 125); poblament: «A finals del segle passat i principis d'este, les botigues i tavernes del port eren [...], Miquel Gisbert (casa “Baina”), [...]» (Raga Ramón 1998: 23); «Las tabernas como [...], Casa Baina» (Arazo 2009).

Bajoca [batʃóka] (Alc, Picn, Tor)

a) Definició: segons el DNV, pot ser una baina d'un llegum o un fesol tendre que es consumeix amb aquesta tavella. També pot ser una persona innocent, fava. Martí Mestre (2006: 65) observa que és una «metàfora degradant [...] motivada, [...], per la consideració de baixa estima o de poca substància de l'hortalissa, i per la seua manca total d'intel·lecte, unida a la seua procedència rústica».

b) Motiu: pel que fa a Alcàsser, un avantpassat de l'al·ludit era una persona aplanada, beneita (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92). Quant a Torrent, segons Herreros Moreno (2000: 32), s'emprava per a referir metafòricament a persones curtes d'enteniment o poc espavilades.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Bajoca* (Alcàsser). **2.** *Bajoca* (Picanya).

1. (Alc) «Bajoca» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92). **2.** (Picn) «Bajoca» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 113).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **bajoqueta** [batʃokéta]

1. *Bajoqueta* (Torrent).

1. (Tor) «Bachoqueta» (Beguir Esteve 2003a: V, 220); «Bajoqueta» (Herreros Moreno 2000: 32).

d.3) Forma masculinitzada (+ -o): **bajoco** [baʝóko]

1. *Bajoco* (Torrent).

1. (Tor) «47. *Manuel Castelló Vázquez Bachoco.*» (Martínez Oria 2005c: 18).

e) Etimologia: segons el DCVB, «probablement derivat de *Bajae*, nom d'una ciutat d'Itàlia».

Balandran [balandrán] (Sil)

a) Definició: Martí Mestre (2006: 66, 273) indica que els mots *Balandran* o *Galandran* signifiquen gamarús o poca-solta.

b) Motiu: en desconeixem el motiu, però podria haver estat emprat amb el significat descrit a la definició. Casanova Herrero (1986: 364) recull aquest malnom a Agullent (la Vall d'Albaida) amb el sentit de persona molt roïna.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Balandran* (Silla).

1. (Sil) «Casimiro Iborra Ferrando, conegut al poble com *Balandran*» (Antich Brocal 2009: 32); Testimoni de Consuelo Benaches Peris (a) *La Torubia*, de 96 anys: «la tia Correua, mare de Balandrán, que es va quedar coixa de per vida» (Antich Brocal 2016: 183).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, de l'occità *balandran*, derivat de *balandrà*, 'balancejar'.

Balcanera [balkanéra] (Xir)

a) Definició: una *balca* és un sinònim del mot *boga*, que al seu torn és, segons el DNV, una «planta herbàcia perenne (*Typha* sp), de fulles molt llargues, coriàcies, erectes, amb les quals es fan seients de cadira, estores, cistelles i altres objectes». El malnom *Valcanera* també podria ser una deformació del cognom *Vallcanera*, com a Carlet (Hervàs 1986: 377).

b) Motiu: com a derivat de *balca*, Sorribes Santa Maria (1989: 366) observa que se la va atribuir a una persona que es dedicava a encordar cadires amb aquest material vegetal. També és possible que a Xirivella haja ocorregut el mateix cas que a Carlet (Hervàs 1986: 377), en existir persones d'aquest poble que són portadores del cognom *Vallcanera*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Balcanera* (Xirivella).

1. (Xir) «- *Balcanera*, “cordar” una silla de “balca”» (Sorribes Santa Maria 1989: 366).

e) Etimologia: el DCVB, seguint J. Hubschmid (ELH, i, 145), indica que el mot *balca* procedeix del cèltic BALCA, ‘fort, cosa dura’. En cas que el malnom tinguera el seu origen en un cognom, aquest vindria del topònim *Vallcanera*, entitat població del municipi de Sils (la Selva). Coromines (OnCat: VII, 404) assenyala que aquest topònim és un «derivat del ll. CANNA, per a una vall on abunden els canyars».

Baldera [baldéra] (Xir)

a) Definició: segons el DNV, una balda és una «barreta plana i llarga, de fusta, de ferro o altres materials que, girant sobre un eix, encaixa en una altra peça travadora clavada en el marc d'una porta o d'una finestra, i que servix per a assegurar-les després de tancades». Segons aquest mateix diccionari, *balder*, *-a* podria significar «que no s'ajusta (una cosa) exactament a aquella que la conté, que la circumda o que l'abraça», o «sobrer, sense profit».

b) Motiu: *Baldera* podria haver estat aplicat a una persona que, o bé fabrica aquesta peça, o bé, si tenim en compte la segona accepció del DNV de cosa «sobrera, sense profit», que ha estat considerada metafòricament com inepta, inútil (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Baldera* (Xirivella).

1. (Xir) «- *Baldera*, sobrada, inútil, sin provecho, o el que hace piezas de hierro que sirven para trabar un cerrojo, una puerta o una ventana, es decir, pestillos.» (Sorribes Santa Maria 1989: 365).

e) Etimologia: segons el DCVB, de l'aràb *ḍabba*, «peça llarguera de ferro o d'altra matèria resistent».

Ballador, -a [baʎaóɾ] / [baʎaóra] (Alaq, Alc, Alf, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un adjectiu referit a persones aficionades a ballar.

b) Motiu: referit a persones que destacaven en el ball o, com en el cas d'Alcàsser, són hàbils en el joc infantil de fer voltar una peça de fusta anomenada trompa o baldufa, ja que la fan rodar més temps que els altres (Simó Rosaleny & Hernández Flor: 2012: 101). Tal i com explica el DCVB, «el moviment de rotació de la baldufa es diu ballar». Moreu-Rey (1981: 150) no recull cap malnom amb la forma *ballador/a*, però sí que esmenta la variant formal *En ballarí* o *Na Ballarina*, existent a Mallorca.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**ballar** + -ATÖRE): **ballador, -a** [baʎaóɾ] / [baʎaóra]

1. *El Ballador/ Balladora* (Alaquàs). 2. *Ballador/ Balladora* (Alcàsser). 3. *Balladora* (Alfatar). 4. *La Balladora* (Torrent).

1. (Alaq) «Ballador/a» (Planells Segura 1991: 128); «Ballador, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 137). 2. (Alc) «Ballaor-a» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 101). 3. (Alf) «Ballaora» (Puchades Pastor 1991: 211). 4. (Tor) «Ballaora, la» (Herreros Moreno 2000: 33).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí BALLARE, amb el mateix significat.

Ballesta [baʎésta] (Mas, Sil)

a) Definició: pensem que el sentit del malnom *Ballesta* a Silla encaixaria amb la definició núm. 7 del DNV: «Dispositiu de ferro que utilitzen els vehicles de tracció elèctrica, com ara els tramvies, per a prendre del cable conductor el corrent elèctric que fa funcionar el motor».

b) Motiu: segons el testimoni d'Alba Puig (2018), el malnom *Ballesta* se li va aplicar a una persona a Silla perquè era la més alta del poble (principis s. XX), segurament per comparació amb la llargària de l'instrument de ferro abans descrit. Aquest mateix informant afegeix que la gent li deia: «Xe, pareixes una ballesta!». Pel que fa al *Ballester* de Massanassa, és un cas de cognom funcionant com a malnom.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Ballesta* (Silla).

1. (Sil) «Valor negatiu: [...], *Ballesta*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «Micalet *Ballesta*» (Antich Brocal 2008: 33); «[...] nascut l'any 1916, era Emilio Valero *Ballesta*» (Antich Brocal 2009: 28); «Emilio Valero (a) *Ballesta*» (Antich Brocal 2016: 240).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **ballester** [baʎestér]

1. *Ballester* (Massanassa).

1. (Mas) «Temps de [...] Ballester, [...]» (Pepe 1980: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí BALLĪSTA, 'enginy per tirar sagetes i pedres en virtut de l'impuls d'una corda en tensió'.

Bandera [bandéra] (Alb, Alc, Alf, Cat, Pics, Qua, Sed, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «tros de tela, generalment rectangular, fixat per un costat a un pal o asta, que servix de símbol o d'insígnia d'una nació, d'una ciutat, d'un partit, d'una associació, o de signe per a identificar situacions jurídiques, militars, tècniques».

b) Motiu: les persones motejades *Bandera*, per metonímia, o *Abanderado* eren les portadores de les banderes de les distintes associacions o col·lectius dels pobles, que, en la majoria dels casos, com a Alcàsser o a Sedaví, són les bandes de música locals. A Picassent, la persona coneguda com a *Bandera* era la que s'encarregava de portar-ne una durant la guerra de Cuba (s. XIX) (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 126). Moreu-Rey (1981: 131) menciona el cas del *Banderao* de Balaguer (la Noguera), el qual s'ocupava de les banderes els dies de festa.

c) Comentari: Chacón Moreno (2001: 38) observa que l'honor de ser designat abanderat d'una banda de música corresponia a algun soci significatiu. En les cercaviles aquesta persona encapçalava la formació de la banda i, als concerts, aquesta mateixa persona la subjectava respectuosament en posició ferma, tot i mostrant-la de forma ben visible. En el cas que aquesta persona no poguera assistir a un acte per a portar-la, seria substituïda per un músic de la banda, ja que es considerava imprescindible trobar-la present a qualsevol acte oficial de la formació musical.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Bandera/ El Tio Bandera* (Catarroja). 2. *Bandera* (Picassent). 3. *Bandera* (Quart de Poblet). 4. *Bandera* (Silla). 5. *Bandera* (Torrent).

1. (Cat) «Bandera» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Pepica, casada amb el tio Bandera.» (Valls Bonet 2018: 60). 2. (Pics) «Bandera» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 126); «18 Ll[à]cer Albert Juan [...] (Bandera)» (Romaguera Belenguer 2017: II, 48). 3. (Qua) «Bandera, Gori / el tio Jordi» (Sancho & Sancho 1998: 160). 4. (Sil) «[...] objectes: *Bandera*» (Zaragozà Pérez 1991: 255). 5. (Tor) «115. Miguel Penella Castellote *Bandera*.» (Martínez Oria 2005c: 18); «119. Pascual Bermel Miquel *Bandera*.» (Martínez Oria 2005c: 18).

d.2) Derivat (+ -ĀTU): **abanderado** [abanderáo]

1. *Falleva l'Abanderado* (Albal). 2. *L'Abanderado* (Alcàsser). 3. *Abanderado* (Alfafar). 4. *Abanderado* (Sedaví).

1. (Alb) «*Pascual de Falleva, el Abanderado*» (Verdeguer Escribà 1987: 213). 2. (Alc) «Abanderao, l'» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 101); «Daniel Sanruperto (†) (Abanderado)» (Ajuntament d'Alcàsser 2001: 54); «Daniel Sanruperto, “Abanderao”» (Hernández Olivares 2013: 108). 3. (Alf) «*Abanderao*» (Puchades Pastor 1991: 216). 4. (Sed) «“Els Clemente” [...] El apodo coincide con el apellido pero también podríamos apodarlos “abanderado”, por el amor, el estilo y la enorme afición que a la bandera y a su banda de música tiene Clemente López Molina, abanderado de la misma» (Ruiz Monrabal 2008: 95).

d.3) Derivat (+ -ĒLLU/ -ĒLLA): **banderilla** [banderílla]

1. *Banderilla* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Banderilla» (Sancho & Sancho 1998: 160).

d.4) Derivat (+ -ĚLLU/ -ĚLLA + -ARĪU/ -ARĪA): **banderillera** [banderil'léra]

1. *Banderillera* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «SEGARRA ASENSIO, Ramón. [...] Fill de [...] i Rosario Asensio Sanmartín (“la banderillera”))» (Gas 2013).

e) Etimologia: segons el DCVB, *bandera* deriva del gòtic BANDWA, ‘senyal’, ‘bandera’.

Banyó [baɲó] (Bene, Pics)

a) Definició: és una variant formal del cognom d'origen aragonés *Bañón*, amb adaptació a la fonètica catalana de la part final del mot: *Bañón* (> *Banyó*) (Casanova 2012: 66), que al seu torn correspondria al topònim d'un municipi terolenc de la comarca del Jiloca.

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Banyó* (Benetússer). 2. *El Tio Banyó* (Picassent).

1. (Bene) «Paco *el Bañó* (Francisco Bañó Francés))» (Monforte Casañ 2015: 240). 2. (Pics) «Miquel Artola amb el Tio Banyó, [...]» (Betí 2003: 57).

e) Etimologia: segons Coromines (OnCat: II, 336), procedeix d'una forma plural *banna'ûn* o *bannai'ûn*, ‘constructors’, a partir del mot àrab *bannā*, que ha donat en castellà antic *albañí* (avui *albañil*). Per contra, la GEA indica que ve del llatí vulgar *baneum* ‘bany’, més el sufix *-one*.

Barato, -a, -os [baráto] / [baráta] / [barátos] (Alc, Cat, Mas, Pics)

a) Definició: segons el DNV, *barat* és un adjectiu que significa «de baix preu».

b) Motiu: a Picassent el malnom s'ha aplicat a una persona que «es dedicava a la venda ambulat, i presumia que els seus productes eren barats» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 33). A Alcàsser, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 109), prové de «l'expressió “mira este barato!”, equivalent a persona coqueta, vanitosa, presumida. [...] Antigament a Alcàsser *barato* s'aplicava a persones vanitoses i ben vestides». Aquesta accepció no la recullen ni el DNV ni el DCVB ni el DIEC, tot i que aquest sentit també és compartit amb Picassent ja que, segons el cronista d'aquest poble, Amadeo Lerma Serra (1975: 89), “barato” s'emprava amb el sentit d'aquell «que presume de elegante o cualquier otra cosa. (“Este, es molt barato”))». A Massanassa el mot no referia a cap família específica ni a cap individu en concret, sinó que era l'apel·latiu amb què es coneixien els primers residents d'una part del poble on els solars eren més barats: «unos vecinos de la calle “dels baratos” antes Alférez Provisional hoy Ausías March» (R. M. 2013: 104). Els comentaris que Vicent *el Segur* va fer a uns envasadors que treballaven per a ell a principis del segle XX ens ajuden a entendre l'origen del nom d'aquest carrer massanasser: a la pregunta de «¿Vicent, a aquest carrer quin nom li posarem?», Vicent *el Segur* contestà: «¿Este carrer? El carrer dels Baratos». En definitiva, aquesta persona el batejà així perquè el pam de terreny els havia costat als nous propietaris «[a] dos pams un quinzet» (cf. Pons Puchades 1998: 35).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Barata* (Alcàsser). 2. *Barata* (Catarroja). 3. *Els Baratos* (Massanassa). 4. *El Barato* (Picassent).

1. (Alc) «Barata, La» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 109). 2. (Cat) «Barata» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Mas) «[...] carrer Alférez Provisional, conegut com a “carrer dels baratos” (avui Ausiàs March)» (Sánchez Tévar 2017: 150). 4. (Pics) «Barato, El» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 33).

e) Etimologia: segons el DCVB, «la forma [del mot] que predomina és *barato*, presa del castellà. Coromines (2008: 64-65) indica que és d'origen incert, tal vegada procedeix d'un mot preromà emparentat amb el cèltic *MATROS, 'engany, traició', irlandès mitjà *brath*, bretó *brat*, d'on podria haver sorgit el sentit d'embabucar amb un negoci o bescanvi', 'traficar', encara que aquest mateix lexicògraf adverteix que hi ha dificultats fonètiques que en dificultarien la proposta.

f) Toponímia: **1.** (Mas) poblament: «[...] carrer Alférez Provisional, conegut com a “carrer dels baratos” (avui Ausiàs March» (Sánchez Tévar 2017: 150).

Barca [bárka] (Alc, Alc, Alf, Cat, Man, Mas, Sed, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DCVB, és un «vaixell de fusta apte per servir de vehicle damunt l'aigua, mogut a rem o a veles».

b) Motiu: pel que fa a Torrent, Climent Sanfèlix (1996: 89) documenta dos ocurrencies del cognom *Barca* entre 1901 i 1950. Per tant, el malnom *Barcos*, que ha donat un topònim menor, en podria ser una pluralització amb el sentit de referir als membres de la família portadora. Quant als derivats amb el sufix -er, *Barquer*, són persones que posseïen o governaven una barca. Pel que respecta a Manises, *el Tio Sento el Barquero*, com que no existia antigament cap pont per a creuar el Túria entre Manises i Paterna, era l'encarregat de transportar les persones que volien passar d'una banda a l'altra del riu amb la seua barca: «[...] no existiendo aún el puente [del riu Túria] tenían que pasar el río en la barca, que allí, junto al vado, manejaba el “tio Sento el Barquero” [...]» (Moreno Royo 1983: 264). Quant a Alcàsser, *el Barquero* era un home que procedia de Moixent i que tenia una paradeta de barquetes de fira infantil (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 63). *El Barquillero* d'aquest mateix poble es dedicava a vendre neules (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 63).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (plural):

1. *Barcos* (Torrent).

2. (Tor) «D'altres [s'anomenen atenent] a edificis o construccions del terme (Mas del Jutge, dels Gils, de Barcos...), [...]» (Fresquet Gozalvo 2016: 48).

d.2) Forma entrada/ lema (**barca** + adjectiu):

1. *Barca-roja* (Alaq).

1. (Alaq) «Barcarroja» (Planells Segura 1991: 128).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **barquero**, -a [barkéro] / [barkéra]

1. *El Barquero* (Alcàsser). 2. *Barquero* (Catarroja). 3. *El Tio Sento el Barquero* (Manises). 4. *Barquero* (Massanassa). 5. *La Barquera* (Silla).

1. (Alc) «Barquero, el» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 63). 2. (Cat) «Barquero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Man) «Abans de la Guerra Civil (1936/39) venia de Paterna, travessant el riu en la barqueta del tio Sento, el barquero, la tia Pepa, la pastissera, [...]» (Català Gimeno 1992: 153). 4. (Mas) «Barquero» (Moncholí 1983: s/n). 5. (Sil) «Actuals: [...], *Barquera*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «*Barquera*» (Zaragozà Primo 1998: 36); «Dolors Albert Iborra, *la Barquera* (anys 40)» (Antich Brocal 2007: 187); «Maria Primo Albert *la Barquera*, aficionada a la poesia» (Antich Brocal 2008: 33).

d.4) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA + -ĪTTU/ -ĪTTA): **barqueret** [barkerét]

1. *Barqueret* (Alfagar).

1. (Alf) «*Barqueret*» (Puchades Pastor 1991: 211).

d.5) Derivat castellà (+ -ARĪU/ -ARĪA + -ĪTTU/ -ĪTTA): **barquerito** [barkerito]

1. *Barquerito* (Sedaví)

1. (Sed) «*Barquerito de Sedaví, Domingo Gisbert y Pascual Jayo, de Torrente, tuvieron en constante hilaridad al público*» (El Clarín 1930: 2).

d.6) Derivat (+ -ĒLLU/ -ĒLLA + -ARĪU/ -ARĪA): **barquillero** [barkílero]

1. *Barquillero/ Barquillera/ Tio Barquillero* (Alcàsser).

1. (Alc) «La personas de la “tercera edad” aún recuerdan que en esta hijuela de Alcácer [el barri de Poble Nou] vivieron el tío Barquillero, [...]» (Chanzà Iborra 1983: 41); «Barquillero-a» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 63).

d.7) Derivat (**barca** + -ARĪU/ -ARĪA + prep. + substantiu)

1. *El Barquero de Carabines* (Massanassa).

1. (Mas) «Ramón el barquero de Carabines» (Raga 1981: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí BARCA, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Tor) partides i paratges: «la canyada dels Barcos» (CTV 2009: II, 318).

Barcella, -es [barséla] / [barséles] (Alb, Alc)

a) Definició: la segona accepció del DNV diu que és un «recipient que té la capacitat d'esta mesura de gra».

b) Motiu: en desconeixem els motiu, però podria tenir relació amb el fet que els al·ludits emprarien algun tipus de material objecte de venda que mesurarien fent servir aquest tipus d'estri, de la mateixa manera que a Alaquàs se li va atribuir a una persona el malnom d'un altre instrument de mesura com el cafís perquè «venia algeps pels carrers i quan anava a comprar el material sempre demanava un cafís» (Tarín i López 2008: 352).

c) Comentari: a Alcàsser es documenta un veí del carrer Santa Anna de 1895 motejat com a *Barcelles* (Hernández Flor 2016: 91). És un malnom no vigent en l'actualitat.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Barcella* (Albal). 2. *Barcelles* (Alcàsser).

1. (Alb) «El jefe del comité era el tío Barsella [...]» (Verdeguer Escribà 1987: 66); «el “tío Barsella”» (Verdeguer Escribà 1987: 168); «Barcella» (Verdeguer Escribà 1991: 154). 2. (Alc) «41 Marí [,] José [,] *Barcelles*» (Hernández Flor 2016: 91).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí vulgar «*PARCĒLLA (contracció de *particella*), nom de mesura agrària, que sofrí el canvi de *p-* en *b-* en el llenguatge mossaràbic».

Barceta [barséta] (Tor)

a) Definició: segons el DNV, una *barsa* és un sinònim de *barxa*, que és una «espècie de cabàs d'espart amb tapadora que els treballadors del camp utilitzen per a portar el menjar i les ferramentes». Una *barceta* és, segons aquest mateix diccionari, un cabàs menut.

b) Motiu: tal vegada, la persona motejada tindria el costum de portar habitualment aquest tipus de cabàs.

d) Documentació:

d.1) Derivat (**barsa** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **barceta** [barséta]

1. *Barceta* (Torrent).

1. (Tor) «Barseta» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Barseta» (Herreros Moreno 2000: 34).

e) Etimologia: segons el DCVB, és un diminutiu de *barsa* o *barxa*, que al seu torn és d'etimologia desconeguda.

Bardissa [barðisa] (Pics)

a) Definició: segons el DNV, és una tanca feta d'albarzers, d'arços o altres arbustos.

b) Motiu: tot i que els investigadors picassentins Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 97) assenyalen que se li va atribuir a una persona perquè tenia el geni fort, nosaltres creiem que podria ser una recialla lingüística conservada a partir d'un cognom, no existent a Picassent actualment, però que es documenta en aquesta localitat en el segle XVII, concretament en la Carta de Poblament d'aquest municipi de l'any 1611: «Onufrius Bardisa» (Febrer Romaguera 1985: 26). Uns anys després, en un llibre de comptes de Picassent, amb informació datada entre 1625-1635, apareixen dos persones més cognominades *Bardissa*, segurament descendents de l'anterior: «Nofre Bardixa» (AHN, Osuna, leg. 766 doc. 2, f. 8); «Antonio Bardixa» (AHN, Osuna, leg. 766 doc. 2, f. 33).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Bardissa/ La Bardissa* (Picassent).

1. (Pics) «“Bardissa” (Salvador Tronchoni Tronchoni) que se dedicava a fer versos y cóples» (Lerma Serra 1975: 148); «Bardissa, Ø/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 97).

e) Etimologia: segons el DCVB, és una forma derivada de *barda*, «d'etimologia incerta, probablement pre-romana».

f) Toponímia: 1. (Pics) activitats industrials: «c) Molins d'algeps en Picassent. [...]; n'hi havia un altre molinet del qual era l'amo Salvador Tronchoni “Bardissa”» (Romaguera Belenguer 1988: 17).

Baril, -a [baríl] / [baríla] (Cat, Tor)

a) Definició: almenys a Catarroja, és una variant formal de *Barili*, que era el nom d'un ball (Falla L'Albufera 1995: s/n).

b) Motiu: a Catarroja, era malnom del fundador d'un hostel de Catarroja anomenat Vicent Estarelles, el qual pertanyia a un grup que ballava i cantava valencianes. Creiem que era el nom d'un ball que el mateix motejat s'inventaria: «D'entre els balls que interpretava, en destacava u, que pareix ser era Barili, [i] a poc a poc degenera en Baril i d'ahi Barila, nom pel que s'ha donat a conèixer des de sempre esta casa [la Barila]» (Falla L'Albufera 1995: s/n).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Baril/ La Barila* (Cat). 2. *El Blanco Baril* (Torrent).

1. (Cat) «Baril» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Corria l'any 1886, quan s'obrin les portes d'esta casa, fundada per Vicente “El Baril”, i que naix com a un hostel, per a cobrir les necessitats d'aquella epoca.» (Falla L'Albufera 1995: s/n); «Barila» (Segarra 2021); «Juanito “el Baril”» (Raga Ramon 1998: 93); «el bar la Barila, regentat pels avis de Juanito el de la Barila» (Valls Bonet 2018: 48). 2. (Tor) «36 José Carratalá Ortí *El blanco, baril* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 149).

e) Etimologia: Tal vegada, *barili*, si no té un origen onomatopèic, podria tenir alguna relació amb el mot d'origen caló *baril*, que té el sentit de *bonic, elegant*, i que el DLE de la RAE recull per al castellà amb el significat d'*excelente*, i que, al seu torn, Salillas (cit. per Givanel i Mas 1919: 22) fa venir de la paraula sànscrita *varya*.

f) Toponímia: 1. (Cat) poblament: «Casa Barila» (Ajuntament de Catarroja 1999: 208); «Casa La Barila ja no hi és. Juan, Juanito el de la Barila, es va jubilar l'estiu passat i Catarroja va vore com es tancava un dels seus emblemàtics racons, ple de records i passions.» (Verdeguer Talens 2008, desembre 12).

Barrabàs [barabás] (Alb, Mis, Xir)

a) Definició: segons el DCVB, és el «nom propi d'un criminal que Pilat va indultar amb preferència a Jesucrist per exigència del poble jueu». El DNV recull que el mot s'empra col·loquialment per a referir a una persona díscola, roïna.

b) Motiu: és un malnom referit a persones amb caràcter o personalitat negatives, en al·lusió al delinqüent abans referit que acompanyava Jesús en el moment de la crucifixió. Pel que fa al nostre corpus, a Xirivella, segons Sorribes Santa Maria (1989: 365), se li va atribuir a un individu per ser un «chico revoltoso o de malos instintos», la qual cosa coincidiria amb l'opinió de Martí Mestre (2006: 75), el qual assenyala que és un deonomàstic amb el significat de «persona dolenta, malvada».

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 154) recull que a Montuïri, Mallorca, té el sentit de «republicà fanàtic vist per un poble de dretes». El DCVB inclou una expressió que també dona compte del sentit negatiu que posseeix el mot: «Esser pitjor que Barrabàs: esser molt dolent (ho diuen principalment dels nois) (Empordà)».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Barrabàs* (Albal). 2. *Barrabàs* (Mislata). 3. *Barrabàs* (Xirivella).

1. (Alb) «Barrabàs» (Verdeguer Escribà 1991: 154). 2. (Mis) «[F]rancisco Barberá Barrabàs» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1388, Exp. 2, Mislata (1941-1946), f. 277). 3. (Xir) «- *Barrabàs*» (Sorribes Santa Maria 1989: 365); «Paco Ibáñez “Barrabàs”, una vegada que vingué de Caracas, on tenia la seua residència» ([CF] Anònim 1995: 56).

e) Etimologia: Coromines (DECat: I, 667) observa que és un equivalent de “persona díscola”, i que deriva del nom jueu *Bar Abbás*.

Barraca [baráka] (Alaq, Alf, Bene, Beni, Cat, Man, Mas, Mis, Pai, Picn, Pics, Qua, Sed, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és una «construcció típica de l'Horta de València, de planta rectangular, amb les parets laterals de poca alçària i amb la coberta de canyissos formant dos aiguavessos en angle molt agut».

b) Motiu: creiem que els al·ludits amb el nom d'aquesta forma d'habitatge ho són per metonímia, és a dir, són anomenats així en relació amb el nom del tipus d'edificació on habiten. Un exemple d'aquest malnom el trobem a Xirivella, on segons Sorribes Santa Maria (1989: 368), el motejat pot haver estat l'últim poblador o habitant d'una barraca en aquest poble. Així i tot, poden haver-hi d'altres motivacions. *Els Barraques* de Xirivella, amb la forma plural, poden haver-ho estat també perquè eren persones que en construïen o en reparaven, en ser festers el dia de Sant Joan i Sant Pere (Sorribes Santa Maria 1989: 366). Un barraquer és una persona que hi resideix o que hi té relació, com *les Barraqueres* de Torrent, les quals regentaven una taverna o barraca situada davant de l'antiga estació de tren de Torrent (Climent Company 2019). A Catarroja, *Barraquera* té possiblement el sentit de persona procedent del popular barri de *les Barraques* d'aquest poble. Sembla que *el Barracó* de Silla fa referència al quiosc que regentava la propietària (cf. Antich Brocal 2007: 233).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Barraca* (Alaquàs). 2. *El de la Barraca* (Catarroja). 3. *El Tio Barraca* (Llocnou de la Corona). 4. *Barraca* (Manises). 5. *La Barraca* (Massanassa). 6. *Barraca* (Mislata). 7. *Barraques* (Paiporta). 8. *La de Barraca/ El Tio Barraca* (Quart de Poblet). 9. *Barraca/ Els Barraques* (Silla). 10. *Barraca/ Barraques* (Xirivella).

1. (Alaq) «Barraca» (Planells Segura 1991: 128); «Vicent Roselló Forment *Barraca*» (Tarín i López 1997: 99); «Barraca» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 120). 2. (Cat) «Barraca» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Pepet de la Barraca» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «veterans pescadors de Catarroja i Silla com [...], José Ferrer (el tio Pepe de la barraca)» (Martínez 2004: 24); «Tonet de la Barraca» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Tono Barraca» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Han segut presidents de la Comunitat [de

Pescadors de Catarroja] entre atres, [...] En Josep Ferrer (“Pepet de la Barraca”), [...]» (Raga Ramón 1998: 24-25); «Tonet “de la Barraca”» (Raga Ramon 1998: 93). **3.** (Lloc) «El *tio* Barraca, per exemple, anava al Grau a descarregar sacs de guano, de dacsà o de forment» (Valero Tortajada 2005: 94-95). **4.** (Man) «Barraca» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Barraca» (Català Gimeno 1992: 261). **5.** (Mas) «Isabelín Martín “la Barraca”» (Estrela Tena 2014: 95); «Matilde la barraca» (Andújar Ridaura 2007: 83). **6.** (Mis) «Ese trevajador era mi tío barraca ?» (Ortiz Gimeno 2017, gener 21). **7.** (Pai) «Barraques» (Marí Yago 2004: 179). **8.** (Qua) «Barraca, el tío» (Sancho & Sancho 1998: 160). **9.** (Sil) «[...] objectes: [...] *Barraca*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «*Barraca*» (Antich Brocal 2016: 98); «vivía la família Alba-Moratalla, coneguda precisament com *els Barraques*» (Antich Brocal 2007: 118); «[...] del tío Juan Alba *Barraca*, [...]» (Antich Brocal 2008: 41). **10.** (Xir) «- *Barraca*, [...]» (Sorribes Santa Maria 1989: 368); «Miguel Balbastre i Pròsper “Barraques”» (Camps i Paricio; Blasco i Ortí 1992: 7).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **barraqueta, -es** [barakéta] / [barakétes]

1. *Barraqueta* (Alaquàs). **2.** *Barraqueta* (Alfafar). **3.** *Barraquetes el Pulimentador* (Benetússer). **4.** *Barraquetes* (Catarroja). **5.** *Barraqueta* (Quart de Poblet).

1. (Alaq) «Barraqueta» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 120). **2.** (Alfafar) «Rafael Villanova Sospedra (Barraqueta)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 7, Alfafar (1940-1963), f. 98). **3.** (Bene) «Isabel Alcaraz Pérez de Benetússer, que era hija de Manuel Alcaraz, “Barraquetes el Pulimentador” [...]» (Ruiz Monrabal 2008: 206). **4.** (Cat) «Viuda de Vicente Asins Barraquetes» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 77r). **5.** (Qua) «Barraqueta» (Sancho & Sancho 1998: 160).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **barraquero, -a, -es** [barakéro] / [barakéra] / [barakéres]

1. *Barraquero* (Beniparrell). **2.** *Barraquera* (Catarroja). **3.** *Barraquero* (Picassent). **4.** *Barraqueres* (Torrent).

1. (Beni) «Barraquero» (Pons Polit 2016). **2.** (Cat) «Barraquera» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). **3.** (Pics) «Barraquero» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 134). **4.** (Tor) «Barraqueres» (Climent Company 2019).

d.4) Derivat (+ -ONE): **barracó** [barakó]

1. *Barracó* (Sedaví). 2. *La del Barracó* (Silla).

1. (Sed) «“Barraco”» (Ruiz Monrabal 2008: 293). 2. (Sil) «[...] el quiosc de Raquel, *la Roja* (també anomenada *la del barracó*), [...]» (Antich Brocal 2007: 233).

e) Etimologia: Coromines (DECat: I, 667) assenyala que és un «mot d'origen incert, que des del català s'ha estès a totes les llengües europees; [...] podria ser una aportació de l'àrab vulgar valencià, sigui ja provinent d'Àfrica, o més aviat creació valentino-aràbiga potser en relació amb el val. *taravaca* 'espècie de baldaquí que abriga i cobricela un llit o cadafal' (mot d'origen dubtós, semític o itàlic)».

f) Toponímia: 1. (Qua) poblament: «*Tendes* [...] - *La de Barraca* [...]» (Sancho & Sancho 1998: 49).

Barral [barál] (Pai, Qua)

a) Definició: segons el DNV, és un «atifell de formes i materials diversos destinat a contindre líquids».

b) Motiu: a Paiporta, *Barral* podria ser la forma d'un cognom d'origen francès: «*Barau/ Barral* < *Baraud*» (Casanova 2012: 69), variant formal del cognom d'origen germànic *Beraud*, tot i que a França també existeix el cognom *Barral*, recurrent a les províncies franceses de Forez i el Franc Comtat, amb el significat de *barril* (Morlet 1997: 79). A Quart, pel que suposem a partir del que es documenta en relació amb la persona motejada *Barralots*, sembla que era una metonímia del producte de la seua venda. Aquest individu era un venedor ambulat que solia cridar: «barralets i barralots, gots i gotets, *gavinets* per a matar sogres...!» (Sancho & Sancho 1998: 50).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Barral* (Paiporta).

1. (Pai) «[...] y [el cotxe] de D. Juan Barral, el de los Serrano.» (Oliver Chirivella 2011: 115).

d.2) Derivat (+ -ÖTTU/ -ÖTTA): **barralots** [baralóts]

1. *El Tio Barralots* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «El tio Barralots o l'home del bigot» (Sancho & Sancho 1998: 50).

e) Etimologia: Moll (1982: 307) i Casanova (2012: 69) consideren que *Barral* és una variant formal del cognom francès *Barraud* o *Barrau*, que Morlet (1997: 95) creu que és una variant formal del prenom d'origen germànic *Beraud*, del compost germànic *Berwald*, (*ber-*, “os” i *-waldan* > *-ald*, *-old*, “govern”). Com a «recipient per contenir líquids, vi, aigua o oli», Coromines (DECat: I, 671) assenyala que és un mot comú amb l'occità i emparentat amb *barril*, tot i afegint que és possible que vinga d'un «*BARRALE damunt l'arrel BARR-, de la mateixa manera que BARRIL i el gal·lo-rom. *barrique*».

f) Toponímia: 1. (Pai) poblament: «[...] los señoritos del huerto de Barral» (Oliver Chirivella 2011: 77); «Alqueria de Barral» (Alvir Ballester 2009: s/n).

Barranc, -ques [baránk] / [baránkes] (Ald, Picn, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «excavació profunda de vessants abruptes que es fa en la terra, generalment produïda pels corrents d'aigua, especialment en zones que presenten materials fàcils d'erosionar».

b) Motiu: les persones al·ludides amb aquest malnom ho són per residir a prop o pels voltants del llit d'aquesta mena de torrent que es pot trobar a bona part dels pobles de la nostra comarca (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 113; cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 105).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Les Barranques* (Picanya). 2. *Barranc/ El Tio Barranc* (Torrent).

1. (Picn) «Barranques, les» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 113). 2. (Tor) «Como tramoyistas, hemos de señalar a José Baviera (Barranc), [...]» (Beguir Esteve 2003b: V, 247); «34 José Beguer Navarro *El Tio Barranc* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 150).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **barranquet, -a** [baraŋkét] / [baraŋkéta]

1. *Del Barranquet* (Aldaia). 2. *El Barranquet/ La Barranqueta* (Torrent).

1. (Ald) «Barranquet, del» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 128). 2. (Tor) «Barranquet, -a el/ la» (Herreros Moreno 2000: 34); «34. *Juan Comes Silla Barranquet.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «78. *Francisco Beguer Ortí Barranquet.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «95. *Joaquín Comes Alegre Fill de Barranquet.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «113. *José Baviera Garríguez Barranquet.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «214. *Joaquín Comes Silla Barranquet.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «324. *Eugenio Comes Benavent Barranquet fill.*» (Martínez Oria 2005c: 19).

e) Etimologia: segons el DCVB, «d'un pre-romà *BARRANCA,» amb el mateix significat.

Barrendo [baréndo] (Pai)

a) Definició: és una variant formal de l'adjectiu castellà *berrendo*, «dicho de un toro: Con manchas de color distinto del de la capa» (DLE de la RAE).

b) Motiu: una persona anomenada Antonio Benlloch Tarazona el va heretar d'un oncle molt aficionat als bous, sobretot dels bous coneguts com a *berrendos*, els quals es caracteritzen per tenir un pelatge blanc amb taques d'un altre color. Hom coneixia aquest oncle d'Antonio com a José *el Barrendo* (BIM Paiporta 2015: II, 18).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Barrendo* (Paiporta).

1. (Pai) «Barrendo» (Marí Yago 2004: 179); «Barrendo» (Mirabet Pastor 2004: 47); «Antonio Benlloch Baviera (Barrendo)» (Mirabet Pastor 2004: 62).

e) Etimologia: *Berrendo* és un adjectiu que, segons Coromines (2008: 73), significa «que tiene la piel manchada o de dos colores, uno de ellos el blanco». Probablement del cèltic *BARROVĪNDOS (irlandès mitjà *barrfind*, galès *Berrwyn*) «blanco en un extremo, de cabeza blanca».

Barrica [barika] (Man)

a) Definició: segons el DNV, és una «bota de sis cercols de secció transversal circular o ovalada».

b) Motiu: possiblement el malnom *Barrica* a Manises podria fer referència per metonímia a una persona que en fabrica o en ven, encara que també podria ser una metàfora de persona amb excés de pes. Pel que fa al *Barriquero*, De Tomás (2005: 64) conta que era la persona que «confeccionaba barricas (toneles), en su mayoría destinadas a las fábricas de cerámica, ya que por esos años [, és a dir, antigament,] no se usaba el cartón para embalaje».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Barrica* (Manises).

1. (Man) «Barrica» (Català Gimeno 1992: 261).

d.2) Derivat (+ -ARIU/ -ARIA): **barriquero** [barikéro]

1. *El Barriquero* (Manises).

1. (Man) «Barriquero, el» (Català Gimeno 1992: 261); «Entre los músicos recordamos a [...], Manuel Ribes (el barriquero)» (Morató Enguídanos 2008: 38).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 67), del gascó *barrique*, amb el mateix significat, procedent d'una base *BARRICA, l'origen exacte del qual hom desconeix. Tal vegada podria ser gal.

Barrinyo [baríño] (Alb, Cat)

a) Definició: podria ser una variant formal palatalitzada de “barrino”, forma masculinitzada de “barrina”, que segons el DNV és una ferramenta acabada en punta que s'utilitza per a perforar diversos materials, com pedra, marbre i especialment fusta. També podria ser un derivat de *barro*, ‘granet’.

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

c) Comentari: a Catarroja ja es documenten a principis del segle XIX dos persones anomenades «Francisco Ramon Barriño» i «Bautista Ramon Barriño» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 73r). Els seus descendents encara el conserven, ja que persones de Catarroja actualment conegudes per aquest malnom són portadores del cognom *Ramon*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Barrinyo* (Albal). 2. *Barrinyo* (Catarroja).

1. (Alb) «Barriño» (Verdeguer Escribà 1991: 154); «Barrinyo» (Hernández Sanchis 2007: 3). 2. (Cat) «Barriño» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Fins l'any 1970 han segut industrials moliners, [...] Josep Ramón Ferris “Barriño” [...]» (Raga Ramon 1998: 58).

f) Toponímia: 1. (Alb) hidrografia: «El Motor del Barrinyo (que ya no trau aigua) duya el malnom del propietari.» (Hernández Sanchis 1998: 48); «Motors [...] Barrinyo» (Hernández Sanchis 1998: 177).

Barruga [barúya] (Alaq, Alf, Picn)

a) Definició: segons el DNV, és una «excrescència de la pell causada per una hipertròfia de les papil·les de la dermis, d'origen víric».

b) Motiu: segurament, totes les ocurrences atrobades reflecteixen el fet que els motejats tingueren una excrescència de la pell prominent en alguna part del cos com la referida anteriorment, per la qual hom els identificava, com és el cas de Picanya (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 115).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Barruga/ Berruga/ El Tio Berruga* (Alaquàs). 2. *Barruga/ Berruga* (Alfagar). 3. *Berruga* (Picanya).

1. (Alaq) «Barruga, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 137); «Berruga» (Planells Segura 1991: 128); «José Castet Català *el tio Berruga* (1870)» (Tarín i López 2013: 36). 2. (Alf) «Berruga/ Barruga» (Pastor 2016: s/n). 3. (Picn) «Berruga» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 115).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí VERRŪCA, amb el mateix significat.

Bartali [bartáli] (Alf)

a) Definició: era el cognom del ciclista italià Gino Bartali, que va guanyar les voltes de França (1938 i 1948) i Itàlia (1936, 1937 i 1946) (*EnCat*).

b) Motiu: s'empra en to laudatori amb el sentit de persona ràpida, ja que, segons Puchades Pastor (1991: 213 [nota 53]), al motejat solien dir-li: «vas més que Bartali».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Bartali* (Alfagar).

1. (Alf) «*Bartali*» (Puchades Pastor 1991: 213); «Bartali» (Pastor 2016: s/n).

e) Etimologia: segons De Felice (1978: 71-72), és una forma abreviada de *Bartolomèi*, que prové del grec *Bartholomaios*, i que al seu torn procedeix de l'arameu *Barthalmay*, forma composta pels ètims *bar*, “fill de”, i *Thalmay* o *Tholmay*.

Bartual [bartuál] (Tor)

a) Definició: és un cognom que es documenta a Torrent ininterrompudament des del segle XVII fins a l'actualitat (Climent Sanfèlix 1996: 89).

b) Motiu: el motejats n'eren portadors o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Bartual* (Torrent).

1. (Tor) «6. *Eduardo Bartual March Bartual.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «11. *Pascual Bartual Esteve Bartual.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «[...] jugadors de pantalons blancs i faixa. Hi havia [...], Bartual, [...]» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 49).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 98), del nom germànic *Berhtwald*, del qual han sorgit variants formals medievals com *Bertaldo* (986) o *Berallo* (987).

Basculeres [baskuléres] (Alf)

a) Definició: una bàscula és, segons la 3a accepció del DNV, un «instrument que s'utilitza per a determinar pesos, consistent en una plataforma sobre la qual es col·loca l'objecte que es vol pesar».

b) Motiu: segurament les persones al·ludides tenien vincles familiars amb l'encarregat de la bàscula oficial del poble, o bé en residien al costat o pels seus voltants.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**bàscula** + -ARĪU/ -ARĪA): **basculeres** [baskuléres]

1. *Basculeres* (Alfatar).

1. (Alf) «*Basculeres*» (Puchades Pastor 1991: 211).

e) Etimologia: segons el DCVB, «pres del cast. *bàscula* (<fr. *bascule*)», amb el mateix significat.

Basquinya [baskíɲa] (Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «falda de merino negre que portaven les dones en dies de festa».

b) Motiu: segurament perquè la persona motejada portava sovint aquesta peça de roba.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Basquinya* (Torrent).

1. (Tor) «Basquiña» (Beguer Esteve 2003: V, 219); «Basquinya» (Herreros Moreno 2000: 35).

e) Etimologia: segons el DCVB, del castellà *basquiña*, que al seu torn fa referència a l'adjectiu *vasco*, “basc” (cf. DLE de la RAE).

Bassa [bása] (Man)

a) Definició: segons el DNV, és una «excavació o clot, gran o menut, que s'ompli d'aigua, especialment el destinat a arreplegar l'aigua de pluja, que servix d'abeurador, de llavador o per a altres usos».

b) Motiu: segurament ha estat emprat com a metonímia del lloc on habitava la persona al·ludida. Moreu-Rey (1981: 177) considera que aquest tipus de malnom és un corònim relatiu a la geografia humana (vials, edificis, etc.), encara que el cas de l'ocurrència que ens ocupa, *el de la Bassa*, tindria més bé un contingut més apropiat a la geografia física i a l'agricultura (Moreu-Rey 1981: 179).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El de la Bassa* (Manises).

1. (Man) «de la Basa» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Bassa, el de la» (Català Gimeno 1992: 261).

e) Etimologia: segons el DCVB, «d'un mot considerat preindoeuropeu (probablement ibèric) *balsa o *barsa».

Bava, -es [bába] / [bábes] (Alc, Picn, Sed, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és la «saliva abundant que cau de la boca involuntàriament».

b) Motiu: a una persona d'Alcàsser li van posar aquest malnom perquè deien que sempre li queia la bava (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75). A Picanya li van atribuir l'adjectiu de *Bavós* a una persona «perquè deien que “li treia les baves al fill”, és a dir, que el protegia.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 114).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Voro Bava* (Alcàsser). 2. *El Tio Bava/ Els Bava/ Els Baves* (Sedaví). 3. *Bava* (Silla).

1. (Alc) «Bava, Voro» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75). 2. (Sed) «el tio Bava» (Ruiz Monrabal 1985:128-129); «*Els Babes*» (Ruiz Monrabal 1985: 202); «“els Baba”» (Ruiz Monrabal 2008: 293). 3. (Sil) «Defectes físics: [...], *Bava*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

d.2) Derivat (+ -ōSU/ -ōSA): **bavós, -os** [babós] / [babósos]

1. *El Bavós/ Els Bavosos* (Manises). 2. *El Tio Bavós* (Picanya).

1. (Man) «Babós, el» (Català Gimeno 1992: 261). 2. (Picn) «Bavós, el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 114).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí vulgar BABA, amb el mateix significat.

Baviera [babiéra] (Alc, Picn, Sil, Tor)

a) Definició: és el cognom *Baviera*, que ja es troba documentat a Torrent des del període 1601-1650, i més tard, des de 1701 fins al present (Climent Sanfèlix 1996: 90). La regió de Baviera és actualment un estat meridional que pertany a la República Federal d'Alemanya.

b) Motiu: els al·ludits n'eren portadors o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: a Picanya també s'enregistra un veí amb casa anomenat Domingo Baviera en un cens de 1646 (ARV, Cens de 1646, Veïnat de Picanya, Generalitat, núm. 4.826, f. 196r).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Baviera* (Alcàsser). 2. *Baviera* (Picanya). 3. *Baviera* (Silla). 4. *Baviera* (Torrent).

1. (Alc) «Aviñó Romaguera, José *Baviera*» (Simó Rosaleny 2010: 385); «Baviera» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 39). 2. (Picn) «[...] la Casa de Baviera [...]» (Royo Martínez 1993: 49). 3. (Sil) «Noms de països: [...], *Baviera*» (Zaragozà Pérez 1991: 254). 4. (Tor) «El corral de Baviera» (Fresquet Gozalvo 2011: 152).

e) Etimologia: Moll (1982: 165) indica que ha estat «pres del nom llatí de la nació *Bavaria*, a través de la forma castellana *Baviera*».

f) Toponímia: 1. (Alc) poblament: «[...] en els magatzems requisats coneguts com [...] "de Baviera", després dits dels "Valentins (hereus de les propietats de Josep Avinyó Romaguera (Baviera)", [...]» (Febrer Romaguera 2006: 374). 2. (Picn) poblament: «[...] i la Casa de Baviera onze hores [hores de reg], [...]» (Royo Martínez 1993: 49). 3. (Tor) poblament: «El corral de Baviera, vora la Sendera d'Aldaia.» (Fresquet Gozalvo 2011: 152).

Beato, -a, -es [beáto] / [beáta] / [beátes] (Alaq, Alc, Ald, Man, Pics, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, un beat o beata és una persona molt devota, que freqüenta les esglésies i els llocs de devoció.

b) Motiu: s'aplica a persones que es comporten de manera devota o molt pietosa. En general, les motivacions aportades pels diferents investigadors recullen explicacions semblants: «per ser una persona molt vinculada a l'església.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 49); «[...] d'algú que freqüentava l'església» (Herreros Moreno 2000: 36).

c) Comentari: en relació amb aquest tipus de caràcter, podem relatar un succés esdevingut a Alcàsser a mitjans del segle XIX, i que va ser protagonitzat per unes persones que hom coneixia com a *les Beates*. Segons Martí Gadea (1906: I, 23), aquestes persones eren dos germanes fadrines de fortes conviccions religioses que afirmaven que podien curar tota classe de malalties. L'incident que les va fer conegudes arreu de la comarca va ser que intentaren matar sense èxit el metge del poble soterrant-lo viu dins d'un clot que havien excavat al costat del llit, i que havien tapat amb una estora. Damunt del llit, una d'elles havia col·locat un ninot que faria veure al doctor que una d'elles patia una malaltia. En presentar-se el metge en la casa un dia convingut i acostar-se al llit, aquest caigué al clot, però per fortuna va poder aconseguir sobreviure. D'acord amb una versió dels fets, el facultatiu, en sospitar, ja portava una branca amagada, i gràcies a aquesta, juntament amb els crits que va proferir, alguns veïns que el sentiren acudiren a la casa i l'ajudaren a eixir del clot. Arran d'aquest intent d'homicidi, aquestes dones varen ser processades i condemnades a presó. Sobre el succés abans referit aparegueren algunes cançons (o romanços), d'entre les quals Martí Gadea (1906: I, 23) destacà la següent: «les Beatetes d'Alcácer/ estant en Misa major,/ cridaren á Don Pasqual/ y el tiraren en lo pòu». El mestre alcasser Gómez Valle (1953: 281-283) reprén la història d'aquest incident a partir d'unes entrevistes que fa a persones grans a mitjans del segle XX, i conta que tothom les coneixia a València com a *les Beates d'Alcàsser*. A més a més, també es va popularitzar una expressió entre la gent amb el sentit de persona entremaliada: «Eres més mal que *les Beates d'Alcàsser*».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Beato* (Alaquàs). 2. *Beato/ El Beato/ La Beata/ Les Beates* (Alcàsser). 3. *La Beata* (Aldaia). 4. (Manises). 6. *El Beato* (Picassent). 7. *El Beato/ Beata* (Silla). 8. *El Beato* (Torrent).

1. (Alaq) «Beato» (Planells Segura 1991: 128). 2. (Alc) «Beato-a, Ø/la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 89). 3. (Ald) «Beata, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 128). 4. (Man) «beato» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Beato, el» (Català Gimeno 1992: 261). 5. (Pics) «Beato, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 49). 6. (Sil) «Valor negatiu: [...], *Beata*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «*Paco (a) el Beato*» (Antich Brocal 2016: 277); «Forner Antich, Francisco (a) *Beato*» (Antich Brocal 2016: 354). 7. (Tor) «Beato, el» (Herreros Moreno 2000: 35); «287. *Francisco Carratalá Muñoz Beato.*» (Martínez Oria 2005c: 19); «320. *Isidro Garriguez Hernández Beato.*» (Martínez Oria 2005c: 19).

d.2) Forma composta: (**beato** + adjectiu)

1. *El Beato Orejudo* (Picassent).

1. (Pics) «Beato Orejudo, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 49); «era una persona de creences religioses i a més a més, tenia les orelles grans.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 49).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí eclesiàstic BEĀTUS, amb el mateix significat.

Beceroles [beseróles] (Tor)

a) Definició: segons el DNV, són els primers rudiments d'un art o d'una ciència.

b) Motiu: pot haver estat aplicat metafòricament a una persona ignorant, ingènua.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Beceroles* (Torrent).

1. (Tor) «Besseroles» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Beceroles» (Herreros Moreno 2000: 36).

e) Etimologia: Segons Coromines (DECat: I, 9), del compost *Abecé*, nom de les tres lletres primeres de l'alfabet i que per «contracció mig infantil d'un derivat *abeceroles* [...] resultà *beceroles*, [...]».

Belga [bélya] (Alf)

a) Definició: persona natural o habitant de Bèlgica (cf. DNV).

b) Motiu: la persona al·ludida era natural o procedia de Bèlgica.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Belga* (Alfatar).

1. (Alf) «*Belga*» (Puchades Pastor 1991: 213).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí *BELGA*, amb el mateix significat.

Belloc, -a/ Benlloc [be'lók] / [be'lóka] / [ben'lók] (Alaq, Alb, Alf, Bene, Cat, Man, Pai, Pics, Qua, Sil)

a) Definició: és el cognom d'origen toponímic *Bell-lloc*, nom d'un municipi del Pla d'Urgell i d'altres pobles catalans. Pel que fa a *Benlloc*, és una variant formal resultant de la dissimilació de les consonants laterals palatals [ʎ], la qual, segons Coromines (OnCat: II, 409), s'ha produït per influència de «noms moros i moriscos» que contenen l'element *Ben*.

b) Motiu: els al·ludits n'eren portadors o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: a Torrent, tot i no utilitzar-se com a malnom, es documenta en primer lloc la forma *Belloch*, 1651-1700 (Climent Sanfèlix 1996: 90). Aquest cognom arriba a Torrent procedent de Paiporta amb persones com Tomàs «Bel loch», el casament del qual amb la torrentina Antonia Andreu es documenta l'any 1708 (Climent Sanfèlix 2003: 69). Familiars de Tomàs *Bell-lloc* com *Juaquin Bel-lloc* (que consta com a finat en 1759) tenen fills que encara conserven als registres la geminació de consonants laterals palatals: *Luis Belloc Mora* (1843), i així apareixen fins a mitjans del segle XIX, quan els fills d'aquesta persona ja apareixen amb la forma dissimilada amb la nasal: *Urbano Luis Benlloch Andreu*, 1873,

i *Miguel Benlloch Andreu*, 1873 (Climent Sanfèlix 2003: 69). Aquesta forma dissimilada *Benlloch* és la que es troba més estesa en l'actualitat a Torrent (cf. Climent Sanfèlix 1996: 90).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El del Cine Benlloc* (Alaquàs). 2. *Belloc* (Albal). 3. *Del Molí de Belloc* (Alfàfar) . 4. *Benlloc* (Benetússer). 5. *Belloc* (Catarroja). 6. *Benlloc* (Manises). 7. *Benlloc* (Paiporta). 8. *Benlloc* (Picassent). 9. *El Tio Benlloc* (Quart de Poblet). 10. *Belloc/ Belloca* (Silla).

1. (Alaq) «Rosario, la dona de Pau *el del cine Benlloc*» (Tarín i López 2004b: 175); «Cine Benlloch, el del» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139). 2. (Alb) «Belloch» (Verdguer Escribà 1991: 154). 3. (Alf) «[...] d'el Molí de Belloch.» (Gómez Alba 2003: 195). 4. (Bene) «Molí de Benlloch» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 549). 5. (Cat) «Belloch» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 6. (Man) «[...] Benlloch (Pepe)» (Moreno Royo 1988c: 1). 7. (Pai). «Vaquerías. [...] Vicente en la Alquería de Benlloch.» (Mirabet Pastor 2004: 43). 8. (Pics) «La clavariessa fou Adelia, la filla d'Alberto Benlloch, el que era amo de la que hui coneixem com la Casa de Benlloch, [...]» (Gómez 2013: 23). 9. (Qua) «Rajolers de la fàbrica de Baptistet. Foto dels anys 20. [...] 7. El tio Benlloch» (Sancho & Sancho 1998: 47). 10. (Sil) «- Cognoms modificats: [...] *Belloch, Belloca*» (Zaragozà Pérez 1991: 255).

e) Etimologia: la primera documentació n'és de 1163, *Bello loco*, en un lloc del terme Conat, comuna rossellonesa de Vilafranca de Conflent (OnCat: II, 409). Moll (1982: 130) assenyala que *Bell-lloc* significa “lloc bell”, tot i que Albaigés (1995: 337), a banda d'aquest sentit, també afegeix que és possible que vinga de *BELLUS LOCUS*, ‘camp de batalla’ en llatí.

f) Toponímia: **1.** (Alaq) poblament: «[...], lloc on anys després es va construir el cine Benlloc.» (Tarín i López 2012: 136). **2.** (Bene) activitats industrials: «el Molí de Belloch» (Gómez Alba 2003: 195). **3.** (Pai) poblament: «la Alquería de Benlloch» (Mirabet Pastor 2004: 43). **4.** (Pics) poblament: «En una casa cedida gentilmente por la “Sociedad de derechos señoriales” la que popularmente se conoce “Casa de Benlloch”» (García 1974: s/n).

Belluga [be'lúɣa] (Picn)

a) Definició: és un cognom del qual ja hi ha testimoni toponímic amb la presència al terme de València del *braç de Na Belluga*.

b) Motiu: perquè els al·ludits eren portadors d'aquest cognom.

c) Comentari: pel que fa a pobles de la nostra comarca, Guinot (1999: II, 414) documenta una persona cognominada “Johan Belluga” a Manises l'any 1454. Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 140) recullen a Picanya una forma aglutinada *Nabelluga*, i assenyalen que aquest cognom ja es dona entre la burgesia valenciana l'any 1421 i que va originar una alqueria anomenada de Na Belluga.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Belluga* (Picanya).

1. (Picn) «Navelluga» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 140).

Benaguasil, -a [benaywasíl] / [benaywasíla] (Alaq, Ald, Man)

a) Definició: és el nom d'un poble valencià pertanyent a la comarca del Camp de Túria.

b) Motiu: atribuït a persones amb vincles o procedents d'aquest municipi del Camp de Túria.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El de Benaguasil* (Alaquàs). 2. *La Benaguasila* (Aldaia).

1. (Alaq) «Paquito *el de Benaguasil*» ([QIA] Anònim 2007: 366). 2. (Ald) «Benaguasila, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 128).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **benaguasilera** [benaywasiléra]

1. *La Benaguasilera* (Manises).

1. (Man) «La tia Carmen la Benaguasilera, [...]» (Montesinos Albert 2016, juliol 2).

e) Etimologia: Coromines (OnCat: II: 423) assenyala que prové de l'àrab *Ben al-ṡazîr*, 'el fill del governador, o de l'oficial de justícia'.

Benages [benáfes] (Sil)

a) Definició: és el cognom *Benages* o *Benaches*.

b) Motiu: les persones referides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Benages* (Silla).

1. (Sil) «- Cognoms: [...] *Benages*» (Zaragozà Pérez 1991: 255).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 261), és la «grafia aglutinada de la locució *ben hages* (del llatí *bene habeas*), “bé tinguis”, usada com a fórmula de benedicció».

Bengala, -o [bengála] (Alb, Cat, Alf, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «mescla de sofre, nitrat potàssic, sulfur d'antimoni i altres compostos que, quan es crema, emet una llum intensa i que s'utilitza en pirotècnia o per a fer senyals».

b) Motiu: en referència a un tipus canó llarg de cartó ple d'una mixtura inflamable anomenat així, Herreros Moreno (2000: 36) indica que tal vegada a Torrent ha estat motivat pel caràcter del portador.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Bengalo* (Albal). 2. *Bengala* (Alfatar). 3. *Bengala* (Catarroja). 4. *Bengala* (Torrent).

1. (Alb) «Bengalo» (Verdeguer Escribà 1991: 154); «Bengalo» (Hernández Sanchis 2007: 2). 2. (Alf) «*Bengala*» (Puchades Pastor 1991: 216). 3. (Cat) «Bengala» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Tor) «Bengala» (Beguir Esteve 2003a: V, 219); «Bengala» (Herreros Moreno 2000: 36).

d.2) Derivat castellà (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **bengalito** [bengalíto]

1. *Bengalito* (Albal).

1. (Alb) «[...] el “clot de Bengalito”» (Hernández Sanchis 1998: 25).

e) Etimologia: del topònim Bengala de l'Índia, «d'on es portà la mena de canya usada per fer aquells bastons i on els europeus aprenguérem l'ús d'aquestes llums» (DECat: I, 765).

f) Toponímia: 1. (Alb) hidrografia: «En esta sequia [de Favara] estava el “clot de Bengalito”» (Hernández Sanchis 1998: 25).

Bequina/ Beguina [bekína] / [beyína] (Pics)

a) Definició: *Bequina* deu ser una variant formal de *Beguina*, que diccionaris com el DNV i el DCVB defineixen, més o menys, com a persona amb fortes conviccions religioses que no està adscrita a cap ordre. També el DNV, en la seua 2a accepció, diu que pot ser un adjectiu que s'empra per a referir a una persona que té una devoció estreta i minuciosa.

b) Motiu: els investigadors Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 126) proposen com a hipòtesi que procedeix «possiblement de Biscaïna», però nosaltres creiem que, més bé, podria correspondre a l'adjectiu de caràcter “beguina”, pronunciat amb ensordització de la consonant velar, i que tindria un significat semblant al de “Beata” (veg. *Beat*). L'estudiós picassentí Sánchez Serra (1984: 21) també ho transcriu amb la sonoritat que presentaria el mot d'origen: «Beguina, Caseta de».

c) Comentari: el cronista de Picassent Amadeu Lerma Serra (1975: 103) recull uns versos de Salvador Tronchoni *Bardissa* on menciona una persona motejada així: «Diu Vequina enfadat; // Si no s'en va el Penitent, // Yo tinc el comerç parat. // [...]».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Bequina* (Picassent).

1. (Pics) «Bequina» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 126).

e) Etimologia: segons el DCVB, del francès *béguine*, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Pics) poblament: «Beguina, Caseta de» (Sánchez Serra 1984: 21); «Aquest tipus de trena, [...] se solia canviar per arròs, fesols, oli, ... en ca “Bequina”» (Romaguera Belenguer 1989: 44); vies de comunicació: «Beguina, Camí de la Caseta» (Sánchez Serra 1984: 21).

Benetussero, -a [benetuséro] / [benetuséra] (Alf, Mas)

a) Definició: Benetússer és el nom d'un poble de l'Horta Sud. *Benetussero* n'és el gentilici.

b) Motiu: les persones motejades procedien d'aquest poble de l'Horta Sud o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Benetússer** + -ARĪU/ -ARĪA): **benetussero, -a** [benetuséro] / [benetuséra]

1. *Benetussero/ Benetussera* (Alfatar). 2. *El Benetussero* (Massanassa).

1. (Alf) «Benetussero» (Pastor 2016: s/n); «*Benetussera*» (Puchades Pastor 1991: 213). 2. (Mas) «El Benetussero» (Massanassa Poble 2016).

e) Etimologia: Barceló Torres (1983: 109) assenyalava primerament, amb dubtes, que podria tractar-se de l'àrab «/Bani-Tujín/, facció de la tribu bereber Zanâta, [encara que a aquesta proposta] s'oposen l'accentuació i la pre-palatal africada sonora». En un treball posterior, Barceló Torres (2010: 95) considera que l'ètim *-tússer* correspon al nom propi masculí àrab *Tūsar*, per tant, podríem traduir-ho tot plegat pels 'fills de Tūsar'.

Benigani / Benigània [beniyáni] / [beniyània] (Alc, Man, Sil)

a) Definició: és una variant formal de Benigànim, nom d'un municipi que pertany a la comarca de la Vall d'Albaida.

b) Motiu: les persones al·ludides o els seus avantpassats procedien del poble referit a la definició.

c) Comentari: el cronista de Silla Antich Brocal (2014: 93) recull uns versos on se'n fa menció: «I eixirà el Riolero con capa y sombrero // i un burro molt mal, // que el tio Benigani // s'endurà a l'hospital».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Benigani* (Alcàsser). 2. *Benigani* (Manises). 3. *Benigani/ El Tio Benigani/ La Benigània* (Silla).

1. (Alc) «Ramón Genís (benigani)» (Ajuntament d'Alcàsser 2007a: 85); «Ramón Genís Pastor (*de Beniganim*)» (Gericó Trilla 2003: 233); «Genís Roca, Ramón Benigànim» (Simó Rosaleny 2010: 389). 2. (Man) «Benigani» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Benigànim, el de» (Català Gimeno 1992: 261); «[...] siendo clavario mayor de la fiesta don José Gallego Cases, “Benigánim”» (Moreno Royo 1986d: 1). 3. (Sil) «Toponímia urbana: *Benigani*» (Zaragoza Pérez 1991: 254); «el tio Benigani» (Antich Brocal 2014: 93).

e) Etimologia: segons el DCVB, «de l'àrab BANĪ ĠANĪM, ‘fills de Gànim’ (nom propi). Ibn Gànim era governador de Còrdova a la darrerria del segle IX».

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: «El 1947 [...] Bar Ricardo; fins que l'adquireix Lluís Torres Llopis, qui retola a la façana Bar Centro [...], encara que serà més conegut per Bar Benigani pel gentilici de la seua muller, Maria *la Benigània*» (Antich Brocal 2007: 34).

Beniparrell [beniparéʎ] (Alb, Cat, Pics)

a) Definició: és el nom d'un poble de l'Horta Sud.

b) Motiu: atribuït a persones procedents d'aquest poble de l'Horta Sud.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La de Beniparrell* (Picassent).

1. (Pics) «Beniparrell, la de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 113).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **beniparrellero, -a** [benipareléro] / [benipareléra]

1. *Beniparrellero/ La Beniparrellera/ El Tio Beniparrellero* (Albal). 2. *El Beniparrellero/ La Beniparrellera* (Catarroja).

1. (Alb) «[...] el tío Beniparrellero, un labrador cien por cien, bajo, chato como un pequinés, [...]» (Verdeguer Escribà 1987: 16); «Beniparrellero» (Verdeguer Escribà 1991: 154); «Antonia Alcoy (la Beniparrellera)» (V. G. R. 2008: 38). 2. (Cat) «Beniparrellero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Forasters també en teniu, púes ahí están [...], el Beniparrellero, [...]» (Garcia Romero 1999); «Carmen “La Beniparrellera”» (Valls Bonet 2018: 43); «Sr. Delhom (Beniparrellero)» (Cartel Teatre Fus de Catarroja 1947, juny 3).

e) Etimologia: segons Barceló Torres (2010: 102), prové d'un antropònim àrab afectiu «amb el morfema diminutiu llatí {-ellum}, adaptat en andalusí com a {-āl}, malgrat l'aparença que pot tenir el topònim actual d'haver-hi un nom romànic: [...] - Barr + {-āl} > Barriyāl: Biniparrell (Men), Beniparrell (V, Cs)».

Bensach/ Bensaca [bensák] / [bensáka] (Alc)

a) Definició: és el cognom *Bensach*, tal vegada una variant formal dels llinatges *Benesach* o *Benasach*.

b) Motiu: perquè els al·ludits n'eren portadors o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Bensach/ La Bensaca* (Alcàsser).

1. (Alc) «Bensach Rosaleny, Vicente *Bensac*» (Simó Rosaleny 2010: 385); «Teresa Bensach» (Ajuntament d'Alcàsser 1993: 24); «Bensach, Ø; Bensaca, la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 39).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 80), *Benesach* o *Benasach* són variants del mot arcaic *Beneset*, que al seu torn deriven del nom propi llatí *Benedictus*, “beneit”, nom del famós fundador de l'orde benedictina.

Benzina [bensína] (Alaq)

a) Definició: segons el DNV, és el «conjunt de fraccions obtingudes de la destil·lació del petroli, que comprén les gasolines, el petroli de cremar, la ligroïna i altres productes».

b) Motiu: Laborda Ferriols (2004: 198) recull que al marit de Paquita *la Benzina*, anomenat Pasqual, el van motejar així perquè, quan «era una xaval i treballava a València [...] l'enviaven a comprar [la] benzina que aleshores s'utilitzava per a les misteres, entre d'altres coses i és per això que es va quedar amb el nom que identifica a tota la seua família [...]».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Benzina* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Benzina» (Planells Segura 1991: 128); «Bensina, de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 137).

e) Etimologia: segons el DCVB, derivat del llatí modern BENZOE, 'benjuí' (una mena de resina balsàmica).

Berenars [berenárs] (Cat)

a) Definició: segons el DNV, un berenar és una «menjada, generalment lleugera, que es fa a mitjan vesprada, entre el dinar i el sopar».

b) Motiu: segons la informació aportada per Raga Ramón (1999j: s/n), aquest malnom li l'atribuïren al catarrogí Vicent Asins i Muñoz (1839-1920), i es fonamenta en un fet de parla. Aquest home era agricultor, i solia anar freqüentment a València per tal de relacionar-se amb gent que ell anomenava d'*influència*. En paraules de Raga Ramón, «en alguna d'estes visites a la capital, quan tornava, la gent li preguntava com li havia anat la cosa, i ell s'explana contant-los que havia fet tertulia i berenat én gent de be en l'Ateneu Mercantil. Quan li preguntaven si havia tengut bon berenar ell sempre contestava “cars berenars”».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Berenars* (Catarroja).

1. (Cat) «Berenars» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, derivat de *berena*, que al seu torn, prové del llatí *MĒRĒNDA*, amb el mateix significat.

Betoret [betorét] (Mas, Sil)

a) Definició: és un cognom, probablement una variant formal catalanitzada de l'occità *Bétouret* (Morlet 1997: 103).

b) Motiu: a Massanassa i a Silla s'empren com a malnom per a referir-ne a persones portadores.

c) Comentari: el DCVB el documenta a «Alfagar, Barc., Castelló, Riba-roja, Torreblanca, etc.». A Torrent se'n documenten ocurrencies ininterrompudament des de 1701 fins a l'actualitat (Climent Sanfèlix 1996: 91). A Massanassa també es documenta una persona cognominada així a principis del segle XIX, amb la persona de «Josef Vetoret Masanaza» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 75r). També a Catarroja: «Visente Betoret» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 82v).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Betoret* (Massanassa). 2. *Betoret* (Silla).

1. (Mas) «Betoret» (Aficionat 1997: 55). 2. (Sil) «Betoret» (Felip Cubells 2016).

e) Etimologia: Morlet (1997: 103) considera que *bétouret* és una variant formal de *bédouret*. Ricau (2020: 32) assenyala que el mot occità *bedout* és en francès un *bouleau*, 'bedoll': «Le BEDOUT est le bouleau. La forme masculine de BEDOURÈDE est BEDOURET». Per tant, podríem traduir *bedouret* per "bedollar", "lloc de bedolls".

Bigot [biγót] (Alaq, Alc, Cat, Mas, Mis, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és el «pèl que naix sobre el llavi superior».

b) Motiu: generalment, referit a persones que porten un bigot característic que els fa destacar de la resta de persones. Moreu-Rey (1981: 70) l'inclou dins l'apartat: «Abundància localitzada de pèl», encara que les ocurrencies pertanyents al Principat que presenta (orientals o occidentals) recullen una forma amb *-i* final, no emprada a la nostra comarca: «el Bigoti, el Bigotis (L'Ametlla, Manresa, Noguera)». Aquest mateix investigador també arplega la variant en plural castellanitzada «la Bigotes» de Castelló de la Plana.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Bigot* (Alaquàs). 2. *Bigot* (Alcàsser). 3. *Bigot* (Catarroja). 4. *Bigot* (Massanassa). 5. *Bigot* (Mislata). 6. *Bigot* (Silla).

1. (Alaq) «Francisco Torrijos *Bigot*» ([QIA] Anònim 1996: 143); «Bigot» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 137). 2. (Alc) «[...] Mora de Rubielos, al front de Terol, el 1938. [...] José Simó Alba, *Bigot*, [...]» (Simó Rosaleny 2010: 163); «Bigot; Bigote» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75). 3. (Cat) «Bigot» (Sargues Raga 2017); «Bigot» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Bigot» (Valls Bonet 2018: 59). 4. (Mas) «Luis Giner = “Bigot”» (Club de Colombicultura La Protectora 2004). 5. (Mis) «[...] las pequeñas viviendas donde estaba el bar Ca Bigot, también en la avenida Blasco Ibáñez. [...]» (Maiques Samarra 2017, octubre 7). 6. (Sil) «Mitjançant la ironia: [...], *Bigot*» (Zaragoza Pérez 1991: 254).

d.2) Forma castellanitzada: **bigote** [biγóte]

1. *Bigote* (Alaquàs). 2. *Bigote* (Alcàsser).

1. (Alaq) «José Lis Llorenç *Xirivellero* o *Bigote*» (Roselló Jaunzarás 2014: 160). 2. (Alc) «Gómez Valle, Rafael *Bigote*» (Simó Rosaleny 2010: 390).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 75), podria resultar de la frase germànica *bî God* ‘per Déu’, que era el jurament emprat com a malnom per a referir a les persones amb bigot, i que després passà a designar el mateix bigot. Buitrago & Torijano (2008: 23) en donen

una altra explicació: «No había mayor insulto para un germano que el hecho de que alguien le tirara de la barba. Parece ser que, antes de entrar en batalla, se llevaban la mano al bigote, residencia del valor y de la hombría, ¡y se encomendaban a su dios exclamando “bî God!”, ‘por Dios’. Los habitantes de la Península asociaron estas palabras con el pelo que les crecía sobre el labio superior, que pasó a denominarse *bigote*».

f) Toponímia: 1. (Mis) «Molí Picó o de Bigot» (Mañas Borrás 2011b: 12).

Bimbolo, -a [bimbólo] / [bimbóla] (Sed)

a) Definició: el DCVB documenta el mot *bimboleta*, que és una «bolla vegetal, gra de fusta de forma rodona».

b) Motiu: en desconexem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Bimbolo/ La Bimbola* (Sedaví).

1. (Sed) «Elvira Baixauli Blanch, que era “Bimbola” y “Faba”» (Ruiz Monrabal 1985: 190); «Rosendo Bresó Blanch “el bimbolo”» (Ruiz Monrabal 2008: 100); «“Bimbola”» (Ruiz Monrabal 2008: 293).

Birla [bírla] (Alc, Pai, Tor)

a) Definició: Eugeni Reig (2015: 117) defineix *Birla* com una «peça de fusta, de forma allargada, que té la base plana a fi que s'aguante plantada». *Birla* seria una variant formal derivada de *Bitlla*, ja que, segons Recasens Vives (2017: 669), el mot *birla* és el resultat de la dissimilació del grup consonàntic *-ll*, que ha esdevingut *-rl* (*ll* > *rl*). Aquest fenomen no només s'ha produït en parlars valencians com el del nostre estudi, sinó també en algunes comarques del català occidental (Baix Ebre, Matarranya, Ribera d'Ebre, Terra Alta o Baix Cinca). Pel que fa al mot *Birlonxo*, el DNV diu que és un «tros de fusta utilitzat per a tirar de prop a les birles que són menudes».

b) Motiu: les motivacions aplegades són distintes als dos pobles on les hem trobades, Alcàsser i Torrent. D'una banda, a Alcàsser, l'origen es fonamenta en un fet de parla o delocutiú. Segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 109), se li va atribuir a un avantpassat dels motejats perquè, quan era menut, un dia que es trobava pels voltants d'un taller pirotècnic recollint petites deixalles de pólvora, se li va acostar el coeter i li va dir: «Toca *pac* allà, *birla!*!». Aleshores, el mateix al·ludit va començar a repetir el mot *birla* a tothom pels carrers del poble, per la qual cosa, se li va quedar de malnom. D'altra banda, a Torrent té un sentit metafòric, ja que se li va adjudicar a una persona per la grandària del seu nas (Herreros Moreno 2000: 37). Pel que fa al *Birloncho* de Paiporta, podria ser una forma despectiva o amb connotacions negatives de referir a una persona com la que indica la 3a accepció del DNV: «persona que per la seua personalitat o conducta és mereixedora de poca consideració».

c) Comentari: com a anècdota sobre la persona motejada *el Birlonxo* de Paiporta, que s'anomenava Rafelet, Mirabet Pastor (2004: 72) conta que solia contestar a altres persones amb les mateixes paraules que li preguntaven, de manera que si li demanaven: «-Aon vas?», ell responia: «-Aon vas?».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Birla* (Alcàsser). 2. *Birla* (Paiporta). 3. *Birla* (Torrent).

1. (Alc) «Birla» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 109). 2. (Pai) «Birla» (Marí Yago 2004: 179). 3. (Tor) «Birla» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Birla» (Herreros Moreno 2000: 37).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **birlet**, -a [birlét] / [birléa]

1. *Birleta* (Paiporta). 2. *Birlet* (Torrent).

1. (Pai) «Birleta» (Mirabet Pastor 2004: 47); «La Birleta» (Segarra 2021). 2. (Tor) «5 Caseta de Birlet [...] C. del Boter.» (Fresquet Gozalvo 2011: 58).

d.3) Derivat (+ -UNCULUS): **birlontxo** [birlónʃo]

1. *El Birlontxo* (Paiporta).

1. (Pai) «Birloncho» (Marí Yago 2004: 179); «Rafaelet el Birloncho» (Mirabet Pastor 2004: 72).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 76), *birla* prové del francès *bille*, ‘bola’, que al seu torn procedeix probablement de l’alemany antic *BIKKIL, ‘dau’, ‘osset’.

f) Toponímia: 1. (Tor) orografia: «la loma de Birlet» (Ajuntament de Torrent 2009-2010: 51); partides i paratges «Alonso i Birlet» (CTV 2009: II, 318); poblament: «5 Caseta de Birlet [...] C. del Boter.» (Fresquet Gozalvo 2011: 58).

Biscotxo [biskóʎfo] (Tor)

a) Definició: un *biscocho* és l'equivalent castellà de bescuit, el qual, segons el DNV, és una «pasta feta amb flor de farina, ous i sucre».

b) Motiu: és possible que siga una metonímia del producte que els motejats elaboraven o venien, ja que tenien un forn. També podria ser per l'afició de la persona al·ludida tindria a menjar aquest dolç.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Biscotxo* (Torrent).

1. (Tor) «Biscocho» (Beguir Esteve 2003a: V, 220); «Bizcocho, el» (Herreros Moreno 2000: 38); «152. *Francisco Carratalá Mora Bizcocho.*» (Martínez Oria 2005c: 18).

e) Etimologia: Buitrago & Torijano (2008: 25) assenyalen que prové del llatí BISCOCTU(M) amb el significat de «‘dos veces cocido’» (cf. DLE de la RAE *bis i coctus*, 'cuit'), que antigament era aplicat al pa que es tornava a coure per tal d'assecar-lo més i aconseguir que durara més temps, especialment per a emprar-lo en llargs viatges per mar. Aquesta tècnica passà a fer-se servir en pastisseries.

Bitllet [bi'lét] (Alb, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és un paper o cartó que dona dret a entrar en algun lloc, a utilitzar un transport públic o que circula com a mitjà general de pagament.

b) Motiu: a Picassent, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 39) assenyalen que el malnom tindria dos possibles motivacions: d'una banda, que un avantpassat de l'al·ludit presumia que mai es quedaria sense bitllets, de l'altra, una deformació del cognom *Millet*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Bitllet* (Albal). 2. *De Bitllet* (Picassent).

1. (Alb) «Billet» (Verdeguer Escribà 1991: 154); «Bitllet» (Hernández Sanchis 2007: 2). 2. (Pics) «Billet, de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 39).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 75), del francès *billet* (1457), amb el mateix significat, abans *billette* (1389), alteració de *bulle*, *bullette*, 'document', pres del llatí *BULLA*, 'bula'.

Bitxo [bíʃo] (Mas, Pai)

a) Definició: és el mot castellà *bicho*, el qual, segons el DLE de la RAE, pot ser un animal menut, especialment un insecte, un animal referit de forma despectiva, o una persona perversa, de males intencions.

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Bitxo* (Paiporta).

1. (Pai) «*Apodos que proceden de l'Horta [...], Vicho*» (Marí Yago 2004: 180); «*Apodos a título personal [...]* no han sido transferidos a sus descendientes. [...] *Vicho*» (Marí Yago 2004: 181).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **bitxito** [biʃʃito]

1. *Bitxito* (Massanassa).

1. (Mas) «Jose Llorca = “Bichito”» (Club de Colombicultura La Protectora 2004).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 74), de BESTIUS, ‘animal’, forma del llatí vulgar en lloc de la forma clàssica BĒSTIA; el castellà prengué *bicho* del galaicoportuguès, on es documenta des del segle XIII.

Blec [blék] (Xir)

a) Definició: segons la 2a accepció del DCVB, és un adjectiu que té el sentit d’«Encantat, embadalit; beneit, curt d’enteniment». Martí Mestre (2006: 85) també recull el significat de «beneit, curt d’enteniment».

b) Motiu: Sorribes Santa Maria (1989: 365) diu que a Xirivella el malnom té el significat anteriorment adduït: «- Blec, corto de entendimiento».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Blec/ La del Blec* (Xirivella).

1. (Xir) «Carmen “la del Blec”» ([CF] Anònim 1993: 55); «Paco el Blec» (Giménez Pasqual 1997: 31).

e) Etimologia: Coromines (DECat: I, 843-844) coincideix amb la 1a accepció del DCVB: «aresta per on es doblega una cosa», derivada del verb *blegar*, ‘doblegar, vinclar’, i assenyala que *blec* també podria ser un «‘munt de corda, duja’». El DCVB documenta el mot a Benassal (el Maestrat) amb el sentit de “curt d’enteniment”, però no n’aporta cap etimologia.

f) Toponímia: 1. (Xir) poblament: «Caseta del Blec» (Giménez Pasqual 1995: 34); «la *Casa del Blec*» (Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 26).

Bo/ Bon, -a [bó] / [bón] / [bóna] (Bene, Mas, Sil, Tor)

a) Definició: segons la 5a accepció del DNV, «que excel·lix en el seu gènere, que posseïx en alt grau les qualitats desitjables».

b) Motiu: una persona de Torrent va ser motejada *la Bona* perquè de menuda era una xiqueta que plorava poc (Climent Company 2019).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Bon* (Benetússer). 2. *Bon/ El Bon/ La Bona* (Massanassa). 3. *El Bo* (Silla). 4. *La Bona* (Torrent).

1. (Bene) «Barraca del Tio Bon» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548). 2. (Mas) «Vicente Olmos “Bon”» (Raga 1982); «Vicente Olmos “Bon”» (Raga 1993: 67); «Vicente Olmos “el Bon”» (Casany 1996: 47); «Rosa Olmos “La Bona”» (Alumna 1997: 89). 3. (Sil) «[...] i l'adreça comercial d'Amadeo Pons Gimeno, *el bo*, enregistrat fiscalment com a tractant de ramat» (Antich Brocal 2007: 167). 4. (Tor) «La Bona» (Climent Company 2019).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí BŎNU, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Bene) poblament: «Barraca del Bon» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548).

Boca [bóka] (Alaq, Alc, Ald, Cat, Man, Pics, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és l'«estructura en forma de cavitat que posseïxen molts animals, especialment els superiors, que conté la llengua i les dents i que va des dels llavis fins a la faringe».

b) Motiu: a Alcàsser, el malnom en forma diminutiva *Boqueta* s'originà pel fet que el motejat solia repetir sovint: «calla la boqueta». A més a més, era una persona molt parladora (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75). Seguint aquests mateixos autors (2012: 75), una persona d'aquest mateix poble anomenada *Bocanegra* tenia els llavis morats i la

dentadura descuidada. A Torrent, *Bocanegra* es deu possiblement al personatge d'un còmic (cf. Herreros Moreno 2000: 39). A Aldaia, se li atribuir el renom *Boca-torta* a una persona «per tindre així la boca» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 113).

d) Documentació

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Boca* (Alaquàs). 2. *Boca* (Alc).

1. (Alaq) «Boca» (Planells Segura 1991: 128); «Boca» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 137). 2. (Alc) «Boca; Boqueta» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **boqueta** [bokéta]

1. *Boqueta* (Alcàsser).

1. (Alc) «Hernández Romaguera, Martín *Boqueta*» (Simó Rosaleny 2010: 392).

d.3) Derivat (+ -ĀTU): **bocado, -s** [bokáos]

1. *Ca Bocaos* (Alaquàs). 2. *Bocados* (Torrent).

1. (Alaq) «Bocaos/ca» (Planells Segura 1991: 128); «Ma mare, Ximeta Peirò Portalés, era de ca Bocaos» (Soriano Bessó 1997: 152). 2. (Tor) «La sénia de Bocados, en la paret decantada.» (Fresquet Gozalvo 2011: 97).

d.4) Forma composta: (**boca** + adjectiu)

1. *Bocadolça* (Alaquàs). 2. *Bocanegra* (Alcàsser). 3. *Bocatorta* (Aldaia). 4. *Bocatorta* (Catarroja). 5. *Bocanegra* (Picassent). 6. *Bocanegra* (Torrent).

1. (Alaq) «D. José Laborda (Bocadolsa)» (Esteve Llàcer 1993: 159); «Boca-dolça» (Planells Segura 1991: 128); «Bocadolça» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 137). 2. (Alc) «Bocanegra» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75). 3. (Ald) «Bocatorta» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 128). 4. (Cat) «Bocatorta» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 5. (Pics) «Bocanegra» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 134). 6. (Tor) «Bocanegra» (Beguer Esteve 2003: V, 219); «Bocanegra» (Herreros Moreno 2000: 39).

d.5) Forma composta: (**boca** + substantiu)

1. *Bocamonederó* (Alaquàs). 2. *Boca Huevo* (Manises). 3. *Bocaferro* (Picassent).

1. (Alaq) «Bocamonederó» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 120, 138). 2. (Man) «Boca-huevo» (Català Gimeno 1992: 261). 3. (Pics) «Bocaferro» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 119).

d.6) Forma composta: (**boca** + prep. + substantiu)

1. *Boca de Ferro* (Manises).

1. (Man) «Boca de Ferro» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Boca de Ferro» (Català Gimeno 1992: 261).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí *BŪCCA*, ‘galta’.

f) Toponímia: 1. (Alaq) hidrografia: «[...] "la Noria de Bocaos" situada a la vora del camí vell de ca "la Curra" en la partida de "Poco Pan".» ([QIA] Anònim 1993: 208). 2. (Tor) hidrografia: «La sénia de Bocados, en la paret decantada.» (Fresquet Gozalvo 2011: 97).

Bolcacarros [bolkakáros] (Beni, Cat, Sed)

a) Definició: és un compost dels verbs *bolcar*, «tombar a un costat» (cf. DNV), i el substantiu *carro*, «vehicle, [...], amb una caixa de fusta i una o dos vares on van enganxats els animals, que s'utilitza per al transport de persones i, sobretot, de coses» (cf. DNV).

b) Motiu: en desconeixem el motiu, però segurament és un malnom aplicat a persones corpulentes que mostraven o feien ostentació de força.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (verb + substantiu):

1. *Bolcacarros* (Beniparrell). 2. *Bolcacarros/ La Bolcacarros* (Catarroja). 3. *El Bolcacarros* (Sedaví).

1. (Beni) «Voro Fortea, de malnom Volcacarros, es fill i nét de pescadors» (Royo 2017: 16).

2. (Cat) «Bolcacarros» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «D'est ofici [de casers] vivien prou famílies [...], o atres com la “Chata”, la “Rastoll” o la “Volcacarros”.» (Selma 1999e: s/n); «Si necesiteu un home de forsa, teniu a Bolcacarros.» (García Romero 1999 [1948: s/n]); «[...], *Ángel de Bocacarros y Chalmeta.*» (Máñez Solsona 2015: 350). 3. (Sed) «Federico Aleixandre de apodo el “Bolcacarros”» (Baixauli Ferrer 2013: 64).

Bolitxo [bolífo] (Sed)

a) Definició: segons el DNV, un bolig és un art de pesca.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Eugeni Reig (2008: 63) l'enregistra com a paraula aguda: “bolitxó”, i assenyala que «és un diminutiu de *bolitx*, paraula amb la qual es denomina un art de pescar», per la qual cosa creiem que podria estar relacionat amb el món de la pesca a l'Albufera, tal vegada pel fet que la persona motejada es dedicara a pescar o emprara una xarxa.

c) Comentari: el malnom li'l atribuïren a Vicente Ruiz Olmos (1871-1941) (cf. Ruiz Monrabal 1985: 191).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Bolitxo/ El Bolitxos* (Sed).

1. (Sed) «*Els Bolitxos*» (Ruiz Monrabal 1985: 191); «*Vicente Ruiz Olmos*, de quien propiamente tuvo origen el apodo “Bolitxo”, [...]» (Ruiz Monrabal 1985: 191).

e) Etimologia: Coromines (DECat: II, 56-59) indica que *bolig* o *bolitxó* són derivats de *bol*, i provenen del grec βολίδιον, diminutiu de βόλος, que en aquesta llengua significa ‘acció de tirar’, generalment ‘tirar un xarxa’, ‘la xarxa mateixa i allò que s’hi pesca’.

Bollo, -a [bólo] / [bóla] (Alaq, Alc, Ald, Cat, Lloc, Man, Mas, Mis, Pai, Qua, Sil)

a) Definició: el DLE de la RAE en dona dos definicions principals quant al mot *bollo*: «pieza esponjosa hecha con masa de harina y agua y cocida al horno», o «abolladura», forma derivada d'*abollar*. Quant al mot *bolla*, segons el DNV, és una variant formal de *bola*: «cos esfèric de diferents materials i diverses dimensions».

b) Motiu: a Alcàsser, quant a la forma *Bollo*, la persona motejada es referia a tota classe de pa amb el mot de *bollo*, ja que era castellanoparlant (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 109). El motiu d'Albal era semblant a l'anterior, tal vegada era el mateix. Maolleta (2011a) conta que una avantpassada dels motejats, que procedia d'Alcàsser, es menjava cada dia un briox de pa blanet. S'anomenava Àngela Peiró Torres (1830- ?). Pel que fa a la forma *Bolla*, aquesta presenta dos versions en aquest mateix poble, una, «perquè un avantpassat era un bon plantador de *boletes*, plantes que tenien els arrels enterrossats en forma de boleta», i una altra perquè el motejat «tenia molt bona sort en els antics sortejos municipals (insaculació). Eren unes boles de cera i la gent li deia: “mira que tens bolla!”» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 109). A Alaquàs, també relacionat amb la sort, «el malnom de El Bollo els arribà als germans Lino Sanz per un germà de sa mare Maria Sanz Barberà. Aquest home, va tindre la sort que li tocara la loteria i en saber-ho la gent del poble li deia xe quin bollo.» (Tarín López & Ferrer Guzmán 2017: 171).

c) Comentari: a Aldaia trobem una persona com «José María Sanchiz Sancho [...], conegut com el Bollo [, que] va ser oncle del Marqués de Villaverde, Cristóbal Martínez Bordiu, marit de la filla del general Franco» (Teruel 2007: 41); «la família de Sanchiz –anomenada a la comarca amb el malnom dels Bollos– posseïa destil·leries de licors i una fàbrica de rajoles» (Teruel 2007: 41). A Manises, cal destacar la figura del carismàtic *Tio Nelo el Bollo*: «Manuel Alcácer, más conocido por el TIO NELO EL BOLLO, vestido siempre con la blusa y pañuelo a la cabeza, atuendo típico de nuestros hombres antiguos» (cf. Moreno Royo 1983: 303).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Bollo/ La Bolla* (Alaquàs). 2. *El Bollo/ La Bolla* (Albal). 3. *Bolla/ Bollo/ La Bollo* (Alcàsser). 4. *El Bollo/ Els Bollos* (Aldaia). 5. *Bollo* (Catarroja). 6. *El Tio Nelo el Bollo/ La Bolla* (Manises). 7. *Bollo/ Los Bollos* (Mislata). 8. *El Bollo* (Paiporta). 9. *El Bollo* (Silla).
1. (Alaq) «Bollo, el» (Planells Segura 1991: 128); «Francisco Lino Sanz *el Bollo*» (Tarín i López 1997: 98); «José Lino Sanz *el Bollo*» (Tarín i López 1997: 100); «Bollo/a, el/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 137). 2. (Alb) «[...] una jove d'Albal de nom María *la Bolla* l'any 1927.» (Valls Bonet 2018: 53); «VICENTE VILA BLASCO, EL TIO BOLLO» (Maolleta 2011a). 3. (Alc) «Vicente Chanzá (†) (Bollo)» (Ajuntament d'Alcàsser 2001: 54); «Bollo, la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 90). 4. (Ald) «Bollo, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 128). 5. (Cat) «Bollo» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 6. (Man) «Bollo» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Bollo, el» (Català Gimeno 1992: 261); «El Tio Bollo» (Català Gimeno 1992: 229); «MANUEL ALCÁCER “El Tio Nelo El Bollo”» (Esteve Navarro 2011: s/n); «[...] no podía faltar, *la tía Vicenteta La Bolla*, Vicenta Vilar Alcácer.» (Marticorena Ruiz 2004: 143). 7. (Mis) «Rafael, José y Enrique Juan (Els bollos)» (Mañas Borrás 2008: 74); «“Los Constantes” [...] dos de sus componentes eran Enrique y Pepe Juan (los Bollos)» (Mañas Borrás 2011b: 10); «Bollo» (Suay Oliver 2017). 8. (Pai) «Juan Marí (“El Bollo”)» (Oliver Chirivella 2004b: 164); «Bollo» (Marí Yago 2004: 179); «Bollo» (Mirabet Pastor 2004: 47). 9. (Sil) «Mitjançant la ironia: [...], *Bollo*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «[...] menjars: *Bollo*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «Paco “el bollo”» (Cuñat 1996: 32); «[...] l'actual casa de Paco Alba, *el Bollo*» (Antich Brocal 2007: 194).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **bollet** [bołét]

1. *El Bollet* (Quart de Poblet). 2. *Bollet* (Silla).

1. (Qua) «Bollet, el» (Sancho & Sancho 1998: 160). 2. (Sil) «Eugenio Magalló Alba (a) *Bollet*» (Antich Brocal 2016: 279).

d.3) Derivat (+ -ACĒU/ -ACEA): **bollassa** [bołása]

1. *La Bollassa* (Llocnou de la Corona).

1. (Lloc) «Dolores Andres Juan, “la Bollasa” de Poble Nou» (Ruiz Monrabal 2008: 129).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 81), del llatí BŪLLA, ‘bombolla’, ‘bola’, per la figura arrodonida comú als dos objectes.

f) Toponímia: **1.** (Ald) activitats industrials: «el rajolar del tio Bollo, en Aldaia» (Soriano Bessó 2004: 200). **2.** (Pai) poblament: «Alquería del Bollo» (Tello 2004: 183); «[...] Alquerías como las de: [...] “Bollo” [...] ya desaparecidas» (Soler, Cuenca & Dasí 1988: 99); «alquería [...], de Bollo» (Ballester-Olmos 2004: 61).

Bonys [bóns] (Bene)

a) Definició: segons el DNV, un *bony* és una «protuberància, especialment la produïda en alguna part del cos per una contusió».

b) Motiu: tal vegada l'al·ludit destacà per patir algun tipus de protuberància per la qual era conegut al poble.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Els Bonys* (Benetússer).

1. (Bene) «Apolonia Ferriols Romeu, de “els Boñs” de Benetússer» (Ruiz Monrabal 2008: 241).

e) Etimologia: Bruguera i Talleda (1996: 128) assenyala que és «d’origen incert, possiblement preromà, resultat de l’encreuament d’una arrel protohispanica, BUNNO- ‘protuberància’, i una altra d’indoeuropea, MONNIO- ‘coll, turó’».

Bonyigo, -a [bojíyo] / [bojíya] (Alb, Ald, Man, Mas)

a) Definició: segons el DNV, és un «excrement dels quadrúpedes i, en especial, del bestiar boví i del cavallí».

b) Motiu: a Massanassa sembla que el malnom és toponímic, ja que les persones motejades vivien al carrer del Bonyigar: «Conchin c/ Boñigar» (Soto 1997: 90), és a dir, un lloc on anteriorment devien haver-hi excrements d'aquest tipus.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Bonyigo* (Albal). 2. *Bonyigo/ Bonyiga* (Aldaia). 3. *Bonyigo* (Manises). 4. *El Bonyigo* (Massanassa).

1. (Alb) «Bonyigo» (Verdeguer Escribà 1991: 154). 2. (Ald) «Bonyigo-a» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 128). 3. (Man) «Boñigo» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Bonyigo» (Català Gimeno 1992: 261). 4. (Mas) «comèdies que, al Teatro-Cine Masanasa, representaven Miquel “el Bonyigo” i Vicent Català Crehuà “Vicentico el Pintor” (pare)» (Estrela Tena 2012: 87);

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 81), d'origen incert, segurament preromà, a partir d'una base *BUNNĪCA o *BONNĪCA, emparentada amb el mot “bony”.

f) Toponímia: 1. (Mas) poblament: «Carrer “Mariano Benlliure”/ li diu tot el veïnat/ la resta del poble el coneix/ per carrer del Bonyigar.» (Massanassera 1984: 21); «Conchin c/ Boñigar» (Soto 1997: 90).

Boquera [bokéra] (Man, Qua, Sil)

a) Definició: segons l'accepció 4a del DNV, és una «obertura que es fa en el marge d'una séquia o d'una bassa per a donar entrada o eixida a l'aigua destinada a regar».

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada ha estat emprat com a metonímia de “regador”, de persona encarregada de donar tornos de regatge.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Boquera/ El de Boquera/ Els Boquera* (Manises). 2. *Boquera* (Quart de Poblet). 3. *Boquera* (Silla).

1. (Man) «Boquera» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Boquera, el de» (Català Gimeno 1992: 261). 2. (Qua) «Boquera» (Sancho & Sancho 1998: 160). 3. (Sil) «*Vicent Amigó Hernández (a) Boquera*» (Antich Brocal 2016: 280); «*Hermanos Amigó (a) els Boqueres*» (Antich Brocal 2016: 277).

e) Etimologia: Bruguera i Talleda (1996: 124) defineix el mot com: «portella per a donar entrada o sortida a l'aigua d'una bassa o estany», i considera que deriva de *boca*, procedent del llatí vulgar «BŪCCA ‘galta, boca botida’, que anà suplantant l'ús de OS, ORIS en la significació de ‘boca’». Coromines (DECat: II, 19) en diu que és una «desembocadura d'un rec, sèquia o barranc».

f) Toponímia: **1.** (Man) activitats agrícoles: «La plaza fue instalada en un amplio solar, [...], conocido por la "Era de Boquera"» (Moreno Royo 1986d: 1).

Bordadora [borðaóra] (Alaq, Alf, Cat)

a) Definició: és un castellanisme de *brodadora*, que és la persona que es dedica a adornar amb fils una tela amb l'ajut d'una agulla.

b) Motiu: les persones al·ludides es dedicaven a la professió de brodar, cosir.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Bordadora* (Alaquàs). **2.** *Bordadora* (Alfagar). **3.** *Bordadora* (Catarroja).

1. (Alaq) «Algunes de les xiques que anaven aprendre a brodar a casa de la tia Carmen *la Bordaora* [...]» (Tarín López 2006: 152); «Bordaora, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 137). **2.** (Alf) «*Bordaora*» (Puchades Pastor 1991: 211). **3.** (Cat) «Bordaora» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: *brodador* és un derivat del verb *brodar*, el qual, segons el DCVB, prové del germànic *BRUZDAN, amb el mateix significat.

Borinot, -a [borinót] / [borinóta] (Ald, Cat, Qua, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «insecte himenòpter (*Bombus sp*), semblant a les abelles, però més gran i molt pelut, i que fa un soroll característic quan vola». Segons aquest mateix diccionari, també s'empra per a referir a una persona estúpida, sense trellat, impertinent.

b) Motiu: a Torrent, Herreros Moreno (2000: 41) assenyala que se li va atribuir a un «home de poca formalitat».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Borinot/ La Borinota* (Aldaia). 2. *Borinot* (Catarroja). 3. *El Borinot* (Quart de Poblet). 4. *Borinot* (Torrent).

1. (Ald) «Borinot-a, Ø / la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 128). 2. (Cat) «Borinot» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Qua) «Borinot, el» (Sancho & Sancho 1998: 160). 4. (Tor) «Borinot» (Herreros Moreno 2000: 41).

e) Etimologia: segons Bruguera i Talleda (1996: 129), «d'origen incert, probablement del verb dialectal *borinar* o *burinar* 'perforar' (de *burí* 'cisell'), per la tendència de l'insecte a furgar en racons i cavitats, amb possible influx del verb nàutic homònim *borinar* 'fer remor, sobretot el vent anant de borina'».

Borràs, -sa [borás] / [borása] (Pai, Tor)

a) Definició: del cognom *Borràs*. Moll (1982: 291) considera que era un antic nom propi que ja es documenta en els segles XII i XIII.

b) Motiu: per ser-ne portador o estar emparentat amb alguna persona portadora.

c) Comentari: a Torrent, Climent Sanfèlix (1996: 92) el documenta entre 1568 i 1600, i més tard des de 1901.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Borrassa* (Paiporta). 2. *Borràs/ El Tio Borràs* (Torrent).

1. (Pai) «Maria la borrasa y la tia Elena la brusolera» (Perez Tel 2019, març 7, 21:39). 2. (Tor) «Borràs, el tio» (Herreros Moreno 2000: 41); «Borràs» (Herreros Moreno 2003: 238); «59 José Albert Ricart *Borrás* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 150).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 291), és una aplicació onomàstica del substantiu *borràs*, 'drap grosser de cànem o de llana'.

Borrasca [boráska] (Qua, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «pertorbació atmosfèrica caracteritzada per vents forts, pluges abundants i un descens de la pressió atmosfèrica».

b) Motiu: a Torrent, segons Herreros Moreno (2000: 42), perquè la persona motejada tenia un «caràcter tempestuós o fort».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Borrasca/ La Tia Borrasca* (Quart de Poblet). 2. *Borrasca* (Silla). 3. *Borrasca* (Torrent).

1. (Qua) «Borrasca, la» (Sancho & Sancho 1998: 160); «El col·legi de les monges. Any 1927 (?). 31. Maria *la Borrasca*» (Sancho & Sancho 1998: 63); «O la tia Borrasca -i després el Pardo-, que portava un ramat de cabres pel carrer.» (Sancho & Sancho 1998: 51). 2. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Borrasca*» (Zaragozà Pérez 1991: 256). 3. (Tor) «Borrasca» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Borrasca» (Herreros Moreno 2000: 42).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **borrasqueta** [boraskéta]

1. *La Borrasqueta* (Torrent).

1. (Tor) «Borrasqueta» (Herreros Moreno 2000: 42); «[...] una tia, la Borrasqueta» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 33).

e) Etimologia: Coromines (2008: 83) indica que és una veu comú a totes les llengües romàniques meridionals (català 1420; italià s. XVI), i creu que podria derivar del grec àtic BORRÂS, “vent del Nord, bòrees”, variant del grec clàssic BORÉAS, amb el mateix significat.

Borrianero [borianéro] (Alc, Sil)

a) Definició: és una persona natural o procedent del municipi de Borriana (la Plana Baixa).

b) Motiu: per procedir d'aquest poble de la Plana Baixa.

c) Comentari: a Alcàsser era el malnom d'un conegut comprador de taronges procedent d'aquest poble.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Borriana** + -ARĪU/ -ARĪA):

1. *El Borrianero* (Alcàsser). 2. *El Borrianero* (Silla)

1. (Alc) «El Borrianero» (Flor Bastante 2020); «Uno de Burriana (hijo comprador)» (Ajuntament d'Alcàsser 2007a: 85). 2. (Sil) «el tio Pepet el “Borrianero”» (Antich Brocal & Mari Lozano 2009: 129).

e) Etimologia: Casanova (2011b: 262-263) creu que, entre les diverses teories existents, donada l'existència d'un topònim homònim al Piemont d'Itàlia (Borriana), és més lògic suposar que segurament prové d'una «villa BURRIANA, con derivación en el sufijo latino -ANU/ ANA a partir del nombre personal BURRUS/ BURRIUS, que a su vez deriva del adjetivo BURRUS ‘de pelo encrespado’ [...]».

Borriol [boriól] (Alb, Cat, Sil)

a) Definició: és el nom d'un poble de la Plana Alta. També podria ser, segons el DNV, un «insecte coleòpter de cos arredonit i globulós, amb els èlitres rojos o grocs puntejats de colors foscos», o un cognom.

b) Motiu: pot haver estat aplicat a una persona per ser natural o procedent del municipi de *Borriol* (la Plana Alta), o bé per portar-lo com a cognom. També és possible que haja estat emprat de forma metafòrica en referència al que el DNV considera sinònim d'un insecte conegut com a marieta.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Borriol/ Els Borriol* (Albal). 2. *Borriol* (Catarroja). 3. *Borriol* (Silla).

1. (Alb) «Borriol» (Verdeguer Escribà 1991: 154); «[Serenos] [...] Pau, de la familia de los Borriol» (Verdeguer Escribà 1991: 128); «Borriol» (Hernández Sanchis 2007: 2). 2. (Cat) «Borriol» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Sil) «Toponímia urbana: [...], *Borriol*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «Carbonell Zaragoza, Ernesto (a) *Borriol*» (Antich Brocal 2016: 354); «Ernesto *Borriol*» (Antich Brocal 2016: 98).

e) Etimologia: Coromines (OnCat: III, 92) creu que, suposant que hi havia antigament «contacte urbà directe amb Borriana (15 k. mes al S.), naixeria el nom de *Borriol* com un eco filial del de *Borriana*». (vg. *Borriano*).

Borrull, -a [borúʎ] / [borúʎa] (Ald, Cat, Picn, Xir)

a) Definició: del cognom *Borrull*. *Borrulla* podria ser-ne una feminització.

b) Motiu: per ser-ne portador o estar emparentat amb alguna persona portadora.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Borrull* (Aldaia). 2. *Borrulla* (Catarroja). 3. *De Borrull* (Picanya). 4. *El Borrull/ La Borrulla* (Xirivella).

1. (Ald) «Borrull» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 128). 2. (Cat) «Borrulla de part de mamare [...]» (Torromé Gimeno 2018, octubre 13). 3. (Picn) «Borrull, de [...] Del cognom valencià Borrull, provinent de Xàbia, Alacant.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 116). 4. (Xir) «- El *Borrull*» (Sorribes Santa Maria 1989: 368); «Salvador Roca (Borrull)» (Blasco & Giménez 1997: 57); «Conxeta *la Borrulla*» (Blasco, Giménez & Aguilar 1999: 77).

e) Etimologia: Segons Moll (1982: 270), variant de *Borrell*, que ve del llatí *burrellus*, 'vermellós', nom personal freqüent a Catalunya durant l'edat mitjana. La forma llatina derivada de *burrellus*, **burricellus*, ha donat tant *Borruell*, amb el sufix *-ell*, com la forma més evolucionada *Borrull*, que ha substituït el sufix *-ell* per *-ull*.

f) Toponímia: 1. (Picn) poblament: «Alqueria de Borrull» (Moreno Pellicer 2018). 2. (Xir) hidrografia: «- Andarella y el *sequiol de Borrull*, entre Chirivella y el término de Valencia.» (Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 39).

Borumballa [borumbála] / [burumbála] (Alaq, Alc, Alf, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és el «tros prim de fusta que ix enrotllat en espiral quan es treballa amb la plana o amb alguna ferramenta semblant».

b) Motiu: la motivació pel que fa a aquest malnom és distinta segons els pobles. A Alcàsser el motejat «tenia el cabell rull, de manera que semblava *borumballa*» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75). La variant formal apocopada *Búrum*, aplicada a la mateixa persona motejada d'Alcàsser com a *Burumballa*, sorgeix en el darrer terç del segle XX. A Silla la motivació deu estar vinculada, per metonímia, amb els trossos de fusta prima que constitueixen les deixalles de la primera matèria amb què treballava l'al·ludit, que era fuster (cf. Antich Brocal 2007: 218).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Burumballa/ El Búrum* (Alcàsser). 2. *Borumballa* (Alfatar). 3. *El Tio Burumballa* (Silla).

1. (Alc) «Burumballa, el (Búrum, el)» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75). 2. (Alf) «Borumballa» (Puchades Pastor 1991: 216). 3. (Sil) «[...] la fusteria de Vicent Gràcia Picó, conegut com el tio *Borumballa*.» (Antich Brocal 2007: 218).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **borumballero** [borumbaλέro]

1. *El Borumballero* (Alaquàs).

1. (Alaq) «[...] una família de carreters del Grau; el seu iaio és conegut amb el malnom de Borumballero, que es dediquen al transport de bótes» (Tarín López 1999b:149); «Borumballero, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 137).

e) Etimologia: Coromines (DECat: II, 142) diu que *borumballes* és un mot valencià, alteració d'una forma més antiga *boruballes*. Sembla «haver significat primer 'tripès, budellam', sentit amb el qual apareix un BURBALIA en una glossa llatina; potser relacionat amb el mot fr. i oc. *bourbe* 'fanguer, indret llotós', oc. dial. *bourbalho* 'fanguissar, pòsit'».

Botacadires [botakaíres] (Cat)

a) Definició: és un compost format pel verb *botar*, ‘saltar’ i el substantiu plural de *cadira*, ‘seient amb respatler’.

b) Motiu: era el malnom del catarrogí Manel Torres, el qual va destacar juntament amb Ramon Ramon *Pipa* en la pràctica de l'atletisme a nivell regional (Raga Ramón 1999j: s/n). Garcia Candau (2013: 60) conta que «li deien així perquè com no hi havien tanques per a entrenar-se, aleshores ell portava cadires».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (verb + substantiu):

1. *Botacadires* (Catarroja).

1. (Cat) «[...] Juana Reinés era la dona de Manolo Torres, àlies *Botacadires*.» (Garcia Candau 2013: 60).

Botafocs [botafóks] (Pai, Tor)

a) Definició: és una forma composta derivada del verb *botar*, ‘saltar’, i el substantiu plural de *foc*, ‘flama’.

b) Motiu: en desconeixem el motiu de Paiporta, però, pel que fa a Torrent, el portador era Vicent Beguer, alcalde i cronista d'aquest poble (Gómez, Alabajos & Font 2016: 45). Segons el testimoni de Beguer Miquel (2014, agost 25, 9:29), a Torrent, un avantpassat del motejat treballava en una boteria, «i com era el primer que entrava i era l'encarregat d'encendre el foc per a corvar els taulons[,] sempre li dia al patró “amo, bote el foc?” i d'ahí se li quedà el “tio Botafocs”».

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 190) documenta «lo Bota Focs» a Riudoms i en dona un motiu amb connotacions negatives sobre el fet de calar-li foc a alguna cosa: «[...] l'avi [de la persona motejada] cremà un sac d'avellanes per a cobrar-ne l'assegurança».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (verb + substantiu):

1. *Botafocs* (Paiporta). 2. *Botafocs* (Torrent).

1. (Pai) «Botafocs» (Marí Yago 2004: 179); «Botafocs» (Mirabet Pastor 2004: 47). 2. (Tor) «Botafocs» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Botafocs» (Herreros Moreno 2000: 42).

Botilla [botíʎa] (Cat, Man)

a) Definició: segons el DNV, “fer botiges” o “botilles” significa tartamudejar, i l'adjectiu *botillós* vol dir per tant “tartamut”.

b) Motiu: segurament els malnoms *Botilla* o *els Botilles* de Massanassa han estat emprats com a metàfora de persona que pateix el trastorn de parla referit a la definició. Martí Mestre (2006: 99) observa que *botija* s'empra sovint en valencià com a malnom de quec o persona que farfalla, i considera que és una metàfora «que deu haver-se format per analogia amb el soroll intermitent que produeix l'evacuació de l'aire de l'interior de l'atuell quan s'hi aboca líquid».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Botilla/ Els Botilles* (Massanassa).

1. (Mas) «Botilla, 0'00.» (Comissió de Festes 1976: s/n); «“Els Botilles”» (Alcoy Comes 1995: 30); «55. Botilla, vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 32).

d.2) Derivat (+ -ōSU/ -ōSA): **botillós/ botijós** [botiʎós] / [botiʎós]

1. *El Botillós/ El Botijós* (Catarroja). 2. *El Botillós* (Massanassa).

1. (Cat) «Botillós» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Paquito “el botillos”» (Raga Ramon 1998: 93); «Queden quatre o cinc: este es Joanet, el Botijós» (Pérez Puche 2011: 59). 2. (Mas) Els barquers de Massanassa eren: «[...], “Sebastia el Botillos”, [...]» (Raga Ramon 1998: 30).

e) Etimologia: segons Coromines (DECat: II, 155-156, 170), *botilla* és un derivat de *bóta*, antic duplicat de *bot*. Tant *bóta* com *bot* deriven del «BŪTTIS femení del llatí vulgar, que designava un recipient de líquids, i sobretot de vi».

Botó, -na, -nes [botó] / [botóna] / [botónes] (Alaq, Ald, Sed, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «peça menuda de materials diversos, plana o bombada, i generalment circular i amb dos o quatre forats, que es cus en els vestits i que servix principalment, [...] per a subjectar l'una a l'altra dos peces d'un vestit o dos parts d'una mateixa peça, i també com a adornament.

b) Motiu: malnom atribuït, per metonímia del seu ofici, a persones que es dedicaven a la venda de botons.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Botó/ La Botona/ Dels Botons* (Alaquàs). 2. *El dels Botons* (Aldaia). 3. *Botones* (Sedaví).

1. (Alaq) «Botó/na, el/la» (Planells Segura 1991: 128); «VICENT COSME BOSCA dels Botons» (Laborda Ferriols 1999: 244); «Botó/na/eta, de, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Ald) «Botons, el dels» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 128). 3. (Sed) «“Botones”» (Ruiz Monrabal 2008: 293).

d.2) Derivat (+ -ARĪŪ/ -ARĪA): **botonero, -a** [botonéro]

1. *El Botonero* (Torrent).

1. (Tor) «37 Rafael Lafora Garcia *El Botonero* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 150); «Entre les almàsseres particulars [...], podríem esmentar [...] en les cases [...], Rafael Lafora “El Botoner”, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 183).

e) Etimologia: segons el DCVB, derivat del germànic «BOTAN, d'on procedeix el verb *botar* (per l'evolució semàntica, [...])».

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «8 Caseta del Botonero [...] Ptda. De San Gregori» (Fresquet Gozalvo 2011: 58).

Botifora [botifóra] (Tor)

a) Definició: sembla una variant formal deturpada sorgida del cognom italià *Battifora*, per haver-se produït una assimilació anticipatòria de la [a] inicial a la [ó] final: (/a/ ... /ó/ > (/o/.../ó/), potser ajudada per mots com *botifarra*.

b) Motiu: era el cognom dels portadors. Climent Sanfèlix (1996: 93) documenta a Torrent nou ocurrences d'aquest cognom entre 1901 i 1950.

c) Comentari: *Battifora* va ser el cognom d'un cònsol genovès que també va ser catedràtic de dret canònic de la Universitat de València, el nom complet del qual era Giovanni Battista Battifora (1768- 1808). En un llibre major de l'any 1794 de la séquia de Benàger i Faitanar consta que un fill de Giovanni Battista Battifora, anomenat Josep Battifora Caseny, tenia 124 fanecades d'horta a Vistabella (Picanya) i altres propietats importants a Torrent i València (cf. Vila-Belda Martí 2020: 44).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Botifora* (Torrent).

1. (Tor) «Botifora» (Herreros Moreno 2000: 43).

Botanes [botánes] (Cat)

a) Definició: segons el DNV, una botana és una «peça de tela amb què es confeccionaven màrfegues, cobertors de llit i d'albarda, i draps de cuina».

b) Motiu: en desconeixem la motivació, tot i que, per trobar-se en el barri del Raval de Catarroja on antigament hi havia una draperia, podem formular com a hipòtesi que era una metonímia, per ofici, de persona que treballa amb aquesta mena de teles.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Botanes* (Catarroja).

1. (Cat) «Botanes» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Vicente Ramón, fill de “Botanes”» (Valls Bonet 2018: 41); «Botanes» (Valls Bonet 2018: 50); «famílies com ara els Barroners, els Pachichis, Patracols, Botanes, [...]» (Valls Bonet 2018: 59); «[...], Botanes i la seua dona Vicenta Plaza Guillem, [...]» (Valls Bonet 2018: 50).

e) Etimologia: Coromines (2008: 83) assenyala que prové l'àrab *buṭāna*, 'piel de carnero preparada' (cat. 'pell de be assaonada'), d'una arrel *baṭn*, 'ventre'.

Botja [bóʎa] (Cat, Man, Pai, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «planta de diverses famílies, caracteritzades pel seu port de mata baixa i arredonida».

b) Motiu: Herreros Moreno (2000: 43) diu que és un nom genèric que s'aplica a les mates petites com l'espígol, el timó, etc., i per extensió a la mata del cabell, és a dir, que tal vegada a Torrent pot haver estat emprat com a metonímia de cabell amb el sentit de persona amb cabell abundant. *Els botgers* de Silla podrien ser persones que recullen aquest tipus de planta pel terme.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Botja* (Catarroja). 2. *Botja/ La Botja* (Manises). 3. *Botja* (Paiporta). 4. *La Botja/ Les Botges* (Torrent).

1. (Cat) «Bocha» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Man) «Bocha» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Botja, la» (Català Gimeno 1992: 261). 3. (Pai) «Bocha» (Marí Yago 2004: 179). 4. (Tor) «Botja / Botges, la / les» (Herreros Moreno 2000: 43); «Federico el de Botxa / que té cara de gos / [...]» (Xust Marcilla 2017: 46).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **botgeta** [boʃé̞ta]

1. *Botgeta* (Paiporta).

1. (Pai) «Bocheta» (Marí Yago 2004: 179).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **botgero, -a** [boʃé̞ro] / [boʃé̞ra]

1. *El Botgero/ La Botgera* (Silla).

1. (Sil) «Actuals: [...], *Botgero*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «*Agustín Navarro (a) Bochero*» (Antich Brocal 2016: 275); «*El Bochero, hijo*» (Antich Brocal 2016: 278); «*Faustino Navarro Hervás (a) Bochero hijo*» (Antich Brocal 2016: 282); «*Isabel Navarro (a) La Botxera*» (Antich Brocal 2016: 420).

e) Etimologia: segons el DCVB, tot i que és desconeguda, podria ser preromana.

Botjons [boʃóns] (Tor)

a) Definició: és el cognom *Bochons*, el qual apareix documentat a Torrent entre 1851 i 1950 (Climent Sanfèlix 1996: 92).

b) Motiu: els al·ludits n'eren portadors o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Botjons* (Torrent).

1. (Tor) «Botjons» (Herreros Moreno 2000: 43); [1928] «el col·legi de Sant Josep regentat per Salvador Pardo Bochons, [...]» (Sanchis Alfonso 2015: 10).

e) Etimologia: segurament és una forma plural de *bojó*, que Moll (1982: 281) considera diminutiu de *boig*. Moll recull la forma oriental *Bujons*.

Bragat [brayát] (Man)

a) Definició: segons el DNV, és un «home fort, valent, enèrgic». Martí Mestre (2006: 102) també assenyala que és característic d'un «home sencer, enèrgic i decidit».

b) Motiu: segurament perquè era una persona forta, enèrgica, tal i com assenyalen les definicions anteriors.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Bragat* (Manises).

1. (Man) «Bragat, el» (Català Gimeno 1992: 261).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí BRACĀTU, ‘que duu bragues’».

Brai, de [debráj] (Xir)

a) Definició: creiem que es tracta del cognom francès d'origen toponímic *Debrai/ Debray*.

b) Motiu: Sorribes Santa Maria (1989: 364) creu que aquest malnom provindria del verb *baidar*: «- *Brai*, “baidar”, el que llama gimiendo». També pot ser que el mot tinga relació amb el que Moreu-Rey (1981: 173) explica en referir-se a “cal Debrai”, que era una «casa important de cafès i alimentació, amb [...] carretons vermells de repartiment a domicili, entre 1910 i 1939». Tal vegada, té algun punt de connexió amb la venda d'aquesta marca o d'un producte semblant.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La de Brai* (Xirivella).

1. (Xir) «Asunción Sena “la de Brai”» ([CF] Anònim 1993: 55).

d.2) Forma composta: (adjectiu + prep. + **Brai**)

1. *El Tio Moreno de Brai* (Xirivella).

1. (Xir) «el tio Moreno de “Debray”» ([CF] Anònim 1995: 47); «Assumpció Sena “del tio Moreno Debray”» ([CF] Anònim 1995: 48); «Vicent Sena (moreno de Debray)» ([CF] Anònim 1995: 51).

e) Etimologia: com a cognom d'origen toponímic, *Debrai/ Debray* faria referència o bé a alguna persona procedent d'una regió anomenada *País de Bray* (França), o bé al nom d'alguna localitat francesa que porta per nom *Bray*, la qual podria pertànyer administrativament als departaments d'Aisne, Calvados, Loiret, Nord, Seine-et-Marne. Procediria del llatí tardà *BRACHIUM, a partir del gàl·lic *bracu, “mareny” (cf. Morlet 1997: 289).

Brassel [brasél] (Alb, Sil)

a) Definició: sembla el prenom o cognom d'algun personatge estranger (francés?) de finals del segle XIX o principis del XX que va inspirar malnoms en alguns pobles.

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

c) Comentari: a Silla era, en origen, el malnom d'un afamat pastor que va faltar en 1903: «Salvoret Olmos [*l'agüelo Brasel*] era de la família dels *Punxons*, ja que Brasel era el sobrenom d'un famós pastor mort durant les festes del Crist de 1903 per un bou de la rabera de Telesforo Celda. [...] El xiquet va arreplegar el malnom del pastor» (Antich Brocal 2007: 76 [Nota 73]).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Brassel* (Albal). 2. *Brassel/ L'Agüelo Brasel* (Silla).

1. (Alb) «Brasel» (Verdeguer Escribà 1991: 154); «Brasel» (Hernández Sanchis 2007: 3).

2. (Sil) «Personatges: Brasel» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «[...] Salvador Olmos Brocal, *Brasel*» (Antich Brocal 2007: 30); «[...] Salvador Olmos Primo, *l'agüelo Brasel* [...]» (Antich Brocal 2007: 76).

e) Etimologia: com a antropònim francès, Morlet (1997: 137) indica que és un derivat de *brasse*, forma del francès antic *brace*, amb el significat de “mesura de la longitud dels dos braços estesos”, emprat com a malnom de “mesurador”.

Brillante [briˈlante] (Ald, Cat, Man, Sil, Tor)

a) Definició: és una forma castellanitzada de l’adjectiu *brillant*, que segons el DNV, és un sinònim de lluent. Procedeix del verb *brillar*, «emetre llum, pròpia o reflectida». *La brillantina* és, segons aquest mateix diccionari (DNV), un «producte cosmètic que s'utilitza per a fer lluents els cabells i donar-los una certa adherència després de pentinats».

b) Motiu: a Aldaia *Brillantina* sembla tenir un sentit toponímic ja que, segons Andrés Raga (2003: 201), *la Brillantina* era un petit nucli de cases construïdes al llit del barranc que patia els efectes de freqüents inundacions. Per tant, les persones referides com *el/ la de la Brillantina* procedien d’aquest barri d’Aldaia.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Brillante* (Silla). 2. *El Brillante* (Torrent).

1. (Sil) «Séquia de Faveta, del Brillante, del Teixidor o sequiol de la Fita.» (Zaragozà Pérez 1982: 87). 2. (Tor) «Brillante, el/ la» (Herreros Moreno 2000: 44); «55 Vicente Esteve *El Brillante* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 150).

d.2) Derivat (+ -ĪNU/ -ĪNA): **brillantina** [briˈlantina]

1. *El de la Brillantina/ La de la Brillantina* (Aldaia). 2. *Brillantina* (Manises). 3. *Brillantina* (Torrent).

1. (Ald) «Brillantina, el/ la de la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 128). 2. (Man) «Brillantina» (Català Gimeno 1992: 261). 3. (Tor) «Brillantina» (Herreros Moreno 2000: 44).

d.3) Forma composta: (prenom + art. + prep. + art. + **Brillantes**)

1. *Lola la de los Brillantes* (Catarroja).

1. (Cat) «Lola la de los Brillantes» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: Coromines (2008: 87) indica que *brillar* prové de l'italià *brillare*, (s. XIII) 'girar', 'tremolejar', i afegeix que és una veu de creació expressiva.

f) Toponímia: 1. (Ald) poblament: «l'humil barri de la Brillantina d'Aldaia» (Atez 2018).

2. (Sil) hidrografia: *partida de les Pedres* o *Ullal*: «- Séquia del Brillante o de la Fita o de Faveta.» (Zaragozà Pérez 1982: 97).

Bròfec [brófek] (Cat)

a) Definició: segons el DNV, una persona bròfega és aspra en el tracte o grossera, malparlada.

b) Motiu: els motejats de Catarroja eren, segons Segarra (2021), unes persones que destacaven per ser «molt animalots», és a dir, eren rústiques en el tracte.

c) Comentari: cal afegir que a Alcàsser la pronunciació del mot també pot ser [brófe], sense la velar final. A Quart, Sancho & Sancho (1998: 148) el transcriuen una pronunciació amb -r final: «*Bròfer* ('bròfec')».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Bròfec* (Catarroja).

1. (Cat) «Bròfeg» (Sargues Raga 2017); «Brofec» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «*la Peña Chiquitín*, fundada y presidida por Salvador Raga Hervás en la década de los cuarenta y cuyos componentes fueron: [...], *Vicent “el Brofec”*, [...]» (Máñez Solsona 2015: 352).

e) Etimologia: d'una banda, segons el DCVB, prové d'una «formació onomatopeica damunt l'arrel *brf-*, expressadora del soroll que fa amb la boca una persona o animal irritat». De l'altra, Coromines (DECat: II, 252) creu que probablement procedeix d'una forma «*VÖFRĪCUS 'garneu, tosc', derivada de *VOFER, que seria llatí vulgar en lloc del clàssic VAFER, VAFRA, VAFRUM, 'astut, garneu', 'virolat';».

Brusa [brúsa] (Alb, Cat, Pai, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «peça de vestir femenina de tela fina, que cobreix la part superior del tronc, similar a una camisa, amb mànegues o sense, i generalment botonada per davant».

b) Motiu: en general, els al·ludits destacaven per portar aquesta peça de roba. En el cas específic de Torrent, Climent Company (2019) conta que l'avi del motejat duia la brusa més llarga del que es considerava normal. Pel que fa al malnom *Brusola*, a Albal se li va atribuir a una persona perquè portava un brusó quan anava al camp. A Paiporta podria procedir d'un cognom, ja que al poble veí de Picanya una família de propietaris d'un padró de riquesa rural de 1847 n'era portadora: «Don Antonio Brusola, viuda de» (cf. Vila-Belda Martí 2020: 320).

c) Comentari: a Torrent, Marcilla Oliver (2015: 38) conta que son pare va crear les marques *Marcilla*, *La Yunta* i posteriorment *Blusín*, aquesta darrera perquè el malnom de la seua família era *Brusa*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Brusa* (Catarroja). 2. *Brusa* (Torrent).

1. (Cat) «Brusa» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Tor) «Brusa» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Brusa» (Herreros Moreno 2000: 44).

d.2) Derivat (+ -ŮLU): **brusola** [brusóla]

1. *Brusola* (Albal).

1. (Alb) «Enrique Brusola» (Verdeguer Escribà 2003: 30); «Brusola» (Verdeguer Escribà 1991: 154); «Brusola» (Hernández Sanchis 2007: 1).

d.3) Cognom italià (?): **brusola** [brusóla] (<*Brozòla* < *d'Ambrogio*, “Ambrosi” (cf. De Felice 1978: 54)).

1. *Brusola* (Paiporta).

1. (Pai) «Brusola» (Marí Yago 2004: 179); «Brusola» (Mirabet Pastor 2004: 47); «Don Antonio Brusola, viuda de» (cf. Vila-Belda Martí 2020: 320).

d.4) Derivat (+ -ŮLU + -ARĪU/ -ARĪA): **brusolera** [brusoléra]

1. *Brusolera* (Paiporta).

1. (Pai) «Brusolera» (Marí Yago 2004: 179); «Maria la borrassa y la tia Elena la brusolera» (Perez Tel 2019, març 7, 21:39).

e) Etimologia: segons el DCVB, del francès *blouse*, amb el mateix significat. L'origen és desconegut.

f) Toponímia: 1. (Alb) poblament: «la caseta de Brusola» (Hernández Sanchis 1998: 117).

Buc, -o, -a [buk] / [búko] / [búka] (Alb, Sil)

a) Definició: segons el DNV, entre moltes altres definicions, pot ser o bé un «objecte que forma una cavitat», o bé un «ventre d'una persona o d'un animal».

b) Motiu: en desconeixem la motivació. Martí Mestre (2006: 106-107) considera que pot ser sinònim de fartaner, persona que menja molt. Per tant, si tenim en compte aquesta accepció, seria una «sinècdope humorística, fonamentada possiblement en el sentit de buc 'cavitat interior del ventre'».

c) Comentari: a Silla va haver un lloc anomenat *Skatin Room Patin*, que «[...] era conegut com a “el ball de la Buca” pel sobrenom de la [...] esposa [del propietari] Empar Giner» (Antich Brocal 2007: 171).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Buc/ Buca* (Albal). 2. *El Buco/ La Buca* (Silla).

1. (Alb) «Buca» (Verdeguer Escribà 1991: 154). 2. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Buca -uco*» (Zaragozà Pérez 1991: 256).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del gàl·lic *buk*, ‘panxa’, ‘tronc’».

f) Toponímia: 1. (Alb) hidrografia: «Brazal del Buc» (terme d'Albal) (Muga 1920: 275). 2. (Sil) hidrografia «Font del Buco» (CTV 2009: II, 296); poblament: «A la casa del Buco [...] Any 1933.» (Valero 1998b: 36); «[Dos mestres de Silla] van ser ubicades al Saló *Skatin Room Patin* (el ball de Buca), cedit pel seu propietari.» (Antich Brocal 2016: 149).

Budello [buðéʎo] (Picn, Sed, Sil)

a) Definició: segons el DNV un budell és un «conducte membranós de l'aparell digestiu que s'estén des de l'estómac fins a l'anús, en el qual es completa la digestió». Un *budeller* és, d'acord aquest mateix diccionari, una persona que ven tripes o budells.

b) Motiu: Moreu-Rey (1981: 125) inclou *budeller* dins dels renoms indicatius d'ofici. El *budello* de Picanya tal vegada és un malnom metonímic pel qual l'objecte de venda esdevé el mateix renom de l'individu que en comercia o en ven.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Budello* (Picanya).

1. (Picn) «el Budello» (Moreno Pellicer 2018).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **budeller, -o, -s** [buðelér] / [buðeléro] / [buðelérs]

1. *El Budeller/ Els Budellers* (Sedaví). 2. *Budellero* (Silla).

1. (Sed) «[...] Pepet Lleó “El Budeller”» (Ruiz Monrabal 1985: 214); «“El Budeller”» (Ruiz Monrabal 2008: 293); «els Budellers» (Ruiz Monrabal 1985: 128-129). 2. (Sil) «Budellero» (Guillem Chilet 2009: 165).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí BOTĚLLU (var. de BOTŮLU, per canvi de sufix)», amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Sil) hidrografia: «El motor de Galet té diversos noms: [...], motor de Budellero, que és el malnom d'un dels motoristes que el va ocupar.» (Guillem Chilet 2009: 165).

Buen Ladrón [bwénlaðrón] (Pai, Qua)

a) Definició: *el Bon Lladre* era, segons la tradició, el malnom amb què es coneixia *Dimes*, un dels malfactors que foren crucificats amb Jesucrist, i a qui li fou promesa la salvació (cf. *EnCat*).

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada ha estat aplicat a persones d'un comportament moral reprobable habitual, però que mostren algun signe de bondat en alguna qüestió.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (art. + adjectiu + **Ladrón**):

1. *Buen Ladrón* (Paiporta). 2. *El Buen Ladrón* (Quart de Poblet).

1. (Pai) «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes. [...] Buen Ladron» (Marí Yago 2004: 180). 2. (Qua) «*Buen Ladrón, el*» (Sancho & Sancho 1998: 160).

Bufanda [bufánda] (Qua)

a) Definició: segons el DNV, és una «peça de tela estreta i allargada, de gènere de punt, de llana o de seda, que s'usa per a abrigar el coll i la boca».

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Potser el motejat cridava l'atenció perquè sovint duia aquesta peça de roba.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Bufanda* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Bufanda» (Sancho & Sancho 1998: 160); «[...] y el padre de Pepe “Bufanda”» (Coll Ferrer 1984: 109).

e) Etimologia: Coromines (DECat: II, 318) indica que és un mot pres del castellà, que al seu torn prové del francès antic «*bouffante*, i aquest del participi actiu de *bouffer* ‘inflar-se’».

Bugarra [buyára] (Alf, Man)

a) Definició: és un municipi castellanoparlant de la comarca dels Serrans. El gentilici amb *-i*, derivat de Bugarra, *Bugarri* (Alfatar), no és considerat normatiu. Segons la GNV (2006: 380), hauria de ser *Bugarrenc*.

b) Motiu: les persones al·ludides amb els gentilicis *Burragi* o *Bugarrero* procedirien d'aquest municipi de la comarca dels Serrans: «De Bugarra» (Puchades Pastor 1991: 213 [nota 41]). La forma del gentilici recollida per Català Gimeno (1992: 261), *Burgarrero*, deu ser un error de transcripció de *Bugarrero*.

c) Comentari: Domínguez i Benlloch (1989: 164) documenta un morisc de Benaguasil anomenat Joannes *Bogarri* l'any 1591. Per tant, deduïm que, pel que fa al gentilici *Bugarri* (Alf), la presència del sufix en *-i* com a indicador de procedència (tribal/ territorial) podríem justificar-la per provenir d'una *nisba* àrab que es caracteritzaria per afegir a l'arrel de l'ètim una terminació en *-i* (Labarta 1987: 118-119; Barceló 2010: 107). Segons Labarta

(1987: 119), aquesta *nisba*, que sovint apareix documentada a València com a malnom de persones d'origen morisc, no era més que «un residuo del sistema onomástico árabe clásico entre los moriscos valencianos del s. XVI, los cuales llegan a adoptar la forma romance de la denominación por lugar de origen, como: “Aragonés”, “de Bétera”, [...]». Segons Casanova (2001b: 32), l'origen d'aquest sufix *-i* també podria ser el resultat d'un «creuament en època llatinovulgar entre *-ANUS* i *-INUS*, a causa de buscar un doblat gentilici de *-ANUS* per a afegir-lo als noms acabats en consonant: *manacorí*, *moixentí*».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Bugarra** + (nisba) *-i* / (-ĪNU/ -ĪNA ?): **bugarrí** [buɣarí]

1. *Bugarrí* (Alfagar).

1. (Alf) «*Bugarrí*» (Puchades Pastor 1991: 213).

d.2) Derivat (+ *-ARĪU/ -ARĪA*): **bugarrero** [buɣaréro]

1. *Bugarrero* (Manises).

1. (Man) «*Bugarrero*, el» (Català Gimeno 1992: 261).

e) Etimologia: Coromines (OnCat: III, 41) creu que *Bugarra* «deu venir de l'àr. (*A*)*bu Harrār*, [...] de l'arrel àr. *hrr*, molt fecunda en àrab, sobretot en NPP [noms de persona]: [...]».

Buixquera, -es/ Buixquereta [bujʃkéra] [buskéra] / [bujʃkeréta] [buskeréta] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Man, Qua)

a) Definició: segons el DNV, una *busquera* és un «au (*Sylvia sp*) de mida menuda, potes i cua llargues i plomatge poc vistós». Martí Mestre (2006: 373) l'inclou dins l'entrada *muixquereta/ moixquereta*, que és una de les variants formals trobades a Alcàsser, tot i que també s'hi documenta la forma *busquereta*.

b) Motiu: a Alcàsser, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 95), la persona motejada era un corredor prim i ràpid com l'ocell en qüestió.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Buixquera/ El Tio Buixquera/ Les Busqueres* (Alaquàs). 2. *Buixqueres* (Albal). 3. *Buixquera* (Aldaia). 4. *Buixquera* (Manises).

1. (Alaq) «Buixquera» (Planells Segura 1991: 128); «Buixquera, el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138); «Paquita la "Busquera"» ([QIA] Anònim 1983: 152); «Amparo i Paquita les "Busqueres"» ([QIA] Anònim 1983: 156). 2. (Alb) «Buixqueres» (Verdeguer Escribà 1991: 154). 3. (Ald) «Buixquera» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 128); «Aldaia també té una plaça on recull els elements propis de l'almàssera d'oli amb una premsa i les pedres de moldre les olives, cedides per la família *Buixquera*.» (Tarín i López 1994: 93). 4. (Man) «Buixquera» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Buixquera» (Català Gimeno 1992: 261).

d.2) Derivat (**buixquera/ busquera** + -ÏTTU/ -ÏTTA): **buixquereta/ busquereta** [buj]keréta] [buskeréta]

1. *Busquereta/ Mosquereta* (Alcàsser). 2. *Busquereta* (Quart de Poblet).

1. (Alc) «Busquereta» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 95); «12 Vicente Moisquereta [...]» (Ajuntament d'Alcàsser 1999b: 28). 2. (Qua) «Buixquereta» ['busquereta'] (Sancho & Sancho 1998: 160).

e) Etimologia: segons el DCVB, és un «derivat de *busca*, probablement perquè el dit aucell habita preferentment entre les busques o branquillons més prims dels arbusts».

f) Toponímia: 1. (Alaq) poblament: «corral del tio "Busquera" un diumenge de maig de l'any 1935» ([QIA] Anònim 1983: 156).

Buleró [buleró] / [boliró] (Cat)

a) Definició: podria ser una variant formal de *buderó*, el qual, segons el DNV, és un «Cuc de terra que s'utilitza com a esquer per a pescar anguiles». El web Multicerca (MLTC) assenyala que un *buleró* és una «part del mornell en forma d'embut que permet l'entrada dels peixos o anguiles però els n'impedeix l'eixida».

b) Motiu: podria ser una metàfora en al·lusió a la primesa del referit cuc, o bé, en cas que el mot fora un mornell, en referència a l'estretor (forma d'embut?) de l'esmentat estri que s'utilitza per a pescar. Les dos fonts consultades que n'expliquen el motiu incideixen en el fet que la persona motejada era molt prima: Al «[...] Tio Bulero (1875-1948) de nom José Ferrer Guillem, [...] Li deien Bulero perquè era un home molt prim.» (Valls Bonet 2018: 57); «Se supon que el malnom li venia perquè era baix d'estatura i molt prim.» (Raga Ramón 1999j: s/n).

c) Comentari: ja es documenta a Catarroja des de principis del segle XIX: «Francisco Ramon Vulero» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 77r). Thede (2011: 242) considera que *Buliró* és un sinònim del tipus de “cuc” que s'emprava com a esquer per pescar anguiles: «para [cebo de las] anguilas sirven lombrices troceadas, llamadas [kúks] o [buliróns]».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Buleró/ Boliró* (Catarroja).

1. (Cat) «Buleró» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «[...] el tio Bulero (1875-1948) de nom José Ferrer Guillem, casat amb Norberta Cubillos *la Lleona*.» (Valls Bonet 2018: 57).

e) Etimologia: Coromines (DECat: II, 317) considera que *Buderó* com a ‘cuc que servei d'esquer’ podria procedir, o bé d'un derivat mossàrab de BOTULUS + -ONE (amb -r- < -L- pronúncia morisca), o bé tindria un origen relacionable amb el mot empordanès *botiró*, derivat de *bot* o *botit*, ‘inflat així’ (DECat: II, 170).

Buloc [bulók] (Alb, Ald, Man, Mas)

a) Definició: tal vegada *buloc* és una anaptixi de *bloc*, és a dir, s'ha introduït una *-u* epentètica en presència de líquida. Si ens atenem a la proposta de Benavent (2010), que recull una forma diminutiva que a Torrent s'anomena *buloquet*, aquesta podria ser: «una pilota salada feta a una carnisseria».

b) Motiu: en desconeixem la motivació.

c) Comentari: val a dir que a Alcàsser hom pot sentir una expressió com: «Això està fet un buloc», amb el sentit de conjunt de coses desordenades, apilotades.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Buloc* (Torrent).

1. (Tor) «344. *José Piles March Buloc.*» (Martínez Oria 2005c: 19).

e) Etimologia: si considerem que *buloc* és una variant formal de *bloc*, segons Bruguera i Talleda (1996: 122), el mot vindria del francès *bloc*, amb el mateix significat, i aquest del neerlandès *blok*, 'tronc tallat'.

Bultaco [bultáko] (Pai)

a) Definició: és el nom d'una marca catalana de motocicletes fundada per «Francisco Javier Bultó Marqués, [...] 'Don Paco', com se'l va conèixer popularment, [...]» (Pérez 2014).

b) Motiu: el paiportí Vicent Pascual Ruiz (2019: 85) comenta que, en produir-se un boom econòmic en els anys seixanta del segle XX, s'inicià un procés accelerat d'introducció de la moto i del cotxe entre la ciutadania, i un dels models adquirits pels joves paiportins va ser *la Bultaco*. Per tant, podem deduir que se li va assignar aquest malnom a una persona per metonímia perquè era posseïdora d'aquest model de motocicleta, i per la qual era reconeguda al poble.

c) Comentari: la marca *Bultaco* va nàixer un 17 de maig de 1958 (Pérez 2014).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Bultaco* (Paiporta).

1. (Pai) «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes. [...] Bultaco» (Marí Yago 2004: 180).

e) Etimologia: el nom de la marca és el mot resultant de la combinació de la part inicial del primer cognom del fundador, *Bult*, i del seu mateix nom propi, amb supressió de la *-p* inicial, *-aco*: *Bult* (<*Bultó*) + *-aco* (<*Paco*) = *Bultaco* (Pérez 2014).

Bumbam/ Bumboma [bumbám] / *[bumbóma] (Tor)

a) Definició: sembla una variant formal de *bum*, una onomatopeia que imita el soroll d'una explosió, o d'un colp fort (cf. DNV).

b) Motiu: en desconeixem el motiu, però, tal i com suggereix Herreros Moreno (2000: 45), deu tenir relació amb algun tipus de so onomatopeic.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Bumbam/ Bumboma* (Torrent).

1. (Tor) «Bumbam -oma» (Herreros Moreno 2000: 45); «En els anys setanta, un grup de jòvens, [...], Bumbam, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 265).

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «9 Caseta de Bumbam [...] Canyada de Falcó» (Fresquet Gozalvo 2011: 58); «Caseta de Bumbam» (Fresquet Gozalvo 2011: 64).

Bunyol [bunól] (Alaq, Alb, Ald, Man, Qua, Tor)

a) Definició: segons el DNV, un bunyol és una «massa de farina, aigua i rent, que pot dur altres ingredients, en forma de rosca o de massa compacta, i que es frig amb oli». El mot també podria referir al municipi de Bunyol (la Foia de Bunyol).

b) Motiu: la forma derivada de *Bunyol*, *Bunyoler* pot haver estat emprada en el sentit toponímic de persona procedent del municipi de Bunyol (la Foia de Bunyol), tot i que la forma normativa hauria de ser “bunyolenc, bunyolenca” (cf. GNV 2006: 386), o perquè el motejat es dedicava a l'elaboració i venda de bunyols.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Bunyol** + -ARĪU/ -ARĪA): **bunyoler, -o, -a** [bunolér]/ [bunoléro] / [bunoléra]

1. *El Bunyolero/ La Bunyolera* (Alaquàs). 2. *La Bunyolera* (Aldaia). 3. *El Bunyolero/ La Bunyolera* (Manises). 4. *El Bunyolero* (Quart de Poblet). 5. *El Bunyoler* (Torrent).

1. (Alaq) «Bunyolero/a» (Planells Segura 1991: 128); «Bunyolera/o, la, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Ald) «Bunyolera, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 128). 3. (Man) «Bunyolero, el» (Català Gimeno 1992: 261); «Bunyolera, la» (Català Gimeno 1992: 261). 4. (Qua) «Bunyolero, el» (Sancho & Sancho 1998: 160). 5. (Tor) «Bunyoler» (Beguer Esteve 2003: V, 219); «Bunyoler -a, el/ la» (Herreros Moreno 2000: 46); «126. *Vicente Muñoz Mora Buñoler.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «127. *Francisco Muñoz Mora Buñoler.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «295. *Jesús Muñoz Mora Buñoler.*» (Martínez Oria 2005c: 19); «296. *José Muñoz Mora Buñoler.*» (Martínez Oria 2005c: 19).

d.2) Derivat (**bunyol** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **bunyolet** [bunolét]

1. *Bunyolet* (Albal).

1. (Alb) «Buñolet» (Verdeguer Escribà 1991: 154).

e) Etimologia: segons Barceló Torres (2010: 36), *Bunyol* seria un topònim àrab que provindria de «noms comuns del baix llatí usats en la toponímia que feren servir els conquistadors musulmans [...]». El nom del topònim valencià vindria de «[...] – vineolu, ‘petita vinya’> al-bunyūl: Bunyol-*Buñol* (V), [...]», amb l’article àrab *-al* omés. Casanova (2011b: 263) coincideix amb Nieto (1997: 96) en què segurament prové del llatí *BALNEOLU* o *BALNEOLA*, «pequeños baños, pequeña concentración de agua». El bunyol referit al menjar seria, segons Bruguera i Talleda (1996: 128), un derivat de *bony*, «d’origen incert, possiblement preromà, resultat de l’encreuament d’una arrel protohispanica, *BUNNO-* ‘protuberància’, i una altra indoeuropea, *MONNIO-* ‘coll, turó’».

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «Caseta del Bunyoler» (Fresquet Gozalvo 2011: 65); «10 Caseta del Bunyoler [...] La Contienda» (Fresquet Gozalvo 2011: 58); activitats industrials: Almàsseres de propietat privada: «[...] “el Casaca”, “el Tintorer”, “el Bunyoler” [...]» (Sorribes 2015, novembre 15); «L’almàssera de Dolores Sorní, en els anys quaranta va estar gestionada pel senyor Jesús Muñoz “El Bunyoler”, i va tancar en 1950» (Fresquet Gozalvo 2011: 183).

Burec [burék] (Alb, Cat)

a) Definició: segons el DCVB, són uns «fems que se fan de substàncies que es colguen davall terra: restoll, palla, fullaca, buscalls, etc. (en el Pla de Bages, segons nota de Mn. Alcover)».

b) Motiu: en desconeixem la motivació.

c) Comentari: a Catarroja ja es documenta com a malnom a principis del segle XIX: «Vicente Raga de Vict. Burec» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 75r). *Els Burecs* d’Albal i de Catarroja deuen pertànyer a la mateixa família. L’informant Francesc Cabanes (2018), procedent del barri de les Barraques de Catarroja, fa una pronunciació oberta de la *e* [ɛ].

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Burec/ El Tio Burec* (Albal). 2. *Burec/ Burecs* (Catarroja).

1. (Alb) «la [casa] de la família Burec» (Verdeguer Escribà 1987: 85); «Burec» (Verdeguer Escribà 1991: 154); «Burèc» (Hernández Sanchis 2007: 3). 2. (Cat) «Burec» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Burecs» (Valls Bonet 2018: 56); «Les primeres trilladores ambulants en donar servici pels sequers de Catarroja foren les de [...], Miquel Ramon “Burec”» (Raga Ramon 1998: 57).

f) Toponímia: 1. (Alb) poblament: Albal 1881, «Hort del tio Burec» (Hernández Sanchis 1981: 39).

Burro, -a, -es [búro] / [búra] / [búres] (Alaq, Alc, Ald, Man, Mas, Pai, Qua, Sed, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un sinònim d'*ase*, que és un «mamífer (*Equus asinus*) d'aspecte similar al del cavall, però més menut, d'orelles llargues i de cap gran, que s'utilitza generalment com a bèstia de càrrega».

b) Motiu: en general, els motejats amb el nom d'aquest animal ho són per metonímia, ja que, o bé el feien servir com a mitjà de transport personal, com en el cas d'Aldaia, on l'al·ludit solia utilitzar-ne un per tal de desplaçar-se perquè patia reuma (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 65), o bé, com a Paiporta, perquè el motejat l'emprava per a carregar els productes de la seua activitat comercial. En aquest darrer poble, la persona al·ludida s'anomenava “Pepet el del burret”, i solia emprar-ne un per a tirar d'un carro on portava les llimonades que venia (Rodríguez 2018, febrer 1). En el cas de Xirivella l'informant Gabriel Berenguer Such (2018) conta que l'al·ludit «tenia una *quadra* i tenia molts *burros*». Segons aquest mateix informant, aquesta persona de Xirivella era coneguda també perquè regentava una “tendeta de *fiambres*”. Finalment, podem afegir que, a banda dels renoms d'origen metonímic comentats amb anterioritat, a Picanya, a una persona li van atribuir el malnom de *Cap de Burro* perquè tenia un «caràcter fràgil» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 119).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Burro/ La Burra/ Els Burros/ Les Burres* (Alaquàs). 2. *El Burro* (Aldaia). 3. *El Burro* (Massanassa). 4. *Els Burres* (Sedaví). 5. *El Burro* (Xirivella).

1. (Alaq) «Burro, el» (Planells Segura 1991: 128); «Antonio López a ca Teresa i Fina, *les Burres*» (Tarín i López 1994: 95); «Ramón Portalés, cuya familia tiene el sobrenombre de "els burros" en Alaquàs, fue concejal de 1979 a 1983 y de 1991 y 1995.» (Sena 2009); «Burra-o, la, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Ald) «Burro, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 128). 3. (Mas) «48. Enrique “El Burro”, aguacil, padre, vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 32). 4. (Sed) «*Els Burres*» (Ruiz Monrabal 1985: 189); «Presentación Olmos Paredes de la familia “Burres”» (Ruiz Monrabal 1985: 189). 5. (Xir) «- *El Burro*, quien obra irracionalmente.» (Sorribes Santa Maria 1989: 363).

d.2) Derivat (+ -ÏTTU/ -ÏTTA): **burret, -a** [burét] / [buréta]

1. *La Burreta* (Alcàsser). 2. *El Burret/ El del Burret* (Paiporta).

1. (Alc) «Burreta, la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 95). 2. (Pai) «Burret» (Marí Yago 2004: 179); «El Burret» (Segarra 2021).

d.3) Derivat (+ -ARÏU/ -ARÏA): **burrero** [buréro]

1. *El Burrero* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «*Burrero*, el» (Sancho & Sancho 1998: 160).

d.4) Forma composta: (**burro** + adjectiu)

1. *Burriciego* (Xirivella).

1. (Xir) «- *Burriciego*, burro y ciego.» (Sorribes Santa Maria 1989: 364).

d.5) Forma composta: (substantiu + (prep.) + **burra, -o**)

1. *Panxa Burra* (Catarroja). 2. *Cap de Burro* (Picanya).

1. (Cat) «Panchaburra» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Picn) «Cap de burro» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 119).

e) Etimologia: Bruguera i Talleda (1996: 148) indica que el mot procedeix del castellà *burro*, «der. retrògrad [o regressiu] de *burrico* o *borrico*, que prové del ll. vg. i td. BURRICUS (més bé *BURRICUS) ‘cavall petit’».

f) Toponímia: **1.** (Alaq) activitats industrials: «Els germans Portales també construïren anys més tard un magatzem [...] (conegut popularment per la gent com el magatzem dels Burros) allà per 1925» (Tarín i López 1994: 102). **2.** (Pai) poblament: «Botigues. [...] Entre les botiguetes podem destacar [...]; Cal Burret al carrer de Sant Francesc;» (Tarazona 2005: 122). **3.** (Sed) poblament: «[...] las llamadas alquerías o casetas de [...], els Burres» (Ruiz Monrabal 1985: 84); «[...] vivían en la “Alcra” de Burres» (Ruiz Monrabal 2008: 78); «la casa de emilo (sic) el de “burres”» (Baixauli Ferrer 2011: 35).

Busne [búsne] (Alc, Pics)

a) Definició: possiblement *busne* és una forma plural de *buzno* [buznó], que significa en caló «‘persona no gitana’, ‘extranjero’, ‘tonto, necio’». (cf. Fuentes Cañizares 2008: 150).

b) Motiu: a Alcàsser, *busne* era una expressió onomatopeica amb què la persona motejada s'adreçava a tothom (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 109). A Picassent, segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 82), la persona al·ludida emprava un camió anomenat així a la faena.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Busne* (Alcàsser). **2.** *El Busne* (Picassent).

1. (Alc) «Busne» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 109). **2.** (Pics) «Busne» (Lerma Serra 1975: 90); «Busne, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 82).

f) Toponímia: **1.** (Pics) hidrografia: «Sénies de Picassent. Any 1938 [...] Sénia de Miquel Sanchis “el Busne”» (Martínez Sanchis 2006: 143).

Bolxaca, -ques [bolʃáka] (Alc, Cat, Man, Pics, Sil)

a) Definició: és una variant formal de *butxaca*, la qual, segons el DNV, és una «cavitat d'una peça de vestir o d'una cartera que servix per a portar objectes d'ús ordinari i freqüent».

b) Motiu: el malnom *bolxaca* o *bolxaques* pot ser emprat en al·lusió a, o bé persones generoses, o bé a persones gasives o profitoses. Moreu-Rey (1981: 116) n'enregistra una ocurrència a Cambrils, *Lo Butxaques*, que es pot entendre com a renom relacionable amb l'altruisme «perquè tot ho donava». Pel que fa a l'expressió *Bolxaques de Ferro*, d'acord amb els motius atrobats al nostre corpus, podríem considerar-la més bé de tipus pejoratiu, ja que aniria associada a persones gasives. Per exemple, a Alcàsser, Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 99) documenten tres possibles motivacions, la segona de les quals va lligada a l'avarícia o al recel: 1) tenia un negoci i sempre portava les butxaques plenes de monedes; 2) era músic i s'omplia de dolços les butxaques en dies de festa; 3) solia caminar pel carrer amb les mans en les butxaques. A Picassent, continuant amb el sentit negatiu del malnom, a la persona motejada «[...] li costava molt donar» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 53).

c) Comentari: Martí Mestre (2019: 607) recull l'opinió de Coromines (DECat: II, 358) que sosté que la *-l* de la forma valenciana de *bolxaca* pot haver estat afavorida per la castellana *bolsillo*, i afig que, en considerar les formes aragoneses *bolchaca* o *bolchaco*, és més probable que la forma valenciana tinga relació amb aquestes darreres. Segons aquest mateix investigador, en valencià ja es documenta *bolxaca* des del segle XVIII.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Butxaques* (Silla).

1. (Sil) «[...] *Unión Patriótica* que presidia Diego Gutiérrez Peris, conegut popularment per *Don Diego* pel talant educat i respectuós que mostrava (encara que posteriorment els adversaris polítics li posaran de malnom el tio butxaques)» (Antich Brocal 2007: 29).

d.2) Forma composta: (**bolxaques/ butxaques** + prep. + substantiu)

1. *Bolxaques de Ferro* (Alcàsser). 2. *Butxaques de Ferro* (Catarroja). 3. *Bolxaques de Ferro* (Picassent).

1. (Alc) «Vicente Fortea “BOLCHAQUES”» (Ajuntament d'Alcàsser 2000b: 42); «Fortea Folch, Vicente *Butxaques de Ferro*» (Simó Rosaleny 2010: 389); «Butxaques de Ferro» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 99). 2. (Cat) «Butxaques de Ferro» (Sargues Raga 2017). 3. (Pics) «Bolxaques de Ferro» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 53); «Cristòbal Sanz “butxaques”» (Romaguera Belenguer 1994: 25).

d.3) Forma composta: (substantiu + prep. + **bolxaca**)

1. *Cansalada en Bolxaca* (Manises).

1. (Man) «Cansalá en Bolchaca» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Cansalà en butxaca» (Català Gimeno 1992: 261).

e) Etimologia: segons el DCVB, «potser del gal·lic *BULGA, ‘sac de cuir’, per via del fr. *bouge* o d'altres formes gal·lo-romàniques [...]».

Butxo [búfɔ] (Pics)

a) Definició: sembla que fa referència a un tipus de raça de colom anomenat en castellà “palomo buchón”, el qual, segons el DLE de la RAE, es distingeix «por la propiedad de inflar el buche desmesuradamente».

b) Motiu: el motejat «era colomaire i un dels seus coloms rebia aquest nom» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 126).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Butxo* (Picassent).

1. (Pics) «Bucho, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 126, 136).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, el mot castellà *buchón* deriva de *buche*, que al seu torn prové tal vegada del «lat. tardí BUCŪLA 'ampolla', y este del lat. vulg. *BUCCŪLA, der. de BUCCA 'carrillo hinchado', con infl. del fr. ant. bouge 'bolsa'».

3.2.3. Lletres C (DMHS)

Cabalote [kabalóte] (Sil)

a) Definició: era el cognom d'un militar de la segona meitat del segle XIX anomenat Virgilio Cabalote, el qual l'any 1873 va encapçalar una comitiva de militars que es dirigia a València per tal de rebre honors després d'haver obtingut una victòria en una batalla.

b) Motiu: segons el cronista de Silla Antich Brocal (2016: 29), en passar pels pobles aquesta comitiva de militars abans descrita, «la gent aplaudia i victorejava [...]. [I, aleshores] va quedar arrelat a Silla el malnom de *Cabalote*, vinculat a la família Gimeno Carbonell, ja que segons conten, un avantpassat seu que també era militar passejava pel poble mentre lluia un uniforme molt cridaner; per això la gent li deia que semblava Virgilio Cabalote [...]».

c) Comentari: l'informant siller William Alba Puig (2018) afegeix també que la persona a la que li ho tragueren era una persona molt vanitosa. D'ací l'expressió que es pot sentir a Silla de: «vas més mudat que *Cabalote*». A un *Cabalote* també se'l coneixia com a *Sangchili*, en honor al famós campió de boxa torrentí Baltasar Belenguer (cf. Antich Brocal 2009: 29).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cabalote* (Silla).

1. (Sil) «Altres malnoms: [...], *Cabalote*» (Zaragozá Pérez 1991: 256); «*Los hermanos Cabalote*» (Antich Brocal 2016: 277); «Gimeno Carbonell, Abelardo (a) *Cabalote*» (Antich Brocal 2016: 355); «Gimeno Carbonell, Enrique (a) *Cabalote*» (Antich Brocal 2016: 355).

Càbiles/ Cavil·les [kábiles] / [kabíles] (Alf, Mas)

a) Definició: una explicació que afecta els pobles d'Alfagar i Massanassa podria ser que es tracta de la forma conjugada d'una segona persona del singular de l'imperatiu del verb *cavil·lar*, “pensar”.

b) Motiu: a Alfagar, segons Puchades Pastor (1991: 210, 215), una persona «[...] cavil·lava a la Marjal; - Tenia la intenció de tallar-li el coll al que havia pujat la contribució i un amic li va dir: “No cavil·les, el que posen ja no ho lleven”». Si aquesta versió fora certa, aleshores hauríem d'escriure-la *Cavil·les*. D'altra banda, podríem tenir en compte el mot *cabila*, que Valle Pechuán (2017: 314) menciona i relaciona amb uns dies específics de cacera a l'Albufera, i que ell escriu “Cábiles” o “Cáviles”, en al·lusió al nom d'unes tribus nord-africanes que, per extensió, denoten «un lloc o gent salvatge, sense refinament» (cf. DCVB). Nosaltres hem respectat la manera amb què apareix escrit al CTV per a l'entrada d'aquest mot.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cabiles/ La Cabiles* (Alfagar). 2. *Cabiles* (Massanassa).

1. (Alf) «Rosa Baixauli Gimeno “la Cabiles” de Alfagar» (Ruiz Monrabal 1985: 200); «Pepica Martínez Baixauli “La Cabiles” de Alfagar» (Ruiz Monrabal 1985: 205); «Caviles» (Puchades Pastor 1991: 210, 215). 2. (Mas) «Juan “Cabiles”» (Aficionat 1997: 51); «Juan B. Baixauli “Cabiles”» és net de Blai Baixauli, el mestre d'aixa (La Peña “El Carro” 2009: 42).

e) Etimologia: si el motiu té a veure a amb *cavil·lar*, “pensar” o “reflexionar”, podria derivar del llatí *CAVILLARE*, amb el mateix significat. Si el mot es fonamentara en el mot *cabila*, “tribu de beduïns o de barbarescs”, provindria de l'àrab *QABĪLA*, amb el mateix significat (cf. DCVB).

f) Toponímia: 1. (Alf) partides i paratges: «el “Tancat de Cáviles”» (Ruiz Monrabal 1985: 266). 2. (Mas) poblament: «Caseta de Cabiles» (CTV 2009: I, 212; CTV 2009: II, 198).

Cabiró, -na [kabiró] / [kabiróna] (Alc, Man, Pics, Xir)

a) Definició: segons el DNV, un cabiró és una biga mitjana o de dimensions reduïdes.

b) Motiu: a Alcàsser, la persona motejada tenia un gos amb aquest nom, i hom recorda que, quan se n'anava a caçar, cridava el gos i li deia: «Xe Cabiró, porta el pato!» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 109).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cabiró* (Alcàsser). 2. *Cabiró* (Manises). 3. *Cabiró/ El Tio Cabiró* (Picassent). 4. *La Cabirona* (Xirivella).

1. (Alc) «Cabiró» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 109). 2. (Man) «Cabiró» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Cabiró» (Català Gimeno 1992: 261). 3. (Pics) «Cabiró» (Lerma Serra 1975: 90); «Fornillers i llenyaters.- [...] Els qui més llenya subministraven als forn[s] eren: [...], “El Tio Cabiro”» (Romaguera Belenguer 1987: 21); «Eren estos gics [...] i Salvador Sanchis (fill de “Caviro” i la Chançana, que tenien tenda de ultramarins en lo carrer de Torrent).» (Lerma Serra 1997: 20). 4. (Xir) «Carmen “la Cabirona» ([CF] Anònim 1993: 55, 58).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí CAPRĒONE ‘biga de teulada’ (derivat d'una forma *CAPRĒUS resultat d'una regressió de CAPRĒÖLUS ‘cabirol’»).

f) Toponímia: 1. (Pics) vies de comunicació: «Canyada de Cabiró» (Sánchez Serra 1984: 19, 21); «Cabiró, Camí de la Canyada» (Sánchez Serra 1984: 21); «la Canyada de Cabiró» (CTV 2009: II, 250); orografia: «Cabiró, Moteta de» (Sánchez Serra 1984: 21); poblament: «Corral de Cabiró» (CTV 2009: II, 250); hidrografia: «Pous de Reg de motor a Picassent. Any 1938 [...] Motor del Cabiró» (Martínez Sanchis 2006: 140); «[...] va utilitzar per arremullar-lo la bassa de “Cabiró”» (Romaguera Belenguer 1989: 42).

Cabut [kabút] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Beni, Cat, Sed, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un adjectiu que significar «que té el cap gros» o «obstinat, tossut».

b) Motiu: en general, el malnom s'aplica, com indica la definició, a persones de cap prominent o bé obstinades, tossudes. Pel que fa als motius específics que hem pogut recollir, a Alcàsser, Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 75) assenyalen que la persona motejada tenia un cap prominent. A Aldaia trobem una motivació idèntica: «per tindre el cap molt gran.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 113). En darrer lloc, a Torrent, Herreros Moreno (2000: 48) no sols aporta com a possible motiu la grandària del cap del portador, sinó també el fet d'aferrar-se a les seues idees amb tenacitat.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cabut* (Alaquàs). 2. *El Cabut* (Albal). 3. *Cabut* (Alcàsser). 4. *Cabut* (Aldaia). 5. *El Cabut* (Alfàfar). 6. *Cabut* (Beniparrell). 7. *Cabut* (Catarroja). 8. *El Cabut/ Els Cabuts* (Sedaví). 9. *El Cabut* (Torrent). 10. *El Cabut* (Xirivella).

1. (Alaq) «Cabut, el» (Planells Segura 1991: 128); «Cabut, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Alb) «Cabut» (Verdeguer Escribà 1991: 155). 3. (Alc) «Cabut» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75). 4. (Ald) «Cabut» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). 5. (Alf) «*Cabut*» (Puchades Pastor 1991: 212). 6. (Beni) Anys 1930-1940, «*Cabut* (José Muñoz Martí)» (Monforte Casañ 2015: 251). 7. (Cat) «Cabut» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 8. (Sed) «[...] otras familias como [...], els Cabuts» (Ruiz Monrabal 1985: 217); «Los siete músicos fundadores fueron: [...], Roberto Alapont Sanchis “el cabut”, [...]» (Ruiz Monrabal 1985: 248); «Vicente Navarro Catalá “el Cabut”» (Ruiz Monrabal 2008: 251). 9. (Tor) «Cabut, el» (Herreros Moreno 2000: 48); «Han ficat al Nene i Nas / a Garcia i al Cabut / [...]» (Xust Marcilla 2017: 48). 10. (Xir) «[...] el Cabut» (Giménez Pasqual 1995: 32).

e) Etimologia: com a derivat de cap, segons el DCVB, del llatí vulgar CAPUM, variant de CAPUT, amb el mateix significat.

f) Toponímia: **1.** (Alb) hidrografia: nom d'una fesa anomenada «Cabut» (Muga 1920: 275); «Motor del Cabut» (CTV 2009: II, 14); poblament: «Hort del Cabut. [...] no es Cabot, sino Cabut.» (Hernández Sanchis 1998: 134). **2.** (Alf) poblament: «Antiga casa de Felix Dasi Juan “El Cabut”, cantonera en el carrer del Sol i Francisco Baixauli.» (Gómez Alba 2003: 212). **3.** (Xir) poblament: «la casona [...], o la de Torner o el Cabut» (Giménez Pasqual 1995: 32).

Cacau, -a [kakáw] / [kakáwa] (Alaq, Alb, Ald, Alf, Bene, Cat, Man, Pai, Picn, Pics, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és el «fruit de la cacauera, llegum indehiscent que madura davall de terra, de coberta dura en forma de baina que conté diverses llavors comestibles, blanques i oleaginoses».

b) Motiu: els motejats amb el nom del fruit solen ser-ho per metonímia, com el cas dels al·ludits d'Albal i Catarroja, un avantpassat dels quals tenia planters de cacau (Segarra 2021). Moreu-Rey (1981: 135) documenta casos semblants a Burjassot i Morella: «el Cacau». Pel que fa als *cacauers*, aquests es dediquen a la seua venda. En trobem documentats a tretze dels vint pobles de la nostra comarca.

c) Comentari: De Tomàs (2005: 65) observa que molts manisers encara recorden *la Tia Carmen la Cacauera*, que venia cacau, tramussos i xufes. El maniser Escobar Folgado (1968: s/n) dedicà uns versos a *les Cacaueres* d'aquest poble: «LES CACAHUERES, Si a l'Historia fas repás/ De costums i de maneres/ Recorde a les cacaueres/ Amb el cabás baix del braç».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tio Cacao* (Alaquàs). 2. *Cacao* (Albal). 3. *Cacao* (Aldaia). 4. *Cacao* (Alfafar). 5. *Cacao/Cacaua* (Catarroja).

1. (Alaq) «Cacao, Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Alb) «Cacao» (Verdeguer Escribà 1991: 155); «Cacao» (Hernández Sanchis 2007: 1). 3. (Ald) «Cacao» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). 4. (Alf) «Cacao» (Puchades Pastor 1991: 215). 5. (Cat) «Cacao»; «Cacaua» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **cacauet** [kakawét]

1. *Cacauet* (Quart de Poblet). 2. *Cacauet el Fuster* (Sedaví).

1. (Qua) «Cacauet» (Sancho & Sancho 1998: 160). 2. (Sed) «“Cacahuet el Fuster”» (Ruiz Monrabal 2008: 293).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **cacauero, -a** [kakawéro] / [kakawéra]

1. *El Cacauero* (Alaquàs). 2. *El Cacauero* (Aldaia). 3. *Cacauer* (Alfafar). 4. *La Cacauera* (Benetússer). 5. *Cacauero* (Catarroja). 6. *El Cacauero/ Cacauero/ Les Cacaueres* (Manises). 7. *Cacauero* (Paiporta). 8. *El Cacauero* (Picanya). 9. *El Cacauero/ El de la Cacauera* (Picassent). 10. *El Cacauero* (Quart de Poblet). 11. *Cacauero* (Sedaví). 12. *Cacauera/ El Tio Cacauera* (Silla). 13. *El Cacauero* (Torrent).

1. (Alaq) «Cacauero, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Ald) «Cacauero, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). 3. (Alf) «Cacauer» (Puchades Pastor 1991: 211). 4. (Ben) «Pepeta la cacahuera» (Ricart Bonillo 1976: 81). 5. (Cat) «Cacauero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 6. (Man) «Cacauero, el» (Català Gimeno 1992: 261); «Cacahueros» (Escobar Folgado 1959: s/n). 7. (Pai) «Cacauero» (Marí Yago 2004: 179). 8. (Picn) «Cacauero, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 117); «La Cacauera» (Moreno Pellicer 2018). 9. (Pics) «Paco “el de la cacauera”» (Romaguera Belenguer 1994: 24); «Paco “el cacauero”, [...]» (Romaguera Belenguer 1994: 25); «Pels anys 50, Mariano Belenguer, el cacauero, no podia faltar diàriament a la cita [...]» (Romaguera Belenguer 2002: 57). 10. (Qua) «Cacauero, el» (Sancho & Sancho 1998: 160). 11. (Sed) «“Cacahuero”» (Ruiz Monrabal 2008: 293). 12. (Sil) «[...] l'adreça del Partit Republicà Conservador, dirigit per Ernest Gimeno Primo, *el tio Cacahuera*, el 1931.»

(Antich Brocal 2007: 273); «[...] el Partido Republicano Conservador, presidit per Ernesto Gimeno (a), *Cacauera*, [...]» (Antich Brocal 2016: 97). **13.** (Tor) «Cacauero, el» (Herreros Moreno 2000: 48).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 94), del nàhuatl *cacáua*, forma radical de *cacáuatl*, amb el mateix significat.

f) Toponímia: **1.** (Qua) activitats industrials: «La [fàbrica] del *Cacauero*, a la baixada del riu, [...]» (Sancho & Sancho 1998: 45).

Cadira [kaíra] (Alb, Alc, Cat, Man, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «seient amb respatler, generalment amb quatre potes, per a una sola persona». Els cadirers feien o arreglaven cadires, normalment de bova. La forma més freqüent i recurrent és la que representa l'ofici o professió de cadirer. La forma amb diminutiu *cadireta* [kajréta] podria referir a la «comporta de fusta o de pedra, que servix per a detindre o desviar l'aigua d'un rec» (DNV).

b) Motiu: en la majoria de casos, per exercir el menester abans descrit a la definició.

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 126) recull la forma *Caïrer* a Alfara del Patriarca (Horta Nord), que representaria la parla del valencià central com la de les ocurrencies del nostre corpus. Altres formes dialectals pertanyents a altres àrees del domini lingüístic son *Cadiraire* o *Cadillaire*, aquesta darrera específica de Caldes de Montbui (Moreu-Rey 1981: 126).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cadira* (Manises).

1. (Man) «Caïra» (Català Gimeno 1992: 261).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **cadireta** [kajréta]

1. *Cadireta* (Catarroja). 2. *Cadireta* (Quart de Poblet).

1. (Cat) «Caireta» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2 (Qua) «*Caireta*» (Sancho & Sancho 1998: 160).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **cadirer, -a, -es** [kajrér] / [kajréra] / [kajréres]

1. *Cadireta* (Albal). 2 *Cadirer/ Cadirera* (Alcàsser). 3. *Les Cadireres* (Manises). 4. *El Cadirer* (Picassent). 5. *Fèlix el de la Cadirera* (Quart de Poblet). 6. *El Cadirer* (Silla). 7. *Les Cadireres* (Torrent).

1. (Alb) «Cairera» (Verdeguer Escribà 1991: 154). 2. (Alc) «Caïrer, -a»; «feien o venien cadires» (Simó Rosaleny & Hernández Flor: 2012: 63); «Manzanero Bou, José *Cadirer*» (Simó Rosaleny 2010: 395); «Manzanero Bou, Carmen *Cadirera*» (Simó Rosaleny 2010: 395). 3. (Man) «Caireres, les» (Català Gimeno 1992: 261). 4. (Pics) «Al front, com sempre, Miquel “el cairer”» (Lerma Serra 1982: 46); «Salvador Tomás “Miquel, el Cairer” és qui porta l'estandard, [...]» (Romaguera Belenguer 2003: 233); una *caïrera* «arreglava cadires de bova» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 83). 5. (Qua) «*Cairera*, Felix el de la» (Sancho & Sancho 1998: 160). 6. (Sil) «Actuals: [...], *Cairer*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «Juanito, *el Cairer*» (Antich Brocal 2007: 41); «[...] als anys 30 havia un “taller de sillars” dels germans Pepe i Joan Hernández Clofent, coneguts com a *els Cairers*» (Antich Brocal 2007: 135); «Els caïrers venien d'Ontinyent» (Alba Puig 2018). 7. (Tor) «[...] hi havia una torrentina anomenada Margarita, família del forn de les “caïreres”, del carrer de sant Josep» (Xust Marcilla 2017: 75).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí CATHĒDRA, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «forn de les “caïreres”, del carrer de sant Josep» (Xust Marcilla 2017: 75).

Cafís, -a [kafís] / [kafisa] (Alaq, Ald, Qua, Tor)

a) Definició: un cafís és una mesura equivalent en terres valencianes a dotze barcelles (cf. DNV).

b) Motiu: la motivació de la forma simple pot haver estat la mateixa als pobles d'Alaquàs i Torrent ja que, en ser pobles veïns, el malnom pot haver funcionat per a referir a una mateixa família coneguda als dos pobles. A despit d'això, en aquests dos municipis hem recollit dos motius semblants però una mica diferents. D'una banda, pel que fa a Alaquàs, i segons el testimoni de la pròpia família, «el malnom de Cafís [...] ve d'un avantpassat [...] que venia algeps pels carrers i [que] quan anava a comprar el material sempre demanava un cafís.» (Tarín i López 2008: 352). D'altra banda, a Torrent, dins de l'àmbit de la pirotècnia, Císcar Juan (2015c: 46) creu que és «molt probable que esta ferramenta fóra utilitzada per a mesurar la pólvora en l'elaboració de les traques i [que] este fóra el motiu pel qual, se li aplicà el malnom a la família Miquel», una coneguda nissaga de pirotècnics. En darrer lloc, quant a la forma derivada “cafissada” d'Aldaia, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 119) assenyalen que el malnom té el seu origen en «[...] la quantitat de terra que tenia la família».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Cafís/ La Cafisa* (Alaquàs). 2. *Cafís* (Tor).

1. (Alaq) «Pepe "Cafís"» ([QIA] Anònim 1984: 145); «Cafís» (Planells Segura 1991: 128); «Lola “la cafisa”» ([QIA] Anònim 2000: 214); «Cafís-a, el, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Tor) «[...] les antigues colles portaven al iaio Cafís, [...]» (Benlloch Barrachina 2005a: 18); «340. *Pascual Brull Miquel Cafís.*» (Martínez Oria 2005c: 19); «En aquell moment, Gregorio va trobar Cafís, un pirotècnic [...]» (Samudio 2003: 35); «Amb Cafís, en la indústria que posseïa a Torrent, [Gori] va trobar eixa llibertat [...]» (Samudio 2003: 37).

d.2) Derivat (+ ĀTA): **cafissades** [kafisáes]

1. *Cafissades* (Aldaia). 2. *El Tio Cafissades* (Quart de Poblet).

1. (Ald) «Cafisaes» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129); per «[...] la quantitat de terra que tenia la família.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 119); «Nelet de Cafisaes» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132). 2. (Qua) «*Cafissaes*, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 160).

e) Etimologia: segons el DCVB, de l'àrab *qafiz*, amb el mateix significat.

Cagandanes [kayandánes] (Cat, Pai)

a) Definició: segons el DNV, mot referit a persones que aparenten activitat i energia, però que no fan res d'importància i són dèbils de caràcter. El DCVB enregistra la variant formal *Cagandances* a Castelló.

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (verb + substantiu):

1. *Cagandanes* (Catarroja). 2. *Cagandanes* (Paiporta).

1. (Cat) «Cagandanes» (Sargues Raga 2017); «Cagaandanes» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

2. (Pai) «Caga Andanes» (Marí Yago 2004: 179).

e) Etimologia: Segons el DCVB, és un compost de l'imperatiu de *cagar* i del substantiu *andanes*.

Cagarnera [kayarnéra] (Alf, Pics, Sed)

a) Definició: és una variant formal de *cadenera*, que és un ocell. El DNV diu que és una au molt apreciada pel seu cant.

b) Motiu: en desconeixem la motivació als pobles on l'hem trobat documentada, encara que Martí Mestre (2006: 122) indica que el mot s'empra per a referir a dones cantaires per la fama de cantador que té aquest ocell. Tal vegada, de manera semblant, el malnom ha estat aplicat metafòricament a persones aficionades al cant, o bé de forma irònica i despectiva per cantar malament.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cagarnera* (Alfalfar). 2. *Cagarner* (Picassent). 3. *El Cagarnera/ Els Cagarneres* (Sedaví).

1. (Alf) «*Cagarnera*» (Puchades Pastor 1991: 213); «*Cagarnera*» (Pastor 2016: s/n). 2. (Pics) «*Cagarner*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 134). 3. (Sed) «[...] otras familias como [...], els Cagarneres» (Ruiz Monrabal 1985: 217); «“*Cagarnera*”» (Ruiz Monrabal 2008: 293); «Enrique Baixauli “el *Cagarnera*”» (Baixauli Ferrer 2015: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, *cadenera* s'ha vist alterat en *cagarnera* per contaminació del verb *cagar*. D'acord amb aquest mateix diccionari, *Cadenera* seria una «metàtesi de *cardenera*, que probablement ve d'una forma llatina *CARDUELARIA, derivada de CARDUELIS, mat. sign.».

Cagasseno [kayaséno] (Alf, Sed)

a) Definició: és una variant formal de *Cacasseno*, un personatge literari, protagonista d'una novel·la de l'escriptor italià del segle XVII Adriano Banchieri. El diccionari de la RAE el defineix com a propi d'un individu «despreciable, hombre necio», com a resultat de la comparació amb l'actitud reprovable d'aquest personatge de ficció.

b) Motiu: Martí Mestre (2006: 120) assenyala que és un deonomàstic amb el significat d'insensat, simple, la qual cosa suposem que seria la qualitat personal que hom tractaria d'atribuir als motejats.

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 92) també documenta una persona motejada com *el Cacasseno* a Badalona (Barcelonès).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cagasseno* (Alfatar). 2. *El Cagasseno/ Els Cagassenos* (Sedaví).

1. (Alf) «Cagaseno» (Pastor 2016: s/n). 2. (Sed) «[...] otras familias como [...], els Cagassenos» (Ruiz Monrabal 1985: 217); «“Cagaseno”» (Ruiz Monrabal 2008: 293).

e) Etimologia: és un compost de *caca* i *senno* “seny” (Martí Mestre 2006: 119).

Caio/ Caïto [kájjo] / [kaíto] (Alb, Alc)

a) Definició: són variants formals amb afèresi del nom propi *Ricardo*.

b) Motiu: les dos formes de l'entrada corresponen a una pronúncia defectuosa per dislàlia infantil del prenom *Ricardo*. A Albal era la forma com el mateix motejat pronunciava el seu nom propi quan era menut (Comes Muñoz 2017).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (dislàlia infantil amb afèresi de *Ricardo*): **Caio** [kájɔ]

1. *Caio* (Albal).

1. (Alb) «Cayo» (Verdeguer Escribà 1991: 155); «Cayo» (Hernández Sanchis 2007: 1).

d.2) Forma entrada/ lema (dislàlia infantil amb afèresi de *Ricardo* + -ĪTTU/ -ĪTTA): **Caïto** [kaító]

1. *Caïto* (Alcàsser).

1. «Caïto» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 17).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 120), *Ricard* és un compost germànic que conté els elements *ric*, “poderós” i *hard*, “dur”, i que Albaigès Olivart (2000: 297) tradueix per “fort per la riquesa”.

f) Toponímia: 1. (Alb) hidrografia: «El motor de Cayo i el Motor de Nardet; els dos impulsats a vapor i actualment desapareguts.» (Hernández Sanchis 1998: 98); fitonímia: «l'anouer de Cayo» (Hernández Sanchis 1998: 94).

Calabós [kalabós] (Cat)

a) Definició: segons el DNV, és, «en una presó o en un castell, [una] cambra destinada a tancar presos».

b) Motiu: en desconeixem la motivació. Potser la persona al·ludida se n'ocupava d'un com a alguatzil, hi vivia a prop d'un, o simplement hi va estar tancat algun temps.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Calabós/ Calabossos* (Catarroja).

1. (Cat) «Calabossos» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «En Catarroja hi havien diversos cabrers que si tenien cabres propies. En el carrer del Teatre estava Lola “la del Tio Calabos”, [...]» (Selma 1999b).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, *calabozo* prové en castellà del llatí «*CALAFODIUM, de FODĒRE 'cavar'».

f) Toponímia: **1.** (Cat) poblament: «[...] entre altres estava la quadra de “Calabosos”, [...]» (Raga Ramon 1999c: s/n).

Calabuig [kalabúf] (Ald, Pai, Sed, Tor)

a) Definició: és el cognom d'origen toponímic *Calabuig*, nom d'un poblet agregat al municipi de Bàscara (Alt Empordà) (cf. OnCat: III, 180).

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Calabuig/ La Calabuja* (Aldaia). **2.** *Calabuig* (Paiporta). **3.** *La Calabuja* (Sedaví). **4.** *Calabuig* (Torrent).

1. (Ald) «Calabuig-Calabuja, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). **2.** (Pai) «Calabuig» (Marí Yago 2004: 179); «Calabuig» (Mirabet Pastor 2004: 47). **3.** (Sed) És la feminització del segon cognom d'Emília Genovés Calabuig (cf. Ruiz Monrabal 2008: 80). **4.** (Tor) «"en la plazuela de frente a la casa de Calabuig"» (*El Torrentino*, núm 12, 25-3-1900, *cit.* Císcar Juan 2015a: 6); «hi havia una perruqueria regentada per Alfredo Calabuig, situada al carrer del Pi» (Císcar Juan 2015a: 7).

e) Etimologia: segons Coromines (OnCat: III, 180), procedeix del nom personal llatí CALEPODIUS, el qual, al seu torn, prové del grec Καληπόδιος, i que s'interpreta en el sentit de «el de peus bells, de bella figura».

f) Toponímia: **1.** (Tor) poblament: «Caseta del Llustre o Calabuig» (Fresquet Gozalvo 2011: 62); hidrografia: «Potser l'aljub més bonic que queda és el de Calabuig, a pocs metres de la casa, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 57).

Calafat [kaláfat] (Cat)

a) Definició: és una variant formal de *calafatador*, la qual, segons el DNV, s'atribueix a la «persona que es dedica a construir embarcacions de fusta».

b) Motiu: les persones al·ludides es dedicaven a fer o a arreglar barques al port de Catarroja.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Calafat* (Catarroja).

1. (Cat) «[...] Antonio *el Calafat* que feia barques al carrer de Cadis, i Ramón *Calafat* que arreglava les barques al port de Catarroja» (Valls Bonet 2018: 46).

e) Etimologia: Coromines (2008: 97) diu que *calafatar* probablement prové de l'àrab *qálfat*, amb el mateix significat, que al seu torn és d'origen incert. Potser vinga de CALEFA(C)TUM, participi del llatí CALEFACERE, “calfar”, per ser l'operació de fondre el quitrà, sotmetent-lo al foc, una de les més importants que practica el calafat.

Calaixons [kalajfóns] (Xir)

a) Definició: segons el DNV, un calaixó pot ser o bé un «calaix de teler, on encaixa la llançadora quan està a un dels costats del teler», o bé un sinònim de *caduf*, que és un recipient o caixó que serveix per a traure aigua de pous.

b) Motiu: l'investigador xiriveller Sorribes Santa Maria (1989: 369) assenyala que el malnom tindria relació amb un «cajón pequeño de algún mueble». Tal vegada se li va aplicar a una persona de forma metonímica perquè era fuster, com en el cas d'*en Calaixos* de Maó (Moreu-Rey 1981: 136), o perquè sovint en portava un per a transportar alguna cosa que constituïa el producte de la seua activitat comercial.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Calaixons* (Xirivella).

1. (Xir) «- *Calaisons*, [...]» (Sorribes Santa Maria 1989: 369).

e) Etimologia: *calaixons* és una forma diminutiva plural derivada de *calaix*, la qual, al seu torn prové, segons el DCVB, «d'una forma llatina *CALATHĒUS, derivat de CALATHUS (<gr. κάλαθος), ‘panera de vímens’».

Calbo, -a [kálbo] / [kálba] (Beni, Mas, Picn, Pics, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un adjectiu aplicat a un individu «que ha perdut els cabells totalment o parcialment».

b) Motiu: és un apel·latiu atribuït a persones mancades de cabells al cap. A Silla és en realitat un cognom amb una forma castellana que es va originar antigament a partir d'un malnom que reflectia aquesta qualitat personal en aquesta llengua. La forma diminutiva castellana *Calvete*, que també és un cognom, es troba documentada a Torrent amb quatre ocurrències entre 1901 i 1950 (Climent Sanfèlix 1996: 94).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Calbo* (Beniparrell). 2. *El Calbo* (Massanassa). 3. *El Calbo* (Picanya). 4. *La Calba* (Picassent). 5. *El Calbo/ Els Calbos* [cognom] (Silla).

1. (Beni) «el Calvo» (Pons Polit 2016). 2. (Mas) «Vicente (el Calvo)» (Andújar 2007: 89). 3. (Picn) «[...] l'antiga casa del Calvo, [...] esmentada a l'alçament cartogràfic de l'any 1900.» (Besó Ros 1999: 68). 4. (Pics) «Calva, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 134). 5. (Sil) «Francisco Calvo Gomar (*a*) *El Calvo*» (Antich Brocal 2016: 281); «Frederic *el Calvo*» (Monforte Casañ 2015: 429); «A parte estaban los “jóvenes” como: [...] FEDERICO CALVO» (Machancoses 1997: 26); «Defectes físics: [...], *Calvo*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

d.2) Cognom castellà (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **Calvete** [kalbéte]

1. *El Tio Calvete* (Torrent).

1. (Tor) «del Tio Calvete» (Requena Piles 2018: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí CALVUS, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Picn) poblament: «L'edifici actual [de l'hort de Veyrat] s'alça sobre l'antiga casa del Calvo, que ja apareix esmentada a l'alçament cartogràfic de l'any 1900.» (Besó Ros 1999: 68). 2. (Sil) poblament: «Caseta dels Calbos» (CTV 2009: I, 217); partides i paratges: «Tancat dels Calbos» (CTV 2009: I, 217); vies de comunicació: «camí de la Casa del Calvo» (Zaragoza Pérez 1982: 92); hidrografia: «- [Motor] Del *Calvo* o de *Mustieles*.» (Zaragoza Pérez 1982: 108); «Motor dels Calvos o de Mustieles» (Guillem Chilet 2009: 212); «Motor dels Calvos» (Ajuntament de Silla 1991: 28).

Calces [kálses] (Cat, Man, Picn, Pics, Sil, Xir)

a) Definició: és una forma plural de *calça*. D'acord amb el DCVB, *calça* «es deia quasi sempre en plural, *les calces*, i segons les èpoques eren dues peces separades o formaven tot un cos, [...]». Segons la 1a accepció de *calça* del DNV, que és la que més sovint s'empra a la nostra comarca, és una «peça de vestir, generalment femenina, de cotó, de seda o de niló, que cobrix el peu i la cama fins al genoll o més amunt». *Els calceters*, seguint aquest mateix diccionari, són persones que en fan, n'arreglen o en venen. Un *calcetí* seria en valencià la «calça que cobrix el peu, el turmell i la part baixa de la cama» (DNV).

b) Motiu: a Picassent o a Silla les persones motejades amb renoms com *la de les Calces* (Pics) o *de Calces* (Sil) es dedicaven a reparar aquesta peça de roba (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 83; cf. Antich Brocal 2007: 254).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Calces* (Manises). 2. *El Tio Calces* (Picanya). 3. *La de les Calces* (Picassent). 4. *De Calces/ El Tio Calces* (Silla).

1. (Man) «Calses» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Calces» (Català Gimeno 1992: 261). 2. (Picn) «Calces, el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 118). 3. (Pics) «Calces, la de les» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 83). 4. (Sil) «el 4 d'abril hi ha un robatori a casa Conxeta de Calces» (Doménech 1999: 31); «[Nota] 23 - José Riera López, *El Tio Calces*, estava dedicat al comerç de productes agraris, especialment cacau i fesols, [...]» (Antich Brocal 2016: 78).

d.2) Forma entrada/ lema (**calça** [en singular] + adjectiu):

1. *Calça Verda* (Xirivella).

1. (Xir) «- *Calsa verda*, media verde.» (Sorribes Santa Maria 1989: 370).

d.3) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA + -ARĪU/ -ARĪA): **calceter**, **-a**, **-es** [kalsetér] / [kalsetéra] / [kalsetéres]

1. *Calcetera/ Calceteres* (Catarroja). 2. *Calceteres* (Manises).

1. (Cat) «Calcetera»; «Calseteres» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Man) «Calseteres» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Calceteres» (Català Gimeno 1992: 261).

d.4) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA + -ĪNU/ -ĪNA): **calcetí** [kalsetí]

1. *Calcetí/ El Mestre Calcetí* (Silla).

1. (Sil) «[...] objectes: [...] *Calcetí*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «[...] l'escissió de Dàmaso Garcia Morales, més conegut pel *Mestre Calcetí*, funcionari del jutjat i gran entusiasta de la música» (Antich Brocal 2007: 58); «Els músics del mestre Dàmaso García (a) *Calcetí*, s'ubicaven al Bar Musical (bar de Coa) [...]» (Antich Brocal 2016: 98).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí CALCĒA, amb el mateix significat.

Calciner, -a [kalsinér] / [kalsinéra] (Alb, Alc, Alf, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «persona que fabrica calç o que en ven».

b) Motiu: les persones motejades es dedicaven al menester referit anteriorment a la definició.

c) Comentari: a Picassent es troben documentades algunes persones que treballaven elaborant calç, però cap d'elles va arribar a prendre el nom de l'ofici d'aquesta activitat com a malnom (cf. Romaguera Belenguer 1987: 21).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**calcina** + -ARĪU/ -ARĪA): **calciner, -a** [kalsinér] / [kalsinéra]

1. *Calciner* (Albal). 2. *El Calciner/ La Calcinera* (Alcàsser). 3. *Calciner* (Alfatar). 4. *El Calciner/ La Calcinera* (Torrent).

1. (Alb) «Calciner» (Verdeguer Escribà 1991: 154). 2. (Alc) «Manuel Martínez González (*El Calciner*)» (Gericó Trilla 2003: 232); «Salvador “Calsinera”» (Ajuntament d'Alcàsser 1998: 32); «Calciner-a» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 63). 3. (Alf) «*Calciner*» (Puchades Pastor 1991: 211); «Calsiner» (Pastor 2016: s/n). 4. (Tor) «Calciner» (Beguir Esteve 2003a: V, 219); «Calciner -a, el / la» (Herreros Moreno 2000: 50); «[...] La compañía que podemos titular, estaba integrada por Enrique Puig Navarro, [...], Vicente Soriano (El Calsiner) [...]» (Beguir Esteve 2003: V, 239).

e) Etimologia: calciner és un derivat del mot *calcina*, llatí *CALCĪNA, que al seu torn, segons el DCVB, prové del llatí CALCE, 'calç'.

Calendari [kalandári] (Alb, Qua, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «taula gràfica o catàleg que comprén tots els dies de l'any, distribuïts per mesos, i que també pot incloure informació sobre festivitats o dades astronòmiques».

b) Motiu: pel que fa la persona motejada de Torrent, segons el testimoni de Conxa Climent Company (2019), aquesta persona coneixia els canvis del temps, és a dir, era coneguda entre els veïns per fer prediccions meteorològiques.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Calendari* (Albal). 2. *Calendari* (Quart de Poblet). 3. *El Calendari* (Torrent).

1. (Alb) «[...] un home d'Albal conegut com el “Tio Calandari” que anava en un carret amb vela venent pomes farinoses, dient “pomes d'Albal, aldaieres”» (Sanchis Alfonso & Sánchez Chulià 2018: II, 744). 2. (Qua) «Calendari» (Sancho & Sancho 1998: 160). 3. (Tor) «Calandari» (Beguir Esteve 2003a: V, 220); «Calendari, el» (Herrerros Moreno 2000: 51).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí CALENDARĪUM, amb el mateix significat.

Calilo [kalílo]

a) Definició: ens trobem una deformació del mot *caïra* pel de *calila* perquè la persona que pronunciava aquesta paraula així patia una dislàlia. El malnom *Calilo* en seria una masculinització.

b) Motiu: l'anècdota que va originar el malnom es fonamenta en el fet que la persona motejada li va demanar a la xiqueta de la casa que s'emportara una *calileta* a una altra casa que funcionava com una mena de guarderia per tal de seure amb altres xiquetes; pronunciava defectuosament el mot *cadireta* [kajrèta] (cf. Ruiz Monrabal 2008: 73).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Calilo/ Els Calilos* (Sedaví).

1. (Sed) «Els Calilos» (Ruiz Monrabal 2008: 73).

Calixtro / Calistro/ Calixto, -s [kalíkstro] / [kalístro] / [kalíksto] / [kalísto] (Alb, Sil, Tor)

a) Definició: *Calixto* és la forma castellana del prenom *Calixte*, i la de *Calistro* seria *Calistres* (VNP 2007: 35). Albaigès Olivart (1993: 66) indica que *Calixtro* és una forma gallega de *Calixto*.

b) Motiu: era el nom dels portadors o el d'algun avantpassat (cf. Chilet 2020, agost 12).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Calistro* (Albal). 2. *Calixtro* (Silla). 3. *Calistro/ Calistos* (Torrent).

1. (Alb) «Calistro» (Verdeguer Escribà 1991: 154). 2. (Sil) «[...] Miguel Natividad, “Calixtro”» (Saragossà Saragossà 2002: 20). 3. (Tor) «24. Francisco Llimera Bartual *Calixtos*.» (Martínez Oria 2005c: 18); «40 Francisco Guimerá Bartual *Calistro* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 150).

e) Etimologia: Albaigès Olivart (1993: 66) assenyala que prové del grec KALLIS, “bellesa”, i significa “molt bell”.

Calores [kalóres] (Alc, Man, Tor)

a) Definició: és el femení plural del substantiu castellà *calor*.

b) Motiu: a Alcàsser, la persona motejada «patia molta calor a l'estiu per ser un home gran i gros» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 83).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Calores* (Alcàsser). 2. *Calores* (Manises). 3. *Calores* (Torrent).

1. (Alc) «Calores» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 83). 2. (Man) «Calores» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Calores» (Català Gimeno 1992: 261). 3. (Tor) «Calores» (Herreros Moreno 2000: 52).

d.2) Forma composta (adjectiu + prep. + **calores**): **roig de calores** [róʃ ðe kalóres]

1. *Roig de Calores* (Torrent).

1. (Tor) «Roig ([...], de Calores, etc.)» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Roget de Calores» (Herreros Moreno 2000: 141).

e) Etimologia: segons el DCVB, *calor* prové del llatí CALŌRE, amb el mateix significat.

Callós [kałós] (Pics, Sed)

a) Definició: és una variant formal no normativa que funciona com a gentilici del nom del poble de Callosa d'En Sarrià (la Marina Baixa). El malnom sembla reflectir una masculinització d'aquest topònim: *Callosa* > *Callós*. La forma normativa del gentilici de Callosa hauria de ser, d'acord amb la GNV (2006: 380), “callosí” o “callosina”.

b) Motiu: pel que respecta a Picassent, l'informant Marcos Sevilla Torres (2018), el qual pertany a la família dels motejats, ens ha comunicat que algunes de les persones d'aquest poble portadores del cognom *Torres* descendeixen d'un avantpassat que procedia d'aquesta vila de la Marina Baixa.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Callós* (Picassent). 2. *El Callós / La Callosa* (Sedavi).

1. (Pics) «La murga o xaranga de Picassent.- [...] Tenia uns 12 components entre els quals cal citar: [...] Torres “el callós”» (Romaguera Belenguer 1975: s/n); «Salvador Torres “el callós”, [...]» (Romaguera Belenguer 1994: 25). 2. (Sed) «*Els Callós*» (Ruiz Monrabal 1985: 189); «Concepción Baixauli Olmos “la Callosa”» (Ruiz Monrabal 1985: 200).

e) Etimologia: Coromines (OnCat: III, 193) creu que el topònim *Callosa* podria ser una mostra d'un rastre «dels descendents del llatí *CALLUS*, 'durícia, duralló', i dels seus derivats, en els nostres parlars regionals i d'autors catalans antics». Aquest mateix lexicògraf assenyala que, quant al segon element, «el distintiu d'En Sarrià li ve d'haver estat donada [la vila] al famós privat de Jaume II, el nom del qual i les seves possessions ja ens consten allí, p. ex., en doc. de 1323: «Barnard de Serrian» (BABL iv, 448)».

Cama [káma] (Alb, Alc, Ald, Alf, Beni, Cat, Lloc, Man, Mis, Pai, Pics, Qua, Sed, Sil, Tor)

a) Definició: el DNV defineix *cama* com «tota l'extremitat inferior, excepte el peu». Segons aquest mateix diccionari, una *camallonga* és també un «au limícola [...] de potes llargues i rosades [...]».

b) Motiu: Moreu-Rey (1981: 77) dona exemples de l'ús d'aquest membre com a malnom per a referir-ne a invalideses o deformacions. Per exemple, documenta una persona motejada *Cameta* a Nàquera (Camp de Túria) perquè coixejava (Moreu-Rey 1981: 80). A Alcàsser, la *Cameta* tenia les cames primes (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 76). L'al·ludit *Cames-tortes* d'Aldaia ho era així «per tindre les cames tortes» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 113). A Alcàsser el malnom *Camallonga*, que és el nom d'un tipus d'ocell, parteix d'un delocutiú: dos cunyades mal avingudes residien respectivament en la part de dalt i de baix d'un mateix habitatge, i la que residia baix es queixava que la de dalt arrossegava la cama fent massa soroll quan caminava, és a dir, li retreia que es comportava com una *camallonga* perquè sempre anava “d'ací cap allà” fent renou o escama com un pardalet anomenat així (Flor Bastante 2020).

c) Comentari: *Cama Buena* era el malnom d'un alcalde constitucional de Beniparrell de finals del segle XIX, Francisco Martí Ferrer, després de la segregació d'aquest poble d'Albal l'any 1893 (Fortea 2003:13).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cama* (Alcàsser). 2. *Cama* (Alfàfar). 3. *El de Cama* (Llocnou de la Corona). 4. *Cames* (Manises). 5. *Cama/ La Cama* (Paiporta). 6. *Cames* (Picassent). 7. *Cama* (Silla). 8. *Cama* (Torrent).

1. (Alc) «Cama» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 76). 2. (Alf) «Cama» (Puchades Pastor 1991: 212); «Cama» (Pastor 2016: s/n). 3. (Lloc) «Paco *el de Cama* (Francisco Gascó Baixauli)» (Monforte Casañ 2015: 309). 4. (Man) «Cames» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Cames» (Català Gimeno 1992: 261). 5. (Pai) «Cama» (Marí Yago 2004: 179); «Cama» (Mirabet Pastor 2004: 47). 6. (Pics) «la delantera cola més gols // que en ca “Cames” plats de fesols» (Romaguera Belenguer 2003: 251). 7. (Sil) «Mitjançant la ironia: [...], *Cama*» (Zaragozà Pérez 1991: 254). 8. (Tor) «Cama» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Cama» (Herreros Moreno 2000: 53); «En 1925 augmenta el nombre de tallers [de fabricació de carros] amb dos de nous, el de Pascual Ferrandis, de malnom “Cama”, en el carrer de Sagra [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 234).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **cameta, -es** [kaméta] / [kamétes]

1. *Cameta* (Alcàsser). 2. *Cametes* (Alfàfar). 3. *Cametes* (Manises). 4. *Cameta/ La de Cameta/ El Tio Cameta* (Mislata). 5. *Cametes* (Quart de Poblet). 6. *Cameta* (Silla).

1. (Alc) «Rafael Almudéver Marí (Cameta)» (Gericó Trilla 2003: 232); «Almudéver Marí, Rafael *Cameta*» (Simó Rosaleny 2010: 384); «Cameta» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 76). 2. (Alf) «*Cametes*» (Puchades Pastor 1991: 212); «*Cametes*» (Pastor 2016: s/n). 3. (Man) «*Cametes*» (Escobar Folgado 1959: s/n); «*Cametes*» (Català Gimeno 1992: 261). 4. (Mis) «Amparo Llopis (Amparito la de Cameta), en la actualidad de 95 años» (Mañas Borrás 2010: 15); «*Cametes*» (Suay Oliver 2017); «a buscar les figues del tio Batiste el de Cameta» min. 2:03-2:07 (Ajuntament de Mislata: «Mislata tal com era. Infància» <https://youtu.be/_CsWjzSp344>). 5. (Qua) «*Cametes*» (Sancho & Sancho 1998: 160). 6. (Sil) «Mitjançant la ironia: [...], *Cameta*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

d.3) Derivat (+ -ÖTTU/ -ÖTTA): **camot, -o, -a** [kamót] / [kamóto] / [kamóta]

1. *Camota* (Alfagar). 2. *Camot* (Picassent). 3. *El Camoto/ La Camota/ Els Camotos* (Sedaví). 4. *Camot* (Torrent).

1. (Alf) «*Camota*» (Puchades Pastor 1991: 212). 2. (Pics) «Camot» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 134). 3. (Sed) «Paco el Camoto» (Ruiz Monrabal 1985:128-129); «*Els Camotos*» (Ruiz Monrabal 1985: 186); «*Rafael Puchades Rodrigo, “el camoto”*» (Ruiz Monrabal 1985: 266); «[...] Ramón Martínez Ridaura, “hijo de la Camota”» (Ruiz Monrabal 1985: 214). 4. (Tor) «Denominaciones como [...] o Pas del Camot [...]» (Ajuntament de Torrent 2009-2010: 51).

d.4) Derivat (+ -ACŪLU + -ĀTA): **camallada** [kamałá]

1. *Camallada* (Albal).

1. (Alb) «Camallà» (Verdeguer Escribà 1991: 154); «Camallà» (Hernández Sanchis 2007: 1).

d.5) Forma composta: (**cama** + adjectiu [nom de pardalet])

1. *Camallonga* (Alcàsser). 2. *Camallonga* (Catarroja).

1. (Alc) «Camallonga» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 76). 2. (Cat) «Camallonga» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d.6) Forma composta: (**cama, -es** + adjectiu)

1. *Cames Tortes* (Aldaia). 2. *Cama Buena* (Beniparrell). 3. *Cama-ronda* [*Cama-(re)donda* ?] (Torrent).

1. (Ald) «Cames-tortes» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). 2. (Beni) «El nou alcalde constitucional de Beniparrell serà l'any 1893 Francisco Martí Ferrer, àlies *Camabuena*» (Fortea 2003:13). 3. (Tor) «Cama-ronda» (Herreros Moreno 2000: 53); «*125. Pascual Chuliá Martínez Camarronda.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «Vertaders especialistes [de planters i vivers] com la saga dels [...], “Cama-ronda”, [...]» (Sorribes 2015, novembre 15); «Pascual Chuliá Cervera, de malnom “Camarronda”, que es dedicà a planter de cebollí.» (Fresquet Gozalvo 2011: 102).

d.7) Forma composta: (adjectiu + prep. + **cama**)

1. *Moreno de Cama* (Alfatar).

1. (Alf) «*Moreno de Cama*» (Puchades Pastor 1991: 212); «*Moreno de Cama*» (Pastor 2016: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, *cama* deriva del llatí CAMBA (<gr. καμπή), amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: «Al núm 40, trobem el forn de Josep Rosaleny Gimeno, conegut com el forn de *Cama*. Va ser inaugurat durant la dècada de 1920 [...]» (Antich Brocal 2007: 254). 2. (Mis) poblament: «[...] em diuen que era la casa del tio Cameta, tenia 4 filles (Xoneta (Encarnacioneta), Remedios, Pepica i Amparo) i 3 fills (Melo (de Manuel), Batiste i Pepe)» (Valen 2018, gener 30). 3. (Tor) vies de comunicació: «[...] al gual corresponent del camí, anomenat Pas de Camot o Pas del Camot [...]» (fresquet Gozalvo 2019: 55).

Cama-rogera, -es [kamaroʝé̞ra] / [kamaroʝé̞res] (Cat)

a) Definició: segons el DNV, una cama-roja és una «planta herbàcia (*Taraxacum officinale*), de fulles totes basals en roseta i de capítols grocs solitaris i aquenis acabats en plomall».

b) Motiu: *les Cama-rogeres* de Catarroja es dedicaven a recollir aquest tipus de planta.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cama-rogera/ Les Cama-rogeres* (Catarroja).

1. (Cat) «Camarroxera» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «[...] *les Cama-rogeres*, [...]» (Valls Bonet 2018: 47).

e) Etimologia: segons el DCVB, *cama* deriva del llatí CAMBA (<gr. καμπή), amb el mateix significat, i *roja*, del llatí RŮBĚU, amb el mateix significat. S'entén que podria ser una metàfora atribuïda a la planta pel color rogenc dels fulls.

Camastro [kamastró] (Tor)

a) Definició: segurament és una catalanització del mot castellà *camastrón*, que el DLE de la RAE defineix com a «persona disimulada y doble que espera oportunidad para hacer o dejar de hacer las cosas, según le conviene». Pharies (2002: 112) indica que el sufix *-astro* s'empra en castellà per a derivar substantius pejoratius a partir de bases substantives. El mot castellà *camastro* significa «lecho pobre y sin aliño».

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

c) Comentari: Martí Mestre (2006: 147, 166) en documenta una ocurrència a la revista *El Sueco* (99) del segle XIX: «con que és dir que yo sóc el camastro i tu eres el *flaire?*».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Camastro* (Torrent).

1. (Tor) «Camastro» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Camastro» (Herreros Moreno 2000: 53).

e) Etimologia: deu ser un derivat del mot castellà *cama*, el qual, segons Coromines (2008: 101), procedeix de l'hispanollatí *CAMA*, 'yacija, lecho en el suelo' (s. VII), d'origen incert, tal vegada preromà.

Campana [kampána] (Alaq, Alb, Alc, Beni, Cat, Man, Mas, Mis, Pai, Pics, Qua, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un «instrument metàl·lic de percussió, en forma de vas, d'amplària creixent cap a la boca, que va suspès cap per avall i que sona quan les parets interiors són colpejades per un batall penjat en l'interior o per un martell situat en l'exterior».

b) Motiu: a Alcàsser, quant al malnom *Campana*, Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 109) exposen que hi ha dos versions: una que deia que «un avantpassat tenia penjada al coll una campana que feia sonar per a cridar a gent pobreta i donar-los menjar», i una altra que parlava d'«un avantpassat [que] portava un barret ple de campanetes». Al *Campanero* d'Aldaia el motejaren així perquè procedia d'una alqueria que es diu *La Campana* (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 105), i a una altra persona d'aquest mateix poble anomenada *la Campanària* li deien així perquè era «procedent de Campanar» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 105), un districte de la ciutat de València que va ser poble independent fins a 1897. El mateix cas que l'anterior ocorre a Mislata, on hom anomena *campaners* a persones procedents de la pedania de Campanar (València). Segons el testimoni del mislater *Tico* Balbastre: «salían los campaneros y se ponían a tirarnos piedras y nosotros a tirarles piedras a ellos también. [...] Hacíamos harca que decíamos» (Ajuntament de Mislata: «Mislata tal com era. Infància (min. 3:05-3:11)» <https://youtu.be/_CsWjzSp344>. A Picassent a la persona referida com *el del Campanar* l'anomenaven així «per viure molt prop del campanar de l'església major, al casc antic de la població» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 113). En darrer lloc, a Alcàsser, se li va atribuir a una persona el malnom de *Campanal* perquè era seguidora del Sevilla CF i admiradora d'un jugador asturià anomenat Marcelino Guillermo González del Río, esportivament conegut com a *Campanal I* o Guillermo *Campanal* (Avilés, 1912 - Sevilla, 1984) (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 103). *Campanal* és el nom d'una pedania pertanyent al *conceyu* de Gozón, Astúries, d'on era natural el pare del futbolista motejat així (Martínez Patón, s. d.).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Campana* (Alaquàs) 2. *La Campana* (Alcàsser). 3. *Campana* (Beniparrell). 4. *Campana* (Manises). 5. *Campana/ De Campana* (Paiporta). 6. *Campana* (Quart de Poblet). 7. *Campana* (Silla). 8. *Campana/ La Campana* (Torrent). 9. *Campana* (Xirivella).

1. (Alc) «Campana» (Planells Segura 1991: 128); «Campana» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Alc) «La Campana» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 109). 3. (Beni) «Campana» (Pons Polit 2016). 4. (Man) «Campana» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Campana» (Català Gimeno 1992: 261); «Jo soc Clement per par de pare i Campana per par de mare» (Asunción 2014, juliol 30); «Pues yo soy CAMPANA...» (Royo Peiró 2014, juliol 30). 5. (Pai) «Campana» (Marí Yago 2004: 179); «Francisco Moret Navarro (Campana). Era un inventor con imaginación.»; «Sóc robust i campechano / I fach lo que la ley me mana / soc Quico el de Campana / Inventor del aeroplano.» (Mirabet Pastor 2004: 73). 6. (Qua) «Campana» (Sancho & Sancho 1998: 160). 7. (Sil) «*Campana* amb la bicicleta» (Antich Brocal 2009: 37); «[...] objectes: [...] *Campana*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «Campana» (Antich Brocal 2016: 98); «Francisco Iborra Rosaleny (a) *Campana* (1880-1936)». Era llaurador (Antich Brocal 2016: 163). 8. (Tor) «Campana, Assumpció la» (Herreros Moreno 2000: 54); «245. *Francisco Ortí Fenoll Campana*.» (Martínez Oria 2005c: 19); «Conxeta (La Campana)» (Benlloch Barrachina 2011-2012: 47). 9. (Xir) «Mercedes Ortí “la Campana”» ([CF] Anònim 1993: 55); «Campana» (Berenguer Such 2018).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **campaner, -o, -a** [kampanér] / [kampanéro] / [kampanéra]

1. *Campaner* (Alaquàs). 2. *El Campaner* (Albal). 3. *El Campaner* (Alcàsser). 4. *Campanero* (Aldaia). 5. *La Tia Campanera* (Beniparrell). 6. *Campaner/ Campanero/ Campaners* (Catarroja). 7. *El Campaner* (Manises). 8. *El Campaner* (Massanassa). 9. *El Campanero/ La Campanera/ Els Campaneros* (Mislata). 10. *El Campaner(o)/ La Campanera* (Paiporta). 11. *El Campaner/ Els Campaners* (Quart de Poblet). 12. *Campanero* (Xirivella).

1. (Alaq) «a casa n’hi havia servei, teníem un comú que el tio Mariano *el Campaner* venia de nit a traure.» (Tarín i López 1998b: 172); «Campanera/ la» (Planells Segura 1991: 128); «Campaner, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Alb) «El tío Toledo el Campaner» (Verdeguer Escribà 1987: 39). 3. (Alc) «Vicente Pastor (campaner)» (Ajuntament d'Alcàsser 2007a: 85). 4. (Ald) «Campanero, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129); «Sinforsosa la Petita, / eixa que té ulls de gat, / ha volgut al *Campanero* / per més *guapo* i més *templat*» (Sanchis Alfonso 2018: II, 712). 5. (Beni) «La Tia Campanera» (Pons Polit 2016). 6. (Cat) «Campaners» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Antonio Reynalt Campanero» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 77v). 7. (Man) «Campaner, el» (Català Gimeno 1992: 261). 8. (Mas) «[...] la casa del tío Edelmiro el campaner, hoy Sociedad de Cazadores.» (Raga 1981: s/n). 9. (Mis) «En Mislata tuvimos buenos lanzadores [de coloms], [...]. Nos referimos a Luis Martínez “el campanero” y José Balbastre “el xurro” [...]» (Mañas Borrás 2010c: 13). 10. (Pai) «Campanero» (Marí Yago 2004: 179); «*Procedencia u origen* [...], Campaner» (Marí Yago 2004: 180); «Campaner» (Mirabet Pastor 2004: 47); «Campanero» (Mirabet Pastor 2004: 47). 11. (Qua) «[...] el tío Pascual Rodrigo (a) “El Campaner”» (Coll Ferrer 1984: 109); «Campaners, els» (Sancho & Sancho 1998: 160); «El Campaner.» (Sancho & Sancho 1998: 54). 12. (Xir) «- Campanero (por Campaner), el que tiene por oficio tocar las campanas.» (Sorribes Santa Maria 1989: 366).

d.3) Derivat (+ -ĀRE): **campanar** [kampanár]

1. *Del Campanar* (Alaquàs). 2. *El del Campanar* (Picassent).

1. (Alaq) «Campanar, del» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Pics) «Campanar, el del» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 113).

d.4) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **campanàrio, -a** [kampanário] / [kampanária]

1. *La Campanària* (Aldaia). 2. *El/ Els Campanàrio* (Manises).

1. (Aldaia) «Campanària, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). 2. (Man) «Campanario» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Campanario, el» (Català Gimeno 1992: 261).

d.5) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **campaneta, -es** [kampanéta] / [kampanétes]

1. *Campanetes* (Alcàsser). 2. *Campaneta* (Alfafar). 3. *Campaneta* (Manises). 4. *Campaneta* (Quart de Poblet). 5. *Campaneta* (Silla). 6. *Campaneta* (Torrent).

1. (Alc) «*l'era de Campanetes*» (Hernández Flor 2015: 130). 2. (Alf) «*Campaneta*» (Puchades Pastor 1991: 216); «Pascual Gimeno Romeu (*Campaneta*)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 7, Alfafar (1940-1963), f. 99). 3. (Man) «*Campaneta*» (Català Gimeno 1992: 261). 4. (Qua) «*Campaneta*» (Sancho & Sancho 1998: 160); «També *Campaneta* repartia llet per les cases amb un cànter de llanda.» (Sancho & Sancho 1998: 51). 5. (Silla) «[...] objectes: [...] *Campaneta*» (Zaragozà Pérez 1991: 255). 6. (Tor) «117. *José Santamaría Pampló Campaneta.*» (Martínez Oria 2005c: 18).

d.6) Derivat (+ -ĀLE): **campanal** [kampanál]

1. *Campanal* (Alcàsser).

1. (Alc) «*Campanal*» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 103).

d.7) Forma composta: (adjectiu + (prep.) + (art.) + **campanetes/ campanar**)

1. *Xato Campanetes* (Alcàsser). 2. *Roig del Campanar* (Aldaia).

1. (Alc) «*Xato Campanetes*» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 103). 2. (Ald) «*Roig del Campanar, el*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 134).

d.8) Forma composta: (verb + **campanes** [insecte?])

1. *Trencacampanes* (Alaquàs).

1. (Alaq) «*Trenca-Campanes*» (Planells Segura 1991: 130); «[...] en ca *Trencacampanes*... entrà quasi metro i mig d'aigua.» (Soriano Bessó 2007: 243).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí *CAMPĀNA*, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Alaq) poblament: «ca *Trencacampanes*» (Soriano Bessó 2007: 243). 2. (Alc) «*l'era de Campanetes*» (Hernández Flor 2015: 130). 3. (Mas) Poblament «[...] la casa del tío Edelmiro el *campaner*, hoy Sociedad de Cazadores.» (Raga 1981: s/n). 2. (Pai) poblament: «*Barraca del campaner*» (Tello 2004: 183).

Canalla [kanála] (Alc, Mas)

a) Definició: el DNV n'aporta dos significats. D'una banda el de persona vil, capaç de cometre els actes més reprovables. De l'altra, el d'un sinònim de *xicalla*, “conjunt de xiquets”.

b) Motiu: a Alcàsser, entre les dos propostes de motivació documentades per Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 83) creiem que la més acceptable seria la de que un avantpassat de l'al·ludit era un terratinent que es mostrava dur amb els seus treballadors, és a dir, que era una persona de baixa vàlua moral.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. (*De la*) *Canalla* (Alcàsser).

1. (Alc) «Fort Hernández, Vicente *Canalla*» (Simó Rosaleny 2010: 388); «Fort Hernández, Salvador *Canalla*» (Simó Rosaleny 2010: 388).

d.2) Forma composta (art. + adjectiu + prep. + **canalla**):

1. *El Morrut de Canalla* (Massanassa).

1. (Mas) «Morrut de Canalla, 2.» (Comissió de Festes 1976: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí CANALĪA, ‘multitud de cans’.

Canana, -o [kanána] / [kanáno] (Alb, Alc, Ald)

a) Definició: segons el DNV, una canana és una cartutxera de couro o de tela que es porta cenyint la cintura on es duen municions.

b) Motiu: segurament el malnom reflecteix una aplicació metonímica d'aquest objecte, amb el sentit de referir a persones aficionades a la cacera. Aquest sentit és un dels recollits per Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 118), ja que l'al·ludit d'Alcàsser era conegut per usar una canana per a anar a caçar. *Canano* n'és una masculinització.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Canana* (Albal). 2. *El Canano/ La Canana* (Alcàsser). 3. *Canana* (Aldaia).

1. (Alb) «Canana» (Verdeguer Escribà 1991: 155); «Canana» (Hernández Sanchis 2007: 2). 2. (Alc) «Hernández Espert, Pascual *Canana*» (Simó Rosaleny 2010: 391); «José Hernández Hervás “Canano”» (Ajuntament d'Alcàsser 1998: 32); «Canano, -a, el/ la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 118). 3. (Ald) «Canana» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129).

e) Etimologia: segons el DCVB, ha estat pres modernament del castellà *canana* (<aràb. *kināna* ‘buirac’).

Canari, -a [kanári] / [kanária] (Alaq, Alb, Alc, Alf, Cat, Man, Picn)

a) Definició: segons el DNV, el mot pot referir al gentilici de persona «natural o habitant de les illes Canàries», o bé a una «Au granívora (*Serinus canarius*), originària de les illes Canàries, amb el plomatge d'un color groc característic, molt apreciada per la bellesa del seu cant».

b) Motiu: sovint ha estat emprat en relació amb l'habilitat de les persones en imitar els sons o els cants d'aquests ocells. A Alcàsser, pel que observen Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 95), se li va atribuir aquest malnom a una persona perquè imitava perfectament els xiulits dels canaris. A Catarroja, el *Tio Canari* era una persona anomenada Inocencio Alfonso, el qual, quan era xicotet, solia cantar davant d'altra gent en la taverna de son pare.

Un dia, un client del bar va dir: «Xe, si canta com un canari!», i se li va quedar (Maolleta 2010b). Moreu-Rey (1981: 148) documenta un *Canari* a Tarragona i assenyala que el motejat era «bon cantor». A Picanya, tot i que Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 118) no lliguen el motiu directament amb el cant, sí que assenyalen que se li va atribuir a una dona perquè possiblement tenia alguna relació amb aquest tipus d'animals. A Albal una dona va ser motejada com a *la Canari* perquè una avantpassada va nàixer en un hort d'Albal anomenat *la Canariera*, ja que son pare n'era el procurador (Pepet el Mante 2020, agost, 12). El nom d'aquest hort prové del fet que, des de fora, sembla una gàbia de canaris (cf. Hernández Sanchis 1998: 117).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Canari* (Alaquàs). 2. *El Tio Canari/ La Canari* (Albal). 3. *Canari* (Alcàsser). 4. *El Tio Canari* (Catarroja). 5. *Canari* (Manises). 6. *La Tia Canària* (Picanya).

1. (Alaq) «Canari, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Alb) «Canari» (Verdeguer Escribà 1991: 155). 3. (Alc) «Alcoy Iborra, Casimiro *Canari*» (Simó Rosaleny 2010: 383); «Canari» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 95). 4. (Cat) «Canari» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «[...] Els altres dos fills del tio Veterano van ser Elisa i Canari.» (Valls Bonet 2018: 55). 5. (Man) «Canari» (Català Gimeno 1992: 261). 6. (Picn) «Canària, la Tia» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 118).

d.2) Derivat (+ -ARIU/ -ARIA): **canariero** [kanariéro]

1. *Canariero* (Alfagar).

1. (Alf) «*Canariero*» (Puchades Pastor 1991: 211).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí CANARIA, nom d'una illa de l'Atlàntic, d'on procedien els ocells canaris».

f) Toponímia: 1. (Alb) poblament: «[El carrer d'en Venrell] Atre nom que li donaren “vox populi” era, el carreró de Canari, perquè allí vivia un home [...] que li dien el “tío Canari”.» (Hernández Sanchis 1978: 21).

Candel [kandél] (Alc, Cat, Mas, Pics)

a) Definició: podria referir a un prenom o a un cognom (Alcàsser, Massanassa).

b) Motiu: a Alcàsser, *Candel* és una forma apocopada del cognom *Candelas*, la qual, segons el testimoni de Carmelo Romaguera Ramírez (2019), membre de la família dels motejats, se li va atribuir a un avantpassat en referència al roder castellà Luis Candelas (Madrid 1805/1806- Madrid 1837), ja que era una persona solidària que en temps de guerra ajudava gent pobra sense recursos donant-los menjar i acollint-los en la seua pròpia casa. A partir d'aleshores començaren a anomenar-lo amb aquesta forma apocopada del cognom d'aquest bandoler castellà. A Massanassa, el cognom *Candel* és bastant recurrent.

c) Comentari: el roder Luis Candelas afirmava que s'havia convertit en lladre perquè «La máxima que rige mi conducta es la siguiente: el dinero está mal repartido y no es justo que mientras unos arrastran el coche los demás vayan por el lado [lodo?]. Así pues, los que nivelamos las facturas, sin matar ni hacer daño ejercemos una industria pacífica que hacen mal en perseguir [...]». (Gea Ortigas 2011: 99).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Candel* (Alcàsser). 2. *Candel* (Catarroja). 3. *El Tio Candel* (Massanassa). 4. *Candel* (Picassent).

1. (Alc) «Pascual Romaguera (Candel)» (Ajuntament d'Alcàsser 2000a: 54); «Alfonso Romaguera Plá Candel» (Ajuntament d'Alcàsser 2003: 70); «Vicente Romaguera Plá, “Candel”, nacido el 8-9-22» (Hernández Olivares 2013: 89). 2. (Cat) «Candel» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Mas) «[...] del tio Candel i de José Luis Coscollá “El corder”» (Pastor Codoñer 2008: 76); «Pepe Candel, 2.» (Comissió de Festes 1976: s/n). 4. (Pics) «Salvador Marí [Malnom] Candel» (Gómez Tronchoni 2006: 19).

e) Etimologia: segons Albaigès Olivart (2000: 87), *Candela* és una forma abreviada de *Candelària*, nom d'una advocació mariana que fa al·lusió a la Purificació, festa en la qual es fan processons amb candeles enceses. Procedeix del llatí CANDELLA, de CANDEO, “cremar”.

f) Toponímia: 1. (Mas) poblament: «[...] la [casa] del tio Candel “l'atandador”» (Pons Puchades 1998: 35).

Candongga [kandón̄ga] (Xir)

a) Definició: segons el DNV, és una «raó o conversació inconvenient i embolicadora». El DCVB indica que és una «Raó foradada o conversa inconvenient i embullosa (Mall., Men., Val.)».

b) Motiu: l'investigador xiriveller Sorribes Santa Maria (1989: 365) observa que el malnom podria estar relacionat amb el caràcter d'una «persona de conversación inconveniente o embrollada», que seria quasi la mateixa definició proposada pel DNV o el DCVB.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Candonga* (Xirivella).

1. (Xir) «- *Candongga*, [...]» (Sorribes Santa Maria 1989: 365); «Carmen Ortí i Guillot (la Candonga)» ([CF] Anònim 1995: 50).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, l'adjectiu castellà *candongo*, “zalamero y astuto”, és un mot d'origen incert. Coromines (2008: 105) planteja com a hipòtesi que deriva de *candidongo, ‘neci, fingit’, derivat de *cándido*, tenint en compte els mots americans *candungo* i *candongga* ‘ximple, beneitó’. El seu derivat *candongga* és definida per Coromines com a “zalamería para engañar”.

Canella, -es [kané̞la] / [kané̞les] (Alb, Alc, Alf, Pics, Xir)

a) Definició: en aquest malnom conflueixen dos dels diversos significats del mot *canella*. D'una banda l'anatòmic, que fa referència a la part anterior de la cama, i que fa servir el sufix diminutiu *-et*, segurament amb el sentit de cames primes. I de l'altra, el que el DNV anomena «corfa aromàtica del caneller, usada principalment en confiteria», que, o bé s'aplica de forma metonímica de manera que la persona motejada representa el producte que elabora o ven, o bé de forma explícita amb el sufix *-er*.

b) Motiu: *els Canellers* d'Alcàsser preparaven o venien canella (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 64).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Canella* (Alcàsser). 2. *Canella* (Alfafar). 3. *El de Canelles* (Xirivella).

1. (Alc) «Canella» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 64). 2. (Alf) «*Canella*» (Puchades Pastor 1991: 215); «Francisca Baixauli Comes, "Canella" de Alfafar» (Ruiz Monrabal 2008: 54); «Canella» (Pastor 2016: s/n). 3. (Xir) «forner era el tio Gustinet el de Canelles, de cognom Pastor» (Giménez Pasqual 1997: 33).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **canellero, -a** [kanełéro] / [kanełéra]

1. *Canellero/ Canellera* (Alcàsser).

1. (Alc) «Bartolomé Llácer "CANELLERO"» (Ajuntament d'Alcàsser 2000b: 42); «† Salvador Llácer Palau Canellero» (Ajuntament d'Alcàsser 2003: 70).

d.3) Derivat (+ -ITTU): **canelletes** [kanełétes]

1. *Canelletes* (Albal). 2. *Canelletes* (Alfafar). 3. *Canelletes* (Picassent).

1. (Alb) «La família Canelletes» (Verdeguer Escibà 1987: 213); «Canelletes» (Verdeguer Escibà 1991: 155). 2. (Alf) «Canelletes» (Pastor 2016: s/n). 3. (Pics) «[...] Sénia de Canelletes» (Martínez Sanchis 2006: 143).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí CANNĒLLA, 'canyeta'.

f) Toponímia: 1. (Pics) hidrografia: «Sénies de Picassent. Any 1938 [...] Sénia de Canelletes» (Martínez Sanchis 2006: 143).

Canemera [kaneméra] (Cat)

a) Definició: segons el DNV, el cànem és una «planta herbàcia anual (*Cannabis sativa*), de tija erecta, fistulosa, i de fulles grans, aspres, de color verd fosc [...]», i que s'usa per a fer cordes.

b) Motiu: tal vegada era el malnom d'una persona que es dedicava a recollir, vendre o amerar cànem. Per “amerar” entenem que és l'acció de posar a remulla tiges de cànem per tal de fer-ne fermentar les parts llenyoses (DNV).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (+ -ARĪU/ -ARĪA): **canemera** [kaneméra]

1. *Canemera/ El Tio Canemera* (Catarroja).

1. «Canemera» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Partida “del Rollet”.- [...] dichas tierras (que pertenecían a un vecino de Catarroja apodado “el tío Canemera”) se hallaba el “roll” o compuerta de la acequia» (Llorens Raga 1967: 320).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí CANNĀBE, amb el mateix significat.

Caneu, -a [kanéw] / [kanéwa] (Alaq, Ald)

a) Definició: és el malnom que els alaquasers empenen per a referir a persones procedents d'Aldaia, i vice-versa, la qual cosa, tal i com ens indica Roca Ricart (2005: 54) a propòsit d'un col·loqui anomenat «Raonament» entre Pep, d'Aldaia, i Miquel, el d'Alaquàs (1809), és una qüestió que encara no ha estat resolta: «una única cosa només lamentable, i és que el Raonament entre Pep i Miquel no ens aclaresca qui són els veritables «caneus», si els d'Aldaia o els d'Alaquàs; que és i ha estat al llarg de la història un dels principals temes de conversa i de discussió entre els habitants de tots dos pobles».

b) Motiu: en desconeixem el motiu. El cronista d'Aldaia José Ramón Sanchis Alfonso (2022) pensa que podria tenir alguna relació amb *cananeu*, gentilici de persona procedent de Canaan (antiga regió del Pròxim Orient), tal vegada en al·lusió als cananeus de la Bíblia, que era un poble idòlatra, impiu, la qual cosa ens porta a plantejar com a hipòtesi que s'ha pogut produir una haplologia per reducció de dos síl·labes semblants (*Caneus* < *Cananeus).

c) Comentari: Sanchis Guarnier (1968: 103) recull a Alaquàs la dita que «Els d'Aldaia són Caneus». El DCVB només recull que és «el nom satíric que donen als habitants d'Aldaia (Val.)», sense cap al·lusió als d'Alaquàs. A més a més, en presenta una accentuació plana: “Càneu”, diferent de la que hom fa servir als dos pobles, que és aguda.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Caneu/ La Caneua* (Alaquàs). 2. *Pepe el Caneu/ Els Caneus* (Aldaia).

1. (Alaq) «Caneu/eta» (Planells Segura 1991: 128); «Canéu,-a, el, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Ald) «Pepe “el Caneu”» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 87); «Caneus, els» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129).

Canonge, -ja [kanónʃe] / [kanónʃa] (Alb, Ald, Picn, Qua, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un «membre del capítol d'una església catedral o col·legiata».

b) Motiu: creiem que en la majoria dels casos, els motejats tenien vincles familiars amb alguna persona que es dedicava a aquesta activitat religiosa. No obstant això, Sorribes Santa Maria (1989: 364) assenyala que el malnom de *Canonge* a Xirivella podia haver-se-li atribuït metafòricament a una persona per portar una «vida tranquil·la y opulenta, estar grasoso y sano de color».

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 155) documenta *cal Canonge* arreu del domini lingüístic.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Canonge/ El Tio Canonge* (Albal). 2. *El Canonge/ La Canonja* (Aldaia). 3. *El Canonge/ La Canonja* (Quart de Poblet). 4. *El Canonge* (Xirivella).

1. (Alb) «El tío Canonge» (Verdeguer Escribà 1987: 214); «Canonge» (Verdeguer Escribà 1991: 154); «Canonge» (Hernández Sanchis 2007: 2). 2. (Ald) «Canonge-ja, el/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). 3. (Qua) «Canonge, el» (Sancho & Sancho 1998: 160); «Canonja, la» (Sancho & Sancho 1998: 161); «L'escola de don Crescencio. 1928 (?). 28. Fita *el Canonge*» (Sancho & Sancho 1998: 64). 4. (Xir) «- *El Canonge*, [...]» (Sorribes Santa Maria 1989: 364); «Emilio Pastor (el Canonge)» (Blasco & Giménez 1997: 57).

d.2) Forma amb afèresi: [canonge>] **nonge** [nónʃe]

1. *El Tio Nonge/ La de Nonge* (Picanya).

1. (Picn) «Nonge, Tio / la de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 141); «Estanislao Garcés Casabán “Nonche”» (Royo Martínez 2002: 17).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 246), del llatí CANONICUS, «membre d'una comunitat rectora d'una església catedral».

Cansalada [kansalá] (Alb, Alf, Cat, Man, Mas, Pics, Sed, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és la «part grassa del porc, situada entre la pell i la carn».

b) Motiu: segurament, en la majoria dels casos ha estat emprat com a metonímia de persones que es dedicaven a la venda d'aquest tipus de greix.

c) Comentari: *els Cansalà* de Picassent són una coneguda nissaga de ramaders de bous de lídia (*Machancoses*), per la qual cosa podem deduir que els seus avantpassats en vendrien la carn o la cansalada.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cansalada* (Albal). 2. *Cansalada* (Alfàfar). 3. *Cansalada* (Catarroja). 4. *Cansalada* (Picassent). 5. *Cansalada* (Sedavi). 6. *Cansalada* (Torrent).

1. (Alb) «Cansalà» (Verdeguer Escribà 1991: 155). 2. (Alf) «*Cansalà*» (Puchades Pastor 1991: 215); «Cansalà» (Pastor 2016: s/n). 3. (Cat) «Cansalà» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Pics) «Entre els xicots del poble – actualment tenen més de 70 anys o ja no existeixen [...] cal citar a: [...], Pasqual “El de cansalà”» (Romaguera Belenguer 1980: 13); «Font de l'Omet, anys 60. [...], Dolorettes Machancoses *Cansalà*.» (Romaguera Belenguer 2002: 53); «Aquestes últimes cançons, “La cera de l'amor” i “La caraba” les va traure Vicent Machancoses “Cansalà”.» (Romaguera Belenguer 2003: 249); «Era filla de Pascual de “cansalà”» (Santana 2006: 25). 5. (Sed) «“Cansalà”» (Ruiz Monrabal 2008: 293). 6. (Tor) «Cansalà» (Herrerros Moreno 2000: 54-55); «Cansalà» (Herrerros Moreno 2000: 54-55).

d.2) Derivat (+ -ARĬU/ -ARĬA): **cansalader** [kansalaér]

1. *Cansalader* (Massanassa).

1. (Mas) «Vicente Baixauli “Cansalaer”» (Aficionat 1997: 53).

d.3) Forma composta: (**cansalada** + prep. + substantiu)

1. *Cansalada en Butxaca* [kansalá en bolʃáka] (Manises).

1. (Man) «Cansalà en Bolchaca» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Cansalà en butxaca» (Català Gimeno 1992: 261).

e) Etimologia: segons el DCVB, contracció de *carn salada*.

f) Toponímia: **1.** (Mas) poblament: «Caseta del Cansalader» (Alvir Ballester 2004: s/n; CTV 2009: II, 198).

Canta-rana [kantarána] (Sil, Tor)

a) Definició: el DLE de la RAE indica que una *Cantarrana* s'empra dialectalment a Àlaba amb el sentit de joguina que fa un soroll semblant al d'una granota quan rauca.

b) Motiu: pel que suggereix Herreros Moreno (2000: 55), la mena de joguina referida a la definició podria haver-ne estat la motivació a Torrent. Tal vegada també pot haver estat emprat amb el sentit toponímic de persona procedent d'un antic barri del districte marítim de València, ja desaparegut, anomenat *Cantarranas*. Hem de tenir en compte que aquest mot és bastant recurrent quant a la creació de topònims, encara que d'entitats de tipus menor. Per exemple, a Sueca existeix un “carrer Cantarrana” (Guarinos 2002: 346). També hi ha una partida anomenada “Canta-rana” al terme de Sagunt (Sanchis Guarner 1968: 31).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cantarana* (Silla). **2.** *Cantarrana* (Torrent).

1. (Sil) «Altres malnoms: [...], *Cantarana*» (Zaragozà Pérez 1991: 256); «Paco *Cantarrana*» (Antich Brocal 2009: 34). **2.** (Tor) «27. *Isidro Ortí Calixtos Cantarrana.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «160. *Miguel Ortí Andreu Cantarrana.*» (Martínez Oria 2005c: 18).

e) Etimologia: és la tercera persona del singular del present d'indicatiu del verb *cantar*, canta, i el substantiu *rana*, ‘granota’, que prové del llatí RANA, amb el mateix significat.

f) Toponímia: **1.** (Sil) poblament: «Caseta de Cantarrana [...] Francisco García Albert» (Ajuntament de Silla 1991: 30).

Canterer [kanterér] (Man, Mas, Tor)

a) Definició: segons el DNV, un cànter és un «recipient d'obra de ventre gros i de coll curt i estret, generalment amb una ansa a cada costat, que s'utilitza per a posar aigua». Els canterers són persones que en fan o en venen.

b) Motiu: *els Canterers* de Massanassa o Torrent devien ser persones que en farien o en vendrien.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (+ -ARĪU/ -ARĪA): **canterer** [kanterér]

1. *El Canterer* (Massanassa). 2. *Canterer* (Torrent).

1. (Mas) «Juan “el Canterer”» (Soto 1997: 91). 2. (Tor) «Canterer» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Canterer» (Herreros Moreno 2000: 55).

d.2) Derivat (cànter + -ĪCCU): **canteriques** [kanteríkes] / [kantaríkas]

1. *Les Canteriques* (Manises).

1. (Man) «Cantaricas» (Català Gimeno 1992: 261); «Les canteriques» (Collado 2016, juliol 2, 18: 23).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí CANTHĀRU, amb el mateix significat.

Cantó [kantó] (Alc, Alf, Cat, Sed)

a) Definició: segons el DNV, és l'angle format per dos parets contigües d'un edifici en l'encreuament de dos vies. Podria ser també un cognom, a partir del nom personal CANTONUS (Moll 1982: 65).

b) Motiu: els al·ludits vivien o tenien algun vincle amb una casa o edifici que es trobava en el angle citat.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El del Cantó/ La del Cantó* (Alcàsser). 2. *El Tio Cantó* (Catarroja).

1. (Alc) «Cantó, el/ la del» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 60). 2. (Cat) «la venda del trinquet per part de la família de Salvador Hervàs al tio Cantó» (Monforte Casañ 2015: 280).

d.2) Derivat (+ -ARIU/ -ARIA): **cantoner**, -o, -a, -s [kantonér] / [kantonéro] / [kantonéra] / [kantonérs]

1. *La Cantonera* (Alfatar). 2. *El Cantoner/ La Cantonera/ Els Cantoners* (Sedaví).

1. (Alf) «*la Cantonera*» (Puchades Pastor 1991: 213). 2. (Sed) «[...] otras familias como [...], els Cantoners» (Ruiz Monrabal 1985: 217); «“Cantoner”» (Ruiz Monrabal 2008: 293); «Juan Ausell “Cantonero”» (Ruiz Monrabal 2008: 118); «Victoria Olmos Minguet “La Cantonera”» (Ruiz Monrabal 2008: 289).

d.3) Forma composta: (art + (nom parentiu) + prenom + art. + prep. + art. + **cantó**)

1. *La Tia Maria la del Cantó* (Alfatar).

1. (Alf) «*La Tia Maria la del Cantó*» (Puchades Pastor 1991: 213).

e) Etimologia: segons el DCVB, derivat del preromà CANTUS, ‘angle’.

f) Toponímia: 1. (Sed) poblament: «la alquería de Juan el “cantonero”» (Baixauli Ferrer 2011: 35); «la casa de Juan el “cantonero”» (Baixauli Ferrer 2013: 62).

Canya [káɲa] (Alaq, Alc, Ald, Mas, Pai, Picn, Pics, Qua, Sed, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és una «planta perenne (*Arundo donax*), de tija plena robusta, fistulosa i ramificada, de fulles amplament linears i de flors en panícula».

b) Motiu: Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 92), Sorribes Santa Maria (1989: 363) i Herreros Moreno (2000: 56) coincideixen que pot haver estat aplicat metafòricament a persones molt primes en al·lusió a la forma allargada i estirada d'aquest vegetal. Tot i això, Sorribes Santa Maria (1989: 363) també afegia la possibilitat d'al·ludir a algú per tenir la veu cascada. Quant al mot *Canyot*, Sorribes Santa Maria (1989: 363) proposa que a Xirivella pot haver estat emprat com a metàfora de cosa inútil, com la canya de la dacsca. A Picanya, no obstant l'anterior motiu, *Canyot* era el malnom col·lectiu d'una banda del poble anomenada Unió Musical que va sorgir de la següent anècdota: «Ciprià Ciscar va dir a un dels socis d'aquesta Unió Musical d'on havia de buscar els diners per a la banda: «Busca'ls entre els canyots»» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 118). Aleshores, aquesta banda de Picanya va ser coneguda com *la dels Canyots*, i per extensió els seus membres.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Canya* (Alcàsser). 2. *Canya* (Aldaia). 3. *La Canya/ Els Canyes* (Torrent). 4. *Canya* (Xirivella).

1. (Alc) «Canya» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92). 2. (Ald) «Canya» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). 3. (Tor) «Canya -es, la / els» (Herreros Moreno 2000: 56); «36. *Francisco Andreu Silla Caña.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «183. *José Andreu González Caña.*» (Martínez Oria 2005c: 18). 4. (Xir) «Canya» (Sorribes Santa Maria 1989: 363).

d.2) Derivat (+ -ÖTTU/ -ÖTTA): **canyot, -a** [kanót] / [kanóta]

1. *La Canyota* (Massanassa). 2. *Canyot* (Paiporta). 3. *Canyot* (Picanya). 4. *Canyota/ Els Canyotes* (Quart de Poblet). 5. *Canyot* (Sedaví). 6. *Canyot* (Xirivella).

1. (Mas) «63. El Chato, o casa la Cañota, vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 32). 2. (Pai) «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes. [...] Cañot» (Marí Yago 2004: 180); «*Cañot* (José Mª Rodríguez)» (Monforte Casañ 2015: 351). 3. (Picn) «Canyot, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 118). 4. (Qua) «Canyota»

(Sancho & Sancho 1998: 161); «Clarinet: Canyota [...]» (Sancho & Sancho 1998: 69); «los hermanos Onofre y Pepe Gimeno (els Canyotes)» (Asunción Rubio 2010: s/n). **5.** (Sed) «“Canyot”» (Ruiz Monrabal 2008: 293). **6.** (Xir) «- *Canyot*» (Sorribes Santa Maria 1989: 363).

d.3) Derivat (+ -ĀTA/ -ĀTU): **canyado** [kaɲáo]

1. *Canyao/ El Tio Canyao* (Alaquàs). **2.** *El Canyao* (Torrent).

1. (Alaq) «Canyao» (Planells Segura 1991: 128); «Canyao, el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138); «el tío Vicentet *Canyao* (Vicent Planells Ferrer, 1873)» (Tarín i López 2013: 54). **2.** (Tor) «Canyao» (Beguer Esteve 2003: V, 220); «Cañao» (Herreros Moreno 2000: 56); «369. *José Planells Tarazona El cañao.*» (Martínez Oria 2005c: 19).

d.4) Derivat (+ -ĀNU/ -ĀNA): **canyanyo, -s** [kaɲáɲo] / [kaɲáɲos]

1. *Canyanyo/ Canyanyos* (Torrent).

1. (Tor) «68. *José Mora Peris Cañaño.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «Canyanyos» (Herreros Moreno 2000: 56).

d.5) Derivat (+ -ĪCIU/ -ĪTIU): **canyís** [kaɲís]

1. *Canyís* (Alcàsser).

1. (Alc) «Canyís» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí CANNA, amb el mateix significat.

Canyamons [kaɲamóns] (Ald, Qua)

a) Definició: segons el DNV, un *canyamó* és una llavor del cànem. La canyamonerera també és una planta. Segurament, el mot *canyamons* és un castellanisme parcial en plural de *cañamón*, “llavor del cànem” (cf. DCVB).

b) Motiu: a Aldaia, segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 61), la persona motejada «sempre comprava un menjar per a pardalets que es deia canyamons». A Quart, potser que les persones a les que hom atribuïa aquest malnom també es dedicaven a la venda de *canyamons*.

c) Comentari: Sanchis Alfonso (2018: II, 701) recull uns versos on se'n fa menció a Aldaia: «En totes les quintes / n'entren de mamons / i en Aldaia n'ha entrat u / que li diuen Canyamons».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Canyamons* (Aldaia).

1. (Ald) «Canyamons» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **canyamonero, -a** [kaɲamonéro] / [kaɲamonéɾa]

1. *El Canyamonero/ La Canyamonera* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Canyamonero, el» (Sancho & Sancho 1998: 161); «El col·legi de les monges. Any 1927 (?). 14. Felicidad Sanmartín, *la Canyamonera*» (Sancho & Sancho 1998: 63).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 108), el mot castellà *cañamón* deriva de *cañamo*, 'cànem', que, al seu torn, prové del llatí vulgar CANNĀBUM, llatí CANNĀBIS, amb el mateix significat.

Capa, -es [kápa] / [kápes] (Alaq, Ald, Alf, Bene, Cat, Man, Pics, Sed, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «peça de roba llarga i folgada, oberta per davant i sense mànegues, que es porta sobre els muscles damunt del vestit». Seguint aquest mateix diccionari, un *capot* seria una «peça d'abric amb mànegues i caputxa i més estreta que la capa».

b) Motiu: Moreu-Rey (1981: 93-94) conta que els portadors de cert tipus d'indumentària com capes, gorres, etc. no es devien de treure aquestes peces de roba ni per a dormir, és a dir, era un tipus d'abillament que els caracteritzava. Per tant, podem concloure que hom referia als al·ludits de forma metonímica. Pel que fa a Picassent, hem trobat altres explicacions quant a possibles motius. D'una banda, en relació amb la forma amb diminutiu *Capeta*, l'informant Salvador González Tronchoni (2019, febrer, 15) explica que ve de l'expressió *fer capeta*, ("mostrar feblesa, decaïment"), ja que «el portador deia que un pollet feia capeta i que se moriria prompte». D'altra banda, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 53) sostenen que li ho posaren «perquè feia gepa». Les formes picassentines *El*

Capot o *Capont* són tal vegada contraccions del segon cognom de l'al·ludit, ja que s'anomenava *Ruiz Capdepont* (cf. Romaguera Belenguer 2017: I, 102).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Capa/ La Capa* (Alaquàs). 2. *Capa* (Aldaia). 3. *El Tio Capa de l'Horta* (Benetússer). 4. *El Tio Capa/ L'Abuelo Capa/ Els Capes* (Manises). 5. *El Capa/ El de Capa* (Sed). 6. *Capa/ La Capa* (Torrent).

1. (Alaq) «Capa» (Planells Segura 1991: 128); «Capa, Ø, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Ald) «Capa» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). 3. (Bene) «el *Tio Capa de l'horta*» (Ricart Bonillo 1976: 81). 4. (Man) «empresario Miguel Escobar, "el abuelo Capa"; que estuvo al frente del Trinquete durante muchos años» (Moreno Royo 1987:1); «Els capes» (Lujan Gil 2017, febrer 22, 23: 12). 5. (Sed) «[...] conocido por “Toni el de Capa” fue Guarda del término» (Ruiz Monrabal 1985: 212); «“El Capa”» (Ruiz Monrabal 2008: 293); «Francisco Blanch (el Capa)» (Baixauli Ferrer 2014: 69). 6. (Tor) «Capa» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Capa, la» (Herreros Moreno 2000: 57); «316. *Vicente Miquel Miquel Capa.*» (Martínez Oria 2005c: 19); «Per la vorera de “La Capa” i sentint l’agradable olor avinagrat de les salaons i la sardina de bóta [...]» (Benlloch 2008: 18-19).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **capeta** [kapéta]

1. *Capeta* (Catarroja). 2. *Capeta* (Picassent).

1. (Cat) «En prendas de vestir, tenía [...] a Capeta [...]» (García Romero 1999 [1948]: s/n).
2. (Pics) Any 1966 «6.- Pepe Capeta» (Gómez Tronchoni 2006: 34).

d.3) Derivat (+ -ÖTTU/ -ÖTTA): **capot** [kapót]

1. *Capot* (Alfatar). 2. *Capot/ Capont* (Picassent). 3. *Capot/ Els Capots* (Sedaví).

1. (Alf) «*Capot*» (Puchades Pastor 1991: 214). 2. (Pics) Almàsseres: «la de Manuel “de Capot”» (Silla Lerma 2001: 15); «13 Guaita Juan Vicente [...] (Capont)» (Romaguera Belenguer 2017: II, 48). 3. (Sed) «[...] otras familias como [...], els Capots» (Ruiz Monrabal 1985: 217); «“Capot”» (Ruiz Monrabal 2008: 293).

d.4) Derivat (+ -ÖTTU/ -ÖTTA+ -ÖNE): **capoton** [kapotón]

1. *El Capoton* (Catarroja).

1. (Cat) «[...] y a tantos barqueros ya desaparecidos [...] pero para quienes tengo un recuerdo en especial pare el tío “Chaume el Capotón”, [...]» (Morellà Garcia 1976: s/n); «En prendas de vestir, teníu [...] a Capoton [...]» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n).

d.5) Forma composta: (**capa** + adj.)

1. *Capanegra* (Torrent).

1. (Tor) «Capanegra» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Capanegra» (Herreros Moreno 2000: 57).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí *CAPPA*, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Pics) activitats industrials: «la [almàssera] de Manuel “de Capot”» (Silla Lerma 2001: 15). 2. (Tor) poblament: «Caseta de Capa» (CTV 2009: II, 318); «13 Caseta de Capa» (Fresquet Gozalvo 2011: 58); «la Caseta de Capa» (Fresquet Gozalvo 2016: 48).

Cara [kára] (Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Sill, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és la «part anterior del cap d'una persona i de molts animals, que va des del front fins a la barbeta».

b) Motiu: a Aldaia, el diminutiu de *Cara*, *Careta*, se li va atribuir a una persona «per tindre la cara menuda» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 113). Pel que fa a la forma derivada *Carassa*, bastant abundant a la nostra comarca, presenta un sufix com *-assa*, amb el qual, segons Moll (2006: 240), es poden produir derivats de matèria amb sentit pejoratiu. Reig (2015: 164) defineix *carassa* com una «expressió grotesca de la cara que fem voluntàriament amb intenció de fer por o de fer riure, o involuntàriament, en prendre alguna cosa que té un sabor desagradable o per qualsevol altra causa que ens faça contraure els músculs facials». No obstant aquesta aportació, pel que fa als malnoms de la nostra comarca que contenen aquest mot, aquests, per les motivacions que hem pogut recollir, tal vegada posseeixen una altra extensió de significat derivada d'aquesta proposta, per la qual es fa al·lusió a persones poc agraciades de rostre: «perquè eren lletjos» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 76) o «per no ser ben paregut» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 127).

c) Comentari: a Silla, el malnom *Carota*, a banda del sentit pejoratiu o augmentatiu que podria aportar el sufix *-ot* (Moll 2006: 259) afegit al mot *cara*, és possible que tinguera algun punt de connexió amb l'espècie de gorreta o còfia que porten els xiquets de bolquers anomenada així, o tal vegada és una feminització del cognom *Carod*, el qual es troba present històricament a altres pobles de la comarca com Alaquàs. La forma *Caraca* d'Alaquàs podria ser una contracció de *Cara d'Haca*. Quant al mot *Carica* (Alaquàs), que conté el sufix diminutiu *-ic*, sembla d'influència aragonesa, ja que aquesta terminació «sembla tenir vitalitat [...] sobretot a Aragó» (cf. Moll 2006: 251). Tenint en compte que Manises és un poble ceramista, pensem que el mot *rodell* present al malnom *Cara de Rodell* ha de correspondre a l'accepció del DNV que diu: «Disc de fusta del torn de canterer, que servix de suport a la peça que obra».

d) Documentació:

d.1) Forma composta: (**cara** + adjectiu)

1. *Cara Tacada* (Alfagar). 2. *Cara Bruta* (Catarroja). 3. *Cara Cagada* (Manises). 4. *Cara Bruta/ Cara Fina* (Paiporta).

1. (Alf) «*Cara Tacà*» (Puchades Pastor 1991: 212). 2. (Cat) «Carabruta» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Man) «Caracagà» (Boix 2017). 4. (Pai) «Carabruta» (Marí Yago 2004: 179); «Ramón Tarazona (“Carabruta”)» (Oliver Chirivella 2004b: 164); «Carafina» (Marí Yago 2004: 179; Mirabet Pastor 2004: 47); «Ramón Benlloch (Carafina)» (Tello 2004: 181); «Antonio Benlloch Ferrando (Carafina)» (Mirabet Pastor 2004: 62).

d.2) Forma composta: (**cara** + (prep.) + nom)

1. *Cara d'Home/ Cara Haca?* (Alaquàs). 2. *Cara Candau/ Cara de Llima* (Ald). 3. *Cara de Cabra/ Cara de Circo* (Alfagar). 4. *Cara de Botija/ Cara Pernil / Cara Rodell* (Manises). 5. *Cara Llenya* (Paiporta).

1. (Alaq) «Cara d'home» (Planells Segura 1991: 128); «Caraca» (Planells Segura 1991: 128); «Juan Martínez Martínez *Caraca*» (Tarín i López 1997: 98). 2. (Ald) «Cara Candau» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129); «Cara de Llima» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). 3. (Alf) «*Cara de Cabra*» (Puchades Pastor 1991: 212); «*Cara de Circo*» (Puchades Pastor 1991: 212). 4. (Man) «Cara de botija» (Català Gimeno 1992: 262); «Pernil, cara de» (Català Gimeno 1992: 264); «Cara Rodell» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Cara de rodell» (Català Gimeno 1992: 262). 5. (Pai) «Carañena» (Marí Yago 2004: 179).

d.3) Derivat (+ -ACEA): **carassa, -es** [karása] / [karáses]

1. *Carassa* (Albal). 2. *Carassa* (Alcàsser). 3. *Carassa* (Alfagar). 4. *Carassa* (Catarroja). 5. *Carassa* (Paiporta). 6. *Carassa* (Picassent). 7. *Carasses* (Torrent).

1. (Alb) «Carassa» (Verdeguer Escribà 1991: 154). 2. (Alc) «Francisco Martínez Martínez, *Carassa*» (Simó Rosaleny 2010: 139). 3. (Alf) «*Carassa*» (Puchades Pastor 1991: 212); «Carasa» (Pastor 2016: s/n). 4. (Cat) «Carasa» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Carassa» (Segarra 2021). 5. (Pai) «Carasa» (Marí Yago 2004: 179); «Carasa» (Mirabet Pastor 2004: 47). 6. (Pics) «Carassa» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 127). 7. (Tor) «Carasses» (Herreros Moreno 2000: 58).

d.4) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **careta, -o** [karéta] / [karéto]

1. *Careta/ El Careto* (Alaquàs). 2. *Careta* (Aldaia). 3. *Careta* (Torrent).

1. (Alaq) «Careta» (Planells Segura 1993: 166); «Careto» (Planells Segura 1991: 128); «[...] Maria "la Pitjera", tia de la dona del tio "Careto".» (Tarín i López 1994: 95); «[...] el director de la qual va ser Micalet *El Careto*.» (2007: 374); «Careto, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Ald) «Careta» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). 3. (Tor) «Careta» (Herreros Moreno 2000: 58); «*Rafael Escrivá Alejos Careta*.» (Martínez Oria 2005c: 18).

d.5) Derivat (+ -ĪCCU): **carica** [karíka]

1. *Carica* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Carica» (Planells Segura 1991: 128).

d.6) Derivat (+ -ÖTTU/ -ÖTTA): **carota** [karóta] (metonímia de capell de “xiquets”?)

1. *Carota* (Massanassa). 2. *Carot/ Carota* (Silla).

1. (Mas) «Rafel Casañ (Carota)» (Casañ 2006: 82); «Rafael de Carota» (Andújar 2007: 89). 2. (Sil) «Altres malnoms: [...], *Carot*» (Zaragozà Pérez 1991: 256); «Un hijo de Carota (Susena)» (Antich Brocal 2016: 277).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del grec-llatí CARA, mat. sign.».

f) Toponímia: 1. (Alaq) poblament «[...] corral de Paco "el Careto" en 1950.» ([QIA] Anònim 1984: 165). 2. (Alc) hidrografia: *sénia de Carassa* o *del Tonto* (Hermosilla Pla 2007: 388); «Motor de Carassa» (Febrer Romaguera, Simó Rosaleny & Marí Mauricio 2010: 67). 3. (Mas) hidrografia: «*Sénia de Carota*» (Pons Candel 2000: 79). 4. (Sil) hidrografia: «- [Motor] De *Carota*.» (Zaragozà Pérez 1982: 108); «Motor de Carota» (Guillem Chilet 2009: 170); «*Sequiol de Carota*» (Zaragozà Pérez 1982: 86; Guillem Chilet 2009: 171); partida de l'Alter: «- *Séquia del Figuro*: [...], *vapor de Carota*.» (Zaragozà Pérez 1982: 95).

Carabassa, -es [karabása] / [karabáses] (Alc, Ald, Cat, Man, Mis, Pics, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un «fruit en pepònide de la carabassera, de forma, grandària i color molt diversos».

b) Motiu: Martí Mestre (2006: 148) observa que aquest mot podria tenir una aplicació metafòrica de caràcter denigrant i humorístic, amb el sentit d'individu curt d'enteniment, perquè recorda el cap d'una persona buida de cervell i sense cap intel·ligència. El motiu recollit a Alcàsser difereix d'aquesta possible motivació, i es fonamenta en una anècdota: «un avantpassat del malnominat es va menjar totes les carabasses torrades que hi havia en una posteta que havien acabat de portar del forn, i després la va tirar al pou de la casa perquè no se n'assabentara ningú de la família» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92). A Picassent, una persona motejada *Carabasses* en tenia al balcó del seu habitatge (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 97). En altres casos d'altres pobles el malnom podria haver estat emprat com a metonímia de persona que comercia amb aquest tipus de vegetal.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Carabassa* (Alaquàs). 2. *Carabassa* (Albal). 3. *Carabassa* (Alcàsser). 4. *Carabassa* (Catarroja). 5. *Carabassa/ De Carabassa/ Els Carabasses* (Manises). 6. *El Carabassa* (Mislata). 7. *El Tio Carabassa/ El Tio Pepe de Carabasses* (Picassent).

1. (Alaq) «Carabassa» (Planells Segura 1991: 128); «Carabassa» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Alb) «Carabassa» (Verdeguer Escribà 1991: 154); «Carabassa» (Hernández Sanchis 2007: 1). 3. (Alc) «Folch Hervàs, Salvador *Carabassa*» (Simó Rosaleny 2010: 388); «Carabassa» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92). 4. (Cat) «Carabasa» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Carabassa» (Sargues Raga 2017). 5. (Man) «Carabasa» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Carabassa, de» (Català Gimeno 1992: 261). 6. (Mis) «El carabasa, toda una figura en el barrio» (Jerico 2018, agost 28). 7. (Pics) «Año 1910.- [...] El primero que se le dio sepultura fue la tía Francisca de Tochena mujer del tío Pepe de Carabases» (Lerma Serra 1959: s/n); «Carabases» (Lerma Serra 1975: 90); «la tía Francisca de Tochena, mujer del tío Pepe de Carabases» (Lerma Serra 1975: 140); «Miquel Artola amb [...], el Tio Carabasa, [...]» (Betí 2003: 57).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **carabasseta** [karabaséta]

1. *Carabasseta* (Alcàsser). 2. *Carabasseta* (Catarroja). 3. *Carabasseta* (Sedaví). 4. *Carabasseta* (Torrent).

1. (Alc) «Carabasseta» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92). 2. (Cat) «Carabaseta» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «José Luis San Antonio, “Carabasseta de Catarroja”» (Ruiz Monrabal 1985: 211); «Els barquers que ultimament han anat a aterrar o a reparar les motes que els temporals han trencat son, [...], El tio “Carabaceta”, etc.» (Raga Ramon 1998: 34).

3. (Sed) «Los siete músicos fundadores fueron: José Blanch, “carabaseta”, [...]» (Ruiz Monrabal 1985: 248). 4. (Tor) «231. *Ricardo Casanova Mestre Carabasseta.*» (Martínez Oria 2005c: 18).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **carabassero** [karabaséro]

1. *Carabassero* (Torrent).

1. (Tor) «Blas Fenoll Viñez, (Carabassero)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1386, Exp. 2, Torrente [Torrent] (1940-1945), f. 156).

d.4) Forma composta: (substantiu + (prep.) **carabassa**)

1. *Cap de Carabassa* (Catarroja).

1. (Cat) «Cap de Carabassa» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 97), d’una base *CALAPACCIA, comú als tres romanços hispànics, d’origen preromà, segurament ibèric.

Carabina, -es [karabína] / [karabínes] (Alaq, Alb, Alc, Mas, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és un tipus de fusell curt i lleuger.

b) Motiu: en general, s'empra de forma metonímica per a referir a persones que sovint portaven aquesta arma al damunt. A Alcàsser, la persona motejada tenia «una escopeta d'aquest tipus, concretament d'un canó» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 118). Segons una versió de Simó Ramírez (2022), el motejat d'Alcàsser era “tan recte o llarg com una carabina”. A Picassent, el pare de l'al·ludit era «cap de guardes i sempre portava la carabina (fusell petit) penjada al muscle» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 83). Moreu-Rey (1981: 137) documenta una persona de Bétera (l'Horta Nord) anomenada *el Carrabina* que era “guarda-bosc”.

c) Comentari: existeix l'expressió “disparar com carabina”, referida a persones que tenen el geni “curt”.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Carabina* (Alaquàs). 2. *Carabina* (Albal). 3. *Carabina* (Alcàsser). 4. *Carabines* (Massanassa). 5. *Carabina* (Picassent).

1. (Alaq) «Carabina» (Planells Segura 1991: 128); «Carabina» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Alb) «Carabina» (Verdeguer Escribà 1991: 155); «Carabina» (Hernández Sanchis 2007: 2). 3. (Alc) «Carabina» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 118). 4. (Mas) «El tío Nelo “Carabines”» (Pastor Alcoy 1994: 12); «Ramón el barquero de Carabines» (Raga 1981: s/n). 5. (Pics) «Carabina» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 83).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 110), manllevat del francès *carabine*, amb el mateix significat, i aquest del francès antic *carabin*, ‘soldat de cavalleria lleugera armat amb carabina’, ‘soterrador d'empestats’. És un mot d'origen incert.

Caragol [karayól] (Alaq, Ald, Alf, Cat, Lloc, Man, Mas, Mis, Picn, Pics, Qua, Sed, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un «mol·lusc gasteròpode, terrestre o aquàtic, proveït d'una closca, generalment enrotllada en espiral».

b) Motiu: pel que fa al malnom *Caragol*, poden ser-ne moltes les interpretacions. A Manises, segons observen Martínez Palacios & Miralles Abad (2015: 26), el malnom de la família d'Antonio Zorrilla (Riba-roja 1925) era el de "Caragol" perquè els agradava molt menjar-ne. Quant a la forma en diminutiu *-et*, *Caragolet*, documentada a Catarroja, Raga Ramón (1998: 25) conta que Antoni Mayo i Fortea, que tenia l'ofici de calafat, era conegut per "caragolet" perquè tenia el cabell rull. Les formes amb el sufix, *-er*, *Caragoler*, corresponen a persones que es dedicaven a la venda d'aquest molusc. En darrer lloc, pel que fa a la forma *Caragolat*, una persona va ser motejada així a Silla perquè tenia el cabell rull, "a caragols" (Alba Puig 2018).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Caragol/ Caragola* (Alaquàs). 2. *El Caragol/ La Caragola* (Aldaia). 3. *El Caragol* (Alfàfar). 4. *Caragola/ Caragoles* (Catarroja). 5. *El Caragol* (Lloc Nou de la Corona). 6. *Caragol* (Manises). 7. *Caragol* (Mislata) 8. *Caragol* (Picassent). 9. *El Caragol/ La Caragola/ Caragols* (Quart de Poblet). 10. *Caragol/ El Tio Caragol* (Sedaví). 11. *El Caragol/ Els Caragols* (Torrent). 12. *El de Caragol/ La Caragola* (Xirivella).

1. (Alaq) «Caragol/ a» (Planells Segura 1991: 128); «José Mª Taberner, *Caragol*» (Ferrer, Martí & Tarín 2015: 234); «Caragol» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Ald) «Caragol-a, el/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129); «Més antigament es recorda a la tia Isabel del "Tio Sebastià" dona de Paco "Caragol".» (Sanchis Alfonso & Sánchez Chulià 2018: II, 741). 3. (Alf) «Caragol» (Puchades Pastor 1991: 213); «Baix: Caragol, [...]» (Gómez Alba 2003: 115); «José Ruiz Gimeno, "el Caragol" de Alfàfar» (Ruiz Monrabal 2008: 69, 84); «Caragol» (Pastor 2016: s/n). 4. (Cat) «Caragola» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «[...] les Caragoles que anaven a vendre peix a Paiporta amb un parell de cistelles ben grosses;» (Valls Bonet 2018: 47). 5. (Lloc) «Carmelo *el Caragol* (Ramón Carmelo Ruiz Hernández)» (Monforte Casañ 2015: 309). 6. (Man) «Caragol»

(Català Gimeno 1992: 262); «El caracol» (Vilar Mestre 2016, juliol 2, 18:24). **7.** (Mis) «Caragol» (Suay Oliver 2017). **8.** (Pics) «Paco Martorell “Caragol”» (Ajuntament de Picassent 2014: 26); Abril 1939, «Vicente Campos Alemany, “Caragol”» (Romaguera Belenguer 2017: II, 807). **9.** (Qua) «Caragol, el» (Sancho & Sancho 1998: 161); «Caragola, la» (Sancho & Sancho 1998: 161); «Caragols, Joan» (Sancho & Sancho 1998: 161). **10.** (Sed) «Manolo Ruiz, “caragol”» (Ruiz Monrabal 1985: 266); «El Tio Caragol (Manuel)» (Monforte Casañ 2015: 406). **11.** (Tor) «Caragol -s, el/ els» (Herrerros Moreno 2000: 57). **12.** (Xir) «Miquel Olmos (el de Caragol)» (Blasco & Giménez 1997: 64); «Lola Olmos Company (Lola la Caragola)» (Blasco, Giménez & Aguilar 1999: 76).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **caragolet** [karayolét]

1. *Caragolet* (Alaquàs). **2.** *Caragolet* (Catarroja).

1. (Alaq) «Caragolet» (Planells Segura 1991: 128). **2.** (Cat) «Caragolet» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **caragolero, -a** [karayolóro] / [karayoléra]

1. *La caragolera* (Aldaia). **2.** *Caragolero* (Alfagar). **3.** *Caragolero* (Catarroja). **4.** *El Caragolero* (Manises). **5.** *El Caragolero* (Massanassa). **6.** *Caragoleros* (Picanya).

1. (Ald) «VENEDORA DE CARAGOLS era la tia Carmen la “Caragolera”, [...]» (Sanchis Alfonso & Sánchez Chulià 2018: II, 748). **2.** (Alf) «*Caragolero*» (Puchades Pastor 1991: 211). **3.** (Cat) «Caragolero» (Sargues Raga 2017); «Caragolero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). **4.** (Man) «Caragoleros» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Caragolero, el» (Català Gimeno 1992: 262). **5.** (Mas) «¿Os acordáis de Ricardo el Caragolero? [...] ofrecía a las labradoras, y hasta les vendía por unos céntimos, caracoles y ranas.» (Rodenés Moltó 1969: s/n). **6.** (Picn) «Caragoleros» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 119).

d.4) Derivat (+ -ĀTU/ -ĀTA): **caragolat** [karayolát]

1. *Caragolat* (Catarroja). **2.** *El Caragolat* (Massanassa). **3.** *Caragolat* (Silla).

1. (Cat) «Vicente Martines Caragolat» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 73r). **2.** (Mas) «Dolores Codoñer (del Caragolat)» (Muñoz Codoñer 1996: 38). **3.** (Sil) «Color i accidents del pèl: [...], *Caragolat*» (Zaragoza Pérez 1991: 253).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 110), d'origen incert. Podria venir d'una metàtesi d'una arrel expressiva CACAR-, com a nom de la corfa del caragol.

Carajillo [karaxílo] (Qua)

a) Definició: és el mot castellà equivalent a rebentat o cigaló, que el DNV defineix com «beguda que consistix en café amb un raig de licor, especialment conyac».

b) Motiu: potser el malnom parteix d'algun fet relacionable amb la consumició d'aquesta beguda, segurament perquè la persona motejada hi era afeccionada.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Carajillo* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Carajillo, el tio [pron. j castellana]» (Sancho & Sancho 1998: 161).

e) Etimologia: Jaume Fàbrega (2009) proposa dos possibles orígens etimològics bastant semblants. D'una banda, *Carajillo* podria tenir un origen geogràfic català o tal vegada barceloní, en al·lusió a l'òrgan sexual masculí, el qual era el mot que empraven els treballadors castellanoparlants del moll de la ciutat de Barcelona. De l'altra, una altra teoria parla del «cremat [...] que quan es beu dona “corajillo” (coratge), [i] que hauria passat [després] a “carajillo”, diminutiu de l'òrgan sexual masculí».

Caram [karám] (Pics)

a) Definició: segons el DNV, és una interjecció que s'empra com a eufemisme de *Carall*, que és un sinònim de penis i que també «s'usa per a expressar sorpresa, admiració o protesta».

b) Motiu: Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 126) indiquen que se li va atribuir a una persona per dir: «¡Caram quina xica més guapa!».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Caram* (Picassent).

1. (Pics) «Javier Ferrandis “El caram”» (Ajuntament de Picassent 2014: 25); Any 1946 «Francisco Ibáñez Machancoses, “El Caram”» (Romaguera Belenguer 2017: II, 810); «Les bicicletes les llogàvem a cal Caram [...]» (Gómez Tronchoni 2006: 24); «Caram, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 126).

f) Toponímia: 1. (Pics) poblament: el poeta Vicent Escudero va escriure una poesia anomenada “La caseta del “Caram” (Romaguera Belenguer 1987b: 33).

Caramel·lero, -a [karameléro] / [karameléra] (Alaq, Tor)

a) Definició: segons el DNV, un caramel o caramel·lo és una «llepolia de formes diverses, elaborada amb sucre fos i aromatitzat o mesclat amb diverses essències o altres ingredients». El DNV o el DCVB no enregistren el seu derivat masculí *caramel·ler*, però sí *caramel·lera*, com a nom d'una planta.

b) Motiu: atribuït a persones que venen caramels o llepolies.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**caramel·lo** + -ARĪU/ -ARĪA): **caramel·lero, -a** [karameléro] / [karameléra]

1. *El Caramel·lero/ La Caramel·lera* (Alaquàs). 2. *El Caramel·lero* (Torrent).

1. (Alaq) «Ricardo Campos *el Caramelero*» ([QIA] Anònim 2000: 216); «Caramelero-a, el, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Tor) «Caramelero» (Beguir Esteve 2003a: V, 219); «Caramelero, Yago el» (Herreros Moreno 2000: 57).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 111), prové del portuguès *Caramelo*, cat. 'caramell' (cast. «carámbano»), segle XVI, i aquest del llatí CALAMĒLLUS, diminutiu de CALĀMUS, 'canya'.

Carbó [karbó] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Bene, Cat, Man, Mas, Mis, Pai, Picn, Pics, Qua, Sil, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és una «substància combustible, sòlida, lleugera i negra, que s'obté de la destil·lació o de la combustió incompleta de la llenya i altres matèries orgàniques».

b) Motiu: els carboners es dediquen a comerciar amb aquesta substància abans referida o d'altres que serveixen de combustible. *El Carboner* d'Alaquàs «[...] anava amb un carro i un cavall xicotet, [...] i venia carbó i molinà (carbó d'oliva triturada)» (Sanchis Alfonso & Sánchez Chulià 2018: II, 748). A Catarroja, Rosario *la Carbonera* venia «[...] carbó, molinada i bombones de gas» (Valls Bonet 2018: 41). A Manises, Juan Ruiz Alemany *el Tio Juano el Carboner* venia carbó pels carrers amb el seu carro a toc de corneta (Martínez

Palacios & Miralles Abad 2015: 16). A Picassent, *el Carboner* venia carbó pels carrers del poble (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 119). A Quart, «El carboner repartia carbó, llenya asclada, i serradures per als foguers» (Sancho & Sancho 1998: 50).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La del Carbó* (Picassent).

1. (Pics) «Carbó, la del» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 83).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **carboner, -o, -a** [karbonér] / [karbonéro] / [karbonéra]

1. *El Carboner/ La Carbonera* (Alaquàs). 2. *Carboner* (Albal). 3. *El Carboner/ La Carbonera* (Alcàsser). 4. *El Carboner/ La Carbonera* (Aldaia). 5. *Carboner* (Alfagar). 6. *El Carboner* (Benetússer). 7. *El Carboner/ La Carbonera/ Els Carboners* (Catarroja). 8. *El Carboner/ Els Carboners* (Manises). 9. *El Carboner* (Massanassa). 10. *El Carbonero* (Mislata). 11. *Carboner* (Paiporta). 12. *El Carboner/ La Carbonera* (Picanya). 13. *El Carboner* (Picassent). 14. *El Carboner/ Els Carboners* (Quart de Poblet). 15. *El Carboner* (Silla). 16. *La Carbonera* (Xirivella).

1. (Alaq) «Carboner/ a» (Planells Segura 1991: 128); «Vicent "el Carboner"» ([QIA] Anònim 1984: 144); «Carboner, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Alb) «Carboner» (Hernández Sanchis 2007: 2). 3. (Alc) «Carboner-a, el/la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 64). 4. (Ald) «Carboner-a, el/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). 5. (Alf) «*Carboner*» (Puchades Pastor 1991: 211). 6. (Bene) «el Carboner» (Ricart Bonillo 1976: 81). 7. (Cat) «Miguel Asins Puchol (a) Carbonero, de Catarroja» (La Correspondencia de Valencia 1914, marzo 6); «Carboner»; «Carbonera» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Inés Asins Santarrita, de la familia "els Carboners" de Catarroja» (Ruiz Monrabal 2008: 245). 8. (Man) «Carboners» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Carboner, el» (Català Gimeno 1992: 262); «Año 1969. "El tío Chuano, el carboner". Vendía carbón en casa y por la calle.» (De Tomás 2005: 68). 9. (Mas) «Carboner» (Moncholí 1983: s/n); «Teresa Rodrigo "La Carbonera"» (Alumna 1997: 89); «Ramón "el Carboner"» (Estrela Tena 2014: 96); «Antonia y Fernando el "carboner",» (R. M. 2013: 104); «[...] el meu tio Fernando, "el Carboner", [...]» (Sánchez Tévar 2017: 150); «Fernando el Carboner, 1.» (Comissió de Festes 1976: s/n). 10. (Mis) «Taberna Miguel el Carbonero» (Mañas Borrás 2018: 58). 11. (Pai) «Carboner» (Marí Yago 2004: 179). 12.

(Picn) «Carboner-a, el / la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 119). **13.** (Pics) «Vicente Sobrevela Badal “El Carboner”» (Romaguera Belenguer 2017: II, 808). **14.** (Qua) «Carboners, els» (Sancho & Sancho 1998: 161). **15.** (Sil) «- Noms modificats: [...] *Tonet el Carbonero*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «[...] membres de la banda que l'acompanyaren, com ara: [...], *Tonet el Carboner*» (Antich Brocal 2007: 58-59). **16.** (Xir) «- La tía Amparo la *Carbonera*, así conocida por vender carbón.» (Sorribes Santa Maria 1989: 366).

d.3) Derivat (+ -ĚLLU/ -ĚLLA): **carbonilla** [karboníʎa]

1. *Carbonilla* (Catarroja).

1. (Cat) «Carbonilla» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, *carbó* prové del llatí CARBŌNE, amb el mateix significat.

f) Toponímia: **1.** (Pics) hidrografia: «Barranc de les Carboneres» (CTV 2009: II, 250).

Cardera, -es [karðéra] / [karðéres] (Cat, Mas)

a) Definició: segons el DNV, és una «planta herbàcia de diversos gèneres, que es caracteritza per tindre les fulles, la tija i els capítols generalment espinosos».

b) Motiu: els carders o les carderes, com els de Massanassa, eren venedors o venedores de cards en els mercats (cf. Moncholí Baixauli 2006: 84-85).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**card** + -ARĪŪ/ -ARĪA): **cardera, -es** [karðéra] / [karðéres]

1. *Cardera* (Catarroja). 2. *Les Carderes* (Massanassa).

1. (Cat) «Cardera» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Mas) «Estes dones eren conegudes ací i a d'altres pobles de l'horta valenciana pel popular nom de “LES CARDERES DE MASSANASSA”» (Moncholí Baixauli 2006: 84).

e) Etimologia: segons el DCVB, com a derivat de *card*, del llatí CARDŪU, amb el mateix significat.

Cardona [kardóna] (Alc, Alf, Pai)

a) Definició: és el cognom d'origen toponímic *Cardona*. En concret, del municipi del mateix nom a la comarca del Bages (Barcelona).

b) Motiu: els motejats n'eren portadors o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cardona* (Alcàsser). 2. *Cardona* (Alfatar). 3. *Cardona* (Paiporta).

1. (Alc) «Cardona Barrachina, Vicente *Cardona*» (Simó Rosaleny 2010: 386); «Juan Cardona» (Hernández Olivares 2013: 109). 2. (Alf) «Casa de Cardona en el carrer Sant Sebastià.» (Gómez Alba 2003: 206). 3. (Pai) «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes. [...] Cardona» (Marí Yago 2004: 180).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 135), «probablement d'origen pre-romà».

f) Toponímia: 1. (Alf) poblament: «Casa de Cardona en el carrer Sant Sebastià.» (Gómez Alba 2003: 206).

Carliste [karlíste] (Man, Qua)

a) Definició: és l'adjectiu derivat de *carlisme*, un «corrent polític sorgit en el segle XIX arran de les pretensions del príncep Carles de Borbó a ocupar el tron en el plet dinàstic plantejat en la successió a la Corona d'Espanya a la mort de Ferran VII» (DNV).

b) Motiu: és un malnom que recorda l'afinitat o simpatia política, de part del portador, cap al bàndol que donava suport al referit príncep Carles de Borbó (absolutista) en contra dels Isabelins (liberals) o partidaris d'Isabel II en la lluita per assumir el tron d'Espanya durant el segle XIX. *El Mig Carliste* de Manises sembla una al·lusió irònica a la indefinició o vacil·lació en el pensament polític del motejat, que tal vegada n'era partidari a conveniència. També és possible que aquesta persona fora referida així irònicament per ser baixeta. Satorres Calabuig (1991: 220) documenta que a Bocairent (la Vall d'Albaida) alguns malnoms que contenen l'adjectiu *mig* avantposat a un altre substantiu tenen un sentit afegit de persona menuda: «*Mig cagarnera, Mig calendari, Minipan* (els tres últims: xicotet)».

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 154) enregistra *el Carlí, can Carlí* a diversos municipis catalans.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Carliste* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Carliste, el» (Sancho & Sancho 1998: 161).

d.2) Forma composta (adjectiu + **carliste**):

1. *Mig Carliste* (Manises).

1. (Man) «Mich Carliste» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Mig carliste» (Català Gimeno 1992: 264).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 101), *Carles*, com a nom de bateig, prové del germànic *Karl*, 'home', 'mascle', llatinitzat en CAROLUS.

Carot [karót] (Alaq, Sil, Tor)

a) Definició: creiem que en la majoria de casos el mot fa referència al cognom *Carot* (Alaq i Tor), tot i que podria ser també una masculinització de *carota*, «espècie de gorreta o de còfia de xiquets» (DNV).

b) Motiu: a Alaquàs i a Torrent aquest mot deu correspondre al cognom *Carod/ Carot*, la primera documentació del qual és de 1646 «en ca[sa] de Marcelino Carot» (ARV, cens 1646, Veïnat d'Alaquàs, Generalitat, núm. 4.829, f. 172v); «en casa de Macià Carot» (ARV, cens 1646, Veïnat d'Alaquàs, Generalitat, núm. 4.829, f. 173v). Enric Juan Redal (1988: 69) el considera una de les “estirps bàsiques” d'Alaquàs del segle XVIII: «Carot (84)» (Juan Redal 1988: 71). Herreros Moreno (2000: 59) observa que el cognom també es troba documentat a Catarroja i València, però no a Torrent, per la qual cosa podem donar com a hipòtesi que la persona motejada a Torrent tinguera avantpassats o vincles amb el poble d'Alaquàs. A Silla *Carot* potser no tinga res a veure amb el cognom i siga una masculinització de *Carota*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Carot* (Alaquàs). 2. *Carot/ Carota* (Silla). 3. *Carot* (Torrent).

1. (Alaq) «Carot, Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138). 2. (Sil) «Altres malnoms: [...], *Carot*» (Zaragozà Pérez 1991: 256); «Un hijo de Carota (Susena)» (Antich Brocal 2016: 277). 3. (Tor) «Carot» (Herreros Moreno 2000: 59).

e) Etimologia: podria ser considerat una variant formal de *Carod*. Moll (1982: 188) considera que *Carot* és una grafia dialectal de *querot*, derivat augmentatiu de *quer*, ‘penya’.

f) Toponímia: 1. (Sil) hidrografia: «Motor de Carota» (Guillem Chilet 2009: 170); «-[Motor] De *Carota*.» (Zaragozà Pérez 1982: 108); «Sequiol de Carota» (Zaragozà Pérez 1982: 86; Guillem Chilet 2009: 171); Partida de l'Alter: «- *Séquia del Figuro*: [...], *vapor de Carota*.» (Zaragozà Pérez 1982: 95).

Carpintero, -a [karpintéro] / [karpintéra] (Ald, Man)

a) Definició: és un cognom l'ètim del qual és l'equivalent castellà de *fuster*.

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: és un cognom bastant recurrent a Manises.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Carpintero* (Aldaia). **2.** *La Carpintera/ Les Carpinteres* (Manises).

1. (Ald) «Carpintero, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). **2.** (Man) «Per la meua part soc fill de Puntos i de Amparin la Carpintera» (Barres 2014, agost 3); «Les carpinteres» (Barres 2016, juliol 1, 23: 28).

e) Etimologia: segons Albiagès Olivart (1999: 128), de CARPENTARIUS, 'fuster de carretes', i posteriorment 'fuster en general', que al seu torn deriva de CARPENTUM, 'carro', paraula d'origen cèltic.

f) Toponímia: **1.** (Man) activitats industrials: *el molí de la Carpintera*: «[...] sempre en aquella epoca he sentit dir el molí de la Carpintera [...]» (Oller Albiach 2021, febrer 17).

Càrpio [kárpio] (Ald, Cat, Sil)

a) Definició: era el cognom del matador de principis del segle XX Antonio Càrpio, natural de Catarroja. L'ètim correspon a diversos topònims castellans: *Carpio* (Valladolid), *el Carpio* (Còrdova) o *Carpio del Tajo* (Toledo).

b) Motiu: a Silla se li va atribuir a una persona perquè era seguidora del matador referit a la definició (Antich Brocal 2008: 39). Tal vegada a Aldaia no té res a veure amb el torero, potser simplement es tracte del mateix cognom de l'al·ludit.

c) Comentari: a Torrent es documenta aquest cognom des de 1851 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 95).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Fèlix el Càrpio* (Aldaia). 2. *Càrpio/ La Càrpio* (Catarroja). 3. *Càrpio* (Silla).

1. (Ald) «Fèlix el Càrpio» (Mora Guzman 2014: s/n). 2. (Cat) «El sigle (sic) XX comença en la gran figura d'Antonio Carpio XX, [...] la seua vida se va truncar en la plaça d'Astorga en 1916 [...]» (Villanueva 2016: 87); «Giovanna Ribes és la carpia, la cartera, la sabonera o la drapera.» (Raga 2016: 12). 3. (Sil) «el segon [dels germans Gomar Garcia] era Emilio *Carpio* (li deien així perquè era un gran admirador del torero de Catarroja)» (Antich Brocal 2008: 39).

e) Etimologia: segons Celdrán Gomáriz (2009: 218), d'una arrel precèltica *kar-* = 'pedra' + el sufix iberobasc *-pe* + el sufix *-idu*: 'penya, turó'.

f) Toponímia: 1. (Ald) poblament: «Caseta de Fèlix el Càrpio» (Mora Guzman 2014: s/n).

Carreró, -ns [karreró] / [karreróns] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Cat, Mas, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és un carrer estret. Sovint els carrerons es troben en les parts més antigues d'un poble.

b) Motiu: els al·ludits residien en aquests carrers més menuts de les parts velles dels pobles, alguns dels quals com el d'Alcàsser eren antics atzucacs.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**carrer** + -ONE):

1. *El del Carreró/ La del Carreró* (Alcàsser). 2. *Del Carreró* (Aldaia). 3. *La del Carreró* (Masanassa). 4. *La dels Carrerons* (Picassent).

1. (Alc) «Jaime Torres Espuig (El del Carreró)» (Gericó Trilla 2003: 232). 2. (Ald) «Carreró, del» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). 3. (Mas) «Conxeta la del carreró» (Andújar Ridaura 2007: 84). 4. (Pics) «Carrerons, la dels» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 113).

d.2) Forma composta: (art. + prep. + art. + **carreró** + prep. + substantiu)

1. *La del Carreró de Tricos* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Carreró de Tricos, la del» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 138).

d.3) Forma composta: (art. + adjectiu + prep. + art. + **carreró**)

1. *La Roja del Carreró* (Alcàsser)

1. (Alc) «Roja del Carreró, la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 116).

e) Etimologia: segons el DCVB, és un derivat diminutiu de *carrer*, que al seu torn prové del llatí vulgar CARRARIU, amb el mateix significat. D'acord amb aquest mateix diccionari, *carrer* significa pròpiament «lloc per on passen els carros».

f) Toponímia: 1. (Alaq) poblament: *carreró de Tricos*, ara de Sant Blai: «Jo vaig nàixer al carrer de Tricos, eixe que ara es diu de Sant Blai» (Martí Cánoves 2003: 128). 2. (Alb) poblament: *el carreró de Canari*: «[El carrer d'en Venrell] Atre nom que li donaren “vox populi” era, el carreró de Canari, perquè allí vivia un home [...] que li dien el “tío Canari”.» (Hernández Sanchis 1978: 21).

Caruana [karwána] / [kawása] (Cat)

a) Definició: segurament prové del cognom d'origen maltès *Caruana*, que arriba a València a mitjans segle XVIII.

b) Motiu: les persones motejades eren portadores d'aquest cognom.

c) Comentari: a Catarroja hem enregistrat una variant formal amb la consonant vibrant [r], a diferència de la forma del cognom original, que es pronuncia amb [r] simple. Segons el testimoni de Segarra (2021), els motejats d'aquest poble eren carters i ja no viuen a Catarroja. Algunes persones pronuncien aquest cognom [kawása]. A Torrent es documenta una persona cognominada *Caruana* entre 1751 i 1800 i tres entre 1801 i 1850 (Climent Sanfèlix 1996: 96).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Carruana* [karwána] (<*Caruana*) (Catarroja).

1. (Cat) «Carruana» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: segons Wettinger (1999: 338-339) prové d'un mot d'origen àrab, *Karwan*, al qual se li ha afegit una lletra *-a* com a marca de feminització, la qual es troba absent en la llengua d'origen: «[...] several Maltese surnames of Arabic origin end in the letter *-a*, as if it were a feminine word when that is absent in its Arabic form. [...] Karwan as Caruana».

Cartagena [kartaxéna] (Alf, Man, Mas, Sed, Xir)

a) Definició: és el nom d'una ciutat de Múrcia.

b) Motiu: les persones al·ludides procedien d'aquesta ciutat murciana o hi tenien algun tipus de vincle.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cartagena* (Alfatar). 2. *Cartagena* (Xirivella).

1. (Alf) «Pepe Alarcón (Cartagena)» (Català Vila 2002: 311). 2. (Xir) «Cartagena» ([CF] Anònim 1995: 56).

d.2) Derivat (+ -ARĪŪ/ -ARĪA): **cartagenero, -a** [kartaxenéro] / [kartaxenéra]

1. *Cartagenera/ Cartageneros* (Alfatar). 2. *El cartagenero* (Manises). 3. *Els Cartageneros* (Sedaví).

1. (Alf) «*Cartagenera*» (Puchades Pastor 1991: 213); «*Cartageneros*» (Pastor 2016: s/n).

2. (Man) «[...] Recorde [...] el cartagenero, [...]» (Romero 2017, febrer 27). 3. (Sed) «Els Cartageneros» eren un matrimoni de Cartagena (Ruiz Monrabal 2008: 90).

e) Etimologia: el general cartaginés Asdrúbal anomenà Cartagena *Qarthadast* en honor de la metròpoli, que era una antiga ciutat de l'actual Tunísia. *Qarthadast* vol dir “ciutat nova”, *qart*, ‘ciutat’ i *hadast*, ‘nova’. En romanitzar-se la Península, passà a dir-se CARTAGO NOVA.

Amb la conquesta àrab, la forma llatina en acusatiu *Carthagine* va ser arabitzada sota la forma *Qartagina*, que és l'actual (cf. Nieto Ballester 1997: 117). Barceló Torres (2010: 42) assenyala que és un tipus de topònim llatinitzat adaptat a l'àrab pels conqueridors musulmans sota una mateixa forma, però amb un complement diferenciador en aquesta llengua: «- Qarṭajannat *al-ḥalfā'* [de l'espart]: Cartagena (Mu)».

Casaban, -a [kasabán] / [kasabána] (Alaq, Man, Picn)

a) Definició: és un cognom d'origen occità.

b) Motiu: els motejats n'eren portadors o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: és un cognom que ja es troba documentat a Alaquàs des de 1779 (cf. Juan Redal 1983: 34). A Picanya també n'apareixen persones portadores en un cens electoral de 1873: «121 José Casabán Valero» (Vila-Belda Martí 2020: 280); «32 Antonio Garcés Casabán» (cf. Vila-Belda Martí 2020: 280).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Casaban/ La Casabana/ Les Casabanes* (Alaquàs). 2. *La Casabana* (Manises). 3. *Casaban* (Picanya).

1. (Alaq) «Casaban» (Planells Segura 1991: 128); «Paco “el Casabán” el del bombo» ([QIA] Anònim 1990: 101); «A ma mare li deien Malia Forment Casabán i al poble és coneguda tota la família per les Casabanes» (Tarín López 1993: 235); «[...] vivien a l'inici de segle Vicent Garcia *el Paiportero* i la seua *dona* Carmen Forment *la Casabana*.» (Tarín i López 1998b: 172). 2. (Man) «[...] Trini Royo La Casabana [...]» (Oller Albiach 2020, març 21). 3. (Picn) «Casabán» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 120).

e) Etimologia: és un compost occità de *casa* i *devant*, que ha produït cognoms com *Casadevant* o *Cazaban*, “la casa de davant” (Cellard 2009: 244). *Casaban* en seria una variant formal més. Morlet (1997: 176) n'aporta altres variants formals com *Cazavant*, *Casedevant* a les quals els atribueix un significat semblant: «maison située avant le village» (casa situada davant del poble).

Casaca [kasáka] (Ald, Cat, Pics, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «espècie de jaqueta cenyida al cos, usada en certs uniformes, amb mànegues llargues que arriben fins als punys i faldons llargs».

b) Motiu: les dos versions del motiu que hem consultat coincideixen en el fet que la persona motejada solia vestir aquesta peça de roba. Pel que fa a Picassent, un home que era comandant de l'exèrcit tenia un ramat d'ovelles en un lloc que es coneixia com a *xalet del Comandant*. Com era militar, tenia casaques de l'exèrcit a casa, i quan ja les retirava perquè s'havien fet velles, els seus treballadors les arreplegaven. Com que un d'aquests empleats sovint portava aquestes casaques velles que l'amo no volia, la gent li posà aquest malnom (Aguado 2019, febrer, 15). A Aldaia, «probablement utilitzava aquesta peça de vestir» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 54).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Casaca* (Aldaia). 2. *Casaca* (Catarroja). 3. *Casaca* (Picassent). 4. *El Casaca* (Torrent).
1. (Ald) «Casaca» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). 2. (Cat) «En prendes de vestir, teníu [...] a Casaca, [...]» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n). 3. (Pics) «Antonio Aguado “casaca”» (Romaguera Belenguer 1994: 24); «Salvador Aguado Albert, “casaca”» (Romaguera Belenguer 2017: I, 118); 4. (Tor) «Casaca» (Beguir Esteve 2003a: V, 219); «Casaca» (Herreros Moreno 2000: 59); «El senyor Agustín Muñoz, “Casaca”, trasllada la seua almàssera en 1940 al carrer de València, prop del trinquet [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 183);

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **casqueta** [kasakéta]

1. *Casqueta* (Catarroja).

1. (Cat) «En prendes de vestir, teníu [...], a Casqueta, [...]» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n).

e) Etimologia: Coromines (2008: 116) creu que prové del francès *casaque*, amb el mateix significat. Segons aquest mateix lexicògraf, tal vegada tindria relació amb el nom nacional dels cosacs (rus *kazák*, turc *qazaq*), però hom desconeix com el mot arribà a França.

f) Toponímia: **1.** (Tor) almàsseres de propietat privada: «[...] “el Casaca”, “el Tintorer”, “el Bunyoler” [...]» (Sorribes 2015, novembre 15).

Casino [kasíno] (Alc, Pics, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és una associació privada de caràcter recreatiu i cultural o un edifici o local on es reuneix esta associació.

b) Motiu: els al·ludits amb les formes derivades com *el Casinero* o *el del Casinet* tenen vincles amb aquest lloc d'esbargiment, sobretot com a regents. A Picassent, la persona motejada «tenia un “casino” o bar» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 84). A Alcàsser, a banda de regentar-ne un, la família de la persona al·ludida també hi vivia (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 60).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**casino** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **casinet** [kasínét]

1. *El del Casinet/ La del Casinet* (Alcàsser).

1. (Alc) «Casinet, el/ la del» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 60).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **casinero** [kasinéro]

1. *El Casinero* (Picassent). **2.** *El Casinero* (Xirivella).

1. (Pics) «”Víctima Cristobal Hervas Aguado. (Alias el Casinero)» (Romaguera Belenguer 2017: I, 107). **2.** (Xir) «[...] visqué Francisco Cotino, el Casinero, que fou un dels herbassers del poble» (Giménez Pasqual 1997: 33-34); «[...] los repartidores [d'herba] estaban agrupados en torno a una sociedad y se reunían una vez al mes. Su presidente era Vicente Cotino “El Casinero” de Chirivella.» (Mirabet Pastor 2004: 61); «[...] sin olvidar al gran pelotari que fue *Paco el Casinero* (q.e.p.d.)» (Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 134).

e) Etimologia: segons Bruguera i Talleda (1996: 188), de l'italià *casino*, amb el mateix significat, tot i que primitivament significava 'casa senyorial'. Coromines (2008: 116) tradueix aquest mot de l'italià al castellà com a 'pequeña casa elegante'.

Casinos [kasínos] (Qua)

a) Definició: és el nom d'un municipi de la comarca del Camp de Túria.

b) Motiu: els al·ludits serien naturals o procedents d'aquest poble.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *De Casinos* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «L'escola de don Crescencio. 1928 (?). 48. Juliano, de Casinos» (Sancho & Sancho 1998: 64).

d.2) Forma composta: (art. + adjectiu + prep. + **Casinos**)

1. *El Roget de Casinos* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Roget de Casinos, el» (Sancho & Sancho 1998: 165).

e) Etimologia: Celdrán Gomáriz (2009: 225) pensa que és una forma derivada del llatí «casa = 'choza, cabaña', a través de l'italiano *casino* = 'casa pequeña pero elegante y cómoda, término introducido en castellano en el siglo XVII». Coromines (OnCat: III, 300) coincideix en què deu ser l'italianisme *casinos*, i observa que el mot «*Casino* es va usar a l'alta burgesia del S. XVIII amb el sentit de 'un xalet, una torre' en els afores d'una població més gran, usada per viure-hi descansadament», i suposa que l'origen del nom d'aquest poble partiria de l'existència d'«uns xalets que s'hi feren la gent rica de Lliria».

Cassalla [kasálla] (Alaq, Alb, Alc, Bene, Mis)

a) Definició: segons el DNV, és un «aiguardent sec i molt fort». El mot correspon a un deotopònim que s'empra com a malnom per a fer referència a bevedors en excés. El lloc en qüestió és el poble sevillà de *Cazalla de la Sierra*, on, durant els segles XV y XVI, els productes sobrants de la producció vinícola local es destil·laven per a obtenir l'alcohol que s'emprava després per a elaborar aquest aiguardent (Caro Leal 2021).

b) Motiu: segurament els al·ludits tenen alguna relació amb la beguda abans referida, ja siga per ser-ne aficionats a beure'n com en el cas d'Alcàsser (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 90) o Benetússer (cf. Ricart Bonillo 1976: 81-82), ja siga per algun fet anecdòtic connectat amb aquest licor.

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 106) també documenta el renom *el Cassalla* a Bétera (l'Horta Nord).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cassalla* (Alaquàs). 2. *Cassalla* (Albal). 3. *Cassalla/ La Cassalla* (Alcàsser). 4. *El Mestre Cassalla* (Benetússer). 5. *Voro Cassalla* (Mislata).

1. (Alaq) «Casalla» (Planells Segura 1993: 166). 2. (Alb) «Cassalla» (Verdeguer Escribà 1991: 155). 3. (Alc) «Cassalla, Ø/ la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 90). 4. (Bene) «el *Mestre Cazalla*» (Ricart Bonillo 1976: 81). 5. (Mis) «Voro Cassalla» (Gómez Sanmartín 2018).

e) Etimologia: segons Celdrán Gomáriz (2009: 239), del llatí CASTELLA, plural de CASTELLUM, a través de l'àrab *qastalla*.

Cassany [kasán] (Alaq, Alc, Alf, Man, Mas, Pai, Sed)

a) Definició: és el cognom *Cassany*.

b) Motiu: les persones motejades n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cassany* (Alaquàs). 2. *Cassany* (Alcàsser). 3. *Cassany* (Alfatar). 4. *Cassany* (Manises).
5. *Cassany/ Cassanys* (Massanassa). 6. *Cassanyo* (Paiporta). 7. *La Cassanya* (Sedaví).

1. (Alaq) «l'hort de Cassany» (Tarín i López 1994: 108). 2. (Alc) «Cassany» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 41). 3. (Alf) «*Casany*» (Puchades Pastor 1991: 211). 4. (Man) «jo filla de la nisa i de casany» (Victoria GF 2014, juliol 2). 5. (Mas) «*Casanys*» (Moncholí 1983: s/n); «meus avis Maria i Vicent de “*Casany*”» (Moncholí Romeu 2007: 87). 6. (Pai) «*Casaño*» (Marí Yago 2004: 179). 7. (Sed) «Carmen Casañ Perpiñá, “la Casaña”» (Ruiz Monrabal 2008: 139).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 231), «del cèltic llatinitzat **cassáneum* i **cassáne*, 'roureda' (derivats del celta *cássanos*, 'roure')».

f) Toponímia: 1. (Alaq) poblament: «l'hort de Cassany o *de la Senyoreta*» (Tarín i López 1994: 108).

Cassola [kasóla] (Alaq, Cat, Man, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un «recipient de cuina d'obra o de metall, de boca redona molt ampla i de poca fondària. Una cassola de fang».

b) Motiu: a Manises el motiu es fonamenta en un fet de parla o delocutiu, ja que se li va atribuir a una filla que li portava a son pare una cassola amb el dinar a la fàbrica on treballava, per la qual cosa, hom hi deia: «Ja ve la cassoleta!» (Llorens Navarro 2020, novembre 26). A Alaquàs, com a poble peroler, és possible que haja estat referit com a metonímia de persona que es dedicava a fer cassoles.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cassola/ El Tio Cassola* (Alaquàs). 2. *Cassola* (Manises). 3. *Cassola* (Torrent). 4. *La Cassola* (Xirivella).

1. (Alaq) «Casola» (Planells Segura 1991: 128); «Cassola, Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139). 2. (Man) «Casola» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Cassola» (Català Gimeno 1992: 262). 3. (Tor) «Cassola, la» (Herreros Moreno 2000: 60). 4. (Xir) «[...] venia llepolies per als xiquets la tia Cassola» (Giménez Pasqual 1997: 31); «Pilar Marín *la Cassola*» (Blasco, Giménez & Aguilar 1999: 77).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **cassoleta, -es** [kasoléta] / [kasolétes]

1. *Cassoletes* (Catarroja). 2. *La Cassoletes/ Les Cassoletes* (Torrent).

1. (Cat) «Casoletes» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «[...] Micaleta la dona de Cassoletes, [...]» (Valls Bonet 2018: 51). 2. (Tor) «Casoletes» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Cassoletes, la» (Herreros Moreno 2000: 61); «260. *Ramón Miquel Mora Casoletes.*» (Martínez Oria 2005c: 19); «Recordem a Maria (La Cassoletes)» (Benlloch Barrachina 2011-2012: 47).

e) Etimologia: segons el DCVB, és un derivat de *cassa*, el qual, al seu torn, podria provenir «del llatí CATTĪA (<gr. CYATHOS) ‘tassa’ (cfr. REW 2434), o de l'àrab *qaṣ'a* ‘escudella gran’».

f) Toponímia: **1.** (Alaq) poblament: «José Maria Guillem Alós el *tío Casola* fou fundador del Sindicat de Llaboradors d'Alaquàs en 1923. [...] Sobre un camp de la seua propietat (actual carrer del Mestre Serrano) es va construir el popular barri de cases conegudes com les casetes de *Cassola*.» nota 5 (Tarín i López 2013: 40). **2.** (Xir) poblament: «ca Mercedes “la Cassola”» ([CF] Anònim 1993: 61).

Castelar [kastelár] (Cat)

a) Definició: és el primer cognom del polític andalús Emilio Castelar y Ripoll (Cadis 1831-San Pedro del Pinatar 1899), que va arribar a ser president de la Primera República Espanyola (1873) (*EnCat*).

b) Motiu: és un malnom que antigament solia atribuir-se a persones que tenien facilitat de paraula. Moreu-Rey (1981: 91) documenta algunes ocurrencies d'aquest mateix cognom esdevingut malnom a Pollença, Manacor i Roses, i en dona dos possibles motivacions. D'una banda, per la semblança física amb personatges històrics, sobretot d'aquells que eren portadors de bigots punxeguts, i de l'altra, per «la tendència oratòria» de la persona al·ludida.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Castelar* (Catarroja).

1. (Cat) «En oraors, teniu a Castelar» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n).

Castellero, -a [kastełéro] / [kastełéra] (Alaq)

a) Definició: és un derivat de *castell*, que al nostre corpus significa habitant d'un castell.

b) Motiu: és un malnom d'origen toponímic, ja que un avantpassat de les persones motejades vivia en l'habitatge del castell d'Alaquàs reservat als estatgers (cf. Ferrer Guzman & Soriano Bessó 2011: 74).

c) Comentari: l'avantpassat dels motejats actuals era Isidro Martínez Ros *el Castellero* (cf. Tarín i López 2013: 54).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**castell** + -ARĪU/ -ARĪA): **castellero, -a** [kastełéro] / [kastełéra]

1. *El Castellero/ La Castellera* (Alaquàs).

1. (Alaq) «María Planells "la Castellera"» ([QIA] Anònim 1981: 152); «Castellero/a» (Planells Segura 1991: 128); «Castellera/o, el, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139); «[...] el tío Quico *el Castellero* (Francisco Planells Ferrer), que li deien aixina perquè era casat en la tia Castellera (Maria Martínez Sena) que era filla del tío Isidro l'estatger del castell (Isidro Martínez Ros *el Castellero*)» (Tarín i López 2013: 54).

e) Etimologia: segons el DCVB, *castell* prové «del llatí CASTĒLLU, dim. de CASTRUM, 'campament', 'fortificació'».

Catadau [kataďáw] (Alc, Sil)

a) Definició: és el nom d'un municipi de la comarca de la Ribera Alta.

b) Motiu: a Alcàsser, *la Miss Catadau* era una persona que tenia arrels familiars en aquest poble de la Ribera Alta i, a més a més, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 57), hi va ser nomenada bellesa en unes festes. El gentilici de Catadau trobat a Silla, *Catadauera*, fa referència a una persona procedent d'aquest poble, tot i que normativament, segons la GNV (2006: 386), hauria de ser *Catadauí* o *Catadauina*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Miss Catadau* (Alcàsser).

1. (Alc) «Catadau, la Miss» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 57).

d.2) Derivat (+ -ARĬU/ -ARĬA): **catadauera** [kataďawéra]

1. *Catadauera* (Silla).

1. (Sil) «Adjectius toponímics: [...], *Catadauera*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

e) Etimologia: Barceló Torres (2010: 42-43) considera que és un cas de sintagma nominal llatí conservat en l'adaptació a l'àrab: «capite aureu, 'cap d'or' > Qābṭat Awruh: Catadau (ant. Catadauro, V)».

Català, -no, -na, -ns [katalá] / [kataláno] / [katalána] / [kataláns] (Alb, Alc, Ald, Bene, Cat, Man, Mas, Mis, Pai, Pics, Qua, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és el gentilici de persones naturals o habitants de Catalunya.

b) Motiu: els al·ludits poden haver estat referits així per ser, o bé portadors d'un cognom que indique aquesta procedència, o bé per ser oriünds d'aquesta terra. Per exemple, els al·ludits de Mislata o Picassent eren catalans de naixement que s'havien establert a València. Per contra, els motejats de Massanassa o Silla eren portadors del cognom *Català*. A Albal, *el Catalano* era el nom d'un bou que va entrar en la casa d'un avantpassat del motejat durant unes festes (Gimeno Chilet 2020, agost 12, 00: 06).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Catalano* (Albal). 2. *El Català* (Alcàsser). 3. *La Catalana* (Aldaia). 4. *Els Catalans* (Benetússer). 5. *La Catalana/ Catalans* (Catarroja). 6. *El Catalano/ La del Catalano* (Massanassa). 7. *Els Catalans* (Mislata). 8. *Català* (Paiporta). 9. *El Català/ El Tio Català* (Picassent). 10. *La Catalana* (Quart de Poblet). 11. *Català/ Els Catalans* (Silla). 12. *La Catalana* (Torrent). 13. *El Català/ La Catalana* (Xir).

1. (Alb) «José Chilet Vila, José el Catalano» (Verdeguer Escribà 1987: 20); «Catalano» (Verdeguer Escribà 1991: 154); «Catalano» (Hernández Sanchis 2007: 1, 2). 2. (Alc) «Català, el» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 57). 3. (Ald) «Catalana, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). 4. (Bene) «Susana (dels Catalans de Benetusser)» (Muñoz Codoñer 1996: 39). 5. (Cat) «Catalans» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Victoria *la Catalana*» (Valls Bonet 2018: 60). 6. (Mas) «VICENTE Pastor Catalá. Catalano.» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 6, Massanassa (1941), f. 134); «Pepita Mas (la del Catalano)» (Muñoz Codoñer 1996: 42); «el “Catalano”» (Aficionat 1997: 51); «Manolo “Catalano”» (Aficionat 1997: 51). 7. (Mis) «Hijos de José Llorens (Carnicería els Catalans). El origen de la familia viene de Mollet del Vallés (como fabricantes de embutidos)» (Mañas Borrás 2009: 17). 8. (Pai) «[...], del Huerto de Ponce, o de Catalá» (Oliver Chirivella 2011: 77). 9. (Pics) «Forns.- [...] el “tio Català” tenia dos forns» (Romaguera Belenguer 1987: 21); «Paco Gómez “El català”» (Ajuntament de Picassent 2014: 8); Any 1942 «Bautista Gómez Cebriá, “El Català”» (Romaguera

Belenguer 2017: II, 810); «Francisco Gómez Navarro [Malnom] Català» (Gómez Tronchoni 2006: 19). **10.** (Qua) «Teresa *la Catalana* portava distintes peces de roba i sempre feia comprar alguna cosa» (Sancho & Sancho 1998: 53). **11.** (Sil) «- Cognoms: [...] *Català*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «*Una barraca del carrer del Toll, any 1942 (Manolo Rios, el Català i Paco Peris)*» (Antich Brocal 2007: 287). **12.** (Tor) «Catalana, la» (Herreros Moreno 2000: 61). **13.** (Xir) «Quimeta Roig “la Catalana”» ([CF] Anònim 1993: 55); «Juan Roig (*el Català*)» (Blasco & Giménez 1997: 53, 57).

e) Etimologia: Vegeu *Catalunya*.

f) Toponímia: **1.** (Mis) poblament: «Hijos de José Llorens (Carnicería els Catalans)» (Mañas Borrás 2009: 17). **2.** (Pai) poblament: «[...], del Huerto de Ponce, o de Catalá» (Oliver Chirivella 2011: 77); activitats industrials: «frente a la fábrica de Catalá» (Oliver Chirivella 2011: 113). **3.** (Sil) hidrografia: «Cequiol dels Catalans» (Muga 1920: 247); «Sequiol dels Catalans» (CTV 2009: II, 296); «Sequiol dels Catalans o del Lluent.» (Zaragozà Pérez 1982: 87); *Partida de les Pedres o Ullal: «- Séquia dels Catalans.»* (Zaragozà Pérez 1982: 97).

Catalunya, -o [katalúɲa] / [katalúɲo] (Alb, Cat, Sil)

a) Definició: segurament és el cognom *Catalunya*.

b) Motiu: almenys, pel que fa al poble de Silla, era el cognom del portador, d'on se'n tenen referències de mitjans del segle XX. A d'altres pobles potser els motejats tindrien algun vincle amb el Principat.

c) Comentari: el cronista de Silla Josep Antich Brocal (2016: 430) documenta un informe del 21 de febrer de 1947, on una persona anomenada José Benedito Clemente (a) *Paleta* (Mislata, 1912- Paterna, 1947), declara que en aquest poble hi ha: «[...] un individuo llamado César Cataluña Celda, vecino del pueblo donde reside el declarante [Silla], [...]». Uns anys abans, també hi ha referències a aquesta mateixa persona: un grup de sillers van portar el fèretre de Blasco Ibáñez en el carrer de la Pau (100 metres) el dia 29 d'octubre de 1933, entre ells «César Cataluña» (Antich Brocal 2016: 112).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Catalunya* (Albal). 2. *El Catalunya* (Catarroja). 3. *Catalunya* (Silla).

1. (Alb) «Catalunya» (Verdeguer Escribà 1991: 154). 2. (Cat) «Cataluño» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Sil) «Noms de països: [...], *Catalunya*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

e) Etimologia: Coromines (OnCat: III, 336-337) sosté, adherint-se a una teoria del fonetista alemany Schopf, que provindria d'una metàtesi de LACETANI > KATELANI. A partir d'una hipotètica *Laketània* «com a nom del territori dels lacetans» sorgiria el nom de *Catelònia* i, d'ací finalment Catalunya. Per contra, Nieto Ballester (1997: 122-123) mostra els seus dubtes sobre aquesta proposta perquè creu que «hacen falta demasiadas metátesis. Los dos nombres [s'entén que LACETANI/ KATELANI] no tiene en común más que un leve parecido fonético, consistente en la repetición de las consonantes (pero en distinto orden)».

f) Toponímia: 1. (Cat) activitats industrials: «[...] el magatzem de fruita de Luís Cenia *el Catalunya*.» (Valls Bonet 2018: 38).

Catarro, -a, -os [katáro] / [katára] (Alf, Cat, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «inflamació aguda o crònica d'una mucosa, especialment la nasal i la faríngia, que produïx augment de mucositat».

b) Motiu: l'única motivació l'hem trobada a Catarroja. Tal vegada és la mateixa o semblant a la dels altres pobles on està present el malnom. Segons el testimoni de Segarra (2021), «*El Catarrillo* sempre estava constipat. La gent solia dir: “Té mal catarrillo!”» (Segarra 2021).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Catarra* (Alfatar). 2. *La Catarra/ Els Catarros* (Silla).

1. (Alf) «Catarra» (Puchades Pastor 1991: 216); «Catarros» (Pastor 2016: s/n). 2. (Sil) «Altres malnoms: [...], *Catarra*» (Zaragozà Pérez 1991: 256); «Dolors Iborra Giner, *la Catarra*» (Antich Brocal 2007: 27); «[...] els germans Josep i Dolors Iborra, *els Catarros*» (Antich Brocal 2007: 92). 3. (Tor) «62 Caseta de Roselló o de Catarra [...] Sant Gregori.» (Fresquet Gozalvo 2011: 59).

d.2) Derivat (+ -ĔLLU/ -ĔLLA): **catarrillo** [katarílo]

1. *El Catarrillo/ Els Catarrillos* (Catarroja).

1. (Cat) «Catarrillo» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «els Catarrillos» (Valls Bonet 2018: 51); «En esta foto esta también el "tio Catarrillo" con familia, el chico que lleva un mono de trabajo, es paco el Catarrillo? Conoceis a mas gente de la foto.» (Garcia Domingo 2014, gener 20).

e) Etimologia: segons el DCVB, *catarro* ha estat «pres del gr.-lletí CATARRHUS, mat. sign.».

f) Toponímia: 1. (Sil) activitats agrícoles: «[...] l'era *dels Catarros*» (Antich Brocal 2007: 103); «l'era de la tia Catarra» (Antich Brocal & Marí Lozano 2009: 59); «[...] les almàsseres d'oli de Vedreño, de Planells, de Melchor i de Catarro.» (Antich Brocal 2016: 43); hidrografia: «Sequiol de l'Oro o de la Catarra.» (Zaragozà Pérez 1982: 86). 2. (Tor) «62 Caseta de Roselló o de Catarra [...] Sant Gregori.» (Fresquet Gozalvo 2011: 59).

Catarroja [kataróʃa] (Alc, Alf, Pics, Qua, Sil)

a) Definició: és el nom d'un municipi de l'Horta Sud. Catarrogí o catarrogina en són els gentilicis.

b) Motiu: ha estat aplicat a persones procedents o que tenen relació amb aquest municipi.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Catarroja/ La Catarroja* (Silla).

1. (Sil) «Toponímia urbana: [...], *Catarroja*» (Zaragoza Pérez 1991: 254); «[...] membres de la banda que l'acompanyaren, com ara: [...], els germans Catarroja» (Antich Brocal 2007: 58-59); «Carme Bort, la Catarroja, [...]» (Antich Brocal 2007: 212); «*Leonardo (a) Catarroja*» (Antich Brocal 2016: 277); El 29 d'octubre de 1933 un grup de sillers van portar el féretre de Blasco Ibáñez en el carrer de la Pau (100 metres), entre ells: «José Salvador (a) *Catarroja* i el seu germà Paquito Salvador» (cf. Antich Brocal 2016: 112).

d.2) Derivat (+ -ĪNU/ -ĪNA): **catarrogí, -na** [kataroʃĩ] / [kataroʃĩna]

1. *Catarrogí/ Catarrogina* (Alcàsser). 2. *Catarrogí* (Alfatar). 3. *El Catarrogí* (Picassent). 4. *El Catarrogí* (Quart de Poblet).

1. (Alc) «Catarrogí; Catarrogina» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 57). 2. (Alf) «*Catarroji*» (Puchades Pastor 1991: 213). 3. (Pics) «Catarrogí, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 113). 4. (Qua) «Catarrogí, el» (Sancho & Sancho 1998: 161).

e) Etimologia: Barceló Torres (2010: 42) assenyala que és un cas de sintagma nominal llatí conservat en l'adaptació a l'àrab: «capita robea, 'punta roja' > Qābṭa Rubiya: Catarroja, V)». Membrado Tena (2017: 31) inclou el topònim dins d'aquells relacionats amb els accidents litorals (talassònims), i en proposa la mateixa etimologia defensada per Barceló, tot i aportant més detalls geogràfics que ens ajuden a entendre millor com es va originar: «a causa dels dipòsits al·luvials procedents del barranc de Torrent, que desemboca a l'Albufera, allà es va formar una petita punta que és l'origen últim del topònim d'aquest municipi. *Cata* deriva de *capta*, del llatí *capita*, "terme, punta", mentre que *-roja* prové de la forma romànica tardana *roia*, i aquesta de *rubea*, "roja", pel color de les aigües tèrboles de l'Albufera en rebre els dipòsits al·luvials».

Catorze [katórse] (Alc, Cat, Picn, Tor)

a) Definició: és el número catorze. *La Catorzeta* en seria un diminutiu feminitzat. Una altre derivat com *catorzeno* és el numeral ordinal que indica la posició número catorze en una sèrie.

b) Motiu: a Picanya, el malnom de *Catorzeno* se li va aplicar als membres d'una família perquè en van ser catorze (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 122). El motejat d'Alcàsser pertanyia a aquesta família de Picanya abans referida. *La Catorzeta* de Catarroja era «la filla número catorze» d'una família (Raga Ramon 2000: s/n).

c) Comentari: a Alcàsser era el malnom amb què es coneixia una caseta del terme els propietaris de la qual eren aquestes persones de Picanya (Hernández Flor 2015: 123). Tal vegada al terme de Torrent ocorre el mateix cas que a Alcàsser i els propietaris de la caseta portadora del renom pertanyien a aquesta família.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**catorze** + -ĒNUS/ -ĒNA): **catorzeno** [katorséno] (cf. Pharies 2002: 212)

1. *El Catorzeno* (Alcàsser). 2. *El Catorzeno* (Picanya). 3. *El Tio Catorzeno* (Torrent).

1. (Alc) «la caseta del Catorzeno» (Hernández Flor 2015: 123). 2. (Picn) «Catorzeno, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 122). 3. (Tor) «Caseta del Tio Catorceno» (Fresquet Gozalvo 2011: 59).

d.2) Derivat (**catorze** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **catorzeta** [katorséta]

1. *La Catorzeta* (Catarroja).

1. (Cat) «[...] Roseta la “Catorzeta”, fins finals de 1890. [...]» (Raga Ramon 2000: s/n).

f) Toponímia: 1. (Alc) poblament: «la caseta del Catorzeno» (Hernández Flor 2015: 123). 2. (Tor) poblament: «70 Caseta del Tio Catorceno [...] Mulló Blanc» (Fresquet Gozalvo 2011: 59).

Catuto, -a [katúto] / [katúta] (Pai)

a) Definició: tal vegada és una deformació del cognom *Canuto*.

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Catuto/ La Catuta* (Paiporta).

1. (Pai) «Catuto» (Tello 2004: 181); «yo soy hijo de amparo la catuta» (Company Paredes 2018, febrer 1).

f) Toponímia: 1. (Pai) poblament: «[...] hasta nuestros días sólo llegó la [barraca] de Catuto» (Ballester-Olmos 2004: 63); «De hecho en Paiporta solamente queda en pie la barraca de Catuto» (Soler, Cuenca & Dasí 1988: 140).

Catxap/ Gatxapos [katʃáp] / [gatʃápos] (Man, Pics)

a) Definició: segons el DNV, un *catxap* és una cria de conill.

b) Motiu: tot i que Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 62) defensen que a la persona motejada li agradava menjar “gazpacho”, l'informant González Tronchoni (2019, febrer, 15), membre de la família dels *Gatxapos* de Picassent, conta que a un avantpassat seu el van anomenar així perquè un dia mentre caçava deia que havia «agarrat un gatxapet» (un conill xicotet).

c) Comentari: a Picassent ja es documenta a finals del XIX amb la persona del Tio Vicent González (a) “Gachapos”» (Tronchoni 1889: s/n). La sonorització de la *c* inicial (en comptes de la normativa *catxap*), potser ha estat influïda pel mot castellà *gazapo*, ‘conejo nuevo’ (DLE de la RAE). Coromines (DECat: II, 637) indica que «J. Escrig, de Lliria, va posar *gatxap*, *-era* (escrivint amb *-j-* d'acord amb la seva ortografia)», i també observa que a Novelda s'enregistra el malnom *Catxapos*. Aquest mateix lexicògraf també documenta una forma diminutiva *Catxapó* a Sumacàrcer (Ribera Alta) com la que nosaltres hem recollit de Manises: «Caxapó» (Català Gimeno 1992: 262).

A Paterna (l’Horta Nord) existeix un dolç tradicional fet de pasta fullada farcit de crema anomenat *Catxap*, que té el seu origen quan un home anomenat *el Tio Catxapot* va sorprendre les persones convidades al seu casament amb aquest pastís. L’èxit va ser tal que l’anomenaren així en el seu honor (López Ordaz 2013).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Gatxapo/ Els Gatxapos* (Pics).

1. (Pics) «Gachapos» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 137); «Gachapos» (Lerma Serra 1975: 90); «Gatxapos, Els» (Sánchez Serra 1984: 22).

d.2) Derivat (**catxap** + -ONE): **catxapó** [katʃapó]

1. *Catxapó* (Manises).

1. (Man) «Caxapó» (Català Gimeno 1992: 262).

e) Etimologia: Bruguera i Talleda (1996: 192) considera que *catxap* és un «mot característic del cat. occidental, d’origen incert, amb sufix d’origen preromà i amb radical potser també». Coromines (DECat: II, 636) assenyala que *catxap* es coneix a tot el País Valencià. A d’altres àrees del català occidental també es coneix el geosinònim *farnaca* coincidint en alguns indrets amb *catxap*. *Llorigó* s’empra en la resta del territori catalanoparlant (oriental).

f) Toponímia: 1. (Pics) poblament: «Gatxapos, Caseta dels» (Sánchez Serra 1984: 22).

Catxarro [kaʃáro] (Sed)

a) Definició: és un mot castellà que, segons el DLE de la RAE, significa ‘vasija, recipiente’; ‘trozo de vasija rota’; ‘aparato, artefacto’.

b) Motiu: segons Ruiz Monrabal (2008: 71), se li va atribuir a un avantpassat del motejat, que s’anomenava Ramon Arce, perquè era molt baixet.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Catxarro/ Els Catxarros* (Sedaví).

1. (Sed) «Francisco Santarrita, “El Cacharro”» (Ruiz Monrabal 1985: 210); «[...] otras familias como [...], els Cacharros» (Ruiz Monrabal 1985: 217).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, en castellà és un derivat de *cacho* (vegeu *catxolo*).

Catxerula [kaʃirúla] (Alf)

a) Definició: segons el DNV, un catxerulo és «tros de paper o de tela que es manté estés i subjecte per mitjà d'una carcassa de canyes o de llistons de forma poligonal, lligat a un cordell llarg que es va amollant a poc a poc perquè s'envole».

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Catxirula* (Alfatar).

1. (Alf) «*Catxirula*» (Puchades Pastor 1991: 214).

e) Etimologia: Casanova (2011: 207) creu que *catxirulo* és un aragonesisme del valencià per la forma que presenta, i considera, seguint Germà Colón, que no deu ser un mot d'origen mossàrab sinó aragonés. Coromines (2008: 95) assenyala que és un «'adorno que las mujeres se ponían en la cabeza en el s. XVIII ' (y hoy en Aragón 'pañuelo que llevan los hombres arrollado en la cabeza')».

Catxol, -o, -a [kaʎól] / [kaʎólo] / [kaʎóla] (Alaq, Alc, Cat, Mas, Pics, Qua)

a) Definició: deu ser un derivat de *catxo*, que el DNV defineix com «inclinat cap a terra, acatxat».

b) Motiu: només tenim enregistrat el motiu de Picassent, el qual es basa en un fet de parla o delocutiu. Segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 127), l'al·ludit es trobava un dia jugant als *bolos* [bitles] amb el seu grup d'amics, i un d'ells li va dir: «Xe, catxolo, tira el bolo».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Catxola* (Alaquàs). 2. *El Catxolo/ La Catxola* (Alcàsser). 3. *Catxol* (Catarroja). 4. *La Tia Catxola* (Massanassa). 5. *El Catxolo/ La Catxola/ Els Catxolos* (Picassent). 6. *Catxol* (Quart de Poblet).

1. (Alaq) «Catxola, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139). 2. (Alc) «Catxolo, -a, el/ la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 118). 3. (Cat) «Cachol» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Mas) «la tia Cachola» (Andújar Ridaura 2007: 84). 5. (Pics) «Font de l'Omet, anys 40. [...], Miquel *el Caxolo*, [...]» (Romaguera Belenguer 2002: 53); «Eugenio López García “El Catxolo”» (Gómez Tronchoni 2006: 67). 6. (Qua) «Catxol» (Sancho & Sancho 1998: 161).

e) Etimologia: Coromines (2008: 95) proposa per al mot castellà *cacho*, ‘cacharro, cazo’, ‘tiesto, vasija rota’, ‘pedazo de cualquier cosa’, el llatí vulgar *CACCŪLUS, precedente del llatí CACCĀBUS, ‘olla’, per canvi de sufix.

f) Toponímia: **1.** (Pics) poblament: el poeta Vicent Escudero va escriure una poesia anomenada “Sant Blai del 53”. En aquest poesia cita el malnom de “la caseta del Catxolo” (Romaguera Belenguier 1987b: 33); «[...] casetes de camp com la dels “catxolos” [...]» (Gómez Lerma & Tarazona Martínez 2002: 48).

Caudillo [kawdílo] (Ald, Mas, Tor)

a) Definició: *el Caudillo* era l'apel·latiu que també va rebre el dictador espanyol Francisco Franco, que va ser cap d'Estat des del 1939 fins al 1975.

b) Motiu: tal vegada els motejats eren afins ideològicament o seguidors del referit dictador. També és possible que haja estat atribuït a persones manadores, amb geni dominant.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Caudillo* (Aldaia). **2.** *Caudillo* (Massanassa). **3.** *El Caudillo* (Torrent).

1. (Ald) «Caudillo, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). **2.** (Mas) «el clarinete Vte. Milla Cátala (Caudillo)» (Millà Moreno 2006: 78). **3.** (Tor) «61 Vicent Paricio Sala *El Caudillo* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 150); «[...] un grup d'amics com “el Caudillo”, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 269).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 120), del llatí CAPITĒLLUM, ‘capitost’, diminutiu de CAPUT, CAPITIS, ‘cap’.

Cego, -a [séyo] / [séya] (Alaq, Alc, Alf, Cat, Man, Mas, Pai, Picn, Pics, Qua, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, una persona cega és aquella que es troba privada del sentit de la visió.

b) Motiu: les persones motejades tenien aquesta discapacitat visual.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Cego* (Alaquàs). 2. *El Cego* (Catarroja). 3. *El Cego* (Manises). 4. *Cego* (Paiporta). 5. *El Cego/ La Cega* (Picanya). 6. *El Cego* (Picassent). 7. *El Cego* (Quart de Poblet). 8. *El Cec/ El Cego/ La Cega* (Torrent). 9. *La Cega* (Xirivella).

1. (Alaq) «Sego, el» (Planells Segura 1991: 130). 2. (Cat) «un dia mon pare li va demanar al Cego de Catarroja que es passara per ma casa [...]» (Xust Marcilla 2017: 22). 3. (Man) «Cego, el» (Català Gimeno 1992: 262); «ANTONIO GARCÍA COMECHE, “Antonio El Cego”. Alcublas, 00.00.1893 † 26.01.1976» (Esteve Navarro 2011: s/n). 4. (Pai) «Sego» (Marí Yago 2004: 180); «Sego» (Mirabet Pastor 2004: 49). 5. (Picn) «Cego, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 122); «Paquita la Cega» (Moreno Pellicer 2018). 6. (Pics) «Cego, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 119). 7. (Qua) «Cego, el» (Sancho & Sancho 1998: 161). 8. (Tor) «Cego-a, el/la» (Herreros Moreno 2000: 62). 9. (Xir) «- La Çega, la ciega.» (Sorribes Santa Maria 1989: 364).

d.2) Forma castellana: **ciego** [siéyo]

1. *Ciego* (Catarroja).

1. (Cat) «Andres Alfonso Ciego» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 75v).

d.3) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **ceguet, -a** [seyét] / [seyéta]

1. *Ceguet* (Alcàsser). 2. *Ceguet* (Massanassa). 3. *Ceguet* (Paiporta). 4. *El Ceguet* (Picassent).

1. (Alc) «Estellés Fernández, José *Ceguet*» (Simó Rosaleny 2010: 388). 2. (Mas) «*Ceguet*» (Moncholí 1983: s/n). 3. (Pai) «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes. [...] *Seguet*» (Marí Yago 2004: 181). 4. (Pics) «La orquesta i cor parroquial que dirigía Mariano Medina (“El Ceguet”）」 (Lerma Serra 1997: 20).

d.4) Forma composta: (art. + **cego** + substantiu)

1. *El Cego Rata* (Alfatar).

1. (Alf) «*El Cego Rata*» (Puchades Pastor 1991: 212).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí CAECU, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Tor) hidrografia: «Pou del Ceg o Sants Patrons» (Fresquet Gozalvo 2011: 114); «Pozo dels Sants de la Pedra o Pou del Ceg, en la partida Acequia de Picaña.» (Fresquet Gozalvo 2014: 1211).

Cella [séʎa] (Alaq, Alc, Ald, Alf, Picn)

a) Definició: segons el DNV, és el «conjunt de pèls que cobrixen la vora superior de l'òrbita de l'ull, amb funció protectora».

b) Motiu: aquest malnom entraria en el que Moreu-Rey (1981: 70) anomena «abundància localitzada de pèl» tant en el sentit metonímic de «cella» com en el de l'adjectiu «cellut/celluda». També es podria afegir com a possible motiu el fet de tenir la cella partida per algun tipus d'accident. Les persones motejades *Cellut* o *Celluda* d'Alcàsser i Aldaia tenien les celles grans, és a dir, molt poblades de pèl (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 113; cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 76).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cella* (Alfatar). 2. *Cella* (Beniparrell). 3. *Cella* (Silla).

1. (Alf) «*Cella*» (Puchades Pastor 1991: 212). 2. (Beni) «*Cella* era *Garrido* de cognom» (Pons Polit 2016); «*Cella*... Antoniet “el Garrido”» (CMB 2018: 4). 3. (Sil) «Defectes físics: [...], *Cella*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **cellet** [sełét]

1. *Cellet* (Torrent).

1. (Tor) «347. *Ramón Merino Vilata Cellet.*» (Martínez Oria 2005c: 19).

d.3) Derivat (+ -ŪTU/ -ŪTA): **cellut, -uda** [sełút] / [sełúða]

1. *El Cellut d'Aldaia* (Alaquàs). 2. *Cellut* (Alcàsser) 3. *El Cellut/ La Celluda* (Aldaia). 4. *El Cellut* (Picanya).

1. (Alaq) «*Cellut d'Aldaia, el*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139). 2. (Alc) «*Cellut*» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 76). 3. (Ald) «*Cellut-da, el/ la*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). 4. (Picn) «*l'antiga casa del Cellut*» (Besó Ros 1999: 28).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí CĪLĪA, ‘celles’.

f) Toponímia: 1. (Picn) «*l'antiga casa del Cellut*» (Besó Ros 1999: 28); «*Hort del Cellut*» (Alvir Ballester 2009: s/n).

Cementeri [sementéri] (Cat)

a) Definició: segons el DNV, és el «lloc destinat a soterrar els morts».

b) Motiu: la persona al·ludida de Catarroja ho era així perquè segurament residia pels voltants d'aquest lloc en aquest poble.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La del Cementeri (Catarroja)*.

1. (Cat) «Cementeri» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «[...] Isabel *la del Cementeri*, [...]» (Valls Bonet 2018: 59).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí COEMETERĪUM, amb el mateix significat.

CENS [séns] (Alaq, Alc, Sil)

a) Definició: són les sigles d'un sindicat d'empresaris existent durant el franquisme, el nom complet del qual era l'acrònim de Central Empresarial Nacional Sindical (cf. Ruiz Resa 2015: 103; Antich Brocal 2021a: 207).

b) Motiu: els al·ludits o bé n'eren membres, o bé dirigents locals (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 71).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Els de la Cens* (Alaquàs). 2. *El de la Cens* (Alcàsser). 3. *El de la Cens* (Silla).

1. (Alaq) «Paco Saez (Padre de Paquito y Paquita els de la Cens)» (Esteve Llàcer 1993: 159); «CENS, els de la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139). 2. (Alc) «José Palau Martínez Sens» (Ajuntament d'Alcàsser 2003: 70); «C.E.N.S., de la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 71). 3. (Sil) «[...] Juliet, *el de la CENS* [...]» (Antich Brocal 2007: 80).

Cèntim [séntim] (Alaq, Alb, Alf, Man, Pics, Sed)

a) Definició: segons el DNV, és una «moneda d'un cèntim».

b) Motiu: en desconeixem la motivació als pobles de la nostra comarca, encara que podem proposar com a hipòtesi que els motejats devien ser persones avars o gasives com en el cas de la vila de Torredembarra (Tarragonès) (cf. Moreu-Rey 1981: 100).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cèntim* (Alaquàs). 2. *Cèntim* (Albal). 3. *Cèntim* (Alfagar). 4. *Cèntim* (Manises). 5. *Cèntim* (Picassent). 6. *Cèntim/ La Cèntima* (Sedaví).

1. (Alaq) «Cèntim» (Planells Segura 1991: 128). 2. (Alb) «Centim» (Verdeguer Escribà 1991: 155). 3. (Alf) «Cèntim» (Puchades Pastor 1991: 214); «Cèntim» (Pastor 2016: s/n). 4. (Man) «Sentim» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Cèntim» (Català Gimeno 1992: 262). 5. (Pics) «Cèntim» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 134). 6. (Sed) «María Salavert, “la Séntima”» (Ruiz Monrabal 1985: 189); «“Séntim”» (Ruiz Monrabal 2008: 294).

e) Etimologia: segons el DCVB, «derivat de *cent* sobre el model de *dècim*».

Cercós [serkós] (Tor)

a) Definició: és un cognom que es documenta a Torrent des de finals del segle XIV, en concret, l'any 1379: «Jacme Cercós» (Font: ARV, M. Racional, n. 11.769, *cit.* Guinot Rodríguez 1999: II, 412), tot i que desapareix dels registres d'aquest poble entre els segles XVI i XIX. A partir de la segona mitat del XIX, és a dir, entre 1850 i 1900, tornen a haver-n'hi ocurrencies (Climent Sanfèlix 1996: 97).

b) Motiu: les persones motejades n'eren portadores o hi tenien vincles familiars: «[...] grupo de amigos de la calle Pila, tan próximo a su casa: [...], Cercós que tanto iba a influir en mi vida torrentina, [...]» (Martínez Oria 2005b: 14).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cercós* (Torrent).

1. (Tor) «Sercos» (Herreros Moreno 2000: 150).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 231), del llatí vulgar *CERCOSUS, variant de QUERCOSUS, 'abundant d'alzines' (derivat de QUERCUS, 'alzina').

Cerer [serér] (Alaq, Xir)

a) Definició: segons el DNV, els cerers són persones que es dediquen a fabricar cera o ciris, o a vendre'n. La cera és, d'acord amb aquest mateix diccionari, una «substància groguenca, blana i fàcilment fusible que secreten les abelles obreres per a construir les bresques, i que s'usa sobretot per a fer ciris».

b) Motiu: les persones motejades es dedicaven al menester abans descrit a la definició. Per exemple, a Xirivella, Sorribes Santa Maria (1989: 367) conta que «- José el Çerer, [...] montó una industria de cera situada en la misma plaza de la Iglesia y [...] abastecía la ofrenda de cera a la Virgen de la Salud todo el año, sobre todo, en el mes de septiembre».

c) Comentari: a Alaquàs ja es documenta una persona portadora d'aquest malnom a finals del XIX: «Elies Gonzàlez Català Elies *el Serer* (1882)» (Tarín i López 1997: 86).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Cerer* (Alaquàs). 2. *El Cerer* (Xirivella).

1. (Alaq) «Elias Gonzàlez Català *Elies el Serer*» (Tarín i López 1997: 98); «Cerer» (Planells Segura 1993: 166); «Cerer, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139); «Serer, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145). 2. (Xir) «José Alós “el Cerer”» ([CF] Anònim 1993: 58); «Vicent Alós “el Cerer”» (Blasco & Giménez 1997: 61).

e) Etimologia: és un derivat de *cera*, mot que prové, segons el DCVB, del llatí *CĒRA*, amb el mateix significat.

f) Toponímia: **1.** (Alaq) poblament: «la casa de Elies *el Serer*» (Tarín i López 2013: 63). **2.** (Xir) poblament: «edifici de la família Alós, conegut com “ca el cerer”» (Camps i Paricio; Blasco i Ortí 1992: 7).

Cervera, -es [serbéra] / [serbéres] (Alaq, Alc, Alf, Tor)

a) Definició: és el cognom d'origen toponímic *Cervera*. Cervera pot ser el nom d'un municipi de la Segarra, una vila de l'Alt Maestrat i una altra del Vallespir (Moll 1982: 136).

b) Motiu: les persones motejades n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: pel que fa a la nostra comarca, es troba documentat per primera vegada a Silla l'any 1379 (Guinot Rodríguez 1999: I, 359). A Torrent en trobem registres ininterrompudament des de 1568 fins a l'actualitat (Climent Sanfèlix 1996: 97). Pel que fa al *Tio Cerveró*, deu ser el cognom d'alguna persona relacionada per parentiu o algun tipus de vincle amb l'al·ludit d'Alfagar, José Sales.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El de Cervera* (Alaquàs). **2.** *Cervera* (Alcàsser). **3.** *Els Cerveres* (Torrent).

1. (Alaq) «Cervera, el de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139). **2.** (Alc) «Cervera» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 41). **3.** (Tor) «No recorda qui n'eren els amos, però s'aventura a dir que si els Cerveres o els Pistoles.» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 66).

d.2) Derivat (+ -ONE): **cerveró** [serberó]

1. *El Tio Cerveró* (Alfatar).

1. (Alf) «*El Tio Cerveró* (José Sales)» (Monforte Casañ 2015: 228).

e) Etimologia: Segons Moll (1982: 136) i Coromines (OnCat: III, 365), del llatí CERVARIA, “lloc de cérvols”, “lloc on abundaren els cervos”, derivat de CERVUS. *Cerveró* es un diminutiu de *Cervera*.

Ciceró [siseró] (Ald)

a) Definició: és el cognom llatí *Ciceró*, nom de família a Roma, que era un dels que tenia el cèlebre orador Marc Tul·li Ciceró, autor de les Catilinàries (Albaigès Olivart 2000: 95).

b) Motiu: tal vegada atribuït metafòricament a una persona per posseir uns dots d'eloqüència destacables.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Ciceró* (Aldaia).

1. (Ald) «Ciceró» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 97, 129).

e) Etimologia: Segons Albaigés Olivart (2000: 95), del llatí *cicero*, “cigró”, i, per analogia, “verruja”, en al·lusió a un tret físic, la qual cosa era molt habitual a Roma.

Cigarro [siyáro] (Alf, Cat, Man, Mas, Sil, Tor)

a) Definició: un *cigarro* és segons el DNV, un «roll menut de fulles de tabac que s'encén per un extrem i es fuma per l'extrem oposat». La forma diminutiva, *cigarret*, és un «cilindre menut i prim fet de tabac picat i embolicat amb paper de fumar». Hom sol també emprar el vocable *cigarro* per a referir-se al *cigarret*.

b) Motiu: com a malnom, la forma diminutiva *Cigarret* per metonímia, o la forma amb el sufix *-er*, *Cigarrer*, solen aplicar-se a persones que n'elaboren o en venen, com el cas de Teresa Compañ *la Cigarrera*, de Massanassa, la qual treballava en *la Tabacalera* de València pels voltants dels anys cinquanta del segle XX (cf. Andújar Ridaura 2007: 84). El mot *cigarret* també pot haver estat atribuït per metonímia a persones que sovint en fumen.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**cigarro** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **cigarret, -a** [siyarét] / [siyaréta]

1. *Cigarreta* (Paiporta). 2. *Cigarret* (Torrent).

1. (Pai) «Sigarreta» (Marí Yago 2004: 180). 2. (Tor) «Cigarret» (Herreros Moreno 2000: 63).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **cigarrero, -a** [siyaréro] / [siyaréra]

1. *Cigarrera* (Alfatar). 2. *Cigarrera* (Catarroja). 3. *Cigarrera* (Massanassa). 4. *El Cigarrero* (Silla).

1. (Alf) «*Cigarrera*» (Puchades Pastor 1991: 211). 2. (Cat) «*Cigarrera*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Mas) «Carmen Andújar “La cigarrera”» (Andújar 2007: 89); «Carmen Andujar (hija de la cigarrera)» (Torró Laporta 2005: 77). 4. (Sil) «Vicent *el Cigarrero*» (Antich Brocal 2007: 102); «Abelard *el Cigarrero*» (Monforte Casañ 2015: 428); «*Alfonso Simeón Fuertes (a) Cigarrero*» (Antich Brocal 2016: 279); «[...] Pascual Simeón Fuertes (a) *Cigarrero*, actiu en el cos de carrabiners, [...]» (Antich Brocal 2016: 215).

e) Etimologia: Coromines (2008: 129) creu que és un mot d'origen incert, tal vegada derivat de *cigarra*, 'cigala', per comparació amb el cos cilíndric i fosc d'un animal que en castellà es diu així. *Cigala* o *cigarra* vindrien al seu torn del llatí CĪCĀDA, probable variant de *CICĀRA.

f) Toponímia: **1.** (Tor) poblament: «Les [tavernes] més populars eren les de [...], Cigarret i la Punxona (Poble Nou), [...]» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 48).

Cigró [siɣró] (Alc, Beni, Pics, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és la «llavor de la cigronera, d'un color grogós, esfèrica i d'un centímetre aproximadament de diàmetre».

b) Motiu: a Alcàsser el malnom *Cigró* s'empra en sentit metafòric de petitesa, de persona menuda (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92) com la de la grandària d'aquest vegetal. El derivat amb *-er*, *Cigroner*, fa referència a persones que tenien per ofici la venda de cigrons. A Picassent, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 84) assenyalen que *la Cigronera* es dedicava «a la venda d'esta llegum». A Silla, pel que conta Antich Brocal (1981: s/n), al «“tio Cigronero” ja li ve[nia] de son pare, [...] [que] anava venent cigrons [...]».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cigró* (Alcàsser).

1. (Alc) «Cigro» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **cigronet** [siɣronét]

1. *Cigronet* (Beniparrell).

1. (Beni) «Cigronet ...¿...? (Casat amb Conxín Julià, de Bernardo)» (CMB 2018: 4).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **cigronero, -a** [siyronéro] / [siyronéra]

1. *El Cigroner* (Beniparrell). 2. *La Cigronera* (Picassent). 3. *El Cigronero/ El Tio Cigronero/ L'Agüelo Cigronero* (Silla).

1. (Beni) «Cigroner/ El... D'un bar de Silla, en la plaça» (CMB 2018: 4). 2. (Pics) «Cigronera, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 84). 3. (Sil) «Desapareguts: [...], *Sigronero*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «*Sigronero*» (Zaragozà Primo 1998: 36); «Hubo partidas originales como las que organizaba Felipe Pla “el sigronero” a “empomar”» (Machancoses 1997: 27); «[...] Felipe *el Sigronero* tenia el quiosc just a la porta del bar España» (Antich Brocal 2007: 64); «[...] Felipe Pla Ribalta, *l'agüelo Cigronero*» (Antich Brocal 2007: 107). «[...] Felip Pla Cremades, *el Cigronero* fill» (Antich Brocal 2007: 108); «En les alineacions immediates, trobem: [...], Felipe *el Cigronero*, [...]» (Antich Brocal 2007b: 30).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí vulgar CICĒRŌNE, amb el mateix significat.

Cirera, -o [siréra] / [siréro] (Ald, Man, Pai, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «fruit comestible del cirerer consistent en una drupa quasi redona, d'uns dos centímetres de diàmetre, de color roig més o menys fosc i de gust dolç i suculent». També podria ser un cognom.

b) Motiu: a Aldaia, les persones al·ludides tenien les galtes de color roig com les cireres (Navio Solves 2021, octubre 22). També pot haver estat atribuït en un sentit metonímic per raó que els motejats en cultivaren o en veneren, com una família de planteristes de Torrent anomenada així, encara que en aquest mateix poble també es documenten dos persones de mitjans del segle XIX (1851-1900) que també en són portadores com a cognom: «Sirera» (cf. Climent Sanfèlix 1996: 130). És possible que als al·ludits de Torrent se'ls motejara així perquè algun dels seus avantpassats fora portador del cognom *Cirera*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cirera/ Cirero* (Aldaia). 2. *Cirera* (Manises). 3. *Cirera* (Paiporta). 4. *Cirera/ Els Cirera/ Cirereta* (Torrent).

1. (Ald) «[...] el apodado SIRERO» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 6, Aldaia (1942), f. 74); «JUAN SOLVES (a) SIRERO» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 6, Aldaia (1942), f. 80); «Cirera» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129).
2. (Man) «Cirera» (Català Gimeno 1992: 262). 3. (Pai) «[...] Cine Florida, el de Ramón el de “Sirera”» (Oliver Chirivella 2004: 102); «Ramón Paredes (Sirera)» (Oliver Chirivella 2004b: 134); «Sirera» (Marí Yago 2004: 180); «Sirera» (Mirabet Pastor 2004: 49). 4. (Tor) «Sirera» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Cirera» (Herreros Moreno 2000: 63); «336. José Alejos Piles Sirereta.» (Martínez Oria 2005c: 19); «[...] el sr. José Alejos “Cirera”, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 99); «Vertaders especialistes [de planters i vivers] com la saga dels “Cirera”, [...]» (Sorribes 2015, novembre 15); «Entre els pocs planteristes existents s’hi troba José Martínez Roca *Sirera*, qui encara sol conrear al voltat de quaranta fanecades a les rodalies de *Morredondo*» (Tarín López 2011: 114).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí CERĚŠĚA, variant de CERASĚA, amb el mateix significat.

Cistellero, -a [sistełéro] / [sistełéra] (Alf, Cat, Mis)

a) Definició: segons el DNV, és una persona que fa cistelles i altres objectes de vimen o de juncs, o que en ven.

b) Motiu: en general les persones al·ludides es dedicaven al menester abans referit a la definició. A Catarroja, segons Valls Bonet (2018: 48), *la tia Cistellera* venia cistelles de vimen.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**cistella** + -ARĪŪ/ -ARĪA): **cistellero, -a** [sistełéro] / [sistełéra]

1. *Cistellera* (Alfatar). 2. *Cistellera* (Catarroja). 3. *Cistellero* (Mislata).

1. (Alf) «*Cistellera*» (Puchades Pastor 1991: 211). 2. (Cat) «*Sistellera*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); 3. (Mis) «Manuel Pérez Paulí Sistellero» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1388, Exp. 2, Mislata (1941-1946), f. 277).

d.2) Forma castellana:

1. *Cestero* (Catarroja).

1. (Cat) «*Sestero*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, *cistella* prové del llatí CISTĒLLA, ‘recipient de vímens’.

Cisterna [sistérna] (Ald, Qua, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un «depòsit, sovint subterrani, on s'arreplega i es conserva potable l'aigua de pluja». D'acord amb el DCVB, un derivat de cisterna com *cisterner* s'empra per a referir a persones que s'encarreguen «d'adobar o netejar les cisternes».

b) Motiu: *els Cisterners* d'Aldaia, segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 79), hi guardaven algun tipus de relació. Entenem que tindrien cura de la cisterna o dipòsit d'aigua del poble. En el cas de Quart de Poblet, Sancho & Sancho (1998: 54) contenen que *la Tia Cistenera* se'n cuidava d'ella. A Xirivella, *la Tia Carmen de Cisterna* era referida així per residir en una alqueria anomenada així (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 368).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *De Cisterna* (Xirivella).

1. (Xir) «- La tía Carmen de *Çisterna*, habitante de esta alquería.» (Sorribes Santa Maria 1989: 368).

d.2) Derivat (+ -ARĬU/ -ARĬA): **cistenera, -o** [sisternéra] / [sisternéro]

1. *El Cistenero/ La Cistenera* (Aldaia). 2. *La Tia Cistenera* (Quart de Poblet).

1. (Ald) «Cistenero-a, el/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). 2. (Qua) «Cistenera, la tia» (Sancho & Sancho 1998: 161).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí CISTERNA, amb el mateix significat.

Civil, -a, -s [sibíl] / [sibíla] / [sebíl] / [sibíls] (Alc, Alf, Beni, Cat, Man, Pai, Pics, Qua, Xir)

a) Definició: pel que fa al nostre corpus, el mot fa referència a l'accepció núm. 6 del DNV, «membre del cos de la guàrdia civil», nom d'un cos de seguretat pública de l'estat espanyol.

b) Motiu: en general, aquest malnom s'aplicava a persones que pertanyien al referit cos de seguretat, o bé n'estaven relacionades per parentiu familiar (Cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 71; Puchades Pastor 1991: 212 [nota 24]; Sorribes Santa Maria 1989: 366).

c) Comentari: a Catarroja es documenta una persona portadora d'aquest malnom de finals del XIX: «[...] jugaran els acreditats Malanda, el Percalaret, el Sivil, i Moreno de l'esmentada població [...]» (Anònim, 1889, *El Mercantil Valenciano*, 26 de maig; cit. Monforte Casañ 2015: 255).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Els Civils* (Beniparrell). 2. *El Civil/ La Civila* (Catarroja). 3. *La Civila* (Manises). 4. *Civil/ Civila* (Paiporta). 5. *El Civil* (Picassent). 6. *El Civil/ El Tio Civil* (Quart de Poblet).

1. (Beni) «Els Civils» (Pons Polit 2016). 2. (Cat) «Sevil» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Sivil» (Monforte Casañ 2015: 290); Una dona que tenia per malnom “la Civila” vivia a l'hort de Vivanco. Apareix en una fotografia de 1880 i tenia de cognom Penella: «LA CIVILA, ESTABA DE CASERA EN L'HORT DE VIVANCO» (Segarra 2021; Maolleta 2011c). 3. (Man) «Civila, la» (Català Gimeno 1992: 262). 4. (Pai) «Sivil» (Marí Yago 2004: 180); «Sibila» (Mirabet Pastor 2004: 49). 5. (Pics) «Felicitémosnos todos y guardemos gratitud a los jugadores que forman el equipo: [...] Angel el Sibil [...]» (Agustí Zurriaga 1954). 6. (Qua) «Cevil o Civil, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 161); «Trombó: el tio Civil [...]» (Sancho & Sancho 1998: 69); «*Tendes* [...] - La d'Onofre Andrés, *el Civil*, estava situada a la plaça de la Bàscula.» (Sancho & Sancho 1998: 49).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **civilet** [sebilét]

1. *El Tio Civilet* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Cevilet, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 161).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **civilero, -a** [sibiléro] / [sibiléra] / [sebiléra]

1. *Civilero/ Civilera* (Alcàsser). 2. *Civilera* (Alfafar). 3. *Civilero* (Xirivella).

1. (Alc) «Civilero, -a» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 71). 2. (Alf) «*Civilera*» (Puchades Pastor 1991: 212). 3. (Xir) «- *Çibilero* (por *Çibiler*), miembro de la Guardia Civil.» (Sorribes Santa Maria 1989: 366).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí CIVĪLE, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Cat) poblament: «Barrio del Çevil [Civil].- Nuestra toponimia ha conservado el nombre de este hoy populoso “barrio”, debido al sobrenombre del dueño de las primeras casas que, a principios de siglo, se edificaron en dicho sector» (Llorens Raga 1967: 314).

Clau [klaw] (Cat, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «peça de metall que, introduïda en el forat d'un pany, permet activar el mecanisme que l'obri i que el tanca». Segons aquest mateix diccionari, un *clauer* podria ser també un sinònim de *clavari*, que era la persona que tenia al seu càrrec la custòdia de les claus d'un lloc. Segons l'accepció 15 del DCVB, també podria ser una «quantitat mínima de moneda».

b) Motiu: a Silla, *Clauets* és una metonímia de persona tacanya, avara. *El Tio Clauets* era un «famós comerciant i empresari que tenia fama d'estalviador, per això deien que tenia molts diners, molts claus i clauets, que era la manera d'anomenar la moneda menuda o calderilla» (Antich Brocal 2021a: 224).

c) Comentari: els germans “Clahuero” eren una afamada família de dolçainers de Catarroja de principis del segle XX.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Clau* (Silla).

1. (Sil) «El Clau, casado con la Salera» (Antich Brocal 2016: 277).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **clauet, -s, -etes** [klawét] / [klawéts] / [klawétes]

1. *Clauets/ El Tio Clauets* (Silla). 2. *Els Clauets/ Les Clauetes* (Torrent).

1. (Sil) «[...] objectes: [...] *Clauets*» (Zaragoza Pérez 1991: 255); «[...] José Zaragoza Brocal, el tío *Clauets*» (Antich Brocal 2007: 185); «/ Recorde que al cine de la Plaça/ i també al de “Clauets”/ [...]» (Antich Brocal & Marí Lozano 2009: 59); «José Zaragoza Brocal (a) *Clauets*» (Antich Brocal 2016: 125). 2. (Tor) «Clauets» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Clauets-etes, els / les» (Herreros Moreno 2000: 64); «Vertaders especialistes [de planters i vivers] com la saga dels [...], “Clauets”, [...]» (Sorribes 2015, novembre 15).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **clauero** [klawéro]

1. *El Clauero* (Catarroja).

1. (Cat) «El redoble del tambor y el tararí de la dulzaina: ¿Todavía es “El Clauero” de Catarroja el que la hace chillar?» (Ródenes Moltó 1953: s/n); «Clauero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, de les formes llatines CLAVU, ‘barreta de ferro feta a entrar a cops de martell’, o CLĀVE, ‘peça de metall d’un pany que s’empra per a obrir-lo o tancar-lo’.

f) Toponímia: 1. (Sil) fitonímia: «els cinc oliverals: el de *Clauets* (on ara està el Bar Mauri), [...]» (Antich Brocal 2016b, febrer 16).

Clots [klóts] (Sed)

a) Definició: segons el DNV, un clot és una «concavitat en la superfície d'un cos sòlid».

b) Motiu: Ruiz Monrabal (2008: 56) indica que l'origen del malnom parteix del fet que, quan la persona motejada reia, se li feien dos grans clots en les galtes: «Francisco Ruiz Olmos, conocido por “Quico Clots”, debido a que cuando sonreía se la (sic) hacían dos

grandes “clots” en las mejillas» (Ruiz Monrabal 1985: 191); «El apodo de su padre hacía alusión al “clotet” que se le hacía muy característico en la mejilla derecha cuando reía con resonancia y franqueza.» (Ruiz Monrabal 1985: 284).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Quico Clots* (Sedaví).

1. (Sed) «Francisco Ruiz Olmos, conocido por “Quico Clots [...]» (Ruiz Monrabal 1985: 191).

e) Etimologia: segons el DCVB, «sembla venir d'un mot gà·lic *KLOTTON, mat. sign.».

Coa/ Coeta (Alaq, Alb, Ald, Cat, Sil)

a) Definició: és una variant formal de *Cua*, més antiga (del llatí vulgar *CŌDA*), la qual, segons el DNV significa «part posterior del cos d'alguns animals vertebrats que forma un apèndix més o menys llarg i que conté les vèrtebres caudals».

b) Motiu: en desconeixem la motivació.

c) Comentari: a Catarroja ja es documenta a principis del segle XIX: «Francisco Ximeno Coa» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 73v). La forma *Coeta* de Silla fa al·lusió a un descendent d'una persona motejada *Coa*, i sembla que no té res a veure amb el nom de l'ocell (*coeta* o *cueta*) ja que els portadors comparteixen cognom (vg. Documentació: d.1 / d.2).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Coa* (Alaquàs). 2. *Coa* (Albal). 3. *El Coa* (Aldaia). 4. *Coa* (Catarroja). 5. *Coa* (Silla).

1. (Alaq) «Amparín la "Coa"» ([QIA] Anònim 1983: 152); «Coa» (Planells Segura 1991: 128); «Coa, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139). 2. (Alb) «Coa» (Verdguer Escribà 1991: 155). 3. (Ald) «Coa» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129); «Francisco Martínez, “Paco el Coa, l'alguatzil”» (Miras 2012: 12); Passacarrer inauguració arts i oficis 1965: «Alguacil Francisco Martinez “Coa”» (Navarro 2006: 36).

4. (Cat) «Coa» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 5. (Sil) «[...] animals: [...] *Coa*» (Zaragoza Pérez 1991: 255); «L'any 1930 localitzem Josep M. Gastaldo Zaragoza, *l'agüelo Coa*, qui també exercia el control dels burots (fielatos)» (Antich Brocal 2007: 60-61); «Gastaldo Benaches, José (a) *Coa*» (Antich Brocal 2016: 355).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **coeta** [koéta]

1. *Coeta* (Silla).

1. (Sil) «José María Gastaldo Simó (a) *Coeta* (Silla 1922-2014)» (Antich Brocal 2016: 414).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí vg. CŌDA (contracció de CAUDA), mat. sign.».

f) Toponímia: 1. (Alb) hidrografia: Paleta o partidor «de Coa» (Hernández Sanchis 1998: 161). 2. (Sil) poblament: «Se jugó en el “Bar de Coa” al frontón [...]» (Machancoses 1997: 26); «De deixar-vos no tinc ganés / Hort de Coa i la Rambleta, / [...]» (Antich Brocal & Marí Lozano 2009: 25).

Cocodrila [kokoðríla] (Sed)

a) Definició: segons el DNV, és un «rèptil dels crocodilians, de quatre a cinc metres de llargària, cobert d'escates duríssimes en forma d'escut, de color verdós fosc, de cua llarga i robusta, mandíbules fortes, grans i allargades, carnívor i molt voraç, que viu en els rius i en els pantans de les zones tropicals».

b) Motiu: en desconeixem la motivació. Tal vegada era una persona d'aspecte desagradable com els motejats amb noms de rèptils saures com el fardatxo.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Cocodrila* (Sedaví).

1. (Sed) «Carmen Marco Asensi, “la Cocodrila”» (Ruiz Monrabal 2008: 84).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí CROCODILLUS, mat. sign.».

Cocoliso [kokoliso] (Pics, Xir)

a) Definició: és un personatge de ficció. Es tracta d'una versió castellana de l'anglès *Swee'Pea*, que és el fill adoptat de *Popeye*.

b) Motiu: tal vegada el malnom ha estat aplicat a persones sense pèl al cap, pelades, com aquest personatge de ficció abans referit. Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 105) assenyalen que l'al·ludit de Picassent guardava «paregut amb aquest personatge».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cocoliso* (Picassent). 2. *Cocoliso* (Xirivella).

1. (Pics) «Cocoliso» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 105). 2. (Xir) «José *Cocoliso*» (Blasco, Giménez & Aguilar 1999: 77); «- *Cocoliso*, personaje de un cómic, hijo de Popeye.» (Sorribes Santa Maria 1989: 364).

Codony, -a [koðón] / [koðóna] (Ald, Cat, Man, Mas, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és el «fruit del codonyer, esfèric o en forma de pera, de color groc i molt fragant, usat en confiteria». Aquest mateix diccionari també indica que col·loquialment s'aplica a persones amb escassa personalitat i poca decisió, i que sovint tenen actuacions reprovables. També s'empra per a referir a persones de mal caràcter.

b) Motiu: en desconeixem el motiu de les persones motejades *Codony* o *Codonya*. El seu derivat *Codonyer* pot haver estat atribuït a una persona per portar-lo de cognom, com a Massanassa, o, com en el cas de Picassent, «perquè feia i venia codonyat» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 84).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Codonya* (Aldaia). 2. *Codony/ Codonya* (Catarroja). 3. *Codony/ La Codonya* (Manises).

1. (Ald) «Codonya» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). 2. (Cat) «Codoñ» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); *Codonya* (Segarra 2021). 3. (Man) «Codoñ» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Codony, la» (Català Gimeno 1992: 262).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **codonyer** [koðonér]

1. *Codonyer* (Massanassa). 2. *El Codonyer* (Picassent).

1. (Mas) «El boticario don Joaquín, el abuelo “Codoñer”» (Ródenes Moltó 1953: s/n); «Vicente Codoñer» (Salvador 1989: 83). 2. (Pics) «Codonyer, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 84).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí *COTŌNEU (< gr. κυδώνιον), mat. sign.».

Coiole [kojóte] (Pics)

a) Definició: *el Coiot* i *el Correcamins* eren uns animals d'un còmic de ficció creat pel caricaturista nord-americà Chuck Jones a finals dels anys 40 del segle XX.

b) Motiu: a Picassent, la persona al·ludida era prima i tenia les cames tortes com les d'aquest personatge de ficció (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 105).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Coiole* (Picassent).

1. (Pics) «Ricardo Machancoses “El Coyote”» (Ajuntament de Picassent 2014: 13); «Coyote, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 105).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 156), del nàhuatl *cóyotl*, amb el mateix significat.

Coixo, -a [kójjo] / [kójja] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Bene, Cat, Man, Mas, Pai, Picn, Pics, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és l'adjectiu que fa referència a persones o animals que caminen amb dificultat a causa d'algun defecte en les extremitats o perquè els en falta una.

b) Motiu: les persones al·ludides patien la malaltia física descrita a la definició.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Coixo* (Albal). **2.** *Coixo* (Alcàsser). **3.** *La Coixa* (Aldaia). **4.** *Coixo* (Alfatar). **5.** *Ferrer el Coixo* (Benetússer). **6.** *El Coixo* (Catarroja). **7.** *El Coixo* (Manises). **8.** *La Coixa* (Picanya). **9.** *El Coixo/ La Coixa* (Picassent). **10.** *El Coixo* (Torrent).

1. (Alb) «Coixo» (Verdeguer Escribà 1991: 155); «[Serenos] [...] nuestra memoria recuerda al tío Rafaelot el Coixo, un hombre alto y gordo, rojo de cara y muy hablador» (Verdeguer Escribà 1991: 127). **2.** (Alc) «Coixo» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 76). **3.** (Ald) «Coixa, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). **4.** (Alf) «Coixo» (Puchades Pastor 1991: 212). **5.** (Bene) «[...] a Ferrer el *Coixo*» (Ricart Bonillo 1976b: 96). **6.** (Cat) «Coixo» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Fins l'any 1970 han seguit industrials moliners, [...]: [...] Joan Muñoz Cabo “El coixo” [...]» (Raga Ramon 1998: 58); «[...] foren presidents [de la Germandat de llauradors i ramaders] [...], En Joan Muñoz “El Coixo”, [...]» (Raga Ramon 1998: 65). **7.** (Man) «Coixo, el» (Català Gimeno 1992: 262). **8.** (Picn) «Coixa, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 124). **9.** (Pics) «formàven part de la colla de Quico [...], Salvador Aguado el pare d'Antonieta “la coixa”» (Romaguera Belenguer 1989: 42); «Calo *el Coixo*» (González Tronchoni 2019, febrer, 15); «3.- Paco, “el Coixo”» (Gómez Tronchoni 2006: 35). **10.** (Tor) «Coixo, el» (Herreros Moreno 2000: 66).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **coixet, -a** [kojʃét] / [kojʃéta]

1. *Coixet* (Alcàsser). 2. *Nelet el Coixet* (Aldaia). 3. *El Coixet* (Massanassa). 4. *El Coixet* (Picassent). 5. *El de la Coixeta* (Quart). 6. *La Coixeta* (Sed). 7. *El Coixet* (Silla).

1. (Alc) «José Llácer Hernández (*Pepe el Coixet*)» (Gericó Trilla 2003: 231); «José Llácer (Coixet)» (Ajuntament d'Alcàsser 2001: 54). 2. (Ald) «Nelet el Coixet» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132). 3. (Mas) «[...] tres aficionats que intenten ensenyar als xiquets les quatre regles són N'Andrés Baixauli Raga, el “coixet”, [...]» (Casany Escribà & Casany 1982: s/n). 4. (Pics) «Les persones del poble que es dedicaven a traure pita eren les següents: Aleixandre “El Coixet”, [...]» (Romaguera Belenguer 1986: 24); «En la dècada dels anys vint, al mes de maig [...] se solien reunir per la nit les colles d'amics per tal de donar serenates de cançó i fer enramades de flors, caramels, ... a les xiques que pretenien. Un d'aquests grups de xavals el formaven: [...], Alejandro Sanchis “el Coixet” [...]» (Romaguera Belenguer 2003: 256). 5. (Qua) «Coixeta, el de la» (Sancho & Sancho 1998: 161); «Juan Sanmartín, conocido por Chuan de la Coixeta, de Cuart» (La Correspondencia de Valencia 1908: 4). 6. (Sed) «Elena Martínez Baixauli, “La Coixeta”» (Ruiz Monrabal 1985: 190). 7. (Sil) «Defectes físics: [...], *Coixet*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «Josep Carbonell Gomar, *el Coixet*» (Antich Brocal 2007: 35).

d.3) Forma composta: ((art.) + **coixo** + (prep.) + (art.) substantiu)

1. *Coixo el Llaurador* (Alaquàs). 2. *El Coixo Marol/ El Coixo Paloma* (Aldaia). 3. *El Coixo de la Catxorra* (Paiporta). 4. *El Coixo de Jota* (Picanya). 5. *El Coixo el Barber/ El Coixo Bleda* (Quart).

1. (Alaq) «Coixo el llaurador» (Planells Segura 1991: 128). 2. (Ald) «Coixo Marol, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129); «Coixo Paloma, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). 3. (Pai) «El Coixo de la Cachorra» (Marí Yago 2004: 179). 4. (Picn) «Coixo de Jota, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 124). 5. (Qua) «Coixo Bleda, el» (Sancho & Sancho 1998: 161).

d.4) Forma composta: ((art.) + **coixo** + (prep.) nom propi/ cognom)

1. *Coixo Vaurico* (Alcàsser). 2. *El Coixo de Serafino* (Picanya). 3. *El Coixo de Romanones* (Quart de Poblet). 4. *El Coixo de Tàrsil* (Torrent).

1. (Alc) «Coixo Vaurico» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 76). 2. (Picn) «Coixo de Serafino, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 124); «El Coixo de Serafino» (Moreno Pellicer 2018). 3. (Qua) «En la processó del Crist dels Afligits, [...]. inclús hi venien els fills de Quart residents a València (el Coixo de Romanones i amics).» (Sancho & Sancho 1998: 91). 4. (Tor) «[...] la botigueta del coixo de Tarsil, frente a la Ermita» (Martínez Oria 2005a: 26).

e) Etimologia: Coromines (2008: 137) assenyala que prové del llatí vulgar COXUS, tal vegada derivat de CŌXA, 'maluc'. Colón Doménech (1993: 21) observa que és un manlleu del castellà *cojo*, que en català antic passà a dir-se *coixo*. Segons aquest mateix investigador (1993: 159), *coixo* es documenta en català en 1373, i es va adaptar més tard a la fonètica catalana en la forma *coix*.

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: Any 1934, «Apareix per primera vegada una falla al nostre poble, la qual té com a fallera major Julieta Carbonell, de la taverna del *Coixet*» (Antich Brocal 2016: 116). 2. (Tor) poblament: «[...] entre les tavernes de Casa el Coixo i Casa Lluïset.» (Benlloch 2008: 19); «[...] sopant amb cinc amics en Casa el Coixo, hui ja desapareguda i que estava situada al costat de la Torre» (Císcar Juan 2015b: 22); «[...] després de sopar en casa del Coixo (enfrent de la Torre)» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 31).

Coixinera [kojʃinéra] (Alb)

a) Definició: és un derivat de coixí, el qual, segons el DNV, és un «sac de tela, de cuir o d'altres materials, [...] cosit per tots els costats, ple de llana, de ploma o d'una altra matèria [...], que s'usa per a recolzar o descansar alguna part del cos».

b) Motiu: en desconeixem el motiu, però tal vegada té a veure amb persones que es dediquen a la confecció de fundes de coixí o saquets de tela per a guardar o portar coses (cf. DNV).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Coixinera* (Albal).

1. (Alb) «Ernesto *Coixinera* (Ernesto Martínez)» (Monforte Casañ 2015: 174); «Coixinera» (Hernández Sanchis 2007: 2); «Coixinera» (Verdeguer Escribà 1991: 155); Segons testimoni de Vicenta Guillem: «[...] jugava [a pilota] [...], Ernesto “Coixinera”, [...]» (Alcolea Palazón & Oller Gregori 2014: 176).

e) Etimologia: segons el DCVB, *coixí* prové «del llatí COXĪNU, mat. sign. (derivat de CŌXA, ‘cuixa’, perquè els coixins s'empraven principalment per a seure-hi damunt)».

Colador, -a [kolaór] / [kolaóra] (Ald, Pai, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és un «utensili amb el fons de tela, tela metàl·lica o planxa perforada que s'usa per a colar un líquid».

b) Motiu: és un malnom que presenta dos motivacions diferents depenent del poble on s'empra. A Aldaia té un sentit toponímic ja que *els Coladors* «viven en un colador de vi als afores del poble» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 79). Quant al topònim del que ara es coneix a Aldaia com a *carrer dels Coladors*, és un reflex dels utensilis que hi havia per a l'antiga producció d'aiguardent que hi fabricaven (Peiró i Cervera 2005: 46). D'altra banda, a Picassent, el malnom representa l'ofici de l'al·ludit, ja que «es dedicava a fer i arreglar coladors, i aparells d'ús domèstic» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 84).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Coladora* (Aldaia). 2. *Colador* (Paiporta). 3. *El Colador* (Picassent).

1. (Ald) «Colaora, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129); «La fotografia correspon a l'any 1919, quan es van encarregar de la festa María “la Colaora”, [...]» (Sanchis Alfonso & Sánchez Chulià 2018e: II, 824). 2. (Pai) «Colaor» (Mirabet Pastor 2004: 47); «Colaror» (Marí Yago 2004: 179). 3. (Pics) «Colaor, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 84).

e) Etimologia: és un derivat del verb *colar*, que al seu torn prové, segons el DCVB, del llatí CŌLĀRE, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Ald) poblament: *carrer de Coladors* (cf. Peiró i Cervera 2005: 46).

Colero, -a [koléro] / [koléra] (Alb, Ald, Bene, Cat, Pai, Tor)

a) Definició: és un derivat de *col*, que és una planta herbàcia. Segons el DNV, aquesta planta té una «tija grossa, fulles grans i comestibles, a vegades apinyades, i flors grogues o blanques disposades en raïms llargs».

b) Motiu: els colers o les coleres són persones que es dediquen al cultiu o a la venda de cols.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**col** + -ARĪU/ -ARĪA): **colero, -a** [koléro] / [koléra]

1. *Colero* (Albal). 2. *Colero* (Aldaia). 3. *Colera* (Benetússer). 4. *El Colero* (Catarroja). 5. *El Colero* (Paiporta). 6. *El Colero/ Les Coleres* (Torrent).

1. (Alb) «Colero» (Verdeguer Escribà 1991: 155). 2. (Ald) «Colero» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130). 3. (Bene) «Sènia de Colera» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 550). 4. (Cat) «Colero» (Sargues Raga 2017); «Colero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «*la Peña Chiquitín*, fundada y presidida por Salvador Raga Hervás en la década de los cuarenta y cuyos componentes fueron: [...], Miguel “el Colero”, [...]» (Máñez Solsona 2015: 352). 5. (Pai) «Colero» (Marí Yago 2004: 179); «el Colero» (Oliver

Chirivella 2004b: 161); «Colero» (Mirabet Pastor 2004: 47). **6.** (Tor) «Colero-es, el / les» (Herreros Moreno 2000: 66).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí CAULE, amb el mateix significat.

f) Toponímia: **1.** (Bene) hidrografia: «Sènia de Colera» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 550). **2.** (Tor) poblament: «els corrals de Boqueta [...], i del Colero [...] van ésser enderrocats fa unes dècades.» (Besó Ros 1995: 159); «El corral del Colero» (Fresquet Gozalvo 2011: 151); «[...] núcleos del Corral del Colero, [...]» (Levante-EMV 2016, novembre 28).

Colló, -na, -ni [koló] / [kolóna] / [kolóni] (Alaq, Picn, Qua, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un sinònim de “testicle”, que és la «glàndula masculina que produïx els espermatozoides i, en els vertebrats, a més, les hormones sexuals».

b) Motiu: Moreu-Rey (1981: 160) indica que hi ha sobrenoms que inclouen la paraula mateixa que constitueix el reneç o la imprecació d'una persona, en el nostre cas un mot de caire sexual com *Colló*, i en dona com exemples *Maria Collons* (Foios, l'Horta Nord) o *Rita Collons* (Vinaròs, Baix Maestrat), que era el mot amb què aquestes dones acostumaven a adornar les seues converses. Aquest mateix investigador assenyala que hom també recorre sovint a l'eufemisme per tal d'atenuar la violència d'un reneç, per la qual cosa trobem modificacions formals d'aquests mots considerats grollers. Exemples d'aquesta voluntat d'ablanir una imprecació els trobem a Picanya, on la variant formal *Collens* o *Collensa* va substituir l'expressió *Collons* en una conversa (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 125). A Quart de Poblet, el malnom *Colloni* podria correspondre a una forma eufemística de *Colló*.

c) Comentari: A Xirivella, l'investigador Sorribes Santa Maria (1989: 364) assenyala que el malnom *Coló* correspondria a una grafia antiga de “colló”.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *De Colló* (Alaquàs). 2. *Collona* (Silla). 3. *Pep de Colló* (Torrent). 4. *El Coló* [koló] (Xirivella).

1. (Alaq) «Colló, de» (Planells Segura 1991: 128). 2. (Sil) «Mitjançant la ironia: [...], *Collona*» (Zaragozá Pérez 1991: 254). 3. (Tor) «Pep de Colló» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Colló, Pep de» (Herreros Moreno 2000: 67); «*José Bartual Mora Collo.*» (Martínez Oria 2005c: 18). 4. (Xir) «José Garcia i Roca (el Colo)» ([CF] Anònim 1995: 52); «Vicent Garcia (*el Colo*)» (Blasco & Giménez 1997: 51).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **collonet** [kollonét]

1. *Collonet/ L'abuelo Collonet* (Silla).

1. (Sil) «Mitjançant la ironia: [...], *Collonet*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «Ernesto Doménech *Collonet*» (Antich Brocal 2009: 31); «Francisco Doménech Fortea “l'agüelo Collonet”» (Antich Brocal & Marí Lozano 2009: 66); «[...] l'economat de la CNT a càrrec de Francisco Doménech (a) *Collonet*, [...]» (Antich Brocal 2016: 192).

d.3) Variant formal eufemística 1: **colloni** [kollóni]

1. *El Tio Colloni* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Colloni, el tio Toni» (Sancho & Sancho 1998: 161); «El col·legi de les monges. Any 1927 (?). 22. Pepe Torner, nét del tio Toni *Colloni*» (Sancho & Sancho 1998: 63).

d.4) Variant formal eufemística 2: **collansa, -es/ collens** [kollánsa] / [kollánses] / [kolléns]

1. *Collansa/ Collanses/ Collens* (Picanya).

1. (Picn) «Collansa-es / Collens» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 124).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí COLĒŌNE, ‘testicle’.

Colocàsia [kolokásia] (Man)

a) Definició: segons el DNV, una colocàsia és una planta herbàcia d'origen tropical, utilitzada en jardineria.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada, la persona motejada de Manises n'era aficionada i en tenia moltes al seu balcó o en algun lloc de la seua propietat.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Colocàsia/ Les Colocàsies* (Manises).

1. (Man) «Colocasia» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Colocàssia» (Català Gimeno 1992: 262); «Les colocàsies» (Garcia Martinez 2016, juliol 6).

Colom, -o, -a [kolom] / [kolomo] / [koloma] (Alaq, Alc, Ald, Bene, Cat, Man, Mas, Mis, Pai, Picn, Pics, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un ocell «de la família dels colúmbids».

b) Motiu: a Alcàsser el malnom de *Colom* li'l van atribuir a una persona perquè «possiblement representava el paper de l'Agüelo Colomet en les processons del Corpus» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 95). Pel que fa a la variant formal *Colomí*, trobada a Picanya, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 125) creuen que procedeix «Del nom propi o cognom Colom-a». *Els Colombaires* es dedicaven a la columbicultura, una pràctica esportiva que, segons el DNV, consisteix en «la cria, l'ensinistrament, la solta, l'entrenament i la competició de coloms, en què es valoren els treballs de seducció dels coloms mascles sobre la femella per a atraure-la fins al seu colomer». Un exemple de practicants d'aquest esport el trobem a Paiporta, on anomenaren així a *Paco el Colomaire* «[...] porque tenía palomos» (Araes Albert 2018, febrer 1).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Colomo/ La Coloma* (Alaquàs). 2. *El Tio Colom* (Alcàsser). 3. *Colom* (Benetússer). 4. *Colom/ Coloms* (Catarroja). 5. *Colom* (Manises). 6. *La Coloma* (Mislata). 7. *Colom/ El Tio Colom* (Paiporta). 8. *El de Colom/ Les Colomes/ El Tio Colom* (Picanya). 9. *Coloma* (Picassent). 10. *Colom/ La Coloma/ El Tio Colom* (Silla). 11. *El Colom/ La Coloma* (Torrent). 12. *El Tio Enrique de Colom* (Xirivella).

1. (Alaq) «Colomo/a» (Planells Segura 1991: 128); «Coloma, -o, la, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139). 2. (Alc) «José Puchol Hernández (*El tío Colom*)» (Gericó Trilla 2003: 231). 3. (Bene) «Barraca de Colom» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548). 4. (Cat) «Colom»; «Coloms» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 5. (Man) «Colom» (Escobar Folgado 1959: s/n). 6. (Mis) «[...] la droguería de la Coloma» (Morcillo 2018, juny 25). 7. (Pai) «Colom» (Marí Yago 2004: 179); «Colom» (Mirabet Pastor 2004: 47); «[...] el tío Colom» (Mirabet Pastor 2004: 56). 8. (Picn) «Colom-es, el de / les / el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 125); «Les Colomes» (Pellicer Ramon 2018).

9. (Pics) «Coloma» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 134); «Salvador Soria [Malnom] Coloma» (Gómez Tronchoni 2006: 19). 10. (Sil) «[...] animals: [...] *Colom*» (Zaragozá Pérez 1991: 255); «Els darrers membres: *Colom*, [...]» (Antich Brocal 2007: 39); «[...] Fineta Alba, *la Coloma*, [...]» (Antich Brocal 2007: 224); «Josefa Lahoz Baixauli *Pepeta la Coloma*, que a més de valencianes era aficionada al flamenc» (Antich Brocal 2008: 15); «el tio Colom (el pare)» (Antich Brocal 2009: 231); «Colom (Federico Carbonell)» (Monforte Casañ 2015: 429); «[...] púgils de Silla com Carbonell (a) *Colom* (el pare), [...]» (Antich Brocal 2016: 194). 11. (Tor) «Colom» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Coloma» (Beguer Esteve 2003: V, 220); «Colom-a, el / la» (Herreros Moreno 2000: 68). 12. (Xir) «[...] d'una vella barraca, la del tio Enrique de Colom, [...]» (Giménez Pasqual 1995: 33).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **colometa** [kolométa]

1. *La Colometa* (Alcàsser).

1. (Alc) «Asunción Hernández Hernández (Colometa)» (Ajuntament d'Alcàsser 1994b: 26).

d.3) Derivat (+ -ĪNU/ -ĪNA): **colomí** [kolomí]

1. *Colomí* (Picanya). 2. *Colomí* (Xirivella).

1. (Picn) «Colomí» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 125). 2. (Xir) «*El Colomí*, de major, se li disparà una escopeta al peu» (Berenguer Such 2018).

d.4) Derivat (+ -ĪNU/ -ĪNA + -ARĪU/ -ARĪA): **colominero, -a, -es** [kolominéro] / [kolominéra] / [kolominéres]

1. *El Colominero / Colominera/ Colomineres* (Torrent).

1. (Tor) «Colominero-a-es» (Herreros Moreno 2000: 68); «[...] estudis musicals de la mà d'Emilio Puig, *el Colominero*, i de Vicente Puig, *Vicentiquín*» (A.C. 2002: 10).

d.5) Derivat (+ -ÀTOR >[-AIRE]): **colomnaire** [kolombájre]

1. *El Colomnaire* (Aldaia). 2. *El Colomnaire* (Massanassa). 3. *El Colomnaire* (Paiporta). 4. *Colomnaire* (Picassent).

1. (Ald) «Colomnaire, el» (Hernández Dòria & Tronchoni Albert 2006: 130). 2. (Mas) «Paco Penella (el colomnaire)» (Casañ 2006: 82). 3. (Pai) «[...] mi padre paco el colomnaire [...]» (Araes Albert 2018, febrer 1). 4. (Pics) Era de Picassent, però veí de Silla. «FRANCISCO LÓPEZ MUÑOZ, “Picassentero” i “Colomnaire”» (Romaguera Belenguer 2017: II, 118).

d.6) Forma composta: (**colom** + adjectiu)

1. *Colom Xato* (Catarroja).

1. (Cat) «Colom Xato» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Han segut presidents de la Comunitat [de Pescadors de Catarroja] entre atres, [...] En Salvador Gerro (“Colom chato”), [...]» (Raga Ramón 1998: 24-25).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí COLŪMBU, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Bene) poblament: «Barraca de Colom» (L'Escrivà 1976: 201). 2. (Mis) poblament: «[...] la droguería de la Coloma» (Morcillo 2018, juny 25). 3. (Xir) poblament: barraca del Tio Enrique de Colom (Giménez Pasqual 1995: 33).

Colombo [kolómbo] (Pics)

a) Definició: era el nom d'un personatge de ficció que treballava com a detectiu en una sèrie de televisió nord-americana dels anys 70 del segle XX.

b) Motiu: a Picassent se li va atribuir a un persona perquè portava una gavadina com la d'aquest personatge abans referit (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 105).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Colombo* (Picassent).

1. (Pics) «Colombo» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 105).

Comare [komáre] (Alc, Cat, Pics, Qua, Sil, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és la persona encarregada d'assistir i assessorar les dones durant l'embaràs i el part. *Comadró* és un castellanisme que no recullen ni el DNV ni el DCVB.

b) Motiu: les persones motejades se n'ocupaven del menester abans referit a la definició, o bé hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: a Catarroja ja es documenta una ocurrència d'una persona que exercia aquesta activitat d'ajudar les mares en els parts a principis del segle XIX: «Vicente Fortea de la Comadre» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 77r).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Comare/ Comadrona* (Alcàsser). 2. *La Comare/ Comadrona Manfredo* (Catarroja). 3. *La Comare* (Picassent). 4. *La Comare/ El Tio Comare* (Quart de Poblet). 5. *La Comare/ La Comadrona/ El Comadró/ Els Comadrons/ La Matrona* (Silla). 6. *La Tia Vicentica la Comare* (Xirivella).

1. (Alc) «Baldoví Magraner, Herminia *Comadrona*» (Simó Rosaleny 2010: 385); «Comare» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 110). 2. (Cat) «Si teníu alguna partera, teníu als de la Comare [...]» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n); «Comadrona Manfredo» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Pics) «Comare, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 84). 4. (Qua) «Comare, la» (Sancho & Sancho 1998: 161); «Comare, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 161). 5. (Sil) «Actuals: [...], *Comare*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «[...] cal recordar Vicenta Gomar Guillem, [...] més coneguda per *Visanteta la Comare* [...]» (Antich Brocal 2007: 268); «[...] Elena Martínez Muñoz, *Matrona*, amb els seus fills Elvira i Fernando Albiñana, practicant, tots dos coneguts pel sobrenom *els Comadrons*» (Antich Brocal 2007: 110); «[...] Elvira Martínez Muñoz, *la Comadrona*.» (Antich Brocal 2007: 225); «En les alineacions immediates, trobem: [...], el Comadró, [...]» (Antich Brocal 2007b: 30); «*Fernando Albiñana (Comadró hijo)*» (Antich Brocal 2016: 280). 6. (Xir) «-La tía Visantica la Comare, la que asistía a los partos en el pueblo.» (Sorribes Santa Maria 1989: 366).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí COMMATRE, amb el mateix significat.

Comboi [kombój] (Alc)

a) Definició: segons el DNV, és sinònim d'entusiasme.

b) Motiu: a Alcàsser se li va aplicar una persona perquè tenia molta il·lusió i ganes de festa en la banda de música (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 110). Aquesta motivació coincideix també amb el sentit d'aquest substantiu que indica Martí Mestre (1997: 199): «il·lusió molt gran que es té per alguna cosa».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Comboi* (Alcàsser).

1. (Alc) «Comboi» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 110).

Comptamossos [kontamósos] (Cat)

a) Definició: és la 3a persona del verb *comptar*, que el DNV defineix com «determinar el nombre exacte (de persones o de coses) assignant a cadascuna un número correlatiu», i el substantiu plural de *mos*, que, segons aquest mateix diccionari, és una «porció de menjar que cap d'una vegada en la boca».

b) Motiu: segons un informant del capítol dedicat a Catarroja de la sèrie *Al malnom, bona cara* (Guerrero 2020, 8 de gener), l'al·ludit pretenia esbrinar quin forn li oferiria més quantitat de pa pagant el mateix després de comptar els mossos que li eixirien a partir de diferents “rotllos” [una barra de pa] d'una mateixa grandària comprats a diferents establiments. D'aquesta manera, un dia se n'anava a un forn, i comprava una barra de pa. Tot seguit, es disposava a comptar la quantitat de mossos que li'n podien eixir en menjar-se-la. Un altre dia se n'anava a un altre forn i feia el mateix procediment per tal de comparar les dos barres.

c) Comentari: el malnom sembla un reflex del que Moreu-Rey (1981: 197-199) consideraria estultícies.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Comptamosos* (Catarroja).

1. (Cat) «contamosos» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

Comunista [komunísta] (Bene)

a) Definició: segons el DNV, és una persona partidària del comunisme o membre d'un partit comunista. Segons aquest mateix diccionari, el comunisme és una «doctrina que propugna una organització social en què els béns són de propietat comuna, en oposició al sistema de propietat privada».

b) Motiu: la persona al·ludida era partidària del corrent ideològic abans descrit.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Comunista* (Benetússer).

1. (Bene) «María la *Comunista*» (Ricart Bonillo 1976: 81).

Condena [kondéna] (Pics)

a) Definició: és la forma castellana de *condemna*, substantiu del verb *condemnar*, el qual, segons la 3a accepció del DNV, vol dir censurar o reprovar moralment a algú o alguna cosa.

b) Motiu: Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 127) assenyalen que els motejats, quan eren menuts, els obligaven a anar a missa, i si no anaven, els deien que estaven “condemnats”.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *De Condena* (Picassent).

1. (Pics) «Condena, de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 127).

e) Etimologia: *condemna* és un derivat postverbal de *condemnar*, el qual, segons el DCVB, prové del llatí CONDEMNĀRE, amb el mateix significat.

Confit [komfit] (Ald, Cat, Man, Sed, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «llepolia elaborada a base de sucre endurit, especialment la que es fa recobrint grans d'anís, pinyons, avellanes o ametles amb una capa de sucre».

b) Motiu: segurament, ens trobem davant d'un ús metonímic d'aquest menjar perquè els motejats n'eren fabricants, venedors (cf. Moreu-Rey 1981: 134-135).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Confit* (Aldaia). 2. *Confit* (Manises). 3. *Confit/ Els Confits* (Sedaví). 4. *Confit* (Torrent).

1. (Ald) «Confit» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130). 2. (Man) «Confit» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Confit» (Català Gimeno 1992: 262). 3. (Sed) «Francisca Alba, “Confit”» (Ruiz Monrabal 1985: 211); «“Confit”» (Ruiz Monrabal 2008: 294); «els confits» (Ruiz Monrabal 1985: 128-129). 4. (Tor) «Confit» (Herreros Moreno 2000: 69); «138. Remigio Cervera Navarro Confit.» (Martínez Oria 2005c: 18); «282. Francisco Company Anchel Confit.» (Martínez Oria 2005c: 19); «346. Salvador Company Anchel Confit.» (Martínez Oria 2005c: 19); «388. Ramón Company Andreu Confit.» (Martínez Oria 2005c: 19).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **confiter** [komfitér]

1. *Confiter* (Catarroja).

1. (Cat) «Confiter» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d.3) Derivat (+ -ĀTU): **confitat** [komʃitát]

1. *Confitat de Sucre* (Catarroja). 2. *Confitat* (Manises).

1. (Cat) «Confitat de Sucre» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Man) «Confitat» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Confitat» (Català Gimeno 1992: 262).

e) Etimologia: segons el DCVB, *confit* prové del llatí CONFĒCTUM, participi passat de CONFICĒRE.

Congro, -a [kóngro] / [kóngra] (Tor)

a) Definició: és una variant formal de *congre*, que, segons el DNV, és un peix marí de cos molt allargat que viu entre les roques.

b) Motiu: tal vegada la variant formal amb *-o* final, recollida a Torrent, ha estat emprada com a metàfora de persona prima o de cos allargassat. També podria ser, tal i com Herreros Moreno (2000: 69) indica, que, en ser un peix semblant a l'anguila, haja estat aplicat a una «persona peresosa o lenta de moviments», que se suposa que és la manera com es mou aquest tipus de peix.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Congro/ La Congra* (Torrent).

1. (Tor) «Congro» (Beguir Esteve 2003a: V, 220); «Congro-a, el/ la» (Herreros Moreno 2000: 69).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí CŌNGRU, amb el mateix significat.

Conina, -i [konína] / [koníni] (Alb, Pai, Tor)

a) Definició: tant *Conina* (Albal, Paiporta) com *Conini* (Torrent) semblen afèresis del mot *Xiconino/ Xiconina*, “petita”.

b) Motiu: segurament són apel·latius afectius atribuïts als al·ludits quan eren infants a partir de delocutius.

c) Comentari: l'ús del sufix diminutiu de caràcter expressiu *-ino*, present en aquest mot, seria un tret característic del valencià central (Beltran Calvo & Segura-Llopes 2017: 195).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Conina* (Albal). 2. *Conina/ El Conina* (Paiporta). 3. *El Conini/ Els Conini* (Torrent).

1. (Alb) «Conina» (Hernández Sanchis 2007: 3). 2. (Pai) «Conina» (Marí Yago 2004: 179); «Conina» (Mirabet Pastor 2004: 47); «Fina Ciscar, “Conina” de malnom familiar, ha dibuixat llibres infantils d'edicions del Bullent» (Torreño Mateu 2009). 3. (Tor) «Conini-s, els» (Herrerros Moreno 2000: 69).

Conole [konóle] (Alaq, Alb, Alc, Pics, Tor)

a) Definició: sembla en origen una onomatopeia derivada de l'expressió castellana que sovint es cantava: «ole con ole».

b) Motiu: Mora Fortaña (*Las Provincias* 2009, abril 21) esmenta que en un treball sobre els malnoms de Torís de Federico Soucase es conta que a un avantpassat li atribuïren aquest malnom perquè: «siempre estaba cantando una canción que decía "Olé, con olé, con olé"». També es repeteix aquest motiu d'una manera semblant a la Pobla de Vallbona (Levante 2019, octubre 27), on Jesús Tortajada assenyala que antigament es deia “Ole con ole” davant d'un fet graciós.

c) Comentari: pel que fa a la nostra comarca, es va fer popular per un roder de Torrent, Fernando Castillo Carratalà (Torrent, 1878- Torrent, 1900), el malnom familiar del qual era *Conole*. Aquest personatge capitanejà una colla de roders pels voltants de l’Horta de València a finals del segle XIX (Hernández 2016, gener 31). La seua popularitat va fer que la gent inventara cançons sobre la seua persona, i potser també que, pel seu tarannà relacionable amb el món de la delinqüència, aquest malnom se li atribuïra a persones entremaliades o que donaven malany. A Alcàsser, li van posar aquest malnom a un avantpassat d’una persona perquè de menuda demanava amb insistència als seus amics que anaren a veure amb ell aquest personatge quan es trobava empresonat a la torre de Torrent (Marí Espuig 2019). Una cançó referida a aquest roder torrentí deia així: «“Conole”, fill de Torrent / qué mala sort has tingut, / al cap de la correguda / t’han colgat sense ataüt.» (Albert Fortuny 1961: s/n).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Conole /Els Conoles/ Condole* (Alaq). 2. *Conole/ El Tio Conole* (Albal). 3. *Conole* (Alcàsser). 4. *Conole* (Picassent). 5. *Conole* (Torrent).

1. (Alaq) «Condole» (Planells Segura 1993: 166); «Conole-s, els» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139); «Jesús Forment *Conole*» ([QIA] Anònim 2007: 366). 2. (Alb) «[...] recuerdos del tío Conole son de cuando era guarda de campo en Albal» (Verdeguer Escribà 1987: 37); «El tío Vicent de Conole» (Verdeguer Escribà 1987: 209); «el tío Conole» (Verdeguer Escribà 1991: 81). 3. (Alc) «Espuig Romaguera, Francisco *Conole*» (Simó Rosaleny 2010: 388). 4. (Pics) «Conole» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 133). 5. (Tor) «Fernando Castillo, «Conole», fou el cap d’una colla de roders que feia assalts i robatoris a l’Horta de València fins l’any 1900» (Hernández 2016, gener 31); «El famoso roder “Cónole”, condenado á veintidós años de presidio y fugado hace cinco meses, cuando le Conducían á Ceuta, ha sido muerto ayer tarde por la guardia civil.» (El Dia 1900, octubre 20: 3).

e) Etimologia: de l’expressió onomatopeica “Ole con ole” (cf. Mora Fortaña 2009; Soria Andreu 2019).

f) Toponímia: **1.** (Alb) poblament: «Entre la plaça dita popularment de Conole (aon ara està el mercat) i el Banyaor [...]» (Hernández Sanchis 1978: 45).

Consumero, -a [konsuméro] / [konsuméra] (Cat, Pai)

a) Definició: segons el DNV, un consumer era un «empleat encarregat de cobrar els drets d'entrada a una població de certs articles de consum».

b) Motiu: les persones motejades devien dedicar-se a aquest antic ofici.

c) Comentari: segons Palacios Bellver (2019: 53), aquesta mena de tribut al consum es va restaurar en la postguerra i va durar fins als anys 60 del segle XX. Els cobradors o *Consumeros* pujaven als tramvies recorrent tots els vagons preguntant «si cap passatger duia productes per a vendre a la capital, principalment aliments o animals de corral».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**consum** + -ARĪU/ -ARĪA): **consumero, -a** [konsuméro] / [konsuméra]

1. *Consumera* (Catarroja). **2.** *El Consumero* (Paiporta).

1. (Cat) «Consumera» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). **2.** (Pai) «Paco (el Consumero)» (Tello 2004: 181); «Consumero» (Mirabet Pastor 2004: 47).

e) Etimologia: el verb *consumir* prové, segons el DCVB, del llatí CONSUMĒRE, amb el mateix significat.

Conyo, -a [kóno] / [kóna] (Alf, Cat, Mas, Qua, Sil)

a) Definició: és una forma castellana sinònima de vulva, la qual, segons el DNV, s'empra com a interjecció de per a expressar enuig, admiració o entusiasme.

b) Motiu: a Massanassa, les persones al·ludides procedien d'Aragó (Lacreu Navarro 2020, agost, 30), i segurament empraven aquesta paraula com a interjecció, la qual cosa antigament resultaria cridanera i distintiva en un poble valencianoparlant com Massanassa.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Conyo* (Catarroja). 2. *El Conyo* (Massanassa). 3. *Conya* (Silla).

1. (Cat) «Coño» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Mas) «En el año 1932, siendo Alcalde de Massanassa el Sr. D. Francisco Navarro Miguel, “Paco el coño” [...]» (Alcoy Comes 1998: 30); «[...] Doña Conchita le dice a su hermana: “¡Mira Elisa, el alcalde del poble está allí treballant!”, y su hermana le contestó: “¿Qui[.] Paco el coño? ¡Es que es molt treballador?» (Alcoy Comes 1998: 30). 3. (Sil). «Mitjançant la ironia: [...], *Conya*» (Zaragozá Pérez 1991: 254).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **conyeta** [konéta]

1. *El de la Conyeta* (Quart de Poblet). 2. *Conyeta* (Silla).

1. (Qua) «Conyeta, el de la» (Sancho & Sancho 1998: 161). 2. (Sil) «El tinent Filiberto Alfonso, amb el xofer *Conyeta*.» (Antich Brocal 2016: 240).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **conyera** [konéra]

1. *Conyera* (Alfatar).

1. (Alf) «*Conyera*» (Puchades Pastor 1991: 216); «*Conyera*» (Pastor 2016: s/n).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, del llatí CUNNUS, amb el mateix significat.

Cooperativa [koperatíba] (Qua, Xir)

a) Definició: segons el DNV és una «societat de producció, de comercialització o de consum que pertany als mateixos usuaris dels servicis» o també l'«establiment on es comercialitzen els productes procedents d'una cooperativa».

b) Motiu: segurament els al·ludits regentaven els locals socials d'aquestes societats en els seus respectius pobles. A Alcàsser, aquest local social es referit sovint amb la forma apocopada de *la Cope*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Miquelet el de la Cooperativa* (Quart de Poblet). 2. *Juanito el de la Cooperativa* (Xirivella).

1. (Qua) «Cooperativa, Micalet el de la» (Sancho & Sancho 1998: 161); «[...] venta de los géneros a Miguel Espinós [...] “El Tío Micalet el de la Cooperativa o el de la Tenda”» (Coll Ferrer 1984: 114); «L'escola de don Crescencio. 1928 (?). 40. Rafael Espinós, fill de Micalet *el de la Cooperativa*» (Sancho & Sancho 1998: 64). 2. (Xir) «-Juanito el de la *Cooperativa*, quien regentó durante mucho tiempo una “bodegueta” en lo que fue casa del “Deu” en la plaza de la Iglesia.» (Sorribes Santa Maria 1989: 368-369).

e) Etimologia: és la forma femenina de *cooperatiu*, la qual prové del llatí tarda COOPERATIVUS, -A, -UM, amb el mateix significat (cf. Bruguera i Talleda 1996: 646).

f) Toponímia: 1. (Qua) poblament: «*Tendes* [...] - La de Miquelet *el de la Cooperativa*, en el camí Nou, [...]» (Sancho & Sancho 1998: 49).

Copea [kopéa] (Sil)

a) Definició: sembla que és la tercera persona del singular del verb castellà *copear*, que, segons el DLE de la RAE, significa «prendre copes».

b) Motiu: com a substantivació del verb *copear*, podríem interpretar-ho com una al·lusió metafòrica a una persona aficionada a beure.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Copea* (Silla).

1. (Sil) «Paco Alba *Copea*» (Antich Brocal 2009: 37).

e) Etimologia: com a derivat de *copa*, del llatí vulgar CŪPPA, amb el mateix significat (Bruguera i Talleda 1996: 237).

Còpia [kópia] (Man)

a) Definició: segons el DNV, una còpia pot ser l'«acció de copiar» o «allò que s'ha fet copiant, reproducció exacta d'una cosa».

b) Motiu: en desconexem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Còpia* (Manises).

1. (Man) «Copia» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Allí [casa Sento el Patisser] acudían, ¡cómo no!, aquellos maniseros de ayer, [...], José María Cópia, [...]» (Tos Vilar 1968: s/n); «Un recuerdo a la anécdota del Sr. Moreno, padre de Moreno Royo, conocido por todos con el sobrenombre de “Copia”, [...]» (Morató Enguádanos 2008: 71); «Yo la filla de copia.» (Moreno Esteve 2014, juliol 2).

e) Etimologia: segons Bruguera i Talleda (1996: 237), del llatí COPIA, 'abundor, riquesa, possibilitat de disposar d'una cosa'.

Coraçon [korasón] (Alf, Pai, Pics, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DLE de la RAE, és l'«órgano de naturaleza muscular, [...], que actúa como impulsor de la sangre y que en el ser humano está situado en la cavidad torácica», equivalent del mot *cor*.

b) Motiu: els motius o anècdotes que han pogut haver donat lloc a aquest malnom a cada poble poden haver estat múltiples. A Picassent, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 120) en donen dos possibles motius: d'una banda que l'al·ludit era menut i que anomenava sempre el cor. De l'altra perquè s'assemblava físicament al propietari d'un barracó de fira que tenia uns corets als que hom apuntava amb rifles per a fer blanc. També podria ser que alguna persona motejada estiguera emparentada amb algú que el tinguera com a nom propi, o que repetira aquest mot de forma afectiva en adreçar-se a altres persones.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Coraçon* (Alfàfar). 2. *Coraçon* (Paiporta). 3. *Coraçon* (Picassent). 4. *Coraçon* (Silla). 5. *Coraçon* (Torrent). 6. *Coraçon* (Xirivella).

1. (Alf) «*Corason*» (Puchades Pastor 1991: 212). 2. (Pai) «*Corasón*» (Marí Yago 2004: 179). 3. (Pics) «*Fornillers i llenyaters.- [...] Entre qui es dedicava a fer llenya fornilla [...] estaven: [...], Baptista Gómez “Corazón”, el qual era també matxucador de pedra per a les carreteres*» (Romaguera Belenguer 1987: 21). 4. (Sil) «- Valor positiu: *Coraçon*» (Zaragozà Pérez 1991: 254). 5. (Tor) «*Corazón*» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «*Corazón*» (Herreros Moreno 2000: 69). 6. (Xir) «FRANCISCO ALABAU (a) Corazon,» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 3, Xirivella (1942), f. 58).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE del llatí COR, amb el mateix significat.

Corbata [korbáta] (Xir)

a) Definició: segons el DNV, és una «tira de seda, de cotó, de llana o d'un altre teixit, que es posa al voltant del coll, llaçada o nugada en la part de davant, de manera que els dos extrems caiguen sobre el pit».

b) Motiu: Sorribes Santa Maria (1989: 370) assenyala que se li va aplicar a una persona per portar-ne una i cridar l'atenció d'altres persones per no ser una peça de roba que hom porta habitualment: «- *Corbata*, el que usa esa prenda entre gente que no la lleva».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Corbata* (Xirivella).

1. (Xir) «Manolita, la dona de *Corbata* i Amparo *la Morena*» (Blasco, Giménez & Aguilar 1999: 85); «[...] Francisco Llácer, más conocido por “*Corbata*”» (Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 134).

e) Etimologia: segons Bruguera i Talleda (1996: 240), prové de l'italià «*corvatta* o *croata* ‘croata; corbata’, perquè la començaren a usar els genets croats [...]». L'origen del mot és el serbocroat *hrvat* ‘croat’.

Corbella [korbéla] (Alc, Mas, Pai, Sil)

a) Definició: segons el DNV, una corbella és una «falç de fulla estreta i corba en pla distint del del mànec, usada especialment per a segar herba i en treballs d'horta».

b) Motiu: quant a la forma del mot de l'entrada, *Corbella*, Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 73) contenen que a Alcàsser l'al·ludit sempre en portava una a la seua faixa. A Paiporta, el motejat solia dur-la penjada al muscle quan tornava a casa del camp, ja que era segador d'alfals i portava aquesta herba a casa per a donar-ne a menjar als conills (Brull Ciscar 2020, agost 11). En relació amb la forma en diminutiu plural, *Corbelletes*, documentada també a Alcàsser, Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 73) contenen que un avantpassat del motejat esmolava corbelles com a aprenent en casa d'un esmolador.

c) Comentari: a Alcàsser, ja es documenta a finals dels segle XIX: «aquella noche estaban el juez y alguacil de Picasent en la taberna de Corbella de Alcacer» (El Pabellón Nacional 1884: 2). *Els de la Corbella* era un malnom col·lectiu aplicat als xirivellers, per ser Xirivella antigament un poble eminentment agrícola.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Corbella* (Alcàsser). 2. *Corbella* (Paiporta).

1. (Alc) «Corbella» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 73, 123); «Martínez Raga, Vicente *Corbella*» (Simó Rosaleny 2010: 396); «Julio Martínez Raga, *Corbella*, 20 fanecades» (Simó Rosaleny 2010: 139). 2. (Pai) «Corbella» (Marí Yago 2004: 179); «Corbella» (Oliver Chirivella 2004b: 161); «Corbella» (Mirabet Pastor 2004: 47); «*Corbella* (Bautista)» (Monforte Casañ 2015: 351).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **corbelleta, -es** [korbeléeta] / [korbeléetes]

1. *Corbelletes* (Alcàsser).

1. (Alc) «Aznar Hervàs, José *Corbelletes*» (Simó Rosaleny 2010: 385); «Guillem Hervàs, Pascual *Corbelletes*» (Simó Rosaleny 2010: 390); «Corbelletes» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 73, 123).

d.3) Derivat (+ -ŌNE): **corbelló** [korbeló]

1. *Corbelló* (Massanassa).

1. (Mas) «Corbello» (Raga 1982); «corbelló» (Moncholí 1983: s/n); «José Masiá “corbello”» (Raga 1984: 44).

d.4) Derivat (+ -ŌTTU/ -ŌTTA): **corbellot** [korbelót]

1. *El Corbellot* (Silla).

1. (Sil) «Vicente (a) *El Corbellot*» (Antich Brocal 2016: 98).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí CŪRVĒLLA, diminutiu de CŪRVA, ‘corba’.

f) Toponímia: 1. (Alc) poblament: «la taberna de Corbella de Alcacer» (El Pabellón Nacional 1884: 2).

Corcat, -da [korkát] / [korká] (Alaq)

a) Definició: és el participi passat del verb *corcar*, que segons el DNV, significa «rosegar (la fusta, els grans), el corcó».

b) Motiu: tal vegada ha estat aplicat a una persona per tenir la pell demacrada a causa d'alguna malaltia com la pigota.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**corca** + -ĀTU): **corcat, -ada, -ades** [korkát] / [korká] / [korkáes]

1. *El Corcat/ La Corcada/ Les Corcades* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Amado Peiró el Corcat» (Soriano Bessó 2001: 193); «[...] del tio Quiquet el "corcat"» (Soriano Bessó 1987: 73); «Encarna Peiró Forment, *La Corcà*. Any 1936.» (Tarín López & Ferrer Guzmán 2017: 159); «Corcà, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139); «Al carrer de Castelló, la casa que hui tenen les *Corcaes*, [...]» (Tarín López & Ferrer Guzmán 2017: 158).

e) Etimologia: Coromines (DECat: II, 928) creu que *corc* deu tractar-se «d'un mot d'origen preromà, que ja apareix en el segle V, en la forma *corgus*».

Corder, -o [korðér] / [korðéro] (Alb, Alf, Bene, Mas, Tor, Xir)

a) Definició: és un derivat de *corda*, que segons el DNV, és el «conjunt de fils retorçuts de cànem, d'espart, de fibres sintètiques o d'altres matèries semblants, de grossària i llargària variable».

b) Motiu: en general, atribuït persones que es dediquen a la fabricació i venda de cordes d'espart, cànem, pita (Sorribes Santa Maria 1989: 366-367; Herreros Moreno 2000: 70), és a dir, podria ser una variant formal de *Cordeller*.

c) Comentari: Hernández Sanchis (1998: 47) documenta l'existència d'un *camí del Corder* a Albal, per tant, és possible que el malnom fora atribuït en aquest poble a algú que es dedicava a fer corda, ja que la palla d'arròs, abundant en zones de marjal com les del terme d'Albal, s'utilitzava antigament per a fer-ne.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Corder* (Alfajar). 2. *El Corder* (Benetússer). 3. *El Corder* (Massanassa). 4. *El Corder/ La Cordera* (Torrent). 5. *El Corder* (Xirivella).

1. (Alf) «*Corder*» (Puchades Pastor 1991: 213). 2. (Bene) « [...] si nos trasladamos al año 1920 y sucesivos, podemos citar preferentemente al jugador Peiró, a José María (*el Corder*) [...]» (Ricart Bonillo 1974: 87). 3. (Mas) «VICENTE COSCOLLA PASTOR; *Corder*.» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 6, Massanassa (1941), f. 134); «*Corder*» (Moncholí 1983: s/n); «José Luis Coscollà “El corder”» (Pastor Codoñer 2008: 76). 4. (Tor) «*Corder*» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «*Corder-a*, el / la» (Herreros Moreno 2000: 70); 5. (Xir) «Pascual “el Corder”» ([CF] Anònim 1993: 57); «Mercedes, la filla del tio Corder» (Giménez Pasqual 1997: 32); «Antonio Dionis (*el Corder*)» (Blasco & Giménez 1997: 57).

d.2) Forma cognom: **Cordero** [korðéro]

1. *Cordero* (Albal).

1. (Alb) «*Cordero*» (Hernández Sanchis 2007: 1); «*Cordero*» (Verdeguer Escribà 1991: 155); «La familia *Cordero*» (Verdeguer Escribà 1987: 212); «[...] hermana del tío *Cordero*, Rafael Garcia» (Verdeguer Escribà 1991: 121).

e) Etimologia: segons el DCVB, corda prové «del llatí CHORDA, ‘budell’, ‘corda d'instrument musical’, ‘corda d'arc’, ‘corda de lligar’».

f) Toponímia: 1. (Mas) hidrografia: «*Sénia del Corder*» (Pons Candel 2000: 79).

Cordovés [korðovés] (Alc, Ald, Cat)

a) Definició: és el gentilici de persona natural o habitant de Còrdova (Andalusia).

b) Motiu: els motejats eren naturals d'aquesta ciutat andalusa o hi tenien algun tipus de vincle.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Cordovés* (Alcàsser). 2. *El Cordovés* (Aldaia). 3. *El Cordovés* (Catarroja).

1. (Alc) «Cordovés, el» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 57). 2. (Ald) «Cordovés, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130). 3. (Cat) «Cordobés» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: Celdrán Gomáriz (2009: 274) assenyala que la *Corduba* romana és l'adaptació llatina de topònims anteriors, tal vegada fenicis: *Kartatuba* = 'vila gran'. Els àrabs l'anomenaren *Qurtuba*, d'on prové l'actual topònim.

Corral [korál] (Alaq, Pai, Pics, Sil, Tor)

a) Definició: segons Coromines (DECat: II, 946), és un «recinte per a tancar bestiar», o «lloc tancat i descobert al costat o dintre d'una casa».

b) Motiu: qualsevol dels malnoms del nostre corpus derivats de l'ètim *corral* té el sentit toponímic de persona que posseeix o resideix en un habitatge que conté aquesta mena de pati descobert. En el cas de Picassent, la persona motejada tenia un «corralet a la part exterior de sa casa on passava moltes hores.» (Hernández Doria & Tronchoni Allbert 2004: 113). A Silla, els motejats tenien al seu habitatge un «espai obert que actuava de refugi de ramat» (cf. Antich Brocal 2021a: 30). A Torrent, segons Herreros Moreno (2000: 70), la casa de la persona portadora tenia un corral molt gran.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**corral** + -ARĪU/ -ARĪA): **corralero, -a** [koraléro] / [koraléra]

1. *El Corralero/ La Corralera* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Vicent Ibàñez Lino *el Corralero*» (Tarín i López 1997: 98); «Francisco Ibàñez Lino *el Corralero*» (Tarín i López 1997: 100); «Corralero/a, el, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **corralet** [koralét]

1. *Corralet* (Paiporta). 2. *Corralet* (Picassent).

1. (Pai) «Corralet» (Marí Yago 2004: 179). 2. (Pics) «Corralet» (Hernández Doria & Tronchoni Allbert 2004: 113).

d.3) Derivat (+ -ÖTTU/ -ÖTTU): **corralot** [koralót]

1. *Corralot* (Silla). 2. *Corralot* (Torrent).

1. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Corralot*» (Zaragozà Pérez 1991: 256); «[...] la porta de Maria Hostalet, *la del Corralot*.» (Antich Brocal 2007: 227). 2. (Tor) «Corralot» (Herreros Moreno 2000: 70).

e) Etimologia: Coromines (DECat: II, 946) observa que *corral* potser «ve d'un ll. vg. *CŪRRĀLE en el sentit de 'circ per a curses' o 'lloc on es tanquen els vehicles, derivat del ll. CŪRRUS 'carro'». Aleshores, tal i com assenyala Bruguera i Talleda (1996: 242), a partir d'un «'lloc per als carros' es pogué passar fàcilment també a 'lloc per a les cavalleries i altres animals domèstics'».

f) Toponímia: 1. (Sil) hidrografia: «[...] es trobava la sènia dels *Corralots*, un espai ocupat ara per l'institut M. Sanchis Guarnier [...]» (Antich Brocal 2007: 234).

Corretger, -a [koreʃʒér] / [koreʃʒéra] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Cat, Man, Mas, Mis, Pai, Pics, Qua, Sed, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és una persona que es dedica a fer brides, cabeçons i altres guarniments a base de couro i sola.

b) Motiu: les persones motejades es dedicaven al menester abans referit a la definició. Herreros Moreno (2000: 71) indica que, a Torrent, a banda de l'ofici de fer o vendre corretges, també podria procedir d'un cognom homònim.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**corretja** + -ARĪU/ -ARĪA): **corretger, -a** [koreʃʒér] / [koreʃʒéra]

1. *El Corretger* (Alaquàs). 2. *Corretger* (Albal). 3. *El Corretger* (Alcàsser). 4. *El Corretger/ La Corretgera* (Aldaia). 5. *Corretger* (Catarroja). 6. *El Corretger/ La Corretgera* (Manises). 7. *El Corretger* (Massanassa). 8. *El Corretger de la Creu* (Mislata). 9. *El Corretger* (Paiporta). 10. *El Corretger* (Picassent). 11. *El Corretger* (Quart de Poblet). 12. *Corretger* (Sedaví). 13. *El Corretger/ La Corretgera* (Silla). 14. *El Corretger* (Torrent). 15. *Corretger* (Xirivella).

1. (Alaq) «Corretger, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139). 2. (Alb) «Corretger» (Hernández Sanchis 2007: 2). 3. (Alc) «6 Ricardo el correcher» (Ajuntament d'Alcàsser 1999b: 28). 4. (Ald) «Corretger-a, el/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130). 5. (Cat) «Corretger» (Sargues Raga 2017); «Corretxer» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 6. (Man) «Corretger, el» (Català Gimeno 1992: 262); «Mario Martín López "el Corretger"» (Martínez Palacios & Miralles Abad 2015: 36); «Yo molinera y correchera» (Gadea 2018, gener 19). 7. (Mas) «Corretjer» (Moncholí 1983: s/n); «Salvoret el Correcher se carrega la faena» (Comissió de festes 1953: s/n); «Salvador Gimeno "el Correcher"» (Gimeno 1998: 66). 8. (Mis) «sentado a la izquierda el "corretger" de la Cruz» (Mañas Borrás 2010c: 11). 9. (Pai) «*En función del oficio [...], Correcher*» (Marí Yago 2004: 180); «Ofici de serveis. [...] els corretgers Eduardo Tel i Paco el corretger;» (Tarazona 2005: 122). 10. (Pics) «Corretger, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 84). 11. (Qua) «Corretger, el» (Sancho & Sancho 1998: 161); «El col·legi de les monges. Any 1927 (?)».

5. Salvadora Santaemília (dona del Corretger)» (Sancho & Sancho 1998: 63). **12.** (Sed) «“Corretger”» (Ruiz Monrabal 2008: 294). **13.** (Sil) «Actuals: [...], *Corretger*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «Vicent Ferrer Martínez, el Corretger» (Antich Brocal 2007: 113); «[...] venia tebeos i novel·letes Lolita Ferrer, *la Corretgera.*» (Antich Brocal 2007: 289). **14.** (Tor) «Mariano Escrig “el corretjer”, que tocaba el trombón, [...]» (Beguer Esteve 1997: I, 235); «Correcher» (Beguer Esteve 2003: V, 219); «Corretger» (Herrerros Moreno 2000: 70); «[...] en 1949 un grup de jóvens veïns, entre els quals es trobava [...], el Corretger, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 265). **15.** (Xir) «- *Corretger*» (Sorribes Santa Maria 1989: 367).

e) Etimologia: segons Coromines (DECat: II, 965), *corretja* prové del llatí CORRĪGĪA, amb el mateix significat.

Corriolero [koriolóro] (Alb)

a) Definició: podria ser un derivat de *corriola* o *corriol*. Coromines (DECat: II, 968) assenyala que una corriola és una «espècie de politja». D'altra banda, un *corriol* és, segons el DNV, una «senda o camí per on només pot passar una persona darrere de l'altra.», o un ocell «que habita especialment en les platges o en les riberes de l'interior».

b) Motiu: el cronista d'Albal Hernández Sanchis (2007: 2) el considera un ofici, potser el de persona que manipula una corriola, que és la mena de roda giratòria abans referida a la definició. També seria possible que, en ser Albal un poble que fita amb l'Albufera, se li atribuïra a una persona que fora aficionada a caçar o agafar un tipus d'ocell anomenat *corriol*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**corriola** + -ARĪU/ -ARĪA): **corriolero** [koriolóro]

1. *El Corriolero* (Albal).

1. (Alb) «el Corriolero» (Verdeguer Escribà 1987: 54); «Corriolero» (Verdeguer Escribà 1991: 155); «Corriolero» (Hernández Sanchis 2007: 2).

e) Etimologia: Coromines (DECat: II, 968) pensa que *corriola* és «probablement [una] alteració de *carriola*, derivat de *carro* i la seva família, per comparació amb el moviment d'aquest al llarg de la seva via, [...]».

Corruc, -o, -a, -os [korúk] / [korúko] / [kurúka] / [korúkos] / [kurúkos] (Cat, Qua)

a) Segons el DNV, pot ser, o bé un sinònim de *corruqueig*, acció del verb *corruquejar*: «cantar, el colom, en l'època de zel», o bé un «caramel cilíndric, prim i llarg».

b) Motiu: potser els al·ludits parlaven o cantaven d'una manera que hom comparava amb el cant dels coloms.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Corruc* (Catarroja). 2. *La Corruca/ El dels Corrucos/ Els dels Corrucos* (Quart de Poblet).

1. (Cat) «Corruc» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Han segut presidents de la Comunitat [de Pescadors de Catarroja] entre atres, [...] En Ramon Aguilar (“Corruc”), [...]» (Raga Ramón 1998: 24-25). 2. (Qua) «*Curruca*, la» (Sancho & Sancho 1998: 161); «Corrucos, el dels» (Sancho & Sancho 1998: 161); «Actuaba de oficial estructurador Onofre (a) “Els dels Corrucos”» (Coll Ferrer 1984: 126); «El delicadíssim estucat el va realitzar Onofre *el dels Currucos* [...]» (Sancho & Sancho 1998: 199).

e) Etimologia: Coromines (DECat: VI, 308) considera *curruquejar* una variant de *parrupar*, «onomatopeia de la veu dels ocells columbins». Segons aquest mateix investigador, Carles Ros ja documenta *curruquejar* l'any 1764.

f) Toponímia: 1. (Qua) poblament: «Casa “els Currucos” Amparo la Curruca» (Asunción Rubio 2010: s/n).

Corsàries [korsáries] (Ald)

a) Definició: *Les Corsàries* era una revista comico-lírica d'un acte de l'any 1919, els llibretistes de la qual varen ser Enrique Paradas i Joaquín Jiménez, amb música composta per Francisco Alonso (Fundación Juan March 2020).

b) Motiu: les persones al·ludides d'Aldaia n'eren aficionades i se'ls va atribuir aquest malnom perquè anaven a veure amb assiduïtat aquesta peça musical (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 119).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Corsàries* (Aldaia).

1. (Ald) «Corsàries» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130).

e) Etimologia: segons el DCVB, derivat de *cors*, que al seu torn prové del llatí *CORSU*, nadiu o propi de l'illa de Còrsega.

Corsetera, -o [korsetéra] / [korsetéro] (Cat, Pics)

a) Definició: creiem que es tracta de l'ofici de persones que feien peces de roba anomenats *corsets*, que són, segons el DNV, una mena de «faixa ampla de tela [...] que servix per a cenyir el cos i sostindre els pits i els costats de les dones».

b) Motiu: Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 84) documenten la variant formal *Cosetera* i expliquen que era el malnom «aplicat a una dona que feia cossets i roba interior».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**corset** + -ARĪU/ -ARĪA): **corsetera, -o** [korsetéra] / [korsetéro]

1. *la Corsetera/ Corsetero* (Catarroja). 2. *El de la Corsetera* (Picassent).

1. (Cat) «Corsetera»; «Corsetero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Si lo conocien en el pueblo como el sord de casaqueta y mi abuela la corsetera» (Costa 2018, agost 26). 2. (Pics) «[...] Pepe “el de la Corsetera”» (Lerma Serra 1982b: 41).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, del francès *corset*, diminutiu de *corps*.

Corso [kórso] (Sed, Tor)

a) Definició: probablement, tenint en compte la proposta d'Herreros Moreno (2000: 71), es tracta del nom d'un animal que en castellà escriuríem *corzo*, 'cabirol'.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. És possible que haja estat aplicat, com a metàfora animal, a persones tosques, rústiques, poc delicades.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Corso/ Els Corsos* (Sedaví). 2. *El Corso* (Torrent).

1. (Sed) «“Corso”» (Ruiz Monrabal 2008: 294); «Carmen Burguera, de la família “els Corsos”» (Ruiz Monrabal 1985: 201); «*Amparo Chuliá Ruiz* se casó con Vicente Aviñó Cuallado, “el Corso”» (Ruiz Monrabal 1985: 205). 2. (Tor) «El corso» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Corso, el» (Herreros Moreno 2000: 71).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, és un derivat de «*corzar o *acorzar* 'cercenar', 'dejar sin cola', estos del lat. vulg. *CURTIARE, y este der. del lat. *CURTUS* 'truncado', 'mutilado', 'incompleto'».

Cossiolero [kusiolóro] (Man)

a) Definició: segons el DNV, un cossiol és un test per a tindre plantes.

b) Motiu: entenem que l'al·ludit, com a persona natural d'un poble de l'Horta tradicionalment lligat a la indústria de la ceràmica com Manises, és dedicaria a la fabricació d'aquest tipus d'atifells.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**cossiol** + -ARĪU/ -ARĪA): **cossiolero** [kusiolóro]

1. *El Cossiolero* (Manises).

1. (Man) «Cussiolero, el» (Català Gimeno 1992: 262).

e) Etimologia: segons el DCVB, *coşsiol* és un derivat de *coşsi*, que al seu torn recull la proposta Meyer-Lübke (REW 2011), que diu que prové d'una forma llatina *CÖCIA, variant vulgar de CÖCHLĒA, ‘closca de mol·lusc’.

Costella [kostéla] (Alb, Alc, Ald, Cat, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «os llarg i encorbat que naix en la columna vertebral i va cap al pit on, juntament amb altres, forma la caixa toràcica i exercix la funció de protegir els òrgans que hi ha dins».

b) Motiu: segurament, en la majoria de casos ha estat emprat per a referir a persones que han patit alguna malaltia relacionada amb aquesta part del cos (cf. Moreu-Rey 1981: 78-79). A la persona motejada d'Alcàsser l'anomenaren *Costelletes de Plata* perquè li van posar unes pròtesis de plata a les costelles en una operació (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 76).

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 79) enregistra una persona motejada *en Costella* a Montuïri (Mallorca) perquè, de la mateixa manera que l'al·ludit d'Alcàsser, havia estat operada d'una costella.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Costella* (Aldaia). 2. *Costella* (Catarroja). 3. *Costella* (Torrent).

1. (Ald) «Costella» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130). 2. (Cat) «Costella» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Tor) «362. Tomás Planells Mora Costella.» (Martínez Oria 2005c: 19); «Vicente Mora Simó (Costella)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1386, Exp. 2, Torrente [Torrent] (1940-1945), f. 156).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **costelleta** [kosteleta]

1. *El Tio Costelleta* (Albal).

1. (Alb) «A primeries d'este segle tingué [el carrer d'en Venrell] estos dos noms populars: [...] carrer del Pilotero [...] porque allí vivia el “tio Costelleta” que fea pilotos» (Hernández Sanchis 1978: 20).

d.3) Forma composta: (**costelletes** + prep. + substantiu)

1. *Costelletes de Plata* (Alcàsser).

1. (Alc) «Costelletes de Plata» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 76-77).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí COSTĒLLA, dim. de CŎSTA, mat. sign.».

Cotino [kotíno] (Alaq, Xir)

a) Definició: és un cognom.

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: a Torrent se'n troben dos ocurrencies entre 1850 i 1900 (Climent Sanfèlix 1996: 99).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cotino* (Alaquàs). 1. *Pasqualet el de Cotino* (Xirivella).

1. (Alaq) «Paco Alfonso *Cotino*» (Tarín i López 1997: 104). 2. (Xir) «el casino de la Colaua, que fou l'àvia de Pasqualet el de Cotino» (Giménez Pasqual 1997: 33).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **cotinet** [kotinét]

1. *Cotinet* (Xirivella).

1. (Xir) «- *Cotinet*, diminutivo del apellido Cotino.» (Sorribes Santa Maria 1989: 368).

e) Etimologia: podria ser una forma masculinitzada del cognom *Cotina*, la qual, segons Moll (1982: 191), seria una variant formal amb el mateix origen i significat que *Codina*. El substantiu *codina* procedeix del llatí COTINA, “de pedra”, i significa “capa de terra dura i compacta, difícil de treballar” (Moll 1982: 189). D'altra banda, aquest cognom també podria estar relacionat amb *Coutino*, que en gallec seria una variant formal de *Couto* o *Coto*, “molló”, “terreny acotat” (cf. Albaigès Olivart 1999: 159).

Cotó, -na [kotó] / [kotóna] (Alc, Cat, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és la «fibra tèxtil natural, blanca i suau, procedent de les llavors del cotoner».

b) Motiu: a Picassent i a Alcàsser, hom comparava un avantpassat dels motejats amb el cotó perquè de menut era molt blanc (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92; Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 97).

c) Comentari: la família d'Alcàsser era originària de Picassent, per tant, creiem que era el mateix avantpassat als dos pobles (cognom *Albert*). A Picassent, la forma diminutiva *Cotonet* correspon a un fill d'un dels al·ludits.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Cotó/ La Cotona* (Alcàsser). 2. *La Cotona* (Catarroja). 3. *El Cotó/ La Cotona* (Picassent).

1. (Alc) «Cotó; Cotona, la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92). 2. (Cat) «Sr. F. Selma (Paco de la Cotona)» (Cartel Teatre Fus de Catarroja 1947, juny 3). 3. (Pics) «[...] solien fer aixetera i espartenyas, entre altres, Salvador Albert “el pare de Cotó l'orxatero”» (Romaguera Belenguer 1989: 48); «Pura “la cotona”, [...]» (Romaguera Belenguer 1994: 25); «8 Albert Sanchis Francisco [...] (Cotó)» (Romaguera Belenguer 2017: II, 48); «Salvador Albert Soria “El tio Coto”» (Gómez Tronchoni 2006: 61).

d.2) Derivat (+ -ARĬU/ -ARĬA): **cotonero, -a** [kotonéro] / [kotonéra]

1. *Cotoner/ Cotonera* (Catarroja).

1. (Cat) «Cotonero»; «Cotonera» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d.3) Derivat (+ -ĬTTU/ -ĬTTA): **cotonet** [kotonét]

1. *Cotonet/ El Tio Cotonet* (Picassent).

1. (Pics) «El gos el comprà Emilio al poble de Montesa, segurament acompanyat per Cotó, pare de l'actual Cotonet, l'Orxatero.» (Gómez Tronchoni 2006: 23).

e) Etimologia: segons el DCVB, de l'aràbic *kuttun*, amb el mateix significat.

Coto, -a [kóto] / [kóta] / [kóta] (Alb, Alf, Cat, Mas, Pai, Tor, Xir)

a) Definició: és un malnom que podria tenir múltiples interpretacions. *El Cota* podria ser una feminització de *Coto* o viceversa.

b) Motiu: a Torrent, Herreros Moreno (2000: 71) assenyala que *la Cota* és una «síncope de l'hipocorístic afectiu *Conxeta*». Quant *al Coto* de Massanassa, segons Vicent Moncholí (2020), li posaren aquest malnom a una persona perquè uns avantpassats «tragueren un coto» al tancat de la Foia, és a dir, hi feren unes motes i el fitaren. Pel que fa a Xirivella, Sorribes Santa Maria (1989: 365) assenyala que *Coto* podria referir a una persona parsimoniosa, o que té alguna cosa a veure amb la cacera.

c) Comentari: segons l'informant catarrogí Luís Navarro (2019), *el Tio José el Cota* d'Albal pronunciava el mot amb [o] tancada. Per contra, *El Cota* de Catarroja, que no té res a veure amb el d'Albal, es pronuncia amb [ɔ] oberta.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Cota* [kóta] (Albal). 2. *Cota* (Alfatar). 3. *Cota* [kóta] (Catarroja). 4. *El Coto* (Manises). 5. *El Coto/ Cotos* (Massanassa). 6. *Coto/ Cota* (Paiporta). 7. *La Cota* (Torrent). 8. *Coto* (Xirivella).

1. (Alb) «Paco el Cota» (Verdeguer Escribà 1987: 54); «José “el Cota”» (Verdeguer Escribà 1987: 168); «Cota» (Verdeguer Escribà 1991: 155); «I la caseta del tio Paquito el Coto, entre la Muntanyeta i el Fondo, tan airejada que l'amo la batejà en el nom de “Buenos Aires”.» (Hernández Sanchis 1998: 134). 2. (Alf) «Cota» (Pastor 2016: s/n). 3. (Cat) «Cota miguel era mauelo y toni pelat el atre abuelo» (Raga Salvador 2018, octubre 13). 4. (Man) «Coto» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Coto» (Català Gimeno 1992: 262); «[...] un tal Ernesto Plá (a) El Coto» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 5, Manises (1941), f. 88); «Les graugueres. No se bien como se escribe. Y el tio Coto.» (Sancenon 2016, juliol 1, 16:34). 5. (Mas) «Pepe el coto» (Raga 1981: s/n); «Cotos» (Moncholí 1983: s/n); «José Baixauli “Pepe el coto”» (Raga 1987: 18); «[...] se llamaba Francisco Olmos Baixauli “El coto” y era esposo de Pilar Campos, [...]» (Alcoy Comes 1998: 31); «Encarnita Crehuà “la

Cota”» (Estrela Tena 2014: 94); «són heretades del seu bisauelo Andreuet “el coto”» (La Peña “El Carro” 2009: 42); «Pepet el Coto (fill), 5.» (Comissió de Festes 1976: s/n). **6.** (Pai) «Cota» (Mirabet Pastor 2004: 47); «Coto» (Marí Yago 2004: 179). **7.** (Tor) «Cota, la» (Herreros Moreno 2000: 71). **8.** (Xir) «- *Coto*, [...]».

e) Etimologia: segons el DCVB, coto amb el sentit de “Límit; mesura imposada” ha estat pres del castellà *coto*, amb el mateix significat.

f) Toponímia: **1.** (Mas) hidrografia: «Sènia dels Cotos» (Moncholí 1996: 51); «Sènia dels Cotos» (Pons Candel 2000: 79).

Cotra [kótra] (Alf, Man, Sed)

a) Definició: segons el Tesoro de los diccionarios históricos de la lengua española (2021), *cotra* significa en asturleonés brutícia, porqueria. Tal vegada és una metàtesi del mot castellà *corta*, tallar.

b) Motiu: segons Puchades Pastor (1991: 211 [Nota 17]), a Alfafar el motejat pertanyia a una família de carnisers i tenia el significat de “bon tallaor”.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cotra* (Alfafar). **2.** *Cotra* (Manises). **3.** *Cotra* (Sedavi).

1. (Alf) «*Cotra*» (Puchades Pastor 1991: 211). **2.** (Man) «*Cotra*» (Escobar Folgado 1959: s/n); «*Cotra*» (Català Gimeno 1992: 262). **3.** (Sed) «“*Cotra*”» (Ruiz Monrabal 2008: 294).

Cotxero, -a, -as [koʃéero] / [koʃéras] (Alc, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és l'ofici de la persona que es dedica a guiar els animals que tiren un cotxe. Hui en dia és un equivalent xòfer o conductor.

b) Motiu: a Alcàsser i Torrent hem pogut documentar l'existència de persones que es dedicaven al menester abans referit. De fet, un avantpassat de persones motejades *Cotxero* o *Cotxera*, ho va ser del “conestable de Gandia” (Maite Climent 2014, agost 24). A banda d'aquesta accepció relativa a una professió, a Torrent també s'empra amb un sentit toponímic, ja que, al lloc on es trobava la part final del trajecte dels tramvies, hi havia a principis del segle XX un barri on residien les famílies dels tramviaris, el qual era conegut com a *Cotxeras* o *les Casetes de la Cotxera* (Cervera Cervera 2018; Sena 2015: 24).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**cotxe** + -ARĪU/ -ARĪA): **cotxero, -as** [koʃéero] / [koʃéras]

1. (Alc) «Isidro Folch Iborra Cochero» (Ajuntament d'Alcàsser 2003: 70). 2. (Tor) «Cocheras» (Herrerros Moreno 2000: 65); «Jo coxera!!! Els meus avant-pasats eren coxeros d'el Condestat de Gandia... [...]» (Climent 2014, agost 24, 14.03).

e) Etimologia: tot i que d'origen incert, Coromines (2008: 135) creu que *cotxe* podria venir de l'hongarés *kocsi* o de l'eslovac *koči*, amb el mateix significat i igual pronunciació.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «[...] desaparició en mayo de 2013 el emblemático barrio de casitas de la Cotxera, que a principios del siglo XX había albergado a los tranviers.» (Sena 2015: 24).

Cova [kóba] (Alaq, Alb, Alc, Cat, Man, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és una «cavitat subterrània més o menys extensa, natural o excavada».

b) Motiu: els al·ludits amb aquest mot ho són per metonímia, ja que eren persones que residien en un lloc així. Les persones motejades *Cova* o *Covero* de Picassent eren aquelles que vivien en un barri anomenat *el Clot de les Coves*, on antigament hi havia unes coves que eren emprades com a habitatge (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 114). El *Cova* d'Alcàsser era referit així perquè treballava amb una persona amb avantpassats de Picassent que eren portadors d'aquest malnom, i aleshores també li ho van atribuir a ell (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 110). L'adjectiu *Covero*, potser tenint en compte aquest barri de Picassent, havia adquirit, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 110), una connotació de manera de parlar grollera, amb paraules malsonants. Aleshores, una persona d'Alcàsser, que era malparlada i que solia emprar paraules o expressions poc delicades, va ser referida així perquè hom li deia: “este és mal *covero*!”. La forma composta *La Reina de les Coves* de Picassent va ser atribuïda a una dona d'aquest poble perquè anava, segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 102), erecta com una reina i residia en aquest barri anteriorment citat.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *De la Cova* (Alaquàs). 2. *Cova* (Albal). 3. *Cova* (Alcàsser). 4. *Cova* (Catarroja). 5. *Cova* (Picassent).

1. (Alaq) «Cova, de la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 110, 139). 2. (Alb) «Cova» (Verdeguer Escribà 1991: 155); «Cova» (Hernández Sanchis 2007: 3). 3. (Alc) «Ricardo Llácer (Cova)» (Ajuntament d'Alcàsser 2000a: 54). 4. (Cat) «Cova» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 5. (Pics) «Cova» (Monforte Casañ 2015: 386); Abril 1939, «José Tronchoni Belenguer, “Cova”» (Romaguera Belenguer 2017: II, 807).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **covero, -a** [kobéro] / [kobéra]

1. *Covero* (Alcàsser). 2. *Covero/ Covera* (Picassent).

1. (Alc) «Covero» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 110). 2. (Pics) «Covero-a» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 114).

d.3) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA + -ARĪU/ -ARĪA): **covetero** [kobetéro]

1. *Covetero* (Manises).

1. (Man) «Si, hay muchos [...], covetero y muchísimos más [...].» (Bustamante Ponce 2017, març 30).

d.4) Forma composta: (art. + substantiu/ adjectiu + prep. + (art.) + **cova, -es**)

1. *El Morenet de Cova/ La Reina de les Coves* (Picassent).

1. (Pics) «Bons jugadors de pilota de Picassent han sigut: [...], “el Morenet de Cova”, [...]» (Romaguera Belenguer 2003: 187); «Reina de les Coves, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 102).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí CŌVA, variant de CAVA, ‘buida’.

f) Toponímia: 1. (Pics) poblament: «d'allí a Colom (Bar Covero)» (Betí & Sanchis 2006: 41).

Creïlla [kreíʎa] (Alaq, Ald, Cat, Pai, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «tubèrcul comestible de la creïllera, carnós, nutritiu i molt feculent, ric en midó i en vitamina C».

b) Motiu: pel que fa al malnom en forma diminutiva *Creïlletes* de Picassent, una versió deia que el mestre, en ser el motejat capaç de donar resposta a una pregunta que cap altra persona de la classe sabia respondre, va dir: «Ja veus, tan xicotet com una creïlla i ja ho sap». Una altra versió deia que, quan les persones grans li preguntaven què havia sopat, l'al·ludit contestava: «Creïlletes!» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 62). El *Quereguillero* de Catarroja en devia ser comerciant.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Creïlla/ El de Creïlla* (Alaquàs). 2. *Creïlla* (Aldaia). 3. *Quereguilla* [keregíʎa] (Paiporta). 4. *Creïlla* (Torrent).

1. (Alaq) «Creïlla» (Planells Segura 1991: 128); «Creïlla, el de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139); «Concepción Sena "la Creïlla".» ([QIA] Anònim 1990: 109).

2. (Aldaia) «Creïlla» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130). 3. (Pai) «Quereguilla» (Marí Yago 2004: 180). 4. (Tor) «Creïlla» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Creïlla» (Herreros Moreno 2000: 72); «[...] el [taller de fabricació de carros] de Francisco Navarro Mora, de malnom “Creïlla”, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 231).

d.2) Derivat (+ -ĬTTU/ -ĬTTA): **creïlletes** [krejʎétes]

1. *Creïlletes* (Picassent).

1. (Pics) «Creïlletes» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 62).

d.3) Derivat (+ -ARĬU/ -ARĬA): **quereguillero** [keregíʎéro]

1. (Cat) «Quereguillero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: del mot castellà *criadilla*, que Coromines (2008: 157) diu que significa “trumfa” en aquesta llengua, «así llamada porque la «cría» espontáneamente la tierra». El mateix Coromines (DECat: II, 1053) assenyala que «el nom valencià [criadilla] no es pogué començar d'usar fins al S. XVI, per tant és castellanisme indiscutible, vist que termina en -illa [...]». Aquest mateix lexicògraf afegeix que de *kriadilles* es passà a *kireïles*, *kereïlla* (Picassent), i a Torrent hom pot sentir la pronunciació de *kreïlla*.

Cresolero [kresoléro] (Qua)

a) Definició: segons el DNV, un cresol és un «utensili per a fer llum consistent en un recipient menut on es posa oli i un o més blens», és a dir, que podria ser aplicat metafòricament a societats, grups o individus com a llocs des d'on hom estenia o difonia coneixement, cultura, idees.

b) Motiu: al nostre corpus hem documentat el malnom de *Cresolero*, que ha de ser un mot derivat de *cresol*. Creiem que, per la informació detallada per l'historiador Coll Ferrer (1984: 155), a una persona la motejaren així perquè els seus pares vivien en un lloc de Quart de Poblet anomenat *el Cresol*: «[...] “La División Azul” [...] en Quart también tuvo su combatiente voluntario [...], Monedero (a) “El Cresolero”, un joven cuyos padres antes de la guerra vivían en “El Cresol”». Suposem que aquest lloc era l'edifici on es reunia la gent que pertanyia al que hom coneixia com *el Cresol*, que era, segons Grinyó i Guzman (2005: 149), un «reduït cercle de gent d'església fidels al nucli carlí, [...]».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**cresol** + -ARĬU/ -ARĬA): **cresolero** [kresoléro]

1. *El Cresoler(o)* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «*Cresolero*, el» (Sancho & Sancho 1998: 161).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 158), *cresol* prové d'una hipotètica forma llatina *CROSIOLUM, d'origen incert, probablement derivada de l'adjectiu preromà *CROSUS, 'buit', aplicat al cresol o a la seua part inferior o còncava, on es diposita l'oli.

Creu [kréw] (Alc, Cat, Pics)

a) Definició: el que hom considera *creu* als nostres pobles pot fer referència a dos tipus d'objectes: d'una banda, a una creu de terme, la qual, segons el DNV, és una «creu monumental de pedra col·locada prop de l'entrada d'algunes poblacions o d'alguns monestirs o vora els camins», i de l'altra, a una Creu de Maig, la qual, segons aquest mateix diccionari, és una creu feta amb flors que es posa als carrers amb motiu d'una festa religiosa que se celebra el 3 de maig.

b) Motiu: en el cas d'Alcàsser, els motejats vivien al costat d'una creu de terme situada antigament al final de l'actual carrer València (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 60), encara que actualment ja no es troba allí, ja que fa uns 50 anys que va ser traslladada al cementeri municipal. La persona al·ludida de Picassent residia a la plaça de la Creu, que era el lloc on antigament es plantava la Creu de Maig (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 114).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *De la Creu* (Alcàsser). 2. *Creu* (Catarroja). 3. *De la Creu* (Picassent).

1. (Alc) «Paco Iborra “de la Creu”» (Hernández Olivares 2013: 159); «Creu, de la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 60). 2. (Cat) «Vicente Raga Creu» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 71r); «Josef Forner de la Creu» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 74r). 3. (Pics) «Creu, de la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 114).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí CRŪCE, mat. sign.».

Creuà, -ns [krewá] (Mas)

a) Definició: és el cognom *Creuà*.

b) Motiu: les persones motejades n'eren portadores o hi tenien algun tipus de relació familiar.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Creuans* (Massanassa).

1. (Mas) «Crehuans» (Moncholí 1983: s/n).

Cruce [krúse] / [krúœe] (Mis)

a) Definició: és l'equivalent castellà del mot *encreuament*, el qual, segons el DNV, és la «intersecció de dos o més vies públiques».

b) Motiu: la persona motejada residia en un conjunt de cases de Mislata situada en un *encreuament* anomenat amb el castellanisme d'«*el Cruce*»: «[...] en una de aquelles cases, vivió su abuela Josefa Zanón y su marido Cabrera, más conocida por la tía Pepa *la del Cruce*.» (Mañas Borrás 2011a: 101).

c) Comentari: el cronista mislater Mañas Borrás (2011a: 101) fa una descripció molt acurada de com era aquest lloc: «Los oriundos lo llamábamos el Cruce; y toda la parte de campos que quedaban a la derecha de la carretera hasta alcanzar el río la partida del Quint. Junto al Cruce, existían unas cuantas casas y un pequeño bar, que formaban el único vecindario junto aquel entramado de vías.» (Mañas Borrás 2011a: 101).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La del Cruce* (Mislata).

1. (Mis) «[...] la tía Pepa *la del Cruce*» (Mañas Borrás 2011a: 101).

e) Etimologia: vegeu *creu*.

Cubano, -na [kubáno] / [kubána] (Alc, Cat, Man, Mas, Mis, Pai, Pics, Xir)

a) Definició: en general, referit a persones procedents o vinculades a l'illa de Cuba.

b) Motiu: en el cas de Catarroja, un avantpassat dels motejats havia anat a la guerra de Cuba (Nora 1999e). A Alcàsser van motejar *Bombón Cubano* a un dona perquè era molt atractiva, bellíssima (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Cuba** + -ĀNU/ -ĀNA): **cubano, -a** [kubáno] / [kubána]

1. *El Cubano* (Catarroja). 2. *El Cubano/ Les Cubanes* (Manises). 3. *La Cubana* (Massanassa). 4. *El Tío Cubano* (Mislata). 5. *Cubano* (Paiporta). 6. *Cubano* (Picassent). 7. *Cubana* (Xirivella).

1. (Cat) «El meu agüelo, Josep Guillem Alfonso, de malnom “El Galet” o “El Cubano” -perque ana a la guerra de Cuba- va naixer en l'any 1873.» (Nora 1999e). 2. (Man) «Cubanes, les» (Català Gimeno 1992: 262); «La marroquina, El cubano, botifarra ...[...]» (Sancenon 2016, juliol 1, 16: 49). 3. (Mas) «Pepita Grau Ferrer (la cubana)» (Muñoz Codoñer 1996: 43); «Elisa Raga Grau Ferrer (la cubana)» (Muñoz Codoñer 1996: 43). 4. (Mis) «Té acuerdas? Del Tío Cubano?» (Ortiz Gimeno 2016, novembre 2). 5. (Pai) «*Procedencia u origen* [...], Cubano» (Marí Yago 2004: 180). 6. (Pics) «Cubano» (Lerma Serra 1975: 90). 7. (Xir) «Cubana» (Berenguer Such 2018).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **cubanet, -a** [kubanét] / [kubanét]

1. *Cubanet/ Cubaneta* (Catarroja).

1. (Cat) «Cubanet» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «[...] catarrogins o catarrogines que es casaven fora. [...] “la Cubaneta”, [...]» (Raga Ramón 1999j: s/n).

d.3) Forma composta: (substantiu + **cubano**)

1. *Bombon Cubano* (Alcàsser)

1. (Alc) «Bombon Cubano» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 75).

e) Etimologia: el web *etimologias.dechile.net* recull la proposta de Juan José Arrom, que diu que *Cuba* tindria el significat de 'terra, terreny o territori' en arauac, o "terra o província" en taïno.

Cubells/ Cubella [kubéʎs] / [kubéʎa] (Alaq, Ald, Alf, Bene, Tor, Xir)

a) Definició: és el cognom d'origen toponímic *Cubells*, que correspon al nom d'un municipi de la comarca de la Noguera. *Cubella* (Alfatar) n'és una feminització.

b) Motiu: les persones referides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

e) Comentari: es documenta a Torrent des de la segona meitat del segle XVII (1651-1950), llevat del període entre 1701-1750, on no se n'enregistra cap ocurrència (Climent Sanfèlix 1996: 99). En un cens d'hòmens de Torrent de 1912 trobem: «1142 José Cubells Andreu».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cubella* (Alaquàs). 2. *Cubells* (Aldaia). 3. *Cubells* (Alfatar). 4. *Cubells* (Benetússer). 5. *Cubells/ Els Cubells* (Torrent). 6. *Cubells* (Xirivella).

1. (Alaq) «El tio Quico "Cubella" jornalero de ca Micalet "el Curro" enllà pels anys 1890» (Tarín i López 1994: 95). 2. (Ald) «Cubells» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130). 3. (Alf) «Cubells» (Puchades Pastor 1991: 211); «El tío Cubells y el tío "Bombero", los dos bajos» (Català Vila 2002: 195). 4. (Bene) «Barraca de Cubells» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548). 5. (Tor) «Cubells, els» (Herreros Moreno 2000: 72); «315. Juan Cubells Andreu Cubells.» (Martínez Oria 2005c: 19). 6. (Xir) «Alqueria de Cubells» (Alvir Ballester 2009: s/n).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **cubellets** [kubelétʃ]

1. *El Tio Cubellets/ Els Cubellets* (Alfatar).

1. (Alf) «el tío "Cubellets"» (Català Vila 2002: 195); «Encarnación Juan Esteve, de "els Cubellets" de Alfatar» (Ruiz Monrabal 2008: 152).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 138), del llatí *CUPELLOS*, 'cups petits'.

f) Toponímia: **1.** (Bene) poblament: «Barraca de Cubells» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548). **2.** (Xir) poblament: «Alqueria de Cubells» (Alvir Ballester 2009: s/n).

Cubes [kúbes] (Picn, Tor)

a) Definició: és un cognom d'origen castellà, en origen *Cubas*, però catalanitzat en *Cubes*.

b) Motiu: les persones referides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: arriba a Torrent a mitjans del segle XVIII (1a doc. 1759) amb la persona d'Alonzo Cubas Pérez, natural de Castillejo (Conca), i es catalanitza als registres parroquials canviant-ne el sufix final *-as* per *-es* (cf. Climent Sanfèlix 2003: 65). Es troba documentat en un cens de Picanya de 1857: «166 Vicenta Cubes y González».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El de Cubes* (Picanya). **2.** *Cubes* (Torrent).

1. (Picn) «Cubes, el de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 126); «Vicente Bermell “el de Cubes”» (Royo Martínez 2002: 19). **2.** (Tor) «Em diuen Conxa Peris Bartual. Sóc filla de Francisco Peris Cubes i de Conxa Bartual Silla, els dos nascuts a Torrent» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 53).

e) Etimologia: Celdrán Gomáriz (2009: 286-287) documenta dos topònims de Madrid amb aquest nom. En concret, aquests dos noms de lloc es troben en el partit judicial de Getafe, a prop de Griñón, que és una zona vinícola. Un d'ells és el municipi de Cubas, i l'altre el poble de Cubas de la Sagra. Aquest mateix investigador (2009: 287) creu que l'ètim prové del llatí CUPA, «cuba para pisar uva».

f) Toponímia: **1.** (Tor) poblament: «[...] pel forn de Cubes i per la papereria de Casa Regino Esteve, [...]» (Benlloch 2008: 18).

Cuc, -a [kuk] / [kúka] (Alc, Alf, Cat, Man, Mas, Pics, Qua, Sed, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un «animal invertebrat no artròpode amb el cos moll, cilíndric, llarg i prim, generalment contràctil i sovint dividit en segments».

b) Motiu: a Picassent hem recollit diverses versions: el motejat «criava cucs de seda, i li deien: “pareixes un cuc”» (González Tronchoni 2019, febrer, 2); També, a banda de «tenir cucs de seda a casa», pel fet de dir als motejats que treballaven més que els cucs (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 65). A Sedaví, a la família al·ludida li'n va aparéixer un molt gran als criadors de cucs de seda que tenia a casa, la qual cosa va cridar molt l'atenció de tot el veïnat: «[...] en aquellos tiempos los labradores de Sedaví criaban gusanos de seda en l'“andana” o “cambra” [...]. Y apareció un “cuc” enorme en los criaderos de esta familia, que llamó la atención de todos por su tamaño. La satisfacción exteriorizada por tener tan singular gusano motivó la atribución del apodo.» (Ruiz Monrabal 2008: 104). A Xirivella, se li va atribuir a una persona perquè «[...] incordia o va minando.» (Sorribes Santa Maria 1989: 363).

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 91) documenta a Riudoms (Baix Camp) *el Cuc* o *la Cuca* amb el sentit d'home petit i d'aspecte desagradable.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Cuc* (Alcàsser). **2.** *Cuc* (Alfagar). **3.** *Cuc* (Catarroja). **4.** *Cuc/ La Cuca/ Els Cucs* (Manises). **5.** *Cuc* (Massanassa). **6.** *El Cuc* (Picassent). **7.** *Cuc/ La Cuca* (Quart de Poblet). **8.** *El Cuc/ Els Cucs* (Sedaví). **9.** *Cuc/ Cuca/ La Tia Cuca* (Silla). **10.** *El Cuc* (Torrent) **11.** *El Cuc/ La Tia Cuca* (Xir).

1. (Alc) «Cuc, el» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 95). **2.** (Alf) «Cuc» (Puchades Pastor 1991: 213). **3.** (Cat) «Cuc» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). **4.** (Man) «Cuc» (Català Gimeno 1992: 262); «Cuca, la» (Català Gimeno 1992: 262); «Cucs» (Escobar Folgado 1959: s/n); «[...] els cucs [...]» (Martinez Lamanet 2016, juny 30). **5.** (Mas) «Josep Baixauli “CUC”» (La Plaça 2012b: 2). **6.** «Cuc» (Lerma Serra 1975: 90). **7.** (Qua) «Cuca, la» (Sancho & Sancho 1998: 161). **8.** (Sed) Hi havia una casa en l'actual carrer del Marqués de Figueroa que pertanyia a la família dels *Cucs* (Ruiz Monrabal 2008: 104); «Fernando Ruiz Farinós, “el Cuc”» (Ruiz Monrabal 1985: 263). **9.** (Sil) «[...] animals: [...] *Cuc*» (Zaragoza

Pérez 1991: 255); «[...] la tia *Venida*, i el seu germà *Cuc Cuc*...» (Antich Brocal 2007: 221); «[...] animals: [...] *Cuca*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «[...] corral on prenen el sol la tia *Cuca* i la tia *Custòdia*.» (Antich Brocal 2016: 273). **10.** (Tor) «*Cuc*, el» (Herreros Moreno 2000: 72); «Agricultors com [...], Pasqual Ferrandis “El *Cuc*” [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 121); *Vaqueria*: «1 Pascual Ferrandis Chulià *El Cuc* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 149). **11.** (Xir) «- *Cuc*» (Sorribes Santa Maria 1989: 363); «la tia *Salvadora la Cuca*» ([CF] Anònim 1995: 56).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí *COCCUM*, ‘pinyol de fruita’, ‘corc de fruita’.

f) Toponímia: **1.** (Pics) hidrografia: «*Sénia del Cuc*» (González Tronchoni 2019, febrer, 15). **2.** (Qua) partides i paratges: «*Otro campo en la Partida del Roll de Cuc ó del Arquillo*» (La Correspondencia de Valencia 1917: 4). **3.** (Sed) poblament: «al nº 10, se encontraba la casa de “*Paca la cuca*”, de la familia “*els cucs*” cuyo apodo dio el nombre popular a la calle» (Ruiz Monrabal 2008: 104). **4.** (Tor) poblament: «[...] casa el *Cuc* [...]» (Benlloch Barrachina 2002b: 26); «[...] la paqueteria casa el *Cuc*, que feia cantó» (Xust Marcilla 2017: 38).

Cucala [kukála] (Alaq, Ald, Man, Pics, Sed, Tor)

a) Definició: és un cognom que ja es documenta a Torrent entre 1601-1650 (Herreros Moreno 2000: 73).

b) Motiu: el més probable és que a la major part dels pobles on apareix tinga relació amb el comportament del militar carlí del segle XIX, Pasqual Cucala (Alcalà de Xivert 1816-Portvendres 1892), que es va distingir per la seua astúcia i crueltat en les seues accions militars (*EnCat*). Aquest darrer tret de la seua personalitat ha fet que el cognom haja estat associat al comportament d'una persona dolenta, fins i tot, perillosa.

c) Comentari: l'historiador de Quart de Poblet Coll Ferrer (1984: 103) conta que, arran de les últimes lluites entre les forces governamentals i carlistes, les mares valencianes amenaçaven els xiquets que no feien el que se'ls manava dient-los: «Mira que vindrà Cucala a per tu!». També hom sentia qualificar despectivament una persona dient-ne: «És més mal que Cucala», o bé: «És més roder que Cucala».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cucala* (Alaquàs). 2. *Cucala* (Aldaia). 3. *Cucala/ Els Cucales* (Manises). 4. *Cucala* (Picassent). 5. *La Cucala/ Cucalo/ La Cucal* (Sedaví). 6. *Cucala / Cuqueles* (Torrent).

1. (Alaq) «Cucala» (Planells Segura 1991: 128). 2. (Ald) «Cucala» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 137). 3. (Man) «Cucala» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Cucala» (Català Gimeno 1992: 262); «Cucala!» (Duna 2016, juny 30, 22: 40). 4. (Pics) «Cucala» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 136). 5. (Sed) «*Vicente Alonso Ferriols se casó con Simona “la Cucal”*» (Ruiz Monrabal 1985: 200); «Simona Ferrandis Casañ, “la Cucala”» (Ruiz Monrabal 2008: 180); «“Cucalo”» (Ruiz Monrabal 2008: 294); «Rosita Ferrandis Mocholí, de la familia “Cucala”» (Ruiz Monrabal 2011a: 29). 6. (Tor) «Cuquela-es» (Herreros Moreno 2000: 73); «Altres variants: Cucala» (Herreros Moreno 2000: 73); «Cucala» (Herreros Moreno 2003: 238); «[...] comerciants com J. Simó “Cucala”, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 35); «[...] germans Vicente i Pascual Simó Iborra “Cucala”, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 159).

e) Etimologia: Moll (1982: 138) observa que *Cucala* és el nom d'un antic castell i d'un puig del Baix Empordà. Aquest mateix filòleg (1982: 288) assenyala que el cognom podria procedir del nom d'un ocell anomenat així.

f) Toponímia: 1. (Ald) activitats agrícoles (ramaderes): «L'ALTERÓ: en passar el *Pont dels Cavalls*, abans de la granja de Cucala, [...]» (Andrés Raga 2003: 201).

Cudol [kuðól] (Alc, Alf, Pai)

a) Definició: *Cudol* és la forma general valenciana de *Còdol* (cf. Martí Mestre 1997: 200). Segons el DNV, pot ser un «fragment de roca dura, de dimensions variables i de forma més o menys arrodonida per l'acció de les aigües i del redolament», o una «persona molt ignorant i amb moltes dificultats per a aprendre coses noves».

b) Motiu: potser haja estat aplicat a persones rústiques, obtuses o ignorants, que no tenen intel·ligència o instrucció (cf. Reig 2015: 208). Sembla una metàfora fonamentada en «la manca de total de cervell d'un cudol, en la seua rusticitat i rudesia» (cf. Martí Mestre 2006: 196). A Alcàsser, una versió sembla que seria una metonímia de l'objecte amb què treballava el motejat, ja que segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 65), transformava camps de secà en regadiu i en treia molta pedra.

c) Comentari: a Alfafar ja es documenta una persona amb aquest malnom a finals del segle XVIII, «La Alqueria vulgo del Cudól» (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 37r-38v).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cudol/ Cudola/ La Cudola* (Alcàsser). 2. *Cudol/ El Cudol* (Alfafar). 3. *Cudol* (Paiporta).
1. (Alc) «Fort Navarro, Elena *Cudola*» (Simó Rosaleny 2010: 388); «Martín Chanzá Fort “Cudol”» (Ajuntament d'Alcàsser 1998: 32); «Cudol, -a, Ø/ la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 65). 2. (Alf) «*Cudol*» (Puchades Pastor 1991: 216); «Cudol» (Pastor 2016: s/n). 3. (Pai) «*Apodos que proceden de l'Horta [...], Cudol*» (Marí Yago 2004: 180); «Cudol» (Mirabet Pastor 2004: 47).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí COTŪLU, diminutiu de COTE, ‘pedra’.

f) Toponímia: 1. (Alf) poblament: «La Alqueria vulgo del Cudól, del Marqués de la Regalía, vive Pasquál Beltrán.» (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 37r-38v).

Cuell [kwéɫ] (Alf, Pai)

a) Definició: segons el DNV, un cuell és un «peduncle, especialment de l'oliva».

b) Motiu: segurament ha estat aplicat metafòricament a persones primes en comparar-les amb aquest suport allargat de les olives. Les persones motejades de Paiporta eren persones molt altes: «[...] nuestros ancestros fueron muy altos, al igual que todas las generaciones siguientes» (Orti Paredes 2020, agost 11).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. Cuell (Alfatar). **2. El Cuell** (Paiporta).

1. (Alf) «*Cuell*» (Puchades Pastor 1991: 216). **2.** (Pai) «*Cuell*» (Marí Yago 2004: 179); «“El Tío Pepe el Cuell”» (Oliver Chirivella 2004b: 131); «José Ferrandis (El Cuell)» (Oliver Chirivella 2004b: 134); «*Cuell*» (Mirabet Pastor 2004: 47); «Ofici de serveis. [...] el *serrauer* Josep Ferrandis, *el Cuell*» (Tarazona 2005: 122).

e) Etimologia: segons el DCVB, és un derivat diminutiu de *cua*, per la freqüència amb què un ocell anomenat *cuella* mou la cua.

Cullerer, -a [kulerér] / [kuleréra] (Alaq, Man)

a) Definició: segons el DNV, és una persona que fa culleres o que en ven.

b) Motiu: segurament els al·ludits d'Alaquàs i Manises fabricaven o venien aquest objecte.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**cullera** + -ARĪU/ -ARĪA): **cullerer, -a** [kulerér] / [kuleréra]

1. El Cullerer/ Cullerera (Alaquàs). **2. El Cullerer** (Manises).

1. (Alaq) «Paco "el Cullerer"» ([QIA] Anònim 1984: 144); «Cullerer/a» (Planells Segura 1991: 128); «Cullerer, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139). **2.** (Man) «Cullerer, el» (Català Gimeno 1992: 262).

e) Etimologia: derivat de *cullera*, que al seu torn prové, segons el DCVB, del llatí COCHLEARIA, amb el mateix significat.

Cullerot [kuʎerót] (Alb, Alc, Ald)

a) Definició: La 5a accepció del DNV afirma que és una persona natural o habitant de Cullera.

b) Motiu: els motejats atrobats de la nostra comarca procedien d'aquest municipi de la Ribera Baixa: «perquè era de Cullera» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 57); «per ser natural de Cullera [...]» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 106).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cullerot* (Albal). 2. *Cullerot* (Alcàsser). 3. *Cullerot* (Aldaia).

1. (Alb) «Cullerot» (Verdeguer Escribà 1991: 155); «Cullerot» (Hernández Sanchis 2007: 2). 2. (Alc) «Cullerot» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 57). 3. (Ald) «Cullerot» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130); Un dia de cacera al voltant de 1950, «4 José Senet “Cullerot”» (Andrés Martínez 2006: 36).

e) Etimologia: Nieto Ballester (1997: 145-146) creu que el topònim *Cullera*, d'on deriva, és un mossarabisme clar, i defensa que provindria del llatí COLLARIA, derivat de COLLU, 'puig, pujol'.

f) Toponímia: 1. (Alb) hidrografia: paleta o partidor «del Culleret (deu ser del Cullerot)» (Hernández Sanchis 1998: 161).

Cuquello, -a [kukéλο] / [kukéλα] (Alc)

a) Definició: segons el DNV, és un cucut.

b) Motiu: segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 95-96), un avantpassat del motejat era d'Almussafes i tal vegada tindria ascendència al poble de Benimodo, els habitants del qual són anomenats així per la gent d'altres pobles de la Ribera (cf. Hervàs 1986: 374; cf. Bou Clemente & Cucó Oliver 1986: 351).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cuquello/ Cuquella* (Alcàsser).

1. (Alc) «Cuquello» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 95-96); «Albuixech Magraner, Ángela *Cuquella*» (Simó Rosaleny 2010: 383).

e) Etimologia: per a Colón Doménech (2011: 140) *Cuquello* és un clar castellanisme o aragonesisme, equivalent a l'actual mot castellà *cucillo*: «el castellà *cuquillo* (*cucillo* és posterior) apareix almenys des de 1490 en el vocabulari d'Alonso de Palencia. I *-illo*, sufix castellà, [...], és adaptat a València com a *-ello*». *Cuquillo* és un diminutiu de *cuco*, mot d'origen onomatopèic que prové del llatí tardà CUCUS i del grec κόκκυξ *kókkyx*. (cf. DLE de la RAE).

Cuquerella [kukeréλα] (Sil)

a) Definició: és un cognom d'origen toponímic.

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Cuquerella* (Silla).

1. (Sil) «Era la época del “tio Cuquerella”» (Machancoses 1997: 26).

e) Etimologia: segurament és una variant formal feminitzada de *Cucarull* o *Cucurull*, que significa “cim agut de muntanya” (cf. Moll 1982: 191).

Curro, -a [kúro] / [kúra] (Alaq, Alb, Alc, Alf, Beni, Cat, Man, Mas, Pai, Picn, Pics, Qua, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: en general es tracta del castellanisme referit a persones manques o amb defectes en alguna mà o braç.

b) Motiu: a Catarroja *la Tia Curreta* va ser víctima d'un accident de trànsit quan era menuda mentre jugava: «un carro li tallà el bracet» (Segarra 2021). *La venta de la Curra* de Torrent, coneguda per bona part de la gent de la comarca de l'Horta, s'anomenava així perquè la mare de Francisco Alba Moncholí, propietari i constructor del local en 1901, tenia un defecte en la mà i hom l'anomenava *la Curra* (Fresquet Gozalvo 2011: 258). A Xirivella, al *Curro del Canut* li faltava un braç i era fill d'una persona coneguda pel malnom de *Canut* (Sorribes Santa Maria 1989: 364).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Curro/ La Curra* (Alaquàs). 2. *Curro* (Albal). 3. *Curro* (Alcàsser). 4. *El del Curro* (Catarroja). 5. *El Curro* (Manises). 6. *El Curro* (Massanassa). 7. *El Curro* (Paiporta). 8. *Curro* (Picanya). 9. *El Curro* (Picassent). 10. *El Curro* (Quart de Poblet). 11. *La Curra* (Torrent).

1. (Alaq) «Curro» (Planells Segura 1991: 128); «Curra-o, la, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139). 2. (Alb) «Curro» (Verdeguer Escribà 1991: 155); «Curro» (Hernández Sanchis 2007: 1). 3. (Alc). 4. (Cat) «[...] ca el del curro [...]». (Alfonso Gamón 2018, octubre 13). 5. (Man) «Curro, el» (Català Gimeno 1992: 262). 6. (Mas) «Pepe Baixauli Perpiñá “el Curro”» (Codoñer 1967: s/n); «*El Curro* (José Baixauli)» (Monforte Casañ 2015: 330). 7. (Pai) «Francisco Soler Puertes (El Curro)» (Mirabet Pastor 2004: 62). 8. (Picn) «Curro» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 127). 9. (Pics) «Jaume Aguado Cordellat, “Jaume el Curro”, y l'aca era la “Carola”» (Lerma Serra 1975: 146); «En l'entrada del migdia es feia la “tria” d'un bou i una vaca que es conduïen per la pujada del molí a la plaça per un genet muntat a cavall. Qui ho feia era Jaume “*el Curro*” amb la seua

egua “*Carola*”» (Romaguera Belenguier 2003: 268); «Recordem que l'últim que va fer esta missió era Jaume Aguado i Cordellat («Jaume el Curro»)» (Lerma Serra 1986: VIII). **10.** (Qua) «Curro, el» (Sancho & Sancho 1998: 161); «[...] 1902, [...] quedó tendido Onofre Valldecabres Torres (a) “El Curro”, [...]» (Coll Ferrer 1984: 121). **11.** (Tor) «Curra, la» (Herrerros Moreno 2000: 73).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **curret, -a** [kurét] / [kuréta]

1. *El Mestre Curret* (Alcàsser). **2.** *Curret* (Alfagar). **3.** *El Curret* (Beniparrell). **4.** *Curret/ La Curreta* (Catarroja). **5.** *El Curret/ Els Currets* (Manises). **6.** *El Curret* (Massanassa). **7.** *Curret* (Paiporta). **8.** *Curreta* (Picassent). **9.** *El Curret* (Silla).

1. (Alc) «Cervera Sapena, Enrique *Mestre Curret*» (Simó Rosaleny 2010: 386). **2.** (Alf) «*Curret*» (Puchades Pastor 1991: 212). **3.** (Beni) «El Curret» (Pons Polit 2016). **4.** (Cat) «Curret» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «la tia Florència *la Curreta*» (Valls Bonet 2018: 50); «[...] má guela Florencia la curreta.» (Alfonso Gamón 2018, octubre 13, 11: 07). **5.** (Man) «Curret, el» (Català Gimeno 1992: 262); «Els Currets» (Escobar Folgado 1959: s/n). **6.** (Mas) «[...] tres aficionats que intenten ensenyar als xiquets les quatre regles són [...] , en Pepe el “curret”, [...]» (Casany Escrivà & Casany 1982: s/n); «Curret» (Moncholí 1983: s/n); «Francisco Alonso “Paco el Curret”» (Estrela Tena 2012: 87). **7.** (Pai) «Curret» (Marí Yago 2004: 179); «Curret» (Mirabet Pastor 2004: 47). **8.** (Pics) «Curreta» (Lerma Serra 1975: 90); «Salvador Serra Albert (*Curreta*)» (Lerma Serra 1993: 49). **9.** (Sil) «[...] testimoni de Dolores Brocal Alfonso: [...] *tres persones que estaven allí amagades: “El Salero” (cunyat de “Miaja”), “Patalarga” i Navarro, “El Curret”.*» (Antich Brocal 2016: 216); «Un dels lluitadors més actius va ser Vicente Navarro Molina (a) *El Curret* (1919-1975)» (Antich Brocal 2016: 426).

d.3) Derivat (+ -ĔLLU/ -ĔLLA): **currillo, -a** [kurílo] / [kuríla]

1. *Currillo* (Albal). **2.** *El Currillo/ La Currilla* (Alcàsser).

1. (Alb) «Currillo» (Verdeguer Escrivà 1991: 155); «Currillo» (Hernández Sanchis 2007: 1). **2.** (Alc) «Currillo, -a, el/ la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 77).

d.4) Forma composta: (**curro** + (prep.) + (art.) substantiu/ verb)

1. *El Curro Tingam* (Alcàsser). 2. *El Curro Cardilla* (Silla). 3. *El Curro del Canut* (Xirivella).

1. (Aic) «Curro Tingam» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 77). 2. (Sil) «les persones velles encara recorden la [barraca] del tractant de ramat, *el curro Cardilla*» (Antich Brocal 2007: 122). 3. (Xir) «- *Curro del Canut*» (Sorribes Santa Maria 1989: 364).

e) Etimologia: sembla una forma amb afèresi del mot castellà *mancurro*, derivat de *manco*, «persona a qui manca una mà o un braç, o que per defecte físic no pot servir-se d'un d'aquests membres» (cf. DCVB). Segons el PALDC (2007: I, 88), *Mancurro* seria «un descompost amb *man + *curro*».

f) Toponímia: 1. (Cat) poblament: «[...] la botiga d'ultramarins de Valero *el de la Curra*;» (Valls Bonet 2018: 38). 2. (Pics) plantes/ vegetals: «[...] el mercado de la Milagrosa, que no hace mucho era “les figueretes de Curreta”» (Lerma Serra 1975: 172); «“les figueres de Curreta”» (Albert Serra 1976: s/n); «“Les Figueres de Curreta”» (Lerma Serra 1982a: 28). 3. (Tor) poblament: «Quant al camí de Tizón continuava recte cap a les ventes de Granero i la Curra [...]» (Fresquet Gozalvo 2017: 47); «La Venta la Curra es troba en el caseriu de la Venteta, a la vora de la sendera de bestiar que ve d'Alaquàs.» (Fresquet Gozalvo 2011: 258); vies de comunicació: «[...] la carretera de La Curra» (Martínez Oria 2003: 26). 4. (Xir) poblament: «alquería de *Curro del Canut*» (Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 27).

3.2.4. Lletra D (DMHS)

Dàries [dáries] (Tor)

a) Definició: és un cognom que es troba documentat a Torrent des de 1751 (Climent Sanfèlix 1996: 101).

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenen vincles familiars.

c) Comentari: el trobem documentat en un cens d'hòmens Torrent de 1912, com per exemple: «6058 José Dàries Almerich». Més endavant, també es troba enregistrat en una llista de veïns dels anys 40 del s. XX: «351. José Daries Alberich Daries.» (Martínez Oria 2005c: 19), el portador del qual deu ser la mateixa persona. El darrer *Dàries* s'entén que és el mateix cognom funcionant com a malnom.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Les Dàries* (Torrent).

1. (Tor) «Dàries, les» (Herrerros Moreno 2000: 74); «10 Pascual Daries Serrano *Dàries* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 149).

e) Etimologia: creiem que podria ser una catalanització del cognom d'origen asturià o gallec *Darias* (>*Dàries*), que seria una contracció de “de Arias” (Albaigès Olivart 1999: 165). *Arias* seria, segons aquest mateix investigador (1999: 55), un cognom d'origen gallec o asturià que podria contenir una arrel germànica *ar-*, ‘àguila’, o bé podria derivar del basc *ara*, *ari*, ‘falaguera’, amb el sufix locatiu *-as*.

Daroquí [daróki] (Man)

a) Definició: és un cognom que en origen funcionava com a gentilici de persona provinent del municipi de Daroca (Saragossa) (cf. Moll 1982: 172).

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenen vincles familiars.

c) Comentari: la pronúncia de la gent de Manises és plana: [daróki]. L'erudit maniser Escobar Folgado (1966: 41) li dedicà uns versos a una persona motejada així: «DAROQUI, Es un record ya perdut,/ Record de xáquera vella:/ Era un vellet molt barbut/ En eixabegó i corbella».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Daroca** + -ĪNU / -ĪNA): **daroquí** [daróki]

1. *Daroquí* (Manises).

1. (Man) «DAROQUI» (Escobar Folgado 1966: 41).

e) Etimologia: Celdrán Gomáriz (2009: 294) observa que *Dareck* era el nom fenici de la ciutat. Els romans l'anomenaren *Agiria*. Segons aquest mateix investigador, els àrabs l'anomenaren *Qalat Darawka*, d'on vindria el topònim actual, tal vegada d'origen celta: l'arrel *d-r* faria al·lusió a un lloc elevat o muntanya + el sufix toponímic *-occo*. Madoz (1847: VII, 358) pensava que el topònim procedia de l'ètim *Darek*, originari d'una llengua preromana, tal vegada celtibera, amb el significat de 'senda', 'carrer' o 'camí', suposadament cap a Saragossa.

f) Toponímia: 1. (Man) activitats industrials: «el molí de Daroquí, fundat per Joan Baptista Daroquí el 1846 i construït a la partida del Salt del Moro al terme de Manises» (Tarín i López 2004a: 217).

Dàtil [dátil] (Alf, Cat, Sed)

a) Definició: segons el DNV, és el «fruit comestible de la palmera datilera».

b) Motiu: quant al mot de l'entrada, *Dàtil*, tal vegada ha estat atribuït com a malnom de persona que la 4a accepció del DNV defineix com «astuta i aprofitosa». Pel que fa al seu derivat *Datiler*, Valls Bonet (2018: 51) assenyala que els pares d'una persona anomenada Manuela Cubillos eren d'Elx, i els motejaren *els Datilers* perquè es traslladaren des d'aquella ciutat del Baix Vinalopó a Catarroja per tal de comerciar-hi amb dàtils.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Dàtil* (Alfatar). 2. *Dàtil* (Catarroja). 3. *El Dàtil* (Sedaví).

1. (Alf) «Dàtil» (Puchades Pastor 1991: 215). 2. (Cat) «Datil» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Sed) «José Peris, “el Dàtil”» (Ruiz Monrabal 1985: 266).

d.2) Derivat (+ -ARIU/ -ARIA): **datiler** [datilér]

1. *El Datiler/ Els Datilers* (Catarroja).

1. (Cat) «*El Datiler* (Júlio Cubillos Royo)» (Monforte Casañ 2015: 290).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí DACTYLUS, 'fruit de la palmera datilera'.

Dau [dáw] (Ald, Xir)

a) Definició: és un malnom toponímic que reflecteix l'antiga vitalitat del joc de la pilota valenciana als carrers dels pobles de la nostra comarca. El dau és l'espai on s'ha d'introduir la pilota quan un jugador la llança per a posar-la en joc (*ferir*) a l'inici de la disputa d'un punt. Sovint aquest espai es pintava amb una ratlla blanca, i per tant, aquelles persones que vivien en la frontera de la casa on estava situat aquest lloc se les anomenava *les del Dau*.

b) Motiu: a Xirivella, Sorribes Santa Maria (1989: 369) conta que el veí *Julián el del Dau* vivia en una casa anomenada així del carrer de la Pilota d'aquest poble on s'iniciaven les partides de "llargues". Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 106) també en documenten una ocurrència amb aquest mateix motiu a Aldaia, ja que les persones motejades «[...] vivien en el Dau del carrer La Pilota».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Cal Dau* (Aldaia). 2. *La del Dau/ Els del Dau* (Xirivella).

1. (Ald) «Dau, cal» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130). 2. (Xir) «Vicent i Julián Prósper (*els del Dau*)» (Blasco & Giménez 1997: 52); «Vicenta M. Prósper i Dionís "la del Dau"» (Camps i Paricio; Blasco i Ortí 1992: 7).

e) Etimologia: el DCVB recull la proposta de Diez (EWb 116), que afirma prové del llatí DATUM, participi passat de DARE, amb el significat de 'llançar'.

Daviu [dabíw] (Tor)

a) Definició: deu referir al cognom *Daviu*, que ja es documenta a finals del segle XVI a Torrent: «"in vico Petri Company et Onofre Daviu simil" el 14 de febrero de 1.570» (cf. Sanchis Alfonso & Royo Martínez 1982: 39).

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenen vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Daviu* (Torrent).

1. (Tor) «Daviu» (Herrerros Moreno 2000: 74).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 75), és una variant formal del nom propi *David*, nom del profeta i rei d'Israel que, al seu torn, en hebreu significa “amat”, “estimat” (Albaigés Olivart 1995: 36).

Debo [débo] (Xir)

a) Definició: és la primera persona en castellà del present d'indicatiu del verb *deber*, ‘tenir un deute amb algú’.

b) Motiu: a Xirivella hom emprava aquest malnom per a referir a una persona que solia evitar pagar els seus deutes: «- El tío *Debo*, remiso en pagar sus deudas.» (Sorribes Santa Maria 1989: 365).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Debo* (Xirivella).

1. (Xir) «JERONIMO REQUENA (a) El tío debo» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 3, Chirivella [Xirivella] (1942), f. 58).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, el verb castellà *deber* prové del llatí DEBĒRE.

Dent, -s [dént] / [déns] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Cat, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «cos dur d'ivori recobert d'esmalt, que, incrustat parcialment en els maxil·lars de les persones i de molts animals, servix per a la prensió i masticació dels aliments i per a la defensa».

b) Motiu: creiem que s'aplica o bé a persones amb unes dents prominents, o bé a d'altres que, per ser desdentades o quedar-los-en poques, són reconegudes en partir aquest trastorn bucal. Per exemple, a Aldaia, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 114) indiquen que la persona al·ludida només tenia una sola dent.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *De Dents* (Torrent).

1. (Tor) «Y una noche, acompañado de Pepe “Remisio”, Sento de Dens, [...]» (Beguir Esteve 1997: I, 342).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **denteta** [dentéta]

1. *Denteta* (Aldaia). 2. *Denteta* (Torrent).

1. (Ald) «Denteta» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130). 2. (Tor) «Denteta» (Beguir Esteve 2003a: V, 219); «Denteta» (Herreros Moreno 2000: 74).

d.3) Derivat (+ -ÖLU/ ÖLA): **dentol, -es** [dentól] / [dentóles]

1. *Dentol* (Albal). 2. *Dentoles* (Alfagar). 3. *Dentoles* (Catarroja).

1. (Alb) «Dentol» (Verdeguer Escribà 1991: 155); «Dentol» (Hernández Sanchis 2007: 1).

2. (Alf) «*Dentoles*» (Puchades Pastor 1991: 212). 3. (Cat) «[...] el Juzgado de Torrente tenia acordada la prisión de Pascual Ramón y Cases, por apodo Dentoles, mozo del pueblo de Catarroja» (El Clamor Público 1852: 3).

d.4) Derivat (+ -ŪTU/ -ŪTA): **dentut** [dentút]

1. *El Tio Dentut* (Silla).

1. (Sil) «[...] Ramon David Gisbert, *el tio Dentut*» (Antich Brocal 2007: 60).

d.5) Forma composta: (**dents** + prep. + substantiu)

1. *Dents de Ferro* (Catarroja).

1. (Cat) «Dens de Ferro» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d.6) Forma castellana: **dientes** [djéntes]

1. *Dientes* (Silla).

1. (Sil) «Mitjançant la ironia: [...], *Dientes*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «[...] Vicent *el de Dientes*» (Antich Brocal 2007: 30); «“Dientes”. El día 12 de Enero de 1937, desde el terrado de su casa se lanzaron bombas de mano, hiriendo a *Quico de Charpa*» (Antich Brocal 2016: 282).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí DĒNTE, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: «[...] situada al forn de *Dientes*» (Antich Brocal 2008: 52); «[...] al cantó del forn de *Dientes* (Plaça del Mercat Vell)» (Antich Brocal 2016: 184).

Despullamorts [despuλamórtʃ] (Man)

a) Definició: és una forma composta pels verbs *despullar*, ‘llevar (a algú) la roba que el cobrix’, i el substantiu plural de *mort*, *morts*, ‘persones mortes’ (cf. DNV).

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada la persona motejada treballava en una empresa funerària, o bé, en temps de guerra, furtava la roba de les persones que havien faltat.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Despullamorts* (Manises).

1. (Man) «Despullamorts» (Català Gimeno 1992: 262); «Despullamorts.» (Tos Viala 2016, juny 30, 22: 55).

Diariero [diariéro] (Cat, Mis)

a) Definició: segons el DNV, un diari és una «publicació diària de caràcter informatiu editada en suport paper».

b) Motiu: *els diariers* eren persones que es dedicaven a la venda d'aquesta mena de fulls de difusió d'informació (cf. DNV).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**diari** + -ARĪU/ -ARĪA): **diariero** [diariéro]

1. *Diariero* (Catarroja). 2. *Diariero* (Mislata).

1. (Cat) «Diariero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Mis) «[Ba]utista San Basilio Diariero» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1388, Exp. 2, Mislata (1941-1946), f. 277).

e) Etimologia: segons el DCVB, *diari* prové del llatí DIARIUM, 'pertanyent a cada dia'.

Dimoni [dimóni] (Cat, Pics, Sil)

a) Definició: segons la 6a accepció del DNV, és un sinònim de «persona roïn, molesta, temerària, turbulenta o entremaliada», per tant, sol atribuir-se a persones amb una actitud o un comportament negatiu.

b) Motiu: pel que fa a Picassent, la persona motejada «tenia un geni molt fort i presentava dificultat al caminar.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 33). *El Dimoni* de Silla era una persona roïna i a la que li agradava fer bromes a altres persones (Terribas 2019).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Dimoni* (Catarroja). 2. *Dimoni Coix* (Picassent). 3. *El Dimoni* (Sil).

1. (Cat) «Dimoni» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Pics) «Dimoni Coix» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 33). 3. (Sil) «Personatges: [...], *Dimoni*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «José Maria *el Dimoni*» (Antich Brocal 2008: 36).

e) Etimologia: segons el DCVB, pres del llatí DAEMŌNIUM, amb el mateix significat.

Diputat [diputát] (Alf, Bene, Qua, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és la «persona nomenada per a representar l'organisme o el cos que la designa o l'elegix.»

b) Motiu: segurament l'al·ludit o algun avantpassat va exercir un càrrec de representació pública com sembla que va ocórrer a Quart de Poblet (cf. Sancho & Sancho 1998: 161), encara que també és possible que en alguns casos tinguera un matís irònic de persones presumides, saberudes o pedants (cf. Moreu-Rey 1981: 100).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Diputat* (Alfatar). 2. *El Deputat* (Benetússer). 3. *El Tio Diputat* (Quart de Poblet). 4. *El Diputat* (Torrent).

1. (Alf) «*Diputat*» (Puchades Pastor 1991: 212); «*Diputat*» (Pastor 2016: s/n). 2. (Bene) «-¿Tu conocías a Luis, el *deputat* de Benetuser? Era topógrafo. To-pó-gra-fo...» (Pérez Puche 2011: 43). 3. (Qua) «*Diputat*, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 161); «“Tío *Diputat*”» (Coll Ferrer 1984: 148). 4. (Tor) «*Diputat*, el» (Herrerros Moreno 2000: 74).

e) Etimologia: segons Coromines (DECat: VI, 632), *diputar* ha estat pres del llatí DEPŪTARE, ‘avaluar, fer una estimació’, «que a la baixa època i en inscripcions apareix amb el sentit de ‘assignar’, ‘diputar, destinar’».

f) Toponímia: 1. (Alf) poblament: «Caseta del *Diputat*» (CTV 2009: II, 28); hidrografia: «Rec del *Diputat*» (Català Vila 2002: 486; CTV 2009: II, 28); vies de comunicació: «Camí del Rec del *Diputat*» (CTV 2009: II, 28).

Dobló, -na [dobló] / [doblóna] (Cat, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una moneda antiga de valor doble del de la seua unitat.

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Doblona* (Catarroja). 2. *Dobló* (Torrent).

1. (Cat) «soc Doblona per part de pare [...]» (Tamarit 2018, octubre 13). 2. (Tor) «Dobló» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Dobló» (Herreros Moreno 2000: 75).

e) Etimologia: segons el DCVB, és un «derivat augmentatiu de *dobla*, i més pròpiament pres del cast. *doblón*», un tipus de moneda antiga.

Dolçaina [dolsájna] (Alaq, Alc, Ald, Man, Qua)

a) Definició: segons el DNV, és un «instrument de vent, de gran presència en la música popular valenciana, de fusta, de perforació cònica i llengüeta doble, que es caracteritza per un so viu i penetrant».

b) Motiu: atribuït per metonímia a persones que es dediquen a tocar aquest instrument en festes o actes públics. *Els Dolçainers* serien les persones que toquen l'instrument anteriorment referit.

c) Comentari: a Aldaia va haver-hi un conegut dolçainer anomenat *Nelo* que destacà tocant aquest instrument i que se'l coneixia popularment com a *Auroreta el donçainer* pel nom de sa mare, Aurora Vilanova Folgado *Auroreta* (cf. Pitarch Alfonso 2003: 162-163).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Dolçaina* (Aldaia).

1. (Ald) «Dolçaina» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130).

d.2) Derivat (+ -ARIU/ -ARIA): **dolçainer** [dolsajné] / **donçainer** [donsajné]

1. *El Dolçainer* (Alaquàs). 2. *Donçainer* (Alcàsser). 3. *Els Dolçainers/ Auroreta el Donçainer* (Aldaia). 4. *El Dolçainer* (Manises). 5. *El Donçainer* (Quart de Poblet).

1. (Alaq) «Dolçainer, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139). 2. (Alc) any 1895, «242 Almudéver Carmelo *Donçainer*» (Hernández Flor 2016: 96). 3. (Ald) «Dolçainers, els» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130). 4. (Man) «Dolçainer, el» (Català Gimeno 1992: 262). 5. (Qua) «Donçainer, el» (Sancho & Sancho 1998: 161).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del francès antic *doussaine*, nom d'un instrument de música».

Dondai [dondái] (Sil)

a) Definició: existeix el cognom *Donday*. També era el malnom d'un *cantaor* andalús anomenat Santiago Sánchez, *Donday* (1932-2004).

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada era aficionat al flamenc i seguidor del *cantaor* andalús abans referit.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Dondai* (Silla).

1. (Sil) «Altres malnoms: [...], *Dondai*» (Zaragozà Pérez 1991: 256); «[...] un Chevrolet a nom de Eduard Lázaro Catalán, més conegut per *Donday*» (Antich Brocal 2007: 39); «Lázaro Catalán, Eduardo (a) *Donday*» (Antich Brocal 2016: 355).

f) Toponímia: **1.** (Sil) poblament: «[...] un cinema d'estiu conegut com el “Cine de Donday” pel sobrenom d'Eduard Lázaro Catalán, propietari dels edificis» (Antich Brocal 2007: 187).

Donderis [dondéris] (Pai)

a) Definició: és un cognom d'origen italià que seria una variant formal del nom d'una pedania del terme municipal de *Torriglia* (Ligúria, Itàlia), la qual s'anomena *Donderi* i que ja es documenta en un morabatí del camí d'Alboraia (l'Horta Nord) de 1590: «Jusep donderi flaquer» (ARV, Morabatí del camí d'Alboraia, Mestre Racional, núm. 11.810, f. 334r).

b) Motiu: era el cognom de la persona portadora.

c) Comentari: Climent Sanfèlix (1996: 102) en documenta una ocurrència a Torrent amb la forma *Donderis* entre 1851 i 1900. Casanova (2012: 70) indica que aquest cognom també es documenta en un cens de València de 1646.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Donderis* (Paiporta).

1. (Pai) «[...] terminaba en el cercado del Huerto de Donderis» (Oliver Chirivella 2011: 98).

e) Etimologia: Moll (1982: 314) l'identifica com a un cognom d'origen italià que es troba difós per terres valencianes, però no n'aporta cap origen etimològic.

f) Toponímia: **1.** (Pai) poblament: hort de Donderis (cf. Oliver Chirivella 2011: 98).

Dràcula [drákula] (Man)

a) Definició: és el personatge protagonista de la novel·la de Bram Stoker publicada el 1897 i que encarna un home vampir àvid de xuclar sang humana (*EnCat*). Va ser popularitzat al cinema per l'actor britànic Boris Karloff.

b) Motiu: possiblement atribuït a alguna persona que tenia unes dents prominents. Moreu-Rey (1981: 92) indica que a Cala Ratjada (Mallorca) se li va atribuir el malnom d'*en Dràcula* a una persona «per les dents».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Dràcula* (Manises).

1. (Man) «Dràcula» (Català Gimeno 1992: 262).

e) Etimologia: del romanés *Dracul*, “dimoni” (cf. Cervera 2016).

Drapero, -a [drapéro] / [drapéra] (Cat)

a) Definició: segons el DNV, els drapers són venedors de draps o teixits de llana.

b) Motiu: persones que es dedicaven al menester descrit a la definició.

c) Comentari: sorgiren diversos drapers al barri del Raval de Catarroja a finals del segle XIX, concretament, perquè al carrer de Paiporta d'aquest poble hi havia una draperia regentada per Miquela Sandemetrio i el seu home Agustí Garcia Hervàs (1854-1910), de malnom *Barretot*, tartaner de professió. Aquest matrimoni donava diners a compte als drapers ambulants per tal que compraren escurada de baixa qualitat a Manises que després havien de baratar per draps pels diversos pobles. Posteriorment, els drapers portaven els draps recollits i els dipositaven en el magatzem d'aquesta família i hi aclarien comptes. El drap, una vegada classificat, si era de cotó, s'enviava a Alcoi, Ontinyent, Albaida i Crevillent. Si era de llana, anava a Barcelona, Sabadell i Terrassa (cf. Raga Ramon 1999b).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**drap** + -ARĪU/ -ARĪA): **drapero, -a** [drapéro] / [drapéra]

1. *Drapero/ La Drapera* (Catarroja).

1. (Cat) «Drapero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Na Miquela Sandemetrio i Llorens “Micaleta”: Drapera (1857-1911)» (Raga Ramon 1999b); S.A.T. El Port (fundada 21-1-1977). Membres: «En Miquel Garcia i Alfonso “Drapero”» (Raga Ramon 1998: 67-68); «Pepica “La Drapera”» (Valls Bonet 2018: 61); «Geno “La Drapera”» (Valls Bonet 2018: 61).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí DRAPPUM, amb el mateix significat.

Dulero [duléro] (Alb, Cat, Sil)

a) Definició: segons el DNV, una dula és un «ramat constituït per caps de bestiar propietat de diversos veïns que es porten a pasturar junts a la muntanya o a la devesa comunal». El seu derivat *duler* seria, d'acord amb aquest mateix diccionari, un «pastor llogat per a arreplegar el bestiar de cada casa i vigilar la dula». El cronista d'Albal Hernández Sanchis (1978: 19) dona una explicació semblant a l'anterior al voltant del significat de *dula*: «Dula és una paraula arab que significa ramat (= ganado) d'animals d'un mateix poble que perteneixen (sic) a diferents propietaris i que els ajunten per a pasturar en terres no cultivades o que són del municipi. També es diu Dula a les terres dedicades a que pasturen junts els animals del poble».

b) Motiu: el malnom *Dulero* del nostre corpus s'atribuiria a persones que es dedicaven al menester referit a la definició.

c) Comentari: per la documentació que hem consultat (cf. Zaragoza Pérez 1986: 258), *el Dulerero* de Silla procediria de Catarroja. El cronista de Silla Antich Brocal (2021b: 188) ens confirma aquesta hipòtesi tot i indicant que: «aquest malnom [del Dulerero] no correspon a cap veí de Silla, per la qual cosa tal volta es refereix a un terratinent foraster, ja que els motoristes d'aquest tancat [la torreta del motor del Dulerero] ja solien ser del poble». A Catarroja es documenta la figura d'un duler de mitjans del segle XVII, el qual rebia un pagament de part del Consell municipal (1654) d'aquest poble per haver exercit aquest menester: «Pagà a l'aduler, en orde del Consell, per lo primer dia que guardà, sis sous» (cf. Olmos Tamarit & López Quiles 1985: 121).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**dula** + -ARĪU/ -ARĪA): **dulero** [duléro]

1. *Dulero* (Catarroja). 2. *Dulero* (Silla).

1. (Cat) «Dulero» (Sargues Raga 2017); 2. (Sil) «Dulero [...] [és] (el que porta la dula (de l'àrab *daula*), possiblement gent de Catarroja.» (Zaragoza Pérez 1986: 258); «[El nom del motor del Dulerero] [...] ve de “duler”, i és que, originàriament el seu motorista va ser un cuidador de ramat.» (cf. Guillem Chilet 2009: 173).

e) Etimologia: segons el DCVB, de l'àrab *daula*, amb el significat de «ramat de bestiar gros [...] compost de caps pertanyents a diferents propietaris».

f) Toponímia: 1. (Alb) poblament: en un capbreu d'Albal de 1540 ja es menciona un carrer de l'Adula o de la Marjal. El mot “dula” encara es documenta en un document de compra-venda de 1876: «una casa, [...] sita en Albal, calle de la Dula o de la Marjal» (Hernández Sanchis (1978: 18-19). En 1975 es deia *Camino de la Marjal* (Alcolea Palazón & Oller Gregori 2014: 313). 2. (Sil) hidrografia: «*Motor del Dulerero* o del *Negre* o del *Sucre*.» (Zaragoza Pérez 1986: 258); «*Motor del Dulerero*» (Ajuntament de Silla 1991: 28; Guillem Chilet 2009: 172); partides i paratges «*Tancat del Dulerero*» (CTV 2009: II, 297).

Durà, -na [durá] / [durána] (Xir)

a) Definició: és el cognom *Durà*.

b) Motiu: les persones motejades eren portadores del referit cognom o hi tenien vincles familiars: «- La *Durana*, de Durá» (Sorribes Santa Maria 1989: 368).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Durà/ El de Durà/ La Durana* (Xirivella).

1. (Xir) «Paco Garcia i Ortí (Durà)» ([CF] Anònim 1995: 52); «José Garcia Ortí “José el de Durà”» (Blasco, Giménez & Aguilar 2004: 65); «- La *Durana*, de Durá» (Sorribes Santa Maria 1989: 368).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 263), «encara que de radical germànic, aquest nom es va llatinitzar en la forma *Durandus* per haver estat considerat com a nom de bon auguri: *Durandus* en el llatí medieval venia a significar 'que ha de durar' [...]».

f) Toponímia: 1. (Xir) poblament: «La alquería de Durá» (Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 26); «Alqueria de Durà» (Giménez Pasqual 1995: 34).

3.2.5. Lletres E (DMHS)

Empolsegat [ampolseyát] (Alc, Pics)

a) Definició: és el participi passat del verb *empolsegat*, ‘cobrir o embrutar de pols’ (cf. DNV).

b) Motiu: Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 77) assenyalen que la persona motejada solia arribar bruta a casa quan tornava de València amb el seu carro.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**empolsegat** + -ĀTU): **empolsegat** [ampolseyát]

1. *L'Empolsegat* (Alcàsser). 2. *L'Empolsegat* (Picassent).

1. (Alc) «† Ricardo Martínez Martínez Ampolsegat» (Ajuntament d'Alcàsser 2003: 70); «Martínez Martínez, Cristóbal *Empolsegat-Largo*» (Simó Rosaleny 2010: 396). 2. (Pics) «Antonio Bosch, “l'Empolsegat”» (Romaguera Belenguer 2017: I, 13); Agost 1939, «Antonio Bosch Sanz, “L'empolsegat» (Romaguera Belenguer 2017: II, 809).

e) Etimologia: segons el DCVB, *pols* deriva del llatí PŪLVIS, amb el mateix significat.

Enganyacuras [engañakúras] (Alaq)

a) Definició: és un compost de la 3a persona del singular del present d'indicatiu del verb *enganyar* i el substantiu plural del mot castellà *cura*, ‘rector, capellà’.

b) Motiu: en desconeixem la motivació, però deduïm que el malnom pot haver sorgit d'un fet anecdòtic relacionat amb alguna persona que entabanara el rector del poble.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Enganyacuras* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Enganya Curas, el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139).

Enganyagendres [aŋganaʃɛndres] (Alb)

a) Definició: és un compost de la 3a persona del singular del present d'indicatiu del verb *enganyar* i el substantiu plural *gendres*.

b) Motiu: desconegut. El cronista d'Albal Jesús Emili Hernández Sanchis (1998: 64) manifesta el seu desconeixement sobre qui era aquella persona, per la qual cosa es feia la següent pregunta: «¿Qui seria aquell senyor sogre que enganyava als gendres?»

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Enganyagendres* (Albal).

1. (Alb) «*Engañachendres*» (Hernández Sanchis 1998: 64).

f) Toponímia: 1. (Alb) partides i paratges: (BOP del 26 de novembre de 1880, un edicte judicial) «*partida de Engañachendres*» (cf. Hernández Sanchis 1998: 64); hidrografia: paleta o partidador «d'Enganyagendres» (cf. Hernández Sanchis 1998: 161).

Eriçona [arisóna] (Xir)

a) Definició: sembla que és la tercera persona del singular del present d'indicatiu del verb *eriçonar*, el qual, segons el DNV, és una variant formal d'*eriçar*, «produir calfreds (a algú), una emoció intensa, el fred o la febra», o «posar-se rígids, els cabells o el pèl». Podria ser també una forma feminitzada d'*eriçó*, que és un «mamífer insectívor (*Erinaceus sp*), [...]» que utilitza les punxes del seu cos «per a defendre's enrotllant-se i formant una bola» (cf. DNV).

b) Motiu: pel que diu Sorribes Santa Maria (1989: 364): «- Ariçona, “eriçó”, “eriçament”», podem interpretar-ho com el fet de produir l'emoció intensa abans referida, tal vegada perquè la persona motejada provocava por o temor en la gent. També podria haver estat aplicat a una persona que tenia mal caràcter.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Eriçona/ El Tio Eriçona* (Xirivella).

1. (Xir) «- *Ariçona*, “eriçó”, “eriçament”.» (Sorribes Santa Maria 1989: 364); «el Tio Ariçona» (Blasco & Giménez 1997: 55).

e) Etimologia: segons el DCVB, és una forma derivada del verb *eriçar*, el qual prové del llatí ERĪCĒARE, «alçar i posar drets (el pèls, els cabells) com les pues d'un eriçó».

Escaporra [askapóra] (Alc)

a) Definició: Coromines (DECat: II, 519) assenyala que la forma *caporra* apareix com a *escaporra* en valencià central amb el significat de “pirrossa de la boga”. Segons el DNV, una pirrossa és un objecte en forma de porra.

b) Motiu: un avantpassat tenia el dit gros del peu inflammat per una ferida mal curada (Simó Rosaleny 2020). Aleshores, entenem que se li havia aplicat aquest malnom al motejat amb el sentit metafòric de tenir aquest dit del peu tan gran com un bastó o una pirrossa.

c) Comentari: una dita de Moncofa (la Plana Baixa), recollida per Sanchis Guarner (cit. pel DECat: II, 519), diu que «En Torres-torres,/ escaporres»; «Fan escaporres de bova.» (cf. BDLC 1936a: 112).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Escaporra* (Alcasser).

1. (Alc) «Miguel Llácer Ramírez, *Escaporra*.» (Gericó Trilla 2003: 205); «Escaporra» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 77).

Escolàstica [eskolástika] / [kolástika] (Alb, Alc, Cat, Picn)

a) Definició: és el nom propi *Escolàstica*.

b) Motiu: sembla que el malnom d'Albal i Catarroja fa referència als mateixos individus de cognom *Gil*, que són de Catarroja. Pel que fa a una variant formal atrobada a Picanya, *Colàstica*, no creiem que el motiu tinga relació «[...] amb l'ensenyament i l'escola» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 124), que en realitat sí que tindria a veure amb l'etimologia del mot, sinó que deu ser una afèresi del prenom d'alguna avantpassada de les persones motejades anomenada *Escolàstica*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Escolàstica* (Alcàsser). 2. *Escolàstica* (Catarroja).

1. (Alc) «Escolàstica» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 22). 2. (Cat) «Escolastica» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Las tabernas como [...], Escolástica» (Arazo 2009).

d.2) Forma amb afèresi:

1. *Colàstica* (Albal). 2. *Colàstica* (Catarroja). 3. *La Colàstica* (Picanya).

1. (Alb) «A esta venta li diem Cà Colàstica i a la família que allí vivia “els Colàstiques”, que duen el cognom Gil» (Hernández Sanchis 1978: 46). 2. (Cat) «Colastica» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «La Colástica» (Sargues Jorge 2017); «La media bisabuela Colastica» (Verdeguer Delhom 2018, Octubre 13). 3. (Picn) «Colàstica, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 124).

e) Etimologia: segons el DCVB, pres del grec σχολαστικός, ‘propí de l'escola’.

f) Toponímia: 1. (Cat) poblament: «A finals del segle passat i principis d'este, les botigues i tavernes del port eren [...], Miquel Gil (“Escolastica”), [...]» (Raga Ramón 1998: 23); activitats agrícoles: «Les trilladores del port de Catarroja eren fixes i eren conegudes per la de [...], Angel Gil “Escolastica”, [...]» (Raga Ramon 1998: 56).

Escoltafinestres [askoltafinéstres] (Alb)

a) Definició: és un mot compost pel verb *escoltar* i el substantiu plural *finestres*.

b) Motiu: segurament ha estat aplicat a una persona tapanera, dotora.

c) Comentari: Domínguez Vicente & Domínguez Benlloc (2014: 2957) documenten una versió en castellà del mateix malnom a Lliria (Camp de Túria): «Escutxaventanas (L)».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Escoltafinestres* (Albal).

1. (Alb) «Ascoltafinestres» (Verdeguer Escribà 1991: 154); «Escolta-finestres» (Hernández Sanchis 2007: 1).

Escorihuela [eskoriwéla] (Sil)

a) Definició: és un cognom d'origen toponímic, en concret, és el nom d'un municipi de la província de Terol.

b) Motiu: els motejats n'eren portadors o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: a Torrent el cognom ja es documenta amb 10 ocurrències a partir de principis del segle XVII (1601-1650) (Climent Sanfèlix 1996: 103).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Escorihuela* (Silla).

1. (Sil) «- Cognoms: [...] *Escorihuela*» (Zaragozà Pérez 1991: 255).

e) Etimologia: segons Nieto Ballester (1997: 158), és un diminutiu d'*escoria*, del llatí SCŌRIA, que pot haver estat aplicat a un lloc on es llancen immundícies, o podria tenir també el sentit tècnic de 'ferreria'.

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: «la casa d'Escorihuela, [...], de l'any 1906» (González Hernández 1983: s/n).

Escuradents [askuraðéns] (Pai)

a) Definició: segons el DNV, és un sinònim de *furgadents*, que és una «barreta menuda, allargada i acabada en punta, generalment feta de fusta, que servix per a llevar les restes de menjar que queden entre les dents».

b) Motiu: per les observacions d'Escrivà Moscardó (2018: 118), sabem que va ser aplicat metafòricament a una persona perquè era molt prima: «[...] a les vesprades anaven de visita diversos xics de Paiporta, entre ells José, músic, i Antonio, que era sastre i era molt prim, sobrenomenat en el poble com “l'escuradents”».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Escuradents* (Paiporta).

1. (Pai) «“l'escuradents”» (Escrivà Moscardó 2018: 118).

e) Etimologia: segons el DCVB, és un «compost de l'imperatiu de *escurar* i el plural del substantiu *dent*».

Esmolador [asmolaór] (Cat, Pics)

a) Definició: és la persona que esmola, és a dir, aquella que es dedica a l'ofici de fer agut el tall o la punta d'una ferramenta o d'una arma (cf. DNV).

b) Motiu: eren persones que es dedicaven al menester descrit abans a la definició.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**esmolar** + -ĀTORE): **esmolador** [asmolaór]

1. *L'Esmolador* (Catarroja). 2. *L'Esmolador* (Picassent).

1. (Cat) «Asmolaor» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «El llinage no el recorde, [...], li dien Tónico l'esmolador» (Nora 1999c). 2. (Pics) «Esmolador, l'» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 85).

e) Etimologia: segons Bruguera i Talleda (1996: 607), és un derivat de *mola*, que al seu torn procedeix del llatí *MŌLA*, 'pedra de molí, d'afilar'.

Espardenya [asparðéjna] (Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Mas, Mis, Pics, Qua, Sed, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «calcer de sola de cànem trenat, d'espart o de jute».

b) Motiu: els espardenyers eren persones que es dedicaven a la fabricació i venda d'espardenyes d'espart. Tal vegada *l'Espardenya* de Quart és una aplicació metonímica amb el sentit d'atribució a partir de l'objecte que el mateix al·ludit produeix o ven.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Espardenya* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Espardenya» (Sancho & Sancho 1998: 162).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **espardenyera, -a** [asparðenér] / [asparðenéra]

1. *L'Espardenyera* (Alcàsser). 2. *L'Espardenyera* (Aldaia). 3. *Espardenyer/ Espardenyera* (Alfatar). 4. *Espardenyera* (Catarroja). 5. *L'Espardenyer* (Manises). 6. *L'Espardenyer* (Massanassa). 7. *L'Espardenyer* (Mislata). 8. *L'Espardenyer* (Picassent). 9. *L'Espardenyera* (Quart de Poblet). 10. *Espardenyer/ Els Espardenyers* (Sedaví). 11. *L'Espardenyer* (Torrent).

1. (Alc) «Espardenyera, l'» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 65). 2. (Ald) «Espardenyera, l'» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130). 3. (Alf) «Espardenyera» (Puchades Pastor 1991: 211); «Espardenyer» (Pastor 2016: s/n). 4. (Cat) «Aspardeñera» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 5. (Man) «Espardenyer, l'» (Català Gimeno 1992: 262). 6. (Mas) «José Marco, “Pepito l'Espardenyer”, que llegó a correr la vuelta a España» (Morellà 1994: 39); «Amigos de Massanassa en una excursión el 23 de junio de 1940. [...] José Marco “L'Espardenyer”.» (Morellà 1994: 41). 7. (Mis) «Con el tiempo pasaría a establecerse entre Casa Cortés (el espardeñer) y Casa Galera» (Mañas Borrás 2009: 16). 8. (Pics) «A les nòu de la nit estava sercat el muntó de les panolles per [...] y el indispensable en totes les velaes: el tío Fernando el Espardeñer» (Tronchoni 1889: s/n); Abril 1939, «Vicente Jose Reus Pastor, “L'espardenyera”» (Romaguera Belenguer 2017: II, 808). 9. (Qua) «Espardenyera, l'» (Sancho & Sancho 1998: 162). 10. (Sed) «[...] El otro hermano “espardeñer”» (Baixauli Ferrer 2013: 62). 11. (Tor) «Mariano Puig “l'Espardenyer”, creador de una familia de músicos, [...]» (Beguer Esteve 1997b: I, 235); «Espardeñer» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Espardenyer, l'» (Herrerros Moreno 2000: 76); «Espardenyer» (Climent Company 2019).

e) Etimologia: segons el DCVB, *espardenya* és un derivar d'*espart* (vg. *esparter*).

f) Toponímia: 1. (Sed) poblament: «la casa dels “espardeñers” [...]» (Baixauli Ferrer 2013: 62).

Esparter, -o [aspartér] / [aspartéro] (Mis, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és una persona que fa objectes d'espert o en ven.

b) Motiu: les persones motejades es dedicaven al menester abans descrit a la definició.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema 1 (**espart** + -ARĪŪ/ -ARĪĀ): **esparter** [aspartér]

1. *Vicentico l'Esparter* (Mislata).

1. (Mis) «Son pare [d'Empar Ferrer], ebenista de professió, era conegut a Mislata com Vicentico l'Esparter.» (Samudio 2003: 95).

d.2) Forma entrada/ lema 2 (**espart** + -ARĪŪ/ -ARĪĀ): **espartero** [aspartéro]

1. *Quico l'Espartero* (Picassent).

1. (Pics) «Francesc López Bermúdez, més conegut en Picassent com “Quico l'espartero”» (Romaguera Belenguer 1989: 40).

e) Etimologia: el mot *espart* deriva, segons el DCVB, del llatí SPARTU, amb el mateix significat.

Espasa [aspása] (Alf)

a) Definició: segons el DNV, pot ser o bé una «arma ofensiva constituïda per una fulla llarga, tallant i acabada en punta, d'un o dos talls, recta o encorbada, i una empunyadura, amb guardamà o sense, per al seu maneig», o bé, en el coll de cartes, la figura d'aquesta arma gravada.

b) Motiu: possiblement, el malnom ha estat aplicat metafòricament a una persona magra i alta. Puchades Pastor (1991: 212 [nota 38]) afirma que el seu derivat, *Espaiïlla*, era referit a una persona pertanyent a «un grup d'amigues, atenant el seu físic.», suposem que pel fet de ser tan prima com l'as d'espases, conegut popularment també com l'*espaiïlla* del referit coll de cartes.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Espasa* (Alfatar).

1. (Alf) «Espasa» (Pastor 2016: s/n).

d.2) Derivat (**espada** + -ĒLLU/ -ĒLLA): **espadilla** [aspáíla]

1. *Espaïlla* (Alfatar).

1. (Alf) «Espaïlla» (Puchades Pastor 1991: 212).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí SPATHA, amb el mateix significat.

Espeleta/ Espelleta [espeléta] / [espeléta] (Alaq, Tor)

a) Definició: són variants formals del cognom d'etimologia basca *Ezpeleta* o *Espeleta*.

b) Motiu: els motejats n'eren portadors o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: segons Fresquet Gozalvo (2011: 147), «L'avi [dels motejats] va arribar a Torrent al principi del segle [XX] provinent de Bilbao. Com que parlava castellà li deien “El Xurret” [...]». Les ocurrencies atrobades del cognom “Ezpeleta” a Alaquàs i a Torrent presenten formes naturalitzades a la fonètica catalana. D'una banda, a Alaquàs i a Torrent, s'ha produït una conversió del so fricatiu interdental sord castellà [θ] al fricatiu alveolar sord [s]: *Ezpeleta* > *Espeleta*. De l'altra, a Alaquàs no només ha ocorregut el fenomen fonètic abans descrit, sinó que la consonant aproximant lateral alveolar sonora també ha esdevingut palatal ([l] > [ʎ]): *Ezpeleta* > *Espelleta*, potser per analogia amb el mot *pell* o derivats.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *L'Espelleta* (Alaquàs). 2. *Espeleta* (Torrent).

1. (Alaq) «Espelleta, l'» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139). 2. (Tor) «375. *Vicente Espeleta Sena Espeleta.*» (Martínez Oria 2005c: 19); «42 Paco Ezpeleta Piles *Espeleta* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 150).

e) Etimologia: segons Michelena (1997: 87-88), és un cognom d'origen basc compost pel sufix *-eta*, «terminación de multitud de nombres topográficos que indicaban pluralidad» i el substantiu vegetal *ezpel* que significa «boix», i que es podria traduir tot plegat per *boixos* o *boixar*.

f) Toponímia: **1.** (Tor) poblament: «[...] la vaqueria d'Espeleta, [...]» (Benlloch Barrachina 2002b: 27). «[...] un altre passeig era a la vaqueria [...] d'Espeleta, també conegut com *Caberot*, al carrer de Santa Teresa, [...]» (Benlloch 2008: 19).

Esporgador [asporɣaór] (Alaq, Alb, Alf, Qua).

a) Definició: segons el DNV, és la persona que es dedica a «tallar i llevar les branques supèrflues, mortes o malaltes (d'un arbre o d'un arbust), per a deixar-lo en millors condicions de fructificar [...]».

b) Motiu: els motejats exercien aquest ofici o tenien vincles familiars amb persones que es dedicaven a aquest menester.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**esporgar** + -TÖRE): **esporgador** [asporɣaór]

1. *L'Esporgador/ L'Esporgadora* (Alaquàs). **2.** *L'Esporgador* (Albal). **3.** *Esporgador* (Alfabet). **4.** *L'Esporgador* (Quart de Poblet).

1. (Alaq) «Esporgador/a, l'» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139); «Esporgador» (Planells Segura 1991: 128); «Vicent "l'Asporgador"» ([QIA] Anònim 1984: 144); «María Ferrer *l'Esporgadora*» (Ferrer, Martí & Tarín 2015: 234); «[...] Pilar Ferrer, la filla del *tio* Tomàs *l'Esporgador*.» (Tarín López 2016: 177n11); «Fina Ferrer "l'Esporgadora"» ([QIA] Anònim 1990: 110). **2.** (Alb) «Esporgador» (Hernández Sanchis 2007: 2). **3.** (Alf) «*Esporgador*» (Puchades Pastor 1991: 211). **4.** (Qua) «Rajolers de la fàbrica de Baptistet. Foto dels anys 20. [...] 14. Bartolo, *l'Esporgador*» (Sancho & Sancho 1998: 47).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí EXPÜRĠARE, 'netejar'.

Esquellot [askełót] (Alf, Pai)

a) Definició: segons el DNV, *esquellot* és un derivat d'*esquella*, campana xicoteta de bestiar.

b) Motiu: en desconeixem el motiu, però com a tipus de campana que es feia sonar quan una persona vídua es tornava a casar, potser haja estat emprat com a metàfora de persona enviudada que s'havia tornat a casar.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**esquella** + -ÖTTU/ -ÖTTA): **esquellot** [askełót]

1. *Esquellot* (Alfatar). 2. *L'Esquellot* (Paiporta).

1. (Alf) «*Esquellot*» (Puchades Pastor 1991: 214); «*Esquellot*» (Pastor 2016: s/n). 2. (Pai) «Titulares de ceberes [...] Antonio Bressó (l'Es quellot)» (Tello 2004: 181).

e) Etimologia: segons el DCVB, és un derivat pejoratiu d'*esquella*, que al seu torn procediria del gòtic *SKILLA, 'campana'.

Esquilador, -a [askilaór] / [askilaóra] (Alaq, Alc, Cat, Man, Pai, Pics, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és la professió de la «persona que esquila els animals», és a dir que els talla el pèl o la llana.

b) Motiu: era el menester de persones que tallaven el pèl o la llana dels animals, especialment les ovelles.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**esquilar** + -TÖRE): **esquilador, -a** [askilaór] / [askilaóra]

1. *Esquilador/ Esquiladora* (Alaquàs). 2. *Esquilador/ Esquiladora* (Alcàsser). 3. *Esquilador* (Catarroja). 4. *L'Esquilador* (Manises). 5. *Esquilador* (Paiporta). 6. *L'Esquilador* (Picassent). 7. *L'Esquilador* (Silla). 8. *Esquilador* (Torrent). 9. *La de l'Esquilador* (Xirivella).

1. (Alaq) «Esquilador/a» (Planells Segura 1991: 128); «Esquilador-a, l'» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139). 2. (Alc) «Gericó Romaguera, Josefa María *Esquiladora*» (Simó Rosaleny 2010: 389). 3. (Cat) «Pepito Polo “Esquilador”» (Ajuntament de Catarroja 1999: 206); «Esquilador» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Man) «Esquilaor» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Esquilaor, l'» (Català Gimeno 1992: 262). 5. (Pai) «*En función del oficio* [...], Esquilaor» (Marí Yago 2004: 180). 6. (Pics) «Esquilaor, L'» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 86). 7. (Sil) «Desapareguts: [...], *Esquilaor*» (Zaragozà Pérez 1991: 254). 8. (Tor) «57. *José Campos Marcilla Esquilaor.*» (Martínez Oria 2005c: 18). 9. (Xir) «Carmen Conejero (la de l'Esquilaor)» (Blasco & Giménez 1997: 56).

e) Etimologia: segons el DCVB, el verb *esquilar* procedeix del germànic *SKAÍRAN, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: barraques «de l'esquilaor», titular: «Francesc Hernández Hernández» (Antich Brocal 2007: 122); partida de l'Alter: «[...] caseta de l'Esquilador, [...]» (Zaragozà Pérez 1982: 95).

Evangelista [ebantfelísta] (Bene, Man)

a) Definició: segons la 2a accepció del DNV, «en els oratoris basats en episodis del Nou Testament, orador que canta o recita el text que servix de base a l'obra».

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada podria haver estat atribuït a una persona que cantava l'evangeli en les misses. També podria haver estat referit a una persona que fora seguidora o membre d'un tipus de congregació cristiana protestant que s'anomena Església evangèlica.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *L'Evangelista* (Benetússer). 2. *Evangelista* (Manises).

1. (Bene) «Juan *l'Evangelista* (J. Ferriol Martínez)» (Monforte Casañ 2015: 240). 2. (Man) «Evangelista» (Català Gimeno 1992: 262).

e) Etimologia: segons el DCVB, «pres del llatí eclesiàstic EVANGELISTA», amb el mateix significat.

Extremenyo [estremépo] (Xir)

a) Definició: persona o cosa natural de la regió d'Extremadura.

b) Motiu: per procedir o tindre vincles amb aquesta comunitat autònoma abans referida.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (extrem + -ĪNEUS): **extremenyo** [estremépo] (cf. Duarte i Alsina 1986: III, 114; Pharies 2002: 220).

1. *L'Extremenyo* (Xirivella).

1. (Xir) «- *El Extremeño*, nacido en Extremadura y afincado en Xirivella.» (Sorribes Santa Maria 1989: 369); «Así como la “Casa del extremeño”, donde está la vaquería del *tio Pepe el de Nasio*.» (Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 26).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, és un mot format per l'ètim *extremo* i el sufix castellà *-eño*, que pot tenir una funció de gentilici (Pharies 2002: 220). Entenem que el mot tracta de reflectir geogràficament que l'indret anomenat així és troba en un extrem o perifèria respecte al que hom considera el centre d'un territori més gran. Nieto Ballester (1997: 162) observa que, com a derivat del nom comú castellà *extremo*, fa referència al caràcter de terra extrema o fronterera d'aquest indret en temps de “la Reconquista”.

f) Toponímia: 1. (Xir) poblament: «barraca de l'Extremenyo» (Giménez Pasqual 1995: 34).

3.2.6. Lletra F (DMHS)

Fabrilo [fabrílo] (Bene)

a) Definició: era el malnom d'un torero de Russafa de finals del segle XIX anomenat Julio Aparici Pascual "Fabrilo" (Russafa 1865- València 1897).

b) Motiu: tal vegada és un derivat del cognom *Fabra*, tenint en compte el cognom del portador «Don José Fabra (*Fabrilo*)» (Ricart Bonillo 1961: 57). Així i tot, podríem tenir en consideració que, per ressemblança fonètica (homonimització formal) amb el cognom, la persona al·ludida també hauria estat motejada així en relació amb el conegut torero de Russafa de finals del XIX abans referit, que havia nascut en un molí d'arròs anomenat de "Fabrilos" (cf. Corbín Ferrer 1995: 217). Segons Fernanda Zabala (2003: 93), a aquest personatge li posaren *Fabrilo* de malnom perquè havia guanyat el seu primer sou en una fàbrica tèxtil anomenada "La Fabril". Ramón Carrión (2019), encara que coincideix amb el fet que el nom d'aquest establiment s'anomenava "La Fabril", difereix de la versió de Zabala en el sentit que el lloc on va treballar de xicotet aquest torero no era una fàbrica tèxtil, sinó una serradora mecànica.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Fabrilo* (Benetússer).

1. (Bene) «Don José Fabra (*Fabrilo*)» (Ricart Bonillo 1961: 57).

e) Etimologia: si entenem que el malnom procedeix del cognom *Fabra*, l'origen etimològic del mot seria, segons el DCVB, el llatí FABRU, 'obrer'. Per contra, si tenim en compte que *Fabrilo* parteix de *Fabril*, aleshores, seguint aquest mateix diccionari, l'origen seria el llatí FABRĪLE, que significa «pertanyent a les fàbriques i a llurs treballs».

Factor [faktór] (Ald, Cat, Mis, Sil)

a) Definició: segons les accepcions 7a i 8a del DNV, «en les estacions ferroviàries, [és la] persona que s'encarrega de la recepció, l'expedició i l'entrega d'equipatges o de mercaderies que es transporten en els ferrocarrils», o la «persona que s'encarrega de donar les eixides o el senyal de pas dels trens i en registra els moviments».

b) Motiu: aquest malnom correspon a l'ofici abans referit a les definicions. Antich Brocal (2007: 39) indica que a Silla *el Factor* era anomenat així «per la professió de ferroviari».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Factor* (Aldaia). 2. *El Factor/ Factor Paqui* (Catarroja). 3. *El Factor* (Mislata). 4. *El Factor* (Silla).

1. (Aldaia) «Factor, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130). 2. (Cat) «Factor» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Factor Paqui» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Mis) «[...] nombres y apodos de aquellos personajes emblemáticos de la época: [...], Miguel el factor de la estación, [...]» (Mañas Borrás 2011a: 24). 4. (Sil) «Emili Giner Giner, *el Factor*» (Antich Brocal 2007: 39); «[...] Francisco Serrano Pérez (factor)» (Antich Brocal 2007: 164).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí FACTŌRE, 'autor, el qui fa alguna cosa'.

Faena [faéna] (Alaq, Alb, Alc, Beni, Cat, Pics, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una ocupació o un quefer.

b) Motiu: en general, el malnom *Faena* fa al·lusió de forma irònica a persones poc treballadores. A Alcàsser, el compost *Furtafaenes* responia al fet que el motejat es llogava acceptant faenes de forma indigna en detriment d'altres persones (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84).

c) Comentari: Cal observar també la vitalitat del verb *furtar* en valencià a través de malnoms com aquest, a diferència d'altres dialectes catalans on *robar* ha anat guanyant terreny (cf. Saragossà Alba 2009: 289). Eugeni Reig (2015: 329-330) assenyala que el mot *faena* és més antic que el seu sinònim *feina*, i que el castellà el va prendre de la nostra llengua, per la qual cosa *faena* no és cap castellanisme, sinó que és un catalanisme del castellà.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Faena* (Alaquàs). 2. *Faena* (Alcàsser). 3. *La Faena/ Faenes* (Catarroja). 4. *Ximo Faena* (Picassent). 5. *Faena* (Torrent).

1. (Alaq) «Faena» (Planells Segura 1993: 166); «Faena» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 140); «un fill del *tío* Quico del Castell que li deien de malnom *Faena*» (Tarín i López 2013: 56). 2. (Alc) «Faena» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 83). 3. (Cat) «Faenes» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «[...] la botiga de Valero *la Faena*, [...]» (Valls Bonet 2018: 39). 4. (Pics) «Joaquim Tronchoni (més conegut pel poble com Ximo “faena”)» (Romaguera Belenguer 1994: 24); «*Ximo Faena*» (Monforte Casañ 2015: 386); «Faena» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 133). 5. (Tor) «Faena» (Herreros Moreno 2000: 77); «221. *José Andrés Velert Faena.*» (Martínez Oria 2005c: 18).

d.2) Derivat (+ -ARĪŪ/ -ARĪA): **faenera** [faenéra]

1. *La Faenera* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Faenera, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 140).

d.3) Forma composta (verb + **faena**): **furtafaena**, **-es** [furtafaéna] / [furtafaénes]

1. *Furtafaena* (Albal). 2. *Furtafaenes* (Alcàsser). 3. *Furtafaena* (Catarroja).

1. (Alb) «Furta faena» (Verdeguer Escribà 1991: 156). 2. (Alc) «Furta-faenes» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84). 3. (Cat) «Furtafaena» (Sargues Raga 2017); «Furtafaena» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «En lladres teniu a Furfaena [...]» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n).

d.4) Forma composta: (adjectiu + (prep.) + **faena**)

1. *Curt de Faena* (Albal).

1. (Alb) «Curt de faena» (Verdeguer Escribà 1991: 155).

d.5) Forma composta:

1. *Llarg d'Esquena, Curt de Faena* (Beniparrell).

1. (Beni) «Llarg d'esquena, curt de faena..... ("El botecari"> "l'apotecari")» (CMB 2018: 7).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí FACIENDA, ‘coses que s'han de fer’».

Fajardet [faxardét] (Tor)

a) Definició: és un diminutiu del cognom castellà *Fajardo*.

b) Motiu: els al·ludits n'eren portadors o l'han heretat per tenir vincles familiars amb persones que el tenien.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Fajardet* (Torrent).

1. (Tor) «Camí de Fajardet (antic camí vell de Montserrat): ix del camí Reial al costat del tossal de Barret.» (Fresquet Gozalvo 2016: 47).

e) Etimologia: Faure, Ribes & Garcia (2009: 338) consideren que podria procedir d'un malnom derivat del substantiu castellà *faja*, encara que adverteixen que, pel fet d'existir la variant formal *Faiardo*, podria estar relacionat etimològicament amb el mot compartit pel castellà antic i el galaico-portugués *faya*, “faig”. Albaigés Olivart (1999: 186) recull la proposta de Coromines que assenyala que *Fajardo* té veure amb el castellà *faja*, mot que al seu torn procedeix del llatí *fascia*, “bena, faixa”, i que deriva de *fascis*, “feix”. A més a més, Albaigés Olivart (1999: 186) afegeix que també existeix un nom comú homònim que designa un «cubilete de masa de hojaldre, relleno de carne picada i perdigada».

f) Toponímia: **1.** (Tor) vies de comunicació: «Camí de Fajardet» (CTV 2009: II, 318); partides i paratges: «72 Partida Fajardet» (Listas 20 minutos 2017, juliol 17).

Faixcar [fajʃkár] (Sil)

a) Definició: segons els DNV, és una «treneta de corda d'espart cru o cànem que s'usa per a lligar els sarments o per a encordellar les senalles o les sàries».

b) Motiu: podria tenir relació amb l'ofici o la faena d'elaborar el tipus de cordeta abans definit.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Faixcar/ Faixcaret* (Silla).

1. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Faixcaret*» (Zaragoza Pérez 1991: 256); «El 1969 fou traspasada a Paquito, *Faixcar*» (Antich Brocal 2007: 32); «*Faixcar...*» (Antich Brocal 2009: 210).

e) Etimologia: Coromines (DECat: III, 932) indica que ha de tenir el mateix origen que *feix* i menciona les definicions de Lamarca, «cudria, trencilla de esparto», de Martí Gadea, «cordeta d'espart cru», o d'Escrig, «soguilla de esparto [...]». Segons aquest mateix lexicògraf (DECat: III, 932), «es formà primer un verb *faiškiár* aviat contret en *faiškár* per una simplificació del grup ultracomplex *-iški*, intervenint-hi la dissimilació i la posició dèbil de la vocal dèbil de la vocal dissimilada davant (o bé darrere) de l'accent».

Faixero, -a [fajféro] / [fajféra] (Xir)

a) Definició: d'acord amb el DNV, una faixa és una «peça de roba, molt més llarga que ampla, que servix per a cenyir el cos per la cintura [...]». Un faixer és una persona que confecciona faixes o que en ven.

b) Motiu: els motejats o els seus avantpassats confeccionaven faixes o en venien.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Faixero/ La Faixera/ El del Faixero* (Xirivella).

1. (Xir) «- Lluisa la *Faixera*, fajera.» (Sorribes Santa Maria 1989: 367); «Rafael Aparicio (el del Faixero)» ([CF] Anònim 1995: 52); «Josep Aparicio *el Faixero*» (Blasco, Giménez & Aguilar 1999: 75).

e) Etimologia: segons el DCVB, *faixa* prové del llatí FASCIA, «peça de roba [...], que serveix per a cenyir el cos per la cintura [...]».

Falcó [falkó] (Man, Tor)

a) Definició: és un cognom que es documenta per primera vegada a Torrent en un cens de l'any 1510: «Les cases de Jaume Falquó» (cf. Valldecabres Rodrigo 2002: 215). Climent Sanfèlix (1996: 104) també l'enregistra en aquest mateix municipi entre 1601-1650, 1751-1850 i el segle XX.

b) Motiu: els al·ludits n'eren portadors o l'han heretat per tenir vincles familiars amb persones que el tenien.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Falcó* (Manises). 2. *Falcó/ Els Falcons* (Torrent).

1. (Man) «Falcó» (Català Gimeno 1992: 262). 2. (Tor) any 1567, «"in vico dicto de Miquel Falca" (198), "in vico dicto deis Falcons" el 21 de noviembre de 1567 (199)» (Sanchis Alfonso & Royo Martínez 1982: 41).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 288), el cognom vindria del substantiu *falcó*, ocell carnisser molt usat antigament per a la caça. El DCVB indica que l'ètim provindria del mot germànic llatinitzat FALCŌNE, amb el mateix significat.

f) Toponímia: **1.** (Man) orografia: «[...] al costat del *Tossalet de Falcó*, [...]» (Andrés Raga 2003: 196). **2.** (Tor) partides i paratges: «la canyada de Falcó» (CTV 2009: II, 318).

Fallanca [faʎáŋka] (Ald)

a) Definició: el DNV defineix aquest adjectiu com a «faltat de força i de seguretat per a sostindre's»

b) Motiu: tal vegada és un malnom referit a persones de fluixesa física o de caràcter, ja que també existeix la locució verbal “fer fallanca”, que significa “fer un intent fallit”. *Fallanc* deu ser una masculinització de *Fallanca*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Fallanc/ La Fallanca* (Aldaia).

1. (Ald) «Fallan-ca, el/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130); «Rosa Taberner "La Fallanca"» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 118); «[...] 23 d'abril de 1960, [...] l'alcalde en aquell moment, el Sr. Francisco Taberner (Paco “el Fallanc”);» (Bonet Navarro 2014: 14); «[...] la penúltima [casa] habitada per Batiste Benlloch “Potata” i la seua dona Inés la “Fallanca”, [...]» (Sanchis Alfonso 2018: II, 870).

e) Etimologia: segons Coromines (DECat: III, 863), el mot sembla tenir relació amb el castellà *fayanca*, ‘cosa de poc valor’, ‘postura sense fermesa’, ‘engany’, d’origen incert (cf. Coromines 2008: 248).

Falleva [faʎéba] (Alb)

a) Definició: segons el DNV, una falleva és una «barra de ferro vertical proveïda d'un ganxo a cada cap que, al girar sobre el seu eix i encaixar estos ganxos amb una baga o un piu fixat al bastiment, tanca una porta balconera o una finestra».

b) Motiu: en desconeixem el motiu, però podria haver estat emprat amb el sentit metafòric de persona prima, alta i recta com aquesta barra de ferro abans referida.

c) Comentari: l'investigador albalenc Verdeguer Escribà (1991: 68) situa aquest malnom en el primer terç del segle XX, però admet que en desconeix el veritable motiu: «Pascual de Falleva, que desconocemos el porque de tal apodo, fue de los que salvó la piel en la guerra civil».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Falleva* (Albal).

1. (Alb) «*Pascual de Falleva, el Abanderado*» (Verdeguer Escribà 1987: 213); «Falleva» (Verdeguer Escribà 1991: 156).

e) Etimologia: segons el DCVB, «de l'àrab *hallaba* 'balda, baldilló' (cf. Eguílaz Glos. 394) tal volta per via del cast. *falleba*».

Falta, -es [fálta] / [fáltes] (Tor)

a) Definició: segons el DNV, és l'absència o privació d'alguna cosa, especialment d'una cosa necessària o útil.

b) Motiu: en desconeixem la motivació.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Falta/ El Falta/ Els Faltes* (Torrent).

1. (Tor) «Falta» (Herreros Moreno 2000: 78); «38. *Manuel Chuliá Ruiz Falta.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «Un altre venedor d'aigua era el Falta, [...]» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 46); «Vertaders especialistes [de planters i vivers] com la saga dels [...] i “els Faltes”, [...]» (Sorribes 2015, novembre 15).

e) Etimologia: segons el DCVB, del «llatí vulgar *FALLĪTA, mat. sign.».

Fangio [fãŋxjo] (Cat)

a) Definició: era el cognom de l'automobilista argentí Juan Manuel Fangio, guanyador del campionat del món de curses de Fórmula 1 cinc vegades (el 1951 i del 1954 al 1957) (*EnCat*).

b) Motiu: en desconeixem el motiu, segurament aplicat a persones que són ràpides o que condueixen amb gran velocitat.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Fangio* (Catarroja).

1. (Cat) «Fangio» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

Faraon [faraón] (Alf, Man)

a) Definició: segons el DNV, és un nom de «sobirà de l'antic Egipte».

b) Motiu: és possible que en algun dels dos pobles on es troba documentat siga una masculinització de *la Faraona*, en referència al malnom de la cantant *Lola Flores*, que a altres indrets com Benaguasil (Camp de Túria) se li va atribuir a una dona d'un bar de cabells negres que tenia un caràcter «desenfadado y autoritario» com el que se suposa que tenia la referida artista (cf. Alonso Durà 2015: 50). També va existir un torero portador d'aquest malnom anomenat Antonio Giménez Castro (Albaigès i Olivart 1995: 174).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Faraon* (Alfatar). 2. *La Faraon* (Manises).

1. (Alf) «Emilio Raga Gimeno (Faraón)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 7, Alfatar (1940-1963), f. 98). 2. (Man) «Faraón, la» (Català Gimeno 1992: 262).

e) Etimologia: del llatí eclesiàstic PHARAO, -ŌNIS, i aquest del grec PHARAŌ, del nom propi del rei egipci perseguidor dels hebreus en temps de Moisès (cf. Bruguera i Talleda 1996: 380).

Fardatxo [farðáfjo] (Alc, Man, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «rèptil saure (*Lacerta sp*), de color verdós, amb el dors cobert d'escates xicotetes, arrodonides i juxtaposades, de potes curtes i cua llarga i cònica».

b) Motiu: Martí Mestre (2006: 249) considera que s'empra com a metàfora animalitzadora amb el sentit de «persona lletja, desmanegada». A Alcàsser, no obstant aquesta aplicació metafòrica degradant, li'l van atribuir a una persona perquè, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 96), li agradava cuinar i menjar aquest tipus d'animal.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Fardatxo* (Alcàsser). 2. *Fardatxo* (Manises). 3. *Fandatxo/ Els Fandatxos* [fanðáʎfo] / [fanðáʎfos] (Silla). 4. *Fardaig* (Torrent).

1. (Alc) «Fardatxo» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 96). 2. (Man) «Fardacho» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Fardatxo» (Català Gimeno 1992: 262). 3. (Sil) «Altres malnoms: [...], *Fandatxo* (per *Fardatxo*)» (Zaragoza Pérez 1991: 256); «[...] germans Valero Giner, *els Fandatxos*» (Antich Brocal 2007: 100). 4. (Tor) «Els primers tractors que apareixen en la nostra ciutat són els [...]; de Vicente Saura “Fardaig” en 1953, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 122).

e) Etimologia: segons el DCVB, de l'aragonés *fardacho*, amb el mateix significat. Coromines (DECat: V, 70) creu que l'ètim podria tenir relació amb l'àrab *hardun*, «que ha passat també al bereber, al turc, al grec modern i a l'albanès».

Farfall [farfáʎ] (Alaq, Alc, Alf, Sed, Tor)

a) Definició: segons el DNV, *farfall* o *farfallós* és un adjectiu que qualifica persones que tenen «una locució poc clara produïda per una articulació defectuosa dels sons que integren la paraula».

b) Motiu: a Alcàsser, Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 77) assenyalen que, en la mateixa línia de la definició abans descrita, el motiu de posar-li aquest malnom a una persona va ser «per la seua dificultat de parla».

c) Comentari: els motejats d'Alfagar i Sedaví pertanyen a la mateixa família.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Farfall* (Alfatar). 2. *De Farfall* (Sedaví).

1. (Alf) «*Farfall*» (Puchades Pastor 1991: 212); «Vicente [fill de Vicente Ruiz Olmos, “Bolitxo” de Sedaví], [...] “Foro” por padre y “Farfall” por madre de Alfatar» (Ruiz Monrabal 1985: 191); 2. (Sed) «Mantuvo el apodo de “Marianet el de Farfall”, y vivieron en Alfatar o “Camí Nou”» (Ruiz Monrabal 2008: 66).

d.2) Derivat (+ -ōSU/ -ōSA): **farfallós, -osa** [farfałós] / [farfałósa]

1. *La Tia Farfallosa* (Alaquàs) 2. *Farfallós* (Alcàsser). 3. *Farfallós* (Torrent).

1. (Alaq) «Francisca Folgado (la tía farfallosa)» (Esteve Llàcer 1993: 159); «Farfallosa, la Tia» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 140). 2. (Alc) «Farfallós» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 77). 3. (Tor) «Farfallós» (Beguir Esteve 2003a: V, 220); «Farfallós» (Herreros Moreno 2000: 78).

e) Etimologia: segons el DCVB, és una «onomatopeia del tartamudeig».

Farguero [faryéro] (Ald, Qua)

a) Definició: és un derivat de farga, mot que, segons el DCVB, significa «fogó on s'escalfen els metalls per a forjar-los».

b) Motiu: potser les persones al·ludides o algun dels seus avantpassats treballaven en una farga.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Farguero* (Aldaia). 2. *Farguer/ Farguero* (Quart de Poblet).

1. (Ald) «Farguero» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130). 2. (Qua) «Farguero» (Sancho & Sancho 1998: 162).

e) Etimologia: segons el DCVB, el mot *farga* procedeix «del llatí *fabrīca*, 'obrador, lloc on es fabrica o elabora una cosa'».

Farmàcia [farmásia] (Alc, Ald, Alf, Cat, Mis, Pics, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és l'«establiment on es preparen i s'expenen al públic els medicaments». Els farmacèutics són els facultatius que dispensen els medicaments d'aquests establiments.

b) Motiu: és una metonímia de persona que regenta aquesta mena d'establiments de productes sanitaris o del benestar.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Farmàcia* (Alcàsser). 2. *El de la Farmàcia* (Aldaia). 3. *Farmàcia* (Alfatar). 3. *El de la Farmàcia* (Mislata). 4. *El de la Farmàcia/ La de la Farmàcia* (Picassent).

1. (Alc) «Alberto Fort Roig Farmacia» (Ajuntament d'Alcàsser 2003: 70). 2. (Ald) «Farmàcia, el de la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130). 3. (Alfatar) «Manuel Balbastre (Farmacia)» (Català Vila 2002: 311). 4. (Mis) «El de la Farmacia, el apellido era Cuadrado» (Ortiz Gimeno 2016, setembre 30). 5. (Pics) «Dia de Pasqua. Meitat anys 60, d'entre altres: [...], Salvador Mari (farmacia)» (Romaguera Belenguer 2002: 61); «actrius eren: [...] Salvadora Aparicio (la de la Farmàcia, [...])» (Silla Lerma 2014: 15); «Juan Aparicio Ranch, “Juanito el de la farmàcia”» (Romaguera Belenguer 2017: I, 13).

d.2) Derivat (*pharmakon* + -ĪCCU): **farmacèutic** [farmaséwtik]

1. *Farmacèutic* (Alcàsser). 2. *Farmacèutic* (Alfatar). 3. *Farmacèutic* (Catarroja). 4. *El Farmacèutic* (Sedaví). 5. *El Farmacèutic* (Silla).

1. (Alc) «Egea Esparza, Pablo *Farmacèutic*» (Simó Rosaleny 2010: 387). 2. (Alf) «*Farmacèutic*» (Puchades Pastor 1991: 212). 3. (Cat) «Farmaceutic» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Sed) «Pepito Pons (el farmacèutic)» (Ruiz Monrabal 1985: 286). 5. (Sil) «Vicent Espí Veres, *el Farmacèutic*» (Antich Brocal 2007: 14).

e) Etimologia: segons el DCVB, «pres del gr. φαρμακευτικός, ‘relatiu a la preparació dels medicaments’».

Farol, -a, -es [faról] / [faróla] / [faróles] (Alaq, Alc, Qua, Tor)

a) Definició: segons el DCVB, és una paraula castellana usada en valencià equivalent a «fanal (val.)». El mateix DCVB també assenyala que també pot significar «faroner, que s'agrada de fer farons (val.); cast. *fachenda*», és a dir, el que el DNV considera *faroler*, “que faroleja”. El DLE de la RAE defineix el mot com una «caja de vidrio u otra materia transparente, dentro de la cual se pone una luz».

b) Motiu: a Alaquàs, existeix un barri anomenat *de los Faroles*, per tant el malnom pot haver estat atribuït a persones que hi residien. Tal vegada *la Farola* (Tor) o *Faroleta* (Alc) han estat aplicats amb el sentit proposat per Martí Mestre (2006: 249) de «presumit, jactancios, manefla, amic de cridar l'atenció i de maneflejar». En castellà també existeix *farol* 'fachenda, papelón' i *farolero* 'vano, ostentoso [...]’ (GDED, cit. per Martí Mestre (2006: 250)).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *De los Faroles* (Alaquàs). 2. *La Farola* (Torrent).

1. (Alaq) «Faroles, de los» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139); «[...] el tío Francisco de *Nació* (Francisco Ferrer Martí), el de les flors d'allí del barri de *los Faroles* que diguem» (Tarín i López 2013: 48); «L'era de Francisco Garcia Lino, *el Pallero*. [...] En aquest solar [o era] es construirà en l'any 1954 l'actual barri de Los Faroles.» (Tarín i López 2012: 135). 2. (Tor) «Farola, la» (Herreros Moreno 2000: 78).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **faroleta** [faroléta]

1. *Faroleta* (Alcàsser).

1. (Alc) «Faroleta» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 118).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **farolero** [faroléro]

1. *El Farolero* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «*Farolero*, el» (Sancho & Sancho 1998: 162).

e) Etimologia: segons el DCVB, «derivat de *far*, o més aviat pres del cast. *farol*».

Farsa [fársa] (Cat)

a) Definició: la 2a accepció del DNV diu que és una «cosa fingida que es pretén passar com a verdadera».

b) Motiu: segons el testimoni oral de Miquela Segarra (2021), a l'al·ludit li deien *Farsa* perquè era un “farsante”, és a dir, una persona mentidera.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Farsa* (Catarroja)

1. (Cat) «[...] Paco Farsa» (Valls Bonet 2018: 55); «Paco Farsa con su novia Pepiqueta y su ahijada, Miquela Segarra» (Maolleta 2011b).

e) Etimologia: segons el DCVB, «derivat de farsa, o mestost pres del cast. *farsante*, com ho demostra l'existència de la forma *farsante* en el català col·loquial».

Faruc [farúk] (Alf)

a) Definició: era el nom d'un rei d'Egipte que va governar aquest país entre 1936 i 1952 (*EnCat*).

b) Motiu: Puchades Pastor (1991: 214 [nota 58]) observa que a la persona al·ludida li agradava viure bé, com a aquest rei d'Egipte.

c) Comentari: segons l'historiador Pau Duran (Compte Riba 2019: 10), com a rei d'Egipte, és un personatge que va estar molt de moda durant els anys 40 del segle XX.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Faruc* (Alfatar).

1. (Alf) «*Faruc*» (Puchades Pastor 1991: 214).

e) Etimologia: és una variant formal del nom propi àrab *Al-Fārūq*. Agudé Bofill (1978: 120) recull dos propostes etimològiques. D'una banda, la que propugna l'etimologia tradicional, «aquell que distingeix la veritat de la mentida». De l'altra, la que proposen Crone i Cook, “redemptor”, que seria una arabitxació de la veu siríaca *paroqa*, la qual té el mateix significat.

Farruc, -o, -a [farúk] / [farúko] / [farúka] (Man, Sil)

a) Definició: segons el DNV, una *farruca* és un «ball d'origen hispànic de ritme viu i repetitiu, antecessor del garrotín». D'altra banda, el DCVB recull l'adjectiu *farruc*, que té un significat de “brabeador”, és a dir, fanfarró, perdonavides.

b) Motiu: a Silla, segons l'informant Lázaro San Miguel Bravo (2020), se li va atribuir a una persona perquè ballava aquesta dansa. En alguns casos pot haver estat aplicat a persones jactancioses, fanfarrones.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Farruc* (Manises). 2. *El Farruco/ La Farruca/ Els Farrucos* (Silla).

1. (Man) «Farruch» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Farruc, el» (Català Gimeno 1992: 262).

2. (Sil) «el Farruco» (Zaragozà Pérez 1991: 252); «Valor negatiu: [...], *Farruco*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «[...] casat amb Amparo la farruca» (Antich Brocal 2007: 115); «[...] Els germans Àlvaro i Palmira “els Farrucos”» (Antich Brocal 2007: 95); «Àlvaro Celda *el Farruco*» (Antich Brocal 2009: 34).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 247), «'gallego o asturiano recién salido de su tierra', 1884; de ahí, por la ingenuidad y audacia del joven inmigrante, 'valiente, impávido', s. XX; es forma popular y diminutiva del nombre de pila Francisco, muy usual en aquellas regiones».

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: «[...] la carnisseria d'Àlvar Celda Forner, *l'agüelo Farruco*» (Antich Brocal 2007: 193); «[...] una paqueteria d'Àlvar Celda Benaches, *el Farruco*» (Antich Brocal 2007: 260).

Fatiga [fatíya] (Mas)

a) Definició: segons el DNV, és un «estat de cansament o de debilitat produït generalment per un esforç físic o mental intens».

b) Motiu: aquest malnom de Massanassa parteix d'una anècdota. Martínez Alonso (2002: 83) conta que l'avi del motejat s'anomenava Joaquim, i tenia el costum de posar-se a tocar la guitarra quan més faena hi havia a l'hora de descarregar taronges d'un carro. Aquest home li deia a la seua dona que havia après a tocar una nova cançó, però en realitat aquesta era la mateixa de sempre, ja que no se'n sabia una altra. La veritat és que això era una manera de no ajudar en la faena, per la qual cosa els treballadors li deien a la dona: «tindrà *fatiga*, qualsevol cosa menys ajudar-nos».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Fatiga* (Massanassa).

1. (Mas) «Mi abuelo Joaquin “Fatiga” era tartanero» (Martínez Alonso 2002: 81).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí FATĪCA, mat. sign.».

Fava, -es [fába] / [fábes] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Bene, Cat, Man, Picn, Pics, Qua, Sed, Sil, Xir, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és la llavor i fruit de la favera, que és una «planta herbàcia anual (*Vicia faba*), de tiges erectes i poc ramificades, fulles alternes, compostes de dos a quatre parelles de folíols ovats i sencers, i fruits en llegum». Com adjectiu, aquest mateix diccionari indica que s'atribueix a persones que no tenen gens de malícia, innocents.

b) Motiu: a Picanya, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 128) dubten entre si el malnom *Fava* prové del mateix cognom de la persona al·ludida, o del seu caràcter fràgil. A Xirivella, el motejat *Fava* era «ingenuo, crédulo, bobalicón» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365). A Manises, la persona motejada amb un malnom derivat de *fava* com *Favero* es dedicava a vendre faves bullides pels carrers del poble: «[...] Por siete “quinsets” servían un plato de “capellá”, lleno» (cf. De Tomás 2005: 65). *El Favó* de Manises era el propietari d'una fàbrica que un dia es va dirigir als seus treballadors despectivament dient-los que els donaren “favó” (Bartual 2019, octubre 21).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Fava/ El Fava/ La Fava* (Alaquàs). 2. *Fava* (Albal). 3. *Fava* (Alcàsser). 4. *Fava* (Aldaia). 5. *Fava* (Benetússer). 6. *Fava* (Manises). 7. *Fava* (Manises). 8. *El de Fava/ El Tio Fava* (Picanya). 9. *Fava/ El Tio Fava* (Picassent). 10. *Fava/ La Fava* (Quart de Poblet). 11. *Fava/ Els Favos/ El de Fava* (Sedaví). 12. *Fava/ La Fava* (Xirivella).

1. (Alaq) «Faba» (Planells Segura 1991: 128); «José Barbera (el tio Faba)» (Esteve Llàcer 1993: 159); «José Barberà Martí *Faba* (1886)» (Tarín i López 1997: 86); «José Barberà Martí *Fava*» (Tarín i López 1997: 98); «Fava, Ø, la, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 140). 2. (Alb) «*Fava* (José Salvador)» (Monforte Casañ 2015: 174); «Fava» (Verdeguer Escribà 1991: 156); «Fava» (Hernández Sanchis 2007: 1). 3. (Alc) «Fava» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 83). 4. (Ald) «Fava» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130); «[...] PINAZO (a) Fava» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 6, Aldaia (1942), f. 74); «VICENTE PINAZO CAMPOS (a) FABA» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 6, Aldaia (1942), f. 80). 5. (Bene) «Era de Faba» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548). 6. (Cat) «[...], en casa de Agustín Jorge Requena, conocido como “Fava”, [...]» (Máñez Solsona 2015: 353). 7. (Man) «Faba» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Faba» (Català Gimeno 1992: 262). 8. (Picn) «Fava, el de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 128); «El Tio Fava» (Pellicer Ramon 2018). 9. (Pics) «Fava» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 39); «Es tracta de la casa del tio “Fava” del Carrer Nou, llavors 14 d'abril, aon este home tenia vaques» (Lerma Serra 1984: 57); «[...] els espartenyers Paco Sòria “fava”, [...]» (Romaguera Belenguer 1986: 19); «[...] solien fer aixereta i espartenyas, [...], Paco Sòria “el tio faba”» (Romaguera Belenguer 1989: 48). 10. (Qua) «Fava» (Sancho & Sancho 1998: 162); «De Enrique Boix (Paquita la faba) luego electrodomésticos Jiménez.» (Asunción Rubio 2010: s/n). 11. (Sed)

«Casas de los arrendatarios Faba y Colauet.» (Ruiz Monrabal 1985: 110); «Ramón Baixauli Pons “Faba” 1918-1919 “Guirro”» (Ruiz Monrabal 1985: 181); «*Els Fabes*» (Ruiz Monrabal 1985: 194); «el tío Pepico el de “faba” casado con Dolores la “puñela”» (Baixauli Ferrer 2011: 34); «[...] un artista y muy mañoso se llamaba Luis Baixauli “el de Faba”» (Baixauli Ferrer 2015: s/n); «Paco *el de Fava* (Francisco Baixauli Monrabal)» (Monforte Casañ 2015: 406). **12.** (Xir) «Vicent Cervera (Fava)» (Giménez Pasqual 1997: 32); «estudi de la tia Conxa “la Fava” (aprox. 1920)» (Blasco & Giménez 1997: 51); com a curandera «destaca la tia Conxa “la Fava”, de 86 años;» (Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 83).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **faveta** [fabéta]

1. *Faveta* (Alaquàs). **2.** *Faveta* (Alcàsser). **3.** *Faveta* (Catarroja). **4.** *Faveta* (Silla). **5.** *Faveta* (Torrent).

1. (Alaq) «Fabeta» (Planells Segura 1991: 128). **2.** (Alc) «Faveta» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 83). **3.** (Cat) «Faveta»; pertanyia a la banda de l'Empastre (Sargues Raga 2017); «*Faveta, el de l'Empastre*» (Monforte Casañ 2015: 290); «Fabeta» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Faveta» (Sargues Jorge 2017). **4.** (Sil) «*Séquia de Faveta, del Brillante, del Teixidor o sequiol de la Fita. De Faveta perquè és un malnom, la família dels Favetes hi tenien terra.*» (Zaragozà Pérez 1986: 259). **5.** (Tor) «Faveta» (Herrerros Moreno 2000: 79).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **favero** [fabéro]

1. *El Favero* (Alaq). **2.** *Favero* (Catarroja). **3.** *Favero/ Favera* (Manises).

1. (Alaq) «Pepe “el Favero”» ([QIA] Anònim 1984: 169); «Favero» (Planells Segura 1991: 128). **2.** (Cat) «Favero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). **3.** (Man) «Favera» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Favera» (Català Gimeno 1992: 262); «[...] durante el atardecer, hacía su habitual recorrido para servir a sus clientes asiduos el favero, cargado con un puchero grande lleno de habas hervidas [...]» (Marticorena Ruiz 2004: 65).

d.4) Derivat (+ -ŌNE): **favó** [fabó]

1. *Favó* (Manises).

1. (Man) «Fabó» (Català Gimeno 1992: 262).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí FABA, amb el mateix significat.

f) Toponímia: **1.** (Bene) activitats agrícoles: eres, «[...] la de Faba, [...]» (García Martínez 2013: 23). **2.** (Sil) hidrografia: «Cequiol de Teixidor, Moco o Faveta» (Muga 1920: 247); «Séquia de Faveta, del Brillante, del Teixidor o sequiol de la Fita.» (Zaragozà Pérez 1982: 87); partida de les Pedres o Ullal: «- *Séquia del Brillante o de la Fita o de Faveta.*» (Zaragozà Pérez 1982: 97).

Ferrabràs [ferabrás] (Sil)

a) Definició: segons el DNV, és un «xiquet inquiet que fa moltes malifetes».

b) Motiu: si ens atenem a la definició del DNV, el motejat devia ser un xiquet entremaliat o mogut de menut.

c) Comentari: el web Multicerca (MLTC) també recull, a partir d'una aportació d'Abelard Saragozà (13-5-2006), l'existència d'aquest malnom a Silla: «la paraula Ferrabràs existix com a malnom en Silla».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Ferrabràs* (Silla).

1. (Sil) «- Característiques morals: [...]. Valor negatiu: [...], *Ferrabraç*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

e) Etimologia: segons el DCVB, «de *Fierabras*, nom d'un gegant llegendari molt anomenat en les novel·les cavalleresques del cicle carolingi». Coromines (2008: 250) observa que prové del francès *fiéabras*.

f) Toponímia: **1.** (Sil) poblament: «[...] l'hort de *Ferrabràs*» (Antich Brocal 2007: 233); activitats agrícoles: «[...] a l'Era de Ferrabràs també hi havia soldats acampats, [...]» (Antich Brocal 2016: 217); «[...] el circ ambulat CAPRANI, [...], sempre campava al sequer de *Ferrabràs*» (Antich Brocal 2016: 194).

Fetge, -tja [fétʃe] / [fétʃa] (Man, Pics, Sil, Tor)

a) Segons el DNV, és l'«òrgan glandular que realitza funcions importants en l'organisme, com ara la secreció de la bilis o la síntesi dels enzims i de les proteïnes, [...]».

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Moreu-Rey (1981: 152) documenta un *lo Fetge* a Bétera (l'Horta Nord) en l'apartat de “gustos de menjar i beure”. Tal vegada, als pobles on es troba, de la mateixa manera que a Bétera, els al·ludits eren aficionats a menjar sovint aquest òrgan animal, o tal vegada, tenien molta calma, eren persones molt tranquil·les (vg. *Tenir molt de fetge*, o *bon fetge*, o *el fetge gros*, DCVB). Pel que fa al *Fetge de Gat* de Manises, aquesta expressió podria referir al «nom d'una pedra de construcció, molt dura, que s'extreu de les pedreres del Camp de Tarragona» (cf. DCVB).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Fetge* (Picassent). 2. *El Fetge/ La Fetjal/ Fetget* (Silla). 3. *Fetge/ Les Fetges* (Torrent).

1. (Pics) «Fetge» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 134). 2. (Sil) «[...] menjars: [...] *Fetge*» (Zaragoza Pérez 1991: 255); «Abelardo “Fetget”» (Cuñat 1996: 32); «Carmen Bonell Roig *la Fetgeta*» (Antich Brocal 2008: 58); «un veí de Silla anomenat “El Fetge”.» (Febrer Romaguera, Marí Mauricio & Simó Rosaleny 2010: 35). 3. (Tor) «Fetges, les» (Herreros Moreno 2000: 79); «299. *José Mora Ortí Feche*.» (Martínez Oria 2005c: 19); «En 1937, es va fer càrrec del negoci [un hostal] el sr. Antonio Mora Ortí, de malnom “Fetge”, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 257).

d.2) Forma composta (**fetge** + prep. + substantiu): **fetge de gat** [fétʃeðeyát]

1. *Fetge de Gat* (Manises).

1. (Man) «Feche de Gat» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Fetge de gat» (Català Gimeno 1992: 262).

e) Etimologia: segons Coromines (DECat: III, 990-991), del llatí vulgar *FÉTICU, metàtesi de FÉCATU, que al seu torn prové d'una «abreviació del ll. JECUR FĪCĀTUM, ‘fetge d'animal enriquit amb figues’: pel costum dels antics d'engreixar amb figues les bèsties de qui es menjaven el fetge».

Fideuero [fiðewéro] (Cat)

a) Definició: segons el DNV, és un «fabricant i venedor de fideus i pasta per a sopa».

b) Motiu: segons Valls Bonet (2018: 47), «[...] el Fideuero feia fideus a sa casa (d'on prové el sobrenom)».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**fideu** + -ARIU/ -ARIA): **fideuero, -a** [fidewéro] / [fidewéra]

1. *El Fideuero/ Fideueros* (Catarroja).

1. (Cat) «Fideuero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «N'Antoni Miguel Martinez i Perez i Na Teresa López i Barea “Fideueros”» (Nora 1999a).

e) Etimologia: segons Coromines (DECat: III, 1012), el mot *fideu* «degué formar-se amb un verb [com] *fidear* ‘créixer’, ‘sobreeixir, extravasar-se’, [...], [que] per la seva banda [és un] derivat de l'ár. *fâḍ* (imperatiu de *fid*, etc.) id.: van rebre els fideus aquest nom per la propietat que tenen d'augmentar de gruix i llargada quan es couen».

Fil [fil] (Alaq, Alb, Alc, Alf, Mas, Pics, Qua, Tor)

a) Definició: segons el DNV, un fil és la «fibra o conjunt de fibres d'una matèria tèxtil, torçada, llarga i prima, que s'usa per a cosir o fer teixits, entre altres usos». Quant al *fil d'aram*, és un «fil d'acer dolç, d'una gran flexibilitat i tenacitat, obtingut per estiratge en fred o per trefilatge». Pel que fa a la *filassa*, és un tipus de «fil de cànem, de lli o de jute, filat a un cap i destinat a ser teixit o retorçut».

b) Motiu: creiem que els malnoms derivats de fil, com *Filets* o *Filassa*, podem encabir-los en el que Moreu-Rey (1981: 134) anomena «per metonímia pura», és a dir, el nom de l'objecte substitueix el nom de la persona, sovint relacionat amb l'ofici que l'al·ludit exerceix. Per exemple, a Alcàsser, Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 99) assenyalen que una persona motejada com a *Filassa* treballava en un teler de composició de teixits.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Fil d'Aram* (Albal).

1. (Alb) «Fil d'aram» (Verdeguer Escribà 1991: 156).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **filets** [filéʃ]

1. *Filets* (Alfagar).

1. (Alf) «*Filets*» (Puchades Pastor 1991: 216).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **filero** [filéro]

1. *Filero* (Albal). 2. *Filero* (Massanassa). 3. *Filero* (Torrent).

1. (Alb) «Filero» (Verdeguer Escribà 1991: 156). 2. (Mas) «Filero» (Massanassa Poble 2016). 3. (Tor) «Filero» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Filero» (Herrerros Moreno 2000: 81).

d.4) Derivat (+ -ACEA): **filassa** [filása]

1. *Filassa* (Alaquàs). 2. *Filassa* (Alcàsser). 3. *Filassa* (Picassent). 4. *La Filassa/ La Tia Filassa* (Quart de Poblet). 5. *Filassa* (Torrent).

1. (Alaq) «Filasa, Fino» (Planells Segura 1991: 128); «Alfredo de "Filassa"» ([QIA] Anònim 1984: 144); «Filasa, de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 140). 2. (Alc) «Salvador Marí Estellés (*Filasa*)» (Gericó Trilla 2003: 231); «Estellés Marí, Juan *Filassa*» (Simó Rosaleny 2010: 388); «9 Luis de Filasa» (Ajuntament d'Alcàsser 1999b: 28). 3. (Pics) «[...] i entre els músics i cantants destacaven: [...], Filasa» (Romaguera Belenguier 1994: 25). 4. (Qua) «Filassa, la tia» (Sancho & Sancho 1998: 162); «El col·legi de les monges. Any 1927 (?). 19. Dolorettes *la Filasa*» (Sancho & Sancho 1998: 63). 5. (Tor) «Filassa» (Herrerros Moreno 2000: 81); «Mariano Duet Filaça» (Besó Ros 1985: 235); «Vicente Duet Filaça» (Besó Ros 1985: 235); «Filassa» (Xust Marcilla 2017: 149).

e) Etimologia: segons Coromines (DECat: III, 1018), del llatí FĪLUM, amb el mateix significat.

Finisterre [finistére] (Man)

a) Definició: és el nom d'una empresa d'assegurances de decessos que va ser absorbida per una altra anomenada *Mapfre* l'any 2001.

b) Motiu: se li va assignar per metonímia a una persona de Manises per ser la representant de la referida empresa d'assegurances en aquest poble: «El tio Salvoret de apodo es el rullo. Finisterre son els seguros de defuncio que porta tota la vida. [...]» (Oller Albiach 2017).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Finisterre* (Manises).

1. (Man) «El tio salvoret Finisterre» (Gimeno Jorge 2017, febrer 21); «La hermandad del salvador fundada por salvador Finisterre [...]» (Garcia Martinez 2015, novembre 24).

e) Etimologia: existeix un poble de la Corunya anomenat així, que prové del llatí FINIS TERRAE, 'fi de la terra', en creure's antigament que a partir d'aquell punt ja tot era mar tenebrosa (cf. Celdrán Gomáriz 2009: 331).

Fino, -a [fino] / [fina] (Alaq, Cat, Tor)

a) Definició: és un malnom que podria correspondre, o bé a una afèresi de diversos noms propis com *Serafino*, *Delfino*, *Rufino*, etc., o a bé l'adjectiu castellà equivalent de *fi*, «prim, esvelt, llis, suau, etc.».

b) Motiu: pel que fa a la nostra comarca, a Alaquàs se li va atribuir a un aprenent d'una ollereria en relació amb el malnom d'un conegut torero anomenat *El Fino* (cf. *Finito*, Albaigès Olivart 1995: 174): «Als dos aprenents que tenia els va posar els malnoms d'*el Fino* a Vicent i *el Guerra* a Francisco, pel nom d'uns toreros molt populars d'aquella època anomenats *El Fino* i *El Guerrita*.» (cf. Laborda Ferriols 2005: 165). A Torrent, Herreros Moreno (2000: 82) suggereix que pot venir de «maneres o aspecte delicat i agradós», o tal vegada «prim». Nosaltres pensem que en aquest poble també podria haver partit d'una afèresi dels prenomes castellans *Serafino/a* o *Rufino/a*, amb masculinització o feminització, segons els casos, per parentiu de fill, filla, home, dona, etc.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Fino/ La Fina* (Alaquàs). 2. *Fino* (Catarroja). 3. *Fino* (Torrent).

1. (Alaq) «Fino» (Planells Segura 1993: 166); «Fina-o, la, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 140). 2. (Cat) «Fino» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Tor) «Fino» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Fino» (Beguer Esteve 2003: V, 219); «Fino» (Herreros Moreno 2000: 82).

Flac [flák] (Pai)

a) Definició: segons el DNV, persona de poca carn, prima.

b) Motiu: segurament, perquè la persona motejada tindria aquesta característica física.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Flac* (Paiporta).

1. (Pai) «alquería [...], del Flac» (Ballester-Olmos 2004: 61).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí FLACCU, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Pai) poblament: «[...] Alquerías como las de: [...] “Flac” [...] ya desaparecidas» (Soler, Cuenca & Dasí 1988: 99).

Flare, -a/ Fraressa [fláre] / [flára] / [frarésa] (Alaq, Alb, Alc, Alf, Beni, Cat, Man, Mas, Mis, Picn, Pics, Qua, Sed, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és una persona religiosa que pertany a un tipus d'orde mendicant.

b) Motiu: en la majoria de casos, els al·ludits deuen ser persones que, o bé exerceixen l'activitat espiritual abans referida a la definició, o bé es comporten de forma exageradament devota. També és possible que es troben vinculades per parentiu amb alguna persona que pertany a un d'aquests ordes religiosos (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 49). Aquest malnom també pot haver estat referit a una persona a partir d'un fet anecdòtic, ja que a Picanya se li va atribuir a una persona perquè es va vestir de frare en una ocasió (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 129). A Massanassa, Garcia Sanroque (2020, agost 30) conta que el motejat portava sempre una capa i curava altres persones.

c) Comentari: *Flare* és la forma que hom empra, «sobretot, en els dominis occidentals i valencià, on és més o menys general, [...]» (DECat: IV, 167). Aquesta forma presenta una «dissimilació de líquides vibrants»: *r...r* > *l...r* (FRATER > *frare* > *flare*) (cf. Casanova 2007b: 57).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Flare/ La Flara/ La Fraressa* (Alaquàs). 2. *El Flare* (Albal). 3. *El Flare* (Alcàsser). 4. *Flaressa* (Alfagar). 5. *Els Flaques* (Beniparrell). 6. *El Flare* (Catarroja). 7. *El Flare/ La Flara* (Manises). 8. *El Flare/ La del Flare* (Massanassa). 9. *El Flare* (Mislata). 10. *Flare* (Paiporta). 11. *El Flare/ Els Flaques* (Picanya). 12. *El Flare* (Picassent). 13. *El Flare* (Quart de Poblet). 14. *El Flare/ Els Flaques* (Sedaví). 15. *El Flare/ La Flara* (Torrent). 16. *Flare* (Xirivella).

1. (Alaq) «Flare» (Planells Segura 1991: 128); «Flare, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 140); «Miguel Forment *el Flare*» ([CF] Anònim 1996: 152); «la tia Amparo la Flara» (Ferrer Guzman; Tarín i López & Roselló Jaunzarás 2012: 208); «Amparo la Flara» (Ferrer Guzman; Tarín i López & Roselló Jaunzarás 2012: 207); «la casa de la tia Fraresa (Vicenta Usedo Garcia)» (Tarín i López 2013: 43); «Fraresa, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 140). 2. (Alb) «Flare» (Verdeguer Escribà 1991: 156); «Flare» (Hernández Sanchis 2007: 2). 3. (Alc) «Aviñó Hernández, Genaro *Flare*» (Simó Rosaleny 2010: 384). 4. (Alf) «*Flaressa*» (Puchades Pastor 1991: 212). 5. (Beni) partides i paratges «els Flaques» (CTV 2009: II, 79). 6. (Cat) «Flare» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «*Flare*» (Monforte Casañ 2015: 290); «En teatro siempre ha tenido actores que han interpretado innumerables obras, entre otros muchos [...], 'el Flare', [...]» (Patón Calero 2011). 7. (Man) «Flare» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Flare, el» (Català Gimeno 1992: 262); «[...] la tia Visanteta la flara y la tia Dolorettes la Reina, [...]» (De Esmirna, «Pintoras de la fábrica de Vicente Mora en la Exposición Regional de 1909», *Levante-EMV*, 9-10-1982, cit. per Marticorena Ruiz 2004: 171). 8. (Mas) «Pepe el flare» (Raga 1981: s/n); «Pepet del Flare, 0'50.» (Comissió de Festes 1976: s/n); «Juana la del Flare, 5.» (Comissió de Festes 1976: s/n). 9. (Mis) «Bastaba adentrarse en la calle del Porche, para encontrarse con la carnicería del “Flare” como así se le conocía a su propietario que no era otro que Francisco Guillot Balbastre, de oficio carnicero [...]» (Mañas Borrás 2009: 16). 10. (Pai) «Flare» (Marí Yago 2004: 179); «Flare» (Mirabet Pastor 2004: 48). 11. (Picn) «Flaques, els» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 129); «Família dels FRARES l'any 1925.» (Royo Martínez 1993: 181); «El Flare» (Pellicer Ramon 2018). 12. (Pics) «Flare, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 49). 13. (Qua) «*Flare*, el» (Sancho & Sancho 1998: 162); «El col·legi de les monges. Any 1927 (?). 38. Paco Olmos, fill del Flare» (Sancho & Sancho

1998: 63); «Rajolers de la fàbrica de Baptistet. Foto dels anys 20. [...] 18. Francisco Olmos, *el Frare*» (Sancho & Sancho 1998: 47). **14.** (Sed) «els flares» (Ruiz Monrabal 1985: 128-129); «Bautista Ridaura, “el Flare”» (Ruiz Monrabal 1985: 193); «Juan-José Ridaura Micó, “dels Frares” de Sedaví» (Ruiz Monrabal 2008: 246); «“Frare”» (Ruiz Monrabal 2008: 294); «un señor apodado el “flare”» (Baixauli Ferrer 2011: 35). **15.** (Tor) «Flare» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Flare -a, el / la» (Herreros Moreno 2000: 82). **16.** (Xir) «- *Flare*, fraile, pedigüeno.» (Sorribes Santa Maria 1989: 365).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **flaret** [flarét]

1. *Flaret* (Albal). **2.** *El Flaret* (Manises). **3.** *Flaret* (Sedaví) **4.** *El Flaret* (Silla).

1. (Alb) «Flaret» (Verdeguer Escribà 1991: 156); «Flaret» (Hernández Sanchis 2007: 2). **2.** (Man) «[...], El Flaret, [...]» (Sancenon 2016, juliol 1, 06:48). **3.** (Sed) «Enrique Pérez Tamarit, “*flaret*”» (Ruiz Monrabal 1985: 260). **4.** (Sil) «Eclesiàstics: [...] *Flaret*» (Zaragoza Pérez 1991: 254); «[...] Salvador Espert Delhom, *el Flaret*, un home ric mort sense descendència l'any 1917» (Antich Brocal 2007: 91); «[...] la casa de Salvador Espert, *el Flaret*, qui la va cedir a la parròquia per a ubicar el primer col·legi de monges.» (Antich Brocal 2018: 31).

d.3) Forma composta: (**flare** + (prep.) + (art.) + substantiu/ adjectiu)

1. *Flare Taques* (Alfatar). **2.** *Flare de la Llum* (Catarroja). **3.** *Flare Sant* (Manises). **4.** *El Tio Flare el Xocolatero* (Massanassa). **5.** *El Flare Lleugeret* (Picassent).

1. (Alf) «*Flare-Taques*» (Puchades Pastor 1991: 214). **2.** (Cat) «J. Perpiñá (Flare de la llum)» (Cartel Teatre Fus de Catarroja 1947, juny 3). **3.** (Man) «Flare sant» (Català Gimeno 1992: 262). **4.** (Mas) «Al tio Flare el Xocolatero, Francesc Garcia Marco, debem el que per a blanquejar el card s'utilitzara la palla d'arròs, anomenada rastroll» (Moncholí Romeu 2007: 86). **5.** (Pics) any 1981, «[...] el hermano fray José Vicente Serra Martorell, más popularmente conocido en esta población por el “Llaugeret” o el “frare del Llaugeret”.» (Lerma Serra 1998: 390).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí FRATRE, ‘germà’.

f) Toponímia: **1.** (Beni) partides i paratges: «els Flares» (CTV 2009: II, 79). **2.** (Tor) «El Clot dels Frares» (Benlloch Barrachina 2002a: 28).

Fleta [fléta] (Bene, Cat, Pai)

a) Definició: és un cognom d'etimologia dubtosa. Albaigès i Olivart (1999: 191) recull un cognom semblant formalment com *Fleitas*, que al seu parer provindria del mot *flete* (francès *fret*), «‘precio estipulado por el alquiler de una nave o de un caballo’, de donde la designación del negocio de dicho alquiler». D'ací derivaria el sentit del verb castellà *fletar*, ‘noliejar’, «alquilar un barco» (Coromines 2008: 254).

b) Motiu: atribuït a persones que destacaven per la seua afició al cant i que eren comparades, de forma irònica o no, amb la figura del tenor aragonés Miguel Fleta (Albalate de Cinca 1897- La Corunya, 1938), el qual va assolir certa fama internacional durant els anys 20 del segle XX i va realitzar gires arreu del món, tot i arribant a actuar a Xina i per alguns països de Sud-Amèrica (GEA).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Fleta* (Catarroja). 2. *Fleta* (Paiporta).

1. (Cat) «Fleta» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Pai) «Fleta» (Marí Yago 2004: 179).

d.2) Forma composta: (**Fleta** + art. + substantiu)

1. *Fleta el Cantaor* (Benetússer).

1. (Bene) «*Fleta el cantaor*» (Ricart Bonillo 1976: 81).

e) Etimologia: tot i les hipòtesis plantejades per Albaigès Olivart (1999: 191), podria ser una adaptació aragonesa o castellana del cognom francès d'origen toponímic *Frette*, variant de «fraise, ouverture, brèche, dans le Nord de la France, levée de terre servant de limite à un champ, aussi n. de localité: La Frette (Isère, Saône-et-Loire, Val-d'Oise)» (Morlet 1997: 430). La variant portuguesa *Freitas* també tindria un mateix origen etimològic com FRACTUS, ‘trencament, bretxa’. Coromines (2008: 254) creu que l'origen etimològic del mot francès *fret*, d'on prové el castellà *flete*, “preu acordat que es paga per llogar un vaixell”, seria el neerlandès antic *vraecht*, relacionat amb l'alemany antic *frêht*, ‘salari’.

Fletxa [fléʃa] (Pai)

a) Definició: segons el DNV, és un «projectil llançat amb un arc o una ballesta que consistix en una vareta prima i lleugera amb una punta triangular esmolada de ferro en un dels extrems [...]».

b) Motiu: Moreu-Rey (1981: 140) enregistra una ocurrència a Balaguer (la Noguera) que al·ludeix a un taxista que corria com una sageta. També podria entendre's irònicament com una persona molt lenta. Desconeixem la motivació a Paiporta, però podria ser-ne qualsevol de les dos.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Fletxa* (Paiporta).

1. (Pai) «[...] Pepe el flecha [...]» (Reillo 2019, febrer 2).

e) Etimologia: segons Coromines (DECat: IV, 39), del francès antic *flèche*, amb el mateix significat, «d'origen incert, potser emparentat amb el neerl. *vlieke*, b-al. ant. *fliuca* id., i provinent de la forma frànica corresponent, FLEU(K)KA».

Flocs [flóks] (Cat, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «llaç o cinta que adorna un vestit o una cortina».

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Flocs* (Catarroja). 2. *Flocs* (Torrent).

1. (Cat) «Flocs» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Tor) «Flocs» (Herreros Moreno 2000: 82); «José Garrigues Hernández, de malnom Flocs» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 33); «3 Pedro Viñes Hernández *Flocs* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 149).

e) Etimologia: segons Coromines (DECat: IV, 43), del llatí FLÖCCUS, ‘borrall de llana’, ‘peluix de drap’.

f) Toponímia: **1.** (Tor) poblament: «18 Caseta de Flocs [...] L'Alteró» (Fresquet Gozalvo 2011: 58).

Foia [fója] (Picn)

a) Definició: Coromines (DECat: II, 27) observa que és l’apel·latiu «aplicat no sols a una clotada, sinó fins i tot a camps fèrtils, amb ben escassa concavitat, on les aigües puguin ajuntar-se poc o molt, amb caràcter passatger, en temps de pluges, o especialment aptes per al regatge natural».

b) Motiu: la persona motejada residia en *l'alqueria de la Foia* situada en el terme de Picanya (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 129).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El de la Foia* (Picanya).

1. (Picn) «Foia, el de [la]» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 129).

e) Etimologia: Coromines (OnCat: IV, 237) observa que *Foia* (‘clotada’) és un «mot peculiar del P. Val. i les Terres de l'Ebre que s'aplica a clotades, [...]». Prové del llatí FÖVĚA, ‘clot, excavació’ (cf. Coromines 2008: 303).

f) Toponímia: **1.** (Picn) poblament: «Alqueria de la Foia» (Alvir Ballester 2009: s/n).

Foiero, -a [fojéro] / [fojéra] (Qua, Xir)

a) Definició: persona natural o procedent del municipi de Foios (l'Horta Nord).

b) Motiu: les persones motejades eren procedents o tenien vincles amb el referit poble de l'Horta Nord.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Foios** + -ARĪU/ -ARĪA): **foiero, -a** [fojéro] / [fojéra]

1. *La Foiera* (Quart de Poblet). 2. *El Foiero* (Xirivella).

1. (Qua) «Foiera, la» (Sancho & Sancho 1998: 162). 2. (Xir) «- *El Foiero*, nacido en Foios.» (Sorribes Santa Maria 1989: 369); «Vicente Martí (*el Foyero*)» (Blasco & Giménez 1997: 53).

e) Etimologia: segons Membrado Tena (2017: 31), «del llatí tardà *FOVEOS, “foies”, [que] probablement es refereix als ullals que abundaven prop d'aquest poble i, en general, a tota l'Horta litoral». Vegeu *Foia*.

Fona [fóna] (Xir)

a) Definició: Sorribes Santa Maria (1989: 370) indica que és l'instrument de pell i corda que s'empra per a llançar pedres, la qual cosa ens podria remetre al record de les harques o lluites a pedrades mantingudes entre els adolescents de pobles adjacents.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada ha estat emprat com a metonímia de persona que destacava en l'ús d'aquest instrument o com a metàfora de persona ràpida, formada a partir de l'expressió «com una fona».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Fona* (Xirivella).

1. (Xir) «- Toni la *Fona*, instrumento de piel y cuerda para lanzar piedras, [...]» (Sorribes Santa Maria 1989: 370).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí FŪNDA, amb el mateix significat.

Font, -s [fónt] / [fóns] (Alaq, Alc, Beni, Sed, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, pot ser, o bé un «lloc on brolla aigua procedent d'un corrent subterrani», o bé una «construcció de pedra, de ferro o d'altres materials, amb una canal o una aixeta per on ix l'aigua».

b) Motiu: els al·ludits de Beniparrell vivien al costat de la font del poble (Pons Polit 2016). Moreu-Rey (1981: 178) afirma que aquest tipus de malnom pertany a la categoria de corònim que actua com a complement determinatiu precedit de la preposició “de” i d'un antropònim (generalment un prenom), que en el nostre corpus es troba exemplificat amb *Toni el de les Fonts* de Sedaví. Pel que fa a la forma *Fontaner*, documentada a Alaquàs i Alcàsser, és un castellanisme equivalent a “llanterner” o “lampista”, és a dir, persona que repara instal·lacions d'aigua.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El de la Font* (Beniparrell). 2. *El de les Fonts/ Toni el de les Fonts* (Sedaví).

1. (Beni) «el de la Font» (Pons Polit 2016). 2. (Sed) «Antonio Rodrigo Martínez “el de les Fons” 1960-1972» (Ruiz Monrabal 1985: 182); «Antonio Rodrigo Pascual, apodado “Toni el de les Fonts”» (Ruiz Monrabal 2008: 269).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **fonteta** [fontéta]

1. *Fonteta* (Torrent).

1. (Tor) «Fonteta» (Herreros Moreno 2000: 83).

d.3) Derivat (+ -ĪCCU + -ARĪU/ -ARĪA): **fontaner, -a** [fontanér] / [fontanéra]

1. *El Fontaner* (Alaquàs). 2. *El Fontaner/ La Fontanera* (Alcàsser).

1. (Alaq) «Fontaner, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 140). 2. (Alc) «Fontaner-a, el/la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 65).

d.4) Derivat (+ -ĪCCU + -ARĪU/ -ARĪA): **fontiguer** [fontiyér]

1. *El Fontiguer* (Silla).

1. (Sil) «Caseta del Fontiguer» (CTV 2009: II, 296).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí FŎNTE, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: «Caseta del Fontiguer» (CTV 2009: II, 296).

Forés, -a, -sos [forés] / [forésa] / [forésos] (Pics, Sil, Xir)

a) Definició: és un cognom d'origen toponímic, concretament és el nom d'un poble i d'un antic castell pertanyent a la comarca de la Conca de Barberà, Tarragona.

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: *Foressos* és una pluralització del cognom d'una família de grans propietaris d'un mas anomenat així al terme de Picassent (cf. Albert Aguado & Sobrevela Forteza 2005: 26).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Els Foressos* (Picassent). 2. *Forés* (Silla). 3. *Forés/ La Foresa/ Els Foressos* (Xirivella).

1. (Pics) «El Mas dels Foressos» (Albert Aguado & Sobrevela Forteza 2005: 26). 2. (Sil) «Molí de Forés» (CTV 2009: II, 297); «[...] 1856 [...] Manuel Forés» (cf. Antich Brocal 2021b: 89). 3. (Xir) «- La *Foresa*, de Forés» (Sorribes Santa Maria 1989: 368); «- Els *Foressos*, de Forés.» (Sorribes Santa Maria 1989: 365); «Pilar Andrés “la Foresa”» ([CF] Anònim 1993: 64); «Pilar Forés (la Foresa)» (Blasco & Giménez 1997: 56); «Foresa» (Berenguer Such 2018).

e) Etimologia: Coromines (OnCat: IV, 256) considera que hi ha diversos topònims que fan referència a accidents geogràfics que contenen un derivat acabat en -ENSIS del llatí FORAS, com *Castell-forès*, *Puig-forès*, *Serra-Forès*, amb el sentit de «punt alt i prominent». D'aquests mots, en abreujar-se després sense els substantius, ha quedat la forma “forés”, la

qual representa un nom de lloc (llogaret, parròquia, cap de municipi). Al seu torn, aquest mateix investigador rebutja que el mot vinga «del substantiu arcaic *forest*, 'bosc'» (Moll 1982: 192) perquè creu que no en té en compte «la història fonètica».

f) Toponímia: **1.** (Pics) poblament: «Mas dels Foresos» (CTV 2009: II, 250); hidrografia: «Pous de Reg de motor a Picassent. Any 1938 [...] Motor del Mas de Foressos» (Martínez Sanchis 2006: 140); «Séquia i braç dels Foresos a Picassent» (OnCat: IV, 256). **2.** (Sil) activitats industrials: «Molí de Forés» (CTV 2009: II, 297).

Fornillero [forni*lé*ro] (Alaq)

a) Definició: segons el DNV, és una «persona que s'encarrega d'arreglar fornilla». Eugeni Reig (2015: 378) defineix *fornilla* com a «llenya menuda que s'usa (o s'usava) per a encendre i per a alimentar els forns de pa o de ceràmica».

b) Motiu: els fornillers arreglaven fornilla a les muntanyes per a proporcionar aquest vegetal als forns dels pobles.

c) Comentari: pel que fa a la comarca de l'Horta Sud, coneixem l'existència de colles de fornillers a Alaquàs i a Picassent. Quant a Alaquàs, Tarín López (1993b: 170-172) menciona algunes famílies com *els de ca Puça*, *els Pelats* o *els Marussos* entre d'altres, que dedicaren part de la seua vida a transportar fornilla a les fàbriques de perols d'Alaquàs i Manises. En relació amb Picassent, Romaguera Belenguer (1987: 21) conta que els forns de Picassent també empraven llenya fornilla procedent de les muntanyes del terme. Hi havia unes quantes famílies com *els Pardos*, *els Tot-igual*, o d'altres que es dedicaven a recollir aquest tipus de plantes com argelagues, botges, romaní i coscolla. Tarín López (1993b: 170) n'afegeix altres varietats com la cirereta de pastor, el margalló o la farigola i relata que els alaquasers també es distribuïen en quadrilles i recollien i carregaven aquests vegetals que creixien a la falda de les serres. Unes colles anaven a carregar-ne a pobles com Montserrat, Torís, Macastre o Alboraig, i d'altres ho feien cap a Lliria, Marines o el Villar.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Fornillero* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Fornillero» (Planells Segura 1991: 128); «Forniller, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 140).

e) Etimologia: Coromines (DECat: IV, 130-131) assenyala que al País Valencià el mot *forner*, com a derivat de *forn* (del llatí FURNUS, amb el mateix significat), és també un sinònim de feixinaire: «llenyataire que, corrent pels serrats, porta llenya d'arbut per als forns». Seguint aquesta mateixa línia, aquest mateix lexicògraf observa que un altre derivat de *forn* com *forniller* es documenta al Pla d'Urgell amb aquest mateix sentit específic de llenyataire que el mot *forner* té al País Valencià. Per la qual cosa deduïm que *forniller* podria ser un transport a València procedent de zones catalanes pertanyents al català occidental. Coromines (DECat: IV, 130) compara *forniller* amb els mots castellans *hornija*, 'furnaria ligna' i el seu derivat *hornijero*, «que provenen de FURNALIA plural neutre d'un adjectiu FURNĪLIS».

Formiga [formíya] (Alc, Ald, Alf, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és un «insecte himenòpter (*Formica sp*), que varia de color i de grandària segons les espècies, [...]».

b) Motiu: és un malnom aplicat generalment a persones baixes d'alçada, menudes. A Alfafar en trobem una forma apocopada *Formi* (<*Formiga*), atribuïda a una persona «de baixa estatura» (cf. Puchades Pastor 1991: 212 [nota 32]). D'altra banda, a Alcàsser, hem pogut esbrinar un altre motiu distint a l'anterior, ja que una de les famílies motejades així eren persones «arreplegadores com les formigues» (Flor Bastante 2020), és a dir, eren estalviadores i molt abnegades.

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 87) documenta diversos llocs del domini lingüístic on s'empra aquest malnom (Eivissa, Banyuls, Cotlliure, Palafrugell, Badalona, Manresa, St. Celoni), i esmenta que, en el cas del diminutiu *Formigueta* (Sitges), el motejat era una persona menuda i prima, de cara allargada. A Alcàsser, es documenten persones portadores

del malnom *Formiga* en 1895 com: «78 Ramírez Eduardo *Formiga*» (Hernández Flor 2016: 92) o «231 Navarro Martín *Formiga*» (Hernández Flor 2016: 96).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Formiga* (Alcàsser). 2. *Formiga* (Aldaia). 3. *Formiga* (Picassent).

1. (Alc) «Alberto Navarro Campos (*Formiga*)» (Gericó Trilla 2003: 232). 2. (Ald) «*Formiga*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 65, 130). 3. (Pics) «*Formiga*, Caseta de» (Sánchez Serra 1984: 22).

d.2) Forma apocopada:

1. *Formi* (Alfagar).

1. (Pics) «*Formi*» (cf. Puchades Pastor 1991: 212).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí FORMĪCA, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Pics) «*Formiga*, Caseta de» (Sánchez Serra 1984: 22).

Forriga, -gues [foríya] / [foríyes] (Pics)

a) Definició: podria ser un derivat de *forro*, ‘folre’, «allò amb què es folra una cosa, especialment la part interior de certes peces de vestir i els llibres» (DNV).

b) Motiu: en desconeixem la motivació. Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 39) creuen que podria ser un cognom, tot i que nosaltres no l’hem pogut documentar com a tal.

c) Comentari: és un dels malnoms d’una família de Picassent portadora del cognom *Tarazona*. En trobem referències documentals a Picassent el darrer terç del segle XIX: «Todo esto ha venido pasando en el pueblo de Yátova en cuanto á criminalidad, y casi lo mismo ha sucedido en Picasent; y si no que lo diga el señor Forriga, á quien no hace mucho extrajeron media docena de balas de su cuerpo» (La Iberia 1882: 1).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Forriga/ Forrigues* (Picassent).

1. (Pics) «Forriga» (Lerma Serra 1975: 90); «[...] Higinio Tarazona, líder del partit lliberal, o dels Forrigues» (Lerma Serra 1997: 19); «Font de l'Omet 1962. [...], Eduardo Tarazona (Forriga)» (Romaguera Belenguer 2002: 58); «Aleshores se l'identifica com Vicent “el de Forriga”, i cap allí es dirigix» (Ortí Robles 2009: 21); «Arturo Tarazona Laza “Forriga”» (Gómez Tronchoni 2006: 64).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **forriqueta** [foriyéta]

1. *Forriqueta* (Picassent).

1. (Pics) «Fornillers i llenyaters.- [...] Entre els llenyaters del poble estaven: [...], Vicentico Tarazona “El de Forriqueta”» (Romaguera Belenguer 1987: 21).

f) Toponímia: 1. (Pics) poblament: *la casa Forriga* (Tarazona); almàsseres: «la de “Vicentico Forriga» (Silla Lerma 2001: 15); hidrografia: «Pous de Reg de motor a Picassent. Any 1938 [...] Motor de Vicent de Forriga» (Martínez Sanchis 2006: 140).

Fosca [fóska] (Picn, Sil, Tor)

a) Definició: a Picanya, el mot sembla una feminització del cognom *Fosc*, el qual també es documenta a Torrent entre 1851 i 1900: «Fosch» (cf. Climent Sanfèlix 1996: 105). A Silla, el malnom provindria de l'adjectiu *fosc*, -a, «que no té llum o claror o que en té molt poca» (cf. DNV).

b) Motiu: a Picanya, l'investigador Tarín López (2000: 122) observa que el cognom *Fosca* apareix citat cinc vegades en un llibre cobratori de Picanya de 1842. A Silla, *Pepet el de la Fosca* (Sil), era un operari que s'encarregava del manteniment d'un generador d'electricitat, i, per tant, era la persona responsable que la gent tinguera llum o es quedara a les fosques (cf. Antich Brocal 2021b: 89).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *De Fosca/ Els Fosques* (Picanya). 2. *Fosca* (Torrent).

1. (Picn) «Fosca, de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 129); «Els Fosques» (Moreno Pellicer 2018); «Pere el de Fosca» (Moreno Pellicer 2018). 2. (Tor) «la caseta de Fosca» (Besó Ros 1995: 129).

d.2) Forma composta: (prenom + art. + prep. + art. + **Fosca**)

1. *Pepet el de la Fosca* (Silla).

1. (Sil) «*Pepet el de la Fosca*» (cf. Antich Brocal 2021b: 89).

e) Etimologia: si tenim en compte els malnoms atribuïts a partir del cognom *Fosc* (Picn, Tor), Moll (1982: 273) assenyala que el mot procediria de l'adjectiu *fosc* (llatí FUSCUS), 'obscur'.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «la caseta de Fosca» (Besó Ros 1995: 129).

Fotja [fóʎa] (Sed, Sil)

a) Definició: Martí Mestre (2006: 262) indica que la fotja és «una au, corrent a València, que vola poc i feixugament». Sovint el nom d'aquest animal sol atribuir-se a persones, en establir-se «[...] una analogia entre el comportament d'aquest ocell i [el d']una persona fluixa, mandrosa o covarda».

b) Motiu: a Sedaví trobem el sentit metafòric característic d'aquest animal traslladat a persones poc fermes, sense temperament, ja que, segons Ruiz Monrabal (2008: 123), el malnom se li va atribuir als avantpassats d'una persona per alguna qualitat pròpia de la fotja, segurament per tenir un caràcter consentidor.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Fotja/ La Fotja* (Sedaví). 2. *Fotja* (Silla).

1. (Sed) «Salomé Tomás Baixauli, “La fotja”» (Ruiz Monrabal 2008: 260). 2. (Sil) «[...] animals: [...] *Fotja*» (Zaragozà Pérez 1991: 255).

e) Etimologia: segons Coromines (DECat: IV, 148), provindria del llatí FŪLIX, -ĪCIS (variant de FŪLĪCA), amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Sed) poblament: a Sedaví al segle XIX s'obriren tendes on hom venia de tot com a *la tenda de Fotja* (“Focha”) (cf. Ruiz Monrabal 1985: 81).

Fotra [fótra] (Mas)

a) Definició: és una variant formal per eufemisme del verb *fotre*, «copular, fer l'acte sexual» (cf. DNV).

b) Motiu: pel que fa al nostre corpus, té el seu origen en una expressió airada d'incitació cap a un animal per tal de fer-lo moure. Un avantpassat dels motejats era tartaner i mai blasfemava. Aleshores, per tal d'incitar la seua haca, sovint exclamava: «Arre haca, fotre!» (Moncholí 2020, agost 30, 17:06).

c) Comentari: antigament una de les persones més conegudes de Massanassa era “Pepica la Fotra”, la qual es dedicava a la venda cards. En un primer moment, aquesta dona ho feia a l'antiga placeta de Sant Agustí de València. Més tard, se n'anà al mercat d'*Abastos* (Moncholí Baixauli 2006: 84).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Fotra/ La Fotra/ El Tio Fotra/ Fotres* (Massanassa).

1. (Mas) «Fotra, son varios hermanos.» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 6, Massanassa (1941), f. 134); «Fotres» (Moncholí 1983: s/n); «Salvador “fotra”» (Raga 1982: s/n); «Visantico “el fotra”» (R. M. 2013: 104); «22. Paco “Fotra”, vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 32).

e) Etimologia: segons Coromines (DECat: IV, 151), el verb *fotre* procedeix del llatí vulgar FŪTTĒRE, que al seu torn prové del llatí FŪTŪĚRE, ‘copular, practicar el coit’.

f) Toponímia: 1. (Mas) poblament: «[...] i també la [casa] del tio “Fotra”» (Sánchez Tévar 2017: 150); activitats industrials: «Rajolar de Fotra» (CTV 2009: II, 198).

Fotriquera/ Fotriquera [fotrikéra] / [fotriyéra] (Pai)

a) Definició: podria ser una variant formal del castellà *faltriquera*, que, segons el DLE de la RAE, és una «bolsa de tela que se ata a la cintura y se lleva colgando bajo la vestimenta».

b) Motiu: en desconeixem el motiu, tal vegada era una persona que portava habitualment aquesta mena de bossa abans descrita a la definició.

c) Comentari: es documenta una variant formal amb síncope de *fatriquera* (<*Faltriquera*) en alguns parlars castellans com el de San Juan de la Nava (Àvila). Vegeu: <<http://roble.pntic.mec.es/~jgarci41/hablados.html>>. [Consulta 1-11-2021].

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Fotriquera/ Fotriquera* (Paiporta).

1. (Pai) «Fotriquera» (Marí Yago 2004: 179); «Fotriquera» (Mirabet Pastor 2004: 48).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, del mossàrab «*ḥaṭrikáyra, 'lugar para bagatelas'».

Frankenstein [fraŋkestáin] (Man)

a) Definició: és un personatge literari d'una novel·la homònima de l'escriptora anglesa Mary Shelley, publicada l'any 1818. En veritat, *Frankenstein* era el cognom del doctor que va crear el que després esdevindria el monstre que protagonitzà la novel·la.

b) Motiu: s'aplica com a metàfora denigrant a persones no massa agraciades físicament. Marticorena Ruiz (2004: 40) conta que a una persona li varen posar aquest malnom a Manises pel motiu següent: «[...] como enfermero [había] un hermano que por su aspecto físico los alumnos le apodaban, cruelmente, *Frankenstein*».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Frankenstein* (Manises).

1. (Man) «Franquesstein» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Franquestein» (Català Gimeno 1992: 263).

e) Etimologia: és un cognom d'origen toponímic. En concret, correspon al castell de Frankenstein, situat a 5 kilòmetres al sud de la ciutat de Darmstadt, a l'estat de Hesse (Alemanya). És una paraula alemanya composta per dos ètims, *franken*, “francs” i *stein*, “pedra, roca”, que en conjunt podríem traduir com a roca (“muntanya”, “castell”) dels francs.

Fresc, -a, -o, -ques [frésk] / [fréska] / [frésko] / [fréskes] (Cat, Man, Pai, Qua, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un adjectiu que fa al·lusió al fred moderat, és a dir, aquell «que produïx una sensació de frescor amb relació a la temperatura corporal».

b) Motiu: en desconeixem el motiu, però pot haver estat aplicat a individus que actuen en profit propi, sense importar-los si perjudiquen els altres (cf. DNV).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Fresca* (Manises). 2. *Fresques* (Paiporta). 3. *El Fresco* (Quart de Poblet).

1. (Man) «La Fresca» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Fresca, la» (Català Gimeno 1992: 263). 2. (Pai) «Fresques» (Mirabet Pastor 2004: 48). 3. (Qua) «Fresco, el» (Sancho & Sancho 1998: 162).

d.2) Derivat castellà (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **fresquito** [freskító]

1. *Fresquito* (Catarroja). 2. *Fresquito* [freskító/ fraskító] (Torrent).

1. (Cat) «Si fa calor no teníu perquè patir, púes teníu al Chelat, al Chelà i al Fresquito» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n); «Fresquito» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Tor) «els corrals [...], de Fresquito [...], van ésser enderrocats fa unes dècades.» (Besó Ros 1995: 159).

e) Etimologia: segons el DCVB, del germànic FRĪSK, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «els corrals [...], de Fresquito» (Besó Ros 1995: 159).

Fumanxú [fumanfú] (Cat, Tor)

a) Definició: el Doctor Fu-Manxú és un personatge de ficció l'autor del qual va ser el novel·lista anglès Sax Rohmer, pseudònim d'Arthur Sarsfield Ward (1a mitat del segle XX). Ha estat popularitzat a través de múltiples pel·lícules mudes o sonores, ràdio, còmics, etc. Aquest personatge «va personificar el gènere del misteri del "perill groc", que expressava els temors occidentals de l'expansió del poder i la influència asiàtica». (cf. <<https://delphipages.live/ca/divers/fu-manchu>>. [Consulta 12-07-2021]).

b) Motiu: a Catarroja ha estat atribuït en referència a la semblança física del motejat amb el personatge abans descrit, ja que l'al·ludit tenia els cabells llargs i portava barbata (Segarra 2021). A Torrent se li va atribuir a un estanquer que portava bigot (Jimenez Beleña 2016, novembre 30).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Fumanxú* (Catarroja). 2. *Fumanxú* (Torrent)

1. (Cat) «Fumanchú» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Fumanchú» (Segarra 2021); «Paco “Fumanchú”» (Raga Ramon 1998: 93). 2. (Tor) «[...] El Sr. de su derecha (el del bigote, es Fernández el estanquero de la plaza Maestro Giner esquina a calla de Ros; de apodo "Fumanchú". [...]. (Jimenez Beleña 2016, novembre 30).

Furó [furó] (Alb, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, un furó és un mamífer semblant a la mostela, de cos llarg, cobert de pelatge groguenc, utilitzat per a la caça de conills.

b) Motiu: en desconeixem el motiu, però podria haver estat aplicat, amb sentit metafòric, a persones esquerpes, tristes, tal vegada tenint en compte el comportament isolat d'aquest animal, que hom considera que fuig del tracte social, que s'aïlla i s'oculta de la gent (Martí Mestre 2017: 762-763). També podria haver estat atribuït a persones de caràcter tafaer, que volen assabentar-se de les coses dels altres, i que, per tant, emulen així l'actitud d'aquest mustèlid que «entra als caus dels conills» (cf. Reig 2015: 386-387).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Furó* (Albal). 2. *Furó* (Silla). 3. *El Furó* (Torrent).

1. (Alb) «Furó» (Verdeguer Escribà 1991: 156); «Furó» (Hernández Sanchis 2007: 1). 2. (Sil) «Toni (a) Furó» (Antich Brocal 2016: 275). 3. (Tor) «Furó» (Beguir Esteve 2003a: V, 220); «Furó» (Herreros Moreno 2000: 83); «224. Tomás Muñoz Peiró *El Furó*.» (Martínez Oria 2005c: 18); «23 Tomás Muñoz Peiró *El Furo* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 149).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí FURŌNE, amb el mateix significat.

Fus [fus] (Cat, Qua, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és una «barreta de forma cilíndrica i allargada, generalment de fusta, que va aprimant-se des del centre cap als extrems i que s'utilitza, quan es fila a mà, per a tòrcer i enrotllar el fil que es va formant».

b) Motiu: a Catarroja, tal vegada perquè vivien en la zona del fus, que era un lloc on feien cordell (castellà “huso”) (Sargues Raga 2017). Per contra, a Quart de Poblet hem pogut documentar la anècdota següent que n'origina el malnom: «De l'”agüelo” Fus deien [...] [que] Feia unes traques baratetes per a les festes que resultaven molt fluixetes. [...] I la gent deia: “Fora Fus...! Fora Fus...!» (Sancho & Sancho 1998: 136). A Xirivella, Sorribes Santa Maria (1989: 364) proposa com a possible motivació l'expressió «dret com un fus», equivalent a persona recta, estirada, que aquest investigador va definir en castellà com: «derecho como un huso».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Fus* (Catarroja). 2. *El Tio Fus/ De Fus* (Quart de Poblet). 3. *Fus* (Xirivella).

1. (Cat) «Fus» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Qua) «Fus, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 162); «Pels ans vint d'est segle, la tia Pepa *de Fus*, que era fadrina [...]» (Sancho & Sancho 1998: 194). 3. (Xir) «- *Fus*, [...]» (Sorribes Santa Maria 1989: 364).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí FŪSU, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Xir) «Alqueria de Fus» (Giménez Pasqual 1995: 34); «la *Casa de Fus*» (Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 26).

3.2.7. Lletra G (DMHS)

Gafarró [gafaró] (Cat, Picn, Pics, Xir)

a) Definició: segons el DNV, un gafarró és un «au (*Serinus serinus*) d'uns deu centímetres, de bec curt i cònic, de color verd groguenc amb franges fosques».

b) Motiu: en desconeixem el motiu, però probablement ha estat emprat com a metàfora de persona menuda, xicoteta considerant la petitesa d'aquest ocell (cf. Martí Mestre 2006: 270).

c) Comentari: en castellà es tradueix per *Pardillo* (Lamarca 1839: 27; Rosanes 1864: 50).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Gafarró* (Catarroja). 2. *Tio Gafarró* (Picanya). 3. *Gafarró* (Picassent). 4. *El Gafarró/ La Gafarrona* (Xirivella).

1. «Gafarró» (Segarra 2021). 2. (Picn) «Gafarró» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 130); «Encaixadores i empaperadores del magatzem de taronja de Francisco Ciscar Bermell “Tio Gafarró”» (Royo Martínez 1993: 62). 3. (Pics) «Garrafó» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 134). 4. (Xir) «Vicente Moncholí “el Gafarró”» ([CF] Anònim 1993: 58).

e) Etimologia: segons el DCVB, «sembla derivat de l'arrel *gaff-* que ha donat el verb català *agafar*».

f) Toponímia: 1. (Xir) poblament: «barraca de la Gafarrona o de Cunyat» (Giménez Pasqual 1995: 34).

Gaire [gájre] (Pai)

a) Definició: podria ser l'adjectiu, pronom o adverbi equivalent de 'molt' (cf. DNV).

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada era una persona procedent del Principat que deia freqüentment *gaire*, tenint en compte que l'ús d'aquest mot en àrees del domini lingüístic com les del valencià central és poc habitual.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Gaire* (Paiporta).

1. (Pai) «Gaire» (Marí Yago 2004: 179); «Gaire» (Mirabet Pastor 2004: 48); «4- Pepet *El Gaire*» (Sanz 2007: 99); «*El Gaire* (José)» (Monforte Casañ 2015: 351).

e) Etimologia: segons el DCVB, del fràncic *waigaro*, 'molt', d'on prové també el francès *guère*.

f) Toponímia: 1. (Pai) poblament: «Magatzems de cebes i taronges: [...] el del Gaire» (Tarazona 2005: 121).

Galan [galán] (Alc, Ald, Alf, Pai, Picn, Pics, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segurament, en la majoria dels casos, és el cognom *Galan*.

b) Motiu: a Picanya, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 130) suggereixen que provindria del fet que el motejat era «molt ben paregut», és a dir, un equivalent del que l'adjectiu *galán* significa en castellà: «hombre de buen semblante». Pensem que també podríem tenir en compte la presència de persones portadores d'aquest llinatge en aquest poble des del segle XVII. En concret, ja hi havia un resident amb casa anomenat Joan Galan l'any 1646 (ARV, Cens 1646, Veïnat de Picanya, Generalitat, núm. 4.826, f. 196v).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Galan* (Alcàsser). 2. *Galan Nolima* (Aldaia). 3. *Galans* (Alfagar). 4. *Galan* (Paiporta). 5. *Galan/ La Galana/ Els Galans/ El Tio Galan* (Picanya). 6. *El Galan/ La Galana* (Picassent). 7. *Galano/ La Tia Galana* (Silla). 8. *El Galan* (Torrent). 9. *Galan* (Xirivella).

1. (Alc) «Galan» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 45). 2. (Ald) «Motor de Galan Nolima» (Mora Guzman 2014: s/n). 3. (Alf) «las fuentes tituladas del Calvario, Mula y Asegador dels Galans que brotan en el térm.» (Madoz 1845: I, 530). 4. (Pai) «Francisco Mengual Brull (a) «Galán»» (Gabarda Cebellán & Villasante Claramonte 2018: 83). 5. (Picn) «Galans, els» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 130); «[...] sembla el Tío Galàn» (Ortí 2015, setembre 17); «La Galana» (Pellicer Ramon 2018). 6. (Pics) «Galán-a, el/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 40). 7. (Sil) «-Mitjançant la ironia: *Galano*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «[...] la *tia Galana*, la millor especialista en bollir faves i cuinar “all-i-pebres”» (Antich Brocal 2007: 37). 8. (Tor) «Galán (el)» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Jesús Comes Galan» (Besó Ros 1985: 235); «Roque Romero Galan» (Besó Ros 1985: 236). 9. (Xir) «[...] donant a la Closa – l'hort de Galan-» (Giménez Pasqual 1995: 32).

e) Etimologia: segons Faure, Ribes & Garcia (2009: 364), del mateix mot castellà aplicat a persones, amb el significat de “bien parecido”, “elegante”. Així mateix, el DLE de la RAE indica que *galán* prové del francès *galant*.

f) Toponímia: 1. (Ald) hidrografia: «motor de Galan Nolima» (Mora Guzman 2014: s/n). 2. (Alf) hidrografia: «las fuentes tituladas del Calvario, Mula y Asegador dels Galans que brotan en el térm.» (Madoz 1845: I, 530). 3. (Pai) vies de comunicació: «Camí de l'Hort de Galan» (Alvir Ballester 2009: s/n). 4. (Picn) poblament: «Pavelló esportiu “Vicent Martí Galán”» (Ajuntament de Picanya 2019: 11). 5. (Pics) poblament: «Partida de la Fuente de Niñeróla [...] 15. La Casa con corrál de Ganádo y Labránza vulgo de Galán, de Joseph Galán vive el mismo» (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 44r). 6. (Sil) «[...] donant a la Closa – l'hort de Galan-» (Giménez Pasqual 1995: 32).

Galgo [gályo] (Alaq, Alc, Ald, Cat)

a) Definició: és un castellanisme equivalent a “gos llebrer”, que és una «raça de gos de caça» (cf. DNV).

b) Motiu: generalment, s'empra de forma metafòrica amb el sentit de persones primes i àgils o que corren molt. Moreu-Rey (1981: 90) enregistra dos ocurrences que exemplifiquen els dos casos abans referits. D'una banda, *lo Galgo* de Tortosa s'assemblava molt a aquesta raça de gos, i de l'altra, a Roses, hi havia un *en Galgo* que corria molt. Nosaltres hem documentat dos motivacions semblants a les recollides per Moreu-Rey. A Alcàsser, Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 96) contenen que la persona motejada era flaca i s'assemblava a aquest gos quan corria. Pel que fa a Catarroja, segons indica Raga Ramón (1999j: s/n), *el Galguet* era un home anomenat Salvador Raga i Sandemetrio (1889-1959) que tenia per ofici la intermediació entre llauradors i exportadors de taronja, per la qual cosa es desplaçava quasi diàriament en tren als pobles de la Ribera del Xúquer. Com en un mateix dia era freqüent veure'l a diferents pobles d'aquesta comarca com Algemesí, Alzira, Sueca o Polinyà, i tenint en compte que en aquella època tots els recorreguts solien fer-se a peu, la gent de la Ribera el va començar a anomenar “el Galguet”. Una altra motivació n'estaria relacionada amb un topònim urbà. A Alaquàs, *la dels Galgos* potser va ser motejada així perquè regentava un establiment que es coneixia com a *casino* o *casa dels Galgos* (cf. Ferrer Guzman, Guasp Garcia & Soriano Bessó 2010: 157).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La dels Galgos* (Alaquàs). 2. *Galgo/ Galgo-botiga* (Alcàsser). 3. *La de Galgues* (Aldaia).
1. (Alaq) «Galgos, la dels» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 140). 2. (Alc) «Galgo» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 96); «Puchalt Devís, Antonio *Galgo-Botiga*» (Simó Rosaleny 2010: 399). 3. (Ald) «Galgues, la de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 65, 131).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **galguet, -s** [galɣét]

1. *Galguet/ Galguets* (Catarroja).

1. (Cat) «Galget» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Galguets» (Valls Bonet 2018: 59).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 266), del llatí vulgar GALLĪCUS, amb el mateix significat, abreviació de CANIS GALLICUS, ‘gos de la Gàl·lia’, anomenat així pel gran desenvolupament que va tenir la cria de gossos de cacera en temps dels romans.

Galima [galíma] (Alc, Cat)

a) Definició: segons el DCVB, significa “home fartó” o “fam molt forta”.

b) Motiu: a Alcàsser, segons Flor Bastante (2020), els membres d’una colla d’amics li ho van atribuir a un d’ells perquè menjava molt.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Galima* (Alcàsser). 2. *Galima* (Catarroja).

1. (Alc) «Galima» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 118). 2. (Cat) «Galima» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: segons Martí Mestre (2006: 274), de l’àrab *ganîma*, ‘presa, botí’, «aplicat al desig gran de menjar i a la fam intensa, [...] extensió de la idea de “desig intens de prendre, d’apropiar-se d’alguna cosa”, en aquest cas en referència als aliments».

Gallina [gaíina] (Alb, Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Mas, Pics, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és la «femella del gall, més menuda que el mascle, amb la cresta menys desenrotllada i amb els tarsos sense esperons».

b) Motiu: en general, *Gallina*, per metonímia, o *Galliner*, per ofici, eren els malnoms de persones que es dedicaven a criar gallines per a la seua venda.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La de la Gallina* (Alfatar). 2. *Gallina* (Catarroja).

1. (Alf) «*La de la Gallina*» (Puchades Pastor 1991: 212). 2. (Cat) «*Gallina* (Miguel Selma)» (Monforte Casañ 2015: 290).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **gallineta** [gaʎinéta]

1. *Gallineta* (Aldaia). 2. *Gallineta* (Alfatar). 3. *Gallineta* (Manises). 4. *Gallineta* (Picassent).

1. (Ald) «*Gallineta*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 131). 2. (Alf) «*Gallineta*» (Puchades Pastor 1991: 213); «*Gallineta*» (Pastor 2016: s/n). 3. (Man) «*Gallineta*» (Escobar Folgado 1959: s/n); «*Gallineta*» (Català Gimeno 1992: 263). 4. (Pics) «*Gallineta*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 65).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **gallinero, -a** [gaʎinéro] / [gaʎinéra]

1. *El Gallinero/ Gallinera* (Albal). 2. *El Gallinero/ La Gallinera/ Les Gallineras* (Alcàsser). 3. *El Galliner* (Catarroja). 4. *El Gallinero* (Massanassa). 5. *Gallinero* (Paiporta). 6. *La Gallinera* (Picassent). 7. *El Gallinero* (Silla). 8. *Gallinero* (Torrent). 9. *El Gallinero* (Xirivella).

1. (Alb) «*Gallinera*» (Hernández Sanchis 2007: 2). 2. (Alc) «*Gallinero-a, el/la; Gallineras, les*» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 66). 3. (Cat) «*Gallinero*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «En l'actualitat, el motorista [del motor dels Pescadors] és Paco “el Galliner”.» (Guillem Chilet 2009: 121). 4. (Mas) «*Blas (el gallinero)*» (Muñoz Codoñer 1996: 42). 5. (Pai) «*Gallinero*» (Marí Yago 2004: 179). 6. (Pics) «*Gallinera, la*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 65). 7. (Sil) «Actuals: [...], *Gallinero*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «*Leonardo y José Lorente (a) Gallineros*» (Antich Brocal 2016: 277). 8. (Tor) «*Gallinero*» (Herreros Moreno 2000: 84). 9. (Xir) «*José el Galliner*» (Blasco & Giménez 1997: 52).

d.4) Forma composta: (**gallina** + adjectiu).

1. *Gallina Favada* [gaʎína fabá] (Alcàsser).

1. (Alc) «Gallina-favà» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 96).

d.5) Forma composta: (adjectiu + prep. + art. + **galliner, -a**).

1. *Tort del Galliner* (Alcàsser). 2. *Sord de la Gallinera* (Alfatar).

1. (Alc) «Tort de Galliner» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 81). 2. (Alf) «*Sord de la Gallinera*» (Puchades Pastor 1991: 212).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí GALLĪNA, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Cat) poblament: «Hort del Galliner» (CTV 2009: II, 113; Alvir Ballester 2009: s/n). 2. (Sil) poblament: barraca «del Gallinero», titular: «Leonard Lorente Rodríguez (pescador)» (Antich Brocal 2007: 122).

Gallofes [gaʎófes] (Cat)

a) Definició: segons el DNV, una gallofa és un llibre per a ús dels eclesiàstics que indica l'ofici de cada dia, i que també s'empra com a sinònim de cosa llarga i complicada d'entendre, o com a mentida. En llengua castellana una *gallofa* és, segons Coromines (2008: 267), un tros de pa que es donava com a almoïna, i un *gallofo* un captaire o pidolador.

b) Motiu: en desconeixem el motiu, però podria haver estat aplicat amb el sentit de persona que avorreix quan parla, que no se l'entén, que diu mentides, o que era pobra.

c) Comentari: es documenta a Catarroja a principis del segle XIX.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Gallofes* (Catarroja).

1. (Cat) «Viuda de Antonio Raga Gallófes» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 77r).

e) Etimologia: Coromines (2008: 267) creu que *gallofa* podria provenir de l'expressió *galli offa*, 'mos del pelegrí', entenent el mot llatí GALLUS, 'francés', com a sinònim de *pelegrí*. Segons aquest mateix lexicògraf, aquesta expressió va ser creada en llatí en els convents medievals.

Galòsia [galòsia] (Xir)

a) Definició: Sorribes Santa Maria (1989: 370) considera que *Galòsia* és un sinònim de *Galotxa* ('joc de pilota'), i creu que també podria ser una sabata amb sola de fusta o una *banderilla*.

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

c) Comentari: *la tia Maria la Galòsia* de Xirivella era una de les curanderes més conegudes d'aquest poble (Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 83).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Galòsia* (Xirivella).

1. (Xir) «hay diversas curanderas, tales como: la tía Maria “la Galosia”, cuya especialidad es un unguento especial para los granos.» (Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 83); «- *Galosia* o *Galotxa*, [...]» (Sorribes Santa Maria 1989: 370).

Galta-roja [galtaróʃa] (Alc, Pics, Sed)

a) Definició: és un compost del substantiu *galta*, «part de la cara que s'estén a cada costat des dels ulls fins a la barba» (cf. DNV), i l'adjectiu *roja*, «vermella».

b) Motiu: a Sedaví i Alcàsser les persones portadores d'aquest malnom coincideixen en patir una malaltia dermatològica de la cara anomenada angioma. A Alcàsser, «tenia una taca roja a la cara de naixement» (Simó Rosaleny & Hernández Flor: 2012: 77); a Sedaví, «JOSE DIEGO BAIXAULI, que se también se apodó “Galta-roja” por el defecto que tenía su cara [...]» (Ruiz Monrabal 2008: 111). A Picassent, per contra, l'atribut correspon a una persona que sovint tenia la cara roja, tal vegada, pel fet contrastiu de tenir una pell molt blanca: «per tindre sempre colors de cara» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 120).

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 73), en referir-se a malnoms relacionats amb les parts de la cara, menciona un *Galta-Roja* de Castelló de la Plana.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Galta-roja* (Alcàsser). **2.** *La de Galta Roja* (Picassent). **3.** *Galta-roja* (Sedaví).

1. (Alc) «Galta-roja» (Simó Rosaleny & Hernández Flor: 2012: 77). **2.** (Pics) «Galta Roja, La de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 120). **3.** (Sed) «“Galta-roja”» (Ruiz Monrabal 2008: 294).

Galula [galúla] (Ald, Tor)

a) Definició: Herreros Moreno (2000: 85) suggereix que possiblement el mot corresponga a una variant formal del castellà *gárrulo* o *garrulo -a*. Coromines (2008: 271) defineix el castellà *gárrulo* com a *parlanchín*, “xarraire”. El DLE de la RAE diu que és un adjectiu atribuïble a «una persona: Rústica, zafia».

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada les persones motejades eren parladores o grolleres.

c) Comentari: tal vegada les persones motejades als dos pobles on es documenta aquesta forma (Aldaia i Torrent) pertanyen a una mateixa família.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Galula* (Aldaia). 2. *Galula/ La Galula* (Torrent).

1. (Ald) «Galula» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 131); «Santiago Forment *Galula* i el tio Vicent *Galula*.» (Tarín López 2011: 121). 2. (Tor) «Galula» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Galula, la» (Herreros Moreno 2000: 85); «Un grupo de aficionados al teatro alquilaron, sobre 1914, una porchada en la calle del Moralets, al “tío Galula” (D. José Ortí).» (Beguer Esteve 2003b: V, 238).

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «20 Caseta de Galula [...] Pavía» (Fresquet Gozalvo 2011: 58); «Entre els molts cellers particulars que funcionaven a Torrent, podem destacar-ne [...] el de [...]; Isidro Ortí “Galula” en el carrer Sant Pere Màrtir; [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 172); «Entre les almàsseres particulars [...], podríem esmentar [...] en les cases d'Isidro Ortí “Galula”, [...] José Ortí Sanz “Galula”.» (Fresquet Gozalvo 2011: 183); «[Tenien almàssera] Totes les masies (les de “Galula”, “el Parró”, “Boqueta”, “l’Americà”, “el Llustre”...)» (Sorribes 2015, novembre 15).

Gamba, -o, -es [gámba] / [gámbo] / [gámbes] (Alb, Alc, Alf, Beni, Cat, Qua, Pics, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «crustaci decàpode marí (*Parapenaeus longirostris*), de cos translúcid i allargat, color rosat o roig i carn molt saborosa, que habita al Mediterrani».

b) Motiu: a Alcàsser, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 96), el malnom s'empra amb un sentit metonímic, ja que «[...] un avantpassat [de la persona motejada], que era d'Albal, pescava gambes a l'Albufera i després les venia pels carrers d'Albal, Catarroja i Massanassa». És a dir, que el nom del producte de venda, un crustaci comú a l'Albufera, esdevingué el malnom de la persona que n'exercia l'ofici. Aquests mateixos autors afegixen que «aquesta gamba era molt menuda i s'emprava per a donar de menjar als ànecs». A Alfafar, segons Puchades Pastor (1991: 215 [nota 80]), la persona motejada «comprà un cavall a un home que tenia de malnom Gamber.» Suposem que l'anterior propietari del cavall també es dedicaria a la venda de gambes de l'Albufera.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Gamba* (Albal). 2. *Gamba* (Alcàsser). 3. *El Gambo/ Els Gambos* (Beniparrell). 4. *Gamba* (Picassent). 5. *Gamba* (Torrent).

1. (Alb) «Gamba» (Verdeguer Escribà 1991: 155). 2. (Alc) «Gamba» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 96). 3. (Beni) «Mocho/La Antonieta (la del Gambo)» (CMB 2018: 9). 4. (Pics) «Pascual Aguado Blanco “Gamba”» (Ajuntament de Picassent 2014: 39). 5. (Tor) «Gamba» (Herreros Moreno 2000: 85).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **gambeta** [gambé̃ta]

1. *Gambeta* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Gambeta» (Sancho & Sancho 1998: 162).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **gambero, -es** [gambéro] / [gambé̃res]

1. *Gambero* (Alfafar). 2. *Gamberes* (Catarroja).

1. (Alf) «Gambero» (Pastor 2016: s/n); «Bautista y José Ruiz (a) Gambero de Alfafar» (La Correspondencia de Valencia 1908: 4); «*Gamber*» (Puchades Pastor 1991: 215). 2. (Cat) «Gamberes» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, del grec CAMBĀRUS, ‘llagosta’.

Ganado [ganáo] (Pics, Qua, Sil)

a) Definició: segons el DLE de la RAE, és el «conjunto de bestias que se apacientan y andan juntas». És el mot castellà equivalent de *ramat* o *rabera*.

b) Motiu: *els Ganaderos* de Picassent eren persones que es dedicaven a la cura i pastura de ramat: «per tindre un ramat d’ovelles» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 86).

c) Comentari: els *Ganaderos* de Picassent són portadors del cognom *Guerola*, i els seus avantpassats procedien d'Agullent (la Vall d'Albaida): «José Guerola Martínez “El Ganaero”» (cf. Gómez Tronchoni 2006: 65).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Ganado* (Silla).

1. (Sil) «[...] animals: [...] *Ganao*» (Zaragozà Pérez 1991: 255).

d.2) Derivat (+ -ĀTU + -ARĪU/ -ARĪA): **ganadero**, -a [ganaéero] / [ganaéera]

1. *El Ganadero* (Picassent).

1. (Pics) «“El Ganaero”» (Gómez Tronchoni 2006: 65).

d.3) Forma composta: (art. + adjectiu + prep. + art. + **ganado**).

1. *El Roig del Ganado* (Quart de Poblet).

1. (Alc) «Roig del *Ganao*, el» (Sancho & Sancho 1998: 165).

e) Etimologia: Coromines (2008: 268) assenyala que, com a derivat del castellà *ganar* ‘guanyar’, significava primitivament ‘ganancia, bienes’ (guanys, bens), i d’ací passà a l’àmbit animal per la importància en castellà de la riquesa pecuària en l’economia primitiva.

Ganga [gáŋga] (Alc, Qua, Sil)

a) Definició: segons el DNV, una ganga és un bé que s'adquireix a un preu molt inferior al normal.

b) Motiu: la persona motejada d'Alcàsser sempre buscava gangues quan anava a comprar alguna cosa (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84). Tot i no tenir la motivació del que pot haver-ne estat l'origen a Quart o a Silla, creiem que deu haver estat un fet semblant.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Ganga* (Alcàsser). 2. *La Ganga/ El Gango/ El Tio Nelet de la Ganga* (Quart de Poblet).

3. *Ganga* (Silla).

1. (Alc) «Ganga» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84). 2. (Qua) «Ganga, la» (Sancho & Sancho 1998: 162); «Gango, el» (Sancho & Sancho 1998: 162); «Nelet de la Ganga, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 163). 3. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Ganga*» (Zaragozà Pérez 1991: 256); «[...] hi havia una “venta de petróleo” de Vicent Zaragoza Chulià, *el tio Ganga*» (Antich Brocal 2007: 136); «Vicent Zaragoza, *Ganga*» (Antich Brocal 2007: 187).

e) Etimologia: Coromines (2008: 269) observa que, com a veu imitativa d'un ocell anomenat així similar a la perdiu, en un principi s'aplicà en castellà figuradament a les coses sense profit, per ser aquest ocell difícil de caçar i dur de pelar i menjar, però finalment s'arribà a emprar irònicament per a al·ludir a les coses apreciables que s'obtenen a bon preu.

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: «[...] el Teatro Jardín o “cine de Ganga”» (Antich Brocal 2008: 30).

Gànguil [gèngil] (Pics)

a) Definició: el DNV, en l'accepció 4, defineix *gànguil* com a persona alta i prima.

b) Motiu: en desconeixem la motivació a Picassent, encara que tal vegada té relació amb la magror assenyalada pel diccionari abans referit.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Gànguil* (Picassent).

1. (Pics) «Guènguil» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 134).

Gaona [gaóna] (Alb, Beni, Cat)

a) Definició: era el cognom del matador mexicà Rodolfo Gaona. En concret, és un cognom basc d'origen toponímic, el qual correspondria a una variant formal del nom d'un llogaret d'Àlaba anomenat *Gauna*, que pertany a l'actual municipi de Iruraitz-Gauna, fruit d'una antiga fusió administrativa.

b) Motiu: la persona motejada devia ser seguidora d'aquest matador mexicà abans referit. Pel que fa a una persona al·ludida de Catarroja, Garcia Romero (1999 [1948]: s/n) en diu: «En toreros, tenía [...], a Gaona, [...]».

c) Comentari: és un malnom que deu haver-se escampat pels pobles d'Albal, Catarroja i Beniparrell, partint d'una mateixa família: «*Els Gaona* eren d'Albal però vivien en Beniparrell» (Pons Polit 2016).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Gaona* (Albal). 2. *Gaona* (Beniparrell). 3. *Gaona* (Catarroja).

1. (Alb) «Gaona» (Verdeguer Escibà 1991: 155); «Si exceptuamos a Gaona y más tarde a Llena, siempre ganaban los forasteros» (Verdeguer Escibà 1991: 130). 2. (Beni) «*Els Gaona*» (Pons Polit 2016). 3. (Cat) «Gaona» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n).

e) Etimologia: si considerem el mot una variant formal més dels ètims *Gauna* o *Gahona*, Albaigés i Olivart (1999: 203) indica que provindria del basc *ana, aona, ona, una* ('pastura'), amb g- protètica.

Garba [gárba] (Sil, Tor)

a) Definició: segons el DCVB, és un «feix d'espigues segades i lligades».

b) Motiu: no hem trobat cap malnom que corresponga al mot de l'entrada *Garba*, però sí que n'hem pogut documentar dos que se'n deriven: un amb el sufix diminutiu *-et*, *Garbeta*, sinònim de 'garba petita', i un altre amb el sufix *-er*, *Garbeller*, que s'empra sovint per a formar noms d'oficis o professions. Desconeixem el motiu de *Garbeta* a Torrent, però creiem que *el Garbeller* de Silla, tal i com suggereix el DNV, recolliria o vendria feixos d'algun tipus de planta, possiblement d'arròs.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**garba** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **garbeta** [garbéta]

1. *Garbeta* (Torrent).

1. (Tor) «Garbeta» (Beguir Esteve 2003a: V, 220); «Garbeta» (Herreros Moreno 2000: 85); «[...] Pascual Baviera (Garbeta)» (Benlloch Barrachina 2005b: 23).

d.2) Derivat (+ -ĚLLU/ -ĚLLA + -ARĪU/ -ARĪA): **garbeller** [garbełéro]

1. *Garbeller* (Silla).

1. (Sil) «Desapareguts: [...], *Garbeller*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «[...] l'ajudava a vendre un altre fill, Paco *el Garbeller*» (Antich Brocal 2007: 65); «Llorens Mayor (a) *Garbeller*. De la quinta de 1941.» (Antich Brocal 2016: 224).

e) Etimologia: segons el DCVB, del germànic GARBA, amb el mateix significat.

Gardunya [garðúna] (Tor)

a) Definició: segons el DCVB, una *gardunya* pot referir, o bé a un animal anomenat així, sinònim de *fagina*, el qual és un animal carnisser, o bé a persones que van amb traïdoria, o bé a una forma argòtica per a referir a la presó.

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Gardunya* (Torrent).

1. (Tor). «Garduña» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Gardunya» (Herreros Moreno 2000: 85); «[...] La compañía que podemos titular, estaba integrada por Enrique Puig Navarro, [...], Miguel Andreu (Gardunya), Vicente Soriano (El Calsiner) y José Muñoz.» (Beguer Esteve 2003b: V, 239).

e) Etimologia: segons el DCVB, pres del castellà *garduña*. El DLE de la RAE diu que és un mot d'origen preromà.

Garitero, -a [garitéro] / [garitéra] (Alb, Alf, Pics, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és un derivat de *garita*, que és un «torreta o caseta, generalment amb finestres llargues i estretes, que servix d'abric a un sentinel·la, un guaita o un guardaagulles».

b) Motiu: els gariters del nostre corpus eren persones que vivien o treballaven al costat de les vies del tren i hi controlaven l'accés. A Albal, Hernández Sanchis (1998: 29) observa que la «[...] via [del tren] nos deixà el toponim de la “Garita” i la família que en aquella caseta vivia arplegà el gentilici de “gariteros”». Semblantment, a Picassent, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 87) comenten que un avantpassat de la persona motejada «[...] treballava a una de les garites situades al pas del trenet [...]».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**garita** + -ARĪU/ -ARĪA): **garitero, -a** [garitéro] / [garitéra]

1. *Garitero/ Gariteros* (Albal). 2. *La Garitera* (Alfajar). 3. *Garitera* (Picassent). 4. *El Garitero* (Silla).

1. (Alb) «Garitero» (Verdeguer Escribà 1991: 155). 2. (Alf) «*Garitera*» (Puchades Pastor 1991: 212); [nota 28] «Estava a la garita de l'estació.» (Puchades Pastor 1991: 212); «Teresa Alonso Sanfelix, que era [...], y “Garitera” de Alfajar por parte de madre» (Ruiz Monrabal 2008: 167); «Isabel “La Garitera” en el seu taller de “costura”.» (Gómez Alba 2003: 240). 3. (Pics) «*Garitera*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 87). 4. (Sil) «Desapareguts: [...], *Garitero*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «Pepe *el Garitero*» (Antich Brocal 2007: 30); «[...] un bon treball del mestre d'obres Josep Domínguez Calatayud, *el Garitero*.» (Antich Brocal 2007: 217).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 270), *garita* prové del francès antic *garite* (1223), ‘refugi’, ‘caseta de sentinella’ (avui *guérite*), derivat de *se garir*, ‘refugiar-se’ (veu del mateix origen germànic que el castellà *guarecer*).

Garrigues [garíyes] (Picn, Tor)

a) Definició: és un cognom d'origen toponímic, en concret, correspon al nom d'una comarca catalana i al nom d'un poble com la Garriga (Vallés Oriental).

b) Motiu: a Picanya el malnom *Garrilletes* sembla una forma diminutiva creada a partir d'aquest mateix cognom: *Garrigues* > *Garriguetes* > *Garrilletes*; segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 131), els al·ludits eren portadors del cognom *Garriga*. Caldria matisar que el cognom que la documentació mostra en aquest poble és *Garrigues*, forma que ja apareix enregistrada en un cens de Picanya de 1857: «57 Vicente Garrigues y Tordera» (33 anys); «26 Peregrina Garrigues y Tordera» (33 anys).

c) Comentari: es documenta ininterrompudament a Torrent des de 1568 (Climent Sanfèlix 1996: 107). A Silla es constata una persona anomenada Jacme Garrigues l'any 1379 (Guinot Rodríguez 1999: II, 426).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Garrigues* (Torrent).

1. (Tor) «José Garrigues Garrigues» (Besó Ros 1985: 235).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **garrilletes** [gariłétes]

1. *Garrilletes* (Picanya).

1. (Picn) «Garrilletes» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 131).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 224), l'origen és el substantiu *garriga*, procedent del mot preromà *garrica*, “terra inculta”. Albaigés Olivart (1999: 205) assenyala que tal vegada l'origen del mot és cèltic, i que és un derivat de *garric*, “alzina petita”, vegetal que es troba freqüentment a terres incultes. Per tant, a partir d'un primer sentit de “carrascar”, el mot va adquirir el sentit de “terra erma”.

Garrofa [garófa] (Alaq, Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Pai, Picn, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és el «fruit de la garrofera, de color fosc, allargat, de coberta coriàcia i de polpa carnosa amb diverses llavors».

b) Motiu: a Picanya, *Garrofa* ha estat emprat com a metonímia, ja que l'al·ludit era referit amb el nom del producte de la seua activitat comercial: «portava garrofes a les cases» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 131). Aquesta activitat de vendre garrofes era exercida pels *Garrofers*. A Alcàsser *el Garrofi* era una forma metafòrica de referir a la petitesa de la persona motejada. L'origen d'aquest malnom parteix de la següent anècdota, contada pel mateix al·ludit: «[...] passà un dia amb un amic per davant del forn de *l'Andalus* i, en fer una malifeta, *el Tio Xurricó* el va cridar tot enfadat: “pareixes un garrofi de *lo* menut que eres!!”» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Garrofa* (Alaquàs). 2. *Garrofa* (Aldaia). 3. *Garrofa* (Manises). 4. *Garrofa* (Paiporta). 5. *Garrofa* (Picanya).

1. (Alaq) «Garrofa» (Planells Segura 1993: 166). 2. (Ald) «Garrofa» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 137). 3. (Man) «Garrofa» (Escobar Folgado 1959: s/n). 4. (Pai) «Garrofa» (Mirabet Pastor 2004: 48). 5. (Picn) «Garrofa» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 131).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **garrofeta** [garofêta]

1. *Garrofeta* (Catarroja).

1. (Cat) «Garrofeta» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **garrofero** [garoféro]

1. *Garrofero* (Alfagar). 2. *Garrofero* (Catarroja). 3. *Tòfol el Garrofero* (Picassent).

1. (Alf) «Garrofero» (Pastor 2016: s/n). 2. (Cat) «Garrofero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Pics) «Marcelo [roder de Torrent] y sus compinches obligaron al tío Tòfol el Garrofero, casero del Mas de Niñerola, a que les guisase una succulenta paella» (Albert Fortuny 1961: s/n); «Tòfol el Garrofero, masover a Millerola» (González Tronchoni 2019, febrer, 2).

d.4) Derivat (+ -ĪNU/ -ĪNA): **garrofi, -na** [garofi] / [garofina]

1. *El Garrofi/ La Garrofina/ Els Garrofins* (Alaquàs). 2. *Garrofi* (Alcàsser) 3. *Garrofi/ Garrofina* (Catarroja). 4. *Garrofi* (Picassent).

1. (Alaq) «Vicent "el Garrofi"» ([QIA] Anònim 1984: 145); «Garrofi/na» (Planells Segura 1991: 129); «Baptiste el *Garrofi*» (Tarín i López 1994: 95); «Garrofi, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 140); «[...] el matrimoni format per Miquel Tàrrega Forriol i Dorotea Ros Andreu, de la família dels “Garrofins” [...]» (Roca Ricart 2018: 102). 2. (Alc) «Garrofi» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 92). 3. (Cat) «[...] detenido en Catarroja por dos individuos de aquella vecindad, llamados “Garrofi” y “Terrerola” [...]» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Beniparrell (1940-1943), Exp. 8, f. 4); «Garrofina» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «M'auela de part dem'ompare, Isabel la garrofina, [...]» (Peris 2018, octubre 13). 4. (Pics) «27 Simó Soria Francisco [...] (Garrofi)» (Romaguera Belenguer 2017: II, 48).

e) Etimologia: segons el DCVB, de l'àrab *harruba*, amb el mateix significat.

Garrot, -o, -a [garót] / [garóto] / [garóta] (Cat, Mas, Qua, Xir)

a) Definició: segons el DNV, un garrot és un «bastó o pal, especialment quan és gros».

b) Motiu: segurament ha estat aplicat a persones que sovint empren aquesta mena de bastó o que metafòricament eren intimidadores o imposaven respecte per les connotacions de violència relacionables amb aquest objecte. La forma amb el sufix en *-i*, *Garrotí*, se li va aplicar a una persona que, o bé sempre en portava, o bé era prima com aquest estri (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 364).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Garrot* (Catarroja). 2. *Garrot/ La Garrota* (Massanassa). 3. *El Garroto/ El Tio Garroto* (Quart de Poblet).

1. (Cat) «Garrot» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Mas) «Pepe Nácher “Garrot”» (Raga 1982: s/n); «José Nácher “Garrot”» ([QIA] Anònim 1997: 86); «75. La Garrota, vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 32). 3. (Qua) «Garroto, el» (Sancho & Sancho 1998: 162); «Vells de Quart. [...] Foto dels anys 40. [...] 12. Rafael Aliaga, *el Garroto*» (Sancho & Sancho 1998: 135).

d.2) Derivat (+ -ĪNU/ -ĪNA): **garrotí** [garotí]

1. *Garrotí* (Catarroja). 2. *Garrotí* (Xirivella).

1. (Cat) «Garrotí» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Xir) «- *Garrotí*» (Sorribes Santa Maria 1989: 364).

e) Etimologia: vegeu *Garrote*.

f) Toponímia: 1. (Mas) poblament: «84. Casa Garrot, vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 32).

2. (Qua) poblament: «[...] la casa del tio “Garroto”.» (Asunción Rubio 2010: s/n).

Garrote [garóte] (Bene, Pai, Sil, Tor)

a) Definició: és un cognom que es troba documentat a Torrent entre els anys 1901-1950 (cf. Herreros Moreno 2000: 86).

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tindrien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Garrote* (Benetússer). 2. *Garrote* (Paiporta). 3. *Garrote* (Silla). 4. *Garrote/ El Tio Garrote/ Garrotes* (Torrent).

1. (Bene) «Benetússer ha tenido muy buenos pescadores de caña. [...] a Garrote (Benjamín)» (Ricart Bonillo 1971: 86). 2. (Pai) «Garrote» (Marí Yago 2004: 179); «Garrote» (Mirabet Pastor 2004: 48); «*Solatge o Garrote (Ramon Císcar)*» (Monforte Casañ 2015: 351). 3. (Sil) «- Cognoms: [...] *Garrote*» (Zaragozà Pérez 1991: 255). 4. (Tor) «Garrote» (Beguir Esteve 2003a: V, 220); «Garrote» (Herreros Moreno 2000: 86); «256. *José Ruiz Carratalá Garrote.*» (Martínez Oria 2005c: 19); «48 Pepe Ruiz Carratalá *El Tio Garrote* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 150); «52 Miguel Carratalá Espeleta *Garrote* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 150).

e) Etimologia: Coromines (2008: 271) pensa que probablement el mot procedeix de França. L'accepció més antiga en seria: «proyectil de madera que se lanzaba con una especie de ballesta». D'etimologia obscura, aquest lexicògraf creu que la forma originària en seria *waroc*, del verb *waroquier* o *garoquier* (s. XII), «'agarrotar, apretar con cuerdas' y 'lanzar'», segurament d'origen germànic.

Garrufo, -a [garúfo] / [garúfa] (Alc, Ald, Pai)

a) Definició: era el malnom d'una figura del toreig buf anomenada Miquel Sales Tadeo, que solia ser molt sol·licitat a la plaça de bous de València a la fi del segle XIX (cf. Soler Carnicer 1997: 115; cf. Hernández 2016, març 13).

b) Motiu: a Alcàsser la motivació sorgeix en relació al malnom del torero abans referit. Segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 107-108), un avantpassat del motejat n'era seguidor: «[...] sempre que podia, anava a veure un torero còmic del segle XIX que tenia aquest malnom, del qual era un gran seguidor».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Garrufo/ La Garrufa* (Alcàsser). 2. *Garrufo/ La Garrufa* (Aldaia). 3. *Garrufa* (Paiporta).

1. (Alc) «Fort Dalmau, Vicente *Garrufo*» (Simó Rosaleny 2010: 388). 2. (Ald) «Garrufo-a, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 131). 3. (Pai) «Garrufa» (Marí Yago 2004: 179).

Garsa [gársa] (Pai)

a) Definició: segons el DNV és una «au (*Pica pica*) de color negre iridescent, llevat del ventre i la zona mitjana de les ales, que són de color blanc».

b) Motiu: en desconeixem el motiu. El DCVB diu que és un animal que té el costum de robar els objectes que troba, sobretot si són lluents, per la qual cosa podem deduir que podria haver estat aplicat metafòricament a persones lladregotes.

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 100) en documenta diverses ocurrencies a diferents comarques catalanes amb el sentit de persones avaricioses, tacanyes, garrepes, tal vegada per associació amb la idea d'acaparament motivada per l'afició al furt d'aquest ocell.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Garsa* (Paiporta).

1. (Pai) «Garsa» (Marí Yago 2004: 179); «Garsa» (Mirabet Pastor 2004: 48).

e) Etimologia: segons el DCVB, d'etimologia incerta.

f) Toponímia: 1. (Pai) poblament: «alquería [...], de Garça» (Ballester-Olmos 2004: 61); «[...] Alquerías como las de: [...] “Garça” [...] ya desaparecidas» (Soler, Cuenca & Dasí 1988: 99).

Gascó, -na [gaskó] / [gaskóna] (Alb, Alf, Sil)

a) Definició: és un cognom d'origen toponímic, ja que, en un primer moment, era una forma d'expressar el gentilici de persona «natural o habitant de Gascunya (Occitània)» (cf. DNV).

b) Motiu: les persones motejades n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: a Torrent es documenta entre 1651-1700, i 1901-1950 (Climent Sanfèlix 1996: 107). En aquest mateix poble també s'enregistra una variant formal castellanitzada entre 1851 i 1950: «Gascón» (Climent Sanfèlix 1996: 107).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Gascó* (Albal). 2. *Gascó* (Alfatar). 3. *La Tia Gascona* (Silla).

1. (Alb) «Gascó» (Verdeguer Escribà 1991: 155); «Gascó» (Hernández Sanchis 2007: 2).

2. (Alf) «Caseta de Gascó» (CTV 2009: II, 28). 3. (Sil) «[...] una parada de venda de gallina de la tia Gascona» (Antich Brocal 2007: 233).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 174), del llatí *Vascone*, 'basc'. Segons aquest mateix investigador, *Guascones* apareix com a nom personal l'any 866.

f) Toponímia: 1. (Alf) poblament: «Caseta de Gascó» (CTV 2009: II, 28).

Gastos [gástos] (Mas)

a) Definició: segons el DCVB, *gasto* o *gast* és l'«acte i efecte de gastar; despesa». El DNV defineix el verb *gastar* com «usar (diners o una altra cosa) per a obtindre alguna cosa».

b) Motiu: en desconeixem la motivació, tal vegada és un delocutiú. Moreu-Rey (1981: 100) recull a Reus una persona portadora del renom *Gastets*, que denota un caràcter avar, egoista.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *De Gastos* (Massanassa).

1. (Mas) «El tío *Vicent de “Gastos”*» (Pastor Alcoy 1994: 12); «José Alcoy Casañ, “Pepe de Gastos”, agricultor y tratante, o sea, que toda la familia eran tratantes» (Alcoy Comes 1995: 30).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí VASTARE, ‘devastar, fer malbé’, probablement amb contaminació del gòtic WASTJAN que ha determinat la conversió de la *v-* inicial en *g* o *gu*».

Gasull/ Gassull [gasúʎ] (Tor)

a) Definició: segons Moll (1982: 303), és un cognom d'etimologia àrab. A Torrent es documenta ininterrompudament des de 1568 (Climent Sanfèlix 1996: 107).

b) Motiu: les persones motejades n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Gasull* (Torrent).

1. (Tor) «Gasull» (Herreros Moreno 2000: 87); «[...] en la casa d'abans de ca Gasull.» (Xust Marcilla 2017: 125); «31 Francisco Roig Chulià *Gasull* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 149).

e) Etimologia: Moll (1982: 303) recull dos possibles orígens etimològics: d'una banda, la proposta de Vernet, el qual creu que procediria de *Kazula*, nom d'una tribu presahariana; i de l'altra, la d'Epalza, el qual pensa que podria venir del mot *uazul*, 'molt generós'. D'altra banda, el DCVB diu que és d'etimologia «incerta; probablement del mateix radical que el cognom *Garcia*, amb diferent sufix (cf. les formes *Gassó*, *Gassol*, *Gasset*, etc.)».

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «[...] ca Gasull, una botiga on es podien comprar tant productes de drogueria com de paqueteria..» (Xust Marcilla 2017: 126); «22 Caseta de Gasull [...] Tossal de Barret» (Fresquet Gozalvo 2011: 58).

Gautxo, -s [gáwtʃo] / [gáwtʃos] (Beni, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és un habitant de les pampes sud-americanes dedicat a la ramaderia.

b) Motiu: a Beniparrell el motejat era aficionat a escoltar tangos argentins (Costa Pons 2018).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Gautxo/ Els Gautxos* (Beniparrell). 2. *El Gautxo* (Silla).

1. (Beni) «el Gautxo» (Pons Polit 2016); «*Gauchos/Els ... el Viejo/Beni/Beni3/Gautxets*» (CMB 2018: 6). 2. (Sil) «Paco Ramírez *el Gautxo*» (Antich Brocal 2009: 210).

e) Etimologia: Coromines (2008: 272) pensa que és d'origen incert, probablement indígena americana.

Gavara [gavára] (Cat, Sil)

a) Definició: és un cognom. D'una banda, podria ser una variant formal d'un altre cognom com *Guevara*, que és el nom d'un municipi del País Basc (cf. Moll 1982: 167; Faure, Ribes & Garcia 2009: 402). De l'altra, podria ser també una variant formal de *gavarra*, la qual, segons el DNV, és una «embarcació robusta de bordes paral·leles i caps mínimament afusats destinada al transport fluvial de càrrega».

b) Motiu: en desconeixem el motiu, tal vegada era el cognom d'un avantpassat. També podem plantejar com a hipòtesi que podria haver-se originat com a metonímia de barquer o persona que condueix o que tenia un tipus d'embarcació com aquesta. Tampoc podem descartar una possible relació amb el cognom *Gavarrot*, present a Massanassa amb la persona d'Antoni Pons y Gavarrot, avi de Paco “Malagana” (cf. Nácher 2007: 99).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Gavara* (Catarroja). 2. *Gavara* (Silla).

1. (Cat) «Gavara» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Sil) «[...] adrogueria del carismàtic Albert Selma Alapont *Gavara*, pintor de professió» (Antich Brocal 2007: 79).

e) Etimologia: Michelena (1997: 94) relaciona *Guevara* amb *Gébala*, “población de los várdulos”, i suggereix que és possible que siga un mot d’origen indoeuropeu relacionat amb el gòtic *gibla* o el grec *kephalé* ‘cap’.

Gavatx, -o, -a [gabátʃ] / [gabátʃo] / [gabátʃa] (Alb, Cat, Pics, Sed)

a) Definició: segons el DCVB, és la persona nadiua o pròpia «dels països de la França meridional on no es parla català; en general, francès (en terme despectiu)».

b) Motiu: podria haver estat atribuït a una persona procedent d’Aldaia, ja que és un dels seus malnoms col·lectius, a banda de *Caneu* o *Palmiter*.

c) Comentari: és un malnom històric ja documentat a la nostra comarca des del segle XVIII per referir-se a persones d’origen francès.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Gavatx/ La Gavatxa* (Albal). 2. *El Gavatxo* (Catarroja). 3. *El Gavatx* (Picassent). 4. *El Gavatx/ Els Gavatxos* (Sedaví).

1. (Alb) «Gabach» (Verdeguer Escribà 1991: 155); «Per pare pilots aia gabacha [...] (Rotgla 2020, agost 16). 2. (Cat) «Josef Alapont del Gavacho» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 71v). 3. (Pics) «Partida del Pás del Gavách que quiere decir el Paso del Francés» (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l’Informe Fabián y Fuero (1791), f. 43v). 4. (Sed) «Ramón Albiach Llácer, de “els Gabachos”» (Ruiz Monrabal 2008: 167); «“Gabach”» (Ruiz Monrabal 2008: 294).

e) Etimologia: el DCVB diu que és incerta. «Segons alguns, derivat del topònim *Gave*, freqüent en els Pirineus francesos».

f) Toponímia: **1.** (Pics) partides i paratges, any 1791: «Partida del Pás del Gavách, que quiere decir el Paso del Francés» (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 43v).

Gel [ʃél] (Alc, Alf, Cat, Mas, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és «aigua convertida en cos sòlid i cristal·lí per un descens suficient de temperatura».

b) Motiu: s'empra com a metonímia de persones que es dedicaven a la fabricació i venda de gel. Els *gelers* exercien aquest menester. El malnom de *Gelat* a Massanassa tenia el sentit de persona parada, poc faenera (Moncholí Baixauli 2020, setembre 7).

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 80) recull a Burjassot una ocurrència que es va originar en un fet anecdòtic: «es fregava les mans com si tingués fred».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *De la Gel* (Alcàsser). **2.** *El del Gel* (Alfatar). **3.** *El de la Gel* (Picassent).

1. (Alc) «Gel, de la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 66). **2.** (Alf) «*El del Gel*» (Puchades Pastor 1991: 212). **3.** (Pics) «Gel, el de la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 87).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **geleri**, -a [ʃeléro] / [ʃeléra]

1. *El Geleri/ La Geleri* (Alcàsser). **2.** *Geleri* (Alfatar).

1. (Alc) «Enrique Hernández Hernández, *Geleri*» (Simó Rosaleny 2010: 286); «Geleri, -a, el/la;» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 66). **2.** (Alf) «*Chelero*» (Pastor 2016: s/n).

d.3) Derivat (+ -ĀTU/ -ĀTA): **gelat, -ada, -ades** [ʃelát] / [ʃelá] / [ʃeláes]

1. *El Gelat/ La Gelada/ Les Gelades* (Catarroja). 2. *El Gelat/ Els Gelats* (Massanassa).

1. (Cat) «Xelat» (Sargues Raga 2017); «*El Gelat* (Miquel Bort)» (Monforte Casañ 2015: 290); «*La Gelà*» (Monforte Casañ 2015: 291); «Xelà»; «Xelat» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «CONILL maguelo era Vicent el CONILL i maguela teresa la GELA» (Lucas 2018, octubre 13); «les Gelaes» (Valls Bonet 2018: 59). 2. (Mas) «65. Manolo “El Chelat”, vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 32); «“Els Chelats”» (Alcoy Comes 1995: 30).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí GĒLU, mat. sign.».

f) Toponímia: 1. (Mas) poblament: «50. Alquería del chelat, vaquería y recrío.» (Alcoy Comes 1995: 32); «[...] y al otro extremo, lo que fué la “Alqueria del Chelat”, y es hoy una hermosa barriada de casas.» (Ródenes Moltó 1953: s/n); «[...] aparcaron en el solar existente en la antigua “alquería del Chelat”, actual calle de L'Orba.» (Alcoy Comes 1998: 32).

Geniva [ʃeníba] (Alb, Cat)

a) Definició: segons el DNV, és el «teixit que cobrix els arcs dentals, es prolonga entre les dents i s'hi adherix fortament».

b) Motiu: segurament ha estat aplicat a persones amb les genives grans, o tal vegada inflamades, visibles, fins i tot, quan els al·ludits obrien poc la boca.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Geniva* (Albal). 2. *Geniva* (Catarroja).

1. (Alb) «Cheniva» (Verdeguer Escribà 1991: 156); «Geniva» (Hernández Sanchis 2007: 1). 2. (Cat) «Xeniba» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí GINGĪVA, mat. sign.».

Gericó [xerikó] (Alc, Tor)

a) Definició: és un cognom funcionant com a malnom.

b) Motiu: les persones motejades n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: és un cognom transportat a Alcàsser per famílies transhumants procedents de Terol. En concret, el trobem documentat a l'Arxiu Parroquial d'Alcàsser l'any 1839 (APA: VII, 246r) en la persona de Juan Gericó, que era d'ofici esquilador i natural del poble de Lidón. A Torrent, Císcar Juan (2015c: 43) indica que «El cognom Jericó pertany al grup de famílies assentades a Torrent a partir de finals del segle XVIII». Uns *Jericó* de Torrent eren una coneguda nissaga de coeters.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Gericó* (Alcàsser). 2. *Gericó* (Torrent).

1. (Alc) «Gericó» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 45). 2. (Tor) «Família Jericó» (Císcar Juan 2015c: 43).

e) Etimologia: podria procedir dels hipocorístics francesos *Géricault* o *Géricot*, derivats del nom propi *Gerich*, d'origen germànic, que conté l'element *ger*, “llança” com *Gérard* (Morlet 1997: 455-456).

Gil, -o, -s [ʝíl] / [ʝílo] / [ʝíls] (Alaq, Alb, Alc, Alf, Bene, Man, Sed, Sil, Tor)

a) Definició: és un cognom funcionant com a malnom. En origen, era el nom propi d'un ermità provençal del segle VII anomenat *Aegidius* (cf. Moll 1982: 83).

b) Motiu: les persones motejades n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: a Sedaví, era el cognom d'uns germans anomenats Vicente i José, els quals vivien en un alqueria portadora del mateix cognom (Ruiz Monrabal 2008: 132). La forma amb diminutiu d'aquest cognom, que majorment apareix escrita amb el dígraf *-ch* (*Chilet* <*Gilet*), és bastant recurrent a Albal.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Gil* (Alcàsser). 2. *De Gils* (Alfafar). 3. *El Gilo* (Benetússer). 4. *El Gilo/ El Tio Gilo* (Paiporta). 5. *Els Gils* (Sedaví). 6. *Gil* (Silla). 7. *Gil/ Els Gils* (Torrent).

1. (Alc) «Gil» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 45). 2. (Alf) «Anita Gil Pasqual “de Gils” o “Gileta”, de Alfafar» (Ruiz Monrabal 2008: 121). 3. (Bene) «También existían bodegones y casas de comidas, como la del Chilo, [...]» (Ricart Bonillo 1974b: 85). 4. (Pai) «Chilo» (Mirabet Pastor 2004: 47); «[...] l'alcalde (en aquell moment Josep Sorli, el tio Xilo)» (Tarazona 2005: 119). 5. (Sed) «[...] otras familias como els Gils, [...]» (Ruiz Monrabal 1985: 217). 6. (Sil) «Molí de Gil» (Ajuntament de Silla 1991: 27). 7. (Tor) «[...] grupo de amigos de la calle Pila, tan próximo a su casa: Gil, Voriti, Vidal, Roig el Picañero, Cercós que tanto iba a influir en mi vida torrentina, [...]» (Martínez Oria 2005b: 14).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **Gilet, -a, -o** [ʃilét] / [ʃiléta] / [ʃiléto]

1. *El Gileto* (Albal). 2. *Gilet/ Gileta* (Alfafar). 3. *Gilet* (Manises).

1. (Alb) «Juan el Xileto» (Entrevista a Mínguez, n. 3, 2007; cit. per Monforte Casañ 2015: 171). 2. (Alf) «Xilet» (Puchades Pastor 1991: 211); «Anita Gil Pasqual “de Gils” o “Gileta”, de Alfafar» (Ruiz Monrabal 2008: 121). 3. (Man) «Chilet» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Xilet» (Català Gimeno 1992: 265).

d.3) Derivat (+ -ÖTTU/ -ÖTTU): **Gilote** [ʃilóte]

1. *Gilote* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Francisco Gil *Gilote*» ([QIA] Anònim 2004: 261); «Gilote» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 140).

d.4) Forma composta: (**Gil** + (prep.) + substantiu)

1. *Gil Alcohol/ Gil d'Autos* (Alcàsser).

1. (Alc) «Gil Alcohol» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 45); «Gil d'Autos» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 45).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 83), del nom propi llatí *Aegidius*, que després donaria *Gid(ius)*, amb afèresi (caiguda de la *e*) d'*Egidius* amb posterior dissimilació de *d>l*.

f) Toponímia: **1.** (Pai) poblament: «Botigues. [...] els “ultramarins” [...]; Casa Pepe el Xilo (meitat estanc, meitat ultramarins, en competència amb l'estanc de Pau)» (Tarazona 2005: 122); «[...] el estanco de Pepe el Chilo» (Oliver Chirivella 2011: 115). **2.** (Sed) poblament: «la Alquería de “Chil”» (Baixauli Ferrer 2011: 35); «[...] las llamadas alquerías o casetas de [...], “els Gils”, [...]» (Ruiz Monrabal 1985: 84). **3.** (Sil) activitats industrials: «Molí de Gil» (Ajuntament de Silla 1991: 27). **4.** (Tor) hidrografia: «Barranc dels Gils» (CTV 2009: I, 318); «la font [...], dels Gils» (Besó Ros 1995: 50); «Barranco de Torrent, [...] dels Gils, [...]» (Ajuntament de Torrent 2009-2010: 51); En una llista de basses i dipòsits de Torrent tenim: «Depósito de los Giles» (Fresquet Gozalvo 2014: 1217); i d'altra banda, en una relació de pous d'aquest mateix poble trobem: «Els Gils» (Fresquet Gozalvo 2014: 1218); «Pou dels Gils» (Fresquet Gozalvo 2011: 115); partides i paratges: «el Mas dels Gils» (CTV 2009: I, 318); vies de comunicació: «Camí dels Gils (antic camí vell de Montserrat): ix del camí Reial cap a la partida del Mas dels Gils.» (Fresquet Gozalvo 2016: 47).

Gineta [ʃinéta] (Cat)

a) Definició: és una afèresi amb feminització del nom d'un municipi de la Ribera Alta anomenat Alginet.

b) Motiu: *La Gineta* de Catarroja era anomenada així perquè estava casada amb una persona procedent d'Alginet (Segarra 2021).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (afèresi d'**Alginet**> **Gineta** (feminitzada) [ʃinéta]):

2. *La Gineta* [<*Alginet*] [ʃinéta] (Catarroja).

2. (Cat) «Antonia Fortea *la Xineta* i el marit, el tio Cachorro, [...]» (Valls Bonet 2018: 50).

e) Etimologia: segons Coromines (OnCat: II, 136), de l'àrab *al-ğannat*, “els horts”.

Gitano, -a [ʃítáno] / [ʃítána] (Alc, Alf, Cat, Xir)

a) Definició: segons el DNV, adjectiu relatiu a individus d'un poble format per grups nòmades de l'Índia que cap a l'any 900 d. C. emigraren cap a Occident, especialment a Europa.

b) Motiu: s'empra com a metàfora de persona amb la pell fosca, o de tons foscos, com la de la majoria de persones d'aquest grup ètnic.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Gitano* (Alcàsser). 2. *El Gitano/ Quitano* [kitáno] (Alfatar). 3. *El Gitano* (Catarroja). 4. *La Gitana* (Xirivella).

1. (Alc) «Gitano, el» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 58); «Roque, Gitano» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 33). 2. (Alf) «*El Gitano*» (Puchades Pastor 1991: 215); «*Quitano*» (Puchades Pastor 1991: 215). 3. (Cat) «Gitana» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Xitano»; «*Miliet el Gitano* (Emili Bustamante Boquera)» (Monforte Casañ 2015: 290); «*Peporro el Gitano* (Josep Bustamante)» (Monforte Casañ 2015: 290); «*Juanito el Gitano*» (Monforte Casañ 2015: 290); «*Cerrejas el Gitano*» (Monforte Casañ 2015: 291); «*Juanito "El Gitano"*» (Valls Bonet 2018: 41); «*Enrique "El Gitano"*» (Valls Bonet 2018: 47). 4. (Xir) «*Julia "la Gitana"*» ([CF] Anònim 1993: 64).

d.2) Derivat (+ -ĒLLU/ -ĒLLA): **gitanilla** [xitanílla]

1. *Gitanilla* (Alcàsser).

1. (Alc) «Gitanilla» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 58).

e) Etimologia: Coromines (2008: 275) creu que probablement prové del castellà *egiptano*, derivat d'*Egipto*, pel fet que els gitanos afirmaven que procedien d'aquest país.

Godellano, -a [goðeláno] / [goðelána] (Alaq, Pics)

a) Definició: és el gentilici de persones procedents de Godella (l'Horta Nord).

b) Motiu: les persones al·ludides procedirien o tindrien vincles amb el poble referit a la definició.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Godella** + -ĀNU/ -ĀNA): **godellano, -a** [goðeláno] / [goðelána]

1. *La Godellana* (Alaquàs). 2. *El Tio Godellano/ Les Godellanes* (Picassent).

1. (Alaq) «Godellana» (Planells Segura 1991: 129); «Baptiste de "La Godellana"» ([QIA] Anònim 1984: 144); «Godellana, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 140). 2. (Pics) «[...] per la taverna del tio Godellano del carrer del Mig es dirigia a la plaça.» (Romaguera Belenguer 2002: 56).

e) Etimologia: per a Coromines (OnCat: IV, 362), *Godella* «és un diminutiu àr. *gudáyyira*: el diminutiu corrent del nom d'unitat de *gadîr*, mot de l'àrab de per tot i de sempre, que PAIc defineix del de la seva mare: “estanque, remanso de ríu, venaje o raudal de ríu” (PAIc), “pelagus” (RMA, 17, 615)».

f) Toponímia: 1. poblament (Pics): «[...] la taverna del tio Godellano» (Romaguera Belenguer 2002: 56).

Golletano [goʎetáno] (Tor)

a) Definició: és una variant formal amb síncope del gentilici de persones procedents de Godelleta (la Foia de Bunyol).

b) Motiu: les persones al·ludides procedirien o tindrien vincles amb el poble referit a la definició.

c) Comentari: *Golletano*, la pronunciació amb síncope de *Godelletano*, ja es documenta al BDLC (1936b: 11): «*Golletana rabuda, / al entrar en Golleta / te deixas la burra*»; «*Godelleta* pronunciat vulgarment g[oʎé]ta».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema amb síncope (**Godella** + -ĪTTU/ -ĪTTA + -ĀNU/ -ĀNA): **golletano** [goʎetáno]

1. *Golletano* (<*Godelletano*) (Torrent).

1. (Tor) «368. *Avelino Ruiz García Golletano*.» (Martínez Oria 2005c: 19).

e) Etimologia: Coromines (OnCat: IV, 363) assenyala que si bé «Godella era en una veritable llacuna [,] això que hi havia a Godelleta era només un seguit, un plural, de menuts aiguamolls o dipòsits d'aigua». (vg. *Godellano*).

Golfo [gólfo] (Alc, Pai, Pics, Sil)

a) Definició: és un mot castellà equivalent als mots *trinxa*, *pòtol* o *pillo*, és a dir, el que el DNV defineix com a «persona que vagabundeja i viu miserablement al marge de la societat».

b) Motiu: els exemples atrobats als nostre corpus incideixen en la idea de persona amb poca formalitat en el treball: a Picassent, «per no rendir massa en el camp professional» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 33), i, a Alcàsser, per no ser massa complidor en el treball i ser aficionat a jugar a la baralla (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84). Per contra, a Silla el malnom del *Golfo* només té a veure amb un joc de cartes anomenat així, ja que la persona motejada sempre hi guanyava quan jugava: era hàbil «[...] per a jugar al golfet (que antigament s'anomenava golfo, un joc de cartes al qual ningú el podia guanyar» (cf. Antich Brocal 2021a: 195).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Golfo* (Alcàsser). 2. *El Golfo* (Picassent). 3. *El Golfo* (Silla).

1. (Alc) «Golfo-a;» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84); «Dalmau Martínez, José *Golfo*» (Simó Rosaleny 2010: 387). 2. (Pics) «Golfo, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 33). 3. (Sil) «Valor negatiu: [...] *Golfo*» (Zaragoza Pérez 1991: 254); «[...] Batiste Dalmau Iborra, *el Golfo*» (Antich Brocal 2007: 246); «[...] anaven a l'ermita d'Alcàsser a passar la vesprada dels diumenges amb l'acordió d'Amadeo *el Golfo*» (Antich Brocal 2009: 36).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **golfet, -a** [golfét] / [golféta]

1. *El Golfet/ La Golfeta* (Alcàsser). 2. *El Golfet* (Paiporta).

1. (Alc) «Vicent Gil “Golfet”» (Hernández Olivares 2013: 159); «Golfet-a» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84). 2. (Pai) «Golfet» (Mirabet Pastor 2004: 16); «*El Golfet* (Manuel Lizondo Millán)» (Monforte Casañ 2015: 352).

e) Etimologia: Coromines (2008: 277) creu que és una «derivació retrògrada del antiguo *golfin*, ss. XIII-XV, ‘salteador’, ‘facineroso’, ‘bribón’, y éste seguramente aplicación figurada de *golfin* ‘delfín, pez carnívoro’, 1495, por alguna cualidad que el vulgo atribuye a este cetáceo».

Goloso [golóso] (Pics, Qua)

a) Definició: un golós és, segons el DNV, una persona que té un apetit desordenat.

b) Motiu: creiem que els al·ludits dels pobles on es documenta aquest malnom eren persones que tenien bona gana.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Goloso* (Picassent). 2. *El Goloso* (Quart de Poblet).

1. (Pics) «Goloso, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 33). 2. (Qua) «Goloso, el» (Sancho & Sancho 1998: 162).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí GŪLŌSU, mat. sign.».

Gorra, -es [góra] / [góres] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Cat, Lloc, Man, Pai, Pics, Qua, Sed, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és una «peça de roba que s'empra per a cobrir el cap, de tela, de pell o de punt, sense ales ni copa, i generalment amb visera».

b) Motiu: els al·ludits ho eren sovint per metonímia, ja que destacaven per ser portadors d'aquesta mena de capell: «[...] sempre portava una gorra al cap, d'ahi el malnom de Churrogorra» (Raga Ramon 1999j: s/n). Pel que fa al seu derivat *Gorrer* o *Gorrera*, era el menester de persones que en confeccionaven o en venien. Per exemple, a Alaquàs, segons observa Tarín López (2016: 172 [nota 3]), el malnom de *Gorrera* «es deu al fet que aquesta dona confeccionava tot tipus de gorres i barrets per a una botiga que hi havia davant de la plaça de bous de València. [...]».

c) Comentari: a Silla, aquest malnom ha originat un topònim, el motor de Gorres: «Gorres era un senyor de Catarroja, que es ficà de casero en una caseta que hi havia en la mateixa finca del motor, i després va ser també motorista» (cf. Zaragoza Pérez 1986: 257). L'alaquera Elvira Tarazona Moreno *la Gorrera*, va ser una de les últimes persones que habitaren l'alqueria de Bàrtol. Més tard, pels voltants de 1950, «es traslladà a viure a la localitat de Picanya» (Tarín López 2016: 172 [nota 3]).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Gorra* (Albal). 2. *Gorra* (Alcàsser). 3. *Gorra* (Catarroja). 4. *Gorra* (Manises). 5. *Gorra* (Paiporta). 6. *De Gorra* (Picassent). 7. *El Gorres* (Silla).

1. (Alb) «Gorra» (Verdeguer Escribà 1991: 155); «Gorra» (Hernández Sanchis 2007: 2); Segons testimoni de Vicenta Guillem: «[...] jugava [a pilota] [...], Gorra el surdo, [...]» (Alcolea Palazón & Oller Gregori 2014: 176). 2. (Alc) «Gorra» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 99). 3. (Cat) «Se nos ruega hagamos constar que el sugeto apodado Gorra, [...] no es D Joaquin Monforte Blasco, maestro sangrador, vecino de Catarroja, á quien dan algunos aquel apodo» (El Debate 1882: 1); «Gorra» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Gorres» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Man) «Gorra» (Escobar Folgado 1959: s/n). 5. (Pai) «Gorra» (Marí Yago 2004: 180). 6. (Pics) «Has parlat com ho faria el propi Quico de Gorra un dumenche per la nit o en día de eleccions» (Tronchoni 1889: s/n); «Al nostre poble, on més solia consumir-se calç era en les obres que feien els mestres d'obra següents: Pasqualet “El de Gorra”, [...]» (Romaguera Belenguer 1987: 17); «Bons jugadors de pilota de Picassent han sigut: [...], Pepe “de Gorra”, [...]» (Romaguera Belenguer 2003: 187); «Pepe de Gorra» (Monforte Casañ 2015: 386). 7. (Sil) «el motorista que el va habitar [el motor de Gorres] era conegut com Paco “el Gorres”» (Guillem Chilet 2009: 205).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **gorreta** [goréta]

1. *Gorreta* (Albal). 2. *Gorreta* (Quart de Poblet).

1. (Albal) «Gorreta» (Verdeguer Escribà 1991: 155); «Gorreta» (Hernández Sanchis 2007: 2). 2. (Qua) «Gorreta» (Sancho & Sancho 1998: 162); «un hombre casi liliputiense que era de la familia de los Coll “gorras”» (Asunción Rubio 2010: s/n).

d.3) Derivat castellà (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **gorrete** [goréte]

1. *Gorrete* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Gorrete» (Sancho & Sancho 1998: 162); «L'escola de don Crescencio. 1928 (?)».

3. Coll Lozano, Gorrete» (Sancho & Sancho 1998: 64).

d.4) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **gorrero, -a** [goréro] / [goréra]

1. *La Gorrera/ Les Gorreres* (Alaquàs). 2. *El Gorrero* (Aldaia). 3. *Gorrero* (Alfafar). 4. *La Gorrera/ El Gorrero* (Llocnou de la Corona). 5. *Gorrero* (Paiporta). 6. *Gorrero* (Sedaví).

1. (Alaq) «Gorrera/es, la, les» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 140). 2. (Ald) «Gorrero, El» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 137). 3. (Alf) «José Mª Gascó Baixauli (Gorrero)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp.7, Alfafar (1940-1963), f. 98); «Vicente Gascó Baixauli (Gorrero)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 7, Alfafar (1940-1963), f. 99). 4. (Lloc) «Isabel Ruiz Gascó, “Vicarieta” por padre [de Sedaví], y “Gorrera” de Poble Nou por madre» (Ruiz Monrabal 2008: 171); «Conchín Comes Gascó “la gorrera” de Poble Nou» (Ruiz Monrabal 2008: 172); «Lluís *el Gorrero de Poblenu* (Blas Gascó Alacreu)» (Monforte Casañ 2015: 309). 5. (Pai) «Gorrero» (Marí Yago 2004: 180). 6. (Sed) «“Gorrero”» (Ruiz Monrabal 2008: 294).

d.5) Derivat castellà (+ -ĚLLU/ -ĚLLA): **gorrillo** [goríʎo]

1. *El Gorrillo* (Manises).

1. (Man) «Gorrillo, el» (Català Gimeno 1992: 263).

d.6) Forma composta: ((art.) + adjectiu + (prep.) + (art.) + **gorra/ gorrera**)

1. *Xato la Gorrera* (Alfafar). 2. *Xurro Gorra* (Catarroja). 3. *La Morena de Gorra* (Paiporta).

1. (Alf) «Chato la Gorrera» (Pastor 2016: s/n). 2. (Cat) «En Manel Monforte i Blasco (1862-1922) naixque en un poble de nom Luco de Bordon, de la provincia de Terol. [...] sempre portava una gorra al cap, d'ahi el malnom de Churrogorra» (Raga Ramon 1999j: s/n). 3. (Pai) «[...] Teresa La Morena de Gorra, que va ser sobrenomenada així, pel color de la seua pell, evidentment era molt morena [...]» (BIM Paiporta 2015: II, 18).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del basc *gorri*, ‘vermell’, segurament per conducte del cast. *gorra*, mat. sign.».

f) Toponímia: **1.** (Sil) hidrografia: «Motor de Gorres» (CTV 2009: II, 296); «- [Motor] De Sant Lluís (de *Uiso*) o de *Gorres*.» (Zaragozà Pérez 1982: 108); «Motor de Gorres o de Sant Lluís» (Guillem Chilet 2009: 204).

Gos, -sa, -sos [gós] / [gósa] / [gósos] (Ald, Man, Pai, Pics, Qua, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un mamífer carnívor (*Canis familiaris*) domesticat des d'antic per a servir com a animal de companyia, de vigilància o per a la caça. Pel que diu aquest mateix diccionari, també és un sinònim de persona peresosa, poc treballadora.

b) Motiu: *al Tio dels Gossos* de Quart li posaren aquest malnom perquè, quan eixia a passejar, sempre anava acompanyat d'un parell de gossos llebrers de bona raça (Coll Ferrer 1984: 114). El *Gosso* de Manises devia ser una persona encarregada de conduir gossos en dies de cacera o bé, tal vegada, recollia aquests animals que deambulaven abandonats pels carrers del poble. *El Gos en Gafes* de Picassent era una persona que s'assemblava a aquest animal quan es posava unes ulleres de sol (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 66). *El Gos Falder* de Quart pot haver estat atribuït a una persona, o bé com a metàfora de menuda, xicoteta, o bé tal vegada per mostrar un comportament exageradament humil i servicial davant d'altres persones.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Gos* (Aldaia). **2.** *El Tio dels Gossos* (Quart de Poblet). **3.** *Calet el dels Gossos* (Torrent).
1. (Ald) «Gos» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 131). **2.** (Qua) «Gossos, el tio dels» (Sancho & Sancho 1998: 162); «El 30 de marzo de 1895 [...], siendo su primer presidente D. Rodrigo de Sandoval Benavides [...] “El Tío dels Gosos”, [...]» (Coll Ferrer 1984: 114). **3.** (Tor) «Gossos, Calet el dels» (Herrerros Moreno 2000: 88).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **gossero, -a** [goséro] / [goséra]

1. *El Gossero/ La Gossera* (Manises).

1. (Man) «Gosero» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Gosero, el» (Català Gimeno 1992: 263); «contra tres aficionados del pueblo: [...], P. Esteve “Gosero” (hijo)» (Moreno Royo 1987:1); «aquellos aficionados maniseros que fueron: Joanet el de Mona y Pasqualo el Gosero como a restos» (Moreno Royo 1987:1); «La gosera» (Garrote 2016, juliol 1).

d.3) Forma composta: (substantiu + (prep.) + **gos**)

1. *Poll de Gos* (Paiporta). 2. *Barres de Gos* (Quart de Poblet).

1. (Pai) «Poll de Gos» (Marí Yago 2004: 180); «[...] no recuerdo el nombre pero el apodo era poll de gos» (Juan Esteban 2018, abril 13). 2. (Qua) «Barres de gos» (Sancho & Sancho 1998: 160).

d.4) Forma composta: (**gos** + (prep.) + substantiu/ adjectiu)

1. *Gos en Gafes* (Picassent). 2. *El Gos Falder* (Quart de Poblet).

1. (Pics) «Gos en Gafes» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 66). 2. (Qua) «Gos Falder, el» (Sancho & Sancho 1998: 162).

e) Etimologia: segons el DCVB, «probablement de *kos* o *kus*, onomatopeia de la veu amb què es sol cridar el ca, i que té variants en totes les llengües romàniques».

Granera [granéra] (Alb, Alc, Cat, Man, Mas, Pai, Picn, Pics, Sil, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un «utensili consistent en un feix de branquillons flexibles, de palmes o de brins de material plàstic lligats normalment a l'extrem d'un pal llarg, que s'utilitza per a agranar».

b) Motiu: Moreu-Rey (1981: 182) adverteix que el malnom *granera* segurament designa l'ofici de granerer per metonímia o per algun fet de parla relacionable. Tot i això, al Principat també podria referir a un topònim, és a dir, pot haver-se emprat a pobles com Castellterçol, Gallifa o Sant Llorenç Savall amb el sentit de persona procedent del municipi de Granera (el Moianès). Quant al derivat amb el sufix *-er* per ofici, *Granerer*, Torrent és el poble originari de la major part d'aquests professionals a la comarca de l'Horta Sud. L'historiador torrentí Besó Ros (1985: 233) conta que ja en «el segle XV els veïns de Torrent arrendaven [...] alguns termes municipals propers, on poder explotar la calç, la llenya i la palma, aquesta última sense dubte per a la confecció de graneres». Els investigadors d'altres pobles que en documenten ocurrencies reiteren, quant a motivació, la mateixa idea d'elaboració i venda de graneres. Pel que fa a Alcàsser, un avantpassat fabricava i venia graneres (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 66). A Catarroja, localitzem un home anomenat Ramón *el Granerer*, que es desplaçava fins a aquest poble des de Torrent amb una xicoteta sària amb canyes o pals per a fer graneres (cf. Valls Bonet 2018: 60). A Picanya, la persona motejada es dedicava «a l'ofici de fer graneres» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 132).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Granera* (Massanassa). 2. *Granera* (Paiporta).

1. (Mas) «Granera» (Aficionat 1997: 52). 2. (Pai) «Granera» (Marí Yago 2004: 180).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **granerer, -a, -s** [granerér] / [graneréra] / [granerérs]

1. *Els Granerers* (Albal). 2. *El Granerer/ La Granerera* (Alcàsser). 3. *Granerer* (Catarroja).
4. *El Granerer* (Manises). 5. *Granerer* (Paiporta). 6. *El Granerer/ La Granerera* (Picanya).
7. *El Granerer* (Picassent). 8. *Granerer* (Silla). 9. *El Granerer* (Xirivella).

1. (Alb) «Els Granerers» (Verdeguer Escribà 1987: 213). 2. (Alc) «Granerer-a» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 66). 3. (Cat) «Granerer» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).
4. (Man) «Mon pare Rafel el granerre» (Montesinos Albert 2016, juliol 1). 5. (Pai) «Granerer» (Marí Yago 2004: 180). 6. (Picn) «Granerer, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 132); «[...] Javier Garriges el Granerer, [...]» (Història de Picanya en fotos 2016, octubre 11); «Els Granerers» (Pellicer Ramon 2018). 7. (Pics) «El Granerer feia les palmes ací en el terme [de Picassent].» (González Tronchoni 2019, febrer, 15). 8. (Sil) «Desapareguts: [...], *Granerer*» (Zaragozà Pérez 1991: 254). 9. (Xir) «Rafael Planells “el Granerer”» ([CF] Anònim 1993: 58); «BALTASAR NAVARRO (a) El Granerer,» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp.3, Chirivella [Xirivella] (1942), f. 58).

e) Etimologia: Besó Ros (1985: 234) diu que *granera* ve de la veu llatina GRANARIA i aquesta, al seu torn, és un derivat de GRANUM, ‘gra’, per la funció que aquest utensili tenia d'arreglar els grans de l'eres.

Granero [granéro] (Alf, Cat, Sil, Tor)

a) Definició: pel que fa al nostre corpus, pot fer referència al lloc on es guarda el gra (Tor), o al cognom d'un torero valencià que n'era portador (Alf, Cat).

b) Motiu: aquest malnom pot tenir dos interpretacions. D'una banda, com en el cas d'Alfatar, en referència a un personatge anomenat així, ja que l'al·ludit «Li semblava al torero Granero.» (Puchades Pastor 1991: 213 [nota 54]). Aquest matador valencià s'anomenava Manuel Granero Valls (València 1902- Madrid 1922). D'altra banda, a Torrent, segons explica Fresquet Gozalvo (2011: 257), *Granero* ve del lloc on dormien els carreters de la posada de Ramon Garcia: «[Ramón García Moret de Pedreguer] va obrir una modesta posada en la qual les cavalleries passaven les nits en l'estable i els carreters s'acomodaven en el graner, d'on li va vindre el nom de Casa Granero».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**gra** + -ARĪU/ -ARĪA): **granero** [granéro]

1. *Granero* (Alfatar). 2. *Granero* (Catarroja). 3. *Granero* (Silla). 4. *Granero/ La Granerona* (Torrent).

1. (Alf) «Amadeo Moreno Albir (Granero)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 7, Alfatar (1940-1963), f. 98); «*Granero*» (Puchades Pastor 1991: 213); «Granero» (Pastor 2016: s/n). 2. (Cat) «Granero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Granero*» (Zaragozà Pérez 1991: 256). 4. (Tor) «Granerona, la» (Herreros Moreno 2000: 89); «328. *Ramón García Moret Granero*.» (Martínez Oria 2005c: 19).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 280), *granero* prové del llatí GRANARIUM, derivat del llatí GRANA, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «Quant al camí de Tizón continuava recte cap a les ventes de Granero i la Curra [...]» (Fresquet Gozalvo 2017: 47).

Granota [granóta] (Alf, Cat, Pai, Sed)

a) Definició: segons el DNV, és un «amfibi anur (*Rana* sp), molt comú en aigües dolces, caracteritzat per la seua aptitud per a saltar [...] i [...] ulls sobreixents [...]».

b) Motiu: el malnom *granoter* o *granotera* es pot considerar com un d'aquells que representen oficis o activitats professionals com el de la venda d'aquest amfibi. Mirabet Pastor (2004: 53) observa que «[...] era frecuente ver por Paiporta a la vendedora de estos batracios y por su actividad comercial se la conocía por la “granotera”».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Granota/ Granotes* (Alfatar).

1. (Alf) «*Granota*» (Puchades Pastor 1991: 213); «*Granotes*» (Puchades Pastor 1991: 213); «José Ruiz Marzal (*Granota*)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 7, Alfatar (1940-1963), f. 99).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **granotero, -a, -s** [granotéro] / [granotéra] / [granotéros]

1. *Granoteros* (Alf). 2. *Granotero* (Catarroja). 3. *La Granotera* (Paiporta). 4. *La Granotera* (Sedaví).

1. (Alf) «*Granoteros*» (Pastor 2016: s/n). 2. (Cat) «*Granotero*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Pai) «la “granotera”» (Mirabet Pastor 2004: 53). 4. (Sed) «MARIA TOMAS BAIXAULI, apodada también la “granotera”» (Ruiz Monrabal 2008: 124).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí RANA, mat. sign., sufixat amb -otta (com en altres regions apareix sufixat amb -UCŪLA, *RANŪCULA, d'on ve el fr. *grenouille*). La g- de granota, com la de *grenouille*, ha estat explicada com a producte d'analogia amb el crit d'aqueix animal [...]».

Grau [gráw] (Alaq, Alc, Ald, Bene, Cat, Man, Mas, Pai, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: pel que fa al nostre corpus, pot fer referència al «barri marítim originat al costat d'esta porció de litoral» (DNV), o a un cognom homònim.

b) Motiu: en algunes ocurrences, sobretot les formes simples, pot procedir del cognom *Grau* com a Alcàsser (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 46). En altres casos, és el gentilici de persones procedents del Grau de València, com en el cas de Manises: «José María Serra Belenguer "el Grauer" [, que] [...] va nèixer a València al barri del Cabanyal el 25 d'abril de 1890, d'ací li ve el malnom» (Martínez Palacios & Miralles Abad 2015: 10).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Del Grau* (Alaquàs). 2. *Grau* (Alcàsser). 3. *Grau* (Benetússer). 4. *Grau* (Catarroja).

1. (Alaq) «Grau, del» (Planells Segura 1991: 129); «Grau, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 140). 2. (Alc) «Grau» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 46). 3. (Bene) «Casa de Grau» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548). 4. (Cat) «la drogueria de Grau» (Valls Bonet 2018: 48).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **grauero, -a** [grawéro] / [grawéra]

1. *La Grauera* (Aldaia). 2. *Grauer/ La Grauera* (Catarroja). 3. *Grauer* (Manises). 4. *Grauer* (Massanassa). 5. *Grauer* (Paiporta). 6. *Els Grauers* (Quart de Poblet). 7. *El Grauer* (Silla). 8. *Grauer* (Torrent).

1. (Ald) «Grauera, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 131). 2. (Cat) «Grauera»; «Grauer» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «[...] catarrogins o catarrogines que es casaven fora. [...] “la Grauera”, [...]» (Raga Ramón 1999j: s/n). 3. (Man) «Grauer» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Grauer, el» (Català Gimeno 1992: 263); «Les graugueres. No se bien como se escribe. Y el tio Coto.» (Sancenon 2016, juliol 1, 16:34). 4. (Mas) «Voro “Grauer”» (Aficionat 1997: 52); «Boro Madrigal (El grauer)» (Casañ 2006: 82). 5. (Pai) «Grauer» (Marí Yago 2004: 180). 6. (Qua) «Grauers, els» (Sancho & Sancho 1998: 162). 7. (Sil) «El *Grauer* del carrer del Toll» (Antich Brocal 2009: 31). 8. (Tor) «51 Vicent Fresquet Jornet *Grauer* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 150).

e) Etimologia: pel que fa al cognom, segons Moll (1982: 105), podria tenir dos etimologies: d'una banda, del nom personal germànic *Gairoald*, “govern de la llança”; i de l'altra del llatí GRADU, “escaló”, que és també la del topònim del barri marítim de València.

f) Toponímia: **1.** (Bene) poblament: «Casa de Grau» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548).

Grec [grék] (Xir)

a) Definició: segons el DNV, «natural o habitant de Grècia», o «de Grècia o del grec, o que hi té relació».

b) Motiu: segons Sorribes Santa Maria (1989: 365), per la forma de parlar poc clara, no comprensible de la persona al·ludida: «- Grec, hablar de manera que no se entiende.»

c) Comentari: Giménez Pasqual (1993: 30) recull uns versos on se'n fa menció: «19. El clot de la Lluna/ I el de Sant Vicent:/ El clot del Moreno/ I el de casa el Grec».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Nel·lo el Grec* (Xirivella).

1. (Xir) «Nelo el Grec» (Blasco & Giménez 1997: 52); «Carmen (muller de Nel·lo “el Grec”» (Blasco, Giménez & Aguilar 2004: 65); «Manuel Navarro “Nel·lo el Grec”» (Blasco, Giménez & Aguilar 2004: 60).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí GRAECU, amb el mateix significat.

f) Toponímia: **1.** (Xir) poblament: «[...] El clot de [...] casa el Grec» (Giménez Pasqual 1993: 30); «Otras alquerías eran: La del Grec, situada en el término de Mislata, en la senda que iba al camino de Cabot.» (Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 26).

Grima [gríma] (Tor)

a) Definició: tal vegada del cognom d'origen maltès *Grima* (Casanova 2012: 71), o una apòcope del cognom *Grimaldos*, documentat a Torrent des de principis del segle XX (1901-1950) (cf. Climent Sanfèlix 1996: 108).

b) Motiu: segurament era el cognom d'algun avantpassat.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Grima/ Els Grimes* (Torrent).

1. (Tor) «Grima -es, els» (Herreros Moreno 2000: 89); «14 José Fenoll Martínez *Grima* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 149); «Vicente Carratalá Soriano, (*Grima*)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1386, Exp. 2, Torrente [Torrent] (1940-1945), f. 156).

Groc, -ga [grók] / [gróya] (Alb, Ald, Cat, Mas, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és el «color de l'or, de la llima o d'un color semblant, més clar o més fosc».

b) Motiu: segurament és un malnom atribuïble a persones de pell clara com la d'aquelles referides per Moreu-Rey (1981: 69): *can Grogot* (El Vendrell) o *cal Groga* (Guissona, Manlleu). A Silla, Zaragozaà Pérez (1991: 253) també proposa aquest mateix motiu: «Color i accidents de la pell: [...] Grogüeta».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Groc* (Albal). 2. *El Groc* (Aldaia). 3. *El Groc* (Catarroja). 4. *La Groga* (Massanassa).

1. (Alb) «Groc» (Verdeguer Escribà 1991: 155). 2. (Ald) «Groc, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 131). 3. (Cat) «Groc» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Mas) «Groga» (Moncholí 1983: s/n); «Vicenta Ridaura (la groga)» (Muñoz Codoñer 1996: 41); «Rosita Aparisi “La Groga”» (Alumna 1997: 89).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **groguet, -a** [groɣét] / [groɣéta]

1. *El Groguet/ La Groguea* (Silla).

1. (Sil) «*Groguea*» (Zaragozá Pérez 1991: 253); «[...] les ordres del capità José Zaragoza Romeu (a) *El Groguet*, [...]» (Antich Brocal 2016: 186).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí CRŌCUM, 'safrà'.

f) Toponímia: **1.** (Cat) poblament: «Hort del Groc» (Alvir Ballester 2009: s/n); «l'Hort del Groc, en Catarroja, de XIX» (Sena 2015: 24); «[...] dos forns, el de Ventura i el de las Flores o d'Antonio Mesado, forn del Groc.» (Valls Bonet 2018: 42). **2.** (Sil) poblament: «Als anys cinquanta, el local va ser reconvertit en bar restaurant [...] de Salvador Hostalet Javaloyes, però, s'anomenava “ca la Groguea”, pel sobrenom de la seua esposa.» (Antich Brocal 2007: 244).

Grill, -a [gríʎ] / [gríʎa] (Alaq, Alc, Cat, Pics, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «insecte ortòpter de cos curt, color negre rogenc, cap redó, ulls prominents i èlitres durs, amb els quals el mascle produïx un so característic».

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Martí Mestre (2006: 479) assenyala que el substantiu *grill* s'empra metafòricament per a referir a una 'persona petita', possiblement pel caràcter menut i insignificant d'aquest insecte.

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 87) en documenta una ocurrència a Nàquera (*Els Grills*), la motivació de la qual va ser per la manera de cantar dels al·ludits. L'hort del Grill, que es troba al terme de Picassent, pertany a una família d'Alcàsser. Segons Febrer, Simó & Marí (2010: 41), s'anomenava així perquè el seu primer encarregat, que també va ser constructor de la tanca que l'envolta, era portador d'aquest malnom: «[...] el malnom de Grill pareix procedir d'un picassentí obrer, primer encarregat de la finca, que a més construï la tanca de la finca a la seua constitució».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Grill/ La Grilla/ El Tio Grill* (Alaquàs). 2. *El Grill* (Alcàsser). 3. *Grill/ La Grilla/ Els Grills* (Catarroja). 4. *El Grill* (Picassent). 5. *El Grill* (Quart de Poblet). 6. *Grill* (Torrent).
1. (Alaq) «Grill/a» (Planells Segura 1991: 129); «El tio Grill» (Esteve Llàcer 1993: 159); «la combregadora, Maria Sena "la Grilla"» ([QIA] Anònim 1984: 141); «Matilde Aguilar Alòs *la Grilla*» ([QIA] Anònim 2004: 235); «Grilla/a, el, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 140). 2. (Alc) «Grill, el» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 61). 3. (Cat) «Grill» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «la perruqueria de Conchín *la Grilla* i la floristeria Edén.» (Valls Bonet 2018: 45); «els Grills» (Valls Bonet 2018: 59). 4. (Pics) «Grill, Horta del» (Sánchez Serra 1984: 22). 5. (Qua) «Grill, el» (Sancho & Sancho 1998: 162); «El col·legi de les monges. Any 1927 (?). 36. Onofre Monzó Palés, *el Grill*» (Sancho & Sancho 1998: 63). 6. (Tor) «[...] hemos de aplaudir a un contrario y éste es Manuel García (a) Grill» (Alabajos 2003: 37).

d.2) Derivat (+ -ONE): **grillona** [gri'lóna]

1. *La Grillona* (Silla).

1. (Sil) «D'altres, com la tia Ganxa o Sunsion la Grillona, també entonaven [...]» (Antich Brocal 2014: 109).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí GRYLLU, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Pics) poblament: «Hort de[l] Grill» (CTV 2009: II, 250). 2. (Tor) poblament: «24 Caseta del Grill [...] Xarcos- Secs» (Fresquet Gozalvo 2011: 58); «Caseta de Grill» (Fresquet Gozalvo 2011: 61).

Grillat [griˈlát] (Alb)

a) Definició: és un participi passat del verb *grillar*, el qual, probablement ha estat usat amb el sentit de persona que ha perdut l'enteniment o que té pertorbada la ment (Martí Mestre 2006: 297; DNV).

b) Motiu: en desconeixem el motiu, tal vegada ha estat atribuït a una persona que actua irracionalment.

c) Comentari: Abelard Saragossà (2009: 185-186) indica que grills també ho poden ser els brots verds que ixen en alguns vegetals com les cebes, i que, en créixer, les fan malbé, per la qual cosa s'ha traslladat al verb *grillar* un sentit de deteriorament, el qual, aplicat a persones, ha esdevingut 'no estar bé del cap'.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Grillat* (Albal).

1. (Alb) «Grillat» (Verdeguer Escribà 1991: 155).

e) Etimologia: segons el DCVB, «derivat de *grill* o *grell*», que al seu torn prové del llatí GRYLLU, 'grill'.

Guano [gwáno] (Alc, Cat)

a) Definició: segons el DNV, és una «matèria molt rica en fòsfats i en substàncies nitrogenades [...] que s'utilitza com a adob».

b) Motiu: s'empra com a malnom de forma metonímica, és a dir, s'anomena així a persones que en venen. A Alcàsser la persona al·ludida es dedicava a la venda de fertilitzants agrícoles (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 66). A Catarroja ja es documenten persones portadores d'aquest malnom a principis del segle XIX: «Vicente Raga de Guano» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 72r).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Guano* (Alcàsser). 2. *Guano* (Catarroja).

1. (Alc) «Hernández Hernández, Ricardo *Guano*» (Simó Rosaleny 2010: 391); «Guano» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 66); «Ricard Hernández Hernández, conegut popularment per "Ricard del Guano"» (Febrer Romaguera 2006: 337). 2. (Cat) «Pasqual Raga de Guano» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 72r).

e) Etimologia: segons el DCVB, del peruà *huano*, amb el mateix significat.

Guardaagulles [gwarðaúles] (Cat, Pics)

a) Definició: segons el DNV, persones que tenen al seu càrrec el maneig de les agulles en els canvis de via dels ferrocarrils.

b) Motiu: les persones al·ludides exercien el menester abans referit a la definició.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Guardagaulles* (Catarroja). 2. *La Guardagulla* (Picassent).

1. (Cat) «Guardaaulles» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Pics) «A tal efecte es va construir una plataforma giratòria, a la que els xiquets deiem el "giravia" (o rodavia), que estava instal·lada front a la casa que deiem de la "guardaülla" (Dolors Palmero)» (Lerma Serra 1983: 43).

e) Etimologia: és una forma composta pels verbs *guardar* i el substantiu *agulla*.

Guatla [gwála] / [wála] (Alb, Alc, Ald, Cat, Qua, Pics, Sed, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és una «au migradora (*Coturnix coturnix*), de formes arrodonides i d'uns vint centímetres de llargària, amb el cap i les parts superiors del cos d'un color bru negrós amb ratlles més clares, i les inferiors d'un gris clar».

b) Motiu: segurament en la majoria de casos és una metàfora en relació amb l'animal que s'empra com a objectiu d'una activitat de tir amb escopeta. A Alcàsser el motejat probablement «[...] era aficionat a la cacera de guatles» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 96).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. [De] *Guatla* (Albal). 2. *Guatla* (Alcàsser). 3. *Guatla* (Catarroja). 4. *La Guatla* (Quart de Poblet). 5. *Guatla* (Sedavi). 6. *La Guatla/ La Tia Guatla* (Silla).

1. (Alb) «Salvoret de Guala» (Verdeguer Escribà 1987: 167; 2003: 30); «Huala» (Verdeguer Escribà 1991: 156); «Lorenzo y sus amigos, Guala, [...]» (Verdeguer Escribà 1991: 111). 2. (Alc) «Guatla» (Simó Rosaleny & Hernández Flor: 2012: 96). 3. (Cat) «Guala»; «Huala» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «En animals, no te digo ná, púes teníu a [...] Guala, [...]» (García Romero 1999 [1948]: s/n). 4. (Qua) «Guatla, la» (Sancho & Sancho 1998: 162). 5. (Sed) «Toñi Sanjuán Vila, “carnissera” por el abuelo paterno y “guala” por abuela paterna» (Ruiz Monrabal 2008: 261). 6. (Sil) «[...] animals: [...] *Guatla*» (Zaragozá Pérez 1991: 255); «la tia Teresa “la Guatla”» (Antich Brocal & Marí Lozano 2009: 119); «Al carrer de Sant Caralampio vivia una dona molt curiosa, Teresa Primo Forner, la tia Guatla.» (Antich Brocal 2014: 119).

d.2) Derivat (+ -ĪNU / -ĪNA): **guatlín, -a** [gwalín] / [walín] / [walína]

1. *Guatlín/ El Tio Guatlín* (Albal). 2. *De la Guatlina* (Catarroja).

1. (Alb) «El tío Gualin» (Verdeguer Escribà 1987: 213); «Hualin» (Verdeguer Escribà 1991: 156). 2. (Cat) «Miguel Monzó de la hualina» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 76r).

d.3) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **guatleta** [gwaléta] / [waléta]

1. *Guatleta* (Albal). 2. *Guatleta/ La Guatleta* (Aldaia). 3. *La Guatleta* (Picassent).

1. (Alb) «Familia Gualeta» (Verdeguer Escribà 1987: 214); «Hualeta» (Verdeguer Escribà 1991: 156). 2. (Ald) «Gualeta, Ø / la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 66, 131). 3. (Pics) «Casa de la Guatleta» (CTV 2009: II, 250).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí COACŪLA, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Pics) hidrografia: «Barranc de la Guatleta» (CTV 2009: II, 250); poblament «Casa de la Guatleta» (CTV 2009: II, 250); partides i paratges «la Guatleta» (CTV 2009: II, 250).

Guerra, -o, -s [géra] / [géro] / [géros] (Alaq, Alb, Ald, Alf, Cat, Picn, Pics, Sed, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és «una lluita armada entre dos o més pobles, entre dos o més estats o diferents bàndols». Existeix com a cognom. Faure, Ribes & Garcia (2009: 401) consideren que ha estat emprat com a nom de persona des de l'antiguitat i que la seua aplicació onomàstica respondria a la idea de “combatiu”, “valent”. Aquests mateixos autors assenyalen que també podria haver estat aplicat com a malnom a persones animoses o revoltoses de manera semblant al significat del llinatge *Batalla*.

b) Motiu: com a cognom, va ser popularitzat pel torero cordovés de finals del segle XIX i principis del XX Rafael Guerra Bejarano *Guerrita*, i partir d'ací va ser aplicat a persones valentes, atrevides o simplement comparades amb aquest personatge per la seua afició al toreig. A Alaquàs i Alfafar la malnominació mitjançant noms o cognoms de toreros com el d'aquest personatge abans referit representa una mostra feaent de la gran repercussió del món taurí sobre la vida social de principis o mitjans del segle XX, i constitueix una font força recurrent quant al repertori de renoms disponibles per a les persones motejadores. A l'al·ludit d'Alfatar el comparaven amb un torero anomenat així: «Quan torejava el comparaven amb El Guerra.» (Puchades Pastor 1991: 213 [nota 55]). A Alaquàs un mestre fuster va atribuir als dos aprenents que tenia els malnoms «[...] d'el Fino a Vicent i el Guerra

a Francisco, pel nom d'uns toreros molt populars d'aquella època anomenats El Fino i El Guerrita.» (Laborda Ferriols 2005: 165). A pesar de l'existència de motius basats en un personatge del món taurí com *el Guerra*, també se'n trobem metàfores en al·lusió al caràcter de la persona referida. A Silla, el malnom del *Guerro* se li va atribuir a un avantpassat de l'actual motejat perquè era una persona discutidora que solia engrescar-se en discussions i “plets” amb altres persones del poble (cf. Valle Pechuán 2017: 103).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El/ La Guerra* (Alaquàs). 2. *Guerra* (Albal). 3. *La Guerra* (Aldaia). 4. *Guerra* (Alfafar). 5. *Guerra* (Catarroja). 6. *El/ La del Guerro* (Picanya). 7. *Guerro* (Picassent). 8. *Els Guerros* (Sedaví). 9. *El Guerro* (Silla). 10. *El Guerra* (Torrent).

1. (Alaq) «Guerra, el/la» (Planells Segura 1993: 166); «Francisco Lino Llàcer *el Guerra*» (Tarín i López 1997: 98); «Guerra, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 140). 2. (Alb) «Guerra» (Verdeguer Escribà 1991: 155); «Guerra» (Hernández Sanchis 2007: 1). 3. (Ald) «Guerra, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 131). 4. (Alf) «Guerra» (Puchades Pastor 1991: 213). 5. (Cat) «Guerro» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 6. (Picn) «Guerra-o, de / la / el de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 133); «La del Guerro» (Moreno Pellicer 2018). 7. (Pics) «Any 1938 [...] Motor de Guerro» (Martínez Sanchis 2006: 140). 8. (Sed) «la barraca “dels Guerros”» (Baixauli Ferrer 2013: 63). 9. (Sil) «Altres malnoms: [...], Guerro» (Zaragozà Pérez 1991: 256). 10. (Tor) «Guerra» (Herreros Moreno 2000: 89); «Llinatge documentat a Torrent ja entre els anys 1901-1950.» (Herreros Moreno 2000: 89); «19. *Gerardo Silla Silla Guerra.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «[...] jugadors de pantalons blancs i faixa. Hi havia [...], el Guerra, [...]» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 49).

e) Etimologia: Coromines (2008: 287) indica que prové del germànic occidental WERRA, ‘discòrdia’, ‘lluïta’.

f) Toponímia: 1. (Pics) hidrografia: «Pous de Reg de motor a Picassent. Any 1938 [...] Motor de Guerro» (Martínez Sanchis 2006: 140). 2. (Sed) «la barraca “dels Guerros”» (Baixauli Ferrer 2013: 63).

Güende [gwénde] (Picn)

a) Definició: sembla una variant formal del mot castellà *duende*, ‘donyet’.

b) Motiu: en desconeixem el motiu, tal vegada atribuït a una persona fantasiosa, presumptuosa, que pretenia aparentar el que no era, com *el Duende* d’Alcàsser (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 104).

c) Comentari: Casanova Herrero (2007: 61) observa que la forma *Guendo* és la més arrelada entre els parlars valencians.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Güende* (Picanya).

1. (Picn) «Assegut a terra es troba Manuel “el Guende”» (Royo Martínez 1993: 94).

e) Etimologia: Coromines (2008: 200) assenyala que *duende* significava antigament en castellà ‘dueño de casa’ (amo de casa), i és una contracció de *duen de casa*, una locució que conté una forma apocopada del mot *dueño* (amo).

Guidano/ Guindano [gidáno] / [gindáno] (Tor)

a) Definició: tal vegada és una afèresi del cognom *Enguídanos* (> *Guidano*), o una afèresi més metàtesi (*Enguídanos* > *Guindano*), la qual procediria del nom del topònim manxec *Enguídanos* (Conca), que es troba documentat a Torrent des de mitjans del segle XIX, 1851-1900 (Climent Sanfèlix 1996: 102).

b) Motiu: tot i que la majoria de les persones portadores actuals del malnom tenen de cognom *Santamaria*, és possible que algun dels seus avantpassats o familiars també tingueren el cognom *Enguídanos*. No obstant això, cabria una interpretació més popular, proporcionada pel testimoni de Consuelo Santamaria (2019), que pertany a la família dels motejats, la qual conta que el malnom vindria perquè a un avantpassat li agradava molt menjar *guindes*, és a dir, un fruit comestible semblant a la cirera.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Guindano/ Guidano* (Torrent).

1. (Tor) «Guindano» (Beguir Esteve 2003: V, 220); «Guindano» (Herrerros Moreno 2000: 90); «157. José Santamaría Calvo Guidano. 158. José Santamaría Bermell Guidano.» (Martínez Oria 2005c: 18); «135. Luis Santamaría Calvo Guindano.» (Martínez Oria 2005c: 18).

Guillot [giłót] (Ald, Pai, Picn, Qua)

a) Definició: és un cognom d'etimologia francesa (cf. Casanova Herrero 2012: 69).

b) Motiu: eren persones portadores del cognom o hi tenien relació familiar.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Guillot* (Aldaia). 2. *Guillot* (Paiporta). 3. *El Tio Guillot* (Picanya). 4. *El Tio Guillot* (Quart de Poblet).

1. (Ald) «Guillot, De» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 137). 2. (Pai) «Casa de Guillot» (Alvir Ballester 2009: s/n). 3. (Picn) «Guillot, el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 133). 4. (Qua) «Guillot, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 162); «[...] i contava el tio Guillot que [...]» (Sancho & Sancho 1998: 72).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 310), del francès *Guillot* i *Guillon*, formes diminutives de *Guillaume* amb simplificació del radical. *Guillaume* (*Guillem*) seria una versió francesa del nom d'origen germànic *Willhelm*, compost de *will*, “voluntat” i *helm*, “casc” (Morlet 1997: 488).

f) Toponímia: 1. (Pai) poblament: «Casa de Guillot» (Alvir Ballester 2009: s/n).

Guitarra [gitára] (Alc, Alf, Beni, Cat, Mas, Mis, Qua, Sed, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un «instrument musical de corda format per una caixa de ressonància que té forma de huit i un mànec llarg dividit en trastos, al llarg del qual hi ha sis cordes que es fan sonar amb els dits».

b) Motiu: en els casos de malnoms basats en el nom de l'instrument, els al·ludits prenen el renom per metonímia, tant en qualitat de músics com de fabricants.

c) Comentari: cal observar que el sufix *-ó* (<-ONE) de *Guitarró*, presenta un valor diminutiu, d'instrument més menut, diferent del sentit amb què s'empra a altres parlars peninsulars (cf. Moll 2006: 258). A Massanassa se'n té constància d'un fabricant de guitarres l'any 1927: «una fábrica de guitarres» (Navarro Soler 2001: 209).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Guitarra* (Massanassa). 2. *La Guitarra/ Guitarro* (Quart de Poblet). 3. *Guitarra* (Xirivella).

1. (Mas) «Vicente Ruiz “Guitarra”» (Raga 1993: 67). 2. (Qua) «Guitarra, la» (Sancho & Sancho 1998: 162); «Guitarro, el» (Sancho & Sancho 1998: 162). 3. (Xir) «Fotografia de “l'Alcrista” de Guitarra -avuí desapareguda- amb la barraca de cebes i a la teulada el colomer» ([CF] Anònim 1995: 53).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **guitarreta** [gitaréta]

1. *Guitarreta* (Mislata).

1. (Mis) «Miguel Ponce Rufino Guitarreta» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1388, Exp. 2, Mislata (1941-1946), f. 276).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **guitarrer, -o** [gitarér] / [gitaréro]

1. *Guitarrero* (Catarroja). 2. *El Guitarrer/ Ximo el Guitarrer* (Massanassa).

1. (Cat) «Guitarrero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Mas) «Salvador Alcoy el guitarrer» (Raga 1981: s/n); «Vicente Martínez “el guitarrer”» (Casany 1996: 46); «el tio Salvoret el guitarrero» (Andújar Ridaura 2007: 83).

d.4) Derivat (+ -ōNE): **guitarró, -na** [gitaró] / [gitaróna]

1. *Guitarró* (Alfagar). 2. *El Guitarró* (Beniparrell). 3. *Guitarró* (Catarroja). 4. *Guitarró/ La Guitarrona* (Sedaví).

1. (Alf) «*Guitarró*» (Puchades Pastor 1991: 214). 2. (Beni) «El *Guitarró*» (Pons Polit 2016). 3. (Cat) «*Guitarró*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Sed) «“*Guitarró*”» (Ruiz Monrabal 2008: 294).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del gr.-l·latí CITHARA, nom d'un instrument de corda molt antic».

f) Toponímia: 1. (Sed) poblament: «la casa de Carmen “la Guitarrona”» (Ruiz Monrabal 2008: 90). 2. (Xir) poblament: «Alcrieta de Guitarra» (Giménez Pasqual 1995: 34).

Guitó [gitó] (Alb)

a) Definició: segons el DNV, és un adjectiu que significa “mal intencionat”, “fals”.

b) Motiu: en desconeixem la motivació. López i Monfort (1997: 8) documenta *el Guito* a les Alqueries (la Plana Baixa) amb el sentit de «mal geni», per tant, podria tenir un sentit semblant, o tal vegada, de persona que molesta, furgueta.

c) Comentari: Colón Doménech (1993: 77) assenyala que aquest mot és compartit amb l'aragonés, la qual cosa contrastaria amb la forma castellana: «cat. *guit*, arag. *guito* (esp. *zaino*, *arisco*, en parlar d'un cavall)».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Guitó* (Albal).

1. (Alb) «*Guitó*» (Verdeguer Escibà 1991: 155).

e) Etimologia: tenint en compte les aportacions de Coromines (DECat: IV, 745), sembla un derivat de *guitza*, ‘coça’, que després passaria a designar actes molestos o bruscos. Aquest lexicògraf creu, amb reserves, que provindria del «fràncic *WIHT ‘ésser, criatura’, ‘nen’ [...], d’on el francès antic *guiton*, *witon* ‘noi’ i ‘patge, criat’, [...] i d’ací passaria a l’it. *guitto* ‘sòrdid, avar’, [...] ‘brut, abjecte’ i ‘vil’ [...]; [i després,] del sentit de ‘criat, lacai’ es passaria al de ‘vil’ ‘roí’».

f) Toponímia: **1.** (Alb) hidrografia: «El Motor del Guito, conegut pel malnom de la família posseïdora» (Hernández Sanchis 1998: 137); «Motor del Guitó» (CTV 2009: II, 14).

Gurugú [gurugú] (Cat)

a) Definició: és un nom d’origen amazic que correspon al d’una muntanya del Rif (nom d’una regió i una serralada del nord del Marroc).

b) Motiu: *el del Gurugú* o el seu derivat *el Gurugunero* eren els malnoms de la persona que va obrir una bar de Catarroja anomenat *el Gurugú*, la qual tenia vincles personals amb la referida muntanya que es troba al Marroc, prop de la ciutat autònoma de Melilla: «[...] la taberna del “Gurugú”, dicen que debe su nombre a las andanzas que el fundador tuvo por los famosos montes africanos» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El del Gurugú* (Catarroja).

1. (Cat) «[...] varias personas [...] [que] regentaron [...] dicha taberna [...] fueron Francisco Costa (Paco el del gurugú)» (Félix Perpiñà 1999: s/n).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **gurugunero** [gurugunéro]

1. *Gurugunero* (Catarroja).

1. (Cat) «Gurugunero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

3.2.8. Lletra H (DMHS)

Haca, -ques [áka] / [ákes](Alc, Alf, Mas, Pics, Qua, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és un «cavall vigorós que no passa de metre i mig d'alçada».

b) Motiu: Moreu-Rey (1981: 141) n'esmenta dos possibles motivacions: «la determinació», en el sentit de l'activitat del subjecte (carreter, genet, criador, etc.) amb presència de l'animal, «(el nom de l'animal esdevé completament precedit per la preposició i l'article)», que al nostre corpus podrien ser: *El de les Haques* (Picassent, Silla), *El Tio [Alonso el] de l'Haqueta* (Massanassa, Quart), *el de l'Haca Blanca* (Alcàsser); o «la metonímia pura (el nom de l'animal substitueix el de l'individu)», que en el nostre inventari ho exemplificaria *el Camalo* (<[tenia l'] *Haca Mala*) (Picassent), amb masculinització i una afèresi de la primera vocal (*h*)a, que en dificultaria la interpretació. A part de metonímies, també podem documentar casos de metàfores: a Alfafar, la persona motejada com a *Haca Blanca* tenia un caràcter fort i els cabells blancs. A Silla, Zaragoza Pérez (1991: 254) creu que *Haca Jove* ha estat atribuït a una persona «-Mitjançant la metàfora: [...]».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El de les Haques* (Picassent). 2. *El de les Haques* (Silla).

1. (Pics) «Carlos Machancoses “El de les Aques”» (Ajuntament de Picassent 2014: 10); «De les Aques» (Lerma Serra 1975: 90). 2. (Sil) «[...] on només vivien Ximo Ferrer *el de les haques* i la vaqueria de *Gigante*» (Antich Brocal 2007: 204).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **haqueta** [akéta]

1. *El Tio Alonso el de l'Haqueta* (Massanassa). 2. *El Tio de l'Haqueta* (Quart de Poblet).

1. (Mas) «Sènia del Tio Alonso el de l'Aqueta» (Pons Candel 2000: 79). 2. (Qua) «Haqueta, el tio de l'» (Sancho & Sancho 1998: 162). 3. (Qua) «Haqueta, el tio de l'» (Sancho & Sancho 1998: 162).

d.3) Forma composta: (**haca** + adjectiu)

1. *El de l'Haca Blanca* (Alcàsser). 2. *L'Haca Blanca* (Alfatar). 3. *Camalo/ Camala* (Picassent). 4. *Haja Jove* (Silla).

1. (Alc) «Haca Blanca, Rafel el de l'» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 96). 2. (Alf) «Laca Blanca» (Pastor 2016: s/n). 3. (Pics) «Camalo» (Lerma Serra 1975: 90). 4. (Sil) «-Mitjançant la metàfora: [...] *Hacajove*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

e) Etimologia: Coromines (2008: 319) creu que provindria del francès antic *haque*, anglès *hack*, forma abreviada de *hakeney*, d'on vindria el castellà *hacanea*, el francès *haquenée* i l'anglès modern *hackney*. *Hakeney* procediria, al seu torn, del nom d'un poble anomenat Hackney, on hi havia famoses pastures i es trobava el principal mercat de cavalls dels voltants de Londres.

f) Toponímia: 1. (Pics) hidrografia: «Pous de Reg de motor a Picassent. Any 1938 [...] Motor de la Sénia del Camalo» (Martínez Sanchis 2006: 140); Motor «22 Camalo» (Martínez Sanchis 2006: 158); poblament: «Camala, Caseta de» (Sánchez Serra 1984: 21).

Havanero, -a [abanéro] / [abanéra] (Alb, Cat, Xir)

a) Definició: gentilici de persones procedents de la capital de Cuba, l'Havana.

b) Motiu: eren de l'Havana o hi tenien relació amb aquesta ciutat de Cuba.

c) Comentari: segons el testimoni de Gabriel Berenguer Such (2018), a Xirivella es pronuncia amb afèresi, *Banera*, possiblement per considerar la vocal inicial *-a* part de l'article en desaglutinar-lo.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Havana** + -ARĬU/ -ARĬA): **havanero, -a** [abanéro] / [abanéra]

1. *L'Havanero* (Albal). 2. *L'Havanero* (Catarroja). 3. *El de l'Havanera* (Xirivella).

1. (Alb) «Habanero» (Verdeguer Escribà 1991: 156); «Havanero» (Hernández Sanchis 2007: 2). 2. (Cat) «Forasters també en teniu, púes ahí están [...] el Havanero, [...]» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n). 3. (Xir) «Paco Esteve (el de l'Havanera)» (Blasco & Giménez 1997: 52); «Banera» (Berenguer Such 2018).

e) Etimologia: Roig de Leuchsenring (1939) recull l'opinió de José Miguel Macías que el relaciona amb l'existència a les costes septentrionals d'Europa d'un port amb el nom d'*Havanna-e*, i creu molt probable que aquest apel·latiu siga equivalent a *port*. Vegeu Roig de Leuchsenring, Emilio (1939), «La palabra Habana, su origen, etimología y ortografía». Disponible en línia a: <<http://www.bpvillena.ohc.cu/2018/01/la-palabra-habana-su-origen-etimologia-y-ortografia/>> [consulta 28-1-2022].

Hereu [eréw] (Cat, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «persona que rep totalment o en part una herència per disposició testamentària o legal».

b) Motiu: és possible que les persones motejades foren conegudes així per ser rebedores «en heretat [de] la major part dels béns» d'una família (cf. DCVB), segurament per haver heretat un patrimoni considerable.

c) Comentari: A Catarroja ja es documenta l'any 1800: «Franco. Raga de Vicente Heréu» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 76v).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Hereu* (Catarroja). 2. *L'Hereu* (Torrent).

1. (Cat) «Franco. Raga de Vicente Heréu» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 76v). 2. (Tor) «Hereu, l'» (Herreros Moreno 2000: 90); «176. *José Mora Esteve Lereu.*» (Martínez Oria 2005c: 18).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí HERĒDE, amb el mateix significat.

Hores [óres] (Alf)

a) Definició: segons el DNV, és la «unitat de temps que equival a la vint-i-quatrena part de la duració d'un dia solar».

b) Motiu: la investigadora d'Alfatar Puchades Pastor (1991: 215 [nota 96]) diu que l'al·ludit «preguntava contínuament l'hora».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Hores* (Alfatar).

1. (Alf) «*Tio Hores*» (Puchades Pastor 1991: 215).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí HŌRA, amb el mateix significat.

Hortolà, -na [ortolá] / [ortolána] (Alaq, Alf, Cat, Man, Pai, Pics, Sed)

a) Definició: segons el DNV, és la «persona que conrea un hort».

b) Motiu: atribuït a persones que es dedicaven a l'agricultura, al camp. A Mislata en trobem la forma castellanitzada *l'Hortelano*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *L'Hortolà* (Alaquàs). 2. *Hortolà* (Alfatar). 3. *L'Hortolana* (Catarroja). 4. *Hortolà/ Les Hortolanes* (Manises). 5. *Hortolà* (Paiporta). 6. *L'Hortolà* (Picassent). 7. *L'Hortolà/ L'Hortolana/ Les Hortolanes* (Sedaví).

1. (Alaq) «tio Pepe *l'hortolà* (José Sena)» (Tarín i López 1994: 95). 2. (Alf) «Fernando Alabau Minguet (*Hortolá*)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 7, Alfatar (1940-1963), f. 99). 3. (Cat) «Pepica la *Hortolana*» (Maolleta 2011b); «*Hortolana*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Man) «*Hortolanes, les*» (Català Gimeno 1992: 263). 5. (Pai) «*Procedencia u origen [...], Hortolá*» (Marí Yago 2004: 180). 6. (Pics) «la *Canyada de l'Hortolà*» (CTV 2009: II, 250). 7. (Sed) «els *Hortolans*» (Ruiz Monrabal 1985: 128-129); «[...] Manuel Burguera Gil, “*l'hortolá*”» (Ruiz Monrabal 1985: 214); «Vicente Cubells

Burguera “el Hortola”» (Ruiz Monrabal 2008: 228); «“L'Hortolá”» (Ruiz Monrabal 2008: 294); «“Nelo el hortolá”» (Baixauli Ferrer 2011: 34); «Vicente Cubells (el fill de Encarna la hortolana)» (Ruiz Monrabal 2011b: 33).

d.2) Forma castellana:

1. *L'Hortelano* (Mislata).

1. (Mis) «yo soy hijo del hortelano? y nació en esa casa?» (Ortiz Gimeno 2015, març 27).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí HORTŪLĀNU, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Man) activitats industrials: «El *Molí de Tonet* o *d'Hortolà* se halla en una zona muy alterada por la cantidad de la industria que ahora ocupa los terrenos del antiguo molino.» (Serrano Julián & Antequera Fernandez 2007: 202). 2. (Pics) partides i paratges: «la *Canyada de l'Hortolà*» (CTV 2009: II, 250). 3. (Sed) poblament/ activitats agrícoles: «la caseta y la era dels “hotolans” (sic)» (Baixauli Ferrer 2011: 34).

Hostal [ostál] (Alaq, Cat, Mas, Qua, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és un establiment on es proporciona allotjament i se serveix menjar a canvi d'un preu convingut.

b) Motiu: els al·ludits regentaven un establiment d'aquest tipus o n'eren descendents. Un exemple d'aquest motiu el trobem a Massanassa, on els avantpassats de les persones conegudes com a *l'Hostaler* o *Hostelers* construïren un hostal a principis del segle XIX (Martínez Alonso 2002: 80). A banda d'aquest motiu, es documenten a Silla persones portadores del cognom *Hostalet* (cf. Antich Brocal 2007: 227).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *L'Hostal/ El de l'Hostal* (Alaquàs). 2. *L'Hostal* (Catarroja). 3. *La de l'Hostal* (Quart de Poblet). 4. *El de l'Hostal* (Silla).

1. (Alaq) «Hostal, l'» (Planells Segura 1991: 129); «Pere, el del Hostal» (Esteve Llàcer 2010: 232). 2. (Cat) «L'Ostal» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Qua) «la tia Rosa *la de l'Hostal*.» (Sancho & Sancho 1998: 133); «Hostal, Tona la de l'» (Sancho & Sancho 1998: 162). 4. (Sil) «[...] Salvoret el de l'Hostal, [...]» (Antich Brocal & Marí Lozano 2009: 14); «[...] fets de parla habitual: [...] *Hostal*» (Zaragozà Pérez 1991: 256).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **hostalet** [ostalét]

1. *Hostalet* (Silla).

1. (Sil) «[...] la porta de Maria Hostalet, *la del Corralot*.» (Antich Brocal 2007: 227).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **hostaler, -a** [ostalér] / [ostaléra]

1. *L'Hostaler/ Hostaleres* (Massanassa). 2. *L'Hostaler* (Quart de Poblet).

1. (Mas) «Mi abuelo materno, José “El Hostaler”, era carretero.» (Martínez Alonso 2002: 80); «Hostaleres» (Moncholí 1983: s/n). 2. (Qua) «Hostaler, l'» (Sancho & Sancho 1998: 162).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí HOSPĪTĀLE, ‘casa d'hostes’.

Hòstia [ósstia] (Alf)

a) Definició: segons la 5a accepció del DNV, és una interjecció que «s'usa per a expressar admiració o contrarietat».

b) Motiu: segons Puchades Pastor (1991: 215), la persona motejada «utilitzava molt aquesta paraula».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Hòstia* (Alfatar).

1. (Alf) «*Tio Hostia*» (Puchades Pastor 1991: 215).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 303), del llatí HOSTĪA, 'víctima d'un sacrifici religiós', per comparació dels rituals cristians amb els del paganisme.

3.2.9. Lletra I (DMHS)

Iborra [ibóra] (Alc, Tor)

a) Definició: és una variant formal del cognom d'origen toponímic *Ivorra*, que és el nom d'un municipi de la comarca de la Segarra (Lleida).

b) Motiu: les persones motejades n'eren portadores. A Torrent en trobem una variant formal amb afèresi (*Borra* <*Iborra*), la qual hem pogut identificar gràcies a la documentació: «7. *Manuel Iborra Andreu Borra*.» (cf. Martínez Oria 2005c: 18), la qual ens ha permès deduir que la motivació no tenia res a veure amb cap tipus d'indumentària que considerava Beguer Esteve (2003: V, 219), o amb el conjunt de fibres curtes que suggeria Herreros Moreno (2000: 41). En aquest mateix poble es documenta per primera vegada, amb una única ocurrència, des de la segona meitat del segle XVII (1651-1700), i s'hi ha mantingut constant la seua presència fins a l'actualitat (cf. Climent Sanfèlix 1996: 110).

c) Comentari: a Alcàsser es documenta un llaurador procedent de Silla que s'hi aveïna l'any 1613 anomenat Jaume Yvorra (Febrer Romaguera 2006: 225), tot i que s'ha de dir que al mateix poble de Silla ja s'enregistren persones portadores d'aquest cognom des de principis del segle XIV (1308-1319): «IVORRA, IVORRE, Pere, Petrus [...] Segarra» (Guinot Rodríguez 1999: II, 425).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Iborra* (Alcàsser).

1. (Alc) «Iborra» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 46).

d.2) Forma amb afèresi: **borra, -es** (<*Iborra*) [bóra] / [bóres]

1. *Borra/ La Borra/ Els Borres* (Torrent).

1. (Tor) «Borra -es, la / els» (Herreros Moreno 2000: 41); «la família de “Els Borres”» (Atienza Peñarrocha 2003: 283); «98. *Vicente Iborra Llácer Borra.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «99. *José Iborra Navarro Borra. 100.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «311. *Francisco Iborra Baixauli Borra.*» (Martínez Oria 2005c: 19).

e) Etimologia: segons Coromines (OnCat: IV, 457), podria ser un compost basc *ibi-ur*, 'l'aigua del gual, o de la ribereta' (*ibi*, 'gual/ ribera' + *ur*, 'aigua'); o bé *ibi-urr*, entenent el segon element *urr-* com a 'llunyà', amb un significat en conjunt d'apartat de la ribera'; o bé *ibi-urra*, format amb el nom basc de l'avellaner i dels bosquets d'avellaners que en basc ha donat com a resultat el compost *Iburreta* o *Ibi-urr-eta*, 'avellanar dels aiguamolls o del gual' (cit. Mitxelena, *Apell.* § 312).

Ieclano [jekláno] (Qua)

a) Definició: és el gentilici del nom d'un municipi murcià anomenat Iecla, el terme del qual limita amb pobles valencians com Villena i el Pinós.

b) Motiu: segurament ha estat atribuït a una persona procedent o natural d'aquest municipi murcià abans referit.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Ieclano* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Ieclano» (Sancho & Sancho 1998: 162).

e) Etimologia: Nieto Ballester (1997: 374) assenyala que es tracta d'un antic apel·latiu preromà *HECULA, *ECULA, de significat semblant al de «precipicio, talud, cañón», que es correspondria amb les característiques topogràfiques del lloc.

3.2.10. Lletra J (DMHS)

3.2.11.

Jaca [ʃáka] (Alb, Alc)

a) Definició: segons el DNV, és sinònim de jaqueta, la qual és una «peça exterior de vestir, amb mànegues i oberta per davant, que cobreix el tronc fins més avall de la cintura».

b) Motiu: a Alcàsser el malnom va sorgir perquè el motejat era seguidor del que es coneixia com Partit Lliberal Republicà, els membres del qual eren referits popularment com *Els de la Jaca*, que era el nom d'un tipus de jaqueta de tres quarts (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 99).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Jaca* (Albal). 2. *Jaca* (Alcàsser).

1. (Alb) «Chaca» (Verdeguer Escribà 1991: 156); «Xaca» (Hernández Sanchis 2007: 2). 2. (Alc) «Jaca» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 99); «[...] Emilio Chanzá Hernández, popularmente conocido como Emilio “Xaca”» (Hernández Olivares 2013: 32).

e) Etimologia: segons el DCVB, de l'àrab *xakk*, 'cota de malles'.

Jamaica [xamájka] / [kamájka] (Sil, Tor)

a) Definició: és el nom d'una illa del Carib.

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Camaica* (Silla). 2. *Jamaica* (Torrent).

1. (Sil) «Noms de països: [...], *Camaica* (per *Jamaica*)» (Zaragozà Pérez 1991: 254). 2. (Tor) «Jamaica» (Herreros Moreno 2000: 90).

e) Etimologia: Segons Albaigès Olivart (1995: 310), de l'arawak, “illa de la primavera”. Per a Masoliver (2021), del taïno *xaymaca*, “terra de boscos i aigua”, posteriorment castellanitzada pels conqueridors espanyols.

Jeroglífic [ʃeroɣlífik] (Pai)

a) Definició: segons el DNV, és un «conjunt de signes i de figures del qual s'ha de deduir una paraula o una frase, generalment com a passatemp o joc d'enginy».

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada aplicat a una persona de caràcter enigmàtic o fred.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Jeroglífic* (Paiporta).

1. (Pai) «Cheroglific» (Marí Yago 2004: 179).

e) Etimologia: segons el DCVB, pres del llatí «*hieroglyphicum* (<ἱερογλύφικον)», amb el mateix significat.

Jesús, -o, -es [ʃesús] / [ʃesúso] / [ʃesúses] (Alaq, Alc, Cat, Pics, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: és el nom propi *Jesús*.

b) Motiu: sovint atribuït a persones portadores d'aquest nom propi o als seus descendents. No obstant això, a Torrent no era el prenom de l'al·ludit, sinó que se li va atribuir a un xiquet metafòricament pel seu bon aspecte físic: «[...] Alberto Silla Sanz, va ser un xiquet molt agraciat a què familiars i veïns anomenaven “el Jesuset”, i de major, quan es va fer càrrec del negoci [d'una taverna,] el local va passar a anomenar-se Cal Jesús.» (Fresquet Gozalvo 2011: 255).

c) Comentari: a Alcàsser ja es documenta com a malnom a finals del segle XIX: «244 Iborra Carmelo *Jesús*» (Hernández Flor 2016: 96); «254 Iborra Vicente *Jesús* Criat de Reynal» (Hernández Flor 2016: 97). Aquestes dos darreres persones eren avantpassades del qui posteriorment esdevindria l'empresari i polític Vicent Iborra Gil (1898-1964), portador del mateix malnom, i que també arribaria a ser president del València C.F. (1959-1961).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Jesús* (Alcàsser). 2. *Jesusses* (Catarroja). 3. *Jesuso* (Silla). 4. *El Jesús* (Torrent).

1. (Alc) «Iborra Gil, Vicente *Jesús*» (Simó Rosaleny 2010: 393); «*Jesús*» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 25). 2. (Cat) «*Jesusses*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Sil) «-Noms modificats: [...] *Jesuso*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «*José y Francisco Simeón (a) Jesusos*» (Antich Brocal 2016: 278); «*Simeón Giner, Francisco (a) Jesuso*» (Antich Brocal 2016: 357). 4. (Tor) «*Chesús*» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «*Jesús*» (Herreros Moreno 2000: 91); «Vertaders especialistes [de planters i vivers] com la saga dels [...], “el Jesús”, [...]» (Sorribes 2015, novembre 15).

d.2) Forma composta: (substantiu/ adjectiu + (prep.) + **Jesús**)

1. *Cor de Jesús* (Alaquàs). 2. *Ninyo Jesús* (Picassent). 3. *El Roig de Jesús* (Torrent).

1. (Alaq) «*Cor de Jesús*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 139). 2. (Pics) «*Niño Jesús, el*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 49). 3. (Tor) «[...] mon pare Pascual Andreu, "el Roig del Jesus", [...]» (Xust Marcilla 2017: 115).

e) Etimologia: segons Albaigès Olivart (1995: 37), és un nom propi d'origen hebreu que significa “Déu salva”.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «[...] prop de la taverna de Cal Jesús» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 25).

Jota [xóta] (Alc, Picn)

a) Definició: segons el DNV, és un «ball popular de ritme ternari, executat per parelles».

b) Motiu: la persona motejada d'Alcàsser ho era per metonímia, ja que un avantpassat solia ballar aquest tipus de dansa (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 101).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Jota* (Alcàsser).

1. (Alc) «Folch Romaguera, Aurelio *Jota*» (Simó Rosaleny 2010: 388); «Aurelio (*Jota*)» (Ajuntament d'Alcàsser 1997b: 44); «José Folch Ballester *Jota*» (Ajuntament d'Alcàsser 2003: 70).

d.2) Forma composta: (art. + substantiu + prep. + **jota**)

1. *El Coixo de Jota* (Picanya).

1. (Picn) «Coixo de Jota, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 124).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, del castellà antic «*xota*, [...] del mozár. *šáwta 'salto', y este der. del lat. *saltāre* 'bailar'».

Jovenar, -i, -ia [ʃobenár] / [ʃobenári] / [ʃobenária] (Tor)

a) Definició: tal vegada és un derivat del mot *jove* amb un significat semblant al de *joventut*, «temps de la vida entre la infància i l'edat madura» (cf. DNV).

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

c) Comentari: Xust Marcilla (2017: 45) recull uns versos on se'n fa menció: «“Jovenari,/ tancat en l'armari/ jugant a pilota/ i resant el rosari”».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Jovenar/ Jovenari/ La Jovenària* (Torrent).

1. (Tor) «Balbina Marsilla Verdet, “la Jovenària”» (Atienza Peñarrocha 2003: 283); «20. *Vicente Marcilla Campos Chovenar.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «Alfredo Marcilla Baixauli. (Chovenari)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1386, Exp. 2, Torrente [Torrent] (1940-1945), f. 156).

Judes [ʃúðes] (Alaq, Man)

a) Definició: era el personatge evangèlic de Judes Iscariot, que va traïr Jesús (*EnCat*), i que s'empra habitualment amb el sentit de persona que actua amb traïdoria.

b) Motiu: en desconeixem el motiu, però deu tenir a veure amb un comportament moralment reprobable per part de les persones al·ludides. Moreu-Rey (1981: 112) observa que a Alaior (Menorca) la persona motejada amb el malnom d'*en Judes* “s’equivocava” amb els pesos, és a dir, era un comerciant profitós, interessat.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Judes* (Manises).

1. (Man) «Judes» (Català Gimeno 1992: 263).

d.2) Forma castellana:

1. *Judas* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Judas» (Planells Segura 1991: 129); «Virgilio “Judas”» ([QIA] Anònim 1993: 238).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí bíblic *Iudas*, nom de dos apòstols, d'un heroi jueu de l'antic Testament, etc.».

Judio, -a [ʃuðío] / [ʃoðía] (Alb, Ald, Man)

a) Definició: *judío* és la forma castellana de *jueu*, la qual el DNV defineix com a «individu d'una comunitat originària de Palestina i dispersa arreu del món». Una judia en femení també pot ser una «au limícola (*Vanellus vanellus*), d'uns trenta centímetres, de color negre verdós iridescent i blanc, amb un vistós plomall negre vertical en la part superior del cap, típica de zones agrícoles», que és l'ètim d'on parteix el malnom d'Albal.

b) Motiu: a Albal, el motejat tenia el costum de xiular amb assiduïtat, de manera que hom el relacionava amb el cant cridaner d'un ocell anomenat *Judia* (Ricart Vila 2021, febrer 22). A Aldaia o Manises és possible que haja estat emprat amb el sentit pejoratiu d'usurer o avar, sentit que també arreplega el DNV en la seua 4a accepció. Moreu-Rey (1981: 63) també adverteix que el malnom pot fer referència a una semblança física aliena al component ètnic, tot i que no deixa d'aportar exemples d'atribució a persones profitoses, sense escrúpols: «*el Jueu de l'Arraval* (Reus: especulador, habitant al Raval [...])» (Moreu-Rey 1981: 112).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Jodia* (Albal). 2. *Judia* (Aldaia).

1. (Alb) «Chodía» (Verdeguer Escribà 1991: 156); «Jodia» (Hernández Sanchis 2007: 1).

2. (Ald) «Judio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 131).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **judiet** [ʃuðíét] / [ʃoðíét]

1. *El Judiet* (Manises).

1. (Man) «Chodiet» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Judiet, el» (Català Gimeno 1992: 263).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, del llatí «*Judaeus*, y este del hebr. *yěhūdī*». El nom de l'ocell *judia* prové, segons el DCVB, del llatí IUDAEA, 'jueva'.

Jumillano [xumi'láno] (Mas)

a) Definició: és el gentilici de *Jumilla*, forma castellana de Jumella, un municipi de Múrcia.

b) Motiu: atribuït a una persona procedent o natural del poble de Jumella (Múrcia).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Jumilla** + -ĀNU / -ĀNA): **jumillano** [xumi'láno]

1. *El Jumillano* (Massanassa).

1. (Mas) «mi marido Pepe “El Jumillano” también conocido como Baretá» (Andújar 2007: 88); «José Navarro = “El Jumillano”» (Club de Colombicultura La Protectora 2004).

d.2) Forma apocopada: **jumi** [xúmi]

1. *El Jumi* (Massanassa).

1. (Mas) «José Ramon Navarro = “El Jumi”» (Club de Colombicultura La Protectora 2004).

e) Etimologia: Nieto Ballester (1997: 204-205) creu que podria provenir del llatí SŪMMA VĪLLA, que hauria evolucionat a *SUMBILLA, *SUMILLA i ŠUMILLA en el mossàrab del lloc on s'hi troba. Significaria “vila alta”, amb el sentit de part vella d'una ciutat.

Jupetí [ʃupetí] (Alf, Cat, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «peça de vestir sense mànegues que cobrix el pit i l'esquena, i que se sol portar davall de l'americana, el jaqué o la levita».

b) Motiu: creiem que generalment s'aplica a persones que habitualment són portadores de la peça de roba abans referida a la definició. A Alfafar, el motejat pronunciava el mot defectuosament elidint-ne els sons medials *-e* i *-t* per dislàlia infantil (síncope): «"Ma mare m'ha fet un jupí" (en lloc de jupetí)» (Puchades Pastor 1991: 214 [nota 75]).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Jupetí* (Catarroja). 2. *Jupetí* (Torrent).

1. (Cat) «Jupetí» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Tor) «Jupetí» (Herreros Moreno 2000: 91).

d.2) Forma amb síncope (*Jopetí* > *Jopí*):

1. *Jopí* (Alfafar).

1. (Alf) «*Xopí*» (Puchades Pastor 1991: 214); «*Chopí*» (Pastor 2016: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, és un doble diminutiu de *jupa*, que al seu torn prové de l'àrab *jubba*, 'túnica llarga fins als genolls'.

Jutge, -ssa [ʃúʎe] / [ʃúʎesa] (Alc, Ald, Cat, Man, Pics, Qua, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «persona que s'encarrega d'aplicar les lleis (penals, civils o comercials) i que té autoritat per a jutjar i sentenciar». Creiem que en la majoria dels pobles on es documenta podria fer referència més probablement a jutges de pau, que són jutges no professionals de municipis sense jutge de primera instància, que intervenen en assumptes civils de poca entitat (cf. DNV).

b) Motiu: a Alcàsser, alguns avantpassats dels motejats van exercir de jutges de pau al poble (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 71). A Torrent, «[...] El topònim del Mas del Jutge procedeix d'un dels seus amos, el Sr. Moreno, que va ser jutge, segons llegim a l'acta de visita pastoral que es va celebrar en la seua parròquia el 1902». (Besó Ros 1995: 173).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Jutge* (Alcàsser). 2. *El Jutge* (Aldaia). 3. *El Jutge* (Catarroja). 4. *El Jutge* (Manises). 5. *El Jutge* (Picassent). 6. *El Jutge/ La Jutgessa* (Quart de Poblet). 7. *El Jutge* (Torrent).

1. (Alc) «Gloria “la del Jutge”» (Ajuntament d'Alcàsser 1993: 24); «José Martínez (El Jutge)» (Ajuntament d'Alcàsser 2000a: 54). 2. (Ald) «Jutge, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 131). 3. (Cat) «El Chuche» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Man) «Jutge, el» (Català Gimeno 1992: 263). 5. (Pics) «Jutge, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 87). 6. (Qua) «Jutge, el» (Sancho & Sancho 1998: 162); «Jutgessa, la» (Sancho & Sancho 1998: 162). 7. (Tor) «Situació: Mas del Jutge» (Vicent 2002: 21); «Caseta del Jutget» (Fresquet Gozalvo 2011: 64).

e) Etimologia: segons Bruguera i Talleda (1996: 519), del llatí JŪDEX, -ĪCIS, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «13 El topònim Mas del Jutge» (Besó Ros 1995: 173); «25 Caseta del Jutget o Puchet [...] Casablanca» (Fresquet Gozalvo 2011: 58).

3.2.12. Lletra K (DMHS)

Kennedy [kénedi] (Alf)

a) Definició: era el cognom del 35é president dels Estats Units, John Fitzgerald Kennedy (Brookline, Massachusetts, 29 de maig 1917 - Dallas, Texas, 22 de novembre de 1963), que va ser assassinat a Dallas l'any 1963, dos anys després de la seua elecció.

b) Motiu: Kennedy, en qualitat del president dels Estats Units, no sols ostentà un càrrec polític molt influent i de gran ressò mediàtic mundial, sinó que també va ser un personatge carismàtic i físicament atractiu, per la qual cosa el seu cognom devia haver estat atribuït a una persona triomfadora, tal vegada agraciada físicament. Moreu-Rey (1981: 91) dona un exemple d'aquest probable motiu referint el cas de tres germans de Felanitx (Mallorca), que eren coneguts com *els Kénedi* perquè eren ben avinguts. També es documenta a Ulldecona, on se li va atribuir a una persona per «Semblança al polític americà» (Itarte i Vericat 2002: 79).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Kennedy* (Alfatar).

1. (Alf) «La Kennedy» (Puchades Pastor 1991: 214).

e) Etimologia: segons Neafsey (2002: 117), prové de l'irlandés *Ó Cinneide*, amb el significat de descendent de *Cinnéididh* o *Cinnéididgh*, 'cap amb casc', i que era el nom d'almenys dos famílies. Hook (1991: 138), a part del significat de 'cap amb casc' (*helmet head*), també considera la possibilitat que signifiqui "aquell que té el cap lleig o deforme" («he with the ugly or mishappen head»).

3.2.13. Lletra L (DMHS)

Labarta [labárta] (Picn)

a) Definició: és una variant formal amb afèresi del cognom *Alabarta*.

b) Motiu: era el cognom de la persona al·ludida. Es documenta a Torrent des de 1651 (Climent Sanfèlix 1996: 84).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Labarta* (Picanya).

1. (Pai) «Labarta» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 135); «Baix, [...] Pascual Alabarta, [...]» (Història de Picanya en fotos 2017, febrer 6).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 92), és una forma femenina d'*Alabart*, del prenom germànic *Alawart*, compost de *ala*, 'tot' i de *ward*, 'guard'. Aquest mateix investigador indica que ja es documenta al segle IX amb ocurrencies com *Alabarus* (886).

Lagarto [layárto] (Sil)

a) Definició: segons el DLE de la RAE en castellà és un «reptil terrestre del orden de los saurios», o col·loquialment també, un adjectiu atribuïble a una «persona pícara, taimada».

b) Motiu: en desconexem la motivació. Podria ser un regressiu de *Lagartijo*, malnom d'un torero cordovés, com al Corral de Almaguer (Toledo): «LAGARTO: (de Lagartijo)» (cf. Ruiz s. d.).

c) Comentari: a Silla, *Fandatxo* i *Lagarto*, tot i significar el mateix, són malnoms referits a persones distintes.

d) Documentació:

1. *Lagarto* (Silla).

1. (Sil) «[...] animals: [...] *Lagarto*» (Zaragoza Pérez 1991: 255); «la descorfadora d'Eduard Santandreu i Josep Gimeno, *Lagarto*» (Antich Brocal 2007: 191); «José Gimeno Bermell (a) *Lagarto*» (Antich Brocal 2016: 81); «[...] Josep Gimeno *Lagarto*» (Antich Brocal 2007: 31).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 328), del mot llatí LACERTUS, amb el mateix significat, el qual, al seu torn, procedeix d'una variant *LACARTUS, la qual n'és probablement una forma dialectal arcaica.

Lara, -es [lára] / [láres] (Alf, Pics)

a) Definició: és un cognom que d'origen toponímic. En concret, és, entre altres llocs, el nom d'una comarca de la província de Burgos, i el d'alguns pobles com: Lara de los Infantes, Paúles de Lara, Mambrillas de Lara o Vega de Lara.

b) Motiu: a Alfafar se li va assignar el malnom de *Larita* a un torero del poble perquè era portador d'aquest cognom.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Lara* (Alfatar). 2. *Les Lares* (Picassent).

1. (Alf) «*Lara*» (Puchades Pastor 1991: 211). 2. (Pics) «*Lares, les*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 40).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **Larita** [laríta]

1. *Larita* (Alfatar).

1. (Alf) «Joaquín Lara “*Larita*”» (Català Vila 2002: 400); «La Feria de Julio de Valencia 1964 [...] con la reciente actuación del torero local “*Larita*”, [...]» (Català Vila 2002: 400).

e) Etimologia: per a Albaigès Olivart (1999: 245) és un celtisme a partir de l'arrel indoeuropea *-pla*, tot i tenint en compte que les variants lingüístiques cèltiques tendien a amplificar els seus radicals en *-r*, i era molt freqüent la pèrdua de la *-p* inicial. Per tant, a partir d'ací, segons aquest investigador, deu haver eixit un antic adjectiu *lara* que significaria 'pla', el qual ha esdevingut el nom d'una comarca castellana: *Lara*, 'planura'. Des del punt de vista de la llengua basca, podria considerar-se una derivació de l'èuscar *la(h)ar*, *lar*, 'esbarzer'.

Largo, -a (Alc, Ald, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: és l'equivalent castellà de l'adjectiu *llarg* (veg. *Llarg*).

b) Motiu: és un malnom generalment aplicat a persones altes: «En Albal li diuen “llargo” al qui es molt alt» (cf. Hernández Sanchis 1998: 48). A Aldaia es repeteix el motiu: «per ser molt alt» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 114). També podem trobar una al·lusió irònica contrària al que cabria suposar a Silla: «*La Larga* era xicoteta. Feia matalaps» (Alba Puig 2018).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Largo* (Alcàsser). 2. *El Largo* (Aldaia). 3. *El Largo* (Quart de Poblet). 4. *Largo* (Silla). 5. *La Larga* (Torrent).

1. (Alc) «Juan Martínez (largo)» (Ajuntament d'Alcàsser 1996: 36); «Juan “el Largo”» (Hernández Olivares 2013: 109). 2. (Ald) «Largo, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 114). 3. (Qua) «Largo, el» (Sancho & Sancho 1998: 163). 4. (Sil) «Format del cos: [...], *Largo*» (Zaragozà Pérez 1991: 253). 5. (Tor) «Larga, la» (Herreros Moreno 2000: 92).

e) Etimologia: Coromines (2008: 331) creu que prové del llatí *LARGUS*, «'abundante, considerable', 'liberal, generoso'». En castellà va significar «'abundante', 'generoso', 'ancho'» fins al s. XV, on ja apareix per primera vegada el sentit modern que abans era expressat per *luengo*, llatí *LONGUS*.

Laza/ Lasa [lása] (Pics)

a) Definició: *Laza* podria ser una variant formal del cognom basc d'origen toponímic *Lasa*, o el nom d'un municipi de la província d'Ourense (Galícia).

b) Motiu: el malnom “Laseta del Calvari” de Picassent se li va atribuir a una persona perquè era portadora d'aquest cognom i vivia pels voltants del Calvari del poble (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 40).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Lasa* (Picassent).

1. (Pics) «[...] veiem a Miquel Artola, Lasa, [...]» (Betí 2003: 58).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **laseta** [laséta]

1. *Laseta* (Picassent).

1. (Pics) «[...], llauradors com Salvador Laza “Laseta”» (Betí 2003: 59).

d.3) Forma composta: (**lasa** + -ĪTTA + prep. + art. + substantiu)

1. *Laseta del Calvari* (Picassent).

1. (Pics) «Lazeta del Calvari» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 40).

e) Etimologia: pel que fa a l'origen etimològic de l'ètim basc, Michelena (1997: 120) indica que el cognom *Lasa* procediria del mot *lats*, que significa “rierol”.

f) Toponímia: 1. (Pics) poblament: «Laza, Caseta de» (Sánchez Serra 1984: 22); «Laza, Corral de» (Sánchez Serra 1984: 22); «Laza, Camí del Corral» (Sánchez Serra 1984: 22); activitats industrials: almàsseres, «la de Asensio Laza» (Silla Lerma 2001: 15); activitats agrícoles: «Les eres dels Lases» (González Tronchoni 2019, febrer, 2).

Lecue [lékwe] (Alaq)

a) Definició: és un cognom d'etimologia basca que portava un jugador de futbol biscaí dels anys 30 i 40 del segle XX anomenat Simón Lecue Andrade (Arrigorriaga, 1912- Madrid 1984).

b) Motiu: segons el testimoni d'un germà de l'al·ludit, li'l van atribuir per jugar al futbol en la mateixa posició que el jugador basc abans referit: «El meu germà Vicent jugava a futbol en el mateix lloc que un que li deien, *Lecue*, i per això li van treure el malnom de *Lecue*» (Tarín López 2017: 93).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Lecue* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Vicent Cervera Gimeno, *Lecue* (1924- 1974)» (Tarín López 2017: 91).

e) Etimologia: segons Michelena (1997: 122, 157), és un mot que prové de la combinació dels ètims bascs «*Lek(h)u*», “lloc”, i «*une*», que és un sufix que significa “espai, tros”.

Leré [leré] (Alc)

a) Definició: és una expressió onomatopeica musical que podria ser un exemple del que en castellà es diu *jitanjáfora* (hitanhàfora): «texto carente de sentido cuyo valor estético se basa en la sonoridad y en el poder evocador de las palabras, reales o inventadas, que lo componen» (DLE de la RAE).

b) Motiu: era el mot de la tornada d'una cançó que el motejat cantava assíduament: «leré, leré» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 101).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Leré* (Alcàsser).

1. (Alc) «Leré» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 101).

Levita [levíta] (Qua)

a) Definició: segons el DNV, és una «peça de vestir masculina d'etiqueta, amb mànegues, cenyida al cos i amb faldons llargs que envolten completament les cuixes».

b) Motiu: segurament el motejat deuria de ser portador habitual d'aquesta peça de roba per la qual tothom el reconeixia.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Levita* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Levita» (Sancho & Sancho 1998: 163).

e) Etimologia: Brugera i Talleda (1996: 527) assenyala que procedeix del francès *lévite*, amb el mateix significat, «i aquest, del ll. *levita*, israelita de la tribu de Leví, dedicat al servei del temple; el nom s'aplicà al vestit per la semblança amb el que duïen els levites en les obres de teatre».

Linares [lináres] (Alc, Pai, Sil)

a) Definició: és el nom d'una ciutat de la província de Jaén (Andalusia). També existeixen els topònims aragonesos de Linars de Móra (Terol) i Linars de Broto (llogaret del municipi de Torla-Ordessa, Osca), que tindrien un mateix origen etimològic. A Catalunya també hi ha diversos topònims que contenen l'ètim *Llinars*.

b) Motiu: a Alcàsser i Paiporta, tot i que les persones no eren naturals del referit municipi andalús, hi viatjaren o residiren, i hi establiren un vincle que finalment n'esdevingué el seu malnom. A Alcàsser els motejats eren uns músics que hi anaren a treballar i, en tornar al poble, se'ls va quedar com a renom (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 58). Pel que fa a Paiporta, la persona al·ludida s'emportà un gosset d'aquella ciutat, i després li'l van atribuir com a malnom perquè era el lloc d'on procedia el gos (Motes 2018, febrer 3).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Linares* (Alcàsser). 2. *Linares* (Paiporta). 3. *Linares* (Silla).

1. (Alc) «Linares» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 58). 2. (Pai) «Ami madre Ambrosia xq a su abuelo le llamaban asi y mi padre Linares xq fueron a ese pueblo de Jaen y trageron un perro de alli asi que empezaron con el perrito de Linares y asi se quedo» (Motes 2018, febrer 3). 3. (Sil) «Linares, el pequeño» (Antich Brocal 2016: 277); «*José Perpiñá Iranzo (a) Linares*» (Antich Brocal 2016: 280); Testimoni d'Isabel Navarro (a) *La Botgera*: «Al meu cunyat “Linares”, que era un tros de pa, també el tancaren una bona temporà.» (Antich Brocal 2016: 420); «Toponímia urbana: [...], *Linares*» (Zaragoza Pérez 1991: 254).

e) Etimologia: Nieto Ballester (1997: 215) pensa, sense dubte, que prové del castellà comú *linar*, «terreno plantado de lino», el qual al seu torn procedeix del llatí *LĪNU*. Celdrán Gomáriz (2009: 439), a part de l'etimologia abans adduïda per Nieto Ballester, també proposa que podria derivar d'una «*mansio* romana en el itinerario militar o calzada legionaria de *Luniaræ* = ‘altares o ares del dios Luna’, que pasaba por ese punto. Llamose el lugar en época posterior *Linearum*, y más tarde *Linarium* o *Linario*».

Lirio [lírío] (Alaq, Picn)

a) Definició: segons el DLE de la RAE és «una planta herbàcea, vivaz, de la família de las iridáceas». *Lirio* és un equivalent de *lliri*.

b) Motiu: pel que fa a Picanya, com a malnom podria ser una castellanització del cognom *Lliri*, documentat l'any 1757 en una llista de clavaris de la confraria del Rosari de Picanya d'entre els segles XVII i XVIII: «1757 Diosicio Lliri» (Miquel Juan 2001: 65). A Torrent, el cognom *Lliri* també es documenta entre 1701 i 1850 (Climent Sanfèlix 1996: 113). En un cens de Picanya de 1857 trobem dos germans que el tenen com a segon cognom: «642 José Compañ y Lliri»; «686 Micaela Compañ y Lliri». Quant a Alaquàs, podria haver estat atribuït en referència al prenom d'un avantpassat, ja que en aquest poble va existir el nom propi masculí *Lirio*, un dels portadors del qual va ser “Lirio Sanz Ruiz (1887-1958)”, la mare del qual procedia de Picanya, tot i ser natural de Benetússer (cf. Tarín López 2017: 80).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Lírío* (Alaq). 2. *El Tío Lírío* (Picanya).

1. (Alaq) «Lirio, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 141). 2. (Picn) «Lirio, el Tío» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 135).

e) Etimologia: Segons Moll (1982: 236), del substantiu *lliri*, nom de flor (del llatí LILIUM).

Litri [lítiri] (Alb, Alc, Ald, Cat, Man, Pics, Sil)

a) Definició: segons García Gallarín (1998b: 83), *litri* és un adjectiu castellà que significa «Presumido, pedante (Manuel Seco)». Celdrán Gomáriz (1995: 147) reitera aquesta mateixa idea, i en diu que pertany a l'àmbit del castellà col·loquial: «presuntuoso y fachendoso, que adopta actitudes chulescas creyéndose importante, superior a quienes lo rodean».

b) Motiu: és un malnom aplicat a persones que, o bé s'assemblaven físicament, o bé eren valentes com els membres d'una llarga i coneguda nissaga de toreros portadors d'aquest renom. Moreu-Rey (1981: 150) també documenta un *el Litri* a Alcoi.

c) Comentari: la primera persona d'aquesta família de toreros que el va adoptar va ser Miguel Báez Quintero (1869-1932), el qual, segons Parra (2013) «vestía impecablemente, con chaqueta corta y pantalón ajustado, resaltando su aspecto varonil y un porte elegantísimo que le hicieron ganarse el apodo 'Litri', es decir, presumido.»

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Litri* (Albal). 2. *Litri* (Alcàsser). 3. *Litri* (Aldaia). 4. *Litri* (Catarroja). 5. *Litri* (Manises). 6. *Litri* (Picassent). 7. *Litri* (Silla).

1. (Alb) «Litri» (Verdeguer Escribà 1991: 156). 2. (Alc) «Enrique (Litri)» (Ajuntament d'Alcàsser 1997b: 44). 3. (Ald) «Litri» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 131). 4. (Cat) «Litri» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 5. (Man) «[...] Perales y Litri» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 5, Manises (1941), f. 88). 6. (Pics) «Litri» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 105). 7. (Sil) «Personatges: [...], *Litri*» (Zaragozá Pérez 1991: 254).

Llaga [láya] (Pics, Sil)

a) Definició: segons el DNV, una llaga és una «solució de continuïtat amb pèrdua de substància d'un teixit orgànic, generalment la pell».

b) Motiu: segurament els motejats tindrien alguna malaltia cutània d'aquest tipus que faria que hom els anomenara així.

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 78) dona com a exemple un renom derivat de *Llaga* anomenat *cal Llagat* (Ginestar d'Ebre).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Llaga/ De Llaga* (Silla).

1. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Llaga*» (Zaragozà Pérez 1991: 256); «*Quiquet de Llaga*» (Antich Brocal 2016: 98); «*Miquel de Llaga*» (Felip Cubells 2016).

d.2) Forma composta: (adjectiu + (prep.) + **llaga**)

1. *Roig de Llaga* (Picassent).

1. (Pics) «*Roig de Llaga, el*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 46).

e) Etimologia: segons el DCVB, del castellà *llaga*, que al seu torn deriva del llatí *PLAGA*, 'colp', 'ferida' (cf. DLE de la RAE).

Llaganya [λαγάνα] / [ɲaɣána]

a) Definició: segons el DNV, és una «matèria blanquinosa i blana produïda per la solidificació d'una secreció de les glàndules sebàcies de les parpelles, [...]».

b) Motiu: en general, podem interpretar que les persones al·ludides tenien els ulls lleganyosos per manca d'higiene o perquè els agradava dormir molt. A Alcàsser, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 78), un primer informant va contar que un avantpassat tenia sovint els ulls lleganyosos, però posteriorment a la publicació del llibre on es recollia aquesta motivació, un membre de la família d'aquesta persona va comentar que aquell motiu no era cert i que la persona al·ludida, per ser pescatera, es dedicava a extreure les ganyes del bacallà o abadejo. Per tant, el que havia ocorregut era que hom interpretava “La ganya” com a un conjunt aglutinat d'article més substantiu (*La ganya* > *Llaganya*), amb posterior palatalització de l'article, de manera que el mot resultant no tenia res a veure amb el que en valencià s'hauria d'escriure com a *llaganya*, i que correspondria a la matèria blanquinosa i blana referida anteriorment a la definició.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Llaganya* (Alcàsser). 2. *Llaganya/ Llaganyes* (Catarroja). 3. *El Tio Llaganya* (Massanassa).

1. (Alc) «Francisco Hernández Giner (*Llaganya*)» (Gericó Trilla 2003: 231); «José Hernández Giner (*Llaganya*)» (Gericó Trilla 2003: 232); «Dasca Hernández, Vicenta *Llaganya*» (Simó Rosaleny 2010: 387). 2. (Cat) «Ñagaña» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Llaganyes» (Valls Bonet 2018: 56). 3. (Mas) «Sénia del Tio Llaganya» (Pons Candel 2000: 79).

d.2) Derivat (-ĪTTU/ -ĪTTA): **llaganyeta** [λαγανέτα]

1. *Llaganyeta* (Torrent).

1. (Tor) «Llaganyeta» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Lleganyeta» (Herrerros Moreno 2000: 93).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí *LAGANĒA, mat. sign., derivat de LAGĀNUM (cf. FEW, v, 131)».

f) Toponímia: **1.** (Mas) hidrografia: «Sénia del Tio Llaganya» (cf. Pons Candel 2000: 79).

Llancero [λanséro] (Man, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és una «persona que fabrica llenços o que en ven».

b) Motiu: a Silla, atribuït a una persona que es dedicava a la venda de teles a la porta de l'ajuntament (cf. Antich Brocal 2007: 112).

c) Comentari: les dos formes recollides a la nostra comarca mostren una dissimilació de la *e* àtona, que esdevé una *a*, respecte a la *e* tònica. El DCVB no recull aquest fenomen, i indica que la forma general valenciana és «λensér (val.)».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Llancero* (Manises). **2.** *El Llancero* (Silla).

1. (Man) «Llancero, el» (Català Gimeno 1992: 263). **2.** (Sil) «Actuals: [...], *Llancero*» (Zaragozá Pérez 1991: 254); «[...] una botiga de robes [...]: el negoci familiar comença en 1885 quan Pasqual Navarro Martínez, *el Llancero*, veí d'Alcàsser, venia a vendre teles a la porta de l'Ajuntament [...]» (Antich Brocal 2007: 112).

e) Etimologia: segons Coromines (DECat: V, 148), *llencer* és un derivat de *llenç*, «'tela de lli o de cànem', del ll. LĪNTĒUM, 'tela de lli', 'teixit de cotó, 'llençol'», que ja el menciona Onofre Pou al *Thesaurus Puerilis* del segle XVI: «[“lo qui ven teles: telarum venditor, lintearius”, Opou, ThPu.,163]».

Llanterna [ˈlantérna] (Alb, Alc, Ald, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Qua, Sed, Tor, Xir)

a) Definició: al nostre corpus, un derivat de *llanterna* ('fanal') com *llanterner* faria referència al que el DCVB defineix com «Llauner; menestral que treballa en objectes de llauna».

b) Motiu: pel que fa al mot base, només hem trobat una ocurrència a Xirivella, tal vegada aplicat a un individu de forma metonímica, és a dir, a partir del nom del seu ofici, o bé com a castellanisme de *linterna*. Els derivats amb el sufix *-er* són abundants al nostre corpus i en total, quasi la mitat dels pobles de la comarca presenten el malnom d'una persona anomenada *el llanterner*, la qual cosa, segons recull Moreu-Rey (1981: 128), és un equivalent de *llauner* a Bétera (l'Horta Nord), és a dir, de persona que treballa amb metalls (cf. "llanterner", DCVB). A Alcàsser i Picassent el malnom té el mateix sentit: en el primer perquè el motejat «treballava amb objectes de llauna» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 66); i en el segon, perquè «aquesta persona es dedicava a arreglar totes les peces compostes de metall» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 87). A *Voltaire el Llanterner* d'Albal l'anomenaren així perquè *Voltaire* era el nom amb què el seu pare se li adreçava habitualment. En veritat, era el nom que al seu progenitor li hauria agradat posar-li en batejar-lo, ja que era gran admirador de l'escriptor francès anomenat François-Marie Arouet, el qual era conegut per aquest pseudònim (Segarra 2021).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Llanterna* (Xirivella).

1. (Xir) «xics són: "llanterna"» (Blasco, Giménez & Aguilar 2004: 58).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **llanterner** [ʎanternér]

1. *Llanterner* (Alcàsser). 2. *El Llanterner* (Aldaia). 3. *El Llanterner* (Catarroja). 4. *El Llanterner* (Manises). 5. *Voro el Llanterner* (Massanassa). 6. *Llanterner* (Paiporta). 7. *El Llanterner* (Picassent). 8. *El Llanterner* (Quart de Poblet). 9. *El Llanterner/ Els Llanterners* (Sedaví). 10. *El Llanterner* (Torrent).

1. (Alc) «Llanterner» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 66). 2. (Ald) «Llanterner, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 131). 3. (Cat) «Llanterner» (Sargues Raga 2017); «Llanterner»; «Llanternera» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Salvoret *el Llanterner*» (Valls Bonet 2018: 60). 4. (Man) «Llanterner, el» (Català Gimeno 1992: 263). 5. (Mas) «Temps de [...] Boro el llanterner, [...]» (Pepe 1980: s/n); «Boro “Llanterner”» (Aficionat 1997: 52); «Ramón Comos (el llanterner)» (Muñoz Codoñer 1996: 42). 6. (Pai) «Llanterner» (Marí Yago 2004: 180). 7. (Pics) «Llanterner, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 87). 8. (Qua) «Llanterner, el» (Sancho & Sancho 1998: 163); «RENU SORIANO, José, alias *El llanterner*.» (Gas 2013). 9. (Sed) «José Vidal Juan “el Llanterner”» (Ruiz Monrabal 1985: 208); «[...] otras familias como [...], els Llanterners» (Ruiz Monrabal 1985: 217); «Antonio Vidal *el Llanterner*» (Monforte Casañ 2015: 406). 10. (Tor) «[...] en 1949 un grup de jóvens veïns, entre els quals es trobava [...], el Llanterner, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 265).

d.3) Forma composta (cognom [francés] + art. + **llanterner**):

1. *Voltaire el Llanterner* (Albal).

1. (Alb) «Voltaire el Llanterner» (Verdeguer Escribà 1987: 213).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí LANTĒRNA, ‘fanal’.

Llapissera [λapiséra] (Alc, Cat, Mas, Tor, Sil)

a) Definició: és un sinònim de *llapis*, que el DNV defineix com «cilindre o prisma de fusta que conté en l'interior una barreta de grafit i que, convenientment afilat per un dels extrems, s'usa per a dibuixar i escriure».

b) Motiu: el sentit general del malnom és metafòric, i es troba associat a la magror de les persones al·ludides: a Torrent, segons Herreros Moreno (2000: 93), la motivació encaixaria amb aquest sentit general de persona prima: «Aplicat a qui és alt i prim». A partir d'aquesta accepció va sorgir el renom d'un personatge popular anomenat *Llapissera*, el nom del qual era Rafael Dutrús, que va fundar i dirigir l'*Empastre*, una banda de músics de Catarroja que ofería un espectacle on es combinava la tauromàquia i la música. Hom sovint comparava persones magres o primes amb aquest conegut personatge pel fet de compartir-hi certa semblança física. A Alcàsser, per exemple, el malnom no s'originaria directament per la magror corporal de la persona motejada, sinó perquè aquesta tractava d'imitar la manera de torejar del referit personatge. Aleshores, fent servir un sac com si fora una capa, la persona motejada d'aquest poble exclamava: «Mireu a Llapissera!» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 108).

c) Comentari: Corbín Ferrer (1995: 223) dona un esbós sobre qui era aquest personatge: «[A Rafael Dutrús (Xest, 1892- València, 1960)] La popularidad le distinguió con el original mote de “Llapissera” - pues le asociaban con el parecido a un lápiz – debido a su considerable estatura y delgadez». L'escriptora Fernanda Zabala (2003: 81) conta que a aquest personatge «le llamaban “Llapissera” porque era alto y flaco, desgarbado».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Llapissera* (Alcàsser). 2. *Llapissera/ Llapisseres* (Catarroja). 3. *Llapissera* (Massanassa).

4. *Llapissera* (Silla). 5. *Llapissera* (Torrent).

1. (Alc) «Alemany Espuig, Benito *Llapissera*» (Simó Rosaleny 2010: 383); «*Llapissera*» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 108). 2. (Cat) «*Llapissera*» (Sargues Raga 2017); «*Llapissera*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «[...] foren presidents [de la Germandat de llauradors i ramaders] [...], En Carmel Raga “*Llapissera*”, [...]» (Raga Ramon 1998: 66); «*Llapisseres*» (Valls Bonet 2018: 56). 3. (Mas) «Regina Nàcher Cuallado, de la família “*Llapissera*”, de Masanasa» (Ruiz Monrabal 1985: 203); «*Llapissera* (José Antonio Nàcher)» (Monforte Casañ 2015: 330). 4. (Sil) «[...] objectes: [...] *Llapissera*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «José Llorens “*llapissera*”» (Peris 1995: 36); «El hijo del Lluent, *Llapissera*» (Antich Brocal 2016: 277). 5. (Tor) «*Llapissera*» (Herrerros Moreno 2000: 93).

e) Etimologia: segons el DCVB, derivat del llatí LAPIS, ‘pedra’.

f) Toponímia: 1. (Mas) «Corral de *Llapissera*» (CTV 2009: II, 198).

Llaullà, -na [ɫawɫá] / [ɫawɫána] (Alf)

a) Definició: tal vegada és el cognom *Aullana*, variant formal del nom d'una vila de l'Alt Empordà *Agullana*, que en el nostre corpus presentaria una caiguda de la /g/ intervocàlica per absorció en la /u/ en ser velars els dos sons (cf. PALDC 2007: I: 25), i un article determinat aglutinat que després s'hauria palatalitzat per assimilació: *Agullana* > *Aullana* > *L'Aullana* > *Llaullana*. *Llaullà* podria ser-ne una masculinització.

b) Motiu: tal vegada, algun avantpassat dels motejats era portador del cognom *Aullana*, que es documenta a Torrent des de 1901 (Climent Sanfèlix 1996: 88).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Llaullà/ Llaullana* (Alfagar).

1. (Alf) «al tío “Llaullá”» (Català Vila 2002: 195); «Vicenta Sanjuan Baixauli, “Llaullana” de Alfagar» (Ruiz Monrabal 2008: 260).

e) Etimologia: Coromines (OnCat: II, 28) diu que el nom de la referida vila empordanesa «és un dels nombrosos noms formats amb -AN damunt el nom d'un possessor romà, *ACULIUS (en variant tardana *Agulius*, [...])», i aporta documentació en la qual ja se'n fa menció des del segle IX: «“*Aguliana*, ubi dicitur Panessiares”, a. 878 i 881, [...]».

Llavata [labáta] (Sil)

a) Definició: és un cognom d'origen toponímic, que podria una catalanització del nom del llogaret de Labata (municipi de Casbas de Huesca, Osca), amb adaptació del so lateral alveolar inicial a palatal [l] > [ʎ]: *Labata* > *Llavata* (Casanova 2012: 66). També podria ser una altra variant formal del topònim *Llevata*, nom de dos comarques pirinenques entre l'Alt Pallars i l'Alta Ribagorça (cf. OnCat: V, 72). Existeix una entitat de població anomenada Viu de Llevata, que pertany al municipi del Pont de Suert (Alta Ribagorça).

b) Motiu: perquè els motejats n'eren portadors, o tenien vincles familiars amb persones que el portaven.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Llavata/ El Tio Llavata* (Silla).

1. (Sil) «[...] treballava de jornaler el tio Paco Garcia, *Llavata*, fent taulells i boqueres de reg.» (Antich Brocal 2007: 238).

e) Etimologia: Coromines (OnCat: V, 72) assenyala que *Llevata* és «el resultat de GLEBATA, antic plural (d'un neutre GLEBATUM) designant les dues comarcades [abans referides], aplevades per excel·lència, entre totes les de Ribagorça». Entenem que GLEBATA tindria el sentit ací de llocs aplevats, agregats, que s'hi aglomeren.

f) Toponímia: **1.** (Sil) activitats industrials: «[...] la fàbrica de boqueres del tio Llavata [...]» (Antich Brocal 2007: 268).

Llàgrima [λάγριμα] (Cat, Qua)

a) Definició: segons el DNV, és una gota de líquid secretat per la glàndula lacrimal i difós entre l'ull i les parpelles.

b) Motiu: tal vegada, ha estat aplicat metafòricament a persones plorones, de llàgrima fàcil, o bé, tal i com assenyala Moreu-Rey (1981: 71), a persones d'ulls plorosos com el cas de *la Llagrimeta*, a Sant Hipòlit de Voltregà.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Llàgrima* (Catarroja).

1. (Cat) «Llagrima» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d.1) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **llagrimeta** [λάγριμέτα]

1. *Llagrimeta* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Llagrimeta» (Sancho & Sancho 1998: 163).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí LACRYMA, amb el mateix significat.

Llargo, -a [λάργο] / [λάργα] (Alb, Bene, Man, Mas, Qua, Sil)

a) Definició: segons el DNV, *llarg* és un adjectiu que qualificà allò «que té una longitud considerable, que excedix les dimensions ordinàries o usuals».

b) Motiu: normalment l'adjectiu abans definit ha estat aplicat a persones molt altes. Pel que fa a la nostra comarca, Hernández Sanchis (1998: 48) observa que a Albal «li diuen “llargo” al qui es molt alt».

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 66) documenta diverses ocurrencies entre les quals podem destacar *sa Llarga de Son Benet* (S'Arracó, Mallorca), que se li va atribuir a la xica més alta del poble.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Llargo* (Albal). 2. *La Llarga* (Benetússer). 3. *El Llargo* (Manises). 4. *El Llargo* (Massanassa). 5. *El Llarg* (Quart de Poblet). 6. *Llarga* (Silla).

1. (Alb) «La caseta del Llargo» (Hernández Sanchis 1998: 48). 2. (Bene) «Irene Moliner Porta, de la família del “Moreno y de la Llarga” de Benetússer» (Ruiz Monrabal 1985: 207). 3. (Man) «Llargo» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Llargo, el» (Català Gimeno 1992: 263); «contra tres aficionados del pueblo: [...], y Martínez II “Llargo”» (Moreno Royo 1987:1); «recordándose además a los grandes aficionados de la localidad [...], Pascualet “el Llargo”» (Moreno Royo 1987:1); «porteros, Pascual Martínez “Llargo”» (Moreno Royo 1986a: 1). 4. (Mas) «*El Llargo* (Juan José Muñoz Poquet)» (Monforte Casañ 2015: 330). 5. (Qua) «Llarg, el» (Sancho & Sancho 1998: 163). 6. (Sil) «Format del cos: [...], *Llarga*» (Zaragozà Pérez 1991: 253).

d.2) Derivat (+ -ĭTTU/ -ĭTTA): **llargueta** [λαργέτα]

1. *Llargueta* (Silla).

1. (Sil) «*Llargueta*» (Zaragozà Pérez 1991: 252); «Format del cos: [...], *Llargueta*» (Zaragozà Pérez 1991: 253).

d.3) Forma composta (nom propi + art. + **llarguet**)

1. *Tonet el Llarguet* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Llarguet, Tonet el» (Sancho & Sancho 1998: 163).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí LARGU, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Alb) poblament: «La caseta del Llargo» (Hernández Sanchis 1998: 48).

Llaugero [ʎawʎé̞ro] (Alc, Cat, Pics)

a) Definició: la 4a accepció del DNV diu que és un adjectiu que s'aplica a alguna cosa «que és àgil i veloç».

b) Motiu: en general, tal i com s'ha referit a la definició, la motivació d'aquest malnom al nostre corpus es fonamenta en expressar la manera àgil o fluïda amb què els motejats fan les coses. A Alcàsser, segons assenyalen Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 84), se li va atribuir a una persona perquè parlava molt de pressa. A Picassent, era el malnom d'un frare que caminava «molt lleuger, sense dificultat» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 49). Moreu-Rey (1981: 81) també documenta un renom que es troba relacionat amb una forma viva o accelerada de caminar, i observa que a Sitges *el Lleuger* era un recader ràpid de mestres d'obra.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Llaugero* (Catarroja).

1. (Cat) «Llauchero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d.2) Derivat (-ĪTTU/ -ĪTTA): **llaugeret** [ʎawʎerét]

1. *Llaugeret* (Alcàsser). 2. *El Llaugeret/ El Frare Llaugeret* (Picassent).

1. (Alc) «Lleugeret» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84). 2. (Pics) «AGUADO I MEDINA, Cristòfor: [...] - “Conversa amb Vicent Serra, “El Lleugeret”. Lluïsos 78» (Aguado Medina 1979: s/n); Any 1981, «[...] el hermano fray José Vicente Serra Martorell, más popularmente conocido en esta población por el “Llaugeret” o el “frare del

Llaugeret”.» (cf. Lerma Serra 1998: 390).

e) Etimologia: segons el DCVB, *lleuger* prové del llatí vulgar *LEVIARIU, derivat de LĒVIS, ‘de poc pes’.

Llena [léna] (Alb, Beni)

a) Definició: és la segona persona de l’imperatiu del verb castellà *llenar*.

b) Motiu: a Beniparrell se li va aplicar a una persona per la seua «afició a beure» (Pons Polit 2016), és a dir, perquè demanava repetidament que li ompliren el got amb algun tipus de licor.

c) Comentari: creiem que els *Llena* d’Albal i Beniparrell pertanyen a la mateixa família.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Llena/ El Llena/ El de Llena* (Albal). 2. *Llena* (Beniparrell).

1. (Alb) «Juanito *el de Llena* (Juan Marí)» (Monforte Casañ 2015: 174); «[...] el mejor corredor valenciano de pedestrisimo [...]. Fue nuestro paisano Juan Marí “el Llena”.» (Verdeguer Escribà 1991: 133); «Llena» (Verdeguer Escribà 1991: 156); «[...] jugava [a pilota] [...] Joan “Llena”, [...]» (Alcolea Palazón & Oller Gregori 2014: 176); «El 18 doctubre [de 1916] naix l’atleta Juan Marí Ricart “Llena”.» (Alcolea Palazón & Oller Gregori 2014: 178); «Llena» (Hernández Sanchis 2007: 1). 2. (Beni) «Llena» (Pons Polit 2016).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, el verb castellà *llenar* prové de *lleno*, que al seu torn deriva del llatí PLĒNU, ‘ple’.

Llenyater, -a [ʎɛnatér] / [ʎɛnatéra] / [ɲɛnatér] / [ɲɛnatéra] (Man, Picn)

a) Definició: segons el DNV, és una «persona que es dedica a fer llenya en el bosc».

b) Motiu: a Picanya, segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 135), se li va atribuir a una persona perquè possiblement feia i venia llenya.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**lleny**a + -at + -ARĪU/ -ARĪA): **llenyater, -a** [ʎɛnatér] / [ʎɛnatéra]

1. *El Llenyater/ La Llenyatera/ Les Llenyateres* (Manises). 2. *El Llenyater* (Picanya).

1. (Man) «Llenyater, el» (Català Gimeno 1992: 263); «Llenyatera, la» (Català Gimeno 1992: 263); «Les llenyateres [...]» (Martínez Lamanet 2016, juny 30). 2. (Picn) «Llenyater, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 135); «[...]», Francisco “El llenyater”» (Royo Martínez 1993: 115).

e) Etimologia: com a derivat de *lleny*a, el DCVB indica que prové del llatí LĪGNA, plural de LĪGNUM, amb el mateix significat.

Llepar [ləpár] (Alaq, Alb, Alc, Cat)

a) Definició: segons la 1a accepció del DNV, el verb *llepar* és «passar la llengua (per alguna cosa)». La 4a accepció d'aquest mateix verb també significa «adular baixament, servilment». D'acord amb la 7a accepció del DNV del derivat de *llepar*, *llepassa*, aquest diccionari recull l'expressió “ser una llepassa”, amb el significat de «ser apegalós, pesat». Un *llépol* és una persona l·laminera, aficionada a les llepolies (cf. DNV; DCVB).

b) Motiu: a Alcàsser, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 78), a una persona li van atribuir el malnom de *Llepat* «per portar el cabell amb fixador de pèl molt apegat al cap». Pel que fa a una forma composta de verb més substantiu com *Llepamuscles*, aquests mateixos autors (2012: 84) assenyalen que la persona al·ludida es llepava el múscle com a reacció a un tic nerviós. Per últim, i continuant amb altres possibles motivacions derivades del verb *llepar*, trobem l'expressió *Llepa per a set*, també sentida a Alcàsser, de la qual Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 84) observen que provenia del fet que la persona al·ludida tenia set fills, i aleshores pregava de forma submissa i indigna a altres persones del poble perquè li donaren faena.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**llepar** + -ACĔU/ -ACEA): **llepassa** [ləpása]

1. *Llepassa* (Catarroja).

1. (Cat) «Llepassa» (Sargues Raga 2017).

d.2) Derivat (+ -ŪLU): **llépol** [ləpól]

1. *Llépol* (Alaquàs).

1. (Alaq). «Llépol» (Planells Segura 1991: 129); «Llépol, el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 141).

d.3) Derivat (+ -ĀTA): **llepat** [ləpát]

1. *Llepat* (Alcàsser).

1. (Alc) «Llepat» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78).

d.4) Derivat (+ -ĀTA + -ĪTTU/ -ĪTTA): **llepadetes** [λεπαέτες]

1. *Llepaetes* (Albal).

1. (Alb) «Llepaetes» (Verdeguer Escribà 1991: 156).

d.5) Forma composta (**llepa** (verb) + substantiu): **llepamuscles** [λεπαμúskles]

1. *Llepamuscles* (Alcàsser). 2. *Llepamuscles* (Catarroja).

1. (Alc) «Llepa-muscles» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84). 2. (Cat) «Llepamuscles» (Sargues Raga 2017).

d.6) Forma composta (**llepa** (verb) + sintagma preposicional): **llepa per a set** [λέπα perasét]

1. *Llepa per a set* (Alcàsser).

1. (Alc) «Llepa Per a Set» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84).

e) Etimologia: segons el DCVB, d'un verb onomatopeic *LAPPARE, amb el mateix significat.

Llevant [ˈleβánt] (Alb, Alc, Alf, Sed)

a) Definició: el mot *Llevant* va associat al nom d'un vent provinent de l'est, sovint humit, que, des de la nostra perspectiva, procedeix del mar.

b) Motiu: pot fer referència a individus que tenen algun punt de connexió amb aquest vent. Pel que fa Alcàsser, als al·ludits se'ls coneixia per la forma castellana de *Levante*, ja que residien en el que encara es diu popularment carrer de “Levante”, el qual fins a 1955 n'havia estat el nom oficial, tot i que després la corporació municipal d'aleshores el va substituir pel de *Sant Vicent* per tal de dedicar-li'l a l'eminent sant valencià (cf. Hernández Flor 2015: 23, 93). Quant a Alfafar, Puchades Pastor (1991: 215 [nota 91]) assenyala que el motejat sempre contestava “de llevant” quan li preguntaven d'on venia el vent. Pel que fa a Sedaví, l'investigador Ruiz Monrabal (2008: 135) en recull dos possibles versions, la segona coincident amb la d'Alfatar, ja que, en compartir tots els motejats dels dos pobles el cognom *Pérez*, és possible que pertanyeren a una mateixa família: 1^a) un rebesavi era tan treballador com el “vent de Llevant”; 2^a) vivia en el Tancat de Burriel, prop de l'Albufera, i sempre que li preguntaven quin oratge faria al dia següent contestava que de “Llevant”.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Llevant* (Albal). 2. *Levante* (Alcàsser). 3. *Llevant* (Alfatar). 4. *El Llevant/ Llevanta/ Els Llevants* (Sedaví).

1. (Alb) «Llevant» (Verdeguer Escribà 1991: 156); «[...], la “nugol”, Pasqual llevant i Vicent de “tronà” vivien al meu carrer (sant Antoni Albal). Tot l'oratge allí reunit» (Delhom 2018, octubre 13). 2. (Alc) «Levante» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 60). 3. (Alf) «*Llevant*» (Puchades Pastor 1991: 215); «Llevant» (Pastor 2016: s/n); «Marcelino Pérez (Llevant), portero suplente» (Català Vila 2002: 311). 4. (Sed) «*Els Llevants*» (Ruiz Monrabal 1985: 195); «[...] Dolores Farinós Pérez, “Llevanta”» (Ruiz Monrabal 1985: 214); «Fina Pérez Aparisi, la de “Paco el Llevant”» (Ruiz Monrabal 2008: 120).

e) Etimologia: Segons el DCVB, del llatí *LEVANTE*, ‘que s'aixeca’, que s'alça.

Llicsó [ˈliksó] (Alc)

a) Definició: segons el DNV, és una «planta herbàcia (*Sonchus oleraceus*), d'uns cinquanta centímetres, fulles simples pinnatisectes i amb aurícules, de flors d'un color groc pàl·lid, en capítols liguliflors, que creix en camps de conreus i camins i en herbassars nitròfils».

b) Motiu: a Alcàsser, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 93), li atribüiren aquest malnom a una persona perquè «menjava en casa aquest tipus de brossa per a les ensalades, encara que habitualment hom l'emprava per als conills».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Llicsó* (Alcàsser).

1. (Alc) «Llicsó» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 93).

e) Etimologia: segons el DCVB, «probablement d'una forma llatina *LACTITIÖNE, derivada de LACTE 'llet'».

Llíria [ˈliːria] (Alaq, Man, Pics, Qua, Tor)

a) Definició: és el nom d'un municipi que és la capital de la comarca del Camp de Túria.

b) Motiu: malnom referit a persones procedents d'aquest municipi del Camp de Túria.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El de Lliria* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Llíria, la de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 141).

d.2) Derivat (+ -ĀNU/ -ĀNA): **lliriano, -a** [ʎiriáno] / [ʎiriána]

1. *El Lliriano/ La Lliriana* (Manises). 2. *Lliriano / Ca Lliriano* (Pics). 3. *El Lliriano/ La Lliriana* (Quart de Poblet). 4. *La Lliriana* (Torrent).

1. (Man) «Luciano Tomás Gorrea, "el Lliriano"» (Moreno Royo 1987:1); «Lliriano, el» (Català Gimeno 1992: 263); «[...] la tía Lola "la Lliriana". [...]» (Tortajada Carpintero 2022, juny 12). 2. (Pics) «Pels anys 30, algunes espardenyeries [...] eren: ca Maria l'escolana (ca lliriano), [...]» (Romaguera Belenguer 2002: 53); «"Lliriano" cunyat de Graumar» (Ajuntament de Picassent 2014: 8). 3. (Qua) «Lliriano, el» (Sancho & Sancho 1998: 163); «Lliriana, la» (Sancho & Sancho 1998: 163). 4. (Tor) «Lliriana, la» (Herreros Moreno 2000: 93).

d.3) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **llirianet** [ʎirianét]

1. *Llirianet* (Manises).

1. (Man) «su hijo Vicente Tomás Salvador "Llirianet"» (Moreno Royo 1987: 1); «[...] primer presidente fue Benjamín Tomàs Salvador "Llirianet"» (Moreno Royo 1986a: 1).

d.4) Forma composta: (art. + adjectiu + **Llíria**)

1. *El Roget de Llíria* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Roget de Llíria, el» (Sancho & Sancho 1998: 165).

d.5) Forma composta: (substantiu + art. + prep. + **Llíria**)

1. *Sariet el de Llíria* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Sariet el de Llíria» (Sancho & Sancho 1998: 165).

e) Etimologia: Celdrán Gomáriz (2009: 440) en recull dos possibles etimologies: d'una banda, de la flor de lis o lliri, que procedeix d'un plural llatí LILIA = 'lliris', amb dissimilació de /l > r/ i palatalització de /li-/; de l'altra, d'un mot preromà, a partir d'un arrel ibèrica *iri*, *ili* = 'ciutat'.

Lliura [líwra] (Cat)

a) Definició: segons la 1a accepció del DNV, pot ser una «unitat de pes, dividida en 12 onces, equivalent a 355 grams a la Comunitat Valenciana, a 400 grams a Catalunya i a 407 grams a les Illes Balears». D'altra banda, també podria ser un tipus de moneda.

b) Motiu: en desconeixem el motiu, però podria estar relacionat amb una antiga moneda que s'emprava antigament a València i que equivalia a 20 sous o 240 diners (cf. DNV). També podria tindre connexió, per metonímia, amb el fet que l'al·ludit fora una persona encarregada de pesar gènere, tal vegada peix, ja que els avantpassats de la família motejada es dedicaven a la pesca: «El catarrogí Alberto Gradolí Cánovas, [...]. Fill d'Alberto i Antonia, família catarrogina, de malnoms la Romana i el Tiratara, respectivament, família dels pescadors Lliura» (Nou Horta 2017).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Lliura/ Tonet el de Lliura* (Catarroja).

1. (Cat) «Lliura» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Este barquer era en Josep Antoni Selma i Casañ, fill de “Tonet el de Lliura”, i conegut per tots com el “Tio Sagasta”.» (Selma 1999a); «Tonet de Lliura» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «En dinés, teníu a [...] Lliura» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n); «Enrique Boix Selma (a) *Lliura* [...] 17/07/1941 Denunciat» (Antich Brocal 2016: 411).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí *LĪBRA*, ‘pes de dotze unces’, ‘balança’.

Lloca [lókka] (Alc, Beni, Cat, Man, Pics, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és una «femella d'aviram, especialment la gallina, que cova i cria els pollets». Aquest mateix diccionari també n'aporta altres significats com el de «persona que es comporta de manera protectora amb els altres», o «dona grossa i envanida o voltada de criatures».

b) Motiu: la motivació d'aquest malnom sembla ser bastant uniforme pel que fa als pobles on l'hem documentada. En general, és una forma metafòrica que fa al·lusió al comportament més habitual d'aquesta femella d'aviram, que hom, a la nostra comarca (Alcàsser, Catarroja), sol interpretar com assegut o ajupit covant pollets. Moreu-Rey (1981: 80-81) n'enregistra una ocurrència a Tortosa en relació a la forma de caminar “balancejant” de la persona al·ludida. A Alcàsser, Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 96) assenyalen que als al·ludits se'ls comparava amb lloques per la forma de treballar ajupida amb què segaven herba al camp. Aquests mateixos investigadors també afegeixen que altres informants contaven que, quan aquestes persones tornaven del camp, s'ajupien a la porta de casa com si foren lloques perquè estaven cansats. A Catarroja, segons conta Salvador Raga Ramón (1999j: s/n), una persona anomenada Inés Olmos «[...] s'encarregava de cuidar els fills de [...] dos famílies que solien ser deu o dotze chiquets, i com això passà durant alguns anys [,] els veïns li deien [que] “pareix una lloca, sempre en te mes de dotze”». A Picassent, segons González Tronchoni (2019, febrer, 15), el motejat quedà vidu i la seua dona tenia titos per a covar. En el treball deia que havia d'arreglar les lloques. Solia portar una brusa i era grosset. Aleshores li tragueren que pareixia una lloca.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Lloca* (Alcàsser). 2. *Lloca* (Catarroja). 3. *Lloca* (Manises). 4. *Lloca* (Picassent). 5. *Lloca* (Silla).

1. (Alc) «Escorihuela Iborra, Carmen *Lloca*» (Simó Rosaleny 2010: 387); «Julio Rosaleny Alemany *Lloca*» (Ajuntament d'Alcàsser 2003: 70). 2. (Cat) «*Lloca*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «LLOCA: N'Ines Olmos (1825-1882)» (Raga Ramón 1999j: s/n). 3. (Man) «*Lloca*» (Escobar Folgado 1959: s/n). 4. (Pics) «Julio González Albert, “*Lloca*”, Av. De José Antonio, 20» (Romaguera Belenguer 2017: II, 284). 5. (Sil) «[...] animals: [...] *Lloca*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «[...] fets de parla habitual: [...] *Lloca*» (Zaragozà Pérez 1991: 256).

d.2) Derivat (-ĪTTU/ -ĪTTA): **lloqueta** [ʎokéta]

1. *La Lloqueta* (Picassent).

1. (Pics) «Lolín González, “la lloqueta”» (Hernández Doria 2010: 51).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **lloquero** [ʎokéro]

1. *El Lloquero* (Beniparrell).

1. (Beni) «Vicent *el Lloquero* (Vicent Pons)» (Monforte Casañ 2015: 251).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí vulgar *CLŌCCA, ‘gallina que cova’.

Llongo, -a [λόηγο] / [λόηγα] (Pai)

a) Definició: Martí Mestre (1997: 207) considera el mot *Llongo* sinònim de “llonguet” o “pa petit oblong”.

b) Motiu: tal vegada els motejats com *el Llonguero* d'Albal, elaboraven, venien o menjaven aquest tipus de pa. També pot ser que als al·ludits se'ls comparara metafòricament amb aquest tipus de pa per la forma allargada del cos o de la cara.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Llongo/ La Llonga* (Paiporta).

1. (Pai) «Llongo» (Marí Yago 2004: 180); «Llongo» (Mirabet Pastor 2004: 48); «[...]», Pepe el de Pla y Encarna la Llonga. [...]» (Navarrete Belda 2018, octubre 21).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **llonguero** [λόηγέρο]

1. *Llonguero* (Albal).

1. (Alb) «Llonguero» (Verdeguer Escribà 1991: 156).

e) Etimologia: El DCVB indica que prové del llatí LŌNGU, ‘llarg’, probablement per conducte de l'italià.

Llop, -ba [λόπ] / [λόβα] (Alc, Cat, Man, Picn)

a) Definició: segons el DNV, un llop és un «mamífer carnívor (*Canis lupus*), de cos àgil i musculós, de color gris, cap allargat amb orelles curtes i erectes, cua llarga amb molt de pèl, que viu en grup en zones arbrades i obertes, [...]».

b) Motiu: A Picanya, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 135) proposen que possiblement el malnom del *Tio Llop* procedeix del cognom *Llobet*. La forma en diminutiu *Llobell* d'Alcàsser és el cognom del portador (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 47).

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 22) diu que era un dels primers malnoms catalans documentats en el segle X: «962, al Maresme: “Mirus, que vocant Lupus”». Posteriorment alguns renoms com aquest esdevingueren cognoms.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Lloba* (Catarroja). 2. *Llop* (Manises). 3. *El Tio Llop* (Picanya).

1. (Cat) «Lloba» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Man) «Llop» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Llop» (Català Gimeno 1992: 263). 3. (Picn) «Llop, el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 135).

d.2) Derivat (+ -ĒLLU): **llobell** [lobéʎ]

1. *Llobell* (Alcàsser).

1. (Alc) «Llobell» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 47).

e) Etimologia: Segons Moll (1982: 289), del llatí LUPUS. *Llobell* correspon al llatí LUPELLUS (Moll 1982: 288).

Llúpia, -o [λύπια] / [λύπιο] (Alaq, Alb, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «quist subcutani, generalment indolor que es forma en algunes parts del cos».

b) Motiu: la informant torrentina Conxa Climent Company (2019) conta que a Torrent *els Llúpios* eren una família en la qual hi havia gent que patia aquest tipus de malaltia cutània.

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 69) també recull una ocurrència al poble d'Avià (el Berguedà), «el Llúpies», la qual considera pertanyent al grup de malnoms relatius a la textura i als aspectes de l'epidermis.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Llúpia* (Alaquàs). 2. *Llúpio* (Albal). 3. *La Llúpia/ Els Llúpios* (Torrent).

1. (Alaq) «Llúpia, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 141). 2. (Alb) «Llupio» (Verdeguer Escribà 1991: 156). 3. (Tor) «Llúpia, la» (Herreros Moreno 2000: 94).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, la forma castellana *lupia* prové del llatí vulgar *LUPEA, que deu ser la mateixa que la de *llúpia*.

Llustre [λύstre] (Alaq, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és la «brillantor d'un objecte brunyit», o simplement «esplendor, brillantor».

b) Motiu: a Xirivella, Sorribes Santa Maria (1989: 364) proposa que *Llustre* era una «persona lustrosa», és a dir, que tenia aquesta qualitat abans descrita.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Llustre* (Torrent). 2. *El Llustre/ El de Llustre* (Xirivella).

1. (Tor) «Llustre» (Beguir Esteve 2003a: V, 219); «Llustre» (Herreros Moreno 2000: 95).

2. (Xir) «Ricardo Andreu (*el Llustre*)» (Blasco & Giménez 1997: 53); «Salvador Andreu (*el de Llustre*)» (Blasco & Giménez 1997: 53); «Llustre» (Berenguer Such 2018).

d.2) Derivat (+ -ōSU/ -ōSA): **llustrós, -a** [λustrós] / [λustrósa]

1. *Llustrós/ Llustrosa* (Alaquàs). 2. *Llustrosa* (Torrent).

1. (Alaq) «Llustrós/a» (Planells Segura 1991: 129). 2. (Tor) «Llustrosa» (Beguir Esteve 2003: V, 219); «Llustrosa» (Herreros Moreno 2000: 95).

e) Etimologia: Coromines (2008: 344) diu que prové de l'italià *lustro*, que deriva del verb *lustrare*, 'donar brillantor', i que al seu torn ve del llatí LŪSTRĀRE, 'il·luminar', pròpiament 'purificar', derivat de LUSTRUM, 'sacrifici expiatori', 'purificació'.

f) Toponímia: 1. (Tor) comunicacions: «Camí del Llustre: comunica el de Barbeta amb la Carrasquera passant per la caseta del mateix nom.» (Fresquet Gozalvo 2016: 47); hidrografia: «Aljub de la caseta del Llustre.» (Besó Ros 1995: 202); poblament: «28 Caseta del Llustre o de Calabuig [...] Canya del Corral» (Fresquet Gozalvo 2011: 58); «Caseta del Llustre o Calabuig» (Fresquet Gozalvo 2011: 62); «Entre les almàsseres particulars [...], podríem esmentar [...] en les cases [...], Pascual Andreu “El Llustre”, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 183); «Totes les masies (les de “Galula”, “el Parró”, “Boqueta”, “l’Americà”, “el Llustre”...) [tenien almàssera]» (Sorribes 2015, novembre 15). 2. (Xir) poblament: «cal Llustre» ([CF] Anònim 1995: 58).

3.2.14. Lletra M (DMHS)

Mà [má] (Alc, Ald, Alf, Bene, Cat, Mas, Pics, Qua, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és la «part dels cos humà unida a l'extremitat de l'avantbraç, que comprén des de la monyica fins a la punta dels dits». L'accepció 16 d'aquest mateix diccionari registra l'expressió “tindre manetes” amb la definició de «ser destre en moltes habilitats manuals».

b) Motiu: a Aldaia, el motejat amb la forma diminutiva *Maneta* «sempre demanava a la gent que li "tirara una maneta" per a fer alguna cosa.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 114). A Torrent, Herreros Moreno (2000: 98) explica que el malnom «Manetes» s'aplica a qui té habilitat amb les mans, per trasllat del castellà *manitas* (Herreros Moreno 2000: 98). A Alcàsser i Aldaia les persones portadores del malnom *Manota* tenien les mans molt grans (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78; Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 115).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**mà** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **maneta, -es** [manéta] / [manétes]

1. *Maneta* (Aldaia). 2. *Manetes* (Picassent). 3. *Maneta/ Manetes* (Torrent).

1. (Ald) «Maneta» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 131). 2. (Pics) «Manetes» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 134). 3. (Tor) «Maneta» (Herreros Moreno 2000: 98); «23. *Eugenio Beguer Silla Maneta.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «Manetes» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Manetes» (Herreros Moreno 2000: 98); «Eugenio Silla Manetes» (Besó Ros 1985: 236); «[...] jugadors de pantalons blancs i faixa. Hi havia el tio Mendosa, el tio Eugenio, Manetes (de professió granerer), [...]» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 49).

d.2) Forma castellana (**mano** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **manitas** [manítas]

1. *Manitas* (Alfatar). 2. *El Tio Manitas* (Quart de Poblet).

1. (Alf) «*Manitas*» (Puchades Pastor 1991: 212). 2. (Qua) «*Manitas, el tio*» (Sancho & Sancho 1998: 163).

d.3) Derivat (+ -ĪVU/ -ĪVA): **maniua** [maniwa] / [maníywa]

1. *La Tia Maniua* (Benetússer). 2. *Maniua* (Catarroja).

1. (Bene) «la tia Manigua» (Garcia Martínez 2013b). 2. (Cat) «En mans chicotetes, teniu a Manigua» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n); «Maniua» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d.4) Derivat (+ -ÖTTU/ -ÖTTA): **manota, -es** [manóta] / [manótes]

1. *Manotes* (Alcàsser). 2. *La Manota* (Aldaia). 3. *Manotes* (Alfatar). 4. *Manotes* (Massanassa).

1. (Alc) «Manotes» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78). 2. (Ald) «Manota, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132). 3. (Alf) «*Manotes*» (Puchades Pastor 1991: 212); «Manotes» (Pastor 2016: s/n). 4. (Mas) «Francisco Comes, “Paco Manotes» (Raga 1981: s/n); «hermanos Manotes» (Raga 1981: s/n).

d.5) Forma composta castellana: (**manos/ manitas** + (prep.) + adjectiu/ substantiu)

1. *Manitas de Plata* (Alcàsser). 2. *Manos Duras* (Torrent).

1. (Alc) «Manitas de plata» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78). 2. (Tor) «Lorenzo Moncholí Sanchis, conegut com a Manos Duras per la professió de picador» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 39).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí MANU, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Bene) poblament: «Barraca de Manigua» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548).

Macano, -a [makáno] / [makána] (Alb, Mas)

a) Definició: segons la informant Miquela Segarra (2021), és una deformació del prenom o cognom *Macià/ Masià* (> *Maciano*> *Macano*).

b) Motiu: els motejats tenien vincles familiars amb persones portadores del cognom *Macià* o *Masià*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Macano* (Albal). 2. *El Macano/ La Macana/ Els Macanos* (Massanassa).

1. (Alb) «Macano» (Verdeguer Escribà 1991: 156); «Macano» (Hernández Sanchis 2007: 3). 2. (Mas) «Manolo Cortes (el macano)» (Muñoz Codoñer 1996: 42); «Els Macanos» (Alcoy Comes 1995: 30); «72. Rosa “La Macana”, hija, vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 32).

c) Comentari: els motejats d'Albal procedien de Massanassa (Segarra 2021).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 77), «del [prenom] bíblic *Mathia*, nom d'un apòstol, amb flexió *Matiane* o amb el sufix *-anus*».

Macarena, -o [makaréna] / [makaréno] (Cat, Sil, Tor)

a) Definició: del nom propi *Macarena*, o la seua masculinització *Macareno*.

b) Motiu: segons el testimoni oral de Salvador Alba Villegas (2018), a Silla, un avantpassat dels motejats, s'emportà al poble una imatge de la Verge de la Macarena en un viatge que va fer a Sevilla i, a partir d'aquest fet, hom el va començar a referir amb una forma masculinitzada del nom d'aquesta verge.

c) Comentari: *els Macarenos* de Silla són generalment portadors del cognom *Vedrenyo*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Macareno* (Catarroja). 2. *Macareno/ El Macareno/ Els Macarenos* (Silla). 3. *Macareno/ Macarena* (Torrent).

1. (Cat) «Vte. Puchades Macareno» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 90r). 2. (Sil) «- Noms: [...] *Macarena, Macareno*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «Pasqual Vedreño *el Macareno*» (Antich Brocal 2007: 33-34); «Vedreño Farinós, Pascual (a) *Macareno*» (Antich Brocal 2016: 358); «A parte estaban los “jóvenes” como: [...] PASCUAL MACARENO» (Machancoses 1997: 26); «Josep M^a *el Macareno*» (Monforte Casañ 2015: 429); «Alberto i Vicent Vedreño (els *Macarenos*)» (Antich Brocal 2009: 34); «Pascual *el Macareno*» (Monforte Casañ 2015: 429); «Juanín *el Macareno*» (Monforte Casañ 2015: 429); «El 1933 es va instal·lar l'Esquerra Republicana, el partit de Francisco Giner Espuig (a) *Pera*, i Pascual Vedreño (a) *Macareno*, [...]» (Antich Brocal 2016: 101). 3. (Tor) «Macareno» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Macareno, -a» (Herrerros Moreno 2000: 95).

e) Etimologia: segons Albaigès Olivart (2000: 229), el nom de la verge fa al·lusió a un barri sevillà el nom del qual té a veure amb un antic edifici relacionat amb Sant Macari. El mateix Albaigès i Olivart (1995: 33) assenyala que *Macari* significa en grec «el que porta l'espasa», o, d'acord amb altres interpretacions, deriva de *Makar*, 'feliç', d'on *Makarios* significaria «que ha trobat la felicitat, difunt» (cf. Albaigès Olivart 1993: 165).

f) Toponímia: 1. (Sil) hidrografia: «Sequiol de Vedrenyo o Macareno.» (Zaragozà Pérez 1982: 86). 2. (Tor) poblament: «29 Caseta del Macareno [...] Pavía» (Fresquet Gozalvo 2011: 58); «Caseta del Macareno» (Fresquet Gozalvo 2011: 65).

Macàrio, -a [makário] / [makária] (Alaq, Ald, Cat, Tor)

a) Definició: del nom propi *Macàrio*.

b) Motiu: era el nom dels portadors o d'algun avantpassat.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Macàrio/ La Macària/ Tio Macària* (Alaquàs). 2. *El Tio Macàrio* (Aldaia). 3. *Macàrio/ El Tio Macàrio* (Catarroja). 4. *Macàrio* (Torrent).

1. (Alaq) «Macària/o, la, Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 141). 2. (Ald) «Macàrio, el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 131). 3. (Cat) «Macario» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «“el Tio Macario”» (Raga Ramon 1998: 93). 4. (Tor) «Macario» (Herreros Moreno 2000: 95); «335. *Francisco Campos Velert Macario.*» (Martínez Oria 2005c: 19).

e) Etimologia: Vegeu *Macareno*.

Macàrtur [makártur] (Alaq)

a) Definició: és el cognom d'un militar nord-americà de la 2a Guerra Mundial anomenat Douglas MacArthur (1880-1964) (*EnCat*).

b) Motiu: possiblement per algun tipus de semblança física o de caràcter entre el motejat i el referit militar nord-americà, que a més a més es veuria reforçada per l'homonímia formal d'anomenar-se *Arturo*.

c) Comentari: també es documenta a Callosa d'en Sarrià (la Marina Baixa): “Macàrtu” (cf. Colomina Castanyer 1991: 364).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Macàrtur* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Arturo Soriano, *Macartur*» ([QIA] Anònim 2000: 227); «Macartur» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 141).

e) Etimologia: segons Hook (1991: 130), el prefix *Mac* significa en gaèlic ‘nét de’ o ‘fill de’. *Arthur* significa en cèltic ‘fort, noble’ (cf. Hook 1991: 33). Aleshores, *Macarthur* vol dir fill o nét d'*Arthur*.

Macastreño, -a [makastréno] / [makastréna] (Pics, Xir)

a) Definició: *Macastre* és el nom d'un municipi de la Foia de Bunyol. Les formes derivades com *Macastreño* o *Macastrenya* són gentilicis que prenen el sufix d'origen castellà *-eño* (Casanova 2001b: 33). La GNV (2006: 383) recull que les formes normatives són *macastrer* o *macastrera*.

b) Motiu: les persones motejades o els seus descendents eren procedents o naturals de la vila de Macastre (Foia de Bunyol).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Macastre** + -ĪNEUS): **macastreño, -a** [makastréno] / [makastréna] (cf. Duarte i Alsina 1986: III, 114; Pharies 2002: 220).

1. *El Macastreño/ La Macastrenya* (Picassent). 2. *La Macastrenya* (Xirivella).

1. (Pics) «Entre els balladors cal citar [...], Vicent Santamaria “el Macastreño”» (Romaguera Belenguer 1994: 25); «Any 1957. Josep Albentosa Alemany (el Roig de la Pedra), la seua dona Adoració Labuiga Santamaria (la Macastrenya)» (Romaguera Belenguer 2002: 56). 2. (Xir) «Elvira la Macastrenya i Vicenta la de Motes, encaixant cebes al xalet de la tia Pepeta, al carrer de la Sèquia l'any 1942» (Blasco Ortí 1995: 15).

e) Etimologia: Barceló Torrès (2010: 43) assenyala que Macastre prové d'un compost locatiu llatí: «-(sum)ma castra, ‘castells de dalt’> Maqaxtar: Macastre (V)».

Maco, -a [máko] / [máka] (Alc, Ald, Alf, Cat, Pai, Pics)

a) Definició: és una variant formal amb *queada* de *Majo*, adjectiu castellà que, segons el DLE de la RAE, s'aplica a una persona «que gusta por su simpatía, belleza o gracia».

b) Motiu: a Alcàsser i a Picassent aquest malnom ja es documenta des de finals del segle XIX. A Aldaia, per contra, *Maca* és un homònim del mot *hamaca* (> *maca*), llit fet d'una xàrcia de pita o tela, que els al·ludits, segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 119), empraven per a gitar-se.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Maco/ La Maca* (Alcàsser). 2. *L'Hamaca* (Aldaia). 3. *El Maco/ Els Macos* (Alfatar). 4. *El Maco/ La Maca* (Catarroja). 5. *El Maco/ La Maca* (Paiporta). 6. *El Maco* (Picassent).

1. (Alc) «Maco, -a, el/ la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78); «150 Marí Esteban Maca, de la» (Hernández Flor 2016: 94). 2. (Ald) «Maca» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 131). 3. (Alf) «Maco» (Puchades Pastor 1991: 212); «Eugenio “el Maco”, [...]» (Gómez Alba 2003: 145); «María-Antonia Baixauli, “dels macos” de Alfatar» (Ruiz Monrabal 2008: 125); «Maco» (Pastor 2016: s/n). 4. (Cat) «Maca»; «Maco» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «En persones boniques o arriscaes teníu o la Guapa, al Maco i a la Maca,[...]» (García Romero 1999 [1948]: s/n); «Marià Peris “El Maco”» (Raga Ramon 1998: 59). 5. (Pai) «Maco» (Marí Yago 2004: 180). 6. (Pics) «Francisco Albert Leon dijo haberle oído decir á Laboiga que le daban pena Tronchoni, Tofolet el Maco y Pepet y Garrofero» (El Pabellón Nacional 1884: 2).

e) Etimologia: Coromines (2008: 350) creu que el castellà *majo* és d'origen incert. Tal vegada deriva de *majar* ‘emprenyar’, per la impertinència del fatxenda. Per a tal justificació el mot no hauria de tenir res a veure amb l'adjectiu *maho* (amb *h* aspirada) que els jueus espanyols empren amb el sentit de ‘tranquil, suau, tou’, i que ha de ser d'origen semític.

Madera [maðéra] / [maéra] (Alb, Pics, Sil)

a) Definició: és el mot castellà equivalent a *fusta*.

b) Motiu: una possibilitat és que les persones al·ludides foren seguidors d'un torero sevillà anomenat Manuel García López, *Maera* (1896-1924) com a Benaguasil (Camp de Túria) (cf. Alonso Durà 2015: 65). També podria ser que els al·ludits es dedicaren a algun treball relacionat amb aquest material. *El Rei de la Madera* de Picassent va ser motejat així perquè ell mateix es considerava el millor llenyataire (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 102). (veg. *Papa*).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Madera* (Albal). 2. *Maera* (Silla).

1. (Alb) «Madera» (Verdeguer Escribà 1991: 157); «Madera» (Hernández Sanchis 2007: 2). 2. (Sil) «*Maera*» (Antich Brocal 2016: 277); «Julio García Forner (*a*) *Maera*» (Antich Brocal 2016: 282); «Julio García Forner (*a*) *Maera* (Silla 1890-1974)» (Antich Brocal 2016: 419).

d.2) Forma composta: (substantiu + prep. + art. + **madera**)

1. *El Rei de la Madera* (Pics).

1. (Pics) «Rei de la Madera, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 102).

e) Etimologia: Coromines (2008: 348) indica que prové del llatí MATĒRIA, 'fusta d'arbre', 'fusta de construcció', 'materials'.

Magalló [magaˈlɔ] (Sil)

a) Definició: és un cognom d'origen toponímic, segurament una catalanització del nom del municipi aragonés de la província de Saragossa *Magallón*.

b) Motiu: les persones motejades o bé eren portadores d'aquest cognom, o bé hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Magalló* (Silla).

1. (Sil) «- Cognoms: [...] *Magalló*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «José Alba Valero, conegut popularment per *Magalló*» (Antich Brocal 2016: 190).

e) Etimologia: segons Nieto Ballester (1997: 225), l'ètim podria estar relacionat amb el llatí *magalia*, «cabanes de pastor».

f) Toponímia: 1. (Sil) hidrografia: «Cequiol de Camilo ó de Magalló» (Muga 1920: 247); «Sequiol de Magalló o Sequiol de Gori.» (Zaragozà Pérez 1982: 87); *Partida de les Pedres o Ullal*: «- *Séquia de Magalló*.» (Zaragozà Pérez 1982: 97); «El següent molí va ser el de la Fillola, conegut com a Molí de Magalló. El promotor fou Batiste Zaragozà, fill de Meltxor, un terratinent local [...]» (Antich Brocal 2016b, febrer 16).

Magre, -a [máyre] / [máyra] (Alb, Alc, Cat, Man, Qua)

a) Definició: segons el DNV, és un adjectiu que significa «que té (una persona o una part del cos) poc de greix o poc de teixit adipós» o també «mesquí, insuficient».

b) Motiu: creiem que el malnom de *Magre* o *Magra* fa referència a persones primes, que tenen poc de greix corporal, o irònicament tot el contrari. Els al·ludits d'Albal i Catarroja corresponen a una mateixa família bastant coneguda als dos pobles.

c) Comentari: segons el testimoni de Miquela Segarra (2021), «*la Magra* segué una dona que estigué a punt de morir ofegada en una riuada. A la barrancada li quedà el nom de *la Magra*. Aquesta dona tenia una tendeta entre Albal i Catarroja, però actualment té molts descendents a Catarroja». La referida barrancada, anomenada així arran de l'accident que aquesta persona va patir, tingué lloc «[...] en novembre de 1897 (fa un segle) [...]» (Raga Ramón 1998: 16). La forma amb un diminutiu castellà, *Magritas*, documentada a Alcàsser, correspon a un individu de Catarroja que tenia una caseta en el terme d'aquest poble (cf. Hernández Flor 2015: 124).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Magre/ El Tio Magre* (Albal). 2. *El Magre/ La Magra* (Catarroja). 2. *El Magre* (Manises).

1. (Alb) «*El tío Magre*» (Verdeguer Escribà 1987: 213); «Magre» (Verdeguer Escribà 1991: 156). 2. (Cat) «Magre» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Magre» (Segarra 2021); «D'est ofici [de casers] vivien prou famílies [...], o el Tio Magre que estava en el Perello, [...]» (Selma 1999e: s/n). 3. (Man) «Magre» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Magre, el» (Català Gimeno 1992: 263).

d.2) Derivat castellà (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **magritas** [mayrítas]

1. *Magritas* (Catarroja). 2. *Magritas* (Alcàsser). 3. *Magritas* (Quart de Poblet).

1. (Cat) «Magritas» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Alc) «*la caseta de Magritas*» (Hernández Flor 2015: 124). 3. (Qua) «*Magritas*» (Sancho & Sancho 1998: 163).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí MACRU, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Alb) poblament: «La casa de la Magra, que donà nom a la tragica inundacio de 1897 (la “barrancà de la Magra”» (Hernández Sanchis 1998: 68). 2. (Alc) poblament: «*la caseta de Magritas*» (Hernández Flor 2015: 124).

Magrana [mayrána] / [maḡrána] (Alb, Alf, Man, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és el fruit del magraner, el qual té una «forma globosa coronada pels lòbuls del calze, de corfa coriàcia d'un color groc rogenc, que conté nombrosos grans comestibles, carnosos, rojos [...]».

b) Motiu: en alguns casos *Magraner* podria ser el cognom dels motejats, si no és que refereix a aquella persona que en conrea o en ven. Pel que fa a la forma masculinitzada documentada a Alfafar a finals del XVIII, «La Alqueria vulgo del Magráno» (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 39r), tal vegada podria no ser un malnom, sinó que simplement ha estat emprat com a manera de reflectir la presència toponímica d'un magraner, tot i que en castellà hauria d'haver-se escrit *granado*.

c) Comentari: coincidint amb el PALDC (2016: V, 629), una de les nostres ocurrències, *Mangrana*, trobada a pobles del Pla de Quart com Manises, presentaria una consonant nasal adventícia que no apareixeria en les altres mostres dels pobles més situats al costat de l'Albufera com Alfafar i Albal, els quals mantindrien la forma estàndard *Magrana/Magraneta*. Segons la informació del PALDC (2016: V, 629), *Mangrana* deu haver patit una dilació o assimilació a distància de nasal a partir de *Magrana*, com ha passat en *mançana* (< *maçana*).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Magrano* (Alfatar).

1. (Alf) «19. La Alqueria vulgo del Magráno de Josepha Úsol, vive Francisco Vázquez.» (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 39r).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **magraneta** [mayranéta] / [maŋgranéta]

1. *Magraneta* (Albal). 2. *Mangraneta* (Manises).

1. (Alb) «Magraneta» (Verdeguer Escribà 1991: 156). 2. (Man) «Mangraneta» (Català Gimeno 1992: 263).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **magranero** [mayranéro]

1. *Magranero* (Xirivella).

1. (Xir) «- Magranero, de magrana, granada.» (Sorribes Santa Maria 1989: 363).

e) Etimologia: el DCVB s'inclina per fer-lo venir del «llatí *MALA GRANA, variant llatina vg. de MALUM GRANATUM, mat. sign. (cf. Wartburg FEW, iv, 239-240)». Per contra, el PALDC (2016: V, 629) diu que ve d'un encreuament entre dos mots llatins MI(L)LE-GRANA, “mil grans” i MALUM GRANATUM, “fruit de grans”.

f) Toponímia: 1. (Alf) poblament: «19. La Alqueria vulgo del Magráno de Josepha Úsol» (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 39r).

Maguila [mayíla] (Ald)

a) Definició: és el personatge d'un còmic d'animació de la dècada dels anys 1960 anomenat *el Gori-la Maguila*, en anglès *Magilla Gorilla*, creat pels estudis d'animació Hanna-Barbera.

b) Motiu: deu ser una metàfora degradant atribuïda a una persona per ser tosca, poc delicada, en comparació amb un primat com el goril·la.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Maguila* (Aldaia).

1. (Ald) «Maguila» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 97, 131).

e) Etimologia: potser, en inventar el nom d'un personatge de ficció que correspon a un goril·la (*ang. Gorilla*), es va cercar un mot que compartira la rima final en *-illa* [íla] (en anglés).

Maicalles [majkáles] (Alc, Cat, Pics, Sil)

a) Definició: és el compost format per l'adverbi *mai* i la segona persona del singular del present d'indicatiu del verb *callar*.

b) Motiu: és un malnom aplicat a persones parladores, xarradores. A Alcàsser, segons Simó i Hernández Flor (2012: 84), el malnom va partir del fet que aquesta persona era «molt xarradora». En un treball posterior, Hernández Flor (2015: 123) afig una motivació similar aportada per Pasqual Serrador Primo, el qual conta que aquesta persona «tenia el costum de remugar i malparlar de forma reiterada quan jugava a pilota valenciana al carrer València, un dels llocs en els quals hom jugava aquest joc a mitjans del segle XX». A Picassent, d'una manera semblant, a la persona motejada «[...] li agradava parlar molt, i la gent li deia: "Xe, és que mai calles!"» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 34).

c) Comentari: es documenta a altres pobles del domini lingüístic amb un sentit semblant: a Torís (la Ribera Alta), «"Maicalles", para referirse a alguien que "nunca callaba"» (Efe 2009); a la Vall d'Uixó (la Plana Baixa), «Maicalles (era molt parlador)» (Gargallo Gregori 2015), *lo Maicalles* de Tortosa, «X9. Els Xerraires» (Moreu-Rey 1981: 108).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Maicalles* (Alcàsser). 2. *Maicalles* (Catarroja). 3. *Maicalles* (Picassent). 4. *Maicalles* (Silla).

1. (Alc) «Eduardo Hernández Navarro *Maicalles*» (Simó Rosaleny 2010: 145). 2. (Cat) «Maicalles» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Pics) «Maicalles» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 34). 4. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Maicalles*» (Zaragoza Pérez 1991: 256).

f) Toponímia: 1. (Alc) poblament: «caseta de Maicalles» (CTV 2009: II, 21).

Majoral, -a [maʎorál] / [maʎorála] (Alc)

a) Definició: segons el DNV, és, entre altres definicions, la persona encarregada d'organitzar les festes d'un poble.

b) Motiu: un avantpassat dels motejats va exercir de representant major d'un grup de persones que s'encarregaven d'organitzar les festes del poble (Toledo 2020).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Majoral/ La Majorala* (Alcàsser).

1. (Alc) «Josefa Muñoz Romaguera (Machorala)» (Ajuntament d'Alcàsser 1994b: 26); «Vicente (Majoral)» (Ajuntament d'Alcàsser 1997b: 44).

e) Etimologia: segons el DCVB, derivat de *major* amb el sufix *-al*, que al seu torn prové del llatí MAIÖRE, 'més gran'.

Malacua [malakúa] (Pai)

a) Definició: és un compost format entre l'adjectiu femení *mala* i el substantiu *cua*. Segons el DNV, una cua és la «part posterior del cos d'alguns animals vertebrats que forma un apèndix més o menys llarg i que conté les vèrtebres caudals».

b) Motiu: en desconeixem el motiu, potser ha estat emprat com a metàfora de persona dolenta.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Malacua* (Paiporta).

1. (Pai) «Malacúa» (Marí Yago 2004: 180).

Malagalla [malayálla] (Alf)

a) Definició: és un compost format per l'adjectiu *mal* i el substantiu feminitzat de *gall*, *galla*. El segon element també podria ser una forma singular d'*agalles*, 'manifestacions d'ergull o de valentia excessiva' (cf. DCVB).

b) Motiu: segons Puchades Pastor (1991: 214 [nota 67]), la persona motejada tenia «mal geni».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Malagalla* (Alfatar).

1. (Alf) «Malagalla» (Pastor 2016: s/n); «*Malagaia*» (Puchades Pastor 1991: 214).

Màlaga, -o [málaya] / [málayo] (Alb, Alc, Beni, Cat, Mas, Pai, Pics, Sil)

a) Definició: és el nom d'una ciutat i província andalusa.

b) Motiu: els motejats procedien d'aquesta ciutat o província andalusa o hi tenien algun tipus de vincle. Per exemple, a Albal, un avantpassat de la persona al·ludida va fer el servei militar en aquesta ciutat (Avia Soriano 2020, agost 14).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Màlaga/ El Màlaga* (Albal). 2. *Màlaga* (Alcàsser). 3. *Màlago* (Paiporta).

1. (Alb) «[...] esta operación de pedir todo para poder fumar era Agustí de Málaga» (Verdeguer Escribà 1987: 123, 206); «Malaga» (Verdeguer Escribà 1991: 157); «Vicent el Malaga» (Hernández Sanchis 1978: 41); «Malaga» (Hernández Sanchis 2007: 2). 2. (Alc) «Màlaga» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 58). 3. (Pai) «[...] Malago [...]» (Ciscar 2019, febrer 26, 23:38).

d.2) Derivat (+ -INEUS): **malaguenyo, -a** [malayéno] / [malayéna]

1. *Malaguenyo* (Alcàsser). 2. *Malaguenyo* (Beniparrell). 3. *El Malaguenyo* (Catarroja). 4. *La Malaguenya/ Malaguenyos* (Massanassa). 5. *La Malaguenya* (Picassent). 6. *El Malaguenyo* (Silla).

1. (Alc) «Malaguenyo, -a» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 58). 2. (Beni) «El Malaguenyo» (Pons Polit 2016). 3. (Cat) «Forasters també en teniu [...], el Malagueño» (García Romero 1999 [1948]: s/n). 4. (Mas) «Malagueños» (Moncholí 1983: s/n); «Amparo Casañ (la malagueña)» (Muñoz Codoñer 1996: 38); «Francisca Nácher Romeu “Paquita la Malagueña”» (Alcoy Comes 1997: 95); «Conchin la malaguenya» (Andújar Ridaura 2007: 84); «Teresa Olmos Casañ de la familia “Malagueños” de Massanassa» (Ruiz Monrabal 2008: 149). 5. (Pics) «Malaguenya, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 115). 6. (Sil) «A hores d'ara, Rafael *El Malagueño* té 88 anys, [...]» (Antich Brocal 2009: 215).

e) Etimologia: en el llatí de l'època romana s'anomenava MALACA, segurament a partir del fenici *MALAKA, 'refugi, port de refugi', significat que Nieto Ballester (1997: 226) creu plausible per la presència d'aquesta cultura en la costa mediterrània on s'hi troba.

f) Toponímia: 1. (Cat) poblament: «També trobem a la plaça el quiosc del Malaguenyo» (Valls Bonet 2018: 73).

Malagana [malayána] (Cat, Mas)

a) Definició: segons el DNV, pot significar «basca, desmai» o «decaïment, falta de vigor». El DCVB també indica que pot voler dir «peresa, manca de gana de treballar».

b) Motiu: en desconeixem el motiu, però deu estar relacionat amb algun fet de parla lligat a un desmai o a la falta de vigor o ganes de treballar de la persona motejada.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Malagana* (Catarroja). 2. *Malagana/ Els Malaganes* (Massanassa).

1. (Cat) «Malagana» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Mas) «José Maria Nácher “Malagana”» (Comissió de festes 1953: s/n); «Antonio Pons y Gavarrot (abuelo de Paco “Malagana” apoderado general y en la familia era recordado como Toni de La Casòta)» (Nácher 2007: 99).

e) Etimologia: és un compost de l'adjectiu *mala*, procedent del llatí MALUM, 'carència, negació del bé), i el substantiu *gana*, 'desig', que probablement prové del gòtic GANION (cf. DCVB).

f) Toponímia: 1. (Mas) poblament: nom popular de les casetes de baix: «Són les casetes de baix/ ho diuen i amb molta barra/ pero digam de bon grat/ el carrer de “Malagana”.» (Massanassera 1984: 21); hidrografia «Sènia dels Malaganes» (Pons Candel 2000: 79).

Malagar, -a [malayár] / [malayára] (Sil)

a) Definició: desconexem què significa el mot. Podria ser una variant formal de *Màlaga* (veg. *Màlaga*).

b) Motiu: en desconexem el motiu.

d) Documentació:

1. *Malagar/ La Malagara* (Silla).

1. (Sil) «Segons Julio Climent i Saragossà (Malagar), dansador des de l'any 1942 fins a l'any 1968 [...]» (Saragossà Saragossà 2002: 17); «[...] Maria *la Malagara*, amb una cistella de moscatell primerenc» (Antich Brocal 2007: 37); «Malagar, hijo» (Antich Brocal 2016: 278); «El Somatén local tenia 20 membres, [...] *Malagar*, [...]» (Antich Brocal 2016: 83).

Malaia, -o [malája] / [malájo] (Picn, Picn, Tor, Xir)

a) Definició: el DNV defineix *Malai* o *Malaia* com a individus «d'un poble, de raça paleomongòlida, estés per la península de Malaca i les illes de Sumatra, Java, Cèlebes i Filipines».

b) Motiu: el xiriveller Sorribes Santa Maria (1989: 364) proposa que a Xirivella prové d'emprar la interjecció imprecatorià castellana: «mal haya su alma». Desconexem quin n'haja pogut estar l'origen als altres pobles de la comarca on es documenta, però també podria haver estat utilitzat com a sinònim de xinés o de persona amb trets facials semblants als de persones procedents d'Àsia com els malais. D'altra banda, tal vegada, en contenir *malaia* el lexema *mal*, també pot haver estat atribuït, per homonimització formal, a persones dolentes, roïns.

c) Comentari: a Rodés (Rialp, Noguera Pallaresa), «era particularment coneguda una dona, que anomenaven la Malaia, a qui la gent acudia quan estaven malalts o havien patit algun accident» (La Vall d'Àssua 2017).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Malaia* (Picanya). 2. *El Malaio* (Picassent). 3. *Malaia* (Torrent). 4. *Malaia/ Els Malaies* (Xirivella).

1. (Picn) «Malaia, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 136). 2. (Pics) «Pepe Díaz “el malaio”» (Romaguera Belenguer 1994: 24). 3. (Tor) «270. *Urbano Soriano Garríguez Malaya*.» (Martínez Oria 2005c: 19); «159. *Francisco Soriano Garríguez Malaya*.» (Martínez Oria 2005c: 18). 4. (Xir) «- *Malaia*, [...]» (Sorribes Santa Maria 1989: 364); «José Navarro “Malaia”» ([CF] Anònim 1993: 60); «Salvador Lladró (*Malaya*)» (Blasco & Giménez 1997: 51).

f) Toponímia: 1. (Xir) poblament: «Barraca dels Malaies» [desapareguda] (Giménez Pasqual 1995: 33).

Malaït [malaít] (Alb)

a) Definició: segons el DNV, és un adjectiu que significa molt roïn.

b) Motiu: tal vegada, la persona motejada devia ser una persona molt dolenta.

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 110) documenta un *es Malaït* a Sant Joan de Mallorca i el considera pertanyent al grup de malnoms relatiu a persones de mal caràcter.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Malaït* (Albal).

1. (Alb) «El Malaít» (Verdeguer Escribà 1987: 54); «Malaít» (Verdeguer Escribà 1991: 156); «Malaït» (Hernández Sanchis 2007: 1).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí MALEDĪCĒRE, ‘dir mal d'algú o d'alguna cosa’.

Malarrap [malaráp] (Alc)

a) Definició: és un compost de l'adjectiu *mal*, i *arrap*, un postverbal d'*arrapar*, que, segons el DCVB, és una «ferida superficial feta amb les ungles o amb un altre instrument agut».

b) Motiu: se li va atribuir a una persona com a metàfora de renyidora, agressiva (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Malarrap* (Alcàsser).

1. (Alc) «Malarrap» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78).

e) Etimologia: és un compost de l'adjectiu *mal*, procedent del llatí MALUM, 'carència, negació del bé', i el substantiu *arrap*, un derivat postverbal d'*arrapar*, que al seu torn, d'acord amb el DCVB, prové «del romànic *ARRAPARE <germ. HRAPÖN 'arrancar', 'pendre violentament', segons Diez EWb 264 i Meyer-Lübke REW 7057».

Maldeventre [maldebétre] (Beni, Sil)

a) Definició: és una forma composta de "mal de ventre", que el DNV dona com a sinònima del mot enteràlgia, «dolor intestinal agut».

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Podria estar relacionat amb una anècdota connectada amb la defecació o emprat com a metàfora de persona dolenta, que causa un dolor comparable al d'aquesta malaltia intestinal. Martí Gadea recull aquest mateix malnom a Bolulla (la Marina Baixa) entre els segles XIX i XX amb la següent motivació: «Maldeventre, Gimet del (110) TE, "per estar sempre malaltós dasta que morí ben jove"» (Espinós i Ferrándiz 1991: 311).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Maldeventre* (Beniparrell). 2. *Maldeventre* (Silla).

1. (Beni) «[...] Maldeventre [...]» (Hernández Sanchis 1998: 79). 2. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Maldeventre*» (Zaragozà Pérez 1991: 256).

f) Toponímia: 1. (Beni) poblament: «[...] l'alqueria de Maldeventre; [...] fora del terme d'Albal, no mes entrar en el de Beniparrell.» (Hernández Sanchis 1998: 79).

Maleta [maléta] (Alc)

a) Definició: segons el DNV, és una «caixa generalment rectangular, de cuir, lona, plàstic o altres materials, amb ansa, tancament i a vegades rodes, destinada a portar roba i altres efectes, especialment en els viatges».

b) Motiu: és una metonímia creada a partir de la maleta que portava el motejat quan va tornar de fer el servei militar, la qual hom deia que era més gran que ell (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 111).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Maleta* (Alcàsser).

1. (Alc) «Manuel Primo “MALETA”» (Ajuntament d'Alcàsser 2000b: 42); «Maleta» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 111).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 351), del francès antic *malete*, diminutiu de *malle* ‘baül’, que al seu torn el va prendre del fràncic *MALHA, ‘sac de viatge’.

f) Toponímia: 1. (Alc) poblament: «el malnom del propietari, és a dir, *el corral de Maleta*» (Hernández Flor 2015: 26).

Mallaco [maˈláko] (Mis)

a) Definició: segurament és una variant formal del cognom d'origen occità *Mallach*.

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars. Carlos M. Gradolí (2017, novembre 18) ens proporciona un comentari orientador pel que fa al motiu: «Sí señora don Vicente Ortiz Peiró de apodo Mallaco, y más que un apodo era como llamaban a la familia, por un tatarabuelo que se apellidaba.. "Mallac"».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Mallaco* (Mislata).

1. (Mis) «Mallaco» (Suay Oliver 2017); «[...] nombres y apodos de aquellos personajes emblemáticos de la época: [...], el Mallaco de vigilante, [...]» (Mañas Borrás 2011a: 24); «En Mislata si había sereno el que yo conocí le llamaban Mallaco o por lo menos así le llamaba mi padre» (Pertegaz Sanfelix 2017, novembre 18).

e) Etimologia: Moll (1982: 69) considera que *Mallach* o *Mallachs* és un cognom originat a partir del nom personal llatí *Malliacus*, derivat de *Mallus*.

Mallol, -a [maʎól] (Xir)

a) Definició: d'acord amb el DNV, un *mallol* és una vinya novella. També existeix com a cognom.

b) Motiu: a Xirivella, segons Sorribes Santa Maria (1989: 367), se li va atribuir a una persona perquè, o bé era guarda d'una vinya, o bé se la comparava amb una estaca de vinya acabada de plantar perquè era alta i prima.

c) Comentari: a Torrent es documenta com a cognom des del segle XVI (Climent Sanfèlix 1996: 114).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Mallol/ La Mallola* (Xirivella).

1. (Xir) «- *Mallol*» (Sorribes Santa Maria 1989: 367); «Pepeta Lis (*la Mallola*)» (Blasco & Giménez 1997: 52); «Pepeta Lis “la Mallola”» (Blasco & Giménez 1997: 54); «Josefina Lis “la mallola”» (Camps i Paricio; Blasco i Ortí 1992: 7).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí MALLĒÖLU, ‘martellet’, ‘rebrot de sarment’».

Mallorca [maʎórka] (Sil, Xir)

a) Definició: és el nom de «la més gran de les Illes Balears» (cf. DCVB).

b) Motiu: segurament eren persones procedents d'aquesta illa o que hi tenien vincles.

c) Comentari: a Torrent es documenta una persona anomenada *Lo Mallorquí* en la segona mitat del segle XV (1477) (Nicolau Bauzá 2003: 78).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Mallorca* (Xirivella).

1. (Xir) «el tio Pasqual el de Mallorca» ([CF] Anònim 1995: 48); «el Tio Mallorca» (Blasco & Giménez 1997: 61).

d.2) Forma masculinitzada: **Mallorc** [maʎórk] (<*Mallorca*)

1. *Mallorc* (Silla).

1. (Sil) «Adjectius toponímics: [...], *Mallorc*» (Zaragozá Pérez 1991: 254).

d.3) Derivat (+ -ĪNU/ -ĪNA): **Mallorquí** [maʎorkí]

1. *Mallorquí* (Torrent).

1. (Tor) Any 1477 «[...] e Gabriel Mir, lo Mallorquí, laurador» (Nicolau Bauzá 2003: 78).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí MAIORĪCA, amb el mateix significat.

Maltés [maltés] (Pics, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és el gentilici de persona natural de l'illa de Malta o que hi té relació.

b) Motiu: atribuït a persones procedents d'aquesta illa mediterrània abans referida.

c) Comentari: tenim famílies malteses documentades al distints pobles on hem trobat aquest gentilici. A Picassent va haver-hi a principis del segle XIX un veí i propietari de terres anomenat Joan Mifsud, que procedia d'aquesta illa mediterrània (Febrer Romaguera 1983: 109). També trobem documentades altres persones procedents d'aquest lloc entre els segles XVIII i XIX: a Torrent, Alonso Caruana (1788-1792) (Gironés & Sicluna 2002: 86), o el matrimoni format per Josef Caruana i Maria Ellul, naturals de Ghaxaq (Malta), que van ser avis d'una xiqueta nascuda a Alcàsser l'any 1803, encara que eren residents a Torrent (APA, Quinque Libri 5é, batejos, 1773-1804, f. 178v).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Malta** + -ENSE): **maltés** [maltés]

1. *El Maltés* (Picassent). 2. *Maltés* (Torrent).

1. (Pics) any 1816, «instancia de Juan Mifsud, de nación maltés, vecino de la Baronía de Picassent» (Febrer Romaguera 1983: 109). 2. (Tor) «Maltés» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Maltés» (Herreros Moreno 2000: 97).

e) Etimologia: Masoliver (2021) recull una de les possibles hipòtesis més esteses sobre l'origen del topònim Malta, que diu que els grecs l'anomenaren illa Μελίτη (Melite), que significa «illa dolça com la mel», en referència a la mel que extreien d'aquesta illa.

f) Toponímia: 1. (Pics) hidrografia: «la sènia del Maltés», ja desapareguda (Hernández Flor 2015: 134).

Maltes [máltes] (Mas)

a) Definició: deu ser un plural de *malta*, «ordi germinat artificialment i secat, que s'utilitza en l'elaboració de la cervesa i com a substitutiu del café» (cf. DNV).

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Com a plural de *malta*, ha estat aplicat a un col·lectiu de persones que pertanyen a una família de Massanassa que es coneix com *els Maltes*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Maltes* [máltes] (Massanassa).

1. (Mas) «Maltes» (Moncholí 1983: s/n).

e) Etimologia: Coromines (2008: 351) observa que *malta* prové de l'anglès *malt*, amb el mateix significat, que és un ètim emparentat amb l'anglès *melt*, 'fondre' i l'alemany *schmelzen*.

Malva [málba] (Alc)

a) Definició: tot i que podem definir el mot com un tipus de planta del gènere *Malva*, el sentit del malnom al nostre corpus correspon al de la 4a accepció del DNV: «persona tranquil·la i afable, de caràcter pacífic».

b) Motiu: segons l'informant Francesc Martínez Francés (2020), portador del malnom, li l'atribuïren a una avantpassada seua perquè tenia molt bon caràcter i era molt afectuosa.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Malva* (Alcàsser).

1. (Alc) «Malva» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 93).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí MALVA, planta de diferents espècies del gènere *Malva*.

Malví, -na, -no [malbí] / [malbína] / [malbino] (Mas, Sil)

a) Definició: sembla que el malnom correspon al nom propi d'origen llatí *Malví* o *Malvina*.

b) Motiu: és possible que fora el nom propi d'algun dels avantpassats de les persones portadores, encara que en l'actualitat no el té com a prenom cap de les persones que hem trobat documentades.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

2. *El Malví/ La Malvina* (Massanassa). 3. *Malvino* (Silla).

2. (Mas) «Fina Tena “la Malvina”» (Estrela Tena 2014: 94); «de nom respon per Miguel y de apodo te el “Malví”» (Comissió de festes 1953: s/n); «Fco. Javier Tena = “Malví”» (Club de Colombicultura La Protectora 2004). «Fina Tena “la Malvina”» (Estrela Tena 2014: 94); «de nom respon per Miguel y de apodo te el “Malví”» (Comissió de festes 1953: s/n); «Fco. Javier Tena = “Malví”» (Club de Colombicultura La Protectora 2004). 3. (Sil) «- Noms modificats: [...] *Malvino*» (Zaragoza Pérez 1991: 255).

e) Etimologia: Segons Albaigés i Olivart (2000: 231), *Malvina* o *Malví* procedeixen del nom propi llatí MALVINUS (germanitzat amb l'arrel *win*, “amic”), que és un derivat de *malva* i que prové del grec MALACHE, que significa *bla, tou*.

Mamó, -ns [mamó] / [mamóns] (Pics, Sed)

a) Definició: és un derivat del verb *mamar*, el qual DNV significa: «que mama molt o que ho fa quan és massa major per a fer-ho».

b) Motiu: a Sedaví, segons Ruiz Monrabal (2008: 162), el malnom *Mamó* té el seu origen en un avantpassat del portador perquè va mamar de la mare més temps del que es considerava normal. A Picassent, per contra, *el Mamonet* era una «persona que procurava inquirir en les coses d'un altre» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 34), és a dir, era una persona tafanera.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**mama** + -ONE): **mamó, -ns** [mamó] / [mamóns]

1. *El Mamó/ Els Mamons* (Sedaví).

1. (Sed) «[...] otras familias como [...], els Mamons» (Ruiz Monrabal 1985: 217); «Elvira Baixauli Romeu de “els Mamons”» (Ruiz Monrabal 2008: 266).

d.2) Derivat (**mama** + -ONE + -ITTU/ -ITTA): **mamonet** [mamonét]

1. *El Mamonet* (Picassent).

1. (Pics) «Mamonet, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 34).

e) Etimologia: segons el DCVB, del MAMMARE, «xuclar amb els llavis i la llengua la llet de les mamelles».

Manano, -a [manáno] / [manána] (Alb, Sil, Tor)

a) Definició: és possible que siga una deformació del prenom *Mariano* o *Mariana* (cf. Galan i Castañ 1994: 72).

b) Motiu: possiblement, en els tres casos on es documenta el mot, deu ser una variant formal del nom propi *Mariano*, format de la mateixa manera que el que Galan i Castañ (1994: 72) explica per al mateix malnom atrobat a Fraga (Baix Cinca), el qual sembla que té el seu origen en la «[...] contracció dels noms propis de persona Maria Anna / Marianna, anàloga a d'altres, com ara Matonya o Mantona, d'origen infantil que se suposa devia dur l'avantpassat o l'avantpassada origen del renom».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Manano/ Manana/ El Tio Manano* (Albal). 2. *El Manano* (Silla). 3. *Manano/ Manana* (Torrent).

1. (Alb) «El tío Manano (1) fue otro de los pesonajes (sic) populares de nuestro pueblo.» (Verdeguer Escribà 1987: 52); «Manana» (Hernández Sanchis 2007: 3); «Manano» (Verdeguer Escribà 1991: 156). 2. (Sil) «Paco Agustí Hernández, *el Manano* [...] amb el carret de mà venent peix pel poble» (Antich Brocal 2007: 95); «*Abelardo (a) Manano*» (Antich Brocal 2016: 277). 3. (Tor) «Manano-na» (Herrerros Moreno 2000: 97).

f) Toponímia: 1. (Alb) poblament: «La caseta de la tia Manana. Manano o Manana es un malnom prou persistent en Albal; ¿qué significa eixe malnom?» (Hernández Sanchis 1998: 134). 2. (Sil) hidrografia: partida del Mill: «- *Sequiol dels Micons*, que ix de la font de *Manano* [...]» (Zaragozà Pérez 1982: 95).

Mandao [mandáo] (Alc, Pics)

a) Definició: és una forma de participi passat del verb castellà *mandar*, que significa ordenar o demanar a algú que faça alguna cosa.

b) Motiu: a Alcàsser trobem dos motius possibles: «1) per l'expressió “quin mandao està fet”, sinònima de persona gran; 2) portava encàrrecs i deia “vaig a fer un mandao” (una comanda).» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 111). Pel que fa a Picassent, Albert Martorell (1989: 23) conta que, segons la filla de la persona motejada, aquest mot «era l'assot repetitiu del seu pare en dirigir-se a la gent amb la frase “¿com estàs Mandao?” el que va promoure que el personal acabara posant-li el nom a qui l'utilitzava per als altres».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Mandao* (Alcàsser). 2. *Mandao* (Picassent).

1. (Alc) «Mandao» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 111). 2. (Pics) any 1953, «[...] la empresa de la plaza de toros, ha sido concedida a don Ricardo Dalmau Costa, “El Mandao” o “El Amiguico”.» (Lerma Serra 1998: 60); «CINE D'ESTIU DEL “PARQUE DE ATRACCIONES DALMAU [...]». És propietat de Ricardo Dalmau, conegut popularment com “Mandao” [...]» (Albert Martorell 1989: 23).

e) Etimologia: del castellà *mandado*, participi del verb *mandar*, ‘ordenar, encomanar una cosa a algú’, que al seu torn provindria del llatí MANDĀRE, ‘donar, lliurar’ (cf. ‘manar’, DCVB).

f) Toponímia: 1. (Pics) poblament: *La Pista de Mandao*: «En arribar al poble calia anar al ball que es feia a la pista de *Mandao*» (Romaguera Belenguer 2003: 221); *El frontó de Mandao*: «l’any 1949 va inaugurar-se altre frontó a Picassent que va ser conegut pel malnom del seu propietari: el frontó del Mandao.» (Monforte Casañ 2015: 376).

Mandingorra/ Mendingorra/ Mandigorra/ Mendigorra

[mendiŋóra] [mandiŋóra][mandigóra] [mendigóra] (Beni, Pai, Sed)

a) Definició: és un cognom d'etimologia basca, probablement derivat o relacionable amb un topònim navarrès com *Mendigorra*.

b) Motiu: era el cognom dels portadors o dels descendents o familiars. A Sedaví hom també en fa servir una forma apocopada com *El Mandi* (Pérez 2017).

c) Comentari: a Silla es documenta una persona portadora d'aquest cognom a finals del XVIII: «5. La Casa vulgo de Yránzo de Ramon Yránzo, vive Vicente Mandingórra» (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 95v).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Mandingorra* (Beniparrell). 2. Mandingorra/ Mendigorra (Paiporta).

1. (Beni) «Mandingorra» (Pons Polit 2016). 2. (Pai) «Manuel Mandingorra (El Pichelí), Enrique Mandingorra (El Pichelí)» (Oliver Chirivella 2004b: 134).

d.2) Forma apocopada (**Mandi** <*Mandingorra*):

1. *El Mandi* (Sedaví).

1. (Sed) «el Mandi» (Pérez 2017).

e) Etimologia: Ricardo Ciérvide Martinena (1980: 93) pensa que *Mendigorra* es podria traduir per 'muntanya pelada', és a dir, “mendi” equivaldria a muntanya i “gorri” a “pelat”; Michelena (1997: 97) assenyala que el sufix basc *gorri*, a banda del sentit de “roig”, també podria tenir un significat secundari de “nu”, el qual es trobaria present a *Mendigorra* amb el sentit de “ras, pelat”.

f) Toponímia: 1. (Pai) poblament: «Barraca de Mendigorra» (Tello 2004: 183).

Manill, -a [maníʎ] / [maníʎa] (Ald, Cat)

a) Definició: el DCVB defineix *manill* com a «maneta del rem; metxeta de fusta per on el remador agafa el rem per a vogar», forma que també es documenta a Castelló.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. A Catarroja, podria ser una metàfora de persona menuda, en referència al tipus de maneta de rem abans definida, o potser també és una metonímia de barquer, o de persona que usa aquest petit pal per a moure una barca.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Manilla* (Aldaia). 2. *Manill* (Catarroja).

1. (Ald) «Manilla» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132). 2. (Cat) «Manill» (Sargues Raga 2017); «Manill» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí *MANĪCLU, ‘agafall, mànec’».

Manon [manón] (Pai)

a) Definició: és un nom propi d'un personatge de ficció francès.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Moreu-Rey (1981: 92) assenyala que a Torelló (Osona) aquest malnom li'l posaren a un matrimoni molt enamorat, ja que fou ideat a partir de la projecció d'una pel·lícula americana de 1927 anomenada en castellà *Los amores de Manon*, la història de la qual es basava en una novel·la de l'abat francès Antoine François Prévost, de 1731, que porta per títol *Histoire du chevalier Des Grieux et de Manon Lescaut*. En aquesta història un noble que estudia per a fer-se capellà renuncia a la seua vocació perquè s'enamora d'una cortesana anomenada Manon Lescaut. Tal vegada, de forma semblant al cas del matrimoni de Torelló, ha estat emprat a Paiporta en al·lusió a una persona o parella molt romàntica o enamoradissa.

c) Comentari: Albaigés i Olivart (1995: 264-265) considera que aquest tipus de noms de parelles com els de *Manon Lescaut* i el cavaller *Des Grieux* representen dos maneres oposades o antagòniques d'entendre el món, dos filosofies que s'ajunten, topen i convergeixen.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Manon* (Paiporta).

1. (Pai) «Manón» (Marí Yago 2004: 180); «[...] Francisco Aznar (Paco de Manón)» (Mirabet Pastor 2004: 56); «*Manón* (Paco)» (Monforte Casañ 2015: 351).

e) Etimologia: *Manon* o *Mannon* són variants formals franceses del nom persona d'origen germànic *Man* o *Mann* (Morlet 1997: 656).

Manseguera [manseyéra] (Sed)

a) Definició: és una variant formal de *mansega*, la qual, segons el DNV, és una «planta herbàcia (*Cladium mariscus*), rizomatoso, de fulles embainadores i d'inflorescències paniculars, amb aspecte de canya, que viu en estanys i aiguamolls».

b) Motiu: tal vegada ha estat atribuït a una persona que recull mansega, una planta molt comuna als estanys o llacs com el de l'Albufera de València.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**mansega** + -ARĪU/ -ARĪA): **manseguera** [manseyéra]

1. *El Manseguera* (Sedaví).

1. (Sed) «Antonio Arce Rodrigo, “el Manseguera”» (Ruiz Monrabal 2008: 264).

e) Etimologia: Coromines (DECat: V, 431) assenyala que és d'origen incert, «si bé sembla ser el mateix que el cast. dial. *masiega*, planta de riberes anàloga; hi ha semblança considerable amb els val. *masseta* o *almasset* ‘espart bord’, el qual prové de l'àr. *masād* ‘espart’, i es possible que el nom vagi passar d'un vegetal a l'altre, perquè són plantes semblants en certs aspectes, si bé tanmateix ben diverses».

Mantellina [mante'lína] (Man, Sed, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «peça de tela fina de seda, tul, blonda o randa que es posen les dones per a cobrir-se el cap i part de l'esquena en algunes festes i en certs actes solemnes».

b) Motiu: a Sedaví, *els Mantellines* és un malnom col·lectiu atribuït a persones de tendència política liberal agrupades sota el bàndol del qui va ser rector del poble, Manuel Ríos *el Roget*, arran d'un enfrontament d'aquest capellà amb la persona de Benjamín Blanch *el Moliner*, ocorregut l'any 1904. El malnom de *Mantellines*, pel fet d'haver estat atribuït a sedaviners seguidors del referit rector, segurament funcionaria com a metàfora irònica i burlanera referida a persones excessivament devotes o religioses, ja que aquesta era la peça de roba que antigament les dones portaven al cap per a anar a l'església. D'altra banda, aquells que s'aglutinaven al voltant de Benjamín Blanch *el Moliner* eren més afins al partit conservador, i hom els motejà amb l'apel·latiu de *Guirros* (Ruiz Monrabal 1985: 127). A Torrent, el malnom s'origina a partir del fet que una persona solia portar *mantellina* en lloc de mocador (Climent Company 2019), la qual cosa sembla que antigament no era tan habitual.

c) Comentari: segons Gómez, Alabajos & Font (2016: 15), a Torrent aquest malnom es remunta fins a finals del segle XIX, ja que «[...] Buscant els malnoms dels ascendents trobem l'apel·latiu Mantellina d'un avi patern, de cognoms Torrent Silla, que va participar en la III Guerra Carlina». El cronista de Torrent Beguer Esteve (1997a: I, 26 [Nota 57:]) recull uns versos de caire burlaner on se'n fa menció: «“El requeté de Cucala/ ha entrat a la bayoneta/ li l'han ficat per lo cul/ a Blai i a Mantellineta”».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Mantellina* (Manises). 2. *Mantellina* (Sedaví). 3. *Mantellina* (Torrent).

1. (Man) «Mantellina» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Mantellina» (Català Gimeno 1992: 263). 2. (Sed) «Batiste Pons Rodrigo era “mantellina” y del “casino de la Plaça”, [...] (Ruiz Monrabal 2008: 229)». 3. (Tor) «Mantellina» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Mantellina» (Herreros Moreno 2000: 98); «[...] el senyor José Cervera Navarro “Mantellina”, conegut ramader d'ovelles.» (Fresquet Gozalvo 2011: 199).

e) Etimologia: segons el DCVB, és un derivat de *mantell*, que al seu torn prové del llatí MANTĒLLU, ‘vestidura en forma de capa, subjecta al cap o a les espatlles’.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «En el núm. 7 del carrer Xirivella [de Torrent], encara es troba el corral de Mantellina, transformat en aparcament de vehicles» (Fresquet Gozalvo 2011: 152).

Manteca [mantéka] (Ald, Cat, Man, Tor)

a) Definició: el DLE de la RAE defineix el mot castellà *manteca* com un «producto obtenido por el batido, amasado y posterior maduración de la crema extraída de la leche de vaca o de otros animales». La forma catalana normativa n'és *mantega*.

b) Motiu: els *mantecaders* es dedicaven a l'elaboració i venda de gelats de crema. La forma apocopada que n'hem recollit com a *Mante*, d'Albal, prové d'un delocutiú o fet de parla, el qual va partir de l'anècdota següent: cada vegada que el motejat es trobava el motejador, aquest darrer li deia que estava «tan prim com la mantega» (Pepet el Mante 2020, agost, 13). Quant al *Cojo Manteca* d'Aldaia, segurament faria referència al malnom d'un manifestant de finals dels anys 80 del segle XX que patia una coixera, i que emprava la crossa que portava per a destrossar mobiliari urbà. Aquest manifestant s'anomenava Jon Manteca (Arrasate, 1967 - Oriola, 1996), i, tot i que no era pròpiament un estudiant, esdevingué una icona de les protestes estudiantils d'aquell temps. Tal vegada, com a malnom, haja estat atribuït a una persona problemàtica o buscabregues que patira una coixera.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema apocopada: (nom propi + art. + **mante** (<**manteca**>))

1. *Pepet el Mante* (Albal).

1. (Alb) «Pepet el Mante» (Pepet el Mante 2020, agost, 13).

d.2) Forma composta: (art. + substantiu + **manteca**)

1. *El Cojo Manteca* (Aldaia).

1. (Ald) «Cojo Manteca» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129).

d.3) Derivat (+ -ĀTU + -ARĪU/ -ARĪA): **mantecadero**, **-a** [mantekaéro] / [mantekaéra]

1. *La Mantecadera* (Catarroja). 2. *El Mantecadero/ El Tio Mantecadero* (Manises).

1. (Cat) «Antonia *la Mantecaera* tenia el domicili al carrer de Màlaga prop d'on vivia la Conchón i el tio Bartolo.» (Valls Bonet 2018: 49). 2. (Man) «Mantecaero, el» (Català Gimeno 1992: 263); «[...], per contrast, els venedors d'orxata i civà (da) i el “tio mantecaero” eren els transeünts comercials de l'estiu.» (Català Gimeno 1992: 153).

d.4) Derivat castellà (+ -ĔLLU/ -ĔLLA): **mantequilla** [mantekílla]

1. *Mantequilla* (Torrent).

1. (Tor) «Mantequilla» (Herreros Moreno 2000: 99); «334. *Francisco Cervera Cervera Mantquilla.*» (Martínez Oria 2005c: 19).

e) Etimologia: Coromines (2008: 356) assenyala que en català parteix de *MANTĒCA, i que «*Manteca* parece haber significado ‘mantequilla’ en todas partes, [...]». Aquest mateix lexicògraf indica que és d'origen incert, probablement preromà, «quizá indoeuropeo y relacionado con el eslavo *smetana* ‘nata’».

Manyà, -na, -ns [maɲá] / [maɲána] / [maɲáns] (Alaq, Alc, Ald, Cat, Man, Mas, Pics, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, un manyà és una persona que «fabrica i ajusta panys, claus i altres objectes de ferro». *La Manyana* n'és una feminització per parentiu.

b) Motiu: les persones motejades o els seus avantpassats exercirien la professió abans referida.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La del Manyà* (Alaquàs). 2. *Manyà/ Manyana* (Alcàsser). 3. *El Manyà* (Aldaia). 4. *El Manyà* (Catarroja). 5. *El Manyà/ Els Manyans/ Els Manyanos* (Manises). 6. *Manyà/ Manyana* (Massanassa). 7. *El Manyà* (Picassent). 8. *El Manyà* (Silla). 9. *El Manyà/ La Manyana* (Torrent).

1. (Alaq) «Manyà, la del» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 141). 2. (Alc) «Manyà; Manyana» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 67). 3. (Ald) «Manyà, El» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 137). 4. (Cat) «Ana Sanz Quevedo, de la família “Blayet el Mañá” de Catarroja» (Ruiz Monrabal 1985: 207). 5. (Man) «Manyà, el» (Català Gimeno 1992: 263); «Manyanos, els» (Català Gimeno 1992: 263); «Els màñans» (Vilar Mestre 2016, juliol 2, 19: 07). 6. (Mas) «Francisco Hernández “el Mañá”» (Raga 1982); «Francisco Hernández “el mañá”» (Casany 1996: 46); «Pepita Hernández “La Mañana”» (Alumna 1997: 89); «Paquillo (El Maña)» (Casañ 2006: 82). 7. (Pics) «Manyà, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 89). 8. (Sil) «Actuals: [...], *Manyà*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «[...] el taller de Vicent Chanzà Hernández, *el Manyà* (1930).» (Antich Brocal 2007: 283). 9. (Tor) «“Carlet el Manyà”, que tocava el bombardino.» (Beguer Esteve 1997b: I, 235); «[...] Ramon el manyà» (Sanchis Alfonso 2015: 10); «[...] ca Gertrudis, la Manyana, al carrer de l'Església.» (Xust Marcilla 2017: 176).

e) Etimologia: segons el DCVB, probablement de l'italià *magnano*, ‘serraller’, «que sembla derivat d'una forma llatina *MANĪA, var. de MANŪA (cf. REW 5299)».

Manyes, -as [mápes] / [mápas] (Pai, Pics, Tor)

a) Definició: *Manyes* o *Manyas* són formals variants catalanitzades del cognom castellà *Mañas*. La forma *Máñez*, que trobem documentada a Torrent entre 1568-1700, i 1801-1950 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 114), és, segons Albaigès Olivart (1999: 275), un fals patronímic.

b) Motiu: per ser portadors del cognom o tenir vincles familiars amb persones portadores.

c) Comentari: a Paiporta, sembla que *Manyes* ha estat una catalanització del cognom *Mañas*: «Barbers. [...] Casa Manyes (Estanislo Mañas)» (cf. Tarazona 2005: 123).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Manyes* (Paiporta). 2. *Manyes/ Les Manyes* (Torrent).

1. (Pai) «Casa Manyes» (Tarazona 2005: 123). 2. (Tor) «Manyes, les» (Herrerros Moreno 2000: 99).

d.2) Forma castellana:

1. *El Manyas* (Picassent).

1. (Pics) «Manyas, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 35).

e) Etimologia: Albaigès Olivart (1999: 275) indica que *Mañas* és una forma plural de *maña*, “habilitat, astúcia”, que al seu torn procedeix del llatí vulgar *mania, “habilitat, manual”, derivat de *manus*, “mà”.

f) Toponímia: **1.** (Tor) hidrografia: «la Font de Manyes» (CTV 2009: II, 318); «la font de Manyes» (Besó Ros 1995: 50); «Font de Manyes» (Vicent 2002: 21); «Las fuentes que permanecen a principios del siglo XX, [...] son: [...], la de Manyes, [...]» (Fresquet Gozalvo 2014: 1206); «[...] les fonts i paratges on es refrescaven els nostres majors: la font de Manyes, [...]» (Benlloch Barrachina 2005b: 22); poblament: «El corral de Manyes» (Besó Ros 1995: 161); «El corral de Manyes, situat vora la Carrerada Reial de Conca.» (Fresquet Gozalvo 2011: 151); «Situació: Parada de Manyes» (Vicent 2002: 21); vies de comunicació: «Camí de Manyes, des de Barbeta fins al dels Gils.» (Fresquet Gozalvo 2016: 47).

Manyo, -a [máno] / [mána] (Alc, Alf, Cat, Man, Pics, Qua, Tor, Sil)

a) Definició: és un gentilici popular atribuït a persones procedents o naturals d'Aragó.

b) Motiu: els motejats o els seus avantpassat procedirien o serien naturals d'Aragó.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Manyo/ Manya* (Alcàsser). **2.** *Manyo* (Alfatar). **3.** *Manyo/ Manya/ Manyes* (Catarroja). **4.** *El Manyo* (Manises). **5.** *El Manyo* (Picassent). **6.** *Els Manyos* (Quart de Poblet). **7.** *El Manyo* (Torrent). **8.** *El Tio Manyo* (Xirivella).

1. (Alc) «Pepica “Manya”» (Ajuntament d'Alcàsser 1993: 24). **2.** (Alf) «*Manyo*» (Puchades Pastor 1991: 213). **3.** (Cat) «Maña»; «Mañes»; «Maño» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Maño/Maña» (Sargues Jorge 2017). **4.** (Man) «Manyo, el» (Català Gimeno 1992: 263). **5.** (Pics) «Pepe Herrero “El Maño”» (Ajuntament de Picassent 2014: 9). **6.** (Qua) «al menos otra [vaquería] más en la parte baja del pueblo, [...] a la que nombraban la vaquería *maña* o *de los maños* (Nº46) ya que sus dueños eran de Zaragoza» (Huertas González 2015). **7.** (Tor) «Manyo» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Manyo -et» (Herreros Moreno 2000: 99). **8.** (Xir) «- El tío *Maño*, nombre familiar que se da a los hombres y mujeres, especialmente jóvenes o aragoneses.» (Sorribes Santa Maria 1989: 369).

d.2) Derivat (+ -ЇТТУ/ -ЇТТА): **manyet, -a** [majét] / [majéta]

1. *Manyeta* (Alcàsser). 2. *Manyet* (Torrent).

1. (Alc) «Amparín Romaguera Llorens (Mañeta)» (Ajuntament d'Alcàsser 1994b: 26). 2. (Tor) «Manyet» (Beguir Esteve 2003: V, 220).

e) Etimologia: segons López (2018), *manyto* «hace alusión a una persona aragonesa [cuyo étimo] proviene etimológicamente del latín ‘magnus’ [, y que es] usado para designar a aquellas personas magnas, importantes y grandes. [Contrariamente,] [...] algunos etimólogos apuntan a que *maño* es la aféresis y transformación de la palabra ‘hermano’».

f) Toponímia: 1. (Qua) poblament: «[...] vaquería *maña* o *de los maños* (Nº46)» (Huertas González 2015). 2. (Tor) poblament: «Corral de Manyet» (CTV 2009: II, 318); «el corral del Manyet» (Besó Ros 1995: 161); «El corral del Manyet, pròxim a la Carrerada Reial d'Aragó.» (Fresquet Gozalvo 2011: 151). 3. (Xir) poblament: «17. [...] esmorçarem en cal Manyo/ pataca, tres botifarres, [...]» (Giménez Pasqual 1993: 30).

Maolla, -o [maóla] / [maólo] (Cat)

a) Definició: és una forma aglutinada de l'adjectiu possessiu de primera persona “ma” i el substantiu “olla”, que segons el DNV, és un «recipient redó d'obra o de metall, ventrut, generalment amb dos anses i tapadora, que s'utilitza especialment per a guisar o calfar líquids».

b) Motiu: segons la informant Miquela Segarra (2021), era el malnom d'un dels seus avantpassats de Catarroja, el qual, quan anava a comprar al mercat de Santa Mònica de València i veia algun queviure que l'interessava, solia exclamar: «Esta *pa* ma olla!».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Maolla/ El Maollo* (Catarroja).

1. (Cat) «Maollo» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «En un dels viages [de “Pere”] ab son cosí en Salvador Segarra i Ramon “Mahollo” l'any 1943 a Galicia [...]» (Raga Ramon 1999i: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, *olla* prové del llatí *ŌLLA*, amb el mateix significat.

Maoneses [maonésas] (Ald)

a) Definició: és el gentilici plural femení de Maó, nom d'un municipi que és la capital de l'illa de Menorca.

b) Motiu: atribuït a unes persones procedents de Maó, Menorca (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 108).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Les Maoneses* (Aldaia).

1. (Ald) «Mahoneses, Les» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 108, 131).

e) Etimologia: segons el DCVB, «de *MAGŌNE*, nom d'un general cartaginès; *PORTUS MAGONIS* és el nom que dona Plini al port de Maó». D'altra banda, Coromines (OnCat: V, 183-184) descarta l'etimologia del nom personal púnic, i proposa que podria tenir a veure amb el segon element del nom de l'illa de Tagomago (Eivissa), *-mago*, que probablement és un mot ligur-sorotàptic.

Màquina [mákina] (Cat, Man)

a) Definició: segons el DNV, una màquina és una «combinació més o menys complexa de peces resistents que servix per a transformar una classe d'energia en treball o en una altra més adequada, o bé per a aprofitar l'acció d'una força per a produir certs efectes».

b) Motiu: els *Maquiners* o *Maquinistes* són aquelles persones encarregades de fer funcionar o dirigir màquines. *El Maquinero* de Massanassa es dedicava a arreglar màquines de cosir (Millà Moreno 2006: 79). Podria ser també que *el Maquinero* de Catarroja ho fora pel fet d'exercir de *Maquinista*, ofici que el DNV atribueix a persones que s'encarreguen de muntar i preparar les funcions teatrals, ja que aquesta persona pertanyia a una companyia de teatre: «En teatro siempre ha tenido actores que han interpretado innumerables obras, entre otros muchos [...], Nelo 'el maquinero' [...]» (Patón Calero 2011).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**màquina** + -ARIÛ/ -ARĪA): **maquinero, -a** [makinéro] / [makinéra]

1. *El Maquinero* (Catarroja). 2. *El Maquinero* (Massanassa)

1. (Cat) «Maquinero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Sr. M. Mateu (Nelo el Maquinero)» (Cartel Teatre Fus de Catarroja 1947, juny 3). 2. (Mas) «Clarinete Augusto (El maquinero) (Reparación máquinas de coser)» (Millà Moreno 2006: 78-79).

d.2) Forma entrada/ lema (**màquina** + -ISTA): **maquiniste, -a** [makiníste] / [makinísta]

1. *El Maquiniste/ La Maquinista* (Manises).

1. (Man) «Dolorettes “la Maquinista”» (Moreno Royo 1986c: 2); «Maquiniste, el» (Català Gimeno 1992: 263).

e) Etimologia: segons el DCVB, «pres del llatí MACHINA (< grec μηχανή), mat. sign.».

Marcilla [marsíʎa] (Tor)

a) Definició: és el cognom d'origen toponímic *Marcilla*, que és el nom d'un municipi navarrés de la comarca de la Ribera Arga-Aragón.

b) Motiu: era el cognom dels portadors, o de persones que hi tenien vincles.

c) Comentari: es documenta ininterrompudament a Torrent des de la segona meitat del segle XVI (1568) (Climent Sanfèlix 1996: 114).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Marcilla* (Torrent).

1. (Tor) «[...] Aureliet, Marcilla, [...]» (Martínez Oria 2003: 26).

e) Etimologia: segons Celdrán Gomáriz (2009: 473), del llatí VILLA MARCELLA, finca o terres pertanyents a un colon anomenat MARCELLUS, ‘Marcel’, d’època romana.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «34 Caseta de Marçilla [...] El Modronyal» (Fresquet Gozalvo 2011: 58).

Marconi [markóni] (Tor)

a) Definició: és el cognom de l'inventor i físic italià Guglielmo Marconi (Bolonya, 25 d'abril de 1874 - Roma, 20 de juliol de 1937).

b) Motiu: se li va atribuir a una persona perquè era molt manyosa (Herreros Moreno 2000: 100), en al·lusió al referit inventor.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Marconi* (Torrent).

1. (Tor) «Marconi» (Herreros Moreno 2000: 100).

e) Etimologia: segons De Felice (1978: 161), és una variant de *Marchi* o *Marco*, que al seu torn deriven de l'antic prenom romà *Marcus*, «da *Marticos, derivato di *Mars Martis*, [...] “dedicato, sacro al dio Marte”».

Marcú, -ns [markú] / [markúns] (Pics)

a) Definició: segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 40), és un malnom que procedeix del cognom català *Marcús*.

b) Motiu: no hem trobat cap persona documentada a Picassent portadora d'aquest suposat cognom abans referit. Les persones al·ludides tenen de cognom *Amorós*. Tal vegada el portaria algun avantpassat dels motejats o alguna persona amb qui tindrien algun tipus de vincle que desconeixem.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Marcú/ Els Marcuns* (Picassent).

1. (Pics) «Marcuns, els» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 40); «10 Amorós Cebrià Mariano [...] (Marcú)» (Romaguera Belenguer 2017: II, 48); «Antonio Amorós Cebrià [Malnom] El Marchu» (Gómez Tronchoni 2006: 19); «[...] els fills i filles de Toni Amorós el Marcú [...]» (Gómez Tronchoni 2006: 24).

e) Etimologia: si considerem que el malnom parteix del cognom *Marcús*, aquest procediria al seu torn, segons Moll (1982: 70), del nom llatí *Marcucius*, que és un derivat del prenom llatí *Marcus*. Coromines (OnCat: V, 194) assenyala que, com a nom propi, es troba «documentat de ben antic a Catalunya: 981, *Marcucio* [...]».

Marculeta [markuléta] (Alf)

a) Definició: era el cognom d'un jugador de futbol basc dels anys 20/30 del segle XX. En veritat, correspon al cognom de dos jugadors professionals que eren germans, un s'anomenava Martín Marculeta (1907-1984) i l'altre José María Marculeta (1920-2008).

b) Motiu: se li va atribuir a una persona perquè tenia un estil de joc similar al d'un aquests futbolistes portadors d'aquest cognom (cf. Puchades Pastor 1991: 213).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Marculeta* (Alfatar).

1. (Alf) «*Marculeta*» (Puchades Pastor 1991: 213).

e) Etimologia: del basc *Marculeta* o *Marcoleta* (Michelena 1997: 211), format pels ètims *marka*, «marca, señal» (1997: 126), *ola*, «suf. derivativo local» (1997: 138) i *eta*, «terminación de multitud de sufijos que indican pluralidad» (1997: 87), que tot plegat podríem traduir per “les fites”.

Mare de Déu [máreðeðéw] / [maeðéw] (Alaq, Tor)

a) Definició: segons la religió catòlica, és la Mare de Jesucrist.

b) Motiu: en desconeixem el motiu, però poden haver-ne estat diversos: un tipus de vestimenta que la persona al·ludida sovint portava i que hom associaria amb la d'una imatge de la Verge Maria; potser per repetir amb assiduitat una imprecació a la Mare de Déu, o d'altres.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Mare de Déu* (Alaquàs). 2. *Maedéu* (Torrent).

1. (Alaq) «Mare de Déu, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 141). 2. (Tor) «Maedeu» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Maedéu» (Herrerros Moreno 2000: 96).

Marenyero, -a [mareñéro] / [mareñéera] / [marejéro] / [marejéera] (Cat, Mas)

a) Definició: és un gentilici del topònim *Mareny*, el qual, al nostre corpus, o bé podria referir al Mareny de Barraquetes, que actualment és una entitat local menor, o bé al de Sant Llorenç, que és una pedania del terme de Cullera (Ribera Baixa). A Cullera (la Ribera Baixa) també es documenta: «Marenyera» (Fresquet Fayos & Villafranca Giner 2000: 220).

b) Motiu: segurament per ser persones procedents d'algun dels dos llocs anteriorment referits a la definició. El malnom *la Marillera* (Muñoz Codoñer 1996: 39), documentat a Massanassa, n'és una variant formal.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Mareny** + -ARĪU/ -ARĪA): **marenyero, -a**

1. *Marenyero* (Catarroja). 2. *Marenyeros* (Massanassa).

1. (Cat) «Marellero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Mas) «Marenyeros» (Moncholí 1983: s/n); «María (la marillera)» (Muñoz Codoñer 1996: 39).

e) Etimologia: Coromines (OnCat: V, 194) tradueix *Mareny* per «marina, la regió costera de la mar», i creu que ve d'un plural *marâ'in*, plural aràbic del mossàrab *marîna*, «[...] encreuat amb un derivat purament català en *-eny*, [...]».

Maret, -a, -s [marét] / [maréta] (Alf, Cat. Pics, Sed)

a) Definició: és un diminutiu de *mare*, «dona o femella que ha engendrat un o més fills», o de *mar*, «massa d'aigua salada [...]» (cf. DNV).

b) Motiu: a Sedaví prové d'un delocutiu. El motejat deia que totes les maretes o aus mares havien de morir perquè així s'evitava que els ocells es reproduïren i es menjaren les collites, és a dir, perquè l'al·ludit volia matar les “maretes” dels ocells (cf. Ruiz Monrabal 2008: 166). A Picassent, perquè quan el motejat «[...] era menut [,] anomenava d'aquesta manera tan peculiar a sa mare» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 109).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**mare** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **maret, -a** [marét] / [maréta]

1. *Maret* (Alfalfar). 2. *Els Marets* (Catarroja). 3. *El de la Mareta* (Picassent). 4. *El Maret/ Els Marets* (Sedaví).

1. (Alf) «*Maret*» (Puchades Pastor 1991: 214). 2. (Cat) «[...] en l'ofici d'obrer trobem els Marets, que eren dos germans [...]» (Valls Bonet 2018: 46). 3. (Pics) «Mareta, el de la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 109). 4. (Sed) «els Marets» (Ruiz Monrabal 1985: 128-129); «Mariano Sospedra Ruiz, “El Maret”» (Ruiz Monrabal 1985: 210); «[...] otras familias como [...], els Marets» (Ruiz Monrabal 1985: 217).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí MATRE, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Pics) partides i paratges: «la Mareta» (CTV 2009: II, 250); «Mareta, La» (Sánchez Serra 1984: 22).

Margalló [marɣaló] (Man, Qua, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és una «palmera autòctona de la zona mediterrània (*Chamaerops humilis*), de fulles grans en forma de ventall, amb pecíols proveïts d'espines vulnerants, de flors en raïms densos i fruits semblants als dàtils».

b) Motiu: els motejats amb el mot *Margalló* potser se'ls va aplicar per metonímia perquè es dedicaven a recollir-ne o vendre'n tal i com feia *el Margalloner* de Silla: «A la porta solia col·locar-se el Margalloner, qui desplegava en un sac estés al terra les soques tendres que calia descorfar» (Antich Brocal 2007: 55).

c) Comentari: el mateix DNV també arreplega l'expressió «més mudat que un margalló», amb el sentit d'anar vestit «molt mudat».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Margalló* (Manises). 2. *El Margalló* (Quart de Poblet).

1. (Man) «Margalló» (Català Gimeno 1992: 263). 2. (Qua) «Margalló, el» (Sancho & Sancho 1998: 163).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **margallonero** [marɣalonéro]

1. *El Margallonero* (Silla).

1. (Sil) «el Margallonero» (Antich Brocal 2007: 55).

e) Etimologia: Coromines (DECat: V, 486) creu que és una variant formal de *Bargalló*, 'palma nana', distinta des del punt de vista botànic de *Margall*, de la mateixa manera que ocorre amb *Barballó*, 'espígol'. És possible que *bargalló* (> *margalló*) vinga d'una alteració del llatí BARBA JOVIS, 'barba de Júpiter' (DECat: I, 636). Coromines (DECat: I, 637) també justifica la forma valenciana *margalló* en comptes de la de *bargalló* en què les dades més antigues coincideixen a presentar la inicial *b-* i no *m-*. A més a més, si tenim en compte l'amargor del tronquet de la planta, el fet d'haver-se produït una assimilació fonètica *b-ns* > *m-ns*, i la influència del conegut nom de planta *margall*, tot plegat explicaria la raó per la qual al País Valencià haja predominat la variant alterada en *m-* (*margalló*).

Marlac [marlák] (Cat)

a) Definició: podria ser una variant formal del cognom occità d'origen toponímic *Marlhac*, municipi del departament francès de l'Alta Garona.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Podríem aventurar com a hipòtesi que el motejat tinguera algun tipus de relació amb aquest topònim, tal vegada pel cognom d'algun avantpassat.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Marlac/ Marlacs* (Catarroja).

1. (Cat) «Marlac» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Atres traginers de Catarroja foren, [...]», en Ramon Sandemetro i Roche “Marlac”, [...]» (Raga Ramon 1999i: s/n); «Marlacs» (Valls Bonet 2018: 56).

Maroto [maróto] (Picn)

a) Definició: segons Nieto Ballester (2002: 304), seria un cognom castellà d'origen toponímic derivat del mot *loma*, “lloma, turó”.

b) Motiu: podria ser pel cognom de l'al·ludit, o tal vegada perquè aquesta persona era seguidora del general carlí Rafael Maroto (1783-1847). Moreu-Rey (1981: 154-155) enregistra *cal Muroto* a St. Quintí de Mediona en relació amb aquest personatge històric. A Torrent es troba documentat com a cognom des de principis del segle XX (1901-1950) amb tres ocurrències (cf. Climent Sanfèlix 1996: 115).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Maroto* (Picanya).

1. (Picn) «Maroto» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 137).

e) Etimologia: Nieto Ballester (2002: 304) creu que prové «[...] de una formació *lomaroto*, en donde *lomar* es [...] un derivado secundario del común *loma, lomo* (<lat. *lumbu*) y *oto* el resultado regular en amplias zonas de España del latín *altu*. [...]. Se ha producido, probablemente [...], primero una asimilación de /o/ a /a/ de la sílaba siguiente: *el lomar oto* > *el lamaroto*, con posterior y natural deglutinación de un falso artículo *la maroto* o bien deglutinación de /l/ y posterior aféresis de /a/, esto es, *el lomar oto* > *el lámar oto > *la maroto* > *la marota* o bien *el lámar oto > *el amaroto* > *el maroto*».

Marqués, -a [markés] / [markésa] (Alb, Alc, Alf, Pics, Qua, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és el «noble que, en la jerarquia dels títols nobiliaris, ve després del duc i abans del comte».

b) Motiu: a Alcàsser, el malnom de *Marquesito* va sorgir de forma irònica en al·lusió a la bona situació econòmica del motejat (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 74). A Picassent *el Marqués* era una persona que va treballar en un hort anomenat així (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 102). A Xirivella, Sorribes Santa Maria (1989: 365) assenyala que el malnom de *la Marquesa* d'aquest poble fa referència a una «[...] mujer rica y distinguida, aunque no tenga título de nobleza».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Marqués* (Albal). 2. *El Marqués* (Alfajar). 3. *El Marqués* (Picassent). 4. *El Marqués* (Quart de Poblet). 5. *Marqués* (Silla). 6. *Marquesa* (Torrent). 7. *La Marquesa* (Xirivella).

1. (Alb) «del Braçal del Marqués» (Hernández Sanchis 1998: 161). 2. (Alf) «*Marqués*» (Puchades Pastor 1991: 215); «El Marqués» (Pastor 2016: s/n); «El tío Paco “El Marqués” con su gran saxofón» (Català Vila 2002: 195). 3. (Pics) «*Marqués*» (Lerma Serra 1975: 90); «Font de l'Omet 1962. [...]: [...], Cristóbal Aguado (*Marqués*), [...]» (Romaguera Belenguer 2002: 58). 4. (Qua) «*Marqués, el*» (Sancho & Sancho 1998: 163). 5. (Sil) «-Mitjançant la ironia: [...] *Marqués*» (Zaragozá Pérez 1991: 254). 6. (Tor) «*Marquesa*» (Herreros Moreno 2000: 101). 7. (Xir) «- *La Marquesa, [...]*» (Sorribes Santa Maria 1989: 365).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **marqueset** [markesét]

1. *El Marqueset* (Picassent).

1. (Pics) «Felicitémosnos todos y guardemos gratitud a los jugadores que forman el equipo: [...], El Marqueset, [...]» (Agustí Zurriaga 1954); «*El Marqueset* (Paco Aguado González)» (Monforte Casañ 2015: 386).

d.3) Derivat castellà (irònic) (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **marquesito, -a** [markesíto] / [markesíta]

1. *El Marquesito* (Alcàsser). 2. *La Marquesita* (Aldaia).

1. (Alc) «*Marquesito*, el» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 74). 2. (Ald) «*Marquesita*, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132).

d.4) Derivat (+ -ÖTTU/ -ÖTTA): **marquesot** [markesót]

1. *El Marquesot* (Picassent).

1. (Pics) «[...] també apareixen com a formants toponímics noms d'oficis, càrrecs o títols nobiliaris, com ara: [...], el Clot del Marquesot» (Sánchez Serra 1984: 19).

e) Etimologia: segon el DCVB, «derivat de *marca*, ‘província fronterissa’». Podem entendre que un *marqués* era aquella persona que governava un territori fronterer (*EnCat*). És probable que *marca* vinga d’una llatinització del germànic MARKA, derivat de *MARKJIAN, ‘parar atenció, notar’ (cf. Bruguera i Talleda 1996: 573). Cal advertir que l’alemany contemporani emprà el verb *merken* amb el sentit “d’adonar-se, assabentar-se”.

f) Toponímia: 1. (Alb) paleta o partidor: «del Braçal del Marqués» (Hernández Sanchis 1998: 161). 2. (Pics) poblament: «Marqués, Mas del» (Sánchez Serra 1984: 22); orografia: «Clot del Marquesot» (CTV 2009: II, 249).

Martell [martéʎ] (Ald)

a) Definició: segons el DNV, un martell és una «ferramenta de percussió que consistix en una cabota de forma allargada, de ferro o d'acer, fixada, formant una T, a un mànec que la travessa per l'ull».

b) Motiu: sembla partir d'un fet de parla, els mots clau del qual formen una unitat fonètica que té certa ressemblança amb la paraula *martell* en diminutiu. Segons observen Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 119), l'al·ludit era una persona que tenia afició al joc, i, quan arribava a casa, son pare li preguntava, «què Maties *tard i net?*», i a partir d'ací se'n derivà el malnom *martellet*.

c) Comentari: Sánchez Chuliá & Sanchis Alfonso (2018: II, 652) han recuperat uns versos d'un *Programa festes d'Aldaia de 1934* on se'n fa menció: «-El coche ultim que pasa / apañat mol seriament / va Martell de president / en la familia de casa».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Martell* (Aldaia).

1. (Ald) «Martell» (Sánchez Chuliá & Sanchis Alfonso 2018: II, 652).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **martellet** [marteléʎ]

1. *El Tio Martellet* (Aldaia).

1. (Ald) «Martellet» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132); «Martellet, el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí MARTĒLLU, amb el mateix significat.

Marrades [maráes] (Sil)

a) Definició: podríem lligar aquesta forma plural de *marrada* amb una expressió relacionable com «fer marrada», la qual, segons el DNV, significa «desviar-se del camí recte».

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Marrades* (Silla).

1. (Sil) «[...] *Marraes*» (Antich Brocal 2009: 31); «[...] passadís cobert que conduïa a la casa de *Marraes*, [...]» (Antich Brocal 2007: 172).

Mas [mas] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Beni, Mas, Picn, Pics, Sil)

a) Definició: segons el DCVB, és un «casa de camp on habiten els conradors d'una finca rústica, i aquesta mateixa finca». A Silla es documenta com a cognom.

b) Motiu: un derivat de *Mas* com *Maser* o *el del Mas* s'atribueix a persones que vivien o procedien d'un mas: a Alcàsser, «perquè una avantpassada vivia en un mas» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 67); a Torrent, «venien originàriament del mas» (Climent Company 2019), etc.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El del Mas* (Manises). 2. *Mas/ El del Mas* (Silla).

1. (Man) «Mas, el del» (Català Gimeno 1992: 263) 2. (Sil) «- Cognoms: [...] *Mas*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); (any 1944) «Alcalde: José Garcia Romeu (a) *Don José el del Mas*» (cf. Antich Brocal 2016: 464).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **maset** [masét]

1. *Maset* (Silla).

1. (Sil) «- Noms modificats: [...] *Masset*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «En la dècada dels 60 també ubicaren l'armeria de *Maset*» (Antich Brocal 2007: 126); «Vicente Magalló (a) *Maset*» (Antich Brocal 2016: 273, 275); «*Rodrigo (a) Maset*» (Antich Brocal 2016: 277); «Magalló Simeón, Vicente (a) *Maset*» (Antich Brocal 2016: 356).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **masero**, **-a** [maséro] / [maséra]

1. *El Masero* (Alaquàs). 2. *Masera/ Masero* (Alcàsser). 3. *Masero* (Paiporta). 4. *Masero* (Picassent). 5. *Masero/ La Masera* (Silla). 6. *El Masero/ Els Maseros* (Torrent).

1. (Alaq) «Paco *el Masero*, a casa de Jesús *Bleda*.» (Tarín i López 1994: 97); «*Massero*, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 141). 2. (Alc) «*Masera*, -o» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 67). 3. (Pai) «*Apodos que proceden de l'Horta* [...], *Masero*» (Marí Yago 2004: 180). 4. (Pics) «Juan Cervero “*Masero*”» (Ajuntament de Picassent 2014: 51); «Bons jugadors de pilota de Picassent han sigut: [...], Paco “*el Masero*”, [...]» (Romaguera Belenguer 2003: 187); «Paco *el Masero*» (Monforte casañ 2015: 386). 5. (Sil) «Actuals: [...], *Massero*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «[...] l'estanc de Carmen Magalló la *Masera*» (Antich Brocal 2007: 254); «Salvador Magalló Zaragozà (a) *Masero*» (Antich Brocal 2016: 179). 6. (Tor) «*Masero*» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «*Maseros*, els» (Herrerros Moreno 2000: 102); «[...] Federico Vilanova “*Masero*”.» (Martínez Oria 2003: 27); «[...] Salvador Mocholí (*el Masero*)» (Benlloch Barrachina 2005b: 23); «64. *José Vilanova Peris Masero*.» (Martínez Oria 2005c: 18); «211. *Ricardo Alejandro Moncholí Masero*.»; «219. *Salvador Alejandro Moncholí Masero*.» (Martínez Oria 2005c: 18); «[...] ca *el Masero*, el carnisser del carrer del Crist, [...]» (Xust Marcilla 2017: 135); «Mi abuelo es *Masero* y tengo algún familiar bus» (Moncholí 2015, abril 26); «Federico Vilanova Ortí (*Masero*)» (Fresquet Gozalvo 2011: 208).

e) Etimologia: del baix llatí MANSUS, ‘lloc de residència’, derivat del llatí MANĒRE, ‘restar, quedar-se’ (cf. Bruguera i Talleda 1996: 805).

Màscara [máskara] (Alaq, Alc, Ald, Picn, Tor)

a) Definició: el DNV considera que és una variant formal de *màsquera*, que és una «Figura, generalment de plàstic o de cartó, que imita una cara, amb forats per als ulls i la boca, amb què una persona es cobrix el rostre». Segons el DCVB, *Maixquereta* és una forma diminutiva de *màixquera*, variant valenciana de *màscara*.

b) Motiu: a Torrent, al *Tio Mascarilla* li'l van atribuir pel seu caràcter alegre i desenfadat (TORRENT ANTIC: Su Historia contada en Fotografia Antigua 2015, novembre 26), tal vegada per l'associació d'aquest objecte amb la idea de festa com la del carnestoltes. A Alcàsser, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 99), el diminutiu *Maixquereta* podria tenir dos motivacions: 1) perquè portava una màscara en una representació teatral; 2) irònicament per ser una persona no massa agraciada físicament. Casanova (2007a: 57) indica que *Maixquera* prové d'una «palatalització medieval de *sk* en *ixk*».

c) Comentari: caldria destacar la figura del *Tio Mascarilla* com a persona que va preservar i difondre el folklore valencià a Torrent: «Gaspar Piles Mora, conegut com a “tio Mascarilla” era, com son pare, ballaor, mestre de ball, contaor [cantador?] i versaor.» (cf. Xust Marcilla 2017: 164).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**màscara** + -ĒLLU/ -ĒLLA): **mascarilla** [maskaríʎa]

1. *Mascarilla/ Les Mascarilles* (Alaquàs). 2. *Mascarilla* (Aldaia). 3. *Mascarilla/ El Tio Mascarilla* (Picanya). 4. *Mascarilla/ El Tio Mascarilla* (Torrent).

1. (Alaq) «Mascarilla» (Planells Segura 1991: 129); «Mascarilles, les» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 141). 2. (Ald) «Mascarilla» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 137). 3. (Picn) «Mascarilla, el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 137); «A la part superior el carrer amb la casa de Francisco Ciscar “Mascarilla”» (Royo Martínez 1993: 39); «El Tio Paco Mascarilla» (Moreno Pellicer 2018). 4. (Tor) «Mascarilla» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Mascarilla» (Herreros Moreno 2000: 101); «319. *Gaspar Piles Mora Mascarilla.*» (Martínez Oria 2005c: 19); «Gaspar Piles Chaparro, l'abuelo Mascarilla va nàixer a Torrent en 1858.» (Xust Marcilla 2017: 163); «Jo soc "Mascarilla" per m'amare, [...]» (Caballer Ibañez 2017, juliol 29).

d.2) Forma entrada/ lema (**màscara** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **masquereta** [maskeréta] / **maixquereta** [maiʃkeréta]

1. *Masquereta/ Maixquereta/* (Alcàsser).

1. (Alc) «Espuig Almudéver, Vicente *Masquereta*» (Simó Rosaleny 2010: 388); «Maixquereta» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 99).

e) Etimologia: el DCVB recull la proposta Meyer-Lübke (REW 5394): «de l'àrab MASKARA 'bufó'».

Mascota/ Mascot [maskóta] / [maskót] (Mas, Tor)

a) Definició: segons el DNV, una *mascota* és un «animal de companyia» o una «persona, animal o cosa que es creu que porta sort». Tal vegada el malnom *Mascot* de Torrent és una masculinització de *mascota*.

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Mascota* (Massanassa). 2. *Mascot* (Torrent).

1. (Mas) «Paco Mascota» (Soto 1997: 91). 2. (Tor) «Mascot» (Herreros Moreno 2000: 101); «Como tramoyistas, hemos de señalar a José Baviera (Barranc), [...], Miguel Paes Valldecabres y “Mascot” en el convento» (Beguer Esteve 2003: V, 247).

e) Etimologia: segons el DCVB, pres modernament del francès *mascotte*, amb el mateix significat.

Masià, -no, -na [masiá] / [masiáno] / [masiána] (Cat, Mas, Pai, Pics, Xir)

a) Definició: és un cognom, variant formal de *Macià*, en origen un nom propi.

b) Motiu: els al·ludits n'eren portadors o hi tenien vincles familiars. L'investigador Sorribes Santa Maria (1989: 369) pensa que a Xirivella podria relacionar-se amb el mot *mas* per procedir-ne d'un o residir-hi: «- El *Masiano*, posiblement el que habita una masia, o sea, “maser”, aquí, al parecer, castellanizado».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Masiano* (Catarroja). 2. *Masians/ La Masiana* (Massanassa). 3. *Masiano* (Paiporta). 4. *El Masià* (Picassent). 5. *El Masiano* (Xirivella).

1. (Cat) «*la Peña Chiquitín*, fundada y presidida por Salvador Raga Hervás en la década de los cuarenta y cuyos componentes fueron: [...], *Masiano*, [...]» (Máñez Solsona 2015: 352).

2. (Mas) «Masians» (Moncholí 1983: s/n); «Carmen Penella (la masiana)» (Muñoz Codoñer 1996: 42). 3. (Pai) «Masiano» (Marí Yago 2004: 180). 4. (Pics) «Masià» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 40); «destacaban José Fillol Aguado “Masiá”» (Lerma Serra 1975: 124); «Masià» (Ajuntament de Picassent 2014: 11); «[...] destacava José Fillol Aguado, el Masià, en el paper de *Romo*» (Silla Lerma 2014: 14); «Germán Fillol Casó, (a) “Masiá”, declarado dos veces desertor del ejército» (Lerma Serra 1998: 29). 5. (Xir) «- El *Masiano*, [...]» (Sorribes Santa Maria 1989: 369); «Masianos» (Berenguer Such 2018).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 77), del bíblic *Mathia*, nom d'un apòstol, amb flexió *Matiane* o amb el sufix *-anus*.

Massantini [masantíni] (Alb, Cat)

a) Definició: és una variant formal catalanitzada del primer cognom del matador Luís Mazzantini y Eguía (Elgóibar, 1856 - Madrid, 1926), fill de pare italià (cf. Biografías y Vidas).

b) Motiu: creiem que li ha estat atribuït a una persona per ser seguidora d'aquest matador. Segurament, el malnom correspon a un mateix individu que és conegut als dos pobles on es documenta, Albal i Catarroja, ja que tots dos formen una conurbació.

c) Comentari: segons Soler Carnicer (2007: 139), una destacada torera de Xàtiva anomenada Dolors Lloret *la Mazzantina* va debutar en la plaça de bous de València el 16 de setembre de 1888, i va emprar el cognom d'aquest conegut torero d'aquell temps «para llamar aún más la atención».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Massantini* (Albal). 2. *Massantini* (Catarroja).

1. (Alb) «Massantini» (Verdeguer Escribà 1991: 157). 2. (Cat) «Mazantini» (Sargues Raga 2017); «Masantini» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: *Mazzantino* és el nom d'una pedania del municipi toscà de Vinci, Florència (Itàlia), i d'una part del centre d'Itàlia: «Mazzantini (comuni però anche in Toscana e nel Centro» (De Felice 1978: 165).

Matacaballos [matakabálos] (Alf, Cat, Pics)

a) Definició: és un compost del verb *matar* i el substantiu castellà en plural *caballo*, ‘cavall’.

b) Motiu: aquest malnom sembla fer referència a persones que maltractaven els seus cavalls, o tal vegada, s’empirava de forma irònica per tal d’al·ludir a persones que treballaven en escorxadors d’animals. Pel que fa a la motivació de Picassent, aquesta parteix d’un incident concret de maltractament animal: «[El motejat] va matar un cavall d’una pallissa» (cf. Hernández Doria i Tronchoni Albert 2004: 127).

d) Documentació:

d.1) Forma composta (**mata** (verb) + **caballos** (substantiu)): **matacaballos** [matakabálos]

1. *Matacaballos* (Alfatar). 2. *Quiquet de Matacaballos* (Catarroja). 3. *Matacaballos* (Picassent).

1. (Alf) «*Matacaballos*» (Puchades Pastor 1991: 215); «Cristina Salcedo Alemany, de “l’Alcra de matacaballos”» (Ruiz Monrabal 2008: 120). 2. (Cat) «Quiquet de Matacaballos» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Pics) «Matacaballos» (Hernández Doria i Tronchoni Albert 2004: 127).

f) Toponímia: 1. (Alf) poblament: «José Salcedo, de “l’alcra matacaballos” de Alfatar» (Ruiz Monrabal 2008: 158).

Matadero, -a [mataéero] / [mataéra] (Alb, Alc, Beni, Pics)

a) Definició: és un mot castellà que designa, segons el DLE de la RAE, el «sitio donde se mata y desuella el ganado destinado al abasto público», que és un equivalent d'escorxador.

b) Motiu: els al·ludits residien en aquest lloc o hi vivien a prop (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 61; cf. Pons Polit 2016).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**matar** + -TŌRIUS -A -UM): **matadero,-a** [mataéero] / [mataéra] (cf. Pharies 2002: 166-167)

1. *Matadero/ Matadera* (Albal). 2. *El del Matadero* (Alcàsser). 3. *La Matadera* (Beniparrell). 4. *Del Matadero* (Picassent).

1. (Alb) «Rafelita Sanchis (Mataero)» (V. G. R. 2008: 38); «Mataera» (Hernández Sanchis 2007: 2). 2. (Alc) «Francisco Folch (Matadero)» (Ajuntament d'Alcàsser 2001: 54). 3. (Beni) «La Mataera» (Pons Polit 2016). 4. (Pics) «El tío Jaume “del Matadero”, repartint la carn» (Lerma Serra 1984: 55).

e) Etimologia: derivat del verb *matar*, el qual prové del llatí MACTARE, 'llevar la vida' (cf. DCVB).

Matalafer, -a [matalafér] / [matalaféra] (Alaq, Alc, Cat, Man, Pai, Pics, Qua, Sed, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una persona «que fa matalafs o que en ven». D'acord amb aquest mateix diccionari, un *matalaf* és una «peça generalment rectangular, feta o farcida de material bla o elàstic, que es posa sobre un llit i servix per a gitar-se damunt».

b) Motiu: els al·ludits o els seus avantpassats es dedicaven al menester abans referit.

c) Comentari: antigament els matalafers eren artesans ambulants que, des del segle XIV, es dedicaven a extraure la llana dels matalafs usats, la qual era el material amb què es farcién. Amb dos vares, una llarga i una curta, aquests professionals batien i cardaven aquesta mena de borra per tal que recuperara l'elasticitat originària. Després d'alçar aquest material a l'aire, li donaven tres cops curts i un de més llarg, i finalment el tornaven a ficar dins del matalaf cosint novament les costures de la funda (cf. Arazo 2019, octubre 16; cf. Lacreu 2019, juliol 3).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**matalaf** + -ARĪU/ -ARĪA): **matalafer, -a** [matalafér] / [matalaféra]

1. *El Matalafer/ La Matalafera* (Alaquàs). 2. *Matalafer* (Alcàsser). 3. *El Matalafer* (Catarroja). 4. *El Matalafer* (Manises). 5. *El Matalafer* (Paiporta). 6. *El Matalafer* (Picassent). 7. *El Matalafer/ La Matalafera* (Quart de Poblet). 8. *Matalafer/ Matalafers* (Sedavi). 9. *El Matalafer* (Torrent).

1. (Alaq) «Matalafer/a, el, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 141). 2. (Alc) «Matalafer» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 67). 3. (Cat) «Matalafer» (Sargues Raga 2017); «Matalafer» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «En Jaume Claverol i Gaspar “Matalafer”» (Raga Ramon 1999e: s/n); «[...] Paco *el Matalafer*, qui, a més de treballar en el tramvia, també es dedicava a fer matalafs, ofici hui desaparegut.» (Valls Bonet 2018: 46). 4. (Man) «Matalafer, el» (Català Gimeno 1992: 263); «“El Matalafer”. Caminaba las calles de Manises ofreciendo sus servicios.» (De Tomás 2005: 65). 5. (Pai) «*En función del oficio* [...], Matalafer» (Marí Yago 2004: 180). 6. (Pics) «Matalafer, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 89). 7. (Qua) «Matalafer, el» (Sancho & Sancho 1998: 163); «Matalafera, la» (Sancho & Sancho 1998: 163). 8. (Sed) «“Matalafer”» (Ruiz Monrabal

2008: 294); «la familia “Porta”, la componían Paco Porta Medrano y su mujer María Capo, [...] dos hijos Paco y Enrique era conocidos por su oficio de “matalafers”» (Baixauli Ferrer 2013: 62). 9. (Tor) «Matalafer, el» (Herreros Moreno 2000: 102); «[...] hi vivia el tio Alfonso, el matalafer.» (Xust Marcilla 2017: 125).

e) Etimologia: segons el DCVB, «de l'àrab *maṭraḥ*, que figura en el Vocabulista atribuït a Ramon Martí amb el significat llatí de «tapetum», i en la glossa marginal del mateix vocabulista es troba la forma catalana «matalaf».

Matalí [matalí] (Pai)

a) Definició: segurament és un cognom d'origen francès: «*Matalí* < *Matelin*» (cf. Casanova Herrero 2012: 69).

b) Motiu: els motejats n'eren portadors o hi tindrien vincles familiars.

c) Comentari: a Torrent es documenta un cavaller o terratinent anomenat *Matalí* en un cens de 1510 (Valldecabres Rodrigo 2002: 216), encara que no se'n tenen més referències a partir de 1568 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 115).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Matalí* (Paiporta).

1. (Pai) «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes. [...] *Matalí*» (Marí Yago 2004: 180).

e) Etimologia: segons Morlet (1997: 672), *Matelin* és un dels diferents hipocorístics de *Mathieu*, “Mateu” (com *Mathelin* o *Matalin*), nom de bateig d'origen bíblic, la forma llatina del qual és *Matthaeus* i la grega *Mathhaios*. Totes dos, tant la llatina com la grega, deriven de l'hebreu *Mattai*, “do de Déu” (Morlet 1997: 673).

Matallín [mataˈlín] (Bene, Sed)

a) Definició: era el cognom d'una família de Benetússer que se n'havia anat a viure a Sedaví. Segurament és una variant formal del cognom d'origen francès *Matelin* (veg. *Matalí*).

b) Motiu: atribuït a una persona perquè la seua dona n'era portadora: «[...] Francisca Matallin era más conocida como la tía Paca, sin embargo [,] él [Enrique Benito] era conocido por el apellido de su mujer (Matallin)» (Baixauli Ferrer 2014: 70).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Matallín* (Benetússer). 2. *Matallín* (Sedaví).

1. (Bene) «Aquesta barraca va estar habitada per la família Matallín» (García Martínez 2013b). 2. (Sed) «[...] él [Enrique Benito] era conocido por el apellido de su mujer (Matallin)» (Baixauli Ferrer 2014: 70).

e) Etimologia: veg. *Matalí*.

Matamorta [matamórta] (Pai)

a) Definició: el DNV recull la locució “de mata morta”, referit a persones mancades de caràcter o energia.

b) Motiu: tal vegada la persona motejada tindria un caràcter parat, de poca espenta.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Matamorta* (Paiporta).

1. (Pai) «Matamorta» (Marí Yago 2004: 180).

Matruca [matrúka] (Pics)

a) Definició: tal vegada és una variant formal de *Matraca*, instrument que produeix sorolls forts i desagradables, i que pot haver sorgit com a forma alternativa del so emés per aquest instrument en haver-se fet servir el sufix *-uc*, present a altres mots com *lladruc*, i que després ha estat aplicat metafòricament a algú amb el sentit de persona molesta (cf. Martí Mestre 2006: 349). Martí Mestre (1997: 208) recull *matraca* a col·loquis valencians amb el sentit de ‘disputa, discussió’.

b) Motiu: en desconexem la motivació.

c) Comentari: Gericó Trilla (2004: 69) recull uns versos d'una cançó popular on es menciona aquest malnom picassentí: «És Julio, Paco i Arturo/ el simpatia de Juanito,/ és Matruca i és Paquito/ Batiste i Carnisseret./ Ahí teniu tota la penya/ de la flor dels xavalets, la que un dia hui disfruten/ Alcàsser i Picassent.»

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Matruca* (Picassent).

1. (Pics) «*Matruca*» (Lerma Serra 1975: 90); «*Matruca*» (Hernández Doria i Tronchoni Albert 2004: 133).

d.2) Forma composta (art. + adjectiu + prep. + **matruca**):

1. *El Morenet de Matruca* (Picassent).

1. (Pics) «Entre els xicots del poble - actualment tenen més de 70 anys o ja no existeixen- [...] cal citar a: [...], “El morenet de Matruca”» (Romaguera Belenguer 1980: 13).

e) Etimologia: *matruca* podria ser una variant formal de *matraca*, la qual al seu torn, segons el DCVB, provindria de l'àrab *maṭraqah* ‘martell’.

f) Toponímia: 1. (Pics) hidrografia: Motor «17 Matruca» (cf. Martínez Sanchis 2006: 158).

Matxaca, -o [maʃáka] / [maʃáko] (Man, Pics, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és un tipus de pedra picada menuda per a reblir camins.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Casanova (1997: 258) observa que a la Vall d'Albaida el malnom de *Matxaco* té el sentit de 'pesat', i afegeix que «deriva de Matxaca».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Matxaco* (Manises). 2. *Matxaca* (Picassent). 3. *Matxaca* (Silla).

1. (Man) «Maxaco» (Català Gimeno 1992: 263). 2. (Pics) motor «19 Machaca» (Martínez Sanchis 2006: 158). 3. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Matxaca*» (Zaragozà Pérez 1991: 256); «*Hermanos Machaca, los tres menores*» (Antich Brocal 2016: 277); «Revert Vidal, Francisco (a) *Matxaca*» (Antich Brocal 2016: 357); «Francisco Revert (a) *Matxaca*» (Antich Brocal 2016: 138).

e) Etimologia: segons el DCVB, pres del castellà *machacar*, «picar una cosa amb un instrument dur i feixuc; reduir a trossets petits a força de cops».

f) Toponímia: 1. (Pics) hidrografia: motor «19 Machaca» (cf. Martínez Sanchis 2006: 158).

Maura [máwra] (Man, Tor)

a) Definició: era el cognom polític i advocat mallorquí Antoni Maura i Montaner (1853-1925).

b) Motiu: Herreros Moreno (2000: 103) suggereix que, pel que fa a Torrent, la motivació pot haver estar fonamentada en referència al polític citat anteriorment. Tal vegada els motejats eren seguidors de la tendència política del personatge (Moreu-Rey 1981: 154), o bé gaudien d'una bona capacitat retòrica o oratòria.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Maura* (Manises). 2. *El Tio Maura* (Torrent).

1. (Mas) «Maura» (Escobar Folgado 1959: s/n). 2. (Tor) «Maura, el tio» (Herreros Moreno 2000: 103).

e) Etimologia: Moll (1982: 283) creu que, tot i documentar-se entre noms germànics, prové originàriament del «llatí *Maurus*, ‘moro’».

Meco [méko] (Cat, Tor)

a) Definició: segons el DNV, un *meco* és o bé un “vedell desmamat” o bé un “monyicot”. Tot i aquesta definició relativa al món animal, no podem descartar que el mot siga en realitat un cognom d’origen toponímic. En concret, el del nom del municipi madrileny de *Meco*.

b) Motiu: a Torrent, tot i que Herreros Moreno (2000: 198) el considera de classificació difícil, sembla que correspon al cognom *Meco*, el qual segurament ha esdevingut malnom per la seua singularitat a l’hora de distingir la família dels portadors. La primera referència al malnom la tenim a partir del testimoni de Francesc Boltes Ros (nascut l’any 1936), el qual tenia un oncle anomenat *Meco, el Sabater* (Gómez, Alabajos & Font 2016: 71-74). Per tant, podem deduir que el cognom ja podria haver aparegut a Torrent a principis del segle XX.

c) Comentari: José Luis Ábalos Meco, que va ser ministre de foment del govern espanyol amb el president socialista Pedro Sánchez, n’és portador i també és natural de Torrent.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Meco* (Catarroja). 1. *Meco* (Torrent).

1. (Cat) «Meco» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Tor) «Meco» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Meco» (Herreros Moreno 2000: 104); «[...] en casa del seu oncle [de Francesc Boltes Ros] Meco, *el Sabater*, [...]» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 74).

Melero, -a [meléro] / [meléra] (Alc, Picn, Pics, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «persona que ven mel o que n'elabora».

b) Motiu: atribuït a persones que es dedicaven al menester referit a la definició. Per exemple, el *Melero* de Picanya tenia abelles i feia mel (Moreno Pellicer 2018).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**mel** + -ARĪU/ -ARĪA): **melero, -a** [meléro] / [meléra]

1. *Melero/ Melera* (Alcàsser). 2. *El Melero* (Picanya). 3. *Melero* (Picassent). 4. *Melero* (Torrent).

1. (Alc) «Melero, -a» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 67). 2. (Picn) «El Melero» (Moreno Pellicer 2018). 3. (Pics) «27 Melero» (Martínez Sanchis 2006: 158). 4. (Tor) «Melero» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Melero» (Herrerros Moreno 2000: 104).

e) Etimologia: segons el DCVB, mel prové «del llatí MELUM, var. de MALUM, ‘poma’».

f) Toponímia: 1. (Pics) poblament: «Caseta del Melero» (CTV 2009: II, 250); hidrografia: «27 [Motor del] Melero» (cf. Martínez Sanchis 2006: 158).

Melianero, -a [melianéro] / [melianéra] (Mas)

a) Definició: és un gentilici de persona natural o procedent de Meliana, un municipi de l'Horta Nord.

b) Motiu: un avantpassat dels motejats provindria o seria natural del referit poble.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Meliana** + -ARĪU/ -ARĪA): **melianero, -a** [melianéro] / [melianéra]

1. *El Melianero/ La Melianera/ Els Melianeros* (Massanassa).

1. (Mas) «Melianero» (Moncholí 1983: s/n); «Carmen Vázquez (La Melianera)» (Muñoz Codoñer 1994: 24); «El veí de Massanassa, Francisco Vázquez, conegut com *El melianero* ha sigut triat nou síndic de la sèquia de Favara» (la Plaça 2013b: 3); «Vte. Vazquez = “El Melianero”» (Club de Colombicultura La Protectora 2004).

e) Etimologia: segons Celdrán Gomáriz (2009: 487), de l'antropònim llatí «*Aemilius*, a través de una propietat que algúen de este nombre tuvo en época romana: *Villa aemiliana*».

f) Toponímia: **1.** (Mas) poblament: «Celler de la casa dels germans Vázquez “Els Melianeros”» (cf. López Quiles & Olmos Tamarit 1983: 100).

Melic, -o [melík] [melíko] (Alb, Man)

a) Definició: segons el DNV, és una «depressió arredonida i arrugada que deixa al mig del ventre la secció del cordó umbilical».

b) Motiu: en desconeixem el motiu, tal vegada, té el mateix sentit que a Vilallonga (la Safor), on se li va atribuir a un infant o adolescent perquè portava una camisa que no li tapava el ventre (Moreu-Rey 1981: 95).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Melic* (Albal). **2.** *Melico* (Manises).

1. (Alb) «Melic» (Verdeguer Escribà 1991: 157); «Melic» (Hernández Sanchis 2007: 1). **2.** (Man) «Melico» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Melico» (Català Gimeno 1992: 263).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí UMBILĪCU, amb el mateix significat.

Mellat, -ada [meˈlát] / [meˈlá] (Alaq, Alc, Ald, Cat, Man, Picn, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, un *mellat* és un sinònim de desdentat, és a dir, de persona «que no té dents o que li'n falten».

b) Motiu: atribuït a persones a les quals els en mancava alguna, diverses o totes les dents. Per exemple, a Aldaia a la persona motejada li mancaven totes les dents (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 115). A Alcàsser el malnom li'l posaren a un avantpassat de l'al·ludit perquè una haca li va soltar una perxada a la boca i no li arribaren a caure totes les dents, sinó tres o quatre (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78), és a dir, que aquesta persona encara conservava part de la dentadura. A Picanya, de la mateixa manera que a Alcàsser, a l'al·ludit també li mancaven un nombre indeterminat de dents (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 138).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**mellar** + -ĀTU/ -ĀTA): **mellat, -ada** [meˈlát] / [meˈlá]

1. *El Mellat* (Alaquàs). 2. *El Mellat* (Alcàsser). 3. *El Mellat/ La Mellada* (Aldaia). 4. *Mellat/ Mellada* (Catarroja). 5. *El Mellat* (Manises). 6. *El Mellat* (Picanya). 7. *El Mellat* (Quart de Poblet). 8. *El Mellat* (Silla). 9. *Mellat* (Torrent).

1. (Alaq) «Mellat, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142). 2. (Alc) «1 Paco el Mellat» (Ajuntament d'Alcàsser 1999b: 28); «Mellat» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78). 3. (Ald) «Mellà-t, la/ el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132). 4. (Cat) «Mellà»; «Mellat» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Els barquers que ultimament han anat a aterrar o a reparar les motes que els temporals han trencat son, [...], Batiste i Pepe Fortea (“Mellat”), [...]» (Raga Ramon 1998: 34). 5. (Man) «Mellat» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Mellat, el» (Català Gimeno 1992: 263). 6. (Picn) «Mellat, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 137). 7. (Qua) «*Mellat*, el» (Sancho & Sancho 1998: 163); «[...] Pepe “El Mellat”, [...]» (Coll Ferrer 1984: 131); «L'escola de don Crescencio. 1928 (?). 57. Onofre Lozano, *el Mellat*» (Sancho & Sancho 1998: 64). 8. (Sil) «D'aquell tram d'habitatges només quedaria en peu la barberia del Mellat» (Antich Brocal 2007: 183). 9. (Tor) «389. *José Mora Planells Mellat.*» (Martínez Oria 2005c: 19).

e) Etimologia: en castellà, *mellado* és el participi del verb *mellar*, que segon el DLE de la RAE prové del llatí *GEMELLĀRE 'igualar', de GEMELLUS 'bessó'.

f) Toponímia: **1.** (Sil) poblament: «[...] la barberia del Mellat» (cf. Antich Brocal 2007: 183).

Melsa [mélsa] (Xir)

a) Definició: segons la 2a accepció del DNV, «lentitud i indolència en les accions».

b) Motiu: Sorribes Santa Maria (1989: 365) ho relaciona amb: «tener flema, calma, lentitud para obrar». Tal vegada ha estat aplicat a una persona que és molt tranquil·la o calmada a l'hora de moure's o de treballar.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Melsa/ El de Melsa* (Xirivella).

1. (Xir) poblament: «Rosa Casasús “Melsa”» ([CF] Anònim 1993: 58); «Melsa» (Blasco & Giménez 1997: 55); «José Casasús (el de Melsa)» (Blasco & Giménez 1997: 57).

e) Etimologia: segons el DCVB, del germànic MILTJA, «glàndula vascular situada en l'hipocondri esquerre entre el còlon i les costelles falses».

f) Toponímia: **1.** (Xir) «Alqueria de Melsa» (Giménez Pasqual 1995: 34).

Menescal, -a [meneskál] / [meneskála] (Alb, Ald, Cat, Man, Pics, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: és el nom amb què antigament es coneixia als veterinaris, que són les persones que tenen «com a professió la cura de les malalties dels animals» (cf. DNV).

b) Motiu: actualment el malnom reflecteix l'ofici que exerciria algun avantpassat de les persones motejades.

c) Comentari: Reig (2015: 513) li dona entrada a aquest mot transcrivint-lo com a *merescal*, ja que considera que és la forma que en conserva la *-r* etimològica, i que és la que reflecteix la pronúncia d'Alcoi i altres llocs del migjorn valencià. Pel que fa a la nostra comarca, les úniques variants formals escrites que coincideixen amb aquesta pronúncia del valencià meridional les trobem a Albal i a Quart de Poblet, encara que en aquest darrer poble, tot i que Sancho & Sancho (1998: 163) ho transcriuen com a *Merescal*, a continuació n'adjunten una pronúncia que s'ajustaria a la manera com ho fan la majoria dels pobles de la nostra comarca i del domini lingüístic: «Merescal, el ['manescal']».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Menescala/ La Merescala* (Albal). 2. *Menescal* (Aldaia). 3. *Menescal/ Menescala* (Catarroja). 4. *Menescal* (Manises). 5. *El Menescal* (Picassent). 6. *El Menescal* (Quart de Poblet). 7. *Menescala* (Silla). 8. *El Menescal* (Torrent).

1. (Alb) «Menescala» (Verdeguer Escribà 1991: 157); «Matilde (la Merescala)» (V. G. R. 2008: 38). 2. (Ald) «Menescal» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 137). 3. (Cat) «Menescal»; «Menescala» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Man) «Menescal» (Català Gimeno 1992: 263). 5. (Pics) «Canyà del Menescal» (Lacreu Sena 1976: s/n). 6. (Qua) «El merescal (“menescal” o “manescal”). [...] Si algú li deia *tio Paco*, ell el corregia: “Em diuen don Francisco Morante”.» (Sancho & Sancho 1998: 54). 7. (Sil) «Desapareguts: [...], *Menescala*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «[...] Josep Martínez Valero i Encarna Torres Adell *la Menescala*, tenien una tenda d'Ultramarins, [...]» (Antich Brocal 2007: 289). 8. (Tor) «[...] la fadrina de Jaume el menescal» (Sanchis Alfonso 2015: 10).

e) Etimologia: segons el DCVB, del germànic MARAHSKALK, amb el mateix significat.

f) Toponímia: **1.** (Pics) partides i paratges: «Canyà del Menescal» (Lacreu Sena 1976: s/n).

Mentira [mentíra] (Alc, Alf, Cat, Man, Pics, Sil)

a) Definició: és una variant formal de *mentida*, la qual, segons el DNV, és una «afirmació que no respon a la veritat feta conscientment».

b) Motiu: a Alcàsser el malnom *Mentira Fresca* se li va atribuir a una persona que «de bon de matí ja començava a dir mentides» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84). El diminutiu de *mentira*, *mentirola*, és, segons Eugeni Reig (2015: 511), un mot de caire afectuós que s'usa quan parlem amb un xiquet xicotet, tot i que segurament, al nostre corpus, s'emptra com a variant formal de *mentida*, aplicat metafòricament a persones embusteres o mentideres.

c) Comentari: el mot de l'entrada *mentira* no apareix mai sol, sinó que va seguit d'un adjectiu, el més freqüent del nostre corpus és *fresca*, encara que a Alfafar també trobem *Mentira Latente* (cf. Puchades Pastor 1991: 214).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**mentira** + adjectiu):

1. *Mentira Fresca* (Alcàsser). **2.** *Mentira Latente* (Alfafar). **3.** *Mentira Fresca* (Catarroja).

1. (Alc) «Mentira Fresca» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84). **2.** (Alf) «Mentira Latente» (Puchades Pastor 1991: 214). **3.** (Cat) «Mentirafresca» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d.2) Derivat (+ -ŪLU): **mentirola** [mentiróla]

1. *Mentirola* (Alfafar). **2.** *Mentirola* (Manises). **3.** *Mentirola* (Silla).

1. (Alf) «*Mentirola*» (Puchades Pastor 1991: 214). **2.** (Man) «*Mentirola*» (Escobar Folgado 1959: s/n); «*Mentirola*» (Català Gimeno 1992: 263). **3.** (Sil) «-Mitjançant la metàfora: [...] *Mentirola*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí vulgar MENTĪTA, amb el mateix significat.

Merda [mérðə] (Alc, Man, Pics, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és l'«excrement de les persones i d'un gran nombre d'animals».

b) Motiu: els motius d'aquest malnom i tots els seus derivats poden ser diversos. Tal vegada *els Merderos* de Silla eren d'ofici fematers com els de Manises (Gallego Sánchez 2023). Quant al mot de l'entrada, *Merda*, atrobat a Alcàsser, s'origina en un fet de parla, ja que, segons conten Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 111), la persona motejada tenia el costum de dir sovint: «una merda *pa tu*». A Picassent el derivat amb els sufixos *-er* i *-et*, *Merderet*, s'explica perquè «el seu aspecte era poc net.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 35). Pel que fa al compost *Cagamierda*, documentat a Aldaia, se li va assignar a una persona «perquè una vegada es va cagar a l'escola.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 119).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Merda* (Alcàsser).

1. (Alc) «Merda» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 111).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **merdero, -s** [merðéro] / [merðéros]

1. *Merdero* (Manises). 2. *Merderos* (Silla).

1. (Man) «Merdero» (Gallego Sánchez 2023). 2. (Sil) «Desapareguts: [...], *Merderos*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA + -ĪTTU/ -ĪTTA): **merderet** [merðéret]

1. *El Merderet* (Picassent).

1. (Pics) «Merderet, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 35).

d.4) Forma composta: (**merda** + adjectiu)

1. *Merda Seca* (Manises).

1. (Man) «Merdaseca» (Català Gimeno 1992: 263).

d.5) Forma composta: (verb + **merda, -es**)

1. *Cagamierda* (Aldaia). 2. *Menjamerdes* (Alfatar).

1. (Ald) «Cagamierda» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 129). 2. (Alf) «*Menjamerdes*» (Puchades Pastor 1991: 215).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí MĒRDA, amb el mateix significat.

Merengue/ Melengue [merénge] / [melénge] (Alc, Man, Sil, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un «dolç fet amb clares d'ou batudes a punt de neu i sucre i cuit al forn».

b) Motiu: al nostre corpus predomina la forma no normativa *Melengue*, que parteix d'una vacil·lació entre les consonants líquides [r] i [l]. En general, podríem lligar-ne la motivació, per metonímia, a pastissers o confiters que es dedicaven a la seua fabricació o venda (cf. Moreu-Rey 1981: 135). A la persona al·ludida d'Alcàsser li agradava molt aquest dolç (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 90). Manises és l'únic lloc de la comarca on es documenta la forma normativa amb -r [r], i se li va atribuir a una persona per homonimització formal d'aquest mot amb el seu cognom, que era *Berenguer* (cf. Morató Enguídanos 2008: 41).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Melengue* (Alcàsser). 2. *El Mestre Merengue* (Manises). 3. *Melengue/ El Tio Melengue* (Silla). 4. *El Melengue* (Xirivella).

1. (Alc) «Melengue» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 90). 2. (Man) «[...] un señor apellidado Berenguer, al que por analogía fonética, se le conocía por el apodo del “Mestre Merengue”.» (Morató Enguídanos 2008: 41). 3. (Sil) «[...] menjar: [...] *Melengue*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «[...] l'electricista Vicent Díaz Pla, *el tio Melengue*» (Antich Brocal 2007: 98). 4. (Xir) «Vicent “el Melengue”» ([CF] Anònim 1993: 64).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 368), probablement del francès *merengue*, d'origen incert. Segons Littré, aquesta paraula podria venir del nom del municipi suís de Meiringen, on vivia el pastisser italià Gasparini (s.XVII), que seria la persona que inventà aquest tipus de dolç, fet de clara d'ou i sucre (cf. Interdeon).

Merinyaque [merinjáke] / [mejinjáke] (Cat, Pics)

a) Definició: és una variant formal de *mirinyac*, la qual, segons el DNV, era una mena de «falda que es portava davall del vestit, feta de tela rígida o molt emmidonada, que solia anar guarnida de vergallines o cercols de ferro, i que servia per a bombar les faldes exteriors».

b) Motiu: segons Martí Raga (2012), a Catarroja el malnom de *menyinyaque* se li va assignar a una persona perquè «fou l'última del poble que deixà de portar el mirinyac, [...]».

c) Comentari: a Picassent, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 133) n'han documentat la variant formal *merinyaque*, que presenta, respecte a la paraula original, una dissimilació de la vocal en posició pretònica inicial /i/ a /e/. A Catarroja sembla que el mot ha patit un grau major de deformació, ja que també mostra una assimilació de la nasal palatal (r..ŋ > j..ŋ). A banda d'aquests trets fonètics, les dos variants formals documentades presenten una vocal de suport castellanitzant -e a final de paraula.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Menyinyaque* (Catarroja). 2. *Merinyaque* (Picassent).

1. (Cat) «Meñiñaque» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «En prendes de vestir, teníu [...] a Meñiñaque.» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n). 2. (Pics) «Merinyaque» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 133).

e) Etimologia: segons Albaigès Olivart (1995: 450), podria relacionar-se amb el topònim francès *Mérignac*, encara que no hi ha massa evidències que ho demostren.

Merla [mér̩la] (Alc, Man)

a) Definició: segons el DNV, és una «au (*Turdus merula*) d'uns 25 centímetres de llargària, plomatge negre el mascle i marró la femella, bec groc, [...]».

b) Motiu: Moreu-Rey (1981: 88) assenyala que malnoms d'ocells com aquest contenen una metàfora que evoca el físic d'un individu i en documenta una ocurrència a Cambrils, el motiu de la qual es fonamenta en què eren uns germans petits i negres de pell, com aquest animal. Pel que fa a les ocurrències de la nostra comarca, a Alcàsser Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 96-97) n'apunten tres possibles versions: «1) perquè sa mare li deia “mirlo de plata”; 2) de l'expressió popular “ahí va la merla”, que un avantpassat deia freqüentment; 3) perquè robava tots els nius que podia del terme».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Merla/ El Tio Merla* (Alcàsser). 3. *Merla/ De Merla/ Les Merles* (Manises).

1. (Alc) «Martín Simó Hernández (*Tio Merla*)» (Gericó Trilla 2003: 232); «Merla» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 96-97). 2. (Man) «Merla» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Merla, de» (Català Gimeno 1992: 263); «[...] les merles [...]» (Garrote 2016, juliol 3).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí *MĒRŪLA*, amb el mateix significat.

Meta [méta] (Alc)

a) Definició: és una forma en diminutiu del mot d'origen castellà *ama* que al mateix temps també presenta una afèresi per caiguda de la vocal inicial (*Ameta* > *Meta*), ja que hom interpretava aquesta vocal inicial com a part de l'article en desaglutinar-lo del nom (*l'Ameta* > *la Meta*).

b) Motiu: Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 67) contenen que una avantpassada de la persona motejada «era baixeta d'alçada i treballava de sirventa en la casa del rector del poble, o siga, [que] era l'ameta de cal rector».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Meta/ El Tio Meta* (Alcàsser).

1. (Alc) «Ramírez Broch, Francisco *Meta*» (Simó Rosaleny 2010: 399); «Meta, Tio» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 67).

e) Etimologia: Coromines (2008: 27) explica que *amo* és un derivat d'*ama*, que al seu torn procedeix de l'hispanollatí AMMA 'dida', que degué significar en un principi “mare que dona de mamar”, i que després passà a 'mestressa de casa'. Colón Doménech (1993: 163) observa que el castellanisme *amo* ja es documenta en català al segle XV.

Metxa [mɛʃa] (Alc, Alf)

a) Definició: segons el DNV, és una «corda o conjunt de fibres de material combustible que es disposa perquè creme d'una manera uniforme i a una velocitat determinada, bé aïllada o bé ficada dins d'un aparell productor de llum».

b) Motiu: la persona motejada d'Alcàsser sovint portava una metxa enrotllada al cap que emprava per a encendre tabac (Llàcer Blasco 2018). Un dels néts és referit com a *Metxeta*. En el cas de la *Metxa* (*Metja?*) d'Alfatar podria ser una forma en femení de *Metge*, tal vegada per parentiu amb algun metge, o que ella mateix exercira aquesta professió, que seria una variant formal de *metgessa* (cf. DNV).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Metxa* (Alcàsser). 2. *Metxa/ La Metxa (Metja?)* (Alfatar).

1. (Alc) «Salvador “Mecha”» (Ajuntament d'Alcàsser 1998: 32); «Metxa» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78). 2. (Alf) «Metxa» (Puchades Pastor 1991: 216); «Mecha» (Pastor 2016: s/n); «Isabel Ferrer Vila, “la metja” de Alfatar.» (Ruiz Monrabal 2008: 266).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **metxeta** [mɛʃɛta]

1. *Metxeta* (Alcàsser).

1. (Alc) «Metxeta» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78).

e) Etimologia: segons el DCVB, del fr. *mèche* (< gr. μύξα), amb el mateix significat.

Mexicano [mexikáno] (Alc, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és aquella persona que és natural de Mèxic o que hi té relació.

b) Motiu: la persona motejada d'Alcàsser se n'anà a treballar a Mèxic i, quan en va tornar, hom el va començar a anomenar així (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 58).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Mexicano* (Alcàsser). 2. *Mexicano* (Silla).

1. (Alc) «Mexicano, el» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 58). 2. (Sil) «Adjectius toponímics: [...], *Mexicano*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

e) Etimologia: Masoliver (2021) creu que *Mèxic* prové del nàhuatl que parlaven els asteques: *metzi* “lluna”, *xictli* “melic o centre”, i *co* és el sufix d'aquesta llengua que designa “lloc”. Per tant, tot plegat es podria traduir per “lloc on es troba el centre de la lluna”.

Miaja [miáxa] (Sil)

a) Definició: era el primer cognom del general republicà José Miaja Menant (1878-1958).

b) Motiu: segurament per la tendència política esquerrana o anarquista del motejat, fundador a Silla de la FAI (Federació Anarquista Ibèrica) (cf. Antich Brocal 2007: 53).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Miaja* (Silla).

1. (Sil) «Àngel Ferrer Montoya, conegut popularment per *Miaja*, [...] fundador de la FAI a Silla» (Antich Brocal 2007: 53); «[...] un cartell pintat pel tio Àngel *Miaja*» (Antich Brocal 2008: 53).

e) Etimologia: podria ser una variant formal del basc *Meaza*, forma composta per l'ètim *mea*, “mineral”, “vena de mineral” (Michelena 1997: 127), i el sufix *-tza*, que denota “abundància” (Michelena 1997: 155). També existeix una vila a Cáceres (Extremadura) anomenada Miajadas, l'etimologia de la qual és el llatí vulgar MEDALIA, “que es troba al mig”, en al·lusió a alguna possessió rural o terreny (cf. Celdrán Gomáriz 2009: 493).

Mig Metro [mitfméetro] (Man)

a) Definició: és el compost de l'adjectiu *mig*, ‘mitat d'un tot’, i el substantiu castellà *metro*, ‘metre’, que és el nom de la unitat internacional de longitud, base del sistema mètric decimal (cf. DNV).

b) Motiu: és segurament una metàfora de persona menuda, baixeta.

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 66) també el documenta amb el sentit referit a la motivació abans proposada a Puigcerdà, Palafrugell i Santa Coloma de Queralt. A Malgrat de Mar (el Maresme), l'investigador Lloveras i Verdaguer (2004: 29) menciona una persona anomenada *el de Can Mig Metro*, en «referència a la poca altura que tenia la persona».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Mig Metro* (Manises).

1. (Man) «Mig metro» (Català Gimeno 1992: 264).

Mig Rotllo [mífroló] (Alf)

a) Definició: segons la 2a accepció del DNV, un rotllo és un «pa de pasta amb oli, de forma anular i molt cuit».

b) Motiu: Puchades Pastor (1991: 215 [nota 77]) documenta aquest malnom a Alfafar amb el sentit de “mig pa”. Tal vegada se li aplicaria a una persona en relació amb algun fet de parla on s'esmenta aquesta expressió, potser o bé perquè solia menjar-se només la mitat d'una barra, o bé perquè sempre se'n demanava mitja quan eixia de sopar amb els amics, o altres motius semblants relacionables amb empassar-se mig entrepà d'alguna cosa.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Mig Rotllo* (Alfatar).

1. (Alf) «Migrollo» (Pastor 2016: s/n); «*Mirollo*» (Puchades Pastor 1991: 215).

Milhòmens [milómens] (Alaq, Alb, Pics)

a) Definició: el DNV considera que s'empra irònicament per referir a hòmens que es creuen aptes per a tot, que intervenen en tot o que ho saben tot.

b) Motiu: el sentit referit a la definició és el que Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 35) documenten a Picassent: «per creure's apte per a tot». Per contra, a Alaquàs, el sentit irònic posseeix un matís distint, ja que s'aplica amb to burlaner a una persona menuda, que és poca cosa. La persona motejada d'Alaquàs s'anomenava Vicent Martí, i era un llanterner dels anys trenta del segle XX que va ser «conegut amb el malnom de Milhomes degut a la seua baixa estatura [...]» ([QIA] Anònim 2006: 317).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Milhòmens* (Alaquàs). 2. *Milhomes* (Albal). 3. *Milhòmens* (Aldaia). 4. *Milhòmens* (Picassent).

1. (Alaq) «Mil-homens» (Planells Segura 1991: 129); «Milhòmens» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142). 2. (Alb) «Mil homes» (Verdeguer Escribà 1991: 157); «Mil-hombres» (Hernández Sanchis 2007: 1). 3. (Ald) «*Ricardo Guillo "Milhomens"*» (Ajuntament d'Aldaia 2019: 8). 4. (Pics) «Milhòmens» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 35).

Millares [mi'láres] (Alaq, Alc)

a) Definició: és la forma castellana de Millars, nom d'un municipi de la Canal de Navarrés.

b) Motiu: Tarín i López (1998: 95) conta que, a Alaquàs, el motejat era el fill d'uns pares naturals de Picassent que solia anar i tornar al poble de Millares per tal de comerciar o mercadejar: «“Al meu besavi li tragueren de malnom Millares perquè tenia un carro i anava a un poble que es diu Millares a canviar gènere d'ací amb el d'allà i sempre que entrava o eixia del poble li preguntaven, Paco...d'on vens? i ell contestava, de Millares». A Alcàsser la persona motejada regentava un bar ja desaparegut anomenat “Ca Millares”.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Millares* (Alaquàs). 2. *Ca Millares* (Alcàsser).

1. (Alaq) «el tio Voro *Millares*» (Tarín i López 1994: 95); «Paco Lerma *Millares*» ([QIA] Anònim 2007: 366); «Millares, el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142).

2. (Alc) «Isabel “*Millares*”» (Ajuntament d'Alcàsser 1993: 24); «*Millares, de Ca*» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 60).

e) Etimologia: segons Celdrán Gomáriz (2009: 495), o bé podria procedir del llatí MILLIARIS, -E = ‘millars’, o bé de la veu MILIUM = ‘mill’.

f) Toponímia: **1.** (Alc) poblament: «el nom propi d'un avantpassat que va obrir el conegut *Bar Millares* era *Gabriel*» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 60).

Milló, -na, -ns, -nes [mi·ló] / [mi·ló·na] / [mi·ló·ns] / [mi·ló·nes] (Alaq, Ald, Alf, Cat, Man, Picn, Sil)

a) Definició: un milió és la xifra de mil milers.

b) Motiu: els milionaris són persones molt riques, que tenen molts diners, com *la Millona* de Xirivella (Sorribes Santa Maria 1989: 370) o *la Millonària* d'Alfagar, la família de la qual era la més rica d'aquest poble (Puchades Pastor 1991: 214 [nota 70]). Per tant, podem concloure que, pel que fa al nostre corpus, és un malnom que ha estat atribuït a persones que gaudeixen d'una bona posició econòmica.

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 98) documenta possibles sentits relacionables amb aquest malnom (i les seues variants formals) on es fa una al·lusió directa al “factor riquesa”: *el Milionari* (Foios, etc.) era ric i en feia ostentació. *La Milionària* de Cervera podria ser un altre exemple d'exhibició de poder econòmic, encara que aparentat i fals, ja que durant la guerra civil deia que sempre menjaven canalons a sa casa, però veritablement no tenia ni un forn per a cuinar-los. En darrer lloc, l'efecte buscat pot ser el del sarcasme, és a dir, tot el contrari del que pot deduir-se pel significat del mot. Un cas com el de *la Millonària*, a Castelló d'Empúries, era emprat irònicament així perquè la persona al·ludida era “més pobra que les rates” (cf. Moreu-Rey 1981: 118).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Millons* (Catarroja). 2. *Millones* (Manises). 3. *Millons* (Picanya). 4. *Millona* (Xirivella).

1. (Cat) «Millons» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «En dinés, teníu a Millóns, a Millonets, [...]» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n). 2. (Man) «Millones» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Millones» (Català Gimeno 1992: 264). 3. (Picn) «Millons, Toni» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 138). 4. (Xir) «- *Millona*, que tiene mucho dinero.» (Sorribes Santa Maria 1989: 370).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **millonets** [miłonéts]

1. *Millonets* (Catarroja).

1. (Cat) «Millonets» (Sargues Raga 2017); «En dinés, teníu a Millóns, a Millonets, [...]» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **millonari, -a** [miłonári] / [miłonária]

1. *El Millonari/ La Millonària* (Alaquàs). 2. *El Millonari* (Aldaia). 3. *Millonària* (Alfatar). 4. *Millonària* (Silla).

1. (Alaq) «Amparo "la Millionaria"» ([QIA] Anònim 1984: 164); «Vicente Usedo *El Millonari*» (Ferrer, Martí & Tarín 2015: 231); «Millonari/a» (Planells Segura 1991: 129); «Millonari, el, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142). 2. (Ald) «Millonari, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132); Passacarrer inauguració arts i oficis 1965: «Emilio Navarro "El millonari"» (Navarro 2006: 36). 3. (Alf) «*Millonària*» (Puchades Pastor 1991: 214); «*Millonària*» (Pastor 2016: s/n). 4. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Millonària*» (Zaragozà Pérez 1991: 256).

Milotxa [milóʃʃa] (Man)

a) Definició: és un sinònim de *Catxerulo* (veg. *Catxerula*).

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Milotxa* (Manises).

1. (Man) «Milocha» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Milotxa» (Català Gimeno 1992: 264).

Minyó, -na [mijnó] / [mijnóna] (Cat, Pai, Pics)

a) Definició: segons el DNV, un minyó pot ser un xiquet o persona jove o un antic membre de certs cossos de policia.

b) Motiu: a Picassent, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 41) proposen que *Minyó* procedeix d'un cognom, la qual cosa és dubtosa perquè no hem pogut documentar-ne cap persona portadora. En desconeixem el motiu a Paiporta. A Catarroja es documenta un *Minyonet* de principis del segle XIX, que tal vegada era militar: «Antonio Bellver Miñonet» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 72r).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Minyó* (Paiporta). 2. *El Minyó/ La Minyona* (Picassent).

1. (Pai) «Miño» (Marí Yago 2004: 180). 2. (Pics) «Minyó-na, Ø/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 41); «Paco "Minyó"» (Lerma Serra 1982a: 31); «Miñó» (Lerma Serra 1975: 90); «Entre els balladors cal citar Adrià Martorell “el minyó”» (Romaguera Belenguer 1994: 25); «Bons jugadors de pilota de Picassent han sigut: [...], Adrià Martorell “el Minyó”, [...]» (Romaguera Belenguer 2003: 187); «El Minyó (Adrià Martorell Velert)» (Monforte Casañ 2015: 386).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **minyonet** [mijonét]

1. *Minyonet* (Catarroja).

1. (Cat) «Antonio Bellver Miñonet» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 72r).

e) Etimologia: Segons Coromines (DECat: V, 691), «significà primitivament ‘nen, noiet’, i junt amb el fr. i oc. moderns *mignon* ‘bufó, gentil, bonicoi’, suposa una base romànica *MINNIONE o *MINIONE, de formació paral·lela al fr. ant. *mignot* id., it. *mignolo* ‘dit xic’, ‘borró de planta’, *menino* ‘nen, noiet, [...]».

Miota [mióta] (Alaq)

a) Definició: és un cognom d'origen basc. És el nom d'un barri d'Elorrio (Biscaia).

b) Motiu: era el cognom de la persona portadora.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Miota* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Miota» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142).

e) Etimologia: podria derivar del nom propi basc *Munio* (cf. Michelena 1997: 130-131).

Miracielos [mirasiélos] (Man)

a) Definició: és un mot castellà compost format pel present d'indicatiu del verb *mirar*, 'mira', i el plural del substantiu *cielo*, 'cel', que tot plegat es podria traduir per "mira el cel".

b) Motiu: Moreu-Rey (1981: 79) observa que aquest malnom de forma castellana es troba en algunes comarques com el Camp de Tarragona o les Terres de l'Ebre, i afegeix que a una persona de Cambrils (Baix Camp) l'anomenaren *lo Mira-Cielos* perquè caminava mirant enlaire per algun defecte físic. A la Vall d'Uixó (la Plana Baixa), Gargallo Gregori (2015) confirma aquest mateix motiu, tot i afirmant que una persona motejada com *la Miracielos* «[...] tenia els ulls sortits i[,] quan caminava, ho feia amb la cara cap amunt, com si mirés al cel». Sembla que el mateix motiu es troba bastant estès per altres indrets de la península, ja que Domingo Fernández (2009) assenyala que al poble de Cadalso (Càceres) se li va atribuir a un home el malnom *del Tio Miracielo* perquè tenia un defecte al coll i sempre mirava cap amunt. Per tant, podem interpretar que, en general, aquest malnom s'aplica, amb sorna, a persones que tenen algun defecte al coll o a la vista, la qual cosa fa que, o bé moguen el cap d'una manera asimètrica o poc habitual, o bé siguen estràbiques o patisquen algun tipus de malaltia als ulls que els provoqe que semble que miren cap amunt.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Miracielos/ El Miracielo* (Manises).

1. (Man) «Mirasielos» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Mirasielos» (Català Gimeno 1992: 264); «El meu bisabuelo era el miracielo» (Vilar Mestre 2016, juny 30).

Miracle [mirákle] / [milákre] (Alaq)

a) Definició: segons el DNV, és un «fenomen extraordinari que no pot explicar-se per causes naturals, i que els creients consideren que té com a origen immediat la divinitat».

b) Motiu: l'atribució del malnom parteix d'un fet anecdòtic que es produeix com a resultat d'una situació amb forta càrrega irònica, molt burlesca, sobretot pel fet que expressa una reprovació social per falsa malaltia: «Vicente *el del Miracle*, conocido así porqué vino del frente dado de baja por herida de un pie que le mantuvo durante toda la guerra en casa, hasta el día en que terminó la contienda que tiró las muletas porque ya no las necesitaba. Desde entonces le vino el sobrenombre del Miracle» (cf. Esteve Llàcer 2010: 233).

c) Comentari: pel que fa al nostre corpus, el mot també és pronunciat amb metàtesi. Recasens Vives (1996: 332) considera que, quant a la pronúncia de “milacre” (<*Miracle*) (cf. Planells Segura 1991: 129), s'hauria produït «una permutació amb un so distant», en aquest cas la consonant lateral “l”.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El del Miracle/ Milacre* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Vicente *el del Miracle*» (Esteve Llàcer 2010: 233); «Milacre, del» (Planells Segura 1991: 129).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí MIRACŪLU, amb el mateix significat.

Mírame [mírame] (Alb, Beni)

a) Definició: és la combinació de la segona persona de l'imperatiu del verb castellà "mirar" i la primera persona del singular del pronom personal enclític "me".

b) Motiu: en desconeixem el motiu. És possible que la persona al·ludida repetira sovint aquesta expressió, o que patira algun defecte a la vista.

c) Comentari: cal notar que la persona motejada de Beniparrell també era coneguda pel malnom de *Llosco* (cf. lloc, «molt curt de vista», DNV).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Mírame* (Albal). 2. *Mírame* (Beniparrell).

1. (Alb) «Mírame» (Verdeguer Escribà 1991: 157); «Mírame» (Hernández Sanchis 2007: 3). 2. (Beni) «Mírame» (Verdeguer Escribà 1991: 157).

Mislatera [mislatera] (Qua)

a) Definició: Mislata és un municipi de l'Horta Sud que confronta per l'oest amb la ciutat de València, amb la qual forma una conurbació. Mislater o mislatera en són els gentilicis.

b) Motiu: atribuït a una persona procedent d'aquest poble de l'Horta Sud.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Mislata** + -ARĪU/ -ARĪA): **mislatera** [mislatera]

1. *La Mislatera* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Mislatera, la» (Sancho & Sancho 1998: 163).

e) Etimologia: una hipòtesi, ja plantejada per Sanchis Guarnier, és la de l'ètim que reflectia un lloc com un hostel prop d'una via de comunicació que prenia el nom de l'amo: «-manzil 'Aṭā' [...] [l'hostal d' 'Aṭā']: Mislata (V)» (cf. Barceló Torres 2010: 81-82). D'altra banda, Membrado Tena (2017: 32-33) defensa, seguint Coromines (cf. OnCat: V, 288), una proposta més relacionada amb la geografia física del lloc (agrònim), la qual explicaria que

«podria derivar del llatí tardà *misculata* > *misclata* > *Mislata*, “mescla”, “barreja”, potser en referència a l’assut homònim, on les aigües de la séquia de Mislata estan encara barrejades amb les del riu Túria, abans de difluir. Aigües avall de l’assut de Mislata hi ha el de Mestalla, que, segons el mateix Coromines, també sembla derivar de *misculata* > *mislata* > *Mestalla*, amb metàtesi per influència del mot *mixtus*. És habitual –i útil– la divergència etimològica entre dos topònims idèntics ubicats a tan poca distància».

Mistero [mistéro] (Alc, Cat, Picn, Tor)

a) Definició: segons el DNV, persona que fabrica mistos o en ven.

b) Motiu: a Alcàsser i Catarroja ja es documenten *Misteros* a finals del XIX: a Alcàsser, «127 Martí Hermelando *Mistero*» (Hernández Flor 2016: 93); a Catarroja, «[...] presentado al juzgado Romualdo Vila, de 21 años, natural de Masanasa y vecino de Catarroja, donde es conocido por el apodo del “Mistero”, apodo que tiene su origen en la ocupación á que se dedica» (La Correspondencia de España 1888: 1). Les persones motejades com *els Misteros* de Torrent eren els propietaris d'una fàbrica, a la porta de la qual se situaven les persones que en venien (Lerma Andreu 2014, agost 25).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**misto** + -ARĪU/ -ARĪA): **mistero** [mistéro]

1. *Mistero* (Alcàsser). 2. *El Mistero* (Catarroja). 3. *El Mistero* (Picanya). 4. *El Mistero* (Torrent).

1. (Alc) anys 1895-1896, «127 Martí Hermelando *Mistero*» (Hernández Flor 2016: 93). 2. (Cat) «*Mistero*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Emilio Asins Puchol (a) *Mistero*, de 26, de Catarroja;» (La Correspondencia de Valencia 1914, marzo 6); «[...] otro gravemente herido en el pecho, apodado «el *Mistero*», de Catarroja, [...]» (Heraldo de Madrid 1915: 3); «[...] ha sido detenido, [...] el temible ladrón Emilio Asins Puchol (a) *Mistero*, de Catarroja [...]» (La Correspondencia de Valencia 1917, gener 13: 4). 3. (Picn) «*Mistero*, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 138); «Isidro Herráez “el *Mistero*”, trompa» (Royo Martínez 2002: 17); «El Tio *Mistero*» (Pellicer Ramon 2018). 4. (Tor) «[...] anava a visitar-lo Paco Andreu, el *Mistero*, de l'empresa Marfil» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 20).

e) Etimologia: segons el DCVB, pres del castellà *mixto*, amb el mateix significat.

Mitjablanca / Metxablanca [mitʃabláŋka] / [meʃabláŋka] (Man)

a) Definició: *Mitjablanca* deu ser una variant formal de *Metxablanca*. Si aquesta suposició és certa, *Metxablanca* seria un compost format pel substantiu *metxa* (del cabell) i l'adjectiu *blanca* (color).

b) Motiu: segons la informant manisera Bartual (2019, octubre 21), se li va atribuir una persona perquè tenia una metxa blanca en el cabell.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Mitjablanca/ Metxablanca* (Manises).

1. (Man) «Michablanca» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Mitja blanca» (Català Gimeno 1992: 264); «Mitja Blanca» (Boix 2017); «en la fábrica de [...] y después en la de Vicente Mora Arenes (Mechablanca), dos importantes fábricas de cerámica.» (Moreno Royo 1986b: s/n).

f) Toponímia: 1. (Man) hidrografia: «cadira de Micha Blanca» (Antequera Fernández 2007: 167); activitats industrials: «[...] les ximeneres de fàbriques ceramistes com Tovar i Mitjablanca.» (Ràdio Manises 2012); poblament: «Mas de Mitjablanca» (Requena Díez & Requena Díez 2017).

Mitjafiga [mitʃafiya] (Alaq, Man, Pics, Tor)

a) Definició: és un compost de *mitja*, forma feminitzada de *mig*, ‘mitat d'un tot’, i *figa*, ‘fruit de la figuera’.

b) Motiu: coincidint amb Moreu-Rey (1981: 100-101), és aplicat a persones gasives, la qual cosa difereix de l'expressió “de mitja figa” que recull Martí Mestre (2006: 254), de mitjans del segle XIX, la qual significa “de mala qualitat”. A Torrent una venedora partia les figues pel mig quan les pesava i se'n passava de la quantitat de grams o quilos que la clienta demanava (Climent Company 2019).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Mitjafiga* (Alaquàs). 2. *Mitjafiga* (Manises). 3. *Mitjafiga* (Picassent). 4. *La Mitjafiga/ Les Mitgesfigues* (Torrent).

1. (Alaq) «Mitxa-figa» (Planells Segura 1991: 129); «Dolorettes *Mitja Figa*» ([QIA] Anònim 1996: 142). 2. (Man) «Mitja figa» (Barres 2016, juliol 1, 23:32). 3. (Pics) «Mitja Figa, Camí» (Sánchez Serra 1984: 22). 4. (Tor) «Mitja figa» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Mitja-figa, la» (Herrerros Moreno 2000: 106); «Mitges-figues, les.» (Herrerros Moreno 2000: 106); «49. *Vicente Silla Marcilla Michafiga.*» (Martínez Oria 2005c: 18).

f) Toponímia: 1. (Pics) vies de comunicació: «Mitja Figa, Camí» (Sánchez Serra 1984: 22). 2. (Tor) poblament: «35 Caseta de La Mitja Figa [...] L'Horteta» (Fresquet Gozalvo 2011: 58).

Mitxelí [mitʃelí] (Sil)

a) Definició: és la naturalització al valencià de *Michelin*, nom d'una marca francesa de pneumàtics.

b) Motiu: sembla que a Silla el malnom ha estat emprat com a metonímia del material amb què l'al·ludit treballava, que eren els pneumàtics de les bicicletes que arreglava: «[...] el taller de Josep Folch Sandaniel, *el tio Micheli*, reparador de bicicletes» (Antich Brocal 2007: 192). La documentació demostra que a Silla no hauria estat atribuït amb el sentit metafòric de «plec de greix que es forma en alguna part del cos» (cf. DNV), que és el significat que hom lligaria a aquesta marca: «Mitjançant la metàfora: [...] *Mixelín*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

d) Documentació:

1. *Mitxelí* (Silla).

1. (Sil) «/ Recorde que “Micheli” el ciclista / em regalà un bon colom, / [...]» (Antich Brocal & Marí Lozano 2009: 117).

e) Etimologia: segons Morlet (1997: 692), és un hipocorístic del prenom d'origen francès *Michel*: «- Les hypocoritiques sont tres nombreux: [de *Michel*]: *Michelet*, *-elat*, *-ellat*, *-elin*, *-elon*, *-elaud*, [...]». *Michel* provindria, com Miquel, del nom d'origen bíblic *Mikael*, “qui és com Déu”, nom de l'arcàngel protector de les persones de Déu (cf. Morlet 1997: 692).

Moc [mók] (Alc, Ald, Alf, Cat, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «secreció de les mucoses del nas».

b) Motiu: a Alcàsser, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 78), la persona al·ludida sempre tenia mocs al nas de menuda. A Silla, pel que fa a la forma derivada de *moc*, *mocadoret(s)*, té relació amb el fet de portar sovint la peça de tela anomenada així que serveix per a mocar-se o cobrir-se el coll, el cap o l'esquena. L'historiador Josep Antich Brocal (2007b: 29) recull, a partir d'una entrevista a un dels portadors anomenat Fernando Luz, «que el va heretar de son pare Alberto Luz Simeón, [...], tal vegada per l'afició que tenia a lluir mocadors de diversos colors, costum que s'estilava a començament del segle XX».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Moc* (Alcàsser). 2. *Moc* (Aldaia). 3. *Moc* (Catarroja).

1. (Alc). «Moc, la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78). 2. (Ald) «Moc» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 137). 3. (Cat) «Moc» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d.2) Derivat (+ -ATŌRE + prep. + substantiu): **mocador de cantó** [mokaór de kantó]

1. *Mocaor de Cantó* (Torrent).

1. (Tor) «Mocaor de cantó» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Mocaor de cantó» (Herreros Moreno 2000: 107).

d.3) Derivat (+ -ATÖRE) + (-ĪTTU/ -ĪTTA): **mocadoret, -a, -s** [mokaorét] / [mokaoréta] / [mokaoréts]

1. *Mocaoret/ Mocaoreta* (Aldaia). 2. *Mocaoret* (Alfàfar). 3. *Mocaorets* (Catarroja). 4. *Mocaorets* (Sil).

1. (Ald) «Mocaoret-a» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132). 2. (Alf) «Mocaoret» (Puchades Pastor 1991: 214). 3. (Cat) «Mocaorets» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Mocaorets*» (Zaragozà Pérez 1991: 256); «[...] Fernando Luz *Mocaurets* (any 1960)» (Antich Brocal 2007: 29).

d.4) Derivat (+ -ARRU, -ARRA): **mocarra** [mokára]

1. *Mocarra* (Silla).

1. (Sil) «camí del Rajolar del Retor o de la Mocarra» (Antich Brocal 2007: 207).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí MŪCCU, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Sil) vies de comunicació: «[...] camí del Rajolar del Retor o de la Mocarra» (Antich Brocal 2007: 207); activitats industrials/ agrícoles: «[...] sequers del Rajolar del Retor o de la Mocarra, una antiga regalia parroquial.» (Antich Brocal 2016b, febrer 16).

Modista, -o [mođista] / [mođisto] (Alc, Ald, Alf, Cat, Mas, Pics, Qua, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és la persona que es dedica a fer vestits per a senyores.

b) Motiu: les persones al·ludides exercien el menester referit abans a la definició.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Modista* (Alcàsser). 2. *La Modista* (Aldaia). 3. *La Modista* (Catarroja). 4. *La Modista/ La del Modisto* (Massanassa). 5. *La Modista* (Picassent). 6. *La Modista* (Quart de Poblet). 7. *El Modisto* (Torrent).

1. (Alc) «Modista» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 67). 2. (Ald) «Modista, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132). 3. (Cat) S'anomena Miguela *la Modista* (Maolleta 2011b). 4. (Mas) «Antonia Bou (hija de Tónica la Modista)» (Muñoz Codoñer 1994: 24); «Pepita (la del modisto)» (Muñoz Codoñer 1996: 42). 5. (Pics) «Servicio de auxilio social: [...] Pura (la modista)» (Ajuntament de Picassent 1996: 28). 6. (Qua) «Allí María *la modista* tenía también un taller de corte y confección [...]» (Huertas González 2015). 7. (Tor) «38 Juan Carratala Ten *El Modisto* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 150).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **modisteta** [mođistéta]

1. *La Modisteta* (Alfatar).

1. (Alf) «La Modisteta» (Pastor 2016: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, és un derivat de *moda*, que al seu torn prové del francès *mode*, 'manera'.

Moix, -o, -a [mójf] / [mójfo] / [mójfa] (Alaq, Alb, Cat, Mas)

a) Definició: la 3a accepció del DNV defineix l'adjectiu *moix* com «suau en aparença, que fingix mansuetud o innocència».

b) Motiu: potser els casos documentats tenen un origen semblant al de *la Moixa* de Massanassa, la qual era, segons Moncholí (2020), un poc “bruixa”, és a dir, suau en aparença (cf. DNV).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Moix/ La Moixa/ La Moixeta* (Alaquàs). 2. *Moixa* (Albal). 3. *Moixo* (Catarroja). 4. *La Moixa* (Massanassa).

1. (Alaq) «Moix/a, el-la» (Planells Segura 1991: 129); «Moix/a/eta, el, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142). 2. (Alb) «Moixa» (Verdeguer Escribà 1991: 157). 3. (Cat) «Moixo» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Mas) «Moixa» (Moncholí 1983: s/n); «Genoveva la Moisa, 25. Francisca la Moixa, 25.» (Comissió de Festes 1976: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, «probablement del llatí MŪSTĚU, ‘mústec’».

f) Toponímia: 1. (Mas) hidrografia: «Sénia del Camp de la Moixa» (Pons Candel 2000: 79).

Monago [monáyo] (Alc, Beni, Cat, Sil)

a) Definició: segons el DLE de la RAE, és un derivat regressiu del castellà *monaguillo*, ‘escolà’.

b) Motiu: a Alcàsser, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 89), un avantpassat del motejat va exercir d’escolanet, és a dir, era una persona, normalment adolescent, que ajuda el rector d'una parròquia a oficiar una missa.

c) Comentari: segons Pons Polit (2016), *els Monagos* de Beniparrell estan emparentats amb *els Monagos* d'Alcàsser, és a dir, que els de Beniparrell són, en origen, una família d'Alcàsser que ha mantingut el malnom en aquest poble.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Monago/ Els Monagos* (Alcàsser). 2. *Monago/ Els Monagos* (Beniparrell). 3. *Monago/ Monaga* (Catarroja). 4. *Monagues* (Silla).

1. (Alc) «Monago, -a, el/la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 89); «Abella Simó, Arturo *Monago*» (Simó Rosaleny 2010: 383); «[...] Eugenio Abella Simó, “Monago”, nacido en 1898, [...]» (Hernández Olivares 2013: 8). 2. (Beni) «Monago» (Pons Polit 2016). 3. (Cat) «Monago» (Sargues Raga 2017); «Monaga»; «Monago» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Sil) «Alfonso “monagues”» (Cuñat 1996: 32).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **monaguet** [monayét]

1. *El Monaguet* (Alcàsser).

1. (Alc) «Ernesto Abella Simó (*El Monaguet*)» (Gericó Trilla 2003: 231); «[...] José Abella Simó, “Monaguet”, [...]» (Hernández Olivares 2013: 8).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, *monaguillo* prové de *monacillo*, influït per un antic ètim *mónago* 'monjo', i aquest del llatí tardà MONĀCHUS.

Mondu [mondíw] (Alf, Tor)

a) Definició: el DNV recull “fer el mondu” amb el significat de «fer l’innocent per interès o conveniència». Martí Mestre (2006: 363) defineix aquesta mateixa expressió de manera semblant i diu que és «fer el beneit, el desentés, per interès o conveniència».

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada ha estat aplicat a persones aparentment innocents, però profitoses.

c) Comentari: Martí Gadea (1906, I: 148) parla d’un personatge popular de la València de la segona mitat del segle XIX que era anomenat així, i que es dedicava a imitar jugadors de pilota valenciana en una mena d’espectacle popular o *performance* de carrer.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Mondu* (Alfatar). 2. *Mondu* (Torrent).

1. (Alf) «Mondu» (Puchades Pastor 1991: 216). 2. (Tor) «Mondu» (Torrent en blanco y negro 2017, febrer 24).

e) Etimologia: Martí Mestre (2006: 363-364) assenyala que procedeix de l’exclamació francesa *mon Dieu*, que segurament es va popularitzar arran de la Guerra del Francés, quan s’acusava els francesos d’hipòcrites i falsos per haver enganyat la família reial i els espanyols amb falses promeses. Aquest mateix investigador diu que en principi s’aplicà als francesos, i després es va fer extensible per a referir a tothom que es comportara de la manera referida.

Mondongo [mondón̄go] (Sil)

a) Definició: segons el DNV, és un sinònim d'«entranya», que és el «conjunt dels òrgans continguts en les cavitats principals del cos humà i dels animals».

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada, ha estat emprat com a metonímia de carnisser.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema: (**mondo** + -ONGO /-ENGO (<-INGÔS)) (cf. Pharies 2002: 209, 437)

1. *El Mondongo* (Silla).

1. (Sil) «-Mitjançant la metàfora: [...] *Mondongo*» (Zaragoza Pérez 1991: 254).

e) Etimologia: segons el DCVB, pres del castellà *mondongo*, amb el significat de budellam, «conjunt dels budells (Fraga, val.)». Coromines (2008: 376) indica que és una alteració de *bondongo* (documentat amb el mateix significat l'any 1601), i aquest, derivat de l'àrab *baṭn*, 'ventre' i 'budell de porc farcit'.

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: «[...] al recer de la barraca del Mondongo s'aturava la comitiva del soterrar per acomiadar el dol i plegar cintes» (Antich Brocal 2007: 119).

Monera [monéra] (Tor)

a) Definició: és el cognom *Monera*, que probablement, al seu torn, és una feminització de *moner*, variant formal del substantiu *moliner* (cf. Moll 1982: 256).

b) Motiu: els motejats n'eren portadors o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: segons Climent Sanfèlix (1996: 117), el cognom *Monera* apareix documentat a Torrent des dels anys 1801-1850 fins al segle XX.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Els Moneres* (Torrent).

1. (Tor) «Moneres, els» (Herreros Moreno 2000: 108).

e) Etimologia: *moliner* procedeix del llatí MOLINARIUS, 'qui es dedica a moldre cereals' (Moll 1982: 256).

Monfort [monfórt] (Mas)

a) Definició: és una catalanització el cognom d'origen toponímic *Monforte*. Hi ha diverses ciutats o municipis que s'anomenen així: Montfòrt (Occitània), Monforte de Lemos (Galícia), Montfort (Vinalopó Mitjà), etc.

b) Motiu: els motejats n'eren portadors o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Monforts* (Massanassa).

1. (Mas) «Monforts» (Moncholí 1983: s/n).

e) Etimologia: del llatí MONTE FORTE, 'muntanya forta' (Moll 1982: 146).

Monjolí [monʃolí] (Alb)

a) Definició: és un cognom d'etimologia francesa: «*Moncholí* [...]; *Mocholí* [...] <*Mon joli*>» (Casanova 2012: 69).

b) Motiu: els motejats n'eren portadors o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: és un cognom molt recurrent a Massanassa.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Monjolí* (Albal).

1. (Alb) «[...] tía de nuestro amigo de infancia Moncholí.» (Verdeguer Escribà 1987: 188); «Moncholí» (Verdeguer Escribà 1991: 157); «Moncholi» (Hernández Sanchis 2007: 1).

e) Etimologia: Moll (1982: 311) indica que *mont joli* equivaldria a “muntanya bella”, com *Belmonte*, *Bellmunt*, etc.

Moniato, -a [moniáto] / [moniáta] (Cat, Man, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és un «tubèrcul comestible de la moniatera, oblong o fusiforme, de polpa groguenca o rogenca, rica en fècula i sucre».

b) Motiu: l'origen del malnom pot haver partit d'alguna anècdota relacionada amb aquest tubèrcul, com en el cas de Manises, on se li va atribuir a un capellà el renom de *Padre Moniato* perquè donava assíduament aquest vegetal als xiquets d'una escola en la postguerra. S'entén que els estudiants n'estaven farts, d'ací el malnom: «[...] padre rector don Jesús Gómez, al que los alumnos conocían por El Padre Moniato por la cantidad de éstos que los alumnos internos y mediopensionistas comían (era la época del hambre) en las horas del refectorio» (Marticorena Ruiz 2004: 40). Pel que fa a les motivacions de Catarroja i Silla, hem de considerar la possibilitat que la persona al·ludida fora ignorant o destrellatada, tal i com també suggereix el DNV.

c) Comentari: potser també que, a Catarroja, a la persona motejada se li atribuïra per metonímia el nom d'aquest vegetal per ser procedent del poble veí d'Albal, on el cultiu del moniato era molt important antigament. Albal es coneixia popularment com a poble del moniato o poble de la merda (per la fama d'haver-hi molts fematers per plantar-ne) (cf. Torregrossa 1982: s/n).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Moniato/ Moniata* (Catarroja).

1. (Cat) «Moniata»; «Moniato» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **moniatet** [moniatét]

1. *Moniatet* (Silla).

1. (Sil) «[...] una menuda cafeteria amb taula de billar, a càrrec del tio Brocal (a) *Moniatet* [...]» (Antich Brocal 2016: 100).

d.3) Forma composta: (art. + substantiu + **moniato**)

1. *El Padre Moniato* (Manises).

1. (Manl) «[...] padre rector don Jesús Gómez, al que los alumnos conocían por el El Padre Moniato [...]» (Marticorena Ruiz 2004: 40).

e) Etimologia: Segons el DCVB, «del cast. *boniato*, paraula d'origen americà, d'on és oriünd aquest tubèrcul».

Monqueli/ Monquerí [moŋkelí] / [moŋkerí] (Alaq, Mas)

a) Definició: el DCVB esmenta un tipus d'arròs anomenat «amonquilí (Val.)» o «monqueli (Mall.)», el qual «és més petit i no gaire bo, i ja no el cultiven gaire perquè sovint falla».

b) Motiu: a Massanassa, com a poble arrosser, pot ser que aquest malnom haja estat emprat com a metàfora de persona baixeta o menuda, com la d'aquesta varietat d'arròs. Per contra, també podria haver estat referit a persones que tenien sobrepés, ja que segons Llorente Falcó (2019): «El 'asolacambres' era una clase de arroz denominado generalmente con el nombre de 'amonquilí', de tan copiosa producción y de grano tan sólido y pesado que los mismos agricultores sacáronle dicho mote». És a dir, que pel volum d'aquest tipus d'arròs, també podria haver estat atribuït a persones grosses, de gran corpenta.

c) Comentari: Tarín López (2011: 113) també indica que hi ha un tipus de varietat de ceba anomenada *monquelina* que es cultiva a Benifaió, que potser és més menuda, i que es podria distingir d'una altra anomenada “bavosa”. També es documenta com a malnom a Atzeneta d'Albaida: «*Monquili* », però se'n desconeix el motiu (cf. Jiménez Martínez 1990: 130).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Monquelina* (Alaquàs). 2. *El Tio Monquerí/ Monquerí* (Massanassa).

1. (Alaq) «Monquelina» (Planells Segura 1991: 129). 2. (Mas) «Monquerins» (Moncholí 1983: s/n); «partiendo del Hostal del tío “Monquerí”» (Gimeno Ribelles 1985: 40).

e) Etimologia: podria tenir relació amb l'expressió, documentada ja a mitjans del segle XIX, que es cantava com "Alemont-ti-li-ti-li". Segurament, l'expressió, documentada per Ricard Blasco (1979: 148-149), s'ha format a partir dels mots "Alamon" [alemón] i els sons onomatopeics "ti" i "li": «Quan jo a ta casa vaja/ (que, cert, no serà hui)/, et portaré a que et cante/ ALEMONT-TI-LI-TI-LI/». Coromines (DECat: V, 843) assenyala que "alamon" és un adverbi que significa "lluny" i que s'explica per una alteració de l'expressió "en un mont" (= "un muntó"), que es convertiria per dissimilació en "al-u-mon"> "alamon". També existeix l'expressió "anar a la monquil", la qual, segons Garcia Moya (2020: 2628), era utilitzada antigament per a referir a la roba que venia curta o que quedava ridícula, d'ací que tal vegada el sentit de petitesa o minúcia haja estat traslladat a una varietat d'arròs més menuda, i després a les persones.

f) Toponímia: **1.** (Mas) poblament: «Vea a la izquierda el viejo Hostal de "Monquerí"» (Ródenes Moltó 1953: s/n).

Monrabala [monrabála] (Man)

a) Definició: és una feminització del cognom d'origen toponímic *Monrabal*.

b) Motiu: la persona al·ludida n'era portadora o hi tenia vincles familiars.

c) Comentari: com a cognom, se'n documenta també una forma feminitzada en un cens de Torrent de 1646: «la Viuda Monravala» (ARV, Cens de 1646, Veïnat de Torrent, Generalitat, núm. 4.826, f. 141r).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Tia Monrabala* (Manises).

1. (Man) «[...] las tías *Monrabala*, *Les Munyones* y María Valls, [...]» (De Esmirna, J.C. (1982), «Ceramistas Maniseros en la Exposición Regional Valenciana de 1909», Levante-EMV, 1-8-1982, *cit.* per Marticorena Ruiz 2004: 170).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 192), de *monte Hraban* (nom personal germànic).

Monsai, -a / Monsei [monsáj] / [monsája] / [monséj] (Tor)

a) Definició: segurament és una variant formal del cognom *Monsell*, amb pronunciació despalatitzada de la lateral final, el qual, al seu torn, podria haver partit de l'ètim *Monsei* (cf. OnCat: V, 294). Climent Sanfèlix (1996: 117) documenta ininterrompudament el cognom “Monsell” a Torrent des de 1801.

b) Motiu: els avantpassats de les persones referides eren portadores del cognom *Monsell*, o bé hi tenien algun tipus de vincle.

c) Comentari: un dels portadors en va ser el professor de música torrentí Emilio Puig Monsell, *el Colominero* (Beguir Esteve 1997: I, 317).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Monsai/ La Monsaia/ El Monsei* (Torrent).

1. (Tor) «Monsaia, la» (Herreros Moreno 2000: 108); «[...] Vicent Monsay, [...]» (Benlloch Barrachina 2005a: 18).

e) Etimologia: si considerem que *Monsell* és una variant formal de l'ètim *Monsei*, Coromines (cf. OnCat: V, 294) creu que aquesta darrera forma vindria de *musāī*, que és l'adjectiu qualificatiu del nom de persona aràbic *Musà*, amb propagació de nasal.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «Any 1999. Caseta el Monsey» (Benlloch Barrachina 2005b: 22); «la de la vaqueria de La Monsaya» (Benlloch Barrachina 2002b: 27); «Llet acabada de munyir a la vaqueria de Casa de la Monsaia, que estava al carrer de Jaume I» (Benlloch Barrachina 2004: 22); «[...] un altre passeig era a la vaqueria del Monsai al carrer del Rei Jaume, [...]» (Benlloch 2008: 19); «Per a efectuar la fecundació calia portar la porca al corral de “la Monsaya”, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 159); parades i partides: «[...] finca de tarongers del Monsay en la partida de Sant Jeroni.» (Fresquet Gozalvo 2011: 131).

Montalt [montált] (Alaq)

a) Definició: del cognom d'origen toponímic *Montalt*. Segons Moll (1982: 145), és el «nom d'una serra situada entre Mataró i Canet de Mar, i d'una muntanya i un poblet del Priorat».

b) Motiu: les persones motejades n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Montalt/ (la) de Montalt* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Montalt» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142); «la tia Maria "la de Montalt"» ([QIA] Anònim 1982: 151); «la tia Maria "de Montalt"» ([QIA] Anònim 1982: 152).

d.2) Forma feminitzada:

1. *La Montalesa/ Les Montaleses* (Alaquàs).

1. (Alaq) «[...] Maria *la montalesa*, [...] es casà en Manolo de ca els alosos, [...]» (Soriano Bessó 1998: 154); «[...] Na Matilde i Na Maria Moret Montalt *les Montaleses*» ([QIA] Anònim 2007: 381); «Montalesa, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142).

d.3) Forma composta (art. + substantiu + prep. + **Montalt**)

1. *La Generala de Montalt* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Generala de Montalt, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 140).

e) Etimologia: del llatí MONTE ALTO, 'muntanya alta' (cf. Moll 1982: 145).

f) Toponímia: 1. (Alaq) poblament: «Francisqueta de "L'hort de Montalt"» ([QIA] Anònim 1982: 149).

Montanya [montáɲa] (Alc, Cat)

a) Definició: segons el DNV, és una «elevació natural del terreny, alta i amb pendent».

b) Motiu: a Alcàsser, tal vegada se li va atribuir a una persona perquè algun avantpassat va residir a l'antic *carrer de Dalt* o *de la Montanya*, ara *Federico Montó* i part de *Vicent Iborra*. També podria haver estat emprat com a metàfora de persona alta, imposant, ja que el motejat jugava al futbol de porter (cf. Hernández Olivares 2013: 6).

c) Comentari: el motejat d'Alcàsser va ser el primer porter de l'Alcàsser FC en la dècada dels anys 1920 del segle XX (cf. Hernández Olivares 2013: 6).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Montanya/ Tio Montanya* (Alcàsser). 2. *Montanya* (Catarroja).

1. (Alc) «[...] “Montaña”, apodo de Fracisco Espuig Magraner, nacido el 28 de enero de 1895, en Alcácer, [...]» (Hernández Olivares 2013: 6); «[...] Francisco Espuig Magraner, *Tio Montanya*, qui va arribar a ser campió regional d'ajedrez, [...]» (Gericó Trilla 2004: 31).

2. (Cat) «Montaña» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí vulgar *MONTĀNĒA, amb el mateix significat.

Montesa [montésa] (Tor)

a) Definició: és el cognom d'origen toponímic *Montesa*, que correspon al nom d'un municipi de la Costera i d'una antiga orde militar establida en el castell d'aquest mateix poble.

b) Motiu: les persones motejades n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: el cognom apareix documentat ininterrompudament a Torrent des de 1701 fins al segle XX (Climent Sanfèlix 1996: 118).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Montesa* (Torrent).

1. (Tor) «[...] del tio Montesa, de geni una miqueta curt però molt bona persona [...]» (Requena Piles 2018: s/n).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 142), d'origen preromà.

Montoro, -a [montóro] / [montóra] (Alaq, Tor)

a) Definició: és el cognom d'origen toponímic *Montoro*, que podria procedir del nom d'un municipi del Maestrat aragonés (Terol), o del d'una localitat de Còrdova. Apareix documentat ininterrompudament a Torrent des de 1568 fins al segle XX (Climent Sanfèlix 1996: 118).

b) Motiu: les persones motejades n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Montoro/ Montora* (Alaquàs). 2. *Montoro/ Montoros* (Torrent).

1. (Alaq) «Montoro, de ca» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142); «Paquita "la Montora", [...] Carmen "la Montora", [...]» ([QIA] Anònim 1987: 102). 2. (Tor) «Montoro» (Herreros Moreno 2000: 108); «Carmelo Montoro Montoros» (Besó Ros 1985: 235).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **montoret** [montorét]

1. *Montoret* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Salvador Montoro Forriols *Montoret*» (Tarín i López 1997: 99); «Montoret el Sagristà» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142).

e) Etimologia: Nieto Ballester (1997: 245) en proposa tres hipòtesis: a) del llatí MONTE DE AURO, 'muntanya d'or'; b) MONTE TORO, 'muntanya del bou' i c) MONTE TORO, on *toro* podria ser un substantiu preromà amb el significat de turó, per la qual cosa es produiria una tautologia: 'turó del turó'.

Montroi [montró'i] (Xir)

a) Definició: és el nom d'un municipi valencià de la comarca de la Ribera Alta, que, al seu torn, seria una variant formal de *Montroig*.

b) Motiu: atribuït a una persona natural o procedent del poble referit a la definició (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 369).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Montroi* (Xirivella).

1. (Xir) «- *Montroi*, nacido en Montroi.» (Sorribes Santa Maria 1989: 369).

e) Etimologia: grafia aglutinada de *mont roig*, 'muntanya vermella' (Moll 1982: 147).

Montserratero, -a [monseratéro] / [monseratéra] (Alc, Ald, Pics, Tor)

a) Definició: és el gentilici del nom d'un municipi valencià anomenat Montserrat dels Alcalans (Ribera Alta).

b) Motiu: atribuït a persones procedents del poble referit a la definició o que hi tenien relació.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Montserratero* (Alcàsser). 2. *El Montserratero* (Aldaia). 3. *El Montserratero* (Picassent). 4. *Montserratero/ Els Montserrateros* (Torrent).

1. (Alc) «Alemany Cerveró, Ismael *Monsarratero*» (Simó Rosaleny 2010: 383). 2. (Ald) «Montserratero, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132). 3. (Pics) «[...] Arturo Ruiz “el montserratero”» (Romaguera Belenguer 1989: 44); «Salvador Ruiz Tarazona “El Monserratero”» (Gómez Tronchoni 2006: 62). 4. (Tor) «Montserrateros, els» (Herreros Moreno 2000: 109); «45 Antonio Busach Cerveró *Monserratero* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 150).

e) Etimologia: grafia aglutinada de *mont serrat*, 'muntanya serrada' (cf. Moll 1982: 147).

Montsorrino, -a, -s [monsoríno] / [monsorína] / [monsorínos] (Alaq, Picn)

a) Definició: és una variant formal parcialment castellanitzada del cognom d'origen toponímic *Montsoriu*, que és el nom d'una muntanya i d'un castell que es troben entre els termes d'Arbúcies i Sant Feliu de Buixalleu, a la comarca de la Selva, Girona (cf. Moll 1982: 147).

b) Motiu: els motejats o els seus avantpassats n'eren portadors o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: Climent Sanfèlix (1996: 117) n'enregistra a Torrent una ocurrència entre 1651 i 1700, la qual seria una variant formal d'aquest cognom amb caiguda de la *-t*, *Monsoriu*; i, entre 1901 i 1950, dos aparicions d'una altra variant amb consonant lateral (en compte de ròtica): *Monsoliu*. A Paiporta també se'n constaten persones portadores durant el segle XX, com per exemple: «Manuel Raga Monsoriu, *Loret*» (cf. Mirabet Pastor 1996 : 63). A Bétera (l'Horta Nord), Alonso i Berzosa (2021) recull el malnom *Monsolina* o *Monsoliua*, una variant feminitzada del cognom *Monsoliu*. Els al·ludits d'aquest poble van ser estatgers d'un mas anomenat “Masia de Monsoliu”.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Montsorrina* (Alaquàs). 2. *El Montsorrino/ La Montsorrina/ Els Montsorrinos* (Picanya).

1. (Alaq) «Monsorrina, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142). 2. (Picn) «Monsorrino-a, el / la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 139); «Vicente Serrador “Monsorrino”» (Royo Martínez 1993: 72); «Família dels “Monsorrinos” l'any 1926. Drets: Teresa Serrador, Amparo Serrador, Josefa Serrador, [...]» (Royo Martínez 1993: 184); «la tia Pepica Serrador la *Monssorrina*, nascuda l'any 1907» (Tarín i López 1994: 114); «[...] Miguel Monsorrino (En Pau Descanse), [...]» (Història de Picanya en fotos 2016, octubre 5).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 147), el topònim *Montsoriu* provindria del llatí MONTE SIGERICI, “muntanya de Sigerici” (un nom personal germànic).

Monyo [móno] (Alc, Alf, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és un equivalent de “cabells”, “pentinat” o d’un «lligat de cabells de forma arrodonida».

b) Motiu: a Alfafar el malnom de *la Monyo* deu haver-se aplicat a un persona per metonímia pel fet de portar un tipus de pentinat que la distingia, tal vegada per tenir el costum de portar una mena de castanya o rotllana de cabells peculiar. El derivat de *Monyo* amb el sufix *-er*; *Monyera*, és, d’acord amb aquest mateix diccionari, un sinònim de “pentinadora”, que és el significat que té a Alcàsser (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 67), i segurament també a Silla. Segons el DNV, *monyera*, a banda de “pentinadora”, també té el significat de «cabellera, cabells», per la qual cosa també podria tenir un sentit de “monyassa”, és a dir, tenir molt de cabell.

c) Comentari: a Silla, *Monyera*, «[...] era el sobrenom d'Ismael Riera Burguet, el qual va ser agutzil i pregoner de l'Ajuntament de Silla.» (Antich Brocal & Marí Lozano 2009: 161). Antich Brocal (2014: 93) recull uns versos referits a la seua persona: «En la finca de Planells // han plantat una llimera // que fa les llimes més aspres // que la cara de Monyera.»

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Monyo* (Alfatar).

1. (Alf) «*La Monyo*» (Puchades Pastor 1991: 212).

d.2) Derivat (+ -ARĬU/ -ARĬA): **monyera, -o** [mopéra] / [mopéro]

1. *La Monyera/ El Monyero* (Alcàsser). 2. *Monyera* (Silla).

1. (Alc) «Espuig Llacer, Vicente *Monyera*» (Simó Rosaleny 2010: 388); «Hernández Espuig, José *Monyero*» (Simó Rosaleny 2010: 391). 2. (Sil) «Actuals: [...], *Monyera*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «[...] comentaris de l'explicador Ismael Riera Burguet, més conegut per *Monyera*» (Antich Brocal 2007: 40); «[...] Ismael, conegut per tothom com *Monyera* l'alguacil.» (Antich Brocal 2008: 36).

e) Etimologia: segons el DCVB, del mot castellà *moño*, el qual, al seu torn, tal i com indica el DLE de la RAE, provindria tal vegada d'una arrel preromana *MŪNN-, 'bony, protuberància'.

Moratxo [moráʃo] (Xir)

a) Definició: segons el DLE de la RAE, l'adjectiu castellà *moracho* fa referència a un color morat poc intens.

b) Motiu: l'investigador xiriveller Sorribes Santa Maria (1989: 364) assenyala que se li va atribuir a una persona per ser aficionada a la beguda: «- *Moraxo*, quien le gusta el vino en demasía».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Moratxo* (Xirivella).

1. (Xir) «- *Moraxo*, [...]» (Sorribes Santa Maria 1989: 364); «[...] i Salvador Lis “el Moracho”.» (Camps i Paricio; Blasco i Ortí 1992: 195).

Morella/ Morell [moréʎa] (Alf)

a) Definició: segons el DNV, és l'estómac muscular de les aus, o segon estómac. El DCVB, també l'anomena *pedrer*. La forma *Morell* podria ser un cognom d'origen toponímic, concretament del nom del municipi tarragonés del Morell, que Coromines (OnCat: V, 395-396) creu que prové del nom de persona llatí cristià «MAURELLUS tots ells o molts en el sentit de 'moreno, bru' diminutiu de MAURUS, «moro» (Skok, 108) cap d'una família del mateix malnom».

b) Motiu: a Alfafar, Puchades Pastor (1991: 215 [nota 78]) assenyala que la persona motejada «posà una morella en la paella».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Morella/ Morell* (Alfagar).

1. (Alf) «*Morella*» (Puchades Pastor 1991: 215); «*La Morella*» (Pastor 2016: s/n); «Fernando Alabau Blanch (*Morell*)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 7, Alfagar (1940-1963), f. 98).

e) Etimologia: pel que fa al mot *Morella*, si tenim en compte el sentit del sinònim de *pedrer*, la GDLC diu que seria una alteració d'un dialectal de *molella*, comú amb el castellà *molleja*, d'origen incert. Colón Doménech (2011: 141) comparteix aquesta opinió tot i afirmant que *morella* és el resultat d'una «forma dissimilada de les consonants líquides»: (*morella* < *molella*). Coromines (2008: 376) indica que el mot castellà *molleja* potser es trobaria emparentat amb el francès antic *mule*, *mulette*, 'morella de les aus de cetreria', que al seu torn podria tenir a veure amb el tipus *mula* propi del rètic i de diverses llengües balcàniques, el qual procediria del grec *myle*, «'carnosidad a manera de feto que se desarrolla en la matriz', cuyo sentido pudieron ampliar los veterinarios grecorromanos aplicándolo a otras vísceras y glándulas internas».

Morellà, -ana, -ns [morelá] / [morelána] / [moreláns] (Cat, Man, Mas, Pai, Sil)

a) Definició: a Catarroja i Massanassa, deu ser el cognom *Morellà*, que és el gentilici de persona procedent del municipi de Morella (els Ports). A Paiporta *Morellana* n'és una feminització.

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Morellà/ El Tio Morellà/ Morellana/ Els Morellans* (Catarroja). 2. *El Morellano* (Manises). 3. *Morellà/ Els Morellans* (Massanassa). 4. *Morellana* (Paiporta). 5. *Morellà* (Silla).

1. (Cat) «Morellana»; «Morellans» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Alli estava Miquel Morellà, Micalet dels Morellans.» (Nora 1999e); «Vicent Morellà “Morellà”» (Raga Ramon 1998: 59); «al mateix carrer [de Sant Antoni] hi havia un magatzem de farina que regentava el tio Morellà;» (Valls Bonet 2018: 46). 2. (Man) «Morellano, el» (Català Gimeno 1992: 264). 3. (Mas) «Morellans» (Moncholí 1983: s/n); «(Jaume Morellà)» (Monforte Casañ 2015: 330); Els barquers de Massanassa eren: «“els Morellans”, [...]» (Raga Ramon 1998: 30). 4. (Pai) «*Procedencia u origen [...], Morellana*» (Marí Yago 2004: 180). 5. (Sil) «Adjectius toponímics: [...], *Morellà*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

e) Etimologia: el DCVB postula que probablement ve del llatí «*mōrĕlla, dim. de *mōrus*, ‘morera’, o bé de *maurĕlla*, dim. de *maura* ‘mora’, però Coromines (OnCat: V, 397) ho descarta per la constància al mot de la grafia amb *o* (*u*) des de 1129, en considerar que procediria d'un diminutiu de MOLA, 'tossa entre cingles', MOLELLA, per dissimilació de líquides -L-LL (*l-ll* > *r-ll*).

Morimos [morímos] (Alaq)

a) Definició: és la primera persona del plural del present d'indicatiu castellà del verb *morir*:

b) Motiu: en desconeixem la motivació, però tal vegada tindria a veure amb el fet que la persona motejada diguera o pronunciara aquest verb per alguna circumstància o fet anecdòtic. És a dir, podria haver estat un delocutiú.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Morimos/ De Ca Morimos* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Morimos, cà» (Planells Segura 1993: 166); «Vicent "El Morimos"» ([QIA] Anònim 1984: 145); «Nieves Ferrer Barberà de *Ca Morinos*. Retrat de 1933» (Ferrer, Martí & Tarín 2015: 227); «Morimos» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142).

f) Toponímia: 1. (Alaq) activitats industrials: «[...] a la dècada dels 80, a Alaquàs només quedaven en funcionament dos obradors: [...]; i el de Vicent Martí, "Morimos", que encara continua actiu.» (Roca Ricart 2018: 84); «casa de Vicent Martí *de Morimos*» (Ferrer, Martí & Tarín 2015: 236).

Moro, -a, -et [móro] / [móra] / [moret] (Alaquàs, Albal, Alc, Ald, Alf, Cat, Pai, Picn, Sed, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és una persona natural del Magrib o que hi té relació. *Mora* és també un cognom d'origen toponímic: existeixen pobles com Móra de Rubiols (Terol), Móra d'Ebre (Tarragona), etc. La forma diminutiva *Moret* també seria un cognom.

b) Motiu: com a malnom, *Moro* és sovint emprat com a metàfora de persona de pell fosca (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 58); «Color i accidents de la pell: [...], *Moro*» (Zaragozà Pérez 1991: 253). La forma en femení, *Mora*, sol ser en la majoria de casos el cognom abans referit, el qual ja compta amb presència documental a Torrent des de 1379: "Johan de Mora" (ARV, Mestre Racional, núm. 11.769, cit. per Guinot Rodríguez 1999: II, 413). Climent Sanfèlix (1996: 118) enregistra una presència ininterrompuda d'aquest cognom en aquest poble des del segle XVI fins a l'actualitat. A Picanya el cognom *Mora*

també es documenta en una llista d'obriers de la demanda del Santíssim Sagrament entre els segles XVII i XVIII: «1676-1677 Vicente Mora» (Miquel Juan 2001: 66). Pel que fa al cognom *Moret*, es documenta a Alaquàs des de finals del segle XVIII: «Moret, 1790 (6)» (Juan Redal 1988: 73). A Torrent *Moret* apareix als registres documentals a partir de 1851, i el cognom *Moron* entre 1701 i 1750. A Alcàsser *Moret* ja s'empra com a malnom a finals del segle XIX, ja que en una llista de veïns d'aleshores apareixen dos persones anomenades Florencio Moret i Perfecto Moret a les quals no se'ls n'afeg cap (en ser un mot diferenciador per si mateix), a diferència dels altres veïns que sí que en tenen (Hernández Flor 2016: 96). *El Morontxo* d'Alfafar podria ser un derivat despectiu de *Moro* que faria referència figuradament a una persona procedent del Magrib.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Mora* (Alaquàs). 2. *Moro* (Albal). 3. *El Moro* (Alcàsser). 4. *El Moro* (Aldaia). 5. *Moro* (Alfafar). 6. *El Moro* (Catarroja). 7. *La Mora/ Tio Mora* (Picanya). 8. *Mora* (Silla). 9. *Mora/ La Mora* (Torrent).

1. (Alaq) «Mora» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142). 2. (Alb) «Moro» (Verdeguer Escribà 1991: 157); «Mòro» (Hernández Sanchis 2007: 1). 3. (Alc) «Moro, el» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 58). 4. (Ald) «l'Ereta del Moro» (Mora Guzman 2014: s/n). 5. (Alf) «Moro» (Puchades Pastor 1991: 215). 6. (Cat) «/ des del terrat de ca "Rafel el moro" / s'albirava que no hi havia horta, / [...]» (Puchalt i Sanchis 2014); «Boro "el Moro"» (Raga Ramon 1998: 93). 7. (Picn) «Mora, la/ Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 139). 8. (Sil) «Moro» (Zaragozà Pérez 1991: 253). 9. (Tor) «Mora, la» (Herreros Moreno 2000: 109); «337. *Francisco Mora Royo Mora.*» (Martínez Oria 2005c: 19).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **moret, -a, -s** [morét] / [moréta] / [moréts]

1. *Els Morets* (Alaquàs). 2. *Moret* (Alcàsser). 3. *La Moreta* (Aldaia). 4. *Moreta* (Alfafar). 5. *El de Moret/ La Moreta* (Picanya). 6. *Moret* (Sedaví). 7. *Moret* (Silla). 8. *Els Morets* (Xirivella).

1. (Alaq) «Morets, els» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142). 2. (Alc) «Moret» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 48). 3. (Ald) «Tere “La Moreta”» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 142); «Moret» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132). 4. (Alf) «*Moreta*» (Puchades Pastor 1991: 212); «Concepció “la Moreta”. Any 1860.» (Gómez Alba 2003: 173). 5. (Picn) «Moret-a, el de / la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 139); Cens de Picanya de 1857: «218 Francisca Moret y Ortí» (41 anys). 6. (Sed) «detrás del mojón estaba la alquería de Moret» (Baixauli Ferrer 2014: 70). 7. (Sil) «Cognoms: [...] *Moret*» (Zaragoza Pérez 1991: 255). 8. (Xir) «- Els *Morets*, de Moret.» (Sorribes Santa Maria 1989: 365).

d.3) Derivat (+ -ŌNE): **moron** [morón]

1. *Moron* (Catarroja). 2. *El Tio Pepe Moron* (Massanassa).

1. (Cat) «Moron» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Vicente Ramon morón» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 73r). 2. (Mas) «el tio Pepe Morón» (Andújar Ridaura 2007: 83).

d.4) Derivat (+ -UNCULUS): **morontxo** [morónfɔ]

1. *El Morontxo* (Alfafar).

1. (Alf) «Morontxo» (Puchades Pastor 1991: 216); «Vicente Pastor, “el Moroncho”, de Alfafar» (Ruiz Monrabal 1985: 203; Ruiz Monrabal 2008: 39).

d.5) Forma composta: (substantiu/ adjectiu + (prep.) + **moro/ moreta**)

1. *Cap de Moro* (Paiporta). 2. *El Rullo de Moreta/ La Rulla de Moreta* (Torrent).

1. (Pai) «Cap de Moro» (Marí Yago 2004: 179). 2. (Tor) «Rullo -a de Moreta, el / la» (Herreros Moreno 2000: 145).

e) Etimologia: quant a l'adjectiu *moro*, segons el DLE de la RAE, provindria del llatí MAURUS, 'maurità', i aquest del grec Μᾶρος (MAÛROS), pròpiament 'fosc', en al·lusió al color de la pell. Pel que fa al cognom *Mora*, aquest ètim podria provenir del nom de diversos topònims peninsulars. Nieto Ballester (1997: 246) defensa que aquests noms de lloc provindrien del llatí vulgar MŌRA, o del clàssic MŌRU, “mora, fruita de la morera”.

f) Toponímia: **1.** (Ald) activitats agrícoles: «l'Ereta del Moro» (Mora Guzman 2014: s/n). **2.** (Picn) poblament: «l'Alqueria de Moret. Pren el nom del cognom dels propietaris de l'alqueria, la família Moret.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 139). **3.** (Sed) poblament: «detrás del mojón estaba la alquería de Moret» (Baixauli Ferrer 2014: 70). **4.** (Sil) poblament: «Refugi de Moret. Al carrer de València, núm 60.» (Antich Brocal 2016: 204); partida de l'Alter: «[...] caseta de Moret, [...]» (Zaragoza Pérez 1982: 95); activitats industrials: «el magatzem de Moret, en els “Quatre Camins”» (González Hernández 1983: s/n); hidrografia: «A pesar que el motor de la Vega és el seu nom oficial, va ser conegut majoritàriament pel “Motor del tio Moro”. Açò es va deure a que un terratinent de Catarroja amb eixe malnom tenia en possessió gran part del tancat que abastia el motor.» (Guillem Chilet 2009: 217); «El motor de Galet té diversos noms: [...] Motor de Moret, [...]» (Guillem Chilet 2009: 165). **5.** (Xir) poblament: «Alqueria de Moret Nova» (Giménez Pasqual 1995: 33); «Alqueria de Moret Vella» (Giménez Pasqual 1995: 33); «Alqueria de Moret» (Alvir Ballester 2009: s/n); «las alquerías de Moret -vieja y nueva-,» (Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 27).

Morquero [morkéro] (Sil)

a) Definició: segons el DNV, un *morquer* és una persona «que tracta en morques», que són les restes o el solatge de l'oli. Moreu-Rey (1981: 128) enregistra la forma *Morcaire* a Caldes de Montbui amb el mateix significat de *morquer*.

b) Motiu: la persona motejada es dedicava al menester abans definit, ja que, segons Antich Brocal (2021a: 155), «arreplegava les morques o deixalles de la molta de l'oliva premsada per a [as]secar-les i comercialitzar-les».

c) Comentari: Alonso i Berzosa (2021) també documenta aquest malnom a Bétera (l'Horta Nord): «Morquero (Morquer)».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**morca** + -ARĪU/ -ARĪA): **morquero** [morkéro]

1. *El Morquero* (Silla).

1. (Sil) «Desapareguts: [...], *Morquero*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «A la cantonada de Sant Caralampio, per una portella s'entrava a la taverna del *Morquero* [...]» (Antich Brocal 2007: 219).

e) Etimologia: segons el DCVB, *morca* prové del llatí AMURCA, 'solatge de l'oli'.

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: «la taverna del *Morquero* [...]» (Antich Brocal 2007: 219).

Morro [móro] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Cat, Man, Pai, Picn, Pics, Qua, Sed, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és la «part anterior ixent de la cara de certs mamífers i peixos, on hi ha la boca i els forats del nas». Aquest mateix diccionari també considera, en un 2a accepció, que és un equivalent de *llavis*: «part carnosa i mòbil que limita l'obertura de la boca dels mamífers». Aquest segon sentit és el que hom fa servir habitualment al nostre corpus.

b) Motiu: pel que fa al nostre treball, la paraula *morro* i els seus derivats fan al·lusió a alguna característica física dels llavis de les persones motejades. Els matisos de significat d'aquestes característiques vindran determinats pels diferents sufixos derivatius que se n'empren. Per exemple, uns llavis prominents són referits majorment a la comarca amb el sufix *-ut/ -uda*. Cal puntualitzar que el sufix diminutiu *-et* aplicat a *morro* pot donar lloc a una mateixa forma amb significats distints. D'una banda, el malnom *Morret* a Alcàsser ha esdevingut una metonímia del producte que comercialitzava el portador, el qual era un tipus de gra emprat per a nodrir animals de granja i de corral (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor: 2012: 90). Per contra, a Silla, aquest mateix sufix *-et* ha estat emprat per a diferenciar el fill d'un pare, el qual era portador del malnom *Morro* (cf. Antich Brocal 2007: 79). A Picanya, la persona motejada com *el Morrut* tenia «els llavis grossos i sortints» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 140). A Aldaia, *el Morrillo* tenia «el morro xicotet.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 115). A Picassent el malnom *Morros d'Egua* té el seu origen en què els llavis de la persona motejada «guarden cert paregut amb els de l'animal nomenat» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 122).

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 72-73) considera que el mot *morro* és relativament entés com a forma basta o grollera al Principat i al País Valencià, la qual cosa difereix de l'ús que se'n fa a les Illes, on *llavi* pertanyeria al registre literari.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Morro* (Alaquàs). 2. *Morro* (Albal). 3. *Morro/ La Morra* (Aldaia) 4. *Morro* (Manises). 5. *Morro/ Els Morros* (Sedaví). 6. *Morro/ El Tio Morro* (Silla).

1. (Alaq) «Morro» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142). 2. (Alb) «Morro» (Verdeguer Escribà 1991: 157). 3. (Ald) «Morro-es» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132); «Pepe *Morro*, qui posteriorment es ficà de *tramviero*» (Tarín López 2011: 121). 4. (Man) «Morro» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Morro» (Català Gimeno 1992: 264). 5. (Sed) «Manuel Corredor Sanchis “el Morro” Desde 1979» (Ruiz Monrabal 1985: 182); «*Els Morros*» (Ruiz Monrabal 1985: 202). 6. (Sil) «“Morro” (carnisser)» (Zaragozà Primo 1998: 36).

d.2) Derivat (+ -ŪTU/ -ŪTA): **morrut, -uda, -udes** [morút] / [morúða] / [morúðes]

1. *El Morrut/ La Morruda/ Els Morruts/ Les Morrudes* (Alcàsser). 2. *Morrut* (Manises). 3. *Morrut* (Paiporta). 4. *El Morrut* (Picanya). 5. *El Morrut* (Sedaví).

1. (Alc) «[...] Florentina Ruà Puchol, era de la família dels *Morruts*.» (Simó Rosaleny 2010: 336); «Ruà Puchol, José *Morrut*» (Simó Rosaleny 2010: 401); «Ruà Puchol, Florentina *Morruda*» (Simó Rosaleny 2010: 401). 2. (Man) «[...] el morrud» (Collado 2016, juliol 1). 3. (Pai) «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes. [...] *Morrut*» (Marí Yago 2004: 181). 4. (Picn) «*Morrut*, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 140). 5. (Sed) «la alquería del “*Morrut*”» (Baixauli Ferrer 2014: 69).

d.3) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **morret, -es** [morét] / [morétes]

1. *Morret* (Alcàsser). 2. *Morret/ El Tio Morret/ Morretes* (Catarroja). 3. *Les Morretes* (Picanya). 4. *Morret* (Silla).

1. (Alc) «Navarro Marí, Francisco *Morret*» (Simó Rosaleny 2010: 398). 2. (Cat) «*Morret*», «*Morretes*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «el tio *Morret* ...» (Valls Bonet 2018: 39); «[...] al carrer de Sevilla el tio *Morret* venia cacau i tramussos.» (Valls Bonet 2018: 43). 3. (Picn) «*Morretes*, les» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 139). 4. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Morret*» (Zaragozà Pérez 1991: 256); «[...] la carnisseria de Pere Diego Salinas, *el tio Morro*, natural d'Alginet, el pare de *Morret* [...]» (Antich Brocal 2007: 79).

d.4) Derivat (+ -ῖτις (grec)): **morritis** [morítis] (s'empra irònicament i lúdica, cf. Pharies (2002: 364))

1. *El Morritis* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Estanislao “el Morritis”» ([QIA] Anònim 1986: 112); «Morritis» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142).

d.5) Derivat (+ -ĪNU/ -ĪNA): **morri**, **-na** [morí] / [morína]

1. *Morri/ La Morrina* (Paiporta).

1. (Pai) «Morri» (Marí Yago 2004: 180); «Morri» (Mirabet Pastor 2004: 48); «La Morrina» (Segarra 2021).

d.6) Derivat (+ -ĒLLU): **morrillo** [morílo]

1. *Morrillo* (Aldaia).

1. (Ald) «Morrillo-a, el / la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132).

d.7) Derivat (+ -ĒLLU + -ĪTTU/ -ĪTTA): **morrillet** [morílet]

1. *Morrillet* (Aldaia).

1. (Ald) «Morrillet» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132).

d.8) Derivat (+ -ONGO /-ENGO (<-INGÔS): **morrongo** [moróngo] (cf. Pharies 2002: 209, 437)

1. *El Morrongo* (Catarroja). 2. *Morrongo* (Silla).

1. (Cat) «[...] Bautista Comes López, alias «el Morrongo», conocidos agitadores sindicalistas» (El Siglo Futuro 1919: 1); «Morrongo» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Sil) «- [Motor] Del Morrongo o de la Ratlla.» (Zaragozà Pérez 1982: 107).

d.9) Forma composta: (**morro** + adjectiu): **morro tallat** [móro talát]/ **morro cremat**

[moro kremát]

1. *Morro Tallat* (Paiporta). 2. *Morro Cremat* (Quart de Poblet).

1. (Pai) «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes.[...] Morrotallat» (Marí Yago 2004: 181). 2. (Qua) «Morro Cremat» (Sancho & Sancho 1998: 163).

d.10) Forma composta: (**morros** + prep. + substantiu)

1. *Morros en Puntilla* (Picn). 2. *Morros d'Egua* (Pics).

1. (Picn) «Morros en Puntilla» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 139). 2.

(Pics) «Morros d'Egua» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 122).

e) Etimologia: el DCVB n'aporta diverses propostes: «segons uns, d'una forma llatina o gòtica MURRUS, mat. sign. [...] produït probablement per onomatopeia (cf. REW 5762); segons altres, d'una forma basca MURRU, mat. sign.».

f) Toponímia: 1. (Alc) poblament: un bar anomenat popularment *ca les Morrudes*. 2. (Sed) poblament: «[...] la alquería del “Morrut”, llamada también del “Olivero”» (Ruiz Monrabal 2008: 89). «[...] alquería del So Simó, después la del Morrut» (Ruiz Monrabal 1985: 84). 2. (Sil) hidrografia: «Motor de la Ratlla o del Morrongo» (Guillem Chilet 2009: 200).

Mosca [móska] (Alc, Cat, Pai, Pics, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «insecte dípter (*Musca domestica*), molt comú, d'uns sis mil·límetres de llargària, cos negre, cap el·líptic, més ample que llarg, ulls ixents, ales transparents amb nervis, potes llargues amb ungles i ventoses, i boca en forma de trompa, amb la qual xupla les substàncies de què s'alimenta».

b) Motiu: sembla que, en general, podria tenir un sentit de menudesa o petitesa, emulant metafòricament la grandària d'aquest insecte, encara que, a Alcàsser, Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 97) n'han documentat altres motivacions: d'una banda perquè un mestre d'escola li deia al motejat que s'encantava amb una mosca, i de l'altra, relacionada amb el comportament d'aquest insecte, perquè empenyava i molestava. A Picassent, el motiu té a veure amb un hàbit, un costum, ja que la persona motejada passava molt de temps matant mosques amb un matamosques (Soler Montroy 2022). Moreu-Rey (1981: 82) enregistra el malnom *lo Mosca* (Cambrils) amb dos motivacions: una, aplicada a una persona que parlava baix i fosc com un murmuri, i una altra, on l'al·ludit era l'únic petit d'una família d'alts i grossos (Moreu-Rey 1981: 87).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Mosca* (Alcàsser). 2. *Mosca* (Catarroja). 3. *El Mosca* (Paiporta). 4. *De Mosca* (Picassent). 5. *Mosca* (Torrent).

1. (Alc) «Mosca» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 97). 2. (Cat) «Mosca» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Pai) «Establecimientos. Casa el Mosca» (Mirabet Pastor 2004: 36). 4. (Pics) «Luis Soler “De Mosca”» (Ajuntament de Picassent 2014: 16). 5. (Tor) «El xocolater Rafael Andreu el Mosca.» (Besó Ros 2008a: 4); «237. *Francisco Vilata Garríguez Mosca.*» (Martínez Oria 2005c: 19).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **mosqueta** [moskéta]

1. *Mosqueta* (Torrent).

1. (Tor) «Mosqueta» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Mosqueta» (Herreros Moreno 2000: 111); «[...], Arturo Fernández (Mosqueta)» (Benlloch Barrachina 2005b: 22); «[...] un servei regular de tartanes, les de Silvestre Fernández, *Mosqueta* i les del *tio Roca*» (Sanchis Alfonso 2013: 25); «[...] Juan Fernández Llopez (apodo mosqueta) [...]» (Fernandez Fernandez 2018, març 8).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí MŪSCA, amb el mateix significat. *Mosqueta* en seria un derivat diminutiu.

f) Toponímia: 1. (Pai) poblament: «Botigues. [...] Entre les botiguetes podem destacar [...] Ca Mosca» (Tarazona 2005: 122). 2. (Pics) activitats industrials: [Almàsseres] «la de “Lluís de Mosca”» (Silla Lerma 2001: 15). 3. (Tor) poblament: «el Garaje de Mosqueta con sus autobuses de la casa Chevrolet y Volvo que sustituyeron el servicio del tranvía.» (Sánchez Antúnez 2009-2010: 11).

Mosquit, -o, -a [moskít] / [moskító] / [moskíta] (Ald, Man, Pai, Pics, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és un «insecte dípter (*Culex sp.*), de cos cilíndric, cap amb dos antenes, i una trompa llarga i prima proveïda, en les femelles, d'òrgans punxants amb què travessen la pell dels fruits i dels animals per a xuplar el suc o la sang».

b) Motiu: segurament ha estat aplicat a tots els pobles de forma metafòrica per tal de referir a persones menudes, esquifides. Moreu-Rey (1981: 88) documenta un *Peret el Mosquit* a Castellterçol, el qual era petit.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Mosquit/ La Mosquita* (Aldaia). 2. *El Mosquit* (Manises). 3. *El Mosquit* (Paiporta). 4. *El Mosquit* (Picassent). 5. *Mosquito/ Mosquitos* (Silla).

1. (Ald) Al voltant de 1928, «Lourdes Martínez “La Mosquita”» (Andrés Martínez 2006: 35); «Mosquit-a, el / la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132). 2. (Man) «Anchel el mosquit y José el Calderón!» (Duna 2016, juny 30, 22: 40). 3. (Pai) «Mosquit» (Marí Yago 2004: 180); «Mosquit» (Mirabet Pastor 2004: 48). 4. (Pics) «Salvador González, “el mosquit”» (López 1984: 37); «[...] veiem a Miquel Artola, [...], Salvador el mosquit, [...]» (Betí 2003: 58). 5. (Sil) «[...] animals: [...] *Mosquito*» (Zaragoza Pérez 1991: 255).

e) Etimologia: segons el DCVB, és un «derivat de mosca, probablement per conducte del castellà *mosquito*, car la terminació diminutiva *-it* sembla indicar un origen castellà».

f) Toponímia: 1. (Pai) poblament: «Botigues. [...] els “ultramarins” [...]; Cal Mosquit al carrer de Colom» (Tarazona 2005: 122). 2. (Sil) poblament: «Caseta de Mosquitos [...] José Valero Giner» (Ajuntament de Silla 1991: 30).

Mostillera, -o [mostil'éra] / [mostil'éro] (Alaq, Ald)

a) Definició: és un derivat del mot castellà *mostillo*, el qual, segons el DLE de la RAE, significa: «Masa de mosto cocido, que suele condimentarse con anís, canela o clavo».

Mostillo seria una variant castellana del que en valencià hom anomena *arrop*.

b) Motiu: creiem que és un malnom compartit entre Aldaia i Alaquàs, ja que fa referència a una mateixa persona que elaborava most. Pel que fa a l'ocurrència d'Aldaia, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 62) assenyalen que les persones motejades «antigament feien most[,] i [que] sempre tenien per a berenar *mostillo*».

c) Comentari: la persona documentada a Alaquàs portadora d'aquest malnom procedia d'Aldaia: «Carmen “la Mostillera-Aldaya”» ([QIA] Anònim 1994: 171).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**mostillo** + -ARĬU/ -ARĬA): **mostillera, -o** [mostil'éra] / [mostil'éro]

1. *La Mostillera* (Alaquàs). 2. *El Mostillero/ La Mostillera* (Aldaia).

1. (Alaq) «Mostillera, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142). 2. (Ald) «Mostillero-a, el / la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, *mostillo* és un diminutiu de *mosto*, que al seu torn prové del llatí MUSTUM.

Motes [mótes] (Sil, Xir)

a) Definició: una mota pot ser, entre les diverses accepcions del DNV, una «elevació de terra, xicoteta i aïllada, natural o artificial», o una «vorera o cavalló que limita lateralment el llit d'una séquia». També podria ser un cognom derivat dels llocs definits anteriorment, és a dir, que tindria un origen toponímic (cf. Moll 1982: 225).

b) Motiu: com a cognom funcionant com a malnom, podria haver estat atribuït a persones que n'eren portadores. L'investigador Sorribes Santa Maria (1989: 367) proposa com a hipòtesi que a Xirivella tal vegada se li podria haver aplicat de forma metonímica a una persona que es dedicaria a fer motes o voreres amb taulons per tal d'aturar o desviar l'aigua d'un rec: «- Motes, quien hace margen o relleno de tierra, cañas, troncos y ramas para detener o desviar las aguas de riego, riadas o inundaciones. ¿Se aplicaría este apodo a quien estaba encargado de colocar “els taulons” en el puente primero y segundo del Camino Hondo para desviarlas en tales casos?».

c) Comentari: com a cognom, es documenta en un cens de Quart de Poblet de 1667: «Joseph Motes» (ARV, Quart de Poblet, any 1667, Generalitat, núm. 4973, f. 238r).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Motes* (Silla). 2. *Motes/ La de Motes* (Xirivella).

1. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Motes*» (Zaragoza Pérez 1991: 256). 2. (Xir) «- *Motes*» (Sorribes Santa Maria 1989: 367); «Vicenta “la de Motes”» ([CF] Anònim 1993: 55); «Vicentica “la de Motes”» ([CF] Anònim 1995: 48).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 225), del germànic MOTTA, 'munt de terra'.

Motila/ Motilla [motíla] / [motíla] (Xir)

a) Definició: són derivats de *mutilar*, ‘tallar’. Segons el DNV, un *motiló* pot ser una persona pelada, sense cabells; un frare llec o que fa de graciós en les representacions dels miracles vicentins; o un home sense formalitat, destrellatat.

b) Motiu: Sorribes Santa Maria (1989: 364) només explica el motiu d'una forma feminitzada i palatalitzada del malnom (*motilla*), la qual correspondria a una de les definicions anteriorment referides de *motiló*: «- *Motilla*, pelado, escaso de pelo.»

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El de la Motila/ Motilla* (Xirivella).

1. «Tomàs Aguilar i Roselló (el de la Motila)» ([CF] Anònim 1995: 52); «- *Motilla*» (Sorribes Santa Maria 1989: 364).

d.2) Derivat (**motilar**, ‘tallar’ + -ONE): **motiló** [motiló]

1. *Motiló* (Xirivella).

1. (Xir) «[...] Vicent Ramírez (“El motiló”))» (Camps i Paricio; Blasco i Ortí 1992: 191).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, el verb castellà *motilar* procediria del llatí MUTILĀRE, 'retallar'. Coromines (2008: 384) assenyala que *motilar* s'empra dialectalment en castellà amb el sentit de “tallar-se els cabells”. Aleshores, el seu derivat *motilón* significaria 'llec tonsurat'.

Motxilla [moʃiʎa] (Alf, Lloc, Cat, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és un «sac [...] que es porta a l'esquena, [...] i que servix per a portar aliments, material escolar i tota classe d'utensilis».

b) Motiu: a Alfafar el motiu es fonamenta en un fet de parla o delocutiu. Puchades Pastor (1991: 215 [nota 93]) assenyala que podria procedir de l'aglutinació dels mots “molt” i el verb “xilla”: «Motl (sic) xilla (cridar)». Possiblement, en altres pobles, tal i com indica Martí Mestre (2006: 373), aquest mot pot haver estat emprat també com a metàfora formal de caràcter jocós amb el sentit de “gep”.

c) Comentari: el cronista de Silla Antich Brocal (2014: 94) cita uns versos on se'n fa menció: «Mochilla que té una gossa que chilla // i té un cunyat “Taruguín” [...]».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Motxilla* (Alfatar). 2. *Motxila* (Llocnou de la Corona). 3. *Motxilla Abuelo Feli* (Catarroja). 4. *Motxilla* (Silla).

1. (Alf) «*Motxilla*» (Puchades Pastor 1991: 215); «Vicente Pérez Aznar “Mochilla” de Alfatar» (Ruiz Monrabal 2008: 63, 79); «Mochiñilla» (sic) (Pastor 2016: s/n). 2. (Lloc) «Juan Baixauli Aznar, nieto de la “Retora” de Alfatar, y “Mochila” de Poble Nou» (Ruiz Monrabal 2008: 114). 3. (Cat) «Mochilla Abuelo Feli» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Sil) «[...] objectes: [...] *Motxilla*» (Zaragozá Pérez 1991: 256); «Batiste Zaragoza, *Mochilla*» (Antich Brocal 2007: 187); «Guillermo Zaragozá (a) Mochilla» (Antich Brocal 2016: 275).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 374), en castellà procedeix de *mochil*, ‘mosso d'encàrrecs’, ja que n'era la peça de roba característica. *Mochil* provindria així del basc *motxil*, diminutiu de *mutil* (o *motil*), ‘xicot’, ‘criat’, que al seu torn, procediria del llatí MŪTĪLUS ‘mutilat’, ‘motxo’, i vulgarment ‘rapat’, pel costum de rapar els cabells als xiquets.

f) Toponímia: 1. (Alf) poblament: «Alqueria de Motxila» (CTV 2009: II, 28).

Muelle [mwéle] (Cat, Sed)

a) Definició: segons el DLE de la RAE, és una «obra de piedra, hierro o madera, construida en dirección conveniente en la orilla del mar o de un río navegable, y que sirve para facilitar el embarque y desembarque de cosas y personas e incluso, a veces, para abrigo de las embarcaciones».

b) Motiu: creiem, almenys pel que ens ha contat la informant Miquela Segarra (2021), que és un malnom d'origen toponímic, ja que a Catarroja el pare d'una persona anomenada *la Muelle* treballava en el moll de València. Tal vegada, a Sedaví, l'origen és el mateix o semblant.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Muelle/ La Muella* (Catarroja). 2. *El Muelle/ La Muella/ Els Muelles* (Sedaví).

1. (Cat) «Josefa Bellver *la Muella* [...]» (Valls Bonet 2018: 52). 2. (Sed) «Els mantellines abrieron su local en la casa de Luis Rodrigo “el muelle”» (Ruiz Monrabal 1985: 128); «otras familias como [...], els Muelles» (Ruiz Monrabal 1985: 217); «“Muelle”» (Ruiz Monrabal 2008: 294).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, en castellà procedeix del mot català *moll*, que al seu torn prové de italià *molo* (cf. DCVB).

f) Toponímia: 1. (Sed) poblament: «la caseta y tierras de María la “muella”» (Baixauli Ferrer 2011: 34).

Mulet [mulét] (Alf, Sed, Sil)

a) Definició: creiem que segurament es tracta del cognom *Mulet*.

b) Motiu: els motejats n'eren portadors o estaven emparentats amb persones portadores.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**mul** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **mulet, -s** [mulét] / [muléts]

1. *Mulet* (Alfatar). 2. *El Mulet/ Els Mulets* (Sedaví). 3. *Mulet/ Els Mulets* (Silla).

1. (Alf) «*Mulet*» (Puchades Pastor 1991: 216); «*Mulet*» (Pastor 2016: s/n). 2. (Sed) «els mulets» (Ruiz Monrabal 1985: 128-129); «Julián Vila Ruiz “el Mulet”» (Ruiz Monrabal 2008: 149); «“*Mulet*”» (Ruiz Monrabal 2008: 294). 3. (Sil) «[...] animals: [...] *Mulet*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «Els darrers membres: [...], *Mulet*» (Antich Brocal 2007: 39).

e) Etimologia: Moll (1982: 289) el considera un cognom d'origen malnonímic, i assenyala que és un diminutiu de *mul*, nom de l'animal. Bruguera i Talleda (1996: 618) assenyala que prové del llatí MŪLUS, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: «Casa dels Mulets [...] Família Mulet Cabanes» (Ajuntament de Silla 1991: 27).

Munyós, -a [mupós] / [mupósa] (Ald, Man, Mas, Pai, Picn)

a) Definició: és una versió adaptada a la fonètica catalana del cognom castellà *Muñoz*. *La Munyosa* n'és una feminització.

b) Motiu: els motejats n'eren portadors o estaven emparentats amb persones portadores.

c) Comentari: com a cognom es documenta a València (1354-1373) i a Russafa (1379) des del segle XIV (Guinot Rodríguez 1999: I, 459). En un morabatí de Picanya de 1656 s'enregistra una persona anomenada «Julio Munyoz» (Vila-Belda Martí 2020: 262). També se n'hi continuen documentant persones portadores al llarg dels segles com les d'un cens d'aquest mateix poble de 1857: «82 Francisco Muñoz y Tordera» (66 anys); «119 Bautista Muñoz y Planells» (29 anys).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Munyosa* (Aldaia). 2. *La Munyosa/ Les Munyones* (Manises). 3. *La Munyosa* (Massanassa). 4. *La Munyosa* (Paiporta). 5. *El de Munyós/ Els Munyosos* (Picanya).

1. (Ald) «Muñosa, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132). 2. (Man) «Munyosa, la» (Català Gimeno 1992: 264); «[...] las tías *Monrabala*, *Les Munyones* y María Valls, [...]» (De Esmirna, J.C. (1982), «Ceramistas Maniseros en la Exposición Regional Valenciana de 1909», *Levante-EMV*, 1-8-1982, cit. per Marticorena Ruiz 2004: 170). 3. (Mas) «Amparo Olmos (La Muñosa)» (Muñoz Codoñer 1994: 24). 4. (Pai) «Botigues. [...] els “ultramarins” [...]; Ca la Munyosa enfront» (Tarazona 2005: 122). 5. (Picn) «Muñoz, -sos, el de / els» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 140).

e) Etimologia: segons Albaigès Olivart (1999: 307), deriva del patronímic «Muño, nombre vasco que permanece todavía sin aclarar en sus orígenes. El sufijo *-oz* puede no ser un patronímico, sino equivalente a (*h*)*otz* ('frío'), acompañando al radical *mun*, *muño* ('colina'); en este sentido, según Narbarte Iraola, equivale a 'altozano'».

f) Toponímia: 1. (Pai) poblament: «Ca la Munyosa» (Tarazona 2005: 122).

Murciano, -a [mursiáno] / [mursiána] (Alf, Picn, Sil)

a) Definició: persona natural o procedent de la regió o de la ciutat de Múrcia.

b) Motiu: perquè eren de Múrcia o hi tenien relació. També podria ser un cognom, com a Picanya.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Múrcia** + -ĀNU/ -ĀNA): **murciano, -a** [mursiáno] / [mursiána]

1. *Murciano* (Alfatar). 2. *Murciano* (Picanya). 3. *Murciano* (Silla).

1. (Alf) «*Murciano*» (Puchades Pastor 1991: 213). 2. (Picn) «*Murciano*» (Moreno Pellicer 2018). 3. (Sil) «Adjectius toponímics: [...], *Murciano*» (Zaragoza Pérez 1991: 254).

e) Etimologia: Nieto Ballester (2011: 296-297) planteja diverses hipòtesis pel que fa al topònim de *Múrcia*: la primera que procediria de l'adjectiu *mursah*, 'estable, fort', a partir del qual podria haver-se format l'adjectiu qualificatiu *mursiya*. Una altra hipòtesi podria ser que provinguera del llatí AQUA MURCIDA, 'aigua estancada, parada', i, en darrer lloc, d'una altra forma llatina com MURTEA, 'lloc poblat de murtes'.

Murgui [múryi] (Qua)

a) Definició: és un cognom que parteix del nom d'un topònim d'origen navarrés, amb adaptació fonètica, *Burgui* (> *Murgui*) (cf. Casanova 2012: 67).

b) Motiu: era el cognom dels portadors o de persones que hi tenien vincles.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Murgui* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Murgui» (Sancho & Sancho 1998: 163).

e) Etimologia: segons Michelena (1997: 77), relacionable amb el basc *burgu*, "burg", nucli urbà.

Muscle [múskle] (Alc, Cat, Pics, Qua)

a) Definició: segons el DNV, és la «regió superior i lateral del cos, situada a cada costat del coll, en la unió del braç amb el tronc».

b) Motiu: a Alcàsser, el diminutiu de *Muscle*, *Musquets*, se li va atribuir a una persona perquè sempre anava amb els muscles alçats (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 67).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Muscle* (Picassent).

1. (Pics) «Muscle» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 134).

d.2) Derivat + (-ĪTTU/ -ĪTTA): **musquets** [muskléts]

1. *Musquets* (Alcàsser).

1. (Alc) «Musquets» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78); «Hernández Llácer, Emilio *Musquets*» (Simó Rosaleny 2010: 391).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **musclera** [muskléra]

1. *Musclera* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Musclera» (Sancho & Sancho 1998: 163).

d.4) Forma composta (**llepar** (verb) + substantiu): **llepamuscles** [lepamúskles]

1. *Llepamuscles* (Alcàsser). 1. *Llepamuscles* (Catarroja).

1. (Alc) «Llepa-muscles» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 84). 2. (Cat) «Llepamuscles» (Sargues Raga 2017).

e) Etimologia: del llatí MŪSCŪLUS, ‘ratolí; múscul, derivat de MUS ‘rata’, «per semblança del moviment dels músculs sota la pell amb un ratolí que s’escapa» (Bruguera i Talleda 1996: 622).

Mustieles [mustiéles] (Sil)

a) Definició: és un cognom que funciona com a malnom.

b) Motiu: la filòloga de Silla Marina Zaragoza Pérez (1986: 258) explica de la següent manera l'anècdota que el va originar: «[...] un senyor de la família dels *Calvos* era molt bon tirador, tan bo com un metge que venia a tirar al poble [de Silla] i que li deien *Mustieles*». Des d'aleshores a aquesta família els deien *Calvos Mustieles*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Mustieles* (Silla).

1. (Sil) «Cognoms: [...] *Mustieles*» (Zaragoza Pérez 1991: 255).

f) Toponímia: 1. (Sil) hidrografia: «- [Motor] Del *Calvo* o de *Mustieles*.» (Zaragoza Pérez 1982: 108).

Mústio [mústio] (Alaq)

a) Definició: segons el DLE de la RAE, és un adjectiu castellà que, aplicat a una planta, significa «lànguïda, marchita», i també, com a segona accepció, «melancòlico, triste». El DNV recull el verb “mustiar” com a sinònim de “marcir”.

b) Motiu: a Alaquàs el malnom té el seu origen en un fet de parla o delocuti relacionat amb el sentit de les definicions anteriorment referides, tot i que no se li va atribuir a una persona que tenia aquest caràcter, sinó a aquella que sovint proferia aquest mot com a forma de reprensió cap a una altra persona més menuda, que sí que es comportava presumiblement d'aquesta manera. Segons el testimoni d'un nebot de la persona al·ludida, anomenada «[...] Micalet Cervera, al seu tio Joaquín li van traure *El Mustio* perquè de xaval s'encarregava de passejar a un germanet que tenia, més xicotet que ell, a qui li deia a tot[a] hora: “Xé, camina que pareixes que estàs mustio”» (cf. Tarín López 2017: 96).

c) Comentari: és també el malnom del jugador de pilota Vicent Cervera Chust (1969), conegut en el món de la pilota pel cognom de *Cervera*, encara aquesta mateixa persona diu que «en el poble [d'Alaquàs] em coneixen pel “mustio”» (Nemesio 2016).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Mústio* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Mustio» (Planells Segura 1991: 129); «Mústio, el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142); «Joaquín Cervera Barberà, *El tio Mustio*. Obrer de vila.» (Tarín López 2017: 96).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 384), probablement del llatí vulgar *MŪSTĪDUS ‘viscós, humit’, el sentit del qual es conservà en occità antic *moste*, però que evolucionà així en castellà per la fluixedat de les coses banyades.

Mut, -da [mut] / [múda] (Alaq, Alc, Ald, Cat, Mas, Qua, Sed, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és una persona privada de la facultat de la parla.

b) Motiu: en general, és un malnom atribuït a persones que pateixen aquesta discapacitat per a parlar referida a la definició. Per exemple, els diferents muts existents a Alcàsser eren anomenats així per ser sordmuts i no poder parlar bé (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78). A Silla, el motor de la Font de Mariano es coneixia també com a “Motor del Mut” perquè un dels seus motoristes era mut (cf. Guillem Chilet 2009: 181). No obstant els exemples anteriors, de vegades, el renom és atribuït de forma irònica a persones xarradores. A Massanassa, *el Mut* era un jutge de pau de fa unes cinc generacions que tenia molta facilitat de paraula, per la qual cosa hom hi deia: «Xe, està mut ell!» !» (Moncholí 2020, agost 30, 17:03). Les formes diminutives *Mudet* o *Mudeta* solen ser sovint, si no són formes commiseratives, atribuïdes als fills de les persones que patien aquesta discapacitat.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Mut* (Alaquàs). 2. *El Mut/ La Muda* (Alcàsser). 3. *El Mut/ La Muda* (Aldaia). 4. *El Mut* (Catarroja). 5. *El Mut/ La Muda/ Els Muts* (Massanassa). 6. *El Mut* (Sedaví). 7. *El Mut/ Muda* (Silla). 8. *El Mut* (Torrent).

1. (Alaq) «Mut» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142). 2. (Alc) «Mut, el; Muda, la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78). 3. (Ald) «Mut-da, el / la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132). 4. (Cat) «Mut» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 5. (Mas) «Mut» (Moncholí 1983: s/n); «Carmen Moncholí “la Muda”» (Estrela Tena 2014: 94); «Vicent el Mut» (Massanassa Poble 2016). 6. (Sed) «“Mut”» (Ruiz Monrabal 2008: 294); «Pepe Sospedra Almarche, “el Mut”» (Ruiz Monrabal 2008: 102); «[...] ese niño era José Sospedra “el Mut”» (Baixauli Ferrer 2015: s/n). 7. (Sil) «Defectes físics: [...], *Muda*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «[...] vivia Paulova Bosch [...]. Aquesta dona era la mare d'Alfonsito Broch, *el Mut*» (Antich Brocal 2007: 119). 8. (Tor) «Mut, Pepet el» (Herreros Moreno 2000: 112); «Baltasar Silla El Mut» (Besó Ros 1985: 236); «[...] el Mut, l'últim granerer de Torrent;» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 45).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **mudet, -a** [mudét] / [mudéta]

1. *El Mudet/ La Mudeta* (Alcàsser).

1. (Alc) «Mudet-a, el/la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 78).

d.3) Forma composta: (art. + **mut** + prep. + art. + cognom/ substantiu)

1. *El Mut d'Espinós/ El Mut de les Monges* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Mut d'Espinós, el» (Sancho & Sancho 1998: 163); «Mut de les Monges, el» (Sancho & Sancho 1998: 163).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí MŪTU, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Sil) hidrografia: «Motor de la Font de Mariano és també conegut com el “Motor del Mut”, [...]» (Guillem Chilet 2009: 181).

3.2.15. Lletra N (DMHS)

Nadal, -o [naðál] / [naðálo] (Ald, Alf, Man, Pics, Sil, Tor)

a) Definició: generalment és un cognom relatiu a les circumstàncies del naixement, a consagracions, benediccions i auguris (cf. Moll 1982: 261, 265). També pot considerar-se un prenom, actualment poc habitual, però que es documenta com a tal a Silla (cf. Antich Brocal 2021b: 145).

b) Motiu: a Torrent, la primera documentació que hem trobat del mot com a cognom és de 1379: «antony nadal» (ARV, Morabatí de Torrent, 1379, M. Racional, núm. 11.769, f. 73v); «ximeno nadal» (ARV, Morabatí de Torrent, 1379, M. Racional, núm. 11.769, f. 74r). D'acord amb els enregistraments analitzats entre 1568 i 1950 per Climent Sanfèlix (1996: 119), es documenten nombroses persones cognomenades *Nadal* de forma ininterrompuda en aquest mateix poble fins a mitjans del segle XX. A Aldaia, encara que Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 74) proposen que els malnoms *Nadalo Carameles* i *Nadalo Micalon* provenen «de Nadal» entesos com a prenom, nosaltres creiem que el més probable és que procedisquen del cognom *Nadal*, que és l'origen d'aquest malnom en un poble veí com Torrent. Tot i això, tampoc podem descartar-ho com a hipòtesi, ja que també tenim constància d'una caseta a Silla referida com a *de Nadalo*, un antic propietari de la qual era portador del prenom *Nadal* [Nadal Carbonell Benavent] (cf. Antich Brocal 2021b: 145). A Alfafar, potser que el motiu tinga a veure amb persones que anaven al poble a festes per Nadal. Segons Puchades Pastor (1991: 215 [nota 84]), els cosins del motejat, «[...] venien a la festa del poble i obrien la processó muntats en llurs cavalls».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Nadalo Carameles/ Nadalo Micalon* (Aldaia). 2. *Nadales* (Alfagar). 3. *Nadal* (Manises). 4. *Nadal/ El Nadalo/ La Tia Nadala* (Picassent). 5. *Nadalo/ Nadala* (Silla). 6. *Nadalo/ Els Nadalos* (Torrent).

1. (Ald) «Nadalo Carameles» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132); «Nadalo Micalón» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132). 2. (Alf) «*Nadales*» (Puchades Pastor 1991: 215). 3. (Man) «el Mas de Nadal» (CTV 2009: II, 197). 4. (Pics) «José Albert “Nadal”» (Ajuntament de Picassent 2014: 9); «Vicent Albert “Tico el nadalo”» (Ajuntament de Picassent 2014: 16); «14 Hervas Sanchis Ramon [...] (Tia Nadala)» (Romaguera Belenguer 2017: II, 48); «4.- Salvador Sanchis (Nadal)» (Gómez Tronchoni 2006: 31). 5. (Sil) «- Cognoms modificats: [...] *Nadalo -ala*» (Zaragozá Pérez 1991: 255). 6. (Tor) «Nadalo» (Beguir Esteve 2003a: V, 220); «Nadalo, -s» (Herreros Moreno 2000: 112); «el seu home, José Llópez Piles (de la família popular dels Nadalos)» (Llópez Garcia 2016: 34); «[...] buscar faena en casa dels Nadalos» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 9); «la fàbrica era dels Nadalos» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 33).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **nadaletes** [naðalétes]

1. *Nadaletes/ Les Nadaletes* (Manises).

1. (Man) «Nadaletes» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Nadaletes, les» (Català Gimeno 1992: 264).

e) Etimologia: del llatí NATALE (NATALIS, -IS, ‘dia del naixement’) (Albaigès Olivart 1999: 310). Moll (1982: 265) detalla que el mot «designa la festa de la nativitat de Jesús».

f) Toponímia: 1. (Man) partides i paratges: «el Mas de Nadal» (CTV 2009: II, 197). 2. (Tor) activitats industrials: «la fàbrica de calzados de los Nadalos que empleaba a numerosos operarios.» (Sánchez Antúnez 2009-2010: 11). 3. (Sil) poblament: *caseta de Nadalo* (cf. Antich Brocal 2021b: 145).

Napoleon [napoleón] (Sil)

a) Definició: era el nom del famós polític i militar cors Napoleó Bonaparte (1769-1821), que va ser emperador de França (cf. Albaigès Olivart 2000: 252).

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada ha estat aplicat a una persona de geni dominant, a la qual li agradava manar, o potser també perquè era baixeta i vanitosa, amb ínfulas.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Napoleón* (Silla).

1. (Sil) «Personatges: [...], *Napoleon*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

e) Etimologia: Albaigès Olivart (2000: 252), tot i que creu que el prenom es podria relacionar amb les paraules italianes *Napoli* (Nàpols) i *leone*, ‘lleó’, afirma que potser s’hauria de buscar l’origen en *Nepo*, variant de *Lapo*, hipocorístic toscà de *Iácopo* (Jaume).

Narípia [narípia] (Alf)

a) Definició: segons el DNV, és un sinònim de *nàpia*, que vol dir “nas gran”.

b) Motiu: segurament perquè l'al·ludit tindria un nas de grandària o llargària considerable.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Narípia* (Alfatar).

1. (Alf) «*Narípia*» (Puchades Pastor 1991: 212).

e) Etimologia: Coromines (DECat: V, 882) considera que és un mot d’argot i familiar que significa ‘nas gros’, i indica també que és una deformació popular en el llenguatge afectiu del castellà *napia*, ‘nas’. El DLE de la RAE diu que *napia* és d’origen incert.

Nas, -sa, -sos [nás] / [nása] / [násos] (Alc, Alb, Alf, Man, Pics, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és la «protuberància situada en la part mitjana de la cara, entre la boca i el front, que té la forma d'una piràmide triangular de vèrtex superior i base inferior, amb dos forats».

b) Motiu: en general, aplicat a persones el nas de les quals presenta algun tret particular, que podria ser gruixut, llarg, o curt i aplanat. Per exemple, a Torrent, segons la informant Conxa Climent Company (2019), *la Tia Pepica la Nas* tenia el nas “de bruixa”, és a dir, el tenia punxegut.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Nassos* (Albal). 2. *El Nas/ Nassa* (Alfagar). 3. *Nas/ La Nas/ El Tio Nas/ Nassos* (Torrent).
1. (Alb) «Nassos» (Verdeguer Escribà 1991: 157); «Nassos» (Hernández Sanchis 2007: 1); «El piloter Vicente Gimeno Vila, *Nassos*, cosí de la tia Dolorettes *la Pilotera*, i descendent de família de pilots, va nàixer l'any 1873 i va morir el 1945 a Albal» (Monforte Casañ 2015: 175); «Nassos era fadrí, vivia en casa Visantet que fea espadnyes i també estava fadrí.» (Hernández Sanchis 1978: 20). 2. (Alf) «*Nas*» (Puchades Pastor 1991: 212); «*Nas*» (Pastor 2016: s/n); «*Nassa*» (Puchades Pastor 1991: 212); «Salvador Sales (*Nas*)» (Català Vila 2002: 311); «Francisco Sales, “el Nas” de Alfagar.» (Ruiz Monrabal 2008: 114). 3. (Tor) «*Nas*» (Beguir Esteve 2003a: V, 219); «*Nas / Nassos*» (Herreros Moreno 2000: 113); «Vicente Marsilla Verdet, el “Tio Nas”» (Atienza Peñarrocha 2003: 283); «Han ficat al Nene i Nas / a Garcia i al Cabut / [...]» (Xust Marcilla 2017: 48); «Vicent Marcilla Nas i Enrique Chust, el Roig de Miqueta » (Xust Marcilla 2017: 48).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **nasset, -s** [nasét]

1. *Nasset* (Manises). 2. *Nasset/ Nassets* (Torrent).

1. (Man) «Naset» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Nasset» (Català Gimeno 1992: 264). 2. (Tor) «Nassets» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Nasset» (Herreros Moreno 2000: 113); «128. Alfonso Ferrandis Soria Nassets.» (Martínez Oria 2005c: 18); «233. Salvador Ferrandis Soria Nassets.» (Martínez Oria 2005c: 19).

d.3) Derivat (+ -ŪTU/ -ŪTA): **nassut** [nasút]

1. *Nassut* (Alfatar). 2. *Nassut* (Manises).

1. (Alf) «*Nassut*» (Puchades Pastor 1991: 212). 2. (Man) «Nasut» (Català Gimeno 1992: 264).

d.4) Forma composta: (**nas** + (prep.) + adjectiu/ substantiu)

1. *Nas Suat* (Alcàsser). 2. *Nas de Goma/ Nas de Vedella* (Manises). 3. *Nas Gelat* (Picassent).

1. (Alc) «Nas Suat» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 79). 2. (Man) «Nas de Bedella» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Nas de Vedella» (Català Gimeno 1992: 264); «Nas de goma» (Català Gimeno 1992: 264). 3. (Pics) «Nas Gelat» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 109).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí NASU, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «38 Caseta de Nas [...] Xarcos – Secs» (Fresquet Gozalvo 2011: 58).

Navajo [nabáxo] (Alc)

a) Definició: és una part del nom d'un còmic anomenat *Fort Navajo*, una sèrie francesa d'historietes dels anys 60 del segle XX que va ser creada pel dibuixant francès Jean Giraud i el guionista belga Jean-Michel Charlier.

b) Motiu: segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 104), el motejat portava els cabells llargs fins els muscles i li deien que semblava un personatge d'aquests còmics francesos.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Navajo* (Alcàsser).

1. (Alc) «Navajo» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 104).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, procedeix del mot «*Navajó*, nombre en el siglo XVII del territorio noroccidental de Nuevo México, y este del tegua *navahu*, de *nava* 'campo' y *hu* 'arroyo ancho'».

Negus [néyus] (Alb, Qua)

a) Definició: era el nom del títol que començà a aplicar-se als governadors provincials d'Abissínia, que era com es coneixia l'antiga Etiòpia, i que, després, se li va atorgar a l'emperador d'aquest país (cf. Doval 2010: 257).

b) Motiu: probablement és el mateix motiu que assenyala Moreu-Rey (1981: 44), el qual posa com a exemple «[...] un home conegut com *lo Negus*», en al·lusió a «[...] la foscor de la pell de l'interessat».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Negus* (Albal). 2. *El Negus* (Quart).

1. (Alb) «Negus» (Verdeguer Escribà 1991: 157). 2. (Qua) «PÉREZ SORIANO, Francisco, alias *El Negus*.» (Gas 2013).

e) Etimologia: Albaigès Olivart (1995: 205) observa que *Negus* significa “rei de reis”. Doval (2010: 257) assenyala que literalment té el sentit del mot castellà *Coronado*, ‘coronat’, ‘guarnit de corona’. El DLE de la RAE diu que prové de l’amhàric, una llengua semítica, amb el significat de “rei”.

New York/ Nova York [niujórk] / [nɔbajórk] (Picn, Xir)

a) Definició: és el nom de la ciutat més poblada dels Estats Units.

b) Motiu: les persones al·ludides vivien o visqueren algun temps en aquesta ciutat dels Estats Units. Per exemple, a Xirivella, se li va atribuir a una persona «[...] por haber vivido algún tiempo en esa ciudad» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 369).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Tia de Nova York* (Picanya). 2. *La de New York* (Xirivella).

1. (Picn) «Familia dels BATETS. Fotografiats per Juliana Alabarta la “Tia de Nova York” que vingué de visita. Era per l’any 1925» (Royo Martínez 1993: 181). 2. (Xir) «- María la de *New York*, [...]» (Sorribes Santa Maria 1989: 369).

e) Etimologia: és un compost de l’adjectiu anglés *new*, ‘nou’ i del nom de la ciutat britànica de *York*. Segons Stewart (2008: 78-79), *York* prové en origen de l’ètim celta *eburos*, ‘teix’; els romans llatinitzaren el mot a *EBURACUM* o *EBORACUM*. Els celtes mig romanitzats l’anomenaven *Eovoroc*. Més tard, els conqueridors angles (un poble germànic) transformaren *Eovoroc* en *Eoforwic*, en canviar el mot *wic* per la seua semblança fonètica amb el sufix *-oc*. Per als angles, el topònim *Eoforwic* significava ‘lloc de porcs senglars’. Posteriorment, durant l’ocupació danesa del lloc de 865, aquests substituïren l’ètim *wic* per *vik*, ‘badia’, ‘cala’, i convertiren *Eoforwic* en *Yorvik*, que unes generacions després quedà reduït a *York*. Tot i tornar a mans dels angles un segle després, aquests mantingueren aquesta darrera forma en anglés antic.

Nicolau [nikoláw] (Alaq, Ald, Alf, Cat, Man, Mis, Pai, Qua, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: és un nom propi d'etimologia grega.

b) Motiu: per anomenar-se així o tenir relació familiar amb alguna persona portadora.

c) Comentari: *El Colassero*, forma documentada a Alcàsser, podria ser un hipocorístic de *Colàs*: any 1895, «283 Iborra Jaime Colassero» (Hernández Flor 2016: 98).

d) Documentació:

d.1) Forma amb afèresi (**Nicolau**> Colau): **Colau, -a** [koláw] / [koláwa]

1. *Colau/ Colau* (Alaquàs). 2. *Colau/ La Colaua* (Aldaia). 3. *Colau* (Alfatar). 4. *Colau* (Catarroja). 5. *Colau* (Manises). 6. *Colau* (Mislata). 7. *Colau* (Paiporta). 8. *Colau* (Sedaví). 9. *Colau* (Silla). 10. *Colau/ La Colaua* (Torrent). 11. *Colau/ La Colaua* (Xirivella).

1. (Alaq) «Colau/a» (Planells Segura 1991: 128). 2. (Ald) «Colau-a, Ø / la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 130). 3. (Alf) «Gemma Navarro Olmos, de la familia “Colau” de Alfatar» (Ruiz Monrabal 2008: 238). 4. (Cat) «Colau» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Les primeres trilladores ambulants en donar servici pels sequers de Catarroja foren les de Casimir Codoñer “Colau”, [...]» (Raga Ramon 1998: 57). 5. (Man) «Caolau, el de» (Català Gimeno 1992: 262). 6. (Mis) «Vicente Juan Roca (Colau)» (Mañas Borrás 2008: 74); «Colao» (Suay Oliver 2017); «Don Vicente Juan Roca. Conocido por todos sus amigos con el sobrenombre de “Colau”. Nació en Mislata el diecisiete de enero de 1897, y empezó como músico en el año 1907, siendo fundador de la Banda de Música de Mislata, [...]» (Mañas Borrás 2008: 98). 7. (Pai) «Colau» (Marí Yago 2004: 179); «Colau» (Mirabet Pastor 2004: 47); «Fusters. [...] les fàbriques de [...], Nicolau Damian (el tio Colau)» (Tarazona 2005: 121). 8. (Sed) «“Colau”» (Ruiz Monrabal 2008: 294). 9. (Sil) «- Noms modificats: [...] *Colau*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «Francisco Zaragoza “Colau”» (Zaragozà Primo 1998: 36); «El 1910, [...], Forner *el Colau*» (Antich Brocal 2007: 74); «[...] la confiteria d'Emili Forner Ferrando, *Colau*» (Antich Brocal 2007: 190). 10. (Tor) «Colau» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Colau-a-s, la» (Herreros Moreno 2000: 66); «Un altre passeig era per gel al carrer de Cervantes, a casa Colau, [...]» (Benlloch 2008: 19); «[...] comerciants com J. Simó “Cucala”, F. Andreu “Colau” [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 35). 11. (Xir) «- Colau, forma abreviada de “Nicolau”, Nicolás.» (Sorribes Santa Maria

1989: 368); «l'estanc de la mare del Colau, de nom Vicent Roca» (Giménez Pasqual 1997: 32); «tio Joan, el marit de la Colaua» (Giménez Pasqual 1997: 32); «Joan Pérez “Colau”» (Blasco, Giménez & Aguilar 2004: 66); curandera, «*la Colagua*» (Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 83); «Colao» (Berenguer Such 2018).

d.2) Forma amb afèresi (**Colau** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **Colauet, -s** [kolawét] / [kolawéts]

1. *Colauet* (Manises). 2. *Colauet* (Quart de Poblet). 3. *Colauet/ El Colauet/ Els Colauets* (Sedavi).

1. (Man) «Colauet» (Català Gimeno 1992: 262); «Colauet» (Escobar Folgado 1959: s/n). 2. (Qua) «Colauet» (Sancho & Sancho 1998: 161). 3. (Sed) «Casas de los arrendatarios Faba y Colauet.» (Ruiz Monrabal 1985: 110); «els colauets» (Ruiz Monrabal 1985: 128-129); «Nicolás Ferrandis Tatay “Colauet” 1919-1922 “Guirro”» (Ruiz Monrabal 1985: 181); «*Els Colauets*» (Ruiz Monrabal 1985: 187); Avantpassat de nom Nicolau (Ruiz Monrabal 2008: 97); «*El Colauet* (Nicolás Ferrandiz Rúbio)» (Monforte Casañ 2015: 406).

d.3) Forma castellana amb afèresi: **Colàs, -so, -sa** [kolás] / [koláso] / [kolása]

1. *Colassa* (Catarroja). 2. *Colàs* (Paiporta). 3. *El Colasso/ La Colassa* (Quart de Poblet). 4. *Colasso* (Xirivella).

1. (Cat) «Colasa» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Pai) «Vaquerías. [...] Colàs en la calle Maestro Serrano.» (Mirabet Pastor 2004: 43). 3. (Qua) «Colasso, el» (Sancho & Sancho 1998: 161); «Colassa, Toni la» (Sancho & Sancho 1998: 161); «Contava el tio Xarnego: “Quan era xiquet, la Colassa agarrava una faldà de pedres del riu [...]» (Sancho & Sancho 1998: 54). 4. (Xir) «- *Colaso*, aumentativo contracto de Nicolás.» (Sorribes Santa Maria 1989: 368).

d.4) Forma castellana amb afèresi (**Colàs** + -ARĪU/ -ARĪA): **Colassero** [kolaséro]

1. *El Colassero* (Alcàsser).

1. (Alc) «Fortuny Martínez, Teresa *Colassero*» (Simó Rosaleny 2010: 389); «José Iborra (El Colasero)» (Ajuntament d'Alcàsser 1997b: 44); «José Iborra “EL COLASERO”» (Ajuntament d'Alcàsser 2000b: 42); «José Iborra Gericó “El Colassero”, en el equipo el Frente de Juventudes» (Hernández Olivares 2013: 80).

d.5) Forma composta: ((art.) + **Colau** + (art.) + (prep.) + (art.) + substantiu)

1. *Colau el de la Barraca* (Alfagar). 2. *Colau de la Vella* (Manises). 3. *Colau el Fuster* (Paiporta). 4. *El Colau de Mònica* (Sedavi).

1. (Alf) «*Colau el de la Barraca*» (Puchades Pastor 1991: 211). 2. (Man) «Colau de La Vella» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Colau de la Vella» (Català Gimeno 1992: 262). 3. (Pai) «Colau el Fuster» (Oliver Chirivella 2004b: 131); «*En función del oficio [...], Fuster*» (Marí Yago 2004: 180). 4. (Sed) «Francisco Bresó Romeu “el Colau de Mónica”» (Ruiz Monrabal 2008: 226).

e) Etimologia: del grec *Nikólaos*, “victoriós pel poble” (cf. Albaigès Olivart 1995: 34).

f) Toponímia: 1. (Tor) activitats industrials: «la fàbrica de gel de Colau del carrer de Cervantes, [...]» (Benlloch Barrachina 2002b: 27); hidrografia: «Pou de Colau» (Fresquet Gozalvo 2014: 1217). 2. (Xir) poblament: «el casino de la Colaua, que fou l'àvia de Pasqualet el de Cotino» (Giménez Pasqual 1997: 33).

Ninom, -a [ninóm] / [ninóma] (Beni, Cat)

a) Definició: sembla un mot compost pels ètims *ni*, ‘àdhuc, encara que fos’, i *nom*, ‘mot amb què és coneguda una persona’.

b) Motiu: probablement el mot prové d’una expressió despectiva cap a alguna persona amb el sentit d’èsser un ningú, és a dir, que «no té ni nom» (sense nom): «Si busqueu a algú de poca importància, teniu a Ninom» (García Romero 1999 [1948]: s/n).

c) Comentari: a Beniparrell trobem *la Ninoma* (Pons Polit 2016), que és segurament una feminització de *Ninom*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Ninoma* (Beniparrell). 2. *Ninom* (Catarroja).

1. (Beni) «La Ninoma» (Pons Polit 2016). 2. (Cat) «Ninòm» (Sargues Raga 2017); «Blanco de Ninom» (Sargues Raga 2017).

Niu [níw] (Alb, Bene, Cat, Pics, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «construcció fabricada per la majoria de les aus on ponen els ous i crien els pollets».

b) Motiu: tot i que Moreu-Rey (1981: 75) assenyala que el nom base en femení *Niua* s'empra a Mallorca com metàfora de l'òrgan sexual masculí, nosaltres no hem trobat cap motivació al nostre corpus que suggerisca aquest sentit. Aquest mateix investigador (1981: 113) també documenta a Picassent un derivat de *Niu*, amb un sufix *-er* en plural, *Niueres*. Tal vegada aquest *Niueres* tinga alguna relació amb el *Niuero* del nostre corpus enregistrat al mateix Picassent, el qual, segons Romaguera Belenguer (2005: 32), va ser motejat així perquè «[...] se n'anava pel terme a buscar nius de pardalets, i [...] era qui més en trobava».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Niu/ La Niua* (Torrent).

1. (Tor) «Niu» (Beguir Esteve 2003a: V, 220); «Niu -a, el / la» (Herreros Moreno 2000: 114).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **niueta** [niwéta]

1. *Niueta/ Els Niuetes* (Catarroja).

1. (Cat) «Niueta» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **niuero** [niwéro] / [niywéro]

1. *El Niuero/ Els Niueros* (Albal). 2. *El Niuero* (Picassent).

1. (Alb) «Los Niueros» (Verdeguer Escibà 1987: 213); «Niguero» (Verdeguer Escibà 1991: 157). 2. (Pics) «“el Niuero”» (Romaguera Belenguer 2005: 32).

d.4) Forma composta (nom propi + prep. + art. + **niu** + -ĀTA): **niuada** [niywá]

1. *Quico de la Niuada* (Benetússer).

1. (Bene) «l'última [barraca] estava enclavada en el Camí Nou propietat d'un veí d'Alfagar, Quico de la Niguà» (García Martínez 2013b).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí *nĪDU*, amb el mateix significat.

f) Toponímia: **1.** (Alb) poblament: «l'hort del tio Pedro el Nihero» (Hernández Sanchis 1998: 97). **2.** (Bene) poblament: «Barraca de Quico de Nigua [Niuada]» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548). **3.** (Cat) activitats industrials: «[...] el magatzem dels *Niuetes*, [...]» (Valls Bonet 2018: 43).

Noi [nój] (Alaq, Alc, Ald, Alf, Man, Mas, Pics)

a) Definició: segons el DCVB, és el mot que refereix a un «home molt jove, i especialment el que no ha arribat a la pubertat [...]», i que s'empra a gran part del català oriental, Gandesà, Tortosa, Vinaròs.

b) Motiu: aquest malnom s'empra per a referir a persones d'origen català, la qual cosa partiria, en alguns casos, del contrast que suposa el fet d'usar el mot “noi” en lloc de “xiquet”, més comú entre els parlars valencians. També podria haver estat aplicat a valencians emigrats al Principat que n'han tornat.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Noi/ La Noia/ Tio Noi* (Alaquàs). **2.** *El Tio Noi* (Alcàsser). **3.** *El Noi* (Aldaia). **4.** *Noi* (Alfàfar). **5.** *El Noi* (Manises). **6.** *El Noi* (Massanassa). **7.** *El Noi* (Picassent).

1. (Alaq) «Noy/a, el» (Planells Segura 1991: 129); «Noy, el i Noya, la» (Planells Segura 1993: 166); «Vicent de "Noi"» ([QIA] Anònim 1984: 144); «Noi, Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142). **2.** (Alc) “Les casetes del *Tio Noi*” (o del *Curro Tingam*). **3.** (Ald) «Noi, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133). **4.** (Alf) «Noi» (Pastor 2016: s/n). **5.** (Man) «Noi, el» (Català Gimeno 1992: 264). **6.** (Mas) «Sènia del Noi.» (Moncholí 1996: 51). **7.** (Pics) «[granges] com les de Paco Baixauli i el Noi o la dels Vegetarians»; (Betí 2003: 59); «Salvador Aguado “el Noi”» (Romaguera Belenguer 2017: I, 83); Juliol 1939, «Salvador Boireu Bartomeu, “El Noi”» (Romaguera Belenguer 2017: II, 809).

e) Etimologia: Coromines (DECat: V, 948) creu que és probable que provinga de *ninói*, un diminutiu de *nin*, *-a*, ‘nen’, ‘xiquet’.

f) Toponímia: **1.** (Alc) poblament: “Les casetes del *Tio Noi*” (o del *Curro Tingam*), ja desaparegudes. **2.** (Mas) hidrografia: «Sénia del Noi» (Pons Candel 2000: 79); «Motor del Noi» (CTV 2009: II, 198); «Tancat del Noi» (CTV 2009: II, 198). **2.** (Pics) activitats industrials: «[granges] com les de Paco Baixauli i el Noi o la dels Vegetarians» (Betí 2003: 59).

Noïra, -es [noíra] / [noíres] (Cat, Mas, Sil)

a) Definició: és el mot compost per l’adverbi de negació ‘no’ i la 3a persona del futur d’indicatiu del verb castellà *ir* (anar), *irá*, ‘anirà’.

b) Motiu: atenent la versió de Miquela Segarra (2021), aquest malnom s’originà a partir d’una conversa familiar: «vingueren unes xiques de Madrid que tenien família en Catarroja i, quan se n’anaren, convidaren a les cosines de Catarroja a anar a Madrid a les festes, però el pare de les catarrogines els va denegar el permís de tornar-los la visita dient: «“a Madrid no irà, a Madrid no irà!””. Per això se’ls quedà “els Noïra”». Una altra versió conta que se li va atribuir a una persona que tenia fama de ser poc treballadora, i que un dia, quan li digueren que s’havia de presentar en un lloc determinat per un assumpte relacionat amb el servei militar, una altra persona va replicar: «Este no irà!» (Delhom 2019, juliol 6).

c) Comentari: a Catarroja era el malnom d’una família benestant. Cal notar que el mot resultant a partir de les motivacions adduïdes hauria de ser agut: *Noirà* [noirá]. Tot i això, pel que hem sentit a partir de les comunicacions dels diversos informants consultats, tots ells en fan una pronúncia plana: [noíra]

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Noira/ Els Noires* (Catarroja). 2. *Noira/ Les Noires* (Massanassa). 3. *Noira* (Silla).

1. (Cat) «Noira»; «Noires» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Mas) «¿Qué ha sido del “tío Noira”?» (Ródenes Moltó 1953: s/n); «Noires» (Moncholí 1983: s/n); «Rosa y Carmen Raga Vázquez “Les Noires”» (Alcoy Comes 1997: 96); «Francisco Vázquez Muñoz (alias Noira)» (Alcoy Comes 1999a: 33).

f) Toponímia: 1. (Mas) hidrografia: «Sènia de Noira (Rajolar)» (Moncholí 1996: 51); «Sénia de Noïra» (Pons Candel 2000: 79); poblament: «Casa de Noïra» (CTV 2009: II, 198); activitats industrials: «Molí dels Noïres» (CTV 2009: II, 198). 2. (Sil) partides i paratges: *partida de l'Aliaga*: «- Caseta de Noira.» (cf. Zaragoza Pérez 1982: 98).

Nostresenyor [nostresinjór] (Sil)

a) Definició: Moreu-Rey (1981: 108) assenyala que a Bétera (l'Horta Nord) *el Nostre-Senyor* és sinònim de persona dotora, tafanera, emprat de forma metafòrica en referència al *Nostre Senyor*, que està per tot arreu.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Podria tenir el mateix motiu que a Bétera, o, tal vegada, la persona motejada hauria estat referida així pel fet de repetir constantment aquesta expressió a mode d'imprecació: «[...] fets de parla habitual: [...] *Nostresinyor*» (Zaragoza Pérez 1991: 256).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Nostresenyor* (Silla).

1. (Sil) «*Nostresinyor*» (Zaragoza Pérez 1991: 256).

Notari [notári] (Alc, Ald, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és un funcionari públic autoritzat per a donar fe dels contractes, testaments i altres actes extrajudicials, de conformitat amb les lleis.

b) Motiu: a Alcàsser, segons el testimoni d'un informant descendent de l'al·ludit, el malnom de *Notari* li l'adjudicaren al seu avi perquè s'assemblava no sols físicament al notari de Picassent, sinó també per la manera de caminar una miqueta estirada d'aquesta persona. A aquest fet també ajudava el fet que, com era llaurador, hom també tractava d'al·ludir a aquesta persona de forma irònica amb l'ostentació d'un càrrec que reflectia una pretesa erudició o saviesa que aquesta persona no tenia. A Picassent tenim constància que *el Notari Bort* era el malnom d'un veritable notari de Picassent de mitjans del segle XX el primer cognom del qual era *Bort*: «don Francisco Bort Zandalinas» (Marticorena Ruiz 2004: 70). Tal vegada també haja estat atribuït a persones pretensioses que no exercien de notaris, com podria ser el cas de *l'explicatero* d'un cinema de Picassent que s'anomenava Leopoldo Fortuny (*El notari Bort*) (cf. Albert Martorell 1989: 15).

c) Comentari: Romaguera Belenguer (2003: 243) recull una versió d'una cançó de Picassent on se'n fa menció: «[...] perquè tots són uns timantes // uns cafres i uns animals, // i començant per Caldera // i acabant pel Notari Bord // [...]».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Notari* (Alcàsser). 2. *El Notari* (Aldaia).

1. (Alc) «Notari» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 71-72); «Hubo en los años 50 dos porteros apellidados Marí, Salvador “Notari” y Vicente “Zamora”» (Hernández Olivares 2013: 22). 2. (Ald) «Notari, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133).

d.2) Forma composta (**notari** + cognom)

1. *El Notari Bort* (Picassent)

1. (Pics) «“L'explicatero”, personatge encarregat d'explicar la trama del que ocorria, era Leopoldo Fortuny (El notari Bort)”» (Albert Martorell 1989: 15).

e) Etimologia: segons el DCVB, «pres del llatí NOTARIUS, ‘escrivent’».

f) Toponímia: 1. (Pics) poblament: «[...] també apareixen com a formants toponímics noms d'oficis, càrrecs o títols nobiliaris, com ara: [...], la Caseta del Notari» (Sánchez Serra 1984: 19); «Notari, Caseta del» (Sánchez Serra 1984: 22); «Caseta del Notari» (CTV 2009: II, 250); hidrografia: «Pous de Reg de motor a Picassent. Any 1938 [...] Motor del Notari» (Martínez Sanchis 2006: 140).

3.2.16. Lletra O (DMHS)

Olocau [olokáw] (Pics)

a) Definició: és el nom d'un municipi de la comarca del Camp de Túria.

b) Motiu: atribuït a una persona procedent del referit poble.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El d'Olocau* (Picassent).

1. (Pics) «en el año 1965, Amadeo Lerma pasa a ser cronista oficial de la villa en sustitución de Francisco Agustí, “aunque deberías poner, Paco, el de Olocau”» (Ajuntament de Picassent 1988: 40-41).

e) Etimologia: segons Nieto Ballester (1997: 261), de l'àrab *al-‘uqāb*, ‘la penya alta’.

Orà, Tano de l' [orá] (Mas)

a) Definició: *L'Orà* és un barri antic de Massanassa amb carrers menuts, alguns d'ells sense eixida (Raga 2018, novembre 12).

b) Motiu: el motejat s'anomenava *Tano*, que deu ser una afèresi del prenom castellà *Cayetano*, i era resident d'un barri de Massanassa anomenat així.

c) Comentari: d'acord amb el testimoni de Raga (2018, novembre 12), l'Orà era un antic «barri de barraques que [...] un dia es va pegar foc i que deixà pas a [unes] noves construccions de formigó i pedra que tornaren a donar vida als seus característics carrerons». Un aplec de dites relacionades amb carrers d'aquest poble, publicat en *la Terreta* amb el títol de “Va de Carrer” (Massanassera 1984: 21), recull quins eren els carrerons que conformaven aquest barri: «“Carabanchel” “San Roc” “Les Almes”/ “Colón” “San Pascual” i la “Paz”/ Tots junts amb el carrer “Saragossa”/ Formen el Barri “l'Orà”».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Tano de l'Orà* (Massanassa).

1. (Mas) «[...] la Cruz fue portata por un señor mayor que vestía blusa negra y al que llamaban el “Tio Tano de l'orà”» (Alcoy Comes 1998: 33).

e) Etimologia: potser comparteix etimologia amb Orà, nom d'una ciutat d'Algèria, que és un topònim que, segons el web *Oran-dz.com* (2014), provindria d'un plural àrab de *wahr*, 'lleó', *wahran*, '[dos] lleons'.

Orot [orót] (Alc)

a) Definició: és el nom popular de la carta que representa un as d'or en el joc de la baralla espanyola.

b) Motiu: és una al·lusió metafòrica a la imatge de la carta de l'as d'oros de la baralla espanyola, ja que hom deia que el motejat tenia el cap tan gran com el d'aquesta imatge (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 79).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**or** + -ÖTTU/ -ÖTTA): **orot** [orót]

1. *L'Orot* (Alcàsser).

1. (Alc) «Orot» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 79).

e) Etimologia: és un derivat d'*or*, que al seu torn prové del llatí AURU, amb el mateix significat (cf. DCVB).

Orso [órso] (Alaq, Alb, Alc, Alf)

a) Definició: segons el DNV, és una variant formal d'os, que és un «mamífer carnívor plantígrad de gran potència muscular, [...], cap gran, ulls menuts, extremitats fortes i grans, amb arpes, i cua molt curta, que viu en les muntanyes boscoses i s'alimenta preferentment de vegetals».

b) Motiu: a Albal sembla que *orso* ha estat emprat com a sinònim de persona rude, poc civilitzada. En paraules de l'investigador albalenc Hernández Sanchis (1998: 137): «Segons contaven [...] era perquè aquelles persones no batejaven als fills. [...] poc provable [...] a principis de l'actual segle [XX]». A Alcàsser el significat se centra més en l'aspecte físic de la persona, amb el sentit d'individu que té un aspecte gran, imponent: «Era una persona gran i forta» (Simó Rosaleny & Hernández Flor: 2012: 97). A Alfafar els motejats s'anomenaven *Orso* perquè «Eren els noms dels seus bars.» (Puchades Pastor 1991: 215 [nota 85]).

c) Comentari: Casanova Herrero (2007b: 59) observa que, pel que fa als topònims valencians on es documenta el mot, sempre trobem la variant *orso*, i mai la forma estàndard “ós”. Eugeni Reig (2015: 561) afeg que, quan una persona sembla grossa o fatxosa, se'n diu que pareix un *orso marí*, una expressió que encara es pot sentir a la Marina. La persona que escriu aquestes línies també l'ha sentida a Alcàsser (l'Horta Sud) de boca d'una avantpassada amb la forma castellanitzada “marino”: «pareixes un orso *marino!*» [també «fas cara d'orso», seriós, emprenyat].

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *L'Orso* (Alaq). **2.** *Els Orsos* (Albal). **3.** *Orso* (Alcàsser). **4.** *Orso* (Alfatar).

1. (Alaq) «[...] Ramón *l'Orso*, que visqué a la casota del carrer Major, [...]» (Tarín López 2004: 190); «Orso, l'» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 142). **2.** (Alb) «El Motor dels Orsos» (Hernández Sanchis 1998: 137). **3.** (Alc) «Orso» (Simó Rosaleny & Hernández Flor: 2012: 97). **4.** (Alf) «Orso» (Puchades Pastor 1991: 215).

e) Etimologia: segons el DCVB, «animal del gènere *Ursus* (País Valencià); cast. *oso*».

f) Toponímia: **1.** (Alb) hidrografia: «El Motor dels Orsos. [...] Se'l coneix pel malnom de la família que allí vivia» (Hernández Sanchis 1998: 137). És un motor que es troba en el terme d'Albal molt a prop de la ratlla que el separa del terme d'Alcàsser.

Otxo [óʎfo] (Cat, Sil)

a) Definició: és el número *huit* en castellà.

b) Motiu: segurament és un motiu semblant al que es troba darrere de la locució *del de l'otxo*, que és referida a persones castellanoparlants en un entorn catalanoparlant perquè sovint empen aquesta paraula castellana per tal de fer al·lusió a aquesta xifra en detriment del seu equivalent valencià.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Otxo* (Catarroja). **2.** *Otxo* (Silla).

1. (Cat) «el Tio Ocho» (Falla L'Albufera 1995b: s/n). **2.** (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Ocho*» (Zaragozà Pérez 1991: 256).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, del llatí OCTO, 'huit'.

3.2.17. Lletra P (DMHS)

Paborde, -i [pabórðe] / [pabórði] (Alf, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «cap eclesiàstic de certes comunitats».

b) Motiu: tal vegada *els Paborde* d'Alfatar tenien algun vincle familiar o certa semblança física amb una persona d'aquest poble que exercira o haguera exercit aquest càrrec religiós. A Torrent, la variant formal *Pabordi*, es fonamenta, segons Herreros Moreno (2000: 116), en què a l'al·ludit li agradava molt el pa d'ordi.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Paborde/ La Paborde* (Alfatar). 2. *Paborde/ Pabordi* (Torrent).

1. (Alf) «*Paborde*» (Puchades Pastor 1991: 212); «Manuel Pérez Ruiz, “el Pavorde” de Alfatar.» (Ruiz Monrabal 2008: 165); «Carmen Ruiz Pons, “la Pavorde” de Alfatar.» (Ruiz Monrabal 2008: 266); «Pavorde» (Pastor 2016: s/n). 2. (Tor) «Paborde» (Herreros Moreno 2000: 116); «84. *Francisco Villarroya Andreu Pavordi*.» (Martínez Oria 2005c: 18); «122. *Benigno Villarroya Andreu Pavordi*.» (Martínez Oria 2005c: 18); «8 *Francisco Villarroya Benlloch Pavordi* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 149).

d.2) Forma composta: (adjectiu + (prep.) + **pabordi**)

1. *Roig de Pabordi* (Torrent).

1. (Tor) «50 *Francisco vázquez Villarroya Roig de Pavordi* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 150).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí PRAEPŌSĪTU, ‘avantposat’.

Paià, -na [paiá] / [paiána] (Sed)

a) Definició: és un cognom, que, o bé representa una adaptació fonètica catalana a partir de l'occità: «*Paià* < *Pallach*» (Casanova 2012: 69), o bé, com planteja Moll (1982: 218), podria ser una grafia dialectal de *pallar*, derivat de *palla* amb el mateix significat que *paller*.

b) Motiu: era el cognom de persones com Carmen Payà Martínez *la Paiana*, originària del Ràfol (La Vall d'Albaida) (cf. Ruiz Monrabal 2008: 220).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Paià/ La Paiana* (Sedaví).

1. (Sed) «Vicente Rodríguez Payá, conocido también con el apodo “el Paiá”» (Ruiz Monrabal 2008: 220); «“Paiá”» (Ruiz Monrabal 2008: 294).

Paes [páes] (Tor)

a) Definició: del cognom castellà *Páez*, documentat a Torrent ininterrompudament des de principis del segle XVII (Climent Sanfèlix 1996: 121).

b) Motiu: els motejats eren portadors d'aquest cognom.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Paes* (Torrent).

1. (Tor) «42. *Miquel Paes López Paes.*» (Martínez Oria 2005c: 18).

e) Etimologia: segons Faure, Ribes & García (2009: 590), és un patronímic de *Pae*, reducció de l'antic nom hispànic medieval *Pelayo*, que al seu torn deriva del grec *Pelagios*, i que significa “mar”.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «35 Caseta de Paes [...] Faxardet» (Fresquet Gozalvo 2011: 59).

Paiporta [pajpórta] (Alaq, Alc, Ald, Cat, Mas, Sil, Tor)

a) Definició: és el nom d'un municipi de l'Horta Sud.

b) Motiu: atribuït a persones procedents de Paiporta o que hi tenien vincles.

c) Comentari: el gentilici amb el sufix *-i*, *Paiportí*, i que és el que coincideix amb la forma normativa, és predominant, tot i que a Alaquàs i Aldaia es documenten formes amb *-er*, *Paiportero*, *Paiportera*. Cap dels topònims aplegats al nostre corpus presenta la forma amb el sufix *-er*: *caseta dels Paiportins* (Tor), *cal Paiportí* (Mas), *motor del Paiportí* (Sil). A la *Terreta* de Massanassa de 1953 es publiquen uns versos que fan menció d'una taverna anomenada amb el gentilici del propietari: «Que a rasonar el vi van/ es rumor que ha corregut/ y Maso que u ha sabut y Marselet que u ha escoltat / han agarrat correguda/ y en “ca”l Paiportí han parat.» ([LT] Anònim 1953: s/n)

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Paiporta** + -ĪNU/ -ĪNA): **paiportí**, **-na** [pajportí] / [pajportína]

1. *La Paiportina* (Alcàsser). 2. *El Paiportí* (Catarroja). 3. *El Paiportí/ Cal Paiportí* (Massanassa). 4. *El Paiportí* (Silla). 5. *Els Paiportins* (Torrent).

1. (Alc) «Climent Fo[l]ch, Carmen *Paiportina*» (Simó Rosaleny 2010: 386). 2. (Cat) «Paiportí» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Forasters també en teniu, [...] el Paiportí, [...]» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n); «[...] catarrogins o catarrogines que es casaven fora. [...] “el Paiportí”, [...]» (Raga Ramón 1999j: s/n). 3. (Mas) «Paiportí» (Moncholí 1983: s/n); «parlarem de Pepe Yago, El Paiportí» (Moncholí Baixauli 2012: 75); «99. El Paiportí, “su padre”, vaqueria» (Alcoy Comes 1995: 33). 4. (Sil) «[...] motor del Paiportí.» (Zaragozà Pérez 1982: 96). 5. (Tor) «Paiportí» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Paiportí» (Herreros Moreno 2000: 117).

d.2) Forma entrada/ lema (**Paiporta** + -ARĪU/ -ARĪA): **paiportero, -a** [pajportéro] / [pajportéra]

1. *El Paiportero* (Alaquàs). 2. *La Paiportera* (Aldaia).

1. (Alaq) «Paiportero/a» (Planells Segura 1991: 129); «Paiportero, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143); «Vicent Garcia *el Paiportero*» (Tarín i López 1998b: 172); «el tío *Paiportero* (Vicent Garcia)» (Tarín i López 2013: 62). 2. (Ald) «Paiportera, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133).

e) Etimologia: segons Coromines (OnCat: VI, 116), *Paiporta* prové de PROPE HORTAM, “prop de l’horta”. Membrado Tena (2017: 33) en resumeix l’evolució proposada per Coromines de la següent manera: «*prope hortam*» *propi orta*» *proip orta*» *poip orta*» *Paiporta*». A més a més, aquest darrer investigador (2017: 33) afig que «L’alqueria de *Paiporta* es trobava molt a prop de la séquia de Faitanar, però sense arribar a beneficiar-se’n de l’aigua i de l’horta».

f) Toponímia: 1. (Mas) poblament: «[...] el vi en Ca el Paiportí, [...]» (Pepe 1980: s/n). 2. (Sil) hidrografia: «Motor del Paiportí, Sequiasset o de Puça» (Guillem Chilet 2009: 178); « - Séquia de Gasparo, [...], motor del Paiportí.» en la partida del Saladar (Zaragozà Pérez 1982: 96). 3. (Tor) poblament: «30 Caseta dels Paiportins [...] Ptda. Covatelles» (Fresquet Gozalvo 2011: 59).

Paixarell [pajʃarɛʎ] (Alc, Man)

a) Definició: segons el DNV, és un ocell «(*Carduelis cannabina*) d'uns tretze centímetres de llargària, amb les parts superiors de color castany fosc i les ales i la cua vorejades de blanc, gregària, fàcilment domesticable i de cant agradable».

b) Motiu: Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 97) assenyalen que la persona motejada era baixeta com aquest ocell.

c) Comentari: Martí Mestre (2006: 390) observa que el nom d'aquest ocell s'aplica a persones vives, astutes, que no són de fiar, i també a persones malicioses o de males intencions.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Paixarell* (Alcàsser). 2. *El Paixarell* (Manises).

1. (Alc) «Paixarell» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 97). 2. (Man) «Paixarell, el» (Català Gimeno 1992: 264).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí *PASSĒRĒLLU, dim. de PASSER, ‘ocell’».

Palacieros [palasiéros] (Beni)

a) Definició: un *palacio* és l'equivalent castellà de *palau*, el qual, segons el DNV, és un «edifici majestuós i luxós utilitzat com a residència d'un rei, d'un gran senyor, [...]», etc.

b) Motiu: l'informant beniparreller Antoni Costa Pons (2018) conta que *els Palacieros* eren persones que vivien al costat del que es coneixia com el “palacio”, és a dir, el que antigament era la casa del senyor de Beniparrell, actualment desapareguda, els terrenys de la qual pertanyen a la família Pons (*Importaco*).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**palacio** + -ARĬU/ -ARĬA): **palacieros** [palasiéros]

1. *Els Palacieros* (Beniparrell).

1. (Beni) «Els Palacieros» (Costa Pons 2018).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, del llatí PALATIUM.

Palanca [paláŋka] (Alc, Alb, Ald)

a) Definició: segons el DNV, és una «barra rígida mòbil al voltant d'un punt de suport, que servix per a transmetre una força». El malnom *Palanca* podria ser també un cognom, ja que hi ha persones que en són portadores en alguns pobles de la comarca com a Torrent, on ja es troba documentat des de la segona meitat del segle XIX (cf. Climent Sanfèlix 1996: 120).

b) Motiu: en cas de no ser un cognom, podria ser una metàfora de posseir unes dents prominents que sobreixen de la boca i que evoquen la forma allargada de l'objecte abans definit. L'adjectiu que se'n deriva, *Palancut*, va ser atribuït a una persona d'Aldaia «perquè tenia les dents molt grans i cap a fora» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 115).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Palanca* (Albal).

1. (Alb) «Palanca» (Verdeguer Escribà 1991: 157); «Palanca» (Hernández Sanchis 2007: 2).

d.2) Derivat (+ -ŪTU/ -ŪTA): **palancut** [palaŋkút]

1. *Palancut* (Alaquàs). 2. *El Palancut* (Aldaia).

1. (Alaq) «Palancut» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143). 2. (Ald) «Palancut» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133); «José Maria el Forner (Palancut)» ([QIA] Anònim 1990: 112).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí *palanga* (originàriament *phalanga*, del gr.φάλαγξ), 'barra per a aixecar o portar pesos'.

f) Toponímia: 1. (Ald) poblament: «Este conjunt de cases de “l'Atzucac” d'Aldaia — conegut antigament com el carreró del forn del Palancut o de l'alcalde Ferrandis—, són propietat municipal i formen part de l'entramat antic, d'època medieval, de la població» (Moreno 2015, abril 12).

Palau, -a [paláw] / [paláwa] (Alc, Beni, Sil)

a) Definició: és el cognom d'origen toponímic *Palau*. *Palaua* n'és una feminització. Existeixen diversos topònims catalans d'on podria provenir el cognom: el Palau d'Anglesola, Palau de Plegamans, Palau Saverdera, Palau Sacosta, Palau Sator, etc.

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: a Alcàsser es documenta com a cognom per primera vegada a partir de la carta de poblament d'aquest poble de 1610. La persona portadora establida a Alcàsser l'any 1610 procedia de Russafa: «Hieronimus Palau (30), agricultor loci de Rusafa» (cf. Febrer Romaguera 2006: 492). A Torrent aquest cognom es documenta ininterrompudament des de 1601 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 121).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Palau/ Palaua* (Alcàsser). 2. *Palau* (Beniparrell). 3. *Palau* (Silla).

1. (Alc) «Carmen “Palaua”» (Ajuntament d'Alcàsser 1993: 24); «7 Milio Palau» (Ajuntament d'Alcàsser 1999b: 28). 2. (Beni) «*Palau* (Emílio Palau Casañ)» (Monforte Casañ 2015: 251); «després *el tio Palau* feia la Galotxa» (Monforte Casañ 2015: 249). 3. (Sil) «Cognoms: [...] *Palau*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «Hijo mayor de Palau y la Pedasos (SIM)» (Antich Brocal 2016: 277); «[...] la casa de Paco Rodrigo, *Palau*, [...]» (Antich Brocal 2007: 216).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí PALATIŪ, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Beni) poblament: *carrer del Braç de Palau*. 2. (Sil) poblament: «[...] trobem la barberia de “Kid Palau” (1940) un veterà boxejador [...]» (Antich Brocal 2007: 135).

Paler, -o, -a [palér] / [paléro] / [paléra] (Alf, Cat, Man, Tor, Xir)

a) Definició: el DNV defineix *paler* com a «persona que, en certs oficis, treballa amb [...] pala».

b) Motiu: Sorribes Santa Maria (1989: 367) assenyala que se li pot haver atribuït a un individu per emprar una pala en una era o perquè es dedicava a traure pa d'un forn amb aquest estri. El més habitual és que el malnom *Paler* o *Palero* s'empren com a sinònim de forner (cf. Moreu-Rey 1981: 128).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Paler* (Alfatar). 2. *Paler/ Palero* (Catarroja). 3. *Palera* (Manises). 4. *El Paler* (Torrent). 5. *El Paler* (Xirivella).

1. (Alf) «*Paler*» (Puchades Pastor 1991: 212); «El *Paler*» (Pastor 2016: s/n). 2. (Cat) «*Paler*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «*Palero*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «*Palero*» (Sargues Raga 2017). 3. (Man) «*Palera*» (Escobar Folgado 1959: s/n); «*Palera*» (Català Gimeno 1992: 264). 4. (Tor) «*Paler*» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «*Paler, el*» (Herreros Moreno 2000: 117); «Cotxe de xocolates “El *Paler*”.» (Besó Ros 2008a: 4). 5. (Xir) «*-Paler*» (Sorribes Santa Maria 1989: 367); «conserge Arturo Ortí, de renom el *Paler*» (Giménez Pasqual 1997: 32).

e) Etimologia: segons el DCVB, com a derivat de *pala*, del llatí *PALA*, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «la casa del tío Pepe Rius el *Paler*, que tenia una fàbrica de xocolate abans que s'uniren tots els xocolaters» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 20).

Palla [πάλα] (Alaq, Alb, Ald, Cat, Mas, Mis, Pai, Pics, Qua, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DCVB, és una «tija o canya del blat i d'altres gramínies després de seca i separada del gra».

b) Motiu: pel que fa al diminutiu de *Palla*, *Palleta*, Sorribes Santa Maria (1989: 363) indica que se li va atribuir a un home de Xirivella per ser extremadament prim. A Alcàsser, la persona motejada com a *Pallús* era poc vanitosa i sempre anava bruta de palletes (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 93). *Els Palleters* es dedicaven antigament a vendre lluquets (trossos de palla ensofrats) per les cases per a encendre el foc (cf. Tarín i López 2012: 127). La persona motejada com a *Pallero* a Alcàsser l'anomenaren així perquè treballava en unes eres i solia anar-hi brut de palletes (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 68).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Palla* (Catarroja).

1. (Cat) «Palla» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d.2) Derivat (+ -ΪΤΤU/ -ΪΤΤA): **palleta** [παλέτα]

1. *Palleta/ El Tio Palleta* (Catarroja). 2. *Palleta/ La Palleta/ El de Palleta* (Xirivella).

1. (Cat) «Palleta» (Sargues Raga 2017); «Palleta» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «"el Tio Palleta"» (Raga Ramon 1998: 93). 2. (Xir) «- Palleta, hombre extremadamente delgado.» (Sorribes Santa Maria 1989: 363); «Pepe el de "Palleta"» ([CF] Anònim 1993: 63); «Fina Giménez "la Palleta"» ([CF] Anònim 1993: 57); «Josep Giménez Pasqual (Palleta)» (Blasco & Giménez 1997: 52); «Amparo Giménez *la Palleta*» (Blasco, Giménez & Aguilar 1999: 77).

d.3) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA + -ARĪU/ -ARĪA): **palleter, -a** [paʎetér] / [paʎetéra]

1. *Del Palleter* (Alaq). 2. *Palleter* (Paiporta). 3. *El Palleter/ La Palletera* (Quart de Poblet). 4. *El Palleter/ La Palletera/ Els Palleters* (Torrent).

1. (Alaq) «Palleter, del» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143); «Eloina Gil "del Palleter"» ([QIA] Anònim 1990: 106). 2. (Pai) «Palleter» (Marí Yago 2004: 180); «Palleter» (Mirabet Pastor 2004: 48). 3. (Qua) «Palleter, el» (Sancho & Sancho 1998: 164); «Palletera, la» (Sancho & Sancho 1998: 164). 4. (Tor) «Palleter -s, el/ els» (Herreros Moreno 2000: 117).

d.4) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **pallero, -a** [paʎéro] / [paʎéra]

1. *El Pallero/ La Pallera* (Alaquàs). 2. *El Pallero* (Alcàsser). 3. *Pallero* (Catarroja). 4. *El Pallero/ La Pallera* (Quart de Poblet).

1. (Alaq) «Pallero/a» (Planells Segura 1991: 129); «Federico Cases *el Pallero*» (Tarín i López 1997: 104); «Pallera/o, el, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143). 2. (Alc) «José Hernández Ramón (*El Pallero*)» (Gericó Trilla 2003: 233); «José Hernández Navarro (*Fill del Pallero*)» (Gericó Trilla 2003: 232); «Helio (Pallero)» (Ajuntament d'Alcàsser 1999a: 64). 3. (Cat) «Pallero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Qua) «Pallera, la» (Sancho & Sancho 1998: 164); «Pallero, el» (Sancho & Sancho 1998: 164).

d.5) Derivat (+ -ŪCEU/ -ŪCEA): **pallús, -sa** [paʎús] / [paʎúsa]

1. *Pallús/ Els Pallús* (Albal). 2. *Pallús* (Alcàsser). 3. *Pallús* (Aldaia). 4. *Pallús* (Catarroja). 5. *La Pallussa* (Massanassa). 6. *Pallús* (Mislata). 7. *Pallús* (Picanya). 8. *Pallús* (Picassent). 9. *El Pallús/ La Pallussa* (Quart de Poblet). 10. *Pallús* (Torrent).

1. (Alb) «els Pallús» (Verdeguer Escribà 1987: 86); «[...] en la casa de los Pallús» (Verdeguer Escribà 1987: 88); «Pallús» (Verdeguer Escribà 1991: 157). 2. (Alc) «Pallús» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 93). 3. (Ald) «Pallús» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133). 4. (Cat) «Pallús» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 5. (Mas) «Rosa Saez (la pallusa)» (Muñoz Codoñer 1996: 38); «Este anda fue llevada a casa de Rosita “la Pallusa” (Avenida Blasco Ibáñez)» (Borràs Moreno 2015: 104). 6. (Mis) «Un pequeño puente te permitía llegar hasta un altozano donde se encontraba el Molí de Pallús.» (Mañas Borràs 2011b: 11). 7. (Picn) «Pallús» (Moreno Pellicer 2018). 8. (Pics) Any 1938 «2 Aguado Gómez Cristobal [...] (Pallus)» (Romaguera Belenguer 2017: II, 48). 9. (Qua) «Pallús, el» (Sancho & Sancho 1998: 164); «Pallussa, la» (Sancho & Sancho 1998: 164). 10. (Tor) «Pallús» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Pallús» (Herreros Moreno 2000: 118).

d.6) Derivat (+ -ŪCEU/ -ŪCEA + -ARĪU/ -ARĪA): **pallusser, -o** [paʎusér] / [paʎuséro]

1. *Pallussero* (Catarroja). 2. *El Tio Pallussero* (Massanassa). 3. *Pallusser/ El Tio Pallusser* (Silla).

1. (Cat) «Pallussero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Mas) «obras de teatro en el “sequer “del tío “Pallusero”, hoy nº 7 de dicha calle.» (R. M. 2013: 104). 3. (Sil) «Desapareguts: [...], *Pallusser*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «el tío Pallusser» (Antich Brocal 2008: 41).

d.7) Derivat (+ -ŌSU/ -ŌSA): **pallosso** [paʎóso]

1. *Pallosso* (Picassent).

1. (Pics) «Pallosso» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 133).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí PALĒA, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Alb) vegetació: «la Garrofera de Pallús» (Hernández Sanchis 1998: 94); «Al cantonet de la Garrofera de Pallús (hui desapareguda) encara es coneix un ullal que corre pel Barrancó de la Foia.» (Hernández Sanchis 1978: 3). 2. (Mas) hidrografia: «Sénia del Tio Pallussero» (Pons Candel 2000: 79); poblament: «Caseta del Pallusser» (CTV 2009:

II, 198); «Caseta del Pallussero» (Alvir Ballester 2004: s/n). 3. (Mis) hidrografia: «En el término de Mislata, [...] se trataba del *Molí de Pallús*» (Serrano Julián & Antequera Fernandez 2007: 204). 4. (Pics) orografia «el Pallús» (CTV 2009: II, 249); hidrografia: «Sénies de Picassent. Any 1938 [...] Sénia de Pallús» (Martínez Sanchis 2006: 143); vies de comunicació: «Pallús de Campanetes, Camí de» (Sánchez Serra 1984: 23). 5. (Xir) poblament: «Barraca de Palleta en la Closa» (Giménez Pasqual 1995: 34).

Pallardó, -na [paʎardó] / [paʎardóna] (Picn)

a) Definició: és un cognom. *La Pallardona* n'és una feminització.

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: Climent Sanfèlix (1996: 121) documenta aquest cognom a Torrent a partir de la segona mitat del segle XIX.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Pallardona* (Picanya).

1. (Picn) «la Pallardona» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 142).

e) Etimologia: potser té a veure amb el cognom francès *Paillard*, 'brivall, 'maliciós', o l'adjectiu occità *Palhard*, «*paillard, -e, luxurieux, -euse. Syn gorrin, -a*» (cf. DO), és a dir, que té el significat de lasciu, luxuriós. Almenys en francès, *Paillard* és un derivat pejoratiu de *Paille/ Pailhe*, que en origen designava una persona que dormia damunt la palla (cf. Morlet 1997: 749). Podria ser també una variant formal, amb *-d* epentètica, de cognoms com *Palleró* o *Payaró*, que Moll (1982: 217) considera diminutius de *paller* (del llatí PALEARIUM).

Pallasso, -a [pa'láso] / [pa'lása] (Cat, Mas, Pai, Picn, Qua, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «artista còmic de circ, maquillat d'una manera exagerada i vestit estrofolàriament».

b) Motiu: Moreu-Rey (1981: 107) l'inclou dins d'un apartat de malnoms relacionats amb l'afició a la gresca o personalitat destorbadora. Creiem que en la majoria de casos les persones motejades eren bromistes com a Paiporta, on a un avantpassat dels al·ludits li agradava molt fer “pallassades” (Marín 2021). També a Catarroja, un avantpassat dels motejats solia enfilarse i botar d'arbre en arbre agafant taronges, per la qual cosa hom deia que semblava un *pallasso* (Costa Pons 2018). No és pot descartar que també haja estat atribuït a persones a les quals els agrada vestir o que vesteixen de forma estrofolària o ridícula: vestir “com un pallasso”, anar fet un carnestoltes, anar com un alarb (cf. DSFF).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pallasso* (Catarroja). 2. *El Pallasso* (Massanassa). 3. *Pallasso/ Pallasses* (Paiporta). 4. *Els Pallassos* (Picanya). 5. *El Pallasso/ La Pallassa* (Quart de Poblet). 6. *La Pallassa* (Torrent).

1. (Cat) «Pallasso» (Sargues Raga 2017); «Pallaso» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Mas) «Gasparet “El payaso”» (Raga 1987: 17). 3. (Pai) «Payaso» (Marí Yago 2004: 180); «Payaso» (Mirabet Pastor 2004: 48). 4. (Picn) «Pallassos, els» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 142). 5. (Qua) «Pallassa, la» (Sancho & Sancho 1998: 164); «Pallasso, el» (Sancho & Sancho 1998: 164). 6. (Tor) «Pallassa» (Herrerros Moreno 2000: 117); «[...] viven el tio Gori (Gregorio Díaz) i Maria Andreu, més coneguda pel seu malnom de la "Pallassa", un matrimoni molt popular al poble perquè eixien a vendre a tots el porrats.» (Xust Marcilla 2017: 125).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 419), de l'italià *pagliaccio*, ‘sac de palla’, amb el qual hom comparava el pallasso «informe y torpemente vestido».

Palmariste, -a [palmaríste] / [palmarísta] (Sil)

a) Definició: és el gentilici de persones procedents de la pedania d'El Palmar, que pertany al terme de la ciutat de València.

b) Motiu: les persones motejades procedien de la pedania de València abans referida.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Palmariste/ La Palmarista* (Silla).

1. (Sil) «Desapareguts: [...], *Palmerista*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «*el Palmariste*» (Antich Brocal 2009: 37).

e) Etimologia: Membrado Tena (2017: 34) indica que «El Palmar, [...], era un lloc on creixien o es plantaven palmes o palmeres». Segons el DCVB, el mot *palma* prové del llatí PALMA, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: «[...] forn de Roseta, per la titular Rosa Gimeno. El 1936 [...], una dècada més tard s'anomenava “forn de la Palmarista” pel gentilici de la llogatera Teresa Marco, natural del Palmar.» (Antich Brocal 2007: 289).

Palmiter, -a [palmitér] / [palmitéra] (Alaq, Ald, Sed, Xir)

a) Definició: segons el DNV, un *palmito* és un «instrument per a ventar-se format per una làmina semicircular de tela o de paper muntada sobre vergallines mòbils de fusta, [...]» o d'altres materials. El derivat de *palmito*, *palmiter*, s'empra per a referir a persones que en fabriquen o en venen.

b) Motiu: el poble palmiter per excel·lència de la comarca de l'Horta és Aldaia. Tot i això, també s'hi documenten persones d'altres pobles que també es dedicarien a elaborar o vendre *palmitos*. Per exemple, a Xirivella, «*El Palmiter*, el que hace abanicos» (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 367), o Alaquàs, «Aurelio Gil (el palmiter)» (cf. Esteve Llàcer 1993: 159) o a Sedaví, “*La Palmitera*” (cf. Ruiz Monrabal 2008: 128).

c) Comentari: els filòlegs Beltran Calvo i Segura Llopes (2017: 378) descriuen que *palmito* és la forma majoritària de pràcticament tots els dialectes valencians, llevat d'una part del meridional on s'empra *ventall* (l'Alcoià, el Comtat), o de l'alacantí, on hom fa servir el castellanisme *abanico*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**palmito** + -ARĪU/ -ARĪA): **palmiter, -a** [palmitér] / [palmitéra]

1. *El Palmiter* (Alaquàs). 2. *Palmiter* (Aldaia). 3. *Palmiter/ La Palmitera* (Sedaví). 4. *El Palmiter* (Xirivella).

1. (Alaq) «Palmiter, el» (Planells Segura 1991: 129); «Palmiter, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143). 2. (Ald) «Palmiter, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133). 3. (Sed) «Pepica Pérez Asensi, “La Palmitera”» (Ruiz Monrabal 2008: 128); «“Palmiter”» (Ruiz Monrabal 2008: 294). 4. (Xir) «- El *Palmiter*, el que hace abanicos.» (Sorribes Santa Maria 1989: 367).

e) Etimologia: segons el DCVB, l'ètim ha estat pres del castellà *palmito*, 'bargalló' (margalló). Coromines (DECat: VI, 206) reitera aquesta mateixa idea i assenyala que *Palmito* és un manlleu «del nom castellà del margalló o palma nana, per aplicar-lo al 'vano, ventall'». És un derivat del llatí «PALMA, 'palmell de la mà', 'palma nana: CHAMAEROPS HUMILIS'».

Palop, -es [palóp] / [palópes] (Man, Tor)

a) Definició: és el cognom *Palop*, segurament una variant formal amb dissimilació (*Polop* > *Palop*) del nom del municipi de Polop de la Marina (Marina Baixa).

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o tenien vincles familiars.

c) Comentari: segons Herreros Moreno (2000: 118), «Palop és un cognom documentat a Torrent i molt freqüent». En concret, ja es documenta amb dos ocurrencies des del període de 1651-1700 (Climent Sanfèlix 1996: 121).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *De Palop* (Manises). 2. *Les Palopes* (Torrent).

1. (Man) «Palop.- Se trata de JOSE PALOP ZAPATA, [...]» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 5, Manises (1941), f. 41); «Allí [casa Sento el Pastisser] acudían, ¡cómo no!, aquellos maniseros de ayer, [...], Salvoret de Palop, [...]» (Tos Vilar 1968: s/n). 2. (Tor) «Palopes, les» (Herreros Moreno 2000: 118).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **palopet** [palopét]

1. *Palopet* (Manises).

1. (Man) «Palopet» (Català Gimeno 1992: 264).

e) Etimologia: segons Coromines (OnCat: VI, 252), *Polop* és una variant de PLOPPUS, que prové del llatí clàssic PŌPULUS 'pollancre' (xop), i que «tingué gran extensió en mossàrab».

Paltrot [paltrót] (Tor)

a) Definició: el DNV recull “paltrot” com a variant formal de “paltrota”, que és un «Embotit fet amb el budell gros del porc, farcit amb magre, menuts de porc, cotnes, sang, sal i pebre negre». Eugeni Reig (2015: 618) també opina que és un sinònim de “poltrota” o “paltrota”, i el defineix com «Embotit que es fa reomplint el budell més gros del porc amb un farcit semblant al de la botifarra de carn.».

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Potser l'aplicació malnonímica d'aquest mot tinga relació amb el suggeriment de Martí Mestre (2006: 68-69), el qual planteja que «*paltrot* i les altres variants (*paltruc*, *poltruc*, *poltrú*) també s'apliquen figuradament a una persona grassa i baixeta [...]». També podria haver estat atribuït a una persona “fosca” de ment o d'accions.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Paltrot* (Torrent).

1. (Tor) «25. *Manuel Bermell Yago Paltrot*.» (Martínez Oria 2005c: 18).

e) Etimologia: Coromines (DECat: VI: 214) inclou *Paltrot* entre les diverses variants formals de *Paltrú*, i assenyala que és d'origen incert. Podria partir d'una base PERTRÚD- o PERTRÚDI, que «podria resultar d'una vella alteració del gr. Περιτόν(α)ιον ‘membrana que recobreix la massa intestinal del baix ventre’, emprada pels veterinaris de l'escola greco-llatina de veterinària de Salern».

f) Toponímia: 1. (Tor) hidrografia: el «motor de Paltrot» (Fresquet Gozalvo 2014: 1218).

Pampló [pampló] (Tor)

a) Definició: és un cognom d'origen toponímic.

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: segons Climent Sanfèlix (1996: 121), ja es documenta ininterrompudament a Torrent des de la segona meitat del segle XVII (1651-1700). També era el cognom del cap d'una família que vivia en una de les cinc barraques documentades al terme de Torrent a finals del segle XVIII (Besó Ros 1995: 69). En concret, Climent Sanfèlix (2006: 300) documenta en 1756 un cap de família anomenat Salvador Pampló Llàcer (nascut l'any 1695 i casat en 1727), que residia en l'«Alqueria de Pampló».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pampló* (Torrent).

1. (Tor) «Alqueria de Pampló. [...] Salvador Pampló Llácer [...] 1727 [casat] 1695 [naixement]» (Climent Sanfèlix 2006: 300).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 168), *Pampló* és una forma masculinitzada del topònim *Pamplona* (Navarra), que al seu torn procedeix de l'ibèric *Pampeluna*. D'entre les diverses hipòtesis plantejades per diferents investigadors recollides per Salaverri (2011: 84-86), podem destacar la d'Irigoien (1992: 153-155), el qual proposa que *Pamplona* és la combinació de «**Pompe[i]-+*ilon*» 'ciudad de Pompeyo', [...]. Nieto Ballester (1997: 272) indica que l'antropònim llatí d'on provindria seria POMPELO o POMPAELO, nom del fundador de la ciutat navarresa.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: una barraca en referència al «cognom del cap de família que hi habita - [...], Barraca de Pampló» (Besó Ros 1995: 69).

Pana [pána] (Alf)

a) Definició: segons el DNV, és un «teixit gros de tacte suau semblant al vellut, que pot ser llis o confeccionat amb fines estries verticals».

b) Motiu: a Alfafar, s'empra amb un sentit metonímic ja que la persona al·ludida portava pantalons de pana quan se n'anava a treballar (Puchades Pastor 1991: 214 [nota 74]).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pana* (Alfafar).

1. (Alf) «*Pana*» (Puchades Pastor 1991: 214).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 410), del francès *panne*, amb el mateix significat, pròpiament 'pell', del llatí PĪNNA, 'plomatge d'un animal'.

Panach [panák] (Pai)

a) Definició: és el cognom d'origen occità *Panach*.

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: es troba present a famílies de l'Horta Nord com els propietaris de l'empresa d'orxata *Panach* (Alboraia, l'Horta Nord). En aquest poble de l'Horta Nord ja es documenta una persona portadora del cognom *Panach* en un cens de 1646: «francés Pannach» (ARV, Cens 1646, Veïnat d'Alboraia, Generalitat, núm. 4.825, f. 117r).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Panach* (Paiporta).

1. (Pai) «Panac» (Marí Yago 2004: 180); «Panach» (Mirabet Pastor 2004: 48).

Panarra [panára] (Cat, Pai, Sil)

a) Definició: segons el DNV, pot ser l'adjectiu que significa «que menja molt de pa», encara que a Catarroja s'originà a partir del sentit del nom dialectal castellà d'un tipus de peix que nosaltres anomenem *tenca*.

b) Motiu: el motiu de Catarroja parteix d'una anècdota ocorreguda l'any 1906 en una visita de cacera a l'Albufera del rei Alfons XIII. Aquell dia uns barquers torraven unes tenques, i l'avi de l'actual motejat, Salvador Hervàs, en demanar-los el rei que què feien en aqueixos moments, va replicar que torraven uns peixets. El rei, en remoure les brases amb un bastonet i aparéixer una tenca, va exclamar: «Hombre, eso es una panarra». Aleshores hom va atribuir aquest malnom a l'avi de Salvador Hervàs (Pérez Puche 2011: 27).

c) Comentari: el rei va identificar el que hom coneixia a València com a *tenca* i ho va anomenar *panarra*, mot que l'ICTIOTERM reconeix que és popularment emprat al port de Bonanza (San Lúcar de Barrameda, Cadis) com a sinònim de *carpa* (cf. *Cyprinus carpio carpio*, Linnaeus, 1758), i que als ports de pobles com Bonanza, Chipiona, Rota i Caleta de Vélez també es coneix com a *panocha*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Panarra* (Catarroja). 2. *Panarra* (Paiporta). 3. *Panarra* (Silla).

1. (Cat) «Panarra» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Pai) «Panarra» (Mirabet Pastor 2004: 48); «Creo que eso era casa panarra. Ahora el pasaje» (Perez Tel 2019, març 7, 21:42). 3. (Sil) «El motor de Panarra [Silla] pertany a un sol propietari: Panarra, veí de Catarroja.» (Guillem Chilet 2009: 183).

e) Etimologia: Coromines (DECat: VI, 148) considera *panarra* un derivat de pa, amb el significat de «[...], qui menja molt pa, *paniego*; met. neci, rudo», i no creu vinga del castellà, tot i que en aquella llengua ja es documenta en el segle XVII amb el sentit secundari de 'ximple, infeliç' (Quevedo i d'altres).

f) Toponímia: 1. (Sil) hidrografia: «Motor de Panarra [terme de Silla]» (Guillem Chilet 2009: 182).

Panoli [panóli] (Cat, Pics, Qua)

a) Definició: segons el DNV, un panoli és una persona «simple, ignorant, fàcil d'enganyar».

b) Motiu: a Catarroja, un avantpassat dels motejats, quan era xicotet, sempre demanava “pa amb oli”, per la qual cosa un dia sa mare li’n penjà un entrepà al coll (Lerma March 2022). A Picassent, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 35) documenten un motiu semblant al que dona la definició de diccionari abans mencionada, i expliquen que aquesta persona era «estulta i poc espavilada».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Panoli/ El Tio Panoli* (Catarroja). 2. *Panoli* (Picassent). 3. *Panoli* (Quart de Poblet).

1. (Cat) «Panoli» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «*El tio Panoli* (Vicent Puchalt Fortea)» (Monforte Casañ 2015: 290); [Nota 137] «[...] Vicent Puchal Fortea (1886-1965) [...], conegut també amb el malnom de Tio Panoli va ser el conserge del trinquet de Perales» (Monforte Casañ 2015: 259); «[...] el tio Paco *el Panoli*» (Valls Bonet 2018: 55). 2. (Pics) «Panoli» (Lerma Serra 1975: 90). 3. (Qua) «Panoli» (Sancho & Sancho 1998: 164).

e) Etimologia: segons el DCVB, és una grafia aglutinada de *pa en oli*, ‘pa amb oli’.

Pansa [pánsa] (Alaq, Ald, Man, Pai, Picn, Pics, Qua)

a) Definició: segons el DNV, és un «gra de raïm dessecat en la vinya o escaldat amb lleixiu i secat al sol damunt de canyissos».

b) Motiu: el derivat amb el sufix diminutiu en *-o*, *pansó*, és possiblement una aplicació metafòrica de persona molla o de caràcter fluix, semblant al de l'aparença arrugada, mústiga d'aquest gra de raïm. A Picanya, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 143) assenyalen que *pansó* pot haver-se atribuït a una persona per ser una dona fadrina. L'adjectiu derivat del verb *pansir* a partir de la seua forma de participi, *pansit/ pansida*, s'empra també a Picassent com a malnom de «persona mústia, delicada.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 35). Moreu-Rey (1981: 73) indica que al País Valencià el malnom del *Pansit* també té un sentit de “cara arrugada”.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pansa* (Aldaia). 2. *Pansa* (Paiporta). 3. *Pansa/ Panseta* (Picassent).

1. (Ald) «Pansa, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133). 2. (Pai) «Pansa» (Marí Yago 2004: 180). 3. (Pics) «Pansa-panseta» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 97).

d.2) Derivat (+ -ONE): **pansó, -ns** [pansó] / [pansóns]

1. *Pansó* (Benetússer). 2. *El Pansó/ Els Pansons* (Picanya). 3. *Pansó/ La Pansona/ Els Pansons* (Sedaví). 4. *El Pansó/ Els Pansons* (Torrent).

1. (Picn) «Benetússer ha tenido muy buenos pescadores de caña. [...] a Pansó (Lluís)» (Ricart Bonillo 1971: 86). 2. (Picn) «Pansó-ns» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 143); «Vicente Garcés i Francisco Garcés “els Pansons”» (Royo Martínez 2002: 18); «Els Pansons» (Pellicer Ramon 2018). 3. (Sed) «[...] otras familias como [...], els Pansons» (Ruiz Monrabal 1985: 217); «“Pansó”» (Ruiz Monrabal 2008: 294); També apareix feminitzat com en Maria Ferrandis Alonso “la Pansona” (Ruiz Monrabal 2008: 227). 4. (Tor) «Pansons» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Pansons» (Herreros Moreno 2000: 119).

d.3) Derivat (+ -ITA): **pansit, -ida** [pansít] / [pansíða] (cf. Moll 2006: 255).

1. *El Pansit/ La Pansida* (Alaquàs). 2. *El Pansit/ Els Pansits* (Manises). 3. *Pansit* (Quart de Poblet). 4. *El Pansit/ La Pansida* (Picassent).

1. (Alaq) «Ramón "El Pansit"» ([QIA] Anònim 1984: 144); «Pansit/da» (Planells Segura 1991: 129); «Paco (el Pansit)» (Esteve Llàcer 1993: 159); «Vicent el *Pansit*» (Tarín i López 1994: 95); «Pansit/da, el, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143). 2. (Man) «Pansit» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Pansit, el» (Català Gimeno 1992: 264). 3. (Pics) «A les nòu de la nit estava sercat el muntó de les panolles per [...] Cherònima la Pansida» (Tronchoni 1889: s/n); «Pansit» (Lerma Serra 1975: 90); «Rafa Tronchoni “Pansit”» (Ajuntament de Picassent 2014: 43); «Els protagonistes varen ser la camarà de Pasqual el Pansit [...]» (Gómez Tronchoni 2006: 26); «Pascual Tronchoni Lerma “Pansit” pare d'Inocencio el Forner.» (Gómez Tronchoni 2006: 61). 4. (Qua) «Pansit» (Sancho & Sancho 1998: 164).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí PANSA, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Pics) «[...] utilització dels malnoms per a denominar certes realitats geogràfiques: [...], Escala del Pansit, [...]» (Sánchez Serra 1984: 19); «Pansit, Escala del» (Sánchez Serra 1984: 23); poblament: «[...] anar als forns de [...], el Pansit, [...]» (Romaguera Belenguer 2002: 53). 2. (Tor) poblament: «[...] Juan Bautista Parra, que tenia el corral en la baixada del barranc, *el corral dels Pansons*, i tenia 200 ovelles i 200 porcs.» (Fresquet Gozalvo 2011: 154).

Pantaló [pantaló] (Cat, Pai, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «peça de vestir amb dos camals que s'ajusta a la cintura i arriba fins als peus o fins a una alçària qualsevol». D'altra banda, un pantaloner és, segons aquest mateix diccionari, la persona que se dedica a confeccionar o cosir pantalons.

b) Motiu: a Catarroja el motejat sempre duia els pantalons impecables i feia que la dona li'ls posara sota el matalàs per tal que no se li arrugaren (Segarra 2021). Potser en altres casos la persona motejada portava uns pantalons peculiars, tal vegada li venien massa grans i li queien, o li venien massa curts i per baix els portava a l'alçada dels turmells, etc.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pantaló* (Catarroja). 2. *Pantalones* (Paiporta). 3. *Pantalones* (Quart de Poblet). 4. *Pantaló* (Silla). 5. *Pantaló* (Torrent).

1. (Cat) «Pantaló» (Sargues Raga 2017); «Pantaló» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «En prendes de vestir, teníu [...] a Pantaló, [...]» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n); «Els barquers de Catarroja, [...], eren Joan i Paco Guillem (“Pantalo”), [...]» (Raga Ramon 1998: 30). 2. (Pai) «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes. [...] *Pantalones*» (Marí Yago 2004: 180-181). 3. (Qua) «*Pantalones*» (Sancho & Sancho 1998: 164); «L'escola de don Crescencio. 1928 (?). 49. Vallet, *Pantalones*» (Sancho & Sancho 1998: 64). 4. (Sil) «[...] objectes: [...] *Pantaló*» (Zaragozà Pérez 1991: 256). 5. (Tor) «Pantaló» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Pantaló» (Herreros Moreno 2000: 119).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **pantalonera** [pantalonéra]

1. *Pantalonera* (Catarroja).

1. (Cat) «en el carrer malaga antes canalejas [...] mikaleta pantalonera [...]» (Olmos 2018, octubre 13, 11:08).

e) Etimologia: segons el DCVB, de l'italià *Pantalone*, nom d'un personatge de comèdia. Coromines (2008: 411) observa que aquest personatge de comèdia vestia uns pantalons llargs d'estil venecià anomenats així. El nom d'aquesta peça de roba té a veure amb el de Sant Pantaleó, prenom molt comú entre la gent de Venècia on aquest sant gaudeix de gran veneració.

Pantorrilla [pantoríʎa] (Alb, Cat, Man, Qua, Xir)

a) Definició: és la paraula castellana equivalent al “tou de la cama” o “panxell”, que segons el DNV, és la part carnosa de la cama, inferior al genoll.

b) Motiu: podem aventurar-nos a afirmar que aquest malnom se li sol aplicar de forma metonímica a persones que destaquen per tenir aquesta part del cos amb una grandària superior al que hom podria considerar normal. Sorribes Santa Maria (1989: 364) assenyala que se li va atribuir a una persona per tenir aquesta part de la cama més gran: «- *Pantorrilla*, vientre de la pierna, en este caso muy desarrollado». Moreu-Rey (1981: 75) inclou aquest mot dins del subapartat de *Cames amples i grosses*, i esmenta una ocurrència a Torredembarra (Tarragonès), on s'hi reitera la mateixa idea proposada per Sorribes Santamaria: «*la Pantorrilles*, [...], les tenia “de panxa de conill”».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pantorrilla* (Albal). 2. *Pantorrilla* (Catarroja). 3. *Pantorrilla* (Manises). 4. *El Tio Pantorrilla* (Quart de Poblet). 5. *Pantorrilla/ Torrilla* (Xirivella).

1. (Alb) «Pantorrilla» (Verdeguer Escribà 1991: 157); «Pantorrilla» (Hernández Sanchis 2007: 1). 2. (Cat) «Pantorrilla» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Man) «Pantorrilla» (Català Gimeno 1992: 264). 4. (Qua) «Pantorrilla, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 164). 5. (Xir) «- *Pantorrilla*, vientre de la pierna, en este caso muy desarrollado.» (Sorribes Santa Maria 1989: 364); «- *Torrilla*, de pantorrilla.» (Sorribes Santa Maria 1989: 365).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, sembla un derivat del mot d'origen portuguès *panturra* (<*pant* + *-urro/ -urra*), “panxa”. Coromines (2008: 411) creu que probablement prové del llatí PANTEX, -ĪCIS, ‘panxa’, a través d’un creuament que es va produir en el llatí vulgar hispànic entre el referit PANTEX, ‘panxa’, i PANDORIUM, ‘bandúrria’, instrument ventrut.

Panxa, -o [pánʃa] / [pánʃo] (Alb, Alc, Ald, Bene, Cat, Man, Pai, Qua, Sed, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és l’abdomen o ventre [d’un cos], especialment la seua cara anterior.

b) Motiu: Salvador Raga Ramón (1999j: s/n), de Catarroja, observa que el sobrenom *Panxa* és un d'aquells que representa defectes o particularitats personals i que encara té plena vigència en aquest poble. Generalment, el malnom *panxa* s'aplica a persones que tenen una panxa prominent o són grosses, com en el cas d'Aldaia, on els investigadors Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 115) assenyalen que una persona va ser motejada així «per tindre la panxa gran». A Alcàsser el malnom *Panxeta*, a banda del significat general de persona que tenia la panxa grossa, també s'emprava per a referir a una avantpassada de la persona motejada que havia quedat embarassada moltes vegades, i que «va arribar a tindre nou fills vius i d'altres que faltaren» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 79). La forma *Panxo*, documentada a Sedaví, també podria ser un hipocorístic castellà del nom *Francisco*, bastant comú a Mèxic: «Francisco Vila Venancio, “Pancho”» (Ruiz Monrabal 2008: 251). A Picassent, segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 124), el motejat amb el malnom de *Tres Panxes* «estava molt gros». A Alcàsser, el malnom *Panxa Fofa* va ser aplicat a una persona que «tenia la panxa grossa, però flàccida» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 79).

c) Comentari: la informant de Catarroja Miquela Segarra (2021) ens ha comunicat uns versos que li va transmetre una filla de *Panxa Verda*: «El rei [Alfonso XIII] quan vingué a València/ Lo primer que feu/ va ser menjar-se un plat de *callos*/ Però sense lleu./ El convidaren els seus amics/ I el convidaren a fesols bollits/ I eixe Panxa Verda com és tan fartó/ D'una fartà se[‘n] menjà un quartó».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Panxa* (Albal). 2. *Panxo* (Alcàsser). 3. *Panxa* (Aldaia). 4. *Panxa* (Benetússer). 5. *Panxa* (Catarroja). 6. *Panxa* (Manises). 7. *Panxo* (Paiporta). 8. *El Tio Panxa* (Quart de Poblet). 9. *Panxo* (Sedaví). 10. *Panxa/ Panxes/ El Panxo* (Torrent).

1. (Alb) «Pancha» (Verdeguer Escribà 1991: 157). 2. (Alc) «Panxo» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 79). 3. (Ald) «Panxa» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133). 4. (Bene) «El primer alcalde del “nuevo régimen” fue Francisco Perpiñá López “panxa”» (Pastor 2004: 77). 5. (Cat) «Panxa» (Sargues Raga 2017); «Pancha» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 6. (Man) «Panxa» (Català Gimeno 1992: 264). 7. (Pai) «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes. [...] Panxo» (Marí Yago 2004: 180-181). 8. (Qua) «Panxa, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 164). 9. (Sed) «Francisco Vila Venancio, “Pancho”» (Ruiz Monrabal 2008: 251). 10. (Tor) «Pancha» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Panxa -es» (Herreros Moreno 2000: 119); «Manuel Folgado, empresari de la xocolata i de sobrenom "pancha"» (Polikarpov 2010, novembre 16); «Panxo, el» (Herreros Moreno 2000: 119).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **panxeta** [panʃéta]

1. *Panxeta* (Alcàsser). 2. *La Panxeta* (Massanassa). 3. *El Tio Panxeta* (Quart de Poblet). 4. *Panxeta* (Silla). 5. *Panxeta* (Torrent).

1. (Alc) «Panxeta» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 79). 2. (Mas) «La Pancheta, 0'00.» (Comissió de Festes 1976: s/n). 3. (Qua) «Panxeta, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 164). 4. (Sil) «Format del cos: [...], *Panxeta*» (Zaragoza Pérez 1991: 253). 5. (Tor) «297. *José Andreu Tarazona Pancheta.*» (Martínez Oria 2005c: 19).

d.3) Derivat castellà (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **panxito** [panʃíto]

1. *Panxito* (Quart de Poblet). 2. *Panxito* (Torrent).

1. (Qua) «Panxito» (Sancho & Sancho 1998: 164). 2. (Tor) «tio Alfredo "Panxito"» (Xust Marcilla 2017: 124).

d.4) Derivat (+ -ŪTU/ -ŪTA): **panxut** [panʃút]

1. *Panxut* (Albal). 2. *El Panxut* (Massanassa).

1. (Alb) «Panchut» (Verdeguer Escribà 1991: 157). 2. (Mas) «Panxut» (Moncholí 1983: s/n); «Francisco Alcoy Raga “el panchut”» (Alcoy Comes 1999b: 39).

d.5) Derivat + *-ol* (-ÖLU / -ÖLA) + *i* (-ĪNU/ -ĪNA): **panxolín** [panʃolín]

1. *Panxolín* (Catarroja).

1. (Cat) «Pancholín» (Monforte Soler 1999: I, 166).

d.6) Forma composta: (**panxa** + (adverbi))

1. *Panxa Avant* (Catarroja).

1. (Cat) «Pancha abant» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d.7) Forma composta: (**panxa** + (adjectiu))

1. *Panxa Fofa* (Alcàsser). 2. *Panxa Verda* (Catarroja). 3. *Panxa Negra* (Manises). 4. *Panxa Verda* (Silla). 5. *Panxa Blava* (Xirivella).

1. (Alc) «Panxa-fofa» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 79). 2. (Cat) «Panxa Verda» (Segarra 2021); 3. (Man) «Pancha Negra» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Panxa negra» (Català Gimeno 1992: 264). 4. (Sil) «Color i accidents de la pell: [...], *Panxa-verda*» (Zaragozà Pérez 1991: 253). 5. (Xir) «30. La caseta de Panxa Blava» (Blasco Ortí 1993: 34).

d.8) Forma composta: (**panxa** + (substantiu))

1. *Panxa Burra* (Catarroja). 2. *Panxa Coco* (Massanassa).

1. (Cat) «Panchaburra» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Mas) «JOSE FAYOS CELEDONIO, Pancha Coco.» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 6, Massanassa (1941), f. 134).

d.9) Forma composta: (adjectiu + **panxo**)

1. *Nano Panxo* (Catarroja).

1. (Cat) «En homens chicotets, teníu al Nano i a Nano-Pancho» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n).

d.10) Forma composta: (verb + **panxes**)

1. *Fregapanxes* (Silla).

1. (Sil) «Actuals: [...], *Fregapanxes*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

d.11) Forma composta: (numèric + **panxes**)

1. *Tres Panxes* (Picassent).

1. (Pics) «Tres Panxes» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 124).

d.12) Forma castellana: **panza** (tal vegada la forma “Panza” ha estat una castellanització del redactor del diari que l'ha enregistrat).

1. *El Panza* (Catarroja).

1. (Cat) «en el Centro sindicalista del pueblo de Catarroja, deteniendo al presidente, Francisco Peris Luz, alias «el Panza», y a Bautista Comes López, alias «el Morrongo», conocidos agitadores sindicalistas» (El Siglo Futuro 1919: 1).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí PANTĪCE, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Bene) hidrografia: «Sénia de Panxa» (Aleixandre, Hernández & Herrero 1995: I, 550); construccions agrícoles: «Cebera de Panxa» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: I, 548). 2. (Qua) poblament: «[...] un poc de truc o de xafardejos a la taverna de Panxa o Ca Rabassa» (Sancho & Sancho 1998: 68); «*Tavernes* [...] - La de Panxa, al pas a nivell.» (Sancho & Sancho 1998: 50). 3. (Tor) poblament: «41 Caseta de Panxeta [...] Casablanca.» (Fresquet Gozalvo 2011: 59); «Caseta de Panxeta» (Fresquet Gozalvo 2011: 60); «la botigueta d'ultramarins del tio Alfredo "Panxito"» (Xust Marcilla 2017: 124). 4. (Xir) poblament: «30. La caseta de Panxa Blava» (Blasco Ortí 1993: 34).

Panyero [paɲéero] (Sed)

a) Definició: segons el DCVB, és un castellanisme que significa «venedor de panyos», és a dir, de *panyos*, que són ‘trossos o porcions planes, llises, d’una cosa’ (cf. DCVB).

b) Motiu: el malnom de *Panyero* a Sedaví té el seu origen en un fet de parla. De menut, un xiquet anomenat Domingo Chulià Martínez repetia el crit d’un venedor ambulat de cadiretes i panyos per a nounats i infants. Aquest xiquet es col·locava darrere d’aquest venedor, i repetia imitant amb gràcia el crit de “el panyero” que aquest comerciant proferia, el qual esdevindria amb el temps el seu renom (cf. Ruiz Monrabal 2008: 191).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**pany** + -ARĪU/ -ARĪA): **panyero** [paɲéero]

1. *Panyero/ Els Panyeros* (Sedaví).

1. (Sed) «Francisco Chulià, el panyero» (Ruiz Monrabal 1985: 128-129); «*Els Panyeros*» (Ruiz Monrabal 1985: 204); «Domingo Chulià Baixauli, “*el panyero*”» (Ruiz Monrabal 1985: 260).

e) Etimologia: segons el DCVB, el mot *pany* prové del llatí PANNU, ‘tros de tela’.

Papa [pápa] (Alc, Man, Pics, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és el nom del «cap de l'Església catòlica».

b) Motiu: sembla que el malnom del *Papa* a Alcàsser, Picassent i Silla correspon a un mateix individu, natural d'Alcàsser, anomenat Silvestre Aviñó Marí, el qual, en esdevenir ric per haver-li tocar la loteria, comprà diverses propietats als termes dels tres pobles. Segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 89), quan era menut els seus pares li van demanar què volia ser quan fora gran, i ell va replicar que volia ser “Papa”.

c) Comentari: González Tronchoni (2019, febrer, 15) conta una coneguda picabaralla verbal que es relaciona irònicament amb la posició jeràrquica del que significaven els malnoms dels implicats. Aquesta es va produir entre aquesta persona i un altre comerciant de Picassent, un comprador de garroferes i venedor de llenya que hom coneixia pel malnom

del *Rei de la Madera* (Pepe Primo): «un dia *el Papa* d'Alcàsser, va dir: “Jo sóc *el Papa* d'Alcàsser!”, i Pepe Primo va replicar: “i jo *el Rei de la Madera* de Picassent!”». Era una manera jocosa de treure pit i reivindicar-se com el més important d'entre tots els que es trobarien sentint-los.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Papa* (Alcàsser). 2. *El Papa/ La Papa/ El Tio Batiste el Papa* (Manises). 3. *El Papa* (Picassent). 4. *El Papa* (Silla).

1. (Alc) «Silvestre Aviñó Marí, *Papa*» (Simó Rosaleny 2010: 278-279). 2. (Man) «*Papa*» (Escobar Folgado 1959: s/n); «*Papa, el*» (Català Gimeno 1992: 264); «El Tio Batiste “El *Papa*”» (Català Gimeno 1992: 233); «[...] amb el tio *Papa* ningú no m'havia de fer malbé.» (Català Gimeno 1992: 236); «Els *papes*» (Tortajada González 2016, juliol 2). 3. (Pics) «Forns,- Pel terme del poble solien haver forns de calç en quasi tots els Massos (Mas del *Papa*, [...]).» (Romaguera Belenguer 1987: 21); El poeta Vicent Escudero va escriure una poesia anomenada “Mejoras del Pueblo”, on critica la situació laboral que patien els treballadors de la “Masia del *Papa*” (Romaguera Belenguer 1987b: 31): «Adiós Masía del *Papa*, que ganan poco jornal; // trabajan pocos del pueblo // y aquello parece La Internacional.» (Romaguera Belenguer 1987b: 33; 2003: 265). 4. (Sil) «*Hort del Papa*» (Ajuntament de Silla 1991: 27).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí PAPA, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Pics) poblament: *Mas del Papa* (Romaguera Belenguer 1987: 21). 2. (Sil) poblament: «*Hort del Papa*» (Ajuntament de Silla 1991: 27); Actualment a Silla hi ha un carrer anomenat “carrer de l'*Hort del Papa*” (Ajuntament de Silla 2011: 2).

Paper [papér] (Mas, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és una «làmina molt prima feta amb pasta de fibres vegetals adherides les unes a les altres».

b) Motiu: en general, els malnoms derivats d'aquest mot s'apliquen a persones que comercien amb objectes relacionats amb aquest material.

c) Comentari: existia una figura molt popular a les bandes de música dels pobles que s'anomenava *paperer* (cast. *papelero*), el qual s'encarregava de col·locar les partitures als faristols dels músics o, entre altres més coses, avisar-los quan hi havia assajos.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**paper** + -ARĬU/ -ARĬA + -IA): **papereria** [paperería]

1. *La de la Papereria* (Massanassa).

1. (Mas) «Carmencita Ballester “la de la papereria”» (Estrela Tena 2014: 94).

d.2) Derivat amb forma castellana (**papel** + -ARĬU/ -ARĬA): **papelero** [papeléro]

1. *Papelero* (Massanassa). 2. *El Papelero* (Xirivella).

1. (Mas) «Andrés Bargues “Papelero”» (Raga 1993: 67). 2. (Xir) «- El *Papelero*, quien tiene como profesión regentar una papelería o estar empleado en ella.» (Sorribes Santa Maria 1989: 367).

e) Etimologia: segons el DCVB, *paper* prové «del llatí PAPYRU (< gr. *πάπυρος*), nom d'un planta oriental (*papyrus*) de la qual els antics extreien unes làmines que els servien per a escriure-hi».

Paraigüero [parajywéro] (Cat, Man)

a) Definició: segons el DNV, persona que fa paraigües, que en ven o que en repara.

b) Motiu: les persones motejades o els seus descendents es dedicaven al menester abans descrit a la definició.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**paraigua** + -ARĪU/ -ARĪA): **paraigüero, -s** [parajywéro] / [parajywéros]

1. *El Paraigüero* (Catarroja). 1. *El Paraigüero* (Manises).

1. (Cat) «N'Antoni Casañ i Muñoz “el Paraigüero”» (Raga Ramon 1999f: s/n). 2. (Man) «Paraigüero» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Paraigüero, el» (Català Gimeno 1992: 264).

e) Etimologia: el mot *paraigua* és un compost de *para* (imperatiu del verb *parar*) i el substantiu *aigua* (cf. DCVB).

Parapapí [parapapí] (Alaq)

a) Definició: és un malnom d'origen onomatopèic.

b) Motiu: aquest malnom parteix d'un fet de parla, en concret, d'una anècdota relacionada amb uns sons que proferien uns xiquets imitant el cant d'uns ocells. Tarín i López (1999c: 239) recull l'origen del malnom explicat pel mateix motejat: «[...] No sé per què, de menut, els xiquets començaren a fer-me pipiripipí, xe, com si fóra un pardalet! I la broma acabà en Paco el Parapapí».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Parapapí/ El Tío Parapapí* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Parapapí» (Planells Segura 1991: 129); «Parapapí, el Tío» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143).

Pardal, -a, -o [parðál] / [parðála] / [parðálo] (Alaq, Ald, Alf, Cat, Mas, Mis, Pai, Picn, Pics, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un sinònim d'au, «vertebrat de la classe de les aus». El DCVB indica que a València i Eivissa significa ocell en general.

b) Motiu: a Picassent, segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 97) a una persona li van posar *la Pardaleta* de malnom perquè «li agradaven tant els pardalets que pujava als arbres a agafar-ne».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pardala/ El Tio Pardala* (Alaquàs). 2. *Pardala* (Aldaia). 3. *Pardal* (Catarroja). 4. *Pardala* (Mislata). 5. *Pardala* (Paiporta). 6. *El Tio Rafael de la Pardala* (Picanya). 7. *El Pardalo/ La Pardala* (Torrent).

1. (Alaq) «Pardala» (Planells Segura 1991: 129); «una altra companyia coneguda com La Pardala perquè un dels socis era *el tio Pardala*.» (Tarín i López 1997: 86). 2. (Ald) «Pardala» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133). 3. (Cat) «Pardal» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Mis) «Pardala» (Suay Oliver 2017). 5. (Pai) «Pardala» (Marí Yago 2004: 180); «Pardala» (Mirabet Pastor 2004: 48). 6. (Picn) «Pardala, el Tio Rafael de la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 143). 7. (Tor) «72. *José March Puig Pardalo*.» (Martínez Oria 2005c: 18); «272. *Manuel March Puig El pardalo*.» (Martínez Oria 2005c: 19).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **pardalet, -a, -s** [parðalét] / [parðaléta] / [parðaléts]

1. *La Pardaleta* (Alaquàs). 2. *El dels Pardalets* (Massanassa). 3. *La Pardaleta* (Picassent).
1. (Alaq) «Pardaleta» (Planells Segura 1991: 129); «Pardaleta, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143). 2. (Mas) «Manuel Alonso = “El dels Pardalets”» (Club de Colombicultura La Protectora 2004). 3. (Pics) «Pardaleta, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 97).

d.3) Derivat (+ -ISTA): **pardaliste, -a** [parðalíste] / [parðalísta]

1. *Pardalista* (Alfagar). 2. *El Pardaliste* (Torrent).

1. (Alf) «*Pardalista*» (Puchades Pastor 1991: 212). 2. (Tor) «Pardaliste, el» (Herreros Moreno 2000: 120).

d.4) Derivat (+ -ARĪŪ/ -ARĪA): **pardalera** [parðaléra]

1. *La Pardalera* (Massanassa).

1. (Mas) «Pepita Ruiz (La Pardalera)» (Muñoz Codoñer 1994: 24).

d.5) Derivat (+ -ÖTTU/ -ÖTTA): **pardalot, -a** [parðalót] / [parðalóta]

1. *Pardalot* (Catarroja). 2. *La Pardalota* (Torrent).

1. (Cat) «Pardalot» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Tor) «Pardalo, -ota, el/ la» (Herreros Moreno 2000: 120).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí PARDALUS (< gr. πάρδαλος), ‘ocell de color grisenc’ (cf. REW 6232; Rev. Dial. Rom., ii, 170)».

f) Toponímia: 1. (Tor) partides i paratges: «la Pardala» (CTV 2009: I, 318); vies de comunicació: «camí de Pardala» (Besó Ros 1995: 110); «Camí de Pardala: ix del de Xarcos Secs cap a les partides de Pardala i la Serra.» (Fresquet Gozalvo 2016: 47); poblament: «42 Caseta de Pardala [...] Pardala» (Fresquet Gozalvo 2011: 59); «[...] núcleos [...] Caseta de la Pardala, [...]» (Levante-EMV 2016, novembre 28).

Pare Etern [paretém] / [pretém] (Alb)

a) Definició: és una de les diferents variants per a referir al Déu Pare.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada la imatge del motejat es corresponia físicament a l'arquetipus que hom atribueix a la divinitat, com en el cas de Sitges (el Garraf), on l'al·ludit portava una barba blanca venerable com en els gravats tradicionals (cf. Moreu-Rey 1981: 93).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Pare Etern* (Albal).

1. (Alb) «Paretern» (Verdeguer Escribà 1991: 157); «Pare Etern» (Hernández Sanchis 2007: 2); «Antoniet *el Pretern*» (Monforte Casañ 2015: 174).

e) Etimologia: és un compost del substantiu *pare*, ‘progenitor’ (del llatí PATRE), i l’adjectiu *etern*, ‘perpetu’ (del llatí AETĒRNUM) (cf. DCVB).

Parot [parót] (Alf, Qua)

a) Definició: segons la 2a accepció del DNV, és un sinònim de libèl·lula, que és un «insecte d'abdomen llarg i prim, de colors llents i variats, amb quatre ales llargues i estretes, de larves aquàtiques i que vola prop de l'aigua».

b) Motiu: a Alfafar, sembla que *Parot* és un derivat de *pare*, ‘progenitor’, ja que el motejat deia sovint: «Tinc ganes de ser pare per menjar-me una sardina i un ou sencer.» (Puchades Pastor 1991: 215 [nota 94]). Altres ocurrences com *Parotet* (Alfafar) o *els Parots* (Quart) potser tinguen relació amb l'animal mateix.

c) Comentari: Beltran Calvo i Segura Llopes (2017: 292) assenyalen que a pobles de la nostra comarca com Alcàsser, Massanassa, Picassent o Silla, el mot *parot* com a sinònim de *libèl·lula* s'empra sovint amb la forma diminutiva *parotet*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**pare** + -ÖTTU/ -ÖTTA): **parot**, -s [parót] / [paróts]

1. *Parot* (Alfafar). 2. *Parot/ Els Parots* (Quart de Poblet).

1. (Alf) «Parot» (Puchades Pastor 1991: 215). 2. (Qua) «El col·legi de les monges. Any 1927 (?). 17. Paquita Colomer, *Parot*» (Sancho & Sancho 1998: 63). «Parots, els» (Sancho & Sancho 1998: 164).

d.2) Derivat (**pare** + -ÖTTU/ -ÖTTA + -İTTU/ -İTTA): **parotet** [parotét]

1. *Parotet* (Alfafar).

1. (Alf) «*Parotet*» (Puchades Pastor 1991: 213).

d.3) Forma composta: (adjectiu + (prep.) + (art.) **parot**)

1. *El Tort del Parot* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Tort del Parot, el» (Sancho & Sancho 1998: 166).

e) Etimologia: segons el DCVB, és un derivat augmentatiu de *pare*, que al seu torn prové del llatí del llatí PATRE, amb el mateix significat.

Parròquia [parókia] (Alf, Cat)

a) Definició: segons el DNV, és una «circumscripció territorial bàsica de l'organització de l'Església catòlica, vinculada a un temple i servida per un rector». Martí Mestre (2006: 404) indica que també pot tenir el sentit de 'taverna'.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada, la persona motejada d'Alfatar ho era en sentit toponímic, possiblement perquè vivia al costat de la parròquia del poble. La forma amb diminutiu *Parroquieta* deu referir a un parent més jove com un fill o a un germà més menut.

c) Comentari: el malnom de *Parroquiano* de Catarroja es documenta a principis del segle XIX (cf. (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 77v).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Parròquia* (Alfatar).

1. (Alf) «Parròquia» (Puchades Pastor 1991: 216); «José del Milagro Puertes (Parròquia).» (Gómez Alba 2003: 181); «Parròquia» (Pastor 2016: s/n); «*El tio José Parròquia* (José del Milagro Sales)» (Monforte Casañ 2015: 228).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **parroquieta** [parokiéta]

1. *Parroquieta* (Alfatar).

1. (Alf) «Defensas: Paco del Milagro (Parroquieta)» (Català Vila 2002: 311).

d.3) Derivat (+ -ĀNU / -ĀNA): **parroquiano** [parokiáno]

1. *Parroquiano* (Catarroja).

1. (Cat) «Vicente Chirivella Parroquiano» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 77v).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí PAROCHIA, var. de PAROECIA (<gr. παροικία), mat. sign.».

Passionària [pasionària] (Alf, Beni)

a) Definició: és el malnom de la política comunista basca Dolores Ibárruri Gómez (1895-1985).

b) Motiu: segurament les persones al·ludides eren partidàries d'una ideologia esquerrana com la que representava la persona abans descrita.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Passionària* (Alfatar). 1. *La Passionària* (Beniparrell).

1. (Alf) «Concha Navarro Oliver (Pasionaria)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 7, Alfatar (1940-1963), f. 99). 2. (Beni) «*La Passionària*» (Pons Polit 2016).

e) Etimologia: com a derivat de passió, del llatí PASSIŌNE, 'acció de patir o sofrir' (cf. DCVB).

Pastell [pastéʎ] (Man)

a) Definició: segons la 4a accepció del DNV, és la matèria colorant blava que s'extrau d'una planta anomenada així.

b) Motiu: tal vegada a Manises el malnom fa referència al nom del color blavós abans referit, ja que el motejat era mestre ceramista.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pastell/ El Tio Pastell* (Manises).

1. (Man) «Pastell» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Pastell» (Català Gimeno 1992: 264); «En aquel entonces también fabricaban reflejo [...], José Maria Gimeno Granell el *tío Pastell* [...]» (De Esmirna, J.C. (1978), «Ceramistas contemporáneos», *Levante-EMV*, 15-8-1978, *cit.* per Marticorena Ruiz 2004: 97).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí PASTILLU», “pastís”.

Pastrana [pastrána] (Alf, Sed, Qua)

a) Definició: és el nom d'un topònim de la província de Guadalajara (Castella-la Manxa), que també ha esdevingut un cognom.

b) Motiu: a Sedaví el malnom té el seu origen en la següent anècdota: Vicente Sospedra Alabau treballava en un camp de terra d'horta de la partida de Calvera en companyia del *Tio Ventura*, àlies *Xafa-rates*. Aquesta terra havia estat plantada de fesols, i un veí els va retreure que feien la faena d'entrecavar malament, de manera que aquesta persona els va dir: «esteu fent una *empastrà*» (cf. Ruiz Monrabal 1985: 209; cf. Ruiz Monrabal 2008: 199), és a dir, que la persona al·ludida es trobava fent, a ulls del seu veí, una «cosa mal feta, que revela ignorància o manca d'habilitat» (cf. “emplastre”, 3a accepció del DCVB). Tal vegada la persones motejades d'Alfagar pertanyen a la mateixa família que les de Sedaví.

c) Comentari: és possible que a Sedaví s'haja produït una homonimització formal entre el nom del topònim *Pastrana* i el mot *empastrada*, ‘acció disbaratada’, variant formal d'*emplastre* o *empastre*, que significa fonamentalment «medicament extern, sòlid, glutinós, que reblaneix fàcilment i s'adhereix a la part del cos damunt la qual s'aplica» (cf. “emplastre”, 1a accepció del DCVB). *El Observatorio de palabras* de la RAE també assenyala que «La voz *empastre* se emplea en zonas como Castellón (España) en referencia a una situación caótica, a un lío, barullo o destrozo».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pastrana* (Alfagar) 2. *Pastrana* (Quart de Poblet). 3. *Els Pastrana/ Els Pastranes* (Sedaví).

1. (Alf) «Pastrana» (Pastor 2016: s/n). 2. (Qua) «Pastrana» (Sancho & Sancho 1998: 164).

3. (Sed) «els pastranes» (Ruiz Monrabal 1985: 128-129); «*Els Pastrana*» (Ruiz Monrabal 1985: 209).

e) Etimologia: el topònim *Pastrana* prové probablement del nom llatí d'una finca, VILLA PASTORĀNA, amb presència del sufix -ĀNA a partir del nom romà del propietari, *Pastor*, molt comú des del començament del cristianisme (cf. Nieto Ballester 1997: 275). Pel que fa al mot *empastrada*, aquest provindria, segons el DCVB, del gr.-llatí EMPLASTRUM, 'medicament extern [...]'.

Pataca [patáka] (Alb, Alc, Man, Mas, Qua, Sil, Xir)

a) Definició: segons el DNV, en la seua primera accepció, una *pataca* és una creïlla. Aquest ús, si tenim en compte les aportacions dialectològiques de Beltran Calvo i Segura-Llopes (2017: 355), es donaria, a grans trets, en l'àrea lingüística que correspondria a la part nord del valencià septentrional i del valencià tortosí i no s'empraria en la nostra comarca. Altres definicions sí que en tindrien cabuda darrere de les possibles motivacions atrobades al nostre corpus. La 2a accepció del DNV indica que és un sinònim de *moniato*. La 3a accepció del DNV diu que és un tipus de pa en forma de mitja lluna.

b) Motiu: no creiem que el mot *pataca* com a malnom a la nostra comarca tinga el sentit de creïlla o patata. Pel que fa a la 2a accepció del DNV, en la qual se la considera un sinònim de *moniato*, trobem una persona motejada que sí que s'hi ajustaria, ja que a Alcàsser, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 93), un avantpassat de la persona al·ludida plantava i menjava moniatos rogencs, que popularment s'anomenaven *pataques*. Potser, en altres casos com a Xirivella, *Pataca* haja estat atribuït amb un sentit metonímic, en referència a un tipus de «pa en forma de mitja lluna» (cf. 3a accepció del DNV) que sovint la persona motejada despatxaria, ja que era propietària d'un forn: «- Pataca, pan cocido que tiene la forma de media luna, y con el que se apodó a José-María, dueño del “forn de Pataca”» (Sorribes Santa Maria 1989: 367). La forma diminutiva *pataqueta*, que seria una versió més menuda de *pataca* (cf. Reig 2015: 583), pot haver estat aplicada a persones que sovint menjaven aquest aliment.

c) Comentari: com a dada anecdòtica, hem observat que el cognom *Fortuny* es compartit pels portadors d'aquest malnom als pobles d'Alcàsser i Xirivella.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pataca* (Albal). 2. *Pataca* (Alcàsser). 3. *Patacal Maria la Pataca* (Massanassa). 4. *Patacal Els Patacos* (Quart de Poblet). 5. *Pataca* (Silla). 6. *Pataca* (Xirivella).

1. (Alb) «Pataca» (Verdeguer Escribà 1991: 157). 2. (Alc) «Fortuny Marí, Francisco, *Pataca*» (Simó Rosaleny 2010: 389); «Vicente de Pataca» (Ajuntament d'Alcàsser 1999a: 64). 3. (Mas) «Francisco Tarazona “Pataca”» (Raga 1987: 18); «en casa de María la “Pataca”» (Torromé 2007: 110). 4. (Qua) «*Patacos*, els» (Sancho & Sancho 1998: 164); «Yperpart.de.cuar.de.poblet.[sóc] pataca» (Guna 2018, gener 20, 11:30). 5. (Sil) «[...] fruites i vegetals: [...] *Pataca*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «Al núm 17, tenia la carnisseria Josep Espuig Monserrat, *l'agüelo Pataca* (el 1934)» (Antich Brocal 2007: 268); «*Pataca*» (Antich Brocal 2009: 210). 6. (Xir) «el forn de Pataca, renom de José María Fortuny» (Giménez Pasqual 1997: 32).

d.2) Derivat (+ -ÏTTU/ -ÏTTA): **pataqueta, -es** [patakéta] / [patakétes]

1. *Pataqueta* (Albal). 2. *Pataqueta* (Alcàsser). 3. *La Pataqueta* (Manises) 4. *La Pataqueta/ Les Pataquetes* (Torrent).

1. (Alb) «Pataqueta» (Verdeguer Escribà 1991: 157). 2. (Alc) «Vicente Fortuny Tomás Pataqueta» (Ajuntament d'Alcàsser 2003: 70); «Vicente Fortuny “PATAQUETA”» (Ajuntament d'Alcàsser 2000b: 42). 3. (Man) «La tia Carmen la Pataqueta Q.E.D.» (Lujan Gil 2017, febrer 22, 23: 07). 4. (Tor) «Pataqueta» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Pataqueta -es, la / les» (Herrerros Moreno 2000: 121); «“Uiset de Pataqueta”» (Beguer Esteve 2003b: V, 237).

e) Etimologia: segons el DCVB, de *patata*, modificat per canvi de terminació influït per analogia de *pataca*, una moneda de dos quartos.

f) Toponímia: 1. (Xir) poblament: «el forn de Pataca» (Giménez Pasqual 1997: 32).

Patatús [patatús] (Cat)

a) Definició: segons el DNV, un *patatús* és un atac de nervis, un desmai. El DCVB indica que és un «accident sobtat que priva de l'acció, dels sentits, del moviment».

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada, la persona al·ludida emprava sovint aquest mot que sol anar lligat a l'expressió d'«agafar un patatús», 'patir un desmai' o 'perdre els sentits'.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Patatús/ La Patatús* (Catarroja).

1. (Cat) «[...] na Concepcio Pascual i Aguilar (coneguda per la Tia Concha “la Patatus”, encara que ad ella li agradava mes que li digueren Concepcio)» (Selma 1999d: s/n); «Per a chuar al fútbol, també teniu bons chuaors, ahí están Patatus i Papaetes» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n).

e) Etimologia: el DLE de la RAE diu que és un derivat del mot *pata*, d'origen incert. Coromines (2008: 418) considera que, com a accident que li passa a una persona, és una onomatopeia del soroll del qui cau desmaiàt.

Patena, -es [paténa] / [paténes] (Alf, Pics, Sed)

a) Definició: segons el DNV, és el «plateret d'or, de plata o de metall daurat sobre el qual es deposita l'hòstia durant la missa».

b) Motiu: segurament, els al·ludits haurien estat referits així per metonímia ja que, com en el de cas de Picassent, són les persones encarregades de transportar aquest objecte durant les celebracions eucarístiques de les esglésies. Per exemple, la persona motejada de Picassent, *Pateneta*, quan era menuda, «passava la patena a missa en el moment de la comunió» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 50).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Patena* (Alfafar). 2. *Patena* (Picassent). 3. *Patena/ Els Patenes* (Sedaví).

1. (Alf) «*Patena*» (Puchades Pastor 1991: 216); «Filomena Sanjuan, “la patena” de Alfafar» (Ruiz Monrabal 2008: 170). 2. (Pics) «1.- Tomas Ayala (*Patena*)» (Gómez Tronchoni 2006: 31). 3. (Sed) «“*Patena*”» (Ruiz Monrabal 2008: 294); «[...] otras familias como [...], els Patenes» (Ruiz Monrabal 1985: 217).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **pateneta** [patenéta]

1. *Pateneta* (Picassent).

1. (Pics) «*Pateneta*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 50).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí PATĒNA, ‘plat’.

Paternero, -a [paternéro] / [paternéra] (Alaq, Ald, Man, Picn, Qua)

a) Definició: és el gentilici de persones procedents del municipi de Paterna (l’Horta Nord).

b) Motiu: les persones al·ludides procedien d’aquest poble de l’Horta Nord, o hi tenien algun tipus de vincle. A Alaquàs, una dona era coneguda com a «Remedios la “patenera” porque en Paterna se casó» (Soriano Bessó 1981: 98).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Paterna** + -ARĪU/ -ARĪA): **patenero, -a** [patenéro] / [patenéra]

1. *El Patenero/ La Patenera* (Alaquàs). 2. *El Patenero* (Aldaia). 3. *El Patenero* (Manises). 4. *El Patenero* (Picanya). 5. *El Tio Patenero* (Quart de Poblet).

1. (Alaq) «Amparito la “Patenera”» ([QIA] Anònim 1983: 151); «el tío Pepe *el Patenero*, nascut en 1842» (Tarín i López 2013: 36); «Patener/a» (Planells Segura 1991: 129); «Patenera/o, el, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143). 2. (Ald) «Patenero, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133). 3. (Man) «Patenero, el» (Català Gimeno 1992: 264). 4. (Picn) «El Patenero» (Moreno Pellicer 2018). 5. (Qua) «Patenero, el tío» (Sancho & Sancho 1998: 164).

e) Etimologia: segons Membrado Tena (2017: 35), el topònim *Paterna* procedeix d'un nom de persona d'època romana, el qual deriva de PATERNUS, -A, “relatiu al pare”.

f) Toponímia: 1. (Alaq) activitats agrícoles: «L'era de Miguel Guillem *el Patenero*» (Tarín i López 2012: 36).

Patiero, -a [patiéro] / [patiéra] (Xir)

a) Definició: segons el DNV, un pati és un «espai tancat amb parets o galeries, que es deixa descobert en l'interior o en un costat d'un edifici».

b) Motiu: segons Sorribes Santa Maria (1989: 369), *el Patiero* de Xirivella era una persona que vivia en l'interior d'un pati: «- *El Patiero*, quien vive en el “pati”, [...]» (Sorribes Santa Maria 1989: 369).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**pati** + -ARĪU/ -ARĪA): **patiero, -a** [patiéro] / [patiéra]

1. *El Patiero/ La Patiera* (Xirivella).

1. (Xir) «Pepe “el Patiero”» ([CF] Anònim 1993: 58); «el Patiero» ([CF] Anònim 1995: 58); «Neus Ibàñez i Cervera “la Patiera”» (Camps i Paricio; Blasco i Ortí 1992: 7).

e) Etimologia: segons el DCVB, és desconeguda, tot i que «sembla relacionable amb el llatí PATŪLU, ‘obert’, però l'evolució fonètica no es veu clara».

Patilla [patíʎa] (Alaq, Ald, Man, Pics, Qua, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és una «porció de barba que es deixa créixer als costats de la cara, entre el pols i la galta».

b) Motiu: probablement, els al·ludits destacaven per lluir unes patilles que els feia recognoscibles, com el cas de la persona motejada de Picassent, la qual «sempre portava les patilles llargues» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 122).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Patilla/ Els Patilles* (Alaquàs). 2. *El Patilla* (Aldaia). 3. *Patilla* (Manises). 4. *Patilla* (Picassent). 5. *Patilla* (Quart de Poblet). 6. *Patilla* (Silla).

1. (Alaq) «Enrique de "Patilla"» ([QIA] Anònim 1984: 144); «Patilla/es, Ø, els» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143); «La tia Ramona, la mare dels Patilles, tenia una botiga de fruites i verdures al carrer de les Eres, [...]» (Martí Cànoves 1998: 165). 2. (Ald) «Patilla, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133). 3. (Man) «Patilla» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Patilla» (Català Gimeno 1992: 264). 4. (Pics) «Patilla» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 122). 5. (Qua) «Patilla» (Sancho & Sancho 1998: 164). 6. (Sil) «Vicente Gil “Patilla”» (Zaragoza Primo 1998: 36); «[...] un taller de bicicletes a nom de Blai Calatayud Ferrando, *Patilla*, [...]» (Antich Brocal 2007: 242).

e) Etimologia: “patilla” és un castellanisme que tenia el sentit de ‘porció de pèl’ (1817), i que deriva de *pata*, mot d’origen incert. Tal vegada prové d’una onomatopeia dels verbs castellans *piafar* i *patear* (cf. Coromines 2008: 417-418).

f) Toponímia: 1. (Alaq) poblament: «Patilla, ca» (Planells Segura 1991: 129).

Patim [patím] (Alb, Cat)

a) Definició: és la 1a persona del plural del present d'indicatiu del verb *patir*, el qual, segons el DNV, significa “sentir un dolor físic o psíquic”.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada la persona al·ludida es queixara o repetira molt sovint que patia per alguna cosa quan era interpel·lada per altres persones: «Si esteu malalts, no patíu, ahí está Patim, que patirá per vosatros.» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n).

c) Comentari: encara que el malnom es troba també a Albal, nosaltres pensem que es tracta de la mateixa família que la de Catarroja.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Patim* (Albal). 2. *Patim* (Catarroja).

1. (Alb) «Al terme d'Albal, fitant amb Silla, es troben els motors següents: - De *Patim*.» (Zaragoza Pérez 1982: 109). 2. (Cat) «Patim» (Sargues Raga 2017); «Antonio "Patim"» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Batiste “Patim”» (Raga Ramon 1998: 93); «Els barquers de Catarroja, [...], eren [...], Batiste Alberto i Paco Felix (“Patim”), [...]» (Raga Ramon 1998: 30).

e) Etimologia: segons el DCVB, patir prové «del llatí vulgar *PATĪRE (clàssic PATI), mat. sign.».

f) Toponímia: 1. (Cat) hidrografia: «El motor de Patim és de grans dimensions i encara continua sent molt freqüentat.» (Guillem Chilet 2009: 127); «Motor de Patim» (Alvir Ballester 2009: s/n); partides o paratges: «Tancat de Patim» (CTV 2009: II, 113); «Tancat de Patim» (Raga Ramon 1998: 52).

Patiràs, -assa [patirás] / [patirása] (Tor)

a) Definició: és la segona persona del singular del futur d'indicatiu del verb *patir*, el qual, segons el DNV, significa “sentir un dolor físic o psíquic”.

b) Motiu: segons Herreros Moreno (2000: 122), «al portador li deien repetidament *tu patiràs*».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Patiràs/ Patirassa* (Torrent).

1. (Tor) «Patiràs» (Beguer Esteve 2003: V, 220); «Patiràs -assa» (Herreros Moreno 2000: 121).

e) Etimologia: vegeu *Patim*.

Pato, -a [páto] / [páta] (Alaq, Alc, Ald, Alf, Bene, Cat, Man, Mas, Mis, Pai, Sil)

a) Definició: és el mot castellà equivalent a *ànec*, el qual, segons el DNV, significa «au palmípeda, de potes curtes i de bec aplanat».

b) Motiu: el malnom d'aquest animal s'empra per a reflectir una peculiaritat en la manera de caminar d'una persona, sovint gronxant (cf. Moreu-Rey 1981: 80-81). Al nostre corpus en trobem diversos exemples. A Alcàsser, l'al·ludit tenia un caminar semblant al d'aquest ocell (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 97). A Silla, al *Tio Patots* l'anomenaren així perquè caminava malament (cf. Antich Brocal 2008: 37). *El Patoco* de Catarroja, segons la informant Miquela Segarra (2021), caminava amb el cul cap a fora. A diferència dels motius anteriors, *el Patero* d'Alfàfar, portava aquest malnom perquè es dedicava a vendre «els “patos” que agafava a la Marjal.» (cf. Puchades Pastor 1991: 212 [nota 19]).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Pato/ La Pata* (Alcàsser). 2. *La Pata* (Aldaia). 3. *Pata* (Catarroja). 4. *El Pato* (Manises). 5. *El Pato/ Els Patos* (Mislata).

1. (Alc) «Pato, el/la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 97). 2. (Ald) Al voltant de 1928, «Conxa Guzmán “La Pata”» (Andrés Martínez 2006: 35); «Patos, els» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133). 3. (Cat) «Pata» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Man) «Pato» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Pato, el» (Català Gimeno 1992: 264). 5. (Mis) «José y Victor Alemany (Els patos)» (Mañas Borrás 2008: 74); «Don José Alemany Navarro. Conocido en el pueblo como “Pepe el Pato”, había nacido en Montserrat en 1889. De niño se trasladó a Mislata y aunque mantuvo siempre relación con su pueblo de nacimiento, él se consideraba mislatero.» (Mañas Borrás 2008: 75); «els Patos» (Suay Oliver 2017).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **patet, -a** [patét] / [patéta]

1. *El Patet* (Alaquàs). 2. *Patet* (Alcàsser). 3. *Patet* (Catarroja). 4. *Pateta* (Manises). 5. *Patet* (Massanassa). 6. *El Patet* (Silla).

1. (Alaq) «Fco. Boscà *El Patet*» (Ferrer, Martí & Tarín 2015: 231). 2. (Alc) «Patet» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 97). 3. (Cat) «Patet» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Man) «yo pateta ja ja ja» (Valero 2014, juliol 30). 5. (Mas) «Julian Martí = “Patet”» (Club de Colombicultura La Protectora 2004). 6. (Sil) «[...] José Maria *el Patet*» (Antich Brocal 2007: 29).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **patero** [patéro]

1. *Patero* (Alfagar).

1. (Alf) «Patero» (Puchades Pastor 1991: 212).

d.4) Derivat (+ -öCCU): **patoco** [patóko]

1. *Patoco* (Benetússer). 2. *El Patoco* (Catarroja).

1. (Bene) «De los muchos aficionados [a la pelota] unos sobresalían más que otros, [...] podemos nombrar a Amadeo (*Patoco*), [...]» (Ricart Bonillo 1974: 87). 2. (Cat) «Patoco» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «*Paquita la Patoca*» (Maolleta 2011b); «Patoco» (Segarra 2021); «*Pepica la Veterana* es va casar amb Manolo *el Patoco*, [...]» (Valls Bonet 2018: 55); «Comunió de Miguel “El Patoco”» (Valls Bonet 2018: 62).

d.5) Derivat (+ -öTTU/ -öTTA): **patoto** [patoto]/ **patots** [patóts]

1. *Patoto* (Paiporta). 2. *El Tio Patots* (Silla).

1. (Pai) «Patoto» (Marí Yago 2004: 180). 2. (Sil) «*Cinematógrafo Moderno*, amenitzat pel piano del *Tio Patots*» (Antich Brocal 2007: 40).

e) Etimologia: Coromines (2008: 418) observa que *pato* (ànec) deriva de la mateixa onomatopeia que ha donat el mot *pata*, en al·lusió al caminar pesat d'aquest animal.

Patronat [patronáto] (Qua, Xir)

a) Definició: la 3a accepció del DNV indica que és una «institució que té per objecte protegir alguna cosa».

b) Motiu: suposem que la personada al·ludida pertanyia, regentava o vivia al costat d'un local d'una entitat de Manises anomenada així.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El del Patronato* (Manises).

1. (Man) «Patronato, el del» (Català Gimeno 1992: 264).

e) Etimologia: segons el DCVB, «pres del llatí PATRONĀTUS, mat. sign.».

Patracola [patrakóla] (Cat)

a) Definició: és una feminització del mot *patracol*, el qual, segons el DNV, significa «llibre o conjunt de documents molt voluminos» o també sinònim de «paperassa». *Patracol* és una deformació per metàtesi i dissimilació vocàlica de “protocol”.

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Patracola/ Patracols* (Catarroja).

1. (Cat) «Patracola»; «Potracola» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «famílies com ara els Barroners, els Pachichis, Patracols, [...]» (Valls Bonet 2018: 59).

e) Etimologia: Segons el DCVB, és una deformació vulgar de *protocol*.

Patraix, -a, -os [patrájʃ] / [patrájʃa] / [patrájʃos] (Picn, Pics)

a) Definició: és el nom d'un barri de la ciutat de València.

b) Motiu: atribuït a persones «provinents del barri de Patraix de la ciutat de València» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 143).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Els Patraixos* (Picanya). 2. *La Patraixa* (Picassent).

1. (Picn) «Patraixos» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 143); «Família CISCAR, ELS “PATRAIXOS”, reunits al carrer Sant Francesc l'any 1922» (Royo Martínez 1993: 180). 2. (Pics) «Patraixa, [...] la» (Sánchez Serra 1984: 23).

e) Etimologia: Membrado Tena (2017: 35) assenyala que prové d'un antic *Petrairs*, del llatí PETRARIUS, “de pedra”, i que «podria fer referència a un camí empedrat, segurament la mateixa Via Augusta», per on hi transcorreria.

f) Toponímia: 1. (Pics) partides i paratges: «Patraixa, Canyada de la» (cf. Sánchez Serra 1984: 23).

Patusqueres [patuskéres]

a) Definició: és possible que siga una forma derivada de *patusc*, que sembla ser un derivat de *pata* ‘cama’, o *pato*, ‘ànec’. Una *patusca* podria ser, segons el DCVB, un sinònim d’embriaguesa. El mot *patusquera* podria referir a una persona curta d’enteniment o embriaga, beguda.

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**patusc** + -ARĪU/ -ARĪA): **patusqueres** [patuskéres]

1. *Les Patusqueres* (Silla).

1. (Sil) «[...] forn del Coixet, anomenat també “de les Patusqueres”, documentat a començament del segle XX i actiu fins a l’any 1978.» (Antich Brocal 2007: 288).

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: *forn del Coixet* o de *les Patusqueres* (Antich Brocal 2007: 288).

Patxanga [paʃáŋga] (Cat)

a) Definició: segons el DLE de la RAE una *pachanga* és en castellà una «danza originaria de Cuba». Per extensió semàntica deu haver passat a significar “gresca”, o “diversió sorollosa”.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada la persona al·ludida era aficionada a la festa.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Patxanga* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Patxanga» (Sancho & Sancho 1998: 164).

Patxitxi, -a, -s [paʃʃiʃi] (Cat)

a) Definició: és un compost dels substantius *pa*, ‘aliment fet de farina’, i *xitxi*, ‘carn’. El DNV recull *xitxa* com a «carn, tallada de carn o aliment fet a base de carn».

b) Motiu: un avantpassat de les persones motejades, quan era menut, solia demanar-li a sa mare que volia “pa amb carn” per a menjar, per la qual cosa repetia amb insistència: «pa *en* xitxi! pa *en* xitxi!» (Segarra 2021).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Patxitxi/ Patxitxa/ Els Patxitxis* (Catarroja).

1. (Cat) «Pachichi» (Valls Bonet 2018: 38); «Pachicha» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «famílies com ara els Barroners, els Pachichis, [...]» (Valls Bonet 2018: 59).

e) Etimologia: *xitxa* té relació amb l’italià *ciccia*, ‘carn’ (cf. Coromines 2008: 493).

Paulova [pawlóba] (Sil)

a) Definició: és el cognom de la ballarina russa Anna Matfejevna Pavlova (Peterburg, 12 de febrer de 1881 - l’Haia, 23 de gener de 1931) (*EnCat*).

b) Motiu: una persona va ser batejada així a Silla «per la gran admiració que el seu progenitor tenia per la ballarina russa d’aquest nom» (Antich Brocal 2007: 119).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Paulova* (Silla).

1. (Sil) «Personatges: [...], *Paulova*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «A l’habitatge interior, [...] vivia Paulova Bosch» (Antich Brocal 2009: 31).

e) Etimologia: és una feminització del nom rus *Pavlov*, que té el seu origen en el nom propi llatí PAULUS, ‘petit’ (Albaigès Olivart 1995: 28).

Pedaç, -os [peðás] / [peðásos] (Alc, Man, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és un «tros de tela cosit en un vestit o en una peça de roba qualsevol per a tapar un forat o un esgarro».

b) Motiu: a Alcàsser, un avantpassat del motejat «anava sempre amb roba apedaçada» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 99).

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 95) aporta nombroses ocurrencies de malnoms relacionats amb persones que portaven vestits estripats, apedaçats o foradats, entre ells *el Pedaços* (Caldes de Montbui).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pedaç* (Alcàsser). 2. *La Pedaços* (Silla).

1. (Alc) «Pedaç» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 99). 2. (Sil) «Hijo mayor de Palau y la Pedasos (SIM)» (Antich Brocal 2016: 277).

d.2) Forma composta (art. + substantiu + **pedaç**):

1. *El Metge Pedaç* (Manises).

1. (Man) «Metge pedàs, el» (Català Gimeno 1992: 263).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí vg. PITACIŪ (<gr. πτάκιον), mat. sign.».

Pedralba [peðrálba] (Man, Mis, Picn, Pics, Tor)

a) Definició: és el nom d'un municipi de la comarca castellanoparlant dels Serrans.

b) Motiu: eren persones procedents d'aquest poble dels Serrans o que hi tenien relació.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pedralba* (Picassent).

1. (Pics) «En la dècada dels anys vint, al mes de maig [...] se solien reunir per la nit les colles d'amics per tal de donar serenates de cançó i fer enramades de flors, caramels, ... a les xiques que pretenien. Un d'aquests grups de xavals el formaven: [...], Cristòfol López “Pedralba” [...]» (Romaguera Belenguer 2003: 256).

d.2) Derivat (+ -ĪNU/ -ĪNA): **pedralbino, -a** [peðralbino] / [peðralbina]

1. *El Pedralbino* (Manises). 2. *La Pedralbina* (Mislata). 3. *Pedralbino* (Picanya). 4. *Pedralbino* (Torrent).

1. (Man) «Pedralbino, el» (Català Gimeno 1992: 264). 2. (Mis) «Lolita la Pedralvina, [...], grans dones del nostre barri.» (Quiles 2015, agost 5). 3. (Picn) «Pedralbino» (Moreno Pellicer 2018). 4. (Tor) «Pedralbino» (Herreros Moreno 2000: 122).

e) Etimologia: és un compost del llatí PETRA + ALBA, que tot plegat significa ‘pedra blanca’ (cf. Celdrán Gomáriz 2009: 592).

Pedrapiquer [peðrapikér] (Alaq, Man, Tor)

a) Definició: són persones que es dedicaven a treballar la pedra que s'ha d'utilitzar en la construcció (DNV).

b) Motiu: els motejats o els seus avantpassats es dedicaven a aquesta professió.

b) Comentari: predomina la forma *Pedrapiquer*, que és, segons Moll (2006: 267), una forma dialectal de *Picapedrer* amb metàtesi de radicals, tot i que també es documenta aquesta darrera forma a Torrent.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pedrapiquer/ El Tio Pedrapiquer* (Alaquàs). 2. *El Pedrapiquer/ Pedrapiquers* (Manises).

1. (Alaq) «Pedrapiquer» (Planells Segura 1991: 129); «[...] La *tía Fraresa* es quedà viuda i es tornà a casar en u de Torrent que li deien el *tío Pedrapiquer* (José Fort)» (Tarín i López 2013: 43). 2. (Manises) «Pedrepiquers» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Pedrapiquer, el» (Català Gimeno 1992: 264).

d.2) Variant formal (pica (verb) + **pedrer**):

1. *El Picapedrer* (Torrent).

1. (Tor) «Carmen Císcar Tarazona y Ricardo Cervera Campos "El picapedrer". Años 20» (TORRENT ANTIC: Su Historia contada en Fotografía Antigua 2016, febrer 20); «Picapedrer» (Climent Company 2019).

e) Etimologia: és un compost del substantiu *pedra* i l'adjectiu *piquer*, derivat de *picar*.

Peixero, -a, -s [pejféro] / [pejféra] / [pejféros] (Alaq, Alb, Ald, Man, Mas, Picn, Qua)

a) Definició: segons el DNV, és una variant formal de pescater, que és l'ofici de la «persona que ven peix».

b) Motiu: en general, atribuït a persones que es dedicaven a la venda de peix, tot i que a Picanya (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 143) se li va aplicar a una persona perquè era del Cabanyal, un poble costaner.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**peix** + -ARĪU/ -ARĪA): **peixero, -a, -os** [pejʃéro] / [pejʃéra] / [pejʃéros]

1. *La Peixera/ El Peixero* (Alaquàs). 2. *Peixero* (Albal). 3. *La Peixera* (Aldaia). 4. *El Peixero* (Manises). 5. *El Peixero/ Els Peixeros* (Massanassa). 6. *El Peixero/ La Peixera* (Picn). 7. *La Peixera* (Qua).

1. (Alaq) «Peixera/o, la, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143). 2. (Alb) «Peixero» (Verdeguer Escribà 1991: 157). 3. (Ald) «[...] la “Tia Pepa” la “Peixera” d'Aldaia.» (Sanchis Alfonso & Sánchez Chulià 2018: II, 741). 4. (Man) «Jo neta de Joaquin el Peixero i Vicentica la Chusta.» (Domingo Sánchez 2014, juliol 2). 5. (Mas) «Peixeros» (Moncholí 1983: s/n). 6. (Picn) «Peixero-a, el, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 143). 7. (Qua) «Peixera, la» (Sancho & Sancho 1998: 164).

e) Etimologia: és un derivat de *peix*, que el DCVB indica que prové del llatí PISCE, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Mas) hidrografia: «Sènia de Peixero» (Pons Candel 2000: 79); vegetació: «l'olivera del Peixero» (Moncholí Baixauli 2010: 69); activitats agrícoles: «8. Cases “El Peixero”, vaqueria.» (Alcoy Comes 1995: 32).

Peladilla [pelaíʎa] (Alc, Pics, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «galló d'ametla cobert amb una capa endurida de sucre», i també una «persona molt bona». La 3a accepció del DCVB també recull aquest darrer sentit: «fig. Persona o cosa molt bona (Val.)».

b) Motiu: a Picassent, segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 62), aquest malnom s'aplicava a un tipus de «[...] persona molt espavilada i atrevida en la seua manera de fer les coses». A Torrent i Alcàsser el motiu es fonamenta en un altre fet de parla però, a diferència del sentit de persona viva o desperta de Picassent, en aquests dos pobles té una intenció afalagadora, laudatòria, com la que recull la segona accepció del DNV. A Alcàsser Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 90) assenyalen que la mare del motejat li deia que era una *pelailla*. Quant a Torrent, Bermell Celda (2014, agost 25, 19:55) conta que el seu besavi patern tenia el malnom de *Paltró* i que, quan era un nadó de pocs mesos, les dones se li aproximaven afectuosament i li deien: «Quin xiquet més bonico, és una *pelailla*», per la qual cosa a la seua família també se la coneixia pel malnom de *Pelaïlles*, encara que en realitat ells es consideraven *Paltrots*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pelailla* (Alcàsser). 2. *Pelailla* (Picassent). 3. *Pelailla* (Silla). 4. *Pelailla/ la Pelailla* (Torrent).

1. (Alc) «Espuig Casañ, Isidro *Pelailla*» (Simó Rosaleny 2010: 388). 2. (Pics) «*Pelailla*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 62). 3. (Sil) «[...] així com del tarannà del tio *Pelailla*, el més carismàtic dels tranviàries» (Antich Brocal 2007: 149). 4. (Tor) «*Pelailla*» (Herreros Moreno 2000: 123); «Conxeta "La *Pelailla*"» (Atienza Peñarrocha 2003: 283).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, és un derivat castellà de *pelada*, forma femenina de *pelado*, 'pelat'.

f) Toponímia: 1. (Tor) activitats agrícoles: «[Vaqueries] La primera era la de Nofret (Onofre Alandí) i Conxeta la "*Pelailla*", al número 41.» (Xust Marcilla 2017: 126); «[Vaqueries] al número 57, la del tio Pepe "*Pelailla*" [...]» (Xust Marcilla 2017: 126).

Pelila [pelíla] / [palíla] (Alf, Picn)

a) Definició: és una variant formal de *pilila*, la qual, segons el DNV, significa «penis, especialment en llenguatge infantil».

b) Motiu: a Picanya se li va atribuir a una persona perquè, quan era xicoteta, portava un tall en el pantaló per on sovint se li n'eixia el membre (Pellicer Ramon 2018).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pelila* (Alfatar). 2. *El Palila* (Picanya).

1. (Alfatar) «*Pelila*» (Puchades Pastor 1991: 212). 2. (Picn) «*Palila*» (Pellicer Ramon 2018).

e) Etimologia: el DLE de la RAE, diu que la forma castellana *pilila* és una veu expressiva.

Pellorfa [pa'lorfa] (Pics)

a) Definició: segons el DNV, és «la membrana exterior o coberta prima de certs fruits com els cereals i els llegums».

b) Motiu: en desconeixem la motivació.

c) Comentari: Eugeni Reig (2015: 593-594) no recull cap variant formal que presente la dissimilació en *a* de la *e* àtona i proposa tres significats distints del mot: 1) «pell prima que recobreix certs fruits, [...]»; 2) «Fulles de la panolla de dacs», i 3) «Embolcall de grans cereals». Nosaltres pensem que a Picassent se sol emprar més amb el sentit de fulla d'una panolla de dacs. La nostra ocurrència recollida a Picassent, *Pallorfa*, coincideix amb la forma del mot documentada per Beltran Calvo & Segura-Llopes (2017: 268) a Picassent i a Silla, la qual contrastaria amb la que s'adiria amb la forma normativa *Pellorfa*, present a altres pobles de la comarca com Catarroja, Massanassa o Torrent.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Pallorfa* (Picassent).

1. (Pics) «fins a ubicar-se al pis del “tio Pallorfa”» (Hernández Doria 2010: 51); «*El Tio Pallorfa* era el jutge del poble» (González Tronchoni 2019, febrer, 15).

e) Etimologia: segons el DCVB, *pellorfa* és una forma alterada de *pellofa*, «amb la terminació modificada probablement per influència de *corfa*». Quant a *pellofa*, aquest mateix diccionari indica que és un «derivat de *pell* amb una terminació *-ofa* que no correspon a un vertader sufix català; té l'aspecte d'una terminació onomatopèica».

f) Toponímia: 1. (Pics) hidrografia: «Pous de Reg de motor a Picassent. Any 1938 [...] Motor de Pallorfa» (Martínez Sanchis 2006: 140).

Peluca, -o [pelúka] / [pelúko] (Alaq, Beni, Mis, Picn)

a) Definició: segons el DNV, una *peluca* és un sinònim de *perruca*, cabellera postissa.

b) Motiu: a Beniparrell, segons el testimoni de Pons Polit (2016), els motejats «eren unes persones que tenien molt de cabell». Segons uns plànols de Beniparrell de, com a mínim, el segle XIX (cf. ACA, Diversos, Sástago, 78, carp. 5, nº 8 b, c), ja apareixen unes terres anomenades amb el malnom dels portadors, «Tierra de Peluca», possiblement avantpassats d'aquesta mateixa família. Per contra, a Picanya, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 144) indiquen que, segons els seus informants, la motivació es basa en què l'al·ludit era «graciós».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Peluca/ Peluco* (Alaquàs). 2. *El Tio Pepe el Peluco* (Mislata). 3. *El Tio Peluca* (Picanya).
1. (Alaq) «Peluca» (Planells Segura 1991: 129); «Peluco» (Planells Segura 1991: 129); «Peluca» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143); «Vicent Alfons "Peluca" retratat l'any 1922» ([QIA] Anònim 1994: 143). 2. (Mis) «Me encanta esta acequia pasaba por la alqueria del tio Pepe el Peluco» (Civera Sanz 2016, setembre 11). 3. (Picn) «Peluca, el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 144).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **peluqueta, -es** [pelukéta] / [pelukétes]

1. *La Peluqueta/ Els Peluquetes* (Beniparrell)

1. (Beni) «*Vicentica la Peluqueta* era la dona del *Tio Pesaor*.»; «Els Peluquetes» (Pons Polit 2016).

e) Etimologia: Coromines (2008: 422) observa que aquesta forma castellana probablement prové del francès *perruque*, forma alterada per la influència del mot *pelo*. És una paraula d'origen incert compartida amb el francès i l'italià.

f) Toponímia: 1. (Beni) partides o paratges: «Tierra de Peluca»; «Huerto de Peluca» (Plànols de Beniparrell, s. XIX? (ACA, Diversos, Sástago, 78, carp. 5, nº 8 b, c). 2. (Mis) poblament: «la alqueria del tio Pepe el Peluco» (Civera Sanz 2016, setembre 11).

Penella [penéʎa] (Alc, Beni, Cat, Mas, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: és un cognom d'origen toponímic, en concret relatiu a noms d'accidents orogràfics (Moll 1982: 195) com una de les parts més enlairades d'una muntanya (Moreu-Rey 1982: 31) o un terreny de cultiu, i que ha esdevingut malnom perquè es poc freqüent als pobles on s'empra. Cal destacar la nombrosa toponímia que ha generat. Pel que fa a la forma documentada amb el sufix diminutiu castellà *-ita*, *Penellita*, hem d'aclarir que s'usa bastant sovint en el món de la tauromàquia, per la qual cosa alguns dels motejats que han esdevingut toreros el porten afegit als seus cognoms, encara que l'etimologia d'aquests siga d'origen català: *Penellita* (<*Penella*) (Cat), *Velita* (<*Sobrevela*) (Pics).

b) Motiu: les persones motejades eren portadores d'aquest cognom o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: entre els portadors, cal fer esment del torero catarrogí Ambrosio Penella "Penellita", que en els anys 40 del segle XX «va arribar torejar en gran èxit de públic en la plaça de bous de València» (Villanueva 2016: 87).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Penella* (Alcàsser). 2. *Penella* (Beniparrell). 3. *Penella* (Catarroja). 4. *Penella/ La Tia Penella/ Penelles* (Massanassa). 5. *Penella* (Quart de Poblet). 6. *Penella* (Silla). 7. *Penella* (Torrent).

1. (Alc) «† Alberto Penella Romaguera Penella» (Ajuntament d'Alcàsser 2003: 70). 2. (Beni) «Barranc de Penella» (CTV 2009: II, 79). 3. (Cat) «Penelles» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Mas) Cognom *Penella*: «Temps de [...] Penella, [...]» (Pepe 1980: s/n); «Penelles» (Moncholí 1983: s/n); «Penella» (Aficionat 1997: 51); «la tia Penella» (Moncholí Romeu 2007: 86); «Mariano Penella, 10.» (Comissió de Festes 1976: s/n). 5. (Qua) «Penella» (Sancho & Sancho 1998: 164). 6. (Sil) «Topònims menors: *Penella*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); Poblament «Caseta de Penella» (CTV 2009: II, 296). 7. (Tor) «45 Caseta de Penella» (Fresquet Gozalvo 2011: 59).

d.2) Derivat (+ -ЇTTU/ -ЇTTA): **penellita** [penełíta]

1. *Penellita* (Catarroja).

1. (Cat) «Penellita» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «En toreros, tenía [...], a Penellita, [...]» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n); «el gran Penellita, torero de Catarroja» (Verdeguer Escribà 1987: 101).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 195), és un arcaisme que procedeix del llatí PINNELLA, diminutiu de PINNA, 'penya'.

f) Toponímia: 1. (Beni) hidrografia: «Barranc de Penella» (CTV 2009: II, 79); «Séquia de la Font de Penella» (CTV 2009: II, 79); poblament: «en los alrededores de la alquería de Penella» (Alcoy Comes 1997: 93). 2. (Mas) hidrografia/ poblament: «Sènia Alquerieta de Penella.» (Moncholí 1996: 51); «Sènia de l'Alquerieta de Penella» (Pons Candel 2000: 79). 3. (Sil) poblament: «Caseta de Penella» (CTV 2009: II, 296); «Topònims menors: *Penella*» (Zaragozà Pérez 1991: 254). 4. (Tor) poblament: «45 Caseta de Penella [...] Gils» (Fresquet Gozalvo 2011: 59).

Pentiner [pentinér] (Cat, Mas, Sed, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és una persona que fa pintes o que en ven.

b) Motiu: pel que fa al poble de Massanassa, Navarro Soler (2001: 209) constata l'existència d'una «fàbrica de peines» l'any 1927, per la qual cosa entenem que la persona motejada com a *Pentiner* hi treballaria o en seria el propietari. Quant a *la Pentinadora* de Silla, segons el referit diccionari, era l'ofici de la persona que es dedica a pentinar i arreglar els cabells. Sembla que és un sinònim de *perruquera*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**pentina** + -ARĪU/ -ARĪA): **pentiner** [pentinér]

1. *Pentiner* (Catarroja). 2. *El Pentiner* (Massanassa). 3. *El Pentiner* (Sedaví).

1. (Cat) «Pentiner» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «N'antoni Sanjaime “El Pentiner” agüelo d'Elena “Potingos”» (Nora 1999f). 2. (Mas) «el tío Vicente el “pentiner”» (R. M. 2013: 104). 3. (Sed) «Paco *El Pentiner*» (Monforte Casañ 2015: 406).

d.2) Derivat (+ -ATĪRE): **pentinadora** [pentinaóra]

1. *La Pentinadora* (Silla).

1. (Sil) «la perruqueria d'Amparito “la pentinaora”» (Antich Brocal 2007: 217).

e) Etimologia: segons el DCVB, *pentiner* prové del llatí PECTĪNARIU, ‘qui fa o ven pintes’.

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: «les persones velles encara recorden [...] la [barraca] de la *Pentinaora*» (Antich Brocal 2007: 122).

Peó [peó] (Alc, Man, Mas, Pics, Qua)

a) Definició: segons el DNV, és un «obrer que treballa en faenes que no requereixen un coneixement especialitzat de cap ofici». Al nostre corpus, també fa referència a l'accepció núm. 8 d'aquest mateix diccionari (peó de camins): «Obrer que es dedica a la conservació i la reparació de carreteres i de camins públics».

b) Motiu: a Alcàsser, aquest malnom del camp dels oficis i les professions va ser atribuït a una persona perquè treballava en la construcció exercint aquesta funció no especialitzada (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 68). El mateix DNV també recull l'accepció de *peó caminer*, documentat a Alcàsser i a Quart de Poblet, que és l'obrer que es dedica a la conservació i la reparació de carreteres abans referit. Sembla que en alguns casos, com a Picassent, l'adjectiu *caminer* ha estat elidit, ja que *el Peó* o *la Peonera* d'aquest poble residia en una caseta de peons (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 90), suposadament perquè pertanyia a una família de peons de camins.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Peó* (Alcàsser). 2. *El Peó* (Manises). 3. *El Peó* (Picassent). 4. *El Peó* (Quart de Poblet).
1. (Alc) «Cerveró López, Ramón *Peó*» (Simó Rosaleny 2010: 386); «*Peó*» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 68). 2. (Man) «*Peó*, el» (Català Gimeno 1992: 264). 3. (Pics) «*Peó*, -nera, el/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 90). 4. (Qua) «*Peó*, el» (Sancho & Sancho 1998: 164).

d.2) Derivat (+ -ARĬU/ -ARĬA): **peonera** [peonéra]

1. *La Peonera* (Massanassa). 2. *La Peonera* (Picassent)
1. (Mas) «Consuelo la “peonera”» (R. M. 2013: 104). 2. (Pics) «*Peó*, -nera, el/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 90).

d.3) Forma composta: (**peó** + **camí** + [interfix] -n + -ARĪU/ -ARĪA)

1. *Peo Caminero* (Alcàsser). 2. *La de Peones i Camineros* (Quart de Poblet)

1. (Alc) «José Cervera (Peo caminero)» (Ajuntament d'Alcàsser 1997b: 44); «Peó Caminero» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 68). 2. (Qua) «[...] Asunción, la de “Peones y Camineros” (trasera).» (Asunción Rubio 2010: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí PEDŌNE, ‘home que va a peu’.

f) Toponímia: 1. (Mas) poblament: «28. Casa la Peonera, vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 32). 2. (Qua) poblament: «La siguiente casa vivía Asunción, la de “Peones y Camineros” (trasera).» (Asunción Rubio 2010: s/n).

Pera [péra] (Alb, Beni, Cat, Pics, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és el «fruit comestible de la perera».

b) Motiu: a Torrent, Herreros Moreno (2000: 126) assenyala que, com a malnom, podria fer referència a alguna qualitat de la persona portadora, encara que tampoc descarta que pugui haver estat atribuït a un individu pel fet que algun dels seus avantpassats tinguera el cognom *Pera*, el qual es documenta a Torrent entre 1851-1900 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 122).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pera* (Albal). 2. *La Pera* (Beniparrell). 3. *Pera* (Catarroja). 4. *La Pera* (Picassent). 5. *Pera* (Silla). 6. *La Pera* (Torrent).

1. (Alb) «Pera» (Verdeguer Escribà 1991: 157); «Pera» (Hernández Sanchis 2007: 1). 2. (Beni) «Hi havia una dona anomenada Vicentica la Pera» (Pons Polit 2016). 3. (Cat) «Pera» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Pics) «Pera, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 98). 5. (Sil) «[...] fruites i vegetals: [...] *Pera*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «Paco Pera, Espuig, Cole [...]» (Antich Brocal 1981: s/n); «Els noms de [...], “Pera”, [...], pasaran a la història del piragüisme local.» (BIM Silla 1996: 19); «Paco Giner *Pera*» (Antich Brocal 2007: 33-34); «Paco Pera» (Cuñat 1996: 32); «El 1933 es va instal·lar l'Esquerra Republicana, el partit de Francisco Giner Espuig (a) *Pera*, [...]» (Antich Brocal 2016: 101). 6. (Tor) «Pera, la» (Herreros Moreno 2000: 125).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí vulgar PĪRA, variant del clàssic PĪRUM, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: «*Casa de Pera*» (Antich Brocal 2007: 27).

Perales [peráles] (Alaq, Alb, Cat, Man, Mas)

a) Definició: és el cognom castellà *Perales*, forma plural del substantiu *peral*, que segons el DLE de la RAE és un «árbol de la familia de las rosáceas, [...] [que da] por fruto la pera». Segons Faure, Ribes & Garcia (2009: 592), és un exemple de cognom d'origen toponímic per l'abundància de llocs menors i majors que n'han sorgit.

b) Motiu: per ser persones portadores d'aquest cognom o que hi tenen relació.

c) Comentari: com a cognom, es documenta a diversos pobles de la comarca de l'Horta des del segle XVI: a Albal en un cens de 1510, «Na Peralles, e son fill» (Valldecabres Rodrigo 2002: 331); a Silla en un morabatí de 1572: «Francés Perales», «Diego Perales» (ARV, Morabatí de Silla, any 1572, Mestre Racional, núm. 10.893 (2), f. 179r); a Torrent des de 1600 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 122).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Els Perales* (Alaquàs). 2. *Perales* (Albal). 3. *Perales* (Catarroja). 4. *Perales* (Manises). 5. *El (de) Perales/ La Perales* (Massanassa).

1. (Alaq) «Perales, els» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143). 2. (Alb) «Perales» (Verdeguer Escribà 1991: 157). 3. (Cat) «Perales» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Man) «[...] Perales y Litri» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp.5, Manises (1941), f. 88). 5. (Mas) *Pepico el de Perales* carregava feixos de 100 kg de cards per a transportar-los als carros; «aquesta feina la feu Pepico “el de Perales” que amb una força de gegant [...]» (Moncholí 2006: 84); També n'era venedora *Remediets la Perales* (Moncholí 2006: 85); «Juan Olmos “Perales”» (Aficionat 1997: 51, 54).

e) Etimologia: vegeu *pera*.

f) Toponímia: 1. (Cat) poblament: «Se estima que a finales del siglo XIX se construyó, [...], el trinquete llamado “de Perales”, [...]» (Máñez Solsona 2015: 349-350). 2. (Mas) poblament: «64. El Perales, vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 32).

Percalero [perkaléro] (Alb, Cat, Sil)

a) Definició: segons el DNV, el mot percal és un «teixit de cotó usat en la confecció de roba interior». Un *percaler* és la persona que es dedica a la venda d'aquesta mena de teixits. El DNV no documenta el mot “percaler” com a derivat de “percal”.

b) Motiu: per exercir aquesta professió.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**percal** + -ARĪU/ -ARĪA): **percalero** [perkaléro]

1. *El Percalero* (Albal). 2. *Percalero/ Tio Percalero* (Catarroja). 3. *El Percalero* (Silla).

1. (Alb) «la caseta del Percalero» (Hernández Sanchis 1998: 117). 2. (Cat) «Percalero» (Sargues Raga 2017); «Percalero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Sr. V. Olmos (TÍO PERCALERO)» (Cartel Teatre Fus de Catarroja 1947, juny 3). 3. (Sil) «caseta del Percalero» (Zaragoza Pérez 1982: 95).

d.2) Derivat (**percal** + -ARĪU/ -ARĪA + -ĪTTU/ -ĪTTA): **percaleret** [perkalerét]

1. *El Percaleret* (Catarroja).

1. (Cat) «Percaleret» (Monforte Casañ 2015: 290); «[...] jugaran els acreditats Malanda, el Percaleret, el Sivil, i Moreno de l'esmentada població [de Catarroja]» (Anònim, 1889, *El Mercantil Valenciano*, 26 de maig; cit. per Monforte Casañ 2015: 255).

e) Etimologia: Segons Coromines (DECat: VI: 442), *percal* o *percala*, «pres del francès *percale*, provinent de la Índia, i d'origen incert; allà potser es prengué del persa *pārgâlā*. 1ª doc.: S. XVIII».

f) Toponímia: 1. (Alb) poblament: «la caseta del Percalero, molt antiga i mig arruinada.» (Hernández Sanchis 1998: 117). 2. (Sil) poblament: partida de l'Alter: «[...] caseta del Percalero, [...]» (Zaragoza Pérez 1982: 95).

Perdiu [perðiw] (Man, Pics, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és una «au terrestre (*Alectoris rufa*), d'uns 34 centímetres, [...] sedentària i molt apreciada com a peça culinària de caça».

b) Motiu: pel que fa al renom que encapçala l'entrada, en desconeixem el motiu, però quant a *Perdigot*, que també es troba a Picassent, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 67) indiquen que el motejat «[...] tenia una perdiu que utilitzava per a caçar».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Perdiu* (Picassent).

1. (Pics) «Perdiu» (Lerma Serra 1975: 90); «Entre els xicots del poble – actualment tenen més de 70 anys o ja no existeixen- [...] cal citar a: [...], Pasqual Albert i Serra “Perdiu”» (Romaguera Belenguera 1980: 13); «Vicent de Perdiu i un amic en la “mili”. La foto és de l'any 1925» (L'Om de Picassent 1986: 32); «[...] veiem a Miquel Artola, [...], Perdiu, [...]» (Betí 2003: 58); any 1977, «4.- Paco Ferrer, “Perdiu”» (Gómez Tronchoni 2006: 32).

d.2) Derivat (+ -ONE): **perdigon** [perðiyón]

1. *Perdigon* (Manises).

1. (Man) «Perdigón» (Català Gimeno 1992: 264).

d.3) Derivat (+ -ONE + -ITTU/ -ITTA): **perdigonet** [perðiyonét]

1. *Perdigonet* (Silla).

1. (Sil) «[...] objectes: [...] *Perdigonet*» (Zaragoza Pérez 1991: 256).

d.4) Derivat (+ -OTTU/ -OTTA): **perdigot** [perðiyót]

1. *Perdigot* (Picassent).

1. (Pics) «Perdigot» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 67).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí *PERDĪCE*, amb el mateix significat. *Perdigó* deriva del llatí *PERDICONE, ‘perdiganya’ o ‘perdiu novella’.

Perelló, -na [pereˈlɔ] / [pereˈlɔna] (Alc, Cat, Man)

a) Definició: és un cognom que prové d'un topònim. De fet, existeixen diversos indrets anomenats així i alguns coincideixen a trobar-se en zones marítimes com la d'una vila de l'Ebre o una entitat local menor pertanyent al municipi de Sueca (la Ribera Baixa) (cf. Moll 1982: 150). El cognom que reflecteix aquesta forma s'originaria en referència a persones procedents d'alguns d'aquests llocs.

b) Motiu: pel que fa a la nostra comarca, d'una banda era el cognom familiar dels al·ludits, com els casos dels motejats d'Alcàsser i Catarroja. De l'altra, com en el cas de *la Perellonera* de Massanassa, el malnom deu haver estat creat en al·lusió al lloc de procedència de la persona referida, la qual, per proximitat, entenem que ha de ser la pedania costera pertanyent al municipi de Sueca (Ribera Baixa) anomenada el Perelló.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Perelló/ La Perellona* (Alcàsser). 2. *Perelló* (Catarroja).

1. (Alc) «Perelló, Ø; Perellona, la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 49); «un avantpassat tenia Martínez Perelló de cognoms [...]» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 49). 2. (Cat) «Josep A. Perelló “Perelló”» (Raga Ramon 1998: 59).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **perellonera** [pereˈlonéra]

1. *Perellonera* (Massanassa).

1. (Mas) «Perellonera» (Moncholí 1983: s/n).

e) Etimologia: segons Coromines (DECat: VI, 365-366), *Perelló* o *Perellós* provenen de PETRA, per dissimilació: «*Pereiro(n)s* > *Pereylo(n)s* (derivat de *pedrer* ‘pedreguer’)».

f) Toponímia: 1. (Cat) poblament: «[...] el forn de Perelló, anomenat *forn de la ràdio*, denominat així perquè hi tenien ràdio i la gent anava a escoltar els programes, especialment les notícies.» (Valls Bonet 2018: 45).

Pericàs [perikás] (Alf)

a) Definició: era el cognom d'un torero mallorquí anomenat Jaume Pericàs i Ripoll (Palma de Mallorca 1916 – Palma de Mallorca 1989), que destacà com a joneguer, tot i que, després de la Guerra Civil, acabà la seua carrera com a banderiller (*EnCat*).

b) Motiu: se li va aplicar a una persona d'Alfàfar que «torejava a l'estil de Pericàs.» (Puchades Pastor 1991: 213 [nota 57]).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pericàs* (Alfàfar).

1. (Alf) «*Pericàs*» (Puchades Pastor 1991: 213).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 78), és un derivat intensiu de *Peric*, que es deriva del nom propi *Pere*.

Peris [péris] (Alaq, Alc, Mis, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: és la naturalització al català del cognom *Pérez* (cf. Moll 1982: 304), el qual creiem que és d'origen aragonés.

b) Motiu: per ser-ne portadors o tenir algun tipus de relació familiar amb persones portadores.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Peris* (Alaquàs). 2. *Peris el de Silla* (Alcàsser). 3. *Peris* (Mislata). 4. *Peris* (Torrent).

1. (Alaq) «Peris» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143). 2. (Alc) «La personas de la “tercera edad” aún recuerdan que en esta hijuela de Alcácer [el barri de Poble Nou] vivieron [...], Peris el de Silla, [...]» (Chanzà Iborra 1983: 41). 3. (Mis) «Peris» (Suay Oliver 2017). 4. (Tor) «Agustín Peris [...], de malnom “Peris”, en la partida de l'Alter.» (Fresquet Gozalvo 2011: 102).

d.2) Derivat (+ -ῖτις (grec)): **Peritis** [perítis]

1. *Peritis* (Silla).

1. (Sil) «*Peritis* (Roberto Peris)» (Monforte Casañ 2015: 428).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 304), del cognom *Pérez* (derivat de *Pero*= *Pedro*).

f) Toponímia: 1. (Tor) partides i paratges: «[...] finques dels Peris “Cocos” de Xarcos-Secs, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 124).

Pernales [pernáles] (Alc, Picn, Sil)

a) Definició: segons el DLE de la RAE, en castellà són «estacas largas que se ponen en los bordes del carro para sujetar y aumentar la altura de los cañizos y lograr que cargue mucha paja o heno».

b) Motiu: era el malnom de Francisco Ríos González (1879-1907), un roder d'Estepa, Sevilla, al que van anomenar així perquè, en paraules de Villatoro (2019), «su carácter era más duro que los pedernales» (caràcter més dur que els pedrenyals). Pel que fa a Picanya, el malnom del *Pernales* se li va atribuir a una persona anomenada Ricardo Cánoves Macián, propietari d'una coneguda empresa de grues (batejada així per ell mateix), perquè era una persona resolutiva i valenta com aquest roder andalús: «famoso bandido de Sierra Morena que destacó por su valentía y arrojo» (Ros 2012).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pernales* (Alcàsser). 2. *El Pernales* (Picanya). 3. *Pernales* (Silla).

1. (Alc) «Bisbal Villa, Vicente *Pernales*» (Simó Rosaleny 2010: 385). 2. (Picn) «Pernales, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 144). 3. (Sil) «Bar Pernales pel malnom del titular» (Antich Brocal 2007: 35).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, és un derivat de *pierna*, “cama”.

f) Toponímia: 1. (Picn) activitats industrials: «Els troncs de la “Serraria de Pernales”» (Royo Martínez 1993: 37). 2. (Sil) poblament: «Bar Pernales» (Antich Brocal 2007: 35).

Perol, -a [peról] / [peróla] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Mas, Pai, Picn, Pics, Qua, Sed, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un «recipient d'obra o de metall, de forma aproximadament hemisfèrica, generalment amb dos anses i tapadora, que s'utilitza per a guisar o calfar líquids».

b) Motiu: els motejats amb el nom de l'objecte ho són normalment per metonímia del que és el seu treball, és a dir, la fabricació o venda de perols. Seria el cas de Massanassa, on la persona motejada *Perol*, que tenia ascendència alaquasera, es dedicava a la venda d'aquest objecte (Torromé Raga 2022). No obstant això, a Alcàsser li atribuïren el renom de *Perol* a un individu perquè, com era molt negre de pell, li deien que era «més negre que un perol», o siga, que era una metàfora de foscor. S'ha de dir que antigament aquest recipient solia estar mascarar per fora perquè s'emprava el carbó per a guisar. En la majoria de casos dels nostres pobles, com el cas dels perolers d'Alfafar, els al·ludits «feien i arreglaven perols.» (Puchades Pastor 1991: 212 [nota 29]), o simplement en fabricaven, com a Xirivella: «-*Perolero* (por *Peroler*), el que tiene por oficio hacer peroles.» (Sorribes Santa Maria 1989: 367). D'altra banda, *el perolero* de Picassent no consta que en fabricara, sinó que només en venia: «venia perols i cassoles» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 90). Al motejat de Picassent anomenat *Arròs en Perol* li agradava menjar molt aquest plat (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 61). A Catarroja el motiu prové d'un delocutiu: el motejat era un pescador professional de l'Albufera que tenia molta afició a caçar. Aleshores, en tornar a casa pel camí del port de Catarroja, quan li demanaven si havia agafat alguna peça (de cacera, anguiles, etc.), sovint contestava modestament: «Quasi res xiquet, pa un perolet» (Raga Ramon 1999: s/n), tot i que potser en portava una gran quantitat (Guerrero 2020, 8 de gener).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Perol/ Els Perols* (Alaquàs). 2. *Perol* (Albal). 3. *Perol/ La Perola* (Alcàsser). 4. *La Perola* (Aldaia). 5. *Perol/ Perola/ Peroles* (Alfafar). 6. *La Perola/ Perols* (Catarroja). 7. *La Perola* (Llocnou de la Corona). 8. *Perol/ Els Perols/ El Tio Paco Perol* (Massanassa). 9. *Perol* (Paiporta). 10. *De Perol/ La Perola* (Picanya). 11. *Perol* (Quart de Poblet). 12. *Perol* (Torrent).

1. (Alaq) «Perol» (Planells Segura 1991: 129); «Perols, els» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143). 2. (Alb) «Perol» (Verdeguer Escribà 1991: 157); «Perol» (Hernández Sanchis 2007: 2). 3. (Alc) «Perol, -a» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 112). 4. (Ald) «Perola, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133). 5. (Alf) «Perol» (Pastor 2016: s/n); «Perola» (Pastor 2016: s/n); «Peroles» (Puchades Pastor 1991: 212). 6. (Cat) «Perola» (Sargues Raga 2007: s/n); «[...] Carmen *la Perola* la tenia [la perruqueria] al carrer de Chapa, [...]» (Valls Bonet 2018: 43); «Perols» (Segarra 2021). 7. (Lloc) «Paco se casó con “La Perola”, de Poble Nou;» (Ruiz Monrabal 1985: 186). 8. (Mas) «ANTONIO JUAN GARCIA.= a Perol.» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 6, Massanassa (1941), f. 294); «el tio Paco Perol el de la barraca» (Andújar Ridaura 2007: 83). 9. (Pai) «Perol» (Marí Yago 2004: 180). 10. (Picn) «Perol-a, de / la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 144). 11. (Qua) «Perol» (Sancho & Sancho 1998: 164). 12. (Tor) «Perol» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Perol» (Herreros Moreno 2000: 127); «106. *José Carratalá Fenoll Perol.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «199. *Antonio Carratalá Fenoll Perol.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «385. *José Carratalá Sentero Perol.*» (Martínez Oria 2005c: 19); «Sobre 1934 se hace cargo de la dirección uno de los mejores actores torrentinos, Pascual Romero Carratalá (Perol), [...]» (Beguer Esteve 2003: V, 241); «Esta nit ix la Murga / i entre tots el xiquet de Perol, / té més clots en la cara / que Custodi té de fanfarró.» (Xust Marcilla 2017: 110).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **perolet, -a** [perolét] / [peroléta]

1. *Perolet* (Albal). 2. *Perolets* (Alcàsser). 3. *Perolet* (Catarroja). 4. *Perolets/ El dels Perolets* (Manises). 5. *La Peroleta* (Massanassa). 6. *Perolet* (Torrent)

1. (Alb) «Perolet» (Verdeguer Escribà 1991: 157); «Perolet» (Hernández Sanchis 2007: 2).
2. (Alc) «Perolets» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 112). 3. (Cat) «Perolet» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Man) «Perolets» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Perolets, el dels» (Català Gimeno 1992: 264). 5. (Mas) «Rosa Juan (la peroleta)» (Muñoz Codoñer 1996: 43). 6. (Tor) especialista en realitzar murs i séquies de reg: «[...], Juan de Dios “Perolet”, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 133); «293. Pascual Fernández Miquel Perolet.» (Martínez Oria 2005c: 19); «60. Manuel Miquel Favia Perolet.» (Martínez Oria 2005c: 18).

d.3) Derivat castellà (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **perolito** [perolító]

1. *Perolito/ Perolitos* (Alfafar).

1. (Alf) «*Perolito*» (Puchades Pastor 1991: 214); «[...] antiga casa de Paco “El Perolito”.» (Gómez Alba 2003: 214); «Perolitos» (Pastor 2016: s/n).

d.4) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **perolero, -a** [peroléro] / [peroléra]

1. *Perolero/ Perolera* (Alaquàs). 2. *El Perolero* (Alcàsser). 3. *Perolero* (Picassent). 4. *El Peroler/ El Perolero* (Quart de Poblet). 5. *Perolero* (Silla). 6. *Perolero* (Xirivella).

1. (Alaq) «Perolero/a» (Planells Segura 1991: 129); «Peroler, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143); «Gumersindo “el Peroler”» ([QIA] Anònim 1990: 101). 2. (Alc) «La personas de la “tercera edad” aún recuerdan que en esta hijuela de Alcácer [el barri de Poble Nou] vivieron el tío Barquillero, el tío Melona, el tío Tadeo, El Perolero, Peris el de Silla, [...]» (Chanzà Iborra 1983: 41). 3. (Pics) «Justo Agudo “Perolero”» (Ajuntament de Picassent 2014: 43); «Perolero-a, el/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 90). 4. (Qua) «Perolero, el» (Sancho & Sancho 1998: 164). 5. (Sil) «Desapareguts: [...], *Perolero*» (Zaragozà Pérez 1991: 254). 6. (Xir) «- *Perolero* (por *Peroler*)» (Sorribes Santa Maria 1989: 367).

d.5) Forma composta: (prenom/ substantiu + (prep.) + **perol**)

1. *Nelo Perol* (Aldaia). 2. *Barbereta la Perola* (Picanya). 3. *Arròs en Perol* (Picassent).

1. (Ald) Al voltant de 1928, «Manuel Sanchis “Nelo Perol”» (Andrés Martínez 2006: 35).

2. (Picn) «Barbereta la Perola» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 113). 3. (Pics) «Arròs en perol» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 61).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí vg. *PARIÖLU, dim. del cèltic *PARIUM (cf. REW 6246)».

f) Toponímia: 1. (Mas) poblament: «la barraca de “Perol”, situada enfrente del camí del Fus, (allí está el solar “dels Perols”» (Alcoy Comes 1997: 95); «68. Paco “Perol” o Barraca Perol, vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 32).

Perri, -a [péri] / [péria] (Sil)

a) Definició: el cronista de Silla Antich Brocal (2007: 223-224) dona diverses hipòtesis del significat del mot *Perri*: una del cognom *Perri*, habitual per la província de Granada. Una altra, la possible deformació del cognom *Peris*, que podria haver estat emprat com a nom de carrer en record de l'agermanat Vicent Peris; i, per últim, l'apel·latiu personal d'algun antic resident com la besàvia de Fina Alba, *la Coloma*, que hom coneixia com l'*agüela Pèrria*.

b) Motiu: segons Antich Brocal (2007: 223), *els Perrinos* eren els veïns de Silla del carrer *del Perri*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pèrria* (Silla).

1. (Sil) segle XIX, «[...] l'agüela *Pèrria*.» (Antich Brocal 2007: 224).

d.2) Derivat (+ -ĪNU/ -ĪNA): **perrino, -a** [períno] / [perína]

1. *El Tio Perrino/ La Perrina/ Els Perrinos* (Silla).

1. (Sil) «[...] Josep Amigó, el *tio Perrino*» (Antich Brocal 2007: 103); «[...] els germans *perrinos*.» (Antich Brocal 2007: 223); «[...] la salmorra que adobava en gerres la tia Estrella, *la Perrina*.» (Antich Brocal 2007: 294).

d.3) Derivat (+ -ĪNU/ -ĪNA + -ĪTTU/ -ĪTTA): **perrinet** [perinét]

1. *Perrinet* (Torrent).

1. (Tor) «Perrinet» (Herreros Moreno 2000: 127).

f) Toponímia: **1.** (Sil) hidrografia: any 1818, «la acequia de Perri» (ARV, Batlia General Exp. 3313, cit. per Antich Brocal 2007: 224); poblament: «[...] la [barraca] de *Vellea* i la de Cavite, on després viviren uns Perrinos» (Antich Brocal 2007: 122); «[...] hi havia una portelleta per accedir al forn de *Perrino* [...]» (Antich Brocal 2007: 126).

Pesada, el de la [pesá] (Pics)

a) Definició: pel que fa al nostre corpus, hem tingut en compte la 3a accepció del DNV, que diu que *pesada* és la «determinació de la massa d'un cos per mitjà d'una balança i una sèrie de pesos graduats».

b) Motiu: Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 91) observen que era la persona que s'encarregava de pesar les taronges després de la collita per a vendre-les posteriorment a compradors de taronja o de magatzems.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**pesar** + -ATA): **pesada** [pesá]

1. *El de la Pesada* (Picassent).

1. (Pics) «Fornillers i llenyaters.- [...] Els qui més llenya subministraven als forn[s] eren: [...], Jaume “La Pesà”» (Romaguera Belenguer 1987: 21); «[...] veiem a Miquel Artola, [...], Voro la Pesà, [...]» (Betí 2003: 58).

e) Etimologia: derivat del verb *pesar*, que, segons el DCVB, prové del llatí PENSARE, amb el mateix significat.

f) Toponímia: **1.** (Pics) orografia: «Jaume “La Peça”, Cova de» (Sánchez Serra 1984: 22); «Cova de Jaume la Pesa» (Alvir Ballester 2004: s/n); hidrografia: «Pous de Reg de motor a Picassent. Any 1938 [...] Motor de Salvador el de la Pesa» (Martínez Sanchis 2006: 140).

Pesador, -a [pesaór] / [pesaóra] (Alb, Alc, Beni, Cat, Mas, Man, Pai, Pics, Xir)

a) Definició: és el d'un ofici j a desaparegut als pobles pel qual, segons el DNV, unes persones tenien al seu càrrec «el control del pes de les mercaderies i el cobrament de l'impost sobre mercaderies forasteres».

b) Motiu: per exercir el menester referit en la definició, o estar emparentat amb persones que l'exercien. A Alcàsser la mateixa persona també era referida com a “fielato” (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 65, 68).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**pesar** + -ĀTŌRE): **pesador** [pesaór]

1. *El Pesaor* (Albal). 2. *Pesaor* (Alcàsser). 3. *El Tio Pesaor* (Beniparrell). 4. *Pesaora* (Catarroja). 5. *El Pesaor* (Manises). 6. *La del Pesaor* (Massanassa). 7. *Pesaor* (Paiporta). 8. *El Pesaor* (Picassent). 9. *El Pesaor/ El del Pesaor* (Xirivella).

1. (Alb) «El Pesaor» (Verdeguer Escribà 1987: 212). 2. (Alc) «Pesaor» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 68). 3. (Beni) «*Vicentica la Peluqueta* era la dona del *Tio Pesaor*» (Pons Polit 2016). 4. (Cat) «Pesaora» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 5. (Man) «Pesaor, el» (Català Gimeno 1992: 264). 6. (Mas) «Conchín Milla (la del pesaor)» (Muñoz Codoñer 1996: 40). 7. (Pai) «Pesaor» (Marí Yago 2004: 180); «*En función del oficio* [...], Pesaor» (Marí Yago 2004: 180). 8. (Pics) «en Picassent tenia com a procurador al tio Vicent Tronchoni Pastor (El “Pesador”) que vivia al carrer de Campanar» (Lerma Serra 1981b: 25). 9. (Xir) «José Maria Lis (el Pesador)» ([CF] Anònim 1995: 50); «Bernardo Lis (*el del Pesaor*)» (Blasco & Giménez 1997: 51).

e) Etimologia: derivat del verb *pesar*, que, segons el DCVB, prové llatí PENSARE, amb el mateix significat.

Pesseta [peséta] (Alb, Alc, Cat, Picn, Tor)

a) Definició: segons el DNV, era la «unitat monetària espanyola anterior a l'adopció de l'euro».

b) Motiu: a Alcàsser, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 112), «perquè un avantpassat va pagar una gran quantitat de diners en pessetes per tal de lliurar el seu fill de l'exèrcit». A Picanya era un malnom col·lectiu d'una banda de los dos que hi havia al poble. Segons relata Royo Martínez (2002: 16-17), a causa d'uns enfrontaments ocorreguts entre els mateixos membres d'una agrupació musical originària anomenada *Unió Musical de Picanya* (anys 1928 o 1929), uns quants músics d'aquesta banda se n'eixiren i en constituïren una altra, a la qual anomenaren *Joventut Musical de Picanya*, encara que popularment tothom la coneixia per «la Pesseta» perquè tenia el suport dels veïns més rics del poble.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**peso** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **pesseta** [peséta] (cf. Coromines 2008: 428)

1. *Pesseta/ La Pesseta* (Albal). 2. *Pesseta* (Alcàsser). 3. *La Pesseta* (Catarroja). 4. *La Pesseta* (Picanya). 5. *El Tio Pessetes* (Torrent).

1. (Alb) «Pesseta» (Verdeguer Escribà 1991: 157); «Manuel Delhom Vila (a) *Peseta* [...] 08/05/1941 Testimoni» (Antich Brocal 2016: 411); «91. Manuel Vila Delhom [edat] 30 Labrador [origen] Albal [afusellament] 09.11.1939» (DOGV, núm. 8267/ 05.04.2018, p. 13.712); «Marina (la Peseta)» (V. G. R. 2008: 38). 2. (Alc) «Hernández Albert, Aurelio *Pesseta*» (Simó Rosaleny 2010: 390); «Salvador Hernández Gil *Peseta*» (Ajuntament d'Alcàsser 2003: 70). 3. (Cat) «Paquita “La Pesseta”» (Valls Bonet 2018: 46). 4. (Picn) «[...] la banda [Joventut Musical de Picanya] serà coneguda amb el sobrenom de la “Pesseta”» (Royo Martínez 2002: 16-17). 5. (Tor) «Recorda com a veïns la tia Nica, el tio Mingola, el Torno, el tio Pessetes.» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 62).

e) Etimologia: Coromines (2008: 428) creu que és un derivat del castellà *peso*, amb el sentit d'unitat monetària. D'altra banda, el DCVB proposa que és «[un] derivat dim. de *peça*, que fou adoptat en castellà i confós amb *pesa*, i per això es pronuncià amb *s*, *peseta*». Per tant, d'acord amb el plantejament d'aquest diccionari, s'hauria d'escriure *peceta*.

Pessiguet [pesiyét] (Pics)

a) Definició: és un diminutiu de *pessic*, que, segons el DNV, és una «compressió feta sobre una porció de la pell o la carn amb el polze i un altre dit, especialment l'índex».

b) Motiu: procedeix de l'expressió *pegar un pessiguet*. Hi ha dos versions que han estat recollides per Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 128). La primera fa referència al pessic que un home li va fer a una dona, arran del qual la dona va exclamar: «“M'ha pegat un pessic!”». Davant d'aquest retret, l'home va contestar: «No ha sigut un pessic, ha sigut un pessiguet!». La segona versió fa al·lusió al fet que la persona motejada «pegava un pessic a la massa de pa, [perquè] este home era forner».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**pessic** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **pessiguet** [pesiyét]

1. *Pessiguet* (Picassent).

1. (Pics) «[...] anar als forns de Pessiguet, [...]» (Romaguera Belenguer 2002: 53); «Bons jugadors de pilota de Picassent han sigut: [...], “*Pessiguet*”, [...]» (Romaguera Belenguer 2003: 187).

e) Etimologia: *pessic* és un derivat postverbal de *pessigar*, el qual parteix, segons Bruguera i Talleda (1996: 703), d'un origen expressiu, «d'una arrel PITSIK-, PITSK- que poden donar la sensació de cargolar».

Pesoti, -s [pesòtí] / [pesòtís] (Bene)

a) Definició: podria ser un cognom d'origen italià.

b) Motiu: en desconeixem la motivació.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pesoti/ Els Pesotis* (Benetússer).

1. (Bene) «"els pesotis" de Benetússer» (Ruiz Monrabal 1985: 187); «María Soria Perpiñá "Pesoti" de Benetússer» (Ruiz Monrabal 2008: 53); «María-Inés Soria Gascó, "Pesoti" de Benetússer.» (Ruiz Monrabal 2008: 136).

f) Toponímia: 1. (Bene) activitats agrícoles: «Cebera de Pesoti» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548); «Era de Pesoti» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 549); «la [cebera] de Pesotí» (García Martínez 2013b).

Pesta [pésta] (Pai, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «malaltia epidèmica d'origen bacterià que es transmet directament de persona a persona o a través de certs animals, com les rates o les puces».

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pesta* (Paiporta). 2. *Pesta* (Torrent).

1. (Pai) «Pesta» (Marí Yago 2004: 180); «[...] yo recuerdo a tu abuelo Pesta, no?» (Navarrete Belda 2018, febrer 1, 12:56). 2. (Tor) «265. *Enrique Muñoz Peiró Pesta.*» (Martínez Oria 2005c: 19).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí PĒSTE, mat. sign.».

Pestell [pastéʎ] / [pestéʎ] (Ald, Man, Qua)

a) Definició: segons el DNV, és una «peça metàl·lica corredora d'un pany que es fa entrar o eixir per mitjà d'una clau o d'un altre mecanisme».

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pestell* (Aldaia). 2. *Pestell* (Quart de Poblet).

1. (Pai) «Pastell» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 137). 2. (Qua) «Pastell» (Sancho & Sancho 1998: 164); «Pestell» (Sancho & Sancho 1998: 164).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí PESTĒLLU, var. de PESTŪLU, mat. sign., per canvi de sufix diminutiu».

Perxa [pértʃa] (Pai, Sil, Tor)

a) Definició: segons la 2a accepció el DNV, és un «bastó llarg usat per a impulsar i dirigir una embarcació menuda en aigües poc profundes».

b) Motiu: Herreros Moreno (2000: 128) assenyala que l'al·ludit de Torrent era una persona alta i prima com el pal llarg i estret utilitzat per a conduir les barques.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Perxa* (Paiporta). 2. *Perxa* (Silla). 3. *Perxa* (Torrent).

1. (Pai) «Percha» (Marí Yago 2004: 180); «Percha» (Mirabet Pastor 2004: 48). 2. (Sil) «[...] objectes: [...] *Perxa*» (Zaragozà Pérez 1991: 256). 3. (Tor) «Perxa, el» (Herreros Moreno 2000: 128).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí PERTĪCA, amb el mateix significat.

Pet [pét] (Alc, Alf, Cat, Man, Mas, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «gas evacuat per l'anús amb soroll».

b) Motiu: els malnoms associats a aquest mot deuen tenir algun punt de connexió amb un incident o anècdota relacionable, com per exemple a Silla, on, segons l'informant William Alba Puig (2018), *el Roig de Pet* es tirava pets als bars on anava. A Alcàsser *el Petós* o *la Petosa* té el sentit col·loquial d'embriaguesa, ja que els al·ludits tenien un avantpassat que era aficionat a beure, i hom solia dir que anava “com un pet” (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85).

c) Comentari: Reig (2008: 192) assenyala que *petorri* és una metàtesi de *petirró*, diminutiu de petit, per tant, *el Petorrín* de Massanassa podria ser un derivat de “petit”, atribuït a persona menuda, xicoteta.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pet* (Silla).

1. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Pet*» (Zaragozà Pérez 1991: 256).

d.2) Derivat (+ -ÖTTU/ -ÖTTA): **petot** (<**petó** <**petitó** ?) [petót]

1. *Petot* (Catarroja).

1. (Cat) «*Petot*» (Sargues Raga 2017); S.A.T. El Port (fundada 21-1-1977). Membres: «En Joan Blanch “*Petot*”» (Raga Ramon 1998: 67-68).

d.3) Derivat (+ -ÖSU/ -ÖSA): **petós, -a** [petós] / [petósa]

1. *El Petós/ La Petosa/ Les Petoses* (Alcàsser).

1. (Alc) «*Petós, el; Petosa la; Petoses, les*» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85).

d.4) Derivat (+ -ORRO): **petorro, -a** (<petitorro ?) [petóro] / [petóra]

1. *Petorra* (Alcàsser). 2. *Petorra* (Alfagar). 3. *El Petorro* (Manises). 4. *Petorro* (Torrent).

1. (Alc) «Petorra» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85). 2. (Alf) «*Petorra*» (Puchades Pastor 1991: 216); «Petorra» (Pastor 2016: s/n). 3. (Man) «Petorro» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Petorro, el» (Català Gimeno 1992: 265). 4. (Tor) «Petorra, la» (Herrerros Moreno 2000: 128); «58. *Vicente Madramañ Carratalá Petorro.*» (Martínez Oria 2005c: 18).

d.5) Derivat (**petit** (?) + -ĪNU/ -ĪNA): **petorrín** [petorín]

1. *Petorrín* (Massanassa).

1. (Mas) «igualmente eixia Paco, conegut per petorrin» (Andújar Ridaura 2007: 84).

d.6) Forma composta: (**pet** + (conjunció) + substantiu)

1. *Pet i Bufa* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Pet-i-Bufa» (Sancho & Sancho 1998: 164).

d.7) Forma composta: (adjectiu + (prep.) + **pet**)

1. *El Roig de Pet* (Silla).

1. (Sil) «el Roig de Pet» (Alba Puig 2018).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí PEDĪTU, amb el mateix significat.

Petate, -a [petáte] / [petáta] (Alb, Man)

a) Definició: és la forma castellana del que en valencià es coneix com a *bolic* (DNV).

b) Motiu: tal vegada és una metàfora d'aquesta mena de sac antigament emprat per persones que es trobaven fent el servei militar, potser amb el sentit de persona baixeta, menuda.

c) Comentari: Escobar Folgado (1969: s/n) en recull una forma feminitzada a Manises en uns versos de caire popular: «En els banquetes i en reata/ i al esguard de pols i charcos/ Pascuala Bó, la Petata/ i la Sordeta del Huarco».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Petate* (Albal). 2. *El Petate/ La Petata* (Manises).

1. (Albal) «Boro Petate» (Verdeguer Escribà 1987: 212); «Petate» (Verdeguer Escribà 1991: 157); «Petate» (Hernández Sanchis 2007: 2). 2. (Man) «Petate» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Petate, el» (Català Gimeno 1992: 264); «Petata, la» (Català Gimeno 1992: 264).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, del nàhuatl *petlatl*, 'estora'.

Petener, -a [petenér] / [petenéra] (Alc, Man, Pics, Qua)

a) Definició: segons el DNV, una petenera és una «cançó popular andalusa de gran intensitat dramàtica, pertanyent al cant flamenc».

b) Motiu: segurament ha estat aplicat a persones vinculades a l'estil d'aquest tipus de cançó andalusa per afició, o perquè sovint en cantaven, com un avantpassat de la persona motejada d'Alcàsser (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 102).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Petener/ Petenera* (Alcàsser). 2. *La Petenera* (Manises). 3. *El Petener* (Picassent). 4. *La Petenera* (Quart de Poblet).

1. (Alc) «Garcés Martínez, Vicente *Petener*» (Simó Rosaleny 2010: 389); «Petener -a» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 102). 2. (Man) «Petenera, la» (Català Gimeno 1992: 264). 3. (Pics) «Petener, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 133). 4. (Qua) «Tenien de criada Pepa *la Petenera*.» (Sancho & Sancho 1998: 49); «[...] Pepa *la Petenera*, germana de la dona del Malo (la que perdé l'home d'una escopetada [...])» (Sancho & Sancho 1998: 76).

e) Etimologia: Coromines (2008: 428), tot i afirmar que és d'origen incert, proposa que tal vegada prové de l'alteració de *patenera*, que pertany a Paterna, un poble d'Andalusia.

Petrólio [petrólio] (Alc, Mis)

a) Definició: és una variant formal parcialment castellanitzada del mot *petroli*, el qual, segons el DNV, significa «oli mineral natural, inflamable, de color molt fosc, constituït per una mescla d'hidrocarburs, [...] del qual s'obtenen diferents productes que s'utilitzen com a combustible o amb finalitats industrials».

b) Motiu: *els del Petrólio* o *la Petroliera* d'Alcàsser eren persones que es dedicaven a la venda de benzina per als foguers de les cases (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 68).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Del del Petrólio/ La del Petrólio* (Alcàsser). 2. *Petrólio* (Mislata).

1. (Alc) «Petrólio, el/ la del» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 68). 2. (Mis) «[...] un señor que vivía en buen pastor que le di cian de mote petrolio???» (Ortiz Gimeno 2015, juliol 5).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **petroliera** [petroliéra]

1. *Petroliera* (Alcàsser).

1. (Alc) «Petroliera» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 68).

e) Etimologia: segons el DCVB, «pres del llatí medieval PETROLĚUM, ‘oli de pedra’, compost del llatí PĚTRA ‘pedra’ i OLĚUM ‘oli’».

Peugeot [pewʃót] (Pics)

a) Definició: és una marca de cotxes francesa. Era el cognom del fundador d'aquesta marca, un home anomenat Armand Peugeot.

b) Motiu: segurament la persona al·ludida tindria un vehicle d'aquesta marca en un temps en què no era massa comú al seu poble.

c) Comentari: pels voltants de 1810 un avantpassat d'Armand Peugeot ja tenia com a negoci un molí fariner, i adoptà com a marca el mateix cognom de la família. Aquest negoci familiar es trobava a l'antic Franc Comtat francès (Martí 2020).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El del Peugeot* (Picassent).

1. (Pics) «El clavari major fou anomenat Juan Giner, conegut com *el del Peugeot*» (Gómez 2013: 23).

e) Etimologia: segons Morlet (1997: 766), *Peugeot* és una variant formal més (procedent de la regió francesa de Jura) derivada de *Pège*, “brea”, entre altres com *Pegeaud*, *Pegeon*, *Pegheon* o *Pegeot*, i que tindria el significat de “venedor de brea”. El mot *Pège*, “brea”, provindria al seu torn del llatí *PIX*, amb el mateix significat.

Piano [piáno] (Alb, Alc, Ald, Pai, Pics, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «instrument musical de cordes d'acer que es colpegen amb una sèrie de martellets maniobrats per mitjà d'un teclat».

b) Motiu: segurament ha estat emprat amb sentit metonímic, ja que les persones al·ludides tenien o tocaven aquest instrument musical (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 58). Els pianistes són persones que toquen aquest instrument (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 57).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Piano/ Piano el Corretger* (Albal). 2. *Piano* (Alcàsser). 3. *Piano* (Aldaia). 4. *Piano* (Paiporta).

1. (Alb) «Piano el Correguer» (Verdeguer Escribà 1987: 213); «Piano» (Verdeguer Escribà 1991: 158); «Piano» (Hernández Sanchis 2007: 2). 2. (Alc) «Alemany Hernández, Manuel *Piano*» (Simó Rosaleny 2010: 383). 3. (Ald) «Piano» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 58). 4. (Pai) «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes. [...] Piano» (Marí Yago 2004: 181); «EL FEMETER. Nos cuenta “Piano” que su padre Vicente Gil Gregori, estuvo veintisiete años (desde 1939) prestando este servicio con un carro» (Mirabet Pastor 2004: 65); «[...] el otro hijo Vicente Gil Brull, nacido en el 1921 (conocido popularmente en el pueblo como “Piano”)» (Mirabet Pastor 2004: 66).

d.2) Derivat (+ -ISTA): **pianista** [pianísta]

1. *La Pianista* (Aldaia). 2. *El Pianista* (Picassent). 3. *El Pianista* (Torrent).

1. (Ald) «*Pili Abad "La Pianista"*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 54); «Pianista, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 57). 2. (Pics) «Pianista, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 57). 3. (Tor) «[...] Pascual Ferrer, “Vicentico el Pianista”, etc. [...]» (Beguer Esteve 2003b: V, 239).

e) Etimologia: segons el DCVB, de l'italià *piano*, ‘en veu baixa, amb so poc perceptible’.

Picanya [pikáɲa] (Alaq, Alb, Ald, Beni, Cat, Pai, Qua, Sed, Tor, Xir)

a) Definició: és el nom d'un municipi de l'Horta Sud.

b) Motiu: és un malnom aplicat a persones procedents d'aquest poble o que hi tenien algun tipus de vincle. El més habitual és que es faça servir el gentilici *Picanyero* o *Picanyera*, encara que també hem trobat ocurrencies on s'empra el nom del mateix topònim, "Picanya" (Alaq, Ald, Sed). En aquest darrer cas, ha estat utilitzat no sols per a referir a persones que procedeixen d'aquest poble de l'Horta Sud, sinó també per a aquelles que hi tenen algun tipus de vincle, el qual potser és simplement un fet anecdòtic relacionable amb aquest poble. Per exemple, l'afició d'anar a les festes d'aquest municipi va esdevenir-ne un motiu, tal i com relata un dels membres d'una família d'obrers de vila d'Alaquàs: «Al meu germà Pepe li dien Picanya, perquè era molt aficionat d'anar a vore les festes patronals de Picanya, i d'ahí li vé el malnom» (Tarín López 2017: 92).

c) Comentari: el gentilici *el Picanyero* també ha donat nom a un barri de Paiporta perquè el seu promotor-constructor era portador d'aquest malnom (cf. Ciscar 2020, maig 18). Podem assenyalar també que no s'han trobat ocurrencies als tres pobles més al sud de la comarca com Alcàsser, Silla i Picassent, potser per la tendència dels picanyers a desplaçar-se cap a la ciutat i als pobles que la circumval·len.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Picanya* (Alaquàs). 2. *Picanya* (Aldaia). 3. *El de Picanya* (Sedaví).

1. (Alaq) «Alfredo *Picanya*» (Tarín i López 1994: 95); «Picanya» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143); «José Cervera Gimeno, *Picanya*» (Tarín López 2017: 92). 2. (Ald) «Picanya» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133). 3. (Sed) «Salvador Zaragoza Ciscar, "*el de Picanya*"» (Ruiz Monrabal 1985: 266).

d.2) Derivat (+ -ARIU/ -ARIA): **picanyero, -a** [pikaɲéro] / [pikaɲéra]

1. *La Picanyera/ El de la Picanyera* (Alaquàs). 2. *Picanyera* (Albal). 3. *Picanyero* (Beniparrell). 4. *El Picanyer* (Catarroja). 5. *El Picanyero* (Paiporta). 6. *El Picanyero/ El Tio Picanyero* (Quart de Poblet). 7. *Picanyer/ Els Picanyeros* (Sedaví). 8. *El Picanyero/ La Picanyera/ Els Picanyeros* (Torrent). 9. *La Picanyera* (Xirivella).

1. (Alaq) «Picanyera» (Planells Segura 1991: 129); «José Martí *El de la Picanyera*» (Ferrer, Martí & Tarín 2015: 231); «Picanyera, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143). 2. (Alb) «Picanyera» (Verdeguer Escribà 1991: 157). 3. (Beni) «Picanyero» (Pons Polit 2016). 4. (Cat) «[...] catarrogins o catarrogines que es casaven fora. [...] “el Picanyer”, [...]» (Raga Ramón 1999j: s/n). 5. (Pai) «*Procedencia u origen [...], Picañero*» (Marí Yago 2004: 180); «Vaquerías. [...] José el Picañero en la calle de Colón» (Mirabet Pastor 2004: 43). 6. (Qua) «*Picanyero, el*» (Sancho & Sancho 1998: 164); «El tio Picanyero era un llaurador dels més rics de Quart.» (Sancho & Sancho 1998: 134). 7. (Sed) «els picañeros» (Ruiz Monrabal 1985: 128-129); «Aurelio Baixauli Alonso “Picanyero” 1944-1946 [...]» (Ruiz Monrabal 1985: 182); «*Els picanyeros*» (Ruiz Monrabal 1985: 193); El rebesavi Batiste Alonso era de Picanya (Ruiz Monrabal 2008: 214). 8. (Tor) «Picañero» (Beguir Esteve 2003a: V, 220); «Picanyero -s, el / els» (Herrerros Moreno 2000: 129); «Vicent El Picanyero» (Besó Ros 1985: 236); «381. *José González Martín Picañero.*» (Martínez Oria 2005c: 19); «Amparín (La Picanyera)» (Benlloch Barrachina 2011-2012: 47). 9. (Xir) «la Mare Carmen la “Picanyera”» ([CF] Anònim 1993: 63); «Pepica Sena i Pasqual (la Picanyera)» ([CF] Anònim 1995: 50); «Carmen Pascual i Alejos *la Picanyera*» (Blasco, Giménez & Aguilar 1999: 81).

e) Etimologia: segons Coromines (OnCat: VI, 122), el topònim Picanya és d'origen dubtós, i tal vegada podria derivar d'una forma de llatí vulgar *PAGANĒA, que en el barranc d'aquest poble, «ja apartat de les cèl·lules cristianes de la VALENTIA imperial i visigoda, hagués quedat un nucli de pagans recalcitrants a la predicació de de la Bona Nova; i vinguts els moros, la forma mossàrab *pagana* o *pagania* hauria estat pronunciada *paqánia*».

f) Toponímia: 1. (Pai) poblament: «[...] un Colegio, en lo que debía ser una plaza en el Barrio del Picañero» (Oliver Chirivella 2004: 113); «No, el barrio “Picanyero” es diu porque el va construir tot, un constructor que li dien Jose Ciscar de apodo el Picanyero, la empresa era Cnes. Ciscar SA» (Ciscar 2020, maig 18). 2. (Qua) activitats industrials:

«Almàsseres, trulls i magazems [...] - La dels Picanyeros, al camí Nou, front al carrer de Baix.» (Sancho & Sancho 1998: 48). **3.** (Tor) poblament: «46 Caseta dels Picanyeros [...] Font de Manyes» (Fresquet Gozalvo 2011: 59); «47 Caseta de les Picanyeres [...] Modronyal» (Fresquet Gozalvo 2011: 59).

Picó, -na, -ns [pikó] / [pikóna] / [pikóns] (Alaq, Mas, Sed)

a) Definició: és un cognom esdevingut malnom. Hom també pot trobar-ne feminitzacions com *la Picona* o pluralitzacions com *els Picons*.

b) Motiu: els al·ludits n'eren persones portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Picó/ La (Tia) Picona* (Alaquàs). **2.** *El Picó/ Els Picons* (Massanassa). **3.** *Picó/ La Picona* (Sedaví).

1. (Alaq) «Picó/na, Tio/a» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143); «Amparín la Picona» ([QIA] Anònim 1997: 183). **2.** (Mas) «els Picons» (Alcoy Comes 1999b: 38); «Els Picons» (Alcoy Comes 1995: 30); «51. El Pico, vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 32); «69. Paco “El picó”, vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 32). **3.** (Sed) «Francisca Chirivella Cercós, “la Picona”» (Ruiz Monrabal 2008: 262).

e) Etimologia: Moll (1982: 118, 276) en proposa tres etimologies diferents: la primera, variant formal del prenom germànic medieval *Bicco* (1982: 118); la segona, un derivat modern del verb *picar* (1982: 118); i la tercera, de l'adjectiu *picó*, amb el significat de persona «que té el llaví de dalt més llarg que el de baix» (1982: 276).

f) Toponímia: **1.** (Sed) poblament: «la barraca de picó» (Baixauli Ferrer 2011: 35).

Picorrell/ Picorrei [pikoréj] (Beni, Pai, Tor)

a) Definició: existeix el cognom *Picorel* a les províncies de Biscaia, Lleó, Madrid, Sevilla i Valladolid (INE), per la qual cosa podria ser-ne una adaptació catalanitzada. D'altra banda, també podria ser una variant formal del cognom *Picornell*, documentat a Torrent des de 1851 (Climent Sanfèlix 1996: 122), i que es podria justificar per una simplificació del grup consonàntic *-rn > -rr* (*Picornell* > *Picorrell*).

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

c) Comentari: els motejats de Paiporta i Torrent comparteixen el cognom *Paredes*, per tant, podem plantejar com a hipòtesi que el malnom prové d'un avantpassat comú als dos pobles.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Picorrell/ La Picorrella* (Beniparrell). **2.** *El Picorrell* (Paiporta). **3.** *El Picorrei* (Torrent).

1. (Beni) «*El Picorrell*»; «*Vicentica la Picorrella*» (Pons Polit 2016); «[...] Tio Vicent "el Picorrell"» (CMB 2018: 9). **2.** (Pai) «Enrique Paredes (El Picorrell), Antonio Paredes (El Picorrell)» (Oliver Chirivella 2004b: 134); «Picorrey» (Marí Yago 2004: 180); «Picorrell» (Mirabet Pastor 2004: 48); «15. Vicent *el Picorrell*» (Sanz 2007: 97). **3.** (Tor) «Vicent Iborra Paredes *Picorrei* (Torrent, 1945), dolçainer per a les *albaes*» (Díptic de l'Associació d'Estudis del Cant Valencià 2015).

Piles [píles] (Qua, Tor)

a) Definició: és un cognom que funciona com a malnom. Aquest cognom podria provenir del topònim de les Piles, nom d'un municipi de la Conca de Barberà (Tarragona).

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o en són descendents o familiars.

c) Comentari: el cognom *Piles* ja es documenta a Torrent des de la segona mitat del segle XVII, 1651-1700 (Climent Sanfèlix 1996: 123). L'any 1756 s'enregistra a Quart un veí anomenat Juan Piles, possiblement antic propietari de l'edifici on es trobava el que es coneixia com a paret de Piles (cf. <<http://www.sanchosanmartin.es/wikiquart/doku.php?id=piles>> [Consulta: 10-10-2022]. A Benifaió (la Ribera Alta) es documenta des del segle XIV: any 1379, «Piles, Pilles, Johan» (Guinot Rodríguez 1999: II, 432).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El de Piles* (Quart de Poblet). 2. *La Piles* (Torrent).

1. (Qua) «Piles, Llorenç el de» (Sancho & Sancho 1998: 164). 2. (Tor) «Piles, la» (Herreros Moreno 2000: 130).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **piletés** [pilétes]

1. *Piletés/ La Piletés/ Els Piletés* (Torrent).

1. (Tor) «Piletés» (Beguir Esteve 2003a: V, 220); «Piletés, els» (Herreros Moreno 2000: 130); «28. *Roque Piles Miquel Piletés.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «184. *José Piles Miquel Piletés.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «Actuaron como actrices, [...], Vicentica “la Piletés”, [...]» (Beguir Esteve 2003: V, 243); «69 Roque Piles *Roquet de Piletés* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 150).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 183), «del substantiu *pila*, ‘recipient ample per a tenir-hi aigua, per a rentar-hi roba, per a batejar-hi’. Del llatí *pila*». Coromines (OnCat: VI, 224) assenyala que l’origen del topònim de *les Piles* (Conca de Barberà) prové probablement dels «grans abeuradors on descansaven i s’abeuraven els animals del tragí i de la posta». Coromines també incideix en el “caràcter estagnal” de l’ètim (OnCat: VI, 224).

f) Toponímia: 1. (Qua) poblament: «la família del “Tio Llorenç Hueso, el de l’hort de Piles” casat amb la “Tia Regina Ferrandis, d’Aldaia”» (Grinyó Guzman: 2011a: 37).

Pilla [píʎa] (Pai, Pics)

a) Definició: segons el DNV, un pillo és una persona «hàbil per a aconseguir allò que pretén» o «que obra amb picardia». Una *pillada* és l’acció pròpia d’un pillo.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Moreu-Rey (1981: 112) recull *el Pillo* a diversos pobles del domini lingüístic amb el sentit de persones molt vives.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pilla* (Picassent).

1. (Pics) «Pilla» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 134); «Jaume Pilla, es el apodo que tenía en lo pòble y que li desaparegué al ser més conegut, per Jaume l’Aguasil» (Lerma Serra 1975: 152).

d.2) Derivat (+ -ĀTA): **pillades** [piʎáes]

1. *Pillades* (Paiporta).

1. (Pai) «Pillaes» (Marí Yago 2004: 180).

d.3) Derivat (+ -ŮCŮLU/ ŮCŮLA): **pillollo** [piʎóʎo]

1. *El Pillollo* (Llocnou de la Corona).

1. (Lloc) «Blai el Pillollo (Blai Ricart Baixauli)» (Monforte Casañ 2015: 309).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, el verb castellà *pillar* prové de l'italià *pigliare* 'agafar'.

Pilotoero, -a [pilotéro] / [pilotéra] (Alb, Mas, Sil)

a) Definició: segons el DNV, un pilotoer és una «persona que fa pilotes o que en ven».

b) Motiu: els individus motejats es dediquen a fabricar pilotes per al joc de la pilota valenciana o en són descendents d'aquests professionals, per la qual cosa podrien haver-hi persones que encara conserven el malnom familiar que representa aquest menester, però que ja no l'exerceixen (“ofici impropri”). A Silla, el malnom de *Pilotoero* no prové de l'ofici de fabricant de pilotes d'un avantpassat, «sinó per ser cobrador de l'impost eclesiàstic que s'aplicava a les partides de pilota valenciana. A l'hora de jugar, els *pilotoeros* custodiaven les pilotes i facilitaven la pilota reglamentària a canvi d'una quantitat» (Antich Brocal 2021a: 228).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**pilota** + -ARĬU/ -ARĬA): **pilotoero, -a** [pilotéro] / [pilotéra]

1. *El Pilotoero/ La Pilotera* (Albal). 2. *La Pilotera* (Massanassa). 3. *El Pilotoero* (Silla).

1. (Alb) «Dolorettes *la Pilotera*» (Monforte Casañ 2015: 175); «Pilotera» (Verdeguer Escribà 1991: 158). 2. (Mas) «Aquest malnom té el seu origen en l'ofici de pilotera de Maria Ferriols Romeu, nascuda a Benetússer» (Monforte Casañ 2015: 331). 3. (Silla) «Desapareguts: [...], *Pilotoero*» (Zaragoza Pérez 1991: 254); «Josep M. Forner Riera, *el Pilotoero*» (Antich Brocal 2007: 37); «[...] l'any 1929, Manuel Forner, *el Pilotoero*, va fundar l'associació Joventut Musical» (Antich Brocal 2007: 58); «[...] Manuel Forner Romaguera (a) *Pilotoero*.» (Antich Brocal 2016: 80).

e) Etimologia: segons el DCVB, derivat del llatí *PĪLA*, ‘bolla, objecte de forma esfèrica en general’.

f) Toponímia: **1.** (Alb) poblament: *carrer del Pilotero* (popular): «A primeries d'este segle tingué [el carrer d'en Venrell] estos dos noms populars: [...] carrer del Pilotero [...] porque allí vivia el “tio Costelleta” que fea pilotes.» (Hernández Sanchis 1978: 20). **2.** (Silla) poblament: *Ca el Pilotero*: «la façana per antonomàsia més bonica i de més qualitat és sense cap dubte la de “ca el pilotero”» (González Hernández 1983: s/n); partides i paratges «la Pilotera» (CTV 2009: II, 297); activitats agrícoles: «Sequer del Pilotero [...] José Forner Cabanes» (Ajuntament de Silla 1991: 30).

Pinassa [pinása] (Ald, Man, Sil)

a) Definició: segurament és una feminització i adaptació fonètica al valencià del cognom *Pinazo*.

b) Motiu: la persona motejada era parella o descendent de persones portadores del cognom *Pinazo*.

c) Comentari: a Torrent se n'enregistren dos ocurrències entre 1901 i 1950 (Climent Sanfèlix 1996: 123).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pinassa* (Manises). **2.** *Pinassa* (Silla).

1. (Man) «Jo per part de la meua yaya soc Pinaça» (Ortolà 2018, gener 19). **2.** (Sil) «[...] fruites i vegetals: [...] *Pinassa*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «Bufa, casado con la Pinaza» (Antich Brocal 2016: 277); «Pinazo» (Antich Brocal 2016: 277).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **pinasseta** [pinaséta]

1. *Pinasseta* (Aldaia).

1. (Ald) «Pinasetta» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133).

Pinedo [pinédo] (Pics, Xir)

a) Definició: és el nom d'un antic poble que actualment és una pedania de la ciutat de València.

b) Motiu: segons Sorribes Santa Maria (1989: 369), la persona motejada de Xirivella freqüentava aquesta població, de la qual adquiria mantons de Manila per a la seua venda.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pinedo* (Picassent). 1. *El de Pinedo* (Xirivella).

1. (Pics) «Pinedo» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 134). 2. (Xir) «Vicente Cubells (*el de Pinedo*)» (Blasco & Giménez 1997: 53, 57); «- *Pinedo*, [...]» (Sorribes Santa Maria 1989: 369).

e) Etimologia: tot i que Coromines (OnCat: VI: 219) creu que podria ser una prolongament mossàrab del llatí PINETUM, 'pineda', tal vegada en referència a un indeterminat *Rahal Pinar* del terme de València que es menciona al Llibre del Repartiment, Membrado Tena (2017: 36) pensa que prové d'un antropònim de creació recent com el dels pobles d'Emperador o Alcedo.

Pinotxo [pinóʃo] (Alc, Ald)

a) Definició: és un personatge d'una narració infantil creada per l'escriptor italià Carlo Collodi que representa un ninot de fusta que es caracteritza per créixer-li el nas quan diu mentides.

b) Motiu: en general, les motivacions tenen a veure amb alguna particularitat del nas de les persones al·ludides o també perquè aquestes eren mentideres. Moreu-Rey (1981: 92) documenta *el Pinotxo* a Badalona (el Barcelonès), i assenyala que segurament la motivació té el seu origen en el nas del motejat. A Alcàsser hem trobat dos motius, un de semblant a la raó indicada per l'investigador citat, i que va partir del fet que l'al·ludit es tirara de cap a una bassa mig buida i se li quedara el nas roig i pelat; i l'altre, aplicat a una altra família, del fet que algun avantpassat diguera mentides (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 105).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pinotxo* (Alcàsser). 2. *Pinotxo* (Aldaia).

1. (Alc) «Pinotxo» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 105). 2. (Ald) «Pinotxo» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133).

e) Etimologia: de l'italià *pinocchio*, derivat de 'pi', que també significa 'pinyó' o 'llavor del pi' (cf. Treccani).

Pinsà [pinsá] (Alc)

a) Definició: segons el DNV, és un «au (*Fringilla coelebs*) d'uns quinze centímetres de llargària, de plomatge castany al dors, de color gris blavós al cap i amb dos barres blanques a les ales».

b) Motiu: segons Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 97), l'al·ludit tenia els cabells rossos i hom el comparava a un pardalet com el descrit anteriorment, ja que les persones d'aquest poble consideraven que aquest ocell tenia el pèl groc.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Pinsà* (Alcàsser).

1. (Alc) «Pinsà» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 97).

e) Etimologia: el DCVB recull la proposta de Meyer-Lübke (REW 6509), el qual defensa que prové del llatí *PINCIŌNE, amb el mateix significat, amb canvi de sufix.

Pinxo [pínfo] (Cat, Man, Mas, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és una «persona que fa gala de ser valenta» o que «tracta d'imposar-se per la seua valentia o infonent por». Coromines (2008: 433) indica que en castellà *pincho* vol dir “brabucón”.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada ha estat atribuït a persones valentes, fatxendes, o també en al·lusió a una forma punxeguda dels cabells de les persona referides.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Pinxo* (Manises). 2. *El Pinxo* (Massanassa). 3. *Pinxo* (Picassent).

1. (Man) «Pinxo, el» (Català Gimeno 1992: 265). 2. (Mas) «TERESA CASAÑ CANDEL, mujer del Pincho.» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 6, Massanassa (1941), f. 134). 3. (Pics) «Juan Albert “Pinxo”» (Ajuntament de Picassent 2014: 12).

e) Etimologia: Coromines (2008: 432) creu que el verb castellà *pinchar* d'on deriva prové d'un creuament de *punchar* (variant de *punzar*) amb *picar*.

Pinyol, -a [piɲól] / [piɲóla] (Alaq, Alc, Ald, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és la part interna llenyosa que conté la llavor d'alguns fruits.

b) Motiu: a Alcàsser el motiu es trobaria relacionat amb l'accepció número 10 del referit diccionari, que explica que l'expressió “un bon pinyol” és equivalent de “molts diners”. En aquest poble el malnom va partir d'un fet anecdòtic: a causa d'una pandèmia de grip (1918), corregué el rumor que l'alcohol immunitzava contra aquest virus, i la persona que finalment seria la motejada li va dir a la propietària d'un bar que guanyaria “un bon pinyol” perquè així li augmentaria la clientela (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 112). A Xirivella, Sorribes Santa Maria (1989: 363) aporta com a possible motivació el fet que la persona motejada tinguera un caràcter dur i adust com el pinyol d'un fruit: «- *Pinyol*, hueso de un fruto, quien tiene carácter duro y adusto».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Pinyol/ La Pinyola* (Alaquàs). 2. *Pinyol* (Alcàsser). 3. *Pinyol d'Alaquàs* (Aldaia). 4. *Pinyol* (Silla). 5. *Pinyol/ Pinyols* (Silla). 6. *Pinyol* (Xirivella).

1. (Alaq) «Antonio Garcia *Pinyol*» (Tarín i López 1997: 98); «Miguel Ros *El Pinyol*» (Ferrer, Martí & Tarín 2015: 231); «Pinyola, Ø, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143). 2. (Alc) «Vicente Llorens Chanzá Piñol» (Ajuntament d'Alcàsser 2003: 70). 3. (Ald) «Piñol d'Alaquàs» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133). 4. (Sil) «*Piñol*» (Antich Brocal 2016: 277); «A parte estaban los “jóvenes” como: [...] VICENT PINYOL» (Machancoses 1997: 26); «En les alineacions immediates, trobem: [...], Pinyol, [...]» (Antich Brocal 2007b: 30); «José Peris (a) *Pinyol*» (Antich Brocal 2016: 138). 5. (Tor) «Pinyol, -s» (Herreros Moreno 2000: 130). 6. (Xir) «- *Pinyol*, [...]» (Sorribes Santa Maria 1989: 363).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí vulgar *PINĒÖLU, ‘pinyó’.

Pionono [pionóno] (Sil)

a) Definició: és la versió en llengua italiana del nom d'un papa anomenat Pius IX, el nom de naixement del qual era Giovanni Maria Mastai Ferretti (1792-1878).

b) Motiu: li'l atribuïren a «José Zaragoza Miralles (1846-1924), un dels primers republicans [de Silla] que foren protagonistes de “la Gloriosa” [...] perquè en Carnestoltes es va disfressar del papa Pius IX [Pio Nono], i va aconseguir un gran èxit». En restablir-se la monarquia, aquesta persona va ser processada per injúries a la religió catòlica (Antich Brocal 2016: 35).

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 156) enregistra *el Pio Nono* a Castellterçol (el Moianès) amb el sentit de pertànyer a una família “molt religiosa”. També existeix un pastís anomenat així a Granada, el creador del qual, Ceferino Isla González, el va batejar d'aquesta manera l'any 1897 en honor del referit papa (vg. El web de *Pastelerías Casa Isla*. Disponible en línia a: <<https://pionono.com/pastelerias-casa-ysla/>>. [Consulta 16-8-2022]).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pionono* (Silla).

1. (Sil) «Personatges: [...], *Pionono*» (Zaragoza Pérez 1991: 254).

f) Toponímia: activitats agrícoles: «[...] l'anomenada drassana de Pionono [...]» (Antich Brocal 2007: 221).

Pipa [pípa] (Alaq, Alb, Alc, Cat, Man, Picn, Pics, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «utensili per a fumar tabac o altres substàncies combustibles [...]».

b) Motiu: generalment referit a persones que fumen amb pipa, encara que també cap la possibilitat que siga atribuït com a metàfora de persona magra, prima. A Alcàsser la persona al·ludida «fumava pipa.» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 118). A Picanya, l'al·ludit, «possiblement fumava amb pipa.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 146). A Picassent, la persona motejada «acostumava a fumar tabac amb pipa.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 128). A Catarroja, a diferència dels casos descrits anteriorment, prové d'un delocutiú: la persona motejada s'anomenava en Salvador Pau, un terratinent de principis del segle XX de la ciutat de València que «comprà la propietat [del tancat que porta el seu nom] i els drets per a aterrar, parcelar i vendre. [...] [Aquest home] tenia gran afició a fumar i [...] en u dels seus viages a Anglaterra, se portà una colecció de pipes. [...] Els treballadors quan el veïen, s'avisaven diguent: “Ya està aci el tio de la pipa”, d'aci el seu nom» (Raga Ramón 1998: 36).

c) Comentari: Raga Ramón (1998: 36) recull els següents versos sobre *el Tio de la Pipa* de Catarroja: «En Salvador Pau,/ puja en la Pipa/ i baixa en lo Grau».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Pipa/ Pipa* (Alaquàs). **2.** *El de la Pipa* (Albal). **3.** *El Tio Pipa* (Alcàsser). **4.** *El Tio de la Pipa* (Catarroja). **5.** *Pipa* (Manises). **6.** *El de Pipa/ Tio Pipa* (Picanya). **7.** *Pipa* (Picassent). **8.** *La Pipa* (Torrent).

1. (Alaq) «Pipa» (Planells Segura 1991: 129); «Pepe Martínez El Pipa» (Ferrer, Martí & Tarín 2015: 231); «Pipa» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143). **2.** (Alb) «El de la Pipa» (Verdeguer Escribà 1987: 211). **3.** (Alc) «Pipa, el Tio» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 118). **4.** (Cat) «Pipa» (Sargues Raga 2017). **5.** (Man) «Pipa» (Català Gimeno 1992: 265). **6.** (Picn) «Pipa, el de/ Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 146); «José Martí “Tio Pipa”» (Royo Martínez 1993: 77); «El de o la de Pipa» (Moreno Pellicer 2018). **7.** (Pics) «Pipa» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 128). **8.** (Tor) «Dolores “la Pipa”» (Xust Marcilla 2017: 61).

e) Etimologia: segons el DCVB, «sembla derivat del llatí PĪPARE, ‘piular’; devia anomenar-se *PĪPA en llatí un instrument de buf a manera de flabiol».

f) Toponímia: **1.** (Alaq) poblament: *De les casetes de Pipa* (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143). **2.** (Alb) hidrografia: «Al terme d'Albal, fitant amb Silla, es troben els motors següents: - De la Casa de la Pipa.» (Zaragozà Pérez 1982: 109). **3.** (Cat) *El tancat de la Pipa* [Es va vendre l'any 1910] (Raga Ramón 1998: 36).

Pistola, -o, -es [pistóla] / [pistóles] / [pistólo] / [pistolétes] (Alaq, Beni, Pics, Qua, Sed, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «arma de foc curta, portàtil i lleugera, que permet apuntar i disparar amb una sola mà i que va proveïda d'un carregador de petaca, allotjat en la culata».

b) Motiu: a Torrent, segons el testimoni de Cervera Cervera (2018), natural d'aquest poble i descendent de la nissaga de ramaders motejada *Pistoles*, el renom parteix del fet que un avantpassat feia pistoletes de canya (Cervera Cervera 2018). Potser en altres casos el motiu té a veure amb un caràcter fatxenda o valent. A Cullera (la Ribera Baixa), *Pistola* li va ser atribuït a una persona per ser menuda: «Pistola (ser menut)» (Fresquet Fayos & Villafranca Giner 2000: 218). A Montitxelvo (la Vall d'Albaida) la forma masculinitzada d'aquest malnom es va originar a partir d'un fet desgraciat: «Pistol: *Era guarda i va matar amb una pistola un home que va veure robant*» (Pou 1993: 31).

c) Comentari: pel que fa a Torrent, Fresquet Gozalvo (2011: 154) conta que «a meitat del segle, el cognom Cervera és el més corrent entre els ramaders, i hi ha dos famílies, els Cervera Navarro, de malnom “Pistoles”, i els Cervera Soriano, de malnom “Salaos”». També es documenta a Sedaví a principis del segle XIX: «Jph Bayxauli Pistola» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, Sedaví (?), circa 1800, f. 13r.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pistoles* (Alaquàs). 2. *Pistolo* (Beniparrell). 3. *Pistoles/ Pistoletes* (Picassent). 4. *El Tio Pistola* (Quart de Poblet). 5. *Pistola* (Sedaví). 6. *Pistoles* (Torrent).

1. (Alaq) «Vicent de "Pistoles"» ([QIA] Anònim 1984: 145); «Pistoles» (Planells Segura 1991: 129); «Pascual Cervera (Pistoles)» (Esteve Llàcer 1993: 159); «Pistoles, la de ca/ Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 131, 143). 2. (Beni) «Pistolo» (Pons Polit 2016). 3. (Pics) «la seua amiga Carmen, “la de pistoletes”» (Hernández Doria 2009: 54). 4. (Qua) «Pistola, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 165). 5. (Sed) «Jph Bayxauli Pistola» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, Sedaví (?), circa 1800, f. 13r. 6. (Tor) «Pistoles» (Herreros Moreno 2000: 131); «No recorda qui n'eren els amos, però s'aventura a dir que si els Cerveres o els Pistoles.» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 66).

e) Etimologia: segons el DCVB, del francès *pistole*, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Pics) hidrografia: «Sénies de Picassent. Any 1938 [...] Sénia de Pistoles» (Martínez Sanchis 2006: 143). 2. (Tor) poblament: «48 Caseta de Pistoles [...] El Toll» (Fresquet Gozalvo 2011: 59).

Pitgetes/ Pijetes [piʃétes] / [pixétes] (Xir)

a) Definició: podem plantejar com a hipòtesi que és una afèresi del verb *trepitjar* o *trapitjar*; «esclafar (el raïm), per a fer eixir el most, posant els peus damunt i movent-los reiteradament» (cf. DNV), al qual se li ha afegit un sufix *-ata* o *-eta* amb connotacions afectives per ofici, i que ha donat com a resultat el mot **trepitjeta/ trapitjeta* > *pitjeta*, format de manera similar al que hom ha fet en altres paraules de l'argot juvenil en castellà com *fumeta*, *camata* o *jubilata*, emprades amb caràcter “lúdic” o “festiu” (cf. Gómez Torrego 2001: 48).

b) Motiu: Sorribes Santa Maria (1989: 367) conta que se li va atribuir a una persona el malnom de *Pijetes* pel fet de dedicar-se a *trepitjar* raïm.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pijetes/ El de Pijetes/ La de Pijetes* (Xirivella).

1. (Xir) «Xonín la de “Pijetes”» ([CF] Anònim 1995: 48); «Vicente March (*el de Pijetes*)» (Blasco & Giménez 1997: 53); «Pijetes» (Berenguer Such 2018).

e) Etimologia: si considerem que *Pitgetes* és un derivat de *trepitjar*, Burguera i Talleda (1996: 920) assenyala que podria procedir d'una forma mossarabitzada *trapitx* 'trull', del grec bizantí TRAPETION (llatí TRAPĒTUS) 'trull'.

f) Toponímia: 1. (Xir) hidrografia: «Braç de Quart [...] 35. Partidor del Roll de Pijetes» (Guinot; Selma & Lloría 2003: 162).

Pito [píto] (Pai)

a) Definició: és un hipocorístic del prenom castellà *José*. Moreu-Rey (1981: 41) indica que «*el Pito o Pitu*», són afèresis de «Pepito», les quals poden trobar-se “arreu”.

b) Motiu: el prenom del portador o algun dels seus avantpassat era *José*: «actores como José Baviera, padre de “Pito”» (Oliver Chirivella 2004b: 164).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pito* (Paiporta).

1. (Pai) «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes. [...] Pito» (Marí Yago 2004: 181).

e) Etimologia: *José* o *Josep* provenen de l'hebreu *Yosef* amb el significat d'«Aumenteme (Dios) la familia», expressió que Raquel, la dona de Jacob, va proferir en donar a llum el seu onzé fill després d'un llarg període d'esterilitat (Albiagès i Olivart 2000: 204).

Pitonyo [pitóno] (Sed)

a) Definició: el DRALG assenyala que *Pitoño* és un adjectiu que en gallec té el significat de no veure's bé d'un ull o dels dos: «Que non ve ben dun ollo ou dos dous» (cf. González González). De la mateixa manera, el DIGALEGO defineix aquest adjectiu com: «Que non ve ben ou que lle falta un ollo».

b) Motiu: segons Ruiz Monrabal (2008: 224), els descendents d'un primer motejat, anomenat Quico Bresó Gimeno, diuen que el malnom feia referència tant a la seua valentia o bravesa com a la seua curta alçada, la qual cosa no té massa a veure amb les definicions en gallec abans adduïdes.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pitonyo* (Sedaví).

1. (Sed) «Manuel Bresó Tolsá, “Pitoño”» (Ruiz Monrabal 1985: 263).

Piu, -a [píw] / [píwa] (Alf, Cat, Pai, Pics, Qua, Sil)

a) Definició: segons la 5a accepció del DNV, és un sinònim de *penis*. *Piuet* podria ser una forma diminutiva del nom propi *Pius* (cf. VNP 2017: 69).

b) Motiu: segurament, els renoms que s'hi relacionen han estat emprats en referència a l'òrgan sexual masculí per diversos motius: vida sexual activa, grandària, o d'altres. A Catarroja, l'informant Salvador Luis Navarro (2018) conta que *Piu de Ferro* era el malnom d'un capellà al que hom li atribuïa uns suposats afers amorosos.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Piu/ La Piu/ El Tio Piu/ Piu* (Picassent). 2. *El Piu/ Piu* (Silla).

1. (Pics) «La imatge és del 9 d'octubre de l'any 1927. Els personatges són el “Tio Piu”, venedor de cacau i tramussos» (Lerma Serra 1987: 56); «Ricardo Crespo “Piu”» (Ajuntament de Picassent 2014: 35); Any 1938 «7 Albert Gomez Francisco [...] (Pigua)» (Romaguera Belenguer 2017: II, 48). 2. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Piu, -iu*» (Zaragozà Pérez 1991: 256); «Emilio “el piu”» (Peris 1995: 36); «Francisco “el Piu”» (Zaragozà Primo 1998: 36).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **piuet -a** [piwét] / [piwéta]

1. *Piuet* (Albal). 2. *El Piuet* (Silla).

1. (Alb) «Pihuet» (Verdeguer Escribà 1991: 158); «Piuet» (Hernández Sanchis 2007: 1); «El motor de Piuet o de la Marjal; Piuet es un malnom.» (Hernández Sanchis 1998: 48). 2. (Sil) «El Piuet, casado con la hija de Tomàs de Chinchetes» (Antich Brocal 2016: 277).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **piuero** [piwéro]

1. *El Tio Piuero* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Piuero, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 165).

d.4) Derivat (+ -ARRU, -ARRA): **piuarra** [piwára]

1. *Piuarra* (Paiporta).

1. (Pai) «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes. [...] *Piuarra*» (Marí Yago 2004: 181); «[...] Luís Pascual, "piuarra,"» (Motes Andreu 2018, desembre 28).

d.5) Forma composta: (**piu** + (prep.) + **ferro**)

1. *Piu de Ferro* (Alfatar). 2. *Piu de Ferro* (Catarroja).

1. (Alf) «*Piu de Ferro*» (Puchades Pastor 1991: 212). 2. (Cat) «*Piu de Ferro*» (Navarro Gómez 2018).

e) Etimologia: el DCVB, en desconeix l'origen, però esmenta un hipotètic vincle amb el francès *pivot*, que té el mateix significat.

f) Toponímia: **1.** (Alb) hidrografia: «Motors [...] Piuet o de la Marjal» (Hernández Sanchis 1998: 177); «El motor de Piuet rep la seua denominació precisament pel nom del motorista que estava al seu càrrec.» (Guillem Chilet 2009: 155).

Piula, -o [píwla] / [píwlo] (Ald, Beni, Man, Tor)

a) Definició: segons el DNV, d'una banda *Piula* significa «veu molt aguda i molesta»; de l'altra, *Piulo* és una variant formal col·loquial de *tartamut*, «que patix tartamudeses».

b) Motiu: sembla un malnom relacionat amb persones posseïdors d'alguns tipus de peculiaritat que els distingia per la veu o la forma de parlar. A Aldaia, la persona motejada «tenia la veu molt fina.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 68). A Torrent, Herreros Moreno (2000: 131) considera que és un equivalent de «Tartamut».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Piula* (Aldaia). **2.** *El Piulo* (Manises). **3.** *El Piulo* (Torrent).

1. (Ald) «Piula» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133). **2.** (Man) «Piulo, el» (Català Gimeno 1992: 265). **3.** (Tor) «Piulo» (Beguir Esteve 2003a: V, 220); «Piulo, el» (Herreros Moreno 2000: 131); «Luis Yago “Piulo”» (Martínez Oria 2003: 27).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **piuleta** [piwléta]

1. *Piuleta* (Beniparrell). **2.** *Piuleta* (Manises).

1. (Beni) *Rafelet Piuleta* (Pons Polit 2016). **2.** (Man) «Piuleta» (Escobar Folgado 1959: s/n; Català Gimeno 1992: 265).

e) Etimologia: segons el DCVB, *piular* provindria del llatí PĪPĪLARE, ‘cridar amb veu prima’.

f) Toponímia: **1.** (Tor) poblament: «[...] la caseta del Piulo en Fajardet, porque piulos eran de apodo varios de sus componentes, mejor dicho, sus padres aún.» (Martínez Oria 2003: 26).

Pixar [piʃár] (Alaq, Alb, Ald, Alf, Beni, Cat, Man, Mis, Pics, Sed, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un sinònim d'orinar, «expel·lir orina per la uretra».

b) Motiu: generalment l'adjectiu *Pixó* o *Pixona* s'atribueix a persones que presentaven algun tipus d'incontinència urinària, segurament d'un temps en què eren menudes o anaven a escola. A Aldaia, la persona motejada com a *Pixó* «sempre pixava en la casa del costat» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 120). *El Pixumero* de Beniparrell «tirava pixum a la gent que el molestava i l'emprenyava» (Pons Polit 2016). *El Pixaltars* d'Alfagar sembla que era referit així irònicament per ser molt devot, ja que «portava la creu en les processons» (cf. Puchades Pastor 1991: 212 [nota 25]). A Torrent, Herreros Moreno (2000: 131) assenyala que el malnom de *Pixa-sang* ha estat «aplicat a qui fugit de la faena».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**pixar** + -ONE): **pixó, -na** [piʃó] / [piʃóna]

1. *El Pixó* (Alaquàs). 2. *Pixó* (Aldaia). 3. *Pixona* (Alfagar). 4. *El Pixó* (Picassent). 5. *Pixona* (Sedaví). 6. *La Pixona* (Xirivella).

1. (Alaq) «Pixó» (Planells Segura 1991: 129); «el combregador Vicent Martí "el Pixó" en 1917» ([QIA] Anònim 1990: 107). 2. (Ald) «Pixó» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133). 3. (Alf) «*Pixona*» (Puchades Pastor 1991: 214). 4. (Pics) «Les persones del poble que es dedicaven a traure pita eren les següents: [...] Pepe "El Pixó", [...]» (Romaguera Belenguer 1986: 24); «De Picassent solien fer llata: [...] Salvador Aguado "el pixó"» (Romaguera Belenguer 1989: 44); «El Morenet *d'Adelina* o *Pixó* (Vicent Belenguer)» (Monforte Casañ 2015: 386); «Serafin Aguado Alandí "El Pixonet"» (Gómez Tronchoni 2006: 68). 5. (Sed) «"Pixona"» (Ruiz Monrabal 2008: 294). 5. (Xir) «Cecília "la Pixona"» ([CF] Anònim 1993: 58).

d.2) Forma entrada/ lema (**pixar** + -ITTU/ -ITTA): **pixeta** [piʃéta]

1. *Pixeta* (Albal).

1. (Alb) «Pixeta» (Verdeguer Escrivà 1991: 158).

d.3) Derivat (+ -ATÖRE): **pixadores** [piʃaóres]

1. *De les Pixadores* (Silla).

1. (Sil) «Juan de les Pixaores» (Antich Brocal 2016: 275).

d.4) Derivat (+ -ARRU, -ARRA): **pixarra** [piʃára]

1. *Pixarra/ Pixarres* (Catarroja)

1. (Cat) «Pixarra» (Sargues Raga 2017); «Pixarra» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Els Pissarres, descendents de Vicent Ramón Gurrea i Josefa Plaza Guillem, [...]» (Valls Bonet 2018: 58).

d.5) Derivat (+ -ARRU, -ARRA + -ÖTTU): **pixarrot** [piʃarót]

1. *Pixarrot/ Els Pixarrots* (Sedaví)

1. (Sed) «[...] otras familias como [...], els Pixarrots» (Ruiz Monrabal 1985: 217); «“Pixarrot”» (Ruiz Monrabal 2008: 294).

d.6) Derivat (+ -ŪMEN + -ARĪU/ -ARĪA): **pixumero** [piʃuméro]

1. *Pixumero* (Beniparrell).

1. (Beni) «Pixumero» (Pons Polit 2016).

d.7) Forma composta: (verb + substantiu)

1. *Pixaaltars* [piʃaltárs] (Alfagar). 2. *Pixafocs* [piʃafóks] (Catarroja). 3. *Pixa-sang* [piʃasánk] (Torrent).

1. (Alf) «Pixaltars» (Puchades Pastor 1991: 212). 2. (Cat) «Que voleu apagarlo, teniu a Pixafocs.» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n). 3. (Tor) «Pixa sanc» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Pixa-sang» (Herrerros Moreno 2000: 131).

e) Etimologia: segons el DCVB, «d'un radical onomatopeic piʃ-».

f) Toponímia: 1. (Cat) poblament: «La família dels Pelins, als pellers dels Pissarres. Actualment hi ha Consum, avinguda de la Rambleta, 59.» (Valls Bonet 2018: 40); activitats agrícoles: «[...] l'era del tio Pissarra, on actualment hi ha situat el supermercat Consum a l'avinguda de la Rambleta [...]» (Valls Bonet 2018: 54).

Pixorro [piʃóro] (Man, Mis)

a) Definició: segons el DCVB, pot referir al «membre viril, en llenguatge grosser», o al fet de ser una persona pixanera, és a dir, que orina molt sovint.

b) Motiu: en desconeixem la motivació, però tal vegada aquest malnom està relacionat amb la grandària de l'òrgan sexual masculí de la persona motejada.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pixorro* (Manises). 2. *El Pixorro/ El Pitxorro* (Mislata).

1. (Man) «Pixorro» (Català Gimeno 1992: 265). 2. (Mis) «Ay esta, el tío, pisorro?» (Ortiz Gimeno 2018, gener 24); «Amalieta de la familia del *pitxorro*, que vivió toda su vida en la calle del Buen Pastor, [...]» (Mañas Borrás 2011a: 95).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **pixorrito** [piʃorító]

1. *Pixorrito* (Manises).

1. (Man) «Pixorrito» (Català Gimeno 1992: 265).

e) Etimologia: vegeu *Pixar*.

Plaça [plása] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Man, Mas, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és un «lloc ample i espaiós, en l'interior d'una població, on solen confluïr diversos carrers».

b) Motiu: les persones motejades residien pels voltants d'aquesta part dels seus respectius pobles. La forma derivada *Placero* li ha estat atribuïda a un responsable d'organitzar les parades del mercat els dies que se'n fa en aquest poble. Bernat & Guardiola (1992: 469) recullen aquest mateix sentit a Almassora (la Plana Alta): «Placero, el [...] Encarregat del mercat de la plaça».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *De la Plaça* (Alaquàs). 2. *De la Plaça* (Alcàsser). 3. *De la Plaça* (Picassent).

1. (Alaq) «Francisco Garcia Serrano *de la Plaça*» (Tarín i López 1997: 98); «Plaça, de la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143). 2. (Alc) «Plaça, de la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 60). 3. (Pics) «Plaça, de la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 116).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **placero** [plaséro]

1. *El Placero* (Alcàsser).

1. (Alc) «el Placero» (Flor Bastante 2020).

d.3) Forma composta: (prenom/ cognom/ subst./ adj. + (art.) + (prep.) + (art.) + **plaça**)

1. *Miquelet de la Plaça/ El Xiquet de la Plaça* (Alaquàs). 2. *El Tio Batistet el de la Plaça* (Albal). 3. *Primo Plaça* (Alcàsser). 4. *Niso de la Plaça/ Roig de la Plaça* (Aldaia). 5. *Roig de la Plaça* (Manises). 6. *El Tio Voro el de la Plaça* (Massanassa). 7. *El Tio Roget de la Plaça* (Picassent).

1. (Alaq) «Miguel Garcia Palop *Micalet de la Plaça* (1874)» (Tarín i López 1997: 86); «Xiquet de la Plaça» (Planells Segura 1991: 128); «Xiquet de la Plaça, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 146). 2. (Alb) «el tío Batistet el de la Plaça» (Verdeguer Escribà 1987: 97). 3. (Alc) any 1895, «28 Primo Tomàs *Primo Plaça, de*» (Hernández Flor 2016: 93). 4. (Ald) «Niso de la Plaça» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 132); «Roig de la Plaça, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 134). 5. (Man) «Roig de la Plasa» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Roig de la plaça» (Català Gimeno 1992: 265). 6. (Mas) «[...] en Ca el Tio Boro el de la Plaça, [...]» (Pepe 1980: s/n). 7. (Pics) «Eren estos gics Frances Albert (el fill del tío “rochet de la plaça”)» (Lerma Serra 1997: 20).

d.4) Forma composta: (art. + prenom + prep. + art. + **plaça** + -ĪTTU/ -ĪTTA)

1. *Les Tomasses de la Placeta* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Tomases de la Placeta, les» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí vulgar *PLATTĒA, variant del clàssic PLATĒA, amb el mateix significat.

Planxador, -a [plantʃaór] / [plantʃaóra] (Alc, Alf, Pics)

a) Definició: són persones que tenien l'ofici de planxar roba per encàrrec.

b) Motiu: les persones motejades o els seus avantpassats es dedicaven al menester abans definit.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**planxar** + -TÖRE): **planxador, -a** [plantʃaór] / [plantʃaóra]

1. *La Planxadora* (Alcàsser). 2. *Planxadora* (Alfàfar). 3. *El Planxador/ La Planxadora* (Picassent).

1. (Alc) «Planxaora, la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 68); «Torondel Llacer, Josefa *Planxadora* (Simó Rosaleny 2010: 403). 2. (Alf) «*Planxaora*» (Puchades Pastor 1991: 212). 3. (Pics) «Planxaor-a, el/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 91).

e) Etimologia: segons el DCVB, *planxa* prové del francès *planche*, amb el mateix significat.

Platero, -a [platéro] / [platéra] (Alc, Alf, Mas, Mis, Pai, Sil, Tor)

a) Definició: és l'ofici de persones que treballen o comercien amb plata o altres metalls preciosos.

b) Motiu: les persones motejades o els seus avantpassats es dedicaven al menester abans definit. En el cas d'Alcàsser, *la Platera* era una persona que cedia la seua casa a una dona de València que anava al poble a vendre or i plata en un temps que no hi havia joieries (Flor Bastante 2020). Per tant, és un cas d'ofici impropï. Al mateix Alcàsser també es documenta un plater que era el fill d'un propietari d'un conegut hort de finals del segle XIX i que es coneixia popularment amb el nom d'aquest menester (cf. Febrer Romaguera, Simó Rosaleny & Vicent Marí 2010: 73).

c) Comentari: a Alfàfar ja s'enregistra una *Platera* a finals del segle XVIII: «10. La Casa Alqueria de Maria Vicenta Fontána, vulgo de la Platéra, habitada.» (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 38v).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Platero/ La Platera* (Alcàsser). 2. *La Platera* (Alfafar). 3. *Plater* (Massanassa). 4. *El Platero* (Mislata). 5. *Plater* (Paiporta). 6. *El Plater* (Silla). 7. *Platero* (Torrent).

1. (Alc) «Chanzà Sellés, Francisco *Platero*» (Simó Rosaleny 2010: 387); «Guillem Sellés, Rosa *Platera*» (Simó Rosaleny 2010: 390); «Vivi “Platera”» (Ajuntament d'Alcàsser 1993: 24). 2. (Alf) «[...] paraje conocido como “la platera”, dentro de la partida de Rabisancho en este término municipal.» (Català Vila 2002: 448). 3. (Mas) «PASCUAL VICENT RAMON Plater.» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 6, Massanassa (1941), f. 134). 4. (Mis) «Luis Miquel “el platero”» (Mañas Borrás 2011c: 12). 5. (Pai) «*En función del oficio* [...], Plater» (Marí Yago 2004: 180). 6. (Sil) «Actuals: [...], *Plater*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «Alberto *el Plater*» (Antich Brocal 2009: 210); «Francisco Forner Miñana (a) *El Plater*.» (Antich Brocal 2016: 224). 7. (Tor) «Platero» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Platero» (Herreros Moreno 2000: 131).

e) Etimologia: segons el DCVB, com a derivat de *plata*, del llatí hispànic PLATTA, ‘làmina de metall’.

f) Toponímia: 1. (Alc) poblament: «Hort del Platero, Rull, o Rito» (Febrer Romaguera, Simó Rosaleny & Vicent Marí 2010: 73). 2. (Alf) partides i paratges: «Tancat de la Platera» (CTV 2009: II, 28). 3. (Sil) hidrografia: «Motor del Plater» (Ajuntament de Silla 1991: 28; CTV 2009: II, 296); «Sequiol del Plater» (Zaragozà Pérez 1982: 86); «Cequiol de Plater» (Muga 1920: 246); fesa «Plater» (Muga 1920: 275); partides i paratges «el Plater» (CTV 2009: II, 296); poblament: «Casa del Plater» (Ajuntament de Silla 1991: 27); «// i el casolot del Plater [...]» (Antich Brocal 2005: 5).

Plor [plór] (Alb, Alc, Ald, Pai, Pics, Qua)

a) Definició: segons el DNV, és l'acció de *plorar*, «vessar llàgrimes».

b) Motiu: els mots derivats de *plor* o *plorar* tenen a veure amb reflectir un estat d'ànim de tristesa o dolor a causa d'un fet desagradable o desgraciat, sovint d'un temps quan les persones motejades eren menudes. Moreu-Rey (1981: 115) documenta *la Plorona* (arreu del País Valencià), a banda d'altres variants formals com *Ploraner* (Palma de Mallorca, Castellterçol) o *Ploraire* (Sant Quintí de M.). Quant a la nostra comarca, hem trobat algunes ocurrencies de malnoms que descriuen aquesta reacció personal davant d'algun fet a Albal, Alcàsser, Aldaia, Paiporta, Picassent i Quart de Poblet i que s'ajusten a la forma valenciana observada per Moreu-Rey. *Al Ploró* d'Albal li ho posaren quan era un infant, ja que sa mare se l'emportava al treball i no parava de plorar perquè volia estar al seu braç, i aleshores les companyes de faena de sa mare li deien: «Mira que eres ploró!» (Segarra 2021). *Gostino el Ploró* de Paiporta era un home molt sensible, el qual, en quedar vidu, cada vegada que mencionaven la seua dona es posava a plorar (Fabra Tarazona 2020, agost 14).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**plor** + -ONE): **ploró, -na** [ploró] / [ploróna]

1. *El Ploró* (Albal). 2. *Ploró* (Alcàsser). 3. *El Ploró* (Paiporta). 4. *El Ploró* (Picassent). 5. *Rosa la Plorona* (Quart de Poblet).

1. (Alc) «El Ploró» (Segarra 2021). 2. (Alc) «Ploró» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85). 3. (Pai) «Ploró» (Marí Yago 2004: 180); «Ploró» (Mirabet Pastor 2004: 48). 4. (Pics) Agost 1939 «Vicent Velert Ponce, “El Ploró» (Romaguera Belenguer 2017: II, 809). 5. (Qua) «Plorona, Rosa la» (Sancho & Sancho 1998: 165).

d.2) Forma composta (nom propi + **plora** (verb)): **Saro plora** (*Saro* < *Baltasaro*) [sáro plóra]

1. *Plora/ Saro Plaro* (Aldaia).

1. (Ald) «Plora» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 133); «Saro Plora» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 76, 135).

e) Etimologia: segons el DCVB, el verb *plorar* prové del llatí PLORARE, amb el mateix significat.

Pobil, -o, -a [pobíl] / [pobílo] / [pobíla] (Mas, Pics, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «fill únic o filla única d'un matrimoni».

b) Motiu: els al·ludits a algun dels seus avantpassats van ser fills únics.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Pobil* (Massanassa). 2. *El Pobil/ La Pobila* (Picassent). 3. *Pobilo/ Els Pobilos* (Torrent).

1. (Mas) «Vicente “el Pobil”» (Soto 1997: 91). 2. (Pics) «Pobilo» (Lerma Serra 1975: 90); «Povilo-a, el/la [...] per ser fill únic» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 110); «Higinio Sanchis “Povilo”» (Ajuntament de Picassent 2014: 35). 3. (Tor) «[...] uns altres els Pobilos, de cognom Verdet.» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 45); «Povilo» (Herreros Moreno 2000: 134).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí PUPĪLLU, -ĪLLA, ‘infant, persona menor d'edat’.

f) Toponímia: 1. (Pics) hidrografia: «Sénies de Picassent. Any 1938 [...] Sénia de Povila» (Martínez Sanchis 2006: 143).

Poblet [poblét] (Man, Pai, Sil)

a) Definició: és un diminutiu de *poble*, «població més menuda i menys important que una ciutat o una vila» (cf. 4a accepció DNV).

b) Motiu: *els del Poblet* de Silla eren persones que residien en un casalot gran del carrer València de Silla, irònicament anomenat *el Poblet* en al·lusió a la «quantitat de famílies que l'habitaven, moltes d'elles evacuades del front durant la Guerra Civil» (cf. Antich Brocal 2007: 200-201). Els motejats amb el malnom *Poblano*, *-a*, deuen ser persones procedents d'algun lloc que continga el nom del topònim *Pobla* (La Pobla de Vallbona, de Farnals, etc.) (cf. DNV).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**poble** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **poblet** [poblét]

1. *El del Poblet/ La del Poblet* (Silla).

1. (Sil) «[...] Sarita *la del Poblet*, Paco *el del Poblet*, Pilareta *la del Poblet*, etc.» (Antich Brocal 2007: 201).

d.2) Derivat (**poble** + -ĀNU / -ĀNA): **poblano**, **-a**, **-es** [pobláno] / [poblána] / [poblánés]

1. *Poblanos/ Les Poblanes* (Manises). 2. *La Poblana* (Paiporta).

1. (Man) «Poblanos» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Poblanes, les» (Català Gimeno 1992: 265). 2. (Pai) «[...] la de l'esquerra Carmen Pelechà, “la Poblana”, [...]» (Ciscar 2018, juny 12).

e) Etimologia: segons Bruguera i Talleda (1996: 724), és un derivat de *poble*, «del ll. POPŪLUS, íd.».

Pobre [póbre] (Alc, Pics, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una persona que està desproveïda de recursos econòmics, de béns, de riqueses.

b) Motiu: a Picassent, els motejats amb el mot de “pobre” no gaudien de «massa solvència econòmica» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 102). Pel que fa a l’*Ofegapobres* de Picassent, era una persona que «mirava de traure profit dels altres» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 35). A Silla, el motiu tenia antigament un sentit irònic, ja que *el Pobret* era un dels hòmens més rics del poble de mitjans segle XVIII, i la gent li demanava diners a crèdit (cf. Antich Brocal 2021a: 150). Quant a la família dels *Pobre-rico* d’Alcàsser, la motivació prové del fet que uns avantpassats reberen una herència inesperada d’una tia casada amb una persona acabalada que no tingué descendència, i aleshores de pobres passaren a trobar-se en una situació acomodada (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 112). A Mislata, pel que fa al *Pare dels Pobres*, l’investigador Mañas Borrás (2011a: 196) assenyala que la «buena predisposición de Vicente [Olmos] hacia quienes llamaban a su puerta, le llevaría a ser conocido entre los mislateros como el pare dels pobres, apodo que perduraría hasta su muerte, ocurrida en 1984». És a dir, *el Pare dels Pobres* era una persona altruista que es preocupava per aquells que patien dificultats econòmiques.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Pobre* (Picassent).

1. (Pics) «Pobre, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 102).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **pobret** [pobrét]

1. *El Pobret* (Silla). 2. *Pobret* (Torrent).

1. (Sil) «[...] Francisco Carbonell, menor, llamado “el pobret”» (Antich Brocal 2007: 184).

2. (Tor) «Pobret» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Pobret» (Herreros Moreno 2000: 131).

d.3) Forma composta: (**pobre** + adjectiu)

1. *Pobre-rico* (Alcàsser).

1. (Alc) «Aviñó Hernández, Concepción *Pobre-Rico*» (Simó Rosaleny 2010: 384).

d.4) Forma composta: (art. + substantiu + prep. + art. + **pobres**)

1. *El Pare dels Pobres* [páreðelspóbres] (Mislata).

1. (Mis) «Familia Olmos, tradicional de la huerta. Salvador “el pare dels pobres” es el niño con el aro» (Mañas Borrás 2010b: 13); «el pare dels pobres» (Mañas Borrás 2011d: 14); «Un gran carreter [...] fou el tio Vicent de Mislata, anomenat “El pare dels pobres”.» (Fresquet Gozalvo 2011: 270).

d.5) Forma composta: (verb + **pobres**)

1. *Ofegapobres* (Picassent).

1. (Pics) «Ofega-pobres» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 35).

e) Etimologia: del llatí PAUPER, -ĒRIS, amb el mateix significat (cf. Bruguera i Talleda 1996: 725).

Poca-ropa [pokarópa] (Pai, Pics, Tor)

a) Definició: el DLE de la RAE inclou la locució adjectiva “de poca ropa”, amb el sentit de «Dicho de una persona: Pobre o mal vestida». Martí Mestre (2017: 1243) recull diversos exemples de l'expressió: «a pagar-ho poca-roba/ poca-ropa», de la qual podem deduir que un *poca-ropa* és una persona de pocs recursos, pobra, desvalguda.

b) Motiu: tal vegada, en algun dels pobles on s'enregistra, té un sentit lligat al d'una persona escassa de recursos o digna de commiseració. A Torrent, per contra, segons el testimoni de la informant Conxa Climent Company (2019), la persona al·ludida «era un poc exhibicionista», motivació que enllaçaria amb la proposta suggerida per Moreu-Rey (1981: 113-114), el qual relaciona el malnom *Poca-Ropa* (Sitges, el Garraf) amb algun aspecte de tipus sexual com l'observació “maliciosa”.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Poca-ropa* (Paiporta). 2. *Poca-ropa* (Picassent). 3. *Poca-ropa/ Els Poca-ropa* (Torrent).
1. (Pai) «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes. [...] Pocarropa» (Marí Yago 2004: 181). 2. (Pics) «Pocarropa» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 53). 3. (Tor) «Pocarropa» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Pocarropa» (Herreros Moreno 2000: 132); «376. *Tomás Angel Silla Poca ropa.*» (Martínez Oria 2005c: 19); «Tomás Sanchez Silla, de malnom “Poca ropa”, en la partida de Benissaet.» (Fresquet Gozalvo 2011: 102); «Vertaders especialistes [de planters i vivers] com la saga dels [...], “Poca-roba”, [...]» (Sorribes 2015, novembre 15).

e) Etimologia: segons Bruguera i Talleda (1996: 800), deriva de *robar*, «*RAUBARE, i aquest, del germ RAUBÔN ‘saquejar, robar amb violència’». Després, com a derivat de *robar* amb el sentit primitiu de ‘botí’, el mot ha agafat un matís especialitzat, que és el d’un «dels seus principals components, la ‘roba, els draps de vestir’».

Pollastre [poˈlástre] (Alaq, Alc, Ald, Cat, Picn, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, pot ser, o bé un «gall de granja o de corral, especialment quan és jove», o bé un «home jove i de bon aspecte».

b) Motiu: el sentit general del malnom és de persones adustes, amb el geni fort, irascible. Pel que conta Raga Ramon (1999j: s/n), el malnom de *Pollastre* se li va atribuir a un home de Catarroja anomenat Josep Izquierdo Paredes pel seu caràcter fort i perquè sempre volia imposar els seus criteris. Aquest personatge era funerari de professió i va ser el fundador/director d'una banda de música que popularment es coneixia com a la “Banda del Pollastre”. A Alcàsser el malnom de *la Pollastreta* se li va atribuir a una persona perquè tenia un caràcter fort (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 97).

c) Comentari: pel que fa a la motivació de *Pollastre* a Picanya, no creiem que vinga d'un cognom, que és el que suggereixen Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 146), ja que no n'hem pogut trobar persones portadores a les llistes de veïns històriques consultades de Picanya (cf. Vila-Belda Martí 2020), ni a les d'altres relatives a llinatges de la comarca com les de Torrent, les quals abasten des del segle XVI fins al XX (cf. Climent Sanfèlix 1996: 84-136).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Pollastre/ La del Pollastre* (Alaquàs). 2. *El Pollastre d'Alaquàs* (Aldaia). 3. *El Pollastre/ El Tio Pollastre* (Catarroja). 4. *El Pollastre* (Picanya). 5. *Pollastre* (Torrent). 6. *El Pollastre* (Xirivella).

1. (Alaq) «Pollastre» (Planells Segura 1991: 129); «Vicent "el Pollastre"» ([QIA] Anònim 1984: 144); «Pollastre, la del» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 143). 2. (Ald) «Pollastre d'Alaquàs, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 134). 3. (Cat) «Pollastre» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Don Pedro Hernández Selma, cuñado del "Pollastre"» (El Pueblo 1917: 1); «la "banda del tío Pollastre"» (Máñez Solsona 2015: 352). 4. (Picn) «Pollastre, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 146). 5. (Tor) «Pollastre» (Beguer Esteve 2003: V, 220); «Pollastre» (Herrerros Moreno 2000: 133). 6. (Xir) «Pepico "el Pollastre"» ([CF] Anònim 1993: 58); «el forn del Pollastre – el renom de l'amo, Baptista Cubells-» (Giménez Pasqual 1997: 32); «Pollastre» (Berenguer Such 2018).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **pollastret, -a** [połastrét] / [połastréta]

1. *El Pollastret/ La Pollastreta* (Alcàsser).

1. (Alc) «Pollastret, -a» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 97).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí PULLASTRU, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «49 Caseta del Pollastre [...] Sequieta del Camp» (Fresquet Gozalvo 2011: 59); «De allí [del camí de *la Contienda* amb el de *Xarcos-secs*] se dirigía a la *Caseta del Pollastre* y de ésta hacia el acueducto para superar el barranco.» (Fresquet Gozalvo 2014: 1207). 2. (Xir) poblament: «forn del Pollastre» (Giménez Pasqual 1995: 32); «Alqueria del Pollastre» (Alvir Ballester 2009: s/n); «Alqueria de Pollastre» (Giménez Pasqual 1995: 33); «l'Alquería de Pollastre, en Xirivella, con origen en el XVII» (Sena 2015: 24).

Pololo, -a [polólo] / [polóla] (Alc, Man)

a) Definició: és un mot castellà, que, segons el DLE de la RAE, significa pantaló curt bombatxo.

b) Motiu: a Alcàsser se li va atribuir a una persona perquè sovint portava aquesta peça de roba (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 99). A Manises, probablement, deu tenir una motivació semblant.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Pololo/ La Polola* (Alcàsser). 2. *Pololo* (Manises).

1. (Alc) «Pololo-a, el/la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 99). 2. (Man) «Pololo» (Català Gimeno 1992: 265).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **pololet** [pololét]

1. *Pololet* (Alcàsser).

1. (Alc) «Jose Mª Hernández (pololet)» (Ajuntament d'Alcàsser 2007a: 85).

Poma, -o, -os [póma] / [pómo] / [pómos] (Alaq, Alb, Ald, Alf, Cat, Man, Pai, Picn, Sed, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és el «fruit comestible de la pomera, de forma arrodonida i de dimensions diverses segons les varietats, de pell groga, verda, roja o terrosa, de polpa blanca, més o menys dolça i acídula, i amb el cor coriaci, que inclou les llavors».

b) Motiu: en alguns pobles l'atribució del nom d'un derivat de *Poma* com *Pomero* té a veure amb la seua venda, com a Paiporta: «En función del oficio [...], Pomero» (Marí Yago 2004: 180). *Els Repomeros* són comerciants de fruita de rebuig (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 69). No obstant les motivacions anteriors, a Sedaví s'ha produït de forma metafòrica per una associació vinculada al color de la cara de la persona al·ludida, ja que, segons l'investigador Ruiz Monrabal (2008: 227), en aquest poble «una besàvia tenia les galtes tan roges com una poma».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Pom/ La Poma* (Alaquàs). 2. *Poma* (Aldaia). 3. *La Tia Poma* (Alfagar). 4. *El de la Poma/ El Tio Poma* (Picanya). 5. *El Pomo/ Els Pomos* (Sedaví).

1. (Alaq) «Pom/a» (Planells Segura 1991: 129); «Ricardo de "la Poma"» ([QIA] Anònim 1984: 144); «Pom-a, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144). 2. (Ald) «Poma» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 134). 3. (Alf) «Tia Poma» (Puchades Pastor 1991: 215). 4. (Picn) «Poma, el de/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 146); «Poma» (Moreno Pellicer 2018); «El Tio Poma» (Pellicer Ramon 2018). 5. (Sed) «*Els Pomos*» (Ruiz Monrabal 1985: 194); «Manuel Olmos Mocholí, “*el pomo*”» (Ruiz Monrabal 1985: 260).

d.2) Derivat (**poma** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **pomet** [pomét]

1. *Pomet* (Manises).

1. (Man) «Pomet» (Català Gimeno 1992: 265).

d.3) Derivat (**poma** + -ARĪU/ -ARĪA): **pomero, -a** [poméro] / [poméra]

1. *Pomera* (Manises). 2. *Pomero* (Paiporta).

1. (Man) «Pomera» (Català Gimeno 1992: 265); 2. (Pai) «En función del oficio [...], Pomero» (Marí Yago 2004: 180).

d.4) Derivat (**re** (prefix) + **poma** + -ARĪU/ -ARĪA): **repomero** [repoméro]

1. *Repomero* (Alcàsser). 2. *Repomero* (Catarroja).

1. (Alc) «Repomero» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 69). 2. (Cat) «Repomero» (Sargues Raga 2017).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí PŌMA, plural de PŌMUM, ‘fruita carnosa i sense clovella dura’.

Ponent, -a [ponént] / [ponénta] (Alb, Cat)

a) Definició: segons el DNV, podria fer referència a l'espai geogràfic que es troba situat a l'oest, o bé al vent que procedeix d'aquest punt.

b) Motiu: les motivacions que hagen pogut estar darrere d'aquest malnom poden ser diverses (veg. *Llevant*, *Tramuntana*): des d'una anècdota com el fet que l'al·ludit tinguerà el costum de repetir que l'aire venia de ponent, que el seu habitatge es trobava mirant en direcció a aquest vent, tenir un caràcter irritable (cf. “aponentat”, DNV), etc.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Ponent* (Albal). 2. *El Ponent/ La Ponenta* (Catarroja).

1. (Alb) «Ponent» (Verdeguer Escribà 1991: 158); «Ponent» (Hernández Sanchis 2007: 3).

2. (Cat) «Ponent» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Ma mare visantica la ponenta y mon pare vicente el charra.» (Alfonso Asins 2018, octubre 21).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí PONĒNTE (SŌLE), ‘que es pon’.

Pont [pónt] (Ald, Alf, Qua, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «construcció d'obra, de ferro, de fusta o d'un altre material sobre la qual una via de comunicació pot salvar un riu, [...]».

b) Motiu: a Aldaia l'atribució parteix d'un sentit toponímic, ja que els motejats, segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 109), «viven arribats al pont de la séquia». A Quart de Poblet, el derivat en *-er*, *Ponter*, feia referència a l'ofici de l'al·ludit, ja que «era [aquell] qui recaptava els drets per poder passar pel pont del camí de Paterna.» (Sancho & Sancho 1998: 54). A Torrent, la motivació podria haver sorgit del cognom *Pont*, que ja es troba documentat en aquest poble entre 1901 i 1950 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 123).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pont* (Aldaia). 2. *Del Pont* (Alfagar). 3. *El Tio Pont / La Ponta* (Torrent).

1. (Ald) «Pont» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 134). 2. (Alf) «*Toni Vicent del Pont*» (Puchades Pastor 1991: 211). 3. (Tor) «(32) Recordamos [...] al tío “Pont” [...]» (Beguer Esteve 1997a: I, 21); «Ponta, la» (Herreros Moreno 2000: 133).

d.2) Derivat (+ -ARÍU/ -ARÍA): **pontero** [pontéro]

1. *El Pontero* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Pontero, el» (Sancho & Sancho 1998: 165); «Rajolers de la fàbrica de Baptistet. Foto dels anys 20. [...] 19. Vicent *el Pontero*» (Sancho & Sancho 1998: 47).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí PÖNTE, amb el mateix significat.

Pontoni [pontóni] (Cat)

a) Definició: era el cognom italià d'un jugador de futbol argentí de mitjans del segle XX anomenat René Pontoni (1920-1983).

b) Motiu: per la semblança formal del cognom de la persona motejada, *Alapont*, amb el d'aquest jugador de futbol argentí.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pontoni* (Catarroja).

1. (Cat) «Pontoni» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

Popeye [popéje] (Alb, Alc, Mis)

a) Definició: és un personatge de còmic creat per dibuixant nord-americà Elzie Crisler Segar. Representa un mariner rude dotat d'una força extraordinària.

b) Motiu: a Alcàsser, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 105), «perquè era tan lleig com aquest personatge del còmic».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Popeie* (Albal). 2. *Popeye* (Alcàsser). 3. *El Tio Popeye* (Mislata).

1. (Alb) «Popeie» (Hernández Sanchis 2007: 1); «Popeye» (Verdeguer Escribà 1991: 158).

2. (Alc) «Popeye» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 105); «Emilio Martínez Simó “Popeye”» (Ajuntament d'Alcàsser 1998: 32). 3. (Mis) «[...] la barberia del tio Popeye [...]» (Torralba, 2016, agost 24, 00:03).

e) Etimologia: segons indica el web *EcoDiario.es* (2017), *pop-eye* significa en anglés 'ull que sobreix', mot comú entre els mariners nord-americans dels anys 20 del segle XX. La veritat és que el personatge del còmic no tenia un ull així, sinó que era tort.

Poquina, -es [pokína] / [pokínes] (Sed)

a) Definició: és la segona persona de l'imperatiu del verb *apoquinar*, «pagar, amollar diners» (cf. DNV), pronunciada amb afèresi de la vocal inicial.

b) Motiu: segons Ruiz Monrabal (2008: 235), un rebesavi de la persona motejada solia dir “poquina!” quan jugava a les cartes.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Poquina/ Poquines* (Sedavi).

1. (Sed) «Paco Monrabal, “poquina”» (Ruiz Monrabal 1985: 129); «*Els Poquines*» (Ruiz Monrabal 1985: 195).

e) Etimologia: segons el web *Etimologias de Chile*, tal vegada del llatí APOCHĀRE, 'pagar un tribut'. (Diccionario Etimologías de Chile. [Consulta 19-12-2021]).

Porc [pórck] (Alaq, Alc, Man, Picn, Pics, Qua, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «mamífer ungulat domèstic (*Sus scrofa*), de cos gros i potes curtes, amb quatre dits, cap voluminós i morro llarg, pell dura i coberta de cerres fortes, orelles caigudes i cua curta i prima, del qual s'aprofita, per al consum, pràcticament tot».

b) Motiu: els motejats amb el nom d'aquest animal o els seus derivats ho poden ser per diferents motius. Els al·ludits amb la forma base *Porc* o *Porquet* ho són metafòricament per la suposada semblança física amb aquest animal. Un exemple d'aquest ús el trobem a Alcàsser (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 97). *Els Porqueros* dels diferents pobles eren persones que es dedicaven a la cria d'aquests animals. A Torrent, *El Porquerol* era, segons Herreros Moreno (2000: 133), un «pastor de porcs». Un altre derivat com *el de la Porcaterra* fa referència a persones que també es dedicaven a l'explotació d'aquest tipus de bestiar, però amb un sentit toponímic, ja que se'ls coneixia pel lloc on el tenien, encara que també és possible que els referits foren altres veïns que residiren pels voltants d'aquest lloc. Per últim, les formes compostes *Cagalló de Porc* o *Veü de Porc* són metàfores degradants de les persones al·ludides, ja siga perquè eren persones que tenien el cos “desfigurat” (Bartual 2019, octubre 21), cas del primer, o perquè tal vegada tindrien una veu atípica, nasal o dissonant a oïts de la gent com en el segon cas.

c) Comentari: quant a la forma *Porcú*, aquesta presenta el sufix *-ú* (< -ŪNUS), el qual, segons Pharies (2004: 164), forma adjectius de possessió relatius a animals. Per tant, podria entendre's com una variant formal de *porquer*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**porc** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **porquet** [porkét]

1. *El Porquet* (Alcàsser). 2. *Porquet* (Manises).

1. (Alc) «Porquet, el» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 97). 2. (Man) «Porquet» (Escobar Folgado 1959: s/n).

d.2) Derivat (**porc** + -ARĪU/ -ARĪA): **porquero, -a, -es** [porkéro] / [porkéra] / [porkéres]

1. *Les Porqueres/ Els Porqueros* (Alaquàs). 2. *Porquero* (Alcàsser). 3. *El Porquero* (Manises). 4. *El Porquero* (Picassent). 5. *Porquera* (Quart de Poblet).

1. (Alaq) «Porqueres/os, les, els» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144). 2. (Alc) «Porquero, -a» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 68). 3. (Man) «Porquero, el» (Català Gimeno 1992: 265). 4. (Pics) «Porquero, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 134). 5. (Qua) «Porquera» (Sancho & Sancho 1998: 165).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA + -ŪLU): **porquerol** [porkeról]

1. *Porquerol* (Torrent).

1. (Tor) «Porquerol, el» (Herreros Moreno 2000: 133).

d.4) Derivat (+ -ĀTA + -ARĪA): **porcaterra** [porkatéra]

1. *De la Porcaterra* (Alcàsser)

1. (Alc) «Cervera Gómez, Rafael *de la Porcaterra*» (Simó Rosaleny 2010: 386); «Salvador Cervera (†) (Porcaterra)» (Ajuntament d'Alcàsser 2001: 54).

d.5) Derivat (+ -ŪNUS): **porcú** [porkú]

1. *Porcú* (Picanya)

1. (Picn) «[...] José María Porcú, [...]» (Història de Picanya en fotos 2016, octubre 11).

d.6) Forma composta: (substantiu + prep. + **porc**)

1. *Cagalló de Porc* (Manises). 2. *Veü de Porc* (Torrent).

1. (Man) «Cagalló de Porc» (Boix 2017); «Cagalló de Porc» (Català Gimeno 1992: 261).

2. (Tor) «Veü de Porc» (Herreros Moreno 2000: 164); «257. *Enrique Bartual Alba Veü de Porc.*» (Martínez Oria 2005c: 19); «289. *Eduardo Bartual Esteve Veü de Porc.*» (Martínez Oria 2005c: 19).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí PŎRCU, amb el mateix significat.

Porra [póra] (Alaq, Alb, Cat, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és un «bastó que té el cap gros i redó».

b) Motiu: possiblement els al·ludits o bé portaven sovint aquest instrument, o bé se'ls referiria metafòricament amb aquest objecte per tenir alguna part del cos del cos gran o grossa comparable.

c) Comentari: Segons l'informant Sargues Raga (2017), a Catarroja la persona motejada era la persona que portava la creu i iniciava les processons. Existeix l'expressió “enviar a la porra” amb el sentit d'«enviar a mal viatge, acomiadar algú amb mals arrambatges» (cf. DCVB). Tal vegada, en algun cas, la persona motejada fera ús d'aquesta locució sovint.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Porra* (Alaquàs). 2. *Porra* (Alcàsser). 3. *Porra* (Catarroja). 4. *Porra* (Silla).

1. (Alaq) «Porra, la» (Planells Segura 1991: 129); «Porra, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144). 2. (Alc) «[...] se celebrarán en el pintoresco pueblo de Alcácer las fiestas de sus Patronos San Abdón y San Senén, [...] para la que se han confeccionado magníficas carrozas por los artistas locales “Chova”, “Porra”, “la Gavia” y “Lisià”» (La Correspondència de València 1927, juliol 27: 2). 3. (Cat) «Porra» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Sil) «[...] objectes: [...] Porra» (Zaragozà Pérez 1991: 256); «Porra» (Antich Brocal 2016: 98).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 443), d'origen incert, encara que potser vinga del llatí PÖRRUM, ‘porro’ (hortalissa), «por comparación del bastón de cabo grueso con la hortaliza de tallo largo y bulbo a un extremo». No obstant això, tenint en compte el llenguadocià, provençal i francoprovençal *borra*, íd., podria venir del cèltic BORRO, 'gros'.

Porrat [porát] (Alaq)

a) Definició: segons el DNV, és un sinònim de *torrat*, que són cigrons torrats.

b) Motiu: la persona motejada es dedicava a la venda d'aquest tipus d'aliment. Era conegut com el Tio José *del Porrat*, «vecino hoy de Torrent que año tras año mantiene heroicamente la costumbre de la venta del porrat el domingo de San Francisco» (Soriano Bessó 1981: 98).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Del Porrat* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Porrat, del» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144); «José del porrat, que vivia a Torrent» ([QIA] Anònim 1998: 214).

e) Etimologia: Coromines (DECat: VI, 715) defineix el mot *porrat* en valencià com una «petita fira celebrada vora un santuari amb ocasió de la seva festa, on es venen petits objectes de record i llepolies, i amb l'ocasió de la qual es fan menjades i àpats», i proposa com a etimologia que és un derivat de *porratar*, «pròpiament *prorratar* (derivat del ll. *prorrata parte* 'a proporció [de la despesa]'), en el sentit de 'distribuir a porrateig' les despeses del tec i de la funció religiosa, ajudant-hi amb el producte de la venda dels objectes».

Porrina [porína] (Alb, Alc, Man, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un sinònim de *cebollí*, que aquest mateix diccionari defineix com «planta herbàcia (*Asphodelus fistulosus*), de tiges fistuloses, fulles llargues i linears i flors blanques agrupades en raïms, freqüent en els erms, llocs sense conrear i marges dels camins de l'àrea mediterrània».

b) Motiu: només hem recollit la motivació sobre aquest malnom vegetal a Alcàsser. Segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 93), la persona motejada tenia una presència abundant d'aquest tipus de vegetal als camps d'un avantpassat.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Porrina* (Albal). 2. *Porrina* (Alcàsser). 3. *Porrina* (Manises). 4. *Porrina* (Torrent).
1. (Alb) «El tío Porrina» (Verdeguer Escribà 1987: 211); «Porrina» (Verdeguer Escribà 1991: 158). 2. (Alc) «Aviñó Julià, Pedro *Porrina*» (Simó Rosaleny 2010: 385). 3. (Man) «Porrina» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Porrina» (Català Gimeno 1992: 265). 4. (Tor) «Porrina» (Herreros Moreno 2000: 133).

e) Etimologia: és un derivat de *porro*, del llatí PÖRRUM, 'porro' (cf. DECat: VI, 717).

Portalés, -a, -es [portalés] / [portalésa] / [portaléses] (Cat, Tor)

a) Definició: és una variant formal del cognom *portalers* (> *portalés*), que presenta una caiguda de la consonant final *-r*. Procedeix de l'antic ofici de *portaler*, 'guardià d'un portal' (cf. Moll 1982: 258).

b) Motiu: els al·ludits eren portadors d'aquest cognom o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: com a cognom, es documenta a morabatins de Massanassa del segle XV: «Jacme Portalés» (ARV, Morabatí de Massanassa, any 1421, Mestre Racional, núm. 11.801, f. 100r); «Johan Portalés» (ARV, Morabatí de Massanassa, any 1475, Mestre Racional, núm. 11.792 (15), f. 76v). A Torrent es documenta a partir de mitjans del segle XVI, amb ocurrencies des de 1568, llevat del període que va entre 1700 i 1750 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 123).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Portalés/ La Portalesa/ Les Portaleses* (Catarroja). **2.** *Portalés* (Torrent).

1. (Cat) «Portalesa»; «Portaleses» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «la família del tio Portalés vivia al carrer de Sant Antoni.» (Valls Bonet 2018: 61). **2.** (Tor) «Portalés» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Portalés» (Herreros Moreno 2000: 134).

e) Etimologia: com a derivat de *porta*, del llatí PŎRTA, amb el mateix significat (cf. DCVB).

Portugoso [portuyóso] (Mas)

a) Definició: si no és una deformació de *portugués* (relatiu o procedent de Portugal), podria ser un gentilici del poble de Pórtugos (Granada), tal vegada perquè els motejats tindrien algun tipus de vincle amb aquest municipi andalús.

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Portugoso/ Els Portugosos* (Massanassa).

1. (Mas) «Francisco Gascó “El Portugoso”» (La Terreta 1976: s/n); «Paqui (esposa del portugoso)» (Muñoz Codoñer 1996: 43).

e) Etimologia: segons el web de l'Ajuntament d'aquest municipi andalús, «Pórtugos, procediria del llatí, *Portus*, entendido como “puerto”, o “lugar de paso”».

f) Toponímia: 1. (Mas) poblament: «Alqueria del Portugoso» (Pons Candel 2000: 53); hidrografia: «[...] el partidor de mamposteria denominat del Portugoso, el qual dona rec a les terres horta de Massanassa i Alfajar.» (Agustín Moreno et alii 2000: 258); activitats agrícoles: «Sequer dels Portugosos» (Pons Candel 2000: 60).

Porxada [porʃá] (Alaq)

a) Definició: segons el DNV, pot ser un «conjunt de porxes o de pòrtics», la «part superior d'una casa o d'una galeria lateral, amb arcades generalment sostingudes per columnes o pilars» o una coberta «amb grans obertures laterals on es posen a secar peces de ceràmica, troques de fil, pells i altres matèries semblants».

b) Motiu: creiem que, tal vegada, la persona al·ludida d'Alaquàs, poble tradicionalment lligat a la fabricació d'olles i perols, treballaria o viuria pels voltants d'un lloc semblant als descrits anteriorment.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *De la Porxada* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Porxà, la (Nelet de la)» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144); «José García "de la Porxà" retratat de combregador al voltant de 1923» ([QIA] Anònim 1990: 107); «Al retrat de l'esquerra, s'hi troba Baltasar i Prima de "la Porxa".» ([QIA] Anònim 1982: 173).

e) Etimologia: segons el DCVB, com a derivat de *porxo*, prové del llatí PŎRTĪCU, ‘espai cobert, limitat lateralment per columnes i adossat per l'altre costat a un mur o façana’.

Porxiner, -a [porʃinéro] / [porʃinéra] (Man, Qua)

a) Definició: és un gentilici del nom d'una partida del terme de Riba-roja de Túria anomenada *Porxinos*, en la comarca del Camp de Túria (cf. CTV 2009: II, 273).

b) Motiu: les persones motejades procedirien o residirien en aquesta partida del terme de Riba-roja de Túria.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**porc** + -ĪNU/ -ĪNA + -ARĪU/ -ARĪA): **porxinero, -a** [porʃinéro] / [porʃinéra]

1. *El Porxinero* (Manises). 2. *Porxinera* (Quart de Poblet).

1. (Man) «Porchinero» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Porxinero, el» (Català Gimeno 1992: 265). 2. (Qua) «Porxinera» (Sancho & Sancho 1998: 165).

e) Etimologia: *Porxinos* procedeix de PORCINOS, amb «palatalització de *ce, ci*» (cf. Casanova 2007b: 57). Segurament té a veure amb el mot *porcí*, «pertanyent o relatiu al porc», el qual, segons el DCVB, procedeix del llatí PORCĪNU, amb el mateix significat.

Pósito [pósito] (Alaq)

a) Definició: és una forma castellanitzada de *pòsit*, la qual, segons el DNV, és la «caixa, local o institució on es guardaven diners o productes a disposició dels socis o depositants».

b) Motiu: és un malnom toponímic, ja que tal vegada la persona motejada, o bé n'era la responsable, o bé vivia pels voltants del “pòsit” del poble.

c) Comentari: entenem que el pòsit d'Alaquàs era municipal, per tant els socis dipositants haurien estat tots els veïns del poble.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pósito/ La de Pósito* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Encarna la de "Posito"» ([QIA] Anònim 1983: 152); «Posito» (Planells Segura 1991: 129).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí PŌSĪTUM, forma supina de PONĒRE, ‘posar’.

f) Toponímia: 1. (Alaq) poblament: «Posito, ca» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144).

Postimera [postiméra] (Pics)

a) Definició: és un derivat del mot castellà catalanitzat *postim* (< *postín*).

b) Motiu: a la persona motejada li digueren que pareixia «una artista de postim» un dia que la varen veure ballant (Hernández Dóia & Tronchoni Albert 2004: 129).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (***postim**** (<*postín*) + -ARĪU/ -ARĪA): **postimera** [postiméra]

1. *Postimera* (Picassent).

1. (Pics) «Postimera, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 129).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 444), del caló *postín* 'pell', i aquest, al seu torn, de l'hindustànic *pōstīn* 'pell de folre o d'abric' (derivat de *post*, 'pell'), probablement pel fet que les pells eren considerades un símbol d'elegància.

Pot [pót] (Alc, Cat, Man, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és un «recipient de vidre, de metall o de ceràmica, generalment cilíndric i més alt que ample, que servix per a guardar coses diverses, especialment aliments».

b) Motiu: pel que fa a un malnom que conté l'ètim de l'entrada com el *Mestre dels Pots* d'Alcàsser, aquest se li va atribuir a una persona que solia moure's amb pots plens de carbonissa encesa per tal de calfar-se els peus (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 111). D'altra banda, segons aquests mateixos autors (2012: 90), el derivat d'origen francès *potaje* va esdevenir el malnom del portador perquè uns avantpassats eren molt pobres i sovint la seua mare els guisava aquest plat. Un altre renom derivat de pot, *Potingos*, documentat a Catarroja, sembla haver sorgit d'un fet de parla o delocutiu. A causa de la pudor que provocaven les antigues fosses sèptiques de les cases, la gent deia que aquell fet podia perjudicar el part d'una dona, i un dia un orxater anomenat Batiste Ramón contestà amb sornegueria sobre aquesta qüestió: «Mira pues, quins potingos!», i des d'aleshores se li va quedar el malnom (Nora 1999d).

c) Comentari: pel que fa al sufix *-itis*, que es troba present al malnom *Potitis* (Pics), Pharies (2004: 158) observa que en castellà s'empra de vegades en al·lusió a malalties, de vegades de forma jocosa com al mot *mieditis*, 'por'.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**mestre** (subst.) + prep + art. + **pots**):

1. *Mestre dels Pots* (Alcàsser).

1. (Alc) «Gabriel Penella Hernández (Alcàsser 1900-1999) conegut popularment com *El Mestre dels Pots*» (Gericó Trilla 2004: 26).

d.2) Derivat (**pot** + -ATĪCU): **potaje** [potáxe]

1. *Potaje* (Alcàsser). 2. *Potaje* (Manises).

1. (Alc) «Potaje» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 90). 2. (Man) «Potage» (Català Gimeno 1992: 265).

d.3) Derivat (**pot** + -ĪNG): **potingos** [potíngos]

1. *Potingos* (Catarroja).

1. (Cat) «Potingos» (Sargues Raga 2017); «Potingos» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «[...] el tio Potingos, [...]» (Valls Bonet 2018: 47).

d.4) Derivat (**pot** + -ἴτις (grec)): **potitis** [potítis]

1. *Potitis* (Picassent).

1. (Pics) «c) Molins d'algeps en Picassent. [...]; n'hi havia un altre del qual era propietari Josep Vilanova "potitis", conegut també en el poble amb el malnom de "Pepico"» (Romaguera Belenguer 1988: 17).

e) Etimologia: segons el DCVB, «d'un mot romànic *PÖTTU, 'vas', d'origen desconegut (cf. REW 6705)». El mot *potaje* és un gal·licisme. Dubois, Mitterand & Dauzat (2007: 653) assenyalen que l'escriptor Rutebeuf ja el definia en llengua francesa al voltant de mitjans del s. XIII: «ce qui se met dans le pot». Segons Coromines (2008: 445), en castellà es documenta en 1444, «del fr. *potage* 'puchero, cocido', y antes 'sopa', deriv. de pot 'puchero'».

Potro [pótro] (Alc, Bene, Cat, Sed, Sil)

a) Definició: el DNV inclou *potro* com a variant col·loquial de *poltre*. Martí Mestre (2006: 445) observa que en valencià *potro* s'empra com a «metàfora animalitzadora amb connotacions degradants, motivada pel caràcter massa impetuós, tumultuós dels cavalls joves (poltres, poltros o potros)».

b) Motiu: a Alcàsser, Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 97) recullen un ús metafòric d'aquest mateix malnom d'origen animal, però focalitzat en l'aspecte físic de la persona motejada, i no tant en el caràcter, ja que la persona portadora d'aquest poble era «una dona de corpulència esvelta i gran». Les ocurrences del malnom *potro* que presenten el sufix *-er* (que s'empra per a oficis o professions) reflecteixen una dedicació comercial relativa a comprar i vendre aquesta classe d'animals: “Batiste el Potrero” (cf. Ruiz Monrabal 2008: 214), “el Tio Nardo el Potrero” (cf. Antich Brocal 2007: 89).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Potro/ La Potro* (Alcàsser).

1. (Alc) «Primo Gil, Martín *Potro*» (Simó Rosaleny 2010: 399); «*Potro, la*» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 97).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **potrero** [potréro]

1. *Potrero* (Benetússer). 2. *Potrero* (Catarroja). 3. *Potrero* (Sedaví). 4. *Nardo el Potrero* (Silla).

1. (Bene) «BATISTE ALONSO BAIXAULI apodado “el Potrero” de Benetússer, porque negociaba con caballos y potros.» (Ruiz Monrabal 2008: 214); «Aida Villalta Alonso, de “els Potreros” de Benetússer.» (Ruiz Monrabal 2008: 144). 2. (Cat) «Potreros» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Sed) «Batiste, que se apodó “el Potrero”» (Ruiz Monrabal 1985: 193); «“Potrero”» (Ruiz Monrabal 2008: 294). 4. (Sil) «[...] Nota 83 [...] tractes públics sobre les haques i poltres [...]. De les recialles d'aquesta professió encara perdura a Silla un sobrenom, el tio Nardo, *el Potrero*» (Antich Brocal 2007: 89).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 445), d'origen incert. Potser d'un llatí vulgar *PULLĪTER, -TRĪ (documentat en llatí baix des del s. VII). Existeixen diverses formes semblants a les diferents llengües romàniques, encara que «no está claro que sea un derivado del lat. PULLUS, denominación de varios animales jóvenes, ni que todas las formas romances procedan de esa derivación».

Pou [pów] (Alb, Alc, Alf, Qua, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «perforació que es fa en el subsol per a buscar una capa aquífera».

b) Motiu: aquesta entrada conté dos tipus de malnoms. D'una banda a Quart localitzem el que podem considerar un malnom toponímic, ja que les persones motejades vivien pels voltants o al costat d'un pou del poble. D'altra banda, el malnom derivat “Pouero” s'aplica a persones que fan pous per al reg, o que extrauen aigua d'aquestes construccions (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 69).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El del Pou/ La del Pou* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Pou, el del» (Sancho & Sancho 1998: 165); «Escola Pública de Quart. Foto de 1888. 22. Anna Sanmartín Sanmartín, dona d'Onofre Sanmartín *del Pou*» (Sancho & Sancho 1998: 61); «El col·legi de les Monges. Any 1927 (?). [...] 8. Anita Sanmartín *la del Pou*» (Sancho & Sancho 1998: 63); «Fon president del nou sindicat Onofre Sanmartín Rodrigo, *el tio Nofre del Pou*, [...]» (Sancho & Sancho 1998: 56).

d.2) Derivat (+ -ARĪU): **pouero** [poéero] / [powéero]

1. *El Pouero* [poéero] (Albal). 2. *Pouero* (Alcàsser). 3. *Pouero* (Alfatar). 4. *El Pouero* (Torrent).

1. (Alb) «Paco el Poero» (Hernández Sanchis 1978: 41); «Poero» (Verdeguer Escribà 1991: 158). 2. (Alc) «Pouero» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 68). 3. (Alf) «*Pouero*» (Puchades Pastor 1991: 212). 4. (Tor) «53 Pedro Puig González *Pere el Pouero* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 150).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí PŪTĒU, amb el mateix significat.

Presumit [presumít] (Bene)

a) Definició: segons el DNV, és una persona que fa ostentació de posseir una qualitat o un mèrit.

b) Motiu: segurament aplicat a persones presumides i fanfarrones en general, sentit que Moreu-Rey (1981: 99) ja documenta en algunes ocurrències de diversos municipis del domini lingüístic.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Presumit* (Benetússer).

1. (Bene) «la pareja Juliet el *barber* y el *Presumit*» (Ricart Bonillo 1976: 81); «[...] Juliet y el *Presumit* eran el plato fuerte de estas representaciones» (Ricart Bonillo 1976: 85).

e) Etimologia: segons el DCVB, pres del llatí PRAESŪMĒRE, amb el mateix significat.

Protestant, -a [protestánt] / [protestánta] (Alc, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és la «persona que professa el protestantisme», que és un conjunt de confessions cristianes nascudes de la Reforma del segle XVI o influïdes per esta.

b) Motiu: atribuït a persones que professen aquesta confessió cristiana abans referida.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Protestanta* (Alcàsser). 2. *La del Protestant/ El Tio Protestant* (Picassent).

1. (Alc) «Protestant-a, el/la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 89). 2. (Pics) «Fina la del Protestant. El Tio Protestant era d'Alcàsser.» (González Tronchoni 2019, febrer,15); «Protestant-a, el / la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 50).

e) Etimologia: segons el DCVB, pres del llatí PROTESTARE, amb el mateix significat.

Pujada [puʃá] (Alaq, Alb, Pai)

a) Definició: segons el DNV, és un lloc empinat per on puja algú o alguna cosa.

b) Motiu: aplicat a persones que resideixen en un lloc d'un municipi que fa pendent.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pujada* (Manises).

1. (Man) «Pujà» (Català Gimeno 1992: 265).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **pujadeta** [puʃaéta]

1. *De la Pujadeta* (Manises).

1. (Man) «Puchaeta» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Pujaeta, de la» (Català Gimeno 1992: 265).

e) Etimologia: com a derivat de *pujar*, segons el DCVB, del llatí vulgar *PODIARE, 'passar a un lloc més alt'.

Pujalt [puʃált] (Alaq, Alb, Pai)

a) Definició: és el cognom d'origen toponímic *Pujalt*.

b) Motiu: eren persones portadores d'aquest cognom.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Pujalt el de l'Estanc* (Alaquàs). 2. *Pujalt* (Albal). 3. *Pujal* (Paiporta).

1. (Alaq) «Pujalt el de l'estanc» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144). 2. (Alb) «Juanito Puchalt» (Verdeguer Escribà 1987: 33). 3. (Pai) «Puchal» (Marí Yago 2004: 180).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 151), del llatí *PODIALE, “puget, muntanyola”.

Pulo [púlo] (Pai)

a) Definició: és tracta d'un mot d'origen onomatopèic. Nebot Calpe (1981: 63) exposa una sèrie de mots o expressions que exemplifiquen aquest origen animal o que hi tenen relació a zones valencianes de parla castellana d'arrel aragonesa, com poden ser les comarques de l'Alt Millars i l'Alt Palància: «*pula* f. 'gallina' y *pulo* m. 'gallo' en el lenguaje infantil, del modo de llamar a las gallinas: ¡*pula, pula!*, y a los gallos ¡*pulo, pulo!* o ¡*pul, pul!* y este modo de llamarlos se ha tomado de la imitación de su voz».

b) Motiu: segons la informant paiportina Emi Marín (2021), la família del motejat “criava titots” (titots), i, quan la dona de la casa tirava dacs a aquests animals per a nodrir-los, sovint repetia en cridar-los: «*pulo, pulo, pulo!*».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Pulo* (Paiporta).

1. (Pai) «Pulo» (Marí Yago 2004: 180); «Titulares de Ceberes [...] Pulo» (Tello 2004: 181); «Pulo» (Mirabet Pastor 2004: 48); «4- Manuel Puertes *El Pulo*» (Sanz 2007: 51); «17- Jesús Chisvert Puertes *El Pulo*»; «20- Francisco Chisvert Puertes *El Pulo*» (Sanz 2007: 54).

f) Toponímia: **1.** (Pai) poblament: «Alquería del Pulo» (Tello 2004: 183); «Barraca de Pulo» (Tello 2004: 183).

Punta [púnta] (Alaq, Pai, Picn, Sil, Tor)

a) Definició: segons la 2a acceptió del DNV, és l'«extrem superior d'alguna cosa».

b) Motiu: sembla un malnom amb motivacions diferents. Pel que fa al nostre corpus, a Alaquàs se'ns presenta amb article determinat, per la qual cosa podria ser el gentilici d'una persona procedent del barri del sud de la ciutat de València anomenat *la Punta*. D'altra banda, o bé amb el sufix *-er* o bé sense, pot haver estat motivat en referència al joc de la pilota valenciana, en el qual un punter és aquell jugador que ocupa una posició més avançada en la canxa. El DNV també recull aquesta acceptió: «En pilota valenciana, jugador que juga més avant que la resta».

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 136) l'enregistra amb el sentit metonímic de fuster.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Punta/ De la Punta* (Alaquàs). **2.** *Jesús de Punta* (Silla). **3.** *Punta* (Torrent).

1. (Alaq) «Punta, la» (Planells Segura 1991: 129); «Punta, de la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144). **2.** (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Punta*» (Zaragozà Pérez 1991: 256); «[...] jove Jesús Mas Zaragoza, *Jesús de Punta*, qui s'encarregava de donar solfeig als xiquets» (Antich Brocal 2007: 58); «*Jesús de Punta*» (Antich Brocal 2016: 98). **3.** (Tor) «Punta» (Herreros Moreno 2000: 135); «*104. Baltasar Ortí Marsilla Punta.*» (Martínez Oria 2005c: 18).

d.2) Derivat (+ -ARIU/ -ARIA): **puntero, -a** [puntéro] / [puntéra]

1. *Puntero/ Nelo el Puntero* (Paiporta). 2. *El Puntero/ La Tia Puntera* (Picanya).

1. (Pai) «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes.[...] Puntero» (Marí Yago 2004: 181); «Puntero» (Mirabet Pastor 2004: 48); «*Nel el Punter* (Manuel Martínez)» (Monforte Casañ 2015: 351). 2. (Picn) «Puntero-a, el/ la Tia» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 147); «Manuel “el Puntero”» (Royo Martínez 2002: 18); «*La Puntera i el Puntero és el germà*» (Moreno Pellicer 2018).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí PŪNCTA, ‘extrem molt prim d'una cosa’.

Punyecla [punékla] (Cat)

a) Definició: tal vegada és una variant eufemística de *punyeta*, «cosa que molesta o que no té cap utilitat» (cf. DNV), que al seu torn és un derivat de *puny*.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada la persona al·ludida repetia sovint aquest eufemisme.

c) Comentari: Menéndez Pidal (1904: 41) recull un exemple d'aquest mot en una versió del conte *El Hermità y el Carnicer* escrita pel valencià José María Puig y Torralba: «“-Repunyecla,” li día á un atra “¿ no estás contenta?”».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Punyecla* (Catarroja).

1. (Cat) «Puñecla» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: vegeu *Punyela*.

Punyela, -es [punéla] / [punéles] (Sed)

a) Definició: segurament és un derivat de *puny*. El DCVB considera *punyela* una variant eufemística de *punyeta*, forma diminutiva de *puny*. També enregistra «punyel·lo».

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Punyela/ El de Punyela/ Els Punyeles* (Sedaví).

1. (Sed) «[...] Amparo Ribes Gil, “La Puñela”» (Ruiz Monrabal 1985: 213); «nos paramos a beber agua de la acenia (sic) que había allí de Joaquín el de “puñela”» (Baixauli Ferrer 2011: 35); «[...] Amparo Ribes la “punyela” como reina [...]» (Baixauli Ferrer 2015: s/n); «*Els Punyeles*» (Ruiz Monrabal 1985: 190).

e) Etimologia: Coromines (2008: 456) assenyala que prové del llatí PŪGNUS, ‘puny’. Aquest mateix lexicògraf diu que PŪGNUS també significà *monyica*, d’ací que en castellà es diga “el puño de la camisa”.

Purere [purére] (Alb)

a) Definició: podria tenir a veure amb algun so d’origen onomatopèic relacionat amb alguna cançó, ja que el motejat era un ballador molt conegut a Albal. També podria ser una deformació de *pelele*, una veu de creació expressiva (cf. Coromines 2008: 422), o una variant formal de *purera*, «cigarrera per a guardar puros» (cf. DCVB).

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

c) Comentari: segons Verdeguer Escribà (1987: 72), Vicente Martínez López, conegut com *el Tio Purere*, ha estat possiblement un dels personatges més populars del poble d’Albal: «Su mítico apodo iba acompañado de la idea del baile regional, de la danza antigua valenciana». L’Ajuntament d’Albal li va dedicar un carrer en reconeixement a la promoció del folklore típic de la localitat (Verdeguer Escribà 1987: 72).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Purere/ Purera* (Albal).

1. (Alb) «Vicente Martínez López, El tío Purere» (Verdeguer Escribà 1987: 72); «Purera» (Verdeguer Escribà 1991: 158).

Putxitxi, -s [putʃitʃi] / [putʃitʃis] (Tor)

a) Definició: és la combinació dels mots *put* i *xitxi*, ‘carn’. Beguer Esteve (2003a: V, 220) recull una variant formal amb *-o*: «Pochichi».

b) Motiu: segons Teresa Torres (2019), informant alaquasera resident a Torrent, els xics de la família era coneguts com *els Puts* [pútʃ] i, com que a la única xiqueta de la família no anaven a dir-li la “puta”, més el fet que aquesta tenia el costum de dir “pa *en* xitxi” (carn), la gent començà a anomenar-los els “Putxitxis” (<*Puts* + *xitxi*).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Putxitxi/ Els Putxitxis* (Torrent).

1. (Tor) «Putxitxis, els» (Herreros Moreno 2000: 136); «[...] llauradors de renom com els Putxitxi, els Boqueta i d'altres» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 55); «[...] els germans Pascual, Paco i José Gozalvo (“Puchichis”) van arribar a cultivar trenta fanecades.» (Fresquet Gozalvo 2011: 73); «Pascual, Francisco i José Gozalvo Planells (Els Putxitxis)» (Fresquet Gozalvo 2011: 208).

f) Toponímia: «[...] les casetes del Gallo, de Puchichi o del Monsay, [...]» (Benlloch Barrachina 2005a: 18); «52 Caseta de Puxixi [...] L'Alberca.» (Fresquet Gozalvo 2011: 59).

3.2.18. Lletra Q (DMHS)

Quallada [kwaˈlá] (Alf)

a) Definició: és una variant formal feminitzada del cognom derivat de l'ofici de *quallador*, que significa persona que «qualla la llet per a fer formatge» (Moll 1982: 258).

b) Motiu: els motejats han estat referits amb una variant formal feminitzada del cognom *Quallado*: «Cuallado» (Puchades Pastor 1991: 211 [nota 10]).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Quallada* (Alfatar).

1. (Alf) «*Cuallà*» (Puchades Pastor 1991: 211); «*Cuallà*» (Pastor 2016: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, el verb *quallar* procedeix del llatí COAGŪLARE, amb el mateix significat.

Quaranta [kwaˈranta] (Cat)

a) Definició: és el nom numèric que, segons el DNV, indica «quatre vegades deu, trenta-nou més u, 40».

b) Motiu: s'origina en un fet de parla o delocutiú. El catarrogí Antoni Hernández Gradolí (1823-1893) tenia el costum de dir-li a un *matxo* que no li feia cas: «te'n vaig a pegar més de quaranta» (cf. Raga Ramon 1999: s/n).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Quaranta* (Catarroja).

1. (Cat) «Cuaranta» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Si nesesiteu contar o qui vos porte els conters, teníu a Cuaranta» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n); «els Quaranta» (Valls Bonet 2018: 59).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí QUADRAGĪNTA, amb el mateix significat.

Quart [kwárt] (Alaq, Ald, Picn, Qua)

a) Definició: és el nom d'un poble de l'Horta Sud. *Quarter* en seria el gentilici.

b) Motiu: en general, atribuït a persones procedents de Quart de Poblet. Pel que al poble de Picanya, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 148) incideixen en la mateixa motivació, «per ser provinents de Quart de Poblet, a la comarca de l'Horta».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El de Quart* (Aldaia).

1. (Ald) «Quart, el de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 134).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **quartero, -es** [kwartéro] / [kwartéres]

1. *El del Quartero/ La del Quartero* (Alaquàs). 2. *El Quartero* (Aldaia). 3. *Les Quarteres* (Picanya). 4. *El Quarter* (Quart de Poblet).

1. (Alaq) «Quartero» (Planells Segura 1991: 129); «Quartero, el, la del» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144). 2. (Ald) «[...] un venedor d'oli que venia de Quart i el coneixien com el “Quartero”.» (Sanchis Alfonso & Sánchez Chulià 2018: II, 744). 3. (Picn) «Quarteres, les» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 148). 4. (Qua) «Rajolers de la fàbrica de Baptistet. Foto dels anys 20. [...] 16. El Quarter (vivía a Manises)» (Sancho & Sancho 1998: 47).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí QUARTUM. Membrado Tena (2017: 34-35) indica que «deriva de la distància de quatre milles romanes (uns 6 km) a la qual es troba des del fòrum de Valentia [València]». L'apel·latiu “de Poblet” procedeix del fet que els monjos del monestir del mateix nom situat en el terme de Vimbodí (Conca de Barberà) també eren senyors del lloc. El topònim *Poblet* prové etimològicament «del llatí POPŪLĒTU, ‘pollancreda’ (derivat de PŌPŪLUS, ‘pollancre’))» (cf. DCVB).

f) Toponímia: **1.** (Alaq) poblament: «Cuartero, ca el» (Planells Segura 1993: 166); «el piso (encima de la casa del tio Chimo el Cuartero))» (Esteve Llàcer 1993: 159).

Quartilla [kwartíʎa] (Alf)

a) Definició: segons el DNV, és una «quarta part d'un full de paper». En el cas d'Alfagar, el mot sembla tenir relació amb el nom de la varietat d'un producte anomenat així.

b) Motiu: segons Puchades Pastor (1991: 212 [nota 21]), la persona al·ludida «ven pinso, i una de les diferents varietats rep aquest nom».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**quart** + -ĚLLU/ -ĚLLA): **quartilla** [kwartíʎa]

1. *Quartilla* (Alfagar).

1. (Alf) «*Cuartilla*» (Puchades Pastor 1991: 212); «*Cuartilla*» (Pastor 2016: s/n).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, és un diminutiu castellà de *cuarta*.

Qüens [kwéns] (Cat)

a) Definició: Martí Mestre (1997: 212) i Eugeni Reig (2015: 638) indiquen que *qüens* equival a diners. Reig (2015: 638) explica que *qüern* era el nom d'una moneda antiga i que els valencians del passat convertiren el plural *qüerns* en *qüens*; a partir d'aquesta darrera forma plural es creà un singular analògic *qüè*, que era el nom amb el qual hom denominava aquesta moneda. Aquesta forma l'hem trobada en un document de Catarroja de 1800: «Antonio Puchalt Que» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 89r), tot i que actualment hom en diu *Qüens*.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Es documenta a Catarroja des de principi del segle XIX: «Antonio Puchalt Que» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 89r); «Antonio Puchalt Quen» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 76r). Deu tenir algun motiu relacionable amb el tipus de moneda antiga referida a la definició.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Qüens* (Catarroja).

1. (Cat) «En dinés, teniu a [...] Lliuro, o Cuéns, [...]» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n); «Cuens» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí QUATÈRNU, ‘compost de quatre parts’, ‘quarta part’. El *qüern* [...] o *qüè* valencià era la quarta part d'un real de 32 maravedís».

Quiero [kjéro] (Alb)

a) Definició: és la primera persona del present d'indicatiu del verb castellà “querer”, que equival a “voler”.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Segurament, la persona al·ludida repetiria sovint aquest verb castellà en un context valencianoparlant, és a dir, sembla que podria haver partit d'un delocutiu. Per tant, hom li l'assignaria com a malnom pel fet de sonar diferent al verb “voler”, més habitual entre la gent del poble.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Quiero* (Albal).

1. (Alb) «Quiero» (Verdeguer Escibà 1991: 158); «Quiero» (Hernández Sanchis 2007: 3).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, del llatí *QUAERĒRE*, ‘buscar’, ‘demandar’.

Quinqueretes [kiŋkerétes] (Alf)

a) Definició: és un malnom d'origen onomatopèic, a partir del mot “qui”.

b) Motiu: segons Puchades Pastor (1991: 212 [nota 31]), la persona al·ludida «no parlava molt clar, [i] en començar a parlar deia “qui, qui ...”».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Quinqueretes* (Alfatar).

1. (Alf) «*Quinqueretes*» (Puchades Pastor 1991: 212).

Quinzet [kɪnsét] (Man)

a) Definició: segons el DNV, era una moneda o fracció de 25 cèntims de pesseta durant el segle XX.

b) Motiu: Moreu-Rey (1981: 191) documenta ocurrencies a Bétera i Montcada (l'Horta Nord), la motivació de les quals era que anaven de compres amb aquestes monedes o les demanaven. Segurament les persones motejades de Manises quedarien “assenyalades” pel fet d’haver tingut algun incident relacionat amb aquest tipus de moneda.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**quinze** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **quinzet** [kɪnsét]

1. *Quinzet* (Manises).

1. (Man) «Quinset» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Quinzet» (Català Gimeno 1992: 265); «Jo sóc neta de Quinzet i neta de Carmen, de les comares de Quart.» (Taberner 2014, juliol 31).

d.2) Forma composta: (numèric + **quinzets**)

1. *Tres Quinzets* (Manises).

1. (Man) «“Catxaló” és amic de Set i onze; / set i onze és amic de Tres quinzets» (Català Gimeno 1992: 232).

e) Etimologia: segons el DCVB, és un derivat de *quinze*, «perquè el ral era una quinzena part de la lliura valenciana».

Quiquirill [kikiríʎ] (Tor)

a) Definició: podria ser una onomatopeia que tracta d'imitar el cant del gall, similar al de *Quiquiriquí* (veg. *Quiquiriquí*).

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Quiquirill* (Torrent).

1. (Tor) «Quiquirill» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Quiquirill» (Herreros Moreno 2000: 137).

Quiquiriquí [kikirikí] (Qua)

a) Definició: segons el DLE de la RAE, és una onomatopeia que tracta d'imitar el cant del gall.

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Quiquiriquí* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Quiquiriquí» (Sancho & Sancho 1998: 165).

3.2.19. Lletra R (DMHS)

Ràbia [rábia] (Alb, Picn, Xir)

a) Definició: el DNV defineix *ràbia* com «irritació o enuig violent».

b) Motiu: hem documentat quatre malnoms que presenten distintes formes derivades d'aquest lema. A Alcàsser, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85), la persona motejada tenia el «geni agre i fort». A Picanya, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 148) assenyalen que se li va atribuir a una persona un derivat d'aquest mot amb el sufix castellà *-ante* (*Rabiante*) perquè «sempre anava amb pressa». Quant al renom *Rabiando* de Xirivella, que presenta un sufix castellà de gerundi *-ando*, Sorribes Santa Maria (1989: 366) considera que pot haver sorgit d'un possible caràcter temperamental de l'al·ludit, ja que ens parla d'un individu «que está furioso». Pel que fa al malnom compost *Rabiacebes* d'Albal, en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**ràbia** + -ŌSU/ -ŌSA): **rabiós** [rabiós]

1. *Rabiós* (Alcàsser).

1. (Alc) «Rabiós» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85).

d.2) Forma entrada/ lema (**ràbia** + -ANS/ ANTIS): **rabiante** [rabiánte]

1. *El Rabiante/ La Rabianta* (Picanya).

1. (Picn) «Rabiante-a, la / el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 148); «El Rabiante i la Rabianta» (Moreno Pellicer 2018).

d.3) Forma entrada/ lema (**ràbia** + -ANDO): **rabiando** [rabiándo]

1. *Rabiando* (Xirivella).

1. (Xir) «-Rabiando» (Sorribes Santa Maria 1989: 366); «[La alquería] de Rabiando» (Bataller Martín; Ordaz Cano & Alonso Calvo 1976: 26).

d.4) Forma composta (**rabia** + substantiu): **rabiacebes** [rabiasébes]

1. *Rabiacebes* (Albal).

1. (Alb) «Rabiasebes» (Verdeguer Escribà 1991: 158); «Rabia-sebes» (Hernández Sanchis 2007: 3).

e) Etimologia: segons el DCVB, *ràbia* prové del llatí RABĪES, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Xir) poblament: «Alqueria de Rabiando, horta de Baix» (Giménez Pasqual 1995: 33); «Alqueria [de] Rabiando» (Alvir Ballester 2009: s/n).

Rabisanxo [rabisántfo] / [rebisántfo] (Alf)

a) Definició: és el nom d'una partida del terme d'Alfagar d'origen antroponímic i d'etimologia àrab (cf. Barceló 2010: 70).

b) Motiu: les persones motejades procedien d'una alqueria anomenada així, la qual pertany al terme d'Alfagar (cf. Puchades Pastor 1991: 213 [nota 44]).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Rabisanxo* (Alfagar).

1. (Alf) «Rabisanxo» (Puchades Pastor 1991: 213); «Revisancho» (Pastor 2016: s/n).

e) Etimologia: Coromines (OnCat: VI, 413) creu que podria venir del nom personal *Sanç*, “Rupes Sánctior”: «llatí ant. *rupes* canviat en *roca* del romànic comú»; «Rebisančo recollit al Palmar [...] sembla RUPES SANCTIOR». Però, no obstant la proposta del mestre Coromines, pensem que aquest lexicògraf no va tenir en compte o accés a la informació continguda en una citació del lloc de l'any 1238, la qual en contradiria aquest suposat origen romànic. Segons documenta Febrer Romaguera (1985: 18, 35), Jaume I va fer donacions a hòmens de Montpeller en la comarca de l'Horta, i una d'elles s'anomenava «Raal Abinsanxo»: «[...] Raal (Abinsanxo, et alqueriam Raicol, et alqueriam) de Alcaycia, [...]». El mot actual sembla que prové d'una forma composta per dos ètims àrabs: *Raal* i *Abinsanxo*. L'arabista Carme Barceló (2010: 70) confirmaria aquesta hipòtesi, tot i

assenyalant que el conjunt *Rabisanxo* correspondria al nom del propietari d'un antic rafal o gran propietat de secà: «raḥal Abin Xānij [el secà de d'Ibn Xānij]».

f) Toponímia: **1.** (Alf) partides i paratges: «el Rabisanxo» (CTV 2009: II, 28); hidrografia «Séquia del Rabisanxo» (CTV 2009: II, 28); vies de comunicació «Camí del Rabisanxo» (CTV 2009: II, 28).

Rabo [rábo] (Ald, Alf, Picn, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és la «cua dels animals terrestres», que el DCVB considera un castellanisme inadmissible.

b) Motiu: a Picassent, pel que fa a la forma composta *Foc al Rabo*, se li va atribuir a una persona pel fet de calar-li foc a la cua d'una bèstia perquè aquesta tirara amb més força (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 127).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**rabo** + -OTTU): **rabot, -e** [rabót] / [rabóte]

1. *Rabot* (Alcàsser). **2.** *Rabot* (Alfagar).

1. (Alc) any 1786, «partida llamada de Rabot» (APCCV, protocols d'Antonio Marco, núm. 3.725, f. 6r, f. 24r). **2.** (Alf) «*Rabot*» (Puchades Pastor 1991: 216).

d.2) Forma entrada/ lema (**rabo** + -OTTU): **rabote** [rabóte] (castellà)

1. *Rabote* (Picassent).

1. (Pics) «- Guitarra solista, Salvador *Rabote* (de Picassent)» (Gericó Trilla 2004: 93); «*Rabote*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 133).

d.3) Forma composta (substantiu + prep. + art. + **rabo**): **foc al rabo** [fók al rábo]

1. *Foc al Rabo* (Picassent).

1. (Pics) «*Foc al Rabo*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 127).

d.4) Forma composta (verb + **rabos**): **talla-rabos** [taɫarábos]

1. *Talla-rabos* (Aldaia). 2. *Talla-rabos* (Alfagar). 3. *Talla-rabos* (Mislata). 4. *Talla-rabos* (Picanya).

1. (Ald) «Tallarabos» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135). 2. (Alf) «*Tallarabos*» (Puchades Pastor 1991: 215). 3. (Mis) «Pepico 'Tallarabos' Requeni y Salvaora 'La Azucena' Cerveró en la Carnicería que regentaban junto a sus hijos [...] en una foto datada el 17/09/55» (Requeni 2016, gener 18). 4. (Picn) «Caseta de Talla-Rabos» (Ajuntament de Picanya 2019: 101).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, *рабо* prové del llatí *RAPUM*, 'nap'.

f) Toponímia: 1. (Alc) partides i paratges: any 1786, «partida llamada de Rabot» (APCCV, protocols d'Antonio Marco, núm. 3.725, f. 6r, f. 24r); vies de comunicació: any 1785, «Cañada de Rabot» (APCCV, protocols d'Antonio Marco, núm. 3.726, *Adeslind1785*, f. 41v). 2. (Picn) «Caseta de Talla-rabos» (Alvir Ballester 2009: s/n).

Rabosa [rabósa] (Alc, Bene, Cat, Man, Mas, Pai, Picn, Pics, Tor)

a) Definició: Eugeni Reig (2015: 643) assenyala que anomenem *rabosa* al mamífer *Vulpes vulpes* pel *рабо* tan gran que té.

b) Motiu: Moreu-Rey (1981: 90) observa que el malnom *Rabosa* podria referir al físic d'un individu. La forma derivada amb el sufix *-ot*, *Rabosot(a)*, que hem trobat a Torrent (Herreros Moreno 2000: 137), podria haver estat aplicada metafòricament a una «persona astuta i malèvola, que té mala intenció i no és gens de fiar» (cf. Reig 2015: 644). A Alcàsser la persona motejada com a *Capa-raboses* «crià una rabosa i la va capar per tal de fer-la pacífica» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 95).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Rabosa* (Alcàsser). 2. *El Rabosa* (Benetússer). 3. *Rabosa/ La Rabosa* (Catarroja). 4. *Rabosa* (Manises). 5. *Rabosa/ La Rabosa* (Massanassa). 6. *Rabosa* (Paiporta). 7. *La Tia Rabosa* (Picanya).

1. (Alc) «Rabosa» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 95). 2. (Bene) «El plantador del canuto de muchas de estas partidas solía ser Pepet el de *Rabosa*.» (Ricart Bonillo 1976b: 96); «Cristóbal *el Rabosa*» (Monforte Casañ 2015: 240). 3. (Cat) «Rabosa» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «navegants en barques de vela llatina com Francisco Guillem Sanleón (Paco Rabosa)» (Martínez 2004: 24); «Han segut presidents de la Comunitat [de Pescadors de Catarroja] entre atres, [...] En Salvador Guillem (“Rabossa”), [...]» (Raga Ramón 1998: 24-25); «Pepica “La Rabosa”» (Valls Bonet 2018: 61). 4. (Man) «Rabosa» (Català Gimeno 1992: 265). 5. (Mas) «Rabosa VICENTE SORIA ALONSO.» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 6, Massanassa (1941), f. 134); «rabossa» (Moncholí 1983: s/n); «Vicenta Soria “La Rabosa”» ([LT] Anònim 1997: 89); «Paco (Rabosa)» (Casañ 2006: 82). 6. (Pai) «Rabosa» (Marí Yago 2004: 180); «Rabosa» (Mirabet Pastor 2004: 48). 7. (Picn) «Rabosa, la Tia» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 148).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **rabosero** [raboséro]

1. *El Rabosero* (Picassent).

1. (Pics) «[...] un senyor de Torís, de nom Manolo Hoyos, més conegut com el Rabosero, que tant de renom va tindre.» (Gómez Tronchoni 2006: 24).

d.3) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **raboseta** [raboséta]

1. *La Raboseta* (Picassent).

1. (Pics) «Raboseta, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 68).

d.4) Derivat (+ -ÖTTU/ -ÖTTA): **rabosota** [rabosóta]

1. *La Rabosota* (Torrent).

1. (Tor) «Rabosota, la» (Herreros Moreno 2000: 137).

d.5) Forma composta (verb + **raboses**): **capa-raboses** [kaparabóses]

1. *Capa-raboses/ Roig de Capa-raboses* (Alcàsser).

1. (Alc) «Capa-raboses» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 95); «Doria Gil, Luis *Capa-raboses*» (Simó Rosaleny 2010: 387); «Roig de Capa-raboses» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 116).

e) Etimologia: Coromines (DECat: VII, 25) observa que hi ha bastant consens sobre el fet de considerar que *rabosa* deriva de *рабо*, ‘cua’: «és per la característica cua de l’animal, en forma de porra peluda».

f) Toponímia: 1. (Mas) activitats agrícoles: el desaparegut *sequer de Rabosa*: «¿El sequer de “Rabosa”?»: Es ahora una hermosa plaza, cuyo centro ocupa un magnífico grupo escolar» (Ródenes Moltó 1953: s/n).

Racó [rakó] (Alaq, Cat, Man, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és l’«angle anterior que es forma en el punt d’encontre de dos superfícies».

b) Motiu: és un malnom toponímic que generalment fa referència a persones que viuen o tenen una propietat en un lloc que queda al fons d’un carrer i que fa angle. Català Gimeno (1992: 241) aporta una ocurrència a Manises que presenta aquest mateix sentit toponímic: «la seua [casa] se n’entrava cap endins de la línia del carrer i per aquest motiu feia un poc de raconet; per això tot el món coneixia la tia Carme per la del “Rinconet”». En la mateixa línia, Ruiz Monrabal (2008: 241) conta que, a Sedaví, un avantpassat de la persona motejada vivia en una casa que formava racó en la plaça del castell: «Se inicia este apodo [Rinconeros] cuando un “Pastrana” se pone a vivir en la casa que forma rincón en la plazoleta del derribado Castell» (Ruiz Monrabal 1985: 208). En el cas de Picassent, encara que el lloc és més bé un cap de cantó, és el nom d’un restaurant situat pels voltants de l’Ermita.

c) Comentari: la forma genuïna *racó* sembla trobar-se desplaçada per un major ús de la forma castellana naturalitzada al valencià *rincó* i els seus derivats, de la qual també donen testimoni els dialectòlegs Beltran Calvo i Segura-Llopes (2017: 55), els quals documenten “rincó” a l’Horta i al nord de la Ribera com a castellanisme de frontera amb adaptació fonètica o morfològica. Podem afegir també que aquest castellanisme no és recent, ja que la primera forma documental del malnom a la comarca la trobem a Catarroja l’any 1800: «Pedro Alapont del Rinconét» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 76v).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El del Racó* (Picassent).

1. (Pics) «Toni Cervera “El del Racó”» (Ajuntament de Picassent 2014: 26).

d.2) Forma castellanitzada: **rincó, -na** [riŋkó] / [riŋkóna]

1. *La Rincona* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Paquita la "Rincona"» ([QIA] Anònim 1983: 152); «Rincona» (Planells Segura 1991: 130); «Rincona, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **raconero, -a** [rakonéro] / [rakonéra]

1. *El Raconero/ La Raconera/ Els Raconeros* (Manises).

1. (Man) «Raconeros» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Raconero, el» (Català Gimeno 1992: 265); «La Raconera» (Boix 2017).

d.4) Derivat de la forma castellanitzada (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **rinconet** [riŋkonét]

1. *Del Rinconet* (Catarroja). 2. *El Rinconet* (Picassent).

1. (Cat) «Pedro Alapont del Rinconét» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 76v) 2. (Pics) «El Rinconet» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 133).

d.5) Derivat de la forma castellanitzada (+ -ARĪŪ/ -ARĪA): **rinconera, -os** [riŋkonéɾa] / [riŋkonéɾos]

1. *Rinconera/ Els Rinconeros* (Sedaví).

1. (Sed) «*Els Rinconeros*» (Ruiz Monrabal 1985: 208); «Angeles Sospedra Ferriols, “Rinconera”» (Ruiz Monrabal 2008: 152).

e) Etimologia: de l'àrab vulgar, *rukún, rakún*, àrab *rukn*, amb el mateix significat (Bruguera i Talleda 1996: 774). El DCVB coincideix amb l'anterior proposta etimològica, i indica que prové «probablement de l'àrab *rukun*, var. de *rukn*, ‘angle’ (cf. Eguílaz Glos. 479, i Coromines en BDC, xxiv, 7)».

Rafolera, -es [rafoléɾa] / [rafoléɾes] (Alb, Picn)

a) Definició: és un gentilici de persones que resideixen en la partida del Ràfol, situada entre els termes de Torrent i Catarroja (CTV 2009: II, 318; Alvir Ballester 2001: s/n).

b) Motiu: les persones motejades vivien en la partida abans descrita en la definició.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Ràfol** + -ARĪŪ/ -ARĪA): **rafolera, -es** [rafoléɾa] / [rafoléɾes]

1. *La Rafolera* (Albal). 2. *Les Rafoleres* (Picanya).

1. (Alb) «El tío Fernando la Rafolera» (Verdeguer Escribà 1987: 213). «Rafolera» (Verdeguer Escribà 1991: 158). 2. (Picn) «Rafoleres» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 148).

e) Etimologia: Coromines (OnCat: VI, 326) assenyala que és la mateixa etimologia aràbiga que *rafal*, que, al seu torn, procedeix de l'àrab «*rahl* (en àrab vulgar *raḥál*), que significa ‘lloc on es fa parada en un camí’, ‘campament’, ‘pleta, jaça’» (DECat: VI, 32).

f) Toponímia: 1. (Picn) poblament: «el magatzem de les “Rafoleres”» (Royo Martínez 1993: 40); «la barberia i el corralot de les “Rafoleres”, edificacions que foren derruïdes.» (Royo Martínez 1993: 40).

Rajol, -a [raʃól] / [raʃóla] (Alb, Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: un rajol o rajola és, segons el DNV, una «peça d'argila secada i cuita, utilitzada per a fer parets i altres elements de la construcció.»

b) Motiu: en general, s'atribueix per metonímia a persones que fabriquen i venen rajoles, o bé que resideixen pels voltants d'alguna fàbrica de rajoles.

c) Comentari: quant a l'ofici de rajoler, Sanchis Alfonso (2018: II, 699) recull uns versos a Aldaia on hom pot comprovar la inestabilitat laboral d'aquest treball, alhora que es mostra una antiga visió masclista i de subordinació de les dones en la societat, les quals es convertien en objecte de maltractament físic a causa de les frustracions laborals dels seus marits: «Mal ofici rajoler / que quan plou no es treballa/ tot es gastar-se dine[r]s / i pallisses a la dona.»

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Rajola* (Aldaia). 2. *Rajol* (Catarroja). 3. *Rajola* (Manises). 4. *Rajola* (Xirivella).

1. (Ald) «Comercios de Ultramarinos hay 8, [...]. Casa Rachóla, Calle Aparisi [...]» (Sánchez Chuliá & Sanchis Alfonso 2018: II 671). 2. (Cat) «Raxol» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Man) «Rachola» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Rajola» (Català Gimeno 1992: 265). 4. (Xir) «Josep Medina “Rachola”» ([CF] Anònim 1993: 63).

d.2) Derivat (+ -ĀRE): **rajolar** [raʃolár]

1. *El del Rajolar* (Alcàsser). 2. *La del Rajolar* (Catarroja). 3. *La del Rajolar* (Massanassa). 4. *Del Rajolar* (Silla).

1. (Alc) «Manolín (Racholar)» (Ajuntament d'Alcàsser 1999a: 64). 2. (Cat) «Amalieta *la del Rajolar*» (Valls Bonet 2018: 74). 3. (Mas) «Maria Gea “La del Racholar”» (Alumna 1997: 89). 4. (Sil) «*Una del Racholar*» (Antich Brocal 2016: 278).

d.3) Derivat (+ -ARIU/ -ARIA): **rajoler, -o, -a** [raʃolér] / [raʃoléro] / [raʃoléra]

1. *El Rajoler* (Albal). 2. *El Rajoler/ La Rajolera* (Aldaia). 3. *Rajolera* (Alfafar). 4. *Rajoler* (Catarroja). 5. *El Rajolero/ La Rajolera/ Rajoleros* (Manises) . 6. *Rajoler* (Paiporta). 7. *El Rajoler* (Picassent). 8. *El Rajoler* (Silla). 9. *El Rajolero/ La Rajolera/ Els Rajoleros* (Torrent).

1. (Alb) «Quico el Rajoler» (Verdeguer Escribà 1987: 167); «Quico el Racholer» (Verdeguer Escribà 2003: 30); «Lorenzo y sus amigos, Guala, Quico el Rajoler [...]» (Verdeguer Escribà 1991: 111); «Racholer» (Verdeguer Escribà 1991: 158). 2. (Ald) «Rajoler-a, el / la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 134). 3. (Alf) «*Rajolera*» (Puchades Pastor 1991: 212). 4. (Cat) «Racholer» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 5. (Man) «Racholeros» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Rajolero, el» (Català Gimeno 1992: 265); «VICENTE BESANTES PUCHADES (a) El Racholero.» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp.5, Manises (1941), f. 41); «Lolin la racholera» (Collado 2016, juliol 2, 18: 27). 6. (Pai) «*En función del oficio [...], Racholer*» (Marí Yago 2004: 180). 7. (Pics) «Rajoler, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 92). 8. (Sil) «Ramon el Racholer» (Antich Brocal 2016: 275); «Casans Trencó Ramón (a) *Rajoler*» (Antich Brocal 2016: 354). 9. (Tor) «Rajolera -os, la / els» (Herreros Moreno 2000: 137); «José A. Moreno (*el Rajolero*)» (Benlloch Barrachina 2005b: 23).

e) Etimologia: segons Coromines (DECat: VI, 63), «mot peculiar del català i de l'hispano-àrab *lağura* (pron. *lağóra*): aquest ve probablement de l'àr. clàssic *al-* 'ağú(r)r 'la rajola', mot manllevat del persa *agur*».

f) Toponímia: 1. (Ald) poblament: «Comercios de Ultramarinos hay 8, [...]. Casa Rachóla, Calle Aparisi [...]» (Sánchez Chuliá & Sanchis Alfonso 2018: II, 671).

Rambla [rámbra] (Cat, Sed)

a) Definició: segons el DNV, és un «curs d'aigua intermitent que depèn estretament del règim pluvial» o un «camí o carrer, generalment amb arbres, destinat a passeig».

b) Motiu: a Catarroja, el malnom *Rambla* podria haver estat referit a una persona que resideix pels voltants de *la Rambleta* d'aquest poble.

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 178) documenta diverses ocurrencies d'aquest tipus de metonímia per habitatge com les de l'Horta de Sant Joan, Alfara del Patriarca i la Nucia: «la Rambla».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Rambla* (Catarroja). 2. *Rambla* (Sedaví).

1. (Cat) «Rambla» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Sed) «Francisca Lleó Asensi “Rambla”» (Ruiz Monrabal 1985: 190); «“Rambla”» (Ruiz Monrabal 2008: 294).

e) Etimologia: de l'àrab *rámbla*, 'areny, sorral' (cf. DECat: VI, 79).

Randa [ránda] (Alc, Mas, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «teixit de gran lleugeresa i transparència, ornamentat generalment amb flors o figures, que es fa tradicionalment amb boixets, agulles o ganxets». Els randers són persones que es dediquen a l'elaboració o venda de teles o encaixos.

b) Motiu: el malnom *Randa* a Massanassa pot haver estat emprat amb el sentit metonímic d'anomenar una persona amb el nom del material o objecte del seu treball pel del seu ofici o professió.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Randa* (Massanassa).

1. (Mas) «Vicente Comes “Randa”» (Aficionat 1997: 51).

d.2) Derivat (+ -ARĪŪ/ -ARĪA): **randero**, -a [randéro] / [randéra]

1. *El Randero* (Alcàsser). 2. *Randeres* (Torrent).

1. (Alc) «Aquest darrer pont, conegut com el *pont del Randero*, sembla referir al malnom d'un personatge popular a finals del segle XIX i principis del XX.» (Hernández Flor 2015: 140). 2. (Tor) «Randeres» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Randeres» (Herreros Moreno 2000: 138).

e) Etimologia: segons Bruguera i Talleda (1996: 777), «d'origen incert, sembla afí amb el germ. RAND 'vora, cantell, guarnició de l'escut' i també amb el cèlt. RANDA 'frontera, límit', cosa que fa pensar en un possible origen comú preromà, potser indoeuropeu».

f) Toponímia: **1.** (Ald) vies de comunicació: *El pont del Randero* (Hernández Flor 2015: 152).

Rano [ráno] (Ald, Sil, Tor)

a) Definició: sembla una masculinització del mot castellà *rana*, «batrio del orden de los anuros» (DLE de la RAE), que és equivalent de *granota* (veg. *Granota*).

b) Motiu: en desconeixem el motiu. És possible que haja estat aplicat, amb sentit metafòric, a persones de cames curtes, ulls o altres detalls que recorden el físic d'aquest amfibi (cf. Moreu-Rey 1981: 87).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Rano* (Aldaia). **2.** *Rano/ El Tio Rano* (Silla). **3.** *El Rano* (Torrent).

1. (Ald) «Rano» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 134). **2.** (Sil) «[...] animals: [...] *Rano*» (Zaragozá Pérez 1991: 255); «I aprofitant el raconet, deixava la carreta Josep Peris, *el tio Rano*» (Antich Brocal 2007: 211). **3.** (Tor) «Rano» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Rano» (Herreros Moreno 2000: 138); «Manuel Verdet El Rano» (Besó Ros 1985: 236).

e) Etimologia: del llatí RANA, amb el mateix significat (cf. DLE de la RAE).

Rant a Terra [rantatéra] (Alaq, Tor)

a) Definició: és una expressió metafòrica resultat de la combinació de la locució prepositiva “rant a” (cf. Martí Mestre 2017: 1314), variant formal de “arran de”, que significa “quasi tocant” o “vorejant”, més el substantiu “terra”.

b) Motiu: ha estat atribuït irònicament a persones molt baixetes. Pel que fa al poble d’Alaquàs, era un altre malnom del *Tio Buixquera*, «[...] que fou Alcalde i li van traure el mal nom de Rant a Terra, perquè era molt menut i les cames no li arribaven a terra quan seia a la cadira d’Alcalde» (cf. Martí Cànoves 2002: 180). Quant a Torrent, creiem que l’origen deu haver partit d’una característica física semblant a la d’Alaquàs.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Rant a Terra* (Alaquàs). 2. *Rant a Terra* (Torrent).

1. (Alaq) «Rant a Terra» (Martí Cànoves 2002: 180). 2. (Tor) «Ran a Terra» (Herreros Moreno 2000: 138); «[...] alguns fabricants torrentins [de sabates] com ara Joaquín Puig Garrigues, els Ximos, o Alberto Mora, *Rantaterra*, [...]» (Tarín López 2008: 354).

Ràpid, -a, -o [rápit] / [rápida] / [rápido] (Alc, Pics, Tor)

a) Definició: el DNV defineix aquest adjectiu com alguna cosa o algú que es mou o obra molt de pressa, amb una gran velocitat.

b) Motiu: a Alcàsser i Picassent el malnom ha estat emprat de forma irònica, ja que els al·ludits eren lents en el treball (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85; Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 36). Per contra, a Torrent sí que sembla que el malnom presenta un sentit que s’adiu amb el significat literal del mot, és a dir, que la persona al·ludida era diligent i complidora amb el seu treball: «El relojero *El Rápido* ponía los relojes en punto, se caracterizaba por su seriedad» (Sánchez Antúnez 2009-2010: 11). A Picassent el motiu també podria haver partit del fet que la persona motejada era una modista que ensenyava a cosir amb un mètode anomenat “sistema ràpid” (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 36).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Ràpid* (Alcàsser). 2. *El Ràpid/ La Ràpida* (Picassent).

1. (Alc) «Ràpid» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85). 2. (Pics) «Ràpid-a, el/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 36).

d.2) Forma castellana:

1. *El Rápido* (Torrent).

1. (Tor) «El relojero *El Rápido* [...]» (Sánchez Antúnez 2009-2010: 11).

e) Etimologia: segons el DCVB, «pres del llatí RAPĪDUM, mat. sign.».

Raspa [ráspa] (Alc, Picn)

a) Definició: segons el DNV, és una «llima de dents grosses i piramidals o còniques que servix per a rebaixar o allisar fusta i altres cossos durs no metàl·lics». Com a verb, aquest mateix diccionari defineix “raspar” com a sinònim de “rascar”.

b) Motiu: sembla que el sentit de “raspar” com a “rascar” és el que s'ha fet servir a Alcàsser, on, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 113), el malnom *Raspa* se li va aplicar de forma metonímica a una persona per ser aquella que manipulava el projector de pel·lícules al cinema del poble, el qual hom anomenava «això que raspa».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Raspa/ La Raspa* (Alcàsser). 2. *El de Raspa* (Picanya).

1. (Alc) «Pascual Velert (Raspa)» (Ajuntament d'Alcàsser 1999a: 64); «Raspa, Ø/ la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 113). 2. (Picn) «Raspa, el de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 149); «Ramón Ruá “Raspa”» (Royo Martínez 2002: 18).

e) Etimologia: segons el DCVB, és un derivat postverbal de *raspar*, que al seu torn prové del germànic RASPON, ‘rascar’.

Rasputín [rasputín] (Xir)

a) Definició: era el cognom pel qual es coneixia un monjo i místic rus anomenat Grigori Iefimovitx Rasputin (1872-1916) (*EnCat*).

b) Motiu: segons Sorribes Santa Maria (1989: 366), aquest malnom se li va atribuir a un capellà de Xirivella, anomenat D. Pasqual Ortí, per la seua afició a entremetre's en assumptes de política local.

c) Comentari: *Rasputín* és considerat exemple d'home intrigant, ja que va arribar a convertir-se en l'home de confiança del tsar i de la família reial russa, tot i influint-ne en la presa de decisions polítiques (*EnCat*).

e) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Rasputín* (Xirivella).

1. (Xir) «un retor [...] que li deien Don Pascual [...] li posaren el malnom de Rasputín» (Giménez Pasqual 1997: 31-32).

Raval [rabál] (Alc, Alb, Ald, Pics)

a) Definició: els ravals són barris situats als afores dels pobles o ciutats: «barri situat als afores d'una població» (cf. DNV).

b) Motiu: *els Ravalers* o *Ravalencs* són els residents d'aquests barris forans. De vegades, l'adjectiu *Ravaler* s'aplica a persones grolleres, maleducades (cf. DNV). El malnom de *l'Alcalde del Raval* se li va atribuir a una persona d'Alcàsser de manera irònica perquè se les donava d'estar-ne assabentada de tot i residia en un barri d'aquest poble conegut com *el Raval* (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 71).

c) Comentari: a la nostra comarca predominen les formes amb el sufix *-er*, *Ravaler* (Albal i Picassent), encara que també és documenta una forma amb *-enc*, *Ravalenc*, a Aldaia.

d) Documentació:

d.1) Forma composta (art. + substantiu + prep. + art. + **raval**):

1. *L'Alcalde del Raval* (Alcàsser).

1. (Alc) «Alcalde del Raval, l'» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 71).

d.2) Derivat (**raval** + -ARĪU/ -ARĪA): **ravalero** [rabaléro]

1. *Ravalero* (Albal). 2. *El Ravalero* (Picassent).

1. (Alb) «Rabalero» (Verdeguer Escribà 1991: 158); «Ravalero» (Hernández Sanchis 2007: 3). 2. (Pics) «Rabalero» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 138); «Bons jugadors de pilota de Picassent han sigut: [...], Vicent “*el Rabalero*”, [...]» (Romaguera Belenguer 2003: 187); «Vicent *el Rabalero*» (Monforte Casañ 2015: 386); «Amador *el Rabalero*» (Monforte Casañ 2015: 386).

d.3) Forma composta (adjectiu + (art.) + **raval** + -ĪNG): **ravalenc** [rabalénjk]

1. *Blanco el Ravalenc* (Aldaia).

1. (Ald) «Blanco el Ravalenc, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 128).

e) Etimologia: segons Bruguera i Talleda (1996: 782), de l'àrab hispànic *rabād*, àrab antic *rābaḍ*, amb el mateix significat.

Ravatxol [rabafól] (Cat, Pai)

a) Definició: Martí Mestre (2006: 462) indica que és un deonomàstic procedent del cognom francès *Ravachol*, que Coromines (DECat VIII: 42) explica que era el nom d'un famós bandit que s'aplicava a Barcelona com a terme maledictori de criatures massa endiablades. De fet, aquest mateix sentit també s'empra a la Puebla d'Arenoso (l'Alt Millars), on segons J. E. Gargallo (2019), el terme “ravachol” se li atribueix als xiquets entremaliats, bords. Eugeni Reig (2015: 651) detalla que aquest personatge era l'anarquista dinamiter François Koenigstein Ravachol, i el seu cognom se li va atribuir al primer tramvia de vapor de València (1892) «perquè es considerava un artefacte perillós que podia originar una gran quantitat d'accidents».

b) Motiu: el punt de connexió del *Ravatxol* de Catarroja amb el de València pot trobar-se, segons Reig (2015: 651), per la similitud entre la barca de Catarroja, dissenyada l'any 1899, i el tramvia terrestre.

c) Comentari: Joan Fuster (1993: 65) menciona l'existència d'aquest malnom a Catarroja: «Abans, hi havia un servei regular de passatgers que, cada dia, de bon matí, eixia de Catarroja cap al Palmar, al Saler o al Perelló: era el “correu”, de malnom el Ravatxol». Aquest servei comença, segons Orellano (1999e: s/n), «a finals del segle XIX, [i] el punt de partida era el Port de Catarroja».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Ravatxol* (Catarroja). 2. *Ravatxol* (Paiporta).

1. (Cat) «Rabachol» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Pai) «Rabajol» (Marí Yago 2004: 180).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **ravatxolero** [rabafoléro]

1. *Ravatxolero* (Catarroja).

1. (Cat) «Rabajolero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Ravaxolero» (Sargues Raga 2017).

e) Etimologia: Morlet (1997: 836) observa que en francès *Ravachol* seria un derivat del cognom *Ravache*, que al seu torn, podria ser una variant del francès antic *ravace*, ‘ravine, inondation’ (regall, inundació).

Real [reál] (Sil, Tor)

a) Definició: deu referir al nom d’un municipi valencià anomenat Real de Montroi, que pertany a la comarca de la Ribera Alta.

b) Motiu: probablement, a Silla, el mot *Real* ha estat atribuït a una persona per procedir del poble de la Ribera Alta abans referit. A Torrent es documenta una forma amb el sufix *-er*, que s'empra per a formar gentilicis, en aquest cas, el del referit poble de la Vall dels Alcalans (Ribera Alta).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Real* (Silla).

1. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Real*» (Zaragozà Pérez 1991: 256).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **realero** [realéro]

1. *El Realero* (Torrent).

1. (Tor) «Quatre d'ells, Cirera, Gaspar, Peris i el Realero, van aconseguir una parada en el Mercat Central de València, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 101); «Vertaders especialistes [de planters i vivers] com la saga dels [...], “el Realer”» (Sorribes 2015, novembre 15).

e) Etimologia: segons Coromines (OnCat: VI, 356), *Real* «deu ser modificació de l'àrab *rahal* que ha donat normalment el nostre *rafal*». L'arabista Carme Barceló (2010: 70) assenyala que el mot àrab d'on prové, *rahal*, significa ‘secà’, i puntualitza que «els antics rafals o grans propietats de secà tenien en comú el fet de pertànyer a un individu pel nom del qual se'ls coneixia. El mot passà a les llengües romàniques, i s'usà com a nom comú a terres menorquines, mallorquines i valencianes fins al segle XV».

Rebeca, -o, -os [rebéka] / [rebéko] / [rebékos] (Alf, Mas)

a) Definició: segons Eugeni Reig (2015: 652), una rebeca és el nom d'una «jaqueta de gènere de punt, curta fins a la cintura [...]», l'origen del qual ve de la pel·lícula *Rebecca*, dirigida per Alfred Hitchcock l'any 1940. Es va popularitzar com a sinònim d'aquesta classe de jaqueta de gènere de punt perquè la portava la protagonista d'aquesta pel·lícula.

b) Motiu: segons Puchades Pastor (1991: 215 [Nota 81]), la persona al·ludida d'Alfagar va actuar «[...] en una obra de teatre amb el paper de Rebeca».

c) Comentari: ací trobem un cas poc freqüent de masculinització del nom propi femení: *Rebeca* > *Rebeco* (Puchades Pastor 1991: 209). Pot ser que *els Rebecos* de Massanassa pertanyen a la mateixa família que els d'Alfagar, ja que alguns dels motejats dels dos pobles comparteixen el cognom *Muñoz*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Rebeca/ El Rebeco* (Alfagar). 2. *Rebecos* (Massanassa).

1. (Alf) «Amparo Muñoz Olmos, “la Rebeca” de Alfagar» (Ruiz Monrabal 2008: 262); «Mª Dolores Olmos Perpiñá, de la família “el Rebeco”, de Alfagar» (Ruiz Monrabal 2008: 40);.

2. (Mas) «JOSE MUÑOZ a Rebecos.» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 6, Massanassa (1941), f. 133).

e) Etimologia: segons Albaigès Olivart (2000: 294), prové de l'hebreu *rivké*, “llaç”, o de *ribgah*, “vaca”, animal que es lligava amb un llaç.

Rebuscall [rebuskáʎ] (Alc)

a) Definició: el DNV defineix aquest mot com a «fruit de poca importància que es troba en el camp després de la collita».

b) Motiu: se li va aplicar a una persona de forma metafòrica perquè era menuda com el fruit abans referit (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 80).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Rebuscall* (Alcàsser).

1. (Alc) «Rebuscall, la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 80).

e) Etimologia: El DCVB indica que el mot castellà d'on prové és *rebusco*, derivat del verb *rebuscar*, 'cercar massa minuciosament'.

Regal [reyál] (Alc, Picn, Pics, Tor)

a) Definició: *Regal* és un cognom que ja es documenta al terme de Picanya des de finals del segle XVIII.

b) Motiu: les persones al·ludides eren portadores del cognom. Pel que fa a *regalat/regalada*, participis del verb *regalar*, Moreu-Rey (1981: 116) els encabeix dins d'un apartat anomenat "alegres", en referència al caràcter, tot i afegint una ocurrència com *Cal Regalat*, la qual podria ser un prenom o un cognom. Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 85) indiquen que a Alcàsser el malnom té el sentit de «persona mimada i consentida per la seua família».

c) Comentari: Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 149) assenyalen que *l'alqueria de Regal* és una de les més antigues de Picanya i que ja l'any 1794 n'apareix com a propietari José Regal, un cabalós terratinent que posseïa una extensió de 274 fanecades. Al terme de Torrent, aquest mateix cognom també dona nom a una alqueria a finals del segle XVIII, el propietari de la qual era presumiblement la mateixa persona: «La Alqueria vulgo de Regál, de Dn. Joseph Regál, vive Salvador Júst.» (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia

de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 46v). Esquilache & Royo (2007: s/n) també observen que el nom d'aquesta alqueria «li'l va donar el propietari de finals del segle XVIII, Josep Regal, l'emfiteuta que més terra posseïa al Reialenc en 1794, unes 75 cafissades».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Regal/ La Regala* (Picanya).

1. (Picn) «Regal-a, Ø/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 149); «l'Alqueria de Regal o l'Alqueria de la Palmera, que fins l'actualitat han perdurat» (Royo Martínez 1993:17); «Josep Fèlix Regal i Ferrer [...] posseïa una [alqueria] amb la seua almàssera, trulls i jardins, [...]» (Royo Martínez 1993:17).

d.2) Derivat (+ -ĀTU/ -ĀTA): **regalat, -ada** [reyalát] / [reyalá]

1. *Regalat* (Alcàsser). 2. *El Regalat/ La Regalada* (Picassent). 3. *Regalat/ Regalada/ Regalades* (Torrent).

1. (Alc) «Regalat» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 85). 2. (Pics) «la Caseta de la Regalà» (Martínez Sanchis 2006: 140). 3. (Tor) «Regalat» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Regalat -aes» (Herreros Moreno 2000: 140).

d.3) Derivat castellà (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **regalito** [reyalíto]

1. *Un Regalito* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Un-regalito» (Sancho & Sancho 1998: 166).

f) Toponímia: 1. (Picn) poblament: «l'Alqueria de Regal o l'Alqueria de la Palmera, que fins l'actualitat han perdurat» (Royo Martínez 1993:17). 2. (Pics) hidrografia: «Pous de Reg de motor a Picassent. Any 1938 [...] Motor de la Caseta de la Regalà» (Martínez Sanchis 2006: 140). 3. (Tor) poblament: «La Alqueria vulgo de Regál, de Dn. Joseph Regál, vive Salvador Júst.» (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 46v); «En su termino Partida del Realéngo, ó de Altér La Hermita ó Capilla de la Alqueria de Dn. Joseph Regál con invocacion de la Virgen del Rosario.» (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 46v).

Regalla [reyálla] (Man)

a) Definició: Almela i Vives (1933: 63) defineix aquest mot com: «hojas desprendidas de la leña, que se emplea en el horno, antes de ser introducidas en éste». El DCVB fa una versió catalana d'aquesta mateixa definició, i la considera específica de Manises.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Potser, com la persona al·ludida era de Manises, deu haver-hi alguna connexió amb aquesta mena de fornilla que s'emprava als forns de les fàbriques de ceràmica, tal vegada perquè aquesta persona era prima com aquest vegetal o perquè es dedicava a recollir-ne, és a dir, podria ser una metonímia pura per exercir la tasca de portar aquesta mena de llenya als forns.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Regalla/ De Regalla* (Manises).

1. (Man) «Regalla» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Regalla» (Català Gimeno 1992: 265); «Enrique el Nitro y Nelet de Regalla dos saques “de bandera”» (Moreno Royo 1987: 2).

Reganyat, -ada [reyanát] / [reyaná] (Alc, Alf, Cat, Sil)

a) Definició: el DNV indica, en l'accepció número 2, que *reganyar* vol dir «obrir-se, una fruita o un pa, per efecte de la maduresa, de la calor o d'un altre element, mostrant una part del seu interior». Per tant, el participi *reganyat* podria evocar de manera metafòrica una imatge d'una parpella de l'ull que apareix mostrant la seua part interna cap a l'exterior. Aquesta imatge sembla coincidir amb la definició de *Reganyat* que fan Escrig-Llombart (1887: 1084; cit. per Martí Mestre 1997: 213): «Aplicase a la persona que tiene, [...], alguno de los párpados del globo del ojo y como vuelto al revés, mostrando su parte interior». Eugeni Reig (2015: 659) no enregistra aquest sentit al seu diccionari, i només parla de *reganyat* amb el significat de persona malcriada o consentida.

b) Motiu: Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 80) assenyalen que el motiu d'Alcàsser es fonamentava en què la persona en qüestió tenia un ull arrupit, contret. Per tant, es tracta d'un malnom que fa al·lusió a un problema als ulls de la persona motejada.

c) Comentari: Francesc Martínez Martínez (2007: 464) menciona aquest tipus de malaltia ocular en una contarella anomenada “La cabuderia d'un sabater”: «[...] un jato que tenia un ull reganyat, [...]».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**reganyar** + -ĀTU / -ĀTA): **reganyat, -ada** [reɣaɲát] / [reɣaɲá]

1. *Reganyat* (Alcàsser). 2. *Tia Reganyà* (Alfàfar). 3. *El Reganyat* (Catarroja). 4. *Reganyat* (Silla).

1. (Alc) «Francisco Hernández Martínez (*El Reganyat*)» (Gericó Trilla 2003: 233); «Hernández Martínez, Francisco *Reganyat*» (Simó Rosaleny 2010: 392); «Hernández Martínez, Salvador *Reganyat*» (Simó Rosaleny 2010: 392); 2. (Alf) «*Tia Reganyà*» (Puchades Pastor 1991: 212). 3. (Cat) «En questió dels ulls, teniu al Regañat, [...]» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n). 4. (Sil) «Valor negatiu: [...] *Reganyat*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

e) Etimologia: Coromines (DECat: VII, 199) observa que *reganyar* significa “ensenyar les dents”, i afegeix que l’ètim ja es documenta en un trobador català de cap a l’any 1200. El que en un primer moment van ser les dents, després passà a aplicar-se a d’altres parts del cos que normalment han d’estar closes o tapades (DECat VII, 199), les quals, com en el cas que ens ocupa, són els ulls.

Rei, -na [réj] / [réjna] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Bene, Cat, Man, Mas, Mis, Picn, Pics, Qua, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un «monarca o príncep sobirà d'un regne». Segons aquest mateix diccionari, també s'aplica de manera afectuosa a un xiquet o a una persona molt estimada, o a persones que sobreïxen per la seua excel·lència.

b) Motiu: actualment, a Catarroja, la informant Miquela Segarra (2021) conta que «*la Reina* és un malnom que li tragué [a una filla] un pare que era d'un poble d'Albacete i parlava castellà. A una de les seues filles li deia: “Ai mi reina!!”, i *Reina* se li quedà a ella i als descendents». A Alcàsser, hi ha dos motius diferents, un atribuït a una dona que va ser reina de les festes del poble i que, quan anava en una carrossa, li deien que era tan guapa com una reina (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 74); i l'altre, el que presenta la forma diminutiva, que se li va assignar a un xiquet que era el més menut d'una família perquè son pare li deia que era *el Reiet* (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 74). A Picanya, segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 149), l'al·ludit tenia moltes germanes i era l'únic xic. A Picassent *el Rei* era una forma abreviada de referir-se al *Rei de la Madera*, que es dedicava al comerç de llenya; *la Reina* era la seua dona (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 102). *El Rei* de Xirivella era, segons Sorribes Santa Maria (1989: 366), una persona que «[...] vive muy bien, cumplidor de su palabra, cabeza de segadores». En referència a les formes compostes, el *Rei de la Junça* d'Alcàsser era una persona que tenia poca cura dels seus camps (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 93). Quant *al Rei de la Madera* de Picassent, s'ho deia ell mateix per considerar-se el millor llenyater (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 102).

c) Comentari: a Catarroja ja es documenta una persona portadora d'aquest malnom a principis del segle XIX: «Vicente Fortea Rey» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 71v).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Rei/ La Reina* (Alaquàs). 2. *Rei/ La Reina* (Albal). 3. *Rei* (Alcàsser). 4. *Reio* (Alfatar). 5. *Rei/ La Reina* (Catarroja). 6. *El Rei/ La Reina* (Manises). 7. *Rei/ El Tio Rei/ La del Rei* (Massanassa). 8. *El Rei/ La Reina* (Mislata). 9. *El Rei/ La Reina/ La del Rei* (Picanya). 10. *El Rei* (Picassent). 11. *Rei/ Reina* (Xirivella).

1. (Alaq) «Rey» (Planells Segura 1991: 129); «Rei/na, el, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144). 2. (Alb) «Silvia "la reina"» (Annuar 2008, juliol, 14). 3. (Alc) «Reina, la; Rei, el» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 74). 4. (Alf) «Reio» (Pastor 2016: s/n). 5. (Cat) «Reina» (Segarra 2021). 6. (Man) «Rei, el» (Català Gimeno 1992: 265); «[...] *la tía Visanteta la flara y la tía Dolorettes la Reina*, [...]» (De Esmirna, J.C. (1982), «Pintoras de la fábrica de Vicente Mora en la Exposición Regional de 1909», *Levante-EMV*, 9-10-1982, *cit.* per Marticorena Ruiz 2004: 171). 7. (Mas) «Vicente Casañ (Rey)» (Aficionat 1997: 51); «el tio Rey» (Aficionat 1997: 50); «Tere Casañ (la del rey)» (Muñoz Codoñer 1996: 41). 8. (Mis) «El Rei»; «La Reina» (Suay Oliver 2017). 9. (Picn) «Rei-na, el / la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 149); «Conxa la del Rei» (Moreno Pellicer 2018). 10. (Pics) «Rey» (Lerma Serra 1975: 90); «José Primo Primo [Malnom] El Rei» (Gómez Tronchoni 2006: 19). 11. (Xir) «- *Rei*, [...]» (Sorribes Santa Maria 1989: 366); «- *Reina*, nombre afectuoso que se da a las niñas o mujeres.» (Sorribes Santa Maria 1989: 366).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **reiet** [rejét]

1. *El Reiet* (Alcàsser). 2. *Reiet/ El Reiet* (Catarroja). 3. *El Reiet* (Massanassa). 4. *Reiet* (Picassent). 5. *El Reiet* (Quart de Poblet). 6. *El Reiet* (Torrent).

1. (Alc) «Reiet, el» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 74). 2. (Cat) «Agustin Fortea Reyet» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 75r); «Reyet» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «El meu pare era "el reiet" perquè els seus iaies per part de mare tenien el forn del Rey, peedò vivien a Paiporta. Quan es casà amb ma mare es posaren a viure dalt de l'antiga casa de correus [...]» (Yago Casas 2018, octubre 13). 3. (Mas) «Jose Casañ (el reyet)» (Casañ 2006: 82); «Juan el "Reiet"» (Soto 1997: 91). 4. (Pics) «Reyet»; «(aparte de Reyet que descende de Alcácer)» (Lerma Serra 1975: 90); «20 Mari Machancoses Salvador [...] (Reyet)» (Romaguera Belenguer 2017: II, 48). 5. (Qua) «Reiet, el» (Sancho & Sancho 1998: 165). 6. (Tor) «Reiet» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Reiet -neta, el / la» (Herreros Moreno 2000: 140); «103. Emilio Aullana Navarro Reyet.» (Martínez Oria 2005c: 18); «111. Enrique Aullana Navarro Reyet.» (Martínez Oria 2005c: 18); «Vertaders especialistes [de planters i vivers] com la saga dels [...], "el Reiet", [...]» (Sorribes 2015, novembre 15); «Emilio Aullana [...], de malnom "El Reiet," en la partida de la Foia.» (Fresquet Gozalvo 2011: 102).

d.3) Derivat (**reina** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **reineta, -es** [rejnéta] / [rejnétes]

1. *La Reineta* (Alcàsser). 2. *Les Reinetes* (Manises). 3. *La Reineta* (Massanassa). 4. *La Reineta* (Quart de Poblet). 5. *Reineta* (Torrent).

1. (Alc) «Reineta, la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 74). 2. (Man) «Reinetes» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Reinetes, les» (Català Gimeno 1992: 265). 3. (Mas) «Ramon Masia (fill de la reineta)» (Muñoz Codoñer 1996: 42). 4. (Qua) «Reineta, la» (Sancho & Sancho 1998: 165); «El col·legi de les monges. Any 1927 (?). 18. Trini *la Reineta*» (Sancho & Sancho 1998: 63). 5. (Tor) «Reineta» (Beguer Esteve 2003a: V, 220).

d.4) Forma composta: (**rei, -na** + prep. + art. + substantiu)

1. *El Rei de la Junça* (Alcàsser). 2. *El Rei de la Madera/ La Reina de los Pájaros/ La Reina de les Coves* (Picassent).

1. (Alc) «Junça, el rei de la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 93). 2. (Pics) «Pepe Primo, *el Rei de la Madera*, comprava garroferes i venia la llenya. Un dia una persona d'Alcàsser, de malnom *el Papa*, va dir: "Jo sóc *el Papa* d'Alcàsser!", i ell li va contestar: "i

jo *el Rei de la Madera* de Picassent!”» (González Tronchoni 2019, febrer, 15); «[...] LEONOR PONS GIL (A) *La Reyna de los Pájaros* [...]» (Romaguera Belenguer 2017: II, 492-493); «Reina de les Coves, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 102).

d.5) Forma composta: (nom propi + prep. + art. + rei)

1. *Nelo del Rei* (Benetússer).

1. (Bene) «[...] a Nelo del Rey» (Ricart Bonillo 1976b: 96).

e) Etimologia: segons Coromines (DECat: VII, 211), del llatí RĒX, RĒGIS, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Pics) fitonímia: «[...] colocada la banda [de música] junto al Pi de la Reyna (así le llamábamos al ciprés, esbelto, que en primer lugar a la izquierda, saliendo de las escuelas había en la plaza)» (Serra Aguado 1955: 41-42). 2. (Qua) poblament: «casa Teresa “la reineta”.» (Asunción Rubio 2010: s/n).

Reig, -ja [réʃ] / [réʃa] (Alaq, Alf, Pics, Sil)

a) Definició: és un cognom. Segons Moll (1982: 249), és una variant formal del substantiu *rei* (del llatí REGE), títol de monarca sobirà.

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Reig* (Alaquàs). 2. *El Reig/ La Reja* (Alfatar). 3. *Reig* (Picassent). 4. *El Reig* (Silla).

1. (Alaq) «Teresa March "La Reig"» ([QIA] Anònim 1988: 146); «Reix/ca la» (Planells Segura 1991: 129); «Reig, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144). 2. (Alf) «*Reig*» (Puchades Pastor 1991: 211); «Enrique Martínez Moliner, "El Reig", de Alfatar.» (Ruiz Monrabal 2008: 168); «El Reig» (Pastor 2016: s/n); «La Recha» (Pastor 2016: s/n); «El Reig» (Monforte Casañ 2015: 228). 3. (Pics) «El Mas de Reig, anomenat Mas de Sant Lluís, data del 1897-1902» (Ajuntament de Picassent 1993: 5); «Reig, Mas de» (Sánchez Serra 1984: 23). 4. (Sil) «Personatges: [...], *Reig* (grafia antiga de *rei*)» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «Vicent Peris "el Reig"» (Zaragozà Primo 1998: 36).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **reget** [reʃét]

1. *El Reget* (Silla).

1. (Sil) «[...] un despatx de vi i olives a nom de José Primo, el Reget, [...]» (Antich Brocal 2007: 173).

d.3) Forma composta: (art. + Tio + prenom + prep. + **Reig**)

1. *El Tio Quico de Reig* (Silla).

1. (Sil) «Francisco Primo Forner *el tio Quico de Reig*. Va nèixer a Silla el 1884, [...]» (Antich Brocal 2009: 27).

e) Etimologia: Segons Moll (1982: 249), podria venir del plural *reges*, o del genitiu llatí *regis*. Coromines (OnCat: VI, 302) observa que «en cat. antic es presenta la forma *reig*, amb el paper del mot modern *rei* (ib. 211 b57-212.13), i que el mot *reig* en diversos sentits secundaris sembla també venir de REGE (ous de reig, peix, reig etc.)».

f) Toponímia: **1.** (Pics) poblament «Mas de Reig» (CTV 2009: II, 250); hidrografia: «Pous de Reg de motor a Picassent. Any 1938 [...] Motor del Mas de Reig» (Martínez Sanchis 2006: 140); vies de comunicació: «Reig, Camí del Mas» (Sánchez Serra 1984: 23).

Reinal, -a [rejnál] / [rejnála] (Alb, Alc, Ald, Pics)

a) Definició: és un cognom que només ha estat emprat com a malnom a dos pobles de la comarca, Albal i Alcàsser. A Picassent només apareix en la toponímia local perquè els propietaris de la casa i de la sènia del mateix nom pertanyen a una família d'Alcàsser que té *Reinal* de cognom. La forma *Reinala* n'és una feminització. Casanova (2007a: 47) proposa escriure *Reinal* per *Reynal*.

b) Motiu: és el cognom dels portadors. La variant *Reinaldo*, d'Aldaia, és el nom propi del portador (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 75).

c) Comentari: pel que fa a la comarca de l'Horta Sud, la primera documentació que en fa referència la trobem a mitjans del segle XVII en la persona de “Berlandino Reynalt”, que apareix en una llista de veïns de Catarroja de 1646 (ARV, Cens 1646, Veïnat de Catarroja, Generalitat, núm. 4.826, f. 91r). En un manifest extraordinari de guerra de 1811, trobem un veí d'Albal, Manuel Reynalt, possiblement descendent de l'anterior, que declara que té una casa i cinc fanecades en altres termes que no són Albal (cit. Hernández Sanchis 1980: 78). Manuel Reynalt té un fill natural anomenat Pasqual Reynalt Vila que es casa amb una dona d'Alcàsser anomenada Casilda Almudéver Campos. Aquest Pasqual Reynalt, en aveïnar-se i casar-se en Alcàsser en el darrer terç del segle XVIII, esdevé el primer *Reinal* d'Alcàsser, i iniciador d'aquesta nissaga en aquest poble. Segons l'APA, el dia 29-2-1802 l'albalenc Pasqual Reynalt Vila esdevé pare d'un fill batejat a Alcàsser com a Vicent Reynalt Almudéver. A Torrent només se'n documenten 4 ocurrences entre 1651 i 1700 (Climent Sanfèlix 1996: 124).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Reinal/ El Tio Reinal* (Albal). 2. *Reinal/ La Reinala* (Alcàsser). 3. *Reinal* (Picassent).

1. (Alb) «Reinal» (Verdeguer Escribà 1987: 54); «el tío Reinal» (Verdeguer Escribà 1991: 81). 2. (Alc) «Reynal Chanzà, Vicente *Reinal*» (Simó Rosaleny 2010: 400); «Reynal Martínez, Milagros *Reinala*» (Simó Rosaleny 2010: 400); «Reinal-a, Ø/la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 50). 3. (Pics) «Any 1938 [...] Sènia de Reinal» (Martínez Sanchis 2006: 143).

d.2) Forma castellana: **Reinaldo** [rejnáldo]

1. *Reinaldos* (Aldaia).

1. (Ald) «Reinaldos» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 75, 134).

e) Etimologia: és un nom propi compost d'origen germànic format a partir dels elements *ragan* “consell” i *wald* “govern” (cf. Moll 1982: 167).

f) Toponímia: 1. (Pics) poblament: «Casa de Reinal» (CTV 2009: II, 250); «Sènies de Picassent. Any 1938 [...] Sènia de Reinal» (Martínez Sanchis 2006: 143).

Rella, -o [rélla] / [rélo] (Alaq, Alb, Mas, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és una «peça de ferro de forma triangular tallant per un extrem i fixada al dental de l'aladre, fonamentalment per a llaurar la terra i obrir-hi solcs». La forma *Rello* ha de ser-ne una forma masculinitzada.

b) Motiu: en desconeixem el motiu, tal vegada les persones motejades patien sordesa. Cf. «6. més sord que una rella loc. adj. Molt sord» (DNV). A Picassent, la forma composta “Cap de Rella” s'aplica, segurament, com a metàfora del sentit de rigidesa o duresa que va aparellat amb aquest instrument, a una persona que és «[...] molt obstinada en les seues opinions» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 119).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Rella* (Albal). 2. *El Rello/ El Rello de Tortosa* (Massanassa).

1. (Alb) «Rella» (Verdeguer Escribà 1991: 158). 2. (Mas) «SALVADOR SORIA RAGA Rello.» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 6, Massanassa (1941), f. 133); «RELLO DE TORTOSA.» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 6, Massanassa (1941), f. 134); «relo» (Moncholí 1983: s/n); «Benito el “Rello”» (Pastor Alcoy 1994: 12).

d.2) Derivat (+ -ĀTU / -ĀTA): **rellat** [rełát]

1. *El Rellat* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Pepe *el Rellat*» ([QIA] Anònim 1999: 263); «Rellat, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144).

d.3) Forma composta: (Cap de + nom): **cap de rella** [kabðeréla]

1. *Cap de Rella* (Picassent).

1. (Pics) «Cap de Rella» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 119).

e) Etimologia: segons Coromines (DECat: VII, 229), *rella* prové del llatí «RĒGŪLA ‘regle’, ‘barra recta’, que podia ser de fusta o de metall, però amb tendència a preferir la de ferro; acabà per especialitzar-se, per excel·lència, en la barra de ferro de l’arada, la més important en la vida rural.»

f) Toponímia: 1. (Mas) hidrografia: «Sénia del Rello» (Pons Candel 2000: 79); «Sénia del Tio Toni el Rello»; «Sénia del Tio Voro el Rello» (Pons Candel 2000: 79).

Rellamp [reˈlámp] / [reˈlám] (Mas, Pics, Sed)

a) Definició: és un sinònim de *llamp*, el qual el DNV defineix com «descàrrega elèctrica, acompanyada d'una resplendor vivíssima i instantània, que es produïx entre dos núvols, entre diferents parts d'un mateix núvol o bé entre el núvol i la terra».

b) Motiu: en general, és un renom que s'aplica metafòricament a persones ràpides, vives. A Massanassa hi havia un conductor al que l'anomenaren *Rellamp* «[...] por la velocidad de vértigo que tomaba el tranvía que él conducía cuando iba hacia la cochera.» (Gonzalbo 2010: 64). A Picassent, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 36) observen que la persona al·ludida era «viva, espavilada». A Sedaví, segons Lladró (2011, octubre, 6), era el malnom d'Antonio Ramón Casañ, propietari d'un taller de ferramentaria agrícola, el qual «[...] ya desde niño era como un rayo», és a dir, que havia sigut de menut un xiquet mogut, inquiet.

c) Comentari: Martí Mestre (2006: 472) indica que la locució *de rellamp*, la qual té el significat de 'molt de pressa', s'empra en valencià com a «metàfora fonamentada en la fugacitat i el caràcter sobtat del rellamp».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Rellamp* (Massanassa). 2. *Rellam* (Picassent). 3. *Rellamp* (Sedaví).

1. (Mas) «Rellamp» (Gonzalbo 2010: 64). 2. (Pics) «Rellam» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 36). 3. (Sed) «Rafael Ramón Mestre “rellamp”» (Ruiz Monrabal 2008: 123); «“Rellamp”» (Ruiz Monrabal 2008: 294).

e) Etimologia: segons el DCVB, «de *llamp*, amb el prefix intensiu re-». Segons aquest mateix diccionari, *llamp* provindria del «lletí vulgar *LAMPU, mat. sign. (format probablement damunt l'arrel de LAMPAS, 'llàntia, llum')».

Remei, -a, -s [reméj] / [reméja] / [reméjs] (Bene, Mas, Tor)

a) Definició: és el nom d'una advocació mariana, pel nom de Nostra Senyora del Remei (Albaigès Olivart 2000: 296).

b) Motiu: a Massanassa funciona com a malnom d'origen toponímic, és a dir, motivat per residir al carrer del mateix nom: «És prou normal trobar-se en el poble de Massanassa amb molta gent amb el cognom “Moreno” o el malnom de Remei [...] moltes famílies van nàixer al carrer Verge del Remei de Massanassa, [...] ja als avantpassats del segle XIX els coneixen per aquest malnom» (La Plaça 2009: 3). A Torrent, segurament deu fer referència al prenom de la persona portadora (Fresquet Gozalvo 2011: 265).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Remeis* (Benetússer). 2. *El Remei/ La Tia Remeia/ Els Remeis* (Massanassa).

1. (Bene) «Cebera de Remeis» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548). 2. (Mas) «Remeis» (Moncholí 1983: s/n); «SEVERINO MORENO OLMOS “el Remei”» (Borràs Moreno 2015: 104); «Antonio Moreno “Remey”» (Raga 1987: 17); «Vicente “Remei”» (Aficionat 1997: 51).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **Remeiet, -s** [remejét] / [remejéts]

1. *Remeiets* (Torrent).

1. (Tor) «Remeiets» (Fresquet Gozalvo 2011: 265).

e) Etimologia: segons Albaigès Olivart (2000: 296), del llatí REMEDIUM, ‘medicina, remei’.

f) Toponímia: 1. (Bene) activitats agrícoles: «Cebera de Remeis» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548). 2. (Mas) poblament: «[...] en les tendes de comestibles, de Ca la Tia Remeia» (Pepe 1980: s/n).

Remitger [remiʎér] (Sil)

a) Definició: segons el DNV, és el «tripulant d'una barca de pesca que va a parts amb el patró».

b) Motiu: és possible que l'al·ludit o un avantpassat es dedicaren a la pesca en l'Albufera i compartiren els beneficis d'aquesta activitat amb els amos de les barques on treballaven.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**remig** + -ARĪU/ -ARĪA): **remitger** [remiʎér]

1. *El Remitger* (Silla).

1. (Sil) «[...] músicos de Silla. Recuerdo desde los más antiguos: [...] el “Remicher”» (Lluesa Martínez 1997: 22).

f) Etimologia: segons Coromines (DECat: VII, 232), de *remig*, que és un derivat de *rem*: «Remig ‘espai, entre banc i banc de remadors, en una nau, del ll. REMIGIUM ‘banc de remadors’, ‘navegació a rem’, derivat de REMEX, -IGIS, ‘remador’; i aquest, compost de REMUS i AGERE ‘moure’». Aleshores, a partir del mot «*remig* ve el nom del remador: *remitger*», que significa “bogador”.

René [rené] (Pics)

a) Definició: sembla que és el nom propi francès *René*.

b) Motiu: tal vegada ha estat escollit com a nom artístic pel mateix al·ludit, ja que era bàrman i solia participar en concursos de preparació de còctels: «título de campeón provincial de coctelería el prestigioso y popular “barman” Bautista Gómez Cerveró (“René)» (Lerma Serra 1979: s/n).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *René* (Picassent).

1. (Pics) «René» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 77).

e) Etimologia: del llatí RENATUS, 'qui est re-né, que vient de renaître par le baptême' (que ha tornat a nàixer) (Cellard 2010: 89), equivalent en català a *Renat*.

Requena [rekéna] (Alc, Bene, Sil, Xir)

a) Definició: és el nom d'un municipi valencià, capital de la comarca de la Plana d'Utiel-Requena.

b) Motiu: pot ser emprat o bé en al·lusió a persones naturals de Requena (la Plana d'Utiel-Requena), o bé a individus que són portadors d'un cognom que fa referència a aquest topònim, tant amb la forma simple, *Requena*, com amb la derivada amb el sufix *-í*, *Requení*, que antigament s'emprava com a gentilici d'aquest poble (Alcàsser, Xirivella).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Requena* (Benetússer). 2. *El Tio Requena* (Silla).

1. (Bene) «casa de Requena» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548). 2. (Sil) «[...] Era administrada per Josep Alba, *el tio Requena*» (Antich Brocal 2007: 39).

d.2) Derivat (+ -ĪNU/ -ĪNA): **requení**, **-a** [rekéni] / [rekénia]

1. *Requeni* (Alcàsser). 2. *La Requènia* (Xirivella).

1. (Alc) «Requeni» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 50, 51). 2. (Xir) «- La tía Encarnació La *Requenia*, de Requeni.» (Sorribes Santa Maria 1989: 368).

e) Etimologia: Celdrán Gomáriz (2009: 663) en proposa dos etimologies. D'una banda, de l'antropònim germànic tardà *Richena*, *Rechena*, que al seu torn prové del mot *reiks*, 'senyor'; i de l'altra, de l'àrab *rakunz*, 'ferm, segur'.

f) Toponímia: 1. (Bene) «casa de Requena» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548).

Requeté, -na [reketé] / [reketéna] (Sil)

a) Definició: segons el DNV, individu pertanyent a un grup de voluntaris que lluitava en defensa de la tradició religiosa i el carlisme en les guerres civils espanyoles dels segles XIX i XX. Segons Coromines (2008: 477), sembla que havia estat el nom popular del *Tercer Batallón de Navarra* en la primera guerra carlista (1833-1840).

b) Motiu: els avantpassats dels motejats devien ser seguidors, simpatitzants o membres d'aquest grup de voluntaris abans referit.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Requeté/ La Requetena* (Silla).

1. (Sil) «[...] músicos de Silla. Recuerdo desde los más antiguos: [...] el Requeté» (Llusa Martínez 1997: 22); «[...] els únics supervivents d'abans de guerra, los Buenos Chicos, entre altres: [...] Micalet *el Requeté*» (Antich Brocal 2007: 32); «[...] fets de parla habitual: [...] *Requetena*» (Zaragoza Pérez 1991: 256); «Micalet (a) *El Requeté*» (Antich Brocal 2016: 98).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 477), tal vegada, és una abreviació d'una expressió intensiva com *el requete-valiente* o *el requete-beato* o “el que pelea *requete-bien*”.

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: «[Barraca] del Requeté», titular: «Miquel Esteve Benaches» (Antich Brocal 2007: 122).

Requinto [rekínto] (Ald)

a) Definició: segons el DNV, és un «clarinet de dimensions reduïdes i de to més agut que l'ordinari, que s'usa especialment en les bandes de música».

b) Motiu: segurament ha estat emprat amb sentit metonímic, ja que la persona al·ludida tocava aquest instrument musical (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 58).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Requinto* (Aldaia).

1. (Ald) «Requinto» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 58, 134); «22. Salvador Alcácer "Requinto"» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 56).

Reverte [rebérte] (Cat)

a) Definició: era el cognom d'Antonio Reverte Jiménez (Alcalá del Río, Sevilla, 1870 – Madrid, 1903), que va ser un afamat torero de finals del segle XIX.

b) Motiu: la persona motejada devia ser-ne seguidora.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Reverte* (Catarroja).

1. (Cat) «Reverte» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «En toreros, tenía a Reverte [...]» (García Romero 1999 [1948]: s/n).

e) Etimologia: és un forma castellanitzada del cognom *Revert*, la qual, segons Moll (1982: 119), provindria del nom personal *Revert* o *Rabert*, d'origen germànic.

Riba-roger, -o, -a [ribarotfér] / [ribarotféro] / [ribarotféra] (Alaq, Ald, Qua)

a) Definició: és el gentilici de persona natural o procedent de Riba-roja de Túria, nom d'un municipi de la comarca del Camp de Túria.

b) Motiu: atribuït a persones procedents o amb vincles amb aquest municipi de la comarca del Camp de Túria.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Riba-roja** + -ARĪU/ -ARĪA): **riba-roger, -o, -a** [ribarotfér] / [ribarotféro] / [ribarotféra]

1. *El Riba-roger/ El Riba-rogero/ La Riba-rogera* (Alaquàs). 2. *El Riba-roger/ La Riba-rogera* (Aldaia). 3. *La Riba-rogera* (Quart de Poblet).

1. (Alaq) «Ribarrojera, la» (Planells Segura 1991: 130); «Salvoret "el Ribarogero"» ([QIA] Anònim 1995: 185); «Salvoret "el riba-roger"» ([QIA] Anònim 1993: 231); «la casa del tío Quiquet *el de la Riba-rogera* (Francisco Besó)» (Tarín i López 2013: 54); «Rosario *la Ribarrojera*, Isabel *la Ribarrojera*, Elvira *la Ribarrojera*» (Ferrer Guzman; Tarín i López & Roselló Jaunzarás 2012: 209); «Ribarrojer/a, el, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144). 2. (Ald) «Ribarroger-a, el / la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 134). 3. (Qua) «Riba-rogera, la» (Sancho & Sancho 1998: 165).

e) Etimologia: Celdrán Gomáriz (2009: 667) esmenta que ja en la Crònica de Jaume I s'anomenava *Riparrubea*, forma composta pels ètims llatins RIPA, 'vora, riba', i RUBEUS, 'rogenc', en al·lusió al color de la seua terra.

Ribassero [ribaséro] (Tor)

a) Definició: és un derivat de *ribàs*, que el DNV defineix com «marge amb molt de pendent».

b) Motiu: és un malnom del camp dels oficis o professions que s'aplica a persones que realitzen murs i séquies de reg.

c) Comentari: Fresquet Gozalvo (2011: 133) observa que «aquest ofici, que en comarques com la Marina i la Safor s'anomena *margenador*, ací [a Torrent] va rebre el nom de *Ribassero* [...]». *Ribàs* en seria, per tant, la forma de referir a *Marge* usada a Torrent, la qual també ha estat documentada per Beltran Calvo & Segura-Llopes (2017: 269); *Marge*, per contra, es troba dialectalment documentada a Picassent.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Ribassero* (Torrent).

1. (Tor) «[...] professionals com Jesús Ferrer Lino, de malnom "Jesús el *Ribassero*", [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 133).

e) Etimologia: segons el DCVB, *ribàs* deriva de *riba*, o potser ja en el llatí vulgar *RĪPACĒU, 'marge molt pendent'.

Ridaura, -es [ridáwra] / [ridáwres] (Alb, Bene)

a) Definició: és un cognom d'origen toponímic, en concret, correspon al nom d'un riu de l'Empordà i al d'un municipi de la comarca de la Garrotxa (Girona).

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: se'n troben ocurrències com a cognom a diferents pobles de la nostra comarca des del segle XVI. En una llista de carrers d'Albal de 1540 es documenta *un carrer dels Ridaura* (Hernández Sanchis 1978: 13). A Benetússer, encara que hui en dia podem considerar-lo un malnom en aquest poble, ja s'enregistra una persona portadora d'aquest cognom l'any 1800 (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 74r). A Torrent, hi ha persones cognominades *Ridaura* entre 1601-1650 i 1801-1950 (cf. Climent Sanfèlix 1996: 125).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Els Ridaures* (Albal). 2. *Ridaura* (Benetússer).

1. (Alb) «[...] en els pobles solen dir-li carrer Major al principal, al dels Ridaures també li digueren carrer Major. I com era el que més cases tenia també li dien carrer Llarg, que és el nom que tots li hem conegut, i que encara usa molta gent» (Hernández Sanchis 1978: 15). 2. (Bene) «Benetússer ha tenido muy buenos pescadores de caña. [...] a Micalet (Ridaura)» (Ricart Bonillo 1971: 86); «Ridaura de Benatuser» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 74r).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 152), sembla procedir del llatí medieval *rivo de Àzare*, 'riu d'Àzar' (nom personal).

f) Toponímia: 1. (Alb) poblament: «Lo carrer dels Ridaures», any 1540 (Hernández Sanchis 1978: 13). 2. (Bene) poblament: «Alqueria de Ridaura» (Herrero, Hernández & Alexandre 1995: 548).

Riera [riéra] (Alc, Ald, Sil)

a) Definició: és un cognom, l'ètim del qual significa, segons el DNV, «curs d'aigua generalment intermitent, per falta d'aigua a l'estiu i en episodis de sequera, de vessant d'extensió comarcal i de cabal inferior al d'un riu».

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Riera* (Alcàsser). 2. *El Tio Riera* (Aldaia). 3. *Riera* (Silla).

1. (Alc) «Riera» (Ajuntament d'Alcàsser 1999a: 64). 2. (Ald) «Riera, el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 134). 3. (Sil) «Cognoms: [...] *Riera*» (Zaragozà Pérez 1991: 255).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 184), del substantiu *riera* (del llatí RIVARIA), 'riu de poca aigua'.

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: partida del Saladar: «- *Séquia de Gasparo*, [...] caseta de Riera, [...]» (Zaragozà Pérez 1982: 96).

Rifero [riféro] (Alf, Sed)

a) Definició: és un derivat per ofici del verb *rifar*, que el DNV defineix com «traure a sorts i adjudicar (una cosa) a aquell a qui la sort, indicada per una butlleta o un número, ha afavorit».

b) Motiu: el malnom de *Rifero*, amb ocurrencies a Alfafar i Sedaví, fa referència a persones, potser pertanyents a una mateixa família, que es dedicaven o bé a fer rifes (cf. Ruiz Monrabal 2008: 146), o bé a vendre paperetes d'aquesta mena de sortejos (cf. Puchades Pastor 1991: 212).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**rifa** + -ARĪU/ -ARĪA): **rifero, -s** [riféro] / [riféros]

1. *Rifero* (Alfatar). 2. *Els Riferos* (Sedavi).

1. (Alf) «*Rifero*» (Puchades Pastor 1991: 212). 2. (Sed) «els Riferos» (Ruiz Monrabal 1985: 128-129); «[...] otras familias como [...], els Riferos» (Ruiz Monrabal 1985: 217).

e) Etimologia: Coromines (2008: 481) creu que *rifa*, ‘loteria’, és probablement un mot de creació expressiva. Conté el radical *rif-* o *raf-*, que d’un sentit de *barallar-se* o *saquejar* passaria a ‘jugar-se alguna cosa als daus tumultuosament com fan els tafurs’, i després a ‘sortejar’.

Rifle [rífle] (Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un fusell de repetició.

b) Motiu: a Xirivella era el malnom d'una família que tenia un barracó de fira on la gent podia disparar amb rifles de perdigó, per la qual cosa hom els coneixia com *els del Rifle* (Berenguer Such 2018). Per tant, és una metonímia de l’ofici de les persones motejades.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El/ La/ Els del Rifle* (Xirivella).

1. (Xir) «Gabrielo Correa, el del Rifle» (Blasco & Giménez 1997: 52); «Claudia Bru, la del Rifle, de fallera» (Blasco, Giménez & Aguilar 2004: 64).

e) Etimologia: segons el DCVB, de l’anglès *rifle*, amb el mateix significat. Coromines (2008: 481) li atribueix la mateixa etimologia que *Rifa* (vegeu *Rifa*).

Rinya [ríɲa] (Alb)

a) Definició: segons el DCVB, és un castellanisme equivalent a baralla, “brega”.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada la persona motejada era conflictiva o aficionada a la brega.

c) Comentari: segurament la família de lleters d'Albal, de cognom Rodríguez, eren els portadors d'aquest malnom, ja que en 1991 un dels seus descendents va muntar una empresa de formatges anomenada *Granja Rinya* (Guerras Normand 2017: s/n).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Rinya* (Albal).

1. (Alb) «Rinya» (Verdeguer Escribà 1991: 158); «Rinya» (Hernández Sanchis 2007: 3).

e) Etimologia: *rinya* és un derivat del castellanisme *renyir* (cast. *reñir*), el qual, segons el DLE de la RAE, prové del llatí RINGI, 'grunyir, enrabiarse, enutjar-se'.

Riola [rióla] (Alaq, Sil, Pai)

a) Definició: és un malnom toponímic, en referència al nom del poble de Riola (la Ribera Baixa).

b) Motiu: eren persones procedents d'aquest poble de la Ribera Baixa, com Vicent Torres Ventura, a Silla (Antich Brocal 2007: 99).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Riola* (Alaquàs). 2. *La Tia Maria la de Riola* (Paiporta).

1. (Alaq) «Hort de Riola» (Tarín i López 1994: 109). 2. (Pai) «Si alguien estaba interesado en degustar las exquisiteces de los pimientos en salmorra, tenía que dirigirse a la tía María la de Riola.» (Mirabet Pastor 2004: 66).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **riolero** [rioléro]

1. *El Riolero* (Silla).

1. (Sil) «Adjectius toponímics: [...], *Riolero*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «Vicent Torres, *el Riolero*» (Antich Brocal 2007: 189); any 1949 «[...] alcalde Vicente Torres Mulet (a) *Riolero*» (Antich Brocal 2016: 466).

e) Etimologia: Cabanes, Ferrer & Herrero (1981: 340) pensen que el més probable és que tinga connexió fonètica i semàntica amb la família de paraules llatines derivades de RIVŪLUS, ‘riu’, entre les quals es trobaria RIGŌLA, i que finalment hauria esdevingut *Riola*. Aquesta forma, segons aquests mateixos investigadors, podria explicar-se fonèticament per la desaparició de la -G- llatina intervocàlica. La raó semàntica podria buscar-se en el fet que el municipi es troba a la vora del riu Xúquer.

f) Toponímia: 1. (Alaq) poblament: «Hort *de Riola*» (Tarín i López 1994: 109). 2. (Sil) poblament: «Casa del Riolero [...] Vicente Torres Mulet» (Ajuntament de Silla 1991: 27); «Caseta del “Riolero”» (L'Escrivà 1976: 131); «la caseta del Riolero» (Antich Brocal & Marí Lozano 2009: 83); hidrografia: «Motor del Rioler» (CTV 2009: II, 296); «Motor del Rioler» (Guillem Chilet 2009: 222); «- [Motor] Del *Riolero*.» (Zaragozà Pérez 1982: 107); «Sequiol de la Parreta, de Carlets o del Riolero.» (Zaragozà Pérez 1982: 87); activitats industrials: «la trilladora del Riolero» (Antich Brocal 2007: 14); activitats agrícoles: «l'era del Riolero» (Zaragozà Pérez 1982: 91).

Rios [ríos] (Cat, Mis, Sil)

a) Definició: és un cognom castellà que deu procedir de topònims que presenten aquest ètim, segurament per trobar-se al costat d'aquest tipus d'accident geogràfic. Com a topònim, es troba present a diverses localitats de la península (cf. Faure, Ribes & Garcia 2009: 646).

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Rios/ La de Rios* (Catarroja). 2. *Rios/ La de Rios* (Mislata). 3. *El Tio Rios* (Silla).

1. (Cat) «Rios» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «N'Emilia Alfonso i Ramón “la Rios” (1897-1968)» (Raga Ramon 1999g: s/n). 2. (Mis) «[...] partido de pelota á escalera por encima cuerda, por los pelotaris Rios de Mislata, [...]» (El Pueblo 1908: 2); [Veü de Luis Mañas, min. 1:03] «Pepica la de Rios, Pepeta, a ver un bocadillo de trocets» (cf. Ajuntament de Mislata: «Mislata tal com era. Infància». Disponible en línia a: <https://youtu.be/_CsWjzSp344>). 3. (Sil) «Picassentero, casado con una hija del tío Rios» (Antich Brocal 2016: 278).

e) Etimologia: del llatí RIVUS, ‘riu’ (cf. Moll 1982: 184).

Ripoll, -a, -es [ripóʎ] / [ripóʎa] / [ripóʎes] (Ald, Alf, Pics, Sed)

a) Definició: és un cognom d'origen toponímic, en concret, correspondria al nom d'una vila anomenada Ripoll (el Ripollès, Girona).

b) Motiu: segurament les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars. A Sedaví, tal vegada algun avantpassat dels motejats tenia *Ripoll* de cognom, tot i que, segons Ruiz Monrabal (2008: 243), un dels primers *Ripolla* va ser José Miguel Rodríguez, casat amb Cruz Sanjuán Martínez.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Ripoll* (Aldaia). 2. *Ripolla* (Alfagar). 3. *Ripoll/ La Ripolla* (Picassent). 4. *El Ripolla/ Els Ripolles* (Sedaví).

1. (Ald) «Ripoll» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 134). 2. (Alf) «*Ripolla*» (Puchades Pastor 1991: 211). 3. (Pics) «Ripoll-a, Ø/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 42). 4. (Sed) «el Ripolla» (Ruiz Monrabal 1985: 128-129); «Pepe el Ripolla» (Ruiz Monrabal 1985: 128-129); «*Els Ripolles*»; «José Miguel Rodríguez “el Ripolla”» (Ruiz Monrabal 1985: 193).

e) Etimologia: segons Nieto Ballester (1997: 301), és un compost de *ri* (<llatí RĪVU, ‘riu’) i *poll* (<llatí PŌPŪLU, ‘pollancre, xop’). Per tant, tot plegat es podria traduir per ‘riu de xops’.

Rises [ríses] (Alaq, Alb, Alc, Pai, Qua, Tor)

a) Definició: és la forma plural del castellanisme *risa*, equivalent a *rialla*, que és l'acció de riure.

b) Motiu: s'aplica metafòricament a persones alegres (cf. Moreu-Rey 1981: 116), que riuen sovint. L'al·ludit d'Alcàsser «era molt simpàtic i sempre anava rient-se» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 86). La persona motejada de Picassent, anomenada *Risetes el Baldesco*, tenia «bon humor» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 36).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Rises* (Albal).

1. (Alb) «Caminando te encontrabas con la casa de nuestros amigos Camilo Muñoz, el Rises, [...]» (Verdeguer Escribà 1987: 85); «Rises» (Verdeguer Escribà 1991: 158); «Rises» (Hernández Sanchis 2007: 1).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **risetes** [risétes]

1. *Risetas* (Alaquàs). 2. *Risetas* (Albal). 3. *Risetas* (Torrent).

1. (Alaq) «Risetas» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144). 2. (Alb) «Risetas» (Verdeguer Escribà 1991: 158); «Risetas» (Hernández Sanchis 2007: 1). 3. (Tor) «Risetas» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Rissetes» (Herreros Moreno 2000: 141).

d.3) Forma castellana en diminutiu (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **risitas** [risítas]

1. *Risitas* (Alcàsser). 2. *Risitas* (Quart de Poblet).

1. (Alc) «Risitas» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 86). 2. (Qua) «*Risitas*» (Sancho & Sancho 1998: 165).

d.4) Forma composta (**risetes** + art. + nom):

1. *Risetas el Baldesco* (Picassent).

1. (Pics) «Risetas el Baldesco» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 36).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 473) *risa* deriva de *riso*, del llatí RĪSUS, -US, que al seu torn deriva de RĪDĒRE, 'riure'.

Riuetes [riwétes] (Tor)

a) Definició: pel que fa al nostre corpus, és una forma feminitzada en diminutiu plural del cognom *Rius*, el qual es troba documentat ininterrompudament a Torrent des de principis del segle XVII, llevat del període 1651-1700 (Climent Sanfèlix 1996: 126).

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**riu** + -ÏTTU/ -ÏTTA): **riuetes** [riwétes]

1. *Riuetes* (Torrent).

1. (Tor) «[...] Carmen y Conchín Puig Rius conocidas como "Riuetes" hijas de Ricardo Puig Miquel, de "Chocolates PUMI". [...]» (TORRENT ANTIC: Su Historia contada en Fotografía Antigua 2016, maig 6); «[...] una de las chocolateras más emblemáticas de Torrent, la de Gerardo Rius, donde a finales del siglo XIX, se instaló el primer molino de cacao a vapor. En marzo de 2013 fue derribada.» (Polikarpov 2013).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 184), el substantiu *riu* prové del llatí RIVUS. Com a cognom, deu procedir de topònims que presenten aquest ètim, segurament per trobar-se al costat d'aquest accident geogràfic (cf. Faure, Ribes & Garcia 2009: 646).

Rocafull, -a [rokafúl] / [rokafúla] (Sil)

a) Definició: és un cognom d'origen toponímic, en concret, és el nom del poble occità *Ròcafueilh*, el qual pertany al departament d'Aude (Occitània). La forma francesa del toponim és *Roquefeuil* (Moll 1982: 169). *Rocafulla* n'és una feminització.

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: es documenta a Silla l'any 1800: «Jose Valero, y Rocafull» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, maig 30, Silla, f. 127v). Guinot Rodríguez (1999: I, 498), l'enregistra a Alzira entre 1248-1249 i 1270-1290.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Rocafull/ Rocafulla* (Silla).

1. (Sil) «les persones velles encara recorden [...]; la [barraca] d'Amàlia *Rocafulla*» (Antich Brocal 2007: 122); «[...] l'hort de Valero el Rocafull (síndic de l'Ajuntament)» (Antich Brocal 2007: 178).

e) Etimologia: Morlet (1997: 862) assenyala que és un compost de *Roque*, del llatí *ROCCA*, que sovint designa un castell fortificat damunt d'una roca, i l'element *feuil*, que tal vegada és una variant formal de *feuille*, “fulla”, del llatí *FOLIA* (Morlet 1997: 408), que tot plegat podríem aventurar-nos a traduir per “castell damunt del bosc”.

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: «la [barraca] d'Amàlia *Rocafulla*» (Antich Brocal 2007: 122); «[...] l'hort de Valero el Rocafull (síndic de l'Ajuntament)» (Antich Brocal 2007: 178).

Rocamboles [rokambóles] / [raŋkambóles] (Alc)

a) Definició: és una variant formal del nom d'un famós personatge literari francès anomenat *Rocambole*, el qual era un lladre enginyós i despert que va ser protagonista d'una col·lecció de novel·les d'aventures que es publicaren per fascicles entre 1857 y 1871, l'autor de les quals va ser l'aristòcrata Pierre-Alexis Ponson de Terrail (López 2011).

b) Motiu: irònicament aplicat en al·lusió al comportament inapropiat de la persona al·ludida al camp (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 105), la qual era referida així perquè era considerada un pillastre.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Rocamboles/ Rancamboles* (Alcàsser).

1. (Alc) «Rancamboles; Rocamboles» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 105).

e) Etimologia: del francès *Rocambole* (alemany *Rockembolle*), que és un tipus d'all que s'utilitza com a condiment alimentari. A partir d'aquest personatge ha sorgit l'adjectiu *rocambolesc*, en el sentit d'«inversemblant, extravagant, ple de peripècies extraordinàries i fantàstiques» (*EnCat*).

Roda [ród̥a] (Alaq, Man, Pai, Pics, Sil)

a) Definició: segons el DNV, una roda pot ser, entre altres definicions, una «peça mecànica en forma de disc que gira entorn d'un eix», o un «element que, a més de sostindre un vehicle, el fa desplaçar sobre el sòl o en facilita el desplaçament».

b) Motiu: un roder és un equivalent de bandoler, bandit, per la qual cosa, a Alaquàs, *el Tio Roder* deu haver estat motejat així per algun tipus de conducta dissoluta, reprobable. Pel que fa a *Rodell*, present al malnom *Cara de Rodell* a Manises, hem de tenir en compte l'accepció del DNV que diu: «disc de fusta del torn de canterer, que servix de suport a la peça que obra». Aleshores, com a poble ceramista, és fàcil que hom recórrega a aquesta metàfora en referir-se a la cara d'una persona, que devia ser gran i arredonida (Gallego Sánchez 2023), ja que aquesta era una eina típica del treball diari de la gent d'aquesta localitat. A Picassent, el malnom *Rodilla* va partir del fet que una persona, en haver estat operada del genoll, es va referir en castellà a aquesta part del cos i se li va quedar (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 123).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**roda** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **rodeta** [roðé̥ta]

1. *Rodeta* (Silla).

1. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Rodeta*» (Zaragoza Pérez 1991: 256).

d.2) Forma entrada/ lema (**roda** + -ARĪU/ -ARĪA): **roder** [roðér]

1. *El Tio Roder* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Francisco Garcia "tio Roder"» (Tarín i López 1993b: 171); «Roder, Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144).

d.3) Forma entrada/ lema (**roda** + -ĚLLU/ -ĚLLA): **rodell** [roðé̥ʎ]

1. *Cara de Rodell* (Manises).

1. (Man) «Cara Rodell» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Cara de rodell» (Català Gimeno 1992: 262).

d.4) Forma castellana (+ -ĚLLU/ -ĚLLA): **rodilla** [roðíʎa]

1. *Rodilla* (Paiporta). 2. *Rodilla* (Picassent).

1. (Pai) «*Apodos a titulo personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes. [...] Rodilla» (Marí Yago 2004: 181). 2. (Pics) «Rodilla, de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 123).

d.5) Forma composta: (verb [**roda**] + nom)

1. *Roda-soles* (Paiporta). 2. *Rodaperols* (Silla).

1. (Pai) «Rodasoles» (Marí Yago 2004: 180). 2. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Rodaperols*» (Zaragozà Pérez 1991: 256).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí RŎTA, ‘peça circular rígida’.

Ròdenes [roðénes] (Mas)

a) Definició: és un cognom d'origen toponímic que funciona com a malnom. Es tracta d'una forma catalanitzada del nom del municipi aragonés *Ródenas*, província de Terol (cf. «Ròdenes», Casanova 2011: 210). L'informant massanasser V. Moncholí (2020) en fa una pronunciació plana: [roðénes]. Casanova (2007a: 50) proposa accentuar-lo “a la valenciana”: «Ròdenes».

b) Motiu: la persona al·ludida era portadora d'aquest cognom.

c) Comentari: a Massanassa, l'actual carrer Joan de Joanes era un carrer conegut popularment amb aquest cognom, el qual sembla que corresponia al d'un dels seus residents més recordats. Un aplec de dites sobre carrers de Massanassa (Massanassera 1984: 21) es prova fefaent de la renuència del poble a fer ús dels nom oficials, que venen de “dalt”, i el manteniment dels noms populars, creats des de “baix”, els quals sovint són reflexos dels antropònims dels seus veïns més populars: «Alcazar de Toledo fou/ I crec que a dures penes/ “Joan de Joanes” li han posat/ I sempre serà de Rodenes».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Ródenes* [roðénes] (Massanassa).

1. (Mas) «¿Qué ha sido del abuelo Ródenes?» (Ródenes Moltó 1953: s/n).

e) Etimologia: segons Coromines (DECat: VII, 390), el mot *rodено* procedeix «d'una mena de terreny i d'una mena de pi, rogencs de color, [...] d'origen mossàrab, que ve probablement de l'adjectiu que significava 'roig' en les antigues llengües indoeuropees: més aviat heretat del gòtic RAUDAN que no de nissaga pre-romana». Cal advertir que el mot que es fa servir per al color *roig* en l'alemany contemporani és *rot*.

f) Toponímia: 1. (Mas) poblament: «l'actual carrer [de Massanassa] Joan de Joanes, antuvi anomenat carrer de Ródenes» (Monforte Casañ 2015: 316).

Roig, -ja [róʝ] / [róʝa] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Bene, Beni, Cat, Man, Mas, Mis, Pai, Picn, Pics, Qua, Sed, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és l'adjectiu que representa el color de la sang.

b) Motiu: l'adjectiu *roig* és emprat generalment com a malnom a quasi tots els pobles de la comarca¹⁵⁹⁵ per a referir a persones que són rosses o que tenen la pell clara. Moreu-Rey (1981: 23) el considera un tipus de sobrenom que reflecteix una qualitat física constant. També pot expressar una tendència política d'esquerres o, fins i tot, podria procedir del cognom del portador en un lloc on tal vegada aquest llinatge és poc freqüent, com en el cas de *l'alqueria de Roig* a Xirivella (doc. en el s. XVIII). A Alcàsser hi ha una família que té per cognom *Rojo* (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 117), en la qual tots els membres són indistintament motejats de forma individual com “el roig” o “el rojo”. Pons Polit (2016) també dona testimoni oral de la forma castellana del renom *rojo* a Beniparrell. La forma diminutiva *Roget*, *-a* és sovint aplicada a fills o germans més menuts. El trobem documentat a quasi la mitat dels pobles de la comarca.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. (Alaq) «Carmen la "Roja"» ([QIA] Anònim 1983: 152); «Roig» (Planells Segura 1991: 130). 2. (Alb) «Roig» (Verdeguer Escribà 1991: 158), «Després Nassos es casà en la Roja, viuda de Visantet.» (Hernández Sanchis 1978: 21). 3. (Alc) «Vicente Escorihuela Hernández (*El Roig*)» (Gericó Trilla 2003: 233); «Roig, el; Roja, la; [...] *la Roja* era també de vegades la dona, filla, néta, etc. d'un *Roig*.» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 116). 4. (Ald) «Roig» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 134). 5. (Alf) «Bautista González Olmos (Roig)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 7, Alfafar (1940-1963), f. 98), «Vicente Ramón Martínez, “el Roig”, de Alfafar» (Ruiz Monrabal 1985: 193), «La Tía Roja» (Puchades Pastor 1991: 212), «La Rotja (Pepica)» (Pastor 2016: s/n). 6. (Beni) «Emílio el Roig (E. Muñoz)» (Monforte Casañ 2015: 251). 7. (Cat) «Francisco Raga de la Rocha» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 76r),

---

¹⁵⁹⁵ Llevat de Llocnou de la Corona, on no hem recollit cap malnom que continga el lexema “roig”. A Benetússer només hem trobat una forma composta: “el Roig de Flauta” (Ricart Bonillo 1976: 81).

«Roig», «Roch» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). **8.** (Man) «els de la Rocha» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Roja, el de la» (Català Gimeno 1992: 265). **9.** (Mas) «Agustín Porcar “El Roig”» (Aficionat 1997: 50); **10.** (Mis) «Manuel Galarza (el roig)» (Mañas Borrás 2008: 74). **11.** (Pai) «Roch» (Mirabet Pastor 2004: 48). **12.** (Picn) «Roig, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 150). **13.** (Pics) «[...] Batiste Sanchis, mes conegut per “Batiste de La Rocha”» (Lerma Serra 1984: 61). **14.** (Qua) «Any 1927 (?). 11. La Roja, casada amb el Gasoliner» (Sancho & Sancho 1998: 63). **15.** (Sed) «la alquería “dels Roig”» (Baixauli Ferrer 2013: 62). **16.** (Sil) «Color i accidents de la pell: [...], *Roig*» (Zaragoza Pérez 1991: 253). **17.** (Tor) «Roig» (Herreros Moreno 2000: 141). **18.** (Xir) «VICENTE ZARAGOZA DEVIS (a) El Roig, [...]» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 3, Chirivella [Xirivella] (1944), f. 94); «Salvadora la “Rocha”» ([CF] Anònim 1995: 58).

d.2) Forma composta: (**roig**, **-ja** + (art.) + adjectiu)

1. (Alaq) «Roig Claret, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144). **2.** (Man) «"el tio Vicentet, el Roig el Platillero"» (Moreno Royo 1983: 305), «"l'abuelo Roig el Torrentí"» (Moreno Royo 1983: 305). **3.** (Qua) «Roja la Catarrogina» (Sancho & Sancho 1998: 165). **4.** (Sed) «Manuel Pérez Asencio fué apodado “El Roig Pelat”» (Ruiz Monrabal 2008: 266). **5.** (Tor) «Roig Roig, el» (Herreros Moreno 2000: 143), «Roig el Picañero» (Martínez Oria 2005b: 14).

d.3) Forma composta: (**roig** + (prep.) + (art.) + nom comú/ propi)

1. (Alaq) «José García *el Roig del Bascós*» ([QIA] Anònim 1997: 181); «Roig de la Felipa, el» (Planells Segura 1991: 130); «Roig de la Trompeta, el» (Planells Segura 1991: 130); «Roig de Marí, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144); «Vicent Peiró David *el Roig de Tapalà*» (Tarín i López 1997: 93). **2.** (Alb) «El tío Roig el Ordinari» (Verdeguer Escibà 1987: 213). **3.** (Alc) «Roig el Carreter»; «Roig de Filassa»; «Roig de l'Aigua», «Roig de Capa-raboses», «Roig de Nardo», «Roig de Nela», «Roig de Pipa», «Roig de Ximo»; «Roig, Juan el»; «Roja del Carreró, la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 116). **4.** (Ald) «Roig de la Plaça, el», «Roig de Manels, el», «Roig del Campanar, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 134). **5.** (Alf) «Vicente Baixauli Gimeno, “el Roig de Cabiles” de Alfafar.» (Ruiz Monrabal 2008: 266), «El Roig de l'Estudiant» (Puchades Pastor 1991: 212), «Roig de la Carn» (Pastor 2016: s/n), «El Roig de les Atxes» (Puchades Pastor 1991: 212), «El Roig de les Caneles» (Puchades Pastor 1991: 212), «La

Roja de Benitet», «La Roja de la Felícia» (Puchades Pastor 1991: 212). **6.** (Bene) «el Roig de la flauta» (Ricart Bonillo 1976: 81). **7.** (Cata) «Roig de les Brosses», «Roch de la Torre» (Oficis i Malnoms 1999: s/n), «Roig de la Pollarrosa» (Sargues Raga 2017). **8.** (Man) «Roig de la plaça» (Català Gimeno 1992: 265). **9.** (Mas) «Paco Codoñer, Roig del Bollo, [...]» (Ródenes Moltó 1975: s/n). **10.** (Pai) «Roig de Barraca»; «Roch de Bocha»; «Roig de Mocholí» (Marí Yago 2004: 180). **11.** (Picn) «Roig de Felip, de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 150). **12.** (Pics) «Pepe “el roget de García”» (Betí 2003: 60); «Any 1957. Josep Albertosa Alemany (el Roig de la Pedra)» (Romaguera Belenguer 2002: 56); «Roig de l'Aigua, el»; «Roig de Llaga, el», «Roig del Fernandet, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 46). **13.** (Qua) «Vicente Alonso (a) el Roig de Ambrosio, de Quart» (La Correspondencia de Valencia 1908: 4); «Roig de les Cabres, el»; «Roig del Ganao, el»; «Roig de Gori, el»; «Roig de Pim, el» (Sancho & Sancho 1998: 165). **14.** (Sed) «“Roig de Tramontana”» (Ruiz Monrabal 2008: 294). **15.** (Sil) «Roig de Bufa» (Antich Brocal 2016: 277); «El Roig de Macareno»; «El Roig de Nasets» (Monforte Casañ 2015: 428); «Vicent Brocal Castro, *el Roig de la Penyeta*» (Antich Brocal 2007: 205); «*El Roig de Pet* es tirava algun pet en un bar» (Alba Puig 2018); «Alfons Brocal Polo, *el Roig de Polo*.» (Antich Brocal 2007: 238); «[...] l'any 1907 l'alcaldia de Vicent Rostoll Esteve, *el Roig de Rostoll* (1856-1933)» (Antich Brocal 2007: 94); «L'equip de Vicent Garcia Gomar, *el Roig de les Vaques*» (Antich Brocal 2007: 14); «Leopold Fortuny Serra, més conegut pel sobrenom de *Roig del Gel*, precisament per exercir aquest treball fins a la dècada dels seixanta.» (Antich Brocal 2007: 243). **16.** (Tor) «Roig de Barseta, el»; «Roig de Brusa, el» (Herreros Moreno 2000: 142); «Roig ([...], de Calores, etc.)» (Beguir Esteve 2003: V, 219); «379. Ricardo Ibáñez Verdet Roch de la cota.» (Martínez Oria 2005c: 19); «Pascual Andreu, "el Roig del Jesus"» (Xust Marcilla 2017: 115); «Ernesto Marcilla Baixauli, conegut com el Roig del Jovenari [...]» (Xust Marcilla 2017: 166); «Roig del Marús, el» (Herreros Moreno 2000: 142); «Vicent Marcilla Nas i Enrique Chust, el Roig de Miqueta» (Xust Marcilla 2017: 48); «Roig de Poteta, el» (Herreros Moreno 2000: 143).

d.4) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **roget, -a** [roʃét] / [roʃéta]

1. (Alaq) «Vicent Peiró, El Roget» (Ferrer, Martí & Tarín 2015: 234). 2. (Alb) «Rochet» (Verdeguer Escribà 1991: 158). 3. (Alc) «Cap a 1928, un “Roget” d'Alcàsser, Vicente Almudéver Hernández, [...]» (Febrer Romaguera, Marí Mauricio & Simó Rosaleny 2010: 35); «[...] Roget-a, el/la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 116). 4. (Ald) «Roget, del» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 134). 5. (Man) «Roget» (Català Gimeno 1992: 265). 6. (Mas) «Rafael el rochet» (Raga 1982: s/n). 7. (Sed) «[Al casinet de Sedaví] Veig entrar a Sebas, el Roget [...]» (Torrent 2011). 8. (Tor) «Juan Bautista Climent “Rochet”» (Martínez Oria 2003: 26).

d.5) Derivat compost (**roig** + -ĪTTU/ -ĪTTA + preposició + nom comú/ propi)

1. (Alb) «el tío Rochet de la Rosegona» (Verdeguer Escribà 1991: 103). 2. (Ald) «*Roget de Derilo, el*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 134). 3. (Pics) «[...] Frances Albert (el fill del tio “rochet de la plaça”)» (Lerma Serra 1997: 20). 4. (Qua) «Roget de Casinos, el», «Roget de Lliria, el» (Sancho & Sancho 1998: 165). 5. (Tor) «32. José Sanz Marcilla Rochet de la Barona.» (Martínez Oria 2005c: 18).

e) Etimologia: segons el DCVB, prové del llatí RŪBĒU, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Alb) poblament: «l'Hort del Roig o d'Esteve» (Hernández Sanchis 1998: 117). 2. (Alc) poblament: «Hort i Motor del Roget, també Santo Domingo» (Febrer Romaguera, Marí Mauricio & Simó Rosaleny 2010: 35). 3. (Mas) hidrografia: «Sénia de Pasqual el Roig» (Pons Candel 2000: 79). 4. (Pics) hidrografia: «Sénies de Picassent. Any 1938 [...] Sénia de Roig» (Martínez Sanchis 2006: 143). 5. (Sed) poblament: «la alquería “dels Roig”» (Baixauli Ferrer 2013: 62). 6. (Sil) poblament: «[...], hi havia també la barraca de la tia Roja» (Antich Brocal 2007: 122). 7. (Xir) poblament: «6. La Alqueria vulgo de Róig de D. Francisco Blásco, vive Vicente Róig, que se pronuncia Roch.» (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 49r).

Rojano [rojáno] (Tor)

a) Definició: podria fer referència al cognom *Rojano*, documentat a Torrent entre els anys 1700-1750 (Climent Sanfèlix 1996: 126).

b) Motiu: potser algun avantpassat de la persona motejada n'era portador o hi tenia vincles familiars. També és possible que la persona motejada també fora rossa de cabells o tinguera la pell clara.

c) Comentari: com a reminiscència del cognom *Rojano*, és possible que es tracte d'una masculinització de *Rojana*, variant formal feminitzada del cognom *Roig*. Valdecabres Rodrigo (2002: 215) documenta l'existència d'una persona anomenada Anthoni Roig en un cens de Torrent de 1510. El cognom *Roig* ha estat present a Torrent ininterrompudament des d'aleshores (Climent Sanfèlix 1996: 126).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**roig/ rojo** + -ĀNU / -ĀNA): **rojano** [rojáno]

1. *Rojano* (Torrent).

1. (Alb) «Rochano» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Rotxano, el» (Herrerros Moreno 2000: 144); «[Jesús Ros] Orgullosos de sus raíces, luce su apodo de “Rochano”, un apodo que le viene de familia» (Casaban 2015: 14).

e) Etimologia: sembla un derivat de *roig*, que al seu torn, segons el DCVB, prové del llatí *RŪBĒŪ*, amb el mateix significat.

Romaguera [romayéra] (Qua, Sed, Xir)

a) Definició: és un malnom que s'origina a partir del cognom *Romaguera*, el qual és o ha estat poc freqüent als pobles on s'ha fet funcionar com a malnom.

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: és impensable que es pugui fer servir com a malnom a Alcàsser o a Picassent, sobretot a Alcàsser, on, amb un 41,883 ‰ (PEGV 2017), és un dels cognoms més abundants del poble. A Picassent, tot i que no és tan freqüent, també presenta una xifra d'ocurrències considerable amb un 10,117 ‰ (PEGV 2017). Per contra, actualment a Quart, Sedaví o Xirivella no hi ha cap persona que el tinga com a cognom (PEGV 2017). Cal dir que la primera documentació del cognom a la comarca la tenim a Silla entre els anys 1308-1319: «Romaguera, G.» i «Romaguera, Pere» (Guinot 1999: I, 425), i d'aquest poble es traslladaren a Alcàsser tres segles després els seus descendents «Melchior Romaguera (15)» i «Vicentius Romaguera (28), agricultores dicti loci de Silla», arran la carta de poblament de 1610 (Febrer Romaguera 2006: 492). Climent Sanfèlix (1996: 126) també documenta aquest cognom ininterrompudament a Torrent des de la primera mitat del segle XVIII (1701-1750) fins al segle XX.

A Xirivella es documenta la presència d'una família acomodada portadora d'aquest cognom a principis del segle XIX, la qual va patir el saqueig de sa casa [que hui és un col·legi de religioses] per part de les tropes franceses, les quals furtaren monedes d'or, joies i cremaren parcialment una imatge de la Verge del Roser (Sorribes Santa Maria 1989: 250). A Quart de Poblet existia al segle XX una botiga anomenada *Tejidos Rodrigo* regentada per tres germanes conegudes per *les Romagueres*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Romaguera/ El Tio Romaguera* (Quart de Poblet). 2. *Romaguera* (Sedaví). 3. *Romaguera/ Les Romagueres* (Xirivella).

1. (Qua) «Romaguera, el» (Sancho & Sancho 1998: 165); «[...] al tio Borito *el de Gerra* i al tio Romaguera» (Sancho & Sancho 1998: 140). 2. (Sed) «Francesc Moreno (Romaguera)» ([CF] Anònim 1995: 51). 3. (Xir) «Romaguera» (Blasco & Giménez 1997: 55).

e) Etimologia: segons el DCVB, variant formal de *Romeguera*, la qual prové del llatí RUMĪCARĪA, derivat de RUMEX, nom d'una planta espinosa. Moll (1982: 241) la tradueix per 'esbarzer'.

f) Toponímia: 1. (Sed) hidrografia: «Escorredor de l'Alter de Romaguera» (plànol de Sedaví) (Ruiz Monrabal 1985: s/n). 2. (Xir) poblament: «la casona de les Romagueres» (Giménez Pasqual 1995: 32).

Romancero [romanséro] (Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un adjectiu que s'aplica a persones amigues d'«anar amb romanços, històries llargues i importunes, dilacions o excuses».

b) Motiu: l'investigador xiriveller Sorribes Santa Maria (1989: 366) considera que la persona al·ludida era un «[...] conversador minucioso y sin interés; remolón».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Romancero* (Xirivella).

1. (Xir) «-*Romancero*, [...]» (Sorribes Santa Maria 1989: 366); «José Jesús el Romancero» ([CF] Anònim 1995: 58).

e) Etimologia: derivat de *romanç*, 'llengua romànica', «del ll. ROMANĪCE, adverbí aplicat al parlar dels romans, i més tard al llenguatge parlat per les nacions romanitzades [...]» (cf. DECat: VII, 411).

Romana, -o [romána] / [románo] (Cat)

a) Definició: segons el DNV, és una «balança rudimentària portàtil de ferro [...]».

b) Motiu: en desconeixem la motivació, potser va estar aplicat antigament per metonímia perquè la persona motejada feia servir algun tipus de balança per a pesar objectes de tota mena.

c) Comentari: se'n documenta a Catarroja una forma masculinitzada a principis del segle XIX: «Antonio Chaqués Romano» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 74v).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Romana/ Romana/ Romano* (Catarroja).

1. (Cat) «Romana» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Ernest Gradoli “Romana”» (Raga Ramon 1998: 59); «[...] la perruqueria de Conchín *la Romana*.» (Valls Bonet 2018: 39); «el treball de la tia Concha *la Romana* que va polir la gran majoria dels mobles del raval» (Valls Bonet 2018: 45).

e) Etimologia: Coromines (2008: 484) assenyala que el mot *romana* és d'origen incert, i que l'aparell ja era conegut en la Roma antiga.

Romanones [romanónes] (Ald, Qua, Sil)

a) Definició: és el nom d'un municipi de Guadalajara, Castella-la Manxa. Es va popularitzar perquè era el nom del títol nobiliari (comte) que posseïa Álvaro de Figueroa y Torres (1863-1950), un polític i empresari madrileny que patia una coixesa.

b) Motiu: als tres pobles on el tenim documentat (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 98; Sancho & Sancho 1998: 91; Antich Brocal 2016c: 35) s'acompleix la generalització, ja avançada per Moreu-Rey (1981: 91), del que n'és el veritable origen a tot arreu: «al final del segle passat [s. XIX] i al principi de l'actual [s. XX], tots els coixos de la Península Ibèrica eren motejats Romanones». En el cas de Silla, l'investigador Antich Brocal (2016c: 35) conta que l'al·ludit «va ser víctima del costum tradicional de rebre un malnom relacionat amb l'aspecte físic, en aquest cas, comparant-lo amb un altre coix insigne: Álvaro Figueroa y Torres, el Conde de Romanones [...]». A Quart de Poblet, el mateix malnom ja inclou l'adjectiu *coixo* (Sancho & Sancho 1998: 91); i a Aldaia, segons expliquen Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 98), la persona motejada també era coixa i la comparaven amb el referit comte.

c) Comentari: a Silla, el cronista local Antich Brocal (2014: 93) recull uns versos on se'n fa menció: «Alfonset de Romanones / jardiner de professió, / que procura la floresta / del parque de l'estació».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Romanones* (Aldaia). 2. *El Coixo de Romanones* (Quart de Poblet). 3. *El Tio Romanones* (Silla).

1. (Ald) «Romanones» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 98, 134). 2. (Qua) «En la processó del Crist dels Afligits, [...] inclús hi venien els fills de Quart residents a València (el Coixo de Romanones i amics).» (Sancho & Sancho 1998: 91). 3. (Sil) «El seu nom vertader era Alfonso Zaragoza García [...], l'explosió d'un obús el va ferir greument i li va provocar la inutilitat d'un braç i una cama. Passats uns anys, [...] l'Ajuntament li va facilitar un treball de sereno fent parella amb el tio Mallorc. [...] va [...] rebre un malnom relacionat amb l'aspecte físic, [...] comparant-lo amb [...] el Conde de Romanones» (Antich Brocal 2016c: 35).

e) Etimologia: segons Celdrán Gomáriz (2009: 677), el nom de la vila abans referida a la definició «alude a un aumentativo de *romanus* = 'romano'».

Romero [roméro] (Alc, Ald, Alf, Bene, Cat, Mis, Picn, Pics, Tor)

a) Definició: és sovint un cognom castellà, que en origen significava, segons el DLE de la RAE, «peregrino: Que va en romería con bordón y esclavina».

b) Motiu: en la majoria de les ocurrencies era el cognom de la persona referida, com en el cas de l'*amidador* (topògraf) Joan Baptista Romero, el qual es documenta a Alfafar en la segona mitat del segle XVIII (Cf. Català Vila 2002: 100). En altres casos, com a Picanya, se li va atribuir a persones no portadores del cognom, però que vivien en una alqueria anomenada així (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 150).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Romero* (Alcàsser). 2. *El Romero* (Aldaia). 3. *Romero* (Alfatar). 4. *Romero* (Benetússer). 5. *Romero* (Mislata). 6. *El Romero/ La Romero/ Els Romeros* (Picanya). 7. *Romero* (Picassent). 8. *Romero* (Torrent).

1. (Alc) «*Romero*» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 51). 2. (Ald) «*Romero, el*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 134). 3. (Alf) «*Escorredor de Romero*» (Català Vila 2002: 486). 4. (Bene) «*Alquería de Romero*» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548). 5. (Mis) «*Después de los Pamblanco llegaría la familia Romero y así sucesivamente otros...*» (Mañas Borrás 2011a: 101). 6. (Picn) «*Romero-a-os, el / la / els*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 150); «*El futbolista: Vicente Ricart “Romero”*» (Royo Martínez 1993: 81); «*Francisco Ricart Ausell “el Romero”*» (Royo Martínez 2002: 17). 7. (Pics) «*FRANCISCO ROMERO MARÍ, “Romero”*» (Romaguera Belenguer 2017: II, 544). 8. (Tor) «*Romero*» (Herrerros Moreno 2000: 143); «*[...], Ramos, Romero i Montero el més xiquet*» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 42); «*Jugant de porter Peirusa / i els demás són els millors, / que són Raqui i Romero / Momposar i Salvador.*» (Xust Marcilla 2017: 47).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **romerito** [romérito]

1. *Romerito* (Catarroja).

1. (Cat) «*Romerito*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, «Del b. lat. ROMAEUS, y este del gr. bizant. ῥωμαῖος RŌMAĪOS; literalmente 'romano', nombre que se aplicaba en el Imperio de Oriente a los occidentales que lo cruzaban en peregrinación a Tierra Santa y, en fecha posterior, a los peregrinos de Santiago y de Roma».

f) Toponímia: 1. (Alf) hidrografia: «*Sequiol de Romero*» (CTV 2009: II, 28); vies de comunicació: «*Camí de Romero*» (CTV 2009: II, 28). 2. (Bene) poblament: «*Alqueria de Romero*» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548). 3. (Pics) poblament: «*Romero, Caseta del Vapor de*» (Sánchez Serra 1984: 23); hidrografia: «*Motor de Romero*» (CTV 2009: II, 250).

Romeu [roméw] / [roméwa] (Alf, Bene, Cat, Mas, Qua, Sed, Sil)

a) Definició: és generalment un cognom, que en origen significava, segons el DNV, pelegrí, és a dir, «persona que fa per devoció un viatge a un santuari o a un lloc venerat per una religió».

b) Motiu: les persones motejades n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Romeu* (Alfatar). 2. *Romeu* (Benetússer). 3. *Romeu* (Catarroja). 4. *Romeus/ La Romeua* (Massanassa). 5. *Romeu* (Quart de Poblet). 6. *Romeus* (Sedaví). 7. *Romeu* (Silla).

1. (Alf) «11. La Alqueria vulgo de Roméu, de Dn. Joseph Cerveró de la Platéra, habitada.» (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 38v). 2. (Bene) «4. La Casa vulgo de Roméu, de Mariano Roméu, vive el mismo.» (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 40v). 3. (Cat) «Casa de Romeu» (Alvir Ballester 2009: s/n). 4. (Mas) «Romeus» (Moncholí 1983: s/n); «Everilda (la romeua)» (Muñoz Codoñer 1996: 38); «Carmen (la remeua)» (Muñoz Codoñer 1996: 38). 5. (Qua) «Masía de Romeu», segle XIX (Sanchis Alfonso 1991: 47). 6. (Sed) «“Els mamons” o “Romeus”» (Ruiz Monrabal 2008: 162). 7. (Sil) «Cognoms: [...] *Romeu*» (Zaragoza Pérez 1991: 255); «*Romeu, Emilio*» (Antich Brocal 2016: 278).

d.2) Forma composta: (art. + adjectiu + **Romeu**)

1. *El Xato Romeu* (Silla).

1. (Sil) «Júlio Gastaldo *el Xato Romeu*» (Antich Brocal 2009: 31).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del baix llatí ROMAEUS, adaptació del grec ῥωμαῖος, nom que en l'edat mitjana es donava en l'Imperi d'Orient als occidentals que el travessaven per anar en peregrinació a Terra Santa». (vg. *Romero*).

f) Toponímia: **1.** (Alf) poblament: «11. La Alqueria vulgo de Roméu, de Dn. Joseph Cerveró de la Platéra, habitada.» (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 38v). **2.** (Bene) poblament: «4. La Casa vulgo de Roméu, de Mariano Roméu, vive el mismo.» (AMAE, Manuscritos, Ms 35. Còpia de l'Informe Fabián y Fuero (1791), f. 40v). **3.** (Cat) poblament: «Casa de Romeu» (CTV 2009: II, 113); hidrografia: «Motor de Romeu» (Alvir Ballester 2009: s/n). **4.** (Qua) partides i paratges: «Romeu» (Coba Femenia & Sancho Pastor 2016: s/n).

Ronsa, -es [rónsa] / [rónses] (Man)

a) Definició: segons la 4a accepció del DCVB, significa «mandrós i lent en el treball, en l'acció».

b) Motiu: la informant manisera Maria Luisa Bartual (2019) conta que se li va atribuir a una persona perquè «no era massa faenera».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Ronsa/ Les Ronses* (Manises).

1. (Man) «Ronsa» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Ronsa, la» (Català Gimeno 1992: 265); «"les Ronses"» (Moreno Royo 1986c: 2).

e) Etimologia: el DCVB afirma que és desconeguda, probablement aràbiga, i el relaciona amb el mot castellà *roncero*. Coromines (2008: 485) indica que *roncero* significava antigament 'hipòcrita, afalagador', i que derivava de *ronce*, 'afalac enganyós', i aquest, al seu torn, provenia de l'àrab *ramz* o *rumz*, 'fer l'ullet', 'expressió figurada, al·legoria'.

Ronya [rójna] (Alc, Alf, Xir)

a) Definició: segons el DNV, pot ser un sinònim de «brutícia, especialment la que està adherida a la pell», una «malaltia cutània contagiosa causada per un àcar del gènere *Sarcoptes*», o bé un equivalent de «mesquinesa, avarícia».

b) Motiu: la persona d'Alcàsser referida com a *Ronyeta* sempre anava bastant bruta, tenia poca higiene (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 81). L'investigador xiriveller Sorribes Santa Maria (1989: 364) relaciona aquest malnom amb el fet de patir una malaltia de la pell: «- *Ronya*, enfermedad cutánea».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Ronya* (Alfafar). 2. *Ronya* (Xirivella).

1. (Alf) «*Ronya*» (Puchades Pastor 1991: 214). 2. (Xir) «- *Ronya*, [...]» (Sorribes Santa Maria 1989: 364).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **ronyeta** [rojéta]

1. *Ronyeta* (Alcàsser).

1. (Alc) «*Ronyeta*» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 81).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 486), és una veu comú a totes les llengües romàniques europees, la qual sembla que té relació amb el llatí tardà ARANĒA, 'sarna'.

Ropa [rópa] (Alc, Cat, Mas, Pics, Sil)

a) Definició: segons el DLE de la RAE, és una «prenda de vestir».

b) Motiu: a Alcàsser una versió deia que un avantpassat es dedicava a la venda de roba i ceràmica a Montserrat dels Alcalans (Ribera Alta) (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 99), és a dir, tal vegada se li va ser atribuït per metonímia dels objectes amb què comerciava. Possiblement, era el que es coneixia com a draper.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Ropa/ Les Ropes* (Alcàsser). 2. *Ropa* (Catarroja). 3. *Ropa* (Silla).

1. (Alc) «Ropa; Ropes, les» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 99); «Folch Mauricio, Eduardo *Ropa*» (Simó Rosaleny 2010: 388); «Lola “Ropa”» (Ajuntament d'Alcàsser 1993: 24); «Eduardo Folch (*Ropa*)» (Ajuntament d'Alcàsser 1994a: 36); «Paco Folch “Ropa”» (Hernández Olivares 2013: 93). 2. (Cat) «Ropa» (Sargues 2017); «Ropa» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Sil) «Ramón Forner (a) *Ropa*» (Antich Brocal 2016: 273).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **ropero** [ropé̞ro]

1. *Ropero* (Catarroja).

1. (Cat) «Ropero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d.3) Derivat (+ -ĔLLU/ -ĔLLA): **ropilla** [ropí̞lla]

1. *Ropilla* (Massanassa). 2. *Ropilla* (Picassent).

1. (Mas) «*Vicent de Ropilla*» (Pastor Alcoy 1994: 12); «Ropilla» (Soto 1997: 90); «Pepe Pons (*Ropilla*)» (Casañ 2006: 82). 2. (Pics) «Francesc Bosch Campos “Ropilla”» (Romaguera Belenguer 1988: 25).

e) Etimologia: tant el català *roba* com el seu equivalent castellà *ropa* tenen un mateix origen etimològic. *Roba*, segons Bruguera i Talleda (1996: 800), deriva de *robar*, «*RAUBARE, i aquest del germ RAUBÔN ‘saquejar, robar amb violència’.» Després, com a derivat de *robar* amb el sentit primitiu de ‘botí’, el mot ha agafat un matís especialitzat, que és el d’un «dels seus principals components, la ‘roba, els draps de vestir’».

Rossaleny [rosalén] (Sil)

a) Definició: és un cognom, segurament una variant formal del topònim *Ressalany*, que era un «antic lloc de moriscs (70 focs el 1609) de la fillola d'Alberic, [i] que des del 1855 forma un enclavament (1,76 km²) del municipi de Benimodo (Ribera Alta) entre els de Massalavés, Guadassuar, Alberic i Alzira» (*EnCat*). Existeix també un Rozalén del Monte a Albacete (Castella-la Manxa) que podria haver donat una forma catalanitzada.

b) Motiu: era el cognom de les persones motejades.

c) Comentari: com a cognom, es documenta a Silla des de 1650: «53. Damian Rosalen» (ARV, Mestre Racional, llig. 516, 10.422, any 1650, cit. per Vedreño Alba, Mensua Muñoz & Soria Rosaleny (1986: 121)). Casanova (2007a: 46) proposa escriure *Rossaleny* les variants formals *Rosalén* o *Rozalén*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Rossaleny*/ *General Rossaleny* (Silla).

1. (Sil) «Francisco Rosaleny Burguet [...] Conegut a Silla com “General Rosaleny”» (Antich Brocal 2016: 231).

e) Etimologia: segons Coromines (OnCat: VI, 375), de l'àrab «*ra's al-°ain* ‘cap (o punt de partida) de la deu d'un corrent d'aigua’». Entenem que *ras* significaria en àrab ‘cap’, i *ain* ‘font’.

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: «Caseta de Rosaleny [...] José Rosaleny Tronchoni» (Ajuntament de Silla 1991: 27); «[...] forn dels germans Rosaleny, la major nissaga de forners haguts a Silla. Localitzem allí, l'any 1905, a Josep Rosaleny Rostoll, [...]» (Antich Brocal 2007: 190).

Rosco, -a [rósko] / [róska] (Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Pics, Sed, Tor)

a) Definició: segons el DLE de la RAE, en castellà un *rosco* és un «roscón o rosca de pan o de bollo». Segons el DNV, una *rosquilla* és un «dolç fet de massa de farina, ous i altres ingredients, en forma de rosca xicoteta», i una *rosquilleta* és un «panet salat de pasta amb oli, de forma allargada i molt cuit, sovint amb llavorettes».

b) Motiu: pel que fa al mot que encapçala l'entrada, *Rosco*, només hem recollit la motivació del poble d'Alcàsser, on, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 113), sembla que és una metonímia dels cigars havans que la persona motejada venia, els quals s'anomenaven popularment *rosques*. Pel que fa al derivat de *Rosco*, *Rosquillero*, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 92) indiquen que a Picassent se li va atribuir a una persona que es dedicava a la venda de rosquilletes i saladets. Quant a la forma derivada *Rosquilleta*, documentada a Aldaia, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 62) aclareixen que és una creació feta a partir del cognom *Ros*, i que, per tant, és el resultat d'una homonimització formal que no té res a veure amb el panet de pasta que es ven als forns de terres valencianes com tal vegada hom podria suposar. A Manises, la família *Rosquilleta* regentava un forn (Gallego Sánchez 2023).

c) Comentari: segons el testimoni de Salvador Cabanes Almudéver (cit. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 113), el primer *Rosco* d'Alcàsser va ser una persona que tenia un estanc a Picanya anomenada Silvestre Navarro Arce (n. 1826- ?), la qual es documenta en un cens electoral d'aquest poble de 1873: «207 Silvestre Navarro Arce» (Vila-Belda Martí 2020: 270).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Rosco/ La Rosca* (Alcàsser). 2. *El Rosco* (Torrent).

1. (Alc) «Hernández Llácer, Silvestre *Rosco*» (Simó Rosaleny 2010: 392); «Cabanes Navarro Amparito *Rosca*» (Simó Rosaleny 2010: 385); «Tafol *Rosca*» (Ajuntament d'Alcàsser 1999a: 64). 2. (Tor) «En 1907 se crea el casino de la Música Nova conocido como Casino *El Rosco*, edificio actual de la empresa Nous Espais» (Carratalà Deval & Sánchez Antúnez 2016: 37).

d.2) Derivat (+ -ĒLLU/ -ĒLLA): **rosquillo, -a** [roskíʎo] / [roskíʎa]

1. *Rosquillo* (Alfajar). 2. *Rosquilla* (Catarroja). 3. *Rosquilla Negra* (Manises). 4. *Rosquilla* (Picassent). 5. *Rosquillo/ Rosquilla* (Sedavi).

1. (Alf) «*Rosquillo*» (Pastor 2016: s/n). 2. (Cat) «*Rosquilla*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Man) «*Rosquilla negra*» (Català Gimeno 1992: 265); «Jo si que rrecorde a rosquilla negra,era un home grndot [...]» (Oller Albiach 2020, novembre 28). 4. (Pics) Any 1951, «[...] el camarada Alfredo López Belenguer, “*Rosquilla*”» (Lerma Serra 1998: 33). 5. (Sed) «[...] Manuel Juan Gascó, “*El Rosquillo*”» (Ruiz Monrabal 1985: 213); «*Catia Pérez Juan “Rosquilla”*» (Ruiz Monrabal 2011a: 28).

d.3) Derivat (+ -ĒLLU/ -ĒLLA + ĪTTU/ -ĪTTA): **rosquilleta** [roskíʎéta]

1. *Rosquilleta* (Aldaia). 2. *Rosquilleta* (Manises).

1. (Ald) «*Rosquilleta*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 62). 2. (Man) «*Rosquilleta*» (Escobar Folgado 1959: s/n).

d.4) Derivat (+ -ĒLLU/ -ĒLLA/ + -ARĪU/ -ARĪA): **rosquillero** [roskíʎéro]

1. *El Rosquillero* (Picassent). 2. *El Rosquillero* (Torrent).

1. (Pics) «*Pep Machancoses “el Rosquillero”*. [...] anys 1919-20» (L'Om de Picassent 1986: 32); «*Paco (rosquillero) i el seu fill Pepe.*» (Santana 2006: 31). 2. (Tor) «*Rosquillero, el*» (Herrerros Moreno 2000: 144).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 486), és d'origen incert, tal vegada preromà. Potser prové de *RŌSCĀ 'rodeta', «propio de una lengua indoeuropea de España (equivalente del tema ROTHSKO- 'que corre, rápido', conservado en germánico y deriv. de ROTHĀ 'rueda', RETHŌ 'yo corro')».

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «*El teatro del “Rosco”*» (Beguir Esteve 2003b: V, 238); «*el casino del Rosco*» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 38); «*59 Caseta del Rosquillero [...] Font de Bailón*» (Fresquet Gozalvo 2011: 59).

Ro-ro [róro] (Sil)

a) Definició: Martí Mestre (2007: 479) observa que *Ro-ro* sembla un «mot d'origen onomatopèic, imitador del balbuceig del nen petit, o de la veu usada per bressar-lo».

b) Motiu: Antich Brocal (2021b: 281) assenyala que se li va atribuir a una persona «per la seua alçada i corpulència, [...], expressió que antigament es feia servir per als nadons que en nàixer pesaven més que el que calia».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Ro-ro* (Silla).

1. (Sil) «Edat: [...], *Roro*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

f) Toponímia: 1. (Sil) hidrografia: «Sequiol del Roro» (Zaragozà Pérez 1982: 86; CTV 2009: II, 296); «Acequia de Rorro» (Muga 1920: 247); *Partida de la Vega*: «- Séquia del Roro.»; «- Font del Roro.» (Zaragozà Pérez 1982: 97); «Motor del Roro» (Ajuntament de Silla 1991: 28); «- [Motor] Del Francés, dels Oriueles o del Roro.» (Zaragozà Pérez 1982: 108).

Rovira, -o [robíra] / [robíro] (Sil)

a) Definició: és un cognom d'origen vegetal. La forma amb el sufix *-o* deu ser-ne una masculinització.

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tindrien algun tipus de vincle.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Rovira/ El Tio Roviro* (Silla).

1. (Sil) «Cognoms: [...] *Roviro -ira*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «[...] la rondalla de Vicent Gastaldo Gonzalo, *el tio Roviro*» (Antich Brocal 2008: 15).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 241), prové del llatí *ROBEREA, “roureda”, segurament amb el sentit d'aquell que viu o procedeix d'un lloc on hi ha roures.

Ruà, -na [rwá] / [rwána] (Alc, Cat, Sil)

a) Definició: és un cognom d'etimologia francesa, segurament és una naturalització al català del nom de la ciutat francesa de Roan, en francès *Rouen* (cf. Moll 1982: 169).

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Ruà/ Ruana* (Alcàsser). 2. *Ruanos* (Catarroja). 3. *Ruà* (Silla).

1. (Alc) «Ruà; Ruana» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 51). 2. (Cat) «Ruanos» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Sil) «Cognoms: [...] *Ruà*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «En les alineacions immediates, trobem: [...], Rua, [...]» (Antich Brocal 2007b: 30).

Ruc, -a [rúk] / [rúka] (Alaq, Qua, Sed)

a) Definició: segons el DNV, és un sinònim d'ase, que és un «mamífer (*Equus asinus*) d'aspecte similar al del cavall, però més menut, d'orelles llargues i de cap gran, que s'utilitza generalment com a bèstia de càrrega».

b) Motiu: potser ha estat emprat com a adjectiu de persona maleducada o curta d'enteniment. Moreu-Rey (1981: 103-104) documenta un *el Jaume Ruc* a Manresa i l'inclou dins d'una categoria de malnoms relatius a la ineptitud o curtedat d'enteniment. Creiem que pot haver estat emprat en referència a un possible caràcter tosc, poc delicat dels al·ludits.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Ruc* (Alaquàs). 2. *La Ruca* (Quart de Poblet). 3. *El Ruc/ Els Rucs* (Sedaví).

1. (Alaq) «ruc, el» (Planells Segura 1993: 167); «Miguel "el Ruc"» ([QIA] Anònim 1984: 145). 2. (Qua) «Ruca, la» (Sancho & Sancho 1998: 165). 3. (Sed) «Rafael Valero Chirivella "el Ruc"» (Ruiz Monrabal 2008: 149); «Els Rucs» (Ruiz Monrabal 2008: 247).

e) Etimologia: segons el DCVB, «probablement formació onomatopeica sobre el crit típic de l'ase».

Rugla [rúyla] (Ald)

a) Definició: tal vegada és una feminització de *Rugló*, que segons el DNV, és un «pedra cilíndrica relativament gran que s'usa per a aplanar una superfície».

b) Motiu: tal vegada ha estat aplicat de forma metonímica a una persona relacionada amb aquesta peça cilíndrica abans referida, com en el cas d'una persona motejada com a *Ruglons* a Ontinyent (la Vall d'Albaida), l'avi de la qual en feia per a batre el blat (cf. Sanchis Carbonell 2011: 190).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Rugla* (Aldaia).

1. (Ald) «Rugla, La» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 137); «Rosario "La Rugla"» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 46)

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí vulgar *RŎTŬLŎNE, derivat de RŎTŬLUS, 'rotlle'.

Rum-rum, -a [rumrúm] / [rumrúma] (Alaq)

a) Definició: sembla un malnom d'origen onomatopèic, creat a imitació del mot “rum”.

b) Motiu: en desconeixem la motivació.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Rum-rum/ La Rum-ruma* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Rum-Rum/a» (Planells Segura 1991: 130); «[...] Isabel la Rumruma i Teresa la Burra.» (Martí Cànoves 2008: 485); «Runruma, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144).

Ruro/ Rurro [rúro] / [rúro] (Bene, Mas, Tor)

a) Definició: desconeixem quin podria ser el significat d'aquest mot, tal vegada és una forma apocopada o amb afèresi d'un altra paraula, o una expressió onomatopèica. Podria ser també una forma híbrida resultant de la combinació de mots castellans com *rucho*, ‘ase’ i *burro*. També existeix el mot *rure*, variant dialectal de *roure* (cf. “rure”, DCVB).

b) Motiu: en desconeixem la motivació.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Rurro* (Benetússer). 2. *El Ruro/ La Rura/ Els Ruros/ Els Rurros* (Massanassa). 3. *El Ruro* (Torrent).

1. (Bene) «Sènia del Rurro» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 550). 2. (Mas) «Ruros» (Moncholí 1983: s/n); «els Rurros» (Alcoy Comes 1999b: 38); «Fill del tio Paiportí i Luisa la Rura» (Moncholí Baixauli 2012: 75); «Els Ruros» (Alcoy Comes 1995: 30); «Bartolomé Romeu = “Tomeu El Ruro”» (Club de Colomicultura La Protectora 2004). 3. (Tor) «Ruro» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Ruro, el» (Herreros Moreno 2000: 145); «70. José Andrés Mora Ruro.» (Martínez Oria 2005c: 18).

f) Toponímia: **1.** (Bene) hidrografia: «Sènia del Rurro» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 550).

Rutxo [rúʎfo] (Mas, Sil)

a) Definició: és el mot castellà *rucho*, sinònim d'*ase*, el qual, segons el DNV, és un «mamífer (*Equus asinus*) d'aspecte similar al del cavall, però més menut, d'orelles llargues i de cap gran, que s'utilitza generalment com a bèstia de càrrega».

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada ha estat aplicat de forma metafòrica a persones ineptes, tosques per l'associació d'aquest animal de càrrega amb aquesta qualitat.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Rutxo* (Massanassa). **2.** *El Rutxo* (Silla).

1. (Mas) «Domingo el Rucho» (Raga 1981: s/n). **2.** (Sil) «[...] Juanito *el Rutxo*, [...]» (Antich Brocal & Marí Lozano 2009: 14); «[...] animals: [...] *Rutxo*» (Zaragozà Pérez 1991: 255).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, del mot *rucio*, «animal, especialmente de una caballería: De color pardo claro, blanquecino o canoso». *Rucio* deu compartir etimologia amb el mot català *rossí*, que al seu torn provindria del llatí, ROSCĪDUS, de *ros* 'rosada'.

3.2.20. Lletra S (DMHS)

Sabalo [sabálo] (Sed)

a) Definició: és una variant formal del cognom d'etimologia basca *Zabalo*.

b) Motiu: era el segon cognom d'un rebesavi del motejat, anomenat Miguel Sospedra Zabalo (Ruiz Monrabal 2008: 253).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Sabalo* (Sedaví).

1. (Sed) «Julián Sospedra, “el Savalo”» (Ruiz Monrabal 1985: 266).

e) Etimologia: segons Michelena (1997: 162), en basc l'ètim *zabal* pot significar *ample* com a adjectiu, o *placeta* com a substantiu. Ha donat topònims com *Zaballa* a Logronyo (Valgañón) i a Burgos (Barbadillo de los Herreros).

Sabata [sabáta] (Alaq, Alc, Ald, Alf, Beni, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un tipus de «calcer de couro, feltre o altra matèria que cobrix el peu i eventualment el turmell».

b) Motiu: els sabaters es dedicaven a fer, reparar o vendre el tipus de calcer abans referit a la definició. A Picassent se li va atribuir el malnom de *Sabata* a una persona per metonímia, en ser una de les primeres del poble en portar-ne (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 53). A Catarroja ja es documenta el malnom *de la Sabatera* a principis del segle XIX, segurament per tal de referir a una persona emparentada amb algú que es dedicara a aquest menester: «Blas Guillem de la Sabatera» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 72v). La forma amb diminutiu, *Sabateret*, també ha estat emprada a Silla per tal d'al·ludir a una persona que venia i reparava calcer: «[...] Arturo Carbonell Rosaleny, més conegut pel *tio Sabateret* per la seua activitat de venda i reparació de calçat» (Antich Brocal 2007: 101).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sabata* (Picassent).

1. (Pics) «Fornillers i llenyaters.- [...] Els qui més llenya subministraven als forn[s] eren: Baptista Sanchis Alemany “Sabata”» (Romaguera Belenguer 1987: 21); «24 Sanchis Sanchis Ernesto [...] (Sabata)» (Romaguera Belenguer 2017: II, 48).

d.2) Derivat (+ -ARIU/ -ARIA): **sabater, -a** [sabatér] / [sabatéra]

1. *El Sabater/ Les Sabateres* (Alaquàs). 2. *Alapont el Sabater* (Albal). 3. *Sabater/ Sabatera* (Alcàsser). 4. *El Sabater* (Aldaia). 5. *Sabater* (Alfagar). 6. *Sabater* (Beniparrell). 7. *Sabater/ De la Sabatera* (Catarroja). 8. *El Sabater/ La Sabatera* (Manises). 9. *El Tio Salvoret el Sabater* (Massanassa). 10. *Sabater* (Paiporta). 11. *El Sabater/ La Sabatera* (Picassent). 12. *El Sabater/ Fèlix el de la Sabatera* (Quart). 13. *Sabater* (Silla). 14. *El Sabater* (Torrent).

1. (Alaq) «Sabater/es, el, les» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144). 2. (Alb) «Alapont el Sabater» (Verdeguer Escribà 1987: 213). 3. (Alc) «Alejandro Ibáñez (sabater)» (Ajuntament d'Alcàsser 2007a: 85); «Ballester Ramírez, Francisca *Sabatera*» (Simó Rosaleny 2010: 385). 4. (Ald) «Sabater, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006:

134). **4.** (Alf) «*Sabater*» (Puchades Pastor 1991: 212). **6.** (Beni) «Sabater» (Pons Polit 2016). **7.** (Cat) «Sabater» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). **8.** (Man) «Sabater, el» (Català Gimeno 1992: 265); «Sabatera, la» (Català Gimeno 1992: 265); «Mamá re Pilar la sabatera» (Garrote 2016, juny 30). **9.** (Mas) «En el rincón de la plaza estaba el zapatero “El Tio Salvoret el savater”» (Hervás Pons 2008: 72). **10.** (Pai) «Sabater» (Marí Yago 2004: 180); «*En función del oficio* [...], Sabater» (Marí Yago 2004: 180). **11.** (Pics) «Xiques picassentines aprenent costura en ca Vicentica “la Sabatera” pels anys 40.» (Romaguera Belenguera 2003: 240); «Sabater, Mas del» (Sánchez Serra 1984: 23). **12.** (Qua) «Sabater, el» (Sancho & Sancho 1998: 165); «Sabatera, Félix el de la» (Sancho & Sancho 1998: 165). **13.** (Sil) «Actuals: [...], *Sabater, Sabateret*» (Zaragozà Pérez 1991: 254). **14.** (Tor) «Sabater, el» (Herrerros Moreno 2000: 145); «62. *Ramón Navarro Mora Sabater.*» (Martínez Oria 2005c: 18).

d.3) Derivat (+ -ARĪŪ/ -ARĪA + -ĪTTU/ -ĪTTA): **sabateret** [sabaterét]

1. *El Sabateret* (Albal). **2.** *El Sabateret* (Alfajar). **3.** *El Sabateret/ El Tio Sabateret* (Silla).
1. (Alb) «la caseta del Sabateret» (Hernández Sanchis 1998: 117). **2.** (Alf) «El Sabateret (José Martínez Ferriols)» (Monforte Casañ 2015: 228). **3.** (Sil) «José Mª Antich Valero *Sabateret*» (Antich Brocal 2016: 407).

e) Etimologia: Coromines (2008: 591) assenyala que és d'origen incert, però observa que podria venir d'una onomatopeia com *itsap!*, a partir del soroll d'algú que cascavelleja o trepitja fortament.

f) Toponímia: **1.** (Alb) poblament: «la caseta del Sabateret» (Hernández Sanchis 1998: 117). **2.** (Pics) poblament: «[...] (per allí es troben El Mas del Sabater, La caseta de Carrillo...) [...]» (Romaguera Belenguera 1988: 19); «Altres mas d'interés és el Mas del Sabater, anomenat oficialment Mas del Devadillo construïda l'any 1891.» (Ajuntament de Picassent 1993: 5); «Mas de Sabater» (CTV 2009: II, 250). **3.** (Tor) poblament: «I/ Carrer dels “Moralets”/ i l'hort del Sabater ... / i més enllà l'Ermita ... / a Sant Gregori, / en pedra de rodeno, / el fitaba una Creu.» (Beguir Esteve 2003c: V, 223).

Sabó [sabó] (Alaq, Bene, Cat, Pics, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un «detergent sòlid soluble en l'aigua, que s'obté per l'acció d'un àlcali sobre l'oli o altre greix, i que s'usa comunament per a llavar».

b) Motiu: la persona motejada com a *Sabó* d'Alaquàs regentava el que es coneixia popularment com a *Casino dels Rojos*, i era de les poques que es llavava amb sabó (Escrivà 2018). Els saboners eren persones que elaboraven sabó de forma casolana. Al mateix Alaquàs, una altra persona anomenada Francisco Castet Sena era referit com *el Sabonero* perquè abans de la Guerra Civil feia sabó al *camí Nou* d'aquest poble (cf. Tarín i López 2013: 66).

c) Comentari: entenem que aquest *Casino dels Rojos* a què al·ludeix la nostra informant és *el Casino Roig* o de la banda *Primitiva* d'Alaquàs (Escrivà 2018). Una altra banda d'aquest poble s'anomenava popularment la banda del *Casino Blau* o *Nou*, el nom oficial de la qual era "Centro Musical de Socorros Mutuos".

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sabó* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Conxeta la de "Sabó"» ([QIA] Anònim 1983: 152); «Sabó» (Planells Segura 1991: 130); «Sabó, Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **saboner, -o** [sabonér] / [sabonéro]

1. *El Sabonero* (Alaquàs). 2. *El Saboner* (Benetússer). 3. *Sabonero* (Catarroja). 4. *El Saboner* (Picassent). 5. *El Saboner* (Xirivella).

1. (Alaq) «Salvador Castet "el Sabonero"» ([QIA] Anònim 1995: 194); «Saboner» (Planells Segura 1991: 130); «Saboner, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144). 2. (Bene) «[...] la [senda] del Saboner» (Ricart Bonillo 1978: 97). 3. (Cat) «Sabonero» (Sargues Raga 2017). 4. (Pics) *El Saboner* «feia sabó» (González Tronchoni 2019, febrer, 2). 5. (Xir) «Paco Cervera i Garcia (el Saboner)» ([CF] Anònim 1995: 52).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí SAPŌNE, amb el mateix significat.

f) Toponímia: **1.** (Bene) poblament/ vies de comunicació: «[...] la senda de la Alquería Saboner o la Rambleta» (Ricart Bonillo 1974c: 86); «[...] quedan en uso dos de las cuatro sendas: una, la de la Orba, y la otra, la del Saboner.» (Ricart Bonillo 1974c: 86). **2.** (Pics) hidrografia: «Saboner, Barranc del» (Sánchez Serra 1984: 23); vies de comunicació: «El pont del Saboner» (González Tronchoni 2019, febrer, 15).

Sabre [sáb্রে] (Mis, Xir)

a) Definició: segons el DNV, un sabre és una arma blanca llarga semblant a una espasa. També pot ser una barra de ferro, un llistó de fusta o un tipus de peix.

b) Motiu: tal vegada ha estat emprat com a metàfora de persona prima i allargada com aquesta arma, tot i que Sorribes Santa Maria (1989: 366) observa que el motejat era una «persona muy activa y que hace trabajar y moverse a cuantos están junto a él», definició que coincideix amb una locució que el DCVB recull a Olot (la Garrotxa), que diu: «a) *Semblar un sabre nu*: esser una persona molt activa i que fa treballar o moure's tots els qui li van entorn (Olot)».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Sabre* (Mislata). **2.** *El Sabre* (Xirivella).

1. (Mis) «[...] nombres y apodos de aquellos personajes emblemáticos de la época: [...], el Sabre encargado del funcionamiento del reloj de la iglesia, [...]» (Mañas Borrás 2011a: 24).

2. (Xir) «Paco *el Sabre*» (Blasco, Giménez & Aguilar 1999: 77); «*El Sabre* és l'home de Pepita» (Berenguer Such 2018).

e) Etimologia: segons el DCVB, del francès *sabre*, amb el mateix significat.

Sacanyet [sakané] (Man)

a) Definició: és el nom d'un municipi de l'Alt Palància.

b) Motiu: segurament ha estat emprat per a referir a una persona procedent d'aquest municipi de l'Alt Palància.

c) Comentari: el malnom de Manises reflecteix la pronúncia actual de topònims de l'Alt Palància amb *-t* final muda: «Sacanyet [é] (l'Alt Palància)» (cf. GNV 2006: 386); «Matet [é] (l'Alt Palància)» (GNV 2006: 383).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sacanyet* (Manises).

1. (Man) «Sacañé» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Sacanyé» (Català Gimeno 1992: 265).

e) Etimologia: Cabanes, Ferrer & Herrero (1981: 358) creuen que d'una base *SCANDA, relacionable amb mots diminutius del llatí tardà com SCANDŮLA i SCANDĒLLA, “espelta”, “espècie de civada”, pot haver sorgit el mot abundancial *SCANDĒTUM i *SCANNĒTUM, el qual evolucionaria al topònim *Sacanyet*. Segons aquests mateixos autors (1981: 359), aquest topònim significaria “plantació d'espelta” o “terra plantada d'espelta”.

Safrà [safrá] (Alc, Alf, Cat, Picn)

a) Definició: segons el DNV, és una «planta herbàcia vivaç (*Crocus sativus*), de flors grans amb sis tèpals i tres estigmes, els quals dessecats constitueixen una espècia molt estimada com a condiment».

b) Motiu: a Catarroja, pel que fa al malnom derivat de *safrà*, *Safraner*, Valls Bonet (2018: 44) conta que als pares de Paco *l'Orxatero*, Paco i Amparo, se'ls anomenava *els Safraners* perquè «treballaven, [...] en el safrà, [...], i el producte el venia el tio Paco pels pobles». Quant al malnom derivat en *-ar*, *Safranar*, que porta un sufix que té el sentit de «designar el lloc on es cria un determinat vegetal» (Moll 2006: 243), se li va atribuir a una persona «perquè possiblement tenia la cara engroguida, ja que de xicotet no tenia bona salut» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 93), és a dir, actuava com a metàfora del color d'aquest vegetal.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Safran* (Alfatar).

1. (Alf) «*Safran*» (Puchades Pastor 1991: 215).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **safraner, -a** [safranér] / [safranéra]

1. *Safraner/ Safranera/ Els Safraners* (Catarroja). 2. *Safraner* (Paiporta).

1. (Cat) «*Safraner*»; «*Safranera*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Pai) «*Safraner*» (Marí Yago 2004: 180).

d.3) Derivat (+ -ĀRE): **safranar** [safranár]

1. *Safranar* (Alcàsser).

1. (Alc) «*Safranar*» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 93).

e) Etimologia: segons el DCVB, «de l'àrab *za farān*», amb el mateix significat.

Sagant [sayánt] (Cat, Mas)

a) Definició: deu ser una variant formal de *segant* (1a doc. 1800), tal vegada amb el significat de «tallant, agut de tall» (cf. DCVB), segurament per assimilació de la *-e* àtona a la *-a* tònica: *e...à > a...à* com en el cas de *Jagant* (<*Gegant*) (cf. Casanova 2007b: 57): *Sagant* < *Segant*.

b) Motiu: en desconeixem el motiu, tal vegada el primer motejat tindria un caràcter aspre, fort. Es documenta en una relació de propietaris de terres de l'Albufera de Catarroja de 1800: «Joseph Comes Segant» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 83r, f.86r). Un dels motejats actuals de Catarroja és portador del cognom *Comes*. Per tant, deduïm que *Sagant* és una variant formal de *Segant*: «Salvador Comes Muñoz, “Ratat de Sagant”» (“Retrats”; Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Segant* [any 1800] (Catarroja). 2. *El Sagant* (Massanassa).

1. (Cat) «Joseph Comes Segant» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 83r, f. 86r); «Bauta. Costa Segant» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 88r). 1. (Mas) «Enriquito el Sagant/ colombaire de profit/ tost (sic) [tots] parlant y parlat/ y ell res habia dit» (Comissió de festes 1953: s/n).

d.2) Forma composta: (art. + **Ratat** + prep. + **Sagant**)

1. *El Ratat de Sagant* (Catarroja).

1. (Cat) «Ratat del Sagant» (Sargues Raga 2017); «Ratat des Agant» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, *segant* provindria «del llatí *SECANTE*», amb el mateix significat de “tallant, agut de tall”.

f) Toponímia: 1. (Cat) poblament: *carrer del Ratat de Sagant*. 2. (Mas) poblament: «caseta del Sagant» (Pons Candel 2000: 38).

Sagasta [sayásta] (Ald, Cat, Man, Picn)

a) Definició: és un cognom d'etimologia basca popularitzat per un president del govern espanyol anomenat Pràxedes Mateo Sagasta (1825-1903).

b) Motiu: dels quatre pobles on es documenta, n'hem trobat dos motivacions, una a Picanya i l'altra a Catarroja. Pel que fa a la de Picanya, sembla dubtós que l'origen vinga simplement, tal i com suggereixen Hernández Doria & Tronchoni Albert (2005: 152), del cognom del portador. Sí que és cert que és un malnom procedent d'un cognom, però amb matisos: el motiu que normalment es troba darrere d'aquest cognom és que s'aplicava a alguna persona amb gran capacitat oratòria, o bé, com observa Moreu-Rey (1981: 155), que el motejat fora seguidor de la tendència política representada pel referit polític Pràxedes Mateo Sagasta. Quant a Catarroja, la facilitat de paraula característica d'aquest personatge era el que tenia l'al·ludit, Josep Antoni Selma i Casañ (1892-1980), que era pescador i barquer. Segons Raga Ramon (1999j: s/n), encara que políticament el motejat «era liberal[,] els seus amics li posaren Sagasta per la seua forma de parlar i la facilitat per l'oratòria», ja que ho feia «amb convenciment i autoritat».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sagasta* (Aldaia). 2. *El Tio Sagasta* (Catarroja). 3. *Sagasta* (Manises). 4. *Sagasta* (Picanya).

1. (Ald) «Sagasta» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 98, 134). 2. (Cat) «Este barquer era en Josep Antoni Selma i Casañ, fill de “Tonet el de Lliura”, i conegut per tots com el “Tio Sagasta”.» (Selma 1999a); «Sagasta» (Sargues Jorge 2017). 3. (Man) «Sagasta» (Català Gimeno 1992: 265); «Vicente el Morenet y Rafael de Sagasta, de grandes conocimientos de la pelota, ligereza y habilidad» (Moreno Royo 1987: 2). 4. (Picn) «Sagasta, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 151).

e) Etimologia: segons Faure, Ribes & Garcia (2009: 671), és un mot compost pels ètims bascos *sagar*, 'poma', i el sufix *-sta*, variant de *-tza*, que denota abundància. Per tant, tot plegat, podria traduir-se per 'lloc de pomes', 'pomar'.

Sal [sal] (Alaq, Alc, Alf, Man, Mas, Pics, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és «clorur de sodi, [una] substància blanca, cristal·lina, que abunda en la naturalesa formant masses sòlides o en solució, principalment en l'aigua de mar, i que s'utilitza sobretot com a condiment, per a conservar els aliments i en l'obtenció del sodi i compostos de sodi».

b) Motiu: normalment les persones motejades amb el derivat *saler/ salera* es dedicaven a la venda d'aquesta substància abans definida. No obstant això, a Alfafar, pel que observa Puchades Pastor (1991: 213 [nota 45]), el renom fa referència a un topònim amb el sentit de persona procedent «del Saler», una pedania que pertany a l'Ajuntament de València que es troba al costat d'Alfafar.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**sal** + -ARIU/ -ARÍA): **salero, -a** [saléro] / [saléra]

1. *La Salera* (Alcàsser). 2. *Salera* (Alfafar). 3. *El Salero* (Massanassa). 4. *El Salero* (Picassent). 5. *El Salero* (Quart de Poblet). 6. (Silla).

1. (Alc) «Cabanes Sanchis, Mercedes *Salera*» (Simó Rosaleny 2010: 386). 2. (Alf) «*Salera*» (Puchades Pastor 1991: 213). 3. (Mas) Una partida o paratge de mitjans del segle XVIII: «[...] denúncia de l'arrendador de la cacera bolàtil (sic) contra Jordi Mas de Massanassa i Josep Mas de Catarroja, per haver caçat en el Racó del Salero (sic)» (López Quiles & Olmos Tamarit 1983: 98). 4. (Pics) «*Salero*» (Lerma Serra 1975: 90); «[...] any 1943. Dalt del carro, Víctor “el salero”» (Lerma Serra 1982b: 39); «Víctor *el Salero* (V. Sanchis)» (Monforte Casañ 2015: 387); «Enrique Sanchis López, “el Salero”» (Romaguera Belenguer 2017: II, 157); «Víctor Sanchis Tarazona “El Salero”» (Gómez Tronchoni 2006: 64). 5. (Qua) «*Salero, el*» (Sancho & Sancho 1998: 165). 6. (Sil) «Actuals: [...] *Salero*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «El Clau, casado con la *Salera*» (Antich Brocal 2016: 277); «*Pascual (a) el Salero*» (Antich Brocal 2016: 277); «*El Salero y su cuñado Miaja*» (Antich Brocal 2016: 277); «*Amparo Giner Doménech, “La Salera”*» casada amb Ángel Ferrer Montoya, (a) *Miaja* (Antich Brocal 2016: 412).

d.2) Derivat castellà en diminutiu (**sal** + -ARĪU/ -ARĪA + -ĪTTU/ -ĪTTA): **salerito** [saleríto]

1. *Salerito* (Manises).

1. (Man) «Salerito» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Salerito» (Català Gimeno 1992: 265).

d.3) Derivat castellà (+ -ĀTU/ -ĀTA): **salado**, -a [saláo]/ [salá]

1. *La Salada/ El de la Salada/ El Tio Salado* (Alaquàs). 2. *El Salao* (Manises). 3. *El Salao/ Els Salaos* (Torrent).

1. (Alaq) «Salà, la, el de la/ salao, el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 144). 2. (Man) «[...] [el molí] q estaba al costat de macasa era el del Salao [...]» (Pastor Doménech 2019, febrer 5). 3. (Tor) «Salao» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Salao, el» (Herreros Moreno 2000: 146); «A meitat del segle [XX], el cognom Cervera és el més corrent entre els ramaders, [...] els Cervera Soriano, de malnom “Salaos”» (Fresquet Gozalvo 2011: 154).

d.4) Derivat castellà en diminutiu (**sal** + -ĀTU/ -ĀTA + -ĪTTU/ -ĪTTA): **saladito** [salaíto]

1. *El Salaíto* (Manises).

1. (Man) «Salaíto» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Salaíto» (Català Gimeno 1992: 265).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí SALE, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Man) hidrografia: «[...] [el molí] q estaba al costat de macasa era el del Salao el de la vaisa del riu era el moli de Tonet y el del carrer el Pilaret era eñ del Salao [...]» (Pastor Doménech 2019, febrer 5). 2. (Mas) s. XVIII, partides i paratges: «el Racó del Salero (sic)» (López Quiles & Olmos Tamarit 1983: 98). 3. (Sil) poblament: «les persones velles encara recorden [...]; la [barraca] de Dolors Alapont, *la Salera*» (Antich Brocal 2007: 122); hidrografia: «Sequiol del Poll o de la Barraca de la Salera.» (Zaragozá Pérez 1982: 87). 3. (Tor) poblament: «El corral del Salao, vora el camí de Xarcos Secs.» (Fresquet Gozalvo 2011: 152).

Salsero [salséro] / [salséra] (Alc, Pics, Tor)

a) Definició: segons el DNV, un salser és un venedor d'espècies o salses.

b) Motiu: segurament, els motejats es dedicaven al menester descrit a la definició.

c) Comentari: els motejats d'Alcàsser i Picassent pertanyien a una mateixa família ja que, segons el testimoni de González Tronchoni (2019, febrer, 15), *el Salsero* de Picassent era d'Alcàsser. Pel que ens diu la documentació, totes dos famílies compartien el cognom *Aguado*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**salsa** + -ARĪU/ -ARĪA): **salsero**, -a [salséro] / [salséra]

1. *Salsero/ Salsera* (Alcàsser). 2. *El Salsero* (Picassent). 3. *El Salsero/ La Salsera* (Torrent).

1. (Alc) «Aguado Martínez, Francisco *Salsero*» (Simó Rosaleny 2010: 383); «Carmen Aguado Cerveró (*Salsera*)» (Ajuntament d'Alcàsser 1994b: 26). 2. (Pics) Abril 1939, «Pascual Aguado Sanchis, “El Salsero”» (Romaguera Belenguer 2017: II, 808). 3. (Tor) «343. *Isidro Llimerá Puig Salsero*.» (Martínez Oria 2005c: 19); «La tia Francisqueta la "Salsera" era una dona especial, estimada per grans i menuts.» (Xust Marcilla 2017: 127); «De la pilo y el salsero y tu de qui eres» (Contreras Silla 2016, abril 28).

e) Etimologia: *salser* és un derivat de *salsa*, mot que, segons el DCVB, prové del llatí SALSA, ‘coses salades’.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «64 Caseta del Salsero [...] L'Horteta.» (Fresquet Gozalvo 2011: 59); «Caseta del Salsero» (Fresquet Gozalvo 2011: 60).

Samaritano [samarítano] (Alf, Lloc)

a) Definició: segons la 4a accepció del DNV, és una «persona que sempre està disposada a ajudar, especialment en casos de necessitat».

b) Motiu: a Alfafar, segons Puchades Pastor (1991: 215 [nota 82]), una dona va eixir en una processó fent del personatge de la Samaritana. *El Samaritano* n'és una masculinització.

c) Comentari: d'acord amb l'Enclopèdia Catalana (*EnCat*), els samaritans són membres d'una comunitat etnicoreligiosa originada de la mescla entre la població autòctona israelita de Samaria i els colons introduïts pels assiris després de la destrucció de la ciutat (722 aC) provinents de Babilònia, Cut, Avà, Hemat i Sefarvaim. A la Bíblia se'ls menciona a través de la paràbola del Bon Samarità i del passatge de Jesús i la Samaritana. En aquest segon cas, Jesús, assedegat, li demana a una dona d'aquesta ètnia si li pot donar aigua d'un pou d'on aquesta es disposava a traure'n. Aquesta, estranyada que un jueu li demanara alguna cosa, ja que en aquell moment jueus i samaritans es trobaven enfrontats, se'n adona que Jesús té el poder profètic d'endevinar-li que havia tingut cinc marits, i aleshores l'accepta com a nou Messies (Jn 4, 1-39).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Samaritano* (Alfafar). 2. *El Samaritano* (Llocnou de la Corona).

1. (Alf) «*Samaritano*» (Puchades Pastor 1991: 215); «Samaritano» (Pastor 2016: s/n). 2. (Lloc) «Pepita Gimeno, de la família “Samaritano” de Poble Nou-Lugar Nuevo de la Corona» (Ruiz Monrabal 2008: 31); «Amadeo Gimeno, “el Samaritano” de Lloc Nou de la Corona» (Ruiz Monrabal 2008: 176); «Luís el Samaritano (L. Gimeno)» (Monforte Casañ 2015: 309).

e) Etimologia: segons el DNV, de *Samaria*, antiga ciutat i regió de Palestina. Aquesta mateixa ciutat i regió provenen, al seu torn, del prenom hebreu *Shē'mēr*, “guaita”, que era el nom de l'anterior propietari d'un turó situat al centre de Palestina que el rei Omri d'Israel comprà, fortificà i anomenà així en honor seu. Cf.: <<https://www.biblicaltraining.org/library/shemer>>. [Consulta 14-10-2022].

Sampa [sámpa] (Alc)

a) Definició: és l'imperatiu del verb *sampar*, que el DNV defineix com a «robar, furtar».

b) Motiu: segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 86), el motiu d'aquest malnom presenta dos versions: d'una banda, un avantpassat dels al·ludits tenia afició al teatre, i, en les funcions que solia dirigir, donava instruccions als altres actors dient-los: «Sampa açò, sampa allò!», és a dir, que ho emprava amb el sentit de “prendre” alguna cosa. De l'altra, perquè un avantpassat agafava objectes del camp d'altres persones.

c) Comentari: les diverses famílies *Sampes* d'Alcàsser tenen com a denominador comú ser portadors del cognom *Fort*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sampa/ Els Sampes* (Alcàsser).

1. (Alc) «José Fort Llácer (*Sampa*)» (Gericó Trilla 2003: 233); «Fort Dalmau, José *Sampa*» (Simó Rosaleny 2010: 388); «Miguel Angel Fort (*Sampa*)» (Ajuntament d'Alcàsser 1994a: 36); «Alberto Fort (*sampa*)» (Ajuntament d'Alcàsser 1996: 36).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, de la onomatopeia *zamp*.

Samuga [samúya] (Alc)

a) Definició: el DNV defineix *samuga* com a «corda d'una certa grossària, generalment d'espart».

b) Motiu: té el seu origen en un fet de parla o delocutiu mitjançant el qual una persona manifestava, amb to amenaçant, la intenció de fer un ús violent d'un tipus de corda semblant al de la definició. Segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 113), la persona motejada solia repetir la frase: «Te pegue una samugà!!!».

c) Comentari: Martí Mestre (2006: 491) documenta 'samugada' com a sinònim de 'colp' a mitjans del segle XIX: «[...], que emboque *samugaes* de mandró [...] (cit. El Mole, 1837: II, 172)».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Samuga* (Alcàsser).

1. (Alc) «Salvador Hernández (*Samuga*)» (Gericó Trilla 2003: 233).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí *SAMBŪCA*, «ormeig a manera de pont llevadís, fet de barres i cordes, que servia per a assaltar murs».

Sang-xili [saŋʃili] (Tor)

a) Definició: segons Marquiegui Rico & González Rodríguez (2019), era el malnom del boxejador de Torrent Baltasar Belenguer Hervàs (Torrent, 15-X-1911-2-IX-1992), que va arribar a ser el primer campió de boxa del món procedent de l'estat espanyol.

b) Motiu: Baltasar Belenguer se'l va atribuir ell mateix emprant el nom d'un criat xinès d'un amic de son pare (*Sang Chi Li*) per tal d'evitar que el seu progenitor el reconeguera en els seus primers combats. Una versió del diari *Torrent Informatiu* (2012: 16) diu que aquest mateix criat era el veritable amic de la seua família: «Baltasar Belenguer Hervàs se puso él mismo el apodo de Sangchili copiando así el nombre de un criado chino amigo de su familia (Sang Chi Li), para que su padre no lo reconociera en sus primeros combates». Suposem que a Aldaia se li aplicaria irònicament a alguna persona aficionada a la baralla o la discussió, o que potser tinguera afició a la boxa.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sang-xili* (Aldaia). 2. *Sang-xili* (Torrent).

1. (Ald) «Sanchili» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 134). 2. (Tor) «on tenia el xalet Sangchili (el campió de boxa) i on estava la Font del *Chorro*» (Benlloch Barrachina 2002a: 28).

e) Etimologia: del nom propi xinès *Sang Chi Li*.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: *el xalet de Sangchili* (Benlloch Barrachina 2002a: 28).

Sangre [sáŋgre] (Alb, Man)

a) Definició: és el mot castellà equivalent de *sang*, que segons el DNV, és el «líquid, de color roig fosc en els vertebrats, que circula pel sistema vascular transportant l'oxigen i l'aliment als teixits, i els productes inútils cap als òrgans de secreció».

b) Motiu: en desconeixem la motivació pel que fa als malnoms *Sangre* (Manises) o *Sangrete* (Albal). *Poca Sangre* (Catarroja) deu referir a una persona de poca espenta, mancada d'ànim. Quant a la persona motejada *Sangre Azul* (Quart de Poblet), pot haver-se-li atribuït de forma irònica a causa de la seua pobresa, o bé per creure's formar part de certs cercles privilegiats o de l'elit, tal vegada sense ser-ho.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Poca Sangre* (Catarroja). 2. *Sangre* (Manises). 3. *Sangre Azul* (Quart de Poblet).

1. (Cat) «Poca sangre» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Man) «Sangre» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Sangre» (Català Gimeno 1992: 265). 3. (Qua) «*Sangre-azul* [pron. z castellana]» (Sancho & Sancho 1998: 165).

d.2) Derivat castellà (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **sangrete** [saŋgréte]

1. *Sangrete* (Albal).

1. (Alb) «Sangrete» (Verdeguer Escribà 1991: 158); «Caminando te encontrabas con la casa de nuestros amigos [...], Sangrete, [...]» (Verdeguer Escribà 1987: 85).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, del llatí SANGUIS, -ĪNIS, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Alb) hidrografia: «El barrancó pren els noms de la Carnicera i de Sangrete.» (Hernández Sanchis 1998: 95); «un barranco existente, el del Ràfol, también denominado de Sangrete o de la Foia» (Ajuntament d'Albal 2003: 21).

Sangrantana [sanyrantána] (Alaq, Cat) / **Sargantana** (Qua)

a) Definició: segons el DNV, una sargantana és un «rèptil saure de dimensions inferiors al fardatxo, d'uns vint centímetres de llargària, de color marró, verdós o rogenc per damunt i blanc per davall, lleuger i espantadís, que s'alimenta d'insectes i viu entre les runes i en els forats de les parets». La variant formal documentada a Catarroja i a Alaquàs presenta una metàtesi, *Sangrantana*, i en reflecteix la pronúncia més estesa a tot el territori valencià, concretament, «de la Plana Alta [...] cap al sud fins al Baix Vinalopó» (Beltran Calvo & Segura-Llopes 2017: 315).

b) Motiu: segons la informant Miquela Segarra (2021), a *la Tia Sangrantana* de Catarroja la varen anomenar així per la pell “escamosa” i “rara” que tenia. *El Tio Sangrantana* era el seu home. *Els Sangrantaneros* d'Alaquàs eren els membres d'una penya anomenada així (Martí Cànoves 2003: 131).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Tia Sangrantana/ El Tio Sangrantana* (Catarroja).

1. «Sangrantana» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «[...] tia salvo reta la sangrantana.» (Alfonso Gamón 2018, octubre 13, 11: 14).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **sangrantaneros** [sanyrantanéros]

1. *Els Sangrantaneros* (Alaquàs).

1. (Alaq) «la penya dels sangrantaneros» (Martí Cànoves 2003: 131); «Aquestos alaquaseros són part de la penya "Sargantaneros"» ([QIA] Anònim 1994: 173); «Sargantaneros, els» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145).

d.3) Forma composta: (art. + substantiu + **sargantana** + -ARĪU/ -ARĪA)

1. *El Gat Sargantaner* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Gat Sangrantaner, el ['sargantener']» (Sancho & Sancho 1998: 162).

e) Etimologia: segons el DCVB, «probablement d'un derivat llatí vg. *LACARTĀNA de *LACARTA (clàssic LACĒRTA), ‘llangardaix’, amb la *l-* canviada en *s-* per creuament amb noms d'altres rèptils com serpent, salamandra o els de la família del cast. *sabandija*». El PALDC (2019: VII, 985) assenyala que la «forma més comuna [del domini lingüístic] és *sargantana*, doc. al s. XV», i d'ací, amb una metàtesi de *-rg-* > *-gr-*, hauria tingut lloc la variant *sagrantana*, la qual, posteriorment, pel que fa a la forma documentada a la nostra comarca, resultaria «per dilació de la nasal» en *sangrantana*.

Sanson [sansón] (Alc, Tor)

a) Definició: és la forma castellana de *Samsó*, nom que segons el DNV, significa «home molt forçut», en al·lusió al personatge bíblic.

b) Motiu: a Alcàsser se li va atribuir a una persona perquè, segons Simó Rosaleny (2010: 294), de menut era un xiquet molt fort com aquest personatge. García Gallarín (1998a: 276) indica que en castellà hom diu que «un hombre es un “Sansón”, si es fuerte y corpulento». És possible que a Torrent tinga un sentit semblant.

c) Comentari: al mateix Alcàsser també existeix la variant *Sonsón* (<*Sansón*), amb assimilació de la *-a* àtona a la *-o* tònica, i la forma amb diminutiu *Sonsoneta*, emprada com a marca d'afectivitat en ser referida a una filla.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sanson* (Alcàsser). 2. *Sanson* (Torrent).

1. (Alc) «Romaguera Chanza, José *Sansón*» (Simó Rosaleny 2010: 400). 2. (Tor) «73. *Francisco Navarro Guimerá Sansón*.» (Martínez Oria 2005c: 18); «378. *Agustín Navarro Guimerá Sansón*.» (Martínez Oria 2005c: 19).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **Sonsoneta** [sonsonéta] (<*Sansoneta**)

1. *Sonsoneta* (Alcàsser).

1. (Alc) «*Sonsoneta*» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 106).

e) Etimologia: de l'hebreu *Samson*, que significa "solellet" (Moll 1982: 75), potser perquè era radiant i poderós.

Santamans [santamáns] (Sil)

a) Definició: és el cognom *Santamans*.

b) Motiu: les persones al·ludides eren portadores d'aquest cognom o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Santamans* (Silla).

1. (Sil) «Cognoms: [...] *Santamans*» (Zaragozà Pérez 1991: 255).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 89), el mot presenta una grafia aglutinada de *Sant Amanç* (del llatí AMANTIUS).

Santonja [santónʝa] (Pics, Tor)

a) Definició: és una naturalització al català d'un cognom francès d'origen toponímic: «*Santonja* < *Saintonge*» (cf. Casanova 2012: 69).

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Santonja* (Picassent). 2. *Santonja* (Torrent).

1. (Pics) «Motor de Santonja» (Martínez Sanchis 2006: 140). 2. (Tor) «Pou de Santonja» (Fresquet Gozalvo 2011: 114).

e) Etimologia: *Saintonge* és el nom d'una província de la costa atlàntica francesa que pertany al departament de Charente Marítim, la capital del qual és *Saintes* (cf. Morlet 1997: 877). Aquesta ciutat «Rebé el nom de la tribu gal·la dels sàntons i formà part de l'Aquitània» (*EnCat*).

f) Toponímia: **1.** (Pics) hidrografia: «Pous de Reg de motor a Picassent. Any 1938 [...] Motor de Santonja» (Martínez Sanchis 2006: 140). **2.** (Tor) hidrografia: en una relació de pous de Torrent trobem: «Pou de Santonja» (Fresquet Gozalvo 2014: 1217).

Sapo, -a [sápo] / [sápa] (Alb, Cat, Pai)

a) Definició: és un castellanisme de *gripau*, el qual, segons el DNV, és un «amfibi anur (*Bufo sp*), de cos arrodonit, ulls ixents, extremitats curtes i pell d'aspecte verrucós».

b) Motiu: a Paiporta prové d'una metonímia fonamentada en el fet que un avantpassat del motejat tenia afició a agafar aquests amfibis de les séquies (Segarra 2021).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sapo* (Catarroja). **2.** *El Sapo/ La Sapa* (Paiporta).

1. (Cat) «Sapo» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). **2.** (Pai) «Sapo» (Marí Yago 2004: 180); «Sapo» (Mirabet Pastor 2004: 49); «Salvador el Sapo y amparo la sapa [...]» (Roser 2019, octubre 4); «[...] ella el seu apodo es Amparin la sapa.» (Mateu Mandingorra 2018, setembre 8).

d.2) Derivat (**sapo** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **sapet, -s** [sapét] / [sapéts]

1. *Sapet/ Els Sapets* (Albal).

1. (Alb) «Sus alumnos preferidos fueron, Ricardo Sapet, [...]» (Verdeguer Escribà 1987: 90); «Sapet» (Verdeguer Escribà 1991: 158); «Sapet» (Hernández Sanchis 2007: 1); «Los Sapets» (Verdeguer Escribà 1987: 214).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 496), és d'origen incert, tal vegada preromà, encara que aquest lexicògraf creu que «es posible que en el fondo se trate de una formación onomatopéyica muy antigua que imitaría el ruido del animal al caer de vientre en tierra mojada, comp. *zaparrada* y leonés *sapada, zapada*, 'caída de bruces'».

Saquero [sakéro] (Cat, Pai, Pics, Tor)

a) Definició: segons el DNV, els saquers són persones que fan o venen sacs.

b) Motiu: al nostre corpus les persones motejades documentades es dedicaven a vendre'n. Els saquers de Picassent només en venien (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 92), i pel que fa als de Torrent, Conxa Climent Company (2019) conta que els saquers de Torrent els venien fets d'un teixit anomenat arpillera.

c) Comentari: Xust Marcilla (2017: 154) observa que en les curses de sacs de Torrent *el Tio Uiso el Saquero* en treia un fardell i els en donava a aquells que no en tenien.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Saquero* (Catarroja). 2. *Saquero* (Paiporta). 3. *El Saquero* (Picassent). 4. *El Saquero* (Torrent).

1. (Cat) «Saquero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Pai) «*En función del oficio* [...], Saquero» (Marí Yago 2004: 180). 3. (Pics) «Saquero, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 92). 4. (Tor) «[...] sempre podien anar a demanar-ne un [sac] a casa del tio Uiso "el Saquero /Gabiu".» (Xust Marcilla 2017: 154).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí SACCU, amb el mateix significat.

Saragata [sarayáta] (Alc)

a) Definició: segons el DNV, és un tipus de «renou, desorde acompanyat de crits o de sorolls, generalment de brega».

b) Motiu: segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 102), la persona motejada «cantava una cançó, la tornada de la qual deia o bé “Saragata si, Saragata no”, o bé “Saragata, Saragata, Saragatona”».

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 111) documenta una ocurrència relacionada a Reus (Baix Camp) amb el sentit de produir sons, en aquest cas desagradables: «*el Saragata* (Reus: irascible i escandalós)».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Saragata* (Alcàsser).

1. (Alc) «Saragata» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 102).

e) Etimologia: d'origen incert. Coromines (2008: 588) creu que podria ser una variant formal del castellà *zalagarda*, que al seu torn, derivaria del francès antic *eschargarde*, variant d'*eschargaire*, “patrulla que munta la guàrdia”. D'ací en podria resultar una variant com *eschirgaite*, de la qual podria venir el castellà *zaragata* (mitjans s. XIX) i l'asturià *xirigata* 'gatzara'. Tal vegada aquests dos darrers mots tinguen a veure amb l'àrab vulgar *zalgata*, “crit agut d'alegria que efectuen les dones”.

Saragüells [saraywéʎs] (Qua, Tor)

a) Definició: segons el DNV, són uns «pantalons amples i curts fins al genoll que duien antigament els hòmens».

b) Motiu: a Quart, segons Sancho & Sancho (1998: 134), un alcalde anomenat Josep Rodrigo, quan havia de visitar el governador, es vestia amb saragüells, per la qual cosa la gent del poble l'anomenava *l'alcalde dels saragüells*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**saragüells** + adjectiu):

1. *Saragüells Nets* (Torrent).

1. (Tor) «Saragüells nets» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Saragüells Nets» (Herreros Moreno 2000: 148); «21. *Francisco Medina Roig Saraguells Nets.*» (Martínez Oria 2005c: 18).

d.2) Forma composta (art. + substantiu + prep. + art. **saragüells**):

1. *L'Alcalde dels Saragüells* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Saragüells, l'alcalde dels» (Sancho & Sancho 1998: 165).

e) Etimologia: segons el DCVB, de l'àrab SARĀWĪL, amb el mateix significat.

Sarasa [sarása] (Man, Tor, Xir)

a) Definició: d'una banda podria fer al·lusió al mot castellà *sarasa*, el qual, segons el DLE de la RAE, significa en aquesta llengua 'home efeminat'. D'altra banda podria referir al cognom *Sarasa*, procedent d'un topònim navarrés anomenat així que pertany al municipi d'Iza.

b) Motiu: els motejats o algú dels seus avantpassats podrien haver estat considerades 'efeminades' o bé serien portadors del cognom abans referit.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sarasa* (Manises). 2. *El Tio Sarasa* (Torrent). 3. *Sarasa/ La Sarasa* (Xirivella).

1. (Man) «Sarasa» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Sarasa» (Català Gimeno 1992: 265). 2. (Tor) «[...] de pie con la boina es el tío Sarasa [...]» (Montoro Torrijos 2016, febrer 13). 3. (Xir) «- *Sarasa*, linaje y grafía aglutinada de “sa rasa”.» (Sorribes Santa Maria 1989: 368); «Salvador Lis (Sarasa)» ([CF] Anònim 1995: 50); «Anita Lis Andreu, Anita la Sarasa» (Blasco, Giménez & Aguilar 1999: 80); «Salvador Lis *Sarasa*» (Blasco, Giménez & Aguilar 1999: 77).

e) Etimologia: en el cas del mot castellà, Coromines (2008: 592) considera que és una variant formal de *zarazas*, «especie de unguento o pasta venenosa para matar animales», i assenyala que és d'origen incert, tot i que també assenyala que podria venir d'un antic *çeraza*, «cierto unguento curativo» (any 1385), derivat de *cera*, «por la que se emplearía en ambas composiciones. Se aplicó luego *zaraza* figuradamente a la mujer de mala vida (quizá ya 1335), como quien dijera peste o azote; de ahí pasó a aplicarse a hombres de modales y gustos femeniles, en lo cual ha predominado la pronunciación andaluza *sarasa*, h. 1900». Pel que fa al cognom, segons Albaigés i Olivart (1999: 395), procediria del basc *sarats*, “salze”, amb article “-a”, que tal vegada és una variant del sufix locatiu “-aga”. Tant el DCVB com l'investigador xiriveller Sorribes Santa Maria (1989: 368) suggereixen que el cognom podria ser el resultat de la grafia aglutinada de “sa rasa”.

Sardina, -es [sarðina] / [sarðines] (Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Mas, Qua, Sed, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un peix clupeïforme que habita en zones costaneres.

b) Motiu: com a malnom pot ser susceptible de ser emprat com a metàfora de persona alta i prima. A Alcàsser, hom deia que l'al·ludit era flac com un sardina salada i trepitjada (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 98). També pot originar-se en relació amb episodis o fets de parla lligats al costum de menjar aquest peix. En aquest sentit, a Catarroja, per exemple, al primer *Sardina* se li va atribuir aquest malnom perquè cada dia de l'any es menjava una llauna de sardines en conserva en el treball i, com als seus companys els feia gràcia, començaren a anomenar-lo així (informació d'una besnéta) (Segarra 2021). Quant al motiu del nom d'un tancat del terme de Catarroja anomenat *de la Sardina*, Raga Ramón (1998: 36) conta un origen semblant: «[...] degut a la pobrea d'aquells temps i al baix nivell econòmic de la gent treballadora, a les hores de l'esmorzar i dinar, [...] en els seus entrepans portaven sardina seca i abadejo fregit la majoria dels dies. D'ahi el seu nom de tancat de la sardina».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sardina* (Alcàsser). 2. *Sardina/ La Sardina/ De Sardina* (Aldaia). 3. *La Sardina/ El de la Sardina* (Alfàfar). 4. *El Sardina* (Catarroja). 5. *Sardina* (Manises). 6. *Sardina* (Quart de Poblet). 7. *Els Sardines* (Sedaví). 8. *Sardina* (Silla). 9. *Sardina* (Torrent).

1. (Alc) «Sardina» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 98). 2. (Ald) «Sardina» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 62, 135); «Sabel “La Sardina”» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 87); «Vicent “De Sardina”» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 87). 3. (Alf) «Sardina» (Puchades Pastor 1991: 213, 215); «Sardina» (Pastor 2016: s/n); «Vicenta “la Sardina”. Any 1863.» (Gómez Alba 2003: 173); «La tia Pepica “la Sardina” [...]» (Gómez Alba 2003: 179); «Ricardo *el de la Sardina*» (Monforte Casañ 2015: 228). 4. (Cat) «Sardina» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «El meu uelo era Isidro el Sardina [...]» (Sanchez Sanchez 2018, octubre 13). 5. (Man) «Sardina» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Sardina» (Català Gimeno 1992: 265). 6. (Qua) «Sardina» (Sancho & Sancho 1998: 165). 7. (Sed) «Antonio Ramón Navarro “dels Sardines”» (Ruiz Monrabal 2008: 167). 8. (Sil) «[...] animals: [...] *Sardina*» (Zaragozà Pérez 1991: 255). 9.

(Tor) «Sardina» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Sardina» (Herreros Moreno 2000: 148).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **sardineta** [sarðinéta]

1. *El Sardineta* (Massanassa).

1. (Mas) «El mestre en Vicent Alonso Baixauli, el “sardineta”, que obrí l'escola al carrer Pi i Margall nº 13 i 15» (Casany Escribà & Casany 1982: s/n).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **sardinero** [sarðinéro]

1. *Sardinero* (Catarroja). 2. *El Sardinero* (Silla).

1. (Cat) «Sardinero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Sil) «Desapareguts: [...], *Sardinero*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

d.4) Derivat (+ -ĔLLU/ -ĔLLA): **sardinilla** [sarðiníla]

1. *Sardinilla* (Silla).

1. (Sil) «*José María Folch (a) Sardinilla*» (Antich Brocal 2016: 277).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí SARDĪNA, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Cat) partides i paratges: «Tancat de la Sardina» (CTV 2009: II, 113); hidrografia: «Motor de Sardina o de la Font de la Rambleta» (Guillem Chilet 2009: 138); «El motor de Sardina va ser construït durant la dècada de 1920» (Guillem Chilet 2009: 139). 2. (Tor) poblament: «la barraca de Sardina» (Besó Ros 1995: 118).

Sarier, -o, -a [sariér] / [sariéro] / [sariéra] (Alaq, Alc, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és l'ofici de la persona que fa sàries o en ven. Una sària seria un «recipient molt gran, generalment d'espart, que forma una bossa a cadascun dels seus extrems i que es posa damunt del llom d'una bèstia per a transportar càrregues diverses».

b) Motiu: a Alcàsser era l'ofici d'una persona que reparava les sàries dels carros i dels sacs agrícoles (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 69). A Massanassa, Rafael Ases, *el Sarier*, tenia un negoci d'elaboració i venda d'articles d'espart (La Terreta 1983: s/n).

c) Comentari: *els Sarieros* de Picassent pertanyien a una colla d'amics que va ser coneguda a principis del segle XX per cantar serenates a «les xiques que pretenien»: «En la dècada dels anys vint, al mes de maig [...] se solien reunir per la nit les colles d'amics per tal de donar serenates de cançó i fer enramades de flors, caramels, [...]. Un d'aquests grups de xavals el formaven: [...], Vicent i Terenci “*els Sarieros*”, [...]» «els “Germans Escudero” (Els Sarieros)» (Betí & Sanchis 2005: 57).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema: (**sària** + -ARĪU/ -ARĪA): **sarier, -o, -a** [sariér] / [sariéro] / [sariéra]

1. *El Sarier/ La Sariera* (Alaquàs). 2. *Sarier/ Sariera* (Alcàsser). 3. *Sarier/ Sariero* (Catarroja). 4. *El Sarier* (Manises). 5. *El Sarier/ La Sariera/ Les Sarieres* (Massanassa). 6. *Sarier* (Paiporta). 7. *El Sariero/ La Sariera/ Els Sarieros* (Picassent). 8. *El Sariero* (Silla). 1. (Alaq) «Sarier/a» (Planells Segura 1991: 130); «Sarier/a, el, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145). 2. (Alc) «Sarier-a» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 69). 3. (Cat) «Sariero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Sariero» (Sargues 2017); «N'Andrés Ferri i Durà “Sarier” (1898-1982)» (Raga Ramon 1999g: s/n); «Sarier» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «*la Peña Chiquitín*, fundada y presidida por Salvador Raga Hervás en la década de los cuarenta y cuyos componentes fueron: [...], Vicent “*e Sariero*”, [...]» (Máñez Solsona 2015: 352). 4. (Man) «Sarier» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Sarier, el» (Català Gimeno 1992: 265). 5. (Mas) «Sarier» (Moncholí 1983: s/n); «Rafael Ases “El Sarier”» (Pastor Codoñer 2008: 76); «Carmen Casañ “La Sariera”» ([LT] Anònim 1997: 89); «les Sarieres» (Andújar Ridaura 2007: 84). 6. (Pai) «Sarier» (Marí Yago 2004: 180); «Sarier» (Mirabet Pastor 2004: 49). 7. (Pics) «cal recordar als [...] “sarieros” Vicent Escudero i el

seu germà Salvador» (Romaguera Belenguer 1986: 19); «en Picassent els germans Vicent i Salvador, més coneguts en el poble com “els sarieros”» (Romaguera Belenguer 1989: 45); «Dolores Albert, dona de Salvador Escudero “el sariero”, fent una basta» (Romaguera Belenguer 1989: 46); «Dolores Albert Antic, “La Sariera”. És la mare dels Germans Escudero» (Betí & Sanchis 2005: 57). **8.** (Sil) «Desapareguts: [...], *Sariero*» (Zaragoza Pérez 1991: 254); «Rosendo Tormo Molina *el Sariero*» (Antich Brocal 2007: 108).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **sarieret** [sarierét]

1. *El Sarieret* (Picassent)

1. (Pics) «Salvador Escudero Albert, “el Sarieret”» (Romaguera Belenguer 2017: II, 157).

e) Etimologia: segons el DCVB, és «incerta; s'ha considerat probable un origen gòtic

*SAHRJA, però darrerament Coromines prefereix partir d'una forma ibèrica (proto-basca)

*SAREA».

f) Toponímia: **1.** (Cat) hidrografia: «Motor del Sarrier» (CTV 2009: II, 113); «Motor de Sarier o de Baina» (Guillem Chilet 2009: 125); «Motor del Sarrier» (Alvir Ballester 2009: s/n); «Tancat del Sarier» (Raga Ramon 1998: 52).

Sastre, -a [sástre] / [sástra] (Alaq, Alc, Ald, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és una persona que es dedica a fer vestits, especialment per a home.

b) Motiu: els motejats exercien aquest ofici o tenien vincles familiars amb persones que es dedicaven a aquest menester.

c) Comentari: a Catarroja se'n documenta un a principis del segle XIX: «Manuel Blanc Sastre» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 77r).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Sastre* (Alaquàs). 2. *El Sastre* (Alcàsser). 3. *El Sastre/ La Sastra* (Aldaia). 4. *Sastre/ Els Sastres* (Alfagar). 5. *El Sastre/ La Sastra* (Catarroja). 6. *El Sastre* (Manises). 7. *El Sastre/ La Sastra* (Massanassa). 8. *El Sastre* (Paiporta). 9. *El Sastre* (Picassent). 10. *El Sastre* (Silla). 11. *El Sastre* (Xirivella).

1. (Alaq) «José Escribà Forriols *Sastre*» (Tarín i López 1997: 98); «Sastre, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145). 2. (Alc) «Vicente Martínez Fortea (*El Sastre*)» (Gericó Trilla 2003: 231); «José Llorens (El sastre)» (Ajuntament d'Alcàsser 1997b: 44). 3. (Ald) «Sastre-a, el / la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135). 4. (Alf) «*Sastre*» (Puchades Pastor 1991: 212); «Enrique Baixauli Ruiz “dels Sastres” de Alfagar» (Ruiz Monrabal 2008: 122); «*Sastre* (Juan Bautista Ruiz)» (Monforte Casañ 2015: 228). 5. (Cat) «Sastre»; «Sastra» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «*Pepet el Sastre* (Josep Verdeguer Cubillos)» (Monforte Casañ 2015: 290); «*Vicentet el Sastre* (Vicent Verdeguer Cubillos)» (Monforte Casañ 2015: 290); «[...] Pepico *el de la Sastra*, al carrer de Dalt, [...]» (Valls Bonet 2018: 41-42); «Conchín *la Sastra*» (Valls Bonet 2018: 51). 6. (Man) «Sastre, el» (Català Gimeno 1992: 265); «Allí [casa Sento el Pastisser] acudían, ¡cómo no!, aquellos maniseros de ayer, [...], Batiste el Sastre, [...]» (Tos Vilar 1968: s/n). 7. (Mas) «Manolo el Sastre» (Raga 1982); «Sastre» (Moncholí 1983: s/n); «Amparo Casañ (la sastra)» (Muñoz Codoñer 1996: 38); «Paquita Brull “La Sastra”» (Alumna 1997: 89); «El tio Sastre y fill, 3.» (Comissió de Festes 1976: s/n). 8. (Pai) «Sastre» (Marí Yago 2004: 180); «Sastre» (Mirabet Pastor 2004: 49); «Segismundo Brull Tarazona (a) «El Sastre» (Gabarda Cebellán

& Villasante Claramonte 2018: 83). **9.** (Pics) «En Amor Ciego, triunfaba José Piera “El Sastre”» (Lerma Serra 1975: 124); «[...] era protagonitzada per José Piera, “El Sastre”» (Silla Lerma 2014: 14). **10.** (Sil) «[...] *caseta del Sastre*, [...]» (Zaragozà Pérez 1982: 95). **11.** (Xir) «- Enrique el *Sastre*.» (Sorribes Santa Maria 1989: 367); «Vicent Ortí “el Sastre”» ([CF] Anònim 1993: 59); «Vicente Ortí (*Sastre*)» (Blasco & Giménez 1997: 51).

d.2) Derivat diminutiu castellà (+ -ĪCCU): **sastrico** [sastríko]

1. *Sastrico* (Torrent).

1. (Tor) «Sastrico» (Beguir Esteve 2003a: V, 219); «Sastrico» (Herrerros Moreno 2000: 149).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí SARTOR, amb el mateix significat.

f) Toponímia: **1.** (Alf) poblament: «Caseta de Sastre» (CTV 2009: II, 28). **2.** (Pai) activitats industrials: «Magatzems de cebes i taronges: [...] el de Juanito *el Sastre*». **3.** (Sil) poblament: partida de l'Alter: «[...] *caseta del Sastre*, [...]» (Zaragozà Pérez 1982: 95).

Satisfet, -a [satisfét] / [satisféta] (Cat, Silla)

a) Definició: segons el DNV, significa «content, especialment perquè ha aconseguit alguna cosa que desitjava».

b) Motiu: a Silla, segons Machancoses (1980: s/n), a una persona la motejaren amb una forma castellana equivalent de *satisfet* pel motiu següent: «La convicció i la felicitat amb què anava pel món, que l'envoltaven, el feren mereixedor de l'àlies de Satisfecho, que era el nom pel qual tots el reconeixen».

c) Comentari: el personatge abans referit va ser Arturo Simó *el Satisfetxo*, el qual, pels anys 30 del segle XX, va crear un grup teatral (Joventuts llibertàries) i organitzava debats literaris, recitals de poesia. Era un home d'ideologia anarquista, ateu, polifacètic, esportista i vegetarià (cf. Antich Brocal 2015: 89, 100).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Satisfet/ La Satisfeta* (Catarroja).

1. (Cat) «Satisfet» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «La meua abuela era la sastifeta i el meu abuelo el torrat» (Pavo 2018, octubre 13); «Miguel Mas *el Satisfet*» (Valls Bonet 2018: 59).

d.2) Forma castellanitzada: **satisfetxo** [satisféʎo]

1. *El Satisfetxo* (Silla).

1. (Sil) «el Satisfecho» (Zaragozà Pérez 1991: 252); «-Mitjançant la metàfora: [...] *Satisfecho*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «[...] Artur Simó, *el tio Satisfetxo* [...]» (Antich Brocal 2007: 79); «Simó Alfonso, Arturo (a) *Satisfecho*» (Antich Brocal 2016: 358); «Se jugó en el “Bar de Coa” al frontón, con jugadores como el Satisfecho [...]» (Machancoses 1997: 26).

c) Comentari: el cronista de Silla Antich Brocal (2014: 91) recull uns versos on se'n fa menció: «A picar arròs me'n vaig/ a l'era del Satisfetxo,/ porte un rossegó de pa/ i una ganya d'abaexo».

e) Etimologia: és un derivat del verb *satisfer*, que al seu torn, segons el DCVB, prové del llatí *SATISFACĒRE*, amb el mateix significat (pròpiament ‘fer prou, bastant’).

f) Toponímia: **1.** (Sil) activitats agrícoles: «l’era del Satisfetxo» (cf. Antich Brocal 2014: 91); poblament: «plaça de l’Hort del Satisfetxo» o «plaça de l’Hort del Satisfet» (Ajuntament de Silla 2011).

Saurí, -na [sawrí] / [sawrína] (Alc, Cat, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DCVB, un saurí és un home que, amb una vareta en la mà o amb altres mitjans, endevina o pretén endevinar l’existència d’aigües subterrànies o d’altres coses ocultes.

b) Motiu: a Alcàsser, segons Simó Rosaleny i Hernández Flor (2012: 69), un avantpassat del motejat es dedicava a buscar aigua pel terme. A Catarroja, se li va atribuir a un home que curava “el mal de ràbia” o “el mal de Sant Vit” perquè hom deia que era tan savi com un saurí que hi havia al poble (cf. Selma 1999: s/n).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Saurí/ Saurina* (Alcàsser). **2.** *El Saurí/ La Saurina* (Catarroja). **3.** *Saurina/ Les Saurines* (Silla). **4.** *El Saurí* (Torrent).

1. (Alc) «Saurí; Saurina» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 69). **2.** (Cat) «Saurí» (Sargues Raga 2017); «Sauri» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Zahori» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Juan “el Saurí”» (Raga Ramon 1998: 93); «Pascual “el Saurí”» (Raga Ramon 1998: 93); «Dolores “La Saurina”» (Valls Bonet 2018: 36); «Micaleta “La Saurina”» (Valls Bonet 2018: 61). **3.** (Sil) «[...] animals: [...] *Saurina*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «[...] aquest mosaic, diuen que el conserva un familiar de les Saurines, [...]» (Antich Brocal 2007: 287). **4.** (Tor) «els barrancs que envolten el poble pel nord-oest (barranc dels Gils, [...], del Saurí, [...])» (Fresquet Gozalvo 2016: 47).

e) Etimologia: segons el DCVB, de l’àrab *zuharí*, amb el mateix significat. El seu equivalent castellà és *zahorí*.

f) Toponímia: **1.** (Tor) hidrografia: «Situació: Barranc de[1] Saurí» (Vicent 2002: 21); «[...] el Barranc de Zahorí.» (Fresquet Gozalvo 2014: 1207).

Sec, -a [sek] / [séka] (Alb, Ald, Alf, Man, Mis, Pai, Picn, Qua)

a) Definició: segons la 2a accepció del DNV, és la d'adjectiu que qualifica persones molt primes, de poca carn o greix.

b) Motiu: en general, podríem aventurar-nos a dir que podria aplicar-se a persones molt magres. Seguint aquesta línia, a Picanya ha estat referit a persones primes i altes (Guerola 2020). A Mislata, els motejats tenien possiblement un caràcter aspre (Gómez Sanmartín 2018).

c) Comentari: pel que fa *al Sec* de Picanya, en el terme d'Alcàsser existeix una caseta anomenada “del Sec”, la qual pertanyia a una persona de Picanya motejada així (Hernández Flor 2015: 124). Per tant, podem afirmar que s'ha produït el transport intracomarcal d'un malnom que ha influït en la microtoponímia d'un poble veí.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sec* (Albal). **2.** *La Seca* (Aldaia). **3.** *El Sec* (Alfajar). **4.** *Sec* (Catarroja). **5.** *Sec* (Manises). **6.** *El Tio Sec* (Mislata). **7.** *El Sec* (Paiporta). **8.** *El Sec* (Picanya). **9.** *El Sec/ La Seca/ El Seco* (Quart de Poblet).

1. (Alb) «Sec» (Verdeguer Escribà 1991: 159). **2.** (Ald) «Seca, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135). **3.** (Alf) «Caseta del Sec» (CTV 2009: II, 28). **4.** (Cat) «Sec» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). **5.** (Man) «Sec» (Escobar Folgado 1959: s/n). **6.** (Mis) «El Tío Sec» (Gómez Sanmartín 2018). **7.** (Pai) «Sec» (Marí Yago 2004: 180); «Francisco Tarazona (el Sec)» (Tello 2004: 181); «Sec» (Mirabet Pastor 2004: 49). **8.** (Picn) «Treballadors del magatzem de taronja del “Tío Ramon el sec”, situat al camí de la Pedrera cap a 1929» (Royo Martínez 1993: 60); «[...] el de Ramon “el sec” al carrer Bonavista» (Royo Martínez 1993: 50); «Sec, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 152). **9.** (Qua) «Sec, el» (Sancho & Sancho 1998: 165); «Seca, la» (Sancho & Sancho 1998: 165); «Seco, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 165).

d.2) Derivat (+ -ACŪLU): **secall, -a** [sekáɫ] / [sekáɫa]

1. *Secalla* (Catarroja). 2. *Secall* (Torrent).

1. (Cat) «Secalla» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Tor) «Secall» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Secall» (Herreros Moreno 2000: 149).

d.3) Derivat (+ -ACŪLU + -ĪTTU/ -ĪTTA): **secallet** [sekaɫét]

1. *El Secallet/ Secalletet* (Catarroja).

1. (Cat) «Paco “El Secallet”» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Pepe “Secallet”» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d.4) Derivat (+ -ACŪLU + -ĪTTU/ -ĪTTA + -ĪTTU/ -ĪTTA): **secalletet** [sekaɫetét]

1. *Secalletet* (Catarroja).

1. (Cat) «Secalletet» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí *sĭccu*, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Alf) poblament: «Caseta del Sec» (CTV 2009: II, 28). 2. (Alc) poblament: «*caseta del Sec*» (Hernández Flor 2015: 124), malnom picanyer, tot i que dona nom a un topònim d'Alcàsser perquè el motejat, tot i ser foraster, era el propietari del lloc.

Sedavínero [sedabinéro] (Alf)

a) Definició: és el gentilici referit a persones naturals o procedents del poble de Sedaví (l'Horta Sud).

b) Motiu: la persona al·ludida procedia d'aquest municipi de l'Horta Sud.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Sedaví** + [interfix] -n + -ARĪU/ -ARĪA): **sedavínero** [sedabinéro]

1. *El Sedavínero* (Alfatar).

1. (Alf) «Xulla el Sedavínero» (Puchades Pastor 1991: 211 [nota 3]).

e) Etimologia: Coromines (OnCat: VII, 72) assenyala que el topònim Sedaví ve d'escapçar *Beni-* a la forma *Benicidaví*. Aquest mateix lexicògraf creu que el segon element *cidaví* és un nom propi que segurament presenta una forma composta amb «*Cid-* 'senyor' o 'senyor meu' (*séiidi*)».

Segó [seyó] (Alaq, Alb, Cat, Man, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, el segó és una «pell dels cereals, especialment del blat, que se separa dels grans en la molta».

b) Motiu: segurament, per metonímia, atribuït a persones que es dedicaven al comerç d'aquesta mena de pell dels cereals. Els *segoners* són persones que es dediquen a la venda d'aquest vegetal.

c) Comentari: a Catarroja també trobem la variant formal «Segono» o «Segonos» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**segó** + [interfix] -n + -ĪTTU/ -ĪTTA): **segonet** [seyonét]

1. *Segonet* (Albal). 2. *Segonet* (Catarroja). 3. *Segonet* (Silla).

1. (Alb) «El motor de Santa Teresa o de Segonet. Segonet es el malnom del propietari, veï de Catarroja» (Hernández Sanchis 1998: 47). 2. (Cat) «Segonet» (Sargues Raga 2017); «Segonet» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Don Alberto Martí Martínez, exoperario de una fábrica de pieles, [...], y á quien “Segonet” tuvo a su servicio como vigilante de consumos [...]. Es conocido por el apodo de “Caena”» (El Pueblo 1917: 1). 3. (Sil) «[...], *casa de Segonet*, [...]» (Zaragozá Pérez 1982: 95).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **segonero**, -a [seyonéro] / [seyonéra]

1. *El Segonero/ La Segonera* (Alaquàs). 2. *El Segoner(o)* (Catarroja). 3. *El Segonero/ La Segonera/ Els Segoneros* (Manises). 4. *El Segonero* (Quart de Poblet). 5. *El Segonero* (Torrent).

1. (Alaq) «Rosa la "Segonera"» ([QIA] Anònim 1983: 152); «Pascual "el Segonero"» ([QIA] Anònim 1984: 145); «Segonero» (Planells Segura 1991: 130); «el *tio Corbella* (José Medina Portalés), que era el sogre del *tío segonero* (José Ibor Andreu)» (Tarín i López 2013: 39). 2. (Cat) «Segonero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Man) «Segonero» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Segonero, el» (Català Gimeno 1992: 265); «[...] en mi caso, hija del Malaeno y la Segonera.» (Royo 2014, juliol 2); «El segoneros» (Lujan Gil 2017, febrer 22, 23: 04). 4. (Qua) «Segonero, el» (Sancho & Sancho 1998: 165). 5. (Tor) «65 Caseta del Segonero [...] La Carrasquera.» (Fresquet Gozalvo 2011: 59).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí SECŪNDU, ‘segon’ (per esser resultat de la segona porgadura)».

f) Toponímia: 1. (Alaq) poblament: «Segoner/a, cal, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145). 2. (Alb) hidrografia: «Motors [...] Santa Teresa o de Segonet» (Hernández Sanchis 1998: 177). 3. (Sil) partides i paratges: partida de l'Alter: «- *Séquia del Figuro*: [...], *casa de Segonet*, [...]» (Zaragozá Pérez 1982: 95). 4. (Tor) poblament: «65 Caseta del Segonero [...] La Carrasquera.» (Fresquet Gozalvo 2011: 59).

Seguina [seyína] (Ald)

a) Definició: és una feminització del cognom d'origen germànic *Seguí*.

b) Motiu: segurament atribuït per parentiu amb alguna persona portadora.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Seguina* (Aldaia).

1. (Ald) «Seguina, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135); «*Lolín Andreu "La Seguina"*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 104); «*Pilar Seguí "La Cabrera"*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 100).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 122), del nom germànic *Siguwin*, compost de *sigu*, 'victòria' i *win*, 'amic'. En 1047 es documenta la forma *Seguino*.

Segur [seyúr] (Mas)

a) Definició: segons la 4a accepció del DNV, «que està fermament establert». També podria ser una masculinització del cognom *Segura*.

b) Motiu: pel que conta Selma Pons (2014: 57), tal vegada la persona motejada tenia «uns principis justos i indestructibles que sol donar-se en la gent de poble treballadora i honesta».

c) Comentari: un dels barquers de Massanassa era “Paco el Segur” (Raga Ramon 1998: 30).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Segur/ Els Segurs* (Massanassa).

1. (Mas) «Segurs» (Moncholí 1983: s/n); «[...] el carrer on vivia Vicent “el Segur” ja tenia nom: “el Carrer dels Baratos”.» (Pons Puchades 1998: 35).

e) etimologia: segons el DCVB, del llatí SECŪRU, “que no està en perill”.

Sele [séle] (Cat)

a) Definició: tal vegada és un apòcope del nom propi *Celesti/ Celestina o Celedoni/ Celedònia*.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada era la forma apocopada del nom propi d'algun avantpassat dels motejats.

c) Comentari: era el malnom d'un conegut carterista de Catarroja de mitjans del segle XX. Solaz Albert (2016: 82-83) ens dona unes pinzellades biogràfiques de la seua persona: «Por estas fechas [dècades entre els anys 40 i 60], otro de los asiduos de tranvías y tumultos fue *El Sele*, procedente de la vecina Catarroja y de carácter muy humano, se dedicaba legalmente a la confección de *espartenyas*, con obrador y vivienda en la desaparecida calle de Joaquín Dicenta situada en el *Rabal* de esta población, donde tenemos noticias de que existió toda una escuela de carteristas, [...]».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Sele* (Catarroja).

1. (Cat) «Sele» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Cele» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «[...] en Catarroja ha detenido á un sujeto llamado Alfonso Santa Isabel Expósito (a) El Sele, [...]» (El Pueblo 1924a: 3); «[...] que los detenidos Alfonso Santa Isabel Expósito (a) El Sele, tiene 60 años, es vecino de Catarroja y es casado;» (El Pueblo 1924b: 2).

Selfa [sélfa] (Alc, Pics)

a) Definició: és un cognom. Segons Casanova (2012: 67), és una de les variants formals que correspondria a una forma antiga de l'actual topònim aragonés *Cella* (Terol). En concret, la d'aquest cognom sembla que la podríem relacionar amb la que apareix citada en el Poema del Mio Cid: «Çelfa, Ç con el valor de *s* sonora, y *f* con el de *h* aspirada, [...]» (Cañada Juste 1999: 71).

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Selfa* (Alcàsser). 2. *Selfa* (Picassent).

1. (Alc) «Selfa» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 52). 2. (Pics) «Font de l'Omet, anys 40. [...], Pepe *Selfa*, [...]» (Romaguera Belenguer 2002: 53).

e) Etimologia: segons Cañada Juste (1999: 73), l'actual topònim de *Cella* és una evolució a partir de l'ètim àrab *Sahla* o *as-Sahla* (amb article), “lloc pla” o “la plana”. Compartiria etimologia, segons aquest mateix autor, amb altres topònims com *Azaila* (Terol), *Acella* (un lloc pla del terme municipal de Pamplona) o *Silla* (l'Horta Sud).

Sena [séna] (Alaq, Alf, Pai, Qua)

a) Definició: podria referir al cognom *Sena* o a una deformació del mot *ceba* (Paiporta). El cognom procediria del nom d'algun dels diversos municipis peninsulars que el porten: *Sena* (Osca), *Sena* (Ibias, Astúries), o *Sena de Luna* (Lleó) (cf. Faure, Ribes & Garcia 2009: 690).

b) Motiu: a excepció de Paiporta, a tots als pobles on el trobem documentat prové segurament del cognom “Sena”, tot i que, a Alfafar, Puchades Pastor (1991: 216) no ho veu clar i el considera *calaix de sastre*: «Sena». A Paiporta una avantpassada de la persona motejada es dedicava a fer botifarres amb ceba per a la seua venda. Aleshores, la mare de la persona que el porta actualment heretà per metonímia el malnom de *Ceba* d'aquesta avantpassada abans referida, però hom li'l transformà en *Sena* (BIM Paiporta 2016: III, 12).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sena* (Alaquàs). 2. *Sena* (Alfagar). 3. *La Sena/ El Seno* (Paiporta). 4. *Sena* (Qua).

1. (Alaq) «Sena» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145). 2. (Alf) «Sena» (Puchades Pastor 1991: 216). 3. (Pai) «Seno» (Marí Yago 2004: 180); «Seno» (Mirabet Pastor 2004: 49). 4. (Qua) «Sena» (Sancho & Sancho 1998: 165).

e) Etimologia: almenys, en el cas de la població d'Osca, de l'àrab *sâniya*, 'séquia' (cf. Faure, Ribes & Garcia 2009: 690).

Sendra [séndra] (Cat, Man, Mis, Pai, Sil, Tor)

a) Definició: és un cognom funcionant com malnom. A Torrent, es documenta des de 1901 (Climent Sanfèlix 1996: 129).

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sendra* (Catarroja). 2. *Sendra* (Manises). 3. *Sendra* (Mislata). 4. *Sendra* (Paiporta). 5. *Sendra* (Silla). 6. *Sendra* (Torrent).

1. (Cat) «Sendra» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Man) «Sendra» (Escobar Folgado 1959: s/n). 3. (Mis) Era el cognom de José Sendra; «[...] solar que años más tarde sería conocido como el “Huerto de Sendra”, a donde se llevaban las pieles para su secado» (Mañas Borrás 2010a: 13). 4. (Pai) «Sendra» (Marí Yago 2004: 180). 5. (Sil). «Cognoms: [...] *Sendra*» (Zaragoza Pérez 1991: 255). 6. (Tor) «269. *Fernando Sendra Felíu. Sendra.*» (Martínez Oria 2005c: 19).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 292), del substantiu *cedra* (llatí CINERE). Aquest mateix investigador proposa diverses interpretacions: 1) home que venia cendra, que tenia el color cendrós, que anava vestit d'aquest color, etc.; 2) del nom personal germànic *Senderad* (cit. per Balari), com en el topònim Vilasendra.

f) Toponímia: **1.** (Mis) poblament: «[...] solar que años más tarde sería conocido como el “Huerto de Sendra”» (Mañas Borrás 2010a: 13).

Senyora [sejora] / [sijnora] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Beni, Cat, Pics, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: és la forma femenina de *senyor*, que el DNV diu, entre altres definicions, que pot referir al tractament de cortesia que s'aplica a qualsevol persona, o a un cònjuge, dit per cortesia en lloc d'home o dona.

b) Motiu: a Picassent, li atribuïren el malnom *del de Mi Senyora* a un home «perquè sempre que feia referència a la seua muller, l'anomenava amb aquesta expressió» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 109). Quant al *Senyoret* de Catarroja, era el malnom de Miguel Félix Hernández, i se li va atribuir, segons el testimoni de José Domingo Puchalt (cf. Valle Pechuán 2017: 146), perquè de xicotet, un dia que es trobava jugant a prop d'uns vagons d'un tren, caigueren alguns parells de sabates, i en agafar-ne i quedar-se'n un parell de bona qualitat, sembla que quan se les posava i hi caminava, feien un soroll molt cridaner. Aleshores els seus amics, quan el veien, li deien: «ja ve per ahí el Tio Senyoret», i d'ací se li va quedar el malnom, ja que deien que semblava un senyoret quan caminava.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sinyora* (Albal). **2.** *El de Mi Senyora* (Picassent).

1. (Alb) «Sinyora» (Verdeguer Escribà 1991: 159); «Sinyora» (Hernández Sanchis 2007: 1). **2.** (Pics) «Mi Señora, el de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 109).

d.2) Derivat (+ -İTTU/ -İTTA): **senyoret, -a, -es** [sejorét] / [sejoréta] / [sijnorét] / [sijnoréta] / [sejorétes]

1. *La Senyoreta* (Alaquàs). **2.** *Senyoreta* (Alcàsser). **3.** *El Senyoret* (Aldaia). **4.** *Les Senyorettes* (Beniparrell). **5.** *El Senyoret/ Sinyoret* (Catarroja). **6.** *Sinyoreta* (Silla). **7.** *El Senyoret* (Torrent). **8.** *Senyoret* (Xirivella).

1. (Alaq) «Doña Lola Genovés Benito -la "senyoreta", viuda ya de Gómez [...]» (Genovés López de Sagredo 1999: 110). **2.** (Alc) «Salvador Fort “Senyoreta”» (Hernández Olivares 2013: 108). **3.** (Ald) «Senyoret, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135); «A mi abuelo Carlos “el senyoret”» (Folgado Güemez 2017, octubre). **4.** (Beni)

«Senyorettes/Les Enrique/a i Marina» (CMB 2018: 13). **5.** (Cat) «Senyoret» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Siñoret» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «El Senyoret» (Monforte Casañ 2015: 291); «Sr. M. Félix (El Señoret)» (Cartel Teatre Fus de Catarroja 1947, juny 3); «El Cap de Guardes de l'Albufera, En Miquel Felix “El Senyoret”, dugué ad Alfons XIII en barca des del Port fins al lloc de caça, [...]» (Raga Ramon 1998: 42). **6.** (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] Sinyoreta» (Zaragozà Pérez 1991: 256). **7.** (Tor) «Ese chulito, era mi abuelo. Enrique Guix Furio. (el señoret)» (Guix Yago 2014, maig 15). **8.** (Xir) «- Senyoret, señorito, con tono despectivo.» (Sorribes Santa Maria 1989: 366).

d.3) Forma composta: (art. + **senyoret** + prep. + malnom)

1. *El Senyoret de Gasparrós* (Torrent).

1. (Tor) «Siñoret de gasparrós» (Torrent en blanco y negro 2017, març 1).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí SĒNIŌRE, ‘vell’, ‘persona d'autoritat’.

f) Toponímia: **1.** (Alaq) poblament: «l'hort de Cassany o de la Senyoreta» (Tarín i López 1994: 108). **2.** (Tor) poblament: «Caseta del Senyoret» (Fresquet Gozalvo 2011: 65).

Sequiasser [sekiasér] (Silla)

a) Definició: és una variant formal de *Sequier*, que el DCVB defineix com persona encarregada de distribuir aigua d'una sèquia pública.

b) Motiu: el motejat exerciria el menester referit en la definició.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**séquia** + -ACĒU/ -ACĒA + -ARĪU/ -ARĪA): **sequiasser**

1. *El Sequiasser* (Silla).

1. (Sil) «*Sequiasser*» (Zaragozà Pérez 1982: 108).

e) Etimologia: és un derivat de *séquia*, mot que el DCVB indica que prové de l'àrab *sāqiya*, «excavació que serveix per a conduir aigua d'un riu o torrent per a regar».

f) Toponímia: 1. (Sil) hidrografia: «- [Motor] Del *Sequiol de Gabrielo* o de *Puça* o del *Sequiasser* o del *Paiportí*.» (Zaragozà Pérez 1982: 108).

Seràpio, -a [serápio] / [seràpia] (Qua)

a) Definició: és un nom propi.

b) Motiu: era el nom propi d'un avantpassat anomenat Serapio de la Cruz Hueso (Grinyó Guzmán 2011a: 37).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Seràpio/ La Tia Seràpia* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Seràpio, el» (Sancho & Sancho 1998: 166); «Seràpia, la tia» (Sancho & Sancho 1998: 166); «[...] les restaurà un fill de Quart, Mariano Cruz Alcácer, *el Seràpio* [...]» (Sancho & Sancho 1998: 199); Mariano Cruz Alcácer, l'últim fill del matrimoni format per «el labrador Serapio de la Cruz Hueso y la cigarrera Mariana Alcácer Dasí» (Grinyó Guzmán 2011a: 37).

e) Etimologia: segons Albaigès i Olivart (1995: 34), *Serapi* és un nom grec que significa 'adorador de Serapis', nom d'una divinitat grecoegípcia.

Sereno, -a [seréno] / [seréna] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Cat, Man, Picn, Pics, Qua, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és el «funcionari encarregat de la vigilància nocturna en alguns pobles i ciutats».

b) Motiu: atribuït a persones que exercien aquesta professió. Les formes femenines ho són per parentiu: dones, filles, netes o germanes d'aquestes persones.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Sereno/ La Serena/ Les Serenes* (Alaquàs). 2. *Sereno* (Albal). 3. *Sereno* (Alcàsser). 4. *Sereno* (Aldaia). 5. *Sereno* (Alfagar). 6. *Sereno* (Catarroja). 7. *Els Serenos* (Manises). 8. *Sereno* (Picanya). 9. *El Sereno* (Picassent). 10. *El Sereno* (Quart de Poblet). 11. *El Sereno* (Xirivella).

1. (Alaq) «Sereno/a» (Planells Segura 1991: 130); «Serena, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145). 2. (Alb) «Sereno» (Hernández Sanchis 2007: 2). 3. (Alc) «Sereno» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 72). 4. (Ald) «Sereno, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135). 5. (Alf) «*Sereno*» (Puchades Pastor 1991: 212). 6. (Cat) «Sereno» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 7. (Man) «Els serenos, tio, [...]» (Blanes 2017, febrer 20). 8. (Picn) «Sereno» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 153). 9. (Pics) «Aleshores, eixa nit, apareixia el tio Enrique Canet, amb Mariano Primo “el sereno” a tancar els bars» (Betí & Sanchis 2006: 41). 10. (Qua) «Es recorda el tio Cento *el Sereno* com una institució» (Sancho & Sancho 1998: 54); «la casa tenia sempre al seu servici dos o tres jornalers, un d'ells Maties Griñó, el sereno.» (Grinyó Guzman: 2011a: 37). 11. (Xir) «L'any 1980 es jubilà José Lis Serra, Pepe “el Sereno”, l'últim del seu ofici [...]» (Agustí Campos 2004: 11).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **serenet, -a, -s** [serenét] / [serenéta] / [serenéts]

1. *El Serenet/ La del Serenet/ La Sereneta* (Massanassa). 2. *Els Serenets* (Quart de Poblet).

1. (Mas) «Pepica Cuallado (la del serenet)» (Muñoz Codoñer 1996: 41); «la tia Rosa la sereneta» (Andújar Ridaura 2007: 83); «54. El Serenet, vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 32). 2. (Qua) «Serenets, els» (Sancho & Sancho 1998: 166).

d.3) Forma composta: (art. + Tio + adjectiu + art. + **sereno**)

1. *El Tio Nano el Sereno* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Després del tío Pom, venia la caseta del *tío Nano el Sereno* (Pasqual Campos Alabarta), el pare de *les Serenes* que déiem.» (Tarín López 2013: 55).

d.4) Forma composta: (verb + **serenos**)

1. *Mata-serenos* (Catarroja).

1. (Cat) «Mataserenos» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí SERĒNU, ‘clar, lliure de núvols’.

f) Toponímia: 1. (Alaq) poblament: «[...] la caseta del *tío Nano el Sereno* (Pasqual Campos Alabarta)» (Tarín López 2013: 55).

Serenya [seréɲa] (Cat, Sil)

a) Definició: el DNV considera que és una variant formal de *sedenya*, que pot ser un adjectiu equivalent de «vigorós, molt sa, que no es corromp», o bé el substantiu que fa referència a un «ble de cotó que es fa passar per davall de la pell per a mantindre un drenatge». El DCVB el considera també un sinònim de corda.

b) Motiu: a Silla, la motivació no té res a veure amb les definicions abans referides, i es fonamenta en un delocutiu o fet de parla. José Brocal Rossell (1894-1972) contava que, quan el seu avi era menut, no sabia pronunciar bé el mot 'espardenya', i, per tal d'assenyalar-ne unes, deia 'les serenyetes'. Aleshores, irònicament hom el rebatejà com a "Serenya" (Antich Brocal 2020, maig 5).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Serenya* (Catarroja). 2. *Serenya* (Silla).

1. (Cat) «Sereña» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Un dels motoristes [del motor dels Pescadors] s'anomenava Batistet “el Serenya”.» (Guillem Chilet 2009: 121); «Han segut presidents de la Comunitat [de Pescadors de Catarroja] entre atres, [...] En Josep Ferrer (“Serenya”), [...]» (Raga Ramón 1998: 24-25). 2. (Sil) «Serenya» (Zaragozà Pérez 1991: 252); «[...] fets de parla habitual: [...] *Serenya*» (Zaragozà Pérez 1991: 256); «[...] Josep Brocal Raga, *Serenya*» (Antich Brocal 2007: 185); «[...] el pescador Josep Brocal Rosell, *Serenya el major*» (Antich Brocal 2007: 220); «José Brocal Rosell “Serenya”» (Antich Brocal & Marí Lozano 2009: 104).

f) Toponímia: **1.** (Sil) hidrografia: «- [Motor] Del *Comú* o de *Germanelles* i el de *Sarques* o *Serenya*, dos motors en un sequiol.» (Zaragozà Pérez 1982: 108).

Seró, -na [seró] / [seróna] (Pics)

a) Definició: *Seró* podria ser una forma catalanitzada del cognom d'origen toponímic castellà *Serón*, que ja apareix documentat a Picassent a mitjans del segle XVIII. Concretament el portaven dos veïns de Picassent que contribuïren, amb una determinada quantitat de diners, a sufragar la construcció de l'ermita del poble l'any 1738: «Pedro Seron, una libra, [...] Antonio Seron, menor, cinco sueldos» (Febrer Romaguera 1983: 29). Les formes de Picassent documentades amb la forma *Seron* també podrien ser el resultat d'una castellanització anterior del topònim català *Seró*, nom d'un llogaret pertanyent al municipi d'Artesa de Segre (la Noguera).

b) Motiu: les persones motejades n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Seró/ La Serona/ Seron* (Picassent).

1. (Pics) «Paquita *la Serona* tenia molta terra. També hi havia un prior franciscà anomenat *Leonardo, el Seró*» (González Tronchoni 2019, febrer, 15); «participants del poble veí [Picassent] foren: Vicente Galán, *Serón*;» (Simó Rosaleny 2010: 81).

e) Etimologia: existeixen dos municipis castellans portadors d'aquest ètim: *Serón* (Almeria) i *Serón* de Nájima (Sòria). Celdrán Gomáriz (2009: 736) planteja que aquests topònims podrien tenir un origen preromà relacionat amb el gòtic «*sahar* = 'junco del que se entretejen esteras y serones o seras grandes'», o provenir de l'àrab «*saira* = 'especie de cesta hecha con esparto'». També podríem considerar una hipotètica castellanització de *Seró*, nom d'un llogaret pertanyent al municipi d'Artesa de Segre (la Noguera). Coromines (OnCat: VII, 117) creu que el *Seró* català provindria d'una arrel basca *çiri* «cuña, clavija», que ha donat diversos noms bascos compostos com *Ziri-goiti*.

f) Toponímia: **1.** (Pics) paratges agrícoles: «“El camp de La Serona”» (Lerma Serra 1982a: 28); hidrografia: «Sénies de Picassent. Any 1938 [...] Sénia de [la] Serona» (Martínez Sanchis 2006: 143).

Setanta [setánta] (Tor)

a) Definició: segons el DNV, «set vegades deu, seixanta-nou més u, 70».

b) Motiu: segons Herreros Moreno (2000: 150), «el portador es va menjar setanta cullerades d'arròs d'una paella».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Setanta* (Torrent)

1. (Tor) «Setanta» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Setanta» (Herreros Moreno 2000: 150).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí SEPTUA(GI)NTA, mat. sign.».

Setrill [setríʎ] (Alb)

a) Definició: segons el DNV, un setrill és un «recipient de vidre, de metall o d'altre material, proveït d'un broc, que servix per a contindre i abocar el vinagre o l'oli d'amanir, o l'oli de greixatge».

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada ha estat aplicat a una persona en al·lusió metafòrica al seu 'penis' (cf. Martí Mestre 2006: 495).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Setrill* (Albal).

1. (Alb) «Setrill» (Verdeguer Escibà 1991: 159); «Setrill» (Hernández Sanchis 2007: 2).

e) Etimologia: segons el DCVB, «de l'àrab *ṣatl*, 'recipient per a abocar aigua', amb el sufix romànic diminutiu *-ill* (<llatí -ĪCŪLU) o *-ell* (>llatí -ĔLLU)».

Sevilla [seβíʎa] (Alc, Ald, Pics, Sil, Tor)

a) Definició: és el nom de la capital d'Andalusia.

b) Motiu: a Alcàsser i Picassent algunes persones motejades amb el mot *Sevilla* són persones pertanyents a una mateixa família que tenia el cognom *Sevilla*, i que procedia de Casas de Benítez (Conca). Pel que fa a l'adjectiu toponímic *Sevillano/ Sevillana*, pot fer referència a tres motius: 1) Persona procedent de Sevilla, casos de Alcàsser i Silla; 2) Persona que comerciava amb mercaderies i cavalleries des de Sevilla, a Torrent (Beguir Miquel 2014, agost 25, 9:29); 3) Persona presumida i elegant, a Picassent (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 116).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sevilla* (Alcàsser). 2. *El Tio Sevilla* (Picassent). 3. *El Tio Sevilla* (Torrent).

1. (Alc) «Sevilla» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 52). 2. (Pics) «[...] anaven a comprar-s'ho a ca el tio Sevilla o ca Pelleja.» (Romaguera Belenguer 2002: 55). 3. (Tor) «Sevilla» (Beguir Esteve 2003a: V, 220); «Sevilla» (Herrerros Moreno 2000: 150); una persona que es «va refer fent de tractant de mercaderies amb cavalleries des de Sevilla, port oficial de tot el que entrava des de Amèrica, i començaren a dir-li el "tio Sevilla"» (Beguir Miquel 2014, agost 25, 9:29).

d.2) Derivat (+ -ĀNU / -ĀNA): **sevillano, -a** [seβiʎáno] / [seβiʎána]

1. *El Sevillano* (Alcàsser). 2. *La Sevillana* (Aldaia). 3. *La Sevillana* (Picassent). 4. *Sevillana* (Sil).

1. (Alc) «Sevillano, el» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 58). 2. (Ald) «Sevillana, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135). 3. (Pics) «Sevillano, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 116). 4. (Sil) «Adjectius toponímics: [...], *Sevillana*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

e) Etimologia: Celdrán Gomáriz (2009: 739) assenyala que *Sevilla* és l'adaptació a la fonètica àrab del nom grecollatí HISPALIS, que al seu torn provindria d'un topònim preromà desconegut. Els àrabs l'anomenaren *Isbiliya*.

f) Toponímia: **1.** (Tor) poblament: «66 Caseta de Sevilla [...] Xarcos – Secs.» (Fresquet Gozalvo 2011: 59); «Caseta de Sevilla» (Fresquet Gozalvo 2011: 65).

Sifonero [sifonéro] (Pics)

a) Definició: la 3a accepció del DNV defineix *sifó* com a «aigua carbònica artificial, especialment la que està continguda o preparada en sifons».

b) Motiu: segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 93), *el Sifonero* de Picassent es dedicava a la distribució de begudes refrescants pels carrers del poble. N'existeix també una variant formal apocopada: *Sifo* (Ajuntament de Picassent 2014: 42).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**sifó** + [interfíx] -n + -ARĬU/ -ARĬA): **sifonero** [sifonéro]

1. *El Sifonero* (Picassent).

1. (Pics) «Sifonero, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 93).

d.2) Forma entrada/ lema (**sifó** + [interfíx] -n + -ARĬU/ -ARĬA + -ĬTTU/ -ĬTTA): **sifoneret** [sifonerét]

1. *El Sifoneret* (Picassent).

1. (Pics) «La gossa l'agarrà Pepito el Sifoneret [...]» (Gómez Tronchoni 2006: 26).

d.3) Forma apocopada: (**sifoner**) > **sifo** [sífo]

1. *Sifo* (Picassent).

1. (Pics) «José Ramón Gómez “Sifo”» (Ajuntament de Picassent 2014: 42).

e) Etimologia: segons el DCVB, *sifó* prové del llatí SIPHŌNE (< gr. σίφων), ‘canó’.

Simforós [simforós] (Sed)

a) Definició: segons el DCVB, és un nom propi de dona, *Simforosa*. En aquest cas, masculinitzat per a referir a un home.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Potser era el prenom d'algun avantpassat de les persones motejades.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Simforós* (Sedaví).

1. (Alf) «Vicente Monrabal Alapont “el Sinforós”» (Ruiz Monrabal 2008: 123).

e) Etimologia: segons el DCVB, pres del llatí eclesiàstic SYMPHOROSA, nom d'una santa.

Sinagües [sináwes] (Alaq, Alc)

a) Definició: segons el DNV, és una «peça de vestir interior femenina, generalment blanca i sense cosset». A Alaquàs es documenta una forma singularitzada del mot: «Sinagua» (Planells Segura 1991: 130).

b) Motiu: pel que fa a la persona motejada d'Alcàsser, Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 100) documenten dos possibles versions. La primera conta que uns avantpassats vingueren d'Aragó i, com encara portaven un vestit tradicional aragonés semblant al d'unes sinagües, a la gent del poble els resultava estrany, per la qual cosa hom deia que vestien com si portaren aquesta peça de roba. La segona té a veure amb la 2a accepció del DNV, «marit que es deixa governar per la dona», ja que el motejat també es deixava dominar per la dona.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sinagües* (Alcàsser).

1. (Alc) «Sinagües» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 100).

d.2) Forma singularitzada:

1. *La Sinagua* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Pilar Garcia Casted, *la Sinagua*» (Martí Cànoves 1998: 164); «Sinagua» (Planells Segura 1991: 130); «Sinagua, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145).

e) Etimologia: és una variant formal del castellà *enagua*, que, al seu torn, prové del taïno de Santo Domingo *naguas*, mot que fa referència a una mena de faldetes de cotó que les dones ameríndies portaven fins els genolls (cf. Coromines 2008: 209).

Soca [sóka] (Alc, Alf, Cat, Sed)

a) Definició: el DNV diu que pot ser la part inferior d'un arbre o d'un arbust, o simplement un tronc d'arbre o arbust en conjunt; també un tronxo de col. Com a adjectiu, segons aquest mateix diccionari, també és referit a persones amb el significat de persona obtusa, molt inepta.

b) Motiu: Martí Mestre (2006: 497), en la mateixa línia del DNV, assenyala que el mot s'atribueix a persones curtes d'enteniment, totxos, ja que, emprat com a metàfora vegetal, suggereix inactivitat i absència total de cervell. És en aquest sentit pejoratiu com ha estat aplicat a Alcàsser, on la persona motejada era considerada «maldestra, atrotinada» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 86).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Soca* (Alcàsser). 2. *Soca* (Alfatar). 3. *Soca* (Catarroja). 4. *El Soca/ Els Soques* (Sedaví).
1. (Alc) «Soca» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 86). 2. (Alf) «Soca» (Puchades Pastor 1991: 214); «Soca» (Pastor 2016: s/n). 3. (Cat) «Soca» (Sargues Raga 2017); «José March “Soca”» (Ajuntament de Catarroja 1999: 201). 4. (Sed) «[...] otras familias como [...], els Soques» (Ruiz Monrabal 1985: 217); «José Rodrigo Cercós, “El soca”» (Ruiz Monrabal 2008: 255); «[...] vivía Francisco Rodrigo “el Soca”» (Baixauli Ferrer 2013: 64).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **soquetes** [sokétes]

1. *Soquetes* (Alcàsser).

1. (Alc) «Juan “de Soquetes”» (Hernández Olivares 2013: 36).

e) Etimologia: segons el DCVB, «probablement del gàl·lic *TSUKKA, que correspon al germànic STOKK, ‘bastó’, ‘cep’, ‘rabassa’».

Socarrar [sokarár] (Alf, Man, Pics)

a) Definició: segons el DNV, vol dir «cremar exteriorment, superficialment».

b) Motiu: a Picassent, una versió deia que el malnom de *Socarrats* se li va aplicar probablement a persones que, «quan cuinaven arròs, de vegades, els eixia socarrat.» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 116). *El Socarrim* de Manises es va cremar un braç en un accident mentre treballava en una fàbrica de ceràmica (Gallego Sánchez 2023).

c) Comentari: *Socarrim* (Manises) és un derivat del verb *Socarrimar*, el qual significa «socarrar lleugerament» (DNV). Moll (2006: 253) observa que el sufix *-im*, quan s'aplica a radicals verbals, indica acció o efecte petit i persistent, o nombrós.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**socarrar** + ĀTU/ -ĀTA): **socarrat, -ada** [sokarát] / [sokaráða]

1. *El Socarrat* (Alfatar). 2. *El Socarrat/ La Socarrada* (Picassent).

1. (Alf) «*Socarrat*» (Puchades Pastor 1991: 216); «*Socarrat*» (Pastor 2016: s/n); «versaba con la gracia que le caracterizaba Batiste “el Socarrat”» (Català Vila 2002: 342). 2. (Pics) «*Socarrat*» (Lerma Serra 1975: 90); «*Socarrà-t, la/ el*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 116); «*Salvador Albert Aguado (Socarrat)*» (Lerma Serra 1993: 49); «6 Albert Albert Francisco [...] (*Socarrat*)» (Romaguera Belenguer 2017: II, 48); «*Pepe Belenguer “El socarrat”*» (Ajuntament de Picassent 2014: 28); «*SALVADOR ALBERT ALBERT, “el Xufero”*. Conegut també pel “*Socarrat*”.» (Romaguera Belenguer 2017: II, 194).

d.2) Derivat (+ -ĪMEN): **socarrim, -a** [sokarím] / [sokaríma]

1. *Socarrim/ Socarrima/ Els Socarrims* (Manises).

1. (Man) «Socarrim» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Socarrim» (Català Gimeno 1992: 265); «Yo tambien soy "Socarrim" y caldera..jejeje... [...]» (Guna Ortiz 2014, juliol 30); «Yo socarrima en mol dé orgull» (Guna 2018, gener 20, 11: 28); «Els socarrims.» (Tos Viala 2016, juny 30, 23:01).

e) Etimologia: Coromines (2008: 512) indica que *socarrar* prové del basc antic i dialectal *sukarr(a)* ‘flames de foc, incendi’, que és una forma composta de *su*, ‘foc’, i *karr(a)*, ‘flama’.

Socialista [sosialísta] (Bene)

a) Definició: segons el DNV, és una persona partidària del socialisme o membre d'un partit socialista. D'acord amb aquest mateix diccionari, el socialisme és un «sistema d'organització social i econòmic basat en la propietat i l'administració col·lectiva o estatal dels mitjans de producció, de canvi i de distribució».

b) Motiu: la persona motejada era partidària de la ideologia política abans referida en la definició.

c) Comentari: el malnom l'hem documentat a partir d'una font escrita en castellà (cf. Sánchez Micó 2004: 37). Tenim el dubte de si la gent de Benetússer ho pronunciarà [sosialísta] o [sosialíste].

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Socialista* (Benetússer).

1. (Bene) «Juan García Millan, “el Socialista”» (Sánchez Micó 2004: 37).

Soio, -s [sóio] / [sóios] (Bene, Sed)

a) Definició: desconeixem quin mot podria haver-hi darrer del malnom. Tal vegada és una variant formal de *soll*, ‘brutícia, lloc brut i pudent, corral de porcs, etc. (cf. DNV). Casanova (2011: 224) considera que *soll* seria un aragonesisme present en el valencià actual: «- se ha hecho un *zolle* todo el piso ‘porquería’. Val. *soll*».

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Soio* (Benetússer). 2. *El Soio/ Els Soios* (Sedavi).

1. (Bene) «el *Soyo*» (Ricart Bonillo 1976: 81). 2. (Sed) «*Els Soyos*» (Ruiz Monrabal 1985: 186); «Filomena se casó con un “*Soyo*”» (Ruiz Monrabal 1985: 189).

f) Toponímia: 1. (Sed) poblament: «la alquería del “*Soyo*”» (Ruiz Monrabal 1985: 85); «Eran labradors que habitaban “L’Alcra del soio”, que existía cerca del cementerio» (Ruiz Monrabal 2008: 269).

Solapa, -o [solápa] / [solápo] (Man, Pics)

a) Definició: segons el DNV, una solapa és una «peça o part d’una peça doblegada sobre una altra, que cobrix parcialment».

b) Motiu: a Manises, en desconeixem el motiu, tot i que sabem que *la Solapa* n’era una feminització per ser la dona del *Solapo*: «Crec recordar que el sobrenom li venia per part del seu marit.» (Català Gimeno 1992: 251). Podria haver ocorregut que *Solapo* fora, al seu torn, el resultat d’una antiga masculinització de *Solapa*. Moreu-Rey (1981: 94) en recull una ocurrència al poble de Tortosa, on una persona anomenada *Lo Solapa* era referida així perquè portava unes «solapes excessivament vistoses». Pel que fa al *Solapat* de Picassent, el malnom li venia «perquè sempre anava agafat de tots» (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 36).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Solapo/ La Solapa* (Manises).

1. (Man) «Solapo, el» (Català Gimeno 1992: 265).

d.2) Derivat (+ -ĀTA/ -ĀTU): **solapat** [solapát]

1. *El Solapat* (Picassent).

1. (Pics) «barraca valenciana, [...]: una de l'any 1944 presentada per Daniel “el Solapat”» (Gómez Lerma & Tarazona Martínez 2002: 49).

e) Etimologia: segons el DCVB, del castellà *solapa*, amb el mateix significat, que és un compost de *lapa*, mot d'origen incert que Coromines creu que tal vegada podria partir d'una creació expressiva LAP-LAP- ‘colpejar alguna cosa tapant-la’, ‘tapar’ (Coromines 2008: 513).

Solatge [soláfje] (Pai)

a) Definició: segons el DNV, és la «matèria que un líquid porta en suspensió i queda depositada per sedimentació en el fons del recipient que el conté».

b) Motiu: en desconeixem el motiu, però podria estar relacionat amb alguna anècdota que l'al·ludit va tenir amb aquesta matèria sedimentada en algun got o tassa, potser perquè tenia el costum de menjar-s'ho. Tal vegada, com a Alfarrasí (la Vall d'Albaida), a partir del cognom *Soler* de la persona motejada (Garcia Perales 1998: 135), existent i bastant comú també a Paiporta.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Solatge* (Paiporta).

1. (Pai) «Solache» (Marí Yago 2004: 180); «Solache» (Mirabet Pastor 2004: 49); «*Solatge o Garrote* (Ramon Císcar)» (Monforte Casañ 2015: 351); «17. Ramón Císcar *El Solatge*» (Sanz 2007: 86).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí vg. *SOLATĪCUM, derivat de SÖLUM, ‘sòl’».

Soler, -a, -s, -es [solér] / [soléra] / [solérs] / [soléres] (Alb, Alc, Ald, Mas, Pics, Qua)

a) Definició: és un cognom. A Torrent es documenta ininterrompudament des de 1568 fins a l'actualitat (Climent Sanfèlix 1996: 131).

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Soler* (Albal). 2. *Solers* (Massanassa). 3. *Soler* (Picassent). 4. *La Solera/ La de Soler/ Els Soleres* (Quart de Poblet).

1. (Alb) «Soler» (Verdeguer Escribà 1991: 159). 2. (Mas) «Solers» (Moncholí 1983: s/n).

4. (Pics) «Soler» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 42). 5. (Qua) «Solera, la» (Sancho & Sancho 1998: 166); «Soleres, els» (Sancho & Sancho 1998: 166).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **soleretes** [solerétes]

1. *Les Soleretes* (Aldaia).

1. (Ald) «Soleretes, les» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135).

d.3) Derivat castellà (+ -ĒLLU/ -ĒLLA): **solillo** [solílo]

1. *Solillo* (Alcàsser).

1. (Alc) «Ramón Soler “Solillo”» (Hernández Olivares 2013: 108, 159).

e) Etimologia: Segons Moll (1982: 206), del llatí *solarium*, derivat de *solum*, “sol, terreny, solar”.

f) Toponímia: 1. (Qua) poblament: «*Tendes* [...] - La de Soler -o del tio Mendo- al final del carrer de la Pilota.» (Sancho & Sancho 1998: 49).

Solfa [sólfa] (Man, Tor)

a) Definició: segons el DNV, o bé és una partitura o text musical escrit, o bé un sinònim de solfeig, que és la lectura cantada de les notes musicals.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Les persones motejades devien tenir algun tipus de vincle amb la banda de música dels seus respectius pobles, de manera que podem aventurar com a hipòtesi que el malnom pot haver partit d'alguna anècdota relacionada amb la forma com els al·ludits efectuaven la lectura d'alguna peça musical.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Solfa/ El de Solfa* (Manises). 2. *Solfa* (Torrent)

1. (Man) «Solfa, el de» (Català Gimeno 1992: 265). 2. (Tor) «13. *Pascual Martínez Puig Solfa.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «43. *Adrián Martínez Puig Solfa.*» (Martínez Oria 2005c: 18).

e) Etimologia: segons el DCVB, «de *sol* i *fa*, nom de dues notes immediates en l'escala musical».

Sollanero, -a [soʎanéro] / [soʎanéra] (Alb, Alf, Cat, Sil)

a) Definició: és un gentilici de persona natural o procedent de Sollana (la Ribera Baixa).

b) Motiu: les persones al·ludides procedien d'aquest municipi de la Ribera Baixa o hi tenien relació.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Sollana** + -ARĪU/ -ARĪA): **sollanero, -a** [soʎanéro] / [soʎanéra]

1. *El Tio Sollanero/ Sollanera* (Albal). 2. *Sollanero* (Alfatar). 3. *El Sollanero* (Catarroja).

4. *El Sollanero* (Silla).

1. (Alb) «Sollanera» (Verdeguer Escribà 1991: 159). 2. (Alf) «*Sollaner*» (Puchades Pastor 1991: 213); «Sollanero» (Pastor 2016: s/n). 3. (Cat) «Sollanero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Forasters també en teniu [...]» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n); «[...] catarrogins o catarrogines que es casaven fora. [...] “el Sollanero”, [...]» (Raga Ramón 1999j: s/n). 4. (Sil) «El Sollanero, casado con la Miana» (Antich Brocal 2016: 277).

e) Etimologia: Coromines (OnCat: VII, 154) corrobora l'opinió de Meyer Lübke, que indica que es tracta d'un «nom de vil·la romana, de la sèrie dels en -ANUM, ANA, derivats d'un NP [nom de persona]. Certament derivat de SOLLIUS (Schulze, 239, 425), que era cap d'una nombrosa família antroponímica ben documentada (*Sollonius, Sollidea, Solanius, -linius, -letius, -leius*)».

f) Toponímia: 1. (Alb) poblament: «La caseta del tio Sollanero (desapareguda) en l'era del mateix amo.» (Hernández Sanchis 1998: 48).

Songo, -a [són̄go] / [són̄ga] (Alb, Alf, Mas, Pai, Sed)

a) Definició: a Albal, és el mot compost resultant de la unió de la tercera persona del singular del verb “ser”, *són*, i la forma apocopada de mots com *gatet* (>ga) o *gosset* (>go): *Songa/ Songo*.

b) Motiu: a Albal, prové d'un delocutiu. Segons el testimoni d'un descendent dels motejats, un avantpassat quan era menut, en referir-se a uns animals, els assenyalava dient: «Eixos són gatets, eixos són gossets, [...]». (Romaguera Navarro 2022).

c) Comentari: a la República Dominicana, al cantant Francis Santana la seua padrina li va traure el malnom de *Songo* quan sa mare estava embarassada d'ell perquè deia que algun dia es convertiria en un gran artista com el d'una pel·lícula protagonitzada per un personatge motejat així (cf. Quiroz 2013).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Songa/ El Tio Songa* (Albal). 2. *Songa* (Alfadar). 3. *El Songo* (Massanassa). 4. *Songo* (Paiporta).

1. (Alb) «No sé porqué caminos inexplicables, utilizó Dios las manos del tío Songa, republicano y no católico» (Verdeguer Escribà 1987: 50); «María Teresa Ferrandis Vila, de Albal, de la familia “Songa”» (Ruiz Monrabal 2011a: 28); «Miliet el Songa, que es un servidor de ustedes» (Hernández Sanchis 1978: 41); «Songa» (Hernández Sanchis 2007: 3). 2. (Alf) «*Songa*» (Puchades Pastor 1991: 216); «*Songa*» (Pastor 2016: s/n). 3. (Mas) «*El Songo*» (Soto 1997: 90). 4. (Pai) «*Songo*» (Marí Yago 2004: 180); «Rafael Juan Valero (a) «*Songo*»» (Gabarda Cebellán & Villasante Claramonte 2018: 83).

f) Toponímia: 1. (Alb) hidrografia: «Encara hem conegut alguns pous, com el de la senia del tio Songa, Josep Delhom Ferrandis, a qui en 1934 l'Ajuntament ya li manà que cobri dos pous que tenia en desus.» (Hernández Sanchis 1998: 117).

Sopa, -es [sópa] / [sópes] (Alb, Alc, Cat, Man, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és un «plat elaborat amb pa tallat a llesquetes fines, a trossets, bollit o escaldat amb caldo o amb un altre líquid i sovint amb altres ingredients».

b) Motiu: els malnoms que contenen el nom de l'entrada deuen tenir relació amb el fet que els al·ludits menjaren sovint aquest àpat. El derivat amb el sufix *-er*, *Sopero*, documentat a Alcàsser, se li va atribuir a un avantpassat del motejat perquè no tenia dents i sempre menjava sopes (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 90-91). Pel que fa a la forma deformada *Popelo* (< *Sopero*), la persona al·ludida pronunciava defectuosament el mot *Sopera*, malnom feminitzat de *Sopero* (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 112).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sopa/ Sopo* (Albal). 2. *Les Sopes* (Catarroja). 3. *La Sopa* (Manises).

1. (Alb) «Sopa» (Verdeguer Escribà 1991: 159); «Sopo» (Verdeguer Escribà 1991: 159). 2. (Cat) «Sopes» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «El de mi suegro era Pedroch y sus tias las sopes» (Gimenez Magraner 2018, octubre 13). 3. (Man) «Sopa» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Sopa» (Català Gimeno 1992: 266); «Amparo “la Sopa”» (Moreno Royo 1986c: 2).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **sopeta** [sopéta]

1. *Sopeta* (Picassent).

1. (Pics) «Sopeta» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 62).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **sopero, -a** [sopéro] / [sopéra]

1. *El Sopero* (Alcàsser).

1. (Alc) «Miguel Marí Escriche (*El Sopero*)» (Gericó Trilla 2003: 232); «Miguel (Sopero)» (Ajuntament d'Alcàsser 1999a: 64); «Popelo» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 112).

d.4) Forma amb cacolàlia (+ -ARĪU/ -ARĪA): (**sopero**>) **popelo** [popélo]

1. *Popelo* (Alcàsser).

1. (Alc) «Popelo» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 112).

e) Etimologia: segons el DCVB, del germànic SÛPPA, amb el mateix significat.

Sord, -a [sórt] / [sórda] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Beni, Cat, Man, Mas, Qua, Sed, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és l'adjectiu que refereix a persones que estan privades del sentit de l'oïda.

b) Motiu: atribuït a persones que pateixen aquesta malaltia descrita a la definició.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sord* (Albal). 2. *La Sorda* (Alcàsser). 3. *El Sord* (Aldaia). 4. *La Sorda* (Beniparrell). 5. *El Sord* (Catarroja). 6. *El Sord* (Massanassa). 7. *El Sord* (Quart de Poblet). 8. *El Sord* (Silla). 9. *El Sord* (Torrent). 10. *El Sord* (Xirivella).

1. (Alb) «Sort» (Verdeguer Escribà 1991: 159). 2. (Alc) «*placeta de la Sorda*», capbreu de 1786 (Hernández Flor 2015: 33). 3. (Ald) «Sord, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135). 4. (Beni) «Sorda/La ... Maria (mare del "Guitarro")» (CMB 2018: 14). 5. (Cat) «Sort» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Per defectes i particularitats personals encara n'hi han que tenen plena vigència, com [...], “el Sort”, [...]» (Raga Ramón 1999j: s/n). 6. (Mas) «Sénia del Sord» (Pons Candel 2000: 79). 7. (Qua) «Luís Sanmartín (à) el Sort, de Quart» (La Correspondencia de Valencia 1908: 4). 8. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Sort*» (Zaragoza Pérez 1991: 256); «[...] la vaqueria d'Antoni Ferrando Aguado, més conegut per *Tonet el Sord*.» (Antich Brocal 2007: 225); «[...] i D. Emilio Jara Jaralero, a qui prompte vam batejar com el Sord, [...]» (Antich Brocal 2007: 264). 9. (Tor) «Vicente Soria El Sordo» (Besó Ros 1985: 236). 10. (Xir) «Pere “el Sord”» ([CF] Anònim 1993: 56).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **sordet, -a, -s** [sordét] / [sordéta] / [sordéts]

1. *La Sordeta* (Beniparrell). 2. *El Sordet* (Picassent). 3. *La Sordeta* (Sedaví). 4. *Sordets* (Silla).

1. (Beni) «Sordeta/ La ... Doloretas (mare de Pepe "el Polit")» (CMB 2018: 14); «Sordeta/ La ... Pepica (la de Vicent "el lillo")» (CMB 2018: 14). 2. (Pics) «El personatge que mai no mancava era el fotògraf més popular de Picassent conegut al poble com el tio sordet» (Romaguera Belenguer 2002: 57); «En este temps [Jaume Serra] també va conèixer José Gimeno, més conegut com a “el tio Sordet”, qui va ser l'únic fotògraf a Picassent allà per la dècada dels anys quaranta» (Hernández Doria 2010: 51). 3. (Sed) Era el malnom de Maria Cercós Chirivella (cf. Ruiz Monrabal 2008: 204). 4. (Sil) «Defectes físics: «Defectes físics: [...], *Sordets*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

d.3) Forma composta: ((art.) + **sord/ sordet, -a** + (prep.) + (art.) + substantiu)

1. *El Sord l'Alqueriero* (Alaquàs). 2. *Sord de Ribes* (Albal). 3. *El Sord de Colau* (Aldaia). 4. *El Sord de la Gallinera* (Alfàfar). 5. *El Sord de Casaqueta* (Catarroja). 6. *La Sordeta de l'Huarco* (Manises). 7. *El Sord de Xiva* (Quart de Poblet).

1. (Alaq) «Sort l'Alqueriero, el» (Tarín i López 1997: 104). 2. (Alb) «Sord de Ribes» (Hernández Sanchis 2007: 1). 3. (Ald) «Sord de Colau, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135). 4. (Alf) «*Sord de la Gallinera*» (Puchades Pastor 1991: 212). 5. (Cat) «Sort de Casaqueta» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Si lo conocen en el pueblo como el sord de casaqueta y mi abuela la corsetera» (Costa 2018, agost 26). 6. (Man) «En els banquets i en reata/ i al esguard de pols i charcos/ Pascuala Bó, la Petata/ i la Sordeta del Huarco.» (Escobar Folgado 1969: s/n). 7. (Qua) «Sord de Xiva, el» (Sancho & Sancho 1998: 166).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí SŪRDU, amb el mateix significat.

f) Toponímia: **1.** (Alc) «*placeta de la Sorda*», capbreu de 1786 (Hernández Flor 2015: 33). **2.** (Alb) «la caseta del tio Sort de Ribes» (Hernández Sanchis 1998: 79). **3.** (Ald) orografia: «LA PUJA(D)ETA DEL SORD» (Andrés Raga 2003: 196); «La Pujadeta del Sord» (CTV 2009: II, 28); vies de comunicació: «Camí de la Pujadeta del Sord» (Mora Guzman 2014: s/n). **4.** (Cat) hidrografia: «Rambleta del Sord» (Alvir Ballester 2009: s/n). **5.** (Mas) hidrografia: «Sénia del Sord» (Pons Candel 2000: 79). **6.** (Pics) poblament: El poeta Vicent Escudero va escriure una poesia anomenada “Sant Blai del 53”. En aquesta poesia menciona el antrotopònim de “la caseta del Sord” (Romaguera Belenguer 1987b: 33). **7.** (Tor) hidrografia: «Pou del Sord» (Fresquet Gozalvo 2011: 114); «També fou el maquinista del pou del Sord que hi havia a l'Alter» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 54).

Soret [sorét] (Pai)

a) Definició: segurament és un hipocorístic del prenom *Salvador* (*Saoro* > *Soro* > *Soret*). També podria ser un diminutiu del cognom d'origen aragonés d'etimologia basca *Soro* (*Sor(h)o*), ‘camp, prat’ (cf. Faure, Ribes & Garcia 2009: 705).

b) Motiu: el motejat s’anomenava Salvador Navarro “Soret” (Motes Andreu 2018, setembre 7). Pertanyia a una família arrelada a Paiporta que procedia de Carcaixent (Ribera Alta). A Guadassuar (la Ribera Alta) també es documenta un “Soret” amb el sentit d’hipocorístic de *Salvador* (Mut Ruíz 2013: 70 [54]).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Soret/ Ca Soret* (Paiporta).

1. (Pai) «Soret» (Marí Yago 2004: 180); «Establecimientos. [...] Ca Soret. [...] en la calle San Roque número 7 desde el año 1949.» (Mirabet Pastor 2004: 37).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí *SALVĀTŌRE*, ‘que salva’. García Gallarín (1998a: 275) assenyala que aquest nom s’empra com advocació de Déu, sinònima d’alliberador, i substitueix el nom de Jesús en molts contextes.

f) Toponímia: **1.** (Pai) poblament: «Casinos, tavernes i cafetins. [...] Entre els més prosaics (tavernes i cafetins) estaven [...] Soret i el Tort» (Tarazona 2005: 122-123); «Bar de Soret, 1950» (Sanz 2007: 70).

Sorlí [sorlí] (Pai, Picn, Xir)

a) Definició: del cognom *Sorlí*, que, segons Moll (1982: 313), és d'origen francès.

b) Motiu: per ser persones portadores d'aquest cognom.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sorlí* (Paiporta). **2.** *Sorlí* (Picanya). **3.** *Sorlí* (Xirivella).

1. (Pai) «Sorlí» (Marí Yago 2004: 180). **2.** (Picn) «Sorlí» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 154). **3.** (Xir) «Alqueria de Sorlí» (Giménez Pasqual 1995: 34).

e) Etimologia: Moll (1982: 313) creu que procedeix del cognom francès *Serlin*, hipocorístic de *Saturnin*, 'Saturní'. Existeix una altra variant formal com *Sarli*. Segons García Gallarín (1998a: 278), *Saturnino* procedeix del llatí SATURNINUS, 'pertanyent a Saturn', que era el sol i el rei de la llavor plantada i la germinant.

f) Toponímia: **1.** (Xir) poblament: «Alqueria de Sorlí» (Alvir Ballester 2009: s/n); «Alqueria de Sorlí» (CTV 2009: II, 362).

Sorregín/ Sorrejín [sorexín] (Alaq, Xir)

a) Definició: podria ser un cognom, el qual al seu torn seria una variant formal del topònim d'etimologia basca, *Sorogain*, nom d'una vall navarresa.

b) Motiu: els motejats serien portadors d'aquest cognom o hi tindrien algun tipus de vincle (residents a l'alqueria del mateix nom?).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sorregín* (Alaquàs). 2. *Sorregín* (Xirivella).

1. (Alaq) «Sorrejín» (Planells Segura 1991: 130); «[...] coreadas las jugadas por la risa estridente de Salvadoret "Sorrejín".» (Esteve Llácer 1991: 136); «El tío Nano tenia també dos xics: [...], i el segon, que li deien *Sorregín* era forner i treballava en el forn del Pitxó» (Tarín López 2013: 55). 2. (Xir) «Alqueria de Sorregín, sense teulada i en estat ruïnós» (Giménez Pasqual 1995: 33).

e) Etimologia: *Sorogain* seria un compost format per: «Soro + gain = la cima del lugar» (Ramírez Sádaba 1987: 567).

f) Toponímia: 1. (Alaq) poblament: «[...] al terme de la Pastora, molt prop de l'alqueria de Sorregín.» (Tarín i López 2004b: 176). 2. (Xir) poblament: «17. L'Alqueria de Sorrejín.» (Blasco Ortí 1993: 35); «Alqueria de la Torreta (o de Sorrejín)» (Alvir Ballester 2009: s/n).

Sorobo, -a [soróbo] / [soróba] (Alc)

a) Definició: segurament és una expressió onomatopeica.

b) Motiu: segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 102), se li va atribuir a una persona perquè cantava una cançó, la tornada de la qual deia: “sorobí, sorobà”.

c) Comentari: sembla que la persona motejada tenia uns avantpassats llunyans procedents de Picassent.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Sorobo/ La Soroba* (Alcàsser).

1. (Alc) «Miguel Hernández Romaguera (*El Sorobo*)» (Gericó Trilla 2003: 232); «José Romaguera (Sorobo)» (Ajuntament d'Alcàsser 2000a: 54); «Sorobo-a» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 102).

Sorvisa, -es [sorbísa] / [sorbises] (Alaq, Ald)

a) Definició: és un compost en forma apocopada que aglutina els mots *sor* i el prenom de *Visitació*.

b) Motiu: segons indiquen Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 50), «d'acord [amb] la veu popular es deien així perquè hi havia un avantpassat que era monja i li deien Sor Visitación i d'ací començaren a reduir el nom i queda el nom de Sorvisa.»

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Les Sorvises* (Alaquàs). 2. *Sorvisa/ La Tia Sorvisa* (Aldaia).

1. (Alaq) «Leonor i Conxa Soler *les Sorbises*» ([QIA] Anònim 1997: 162); «Sorbises, les» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145). 2. (Ald) «Sorvisa» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135); «[...] es recorda també a la “tia Sorbisa” que venia verdures, [...]» (Sanchis Alfonso & Sánchez Chulià 2018: II, 744); «Comercios de Ultramarinos hay 8, [...]. Casa Andreu, la Sorbisa, San Vicente.» (*Aldaya al Dia*, 7-10 d'abril, 1934, cit. per Sánchez Chulià & Sanchis Alfonso 2018: II 671).

Sos [sós] (Man, Qua)

a) Definició: és el cognom d'origen toponímic *Sos*, l'ètim del qual es troba a dos municipis aragonesos: Sos del Rei Catòlic (Saragossa) i Castilló de Sos (Osca).

b) Motiu: els motejats eren portadors d'aquest cognom.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sos* (Manises). 1. *El Sos* (Quart de Poblet).

1. (Man) «la Canyadeta de Sos» (CTV 2009: II, 197). 2. (Qua) «Sos, el» (Sancho & Sancho 1998: 166).

e) Etimologia: segons Celdrán Gomáriz (2009:750), *Sos* és un topònim preromà de significat desconegut.

f) Toponímia: 1. (Man) partides i paratges: «la Canyadeta de Sos» (CTV 2009: II, 197).

Soviet [sóbiet] / [sóbiet] (Man)

a) Definició: segons el DNV, era l'assemblea política legislativa de l'antiga Unió Soviètica.

b) Motiu: probablement, ha estat referit a una persona d'ideologia comunista.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Soviet* (Manises).

1. (Man) «Soviet» (Català Gimeno 1992: 266).

e) Etimologia: segons Doval (2010: 354), del rus «*soviet**, *sóviet*», literalment 'consell, assemblea'.

Sucre [súkɾe] (Alc, Cat, Pai, Pics, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, *sucre* és la «substància dolça, [...], blanca o incolora quan és pura, que es troba present en el suc de moltes plantes». Un derivat d'aquest mot com *sucrer* pot ser, segons aquest mateix diccionari, una «persona que fabrica sucre o que en ven», o un sinònim de *confiter*, «persona que elabora o ven dolços o confits».

b) Motiu: pel que fa a la nostra comarca, el mot *sucrer* s'empra generalment per a referir a persones que es dediquen a la venda d'aquesta substància alimentària referida a la definició. A Picassent, la persona motejada es dedicava a la venda de sucre d'estraperlo (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 93).

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 129-130) documenta un *Sucrer* a Bétera (l'Horta Nord), el qual exercia de magatzemista d'aquest producte.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La del Sucre* (Picassent).

1. (Pics) «Sucre, la del» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 93).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **sucrer** [sukɾér]

1. *Sucrer* (Alcàsser). 2. *El Sucrer* (Silla). 3. *Peret el Sucrer* (Torrent).

1. (Alc) «Escorihuela Marí, Rafael *Sucrer*» (Simó Rosaleny 2010: 387). 2. (Sil) «Actuals: [...], *Sucrer*» (Zaragozà Pérez 1991: 254). 3. (Tor) «Vicente Rodríguez (“Peret el Sucrer”)» (Beguer Esteve 1997b: I, 235); «*Sucrer*, Peret el» (Herrerros Moreno 2000: 152).

d.3) Forma composta: (substantiu + prep. + **sucre**)

1. *Confitat de Sucre* (Catarroja). 2. *Pansucre* [pansúkɾe] [*<pa amb sucre*] (Paiporta).

1. (Cat) «Confitat de Sucre» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Pai) «*Pansucre*» (Marí Yago 2004: 180); «*Pansucre*» (Mirabet Pastor 2004: 48).

e) Etimologia: segons el DCVB, de l'àrab *sukkar*, amb el mateix significat.

f) Toponímia: **1.** (Sil) hidrografia: «*Motor del Dulero* o del *Negre* o del *Sucrer*. [...] un altre propietari seria *el Negre* i posteriorment *el Sucrer*.» (Zaragozà Pérez 1986: 258); «*Sequiol del Sucrer*» (CTV 2009: II, 296); «*Sequiol del Sucrer* o del *Mill*.» (Zaragozà Pérez 1982: 86); Partida Mill: «- *Sequia del Sucrer, casa de Uiso, motor de Uiso, casa de Felipe, motor del Dulero*.» (Zaragozà Pérez 1982: 95); «- [Motor] *Del Sequiol del Sucrer*.» (Zaragozà Pérez 1982: 108).

Suecà [sueká] (Alb, Alc, Ald, Cat, Mas, Pai, Sil)

a) Definició: és el gentilici de persona procedent del municipi de Sueca (Ribera Baixa).

b) Motiu: les persones motejades procedirien o tindrien vincles amb aquest municipi de la Ribera Baixa.

c) Comentari: es documenta una forma derivada amb el sufix *-er* a Albal, *Suequero* (Verdeguer Escribà 1991: 159; Hernández Sanchis 2007: 2).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Sueca** + -ĀNU / -ĀNA): **suecà** [sueká]

1. *Suecà* (Alcàsser). **2.** *El Suecà* (Aldaia). **3.** *El Suecà* (Catarroja). **4.** *Suecà* (Massanassa). **5.** *Suecà* (Paiporta). **6.** *El Suecà* (Silla).

1. (Alc) «Estrems Belenguer, Alfredo *Suecà*» (Simó Rosaleny 2010: 388). **2.** (Ald) «*Suecà, el*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135). **3.** (Cat) «*Suecá*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Els barquers que ultimament han anat a aterrar o a reparar les motes que els temporals han trencat son, [...], Pepe “el *Suecà*”, [...]» (Raga Ramon 1998: 34); «[...] catarrogins o catarrogines que es casaven fora. [...] “el *Suecà*”» (Raga Ramón 1999j: s/n). **4.** (Mas) «*Suecà*» (Moncholí 1983: s/n). **5.** (Pai) «*Procedencia u origen* [...], *Suecà*» (Marí Yago 2004: 180). **6.** (Sil) «Adjectius toponímics: [...], *Suecà*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

d.2) Gentilici alternatiu (**Sueca** + -ARĪU / -ARĪA): **suequero** [suekéro]

1. *Suequero* (Albal).

1. (Alb) «*Suequero*» (Verdeguer Escribà 1991: 159); «*Suequero*» (Hernández Sanchis 2007: 2).

e) Etimologia: Nieto Ballester (1997: 330) indica que provindria de l'àrab *suwayka*,

‘mercadet’, i que apareix adaptat com a *Çueyca*, *Suecha*, *Suexcha* en el Llibre del Repartiment. Celdrán Gomáriz (2009: 752) afegeix que el mot també podria provenir d’un altre ètim àrab com *cheyquia* > *zuecua*, ‘séquia’.

f) Toponímia: **1.** (Sil) poblament: «Caseta dels Suecans» (Ajuntament de Silla 1991: 27); «Refugi de Paco Alberola (a) *El suecà*.» (Antich Brocal 2016: 202).

Suro [súro] (Alb, Alc, Alf, Man, Pai)

a) Definició: segons el DNV, és la «part exterior de la corfa d'alguns arbres constituïda per un teixit molt lleuger, porós i impregnat de suberina, la qual li conferix impermeabilitat, que protegeix els troncs, les branques i les arrels grosses».

b) Motiu: a Paiporta, d'acord amb el testimoni de Climent Navarrete (2018, febrer 1), a la seua mare l'anomenaren Maria *la Sura* perquè uns avantpassats de la seua família: «[...] compraben suros pera la estufa o per que tenien panolles i [en] benien els suros».

c) Comentari: a Albal, cal destacar la persona de Paquita “la Sureta”, la qual va ser la primera dona que va ser regidora de l'ajuntament d'aquest poble (El Replà 2012: 16).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Suro/ La Sura* (Paiporta).

1. (Pai) «Suro» (Marí Yago 2004: 180); «Suro» (Mirabet Pastor 2004: 49); «[...] Mi abuelo materno Nelo el suro [...]» (Fabra Tarazona 2018, febrer 1).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **suret** [surét]

1. *Suret/ La Sureta* (Albal). **2.** *Suret* (Alcàsser). **3.** *Suret* (Manises).

1. (Alb) «Suret» (Verdeguer Escribà 1991: 159); «Paquita “la Sureta” en la Residencia de Ancianos de Albal» (El Replà 2012: 16). **2.** (Alc) «José Teodoro (Suret)» (Ajuntament d'Alcàsser 1997b: 44). **3.** (Man) «Suret» (Escobar Folgado 1959: s/n).

d.3) Forma composta: (substantiu + prep. + **suro**) [kapdesúro]

1. *Cap de Suro* (Alfatar). 2. *Cap de Suro* (Paiporta).

1. (Alf) «*Cap de Suro*» (Puchades Pastor 1991: 212). 2. (Pai) «Ofici de serveis. [...] la llum de la SAFE (Cooperativa Elèctrica, de la qual eren cobradors Julio el de la Morena *Cap de Suro* i Tari Tarazona).» (Tarazona 2005: 122).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí SŪBĚRE, amb el mateix significat.

Sutja [sútʃa] (Alb)

a) Definició: segons el DNV, és la «substància negra [...] que es deposita en les parets interiors dels funerals i els tubs d'evacuació del fum».

b) Motiu: en desconeixem la motivació, però podríem plantejar com a hipòtesi que és una metàfora d'una persona de pell fosca.

c) Comentari: és un mot que es troba present al valencià central i a part del meridional i dialectalment s'ajusta al que Beltran Calvo i Segura Llopes (2017: 379) recullen al País Valencià enfront d'altres variants com *estalzí* (part del tortosí) o *follí* (part del tortosí o l'alacantí).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sutja* (Albal).

1. (Alb) «Sucha» (Verdeguer Escribà 1991: 159); «Sutxa» (Hernández Sanchis 2007: 3).

e) Etimologia: segons el DCVB, és «incerta, però probablement d'un mot pre-romà *SŪDĪA o *SŌDĪA».

3.2.21. Lletra T (DMHS)

Tabal [tabál] (Alaq, Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Pai, Pics, Qua, Sed)

a) Definició: segons el DNV, és un sinònim de *tambor*, que és l'«instrument de percussió constituït per una o més membranes vibratòries esteses en una o més obertures d'una caixa de ressonància de fusta, d'obra o de metall, que pot tindre diverses formes».

b) Motiu: pel que fa als mots *tabal*, o el seu diminutiu *tabalet*, s'empren com a metonímia de persona que es dedica o té afició a tocar aquest instrument. Un *tabaler* és també la persona que es dedica a tocar aquest instrument de percussió.

c) Comentari: a la nostra comarca també s'utilitza sovint el mot *tabaleter* per a indicar el mateix ofici o afició. Cal notar ací que el sufix diminutiu *-et* s'hauria lexicalitzat formant una unitat lèxica juntament amb el lexema *tabal*, per la qual cosa els parlants no el perceben com a tal i arriben a formar-ne derivats com *tabaleter* o *tabaletera*: cf. «Tabal/ et/ era, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 58).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**tabal** + sufix plural castellà **-es**):

1. *Tabales* (Paiporta).

1. (Pai) «Tabales» (Marí Yago 2004: 180).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **tabalet** [tabalét]

1. *Tabalet/ El del Tabalet* (Alaquàs). 2. *Ca Tabalet* (Aldaia). 3. *El Tio Tabalet* (Quart de Poblet).

1. (Alaq) «Paco García *Tabalet*» (Ferrer, Martí & Tarín 2015: 231); «Tabalet, el del» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145). 2. (Ald) «Eixa palacuda de Ca Tabalet / és una lladrona que roba als pobrets, / i tot lo que té, tot ho ha robat / a les pobres dones que van per fiat.» (Sanchis Alfonso 2018: II, 700). 3. (Qua) «Tabalet, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 166).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **tabaler, -a** [tabalér] / [tabaléra]

1. *El Tabaler* (Alaquàs). 2. *El Tabaler* (Alcàsser). 3. *La Tabalera* (Aldaia). 4. *Tabaler* (Alfàfar). 5. *El Tabaler* (Catarroja). 6. *El Tabaler* (Manises). 7. *Tabaler* (Paiporta). 8. *El Tabaler* (Picassent). 9. *La Tabalera de l'alqueria de Guillem* (Sedaví).

1. (Alaq) «Tabaler/a» (Planells Segura 1991: 130); «Salvador Tàrrega Palop *el Tabaler*» (Tarín i López 1997: 99); «Tabaler, el» (Tarín i López 1997: 104); «Tabaler, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145). 2. (Alc). «Tabaler, el [...] Era de Picassent.» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 102). 3. (Ald) «Tabal / era, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135). 4. (Alf) «*Tabaler*» (Puchades Pastor 1991: 212). 5. (Cat) «Tabaler» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Miquel Garcia “El Tabaler”.» (Raga Ramon 1999d: s/n). 6. (Man) «Tabaler, el» (Català Gimeno 1992: 266). 7. (Pai). «Tabaler» (Marí Yago 2004: 180); «Tabaler» (Mirabet Pastor 2004: 49). 8. (Pics) «cal recordar [...], els espardenyers [...], Salvador Romaguera “El Tabaler”» (Romaguera Belenguer 1986: 19); «[...] solien fer aixereta i espardenyes, [...], Julio Romaguera Romaguera i el seu germà Salvador “el tavaler”» (Romaguera Belenguer 1989: 48); Juny 1939 «Sdor. Romaguera Romaguera, “El Tabaler”» (Romaguera Belenguer 2017: II, 808); «El cantador local Vicente Romaguera, “El Tabaler”, [...]» (Lerma Serra 1998: 287). 9. (Sed) «Nela Benito Rodrigo, “la tabalera de l'alcria de Guillem”» (Ruiz Monrabal 2008: 135).

e) Etimologia: segons el DCVB, de l'àrab hispànic *tabal*, amb el mateix significat.

Tacanyot [takapót] (Pics)

a) Definició: un *tacany* és, segons el DNV, una persona avara, agarrada.

b) Motiu: segurament, la persona motejada es comportava d'acord amb el que s'ha assenyalat a la definició.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**tacany** + -ÖTTU/ -ÖTTA): **tacanyot** [takapót]

1. *Tacanyot* (Picassent).

1. (Pics) «Tacanyot» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 36).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 523), d'origen incert, probablement de l'hebreu «*taqanáh*, 'ordenación', 'reglamento', 'convenio', que se aplicaba a los arreglos financieros negociados por las aljamas españolas de la Edad Media, y que parece haber sido empleado por los cristianos en un sentido malévol; de ahí la acepción de 'chanchullo, trapacería', luego personalizada».

Tacó, -na, -nes [takó] / [takóna] / [takónes] (Alb, Alf, Mas, Pics, Qua, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és una «peça més o menys alta col·locada davall del taló del calcer per a alçar-lo».

b) Motiu: en general, creiem que ha estat aplicat per metonímia a persones que sovint en porten, segurament en un temps en què poques persones portarien algun tipus de calcer que en tinguera, ja que la majoria portava espadnyes. Per exemple, a Xirivella, Sorribes Santa Maria (1989: 370) observa que se li va atribuir a una persona que antigament portava sabates en un temps en què tothom tenia el costum de portar espadnyes. A Picassent, també li l'atribuïren a una persona «per agradar-li dur sabates amb tacó» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 53). *El Taconer* és, tal vegada, un sinònim de sabater o tapiner. El web PCCD documenta arreu del País Valencià l'expressió «ser més burro que tacó», que té un sentit de malaptesa, ignorància, incompetència. Potser se li va atribuir a algun dels motejats en al·lusió al significat d'aquesta parèmia.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tacó* (Albal). 2. *Tacó/ Tacona* (Alfatar). 3. *Tacones* (Picassent). 4. *Tacó/ El Tio Tacó/ Les Tacones* (Quart de Poblet). 5. *Tacó/ La Tacona* (Xirivella).

1. (Alb) Fesa «Taco» (Muga 1920: 275). 2. (Alf) «*Tacona*» (Puchades Pastor 1991: 214); «Tacó» (Pastor 2016: s/n); «Bautista Bou (Tacó)» (Català Vila 2002: 311). 3. (Pics) «Tacones, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 53). 4. (Qua) «Tacó» (Sancho & Sancho 1998: 166); «Tacones, les» (Sancho & Sancho 1998: 166); «Rajolers de la fàbrica de Baptistet. Foto dels anys 20. [...] 17. José Monzó, *el tío Tacó*» (Sancho & Sancho 1998: 47). 5. (Xir) «- *Tacó*» (Sorribes Santa Maria 1989: 370); «Pepeta Serra Lis "la Tacona"» (Agustí Campos 2004: 11).

d.2) Derivat (+ -ЇTTU/ -ЇTTA): **taconet, -a** [takonét] / [takonéta]

1. *La Taconeta* (Massanassa). 2. *El Taconet* (Xirivella).

1. (Mas) «Pepita Romeu (La Taconeta)» (Muñoz Codoñer 1994: 24). 2. (Xir) «*El Taconet* era l'enterrador» (Berenguer Such 2018); «drets trobem al Taconet» (Giménez Pasqual 1997: 32).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **taconero** [takonéro]

1. *El Tio Taconero* (Picassent).

1. (Pics) «Un poco más adelante estaba la casa conocida por “La casa del tío Taconero”» (Lerma Serra 1982a: 28).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 523), d'origen incert. Tal vegada prové d'una imitació del soroll d'un talòs quan és clavat en una paret.

f) Toponímia: 1. (Alb) hidrografia: fesa de «Taco» (Muga 1920: 275). 2. (Pics) poblament: «“La casa del tío Taconero”» (Lerma Serra 1982a: 28).

Tafarra [tafára] (Alc, Pics, Sil)

a) Definició: segons el DCVB, és una «peça ampla i corbada, de cuiro, sola, tela forta o fusta, que subjecta la sella per darrere i passa per davall de la cua d'una bèstia».

b) Motiu: a Alcàsser, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 73), probablement va estar emprat com a metonímia a partir de la relació d'aquest objecte amb el treball d'un avantpassat de les persones motejades. Aquest avantpassat era carreter i tenia molts cavalls.

c) Comentari: Hernández Flor (2016: 92) documenta diverses persones portadores d'aquest malnom en una llista de veïns del carrer Sant Miquel d'Alcàsser de 1895, entre elles, «Fort Carmelo *Tafarra*». D'acord amb aquesta llista, a finals del segle XIX totes les persones d'Alcàsser cognomenades *Fort* n'eren portadores. Potser aquest malnom es remunte fins al segle XVII i que ja el tingueren els primers *Fort* de Silla que repoblaren Alcàsser després de l'expulsió dels moriscos de l'any 1609: «Joannes Fort (18) [...] agricultores dicti loci de Silla» (Febrer Romaguera 2006: 492). La variant formal *Tafarrí*, de Picassent, conté el sufix *-í*, el qual pot aportar al mateix ètim de l'entrada un matis de petitesa, de cosa més menuda (Garcia Osuna 2003: 334).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tafarra* (Alcàsser). 2. *Tafarra* (Silla).

1. (Alc) «Fort Navarro, Ricardo *Tafarra*» (Simó Rosaleny 2010: 388). 2. (Sil) «[...] objectes: [...] *Tafarra*» (Zaragozà Pérez 1991: 256).

d.2) Derivat (+ -ĪNU/ -ĪNA): **tafarrí** [tafarí]

1. *Tafarrí* (Picassent).

1. (Pics) «Tafarrí» (Lerma Serra 1975: 90).

e) Etimologia: segons el DCVB, de l'àrab *ṭafar*, 'rabasta'.

f) Toponímia: 1. (Sil) «Barranc de Tafarra» (Alvir Ballester 2005: s/n); «Tenim documentada la "Sèquia de Na Rulla" (probablement, el barrancó de Tafarra).» (Antich Brocal 2016b, febrer 16).

Tagarí, -ns [taɣarí] / [taɣaríns] (Sed)

a) Definició: segons Ruiz Monrabal (2008: 272), és una deformació de *tararí*, que el DNV defineix com a onomatopeia del «so del clarí» i també una de les diverses maneres de representar el toc d'una trompeta (en castellà): «¡tarara!; ¡tarará!; ¡tararí!; [...]» (Fundéu-RAE 2011). El DCVB indica que un “tagarí” era un «Moro que vivia entre cristians, en l'edat mitjana», és a dir, és un equivalent de morisc, mudèjar (cf. DNV).

b) Motiu: Ruiz Monrabal (2008: 272) assenyala que li l'atribuïren a una persona que tenia algun trastorn de parla perquè, quan demanava una trompeta o un instrument musical, deia “tagarí” en comptes de “tararí”. Creiem que aquest trastorn de parla podria correspondre a un tipus de dislàlia anomenada rotacisme, per la qual el fonema /r/ s'articula incorrectament.

c) Comentari: cal fer notar l'antiguitat d'aquest malnom (200 anys!), alguns dels portadors del qual són *Martínez* de cognom (cf. Ruiz Monrabal 1985: 186-187), com ja ho eren en 1800: «Ma. Martínez Tagarí» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, Sedaví (?), circa 1800, f. 9v).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tagarí/ Els Tagarins* (Sedaví).

1. (Sed) «*Els Tagarins*» (Ruiz Monrabal 1985: 186); «Ma. Martínez Tagarí» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, Sedaví (?), circa 1800, f. 9v).

Tajuel [taxué] (Man)

a) Definició: possiblement és una variant formal del cognom d'origen toponímic *Tajuelo*.

b) Motiu: era el cognom dels portadors o de persones emparentades amb aquests.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tajuel* (Manises).

1. (Man) «Tajuel» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Tajuel» (Català Gimeno 1992: 266).

e) Etimologia: *Tajuelo* és el nom d'un rierol de la província de Toledo. És un derivat diminutiu de *Tajo* (Jiménez de Gregorio 1999: 286).

Tala [tála] (Mas)

a) Definició: és una apòcope del cognom *Talamantes*: «Vicent Raga Talamantes» (Pastor Codoñer 2015: 112); «Recordant a Tala» (Santi 2015: 115). *Talamantes* és el nom d'un municipi de la província de Saragossa.

b) Motiu: era l'apòcope del cognom d'algun dels portadors o de persones emparentades amb aquests.

c) Comentari: *Talamantes* es documenta en una llista de veïns de Torrent de 1667 feta per a cobrar un dret de maridatge: «Jaume Talamantes» (ARV, Veïnat de Torrent, 1667, Generalitat, núm. 4973, f. 192r). Segons Climent Sanfèlix (1996: 131), se'n tenen registres a Torrent des de principis del segle XVII (1600-1650) fins a finals del segle XIX (1851-1900).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema: (**Tala** <**Talamantes**)

1. *Tala/ La Tala* (Massanassa).

1. (Mas) «[...] acompanyadas por la señora Antonia Ferrandis “Antonia la Tala” que era su señora de compañía.» (Alcoy Comes 1998: 32); «la meua iaia Paquita la Tala» (Andújar Ridaura 2007: 83); «103. Rosario “la Tala”, vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 33).

e) Etimologia: és possible que el topònim *Talamantes* aragonés tinga relació amb un altre com *Carabantes*, que és el nom d'altres municipis existents a Sòria, Ciudad Real i Toledo (cf. Faure, Ribes & Garcia 2009: 239). Si tenim en compte l'etimologia d'aquest darrer topònim, aquest podria procedir de l'àrab *qaraba*, 'parentesc', o d'una arrel preromana *kar-*, *ker-*. 'pedra, roca' (Celdrán Gomáriz 2009: 207).

Taleca [taléka] (Alc, Man, Pai)

a) Definició: segons el DNV, una taleca és una «bossa ampla i curta, de tela basta, on es tenen o es transporten cereals, llegums o altres coses».

b) Motiu: a Alcàsser, segons Josep Almudéver Mateu (2018), se li va atribuir a una persona perquè era molt prima. Desconeixem el motiu de Manises. Potser *el Talequer* de Paiporta en portava sovint, en fabricava o en venia.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Taleca* (Alcàsser). 2. *Taleca* (Manises).

1. (Alc) «Taleca» (Almudéver Mateu 2018). 2. (Man) «En la zona del Noroeste de la provincia de Valencia, los viejos recuerdan aun haber oído hablar de “Taleca” [malnom de Batiste Esteve i Ximeno (1797-1817/1820)], apodo que se le diera, y todavía lo representan de comercio en comercio, desenmarañando precios, afable y hábil calculador, anunciando fortunas, [...]» (Moreno Royo 1983: 166, 168).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **talequer** [talekér]

1. *Talequer* (Paiporta).

1. (Pai) «Talequer» (Marí Yago 2004: 180); «Talaquer» (Mirabet Pastor 2004: 49).

e) Etimologia: segons el DCVB, de l'àrab hispànic *ta'liqa*, 'bossa a manera de sac'.

Tales [táles] (Man, Xir)

a) Definició: és el nom d'un municipi de la Plana Baixa.

b) Motiu: atribuït a persones naturals o procedents d'aquest poble de la Plana Baixa abans referit.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tales/ El de Tales* (Manises). 2. *Tales* (Xirivella).

1. (Man) «Tales» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Tales, el de» (Català Gimeno 1992: 266).

2. (Xir) «- *Tales*, natural del pueblo de Tales, cercano a Onda (Castellón).» (Sorribes Santa Maria 1989: 369).

e) Etimologia: Celdrán Gomáriz (2009: 758, 760) pensa que prové del baix llatí TALARE, 'tallar, deforestar', en al·lusió al fet que el poble es troba en una zona de tala d'arbres per a fer fusta.

Tallacurt [taʎakúrt] (Tor)

a) Definició: és la combinació de la 3a persona del present d'indicatiu del verb *tallar*, “dividir en parts” i l'adjectiu *curt*, “escàs, insuficient”.

b) Motiu: s'origina en un fet de parla o delocutiú. Se li va atribuir a una persona per l'expressió que ella mateix emprava quan demanava almoïna: «[El Tio Paco Tallacurt] Demanava almoïna al mercat i després feia un recorregut pels carrers del poble, sempre amb el mateix prec: “Una limosneta per al tio Paco, que tallà curt.”» (Xust Marcilla 2017: 27).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Paco Tallacurt* (Torrent).

1. (Tor) «Un altre dels personatges populars d'aleshores era el tio Paco Tallacurt. Venia a peu des d'Albal cada divendres [...]» (Xust Marcilla 2017: 27).

Talló, -na [taʎó] / [taʎóna] (Pics)

a) Definició: sembla una forma no normativa derivada de *tall*, la qual, segons el DNV, és l'acció o efecte de tallar, és a dir, «dividir en parts (una cosa) amb un instrument de vora esmolada».

b) Motiu: segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 129), la motivació del malnom es fonamenta en «referència a un retall o talló de tela fet per la portadora».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Talló/ La Tallona/ La del Talló* (Picassent).

1. (Pics) «Talló» (Lerma Serra 1975: 90); «Talló-na, el/ la del» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 129); any 1965 «[...] Miguel Serra “el Talló”» (Gómez Tronchoni 2006: 48).

e) Etimologia: segons el DCVB, el verb *tallar* prové «del llatí vg. TALĒĀRE», amb el mateix significat.

f) Toponímia: **1.** (Pics) hidrografia: «Pous de Reg de motor a Picassent. Any 1938 [...] Motor del Talló» (cf. Martínez Sanchis 2006: 140).

Tanasiet [tanásiet] (Sil)

a) Definició: és una variant formal amb afèresi i diminutiu del nom propi d'etimologia grega *Atanasio* o *Atanasi*.

b) Motiu: era el prenom de les persones portadores o d'alguna persona vinculada familiarment amb elles. A Silla se'n documenten les formes amb afèresi: *Tanasiet*; *Tàsio* (<*Atanasio*).

c) Comentari: la persona al·ludia era Atanasio Carbonell, un alcalde de Silla de mitjans del segle XIX (Antich Brocal 2021a: 57).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (afèresi d'**Atanasio**> **Tanasio** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **Tanasiet** [tanasiét]

1. *Tanasiet* (Silla).

1. (Sil) «Tanasiet» (Antich Brocal 2021a: 57).

d.2) Forma amb afèresi i síncope: **Atanàsio**> **Tàsio** [tásio]

1. *Tàsio* (Silla).

1. (Sil) «- Noms modificats: [...] *Tàsio*» (Zaragozà Pérez 1991: 255).

e) Etimologia: Albaigès Olivart (1995: 32) indica que en grec significa 'immortal'.

f) Toponímia: **1.** (Sil) poblament: «Hort de Tanasiet» (Antich Brocal 2021a: 57); «*casa de Tanasiet*» (Antich Brocal 2021a: 57).

Tanda [tánda] (Alc, Alf, Lloc, Sed)

a) Definició: els malnoms de l'Horta Sud recullen el dos sentits que el lexema *tanda* té en valencià (cf. Saragossà Alba 2009: 212-213). D'una banda tenim els malnoms de *l'Atandaor* (Mas) i *Matanda* (Alf, Lloc, Sed), relacionats amb el sentit de donar o rebre el torn o tanda per a regar. De l'altra, trobem *Tandera* (Alc), renom relatiu a la professió d'elaborar i vendre el «conjunt format per les vísceres [...], el cap, els peus, la cua i la lleterola [...] d'un animal d'escorxador» (Reig 2015: 734). En castellà hom ho tradueix per *despojos*.

b) Motiu: a Alcàsser *la Tandera* preparava tanda, 'vísceres' (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor: 2012: 69). Pel que fa al malnom *Matanda*, present a Alfafar, Lloc Nou de la Corona i Sedaví, n'hem documentat dos versions semblants, tot i que deuen haver partit d'un mateix origen, en ser tres municipis adjacents. A Alfafar, segons Puchades Pastor (1991: 215 [nota 92]), el motiu es troba relacionat amb un torn d'espera en un escorxador, i no de regatge al camp: «A l'escorxador li deien: “tu m'atandaràs?”, és a dir, em guardaràs la tanda, el torn?». Quant a Sedaví, la versió de Ruiz Monrabal (2008: 176) conta que un avantpassat dels motejats és dedicava a donar torns de regatge al camp. Aleshores els llauradors li demanaven: «Nel·lo, m'atandes per avui?» I ell responia: «D'acord». Aquest avantpassat vivia en el que es coneixia com *les Barraquetes de Llàcer* de la Torre (València).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (prefix *-a* + **tanda** + *-ATORE*): **atandador** [atandaóɾ]

1. *L'Atandador* (Massanassa).

1. (Mas) «[...] la [casa] del tio Candel “l'atandador”» (Pons Puchades 1998: 35); «José Casañ Martínez, de la familia Candel “el atandaor” de Massanassa» (Ruiz Monrabal 2008: 110).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **tandera** [tandéra]

1. *Tandera* (Alcàsser).

1. (Alc) «Tandera» (Simó Rosaleny & Hernández Flor: 2012: 69).

d.3) Construcció verbal (pronom objecte [1a pers. sing.] + verb [3a pers. sing.]: **matanda, -es, -eta** (<M'atanda) [matánda] / [matándes] / [matandéta]

1. *Matanda* (Alfatar). 2. *La Matanda* (Lloc Nou de la Corona). 3. *Matanda/ Els Matandes* (Sedaví).

1. (Alf) «Matanda» (Puchades Pastor 1991: 215; Pastor 2016: s/n). 2. (Lloc) «Antonia Romeu “la Matanda”, de Poble Nou» (Ruiz Monrabal 2008: 286). 3. (Sed) «Els Matandes» (Ruiz Monrabal 1985: 192); «Paco Baixauli Romeu, “matanda”» (Ruiz Monrabal 1985: 263).

e) Etimologia: segons Coromines (DECat: VIII, 268), «probablement de l'àr. *Tanzîm* 'disposició en ordre, en sèrie', [...] que en àrab vulgar es pronuncià en el nostre país *tànden*, i del seu plural *tàndens* i *tandes*, s'extragué després el singular *tanda*». Pel que fa a la forma *tanda* amb el sentit de “víscera”, Coromines (DECat: VIII, 271) creu que provindria d'una forma homònima àrab de *Tanzîm*.

f) Toponímia: 1. (Alf) poblament: *Restaurant la Matandeta*. Es troba en el terme d'Alfatar, en plena marjal (CV-401, km 4).

Tango [tángo] (Alb, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és un «ball argentí que s'executa per parelles, lent i cadenciós, i caracteritzat per una gran varietat de passos».

b) Motiu: en desconeixem la motivació. Tal vegada ha estat referit per metonímia a persones que eren aficionades a aquest ball d'origen argentí.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tango* (Silla).

1. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Tango*» (Zaragozá Pérez 1991: 256); «[...] Rafael Ríos Benavent, *el Tango*» (Antich Brocal 2007: 59); «Rafael Ríos Benavent, (a) *Tango*.» (Antich Brocal 2016: 240).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **tanguet** [taŋgét]

1. *Tanguet* (Albal).

1. (Alb) «Tanguet» (Verdeguer Escribà 1991: 159); «Tanguet» (Hernández Sanchis 2007: 1, 3).

e) Etimologia: el DLE de la RAE diu que tal vegada és una veu onomatopeica.

Tapetero [tapetéro] (Man)

a) Definició: segons el DNV, un “tapet” és una «peça de tela o de teixit sintètic amb què es cobrix una taula». Un *Tapeter* és una persona que en fabrica o en ven.

b) Motiu: la persona al·ludida exerciria el menester descrit a la definició. Botet Verdu (2016, juliol 15) assenyala que *el Tapereto* (< *Tapeter*) de Manises era un *abuelo* que venia tapets y *primeros* [*plumeros*, “plomalls”].

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**tapet** + -ARĪU/ -ARĪA): **tapetero** [tapetéro]

1. *El Tapetero* (Manises).

1. (Man) «Tapetero, el» (Català Gimeno 1992: 266).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 528), el mot castellà *tapete* prové del llatí TAPĒTE, el qual al seu torn procedeix del grec bizantí *tapíti*, diminutiu del grec *tápēs*, -ētos, “estora”.

Tàpia [tápia] (Alaq)

a) Definició: segons el DNV, és una «paret que circumda un espai descobert, com ara un hort o un pati».

b) Motiu: l'origen parteix d'una al·lusió metafòrica, és a dir, era una manera de referir a la sordesa de la persona motejada: «A mi em coneixen com Enrique de ca Tàpia i ara veuràs per què. De jove mon pare es quedà sord, i com la gent treia malnoms ja pots imaginar-te això de “sord com una tàpia”» (Soriano Bessó 2000a: 173).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tàpia/ El de Tàpia* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Tàpia» (Planells Segura 1991: 130); «Francisco Aguilar Forment Tàpia» (Tarín i López 1997: 98); «JOSE AGUILAR USEDÓ dels Tapia» (Laborda Ferriols 1999: 244); «Tàpia, Ø, el de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145).

e) Etimologia: el DCVB recull les expressions “sord com una tàpia”, o “més sord que una tàpia” per a referir a una persona molt sorda. Veny (PALDC 2019: VII, 74) no considera, per manca de documentació, que l'expressió “sord com una tàpia” pugui derivar d'un anterior “sord com una taupa”, entenent “taupa” com una variant formal de “talp”, mamífer insectívor.

Taquillero [taki'léro] (Xir)

a) Definició: segons el DNV, és una persona que despatxa bitllets en una taquilla.

b) Motiu: la persona motejada es dedicava al menester abans referit a la definició.

c) Comentari: aquesta persona motejada de Xirivella també era coneguda com *l'Apuntador*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**taca** + -ĒLLU/ -ĒLLA + -ARĪU/ -ARĪA): **taquillero** [taki'léro]

1. *El Taquillero* (Xirivella).

1. (Xir) «- El tío Ricardo el *Taquillero*, que vendió durante muchos años las entradas de los espectáculos que se celebraban en Xirivella, y en especial los que tenían lugar en el teatro del Casino.» (Sorribes Santa Maria 1989: 367).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 528), *taquilla* és una forma diminutiva del mot castellà *taca*, 'alacena pequeña' (rebot xicotet), pres probablement de l'àrab *ṭâqa*, 'finestra'.

Taranena [taranéna] (Alaq)

a) Definició: és una variant formal de *Tararena*, la qual, segons el DCVB, correspondria a una «onomatopeia del cançoneig taral·lejat». A Eivissa té el sentit de «Rondalla, romanç, contarella falsa o sense valor (Eiv.). “No em véngues amb taranenes!”» (cf. DCVB).

b) Motiu: és possible que les persones motejades empraren aquest mot en la seua parla habitual.

c) Comentari: la forma enregistrada a Alaquàs coincidiria amb la forma eivissenca *taranena*: «mon tío Beta (Miguel Beta Martínez, *Taranena*), [...], anava de cotxero en el tramvia de cavalls» (Tarín i López 2013: 66).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Taranena* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Teresa "la Taranena"» ([QIA] Anònim 1987: 105); «Concha "la Taranena"» ([QIA] Anònim 1982: 173); «José «de Taranena»» ([QIA] Anònim 1986: 115); «José Beta *Taranena*» ([QIA] Anònim 1997: 179).

Tarín, -a [tarín] / [tarína] (Alaq, Alc, Pai, Xir)

a) Definició: és un cognom esdevingut malnom. Segurament és d'origen toponímic, en concret, provindria del nom d'un llogaret aragonés anomenat *Tarín* (Terol).

b) Motiu: les persones motejades en són portadores o hi tenen vincles familiars.

c) Comentari: hem pogut documentar una forma feminitzada com *la Tarina*, present a Paiporta, perquè la portadora n'era una dona: «Carmen Tarín Tarín coneguda a Paiporta com Carmen la Tarina» (cf. BIM Paiporta 2015: II, 18).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Els Tarins* (Alaquàs). 2. *Tarín* (Alcàsser). 3. *La Tarina* (Paiporta). 4. *Tarín* (Xirivella).
1. (Alaq) «Tarins, els» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145). 2. (Alc) «Tarín» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 52). 3. (Pai) «Tarín» (Monforte Casañ 2015: 351).
4. (Xir) «Tarín (el major)» (Blasco & Giménez 1997: 57).

e) Etimologia: Moll (1982: 123) considera que possiblement ve del nom de persona germànic *Teuduin*, documentat amb multitud de variants formals per Förstemann (1900: 1452). Per contra, Gutierre Tibón proposa que tal vegada prové del llatí tardà *tarinus* o *tarenus*, de significat desconegut, que va ser l'origen del nom de la ciutat italiana de Tarento (cf. El Periódico de Aragón 2003).

Tarratrai, -a [taratrái] / [taratrája] (Alaq)

a) Definició: segurament és un malnom onomatopèic, tot i que podria tenir algun punt de connexió, per homonimització formal, amb el cognom dels portadors *Tàrrega*.

b) Motiu: sembla que l'origen l'onomatopeia abans referida podria fonamentar-se en el so d'una tartana en moviment, ja que u dels motejats era tartaner de professió. També és possible que vinga d'una homonimització formal a partir d'aquest llinatge d'origen toponímic abans referit, ja que alguns dels motejats eren portadors del cognom *Tàrrega*: «Paco Tàrrega *el Tarratrai*» (cf. Tarín i López 1998b: 172), «Vicent Tàrrega Aguilar *el Tarratrai*» (Tarín i López 1997: 100).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tarratrai/ La Tarratraia* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Tarratray/a» (Planells Segura 1991: 130); «Tarratrai/a, el, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145); «Mon pare va ser Vicent Aguilar Forment, [...], a mon pare li deien el Tarratrai i era el germà de la tia Maria la Tarratraia» (Tarín López 1993: 235).

Tarsan, -a [tarsán] / [tarsána] (Alc, Ald, Alf, Xir)

a) Definició: és el nom d'un personatge literari popularitzat al cinema, sobretot per les pel·lícules de l'actor Johnny Weismuller i la mona *Cheetah*.

b) Motiu: Moreu-Rey (1981: 92) considera que *Tarsan* és el personatge imaginari més popular de la seua època, és a dir, de mitjans del segle XX, i el troba documentat a diversos municipis del nostre domini lingüístic, entre ells Villalonga (La Safor) i la Vila Joiosa (La Marina Baixa). Sol emprar-se en al·lusió a persones rudes, bastes o que tenen molta força física: a la Vila Joiosa «vivía sol a la muntanya, feréstec, i cridava quan l'apropaven». A Alcàsser, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 106), hi havia dos possibles motius, un relacionat amb forma física de la persona al·ludida, i l'altre amb un fet de parla: «1) perquè eren persones grans i corpulentes; 2) perquè un avantpassat repetia constantment l'expressió “jo, Tarzan!” mentre es donava colps al pit».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tarsan/ Tarsana* (Alcàsser). 2. *Tarsan* (Aldaia). 3. *Tarsan d'Alfafar* (Alfafar). 4. *Tarsan Sáez* (Xirivella).

1. (Alc) «Tarzan,-a; Tarzanet» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012:); «Civera Bidad, Amparito *Tarsana*» (Simó Rosaleny 2010: 386); «Vicente Romaguera (tarsanet)» (Ajuntament d'Alcàsser 2007a: 85). 2. (Ald) «Tarzan» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135). 3. (Alf) «*Tarzan d'Alfafar* (Manolo)» (Monforte Casañ 2015: 228). 4. (Xir) «Según “Tarzán Sáez”, apodo por el que se le conocía entonces, muchas cosas han cambiado en el ciclismo» (Crònica Xirivella 2011: 27).

Tartana [tartána] (Alaq, Alb, Alc, Cat, Man, Pics, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un «carruatge lleuger de dos rodes, amb coberta arrodonida i seients laterals».

b) Motiu: tant el malnom *Tartana* per metonímia, com el seu derivat *Tartaner* s'aplicava a persones que es dedicaven al transport de mercaderies o persones. Per exemple, a Manises, l'historiador local Moreno Royo (1983: 194) conta que els avantpassats de José Ramon Garcia Royo, pare de José Garcia Planells “el tio Pepet” (1885), eren els que es dedicaven al transport de persones a València amb tartana, i que per això els coneixien amb el malnom de “Tartaneros”. A Xirivella, de la mateixa manera que a Manises o a tants altres pobles, el pare de *les Tartaneres* tenia una tartana per a portar gent a València (Giménez Pasqual 1997: 32). A Picassent *la Tartanera* va ser motejada així «per anar en carro lleuger» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 129). A Catarroja el malnom *Tartana* prové de la fraseologia, ja que conten que un avantpassat del motejat portava una gorra tan gran que «pareixia una tartana» (Segarra 2021).

c) Comentari: Thede (2011: 209) assenyala que «Para el transporte de personas se empleaba antiguamente en Valencia por lo general, la conocida *tartana*, [...]».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tartana* (Alcàsser). 2. *Tartana* (Catarroja).

1. (Alc) «Enrique San Fernando Simó (*Tartana*)» (Gericó Trilla 2003: 232); «Tartana» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 73). 2. (Cat) «Tartana» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Tartana» (Segarra 2021); S.A.T. El Port (fundada 21-1-1977). Membres: «Miquel Aguilar “Tartana”» (Raga Ramon 1998: 67-68).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **tartanero, -a** [tartanéro] / [tartanéra]

1. *Tartanero* (Alaquàs). 2. *Tartanero* (Albal). 3. *Tartaner/ Tartanera* (Catarroja). 4. *El Tartaner/ Tartaners* (Manises). 5. *La Tartanera* (Picassent). 6. *El Tartaner* (Silla). 7. *Les Tartaneres* (Xirivella).

1. (Alaq) «Marià Planells Segura, nét de “Mariano el tartanero”» (Planells Segura 1991: 127); «Tartanero, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145); «Tartaner» (Planells Segura 1991: 130). 2. (Alb) «Tartanero» (Verdeguer Escribà 1991: 159). 3. (Cat) «Tartanero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «En Francesc Raga i Puchalt: Tartaner (1849-1942)» (Raga Ramon 1999h: s/n); «N'Agustina Puig i Catala (la Chavala) “Tartanera” (1852-1946)» (Raga Ramon 1999h: s/n). 4. (Man) «Tartanero, el» (Català Gimeno 1992: 266); «Tartaneros» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Allí [casa Sento el Pastisser] acudían, ¡cómo no!, aquellos maniseros de ayer, [...], Pepet el Tartanero, [...].» (Tos Vilar 1968: s/n). 5. (Pics) «Tartanera, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 129). 6. (Sil) «[...] vivia Simó Soto Casañ, *el Tartaner*» (Antich Brocal 2007: 220). 7. (Xir) «les tartaneres, [...]» (Giménez Pasqual 1997: 32).

e) Etimologia: segons el DCVB, de l'occità *tartana*, amb el mateix significat, [...] que originàriament significava ‘falcó’.

Tarugo [tarúgo] (Cat, Sil)

a) Definició: la 2a accepció del DLE de la RAE indica que és una «clavija [...] (trozo cilíndrico de madera)». Una 4a accepció d'aquest mateix diccionari diu que és una «persona de rudo entendimiento», és a dir, curta d'enteniment.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. La filòloga Marina Zaragoza Pérez (1991: 252) associa el malnom amb el fet d'entabanar algú: «Tarugo (engany)».

c) Comentari: apareix en uns versos recollits per Antich Brocal (2014: 94): «Mochilla que té una gossa que chilla // i té un cunyat “Taruguín” ... // Tarugín, taruguinaes, // menja un plat de caullaes, // i se n'apuja per dalt les teulaes ... ».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tarugo* (Catarroja). 2. *El Tarugo* (Silla).

1. (Cat) «Si voleu assegurar un clau en la pared, teniu a Tarugo.» (García Romero 1999 [1948]: s/n). 2. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Tarugo*» (Zaragoza Pérez 1991: 256); «dedicada a Batiste Zaragoza i el seu cunyat «el Tarugo»: [...]» (Antich Brocal 2014: 94).

d.2) Forma composta: (**tarugo** + substantiu + adjectiu)

1. *Tarugo Soldat Dropo* (Catarroja).

1. (Cat) «Tarugo Soldat Dropo» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: Coromines (2008: 530) creu que podria venir d'una base celta TARŪCON formada en Espanya amb el sentit de *clavilla*, i que modernament s'aplicà a un cartutx de perdigons que un estafador feia passar per or, d'on resultà el sentit d'engany, estafa.

Tat [tát] (Xir)

a) Definició: segons el DNV, una locució verbal com “fer tats” significa «aguaitar, eixir a la porta o a la finestra per mirar què hi ha o què passa».

b) Motiu: tal vegada la personat al·ludida repetia molt aquest mot o bé es dedicava a observar el que passava pel carrer (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 365).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *De Tat* (Xirivella).

1. (Xir) «- El tío Pascual de *Tat*, interjección: “tate”, “alto” o persona que gusta estar en la puerta o ventana mirando.» (Sorribes Santa Maria 1989: 365).

Tatau, -a [tatáw] / [tatáwa] (Alb, Mas, Tor)

a) Definició: en desconeixem el significat. Podria ser una forma onomatopeica, o una deformació d'un altre mot.

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tatau* (Alb). 2. *El Tatau/ La Tataua* (Massanassa). 3. *Tataua* (Torrent).

1. (Alb) «Tatau» (Verdguer Escribà 1991: 159); «Tatau» (Hernández Sanchis 2007: 3). 2. (Mas) «Pepet “el Tatau”» (Soto 1997: 91). 3. (Tor) «Tataua» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Tataua» (Herreros Moreno 2000: 154).

Tatxe [táʎe] (Tor)

a) Definició: podria ser una variant formal de *Tatxo*, hipocorístic de noms castellans com *Ignacio* o *Tránsito* (cf. Núñez Cedeño 2014: 70).

b) Motiu: en desconeixem la motivació. El motejat podria ser portador d'alguns dels noms referits a la definició.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tatxe* (Torrent).

1. (Tor) «Tache» (Beguir Esteve 2003a: V, 220); «Tache» (Herreros Moreno 2000: 153); «*Té la caseta on el Tatxe*» (Besó Ros 1995: 121).

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «68 Caseta del Tatge [...] Font de la Teula» (Fresquet Gozalvo 2011: 59); «Caseta del Tatge» (Fresquet Gozalvo 2011: 63).

Taüter, -a [tautér] / [tautéra] (Alb, Alf, Man, Pai, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és la persona que fa o que ven taüts.

b) Motiu: eren persones que es dedicaven al menester descrit a la definició, o que oferien serveis funeraris.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**taüt** + -ARĪU/ -ARĪA): **tauter, -a** [tautér] / [tautéra]

1. *La Taütera/ El Taüter* (Albal). 2. *El Taüter* (Alfatar). 3. *L'Ataüter* (Manises). 4. *El Taüter/ La Taütera* (Paiporta). 5. *L'Ataüter/ L'Ataütera* (Quart de Poblet). 6. *El Taüter/ La Taütera* (Silla). 7. *L'Ataüter* (Torrent).

1. (Alb) «La Tia Liberta la Tautera» (Verdeguer Escribà 1987: 213); «la empresa que dirigí la Tia Liberta» (Verdeguer Escribà 1991: 101); «El hijo de la Liberta [...] el Tauter.» (Verdeguer Escribà 1991: 101); «Libertad (la Tautera)» (V. G. R. 2008: 38). 2. (Alf) «*Taüter*» (Puchades Pastor 1991: 212); «Jorge Bort Sospredra (hijo de “Paco el atauter” de Alfatar)» (Ruiz Monrabal 2008: 226); «El Taüter» (Pastor 2016: s/n). 3. (Man) «Ataüter, l'» (Català Gimeno 1992: 261). 4. (Pai) «Crecencio (El Atauter)» (Oliver Chirivella 2004b: 134); «*En función del oficio* [...], Tauter» (Marí Yago 2004: 180); «Y Paquita la tautera no?» (Fernandez 2019, febrer 19). 5. (Qua) «Ataüter, l'» (Sancho & Sancho 1998: 160); «Casa de Pepeta la “atautera”» (Asunción Rubio 2010: s/n). 6. (Sil) «Actuals: [...], *Taüter*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «la fusteria de Vicent Peris Vila, conegut com el Taüter perquè fabricava els taüts. També li deien el Funerari, [...]» (Antich Brocal 2007: 113); «[...] Pilar Alba, néta de Jaume i Agustina Soler *la Taütera*, [...]» (Antich Brocal 2007: 221). 7. (Tor) «Atauter» (Beguir Esteve 2003a: V, 219); «Ataüter, l'» (Herreros Moreno 2000: 31).

d.2) Forma amb afèresi: [**taütero**>] **tero** [téro]

1. *El Tero* (Albal).

1. (Alb) «Tero» (Verdeguer Escribà 1991: 159); «No tenía el Tero mucha simpatía por esa modalidad de seguro [de decessos].» (Verdeguer Escribà 1991: 101).

e) Etimologia: segons el DCVB, el mot *taüt* prové de l'àrab *tābūt*, ‘tomba’.

Tecla [tékla] (Alb, Alc, Cat, Sil)

a) Definició: el DNV dona com accepcions d'aquest mot: malaltia, alifac, complicació o dificultat.

b) Motiu: tal vegada ha estat aplicat a persones primmirades o malaltisses. A Alcàsser, amb un sentit relacionable amb les accepcions referides a la definició, se li va atribuir a una persona perquè hom deia que «tenia més tecles que un piano» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 113), és a dir, que era una persona molt remirada o molt pendent de la seua salut.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tecla* (Albal). 2. *Tecla* (Alcàsser). 3. *Tecla* (Catarroja). 4. *Tecla* (Silla)

1. (Alb) «Tecla» (Verdeguer Escribà 1991: 159); «Tecla» (Hernández Sanchis 2007: 3). 2. (Alc) «Tecla» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 113). 3. (Cat) «Tecla» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Sil) «- Noms: [...] *Tecla*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «Ho deia el tio Fernando “Tecla”» (Antich Brocal 2014: 93).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 530), d'origen incert, tal vegada de l'àrab vulgar *têgra*, 'caixa de boix o de fusta'. A partir del nom de la caixa dels instruments passà al conjunt de tecles que s'hi inclouen, i més tard a cadascuna d'elles.

Teite [téite] / [teíte] ? (Tor)

a) Definició: segurament és un hipocorístic del nom propi del mateix motejat, que és *Vicent* o *Vicente*.

b) Motiu: una de les persones al·ludides documentades s'anomenava *Vicent*, per tant, el malnom podria ser-ne una forma afectiva o hipocorística: «153. *Vicente Silla Aguado Teite*.» (Martínez Oria 2005c: 18).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Teite/ El Tio Teite* (Torrent).

1. (Tor) «Teite» (Beguir Esteve 2003a: V, 220); «Teite» (Herrerros Moreno 2000: 154); «(32) Recordamos al “tío Teite”, [...]» (Beguir Esteve 1997a: I, 21); «[...] hi havia una home, el Teite, que tenia un carro per a posar els cànthers que omplia d'aigua de la font de Sant Lluís, al Mas del Jutge, [...]» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 46).

e) Etimologia: segons Moll (1982: 88), *Vicent* o *Vicenç* deriven «de *Vicentius*, nom de sant (derivat de *vincente*, ‘vencedor’)».

Teixidor, -a [tejʃiðór] / [tejʃiðóra] (Alaq, Alc, Alf, Bene, Mas, Pics, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una persona que es dedica a teixir, és a dir, confeccionar peces de roba entrellaçant fils.

b) Motiu: les persones al·ludides es dedicaven al menester abans referit a la definició o hi tenien vincles familiars. A Massanassa «un avantpassat que cosia les veles per a les barques al port de València» (Xilet 2020, agost 12).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**teixir** + -TÖRE): **teixidor, -a** [tejʃiðór] / [tejʃiðóra]

1. *El Teixidor* (Alaquàs). 2. *El Teixidor/ La Teixidora* (Alcàsser). 3. *Teixidor* (Alfagar). 4. *Teixidor* (Benetússer). 5. *El Teixidor* (Massanassa). 6. *El Teixidor* (Picassent). 7. *El Teixidor/ La Teixidora* (Quart de Poblet). 8. *El Teixidor* (Silla). 9. *El Teixidor* (Torrent).

1. (Alaq) «Teixidor, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145). 2. (Alc) «[...] *El Tio Teixidor*, amb la bandúrria, [...]» (Gericó Trilla 2004: 41); «Teixidora» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 69). 3. (Alf) «*Teixidor*» (Puchades Pastor 1991: 212). 4. (Bene) «Alqueria de Teixidor» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548). 5. (Mas) «Miquel el Teixidor» (Raga 1981: s/n). 6. (Pics) «Pepe Verdú “el Teixidor”» (Romaguera Belenguer 1994: 24); «Bons jugadors de pilota de Picassent han sigut: [...], Batista Verdú “el Teixidor”, [...]» (Romaguera Belenguer 2003: 187); Agost 1939 «Bautista Verdú Tronchoni, “El Teixidor» (Romaguera Belenguer 2017: II, 809). 7. (Qua) «Teixidor, el» (Sancho & Sancho 1998: 166); «Teixidora, la» (Sancho & Sancho 1998: 166); «Baixos: [...], Ramon *el Teixidor* [...]» (Sancho & Sancho 1998: 69). 8. (Sil) «Séquia de Faveta, del Brillante, del Teixidor o sequiol de la Fita.» (Zaragozá Pérez 1982: 87). 9. (Tor) «Teixidor, el» (Herrerros Moreno 2000: 154).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí TĒXĒRE, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Alc) poblament: «[...] l'Hort del Teixidor (al costat de la gasolinera Navarro) en 1924» (Gericó Trilla 2004: 41). 2. (Bene) poblament: «Alqueria de Teixidor» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548). 3. (Sil) hidrografia: «Cequiol de Teixidor, Moco o Faveta» (Muga 1920: 247).

Tejera [texéra] (Alf)

a) Definició: és un gentilici del nom del municipi castellanoparlant de Toixa (els Serrans), *Tuéjar* en castellà.

b) Motiu: la persona al·ludida procedia «de Tuéjar» (Puchades Pastor 1991: 213 [nota 46]), és a dir, de Toixa.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tejera* (Alfatar).

1. (Alf) «*Tejera*» (Puchades Pastor 1991: 213).

e) Etimologia: Cabanes, Ferrer & Herrero (1981: 305) creuen que té relació amb les veus mossàrabs THÁUCH, ‘spartum’ i THÓYO, ‘argilaga’, per la qual cosa assenyalen que el topònim podria tenir caràcter abundancial amb el sentit de plantació d’espart i no tant el de llegum de l’argilaga perquè no és un lloc on existeix aquest vegetal.

Telilla, -es [telíʎa] / [telíʎes] (Pics)

a) Definició: és un diminutiu castellà del mot tela, “teixit”.

b) Motiu: se’n desconeix la motivació. Deu estar relacionat per metonímia amb l’ús o venda de teles.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**tela** + -ĚLLU/ -ĚLLA): **telilles** [telíʎes]

1. *Telilles* (Picassent).

1. (Pics) «Jaime Soria Guaita (Telilles)» (Lerma Serra 1993: 49); «Salvador Soria Roig “Telilles, l’abuelo dels besons”» (Gómez Tronchoni 2006: 63); «Salvador Soria Albert “Telilles, pare dels besons”» (Gómez Tronchoni 2006: 64).

d.2) Derivat femení (**tela** + -ĔLLU/ -ĔLLA + -ARĪU/ -ARĪA): **telillera** [teliłéra]

1. *La Telillera* (Picassent).

1. (Pics) «Font de l'Omet, anys 40. [...], Anita *la Telillera*, [...]» (Romaguera Belenguer 2002: 53).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí TĒLA, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Pics) «Telilles, Caseta de» (Sánchez Serra 1984: 23); «Telilles, Barranc de» (Sánchez Serra 1984: 23); «Telilles, Camí de la Font» (Sánchez Serra 1984: 23); «Telilles, Font de» (Sánchez Serra 1984: 23); Hidrografia «Barranc de Telilles» (CTV 2009: II, 250); Vies de comunicació «Camí de la Font de Telilles» (CTV 2009: II, 250).

Tellol, -s [tełól] / [tełóls] (Alc, Alf, Qua)

a) Definició: segons la 2a accepció del DNV, un tellol és un «bastonet de fusta que servix per a subjectar el forcasset». El tellol és una eina que s'empra en agricultura per tal de fixar una arada a un jou (cf. Martínez & Palanca 1991: 41).

b) Motiu: a Alcàsser el malnom *Tellol* és una metàfora en referència a l'exagerada curvatura del dit gros de la persona al·ludida, la qual era comparada amb la d'aquesta mena de bastonet (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 73). Pel que fa a la forma plural *Tellols* present a Alfafar, Puchades Pastor (1991: 211) considera que procedeix d'un cognom. A Quart, Sancho & Sancho (1998: 166) documenten «Tellol», però no n'aporten el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tellol* (Alcàsser). 2. *Tellols* (Alfafar). 3. *Tellol* (Quart de Poblet).

1. (Alc) «Tellol» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 73). 2. (Alf) «*Tellols*» (Puchades Pastor 1991: 211). 3. (Qua) «Tellol» (Sancho & Sancho 1998: 166).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí *TELĒŎLU, dim. de TĒLUM, ‘dard’». Coromines (DECat: VIII, 380) indica que, a partir d'un suposat derivat llatí de *tela*, TEL-ARI-OLU, aquesta forma esdevingué TELIOLU com a resultat d'una haplologia de líquides, per la qual cosa en català en resultà *tellol* (cf. Bruguera i Talleda 1996: 885).

Tencó [teŋkó] (Alb, Alf)

a) Definició: segons el DNV, una *tenca* és un peix teleosti (*Tinca tinca*), d'aigua dolça, que sol viure a aigües estancades. Un *tencó* és una forma amb diminutiu de *tenca*.

b) Motiu: a Alfafar se li va atribuir a una persona el diminutiu de *Tencó*, *Tenconet*, perquè era molt xicoteta (Puchades Pastor 1991: 213 [nota 49]).

d) Documentació

d.1) Forma entrada/ lema (**tenca** + -ŎNE): **tencó** [teŋkó]

1. *Tencó* (Albal).

1. (Alb) «Tencó» (Verdeguer Escribà 1991: 159).

d.2) Derivat (**tenca** + -ŎNE + -ĪTTU/ -ĪTTA): **tenconet** [teŋkonét]

1. *Tenconet* (Alfafar).

1. (Alf) «*Tenconet*» (Puchades Pastor 1991: 213).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí TĪNCA, amb el mateix significat.

Tendre [téndre] (Alc, Cat, Man)

a) Definició: segons el DCVB, és un adjectiu que significa «poc resistent a la pressió de fora; que no és dur».

b) Motiu: a Alcàsser *el Tendre* pertanyia a una família de forners, i, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 86), el motejaren així perquè elaborava un tipus de pa poc fet, poc cuit.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tendre* (Alcàsser). 2. *Tendre* (Catarroja).

1. (Alc) «Marí Navarro, Martín *Tendre*» (Simó Rosaleny 2010: 396); «Marí Simó, Salvador *Tendre*» (Simó Rosaleny 2010: 396); «Tendre, el» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 86). 2. (Cat) «Tendre» (Sargues Raga 2017); «Tendre» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Tendre» (Segarra 2021).

d.2) Derivat (+ -ĀLE): **tendral** [tendral]

1. *El Tendral* (Manises).

1. (Man) «En este primer tranvía, el conductor y el cobrador, [...]. Eran conocidos familiarmente como el gordo y el tendral.» (Marticorena Ruiz 2004: 67).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí TĒNĒRU, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Alc) poblament: A Alcàsser hi havia 11 forns durant els anys 30 del segle XX, entre ells el de Salvador Marí Simó *Tendre* (Simó Rosaleny 2010: 143), conegut popularment com *el forn del Tendre* (ja desaparegut).

Teranyina [taraɲína] (Man)

a) Definició: segons el DNV, és un «teixit que fabriquen diversos aràcnids amb el fil produït per les glàndules sericígenes i que servix de parany per a caçar les preses de les quals s'alimenten».

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

c) Comentari: Beltran Calvo & Segura-Llopes (2017: 298) observen que la pronunciació [taraɲína] s'intercala amb la de [taraɲína] a gran part del valencià central i puntualment també hom hi pot sentir [taraɲíɲa].

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Taranyina* (Manises).

1. (Man) «Tarañina» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Taranyina» (Català Gimeno 1992: 266).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí TĒLA ARANEĪNA, 'tela d'aranya'.

Tércio [térsio] (Alb)

a) Definició: segons la 13a accepció del DLE de la RAE, és un «cuerpo o batallón de infantería en la milicia moderna».

b) Motiu: era el malnom del local que la persona motejada regentava, anomenat així metafòricament en al·lusió al cos militar de l'exèrcit espanyol *la Legió* o *Terç d'Estrangers*, conegut per aplegar gent de tota condició social. Segons l'investigador albalenc Verdeguer Escribà (1987: 25), aquest local no pertanyia a cap bàndol polític, és a dir, es trobava lliure de tota influència política o religiosa que condicionara l'assistència d'un determinat tipus de client: «El público le puso al local del tío Ricardo, el nombre adecuado por lo heterogéneo de sus clientes. Se le conocía por el Café del Tercio. Y también por sólo el Tercio».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El del Tercio* (Albal).

1. (Alb) «Tercio R.» (Verdeguer Escribà 1991: 159); «Ricardo Antonio Marí Vila, el tío Ricardo el del Tercio» (Verdeguer Escribà 1987: 25); «Ricardo el del Tercio» (Hernández Sanchis 2007: 3).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, del llatí TERTIUS, ‘tercer’.

f) Toponímia: 1. (Alb) hidrografia: paleta o partidor «de Ricardo el del Tercio» (Hernández Sanchis 1998: 161).

Terraüra [teraúra] (Beni, Sil)

a) Definició: tal vegada és una contracció de *Terra Dura* amb pèrdua de la *-d* intervocàlica per fonotaxi. També podria ser una variant formal de *Tarrarura*, una interjecció que expressa «negació i oposició respecte al que s'acaba de dir» (Martí Mestre 2006: 511).

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Terraüra* (Beniparrell). 2. *Terraüra* (Silla).

1. (Beni) «Terraüra» (Pons Polit 2016). 2. (Sil) «Altres malnoms: [...], *Terraüra*» (Zaragoza Pérez 1991: 256); «Adolfo *Terraüra*» (Antich Brocal 2007: 294); «Fco. Carbonell Gastaldo (a) *Terraüra*» (Antich Brocal 2016: 406).

Terrero [teréro] (Alaq, Ald, Pics, Tor)

a) Definició: Herreros Moreno (2000: 155) indica que el terrer era aquella persona que es dedicava a extraure terra per a la seua comercialització.

b) Motiu: els investigadors aldaiers Sanchis Alfonso & Sánchez Chulià (2018: II, 738) assenyalen que *els Terreros* eren venedors ambulants que recorrien els carrers d'Aldaia oferint a les dones terreta per a escurar.

c) Comentari: segons Sanchis Alfonso & Sánchez Chulià (2018: II, 738), la major part dels *Terreros* que anaven a Aldaia procedien de Torrent, i tenien el costum de cridar: «Terreta d'escurar[,] ne volen[?]», «Volen terreta[?] i el terrero [...]». Aquests mateixos investigadors afegixen que les xiques d'aquest poble solien referir-se als xics dient-ne: «“Eixe és més lleig que el terrero” o “eixe es pareix al terrero en classe bona”, [...]».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**terra** + -ARĪU/ -ARĪA): **terrero** [teréro]

1. *El Terrero* (Alaquàs). 2. *El Terrero* (Aldaia). 3. *El Terrero* (Picassent). 4. *El Terrero* (Torrent).

1. (Alaq) «Terrero, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145). 2. (Ald) «Terrero» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 137). 3. (Pics) «Francesch Ibáñez “El Terrero”» (Lerma Serra 1975: 156); «Fornillers i llenyaters.- [...] Entre qui es dedicava a fer llenya fornilla [...] estaven: [...], Francesc Ibàñez “El Terrero”» (Romaguera Belenguer 1987: 21). 4. (Tor) «Terrero, el» (Herreros Moreno 2000: 155).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí TERRARIŪ, ‘fet de terra, pertanyent a la terra’.

Terrerola [tereróla] (Alaq, Cat, Pai) / **Terreola** [tereóla] (Alaq)

a) Definició: segons el DNV, una terrerola és un ocell «d'uns díhuit centímetres, de color terrós i pit clar, que fa niu en terra, sovint en els camps de conreu, i que emet en ple vol un cant llarg i musical».

b) Motiu: en desconeixem el motiu, però creiem que pot haver estat aplicat a persones vivaces, mogudes o espavilades com aquesta au xicoteta descrita anteriorment a la definició. També podria ser un derivat despectiu de *Terrero*: «El tío *Terreola* con su macho y su pequeño carro que vendía *terreta pa escurà*» (Esteve Llácer 2009: 256).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Terrerola/ Terreola* (Alaquàs). 2. *Terrerola* (Catarroja). 3. *Terrerola* (Paiporta).

1. (Alaq) «José de "Terrerola"» ([QIA] Anònim 1984: 144); «El tío Marian "Terrerola" fon el darrer companer (sic) que hi hagué al poble.» ([QIA] Anònim 1993: 229); «[...], Amparo la "Terrerola", un alma de Dios [...]» (Esteve Llácer 1991: 136); «Terreola» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145). 2. (Cat) «Terrerola» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Sr. J. Alfonso (Terrerola)» (Cartel Teatre Fus de Catarroja 1947, juny 3); «Fins l'any 1970 han segut industrials moliners, [...]: Salvador Alfonso Martí "Terrerola" [...]» (Raga Ramon 1998: 58); «[...] detenido en Catarroja por dos individuos de aquella vecindad, llamados "Garrofi" y "Terrerola" [...]» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Beniparrell (1940-1943), Exp. 8, f. 4). 3. (Pai) «Terrerola» (Mirabet Pastor 2004: 49).

e) Etimologia: segons el DCVB, és un derivat de *terrera*, que deu provenir de *terrera*, del llatí *TERRARIŪ*, 'fet de terra, pertanyent a la terra'.

Tiberi [tibéri] (Alb, Pai, Sil)

a) Definició: tal vegada és el nom prop propi dels motejats o d'algun avantpassat d'aquests, o bé, si tenim en compte la 2a definició del DNV, un equivalent de «rebombori, cridadissa».

b) Motiu: és possible que, o bé fora el prenom d'un avantpassat dels motejats, o bé que s'haguera aplicat a una persona per ser cridanera o escandalosa: «2. Tiberi [...] Avalot, xivarri, conjunt de crits i soroll, sia d'alegria, sia de baralla» (cf. DCVB).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tiberi/ Tiberis* (Albal). 2. *Tiberi* (Paiporta). 3. *Tiberi* (Silla).

1. (Alb) «Tiberi» (Hernández Sanchis 2007: 3); «Tiberis» (Verdeguer Escribà 1991: 159).

2. (Pai) «Tiberi» (Marí Yago 2004: 180). 3. (Sil) «Era la época del “tio Cuquerella”, de “Tiberi”, personaje que jugó también a pelota y amenizó con su peculiar humor los días de partida» (Machancoses 1997: 26).

e) Etimologia: segons Albaigés i Olivart (1995: 29), del Tíber, riu de Roma. Coromines (DECat: VIII, 479) observa que el mot pot tenir els sentits de “menjar alegre, abundós” o de “brogit, bullícia”, els quals tenen a veure amb el comportament de l'emperador romà Tiberi i les seues orgies, «si bé orientat semànticament per la influència de *tip/ atipar/ tibar* del qual semblava un derivat amb el sufix de captiveri, encanteri, beateri, vituperi».

Tingam, -a [tiŋám] / [tiŋáma] (Alc, Tor)

a) Definició: es tracta de la primera persona del plural del present de subjuntiu del verb *tenir*, amb canvi de desinència *-am* per *-em*. Aquesta forma constituïria un tret dialectal conservador present a l'Horta de València ja que, segons la GNV (2006: 254), «En la llengua antiga, les persones 4 i 5 del present de subjuntiu tenien formes acabades en *-am* i *-au* en els verbs de la segona i la tercera conjugació [...]. Estes terminacions es mantenen en diferents parlars valencians en els verbs velaritzats i palatalitzats (*tingam* i *tingau*, *vejam* i *vejau*)». Per tant, s'hauria d'haver produït un desplaçament de la vocal *a* per les «formes amb les mateixes terminacions que en indicatiu, que són les normals en el registre formal» (GNV 2006: 254).

b) Motiu: és un fet de parla o delocutiú. Un avantpassat sempre deia a tothom: «Bon dia tingam!» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 113).

c) Comentari: encara que aquest malnom se'ns presenta a dos pobles com Alcàsser i Torrent, en realitat correspon a una mateixa família procedent d'Alcàsser, part de la qual es va desplaçar a Torrent i hi va mantenir el malnom. També trobem la forma feminitzada *Tingama*. Segons Benlloch (2018), el torero d'Alcàsser Ricardo de Fabra Esteve (1944), va ser «[...] reciado en Torrent, [i va esdevenir un] torero valiente y muy ligado a los sentimientos de la tierra, que removi6 el ambiente e ilusion6 a los aficionados». Ricardo Fabra Torondel *Tingam* va tindre una vaqueria al barri del Xenillet de Torrent amb 12 vaques entre 1940 i 1964 (cf. Fresquet Gozalvo 2011: 150).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tingam*, -a (Alcàsser). 2. *Tingam* (Torrent).

1. (Alc) «La mare de Vicent [Vilanova Fabra], Càndida Fabra Piquer, *Tingama*, era nascuda a Alcàsser però també amb seus pares d'origens forans.» (Simó Rosaleny 2010: 324). 2. (Tor) «Ricardo Fabra Torondel *Tingam* [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 150).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí TENĒRE, que en llatí clàssic expressava sobretot la idea de 'sostenir, subjectar, mantenir', però en el llatí vulgar de la Península Ibèrica va adoptar també el de 'posseir', [...]».

f) Toponímia: 1. (Alc) poblament: «les antigues *casetes de Curro Tingam* ([...] desaparegudes)» (Hernández Flor 2015: 40); activitats agrícoles: «*l'era del Curro Tingam*» (Hernández Flor 2015: 30).

Tintamarro [tintamáro] (Cat)

a) Definició: pel que inclou l'entrada "Tamarro" del web Multicerca (MLTC), sembla que és un sinònim de corpulent com *samarro* (cf. DNV): «[...] cal tindre en compte també el mot (¿versió?) *tintamarro* que hi ha a la Safor, tal com assenyalava Àngel Alexandre (Migjorn-21.06.2011): *Tintamarro* vol dir «grandàs», gran en excés (molt alt, corpulent...). No té un matís pejoratiu, més aviat simpàtic. [...] També el localitzem en parlants relacionats amb Sueca (veg.), Catarroja i Albal (veg.)».

b) Motiu: segons la informant catarrogina Miquela Segarra (2021), a un home l'anomenaven *el Tintamarro* perquè era grandot.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tintamarro* (Catarroja).

1. (Cat) «Tintamarro» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

Tintorer, -a [tintorér] / [tintoréra] (Alc, Alf, Bene, Cat, Man, Pics, Qua, Sed, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, un tintorer és una persona que es dedica a tenyir matèries tèxtils.

b) Motiu: els al·ludits exercien aquesta professió o hi estaven relacionats per parentiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**tintura** + -ARĬU/ -ARĬA): **tintorer, -a** [tintorér] / [tintoréra]

1. *Tintorer* (Alcàsser). 2. *El Tintorer/ La Tintorera* (Alfàfar). 3. *El Tintorer* (Benetússer). 4. *Tintorer* (Catarroja). 5. *La Tintorera* (Manises). 6. *La Tintorera* (Picassent). 7. *Quico la Tintorera* (Quart de Poblet). 8. *Tintorer* (Sedaví). 9. *Els Tintorers* (Silla). 10. *Tintorera* (Torrent).

1. (Alc) «Alba Marí, Alberto *Tintorer*» (Simó Rosaleny 2010: 383). 2. (Alf) «*Tintorera*» (Puchades Pastor 1991: 212); «Francisco Gimeno Bou, de Alfàfar, “El Tintorer”» (Ruiz Monrabal 2008: 124); «Mercedes “la Tintorera”.» (Gómez Alba 2003: 178). 3. (Bene) «José Rodrigo, “el tintorer” de Benetússer.» (Ruiz Monrabal 2008: 138). 4. (Cat) «Tintorer» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 5. (Man) «Yo hija de POLO el trompeta y la tintorera mi madre» (Martínez 2018, gener 19). 6. (Pics) «Tintorera, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 94). 7. (Qua) «Tintorera, Quico la» (Sancho & Sancho 1998: 166). 8. (Sed) «“Tintorer”» (Ruiz Monrabal 2008: 294). 9. (Sil) «[...] els germans José, Francisco i Joaquin Toledo *els Tintorers*» (Antich Brocal 2009: 32). 10. (Tor) «Tintorera» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Tintorera» (Herreros Moreno 2000: 155).

e) Etimologia: segons el DCVB, derivat del llatí TINCTŌRE, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «Caseta de Tintorera» (Fresquet Gozalvo 2011: 61); «69 Caseta de Tintorera [...] Els Gils» (Fresquet Gozalvo 2011: 59); «les casetes del Volante [...] i de Tintorera» (Besó Ros 1995: 83); hidrografia: «La sénia de Tintorera, vora el barranc dels Gils.» (Fresquet Gozalvo 2011: 97); activitats industrials. Almàsseres de propietat privada: «[...] “el Casaca”, “el Tintorer”, “el Bunyoler” [...]» (Sorribes 2015, novembre 15); «L'almàssera de Rosendo Miquel “Tintorera” en els anys quaranta va passar a ser gestionada pel seu gendre José Miguel Andreu, “Pepe el Cuirer”, que la mantenir en funcionament fins a l'any 1962, quan va tancar.» (Fresquet Gozalvo 2011: 183).

Tinya [tíjna] (Alaq, Cat, Man, Qua)

a) Definició: segons el DCVB, la tinya és una afecció contagiosa de la pell que provoca una inflamació al voltant del pèl i seua la caiguda.

b) Motiu: potser la persona motejada patira aquesta malaltia, o bé, tal i com descriu Moreu-Rey (1981: 112), s'aplicara metafòricament a persones vives i mancades d'escrúpols com podrien ser comerciants massa profitosos, espavilats o rapinyadors. A Quart tenim documentada la vídua d'un arrendador de principis del segle XX motejat «Tinyeta», que potser mirara de forma massa interessada pel seu negoci.

c) Comentari: el DCVB inclou l'expressió: «dolent com la tinya» o «més dolent que la tinya».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tinya* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Tinya» (Sancho & Sancho 1998: 166); «SANMARTÍN SANMARTÍN, José, alias *Tiña*.» (Gas 2013).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **tinyeta** [tijnéta]

1. *Tinyeta* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Viuda de José Sanmartín (a) Tiñeta, de Cuart» (La Correspondencia de Valencia 1908: 4).

d.3) Derivat (+ -ōSU/ -ōSA): **tinyós, -osa** [tɨjós] / [tɨjósa]

1. *El Tinyós* (Alaquàs). 2. *Tinyós* (Alfatar). 3. *Tinyós* (Catarroja). 4. *El Tinyós* (Manises).

1. (Alaq) «Tinyós» (Planells Segura 1991: 130); «Tinyós, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145). 2. (Alf) «*Tinyós*» (Puchades Pastor 1991: 214). 3. (Cat) «Tiños» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Man) «Tiños» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Tinyós, el» (Català Gimeno 1992: 266).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí TĪNĒA, amb el mateix significat.

Tirana [tirána] (Alf, Mas)

a) Definició: és un compost de la 3a persona del present d'indicatiu del verb *tirar*, 'llançar' i el pronom indefinit castellà apocopat 'na' (<cast. *nada*) (cf. Puchades Pastor 1991: 215 [nota 98]).

b) Motiu: a Alfatar parteix d'un fet de parla. Com el motejat era un individu «molt estalviador, solien dir-li: “No tira na”» (Puchades Pastor 1991: 215 [nota 98]).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tirana* (Alfatar). 2. *Tirana* (Massanassa).

1. (Alf) «*Tirana*» (Puchades Pastor 1991: 215); «Tirana» (Pastor 2016: s/n). 2. (Mas) «Tirana» (Massanassa Poble 2016).

f) Toponímia: 1. (Alf) poblament: «casa de Tirana, cantonera entre el carrer del Sol i Francisco Baixauli.» (Gómez Alba 2003: 212).

Tira't Ara [tíratara] (Cat, Mas)

a) Definició: és la combinació de la 2a pers. de l'imperatiu del verb *tirar-se*, 'llançar-se' (*tira't*), i l'adverbi de temps *ara*, 'en aquest moment'. Normativament s'hauria de transcriure "Tira't ara".

b) Motiu: l'origen d'aquest malnom parteix d'un fet de parla o delocutiú: «[...] en el rajolar (sic) havia un pou d'aigua i algun avantpassat, sempre estava diguent que anava a tirar-se i al final tots li deien: tirat ara, tirat ara [!]]» (cf. Cánovas 2018, octubre 13).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tira't Ara* (Catarroja). 2. *Tira't Ara* (Massanassa).

1. (Cat) «Tiratarà» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «El catarrogí Alberto Gradolí Cánovas, [...]. Fill d'Alberto i Antonia, família catarrogina, de malnoms la Romana i el Tiratarà, respectivament, família dels pescadors Lliura» (Nou Horta 2017). 2. (Mas) «Vicente Cánovas "Tiratarà"» (Raga 1987: 17).

f) Toponímia: 1. (Cat) activitats industrials: «Rajolar de Tiratarà» (Navarro Gómez 2018); «[...] / del rajolar de Tiratarà, al mig / del Benamà, sols l'eixia el fumeral, / [...]» (Puchalt i Sanchis 2014).

Tiroi [tiróí] (Mas, Qua, Tor, Xir)

a) Definició: tal vegada té a veure amb un mot d'origen caló, emprat en l'argot barceloní, com *tiroi*, que és un sinònim de *carrer* (Givanel i Mas 1919: 62).

b) Motiu: només hem pogut esbrinar la motivació d'aquest mot a Xirivella, on, segons Sorribes Santa Maria (1989: 366), se li va atribuir a una persona que «siempre está en la calle», tal vegada relacionat amb el mot abans definit. Alonso Durà (2015: 103) també documenta el malnom de *Tiroi* a Benaguasil (Camp de Túria), i observa que el motejat d'aquest poble era seguidor d'un jugador de pilota torrentí motejat així. Aquest investigador suggereix que el malnom pot haver estat aplicat per ser «un jugador con la pegada muy fuerte».

c) Comentari: a Quart va ser el malnom d'un conegut alcalde republicà anomenat José Guzman. Quant a Torrent, segons Monforte Casañ (2015: 278), *els Tiroi* van ser una coneguda nissaga de jugadors de pilota de principis del segle XX: «Tiroi pare i Tiroi fill de Torrent». *El Pueblo* (1908: 2) se'n fa ressò de partides jugades per aquests torrentins: «[...] partido de pelota á escalera por encima cuerda, por los pelotaris Rios de Mislata, [...] contra Tiroi (padre) de Torrente [...]».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tiroi* (Massanassa). 2. *Tiroi/ Toroi* (Qua). 3. *Tiroi* (Torrent). 4. *Tiroi* (Xirivella).

1. (Mas) «Mariano Tiroy, 10.» (Comissió de Festes 1976: s/n). 2. (Qua) «Tiroi, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 166); «José Guzman Segarra, *Tiroi*.» (Sancho & Sancho 1998: 56); «TOROI alcalde de esta villa en periodo rojo. Se llama este individuo JOSÉ GUZMAN SERRA» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 2, Quart de Poblet, 1941, f. 274); «GUZMÁN SEGARRA, José, alias *Toroi* [...]» (Gas 2013). 3. (Tor) «Tiroi» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Tiroi» (Herreros Moreno 2000: 156); «Rodríguez (Tiroi)» (Beguer Esteve 2003b: V, 237). 4. (Xir) «Tiroi» (Blasco & Giménez 1997: 55).

Tirolina [tirolína] (Alc)

a) Definició: és un malnom onomatopèic.

b) Motiu: l'al·ludit «feia com que adobava menjar amb l'oli d'un setrill sobre una taula sense que caiguera res, mentre cantava “tiroriroriro”» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 113).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Tirolina* (Alcàsser).

1. (Alc) «El Tio Tirolina» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 113).

Tirorí, -ns/ Tiroriro [tirorí] / [tiroríns] / [tiruríns] / [tiroríro] (Pics, Sil)

a) Definició: és un malnom onomatopèic relacionat amb l'emissió d'una mena de so que imita el soroll d'un instrument musical.

b) Motiu: un avantpassat dels motejats de Picassent sabia tocar la flauta i li deien «el del ti ro ri ro rí» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tirorí/ Els Tirorins* (Picassent). **2.** *Tiroriro* (Silla)

1. (Pics) «Entre els xicots del poble – actualment tenen més de 70 anys o ja no existeixen [...] cal citar a: [...], Boro “Tirorí”» (Romaguera Belenguer 1980: 13); «Els Tirorins» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130). **2.** (Sil) «Séquia de la Font del Figueró o sequiol del Caminàs o del Tiroriro» (Zaragoza Pérez 1982: 86).

f) Toponímia: **1.** (Pics) hidrografia: «Pous de Reg de motor a Picassent. Any 1938 [...] Motor dels Tirurins» (Martínez Sanchis 2006: 140). **2.** (Sil) hidrografia: «Séquia de la Font del Figueró o sequiol del Caminàs o del Tiroriro» (Zaragoza Pérez 1982: 86).

Tirri [tírrri] (Alaq, Sil)

a) Definició: podria ser una masculinització de *tírria*, «mania forta contra una persona o una cosa» (cf. DNV).

b) Motiu: en desconeixem la motivació.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tirri* (Alaquàs). 2. *Tirri* (Silla).

1. (Alaq) «Tirri» (Planells Segura 1991: 130); «Francisco Alfonso *Tirri*» (Tarín i López 1997: 99); «la casa de *Tirri*, el fill del tio Alfonso, *El Sereno*» (Tarín i López 2017: 100); «Tirri, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145). 2. (Sil) «Hubo época de Galotxa con personas que promocionaron este deporte como fueron: Ventura, Tirri, El Rullo [...]» (Machancoses 1997: 26); «*Tirri* (Roberto Simeón Magalló)» (Monforte Casañ 2015: 429).

Tisora [tisóra] (Alb, Alc)

a) Definició: segons el DNV, és un «instrument constituït per dos làmines tallants amb mànecs, entrecreuades i unides en un punt per un piu al voltant del qual poden girar, obrint-se en forma de X».

b) Motiu: tal vegada a Albal ha estat referit a un barber per metonímia. A Alcàsser al motejat se li va atribuir el renom *Blanco Tisora* perquè d'una banda pertanyia a una família motejada *els Blancos* i de l'altra perquè, quan era menut i li anaven a tallar els cabells, li deien: «tisoreta per a tallar-te el monyo, tisoreta!» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 116).

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 108) documenta *les Estisores* a Vic amb el sentit de persones tafaneres, propietàries d'una botiga, que “retallaven” (dotorejaven) tothom qui passava. Aquesta darrera forma, *Estisores*, que no apareix en el nostre corpus, presenta una epèntesi per pròtesi en aglutinar segments finals del mot precedent com l'article determinat *les* (Recasens Vives 1996: 356).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (adjectiu + **tisora**):

1. *Blanco Tisora* (Alcàsser).

1. (Alc) «Blanco Tisora» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 116).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **tisoretés** [tisorétes]

1. *Tisoretés* (Albal).

1. (Alb) «Tisoretés» (Verdeguer Escribà 1991: 159); «Tisoretés» (Hernández Sanchis 2007: 2).

e) Etimologia: segons el DCVB, «del llatí TONSŌRIAS, ‘tonedores, eina per a tondre les ovelles’».

Titarribe [titaríbe] (Tor)

a) Definició: sembla una variant formal del compost de la conjunció condicional *si*, la forma elidida del pronom feble de segona persona del singular, *et*, i la primera persona del singular del present d'indicatiu del verb *arribar*, “arribe”.

b) Motiu: segons el testimoni de Conxa Climent Company (2019), la persona motejada pronunciava una *si* condicional amb un defecte de parla de manera que deia una *-t* en comptes d'una *-s* quan proferia una amenaça del tipus: «*Ti t'arribe ... (<si t'arribe>*», i sembla que “sí que arribava”, és a dir, que la persona motejada feia efectiva la seua amenaça.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Titarribe* (Torrent).

1. (Tor) ««Titarribe» (Herreros Moreno 2000: 156); «97. Pascual Martínez Andreu *Titarribe*.» (Martínez Oria 2005c: 18).

Titoteta [titotéta] (Pics)

a) Definició: sembla que és una variant formal per cacolàlia de *xicoteta*, “que no és gran” (cf. DNV).

b) Motiu: segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 130), seria una deformació de la paraula *Xicoteta* ('petita'), que devia ser la forma amb què la persona motejada la pronunciava.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Titoteta* (Picassent).

1. (Pics) «Titoteta» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130).

e) Etimologia: és una forma diminutiva del mot *xicot*, que al seu torn és un derivat de *xic*, ‘petit’.

Toe [tóe] (Sil)

a) Definició: probablement és una deformació per cacolàlia infantil de *José* o *Josep*.

b) Motiu: és possible que se li atribuïra a una persona per anomenar-se Josep, tal vegada per pronunciar així el seu nom quan era menut: «Josep Alcocer, *Toe*» (Antich Brocal 2007: 187).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Toe* (Silla).

1. (Sil) «[...] llogater Josep Alcocer Navarro, *Toe*» (Antich Brocal 2007: 41); «[...] el 1920 va canviar a Josep Alcocer Murgui, el pare de *Toe*» (Antich Brocal 2007: 70-71).

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: «Cine de Toe» (Antich Brocal 2021a: 174).

Toledo [toléðo] (Alb, Alc, Man, Sil)

a) Definició: és un cognom d'origen toponímic esdevingut malnom.

b) Motiu: les persones motejades n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Toledo el Campaner* (Albal). 2. *Toledo* (Alcàsser). 3. *El Tio Toledo* (Manises). 4. *Els germans Toledo* (Silla).

1. (Alb) «Mis primeros recuerdos del Tio Toledo, que así se llamaba de apellido y de apodo, proceden de la Pallera, lugar situado a las afueras de Albal, en dirección a la capital, en lo que hoy es la Avda. Primo de Rivera, o Andel [...]» (Verdeguer Escribà 1987: 39); «[...] paladines musicales de Albal [...] el tío Toledo [...]» (Verdeguer Escribà 1991: 63); «Toledo» (Verdeguer Escribà 1991: 159). 2. (Alc) «Toledo» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 52). 3. (Man) «[...] el tío Toledo [...]» (Minaya Casañ 2016, juny 25). 4. (Sil) «[...] un ring dels aficionats a la boxa, a càrrec de “KID Palau” i els germans Toledo.» (Antich Brocal 2016: 98).

e) Etimologia: del llatí *Toletum*, que al seu torn tindria un origen preromà, del qual es podria aïllar l'element **tol-* i que probablement significaria “altura” (cf. Nieto Ballester 1997: 340).

Toll [tóʎ] (Alaq, Alc, Mas, Sed)

a) Definició: segons el DNV, és un «clot ple d'aigua, bassal».

b) Motiu: desconeixem el sentit del malnom a Alaquàs, Alcàsser o Massanassa. Tot i això, pel que Ruiz Monrabal (2008: 184) assenyala en relació al significat amb què s'empra a Sedaví, el renom *del Toll* s'aplicaria amb el sentit de viure pels voltants d'un toll o un lloc profund d'una séquia, o d'una parada d'aigua. Segons aquest mateix investigador, la família de Manuel Monrabal Baixauli vivia en una caseta de camp envoltada de terra d'horta arrendada al costat d'un lloc anomenat *el Toll*, sobre la séquia del braç Nou.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tollo/ La Tolla* (Alaq). 2. *El Toll* (Alcàsser). 3. *La Toll* (Massanassa).

1. (Alaq) «José "el Tollo"» ([QIA] Anònim 1984: 145); «Toyo/a» (Planells Segura 1991: 130); «Pura "de ca Tollo"» ([QIA] Anònim 1982: 159); «Toia/et, la, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145). 2. (Alc) «el Toll» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 119). 3. (Mas) «Rosario la Toll, 18» (Comissió de Festes 1976: s/n); «La Toll (filla), 5.» (Comissió de Festes 1976: s/n); «83. Casa el Fallat o Rosario la Toll, vaqueria.» (Alcoy Comes 1995: 32).

d.2) Forma composta: (nom propi + art. + prep. + art. + **Toll**)

1. *Nelo el del Toll* (Sedaví).

1. (Sed) «Nelo Monrabal Gil, de la família "Nelo el del Toll"» (Ruiz Monrabal 1985: 205); «en casa de "Nelo el del Toll" de Sedaví» (Baixauli Ferrer 2013: 62).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 543), d'origen incert. Probablement del cèltic TŪLLON, l'existència del qual es dedueix de l'irlandès antic i modern *toll*, 'forat'.

f) Toponímia: 1. (Sed) poblament: «las barracas [...] de "Nelo el del Toll"» (Ruiz Monrabal 1985: 85).

Tomata, -o [tomáta] / [tomáto] (Alaq, Alb, Ald, Mis, Picn, Qua, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és el «fruit comestible de la tomaquera, en forma de baia de pell roja, rosa o groguenca, dividida per dins en unes quantes cavitats i amb les llavors immerses en una massa mucilaginosa».

b) Motiu: en general, podem suposar, tal i com proposa Moreu-Rey (1981: 69), que és un malnom atribuït en referència al color de la pell dels al·ludits, en el nostre cas rogenc: cf. «en *Tomàquet* (Sitges: de cara vermella i pleneta; Vimbodí, [...])» (Moreu-Rey 1981: 85).

c) Comentari: cal parar esment a la forma del mot, que a la nostra comarca apareix uniformement com a *Tomata*. Els lingüistes Beltran Calvo & Segura-Llopes (2017: 389) indiquen que, entre les diverses variants formals de *tomàquet* del País Valencià, les formes predominants són *Tomata* i *Tomaca*. La variant formal *Tomata* seria la majoritària des de l'Horta Sud i parts de la Ribera del Xúquer com la Vall dels Alcalans, Benifaió i Sollana fins al nord de Castelló. La variant *Tomaca*, present en alguns pobles de la Ribera del Xúquer i del valencià meridional, no l'hem documentada. Veny (PALDC 2016: V, 735) assenyala que la *tomaca* podria haver sorgit d'una «dissimilació de dentals o potser per atracció de *pataca* 'patata'».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tomato/ Els Tomatos* (Alaquàs). 2. *Tomata* (Albal). 3. *Tomata* (Aldaia). 4. *La Tomata* (Mislata). 5. *El Tio Tomata* (Quart de Poblet). 6. *Tomata* (Silla).

1. (Alaq) «Tomato» (Planells Segura 1991: 130); «Tomato, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 145); «Miguel Aguilar "el Tomato" l'any 1955» ([QIA] Anònim 1994: 147); «Maria, la mare dels *Tomatos*, [...]

 (Tarín i López 2013: 58). 2. (Alb) «Tomata» (Verdeguer Escribà 1991: 159). 3. (Ald) «Tomata» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135). 4. (Mis) «[...] las tiples: Asunción la Tomata» (Mañas Borrás 2011a: 164-165). 5. (Qua) «Tomata, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 166). 6. (Sil) «[...] fruites i vegetals: [...] *Tomata*» (Zaragozà Pérez 1991: 255).

d.2) Forma castellana: **tomate** [tomáte]

1. *El Tomate* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Vicent "el Tomate"» ([QIA] Anònim 1984: 145).

d.3) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **tomateta, -es** [tomatéta] / [tomatétes]

1. *La de Tomateta/ Els Tomatetes* (Picanya). 2. *Tomateta* (Quart de Poblet).

1. (Picn) «La de Tomateta» (Pellicer Ramon 2018); «Els Tomatetes» (Moreno Pellicer 2018). 2. (Qua) «Tomateta» (Sancho & Sancho 1998: 166).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 543), de l'asteca *tómatl*, amb el mateix significat.

f) Toponímia: 1. (Mis) poblament: «Si querías pan, al *horn de la Tomata*» (Mañas Borrás 2011a: 24).

Tongorrongo [toŋgoróŋgo] (Xir)

a) Definició: sembla un malnom d'origen onomatopèic. Potser tinga alguna relació amb la cançó “Tongorrongo, no dudes más”, nom d'una composició musical de Leopoldo Magentí. Era el nom d'una cançó lleugera que Magentí va compondre pels anys 60 del segle XX (Ferrero 2014).

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tongorrongo* (Xirivella).

1. (Xir) «- *Tongorrongo*.» (Sorribes Santa Maria 1989: 370).

Torçudetes [torsuðétes] (Alc)

a) Definició: és la forma en diminutiu plural de *torçuda*, ‘metxa, ble’ (cf. DNV).

b) Motiu: segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 70), «un avantpassat era sereno i portava [a les butxaques] unes metxes de cotó, conegudes com a “torçudes”, les quals es posaven als gresols o a les candeles dels carrers del poble per a fer llum». Aleshores, ens trobaríem davant d’una metonímia, és a dir, un objecte del treball del portador, com una torçuda o metxa, ha estat emprat per tal de referir a aquesta mateixa persona en comptes del nom del treball en qüestió.

c) Comentari: Eugeni Reig (2015: 772) menciona el fet que aquests filaments de cotó o d’altres fibres vegetals es col·locaven a l’interior dels ciris de cera o al bec dels llums d’oli o d’altres substàncies combustibles.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Torçudetes* (Alcàsser).

1. (Alc) «Francisco Ramírez (Paco Torsudetes)» (Gericó Trilla 2003: 233); «Torçudetes» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 70).

e) Etimologia: el DCVB diu que és una adaptació del castellà *torcida*, participi del verb *torcer*, que al seu torn provindria del llatí vulgar *TORCERE, i aquest del llatí TORQUÈRE (cf. DLE de la RAE; cf. DCVB).

Tordilla [tordíʎa] (Sil)

a) Definició: el DLE de la RAE indica que és un adjectiu aplicat a cavalls que tenen «el pelo mezclado de negro y blanco, como el plumaje del tordo».

b) Motiu: tal vegada l'al·ludit tenia els cabells amb pèls barrejats de distints colors entre canosos i foscos.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**tord** + -ĚLLU/ -ĚLLA): **tordilla** [tordíʎa]

1. *Tordilla* (Silla).

1. (Sil) «[...] animals: [...] *Tordilla*» (Zaragozà Pérez 1991: 255).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí TŪRDU, amb el mateix significat.

Torisà, -na [torisá] / [torisána] / [turisá] / [turisána] (Alc, Ald, Cat, Man, Picn, Pics, Qua, Sil)

a) Definició: és el gentilici de persones naturals o procedents del municipi de Torís (Ribera Alta).

b) Motiu: les persones al·ludides procedien o tenien vincles amb aquest municipi de la Ribera Alta.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Torís** + -ĀNU / -ĀNA): **torisà, -na** [torisá] / [torisána] / [turisá] / [turisána] **1.** *Torisà* (Alcàsser). **2.** *El Turisà/ La Turisana* (Aldaia). **3.** *El Torisà* (Catarroja). **4.** *El Turisà* (Manises). **5.** *La Torisana* (Picanya). **6.** *El Turisà/ La Turisana* (Picassent). **7.** *La Turisana* (Quart de Poblet). **8.** *El Torisà/ La Turisana* (Silla).

1. (Alc) «Torisà» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 59). **2.** (Ald) «Turisà-na, el/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135). **3.** (Cat) «Turisa» (Oficis i Malnoms 1999); «Forosters també en teniu, púes ahí están [...], el torisano» [1948]: s/n). **4.** (Man) «Turisà, el» (Català Gimeno 1992: 266); «José González Cervera “el turisá”» (Morató Enguídanos 2008: 113). **5.** (Picn) «Turisana, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 157); «14: Rosa “Torisana”» (Royo Martínez 1993: 209); «41: Dolores “Torisana”» (Royo Martínez 1993: 209). **6.** (Pics) «Turisà-na, el/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 116). **7.** (Qua) «Turisana, la» (Sancho & Sancho 1998: 166). **8.** (Sil) «[...] corral de l'anomenada “casota de la Torisana”» (Antich Brocal 2007: 201).

e) Etimologia: Coromines (OnCat: VII, 301) creu que el topònim Torís provindria de l'ètim ibèric TURIASO, en el qual, en ser adaptat a l'àrab, s'hi produiria un canvi de *a* en *í* «pel conegut fenomen de la imela: justament la imela en àrab valencià (on altrament resta en l'etapa *ê*) donava *í* en contacte palatal [...]».

f) Toponímia: **1.** (Pics) poblament: «[...] utilització dels malnoms per a denominar certes realitats geogràfiques: [...], Caseta del Turisá, [...]» (Sánchez Serra 1984: 19); «Turisa, Caseta del» (Sánchez Serra 1984: 23). **2.** (Sil) hidrografia «Sequiol de la Torisana» (CTV 2009: II, 296); «Sequiol de la Torisana o sequiol de la Ratlla, ja en el terme municipal de Sollana.» (Zaragozà Pérez 1982: 87); *Partida de les Pedres o Ullal*: «- Séquia del Torisano, caseta d'Eliseta.» (Zaragozà Pérez 1982: 98); «Acequia del Turisano» (Muga 1920: 247); vies de comunicació: «camí del Torisano» (Zaragozà Pérez 1982: 92); poblament: «[...] corral de l'anomenada “casota de la Torisana”» (Antich Brocal 2007: 201).

Torondel [torondél] (Alc)

a) Definició: sembla una variant formal del cognom d'origen toponímic *Tourondel*, ètim d'origen occità que significa “font”, “brollador” (Vilar & Jordán Cólera 2001: 111), i que procediria del topònim *Le Tourondel*, un llogaret pertanyent a la regió de Nova Aquitània (França).

b) Motiu: és el cognom dels portadors o de persones que hi tenen vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Torondel/ Toro* (Alcàsser).

1. (Alc) «Torondel; Toro» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 53); «Vicente Romaguera Torondel, “Torondel”» (Hernández Olivares 2013: 79).

e) Etimologia: segons Lebel (1956: 300-301), d'una protoforma gal·lollatina *TUR(R)UNDUS, *source jaillissante*, “font que brolla”, “ullal”.

Toronto [torónto] (Alf, Sed)

a) Definició: deu ser en referència al personatge de toreig còmic, “Toronto”, que era el nom artístic de Julián Melero Martínez (Puebla de Almenara 1947- València 2016) (Chicuelito 2016), i que tenia un espectacle taurí anomenat “El Toronto y sus monos toreros”.

b) Motiu: en desconexem l’origen del malnom del torero. Puchades Pastor (1991: 216) el considera un malnom del tipus “calaix de sastre”.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Toronto* (Alfatar). 2. *Toronto* (Sedaví).

1. (Alf) «*Toronto*» (Puchades Pastor 1991: 216). 2. (Sed) «Amparito se casó con “un Toronto”» (Ruiz Monrabal 1985: 190); Era el malnom de Salvador Baixauli (Ruiz Monrabal 2008: 206).

Torpedo [torpédo] (Alc)

a) Definició: és la forma castellana de *torpede*, la qual segons el DNV, és un «projectil submarí autopropulsat que es llança contra un objectiu naval des d'embarcacions de superfície, submarins o aeronaus».

b) Motiu: segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 105), perquè era un «home gran, de moviments maldestres».

c) Comentari: segons una anècdota de caire humorístic en relació amb aquest personatge, el qual treballava ocasionalment de cambrer en el conegut *Bar de les Mones* (antic *Bar Navarro* o *Cooperativa Vella*), un dels clients habituals d'aquesta taverna, anomenat *el Tio Valentí Bufeta*, deia que aquest local s'hauria de dir *Bar Submarino* perquè «pegues dos *palmaes* [com a senyal de crida] i acudix un *Torpedo*» (Flor Bastante 2020).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Torpedo* (Alcàsser).

1. (Alc) «Torpedo-a» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 86).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 546), del llatí TORPĒDO, -ĪNIS, que al seu torn deriva de TORPĒRE, 'estar embalbit, paralitzat', per la paràlisi que causa el seu contacte. Coromines afegeix que és el nom d'un peix, i que l'accepció bèl·lica n'és figurada.

Torrar [torár] (Beni, Cat, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és un verb que significa «coure (un aliment, especialment carn o embotit) al foc, al forn o a les brases».

b) Motiu: pel que fa a Beniparrell *el Torrat* sembla tenir el sentit de la 5ª accepció del DNV que el faria sinònim de boig o trastornat (Pons Polit 2016). A Catarroja en desconeixem el significat concret d'entre les possibles accepcions del mot, però ja el tenim documentat l'any 1800: «Matias Cases de la torrada» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 74). A Torrent, *el Torrater* «venia torrat pels pobles» (Climent Company 2019). *Torrat* s'entendria ací com a sinònim de *porrat*, que són llegums torrades com els cigrons.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**torrar** + -ĀTU / -ĀTA): **torrat, -ada** [torát] / [toráða]

1. *El Torrat* (Beniparrell). 2. *Torrat/ La Torrada* (Catarroja). 3. *El Torrat* (Xirivella).

1. (Beni) «El Torrat» (Pons Polit 2016). 2. (Cat) «Torrá» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Torrat» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «[...] que los detenidos [...]»; Pascual Puchol Raga (a) Torrat, es natural de Catarroja, vecino de Campanar, tiene 50 años, casado y de oficio cesterero» (El Pueblo 1924b: 2); «La meua abuela era la sastifeta i el meu abuelo el torrat» (Pavo 2018, octubre 13); «en el carrer malaga antes canalejas [...]. encarnacio la torra. [...]» (Olmos 2018, octubre 13, 11:08). 3. (Xir) «Vicent Casasús *el Torrat*» (Blasco & Giménez 1997: 52).

d.2) Forma entrada/ lema (**torrar** + -ĀTU / -ĀTA + -ARĪU/ -ARĪA): **torrater** [toratér]

1. *El Torrater* (Torrent).

1. (Tor) «Torrater» (Beguer Esteve 2003a: V, 219); «Torrater» (Herreros Moreno 2000: 158); «[...] una altra posada, la dels senyors José i Francisco Silla, de malnom “El Torrater”» (Fresquet Gozalvo 2011: 257).

e) Etimologia: segons el DCVB, «d'un verb llatí vg. *TORRĀRE, variant del clàssic TORRĒRE amb canvi del tipus de conjugació produït per analogia de verbs de significat similar com assare, cremare, etc.».

f) Toponímia: **1.** (Cat) poblament: «[...] les vaqueries de Nelo el Bufa, la de Teresa *la Torra* i, [...], la de Marra.» (Valls Bonet 2018: 40). **2.** (Tor) poblament: «[...] la taverna del Torrater i Cal Parat» (Gómez, Alabajos & Font 2016: 48).

Torrentí, -na [torentí] / [torentína] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Sed, Sil, Tor)

a) Definició: és el gentilici de persones naturals o procedents del municipi de Torrent (l'Horta Sud). La forma documentada a Alcàsser, *Rentí/ Rentina*, n'és una variant formal amb afèresi.

b) Motiu: les persones motejades procedien de Torrent o hi tenien algun tipus de vincle.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Torrent** + -ĪNU/ -ĪNA): **torentí, -na** [torentí] / [torentína]

1. *El Torrentí/ La Torrentina* (Alaquàs). **2.** *Torrentí* (Albal). **3.** *El Torrentí/ La Torrentina* (Alcàsser). **4.** *El Torrentí/ La Torrentina* (Aldaia). **5.** *El Torrentí* (Alfatar). **6.** *El Torrentí/ La Torrentina* (Catarroja). **7.** *El Torrentí* (Manises). **8.** *El Torrentí/ La Torrentina* (Massanassa). **9.** *Torrentí/ Torrentines* (Paiporta). **10.** *Les Torrentines* (Picassent). **11.** *El Torrentí* (Sedavi). **12.** *Torrentí* (Silla). **13.** *El Torrentí* (Torrent).

1. (Alaq) «Torrentí/na» (Planells Segura 1991: 130); «Torrentí, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 146). **2.** (Alb) «Torrentí» (Hernández Sanchis 2007: 2). **3.** (Alc) «Torrentí, el; Torrentina, la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 59). **4.** (Ald) «Torrentí-ina, el/ la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135); «També es venien al carrer a finals de març o primers d'abril per la tia Conxeta la “Torrentina” PLANTERS DE DIVERSES VERDURES, [...]» (Sanchis Alfonso & Sánchez Chulià 2018: II, 748). **5.** (Alf) «*Torrentí*» (Puchades Pastor 1991: 213); «Vicent Dasí “el Torrentí” dins de la seua casa.» (Gómez Alba 2003: 179); «Torrentí» (Pastor 2016: s/n). **6.** (Cat) «Forasters també en teníu, púes ahí están [...] el Torrentí, [...]» (García Romero 1999 [1948]: s/n); «Vicente Raga Torrenti» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 73r); «al carrer de Chapa la vaqueria de Pepe *el Torrentí* i la seua dona Càndida, [...]» (Valls Bonet 2018: 40). **7.** (Man) «El Torrentí» (Bartual 2019, octubre 21). **8.** (Mas) «*El Torrentí*» (Monforte Casañ 2015: 330); «101. La Torrentina, vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 33). **9.** (Pai) «*Procedencia u origen [...], Torrentí*» (Marí Yago 2004: 180); «Torrentines» (Mirabet

Pastor 2004: 49). **10.** (Pics) «Torrentines, Camí de les» (Sánchez Serra 1984: 23). **11.** (Sed) «“Torrentí”» (Ruiz Monrabal 2008: 294); «te encontrabas otra caseta sin altos en la cual vivía el “Torrentí”» (Baixauli Ferrer 2014: 70). **12.** (Sil) «Adjectius toponímics: [...], *Torrentí*» (Zaragozà Pérez 1991: 254). **13.** (Tor) «[...] un altre cantaor molt popular aleshores, Josep Royo Gasull, "el Torrentí".» (Xust Marcilla 2017: 166).

d.2) Forma amb afèresi (**Torrentí** > **Rentí**):

1. *Rentí/ Rentina* (Alcàsser).

1. (Alc) «Rentí; Rentina» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 58); «Víctor Martínez Hernández (*Rentín*)» (Gericó Trilla 2003: 233).

e) Etimologia: Nieto Ballester (1997: 343) assenyala que es tracta del mot comú *torrent*, el qual provindria del llatí TORRENTE, participi present del verb TORREO, “cremar, assecar”, i que Celdrán Gomáriz (2009: 789) explica per la curta duració de les avingudes d’aigua que, després d’un sobtat ímpetu inicial, minven ràpidament i desapareixen.

f) Toponímia: **1.** (Pics) vies de comunicació: «Camí de les Torrentines» (Sánchez Serra 1984: 25).

Torrero [toréro] (Alb, Alf)

a) Definició: gentilici de persones procedents de *La Torre*, una pedania de la ciutat de València que es troba dins del districte dels Pobles del Sud.

b) Motiu: les persones al·ludides serien naturals o procedirien d'aquesta pedania de València abans referida: «Prové de la Torre.» (Puchades Pastor 1991: 213 [nota 47]).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Torre** + -ARĪU/ -ARĪA): **torrero** [toréro]

1. *Torrero* (Albal). 2. *Torrero* (Alfatar).

1. (Alf) «Torrero» (Verdeguer Escribà 1991: 159). 2. (Alf) «*Torrero*» (Puchades Pastor 1991: 213).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí TŪRRE, amb el mateix significat. Membrado Tena (2017: 36) assenyala que l'actual pedania de «La Torre es va desenvolupar a partir d'una alqueria fortificada del segle XIV sobre el camí real de Xàtiva».

Torró, -na [toró] / [toróna] (Alaq, Alb, Ald, Alf, Bene, Cat, Man, Pai, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una «massa, normalment presentada en taules o barres rectangulars, feta d'ametles o d'una altra fruita seca torrada, amb mel o sucre, o també de rovell d'ou, coco, fruita confitada o xocolata».

b) Motiu: en general *Torró* o *Torróner* s'aplicava a persones que es dedicaven a la fabricació o la venda de torrons, o de gelats de torró com a Manises (Gallego Sánchez 2023). A Paiporta, *Torró*, d'acord amb el testimoni de Jimenez Tarazona (2018, febrer 2), la motivació es trobaria relacionada amb el color fosc d'aquest tipus de menjar, utilitzat metafòricament en referència a la tonalitat de la pell de la persona motejada: «La familia de mi madre son los torros porque eran muy morenos de piel de ahí el apodo». Una altra possibilitat és que provinga d'un cognom, ja que, segons Herreros Moreno (2000: 159), el cognom *Torró* es troba documentat a Torrent des de 1851.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Torró* (Albal). 2. *Torróna* (Alfajar). 3. *El Torró* (Benetússer). 4. *Torró* (Catarroja). 5. *El Torró* (Manises). 6. *Torró* (Paiporta). 7. *Torró* (Quart de Poblet). 8. *El Torró* (Silla).

1. (Alb) «Torró» (Verdeguer Escribà 1991: 159). 2. (Alf) «Torróna» (Pastor 2016: s/n). 3. (Ben) «Benetússer ha tenido muy buenos pescadores de caña. [...] al Torro (Alfredo)» (Ricart Bonillo 1971: 86). 4. «Torro» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 5. (Man) «Torro» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Torro, el» (Català Gimeno 1992: 266); «[...] a partir de los primeros años después de la Guerra Civil, acudían a las distintas barberías (las de Torró, [...])» (Marticorena Ruiz 2004: 67). 6. (Pai) «Torro» (Marí Yago 2004: 180). 7. (Qua) «Torró» (Sancho & Sancho 1998: 166). 8. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Torró*» (Zaragozà Pérez 1991: 256); «[...] Pasqual Alba, *el Torró*» (Antich Brocal 2007: 31).

d.2) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **torroner, -a, -s** [toronér] / [toronéra] / [toronérs]

1. *Torroner* (Alaquàs). 2. *El Torroner* (Aldaia). 3. *El Torroner/ Els Torroners* (Catarroja) 4. *La Torronera/ Els Torroneros* (Manises).

1. (Alaq) «Torroner» (Planells Segura 1991: 130). 2. (Ald) «Torroner, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135). 3. (Cat) «Torroner» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «els Torroners» (Valls Bonet 2018: 59); «Antonio Hervás, “El Torroner”, a treballar cap a la marjal, 1952» (Raga Ramon 1998: 84); «[...] Pepe el torroner de la calle Galicia [...]» (Hervas Sanchis 2018, agost 27). 4. (Man) «Torronera, la» (Català Gimeno 1992: 266); «Yo soy "Torronera"» (Verdú Ferris 2014, juliol 30).

d.3) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **torronet, -s** [toronét]

1. *Torronet* (Silla). 2. *Torronets* (Torrent).

1. (Sil) «*Torronet*» (Alba Villegas 2018). 2. (Tor) «*Torronets*» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «*Torronets*» (Herreros Moreno 2000: 159).

e) Etimologia: el DCVB assenyala que «és dubtós si és un derivat de *terra* (per la semblança amb un terròs), [...] o si deriva de *torrar* (pel fet de torrar-se les ametlles o altres fruits que són la base sòlida dels torrons)».

f) Toponímia: **1.** (Tor) activitats industrials: «l'almàssera de la plaça de les Fonts propietat dels Torronets, que tancà el 1989, [...]» (Sorribes 2015, novembre 15).

Torromé [toromé] (Alb, Mas)

a) Definició: és el cognom d'origen francès *Torromé*.

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: a principis del segle XIX trobem documentada a Catarroja una persona anomenada «Luis Thorrome» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 71v). Hernández Sanchis (1980: 79) esmenta un posseïdor de casa a Albal anomenat «Manuel Torromé», documentat en un “Manifiesto extraordinario de Guerra del lugar de Albal” de 1811. La forma feminitzada *Torromera* (Massanassa), amb sufix *-er*, sembla haver pres aquest sufix com a forma facilitadora de la feminització del mot, tal vegada per tal d'evitar dir «Torroma».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Torromé* (Albal). **2.** *Torromé* (Massanassa).

1. (Alb) «Un vez de pequeños Torromé, Cota y yo [...]» (Verdeguer Escribà 1987: 30); «Torromé» (Verdeguer Escribà 1987: 54); «Torromé» (Verdeguer Escribà 1991: 159). **2.** (Mas) «VICENTE a Torromé.» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 6, Massanassa (1941), f. 134).

d.2) Derivat (+ -ARĬU/ -ARĬA): **torromera** [toroméra]

1. *La Torromera* (Massanassa).

1. (Mas) «Lolita Raga “La Torromera”» ([LT] Anònim 1997: 89); «[...] en casa dels meus pares Vicent “el Segur” y Trinitat “la Torromera” [...]» (Pons Puchades 1998: 35).

Tort, -a, -s [tórt] / [tórtá] / [tórts] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Mas, Picn, Pics, Qua)

a) Definició: creiem que, pel que fa al nostre corpus, tindria més a veure amb la 2a accepció del DNV: «Que li falta un ull».

b) Motiu: generalment és un malnom atribuït a persones a les quals els manca un ull o tenen algun defecte a la vista. Moreu-Rey (1981: 77) puntualitza que també pot ser aplicat a algú per tenir una deformació corporal. Sovint aquesta discapacitat visual parteix d'un accident o d'un fet desgraciat com a Picanya, on a una persona li van traure un ull quan era menuda (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 156), o com a Picassent, on a la persona motejada «li explosionà un barrino i quedà tort» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 123).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Tort* (Alaquàs). 2. *Tort* (Albal). 3. *Tort* (Alcàsser). 4. *Tort* (Alfatar). 5. *Torta* (Catarroja). 6. *El Tort* (Manises). 7. *El Tort* (Massanassa). 8. *Tort/ El Tio Tort* (Paiporta). 9. *El Tort* (Picanya). 10. *La Torta* (Picassent). 10. *La Torta* (Silla).

1. (Alaq) «Tort, el Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 146). 2. (Alb) «Tort» (Verdeguer Escribà 1991: 159). 3. (Alc) «Tort» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 81). 4. (Alf) «*Tort*» (Puchades Pastor 1991: 212). 5. (Cat) «Torta» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 6. (Man) «El Tort» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Tort, el» (Català Gimeno 1992: 266). 7. (Mas) «Tort» (Moncholí 1983: s/n). 8. (Pai) «Tort» (Marí Yago 2004: 180); «Tort» (Mirabet Pastor 2004: 49). 9. (Picn) «Tort, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 156). 10. (Pics) «29 Soria Silla Manuel [...] (Torta)» (Romaguera Belenguer 2017: II, 48); «Torta, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 123). 11. (Sil) «[...] casa de Pepa María (a) *La Torta*, [...]» (Antich Brocal 2016: 194).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **tortet** [tortét]

1. *El Tortet* (Catarroja).

1. (Cat) «Tortet» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Per defectes i particularitats personals encara n'hi han que tenen plena vigència, com [...], “el Tortet”, [...]» (Raga Ramón 1999j: s/n).

d.3) Forma composta: (**tort/ tortet** + (prep.) + adjectiu/ substantiu)

1. *Tort del Nihero* (Albal). 2. *El Tort de Caseta* (Aldaia). 3. *El Tortet de Panete* (Picn). 4. *El Tort de la Cabellera/ El Tort de Barrino/ El Tort de Galan/ El Tortet de Morera* (Picassent). 5. *El Tort de Cagarrita/ El Tort el Carnisser/ El Tort de la Figuereta/ El Tort del Parot/ El Tort del Rector* (Quart de Poblet). 6. *El Tort de Patalarga/ El Tort de Salero* (Silla). 7. *El Tort de Camilo/ El Tort de Ferrer* (Xirivella).

1. (Alb) «Tort del Nihero» (Hernández Sanchis 2007: 1). 2. (Ald) «Dos tocs de corneta / li varen tocar / al Tort de Caseta / que eixia a embargar / [...]» (Sanchis Alfonso 2018: II, 699). 3. (Picn) «Tortet de Panete, Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 156). 4. (Pics) «la tarde que ocurrió el delito le dijo el Tort de la cabellera [...]» (El Pabellón Nacional 1884: 2); «Tortet de Barrino» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 123); «(jugadors del canut han sigut: “el tio tort de galan”, [...])» (Romaguera Belenguer 1975: s/n); Maig 1939, «Vicente Aguado Sanchis, “el Tort Del Galan”» (Romaguera Belenguer 2017: II, 808); «Salvador Labuiga “el tortet de morera”, [...]» (Romaguera Belenguer 1994: 25). 5. (Qua) «Tort de Cagarrita, el» (Sancho & Sancho 1998: 166); «[...] // i el tort de *Cagarrita* el “nombrem” el darrer //» (Sancho & Sancho 1998: 138); «Tort el Carnisser, el» (Sancho & Sancho 1998: 166); «3 – Jose Aix (a) Tuerto de la Figuereta» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 2, Quart de Poblet, 1941, f. 61); «AIX GONZÁLEZ, José, alias *Tort de la figuereta*.» (Gas 2013); «Tort del Parot, el» (Sancho & Sancho 1998: 166); «Tort del Rector, el» (Sancho & Sancho 1998: 166). 6. (Sil) «El Tort de Patalarga» (Antich Brocal 2016: 278); «A la porta feia guàrdia, Pascual Doménech Llácer (a) *Tort de Salero*» (Antich Brocal 2016: 142). 7. (Xir) «- *El Tort de Camilo*, el tuerto, hijo de Camilo.» (Sorribes Santa Maria 1989: 365); «- *El Tort de Ferrer*, el tuerto, hijo del herrero.» (Sorribes Santa Maria 1989: 365).

d.4) Forma composta: (art. + substantiu + **torta**)

1. *L'Abuela Torta* (Quart de Poblet). 2. *L'Abuelo Torta* (Silla).

1. (Qua) «[...] su madre “La Abuela Torta” o la “Abuelota”» (Coll Ferrer 1984: 112); «L'“agüela” Torta o l'“agüelota”, que era molt valenta, [...]» (Sancho & Sancho 1998: 138); «Torta, l'“agüela”» (Sancho & Sancho 1998: 166). 2. (Sil) «Josep Zaragoza, “l'auelo” Torta, i Dolors Folch, feta a primeries de segle, concretament el 1901» (Iborra 1980: s/n).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí TÖRTUM, ‘torçut’, participi passat de TÖRQUËRE, ‘tòrcer’.

f) Toponímia: 1. (Alc) poblament: «[...] forn de Francisco Romaguera Moret, *Tort*» (Simó Rosaleny 2010: 112). 2. (Pai) poblament: «Casinos, tavernes i cafetins. [...] Entre els més prosaics (tavernes i cafetins) estaven [...] Soret i el Tort» (Tarazona 2005: 122-123); «Eran los tiempos de la Taberna del Tio Tort» (Oliver Chirivella 2004: 103). 3. (Sil) poblament: «[...] casa de Pepa María (a) *La Torta*, [...]» (Antich Brocal 2016: 194).

Totestiu [totestíw] (Cat, Man, Pics)

a) Definició: segons el DNV, és un «au (*Parus major*) de 14 centímetres amb el cap negre, les ales blanques i un pitet negre molt característic, amb un cant de notes pures i dring metàl·lic».

b) Motiu: en desconeixem la motivació, però suposem que tal vegada se n’ha fet un ús metafòric en relació a persones menudes o baixetes, tal vegada dotades de vitalitat.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Totestiu* (Catarroja). 2. *Totestiu* (Manises).

1. (Cat) «Totestiu» (Monforte Casañ 2015: 290); «Totestiu» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

2. (Man) «Tot Estiu» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Tot estiu» (Català Gimeno 1992: 266).

e) Etimologia: segons el DCVB, és de caire onomatopèic, ja que derivaria de la imitació del cant d’aquest ocell.

Tothosaps [totewsáps] (Xir)

a) Definició: és un compost dels mots *tot* ‘sencer’, el pronom *ho* ‘això’, i *saps*, segona persona del singular del present d’indicatiu del verb *saber*, ‘conèixer’.

b) Motiu: atribuït a un persona que volia saber-ho tot (cf. Sorribes Santa Maria 1989: 366), és a dir, a una persona que feia ostentació de saber totes les coses. Creiem que és un equivalent de *ser un set sabers* o *un setciències*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tothosaps* (Xirivella).

1. (Xir) «- *Totusaps* (por *Tothosaps*), quien quiere saberlo todo.» (Sorribes Santa Maria 1989: 366).

Tot-igual [totiwál] (Pics)

a) Definició: és un compost dels mots *tot*, ‘sencer’, i *igual*, ‘idèntic’.

b) Motiu: deien que les persones d’aquesta família ho tenien “tot igual”, és a dir, les part del cos dels al·ludits (mans, braços, cames, peus) tenien una forma idèntica, però a escala reduïda, xicoteta (Romaguera Belenguer 2021).

c) Comentari: era el malnom d’una coneguda família de fornillers i espardenyers de Picassent: «Fornillers i llenyaters.- [...] Entre qui es dedicava a fer llenya fornilla [...] estaven: [...], la família dels “Tot-igual”» (Romaguera Belenguer 1987: 21); «[...] solien fer aixereta i espardenyes, [...], Ramón Romaguera i Albert “el tot-igual”» (Romaguera Belenguer 1989: 48).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tot-igual/ El Tio Tot-igual/ Els Tot-igual* (Picassent)

1. (Pics) «Tot-igual» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 133); «[...] en Picassent havia un dolçainer conegut per “El tio Tot-igual” pare dels tabalers» (Lerma Serra 1981a: 21); «cal recordar [...], els espardenyers [...], Ramon Romaguera i Albert “El Tot-igual”» (Romaguera Belenguer 1986: 19).

e) Etimologia: segons el DCVB, *tot* provindria del llatí vulgar TOTTU, forma intensiva de TŌTUM, ‘sencer’, i *igual* procediria del llatí AEQUĀLE, amb el mateix significat.

Tou, -a, -va [tów] / [tówa] / [tóva] (Alc, Qua)

a) Definició: segons la 3a accepció del DNV, és un adjectiu que significa «vanitós i satisfet de si mateix».

b) Motiu: a Alcàsser, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 70), el motejat «va dir que estava molt tou per haver marcat un gol en un partit de handbol».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tou/ La Toua* (Alcàsser). 2. *El Tou/ La Tova* (Quart de Poblet).

1. (Alc) «Tou, -a, Ø/ la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 70). 2. (Qua) «Tou, el» (Sancho & Sancho 1998: 166); «Tova, la» (Sancho & Sancho 1998: 166); «La [fàbrica] de Pepe Alcàcer Hueso, *el Tou*» (Sancho & Sancho 1998: 45); «[...] el tio Alcàsser *el Tou* posà un llibrell ple de vi [...]» (Sancho & Sancho 1998: 66).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí TŌFU, ‘buit’ (vegeu *Touer*).

Touero, -a [towéro] / [towéra] (Beni, Sil)

a) Definició: és una persona natural o procedent del municipi castellanoparlant de Tous (la Ribera Alta).

b) Motiu: les persones al·ludides són naturals o procedeixen d'aquest municipi de la Ribera Alta.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Touera* (Beniparrell). 2. *Touero* (Silla)

1. (Beni) «*Touera/ La ... Tia Carmen "de l'escaleta"*» (CMB 2018: 15). 2. (Sil) «Adjectius toponímics: [...], *Touero*» (Zaragozà Pérez 1991: 254).

e) Etimologia: segons Coromines (OnCat: VII, 331), és l'adjectiu substantivat, amb el significat de 'indret fondo, clot buit', que prové del llatí TŌFUS.

Trabuc [trabúk] / [trabúka] / [trabúko] (Alc, Cat, Pai, Pics, Sed, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és una «arma de foc portàtil, de més calibre que l'escopeta ordinària, [...]».

b) Motiu: en general, com a malnom, s'aplica a persones portadores d'aquest tipus de fusell. A Alcàsser, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 119), el motejat era una «persona que tenia en propietat aquesta arma, possiblement per ser guarda o per ser membre del sometent [...]». A Picassent, «per tenir relació amb un home que portava un trabuc» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130). *Els Trabucs* d'Alcàsser i Picassent pertanyen a una mateixa família (*Chanzà*), per tant, podem deduir que les motivacions als dos pobles són versions aproximades d'un mateix fet. Moreu-Rey (1981: 154) enregistra el malnom del *Trabucaire* a Cambrils, el qual sempre portava dues armes sota un abric molt llarg en el temps de la Guerra Civil.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Trabuc* (Alcàsser). 2. *Trabucs* (Catarroja). 3. *Trabuco* (Paiporta). 4. *Trabuc* (Picassent). 5. *El Trabuc* (Sedaví). 6. *La Trabuca* (Silla).

1. (Alc) «Chanza Iborra, Pascual *Trabuc*» (Simó Rosaleny 2010: 387); «Julio Sanruperto Romaguera (*Trabuc*)» (Gericó Trilla 2003: 232); «Pascual Chanzá “TRABUC”» (Ajuntament d'Alcàsser 2000b: 42); «Ramón Chanzá Diez Trabuch» (Ajuntament d'Alcàsser 2003: 70). 2. (Cat) «Trabucs» (Valls Bonet 2018: 56). 3. (Pai) «Trabuco» (Marí Yago 2004: 180). 4. (Pics) «Pascual Chanza “Trabuc”» (CB Picassent 2014: 45). 5. (Sed) «Barraca del “Trabuc” (Sedaví)» (L'Escrivà 1976: 77). 6. (Sil) «[...] objectes: [...] *Trabuca*» (Zaragoza Pérez 1991: 256).

e) Etimologia: segons el DCVB, és un derivat postverbal de *trabucar*, que al seu torn prové de «*buc*, ‘ventre’, amb el prefix *tra-* (del llatí TRANS-). Aplicat originàriament a naus i altres vehicles (que tenen buc), el seu significat s'amplià després aplicant-se a tota mena de coses».

f) Toponímia: 1. (Pai) poblament: «Barbers. [...] Ca Micalet a la plaça del Mercat i Ca Trabuco (Vicent Mendoza) al carrer de Lepanto» (Tarazona 2005: 123). 2. (Sed) poblament: «Barraca del “Trabuc” (Sedaví)» (L'Escrivà 1976: 77). 3. (Sil) poblament: «[...] la caseta de Carme Albert, *la Trabuca*» (Antich Brocal 2007: 227).

Traca [tráka] (Ald, Alf, Pai, Pics, Qua, Sil, Sed)

a) Definició: segons el DNV, són una «sèrie de trons o petards col·locats al llarg d'una corda, que esclaten successivament». *Els traquers* són també un equivalent de pirotècnics.

b) Motiu: en alguns casos creiem que el mot deu haver estat emprat com a metonímia de persones que en fabriquen, en venen, o tenen afició a llançar-ne. A Picassent, la persona motejada tenia dificultats de parla, i hom deia que parlava de manera semblant al soroll d'una traca (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130), és a dir que, com a metàfora dels sons intermitents que produeix aquesta mena de material pirotècnic quan esclata, ha estat aplicat a una persona perquè “quequejava” o feia botiges, que seria el mateix motiu documentat a Vinalesa (l'Horta Nord) (cf. Biosca Postius & Garcia Navarro 1992: 482). Tot i això, també podria ocórrer el fenomen contrari, i se li podria atribuir a una persona que parla «molt i de pressa» (cf. DCVB). A Alcàsser la forma diminutiva *Traqueta* prové d'un delocutiü o fet de parla que no tindria res a veure amb la pirotècnicia: «Pare, trac l'haqueta? Trac l'atra haqueta?» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 114). A Païporta la persona coneguda com a *Traca* solia agafar el trenet cada diumenge per tal d'anar a València a comprar-se una revista satírica anomenada “la Traca” (Muñoz Ribarrocha 2020, agost 11).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Traca* (Aldaia). 2. *Traca* (Alfatar). 3. *Traca* (Paiporta). 4. *Traca* (Picassent). 5. *Traca* (Quart de Poblet). 6. *Traca* (Silla).

1. (Ald) «Traca» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 126, 135). 2. (Alf) «Traca» (Puchades Pastor 1991: 216); «Traca» (Pastor 2016: s/n). 3. (Pai) «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes. [...] Traca» (Marí Yago 2004: 181); «Traca» (Mirabet Pastor 2004: 49). 4. (Pics) «Salvador Tronchoni “Traca”» (Ajuntament de Picassent 2014: 13); «Salvador Tronchoni “Traca”» (CB Picassent 2014: 46). 5. (Qua) «Traca» (Sancho & Sancho 1998: 166). 6. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Traca*» (Zaragozá Pérez 1991: 256); «Francisco Gimeno Gimeno, el tio Traca, a qui devem la primera instal·lació elèctrica i telefònica del poble.» (Antich Brocal 2007: 253); «El tio Traca era el llumener oficial del poble, i encarregat de la companyia VOLTA.» (Antich Brocal & Marí Lozano 2009: 215); «[...] Francisco Gimeno Gimeno (a) *Traca*.» (Antich Brocal 2016: 80).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **traqueta** [trakéta]

1. *Traqueta/ Traqueto* (Alcàsser). 2. *Traqueta* (Silla).

1. (Alc) «Traqueta» (cf. Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 114); «Llàcer Martínez, Ricardo *Traqueto*» (cf. Simó Rosaleny 2010: 394). 2. (Sil) «Francesc Gimeno, *Traqueta*» (Antich Brocal 2007: 193); «Paco Gimeno *Traqueta*» (Antich Brocal 2008: 38).

d.3) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA): **traquero** [trakéro]

1. *El Traquero/ Els Traqueros* (Manises). 2. *El Traquero* (Xirivella).

1. (Man) «Traqueros» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Traquero, el» (Català Gimeno 1992: 266); «Recogíamos leña en las fábricas del “Sr. Celestino Esteve” y en la de “El Traquero” Sr. Vicente Botet Mas.» (Valls Alcañíz 2007: 2); «El Traquero» (Boix 2017); «[...], Los Traqueros, [...]» (Sancenon 2016, juliol 1, 06:48); «Els traqueros» (Lujan Gil 2017, febrer 22, 23: 16). 2. (Xir) «Pepe “el Traquero”» ([CF] Anònim 1993: 64).

d.4) Forma composta: (**traca** + prep. + **pela**).

1. *Traca a Pela* (Aldaia).

1. (Ald) «Tracapela» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 126, 135).

e) Etimologia: segons el DCVB, «probablement [és una] formació onomatopeica damunt el soroll dels coets».

Traigo [trájyo] (Pics)

a) Definició: és la 1a persona en castellà del present d'indicatiu del verb *traer*, ‘portar’.

b) Motiu: se li va atribuir a una persona de Picassent perquè «venia loteria i solia dir: “traigo, traigo!”» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130).

c) Comentari: creiem que el fet d'emprar l'expressió en castellà pot ajudar a que aquesta expressió es consolide com a malnom, ja que esdevé un tret distintiu d'un determinat parlant que tal vegada no seria massa destacable si haguera emprat la llengua més habitual entre els seus interlocutors catalanoparlants del poble.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Traigo* (Picassent).

1. (Pics) «Julio Palacios “Traigo”» (Ajuntament de Picassent 2014: 51); «Traigo» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, del llatí TRAHĒRE, ‘arrossegar’, ‘estirar’.

Traita [trájta] (Xir)

a) Definició: Sorribes Santa Maria (1989: 370) assenyala que el malnom *la Traita* significa una «tunda, represión fuerte y a la vez cardar los trapos colgados en la percha.», que és una definició d'Escrig, cit. per Coromines (DECat: VIII, 697), i que coincidiria amb la del DNV, “palissa”.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada el motejat era una persona perdonavides o intimidadora.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Traita* (Xirivella).

1. (Xir) «- *La Traita*, [...]» (Sorribes Santa Maria 1989: 370).

e) Etimologia: segons Coromines (DECat: VIII, 697), *traita* és simplement el castellà *traite*, que al seu torn provindrà del llatí TRACTUS, derivat de TRAHĒRE 'arrossegar', 'estirar' (cf. DLE de la RAE).

Tramuntana [tramuntána] (Alc, Sed)

a) Definició: segons el DNV, és un vent del nord.

b) Motiu: a Alcàsser es basa en un fet de parla relacionat amb aquest vent. La persona motejada regentava el que havia estat el forn de l'antiga baronia del poble, i solia seure'n a la porta. Aquest forn s'hi trobava en direcció de tramuntana i, quan algú li demanava al motejat d'on venia l'aire, aquest sempre responia que venia de tramuntana (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 114). Moreu-Rey (1981: 172) documenta una ocurrència d'aquest malnom relacionada amb el lloc on es trobava l'habitatge de la persona al·ludida: «*can Tramuntana* (Sta. Maria Corcó; dalt d'un turó, batuda pel vent)».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tramuntana* (Alcàsser).

1. (Alc) «Gimeno Roca, Jaime *Tramuntana*» (Simó Rosaleny 2010: 390).

d.2) Forma composta: (adjectiu + prep. + **tramuntana**)

1. *Roig de Tramuntana* (Sedaví).

1. (Sed) «“Roig de Tramontana”» (Ruiz Monrabal 2008: 294).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí *TRANSMŌNTĀNA*, ‘de l'altra banda de les muntanyes’.

f) Toponímia: 1. (Alc) poblament: «el forn de Sant Martí, popularment conegut pel "Forn de Tramuntana"» (Febrer Romaguera 2006: 191).

Tramús [tramús] (Alb, Alc, Ald, Alf, Cat, Man, Pics, Qua, Sil, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és una llavor del tramusser, una «planta herbàcia anual (*Lupinus albus*), [...] que conté llavors lenticulars, les quals són usades com a aliment per al bestiar i també consumides per l'home».

b) Motiu: *els Tramussers* eren persones que es dedicaven a la venda de tramussos arremullats (cf. DNV). A Alcàsser i a Quart el mot simple *Tramús* podria fer al·lusió de forma metonímica al menester abans referit, o bé a persones a les quals se'ls forma sovint una petita excoriació en la comissura dels llavis anomenada així.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tramús* (Alcàsser). 2. *El Tio Tramús* (Quart de Poblet).

1. (Alc) «Eduardo Llácer Iborra (*Tramús*)» (Gericó Trilla 2003: 232); «Tramús» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 94). 2. (Qua) «Tramús, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 166); «El darrer de l'ofici [de ponter] fon el tio Tramús, [...]» (Sancho & Sancho 1998: 54).

d.2) Derivat (+ -ARÍU/ -ARÍA): **tramusser, -o, -a** [tramusér] / [tramuséro] / [tramuséra]

1. *Tramussera* (Albal). 2. *Tramusser* (Alcàsser). 3. *Tramusser* (Aldaia). 4. *Tramusser* (Alfagar). 5. *Tramussero* (Catarroja). 6. *Tramussero/ Els Tramussers* (Manises). 7. *El Tramusser* (Picassent). 8. *Tramussero/ El Tio Tramussero* (Quart de Poblet). 9. *El Tramusser/ La Tramussera/ El Tio Tramusser* (Silla). 10. *El Tramusser* (Torrent).

1. (Alb) «Tramussera» (Verdeguer Escribà 1991: 159). 2. (Alc) «Tramusser» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 70). 3. (Ald) «Tramusser» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135). 4. (Alf) «Tramusser» (Puchades Pastor 1991: 212). 5. (Cat) «Tramusero» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 6. (Man) «Tramuseros» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Tramuseros»; «Tramuseret» (Moreno Royo 1986a: 1). 7. (Pics) «Barranc del Tramusser» (CTV 2009: II, 250). 8. (Qua) «Tramussero, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 166); «També, de nit, el tio Tramusser portava dos cabassets amb cacau i tramussos»; (Sancho & Sancho 1998: 51). 9. (Sil) «Homes com el tio Tramusser» (López 1983: s/n); «Actuals: [...], *Tramusser*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «José Sanramón García, “Tramusser”, que l'any 1929 tenia trenta-tres anys, [...]» (Saragossà Saragossà 2002: 18);

«[...] Josep San Ramon, *el Tramusser*» (Antich Brocal 2007: 31); « [...] un festa heroica que va ser versada pel tio Pepe *el Tramusser* [...]» (Antich Brocal 2009: 27); «Gómez, casado con una Tramussera» (Antich Brocal 2016: 277); «El seu fundador [de la Murga] va ser José San Ramón García (a) *Tramusser*, autor de la majoria dels versos.» (Antich Brocal 2016: 69). **10.** (Tor) «Tramuser» (Beguir Esteve 2003a: V, 219); «Tramusser, el» (Herreros Moreno 2000: 160).

e) Etimologia: segons el DCVB, de l'àrab *turmús*, amb el mateix significat. Colón Doménech (1993: 62) assenyala que és un arabisme del català meridional. El català septentrional emprà el mot *llobí*.

f) Toponímia: **1.** (Pics) hidrografia «Barranc del Tramusser» (CTV 2009: II, 250).

Tremendo [treméndo] (Bene, Pai)

a) Definició: el DNV defineix *tremend* com alguna cosa que fa por, que meravella per la seua magnitud, per la seua violència.

b) Motiu: en desconexem el motiu. Tal vegada els al·ludits destacaren per algun motiu extraordinari que impactà els veïns del poble.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Els Tremendos* (Benetússer). **2.** *El Tremendo* (Paiporta).

1. (Bene) «María Plá Ferriols, de la familia “Els Tremendos” de Benetússer.» (Ruiz Monrabal 2008: 167). **2.** (Pai) «*Apodos que proceden de l'Horta* [...], Tremendo» (Marí Yago 2004: 180); «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes. [...] Tremendo» (Marí Yago 2004: 181); «FRANCISCO MARCH ROSSELLÓ. (1927-2001). CANTAOR D'ALBAES. Más conocido por EL TREMENDO.» (Mirabet Pastor 2004: 94).

e) Etimologia: segons el DCVB, «pres del llatí TREMĒNDUM, ‘que s'ha de témer’».

Tremolins [tremolíns] (Man)

a) Definició: segons el DNV, un *tremolí* és un calfred o un «tremolor ràpid i lleuger». Abelard Saragossà (2009: 323) considera que *tremolí*, com a variant en diminutiu de *tremolor*, també s'empra quan diem que tremolem de fred.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada l'al·ludit patia sovint aquest estremiment involuntari i convulsiu per ser una persona fredolina.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tremolins* (Manises).

1. (Man) «Tremolíns» (Català Gimeno 1992: 266).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí TRĒMŪLUS, 'tremolós'.

Trena [tréna] (Alaq, Ald, Cat, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és la «porció de cabells dividida en tres o més parts que s'entretixen entre elles».

b) Motiu: segurament, metonímia de persona que portava algun tipus de trena que la feia destacable. A Aldaia, d'acord amb aquesta línia de motivació, el motejat va «ser l'últim del poble en portar una treneta.» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 120).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Trena* (Catarroja). 4. *Trena* (Torrent).

1. (Cat) «Si voleu fer el moño a les chiquetes busqueu al Pentiner, a Trena [...]» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n); «Trena» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Tor) «la caseta de Trena» (Besó Ros 1995: 145).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **treneta** [trenéta]

1. *Treneta* (Alaquàs). 2. *Treneta* (Aldaia).

1. (Alaq) «Treneta» (Planells Segura 1991: 130); «Treneta» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 146). 2. (Ald) «Treneta» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí vulgar *TRĒNA, variant del clàssic TRĪNA, ‘composta de tres’.

f) Toponímia: 1. (Tor) «72 Caseta de Treneta [...] El Revuelto» (Fresquet Gozalvo 2011: 59).

Trencar [trenkár] (Alaq, Alc, Alf, Man, Pai)

a) Definició: segons el DNV, «fer a trossos o a fragments (una cosa), colpejant-la, pressionant-la, tirant-la en terra».

b) Motiu: dels diversos compostos derivats de la combinació *trenca* + *substantiu*, només hem pogut recollir una motivació a Alcàsser, on se li va aplicar el malnom de *Trencaferros* a una persona perquè de menuda era moguda, revoltosa i ho trencava tot (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 86).

d) Documentació:

d.1) Forma composta: (**trenca** + substantiu)

1. *Trencacampanes* (Alaquàs). 2. *Trencaferros* (Alcàsser). 3. *Trenca-raios* (Alfatar). 4. *El Trencafustes* (Manises). 5. *Trencacors* (Paiporta).

1. (Alaq) «Trenca-Campanes» (Planells Segura 1991: 130); «[...] en ca Trencacampanes... entrà quasi metro i mig d'aigua.» (Soriano Bessó 2007: 243). 2. (Alc) «Trenca-ferros» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 86). 3. (Alf) «*Trenca-Rayos*» (Puchades Pastor 1991: 214); «Trenca Raios» (Pastor 2016: s/n). 4. (Man) «Recorde molts. Micalet el sacristà, [...], el trencafustes....» (Romero 2017, febrer 27). 5. (Pai) «Trenca Cors» (Marí Yago 2004: 180).

e) Etimologia: segons Bruguera i Talleda (1996: 919), *trencar* té un «[...] origen preromà, [i partiria] d'una base *TRENKO, íd., potser indoeuropea i potser també celt.»

Trencero [trenséro] (Alaq, Tor)

a) Definició: és un castellanisme derivat de *trenza*, ‘trena’.

b) Motiu: segons Andreu (2014, agost 25, 10:56) el malnom li'l van atribuir a la seua pròpia família perquè eren carnisers i feien trenes amb els budells.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**trenza** + -ARĬU/ -ARĬA): **trencero** [trenséro]

1. *Trencero* (Alaquàs). 2. *El Trencero* (Torrent).

1. (Alaq) «Trensero» (Planells Segura 1993: 167); «Trensero/a» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 146). 2. (Tor) «Trencero» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Trencero» (Herreros Moreno 2000: 160); «Alberto el Trensero» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1386, Exp. 2, Torrente [Torrent] (1940-1945), f. 114); «Alberto Sanchis Barat (El Trensero)» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1386, Exp. 2, Torrente [Torrent] (1940-1945), f. 156).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 553), el mot castellà *trenza* resultà d'un creuament de dos ètims sinònims com *treça* i *trena*. D'una banda *treça* provindria del francès antic *trece*, que probablement procediria del llatí TERTIARE, ‘fer alguna cosa per tercera vegada’. De l'altra, *trena* vindria del llatí TRĪNA, ‘triple’, pels tres ramals que s'entretexen en les trenes, i que en llatí vulgar canviaria a TRĒNA per influència de TRĒS i d'altres numerals distributius com SĒNĪ, SĒPTENĪ, etc.

Trenislao [trenisláo] / [tranisláu] (Alaq, Beni, Sil, Tor)

a) Definició: és una deformació, amb afèresi i inclusió d'una *-r* epentètica, del nom propi *Estanislau*. A Torrent en trobem una altra variant formal com *Tranislau* (cf. Herreros Moreno 2000: 160).

b) Motiu: era el nom propi dels portadors.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Trenislao* (Alaquàs). **2.** *Trenislao* (Beniparrell). **3.** *Trenislao* (Silla). **4.** *Tranislau* (Torrent).

1. (Alaq) «[...] els últims mestres torners de l'antiga escola de torneria d'Alaquàs com Estanislao Forment *el tio Trenislao*, [...]» (Tarín i López 1997: 81); «Estanislao Forment Ferris *el tio Trenislao*» (Tarín i López 1997: 99); «Trenislao, Tio» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 146). **2.** (Beni) «Trenislao» (Pons Polit 2016). **3.** (Sil) «[...] Bar Trenislao per la deformació del nom del titular Estanislao Valero Zaragoza» (Antich Brocal 2007: 35). **4.** (Tor) «Tranislau» (Herreros Moreno 2000: 160).

e) Etimologia: segons Albaigès Olivart (2000: 138), és un prenom compost format pels mots polonesos *stan-slaf*, “glòria eminent”.

f) Toponímia: **1.** (Sil) poblament: «Bar Trenislao» (Antich Brocal 2007: 35).

Tribus [tríbus] (Man)

a) Definició: segons el DNV, una tribu és un «grup social que aplega nombroses famílies o clans, units per vincles lingüístics, racials i culturals, que se sotmeten a la jurisdicció d'un cap i tenen un ordenament jurídic propi».

b) Motiu: en desconeixem el motiu, tal vegada podria ser una apòcope de *Tribulacions* («aflicció gran», DNV), que l'investigador Moreu-Rey (1981: 111) documenta a Sitges amb el sentit de «baixet i nerviós».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El de Tribus* (Manises).

1. (Man) «Tribus» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Tribus, el de» (Català Gimeno 1992: 266).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 554), del llatí TRIBUS, 'cadascuna de les divisions tradicionals del poble romà'.

Trinitari, -a [trinitári] / [trinitària] (Alc, Ald, Beni, Cat, Pai, Picn, Pics, Qua, Sed, Sil, Tor)

a) Definició: és un prenom esdevingut malnom per la seua capacitat per a singularitzar individus.

b) Motiu: les persones motejades n'eren portadores o hi tenien vincles familiars. És bastant freqüent trobar la forma amb afèresi *Tari*, com en el cas de Sedaví, on el nom de l'avi d'una de les persones motejades era Trinitari Chornet Martínez (Ruiz Monrabal 2008: 273). A Picanya, per exemple, s'hi documenten diverses persones anomenades *Trinitari*, tal i com demostra un cens de 1857: «297 Trinitario Valero y Planells», «768 Trinitario Planells y Almenar» i «761 Trinitario Martínez y Serrador». A Alcàsser, *el Tio Trinitari* (Trinitari Llàcer López) era el rendista més opulent del poble a mitjans del segle XIX (Febrer Romaguera 2006: 316).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Trinitari* (Alcàsser). 2. *Trinitari* (Catarroja). 3. *El Tio Trinitari* (Paiporta). 4. *Trinitari* (Silla). 5. *Trinitària/ Les Trinitàries* (Torrent).

1. (Alc) «el "Tio Trinitari" (Trinitari Llàcer López)» (Febrer Romaguera 2006: 316). 2. (Cat) «Trinitari» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Pai) «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes. [...] Trinitari» (Marí Yago 2004: 181); «Botigues. [...] Entre les botiguetes podem destacar [...]; [...] i el *tio* Trinitari al carrer de Santa Anna.» (Tarazona 2005: 122). 4. (Sil) «Eclesiàstics: [...] *Trinitari*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «els cinc oliverals: [...], el de Trinitari en el Cano de Toll, [...]» (Antich Brocal 2016b, febrer 16). 5. (Tor) «Trinitaria» (Beguer Esteve 2003a: V, 220); «Trinitàries, les» (Herreros Moreno 2000: 161).

d.2) Forma amb afèresi: (**Trinitari** >) **Tari** [tári]

1. *Tari* (Alcàsser). 2. *Tari* (Aldaia). 3. *Tari* (Beniparrell). 4. *Tari* (Paiporta). 5. *El Tio Tari/ La Tària* (Picanya). 6. *Tari* (Picassent). 7. *Tari* (Quart de Poblet). 8. *Tari/ Els Tari* (Sedaví).

1. (Alc) «Hernández Ramírez, Ricardo *Tari*» (Simó Rosaleny 2010: 392). 2. (Ald) «Tari» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 135). 3. (Beni) «Tari, de Trinitari» (Pons Polit 2016). 4. (Pai) «Tari» (Oliver Chirivella 2004b: 161); «*Apodos a título personal* [...] no han sido transferidos a sus descendientes. [...] Tari» (Marí Yago 2004: 181). 5. (Picn) «Tari-a, el Tio, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 154); «[...] D'esquerra a dreta, de peu, Miguel Tarí, [...]» (Història de Picanya en fotos 2017, febrer 6); «El Tari» (Moreno Pellicer 2018). 6. (Pics) «Tari [...] del nom del seu avi Trinitari» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 78). 7. (Qua) «Tari» (Sancho & Sancho 1998: 166). 8. (Sed) «*Els Tari*» (Ruiz Monrabal 1985: 189).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí eclesiàstic TRINITARIUS, pertanyent o relatiu a la Trinitat [Divina].

Tripa [trípa] (Alc, Alf, Cat, Mas, Pics, Sil)

a) Definició: segons el DNV, el mot pot referir a l'intestí o conducte membranós de l'aparat digestiu, o també al ventre o panxa.

b) Motiu: tal vegada, en alguns casos, ha estat atribuït per metonímia perquè els motejats treballaven amb tripes o en venien, menester que podríem relacionar amb el que el DNV considera *triper*, un sinònim de *tander* o *tandera* (vegeu *Tanda*).

c) Comentari: a Catarroja es documenta des de principis del segle XIX: «Vicente Guillem Tripa» (AGFDV, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, any 1800, juliol 18, Catarroja, f. 77v). Moreu-Rey (1981: 130) només enregistra *Tripaire* o *Tripero*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tripa* (Alcàsser). 2. *Tripa* (Alfatar). 3. *Tripa* (Catarroja). 4. *Tripa* (Massanassa). 5. *Tripa* (Picassent).

1. (Alc) «11 Pepico Tripa» (Ajuntament d'Alcàsser 1999b: 28); «José Gericó “Tripa”» (Hernández Olivares 2013: 81). 2. (Alf) «*Tripa*» (Puchades Pastor 1991: 212). 3. (Cat) «*Tripa*» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 4. (Mas) «Eduardo Ballester (tripa) (ebanista) tocaba la trompeta» (Millà Moreno 2006: 79). 5. (Pics) «*Tripa*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 124).

d.2) Forma composta: (prenom + prep. + **tripa**)

1. *Calo de Tripa* (Silla).

1. (Sil) «- En la *séquia de Calo de Tripa*, que actualment és carretera, està el *motor de la Vega*.» (Zaragozà Pérez 1982: 97).

e) Etimologia: Coromines (2008: 555) creu que tal vegada prové del llatí EXSTIRPARE, ‘arrencar’, amb el sentit ‘d’estripar, obrir el ventre’.

f) Toponímia: 1. (Sil) hidrografia: «la *séquia de Calo de Tripa*» (Zaragozà Pérez 1982: 97).

Triquitró [trikitró] (Alf)

a) Definició: és una expressió onomatopeica que sovint deia l'al·ludit.

b) Motiu: Puchades Pastor (1991: 215 [nota 99] indica que la persona motejada, quan anava «de camí a la Marjal, mentre pensava[,] semblava que deia: “triqui-triqui-trac...”».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Triquitró* (Alfatar).

1. (Alf) «*Triquitró*» (Puchades Pastor 1991: 215,-216); «Triquitó» (Pastor 2016: s/n).

Trola [tróla] (Qua)

a) Definició: segons el DLE de la RAE, és un mot castellà que significa “engany, falsedat, mentida”.

b) Motiu: tal vegada ha estat emprat com a metàfora de mentider, segurament perquè la persona motejada era aficionada a contar mentides. A Torrent Herreros Moreno (2000: 161) relaciona la forma diminutiva *Troletes* amb mentides.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Trola* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Trola, el» (Sancho & Sancho 1998: 166).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **troletes** [trolétes]

1. *Troletes* (Torrent).

1. (Tor) «Troletes» (cf. Herreros Moreno 2000: 161).

d.3) Forma composta: (adj. + art. + prep. + **trola**)

1. *Moreno el de Trola* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Moreno el de Trola» (Sancho & Sancho 1998: 163).

e) Etimologia: segons el DLE de la RAE, del castellà antic *hadrolla* o *fadrolla*, 'adrolla' (trapasseria, frau).

Trompon, -et [trompón] / [tromponet] (Mas, Qua)

a) Definició: semblen variants formals de *trombó*, «instrument de vent, de metall, accionat per una colissa o per pistons», o *trompa*, «instrument de vent, de metall, que consistix en un tub llarg i estret, generalment enroscat circularment, i que va eixamplant-se gradualment des de l'embocadura fins al pavelló» (cf. DNV).

b) Motiu: els portadors són músics que toquen els instruments abans descrits, per la qual cosa ens trobem d'un malnom aplicat en sentit metonímic: malnom de l'instrument tocat per la persona al·ludida.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Trompon/ El Tio Trompon/ Trompons* (Massanassa).

1. (Mas) «Vicente Montoret “el trompón”» (Raga 1982); *Trompons* (Moncholí 1983: s/n); «¿El tío Trompón?» (Ródenes Moltó 1953: s/n); «Amparo de Trompon, 10.» (Comissió de Festes 1976: s/n).

d.2) Derivat (**trompon** + -ĪTTU/ -ĪTTA): **tromponet** [tromponét]

1. *Tromponet* (Massanassa).

1. (Mas) «Paco “Tromponet”» (Aficionat 1997: 51); «Francisco Vázquez Saez más conocido como Paquito Tromponet» (Andújar 2007: 89); Un altre *Tromponet* era el jugador de pilota Vicent Sàez Luna (anys 70-75) (Monforte Casañ 2015: 330).

d.3) Derivat (**trompo** + [interfix] -l + -ONE): **trompolon** [trompolón]

1. *El Tio Trompolon* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Trombó: [...] el tío Trompolon» (Sancho & Sancho 1998: 69); «Trampolons, el Tio» (Sancho & Sancho 1998: 166).

e) Etimologia: Coromines (2008: 556) observa que *trompa*, com a paraula comú a les diverses llengües romàniques, germàniques i eslaves, prové de l'onomatopeia TRRRUMP, la qual imita el so d'aquest instrument.

f) Toponímia: 1. (Mas) hidrografia/ poblament: «Sénia de la Caseta de Trompon» (Pons Candel 2000: 79).

Tronada [troná] (Alb)

a) Definició: segons el DNV, és l'«acció de tronar, de fer trons i llamps».

b) Motiu: tal vegada la persona motejada tenia un caràcter fort. Martí Mestre (2006: 532) assenyala que el mot s'empra com a metàfora basada en la idea de violència i intensitat que caracteritza aquest fenomen atmosfèric.

c) Comentari: val a dir que, com a fet anecdòtic, a Albal algunes persones motejades amb renoms relatius a la meteorologia vivien aplegades en un mateix carrer: «[...], la “nugol”, Pasqual llevant i Vicent de “tronà” vivien al meu carrer (sant Antoni Albal). Tot l'oratge allí reunit» (Delhom 2018, octubre 13).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tronada/ De Tronada* (Albal).

1. (Alb) «Trona» (Verdeguer Escribà 1991: 159); «Tronà» (Hernández Sanchis 2007: 3); «Manuel Duato Vila, “el afilaor” de la familia “el Trona” de Albal» (Ruiz Monrabal 2008: 250).

e) Etimologia: Bruguera i Talleda (1996: 929) indica que *tronar* prové del llatí TŌĀRE, amb el mateix significat, «amb influx del ll. vg. TRONĪTUS, metàtesi del ll. cl. TONĪTRUS, pel que fa a la primera -r-».

Tronxo [trónfɔ] (Alc, Mas)

a) Definició: segons el DNV, un *tronxo* és o bé el «tronc de les hortalisses» o bé una «persona curta d'enteniment».

b) Motiu: Martí Mestre (2007: 534) considera que pot aplicar-se a persones com a metàfora degradant i cita Sanmartín (1998: 831-832) pel fet que aquest autor vincula la malaptesa dels al·ludits amb la manca de moviment de les hortalisses. No sabem amb certesa si aquest ha estat el sentit amb què se li ha aplicat a una persona a Massanassa, però podem plantejar com a hipòtesi que podria relacionar-se amb aquest sentit de “beneïtot, curt d'enteniment”, emprat com a metàfora degradant (Martí Mestre 2006: 533-534). En canvi, a Alcàsser *Tronxo* és una forma apocopada del cognom *Tronchoni*, molt recurrent a Picassent (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 53).

c) Comentari: el cognom *Tronchoni* podria correspondre, si no té un origen italià, a una forma antiga del municipi de Terol *Tronchón*, la qual, segons Casanova (2012: 67), s'escriu antigament *Tronchoni*, encara que també podria ser un gentilici amb *-i*, present a mots com Requení, Daroquí, etc.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El tronxo* [<*Tronxoni*] (Alcàsser). 1. *El Tronxo* (Massanassa).

1. (Alc) «Tronxo, el» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 53). 2. (Mas) «El que capitanea a los sayones, ¿no es “Troncho”» (Ródenes Moltó 1953: s/n); «102. Paco “El Troncho”, vaquería.» (Alcoy Comes 1995: 33).

e) Etimologia: Coromines (DECat: VIII, 870) pensa que el mot castellà *troncho* podria provenir del llatí TRŪNCŪLUS [...], diminutiu de TRUNCUS, 'tronc d'arbre o de cos humà, primerament adjectiu amb el sentit de 'despullat o tallat de la rama', 'mutilat sense membres'.

Trosqui [tróski] (Alc, Man)

a) Definició: és el cognom del teòric marxista i polític soviètic Lev Trotski (1879-1940).

b) Motiu: ha estat atribuït en al·lusió a la tendència política esquerrana o comunista de les persones motejades.

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 155) enregistra *lo Trotski* a Cambrils (Baix Camp).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Trosqui* (Alcàsser). 2. *Trosqui* (Manises).

1. (Alc) «Hernández Hernández, Salvador *Trosqui*» (Simó Rosaleny 2010: 391). 2. (Man) «Trosky» (Català Gimeno 1992: 266).

f) Toponímia: 1. (Alc) poblament: «[...] els gerents i els locals desafectes a la “Causa Nacional”. Aquests foren: [...] Bar, Aviñó Hernandez, Salvador *Trosqui*» (Simó Rosaleny 2010: 239). 2. (Man) poblament: «[...] a partir de los primeros años después de la Guerra Civil, acudían a las distintas barberías (las de [...], Leoncio o Trosky, obviamente no el ruso) para rasurar su barba, [...]» (Marticorena Ruiz 2004: 67-68).

Tucutut [tucutút] (Alb)

a) Definició: sembla fer referència a un mot onomatopèic.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada la persona motejada repetia sovint aquest mot. Moreu-Rey (1981: 81) recull renoms similars com *en Tutut* (Sitges, Palafrugell) o *en Tu-Tu-Tu* (Conflent), sovint lligats a persones que pateixen algun tipus de trastorn de parla com la tartamudesa.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tucutut* (Albal).

1. (Alb) «Tucutuc» (Verdeguer Escribà 1991: 159); «Tucutut» (Hernández Sanchis 2007: 3).

Tundidor [tundidór] (Bene)

a) Definició: possiblement del cognom castellà *Tundidor*, nom d'un antic ofici medieval. El seu equivalent català és *abaixador*, que el DCVB defineix com: «operari que es dedica a abaixar el pèl dels draps de llana, amb unes grans tisores de molles i sense punta».

b) Motiu: tal vegada la persona motejada n'era portadora o hi tenia vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Tundidor* (Benetússer).

1. (Bene) «Alqueria de Tundidor» (Garcia Martínez 2013b).

e) Etimologia: Coromines (2008: 560) indica que és un derivat del verb castellà *tundir*, 'cortar el pelo de los paños'. Procedeix del llatí TONDĒRE, 'esquilar'.

f) Toponímia: 1. (Bene) poblament: «Alqueria de Tundidor» (Garcia Martínez 2013b).

3.2.22. Lletra U (DMHS)

Uixera [ujʃé̞ra] (Bene)

a) Definició: d'una banda, és possible que, com a cognom, vinga del nom feminitzat de l'ofici d' *uixer*, el qual, segons el DNV, correspondria al d'un «empleat subaltern que, en alguns tribunals i institucions de l'Estat, s'encarrega, fonamentalment, de l'orde i de la custòdia de les entrades, així com de la pràctica de certes diligències relacionades amb la seua funció». De l'altra, podria ser una deformació del cognom *Uxeda*, que vindria del cognom geogràfic castellà *Ojeda* (cf. Chilet Llàcer; Peñarrocha Martínez & Recatalà Melchor 1999: 20). També podria ser un gentilici en femení d'Uixó, part del topònim de la Vall d'Uixó (la Plana Baixa).

b) Motiu: les persones al·ludides n'eren portadores o hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Uixera* (Benetússer).

1. (Bene) «[Eres], la de Uixera, en la calle Ramón y Cajal, [...]» (García Martínez 2013: 23).

e) Etimologia: Nieto Ballester (1997: 120) creu que el topònim castellà *Ojeda* (Burgos) provindria del llatí FOLIA, 'fulla', femení tardà creat a partir del plural neutre FOLIA, 'fulles'.

f) Toponímia: 1. (Bene) poblament: «Barraca d'Uixera» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548); activitats agrícoles: «Era d'Uixera» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 548); hidrografia: «Sènia d'Uixera» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: 550).

Ull [úl] (Alc, Alf, Beni, Cat, Man, Picn, Pics, Qua, Sed)

a) Definició: segons el DNV, és l'«òrgan de la visió, que rep les imatges de l'exterior i les transmet al cervell a través del nervi òptic».

b) Motiu: en general la major part dels derivats d'ull fan referència a defectes, malalties o formes peculiars d'aquest òrgan dels motejats. A Alcàsser la forma simple amb article i preposició *de l'ull* s'empra per a referir a una persona que tenia un ull de cristall, la qual, segons conten Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 81), va tenir un accident jugant al joc del *piqui*. A Picassent, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 124) observen que la motivació en diminutiu, *Ullets*, es deu a que la persona motejada tenia els ulls menuts. A Picassent, Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 124) també indiquen que la motivació del malnom amb el sufix augmentatiu i pejoratiu *-ot* es deu a que els al·ludits tenien els ulls grans. A Alfafar, Puchades Pastor (1991: 212) observa que *el de les Ulleretes* era «dels pocs que portaven ulleres, i a més les duia sempre».

c) Comentari: podríem afegir també que la forma composta *Ull de Bou*, recollida a Manises, ens recorda un personatge popular de la València de principis del segle XX, ferm seguidor de Blasco Ibáñez i repartidor del diari d'*El Pueblo*: «Ull de Bou, que durante años y años recorrió Valencia por las mañanas vendiendo el diario “El Pueblo”. [...] una deformidad en su ojo izquierdo le había valido el poco dilecto apodo de “Ull de Bou”» (Las Provincias 1932: 14).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El de l'Ull* (Alcàsser).

1. (Alc) «*El de l'Ull*» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 81).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **ullet, -s** [uʎét] / [uʎéts]

1. *Ullets* (Alcàsser). 2. *Ullets* (Catarroja). 3. *Ullets* (Picassent).

1. (Alc) «Javier Navarro (Ullets)» (Ajuntament d'Alcàsser 2000a: 54); «Vicente Navarro “ULLETS”» (Ajuntament d'Alcàsser 2000b: 42); «José Palau (Ullets)» (Ajuntament d'Alcàsser 2001: 54); «Pascual Navarro Domingo Ullets» (Ajuntament d'Alcàsser 2003: 70). 2. (Cat) «En qüestió dels ulls, teniu [...] a Ullets, a Ojitos, [...]» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n). 3. (Pics) «Ullets» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 124).

d.3) Derivat (+ -ÖTTU/ -ÖTTA): **ullots** [uʎóts]

1. *Ullots* (Alfatar). 2. *Ullots* (Picassent). 3. *Ullot/ Ullots* (Sedaví).

1. (Alf) «*Ullots*» (Puchades Pastor 1991: 212). 2. (Pics) «Font de l'Omet, anys 40. [...], Juanita la d'*Ullots*, [...]» (Romaguera Belenguer 2002: 53). 3. (Sed) «“Ullot”» (Ruiz Monrabal 2008: 294); «José Rubio “el de Ullot”» (Baixauli Ferrer 2015: s/n); «Pepita Rubio Cubells, de la família “Ullots”» (Ruiz Monrabal 2008: 217); «ullots» (Ruiz Monrabal 1985: 128-129).

d.4) Derivat (+ -ARĪU/ -ARĪA + -ĪTTU/ -ĪTTA): **ulleretes** [uʎerétes]

1. *El de les Ulleretes/ El Tio Ulleretes* (Alfatar). 2. *L'Ulleretes* (Beniparrell).

1. (Alf) «*El de les Ulleretes*» (Puchades Pastor 1991: 212); «El tío Ulleretes» (Pastor 2016: s/n). 2. (Beni) «Pepet l'Ulleretes» (Pons Polit 2016).

d.5) Forma composta: (**ull** + prep. + substantiu)

1. *Ull de Cotna/ Ulls de Pésol* (Alfatar). 2. *Ull de Bou* (Manises).

1. (Alf) «*Ull de Cotna*» (Puchades Pastor 1991: 212). Tal vegada el topònim “Ulldecona”? (Montsià); «Vicente Baixauli, “Ulls de Pésol”» (Ruiz Monrabal 1985: 210); «*Ulls de Pésol*» (Puchades Pastor 1991: 212). 2. (Man) «*Ull de Bou*» (Escobar Folgado 1959: s/n); «*Ull de bou*» (Català Gimeno 1992: 266).

d.6) Forma composta: (art. + adjectiu + **ull**)

1. *El Mig Ull/ La Mig Ulla* (Picanya).

1. (Picn) «*Mig Ull-a, el / la*» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 138); «*El Metxull*» (Moreno Pellicer 2018).

d.7) Forma castellana: *ojitos* [oxítos]

1. *Ojitos* (Catarroja). 2. *Ojitos* (Quart de Poblet).

1. (Cat) «En questió dels ulls, teníu [...] a Ojitos, [...]» (García Romero 1999 [1948]: s/n).

2. (Qua) «*Ojitos*» (Sancho & Sancho 1998: 164).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí vulgar *ōCLU*, contracció del llatí clàssic *ōCŪLUS*, amb el mateix significat.

Úrios [úríos] / [uríos] (Tor)

a) Definició: és un cognom d'etimologia basca.

b) Motiu: era el cognom d'un roder torrentí de finals del segle XIX. Beguer Esteve (1997a: I, 14-15) esmenta aquest personatge en un dels seus escrits: «Y el abuelo cuenta: “Fa deu anys qu'al roder *Urios* el mataren a tirs en la plaça (6)». Com a cognom, es documenta ininterrompudament a Torrent des de la segona meitat del segle XVIII (1751-1950) (Climent Sanfèlix 1996: 133).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Úrios* (Torrent).

1. (Tor) «El jueves ocurrió en Torrente un suceso que puso al pueblo en alarma. Un tal Urios, á quien se atribuían varios delitos y andaba fugitivo, [...]» (El Imparcial 1877, gener 2: 3).

e) Etimologia: l'Auñamendi Entziklopedia (2019) indica que és un compost dels elements *-uri* i *-otz*. Michelena (1997: 223) no el recull, però menciona altres cognoms relacionables com *Uria* o *Urioste*. Aquest mateix autor (1997: 159) considera que *-(h)uri* tindria el significat de *vila*, i que *-otz*, tot i significar “fred” (Michelena 1997: 144), podria tenir també un sentit anàleg en valor als sufixos *-anus*, *-acus* (Michelena 1997: 145, cit. Rohlfs), és a dir, de gentilicis derivats de topònims precedits de noms de persona (cf. Moll 2006: 243). Aquest sufix *-otz* també es podria relacionar amb cognoms acabats en *-os* com *Ubillos* (Michelena 1997: 145).

Uscudumet [uskudumét] (Man)

a) Definició: deu ser la forma diminutiva del cognom del boxejador basc Paulino Uzcudun (1899-1985), que va arribar a ser campió d'Espanya de pesos pesants (1925) i d'Europa (*EnCat*).

b) Motiu: segurament, en al·lusió al boxejador basc abans referit perquè el motejat n'era seguidor o perquè se li assemblava.

c) Comentari: un boxejador de Torís anomenat Serafí Martínez Fort també era conegut com "El Pequeño Uzcudun" (*Boxeo1930s* 2011, febrer 11) en referència a aquest púgil basc.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Uscudumet* (Manises).

1. (Man) «Uscudumet» (*Català Gimeno* 1992: 266).

e) Etimologia: segons l'Enciclopedia Auñamendi (2019), procedeix del mot *uzku* «traser», 'part posterior', més un sufix *-dun*, el qual Michelena (1997: 79) considera relacionable amb el sufix *-duru*, encara que la connexió entre aquests dos sufixos no és massa clara.

3.2.23. Lletra V (DMHS)

Vallivana [baʎibána] (Pics, Tor)

a) Definició: del nom propi *Vallivana*, en honor a la Verge de Vallivana, popular a Picassent per ser-ne la patrona des de 1738, en ser portada al poble per un capellà de Morella anomenat mossén Carbó per tal de “mitigar” els efectes d'una pesta.

b) Motiu: *els Vallivanets* de Picassent eren descendents d'una dona anomenada així (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 78). Tal vegada els motejats de Torrent tenien algun tipus de vincle amb persones de Picassent, per ser el nom de la patrona d'aquest poble.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Vallivana/ Vallivano* (Torrent).

1. (Tor) «Vallivano -a» (Herreros Moreno 2000: 162); «Vallivano» (Beguir Esteve 2003a: V, 220).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **Vallivanet, -a** [baʎibanét] / [baʎibanéta]

1. *Vallivanet/ Vallivaneta* (Picassent).

1. (Pics) «[...] Cristobal “Vallivaneta”» (Lerma Serra 1982b: 41); «[...] quedaren senyals als murs com una lira i un David tocan[t]-la, obra de Cristòfol Silla Pérez (Vallivanet)» (Albert Martorell 1989: 15).

e) Etimologia: segons Coromines (OnCat: VII, 435), és un compost format pels ètims: *vallis* + *vana* (ll. cl.). D'acord amb aquest lexicògraf, seria d'origen romànic, i hauria estat transmés pel mossàrab mantenint una *-i*. Significaria: “vall purament pastoral, quasi deserta”. El topònim es documenta des de finals del segle XIV: «“les deveses de Vallivana” 1389»; «“dret de les aldees a entrar en Vallivana” 1398-1400 a pasturar-hi el bestiar».

Vedella [beðélla] (Man, Sed)

a) Definició: segons el DNV, és una «vaca que no té més d'un any d'edat».

b) Motiu: a Sedaví el malnom derivat d'ofici, *Vedellero*, s'origina perquè el besavi de la família, Vicente Farinós Soto, es dedicava a la venda de vedells per Russafa i la seua horta (Ruiz Monrabal 2008: 272).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**vedell** + -ARĪŪ/ -ARĪA): **vedellero, -s** [beðełéro] / [beðełéros]

1. *Vedellero/ Els Vedellers* (Sedaví).

1. (Sed) «Vicente Farinós Albiach “Bedellero” o “Matalafer”» (Ruiz Monrabal 1985: 184); «els vedellers» (Ruiz Monrabal 1985: 128-129); «*Els Vedellers*» (Ruiz Monrabal 1985: 201).

d.2) Forma composta: (substantiu + (prep.) + **vedella**)

1. *Nas de Vedella* (Manises).

1. (Man) «Nas de Bedella» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Nas de Vedella» (Català Gimeno 1992: 264).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí VĪTĚLLU, amb el mateix significat.

Veguera [veyéra] (Qua)

a) Definició: és una feminització del cognom *Veguer*. Pel que fa al seu significat, segons el DNV, s'emprava antigament a terres de l'Antiga Corona d'Aragó per a referir a persones que exercien el càrrec d'«autoritat delegada de la corona o d'una baronia en una demarcació, amb jurisdicció governativa, judicial i administrativa».

b) Motiu: les persones al·ludides són portadores del cognom o hi tenen vincles familiars.

c) Comentari: el llinatge *Veguer* arriba a Torrent a finals del segle XVII (1a doc. 1696) amb la persona de Juseph Veguer Verdeny, natural de Conques, llogaret del municipi d'Isona i Conca Dellà, comarca del Pallars Jussà (Climent Sanfèlix 2003: 71), i, a partir dels seus descendents, s'estén pels pobles dels voltants com Quart de Poblet. A Torrent, en predominen les formes escrites en *B*: «en el siglo XIX se generaliza la alternancia en el uso de las dos consonantes [*Veguer/ Beguer*], de manera que ya son mayoría los registrados con “B” en los libros de bautismos: 98, frente a 39 con “V”.» (Climent Sanfèlix 2003: 71).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Veguera* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Veguera, la» (Sancho & Sancho 1998: 166).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí VICARIŪS, ‘vicari’ (portantveus).

Velero [beléro] (Cat)

a) Definició: segons la 2a accepció del DNV, és una «persona que fa veles per a embarcacions o que en repara».

b) Motiu: en Gaietà Sargues Ferrer i na Escolàstica Ramon Raga confeccionaven artesanalment veles de barques a Catarroja en el segle XIX i vivien en una barraca del carrer del Fus. Un dels seus nets, Josep Selma Sargues, va continuar l'ofici durant el segle XX, i, per aquest motiu, era conegut pel malnom de *Velero* (cf. Selma 1999f: s/n).

c) Comentari: a hores d'ara és un ofici desaparegut (Selma 1999f: s/n).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**vela** + -ARĪU/ -ARĪA): **velero** [beléro]

1. *El Velero* (Catarroja).

1. (Cat) «Velero» (Oficis i Malnoms 1999); «el Veler» (Sargues Jorge 2017).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí VĒLA, plural de VĒLUM, ‘vel’.

Velita [belíta] (Pics)

a) Definició: és una afèresi del cognom *Sobrevela*, a més d'una castellanització amb forma diminutiva.

b) Motiu: era una variant formal afectiva atribuïda a un torero de Picassent de la primera mitat del segle XX perquè era portador del cognom *Sobrevela*.

c) Comentari: segons una crònica d'Amadeu Lerma Serra (1978: s/n), es va arribar a constituir una penya taurina batejada amb el seu malnom "Velita". En paraules d'aquest cronista: «Lo que sí es cierto [és] que Federico Sobrevela tuvo aspiraciones de torero y llegó a actuar como tal».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (amb afèresi **Vela** (<**Sobrevela**) + -ĪTTU/ -ĪTTA): **velita** [belíta]

1. *Velita* (Picassent).

1. (Pics) «Al centre de la fotografia, el "torero Velita". Any 1934» (Lerma Serra 1983: 41); «FET y de las JONS: Ricardo Sobrevela Albert, "Velita", delegat d'Informació.» (Romaguera Belenguer 2017: II, 530).

e) Etimologia: en desconeixem l'origen d'on prové, tal vegada és una variant formal del topònim *Sobrevila*, 'sobre la vila', que el DCVB documenta com a nom d'un llogaret del terme de Rupià (Baix Empordà). Potser el mot és un topònim similar a *Sobregrau*, *Sobrevia* (cf. Moll 1982: 226). El DCVB indica que *Sobrevela* és un llinatge existent a Alcàsser i Picassent.

Venacloig [benaklój] / [beneklój] (Xir)

a) Definició: és una variant formal del cognom d'origen toponímic aragonés *Valacloche*, que ha donat diverses variants formals, amb dissimilació de líquides, com *Vanacloig*, *Vanaclojja* o *Vanacloche*. Rosselló (2004: 202) arriba a documentar a València fins a dotze grafies distintes d'aquest topònim, tot i que la forma correcta, seguint els criteris de Moll (1982: 170) i Coromines (Oncat: VII, 444), és *Vanacloig*, que també és el nom d'un llogaret del terme de Xulilla (els Serrans).

b) Motiu: la persona motejada era portadora d'aquest cognom o hi tenia vincles familiars.

c) Comentari: creiem que el *Vanacloig* existent a territori valencià és un transport esdevingut topònim perquè un resident o propietari d'aquest llogaret era portador d'un cognom que indicava procedència del municipi terolenc de *Valacloche*, que en adaptar-lo a la fonètica catalana, ha donat *Vanacloig* (cf. Casanova 2012: 66).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Venacloig* (Xirivella).

1. (Xir) «Benacloig» (Blasco & Giménez 1997: 52); «Benecloig (el Ferreter)» (Blasco, Giménez & Aguilar 2004: 63).

e) Etimologia: segons Coromines (OnCat: VII, 444), *vanacloche* podria venir de «VALLE KLOTTIAE, 'vall de la clotxa' o alguna altra combinació a base de VALLEM o de VALLUM (pl. VALLA) 'fossat, clos'».

Vento [bénto] (Alaq, Ald, Qua, Tor)

a) Definició: podria ser un cognom d'origen italià.

b) Motiu: era el cognom dels portadors o de persones que hi tenien vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Vento* (Alaquàs). 2. *La Vento* (Aldaia). 3. *El Tio Vento* (Quart de Poblet). 4. *Vento Galindo* (Torrent).

1. (Alaq) «Vento» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 146); «Josefina "de ca Vento".» ([QIA] Anònim 1990: 106). 2. (Ald) «Vento, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 136). 3. (Qua) «Abanderat: el tio Vento» (Sancho & Sancho 1998: 69); «Rajolers de la fàbrica de Baptistet. Foto dels anys 20. [...] 8. El tio Vento» (Sancho & Sancho 1998: 47); «El tio Vento, amb el carret i l'haqueta, repartia “auia de la Mata dels Nucs!”» (Sancho & Sancho 1998: 51). 4. (Tor) «[...] i l'olor de vi, vinagre i oli de les vinateries de Xoret i Vento Galindo.» (Benlloch 2008: 19).

e) Etimologia: segons el web *Cognomix*, l'ètim deriva del nom medieval *Vento*, resultat d'una afèresi del prenom *Benevento* o *Bonivento*, amb el significat de *Benvingut*.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: vinateria de Vento Galindo (Benlloch 2008: 19).

Verate [beráte] (Sil)

a) Definició: la investigadora de Silla Marina Zaragoza Pérez (1986: 259) assenyala que el mot *Verate* podria ser una variant de *verat*, un peix de l'espècie *scomber scomber*, amb *-e* de recolzament, o bé de *veratre*, que és una planta.

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

c) Comentari: Muga (1920: 246) ja el documenta a principis del segle XX: «Cequiol de Verate».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Verate* (Silla).

1. (Sil) «Joaquín Monzó (a) *Berate*» (Antich Brocal 2016: 275); «*Jorge Monzó Fortea (a) Berate Segundo*» (Antich Brocal 2016: 280); «[...] Amadeu Iborra, *Verate*» (Antich Brocal 2007: 243).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí VARIĀTU, ‘variat, de diversos colors’.

f) Toponímia: 1. (Sil) hidrografia: «*Sequiol de Gasparo o Verate*» (Zaragoza Pérez 1982: 86); «*Sequiol de Gasparo o Verate*, malnoms de dos famílies del poble» (Zaragoza Pérez 1986: 259).

Verdeta [berðéta] (Tor)

a) Definició: és una feminització del cognom *Verdet*, que prové d’una forma diminutiva de l’adjectiu *verd*, nom de color (Moll 1982: 278-279).

b) Motiu: la persona motejada era portadora del cognom *Verdet*.

c) Comentari: el cognom *Verdet* es documenta a Torrent des de 1651 fins al present (Climent Sanfèlix 1996: 134).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *La Verdeta* (Torrent).

1. (Tor) «Allí, al numero 51 hi vivia la tia Tereseta la "Verdeta", una de les dones mes populars entre el veïnat» (Xust Marcilla 2017: 113).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 573), del llatí VĪRĪDIS, amb el mateix significat.

Verinoca [berinóka] (Tor)

a) Definició: segons Llorca (2012), a Oliva (la Safor) *verinoca* és un vulgarisme que significa «Genitals externs femenins». Roselló (2014) indica que a Borriana (la Plana Baixa) té el sentit de persona “fava”, “beneïda”, que s’ho deixa fer tot.

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

c) Comentari: es menciona en un recull de cançons populars d’Onda (la Plana Baixa): «Al portal de València corre una lloca, esplai que te pique la berinoca» (Chorva España & Muñoz Ramos 1982: s/n).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Verinoca/ Verinoques* (Torrent).

1. (Tor) «Berinoca -oques» (Herreros Moreno 2000: 37); «75. *Francisco Puig Aguilar Berinoca.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «145. *Isidro Puig Aguilar Berinoca.*» (Martínez Oria 2005c: 18); «232. *Isidro Puig Andreu Berinoca.*» (Martínez Oria 2005c: 18-19).

Vidriola [biðrióla] / [baðrióla] (Beni, Tor)

a) Definició: Eugeni Reig (2015: 810) defineix *vidriola* com a: «recipient tancat que té una ranura per la qual s'introdueixen diners per a guardar-los [...]».

b) Motiu: a Beniparrell ha estat referit de forma metafòrica perquè, segons conta Pons Polit (2016), en aquest poble hi havia un home que tenia excés de pes que hom coneixia pel malnom del *Tio Pepico Vidriola* [biðrióla].

c) Comentari: Coromines (DECat: V, 23) també documenta *vedriola* a València capital i a Castalla.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Vidriola* (Beniparrell). 2. *Vadriola* (Torrent).

1. (Beni) «el *Tio Pepico Vidriola*» (Pons Polit 2016). 2. (Tor) «Altres vegades s'empra el malnom dels seus habitants o propietaris -Barraca de Badriola-» (Besó Ros 1995: 69).

e) Etimologia: Coromines (DECat: IX, 276) assenyala que *vidriola*, amb el sentit de 'guardiola', és una alteració de *lladriola*, forma derivada de *lladre*. Aquest mateix lexicògraf (DECat: V, 22-23) indica que a partir del mot en català antic *llàdria* 'la que pren diners', se'n derivà *lladriola*, que en català central s'alterà per etimologia popular en *guardiola* (i no a la inversa). D'aquest primitiu *lladriola* en van resultar altres variants formals com *adriola*, *rodiola* o *vidriola*. Pel que fa a la forma que ens ocupa, *vidriola*, es va produir per una dissimilació ajudada per «una etimologia popular per tal com moltes guardioles es fan de vidre». Per tant, tot i les aparences, el mot *vidriola* no vindria de *vidre* (cf. Reig 2015: 810). Sembla que la variant formal documentada a Torrent, *Badriola*, s'acostaria més a la forma etimològica d'on derivaria com *lladriola*.

f) Toponímia: 1. (Tor) poblament: «-Barraca de Badriola-» (Besó Ros 1995: 69).

Vinagre [bináyre] (Paiporta)

a) Definició: segons el DNV, és un «líquid compost principalment d'àcid acètic i aigua obtingut per fermentació àcida del vi i, ocasionalment, de la sidra i de la malta». Martí Mestre (2006: 551) assenyala que pot fer referència a una «persona menyspreable, vil; ridícula».

b) Motiu: en desconeixem el motiu, però podria haver estat emprat com a «metàfora sinestèsica, fonamentada en el gust agre, desagradable [...], del vinagre, que evoca el caràcter agre i malhumorat o el comportament menyspreable o rebutjable» (cf. Martí Mestre 2006: 551). També podria ser una aplicació metonímica per a referir al producte amb què comerciava la persona motejada.

c) Comentari: Moreu-Rey (1981: 130) documenta un *Vinagrero* a Burjassot (l'Horta Nord).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Vinagre* (Paiporta).

1. (Pai) «Vinagre» (Marí Yago 2004: 180); «Vinagre» (Mirabet Pastor 2004: 49); «Antonio Saneustaquio Benlloch (Vinagre)» (Mirabet Pastor 2004: 62).

e) Etimologia: és una forma composta de *vi* i *agre* (cf. Bruguera i Talleda 1996: 967).

Vint-i-u [bintiú] (Alaq, Man, Qua)

a) Definició: el PTV del DNV recull aquest mot com a sinònim d'un joc de cartes conegut com a *blackjack*, que consisteix «a arribar a sumar vint-i-un punts o acostar-s'hi tant com siga possible sense sobrepassar esta xifra».

b) Motiu: desconeixem quin és el motiu exacte del malnom simple *Vint-i-u* d'Alaquàs, però, pel que assenyala Moreu-Rey (1981: 148), l'al·ludit podria ser aficionat al joc de cartes definit anteriorment. Aquest investigador n'aporta una mateixa ocurrència a Villalonga (la Safor), on un pare era *el Vint-i-u*, i la seua filla *la Vint-i-una*. D'altra banda, la forma composta *Vint-i-un Dits* sembla referir a una malaltia congènita patida per algunes persones anomenada polidactília, la qual consisteix en la possessió d'un nombre de dits superior al normal. Moreu-Rey (1981: 74) també recull un *Vint-i-U Dits* a Montcada (l'Horta Nord).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Vint-i-u* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Vintiu» (Planells Segura 1993: 167); «Antonio "el Vintiu"» ([QIA] Anònim 1984: 145); «Vintui» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 146).

d.2) Forma composta: (**vint-i-un** + dit(s))

1. *Vint-i-un Dit* (Manises). 2. *El Tio Vint-i-un Dits* (Quart de Poblet).

1. (Man) «Vinti un Dit» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Vintiundit, de» (Català Gimeno 1992: 266). 2. (Qua) «Vint-i-un-dits, el tio» (Sancho & Sancho 1998: 166).

Vinyote [bipóte] (Alc)

a) Definició: és una variant formal, amb afèresi i sufix augmentatiu castellà de matis despectiu *-ote*, derivada del cognom d'origen toponímic *Avinyó*, que podria procedir de la ciutat francesa d'Avinyó o d'una vila catalana del mateix nom (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 54).

b) Motiu: per ser portador del cognom *Avinyó*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Vinyote* (Alcàsser).

1. (Alc) «Vinyote» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 54).

e) Etimologia: segons el DCVB, d'AVENNIŌNE, nom de la dita ciutat provençal en temps dels romans, el qual, segons D'Arbois de Jubainville, és un derivat del gentilici llatí AVENNIUS.

Viti [bíti] (Cat, Sil)

a) Definició: és el malnom del torero Santiago Martín Sánchez (1938), el qual correspon a una forma apocopada del nom d'un municipi castellà anomenat *Vitigudino*, Salamanca, d'on era natural (cf. *Biografías y Vidas*).

b) Motiu: Valls Bonet (2018: 55) dona una explicació sobre l'atribució del renom d'aquest torero a una persona de Catarroja: «[...] Salvoret *el Maollo*, que era molt aficionat als bous i anava a qualsevol part on s'exhibia bestiar boví, el coneixien amb el sobrenom del *Viti* per la semblança que tenia amb el torero». La informant Miquela Segarra (2021), descendent del motejat, conta que a les filles del *Viti* hom les coneixia com a *les Vitetes*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (afèresi de **Vitigudino** > **Viti**):

1. *El Viti/ Les Vitetes* (Catarroja). 2. *El Viti* (Silla).

1. (Cat) «Salvador Segarra, el Viti» (Maolleta 2011b). 2. (Sil) «Francisca, la dona del tio Coqui, Mare del Viti» (Valero 1998b: 36).

e) Etimologia: segons Celdrán Gomáriz (2009: 885), de l'antropònim germànic *Wit-gutinus*, amo de les terres del lloc.

Voi [bói] (Alc, Ald, Cat)

a) Definició: és el mot castellà que correspon a la 1a persona del singular del present d'indicatiu del verb *ir*, “anar”.

b) Motiu: és un delocutiu atribuït a persones que repeteixen freqüentment en veu alta aquesta forma verbal castellana amb la intenció d'allargar-se cap al lloc on hom requereix els seus serveis. A Catarroja, Selma (1999b) conta que «[...] en el poble hi havia un senyor que feya esta faena [la de cabrer que no té cabres pròpies i arreplega les dels veïns], i el coneixien pel nom de “Voy”, per que ell llançava eixe crit quan s'acostava a la casa on tenia que replegar els animals, per tal d'avisar als propietaris i que els posaren a punt».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Voi* (Aldaia). 2. *Voi* (Catarroja).

1. (Ald) «Al “Tio Voy” i la seua dona Emília que duïen la vaca pel carrer i l'esmunyien davant del comprador, [...]» (Sanchis Alfonso & Sánchez Chulià 2018: II, 741). 2. (Cat) «Voy» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «a eixe senyor li deien José i de sobrenom *Voy*, perquè en arreplegar les cabres anava pels carrers “¡voy!”» (Valls Bonet 2018: 40).

d.2) Forma composta: (**voi** + prep. + adverbi)

1. *Voipallà* (Alcàsser).

1. (Ald) «Voipallà» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 114).

Volante, -a, -s [bolánte] / [bolánta] (Ald, Cat, Pai, Pics, Sed, Tor)

a) Definició: podria ser un sinònim de mosso o sirvent, el qual podria ser una reminiscència d'un antic ofici que el DCVB, seguint Labèrnia, anomena «Mena de lacai vestit de curt». El DLE de la RAE defineix un tipus de treball semblant en la seua accepció 13, tot i indicant que és un «criado de librea que iba a pie delante del coche o caballo de su amo, aunque las más veces iba a la trasera».

b) Motiu: a Aldaia, segons Hernández Doria & Tronchoni Albert (2006: 86), la persona designada així «anava venent de manera ambulant per diferents llocs», o siga, que era una mena de venedora ambulant. A Picassent, potser el malnom *el Volante* faça referència a la posició que sovint se li assignava a la persona al·ludida per a jugar al futbol. A Sedaví, una besàvia va ser cuidada i criada de menuda per una família que ocupava l'alqueria “dels Volantes”, situada pels encontorns de la Creu Coberta de València. En traslladar-se a Sedaví, hi mantingué el malnom i el va transferir als seus descendents (cf. Ruiz Monrabal 1985: 205).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Volante* (Paiporta). 2. *El Volante* (Picassent). 3. *Els Volantes* (Sedaví). 4. *El Volante/ El Tio Volante* (Torrent).

1. (Pai) «Volante» (Marí Yago 2004: 180); «Volante» (Mirabet Pastor 2004: 49); «Bautista Marí Montesa (Volante)» (Mirabet Pastor 2004: 62). 2. (Pics) «Floreial Soria “El volante”» (Ajuntament de Picassent 2014: 10). 3. (Sed) «Els Volantes» (Ruiz Monrabal 1985: 205); «La bisabuela Carmela Sanmarcelino, [...], fue criada o cuidada en su niñez, dentro de la familia que ocupaba la alquería “Dels volantes”, [...], cerca de la Cruz Cubierta» (Ruiz Monrabal 1985: 205). 4. (Tor) «Volante, el» (Herreros Moreno 2000: 165).

d.2) Forma feminitzada:

1. *La Volanta* (Aldaia).

1. (Ald) «Volanta, la» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 136).

e) Etimologia: Coromines (2008: 580) indica que el mot castellà *volante* és un derivat del llatí VŎLĀRE, ‘volar’, i que ja es documenta des del segle XIV.

f) Toponímia: 1. (Sed) poblament: «las barracas [...], “dels Bolantes”» (Ruiz Monrabal 1985: 85). 2. (Tor) poblament: «les casetes del Volante [...] i de Tintorera» (Besó Ros 1995: 83); hidrografia: «La sènia del Tio Volante, vora el barranc de Casablanca.» (Fresquet Gozalvo 2011: 97).

Volantí [bolantí] (Cat, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és una «volta que es fa amb el cos, especialment recolzant el cap o les mans en terra».

b) Motiu: segurament als motejats de Silla se'ls deu haver atribuït aquest malnom per fer sovint aquesta mena de cabrioles, o tal vegada per ser persones mogudes, inquietes. *La Volantinera* de Catarroja pertanyia a una família que va treballar en un circ durant els anys 1960. Com els membres d'aquesta família eren acròbates, feien volantins o tombarelles (Segarra 2021).

c) Comentari: Beltran Calvo & Segura-Llopes (2017: 251) observen que, entre diverses variants, *volantí* és la forma predominant des de la Plana Alta a la Marina Alta, la Vall d'Albaida i Alcoi.

d.1) Forma entrada/ lema (+ -ĪNU/ -ĪNA):

1. *Volantí* (Silla).

1. (Sil) «[...] fets de parla habitual: [...] *Volantí*» (Zaragozà Pérez 1991: 256).

d.2) Derivat (+ -ĪNU/ -ĪNA + -ARĪU/ -ARĪA): **volantinera** [bolantinéra]

1. *Volantinera* (Catarroja).

1. (Cat) «Volantinera» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: segons Coromines (2008: 580), *volatín* significa en castellà 'acròbata', i *volatines* "exercicis d'acrobàcia". Aquest mot prové d'un antic *buratín*, "acròbata", alterat per la influència d'un altre mot sinònim com *volteador*. *Buratín* procedeix al seu torn de l'italià *burattino*, 'titella', el sentit primitiu del qual sembla haver estat 'comediant popular'.

3.2.24. Lletra X (DMHS)

Xafandí, -no, -na [ʃafandí] / [ʃafandíno] / [ʃafandína] (Alc, Alf, Bene, Sed)

a) Definició: segons el DLE de la RAE, un *chafandín* és un aragonesisme que significa «persona vanidosa y de poco seso».

b) Motiu: a Alcàsser, Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 87), recollint un sentit similar al que explica el diccionari de la RAE, creuen que possiblement la persona motejada era ignorant i mentidera.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Xafandín/ Xafandina* (Alcàsser). 2. *Xafandí* (Alfafar). 3. *Xafandino* (Benetússer). 4. *El Xafandí* (Sedaví).

1. (Alc) «Xafandín-a» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 87). 2. (Alf) «Xafandí» (Puchades Pastor 1991: 216). 3. (Bene) «Alqueria de “Chafandino”» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: I, 548). 4. (Sed) «Manuel Bau, “*el Chafandín*”» (Ruiz Monrabal 1985: 266); «[Al casinet de Sedaví] Com [Sebas] no troba cap col·lega per organitzar una partida s'acosta a dos jubilats, el Xafandí i Martín, [...]» (Torrent i Llorca 2011).

e) Etimologia: segurament és un derivat del verb castellà *chafar*, que té un origen onomatopèic compartit amb el català *aixafar* o *xafar*, ‘esclafar’ (cf. Coromines 2008: 167).

f) Toponímia: 1. (Bene) poblament: «Alqueria de “Chafandino”» (Herrero, Hernández & Aleixandre 1995: I, 548).

Xàfer/ Jàfer [ʃáfer] (Alf)

a) Definició: d'una banda podria ser un cognom d'etimologia àrab, que Coromines (OnCat: IV, 461) suggereix que hauria d'escriure's *Jàfer*. De l'altra, també podríem considerar-ne una etimologia germànica (cf. Bofarull Terrades 2002: 91).

b) Motiu: era el cognom de les persones portadores o que hi tenien vincles familiars.

c) Comentari: Casanova (2007a: 46) proposa escriure «*Xàfer (o Japer [Jàfer]) per Chàfer*».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Xàfer/ Jàfer; Els Xàfers/ Jàfers* (Alfatar).

1. (Alf) «Xàfer» (Puchades Pastor 1991: 211); «Chafer» (Pastor 2016: s/n); «Miguel Garcia Chàfer “dels Chafers” de Alfatar» (Ruiz Monrabal 2008: 246).

e) Etimologia: d'una banda, Coromines (OnCat: IV, 461) creu que deu provenir del nom propi àrab «*Ġáfar*, familiar a tothom que hagi llegit un poc d'història i narracions aràbigues (si més no, les *1001 Nits*). Entre nosaltres es difongué bastant des del principi de la Reconquesta, si bé restà propi sobretot de gent d'extracció morisca, africana o almenys mossàrab, però aviat comentaren alguns a escalar sòlid nivell intel·lectual i social, [...]». D'altra banda, si consideràrem que és una variant formal de *Jafre*, podria ser un derivat de l'antropònim germànic *Wifred*, d'on també procediria l'antropònim *Jofre* (cf. Bofarull Terrades 2002: 91).

Xalmeta [ʃalmé̞ta] (Cat)

a) Definició: és una variant formal catalanitzada del cognom francès *Chalmette* (Morlet 1997: 193), la qual al seu torn seria un diminutiu del mot *chaume*. També existeixen en francès les variants formals *Chaumette* o *Chomette* (Morlet 1997: 208; Moll 1982: 314).

b) Motiu: les persones al·ludides en són portadores o hi tenen vincles familiars.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Xalmeta/ Xalmetes* (Catarroja).

1. (Cat) «Chalmeta (Ricardo Chalmeta Puchalt)» (Monforte Casañ 2015: 291); «[...], *Ángel de Bocacarros y Chalmeta.*» (Máñez Solsona 2015: 350); «Chalmetes» (Oficis i Malnoms 1999: s/n).

e) Etimologia: és un derivat de l'ètim francès *chaume*, el qual procedeix del llatí *CALM*, “*hauteur dénudée*” (Morlet 1997: 208), que es podria traduir per “plana alta i rasa” (Moll 1982: 314).

Xangai [ʃaŋgái] (Man)

a) Definició: és el nom d'una ciutat xinesa.

b) Motiu: segons Bartual (2019, octubre 29), se li va atribuir a un home perquè tenia un comportament efeminat. És possible que s'haja produït una homonimització formal entre el mot *gai*, ‘home homosexual’ i el nom de la ciutat xinesa *Xangai*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Xangai* (Manises).

1. (Man) «Sanghai» (Català Gimeno 1992: 265).

Xaparro [ʃapáro] (Alc, Cat, Mas, Pics, Sed)

a) Definició: segons el DNV, és una «mata de carrasca ampla però de poca alçària».

b) Motiu: deu ser un metàfora de l'arbust referit abans a la definició, que, en general, s'aplica a persones menudes, baixetes. Moreu-Rey (1981: 95) documenta a Cambrils (Baix Camp) una persona motejada com *el Xaparró* perquè era petita i poc elegant.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Xaparro* (Alcàsser). 2. *El Xaparro* (Catarroja). 3. *Xaparro* (Massanassa). 4. *Xaparros* (Picassent). 5. *Els Xaparros* (Sedavi).

1. (Alc) «José Fort Hernández (*Xaparro*)» (Gericó Trilla 2003: 231); «Xaparro» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 81). 2. (Cat) «Chaparro» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 3. (Mas) «Xaparro» (Moncholí 1983: s/n). 4. (Pics) «Xaparros» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 124). 5. (Sed) «Els Xaparros o "Chaparros» (Ruiz Monrabal 2008: 287).

e) Etimologia: Coromines (2008: 170) indica que és d'origen preromà, i que es trobaria emparentat amb el basc dialectal *txapar(ra)*, amb el mateix significat, forma diminutiva de *zaphar(ra)*, 'matoll', 'bardissa'.

f) Toponímia: 1. (Cat) poblament: «[...] la botiga del *Xaparro* [...]» (Valls Bonet 2018: 47).

Xaranga, -o [ʃaráŋga] / [ʃarángo] (Mis, Sil)

a) Definició: segons Bruguera i Talleda (1996: 985), és un «conjunt instrumental d'instruments de vent». Coromines (2008: 171) també defineix aquest mot com «orquestra popular descompassada».

b) Motiu: a Mislata, *el Tio Xaranga* era el malnom amb què hom al·ludia despectivament al mestre de la banda del poble, Andrés Guna, perquè no arribava al nivell musical suposadament desitjable, per la qual cosa l'historiador local Mañas Borrás (2008: 76) assevera que se li va atribuir de forma injusta: «[...] no se le trató con la deferencia que merecía su posición, sus conocimientos musicales y el esfuerzo que hizo por su banda».

c) Comentari: pel que fa a l'ocurrència trobada a Silla, *Xarango*, un dels mateixos portadors en fa servir una forma apocopada com «Xaran».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Xaranga* (Mislata). 2. *El Xarango* (Silla).

1. (Mis) «[...] Don Andrés Guna, [...] al cual se le conocía como el “tío Charanga”.» (Mañas Borrás 2011c: 10). 2. (Sil) «IRENE: que no, fava! Que em referisc a l'article del llibret, que ja vaig fugint del *Xarango* pel carrer.» (Vedreño & Sánchez 2015: 263).

e) Etimologia: Coromines (2008: 171) observa que prové d'una veu imitativa d'un so estrident.

Xarleston [ʃarlestón] (Alc)

a) Definició: segons el DNV, és un «ball creat pels negres nord-americans, caracteritzat per girs ràpids dels peus, llançats cap a un costat, després de la flexió dels genolls, molt popular a Europa durant els anys vint del segle XX».

b) Motiu: a la persona al·ludida d'Alcàsser li agradava aquest ball (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 102).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Xarleston* (Alcàsser).

1. (Alc) «Xarleston» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 102); «El portero Ruá, reserva de Montaña, era Francisco Ruá Albert, “Xarleston”, [...]» (Hernández Olivares 2013: 18).

e) Etimologia: segons Bruguera i Talleda (1996: 985), «del nom de la ciutat nord-americana de Charleston, a Carolina del Sud, on nasqué aquesta dansa entre els negres».

Xarlot, -a [ʃarlót] / [ʃarlóta] (Alc, Man, Qua, Tor)

a) Definició: era el personatge cinematogràfic interpretat per l'actor còmic britànic Charles Chaplin (Londres, 1889 - Corsier-sur-Vevey, 1977). Aquest personatge representa «el prototipus de l'home marginat, amb una rica i completa gamma de valors humans que el fan moure, constantment, entre la comicitat i el patetisme» (*EnCat*).

b) Motiu: el denominador comú sembla ser el comportament informal, graciós de les persones motejades, en referència al personatge interpretat per aquest còmic anglés abans referit, molt popular arreu del món en la primera mitat del segle XX. A Alcàsser, se li va atribuir a una persona que «feia 'pallassades'» de l'estil d'aquest personatge (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 106). Pel que fa a Quart, la persona al·ludida «[...] feia moltíssimes bromes per això del mot [...]» (Martínez 2014, juny 23). A Torrent, Herreros Moreno (2000: 62-63) esmenta, sense entrar en més detalls, que el motiu té relació amb el «personatge còmic interpretat per Charles Chaplin».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Xarlot* (Alcàsser). 2. *Xarlot* (Manises). 3. *Xarlot/ Xarlota* (Quart de Poblet). 4. *Xarlot* (Torrent).

1. (Alc) «Xarlot» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 106). 2. (Man) «Xarlot» (Català Gimeno 1992: 265); «Charlot.- Se trata de FRANCISCO NOVEJARQUE INGLÉS, [...]» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 5, Manises (1941), f. 41). 3. (Qua) «Xarlot» (Sancho & Sancho 1998: 166); «[...] la gent del poble li va ficar de malnom Xarlot, per lo tant, Xarlota era la seua dona. Este home va vindre a Quart abans de la guerra incivil [...]. Era originari de Villanueva de la Jara, Conca. [...]» (Martínez 2014, juny 23). 3. (Tor) «Charlot» (Herrerros Moreno 2000: 62).

Xarpa [ʃárpa] (Pics, Sil)

a) Definició: segons el DNV, «arpa, grapa».

b) Motiu: en desconeixem el motiu, possiblement se li va atribuir a una persona en al·lusió al volum de les seues mans (cf. Moreu-Rey 1981: 74).

c) Comentari: com a malnom, es documenta en un text de Picassent de finals del segle XIX: «A les nòu de la nit estava sercat el muntó de les panolles per [...] Quico el Xarpa y les nebodes» (Tronchoni 1889: s/n).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Quico el Xarpa* (Picassent). 2. *Xarpa/ Quico Xarpa* (Silla).

1. (Pics) «Quico el Xarpa» (Tronchoni 1889: s/n). 2. (Sil) «*Xarpa*» (Zaragozà Pérez 1991: 252); «Valor negatiu: [...] *Xarpa*» (Zaragozà Pérez 1991: 254); «Francisco Serrador Brocal, conegut per Quico de Xarpa» (Antich Brocal 1981: s/n); «Francisco Serrador Brocal (a) *Quico Xarpa*.» (Antich Brocal 2016: 125, 184); «Serrador López, Francisco (a) *Xarpa*» (Antich Brocal 2016: 357); «Pepe *Xarpa*» (Monforte Casañ 2015: 428).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **xarpetà** [ʃarpé̞ta]

1. *Xarpetà* (Silla).

1. (Sil) «Pepe Serrador *Xarpetà*» (Antich Brocal 2008: 20).

d.3) Forma composta: (**xarpetà** + art. + adjectiu)

1. *Xarpetà el Geperudet* (Silla).

1. (Sil) «[...]», Quiquet Serrador (a) *Xarpetà el geperudet*, donava classe gratuïtament als refugiats» (Antich Brocal 2016: 147).

e) Etimologia: segons el DCVB, del castellà *zarpa*, que per a Coromines (2008: 592) provindria de «‘cazcarrias, lodo que se pega al extremo del vestido o a los pies y piernas del que va descalzo’, de donde pasaría a designar la pata misma de los animales, por la suciedad». *Cazcarrias* sembla una alteració de l'antic *farpa*, ‘tirilla de ropa que cuelga’, del mateix origen que *harapo*, ‘drap’.

Xaruga [ʃarú̞ɣa] / [ʃerú̞ɣa] (Alc, Mas, Sil)

a) Definició: segons el DNV, és un «aladre de ferro, amb pala lateral, usat en conreus en què els soles s'han de fer molt profunds, com ara en l'arròs».

b) Motiu: a Alcàsser, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 73), s'emprava com a metonímia d'aquest instrument agrícola ja que l'al·ludit el feia servir per a fer solcs en els seus camps. Per contra, a Silla, a la persona motejada la comparaven metafòricament amb aquesta eina agrícola perquè tenia el nas encorbat: «Enric Garcia, a qui coneixien col·loquialment com a *Xaruga* (per la forma tan corbada del seu nas)» (Antich Brocal 2007: 59).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Xaruga* (Alcàsser). 2. *Xeruga/ De la Xeruga* (Massanassa). 3. *Xaruga* (Silla).

1. (Alc) «Llàcer Llàcer, Martín *Xaruga*» (Simó Rosaleny 2010: 394). 2. (Mas) «*Xeruga*» (Moncholí 1983: s/n); «32. El Roch de la Cheruga, vaqueria.» (Alcoy Comes 1995: 32). 3. (Sil) «*Xaruga*» (Antich Brocal 2007: 59).

e) Etimologia: segons Bruguera i Talleda (1996: 986), del francès *charrue*, ‘mena d’arada de ferro’, amb adaptació fonètica al català *xaruc*, *-uga*. El mot francès procediria del llatí gàl·lic CARRŪCA, ‘carrossa’.

Xavea, -es [ʃabéa] / [ʃabées] (Ala, Alc)

a) Definició: és el mot castellà *chavea*, el qual, segons el DLE de la RAE, significa *chaval*, ‘xicot, xaval’.

b) Motiu: a Alaquàs, se li va atribuir a un germà més gran d’una família, perquè, quan era menut, era molt espavilat jugant a les xapes. Aleshores, un dia, un representant castellanoparlant que el va veure guanyar fàcilment, va exclamar: «Caramba con el chavea!» (Soriano Bessó 2004: 199). Pel que fa a Alcàsser, deu ser-ne un delocutiu ja que, segons Simó Rosaleny & Hernández Flor (2012: 114), una persona gran del poble, segurament castellanoparlant, saludava la gent dient: “Xabea”!!

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Xavea/ Els Xavees* (Alaquàs). 2. *Xavea* (Alcàsser).

1. (Alaq) «Chavea» (Planells Segura 1993: 166); «la Xavea "tia dels Xavees"» ([QIA] Anònim 1988: 143); «Xabea», «Xavea/ Xavera» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 146). 2. (Alc) «Xabea» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 114, 133).

e) Etimologia: del caló «*chavaia*, vocat. m. sing. de *chavó* ‘muchacho’» (cf. DLE de la RAE).

Xelvana [ʃelbána] (Ald)

a) Definició: és el gentilici de persona natural o habitant de Xelva (els Serrans).

b) Motiu: atribuït a persones procedents d'aquest municipi del Serrans o que hi tenen relació.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Xelva** + -ĀNU / -ĀNA): **xelvana** [ʃelbána]

1. *La Xelvana* (Aldaia).

1. (Ald) «Xelvana, La» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 137).

e) Etimologia: segons Nieto Ballester (1997: 130), del llatí SĪLVA, 'bosc', amb palatalització de la /s/ inicial típicament mossàrab.

Xèrica [ʃérika] (Alaq, Cat, Man)

a) Definició: és el nom d'un municipi de l'Alt Palància.

b) Motiu: atribuït a persones procedents d'aquest municipi de l'Alt Palància o que hi tenen relació.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Xèrica, la de* (Alaquàs).

1. (Alaq) «Jérica, la de» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 141).

d.2) Derivat (+ -ĀNU / -ĀNA): **xericana** [ʃerikána]

1. *Xericana* (Catarroja). 2. *La Xericana* (Manises).

1. (Cat) «Jericana» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Man) «Xericana, la» (Català Gimeno 1992: 265).

e) Etimologia: segons Celdrán Gomáriz (2009: 420), de l'arrel basca o ibèrica *etxe*, 'casa' i un possible antropònim visigòtic.

Xèrif [ʃé̞ri] (Picn)

a) Definició: segons el DNV, «als Estats Units i en certs comtats del Regne Unit, oficial administratiu amb algunes funcions judicials, que s'encarrega de mantindre el compliment de la llei».

b) Motiu: en desconeixem el motiu.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Xèrif* (Picanya).

1. (Picn) «[...] Enrique el Sheriff (Clavari Major)» (Història de Picanya en fotos 2016, octubre 5); «El Xeri» (Moreno Pellicer 2018).

e) Etimologia: segons Bruguera i Talleda (1996: 988), de l'anglès *sheriff*, amb el mateix significat, que al seu torn provindria de l'anglès antic *scir-gerefa*, compost de *scir* (anglès modern *shire*) 'comtat, comarca' i *gerefa* (anglès modern *reeve*) 'primer magistrat, oficial superior', d'on finalment s'obtindria *shir(r)eve*, *shir(r)ef*.

Xestano, -a [ʃestáno] / [ʃestána] (Alaq, Alc, Alf, Man, Pics, Qua, Sil, Tor, Xir)

a) Definició: gentilici de persona natural o procedent de Xest (la Foia de Bunyol).

b) Motiu: atribuït a persones procedents d'aquest municipi de la Foia de Bunyol o que hi tenen relació.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Xest** + -ĀNU / -ĀNA): **xestano, -a** [ʃfestáno] / [ʃfestána]

1. *El Xestano* (Alaquàs). 2. *El Xestano/ La Xestana* (Alcàsser). 3. *Xestana* (Alfagar). 4. *La Xestana* (Manises). 5. *El Xestano/ La Xestana* (Picassent). 6. *El Xestano/ La Xestana* (Quart de Poblet). 7. *La Xestana* (Silla). 8. *Els Xestanos* (Torrent). 9. *La Xestana* (Xirivella).
1. (Alaq) «Xestano, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 146). 2. (Alc) «Xestano-a, el/la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 59). 3. (Alf) «*Xestana*» (Puchades Pastor 1991: 213). 4. (Man) «también la cantina de Carmen *La Chestana*, tan familiar para empleados, eventuales visitantes o soldados del Regimiento 75 lindante al lugar.» (Marticorena Ruiz 2004: 36). 5. (Pics) «José Verduch “el Chestano”» (Romaguera Belenguer 2017: I, 83); Agost 1939 «José Verduch Cortés, “El Chestano”» (Romaguera Belenguer 2017: II, 809); «*La Xestana*» (González Tronchoni 2019, febrer, 2). 6. (Qua) «*Xestano*» (Sancho & Sancho 1998: 167); «*Xestana, la*» (Sancho & Sancho 1998: 167). 7. (Sil) «Empar Tarín Carrión, *la Xestana*» (Antich Brocal 2007: 244). 8. (Tor) «77 Caseta dels Xestanos [...] Xarcos – Secs» (Fresquet Gozalvo 2011: 59). 9. (Xir) «Pepita *la Chestana*» ([CF] Anònim 1993: 62); «Pepita *la Xestana*» (Blasco & Giménez 1997: 56).

e) Etimologia: segons Nieto Ballester (1997: 128), de l'antropònim llatí SĚXTUS, en genitiu singular SĚXTI, i que apareixeria en un sintagma del tipus VILLA, FUNDU SĚXTUS, “la vil·la, la hisenda de Sext”, amb posterior omisió del nom comú.

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: «Venta dels Quatre Camins o Venta de la Chestana» (Ajuntament de Silla 2019). 2. (Tor) poblament: «77 Caseta dels Xestanos [...] Xarcos – Secs» (Fresquet Gozalvo 2011: 59).

Xic i mig [ʃikimítʃ] (Pai, Tor)

a) Definició: és un malnom que correspon al compost dels mots *xic*, ‘jove’, i l'adjectiu *mig*, ‘mitat’.

b) Motiu: segons la informant paiportina Emi Marín (2021), li'l posaren a un avantpassat dels motejats perquè, quan era xicotet i anava a treballar, era molt faener. Aleshores, en compte de pagar-li el sou que li corresponia com a xiquet, cobrava la quantitat que li pertocava d'acord amb la seua edat més una altra mitat.

c) Comentari: sembla que les referències documentals fan al·lusió, tot i trobar-se a dos pobles diferents (Pai, Tor), a una mateixa família, segurament originària de Paiporta, ja que les persones motejades de Torrent són portadores del cognom *Masià*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Xic i mig/ la Xic i Mitja* (Paiporta). 2. *Xic i mig* (Torrent).

1. (Pai) «Chic i Mig» (Marí Yago 2004: 179); «Consuelo Masià Císcar de Paiporta, de la família “Xic i Mig”» (Ruiz Monrabal 2008: 100); «Chiquimich» (Mirabet Pastor 2004: 47); «4. Gloria *La Chiquimitja*» (Sanz 2007: 87). 2. (Tor) «Enrique i Vicente Macià (*Xic i mig*)» (Fresquet Gozalvo 2011: 208).

e) Etimologia: vegeu *Xicot*.

Xicot, -s [ʃikót] / [ʃikóts] (Alb, Tor)

a) Definició: segons el DNV, és un sinònim de *xic*, persona jove.

b) Motiu: en desconeixem el motiu, però sembla referir a persones que, quan eren menudes, eren altes i fortes (cf. Moreu-Rey 1981: 67), és a dir, que tenien un cos més desenvolupat del normal per a la seua edat. Verdeguer Escribà (1991: 149) reitera aquesta idea tot i indicant que s'aplicava a un jove «si era muy desarrollado».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**xic** + -ÖTTU/ -ÖTTA): **xicot, -s** [ʃikót] / [ʃikóts]

1. *El Xicot/ El Tio Xicot* (Albal). 2. *El Xicot/ Els Xicots* (Torrent).

1. (Alb) «Paquito el Chicot» (Verdeguer Escribà 1987: 86, 101, 178, 213); «[...] empleado en casa de Juan Muñoz, apodado “el Chicot”» (Verdeguer Escribà 1987: 56); «[...] esperando órdenes del tío “Chicot”» (Verdeguer Escribà 1987: 57); «Che, a Paquito el Chicot li han donat trenta mil duros per la taronja» (Verdeguer Escribà 1991: 81). 2. (Tor) «Xicot, el» (Herreros Moreno 2000: 167); «[...] l’estudi del[s] cellers, amb les famílies Baviera, Mora (“els xicots”), Planells (els “xorets”) i Bessó, [...]» (Sorribes 2015, novembre 15); «L’any 1927 se’n van fer càrrec [del celler] els seus dos fills Rosendo i José Mora Arévalo “Els Xicots”, [...]» (Fresquet Gozalvo 2011: 174).

d.2) Forma composta: (art. + **xicot** + cognom)

1. *El Xicot Navarrete* (Albal).

1. (Alb) «Paco *el Xicot Navarrete* (Francisco Muñoz)» (Monforte Casañ 2015: 174).

e) Etimologia: és un derivat de *xic*, veu de creació expressiva comú al castellà, basc, sard i alguns dialectes italians. Es trobaria indirectament relacionada amb el llatí *CICCUM*, «membrana que separa els grans de la magrana; cosa insignificant» (cf. Bruguera Talleda 1996: 988; cf. Coromines 2008: 173).

Xicago [ʃikáyo] (Sil)

a) Definició: és el nom d'una ciutat de nord-americana que pertany a l'estat d'Illinois, i que va ser famosa durant els anys 20 del segle XX per l'onada de criminalitat que va patir arran d'un temps de prohibició de venda d'alcohol, conegut com a període de la “lleï seca”, en el qual s'hi va produir una lluita entre diversos bàndols mafiosos pel control de la seua venda il·legal.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Es documenta a Silla durant el primer terç del segle XX. Per tant, podria fer referència metafòrica a persones amb comportaments reprovables lligats al furt o la delinqüència.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Xicago* (Silla).

1. (Sil) «També era aficionat [a la boxa] un treballador del forn de “Pepín” que li deien de malnom “Chicago” ...» (Antich Brocal 2009: 30); «Homes com el tio Tramusser, [...], Xicago [...]» (López 1983: s/n).

e) Etimologia: segons Stewart (2008: 86), és un nom algonquí que significa “terra de cebes”. El topònim va ser transcrit per un francès com *Chicagou* en 1688.

Xino, -a [ʃíno] / [ʃína] (Alc, Alf, Beni, Cat, Mas, Pai, Pics, Sil, Xir)

a) Definició: és l'adjectiu castellà referit a persones naturals de Xina o que hi tenen relació.

b) Motiu: sovint aplicat a individus que posseeixen trets facials característics de persones orientals o asiàtiques.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Xino* (Alcàsser). 2. *Xino* (Alfatar). 3. *La Xina/ Els Xinos* (Beniparrell). 4. *El Xino/ El Xino de la Colla/ Xinos* (Catarroja). 5. *El Xino* (Picassent).

1. (Alc) «Xino, el» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 59). 2. (Alf) «Xino» (Puchades Pastor 1991: 212). 3. (Beni) «La Xina» (Pons Polit 2016); «Els Xinos» (Pons Polit 2016). 4. (Cat) La Colla era una associació de persones que recollien l'arròs dels sequers, el pesaven i el carregaven en vehicles. Es va fundar en 1920 i es dissolgué en 1973 (Raga Ramon. 1998: 59-60). Entre els seus membres es trobava: «Vicent Chulia “El Chino”» (Raga Ramon 1998: 59); «*El Xino de la Coia* (Vicent Chulià Asensio)» (Monforte Casañ 2015: 290); «Chinos» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 5. (Pics) «Xino, Caseta del» (Sánchez Serra 1984: 23).

d.2) Derivat (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **xineta** [ʃínéta]

1. *Xineta* (Alcàsser). 2. *Xineta* (*Silla*).

1. (Alc) «Martin Espuig “CHINETA”» (Ajuntament d'Alcàsser 2000b: 42); «Martín Espuig “Xineta”» (Hernández Olivares 2013: 81). 2. (Sil) «[...] seu fill Gabriel Codoñer Pons quan era conegut com “el Forn de Chineta”» (Antich Brocal 2007: 70-71).

d.3) Derivat castellà (+ -ĪTTU/ -ĪTTA): **xinito** [ʃíníto]

1. *El Tio Xinito* (Paiporta).

1. (Pai) «Chinito» (Marí Yago 2004: 179); «Ofici de serveis. [...] els carboners Pasqual Peiró i *el tio Xinito*;» (Tarazona 2005: 122).

d.4) Derivat castellà (+ -ĀTU): **xinado** [ʃínáo]

1. *Xinado* [<cast. *Achinado*] (Xirivella).

1. (Xir) «FELIX DIAZ GIL (a) El chinao, limpiabotas, [...]» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 3, Chirivella [Xirivella] (1944), f. 94).

d.5) Derivat (+ -ĀTA+ -ĀTA): **xinatada** [ʃínatá]

1. *La Xinatada* [Axinatada] (Xirivella).

1. (Xir) «Elvira “la Xinatà”» ([CF] Anònim 1993: 58).

d.6) Derivat (+ -ÖTTU/ -ÖTTA): **xinot, -a** [ʃínót] / [ʃínóta]

1. *Xinot* (Massanassa). 2. *Xinot/ La Xinota* (Paiporta).

1. (Mas) «52. Chinot, vaquería y agricultor.» (Alcoy Comes 1995: 32). 2. (Pai) «Chinot» (Marí Yago 2004: 179); «Chinot» (Mirabet Pastor 2004: 47).

e) Etimologia: és un gentilici castellà de Xina, nom d'una nació que, segons Masoliver (2021), prové del nom de la dinastia *Quinn* (Ching), la qual governava aquell país durant les primeres expedicions dels exploradors europeus.

f) Toponímia: 1. (Sil) poblament: «el Forn de Chineta» (Antich Brocal 2007: 70-71). 2. (Pics) poblament: «Xino, Caseta del» (Sánchez Serra 1984: 23); vies de comunicació: «Xino, Camí del» (Sánchez Serra 1984: 23).

Xiquelo [ʃikwélo] (Cat)

a) Definició: és un derivat de castellà del mot *chico* ‘xic’. Era el malnom del torero andalús Manuel Jiménez Moreno *Chicuelo*, (Sevilla 1902- Sevilla 1967) (cf. Santainés Cirés 2006).

b) Motiu: tal vegada la persona al·ludida era seguidora d'aquest torero andalús: «En toreros, teníu a [...], Chicuelo, [...]» (García Romero 1999 [1948]: s/n).

c) Comentari: *Xiquelo* també és un geosinònim de “xiquet” a parts del valencià tortosí i també en el sud del País Valencià.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**xic** + -OLUS): **xiquèlo** [ʃikwélo]

1. *Xiquèlo* (Catarroja).

1. (Cat) «Chicuelo» (Garcia Romero 1999 [1948]: s/n).

e) Etimologia: és un derivat castellà en diminutiu de *Chico*, que al seu torn, prové del llatí CICCUM, «‘membrana que separa los granos de la granada’, ‘cosa insignificant, pizca’ (cf. Coromines 2008: 173).

Xirivellero, -a [ʃiribełéro] / [ʃiribełéra] (Alaq, Ald, Mis, Qua)

a) Definició: és un gentilici de persona natural o habitant de Xirivella (l'Horta Sud).

b) Motiu: les persones al·ludides procedien d'aquest municipi de l'Horta Sud o hi tenien relació.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**Xirivella** + -ARĪU/ -ARĪA): **xirivellero, -a** [ʃiribełéro] / [ʃiribełéra]

1. *Xirivellero/ La Xirivellera* (Alaquàs). 2. *El Xirivellero* (Aldaia). 3. *El Xirivellero/ La Tia Xirivellera* (Mislata). 4. *La Xirivellera* (Quart de Poblet).

1. (Alaq) «Chirivellero» (Planells Segura 1991: 128); «Fina "la Xirivellera de Guillermo"» ([QIA] Anònim 1982: 167). 2. (Ald) «Xirivellero, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 136). 3. (Mis) «Antonio Pérez Fauli Chirivellero»; «Vicente Pérez Fauli Chirivellero» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1388, Exp. 2, Mislata (1941-1946), f. 276); «Si Señora? La Tía Chirbellera?» (Ortiz Gimeno 2016, novembre 4). 4. (Qua) «Xirivillera, la» (Sancho & Sancho 1998: 167).

e) Etimologia: segons Nieto Ballester (1997: 130), del llatí SĪLVĒLLA, ‘bosquet’. Membrado Tena (2017: 33) observa que «en el moment de la fundació d'aquesta alqueria hi havia un bosquet, potser de cultius arboris, que va perdurar al llarg dels segles, ja que a mitjan segle XIX, segons el mapa del mariscal Suchet (1834) i les cròniques del polític Pascual Madoz (1845-1850), encara era una zona on predominaven els cultius arboris (moreres i altres fruiters)».

Xiulits [ʃulíts] / [ʃolíts] (Man)

a) Definició: un *xiulit* és l'acció i l'efecte de *xiular*, «fer un so agut o una sèrie de sons musicals expel·lint amb força l'aire amb els llavis contrets, o bé amb l'ajuda dels dits» (cf. DNV). El malnom *Xulits* [ʃulíts], trobat a Manises, és una variant formal de *xiulit* [ʃiwlít].

b) Motiu: tal vegada la persona motejada produïa amb l'ajuda dels dits aquest so agut amb freqüència, o tenia a veure amb algun fet anecdòtic relacionable.

c) Comentari: Saragossà Alba (2009: 226) assenyala que *xiulit* és «una forma pròpia del valencià i del català occidental; en català oriental és *xiulet*». Segons aquest mateix investigador, en valencià és corrent formar noms de crits amb el sufix *-it*.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El de Xulits* (Manises).

1. (Man) «Cholits» (Escobar Folgado 1959: s/n); «Xulits, el de» (Català Gimeno 1992: 265); «SALVADOR GIMENO GIMENO (a) Chulits, [...]» (AHN, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp.5, Manises (1941), f. 70).

e) Etimologia: segons el DCVB, del llatí *sĭbĭlāre*, amb el mateix significat.

Xiva [ʃiˈβa] (Alc, Bene, Qua)

a) Definició: és el nom d'un municipi de la Foia de Bunyol.

b) Motiu: referit a persones procedents de Xiva (la Foia de Bunyol) o que hi tenen vincles.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Tio Xiva* (Benetússer).

1. (Bene) «[...] empezó a funcionar en Benetúser un teatro-cine, el del tío *Chiva* [...]» (Ricart Bonillo 1974: 84).

d.2) Forma composta (art. + adjectiu + prep. + **Xiva**):

1. *El Sord de Xiva* (Quart de Poblet).

1. (Qua) «Sord de Xiva, el» (Sancho & Sancho 1998: 166).

d.3) Derivat (+ -ĀNU / -ĀNA): **xivano** [ʃiˈβáno]

1. *El Xivano* (Alcàsser).

1. (Alc) «Xivano, el» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 59); «c) Molins d'algeps en Picassent. [...]; aquest era de Francesc Mateu “el Xivano”, d'Alcàsser» (Romaguera Belenguer 1988: 17).

e) Etimologia: segons Nieto Ballester (1997: 130), de l'àrab *ǧibb*, ‘masmorra, pou’.

Xocolatero, -a [ʃokolatéro] / [ʃokolatéra] (Alaq, Alb, Alc, Ald, Cat, Mas, Picn, Qua, Sed, Tor, Xir)

a) Definició: segons el DNV, és la «persona que fabrica xocolate o que en ven».

b) Motiu: són persones que es dediquen al menester descrit a la definició.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema (**xocolate** + -ARIU/ -ARIA): **xocolatero, -a** [ʃfokolatéro] / [ʃfokolatéra]:

1. *El Xocolatero/ La Xocolatera* (Alaquàs). 2. *El Xocolatero* (Albal). 3. *El Xocolatero/ La Xocolatera* (Alcàsser). 4. *El Xocolatero* (Aldaia). 5. *El Xocolatero* (Picanya). 6. *El Xocolatero* (Quart de Poblet). 7. *El Xocolatero* (Sedaví). 8. *El Xocolatero/ Xocolatera* (Torrent). 9. *El Xocolatero* (Xirivella).

1. (Alaq) «Xocolatera/o, la, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2016: 146). 2. (Alb) «el Chocolatero» (Verdeguer Escribà 1991: 103); «Chocolatero» (Verdeguer Escribà 1991: 156); «Xocolatero» (Hernández Sanchis 2007: 2). 3. (Alc) «Xocolatero, -a, el/la» (Simó Rosaleny & Hernández Flor 2012: 70). 4. (Ald) «Xocolatero, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2006: 136). 5. (Picn) «Xocolatero, el» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 160); «El Xocolatero» (Pellicer Ramon 2018). 6. (Qua) «Xocolatero, el» (Sancho & Sancho 1998: 167). 7. (Sed) «4 Pepico Sanmiguel Benito, “el Chocolatero”, Saxo alto» (Ruiz Monrabal 2008: 308). 8. (Tor) «Xocolatero, el» (Herreros Moreno 2000: 167); «77. Andrés Soriano Baxauli Chocolatera.» (Martínez Oria 2005c: 18). 9. (Xir) «Mariano Camps (el Xocolater)» ([CF] Anònim 1995: 50); «Tere la vídua de Ricardo *el Xocolatero*» (Blasco, Giménez & Aguilar 1999: 85); «José Camps (el Xocolatero) i Rosa Belenguer (la Retora)» (Blasco, Giménez & Aguilar 2004: 60).

d.2) Forma composta: (adjectiu/ substantiu/ cognom + (art.) + (prep.) + (art.) **xocolatero**)

1. *Alós Xocolatero* (Catarroja). 2. *El Tio Flare el Xocolatero* (Massanassa). 3. *Moreno el del Xocolatero* (Torrent).

1. (Cat) «Alós (Chocolatero)» (Oficis i Malnoms 1999: s/n). 2. (Mas) «Al tio Flare el Xocolatero, Francesc Garcia Marco, debem el que per a blanquejar el card s'utilitzara la palla d'arròs, anomenada rastroll» (Moncholí Romeu 2007: 86). 3. (Tor) «Moreno el del Xocolatero» (Herreros Moreno 2000: 110).

d.3) Forma composta: (art. + **xocolatero** + prep. + cognom)

1. *El Xocolatero de Fandos* (Xirivella).

1. (Xir) «José Hernández “el Xocolatero de Fandos”» ([CF] Anònim 1993: 59).

e) Etimologia: segons Bruguera i Talleda (1996: 990), el mot castellà *chocolate* prové «d'una probable combinació de mots nàhuatls corresponents als ingredients de la xocolata, producte artificial: *pótxotl* 'capoc' i *kakáwatl* 'aigua de cacau', potser *potxó-kakáwa-atl* 'beguda de cacau i capoc', abreujat pels espanyols en *cho(ca)cahuatl* i alterat per influx del nom d'altres begudes mexicanes, [...]».

f) Toponímia: **1.** (Tor) poblament: «76 Caseta del Xocolater [...] La Contienda» (Fresquet Gozalvo 2011: 59). **2.** (Xir) poblament: «la fàbrica de xocolata de Vicent Camps [...] quasi enfront de cal Xocolatero vivia la tia Àngela» (Giménez Pasqual 1997: 33).

Xorra, -o [f'óra] (Cat, Pics)

a) Definició: la forma *xorra* és la 3a persona del singular del present d'indicatiu del verb *xorrar* 'rajar líquid'. Un *xorro* és un 'raig d'un líquid' (cf. DCVB).

b) Motiu: les dos ocurrències atrobades parteixen d'un fet de parla o delocutiú. A Picassent se li va atribuir a una persona perquè, «quan tenia la menstruació i havia d'anar a treballar[,] deia: “i ara he d'anar xorra que te xorra?» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130). A Catarroja, segons la informant Miquela Segarra (2021), li posaren el malnom del *Xorro* a una persona perquè un dia de trobada amb unes altres persones tenia moltes ganes d'orinar, però com no podia fer-ho pel fet de trobar-se asseguda en un lloc d'on no podia moure's i ja no podia resistir-se'n més, se n'hagué d'anar inexcusablement a fer-ho. Aleshores, quan una de les persones que es trobava a prop d'ella la va sentir orinant, va exclamar: «Ah carai, quin xorro!».

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *El Xorro* (Catarroja). 1. *Xorra* (Picassent).

1. (Cat) «Xorro» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «Atres traginers de Catarroja foren, [...], en Vicent Gamon i Mayo “el Chorro”, [...].» (Raga Ramon 1999i: s/n); «Gamón “El Xorro” i família de drapers. Any 1920.» (Valls Bonet 2018: 33); «Altres traginers del Raval van ser els Racles, el Xorro, que anava a Salamanca amb el carro.» (Valls Bonet 2018: 58). 2. (Pics) «Xorra» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130).

e) Etimologia: segons el DCVB, *xorrar* prové de la «onomatopeia del soroll d'un líquid en rajar».

Xuplaciris [ʃuplasíris] (Pics)

a) Definició: Martí Mestre (2006: 563) considera que equival a ‘beat’, és a dir, persona devota.

b) Motiu: Hernández Doria & Tronchoni Albert (2004: 130) assenyalen que se li va assignar a una persona per caure-li els mocs de menuda. Tal vegada, el motiu també podria tenir relació amb el fet que la persona al·ludida fora una persona molt religiosa o beata, el qual és el significat del mot adduït per Martí Mestre (2006: 563).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Xuplaciris* (Picassent).

1. (Pics) «Xupla-ciris» (Hernández Doria & Tronchoni Albert 2004: 130).

e) Etimologia: és un compost de la 3a persona del singular del verb *xuplar*, ‘xuclar’ (onomatopeia del so d’aspirar), i la forma plural del substantiu *ciri*, ‘candela gran de cera’ (llatí *CĒRĒŪ*, ‘de cera’) (cf. DCVB).

3.2.25. Lletra Z (DMHS)

Zabul [sabúl] (Alb)

a) Definició: és un nom de persona. Potser ha estat un abreujament de *Beelzebul* ('senyor dels fems'), deformació de «Ba'al zēbub (interpretat generalment com a 'senyor de les mosques')», que era el nom atribuït «despectivament al príncep dels dimonis» (*EnCat*).

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada era el nom propi d'algun avantpassat de les persones motejades.

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sabul/ El Tio Sabul* (Albal).

1. (Alb) «Sabul» (Verdeguer Escribà 1991: 158); «[...] al lado del huerto de naranjos del tio Sabul» (Verdeguer Escribà 1991: 105).

f) Toponímia: 1. (Alb) hidrografia: «la Senia del tio Sabul (desapareguda)» (Hernández Sanchis 1998: 79); paleta o partidor «de Sabul» (Hernández Sanchis 1998: 161); poblament: «los parques de Hort de Sabul, San Carlos y La Balaguera» (*El Meridiano*, 2015, febrer, 16).

Zabulon [sabulón] (Alb)

a) Definició: *Zabulon* és la forma castellana de *Zabuló*, nom d'un personatge bíblic d'origen hebreu. *Zabuló* era el desé dels dotze fills de Jacob, un patriarca de la Bíblia.

b) Motiu: en desconeixem el motiu. Tal vegada era el nom propi d'algun avantpassat de les persones motejades.

c) Comentari: sembla que, pel testimoni de Comes Muñoz (2017), natural d'Albal, *Zabulon* i *Zabul* són malnoms atribuïts a famílies distintes. Existeix una estàtua de *Zabuló* a l'església de Sant Joan del Mercat de València

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sabulon* (Albal).

1. (Alb) «*Sabulón* (Agustí)» (Monforte Casañ 2015: 175).

Zulema/ Sulema [suléma] (Cat, Sil)

a) Definició: és el nom d'un llogaret que pertany al municipi d'Alcalà del Xúquer (Albacete).

b) Motiu: era el lloc de procedència d'un dels avantpassats dels portadors (Segarra 2021).

c) Comentari: *els Sulema* són una família de barquers, amb nissagues a Catarroja i a Silla. Tots ells comparteixen el cognom *Martí*. Un dels presidents de l'Associació de Vela Llatina del port de Catarroja va ser Miquel Martí *Sulema* (Ajuntament de Catarroja 2003: 20).

d) Documentació:

d.1) Forma entrada/ lema:

1. *Sulema/ El Tio Sulema/ Els Sulemes* (Catarroja). 2. *Sulema/ El Tio Sulema* (Silla).

1. (Cat) «Sulema» (Oficis i Malnoms 1999: s/n); «navegants en barques de vela llatina com [...], els germans José i Faustí Martí Villanueva (els Sulemes) i son pare Vicent Martí Martínez (el tio Sulema).» (Martínez 2004: 24). 2. (Sil) «Eixos viatges a la platja en la barca del “tio Sulema”, primer a vela i després a motor» (Conesa Valls 1988: s/n); «- Noms modificats: [...] *Sulema*» (Zaragozà Pérez 1991: 255); «Alberto Martí Sanjuan “el tio Sulema”» (Antich Brocal & Marí Lozano 2009: 110); «(Albert Sulema)» (Monforte Casañ 2015: 429).

e) Etimologia: sembla tenir relació amb el nom personal àrab masculí *Sulaymān*, que també es pot trobar documentat a través de variants formals com *Çuleyma* o *Çuleyme* (Labarta 1987: 112). Probablement era el nom d'un antic propietari del lloc que n'esdevingué el topònim. D'etimologia semítica, cal tenir en compte un nom propi parònim àrab com *Zulima*, 'pacífica' (cf. Albaigès Olivart 1995: 45), o el seu equivalent hebreu *Solomó*, 'pacífic' (cf. Albaigès Olivart 1995: 37). Sembla un derivat de l'àrab *salam*, 'pau'.

f) Toponímia: 1. (Cat) poblament: «A finals del segle passat i principis d'este, les botigues i tavernes del port eren les de Vicent Martí, (casa “Sulema”), [...]» (Raga Ramón 1998: 23); «Las tabernas como Casa Sulema, [...]» (Arazo 2009). 2. (Sil) poblament: «[...] un bar de carretera conegut com ca Sulema.» (Antich Brocal 2007: 268).

4. CONCLUSIONS

En primer lloc, cal indicar que un treball d'aquesta naturalesa ha de començar, com ja s'ha explicat a l'apartat relatiu a la metodologia, amb l'elaboració d'un corpus de l'àrea objecte d'estudi. Per tant, s'ha de buidar la màxima quantitat de revistes, llibrets de festes o llibres d'història local dels pobles a estudiar que siguen possibles. Creiem que seria convenient haver accedit a un material d'aquesta mena a cada poble abans de contactar amb els informants per tal fer les enquestes, perquè així podrem proposar noms de persones o fets que "despertin la memòria" dels enquestats. Seria una forma d'empatitzar amb les persones entrevistades i que d'alguna manera vegem que l'entrevistador o enquestador també coneix "l'ambient" o el context del poble.

Pràcticament he fet enquestes a tots els pobles (vg. bibliografia), llevat de Llocnou de la Corona, del qual només he disposat de referències escrites. En alguns casos l'escàs nombre d'informants ha estat compensat per la gran bibliografia generada i disponible a les biblioteques municipals o als webs d'ajuntaments o associacions culturals, i sobretot als grups amb interessos culturals o d'història local aplegats a *Facebook*. Cal destacar per damunt de tots el web de *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*, que ha posat lliurement a l'abast dels investigadors tots els articles que han anat publicant des de l'any 1980. A través del cercador del web de *Quaderns* hem pogut accedir a nombrosos articles on s'explicava la motivació del malnoms de moltes de les famílies del poble.

No podem deixar de mencionar tampoc, entre altres, els webs dels ajuntaments de Manises, Mislata, Paiporta i Torrent. Pel que fa al de Manises, cal destacar el fons arxivístic local on s'han adjuntat gran part dels articles publicats en premsa del cronista i investigador José María Moreno Royo.

Quant a Mislata i Paiporta, cal esmentar la utilitat dels fons audiovisuals dedicats a la memòria històrica com els de “Mislata tal como era”¹⁵⁹⁶, o l’Arxiu de la Memòria Històrica de Paiporta¹⁵⁹⁷ (AMHP), on diferents persones grans contenen com era la vida de mitjans del segle XX, i s’hi fan al·lusions constants de persones amb els seus respectius malnoms, sovint amb comentaris etiològics inclosos.

Quant a la motivació d’alguns malnoms ens ha estat molt útil l’accés a textos, sovint publicats a butlletins o revistes locals, les quals ens han permès trobar-los en context i, al mateix temps, ens han facilitat dades complementàries rellevants per al nostre propòsit com un nom propi o cognom dels motejats. Aquest context aportat per la documentació ha esdevingut clau finalment a l’hora de veure quin podia haver-ne estat l’origen. Són casos com els de l’hipocòrisc *Soret* de Paiporta, que l’hem pogut identificar com a tal perquè un dels motejats s’anomenava Salvador. El mateix cas ocorre amb *els Borra* de Torrent, que en una llista de veïns d’aquest poble on s’hi relacionaven vora 400 persones amb nom, cognom i malnom, ens hem pogut adonar que el malnom responia a una afèresi del mateix llinatge dels al·ludits: «7. Manuel Iborra Andreu **Borra**». [...] «98. Vicente Iborra Llácer **Borra**» (cf. Martínez Oria 2005c: 18). Aquesta llista desmentia que l’origen fora alguna cosa relacionable amb el «conjunt de fibres curtes [...]», o que tinguera un sentit figurat de «xerrameca excessiva, paraules inútils» (cf. Herreros Moreno 2000: 41).

No sols la documentació més recent com la del segle XX ha estat un recurs valuósíssim, sinó la de segles anteriors, la qual es pot trobar a arxius o estudis poblacionals realitzats pels estudiosos locals. Un cas semblant al *dels Borra* de Torrent ocorre a Alaquàs, on ens hem pogut adonar que *Carot* havia estat un dels cognoms pertanyents a una de les “estirps bàsiques” del poble al segle XVIII: «Carot (84)» (cf. Juan Redal 1988: 71), mot que d’alguna manera, tot i no poder ser-ne conscients els portadors, correspondria al cognom ja desaparegut d’algun avantpassat o d’alguna persona relacionable per haver-ne estat estatger d’alguna propietat o qualsevol altre motiu. També és el cas *del de Cubes* de Picanya, que no és més que una catalanització del cognom castellà *Cubas*, el portador del qual es documenta per primera vegada a Torrent l’any 1759, i que procedia del poble manxec de Castillejo (Conca) (cf. Climent Sanfèlix 2003: 65). Actualment a Picanya funciona com a renom (cf. Hernández Doria & Tronchoni Albert 2005: 126), i, gràcies a les fonts escrites consultades, sabem que procedeix d’aquest cognom catalanitzat.

Cal destacar també la importància de l'estudi dels malnoms d'una comarca sencera, ja que ajudaria a extraure generalitzacions quant a motivacions que podrien ser comparades amb les de treballs onomàstics d'altres comarques del domini lingüístic o del mateix castellà. A tall d'exemple, podríem mencionar un cas com el del *Pulo* de Paiporta, malnom que provenia d'una onomatopeia que en aquest poble s'emprava per a donar dacsca als titots o a les gallines, però que també es trobava documentat a pobles valencians de parla castellanoaragonesa com l'Alt Millars i l'Alt Palància (cf. Garcia Osuna 2011: 174; Nebot Calpe 1981: 63). Aquesta mena d'anàlisi contrastiva, la qual abasta tota una comarca, podria servir, pel que fa a les motivacions, com a base de dades de referència per a altres investigadors que enceten un recull de malnoms del seu poble o de la seua comarca.

Pel que fa als malnoms col·lectius hem vist que poden haver estat atribuïts en relació amb l'espai físic o entorn industrial del lloc on resideixen els al·ludits. Per exemple, els mislaters, en trobar-se als afores de la ciutat de València, tenien fama de lladres (Sanchis Guarnier 1968: 111); als quarters se'ls titllava de *Fumats* pels nombrosos fumerals dels rajolars del seu terme, als sedaviners se'ls coneix pels *del Poble de la Serraiira* per la gran quantitat de fàbriques de mobles presents al municipi, conegut també per ser el bressol del moble. El mateix podem dir dels alaquasers, que són *Perolers* o *Bocaculs* per les ollereries que han existit històricament en aquest municipi, o dels aldaiers o torrentins, que, respectivament, entre altres malnoms, també se'ls anomena *Palmiters* i *Granerers*, ja que antigament bona part dels seus habitants es dedicaven a l'elaboració d'aquests estris.

Alguns malnoms col·lectius també s'adiuen amb el caràcter o la personalitat dels seus veïns, ja siga per un fet puntual de dubtosa veracitat, o per dedicar-se professionalment a un menester relacionable que n'esdevé l'origen. Quant al fet puntual, el qual molt probablement no va existir mai, tenim el cas dels *Sabuts*, atribuït als massanassers perquè, segons una llegenda urbana, enganxaren un ase a una corda i, amb una politja, el pujaren al campanar per tal que es menjara les brosses que hi creixien (Dasí 2009).

Pel que fa a algunes dedicacions professionals, sabem que a Catarroja va existir una colla de carteristes liderada per un tal *Sele*, la qual, fins i tot, disposava d'un maniquí per tal de millorar la tècnica del furt. D'aquest fet els ve als catarrogins la fama de lladres (*el Poble dels Lladres*). A Paiporta, com alguns dels seus habitants es dedicaven al conreu i venda d'alfals, és a dir, eren herbassers, i el fet que aquests disposaren de diners en efectiu quan repartien l'herba amb els seus carros, els atorgà fama de *Fanfarrons* i aficionats al joc (Tarazona 2005: 121). A Albal, alguns veïns es dedicaven a la recollida de fem per tal d'adobar els planters de moniatos del seu terme, per la qual cosa se'ls coneixia com *els del Poble de la Merda, Merderos*. De fet, una altra forma de referir als albalencs mitjançant la dita: «“Albal, el poble dels moniatos” (tubercle de regadiu)» reflectia d'alguna manera com els cultius tradicionals de secà d'aquest poble havien esdevingut de regadiu (cf. Martínez Sanchis 2005b: 31).

Pel que fa a la sufixació, hem pogut comprovar la capacitat innovadora o transgressora dels mecanismes de creació malnoms a l'hora d'emprar sufixos no tradicionals o no acceptats normativament, sobretot, d'aquells que fan referència als gentilicis dels noms dels pobles:

- En alguns casos en coexisteixen dos formes, una normativa i una altra no normativa, encara que a llocs diferents (-à/ -ero): *Suecà* (Alc, Ald, Cat, Pai, Sil) / *Suequero* (Alb); o (-í/ -ero): *Paiportí* (Alb, Alc, Cat, Mas, Sil, Tor) / *Paiportero* (Alaq, Ald).

- En altres ocasions, es popularitza als pobles una variant formal que no es correspon amb la que prescriu la norma en la nostra llengua, la qual és posterior a la de creació popular, i que potser també, en alguns casos, ha estat influïda pels seus equivalents castellans: *Bugarri* (Alf), hauria de ser *Bugarrenc*; *Catadauera* (Sil), hauria de ser *Catadauí*; *Callós* (Pics), hauria de ser *Callosí*; *Macastrenyo* o *Macastrenya* (Pics, Xir), hauria de ser *Macastrer*, *Macastrera*.

- Hi ha casos on la contaminació o influència d'una forma parònima arrossega el malnom gentilici cap a una homonimització formal que fa que aquest adopte la forma de l'adjectiu amb què s'hi relaciona, per la qual cosa la forma tradicional del gentilici desapareix en alguns pobles. És el cas de *Xivano/ Xivato*, on l'únic poble que en manté la sufixació tradicional, encara que un tant castellanitzada, és Alcàsser: *Xivano* (Alc) / *Xivato* (Alaq, Ald, Pics, Qua, Sil, Xir). S'entén que és fàcil recórrer al sentit pejoratiu del mot *xivato* com a delator o espieta (en comptes de *xivano*) en un context com el de la malnominació on abunden les ironies o les insinuacions burlaneres, i que la forma parònima d'aquest adjectiu qualificatiu guanye pes o notorietat en referir a persones procedents de Xiva (la Foia de Bunyol).

- La influència aragonesa sobre els parlars valencians també es veu reflectida a través d'alguns sufixos presents en alguns malnoms:

a) *-ico*: prenomes com *Nelico* (Bene), *Pilarico* (Tor), *Rosica* (Alaq, Tor), *Vorica* (Pai); oficis com *Mestrico* (Alaq, Man), *Sastrico* (Tor), etc.

b) *-ero*: oficis: *Fideuero* (Cat), *Morquero* (Sil), *Pallero* (Alaq, Alc, Ald, Cat, Pics, Qua), *Panyero* (Sed), etc.; gentilicis: *Aldaiero*, *-a* (Man, Qua, Tor, Xir), *Aquasero* (Tor), *Llombaiero* (Tor, Xir), *Quartero* (Alaq), etc.

La motivació del que nosaltres hem considerat malnoms gentilicis ha demostrat ser diversa, i no ha estat deguda únicament al fet que els motejats foren procedents o naturals dels municipis en qüestió. En alguns casos els al·ludits hi havien anat a fer el servei militar¹⁵⁹⁸: *Màlaga* (Alb), *Cartagena* (Xir). En d'altres, eren llocs on els motejats tenien negocis o comerciaven: *Millares* (Alaq), *Sevilla* (Tor), o hi havien emigrat per a treballar *Linares* (Alc). També es dona el cas que els motejats foren persones evacuades de zones en guerra i traslladades a València durant la Guerra Civil: *Madriles* (Alaq).

---

¹⁵⁹⁸ Ho podem trobar a pobles d'altres comarques com Agullent (la Vall d'Albaida): «Manresa (féu el servei militar en Manresa)».

Alguns gentilicis s'empren per a referir a persones emigrants que han tornat, tot i que no corresponen exactament al país de procedència, és a dir, funcionen com a sinònim general de 'procedent de l'estranger'¹⁵⁹⁹: *Ruso, el* (Alb), va ser motejat així, «al venir a trabajar de Francia» (López, 2022, gener 23).

Quant a la malnominació de persones fent ús de personatges populars de qualsevol àmbit, sovint es troben motivades atenent a semblances que podrien correspondre als nivells següents:

a) Formals: per la similitud del nom amb qui és comparat el motejat: *Alapont* (veritable cognom del portador) > *Pontoni* (cognom del personatge) (Cat).

b) Físiques: hom hi veu un cert paregut físic, o són seguidors o aficionats dels toreros: *Barrera* (Alc, Cat, Mis, Pai, Qua, Sed), *el Viti* (Cat), etc.

c) Maneres de jugar: *Lecue* (Alaq), *Wilkes* (Alc). Eren els cognoms dels futbolistes amb qui eren comparats els al·ludits en veure certes similituds en el seu joc.

d) Delocutius: «Ai Medina!» (Mas). Era el cognom d'un jugador de pilota amb qui va ser comparat el motejat per donar un colp de mà a un objecte un dia en un carrer.

Ens ha resultat de gran utilitat una anàlisi dels prenom i cognoms històrics i més particulars de cada municipi. En la mesura del que siga possible per a l'investigador, s'han de consultar censos, llistes de veïns, *quinqüi libri*, documents fiscals, arxius d'expedients de la Guerra Civil, llibres de festes, de clavaris, etc. per veure quins han perdurat o no, o si només han quedat fossilitzats com a malnoms en haver desaparegut. Aquesta revisió antroponímica ens permetrà detectar-los quan els informants ens els mencionen, tot i que en siguen variants formals. Per exemple, un informant de Picanya ens va parlar de «Pere el de Fosca» (Moreno Pellicer 2018), i no sabia explicar-nos d'on podria venir. Però nosaltres sí que teníem documentat un llinatge *Fosca* en aquest poble. En concret, l'investigador local Tarín López (2000: 122) mencionava que el cognom *Fosca* apareixia citat 5 vegades en un llibre cobratori d'aquest poble de 1842, de manera que podíem aventurar com a hipòtesi que *Fosca* era tal vegada un cognom fossilitzat a través d'un malnom, tot i que els mateixos informants no n'eren conscients.

---

¹⁵⁹⁹ A Bétera (Camp de Túria), la persona motejada com *el Rus*, «no se l'entenia» (cf. Moreu-Rey 1981: 82).

Quant als prenom, també és possible que, com en el cas de *Sidora* de Massanassa, un antic prenom d'una avantpassada es conserve com a malnom preservant-lo, tot i que els descendents actuals d'aquesta persona ja no el porten: «Juan “de Sidora”» (Moncholí Baixauli 2010: 69), «Sidores» (Moncholí 1983: s/n). De vegades alguns cognoms provenen en origen d'antics noms propis com el cas de la *Cosma* d'Alaquàs, que era un dels seus cognoms feminitzats, tot i que aparentment podríem pensar que es tractava d'un prenom. En aquests casos, per tal d'aclarir dubtes, és fonamental la consulta de la documentació a treballs locals com els de la revista de *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs*: «Rosa Cosme Boscà, *la Cosma*» (Tarín López 2006: 152).

Hem pogut comprovar com la indústria típica de cada poble és un factor motivacional més a tenir en compte:

A Manises, poble ceramista per excel·lència, hom sol recórrer a l'ús de mots relatius a aquest camp semàntic com *Barriquer*, *Regalla*, *Capellà* (pels plats anomenats així), *Cara de rodell*, *Cossioler* [kusioléro], *Pastell*, *Rajolero* o de noms de pobles que comparteixen aquest menester com *la de Biar*.

Bona part de les persones que es dedicaven a l'elaboració de graneres tenien arrels a Torrent, poble d'on, des d'antic, eixien persones pertanyents a famílies que exercien aquesta professió i es distribuïen per tota la comarca: *Granerer*, *-s*, *el/ els* (Alc, Cat, Man, Pai, Picn, Pics, Tor, Xir).

A Alaquàs, malnoms com *Cassola*, *el Peroler*, *Fornillero* (arregladors de llenya menuda per als forns) o *Torner* també reflecteixen una activitat relacionada amb la fabricació d'olles i perols al poble. El mateix ocorre a Aldaia, on no manca un *Palmiter*, és a dir, la persona que es dedica a l'ofici de fer ventalls, el qual ha estat el menester més important del municipi.

Hem comprovat també com un entorn o espai com el de l'Albufera de València exerceix de lloc o marc condicionant a l'hora de proporcionar elements que esdevenen malnoms entre els habitants dels pobles que hi tenen un contacte físic més estret:

a) Animals: *Boliró/ Buleró* (cuc) (Cat), *Fotja* (Sed, Sil), *Gamba* (Alc), *Madrilla* (Alb, Cat, Sil), *Maresa* (Cat), *Panarra* (peix) (Cat), *Pollarròs* (<*Polla Rossa*) (Sil), *Rata* (Cat), *Ratolí* (Alc), *Sardinilla* (Sil), *Tencó* (Alb), etc.

b) Oficis: *Anguilero*, -a (Alaq, Cat, Pai), *Barquero*, -a (Alc, Cat, Mas, Sil), *Barqueret* (Alf), *Granotero*, -a (Alf, Cat, Pai, Sed), *Patero* (Alf), *Romana* (Cat), *Ravatxoler* (barquer) (Cat), *Remitger* (Sil), *Velero* (Cat), etc.

Quant a les ambigüitats associades al món dels oficis i professions, de vegades, malnoms com *el Mestre* o *la Mestra* tendim a associar-los a l'exercici de la docència a escoles, però en molts casos les motivacions difereixen del fet de realitzar aquest ensenyament escolar bàsic, ja que aquests *Mestres* són directors de banda o persones que majorment havien esdevingut ensenyants d'algun instrument que dominaven. També podia donar-se el cas que algunes dones se'ls motejara 'mestres' pel fet de dedicar-se a l'ensenyament de costura. Fins i tot, hem recollit un malnom de *mestra* atribuït a persones que residien on temporalment s'allotjava una docent que no vivia al poble.

En referència amb els trets fonètics distintius del valencià central, el nostre corpus presenta diversos exemples de malnoms on aquests s'hi veurien reflectits:

a) Obertura de la vocal [e] en contacte amb palatals: *Lleugero* [lawʎéero] (Cat), *Llençol* [ʎansól] (Man), *Llencero*, *el* [ʎanséro] (Man, Sil), etc.

b) Obertura en [a] de les [e] inicials: *Empolsegat*, *l'* [ampolseyát] (Alc), *Escaleta*, *de l'* [askaléta] (Alc, Beni, Pics), *Enganxat*, *l'* [aŋganʃát] (Tor), etc.

c) Caiguda de la [d] intervocàlica: *Pesador*, -a [pesaór] (Alb, Alc, Beni, Cat, Man, Mas, Pai, Pics, Xir), *Regador*, *el* [reyaór] (Alc, Ald, Xir), *Repuntadora*, *el de la* [repuntaóra] (Alaq, Ald), etc.

d) Dissimilació de líquides /r/... /r/ > /l/... /r/: *Flare* < (*Frare*) (Alaq, Alb, Alc, Alf, Beni, Man, Mas, Mis, Pai, Pic, Pics, Qua, Sed, Sil, Tor, Xir).

e) Tancament de [e] àtona en [i] per l'efecte d'un so palatal veí: *Gilaga* (<*Argelaga*) (Beni), *Llicsó* (<*lletsó*) (Alc), *Lligó* (<*Llegó*) (Alc), *Sinyora* (Alb), *Nostresinyor* (Sil), etc.

També s'hi donen alguns casos de canvi de [o] > [u] en posició pretònica, que també és «un fenomen usual en tot el valencià», tot i que general als parlars orientals (Beltran Calvo & Segura-Llopes 2017: 156): *Cossiolo* [kusiolóro] (Man), *Polimentador* [pulimentaór] (Bene, Sed).

Pel que fa a figures retòriques com la metàfora, molt pròpies de la malnominació pel seu efecte exagerador o burlaner, són emprades de vegades tenint en compte unitats fraseològiques habituals, conegudes pels parlants. Són els casos de *Tàpia* (Alaq), ‘sord com una tàpia’, *Cotó, -na* (Alc, Pics), ‘blanc com el cotó’, *Pinyol* (Alc), ‘guanyar un bon pinyol’, *Pomos* (Sed), a partir de tenir unes galtes «tan roges com [les d’]una poma» (cf. «més vermell que una poma», Martí Mestre 2017: 1252), o d’altres. Però en un camp tan obert com el dels malnoms, els parlants també en creen de noves cercant un efecte d’augment o d’exalçament de la qualitat o tret que es vol destacar de l’individu motejat, el qual ens sorprén. Són els casos de *Teulats* (Tor), existeix ‘alt com un pi, ‘com un campanar’ o ‘com un castell’ (cf. DSFF), però no ‘com un teulat’ (almenys no documentat en cap dels diccionaris consultats, cf. DNV, DCVB, DSFF, etc.), o *Núgol* (Alc), ‘més lletja que un núgol’. Aquesta comparança no ha estat recollida per cap diccionari.

En altres casos aquestes unitats fraseològiques creades “ex novo” parteixen d’un delocuti: *Favó* (Man), ‘donar favó’, emprat amb el sentit «d’enviar qualcú a pastar fang» (cf. DCVB), que era el que el motejat va referir a altres persones.

Algunes metàfores com *els del Poblet* (Sil) cerquen un efecte obertament burlaner, sarcàstic. En aquest cas, ens trobem davant d’un nombre de famílies que vivien en un mateix edifici. De manera que, per ser-ne moltes les persones que residien en aquest habitatge, comparaven aquest indret al que hom considerava un ‘poble’.

Hem inferit que de la mateixa manera que existeixen malnoms de personatges famosos o d’empresaris mundialment coneguts que simbolitzen riquesa, l’Horta de València també ha produït els seus propis referents que marquen aquest cànon d’opulència: són el *Passiego* de Sueca (vg. Fraseologia) i la família *Moròder* (Montcada, l’Horta Nord i Alcàsser). Són els nostres equivalents als *Ròtxil* (Moreu-Rey 1981) referits a altres parts del domini lingüístic.

Hem aportat propostes de motivació desconegudes a partir de les nostres pròpies enquestes o publicades a llibres d'àmbit local, poc difoses entre la bibliografia onomàstica: *Bestuguer* (Cat), *Borra* (Tor), *Botafocs* (Tor), *Botifora* (Tor), *Butre/ Buitre* (Pai), *Cabalote* (Sil), *Calilo* (Sed), *Cafis* (Alaq, Tor), *Cap de Plata* (Man), *Capellà* (Man), *Catorzeta* (Cat), *Cirera* (Ald), *Cubes* (Picn), *Culata* (Cat), *Dioi* (Man), *Fatiga* (Mas), *Fornillero* (Alaq), *Fotra* (Mas), *Gaona* (Alb, Beni), *Guerro* (Sil), *Haca Blanca* (Alf), *Maollo* (Cat), *Mallaco* (Mis), *Nerete* (Pai), *Patxitxi* (Cat), *Pipa* (Cat), *Pixumero* (Beni), *Popó* (Mis), *Pulo* (Pai), *Llena* (Alb, Beni), *Milacre* (Alaq), *Minento* (Alb), *Quants* (Cat), *Quaranta* (Cat), *Quitolis* (Alaq), *Rasputín* (Xir), *Rabisanxo* (Alf), *Ro-ro* (Sil), *Rosco* (Alc), *Setanta* (Tor), *Songa* (Alb), *Tagarí* (Sed), *Torçudetes* (Alc), *Traca* (Pai), *Velita* (Pics), *Verga* (Man), *Vicari* (Man), *Vidriola* (Beni), *Xaruga* (Alc), *Xavea* (Alaq), *Xic i Mig* (Pai), *Zulema* (Cat, Sil).

A partir de la nostra recerca, també hem esbrinat i posat a l'abast dels investigadors l'etiologia d'alguns malnoms que apareixen a diversos topònims de la nostra comarca. Per exemple, *el motor de Caio* (<cacolàlia infantil de *Ricardo*) (Alb), *l'alqueria del Pulo* (“del crit als titos”) (Pai), *el rajolar de Tira't Ara* (Cat), *el rajolar de Fotra* (<verb “*Fotre*”) (Mas), *caseta de Gatxapos* (<*Catxap*, “conill jove”) (Pics), *molí dels Noïres* (<cast. “no irá”) (Mas), *la sènia del Tio Songa* (<“són gatets”) (Alb), etc., o almenys hem localitzat un primer tall temporal pel que fa a la documentació: existeix un *carrer del Ratat de Sagant* a Catarroja, o un *motor del Barrinyo* a Albal, i les primeres referències documentals d'aquests malnoms són de 1800 (“Segant” i “Barriño”), és a dir, que ja existien des de fa dos segles.

Per últim, m'agradaria afegir que hem assolit un dels objectius principals del nostre treball, que ha estat l'aplec i estudi de malnoms d'una comarca sencera com la de l'Horta Sud, el qual podrà servir de model d'anàlisi per a futurs treballs onomàstics, no sols d'àmbit comarcal sinó també de territoris més extensos com el que va encetar Moreu-Rey l'any 1981.

Esperem, per tant, que aquest treball servisca d'esperó a la recollida de tots els malnoms creats pels valencians des de fa almenys 150 anys, en vies de desaparició, fet que ens faria perdre part del nostre patrimoni col·lectiu. Amb eixa finalitat hem volgut donar una metodologia i obrir un camí de passió i ciència, perquè com deia Manuel Sanchis Guarner: «no hi ha tema menor si està enfrontat amb ciència, il·lusió i objectius de fixar el patrimoni històric valencià i posar-lo al servei de tots els nostres conciutadans»

5. BIBLIOGRAFIA

5.1. *Fonts documentals*

ACA= ARXIU DE LA CORONA D'ARAGÓ, Diversos, Sástago, 78, carp. 5, núm. 8 b, c [*Dos croquis de parte de las propiedades del barón de Beniparrell en dicho término*].

Disponible en línia a:

<<http://pares.mcu.es:80/ParesBusquedas20/catalogo/description/1679730>>.

[Consulta: 10-3-2019].

AGFDV= ARXIU GENERAL I FOTOGRÀFIC DE LA DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, *Relación de las tierras cultivadas e incultas en las ocho fronteras que rodean la Albufera*, Catarroja, 1800, juliol, 18, f. 71r-103r.

AGFDV= ARXIU GENERAL I FOTOGRÀFIC DE LA DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, *Relación de las tierras cultivadas e incultas en las ocho fronteras que rodean la Albufera*, Sedaví, circa 1800, f. 1r-14v.

AGFDV= ARXIU GENERAL I FOTOGRÀFIC DE LA DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA, E.3.1. Caixa 1, Expedient 4, *Relación de las tierras cultivadas e incultas en las ocho fronteras que rodean la Albufera*, Silla, 1800, maig, 30, f. 127r-135v.

AHN= ARCHIVO HISTÓRICO NACIONAL, Osuna, leg. 766 doc. 2, f. 1r-74v, *Picacent, Cuentas con los vezinos y terratenientes de la Varonía de Picacent, Espioca, y Millerola en Valencia* [anys 1625-1635].

AHN= ARCHIVO HISTÓRICO NACIONAL, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 9, Alacuás [Alaquàs] (1940-1945), f. 1-81. Disponible en línia a: <<https://pares.culturaydeporte.gob.es/inicio.html>>. [Consulta: 8-8-2022].

AHN= ARCHIVO HISTÓRICO NACIONAL, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 6, Aldaya [Aldaia] (1941-1944), f. 1-132. Disponible en línia a: <<https://pares.culturaydeporte.gob.es/inicio.html>>. [Consulta: 8-8-2022].

AHN= ARCHIVO HISTÓRICO NACIONAL, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 7, Alfafar (1940-1963), f. 1-283. Disponible en línea a: <<https://pares.culturaydeporte.gob.es/inicio.html>>. [Consulta: 8-8-2022].

AHN= ARCHIVO HISTÓRICO NACIONAL, FC-CAUSA_GENERAL, 1387, Exp. 11, Benetúser [Benetússer] (1940-1944), f. 1-38. Disponible en línea a: <<https://pares.culturaydeporte.gob.es/inicio.html>>. [Consulta: 8-8-2022].

AHN= ARCHIVO HISTÓRICO NACIONAL, FC-CAUSA_GENERAL, 1384, Exp. 8, Beniparrell (1940-1943), f. 1-79. Disponible en línea a: <<https://pares.culturaydeporte.gob.es/inicio.html>>. [Consulta: 8-8-2022].

AHN= ARCHIVO HISTÓRICO NACIONAL, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 5, Manises (1940-1945), f. 1-305. Disponible en línea a: <<https://pares.culturaydeporte.gob.es/inicio.html>>. [Consulta: 8-8-2022].

AHN= ARCHIVO HISTÓRICO NACIONAL, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 6, Massanassa (1941-1946), f. 1-363. Disponible en línea a: <<https://pares.culturaydeporte.gob.es/inicio.html>>. [Consulta: 8-8-2022].

AHN= ARCHIVO HISTÓRICO NACIONAL, FC-CAUSA_GENERAL, 1388, Exp. 2, Mislata (1941-1946), f. 1-514. Disponible en línea a: <<https://pares.culturaydeporte.gob.es/inicio.html>>. [Consulta: 8-8-2022].

AHN= ARCHIVO HISTÓRICO NACIONAL, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 2, Quart de Poblet [Quart de Poblet] (1940-1945), f. 1-293. Disponible en línea a: <<https://pares.culturaydeporte.gob.es/inicio.html>>. [Consulta: 8-8-2022].

AHN= ARCHIVO HISTÓRICO NACIONAL, FC-CAUSA_GENERAL, 1386, Exp. 2, Torrente [Torrent] (1940-1945), f. 1-463. Disponible en línea a: <<https://pares.culturaydeporte.gob.es/inicio.html>>. [Consulta: 8-8-2022].

AHN= ARCHIVO HISTÓRICO NACIONAL, FC-CAUSA_GENERAL, 1385, Exp. 3, Chirivella [Xirivella] (1940-1946), f. 1-107. <<https://pares.culturaydeporte.gob.es/inicio.html>>. [Consulta: 8-8-2022].

AMAE= ARCHIVO DEL MINISTERIO DE ASUNTOS EXTERIORES, Manuscritos, Ms 35, *Còpia de l'Informe Fabián y Fuero* (1791), AMX (Arxiu Municipal de Xàtiva), fons José López Sellés.

AMHP= ARXIU DE LA MEMÒRIA HISTÒRICA DE PAIPORTA, *Protagonistes*. Disponible en línia a: <<https://memoriahistorica.paiporta.es/web/faces>>. [Consulta: 27-08-2020].

APA= ARXIU PARROQUIAL D'ALCÀSSER, *Quinque Libri 5é, batejos (1773-1804)*, f. 178v.

APA= ARXIU PARROQUIAL D'ALCÀSSER, *Quinque Libri 6é, batejos (1805-1824)*, f. 58r.

APA= ARXIU PARROQUIAL D'ALCÀSSER, *Quinque Libri 15é, matrimonis (1861-1870)*, f. 395v.

APCCV= ARXIU DE PROTOCOLS DEL CORPUS CHRISTI DE VALÈNCIA, protocols d'Antonio Marco, núm. 3.725, f. 6r, f. 24r.

APCCV= ARXIU DE PROTOCOLS DEL CORPUS CHRISTI DE VALÈNCIA, protocols d'Antonio Marco, núm. 3.726, *Adeslind1785*, f. 41v.

ARV = ARXIU DEL REGNE DE VALÈNCIA, Morabatí de Torrent, 1379, M. Racional, núm. 11.769, f. 72v-78r. Disponible en línia a: <https://savex.gva.es/flora/jsp/system/win_main.jsp?welcomePage=jsp/everdoc/archivo/udocs/udocs_consulta_simple_opac.jsp&success=jsp/system/win_main.jsp&profile=anonimo_opac_va&ts=1660557877010>. [Consulta: 14-08-2022].

ARV = ARXIU DEL REGNE DE VALÈNCIA, Morabatí de Massanassa, any 1421, Mestre Racional, núm. 11.801, f. 99r-100r.

ARV = ARXIU DEL REGNE DE VALÈNCIA, Morabatí de Massanassa, any 1475, Mestre Racional, núm. 11.792 (15), f. 76v.

ARV = ARXIU DEL REGNE DE VALÈNCIA, Morabatí de Silla, any 1572, Mestre Racional, núm. 10.893 (2), f. 177r-181v.

ARV = ARXIU DEL REGNE DE VALÈNCIA, Cens de 1646, Veïnat d'Alaquàs, Generalitat, núm. 4.829, f. 172r-177v.

ARV = ARXIU DEL REGNE DE VALÈNCIA, Cens de 1646, Veïnat d'Alboraia, Generalitat, núm. 4.825, f. 116r-117v.

ARV = ARXIU DEL REGNE DE VALÈNCIA, Cens de 1646, Veïnat d'Alcàsser, Generalitat, núm. 4.829, f. 7r-8v.

ARV = ARXIU DEL REGNE DE VALÈNCIA, Cens de 1646, Veïnat de Catarroja, Generalitat, núm. 4.826, f. 88r-93v.

ARV = ARXIU DEL REGNE DE VALÈNCIA, Cens de 1646, Veïnat de Mislata, Generalitat, núm. 4.829, f. 254r-255v.

ARV = ARXIU DEL REGNE DE VALÈNCIA, Cens de 1646, Veïnat de Picanya, Generalitat, núm. 4.826, f. 195r-198r.

ARV = ARXIU DEL REGNE DE VALÈNCIA, Cens de 1646, Veïnat de Picassent, Generalitat, núm. 4.826, f. 395r-395bis,v.

ARV = ARXIU DEL REGNE DE VALÈNCIA, Cens de 1646, Veïnat de Torrent, Generalitat, núm. 4.826, f. 139r-142v.

ARV = ARXIU DEL REGNE DE VALÈNCIA, Cens de 1667, Veïnat de Carcaixent, Generalitat, núm. 4973, f. 6r-10r.

ARV = ARXIU DEL REGNE DE VALÈNCIA, Cens de 1667, Veïnat de Quart de Poblet, Generalitat, núm. 4973, f. 237r-238v.

ARV = ARXIU DEL REGNE DE VALÈNCIA, Cens de 1667, Veïnat de Torrent, Generalitat, núm. 4973, f. 189r-192v.

ARV = ARXIU DEL REGNE DE VALÈNCIA, Morabatí del camí d'Alboraia de 1590, Mestre Racional, núm. 11.810, f. 333r-334r, 341r-343v).

BVNP= BIBLIOTECA VALENCIANA NICOLAU PRIMITIU (1771), *Deslinde y medida de las tierras de los límites de la Albufera por la frontera lugar de Albal, y establecimiento de ellas* [Manuscrito], Biblioteca Valenciana, Col·lecció BV, Fons antic, BVNP, Signatura: Mss/26. Disponible en línia a: <http://bivaldi.gva.es/es/catalogo_imagenes/grupo.cmd?path=1020211>. [Consulta: 27-08-2018].

CARTEL TEATRE FUS DE CATARROJA (1947, juny 3), *L'Airet de la matinà* (sainet)/ *Los chicos de la escuela* (sarsuela).

CATÀLEG D'ALQUERIES DE XIRIVELLA. Disponible en línia a: <http://www.xirivella.es/files/logo_de_las_alquer__as_Xirivella_FINAL_final.pdf>. [Consulta: 10-10-2022].

CENS DE PICANYA DE 1857. Disponible en línia a: <<https://www.raicesreinovalencia.com/index.php/es/censos/provincia-de-valencia>>. [Consulta: 10-10-2022].

CENS DE TORRENT DE 1912 (HÒMENS). Disponible en línia a: <<https://www.raicesreinovalencia.com/index.php/es/censos/provincia-de-valencia>>. [Consulta: 10-10-2022].

INE=*Instituto Nacional de Estadística*. Disponible en línia a: <<http://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=2903&L=0>>. [Consulta: 28-5-2019].

PEGV = PORTAL ESTADÍSTIC DE LA GENERALITAT VALENCIANA. Demografia i població. Estadístiques derivades del padró. Estadística dels noms i els cognoms de la població de la Comunitat Valenciana, any 2017. Disponible en línia a: <<https://pegv.gva.es/va/nic>>. [Consulta: 15-3-2018].

5.2. Diccionaris, enciclopèdies

ALBAIGÈS I OLIVART, Josep Maria (2000), *El gran libro de los nombres*, 4^a ed., Barcelona, Planeta. [1a edició 1996].

ALBAIGÈS I OLIVART, Josep Maria (1995), *Enciclopedia de los nombres propios*, Barcelona, Planeta.

ALBAIGÈS I OLIVART, Josep Maria (1993), *Diccionario de nombres de personas*, Barcelona, Universidad de Barcelona. [3a ed].

ALMELA I VIVES, Francesc (1933), *Vocabulario de la cerámica de Manises*, Castelló, Societat Castellonenca de Cultura.

ARITZETA, Margarida (1997), *Diccionari de termes literaris*, Barcelona, Edicions 62. [1a ed. 1996].

AUÑAMENDI ENTZIKLOPEDIA (2019), «Urios». Disponible en línia a: <<https://aunamendi.eusko-ikaskuntza.eus/es/urios/ar-131361/>>. [Consulta: 22-12-2019].

AUÑAMENDI ENTZIKLOPEDIA (2019), «Uzcudun». Disponible en línia a: <<http://aunamendi.eusko-ikaskuntza.eus/es/uzcudun/ar-129858/>>. [Consulta: 31-10-2019].

BADIA MARGARIT, Antoni M. (coord.) (2004), *Diccionari d'antroponímia catalana*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, Biblioteca de dialectologia i sociolingüística, IX.

BIOGRAFÍAS Y VIDAS= LA ENCICLOPEDIA BIOGRÁFICA EN LINEA. Disponible en línia a: <<https://www.biografiasyvidas.com/>>. [Consulta: 31-10-2019].

BRUGUERA I TALLEDA, Jordi (1996), *Diccionari etimològic*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.

- BUITRAGO, Alberto & J. Agustín TORIJANO (2008), *Diccionario del origen de las palabras*, 3a ed., Madrid, Espasa Calpe. [1a ed., 2007].
- CARBONELL, Ovidi; TORMO, Josep & Jordi COLOMINA (dir) (2011), *Tresor del valencià meridional : diccionari temàtic i fraseològic*, Alacant, Institut Alacantí de Cultura Juan Gil-Albert. Disponible en línia a: <<https://www.cervantesvirtual.com/downloadPdf/tresor-del-valencia-meridional-diccionari-tematic-i-fraseologic-969664/>>. [Consulta: 19-7-2022].
- CELDRÁN GOMARIZ, Pancraccio (2009), *Diccionario de topónimos españoles y sus gentilicios*, Madrid, Espasa Calpe. [1a ed., 2004].
- CELDRÁN GOMARIZ, Pancraccio (1995), *Inventario general de insultos*, Madrid, Ediciones del Prado.
- CELLARD, Jacques (2009) *Les noms de famille*, París, Belin.
- CERCATERM= TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA (2022). Disponible en línia a: <<https://www.termcat.cat/ca/cercaterm>>.
- COGNOMIX= COGNOMIX.IT - TUTTO SUI COGNOMI. Disponible en línia a: <<https://www.cognomix.it/origine-cognome/vento.php>>.
- COROMINES, Joan (2008), *Breve diccionario etimológico de la lengua castellana*, [1a ed. en aquesta col·lecció], Madrid, Gredos/ RBA coleccionables. [1a ed. 1961].
- CTV= CORPUS TOPONÍMIC VALENCIÀ: TOPOVAL (2009), València, Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- DCVB= ALCOVER, Antoni M. i Francesc de Borja MOLL (1930-1962), *Diccionari català-valencià-balear*, 10 vol., Palma de Mallorca, Moll. Consulta en línia a: <<http://dcvb.iecat.net/>>.
- DECAT = COROMINES, Joan (1980-1991), *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, Barcelona, Curial, 10 vols.
- DE FELICE, Emidio (1978), *Dizionario dei cognomi italiani*, Milà, Arnoldo Mondadori Editore.

DIEC2= Diccionari de la Llengua Catalana, 2a edició. Institut d'Estudis Catalans.
Disponible en línia a: <<https://dlc.iec.cat/>>.

DIGALEGO= Dicionario de Galego. Disponible en línia a: <<https://digalego.xunta.gal/es>>.

DIVA= Diccionari de la Vall d'Albaida. Disponible en línia a:
<http://ieva.info/diva/index.php?title=P%C3%A0gina_d%27inici._Punxa_sobre_la_letra_o_busca_la_paraula>.

DLE= Diccionario de la Lengua Española de la RAE. Disponible en línia a:
<<https://dle.rae.es/diccionario>>.

DNV= Diccionari Normatiu Valencià. Disponible en línia a:
<<http://www.avl.gva.es/lexicval/>>.

DO= Diccionari Occitan. Disponible en línia a:
<https://locongres.org/oc/aplicacions/dicodoc-oc/dicodoc-recerca?option=com_dicodoc&view=search&Itemid=168&type=oc-fr&dic%5B%5D=BASIC&dic%5B%5D=LAUSOF&q=al&q2=gorrin&submit=Cercar>.

DOVAL, Gregorio (2010), *Diccionario de expresiones extranjeras*, Madrid, Albor Libros.

DSFF= ESPINAL, M. Teresa (2006), Diccionari de sinònims de frases fetes, Universitat Autònoma de Barcelona. Disponible en línia a: <<https://dsff.uab.cat/>>.

DUBOIS, Jean; MITTERAND, Henri & Albert DAUZAT (2007), *Dictionnaire Étymologique & historique du français*, Paris, Larousse.

DV= Diccionari Valencià (1996), 2a ed., València / Alzira, Generalitat Valenciana / Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana / Bromera. [1a ed., 1995].

ENCAT= ENCICLOPÈDIA CATALANA. Disponible en línia a: <<https://www.enciclopedia.cat/>>.

- FÖRSTEMANN, Ernst (1900), *Altdeutsches Namenbuch, Erster Band: Personennamen*. 2a edició, Bonn, P. Hanstein. [1a ed., Ferd. Förstemann 1856].
- MADOZ, PASCUAL (1845), *Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de Ultramar*, Tom I (Aba-Alicante), Madrid, Establecimiento literario-tipográfico de P. Madoz y L. Sagasti.
- MADOZ, PASCUAL (1847), *Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de Ultramar*, Tom VII (Cordobelas-Ezterripa), Madrid, Establecimiento literario-tipográfico de P. Madoz y L. Sagasti.
- MLTC= MULTICERCA, EINES DE LLENGUA. *El cercador general d'Eines de Llengua*. Disponible en línea a: <<https://www.einesdellengua.com/Multicerca/entorn.htm>>. [Consulta: 5-8-2022].
- FAURE, Roberto; RIBES, María Asunción & Antonio GARCÍA (2009), *Diccionario de apellidos españoles*, Madrid, Espasa Calpe. [1a ed., 2001].
- GARCÍA GALLARÍN, Consuelo (1998a), *Los nombres de pila españoles*, Madrid, Ediciones del Prado.
- GARCIA MOYA, Ricart (2020), *Diccionari Històric del Valencià Modern* (2020). Disponible en línea a: <<http://ricartgarciamoya.com/wp-content/uploads/2020/01/DICCIONARI-HISTORIC-VALENCIA.pdf>>. [Consulta: 26-7-2021].
- GDLC= GRAN DICCIONARI DE LA LLENGUA CATALANA. Disponible en línea a: <<https://www.diccionari.cat/gran-diccionari-de-la-llengua-catalana>>. [Consulta: 8-8-2022].
- GEA= GRAN ENCICLOPEDIA ARAGONESA (2000). Disponible en línea a: <<http://www.encyclopedi-aragonesa.com>>.
- GONZÁLEZ GONZÁLEZ, M. (dir.): *Diccionario da Real Academia Galega*, A Coruña, Real Academia Galega. Disponible en línea a: <<https://academia.gal/diccionario>> [Consulta: 8-4-2022].

ICTIOTERM= BASE DE DATOS TERMINOLÒGICA Y DE IDENTIFICACIÓN DE ESPECIES PESQUERAS DE LAS COSTAS DE ANDALUCÍA. Disponible en línea a: <http://www.ictioterm.es/nombre_cientifico.php?nc=277>.

INTERDEON= DEONOMÁSTICA MULTILINGÜE PROCESOS DE LEXICALIZACIÓN, INTERNACIONALIZACIÓN Y VARIACIÓN. Disponible en línea a: <<https://interdeon.ucm.es>>.

LAMARCA, Luis (1839), *Ensayo de un diccionario valenciano-castellano*, València, Imprenta de J. Ferrer de Orga.

LÁZARO CARRETER, Fernando (1974), *Diccionario de términos filológicos*, 3a ed., Madrid, Gredos.

MARTÍ GADEA, Joaquín (1909), *Vocabulario valenciano-castellano en secciones*, València, Impremta d'Antonio López i Comp.

MARTÍ MESTRE, Joaquim (2006), *Diccionari històric del valencià col·loquial (segles XVII, XVIII i XIX)*, València, Universitat de València.

MARTÍ MESTRE, Joaquim (2017), *Diccionari de fraseologia (segles XVII-XXI)*, València, PUV/ PUA/ AVL/ Institut Alfons el Magnànim/ Universitat de València.

MICHELENA, Luis (1997), *Apellidos Vascos*, 5a ed., San Sebastián, Txertoa [1a ed., 1973].

MORLET, Marie-Thérèse (1997), *Dictionnaire étymologique des noms de famille*, Lonrai, Perrin [1a ed., 1991].

NAUMANN, Horst (ed.) (1989), *Familiennamenbuch*, Leipzig, Leipzig Bibliographisches Institut.

NIETO BALLESTER, Emilio (1997), *Breve diccionario de topónimos españoles*, Madrid, Alianza Editorial.

NOTMC= *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya* (2009), Barcelona, Generalitat de Catalunya. [1a ed. 2004].

ONCAT= COROMINES, Joan (1989-1997), *Onomasticon Cataloniae. Els noms de lloc i noms de persona de totes les terres de llengua catalana*, Barcelona, Curial / La Caixa, 8 vols.

PALDC= VENY, Joan (2019), *Petit atlas lingüístic del domini català*, vol. VII, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.

PALDC= VENY, Joan (2016), *Petit atlas lingüístic del domini català*, vol. V, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.

PALDC= VENY, Joan (2013), *Petit atlas lingüístic del domini català*, vol. IV, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.

PALDC= VENY, Joan (2007), *Petit atlas lingüístic del domini català*, vol. I, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.

PCCD= PÀMIES I RIUDOR, Víctor (2020-2022), *Paremiologia catalana comparada digital*. Disponible en línia a: <<https://pccd.dites.cat/>>.

PHARIES, David (2002), *Diccionario etimológico de los sufijos españoles*, Madrid, Gredos.

ROSANES, Miquel (1864), *Miscelánea que comprende I: Un vocabulario valenciano-castellano. Apuntes para facilitar la enseñanza de la gramática en las escuelas de las poblaciones de esta provincia en que no se habla la lengua castellana*, València, Imprenta de José Maria Ayoldi.

TIBBALLS, Geoff (2008), *The Ultimate Cockney Geezer's Guide to Rhyming Slang*, Gran Bretanya, Ebury Press.

TRECCANI= *Treccani il portale di sapere*. Disponible en línia a: <<https://www.treccani.it/>>.

VNP= VOCABULARI DE NOMS DE PERSONA (2017), València, AVL [1a ed. 2006]. Disponible en línia a: <http://www.avl.gva.es/documents/31987/64529/Vocabulari_noms_2017.pdf>.

5.3. Llibres, articles, blocs, tesis, publicacions diverses sobre malnoms

ABAD, Ángel G. (2020), «El extraño origen de los apodos toreros: de Cuatrodedos al sabroso Mazapán», *ABC* 17-12-2020. Disponible en línea a: <https://www.abc.es/cultura/toros/abci-extrano-origen-apodos-toreros-cuatrodedos-sabroso-mazapan-202012170136_noticia.html>. [Consulta: 18-10-2022].

AGUADÉ BOFILL, Jorge (1978), «Observaciones a una nueva hipótesis sobre el origen del Islam», dins *Boletín de la Asociación Española de Orientalistas*, any 1978, núm. 14, fascicle 1, p. 119-126.

AGULLÓ, Recaredo (2008), «Els malnoms dels esportistes valencians», dins VALERO, Ll. & CASANOVA, E. (ed.), *Actes del XXXII Col·loqui de la Societat d'Onomàstica d'Algemesí*, Paiporta, Denes, p. 13-25.

ALONSO I BERZOSA, Jordi (2021), *Noms, llinatges i malnoms a Bétera*. Disponible en línea a: <<https://www.centredeestudislocalsdebetera.es/wp-content/uploads/2021/03/NOMS-LLINATGES-I-MALNOMS-A-BETERA-3.pdf>>. [Consulta: 18-03-2022].

ALONSO DURÀ, Aurelio (2015), *Repertorio de apodos de Benaguacil*. Disponible en línea a: <<https://aurelioalonsodura.files.wordpress.com/2015/07/repertorio-de-apodos-de-benaguacil.pdf>>. [Consulta: 12-09-2021].

AMADES, Joan (1990), *Refranyer català comentat*, 2a ed., Barcelona, Club de Butxaca. [1a ed., 1951, Barcelona, Selecta].

ANNA BERTOMEU, Francesca & Antònia SALORT CARPI (1986), «Els Malnoms del Verger», dins *X Col·loqui d'Onomàstica*, València, Generalitat Valenciana, p. 333-347.

ANTONIO (2014), «Esteban Argüelles Pérez (Armilla o Armillita)», el bloc de *De Hombres, Toros y Caballos*. Disponible en línea a: <<http://gestauro.blogspot.com/2014/05/esteban-arguelles-perez-armilla-o.html>>. [Consulta: 11-02-2022].

- ARAZO, Mª Ángeles (2019), «El Matalafer», *Las Provincias* 16-10-2019. Disponible en línia a: <<https://www.lasprovincias.es/comunitat/opinion/matalafer-20191016005626-ntvo.html>>. [Consulta: 25-12-2019].
- ARNAL CAVERO, Pedro (2007), «Vocabulario del alto-aragonés (de Alquézar y pueblos próximos)», dins *Archivo de Filología Aragonesa*, vol. 63-64, 2007-2008, p. 259-295. Disponible en línia a: <<https://ifc.dpz.es/recursos/publicaciones/28/89/12arnal.pdf>>. [Consulta: 5-09-2021].
- BALDOVÍ I PUJADES, Vicent Gustau (1997), «Estudi lingüístic dels malnoms d'Algemesi», dins *IV Col·loqui d'Onomàstica Valenciana. XXI Col·loqui de la Societat d'Onomàstica, Ontinyent (la Vall d'Albaida), 1995*, Paiporta, Denes, p. 57-98.
- BARCELÓ TORRES, Carme (1983), *Toponímia aràbica del País Valencià. Alqueries i castells*, València, Diputació de València.
- BARCELÓ TORRES, Carme (2010), *Noms aràbics de lloc*, Alzira, Bromera.
- BATALLER CATALÀ, Alexandre (2006), «L'última seda valenciana», *Mètode*, núm. 50, València, Universitat de València, p. 47-59. Disponible en línia a: <<https://metode.cat/revistes-metode/dossiers/l-ultima-seda-valenciana.html>>. [Consulta: 6-1-2021].
- BDLC= ALCOVER, Antoni M. (1936a), *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*, tom XVIII, núm. 1, gener-febrer 1936. Disponible en línia a: <https://alcover.iec.cat/documents/18BDLC_18.pdf>. [Consulta: 12-8-2022].
- BDLC= ALCOVER, Antoni M. (1936b), *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*, tom XVIII, núm. 4, juliol-agost 1936. Disponible en línia a: <https://alcover.iec.cat/documents/19BDLC_18_2.pdf>. [Consulta: 12-8-2022].
- BELTRAN CALVO, Vicent (2005), *El parlar de la Marina Alta: el contacte interdialectal valencianobalear*, Alacant, Universitat d'Alacant/ Departament de Filologia Catalana.

- BELTRAN CALVO, Vicent (1997), «Vora 500 malnoms de Callosa d'En Sarrià», dins *IV Col·loqui d'Onomàstica Valenciana. XXI Col·loqui de la Societat d'Onomàstica, Ontinyent (la Vall d'Albaida), 1995*, Paiporta, Denes, p. 137-142.
- BELTRAN CALVO, Vicent & Carles SEGURA-LLOPES (2017), *Els parlars valencians*, València, Publicacions de la Universitat de València.
- BERNAT, Jesús & Ferran GUARDIOLA (1992), «Els malnoms d'Almassora», *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica XLIX*, p. 443-478.
- BESÓ ROS, Adrià (2010), «El paisatge dels horts de tarongers», *Papers de L'Horta* 30, p. 18-23.
- BIOSCA POSTIUS, C. & GARCIA NAVARRO, A. (1992), «Malnoms de Vinalesa», dins *XVI Col·loqui de la Societat d'Onomàstica, Castelló de la Plana, 1991*.
- BOFARULL TERRADES, Manuel (2002), *Origen dels noms geogràfics de Catalunya, pobles, rius, muntanyes*, Valls, Cossetània Edicions. [1a ed., 1991, Barcelona, Millà].
- BORDES GARCÍA, José (2006), *Desarrollo industrial textil y artesanado en Valencia de la conquista a la crisis (1238-1350)*, València, Comité Económico y Social de la Comunidad Valenciana.
- BOSCH, Miquel (2014), «He localizado 600 'malnoms' de Pòrtol, la majoria siguen vigentes», *Diario de Mallorca* 05-08-14. Disponible en línia a: <<https://www.diariodemallorca.es/part-forana/2014/08/05/he-localizado-600-malnoms-portol-3809934.html>>. [Consulta: 28-07-2022].
- BOU CLEMENTE, Maria Oretó & Anna CUCÓ OLIVER (1986), «Els malnoms a L'Alcúdia», dins *Xè Col·loqui general de la Societat d'Onomàstica, 1er d'Onomàstica Valenciana, València, 29 i 30 de març de 1985, 1986*, p. 348-360.
- BOXEO1930S (2011), «Serafin Martínez Fort "El águila española" "El tigre de Turís"», el Blog *Boxeo 1930s*, 20-02-2011. Disponible en línia a: <<http://boxeo1930s.blogspot.com/2011/02/serafin-martinez-fort.html>>. [Consulta: 28-10-2022].

- BRYLLA, Eva (2016), «Bynames and Nicknames», dins HOUGH, C. (ed.), *The Oxford Handbook of Names and Naming*, Oxford, Oxford University Press, p. 237-250.
- BUADES RIPOLL, Isidre (2007), *Malnoms de l'Horta*, Sant Joan d'Alacant, Ajuntament de Sant Joan d'Alacant.
- BUJ ALFARA, Àngela (2019), *Els parlars del Montsià, estudi geolingüístic*, tesi doctoral, València, Universitat de València.
- CAFFARELLI, Enzo (2019), *Che cos'è un soprannome*, Roma, Carocci.
- CARO LEAL, Lidia (2021), «Cazalla, el Jägermeister de los 'llaures'», *Valenciaplaza* 30-4-2021. Disponible en línia a: <<https://valenciaplaza.com/cazalla-el-jagermeister-de-los-llaures>>. [Consulta: 28-12-2021].
- CASANOVA HERRERO, Emili (2012), «The adaptation of names of Romance origin (Aragonese, Spanish, French and Italian) to the Catalan/Valencian language», dins FELECAN, O. (ed.), *Name and Naming: Synchronic and Diachronic Perspectives*, Newcastle upon Tyne, Cambridge Scholars Publishing.
- CASANOVA HERRERO, Emili (2011b), «Comunidad Valenciana», dins CASANOVA, E. (ed.) *Toponimia hispánica. Origen y evolución de nuestros topónimos más importantes*, València, Denes, p. 257-292.
- CASANOVA HERRERO, Emili (2011), «Influencia histórica del aragonés sobre el valenciano», dins *Archivo de Filología Aragonesa (AFA)*, 67, p. 201-235.
- CASANOVA HERRERO, Emili (2010), «Toponímia d'origen antroponímic: el cas de la Vall d'Albaida», dins *Actes de la III Jornada d'Onomàstica*, Xàtiva 2008, València, Acadèmia Valenciana de la Llengua, p. 19-49.
- CASANOVA HERRERO, Emili (2007b), «Aportacions lèxiques i metodològiques de l'atles toponímic valencià», dins BASSA I MARTÍN, R. CASELLAS VIVES, E. & H. PLANISI GILI (coord.), *II Seminari de Metodologia en Toponímia i Normalització Lingüística: Palma, 30 de novembre i 1 de desembre de 2006*, Palma, Universitat de les Illes Balears, p. 51-70.

- CASANOVA HERRERO, Emili (2007a), «La normativització dels noms de pila i dels cognoms valencians», *BISO* 106-107, p. 40-53.
- CASANOVA HERRERO, Emili (2001b), «Ullada històrica dels sufixos gentilicis catalans», dins *Societat d'Onomàstica, Butlletí Interior*, LXXXIV, p. 28-42.
- CASANOVA HERRERO, Emili (2001), «La frontera lingüística castellano-catalana en el País Valencià», dins *Revista de Filologia Romànica*, Vol. 18, p. 213-260.
- CASANOVA HERRERO, Emili (2000), «Pròleg», dins HERREROS MORENO, M. Soledat, *El malnoms de Torrent*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 13-15.
- CASANOVA HERRERO, Emili (1997), «Malnom i lèxic comú: el cas de la Vall d'Albaida», dins CASANOVA, E. (ed.), *IV Col·loqui d'Onomàstica Valenciana. XXI Col·loqui de la Societat d'Onomàstica, Ontinyent (la Vall d'Albaida), 1995*, Paiporta, Denes, p. 255-260.
- CASANOVA HERRERO, Emili (1995), «Els hipocorístics en -o (tipus Manel>Nelo) en valencià: una interpretació», dins *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, 57, p. 28-36.
- CASANOVA HERRERO, Emili (1992), «El diccionari de la Vall d'Albaida: una presentació», dins *Alba núm. 7*, Ontinyent, Ajuntament d'Ontinyent, p. 89-98.
- CASANOVA HERRERO, Emili (1986), «Sobre els malnoms d'Agullent», dins *Actes del X Col·loqui General de la Societat d'Onomàstica*, I, València, Universitat de València/ Generalitat Valenciana, p. 361-367.
- CASANOVA HERRERO, Emili (1984), «Sobre la moció del sufix -ISTE/-ISTA», dins *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, LX, p. 259-267.
- CASTAÑO I GARCIA, Joan (1984), «Una classificació de malnoms il·licitans», dins *la Rella*, núm. 2, Baix Vinalopó, IECBV, p. 47-60.
- CASTELLVELL, Ventura (2015), «Antroponímia de la visita pastoral de l'any 1314 a la comarca dels Ports i la Tinença de Benifassà» dins *Actes de la VIII Jornada d'Onomàstica, Vinaròs 2014*, València, Acadèmia Valenciana de la Llengua, p. 47-58.

- CAVANILLES, Antoni Josep (1795), *Observaciones sobre la historia natural, geografía, agricultura, población y frutos del Reyno de Valencia*, Madrid, Impremta Reial. També disponible en línia a <<http://books.google.es/books?hl=ca&id=LXn6RJoXM-UC&q=Alc%C3%A1ser#v=snippet&q=Alc%C3%A1ser&f=false>>. [Consulta: 30 març 2014].
- CERVERA, César (2016), «Vlad “el Empalador” de Transilvania, la auténtica y sanguinaria historia del Conde Drácula», dins *ABC* 15/05/2016. Disponible en línia a: <https://www.abc.es/historia/abci-vlad-empalador-transilvania-autentica-y-sanguinaria-historia-conde-dracula-201605150326_noticia.html>. [Consulta: 22-01-2022].
- CHORVA ESPAÑA, Ana M^a & Mª Consuelo MUÑOZ RAMOS (1982), «Cançons populars d'Onda», dins *Fiestas Patronales Onda, Octubre '82*, Onda, Ajuntament d'Onda.
- COL·LECTIU CAMA-ROJA (1988), *La meua comarca, l'Horta Sud*, València, Gregal Llibres.
- COLOMINA CASTANYER, Jordi (1991), *El valencià de la Marina Baixa*, València, Generalitat Valenciana.
- COLOMINA CASTANYER, Jordi (1993), «Aproximació a l'antroponímia murciana d'origen català. Un capítol poc conegut de la història de la llengua catalana», dins FERRANDO FRANCÉS, A., MESEGUER, L. & ALEMANY, R. (coord.), *Actes del novè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, Alacant-Elx, 9-14 de setembre de 1991*, Vol. 2, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 355-383.
- COLÓN DOMÉNECH, Germà (2014), *Origen i història del lèxic català*, València/ Barcelona, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana [IIFV]/ Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- COLÓN DOMÉNECH, Germà (2011), «El mossarabisme, encara: la instrumentalització ideològica del romanç andalusí», *Caplletra* 51 (Tardor 2011), p. 137-144.

- COLÓN DOMÉNECH, Germà (1993), *El lèxic català dins la Romània*, València, Universitat de València/ Publicacions de l'Abadia de Montserrat. [1a ed. en cast., 1976, *El léxico catalán en la Romania*, Madrid, Gredos].
- COMPTE RIBA, Albert (2019), «Entrevista», dins *Anoia Magazin*, gener 2019, núm. 39, p. 8-13. Disponible en línia a: <https://issuu.com/anoiimagazin/docs/amgz39_web> [Consulta: 28-07-2021].
- CONCA, Maria (2002), «Els refranys antroponímics en els reculls de Joan Carles i Amat, Miquel Burguera i Carles Ros» dins CASANOVA, E. & V. M. ROSSELLÓ (eds.), *Congrés Internacional de Toponímia i Onomàstica Catalanes (València, 18-21 d'abril de 2001)*, València, Universitat de València, p. 49-59.
- CORBÍN FERRER, Juan-Luis (1995), *Ruzafa la bien plantada*, 3a ed., Valencia, Federico Doménech. [1a ed. 1982].
- CFTV= CRITERIS PER A LA FIXACIÓ DE LA TOPONÍMIA VALENCIANA (2015), Col·lecció Manuals núm. 3, València, AVL. Disponible en línia a: <https://www.avl.gva.es/documentos/31987/58581/MANUALS_03.pdf/bba90551-8722-4a8b-8690-a385145ec91a>. [Consulta: 10-10-2022].
- CUESTA MELLADO, Carmen & Carlos MURIEL CEGARRA (2021), «Francisco Mendoza Ríos», dins *Real Academia de la Historia, Diccionari Biogràfic electrònic*. Disponible en línia a: <<https://dbe.rah.es/biografias/54291/francisco-mendoza-rios>>. [Consulta: 14-07-2021].
- CUÑAT, Enric M (2021), *Recull de malnoms d'Alfara*, Alfara del Patriarca, Ajuntament d'Alfara del Patriarca. Disponible en línia a: <<https://alfarapedia.es/arxiu/malnoms/>>. [Consulta: 14-10-2022].
- DOMINGO FERNÁNDEZ, Juan (2009), «De nombres y apodos», *Hoy*, 3-7-2009. Disponible en línia a: <<https://www.hoy.es/20090703/opinion/nombres-apodos-20090703.html>>. [Consulta: 2-11-2019].

- DOMÍNGUEZ I BENLLOCH, J. (1989), «L'onomàstica dels moriscos benaguasilins segons un document de 1591», dins *Lauro. Quaderns d'Història i Societat*, núm. 4, p. 153-167, Llíria, Ajuntament de Llíria/ Diputació de València.
- DOMÍNGUEZ VICENTE, Neus & Joan DOMÍNGUEZ BENLLOC (2014), «Els malnoms del Camp de Túria. Classificació semàntica», dins TORT I DONADA, Joan & Montserrat MONTAGUT I MONTAGUT (eds.) *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques*, Generalitat de Catalunya/ Departament de Cultura. Annex. Secció 12. p. 2950-2960. Disponible en línia a: <<http://www.gencat.cat/llengua/BTPL/ICOS2011/281.pdf>>. [Consulta: 18 febrer 2018].
- DOMÍNGUEZ VICENTE, Neus (2011), «Els malnoms de Benaguasil», dins CASANOVA, E. & VALERO, LL. (eds.) *la Toponomàstica de les illes del Mediterrani occidental. XXXV Col·loqui de la Societat d'Onomàstica, l'Alguer, maig del 2008*, València / L'Alguer, Denes.
- DONAT MATARREDONA, Antoni (1997), «Alguns malnoms d'Ontinyent», dins CASANOVA, E. (ed.), *IV Col·loqui d'Onomàstica Valenciana. XXI Col·loqui de la Societat d'Onomàstica, Ontinyent (la Vall d'Albaida), 1995*, Paiporta, Denes, p. 355-376.
- DUARTE, Carles & Àlex ALSINA (1986), *Gramàtica històrica del català*, Vol. III, Barcelona, Curial.
- ECODIARIO.ES (2017), «¿De dónde procede el nombre de Popeye? Se cumplen 88 años de la primera tira cómica», *EcoDiario.es*, 17-01-2017. Disponible en línia a: <<https://ecodiario.economista.es/cultura/noticias/8088580/01/17/De-donde-procede-el-nombre-de-Popeye-Se-cumplen-88-anos-de-la-primera-tira-comica.html>>. [Consulta: 03-02-2022].

- EFE (2009), «"Mante, de qui eres?" Un professor y vecino de Turís recupera en un libro más de 800 apodos», *Levante-EMV*, 11-05-09. Disponible en línia a: <<https://www.levante-emv.com/comarcas/2009/05/11/mante-qui-13262663.html>>. [Consulta: 12-07-2022].
- EL PERIÓDICO DE ARAGÓN (2003), «Apellido de hoy: Tarín. Heráldica en Aragón», *El Periódico de Aragón*, 6-02-2003. Disponible en línia a: <<https://www.elperiodicodearagon.com/aragon/2003/02/06/heraldica-aragon-48339527.html>>. [Consulta: 10-03-2022].
- ESPINÓS I FERRÀNDIZ, Consol (1991), «Els malnoms en l'obra de Martí Gadea», dins COLOMINA, J & R. ALEMANY (coord.), *Actes del catorzè Col·loqui general de la Societat d'Onomàstica: (segon d'onomàstica valenciana)*, Alacant, 13-15 d'abril de 1989, Vol. 1, Alacant, Generalitat Valenciana, p. 307-314.
- FÀBREGA, Jaume, (2009), «La curiosa història del cigaló o carajillo», dins *Bona Vida, Vilaweb*, 20-8-2009. Disponible en línia a: <<https://blocs.mesvilaweb.cat/jaumefabrega/?p=142577>>. [Consulta: 24 abril 2019].
- FEBRER ROMAGUERA, Manuel V.; et Alii (2003), *Torrent i els seus documents (1233-1847)*, Torrent, Ajuntament de Torrent.
- FEBRER ROMAGUERA, Manuel V. (1985b) «Incidència econòmica dels repoblaments cristians i de la continuïtat mudèjar a la conca de l'Albufera al segle XIII» dins *Annals de l'IDECO 1985-1986, núm. 4*, Catarroja/ Torrent, Institut d'Estudis Comarcals de l'Horta Sud (IDECO), p. 17-36.
- FEBRER ROMAGUERA, Manuel (1983b), «La Séquia de les Fonts i les hortes de Picassent i Alcàsser», dins *Annals de l'IDECO 1983, núm. 2*, Catarroja, Institut d'Estudis Comarcals de l'Horta Sud (IDECO), p. 97-110.

- FERRERO, Sixto (2014), «Leopoldo Magenti: component el ‘regionalismo bien entendido’», *Diari la Veu* 25-08-2014. Disponible en línia a: <<https://www.diarilaveu.com/columnista/37193/leopoldo-magenti-component-el-regionalismo-bien-entendido>>. [Consulta 19-08-2022].
- FINSTERWALDER, Karl (1990), *Tiroler Familiennamenkunde: Sprach- und Kulturgeschichte von Personen-, Familien- und Hofnamen; mit einem Namenlexikon*, 2a ed., Innsbruck, Wagner. Disponible en línia a: <https://books.google.es/books?redir_esc=y&hl=ca&id=pDwrAAAAMAAJ&focus=searchwithinvolume&q=morad>. [Consulta: 27-06-2021].
- FORCADELL SAPORT, Josep (1992), *Els renoms de Castelló de la Plana*, dins *Actes del XVIè Col·loqui general de la Societat d'Onomàstica*, p. 497-507.
- FRECHINA, Josep Vicent (2006), «La dolçaina abans del segle XX: Antoni Pastrana, dolçainer de Lliria», dins *Caramella. Revista de música i cultura popular*, núm. 15, Associació Caramella, p. 70-72. Disponible en línia a: <http://www.revistacaramella.cat/wp-content/uploads/2018/02/c15_frechina_culturapopular.pdf>. [Consulta: 10-12-2021].
- FRESQUET, Rafel & Encarna VILAFRANCA (2000), «Els malnoms de Cullera», dins *Societat d'Onomàstica, Butlletí interior, XXIIIè Col·loqui d'Uldecona*, p. 215-224.
- FUENTES CAÑIZARES, Javier (2008), «Presencia del caló en el léxico marginal español», dins *Revista de Folklore*, Tom 28a, núm. 329, 2008, p. 147-161. Disponible en línia a: <<https://www.cervantesvirtual.com/descargaPdf/revista-de-folklore-102/>>. [Consulta: 10-10-2022].
- FUNDÉU-RAE (2011), «¡Tatatachán: 95 onomatopeyas!», *el web de Fundéu RAE* 17/06/2011. Disponible en línia a: <<https://www.fundeu.es/escribireninternet/tatatachan-95-onomatopeyas/>>. [Consulta: 10-10-2022].

- FUSTER ORTELLS, Joan (1993), *La Albufera de València*, Alzira, Bromera.
- GARCÍA DE DIEGO, Vicente (1970), *Gramàtica Històrica Espanyola*, 3a ed., Madrid, Gredos.
- GARCIA FRASQUET, Gabriel (2016), «Gandia, València la Xica: pixavins i delicades», dins *Actes de la X Jornada d'Onomàstica de Gandia 2016*, València, AVL, p. 11-26.
- GARCIA OSUNA, Antoni (2012), «Els malnoms d'origen animal en les comarques valencianes de parla xurra», dins CASANOVA, E. (coord.), *Onomàstica mediterrània: onomàstica d'origen zoonímic i dels intercanvis entre pobles, actes del Convegno di Onomàstica de la Scuola di Dottorato di Torino (València, abril 2012)*, València, Denes, p. 39-80.
- GARCIA OSUNA, Antoni (2011), «Malnonímia i els seus graus respecte del recull de malnoms d'Algímia d'Almonesir», dins *Actes de la IV Jornada d'Onomàstica, Vila-real 2010*, València, Acadèmia Valenciana de la Llengua, p. 157-175.
- GARCIA OSUNA, Antoni (2003), «La sufixació en els malnoms», dins *XXIX Col·loqui de la Societat d'Onomàstica, Teulada, Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica (BISO), núm. 94*, p. 325-365.
- GARCIA OSUNA, Antoni (2000), «Els malnoms a les Pissarres d'atandadors de l'Horta: II. - El Pla de Sant Bernat, Borbotó i Poble Nou», dins *Societat d'Onomàstica, Butlletí interior (BISO), LXXXIII*, Barcelona, Societat d'Onomàstica, p. 146-159.
- GARCIA OSUNA, Antoni (1999), «Els malnoms de Tavernes Blanques (L'Horta)», dins *Societat d'Onomàstica, Butlletí interior (BISO), LXXVII*, Barcelona, Societat d'Onomàstica, p. 169-179.
- GARCIA PERALES, Vicent-Ferran (1998), «Els malnoms d'Alfarrasí: un altre símbol d'identitat cultural», dins *Almaig XIV*, Ontinyent, Junta de Festes de la Puríssima, p. 132-137.

- GARCIA PERALES, Vicent-Ferran (1997), «Aproximació contrastiva als malnoms de la Costera», dins CASANOVA, E. (ed.), *IV Col·loqui d'Onomàstica Valenciana. XXI Col·loqui de la Societat d'Onomàstica, Ontinyent (la Vall d'Albaida), 1995*, Paiporta, Denes, p. 427-484.
- GARCIA PERALES, Vicent-Ferran (1996), «Sobre malnoms, cultura popular i “parauletes”», dins *Almaig XII*, Ontinyent, Junta de Festes de la Puríssima, p. 19-21.
- GALÁN CASTAÑ, Josep (1994), *Les motades de Fraga*, Fraga, Institut d'Estudis del Baix Cinca, Col·lecció La Sitja.
- GARCÍA GALLARÍN, Consuelo (1998b), *Léxico del 98*, Madrid, Complutense.
- GARGALLO GREGORI, José (2015), «Els malnoms de la Vall d'Uixó», el Bloc de José Gargallo Gregori. Disponible en línia a: <<http://josegargallo.blogspot.com/p/introduccio.html>>. [Consulta: 11-02-2022].
- GEA ORTIGAS, María Isabel (2011), *Curiosidades y anécdotas de Madrid*, Madrid, Ediciones La Librería.
- GENETTE, Gérard (1976), *Mimologiques. Voyage en Cratylie*, Paris, Seuil.
- GIRONÉS, Josep Manuel & Ricard SICLUNA (2002), «Els cognoms valencians d'origen maltés», dins *Congrés Internacional de Toponímia i Onomàstica Catalanes (València, 18-21 d'abril de 2001)*, València, Universitat de València/ Denes, p. 77-95.
- GIVANEL I MAS, J. (1919), «Notes per a un vocabulari d'argot barceloní», dins *Butlletí de Dialectologia Catalana, VII*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, p. 11-68. Disponible en línia a: <<https://archive.org/details/boletndedialecto710inst>>. [Consulta: 13-10-2019].

GNV = GRAMÀTICA NORMATIVA VALENCIANA (2006), València, Publicacions de l'AVL.

GÓMEZ TORREGO, Leonardo (2001), «El lenguaje actual de los jóvenes», dins *Carabela, Modelos de uso de la lengua española*, núm. 50, Madrid, SGEL, p. 39-60. Disponible en línia a: <https://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/carabela/pdf/50/50_039.pdf>. [Consulta: 20-10-2019].

GUARDIOLA I SAVALL, Maria Isabel (2000), «Els malnoms de Bolulla (Marina Baixa)», dins *Societat d'Onomàstica, Butlletí interior LXXXIII*, Barcelona, Societat d'Onomàstica, p. 183-190.

GUARINOS, Abel (2002), «Sobre els personatges i el copiar i apegar de Bernat i Baldoví», dins NICOLÀS, Miquel (coord.), *Bernat i Baldoví i el seu temps*, València, Universitat de València, p. 331-348.

GUILLEM CHILET, Francesc (2009), *Els motors de l'Albufera*, Torrent/ Catarroja, IDECO/ Perifèric Edicions.

GUINOT RODRIGUEZ, Enric (1999), *Els Fundadors del Regne de València*, vols. I, II, València, Tres i Quatre.

GUINOT, Enric; SELMA, Sergi; LLORÍA, Reis, (2003), «El patrimoni hidràulic de les séquies del Tribunal de les Aigües de València», dins *Consell d'Hòmens Bons i el Tribunal de les Aigües*, 10-11-2003. Disponible en línia a: <http://www.consejodehombresbuenos.es/images1/patrimoni_25032009.pdf>. [Consulta: 9-10-2019].

GUIRAU, Alfons (1995), «Toponímia de l'Albufera», dins ROSSELLÓ VERGER, V. & CASANOVA HERRERO, E. (ed.), *Materials de toponímia: Estudis de toponímia valenciana*, vol. 2, València, Denes/ Generalitat Valenciana, p. 1.149-1.205.

GULSOY, Joseph (1993), *Estudis de gramàtica històrica*, València/ Barcelona, Institut Universitari de Filologia Valenciana/ Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

- HERNÁNDEZ, F. J. (2016, març 13), «Els "Muixeranguers" i l'escola de "Llapissera"», *Levante-EMV*, 13-03-2016. Disponible en línia a: <<https://www.uv.es/fjhernan/breviculum/Llapisera.pdf>>. [Consulta: 28 agost 2018].
- HERNÁNDEZ, F. J. (2016, gener 31), «Els últims rodors de l'Horta», *Levante-EMV*, 31-01-2016. Disponible en línia a: <<https://www.uv.es/fjhernan/breviculum/rodors.pdf>>. [Consulta: 28 agost 2018].
- HERNÁNDEZ, Carlos (1997), *Mil y un apodos de la ciudad de Teruel*, Terol, Autoedició. Disponible en línia a: <<http://miscelaneaturolense.blogspot.com/2014/03/marzo2014miscelanea-los-mil-y-un-apodos.html>>. [Consulta: 6-9-2018].
- HERNÁNDEZ PERPIÑÁ, Jaime (2006), «75 años del primer ascenso a Primera», *Levante-EMV*, 18-09-2021. Disponible en línia a: <<https://www.levante-emv.com/deportes/2006/04/03/75-anos-primer-ascenso-primera-13742963.html>>. [Consulta: 18-9-2021].
- HERRERO CABANYES, Josep (2021), «L'apicultura i els colmenars d'Artana», dins *Artanapedia* 14-08-2021. Disponible en línia a: <https://artanapedia.com/textos-etnologia/apicultura-colmenars/#_Toc79839228>. [Consulta: 8-8-2022].
- HERVÀS, Xavier (1986), «Sobre malnoms de Carlet», *Xè Col·loqui general de la Societat d'Onomàstica*, València, Generalitat Valenciana, p. 373-381.
- HOOK, J. N. (1991), *All Those Wonderful Names: A Potpourri of People, Places, and Things*, New York/ Chichester/ Brisbane/ Toronto / Singapore, John Wiley & Sons.
- JIMÉNEZ DE GREGORIO, Fernando (1999), «Materiales para una toponimia de la provincia de Toledo», dins *Anales Toledanos*, p. 283-303.
- JIMÉNEZ MARTÍNEZ, Jesús (1990), «Els malnoms d'Atzeneta», dins *Almaig VI*, Ontinyent, Junta de Festes de la Puríssima, p. 124-131.
- JOVER, Francesc (2008), «Introducció als malnoms de Cocentaina (El Comtat)», dins VALERO, Ll. & CASANOVA, E. (ed.), *Actes del XXXII Col·loqui de la Societat d'Onomàstica d'Algemés*, Paiporta, Denes, p. 287-298.

- JUANES I PERIS, Gerard (2017), «I tu, mante, de qui ets? Els renoms de Llombai», dins *Festes de Llombai, en honor a Sant Francesc de Borja del 15 al 27 d'agost de 2017*, Llombai, Ajuntament de Llombai, p. 94-96.
- ITARTE I VERICAT, Francesc (2002), «Els malnoms d'Ulldecona», dins *Rails, núm. 18, any 2002*, Ulldecona, Centre d'Estudis d'Ulldecona, p. 62-88.
- LA PARRA LÓPEZ, Santiago (2003), *Història de Miramar*, Miramar, Ajuntament de Miramar.
- LACREU, Josep (2019), «Matalafer», *Levante-EMV* 3-7-2019. Disponible en línia a: <https://www.levante-emv.com/paraula-del-dia/2019/07/03/matalafer/1896718.html>. [Consulta: 25-12-2019].
- LABARTA, Ana (1987), *La onomástica de los moriscos valencianos*, Madrid, CSIC.
- LACASTA ESTAUN, Gartzzen (1994), «El euskera en el alto Aragón», dins *Cuadernos de Sección. Hizkuntza eta Literatura (12)*, Donostia, Eusko Ikaskuntza, p. 141-278.
- Lebel, Paul (1956), *Principes et méthodes d'hydronymie française*, Paris, Les Belles Lettres.
- L'ESCRIVÀ, Josep (1976), *Les nostres barraques*, València, Impremta Fermar.
- LLORCA, Emili (2012), «Verinoca», *el bloc d'Emili Llorca, La parla d'Oliva, Bloc de dialectologia del valencià dedicat al parlar d'Oliva (La Safor)*, 5-6-2012. Disponible en línia a: <http://parladoliva.blogspot.com/2012/06/verinoca.html>. [Consulta: 30-8-2022].
- LÓPEZ, Alfred (2018), «Destripando bulos: La expresión 'Más vale maña que fuerza' no tiene nada que ver con las aragonesas [#StopBulos]», *el bloc de Ya está el listo que todo lo sabe d'Alfred López, 20 Minutos*, 28-2-2018. Disponible en línia a: <https://blogs.20minutos.es/yaestaellistoquetodolosabe/tag/manico/>. [Consulta: 14-6-2021].

LÓPEZ, Alfred (2011), «¿Cuál es el origen del término “rocambolesco”?», *el bloc de Ya está el listo que todo lo sabe d'Alfred López*, 20 Minutos, 11-12-2011. Disponible en línea a: <<https://blogs.20minutos.es/yaestaellistoquetodolosabe/cual-es-el-origen-del-termino-rocambolesco/>>. [Consulta: 14-6-2021].

LÓPEZ IGUAL, Antonio (2007), *El habla de Chiva*, Xiva, Caja Rural de Cheste.

LÓPEZ I MONFORT, Albert (1997), *Malnoms, una part de la història del meu poble*, dins *Jornades de Foment de la Investigació*, Castelló, Universitat Jaume I. Disponible en línea a: <http://repositori.uji.es/xmlui/bitstream/handle/10234/80548/forum_1996_23.pdf?sequence=1>. [Consulta: 26-6-2021].

LÓPEZ ORDAZ, Carmela (2013), «Un dulce árabe exclusivo de Paterna», *Las Provincias* 23-09-2013. Disponible en línea a: <<https://www.lasprovincias.es/v/20130923/hortamorvedre/dulce-arabe-exclusivo-paterna-20130923.html>>. [Consulta: 7-5-2020].

LÓPEZ VERDEJO, Voro (2004), *El parlar de l'Horta de València dins del dialecte apichat*, València, Real Acadèmia de Cultura Valenciana.

LLOP I BAYO, Francesc (1985), «Altres serveis i ocupacions», dins MIRA, J. F. (coord.), *Temes d'etnografia valenciana, Vol. 3, (Bosc i muntanya, indústria tradicional, comerç i serveis)*, València, Institució Alfons el Magnànim, p. 195-249.

LLOPIS ARANDA, Dolors (2013), «Recull de malnoms del poble d'Almussafes», dins *Actes de la VI Jornada d'Onomàstica, Alzira 2012*, València, Acadèmia Valenciana de la Llengua, p. 247-263.

LLORCA, Pau (2016), «Tabaleters (i 4)», *Memòries d'un Tabaleter* 04-08-2016. Disponible en línea a: <<http://memoriesduntabaleter.blogspot.com/>>. [Consulta: 21-6-2022].

LLORENTE FALCÓ, Teodoro (2019), «El 'acabacases' cúralo todo», *Las Provincias* 12-01-2019. Disponible en línia a: <<https://www.lasprovincias.es/comunitat/opinion/acabacases-curalo-20190112004315-ntvo.html>>. [Consulta: 26-6-2021].

LLOVERAS I VERDAGUER, Ignasi (2004), *Els noms de casa de Malgrat de Mar, Anàlisi, classificació i localització*, Malgrat de Mar, Arxiu Municipal de Malgrat de Mar. Disponible en línia a: <<http://ammm.ajmalgrat.cat/viewer.vm?id=76303&lang=ca&view=global>> [Consulta: 2-5-2022].

MARCO MORENO, Vicent F. (2017), *De molta categoria*, València, Sargantana.

MARQUEGUI RICO, Emilio & Julio GONZÁLEZ RODRÍGUEZ (2019), «Baltasar Belenguer Hervás», a *Real Academia de la Historia, Diccionario Biográfico electrónico*. Disponible en línia a <<http://dbe.rah.es/biografias/95375/baltasar-belenguer-hervas>> [Consulta: 9-8-2019].

MARTÍ, Anna (2020), «El curioso origen de Peugeot: un salto tecnológico que se consagró en los garajes cuando empezó en las cocinas», *Xataka* 3-04-2020. Disponible en línia a: <<https://www.xataka.com/historia-tecnologica/curioso-origen-peugeot-salto-tecnologico-que-se-consagro-garajes-cuando-empezo-cocinas>>. [Consulta: 14-6-2021].

MARTÍ GADEA, Joaquín (1906), *Tipos, modismes y còses rares y curioses de la tèrra del gè, arreplegades y ordenades per un aficionat, molt entusiasmát de tot lo d'ella*, 3 vols., València, Impremta d'Antonio López i Comp.

MARTÍ MESTRE, Joaquim (2020), «Tradició i modernitat en el llenguatge dels llibrets de falla de les primeres dècades del segle XX», dins *Zeitschrift für Katalanistik* 33 (2020), p. 201–237.

- MARTÍ MESTRE, Joaquim (2019), «El léxico aragonés en relación con el catalán de Valencia durante los siglos XVIII, XIX y XX», dins *RILCE: Revista de filología hispánica*, Vol. 35, núm. 2, 2019, p. 603-629.
- MARTÍ MESTRE, Joaquim (2000), «Onomàstica i literatura popular. Topònims i antropònims en el teatre valencià del segle XIX», dins MATEU, J. F. & CASANOVA, E. (ed.), *Estudis de Toponímia Valenciana*, València, Denes.
- MARTÍ MESTRE, Joaquim (1997), *Literatura de canya i cordell al País Valencià. Els col·loquis de temàtica jocosa I satírica. Edició i estudi lingüístic*, Paiporta, Denes.
- MARTÍ MESTRE, Joaquim (1994), «Malnoms valencians del segle XIX», dins *Societat d'Onomàstica, Butlletí Interior*, núm. LIX, p. 199-226.
- MARTÍ MULET, M. Cinta (2020), *De quina casa ets? Renoms perellonencs del segle XIX al segle XXI*, El Perelló, autoedició. Disponible en línia a: <http://www.elperello.cat/sites/elperello/files/recursos/cultura/concurs_literari/obres_guanyadores/20/scan_de_quina_casa_ets.pdf>. [Consulta: 28-09-2022].
- MARTINES PERES, Josep (2000), *El valencià del segle XIX, estudi lingüístic del "Diccionario valenciano" de Josep Pla i Costa*, València/ Barcelona, Institut Universitari de Filologia Valenciana/ Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- MARTÍNEZ BENACHES, Lluís (2015), «Cagar al vol», *el Punt Avui* 31-01-2015. Disponible en línia a: <<https://www.elpuntavui.cat/societat/article/5-societat/818364-cagar-al-vol.html>>. [Consulta: 26-06-2021].
- MARTÍNEZ MARTÍNEZ, Francesc (2007), «La cabuderia d'un sabater», dins BELTRAN LLAVADOR, Rafael (ed.), *Rondalles populars valencianes. Antologia, catàleg i estudi dins la tradició del folklore universal*, València, Universitat de València, p. 462-466.
- MARTÍNEZ SANCHIS, Francesc (2005a), «L'Horta Sud, una regió urbana en creixement», dins DDAA (ed.), *Mirades sobre l'Horta Sud*, Torrent, Fundació para el desarrollo de l'Horta Sud, p. 11-17.

- MARTÍNEZ PATÓN, Víctor (s.d.), «Marcelino Guillermo González del Río García de la Llera», dins *Real Academia de la Historia, Diccionario Biográfico electrónico*. Disponible en línia a: <<https://dbe.rah.es/biografias/65963/marcelino-guillermo-gonzalez-del-rio-garcia-de-la-llera>>. [Consulta: 07-01-2022].
- MARTOS SÁNCHEZ, Josep Lluís (1997), «Els malnoms al camp d'Alacant: el Bacarot», dins CASANOVA, E. (ed.), *IV Col·loqui d'Onomàstica Valenciana. XXI Col·loqui de la Societat d'Onomàstica, Ontinyent (la Vall d'Albaida), 1995*, Paiporta, Denes, p. 683-692.
- MAS I MIRALLES, Antoni (2002), «Aproximació a la toponímia de Guardamar», dins *La Rella*, 2002, núm. 15, p. 49-70.
- MASOLIVER, Alfonso (2021), «Conoce el origen del nombre de cada país del mundo», *La Razón*, 07-04-2021. Disponible en línia a: <<https://www.larazon.es/viajes/20210406/32e3w44jxrgbdhcimczkkqf6uq.html>>. [Consulta: 29-01-2022].
- MEMBRADO TENA, Joan Carles (2017), «L'Horta a través dels seus noms: aproximació toponímica al paisatge perdut de València i el seu entorn rural», dins *Mètode*, núm. 91, Universitat de València, p. 28-37.
- MILLET PONS, Ramon (1997), «Sobre els malnoms de la Font d'En Carròs», dins CASANOVA, E. (ed.), *IV Col·loqui d'Onomàstica Valenciana. XXI Col·loqui de la Societat d'Onomàstica, Ontinyent (la Vall d'Albaida), 1995*, Paiporta, Denes, p. 693-704.
- MIR DE LA CRUZ, Rafael (1975), «Estadística y Antroponimia (III), Onomástica aragonesa», dins *Estadística Española* 66-67, p. 41-67.
- MIR DE LA CRUZ, Rafael (1980), «Estadística y Antroponimia (IV), Apellidos del Reino de Valencia», dins *Estadística Española* 86, p. 101-137.
- MIRALLES I MONTSERRAT, Joan (1980), «Normes per a l'aplec i l'estudi dels malnoms», dins *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica, I, SDO*, p. 29-37.
- MOLL, Francesc de Borja (1982), *Els llinatges catalans (Catalunya, País Valencià, Illes Balears): assaig de divulgació lingüística*, 3a ed., Mallorca, Moll. [1a ed., 1959].

- MOLL, Francesc de Borja (2006), *Gramàtica històrica catalana*, València, Universitat de València. [1a ed., Gredos, 1952; 1a ed. PUV, 1991].
- MONFORTE CASAÑ, Enric (2015), *Una reconstrucció del joc de pilota valenciana als pobles de la comarca de l'Horta Sud de València de 900 a 1975: una investigació des de la història oral*, tesi doctoral, Universitat de València.
- MORANT, Ricard & Miquel PEÑARROYA (1996), *Llenguatge i cultura: per a una ecologia lingüística*, 2. ed., València, Universitat de València. [1a ed., 1995].
- MOREU-REY, Enric (1991), *Història dels nostres prenomes, cognoms i renoms*, Barcelona, Publicacions de la Universitat de Barcelona.
- MOREU-REY, Enric (1981), *Renoms, motius, malnoms i noms de casa*, Barcelona, Millà.
- MOREU-REY, Enric (1982), *Els nostres noms de lloc*, Palma de Mallorca, Moll.
- MOREU-REY, Enric (1974), *Toponímia urbana i onomàstica vària*, Palma de Mallorca, Moll.
- MORGAN, Jane; O'NEILL, Christopher & Rom HARRÉ (1979), *Nicknames: Their Origins and Social Consequences*, London/ Boston/ Henley, Routledge & Kegan Paul.
- MORODER, Edgar (1980), *Die Moroder, ein altladinisches Geschlecht aus Gröden-Dolomiten vom 14. bis zum 20. Jahrhundert. Ein Beitrag zur tirolischen Familienforschung*, St. Ulrich in Gröden, Komitee für die Drucklegung des Moroder-Stammbuches. Disponible en línia a: <<http://www.moroderfamily.com/book-moroder-1/the-moroder-book-one.pdf>>. [Consulta: 27-06-2021].
- MUGA, Emeterio (1920) «Descripción Físico-Geográfica», dins CARRERES CANDI, Francisco (ed.), *Geografía general del Reino de Valencia: Reino de Valencia*, Vol. I, Establecimiento Editorial De Alberto Marín, Barcelona.
- MUT RUÍZ, J. Enric (2013), «Malnoms de Guadassuar», dins *Actes de la VI Jornada d'Onomàstica, Alzira 2012*, València, Acadèmia Valenciana de la Llengua, p. 65-90.

- NAVARRO CAMPOS, Aurora (1997), «Antroponímia de Montserrat», dins *IV Col·loqui d'Onomàstica Valenciana. XXI Col·loqui de la Societat d'Onomàstica, Ontinyent (la Vall d'Albaida), 1995*, Paiporta, Denes, p. 773-789.
- NAVARRO CAMPOS, Carme (2000), «Topònims originats a partir de l'antroponímia del terme de Montserrat», dins *XXV Col·loqui de la Societat d'Onomàstica, V Col·loqui d'Onomàstica Valenciana (Sagunt, 26-27.02.1999)*, Braçal, núm 21-22, Sagunt, p. 511-529.
- NEAFSEY, Edward (2002), *The Surnames of Ireland: Origins and Numbers of Selected Irish Surnames*, Kansas City, Irish Genealogical Foundation.
- NEBOT CALPE, Natividad (1984), «El castellano-aragonés en tierras valencianas (Alto Mijares, Alto Palancia, Serranía de Chelva, Enguera y la Canal de Navarrés)», dins *Archivo de Filología Aragonesa*, vol. 34-35, p. 395-535.
- NEBOT CALPE, Natividad (1981), «Las voces naturales y la etimología popular en la toponimia y el habla del Alto Mijares y del Alto Palancia (Castellón)», dins *Archivo de Filología Aragonesa*, vol. 28-29, p. 57-82.
- NIETO BALLESTER, Emilio (2011), «Murcia», dins CASANOVA, E. (ed.) *Toponimia hispánica. Origen y evolución de nuestros topónimos más importantes*, València, Denes, p. 293-300.
- NIETO BALLESTER, Emilio (2002), «Maroto, Manotera, Salmerón: aportaciones de toponimia española a propósito de la expresión de loma», dins *RFE, LXXXII. RFE, LXXXIII, 2002, 3º-4º*, CSIC, p. 295-317. Disponible en línia a: <<https://xn--revistadefilologiaespaola-uoc.revistas.csic.es/index.php/rfe/article/view/157/156>>. [Consulta: 15-10-2022].
- NÚÑEZ CEDEÑO, Rafael A. (2014), «Fonología autosegmental», dins NÚÑEZ-CEDEÑO, R., S. COLINA & T. G. BRADLEY (ed.) *Fonología generativa contemporánea de la lengua española*, 2a ed., Washington, Georgetown University Press, p. 47-82. [1a ed. 1999].
- ORAN-DZ.COM (2014), «L'histoire de la ville d'Oran», el web ORAN-DZ.COM, 23-12-2014. Disponible en línia a: <<http://www.oran-dz.com/ville/histoire/>>. [Consulta: 15-07-2022].

- PARRA, Vicente (2013), «La apasionada vida del primero de los ‘Litri’», *el web de Huelva Taurina*, 15-1-2013. Disponible en línia a: <<http://www.huelvataurina.com/2013/01/15/la-apasionada-vida-del-primero-de-los-litri/>>. [Consulta: 7-8-2019].
- PAYRATÓ, Lluís (1996), *Català col·loquial, aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana*, 3a ed., València, Universitat de València. [1a ed., 1988].
- PELLICER HERRERO, Anna Maria (1991), «Els malnoms de Benigànim», dins COLOMINA, J & R. ALEMANY (coord.), *Actes del catorzè Col·loqui general de la Societat d'Onomàstica: (segon d'onomàstica valenciana), Alacant, 13-15 d'abril de 1989*, Vol. 1, Alacant, Universitat d'Alacant, p. 196-202.
- PEP (2012, agost 27), «Rosquilla negra», *L'Horta Pam a Pam* 27-8-2012. Disponible en línia a: <<http://hortapamapam.blogspot.com/2012/08/rosquilla-negra.html>>. [Consulta: 24-10-2019].
- PÉREZ PUCHE, Francisco (2022), «Elcano, la gran industria valenciana», *Las Provincias* 10-4-2022. Disponible en línia a: <<https://www.lasprovincias.es/comunitat/elcano-gran-industria-20220410003410-ntvo.html>>. [Consulta: 24-10-2022].
- PÉREZ PUCHE, Francisco (2011), *L'Albufera viva*, València, Ajuntament de València.
- PHARIES, David (2004), «Tipología de los orígenes de los sufijos españoles», dins *RFE, LXXXIV, 2004, núm. 1*, Madrid, CSIC, p. 153-167. Disponible en línia a: <<http://revistadefilologiaespañola.revistas.csic.es/index.php/rfe/article/view/101/100>>. [Consulta: 6-9-2019].
- PITARCH I ALFONSO, Vicent (1986), «Els renoms de Benlloc (la Plana Alta)», dins *Xè Col·loqui general de la Societat d'Onomàstica: 1er d'onomàstica valenciana, Valencia, 29 i 30 de març de 1985, 1986, Societat d'Onomàstica, Butlletí interior (BISO), XXIV*, Barcelona, Societat d'Onomàstica, p. 393-401.
- POBLE DE BENIMACLET (2017), «Malnoms de Benimaclet», el bloc del *Poble de Benimaclet, Associació Cultural*. Dimarts 1-11-2017. Disponible en línia a: <<https://pobledebenimaclet.blogspot.com/2017/02/malnoms-de-benimaclet.html>>. [Consulta: 6-10-2022].

- PONS I CLIMENT, Filibert (2000), «Malnoms de la Llosa de Ranès», dins *Societat d'Onomàstica, Butlletí interior (BISO)*, LXXXII, Barcelona, Societat d'Onomàstica, p. 202-214.
- PORTET, Renada-Paula (1983), «L'antroponímia en la llengua popular rossellonesa: uns quants sobrenoms a Pesillà de la Ribera», dins *Societat d'Onomàstica, Butlletí interior (BISO)*, XIII, Barcelona, Societat d'Onomàstica, p. 76-81.
- POU, Gemma (1993), «Els malnoms de Montitxelvo», dins *Almaig IX*, Ontinyent, Junta de Festes de la Puríssima, p. 30-32.
- RAMÍREZ SÁDABA, José Luis (1987), «Toponimia vasca y toponimia navarra: su contribución para ponderar los efectos del proceso de aculturación», dins *Primer Congreso General de Historia de Navarra. 2. Comunicaciones*, Príncipe de Viana, anejo 7, p. 563-576.
- RAMON CARRIÓN, José Luis (2019), «Julio Aparici Pascual», a *Real Academia de la Historia, Diccionario Biográfico electrónico*. Disponible en línia a: <<http://dbe.rah.es/biografias/64179/julio-aparici-pascual>>. [Consulta: 9-8-2019].
- RAMON I JORGE, R. (1993), «Dites i expressions», dins *El Butlletí, Revista d'Informació Municipal, Gener-Març 1993, núm. 60*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja, p. 12-13.
- RECASENS VIVES, Daniel (2017), *Fonètica històrica del català*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, Secció filològica.
- RECASENS VIVES, Daniel (1996), *Fonètica descriptiva del català: assaig de caracterització de la pronúncia del vocalisme i consonantisme del català al segle XX*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, Secció filològica. [1a ed., 1991].
- REIG, Eugeni (2015), *El valencià de sempre*, Alzira, Bromera.
- REIG, Eugeni (2008), *Les nostres paraules*, València, Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- REMOLAR FRANCH, Alfred (2008), «Els malnoms de Betxí», dins VALERO, Ll. & CASANOVA, E. (ed.), *Actes del XXXII Col·loqui de la Societat d'Onomàstica d'Algemés*, Paiporta, Denes, p. 427-448.

- RICAU, Osmin (2020), *Histoire des noms de famille d'origine gasconne (l'exemple de la Bigorre)*, Editions des Régionalismes. [1a ed., 2000]. Disponible en línia a: <https://books.google.es/books?id=NpXJDwAAQBAJ&pg=PA32&dq=b%C3%A9douret+ricau&hl=ca&sa=X&ved=2ahUKewiMtv_j3L_yAhUdS_EDHeElANAQ6AEwAHoEACAcQAg#v=onepage&q=b%C3%A9douret%20ricau&f=false>. [Consulta: 20-08-2021].
- RÍOS RUÍZ, Manuel (2021), «Francisco Manzano Heredia», dins *Real Academia de la Historia, Diccionari Biogràfic electrònic*. Disponible en línia a: <<https://dbe.rah.es/biografias/62622/francisco-manzano-heredia>>. [Consulta: 14-07-2021].
- RIZOS JIMÉNEZ, Carlos Ángel (2001), *Toponimia de la Baja Ribagorza Occidental*, tesi doctoral, Lleida, Universitat de Lleida.
- RIPOLL PERELLÓ, Maribel (2013), *Els malnoms d'Esporles: històries de la quotidianitat*, Palma, Universitat de les Illes Balears. Disponible en línia a: <<https://www.uib.cat/depart/dfc/gresib/curs/2013/malnomscripoll.pdf>>. [Consulta: 3-11-2021].
- ROCA RICART, Rafael (2021), «Conole, Confit i Ullets», *Levante-EMV*, 07-07-2021. Disponible en línia a: <<https://www.levante-emv.com/opinion/2021/07/07/conole-confit-i-ullets-54741958.html>>. [Consulta: 19-03-2022].
- ROSELLÓ, Roberto (2014), «Açò encara no s'ha acabat: Frases fetes que diem a Borriana (V)», *El Periòdic.com*, 30-8-2014. Disponible en línia a: <https://www.elperiodic.com/val/opinio/parotets/encara-acabat-frases-fetes-diem-borriana_4563>. [Consulta: 29-08-2019].

- ROSSELLÓ VERGER, Vicenç (2004), «Llinatges valencians: deformacions “incultes”», dins *Toponímia, geografia i cartografia*, València, PUV, p. 201-212. [1a ed., 1988, dins *Miscel·lània d'homenatge a Enric Moreu-Rey*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat].
- ROSSELLÓ VERGER, Vicenç M. (1990), *Geografia humana del País Valencià*, Barcelona, Oikos-tau.
- ROSSELLÓ VERGER, Vicenç M. (1984), *Cinquanta-cinc ciutats valencianes*, València, Universitat de València, Secretariat de Publicacions.
- ROSSELLÓ VERGER, Vicenç M. (1969), *El litoral valencià, II. Aspectes econòmics*, València, L'Estel.
- RUIZ, Hortensio (s. d.), «Motes y apodos corraleños», *El web de Corral de Almaguer en la red*. Sense data. Disponible en línia a: <<http://www.corraldealmaguer.net/motes2.htm>>. [Consulta: 6-09-2022].
- RUIZ RESA, Josefa Dolores (2015), *Los derechos de los trabajadores en el Franquismo*, Madrid, Dykinson.
- SÁNCHEZ ADELL, José (1978), «Onomástica y movilidad de población en Castellón», dins *Saitabi*, XXVIII, València, p. 33-68.
- SANCHIS CARBONELL, Josep (2011), *El gran llibre dels malnoms: els malnoms d'Ontinyent a través de la història*, Ontinyent, Associació de Veïns El Llombo.
- SANCHIS CARBONELL, Josep (1988), «Més malnoms d'Ontinyent», dins *Almaig IV*, Ontinyent, Junta de Festes de la Puríssima, p. 172-177.
- SANCHIS GUARNER, Manuel (1968), *Els pobles valencians parlen els uns dels altres: III. Sector central litoral*, València, L'Estel.

- SAPUTO, Luis (2011, desembre 20), «Casas y apodos de Almudévar», *Saputo #eresdealmudevar* 20-12-2012. Disponible en línia a: <<http://saputo.es/varios/casas-y-apodos-de-almud%C3%A9var/>>. [Consulta: 27 agost 2018].
- SARAGOSSÀ ALBA, Abelard (2010), *El valencià de Bernat i Baldoví: Del passat al futur. Ideologia i tast lèxic*, Alzira, Bromera.
- SATORRES CALABUIG, Maria Àngels (1991), «Els malnoms a Bocairent», dins COLOMINA, J & R. ALEMANY (coord.), *Actes del catorzè Col·loqui general de la Societat d'Onomàstica: (segon d'onomàstica valenciana)*, Alacant, 13-15 d'abril de 1989, Vol. 1, Alacant, p. 217-231.
- SENA, Laura (2015), «El patrimonio perdido de l'Horta», *Levante-EMV*, 23-09-2015, p. 24.
- SENDRA PÉREZ, Bautista & Ambrosio COMENDADOR DURAN (1991), «Malnoms de Pego», dins COLOMINA, J & R. ALEMANY (coord.), *Actes del catorzè Col·loqui general de la Societat d'Onomàstica: (segon d'onomàstica valenciana)*, Alacant, 13-15 d'abril de 1989, Vol. 1, Alacant, p. 225-231.
- SOLAZ ALBERT, Rafael (2016), *Valencia Canalla*, València, Samaruc.
- SOLER CARNICER, José (2007), *Valencia pintoresca y tradicional 2. Personajes, hechos y dichos populares*, València, Carena Editors.
- SOLER CARNICER, José (1997), *Valencia pintoresca y tradicional, Vol. 1: personajes, hechos, y dichos populares*, València, Carena Editors.
- SOLER, Abel; YAGO, Ramon & Rafael JORDÀ (2004), *Oficis tradicionals valencians*, València, Tàndem.
- SOPENA BALORDI, A. Emma (2002), «Los apodos colectivos: estudio lingüístico y pragmático» dins CASANOVA, E. & V. M. ROSSELLÓ (eds.), *Congrés Internacional de Toponímia i Onomàstica Catalanes (València, 18-21 d'abril de 2001)*, València, Universitat de València, p. 155-162.

- SORIA ANDREU, Amparo (2019), «Los “malnoms”: patrimonio popular», *Levante-EMV*, 27-10-2019, p. 32-33.
- STEWART, George R. (2008), *Names on the land: a historical account of place-naming in the United States*, New York, New York Review Books (NYRB). [1a ed., 1945, Boston, Houghton Mifflin].
- SUGRAÑES, E. J. (2008), «Los coquis siempre atraen el revuelo de los niños», *Huelva Información*, 24-02-2008. Disponible en línea a: <https://www.huelvainformacion.es/semanasanta/coquis-siempre-atraen-revuelo-ninos_0_125687451.html>. [Consulta: 10-10-2022].
- THEDE, Max (2011), *La Albufera de Valencia, estudio del habla y la cultura popular*, Paiporta, Denes.
- VAN LANGENDONCK, Willy (2007), *Theory and Typology of Proper Names*, Berlin/ New York, Mouton de Gruyter.
- VENTURA CONEJERO, Agustí (1972), «Toponimia de la provincia de Teruel», *Teruel*, 48, p. 221-245, Terol.
- VENY, Joan (2006), *Contacte i contrast de llengües i dialectes*, València, Publicacions de la Universitat de València.
- VENY, Joan (2002), *Els parlars catalans (síntesi de dialectologia)*, 12a ed., Palma de Mallorca, Moll. [1a ed., 1982].
- VENY, Joan (1999), «La centralització de [o] àtona en català: del *clotell* al *clatell*», dins *Catalan Review*, Vol. XIII, núm. 1-2, p. 225-253.
- VENY, Joan (1991), *Mots d'ahir i mots d'avui*, Barcelona, Empúries.
- VENY, Joan & Mar MASSANELL (2015), *Dialectologia catalana. Aproximació pràctica als parlars catalans*, Barcelona/ Alacant/ València, Universitat de Barcelona/ Universitat d'Alacant/ Universitat de València.

VILAR, Francisco & Carlos JORDÁN CÓLERA (2001), «Comentario lingüístico: fonètica, morfologia, semántica», dins VILLAR, Francisco; DÍAZ, Mª Antonia, et alii, *El IV bronce de Botorrita (Contrebia Belaisca): arqueología y lingüística*, Salamanca, Ediciones Universidad de Salamanca, p. 103-126.

TIRACH ALVENTOSA, Pasqual, (2014), «L'ús quotidià dels malnoms: funcions en la societat», dins TORT I DONADA, Joan & Montserrat MONTAGUT I MONTAGUT (ed.) *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques*, Generalitat de Catalunya/ Departament de Cultura. Annex. Secció 4. p. 632-641. Disponible en línia a: <<http://www.gencat.cat/llengua/BTPL/ICOS2011/067.pdf>>. [Consulta: 18 febrer 2018].

TIRACH ALVENTOSA, Pasqual, (2014), «Contactes de llengües en la malnominació quotidiana», dins TORT I DONADA, Joan & Montserrat MONTAGUT I MONTAGUT (eds.), *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques*, Generalitat de Catalunya/ Departament de Cultura. Annex. Secció 12. p. 3126-3135. Disponible en línia a: <<http://www.gencat.cat/llengua/BTPL/ICOS2011/298.pdf>>. [Consulta: 18 febrer 2018].

TIRACH ALBENTOSA, Pasqual (2001), *Les Surnoms Catalans*, Canet, Trabucaire.

TIRACH ALBENTOSA, Pasqual (1997), *Malnominació a la Catalunya Nord: estudi sincrònic dels sobrenoms nord-catalans, testimoniatges lingüístics i culturals*, tesi doctoral, Universitat de Perpinyà. Disponible en línia a: <<http://www.tirachpasqual.cat/>>. [Consulta: 27-06-2021].

TORTOSA PASTOR, Paco (2000), *La Comarca de l'Horta Sud: Ecoguia d'itineraris ambientals i culturals*, Torrent, IDECO (Institut d'Estudis Comarcals).

ULLMANN, Stephen (1976), *Semántica, introducción a la ciencia del significado*, Madrid, Aguilar.

VALLDECABRES RODRIGO, Rafael (2002), *El cens de 1510. Relació dels focs valencians ordenada per les corts de Montsó*, València, Universitat de València.

VALLE PECHUÁN, Vidal (2017), *Memorias de la Albufera de Valencia. 40 historias personales*, Catarroja, Ediciones Vinatea.

WETTINGER, Godfrey (1999), «The Origin of the “Maltese” Surnames», dins *Melita Historica*, vol. XII, núm. 4, p. 333-343.

ZABALA, Fernanda (2003), *125 valencianos en la historia*, València, Carena Editors.

ZABALBEASCOA, Anatxu (2017), «¿Cuántas Coreas hay en el mundo?», *El País*, 11-07-2017. Disponible en línia a: <https://elpais.com/elpais/2017/07/10/del_tirador_a_la_ciudad/1499703860_241439.html>. [Consulta: 06-12-2021].

5.4. Sèries de televisió

GUERRERO, J. A. (Director) (2020, 15 de gener), «Pego» (Temporada 1, Episodi 7) [Capítol de sèrie de televisió]. Per A. RAGA (Productor executiu), *Al Malnom, Bona Cara*. À Punt Mèdia/ ptmedia cine & tv.

GUERRERO, J. A. (Director) (2020, 8 de gener), «Catarroja» (Temporada 1, Episodi 8) [Capítol de sèrie de televisió]. Per A. RAGA (Productor executiu), *Al Malnom, Bona Cara*. À Punt Mèdia/ ptmedia cine & tv.

5.5. *Bibliografia d'Alaquàs*

5.5.1. Enquestes, entrevistes d'Alaquàs

BARBERAN MADRIGAL, Josep (2022), «Enquesta sobre malnoms d'Alaquàs», data: 2-10-2022, nascut l'any 1972, funcionari de la Generalitat Valenciana, natural d'Alaquàs i resident al poble.

ESCRIVÀ, Mª Jesús (2018), «Enquesta sobre malnoms d'Alaquàs», data: 2-11-2018, professora de secundària, edat 35-40 anys, natural d'Alaquàs i resident al poble.

SENA FERRER, Presentació (2021), «Enquesta sobre malnoms d'Alaquàs», data: 23-11-2021, nascuda l'any 1953, mestra, natural d'Alaquàs i resident al poble.

TABERNER FERRER, Albert (2022), «Enquesta sobre malnoms d'Alaquàs», data: 1-10-2022, nascut l'any 1950, mestre i primer alcalde democràtic d'Alaquàs, natural d'Aldaia i resident a Alcàsser.

5.5.2. Xarxes socials d'Alaquàs

CARCELÉN FOLGADO, Vicent [Vicent Carcelén Folgado] (2019, gener 20, 20:59), [...] Les caneues d'Alaquàs tenen totes cul de suro, unes van a treballar i altres a jugar al burro. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de <https://www.facebook.com/groups/1931336967140695/posts/2241816126092776/?comment_id=2241977529409969>. [Consulta 13-10-2022].

CARCELÉN FOLGADO, Vicent [Vicent Carcelén Folgado] (2019, gener 20, 20:56), [...] Les caneues d'Alaquàs son totes caragoleres, tenen la panxa rasposa de pujar-se a les moreres. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de <https://www.facebook.com/groups/1931336967140695/posts/2241816126092776/?comment_id=2241976379410084>. [Consulta 13-10-2022].

CERVERA COSME, Manolo [Manolo Cervera Cosme] (2019, gener 20), En el torn els perolers del tocho de fang, argila, mamprenen en la boca i acaben en el cul. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de <https://www.facebook.com/groups/1931336967140695/posts/2241816126092776/?comment_id=2241898492751206&reply_comment_id=2241945566079832>. [Consulta 13-10-2022].

5.5.3. Llibres, articles, blocs d'Alaquàs

[QIA] ANÒNIM (2007), «Història Gràfica», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2007*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 339-384. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20072711HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 13-02-2018].

[QIA] ANÒNIM (2006), «Història Gràfica», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2006*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 303-344. Disponible en línia a: <http://quaderns.alaquas.org/documento.asp?id_do=105&t=Hist%F2ria+gr%E0fica+2006&i=1>. [Consulta: 13-02-2018].

[QIA] ANÒNIM (2005), «Història Gràfica», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2005*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 175-212. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20052514HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 04-04-2018].

[QIA] ANÒNIM (2004), «Història Gràfica», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 2004*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 229-274. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20042315HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 13-02-2018].

[QIA] ANÒNIM (2003), «Història Gràfica 2003», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2003*, Ajuntament d'Alaquàs, p. 139-178. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20032215HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 10-04-2018].

[QIA] ANÒNIM (2002), «Història Gràfica», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 2002*, Ajuntament d'Alaquàs, p. 201-234. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20022115HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 12-04-2018].

[QIA] ANÒNIM (2000), «Història Gràfica», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2000*, Ajuntament d'Alaquàs, p. 191-228. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20001916HISTGRAF.pdf>> [Consulta: 5-04-2018].

[QIA] ANÒNIM (1999), «Història Gràfica», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 1999*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 245-276. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19991818HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 04-04-2018].

[QIA] ANÒNIM (1998), «Història Gràfica», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 1998*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 181-214. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19981717HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 04-04-2018].

[QIA] ANÒNIM (1997), «Història Gràfica», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1997*, Ajuntament d'Alaquàs, p. 157-194. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19971615HISTGRAF.pdf>> [Consulta: 6-04-2018].

[QIA] ANÒNIM (1996), «Història Gràfica», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1996*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 127-160. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19961511HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 10-04-2018].

[QIA] ANÒNIM (1995), «Història Gràfica», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1995*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 173-204. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19951410HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 10-04-2018].

[QIA] ANÒNIM (1994), «Història Gràfica», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1994*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 135-178. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19941309HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 6-04-2018].

[QIA] ANÒNIM (1993), «Història Gràfica», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1993*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 205-242. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19931212HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 6-04-2018].

[QIA] ANÒNIM (1992), «Història Gràfica 1992», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1992*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 129-150. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19921113HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 5-04-2018].

[QIA] ANÒNIM (1990), «Història Gràfica 1990», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1990*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 99-140. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19900911HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 05-04-2018].

[QIA] ANÒNIM (1988), «Història Gràfica 1988», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1988*, Ajuntament d'Alaquàs, p. 137-162. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19880710HISTGRAF.pdf>> [Consulta: 5-04-2018].

[QIA] ANÒNIM (1987), «Història Gràfica», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1987*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 93-116. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19870610HISTGRAF.pdf>> [Consulta: 12-04-2018].

[QIA] ANÒNIM (1986), «Història gràfica 1986», *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1986*,

Ajuntament d'Alaquàs, p. 105-126. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19860507HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 3-04-2018].

[QIA] ANÒNIM (1984), «Història Gràfica», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 1984*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 137-172. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19840412HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 10-02-2018].

[QIA] ANÒNIM (1983), «Història Gràfica», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 1983*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 145-167. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19830311HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 14-04-2017].

[QIA] ANÒNIM (1982), «Història Gràfica», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1982*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 147-182. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19820212HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 5-04-2018].

[QIA] ANÒNIM (1981), «Historial Gràfic», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 1981*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 147-182. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19810112HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 13-04-2017].

ESTEVE FORRIOL, José (1991), «13. Sobre la fabricación del pan en tiempos pasados», dins «Història Oral (Notes Curtes)», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 1991*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 131-138. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19911012NOTCURT.pdf>>. [Consulta: 26-09-2019].

ESTEVE LLÀCER, Maria (2010), «La placeta del Santíssim», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 2010*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 231-236. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20103010ESTEVE.pdf>>. [Consulta: 15-06-2020].

ESTEVE LLÀCER, Maria (2009), «Fiestas, personajes y canciones populares», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 2009*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 255-262. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20092909ESTEVE.pdf>>. [Consulta: 20-5-2020].

ESTEVE LLÀCER, Maria (2001), «Nuestra cocina tradicional (I)», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 2001*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 183-186. Disponible en línia a: <https://quaderns.alaquas.org/documento.asp?id_do=189&t=Nuestra+cocina+tradicional+%28I%29%2E&i=1>. [Consulta: 15-06-2020].

ESTEVE LLÀCER, Maria (1993), «El teatro en Alaquàs antes de la Guerra Civil», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 1993*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 159-160. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19931210NOTCURT.pdf>>. [Consulta: 14-07-2016].

ESTEVE LLÀCER, Maria (1991), «12. La placeta del Santíssim», dins «Història Oral (Notes Curtes)», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 1991*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 131-138. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19911012NOTCURT.pdf>>. [Consulta: 26-09-2019].

FERRER GUZMAN, Vicent & Josep Mª SORIANO BESSÓ (2011), «Els anys de la República a Alaquàs (1931-36)», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2011*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 43-106. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20113105FERRER.pdf>>. [Consulta: 15-04-2018].

FERRER GUZMAN, Vicent; MARTÍ CÀNOVES, Mª Júlia & Ramón TARÍN I LÓPEZ (2015), «Història gràfica. Relació d'imatges», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2015*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 221-238. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/09082016q20153508histgraf.pdf>>. [Consulta: 2-04-2018].

FERRER GUZMAN, Vicent; TARÍN I LÓPEZ, RAMÓN & Tomás ROSELLÓ JAUNZARÁS (2012), «Història gràfica. Relació d'imatges», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2012*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 197-228. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20123211HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 2-04-2018].

FERRER GUZMAN, Jesús; GUASP GARCIA, Manuel & Josep M. SORIANO BESSÓ (2010), «La construcció del Casino de la Plaça. Un esforç col·lectiu en 1927», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2010*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p.137-196. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20103007FERRER.pdf>>. [Consulta: 10-04-2018].

FERRER GUZMAN, Vicent (2009), «Entrevista a Dª Ramona García Minuesa», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2009*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 267-278. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20092911FERRER.pdf>>. [Consulta: 18-11-2018].

GENOVÉS LÓPEZ DE SAGREDO, Eduardo (1999), «Los Jover, la "Casa del Sant" y algún señor antiguo», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 1999*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 89-112. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19991805GENOVES.pdf>>. [Consulta: 30-05-2020].

HERNÁNDEZ DORIA, Eloina & Héctor TRONCHONI ALBERT (2016), «La tradició oral d'un poble de l'Horta Sud: els malnoms d'Alaquàs», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2016*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 65-148.

JUAN REDAL, Enric (1988), «Onomàstica i Demografia: Els Llinatges d'Alaquàs al Segle XVIII.», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1988*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 69-74. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19880704JUAN.pdf>>. [Consulta: 4-04-2018].

JUAN REDAL, Enric (1983), «Onomàstica y movilidad de población en la villa de Alaquàs (siglo XVIII)», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1983*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 23-40. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19830304JUAN.pdf>>. [Consulta: 4-04-2018].

LABORDA FERRIOLS, Francisco (2005), «Maria Dolores Cervera Marí, Lolita la Flautera», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2005*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 165-170. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20052512LABORDA.pdf>>. [Consulta: 15-04-2018].

LABORDA FERRIOLS, Francisco (2004), «Francisca Romero García, Paquita la benzina», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2004*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 197-198. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20042311LABORDA.pdf>>. [Consulta: 17-08-2019].

LABORDA FERRIOLS, Francisco (1999), «Penya La Barraca», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1999*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 243-244. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19991817LABORDA.pdf>>. [Consulta: 19-08-2019].

LINO SANZ, Luis (1991), «Diario de un joven republicano de Alaquàs», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1991*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 91-98. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19911008LINO.pdf>>. [Consulta: 17-08-2019].

- MARTÍ CÀNOVES, Mª Júlia (2008), «La família Palop», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 2008*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 473-494. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20082814MARTI.pdf>>. [Consulta: 19-11-2018].
- MARTÍ CÀNOVES, Mª Júlia (2004), «Dolores Martí Miguel, la Tana», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 2004*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 193-196. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20042310MARTI.pdf>>. [Consulta: 15-04-2018].
- MARTÍ CÀNOVES, Mª Júlia (2003), «Vicent Aguilar Forment, Josefina Palop Martínez», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2003*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 127-134. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20032213MARTI.pdf>>. [Consulta: 19-11-2018].
- MARTÍ CÀNOVES, Mª Júlia (2002), «Maria i Matilde Moret Montalt de la Casa del Sant», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 2002*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 175-182. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20022111MARTI.pdf>>. [Consulta: 30-05-2020].
- MARTÍ CÀNOVES, Mª Júlia (1998), «Pilar García Casted, *la Sinagua*», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1998*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 164-166. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19981712MARTI.pdf>>. [Consulta: 14-10-2018].
- MARTÍNEZ GARCÍA, Roser (2008), «Pilar García Moreno, de ca *el Moreno el Pallero*», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2008*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 449-460. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20082812MARTINEZ.pdf>>. [Consulta: 26-07-2022].

NEMESIO, Miguel (2016), «Vicent Cervera, el canoner d'Alaquàs!», dins *Pilota Viu, Diari Digital de la Pilota Valenciana*, Dimarts, 7-6-2016. Disponible en línia a: <<http://www.pilotaviu.com/article/11242/vicent-cervera-el-canoner-dalaquas-per-miguel-nemesio-entrevista>>. [Consulta: 10-02-2018].

PLANELLS SEGURA, Mariano (1993b), «21. Del campionat de truc Unió Musical de 1946», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 1993*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 160-165. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19931210NOTCURT.pdf>>. [Consulta: 14-07-2016].

PLANELLS SEGURA, Mariano (1993), «23. Malnoms», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 1993*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 166-167. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19931210NOTCURT.pdf>>. [Consulta: 14-07-2016].

PLANELLS SEGURA, Mariano (1991), «Els malnoms d'Alaquàs (I)», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 1991*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 127-130. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19911011PLANELLS.pdf>>. [Consulta: 14-07-2016].

ROCA RICART, Rafael (2018), *A l'ombra del Castell. Escrits sobre Alaquàs i el seu Castell-Palau*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs/ Quaderns d'Investigació d'Alaquàs.

ROCA RICART, Rafael (2005), «El “raonament” entre Pep, d'Aldaia, i Miquel, el d'Alaquàs (1809)», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 2005*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 47-62.

ROSELLÓ JAUNZARÁS, Tomàs (2014), «Mig segle de la penya Kiowas», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 2014*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 155-164. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/16092015q20143407rosello.pdf>>. [Consulta: 10-10-2022].

- SENA, Laura (2009), «Fallece a los 64 años el ex concejal socialista de Alaquàs Ramón Portalés» *Levante-EMV*, Diumenge 30-8-2009. Disponible en línea a: <<http://www.levante-emv.com/comarcas/2009/08/30/fallece-64-anos-ex-concej-al-socialista-alaquas-ramon-portales/625767.html>>. [Consulta: 10-02-2018].
- SORIANO BESSÓ, Josep M^a (2010), «Entrevista a Joaquín Barberà Martí», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2010*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 293-300. Disponible en línea a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20103014SORIANO.pdf>>. [Consulta: 04-04-2018].
- SORIANO BESSÓ, Josep (2007), «La inundació d'Alaquàs de 1957», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2007*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 229-252. Disponible en línea a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20072709SORIANO.pdf>>. [Consulta: 05-04-2018].
- SORIANO BESSÓ, Josep M^a (2004), «Maria i José Martínez Boscà, de ca Xavea», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 2004*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 199-212. Disponible en línea a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20042312SORIANO.pdf>>. [Consulta: 15-04-2018].
- SORIANO BESSÓ, Josep M^a (2002), «José Portalés Guillem», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 2002*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 183-190. Disponible en línea a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20022112SORIANO.pdf>>. [Consulta: 30-07-2018].
- SORIANO BESSÓ, Josep M^a (2001), «Salvador Moret Palop», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2001*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 187-196. Disponible en línea a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20012014SORIANO.pdf>>. [Consulta: 08-08-2019].

SORIANO BESSÓ, Josep M^a (2000b), «Els Blaiets», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2000*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 179-190. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20001915SORIANO.pdf>>. [Consulta: 10-06-2022].

SORIANO BESSÓ, Josep M^a (2000a), «Enrique Aguilar Forment», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2000*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 173-176. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20001913SORIANO.pdf>>. [Consulta: 08-08-2019].

SORIANO BESSÓ, Josep M^a (1998), «Francisca Sena Mira, Francisqueta la *Fabiana*», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1998*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 151-155. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19981709SORIANO.pdf>>. [Consulta: 08-08-2019].

SORIANO BESSÓ, Josep M^a (1997), «Pura Bessó Peiró», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1997*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 152-156. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19971614SORIANO.pdf>>. [Consulta: 08-08-2019].

SORIANO BESSÓ, Josep M^a (1991), «Història Gràfica», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1991*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 139-162. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19911013HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 08-08-2019].

SORIANO BESSÓ, Josep M^a (1987), «Les Representacions abans de la Guerra Civil», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1987*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 70-79. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19870609SANCHO.pdf>>. [Consulta: 04-04-2018].

SORIANO BESSÓ, Josep M^a (1983), «La sequieta», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1983*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 115-130. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19830309SORIANO.pdf>>. [Consulta: 04-04-2018].

SORIANO BESSÓ, Josep M^a (1981), «Alaquàs en el último tercio del siglo XIX: La instalación de las Religiosas Oblatas en el Convento de la Virgen del Olivar», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1981*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 81-108. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19810107SORIANO.pdf>>. [Consulta: 04-04-2018].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (2017), «L'ofici d'obrer de vila», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2017*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 73-134. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/12701%20QDI2017-73-134.pdf>>. [Consulta: 30-05-2020].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón & Vicent FERRER GUZMÁN (2017), «Genealogia de la família Lino Sanz, *Els Bollos*», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2017*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 35-68. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/12701%20QDI2017-157-172.pdf>> [Consulta: 19-08-2019].

TARÍN LÓPEZ, Ramón (2016), «La família Alòs i l'alqueria de Bàrtol», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2016*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 169-210. Disponible en línia a: <https://quaderns.alaquas.org/ficheros/1408201912224_qdi_2016-169-210.pdf>. [Consulta: 20-12-2019].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (2013), «Veïns del Carrer Major en 1923», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2013*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 35-68. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20133304TARIN.pdf>>. [Consulta: 15-07-2016].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (2012), «Dades per a conèixer les eres i pallers que hi havia a Alaquàs al segle XX», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2012*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 105-138. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20123206TARIN.pdf>>. [Consulta: 21-10-2021].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón & Tomàs ROSELLÓ JAUNZARÁS (2011), «Selecció d'imatges 2011», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2011*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 165-184. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20113110HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 03-04-2018].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (2011), «La configuració de la cebera en el paisatge agrari de l'horta d'Alaquàs», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2011*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 107-136. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20113106TARIN.pdf>>. [Consulta: 05-04-2018].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (2010), «Pedro Aragall Calomarde», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2010*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 271-278. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20103012TARIN.pdf>>. [Consulta: 05-04-2018].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (2008), «L'ofici de sabater: una aproximació a l'artesania del calçat en Alaquàs al llarg del segon terç del segle XX», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2008*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 343-406. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20082808TARIN.pdf>>. [Consulta: 05-04-2018].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (2007), «L'ofici de ferrer: l'art del foc i el ferro», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2007*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 253-338. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20072710TARIN.pdf>>. [Consulta: 05-04-2018].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (2006), «El paper silenciado de la dona i la seua influència en la nostra societat rural», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2006*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 127-216. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20062607TARIN.pdf>>. [Consulta: 05-04-2018].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (2004b), «Francisco Tàrrega Mas, el tio Paco el de la Nena», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 2004*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 173-192. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20042309TARIN.pdf>>. [Consulta: 15-04-2018].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (2004a), «Els Maios», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 2004*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 217-228. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20042314TARIN.pdf>>. [Consulta: 15-04-2018].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (1999c), «Francisco González Peiró, el tio Parapapí», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1999*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 239-242. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19991816TARIN.pdf>>. [Consulta: 04-04-2018].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (1999b), «Els Aliaga: una família de boters i aladriers establerta a Alaquàs a principi de segle.», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1999*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 139-162. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19991808TARIN.pdf>>. [Consulta: 04-04-2018].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (1999), «Maria Aguilar Forment», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1999*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 233-238. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19991815TARIN.pdf>>. [Consulta: 15-07-2016].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (1998b), «Carme Garcia Forment, *la Casabana*», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1999*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 172-174. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19981714TARIN.pdf>>. [Consulta: 14-10-2018].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (1998), «Salvador Lerma Hernández, *el tio Millares*», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1998*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 160-163. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19981711TARIN.pdf>>. [Consulta: 3-04-2018].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (1997), «Mestres torners: un estudi sobre el prestigi i desenvolupament de la torneria d'Alaquàs», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1997*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 81-108. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19971606TARIN.pdf>>. [Consulta: 10-02-2018].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (1995), «Pesadors i Mesuradors», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 1995*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 151-156. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19951407TARIN.pdf>>. [Consulta: 15-04-2018].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (1994), «Els nostres llauradors: Transformació agrícola, sistemes de reg i la reforma agrària», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1994*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 91-126. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19941307TARIN.pdf>>. [Consulta: 3-04-2018].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (1993b), «25. Fornilla i perols, dues activitats d'una tradició perduda», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1993*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 168-172. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19931210NOTCURT.pdf>>. [Consulta: 6-04-2018].

TARÍN I LÓPEZ, Ramón (1993), «4. La figura de l'herbasser als carrers d'Alaquàs», dins *Quaderns d'Investigació d'Alaquàs 1993*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 153-156. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19931209NOSTMEM.pdf>>. [Consulta: 6-04-2018].

5.6. *Bibliografia d'Albal*

5.6.1. Enquestes, entrevistes d'Albal

COMES MUÑOZ, Ricard (2017), «Enquesta sobre malnoms d'Albal», data: 8-06-2017, professor de secundària, nascut l'any 1961, natural i resident a Albal.

CHILET TORRENT, Vicent (2022), «Enquesta sobre malnoms d'Albal», data: 23-07-2022, nascut l'any 1977, periodista, natural i resident a Albal.

DELHOM, Francesc (2019, juliol 6), «Enquesta sobre malnoms d'Albal», data: 6-07-2019, nascut l'any 1961, exfutbolista, agricultor, activista cultural, natural d'Albal i resident a Torrent.

ROMAGUERA NAVARRO, Rosa (2022), «Enquesta sobre malnoms d'Albal», data: 24-06-2022, nascuda l'any 1957, mestressa de casa, natural d'Alcàsser, resident a Albal durant més de 30 anys.

5.6.2. Xarxes socials d'Albal

ANTEQUERA MARI, Rosa Ana [Rosa Ana Antequera Marí] (2022, gener 23), El meu iaio, "Salvoret el coixo" o el de les aigües d'Albal" per encarregar-se en el seu dia del aigüa del depòsit de Santana [...] Ma mare "Rosita la de les escoles" y el meu pare "Pepe el conserje" o "El pare dels Antequeres" [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/761549443896026/posts/4948307685220160/?comment_id=4950786981638897>. [Consulta 13-10-2022].

AVIA SORIANO, Jesús [Jesus Avia Soriano] (2020, agost 14), [...] Rosa Soriano la Malaga, crec que ma uelo feu la mili en Malaga. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/761549443896026/posts/3346724548711823/?comment_id=3354195297964748>. [Consulta 13-10-2022].

CÁRCEL VILA, Vicenta [Vicenta Cárcel Vila] (2020, agost 20), [...] Mis abuelos paternos son los leones de Yatova ya que mi padre era LEON CARCEL CELDA. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/761549443896026/posts/3346724548711823/?comment_id=3373861189331492>. [Consulta 13-10-2022].

CHILET, Xusa [Xusa Xilet] (2020, agost 12), Jo sóc Calistreta, en Albal, [...] teníem un avantpassat Calixto però al poble no ho pronunciaven bé, [...] de Massanassa, sóc neta de Miquel el teixidor (Mon iaio tenia un avantpassat que cosia les veles per a les barques al port de València). [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/761549443896026/posts/3346724548711823/?comment_id=3348856051832006>. [Consulta 13-10-2022].

DELHOM, Francesc [Francesc Delhom] (2018, octubre 13), [...] Boro moltaire, la "nugol", Pasqual llevant i Vicent de "tronà" vivien al meu carrer (sant Antoni Albal). Tot l'oratge allí reunit. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com>>. [Consulta 13-10-2022].

GIMENO CHILET, Ricardo [Ricardo Gimeno Chilet] (2020, agost 12, 00: 06), [...] En unes festes un bou de nom catalano es va ficar dins de casa el meu iaio i d'això ve lo de catalano. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/761549443896026/posts/3346724548711823?comment_id=3346809982036613&reply_comment_id=3346882865362658>. [Consulta 13-10-2022].

FERNANDEZ VILA, Maite [Maite Fernandez Vila] (2021, maig 31), se decia Voltaire porque nuestro tatarabuelo leía el libro de un poeta historiador francés de mal nombre Voltaire (Franciois Marie Aurouet) conocido como Voltaire. Cuando nació tu abuelo quería ponerle ese nombre a, tú padre. Al no existir el nombre Voltaire le puso Rafael Seguí Segarra. Pero el le llamaba Voltaire. [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/761549443896026/search/?q=moltaire>>. [Consulta 13-10-2022].

GIMENO CHILET, Ricardo [Ricardo Gimeno Chilet] (2020, agost 12, 00: 07), [...] no sé si ve de botifarra perquè part crec que eren carnicers. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/761549443896026/posts/3346724548711823?comment_id=3346809982036613&reply_comment_id=3346882865362658>. [Consulta 13-10-2022].

GIMENO ESTEVE, Fanny [Fanny Gimeno Esteve] (2020, agost 13), [...] per el color dels ulls. Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/761549443896026/posts/3346724548711823/?comment_id=3349465041771107&reply_comment_id=3349491398435138>. [Consulta 13-10-2022].

PEPET EL MANTE (2020, agost 12, 23:55), M'abuelo el ric (perque tenia la coatum de dir tu eres molt ric) y m'abuela la canari (perque naisque ella en la canariera que son pare era el procuraor de la canariera). Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/761549443896026/posts/3346724548711823/?comment_id=3349816971735914>. [Consulta 14-10-2022].

PEPET EL MANTE (2020, agost 13, 00:50), Pues realment no se qui mel fica desde ben menut meu diuen es el diminutiu de mantequilla segons man contat un home cada bega que me beia meu dia porque se e estat molt flac a mi me ba fer grasia [...]. Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/761549443896026/posts/3346724548711823/?comment_id=3349816971735914&reply_comment_id=3349921631725448>. [Consulta 14-10-2022].

LÓPEZ, Julian [Julian Lopez] (2020, agost 14), Mon pare era Julián el Ruso (ara mos coneixen per eixe mal nom) i ma mare Rosa la Querinelda. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/761549443896026/posts/3346724548711823/?comment_id=3355713874479557>. [Consulta 14-10-2022].

LÓPEZ, Julian [Julian López] (2022, gener 23), [...] al venir de trabajar en Francia le llamaron "Julián el Ruso" mote por el que era conocido en Albal y todas partes. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/761549443896026/permalink/4948307685220160>>. [Consulta 14-10-2022].

LOSA, Sonia [Sonia Losa] (2020, agost 12), [...] Rosarin filla de pepita la casita de papel [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/761549443896026/posts/3346724548711823/?comment_id=3349161258468152>. [Consulta 14-10-2022].

MELIS GARCIA, Francisco [Francisco Melis Garcia] (2020, agost 12), El Chato de Corea y la camacha. Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/761549443896026/posts/3346724548711823/?comment_id=3350313241686287&reply_comment_id=3351467651570846>. [Consulta 14-10-2022].

RICART VILA, Ana [Ana Ricart Vila] (2021, febrer 22), [...] Al meu avi li ficaren de mal nom judía perquè sempre estava xiulant [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/285591765813256/posts/466993564339741>>. [Consulta 24-02-2021].

ROTGLA, Maria Jesus [Maria Jesus Rotgla] (2020, agost 16), Per pare pilots aia gabacha y per mare chicharres, y els de la barraca. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/761549443896026/posts/3346724548711823/?comment_id=3361920517192226>. [Consulta 24-02-2021].

ZACARÉS, José [José Zacarés] (2020, agost 12), [...] Salvador de Pilots, el apodo bé del meu visabuelo que feia pilotetes de fem per abonar el moniato. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/761549443896026/posts/3346724548711823/?comment_id=3349578045093140>. [Consulta 13-10-2022].

ZACARÉS FORT, Ana [Ana Zacarés Fort] (2020, agost 14), Jo soc per part de mon pare brusoleta pq ma welo pa anar al camp portaba brusó, i per part de ma mare caldera, pq ma welo treballaba en una caldera. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/761549443896026/posts/3346724548711823/?comment_id=3355273401190271>. [Consulta 13-10-2022].

5.6.3. Llibres, articles, blocs d'Albal

AJUNTAMENT D'ALBAL (2011), «Mor Arturo el Carnisser, un impulsor de l'esport a Albal», *El Replà, periòdic d'informació d'Albal, II època, any IV, núm. 17, març 2011*, Albal, Ajuntament d'Albal, p. 13.

AJUNTAMENT D'ALBAL (2010), «L'Associació d'Ames de Casa renova part de la seua junta i la presidència», *El Replà, periòdic d'informació d'Albal, època II, any III, núm. 12, octubre 2010*, Albal, Ajuntament d'Albal, p. 10.

AJUNTAMENT D'ALBAL (2003), «El Ayuntamiento denuncia a la Confederación Hidrográfica deficiencias en las obras de desdoblamiento de la Ronda Oeste», *El Replà, Revista d'Albal, núm. 1, octubre / novembre 2003*, Albal, Ajuntament d'Albal, p. 21.

ALCOLEA PALAZÓN, Andrés & Miguel OLLER GREGORI (2014), *Albal, abans i ara*, Albal, Ajuntament d'Albal.

ANMUAR (2008, juliol, 14), «Costums i tradicions d'un poble. O el per que al segle XXI, fen coses de iaios», 14-07-2008. Disponible en línia a: <http://falles.mforos.com/1518730/7719043-costums-i-tradicions-d-un-poble-o-el-per-que-al-segle-xxi-fen-coses-de-iaios/>. [Consulta: 26-06-2010].

EL MERIDIANO (2015, febrer 16), «Albal cuenta con 10 puntos de acceso gratuito a Internet», *El Meridiano L'Horta* 16-2-2015. Disponible en línia a: <https://elmeridiano.es/albal-cuenta-con-10-puntos-de-acceso-gratuito-internet/>. [Consulta: 3-9-2019].

EL REPLÀ (2012), «Francisca Muñoz Pastor, (Paquita “la Sureta”», *el Replà, periòdic d'informació d'Albal, II època, any IV, núm. 21, gener 2012*, Albal, Ajuntament d'Albal, p. 16.

GUERRAS NORMAND, Ignacio (2017), *La ruta de los grandes quesos de España*, Punto Rojo Libros.

- GUILLEM, Vicenta (2011), «El planter de moniatos», *El Replà, periòdic d'informació d'Albal, II època, any IV, núm. 18, abril 2011*, Albal, Ajuntament d'Albal, p. 14.
- HERNÁNDEZ SANCHIS, Jesús Emilio (2019), *Història d'Albal. Articles i cròniques de Jesús Emilio Hernández Sanchis*, Vol. I, Albal, Ajuntament d'Albal.
- HERNÁNDEZ SANCHIS, Jesús Emili (2007), «Malnoms d'Albal», Treball mecanografiat inèdit, p. 1-3.
- HERNÁNDEZ SANCHIS, Jesús Emilio (1998), *Toponímia del terme municipal d'Albal*, València, Fil d'Aram.
- HERNÁNDEZ SANCHIS, Jesús Emilio (1980), *Albal, Documentos y noticias para la Historia de mi pueblo*, València, J.J. Martí.
- HERNÁNDEZ SANCHIS, Jesús Emilio (1978), *Albal, Toponímia urbana. El nom del nostre poble. Noms de carrers i places*, Alzira, Escoles “La Muntanyeta” Alzira.
- MARTÍNEZ SANCHIS, Francesc (2005b), «Albal, entre l’horta i la marjal», dins DDAA (ed.), *Mirades sobre l’Horta Sud*, Torrent, Fundación para el desarrollo de l’Horta Sud, p. 28-36. [1a ed., 2000].
- MAOLLETA (2011a) «Història dels Bollos d'Albal», *el bloc de Maolleta, Catarroja Gentes del Ayer*. Dissabte 15-01-2011. Disponible en línia a: <<http://catarrojagentesdelayer.blogspot.com.es/2011/01/historia-del-bollos-de-albal.html>>. [Consulta: 26-06-2016].
- MORENO, Paquita (2018), *Costums i Vivències*, Albal, autoedició.
- QUIROZ, Fernando (2013), «Al “Songo” Trujillo le apagó un merengue», *Listín Diario* 14-04-2013. Disponible en línia a: <<https://listindiario.com/la-republica/2013/04/14/273087/al-songo-trujillo-le-apago-un-merengue>>. [Consulta: 15-12-2019].
- V. G. R. (2008), «Historia de la Peña Fontilles de Albal», dins *Festes Majors 2008 d'Albal*, Albal, Ajuntament d'Albal, p.38.

VERDEGUER ESCRIBÀ, Ricardo (2003), «El cinematógrafo en Albal», dins *El Replà, Revista d'Albal*, núm. 2, desembre 2003 / gener 2004, Albal, Ajuntament d'Albal, p. 30.

VERDEGUER ESCRIBÀ, Ricardo (1991), *Albal: personas y recuerdos II*, Albal, Ricardo Vedeguer Escribá.

VERDEGUER ESCRIBÀ, Ricardo (1987), *Albal: personajes y recuerdos I*, Albal, Ricardo Vedeguer Escribá.

5.7. *Bibliografia d'Alcàsser*

5.7.1. Enquestes, entrevistes d'Alcàsser

ALMUDÉVER MATEU, Josep (2018), «Enquesta sobre malnoms d'Alcàsser», data: 27-04-2018, any de naixement 1919, brigadista internacional, natural de Marsella, fill de pare alcasser i mare del cap i casal, resident durant l'adolescència entre Alcàsser i Casablanca, resident a Pàmies (Occitània) des de l'any 1947.

DORIA CERVERÓ, Martí (2021), «Enquesta sobre malnoms d'Alcàsser», data: 20-06-2021, any de naixement 1966, operari de l'empresa Ford d'Almussafes, natural d'Alcàsser i resident al poble.

FEBRER ROMAGUERA, MANUEL V. (2020), «Enquesta sobre malnoms d'Alcàsser», any de naixement 1955, cronista oficial d'Alcàsser, historiador, medievalista, professor d'història del dret a la UV, natural d'Alcàsser i resident al poble.

FLOR BASTANTE, Maria (2020), «Enquesta sobre malnoms d'Alcàsser», any de naixement 1948, agent d'assegurances, natural d'Alcàsser i resident al poble.

FURIÓ, Aurelio (2021), «Enquesta sobre malnoms d'Alcàsser», any de naixement 1957, carnisser, natural d'Alcàsser i resident al poble.

GERICÓ REYNAL, Miguel (2020), «Enquesta sobre malnoms d'Alcàsser», any de naixement 1946, director d'oficina bancària, natural d'Alcàsser i resident al poble.

HERNÁNDEZ ESPUIG, Salvador (2020), «Enquesta sobre malnoms d'Alcàsser», any de naixement 1943, agricultor, natural d'Alcàsser i resident al poble.

HERNÁNDEZ MARÍ, Eduardo (2020), «Enquesta sobre malnoms d'Alcàsser», data: 25-08-2021, any de naixement 1940, enginyer agrònom i empresari, natural d'Alcàsser i resident al poble.

- LLÀCER BLASCO, Francisco (2018), «Enquesta sobre malnoms d'Alcàsser», data: 20-06-2018, any de naixement 1973, agricultor, jardiner, natural d'Alcàsser i resident al poble.
- MARÍ ESPUIG, Francisco (2019, agost, 16), «Enquesta sobre malnoms d'Alcàsser», data: 16-08-2019, any de naixement 1941, representant de productes de perruqueria, natural d'Alcàsser i resident al poble.
- MARTÍNEZ FRANCÉS, Francesc (2020), «Enquesta sobre malnoms d'Alcàsser», data: 10-09-2020, any de naixement 1961, massatgista, natural d'Alcàsser i resident al poble.
- MARTÍNEZ MARTÍNEZ, Carlos (2022), «Enquesta sobre malnoms d'Alcàsser», data: 16-09-2022, any de naixement 1974, professor de secundària, natural d'Alcàsser i resident al poble.
- NAVARRO MARTÍNEZ, Francesc (2022), «Enquesta sobre malnoms d'Alcàsser», data: 20-07-2022, any de naixement 1968, tractorista, natural d'Alcàsser i resident al poble.
- ROMAGUERA RAMÍREZ, Carmelo (2019), «Enquesta sobre malnoms d'Alcàsser», data: 8-05-2019, any de naixement 1968, funcionari de la Generalitat Valenciana, natural d'Alcàsser i resident al poble.
- SANGERMÁN, Vicente (2021), «Enquesta sobre malnoms d'Alcàsser», data: 25-08-2021, any de naixement 1942, encarregat de l'empresa Mariner S.A., natural d'Alcàsser i resident al poble.
- SIMÓ RAMÍREZ, José (2022), «Enquesta sobre malnoms d'Alcàsser», data: 27-08-2022, any de naixement 1944, mecànic de motos i bicicletes, natural d'Alcàsser i resident al poble.
- SIMÓ ROSALENY, Antoni (2020), «Enquesta sobre malnoms d'Alcàsser», any de naixement 1946, llicenciat en geografia i història, director d'oficina de correus, natural d'Alcàsser i resident al poble.

TOLEDO, Concepció (2020), «Enquesta sobre malnoms d'Alcàsser», any de naixement 1946, mestressa de casa, natural d'Alcàsser i resident al poble.

TORRES MORET, Eduardo (2021), «Enquesta sobre malnoms d'Alcàsser», any de naixement 1944, encarregat de l'empresa AEP (Asociación de Exportadores de Patatas S.A.), natural d'Alcàsser i resident al poble.

5.7.2. Llibres, articles, blocs d'Alcàsser

AJUNTAMENT D'ALCÀSSER (2007b), «Boda de Carmelo “Piló” 1995», dins *Informatiu Municipal d'Alcàsser, IMA, número extraordinari d'agost 2007*, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser, p. 86.

AJUNTAMENT D'ALCÀSSER (2007a), «Curso 1947 escuela nacional. Profesor: Enrique Cervera Sopena (sic)», dins *Informatiu Municipal d'Alcàsser, IMA, número extraordinari d'agost 2007*, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser, p. 85.

AJUNTAMENT D'ALCÀSSER (2003), «La foto antiga. Foto escolar del curso del año 1934», dins *Informatiu Municipal d'Alcàsser, IMA extraordinari d'agost 2003*, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser, p. 70.

AJUNTAMENT D'ALCÀSSER (2001), «La foto antiga. Curs any 1935-1936», dins *Informatiu Municipal d'Alcàsser, IMA d'agost 2001*, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser, p. 54.

AJUNTAMENT D'ALCÀSSER (2000b), «... la foto antiga. Ant 1932», dins *Informatiu Municipal d'Alcàsser, IMA, desembre del 2000*, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser, p. 42.

AJUNTAMENT D'ALCÀSSER (2000a), «La foto antiga. Any 1948 (23 de febrer)», dins *Informatiu Municipal d'Alcàsser, IMA, núm. extraordinari d'agost 2000*, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser, p. 54.

AJUNTAMENT D'ALCÀSSER (1999b), «Foto Antiga», dins *Informatiu Municipal d'Alcàsser*, IMA, núm. extraordinari desembre 1999, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser, p. 28.

AJUNTAMENT D'ALCÀSSER (1999a), «La Foto. Principis anys 30», dins *Informatiu Municipal d'Alcàsser*, IMA, núm. extraordinari d'Agost 1999, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser, p. 64.

AJUNTAMENT D'ALCÀSSER (1998), «La Foto», dins *Informatiu Municipal d'Alcàsser*, IMA, núm. extraordinari desembre 1998, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser, p. 32.

AJUNTAMENT D'ALCÀSSER (1997b), «Fotos antigues. Foto escolar de l'any 1930», dins *Informatiu Municipal d'Alcàsser*, IMA, núm. extraordinari 10. Desembre 1997, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser, p. 44.

AJUNTAMENT D'ALCÀSSER (1997a), «Historia fotogràfica. 1926», dins *Informatiu Municipal d'Alcàsser*, IMA, núm. extraordinari d'Agost 1997, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser, p. 48.

AJUNTAMENT D'ALCÀSSER (1996), «La nostra identitat. Foto escolar 6 de novembre de 1931», dins *Informatiu Municipal d'Alcàsser*, IMA, núm. extraordinari 8, desembre 1996, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser, p. 36.

AJUNTAMENT D'ALCÀSSER (1994c), «La nostra història. Betlem Gener 1969», dins *Revista d'Alcàsser*, BIC, núm. 8, desembre 1994, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser, p. 28.

AJUNTAMENT D'ALCÀSSER (1994b), «La nostra història. Curso Escolar 1954-55», dins *Revista d'Alcàsser*, BIC, núm. 8, desembre 1994, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser, p. 26.

AJUNTAMENT D'ALCÀSSER (1994a), «La nostra identitat. Kaiman C.F.», dins *Revista d'Alcàsser*, BIC, núm. 7, agost 1993, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser, p. 36.

AJUNTAMENT D'ALCÀSSER (1993), «La nostra identitat. Foto escolar Col·legi Stm. Crist de la Fe. Any 1931-1932», dins *Revista d'Alcàsser*, BIC, núm. 5, agost 1993, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser, p. 24.

CHANZÀ IBORRA, Salvador (1983), «¡Adiós..., “Poble Nou”!», dins *Festes Alcàsser 1983*, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser, p. 41.

EL PABELLÓN NACIONAL (1884), 15/11/1884, p. 2.

FEBRER ROMAGUERA, Manuel V.; Antoni SIMÓ ROSALENY & Vicent MARÍ (2010), *El terme d'Alcàsser: Horts, motors i regadius*, Alcàsser, Agrupació d'Estudis Locals “El Castell” d'Alcàsser.

FEBRER ROMAGUERA, Manuel V. (1981), *Alcácer, su historia*, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser.

FEBRER ROMAGUERA, Manuel V. (2006), *Alcàsser, la seua història*, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser.

GERICÓ TRILLA, Joaquim (2004), *Alcàsser i la seua música*, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser.

GERICÓ TRILLA, Joaquín (2003), *Societat Musical Santa Cecília d'Alcàsser: Història*, Alcàsser, Ajuntament d'Alcàsser.

GÓMEZ VALLE, Rafael (1953), *Alcácer*, Alcàsser, treball mecanografiat inèdit, 309 pàgines.

HERNÁNDEZ FLOR, Francesc (2017), «Topònims d'origen dubtós de l'Horta de València», dins CASANOVA, E. (ed.), *Onomàstica Romànica: Antroponímia dels expòsits i etimologia toponímica, especialment de València*, València, Denes, p. 511-524.

HERNÁNDEZ FLOR, Francesc (2016), «Els malnoms d'Alcàsser del segle XIX», dins *Actes de la IX Jornada d'Onomàstica, Mislata 2015*, València, Acadèmia Valenciana de la Llengua, p. 81-98.

HERNÁNDEZ FLOR, Francesc (2015), *Toponímia d'Alcàsser*, Alcàsser, Agrupació d'Estudis Locals “El Castell” d'Alcàsser.

HERNÁNDEZ OLIVARES, Salvador (2013), *Historia del fútbol en Alcàsser, parte I, 1921-1956, de los orígenes al ascenso de 1956*, Madrid, Vivelibro.

LA CORRESPONDENCIA DE VALENCIA (1927, juliol 28), «Noticias», *La Correspondencia de Valencia*, any L, núm. 20315, p. 2. Disponible en línia a: <http://prensahistorica.mcu.es/es/catalogo_imagenes/grupo.cmd?path=1000245465&idImagen=1001796599&texto_busqueda=porra+lisia>. [Consulta: 01-09-2018].

ROMAGUERA BELENGUER, Enric (1988), «La producció d'alabastre i algeps al nostre poble», dins *Festes 1987 Picassent*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 9-29.

SIMÓ ROSALENY, Antoni (2019), «Alcàsser, la seva paraula, fets i mentalitat socio-cultural», dins *Primer congrés d'història local d'Alcàsser*, Ajuntament d'Alcàsser/ Agrupació d'Estudis Locals "El Castell" d'Alcàsser, p. 9-92.

SIMÓ ROSALENY, Antoni (2010), *Alcàsser, biografia d'un poble en guerra (1931-1941)*, València, Publicacions de la Universitat de València.

SIMÓ ROSALENY, Antoni & Francesc HERNÁNDEZ FLOR (2012), *Els malnoms d'Alcàsser: Xiquet i tu de qui eres?*, Alcàsser, Agrupació d'Estudis Locals "El Castell" d'Alcàsser.

5.8. Bibliografia d'Aldaia

5.8.1. Enquestes, entrevistes d'Aldaia

SANCHIS ALFONSO, José Ramón (2022), «Enquesta sobre malnoms d'Aldaia», data: 10-09-2022, any de naixement 1950, historiador, arxiver, natural d'Aldaia i resident al poble.

5.8.2. Xarxes socials d'Aldaia

NAVIO SOLVES, Juan [Juan Navio Solves] (2021, octubre 22), [...] fill de Pilar la Cirera, el malnom ve perque tots en la familia tenien les galtes de color roig com les cireres, [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de <<https://www.facebook.com/groups/951593574937002/permalink/4456223537807304/>>. [Consulta 12-10-2022].

5.8.3. Llibres, articles, blocs d'Aldaia

AJUNTAMENT D'ALDAIA (2019), *Catàleg de l'exposició al carrer: imatges i instants del temps (Del 27 de juny al 16 de juliol de 2019)*, Aldaia, Ajuntament d'Aldaia.

AJUNTAMENT D'ALDAIA (2014), «Aldaia diu adéu a Juan Bautista Mas», *El Nostre Poble*, Enero 2014, Aldaia, p.17.

ANDRÉS MARTÍNEZ, Lourdes (2006), «historia gràfica», dins *Aldaia Festes 2006*, Aldaia, Ajuntament d'Aldaia, p. 35-36.

ANDRÉS RAGA, Joan Carles (2003), «Toponímia d'Aldaia, algunes notes sobre la toponímia local», dins *Torrens. Estudis i investigacions de Torrent i comarca, núm. 15*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 187-207.

[QIA] ANÒNIM (1990), «Història Gràfica 1990», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 1990*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 99-140. Disponible en línia a: <<http://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q19900911HISTGRAF.pdf>>. [Consulta: 05-04-2018].

ATEZ, Rafael (2018), «La riuà del desarrollisme», *el web de elsaltodiario.com*, 3-11-2018. Disponible en línia a: <<https://www.elsaltodiario.com/urbanismo/la-riu-a-del-desarrollisme-valencia>>. [Consulta: 31-8-2019].

BONET NAVARRO, Pepe (2014), «Aldaia recupera l'històric i tradicional Tribunal del Comuner», *El Nostre Poble, Octubre 2014*, Aldaia, p.14-15.

COMES, Vicent (2015), «Aldaia durante la Guerra Civil», dins *el bloc de Quart de Poblet: Història i Patrimoni (QPHP)* 19-7-2015. Disponible en línia a: <<https://quartpoblethistoriapatrimoni.wordpress.com/2015/07/19/aldaia-durante-la-guerra-civil/>>. [Consulta: 10-02-2018].

FUNDACIÓN JUAN MARCH (2020), *Spanish Musical Theatre, «Las Corsarias»*, Madrid. Disponible en línia a: <<https://www.march.es/bibliotecas/tme/ficha.aspx?p0=teatro-musical%3a119&l=2>>. [Consulta: 11-1-2020].

HERNÁNDEZ DORIA, Eloïna & Héctor TRONCHONI ALBERT (2006), *Els Malnoms d'Aldaia: un fet de la parla popular*, Aldaia, Ajuntament d'Aldaia.

LLORENS VILA, Joaquim & Pilar LATORRE MORANT (2009), «Creació del col·legi Madre Josefa Campos (1930-1931)», dins *Quaderns d'investigació d'Alaquàs 2009*, Alaquàs, Ajuntament d'Alaquàs, p. 101-148. Disponible en línia a: <<https://quaderns.alaquas.org/ficheros/Q20092905LLORENS.pdf>>. [Consulta: 14-06-2022].

- MORENO, C. (2015, abril 12), «Patrimoni dona la raó a Compromís per Aldaia i paralitza les obres de l'antic ajuntament», *El Punt Avui*, 12-4-2015. Disponible en línia a: <<http://www.elpuntavui.cat/article/1-territori/6-urbanisme/841728-patrimoni-dona-la-rao-a-compromis-per-aldaia-i-paralitza-les-obres-de-lantic-ajuntament.html>>. [Consulta: 29-08-2018].
- MARTÍ, Pepe (2008), «Història Gràfica», dins *Festes Aldaia 2008*, Aldaia, Ajuntament d'Aldaia. Disponible en línia a: <<http://www.aldaia.es/rs/2365/d112d6ad-54ec-438b-9358-4483f9e98868/26f/rclang/ca-ES/filename/lilibre-festes-08.pdf>>. [Consulta: 24-12-2018].
- MIRAS, Fernando (2012), «Història Gràfica», *L'Informatiu d'Aldaia*, Octubre 2014, núm. 94, març 2012, Aldaia, p.12.
- MORA GUZMAN, Mireia (2014), *Toponímia dels pobles valencians: Aldaia, l'Horta, València*, Acadèmia Valenciana de la Llengua/ Ajuntament d'Aldaia/ ICV.
- NÀCHER, M. (1979), «Els apodos d'Aldaya», dins *Llibre de Festes d'Aldaia 1979*, Aldaia, Ajuntament d'Aldaia, s/n.
- NAVARRO, Empar (2006), «historia gràfica», dins *Aldaia Festes 2006*, Aldaia, Ajuntament d'Aldaia, p. 36.
- PEIRÓ I CERVERA, Joan V. (2005), «Aldaia, espai de civilitzacions en diàleg», dins DDAA (ed.), *Mirades sobre l'Horta Sud*, Torrent, Fundació para el desarrollo de l'Horta Sud, p. 44-51 [1a ed., 1997].
- PITARCH ALFONSO, Carles (2003), «“Auroreta el donçainer” i el seu germà “Salvaoret”, tabaleter: la dolçaina en Aldaia (1886-1940)», dins *Torrens. Estudis i investigacions de Torrent i comarca*, núm. 15, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 155-186.
- ROSELLÓ, Tomàs (2022), «Una il·lustre aldaiera oblidada (iII)», *Levante-EMV*, 12-3-2022. Disponible en línia a: <<https://www.levante-emv.com/horta/2022/03/12/illustre-aldaiera-oblidada-iii-63814015.html>>. [Consulta: 27-11-2022].

- SANCHIS, Tomàs (2003), «Nova vida per a l'horta», *Papers de l'Horta*, núm. 19, segon semestre 2003, Torrent, Fundación para el desarrollo de l'Horta Sud, p.26-27.
- SANCHIS ALFONSO, José Ramón & Mª Pilar SÁNCHEZ CHULIÀ (2018), «Venedors i oficis de carrer en l'Aldaia d'abans», dins *Aldaia: història, etnologia, toponímia i urbanisme*, Vol. II, Aldaia, Ajuntament d'Aldaia, p. 735-756. [1a edició 1995].
- SANCHIS ALFONSO, José Ramón (2018f), «El Novenari de Vila: una nova aportació a la literatura popular del poble d'Aldaia», dins *Aldaia: història, etnologia, toponímia i urbanisme*, Vol. II, Aldaia, Ajuntament d'Aldaia, p. 867-876. [1a edició 2005].
- SANCHIS ALFONSO, José Ramón (2018e), «Devocions marianes i patronatges a Aldaia (segles XVI-XIX)», dins *Aldaia: història, etnologia, toponímia i urbanisme*, Vol. II, Aldaia, Ajuntament d'Aldaia, p. 817-852. [1a edició 2006].
- SANCHIS ALFONSO, José Ramón (2018d), «Les festes majors d'Aldaia, evolució històrica (segles XVI-XX)», dins *Aldaia: història, etnologia, toponímia i urbanisme*, Vol. II, Aldaia, Ajuntament d'Aldaia, p. 795-816. [1a edició 2001].
- SANCHIS ALFONSO, José Ramón (2018c), «La Cuaresma y la Semana Santa», dins *Aldaia: història, etnologia, toponímia i urbanisme*, Vol. II, Aldaia, Ajuntament d'Aldaia, p. 751-756. [1a edició 1985].
- SANCHIS ALFONSO, José Ramón (2018b), «El cultivo de la vid y el vino en Aldaia», dins *Aldaia: història, etnologia, toponímia i urbanisme*, Vol. II, Aldaia, Ajuntament d'Aldaia, p. 725-734. [1a edició 1996].
- SANCHIS ALFONSO, José Ramón (2018), «Cançoners poètics aldaiers», dins *Aldaia: història, etnologia, toponímia i urbanisme*, Vol. II, Aldaia, Ajuntament d'Aldaia, p. 697-712. [1a edició 1996].
- TERUEL, Francesc (2007), «Aldaia, revisant la memòria», dins *Papers de l'Horta*, núm. 26, primer semestre 2007, Torrent, Fundación para el desarrollo de l'Horta Sud, p. 26-27.

5.9. *Bibliografia d'Alfagar*

5.9.1. Enquestes, entrevistes d'Alfagar

TARAZONA MAS, Josep Maria (2022), «Enquesta sobre malnoms d'Alfagar», data 10-09-2022, nascut l'any 1972, advocat, historiador i president de l'IDECO, natural d'Alfagar i resident al poble.

5.9.2. Xarxes socials d'Alfagar

ALONSO PAPELERO, Luís [Luís Alonso Papelero] (2020, agost 12), [...] Era també un home de bon humor, a lo millor per això [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de <https://www.facebook.com/groups/761549443896026/posts/3346724548711823/?comment_id=3347589388625339>. [Consulta 12-10-2022].

5.9.3. Llibres, articles, blocs d'Alfajar

CHICUELITO (2016), «Julián Melero “El Toronto”, el penúltimo torero cómico», *El Blog de Cuencàvila* 25-1-2016. Disponible en línia a: <<http://www.elblogdecuencavila.com/?p=11500>>. [Consulta: 22 abril 2018].

CATALÀ VILA, José Fco. (2002), *Crónicas de Alfajar*, Alfajar, Ajuntament d'Alfajar.

GÓMEZ ALBA, Enric (2003), *Les Imatges del Record*, Alfajar, Ajuntament d'Alfajar.

LA CORRESPONDENCIA DE VALENCIA (1910), any XXXIII, núm. 11050, 20/01/1910, p. 3

LA CORRESPONDENCIA DE VALENCIA (1908), «Subasta», *La Correspondencia de Valencia*, any XXXI, núm. 10453, 16-6-1908. Disponible en línia a: <http://prensahistorica.mcu.es/es/catalogo_imagenes/descargar_imprimir_form.cmd?path=1000239294&interno=S&idBusqueda=60363&posicion=4&presentacion=pagina&posicion=4&destino=..%2Fcatalogo_imagenes%2Fgrupo.cmd%3Fpath%3D1000239294%26interno%3DS%26idBusqueda%3D60363%26posicion%3D4%26presentacion%3Dpagina>. [Consulta: 16-02-2018].

PASTOR, Àngel (2016), «Mal noms o sobrenoms d'Alfajar», dins *Alfajar, un món de festa, festes patronals i populars de l'1 a l'11 de setembre 2016*, Alfajar, Ajuntament d'Alfajar, s/n. Disponible en línia a: <https://issuu.com/aytoalfajar/docs/alfajar_fiestas_patronales_y_popula>. [Consulta: 15-07-2018].

PUCHADES PASTOR, Mª Empar (1991), «Els malnoms d'Alfajar», dins COLOMINA, J & R. ALEMANY (coord.), *Actes del catorzè Col·loqui general de la Societat d'Onomàstica: (segon d'onomàstica valenciana)*, Alacant, 13-15 d'abril de 1989, Vol. 1, Alacant, Universitat d'Alacant, p. 209-216.

ROMERO, Joan Baptista (1775), *Alfajar, Mapa de las amarjales y parte de huerta del territorio y jurisdicción del lugar de Alfajar*, ARV, Escrivanies de Cambra, 1767, exp. 82, f. 414. Mapes i plànols, 199. (cit. per TORRES FAUS, Francesc (2009), «La col·lecció cartogràfica de l'Arxiu del Regne de València», dins *Cuadernos de Geografía*, 86, p. 195-218 (p. 216) i ANÒNIM (2014), *el Tribunal de les Aigües i les Séquies Valencianes*, València, Generalitat Valenciana, p. 10).

TARAZONA MAS, Josep Maria (2014), «Demografia i onomàstica medieval d'Alfajar», dins *2014 ALFR, Units per la Festa, Alfajar, Festes Patronals i Populars, del 28 d'agost al 8 de setembre, Alfajar*, Ajuntament d'Alfajar, s/n.

5.10. *Bibliografia de Benetússer*

5.10.1. Enquestes, entrevistes de Benetússer

PAYÀ TORRES, Teresa (2017), «Enquesta sobre malnoms de Benetússer», data: 19 de Juliol de 2017, nascuda l'any 1948, mestressa de casa, natural de Benetússer i resident a Alcàsser.

SMITH, Pamela (2020), «Enquesta sobre malnoms de Benetússer», data: 7 de juliol de 2020, professora d'anglès, natural del Regne Unit i resident a València des dels anys 70 del segle XX.

6.4.2. Llibres, articles, blocs de Benetússer

GARCÍA MARTÍNEZ, José Luis (2013b), «L'antic paisatge d'horta de Benetússer», *Benetússer Hoy*, 26/10/2013. Disponible en línia a: <<http://www.benetusserhoy.com/lantic-paisatge-horta-de-benetusser/>>. [Consulta: 30 abril 2018].

GARCÍA MARTÍNEZ, José Luis (2013), «La industria arrocerera de la comarca valenciana de l'Horta Sud. Los molinos arroceros de Benetússer», *Molinum, Revista Digital de ACEM*, núm. 44, p. 20-23. Disponible en línia a: <https://issuu.com/molinosacem/docs/molinum_44_dic_2013/20>. [Consulta: 10 agost 2018].

HERRERO, Francesc M.; HERNÁNDEZ, M. Vicenta & ALEIXANDRE, Empar (1995), «Aproximació toponímica al municipi de Benetússer», dins DD.AA., *Materials de toponímia: Estudis de toponímia valenciana*, vol. 1, València, Denes/ Generalitat Valenciana, p. 545-551.

PASTOR, José Miguel (2004), «... a la historia escrita» dins DDAA, (2004), *Benetússer 1931-1940, de la memoria oral a la historia escrita*, Benetússer, Tertulandia.

SANCHEZ MICÓ, José et ALII (2004), «De la memoria oral...», dins DDAA, *Benetússer 1931-1940, de la memoria oral a la historia escrita*, Benetússer, Tertulandia.

RICART BONILLO, Vicente (1978), «Benetuser y su historia», dins *Efemérides y datos históricos de Benetússer*, Benetússer, Ajuntament de Benetússer, p. 97-99.

RICART BONILLO, Vicente (1976b), «El “joc del canut” en Benetússer», dins *Efemérides y datos históricos de Benetússer*, Benetússer, Ajuntament de Benetússer, p. 95-96.

RICART BONILLO, Vicente (1976), «Personajes populares que han existido en Benetuser», dins *Efemérides y datos históricos de Benetússer*, Benetússer, Ajuntament de Benetússer, p. 81-88.

- RICART BONILLO, Vicente (1975), «Alquerías y casas de campo en Benetúser en el año 1911», dins *Efemérides y datos históricos de Benetúser*, Benetússer, Ajuntament de Benetússer, p. 75-76.
- RICART BONILLO, Vicente (1974d), «El juego de pelota valenciana en Benetúser», dins *Efemérides y datos históricos de Benetúser*, Benetússer, Ajuntament de Benetússer, p. 87-88.
- RICART BONILLO, Vicente (1974c), «Las sendas en el término de Benetúser», dins *Efemérides y datos históricos de Benetúser*, Benetússer, Ajuntament de Benetússer, p. 86.
- RICART BONILLO, Vicente (1974b), «Les eres i els sequers amb Benetússer», dins *Efemérides y datos históricos de Benetúser, Memoria de 1974*, Benetússer, Ajuntament de Benetússer, p. 85-86.
- RICART BONILLO, Vicente (1974), «Les sènies amb Benetússer», dins *Efemérides y datos históricos de Benetúser*, Benetússer, Ajuntament de Benetússer, p. 84.
- RICART BONILLO, Vicente (1973), «Medios de locomoción en Benetúser», dins *Efemérides y datos históricos de Benetúser*, Benetússer, Ajuntament de Benetússer, p. 79-80.
- RICART BONILLO, Vicente (1971), «Los pescadores de caña en Benetúser», dins *Efemérides y datos históricos de Benetúser*, Benetússer, Ajuntament de Benetússer, p. 85-86.
- RICART BONILLO, Vicente (1961), «La calle del Generalísimo. Datos históricos», dins *Efemérides y datos históricos de Benetúser*, Benetússer, Ajuntament de Benetússer, p. 57-58.

5.11. *Bibliografia de Beniparrell*

5.11.1. Enquestes, entrevistes de Beniparrell

COSTA PONS, Antoni (2018), «Enquesta sobre malnoms de Beniparrell», data: 15-04-2018, nascut l'any 1968, professor de secundària, natural de Beniparrell i resident a Picassent.

PONS POLIT, Vicent (2016), «Enquesta sobre malnoms de Beniparrell», data: 13-07-2016, nascut l'any 1970, agricultor, natural de Beniparrell i resident al poble.

REIG, Dolors (2016), «Enquesta sobre malnoms de Beniparrell», data: 10-01-2022, nascuda l'any 1972, professora de secundària, natural de Beniparrell i resident al poble.

5.11.2. Llibres, articles, blocs de Beniparrell

*CMB= Corpus de Malnoms de Beniparrell [recull de Paco Asunción Costa, *GaichoBeni*] (2018), *Malnoms de Beniparrell al 31 de desembre de 2018 (Bona part d'ells... fent camí)*, Beniparrell, treball mecanografiat inèdit.*

FORTEA, Maria Josep (2003), «Beniparrell: passat i present», dins *Papers de l'Horta*, núm. 19, Torrent, Fundación para el desarrollo de l'Horta Sud, p. 10-15.

ROYO, Carles (2017), «La vida al voltant de l'Albufera, oficis, aficions... formes de viure», dins *BIM Beniparrell 2017*, núm. 3, Beniparrell, Ajuntament de Beniparrell, p. 16.

5.12. *Bibliografia de Catarroja*

5.12.1. Enquestes, entrevistes de Catarroja

CABANES, Francesc (2018), «Enquesta sobre malnoms de Catarroja», data: 12-07-2018, nascut l'any 1974, natural de Catarroja i resident a Beniparrell.

NAVARRO GÓMEZ, Salvador Luis (2018), «Enquesta sobre malnoms de Catarroja», data: 14-08-2018, nascut l'any 1958, natural de Catarroja i resident a Alcàsser.

SARGUES RAGA, Vicent (2017), «Enquesta sobre malnoms de Catarroja», data: 12-10-2017, nascut l'any 1946, enginyer industrial, natural de Catarroja i resident al poble.

SEGARRA, Miquela (2021), «Enquesta sobre malnoms de Catarroja», diverses entrevistes, nascuda l'any 1961, genealogista, divulgadora cultural, natural de Catarroja i resident al poble (amb avantpassats a Albal i Paiporta).

TORROMÉ RAGA, Maria (2022), «Enquesta sobre malnoms de Catarroja», data: 6 de setembre de 2022, nascuda l'any 1979, professora de secundària, natural d'Albal i resident a Catarroja (amb avantpassats de Massanassa).

5.12.2. Xarxes socials de Catarroja

ALFONSO GAMÓN, Susi [Susi Alfonso Gamón] (2018, octubre 13, 11:07), Manare suncioneta la de peret y má guela Florencia la curreta. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/529475037121829/posts/1906595166076469/?comment_id=1906610429408276>. [Consulta 13-10-2022].

ALFONSO GAMÓN, Susi [Susi Alfonso Gamón] (2018, octubre 13, 11: 14), La foguerera, Paca la reyna, la carnisera tia salvo reta la sangrantana. Maria la chata .la conchon, ca el del curro. Carmen la capona etc etc. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/529475037121829/posts/1906595166076469/?comment_id=1906614359407883>. [Consulta 13-10-2022].

CANOVAS, M José [M José Canovas] (2018, octubre 13), [...] en el ratjolar havia un pou d'aigua i algun avantpassat, sempre estava diguent que anava a tirar-se i al final tots li deien : tirat ara, tirat ara. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/529475037121829/posts/1906595166076469/?comment_id=1906647939404525&reply_comment_id=1906679409401378>. [Consulta 13-10-2022].

CARMIN FERRER, Nerea [Nerea Carmin Ferrer] (2022, febrer 25), [...] un antepasado que se ve no pronunciaba bien una especie de pájaro y lo llamaba marreta y de ahí llego el apodo MARRA. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/529475037121829/posts/1906595166076469/?comment_id=4912581098811179&reply_comment_id=4914946611907961>. [Consulta 13-10-2022].

CLAVEROL GALÁN, Paquita [Paquita Claverol Galán] (2018, octubre 13), La meua aguella era generala [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/529475037121829/posts/1906595166076469/?comment_id=1906636969405622>. [Consulta 13-10-2022].

COSTA, Miguel [Miguel Costa] (2018, agost 26), Si lo conocien en el pueblo como el sord de casaqueta y mi abuela la corsetera. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/529475037121829/posts/1849652845104035/?comment_id=1849662298436423>. [Consulta 13-10-2022].

GIMENEZ MAGRANER, Consuelo [Consuelo Gimenez Magraner] (2018, octubre 13), El de mi suegro era Pedroch y sus tías las sopas. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/529475037121829/posts/1906595166076469/?comment_id=1906730879396231>. [Consulta 13-10-2022].

HERVAS SANCHIS, Jose Antonio [Jose Antonio Hervas Sanchis] (2018, agost 27), [...] Pepe el torroner de la calle Galicia [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/529475037121829/posts/1849652845104035/?comment_id=1850496225019697>. [Consulta 13-10-2022].

LERMA MARCH, Elvira [Elvira Lerma March] (2022, juliol 1), [...] PANOLI. Según le contaron, hubo un antepasado que de niño siempre quería "pà amb oli", la madre un buen día le colgó al cuello el pan con el aceite. [...] [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/529475037121829/posts/1906595166076469/?comment_id=5261195440616408>. [Consulta 12-10-2022].

LUCAS, Milio [Milio Lucas] (2018, octubre 13), CONILL maguelo era Vicent el CONILL i maguela teresa la GELA. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/529475037121829/posts/1906595166076469/?comment_id=1906597252742927>. [Consulta 13-10-2022].

NEBOT GARCIA, Jose Antonio [Jose Antonio Nebot Garcia] (2018, octubre 13), Mi padre era melis el femeter. Cuando se recogía basura del pueblo con carro. Mi padre recogía en las barracas. El el serreto y el traquelo. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/529475037121829/permalink/1906595166076469/>>. [Consulta 13-10-2018].

OLMOS, Salvador [Salvador Olmos] (2018, octubre 13, 11.08), en el carrer malaga antes canalejas sunsion la maravilla. dolores la tivanta. sapatila..encarnacio la torra. mikaleta pantalonera .pachichi. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/529475037121829/permalink/1906595166076469/?comment_id=1906610676074918&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%2399%22%7D>. [Consulta 13-10-2022].

OLMOS, Salvador [Salvador Olmos] (2018, octubre 13, 11.03), mi padre pelar y mi abuela la perica [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/529475037121829/permalink/1906595166076469/>>. [Consulta 13-10-2022].

PARDO, Alex [Alex Pardo] (2020, abril 12), [...] el mio me lo puso un grande, siempre lo recordaré entrando a la falla y escuchar “Poca Gana!!!! Assenta't i posa't un plat d'All-i-Pebre que feix mala cara i pareix que hui no has esmorzat, i que no et falte de res”. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/1009170549133594/search/?q=poca%20gana>>. [Consulta 13-10-2022].

PAVO, Sheila [Sheila Pavo] (2018, octubre 13), La meua abuela era la sastifeta i el meu abuelo el torrat. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/529475037121829/permalink/1906595166076469/>>. [Consulta 13-10-2022].

PENELLA, Emilia [Emilia Penella] (2022, febrer 26), El seu abuelo portaba una gorra molt gran, y li diuen que pareixia una Tartana. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/529475037121829/posts/1906595166076469/?comment_id=4916877491714873&reply_comment_id=4917365801666042>. [Consulta 13-10-2022].

PERIS, Paquita [Paquita Peris] (2018, octubre 13), M'auela de part dem'ompare, Isabel la garrofina, ma uelo Visente el caisa. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/529475037121829/posts/1906595166076469/?comment_id=1907287552673897>. [Consulta 13-10-2022].

RAGA SALVADOR, Rosana [Rosana Raga Salvador] (2018, octubre 13), Cota miguel era mauelo y toni pelat el atre abuelo. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/529475037121829/permalink/1906595166076469/>>. [Consulta 13-10-2022].

SEGARRA, Miquela [Miquela Segarra] (2018, octubre 13), m'enrecorde del tio boro el rosalo, [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/529475037121829/permalink/1906595166076469/?comment_id=1906825132720139&reply_comment_id=1906978022704850&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%2399%22%7D>. [Consulta 13-10-2022].

SANCHEZ SANCHEZ, Jennifer [Jennifer Sanchez Sanchez] (2018, octubre 13), El meu uelo era Isidro el Sardina i ma uela era Encarna la pixi. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/529475037121829/permalink/1906595166076469/?comment_id=1906647919404527&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%2385%22%7D>. [Consulta 13-10-2018].

TAMARIT, Rosana [Rosana Tamarit] (2018, octubre 13), soc Doblona per part de pare [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/529475037121829/permalink/1906595166076469/?comment_id=1906851062717546&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%2363%22%7D>. [Consulta 13-10-2018].

TORROMÉ JIMENO, Vicen [Vicen Torromé Jimeno] (2018, octubre 13), Borrulla de part de mamare i policia de part de mon pare ma abuela de catarroja i era la muixola. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/529475037121829/permalink/1906595166076469/?comment_id=1907079116028074&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%2348%22%7D>. [Consulta 12-10-2022].

VERDEGUER DELHOM, Rosana [Rosana Verdeguer Delhom] (2018, octubre 13), La media bisabuela Colastica. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/529475037121829/permalink/1906595166076469/?comment_id=1906897399379579&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%2359%22%7D>. [Consulta 13-10-2018].

YAGO CASAS, Maria Jesus [Maria Jesus Yago Casas] (2018, octubre 13), El meu pare era "el reiet" perquè els seus iaies per part de mare tenien el forn del Rey, peèò vivien a Paiporta. [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/529475037121829/permalink/1906595166076469/?comment_id=1906897399379579&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%2359%22%7D>. [Consulta 13-10-2022].

5.12.3. Llibres, articles, blocs de Catarroja

AJUNTAMENT DE CATARROJA (2003), «Comunitat de Pescadors», dins *Festes Majors 2003*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja, p. 19.

AJUNTAMENT DE CATARROJA (1999), *Catarroja a las puertas del tercer milenio, historia gráfica*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.

ALVIR I BALLESTER, Jordi-Vicent (2001), *Toponímia dels pobles valencians: Catarroja, l'Horta, València/ Catarroja*, Generalitat Valenciana/ Ajuntament de Catarroja.

ARAZO, M.ª Ángeles (2009), «Sulema, alma del 'port'», *Las Provincias* 30-1-2009. Disponible en línia a: <<https://www.lasprovincias.es/valencia/20090130/valenciana/sulema-alma-port-20090130.html>>. [Consulta: 6-5-2019].

ARTOLA, Juan (2015), «L'Artesana i José Manuel Izquierdo Romeu, fill del Pollastre», dins *L'Artesana, Santa Cecilia 2015, del 8 al 15 de novembre*, Catarroja, Societat Musical l'Artesana. Disponible en línia a: <<http://www.lartesana.org/wp-content/uploads/2014/01/SantaCecilia2015.pdf>>. [Consulta: 6-4-2021].

CARRASCOSA, Amparo (2020), *Llista de malnoms de Catarroja*, Manuscrit.

CHACÓN MORENO, Juan Ramón (2001), *Anotaciones musicales de la villa de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja "Regidoria de Cultura".

EL CLAMOR PÚBLICO (1852), «Pesca de un dentón», *El Clamor Público*, 4/09/1852, p. 3.

EL DEBATE (1881), 19/12/1882, p.1

EL POPULAR (1912), «Sucesos, caza mayor», *El Popular*, 15/02/1912, any III, núm. 497, p. 2.

EL PUEBLO (1924a), «Detención de unos estafadores», *El Pueblo*, 08/03/1924, any XXXI, núm. 11475, p. 3.

- EL PUEBLO (1924b), «Más de los timadores», *El Pueblo*, 7/09/1924, p.2.
- EL PUEBLO (1917), «Una villanía en puerta», *El Pueblo*, 08/07/1917, any XXIV, núm. 9.222, p. 1.
- EL SIGLO FUTURO (1919), «Cobarde asesinato de un guardia civil», *El Siglo futuro*, 8/9/1919, n.º 3.838, p. 1.
- FALLA L'ALBUFERA (1995a), «Casa La Barila», dins *Falla L'Albufera Llibret 1995*, Catarroja.
- FALLA L'ALBUFERA (1995b), «Tertulia en “Lo viu”», dins *Falla L'Albufera Llibret 1995*, Catarroja.
- FÉLIX PERPIÑÀ, Vicente (1999), «Micalet, La Albufera y el Barrio de “Les Barraques”», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- GARCIA CANDAU, Julià (2013), «Gonçal Castelló i la Colla Tirant lo Blanc», dins VELASCO, A.; TEROLI CALABUIG, V. (ed.), *El món de Gonçal Castelló*, Gandia, CEIC Alfons El Vell, p. 54-62. Disponible en línia a: <https://riunet.upv.es/bitstream/handle/10251/37013/El_mon_de_GC.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [consulta: 12-09-2019].
- GARCIA ROMERO, Sebastián (1999), «Relació de malnoms catarrogins de 1948», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- HERNÁNDEZ XULVI, Albert (1995), «Antigues penyes flamenques a Catarroja», dins *El Butlletí, Revista d'Informació Municipal, Gener-Març 1995, núm. 68*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja, p. 11-13.
- HERALDO DE MADRID (1915), «Castellón 20», *Heraldo de Madrid*, 20/04/1915, any XXVI, núm. 8.906, p. 3. Disponible en línia: <<http://hemerotecadigital.bne.es/issue.vm?id=0000670272&page=3&search=apodos+catarroja&lang=ca>>. [Consulta: 16-2-2018].

HOJA OFICIAL DEL LUNES (1934, diciembre 10), «La Guardia Civil se tirotea con unos atracadores cuando se disponían a disparar», *Hoja Oficial del Lunes*, any V, núm. 211, 10-12-1934, p. 8. Disponible en línea a: <http://prensahistorica.mcu.es/es/catalogo_imagenes/grupo.cmd?path=1000207117&idImagen=1001490463&texto_busqueda=Costa+Gadoli>. [Consulta: 1-9-2018].

LA CORRESPONDENCIA DE ESPAÑA (1888), 4/9/1888, núm. 11.116, p.1.

LA CORRESPONDENCIA DE VALENCIA (1917, gener 13), «Sucesos», *La Correspondencia de Valencia*, any XL, núm. 16948, p. 4. Disponible en línea a: <http://prensahistorica.mcu.es/catalogo_imagenes/grupo.cmd?path=1000242116&idImagen=1001781313&texto_busqueda=Asins+Mistero>. [Consulta: 15-08-2018].

LA CORRESPONDENCIA DE VALENCIA (1914, marzo 6), «Cuadrilla de ladrones», *La Correspondencia de Valencia*, any XXXVII, núm. 15938, p. 3. Disponible en línea a: <http://prensahistorica.mcu.es/catalogo_imagenes/grupo.cmd?path=1000241097&idImagen=1001777234&texto_busqueda=Asins+Mistero>. [Consulta: 15-08-2018].

LAS PROVINCIAS (1932), «Alrededor de un suceso», *Las Provincias*, 03/07/1932, p. 12.

LLORENS RAGA, Peregrín (1967), *La villa de Catarroja*, València, Diputación Provincial de València.

MÁÑEZ SOLSONA, Concepción (2015), «Patrimonio inmaterial: tradiciones y costumbres culturales», dins HERMOSILLA PLA, J. (coord.), *Catarroja: Historia, Geografía y Arte*, volum II, p. 343-357, València, Publicacions de la Universitat de València.

MAOLLETA (2012, setembre 12), «Los apodos en Catarroja según unos documentos del 1799», *El Bloc de Maolleta, Catarroja Gentes del Ayer*. Dimecres 12-09-2012. Disponible en línea a: <<https://translate.google.es/translate?hl=ca&sl=es&u=http://catarrojagentesdelayer.blogspot.com.es/2012/09/los-apodos-en-catarroja-segun-unos.html&prev=search.html>>. [Consulta: 04-02-2018].

MAOLLETA (2011c), «Dones del poble de Catarroja», *El bloc de Maolleta, Catarroja gentes del Ayer*. Dimarts 08-03-2011. Disponible en línia a: <<https://catarrojagentesdelayer.blogspot.com/2011/03/dones-del-poble-de-catarroja.html>>. [Consulta: 26-06-2016].

MAOLLETA (2011b), «Calles de Catarroja, calle de Crescencio Chapa», *El bloc de Maolleta, Catarroja gentes del Ayer*. Dissabte 27-01-2011. Disponible en línia a: <<http://catarrojagentesdelayer.blogspot.com.es/2011/01/calles-de-catarroja-la-calle-de.html>>. [Consulta: 26-06-2016].

MAOLLETA (2010c), «Apodos de Catarroja, la Gaban», *El bloc de Maolleta, Catarroja gentes del Ayer*. Dissabte 18-12-2010. Disponible en línia a: <https://catarrojagentesdelayer.blogspot.com/2010/12/blog-post_18.html>. [Consulta: 04-02-2018].

MAOLLETA (2010b), «Apodos de Catarroja, la el Canari», *El bloc de Maolleta, Catarroja gentes del Ayer*. Dissabte 18-12-2010. Disponible en línia a: <<http://catarrojagentesdelayer.blogspot.com.es/2010/12/apodos-de-catarroja-el-canari.html>>. [Consulta: 04-02-2018].

MAOLLETA (2010a), «Jose Segarra Ballester, el tio Maollo, Valencia 9 Mayo 1888», *El bloc de Maolleta, Catarroja gentes del Ayer*. Diumenge 21-11-2010. Disponible en línia a: <<http://catarrojagentesdelayer.blogspot.com.es/2010/11/jose-segarra-ballester-el-tio-maollo.html>>. [Consulta: 26-06-2016].

MENÉNDEZ PIDAL, Ramon (1904), «Más sobre las fuentes del "Condenado por desconfiado"», dins *Bulletin Hispanique, tom 6, núm.1*, p. 38-43.

MONFORTE SOLER, Manfredo (2000), *Remembranza de Manuel Monforte Raga*, Catarroja, Imprenta Romeu.

MONFORTE SOLER, Manfredo (1999), *Catarroja, pasado y contexto*, 2 vols., Catarroja, Imprenta Romeu.

- NORA (1999f), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Pentiner o Pinter», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- NORA (1999e), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Motoriste», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- NORA (1999d), «Oficis tradicionals de Catarroja, -L'orchater», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- NORA (1999c), «Oficis tradicionals de Catarroja, -L'esmolador», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- NORA (1999b), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Formagera», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- NORA (1999a), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Fideuers», dins VVAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Ajuntament de Catarroja.
- NOU HORTA (2017), «Catarroja lliura la medalla d'or de la vila a títol pòstum a Alberto Gradoli», *Nou Horta* 24-7-2017. Disponible en línia a: <http://nouhorta.eu/index.php/val/horta-sud-val/catarroja/item/20961-catarroja-lliura-la-medalla-d-or-de-la-vila-a-titol-postum-a-alberto-gradoli>. [Consulta: 04-02-2018].
- OLMOS TAMARIT, Vicent & Antoni LÓPEZ QUILES (1986), «Aproximació a la toponímia històrica catarrogina (segles XVII-XVIII)», dins *Xè Col·loqui general de la Societat d'Onomàstica: Ier d'onomàstica valenciana, València, 29 i 30 de març de 1985*, València, Generalitat Valenciana, p. 150-159.
- OLMOS TAMARIT, Vicent & Antoni LÓPEZ QUILES (1985), *Llibre de comptes del Consell de Catarroja 1652-1658*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- ORELLANO, Empar (1999g), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Tramvier», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- ORELLANO, Empar (1999f), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Sabater», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.

- ORELLANO, Empar (1999e), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Rabacholer», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- ORELLANO, Empar (1999d), «Oficis tradicionals de Catarroja, -L'Anguiler», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- ORELLANO, Empar (1999c), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Fuster», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- ORELLANO, Empar (1999b), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Ferrador», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- ORELLANO, Empar (1999a), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Castanyera», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- PATÓN CALERO, Vicente (2011), «Catarroja», *Las Provincias* 21-3-2011. Disponible en línia a: <<https://www.lasprovincias.es/v/20110321/opinion/cartas/catarroja-20110321.html>>. [Consulta: 25-12-2019].
- POVEDA NAVARRO, Juan Ignacio (1997), *Bartolomé Llorens, una sed de eternidades*, Madrid, Rialp.
- PUCHALT I SANCHIS, Joan (2014), «Cinquanta-set anys de la barrancada del cinquanta-set», *Diari la Veu* 14-10-2014. Disponible en línia a: <<https://www.diarilaveu.com/veu/35027/cinquanta-set-anys-de-la-barrancada-del-cinquanta-set>>. [Consulta: 15 agost 2018].
- RAGA, Lluís (2016), «Giovanna Ribes, directora de cinema», dins *BIM Catarroja*, núm. 2, 2016, Catarroja, Ajuntament de Catarroja, p. 12-13. Disponible en línia a: <<https://issuu.com/editorialmic/docs/bimcatarroja2>>. [Consulta: 16-04-2019].
- RAGA, Martí (2012), «Mirinyac», *El bloc de Martí Raga*, dijous 08-03-2012. Disponible en línia a: <<http://blogspersonals.ara.cat/lidiuelmortaldegollat/2012/03/08/mirinyac/>>. [Consulta: 12-07-2016].

- RAGA BAIXAULI, Francisco (2000), «Records del Viu», dins *Falla L'Albufera Llibret 2000*, Catarroja.
- RAGA RAMON, Salvador (2000), «Tavernes i bars tradicionals de Catarroja», dins *Falla L'Albufera Llibret 2000*, Catarroja.
- RAGA RAMON, Salvador (1999j), «Malnoms tradicionals de Catarroja», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- RAGA RAMON, Salvador (1999i), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Traginer», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- RAGA RAMON, Salvador (1999h), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Tartaner», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- RAGA RAMON, Salvador (1999g), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Sarier», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- RAGA RAMON, Salvador (1999f), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Paraigüer», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- RAGA RAMON, Salvador (1999e), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Matalafer», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- RAGA RAMON, Salvador (1999d), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Llimoner», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- RAGA RAMON, Salvador (1999c), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Esquilador», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.

RAGA RAMON, Salvador (1999b), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Drapera», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.

RAGA RAMON, Salvador (1999a), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Barber», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.

RAGA RAMON, Salvador (1998), *Catarroja: Marjal i Albufera*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.

RAGA RAMON, Salvador (1995), «Personages i entitats de l'Arraval», dins *Falla L'Albufera Llibret 1995*, Catarroja.

RÓDENES MOLTÓ, Juan (1953), «Carta abierta a una paisana», dins *La Terreta*, Massanassa, Ajuntament de Massanassa, s/n.

SANTAINÉS CIRÉS, Antonio (2006), «La gracia y el arte de Chicuelo», *ABC* 5-3-2006. Disponible en línia a: <https://www.abc.es/espana/catalunya/abci-gracia-y-arte-chicuelo-200603050300-142614003752_noticia.html>. [Consulta: 15-12-2019].

SARGUES JORGE, Vicente (2017), «Apodos», *Genealogia Sargues, Recopilación de datos de nuestro apellido. Historias y tradiciones*. 24-7-2017. Disponible en línia a: <<http://sargues.blogspot.com.es/p/apodos.html>>. [Consulta: 4 febrer 2018].

SELMA, Mª Victoria (1999f), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Velers», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.

SELMA, Mª Victoria (1999e), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Casers», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.

SELMA, Mª Victoria (1999d), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Carboner», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.

SELMA, Mª Victoria (1999c), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Calceters», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.

- SELMA, Mª Victoria (1999b), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Cabrerers», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- SELMA, Mª Victoria (1999a), «Oficis tradicionals de Catarroja, -Barquer», dins DDAA, *Oficis i malnoms tradicionals de Catarroja*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- SERRA, Xavier (2013), «L'editor Vicent Olmos i la història de la revista Afers», dins *Mirmanda: Revista de cultura*, núm. 8, 2013, p. 84-100.
- SORRIBES, Josep (2015, octubre 31), «Catarroja Descuberta», dins el web *País Valencià*, *segle XXI*, 31-10-2015. Disponible en línia a: <<http://paisvalenciaseglexxi.com/2015/10/31/catarroja-descoberta/>>. [Consulta: 15-08-2021].
- UN CIUTADÀ QUALSEVOL (2010, abril 1), «Baiarris», *El bloc d'Un Ciutadà Qualsevol* (Catarroja). Disponible en línia a: <<http://unciutadaqualsevol.blogspot.com/2010/04/bayarris.html>>. [consulta: 16-2-2020].
- VALLS BONET, Juan Guillermo (2018), *La parròquia María Madre de la Iglesia, "eix i vertebració del barri"*, Catarroja, Ajuntament de Catarroja.
- VERDEGUER TALENS, Andrés (2008, desembre 12), «Juanito el de la barila, el primer caminista de catarroja», *Cornadas para todos y algun que otro gañafón* 12-12-2008. Disponible en línia a: <<http://cornadasparatodos.blogspot.com/2008/12/juanito-el-de-la-barila-el-primer.html>>. [Consulta: 15 agost 2018].
- VILLANUEVA, Joan Josep (2016), «La tauromàquia en Catarroja», dins *Llibret de la Falla l'Albufera 2016*, Catarroja, p. 87-89.

5.13. *Bibliografia de Llocnou de la Corona*

VALERO TORTAJADA, Cristina (2005), «Llocnou de la Corona: un refugi de frares al segle XVII, és hui el municipi més menut d'Espanya», dins *DDAA* (ed.), *Mirades sobre l'Horta Sud*, Torrent, Fundación para el desarrollo de l'Horta Sud, p. 90-95 [1a ed., 2004].

5.14. *Bibliografia de Manises*

5.14.1. Enquestes, entrevistes de Manises

BARTUAL, Maria Luisa (2019, octubre 21), «Enquesta sobre malnoms de Manises», data: 21-10-2019, edat 50-55 anys, professora de secundària, natural de Manises.

BOIX, Francis (2017), «Enquesta sobre malnoms de Manises», data: 10-10-2017, funcionària de la Generalitat Valenciana, edat 50-55 anys, natural de Manises.

BOTET, Carmen (2018, desembre 7), «Enquesta sobre malnoms de Manises», data: 7 de desembre de 2018, bibliotecària, edat 65 anys, natural de Manises.

ESCOBAR MARTÍNEZ, Rafael (2021, agost 4), «Enquesta sobre malnoms de Manises», data: 4-08-2021, funcionari de la Generalitat Valenciana i escriptor, nascut l'any 1942, natural de Manises.

GALLEGO SÁNCHEZ, Abel (2023), «Enquesta sobre malnoms de Manises», data: 13-01-2023, arquitecte tècnic, professor de secundària, natural i resident a Manises.

5.14.2. Xarxes socials de Manises

ARREZA, Toni [Toni Arreza] (2015, juliol 3), [...]. Mi abuelo fue maestro alfarero se llamaba Vicente Huerta y de apodo le decian el toito. [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/search/?query=apodo>>. [Consulta 08-08-2018].

ASUNCIÓN, Lluís [Lluís Asunción] (2014, juliol 30), Jo soc Clement per par de pare i Campana per par de mare. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/search/str/No+eres+de+Manises+si+no...apodo/keywords_search>. [Consulta 27-07-2018].

BARRES, Pepe [Pepe Barres] (2014, agost 3), Per la meua part soc fill de Puntos i de Amparin la Carpintera. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/298491913655871/?comment_id=300206256817770>. [Consulta 08-08-2018].

BARRES, Pepe [Pepe Barres] (2016, juliol 1, 23: 32), Mitja figa. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=570286399809753>. [Consulta 08-08-2018].

BARRES, Pepe [Pepe Barres] (2016, juliol 1, 23: 28), Les carpinteres. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=570285823143144>. [Consulta 08-08-2018].

BLANES, Javier [Javier Blanes] (2015, gener 25), [...] estuvo de profesor [...] y le llamabamos "el maestrico" como apodo. Hablo de los años anteriores a 1977. [...] [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1598797803683278&set=gm.375078989330496&type=3&theater&ifg=1>>. [Consulta 08-08-2018].

BLANES, José Fabián [José Fabián Blanes] (2017, febrer 20), Els serenos, tío, abuelo y tatarabuelo. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=689088984596160>. [Consulta 08-08-2018].

BOTET VERDU, Ángeles [Ángeles Botet Verdu] (2016, juliol 15), El tapereto.Abuelo que venia tapets y primeros [plumeros]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=576092989229094>. [Consulta 08-10-2022].

BUSTAMANTE PONCE, Francisco [Francisco Bustamante Ponce] (2017, març 30), Si,hay muchos..,botifarra,fabero,furta fems,huevos,bolos,covetero y muchísimos más. [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=707687689402956>. [Consulta 08-08-2018].

COLLADO, Chelo [Chelo Collado] (2016, juliol 2, 18: 23), Les canteriques. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=570567813114945>. [Consulta 08-08-2018].

COLLADO, Chelo [Chelo Collado] (2016, juliol 2, 18: 27), Lolín la racholera. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=570568816448178>. [Consulta 08-08-2018].

COLLADO, Chelo [Chelo Collado] (2016, juliol 1), La formachera les llabors la bleda la casillera la damasa el morrud. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=570223863149340>. [Consulta 08-08-2018].

DOMINGO SÁNCHEZ, Noelia [Noelia Domingo Sánchez] (2014, juliol 2), Jo neta de Joaquin el Peixero i Vicentica la Chusta. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/search/?query=filla%20de%20copia>>. [Consulta 08-08-2018].

DUNA, Dora [Dora Duna] (2016, juny 30, 22: 58), Cucala! [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=569914776513582>. [Consulta 08-08-2018].

DUNA, Dora [Dora Duna] (2016, juny 30, 22: 40), Els meus abuelos, Anchel el mosquit y José el Calderón! [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=569911799847213>. [Consulta 08-08-2018].

ESCOMART, Raf [Rafael Escobar Martínez] (2016, març 1), També està "Jurola", és a dir JU-RO-LA, acrònim de Juan Rodríguez Lara. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/519808041524256/?comment_id=519958608175866>. [Consulta 08-08-2018].

ESCOMART, Raf [Rafael Escobar Martínez] (2016, abril 13), [...] Paco Soler (al qui li déiem Paco "Vento", perquè vivia a la Bodega Vento Galindo, carrer Major 6). [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/535101109994949/?comment_id=538597312978662>. [Consulta 08-08-2018].

ESCOMART, Raf [Rafael Escobar Martínez] (2016, setembre 14), [...] potser degué fer alguna animalà volent porgar a algú (o a ell mateix) amb algun mejunje estrany. [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/602758073229252/?comment_id=602949676543425&reply_comment_id=603574886480904>. [Consulta 08-08-2018].

ESCOMART, Raf [Rafael Escobar Martínez] (2016, març 21), [...] Si no saps què eren els "carcanyols", és que no eres del poble del "fang, foc i fum". [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/permalink/527853070719753>>. [Consulta 08-08-2018].

ESPARCIA MARTINEZ, Tomas [Tomas Esparcia Martinez] (2016, setembre 13), Els de Vilamarxant: Sarassenos, els de Ribarroja: Tartars i a nosaltres mos diuen Manteros i alguns, els més cabrons, Maniserdos. [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/603062119865514/?comment_id=603158889855837>. [Consulta 27-07-2018].

FOLGADO, Amparo [Amparo Folgado] (2014, juliol 2), Yo la filla de niso y tere la de aguas. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/search/top/?q=No%20eres%20de%20Manises%20si%20no...%20apodo>>. [Consulta 27-07-2018].

GADEA, Amparo [Amparo Gadea] (2018, gener 19), Yo molinera y correchera. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/search/?query=pateta>>. [Consulta 08-08-2018].

GARCIA MARTINEZ, Chelo [Chelo Garcia Martinez] (2016, juliol 6), Les colocasies. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=570565319781861&mibextid=HsNCOg>. [Consulta 08-08-2018].

GARCIA MARTINEZ, Chelo [Chelo Garcia Martinez] (2015, novembre 24), La hermandad del salvador fundada por salvador Finisterre [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/485048521666875/?comment_id=485057801665947>. [Consulta 08-08-2018].

GARCIA TORDERA, Mercedes [Mercedes Garcia Martinez] (2016, setembre 13), Manises poble del fum de la fam y del fem. [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/603068046531588/?comment_id=603075283197531>. [Consulta 08-08-2018].

GARROTE, Pilar [Pilar Garrote] (2016, juliol 3), Felisiana el morenet les merles comeche. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=570900146415045>. [Consulta 28-07-2018].

GARROTE, Pilar [Pilar Garrote] (2016, juliol 1), La gosera. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=570275496477510>. [Consulta 08-08-2018].

GARROTE, Pilar [Pilar Garrote] (2016, juny 30), Mamá re Pilar la sabatera. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=569841219854271>. [Consulta 28-07-2018].

GF, Victoria [Victoria GF] (2014, juliol 2), jo filla de la nisa i de casany. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/284378055067257/?comment_id=284481598390236>. [Consulta 13-10-2022].

GIMENO JORGE, Maite [Maite Gimeno Jorge] (2017, febrer 21), El tío salvoret Finisterre. Mi abuelo. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060?comment_id=689569027881489>. [Consulta 13-10-2022].

GUNA, Patro [Patro Guna] (2018, gener 20, 11:28), Yo socarrima en mol dé orgull. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/search/?query=pateta>>. [Consulta 08-08-2018].

GUNA ORTIZ, Triny [Triny Guna Ortiz] (2014, juliol 30), [...] soy "Socarrim" y caldera.jejeje... [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/search/?query=pateta>>. [Consulta 08-08-2018].

GUNA VILAR, Merche [Merche Guna Vilar] (2014, juliol 7), [...] Vicente Barres, deapodo puntos que repartía leche con su cántaro en su moto. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/search/top/?q=No%20eres%20de%20Manises%20si%20no...%20apodo>>. [Consulta 28-07-2018].

GUNA VILAR, Merche [Merche Guna Vilar] (2014, juliol 30), [...]. Por parte de padre...socarrima. Y por madre hervera. [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/search/?query=pateta>>. [Consulta 08-08-2018].

HUERTA ENGUÍDANOS, Esther [Esther Huerta Enguíanos] (2014, juliol 2), Jajsja yo soc fustera. Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de:

<<https://www.facebook.com/search/top/?q=No%20eres%20de%20Manises%20si%20no...%20apodo>>. [Consulta 27-07-2018].

LANAS, Adelita (2016, setembre 13, 15: 59), Els de Quart ens deien ..... " " maniser robellat.. menja merda en un forat " [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/603068046531588/?comment_id=603075283197531&reply_comment_id=603075646530828>. [Consulta 08-08-2018].

LANAS, Adelita (2016, setembre 13, 15: 46), [...] sóc filla de un "tartaro" i neta de un "desquarterat" [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/permalink/60306211986551>>. [Consulta 08-08-2018].

LANAS, Adelita (2016, setembre 12), En Manises siempre he oido decir ....AIXO ÉS LA PORGA DE BOLOS..... me gustaría que alguien me explicase quién era Bolos [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/permalink/602758073229252>>. [Consulta 08-08-2018].

LOPEZ MARTINEZ, Piedad [Piedad Lopez Martinez] (2018, gener 19), Yo filla de la tia maria la santa. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/search/?query=pateta>>. [Consulta 08-08-2018].

LOPEZ MARTINEZ, Piedad [Piedad Lopez Martinez] (2017, febrer 23), Les carteres, dos germanes modistes k vivien en la plaça de la Iglesia. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=690321074472951>. [Consulta 08-08-2018].

LLORENS NAVARRO, Maria José [Maria José Llorens Navarro] (2020, novembre 26), (les casoles) porque mi madre le llevaba la casoleta a mi abuelo a la fábrica para comer y le decían.. ¡Ya ve la casoleta!! [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de:

<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/1697737153731333/?comment_id=1697771820394533&reply_comment_id=1697824330389282>.

[Consulta 08-10-2022].

LUJAN GIL, Conchin [Conchin Lujan Gil] (2017, febrer 22, 23: 12), Els capes. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de:

<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=690007537837638>. [Consulta 08-08-2018].

LUJAN GIL, Conchin [Conchin Lujan Gil] (2017, febrer 22, 23: 16), Els Traqueros. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de:

<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=690008357837556>. [Consulta 08-08-2018].

LUJAN GIL, Conchin [Conchin Lujan Gil] (2017, febrer 22, 23: 04), El Segoneros. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de:

<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=690005764504482>. [Consulta 08-08-2018].

LUJAN GIL, Conchin [Conchin Lujan Gil] (2017, febrer 22, 23: 07), La tia Carmen la Pataqueta Q.E.D. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de:

<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=690006561171069>. [Consulta 08-08-2018].

LUJAN GIL, Conchin [Conchin Lujan Gil] (2016, juliol 3), Ma guela ,la maja y ma guelo el asquilaor,y per part de ma mare les corrones. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de:

<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=570674669770926>. [Consulta 08-08-2018].

LUJAN GIL, Conchin [Conchin Lujan Gil] (2016, setembre 13), Yo e sentit Maniser llepolot,y manter. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=570674669770926>. [Consulta 08-08-2018].

LUJAN GIL, Conchin [Conchin Lujan Gil] (2014, juliol 31), [...] de mon.pare "maja" y per part de ma mare "corona". [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/search/?query=pateta>>. [Consulta 08-08-2018].

MARTÍNEZ LAMANET, Nuria Desamparados [Nuria Desamparados Martínez Lamanet] (2016, juny 30), Les llenyateres els cucs la xansa. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=569835726521487>. [Consulta 08-08-2018].

MARTÍNEZ, Justa [Justa Martínez] (2018, gener 19), Yo hija de POLO el trompeta y la tintorera mi madre. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/298491913655871/?comment_id=860464650791925>. [Consulta 08-08-2018].

MÁS TORRES, Regina [Regina Más Torres] (2014, juliol 30), Yo soy "Molinera". [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/search/?query=pateta>>. [Consulta 08-08-2018].

MINAYA CASAÑ, Marina [Marina Minaya Casañ] (2016, juny 25), [...], el tío Toledo era familia de mi abuelo Batiste. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/search/posts/?q=MaríaTeresa%20Tortajada%20Gonzalez%20tío%20batiste&filters_rp_group=%7B%22name%22%3A%22group_posts%22%2C%22args%22%3A%22281279322043797%22%7D>. [Consulta 27-07-2018].

MONTESINOS ALBERT, Amparo [Amparo Montesinos Albert] (2016, juliol 1), Mon pare Rafel el granerre. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=570132239825169>. [Consulta 27-07-2018].

MONTESINOS ALBERT, Amparo [Amparo Montesinos Albert] (2016, juliol 2), La tía Carmen la Benaguasitera ,Lolin la Pata ,la rata. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=570568539781539>. [Consulta 27-07-2018].

MORENO ESTEVE, Leonor [Leonor Moreno Esteve] (2014, juliol 2), Yo la filla de copia. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/search/?query=filla%20de%20copia>>. [Consulta 8-08-2018].

OLLER ALBIACH, Maria [Maria Oller Albiach] (2021, febrer 3), [...] Caco, [...] quant algun xic se li quedaben curts els pantalons li deiem "pareixes Caco",sempre duia els pantalons per dalt del turmell. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/1749065345265180/?comment_id=1749091775262537&reply_comment_id=1749563801882001>. [Consulta 13-10-2022].

OLLER ALBIACH, Maria [Maria Oller Albiach] (2021, febrer 17), [...] sempre en aquella epoca he sentit dir el molí de la Carpintera [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/1758310554340659/?comment_id=1759295447575503&reply_comment_id=1759726184199096>. [Consulta 13-10-2022].

OLLER ALBIACH, Maria [Maria Oller Albiach] (2020, març 21), [...] botar en una corda que sempre la duia Trini Royo La Casabana, [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/1153204691517918/?comment_id=1475170542654663&reply_comment_id=1476818552489862>. [Consulta 13-10-2022].

OLLER ALBIACH, Maria [Maria Oller Albiach] (2020, desembre 3), [...] el pare del meu iaio Miquelo Royo se vestí de rei per a una cabalgata de Les Santes, com era menut de estatura li deien reiet amb conte de rei i aixina se queda, mon iaio tambe era menut i seguiren dienli reiet, despres pasa a les filles que en foren cinc xiques i totes Reinetes [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/1703415676496814/?comment_id=1703469876491394>. [Consulta 13-10-2022].

OLLER ALBIACH, Maria [Maria Oller Albiach] (2020, novembre 28), [...] rrecorde a rosquilla negra, era un home grndot [...] no recorde es perque liu deien. Recorde que la rosquilla negra fon una plaga de cucs o ago aixina que feu mol de mal a l'horta, algo faria este home per a dirli eixe nom. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/1699395676898814/?comment_id=1699430140228701&reply_comment_id=1699492090222506>. [Consulta 13-10-2022].

OLLER ALBIACH, Maria [Maria Oller Albiach] (2017), [...] El tio Salvoret de apodo es el rullo. Finisterre son els seguros de defuncio que porta tota la vida [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com>>. [Consulta 08-08-2018].

ORTOLÀ, Pilar [Pili Ortolà] (2018, gener 19), Jo per part de la meua yaya soc Pinaça. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/search/?query=pateta>>. [Consulta 08-08-2018].

ORTS, Amadeo, Noelia [Amadeo Orts] (2014, agost 3), Yo "farrabola", heredado de mi padre!! [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/search/?query=pateta>>. [Consulta 08-08-2018].

PASTOR DOMÉNECH, Jose [Jose Pastor Doménech] (2019, febrer 5), NO EL MOLI DE LACARPINTERA ESTABAN AL COSTAT DE LA VÍA DEL TREN EL Q ESTABA AL COSTAT DE MACASA ERA EL DEL SALAO EL DE LA VAISA DEL RIU ERA EL MOLI DE TONET Y EL DEL CARRER EL PILARET ERA EÑ DEL SALAO [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/1140162159488838/?comment_id=1140892066082514&reply_comment_id=1141579506013770>. [Consulta 13-10-2022].

RAFA SI (2016, juliol 3), El muerto. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=571064563065270>. [Consulta 13-10-2022].

ROMERO, José [José Romero] (2017, febrer 27), [...] Micalet el sacristà, el mico, el matalafer, el cacahuero, la sequiola, les punches, el blat, els palloles, la gata, el cartagenero, les aldaieres, el trencafustes [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=690195344485524>. [Consulta 13-10-2022].

ROYO, Maria Pilar [Maria Pilar Royo] (2014, juliol 2), [...], en mi caso, hija del Malaeno y la Segonera. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/search/top/?q=No%20eres%20de%20Manises%20si%20no...%20apodo>>. [Consulta 27-07-2018].

ROYO PEIRÓ, Mer [Mer Royo Peiró] (2014, juliol 30), Pues yo soy CAMPANA... [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/search/?query=pateta>>. [Consulta 08-08-2018].

ROYO SEGURA, Luis [Luis Royo Segura] (2016, març 4), [...] carrer de les "Agüeles" és Isabel la Católica. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/520938838077843/?comment_id=520982944740099>. [Consulta 13-10-2022].

SAFRA DE BRI (2018, juliol 12), [...] de les xiques [...] ma tía Amparito "la aldayera" [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=733447823464617&id=310243969118340&comment_id=1191703764305685&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R0%22%7D>. [Consulta 27-07-2018].

SAFRA DE BRI (2014, juliol 30), yo la filla del morenet. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/search/?query=filla%20de%20copia>>. [Consulta 08-08-2018].

SANCENON, Merche [Merche Sancenon] (2016, juliol 1, 16: 49), La marroquina, El cubano, botifarra [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=570189139819479>. [Consulta 08-08-2018].

SANCENON, Merche [Merche Sancenon] (2016, juliol 1, 16:34), Les graugueres. [...] y el tío Coto. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=570189139819479>. [Consulta 08-08-2018].

SANCENON, Merche [Merche Sancenon] (2016, juliol 1, 06:48), Los Pintas, Los Cirilos, Les Sebetes, Cara-caga, Los Traqueros, Cato, El tío Negre, El Flaret, Los Bernats, El Fabero, Calavera [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=570029386502121>. [Consulta 08-08-2018].

TABERNER, Pilar [Pilar Taberner] (2014, juliol 31), Jo sóc neta de Quinzet i neta de Carmen, de les comares de Quart. Els meus pares ja no tenen malnom, sols els meus avis. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/search/top/?q=No%20eres%20de%20Manises%20si%20no...%20malnom>>. [Consulta 28-07-2018].

TORTAJADA CARPINTERO, Amparo [Amparo Tortajada Carpintero] (2022, juny 12), [...] también está el hijo de la tía Lola "la Llíriana". [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/2115324181972626/?comment_id=2115338081971236>. [Consulta 12-10-2022].

TORTAJADA GONZALEZ, Maria Teresa [Maria Teresa Tortajada Gonzalez] (2016, juliol 2), Els papes. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=570550626449997>. [Consulta 08-08-2018].

TOS VIALA, Rafael [Rafael Tos Viala] (2016, juny 30, 23:01), Els socarrims. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=569915096513550&mibextid=HsNCOg>. [Consulta 08-08-2018].

TOS VIALA, Rafael [Rafael Tos Viala] (2016, juny 30, 22: 55), Despüllamorts. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=569915096513550&mibextid=HsNCOg>. [Consulta 08-08-2018].

VALERO, Maria Jose [Maria Jose Valero] (2014, juliol 30), yo pateta ja ja ja. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/search/?query=pateta>>. [Consulta 08-08-2018].

VERDÚ FERRIS, Patri [Patri Verdú Ferris] (2014, juliol 30), Yo soy " Torronera". [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/298491913655871/?comment_id=298550626983333>. [Consulta 08-08-2018].

VILAR MESTRE, Eva [Eva Vilar Mestre] (2016, juny 30), El meu bisabuelo era el miracielo. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=569885339849859>. [Consulta 28-07-2018].

VILAR MESTRE, Eva [Eva Vilar Mestre] (2016, juliol 2, 19: 07), Els màñans. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=570579566447103>. [Consulta 28-07-2018].

VILAR MESTRE, Eva [Eva Vilar Mestre] (2016, juliol 2, 18:24), El caracol. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/posts/569789996526060/?comment_id=570568026448257>. [Consulta 28-07-2018].

5.14.3. Llibres, articles, blocs de Manises

AJUNTAMENT DE MANISES (1967), «Homenaje a los patriotas maniseros de 1808», *Programa de festes de Manises, 1968*, Manises, p. 63. [1a edició 1908].

ANTEQUERA FERNÁNDEZ, Miguel (2007), «La gestión del agua de regadío y las Comunidades de Regantes en la comarca de l'Horta de València», dins (coord.) HERMOSILLA PLA, Jorge, *El patrimonio hidráulico del Bajo Turia: L'Horta de València*, València, Generalitat Valenciana, Direcció General de Patrimoni Cultural, p. 160-175.

- CATALÀ, Borja (2007), «Uns ceramistes per al segle XXI», *Papers de l'Horta*, núm. 26, primer semestre 2007, Torrent, Fundació para el desenvolupament de l'Horta Sud, p. 29-31.
- CATALÀ GIMENO, Josep Maria (1992), *Fets i gent del meu poble*, Manises, autoedició mecanoscrita.
- CATALÀ GIMENO, Josep Maria & Vicent FERRIS SOLER (1987), *La ceràmica de Manises: els seus vocables i locucions*, València, Diputació Provincial de València.
- DAVIS, Charles (2004), *Los aposentos del Corral de la Cruz, 1581-1823: estudio y documentos*, Londres, Tamesis.
- DE TOMÁS, José Luis (2015), «Maniseros ilustres. Amparo Calatayud Palés», el web de la Real Asociación Española de Cronistas Oficiales. Disponible en línia a: <<http://www.cronistasoficiales.com/?p=27499>>. [Consulta: 20-09-2017].
- DE TOMÁS, José Luis (2009), «El castillo y la muralla de Manises», dins *Manises, Festes Patronals 2009*, Manises, *La Clavaria.com*, p. 50-53.
- DE TOMÁS, José Luis (2005), «Profesiones y oficios de otros tiempos», dins *Manises, Festes Patronals de Manises 2005*, Manises, Clavaria Festes Patronals Santa Justa y Rufina de Manises, p. 63-69.
- ESCARTÍ, Lluís (2013), «La VI flota americana a Algemesí», *Berca, BIM núm. 210*, octubre/novembre 2013, Algemesí, Ajuntament d'Algemesí, p. 22-23.
- ESCOBAR FOLGADO, Jesús José (1968), «Tipos humanos», dins *Programa de festes de Manises, 1968*, Manises, s/n.
- ESCOBAR FOLGADO, Jesús José (1967), «Tipos humanos», dins *Programa de festes de Manises, 1967*, Manises, s/n.
- ESCOBAR FOLGADO, Jesús José (1966), «Tipos humanos», dins *Manises en Fiestas, juliol de 1966*, Manises, p. 41.

- ESCOBAR FOLGADO, Jesús José (1959), «... Rics hast'en això», dins *programa de festes de 1959*, transcripció de Pepe ESTEVE I NAVARRO (2008). Disponible en línia a: <<http://www.pedeefe.com.es/apodosmaniseros.pdf>>. [Consulta: 22 abril 2017].
- ESTEVE NAVARRO, Pepe (2011), «Galeria de Manisers ilustres». Disponible en línia a: <<http://www.pedeefe.com.es/manisersilustres.pdf>>. [Consulta: 19-09-2017].
- GUINOT, Enric; SELMA, Sergi; LLORÍA, Reis, (2003), «El patrimoni hidràulic de les séquies del Tribunal de les Aigües de València». *Consell d'Hòmens Bons i el Tribunal de les Aigües*, 10-11-2003. Disponible en línia a: <http://www.consejodehombresbuenos.es/images1/patrimoni_25032009.pdf>. [Consulta: 9-10-2019].
- LAS PROVINCIAS (1932), «Pregones valencianos», *Las Provincias*, 6/05/1932, p. 14. Disponible en línia a: <http://prensahistorica.mcu.es/es/catalogo_imagenes/descargarImprimir.cmd?id=carga_1000318226-1501496283543&multiple=false&idGrupo=1000318226> [Consulta: 22 abril 2017].
- MANISESONLINE (2016, març, 8), «Maniseras ilustres: Carmen Carpintero Mora», *el bloc de Manisesonline* 8-3-2016. Disponible en línia a: <<http://manisesonline.blogspot.com/2016/03/maniseras-ilustres-carmen-carpintero.html>>. [Consulta: 9-10-2019].
- MARTÍNEZ PALACIOS, V. M. & M. V. MIRALLES ABAD (2015), *Acordió i Ball a Manises*, Manises, Ajuntament de Manises. Disponible en línia a: <<http://84.124.7.62:8180/manisesPublic/dms/documentos/ayuntamiento/arxiu/salalec tura/l libret.pdf>>. [Consulta: 30-07-2017].
- MORATÓ ENGUÍDANOS, José Miguel (2008), *Un artista de Manises, Su vida y su obra. J. M. Morató Marco*, Autoedició. Disponible en línia a: <https://files.manisesonline.es/jmmorato_marco_bio_completa.pdf>. [Consulta: 12-05-2018].
- MARTICORENA RUÍZ, José María (2004), *Manises. Retazos de su historia a través de la prensa escrita. El periodismo: Una droga*. Manises, autoedició.

MORENO ROYO, José M^a (1988c), «Antiguas inocentadas teatrales el 28 de diciembre», *Las Provincias* 28/12/1988, extret de l'AMM (Arxiu Municipal de Manises), p. 1-2. Disponible en línea a: <<http://84.124.7.62:8180/manisesPublic/dms/documentos/ayuntamiento/arxiu/salalec-tura/Antiguas-inocentadas-teatrales-el-28-de-diciembre.pdf>>. [Consulta: 31-07-2017].

MORENO ROYO, José M^a (1988b), «La “Aurora” de Manises», *Las Provincias* 20/11/1988, extret de l'AMM (Arxiu Municipal de Manises), p. 1-2. Disponible en línea a: <http://84.124.7.62:8180/manisesPublic/dms/documentos/ayuntamiento/arxiu/salalec-tura/La-_Aurora_-de-Manises.pdf>. [Consulta: 31-07-2017].

MORENO ROYO, José M^a (1988), «Recuerdo de una "festa de carrer" desaparecida en Manises», *Las Provincias* 10/01/1988, extret de l'AMM (Arxiu Municipal de Manises), p. 1-2. Disponible en línea a: <<http://84.124.7.62:8180/manisesPublic/dms/documentos/ayuntamiento/arxiu/salalec-tura/Recuerdo-de-una-festa-de-carrer-desaparecida-en-Manises.pdf>>. [Consulta: 30-07-2017].

MORENO ROYO, José M^a (1987), «El “trinquet” de Manises», *Las Provincias* 19/08/1987, extret de l'AMM (Arxiu Municipal de Manises), p. 1-2. Disponible en línea: <<http://84.124.7.62:8180/manisesPublic/dms/documentos/ayuntamiento/arxiu/salalec-tura/El-trinquet-de-Manises.pdf>>. [Consulta: 30-07-2017].

MORENO ROYO, José M^a (1986d), «Manises y su afición a los toros», *Las Provincias* 03/06/1986, extret de l'AMM (Arxiu Municipal de Manises), p. 1-2. Disponible en línea a: <<http://www.manises.es/sites/default/files/files/arxiu/sala-lectura/sala-lectura/manises-y-su-afici-n-a-los-toros.pdf>>. [Consulta: 26-08-2018].

MORENO ROYO, José M^a (1986c), «La fiesta de la Purísima y “les xiques” de Manises», *Las Provincias* 07/12/1986, extret de l'AMM (Arxiu Municipal de Manises), p. 1-2. Disponible en línea a: <<http://www.manises.es/sites/default/files/files/arxiu/sala-lectura/sala-lectura/la-fiesta-de-la-pur-sima.pdf>>. [Consulta: 6-05-2018].

MORENO ROYO, José M^a (1986b), «Biar y Manises. Corriente migratoria a finales del siglo XIX y principios del XX», dins *Separata assemblea de cronistes, Octubre, 1986*. Extret de l'AMM (Arxiu Municipal de Manises), s/n. Disponible en línia: <<http://84.124.7.62:8180/manisesPublic/dms/documentos/ayuntamiento/arxiu/salalec tura/Biar-y-Manises.pdf>>. [Consulta: 31-07-2017].

MORENO ROYO, José M^a (1986a), «En la bodas de oro de la U.D. Manises», *Las Provincias* 20/03/1986, extret de l'AMM (Arxiu Municipal de Manises), p. 1-2. Disponible en línia a: <<http://84.124.7.62:8180/manisesPublic/dms/documentos/ayuntamiento/arxiu/salalec tura/En-las-bodas-de-oro-de-la-U-D--Manises.pdf>>. [Consulta: 30-07-2017].

MORENO ROYO, José M^a (1983), *Manises, Retazos de su Historia, I*, Manises, Ajuntament de Manises.

MORENO ROYO, José M^a (1982), «Las extraordinarias fiestas de las Santas en el año 1912», dins *Programa de les Santes Escudelleres 1982*, extret de l'AMM (Arxiu Municipal de Manises), p. 1-6. Disponible en línia a: <http://www.manises.es/sites/default/files/files/arxiu/sala-lectura/sala-lectura/las_extraordinarias_fiestas_de_1912.pdf>. [Consulta: 26-08-2018].

MORENO ROYO, José M^a (1974), «Manises en el año 1924», extret de l'AMM (Arxiu Municipal de Manises), p. 1-6. Disponible en línia a: <<http://84.124.7.62:8180/manisesPublic/dms/documentos/ayuntamiento/arxiu/salalec tura/Manises-en-el-a-o-1924.pdf>>. [Consulta: 31-07-2017].

RÀDIO MANISES (2012), «L' Ajuntament de Manises aprova en Ple que més de 15 immobles, edificis i paratges naturals siguen reconeguts com Béns Immobles de Rellevància Local», *el web de Ràdio Manises 105.7*, 7-3-2012. Disponible en línia a: <<http://212.145.21.148:8180/manisesPublic/RMM/actualidad?articulo=d314c63c-ccb8-456d-a0bb-35d6bc0fd38f>>. [consulta 11-10-2022].

REQUENA DÍEZ, Josep Vicent & Rafael REQUENA DÍEZ (2017), *Toponímia dels pobles valencians: Manises, l'Horta*, València, Acadèmia Valenciana de la Llengua/ Ajuntament de Manises/ Institut Cartogràfic Valencià.

SERRANO JULIÁN, José & Miguel ANTEQUERA FERNÁNDEZ (2007), «Los artefactos hidráulicos tradicionales de la comarca de l'Horta», dins (coord.) HERMOSILLA PLA, Jorge, *El patrimonio hidráulico del Bajo Turia: L'Horta de València*, València, Generalitat Valenciana, Direcció General de Patrimoni Cultural, p. 176-210.

VALLS ALCAÑÍZ, Gabriel (2007), «Cómo éramos y vivíamos los niños de los años 40. (Extracto de Memorias y vivencias en Manises del autor)», *Llibre de Festes, Manises, juliol 2007*, extret de l'AMM (Arxiu Municipal de Manises), p. 1-6. Disponible en línia a:
<<http://84.124.7.62:8180/manisesPublic/dms/documentos/ayuntamiento/arxiu/salalec tura/C-mo--ramos-y-viv-amos-los-ni-os-de-los-a-os-40.pdf>>. [Consulta: 30-07-2017].

TOS VILAR, Francisco Javier (1968), «Maniseros de ayer», dins *Programa de festes de Manises, 1968*, Manises, s/n.

5.15. *Bibliografia de Massanassa*

5.15.1. Enquestes, entrevistes de Massanassa

MONCHOLÍ BAIXAULI, Vicent (2020, setembre 7), «Enquesta sobre malnoms de Massanassa», 07-09-2020, any de naixement 1948, natural de Massanassa i resident al poble, agricultor i empresari, president de la Comunitat de Regants de l'Estell.

5.15.2. Xarxes socials de Massanassa

CAPILLA, Tere [Tere Capilla] (2020, agost 30), El meu abuelo era Conegut com el Tio Guerra, per que li agradaba mol un Torero de aquella epoca que lidien El Guerrita y es veu que sempre estava parlant de ise Torero [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de <https://www.facebook.com/groups/massanassa/posts/1692625264236993/?comment_id=1692791810887005>. [Consulta 12-10-2022].

CANOVAS, Paqui [Paqui Canovas] (2020, agost 30), [...] carmen la cotonera ola filera por que en aquellos años iba por los pueblos vendiendo hilos jabón medias coton y más cosas. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de <https://www.facebook.com/groups/massanassa/posts/1692625264236993/?comment_id=1692795914219928>. [Consulta 12-10-2022].

COMES URI, Jessica [Jessica Comes Uri] (2020, agost 30), El meu abuelo era conegut com Antonio el del balcó, per ser el primer en tindre balcó al seu carrer. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/massanassa/posts/1692625264236993/?comment_id=1692696090896577>. [Consulta 12-10-2022].

FERNÁNDEZ, Concha [Concha Fernández] (2020, agost 30), [...] em digue ma mare que vixqueren un temps fora y al tornar en els digueren foreres a totes les meues ties [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/massanassa/posts/1692625264236993/?comment_id=1692684430897743>. [Consulta 12-10-2022].

FERRANDIS, Maria Dolores [Maria Dolores Ferrandis] (2020, agost 31), Els remeis perque varen naixer en el carrer mare del remei. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/massanassa/posts/1692625264236993/?comment_id=1693456974153822>. [Consulta 12-10-2022].

GARCÍA DOMINGO, José Antonio [José Antonio García Domingo] (2020, agost 30), [...] era molt moreno, igual que el seu abuelo que tenía de según apellido Tena, i els Tena eren molt morenos, pues, "Moreno de Tena" [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/massanassa/posts/1692625264236993/?comment_id=1692690694230450&reply_comment_id=1692699594229560>. [Consulta 12-10-2022].

GARCÍA SANROQUE, Isabel [Isabel Garcia Sanroque] (2020, agost 30), Flares es la megua familia [...] perque un antepasat nostre portaba sempre una capa i curaba li tragueren eixe apodo. El flare. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/massanassa/posts/1692625264236993/?comment_id=1692632460902940>. [Consulta 12-10-2022].

GUILLEM ALFONSO, Sergi [Sergi Guillem Alfonso] (2020, agost 30), Ma mare era BOTILLA perque casi tots els homens de la familia eren botillosos. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/massanassa/posts/1692625264236993/?comment_id=1692635107569342>. [Consulta 12-10-2022].

JUST, Inma [Inma Just] (2020, setembre 2), Mon pare el medina xq hi havia un jugador de pilota, molt famos i pasa m'abuelo i pega pilota i li digueren ha hi medina., mamare de balla, i els dien el bonicos perq eren molt als i guapos. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/massanassa/posts/1692625264236993/?comment_id=1695892703910249>. [Consulta 12-10-2022].

LACREU NAVARRO, Nelo [Nelo Lacreu Navarro] (2020, agost 30), El coño de llinage Navarro que eren Aragonesos de ahi el rollo manyico....que per lo vist feu gracia l' expressio. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/massanassa/posts/1692625264236993/?comment_id=1692973254202194>. [Consulta 12-10-2022].

LOLI R-F (2020, agost 30), Sebastián el botillos, s'enganchaba al parlar, o el barquero per qué tenía la barca mes gran de la contorna en el seu Temps, m'abuelo [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/massanassa/posts/1692625264236993/?comment_id=1692647760901410>. [Consulta 12-10-2022].

MONCHOLÍ, Vicent [Vicent Moncholí] (2020, agost 30, 17:03), Jo soc (el Mut) de cinc generacions...el neu visavi era jutge de pau i tenia contestació per a tot Aleshores la exclamació dels veïns era : Xá esta mut ell! [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/massanassa/posts/1692625264236993/?comment_id=1692741110892075&reply_comment_id=1692799940886192>. [Consulta 12-10-2022].

MONCHOLÍ, Vicent [Vicent Moncholí] (2020, agost 30, 17:06), [...] El meu bisavi era tartanero i mai vá blasfemar.Aleshores esclmava ; Arré acá fotre! [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/massanassa/posts/1692625264236993/?comment_id=1692743067558546>. [Consulta 12-10-2022].

NAVARRO, Mari [Mari Navarro] (2020, agost 30, 19:58), Mon pare Baret a o el Jumillano, Baret a pq era carreter i Jumillano perque va vindre a Massanassa desde Jumilla. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/massanassa/posts/1692625264236993/?comment_id=1692868080879378>. [Consulta 12-10-2022].

NAVARRO, Mari [Mari Navarro] (2020, agost 30, 19:59), Ma mare la cigarrera pq s'abuella treballaba en la tabacalera. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/massanassa/posts/1692625264236993/?comment_id=1692868567545996>. [Consulta 12-10-2022].

RAGA, Fran [Fran Raga] (2020, agost 30), [...] Trompon pareix que perquè tocaven un trombó. Barret no ho sabem... podria ser perquè duien barret. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/massanassa/posts/1692625264236993/?comment_id=1692642220901964&reply_comment_id=1692699444229575>. [Consulta 12-10-2022].

TORROMÉ MADRIGAL, Susi [Susi Torromé Madrigal] (2020, agost 30), Mon pare era el policia perquè de xicotet portaba una gorra de policia Vicent el polisia. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/massanassa/posts/1692625264236993/?comment_id=1692882760877910>. [Consulta 12-10-2022].

5.15.3. Llibres, articles, blocs de Massanassa

ALVIR I BALLESTER, Jordi-Vicent (2004), *Toponímia dels pobles valencians: Massanassa, l'Horta, València/ Massanassa*, Acadèmia Valenciana de la Llengua/ Ajuntament de Massanassa.

AFICIONAT (1997), «Hoy, ¿Hay partido?», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 50-55.

AGUSTÍN MORENO, Rafael, et ALII (2000), «Massanassa des de la Crisi de la restauració fins a la II República (1920-1931)», dins *Manzil Nasr, Estudis de Massanassa 2000*, Massanassa, Ajuntament de Massanassa, p. 201-260.

ALCOY COMES, Antonia (1999b), «Blasco Ibáñez, un valenciano universal», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 34-40.

ALCOY COMES, Antonia (1999a), «Documentos y hechos que son historia de Massanassa», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 30-33.

ALCOY COMES, Antonia (1998), «Recuerdos infantiles que son historia de Massanassa, p. 30-33», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 30-33.

ALCOY COMES, Antonia (1997), «Porque el dia de San Juan? Historia de un Centenario», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 93-96.

ALCOY COMES, Antonia (1996), «Recuerdo del Señor Benjamín Zabal Gimeno», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 57-58.

ALCOY COMES, Antonia (1995b), «Un tiro por la espalda, ocurrido el día 25 de enero de 1905: Introducción al caso», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 26-29.

ALCOY COMES, Antonia (1995), «Las vaquerías en Massanassa», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 30-33.

ALCOY COMES, Antonia (1990), «Mi primera maestra», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 80.

- ALCOY COMES, Antonia (1989), «Por que el dia de San Juan.. Historia de un centenario», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 56-57.
- ALUMNA (1997), «Recuerdo Escolar del año 1937», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 89.
- ANDÚJAR, Carmen (2007), «Homenaje a los colombaires», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 88-89.
- ANDÚJAR RIDAURA, Carmen (2007), «Les casetes de baix», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 83-85.
- [LT] ANÒNIM (1953), «Ripios y pedraes dirichits als amics», dins *La Terreta*, Massanassa, s/n.
- [LT] ANÒNIM (1997), «Don Secundino, ¡va por usted!», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 86-87.
- BORRÀS MORENO, Maria José (2015), «El dia de les Creïlles», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 103-104.
- CASANY, Pascual (1996), «Reseña histórica del Centro Instructivo Musical», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 46-48.
- CASANY ESCRIBÀ, Josep & Pasqual CASANY (1982), «Les escoles a Massanassa», dins *La Terreta*, Massanassa, s/n.
- CASAÑ, Plácido (2006), «Carta relato de la vida de los años 1958 en el pueblo de Massanassa», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 82-83.
- CHILET LLÀCER, Benedicte; PEÑARROCHA MARTÍNEZ, Carles & Josep Lluís RECATALÀ MELCHOR (1999), «Els Llinatges massanassers a través del temps», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 19-20.

- CÍSCAR PENELLA, Amadeu & Carles PEÑARROCHA MARTÍNEZ (1997), «Notes sobre els alcaldes de Massanassa fins la Guerra Civil», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 57-60.
- CLUB DE COLOMBICULTURA LA PROTECTORA (2004), «Alias o Motes de los Colombaires de Massanassa». Disponible en línia a: <<https://www.iespana.es/clublaprotectora/alias%20o%20motes.htm>>. [Consulta: 21 maig 2004].
- CODOÑER, Ramon (1967), «Uns quants masanasers (a propòsit del cinquantenari de la Terreta)», dins *La Terreta*, Massanassa, s/n.
- COMISSIÓ DE FESTES (1976), «Al poble de Masanasa», dins *La Terreta*, Massanassa, s/n. Disponible en línia a: <https://issuu.com/bibliotecamassanassa/docs/la_terreta_1976_completo>. [1a de 1922, p. 2].
- COMISSIÓ DE FESTES (1953), «La comisió de festes», dins *La Terreta*, Massanassa, s/n.
- DASÍ, A (2009), «Albal retira arbustos de su campanario para evitar que las raíces lo destrocen», *Las Provincias* 11-08-2009. Disponible en línia a: <<https://www.lasprovincias.es/valencia/20090811/horta/albal-retira-arbustos-campanario-20090811.html>>. [Consulta: 01-07-2021].
- “EL PLATILLERO”, Javi (2007), «25 Anys en banda», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 74-75.
- EL WEB DEL SALÓN FORSAÑ (2018), «Salones Forsañ», 19-11-2018. Disponible en línia a: <http://salonforsan.com/index.php?option=com_content&view=article&id=6&Itemid=161>. [Consulta: 19-11-2018].
- EL WEB DE L'ASSOCIACIÓ CULTURAL MASSANASSA POBLE (2016), «Fiesta Sant Antoni Abad 2016», 16-01-2016. Disponible en línia a: <<http://www.massanassapoble.es/massanassa/asociaciones/pena-el-carro/341-fiesta-sant-antoni-abad-2016>>. [Consulta: 24-07-2017].

- ESTRELA TENA, Mercé (2014), «Teatre a Massanassa», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 94-97.
- ESTRELA TENA, Mercé (2012), «Teatre a Massanassa», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 87-89.
- ESTRELA TENA, Mercé (1982), «El carrer de la Creu i la seua festa», dins *La Terreta*, Massanassa, s/n.
- GIMENO, Conchín (1998), «Dedicado a mi padre», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 66.
- GONZALBO, José (2010) «¡Buenos días, Massanassa!», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 63-65.
- GUILLEM, Ramon (1990), «Pels volts de l'Albufera», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 23.
- HERNÁNDEZ MARTÍ, Gil Manuel (1993), «Les falles de Vicent Codonyer i Fortea», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 41.
- HERVÁS PONS, Lolita (2008), «El antiguo Mercado de Massanassa», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 72-73.
- JIMENO RIBELLES, S. (1982), «El gran Pepot (cosas y hechos de Massanassa)», dins *La Terreta*, Massanassa, s/n.
- LA PENYA “EL CARRO” (2009), «La Penya el Carro», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 42-43.
- LA PLAÇA (2013b), «El melianero, síndic de Favara», *La Plaça*, Abril 2013, núm. 55, Massanassa, p.3.
- LA PLAÇA (2013a), «Homenatge a Elodia», *La Plaça*, Febrer 2013, núm. 54, Massanassa, p. 4.
- LA PLAÇA (2012b), «Aniversari i homenatge a Rumbi», *La Plaça*, Octubre 2012, núm. 52, Massanassa, p. 2.

- LA PLAÇA (2012a), «La Colla de Córrer El Parotet participa en la XXXI Marató de València», *La Plaça, Gener 2012, núm. 48*, Massanassa, p. 3.
- LA PLAÇA (2009), «Els 111 Remeis de Massanassa s'ajunten», *La Plaça, Octubre 2009, núm. 36*, Massanassa, p. 3.
- LA TERRETA (1976), «Francisco Gascó “El Portugoso”», dins *La Terreta*, Massanassa, s/n.
- LÓPEZ QUILES, Antoni & Vicent S. OLMOS TAMARIT (1983), «Poble, Població i Poblament de Massanassa» dins *Massanassa a l'Edat Moderna, Aspectes socials i demogràfics*, Massanassa, Ajuntament de Massanassa, p. 55-118.
- MARTÍNEZ, María (2010), «Cofradia Santa Rita», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 58.
- MARTÍNEZ ALONSO, Eduardo (2002), «Mis abuelos: don José Alonso “El Hostaler” y don Joaquín Martínez “Fatiga”», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 80-83.
- MASSANASSERA (1984), «Va de carrer», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 21.
- MILLÀ MORENO, José (2006), «Recordando a la orquesta Català», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 78-81.
- MONCHOLÍ, Vicent (2013), «Penya el Carro», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 88.
- MONCHOLÍ, Vicent (2005), «La penya del Carro», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 42-43.
- MONCHOLÍ, Vicent (1997), «El terme del poble», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 63-64.
- MONCHOLÍ, Vicent (1996), «La Sènia del Noi», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 50-51.
- MONCHOLÍ, Vicent (1984), «Frases fetes populars», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 32-33.
- MONCHOLÍ, Vicent (1983), «Els malsnoms», dins *La Terreta*, Massanassa, s/n.

- MONCHOLÍ BAIXAULI, Vicent (2012b), «La Figuera», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 92-95.
- MONCHOLÍ BAIXAULI, Vicent (2012a), «La Penya el Carro», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 75.
- MONCHOLÍ BAIXAULI, Vicent (2010), «L'Olivera», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 68-69.
- MONCHOLÍ BAIXAULI, Vicent (2006), «Les Carderes de Massanassa», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 84-85.
- MONCHOLÍ ROMEU, Vicent (2007), «Al Tio Flare el Xocolatero i a mon pare Vicent Moncholí», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 86-87.
- MORELLÀ, Antoni (1994), «Heroes de hierro, aventureros del pedal», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 39-41.
- MORELLÀ GARCIA, Maria (1976), «En recuerdo de mi padre», dins *La Terreta*, Massanassa, s/n.
- MUÑOZ CODOÑER, Carmen (2006), «Recordando», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 86-88.
- MUÑOZ CODOÑER, Carmen (1996), «El colegio cumple 70 años», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 38-43.
- MUÑOZ CODOÑER, Carmen (1994), «Recordando», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 24-26.
- NÁCHER, Ana María (2007), «Los Cerveró en Massanassa, Ciento cincuenta años de fuerte vínculo», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 94-101.
- NAVARRO SOLER, Vicente (2001), *Topografía médica de Massanassa*, 2 vols., Massanassa, Ajuntament de Massanassa [1a ed. 1927].
- O. V. (2014), «Entrevista, Manolo Català Ferrer», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 105-106.
- PASTOR ALCOY, Quico (1994), «Teoria de la bicicleta», dins *La Terreta*, Massanassa, p.12.

- PASTOR CODOÑER, Pascual (2015), «Vicent Raga Talamantes», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 112.
- PASTOR CODOÑER, Pascual (2008), «Rafael Ases Soler (El Sarier)», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 76.
- PEPE (1980), «¿Que s'ha fet de tot allò ...?», dins *La Terreta*, Massanassa, s/n.
- PONS CANDEL, Fina (2000), «Massanassa: Estudi Toponímic d'una Localitat de l'Horta Sud», dins *Manzil Nasr*, dins *Estudis de Massanassa 2000*, Massanassa, Ajuntament de Massanassa, p. 9-174.
- PONS PUCHADES, Juan (1998), «El perquè del nom del carrer dels “Baratos” i qui el batejà amb eixe nom», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 35.
- PORCAR GASCÓ, Alberto (2017) «Relat de com ens divertíem la joventut per Pàsqua en la dècada dels cinquanta (1950-1960)», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 152-154.
- PUCHALT, Josep Manuel (2013), «Hui he sentit...(La sega)», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 125.
- RAGA, Fran (2018, novembre 12), «En defensa del Barri de l'Orà de Massanassa», *Horta Notícies* 12-11-2018. Disponible en línia a: <<https://www.hortanoticias.com/opinion-fran-raga-en-defensa-barri-ora-massanassa/>>. [Consulta: 12-11-2018].
- RAGA, J. (1993), «Relación de los músicos pertenecientes a la Banda de Música desde el año 1923 hasta su disolución en 1939», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 67.
- RAGA, José (1987), «Fundación de la Banda de Música», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 17-18.
- RAGA, José (1982), «El Maestro Borrero», dins *La Terreta*, Massanassa, s/n.
- RAGA, José (1981), «El Casino Musical y Santa Cecilia», dins *La Terreta*, Massanassa, s/n.
- RÓDENES MOLTÓ, Juan (1975), «Miscelanea», dins *La Terreta*, Massanassa, s/n.
- RÓDENES MOLTÓ, Juan (1969), «Los que se van», dins *La Terreta*, Massanassa, s/n.

- RÓDENES MOLTÓ, Juan (1953), «Carta abierta a una paisana», dins *La Terreta*, Massanassa, s/n.
- RÓDENES MOLTÓ, Rosario (1974), «Obsesió», dins *La Terreta*, Massanassa, s/n.
- R. M., A. (2013), «La Primera Falla de Massanassa», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 104-105.
- S. J. R. (1993), «José Alonso Bayona (hombres de Masanasa)», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 52.
- SALVADOR, José (1989), «Cosas difíciles de olvidar, el Hogar y Asociación de Jubilados va a cumplir DIEZ AÑOS YA», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 83.
- SÁNCHEZ I TÉVAR, Vicent (2017), «Recordant la barrancada del 57», dins *La Terreta*, juny 2017, Massanassa, p. 150-151.
- SÁNCHEZ TÉBAR, Josep M^a (1982), «Records de l'escola», dins *La Terreta*, Massanassa, s/n.
- SANTI (2015), «Recordant a Tala», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 115.
- SELMA PONS, Yolanda (2014), «La Cotorra del Mercat», dins *Llibret Falla Mercat de Catarroja 2014*, Catarroja, p. 57-59.
- SOTO, Ramon (1997), «De nuestra infancia», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 90-91.
- SUCH, Eva (1990), «La joventut de dos dones de Massanassa fa més de cinquanta anys», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 33-35.
- TORRÓ LAPORTA, Carmen (2005), «El primer día de clase de un parvulito», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 76-77.
- TORROMÉ, Vicenta (2007), «Nacimiento popular», dins *La Terreta*, Massanassa, p. 110.

5.16. *Bibliografia de Mislata*

5.16.1. Enquestes entrevistes de Mislata

GÓMEZ SANMARTÍN, Pilar (2018), «Enquesta sobre malnoms de Mislata», data: 25-01-2018, edat 55-60 anys, professora de secundària, natural de Mislata.

SUAY OLIVER, Ángeles (2017), «Enquesta sobre malnoms de Mislata», data: 19-10-2017, nascuda l'any 1936, natural de Mislata i resident a Xirivella.

5.16.2. Xarxes socials de Mislata

ALBERTO SP (2021, març 5), [...] eliseta (la sorda),mi padre a parte de ser ximo,es conocido per joaquinet el del emparrat, [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/Mislatafotosantiguasculturaehistoria/permalink/3765172646931322>>. [Consulta 15-10-2022].

ALBERTO SP (2016, març 31), el garaje era de los Tochena actual el Granier y la vivienda daba a la plaza del Ayuntamiento. [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/Mislatafotosantiguasculturaehistoria/posts/952642954850986/?comment_id=955586254556656>. [Consulta 15-10-2022].

ALCAÑIZ, Alberto [Alberto Alcañiz] (2018, juliol 28), Verdad que sí, El tío Pascualet [...]. Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/1714196988832139/permalink/1726237247628113/>>. [Consulta 31-07-2018].

BERLANGA, Emilia [Emilia Berlanga] (2015, juliol 6), [...] Con el tío petroleo verá muy festero menudas juergas en la calle buen pastor y con el pisorro iel pichi de la calle serreria. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/296627450509511/posts/434968180008770/?comment_id=445162338989354>. [Consulta 31-07-2018].

GRADOLÍ, Carlos M. [Carlos M. Gradolí] (2017, novembre 18), [...] don Vicente Ortiz Peiró de apodo Mallaco, y más que un apodo era como llamaban a la familia, por un tatarabuelo que se apellidaba.. "Mallac". [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/1714196988832139/posts/1908590596059443/?comment_id=1908770299374806&reply_comment_id=1908873526031150>. [Consulta 31-07-2018].

FERRER ACOSTA, Bety [Bety Ferrer Acosta] (2016, maig 25), Yo soy nieta de la tia amparito la manera [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/Mislatafotosantiguasculturaehistoria/posts/989058517876096/?comment_id=989178961197385>. [Consulta 31-07-2018].

JERICO, Pascual [Pascual Jerico] (2018, agost 28), El carabasa, toda una figura en el barrio. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1949086681793524&set=gm.2066136483638186&type=3&theater&ifg=1>>. [Consulta 12-10-2018].

LLORENS, Mariluz [Mariluz Llorens] (2018, agost 17), Una de les families q eix ai son els Petit el pare en la planta básica on vivien tenien una tendeta, [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1635303659838496&set=gm.1918373361747833&type=3&theater&ifg=1>>. [Consulta 31-08-2018].

MARTI, Jose [José Marti] (2015, maig 15), No eres de mislata si no as conocido al tío del pijama de la moreria [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/296627450509511/permalink/426404740865114>>. [Consulta 31-08-2018].

MARTINEZ MARTINEZ, Elisa [Elisa Martinez Martinez] (2018, agost 15), [...] las fotos antiguas que hay de mislata son de su padre, juan gonzalez, al que llamaban de apodo "el bocadillo". [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1635303659838496&set=gm.1918373361747833&type=3&theater&ifg=1>>. [Consulta 31-08-2018].

MAIQUES SAMARRA, Silvia [Silvia Maiques Samarra] (2017, octubre 7), [...] las pequeñas viviendas donde estaba el bar Ca Bigot, también en la avenida Blasco Ibáñez [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/1714196988832139/posts/1893623307556172/?comment_id=1893653997553103>. [Consulta 31-08-2018].

MELISA SIN MAS (2016, maig 24), [...] La foguerera (remedios) mí bisabuela en la planta baja haciendo bolsas de paja para el relleno de las cestas [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/754734804641803/search/?q=foguerera>>. [Consulta 31-08-2018].

MORCILLO, Finna [Finna Morcillo] (2018, juny 25), Al final de esa calle estaba la droguería de la Coloma [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/1714196988832139/permalink/1962123644039471/?comment_id=1963727887212380&reply_comment_id=2009799712605197&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%22%7D>. [Consulta 14-10-2022].

OLTRA, Carmen [Carmen Oltra] (2017, desembre 3), la Teresita de Mislata, [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/1714196988832139/posts/1908590596059443/?comment_id=1915152028736633&reply_comment_id=1915184258733410>. [Consulta 27-07-2018].

ORTIZ GIMENO, Rafa [Rafa Ortiz Gimeno] [Rafa Ortiz Gimeno] (2021, juliol 10), Eso es en la, buen pastor,, el dueño, le de cían el pardal a. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/Mislatafotosantiguasculturaehistoria/posts/4103465229768727/?comment_id=4128745947240655>. [Consulta 31-09-2022].

ORTIZ GIMENO, Rafa [Rafa Ortiz Gimeno] [Rafa Ortiz Gimeno] (2018, gener 24), Ay esta, el tío, pisorro. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com>>. [Consulta 31-09-2022].

ORTIZ GIMENO, Rafa [Rafa Ortiz Gimeno] (2017, novembre 17), La tía Carmen la horchatera. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/1714196988832139/permalink/190844629607387>>. [Consulta 31-08-2018].

ORTIZ GIMENO, Rafa [Rafa Ortiz Gimeno] (2017, desembre 15), El señor F., llopis,, hera ? Paquito, ? El de Choche?? Eso muchos no lo saben. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1635303659838496&set=gm.1918373361747833&type=3&theater&ifg=1>>. [Consulta 31-08-2018].

ORTIZ GIMENO, Rafa ([Rafa Ortiz Gimeno] (2017, setembre 16, 11.44), La,Severa, del tío, Poca noches? [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com>>. [Consulta 31-08-2018].

ORTIZ GIMENO, Rafa [Rafa Ortiz Gimeno] (2017, gener 21), Ese trevajador era mi tío barraca ? [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com>>. [Consulta 31-08-2018].

ORTIZ GIMENO, Rafa [Rafa Ortiz Gimeno] (2016, novembre 21), [...] Tía de las Campaneras. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com>>. [Consulta 31-08-2018].

ORTIZ GIMENO, Rafa [Rafa Ortiz Gimeno] (2016, novembre 4), [...] La Tía Chirbellera? [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/1714196988832139/posts/1748433928741778/?comment_id=1748572378727933>. [Consulta 31-08-2018].

ORTIZ GIMENO, Rafa [Rafa Ortiz Gimeno] (2016, novembre 2), Té acuerdas? Del Tío Cubano? [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1201479553220911&set=gm.1747800698805101&type=3&theater&ifg=1>>. [Consulta 12-10-2018].

ORTIZ GIMENO, Rafa [Rafa Ortiz Gimeno] (2016, setembre 30), El de la Farmacia, el apellido era Cuadrado. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com>>. [Consulta 13-08-2018].

ORTIZ GIMENO, Rafa [Rafa Ortiz Gimeno] (2015, juliol 5), qui en recuerda a un señor que vivía en buen pastor que le di cian de mote petrolio??? [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/296627450509511/posts/434968180008770/?comment_id=445162338989354>. [Consulta 12-10-2018].

ORTIZ GIMENO, Rafa [Rafa Ortiz Gimeno] (2015, marzo 27), yo soy hijo del hortelano? y nació en esa casa? [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/296627450509511/posts/406668792838709/?comment_id=407097159462539>. [Consulta 31-08-2018].

PERTEGAZ SANFELIX, Susana [Susana Pertegaz Sanfelix] (2017, novembre 18), En Mislata si había sereno el que yo conocí le llamaban Mallaco o por lo menos así le llamaba mi padre. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/1714196988832139/posts/1908590596059443/?comment_id=1908770299374806>. [Consulta 27-07-2018].

PICAZO MARTÍNEZ, Ana [Ana Picazo Martinez] (2018, març 3), Yo creo recordar que Toni el barbero estaba en uno de esos dos que hay en la carretera y hera el Valencia. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/1714196988832139/search/?query=toni%20el%20barbero>>. [Consulta 27-07-2018].

PICAZO MARTÍNEZ, Ana [Ana Picazo Martinez] (2017, desembre 3), [...] una señora que venía con un carro y le llamaban la traperero recogía trapos y cartonés [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/1714196988832139/posts/1908590596059443/?comment_id=1915152028736633>. [Consulta 27-07-2018].

QUILES, Paco [Paco Quiles] (2015, agost 5), Pilarin, Concheta, Flor, Lolita la Pedralvina, la sra. Maravillas, Asunción la fornera, grans dones del nostre barri. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/Mislatafotosantiguasculturaehistoria/posts/829743943807555/?comment_id=830152040433412>. [Consulta 27-10-2022].

REQUENI, Jose [Jose Requeni] (2016, gener 18), Pepico 'Tallarrabos' Requeni y Salvaora 'La Azucena' Cerveró en la Carnicería que regentaban [...] en una foto datada el 17/09/55. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/Mislatafotosantiguasculturaehistoria/permalink/908278275954121>>. [Consulta 27-07-2018].

RUBIO, Leonor [Leonor Rubio] (2018, abril 24), [...] en virger de los desamparados vivía el fotógrafo que le llamaban bocadillo. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/1714196988832139/permalink/1974173169501185/?comment_id=1976650419253460&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%22%7D>. [Consulta 27-07-2018].

TORRALBA, Pilar [Pilar Torralba] (2016, agost 24, 00:03), [...] la barbería del tío Popeye [...]. Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/Mislatafotosantiguasculturaehistoria/posts/1051863258262288/?comment_id=1051963128252301>. [Consulta 27-07-2018].

VALEN, Xavi [Xavi Valen] (2018, gener 30), [...] la casa del tío Cameta, tenia 4 filles (Xoneta (Encarnacioneta), Remedios, Pepica i Amparo) i 3 fills (Melo (de Manuel), Batiste i Pepe). La casa era molt gran, aplegava al carrer SantaTeresa [...] El net de Xoneta va ser síndic de la sèquia de Mislata (Tribunal de les Aigües). [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/1714196988832139/posts/1939308216321014/?comment_id=1939766836275152>. [Consulta 12-10-2022].

5.16.3. Llibres, articles, blocs de Mislata

EL PUEBLO (1908), «Trinquete Moderno, Catarroja», *El Pueblo*, Año XV Número 5841, 21/06/1908, p. 2.

MAÑAS BORRÁS, Luis (2018), *La Mislata de otros tiempos, nuestro pueblo, nuestra gente*, Vol. II, Mislata, Ajuntament de Mislata.

MAÑAS BORRÁS, Luis (2011a), *La Mislata de otros tiempos, nuestro pueblo, nuestra gente*, Vol. I, Mislata, Ajuntament de Mislata.

MAÑAS BORRÁS, Luis (2011b), «Los molinos hidráulicos de Mislata», dins *MV7 Informa Mislata, 11-31 de enero de 2011, any IV*, núm. 56, Mislata, Ajuntament de Mislata, p. 10-14.

MAÑAS BORRÁS, Luis (2011c), «Charangas y orquestinas de Mislata (1930-1970)», dins *MV7 Informa Mislata, 1-15 març de 2011, any IV, núm. 59*, Mislata, Ajuntament de Mislata, p. 10-14. Disponible en línia a: https://issuu.com/mv7informa/docs/n_59_mv7. [Consulta: 16-2-2018].

MAÑAS BORRÁS, Luis (2011d), «El depósito de aguas potables hoy convertido en museo de historia de Valencia (1a parte)», dins *MV7 Informa Mislata, 1-15 abril de 2011, any IV, núm. 61*, Mislata, Ajuntament de Mislata, p. 11-14. Disponible en línia a: https://issuu.com/mv7informa/docs/n_61_mv7. [Consulta: 16-2-2018].

MAÑAS BORRÁS, Luis (2011e), «El depósito de aguas potables hoy convertido en museo de historia de Valencia (2a parte)», dins *MV7 Informa Mislata, 1-15 maig de 2011, any IV, núm. 63*, Mislata, Ajuntament de Mislata, p. 11-14. Disponible en línia a: https://issuu.com/mv7informa/docs/n_63_mv7. [Consulta: 16-2-2018].

MAÑAS BORRÁS, Luis (2011f), «El depósito de aguas potables hoy convertido en museo de historia de Valencia (3a parte)», dins *MV7 Informa Mislata, 1-30 juny de 2011, any IV, núm. 65*, Mislata, Ajuntament de Mislata, p. 11-14. Disponible en línia a: https://issuu.com/mv7informa/docs/junio_2011_mv7. [Consulta: 16-2-2018].

- MAÑAS BORRÁS, Luis (2010), «La Mislata vinícola, segunda parte», dins *MV7 Informa Mislata*, 6-19 d'abril de 2010, any IV, núm. 40, Mislata, Ajuntament de Mislata, p. 12-15.
- MAÑAS BORRÁS, Luis (2010a), «La industria del curtido de Mislata», dins *MV7 Informa Mislata*, maig de 2010, any IV, núm. 42, Mislata, Ajuntament de Mislata, p. 12-15.
- MAÑAS BORRÁS, Luis (2010b), «La Ermita de San Miguel de Soternes y las Alquerías de su entorno», dins *MV7 Informa Mislata*, 1-15 octubre de 2010, any IV, núm. 50, Mislata, Ajuntament de Mislata, p. 12-16.
- MAÑAS BORRÁS, Luis (2010c), «La Caza y el Tiro de Pichón a brazo en Mislata», dins *MV7 Informa Mislata*, del 1-15 novembre de 2010, any IV, núm. 52, Mislata, Ajuntament de Mislata, p. 10-13.
- MAÑAS BORRÁS, Luis (2010d), «La Historia del Fútbol de Mislata. Tercera parte», dins *MV7 Informa Mislata*, del 15-30 setembre de 2010, any IV, núm. 49, Mislata, Ajuntament de Mislata, p. 12-15.
- MAÑAS BORRÁS, Luis (2009), «Semblanza histórica de las carnicerías de Mislata», dins *MV7 Informa Mislata*, desembre de 2009, any III, núm. 35, Mislata, Ajuntament de Mislata, p. 14-17.
- MAÑAS BORRÁS, Luis (2008), *La banda de música de Mislata. Centenario (1907-2007)*, València, Diputació de València.
- SAMUDIO, Mónica (2003), *Mislata, biografies del meu poble*, Mislata, Ajuntament de Mislata/ Diputació de València.

5.17. *Bibliografia de Paiporta*

5.17.1. Enquestes entrevistes de Paiporta

MARÍN, Emi (2021), «Enquesta sobre malnoms de Paiporta», data: 22-03-2021, mestressa de casa, natural de Paiporta i resident al poble.

MOCHOLÍ MOCHOLÍ, Jordi (2020), «Enquesta sobre malnoms de Paiporta», data: 28-08-2020, natural de Paiporta i resident al poble.

5.17.2. Xarxes socials de Paiporta

ARAES ALBERT, Irene [Irene Araes Albert] (2018, febrer 1), [...] Irene la frases porque vino de Francia a los 15 años.. [...] paco el colombaire porque tenía palomos [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/848462752030598/?comment_id=848496122027261&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%2322%22%7D>. [Consulta 14-10-2018].

BRULL CISCAR, Maria Amparo [Maria Amparo Brull Ciscar] (2020, agost 11), En mi caso la familia de mi madre eran CARASA porque estaban sus abuelos de criados en el huerto de CARASA y a mi abuelo materno le llamaban CORBELLA [...]. Por parte de padre EL VALENÇIANO: ese viene porque mi abuelo no era de aquí del pueblo nació en Ruzafa y al venir a Paiporta le llamaron así. El marido de mi tía era PÓLVORA: según se le apodaron EL PÓLVORA porque nunca estaba quieto. Y a mi padre muchos de sus amigos le llamaban BLANCO: sería porque era muy moreno. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/posts/1502094070000793/?comment_id=1502414513302082>. [Consulta 13-10-2022].

CISCAR, José [José Ciscar] (2020, maig 18), No, el barrio “Picanyero” es diu perque el va construir tot, un constructor que li dien Jose Ciscar de apodo el Picanyero, la empresa era Cnes. Ciscar SA. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/1339104092966459/>>. [Consulta 31-5-2020].

CISCAR, Vicent [Vicent Ciscar] (2019, febrer 26, 23: 38), [...] Baix, Malago, Boluda el germa xicotet, [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/posts/1098804186996452/?comment_id=1099017080308496>. [Consulta 31-5-2020].

CISCAR, Vicent [Vicent Ciscar] (2018, juny 12), [...] Carmen Pelechà, “la Poblana”, [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/910911465785726>>. [Consulta 31-5-2020].

CLIMENT NAVARRATE, Consuelo [Consuelo Climent Navarrete] (2018, febrer 1), [...] li dien maria la sura suponc per que compraben suros pera la estufa o per que tenien panolles i benien els suros. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/848462752030598/?comment_id=848651808678359&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%22%7D>. [Consulta 14-10-2018].

COMPANY PAREDES, Salvador [Salvador Company Paredes] (2018, febrer 1), [...] amparo la catuta. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/848462752030598/?comment_id=848508662026007&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%22%7D>. [Consulta 14-10-2018].

FMARTINEZ, Mara [Mara Fmartinez] (2018, febrer 1), [...] Amparo la aguacil, [...] Antonio el aguacil y Amparito la torera. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/848462752030598/?comment_id=848722455337961&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R9%22%7D>. [Consulta 14-10-2018].

FABRA TARAZONA, Maria [Maria Fabra Tarazona] (2018, febrer 1), Mi abuelo materno Nelo el suro y era hermano de tu abuela, yo tampoco se el porque del apodo, pero por lo que he podido saber por casualidad es que por lo menos nuestro tatarabuelo ya tenía el apodo de suro. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/848462752030598/?comment_id=848651808678359&reply_comment_id=850598201817053&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%2325%22%7D>. [Consulta 14-10-2018].

FABRA TARAZONA, Maria [Maria Fabra Tarazona] (2020, agost 14), [...] la seua esposa falta molt jove deixant-ho viudo en una chiqueta (la meua tia) de 4 anys i un chiquet (mon pare) de 7 mesos, i quan els seus cosins li mencionaven a la seua dona fallida a ell li donava pesar i se posava a plorar i els cosins li dien "este es de llagrimal fluix" [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/posts/1502094070000793/?comment_id=1505374526339414>. [Consulta 14-10-2018].

FERNANDEZ, Aurelia [Aurelia Fernandez] (2019, febrer 19), Y Paquita la tautera no? [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/posts/1093938707483000/?comment_id=1094497480760456>. [Consulta 14-10-2022].

FERNANDEZ GOMEZ, Carolina [Carolina Fernandez Gomez] (2020, agost 11), [...] se llamaba Visitación y de ahí Chon y en diminutivo Chonin. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/posts/1502094070000793/?comment_id=1502425133301020>. [Consulta 13-10-2022].

GREGORI VILLANUEVA, Cecilia [Cecilia Gregori Villanueva] (2018, febrer 1), Yo soy nieta de Tónico el Ferrer, calle echegaray, [...] era el millor forjant la corbella. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/848462752030598/?comment_id=848641972012676&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%22%7D>. [Consulta 14-10-2018].

JIMENEZ TARAZONA, Pepa [Pepa Jimenez Tarazona] (2018, febrer 1), La familia de mi madre son los torros porque eran muy morenos de piel de ahí el apodo. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/848462752030598/?comment_id=848947238648816&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R4%22%7D>. [Consulta 14-10-2018].

JUAN ESTEBAN, Angel [Angel Juan Esteban] (2018, abril 13), [...] no recuerdo el nombre pero el apodo era poll de gos, [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/882860251924181>>. [Consulta 13-10-2022].

JUAN MATEU, Vicente [Vicente Juan Mateu] (2018, febrer 1), Rosa Bernardo y germana de m'agüelo cantorrines. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/848462752030598/?comment_id=848490092027864&reply_comment_id=853290138214526&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%22%7D>. [Consulta 14-10-2018].

LÓPEZ, Chelo [Chelo López] (2020, agost 11), Les condetes. Ma huelo tenía cuatro hermanos y cada hermano tenía un carro y un caballo eran labradores de tierra cuando venían de trabajar y entraban por la calle mi bisabuela cuando veía a sus hijos decía quién diría que no son hijos de un conde [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/posts/1502094070000793/?comment_id=1502601086616758>. [Consulta 13-10-2022].

MARTÍNEZ, Marcos [Marcos Martínez] (2020, maig 10, 11: 44), Paiporta els vaines. [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/posts/1428589464017921/?comment_id=1428657410677793>. [Consulta 14-10-2018].

Mateu Mandingorra, Inma [Inma Mateu Mandingorra] (2018, setembre 8), [...], ella el seu apodo es Amparin la sapa. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de:

<https://www.facebook.com/groups/496330713910472/posts/993444300865775/?comment_id=993885400821665>. [Consulta 14-10-2022].

MOTES, Maria [Maria Motes] (2018, febrer 3), [...] mi padre Linares xq fueron a ese pueblo de Jaen y trageron un perro de alli asi que empezaron con el perrito de Linares [...].

[Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/848462752030598/?comment_id=849639998579540&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R3%22%7D>. [Consulta 14-10-2018].

MOTES ANDREU, José [José Motes Andreu] (2018, setembre 7), El de les ulleres, Salvador Navarro "Soret" casat en ma tía Elvira. [Facebook, entrada / actualització d'estat].

Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/posts/992128700997335/?comment_id=993249250885280>. [Consulta 13-10-2022].

MOTES ANDREU, José [José Motes Andreu] (2018, desembre 28), Al costat de Ramón, Luís Pascual, "piuarra,". [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de:

<<https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/1062509090625962/?app=fbl>>. [Consulta 13-10-2022].

MUÑOZ RIBARROCHA, Lucia [Lucia Muñoz Ribarrocha] (2020, agost 11), [...] "traca" el apodo viene por que su padre los domingos cogía el trenet para ir a comprar un

periódico a Valencia que tenía ese nombre. El traca. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/posts/1502094070000793/?comment_id=1502154083328125>. [Consulta 14-10-2022].

NAVARRETE BELDA, Encarna [Encarna Navarrete Belda] (2018, octubre 21), [...] Pepe el de Pla y Encarna la Llonga [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat

des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/posts/1011517355725136/?comment_id=1018703588339846>. [Consulta 14-10-2022].

NAVARRETE BELDA, Encarna [Encarna Navarrete Belda] (2018, febrer 1, 10:04), [...] hija del tío Pepe el de Pla, porque sus padres fueron caseros del huerto de Pla, que está todavía hoy aunque de diferente familia. Mi padre Koki por mí abuelo, ya que de pequeño era muy gordito y por entonces a eso se le comparaba con un koquet, [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/848462752030598/?comment_id=848463725363834&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%2325%22%7D>. [Consulta 14-10-2018].

NAVARRETE BELDA, Encarna [Encarna Navarrete Belda] (2018, febrer 1, 12:56), [...] yo recuerdo a tu abuelo Pesta, no? [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/848462752030598/?comment_id=848464998697040&reply_comment_id=848513488692191&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%22%7D>. [Consulta 14-10-2018].

ORTI PAREDES, Jose Antonio [Jose Antonio Orti Paredes] (2020, agost 11), [...] te puedo decir que siempre he escuchado que nuestros ancestros fueron muy altos, al igual que todas las generaciones siguientes. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/posts/1502094070000793/?comment_id=1502138426663024>. [Consulta 14-10-2022].

PEREZ TEL, Amparo [Amparo Perez Tel] (2019, març 7, 21:39), Maria la borrasa y la tia Elena la brusolera. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/posts/1103817549828449/?comment_id=1103946049815599>. [Consulta 14-10-2022].

PEREZ TEL, Amparo [Amparo Perez Tel] (2019, març 7, 21:42), Creo que eso era casa panarra. Ahora el pasaje. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/posts/1103818689828335/?comment_id=1103947696482101>. [Consulta 14-10-2022].

PEREZ TEL, Jorge [Jorge Perez Tel] (2018, octubre 9), A Andres li varen posar el apodo de Molina, perque quant anaba a la escola de D. Daniel , ja cantaba dabant de tots al estil de Antonio Molina i el imitava molt be. De ves en quant algú el animaba i es possaba a cantar. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/posts/827011354175738/?comment_id=1012090799001125>. [Consulta 14-10-2022].

REILLO, Ramón [Ramón Reillo] (2019, febrer 2), [...], Pepe el flecha, [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/posts/1081060745437463/?comment_id=1084361828440688>. [Consulta 14-10-2022].

RODRIGUEZ, Amparo [Amparo Rodriguez] (2018, febrer 1), Yo soy hija de Matilde la llimonera le viene el mote porque mi abuelo " Pepet el del burret " vendia gaseosas por el pueblo en un carro y un burro de ahi el mote de llimonera. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/848462752030598/?comment_id=848714038672136&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%22%7D>. [Consulta 14-10-2018].

RODRIGUEZ, Azucena [Azucena Rodriguez] (2018, febrer 1), [...] Miguel el figuero. Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/848462752030598/?comment_id=848863985323808&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%22%7D>. [Consulta 14-10-2018].

ROSER, Paqui [Paqui Roser] (2019, octubre 4), Salvador el Sapo y amparo la sapa [...]. Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/1243901679153368>>. [Consulta 14-10-2022].

RUSSETA RUS (2021, febrer 5), [...] mi tía "Pilar la de Pego. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/1646729202203945/?app=fbl>>. [Consulta 15-10-2022].

SANCHEZ LOPEZ, Loli [Loli Sanchez Lopez] (2020, agost 11), [...] Amparo "La Rubia" y como dice el mote es porque era muy rubia. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/posts/1502094070000793/?comment_id=1502161999994000>. [Consulta 14-10-2022].

SERRA, Conchin [Conchin Serra] (2018, febrer 1), Mi madre le decían la Rita porque su abuela le llamaban así y de apodó se llaman así la familia los ritos [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/848462752030598/?comment_id=848490092027864&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%22%7D>. [Consulta 14-10-2018].

TARAZONA JUAN, Amparo [Amparo Tarazona Juan] (2018, febrer 1), Yo soy hija de Paco el Blanco [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/848462752030598/?comment_id=848614562015417&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%22%7D>. [Consulta 14-10-2018].

TORDERA DELHOM, Rosa [Rosa Tordera Delhom] (2018, febrer 4), [...] las llamaban y las conocen por las " Micas". Nunca han sabido decirme exactamente si por las monerías que hacían. ..o por pequeñas y por eso se les llamaba una mica, por ser una mica de mujer. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/496330713910472/permalink/848462752030598/?comment_id=850078191869054&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%22%7D>. [Consulta 14-10-2018].

5.17.3. Llibres, articles, blocs de Paiporta

ALVIR I BALLESTER, Jordi-Vicent (2009), *Toponímia dels pobles valencians: Paiporta, l'Horta*, València/ Paiporta, Acadèmia Valenciana de la Llengua/ Ajuntament de Paiporta.

BALLESTER-OLMOS Y ANGUÍS, José Francisco (2004), «Rasgos de la historia, el paisaje y las costumbres de Paiporta», dins OLIVER CHIRIVELLA, Juan i José Francisco BALLESTER-OLMOS Y ANGUÍS (ed.), *Paiporta: una ciudad, una iglesia y sus gentes*, Paiporta, Asociación Cultural Sant Jordi, p. 14-91.

BIM PAIPORTA (2015), «Els malnoms de Paiporta», dins *Butlletí d'Informació Municipal*, núm. II, Desembre, 2015, Paiporta, Ajuntament de Paiporta, p. 18. Disponible en línia a: <https://paiporta.es/sec_din/archivos/docs/14962419752015-dic.pdf> [Consulta: 31-07-2018].

BIM PAIPORTA (2016), «Els malnoms de Paiporta», dins *Butlletí d'Informació Municipal*, núm. III, Març, 2016, Paiporta, Ajuntament de Paiporta, p. 12. Disponible en línia a: <https://paiporta.es/sec_din/archivos/docs/14962237152016-mar.pdf>. [Consulta: 31-07-2018].

BOJILLA (2010), «Herrerito de Paiporta», *Desde el Callejón*, 26-05-2010. Disponible en línia a: <<http://desdeelcallejon.blogspot.com/2010/05/herrerito-de-paiporta.html>>. [Consulta: 28-03-2022].

ESCRIVÀ MOSCARDÓ, Cristina (2018), *Dones plenes de somnis: El Grup Femení de la Residència d'Estudiants a Paiporta (1936-1939)*, Paiporta, Ajuntament de Paiporta.

- GABARDA CEBELLÁN, Vicente & Helena VILLASANTE CLARAMONTE (2018), *De la rereguarda a les presons: República, Guerra Civil i dictadura franquista a Paiporta*, Paiporta, Ajuntament de Paiporta.
- MARÍ YAGO, Javier (2004), «Los Apodos», dins OLIVER CHIRIVELLA, Juan i José Francisco BALLESTER-OLMOS Y ANGUÍS (ed.), *Paiporta: una ciudad, una iglesia y sus gentes*, Paiporta, Asociación Cultural Sant Jordi, p. 178-181.
- MIRABET PASTOR, José (2004), *Paiporta, nostre poble, les seues anècdotes*, Paiporta, José Mirabet Pastor.
- MIRABET PASTOR, José (1996), *Banda Primitiva de Paiporta, centenario 1896.1996. Un siglo en clave de crónica*, Paiporta, Banda Primitiva de Paiporta.
- MUSEU RAJOLERIA PAIPORTA (2017), «Museu de la Rajoleria», Paiporta, Ajuntament de Paiporta. Disponible en línia a: <<https://museudelarajoleria.paiporta.es/#/>>. [Consulta: 9-10-2017].
- OLIVER CHIRIVELLA, Juan (2011), *Historia de Paiporta. Crónica del siglo XX. 1900-1979. Una ciudad, su ayuntamiento y sus gentes*, Paiporta, Ajuntament de Paiporta.
- OLIVER CHIRIVELLA, Juan (2010), «Crónicas de Paiporta. Paiporta siglo XX. La década de los 50. Los motores del cambio», dins *Suplemento histórico núm. 4, maig 2010, BIM*, Paiporta, Ajuntament de Paiporta, p. 1-8. Disponible en línia a: <https://paiporta.es/sec_din/archivos/docs/1543506568SUPLPAIPORTA-4.pdf>. [Consulta: 31-07-2018].
- OLIVER CHIRIVELLA, Juan (2009b), *Paiporta, una ciudad de moderna ... con todo el sabor tradicional*, Paiporta, Ajuntament de Paiporta. Disponible en línia a: <https://paiporta.es/sec_din/archivos/docs/1543506630conozcapaiporta.pdf>. [Consulta: 31-07-2018].
- OLIVER CHIRIVELLA, Juan (2009a), «Crónicas de Paiporta. Paiporta siglo XX. La década de los 50», dins *Suplemento histórico núm. 2, agost-setembre 2009, BIM*, Paiporta, Ajuntament de Paiporta, p. 1-8. Disponible en línia a: <https://paiporta.es/sec_din/archivos/docs/1543506465SUPLPAIPORTA-2.pdf>. [Consulta: 31-07-2018].

- OLIVER CHIRIVELLA, Juan (2004), «Crónica de Paiporta siglo XX-XXI (1900-2004)», dins OLIVER CHIRIVELLA, Juan i José Francisco BALLESTER-OLMOS Y ANGUÍS (ed.), *Paiporta: una ciudad, una iglesia y sus gentes*, Paiporta, Asociación Cultural Sant Jordi, p. 91-117.
- OLIVER CHIRIVELLA, Juan (2004b), «Instituciones y asociaciones», dins OLIVER CHIRIVELLA, Juan i José Francisco BALLESTER-OLMOS Y ANGUÍS (ed.), *Paiporta: una ciudad, una iglesia y sus gentes*, Paiporta, Asociación Cultural Sant Jordi, p. 118-177.
- OLIVER CHIRIVELLA, Juan (2004c), «La iglesia de Sant Jordi», dins OLIVER CHIRIVELLA, Juan i José Francisco BALLESTER-OLMOS Y ANGUÍS (ed.), *Paiporta: una ciudad, una iglesia y sus gentes*, Paiporta, Asociación Cultural Sant Jordi, p. 200-242.
- PASCUAL RUIZ, Vicent (2019), *Moments i Vivències. Història Gràfica Comentada de Paiporta (1900-1970)*, Paiporta, Associació Cultural el Barranc.
- PÉREZ, Xavier (2014), «Bultaco torna», *El Periódico* 24-7-2014. Disponible en línia a: <<https://www.elperiodico.cat/ca/economia/20140516/bultaco-torna-3275585>>. [Consulta: 8-3-2020].
- SANZ, Eva (coord.) (2007), *Paiporta en el record*, Paiporta, Ajuntament de Paiporta.
- SOLER TARAZONA, Mª Teresa; CUENCA FERRER, Donís & Vicent M. DASÍ ALBALAT (1988), *Aproximación a la historia de Paiporta*, València, Ajuntament de Paiporta/ Diputació Provincial de València.
- TARAZONA, Xavier (2005), «Paiporta, història d'un poble dual», dins DDAA (ed.), *Mirades sobre l'Horta Sud*, Torrent, Fundación para el desarrollo de l'Horta Sud, p. 115-124 [1a ed., 2002].
- TELLO, Josep (2004), «Les Ceberes», dins OLIVER CHIRIVELLA, Juan i José Francisco BALLESTER-OLMOS Y ANGUÍS (ed.), *Paiporta: una ciudad, una iglesia y sus gentes*, Paiporta, Asociación Cultural Sant Jordi, p. 181-197.

TORREÑO MATEU, Antoni (2009), «Paiporta: llibres, llibreters, escriptors, il·lustradors, editors, distribuïdors, lectors... una cruïlla de camins.», dins del bloc de *Sense el Rellotge*, 3-06-2009. Disponible en línia a: <<http://senseelrellotge.blogspot.com.es/2010/02/paiporta-llibres-llibreters-escriptors.html>> [Consulta: 1-02-2018].

5.18. *Bibliografia de Picanya*

5.18.1. Enquestes, entrevistes de Picanya

GUEROLA, Maria José (2020), «Enquesta sobre malnoms de Picanya», data: 16-09- 2020, nascuda l'any 1957, mestressa de casa, natural de Picanya i resident a Alcàsser.

PELLICER RAMON, Josefa (2018), «Enquesta sobre malnoms de Picanya», data: 10-08-2018, nascuda l'any 1927, natural de Picanya i resident al poble.

MORENO PELLICER, José Vicente (2018), «Enquesta sobre malnoms de Picanya», 10-08-2018, nascut l'any 1957, empresari agrícola, planteriste, natural de Picanya i resident a Alcàsser.

5.18.2. Xarxes socials de Picanya

HISTÒRIA DE PICANYA EN FOTOS (2017, setembre 3), [...] el Tio Batiste, o 'Tio Chamoga', era el sereno del poble. Home de camp, de bona planta (com vegem a la foto), era ben conegut pel seu geni -ben curt- i el seu bon cor [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1500424840016733&id=853808318011725>. [Consulta 09-08-2018].

HISTÒRIA DE PICANYA EN FOTOS (2017, febrer 6), [...], Miguel Tarí, un amic seu italià, Jose Luis el Negre, José Garrido, Ramón Patatero, José Lozano, Vidal, Boro Bàrtol. Baix, Juan Lluna, Pascual Alabarta, Eloy Romeu, Pepe Romeu, Jose Vicente 'Chamoga', y Fran 'Marús'. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/853808318011725/photos/a.853930007999556.1073741828.853808318011725/1292993584093194/?type=3&theater>>. [Consulta 09-08-2018].

HISTÒRIA DE PICANYA EN FOTOS (2016, octubre 11), [...] De peu d'esquerra a dreta, José María Porcú, José Lozano, Jose Vicente Lerma (Chamoga), Javier Garriges el Granerer, José Navarro, Juan Félix, Joan Ibáñez y Camilo Encinas. El xiquet de la dereta es el fill de Guerola. [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/853808318011725/photos/a.853930007999556.1073741828.853808318011725/1171956409530246/?type=3&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22O%22%7D%22%7D>. [Consulta 09-08-2018].

HISTÒRIA DE PICANYA EN FOTOS (2016, octubre 5), [...], Vidal (Boro el de Pere), Jose el Lozano, Miguel Tari, Jose Navarro, Pascual, Carmelo Tronch, Pepe Romeu, Jose Maria Porcú, Enrique Pardo, Jose Vicente Lerma (Chamoga), Miguel Mosorrino (En Pau Descanse), Boro Tarazona, Camilo Encinas, Jose Luis el Negre, Javi el Granerer, Juan Lluna, Juan Puchal, Fran el Marús, i al mig, Enrique el Sheriff (Clavari Major) [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/853808318011725/photos/a.853930007999556.1073741828.853808318011725/1166976150028272/?type=3&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22O%22%7D%22%7D>. [Consulta 09-08-2018].

ORTÍ, Guillem [Guillem Ortí] (2015, setembre 17), [...], sembla el Tío Galàn. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/853808318011725/photos/a.854465881279302.1073741830.853808318011725/934483363277553/?type=3&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22O%22%7D%22%7D>. [Consulta 11-08-2018].

ORTI CERVERA, Javier [Javier Orti Cervera] (2017, setembre 1), La tía Silvina veina del carrer Major [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1497871153605435&id=853808318011725>. [Consulta 9-08-2018].

5.18.3. Llibres, articles, blocs de Picanya

AJUNTAMENT DE PICANYA (2019), *El carril bici de Picanya, Guia per a descobrir el poble a colp de pedal i sabatilla*, Picanya, Ajuntament de Picanya, 2a ed.

ALVIR BALLESTER, Jordi-Vicent (2009), *Toponímia dels pobles valencians: Picanya, L'Horta*, València, AVL/ Ajuntament de Picanya.

BESÓ ROS, Adrià (1999), *Els horts de tarongers de Picanya, Arquitectura i paisatge*, Picanya, Ajuntament de Picanya.

CEL PICANYA (1970), «Clavariesses», Arxiu Fotogràfic, signatura CEL-AF-A1083, Picanya, Ajuntament de Picanya. Disponible en línia a: <<http://cel.picanya.org/arxiu-fotografic/cel-af-a1083-clavariesses/>> [Consulta: 19-10-2022].

ESQUILACHE, Ferran & Vicent ROYO (2007), «Dels Banū Ağđer a la colonització feudal. Anàlisi històrica del sistema hidràulic i el parcel·lari de la partida del Reialenc de Picanya», dins *Torrens, Revista de l'Arxiu de Torrent*, núm. 17, en premsa. Disponible en línia a: <https://www.uv.es/valmed/Dels_Banu_Agger.pdf>. [Consulta: 30-07-2018].

HERNÁNDEZ DORIA, Eloïna & Héctor TRONCHONI ALBERT (2005), *I tu, de qui eres?: ús i provocació dels malnoms de Picanya*, Picanya, Ajuntament de Picanya, p. 87-164.

MIQUEL JUAN, Matilde (2001), *Les edats de la Parròquia de la Nostra Senyora de Montserrat de Picanya*, Picanya, Ajuntament de Picanya.

ROS, Mónica (2012), «Las hazañas de El Pernaes», *Levante-EMV* 19-2-2012. Disponible en línia a: <<http://www.levante-emv.com/valencia/2012/02/19/hazanas-pernales/882611.html>>. [Consulta: 28-05-2017].

ROYO MARTÍNEZ, Josep (2002), *La Unió Musical de Picanya, Crònica de 25 anys de vida*, Picanya, Ajuntament de Picanya.

ROYO MARTÍNEZ, Josep (1993), *Picanya, el nostre poble i la nostra gent*, Picanya, Ajuntament de Picanya.

TARÍN I LÓPEZ, Ramon (2015), «El patrimoni més amenaçat de la comarca són les alqueries», *Levante-EMV* 06-06-2015. Disponible en línia a: <<https://www.levante-emv.com/horta/2015/06/06/patrimoni-mes-amenacat-comarca-son/1274952.html>>. [Consulta: 30-07-2018].

TARÍN I LÓPEZ, Ramon (2000), *Drets i regadius de l'horta de Picanya*, Picanya, Ajuntament de Picanya.

VILA-BELDA MARTÍ, Joaquín (2020), *Les alqueries de Picanya, des de l'inici del senyoriu fins al Nou Règim*, Alaquàs/ Catarroja, IDECO/ Perifèric Edicions.

VILLATORO, Manuel P. (2019), «“El Pernaes”: así aplastó un «comando» de la Guardia Civil al criminal que aterró a España hazañas de El Pernaes», *ABC* 5-5-2019. Disponible en línia a: <https://www.abc.es/historia/abci-pernales-aplasto-guardia-civil-violador-enano-desangro-espana-201810241433_noticia.html?ref=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>. [Consulta: 1-02-2019].

5.19. *Bibliografia de Picassent*

5.19.1. Enquestes, entrevistes de Picassent

AGUADO, Carmen (2019, febrer, 15), «Enquesta sobre malnoms de Picassent», data: 15-02-2019, any de naixement 1954, natural de Picassent i resident al poble.

GONZÁLEZ TRONCHONI, José (2019, febrer, 15), «Enquesta sobre malnoms de Picassent», data: 15-02-2019, any de naixement 1928, natural de Picassent i resident al poble.

LERMA SANCHIS, Empar (2020), «Enquesta sobre malnoms de Picassent», data: 4-09-2020, nascuda l'any 1961, professora de secundària, natural de Picassent i resident al poble.

MARTORELL, Amparo (2022), «Enquesta sobre malnoms de Picassent», data: 31-03-2022, any de naixement 1958, natural de Picassent i resident a Alcàsser.

ROMAGUERA BELENGUER, Enric (2021), «Enquesta sobre malnoms de Picassent», data: 21-04-2021, nascut l'any 1951, professor de secundària, investigador, escriptor, natural de Picassent i resident al poble.

SANCHIS, Imma (2020), «Enquesta sobre malnoms de Picassent», data: 10-06-2020, nascuda l'any 1972, professora de formació professional, natural de Picassent i resident al poble.

SANCHIS BLASCO, Nativitat (2022), «Enquesta sobre malnoms de Picassent», data: 25-10-2022, nascuda l'any 1946, mestressa de casa, natural de Picassent i resident al poble.

SEVILLA TORRES, Marcos (2018), «Enquesta sobre malnoms de Picassent», data: juny de 2018, nascut l'any 1976, natural de Picassent i resident al poble.

SOLER MONTROY, Gonzalo (2022), «Enquesta sobre malnoms de Picassent», data: juny de 2022, estudiant de batxillerat, natural de Picassent i resident al poble.

5.19.2. Llibres, articles, blocs de Picassent

AGUADO ROMAGUERA, Salvador (1971), «Picassent una realitat», *Picassent setembre 1971, Fiestas*, Picassent, Ajuntament de Picassent, s/n.

AGUADO MEDINA, Cristòfor (1979), «Bibliografia sobre Picassent», dins *Festes Picassent, setembre 1979*, Picassent, Ajuntament de Picassent, s/n.

AGUSTÍ ZURRIAGA, Francisco (1954), «Síntesis de la vida local», dins *Fiestas, Picassent, setembre 1954*, Picassent, Ajuntament de Picassent, s/n.

AGUSTÍ ZURRIAGA, Francesc (1949), «Joc de la pilota», dins *Tradicionales Fiestas en Picassent año 1949*, Picassent, Ajuntament de Picassent, s/n.

AJUNTAMENT DE PICASSENT (2014), *Picassent CF 70 anys d'història*, Picassent, Regidoria d'Esports, Ajuntament de Picassent.

AJUNTAMENT DE PICASSENT (1999), «Historia gràfica de Picassent», dins *L'Om Picassent, Butlletí d'Informació Local, núm. 10, desembre 1999*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 30-31.

AJUNTAMENT DE PICASSENT (1996), «De ayer y de hoy», dins *L'Om de Picassent, Revista local, núm. 68, octubre-novembre 1996*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 27-28.

AJUNTAMENT DE PICASSENT (1993), «Masos, obres d'art al camp», dins *L'Om de Picassent, Periòdic Local de Picassent, any XV, núm. 50, abril 1993*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 5.

AJUNTAMENT DE PICASSENT (1989), «Vivir el siglo», dins *L'Om de Picassent, Revista Municipal D'Informació, desembre 1989*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 14-15.

AJUNTAMENT DE PICASSENT (1988), «Amadeo Lerma, Pregonero de las Fiestas, la vida hecha crónica», dins *Festes 1988 Picassent*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 40-41.

- AJUNTAMENT DE PICASSENT (1955), «Merecido Homenaje», dins *Fiestas Picassent, septiembre 1955*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 21-23.
- ALBERT AGUADO, J. Vicent & Jaume SOBREVELA FORTEZA (2005), «El mas dels Foessos, una superfície en constant transformació», dins *Revista Exposició Agrícola i Comercial, any XVII, núm. 17, 2005*, Picassent, Ajuntament de Picassent/ Comissió organitzadora de la XVII Exposició Agrícola i Comercial, p. 26-31.
- ALBERT FORTUNY, José (1961), «“Rodens” por los campos de Picasent», dins *Fiestas Picassent, septiembre 1961*, Picassent, Ajuntament de Picassent, s/n.
- ALBERT MARTORELL, Empar (1989), «Picassent: els cines que estimarem», dins *Festes 1989 Picassent*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 13-29.
- ALBERT SERRA (“Talló”), Vicente (1976), «Remebranzas de mi pueblo», dins *Fiestas Picasent, septiembre 1976*, Picassent, Ajuntament de Picassent, s/n.
- ALVIR BALLESTER, Jordi-Vicent (2004), *Toponímia dels pobles valencians: Picassent, L'Horta*, València, AVL/ Ajuntament de Picassent.
- BETÍ, Antonio & Juli SANCHIS (2008), «Curs 1957-1958, anys de somiar ... i de despertar», *Festes 2008 Picassent*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 34-38.
- BETÍ, Antonio & Juli SANCHIS (2006), «Picassent 1956... 1957: Vida i festa d'un poble», dins *Festes Majors Verge de Vallivana, Picassent, 2006*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 37-43.
- BETÍ, Toni & Juli SANCHIS (2005), «Els germans Escudero, artistes del poble sense poble», dins *Festes Majors Verge de Vallivana, Picassent, 2005*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 57-61.
- BETÍ, Toni (2003), «Miquel Artola, un home de seny», dins *Festes Patronals Verge de Vallivana, Picassent, 2003*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 57-61.
- CAMPOS CUADAU, Pere Miquel (1993), «Pere Miquel Campos Cuadau. El nostre pregoner d'enguany», dins *Festes 93 Picassent*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 40.

- CASALS, Manuel (1997), «La Societat Recreativa Picassent en l'any 1945», dins *L'Om de Picassent, Bolletí d'Informació Local, núm. 4, desembre 1997*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 16.
- CAÑADA JUSTE, Alberto (1999), «el nombre de Sahla. Su posible origen y el reino de as-Sahla.», dins *Xiloca 23, Centro de Estudios del Jiloca*, p. 61-74.
- CB PICASSENT (2014), «Unes generacions d'or de bàsquet a Picassent», dins *Festes Majors – Picassent 2014*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 45-48.
- EL PABELLÓN NACIONAL (1884), 15/11/1884, p. 2.
- FEBRER ROMAGUERA, Manuel Vicente (1988), «Document 10: 1707, gener, 29, Picassent», dins *Terra, població, economia i propietat, sobre la història i la geografia de Picassent*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 338-342.
- FEBRER ROMAGUERA, Manuel Vicente (1985a), «La carta de repoblació de Picassent després de l'expulsió dels moriscos», dins AGUADO MEDINA, C. (coord.), *Primeres Jornades d'Estudis Picassentins: Treballs en homenatge a al Dr. Aureli Guaita Martorell*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 15-48.
- FEBRER ROMAGUERA, Manuel Vicente (1983a), «La construcción de la ermita de la Virgen de Vallivana (1738-1743)», dins *Festes Picassent 1983, setembre*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 27-30.
- FERRER AGUADO, Josep Vicent (1981), «Pàgines esportives», *Fiestas Picassent, septiembre 1981*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 26-27.
- GARCIA, Marisa (1974), «Alguien se preocupa por los niños», dins *Fiestas Picassent, septiembre 1974*, Picassent, Ajuntament de Picassent, s/n.
- GARCIA Ferrer, Conxa (2005), «Picassent, demanem-li perles a l'om», dins DDAA (ed.), *Mirades sobre l'Horta Sud*, Torrent, Fundación para el desarrollo de l'Horta Sud, p. 136-144. [1a ed., Papers de l'Horta, núm. 8, 1997].
- GÓMEZ LERMA, Ofelia & Primi TARAZONA MARTÍNEZ (2002), «La cavalcada al llarg del segle XX, nostàlgia de Festa», dins *Festes Patronals Verge de Vallivana, Picassent, 2001*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 40-61.

- GÓMEZ "TARI", S. (2013), «1953. La festa dels Lluïsos a Picassent», *Festes Majors – Picassent 2013*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 21-25.
- GÓMEZ TRONCHONI, Salvador (2006), *Memòries de 75 anys dels caçadors de Picassent 1930-2005*, Picassent, Club Social Caçadors de Picassent.
- GONZÁLEZ ALBERT, Carmina (1994), «L'hort de Don Pedro», dins *Revista exposició agrícola, any VI, núm. 6, 1994*, Picassent, Ajuntament de Picassent/ Comissió organitzadora de la VI Exposició Agrícola i Productes del Camp, p. 15-21.
- HERNÁNDEZ DORIA, Eloïna (2010), «Si la fotografia és un art... Jaume Serra», dins *Festes Majors – Picassent 2010*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 48-61.
- HERNÁNDEZ DORIA, Eloïna (2009), «La batuta d'or del mestre Ramírez», dins *Festes 2009 Picassent*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 52-59.
- HERNÁNDEZ DORIA, Eloïna & Julio GÓMEZ VIVÓ (2007), «Si recordar és tornar a viure... Llibre de festes», dins *Llibre de les Festes Majors, Verge de Vallivana, Picassent 2007*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 69-82.
- HERNÁNDEZ DORIA, Eloïna & Héctor TRONCHONI ALBERT (2004), *I tu de qui eres? La tradició oral dels malnoms de Picassent*, Picassent, Ajuntament de Picassent.
- LA IBERIA (1882), «Los nuevos simplicios», *La Iberia, Diario Liberal* 12/12/1882, any XXIX, núm. 8.092, p. 1. Disponible en línia a: <<http://hemerotecadigital.bne.es/issue.vm?id=0001532932&page=1&search=Forriga+picassent&lang=es>>. [Consulta: 07/08/2017].
- LAS PROVINCIAS (1907), «Sucesos», *Las Provincias* 23/07/1907, any, XLII, núm. 14934, p. 2.
- LACREU SERRA, Josep (1976), «Picassent, un poble amb personalitat», dins *Fiestas Picassent, septiembre 1976*, Picassent, Ajuntament de Picassent, s/n.
- LERMA SERRA, Amadeo (1998), *Picassent, 40 años de historia*, Picassent, Ajuntament de Picassent.

- LERMA SERRA, Amadeu (1997), «Itineraris o vòltes de les procesons», dins *Picassent Festes Patronals 1997*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 18-20.
- LERMA SERRA, Amadeu (1993), «Picassent, hace 50 años», dins *Festes Picassent 1993, setembre*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 49-53.
- LERMA SERRA, Amadeu (1989), «Veinticinco años hace...», dins *Festes Picassent 1989, setembre*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 27-35.
- LERMA SERRA, Amadeu (1987b), «Picassent – Un barri típic- Els carrerons», dins *L'Om de Picassent, any IX, núm. 34, març 1987*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 34-35.
- LERMA SERRA, Amadeu (1987), «Picassent, fa 50 anys», *Festes Picassent 1987, setembre*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 45-57.
- LERMA SERRA, Amadeu (1986), «Breu història dels bous al poble», *Bous Picassent 86*, 11-20 juliol, p. VIII, dins *L'Om de Picassent, any VIII, núm. 31, juliol 1986*, Picassent, Ajuntament de Picassent.
- LERMA SERRA, Amadeu (1984), «Picassent hace 50 años», dins *Festes Picassent 1984, setembre*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 51-61.
- LERMA SERRA, Amadeu (1983), «Picassent hace 50 años», dins *Festes Picassent 1983, setembre*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 41-49.
- LERMA SERRA, Amadeu (1982b), «Picassent hace 50 años», dins *Festes Picassent 1982, setembre*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 39-41.
- LERMA SERRA, Amadeu (1982), «Veinticinco años hace...», dins *Festes Picassent 1982, setembre*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 27-35.
- LERMA SERRA, Amadeu (1981b), «Picassent hace 50 años», dins *Fiestas Picassent, septiembre 1981*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 23-25.
- LERMA SERRA, Amadeu (1981a), «Algo sobre el ball dels bastonots», dins *Fiestas Picassent, septiembre 1981*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 19-21.

- LERMA SERRA, Amadeu (1980), «Síntesis de la vida local», dins *Fiestas Picassent, septiembre 1980*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 22.
- LERMA SERRA, Amadeu (1979), «Síntesis de la vida local», dins *Festes Picassent, setembre 1979*, Picassent, Ajuntament de Picassent, s/n.
- LERMA SERRA, Amadeu (1978), «Picassent hace 50 años», dins *Festes Picassent, setembre 1978*, Picassent, Ajuntament de Picassent, s/n.
- LERMA SERRA, Amadeu (1975), *Picassent, Apuntes Históricos*, Picassent, Ajuntament de Picassent.
- LERMA SERRA, Amadeu (1969), «Síntesis de la vida local», dins *Fiestas Picassent, septiembre 1969*, Picassent, Ajuntament de Picassent, s/n.
- LERMA SERRA, Amadeu (1959), «Apuntes históricos», dins *Fiestas Picassent, septiembre 1959*, Picassent, Ajuntament de Picassent, s/n.
- L'OM DE PICASSENT (1986), «Unes imatges de sempre», dins *L'Om de Picassent, any VIII, núm. 31, juliol 1986*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 36-37.
- LÓPEZ, Eugenio (1984), «Els caçadors, la cacera, el deport i la festa», dins *L'Om de Picassent, any VI, núm. 21, març 1984*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 36-37.
- LLUCH GARÍN, Luis B. (1970), «La carta de un buen amigo», dins *Picassent septiembre 1970, Fiestas*, Picassent, Ajuntament de Picassent, s/n.
- MARTÍNEZ SANCHIS, Francesc (2006), *Els espais hidràulics de Picassent: l'expansió del regadiu durant els segles XVIII al XX*, Picassent, Ajuntament de Picassent.
- MAYANS MARTORELL, Joan Cristòfor (2013), *Nomenclatura viària de Picassent, els noms dels carrers, de les places i d'altres espais públics*, Picassent, Ajuntament de Picassent.
- ORTÍ ROBLES, José Javier (2009), «El compromís amb l'art. Semblança d'un gran artista. Enrique Galarza Moreno», dins *Festes Majors 2009 Picassent*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 16-31.

- PILLA, Chaume (1949), «Caballers ...», dins *Tradicionales Fiestas en Picassent año 1949*, Picassent, Ajuntament de Picassent, s/n.
- ROMAGUERA BELENGUER, Enric (2017), *La repressió durant la guerra civil i la dictadura franquista a Picassent (1936-1949)*, vols. I i II, Picassent, Ajuntament de Picassent.
- ROMAGUERA BELENGUER, Enric (2005), «Picassent a Mauthausen-Gusen», dins *Papers de l'Horta, núm. 23, segon semestre 2005*, Torrent, Fundación para el desarrollo de l'Horta Sud, p. 30-33.
- ROMAGUERA BELENGUER, Enric (2003), *La nostra cultura popular*, Picassent, Ajuntament de Picassent.
- ROMAGUERA BELENGUER, Enric (2002), «La font de l'Omet i la mona de Pasqua», dins *Festes Patronals Verge de Vallivana, Picassent, 2002*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 53-61.
- ROMAGUERA BELENGUER, Enric (1994), «La dansa i la cançó a Picassent», dins *Festes 94 Picassent*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 23-29.
- ROMAGUERA BELENGUER, Enric (1989), «Recollida i artesanía de l'espart a Picassent», dins *Festes 1989 Picassent*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 39-53.
- ROMAGUERA BELENGUER, Enric (1988), «La producció d'alabastre i algeps al nostre poble», dins *Festes 1987 Picassent*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 9-29.
- ROMAGUERA BELENGUER, Enric (1987b), «Vicent Escudero i Albert, un poeta picassentí», dins *L'Om de Picassent*, any IX, núm. 34, març 1987, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 30-33.
- ROMAGUERA BELENGUER, Enric (1987), «La producció de calç a Picassent», dins *Festes 1987 Picassent*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 9-21.
- ROMAGUERA BELENGUER, Enric (1986), «El piteró i l'extracció de la pita», dins *Festes 1986 Picassent*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 19-24.
- ROMAGUERA BELENGUER, Enric (1980), «Les corregudes de joies a Picassent», dins *Festes 1980 Picassent*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 12-13.

- ROMAGUERA BELENGUER, Enric (1975), «Homenatge al folklore i als folkoristes de Picassent», dins *Festes 1975 Picassent*, Picassent, Ajuntament de Picassent, s/n.
- SÁNCHEZ SERRA, Santiago (1984), «Recull de toponímia picassentina», dins *Festes Picassent 1984, setembre*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p.17-25.
- SANTANA, Paco (2006), «Dolorettes de “cansalà”, una vida en vers», dins *Festes Majors Verge de Vallivana, Picassent, 2006*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 25-31.
- SENABRE, Ina & Jaume SOBREVELA (2002), «Anècdota musicalera», *Festes Patronals Verge de Vallivana, Picassent, 2002*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 72-81.
- SILLA LERMA, Salvador (2001), «Otros tiempos», dins *Revista Exposició Agrícola i Comercial, any XIII, núm. 13, 2001*, Picassent, Ajuntament de Picassent/ Comissió organitzadora de la XIII Exposició Agrícola i Comercial, p. 11-17.
- SILLA SORIA, Fco. (1982), «Poesia a la Virgen de Vallivana en el any de la Coronació», dins *Festes Picassent 1982, setembre*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 46.
- SERRA AGUADO, Pedro (1970), «Picotazos», dins *Picassent septiembre 1970, Fiestas*, Picassent, Ajuntament de Picassent, s/n.
- SERRA AGUADO, Julio (1955), «Sucedió así», dins *Fiestas Picassent, septiembre 1955*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 41-42.
- SILLA LERMA, Salvador (2014), «El teatre aficionat a Picassent», dins *Festes Majors – Picassent 2014*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 13-22.
- TRONCHONI SIMÓ, Vicent (2012), «Els anys 80 a Picassent: crònica d'un temps d'efervescència», dins *Festes Majors – Picassent 2012*, Picassent, Ajuntament de Picassent, p. 33-40.
- TRONCHONI, Salvador (1889), «El temps y la palla tot ho maúren», dins *Tradicional Fiestas en Picasent año 1949*, Picassent, Ajuntament de Picassent, s/n.

5.20. *Bibliografia de Quart de Poblet*

5.20.1. Enquestes, entrevistes de Quart de Poblet

ESPINÓS ARMERO, Onofre (2022), «Enquesta sobre malnoms de Quart de Poblet», data: 30-04-2022, nascut l'any 1962, professor de secundària, natural de Quart de Poblet i resident al poble.

5.20.2. Xarxes socials de Quart de Poblet

COLL MORANTE, Jose Vicente [Jose Vicente Coll Morante] (2014, juny 7), [...] qu'els xiquets cantarem allo de: ja s'han casat Ja s'han cagat En l' escaleta del tio Mellat. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/fotosantiguasdequartdepoblet/posts/758569094164160/?comment_id=758758720811864>. [Consulta 08-10-2022].

GUNA, Patro [Patro Guna] (2018, gener 20, 11:30), [...] Yperpart.de.cuar.de.poblet.pataca. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/noeresdemanisessino/search/?query=pateta>>. [Consulta 08-08-2018].

MARTÍNEZ, Vicent [Vicent Martínez] (2014, juny 23), la gent del poble li va ficar de malnom Xarlot, per lo tant, Xarlota era la seua dona. Este home va vindre a Quart abans de la guerra incivil, feia moltíssimes bromes per això del mot. [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/fotosantiguasdequartdepoblet/permalink/767783103242759>>. [Consulta 12-10-2022].

MARTÍNEZ, Vicent [Vicent Martínez] (2011, desembre 28), El meu besavi: VICENT SANCHIS CRISTOFOL. (Vicent de les Monges). Va estar d'estager en el col.legi de les monges del carrer Pizarro, abans St Vicent de paul i ara sagrat cor de Jasús, [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/fotosantiguasdequartdepoblet/permalink/318252361529171/>>. [Consulta 12-10-2022].

MORA ESPÍ, Inma [Inma Mora Espí] (2019, setembre 9), - Manisero rovellat! - Quartero desquarterat! [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/quartdepobletilaseuagent/permalink/10159493146041840>>. [Consulta 12-10-2022].

SANMARTÍN BUSTOS, Maite [Maite Sanmartín Bustos] (2011, desembre 2), Al fondo la Casa del Balcó Llarg? [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/fotosantiguasdequartdepoblet/posts/301765829844491?comment_id=303226599698414>. [Consulta 12-10-2022].

VILANOVA SANCHEZ, Salva Leon [Salva Leon Vilanova Sanchez] (2014, juny 29), La meua iaia Amalia la del balco llarc... [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/776498575728438/posts/776782202366742?comment_id=777416682303294>. [Consulta 12-10-2022].

5.20.3. Llibres, articles, blocs de Quart de Poblet

AJUNTAMENT DE QUART DE POBLET (2015), «7 Pont de Quart», *el Bloc de Ruta de l'Aigua de Quart de Poblet*. Disponible en línia a: <<https://rutadelaigua.wordpress.com/lugares/7-puente-de-catxo/>>. [Consulta: 1-4-2021].

ASUNCIÓN RUBIO, Ángel (2010), «El camí de la Ermita», dins *Festes Majors Patronals i Populars 2010*, Quart de Poblet, Ajuntament de Quart de Poblet, s/n.

COBA FEMENIA, Joan & Vicente Germán SANCHO PASTOR (2016), *Toponímia dels pobles valencians: Quart de Poblet*, València, AVL.

- COLL FERRER, Vicente (1984), *Geografía, origen e historia de la muy leal y heroica villa de Quart de Poblet*, Quart de Poblet, Ajuntament de Quart de Poblet.
- EL FANALET (2012), «Arqueologia de la memòria», dins *El Fanalet*, octubre-desembre 2012, núm. 42, Quart de Poblet, Ajuntament de Quart de Poblet, p. 28.
- GAS, Pedro (2013), «Personas del sXX- Quart», *Memòria de Quart, Història de les persones*. Disponible en línia a: <http://quartdepoblethistoria.blogspot.com.es/p/personas-del-siglo-xx-quart.html>. [Consulta: 1-4-2018].
- GRINYÓ I GUZMAN, Amador (2011b), «La vaqueries i les porcateres», dins *El Fanalet*, maig-agost 2011, núm. 38, p. 37.
- GRINYÓ I GUZMAN, Amador (2011a), «Quarters ... Mariano Cruz Alcácer», dins *El Fanalet*, gener-febrer 2011, núm. 37, p. 37.
- GRINYÓ I GUZMAN, Amador (2005), «Quart de Poblet, un passeig des del passat», dins DDAA (ed.), *Mirades sobre l'Horta Sud*, Torrent, Fundación para el desarrollo de l'Horta Sud, p. 145-153 [1a ed., 1999].
- HUERTAS GONZÁLEZ, África (2015), «Memoria de los inmigrantes llegados a Quart de Poblet durante el franquismo. De profesiones: fábricas y pequeños comercios», *El web Libertades*, 23-5-2015. Disponible en línia a: <https://liverdades.com/quart-de-poblet-profesiones-fabricas-pequenos-comercios/>. [Consulta: 7-4-2018].
- LA CORRESPONDENCIA DE VALENCIA (1917), «Subasta», *La Correspondencia de Valencia*, any XL, núm. 17276, 11-12-1917. Disponible en línia a: http://prensahistorica.mcu.es/es/catalogo_imagenes/descargar_imprimir_form.cmd?path=1000242443&interno=S&idBusqueda=61166&posicion=4&presentacion=pagina&posicion=4&destino=.%2Fcatalogo_imagenes%2Fgrupo.cmd%3Fpath%3D1000242443%26interno%3DS%26idBusqueda%3D61166%26posicion%3D4%26presentacion%3Dpagina. [Consulta: 16 febrer 2018].

LA CORRESPONDENCIA DE VALENCIA (1908), «Subasta», La Correspondencia de Valencia, any XXXI, núm. 10453,16-6-1908. Disponible en línia a: <http://prensahistorica.mcu.es/es/catalogo_imagenes/descargar_imprimir_form.cmd?path=1000239294&interno=S&idBusqueda=60363&posicion=4&presentacion=pagina&posicion=4&destino=..%2Fcatalogo_imagenes%2Fgrupo.cmd%3Fpath%3D1000239294%26interno%3DS%26idBusqueda%3D60363%26posicion%3D4%26presentacion%3Dpagina>. [Consulta: 16 febrer 2018].

LA CORRESPONDENCIA DE VALENCIA (1908b), «Subasta», La correspondencia de Valencia, any XXXI, núm. 10562, 1-10-1908. Disponible en línia a: <http://prensahistorica.mcu.es/es/catalogo_imagenes/descargar_imprimir_form.cmd?path=1000239402&interno=S&idBusqueda=60771&posicion=4&presentacion=pagina&posicion=4&destino=..%2Fcatalogo_imagenes%2Fgrupo.cmd%3Fpath%3D1000239402%26interno%3DS%26idBusqueda%3D60771%26posicion%3D4%26presentacion%3Dpagina>. [Consulta: 16 febrer 2018].

MORENO MARTÍN, Andrea & Pau OLMOS BENLLOCH (2015), *Quart de Poblet 1936-1939: Un poble de la rereguarda*, Quart de Poblet, Ajuntament de Quart de Poblet.

LÓPEZ LÓPEZ, Sergio (2018), «Vicente Bondia Perales "Civereta"», *El blog Historias de Quart de Poblet*, 28-2-2018. Disponible en línia a: <<http://historiasdequartdepoblet.blogspot.com.es/2018/02/vicente-bondia-perales-civereta.html>>. [Consulta: 6 abril 2018].

QPHP= QUART DE POBLET HISTÒRIA I PATRIMONI (2016, abril, 10), «Xemenies industrials de Quart de Poblet», dins *el web de QPHP*, 10-4-2016. Disponible en línia a: <<https://quartpoblethistoriapatrimoni.wordpress.com/2016/04/10/xemeneies-industrials-de-quart-de-poblet/>>. [Consulta: 15-8-2021].

SANCHIS ALFONSO, José Ramon (1991), *Campesinos y rentistas en una comunidad rural de la huerta de Valencia, Quart de Poblet en 1812*, Quart de Poblet, Ajuntament de Quart de Poblet.

SANCHO PASTOR, Cento (2010), «Un segle amb el Casino», dins *Festes Majors Patronals i Populars 2010*, Quart de Poblet, Ajuntament de Quart de Poblet, s/n.

SANCHO, Pep & Cento SANCHO (1998), *Contes per als nés (El Quart de Poblet de primers de segle)*, 2a ed., Quart de Poblet, Ajuntament de Quart de Poblet. [1a ed., 1993].

TIÑETA, Quart 16 juny 1908, 10453. Disponible en línia a: http://prensahistorica.mcu.es/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1000239294&posicion=4&presentacion=pagina. [Consulta: 16 febrer 2018].

5.21. Bibliografia de Sedaví

5.21.1. Enquestes, entrevistes de Sedaví

PÉREZ MUÑOZ, Laia (2017), «Enquesta sobre malnoms de Sedaví», data: 12-04-2017, nascuda l'any 1980, professora de secundària, natural de Sedaví i resident a València.

5.21.2. Llibres, articles, blocs de Sedaví

BAIXAULI FERRER, Enrique (2015), «Cómo se vivían en Sedaví las fiestas de calle», dins *Sedaví, Festes 2015*, Sedaví, Ajuntament de Sedaví, s/n.

BAIXAULI FERRER, Enrique (2014), «Lo último que queda de la huerta de Sedaví», dins *Sedaví, Festes 2014*, Sedaví, Ajuntament de Sedaví, p. 68-70.

BAIXAULI FERRER, Enrique (2013), «Paseos por la huerta de Sedaví», dins *Sedaví, Festes 2013*, Sedaví, Ajuntament de Sedaví, p. 62-64.

BAIXAULI FERRER, Enrique (2011), «Juventud... Divino tesoro», dins *Sedaví, Festes 2011*, Sedaví, Ajuntament de Sedaví, p. 34-35.

EL CLARÍN (1930), «La becerrada del domingo», *El Clarín*, 12/7/1930, p. 2.

LLADRÓ, Vicente (2011, octubre, 6), «Las naranjas se cogen con tijeras», *Las Provincias*, 6-10-2011, Disponible en línea a: <<https://www.lasprovincias.es/v/20111006/comunitat/naranjas-cogen-tijeras-20111006.html>>. [Consulta: 7-9-2019].

RUIZ MONRABAL, Vicente (2011b), «Dos personalidades ilustres de nuestro: Una magistrada-juez: Monserrat Molina Plá. Un notario: Juan-Francisco Baixauli Alonso», dins *Sedaví, Festes 2011*, Sedaví, Ajuntament de Sedaví, p. 32-33.

RUIZ MONRABAL, Vicente (2011a), «Els Frares», dins *Sedaví, Festes 2011*, Sedaví, Ajuntament de Sedaví, p. 28-29.

RUIZ MONRABAL, Vicente (2008), *Els nostres avantpassats: malnoms de la bona gent y asociaciones de Sedaví*, Sedaví, Ajuntament de Sedaví.

RUIZ MONRABAL, Vicente (1985), *Sedaví, poble de l'Horta, aproximación a su historia básica*, Sedaví, Ajuntament de Sedaví.

TORRENT I LLORCA, Ferran (2011), «La carretera», *Ara.cat* 24-07-2011. Disponible en línia a: <https://www.ara.cat/opinio/carretera_0_523147696.html>. [Consulta: 18-11-2018].

5.22. *Bibliografia de Silla*

5.22.1. Enquestes, entrevistes de Silla

ALBA PUIG, William (2018), «Enquesta sobre malnoms de Silla», data: 1-02-2018, edat 64 anys, natural de Silla.

ALBA VILLEGAS, Salvador (2018), «Enquesta sobre malnoms de Silla», data: 16-01-2018, nascut l'any 1970, funcionari de la Generalitat Valenciana, natural de Silla.

ALMUDÉVER IBORRA, Trinitat (2022), «Enquesta sobre malnoms de Silla», data: 1-12-2022, nascuda l'any 1950, mestressa de casa, natural d'Alcàsser i resident a Silla.

DOMINGO, Rodrigo (2017), «Enquesta sobre malnoms de Silla», data: 10-06-2017, nascut l'any 1968, xòfer, natural de Silla, resident a Picassent.

FELIP CUBELLS, Marina (2016), «Enquesta sobre malnoms de Silla», data: 7-09-2016, professora de secundària, edat 57 anys, natural de Silla.

FLORES, Francisca (2017), «Enquesta sobre malnoms de Silla», data: 7-08-2017, nascuda l'any 1941, mestressa de casa, natural de Silla, resident a Alcàsser.

RAMON VENTURA, Guillermo (2020), «Enquesta sobre malnoms de Silla», data: 10-07-2020, nascut l'any 1963, fuster, natural de Silla i resident al poble.

REVERT BENEITO, Josep Ramon (2017), «Enquesta sobre malnoms de Silla», data: 23-10-2017, nascut l'any 1966, professor de música, natural de Silla i resident al poble.

SAN MIGUEL BRAVO, Lázaro (2020), «Enquesta sobre malnoms de Silla», data: 5-04-2020, nascut l'any 1980, professor de secundària, natural de València, resident a Silla.

TERRIBAS, Cristina (2019) «Enquesta sobre malnoms de Silla», data: 1-12-2019, nascuda l'any 1970, natural de Silla i resident al poble.

5.22.2. Xarxes socials de Silla

ANTICH, Josep [Josep Antich] (2020, juny 26), [...] El 1829, Atanasio Carbonell “Tasio”, era alcalde. [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/josep.antich.73/posts/pfbid0kHmjZTRfg9pMT8ovGFTYeWjpLRgnCodfHY2v5e3f2LCs669Yc7EDoJxkgVgBBk8yl>>. [Consulta 15-08-2022].

ANTICH, Josep [Josep Antich] (2020, maig 5), [...] “Malaena”, i cal aclarir que no té cap relació amb el famós dolç, sinó que deriva de Magdalena Brocal, nascuda a Silla el 1780. [...] quan era xicotet no sabia pronunciar la paraula “espardenya”, i per assenyalar-les deia: “les señañetes”. Per aquest motiu i a manera de burla el rebatejaren com “Serenya”, transmetent-lo als descendents [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/josep.antich.73/posts/pfbid029i8LtEpUjefv4gCGYphWf3bj2YPCvSokiSJx38EtCRVMDxeUCCci8Q2GVLZdE8DTI>>. [Consulta 15-08-2022].

COLCHONERIA RICO (2015, agost, 21), [...] el apodo “casetes”, [...] viene de que la familia Pastor-Giner, vivian en las ultimas “casetes” de la calle San Roque y carrer Perol, [...]». [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com>>. [Consulta 15-08-2022].

5.22.3. Llibres, articles, blocs de Silla

AJUNTAMENT DE SILLA (2019), «Patrimonio Arquitectónico. Edificios protegidos», *el Web de l'Ajuntament de Silla*. Disponible en línia a: <<http://transparencia.ajuntament-silla.es/ADMIN-ELECTRONICA/PLANEJAMENT-URBANISTIC/PATRIMONI-ARQUITECTONIC/EDIFICIS-PROTEGITS/Patrimoni-arquitectonic.pdf>> [Consulta: 19-08-2019].

AJUNTAMENT DE SILLA (2011), «Silla. Nomenclàtor de les vies urbanes», Silla, Ajuntament de Silla. Disponible en línia a: <<http://www.silla.es/rs/3496/d112d6ad-54ec-438b-9358-4483f9e98868/afa/fd/1/filename/nomenclator-de-les-vies-urbanes-de-silla.pdf>>. [Consulta: 19-08-2019].

AJUNTAMENT DE SILLA (1991), «Registre del patrimoni etnològic i arqueològic industrial», dins *Silla en Festes, Agost 1991*, Silla, Ajuntament de Silla, p. 26-30.

ALVIR I BALLESTER, Jordi-Vicent (2005), *Toponímia dels pobles valencians: Silla, l'Horta, València*/ Silla, Acadèmia Valenciana de la Llengua/ Ajuntament de Silla.

ANTICH BROCAL, Josep (2022), *Cròniques de Silla: recull d'articles de Josep Antich*, vol. 1, Silla, Ajuntament de Silla.

ANTICH BROCAL, Josep (2021b), *Toponímia popular de Silla, zona rural*, Silla, Ajuntament de Silla.

ANTICH BROCAL, Josep (2021a), *Toponímia popular de Silla, zona urbana*, Silla, Ajuntament de Silla.

ANTICH BROCAL, Josep (2019), «Les dones i el nomenclàtor», dins *Llibret de la Falla Port de Silla 2019*, Silla, Falla Port de Silla, p. 260-271.

ANTICH BROCAL, Josep (2018), «Quan el ferrocarril va arribar a Silla», dins *Festes Silla 2018*, Silla, Ajuntament de Silla, p. 25-31.

ANTICH BROCAL, Josep (2017), *La parròquia de Ntra. Senyora dels Àngels: Silla*, Silla, Ajuntament de Silla.

- ANTICH BROCAL, Josep (2016c), «retroband la nostra gent», dins *Silla Festes d'Agost 2005*, Silla, Ajuntament de Silla, p. 22-37.
- ANTICH BROCAL, Josep (2016b, febrer 16), «El camp de Silla i la Sèquia Reial del Xúquer», *El Cresol de Silla*, 25-02-2016. Disponible en línia a: <<https://elcresoldesilla.wordpress.com/2016/02/25/el-camp-de-silla-i-la-sequia-reial-del-xuquer/>>. [Consulta: 31-08-2018].
- ANTICH BROCAL, Josep (2016), *Silla en la memòria històrica (1801-1960)*, Silla, Ajuntament de Silla/ Generalitat Valenciana (informació extreta de l'AMS, Fons Julio Carbonell).
- ANTICH BROCAL, Josep (2015), «Silla, Bressol d'actors», dins *Llibret falla Port de Silla 2015*, Silla, p. 60-191. Disponible en línia a: <https://issuu.com/fallaportdesilla/docs/lilibret_falla_port_de_silla_2015_de>. [Consulta: 31-08-2018].
- ANTICH BROCAL, Josep (2014), «Dites, cançons i expressions populars de Silla», dins *Llibret Falla Port de Silla 2014*, Silla, p. 52-115.
- ANTICH BROCAL, Josep (2009), *Tres campions de Silla*, Silla, Ajuntament de Silla.
- ANTICH BROCAL, Josep (2008b), «La nostra gent: Júlia Celda Antich, mestra», *El Magazim Municipal, Revista de Silla i Butlletí d'Informació Municipal, núm. 7, octubre 2008*, Silla, Ajuntament de Silla, p. 27-30.
- ANTICH BROCAL, Josep (2008), *Silla, Bressol d'artistes*, Silla, Ajuntament de Silla.
- ANTICH BROCAL, Josep (2007b), «Els nostres llinatges, malnoms i renoms», dins *Desembre 2007, MagaziMunicipal*, Silla, Ajuntament de Silla, p. 28-31.
- ANTICH BROCAL, Josep (2007), *Retrospectiva urbana de Silla*, Silla, Ajuntament de Silla.
- ANTICH BROCAL, Josep (2005), «L'ocell viatger», dins *Silla Festes d'Agost 2005*, Silla, Ajuntament de Silla, p.5.
- ANTICH BROCAL, Josep (1981), «Homes del camp», *El Butlletí, núm. 7, extra d'agost, Silla, 1981*, Silla, Ajuntament de Silla, s/n.

- ANTICH BROCAL, Josep (1980b), «Entrevista “Tia Sulema”», dins *Programa festes populars de Silla, Agost 1980*, Silla, Ajuntament de Silla, s/n.
- ANTICH BROCAL, Josep (1980a), «Entrevista “Tia Gumer”», dins *Programa festes populars de Silla, Agost 1980*, Silla, Ajuntament de Silla, s/n.
- ANTICH BROCAL, Josep & Marcos MARÍ LOZANO (2009), *Homenatge a Armando Lemos Mari “Arlemar”*, Silla, Ajuntament de Silla.
- ANTICH, Josep & Vicent CARBONELL (1981), «Avui parlem... del “tio Cabota” i “el Cigronero”», dins *El Butlletí, núm. 7, extra d'agost*, Silla, Ajuntament de Silla, 1981, s/n.
- BALLESTER, Laura (1996), «Se celebren les eleccions al Consell Local Agrari», dins *BIM Silla, octubre 1996, núm. 63*, Silla, Ajuntament de Silla, p. 18.
- BIM SILLA (1996), «La Travessia al llac de l'Albufera compleix trenta anys», dins *BIM Silla, octubre 1996, núm. 63*, Silla, Ajuntament de Silla, p. 19.
- CIBERCHE (2022), «Ficha de Manuel Cabello», *el web de Ciberche*. Disponible en línia a: <http://www.ciberche.net/histoche/jugador?player=362>. [Consulta: 29-07-2022].
- CONESA VALLS, Júlia (1988), «Silla i el pas del temps», dins *Festes d'agost Silla, 1988*, Silla, Ajuntament de Silla, s/n.
- CLUB ESCACS SILLA (2007), «Club d'escacs de Silla», dins *Festes Santíssim Crist Silla 2007*, Silla, Ajuntament de Silla, p. 40.
- CUÑAT, Matilde (1996), «Processó Festes del Crist. Any 1952», dins *BIM Silla octubre, 1996, núm. 63*, Silla, Ajuntament de Silla, p. 32.
- DOMÉNECH, Joan (1999), «Silla, ara fa 85 anys», dins *Silla en Festes 1999*, Silla Ajuntament de Silla, p. 30-31.
- DOMINGO I FARINÓS, Vicent (2000), «El tio de l'Havana», dins *Algudor, núm 1*, Silla Centre d'Estudis Locals, p. 277-278.

- GONZÁLEZ HERNÁNDEZ, Cristina (1983), «El modernisme en Silla», dins *Silla Festes Agost 1983*, Silla, Ajuntament de Silla, s/n.
- IBORRA, Joan (1980), «L'Arxiu de documentació de Silla», dins *Programa festes populars de Silla, Agost 1980*, Silla, Ajuntament de Silla, s/n.
- LLUESA MARTÍNEZ, Vicente (1997), «Desplazado... suprimido», dins *BIM Silla, octubre 1997, núm. 67*, Silla, Ajuntament de Silla, p. 22-23.
- LÓPEZ, Francesc (1983), «De les notes i cançons de la Murga de Silla a la Murga La Barraca”», dins *Silla Festes agost 1983*, Silla, Ajuntament de Silla, s/n.
- MACHANCOSES, Francisco (1997), «El cine de verano. Una época de la pelota valenciana en Silla», dins *BIM Silla, octubre 1997, núm. 67*, Silla, Ajuntament de Silla, p. 26-27.
- MACHANCOSES, Francesc (1980), «Artur Simó, “Satisfetxo”», dins *Programa festes populars de Silla, Agost 1980*, Silla, Ajuntament de Silla, s/n.
- PERIS, Francisco (1995), «Dinar de veïns al carrer del Patí el 27 de gener de 1948», dins *BIM Silla desembre, 1995, núm. 60*, Silla, Ajuntament de Silla, p. 36.
- PRIMO, Carmen (2018), «Vicent Martínez i Moret: (Sento Coll-verd), poeta, escriptor, faller vocacional», dins *Festes Silla 2018*, Silla, Ajuntament de Silla, p. 35-38. Disponible en línia a: <http://www.silla.es/rs/27965/d112d6ad-54ec-438b-9358-4483f9e98868/7f8/fd/1/filename/llibret-de-festes-2018-1.pdf>. [Consulta: 24-7-2020].
- SAN RAMÓN FERRER, Vicent (2016), «El futur no és el que era», dins *Llibret falla Port de Silla 2016*, Silla, p. 57-183. Disponible en línia a: https://issuu.com/fallaportdesilla/docs/llibret_falla_port_2016_web. [Consulta: 31-08-2018].
- SARAGOSSÀ SARAGOSSÀ, J. Carles (2002), «La dansa dels Porrots de Silla», dins *Silla en festes 2002*, Silla, Ajuntament de Silla, p. 11-30.

- SARAGOSSÀ PÉREZ, Marina (1980), «Un periòdic oral: La Murga», dins *Programa festes populars de Silla, Agost 1980*, Silla, Ajuntament de Silla, s/n.
- SILLA C. F. (2019), «La nostra història», el web del Silla C. F. Disponible en línia a: <<https://sillacf.com/historia/>>. [Consulta: 12-10-2022].
- VALERO, Manolo (1998b), «A la casa del Buco, carrer de València. Any 1933», dins *BIM Silla, maig 1998, núm. 69*, Silla, Ajuntament de Silla, p. 36.
- VALERO, Manolo (1998a), «A la plaça del Poble, al fons l'entrada del carrer Sant Josep. Any 1953», dins *BIM Silla, maig 1998, núm. 69*, Silla, Ajuntament de Silla, p. 36.
- VEDREÑO, Irene & Vicent SÁNCHEZ (2015), «Quan siga major, l'amistat i el teatre», dins *Llibret Falla Port de Silla 2015*, Silla, p. 262-265. Disponible en línia a: <https://issuu.com/fallaportdesilla/docs/llibret_falla_port_de_silla_2015_de>. [Consulta: 31-08-2018].
- VEDREÑO ALBA, Mª Carmen; Laura MENSUA MUÑOZ & Frederic SÓRIA ROSALENY (1986), *Aportacions a la història de Silla*, Silla, Ajuntament de Silla.
- ZARAGOZÀ PRIMO, Dolores (1998), «Corral del Bar Celeste. Any 1944», dins *BIM Silla, maig 1998, núm. 69*, Silla, Ajuntament de Silla, p. 36.
- ZARAGOZÀ PÉREZ, Marina (1997), «Fossilitzacions lèxiques en els malnoms i topònims menors de Silla i en algunes frases fetes», dins *Actes del XXI Col·loqui de la Societat d'Onomàstica, Ontinyent, 1995*, Denes, Païporta, p. 1257-1265.
- ZARAGOZÀ PÉREZ, Marina (1986), «Al voltant d'algunes variants de topònims menors a Silla», dins *Actes del X Col·loqui d'Onomàstica, València (10è : 1985)*, València, Generalitat Valenciana, p. 257-260.
- ZARAGOZÀ PÉREZ, Marina (1991), «Aproximació als malnoms de Silla», dins COLOMINA, J & R. ALEMANY (coord.), *Actes del catorzè Col·loqui general de la Societat d'Onomàstica: (segon d'onomàstica valenciana), Alacant, 13-15 d'abril de 1989*, Vol. 1, Alacant, Universitat d'Alacant, p. 252-256.

ZARAGOZÀ PÉREZ, Marina (1982), *El cultiu tradicional de l'arròs a Silla (Albufera de València)*, València, Institut de Filologia València/ Universitat de València.

5.23. *Bibliografia de Torrent*

5.23.1. Enquestes, entrevistes de Torrent

CERVERA CERVERA, Vicent (2018), «Enquesta sobre malnoms de Torrent», data: 24-04-2018, nascut l'any 1929, natural de Torrent, resident a València.

CLIMENT COMPANYY, Concepció (2019), «Enquesta sobre malnoms de Torrent», data: 20-02-2019, nascuda l'any 1948, natural de Torrent i resident al poble.

PALOP ANDREU, Julio (2022), «Enquesta sobre malnoms de Torrent», data: 29-10-2022, nascut l'any 1978, mestre d'anglès, natural de Torrent i resident al poble.

SANTAMARIA, Consuelo (2019), «Enquesta sobre malnoms de Torrent», data: 9-12-2019, nascuda l'any 1940, natural de Torrent i resident al poble.

SERRANO MARTÍ, David (2022), «Enquesta sobre malnoms de Torrent», data: 29-10-2022, nascut l'any 1987, mestre d'anglès, natural de Torrent i resident al poble.

TORRES, Teresa (2019), «Enquesta sobre malnoms de Torrent», data: 5-03-2019, nascuda l'any 1962, professora de pedagogia terapèutica, natural d'Alaquàs, resident a Torrent.

5.23.2. Xarxes socials de Torrent

ALEJOS GONZALEZ, Juan Bosco [Juan Bosco Alejos Gonzalez] (2016, maig 31), El Tio Caswtelló, era dueño del cine del "El Vedat", de profesión instalador electrico, es el abuelo de Vte. Castelló para los amigos (Locuras) [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/TorrentFotosAntiguas/photos/a.1675149506045888.1073741875.1468269136733927/1773891812838323/?type=3&theater>>. [Consulta 28-07-2018].

ANDREU, Alberto [Alberto Andreu] (2014, agost 25, 10:56), Jo soc Trensero...la meua familia eren carnissers i feien trensa amb els budells per això el mal nom. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/50066457323/posts/10152610592137324/?comment_id=10152613109842324>. [Consulta 15-08-2019].

BEGUER MIQUEL, Sento [Sento Beguer Miquel] (2014, agost 25, 9:29), M'agüela paterna "Botafocs" (col·loquialment d'encendre el foc, no de votar-lo): un avantpassat seu era l'encarregat d'una toneleria a Torrent (aleshores i havien moltes ja que el vi de Torrent era molt famós, fins que arribà la filoxera i se carregà quasi tota la producció de raïm), i com era el primer que entrava i era l'encarregat d'encendre el foc per a corvar els taulons sempre li dia al patró "amo, bote el foc?" i d'ahí se li quedà el "tio Botafocs", jo encara sóc Botafocs. M'agüelo patern era el "Jesús" (Ca' el Xesús son familiars nostres), crec que era per la bonhomia pròpia, però no estic segur. M'agüelo matern era "Sevilla": son pare o s'agüelo -no estic segur- tenien molts camps de raïm i quan l'epidèmia de la filoxera s'arruïnà (com lis passà a la majoria que tenia eixos conreus a Torrent) i és va refer fent de tractant de mercaderies amb cavalleries des de Sevilla, port oficial de tot el que entrava des de Amèrica, i començaren a dir-li el "tio Sevilla". [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/50066457323/posts/10152610592137324/?comment_id=10152613028102324>. [Consulta 15-08-2019].

BENAVENT, Mamen [Mamen Benavent] (2013, març 24), Mi abuelo era el Aladrer de Torrent Ambrosio Roig Cervera. Si alguien no ha oído este oficio, eran los que trabajaban la madera para hacer los arados que se ataban a los caballos para arar el campo, mangos para las herramientas [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/TorrentAntiguo/posts/587495664594539/?comment_id=587723361238436>. [Consulta 28-07-2018].

BERMELL CELDA, Vicente [Vicente Bermell Celda] (2014, agost 25, 19:55), [...] el de mi familia denominado PELAILLA surgió de una derivación de otro conocido por PALTROT. A mi bisabuelo paterno "paltrot" cuando era un niño de pocos meses las mujeres que se acercaban le decían cariñosamente; quin xiquet mes bonico, es una pelaila, y desde entonces nos llaman los pelailas, [...] los ACUASEROS tiene su procedencia también de su bisabuelo, una familia numerosa [...] en Torrent - que iban a abaratar a Alacuas. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/50066457323/posts/10152610592137324/?comment_id=10152614053382324>. [Consulta 15-08-2019].

CABANES MIQUEL, Tico [Tico Cabanes Miquel] (2017, novembre 27), treballava de carreter i de malnom era Manxega, porque feia la ruta de Torrent cap a la Manxa! [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/TorrentAntiguo/posts/1809397329071027/?comment_id=1809650239045736>. [Consulta 28-07-2018].

CABALLER IBAÑEZ, Vicente [Vicente Caballer Ibañez] (2017, juliol 29), Jo soc "Mascarilla" per m'amare, que era filla de Toneta Piles Mora que era filla del mestre Gaspar Piles "Mascarilla". [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/318517554947108/posts/1127733970692125/?comment_id=1127829450682577&reply_comment_id=1127978574000998>. [Consulta 28-07-2018].

CLIMENT, Maite [Maite Climent] (2014, agost 24, 14.03), Jo coxera!!! Els meus avant-pasats eren coxeros d'el Condestat de Gandía [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/50066457323/posts/10152610592137324/?comment_id=10152610628427324>. [Consulta 28-07-2018].

CONTRERAS SILLA, Teresa [Teresa Contreras Silla] (2016, abril 28), De la pilo y el salsero [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/318517554947108/posts/836091623189696/?comment_id=836701269795398>. [Consulta 28-07-2018].

FERNÁNDEZ FERNÁNDEZ, Maria Dolores [Maria Dolores Fernández Fernández] (2018, març 8), [...] con blusón claro y cuello de camisa blanco, Juan Fernández Llopez (apodo mosqueta), [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/TorrentFotosAntiguas/photos/a.1674046379489534.1073741869.1468269136733927/1881657388728431/?type=3&theater>>. [Consulta 28-07-2018].

LÓPEZ FERNÁNDEZ, Nines [Nines López Fernández] (2015, abril 26), [...] colombaires...mi suegro Jose Navarro Navarro (Berrondo) , de la familia de los "pechitos" [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/318517554947108/permalink/669191143213079>>. [Consulta 28-07-2018].

FOLGADO, Enrique [Enrique Folgado] (2013, octubre 10), [...] no es el bochero , aunque algunos le llaman asi porque llevaba leña a los hornos ,su apodo era parra [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/TorrentAntiguo/posts/685773014766803/?comment_id=686789534665151>. [Consulta 28-07-2018].

FORMENT MUÑOZ, Paco [Paco Forment Muñoz] (2017, juliol 29), El apodo de m'abuelo era ANDARES. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/search/str/Torrent+apodos/keywords_search>. [Consulta 28-07-2018].

FURIÓ, Fernando [Fernando Furió] (2016, març 13), Al mas alto de todos sé que de apodo le llamaban "teulats", seguramente por su altura. [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/318517554947108/permalink/806946959437496/?app=fbl>>. [Consulta 28-07-2018].

GUIX YAGO, Jose [Jose Guix Yago] (2014, maig 15), [...] Enrique Guix Furio. (el señoret). [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/TorrentFotosAntiguas/photos/a.1675149506045888.1073741875.1468269136733927/1528135557413951/?type=3&theater>>. [Consulta 28-07-2018].

JIMENEZ BELEÑA, Felix [Felix Jimenez Beleña] (2016, novembre 30), [...] la casa de la familia Planells (apodo "Mosilos") hoy ocupa ese espacio el edificio del Circulo Católico. [...] El Sr. de su derecha (el del bigote, es Fernández el estanquero de la plaza Maestro Giner esquina a calla de Ros; de apodo "Fumanchú". [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/318517554947108/permalink/961813387284185>>. [Consulta 28-07-2018].

JIMENEZ BELEÑA, Felix [Felix Jimenez Beleña] (2015, març 20), [...] Galan Navarro Guillermo y posiblemente alguien le conozca por el apodo "el llomballero" o también "el garofera". El año aproximado es los 50 [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/318517554947108/permalink/647205488744978>>. [Consulta 28-07-2018].

LERMA ANDREU, Paula [Paula Lerma Andreu] (2014, agost 25), [...], Pepe Andreu Mora, de Chocolates Marfil, era coneguda com els "Misteros" perquè a la porta de la fàbrica sempre es posava el que venia mistos! [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/50066457323/posts/10152610592137324/?comment_id=10152613061097324>. [Consulta 28-07-2018].

LOPEZ SANCHEZ, Jose [Jose Lopez Sanchez] (2014, juny 11), [...] comença a apujarse en motos que li deixen “gent motera”, com diu ell, simplement per a donar-se una volta, i comencen a cridar-li “Champi” i si algun dia aconseguix ser campió el prometen cridar-lo “Champion”, i d’esta manera va sorgir el malnom [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/groups/318517554947108/permalink/500509483414580>>. [Consulta 28-07-2018].

MARTINEZ ADRIAN, Rosalia (Rosalia Martinez Adrian) (2015, gener 20), [...] Pepe (tila de apodo) trabajaba en aguas potables en el ayuntamiento, [...] mi hermano pepe hora puro genio y nervio , de ahí el apodo, [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/318517554947108/posts/615202851945242/?comment_id=615477661917761>. [Consulta 28-07-2018].

MERECITA MARECITA (2014, agost 27), [...] "el puso" es per que sempre deia "el que más puso más perdió". [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/50066457323/permalink/10152610592137324/?comment_id=10152620224632324&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%22%7D>. [Consulta 28-07-2018].

MONCHOLI, Salvador [Salvador Moncholi] (2015, abril 26), Mi abuelo es Masero y tengo algún familiar bus. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/TorrentFotosAntiguas/photos/a.1675149506045888.1073741875.1468269136733927/1701052746788897/?type=3&theater>>. [Consulta 28-07-2018].

MONTORO TORRIJOS, Manuel [Manuel Montoro Torrijos] (2016, febrer 13), [...] de pie con la boina es el tio Sarasa que estaba de camarero es casa lluiset [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/TorrentFotosAntiguas/photos/a.1675149506045888.1073741875.1468269136733927/1804097843151053/?type=3&theater>>. [Consulta 28-07-2018].

PASTOR SEGARRA, Juan Luis [Juan Luis Pastor Segarra] (2014, desembre 29), [...] creo que el que esta entre boriti y vazquez soy yo. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/TorrentFotosAntiguas/photos/a.1675149506045888.1073741875.1468269136733927/1633590703535102/?type=3&theater>>. [Consulta 28-07-2018].

STEVE, Vinçent [Vinçent Steve] (2016, abril 6), Ricardo Ibáñez Verdet (q.e.p.d.) "Colero", l'últim carreter de Torrent (tiraarenes) (Vid B.i.m.). [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/318517554947108/posts/825811030884422/?comment_id=825981547534037>. [Consulta 28-07-2018].

TORRENT ANTIC: SU HISTORIA CONTADA EN FOTOGRAFIA ANTIGUA (2015, novembre 26), Nacido en Torrent en 1858, se le conoció con el apodo de "Mascarilla" por su carácter alegre y desenfadado [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/TorrentFotosAntiguas/photos/a.1669678503259655/1774210882806416/?type=3>>. [Consulta 28-07-2018].

TORRENT ANTIC: SU HISTORIA CONTADA EN FOTOGRAFIA ANTIGUA (2016, maig 6), [...] las hermanas, [...], Carmen y Conchín Puig Rius conocidas como "Riuetes" hijas de Ricardo Puig Miquel, de "Chocolates PUMI". [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/TorrentFotosAntiguas/photos/a.1675149506045888.1073741875.1468269136733927/1841461652748005/?type=3&theater>>. [Consulta 28-07-2018].

TORRENT ANTIC: SU HISTORIA CONTADA EN FOTOGRAFIA ANTIGUA (2014, setembre 21), Fotografía realizada entre 1910-20 en la que se retrata a Ricardo Montoro Silla, apodado el zurdo. Torrentí que fue granerer y jugador del trinquet. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/TorrentFotosAntiguas/photos/a.1675149506045888.1073741875.1468269136733927/1601743010053205/?type=3&theater>>. [Consulta 28-07-2018].

TORRENT ANTIC: SU HISTORIA CONTADA EN FOTOGRAFIA ANTIGUA (2016, febrer 20), Carmen Císcar Tarazona y Ricardo Cervera Campos "El picapedrer". Años 20. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/TorrentFotosAntiguas/photos/a.1675149506045888.1073741875.1468269136733927/1806629636231207/?type=3&theater>>. [Consulta 28-07-2018].

TORRENT: UN POBLE, EN LA HISTÒRIA I LA MEMÒRIA (2016, juliol 1), [...] Fotografia, de Francisco Tàrraga Mas, también conocido como, "el tío Paco el de la Nena"». [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/TorrentMemoriaHistoria/posts/2020113124929297>>. [Consulta 08-08-2018].

TORRENT EN BLANCO Y NEGRO (2017, març 1), [...] Siñoret de Gasparrós. [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <<https://www.facebook.com/photo/?fbid=1191067790991421&set=pb.100064373572571.-2207520000>>. [Consulta 28-07-2018].

TORRENT EN BLANCO Y NEGRO (2017, febrer 24), [...] Mondiu. [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0YMcFnbGVpQK6Z7UqeTo85QKPCfJGiX4MmJBLS73mu61GU8yeDacNRZWxrmbK9R4il&id=477648812333326>. [Consulta 28-07-2018].

VERDET, Amparo [Amparo Verdet] (2014, maig 5), [...] li dien 'moreta' per el apellido mora. [...]. [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/318517554947108/posts/479205275545001/?comment_id=481381205327408>. [Consulta 28-07-2018].

VILANOVA MONCHOLÍ, Miguel [Miguel Vilanova Moncholí] (2014, juliol 15), La familia Tormo - Tronch fueron los creadores y propietarios de la famosa " marca " torrentina " Chocolates La Cebra ". Este señor podría ser hermano de Filomena Tronch Rubio, la madre de los fundadores, de apodo " la tronca ". [Facebook, entrada / actualització d'estat]. Consultat des de: <https://www.facebook.com/groups/TorrentAntiguo/posts/833510703326366/?comment_id=833614233316013>. [Consulta 15-08-2019].

5.23.3. Llibres, articles, blocs de Torrent

- A. C. (2007-2008), «Ramón Hernández, una vida dedicada a la Banda del Cercle Catòlic», dins *BIM Torrent, hivern 2007-2008, núm. 157*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 18-19.
- A. C. (2002), «Homenatge a FRANCISCO MORENO, considerat un mestre de tradicions populars», dins *BIM Torrent, juny-juliol 2002, núm. 132*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 10-11.
- AJUNTAMENT DE TORRENT (2016), «El lliurament dels VII premis carta de poblament», dins *BIM Torrent, estiu 2016, núm. 194*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 7-11.
- AJUNTAMENT DE TORRENT (2009-2010), «El entorno de Torrent», dins *BIM Torrent, hivern 2009-2010, núm. 165*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 51.
- ALABAJOS, J. V. (2003), «El Torrent de hace un siglo», dins *BIM Torrent, juny 2003, núm. 136*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 36-37.
- ATIENZA PEÑARROCHA, Antonio (2003), «La casa tradicional urbana o “casa de poble” en Torrent (l'Horta de Valencia)», dins *Torrents, Estudis i investigacions de Torrent i comarca, núm. 15*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 255-292.
- NICOLAU BAUZÁ, J. (2003), «Doc. 66», dins FEBRER ROMAGUERA, Manuel V. et ALII, *Torrent i els seus documents (1233-1847)*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 78.
- BEGUER ESTEVE, Vicente (2003d), «Viejos recuerdos de la Santa Faz», dins *Obra Completa, Vol. V*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 75-76. [1a ed., 1986, *Revista Semana Santa*].
- BEGUER ESTEVE, Vicente (2003c), «Les Fites de Torrente», dins *Obra Completa, Vol. V*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 223-225. [1a ed., 1968, *Revista Fiestas Patronales*, Torrent, Ajuntament de Torrent].

- BEGUER ESTEVE, Vicente (2003b), «Un siglo de Teatro en Torrent», dins *Obra Completa, Vol. V*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 235-248. [1a ed., 1970, *Revista Fiestas Patronales*, Torrent, Ajuntament de Torrent].
- BEGUER ESTEVE, Vicente (2003a), «Algunos apodos torrentinos», dins *Obra Completa, Vol. V*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 218-221. [1a ed., 1966, *Revista Fiestas Patronales*, Torrent, Ajuntament de Torrent].
- BEGUER ESTEVE, Vicente (1997), *Obra Completa, Vol. I*, Torrent, Ajuntament de Torrent.
- BEGUER ESTEVE, Vicente (1997a), «Torrente a finales del siglo XIX y principios del XX» dins *Obra Completa, Vol. I*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 13-27.
- BEGUER ESTEVE, Vicente (1997b), «Músicos Torrentinos», dins *Obra Completa, Vol. I*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 235-334.
- BENAVENT, Xavier (2010), «L'estrena del blog. Què és el rossejat?» *Rossejat* 3-2-2010. Disponible en línia a: <<http://rossejat.blogspot.com.es/2008/05/farem-una-prova.html>>. [Consulta: 24 octubre 2017].
- BENLLOCH, José Luis (2018), «Fabra y la plaça de bous, símbolos y sentimiento», *Las Provincias* 27-02-2018. Disponible en línia a: <<https://www.lasprovincias.es/culturas/fabra-placa-bous-20180225004730-ntvo.html>>. [Consulta: 18-03-2019].
- BENLLOCH BARRACHINA, Valentín (2011-2012), «L'altra cara del mercat», dins *BIM Torrent, hivern 2011-2012, núm. 175*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 46-47.
- BENLLOCH BARRACHINA, Valentín (2008), «Passejant el berenar», dins *BIM Torrent, primavera-estiu 2008, núm. 158*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 18-19.
- BENLLOCH BARRACHINA, Valentín (2005b), «Les Quedaes: tradició i divertiment (II)», dins *BIM Torrent, març-abril 2005, núm. 145*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 22-23.
- BENLLOCH BARRACHINA, Valentín (2005a), «Les Quedaes: filosofar en el secà (I)», dins *BIM Torrent, desembre-gener 2005, núm. 144*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 18-19.

- BENLLOCH BARRACHINA, Valentín (2004), «Sagra número cinc: la catedral del pernil», dins *BIM Torrent, maig-juny 2004, núm. 141*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 22-23.
- BENLLOCH BARRACHINA, Valentín (2002b), «Un passeig per les olors del Torrent d'abans», dins *BIM Torrent, setembre-octubre 2002, núm. 134*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 26-27.
- BENLLOCH BARRACHINA, Valentín (2002a), «Del barranc i dels records davall d'una garrofera», dins *BIM Torrent, juny-juliol 2002, núm. 132*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 28-29.
- BESÓ ROS, Adrià (2008b), «Les alqueries de l'Horta Sud», *Papers de l'Horta, núm. 28, segon semestre 2008*, Torrent, Fundación para el desarrollo de l'Horta Sud, p. 26-29.
- BESÓ ROS, Adrià (2008a), «Xocolate de l'Horta Sud», *Papers de l'Horta, núm. 28, segon semestre 2008*, Torrent, Fundación para el desarrollo de l'Horta Sud, p. 4-5.
- BESÓ ROS, Adrià (1995), *Arquitectures rurals disperses en el paisatge agrari de Torrent*, Torrent, Fundación Caja del Mediterráneo/ Diputació de València.
- BESÓ ROS, Adrià (1985), «El granerer: un ofici artesanal desaparegut», dins *Torrents, Estudis i Investigacions de Torrent i comarca, 4*, Torrent, Publicació de l'Arxiu, Biblioteca i Museu de l'Ajuntament de Torrent, p. 233-256.
- BIM TORRENT (2018), «Ramón Merino rep el premi al llaurador de l'any», dins *BIM Torrent, núm. 202, Estiu 2018*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 35. Disponible en línia a: https://www.torrent.es/torrentPublic/docroot/repositorio/Coneixer%20Torrent/Butlleti%20informatiu/bim/BIM_202.pdf. [Consulta: 10 agost 2018].
- CARRATALÀ DEVAL, Enrique & Jorge SÁNCHEZ ANTÚNEZ (2016), *El cine en Torrent 1911-1996 Salas, películas y programas de mano*, Torrent, Ajuntament de Torrent.
- CASABAN, M. (2015), «Estaría dispuesto a pactar un gobierno estable con otras formaciones», dins *La Opinión de Torrent, 1a quinzena de maig de 2015, núm. 293*, p. 14. Disponible en línia a: <https://issuu.com/laopiniondetorrent/docs/293>. [Consulta: 14-08-2018].

- CÍSCAR JUAN, Salvador (2015c), «Història de la pirotècnia en Torrent», dins DDAA, *Informe per a la declaració de les falles de Torrent com a festa d'interés turístic*, p. 30-55. Disponible en línia a: <https://issuu.com/fallesdetorrent/docs/expedient_falles_festa_interes>. [Consulta: 14-01-2018].
- CÍSCAR JUAN, Salvador (2015b), «El derrocament dels monuments fallers a Torrent en 1957», dins DDAA, *Informe per a la declaració de les falles de Torrent com a festa d'interés turístic*, p. 20-30. Disponible en línia a: <https://issuu.com/fallesdetorrent/docs/expedient_falles_festa_interes>. [Consulta: 14-01-2018].
- CÍSCAR JUAN, Salvador (2015a), «La falla plantada a Torrent en 1900», dins DDAA, *Informe per a la declaració de les falles de Torrent com a festa d'interés turístic*, p. 6-8. Disponible en línia a: <https://issuu.com/fallesdetorrent/docs/expedient_falles_festa_interes>. [Consulta: 14-01-2018].
- CLIMENT SANFÉLIX, Pascual (2006), «El libro de matrícula de 1756 y las estructuras familiares de Torrent: introducción al listado nominal y desarrollo de las estructuras familiares», dins *Torrens, Estudis i Investigacions de Torrent i Comarca*, núm. 16, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 167-334.
- CLIMENT SANFÉLIX, Pascual (2003), «Formación de los actuales apellidos torrentinos: deformaciones y otras alteraciones», dins *Torrens, Estudis i Investigacions de Torrent i Comarca*, núm. 15, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 55-74.
- CLIMENT SANFÉLIX, Pascual (1996), «Los linajes de Torrent, (1568-1950): Estudio de su evolución y arraigo», dins *Torrens, Estudis i Investigacions de Torrent i Comarca*, núm. 10, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 63-136.
- DURÀ, Paco (2015), «Natalio rep homenatge al trinquet de Torrent on es féu jugador», dins *Pilota Viu, Diari Digital de la Pilota Valenciana*, Dijous, 30-7-2015. Disponible en línia a: <<https://www.pilotaviu.com/noticia/21975/natalio-rep-homenatge-al-trinquet-de-torrent-on-es-feu-jugador>>. [Consulta: 22-12-2021].

EL WEB DE LA VALL D'ÀSSUA (2017), «La Vall d'Àssua». Disponible en línea a: <http://www.valldassua.cat/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=55&Itemid=67&lang=ca>. [Consulta: 12-10-2017].

EL DIA (1900, octubre 20), «Muerte de un bandido», *El Dia, Diario Independiente*, any XXI, núm. 7239, p. 3. Disponible en línea a: <<http://hemerotecadigital.bne.es/issue.vm?id=0002426843&page=3&search=Conole+torrente&lang=es>>. [Consulta: 28-08-2018].

EL IMPARCIAL (1877, gener 2), «Sección de noticias», *El Imparcial (Madrid 1867)*, any XI, núm. 3450, p. 3. Disponible en línea a: <<http://hemerotecadigital.bne.es/issue.vm?id=0000537123&page=3&search=urios+torrente&lang=es>>. [Consulta: 28-08-2018].

FALLA RAMON Y CAJAL (2018), «Presidents 1969-2018», dins *Llibret de la Falla Ramon i Cajal 2018*, Torrent. Disponible en línea a: <http://www.llibretsfryc.es/pdf/FRYC%202018_prt.pdf>. [Consulta: 15-08-2018].

FRESQUET GOZALVO, J. Lluís (2019), «Camí de Xarcos Secs», dins *BIM Torrent, núm. 206, Estiu 2019*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 54-55. Disponible en línea a <https://www.torrent.es/torrentPublic/docroot/repositorio/Coneixer%20Torrent/Butlleti%20informatiu/bim/BIM_206.pdf>. [Consulta: 15-08-2019].

FRESQUET GOZALVO, J. Lluís (2018), «Camí d'Alcàsser i camí de Picassent», dins *BIM Torrent*, núm. 202, Estiu 2018, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 46-47. Disponible en línia a: <https://www.torrent.es/torrentPublic/docroot/repositorio/Coneixer%20Torrent/Butllet%20informatiu/bim/BIM_202.pdf>. [Consulta: 10-08-2018].

FRESQUET GOZALVO, J. Lluís (2017), «Camí Vell de Xiva i camí de Tizón», dins *BIM Torrent*, núm. 200, Tardor/Hivern 2017, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 46-47. Disponible en línia a: <https://www.torrent.es/torrentPublic/docroot/repositorio/Coneixer%20Torrent/Butllet%20informatiu/bim/BIM_200.pdf>. [Consulta: 10-08-2018].

FRESQUET GOZALVO, J. Lluís (2016), «Al voltant dels camins de Torrent (I)», dins *BIM Torrent*, núm. 197, Tardor 2016, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 46-48. Disponible en línia a: <http://www.torrent.es/torrentPublic/docroot/repositorio/Coneixer%20Torrent/Butllet%20informatiu/bim/BIM_197.pdf>. [Consulta: 27-10-2018].

FRESQUET GOZALVO, José Luis (2014), «El regadío de Torrent y su evolución a lo largo del siglo XX», dins SANCHIS-IBOR, C.; PALAU-SALVADOR, G.; MANGUE ALFÉREZ, I.; MARTÍNEZ-SANMARTÍN, L.P. (ed.), *Irrigation, Society, Landscape. Tribute to Thomas F. Glick*, València, Universitat Politècnica de València, 2014, p. 1205-1223. Disponible en línia a: <<http://dx.doi.org/10.4995/ISL2014.2014.220>>. [Consulta: 10-08-2018].

FRESQUET GOZALVO, J. Lluís (2011), *Estudi de l'evolució del sector agrari a Torrent al llarg del segle XX*, Torrent, Universitat Politècnica de València/ Centro Valenciano de estudios sobre riego/ CitrusCoop/ Caixa Rural Torrent/ Ajuntament de Torrent.

GÓMEZ, Joan; ALABAJOS, Vicent & Vicent FONT (2016), *Memòria viva de Torrent*, Torrent, Ajuntament de Torrent. Disponible en línia a: <https://issuu.com/ayto_torrent/docs/memoria_viva_de_torrent>. [Consulta: 12-10-2017].

- HERNÁNDEZ, F. J. (2016, gener 31), «Els últims rodors de l'Horta», *Levante-EMV*, 31-01-2016. Disponible en línia a: <<https://www.uv.es/fjhernan/breviculum/rodors.pdf>>. [Consulta: 28-08-2018].
- HERREROS MORENO, M. Soledat (2003), «A propòsit dels malnoms de Torrent: el reflex d'un poble», dins *Torrents: Estudis i Investigacions de Torrent i comarca*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 227-254.
- HERREROS MORENO, M. Soledat (2000), *El malnoms de Torrent*, Torrent, Ajuntament de Torrent.
- IBORRA LERMA, José Manuel (1982), *Historia Básica de Torrent*, Torrent, Fundación Instituto Pro-Desarrollo de Torrent.
- LEVANTE-EMV (2016, novembre 28), «Guanyant insta a regularitzar y urbanitzar veinte núcleos de Torrent», *Levante-EMV*. Disponible en línia a: <<https://www.levante-emv.com/horta/2016/11/28/guanyant-insta-regularizar-urbanizar-veinte/1497821.html>>. [Consulta: 10-08-2018].
- LISTAS 20 MINUTOS (2017, juliol 17), «¿Cuál es la mejor zona de Torrent y/o alrededores para vivir y residir todo el año?» *Listas 20 Minutos*. Disponible en línia a: <<https://listas.20minutos.es/lista/cual-es-la-mejor-zona-de-torrent-y-o-alrededores-para-vivir-y-residir-todo-el-ano-422913/>>. [Consulta: 10-08-2018].
- LLÓPEZ GARCIA, María José (2016), «El ball, una tradició familiar», dins *BIM Torrent, estiu 2016, núm. 196*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 34-35.
- MAJANCOSES ALMERICH, Carles (1997), «Toponímia antiga de Torrent», *BISO LXXI*, p. 645-651.
- MARCILLA OLIVER, José Luis (2015), «Sobre la fabricación del chocolate y los chocolateros de Torrent», *BIM Torrent, juliol-agost 2015, núm. 192*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 38-39.

- MARTÍNEZ ORIA, Ángel (2005c), «Un curioso juicio de 1943 (con apodos torrentinos)», dins *BIM Torrent, tardor 2005, núm. 147*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 18-19.
- MARTÍNEZ ORIA, Ángel (2005b), «El Torrent que yo encontré. Año 1931», dins *BIM Torrent, març-abril 2005, núm. 145*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 14-15.
- MARTÍNEZ ORIA, Ángel (2005a), «Rememorando al magistrado Francisco Monterde Pastor (1885-1950)», dins *BIM Torrent, desembre-gener 2005, núm. 144*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 26.
- MARTÍNEZ ORIA, Ángel (2003), «La Currucà del Piulo», dins *BIM Torrent, juliol-agost 2003, núm. 137*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 26-27.
- NOU HORTA (2015, desembre 9), «Coneix a la centenària torrentina Concha Piles ('Monsaya' o 'Monsaia')» *Nou Horta*. Consultat des de: <<http://nouhorta.eu/index.php/val/nou-torrenti/torrent/item/7905-coneix-a-la-centenaria-torrentina-concha-piles-monsaya-o-monsaia>>. [Consulta: 15-08-2018].
- PALACIOS BELLVER, Vicent (2019), *El carrer de Sant Onofre*, Torrent, Ajuntament de Torrent.
- POLIKARPOV (2013), «Torrent, una tradición chocolatera desde mediados del siglo XIX», *Torrent Histórico (Bloc de Guillem Rúbio)* 19-10-2013. Disponible en línia a: <<https://polikarpov.wordpress.com/2013/10/19/torrent-una-tradicion-chocolatera-desde-mediados-del-siglo-xix/>>. [Consulta: 9-08-2018].
- POLIKARPOV (2010, novembre 16), «El Gran Hotel Lido, un recuerdo para la historia.», *Torrent Histórico (Bloc de Guillem Rúbio)* 16-11-2010. Disponible en línia a: <<https://polikarpov.wordpress.com/2010/11/16/el-gran-hotel-lido-un-recuerdo-para-la-historia/>>. [Consulta: 14-08-2018].
- REQUENA PILES, Ramón (2018), «La raó de ser faller», dins *Llibret de la Falla Ramon i Cajal 2018*, Torrent. Disponible en línia a <http://www.llibretsfryc.es/pdf/FRYC%202018_prt.pdf> [Consulta: 15-08-2018].

- ROYO MARTÍNEZ, José (2003), «Doc. 65», dins FEBRER ROMAGUERA, Manuel V.; et ALII, *Torrent i els seus documents (1233-1847)*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 77.
- SÁNCHEZ ANTÚNEZ, Jorge (2016), «Jorge Rubio: la voz de la zarzuela en Torrent», dins *BIM Torrent, estiu 2016, núm. 196*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 25-29.
- SÁNCHEZ ANTÚNEZ, Jorge (2009-2010), «La avenida: un largo paseo de ochenta años (y II)», *BIM Torrent, hivern 2009-2010, núm. 165*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 7-15.
- SANCHIS ALFONSO, José Ramon (2015), «La falla del carrer de Cambrils de 1928 i Miquel Mora Muñoz», dins DDAA, *Informe per a la declaració de les falles de Torrent com a festa d'interés turístic*, p. 9-11. Disponible en línia a: <https://issuu.com/fallesdetorrent/docs/expedient_falles_festa_interes>. [Consulta: 14-01-2018].
- SANCHIS ALFONSO, José Ramon (2013), «Torrent, municipi turístic al llarg del temps», dins *BIM Torrent, primavera 2013, núm. 180*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 23-27.
- SANCHIS ALFONSO, J. R. & José Royo Martínez (1982), «Toponímia y urbanismo de Torrent en la segunda mitad del siglo XVI», dins *Annals de l'IDECO*, València, IDECO: Institut d'Estudis Comarcals de l'Horta Sud.
- SORRIBES, Josep (2015, novembre, 15), «Torrent: passat agrícola, indústria poc definida, futur incert (i 2)», dins el web *País Valencià, segle XXI* 15-11-2015. Disponible en línia a: <<http://paisvalenciaseglexxi.com/2015/11/15/torrent-passat-agricola-industria-poc-definida-futur-incert-1-2/>>. [Consulta: 9-08-2018].
- TARÍN I LÓPEZ, Ramon (2015), «El patrimoni més amenaçat de la comarca són les alqueries», *Levante-EMV* 06-06-2015. Disponible en línia a: <<https://www.levante-emv.com/horta/2015/06/06/patrimoni-mes-amenacat-comarca-son/1274952.html>>. [Consulta: 30-07-2018].

TORRENT INFORMATIU (2012), «20 años sin Baltasar Belenguer, Sangchili», dins *Torrent Informatiu, maig de 2012*, Torrent, Sogamedia C. B., p. 16-17.

VALERO, Pedro (2018), «Natalio i la resurrecció de Torrent», *Levante-EMV*, 16-04-18. Disponible en línia a: <<https://www.levante-emv.com/pilota-valenciana/2018/04/16/natalio-i-resurreccio-torrent-11991988.html>>. [Consulta: 22-12-2021].

VICENT, Salvador (2002), «Fonts de Torrent amb aigua i sense aigua», dins *BIM Torrent, juny-juliol 2002, núm. 132*, Torrent, Ajuntament de Torrent, p. 20-21.

XUST MARCILLA, Conxa (2017), *Les Xiques de Torrent*, Torrent, Caixa Rural Torrent Fondo Social/ Ajuntament de Torrent. Disponible en línia a: <<https://www.torrent.es/torrentPublic/docroot/repositorio/Coneixer%20Torrent/Butlleti%20informatiu/Publicacions/20170922%20Les%20xiques%20de%20Torrent/LES%20XIQUES%20DE%20TORRENT.pdf>>. [Consulta: 10-08-2018].

5.24. *Bibliografia de Xirivella*

5.24.1. Enquestes, entrevistes de Xirivella

BERENGUER SUCH, Gabriel (2018), «Enquesta sobre malnoms de Xirivella», data: 18-04-2018, nascut l'any 1938, xarcuter, natural de Xirivella.

5.24.2. Llibres, articles, blocs de Xirivella

AGUSTÍ CAMPOS, Xavier (2004), «*Els últims serenos de Xirivella*», *Camí Fondo, Revista d'Estudis Locals de Xirivella*, núm. 5, Maig 2004, p. 11-14. Disponible en línia a: <http://www.xirivella.es/files/A_Bibliotecas/5_3.pdf>. [Consulta: 12-04-2018].

ALVIR I BALLESTER, Jordi-Vicent (2009), *Toponímia dels pobles valencians: Xirivella, l'Horta, València/ Xirivella*, Acadèmia Valenciana de la Llengua/ Ajuntament de Xirivella.

[CF] ANÒNIM (1995), «Fotografies del record», *Camí Fondo, Revista d'Estudis Locals de Xirivella*, núm. 2, Maig 1995, p. 47-60. Disponible en línia a: <http://www.xirivella.es/files/A_Bibliotecas/2.pdf>. [Consulta: 18-04-2018].

[CF] ANÒNIM (1993), «Fotografies del record», *Camí Fondo, Revista d'Estudis Locals de Xirivella*, núm. 1, Desembre 1993, p. 55-64. Disponible en línia a: <http://www.xirivella.es/files/A_Bibliotecas/1.pdf>. [Consulta: 18-04-2018].

BATALLER MARTÍN, Amparo; ORDAZ CANO, Inmaculada & ALONSO CALVO, Amparo (1976), *Xirivella*, Xirivella, Clavaris de 1976.

BLASCO ORTÍ, Miquel (1995), «Activitats agrícoles a l'Horta de Xirivella», *Camí Fondo, Revista d'Estudis Locals de Xirivella*, núm. 2, Maig 1995, p. 3-18. Disponible en línia a: <http://www.xirivella.es/files/A_Bibliotecas/2.pdf> [Consulta: 18-04-2018].

- BLASCO ORTÍ, Miquel (1993), «Un regal cultural a l'abast de tots els xirivellers (Fons documental Sorribes Camps)», *Xirivella, Altar de Xirivella*, p. 27-35. Disponible en línia a: <https://www.xirivella.es/files/A_Bibliotecas/Cvaris_de_Sant_Vicent_Ferrer.pdf>. [Consulta: 29-09-2019].
- BLASCO, M; GIMÉNEZ, J. & AGUILAR, F. (2004), «Fotografies del record», *Camí Fondo, Revista d'Estudis Locals de Xirivella*, núm. 5, Maig 2004, p. 53-72. Disponible en línia a: <http://www.xirivella.es/files/A_Bibliotecas/5_3.pdf>. [Consulta: 22-04-2017].
- BLASCO, M; GIMÉNEZ, J. & AGUILAR, F. (1999), «Fotografies del record», *Camí Fondo, Revista d'Estudis Locals de Xirivella*, núm. 4, Desembre 1999, p. 73-88. Disponible en línia a: <http://www.xirivella.es/files/A_Bibliotecas/4.pdf>. [Consulta: 22-04-2017].
- BLASCO, M. & GIMÉNEZ, J. (1997), «Fotografies del record», *Camí Fondo, Revista d'Estudis Locals de Xirivella*, núm. 3, Desembre 1997, p. 51-64. Disponible en línia a: <http://www.xirivella.es/files/A_Bibliotecas/3.pdf>. [Consulta: 22-04-2017].
- CAMPS I PARICIO, Josep Vicent & Miquel BLASCO I ORTÍ (1992), *Crònica Teatral de Xirivella (1900-1991)*, Xirivella, Ajuntament de Xirivella.
- CRÒNICA XIRIVELLA (2011), «La nostra gent», dins *Crònica Xirivella, BIM núm. 51, Març 2011*, p. 27.
- GIMÉNEZ PASQUAL, Josep (1997), «Remebrances», *Camí Fondo, Revista d'Estudis Locals de Xirivella*, núm. 3, Desembre 1997, p. 31-34. Disponible en línia a: <http://www.xirivella.es/files/A_Bibliotecas/3.pdf>. [Consulta: 22-04-2017].
- GIMÉNEZ PASQUAL, Josep (1995), «Alqueries i cases velles de Xirivella», *Camí Fondo, Revista d'Estudis Locals de Xirivella*, núm. 2, Maig 1995, p. 31-34. Disponible en línia a: <http://www.xirivella.es/files/A_Bibliotecas/2.pdf> [Consulta: 18-04-2018].

GIMÉNEZ PASQUAL, Josep (1993), «Recull de cançonetes i dites referents a Xirivella i cantats pel poble en el passat», *Camí Fondo, Revista d'Estudis Locals de Xirivella*, núm. 1, Desembre 1993, p. 29-34. Disponible en línia a: <http://www.xirivella.es/files/A_Bibliotecas/1.pdf>. [Consulta: 18-04-2018].

SORRIBES SANTA MARIA, Miguel (1989), *Xirivella, Ensayo histórico*, València, M. Sorribes.

RIUS TORRES, Xavier (2004), «Aproximació a la història de la policia local de Xirivella», *Camí Fondo, Revista d'Estudis Locals de Xirivella*, núm. 5, Maig 2004, p. 15-16. Disponible en línia a: <http://www.xirivella.es/files/A_Bibliotecas/5_3.pdf>. [Consulta: 12-04-2018].